

Universitat Autònoma de Barcelona

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquesta tesi doctoral i la seva utilització ha de respectar els drets de la persona autora. Pot ser utilitzada per a consulta o estudi personal, així com en activitats o materials d'investigació i docència en els termes establerts a l'art. 32 del Text Refós de la Llei de Propietat Intel·lectual (RDL 1/1996). Per altres utilitzacions es requereix l'autorització prèvia i expressa de la persona autora. En qualsevol cas, en la utilització dels seus continguts caldrà indicar de forma clara el nom i cognoms de la persona autora i el títol de la tesi doctoral. No s'autoritza la seva reproducció o altres formes d'explotació efectuades amb finalitats de lucre ni la seva comunicació pública des d'un lloc aliè al servei TDX. Tampoc s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant als continguts de la tesi com als seus resums i índexs.

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de esta tesis doctoral y su utilización debe respetar los derechos de la persona autora. Puede ser utilizada para consulta o estudio personal, así como en actividades o materiales de investigación y docencia en los términos establecidos en el art. 32 del Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual (RDL 1/1996). Para otros usos se requiere la autorización previa y expresa de la persona autora. En cualquier caso, en la utilización de sus contenidos se deberá indicar de forma clara el nombre y apellidos de la persona autora y el título de la tesis doctoral. No se autoriza su reproducción u otras formas de explotación efectuadas con fines lucrativos ni su comunicación pública desde un sitio ajeno al servicio TDR. Tampoco se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al contenido de la tesis como a sus resúmenes e índices.

WARNING. The access to the contents of this doctoral thesis and its use must respect the rights of the author. It can be used for reference or private study, as well as research and learning activities or materials in the terms established by the 32nd article of the Spanish Consolidated Copyright Act (RDL 1/1996). Express and previous authorization of the author is required for any other uses. In any case, when using its content, full name of the author and title of the thesis must be clearly indicated. Reproduction or other forms of for profit use or public communication from outside TDX service is not allowed. Presentation of its content in a window or frame external to TDX (framing) is not authorized either. These rights affect both the content of the thesis and its abstracts and indexes.

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA

-I-

**Tesi presentada per Josep Antoni CERDÀ i MELLADO
per accedir al grau de doctor en història**

**Director: Dr. Jaume COLL CONESA
Tutor: Dr. Joaquim PERA i ISERN**

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana

Curs de doctorat
"CIVILITZACIONS EN CONTACTE AMB LA MEDITERRÀNIA"
(TRIENNI 2016-2018)
Barcelona, 2021

**ELS ESCUDELLERS
I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA
(segles XV-XIX)**

VOLUM I

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Departament de Ciències de l'antiguitat i de l'edat mitjana

Curs de doctorat:

“CIVILITZACIONS EN CONTACTE AMB LA MEDITERRÀNIA”

(TRIENNI 2016-2018)

Barcelona, 2021

SUMARI DEL VOLUM I

INTRODUCCIÓ	11
1. ELS ESCUDELLERS BARCELONINS	29
1.1. L'OFICI D'ESCUDELLER	30
1.2. L'EXPANSIÓ DE L'OFICI. EL CONTEXT HISTÒRIC	32
1.3. ELS ESCUDELLERS: UN COL·LECTIU MINORITARI A BARCELONA	36
1.4. EL CICLE VITAL: DEL NAIXEMENT A LA MORT	40
1.5. ORIGEN, DIVERSITAT I CONDICIÓ SOCIAL DELS ESCUDELLERS BARCELONINS	57
1.6. EL PAPER DE LES DONES ESCUDELLERES	76
1.7. LES PRIMERES NISSAGUES, DOCUMENTADES, DE MESTRES ESCUDELLERS BARCELONINS	79
2. LA CONFRARIA DE SANT HIPÒLIT	89
2.1. LA HISTORIOGRAFIA SOBRE EL TEMA DE LES CONFRARIES D'OFICI I DEL SISTEMA GREMIAL	91
2.2. SÍMBOLS DE LA CONFRARIA. ELS LLOCS DE REUNIÓ	93
2.3. L'ORGANITZACIÓ INTERNA. LES DELIBERACIONS	97
2.4. LA CONFRARIA I LA POLÍTICA MUNICIPAL	102
2.5. L'APARTAT LABORAL	105
2.6. L'ASPECTE RELIGIÓS, BENÈFIC I ASSISTENCIAL	121
2.7. ELS COMPTES DE LA CONFRARIA	127
2.8. LA PARTICIPACIÓ DELS ESCUDELLERS EN LA DEFENSA I A LES FESTES CIUTADANES	132
2.9. LA CONFRARIA DE SANT HIPÒLIT A PARTIR DELS SEUS ACORDS (1516-1842)	135
2.10. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL SEGON	250
2.11. LA PRODUCCIÓ DE PISA DURANT L'ÈPOCA POSTGREMIAL	270
3. ELS ESPAIS RESIDENCIALS I LABORALS	289
3.1. ELS BARRIS O QUARTERS	293
3.2. ELS CARRERS	296
3.3. ELS OBRADORS D'ESCUDELLER	308
3.4. OBTENCIÓ I TRANSMISSIÓ DELS OBRADORS	323
3.5. ELS FORNS	329
3.6. FITXES DE SITUACIÓ DELS OBRADORS	338
3.7. LES MARQUES DE TALLER	366

4. EL PROCÉS DE PRODUCCIÓ DE LA PISA BARCELONINA	374
4.1. LES MATÈRIES PRIMERES	377
4.2. EL COMBUSTIBLE	416
4.3. LES EINES	419
4.4. ELS FORNS I LES FORNADES	421
4.5. EL PROCÉS DECORATIU	432
4.6. LA COMERCIALIZACIÓ DE L'OBRA ESCUDELLERA	434

PROCEDÈNCIA DE LES FONTS

ACA: Arxiu de la Corona d'Aragó (Barcelona)
ACAC: Arxiu del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Barcelona)
ACB: Arxiu de la Catedral de Barcelona
ACM: Arxiu Comarcal del Maresme (Mataró)
ADB: Arxiu Diocesà de Barcelona
ADMSM: Arxiu del Districte Municipal de Sants-Montjuïc (Barcelona)
AGDB: Arxiu General de la Diputació de Barcelona
AGS: Archivo General de Simancas (Valladolid)
AHCB: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona
AHPB: Arxiu Històric de Protocols de Barcelona
AHPZ: Archivo Histórico Provincial de Zaragoza
AHSCSP: Arxiu Històric de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Barcelona)
AHT: Arxiu Històric de Tarragona
AMCB: Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona
AMI: Archivo del Ministerio de Industria (Madrid)
ANC: Arxiu Nacional de Catalunya (Sant Cugat del Vallès)
APSJP: Arxiu parroquial de Sant Just i Sant Pastor (Barcelona)
APSMP: Arxiu parroquial de Santa Maria del Pi (Barcelona)
ARHP: Arxiu del Registre d'Hipoteques de Catalunya (Barcelona)
BAB: Biblioteca de l'Ateneu barcelonès (Barcelona)
BC: Biblioteca de Catalunya (Barcelona)
BCAC: Biblioteca del Col·legi d'Advocats de Catalunya (Barcelona)
BMDB: Biblioteca del Museu del Disseny (Barcelona)
BUB: Biblioteca Central Universitat de Barcelona

VOLUM I

ELS ESCUDELLERS, LA CONFRARIA,
LA PRODUCCIÓ I LA COMERCIALITZACIÓ

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Departament de Ciències de l'antiguitat i de l'edat mitjana

Curs de doctorat:

“CIVILITZACIONS EN CONTACTE AMB LA MEDITERRÀNIA”

(TRIENNI 2016-2018)

Barcelona, 2021

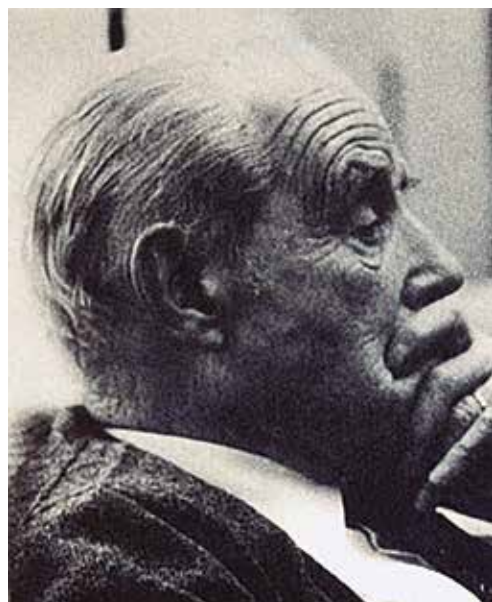
Francesc Santacana i Romeu
(1883-1936)

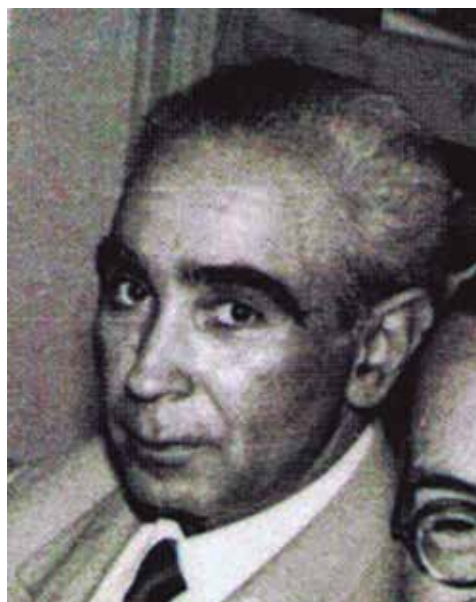
Francesc de P. Bofill i Balada
(1893-1970)

Josep Gudiol i Cunill
(1872-1931)

Marçal Olivar Daydí
(1900-1994)

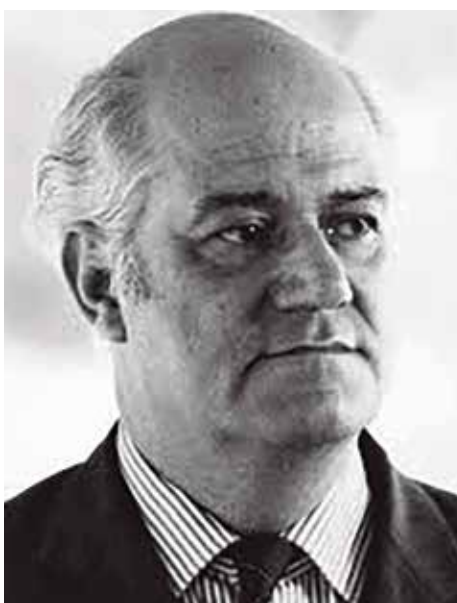
Andreu Batllori i Munné
(1904-1970)

Lluís Maria Llubí i Munné
(1906-1973)

Joan Ainaud de Lasarte
(1919-1995)

Alexandre Cirici i Pellicer
(1914-1983)

Santiago Albertí i Gubern
(1930-1997)

INTRODUCCIÓ

A diferència de molts altres treballs d'investigació de temàtica semblant a la que aquí presentem, en el nostre, hem volgut posar de relleu el factor humà de la creació ceràmica, d'una manera molt destacada. Generalment el centre d'atenció l'acaparen les qüestions artístiques o tecnològiques, i s'oblida que cada objecte ceràmic és resultat del treball quotidià d'uns menestrals els noms dels quals probablement restin sempre en l'anonimat. Gràcies a ells, però, ha estat possible aquesta recerca que ens ha ocupat durant diverses dècades d'investigació.

Segurament cap d'aquests centenars de menestrals es podia imaginar que, passats els segles, hi hagués algú interessat en conèixer la producció ceràmica elaborada per ells durant dècades d'una continuada activitat laboral. Un dels annexes que acompanya aquest treball l'hem dedicat exclusivament a posar en relleu la seva existència. Hi apareixen ordenades alfabèticament més de mil petites biografies, bàsicament d'escudellers i també d'alguns gerrers i ollers que tenien en comú el fet que van viure i treballar al quarter de framenors de la ciutat de Barcelona. Es tracta de centenars d'homes i dones, alguns dels quals barcelonins de naixement i altres d'adopció, que durant gairebé cinc segles van elaborar milions d'objectes ceràmics. Ara, aquests artefactes serveixen als arqueòlegs per precisar la datació d'un estrat o per identificar intercanvis comercials, són exhibits a les vitrines d'un museu o d'una col·lecció particular per a gaudi de tothom que els contempla o són objecte de col·lecció. N'hi ha que encara resten *in situ* en sotabalcons, parets o paviments d'esglésies, castells o cases particulars.

Aquests milions d'objectes ceràmics -en cas de saber-los llegir adequadament- poden dir moltes coses de la societat que els va crear.

Quan vam començar aquest treball d'investigació, fa més de dues dècades, allò que es coneixia de la ceràmica catalana d'època moderna, entesa com a tal la posterior al segle XV i anterior al segle XX, era desigual. Les bases de la investigació les havien establert els col·leccionistes de ceràmica catalana a finals del segle XIX i primera meitat del XX, amb totes les conseqüències que això ha comportat, tant positives com negatives. Es coneixien bé aleshores -ens referim a quan vam iniciar la nostra recerca- les sèries elaborades a Barcelona des del segle XIV fins al XIX, així com les seves datacions, però en canvi es desconeixien dades molt importants, com per exemple, d'on extreien la terra els escudellers barcelonins, on estava situada la casa gremial, quants obradors hi va haver a la ciutat, de qui eren propietat, com eren aquests obradors, cap a on es comercialitzava la ceràmica produïda, quins eren els noms dels principals productors de ceràmica, com s'estructurava la feina d'un taller, etc, i així un llarg llistat d'interrogants. També hi havia seriosos problemes relacionats amb el lèxic ceràmic, tot i l'interès que ha despertat aquest tema entre els investigadors catalans, des de fa temps.

No podem dir, doncs, que a la dècada dels 90 del segle passat, en iniciar la nostra recerca, la ceràmica catalana fos encara una gran desconeguda, però sí que hi havia molts aspectes dels quals o bé no se'n sabia absolutament res o només eren suposicions sustentades en fonaments més o menys sòlids. Així les coses, difícilment es podia plantejar una única hipòtesi que fos l'eix vertebrador d'un complex treball d'investigació, com presumíem que podia ser aquest. Vam prioritzar la recerca d'informació escrita enfront de l'arqueològica -potser ja més explorada- per veure què podia donar de sí i, vistos els resultats, plantejar no una, sinó diverses hipòtesis de treball simultànies.

Ens hem plantejat i replantejat diverses vegades com abordar aquest treball d'investigació: estudiar o no el gremi durant una època concreta o durant tota la seva existència, només la producció d'un segle determinat o tota, només un tipus de producció de pisa o tots, fer només recerca arqueològica i arqueomètrica o només recerca documental. O ambdues a la vegada.

Tenim clar des d'un bon principi que no tractaríem només d'estudiar una confraria d'ofici sinó d'incardinar-la dins d'un context urbà, històric, econòmic i social, així com també conèixer la seva producció, en concret, la producció d'obra de pisa o obra escudellera.

El títol final deixa clar que analitzarem totes les produccions ceràmiques corresponents a l'obra escudellera, des del segle XV fins a mitjans del XIX, és a dir, la que es va produir a Barcelona des de l'inici de la confraria de sant Hipòlit fins a una mica més enllà de la seva extinció.

Un dels aspectes que es coneix de fa temps de la producció ceràmica barcelonina és la seva antiguitat i perdurabilitat secular. Se sap que a la Ciutat Comtal s'ha elaborat obra blanca o estannífera des del segle XIII fins al XIX, ininterrompudament. Pràcticament, des del moment en què va acabar la producció artesanal de pisa, ja hi havia qui mostrava interès en colleccionar-la i estudiar-la.

Podem afirmar que la història de la pisa barcelonina és encara més extensa en el temps, ja que hi va haver *revivals* durant bona part del segle XX.

En línies generals, aquesta llarga història de la pisa barcelonina la podríem dividir en tres etapes:

- a) L'època de producció artesanal que, com hem dit, abasta des del segle XIII fins al XIX.
- b) L'inici del colleccionisme de pisa, a mitjan segle XIX. Dura fins a l'actualitat. En aquesta segona etapa hi hauríem d'incloure també la producció de pisa fina del segle XIX així com la producció artesanal del segle XX (*revivals*, reproduccions, falsificacions, etc).
- c) El començament de la investigació sobre aquest tema, que arrenca al final del segle XIX i l'inici del XX i arriba fins a l'actualitat.

El nostre estudi es centra en el període de la producció seriada d'obra de pisa, reglamentada per un gremi des del segle XV –i especialment, des del 1532– i que va finalitzar dècades després de la supressió *de jure* dels gremis, el 1836. Amb posterioritat a aquesta data encara es va fer pisa en algun obrador barceloní, però des del darrer terç del segle XIX, la producció es va industrialitzar, i ja no tenia res a veure amb el que s'havia fet fins aleshores.

En aquest treball ens ocuparem bàsicament, doncs, de l'etapa de producció artesanal, però donarem una ràpida ullada a les altres dues, ço és, a les etapes pregremial i postgremial, ja que ajudarà a entendre l'estructura de l'obra, el plantejament de les hipòtesis i els objectius finals que pretenem assolir. En aquest sentit, la troballa de cinc llibres de comptabilitat de la fàbrica de pisa de pedrenyal de Ferrer, Monfort i Cia (1824-1847) ha aportat una extraordinària i inesperada informació sobre el dia a dia del funcionament d'una petita fàbrica de pisa fina, que pot ajudar a entendre també com funcionava un obrador barceloní preindustrial. L'estudi d'aquesta fàbrica, que es va posar en marxa quan encara existia el gremi d'escudellers, l'hem inclòs en un capítol anomenat "Epíleg".

EL COL·LECCIONISME DE CERÀMICA, A CATALUNYA

Des de mitjan segle XIX, el colleccionisme de ceràmica ha estat una de les aficions preferides per una part de la burgesia catalana, a més, és clar, del de tota altra mena d'objectes artístics. Aquest interès per la compra d'objectes ceràmics encara perdura, i ha estat un fet distintiu respecte d'altres llocs de l'estat espanyol on, pot ser, aquest fenomen s'ha donat amb menys intensitat i amb un cert retard. Actualment hi ha un interès especial en historiar els inicis del colleccionisme d'antiguitats. En aquest sentit, voldríem destacar un treball col·lectiu coordinat per Bonaventura Bassegoda i Ignasi Domènec que porta per títol *Mercat de l'art, colleccionistes i museus. Estudis sobre el patrimoni artístic a Catalunya als segles XIX i XX* [BASSEGODA; DOMÈNEC, 2014], així com també un article de Jaume Coll titulat "Aproximación al coleccionismo de la azulejería valenciana" [COLL, 2015: 25-47], per què creiem que són els dos treballs que millor reflecteixen aquest interès actual per estudiar als colleccionistes d'art i les seves col·leccions.

Ben d'hora, la rajola decorada, anomenada des de l'etapa de producció artesanal amb el nom de "rajola de València", va capitalitzar l'interès dels primers colleccionistes. El fet que se'n trobessin moltes encara *in situ* sotabalconcs i en parets d'edificis particulars, d'esglésies i de convents -molts dels quals enderrocats com a conseqüència del creixement de Barcelona, per les desamortitzacions o pels incendis provocats durant les revoltes i avalots populars dels segles XIX i primer terç del XX- podria explicar el motiu pel qual alguns dels primers colleccionistes importants de rajola van ser arquitectes: Josep Font i Gumà [FONT I GUMÀ, 1905], Cèsar Martinell [MARTINELL, 1924] i, molt abans encara, Elies Rogent¹. A més de colleccionar, Font i Martinell foren també pioners en el terreny de la investigació documental relacionada amb la història de la pisa catalana.

És interessant remarcar el fet que, en paral·lel a l'extinció dels darrers obradors tradicionals i a l'aparició de noves fàbriques de pisa, rajola, porcellana, terrissa i productes refractaris, es va iniciar també el colleccionisme al qual ens estem referint, així com al *revival* d'antigues produccions ceràmiques que, pel que sembla, va tenir molta més importància en altres regions de la Península Ibèrica més que no pas a Catalunya. No podem obviar que la implantació dels estats nacionals liberals al primer terç del segle XIX així com l'aparició del romanticisme van tenir molt a veure en l'interès per estudiar els antics gremis i les seves manifestacions artístiques, les influències culturals i el llegat que ens van deixar.

Albert Telese ha publicat un article en el qual s'esmenten algunes de les primeres fàbriques espanyoles on es va elaborar ceràmica inspirada en les produccions mudèjars, renaixentistes i barroques. Van destacar la de Niveiro Paje qui, l'any 1849, va fundar, a Talavera de la Reina, una fàbrica on produïa obres talaveranes d'estil renaixentista i barroc, i la fàbrica de Ruiz de Luna, també a Talavera, que produí sèries d'aquells mateixos estils, entre 1908 i 1960. Durant la dècada dels anys 80 del segle XIX els germans Zuloaga elaboraren, a la fàbrica "La Moncloa", ceràmica daurada a l'estil de Paterna i Manises, peces d'aresta de tipus sevillà i, des de 1884, rajoleria a la moda imposada pel modernisme català. A Palma de Mallorca, la fàbrica "La Roqueta" elaborà ceràmica de reflex metàl·lic,

1. La col·lecció de rajoles d'Elies Rogent es troba a la localitat barcelonina de Collbató.

entre 1897 i 1918. L'any 1855, a Benicalap, Ros i Urgell fundaren la fàbrica "La Ceramo". A Sevilla es fundà la fàbrica de Mensaque y Cía, al final del XIX, entre altres.

A Catalunya, potser aquest fenomen no ha estat prou estudiat. Sabem que es van elaborar *revivals* d'antigues produccions perquè així ho indiquen les peces mostrades en algunes exposicions de productes artesans i industrials, però es desconeix l'existència d'una gran fàbrica que elaborés produccions ceràmiques inspirades en el passat, potser perquè aquí, el fenomen del modernisme -que combinava tradició amb modernitat- va marcar una tendència diferent.

Joan Feliu Franch també ha publicat una obra molt interessant per conèixer la transició entre l'època que va des de la fi del món gremial fins als orígens de les produccions industrials. Si bé està centrada en les produccions valencianes, fa esment a la ceràmica feta a Barcelona, informació que extreu de les exposicions nacionals i internacionals que es van celebrar a diverses ciutats espanyoles durant el segle XIX [FELIU, 2005].

Encara que el gremi d'escudellers i de rajolers de rajola de València, de Barcelona va extingir-se cap a mitjan del segle XIX² es pot afirmar que hi hagué una solució de continuïtat entre les seves produccions i l'aparició del moviment modernista. El que succeeix és que aquesta etapa de transició no ha estat estudiada fins ara. Pels estudiosos de la pisa catalana tradicional, el segle XIX s'acaba amb les sèries de "la cirereta" i de "Banyoles", si bé es dona per fet que encara es va seguir fent rajola pintada fins a època isabelina.

Per la seva part, els estudiosos del modernisme s'han fet ressò de les fàbriques de ceràmica de Barcelona i el seu Pla, en actiu a partir dels anys 60 del segle XIX, però sense mostrar cap interès, per exemple, per l'estudi de la gran fàbrica de porcellana de Ramon Florensa que, durant anys, va ser l'única fàbrica de porcellana que hi havia a Espanya.

Pia Subias [SUBIAS, 2000: 155-161] explica que Francesc i Antoni Fita, a Barcelona, i els Escaiola, a Sabadell, produïren llosetes, terracota feta a motlle, balustrades, capitells, cariàtides, tubs vidrats i rajoles per a paviments, i que el 1860, Antonés i Cia, de l'Hospitalet de Llobregat, exposà, a Barcelona, objectes artístics de terracota, i J. Cucurny, també de Barcelona, mostrà productes refractaris a l'Exposició Universal de París del 1867. Al 1871, en el marc de l'*Exposición General Catalana* celebrada a Barcelona, mostraren els seus productes Macià, Santigós i Cia, Pau Cucurny i els senyors Molas, Magí Fita i Rovira, de Barcelona. El 1877 es va celebrar la *Manifestación de Productos Catalanes de Ciencias, Letras y Bellas Artes, Agricultura e Industria* a l'Universitat de Barcelona, organitzada per a obsequiar la visita d'Alfons XII, on varen exposar els seus productes ceràmics Pau Cucurny, Antoni Tarrés, *Industrial Alfarería* de Lluís Macià i Cia, Magí Fita i J. Romeu Escofet. A la primera *Exposición de Artes Decorativas* i de les seves aplicacions a la indústria, celebrada el 1880-1881 a la seu de l'Institut del Foment del Treball Nacional, a Barcelona, s'exposaren projectes per a ceràmica del dibuixant Antoni Rigalt, plats de ceràmica d'imitació àrab, una safata dels senyors Ferrer i Macià, i productes de Magí Fita. Al 1888 J. Romeu Escofet mostrà teules planes envernissades, passamans, crestes, xemeneies, gerros, etc., a l'Exposició

Universal de Barcelona. La fàbrica de Jaume Pujol i Bausis, d'Esplugues de Llobregat, va presentar objectes de ceràmica decorativa: motllures, cornucòpies i rajoles. Marià Burgés i fill, de Sabadell, presentaren gerros, testos i pisa. El mateix any es va crear la Secció d'Arts Decoratives i Aplicades del Museu de Reproduccions Artístiques al Palau de la Indústria del Parc de la Ciutadella, seu de l'Exposició Universal. En aquell lloc, avui desaparegut, es podia admirar el mobiliari, la ceràmica i el vidre.

El 1892 Tarrés i Macià, de Barcelona, presentaren objectes de terrissa i de jardineria, plats, pots de farmàcia i rajoles daurades fetes per l'empresa de Francisco Munera, de Manises. Josep Orriols va mostrar llosetes i teules envernissades. La fàbrica de José Molins, llosetes repujades impermeables. L'any següent, Bonaventura Bassegoda va publicar un treball titulat *La ceràmica en la Exposición Nacional d'Indústries Artísticas de 1892*. El 1895 Marià Burgés i Serra convertí en indústria l'obrador artesà iniciat pel seu pare, el 1842, produint "*fayances artísticas, mayólicas, alfarería artística jaspeada ó flameada, azulejos artísticos á cuerda seca artificial y water closets de colores variados*" [VIDAL, 1998-1999: 16-17].

Totes aquestes dades, i altres més, les recull Pia Subias en un article sobre la ceràmica arquitectònica a Catalunya durant el modernisme, i si les hem tornat a reproduir aquí és per demostrar que el vincle entre el passat preindustrial i la producció plenament industrialitzada no es va arribar a trencar mai del tot, encara que les formés elaborades i els motius decoratius poc tenien a veure amb el passat. Tampoc els ceramistes, ja que no sembla que hi haguessin vincles familiars entre els darrers escudellers barcelonins i els primers ceramistes industrials, feta potser l'excepció dels Fita [CERDÀ, 2012: 40-57].

Segons Telese, a Catalunya no es copiaren, en un principi, obres antigues catalanes, potser perquè encara no s'havien fet famoses i, a més, l'estructura industrial barcelonina estava afanyada en subministrar allò que el modernisme li demanava. Quan canviaren les coses, ja ben entrat el segle XX, s'iniciaren les imitacions d'antigues ceràmiques catalanes fetes, però, amb finalitat fraudulenta [TELESE, 2006: 171].

DEL COL·LECCIONISME A L'ESTUDI DE LA CERÀMICA

Fins ara hem parlat de la producció ceràmica feta a cavall de la desaparició dels antics gremis i l'inici de la plena industrialització. Pel que respecta al colleccionisme, els primers personatges documentats varen ser Pau Piferrer, Elies Rogent, Víctor Balaguer i Francesc Santacana qui, l'any 1876, ja posseïa moltes rajoles a "L'Enrajolada", la seva casa-museu de Martorell.

L'any 1894, Santiago Rusiñol es va instal·lar al "Cau Ferrat" (Sitges), i Ramon Cases, juntament amb Miquel Utrillo, varen dissenyar, el 1902, una sèrie de rajoles inspirada en la producció tradicional, per a la revista *Pèl i Ploma*.

Joaquim Mir va reunir una gran col·lecció de ceràmica a la seva casa de Vilanova i la Geltrú.

Durant la primera meitat del segle XX els nombre de col·leccionistes de ceràmica va créixer notablement. Es tractava d'industrials o de professionals, més que no pas d'artistes. Destacaren els noms de Faraudo de Saint-Germain, Plandiura, Burbano, Brusi, Coll Fort, Apel·les Mestres, Salvà, Bendir,

2. El gremi de gerrers, ollers i rajolers va deixar d'existir "oficialment" l'any 1864, segons s'indica al llibre gremial.

Cosme Toda, Par, Fontana, Viñas, Puigferrer, Macaya, Oller, Gener, Partagàs, Vilella, Vidal-Ventosa, Rocamora, Marés, Folch, Roig-Raventós, Carulla, Batllori, Roviralta i Rivière.

Aquest interès tan gran per la ceràmica –especialment, per la pisa– va fer possible salvar moltes peces que, de no ser per això, haurien desaparegut per sempre o bé haurien fet cap a col·leccions de l'estranger.

Des d'una perspectiva ja més institucional, cal destacar que entre 1835 i 1844 el patrimoni artístic de Barcelona ja s'exhibia al Museu Lapidari, ubicat a l'antic convent de Sant Joan. El 1875 obrí al públic el *Museo Provincial de Antigüedades*, ubicat a la capella de Santa Àgueda, on s'hi exhibien les restes arquitectòniques, pintura, escultura, làpides funeràries i ceràmica procedents d'excavacions urbanes i de col·leccions privades. El 1907 es va constituir la Junta de Museus de Barcelona, que vetllava pel patrimoni artístic de la ciutat resolent tots els assumptes referents a les adquisicions d'obres i a l'administració dels museus. El 1915, el nou Museu d'Art Decoratiu i Arqueològic es va instal·lar, amb caràcter permanent, a l'edifici corresponent a l'ampliació de l'antic arsenal de la Ciutadella, que havia estat construït en època de Felip Vè [CASANOVAS, 2006: 186].

L'arqueologia era una disciplina científica que, a Catalunya, tot just estava a les beceroles. Malgrat això, l'any 1917 la Junta dels Museus d'Art de Barcelona va adquirir unes 17 tones de ceràmica –comprades a antiquaris valencians– procedents del Molí del Testar, a Paterna.

No és d'estranyar, doncs, la proliferació, en aquella època, d'articles sobre antigues rajoles decorades. Un d'anònim sobre trepes i dibuixos de rajoles catalanes es va publicar a la revista *Vell i Nou* de l'any 1915 (vol. I, núm. 12). El 1918 Josep Gudiol va publicar altres articles (“De rajolers i rajoles de color”) a *Vell i Nou* (vol. IV, núm. 76, 79 i 81).

L'any 1911 ingressà, als Museus d'Art de Catalunya, la sèrie de 136 estarcits de rajoles dels segles XVIII i XIX que formaven part de la col·lecció Caselles, comprats a mitjan del segle XIX als darrers escudellers de Barcelona. Si bé Amades Batllori i Llubia ja en va publicar uns quants, una observació de les peces originals, conservades actualment al MNAC, ens ha permès identificar la trepa d'una rajola que duu escrit el nom “Pla y Carreres”, un dels darrers escudellers de l'època gremial³.

A més de les rajoles pintades, també fou objecte d'interès el colleccionisme de pots de farmàcia, segurament afavorit per l'elevat poder adquisitiu del col·lectiu farmacèutic. El 1928 Ciro Benito del Caño i Rafael Roldan Guerrero varen publicar *Cerámica farmacéutica. Apuntes para su estudio*.

Un any després Francesc Santacana Romeu va fundar el Museum Arqueològic “La Enrajolada”, a Martorell, on s'esposava la col·lecció que havia estat formant des del darrer terç del segle XIX.

3. El conjunt dels estarcits s'ha publicat en el catàleg de rajoles de la col·lecció de Ramon Mascort Cerdà, 2014. *Azulejos paneles y socarrats de la colección Mascort*. Fundació Mascort, Torroella de Montgrí, pàg. 91-108. Sobre aquest conjunt d'estarcits, Joan Feliu, en una cita a peu de pàgina del seu llibre –que sembla extreta d'un article de Juan Bassegoda Nonell– diu que procedien del taller d'Antoni Fita, situat al carrer Escudellers, núm. 49: “En su taller se guardaban las trepas de los azulejos de oficios del Museo de Montjuic”, pàg. 142.

El 1932, les col·leccions d'Arts Aplicades i Decoratives es varen traslladar al Palau de Pedralbes que, amb l'arribada de la II República, havia quedat desproveït de la seva funció reial. En aquesta data, la col·lecció de ceràmica es va enriquir notablement gràcies a l'adquisició de les 575 peces de pisa –de qualitat inigualable– de Lluís Plandiura [CASANOVAS, 2006: 186].

No només es varen incrementar els colleccionistes de ceràmica, sinó també, de manera paral·lela, els investigadors interessats en estudiar-la, així com les publicacions on es donaren a conèixer els resultats d'aquests estudis. Fóra potser massa extens esmentar-les totes ara i aquí, però voldríem destacar les que van sortir de la mà de Joan Ainaud de Lasarte, Amades, Batllori, Bofill, Cirici, Llubia, Olivar Daydí i Vilaseca, fins arribar a l'esclat de les darreres dècades del segle XX durant la qual es va fundar una de les entitats particulars més rellevants pel que fa l'estudi de la ceràmica catalana i la seva gran valedora i impulsora: l'Associació Catalana de Ceràmica Decorada i Terrissa, l'any 1980.

Arran de la celebració dels primers congressos internacionals sobre ceràmica medieval, el “fet ceràmic” va començar a despertar l'interès de l'arqueologia medieval i postmedieval, entesa com a tal la que té, com a objectiu, l'anàlisi de les restes arqueològiques i materials posteriors al món romà.

L'estudi de la ceràmica medieval i postmedieval, per part de les universitats catalanes, és un fenomen relativament recent, i cada vegada està més assumit que, a través de l'arqueologia, també es poden fer aportacions molt importants en aquest camp de la investigació.

Un pas decisiu es produí quan els primers centres universitari de recerca decidiren aplicar les tècniques d'anàlisi de laboratori a les produccions medievals i postmedievals. Aquesta via d'investigació escapa de les possibilitats dels ceramòlegs autodidactes, ja que requereix d'uns coneixements i d'unes instal·lacions que no tenen, així com també d'un treball en equip que rarament és possible fora de la recerca universitària.

En aquests moments, la recerca avança en diferents fronts perfectament complementaris: la recerca arqueològica, la recerca documental, les anàlisis de laboratori i la recerca que podríem considerar més tradicional, centrada sobretot, en l'estudi de les decoracions, en l'anàlisi formal i en la identificació de produccions, per analogia comparada. En aquests casos, l'atribució d'una peça, fora del seu context, a un centre productor determinat i la proposta de datació es pot dur a terme per comparació amb altres peces ja conegudes i ben datades. Per poder fer bé aquesta feina cal uns grans coneixements, obtinguts, sovint, amb l'autoaprenentatge i amb l'experiència adquirida durant anys. Totes les aportacions són interessants i benvingudes, sempre que es facin amb el rigor necessari.

Finalment cal comentar que a les darreres dècades del segle XX i les primeres de l'actual alguns colleccionistes han volgut donar a conèixer les seves col·leccions de ceràmica i n'han publicat llibres i catàlegs: Jordi Llorenç, colleccionista i investigador, Josep Iglesias, Ramon Mascort i Alejandro Maluquer (La Fontana, Rupit), en són bons exemples.

LES LÍNIES D'INVESTIGACIÓ

Conèixer bé una producció ceràmica medieval o postmedieval no vol dir, tan sols, saber-la identificar, sinó que

també és necessari saber la tecnologia de producció i el seu context històric i cultural.

Per poder conèixer bé aquestes produccions, els investigadors disposen de diversos tipus de font: la recerca arqueològica –en el cas que la ceràmica s’hagi recuperat d’un jaciment arqueològic–, la documentació escrita, les anàlisis de pastes i vernissos o la comparació (formes i decoracions) amb produccions ceràmiques d’altres centres més o menys propers que poden haver influït en determinats aspectes.

La informació que arriba de totes aquestes fonts s’hauria de contrastar, però això és un *desideratum* que rarament es compleix. Ens preguntem què és el que ho dificulta. Potser la formació acadèmica de l’investigador, l’interès per conèixer només determinats aspectes o, simplement, la manca de temps necessari per explorar la rica documentació escrita que es conserva als arxius. Tot plegat pot explicar el motiu pel qual força arqueòlegs professionals es preocupin, principalment, en identificar correctament la ceràmica recuperada en el “seu” jaciment, ço és, esbrinar el lloc d’elaboració, precisar la datació i, de vegades, la funcionalitat de l’objecte ceràmic recuperat. Com a resultat d’aquest tipus d’investigació tenim les conegudes taules tipològiques, on es recullen els perfils de les peces de ceràmica, i les taules de decoracions, en el cas que la ceràmica presenti algun tipus de decoració incisa, aplicada, pintada, etc. Gràcies a això podem identificar, amb molta més facilitat, una producció ceràmica. S’acostuma a identificar la ceràmica per analogia comparada.

En el context de la recerca arqueològica, cada vegada són més importants, també, els resultats de les anàlisis físiques, químiques i mineralògiques aplicades a les produccions ceràmiques. Han aportat una informació molt valuosa. Les conclusions que es deriven d’aquestes anàlisis caldria acarar-les amb la informació que aporta la documentació escrita per tenir encara més garantia de fiabilitat.

Com a factors negatius, la falta de temps o de recursos econòmics necessaris per reconstruir les peces fragmentades o per elaborar les gruixudes memòries d’excavació, així com el poc interès que mostren molts arqueòlegs pel l’estudi de la ceràmica “moderna” ha fet que els fragments recuperats de moltes intervencions arqueològiques restin arraconats a l’interior de caixes oblidades en els magatzems de molts museus, en espera que algú s’hi interessi.

Destacats investigadors formats en els departaments d’història de l’art de diferents universitats han mostrat la seva preferència per l’estudi dels anomenades “ceràmiques decorades”, ja fos pisa i/o rajoles o grans conjunts de rajoles. La terrissa l’han tractat molt tangencialment. La preparació acadèmica d’aquests investigadors els ha permès relacionar la producció de pisa catalana amb els grans corrents artístics europeus: l’origen i significat de certs motius decoratius, les fonts d’inspiració, les influències que la ceràmica decorada ha pogut rebre de les anomenades “arts majors”, les connexions artístiques amb altres centres productors de ceràmica, etc. També s’han interessat en l’estudi d’alguns conjunts importants de rajola, especialment si són d’autor conegut. Quant a la terrissa, la consideren un camp de recerca més apropiat pels estudis sobre cultura popular o etnografia.

Una vegada analitzades les grans línies d’investigació es constata que, pel que fa a la ceràmica catalana, en general, manquen treballs d’investigació elaborats a partir de les fonts

documentals.

Una ullada a la bibliografia sobre ceràmica medieval o postmedieval catalana corrobora quines han estat les grans línies d’investigació: historiadors de l’art, directors de museus i arqueòlegs. Però també, i això és de destacar, molt autodidactes, és a dir, professionals liberals com ara advocats, arquitectes, metges, notaris, etc. Per això ha calgut inventar-se una paraula que no figura al diccionari, però defineix molt bé a aquests especialistes que no són historiadors de l’art ni arqueòlegs ni directors de museus amb contingut ceràmics. Ens referim als ceramòlegs. Aquests investigadors estan, més o menys, al corrent de les novetats que aporta la recerca arqueològica o les anàlisis de pastes, són, més o menys, grans consumidors de literatura sobre el tema que els apassiona i acumulen molta experiència observant amb detall les característiques organolèptiques dels atuells de ceràmica. Tot plegat els fa “generadors” d’informació sense necessitat d’haver d’acudir, si així ho volen, a les tres fonts primàries essencials: arqueologia - analítiques - documentació.

Un aspecte molt interessant que han tractat els ceramòlegs autodidactes ha estat el de la terminologia ceràmica, havent fets grans aportacions en aquest camp concret de la recerca relacionada amb les antigues produccions ceràmiques.

En fi, com es pot apreciar, una pluralitat d’interessos que, sens dubte, té la seva part positiva.

CANALS DE DIFUSIÓ DELS TREBALLS SOBRE PISA BARCELONINA

També han estat, i ho continuen essent, molt diversos els canals de difusió dels resultats obtinguts pels investigadors. N’hi ha que prefereixen -o els interessa més– donar a conèixer els resultats de les seves recerques en el camp de la pisa barcelonina, en particular, o de la ceràmica catalana, en revistes especialitzades en història de l’art o d’història, en general, els arqueòlegs prefereixen publicar els seus articles a les actes dels congressos que s’organitzen sobre arqueologia (darrerament, d’arqueologia medieval i Post. medieval) o bé de ceràmica. Amb les publicacions de les actes dels congressos internacionals de ceràmica medieval (el primer, de 1978) sembla que el món de l’arqueologia medieval i Post. medieval disposa d’un potent canal de difusió dels resultats de les seves investigacions.

Per altra part, els pocs investigadors que han orientat la seva preparació acadèmica en l’anàlisi de pastes, engalbes, vernissos, etc, disposen dels seus propis canals de difusió, sovint massa desconeguts per la resta de la comunitat científica. Tampoc no afavoreix la divulgació dels resultats d’aquest tipus de recerca el complex llenguatge que necessiten fer servir. Traslladar les aportacions d’aquests investigadors a la resta de persones que puguin tenir interès en conèixer-la és una feina urgent.

Entre els investigadors més destacats en aquest camp podríem fer esment a Jaume Buxeda, Javier G. Iñáñez, Màrius Vendrell, Judit Molera, Marisol Madrid, Roberta di Febo, etc.

Precisament, Javier G. Iñáñez és l’autor d’una tesi doctoral que tracta de l’anàlisi de les pastes ceràmiques d’una dotzena de centres productors hispànics. Aquest investigador sembla que ha orientat una bona part de la seva recerca cap a l’anàlisi de les produccions hispàniques d’època moderna [IÑÁÑEZ, 2007].

Recentment s’han publicat -i sembla que encara s’en

publicaran encara més- alguns treballs d'investigació sobre els resultats de l'anàlisi de les pastes de les diferents produccions de pisa barcelonina i de terrissa [IÑÁNEZ, BUXEDA I MADRID, 2007: 62-79; BUXEDA, [et al.], 2011: 192-207].

Pel que fa a les revistes, a qui li interessi l'estudi de la pisa barcelonina haurà de consultar un ventall força heterogeni de publicacions. Només una està especialitzada en ceràmica: el *Butlletí Informatiu de Ceràmica*, editat per l'Associació Catalana de Ceràmica. Això no vol dir que en altres publicacions periòdiques no s'hi puguin trobar treballs d'investigació sobre pisa catalana. Alguns estudis sobre documentació escrita – per exemple, sobre la història del gremi o sobre el col·lectiu d'escudellers– han estat publicats a la revista *Estudis històrics i documents de l'Arxiu de Protocols*, a l'*Anuario de Estudios Medievales*, o a *Arqueologia Medieval*, que edita l'ACRAM.

Pel que fa a les troballes arqueològiques, es poden trobar notícies a revistes locals, com per exemple, la *Revista de Girona*, en publicacions editades per assemblees d'estudis locals o comarcals, en revistes com l'*ActaHistorica/Medievalia*, (editada pel Departament d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona), a *QuarHis*, (editat pel Museu d'Història de la Ciutat, Barcelona). També s'han publicat estudis d'una determinada obra o autor a revistes com *Locus amoenus*, o *Pedralbes*, ambdues, publicacions de la Universitat de Barcelona.

El cert és que tot plegat dificulta una mica poder estar al dia de tots els descobriments que es van fent sobre el tema de la pisa catalana.

En resum, doncs, articles sobre ceràmica que s'interessen per determinades obres singulars, notícies de troballes de ceràmica en un context arqueològic o els resultats d'anàlisis físics, químics i mineralògics componen la major part del *corpus* bibliogràfic existent, però trobem a faltar poca comunicació entre tots els subjectes implicats.

METODOLOGIA DE TREBALL

La idea original del nostre treball de recerca tenia com a objectiu l'estudi d'una de les produccions de ceràmica catalana més conegudes: l'obra daurada, també anomenada actualment “ceràmica de reflex metàl·lic”, i fer-ho des d'un vessant eminentment arqueològic

Sovint passa, però, que a mesura que avança la investigació, canvien els objectius i la metodologia.

Ben aviat vam comprovar que desvincular la producció dels subjectes productors podria representar una temeritat. Per exemple, com es pot pretendre identificar una marca pintada al revers d'una plata daurada, si es desconeixen els noms dels escudellers? Una cosa porta a l'altra.

El fet d'entrar a fons a explorar els arxius ens va obligar a descartar estudiar la pisa catalana daurada, per centrar-nos, només, en la producció barcelonina.

El següent canvi de plans el va motivar la constatació que no es podia conèixer a fons la producció de pisa daurada barcelonina separada de la producció coetània pintada en blau o policromia.

Tampoc no era possible deixar de banda la història de la confraria dels escudellers de Barcelona, perquè quedarien aspectes essencials de la producció sense estudiar. I l'estudi de

la seva història no es podia amputar per cap dels dos extrems. En aquest sentit podem dir que vam prendre una molt bona decisió, ja que originàriament ens havíem proposat acabar la nostra recerca amb el canvi de dinastia, Vers 1716, deixant sense explorar la documentació dels segles XVIII i XIX. Hagués estat un greu error, perquè la informació que ha aportat ha estat cabdal per entendre els mecanismes de funcionament del gremi.

Explorar els milers de documents que es conserven als diferents arxius de la ciutat ha costat milers d'hores de dedicació, de manera que se n'ha ressentit la recerca arqueològica, ja que no hem pogut dibuixar, com hauria estat el nostre desig, l'immens cúmulo de fragments que han aparegut, i continuen aflorant, en molts jaciments del nostre país.

A partir d'aquestes consideracions, com vam afrontar la nostra recerca?

a) Acotar l'estudi de la ceràmica a la producció de Barcelona i, en concret, només a l'obra escudellera, descartant l'estudi –o revisió del que ja s'ha fet– de les produccions de pisa de Reus, Lleida, Vilafranca del Penedès o d'altres possibles centres, i a la producció de terrissa.

b) Documentar el màxim nombre possible d'escudellers (mestres, oficials, aprenents, revenedors, etc).

c) Acotar la recerca al quarter anomenat de framenors, on hem procurat situar els obradors de ceràmica, els habitatges, la casa gremial i alguns elements de referència urbana, deixant de banda el quarter del carrer Tallers.

d) Buidar el major nombre possible de protocols notariais, posant especial atenció en la localització d'inventaris *Post. mortem* de mestres escudellers i de documents que informin de la situació i propietat dels obradors.

e) En paral·lel a tot això, rastrejar i documentar fotogràficament atuellers de pisa barcelonina, rajoles, quadres de sants i grans conjunts de rajola, tant els existents com els desapareguts: museus, col·leccions particulars, arxius fotogràfics, etc.

f) Llegir el màxim nombre possible de treballs d'investigació editats en paper o en format digital, tenint controlades les novetats que poguessin aparèixer al respecte.

g) Al final, realitzar una síntesi de tot plegat, ja que la solidesa de les argumentacions es fonamenta en la interacció de les fonts escrites, les arqueològiques i els anàlisis de laboratori i el contrast dels resultats.

La feina es preveia enorme, i per això vam decidir no haver de esmerçar esforços en tot allò que no calgués. Per exemple, l'estudi de la confraria de sant Hipòlit de Barcelona, del 1404 a 1531, ha estat objecte d'un acurat treball d'investigació per part de Josep Maria Vila. El seu treball es basa en la documentació generada per la confraria mateixa, és a dir, en les ordinacions fundacionals i en les ordinacions posteriors, incloses les emanades del Consell de Cent [VILA, 2005: 104-126].

No s'estableix, al seu estudi, cap vincle amb la producció feta pels confreres de sant Hipòlit, de manera que ens va semblar oportú omplir aquest buit (del tot justificable, donat el tema del seu treball d'investigació) amb la transcripció i estudi a fons dels manuals de dos mercaders-escudellers barcelonins, en Francesc i en Nicolau Reyner, que abasten des del darrer terç del segle XV fins a la segona dècada del XVI. Es tracta de dues

obres cabdals pel coneixement de tot allò que fa referència a les importacions valencianes i a l'elaboració de pisa a Barcelona durant els decennis previs a la fundació de la confraria dels escudellers.

Amb tota aquesta informació creiem suficientment apuntalada la història de la confraria al segle XV i la producció d'obra escudellera.

Malgrat això, continuava essent molt gran la feia que hi havia per davant, i era temptador retallar cronològicament l'abast de la recerca, tal com hem dit anteriorment. El canvi de dinastia suposà també la fi de les tradicionals institucions de govern catalanes (Generalitat, Consell de Cent, etc), un trencament prou radical amb el passat que ha servit com a punt de partida de no pocs treballs d'investigació anteriors al nostre, com per exemple, el de Pere Molas basada en els gremis barcelonins del segle XVIII [MOLAS, 1970] o el de Manuel Arranz sobre la menestralia de Barcelona al segle XVIII [ARRANZ, 2001]. Però el canvi de dinastia, amb tot el que a nivell polític i econòmic va suposar, no justificava, al nostre entendre, amputar part de la història de la confraria dels escudellers, i no continuar-la fins a l'extinció del món gremial barceloní. Potser condemnava a deixar desconegut, possiblement durant dècades, un dels períodes més ignots de la història de la ceràmica barcelonina.

Cal insistir que la informació obtinguda gràcies a la documentació del segle XVIII i primer terç del XIX ha estat determinant per poder arribar a importants conclusions que, d'haver-la obviat, haguessin deixat molt coix el nostre treball de recerca.

EL TRACTAMENT DE LES FONTS DOCUMENTALS

Hem comentat abans que la recerca de documentació escrita amb la finalitat de trobar dades sobre la història de la ceràmica catalana és un fet que es remunta als primers anys del segle XX. Aquesta recerca es va iniciar molt tímidament.

Al final del segle XIX i primeres dècades del XX va destacar la figura de l'arquitecte Josep Font i Gumà:

“Cap al 1905 va dissenyar rajoles per la fàbrica Pujol i Baucis d'Esplugues de Llobregat i per Escofet y Tejero de Barcelona, però sobretot va ser el gran col·leccionista de rajoles valencianes i catalanes dels segles xiv al xvi. Durant anys, va recollir peces a les excursions arqueològiques en què participava juntament amb els seus amics Domènech i Montaner i Antoni M. Gallissà. Va reunir nou-cents quatre exemplars que va compilar en un llibre il·lustrat i editat pel col·leccionista mateix, amb gravats de cadascuna de les rajoles realitzats a partir dels dibuixos que havia fet prèviament. Aquest catàleg, que recull les teories i opinions d'altres historiadors —com les de l'arqueòleg Josep Ramón Mélida, les de l'historiador anglès Albert van de Put i les de l'arquitecte sevillà José Gestoso y Pérez, entre d'altres—, aporta també dades de vital importància, com ara la procedència de cada peça: el convent de la Concepció de Toledo, la cartoixa de Valldecris de Sogorb, el castell de Burriac, el monestir de Poblet, la cartoixa de Montalegre i el Palau dels Ducs de Gandia, per posar algun exemple. Aquesta col·lecció de rajoles i la publicació corresponent va ser una fita per a la història de la ceràmica aplicada a l'arquitectura i el col·leccionisme de rajoles a Catalunya”⁴.

El 1905 va publicar un document molt interessant: els pactes entre els consellers de Barcelona i l'escudeller Onofre Espelta per a l'elaboració de rajoles “pisanes” i altres rajoles blaves i “aspres”, destinades a la casa de la Ciutat (1559).

Durant la dècada dels anys 30 i 40 del segle XX va destacar la feina de l'investigador autodidacta Francesc de Paula Bofill⁵. Va escriure diversos articles als *Butlletins dels Museus d'Art de Barcelona*: “La ceràmica del ‘Cau Ferrat’” (1934); “Un intercanvi de ceràmica” (1936); “Ceràmica holandesa al nostre Museu” (1937); “Las series azules en la cerámica española” (*Cerámica Industrial y Artística*, Barcelona, 1935); “Ceràmica barcelonesa de reflejo metálico” (*Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, Barcelona, 1941); catàleg de l'exposició *Cerámica española* presentada al Palau de la Virreina (Barcelona, 1942), i “Nuevos ejemplares de cerámica” (*Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, Barcelona, 1946).

La recerca de documentació escrita no avançava. Si algun investigador localitzava algun document interessant era perquè un arxiver el trobava i li feia saber.

El llibre cabdal sobre la ceràmica catalana (en concret, sobre pisa) fou *Ceràmica Catalana Decorada*, d'Andreu Batllori i Lluís Maria Llubí. I això, per diverses raons:

a L'important *corpus* bibliogràfic que consta al llibre, amb els qual es van basar els autors i que recull els noms de prop de 100 autors nacionals i estrangers, amb obres escrites en català, castellà, francès, anglès italià i alemany.

b La informació obtinguda amb fonts primàries gràcies a les consultes realitzades a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, a l'Arxiu Històric de la Ciutat, les Rúbriques de Bruniquer, fogatges i els Manuals de Nivells Ardits

c La consulta de treballs d'investigació no específics sobre ceràmica sinó sobre gremis, història, etnologia, arqueologia, art, dialectologia, tècnica ceràmica, etc.

d Les 28 pàgines dedicades a “dates i documents”, que han facilitat molt la tasca dels investigadors posteriors. Cal recordar que no era costum a l'època esmentar les fonts d'informació.

e La selecta recopilació d'imatges de les sèries més representatives, per mitjà d'imatges en blanc i negre d'una qualitat força acceptable, en un moment en què les publicacions amb il·lustracions eren molt costoses..

Bona part de la investigació que es va fer posteriorment no va aportar cap novetat documental important sobre la pisa barcelonina.

El filòleg Marçal Olivar Daydí, gran coneixedor de la història de la Corona d'Aragó al segle XIV, va escriure una obra de gran transcendència: *La ceràmica trescentista a Aragó, Catalunya i València*, a la col·lecció dins de la col·lecció «Monumenta Cataloniae» (Barcelona, Alpha, 1952); *La vajilla de madera y la cerámica de uso en Valencia y en Cataluña durante el siglo XIV (según los inventarios de la época)* (València, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, 1950), un treball que es va avançar en dècades als estudis que s'han fet sobre aquesta interessant font històrica: els inventaris. El mateix any va publicar “Fonts documentals inèdites per a

4. Dades biogràfiques publicades al DHAC (Diccionari d'historiadors de l'art català, valencià i balear). En línia a: <https://dhac.iec.cat/dhac_mp.asp?id_personal=760>. [Consulta: 16.03.2018].

5. En línia a: <https://dhac.iec.cat/dhac_mp.asp?id_personal=455>. [Consulta: 16.03.2018].

l'estudi de la ceràmica valenciana medieval", "Notas en torno a una porcelana histórica"; *La porcelana en Europa. Desde los orígenes hasta principios del siglo XIX* (Barcelona, Seix Barral, 1952-1953). El 1961 va escriure la introducció de l'obra de Rudolf Schnyder *Die Keramik von Paterna* (Ars Orientalis, Washington) i, posteriorment, els pròlegs a *El Conventet. Colección de cerámica* (Badalona, edició privada, 1974) i a Jordi Llorenç Solanilla, *Plats i pots de ceràmica catalana. Segles XV al XVIII* (Barcelona, Altés, 1977), on glossà la figura del col·leccionista, erudit i militar Lluís Faraudo de Saint-Germain⁶.

Joan Ainaud de Lasarte té una obra primerenca dedicada a la ceràmica, molt interessant: "Loza dorada y alfarería barcelonesa. Siglos XV-XVI", publicada a *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona* (1942), en la qual la documentació escrita hi juga un paper primordial, ja que va donar a conèixer el "Manual" de Nicolau Reyner, una font documental de primer ordre per conèixer la pisa barcelonina del final del segle XV i dels inicis del XVI.

L'obra més coneguda és *Cerámica y Vidrio*, que correspon al volum X de la sèrie: *Ars Hispaniae. Historia universal del arte hispánico*. Es tracta d'una monumental obra de recopilació, amb un aparell bibliogràfic extraordinari, però que no aporta cap novetat documental pel que fa a la pisa barcelonina. Aquesta obra data del 1952.

L'any 1964 es va publicar la tesi doctoral de Lluïsa Vilaseca Borràs sobre els escudellers de Reus i la producció de pisa daurada, obra en tres volums, on la documentació escrita hi juga un paper primordial. Per primera vegada es recollien i donaven a conèixer els noms de centenars d'escudellers, ollers, gerrers i rajolers en actiu a Reus entre mitjan segle XVI i mitjan segle XVII. Per a nosaltres, l'interès d'aquesta tesi, malgrat que tracti de la producció reusenca, és enorme, entre altres raons, pels vincles familiars i professionals entre els escudellers barcelonins amb els de Reus.

Tot i que posteriorment es van publicar altres obres de referència, no es van donar a conèixer documents rellevants fins que l'advocat Santiago Albertí va començar a explorar la documentació parroquial en la recerca de més dades sobre els productors barcelonins de ceràmica i també sobre les primeres ordinacions de la confraria a partir del llibre gremial de 1749, l'original del qual es trobava a la biblioteca del Museu de Ceràmica de Barcelona [ALBERTÍ, 1987: 32-37; 1988a: 32-35; 1988b: 28-31; 1988c: 23-25; 1989: 30-33]. La mort prematura de Santiago Albertí va truncar la continuïtat de les seves investigacions en aquest camp.

Més recentment investigadors com Teresa Vinyoles i l'Equip Broida [EQUIP BROIDA, 1984: 199-239], Josep Maria Vila [VILA, 2005: 104-106], Sílvia Canalda [CANALDA, 2003; 2004] i Carme Riu de Martín [RIU, 1990 a 2012] han reprès la recerca documental. En el cas concret de Josep Maria Vila va elaborar la seva memòria de llicenciatura sobre aquest tema, el de les fonts escrites com a font pel coneixement dels terrissers de Barcelona basant-se sobretot en la documentació conservada a l'Arxiu de Protocols Notarials de Barcelona i de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, un treball fonamental pel que

fa a aquesta recerca, al qual ja ens hi hem referit anteriorment.

No cal dir que en un treball com el nostre ha calgut revisar tot l'important corpus documental posat a l'abat dels investigadors des de la dècada dels anys 40 del segle XX. A més dels documents ja publicats hem utilitzat informació procedent de Diversos arxius de Barcelona que detallem més endavant.

La part documental ha estat un dels cavalls de batalla d'aquest treball d'investigació. L'existència de milers de protocols notariais conservats tan sols en un dels arxius de Barcelona ja feia preveure que una recerca exhaustiva i indiscriminada d'informació sobre escudellers barcelonins podria suposar dècades de feina, així que varem establir uns criteris de selecció de la documentació:

- a) Prioritzar les fonts documentals que ens ajudessin a documentar el major nombre possible d'escudellers actius fins a mitjan segle XIX.

No teníem ni la menor idea de quants escudellers havien treballat a Barcelona durant aquest dilatat període de temps. Com a dada comparativa, Lluïsa Vilaseca, pel que fa a Reus, en va documentar uns 175, principalment en actiu entre 1550 i 1650. Vista la importància numèrica dels escudellers reusencs i sabuda la relació de Reus amb la producció de ceràmica daurada, era tingut com a cosa normal atribuir a Reus la paternitat de la majoria de peces daurades catalanes, reservant per Barcelona la producció daurada decorada amb el "pinzell-pinta".

En iniciar el nostre treball d'investigació es coneixien a Barcelona -pel que s'havia publicat fins aleshores- els noms d'un grapat d'escudellers que no deuria arribar al mig centenar. Santiago Albertí tenia recollits, al seu arxiu particular, força noms que havia trobat durant les seves pacients recerques a l'arxiu de la parròquia del Pi.

El doctor Madurell, en unes fitxes que va elaborar mentre fou l'arxiver de l'Arxiu de Protocols Notarials de Barcelona, va recopilar informació sobre més d'un centenar d'escudellers que visqueren i treballaren entre els segles XIV i XVIII, a més de centenars de noms d'ollers, gerrers i rajolers. Era obvi que es tractaven de reculls importants (en el cas d'Albertí, d'uns 1.300 noms, inclosos escudellers, gerrers, ollers, rajolers i creiem que també "tiraterres"), però en absolut exhaustius.

Calia cercar una altre tipus de font d'informació que ens proveís de dades sobre el màxim nombre d'escudellers, tant si havien estat mestres destacats de la confraria com si es tractava de mestres a jornal, de joves oficials, d'aprenents o d'escudellers-revenedors. Possiblement la font d'informació més indicada per fer-ho eren els llibres sacramentals de les parròquies de Barcelona, bàsicament els llibres de Baptismes i d'òbits, però una bona part dels arxius van ser cremats durant els primers mesos de la Guerra Civil (1936-1939), desapareixent amb ells molta informació. Només es conserva força complert l'arxiu de la parròquia de Sant Just i Sant Pastor (que Albertí no va consultar pensant que el focus principal de treballadors del fang el trobaria a la parròquia del Pi, seguint les indicacions publicades anys enrere per Ainaud). Però, sens dubte, els llibres sacramentals més interessants per aquest tipus de recerca han estat els "Llibres d'Esposalles", "Esposoris" o "Matrimonis" que es conserva, gairebé íntegra, a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona. Es tracta d'un important conjunt de manuscrits, els més antics dels quals daten de mitjan segle XV, que abasten tota l'època moderna fins al segle XIX. Alguns no els hem

6. Dades biogràfiques publicades al DHAC (*Diccionari d'historiadors de l'art català, valencià i balear*). https://dhac.iec.cat/dhac_mp.asp?id_personal=760. [Consulta: 16.03.2018].

pogut consultar degut a què han desaparegut. Als llibres d'esposalles es feia constar les notificacions dels matrimonis (les amonestacions). Segons la categoria social de qui es casava havia de pagar una quantitat especificada. En cas de pobresa no es pagava res (*amore Dei*). Amb la suma de totes les aportacions es finançaven una part de les obres que es feien a la seu barcelonina⁷. Hem buidat la informació de tots llibres d'esposalles de la seu de Barcelona corresponents des de 1450 fins a la segona meitat del segle XIX, excepte els volums 39, 46 i 47, desapareguts, i altres que estan inservibles. El nombre d'escudellers esmentats en els volums d'esposalles, batejos i òbits i en documents notariais de molt diversa temàtica ha fet créixer el nombre d'escudellers barcelonins fins arribar a més de 1.200, xifra inimaginable abans d'iniciar la recerca.

b) Fonts documentals referents a obradors, botigues i domicilis particulars dels escudellers barcelonins (situació, descripció, evolució al llarg dels temps, etc.)

No cal explicar que aquest tipus de documentació es troba dispersa entre milers de volums de protocols notariais -en podem trobar en gairebé tots els volums dedicats als establiments emfitèutics de cases i obradors- però també han estat de gran ajut els fogatges i les sèries corresponents al cadastre borbònic. També hem trobat força informació d'aquest tipus en els capbreus de particulars o d'institucions eclesiàstiques, especialment als capbreus de les pabordies de la catedral, de la Pia Almoina, del monestir de sant Pau del Camp i d'alguns benifets d'altar.

c) Documentació relativa a inventaris de gerrers i escudellers.

Tot i que els inventaris solen trobar-se agrupats en volums, i això sembla que pot facilitar molt la feina, el problema és que es conserven centenars d'aquests volums, a més de caixes plenes d'inventaris solts corresponents a dotzenes de notaris diferents, sense identificar. El gruix de llibres d'inventaris es conserva a l'Arxiu de Protocols Notariais; quan a caixes d'inventaris solts, n'hi ha força a l'Arxiu Històric de la Ciutat (Barcelona). També hi ha alguns llibres inventaris, als protocols notariais conservats a la Biblioteca de Catalunya, així com a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona.

No cal dir que principal motiu d'interès d'aquests inventaris és la possibilitat de conèixer els noms de les peces fetes pels mestres escudellers, així com les produccions ceràmiques, eines, i preus de la ceràmica i de les matèries primeres. També són interessants de consultar fet que solen incloure algunes indicacions espacials dels obradors inventariats.

7. La fórmula emprada no va variar substancialment al llarg del temps. S'inicia amb les paraules: "*A tal data*" (segueix la data completa) "*rebérem les esposalles de...*" (segueixen el nom i cognoms del futur marit, gairebé sempre sovint l'ofici i si era ciutadà de Barcelona o només habitant, que volia dir que no feia ni un any que hi residia, i de vegades, la parròquia o bisbat d'origen, si no era barceloní). Després sol constar el nom de la seva futura muller. Al segle XVI, les esposalles contenen una mica més informació, ja que abans del nom de la muller s'esmenten els del pare del marit (nom i cognoms, ofici i de vegades lloc de procedència) i el de la mare. A partir del 1561 és freqüent que també hi constin els noms, ofici i procedència dels pares de la futura muller. Gràcies a això podem tenir una visió força aproximada de l'extracció social dels escudellers barcelonins i de les zones de procedència. De vegades hi trobem dades complementàries, com per a exemple si la futura muller era vídua, i el nom i ofici del seu difunt espòs, o bé si, a causa de la pobresa, no havien de pagar els quatre sous a l'Església, com era preceptiu per a tots els menestrals. Sovint, pel que fa als segles XVII i XVIII, la informació és més escadussera.

El contingut dels inventaris *post mortem* com a font històrica és un aspecte que han tractat investigadors com ara Luís Almenar [ALMENAR, 2027: 533-566], Jaume Aurell [AURELL, 1994: 107-121], Pere Benito [BENITO, 2008], Jordi Bolós i Imma Sánchez-Boira [BOLÓS, SÁNCHEZ-BOIRA, 2014], Joan Lencina [LENCINA, 1998: 303-310], Fernando Carlos Ramos [RAMOS, 2011: 21-52], Flocel Sabater [SABATER, 1990: 53-108] i Hortensio Sobrado [SOBRADO, 2003], per citar-ne només alguns.

Hi ha un aspecte, però, del qual no se n'ha parlat, i que voldríem posar de relleu, detectat gràcies als més de 100 inventaris d'escudeller que hem pogut localitzar. Creiem que existeixen diversos tipus d'inventaris d'escudeller en funció de les circumstàncies que envoltaren la seva redacció:

Inventaris de mestres escudellers d'edat avançada que havien deixat d'exercir llur ofici uns anys abans de la seva mort. En alguns casos coneixem l'any de la defunció de certs mestres escudellers i, amb més o menys aproximació, l'edat que tindrien en el moment de produir-se l'òbit. L'avançada edat deuria ser el motiu pel qual no varen assistir a les reunions de la confraria celebrades durant els darrers mesos de la vida com a mestre confrare. Per altra part, el mestre escudeller d'edat avançada podia llogar o establir en règim emfitèutic el seu obrador a un altre mestre més jove, de manera que podríem assegurar, al menys en alguns casos, que deixava d'exercir de mestre escudeller.

L'escudeller Joan Corballó, per exemple, un temps abans de la seva mort, va vendre la producció que li quedava a l'obrador i les eines d'escudeller al també escudeller Ramon Cases.

En aquests casos, en el moment d'efectuar l'inventari dels seus béns, ja no s'esmenta ni l'obrador, ni les eines ni cap partida de ceràmica, sinó tan sols els béns que el difunt posseïa a l'habitatge on morí, excepte la recurrent "sort" de plats i escudelles que se sol documentar a quasi totes les cuines. Un cas semblant als inventaris dels béns de vídues escudelleres on, per norma general, no hi trobem cap indicació d'eines o de partides de ceràmica.

Inventaris de mestres escudellers-revenedors:

Alguns escudellers no eren productors, sinó revenedors d'obra escudellera. Algunes circumstàncies particulars, com ara empenyoraments fets per la guàrdia reial de penyores a instància dels confreres, demostren que, a més d'obra feta a Barcelona, revenien producció estrangera. Els revenedors tenien prohibit, per una sentència de misser Poll, vendre obra de terra dins de les muralles de la ciutat, sobretot a les places del Born i de la Reina. Ho havien de fer fora les muralles, en llocs preestablerts. Al segle XVIII se'ls va permetre vendre dins de les muralles només obra forana. Als inventaris d'aquests escudellers (els noms dels quals no figuren mai a les llistes de confreres) hi podem trobar, o no, partides de ceràmica, però també importants partides de productes ben diversos. Es dona el cas d'alguns escudellers que eren productors i revenedors alhora. Es tracta d'escudellers que varen desenvolupar les seves activitats econòmiques durant la primera meitat del segle XVI. Als inventaris, al costat de peces fetes a Barcelona, se n'esmenten d'altres que, als encants públics, són venudes a preus excepcionalment elevats; es tracta d'importacions valencianes. A l'inventari de l'escudeller Joan Cerdà s'esmenten partides de ceràmica valenciana que, el dia de la realització de l'inventari, encara estaven a l'interior de les

gerres i cossis que es varen utilitzar per dur-les des de València fins a Barcelona.

Inventaris de mestres escudellers, excepcionalment exhaustius.

Ens ha sorprès gratament una sèrie d'inventaris de béns d'escudeller on consta una detallada relació de peces de ceràmica en Diversos estats d'elaboració: crues, escaldades, envernissades, pintades o acabades del tot; obra de *frantum* o defectuosa, eines, matèries primeres, combustible, etc.

En alguns casos hem pogut relacionar aquests inventaris amb les circumstàncies de la mort de l'escudeller: escudellers relativament joves (varen morir sobtadament per un accident o per una greu malaltia?) La gran quantitat de peces trobades a mitges a l'obra, les grans partides de ceràmica acabada distribuïdes per qualsevol racó de la casa, són indicis d'una interrupció no prevista de l'activitat productiva. En aquests casos, es conserven també els "encants" o subhastes públiques dels béns efectuades davant mateix del domicili del difunt o a la llotja de mar. Com a exemple d'inventari exhaustiu, el de l'escudeller Pau Babot, menor de dies (1690).

d) Documentació generada per les activitats de la confraria dels escudellers.

Es tracta de les actes de les reunions, documentació no gens fàcil de trobar. En iniciar els treballs de recerca desconèixiem els noms dels notaris de la confraria. Malauradament, d'alguns períodes no n'hem pogut trobar el nom del notari o les actes de les reunions.

e) Documentació de tipus mercantil (assegurances marítimes, contractes de compra-venda, etc)

No ha estat generosa la quantitat de documentació trobada, especialment pel que fa a contractes, però sí força representativa. Hem de suposar que, a la pèrdua de documents, hi hem d'afegir la circumstància que no poques transaccions d'aquest tipus es degueren fer sense la intervenció de cap notari, amb la qual cosa no n'ha quedat cap registre escrit.

f) Documentació privada: capítols matrimonials, testaments, nomenaments de procuradors, etc.

És difícil exhaurir tota la informació que contenen les fonts escrites i, per altra part, no és gens fàcil trobar el bateig, les esposalles, el lloc de residència, la localització de l'obra, el testament o l'inventari d'un escudeller.

Si als més de 20 mil volums de protocols notariais que custodia l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona li afegim la resta de documentació dispersa pels altres arxius de la ciutat (també als arxius parroquials) entendrem que és impossible consultar tot aquest tipus de documentació privada. Els capítols matrimonials aporten una informació que hem cregut molt útil: la quantia de la dot, perquè és un indicador del poder econòmic dels pares dels contraents; també ho són els testaments.

Molts d'aquests documents privats s'han perdut. De la resta, hem intentat localitzar el màxim possible. Amb una mostra prou significativa d'aquest tipus de documentació creiem que

és suficient per obtenir unes dades fiables.

Som conscients que a mesura que es vagin buidant més protocols notariais aniran sorgint dades noves sobre els escudellers barcelonins, però molt possiblement la informació que aportaran serà una repetició de la que ja s'ha trobat.

Davant d'aquesta perspectiva, no hem volgut esmerçar més i més anys de recerca. Amb la documentació analitzada creiem del tot suficient la base sobre la qual recolzar les nostres conclusions.

OBJECTIUS I HIPÒTESIS DE TREBALL

Aquest treball d'investigació sobre la producció d'obra escudellera a Barcelona posa el seu centre d'interès un tema polièdric, és a dir, que es pot tractar des d'aspectes molt diferents. Per això es fa difícil establir una única hipòtesi que els interrelacioni a tots. És indispensable una feia prèvia de recollida de documentació, perquè amb la que hi ha publicada –que és molt heterogènia– és gairebé impossible establir-ne cap.

El treball que ens hem proposat realitzar estarà estructurat en dos grans blocs. Els objectius i les hipòtesis de treball s'ajusten a cada bloc.

En el primer bloc –volum I– tractarem sobre els aspectes relacionats amb els escudellers barcelonins, la seva confraria, els llocs d'habitatge i de producció, i la comercialització de l'obra escudellera.

El segon bloc –volums II i III– els dedicarem, específicament, a la producció d'obra escudellera a la ciutat de Barcelona, des del seu inici –anterior a la creació de la confraria de sant Hipòlit el 1404– fins a la producció més recent, gairebé a les portes del modernisme.

En el volum IV presentem el diccionari biogràfic amb les 1.327 dels escudellers, gerrers, ollers que varen viure i treballar en el quarter de framenors de Barcelona, entre els segles XIV i XIX, així com una selecció documental.

L'objectiu primordial és conèixer a fons la pisa barcelonina més enllà de les quatre idees generals que es van repetint una i altra vegada. Això vol dir contextualitzar històricament i social la producció escudellera. La recollida d'informació del dia a dia de la confraria gràcies a les actes conservades de les seves reunions, és fonamental. No hi ha res que ens acosti més a la realitat.

L'anàlisi de l'obra escudellera barcelonina a partir de les peces que es conserven en col·leccions públiques i privades, de peces i conjunts que han desaparegut i que es coneixen gràcies a antigues fotografies, pintures o gravats, i les peces que apareixen en jaciments arqueològics, hauria de permetre identificar algunes autories. A partir de les peces signades i, per analogia, les volem relacionar amb altres peces anònimes, que són la gran majoria. Pensem que amb això es podria determinar l'estil dels autors més destacats, fer atribucions i corregir les datacions que poguessin ser errònies.

A falta de fotografies de l'època, si més no una part de l'obra escudellera barcelonina es pot considerar una petita finestra al passat des de la qual podem conèixer aspectes que formaven part de l'imaginari col·lectiu de la societat de l'època. Cal saber "llegir" la ceràmica, i no només observar-la.

El primer capítol del primer bloc l'hem titulat "Els escudellers barcelonins".

En el terreny de la investigació ceràmica, el factor humà sembla que no interessi gaire. Com pretenem demostrar, és fonamental. Les formes ceràmiques elaborades, les decoracions, les influències entre els centres productors, la manera de fer dels obradors, etc, res no es pot entendre sense conèixer als protagonistes, és a dir, als escudellers.

En tota producció ceràmica, cal tenir present que tant es movien les peces produïdes –a través de la compra-venda al detall o a l'engròs i dels intercanvis comercials a curta, mitjana o llarga distància– com els mateixos menestrals. Els moviments migratoris d'aquests artesans encara estan poc estudiats, i estem segurs que el dia que es coneguin millor, proporcionaran interessants sorpreses i aclariran molts dubtes que ara tenim plantejats i que no sabem respondre.

Per tot plegat, un dels nostres primers objectius consisteix en identificar el major nombre possible d'escudellers –noms i filiacions–, llurs orígens geogràfics i tota mena d'informació.

La imatge de moltes dones treballant en el procés decoratiu de la pisa ha fet pensar que aquest hauria estat el seu paper en la producció tradicional, però, segons la nostra hipòtesi, la realitat estaria distorsionada per aquesta visió, que seria més pròpia de la plena industrialització (segle XX) que no pas de l'època preindustrial. Intentarem demostrar-ho analitzant, fins allà on es pugui, el paper que van jugar les escudelleres barcelonines abans del segle XIX.

Per altra part, és indispensable entendre el context social i ciutadà dins del qual va néixer l'ofici d'escudeller, què va permetre la seva consolidació i ràpida expansió durant segle XVI i quin paper van jugar els gerrers valencians instal·lats a Barcelona al segle XV en el procés de consolidació de la confraria de sant Hipòlit, segurament gràcies, sobretot, al domini de la tècnica del daurat.

Una de les nostres hipòtesis consistirà en demostrar que, efectivament, els gerrers valencians varen revolucionar la producció de pisa a Barcelona, consolidant una producció blava diferent a la barcelonina i iniciant la producció daurada. Aquesta revolució consistí, al menys, en la introducció de noves formes ceràmiques i de nous motius decoratius.

Si hem de fer cas a la documentació escrita publicada prèviament, unes de les figures clau seria la del gerrer Pere Ximeno (Eiximeno, Eiximenis). A la seva mort se sap que el seu obrador va passar a mans del mercader Francesc Reyner, una altra peça clau en el procés de consolidació de l'ofici d'escudeller. Per això, en el segon bloc del nostre treball, quan tractem sobre la producció de pisa a Barcelona al segle XV, hem posat el focus d'atenció sobre aquests personatges: Pere Ximeno, Francesc Reyner i el seu fill, Jaume Nicolau Reyner a qui li devem el divulgat *Llibre de les Fornades*, on s'esmenta la fórmula més antiga que s'ha conservat entre els centre productors cristians on es va elaborar obra daurada, fórmula que, segons la nostra hipòtesi, era la que es feia servir a Manises.

En el cens d'escudellers –*Diccionari biogràfic*– hi volem incloure des dels noms dels primers productors d'obra de terra blanca que s'esmenten a la documentació més reculada fins als més recents, just abans –i fins i tot, després– de la desaparició *de jure* del gremi, el 1836. Esperem poder comprovar si la producció ceràmica vinculada al modernisme entronca, o no, amb l'antiga producció gremial. La nostra hipòtesi contempla el fet que no hi va haver tal vincle entre la producció tradicional

i el modernisme, a la llum de les evidències materials.

En el moment d'iniciar aquest cens no sabem el nombre d'escudellers barcelonins, ni disposem pràcticament de dades biogràfiques, ni tan sols de les dels mestres coneguts gràcies la documentació escrita o perquè hi ha obres signades per ells: els Passoles, Lorenzo de Madrid, els Lapuja, els Reig o els Gual. En un treball nostre publicat l'any 2001 sobre la troballa de ceràmica catalana efectuada a la Plaça Gran (Mataró) ja parlàvem del voltant d'uns 600, que eren les dades que vam obtenir gràcies a la documentació escrita consultada fins aquell moment.

Creiem que el fet de disposar d'una bona quantitat de dades biogràfiques hauria de permetre fer un treball d'història social, un aspecte que la investigació sobre la producció de ceràmica a Barcelona ha oblidat i que sembla que resultarà decisiu per a conèixer dades tals com l'edat en què es casaven els escudellers, l'esperança de vida, amb quins menestrals de parròquies i d'oficis diferents als seus es relacionaven, si hi havia algun tipus de política matrimonial amb la qual mirar de promocionar-se socialment, si hi havia relacions familiars i/o professionals amb els escudellers de Reus, o sobre l'existència, o no, d'una elit entre els escudellers, com sembla que succeïa en altres confraries de la ciutat.

Volem insistir que aquest aspecte de la història de la ceràmica catalana pràcticament no ha merescut l'interès dels investigadors, cosa explicable, ja que per poder-lo fer cal un gran esforç de recerca de dades biogràfiques en diferents arxius.

Segons el nostre parer, ha estat un error no tenir en compte la doble naturalesa dels escudellers barcelonins, en tant que treballadors i persones. Quan interrelacionem les dades biogràfiques i professionals esperem trobar respostes a algunes qüestions plantejades a les quals s'hi han donat explicacions que ens semblen poc argumentades.

A la llum de les primeres dades obtingudes voldríem comprovar si les relacions clientelars facilitaven el contacte directe entre membres dels estaments privilegiats i de l'alta burgesia ciutadana amb els menestrals barcelonins. Hem observat la presència de membres d'aquesta elit ciutadana fent de padrins en el bateig dels fills d'alguns mestres escudellers, com foren els Passoles o els Lapuja. De què es coneixien? Qui i com els posaven en contacte?

En el capítol titulat “La confraria de sant Hipòlit” pretenem estudiar la història d'aquesta confraria seguint els patrons clàssics, és a dir, en el sentit que la majoria dels gremis han estat analitzats: les ordinacions, l'organització, els apartats laboral, benèfic, assistencial i religiós, la vinculació de la confraria amb la ciutat, especialment pel que fa la part lúdico-festiva i militar-defensiva. Serà fonamental la lectura dels acords de la confraria que s'hagin conservat.

Volem dedicar un apartat a analitzar els ingressos i les despeses de la confraria. En el tema dels ingressos, perquè estan relacionats amb el nombre d'obradors i de forns, amb les mides dels forns i amb el nombre de fornades anuals. En el cas de les despeses, perquè estan molt relacionades amb les importacions de grans quantitats de blau (cobalt) i d'estany procedent del nord d'Europa, subministrat pels còsols d'Holanda a Barcelona a partir de 1670, aproximadament, segons les informacions publicades. La puresa d'aquestes matèries primeres –les enormes despeses gairebé van arruïnar la confraria– podrien explicar la bona qualitat que presenten les ceràmiques estanníferes fetes a

Barcelona a partir de la producció anomenada de “Poblet” i les posteriors. La nostra hipòtesi és que, efectivament, hi ha una relació entre les esmentades compres als cònsols holandesos i la millor qualitat de la pisa barcelonina a partir del darrer terç del segle XVII, en endavant.

En aquest capítol confrontarem el funcionament de la confraria dels escudellers amb les hipòtesis que s’han formulat sobre el tan debatut tema del món gremial (posicionaments a favor i en contra). Segons el nostre parer, el desenvolupament del gremi d’escudellers s’adapta molt bé a la revisió del tema efectuada pel professor Juanjo Romero, més que no pas a les tesis de Pere Molas. Gràcies a les poques dades que hi ha publicades, no sembla que els mestres escudellers haguessin limitat, a través d’ordinacions, el nombre d’obradors en actiu a la ciutat. El control l’exerciria, al nostre parer, l’elevat cost de posada en marxa d’un obrador d’escudeller al qual difícilment s’hi podria accedir. Amb les primeres dades recollides, observem que sempre hi va haver més mestres que no pas obradors.

Potser sigui la vinculació amb la ciutat que l’acull, un dels aspectes més innovadors del nostre treball d’investigació. Al capítol, “Espai residencial i productiu” voldríem fer un anàlisi dels espais on van viure, treballar, relacionar-se i morir la majoria dels escudellers que recollim en el cens.

Analitzem l’espai urbà *strictu sensu*: el barri de Framenors, com es coneixia aquest lloc de la ciutat abans de l’arribada dels Borbons, o el “Quartel Quarto”, nom que rebé en els cadastres del segle XVIII. Dins del barri, les demarcacions parroquials, amb límits canviants: les esglésies del Pi, Sant Jaume, Sant Just i Sant Pastor i Sant Miquel arcàngel, els carrers (evolució dels noms), places i topònims de referència i, finalment, la situació dels espais productius i de residència.

En aquest capítol ens hem plantejat diverses hipòtesis de treball: si, com opina Josep Maria Vila, la divisió de la confraria el dos quaters (el de dalt i el de baix) fou l’origen de l’escissió de la confraria en dos (escudellers i gerrers, per una banda, i ollers i rajolers, per l’altra), com és que al segle XVIII els gerrers encara pertanyien a la mateixa confraria que els ollers i rajolers?

Creiem que Vila planteja molt bé la seva hipòtesi sobre l’origen de l’escissió, però el fet d’haver tallat l’abast del seu treball d’investigació a mitjans del segle XVI no li va permetre verificar si, realment, es va consumir la divisió de la confraria en els dos blocs com, *a priori*, semblava que acabaria fent-ho.

Què va succeir perquè els gerrers, tot i disposar de Diversos obradors al barri dels escudellers, acabessin dins de l’òrbita de la confraria original, juntament amb els ollers i rajolers? La nostra hipòtesi és que això deuria ser el resultat d’una sentència proferida l’any 1626 que dictamina que ambdues confraries eren diferents per Diversos motius; el més important era pel tipus de terra que feien servir una i altra.

Intentarem analitzar, fins el més petit detall, com eren les cases i els obradors dels escudellers: localització, dimensions, estructura interna, preus (de compra i/o de lloguer), propietat, canvis d’usufructuaris, etc, i on estaven situats.

Per què es van concentrar els obradors d’escudellers (i d’alguns gerrers) en aquell indret de la ciutat?

La hipòtesi amb la qual pretenem explicar la presència dels obradors de ceràmica en aquell indret de la ciutat es fonamenta en quatre evidències:

a) L’existència d’un relativament extens terreny molt poc edificat situat a prop de la muralla i del portal de Trentaclaus.

b) La baixa valoració cadastral que deurien tenir els esmentats terrenys.

c) La presència de petits nuclis de cases edificades a cada costat dels carrers principals, però amb grans horts o zones verdes al darrere connectats per mitjà de carrerons o d’andrones, la qual cosa facilitaria les operacions de descàrrega de les matèries primeres i del combustible, i al mateix temps, evitaria la propagació de possibles incendis.

d) La connexió directa amb els terrers d’on es portava la terra que es necessitava, a través del portal de Trentaclaus.

Ara bé, només amb tot això no s’explica el perquè es van formar dos nuclis productius: els quaters de dalt i d’avall, ja que si fos així, tots els obradors on es produïa ceràmica estarien junts. Per tant, hi hauria d’haver més explicacions. Donat que aquesta circumstància –l’existència de dos nuclis productius diferents– no és privativa de Barcelona, haurem de tenir en compte els altres casos: Muel o Terol, per exemple.

També ens hem plantejat si el nombre d’obradors i, per tant, la producció d’obra escudellera guarda relació amb les fases d’expansió econòmica de la ciutat. Va augmentar la producció, o la productivitat? De la mateixa manera que un augment demogràfic o un cicle d’expansió econòmica poden explicar l’eclosió d’obradors de ceràmica, la crisi o els efectes de les guerres i epidèmies podien provocar l’efecte contrari. Ara bé, amb les dades documentals disponibles ens preguntem que com és que durant la segona meitat del segle XVIII, en una època de fort creixement demogràfic i urbanístic, sembla que es va reduir el nombre d’obradors. Plantejem la hipòtesi que deuria tenir lloc un canvi substancial en el model productiu dels escudellers de Barcelona, més que no pas en la productivitat. Es coneix que al segle XVIII, en alguns gremis de la ciutat es va substituir el treball dels mestres sense botiga, fadrins i aprenents per mà d’obra assalariada, aliena a la confraria, per tal de rebaixar els costos de producció. Altres gremis varen reorientar la seva producció. Va succeir el mateix en el gremi dels escudellers barcelonins?

Si la disminució que observem en el nombre d’obradors durant la segona meitat va anar en paral·lel a un notable creixement de la població barcelonina, lògicament s’hauria de reflectir en un increment de la capacitat dels forns o bé en el ritme de les fornades. Amb les poques dades disponibles, i donat el funcionament del sistema gremial, sembla que no hi va haver un augment de la productivitat, sinó una reorientació de la producció, al segle XIX, Vers l’elaboració de rajola de València.

En el capítol titulat “El procés productiu” pretenem analitzar a fons la informació documental, posant l’atenció, sobretot, en els possibles inventaris de béns d’escudellers difunts, ja que es tracta d’un tipus de font primària que ha aportat dades molt interessants en investigacions semblants a la nostra, però centrades en menestrals que es dedicaven a branques de la producció diferents. La probabilitat de localitzar-ne més permetria obtenir valuosa informació de primera mà sobre els noms de les peces produïdes i sobre dades referents a les matèries primeres necessàries per produir-les, etc).

Les hipòtesis de treball que ens hem plantejat al respecte han estat diverses, ja que la informació de la qual partim és gairebé nulla, però ens preocupa donar resposta a una hipòtesi concreta: si la ceràmica estannífera es pot considerar, o no, una producció de

luxe. La manera de resoldre aquest tema serà quantificant els costos de producció de la ceràmica daurada que, per a molts ceramòlegs i arqueòlegs, es considera la producció més luxosa, veure els preus de venda i comparar-los amb la resta de produccions de pisa. També pot ajudar a desmentir aquesta suposició la comparació entre els preus de venda de l'obra escudellera amb els preus de venda d'altres objectes de la vida quotidiana.

Quant a les marques pintades que figuren als reversos d'algunes peces de pisa daurada, especialment, de plates de més de 30 cm de diàmetre, plantejem la hipòtesi que es tracti de marques de taller amb les quals es volia diferenciar les produccions fetes per diferents mestres escudellers quan havien dut a coure-les en un obrador especialitzat en la cuita del daurat. Per què els cognoms dels reversos no estan escrits sencers, cosa que ara dificulta molt la identificació? Per què només hi ha marques als reversos de la pisa daurada?

Per a poder identificar les marques cal disposar d'un llistat el més exhaustiu possible de noms/cognoms d'escudellers, sobretot, de la primera meitat del segle XVII.

En aquest capítol també hem intentat donar resposta a alguns dels interrogants que les modernes anàlisis fetes en laboratoris especialitzats han plantejat referent a la diversitat de pastes ceràmiques. Fins ara, a Barcelona, ja s'han detectat quatre bases ceràmiques diferents: B1 B2 B3 i B4. Els investigadors ho justifiquen afirmant que hi hauria diferents maneres de treballar, segons cada obrador. La nostra hipòtesi consisteix en comprovar si amb la creació de la confraria de sant Hipòlit el problema de l'obtenció de la terra es va resoldre de manera col·lectiva, és a dir, que tots els mestres utilitzarien la mateixa o, per si el contrari, cada taller utilitzava una pasta diferent. Es barrejaven Diversos tipus de terres? Haurem d'analitzar la documentació de segles diferents per veure si aporten pistes sobre aquest tema.

També volem analitzar de quina manera es venia la pisa produïda a la ciutat. Ens preguntem si hi hauria botigues controlades pel gremi, si els productors venien directament al públic o bé per mitjà d'intermediaris revedors. Amb la poca informació de què disposem a l'inici del nostre treball volem explorar els límits del mercat de pisa barcelonina, interurbà i a llarga distància. Se sap de l'exportació de ceràmica catalana a Mallorca, així com la troballa de ceràmica catalana a les costes del sud de França. Recentment s'ha demostrat la presència de pisa barcelonina a les illes Canàries i a Gènova, però les dades del macro comerç barceloní ignoren l'exportació de pisa. Plantejem la hipòtesi que la producció de ceràmica barcelonina, i, en concret, de l'obra blanca, s'exportava en petites quantitats com a "pacotilla" allà on fos possible col·locar-la, fins i tot a Amèrica, si bé, al nostre entendre, només amb les illes Balears deuria existir un comerç destacat i regular.

L'existència d'alguns plafons de sants a la ciutat de Buenos Aires també obliga a plantejar-nos la possibilitat d'un comerç d'aquest tipus de producte amb les ciutats de la zona del Rio de la Plata o d'altres indrets del continent centre i sud-americà que hauria d'estar vinculat amb l'exportació d'altres productes de més pes econòmic.

El comerç de pisa es feia en ambdues direccions, exportacions i importacions, i per això no ens ha d'estranyar en absolut l'arribada de pisa italiana a la capital catalana. Precisament, l'estudi de la pisa trobada dins d'un dipòsit excavat a la Plaça Gran de Mataró va demostrar que hi havia evidents influències de la pisa lligur en

la producció barcelonina de la primera meitat del XVII, que altres treballs posteriors s'han encarregat de posar encara més de relleu, fins al punt que més avançat el segle XVII es van imitar algunes sèries italianes a la capital catalana [BELTRAN DE HEREDIA; MIRÓ 2008-2009: 100-115]. La nostra hipòtesi consistirà en demostrar que la influència de la pisa lligur va representar la segona gran revolució en la producció barcelonina, després de la que van representar els gerrers valencians instal·lats a la ciutat al segle XV: introducció de noves formes i noves decoracions.

Tots els mestres disposaven de botiga des d'on comercialitzar el seu producte? Tots els mestres produïen? Què se'n feia amb els excedents? Cap a on es comercialitzaven? Fins a on s'ha localitzat pisa barcelonina? Com i de quina manera hi deuria arribar? La nostra hipòtesi és que únicament amb Mallorca hi deuria haver un comerç regular i important de pisa barcelonina. Amb la resta de punts de destinació, la pisa viatjaria en naus com a "pacotilla", és a dir, com a complement de la càrrega principal.

Pel que fa al mercat interior, hem de tenir present l'elaboració de pisa a Reus i a Lleida. Fins a on arribava la producció barcelonina? Les evidències arqueològiques indiquen la presència de pisa barcelonina a l'Aragó, sud de França, Alacant i a Diversos llocs d'Itàlia, a illes Britàniques, a les Canàries, a Tunísia i, puntualment durant el segle XIV, a Egipte i Xipre.

Pel que fa als capítols del segon bloc, presentem la hipòtesi que Vers mitjan segle XVI es deuria produir un esclat en la producció de ceràmica estannífera fins al punt que dedicar-se a l'ofici d'escudeller deuria ser una sortida atractiva des d'una perspectiva social i laboral. Segons el nostre parer, hi hauria possibilitat de promoció social. Potser per això, alguns escudellers castellans, aragonesos i francesos es van traslladar fins a la capital catalana per a exercir aquest ofici. Ens preguntem si la presència d'aquests escudellers, documentats a Barcelona durant el tercer quart del segle XVI, va ser el factor clau per entendre l'arribada de les idees estètiques característiques del renaixement internacional aplicades al camp de la producció ceràmica barcelonina⁸ o bé si això fou obra de l'escudeller d'origen toledà Lorenzo de Madrid, que es va instal·lar a Barcelona cap al final del segle XVI. Va ser ell qui va introduir els nous gustos italianitzants en la producció ceràmica barcelonina, tal com han afirmat els investigadors de la ceràmica catalana, o no? Segons la nostra hipòtesi, la influència dels escudellers castellans o italians no hauria deixat una empremta prou visible en la producció barcelonina que justifiqui la hipòtesi plantejada per altres investigadors.

Fins al segle XVII no es pot parlar d'una veritable producció renaixentista a Barcelona, molt lligada, estilísticament parlant, amb allò que, més o menys de manera coetània, es feia als centres capdavaners, com ara Talavera, Toledo o Triana.

Va tenir efectes negatius la lliure comercialització, a la ciutat, de la ceràmica produïda a la *Real Fàbrica de loza* de l'Alcora? La nostra hipòtesi seria que no, a la vista de la relativament escassa quantitat que n'apareix en jaciments arqueològics; els inventaris de béns de particulars difunts podrien servir de gran ajuda.

8. Aquesta seria l'opinió de Joan Santanach, que posa com a prova d'aquesta influència anterior a Lorenzo de Madrid part de la decoració interior de la capella del Roser de Valls, en concret, les rajoles de mostra pintades amb el motiu de la punta de diamant que, segons ell, correspondrien a l'època de l'edifici original, que és del 1588, interpretant el significat d'alguns tecnicismes que consten a l'encàrrec fet al mestre d'obres [SANTANACH, 2004: 29-223].

La mateixa pregunta la podem formular pel que respecta al cas de la pisa italiana, valenciana o anglesa. Indubtablement que algun efecte negatiu –en el sentit de competència– deuria tenir el seu consum a Barcelona, però aquestes ceràmiques estrangeres foren consumides bàsicament per membres dels estaments més benestants, i quan la pisa forana més popular va arribar a substituir la producció autòctona, els obradors barcelonins, entrat ja el segle XIX, sembla que haurien reorientat la seva producció cap a la rajola, de manera que ens preguntem si realment aquest fet va ser la causa única i/o principal de la decadència de la producció de vaixel·la de taula a Barcelona al segle XIX o, senzillament, aquesta activitat manufacturera va tenir el seu moment àlgid i una davallada, com havia succeït abans amb la producció de vidre i, després, amb el tèxtil.

La producció de vaixel·la de taula barcelonina va finalitzar aproximadament quan també van tancar les dues fàbriques de pisa de pedrenyal que hi havia a la ciutat, de manera que ens vam plantejar la hipòtesi que la causa podria ser la posada en funcionament de la gran fàbrica de pisa fina Pickman a Sevilla.

La resta d'hipòtesis que hem plantejat es refereixen a les atribucions d'autoria. En aquest apartat som del parer que pocs obradors haurien estat capacitats per dur a terme els encàrrecs més importants. Es coneix bé el cas de l'obrador de Llorenç Passoles, però, hi va haver altres obradors tan importants com el seu? Quins varen ser els obradors barcelonins on es van fer obres tan destacades com la decoració de la capella del Roser (Valls), els viacrucis de l'antic hospital de la santa Creu o el conjunt de Palol d'Onyar? La nostra hipòtesi consistirà en demostrar que aquestes grans obres poden ajudar a atribuir l'autoria de moltes de les peces seriadades. Les grans "sèries" de la pisa barcelonina podrien ser, en realitat, produccions d'un determinat obrador, imitades per la resta d'obradors.

La gran homogeneïtat de les sèries de pisa barcelonina suggereix o bé uns pocs tallers de producció o bé una manera de fer comú a tots. Segons la nostra hipòtesi, l'existència d'un gremi format pels mestres escudellers deuria contribuir a homogeneïtzar les formes produïdes i els motius decoratius, ja que una de les característiques del sistema gremial és la falta de competència entre els seus membres. Això no obstant, una ullada ràpida a la ceràmica elaborada pels mestres escudellers barcelonins evidencia uns estils pictòrics molt característics que –creiem– que es poden atribuir a certs obradors, que serien els que marcarien a la resta el camí a seguir. Per això, volem treballar intensament aquest aspecte, a partir d'obres d'autoria coneguda o atribuïble a algun mestre escudeller en concret.

Al capítol anomenat "Epíleg" voldríem analitzar les dades obtingudes gràcies a la troballa de Diversos llibres de comptabilitat de la fàbrica de pisa fina de Ferrer, Monfort i Cia, en actiu entre el 1828 i el 1847. Ens preguntem si aquesta fàbrica ja reunia les característiques pròpies d'una moderna instal·lació fabril o si, pel contrari, s'assemblava més a un obrador gremial. En el cas que fos això últim, ens plantegem la conveniència de comparar les dades d'aquesta fàbrica amb les obtingudes amb la documentació notarial, amb la finalitat de veure si podem explicar certs aspectes desconeguts de la producció tradicional, com ara, per exemple, el pes que tenia la massa salarial o el combustible necessari, dins del percentatge final de despeses d'un obrador de ceràmica, quants treballadors tindria un obrador tradicional i com es distribuïa la producció.

Evidentment, un dels objectius finals és proposar una nova

catalogació de la pisa barcelonina seguint els criteris que determini la nostra investigació, i això passa per fer atribucions i noves propostes cronològiques. Serà fonamental, doncs, la recerca entre la producció escudellera barcelonina, tant pel que fa a les peces de forma com la producció de rajola de València.

Som plenament conscients que, al final, quedaran obertes moltes línies d'investigació que caldrà aprofundir. D'això es tracta.

AGRAÏMENTS

No cal dir que per dur a terme tota aquesta llarga recerca documental i arqueològica ha calgut l'ajut de moltes persones, entitats i institucions a qui aprofito per donar les gràcies:

Aguilar, Joaquim (Mataró)
 Aixalà, M. Carme (Monestir de Pedralbes. Barcelona)
 Argelagués, Marta (CRAC. Cerdanyola del Vallès)
 Argelich, Jordi (Olesa de Montserrat)
 Arxiu Històric de Tarragona (Tarragona)
 Arxiu Nacional de Catalunya (Sant Cugat del Vallès)
 Ascaso Emili (Barcelona)
 Balcells, Jaume (ACB. Barcelona)
 Banús i Tort, Joan (Museu de Cardedeu)
 Baron, German i Josep (Barcelona)
 Barrachina, Jaime (Museu Castell de Perelada)
 Beltran de Herèdia, Júlia (MUHBA, Barcelona)
 Bergés, Carme (Museu de Cervera)
 Brugarolas, Ignacio (Barcelona)
 Buser, Marcos (Suïssa)
 Buxeda, Jaume (Univ.itat de Barcelona)
 Camprubí, Xavier (Barcelona)
 Capdevila, Josep Maria (Arxiu sant Just i sant Pastor, Barcelona)
 Casanova, Elisenda (Museus de Sitges)
 Cases, Lluïsa (AHPB. Barcelona)
 Clavell, Sergi (Barcelona)
 Coll Àlsius, Josep (Barcelona)
 Colomeda Jordi (Museu de sant Feliu de Guíxols)
 Enrich Gregori, Rosa (Museu d'Història de Sabadell)
 Estrada, Enric (Barcelona)
 Fàbregues i Armengol, Xavier (Molins de Rei)
 Farreny Agràs, Montserrat (Museus de Martorell)
 Fernández del Moral, Isabel (Museu del Disseny. Barcelona)
 Fuentes Fernández, Anna (Lloret de Mar)
 Fundació Torres (Pacs del Penedès)
 García Cruz, Olga (Arxiu Casa Maternitat. Barcelona).
 Garcia Espuche, Albert (Barcelona)
 Garcia Rosselló, Joaquim (Museu de Mataró)
 Garcia Vila, Maria Victòria (Museu Arxiu Municipal de Calella)
 García Zamora, Martí (Mataró)
 Garí i Lleixà, Rosa Maria (Mallorca)
 Gelpí, Glòria (Sant Feliu de Codines)
 Godia, Carme (Barcelona)
 Gómez Pont, Monserrat (AHPB. Barcelona)
 González Gozalo, Elvira (Mallorca)
 González-Teruel, Mercedes (Xàtiva)
 Gordils, Gemma (Museu Municipal de Tossa)
 Heras, Maria (Barcelona).
 Homs, Anna (Museu Episopal de Vic)
 Iglesias Brucard, Josep (St. Benet de Bages)

Institut Ametller d'Art Hispànic (Barcelona)
 Jurado, Dolors (Museu Marítim. Barcelona)
 Lanceta, Laia (Arxiu Històric de Tarragona)
 Martí, Ignasi (Barcelona)
 Martí, Joaquim (Mataró)
 Martí de Pujades, Núria (†)
 Mas, Jordi (Torroella de Montgrí)
 Mata, Sofia (Museu Diocesà de Tarragona)
 Mayol i Roca, Albert (†)
 Mir, Anna (Museu Comarcal de Reus)
 Micó, Isabel (Torroella de Montgrí)
 Miró, Anna (Museu Comarcal de Reus)
 Miró Ibars, Helena (Museu Marítim de Barcelona)
 Miró, Núria (Museu d'Història de la Ciutat. Barcelona)
 Monturiol, i Sanés Antoni (Museu d'Art de Girona)
 Museu Comarcal i Diocesà de Solsona
 Museu d'Arenys de Mar
 Nieto, Dolors (Museu de Badalona)
 Museu de les Cultures del Vi (Vilafranca del Penedès)
 Museu de Mataró
 Museu d'Art de Girona
 Museu Diocesà de Vic
 Nicolau, Antoni (Museu Història de la Ciutat. Barcelona)
 Pagarolas, Laureà (Arxiu Històric Notarial,. Barcelona)
 Pahissa, Rafael
 Pasqual, Carmen (Torroella de Montgrí)
 Paul, Maria Victòria (Torroella de Montgrí)
 Pedralbes
 Pérez, Anna (Arxiu Municipal Districte Sarrià - Sant Gervasi. Barcelona)
 Puigarnau, Agustí (Moià)
 Puigarnau, Anna (Moià)
 Puig-Rovira, Francesc (Vilanova i la Geltrú)
 Ramon i Picas, Artur
 Ramos Serra, Gemma (Museu de Terrassa).
 Rocamora, Eduardo (Fundació Rocamora, Barcelona)
 Roger Delgado, Aitor (Arxiu Municipal de Blanes)
 Rovira Riera, Montserrat (Palafolls)
 Sáez, Jordi (Torre Tavernera, Vallromanes)
 Sánchez, Joan (Barcelona)
 Sánchez, Manuel (Barcelona)
 Sansalvador, Josep (Arxiu Gavín)
 Salomó, Miquel (Vic)
 Sau, Elena (Torroella de Mongrís)
 Soler, Salvador (Mataró)
 Solés, Mercè (Torroella de Montgrí)
 Telese i Compte, Albert (St Andreu de Llavaneres)
 Tollar, Lluís (Solsona)
 Tor, Jordi (Arxiu Històric de Protocolos Notarials. Barcelona)
 Vallbé i Roig, Josep (Tarragona)
 Vélez, Pilar (Museu del Disseny. Barcelona)
 Vidiella Bessa, Enric (Barcelona)
 Vilà Noguera, Francesc (Museu Comarcal Manresa)
 Vilardell, Roser (Museu d'Esplugues de Llobregat).

Dins del capítol d'agraïments voldria agrair especialment a les persones següents:

A la Sra. Olga de Sandoval, antiquària. Gràcies a ella m'ha estat possible accedir a moltes col·leccions particulars. El secret ha estat sempre el mateix: la discreció. A més també he pogut

fotografiar importants peces de pisa barcelonina que han estat clau en la meua investigació.

A la Sra. Rosa Nacente (†), infatigable investigadora, a qui he conegut a l'Arxiu Històric i de Protocols Notarials (Barcelona). La seva generositat vers els companys investigadors és un cas paradigmàtic. Sense ella no m'hauria estat possible accedir a la informació d'un nombre incomptable de protocols notarials.

També he de fer esment a la investigadora Esther Sarra, per la seva impagable contribució en la recerca d'informació sobre escudellers barcelonins per multitud d'arxius, cosa que ha facilitat la meua recerca i n'ha escurçat el temps de dedicació.

Juntament amb ella la resta de companys-investigadors (Emili Ascaso, Rafael Pahissa, Xavi Camprubí) i personal de l'arxiu: Lluïsa Cases, i Montserrat Gómez i Jordi Tor.

Pel que fa al món dels museus, voldria destacar especialment a Maria Antonia Casanovas, que durant anys va exercir de directora del Museu de Ceràmica (Barcelona). Gràcies a ella vaig poder accedir a l'immens fons de ceràmica que custodiava el museu i em va posar en contacte amb importants col·leccionistes.

Pel que fa als col·leccionistes, he de destacar especialment a Jordi Llorenç, a qui ens uneix una bona amistat des de què ens vàrem conèixer fa més de 30 anys. No només m'ha permès fotografiar peces de la seva esplèndida col·lecció sinó que també em va obrir les portes d'altres importants col·leccions.

També és el cas d'Alejandro Maluquer (La Fontana), que també m'ha permès poder accedir tantes vegades com ha calgut al fons de la fundació que presideix, on es custodien peces de gran interès per la història de la ceràmica catalana.

També vull agrair especialment al Sr. Ramon Mascort i a la seva esposa, la Sra. Carmen Pasqual, no només per haver permès que pogués incorporar peces de la seva col·lecció al meu estudi, sinó perquè m'han possibilitat participar en la publicació dels tres catàlegs de pisa editats fins al moment i, per damunt de tot, perquè m'han obsequiat amb la seva amistat.

Entre els companys de l'Associació Catalana de Ceràmica he de fer un agraïment molt especial a Albert Telese i a Ulli Voigt. L'Albert fou la persona que va apadrinar el meu ingrés a l'esmentada Associació, fet que, sens dubte, ha estat un dels fets més destacats de la meua vida. Amb l'Albert i la Ulli ens uneix una bona amistat.

Finalment, vull agrair a l'amic Joaquim Pera el fet que hagués acceptat tutorar la meua tesi, i al meu director de tesi, Jaume Coll Conesa, president de l'Asociación Española de Ceramología i, sens dubte una de les persones més enteses en ceràmica medieval i postmedieval. Li vaig confiar fa 20 anys la direcció de la tesi i ha tingut una paciència infinita, com infinit és el meu agraïment per aquesta confiança.

*Jaume Cantó i Gual (1822-1872)
Retrat pintat a l'oli d'autor anònim
Col. particular*

1

ELS ESCUDELLERS BARCELONINS

En els treballs d'investigació que tracten sobre la història del món laboral barceloní, l'ofici d'escudeller ha quedat sempre relegat a un discret segon pla. El motiu deu ser perquè representaven un percentatge molt baix en relació al conjunt de la menestralia barcelonina, fins i tot quan es comptabilitzen conjuntament amb la resta de productors d'obra de terra (gerrers, ollers i rajolers) sota l'epígraf comú d'"alfareros".

Els escudellers, gerrers, ollers i rajolers varen constituir el que actualment s'anomena "oficis d'obra de terra" i, a efectes estadístics, s'integren juntament amb els vidriers dins del grup anomenat de "ceràmica i vidre" perquè tots treballaven amb una mateixa matèria primera: el SiO₂. Només en una ocasió els escudellers s'han inclòs, suposem que per un simpàtic error involuntari, dins del grup de menestrals dedicats a la branca de l'alimentació, com si tinguessin alguna relació amb els fideuers. Això és degut al desconeixement del significat de la paraula amb què es designava l'ofici, confosos –els escudellers– amb uns suposats fabricants del tradicional àpat que es menja a moltes llars el dia de Nadal [CLARÀ, 1982: 67]. Lluny de ser un comentari sarcàstic, volem posar de relleu aquesta confusió per demostrar, efectivament, el poc coneixement que, en general, es té a l'actualitat de l'ofici d'escudeller i de la seva producció. A aquesta desconeixença hi deu haver contribuït el fet que la ciutat de Barcelona no hagués destacat especialment per la seva producció de ceràmica, malgrat ser una activitat important quantitativament parlant, però poc significativa si la comparem amb les altres activitats manufactureres, especialment amb les relacionades amb el món del tèxtil. D'aquí, potser, el desinterès per part dels investigadors.

El primer capítol del nostre treball l'hem volgut dedicar, precisament, als subjectes protagonistes: els escudellers i les

escudelleres de la ciutat de Barcelona, sense oblidar que durant força temps –fins a la primera meitat del segle XVII– alguns gerrers també es van dedicar a produir i a comercialitzar obra blanca o "obra escudellera".

La major part de les dades biogràfiques referents als escudellers barcelonins procedeixen dels arxius parroquials de la ciutat. El fet de constituir-se en confraria ha permès, també, poder disposar d'altra mena d'informació complementària que ha fet possible quantificar i valorar amb més precisió el pes demogràfic que representava el col·lectiu d'escudellers barcelonins respecte del total de la població de la ciutat.

Els episodis d'expansió o de crisi que afectaren al conjunt dels barcelonins també varen tenir conseqüències sobre aquests menestrals, en tant que ciutadans i treballadors.

L'ofici d'escudeller va començar a prendre forma legal amb la institució d'una confraria pròpia, l'any 1532, diferent de la que els va aixoplugar fins aleshores. Això no significa que amb anterioritat a aquesta data no hi haguessin escudellers a la ciutat. L'ofici va existir abans que el gremi i per això hem deixat, per a un capítol posterior, el tema de l'organització laboral, és a dir, la confraria de devoció que es va posar sota la protecció de sant Hipòlit on es varen integrar els pocs escudellers que, al segle XV, hi havia a la ciutat.

1.1. L'OFICI D'ESCUDELLER

La manera més fàcil de saber en què consistia l'ofici d'escudeller i què el diferenciava de la resta de productors d'obra de terra hauria de ser amb la consulta de qualsevol dels diccionaris en ús, però ens adonarem de l'ambigüitat de les definicions. Vegem, per exemple, les definicions que dels

termes escudeller, gerrer, oller i terrissaire fa el diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans⁹:

- Escudeller: "Persona que fa plats, escudelles i terrissa en general".
- Gerrer: "Persona que fa o ven gerres".
- Oller: "Persona que fa o ven olles i altres atuells de terrissa".
- Terrissaire: "Persona que fa o ven terrissa".

Si analitzem les quatre definicions i les comparem sembla que estiguem parlant d'un mateix ofici: el de terrissaire, és a dir, una persona que feia o venia terrissa, en general. La diferència és que l'escudeller feia o venia escudelles i plats i terrissa, en general; el gerrer, feia i/o venia gerres, i l'oller, feia i/o venia olles i altres atuells. Un gerrer, només podia fer gerres? No podia fer càntrics? Qui feia, doncs, les canonades que servien per evacuar les aigües pluvials d'un edifici? Un gerrer no podia fer plats? Un escudeller no podia fer càntrics?

Si ens fixem ara amb les definicions, no pas dels oficis, sinó dels objectes que fabricaven, tenim:

Terrissa:

- 1 f. [LC] [AR] [ED] "Objecte fet de terra afaïçonada quan és molla, i després cuita".
- 2 f. [LC] "Conjunt d'objectes fets de terra afaïçonada quan és molla, i després cuita".
- 3 f. [LC] [AR] [ED] "Material de què és feta la terrissa".

En altres versions en paper, anteriors, s'hi deia: "Objecte o conjunt d'objectes (olles, càntrics, gerres, cassoles, tests, etc) fets de terra argilosa afaïçonada que és molla i pastada, i després cuita". I, per extensió, "material terrós cuit de què són fets els objectes de ceràmica, pisa, porcellana, etc, així com les peces de bòbila".

Pisa: f. [LC] [AR]. "Ceràmica recoberta d'un vernís vitrificat transparent o opac".

Ceràmica:

- 1 1 adj. [LC] [AR] "Relatiu o pertanyent a la fabricació d'objectes d'argila cuita. Productes ceràmics".
- 1 2 f. [LC] [AR] "Objecte fabricat d'argila cuita".
- 1 3 f. [AR] "Conjunt d'aquests objectes. Una col·lecció de ceràmica àtica".
- 2 f. [IMI] "Art i ofici de ceramista".

Observem que pràcticament no hi ha cap diferència notable, doncs, entre les tres definicions: pisa, terrissa i ceràmica. La primera qüestió que cal plantejar-se, doncs, és què elaboraven exactament els escudellers.

Per començar, segons es pot comprovar consultant la documentació escrita procedent dels arxius històrics barcelonins, la paraula "ceràmica" no es va fer servir mai, al menys durant el període gremial. És a dir, no hi havia ni ceramistes ni objectes de ceràmica. Els menestrals productors del que anomenem "pisa" reberen els noms d'ollers blancs, gerrers blanquers o escudellers. Al segle XIX també apareix la paraula "pisaire", potser com a sinònim de fabricant de pisa tradicional, per diferenciar-lo del productor de pisa de pedrenyal o de porcellana.

La denominació correcta d'allò que elaboraven els escudellers era, doncs, "obra escudellera", i no pas "pisa", però es tracta

d'una expressió molt ambigua que pressuposa que tant qui la utilitzava com qui l'escoltava per boca d'altri en coneixia l'autèntic significat.

Una altra expressió usada, potser més fàcil d'entendre per a molta gent, va ser la d'"obra blanca", perquè fa al·lusió a un color prou conegut. Si més no, sabem, doncs, que l'obra escudellera era "obra blanca".

Hi ha alguns inventaris d'escudellers, datats del segle XVI, en els quals també s'esmenten partides importants d'obra verda o d'obra envernissada. Això s'explica perquè durant un cert temps les dues confraries, la dels escudellers i la dels ollers, gerrers i rajolers encara es disputaven a quina de les dues hi havien de romandre els gerrers, és a dir, el grup de terrissers que no feia obra de foc. Al final va haver de ser l'autoritat municipal qui degué resoldre aquest conflicte, però això no va ser fins als inicis del segle XVII. Els gerrers varen passar a l'òrbita dels ollers i rajolers, però es va donar una moratòria, permetent als gerrers del gremi d'escudellers poder fer i vendre obra gerrera fins a la seva mort. També podien vendre obra ollera; fabricar-la ja era més difícil, perquè la terra que usaven era diferent. Per això, durant la moratòria, els escudellers i els gerrers que formaven part del gremi d'escudellers podien fer i vendre obra, indistintament, a les seves botigues. Hi podia haver, doncs, escudellers-gerrers i escudellers-ollers. Acabada la moratòria amb la desaparició física dels mestres implicats, ja no hi va haver gerrers o ollers dins del gremi d'escudellers. En el sentit contrari no tenim documentat cap cas de gerrer o d'oller del quarter de Dalt (carrer Tallers) que hagués elaborat obra escudellera.

No cal dir que l'expressió d'"obra estannífera" és de creació moderna i, a més, pot generar error, ja que no tota l'obra blanca era necessàriament estannífera.

Pel que fa a la paraula "pisa" o "obra de pisa", no apareix en els inventaris de béns d'escudellers barcelonins fins a la segona meitat del segle XVII. És cert, però, que l'any 1559 Onofre Espelta va elaborar rajoles pisanas, però el document no diu que fos "obra de pisa", és a dir, un tipus diferent d'obra blanca. A l'inventari dels béns de l'escudeller Bartomeu Espasa (1595) hi podem llegir: «Item, dues bassines xiques de pisa, jaspadas». Semblaria, doncs, quelcom contradictori: si eren de "pisa", haurien de ser blanques, i no pas jaspadas.

És cert que es localitza la paraula "pisa" molt anteriorment a l'inventari de mitjan segle XVII al qual abans ens hem referit, però en contextos no relacionats directament amb la producció d'obra escudellera: la van fer servir notaris, escrivans i personatges de tota condició social, però no pas els escudellers. I això planteja dubtes sobre el precís significat de l'expressió "obra de pisa" fins al punt de pensar que, en un sentit més ampli, l'"obra de pisa" podria incloure qualsevol objecte ceràmic recobert parcial o totalment d'una capa de vernís vitrificat, sense que importés el color. En el moment en què els escudellers l'incorporen al seu argot, pensem que li varen donar un significat diferent al tradicional.

El vocabulari referent a termes ceràmics que usaven les persones que no eren productors d'obra de terra era molt poc precís i, sovint, enganyós. Per exemple, al segle XVII, a Barcelona, encara es parlava de plats d'obra de Mèlica o de Manises, referint-se a l'obra daurada local. Cal ser, doncs, molt curós en el moment d'interpretar el significat precís d'un terme ceràmic, en funció del context on apareix esmentat, prioritant els escrits generats directament pels mateixos escudellers.

9. <https://dlc.iec.cat/index.html> [Consulta: 20.07.2017].

Ja hem dit abans que fins a mitjan segle XVII no apareix la paraula “pisa” en documentació relacionada directament amb el gremi d’escudellers: es tracta d’un empenyorament fets pels prohoms dels escudellers a un revenedor. El problema és que no podem assegurar si aquest revenedor venia “pisa” barcelonina o es tractava de “pisa” italiana.

En els inventaris dels béns dels escudellers difunts no s’esmenta per res l’obra de pisa, ni tan sols en un inventari molt extens i generós quant a termes ceràmics datat del 1644, que transcrivim a l’annex documental. Repetim, no apareix mai aquesta paraula a cap inventari d’escudeller anterior a 1670. Potser casualitat? Sí, és clar, però és un fet contrastat i ha de tenir la seva explicació. S’esmenta l’obra de pisa feta en un obrador barceloní, en un inventari datat del 1670. A la resta d’inventaris anteriors sempre es parla d’obra blanca, d’obra blava o d’obra daurada.

Com cal interpretar la qüestió que se’ns planteja? Possiblement el terme “obra de pisa” l’usarien, com hem dit abans, les persones alienes a la confraria dels escudellers, des de molt abans, mentre que els productors preferien usar “obra escudellera”. En altres llocs s’elaborava “obra de Talavera” com a sinònim d’obra blanca i/o pintada. Seria el mateix cas. Ara bé, ens preguntem perquè a mitjan segle XVII els escudellers decideixen incorporar el terme “pisa” al seu argot. Aquesta seria, al nostre parer, la qüestió rellevant.

Observem que el terme “pisa” coincideix cronològicament amb l’arribada d’importants quantitats d’obra lligur del tipus anomenat “berettino”, amb motius decoratius a base de paisatges amb personatges, animals, arbres, cases, ruïnes, muntanyes a la llunyania, etc., tot molt diferent, doncs, de la decoració característica de l’obra escudellera daurada, blava o policroma barcelonina corresponent a la primera meitat del segle XVII, de dibuix pla, sense perspectiva.

A partir de la segona meitat del segle XVII, i sobretot durant el segle XVIII en alguns inventaris d’obradors d’escudellers es fa distinció entre l’obra blava i l’obra de pisa, com donant a entendre que la “pisa” era policroma, però el problema és que també s’esmenta la “pisa blava”. Hi insistirem més endavant.

Generalment, en els inventaris de béns de particulars difunts es feia distinció entre la pisa i la terrissa d’una manera molt més senzilla i pràctica:

- *Pisa*: “... com ara, plats i escudelles”.
- *Terrissa*: “... com ara, una sort d’olles i cassoles”.

Aquestes eren les peces de referència per a distingir entre una i altra produccions. Era senzill, doncs, identificar la pisa i la terrissa, perquè es feia en base al color del vernís de fons de les peces inventariades: blanc, en el cas de la pisa, i d’altre color o sense vernís, en el cas de la terrissa.

L’obra del rajoler, és a dir, allò que es feia a les rajoleries i més tard, a les bòbiles, no es considerava pròpiament obra de terrisser.

El significat de la paraula pisa deuria variar amb el pas del temps. Som del parer que, en un principi, l’obra de pisa seria qualsevol obra proveïda de vernís vitrificat, no necessàriament de color blanc. Però estariem parlant d’una època en què encara no existia cap confraria ni cap especialització entre els productors d’obra de terra. Molt més tardanament, durant el segle XVIII i primera meitat del XIX, quan sovintegen altres realitats ceràmiques com la porcellana o la pisa fina de pedrenyal, a la documentació escrita apareixen expressions noves, com la “pisa a la genovesa”, la “pisa negra”, la “pisa

color xocolata” o “pisa obscura”, que correspon a allò que en la terminologia francesa moderna en diuen les “*tâches noires*” i, aquí, pisa de dol, és a dir, pisa que no era, precisament, blanca.

Si bé en el cas de Barcelona els quatre oficis relacionats amb la producció de ceràmica van aconseguir acotar la naturalesa dels seus respectius oficis a base de disposicions legals, no estem en condicions d’afirmar el mateix quan ens referim a altres centres productors de ceràmica de la resta de Catalunya. Mentre que podem assegurar que un oller barceloní feia “obra de foc”, no sabem si podem dir el mateix d’un oller gironí. Tampoc podem assegurar si feien els mateixos atuells un gerrer de Barcelona que un cantirer vilafranquí. Volem aclarir, doncs, que la definició que sortirà després d’anàlitzada la documentació escrita serà aplicable només al cas de Barcelona, on l’existència d’uns gremis amb uns oficis perfectament delimitats des del segle XVII permet puntualitzar la feina de l’escudeller i diferenciar-la de la resta de productors d’obra de terra. No estem en condicions d’afirmar que el veritable significat d’aquesta paraula pugui ser aplicat a escudellers que van treballar a llocs de Catalunya com ara Reus, Lleida o Vilafranca del Penedès. I el mateix es podria dir de les definicions de “gerrer” i d’ “oller”. Per posar un exemple, quan la producció de ceràmica a Mataró va assolir una certa rellevància (segle XIX) els que s’hi dedicaven foren anomenats “terrisers” o, en castellà, “alfareros”, que produïen obra de foc (olles, cassoles, etc), però també plats o soperes “a la genovesa”, com queda perfectament explicitat en un plet que el gremi de gerrers, ollers i rajolers de Barcelona va posar contra els “alfareros” de la ciutat de Mataró¹⁰.

Així mateix, és significatiu que la documentació barcelonina utilitzi termes com “canterers” o “terrisers” (en castellà, “alfareros”) per referir-se als ollers i als gerrers que treballaven fora de la ciutat i del seu territori.

En resum, doncs, en el cas de Barcelona, i a partir del segle XVII quan la documentació és prou explícita com per a proposar una definició d’escudeller, podríem dir que es tractava del menestral (aprenent, manobre ocasional, fadrí, mestre productor, mestre no productor o revenedor) que elaborava o revenia determinats atuells de ceràmica caracteritzats per la pasta feta a base d’una terra calcària, generalment natural (de vegades, però, preparada, és a dir, mesclada amb terres diferents), proveïts d’un vernís blanc fet amb òxid de plom i un opacificant, i que consistien en peces destinades al servei de taula (plats, escudelles, salers, etc), pots d’apotecari, rajoles de València, frontals d’altar, piquetes d’aigua beneïda, escopidores, etc, gairebé sempre decorats amb òxids metàl·lics cromòfors.

Objectes, doncs, que tenien en comú el fet que no estaven preparats per anar directament en contacte amb foc, d’aspecte blanc -el color que prenia el vernís una vegada cuit- i, gairebé sempre, com hem dit, amb decoració pintada aplicada sota o sobre la coberta blanca. Més modernament, la “pisa” era la vaixela que s’utilitzava els dies festius.

Es tracta, doncs, d’una definició potser una mica massa extensa i molt racional, però en resum, el que va caracteritzar la feina de l’escudeller barceloní va ser, segons expliquen els mateixos protagonistes:

10. Manuscrit conservat actualment a la biblioteca del Museu del Disseny de Barcelona, abans, a la biblioteca del Museu de Ceràmica de Barcelona, amb el número 75.

a El tipus de terra emprada, que era diferent de la dels gerrers i la dels ollers.

b El tipus de vernís, amb uns components que, mesclats i cuits, atorgaven un to blanquinós.

c Les eines emprades per fer les peces i el tipus de forn.

Els mestres escudellers ho varen explicar d'una manera clara i entenedora durant un procés judicial de l'any 1626:

«*Que per quant aquella* –referint-se a la confraria dels ollers, gerrers i rajolers– *és distinta, different y separada de la dels escudellers tant per rahó de la terra, vernís y ahines*»

Val a dir que la paraula “ahines” (eines) tenia un significat molt ampli, ja que incloïa també el tipus de forn, les basses per a la decantació de l'argila i els objectes elaborats, i no només la ferramenta, pròpiament dit.

Al segle XIX, quan encara existia el gremi d'escudellers, es van posar en marxa dues fàbriques de pisa fina (pisa de pedrenyal) que també feien obra blanca, però ni la terra era la mateixa que consumien els escudellers ni tampoc s'obtenia el color blanc amb l'estany, de manera que no contravenien els privilegis gremials.

Malgrat que sembli contradictori, la forma dels atuells produïts no era determinant en la definició: també es feien escudelles de fusta o de metall, olles de ferro o d'aram i rajoles de terra roja sense vernís molt diferents de les rajoles conegudes amb el nom de “rajoles de València”. Per tant, no seria correcte afirmar que els escudellers feien escudelles, els ollers, olles, i els gerrers, gerres. Els gerrers podien fer plats i escudelles amb la condició que l'argila no fos la mateixa que la que usaven els escudellers i que el vernís no fos blanc gràcies a l'addició d'un opacificant.

1.2. L'EXPANSIÓ DE L'OFICI. EL CONTEXT HISTÒRIC

Segons el nostre parer, a Barcelona, tres factors foren determinants per entendre actualment la importància de la producció de ceràmica, des de la baixa edat mitjana:

a La necessitat de satisfer el consum que els mateixos barcelonins feien de tot tipus d'atuells ceràmics (vaixelles de taula, estris de cuina i d'ús domèstic, en general).

b La construcció de nous habitatges, la qual cosa requeria poder disposar de teules, rajoles, calç i peces de gerrer (canons, tortugues, canals, maons, etc.)

c El gran volum d'exportació de certs productes, com ara la mel i el vi, per la qual cosa els gerrers barcelonins van haver d'elaborar milers de gerres i de cànters, que servien de contenidors.

Encara que una part de la ceràmica que els habitants de la ciutat consumien procedia de fora, majoritàriament es tractava de producció local (els percentatges van variar segons l'època). Això ho podem saber, per exemple, gràcies a les troballes arqueològiques, que demostren els percentatges que representaven les produccions locals front a les que arribaven d'altres procedències. És clar que aquests percentatges van variar molt, ja que mentre a la primera meitat del segle XV les importacions de l'àrea valenciana presentaven xifres molt elevades, a la primera meitat del XVIII havien cessat del tot.

Qualsevol creixement demogràfic de la població barcelonina portava, com a conseqüència, més demanda de productes ceràmics: vaixel·la de taula, teules i canalitzacions destinades als nous habitatges que calia construir o tota altra mena d'atuells fets de terrissa, etc. Per satisfer aquest augment de la demanda calia

augmentar la producció. Però també podia succeir el contrari: una retracció demogràfica implicava menor consum o renovació de vaixelles, mentre que una menor activitat constructiva també implicava menys demanda de calç, de teules, de rajoles o de canals, etc. Per altra part, no podem oblidar que, després dels efectes destructius d'un bombardeig –pensem en els que va patir Barcelona entre 1691 i 1714– l'activitat dels menestrals que es dedicaven a la producció d'obra de terra augmentava frenèticament, ja que es necessitaven teules amb les quals reparar les teulades malmeses i refer les canalitzacions de ceràmica.

Així mateix, la producció d'alguns atuells de ceràmica que feien la funció de contenidors de productes agraris estava lligada a les fluctuacions del comerç marítim. Possiblement, la crisi de la segona meitat del segle XV deuria forçar a no pocs gerrers barcelonins a reorientar la seva activitat professional cap a altres tipus de produccions ceràmiques amb més demanda, com per exemple, la producció escudellera, i abandonar l'elaboració de gerres emprades com a grans contenidors de transport marítim.

Tampoc no podem oblidar que un augment de la renda disponible podia comportar canvis en els hàbits de consum d'una part de la població barcelonina, en el sentit de preferir l'adquisició de peces de ceràmica de procedència forana de més prestigi. Per això seria molt interessant estudiar abastament la composició de les vaixelles de taula de les famílies benestants barcelonines entre els segles XVI i XIX per veure si preferien l'obra autòctona o bé la pisa de procedència italiana, la pisa fina alcorenya, la porcellana anglesa o l'oriental, i fins a quin punt la demanda de producció forana va ser prou significativa, quantitativament parlant, com per perjudicar la producció local. En aquest sentit, al final del segle XVIII i l'inici del XIX, els inventaris *post mortem* d'alguns membres benestants de la societat barcelonina demostren el consum de terra de pipa, de vaixel·la valenciana i lligur, així com també de porcellana [CERDÀ, 2006: 49-51] però amb unes quantitats que no sembla que haguessin d'inquietar als escudellers locals.

És innegable que tant a Barcelona com a la resta del Principat la pisa va ser un producte de consum quotidià, extraordinàriament popular, sobretot a partir del moment en què es varen substituir les vaixelles de fusta per vaixelles fetes d'argila cuita¹¹.

A qualsevol racó de Catalunya, des de les valls pirinenques fins a les poblacions del litoral o als camps que envolten les masies de les planes de l'interior es poden trobar bocins de pisa,

11. En el cas de València, la substitució de les vaixelles de fusta per les de ceràmica fou un fenomen que assolí el punt màxim entre el 1376 i el 1400 [LÓPEZ ELUM, 2001/2002: 107]. A Barcelona, al segle XVI encara es consumia força vaixel·la de fusta, si bé el cas que mostrem està vinculat al servei de l'exèrcit, segurament perquè els objectes de fusta eren molt menys fràgils que els de ceràmica. En un inventari del 1565 fet per Juan Carreño, majordom d'artilleria del Rei, s'esmenten els següents atuells de fusta: 302 “*tajadores*”, 600 escudelles o “*anapes*”, 182 escudelles petites, 80 “*tajadores*” sense peu, 85 “*tajadores*” grans amb peu, 1000 escudelles mitjanes “*nuevas flamantes*”, 670 escudelles mitjanes i 194 “*gavetas, tajadores y escudillas, todo viejo*” (AHPB, Antoni Munt, *Plec d'inventaris i encants*, 1548 - 1565). L'any 1633 el mestre torner Gaspar Curto i la seva esposa Eufèmia van pactar amb el donzell Cèsar Babau i Vilallonga, de Barcelona, l'elaboració de 200 escudelles rodones a tall d'escudelles “*de pisa, ditas porsellanas*” i 14 tasses de fusta de boix amb el seu cobertor (AHPB, Pere Llunell, *Quaternus apprisarum*, 1632, desembre, 28 - 1633, desembre, 23).

molta de la qual de procedència barcelonina¹².

Fóra molt interessant elaborar un mapa sobre la comercialització de la pisa barcelonina per comprovar fins a on arribava per l'interior de Catalunya.

La pisa barcelonina mai no va ser un producte de luxe – com de vegades algú s'obstina en afirmar –, sinó un bé de consum popular. És evident que hi hagué excepcions, sobretot a partir de la segona meitat del segle XVII amb la introducció de l'obra de pisa, pròpiament dita, és a dir, la producció que els investigadors han anomenat “d'influència de Savona” en la qual trobem peces d'una gran magnificència tant pel que fa a dimensions –plates d'entre 40 i 52 cm de diàmetre– quant a les decoracions. Per això, també pot actuar com un indicador més de les fases d'expansió i de crisi de la societat catalana, a més de reflectir les influències artístiques del moment, si bé a un nivell molt més modest que la pintura, l'escultura o l'arquitectura.

Existeix un lligam, potser subtil però innegable, entre els grans esdeveniments que van marcar l'evolució de l'economia catalana de la baixa edat mitjana i de l'època moderna, amb la producció de pisa a Barcelona i a altres ciutats del Principat. Insistim, una vegada més, que ni la producció de pisa va constituir un puntal de l'economia de la capital catalana, ni tampoc es poden comparar les exportacions de ceràmica, en general, i de pisa, en particular, amb les exportacions de tèxtils o de productes agraris, per exemple; ni tan sols amb les de vidre, un producte que va assolir una fama internacional ben merescuda.

La confraria de sant Hipòlit va ser fundada als inicis del segle XV, entre 1402 i 1404, mentre que la que aplegava als escudellers i gerrers ho va ser l'any 1531. Per tant creiem del tot necessari conèixer la conjuntura social, política i econòmica d'aquest període de la història de la ciutat.

Entre les aportacions més destacades fetes darrerament ens referirem, en particular, a un article del professor Gaspar Feliu i a un llibre d'Albert Garcia Espuche.

Gaspar Feliu [FELIU, 2004: 435-466] va realitzar una molt interessant síntesi de les diferents interpretacions que Diversos investigadors han donat a la “crisi” catalana dels segles XIV-XV, començant per la de Pierre Vilar, fins a la més recent, d'Antoni Riera i del mateix Gaspar Feliu. Explica el professor Feliu que la crisi catalana baix medieval va tenir diferents conseqüències entre la pagesia catalana (pagesos que en varen sortir beneficiats i altres que no) i que la crisi financera de 1381-1383 va tenir més repercussió a Catalunya que a altres llocs d'Europa degut a la insolvència de la monarquia. Destaca el 1415 com a l'any de la lenta davallada del gran comerç, però és del parer que aquesta crisi no es deixà sentir fins aproximadament el 1440. La guerra civil (1462-1472) portaria la crisi al paroxisme. Afirmar també que la conclusió de la guerra no va suposar la recuperació econòmica, sinó una disminució de les dificultats, i destaca que a final del segle XV (Vers 1480-1481) s'inicià un camí de recuperació insuficient que introduiria Catalunya a l'edat moderna amb un evident endarreriment respecte d'altres potències veïnes. Segons Feliu, és preferible parlar no pas de crisi general sinó d'una sèrie de moments de crisi i altres de creixement. En

aquest endarreriment de Catalunya hi tingué molt a veure al pas de la centralitat econòmica de la Mediterrània a l'Atlàntic, el creixement de potències veïnes (Castella, Gènova i França) i la pèrdua d'influències sobre els ressorts de l'estat.

Per la seva part, Albert Garcia Espuche revisa l'economia catalana del període comprès entre mitjan segle XVI i mitjan segle XVII [GARCIA ESPUCHE, 1998]. Després de la guerra civil del segle XV, i fins a la meitat del Cinc-cents, l'especialització productiva de les poblacions no fou suficientment forta com per canviar l'anterior estat de les coses. En aquest període de temps, però, comença a trencar-se l'esquema de comarques i poblacions bàsicament autosuficients per anar Vers un model més integrat, en el que la circulació dels excedents prendria major importància. Segons Garcia Espuche, aquest model econòmic territorial anterior al 1550 no sembla basat ni en la creació d'un volum important d'excedents, a part de Barcelona, ni en la multiplicació dels intercanvis dins del propi territori i amb la capital. Afirmar també que la suposada decadència de Catalunya en aquella època es matisa quan en lloc d'estudiar Barcelona aïlladament s'estudia la ciutat connectada amb el seu territori. Seguint aquesta línia argumental, sosté que a partir del 1550 es va establir a Catalunya una economia territorial formada per un complex de relacions a tres bandes que vinculaven fortament Barcelona, les capitals de comarca i el camp català. D'aquesta manera, els mercaders barcelonins no es relacionaven únicament amb alguns pagesos de la seva comarca, sinó també amb els de poblacions considerablement distants, d'aquestes a nuclis més petits del seu entorn, i d'ells a les masies de la zona.

Per a Garcia Espuche la primera meitat del segle XVI va ser una etapa de recuperació en la que, lentament, es posaren les bases per a una transformació econòmica sòlida. Destaca que a partir del 1550 va tenir lloc un canvi d'orientació en la direcció dels viatges per mar i la participació dels mariners de la costa propera a Barcelona. La conseqüència de tot plegat va ser el creixement industrial de les poblacions relativament properes a Barcelona, que es disparà a la segona meitat del segle XVI. Després del 1600 les crisis dels anys vint del segle XVII desacceleraren el procés, però no el pararen perquè, en paraules seves: “Les inèrcies eren molt fortes i per què els canvis estructurals que ja s'havien donat abans de finalitzar el segle XVI pesaven més que les petites conjuntures”.

Seguint amb la seva argumentació, afirma que entre 1550 i 1640 es va produir una sèrie de canvis que tingueren una enorme repercussió en el futur:

1 Descens de l'activitat industrial a Barcelona i creixement a les ciutats properes .

2 Major aprofitament del mercat interior i canvi d'orientació comercial Vers l'Atlàntic i l'interior peninsular, amb una activitat que es reforçà a partir del 1550 a través de sòlides colònies catalanes implantades a Medina del Campo, Madrid, Sevilla i Cadis, i gràcies a la potenciació de diverses produccions industrials.

3 Reorganització del transport per mar i creixement notable del transport terrestre.

4 Creació d'un eficaç sistema de ciutats centrat a Barcelona, en què la capital es convertí en centre d'acabats, centre comercial i, sobretot, centre director del territori.

Per a Garcia Espuche, en els primers decennis del segle XV, Barcelona, amb uns 35.000 habitants, era una ciutat petita comparada amb altres ciutats de la Mediterrània, però

12. Albert Telese va recollir en superfície 1.194 fragments de pisa que aflo-raven en els camps de cultiu situats als afores de la localitat catalana d'Horta de Sant Joan. La pisa elaborada a Muel representa el 66%, seguida de la de Reus (8%) i Barcelona (menys del 3%). Això pot interpretar-se com un indicador de l'abast territorial, v. al sud i l'interior, de la producció barcelonina de pisa [Telese, Voigt, Miquel, 2003].

presentava dues característiques pròpies que anaven més enllà de la seva modesta dimensió demogràfica:

a Era un centre comercial internacional important amb una funció d'intermediari entre els mercats de producció i els de consum.

b Mantenien una relació favorable amb el seu hinterland, orientant la producció agrícola i industrial del Principat.

c Tot plegat feia que la prosperitat de Catalunya estigués lligada a la de la capital.

Segons Espuche, la clau de la vinculació entre el comerç exterior i la producció al territori requeria en la producció tèxtil, sobretot els draps, que suposaven més de les tres quartes parts de les exportacions a Itàlia. Les ciutats de què parla eren les anomenades “capitals” de comarca: Mataró, Perpinyà, Girona, Tortosa, Lleida, Tarragona–Reus, etc, és a dir, el nucli de ciutats que es va mantenir en el primer nivell de la jerarquia urbana. El conjunt de ciutats i de petits territoris tenia accés al comerç exterior a través de nombrosos ports, amb un funcionament autònom respecte del de Barcelona, ja que es cobraven impostos que gravaven el tràfic mercantil en els petits ports de Tamarit, Cotlliure, Tortosa, Cambrils, Blanes i Cadaqués, i apareixien altres ports actius com els de Roses, Palamós, Sant Feliu de Guíxols, Tossa, Sant Pol, Sitges o Tarragona. Una bona part de l'activitat d'aquests ports era la de cabotatge; en alguna mesura, aquest cabotatge devia unir comercialment els diferents punts de la costa amb la capital, però el cabotatge dels petits ports permetia també connectar-los autònomament amb la costa mediterrània propera, com el cas de Tossa amb València. En altres molts casos, nombrosos vaixells partien en direcció a la costa lleuantina des de diversos petits ports com ara Calella, Canet, Mataró, Lloret, Arenys, Sant Pol, Blanes o Pineda.

A més de les connexions marítimes entre Barcelona i els altres ports del litoral destaca la importància de la xarxa de camins terrestres. En aquets sentit, un dels grans canvis del període 1550-1640 fou la potenciació de l'eix perpendicular a la costa que unia Barcelona a Vic, Ripoll i el Pirineu central.

El manteniment d'algunes relacions estretes entre cognoms i localitats fa que sigui factible descobrir, a través de les coincidències de cognoms, les relacions entre els habitants d'una localitat i els seus familiars establerts a Barcelona, destí principal dels desplaçaments.

Abans que Gaspar Feliu i Garcia Espuche, Fernand Braudel ja havia posat de relleu el fet que la contenció de la decadència barcelonesa (es refereix al període posterior a la Guerra Civil del segle XV i a les crisis monetàries del XVI) es degué a la substitució, durant els anys setanta del segle XVI, de l'eix Laredo-Anvers de circulació de la plata espanyola a Flandes per l'eix Barcelona-Gènova [BRAUDEL, 1976²: 654-656].

Per la seva part, Pierre Vilar [VILAR, 1964-1968] perioditzà el segle XVI català en tres etapes:

Fins al 1529-1530: la crisi baix-medieval catalana, amb la pèrdua dels mercats mediterranis, no s'havia superat. Paper menor del comerç mediterrani front al de l'Atlàntic, però encara conservava una relativa prosperitat. La decadència catalana a la Mediterrània estava compensada pel comerç a les fires de Medina del Campo.

Entre 1526 i 1575, els negocis catalans ja no es feien a la Mediterrània, sinó a les fires de Castella. A partir de la fallida de la fira de Medina del Campo de 1575, calgué un canvi

d'orientació del comerç català.

Del 1570 al 1590, relleu de Castella pel llevat: El comerç mediterrani tornà a recuperar el primer lloc en el comerç barceloní (flux de metalls preciosos cap a Gènova).

L'any 2017 el MUHBA va organitzar un seminari amb el títol de “*Barcelona en crisi? La ciutat al segle XV*” precisament per tractar sobre la qüestió de la crisi baix medieval. La majoria dels ponents era del parer que no es pot parlar d'una “crisi” en el sentit global del terme, sinó de moments de desacceleració de l'economia, i que la veritable crisi es va produir durant els anys de la guerra civil del segle XV.

Així, doncs, es parla d'una especialització de produccions, d'una descentralització de les activitats productives, de l'existència d'un intens comerç marítim i terrestre, de rutes que comunicaven la capital amb les principals viles i ciutats catalanes, d'uns contactes amb les fires castellanes i, des del darrer terç del segle XVI, de la interconnexió de Barcelona amb la ruta de la plata americana que anava cap a Gènova. La pregunta que ens formulem és si tot això deuria influir, o no, en una activitat econòmica considerada de poca importància si es compara amb altres sectors de la producció, com va ser el tèxtil.

Sense aprofundir, de moment, en el tema, destaquem algunes idees que semblen indicar que, efectivament, poc o molt la producció de ceràmica a Barcelona només es pot entendre correctament si es té en compte l'evolució demogràfica i econòmica que va experimentar la ciutat, i no pas com una activitat aïllada.

Si bé, com s'ha dit, la producció i l'exportació de ceràmica a Barcelona no va constituir una de les activitats econòmiques més importants en termes quantitius, la Ciutat Comtal produïa obra ollera, obra gerrera i obra rajolera des de molt abans que es constituís la confraria de Sant Hipòlit l'any 1404, i només ho va deixar de fer quan la ciutat va comptar amb el subministrament procedent d'altres llocs: de viles del Pla de Barcelona, de viles situades en comarques pròximes o de productes ceràmics arribats de força més lluny.

És interessant observar com la creació d'una confraria que aplegava ollers, gerrers, rajolers i altres menestrals que no tenien res a veure amb la producció de terrissa va tenir lloc l'any 1404, en un context en el qual les importacions de ceràmica de Paterna-Manises eren ja força importants¹³.

Els “gerrers blancs” o els “ollers blancs” foren els qui van elaborar l'obra blanca o estannífera a Barcelona, durant els segles XIII i XIV. Possiblement es van anar diferenciant del grup dels altres ollers i gerrers, però no deuen tenir prou força per constituir un grup diferenciat quan es va instituir la confraria de sant Hipòlit, a l'inici del segle XV.

No es va constituir cap confraria d'ollers i de gerrers durant tot el segle XIV, malgrat que sovintejaren les disposicions municipals tendents a regular, en part, la seva producció ceràmica.

No disposem de dades que permetin saber el nombre exacte de productors d'obra de terra a Barcelona, al segle XIV. José Ignacio Padilla i Josep Maria Vila van buidar els padrons

13. Jaume Barrachina va calcular els percentatges que representaven, entre 1325 i 1448, les ceràmiques decorades produïdes a Barcelona, les procedents de València, de Màlaga i les extra-peninsulars consumides al castell vell de Llinars del Vallès. Vers el 1400, calcula que la pisa valenciana ja representava, aproximadament, un 30% del total [Monreal; BARRACHINA, 1983: 201].

de milícia del segle XIV com a font per saber els noms i la distribució urbana d'una part dels terrissers de la ciutat [PADILLA, VILA, 1995: 249-261].

Del final del segle XIV (1389) hi ha un cens considerat complet. Posteriors a ell són els fogatges del 1497 i del 1516.

TAULA I: PADRÓ DE MILÍCIA.
FONT: PADILLA; VILA, 1995: 251.

1368 (incomplet)	En Cudina	Rajoler
1374 (incomplet)	Bernat Vidal	Oller
	Antoni Bruguera	Gerrer
	Pere Fàbrega	Oller
	Pere Solà	Gerrer

TAULA II: PADRÓ DE MILÍCIA I FOGATGE.
FONT: PADILLA; VILA, 1995: 251-252.

R (Rajolers) O (Ollers) G (Gerrers) E (Escudellers)	Quarter de framenors				Quarter del Pi				Quarter de la Mar			
	R	O	G	E	R	O	G	E	R	O	G	E
1389: 14	0	1	3	0	2	6	0	0	0	0	0	2
1497: 15	0	0	4	6	1	4	0	0				
1516: 44	0	2	10	9	11	12	0	0				

L'arribada de gerrers de Paterna i de Manises es degué, per una part, a fenòmens endògens –la quasi inexistència de productors d'obra blanca a Barcelona– i, per altra, a motius exògens –la crisi econòmica que afectava la població terrissera, aleshores, en aquelles dues poblacions de l'Horta valenciana¹⁴. Tot plegat degué motivar que l'ofici d'escudeller anés assolint cada vegada més importància, ja que l'arribada de mestres valencians segurament permeté posar en marxa la producció de pisa blava a Barcelona, fet que situaríem a finals del segle XIV, si bé tant els motius decoratius de la pisa blava barcelonina com les formes s'inspiraven encara en la producció anterior decorada en verd i morat i no pas en la blava valenciana¹⁵. Posteriorment es va iniciar, també de la mà de mestres valencians, la producció d'obra daurada.

Possiblement, l'elaboració de pisa blava i, especialment, de la daurada, que requeria d'uns coneixements tècnics diferents i més complicats, va permetre als productors d'obra blanca diferenciar-se encara més de la resta de gerrers. Malgrat això, durant les dues darreres dècades del segle XV els Reyner¹⁶ es van dedicar a fer bons negocis amb les importacions de ceràmica valenciana, potser perquè la producció local no era prou suficient.

Serà molt interessant comprovar si la tesi de Garcia Espuche s'adapta al comerç de la ceràmica a Barcelona, ja que després d'una fase d'ingents adquisicions fetes a València va seguir una altra, a partir del segon terç del segle XVI, en què s'observa una descentralització de la producció barcelonina amb l'aparició dels centres productors de pisa a Reus, Vilafranca del Penedès, Lleida i, possiblement, a Vic, Girona i altres ciutats (Terrassa, Manresa, Solsona, etc), és a dir, en aquelles ciutats que eren capitals de comarca i que interactuaven amb la capital del Principat.

Com hem dit, les troballes de fragments de pisa barcelonina al voltant de moltes masies catalanes és una prova que la producció arribava fins als racons més apartats. Això no seria possible sense una xarxa de comunicacions adequada i uns mercats comarcals encarregats de redistribuir la producció barcelonina. És obvi que això no ho podien fer els mateixos escudellers barcelonins, sinó altres menestrals que es dedicaven a la revenda d'obra escudellera que s'esmenten en la documentació escrita, entre els quals, els traginers i revenedors, principalment.

La creació d'una nova confraria, a l'inici del segon terç del segle XVI, orientada cap a la producció d'obra de pisa (sobretot, de pisa daurada) degué estar motivada, entre altres raons, per la fi de l'arribada de pisa procedent dels nuclis llewantins (especialment, de Paterna-Manises), pel desabastiment del mercat català (degut, tal vegada pel conflicte de les Germanies) i per propis factors interns (l'aparició d'un nou ofici, el d'escudeller que, pel que sembla, va atreure l'interès de no pocs antics gerrers, reconvertits en escudellers). No va ser un fenomen exclusiu de Barcelona, ja que també Triana (Sevilla), Muel i altres poblacions van iniciar la producció de pisa daurada a final del segle XV. Malgrat el que acabem de dir, a Mataró, en un context d'inici del segle XVI –amb monedes encunyades al 1520– encara la pisa daurada de Manises era majoritària, no havent-se detectat la presència de pisa daurada que, visualment, pogués ser atribuïda a Barcelona [CERDÀ, 1991: 157-183].

Pel que sembla, doncs, la producció barcelonina abastí les comarques litorals catalanes i del rerepaís, si bé al sud del Principat aparegué un important nucli productor a la ciutat de Reus. Cap a l'interior destacà la producció de pisa de Lleida.

1.3. ELS ESCUDELLERS: UN COL·LECTIU MINORITARI A BARCELONA

Hem dit anteriorment que la producció de ceràmica a Barcelona estava vinculada, entre altres coses, amb l'evolució demogràfica de la ciutat. Ens preguntem si l'augment de la població barcelonina va ser prou important com per explicar el fort increment del nombre d'escudellers produït durant el primer terç del segle XVI. Per donar resposta a aquesta pregunta calia, d'una banda, saber quina era la població total de Barcelona i, d'altra, quants mestres escudellers hi havia a inici del segle XVI i una generació més tard, per poder comparar els resultats.

Un dels primers reptes plantejats a l'inici de la recerca va ser quantificar –si això era possible–, la importància numèrica del conjunt dels menestrals dedicats a la fabricació d'obra de pisa a la ciutat de Barcelona, en relació amb el total de la població. Per fer-ho era necessari tenir una idea aproximada no només del total de la població barcelonina –dada fàcil de trobar, ja que s'han publicat nombrosos treballs sobre la demografia de la capital catalana– sinó també del nombre d'escudellers (mestres, oficials i aprenents) que hi van exercir com a tals.

14. “A finales del siglo XIV Paterna arrastraba una cierta crisis por exceso de producción, por lo que los alfareros expresan su malestar indicando al rey Martín en 1391 que deben “anar a Cathalunya, en Castilla e en otras parts per guanyar ab que pusquen pagar lo que deuen”, lo que no les eximia de pagar los diezmos a su regreso a los arrendatarios de los derechos reales” [LÓPEZ ELUM, 1996: 3-7].

15. Les primeres ceràmiques barcelonines decorades en blau daten, potser, de cap al final del segle XIV o de l'inici del XV. Algunes formes i motius decoratius són idèntics als de la pisa decorada en verd i morat [TELESE, VOIGT, 2018: 62-65].

16. Dels Reyner com a importadors d'obra daurada valenciana, en parlem abastament més endavant.

Aquesta altra dada era, en canvi, completament desconeguda. A tall comparatiu, era sabut que a Reus, entre 1550 i 1650 hi van treballar uns 175 escudellers¹⁷, en una població aproximada d'uns 6.000 habitants.

La falta de dades relatives a la capital catalana i la creença, errònia, que Reus es va especialitzar en la producció d'obra daurada van ser la causa que s'atribuïssin sistemàticament a la capital del Baix Camp la major part de les peces daurades que es consideraven d'elaboració catalana, amb la curiosa afirmació que a Barcelona només es van fer les peces daurades que presenten la decoració anomenada "pinzell-pinta". Sens dubte, la troballa de grans quantitat de ceràmica d'aquest tipus a Barcelona (concretament a l'edifici de les drassanes) comparada amb la que es va trobar, a principi del segle XX al forn dels Quatre Cantons i al Pou Municipal de Reus, va tenir molt a veure en tot plegat. Ara ja estem en condicions de quantificar la importància numèrica dels escudellers barcelonins.

Partirem de les dades demogràfiques generals referides a Barcelona per, després, compar-les amb les dades específiques del conjunt d'escudellers. Diversos investigadors han calculat la població de Barcelona a partir dels primers fogatges conservats (segona meitat del segle XIV). Segons aquests càlculs, a mitjan segle XV la població de Barcelona seria d'uns 35.000 habitants. El fogatge de 1496 esmenta 5.731 focs, la qual cosa representava, aproximadament, entre 23 i 29.000 habitants.

Sembla que hi ha certa unanimitat entre els investigadors en afirmar que la guerra civil de 1462-1472 va fer disminuir la població a la ciutat. El fogatge de 1516 recompta 6.388 focs, és a dir, entre 25.500 i 32.000 habitants.

Antoni Simó, Jordi Andreu, Emili Giralt i Jordi Nadal, a partir de les dades dels fogatges i dels censos de població han proposat les dades següents relatives a la població de Barcelona [SIMÓ, ANDREU 1991-1997: vol. IV, 111-112; NADAL, GIRALT 1963: vol. II, 289]:

TAULA III: POBLACIÓ DE BARCELONA
1553: 6.396 focs (25.584 - 31.980 habitants).
1567: 6.874 focs (27.496 - 34.370 habitants).
1627: 8.600 focs (34.400 - 43.000 habitants).
1640: 7.319 focs (29.276 - 36.595 habitants).
1717: 7.717 focs (31.000 - 38.500 habitants).

És a dir, que es va produir un fort creixement de la població fins al primer terç del segle XVII. Després, la crisi iniciada Vers 1630, els esdeveniments bèl·lics del decenni 1640-1652 i l'epidèmia de pesta de 1652 varen fer davallar, altra vegada, la població barcelonina. La recuperació demogràfica es produí durant el darrer terç del segle XVII. Sembla que en el període estudiat, el pic màxim de població es va assolir durant la dècada dels anys 20 del segle XVII. En una dècada va davallar entorn d'un 15%. El mínim del segle XVII es degué assolir entorn de 1652.

A partir d'altra mena de documentació Betran aporta més dades sobre les crisis periòdiques de mortalitat hagudes a Barcelona als segles XVI i XVII, de manera que es poden seqüenciar més detalladament els pics i les valls que dibuixa l'evolució demogràfica de la ciutat [BETRAN, 1996: 69-105].

17. Aquesta xifra d'escudellers va ser publicada per Lluïsa Vilaseca Borràs [VILASECA, 1964: I-213]. Inclou mestres, oficials, aprenents i, segurament també, revedadors i personatges que van treballar ocasionalment de l'ofici d'escudeller. No tots foren mestres escudellers.

Betran destaca les crisis demogràfiques degudes als episodis de pesta (o d'altres malalties contagioses) dels anys 1501, 1507, 1515, 1520-21, 1528, 1530, 1558, 1564, 1589, 1614 i 1651, i remarca que foren especialment greus les de 1501, 1507, 1530 i 1651. A més, es fa ressò del desmesurat increment del preu de la quartera de blat durant el 1589-1590, de l'epidèmia de catarro de 1580, la de febres terciànes de 1603-1604 i la de 1614, que va ocasionar una elevada mortalitat infantil. El 1589, tan sols a la parròquia del Pi es produí l'òbit de tres mestres escudellers, és a dir, aproximadament un 10% del total de mestres de la confraria, que hi havia en aquells moments.

Les dades demogràfiques de la parròquia de sant Just i sant Pastor han estat objecte d'anàlisi degut a què es conserven sèries documentals senceres. Els resultats s'han publicat a diverses històries sobre la ciutat de Barcelona [SIMON, ANDREU, 1992: 105-163]:

- 1550-1565: Fase d'estancament demogràfic (epidèmies de 1558 i 1564).
- 1566-1573: Fase de fort creixement (sobre un 54,75%)
- 1574-1610: Fase d'estabilització.
- 1611-1615: Fase de creixement (màxim secular).
- 1616-1676: Fase de disminució progressiva (crisis de 1626, 1629 i 1632).
- 1677-1703: Fase de creixement demogràfic.

TAULA IV: EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ BARCELONINA DE LA PARRÒQUIA DE SANT JUST I SANT PASTOR			
Anys	Naixements	Defuncions	Relació
1550-1599	2.994	798	3,75
1600-1649	5.311	1.979	2,68
1650-1699	4.419	1.677	2,64
1550-1699:	12.724	4.454	2,86

Pel que fa a èpoques posteriors, fins al segle XIX, s'han publicat força treballs d'investigació. Un dels últims, que pot servir com a resum, és el de Pilar López Guallar [LÓPEZ GUALLAR, 2011]. Segona López, la població barcelonina va experimentar un creixement superior al que es presumia. Si l'any 1717 representava el 6-6,5% de la població de Catalunya, el 1787-1797 representa el 11-12%. És a dir, s'havia doblat entre 1717 i 1770. Entre el 1790 i el 1801 el creixement de la població s'accelera i privilegia la urbanització i densificació de la perifèria urbana i els suburbis extramurs. Després es produí un estancament relatiu entre el 1801 i 1818 i un creixement continuat a la resta del segle XIX. Entre els moments crítics del segle XIX, en el sentit que es produí una forta davallada de la població, cal destacar les epidèmies de 1821 (la febre groga, que provocà 8.846 defuncions a la ciutat) i de 1854, el còlera-morbo, que en va causar 6.419.

En el següent quadre es poden veure les dades referents a la població barcelonina, comparades amb el nombre de mestres escudellers, segons informació de les actes de les reunions gremials. Se sap que no es podien prendre acords si no es reunien les 2/3 parts dels mestres; per tant, es pot calcular fàcilment el nombre màxim de mestres que hi hauria en cada moment. Observem que malgrat els episodis de davallada o d'augment demogràfic, el col·lectiu de mestres escudellers mai

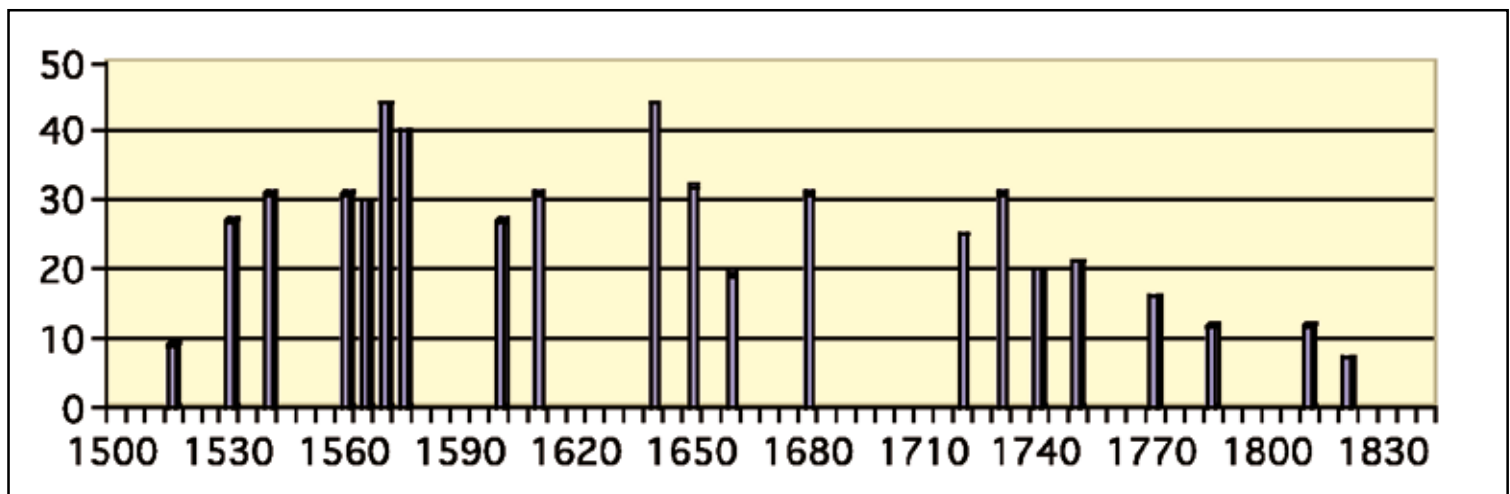

Fig.1: Evolució del nombre de mestres escudellers presents a les reunions de la confraria. No hi assistien gairebé mai la totalitat dels convocats, però era obligatori que hi fossin, al menys, les 2/3 parts, per poder celebrar la reunió.

no va representar un percentatge gaire significatiu respecte del total de la població barcelonina, fins i tot en els moments més àlgids de la confraria (el tercer quart del segle XVI o el segon quart del XVII):

TAULA V: COMPARATIVA ENTRE HABITANTS I MESTRES ESCUDELLER.
 FONT: ELABORACIÓ PRÒPIA AMB DADES D'ARXIU I DADES PUBLICADES RELATIVES A LA POBLACIÓ BARCELONINA.

Anys	Habitants	Mestres escudellers	Ràtios (‰)
1516	25.000 a 32.000	9	0,28 - 0,3
1553	25.000 a 32.000	32	1 - 1,28
1627	34.000 a 43.000	43 (?)	1 - 1,26
1717	Uns 40.000	25	0,6
1769	53.000	21	0,4
1787	Uns 92.000	16	0,17
1807	Uns 115.000	9	0,08
1834	Uns 136.000	8	0,06
1854	168.314	4 (1849)	0,024

És clar que si no comptéssim amb el col·lectiu de dones, d'infants, de la població anciana i de les classes improductives, només únicament amb els conjunt de menestrals, els percentatges serien una mica més elevats. De tota manera, un percentatge de l'1‰ (encara que fos deu vegades superior) sobre el total de la població, en el moment màxim, és una xifra que indica, d'una manera molt significativa, el poc pes del conjunt dels escudellers respecte del total dels menestrals. Malgrat això, aquest baix percentatge era suficient per abastar la població barcelonina. Potser per aquest motiu els escudellers deuen considerar convenient no sobrepassar la xifra de 30-32 mestres (excepte en un moment molt puntual) ni un determinat nombre d'obraders d'escudeller en actiu simultàniament oberts a la ciutat.

Segons les dades extretes de les actes de les reunions de la confraria juntament amb altra mena de documentació complementària, podem demostrar que es produí un remarcable increment pel que fa al nombre d'escudellers actius a Barcelona durant la primera meitat del segle XVI. Així, mentre que les dades del fogatge de 1516 indiquen que hi havia tan sols nou mestres escudellers en actiu, a les actes de les primeres reunions de la confraria -en concret, de la que va tenir lloc l'any 1540- ja s'esmenten els noms de 31 mestres. Una vegada assolida aquesta xifra sembla que es va considerar com la més idònia. A les reunions del segle XVIII encara es comptabilitzen sobre els 31-32

mestres escudellers. Puntualment, però, els anys 1570 i 1640 es constata un important increment -sobre un 30%- pel que fa als noms d'escudellers presents en les reunions. Entre 1640 a 1652 es comptabilitzen entre 80 i 90 noms. Aquestes elevades xifres, molt per damunt de la mitjana, al nostre entendre s'expliquen per la presència, a les reunions d'aquells anys, de confreres que no havien assolit la categoria de mestre, és a dir, dels "joves" o oficials. Hi podien assistir, si bé sense dret a vot.

En el cas de mantenir-se la ràtio de 31-32 mestres, correspondrien dos oficials per cada mestre productor.

A la reunió del primer d'octubre de 1649 hi varen assistir 45 escudellers (per altra tipus de documentació, sabem que almenys quatre més no hi van poder assistir). Creiem que es tracta del sostre assolit per la confraria, i s'hi deuen incloure tant els mestres productors com els que no disposaven d'obrador i treballaven per als altres. Aquests mestres, juntament amb els oficials, joves o fadrins, van constituir una confraria, a mitjan segle XVIII, com explicarem més endavant. En una reunió de 1654, la presència de mestres escudellers és significativament poc important: 19 mestres, el que representa una forta davallada respecte de les dades de la dècada dels anys 40, estimada en més del 60%. Hem pogut comprovar que de 31 mestres escudellers assistents a la reunió d'octubre de 1649 es perd tot rastre entre 1650 i 1654. N'hi ha que coneixem la data de la mort, esdevinguda, efectivament, entre aquells anys. Així, doncs, la guerra i, sobretot, l'episodi de pesta de 1652 explicarien la forta davallada del nombre de mestres escudellers. En una reunió de 1660, en la qual consta l'assistència de 19 mestres, se n'hi troben a faltar alguns més, però aquesta vegada, el motiu de la reunió, que va ser la imposició d'una taxa sobre les fornades per poder fer front als deutes de la confraria, podria justificar les absències, ja que no ens consta que els escudellers absents haguessin mort. És possible que fos una manera de protestar davant d'una mesura amb la qual, molt possiblement, no hi estaven d'acord. L'any 1694 es va signar una concòrdia entre els mestres escudellers i els joves o fadrins relativa al Sant Misteri que la confraria lluí a la processó. En aquella reunió hi van assistir 20 mestres i 13 joves o fadrins.

De tota manera, si fem un recompte detallat dels mestres que es reuniren durant la dècada dels anys 60-70 del segle XVII -tenint en compte que sempre n'hi havia d'absents- el total de mestres escudellers s'aproximava altra vegada als 30. Per exemple, l'any 1662 n'eren 28.

Fig.2: Parròquies de Barcelona.

El període bèl·lic que es clou el 1714 va afectar al col·lectiu de mestres confreres escudellers. Hem documentat la mort de cinc mestres, entre 1713 i 1716. Les baixes produïdes foren ràpidament cobertes amb el passí al mestratge d'un nodrit nombre de nous escudellers, fills de mestres confreres, de manera que es tornà ben aviat a assolir la xifra considerada com a idònia, és a dir, sobre la trentena de mestres.

Per les dades del cadastre de 1725-1726 hi hauria:

1 Nou mestres amb botiga: Jeroni Gallart, Manuel Ràfols, Eloi Lapuja, Ramon Lacruz, Francesc Borrell, Bernat Peris, Miquel Rocamador, Miquel Carreres i Jeroni Reig. La mitjana d'edat era de 49 anys, és a dir, força elevada per l'època.

2 Nou mestres que no tenien botiga i treballaven com a jornalers. La mitjana d'edat era d'uns 44,4 anys.

3 Sis mestres que no tenien botiga o estaven impeditos o eren pobres de solemnitat i que feia més de tres anys que eren fora de llista. La mitjana d'edat era de 48 anys.

4 Set fadrins que treballaven en l'ofici. La mitjana d'edat era de 32,4 anys.

5 Dos fills de mestres que treballaven "en lo estament": tenien 22 i 25 anys.

6 Tretze mestres i fadrins absents de la ciutat des de feia temps i que no se sabia on eren.

En total, doncs, segons el cadastre de 1725: 46 individus formaven el gremi.

Al final del segle XVII es creà una confraria de joves mestres sense botiga, que es reunia al convent del Bonsuccès de Barcelona. El fet de l'existència d'una confraria de joves escudellers i de mestres sense botiga diferenciada de l'altra confraria de mestres escudellers amb botiga va ser un fenomen que a Barcelona es va donar també en altres gremis. Aquells altres escudellers, tot i formar part del gremi, estaven marginats. Pagaven les taxes a les que estaven sotmesos, però a canvi, no es beneficiaven del fet de formar-ne part. Quan els mestres productors necessitaven mà d'obra, l'agafaven de fora del gremi, ja que els resultava més barata. Aquest fet palesa les contradiccions del sistema gremial, ja que només beneficiava l'elit que controlava la producció, interessada en tenir una reserva de mà d'obra barata per quan fes falta. Això és més propi del funcionament d'un sistema plenament capitalista, en el qual, l'abundància de mà d'obra s'aprofitava per contractar, a baix preu, assalariats sense formació per a realitzar les activitats que menys qualificació requerien, en detriment dels aprenents o dels joves oficials.

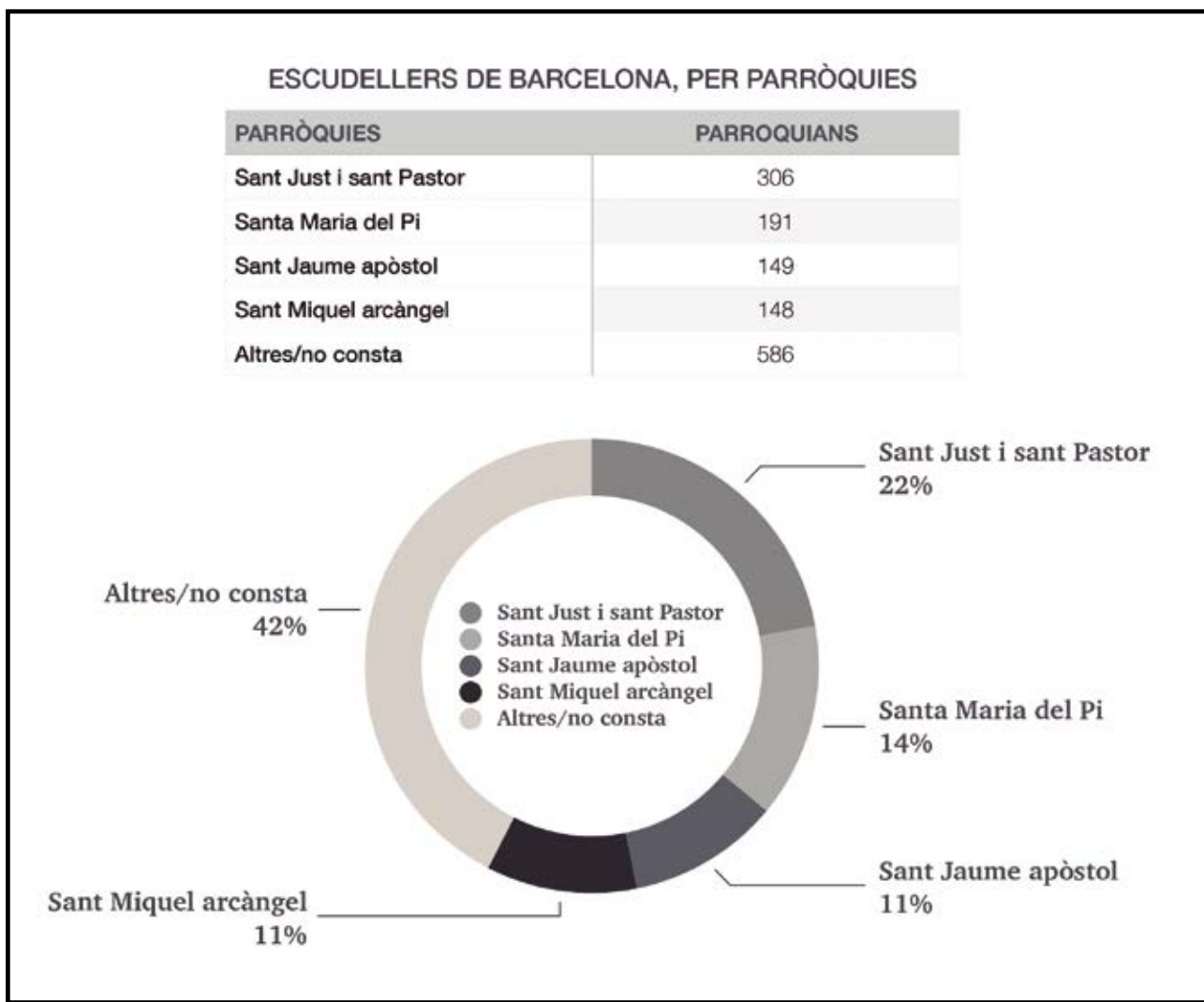

Fig.3: Gràfic que mostra les parròquies del quarter de framenors de Barcelona on es concentraven els habitatges dels escudellers i dels gerrers.
 Font: Elaboració pròpia a partir de dades documentals.

Per això, podem afirmar que els joves i mestres sense botiga van acabar essent una mena de proletariat especialitzat en l'ofici de la producció ceràmica, que havia de competir amb una mà d'obra abundant, barata i no formada. Tot això coincideix amb un dels moments àlgids de la producció de pisa a Barcelona, com ho demostren els milers d'exemplars de plats d'aquella època, que han sobreviscut fins als nostres dies: plats anomenats "d'influència francesa", "de Banyoles", etc. Les peces més comunes mostren decoracions molt senzilles i adotzenades, seriades, amb molta superfície blanca sense pintar. El cost deuria ser baix, i la mà d'obra barata. Per tot plegat, uns bons beneficis per als mestres productors.

Hi ha una dada molt significativa, però, sobre el total de mestres a finals del segle XVIII. En una reunió celebrada el 25 de març de 1795 per debatre el repartiment de la taxa que cada membre del gremi -*artesanos, jornaleros i criados con tienda abierta*- havia de pagar mensualment en concepte de formació dels cossos de miquelets, es van assignar les quantitats en funció de si tenien o no botiga oberta. Les quantitats no són les mateixes per a tothom, de manera que hi havia d'haver un altre criteri més, com podria ser els beneficis de les vendes. N'hi havia que pagaven 0 diners, 12, 16, 24 o 33 diners mensuals. S'hi relacionen 10 mestres escudellers i 18 joves escudellers.

Per tant, la xifra de mestres s'havia reduït a tan sols 1/3 del que havia estat corrent al segle XVII i dos primers terços del XVIII.

Per altra part, segons les butlletes del plom, en el període del 1790 al 1793 només 8 mestres escudellers coïen obra. Al mestre Sebastià Ausic no se li va assignar cap quantitat, mentre que al jove Josep Torras se li van assignar 22 diners mensuals mentre durés l'impost.

El 1793, degut a la guerra amb la França revolucionària, el gremi d' "*escudillers blancos*" va oferir 18 "individuos" per contribuir a formar una companyia d'oficials integrada per escudellers, gerrers, rajolers, garbelladors i carders¹⁸.

El 1795 eren els següents mestres i oficials: Manuel Rossell, Joan Rossell major, Sebastià Ausic, Manuel Ros, Josep Coll, Jeroni Miquel, Joan Canals, Francesc Reig, Bonaventura Porta, Josep Fuster, Pau Coll, Jaume Ros, Pau Colomines, Joan Cantó, Josep Torras, Jaume Morera, Josep Fàbregues, Josep Ausic i Martí i Josep Ausic (19 individus).

És innegable la davallada de mestres escudellers productors cap a finals del segle XVIII. No trobem un motiu que ho expliqui si no és pel desig dels mateixos mestres productors per controlar la producció i fer front a la competència exterior, per la falta de

18. AHCB, IC-XVI-30.

matèria primera o, senzillament, per assegurar-se el seu *modus vivendi*. El fet que la majoria -si no tots- dels obradors haguessin acabat fent rajoles -*fabricantes de azulejos*- reforça la idea que no resultava competitiu fer plats o escudellers ni qualsevol altra tipus de peça de forma, com veurem més endavant-

1.4. EL CICLE VITAL: DEL NAIXEMENT A LA MORT

Fins ara hem estat parlant de xifres, de percentatges i de ràtios, però no podem oblidar que ens estem referint a éssers humans. Voldríem exemplificar, amb casos reals, els episodis que marquen l'existència d'una persona, des del naixement fins a la mort, per entendre millor la figura del menestral escudeller.

Normalment la primera notícia que podem localitzar sobre l'existència d'un "futur" escudeller correspon a la data del seu bateig, però massa sovint el nadó no vivia prou ni tan sols per ésser batejat, ja que moria en el moment o poc després d'haver nascut. La documentació parroquial utilitza l'expressió "tan sols primsenyat" per referir-se a la mort d'un nadó abans d'haver rebut el baptisme; només, el senyal de la creu. Evidentment que això era un fet vital que no només afectava als escudellers, sinó a qualsevol persona, independentment del seu ofici o estament.

La gran quantitat de dades recollides sobre més de 1.200 escudellers aporten molta informació sobre aquest tema, com es pot comprovar a l'annex on consten les dades biogràfiques de tots aquests menestrals.

És una llàstima (o potser tot el contrari) que el col·lectiu d'escudellers de Barcelona visqués separat en quatre parròquies diferents de la ciutat: Sant Just i Sant Pastor, Santa Maria del Pi, Sant Miquel arcàngel i Sant Jaume. Tenim documentats alguns escudellers a Santa Maria del Mar. Ho diem perquè només s'ha conservat intacta la documentació parroquial de Sant Just i Sant Pastor; de la del Pi manquen els llibres de Baptismes i bona part dels matrimonis; de Sant Jaume, només es conserven alguns llibres de defuncions, i de Sant Miquel, no en queda absolutament res. A la catedral hi ha llibres d'esposalles, de baptismes i d'òbits. La destrucció dels arxius significa que de molts mestres escudellers potser només podrem conèixer la data de la seva mort (o de la d'alguns dels seus fills), però no pas la del baptisme. Això limita els resultats de la recerca. És molt difícil assegurar el nombre de fills que van tenir i quants van sobreviure. També és difícil determinar l'esperança de vida o l'edat en què es casaven, tot i que disposem de prou dades per fer càlculs fiables.

Posem per exemple el cas de Pere Alzina. Des de que es va casar fins al bateig del seu primer fill van transcórrer 9 mesos. Després va batejar amb regularitat els altres fills, cada dos anys. N'hem documentat 6. Malgrat haver-se casat amb una noia de la parròquia de Sant Miquel, els batejos estan recollits als llibres de baptismes de la catedral, però no n'hem trobat els òbits. Quant 27 anys més tard es va tornar a casar, ho va fer amb una parroquiana del Pi. D'aquesta nova etapa de la seva vida no hem trobat cap dada parroquial.

Com es pot comprovar al gràfic sobre parroquians, d'una part important d'escudellers i gerrers del quarter de framenors no en sabem amb certesa a quina parròquia de Barcelona vivien, però sí que disposem d'aquesta informació d'una altra part molt important, suficientment significativa, un 55%, de manera que amb moltes probabilitats, la resta de menestrals dels quals en desconeixem la seva parròquia es deurien distribuir seguint les proporcions següents: aproximadament un 44-45%

correspondrien a Sant Just i Sant Pastor, un 27-28% al Pi, un 22-22% a Sant Jaume i un 6-7% a Sant Miquel. Un percentatge molt poc significatiu viuria a altres parròquies de la ciutat (en concret, a Santa Maria del Mar). Pertanyien a Sant Just i Sant Pastor una part dels habitants del carrer dels Ollers Blancs o Escudellers, carrer Nou de Sant Francesc, carrer Obradors, carrer Serra, carrer de Còdols i carrer d'en Carabassa.

EL BAPTISME

La cerimònia religiosa del baptisme constituïa un dels moments de relació social més importants en la vida d'un escudeller. No debades, la dita popular parla de la importància de tenir uns bons padrins com a aixopluc front a les possibles adversitats de la vida.

Sobre una mostra de 217 baptismes de fills d'escudellers, en 70 casos –ço és, aproximadament un terç– va fer de padrí un altre escudeller. La resta es tractava de padrins que exercien oficis ben diferents entre els quals destaquen els gerrers, sastres i notaris, joves cirurgians, pagesos i militars, adroguers, mestres de cases i negociants, i els donzells, doctors, hortolans i manyans. També varen fer de padrins membres de la baixa noblesa barcelonina – els ciutadans honrats–, preveres, diputats reials, doctors en dret, doctors en medicina i, fins i tot, un assistent de la secretaria del virrei, un secretari de la Inquisició i un nunci del Sant Ofici. En menor proporció, hem documentat els següents oficis: apotecaris, argenters, assaonadors, blanquers, boters, botiguers de teles, candelers de cera, carnisers, comerciants, confiters, coralers, corders, corredors d'orella, daguers, dauradors, escrivents, espasers, ferrers, ferrer de talls, filadors d'or, flassaders, flequers, forners, fusters, llibreters, mariners, mercaders, mitgers de seda, mulers, ollers, oracioners, pallers, passamaners, pentiners, perxers, pintors, revenedors, sabaters, sellers, semolers, tafurers, taverners, velers, velluters i vidriers.

Aquesta diversitat d'oficis pot ser un indicador de les relacions socials que els escudellers establien amb altres menestrals i, fins i tot, amb membres d'estaments socials superiors al seu. És lògic que a l'hora de triar padrins per als seus fills, els escudellers preferissin, en primer lloc, als seus mateixos parents, com ara els avis, oncles o germans del batejat, però també altres col·legues d'ofici, una manera d'enfortir les relacions socials i professionals. També fou destacat el grup dels gerrers que van fer de padrins, sobretot mentre hi va haver gerrers a la confraria dels escudellers.

En els casos en què va fer de padrí un membre d'un estament superior o d'un ofici amb més prestigi social hi poden haver contribuït altres circumstàncies difícils de determinar que ho expliquin: la procedència geogràfica –escudellers d'origen francès amb sastres d'origen francès– els contactes professionals –escudellers amb notaris o amb negociants– o, fins i tot, relacions clientelars –escudellers amb membres del clergat o de la baixa noblesa que potser els hi havien fet encàrrecs, com ara vaixelles o plafons de rajoles–, etc.

En molts casos, l'ofici d'escudeller va passar de pares a fills, però més rarament, de fills a néts.

El fet de relacionar-se amb altres menestrals va permetre a no pocs fills d'escudeller iniciar-se en oficis menys durs i amb més prestigi social. Un cas prou eloqüent va ser els de l'escudeller Onofre Devesa que, segons les dades notarials de què disposem, degué assolir un bon nivell socioeconòmic. El

seu primogènit va ser el notari Galceran Francesc Devesa, que va exercir de notari de la confraria dels escudellers al final del segle XVI i l'inici del XVII.

La fe de baptisme era un document essencial per poder demostrar la professió de fe catòlica que se li suposava a tot futur mestre. Per aquest motiu, Guillem Bajó va nomenar com a procurador seu a Joan Cucurella, fuster, habitant a Barcelona, per què li busqués la seva fe de baptisme a la rectoria del Pont de Suert “... o en altres parròquies i sufragànies”, així com un informe sobre la “... *vita, genere et fama*”¹⁹. No n’hi havia prou en demostrar ser catòlic, sinó també un creient exemplar. En el moment de passar l’examen de mestratge, calia presentar la fe de baptisme.

Molt lligat al tema del naixement i del baptisme hi ha el de la mortalitat infantil, del qual ja se n’ha parlat abastament en molts altres treballs d’investigació fets específicament per abordar aquesta característica de la demografia d’època preindustrial.

La prova de la mort d’un nadó o d’una criatura menor de 10 anys és possible si s’han conservat les dades del dia del bateig i de la mort, i a més, es pot verificar que, efectivament, corresponen a la mateixa persona, cosa que no sempre és fàcil.

El 29 de setembre de 1636 va ser batejada Joana Maria Francesca Jerònima Miquela Agustina, filla de l’escudeller Miquel Bonora i de la seva esposa Isabel, però quatre dies més tard el nadó va morir. En un segon matrimoni, Miquel Bonora va tenir un fill anomenat Francesc Cristòfol Miquel Marià Martí Josep, que va morir al cap d’uns 7 anys.

El 20 de novembre de 1744 es produí l’òbit d’un nadó de l’escudeller Lluís Álvarez i de Maria Puig: “*cos d’un fill sols primsenyal*”, és a dir, encara no batejat. Però dos dies abans, ja se n’havia mort un altre de nom Teresa. També fou precoç la mort de Pau Francesc Ramon, fill de Francesc Borrell i de Gertrudis: va ser batejat el dia 11 de gener de 1699 a casa de la senyora Aleny, i morí aquell el mateix dia.

En aquest aspecte –el de la mortalitat infantil– no podem aportar més dades que serveixin per millorar els coneixements que ja es tenen d’aquesta problemàtica; tan sols constatar que, com a la resta de menestrals, els índex de mortalitat eren molt elevats: 45-55%.

La cerimònia de la confirmació es realitzava un temps després del baptisme. No és possible determinar quin espai de temps hi havia entre el bateig i la confirmació. De vegades es confirmaven dos germans a la vegada.

EL MATRIMONI

El matrimoni es composava d’una cerimònia laica i d’una de religiosa. La cerimònia laica consistia en la firma dels capítols matrimonials que es formalitzaven davant de notari. En aquest tipus de documentació es pot trobar informació sobre noms i parentiu dels escudellers i des les seves mullers, el nivell socioeconòmic que havien assolit –que queda palès, per exemple, en l’import del dot– i altres dades biogràfiques de gran utilitat per poder establir la manera com s’efectuava la transmissió de les unitats productives: de pares a fills, de sogres a joves, etc.

En el cas concret del col·lectiu dels escudellers de Barcelona, ja s’han publicat hores d’ara alguns treballs d’investigació,

si bé la mostra utilitzada ens sembla que és poc significativa, tenint en compte la quantitat de capítols matrimonials que hem pogut localitzar a la documentació notarial [RIU DE MARTÍN, 2009-2010: 261-305; RIU DE MARTÍN, 2012: 461-466].

La cerimònia religiosa consistia en la celebració de les esposalles. El matrimoni s’havia de formalitzar *in facie ecclesie*²⁰. Era el moment en què l’Església barcelonina aprofitava per recaptar l’import amb el qual costejar, en part, les obres de la seu. La quantia de l’import de les esposalles anava en funció del nivell social dels contraents. Els menestrals que eren “pobres de solemnitat”, n’estaven exempts.

Hem calculat una mitjana històrica situada entre els 26 i 28 matrimonis per dècada. La manca de dades –tenim constància d’escudellers que van tenir fills, però no n’hem trobat ni les esposalles ni els capítols matrimonials– suggereix que aquest mitjana històrica s’ajustaria millor a l’entorn dels 29-32 matrimonis per dècada, una xifra que concorda bastant amb el nombre de mestres que hi havia a la confraria.

a Període comprès entre 1500 i 1550

Durant aquest període de temps, la xifra màxima assolida va ser de 13 esposalles celebrades durant la dècada 1521-1530, just abans de la creació de la confraria dels escudellers. Això indica una lògica successió de fets: primer, increment de l’ofici; després, creació de la confraria, i no pas a l’inrevés. Cal recordar, però, que el nombre d’escudellers barcelonins era de 9, segons les dades fiscals del fogatge del 1516. Això vol dir que l’esmentat increment deuria produir-se entre el 1516 i el 1530. Coincideix amb les dades en què apareixen, en jaciments arqueològics, els primers fragments de pisa daurada decorats amb pinzell-pinta, una decoració fàcil de fer, molt adotzenada. Podria deure’s a la necessitat de donar abast a un mercat en forta demanda d’aquest tipus de producció, que coincideix amb el moment en què van disminuint les importacions de pisa valenciana.

Després del 1530, la manca d’alguns llibres d’esposalles (i de protocols notariales) pot haver falsejat les dades, ja que s’observa una tendència a la baixa que va seguida d’un molt fort increment. No s’explica d’altra manera.

b Període comprès entre 1551 i 1570

La celebració d’esposalles entre el col·lectiu dels escudellers es dispara fins arribar a màxims històrics. En concret, durant la dècada 1561-1570 s’incrementa en un 50% (49 esposalles, que no vol dir 49 mestres escudellers). Per contra, a la dècada següent va caure en picat el nombre de matrimonis (només 12). En concret, són molt baixes les dades relatives al quinquenni 1577-1581. El 1589, any d’una forta epidèmia de pesta, marca el mínim secular, amb un sol matrimoni enregistrat. De tota manera, les xifres s’estabilitzen al voltant dels 28 matrimonis

19. AHPB, Maties Amell, *Primum manuale sive prothocollum instrumentorum*, 1613, novembre, 15 – 1614, desembre, 22.

20. La sèrie d’esposalles conservada a l’arxiu capitular de Barcelona (de la qual falten alguns volums) ha permès elaborar el gràfic sobre el nombre d’esposalles celebrades pels escudellers de Barcelona durant el període del 1550 al 1820 (pels anys anteriors, falten alguns volums; a més, poques vegades s’esmenta l’ofici). Els volums d’esposalles no van per anys naturals, és a dir, de gener a desembre, sinó que comencen a mitjan d’any (maig, juny, etc). Quan falta un volum (perquè ha desaparegut o perquè no es pot consultar degut a la corrosió de la tinta) es veuen afectades parcialment les dades corresponents a dos anys naturals. Això pot distorsionar els resultats.

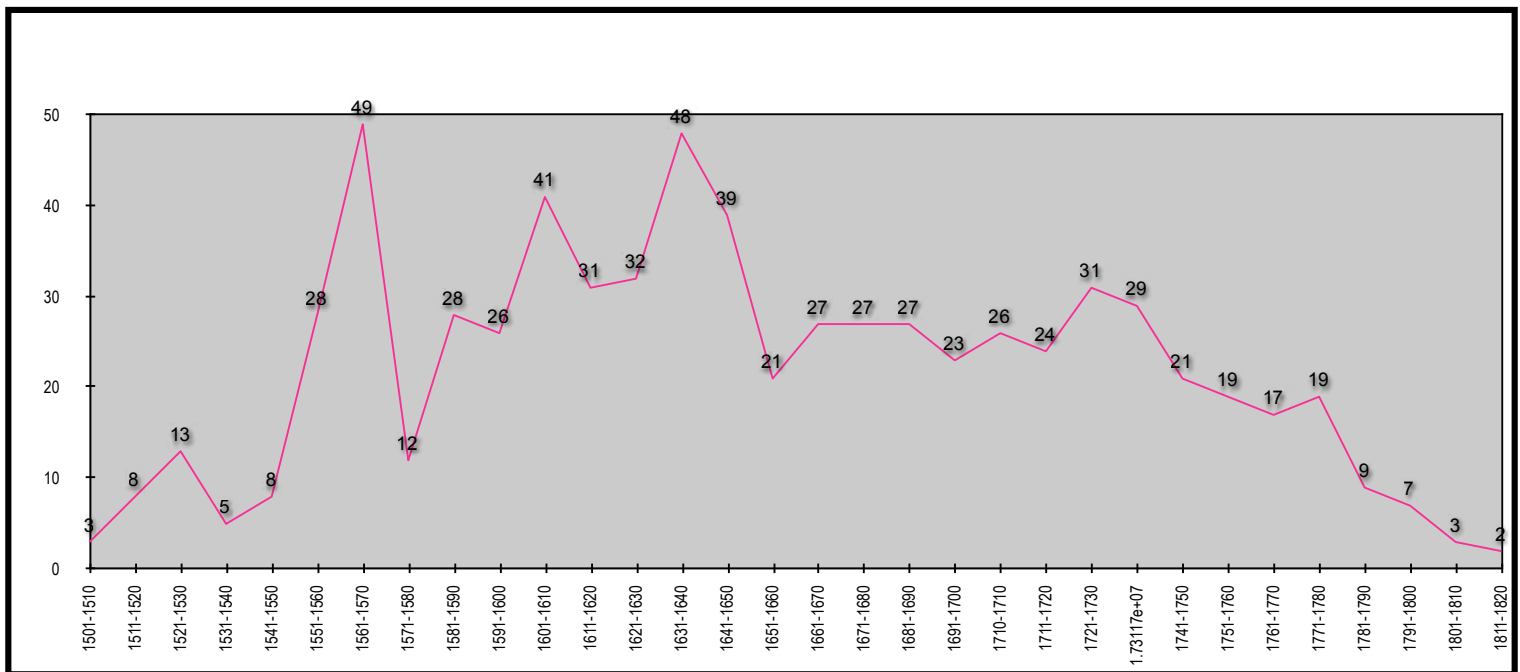

Fig.4: Matrimonis d'escudellers barcelonins (1500-1820).

Font: Elaboració pròpia segons la documentació notarial i parroquial.

per dècada, de manera que aquests pics i valls semblen deguts a fets puntuals, sobretot, les valls.

c Període posterior a 1590 i fins 1610

A les dues dècades següents es recupera el ritme que sembla “normal” pel que fa al nombre d'esposalles. Hi ha una clara tendència a l'alça, que s'assoleix durant la dècada de 1601-1610: 41 matrimonis.

d Si bé els ritmes continuen alts i estan dins de la mitjana històrica, el període comprès entre 1611 i 1630 marca una davallada, situada entre els pics de la dècada 1561-1570 i 1601-1610. Detallat per anys, entre 1613 i 1617 es va produir una davallada ocasional: menys de 2 matrimonis anuals.

e A la dècada següent (1631-1640) s'assolí el màxim secular del XVII, amb 48 matrimonis enregistrats. A destacar especialment el quadrienni 1635-1638, en què la mitjana de matrimonis anuals va arribar a set, el més elevat de tot el període estudiat. De fet, aquest període, fora del que era normal, es podria fer arribar fins al 1642.

f La dècada de 1641 a 1650 proporciona resultats per damunt de la mitjana històrica, no tan elevats, però, com a la dècada anterior. A partir d'aleshores ja no s'arriba mai més a xifres superiors als 31 matrimonis per dècada. Es tanca una etapa que comprèn des del 1601 al 1650 en la qual, les altes xifres d'esposalles indiquen que l'ofici d'escudeller havia

viscut un dels períodes àlgids, que també es reflecteix en la producció d'obra escudellera.

g Les dades corresponents a la dècada del 1651 al 1660 estan molt condicionades per la guerra i, sobretot, per l'episodi de pesta, que expliquen la forta davallada de 48 a 21 esposalles.

h Passada la catàstrofe demogràfica de mitjan segle XVII el nombre d'esposalles d'escudellers es va estabilitzar. Acaben els grans pics i valls: 26-28 matrimonis per dècada, una tendència que va durar molt, fins a la dècada dels anys 1731-1740, i això, malgrat la guerra que va afectar la ciutat i que va acabar el 1714.

i Entre el 1741 i 1780 s'observa una tendència a la baixa. El nombre de matrimonis per dècada s'estabilitza a l'entorn als 19-21. Això vol dir, aproximadament, un 30% de reducció respecte de la mitjana històrica.

j La dècada del 1780-1790 mostra una davallada important: de 19 a 9 esposalles. Sembla, doncs, que l'ofici deixa de ser socialment interessant i no es promociona. Tanquen obradors, però no es detecta que baixi la producció. D'aquesta època daten sèries tan abundants com l'anomenada “d'influència francesa” o la de “Banyoles”. Sembla, doncs, que als pocs obradors que quedaven en funcionament no els hi deuria faltar la feina.

k Entre 1780 i 1820 s'observa la caiguda definitiva prèvia a la fi de la producció de pisa tradicional a la ciutat.

Parlaríem, doncs, d'un període d'increment quant al nombre de matrimonis d'escudellers, que va des del moment en què

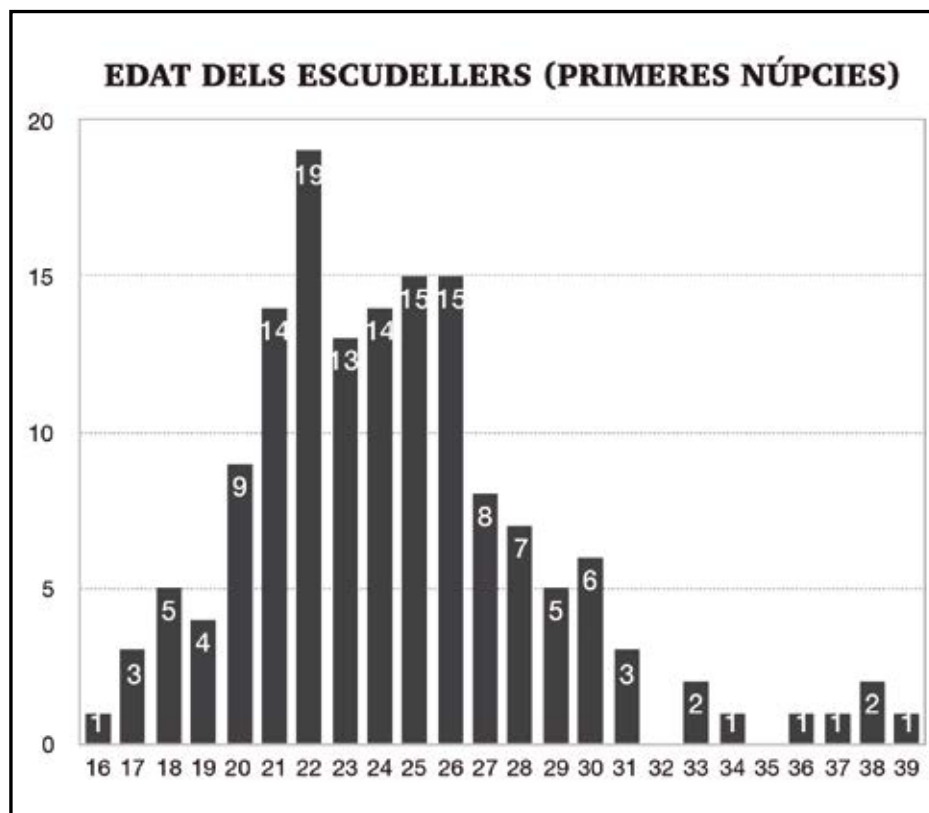

Fig.5: Gràfic que mostra l'edat en què els escudellers barcelonins celebraven les esposalles en primeres núpcies. Font: elaboració pròpia a base de documentació parroquial i notarial.

disposem de dades (1501) fins al 1640. Hi ha pics i valls molt acusats, però la tendència és sempre creixent. Aquests pics i valls poden ser deguts, en part, a la falta de dades.

A partir del 1640 també hi ha pics i valls, molt menys acusats, però la tendència és sempre decreixent. Sembla que entre 1721 i 1740 es torna a la mitjana normal. Des de mitjan segle XVIII en endavant, la línia descendent del nombre de matrimonis entre escudellers cau progressivament, molt especialment entre 1780 i 1790 fins al final del període gremial.

Les dades sobre el nombre de mestres escudellers presents a les reunions gremials indiquen el mateix: una davallada que podríem quantificar en una quarta part respecte del que havia estat la xifra “normal”.

Sabem que no podem extrapolar aquestes dades al conjunt de la població barcelonina, però és cert que s'ajusten als períodes d'esplendor i de crisi que més o menys ja coneixem, amb algunes particularitats relatives a la història del mateix gremi: la seva fundació, l'any 1531, que deuria explicar el fort ascens de mitjan segle XVI, i la crisi de les darreres dècades del segle XVIII, que va conduir al gremi a la seva extinció²¹.

La mitjana global de matrimonis per a tot el període comprès entre 1501-1820 va ser de 2'32 per dècada, amb un màxim de 9, i alguns anys en què no se'n va comptabilitzar cap.

Un altre aspecte relacionat amb la nupcialitat és el de l'estacionalitat, és a dir, si hi havia períodes de l'any més

propicis per celebrar la cerimònia nupcial.

Manuel Arranz va elaborar un estudi sobre el moviment estacional dels matrimonis a la diòcesi de Barcelona –entre els gremis de la construcció– i els va comparar amb els obtinguts a França. Arriba a la conclusió que els mesos de màxima nupcialitat eren els de desembre, gener i febrer. També hi havia una repuntada al setembre. El més de març és el que en registra menys.

Pel que fa al grup de rajolers, en concret, (44 mostres del segle XVIII), preferien els mesos de desembre (18%), febrer (15,9%) i abril (15,9%), i eren contraris a casar-se el juny i el juliol (2,2%). Potser hi tenia a veure el temps meteorològic: plujós i humit a l'hivern, sec i calorós a l'estiu. Seria millor coure el material de construcció a l'estiu i evitar fer-ho durant l'hivern.

Per la nostra part, sobre una mostra de més de 500 escudellers, que abasta des del segle XV fins a mitjan del XIX, constatem que no hi havia cap més especialment destacat per celebrar el matrimoni, tan sols assenyalar que els mesos de gener i febrer registren valors una mica superiors a la mitjana (9-10%). Durant la resta de l'any, els percentatges es mouen a l'entorn del 8% de matrimonis. Destaquen, com a mesos amb menor nupcialitat, el març i el juliol (6%). Segons Arranz, tant a França com a la diòcesi de Barcelona s'eviten els matrimonis durant la Quaresma (d'aquí potser la poca nupcialitat durant el més de març), però a diferència de França, a Barcelona hi ha molts matrimonis durant l'Advent (desembre i gener). El conjunt d'escudellers barcelonins s'ajusta a aquests resultats, destacant la baixa nupcialitat del mes de juliol, semblantment com passa amb els rajolers. És possible que el clima sec dels mesos de l'estiu fos aprofitat per incrementar l'activitat productiva, ja que facilitava l'assecamment natural de les peces una vegada tretes del torn o dels motlles de

21. Es podria argumentar que el gremi va desaparèixer l'any 1836, al mateix temps que la resta de gremis de la ciutat, però mentre que la producció tèxtil es va incrementar posteriorment amb l'inici de la revolució industrial, la producció d'obra de pisa no va seguir la mateixa tendència.

fer rajola, així com també la llenya emmagatzemada als llenyers. Per altra part, també seria abundant la quantitat de llenya seca traginada des de les zones de boscúria que hi havia als voltants de la ciutat. No podem oblidar, a més, que per fer el daurat calia romaní o ginesta, plantes que són especialment abundants durant els mesos d'abril, maig i juny. Per contra, els mesos de gener i febrer (a part de les connotacions religioses de les festivitats de Nadal i l'Epifania), són els més humits i freds. La terra estava també més humida i les carretades pesaven més. Per tot plegat, serien els mesos menys idonis per treballar i, al contrari, més adequats per preparar la cerimònia nupcial. És possible que, a més, hi intervinguessin altres factors difícils de determinar, que podien incidir en la preferència d'uns mesos determinats per damunt d'altres: la calor, la possibilitat d'epidèmies típiques de l'època estiuenca (descomposicions estomacals i intestinals), etc.

Segons opinió d'Arranz, *“No només els pagesos vivien sotmesos a un cicle laboral anual: tot i que de manera menys acusada, també l'activitat d'alguns sector artesanals està mediatitzada pel cicle de les estacions”* [ARRANZ, 2001: 61]. En el cas dels gremis de la construcció, esmenta la possibilitat que les èpoques de pluja o de menor hores de radiació solar condicionés la reducció de la jornada laboral.

També és interessant un altre aspecte relacionat amb el matrimoni, com és el de l'edat dels contraents.

A l'època preindustrial, s'ha calculat que, entre els homes, la mitjana d'edat en què s'accedia al matrimoni era de 27 anys, mentre que entre les dones era de 22-23 anys. Segons càlculs realitzats per Manuel Arranz, els individus pertanyents als gremis de la construcció preferien casar-se entre els 24 i 26 anys, amb percentatges del 36,25% durant la primera meitat del segle XVIII, i del 42,6 %, durant la segona, variació que explica en base al principi general “que la pobresa tendeix a retardar l'edat del matrimoni, mentre que la riquesa contribueix a avançar-la” [ARRANZ, 2001: 57]. Segons aquest mateix autor, a la segona meitat del segle XVIII es produí un augment en el nivell de vida dels treballadors relacionats amb els gremis de la construcció, afirmació que concorda amb les conclusions de Pierre Vilar quan estudià els salaris del sector de la construcció durant tota la centúria [VILAR, 1964: 265-274].

Entre el col·lectiu d'escudellers, i sobre una mostra de 149 individus dels quals en coneixem amb tota seguretat l'any del seu naixement, hem calculat que la mitjana d'edat en què accedien al matrimoni era de 24,5 anys. La gran majoria es va casar entre els 21 i els 26 anys.

Per la part baixa d'aquesta mitjana trobem el cas d'un escudeller que es va casar quan només tenia 16 anys. Determinar la part alta és més problemàtic, ja que cal estar molt segurs que es van casar en primeres núpcies. Aquest seria el cas dels onze escudellers que es van casar passats els 30 anys i fins els 39. Els matrimonis documentats entre escudellers de 40 anys en amunt ho són en segones, terceres o quartes núpcies. I és que entre els escudellers barcelonins sovintegen els matrimonis en segones i terceres núpcies. Això era degut a la mort prematura de la dona durant el part o en dies posteriors. La mort de l'esposa suposava un tràngol pel marit-escudeller, no només per qüestions emocionals (cosa que la documentació escrita no permet verificar) sinó també per la situació en què quedava el vidu, de vegades amb fills per mantenir i amb una casa per cuidar. Per això pot sorprendre la rapidesa amb què alguns escudellers es van tornar a casar, una vegada morta la seva esposa. És significatiu el cas

de Mateu Armant, un escudeller d'origen francès que, en arribar a Barcelona, es va casar amb una vídua, fet que no era gens rar. Tan sols 18 dies després de morta la seva primera esposa es va tornar a casar amb la vídua d'un sabater que, pel cognom, possiblement també seria d'origen francès. Mateu Armant mai no va arribar a ser mestre escudeller, i li perdem la vista, com a molts altres escudellers que, o bé van canviar d'ofici, o potser van marxar de la ciutat.

L'escudeller Miquel Carreres va contraure nou matrimoni amb una vídua només dos mesos després de morta al seva primera muller, Caterina.

Aquesta rapidesa per tornar a casar-se també es donava en el sentit contrari. El gerrer i escudeller Antoni Arnau es va casar amb Eulàlia Lleoparda el dia 2 de maig de 1557, i el 19 de novembre de l'any següent sabem que ja era difunt, ja que la seva vídua es va tornar a casar amb Joan Pere Anglada, abaixador. Tres mesos van separar la mort de Pere Camon, escudeller, i les esposalles de la seva vídua, Elisabet, amb l'escudeller Bernat Agustí. El motiu o motius d'aquesta rapidesa en contraure nou matrimoni són difícils de demostrar, però hem de suposar que la necessitat d'una nova esposa que cuidés dels fills o d'un marit que procurés el sustent de la vídua i de la seva família seria, juntament amb aspectes de caire afectiu i personal –el divorci o la separació conjugal no estaven permesos– en podrien ser l'explicació.

Un aspecte poc documentat és el cas de les parelles que, per causes desconegudes, no van tenir fills. Suposem que per problemes d'esterilitat, masculina o femenina. Aquests casos es poden detectar perquè, malgrat haver-ne trobat molta informació parroquial, no s'esmenta el baptisme de cap fill, ni tampoc l'òbit de cap nadó. Aquest deuria ser el cas de l'escudeller Guillem Bajó i de la seva esposa Antiga. Crida l'atenció que, possiblement per aquest motiu, el matrimoni va desenvolupar una intensa vida social com a padrins de fills d'altres parelles²². És excepcional, en una mostra de més de 1.200 casos, el fet que ambdós cònjuges apadrinessin 20 nadons, entre els anys 1613 i 1637, gairebé tots fills d'altres escudellers o gerrers.

Un altre aspecte relacionat amb el matrimoni és determinar els criteris d'elecció dels futurs esposos. Com és ben sabut, durant l'Antic Règim existia una forta endogàmica professional, característica de les societats preindustrials, que consistia en què, preferentment, els membres d'un determinat ofici preferien establir lligams familiars amb membres del seu mateix ofici o d'oficis relacionats. En el cas dels escudellers barcelonins, en gairebé una quarta part dels matrimonis documentats, el noi que era fill d'un escudeller es va casar amb la filla d'un altre escudeller. Clar que la lectura es podria fer en sentit contrari: només un de cada 3. Si això hagués estat així sempre, les nissagues escudelleres s'haguessin perpetuat durant Diversos segles, i això no va succeir.

En el cas dels escudellers barcelonins destaca el matrimoni amb filles de pagesos, cosa gens rara tenint en compte l'enorme percentatge que aquest col·lectiu representava en la societat barcelonina. Curiosament, el tercer lloc l'ocupaven els sastres.

Si tenim en compte que el grup d'escudellers representava, en el si de la societat barcelonina, un percentatge molt petit, la xifra de 25% abans esmentada no deixa de ser elevada, però, com hem dit,

22. A les llibretes de comunió pasqual de la seva parròquia tampoc no hi consta el nom de cap fill seu.

les dades es poden llegir en sentit contrari: el 75% dels escudellers es casaven amb filles de menestrals que no eren escudellers.

Rarament l'ofici passava a la quarta generació. Al segle XVIII, els fills dels mestres escudellers barcelonins es casaven amb filles de mestres que no eren escudellers.

Està documentat que algunes filles de mestre escudeller es van casar amb nois que no eren escudellers, de manera que van haver d'ingressar a la confraria fent un examen que podríem considerar com un pur formalisme: fent el senyal de la creu seguts a la roda d'obrar.

EL DOT

En un treball d'aquesta naturalesa no pretenem fer cap aportació especialment rellevant sobre la figura jurídica del dot, del qual ja se n'han ocupat altres historiadors del dret, de la família o de la vida quotidiana i que esmentem a la bibliografia final.

Ens limitarem a comentar alguns exemples que il·lustren certs aspectes prou interessants tals com la procedència del dot, les quantitats aportades o les clàusules que apareixen en alguns capítols matrimonials d'escudellers o de les filles dels escudellers barcelonins, durant el període estudiat.

Les donzelles per maridar havien d'aportar un dot. El dot era la legítima paterna, materna i part de l'esponsalici que es donava a la filla juntament amb l'aixovar en forma de caixa i vestits [FERRER, 2010: 74].

Com explica Tünde Mikes [MIKES, 2017: 177]:

“El dot, estipulat en capítols, és el senyal del tractament diferencial entre els fills de la casa: el preu de l'exclusió de la núvia de la part essencial del patrimoni de la seva casa originària. La donació de la núvia en general conté una suma estipulada en diners – el dot estimat – i una altra part composta de robes i altres béns mobles – el dot inestimat. Si rebia algun immoble, aquell sempre seria de la part més perifèrica del patrimoni. Cap norma no regia la seva quantitat, aquesta era convinguda segons «la possibilitat» de la casa, amb diferències entre les diverses comarques. En general, equivalia grosso mode a la seva llegítima part de l'herència”.

Amb el dot es podia fer front a una despesa important com, per exemple, la quantitat que, en un contracte emfitèutic s'estipulava que calia invertir en millores de l'immoble comprat. Aquest podia ser el cas d'un obrador d'escudeller que necessités d'una important reparació: fer construir, ampliar o reparar els forns, la teulada o alguna de les seves dependències, és a dir, despeses puntuals però que eren imprescindibles per posar en marxa el procés productiu amb el qual es generaven els recursos econòmics que permetien, entre altres coses, la recapitalització.

El més freqüent és que el dot fos aportat pel pare, mare o germà de la noia; de vegades, per algun familiar directe (cunyat, oncle, avi, padrí), un amic o per altres persones o causes pies. L'any 1721, als capítols matrimonials entre Joan Coll i Macià (els seus pares ja eren morts) amb Caterina Rodà, vídua de Joan Fiter, la tia de Caterina va aportar en dot 50 lliures, i Jaume Rodà, el seu germà, li aportà dues caixes de fusta²³.

També el padrí de la núvia podia fer aportacions dotals. L'any 1666, en els capítols matrimonials amb Teodora Ribes, filla de Jacint Ribes, pellisser, ciutadà de Barcelona, i d'Elisa-

bet (aleshores ja difunts), Alfons Pastrà, retorcedor de seda, el seu padrí, aportà el dot: un censal de 100 lliures de preu i pensió de 5 lliures anuals sobre unes cases al carrer de Fonollar; un cens de 2 lliures i 6 sous anuals que prestava Macià Balasc, adroguer, per una casa al carrer de la Fusina, i 192 lliures i 18 sous, de les quals, 100 lliures en diner comptant, i la resta, en roba i joies d'or i de plata²⁴.

En algunes ocasions qui feia aportacions dotals eren persones alienes al cercle familiar de la noia que es volia casar. Podia tractar-se d'algú que havia tingut a la futura esposa com a serventa a casa seva. La quantitat que s'oferia com a dot ho era en senyal d'agraïment pels anys de servei prestats. El 1734, el dot de Maria Bori va consistir en 42 lliures aportades per la seva mare, estalviades de quan servia com a criada a casa de Ramon de Dalmases Ros i de Vilana²⁵.

Hi ha casos en què el dot l'aporta una amiga de la núvia. El 1634 Bernat Rector va reconèixer que Caterina li havia donat, com a dot, les 35 lliures que Valentina Vila, una amiga seva, vídua d'Antoni Vila, teixidor de lli, natural de sant Vicenç dels Horts, li havia donat²⁶.

De vegades no sabem quins lligams unien la núvia amb la persona que feia l'aportació dotal, com va ser el cas d'Isabel, casada, l'any 1639, amb l'escudeller Joan Olivet: 100 lliures que va aportar Joan de Varrassa, capità d'artilleria del rei, al seu testament amb la finalitat de col·locar en matrimoni a l'esmentada Elisabet²⁷. El 1609 Pau Benet Company va fer capítols matrimonials amb Beneta Salvadora, filla de Joan Albí, pagès, de Prats de Rei, i de Jerònima. El dot va ser de 35 lliures que li donà Blai Amat, mercader, i 27 lliures llegades per Elionor de Copons en el seu testament²⁸.

El més usual és que fos la núvia qui fes lliurament de la legítima paterna. Caterina Sadornina, vídua de l'escudeller Antoni Sadurní, va aportar tan sols 25 lliures pel dot de la seva filla, més alguns béns mobles i immobles, i 25 lliures concedides per la causa pia instituïda per la confraria de sant Hipòlit dels escudellers²⁹. Però quan la donzella era pobra, hi havia mecanismes socials que li asseguraven una petita aportació econòmica. Per això, la procedència de l'import del dot podia ser ben diversa:

a Quantitats aportades per causes pies fundades per particulars.

Venia a ser una manera de fer caritat. L'any 1663, Elisabet Vinyoles, filla del pescador Bernat Vinyoles, va aportar 101 lliures de dot, en el seu matrimoni amb l'escudeller Narcís Gausens, de les quals 25 eren de la causa pia de Berenguer Riba, apotecari. Aquesta quantitat va ser atorgada per Josep Boleda, l'any 1656, essent aleshores conseller de la ciutat³⁰.

24. AHPB, Pere Màrtir Ferrer, *Llibre tercer de capítols matrimonials*, 1663, gener, 14 – 1672, octubre, 10.

25. AHPB, Pau Mollar, *Duodecimum manuale ... omnium instrumentorum*, 1733, desembre, 27 – 1734, desembre, 19.

26. AHPB, Jaume Ramon, *Mauale sive prothocollum quartum*, 1633, desembre, 29 – 1634, desembre, 22.

27. AHPB, Josep Galcem, *Liber primus capitulorum matrimonialium*, 1627, setembre, 20 – 1649, desembre.

28. AHPB, Jaume Pau Lentsclà, VIII *Liber et [...] [capitulorum matri]monialium*, 1607, desembre, 27 – 1609, desembre, 13).

29. AHPB, Josep Safont, *Llibre de capítols matrimonials*, 1600, agost, 5 – 1611, octubre, 29. (18.09.1606).

30. AHPB, Pau Pi, *Capítols matrimonials i concòrdias. Liber primus*, 1660, desembre, 7 – 1666, desembre, 21, fol. s/n (23.09.1663).

23. AHPB, Marià Rufasta i Prats, *Plec de capítols matrimonials*, 1694 – 1721.

No sempre, però, aquestes aportacions de causes pies eren generoses. El prevere Simó Bernat Matoses aportà només 5 lliures per a la col·locació en matrimoni de Maria, esposa de l'escudeller Joan Fortuny³¹.

El 1702, l'escudeller Salvador Casals va celebrar les esposalles amb Maria Duxer, filla de Jeroni Duxer, escudeller, i de Gertrudis Permanyer. Als capítols matrimonials es va acordar un dot de 300 lliures, de les quals 225 eren de dues causes pies, i 75 lliures a percebre el mateix dia de les esposalles³².

El 1766, als capítols matrimonials entre Joan Bosc i Maria Lacruz, filla de Josep Lacruz i Creuhet, escudeller, ciutadà de Barcelona, i d'Isabel Torruella, el dot va consistir en 216 lliures aportades per la causa pia fundada per Eulàlia Mas i Sanpera, vídua del fuster Pau Mas, la seva tia, administrada per Joan Mas, prevere i beneficiat a la parròquia de Santa Maria del Mar³³.

b Quantitats aportades per algunes confraries de devoció i concedides pel sistema de rodolins entre les donzelles candidates

L'any 1645 els administradors de la confraria de la Verge Maria de la Pietat nominaren a Isabel Blanc, filla del velluter Joan Blanc, i de Maria, que s'havia de convertir en futura esposa de l'escudeller Antoni Artós. Foren dipositades al banc de la ciutat 50 lliures per ajudar-la en el matrimoni, que tingué lloc uns anys després, el 1662, segurament quan la núvia tindria, per tant, uns 17 anys.

Pel que sembla, en la institució de la causa pia s'hi podien incloure certes clàusules³⁴:

«Pro ut de facto sui cum vestimentis de escots blancs y scapularis blaus ut moris est in processione que facta fuit in dicta capella Virginis Marie de Pietate al més d'agost proxime dicti anni die, scilicet, dominici immediate sequenti Post. festum Assumptionis Virginis Marie, segons descripcions de la causa pia».

Aquest cerimonial l'havien de fer les donzelles nominades «*ad laudum et gloriam Assumptionis Virginis Marie*»

El 1615 Elisabet Joana Lleó i Miralles, muller de l'escudeller Miquel Lleó, va reconèixer haver rebut 150 lliures de Francesc de Sagarriga (de l'orde de Sant Jaume de l'Espasa), Jeroni de Navel (ciutadà honrat de Barcelona), Pere Oller (mercader), Gabriel Benet Pedrolo (apotecari) i Salvador Morató (gerrer), majorals, aquell any, de la confraria del Sant Crucifix de la beata Maria de la Solitud, instituïda al monestir de la Mercè:

*«In adiutorium dicti mei matrimoni ratione sortis»*³⁵.

El 1609 Elisabet Casals, filla d'Esteve Casals, i el seu espòs, Jaume Benevaja, escudeller, varen reconèixer que Miquel de Calders, Gaspar Gabriel Càrcer (ciutadà honrat de Barcelona), Montserrat Mora (mercader), Joan Pasqual (adroguer) i Rafael Torres (manyà), majorals de la confraria de la beata Maria de

la Solitud, instituïda al convent de la Mercè, van aportar 100 lliures per mor del matrimoni de la parella abans esmentada³⁶.

c Quantitat aportades per confraries d'ofici que tenien causes pies

La confraria dels escudellers donava 25 lliures a les filles dels mestres escudellers que es volien casar. N'hi ha exemples localitzats a la documentació escrita, fins a mitjan segle XVII.

El 29 de juny de 1629 Francesc Llanser, mercer, va reconèixer haver rebut el dot de la seva esposa Caterina Regués, filla d'Antoni Regués, escudeller, i de Francesca. Es tractava de 55 lliures: 25 aportades per la confraria dels escudellers; 20 lliures, de la confraria dels descarregadors i 10 lliures dels administradors de la casa dels orfes³⁷.

El 1664 Joan Carreres va fer capítols matrimonials amb Cecília Castells, filla de Pau Castells, aleshores difunt, manyà, natural de Barcelona, i de Mariàngela, aleshores, muller de Josep Mariterra, paller, ciutadà de Barcelona. El dot va ser de 105 lliures: 20 lliures i dues caixes amb joies, donades el mateix dia de les esposalles; 25 lliures de la causa pia de la confraria dels manyans, i Diversos censos d'una casa de Martorell³⁸.

El 1669 l'escudeller Joan Rossell, menor, va fer capítols matrimonials amb Emerenciana Busquets, filla de Miquel Busquets, taverner, abans pagès, ciutadà de Barcelona, i d'Emerenciana. Els seus pares el nomenaren hereu universal, retenint, però, l'usdefruit. El dot va ser de 300 lliures de les quals, 200 el dia de les esposalles i les restants 100 lliures a pagar en tres anys. També aportà part d'una causa pia fundada per .t. Major, administrada pels còsols de la confraria dels argenters per ser del llinatge de l'esmentat Major³⁹.

d Quantitats aportades per particulars "pels bons serveis prestats" fets la donzella a maridar

Es tractava de noies que havien fet de minyones a casa d'un personatge socialment rellevant el qual volia recompensar, amb aquesta aportació monetària, els anys de serveis prestats a casa seva. L'any 1610, el noble Pere de Clasquerí i la seva muller Victòria van donar a Antiga, futura esposa de l'escudeller Domingo Sadurní, 100 lliures:

«Pels servis prestats per Antiga, donzella, que de molts anys està al seu servei».

La procedència de les 100 lliures fou com segueix: 80 lliures procedents d'un censal mort de pensió de 80 sous que es cobraven d'unes cases al Portal Nou, de Barcelona; 4 lliures de la pensió de l'esmentat censal, i 16 lliures de la terça de l'arrendament de les rendes del castell i terme de Clasquerí i Castellar, al Vallès⁴⁰.

El 1591 es van celebrar les esposalles entre Bartomeu Espasa, escudeller, i Margarida, filla del mestre Mateu Ferrer, fuster,

31. AHPB, Maties Amell, Manual, 1637, desembre, 29 – 1638, desembre, 24 (5.5.1638).

32. AHPB, Francesc Busquets, menor, *Primer llibre de capítols matrimonials*, 1689, novembre, 30 – 1734, abril, 25.

33. AHPB, Esteve Cols, menor, *Liber primus capitulorum matrimonialium et concordiarum ac aliorum instrumentorum*, 1765, gener, 5 – 1766, desembre, 22.

34. AHPB, Francesc Lentsclà, *Vigesimum quartum manuale contractuum et instrumentorum*, 1661, desembre, 28 – 1662, desembre, 11.

35. AHPB, Antoni Roure, Manual, 1614, desembre, 28 – 1615, desembre, 24.

36. AHPB, Antoni Roure, Manual, 1609, desembre, 26 – 1610, desembre, 23.

37. AHPB, Miquel Mora, *Tercium protecolum sive manuale contractuum*, 1628, desembre, 27 – 1629, desembre, 23

38. AHPB, Bonaventura Torres, *Liber primus capitulorum matrimonialium*, 1658, abril, 19 – 1671, novembre, 8.

39. AHPB, Josep Virgili, *Llibre de capítols matrimonials*, 1668, novembre, 24 – 1706, agost, 24.

40. AHPB, Gaspar Montserrat Xemallau, *Capitulorum matrimonialium*, 1607, gener, 1 – 1610, desembre, 19.

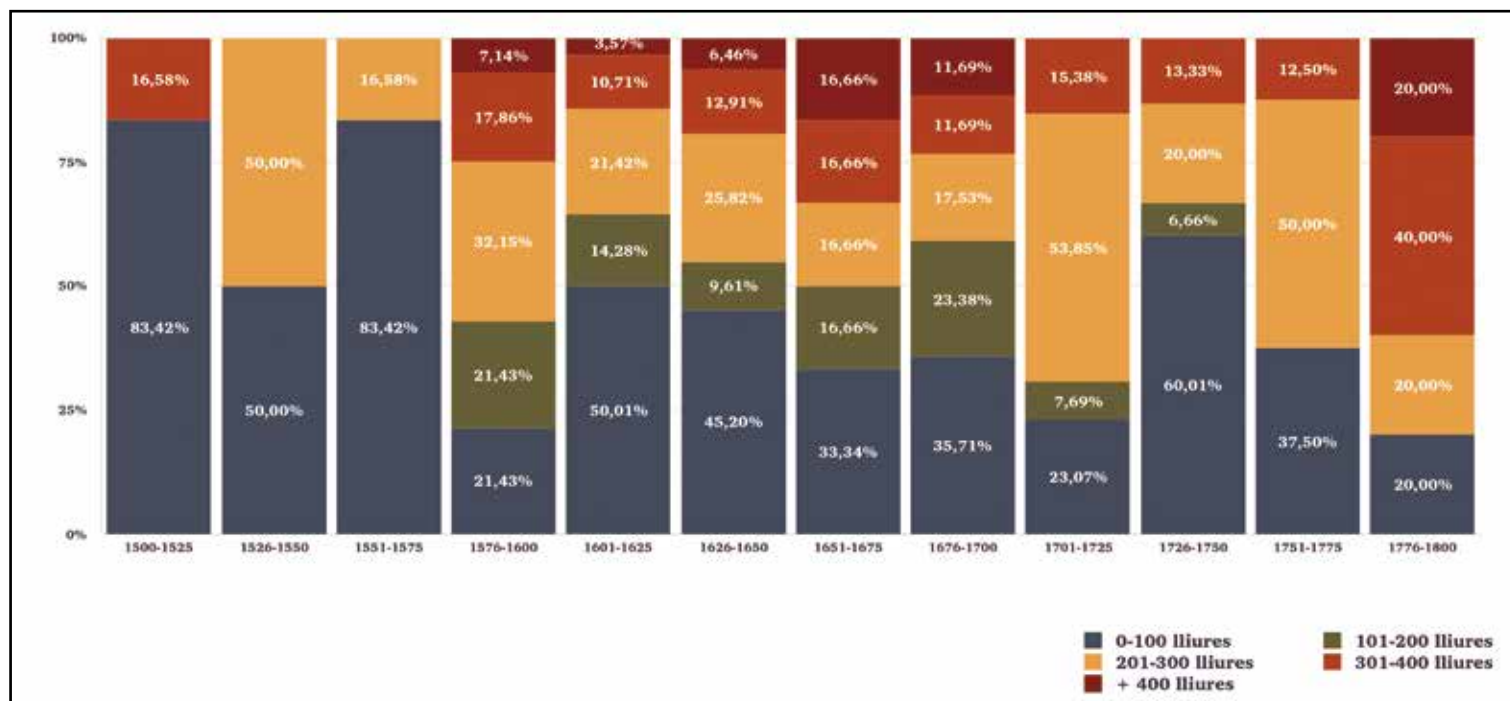

Fig.6: Import dels dots rebuts pels escudellers barcelonins (1500-1800)

Font: Elaboració pròpia a partir de la documentació d'arxiu.

natural de Verdú, ciutadà de Barcelona, i de Joana. La tia de la seva esposa, Margarida Oller, vídua del vidrier Gaspar Oller, aportà les 50 lliures del dot pels bons serveis prestats per l'esmentada Margarida⁴¹.

El 1570, en els capítols matrimonials de Francesc Colomer i Isabel Prats, mossèn Joan Roure, alies Sitjar, prevere del monestir de Santa Anna, li va donar a la núvia, pels bons serveis prestats com a criada seva, 36 lliures pel dot: 8 lliures en diner comptant, i la resta, en mobles⁴².

També fou el cas de la futura segona esposa de l'escudeller Llorenç Passoles, que havia servit, com a minyona durant anys, al castell de Torrelles de Foix⁴³.

Aquestes donacions fetes "pels bons serveis prestats" no sempre consistien en diners comptants; també, en béns mobles, com per exemple, la donació feta per Joan Pau Guiró. L'any 1640 va donar a Eulàlia, muller de l'escudeller Llorenç Ferrer, els mobles següents:

- Una dotzena de "quadros" pintats a l'oli.
- Cinc caixes de fusta, entre fusta d'álber i fusta de noguera, amb els seus panys i claus, i tot el seu contingut.
- Una llitotxa de fusta d'álber, amb pany i clau i amb tot allò que contenia.
- Una arqueta de fusta de noguer amb pany i clau, i tot allò que contenia.
- Quatre cadires dolentes.
- Quatre matalassos usats.
- Quatre flassades: una de groga, altra de vermella i dues de blanques.
- Sis llençols de cànem.
- Tres dotzenes de tovallons.

- Quatre tovallols "prou bones"⁴⁴.

e Quantitats o objectes aportats per familiars o coneguts de la donzella.

No sempre eren els pares els que feien les aportacions dotals. El 1658, el prevere Bernat Mas, doctor en teologia i rector de la parròquia de Sant Feliu de Cabrera, oncle de Margarida Mas, li va atorgar 300 lliures, dues caixes amb joies, un vestit de monja i un mantó, com a dot⁴⁵. Hipòlit Junyent, germà de Paula, filla de l'escudeller Francesc Junyent, aportà 138 lliures del lloguer d'unes cases al carrer dels Escudellers⁴⁶. El 1748, esposalles d'Eulàlia, filla de l'escudeller Josep Lacruz i d'Isabel, amb Adjutori Gelabert i Serrat, teixidor de lli, fill de Pau Gelabert, paraire, natural de Manlleu, i de Susanna. El dot va ser de 360 lliures, de les quals, 210 lliures eren de la pensió d'una casa al carrer de n'Amargós, que era un llegat testamentari de la vídua Eulàlia Mas, i la resta, els fruits de la causa pia instituïda per la mateixa Eulàlia Mas al seu testament⁴⁷.

L'escudeller Pere Costa, germà de Francina, li va donar 75 lliures pel dot⁴⁸.

Per la seva part, Margarida Muntanera, vídua del gerrer Joan Muntaner, filla de l'escudeller Joan Porta i de Marianna, difunts, va aportar un dot valorat en 530 lliures i 11 sous. No tot era en metàl·lic:

- 50 lliures i 2 sous en moneda comptant.
- 44 lliures per mitjà del banc de la ciutat.

41. AHPB, Jaume Pau Lentsclà, Llibre de capítols matrimonials, 1590, juny, 29 – 1591, novembre, 18.

42. AHPB, Pere Mambla, Plec de capítols matrimonials, 1567 – 1573.

43. AHPB, Dídac Vilaseca, *Liber capitulorum matrimonialium*, 1635, novembre, 11 – 1659, abril, 5.

44. AHPB, Antoni Seguí i de Capella, *Vigesimum septimum protocolum sive manuale instrumentorum*, 1642, desembre, 28 – 1643, desembre, 23 (14.04.1640).

45. AHPB, Josep Quatrecaies i Sala, *Liber secundus capitulorum matrimonialium*, 1656, gener, 1 – 1658, gener, 7.

46. AHPB, Pau de Toar, Plec de capítols matrimonials, 1675 – 1702.

47. AHPB, Josep Jaume Creus i Llobateres, *Volumine manuale contractuum et instrumentorum*, 1747, desembre, 28 – 1748, desembre, 10.

48. AHPB, Josep Pedrol, Llibre de capítols matrimonials, [1631-1637].

- 139 lliures i 2 sous en peces d'or i d'argent⁴⁹.
- 38 lliures i 5 sous amb obra de gerrer.
- 259 lliures i 2 sous en mobles de casa.

En els capítols matrimonials hi podia haver clàusules vinculants. El 1629 l'escudeller Jaume Seguí va donar la legítima a la seva filla Caterina, que ella va aportar com a dot, consistent en una casa amb un portal al carrer i 100 lliures, amb la condició que els nous esposos (la filla es casà amb l'escudeller Pere Joan Franquesa) visquessin a l'esmentada a casa, bé i lleialment, conforme a bon gendre i filla, donant-los casa i habitació franca i graciosament, a ells i a llurs fills⁵⁰. Jaume Seguí vivia en unes cases que abans foren del difunt escudeller Gaspar Vidal. Hi fou establert per Benet Miquel, sabater, i Bartomeu Cardenyas, escudeller, tutors i curadors dels béns del dels fills del difunt Gaspar Vidal. Això era l'any 1600⁵¹.

El dot que va aportar Cecília Carreres, filla de Joan Carreres i de Cecília, al seu espòs, Benet Vila, va consistir en cent seixanta lliures, moneda barcelonesa, distribuïdes de la manera següent:

80 lliures el mateix dia de les esposalles, de les quals, 50 en diner comptant i 30 en obra d'escudeller.

40 lliures, rèdits del lloguer, durant dos anys, d'una casa al carrer dels Escudellers, que feia cantonada amb el carrer de les Arenes.

40 lliures, rèdits de dos anys, del lloguer de l'obrador d'escudeller –amb habitació–, que era propietat de la mare i fill Carreres, situat al carrer d'en Serra.

S'estipulà que, en cas de discòrdia entre els cunyats, Benet Vila, marit de Cecília Carreres, podria marxar de l'obrador a canvi de rebre les 40 lliures, o bé de la quantitat proporcional del temps que faltés per complir els dos anys del lloguer⁵².

També en els capítols de l'escudeller Rafael Gonzalvo amb Salvadora Costa, filla de l'escudeller Pere Costa, i de Paula, s'estipulà que Paula, com a hereva del difunt Pere Costa, podria viure amb el seu marit a la casa del seu pare al carrer dels Escudellers, i a l'obrador que hi havia a la muralla⁵³.

L'any 1733, en els capítols matrimonials entre el fuster Gaietà Borrell i Manuela Borràs, filla de l'escudeller Francesc Borràs, i de Gertrudis, es va estipular que, durant cinc anys, serien pagades 15 lliures anuals procedents del lloguer d'una part de l'obrador d'escudeller que tenia a la ciutat de Barcelona. El prevere Josep Pont seria l'encarregat de cobrar les quantitats a l'escudeller Rafael Sagau i Pons, que era el "conductor" de la part de l'obrador llogada⁵⁴.

En els capítols matrimonials de Francesc Rodó, fill de l'escudeller Antoni Rodó, i de Francina, amb Mariàngela Vidal, filla del fuster Joan Vidal, i de Marianna, es va donar facultat a Francesc Rodó per fruir de l'obrador i dels arreu que Antoni Rodó tenia, durant 5 anys, amb la condició que ell hauria de

pagar el lloguer⁵⁵.

Maria Paula Marres, filla de l'escudeller Pere Marres, i de Victòria, va portar les 200 lliures de la legítima paterna (150 lliures) i materna (50 lliures), en forma de caixes, robes i les "avaries acostumades"⁵⁶.

En lloc de diners també es podien donar béns immobles (cases, obradors, finques) o béns mobles (les típiques caixes de núvia, les "avaries", és a dir, els vestits, joies, etc.) o, fins i tot en el cas dels escudellers, en obra de terra escudellera. L'any 1528 Francesc Mercer va reconèixer, davant del notari, haver rebut de mans del gerrer Joan Ferran, el seu sogre, les 144 lliures del dot de la seva dona, de les quals, 10 lliures eren en obra de terra⁵⁷.

Anna Maria Pujol, vídua de l'escudeller Joan Pujol, va aportar, com a dot, una casa al carrer Tallers i 86 lliures, 18 sous i 6 diners en mobles i joies⁵⁸.

En els capítols matrimonials de Josep Bosser, escudeller, amb Maria Sors (1651), el dot aportat va ser de 426 lliures, 12 sous i 6 diners en mobles, roba de lli i de llana i objectes d'aram, més una casa davant de la volta de l'església de Santa Marta⁵⁹.

És singular el dot rebut per l'escudeller Antoni Janer l'any 1771 que va consistir en 25 lliures i dues roves de cànem.

Pel que fa a béns immobles, amb les cases aportades en concepte de dot es podien obtenir ingressos econòmics, en el cas que l'escudeller ja disposés d'habitatge propi. A la documentació consultada, hem trobat exemples de dots d'aquest tipus. L'any 1522 Onofre Espelta va fer capitulacions matrimonials amb la seva esposa, que va aportar en dot 20 lliures en efectiu i una casa als Ollers Blancs que havia estat del seu avi, el gerrer Gabriel Llenyader⁶⁰. El 1615 l'escudeller Jeroni Font va prendre possessió d'unes cases amb dos portals i obrador o botiga al carrer dels Escudellers Blancs, aportació dotal de la seva esposa. L'obrador el conduïa l'escudeller Macià Ràfols, i la casa, Eulàlia Graidà en absència de Mateu Sans, sastre⁶¹.

Eulàlia Ganasto, vídua de Joan Ganasto, escudeller, germana de Joan Galibano, escudeller, va aportar en dot unes cases que tenia "al carrer que anava de la Carnisseria d'en Sors al portal dels Trenta Claus que hi havia a la Rambla", per tal que es poguessin llogar⁶².

L'any 1619, en els capítols matrimonials entre Jaume Macià i Maria Llavarola, Apol·lònia Talavera, vídua de Pere Talavera, blanquer, va aportar 3 lliures i 15 sous en concepte de dot, que eren les rendes d'una casa que tenia al carrer d'en Caldes menor. L'import total del dot va ser de 400 lliures⁶³.

En els capítols matrimonials entre Rafael Passoles -en segones núpcies- i Eulàlia Carreres, vídua de Simó Terrades, oller

49. AHPB, Rafael Riera, *Liber capitulorum matrimonialium primus*, 1606, gener, 1 – 1622, novembre, 8 (06.11.1616).

50. AHPB, Francesc Casselles, major, *Capítols matrimonials*, 1618, gener, 30 – 1631, desembre, 18 (14.12.1627).

51. AHPB, Galceran Francesc Devesa, *Secundum prothocollum*, 1590, gener, 5 – 1590, desembre, 22.

52. AHPB, Marià Rufasta, Plec de capítols matrimonials, 1669 – 1694.

53. AHPB, Maties Jaumar, Plec de capítols matrimonials, 1641 – 1646.

54. ACB, Caritat. Censos i censals, vol. 109, fol. 89-90.

55. AHPB, Francesc Blanc, *Secundus capitulorum matrimonialium liber*, 1609, gener, 24 – 1612, desembre, 8 (26.12.1612).

56. AHPB, Pau de Toar, Plec de capítols matrimonials, 1675 – 1702.

57. AHPB, Joan Jeroni Canyelles, Manual, 1528, gener, 12 – 1528, setembre, 29.

58. AHPB, Pau de Toar, Plec de capítols matrimonials, 1675 – 1702.

59. AHCB, Capítols matrimonials, II-31.

60. AHPB, Joan Vilar, *Terdecimum manuale*, 1522, novembre, 11 – 1523, juny, 21.294/32

61. AHPB, Antoni Roure, Manual, 1614, desembre, 28–1615, desembre, 24.

62. AHCB, Notarial-II, caixa 12.

63. AHPB, Francesc Blanc, *Quartus capitulorum matrimonialium liber*, 1618, gener, 23 - 1620, desembre, 16.

TAULA VI: LLIBRETA DE COMUNIÓ PASQUAL DE SANT JUST I SANT PASTOR (1613-1618)					
1613	1614	1615	1616	1617	1618
Llorenç Madrid Isabel, muller Agnès, filla Joan, criat		Llorenç Madrid Isabel, muller Agnès, filla Joan Arnau, aprenent	Llorenç Madrid Isabel, muller Agnès, filla Joan Font, aprenent Joan Bordes, aprenent	Llorenç Madrid Isabel, muller Agnès, filla Joan Font, fadrí	Isabel, vídua Agnès, filla Paula, filla Joan Font, fadrí
Francesc Terrer Marianna, muller Josep, fill Àngela Terrer, vídua Jeroni, criat	Francesc Terré Marianna, muller Àngela Terré, vídua Josep terré, fill Jeroni Terré, aprenent		Francesc Terré Marianna, muller Margarida Muntanera, vídua Pau Muntaner Jaume Muntaner Paula Arnella Bartmeu Tomàs, fadrí	Francesc Terré Maria Anna, muller Jeroni Font Caterina muller Josep Moret, aprenent Joan Pau, aprenent	Francesc Terré Marianna, muller Jeroni Font, escudeller Sa muller Jove fadrí Josep, aprenent
Guillem Bajo Antiga, muller Pau Soler, fadrí Caterina Enrica, criada		Guillem Bajo Antiga, muller Bernat i Joan, criats Caterina Enrica, criada	Guillem Bajo Antiga, muller Josep Ferrer, fadrí Bernat Rector, aprenent Pere Joan, aprenent Jacint, aprenent Joana Paula, criada		Guillem Bajo Antiga, muller Joan Pau Batet Bartomeua Bateta Àngela Bateta
Joan Benevaire Margarida, muller Isabel Casals Jacint Casals, criat Jaume Llanes, criat		Joan Benevaire Margarida, muller Isabel Casals Jacint Casals Jaume Llanes, criat			
Antoni Rodó Francina, muller Tecla, filla		Antoni Rodó Francina, muller Tecla Tarifa, muller Pere Tarifa, escudeller			

(1584), filla de Francesc Carreres, oller, i de Jerònima, Eulàlia va aportar com a dot diverses cases situades al carrer del Carme, uns censos sobre altres cases i diverses peces de terra situades a Montjuïc, a Santa Maria de Sants i al territori de Barcelona, tot plegat per un valor de 350 lliures⁶⁴.

El 1669, en els capítols entre Jeroni Madrera i Maria Magdalena Artigues i Tomàs, filla d'Antoni Artigues, farmacèutic de Tamarit, i d'Úrsula, el pare de la núvia va nomenar procurador a Ramon Tomàs, prevere de Miralcamp (bisbat de Solsona) per què, en nom seu, pogués vendre unes vinyes i terres als encants públics i, amb els diners de la venda, poder pagar el dot de la seva filla⁶⁵.

L'any 1609 l'escudeller Bartomeu Carbonell reconegué haver rebut el dot de la seva esposa, Anna Cases, filla d'un revenedor: 400 lliures. Dos anys després va rebre permís dels propietaris d'un obrador d'oller que hi havia al carrer na Sagra, aleshores derruït, per poder realitzar-hi unes importants obres de reforma amb la finalitat de convertir-lo en un obrador d'escudeller, però l'any 1613 encara no havia obtingut l'autorització municipal per fer les esmentades obres⁶⁶. Com es pot comprovar, la recepció del dot coincideix, cronològicament, amb el desig o la necessitat d'obtenir una unitat de producció.

El 1615 l'escudeller Jaume Seguí va donar a Jeroni Font unes cases amb dos portals i obrador o botiga situades al carrer dels Escudellers Blancs, com a aportació dotal de la seva esposa. L'obrador el conduïa l'escudeller Macià Ràfols, i la casa, Eulàlia Graidà, en absència de Mateu Sans, sastre⁶⁷.

En algunes ocasions el dot consistia en el lliurament d'obra escudellera. Als capítols matrimonials de Cristòfol Ametller (1649) el dot va ser una fornada d'obra escudellera valorada en 80 lliures⁶⁸. A les clàusules es deia que el valor de la fornada d'escudeller s'establiria "a preu moderat" de dos escudellers i, en cas de discòrdia, es faria segons parer de Pere Marres, escudeller. La fornada seria lliurada en el termini d'un any des del moment de la signatura dels capítols matrimonials. En el cas que l'escudeller Miquel Bonora no pogués lliurar la fornada promesa, li donaria, a canvi, 75 lliures en metàl·lic. En el cas que Maria Bonora, la seva filla, morís amb un fill legítim, Miquel Bonora podria llegar o bé els diners promesos o bé la fornada, però si Maria morís sense fills, només aportaria la meitat de la fornada o bé la meitat de les 75 lliures, mentre que l'altra meitat retornaria al donador i, si no visqués, als seus hereus. El gener de 1649 reconegué haver rebut de Maria Bonora les 75 lliures i 10 sous del dot: 64 lliures, valor de la fornada d'obra de terra d'escudeller lliurada pel seu pare, i la resta, 11 lliures, en diners comptants.

Determinar el nivell econòmic dels escudellers barcelonins només en base a les aportacions dotals, pot ser una mica atrevit, però l'escreix marital havia d'estar en consonància amb el dot de la muller. En el cas dels escudellers barcelonins, l'escreix consistia en la meitat del dot.

Les primeres noces solien tenir lloc en una data molt propera a la del mestratge. Normalment, era amb posterioritat als capítols matrimonials quan, normalment, el nou matrimoni podia fer, o no, fortuna, segons les circumstàncies particulars.

Caldria relativitzar l'import en efectiu dels dots, tenint en compte la inflació. No representaven el mateix 100 lliures del segle XV que del XVIII.

La mostra amb la qual hem treballat és significativa (gairebé,

64. AHPB, Onofre Alonso, Plec de capítols matrimonials, 1583 – 1587.

65. AHPB, Jeroni Virgili, *Tercium manuale instrumentorum*, 1668, desembre, 31 – 1669, desembre, 22).

66. AHCBC, Arxiu del Veguer, XXXIV, caixa 01 (Bartomeu Carbonell, escudeller, any 1613).

67. AHPB, Antoni Roure, Manual, 1614, desembre, 28 – 1615, desembre, 24

68. AHPB, Pau Passoles, Manual, 1648, desembre, 26 – 1649, desembre, 24. (17.01.1649).

200 dades). La quantitat més freqüent oscil·lava entre les 100 i les 200 lliures. A partir d'aquesta quantitat, en amunt, estariem parlant de dots més generosos, fins al màxim, que correspon al dot rebut per Josep Ausic (1777) en els seus capítols matrimonials amb Madrona Sureda: robes, mobles i joies, tot valorat en 396 lliures, 11 sous i 6 diners, i amb un augment del dot, efectuat l'any següent⁶⁹: 501 lliures 2 sous i 7 diners més; o el cas de Pau Passoles: la seva esposa va aportar 600 lliures. Per la part baixa estarien els dots inferiors a les 25 lliures; fins i tot tenim documentats pares que no va poder aportar absolutament res.

En algunes ocasions el dot era motiu de plets quan algun familiar el reclamava o en reclamava una part, a la mort de la propietària. En el seu testament, Elena Andreu, filla del gerrer Antoni Borrell, va instituir hereu al seu espòs, l'escudeller Josep Andreu, amb la indicació que, en cas que no ho pogués ser –per les raons que fossin,– aleshores l'hereu seria Jesucrist. L'any següent de la mort d'Elena, l'escudeller Josep Andreu, l'espòs vidu, va fer testament. Instituí hereu dels seus béns a Déu. Mort l'escudeller, el gerrer Salvador Borrell, germà d'Elena, natural de Terrassa, va reclamar als marmessors la meitat de les 125 lliures del dot de la seva germana. Aquests acordaren donar a l'esmentat Salvador la quantitat reclamada, però no pas en diners, sinó en espècie: una capa de pastor, un vestit de drap de color pèl de rata, ço és, “capa, bolo i ropilla”, un gipó, un coletó, una dispa, quatre candelers d'estany, un quadre de sant Francesc, un “sombbrero”, Diversos papers i actes, dues caixes de fusta d'alber, un forcat, un picó de picar vernís, un picó de picar “lo molí”, i un perpal de ferro. Tots aquests béns s'avaluaren en 62,5 lliures⁷⁰.

En el gràfic de la taula 6 mostrem l'evolució dels imports dels dots rebuts pels escudellers, des del 1500 al 1800, distribuïts en quarts de segle.

Perquè els resultats fossin més significatius, la mostra amb la qual treballem hauria d'haver estat més gran. Per altra part, també caldria corregir els resultats en funció de la inflació, ja que com hem dit abans, no representaven el mateix 100 lliures del segle XVI que la mateixa quantitat a finals del XVIII.

El que observem, malgrat no haver fet aquestes correccions, és que fins al tercer quart del segle XVI predominaven (més del 80% dels casos analitzats) els dots inferiors a les 100 lliures, però al darrer quart de segle es va donar un tomb radical, ja que els dots inferiors a les 100 lliures va caure fins, aproximadament, el 20% del total, fet que va coincidir amb l'aparició de dots elevades, superiors a les 300 lliures. Ens sembla, doncs, que no es tracta d'un fet anecdòtic que es pogués revertir si es disposés d'una mostra més ampla.

Durant tot el segle XVII la suma dels dots de fins a les 200 lliures suposa, aproximadament, entre la meitat i les 2/3 parts del total, essent interessant el percentatge que assoleixen els dots d'imports elevats, especialment durant el tercer quart del segle XVII.

Pel que fa al segle XVIII, s'observa una evident anomalia durant el segon quart, període durant el qual vegem incrementar-se força el percentatge de dots inferiors a les 100 lliures, al mateix temps que “desapareixen” els dots superiors a les 400. Coincideix amb una època de crisi en el si de la confraria, com

es desprèn de la lectura de les actes de les reunions gremials.

És cert que, amb posterioritat, s'observa una millora en l'import dels dots, però les mostres amb les quals treballem són massa escasses com per treure'n conclusions fiables.

L'ESTRUCTURA FAMILIAR

Entenem per estructura familiar no només el conjunt de les persones amb vincles familiars estrictament parlant sinó també els membres que vivien a casa del mestre degut a les relacions socials i professionals.

La informació que permet conèixer les estructures familiars procedeix de les llibretes de comunió pasqual. Se n'han conservat poques, i a no totes les que s'han conservat s'esmenten els oficis dels integrants del grup, de manera que només n'analitzarem una petita part.

Si observem, per exemple, les llibretes de la parròquia de Sant Just i Sant Pastor podem veure els noms de les persones que formaven les esmentades unitats familiars. El fet que s'hagin conservat sèries continuades de llibretes permet veure l'aparició dels noms dels nous fills, de famílies alienes a la del mestre escudeller o de noms de fadrins i/o aprenents.

Les llibretes del període comprès entre el 1613 i el 1618 aporten dades interessants. Observem el cas de la família de l'escudeller Guillem Bajó. No s'esmenta el nom de cap fill, dades confirmades per la documentació parroquial. L'any 1613 el matrimoni vivia a casa seva acompanyat d'un fadrí, Pau Soler, i d'una criada, Caterina Enrica. La presència d'una criada denota que el mestre Bajó hauria assolit un cert nivell social que li permetia tenir un membre del servei domèstic.

Pau Soler, l'any 1617, era fadrí allotjat a casa de l'escudeller Miquel Lleó. Es va casar l'any 1618, i uns anys més tard va arribar a ser mestre i prohóm primer de la confraria. Deuria morir durant la crisi demogràfica del 1650-1652 ja que no tenim dades biogràfiques seves posteriors.

L'any 1615 no s'esmenta cap fadrí a casa dels Bajó, però si a tres criats: Bernat, Joan i Caterina. L'any següent observem que apareixen dos aprenents: Bernat Rector i Pere Joan. Molt probablement eren els dos criats esmentats l'any anterior. Una manera de dissimular el nombre d'aprenents, fer-los passar per criats? L'any 1616, juntament amb el matrimoni hi trobem a un fadrí i a tres aprenents. El 1618 ja no hi ha cap fadrí ni aprenent, i en canvi apareixen tres membres, els Batet, que sembla que eren el matrimoni i una filla. No tenen vincles amb la producció d'obra escudellera. Dóna la impressió que els fadrins i aprenents entraven i sortien del nucli familiar del mestre escudeller en funció, probablement, de la necessitat, o no, de mà d'obra. I que, quan calia, els mestres productors es “passaven” els aprenents, cosa que és certa, perquè així ho varen denunciar tant els fadrins com els mestres que no tenien botiga pròpia i anaven a jornal.

VELLESA I JUBILACIÓ

Arribats a una certa edat els mestres escudellers començaven a patir els efectes del pas del temps que, en la seva feina, podia representar deixar de fer les tasques més feixugues o bé una minva en la precisió del dibuix de les composicions pintades, si es donava el cas que l'escudeller es dediqués a aquesta part del procés productiu.

La documentació del segle XVIII, que és més explícita en de-

69. AHPB, Josep Ricart, *Undecimum manuale*, 1777, gener, 3 – 1777, desembre, 24; AHPB, Josep Ricart, *Duodesimum manuale*, 1778, gener, 1 – 1778, novembre, 29.

70. AHPB, Francesc Reverter, *Llibre de concòrdies*, 1648, febrer, 10 – 1655, novembre, 17. (18.02.1654).

talls que en la d'èpoques anteriors, aporta casos reals sobre aquesta qüestió. En arribar als 65 anys, any amunt o avall, els mestres escudellers ja pensaven en jubilar-se. Hem de recordar que l'esperança de vida es situava, aleshores, entre els 55-60 anys. El 28 d'octubre del 1721 els mestres escudellers Josep Gastó, Jeroni Reig i Josep Lacruz van fer una relació jurada a casa del notari Topí i Comes, al carrer de la Boqueria, on van testimoniar el següent:

«Nosaltres, Joseph Gastó, Jeroni Reig y Joseph Lacrus, mestres escudellers de la present ciutat de Barcelona, mediant lo jurament que avem prestat en mà y poder del notari avall escrit certificam y fem relació que és veritat que Barthomeu Umbert, també mestre escudeller de dita present ciutat, se troba constituït en edat de 64 anys, poch més o menos, y que de molt temps a esta part se troba baldat del mal de puagre, que ab gran violència li repeteix molt freqüentment de qualitat que-s per dita raó y altres achaques que pateix no pot treballar de son ofici de escudeller, en tant que ha hagut de plegar sa botiga, per la qual rahó se troba constituït ab molta pobresa, lo que diem saber per haver-lo vist y experimentat veurer-ho y experimentar-ho en dita conformitat per tenir-lo molt tractat a ocasió de ser tots mestres confreres de una mateixa confraria, y esta és la veritat per lo jurament tenim prestat, de quibus, etc (...)»⁷¹.

En una reunió de la confraria que va tenir lloc l'any 1733 l'escudeller Miquel Carreres va demanar als prohoms i a la confraria que:

«En atenció de trobar-se lo mestre més antich de aquella y ab alguns atxaques, per ço estimaria tingués a bé li concedir la jubilació».

Gràcies a les dades biogràfiques que hem pogut obtenir sabem que Miquel Carreres tenia, aleshores, 67 anys. En consell dels escudellers va deliberar sobre aquesta petició i decidí que:

«E per dit consell y confraria, ohida y ben entesa la sobredita proposició, fonch deliberat que atesas las circumstàncies expresa dita proposició se jubila al dit Miquel Carreres, concedint-li per dit efecte las matexas franquesas que han acostumat concedir als demés confreres que se han jubilat, havent dit Carreres de pagar lo donatiu de sa Magestad y las fornadas mentres fara obra»⁷².

És a dir, que mentre que del seu obrador sortís obra escudellera hauria de pagar la taxa sobre les fornades. Que un mestre escudeller es jubilà no implicava, doncs, que el seu obrador deixés de funcionar, ja que el podia llogar o establir-hi a un altre escudeller. Semblantment, l'any 1750 l'escudeller Josep Lacruz, major:

«Se troba vuy ser lo mestre confrere més antich y ha suplicat al present Comú se li done la jubilació com sempre al confrere més antich se ha acostumat.

«Fonch deliberat que se l'anomene degà y se li consedesca la jubilació com la han tinguda los demés mestres més antichs del Comú»⁷³.

Aleshores tenia 65 anys.

El 1765 Jeroni Lacruz va fer testament. Val la pena transcriure les primeres línies:

«En nom de Déu sie. Amen. Jo Joseph Lacruz, escudeller, ciutadà de Barcelona, per quant me trobo constituït en la edat de vuytanta anys, poch més o menos, y patesch alguns atxaques a causa dels quals y de ma crescuda edat no puch treballar de mon

ofici, en vista del que lo insfraescrit Don Thomàs Solsona me ha subministrat moltes vegades los aliments y a més he rebut de ell molts y agradables serveys en la retribució dels quals espero continuar tot lo que és digne de remuneració, y altrament per lo molt amor y voluntat li tinch y apporto, desitjant estar ab tota quietut y repòs lo temps que Déu Nostre Senyor me concedesca de vida, deixar los negocis temporals y apartar-me de tots cuydados terrenos y sols procurar per la vida eterna»⁷⁴.

Sembla, doncs, que la jubilació no era un dret que tingués qualsevol mestre escudeller en arribar a certa edat, sinó un privilegi reservat a l'escudeller degà, és a dir, el més "antic" de tots els que formaven la confraria o "comú".

L'ESPERANÇA DE VIDA

A Barcelona, entre 1550 i 1699, la mitjana de fills per matrimoni era de 2'86, i de 3'75, entre 1550 i 1559⁷⁵. Molts infants morien abans de complir els 10 anys. És el que es coneix com a "mortalitat infantil". Segons els treballs que s'han realitzat sobre aquest tema, la mitjana de mortalitat infantil es situava a l'entorn del 45%-55%.

Pel que fa al collectiu d'escudellers, caldria saber la mitjana de fills per parella i quants no va arribar a complir els 10 anys. No es tracta, però, d'un càlcul fàcil de fer, ja que falten moltes dades parroquials relacionades amb els Baptismes. Ara bé, lògicament, el resultat no hauria de ser gaire diferent del de la mitjana de la població barcelonina, en el seu conjunt.

Pel que fa al tema de l'esperança de vida, és difícil poder realitzar càlculs fiables. Normalment manca una dada que és fonamental: la del naixement o la del bateig. Molts dels llibres de batejos s'han perdut, com hem dit abans. Per altra part, caldria saber els noms i cognoms dels pares dels escudellers per estar segurs de la seva filiació, i això tampoc no és gens fàcil, especialment durant els segles XVI i part del XVII ja que, a més del problema abans esmentat, cal tenir en compte que fou una època de forta emigració, i no pocs escudellers van néixer fora de la ciutat. Per tant, caldria saber a quina parròquia foren batejats i esperar que s'hagi conservat la documentació parroquial, i poder accedir-hi.

Les dades sobre l'edat dels escudellers (concretament, sobre l'any del naixement) són relativament més fàcils de trobar a partir de la segona meitat del segle XVII, en part, perquè es produí una certa endogàmia al si dels gremis, de manera que l'ofici es transmetia de pares a fills, i de fills i a néts, i això permet resseguir més fàcilment l'arbre genealògic.

En alguns expedients matrimonials de la segona meitat del segle XVII i del segle XVIII apareixen alguns noms d'escudellers cridats per fer de testimoni a les amonestacions matrimonials. Entre les dades, de vegades es preguntava l'edat de l'escudeller que feia de testimoni. Però a més, hi ha altra mena de documentació, a més de la parroquial, que també proporciona informació força útil: les actes de mestratge, les dades fiscals o de l'àmbit de l'administració de justícia, per exemple, els testimonis que eren cridats a declarar.

En qualsevol cas, tota font d'informació és benvinguda.

71. AHPB, Francesc Topí i Comes, *Protocollum ... instrumentorum*, 1721, gener, 2 – 1721, desembre, 15).

72. AHPB, Tomas Guasqui i Brull, *Septimum manuale instrumentorum et contractuum*, 1733, gener, 5 – 1733, desembre, 22.

73. AHPB, Tomàs Guasqui i Brull, *Vigesimum quartum manuale instrumentorum et contractuum*, 1749, desembre, 26 - 1750, desembre, 24.

74. AHPB, Esteve Cols, menor, *Primum ... manuale contractuum*, 1764, desembre, 30 – 1765, desembre, 20.

75. Simon, A., Andreu, J. "Evolució demogràfica (segles XVI i XVII)". Sobrequés, J. (Dir). *Història de Barcelona. Barcelona dins la Catalunya moderna (segles XVI i XVII)*, vol. IV, pàg. 120.

Sobre una mostra de 105 escudellers dels qui coneixem els anys de naixement i de defunció, hem calculat que la mitjana de vida se situava entorn dels 56 anys, amb casos de longevitat excepcional, com el de Pere Joan Mateu, que va morir als 95 anys.

A més de les dades parroquials, són interessants els casos d'escudellers que eren declarats a testificar en processos judicials precisament degut a la seva longeva edat, excepcional per a l'època: quan més vells, més de fiar eren els seus testimonis, especialment quan es tractava de recordar possibles canvis en delimitacions de finques, per posar un exemple. Així, quan es tractava d'aportar testimonis per resoldre favorablement la sentència d'un plet, no es dubtava en anar a cercar als més vells. Els anys 1717 i 1719 foren portats a declarar alguns escudellers i gerrers d'edat força avançada: Miquel Gallart (78 anys), Joan Darbó (77), Josep Boix (76), Pere Marres (72), Jacint Solanes (72) o Macià Burga (70), però el cas més cridaner és el cas de l'escudeller Pere Joan Mateu, que com hem dit abans, segons va confessar, i amb plena memòria, tenia 95 anys. Va morir aquell mateix any.

Precisament, Pere Joan Mateu fou protagonista, involuntari, d'un trist episodi que il·lustra les penalitats que algunes persones pateixen quan arriben a la vellesa. L'any 1709, el mateix any en què va morir gairebé centenari, va nomenar hereu al seu nebot, l'escudeller Miquel Rocamador i Mateu, i no pas al seu fill, el també escudeller Francesc Mateu. La causa, la recull el notari Marià Rufasta en un dels seus manuals:

«Ego, Petrus Joannes Matheu, scutellarius civis Barchinone, propter ferventem amorem quem ego ergo vos infrascriptum Michaellem Rocamador y Matheu, etiam scutellarium ejusdem civitatis, civem neptem meum, filium legitimum et naturalem Josephi Rocamador, etiam scutellarii ejusdem civitatis, et Elene Rocamador y Matheu, conjugum filie et generi meorum et proptem plura grata et accepta servitia per vos mihi impensa et que quotidie impendere non cessatis, tant és a saber, en tenir-me molt temps ha en vostra casa provehüt de tot lo necessari de menjar y veurer, calsar y vestir, sa y malalt ab carinyós affecte, havent-me recaptat en ella des que Francisco Matheu, scudeller, de dita ciutat, mon fill, me traguéde sa casa innominiosament, de tal manera que a no ésser per vos, dit Miquel Rocamador, trobant-me ja molt vell no sabia a hont recullir-me, com també per los molts serveys que del carinyo que de vos experimento en havant espero rebre»

Li cedí tots els seus béns mobles i immobles, amb un seguit de condicions:

«Ab pacte y condició que vos, dit Miquel Rocamador, hajau de pagar tots los mals y càrrechs deguts y devedors a què dita univèrsal heretat y béns estigan obligats en fer y prestar.

«Item, axí mateix ab pacte que vos dit donatari me hajau de tenir en vostra casa menjat, begut, calçat y vestit, sa y malalt, bé y decentment, pagant metges, medicinas y sirurgians y demés convingue.

«Item, ab pacte que me reservo sobre dits béns donats trenta lliuras barcelonesas per a fer y disposar a mas liberas voluntats y, en cas que morís sens fer disposició alguna, se degan emplear lo die de la mia fi en lo enterro y funerària de mon cadàver, lo qual vull me sie fet ab dos còvens y quatre atxes en la iglésia de la parroquia a hont me trobaré estar y habitar lo die me esdevindrà morir.

«Item y finalment, ab pacte y coindició que ultra de dita reserva tingau obligació vos dit Miquel Rocamador dit dia de la mia fi fer-me celebrar per salut y repòs de la mia ànima y de las ànimas de ma obligació vint y sinch missas de la charitat y en las iglésias vos aparexerà».

Les guerres, els freqüents accidents fortuïts i les malalties (especialment les pestes de 1589 i de 1652), o els ictus, unit a les deficientes condicions sanitàries podien acabar amb la vida

d'una persona de manera sobtada. Tot plegat, contribuïa a fer baixar l'esperança de vida.

Laureà Figuerola estimava que l'esperança de vida era de 40,08 anys pels artesans barcelonins. Només el 2,2% del total de la població urbana arribava als 70 anys [SIMON, ANDREU, 1991-1997: IV-120].

En general, les crisis periòdiques de subsistència i les seves seqüeles (crisis demogràfiques, alça de preus), les guerres, els setges a la ciutat de Barcelona i la falta de proveïment de matèries primeres, la pirateria) són factors a tenir en compte a l'hora de plantejar un estudi demogràfic fonamentat en el treball dels escudellers barcelonins. Les diferents crisis els varen afectar, de manera més o menys intensa, donada la seva doble condició de persones i també de treballadors manuals.

Però si aquestes circumstàncies adverses feien minvar la població, d'altres ajudaven a equilibrar la balança demogràfica, fins a fer-la positiva. Per exemple, cal tenir present la important arribada d'immigració francesa, fenomen que va ser detalladament estudiat per Nadal i Giralt [NADAL, GIRALT, 1960] i per altres investigadors, posteriorment. Aquests autors destaquen, en concret, el període àlgid entre 1553 i 1630. Posen de relleu la importància de la immigració francesa en la recuperació demogràfica del Principat. Però, quin tipus de mà d'obra arribà a Barcelona?

No ens pertoca ara a nosaltres esbrinar-ho (aquests autors parlen d'una mà d'obra poc qualificada). A la documentació que hem fet servir pel nostre estudi, és notòria la presència de "tiraterres" francesos (una mena de transportistes de baixa qualificació social), però també procedien de les diòcesis del sud de França alguns dels mestres que, una vegada a Barcelona, varen iniciar veritables nissagues d'escudellers. Fóra molt interessant investigar com va influir la presència d'aquests immigrants en els processos de transferència tecnològica o en l'aparició de noves formés de terrissa, desconegudes fins aleshores a Catalunya, en general, i a Barcelona, més concretament.

Com va posar de manifest Albert Garcia Espuche, en el decurs del segle XVI arribaren a Barcelona milers de treballadors procedents de molt variats indrets de l'interior de Catalunya i de les poblacions properes a Barcelona. Una repassada a les dades biogràfiques dels més de 1.300 escudellers localitzats, ho corrobora perfectament. Només hem d'observar les poblacions d'origen dels pares dels escudellers o dels pares de les noies que es casaren amb escudellers.

Entre 1630 i 1660 es parla d'una etapa de crisi, que coincidí amb la guerra amb França (1637), la revolta contra Felip IV i el greu contagi de pesta de 1648-1654. Les dades que hem recollit indiquen que el nombre de mestres confreres escudellers va minvar de l'ordre d'un 60%, entre 1649 i 1653. Per a Barcelona, en general, l'episodi del contagi de pesta més mortífer que visqué la ciutat, suposà la pèrdua d'un 30% de la seva població.

A la batalla de Montjuïc (1640) van morir alguns mestres escudellers. La ciutat va prendre l'acord de concedir una subvenció única de 25 lliures a les vídues que havien perdut llur marit a la batalla. D'això se'n va beneficiar l'escudeller Jordi Mataró.

A partir de 1660 es parla d'una nova etapa de creixement econòmic i demogràfic, però els episodis bèl·lics amb França i, especialment, els setges a què fou sotmesa la ciutat no afavoriren, en absolut, l'activitat dels confreres que, recordem-ho, necessitaven anar a buscar la terra amb què elaborar els seus

productes fora del recinte emmurallat, a la zona de Collblanc.

L'assalt a Barcelona durant el setge de 1714 també va provocar la mort d'alguns escudellers. Algunes dades del cadastre imposat pels Borbons són força indicatives del que va suposar de destrucció de béns immobles: s'esmenten no poques cases i obradors afectats per les bombes. Suposem que mentre va durar la guerra es deuria paraitzar temporalment la producció: per falta de matèria primera, per la destrucció d'alguns obradors, pel perill que suposava l'incendi del combustible emmagatzemat, per l'obligació dels menestrals de defensar la ciutat dels seus enemics, etc.

MALALTIES I SITUACIONS PERSONALS PARTICULARS

La documentació escrita rarament aporta dades sobre aquest aspecte. D'una manera generalitzada, el cadastre del 1725-1726 esmenta aquests tipus de situació personal, però, pel que afirmen els investigadors, sembla que les dades cadastrals d'aquell any no són gaire fiables.

El mestre escudeller Francesc Marres era cec, segons consta al cadastre del 1725. De Jaume Soler, es diu que era pobre de solemnitat, que no *“habitava en lo ofici”* i que s'havia passat a mestre revenedor. De Jeroni Cerdà es diu que *“a perdut lo enteniment, com consta ab la fe de doctor”*, però per les dades biogràfiques que hem localitzat als arxius parroquials, el fet d'haver perdut l'enteniment no va impedir que fos sis vegades pare. De Josep Duran s'afirma que *“fa de manobra y és fora del estament”*. Pere Fau habitava a València; Jaume Coll era *“manco d'un braç y pobre de solemnitat”*. Salvador Sala era *“pobre de solemnitat y no abita en lo estament”*. Isidre Muñoz era impedit *“y no habitava en lo estament”* sinó que era sergent i bombarder, mentre que Francesc Mora era soldat del regiment de Llombardia.

Segons el cadastre de l'any 1726 Francesc Estaper consta que vivia a la Seu d'Urgell *«y trabaja en el trabajo de el Rey»*. De Joan Cases es diu que era pobre de solemnitat.

LA MORT: DEL TESTAMENT AL SEPELI

Acabem de veure que, amb les mostres procedents de la documentació, l'esperança de vida d'un escudeller barceloní se situava a l'entorn dels 57 anys, aproximadament. Però de vegades la informació documental també proporciona dades per intuir que la causa de la mort no va ser “natural” –és a dir, a casa de la longevitat– sinó a conseqüència d'alguna de les temudes malalties que delmaven la població, a les societats preindustrials. També, per les guerres, les accions violentes, els accidents o els suïcidis. Des del final del segle XVIII i, sobretot, ja entrat el segle XIX es pot trobar, a la documentació parroquial o al registre civil, informació sobre la causa –encara que aquesta informació s'hauria de posar en reserva– de la mort d'una persona.

Posarem alguns exemples de com la intuïció pot servir per suposar la possible causa d'una mort. L'escudeller Josep Bori va morir un 22 d'octubre de 1704; la seva esposa, Maria, ho va fer el 8 de desembre, és a dir, amb un més i mig de diferència. En aquest cas, es podria intuir un possible contagi o infecció.

Alguna cosa deuria passar a casa dels Boveres. El 8 d'abril de 1598 va morir un albat i, onze dies després, Pere Boveres va rebre la comunió. El dia 12 de maig de 1598 fou sepultat. Dos dies després, li fou portada la comunió a la vídua, i el 15

de maig 1598 es feia l'inventari dels béns de l'escudeller. La vídua, però, va sobreviure uns quants anys més. En aquest cas també sembla que es tractà d'un contagi. Bartomeu Albert patia de “mal de poagre” (artritis gotosa).

Paulí Babot, escudeller, fill de Pau Babot, escudeller, consta que l'any 1689 era militar de la guarnició de Montjuïc. L'any 1690 va fer testament i va morir ben jove.

L'any 1651, època de pesta, varen morir Diversos mestres escudellers, com consta a les biografies. Però d'entre tots voldria esmentar el cas de Guillem Bajó, escudeller, mort el 15 d'octubre, uns mesos després de fer ho la seva esposa, el 30 de juny.

A part de totes aquestes consideracions, el moment de la mort implicava unes importants despeses, segons el tipus de funeral que es desitjava fer en honor del difunt. Per això, als testaments se sol indicar la quantitat de diners que el testador volia esmerçar en aquest acte religiós i social.

Les quantitats poden ser molt variades; de vegades es deixaven a criteri dels marmessors.

En poques ocasions hi ha l'oportunitat de desglossar el que podia costar l'enterrament d'un escudeller.

Per la caixa de mort per posar el cadàver.	25 rals
Per les crides de les campanetes a l'enterrament.	13 rals
Al fosser de l'església parroquial de Sta. Maria del Mar, pel dret de baixar el cadàver del difunt de casa seva.	4 sous
A l'andador de la confraria de St. Miquel dels tenders i revenedors, per portar el drap de morts de la confraria.	4 sous
Per 25 misses.	50 rals
Total: 210 sous (10 lliures i 10 sous)	

Aquestes 10,5 lliures que va costar el funeral de Francesc Artigues representaven gairebé la mensualitat d'un menestral barceloní de l'època.

A aquestes quantitats hi calia afegir el cost de funeral –segons el nombre de preveres i d'atxes–, el dret de parroquianatge i les deixes pietoses. El 1709 Miquel Rocamador va pagar 17 lliures, 2 sous pels funerals del seu avi Pere Joan Mateu⁷⁶.

L'any 1644, les “misses baixes” tenien un cost de 3 sous, cada una. Cada “missa de caritat” costava 5 sous.

Molt més detallat és el memorial de les despeses a què va haver de fer front Joan Corballó, prevere, en tant que fill i un dels dos marmessors del difunt escudeller Joan Corballó, el seu pare. Hi ha despeses relacionades amb el cerimonial religiós, amb les obres de caritat, amb la sepultura del cos i amb els pagaments dels deutes del difunt. Es tractava de satisfer les darreres volun-

76. Marià Rufasta i Prats, *Decimum quintum manuale*, 1708, desembre, 26 – 1709, desembre, 22

tats del finat, i els marmessors n'havien de retre comptes. En el detallat memorial que va presentar el fill i marmessor consten les despeses, però també els ingressos, que rebia el difunt escudeller amb els quals havia previst fer front a aquestes despeses:

«Compte del que Joan Corbelló, prevere, ha pagat després de la mort de Joan Corbelló, escudeller, son pare:

«Primo, per la mortalla y per lo treball de la dona que l'amortalla: 2 lliures, 12 sous.

«Item, per la caixa de morts que feu Barthomeu Buxò, fuster, consta de sa rebuda núm. 1: 2 lliures.

«Item, per una butlla de difunts per mon pare: 6 sous.

«Item, per la charitat de quatre missas que doní als religiosos que ajudaren a ben morir mon pare de charitat, sis sous: 1 lliura, 4 sous.

«Item, per las campanetas de sinch cridas en lo die de la sepultura: 15 sous.

«Item, per mitja lliura de candaletas per lo die del combragar: 6 sous.

«Item, per 8 atchas blancas y una lliura de candaletas que tot junt pasaven 29 lliures de sera per la sepultura de beneficiat de mon pare, la qual sera se prengué de la botiga de la Sra. Maria Rafart, consta en sa rebuda de núm. 2: 16 lliures, 6 sous.

«Item, per los quatre coves de la misericòrdie per tots los tres dies que assistiren als officis consta ab sa rebuda de Francesc Agostí, procurador de la Misericòrdia, del núm. 3: 2 lliures.

«Item, per la charitat las quaranta missas que mon pare se deixà en son testament celebradoras en la iglésia del convent de Santa Mònica de charitat 4 sous, he pagat com consta en sa rebuda de P. Isidro de Jesús Maria, prior del convent de núm. 4: 8 lliuras.

«Item, per las 30 missas que deixà celebradoras mon pare en la iglésia del convent de la Santíssima Trinitat he pagat com consta ab sa rebuda de fra Isidro Gil, sagristà, de núm. 5: 4 lliuras.

«Item, per lo combragar, extremunció y sepultura de beneficiat de Nostra Senyora, juntament ab las 60 missas de charitat, 4 sous que dexà mon pare a la iglésia parroquial de Sant Jaume he pagat a Joseph Brosi, prevere y procurador de dita comunitat consta de sa rebuda núm. 6: 43 lliuras, 16 sous, 6 diners.

«Item, per los fossers per los drets de dita sepultura en terra ferma y per lo mestre de Cases per adobar la sepultura y tornar-la enrajolar: 3 lliures, 17 sous.

«Summa esta pág.: 85 lliures, 2 sous.

«Item per lo die de absoldrer dels hòmens per la missa offerta y absoltes: 1 lliura.

«Item, per lo die de absoldrer de les dones, missa offerta y absoltes: 12 sous.

«Item, per lo vestit de dol de la viuda que se prengué a la botiga de Barthomeu Nadal he pagat, consta ab sa rebuda de núm. 7, y mans de sastre: 14 lliures.

«Item, per lo mantó de dol, mans y recaptés: 10 lliures, 14 sous.

«Item, per un vano de viuda, devantal y sabates de dol per dita viuda: 2 lliuras, 18 sous.

«Item, a Joan Fortuny, per acabar lo aprenentatge he pagat dotze lliuras que Joan Corballó, mon pare, li avia promés ab un albarà, la solució de las quals consta ab època en poder de Ramon Perlas, notari de Barcelona als 13 de febrer de 1670. Núm. 8: 12 lliures.

«Item, per una pastera gran ab cuberta nova que mon pare devia a Barthomeu Boxo, fuster, consta ab sa rebuda núm. 9: 9 lliures.

«Item, a Francisco Custó, apotecari, a compliment de un compte de medicines que mon pare devia a sa botiga; consta de rebuda núm. 10: 9 lliures.

«Item, per altre compte de medicines que mon pare devia a la botiga de Pau Troch, apotecari; consta de sa rebuda núm. 11: 6 lliures.

«Item, per un lluyisme que mon pare devia a la comunitat de Santa Maria per una pensió de 6 lliures de sensal que dit quità al Sr. Rafael Carser, com consta en poder de Francesc Reverter, notari al 5 de setembre de 1656, he pagat al reverent Jaume Molera, procurador de dita comunitat consta en sa rebuda núm. 12: 4 lliures, 10 sous.

«Item, a Jaume Llobateras, corrador de orella, per un compte de corrodorias que li devia mon pare he pagat com consta de sa rebuda núm. 13: 16 lliures, 3 sous.

«Item, a Ramon Perlas, notari, per la recepcio del testament, inventari y altres papers he pagat seguida la mort de mon pare, com consta de sa època núm. 14: 5 lliures.

«Item, a Magdalena Corominas, dida de Ramon Corballó, mon germà, he pagat per son salari que li devia mon pare lo die que morí, consta ab època en poder de Joan Forés, notari real, als 18 de octubre 1670: 14 lliures.

«Item, per 25 càrregas de lleña de las dos últimas fornadas que mon pare devia a Joseph Pasqual, pagès, consta de sa rebuda núm. 15: 11 lliures, 5 sous.

«Summa esta pág. 116 lliures, 2 sous.

«Item, al moliner del vernís que se diu Jeroni he pagat nou lliures, dicet sous, que se li devian de mòlrer lo vernís per las dos últimas fornadas continuadas en lo inventari: 9 lliures, 12 sous.

«Item, per a acabar la fornada que se trobava principiada lo die del òbit de mon pare y està continuada en lo inventari he pagat als fadrins lo següent: a un fadrí que se diu Lluís, de pintar y treballar a la roda, 4 lliures, 10 sous; a Esteve Llevat, per pintar la obra grossa, 4 lliures, 6 sous.

«A la confraria, per la fornada del dret nou: 1 lliura.

«Item, a Narcís Gausens, per lo enfornar y demás que se li devia: 5 lliures, 2 sous.

«A mestre Ramon Casses, per pintar y treballar a la roda: 4 lliures, 14 sous.

«A Joseph Recasens, per fer la obra: 11 lliures, 8 sous.

«Per lo treball de tres hòmens per desenfornar dita fornada: 18 sous.

«Item, seguida immediatament la mort de mon pare he gastat en les obras necessàries de la casa y obradors, ab mestre de casses, fuster y recaptés, com apar de sa rebuda, núm. 16: 25 lliures, 7 sous, 8 diners.

«Item, per la restitució del dot de Maria Corballó, viuda del *quondam* Joan Corballó, mon pare, he pagat cinquanta dobles, de las quals mon pare li n'avia firmada època en poder de Pere Màrtir Ferrer, notari, consta de ma solució ab època en poder de Lluís Cortés, notari real, als 7 de setembre de 1671. Núm. 17: 275 lliures.

«Item, he refet a dita Maria Corballó, ma madrastra, lo que se avian deteriorat las caixes y robes durant dit matrimoni, avaluades per dos corradors de coll, que valia menos trenta lliuras, quatre sous, las quals caixes, junt ab las robes, entregué a dita viuda, com consta ab època en poder de Lluís Cortés, notari real, als 17 de setembre de 1671. Núm. 18: 30 lliures, 4 sous.

«Item, paguí a la confraria dels escodellers per lo que estava divent a ella Joan Corballó, mon pare, per lo temps que fou clevari de dita confraria y altres partits que devia a dita confraria, consta el llibre dels concells de dita confraria en poder de Don Francesc Lentiscar, notari de Barcelona y de dita confraria, a 31 de gener de 1672 y ab època feta y firmada per Esteve Cols, notari públic de Barcelona, a 30 de juliol 1692. Núm. 19: 152 lliures, 12 sous.

«Summa esta pág.: 524 lliures, 18 sous, 11 diners.

«Item, he pagat al povill Gabriel Brunet, per definició y comptes de la cura que tenia de dit Povill mon pare las tres-centas dos lliuras, onze sous de que fa menció mon pare en son testament consta de dita solució, ab època en poder de Lluís Casses, notari real, a 3 de juliol de 1672. Núm. 20: 302 lliures, 11 sous.

«Item, he pagat a dit povill Gabriel Brunet las vint-i-sinch lliuras que per los interessos de ditas trescentas-dos lliuras, onze sous li avia promès pagar cada any mon pare, consta tot ab època en poder de Lluís Cortés, notari real, als 3 de juliol de 1672 signada del mateix número 20: 25 lliures.

«Suma esta pág.: 327 lliures, 11 sous.

«Summa tot lo compte: 1.053 lliures, 14 sous, 5 diners»⁷⁷.

77. AHPB, Josep Brossa, *Concordias*, 1568, juny, 19; 1677, juny, 30 – 1682, març, 2; 1691, desembre, 4 – 1736, gener, 13; 1737, gener, 10 – 1751, març, 8.

TAULA VIII: EFECTES DE LA CRISI DEMOGRÀFICA DE 1651-1653.			
1649-1651	1653	1658-1659	1669
Cristof. Ametller †			
Josep Andreu ¹			
Magí Artigues †			
Antoni Ballart †			
Agustí Batlle	A. Batlle	Agustí Batlle	Agustí Batlle
Joan Benevaire †			
Joan Boix †			
Miquel Bonora †			
Benet Carreres †			
Francesc Carreres †			
Francesc Cases †			<i>Ramon Cases</i>
Joan Coll ²			
Pau Coll	Pau Coll	Pau Coll	Pau Coll
Josep Colom	J. Colom	Josep Colom	Josep Colom
Joan Corballó			Joan Corballó
Gabriel Costa †			
Lluís Costa †			
Segimon Duxer †			Jeroni Duxer
Pau Feliu ³			
Josep Ferrer †			
Llorenç Ferrer	Ll. Ferrer		
Antoni Fonoll †			
Esteve Fonoll	E. Fonoll	Esteva Fonoll	<i>Esteve Fonoll</i>
Pere Joan Fonoll †			
Cristòfol Font	Crist. Font	Cristòfol Font	<i>Cristòfol Font</i>
Joan Fortuny †			
Pere Joan Franquesa †			
Josep Gastó	Josep Gastó	Josep Gastó	Josep Gastó
Narcís Gausens	N. Gausens	Narcís Gausens	<i>Narcís Gausens</i>
Rafael Gonzalvo †			
Julià Grasses †			
Bartomeu Gual	B. Gual		<i>Bartomeu Gual</i>
Lluís Jubilet †			
Amador Macià	A. Macià	Amador Macià	Amador Macià
Ramon Macià			Ramon Macià
Jeroni Madrera	J. Madrera	Jeroni Madrera	Jeroni Madrera
Ramon Magí †			
Antoni Marres †			
Jaume Marres †			
1649-1651	1653	1658-1659	1669
Pere Marres	Pere Marres	Pere Marres	

En la part dels ingressos es comptabilitzà el valor de les joies, or, plata, mobles, etc., més el valor de dues fornades d'obra d'escudeller (179 lliures, 17 sous, 6 diners), el valor dels béns mobles que hi havia a l'obrador (74 lliures, 2 sous, 9 diners) i les pensions dels censos de les cases i dels obradors (863 lliures). En total, doncs, 2.003 lliures, 12 sous, 3 diners. D'aquesta quantitat s'havien de descomptar les despeses anteriors (1.053 lliures, 14 sous i 5 diners), de manera que quedava un saldo positiu força important: unes 950 lliures.

Del total de les despeses, descomptant els diners destinats a fer obres de caritat, misses i altres, allò que podríem considerar pròpiament el cost del sepeli del difunt –en aquest cas, d'un

Miquel Mateu	M. Mateu		<i>Pere Joan Mateu</i>
Josep Mestre †			
Jeroni Monsarró	Macià Monsarró		
Llorenç Passoles	Ll. Passoles	Llorenç Passoles	Ll. Passoles
Joan Olivert †			
Miquel Pineda †			
Andreu Pomareda †			
Josep Pomareda	J. Pomareda	Josep Pomareda	<i>Josep Pomareda</i>
Bernat Rector †			
Joan Rector †			
Miquel Reig †		Francesc Reig	<i>Francesc Reig</i>
Francesc Rodó †			
Llorenç Rodó	Ll. Rodó		Llorenç Rodó
Joan Rossell	J. Rossell	Joan Rossell	Joan Rossell
Magí Simó †			
Pau Soler †		Amador Soler	
Jeroni Terré †			
Ramon Vidal †			
	Francesc Forcada		
		Joan Roca	<i>Joan Roca</i>
		Macià Brugada	
		Antoni Artús	<i>Antoni Artús</i>
		Jacint Ginjaume	J. Ginjaume
		Bernat Anglès	
		Antoni Ferran	<i>Antoni Ferran</i>
		Rafael Coll	
		Joaquim Coll	Joaquim Coll
		Sebastià Broquetes	
			Andreu Targaró
			Pau Passoles
			Pere Servanya
			Pau Babot
			<i>Josep Bosser</i>
			Josep Gual
			<i>Francesc Guasc</i>
58	19	24	32 (19 forns+ 13 sense forn)

(1). VA DEIXAR L'OFICI (PESADOR DEL MOSTASSAF).

(2). POSSIBLEMENT VA MORIR EL 1645.

(3). FINS AL 1655; DESPRÉS, VA RENUNCIAR ALS CÀRRECS. VA MORIR EL 1670.

1651-1653: 35 MESTRES MORTS DE 58: 60%.

personatge que, mentre vivia, gaudia d'un cert reconeixement social– va ser el següent:

- La mortalla i el treball de la dona que el va amortallar: 2 lliures, 12 sous.
 - La caixa de morts: 2 lliures.
 - Les butlles: 6 sous.
 - Combregar, extremunció i sepultura de beneficiat: 21 lliures, 16 sous.
 - Salari dels fossers i del mestre de cases (per adobar la sepultura): 3 lliures, 17 sous.
- Total: 30 lliures, 11 sous.

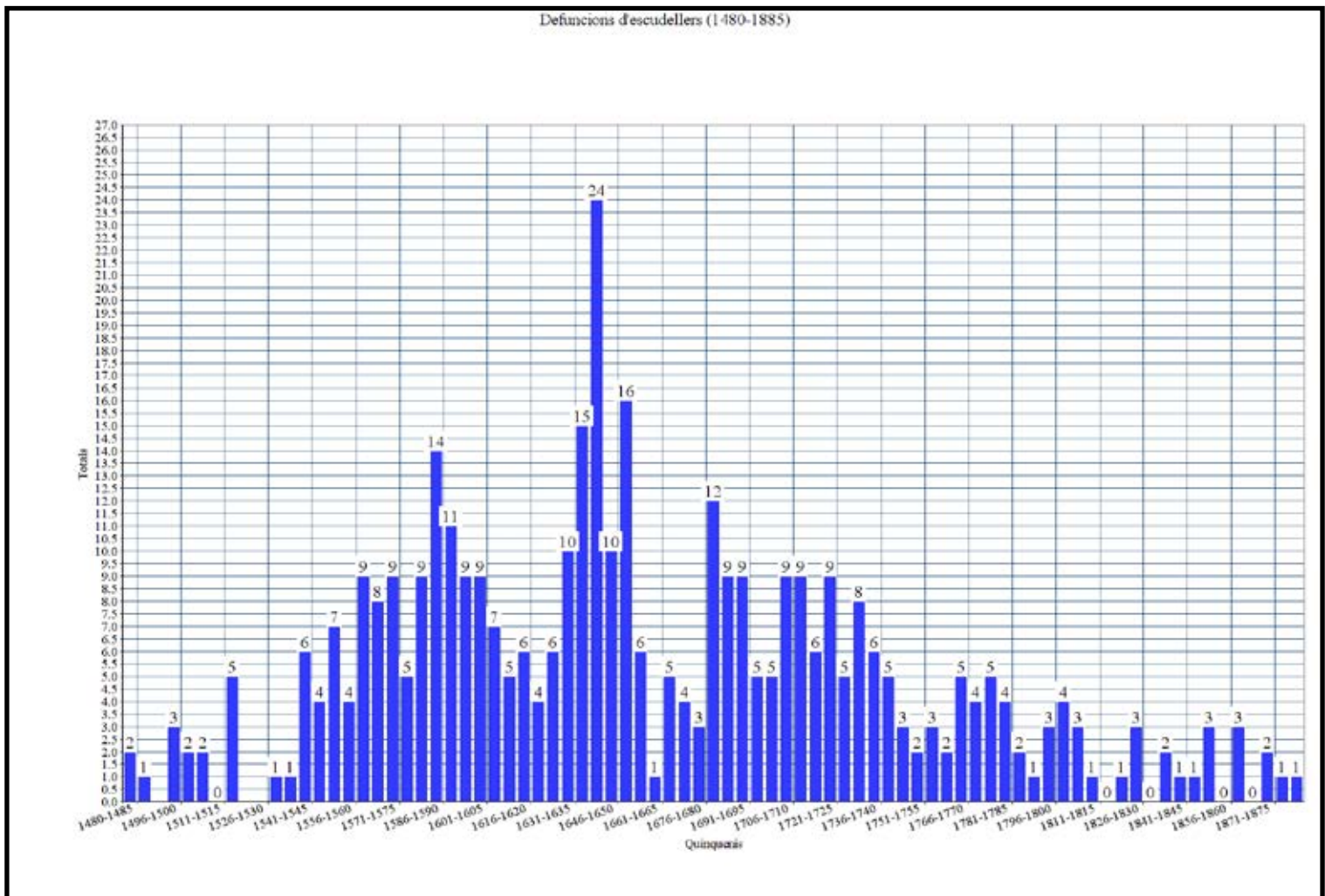

Fig.7: Defuncions d'escudellers (1480-1885), per quinquennis.

Font: Elaboració pròpia a través de documentació notarial i parroquial.

Molt més car va resultar l'enterrament de Pau Passoles, notari de Barcelona, germà de l'escudeller Llorenç Passoles: 126 lliures i 3 sous⁷⁸.

Les despeses es desglossen així:

- 59 lliures, 12 sous: per la cera.
- 22,5 lliures, per 75 misses per l'ànima del difunt.
- 18 lliures, 12 sous per combregar, extrema unció, sepultura, oficis i el pa dels còvens.
- 11 lliures per la caixa del mort.
- 5,5 lliures, pel dret de fosser: 5,5 lliures.
- 4 lliures pel fosser per baixar el cos del difunt.
- 2 lliures, 5 sous a un home per anar al darrera del cos i anar als oficis els tres dies.
- 1 lliura, 10 sous pells còvens.
- 1 lliura, 4 sous per les campanetes de sis crides.

Si comparem els preus de la caixa de mort de l'escudeller Joan Corballó (2 lliures) amb de la del notari Pau Passoles (11 lliures) podem tenir una idea més de les diferències socials que hi hauria entre l'un i l'altre.

L'any 1776 les despeses de la malaltia i del posterior funeral de la difunta Eulàlia Estaper i Basac, vídua de l'escudeller Francesc Estaper, van costar 88 lliures, 2 sous i 11 diners:

«Primo, se ha pagat al Dr. en medicina Llorenç Font per visitas: set lliuras, tretse sous y nou.

«Item, a Ramon Depaus, cirurgia, per visitas y quatre sangries: dos lliuras, dotse sous y sis.

«Item, per medicines de la botiga de casa la Sra. Maria Eulària Salvador, consta de compte y recibo: set lliures.

«Item, per dos ciris de mitja lliura: quinse sous.

«Item, per la toca qu'es posà a dita difunta: una lliura, sis sous y tres.

«Item, per mitja lliura de candelas de anar a oferir: vuyt sous.

«Item, per los papers de la caritat de las absoltas: una lliura, sis sous y tres.

«Item, per lo lloguer de las baetas: cattorse sous.

«Item, per una missa celebrada en lo altar del Perdó de Sant Miquel: set sous y sis.

«Item, per lo religiós que acistí en dita malaltia: una lliura, setse sous.

«Item, per dos dias que se tingué ocupat un fadrí per acistir a dita difunta: una lliura.

«Item, per lo gasto de rentar la roba de la difunta: una lliura, dotse sous y sis.

«Item, per la cera del combregar y funeral consta de compte y recibo: divuyt lliuras, set sous y cinch.

«Item, per lo baul que feu Jaume Bertran, fuster, per dita difunta: sis lliuras, divuyt sous y nou.

«Item, per la roba de dol dels pubills: set lliures, dos sous y sis.

«Item, per la acistència dels hòmens dels còvens y atxes: una lliura, deu sous.

«Item, per caldos y demás menudències del gasto de la casa en dita malaltia: divuyt lliuras, quinse sous.

«Item, al notari per lo testament y àpocas consta de compte y recibo: nou lliures, set sous y sis»⁷⁹.

De vegades la mort no era causada ni per la longevitat ni per una malaltia, sinó per un accident, per la guerra o suïcidi. Morts com a conseqüència d'una guerra els hem detectat sobretot a

78. AHPB, Pere Pau Vives, Manual 1653, desembre, 30 – 1654, maig, 11.

79. AHPB, Francesc Madriguera i Galí, *Manuale ... omnes contractus et ultimas voluntates*, 1776, febrer, 18 - 1776, desembre, 24.

mitjan segle XVII i al 1714. Quan als grans contagis: els de 1500, 1589 i 1652, que estan ben documentats.

És difícil detectar un possible cas de suïcidi a través de la documentació escrita. Al segle XIX, en el Registre Civil, els suïcidis eren dissimulats sota fórmules diverses. Quan la manera de llevar-se la vida era llançant-se a les aigües del port, es deia que la causa de la mort havia estat d'“(…) *asfixia por inmersión*”. Aquest deuria ser el cas de l'escudeller Jaume Cantó i Gual.

Si agrupem per quinquennis el nombre d'escudellers difunts entre 1480 i 1885 apareix una gràfica de barres que concorda força bé amb l'auge i decadència de la confraria. Des de finals del XV i fins a mitjan el XVI, el nombre d'escudellers va anar en augment fins establir-se (entorn de la trentena). Aquesta xifra es va mantenir fins a mitjan del segle XVIII, quan el nombre d'escudellers comença a minvar lenta però continuadament fins al final de l'existència del gremi. El nombre de 9 escudellers difunts per quinquenni sembla que correspon a la xifra que podríem considerar com a més freqüent. Hi ha, però, pics i valls molt acusats. Entre els pics, els 11-14 difunts per quinquenni durant els anys de la pesta de 1589 i posteriors, però la xifra màxima va tenir lloc durant el segon terç de la dissetena centúria, quan entre el 1631 i 1655 els escudellers morts per quinquenni van augmentar de manera molt notària, i això que no disposem de totes les dades parroquials. D'aproximadament un 60% dels mestres escudellers en actiu es perd la pista una vegada finalitzada l'epidèmia de pesta de 1652. Hem de suposar, doncs, que van morir o bé durant l'episodi de contagi o bé durant l'episodi bèl·lic que va coincidir amb la pesta. En cavi, la Guerra de Successió, si bé va comportar la mort de Diversos escudellers, sobretot entre 1713 i 1714, no sembla que suposés un sotrac important.

Pel que fa a les valls, són el resultat de les crisis demogràfiques pròpies de les societats preindustrials. Possiblement també coincideixi també amb períodes dels quals disposem de menys informació, però si comparem aquest gràfic amb el del nombre de mestres presents a les reunions, és reveladora la seva coincidència.

1.5. ORIGEN, DIVERSITAT I CONDICIÓN SOCIAL DELS ESCUDELLERS BARCELONINS

Les troballes arqueològiques efectuades a Diversos indrets de Barcelona durant els darrers anys –inclosos dos forns de ceràmica– han permès fer retrocedir en gairebé un segle l'inici de la producció d'obra blanca i convertir la capital catalana en una de les ciutats cristianes peninsulars pionera en aquesta activitat artesanal. I degut a què fins a la primera meitat del segle XIX encara es feia obra blanca, a Barcelona, inclús després de la fi del gremi, estaríem parlant d'uns 700 anys d'història o, el que seria equivalent, a unes vint-i-sis generacions de productors d'aquest tipus de ceràmica⁸⁰.

El nostre treball d'investigació es circumscriu dins d'un període històric d'abast cronològic més curt, ja que hem no hem explorat a fons les dades documentals corresponents als segles XIII i XIV. Ho han fet altres autors.

A Barcelona, entre els segles XIII i XVII no estava reglamentat a qui corresponia la producció de ceràmica amb cober-

ta estannífera, el que ara anomenem “pisa”. En podien fer els ollers i els gerrers, a més dels escudellers, és clar, però també els escudellers podien fer obra ollera i gerrera. Tot això es va acabar arran d'una sentència proferida el 1626, que reconeixia la divisió definitiva entre les confraries dels escudellers i dels gerrers, que incloïa als ollers i rajolers.

Amb anterioritat a aquesta data, però, les coses eren ben diferents. Des del 1531 la confraria dels escudellers era anomenada “dels gerrers i escudellers” (o a l'inrevés). L'any 1591, en una reunió de la confraria dels ollers i rajolers, atenent la pobresa de la confraria, es va decidir de no vendre cap càrrega d'obra a cap escudeller ni revenedor si primerament no ha pagava 6 sous per càrrega, i 6 sous per cada mitja grossa de plats i copetes, sota pena de 20 sous⁸¹. És una prova que demostra que aleshores aquella confraria (dels gerrer i ollers) encara no controlava la venda del producte que sortia dels obradors dels seus mateixos confreres.

Buscant entre la documentació del període comprès entre el segle XIV i el 1884 hem pogut localitzar els noms de més de mil dos-cents “escudellers” que varen exercir el seu ofici a la ciutat de Barcelona. N'hi havia que tenien la condició de ciutadans barcelonins, però d'altres eren “habitants”, bé perquè hi estaven de pas o bé perquè no feia encara un any que s'hi havien establert en el moment de redactar el document on consta el seu nom i ofici.

Les dades procedents dels llibres d'esposalles de la catedral de Barcelona i els llibres d'expedients matrimonials de l'Arxiu Diocesà de Barcelona ofereixen força informació sobre l'origen geogràfic dels escudellers barcelonins. Amb la documentació escrita corresponent als segles anteriors a l'aparició dels registres civils es fa extremadament complicat esbrinar el lloc de naixement d'una persona, excepte els que eren de condició nobiliària.

Els llibres de baptismes més antics que es conserven de les parròquies barcelonins daten del segle XVI. Els llibres d'esposalles de la catedral són més antics, ja que n'hi ha a partir del 1450. Quant als capítols matrimonials, no són gaire abundants els anteriors al segle XVI. A falta d'aquest tipus de documentació es fa molt difícil determinar el lloc de naixement d'un escudeller barceloní. A més, també és necessari conèixer els noms dels pares i sovint la recerca queda truncada en algun moment per falta de dades. La documentació dels segles XVII i XVIII és més abundant, i això pot fer que els resultats de la recerca documental estiguin esbiaixats.

Segui per una causa o altra, d'una bona colla d'escudellers barcelonins no en sabem l'origen geogràfic. De vegades només el suposem gràcies a què es coneix l'origen dels seus progenitors.

El gran gruix de la documentació consultada procedeix de documents d'arxius barcelonins, de manera que la majoria d'escudellers localitzats són de pares que eren ciutadans o habitants a la ciutat, però segurament si ens poguéssim remuntar enrere un parell de generacions comprovaríem que molts escudellers eren de famílies foranies que van arribar a la capital catalana en un moment difícil de determinar. Pere exemple, els Reyner eren originaris de Rocallàura; els Reig, de l'Albi; els Gual semblen originaris de Sant Antoni de Vilamajor⁸², i els Lapuja, de la zona de Sant Joan de les Abadesses.

Tampoc és fàcil assegurar si els escudellers forans establerts

80. Hem fet aquests càlculs aproximats tenint en compte que la mitjana d'edat en què els escudelles es casaven era d'uns 25-26 anys.

81. AHPB, Maties Pastor, *Sextum manuale instrumentorum*, 1590, octubre, 29 – 1591, febrer, 25.

82. <http://www.genealogia-antembardera.net/Gual1.html>. [Consulta: 20.03.2018].

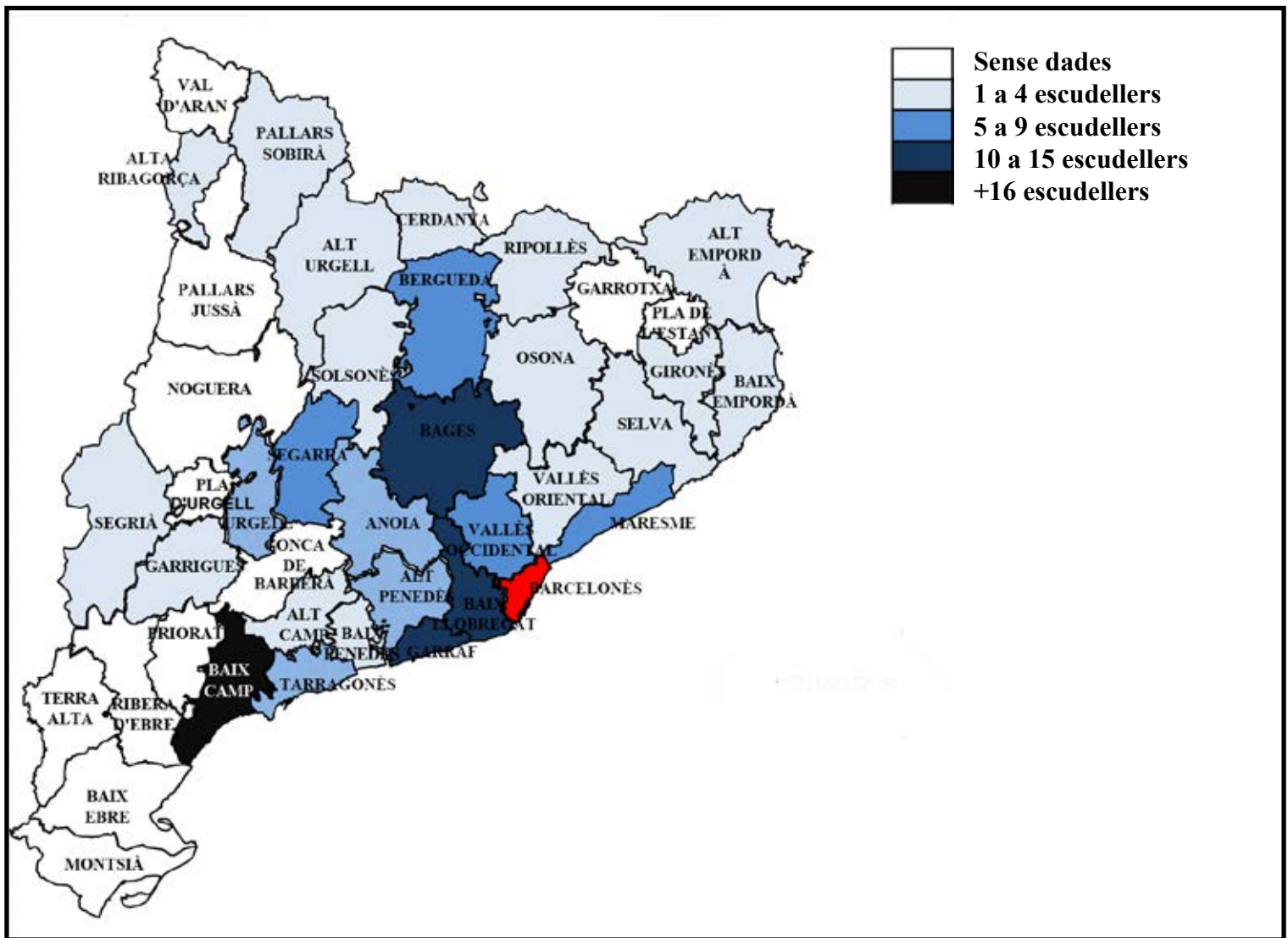

Fig.8: Comarques de procedència dels escudellers esmentats a la documentació notarial barcelonina (segles XVI i XVII).

a Barcelona van aprendre l'ofici una vegada arribats a la ciutat o si ja tenien certes nocions de l'ofici abans d'instal·lar-s'hi, encara que no fossin, específicament parlant, escudellers. No podem descartar que alguns escudellers coneguessin poc o molt l'art de la producció de ceràmica, és a dir, que ja fossin "obres d'obra de terra" en els seus llocs de procedència (ollers o gerrers) i que s'especialitzessin en l'ofici d'escudeller en arribar a la ciutat d'acollida. Per exemple, estan documentats escudellers d'Arenys de Mar i d'altres localitats catalanes on no es té notícia que s'hagi elaborat mai obra escudellera.

Com es pot comprovar, doncs, en el col·lectiu d'escudellers barcelonins hi havia una important varietat quan a l'origen geogràfic (esments de 42 localitats diferents de les quals, gairebé la meitat corresponen només a Reus). La majoria eren, doncs, d'origen català, però deuria ser important la presència d'escudellers d'origen francès, tal com consta a la taula IX, segur que més important del que deixa entreveure la documentació escrita.

Si era notable la varietat de procedències geogràfiques, també ho eren els nivells socials. No és fàcil, però, establir aquestes diferències.

La documentació del segle XVIII permet saber que treballaven, en l'ofici d'escudeller, persones que no només no eren confreres, sinó que ni tan sols sabien l'ofici. Aquestes persones desenvolupaven tasques per les quals no calia una preparació especial, com ara pastar la terra, maniobrar les peces o ajudar a enfornar, reservant-se les parts més compromeses (el tornejar i

el control de la cocció) pels veritables professionals.

Segurament molts dels "escudellers" que trobem a la documentació, i que no van arribar a ser mestres del gremi, formaven part d'aquesta mà d'obra subalterna. Altres escudellers només foren revenedors i no pas productors.

Això que està perfectament documentat pel que fa al segle XVIII es podria fer extensiu també als segles anteriors.

Exercir d'escudeller no volia dir, necessàriament, saber tornejar, saber pintar o dominar la cocció. En aquest sentit, és una llàstima que la documentació no hagi usat paraules diferents per diferenciar entre l'escudeller productor de l'escudeller revenedor. Aquest problema també el tenen els investigadors del vidre francès quan, per mitjà de la documentació escrita, pretenen diferenciar entre els productors i els venedors o revenedors. A Itàlia, en canvi, es feia distinció entre el productor de vidre i el que només el venia [Foy, 1989: 18].

Hem calculat que aproximadament només un terç dels 1.300 escudellers barcelonins van accedir a la categoria de mestre. La resta romangueren com a oficials, mà d'obra subalterna o revenedors.

Alguns escudellers consta que van canviar d'ofici o que en tenien dos. També hi va haver escudellers que van renunciar a l'ofici quan ja eren mestres, mestres barcelonins que van traslladar-se a Reus, a València o a diverses localitats aragoneses; alguns no van tornar mai més a Barcelona.

TAULA IX Escudellers d'origen francès residents a Barcelona								
Noms:	Ofici del pare:	Habitant a:	Any esposalles:	Ofici sogre:	Habitant a:	Origen esposa:	Dot:	Observacions
Josep Andreu	pagès	St. Pere i St. Pau del Prat	1635	sastre	Barcelona			Parròquia de Rius (Alta Garona)
Francesc Artigues	pagès	Pobla de Claramunt	1634	pagès	?	francès	125	
Mateu Armant	pagès		1579	fuster	Barcelona			Parròquia d'Estanhcarbon (Alta Garona)
Antoni Artós	tintorer	Barcelona	1614	escudeller	Reus			
Pere Balamoy	gerrer		1586	pagès	Sant Cebrià de Valldoreix		118	Arlen, parròquia de Sant Pere Lo Boul (Aubèrnia)
Guillem Claver	collater	Barcelona	1603	fuster		francès	30	Hospariatges ???(bisbat de Comenges)
Francesc Colomer	teixidor lli		1570	hortolà		francès		
Bartomeu Costa	teixidor lli		1570					
Maties Fargues	pagès		1635	escudeller	Barcelona	francès?		
Antoni Font	sastre		1612	carnisser	Barcelona	francès		
Pau Font	cotoner	Barcelona	1570	traginer	Sant Llorenç de Morunys	francès		
Jordi Mataró	pagès	Sant Vicenç Sarrià	1633	pagès	Vic		40	
Pau Rossell	canviador moneda							Dioc. Tolosa
Antoni Sala	pagès		1594	pagès		la Gircola		La Gircola, bisbat de Rodes
Jaume Seguí	pagès		1588	calceter	Barcelona			Frexes, bisbat de Gènova
Pere Tarifa	sabater		1612	escudeller	Vilaf. Penedès			

La referència més antiga documentada obre un escudeller d'origen francès a Barcelona data del 1570, i la més moderna, del 1635. Amb posterioritat, només els Lapuja o La Puia, potser, originaris del costat nord dels Pirineus (La Puèja).
Jeroni Font, escudeller, fill de Francesc Font, sastre. El 1615, esposalles amb Caterina Seguí. Els Font (Antoni i Pau) eren de descendència francesa. En Jeroni es casa amb la filla d'un escudeller d'origen francès, Jaume Seguí.

És versemblant pensar que alguns escudellers barcelonins de procedència forana, especialment els d'origen francès, deuen tornar als seus llocs d'origen en moments de relacions poc amistoses entre ambdós costats del Pirineu, especialment després de la Guerra de Separació del 1640-1652.

Com es pot apreciar al "Diccionari biogràfic d'escudellers del quarter de framenors" que presentem en el volum IV, de força escudellers barcelonins hem localitzat molt poques dades, mentre que d'altres, tot el contrari. Sospitem que alguns escudellers del llistat deuen elaborar escudelles de fusta i no pas de ceràmica, però com que la mostra amb la qual treballem és molt gran, aquests casos no desvirtuen els resultats.

Per saber d'on es parteix, disposem de l'acta de la reunió de la confraria del dia 17 de novembre del 1540, on es pot llegir que:

"(...) Es va ajustar lo consell dels scudellers i gerrers en mode acostumat en la capella que tenen en lo capítol del monestir de Framenors".

S'esmenten 31 noms. És interessant remarcar que es tracta de la reunió dels mestres escudellers i dels mestres gerrers, però el document no distingeix entre els uns i els altres. Per sort, de la majoria d'ells altre tipus de documentació permet fer la distinció entre els dos oficis.

Els noms dels membres de la nova confraria són els següents: Pere Pons i Antoni Déu, prohoms; Antic Abelló, Jaume Albó, Jaume Amorós, Nicolau Arnau, Joan Boixo, Jaume Bo-

leda, Francesc Casasús, Joan Domingo, Onofre Espelta, Simó Fajol, Antic Ferriol, Antic Font, Jaume Jover, Nicolau Loesa, Bernardí Mates, Miquel Mates, Cosme Mestre, Joan Miró, Alfons Morell, Bartomeu Pere, Antic Puig, Antoni Rovell, Miquel Sadurní, Dimes Segarra, Joan Segarra, Gabriel Serra, Pau Soler, Macià Trullàs i Joan Vidal.

Si comparem la llista dels primers mestres escudellers i gerrers amb els noms dels escudellers i gerrers que anys abans tenien una relació clientelar amb els Reyner així com amb els noms que apareixen a la documentació parroquial i notarial del final del XV i de l'inici del XVI, podem afirmar que des de la mort de Nicolau Reyner, al 1516, el nombre d'escudellers i gerrers havia augmentat considerablement en aquest quinze anys, passant de 9 a 31. És difícil explicar-ne les raons, però un document del segle XVIII explica que, als inicis de la confraria, molts gerrers s'havien passat a escudellers perquè l'obra escudellera, aleshores, estava millor remunerada. Dóna la sensació, doncs, que la nova confraria de gerrers i escudellers ja deuria néixer integrada per aproximadament per una trentena de mestres.

A Reus, es deuria produir també un fet semblant, si bé una mica més tardanament (1535), segons les dades que va donar a conèixer Lluïsa Vilaseca [VILASECA, 1964: I-78]:

«Mes fonch proposat per dits senyors de Jurats com en la vila aje molts scudelles de poch ensà y no paguen emposició, y com sie ab molt interès per lo que se'n venen engros, o portat al honorable Consell perque vegen si'ls ha de fer pagar imposició.

«Determine lo honorable Consell que los scudelles paguen com los altres paguen la imposició, y per lo semblant, los cantarers».

Sembla, doncs, que l'increment del nombre d'escudellers durant el segon quart del segle XVI ho hauria motivat no pas per un fet privatiu de la ciutat de Barcelona.

És de destacar que cap dels noms dels primers escudellers reusencs esmentats a la documentació consultada per Vilaseca coincideix amb els dels primers mestres de la confraria barcelonina. No hi hauria, doncs, lligams familiars, en aquells moments inicials.

Hauríem de pensar, doncs, en la possibilitat d'un doble factor que hauria donat impuls a la creació d'ambdues confraries d'escudellers: d'una banda, un increment demogràfic, que es traduiria en una major demanda de béns de consum domèstics i, d'altra, una davallada de les importacions d'obra valenciana, fet que deuria estimular la producció local, especialment, la de peces més comunes, com eren els plats i les escudelles.

Durant el primer terç del segle XVI Barcelona seia una plaça atractiva on desenvolupar l'ofici d'escudeller. Potser per això, l'any 1520 la ciutat va rebre la visita d'un escudeller italià, anònim, que demanà a les autoritats locals un permís per poder-se instal·lar-s'hi i on per fer i ensenyar a fer "obra de Pisa i de Damasc".

El cas és que, una vegada en marxa la nova confraria, el nombre de confreres no deuria parar de créixer, excepte durant els episodis de crisi demogràfica deguts a les epidèmies que es van succeir a Barcelona durant la setzena centúria. A la dècada dels anys 70 del segle XVI es va assolir un dels "pics" pel que fa al nombre de mestres escudellers, arribant a prop de 40, que només es va tornar a igualar durant la dècada dels anys 40 del segle XVII.

Segons el nostre parer, ja hi hauria, al segle XVI, més mestres que no pas obradors d'escudeller.

El document del segle XVIII abans esmentat proporciona el nom complet dels mestres escudellers que hi havia a la ciutat l'any 1574. Si es comparen el llistat de noms veurem que al 1574 apareixen cognoms nous, al temps que es comencen a perfilar les primeres nissagues escudelleres. Entre els nousvinguts de la segona generació ja hi havia escudellers procedents de Castella, Sevilla, Aragó i del sud de França, però estem convençuts que la documentació amaga el veritable origen dels escudellers barcelonins que portaven cognoms de reminiscències italiana o francesa.

Segurament no diem res de nou quan afirmem que, com succeïa també amb els altres gremis de la ciutat, entre els escudellers hi va haver una gran diversitat de situacions socials i professionals que originaren notables diferències entre ells. Deixant a part el cas dels Reyner –eren mercaders de ceràmica, i no pas escudellers– una sèrie de dades biogràfiques deixen entreveure l'existència d'una jerarquia social que es reflecteix en el major o menor grau de riquesa material de què gaudien els mestres escudellers. En síntesi, seria el següent:

a Hi havia mestres que eren els propietaris de l'obrador (o obradors) on treballaven. D'altres, no en van tenir cap i treballaven a jornal. Un document del final de segle XVII esmenta que alguns mestres "tenien i posseïen" un o dos forns. N'hi havia que tenien obrador en règim de lloguer. L'endogàmia pròpia del sistema gremial, accentuada al segle XVIII, va fer que la propietat d'aquests obradors passés de pares a fills.

b Alguns mestres escudellers s'esmenten en operacions d'asse-

gurances marítimes o en setenes de nau, cosa que demostra que una minoria va poder participar activament en activitats d'aquest tipus.

c En alguns inventaris *post mortem* de béns de mestres escudellers difunts s'hi descriuen importants quantitats d'objectes d'argent, or, joies, mobles, vestits, béns immobles i, fins i tot, destacades quantitats de diner en metàl·lic.

d El imports del dot de les seves filles, en els capítols matrimonials, indiquen que algunes famílies d'escudellers havien assolit un cert nivell social molt per damunt de la mitjana dels menestrals del seu mateix ofici; en contraposició, algunes noies que es volien casar amb escudellers van haver de rebre aportacions econòmiques per part de causes pies o de confraries de devoció amb les quals van aconseguir un petit dot (25 lliures o menys).

e El canvi en la jerarquia social que van experimentar alguns fills de mestres escudellers, que esdevingueren preveres, notaris o mercaders i/o que es varen emparentar amb membres de les capes altes de l'estament menestral o, fins i tot amb la de membres de la dels artistes. Aquest seria el cas dels Passoles o dels Devesa, els fills dels quals van arribar a ser notaris.

f Les confessions d'alguns escudellers, que no dubtaven en qualificar-se de "pobres i misserables". N'hi ha que reberen caritat a la parròquia del Pi.

g Dos de mestres escudellers van arribar a ostentar el càrrec de conseller cinquè menestral.

h Alguns mestres arrendaren el dret del proveïment de terra als mestres confreres o bé prestaren importants sumes de diner a la confraria, per a l'adquisició de plom.

Diversitat geogràfica, diversitat social i diversitat cultural. Sovint es diu que els menestrals no sabien llegir ni escriure. De llegir i comptar n'havien de saber una mica, ja que era quelcom imprescindible per a la bona marxa del negoci. En canvi, molts deurien tenir veritables dificultats per poder escriure. Un dels moments en què es posava en evidència aquesta mancança era quan calia firmar un document notarial. La firma al final del document és quelcom relativament freqüent de trobar a la documentació dels segles XVIII i XIX, per exemple, en els exàmens de mestratge o en els testaments. Es cas de no saber escriure, el notari ho feia constar, i autoritzava que una altra persona firmés el document en nom de l'interessat. Algunes firmes deixen entreveure que, o bé es tractava d'una persona d'edat avançada, o bé que qui firmava no dominava els mecanismes de l'escriptura, bé per falta de pràctica, bé per una malaltia motriu.

És cert que la situació va millorar una mica durant el segle XVIII, però, per exemple, Llorenç Passoles, un dels mestres escudellers més reputats del segle XVII, no sabia escriure, segons indica un document del 1650⁸³. Malgrat això, es coneix un frontal de rajoles que mostra la seva firma.

A cap dels inventaris d'escudeller que hem pogut consultar hem trobat referències a llibres -excepte els de comptabilitat- ni tampoc cap tractat referent al seu ofici, ni res de semblant. Tampoc tenim dades que demostrin si havien estudiat en alguna acadèmia de dibuix o de pintura. Només el cas de l'escudeller Josep Ausic, que també estava col·legiat en el col·legi de pintors de Barcelona.

D'altres mestres sí que sabien escriure. Alguns dels seus es-

83. *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. VI (1644-1656), pàg. 1140. Versió *on-line*: https://dogc.gencat.cat/web/.content/continuts/serveis/dietaris_generalitat_catalunya/documents/pdf/dietari_vol_06.pdf [Consulta: 18.02.2009].

TAULA X: SIGNATURES D'ESCUDELLERS DELS SEGLES XVIII I XIX.

crits resulten interessants exemples del català que es parlava a nivell popular segles enrere. Aquest seria el cas d'una nota escrita per un mestre escudeller anomenat Serra (segurament, Salvador Serra). El contingut de la nota el comentem més endavant, en parlar de la nissaga dels Serra, però la imatge que adjuntem és prou explícita.

Ja hem dit anteriorment que els inventaris són, potser, la millor font per conèixer el grau de riquesa o de pobresa dels escudellers barcelonins, ja que es realitzava a la fi de l'existència dels escudellers i, per tant, es poden considerar, en certa manera, com un resum final del que havien estat les seves vides en l'aspecte material.

Jaume Rodó, membre de la nissaga dels escudellers Rodó –molt probablement emparentat amb altres escudellers del mateix cognom originaris de Vilafranca del Penedès– tenia cases al carrer dels Escudellers i cases al carrer de les Arenes. Al seu inventari (†1684) es relaciona una gran quantitat d'objectes de plata. Felip Costa (†1615) posseïa unes cases al carrer dels Escudellers i altres cases al mateix carrer, prop del portal, on tenia l'obrador amb quatre forns de daurar. Al seu inventari s'esmenten set llibres de comptes. Antoni Mestre (†1594) tenia unes cases al carrer dels Escudellers Blancs, un obrador al carrer del Vidre (que tenia llogat de Jeroni Espasa) i un altre obrador al carrer d'en Codolell o dels Tres Llits.

Entrat el segle XVIII, Diversos llistats del cadastre efectuats a partir del 1716 proporcionen interessant informació sobre els escudellers barcelonins que, gràcies només a aquest tipus de documentació fiscal, ha estat possible conèixer. Així, segons els cadastre personal del 1725-1726 podem saber que a Barcelona, la confraria dels escudellers estava formada, teòricament, per 51 membres:

- 9 mestres escudellers amb botiga.
- 3 fills de mestres.
- 10 mestres sense botiga que treballaven a jornal com a “mancebos”.
- 7 mestres que estaven impeditos o eren pobres de solemnitat.
- 7 fadrins.
- 15 mestres i fadrins absents de la ciutat i que, aleshores, feia molt de temps que no se'n sabia res d'ells. Representaven gairebé un terç del total.

D'aquests quinze mestres i fadrins, quatre eren fora de Barcelona (dos a Reus, un a València i un a la Seu d'Urgell); un altre estava desaparegut des de feia dos anys; altres havien deixat l'ofici (dos l'havien deixat feia temps); un era mestre revenedor; un altre era manobre; un era impedit i era sergent i bombarder; l'altre era soldat del regiment de Llombardia); dos eren pobres de solemnitat; un havia perdut l'enteniment i l'altre era manco i pobre de solemnitat.

Dubtem que algunes de les dades del cadastre del 1725-1726 siguin reals, ja que altra tipus de documentació les contradia.

La documentació del segle XVIII permet obtenir una radiografia força exacta de les categories laborals en el si de la confraria dels escudellers. Deixant a part els casos personals (boixos, coixos, impeditos, absents, etc), hi havia:

1. Mestres amb botiga.
2. Mestres sense botiga, que anaven a jornal.
3. Fills de mestre.
4. Joves o fadrins.
5. Aprenents.
6. Peons i manobres (aliens a la confraria).

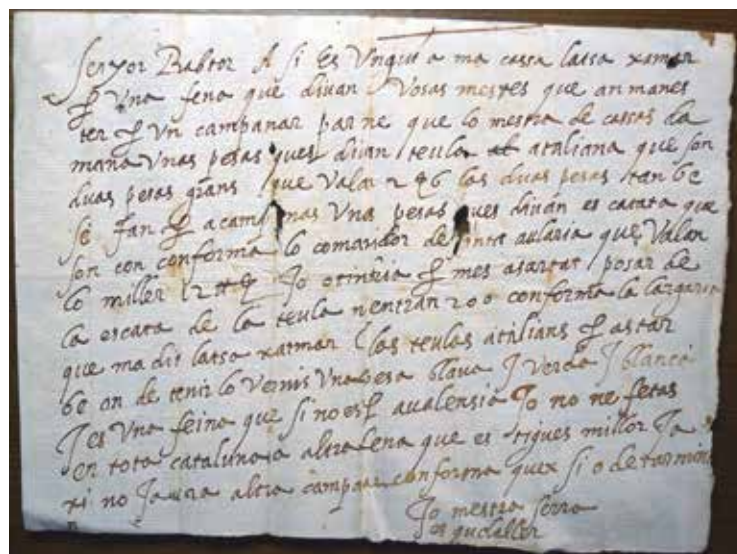

Fig.9: Nota autògrafa del mestre Serra referent al campanar de l'església parroquial de l'Ametlla del Vallès i a les teules italianes.

L'any 1795, en ocasió d'haver-se de pagar una taxa extraordinària mensual per a la formació de miquelets, es va fer el següent repartiment:

Pagarien 33 diners mensuals els «artesanos con tienda abierta»: Bernat Reig, Rafael Carreres i Josep Ausic.

Pagaria 24 diners: Antoni Reig (fill de mestre escudeller).

Pagarien 22 diners mensuals: els mestres Joan Rossell, Manuel Rossell, menor, Joan Reig, Joan Cantó, Jaume Cantó i Josep Ausic i Martí, i els joves Francesc Reig, Bonaventura Porta, Josep Torres, Francesc Ventura i Josep Fuster.

Pagarien 16 diners mensuals: els joves Salvador Coll i Joan Canals.

Pagarien 12 diners mensuals: els joves Pau Coll, Antoni Rossell, Jeroni Miquel, Manuel Ros i Jaume Ros.

No pagarien res: el mestre Sebastià Ausic i els joves Ferran Rossell, Pau Colomines, Antoni Garcia, Jaume Morera i Josep Fàbregues.

Hi havia, doncs, en aquell moment 10 mestres i 18 joves escudellers i fills de mestres. El repartiment es va fer amb criteris salarials, de manera que pagava més qui més guanys obtenia, semblantment a com es feia el repartiment de l'impost del personal.

És curiós que també hi haguessin diferents categories entre els “joves”, ja que a aquest no se'ls permetia disposar de botiga.

A les diferències pel que fa al seu poder econòmic hi hem de sumar les diferències d'edat entre els mestres de la confraria. Corresponent a l'any 1716, podem calcular la mitjana d'edat de la majoria dels mestres escudellers, ja que en disposem de dades del tot fiables: 49,6 anys, una xifra molt elevada, ja que la mitjana de vida se situava entorn dels 55-60 anys. El més jove era aleshores Joan Coll (19 anys) i el més vell, Francesc Guasch (amb més o menys uns 71 anys). Quatre mestres tenien entre 60 i 70 anys: Josep Gastó (60), Pere Màrtir Lapuja (61), Miquel Gallart (67) i Pau Borgonyó (69).

Alguns escudellers d'edat força avançada encara treballaven. No ho feien pas per gust, sinó obligats per les circumstàncies. Per exemple, l'any 1708 l'escudeller Macià Burga, que tenia 67 anys, manifestà que:

«Té béns, però que per a poder viurer y passar sa casa li és precis

haver de treballar de son ofici, que altrament no poria viurer».

Per això afirmava ser pobre. Gairebé les mateixes paraules que va pronunciar Pere Marres, de 72 anys, quan se li va preguntar si es considerava pobre o ric. Digué que:

«Té alguns béns, però que aquells no son bastants per a poder viurer, de tal manera que li és precis haver de treballar de son ofici de escudeller, que altrament no poria viurer ni passar sa casa»

Una de les evidències que manifesta la documentació escrita és l'escassetat de diner comptant, entre el col·lectiu d'escudellers. Molts efectuaven el pagament dels seus deutes amb obra escudellera, però quan se'ls exigia moneda, les dificultats per satisfer-los els van dur, en alguns casos, a ser empenyorats i van haver de vendre censals per pagar petites quantitats. L'any 1668 Pere Servanyà era deutor d'un altre escudeller, Pau Babot. En concret, li devia 51 lliures i 6 sous per una certa quantitat d'obra escudellera que Pere Servanyà havia comprat a la botiga d'en Babot. Va prometre pagar el deute en un termini de dos mesos, quan hagués tornat de Mallorca, on hi anava, precisament, a vendre aquesta obra. Però passat el termini, Pere Servanyà no pogué pagar el deute, i Pau Babot va procedir a l'execució del deute. Per evitar ser empenyorat, Servanyà va demanar una pròrroga d'un any i mig, i prometé pagar 22 lliures en quatre mesos; la quantitat restant, en dues pagues: una, al cap de set mesos i l'altra, als set mesos restants. Deixà en penyora cinc quadres de sants (un, amb guarnició de fusta, i els altres sense), quatre posts de lilit sobredaurats i una talla petita de Nostra Senyora vestida de tafetà amb el pom sobredaurat. L'any 1669 el deute estava gairebé satisfet del tot: només faltava per pagar 2 lliures i 10 sous. Pau Babot li va tornar les penyores⁸⁴.

Semblantment va fer Joan Rossell, que tenia un deute de 15 lliures i 10 sous amb Pau Babot per raó d'un préstec, i altres 20 lliures per la compra del plom que necessitava pel seu ofici d'escudeller. Pau Babot es perfilava, doncs, com un personatge capaç de prestar diners als altres escudellers, de vendre plom, i fins i tot, altres mercaderies, com poden ser un parell de bous o quarteres de forment.

Un altre exemple de la falta de liquiditat el proporciona el cas de l'aprenent d'escudeller, Onofre Barrera. Preguntat, confessà que en diferents vegades el va manar (l'escudeller Francesc Borrell, fill) a comprar a casa de l'adroguer Riffà:

«A vezes con dinero y otras vezes sin dinero».

Els escudellers podien pagar allò que devien, a compte de les fornades previstes. Això ho van fer, entre molts altres, l'escudeller Jaume Valls i la seva esposa Caterina. Per satisfer dos préstecs concedits per Elionor Casapera, vídua de l'escudeller Joan Casapera, per un import de 28 lliures, 17 sous i 8 diners, van acordar anar satisfent la quantitat deguda de la manera següent: 16 lliures + 4 lliures a la primera fornada de daurat + trenta rals (3 lliures) que es descomptarien de cada fornada feta, i així successivament fins a acabar de saldar la totalitat del deute contret⁸⁵.

De vegades, la necessitat de diner obligava als escudellers a desprendre's alguna propietat immoble, com va ser el cas de

Francesc Guasch, jove escudeller de la Vilanova de Cubelles, que va nomenar un procurador perquè li vengués una casa amb rere pati que tenia al carrer de les Roques, a l'esmentada població. De fet, no li va vendre la casa, ja que no era seva, sinó el dret a percebre un censal mort de 30 lliures anuals que gravava dit immoble, comprat per Pere Torrents⁸⁶.

L'any 1592, Pere Espasa va vendre un censal mort de 96 lliures a Pere Rius, per poder comprar un matxo que necessitava pel seu ofici⁸⁷.

No és rar trobar documentació que indiqui que alguns escudellers no podien pagar els censos que havien de satisfer per l'ús de les seves cases o obradors. Josep d'Alemanys i Navel havia de percebre 3 lliures anuals de les cases de Pau Borgonyó, però en fer-se el seu inventari constava que l'escudeller li devia 9 lliures, és a dir, tres anyades. Així mateix, Antoni Biscompte li devia 16 lliures i 15 sous de diverses pensions endarrerides⁸⁸.

A partir del 1716, amb la imposició del decret de Nova Planta, els escudellers havien de satisfer nous impostos:

- a. El cadastre, que gravava el 10% del rèdit produït pels béns immobles.
- b. L'import del personal, que consistia en pagar 4,5 lliures anuals.
- c. El cadastre industrial, que pagava la confraria, i que consistia en el 10% dels beneficis anuals.

Pel que sembla, els anys centrals del segle XVIII no deuriem representar un període de puixança pel col·lectiu d'escudellers de la ciutat. L'any 1752 els joves fadrins i mestres sense botiga, que es reunien en el convent dels pares servites de Barcelona, van mantenir serioses discrepàncies amb els mestres de la confraria, queixant-se precisament de la falta de treball i del fet que els mestres preferien contractar personal "no agregat" al gremi, per fer determinades activitats, cosa que anava en perjudici dels fadrins i dels mestres sense botiga.

No era la primera vegada que els mestres amb botiga actuaven d'aquesta manera, desvirtuant la feina dels fadrins. Per això, l'any 1728 alguns fadrins ja s'havien queixat del mateix sense que se'ls hi fes cas:

«(...) Que els confreres passen a donar feina y fer treballar del ofici de escudaller a altres fadrins que no són agregats a ella, patint estos alguns naufragis per no tenir que treballar. Supliquen que no se'ls hi doni feina o bé que, en tal cas que la dita confraria no vulla posar la mà al sobredit, los dispense de pagar y satisfer la real imposició del cadastro. Fonch deliberat que los fadrins de la present confraria degan continuar son treball y exercici conforma han acostumat fins al dia present»⁸⁹.

És interessant observar que hi havia fadrins que eren agregats a la confraria (i pagaven 6 sous per aquest motiu), a més de l'impost del cadastre, mentre que altres fadrins no estaven agregats a la confraria. Ara bé, ens preguntem qui eren aquests fadrins no agregats. Doncs fadrins d'altres gremis que, davant de l'excés de mà d'obra que hi havia a la ciutat aleshores, s'ofe-

84. AHPB, Josep Virgili, Borrador, gener, 2 – [1668], desembre, 18; *Tercium manuale instrumentorum*, 1668, desembre, 31 – 1669, desembre, 22.

85. AHPB, Galceran Francesc Devesa, *Undecimum prothocollum*, 1598, desembre, 26 – 1599, desembre, 24.

86. AHPB, Josep Virgili, Borrador, gener, 2 – [1668], desembre, 18; *Tercium manuale instrumentorum*, 1668, desembre, 31 – 1669, desembre, 22.

87. AHPB, Maties Pastor, Plec de documentació div.a, 1591 - 1596.

88. AHPB, Josep Mas i Font, *Quintum manuale*, 1724, gener, 3 – 1725, desembre, 12.

89. AHPB, Tomàs Guasqui, *Secundum manuale instrumentorum et contractuum*, 1727, desembre, 30 – 1728, desembre, 29.

rien com a mà d'obra barata per fer les feines més ingrates i/o menys qualificades dins de l'ofici d'escudeller.

El mateix any, l'escudeller Jeroni Cerdà (o Sardà) va presentar als confreres una súplica dient que:

“(…) Per trobar-se fill de mestre, carregat de família, molt pobre, y guañar un jornal molt mòdich, meresque del present Comú en temps passat la execució del pago personal y pavellons, tractant-lo com a pobre miserable”⁹⁰.

Com a exemple del triomf professional d'un mestre escudeller posem el cas de Miquel Rocamador, mort l'any 1726, que va acumular una important fortuna personal. Miquel Rocamador era fill de Josep Rocamador, com ell, també escudeller, i de Gertrudis. Calculem que degué néixer el 1682. L'any 1707 va ser examinat de mestre escudeller. Tindria, doncs, uns 25 anys. A partir de les dades que figuren al cadastre del 1717⁹¹ se sap que posseïa una casa on hi vivia amb la seva família, al carrer dels Escudellers, en part derruïda per les bombes de l'assalt del 1714, per la qual pagava a Miquel Carreres, escudeller, una pensió de 7 lliures, 7 sous i 3 diners. També tenia un obrador d'escudeller al carrer dels Escudellers Blancs, junt a una caseta contigua, pel qual pagava diversos censos:

- A Hug de Senespleda: 5 sous.
 - A Lluís de València: 1 lliura, 15 sous.
 - A Francesc Vidal i Ros: 4 lliures, 10 sous.
 - A Francesc Vilamala: 2 lliures.
 - Al col·legi de sant Sever: 5 lliures.
 - Al convent de sant Jeroni de la Vall d'Hebron: 5 lliures, 10 sous.
 - A l'església de Calella: 10 lliures.
 - A la confraria dels escudellers: 2 lliures.
 - A diverses causes pies: 12 lliures.
 - A Pere Pau Rotxoxtó: 15 lliures.
- En total: 58 lliures anuals de censos.

Amb aquestes dades res no faria diferent Miquel Rocamador d'altres mestres escudellers de l'època, però la percepció que tenim d'ell fa un gir copernicà quan llegim l'inventari dels seus béns, efectuat només uns anys més tard. Va morir relativament jove, amb 44 anys. En menys de 20 anys, doncs, va aconseguir una fortuna impensable per a un mestre escudeller. Entre els béns inventariats n'hi ha que demostren que es dedicava a altres negocis força més lucratiu. A casa seva tenia mobles i vestits propis d'un home de negocis més que no pas d'un menestral: coberteria de plata, una arquilla de fusta amb bufet i calaixos, llits de peu de gall, un bufet de noguer, cadires de cuir, arquimenses, caixes, cortines, miralls, quadros, corbates de mussolina, mitges blanques de fil, armilles de tela, casaques, xupes, sabates amb sivelles de plata, barrets, cabelleres postisses, una caps de plata per a tabac, llençols, vànoves, estovalles... i un llibre d'uns 200 folis on figuraven els noms dels seus deutors i les quantitats degudes. En total, estaríem parlant gairebé de 5.600 lliures barcelonines, una quantitat força respectable tractant-se d'un mestre escudeller. Entre les persones que li devien diners s'esmenten a gairebé tots els altres mestres, inclosa la mateixa confraria dels escudellers, des de l'època en què en va ser el clavari. La pregunta que ens podem formular és com va ser possible que, després dels fets bèl·lics del 1713-1714, i en

tan sols poc més d'una dècada, Miquel Rocamador assolís una posició social tan elevada, impròpia d'un mestre escudeller. La resposta es pot intuir si llegim qui li devia diners. Miquel Rocamador va participar en una companyia, juntament amb altres persones (bàsicament mestres de cases i fusters), dedicada a realitzar les obres de fortificació de la plaça i castell de Lleida, i de la ciutatella, quaters i portals de Barcelona. Suposem que Rocamador s'encarregaria de subministrar el cairó, la teula italiana i l'escata de peix que es va fer servir per cobrir les teulades d'aquestes edificacions militars⁹².

La manera com va aconseguir Rocamador participar en aquest negoci finançat pels vencedors de la guerra del 1714, no la sabem. Podem fer tota mena de conjectures sobre si va ser afavorit per haver-se destacat com a defensor de la causa borbònica, però no seran més que suposicions, ja que no en tenim cap prova. Tal vegada el seu olfacte de negociant li va permetre saber aprofitar els beneficis que suposava participar en un bon negoci, en col·laboració amb professionals d'altres oficis de la construcció.

Tampoc no sembla que al mestre escudeller Joan Corballó li hagués anat malament exercir d'escudeller. Va aconseguir disposar de dos obradors; per al seu funeral hi destinà una important quantitat de diners.

Entre els mestres escudellers més destacats del final del segle XVIII caldria fer un esment especial a Joan Reig, mort l'any 1800, perquè ilustra la manera com alguns mestres havien fet fortuna i participaven en el comerç marítim intercontinental. Havia deixat de fabricar obra l'any 1791. Possiblement per això, al seu inventari no s'esmenta ni l'obrador, ni les eines ni cap mena de gènere fabricat per ell. En canvi, s'hi inventaria una important quantitat de roba, mobles, objectes de plata i joies i, el que és molt interessant, una sèrie de “vales” o préstecs seus a diversos particulars, entre els quals, alguns mercaders que enviaven gènere a les Amèriques:

«Item, un vale de la quantitat de dos-centas lliuras firmat per Francisco Nohé y abonat per Joseph Usich, escudaller, a favor de Joan Reig ab fecha de deu desembre de mil set-cents vuytanta-nou del qual consta haber-se pagat cent lliuras.

«Item, altre vale de la quantitat de cinquanta lliuras firmat per Joan Rossell, escudaller, a favor de dit Joan Reig ab fecha de dinou Maig de mil setcents noranta-sis.

«Item, altre vale de la quantitat de setanta lliuras, tretse sous y quatre diners de Salvador Ferrer, pagès, de la vila de Sant Boy firmat per Francisco Modellas y Pons per no saber de escriurer dit Ferrer a favor de dit Joan Reig ab fecha de sis janer mil set-cents vuytanta-y-vuyt.

«Item, altre vale de la quantitat de mil lliuras firmat per Pau Planella, batifuller, a favor de dit Joan Reig ab fecha de cinch setembre mil set-cents noranta-sis per lo negoci de or de palló, prometent donar-li de utilitat mensual la quantitat de vuytanta rals.

«Item, altre vale de la quantitat de vint lliuras, dotse sous firmat per Rosa Alzina, viuda, y Antoni Nonell y Alzina, son gendre, a favor de dit Joan Reig ab fecha de vint-y-set febrer de mil set-cents noranta.

«Item, altre vale de la quantitat de divuyt lliuras firmat per Antoni Prats a favor de dit Joan Reig ab fecha de sis juliol mil set-cents vuytanta hu.

«Item, altre vale de la quantitat de set lliuras, deu sous firmat a nom de Andreu Oliveras, texidor del Hospitalet, a favor de dit Joan Reig ab fecha de vint novembre mil set-cents vuytanta-nou al peu del qual se troba una nota de haber-se deixat un duro més, y a

90. AHPB, Tomàs Guasqui, *Vigesimum sextum manuale instrumentorum*, 1751, desembre, 23 – 1752, desembre, 22.

91. AHCB, Cadastre I-61.

92. AHPB, Sever Pujol, *Manuale undecimum instrumentorum*, 1725, desembre, 25 – 1726, desembre, 23.

son retro, lo haber-se rebut en vint agost mil set-cents noranta-sis quatre cortans de mongetas.

«Item, altre vale de la quantitat de quatre-centas lliuras, quinse sous y vuit diners firmat per Joan Malvet a favor de dit Joan Reig ab fecha de sis agost mil set-cents vuytanta-nou al retro del qual se troba notat haber-se rebut a bon compte la quantitat de tres-centas setanta-vuit lliuras, dinou sous, salvo error.

«Item, altre vale de la quantitat de dos-centas vint-y-tres lliuras firmat a nom de Gaspar Llobet a favor de dit Joan Reig ab fecha de vint-y-vuit febrer mil set-cents noranta al retro del qual se troba notat haber-se rebut a bon compte sent sexanta-vuit lliuras, tretse sous y dos diners y en altre nota separada, dinou lliuras, dos sous y sis diners.

«Item, altre vale de la quantitat de noranta-nou lliuras, quatre sous y sis diners empleada en efectes enviats a Buenos Ayres firmat a nom de Joseph Morell, piloti de la vila de Pineda y per Joseph Maresma y, no sabent est, de escriptorer, Ignasi Solà, a favor de dit Joan Reig ab fecha de vint novembre mil-setcents vuytantatres, al retro del qual se troba anotat haber-se rebut la quantitat de cinquanta-nou lliuras, set sous y vuyt diners a bon compte.

«Item, altre vale de la quantitat de quaranta-set lliuras al cambi marítim de quinse per cent firmat a nom de Tomàs Mias (?) y Sants a favor de dit Joan Reig ab fecha de deu juny mil-setcents vuytanta-sis.

«Item altre vale de la quantitat de dos-centas seixanta-quatre lliuras, sis sous y un diner procedents de mercaderias entregadas per vendre en la Habana a partir lo benefici resultant de son primer cost firmat a nom de Narcís Ribas y Manuel Alba a favor de dit Joan Reig ab fecha de vint-y-sis agost mil set-cents vuytanta-quatre.

«Item, altre vale de la quantitat de cent dotse lliuras, tres sous al cambi marítim de setse per cent empleada en diferents gèneros per a portar a Puerto Rico, Santa Marta, Cartagena de Índias y a la Habana firmat a nom de Lluís Roig, fill, y Feliph Martí a favor de dit Joan Reig ab fetxa de vint-y-dos febrer mil set-cents vuytanta-quatre.

«Item, altre vale de la quantitat de tres-centas sexanta-una lliuras, tres sous al cambi marítim de vint per cent empleada en obra blanca per transportar en Santa Marta y Cartagena de Índias firmat a nom de Salvador Vives y Joan Biñolas a favor dit Joan Reig ab fetxa de vint-y-quatre setembre mil set-cents vuytanta-cinch al retro del qual se troba notat haber rebut a son compte cent quarantavuyt lliuras, un sou y quatre diners.

«Item y finalment altre vale de la quantitat de dos-centas vint-y-nou lliuras, setse sous empleada en obra blanca per a transportar-la a Buenos Ayres a la mitat de las ganàncias firmat a nom de Pau Mascaró y Joan Martí a favor de dit Joan Reig ab fecha de vint-y-sinch agost mil set-cents vuytanta-tres al retro del qual se troba notat haber rebut a bon compte la quantitat de cent vuytanta-vuit lliuras, quinse sous?».

Les dates d'aquests vals comprenen des del 1781 al 1796, però les exportacions a terres americanes són de la dècada dels anys 80. La guerra declarada pels anglesos deuria truncar aquest incipient negoci.

Així, doncs, Joan Reig es mostra com un personatge que, a més de produir obra escudellera fins al 1791 es va dedicar al préstec de diners (fins i tot després d'haver deixat de fabricar obra), i que també es va embarcar en la carrera d'Índies, com ja havien fet, abans que ell, alguns dels seus familiars.

També sembla que, potser, es dedicava a comerciar amb productes de primera necessitat (s'esmenten partides de mongetes), o a comerciar or de pelló, que eren retalls molt fins d'or utilitzats per soldar peces d'aquest metall.

Al segle XIX, als pocs escudellers amb obrador que quedaven a la ciutat, reconvertits aleshores en fabricants de rajoles vidrades, sembla que els negocis no els deuria anar malament. Només cal

TAULA XI: OFICIS DELS PARES DELS ESCUDELLERS BARCELONIN. FONT PRÒPIA, A PARTIR DE LA INFORMACIÓ DOCUMENTAL.

Oficis pares escudellers	S. XVI	S. XVII	S. XVIII	S. XIX
Escudeller	27,2%	45,6%	81,25%	91,6%
Gerrer, rajoler	1,6%	1,3%	0%	0%
Pagès	26,1%	17,2%	7,5%	0%
Altres oficis	46,7%	37,2%	11,25%	8,4%
Totals mostres analitzades	181	156	80	8
Oficis diferents En destaquen	43 oficis mariners: 6 paraires: 7 pescadors: 4 sabaters: 5 sastres: 8 teixidors lli: 4	34 oficis negociants: 3 paraires: 9 sabaters: 3 sastres: 4 tintorers: 4	8 oficis	

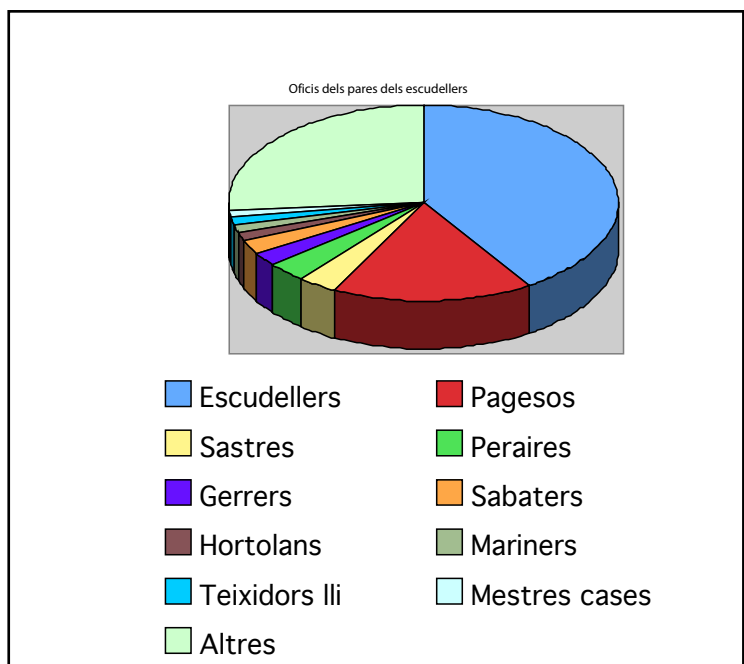

Fig.10: Oficis dels pares dels escudellers barcelonins. Elaboració pròpia a partir de dades parroquials i notariales.

observar atentament el retrat que li van fer a Jaume Cantó i Gual, que es va suïcidar l'any 1872 quan tenia 50 anys: ben vestit i amb un cigarro a la mà.

El mateix podem dir d'altres mestres que en els inventaris dels seus béns hi consten béns immobles, joies, gran quantitat de diner en efectiu, mobles i vestits de luxe.

Podríem pensar que la figura de l'escudeller-home de negoci va ser característica dels segles XVIII i XIX, però ja hem vist que, a Barcelona, des del final del segle XV ja van existir escudellers que van diversificar el seu negoci i van participar activament en el comerç marítim. No dubtem en catalogar-los com a veritables homes de negoci que, si bé regien un o Diversos obradors d'escudeller, molt probablement mai es varen embrutar ni les mans ni les sabates amb l'argila.

Tot plegat serviria per desmentir la visió estereotipada que es té dels propietaris d'un taller d'aquesta mena, a l'època pre-industrial.

1.5.1. TRANSMISSIÓ DE L'OFICI I PROMOCIÓ SOCIAL

Un dels aspectes més interessants del tema relatiu al món laboral és el de la transmissió de l'ofici de pares a fills, i de com els menestrals d'un determinat ofici van elaborar estratègies per aconseguir la promoció social dels seus descendents.

Ja hem dit anteriorment que no es conserva tota la documentació parroquial i notarial, i que, per tant, no hem trobat la informació que desitjariem per abordar amb més contundència aquesta complexa problemàtica, però creiem que les mostres són prou significatives com per extreure'n conclusions fiables.

Pel que respecta als oficis dels pares dels escudellers barcelonins, hem pogut obtenir una mostra de més de 400 individus.

Una vegada creada la confraria l'any 1531, una part destacada dels primers nous membres eren fills de pagesos, però ja durant la segona meitat del segle XVI l'ofici d'escudeller s'havia transmès de pares a fills, tendència que es va accelerar fortament al segle XVII i encara molt més al XVIII i al XIX.

En primer lloc, és necessari conèixer bé d'on es parteix. El pas de la pagesia a la menestralia és un fenomen previ a la revolució industrial. És innegable que en aquells moments s'estaven posant les bases. Per altra part, la consolidació del món gremial donà lloc un altre fenomen ja conegut: el de l'endogàmia professional, és a dir, el fet que les elits que controlaven el gremi miraven de bloquejar l'accés a les unitats de producció a membres que no fossin de la seva família. D'aquesta manera, els tallers que produïen obra escudellera passaven de pares a fills. Això, temps a venir, provocarà l'aparició d'una confraria de joves escudellers i mestres sense botiga, a finals del segle XVII, com a reacció de protesta d'aquest col·lectiu d'escudellers marginats del sistema, com va succeir, de manera semblant, a altres gremis de la ciutat [Arranz, 2001: 149]. Segons explica Arranz:

“Els mestres tendien a fer de la mestratge un bé patrimonial i pugnaven per convertir-la en una categoria social –i econòmica– hereditària, d'acord amb unes normes més o menys flexibles. Per tal d'assolir aquest propòsit comptaven amb la valuosa ajuda de la ideologia imposada per la classe dominant, la noblesa, que concedia més importància al llinatge que no pas als mèrits personals”.

Quant als oficis dels pares dels escudellers barcelonins del segle XVII, el grup més nombrós correspon al dels pares que ja eren escudellers, com era de suposar: representen gairebé el 46%. A continuació trobem el grup de pares d'ofici pagès, amb el gairebé 17%, cosa ben normal, ja que es tractava de l'ofici més nombrós que hi havia aleshores, amb diferència. En tercer lloc, un heterogeni grup d'oficis on destaquen els sastres i paraires, amb un 3,4% cadascun d'ells. Hipotetitzem que una bona part de components d'aquest tercer grup es deuria a la forta emigració francesa. Sabem, per la documentació escrita, que molts francesos es dedicaven a l'ofici de sastre, i és de destacar el significatiu percentatge d'escudellers barcelonins d'origen francès que hem trobat.

Després trobem el grup de gerrers i sabaters, amb només un 2,2% cadascun. No deixa de ser sorprenent que hi hagi una proporció tan baixa de gerrers, tenint en compte que fins el primer quart del segle XVII els gerrers també podien formar part de la confraria dels escudellers.

La resta d'oficis esmentats al gràfic suposen més d'un 1%, cadascun d'ells. En el grup corresponent a “altres” s'inclouen 37 oficis diferents que, individualment, no arriben a l'1%. En molts casos només hem trobat un individu. Es tracta dels següents:

apotecaris, argenters, assaonadors, barreterers, blanquers, boters, brodadors, calafats, calceters, candelers de cera, capsers, causídics, coralers, corredors de coll, espartenyers, ferrers, flequers, forners, fusters, hostalers, mestres en arts, mestres de cases, molers, músics, negociants, oracioners, pastissers, pescadors, porters reials, rajolers, revenedors, semolers, serradors, taverners, teixidors de llana, teixidors de panys, tintorers i traginers de mar.

Un altre aspecte molt interessant és el de les polítiques matrimonials dels escudellers. En el moment de casar-se, els escudellers ho feien, preferentment, amb filles d'altres escudellers (25%, aproximadament), seguit per les filles de pagesos, sastres, paraires i gerrers, excepte el grup de mestres de cases, que passen a ocupar un lloc més rellevant.

És de destacar la diversificació d'oficis que s'observa entre el col·lectiu dels pares que casen les seves filles amb un escudeller: 68 oficis diferents front als 47 del gràfic anterior.

A la fig. 10 podem veure l'evolució, entre els segles XVI i XIX, dels percentatges que representaven els oficis dels pares dels escudellers barcelonins. Al peu de cada columna es recull el nombre total de mostres analitzades: 181 (segle XVI), 156 (segle XVII), 80 (segle XVIII) i 8 (segle XIX). Es tracta, doncs, d'una mostra suficientment representativa per la quantitat (425) i per l'objectivitat (són dades que apareixen a la documentació parroquial i notarial).

Del segle XVI sabem que, d'una mostra de 181 escudellers barcelonins –és a dir, que van néixer, establir-se o treballar a la ciutat de Barcelona–, d'un de cada quatre, els seus pares no exercien d'escudeller, sinó que pertanyien a oficis diferents, fins a 40 oficis. Si hi sumem els pares que eren pagesos (un altre 25%), el percentatge total representava gairebé el 50%. D'aquestes altres 40 oficis destaquen els sastres, paraires i mariners.

Hem de pensar que la confraria dels escudellers es va instituir com a tal durant el primer terç del segle XVI, separada de la dels gerrers, ollers i rajolers. Segurament per aquest motiu, gairebé només un de cada quatre escudellers havia après l'ofici del seu pare; la resta, no. Els fills d'un pagès representaven el 25% de la mà d'obra que va nodrir el col·lectiu d'escudellers durant aquell segle. Es detecta, doncs, un important pas des de les activitats del sector primari a les del sector secundari. Molta d'aquesta mà d'obra procedia de poblacions de la resta de Catalunya. Hem de suposar, doncs, que, una vegada a la ciutat, van aprendre l'ofici, iniciant-se amb les tasques que requerien menys formació. Tal vegada alguns d'aquests escudellers es dediquessin només a la revenda i no pas a la producció. Ni de bon tros van arribar tots a ser mestres de la confraria. El fet de que no disposem d'algunes dades biogràfiques completes suggereix que, o bé van canviar d'ofici o bé van marxar a viure a una altra ciutat.

Amb les dades relatives al segle XVII, es detecta que el percentatge dels pares d'escudellers que ja eren escudellers i, per tant, podrien haver transmès l'ofici als seus fills, ja representen més del 40%. Aquest increment del 17% es va fer a costa de la resta d'oficis, però també de la pagesia. Per la seva part, el nombre d'oficis diferents que va aportar mà d'obra al col·lectiu d'escudellers es va reduir de 40 a 30. Destaquen els paraires i altres oficis dedicats al tèxtil i al calçat.

Al segle XVIII, l'evolució és espectacular. El percentatge d'escudellers que eren fills d'un altre escudeller es va incrementar fins a representar més del 70%, a costa de la pagesia, que es va reduir a la meitat (del 20 al 10%), i de la resta d'oficis,

que també van passar a representar aproximadament la meitat respecte del segle anterior. Per la seva part, el nombre d'oficis diferents que enviaren mà d'obra cap al collectiu d'escudellers encara es va reduir més, passant de 30 a tan sols 13.

Les dades del segle XIX no són significatives, ja que només disposem de 8 mostres, però indiquen que l'evolució va seguir en el mateix sentit: la totalitat dels escudellers eren fills d'escudeller. Possiblement si disposéssim de més mostres es podria calcular els resultats, però difícilment aquest percentatge baixaria per sota del 90%.

L'explicació d'aquesta evolució es pot deure a un doble fenomen:

a) D'una banda, a l'efecte de l'endogàmia professional, un fet que ja ha estat posat de relleu en altres treballs d'investigació sobre la societat i el món laboral durant l'època preindustrial. No va afectar només al collectiu d'escudellers, sinó també a la resta d'oficis de la ciutat. El fet de transmetre l'ofici de pares a fills va dificultar – que no impedir – el fet que hi poguessin accedir membres d'altres oficis. L'increment de les quotes d'exàmens pels que no eren fills de l'ofici o no es casaven amb filles d'escudeller, també hi deuria tenir molt a veure en tot plegat.

b) Una altra explicació d'aquesta evolució és que l'ofici d'escudeller no era prou atractiu com per atreure mà d'obra aliena a l'ofici, ja que del contrari, detectaríem percentatges completament diferents.

La dificultat per accedir als mitjans de producció –un obrador equipat amb les eines, els forns, els molins, etc.–, l'obligatorietat d'agremiar-se i l'existència d'altres oficis més atractius, econòmica i socialment parlant, serien factors que explicarien la gradual davallada del nombre d'escudellers a Barcelona i la seva especialització, al segle XIX, en la producció de ceràmica aplicada a l'arquitectura, com veurem més endavant.

Aquestes dades s'haurien de complementar amb l'anàlisi dels oficis dels membres de la tercera generació, però per aconseguir aquestes dades caldria una feina de magnitud descomunal, ja que hauríem de confrontar les dades de centenars de persones durant gairebé un segle. Això no ha estat possible, però sí que hem pogut demostrar que, amb les dades que tenim a la mà, tan sols uns 40-41 mestres escudellers van formar nissagues escudelleres de fins a tres generacions successives. Tal com hem dit abans, això representaria aproximadament un 10% del total de mestres escudellers, de manera que la transmissió pare-fill es pot quantificar en un 41% dels casos, mentre que la d'avi-nét es redueix a tan sols l'esmentat 10%. Les xifres són més significatives quan s'analitzen només els mestres escudellers del segle XVIII i primer terç del XIX: l'endogàmia és molt més forta, ja que la majoria de nissagues de tres o més generacions es concentren en aquell període de temps. Això vol dir que amb el pas del temps, l'ofici d'escudeller va ser desenvolupat per menys menestrals i que segurament, tal com diu la documentació escrita, persones alienes a la confraria deurien fer part dels processos d'elaboració d'obra escudellera, la menys complexa, que requeria de menys coneixements tècnics o experiència. Així, doncs, fossin fadrins o peons contractats, aquests deurien fer les feines menys compromeses, tals com pastar la terra, envernissar, fer rajoles, aplicar nanses, etc., mentre que els mestres o fadrins del gremi es reservarien el tornejat i la coccio.

El propietari possiblement es deuria dedicar preferentment a tasques de gestió del negoci.

1.5.2. SALARIS/BENEFICIS

Els mestres escudellers obtenien un benefici econòmic amb els guanys –si n'hi havia– resultants de la producció i comercialització posterior dels objectes elaborats als seus obradors, en el cas, però, que fossin els propietaris del mitjà de producció o en poguessin disposar d'un en règim de lloguer. En el cas contrari, havien de treballar a jornal a l'obrador d'un altre mestre escudeller. La pregunta que ens fem és quin era l'import d'aquest jornal.

Un altre tipus de mestre escudeller era el que es dedicava a la revenda d'obra escudellera. Aquesta modalitat de mestre escudeller està documentada al segle XVII, però també és possible que ja existís al segle anterior. Degut a que només els mestres podien vendre, a Barcelona, obra escudellera autòctona, hi havia revenedors que passaven l'examen, ingressaven a la confraria i pagaven les quotes corresponents, cosa que els permetia posar botiga i, fins i tot, poder disposar d'un obrador que podien llogar. Sembla que l'examen consistia en seure a la roda i fer el senyal de la creu. Evidentment, es tractava d'un abús que es va denunciar i al qual la confraria va posar remei amb un acord pres durant una reunió, al final del segle XVII, quan es va acordar que els futurs mestres haurien de fer determinades peces a la roda.

També tenim documentats mestres que exercien oficis que no tenien res a veure amb la seva feina, encara que ho fessin de manera temporal. Per exemple, alguns mestres van servir a l'administració pública, com a verguers dels consellers de la ciutat⁹³.

Altres mestres formaven part de dues confraries, i podien exercir dos oficis diferents, com ara el d'escudeller i el de paperer.

Per tot plegat és molt difícil determinar la manera com es guanyaven la vida els mestres escudellers barcelonins i per quins motius es van produir destacades diferències socials entre uns mestres i altres. La lectura dels inventaris dels béns dels escudelles difunts permet fer-se una idea força real de la gran diversitat de situacions personals, pel que fa a aquest tema.

Quant als fadrins, pel fet de no disposar d'obrador, havien de rebre una remuneració pactada, i aquesta quantitat sí que ens pot servir per orientar-nos sobre el tema salarial.

Podríem pensar que, de la mateixa manera que passava amb els fadrins, els mestres que no disposaven d'obrador haurien de tenir establert el seu jornal. Ens preguntem si podria ser el mateix, per exemple, que el d'un mestre d'obres o d'un mestre fuster.

L'any 1636 el mestre escudeller Onofre Rodergues va cobrar dues lliures i dos sous per sis jornals de feina (una setmanada), que va consistir en posar les rajoles valencianes al terraplè i a la capella del terraplè de la casa del notari Talavera, a Barcelona, al carrer del Regomir. Això vol dir que va cobrar 7 sous diaris per fer-ho. Com a exemples comparatius, tenim els següents, extrets del món de la construcció (1647).

93. L'any 1613 van pagar a Miquel Passoles 59 lliures, 19 sous i 11 diners per fer de verguer, en substitució del malalt Francesc Poni. El 1616, l'escudeller Bernat Montsarró va percebre 60 lliures en concepte de receptor del pes de la farina. El 1617 Guillem Baró va cobrar 15 lliures, 16 sous i 4 diners per la "servitud" (fer de portaler) al portal de l'Àngel (un més i 25 dies de treball, a raó de 100 lliures any). El 1622, l'esmentat Bernat Montsarró va cobrar 15 lliures, 11 sous i 4 diners per fer de verguer dels consellers de la Ciutat durant 1 més i 26 dies, a raó de 100 lliures anuals (AHCB, Consellers. Adveràncies, 1C-X-2).

- Per treure argila per obrar: 8 sous.
- A Magdalena Costa, per ajudar a tirar l'argila: 3 sous.
- Jornal d'un minyó: 6 sous.
- Jornal d'un fadrí per fer una finestra: 11 sous.
- Jornal d'un mestre de cases: 11 sous.
- Jornal d'un manobre: 7 sous.

La quantitat que va cobrar Onofre Rodergues va ser la mateixa, doncs, que la que es va pagar a un manobre del ram de la construcció: 7 sous.

L'any 1604, el jornal de mestre d'obres era de 7 sous mentre que la d'un manobre era de 4 sous⁹⁴.

Algunes dades referents als anys 1616-1622 informen que el salari d'un càrrec municipal –el de verguer o portaler– era de 100 lliures anuals, és a dir, unes 8 lliures i 6,5 sous mensuals o 5,5 sous diaris.

Si l'any 1635 el calendari laboral anual constava d'uns 280-290 dies de treball [ARRANZ, 2001: 116], això representaria uns ingressos de 98 a 101,5 lliures anuals, per a un fadrí escudeller, i de 154 a 159,5 lliures, per a un mestre (a raó d'un 13 lliures al més). La diferència, doncs, entre el salari d'un mestre i el d'un fadrí era, aproximadament, d'un 30%. Per fer-nos una idea aproximada del que suposaven aquestes quantitats, el dot més comú entre els mestres escudellers fou d'entre les 100 i les 200 lliures, el que representava el salari d'un a dos anys d'un càrrec municipal.

Les 25 lliures que donava la confraria a les filles de mestres que es volien casar, i que sortien de la caixa de la causa pia, equivalien, aproximadament, al cost de les necessitats d'aliment d'una persona pertanyent a l'estament popular durant un any, segons es desprèn d'un document del 1663⁹⁵.

Així, doncs, si el salari d'un funcionari municipal, l'any 1635, era de 100 lliures i el cost del manteniment d'una parella sense fills, el 1638, era de 36 lliures –és a dir, poc més d'un terç– amb la diferència -64 lliures anuals- calia fer front a la resta de despeses. Les més feixugues deuriem ser els pagaments dels lloguers dels habitatges o dels obradors, o dels censos, en el cas d'un establiment emfitèutic.

Disposem d'alguna informació sobre salaris d'un jornalero a Barcelona als segles XIV i XV. El 1378 era d'un sou diari. El 1421, un guarda d'esclaus cobrava 22 lliures anuals⁹⁶. A l'inici del segle XV, us especier de l'hospital cobrava 16,5 lliures any⁹⁷. L'any 1456 la manutenció anual d'un mestre era de 33 lliures anys. L'any 1700 el cost per a alimentar a 13 homes durant 10 dies es calculava en 35 lliures. El jornal d'un *mancebo*

era de 6 sous i el d'un calafat, de 24 sous⁹⁸.

Si observem l'evolució del cost del jornal dels mestres de cases des del 1538 al 1835 veurem que es va multiplicar gairebé per 7. Des del 1600, gaire bé per 4. Sembla que després de la crisi demogràfica de mitjan segle XVII el salari dels treballadors de la construcció es va multiplicar per 2, fins arribar als 16 sous diaris. Després, es va estabilitzar en 14 sous diaris, fins a mitjan segle XVIII. A partir d'aleshores, i fins el 1835, gairebé es va doblar.

La proporció entre els sou d'un mestre i el d'un manobre va seguir una evolució semblant. Es pot afirmar que un mestre cobrava el doble que un manobre. Però pot ser sigui més significativa la diferència entre el jornal d'un manobre respecte del d'un aprenent, que era d'entre el 25 i el 50% superior. Això feia molt atractiu, pels mestres productors, contractar manobres, enlloc de pagar un sou als aprenents. A més, mentre que els aprenents haurien de ser joves adolescents (de 14 a 18 anys), els manobres podien ser homes ja fets, de manera que, per a certes, tasques seria preferible la seva feina a la d'un aprenent.

Disposem de moltes dades sobre l'evolució dels jornals en el ram de la construcció, però molt poques pel que respecta als gremi d'escudellers.

Si comparem els jornals de la taula adjunta amb els jornals que cobraven els operaris de la fàbrica de pisa fina de Ferrer, Monfort i Cia a la mateixa època (1827-1847), veurem que són molt semblants, de manera que creiem que els jornals dels mestres de cases, fadrins i aprenents del ram de la construcció sí que poden servir per orientar-nos sobre els sous dels escudellers.

TAULA XII: EVOLUCIÓ DELS JORNALS EN EL RAM DE LA CONSTRUCCIÓ, EN SOUS DIARIS (1 RAL = 2 SOUS)

	1465	1536	1601	1634	1664	1729	1777	1797	1835	1845
Mestre	4	4,5	7	8	16	14	16	30	30	32
Fadrí				7	14	12	15	20	26,3	
Aprenent					12	9	10			16
Manobre	3		4	4	8	7	8	11,3	15	16

TAULA XIII: SALARIS QUE COBRAVEN ELS TREBALLADORS DE LA FÀBRICA DE PISA FINA DE FERRER, MONFORT I CIA, EN SOUS DIARIS. FONT: ELABORACIÓ PRÒPIA A PARTIR DELS LLIBRES DE COMPTABILITAT DE L'ESMENTADA FÀBRICA.

	1832	1833	1835	1837	1839	1841
Fornier principal			58,33			
Majordom			26,66			
Primer plater						28
Pintor			26,66			16
Torner						20
Fornier						20
Serraller						
Fuster						16
Picapedrer						32
Arriero						36
Peons						12-14
Astelladors						16 sous*
"Muchachos"						2 a 6
Dones						2-3

*Era el que cobraven per descarregar 100 quintars de llenya
Per apilar llenya, cobraven 8 sous per cada 100 quintars.

L'any 1669, els majorals de la confraria de la Beata Maria de l'Esperança instituïda a l'església de Sant Cugat del Rec van

94. AHCB, Notarial, XXII-23.
 95. Prenent com a xifra el salari del jornalero a raó de 1 sou al dia i el pressupost de la família mercadera de 1.697,5 sous anuals (ESTER REDONDO GARCÍA, *El fogotjament general de Catalunya de 1378*, Barcelona, 2002, pàg. 42; TERESA-MARIA VINYOLES I VIDAL, «El pressupost familiar d'una mestressa de casa barcelonina per l'any 1401», dins *La societat barcelonina a la baixa Edat Mitjana*, Barcelona, 1982-1983, pàg. 101-112).
 96. SALICRÚ I LLUC, R. (1998). *Esclaus i propietaris d'esclaus a la Catalunya del segle XV. L'assegurança contra fuges*, pàg. 29. Barcelona: CSIC.
 97. VELA AULESA, C. (2015). "L'especiaria, el luxe com a ofici". Sophie Brouquet, Juan Vicente García Marsilla (eds.) *Mercados del lujo, mercados del arte: El gusto de las elites mediterráneas en los siglos XIV y XV*. València: Universitat de València.

98. AHPB, Domènec Rojas, *Secundus liber notularum*, 1698, agost, 30 – 1707, maig, 18.

pagar al jove escudeller Felip Moret, com a andador, 8 lliures per 10 crides a peu i a cavall perquè avisés pels carrers de la ciutat el dia de l'extracció dels càrrecs de la confraria. Això equival a 16 sous diaris de jornal, que és la mateixa quantitat que cobrava el 1664 un mestre de cases⁹⁹.

L'any 1670 es van pagar els següents jornals per acabar unes fornades que havia deixat a mitges el difunt mestre escudeller Corballó:

- Al moliner del vernís, per moldre el vernís necessari per a dues fornades: 9 lliures i 12 sous (a 96 sous per fornada). Calculem uns 8 jornals.

- Al fadrí Lluís per pintar i treballar a la roda: 90 sous, a 12 sous, per jornal, serien, 7,5 jornals.

- 7 jornals per pintar obra grossa: 86 sous.

- A Narcís Gausens, per enforar: 102 sous (8,5 jornals de fadrí).

- A Ramon Cases, per pintar i treballar a la roda: 96 sous (calculem uns 8 jornals).

A Josep Requesens, per fer obra: 228 sous (19 jornals).

A tres homes, per enforar: 18 sous (6 per per cadascun), o mig jornal.

La majoria de quantitats pagades corresponen a múltiples de 12, de manera que aquest deuria ser aleshores el jornal més corrent: 12 sous diaris¹⁰⁰.

El dia 14 de desembre del 1745 foren pagades 3 lliures (60 sous) a Jeroni Gallart, escudeller, per enforar una fornada d'obra d'escudeller que Antònia Duran, muller de l'escudeller Josep Duran, en aquells moments fora de Catalunya, tenia preparada a l'obrador de Francesc Borrell. El mateix dia 14 de desembre foren pagades a Joan Coll, Jaume Cantó i Francesc Font, joves escudellers, 8 lliures i 10 sous pels jornals del treball de pintar una fornada d'obra escudellera que es va coure el dia 19 de desembre. El 1745 el jove escudeller Miquel Juncà i el bracer Francesc Garriga van reconèixer que Miquel Roquer els hi va pagar 9 lliures, 12 sous i 9 diners per la feina de moldre i remoldre el vernís i el blau per a pintar i envernissar una fornada d'obra escudellera. No sabem quants dies van necessitar per moldre el vernís blanc i el vernís blau de la decoració (segurament van treballar a preu fet), però tenim una idea del cost d'aquesta part del procés productiu que, com es pot comprovar, estava -en part- en mans de persones alienes al gremi (un jove bracer)¹⁰¹.

Després d'acabada la guerra, l'any 1716, el sou d'un regidor de l'ajuntament borbònic era de 3.211 rals = 321 lliures, aprox., és a dir, 26,75 lliures mensuals. A la dècada de 1750-1760, el cost diari d'alimentació d'un home adult es calcula entre 3 i 4 sous.

Arribem a la conclusió, doncs, que, en general, els jornals que es pagaven als mestres de cases són un bon punt de referència per determinar els sous dels escudellers que treballaven a jornal.

Els mestres que produïen obra al seu taller tenien, lògicament, una font d'ingressos diferent, però que depenia molt de les fornades que feien i de les que podien resultar defectuoses; també, de les oscil·lacions dels preus de les matèries primeres: la llenya, la terra, el plom, l'estany i el safre, principalment.

Arribats a aquest punt ens podem preguntar quin era el valor d'una fornada d'obra escudellera i quin, el cost de la seva producció. La diferència seria el benefici que obtenia el propietari de l'obrador, si bé les despeses podien variar d'un a altre mestre escudeller.

És difícil quantificar el cost de producció de l'obra escudellera. Hi intervenia el següent:

- Cost de les matèries primeres.
- Cost de la mà d'obra.
- Censos sobre la propietat de l'immoble.
- Impostos que cobrava el municipi o l'estat.
- "Mals" que arrossegava la confraria (deutes amb els seus creditors).
- Despeses extraordinàries de la confraria (talls).
- Despeses originades pel funcionament de l'obrador (compra o recanvi d'eines, mobiliari, etc).

Amb la diferència entre els ingressos i les despeses havia de viure el mestre i la seva família. Calia satisfer les necessitats bàsiques, com l'alimentació, el vestit, la salut, etc., i altres despeses ocasionals entre les quals, el pagament del dot, les despeses del sepeli d'un familiar o altres contingències ocasionals.

Per tenir una idea de les dificultats que comporta calcular els ingressos i les despeses d'un obrador preindustrial podríem fer servir l'exemple de la fàbrica de pisa de pedrenyal de Ferrer, Monfort i Cia, (1828-1847) equiparable, per les dimensions i mode de producció, a un obrador gran dels tradicionals. A la documentació comptable de la fàbrica hi consten despeses que no ens podem ni imaginar, des de pagar a un manescal per a guarir una mula malalta, la palla que consumia la cavalleria o els jornals pagats als picapedrers per arreglar o comprar pedres pel molí.

La pèrdua d'una sola fornada podia tenir conseqüències funestes per un mestre escudeller:

1.5.3. EL VALOR D'UNA FORNADA D'ESCUDELLER

Les despeses de funcionament d'un l'obrador d'escudeller eren inevitables, però la confraria procurà, si més no, obtenir en benefici dels mestres productors les matèries primeres necessàries, als preus més favorables.

A part d'això, una altra manera d'obtenir més beneficis –o millor dit, generar menys despeses– era usant mà d'obra aliena a la confraria. Es podria pensar que l'estalvi obtingut seria poc, però res més lluny de la realitat. L'any 1721 gràcies a un plet entre cinc mestres i els prohoms escudellers, sabem que usant "mancebos" de la confraria d' "alfareros" o d'altres confraries de la ciutat els cinc mestres escudellers s'havien estalviat més de 1.000 lliures anuals¹⁰².

Matèries primeres el més barat possible i mà d'obra ocasional i mal remunerada eren dues fórmules que feien viable el funcionament de l'obrador. Ara bé, hi havia altres despeses més difícils de quantificar. Amb la venda de l'obra produïda a l'obrador s'haurien de poder cobrir totes aquestes despeses; si no, millor tancar el negoci.

La documentació notarial és rica en dades referents a allò que s'anomena la microeconomia, és a dir, a l'economia domèstica,

99. AHPB, Ramon Vilana Perles i de Ribes, Manual, 1668, desembre, 26 – 1669, juny, 23.

100. AHPB, Josep Brossa, *Concordias*, 1568, juny, 19; 1677, juny, 30 – 1682, març, 2; 1691, desembre, 4 – 1736, gener, 13; 1737, gener, 10 – 1751, març, 8.

101. AHPB, Josep Rondó, *Duodecimum manuale*, 1744, desembre, 26 – 1745, desembre, 19.

102. ACA, Pleitos civiles, núm. 26.986.

però aquest tipus de dada és molt més infreqüent quan es tracta d'analitzar una part molt reduïda del grup social, format pels menestrals d'una ciutat, en el cas que ens ocupa, els escudellers.

L'ofici d'escudeller, en tant que productor d'uns béns manufacturats, quedaria enquadrat dins del que actualment s'anomena el sector secundari. Els mestres no productors treballaven a jornal per als altres mestres.

Es disposa de força dades sobre els jornals d'alguns oficis en concret, com per exemple, el de mestres de cases o el de fuster, perquè s'han conservat centenars de contractes per a la construcció de cases, que inclouen, separatament, les minutes relatives a la feina feta pel mestres de cases, dels fusters i dels ferrers.

En el cas dels escudellers, però, aquest tipus de dada és molt més rara de trobar. Hi ha un fort component aleatori que dificulta arribar a uns resultats aplicables a la majoria dels mestres: la capacitat i nombre dels forns que hi havia a cada obrador, el nombre de cuites que es feien anualment, les fornades que sortien malament, el nombre d'obradors de què disposava cada mestre, etc. Per tot plegat, poder disposar d'un model estàndard amb el qual poder calcular les despeses i els ingressos és força complicat.

Per començar, no es pot oblidar una obvietat: els escudeller eren, abans que res, éssers humans i, com a tals, havien de procurar-se l'aliment diari: el seu i el de les seves famílies, és clar.

La quantitat diària de diners necessària per viure no deuria diferir gaire de la que necessitarien altres persones del mateix estat social que tenien els escudellers, amb independència de la seva activitat professional. Per altra part, les despeses d'alimentació van variar en el decurs dels anys, de manera que no són les mateixes les del segle XV que les del XVIII, i ja se sap que tant l'evolució dels preus com la dels salaris ha seguit gairebé sempre una tendència alcista.

Disposem d'algunes dades reals que creiem força interessants. Entre les clàusules d'uns capítols matrimonials de l'any 1638 n'hi ha una que fa referència a les despeses d'una parella acabada de casar, que se'n farien càrrec els pares de la núvia durant un any. Es van estimar en 36 lliures. És a dir, que aquella època, un matrimoni acabat de casar-se -i, segurament sense fills encara- necessitava 3 lliures mensuals. Tot i que el document no ho especifica, suposem que només es referia a les despeses d'alimentació. Això equivaldria a uns 2 sous diaris.

L'any 1700 es cost anual per a alimentar al nét de Cecília Casals es va estimar en 30 lliures, fins que no se li trobés un benifet eclesiàstic amb el qual poder sobreviure¹⁰³.

A les despeses d'alimentació s'han de sumar les originades pel per compra o lloguer d'un habitatge i de l'obrador i les taxes a les quals estaven obligats els mestre de la confraria, començant pels drets d'examen, quantitats que van variar en el decurs dels anys, incrementant-se, especialment pels aspirants a mestre escudeller que no eren fills de mestre i, sobretot, per aquells que eren estrangers. No sembla, però, que aquest increment dels drets d'examen fos motivat per l'afany de barrar-li el pas a ningú –una crítica que sovint es fa als gremis– sinó una manera fàcil d'obtenir uns ingressos extres en moments de dificultats econòmiques, com podia ser el pagament urgent d'un censal com a resultat d'una sentència judicial desfavorable.

L'any 1638 el dret d'examen era de 5 lliures i 4 sous¹⁰⁴. Si ho comparem amb les dades anteriors, equivalia a gairebé dos mesos de la despesa d'alimentació d'una parella. A més del dret d'examen calia pagar el refresc que es donava als membres de la confraria així com les taxes que els mateixos confreres s'havien imposat per pagar les moltes despeses que generava el dia a dia de la confraria.

Una vegada passat a mestre escudeller calia llogar o establir-se en un obrador, ja que comprar-lo era gairebé prohibitiu. No tots els mestres, però, podien fruit d'una estructura productiva, sinó que es convertien en mestres sense botiga. La seva situació socioprofessional era equivalent, doncs, a la dels joves escudellers o fadrins. Ens preguntem, doncs, de què els havia servit pagar la taxa pel dret d'examen. Aquests mestres sense botiga es van agrupar en una confraria que els englobava a ells juntament amb els fadrins, confraria que no era independent de la dels mestres amb botiga però que servia com a plataforma reivindicativa des de la qual denunciar la seva situació laboral, donat el cas.

Disposar d'un obrador, però, no sortia gratuït. A l'escudeller Francesc Pujó sí, ja que el seu sogre li cedí la meitat d'un obrador, lliure de despeses, durant dos anys. Aquestes despeses, anomenades "mals" o càrregues, s'avaluaren en 10 lliures anuals, i bàsicament consistien en satisfer l'import del cens que gravava l'obrador, ja que els escudellers no tenien el domini directe, sinó que hi havia, entre ells i el propietari aloer, un, dos o fins i tot tres senyors mitjans.

Totes aquestes despeses s'havien de pagar amb part dels beneficis obtinguts de les fornades, en cas de ser mestre productor, de manera que seria interessant calcular el cost d'una fornada d'obra escudellera i els beneficis que se'n podrien obtenir.

De vegades el fet de tenir un obrador representava haver de front a unes despeses que no es podien pagar. Un obrador inactiu també estava obligat a pagar els "mals" o despeses. En el cas de no produir res, seria millor desprendre's de la unitat productiva. Això és el que potser li deuria passar a l'escudeller Pere Marres. L'any 1633 va ser intimat per l'escudeller Agustí Planes. A la intima li comunica que li tornava la casa i l'obrador que tenia al carrer d'en Codolell, ja que Pere Marres havia acceptat la donació que li havia fet Agustí Planes, i fins i tot havia llogat l'obrador¹⁰⁵.

Hi ha poca documentació que informi del valor de mercat d'una fornada d'escudeller. Òbviament hi influïa molt la composició i dimensions de la fornada, ja que no tots els forns eren iguals, ni a totes les cuites es coïa el mateix.

TAULA XIV: VALOR D'UNA FORNADA D'OBRA ESCUDELLERA.

1638	55 lliures
1649	64 lliures
1671	Unes 90 lliures
?	78 lliures, 8 sous

1.5.4. L'ESTABLIMENT EN UN OBRADOR

Un dels fets que explicaria l'endogàmia professional entre el col·lectiu d'escudellers durant els segles XVII i XVIII deuria ser, precisament, la dificultat per accedir a un obrador propi.

104. AHPB, Josep Galcem, *Liber primus capitulorum matrimonialium*, 1627, setembre, 20 – 1649, desembre, 25.

105. AHPB, Josep Pedrolo, *Manuale instrumentorum*, 1632, desembre, 26 – 1633, desembre, 24.

103. AHPB, Joan Solsona, *Manuale quartum instrumentorum*, 1699, desembre, 28 – 1700, desembre, 8).

El somni de tot mestre escudeller era posseir un obrador propi. En paraules de Juanjo Romero: “*Una de las grandes diferencias, por no decir la más relevante, entre el mundo de los artesanos y el de los obreros fabriles era la posibilidad de acceso de los primeros a la independencia productiva mediante el establecimiento de su propia unidad productiva (...) que era precisamente la existencia de ese proyecto de taller autónomo el que guiaba, ordenaba y daba sentido al mundo del trabajo menestral*” [ROMERO, 2005: 117].

Era una condició indispensable haver assolit la categoria professional de mestre, però alguns dels menestrals que van passar l'examen i van pagar les elevades taxes no van poder obrir mai el seu propi obrador, i es veieren relegats a la categoria de mestre sense botiga. Ara bé, ens preguntem si, en el cas dels escudellers, el que era de important debò fou disposar d'obrador o bé si la botiga era realment la peça clau. Ja ho tornarem.

Segons Romero, la industrialització només va afavorir els sectors artesans que van gaudir d'una millor ubicació en el nou model econòmic urbà, és a dir, els que van veure augmentar la seva demanda gràcies a la industrialització (fusters, ferrers, etc), i no pas als que es van dedicar a la producció de béns de consum, malgrat el desmesurat increment de la població de Barcelona [ROMERO, 2005: 117].

L'exemple dels productors d'obra de terra encaixa a la perfecció amb aquesta afirmació: els mestres que van reorientar la seva activitat a la producció de rajoles de València –o rajoles vidriades i pintades– (se'n necessitaven moltes per als nous habitatges, els revestiment de cuines o de comunes, etc.) van sobreviure a la substitució del sistema gremial pel nou sistema industrial. Per contra, els productors de vaixela, no, ja que les produccions valencianes i angleses es van fer amb el mercat barceloní.

Però, quin percentatge d'oficials va aconseguir obrir un taller propi? Amb dades del segle XIX, Juanjo Romero calcula que entre un 50-56,7% dels oficials que no haguessin mort abans dels 30-40 anys –que era la mitjana d'edat en què els oficials passaven a ser mestres amb taller– va arribar a muntar el seu propi taller. De tota manera matisa aquest “fracàs professional”, ja que, segons ell, cal descomptar els aprenents o oficials que després de finalitzar el seu aprenentatge tornaven a les localitats d'on eren naturals. Per això, afirma que determinats gremis barcelonins funcionarien com a escoles de formació per a artesans catalans, en general [ROMERO, 2005: 107-108].

Un dels mecanismes per poder obtenir un obrador on treballar va ser per mitjà dels contractes emfitèutics. Foren abundants durant el segle XVI, en la fase inicial de l'expansió de l'ofici d'escudeller. Una de les clàusules que contenia aquest tipus de contracte era l'obligació de realitzar una forta inversió en millores a l'obrador, quantitat que quedava estipulada en el mateix contracte i que calia realitzar en un termini de temps, també convingut.

Encara que rarament hem trobat documentació que informi de com es van efectuar aquestes inversions i dels rebuts acreditatius de les millores fetes, deduïm que sovint s'aprofitava aquesta clàusula per a reparar els forns o l'obrador, ja que es feien malbé per culpa del mateix procés de cocció o per fets puntuals, com un bombardeig, o bé per a posar-ne en funcionament d'altres. Calia pagar una entrada –normalment, un parell de capons, que era simbòlica– però també hem trobat exemples d'importants sumes en metàl·lic, de fins a 100 lliures barceloneses, a part, és clar, del cens i de la inversió estipulada en millores.

En cas que calgués fer o reconstruir un forn la despesa era certament elevada. Lamentablement, malgrat el gran volum de documentació consultada per poder elaborar aquest treball d'investigació, la documentació relativa a les despeses per a la construcció d'un forn d'escudeller és escassa. Per això, els exemples que presentem a continuació tenen un valor extraordinari.

L'any 1641 l'escudeller Miquel Roca va fer inversions al seu obrador, al carrer de Viladalls, aleshores anomenat carrer del Vidre. No deuria fer gaire que exercia de mestre escudeller: dos anys abans havia arrendat uns “arreu” d'escudeller al també escudeller Pau Rodó. Doncs bé, de la inversió realitzada s'han conservat les èpoques del fuster i del mestre de cases. Bartomeu Miquel, fuster, signà un rebut de 5 lliures i 9 sous que són:

«*Pro operibus factis in quibusdam domibus sive furnis per dictum Rocha possessis, sitis in presenti civitate Barchinone in vico olim vocato de Viladalls nunc vero del Vidre, juxta memoriale per dictum Bartholomeum Miquel dicto Michaeli Rocha traditum, thenoris huiusmodi:*

«Memorial del que mestre Barthomeu Miquel, fuster, ha fet per Miquel Roca, scudaller, en unas cases o forn situadas al cantó del carrer de Viladalls, *olim* que vuy del carrer del Vidre:

«Primo, una porta feta en dita casa y adobar unas vantallas, ço és, per fusta, mans, claus y golfos, forrellat y pany: catorse reals.

«Item, per altra porta serví per la matexa casa, ço és, per fusta, mans, claus, golfos, forrellat, pany y clau: tretze reals.

«Item, per altre porta serví per dita casa per la fusta, mans, claus, golfos, forrellat, pany y clau: una lliura, quatre sous.

«Item, per deu llatas han servit per lo sostre de la cambra del forn: quinze sous.

«tem, per una finestra de dita casa per mans, claus y ferramenta: setze sous».

El mateix dia el mestre de cases va signar una altra època:

«*Apocha facta el firmata per Jacobum Alau, magistrum domorum civem Barchinone, Michaeli Rocha, scutellario civi Barchinone, presenti, de quinquaginta septem libris, decem octo solidis et octo denariis, monete Barchinone, et sunt pro operibus per dictum Jacobum Alau factis in quibusdam domibus sive furno per dictum Michaellem Rocha possessis in presenti civitate Barchinone, sitis in vico vulgo dicto de Viladalls, olim, nunc vero del Vidre, juxta memoriale per dictum Jacobum Alau dicto Michaeli Rocha traditum quod est huiusmodi thenoris:*

«Memorial de les mans y recaptés que jo, mestre Jaume Alau, he esmerstat en la casa o forn dels scudallers, per orde de Miquel Rocha, scudaller.

«Primo, per tres jornals de un mestre, a rahó vuyt sous jornal: una lliura, quatre sous.

«Item, per tres jornals de un manobre, a rahó sinch sous: quinze sous.

«Item, per quinze càrregas d'argila, a rahó sis dinés càrrega: set sous i sis.

«Item, quinze càrregas de arena, a rahó quatre dinés càrrega valen sinch sous.

«Item, dos-cents trossos de rajola, a rahó tres sous lo cent: sis sous.

«Item, mil sinch-centes sexanta rajoles, a rahó quatre lliures dotze sous lo miller: set lliures, quatre sous.

«Item, per les mans de antovar lo forn: dues lliures y deu sous

«Item, per las tovas serviren per antovar lo dit forn: quatre lliures, dotze sous.

«Item, per tràurer brossa del forn: tres lliures.

«Item, per la argila y arena serví per antovar lo dit forn: tres lliures.

«Item, per quatre jornals de un manobre: una lliura.

«Item, per altres obres se feren en dit forn per quatre jornals de un mestre, a rahó vuyt sous jornal: una lliura, dotze sous.

«Item, per quatre jornals de dos manobras, a rahó sinch sous a cada hu de ells: deu reals.

«Item, per arena y argila: una lliura.

«Item, per mil y tres-centes rajoles, a rahó quatre lliures, quatre sous

lo miller: sinch lliures, quatre sous.

«Item, per sis canals de paret mitjera del forn y la casa, a rahó tres lliures la cana, entre mans y recaptos: divuyt lliures.

«Item, per los puntals: set sous.

«Item, per uns adops se feren en lo forn, per mans: dotze sous.

«Item, per tovas per adobar dit forn: vuyt sous.

«Item, per tràurer la terra: una lliura.

«Item, per uns adops se feren en dit forn: divuyt sous.

«Item, per una aygüera se feu en lo dit forn, ço és, entre mans, rajola, calcs, canons, manobre y altres gastos: dos lliures, tretze sous y dos dinés».

En total: 57 lliures, 8 sous, 8 diners.

La part corresponent al mestre de cases és particularment interessant:

Despeses per la mà d'obra:

- Jornals d'un mestre: 7 jornals, a 8 sous dia: 56 sous.
- Jornals de manobre: 15 jornals, a 5 sous: 75 sous.
- Entovar el forn: 50 sous.
- Treure brossa del forn: 60 sous.
- Per adobar el forn: 30 sous.
- Per treure terra: 20 sous.

Total: 291 sous (14 lliures, 11 sous).

Les operacions d'entovar, adobar, treure terra i brossa foren realitzades per manobres, ja que les quantitats pagades són múltiples de 5, i no pas de 8. Així, doncs, com a mínim, es necessitaven 7 jornals d'un mestre i 46 jornals de manobre, a més d'altres operacions on el preu de la mà d'obra i del material emprat no s'especifica, com per exemple, fer l'aigüera, on també s'inclou la feina del manobre. En total, doncs, uns dos mesos de feina de paleta, sense incloure el que trigarien els fusters per fer la seva part.

Cost del material:

- 15 càrregues d'argila, a sis diners la càrrega: 7,5 sous.
- 15 càrregues d'arena, a 4 diners la càrrega: 5 sous
- 200 trossos de rajola, a raó de 3 sous el centenar: 6 sous.
- 1.560 rajoles, a 4 lliures, 12 s. el miler: 7 lliures, 4 sous.
- 1.300 rajoles, a 4 lliures 4 s. el miler: 5 lliures, 4 sous.
- 6 canes de paret, a 3 lliures la cana: 18 lliures.
- Puntals: 7 sous.
- Toves: 4 lliures, 12 sous + 8 sous.
- Argila i arena per entovar: 3 lliures.
- Argila i arena: 1 lliura.
- Aigüera del forn: 2 lliures, 13 sous, 2 diners.

S'hi haurien esmerçat:

- 15 + 96 càrregues d'argila = 111 càrregues.
- 15 + 96 càrregues de sorra = 111 càrregues.

Pel que sembla, doncs, la barreja de sorra i argila es feia a parts iguals.

És de destacar el cost que representaven les rajoles d'obra basta, gairebé una quarta part del cost total. Si bé és cert que el peu per unitat era molt baix, se'n consumien moltes. No ens ha de sorprendre que alguns propietaris de rajolereries haguessin aconseguit fer fortuna.

El document notarial servia per demostrar, a qui feia el contracte emfitèutic que, efectivament, l'emfiteuta havia complert amb l'obligació de fer les millores pactades.

Un altre exemple del cost de construcció d'un forn és el de l'obrador de Bartomeu Gual, al carrer del Vidre. L'any 1631 el mestre de cases Joan Semblancat li va signar un rebut conforme

havia cobrat de Bartomeu Gual les despeses per la construcció d'un obrador al darrera de la casa on fou establert, al carrer del Vidre¹⁰⁶. El detall de la minuta és el següent:

Jornals per posar una jàssera: 6£.

Per fer un forn d'escaldar: 18£, 16§ i 6d.

Per fer un forn de blanc, teulada, tàpies, pilars i un tros de sostre: 30£.

Per 17 mil trossos de rajoles que havien entrat en dit forn de blanc, a raó de 19 rals el miler, vinguts nous de Sarrià: 25£, 10§.

Per 1000 rajoles que havien entrat en el forn de blanc, a raó de 4 lliures el miler, més la coberta del forn de blanc (500 rajoles): 24,5£.

Per 12 quarteres de calç, a raó de 2§, 6d: 1£, 10§.

Per 400 trossos per acabar la copa del forn de blanc: 12§.

Per 225 càrregues d'arena, a raó de 3 diners la càrrega: 3£, 8§, 9d.

Per 225 càrregues d'argila, a raó de 6d la càrrega: 5£, 12 §, 6d.

Per fer l'olla del forn, 5 càrregues d'arena, a raó de 3 diners la càrrega: 16 sous, 3 diners.

Per 45 càrregues d'argila, a raó de 6 diners la càrrega: 1 lliura, 2 sous, 6 diners.

Per 75 carretades de rebla del forn de blanc, a raó de 5 sous la carretada: 18 lliures, 15 sous.

Per un miler de teules, a raó de 10 lliures el miler: 10 lliures.

Per treure terra dels pòsits dels forns: 8 lliures.

Total: 136 lliures, 18 sous, 6 diners.

Mà d'obra: 56 lliures, 16 sous, 6 diners (41,5%).

Materials: 80 lliures, 2 sous (58,5%).

Per fer la coberta del forn del blanc calgueren 500 rajoles; en el cas que cada rajola fes 28 x 14 cm, i aplicant la fórmula de la superfície de mitja esfera, obtindríem un diàmetre de 3,53 metres.

Per la seva part, el mestre fuster Agustí Borrell va signar un rebut conforme Bartomeu Gual li havia pagat 14 lliures i 4 sous per:

- Una teulada de la casa sobre del forn de dit obrador, per fusta, mans i claus: 11 lliures, 4 sous (a preu fet).
- Una jàssera que serví per a una teulada de l'obrador «per a servir los caps de las bigues de dita taulada»: 3 lliures.

Una vegada fetes les inversions i pagats els censos s'iniciava el procés productiu amb el qual el nou mestre podria recuperar les despeses efectuades i aconseguir una font de finançament amb la qual poder satisfer les necessitats vitals. Però abans calia una nova despesa destinada a la compra de les matèries primeres necessàries: terra, plom, combustible, etc.

El cost de producció de la pisa és un aspecte que rarament s'ha tractat, ja que les dades documentals de què es disposa no són gaire abundants.

En el cost d'una peça de ceràmica hi repercutien diversos factors, però és difícil determinar el pes que tenia cada un d'ells per separat:

- a. El preu de les matèries primeres: argila, estany, plom, safre (pel blau), components per fer el daurat, i els òxids per obtenir els colors

106. AHPB, Francesc Tries, *Sextum manuale sive prothocollum*, 1630, desembre, 27 – 1631, desembre, 24.

- b.** El combustible (bàsicament, llenya, però també romaní o ginesta quan es volia fer daurat). El cost es multiplicava segons les fornades (una, dues o tres fornades, en el cas del daurat).
- c.** La mà d'obra fixa o ocasional: manobres, fadrins, manutenció dels aprenents i soldada final, etc.
- d.** L'equipament (eines de treball) i la reposició: compra o lloguer.
- e.** Les contribucions (taxes) de la confraria (per les fornades, pels drets d'examen, obra pia, pagaments de censals, etc.)
- f.** La conservació de l'obrador (per exemple, les reparacions del forn).
- g.** El cens per obtenir permís de construcció dels forns (despesa mínima).
- h.** Els censos que calia satisfer als senyors mitjans i al senyor directe.

Tot això sense comptar amb el que podia suposar una cocció deficient (pèrdua del gènere abans de ser comercialitzat) o d'una ruptura (fragilitat del gènere emmagatzemat). El *frantum* s'estima en un 30%.

És una llàstima que no disposem de totes les dades necessàries per fer càlculs en un període determinat.

A totes aquestes despeses calia afegir les necessitats vitals (menjar, vestir, calçat, medicaments...) i altres despeses ocasionals però importants (pagament del dot, enterrament, etc). La suma de tot s'havia de poder cobrir amb els beneficis obtinguts amb la venda de l'obra produïda. Aquesta diferència entre els costos totals de producció i els beneficis seria el que s'anomena "marge de beneficis".

Per altra part, cal tenir en compte que les coses no van ser sempre iguals. Al segle XV necessitaven moldre el vernís en el molí d'en Merlès, i calia pagar una quantitat per cada rova de vernís. Els escudellers, al segle XVII, van arrendar un molí pel moldre vernís, i calia pagar les despeses de l'arrendament. Al segle XVIII sembla que als obradors ja hi havia molins suficients per fer la moltura del vernís i dels colors.

Això vol dir que ni les despeses per exercir d'escudeller deurien ser les mateixes pel que fa a l'import total, ni tampoc pel que fa a la mateixa naturalesa d'aquestes despeses: algunes van ser suprimides o evitades, però se'n van afegir d'altres, la més onerosa de les quals va ser la taxa per fornada que van haver de pagar els mestres que disposaven de forn, a partir del 1669 i, sobretot, a partir del 1680 i 1691 degut al fort endeutament de la confraria. Després de 1716 calgué pagar el cadastre personal i el dels béns immobles.

Disposem d'una mica d'informació sobre els costos de la mà d'obra relatiu a les persones que treballaven en un obrador d'escudeller. Molta informació d'aquest tipus es troba en el manual de Nicolau Reyner.

L'any 1514, un picador cobrava un jornal de 3 sous per passar i picar. Sembla que ho feia mensualment. En alguna ocasió consta que en va cobrar 4. El 1518 va cobrar 2 sous.

Per pintar les peces, Onofre Espelta cobrava, a inicis del segle XVI, 3 diners per cada una. Pintar una fornada sencera costava 115 sous. El 1519, per pintar 6 dotzenes de platerets, es va pagar 1 sou.

A un mosso, per enforar, se li van pagar 6 sous. Per enforar un forn del daurat: 4 sous. Al mosso "quan hagi tancat el forn": 4 sous. Per buidar el forn d'avall: 2 lliures 8 sous (48 sous).

Al mosso, per la terra: 1 sou.

Envernissar (quatre dies), enforar i coure 6 dies: 10 sous (120 diners = 20 diners diaris).

Per coure i perfilar: 8 sous.

Per moldre el vernís, 12 sous, 16 sous. Portar el vernís: 1 sou 8 d, 10 diners al mosso. Per portar el vernís al clot: 1 sou, 8 diners (20 diners).

El que sí podem assegurar és que algunes parts de la feina d'escudeller no calia que les fessin els mestres, sinó que les podien fer les aprenents (que era mà d'obra gratuïta), els fadrins i també els manobres que eren contractats per fer-les. El jornal d'un manobre era inferior al del fadrí, de manera que sovint es contractaven manobres en substitució dels joves o fadrins. Naturalment, això anava contra l'essència mateixa del sistema gremial, ja que introduïa elements de funcionament propis del sistema capitalista. No ens ha d'estranyar, doncs, que els fadrins es queixessin reiteradament de la competència deslleial dels manobres, que no havien de satisfer les càrregues de manteniment de la confraria.

També està documentat el treball d'aprenents majors d'edat, que podien fer les mateixes feines que qualsevol altre manobre o fadrí, però que resultava molt més barat. En qualsevol cas, els grans beneficiats eren els mestres de la confraria, i no pas tots: especialment els que tenien botiga oberta.

L'any 1670, degut a la mort de l'escudeller Joan Corballó va caldre acabar de pagar les despeses derivades de dues fornades d'obra escudellera, així com desenforar. Entre les despeses, es detallen les següents.

- Al moliner del vernís (un tal Jeroni), per dues fornades se li van pagar 9 lliures i 12 sous, és a dir, 96 sous per fornada. Això equivalia al cost de 8 jornals d'un fadrí de la construcció. Per tant, dona una idea del temps que es necessitava per moldre el vernís per fer una fornada sencera d'obra escudellera: 8 jornals.
- Per la feina d'un fadrí consistent en pintar i treballar a la roda: 4,5 lliures; això equival a 7,5 jornals d'un fadrí de la construcció.
- Per pintar l'obra grossa: 4 lliures i 6 sous, que equival més o menys a uns 7 jornals de fadrí de la construcció.
- Per enforar: 5 lliures i 2 sous, que seria l'equivalent a 8,5 jornals d'un fadrí de la construcció.
- Per pintar i treballar a la roda: 4 lliures i 14 sous, que equivaldrien a uns 7 jornals de feina.
- Per fer obra: 11 lliures i 8 sous que, al preu d'un jornal de fadrí de la construcció, equivalia a 19 jornals de feina.
- Per desenforar: 3 homes, 18 sous, que equivaldria, aproximadament, al jornal d'un manobra de la construcció (que era de 6 sous diaris).

En total, nou persones varen treballar a l'obrador del difunt Corballó. El cost va ser de 40 lliures, 5 sous (2 fornades). Segons les dades del document, es podria desglossar el cost de la següent manera:

- Fer l'obra: 11 lliures, 8 sous (28,32 %). Aproximadament, el: 28%

- Moldre el vernís: 4 lliures, 16 sous (23,85%).
- Envernissar: 4 lliures, 6 sous (10,68%).
- Pintar: 8 lliures, 19 sous (22,23%).

Aproximadament, el 57%

- Enfornar: 2 lliures 1 sou (12,67%).
- Desenfornar: 9 sous (2,23%).

Aproximadament, el 15%

Mentre que per fer la feina d'enfornar va caldre un mestre escudeller (Narcís Gausens) que deuria treballar a jornal i que va necessitar vuit dies i mig per dur a terme aquesta complicada operació, per desenfornar es van contractar tres homes, a preu de manobre. Si tenim en compte que, entre tots tres, van cobrar 18 sous, hem de concloure que només van necessitar un dia per completar la feina (recordem que eren dues fornades).

El ritme d'enfornar era més lent, ja que calia anar distribuïnt les peces a l'interior del forn. Per desenfornar, les peces ja eren cuites i oferien més resistència al xoc mecànic; a més, estaven protegides dins de les caixes d'enfornar. Amb l'ajut de tres manobres deuria ser molt ràpid buidar l'interior del forn. En només un dia podia estar desenfornat.

Disposem dels salaris, detallats, cobrats per Diversos escudellers per acabar una fornada d'obra escudellera, de l'any 1745¹⁰⁷.

Jeroni Gallart i Miquel Rocamador, mestres escudellers, van reconèixer que l'esparter Miquel Àngel Roquer els hi havia donat 4 lliures, 6 sous i 3 diners, de les quals, 3 lliures foren per a l'esmentat Gallart per enfornar una fornada d'obra d'escudeller que Antònia Duran, muller de Josep Duran, escudeller absent del Principat de Catalunya, havia de coure a l'obrador de l'escudeller Francesc Borrell. La resta (una lliura i 3 diners) fou per a Miquel Rocamador, per una mica de vernís que va comprar, ja que en que faltava per poder acabar la cuita.

Joan Coll, mestre escudeller, Jaume Cantó, jove escudeller, i Francesc Font, jove escudeller, van reconèixer haver rebut 8 lliures, 19 sous pels jornals esmerçats per pintar la fornada d'obra d'escudeller abans esmentada, el dia 14 de desembre de 1745 i es va coure el dia 19 de desembre del mateix any.

Miquel Juncà, jove escudeller, i Francesc Garriga, bracer, van reconèixer haver rebut 9 lliures, 12 sous i 9 diners per la feina de moldre i remoldre el vernís i el blau per pintar i envernissar la fornada d'obra d'escudeller abans esmentada.

En total, es van pagar 22 lliures i 18 sous (458 sous) per les esmentades feines:

- 60 sous per enfornar (13,10 %).
- 179 sous (3 persones) per pintar: gairebé, 603 sous a cadascun (39,08%)
- 192 sous, 9 diners per moldre i remoldre vernís (2 persones): 4 lliures, 16 sous, 5 diners a cadascun (41,92%).

En aquest cas, les peces ja estaven tornejadades i cuites. Només calia fer la segona cuita, la de fi. Per això, el percentatge de les despeses varia d'un exemple a l'altre.

Si comparem dades:

- El 1670, per moldre vernís per una fornada d'obra escudellera: 96 sous (un moliner).
- El 1745, per moldre i remoldre vernís i blau per a una

fornada: 192 sous (un fadrí i un bracer).

No podem oblidar que una part important de les despeses d'elaboració d'obra escudellera se l'endua la compra del combustible.

Disposem d'una dada molt interessant, com és la del consum de llenya. Per coure dues fornades d'obra escudellera es van necessitar 25 càrregues de llenya, al preu de 9 sous la càrrega. Va ser adquirida directament a un pagès¹⁰⁸. Això suma 225 sous (11 lliures i 5 sous).

Una de les maneres de reduir les despeses era adquirint alguns dels components necessaris a un preu sensiblement inferior al que es pagava en el mercat. On i quan es podien obtenir aquests productes o eines a un preu inferior? Doncs quan es feien els encants públics a la mort d'un mestre escudeller.

En un encant públic del 1593, uns escudellers varen comprar grans partides de ceràmica en diverses fases d'elaboració. Lògicament, el preu que en varen pagar els hi havia de permetre obtenir-ne alguns beneficis; per tant, els preus reals serien una mica més elevats dels que figuren a l'encant:

- Obra crua (cuita una vegada però no envernissada): 1,5s/g.
- Obra blanca (cuita dues vegades, blanques): 3s/g.
- Obra daurada (cuita tres vegades, a punt de vendre): 9s/g.

El 1583, l'obra blanca donada a coure als forns de daurar de Francesc Casasús es va estimar el 8s/g. És dir, que en cada fase productiva, el preu de la ceràmica s'incrementava aproximadament en un 300%.

El 1514 un escudeller que treballava per un altre li venia l'obra de pagès sense envernissar a 2 sous cada 2,5 grosses. L'any 1563, una grossa de pagès cru es venia per 2 sous, però si ja estava envernissat, el preu s'incrementava en un 100%: 4 sous. El mateix, el 1545, valia 4 sous (d'un escudeller a un altre).

És possible que els preus haguessin baixat entre 1563 i 1593? Hem de pensar que la compra de 1593 és molt gran, i incloïa tot tipus de peces, mentre que el 1563 només es compra una partida més petita d'escudelles de pagès.

Altres preus de la ceràmica venuda a l'engròs:

1593: les escudelles de galatí blanc, a 3s/g.

Les bacines blanques, a 3 sous la dotzena. L'any 1605, a l'encant dels béns del mestre escudeller Pau Saiol es van pagar els preus següents:

TAULA XV					
	Cru	Envernissat	Frantum	Pintat	Daurat
Escudelles galatí fi	2,4	6		13	129,5 s.
Escudelles rodones	1	4,8	6	8	11,5 s.
Escudelles de partera		15?			30 s.
Escudelles de festa					12? s.
Escudelles tall d'argent		7		12	19,5 s.
Preus en sous la grossa.					

1.5.5. ALTRES FORMES D'OBTENIR UN OBRADOR: LLOGUER, COMPRA I HERÈNCIA

No pas tots els mestres escudellers van poder disposar d'obrador. Fins i tot sembla que, arribats a una certa edat, preferien

107. AHPB, Josep Rondó, *Duodecimum manuale*, 1744, desembre, 26 – 1745, desembre, 19.

108. Correspon al document de l'any 1670..

vendre el gènere a la botiga, però no pas produir-lo, com queda demostrat quan l'any 1681 la confraria va imposar una taxa d'un diner per cada dotzena d'obra cuita, quedant-ne exempts els mestres que no coïen, que pagarien segons les seves possibilitats, cosa que va motivar les queixes dels mestres joves, que eren els que coïen. Controlava el gremi el nombre d'obradors?

A cap document s'explicita si el gremi, els prohoms o els mestres amb obrador tenien manera de fixar el nombre d'obradors de pisa a la ciutat. De fet, els importava més controlar els punts de venda, és a dir, les botigues, que no pas els obradors. Ja hem dit que era molt costós posar en funcionament un nou obrador, cosa que desincentivava molt, intentar fer-ho.

Per posar botiga, calia ser mestre, i per poder ser mestre calia ser examinat pels examinadors de la confraria.

Es podien negar els mestres a acceptar un nou mestre? No ho sembla pas. Els oficials que desitjaven ser mestres havien de sotmetre's a un examen, però al segle XVII sembla ser que ni això es feia. Amb el senyal de la creu, n'hi havia prou. Això va possibilitar que es fessin mestres alguns revenedors de pisa. Potser ho va afavorir el pagament dels drets d'examen, ja que amb aquestes quantitats la confraria podia fer front a certes despeses que calia pagar urgentment. Un mestre escudeller-revenedor no produïa i, a més, estaria controlat. Millor això que tenir revenedors de pisa aliens al gremi i a qui no es podien controlar; tan sols, demanar a la justícia que paguessin les multes establertes, si eren enxampats.

També deuria desanimar a un oficial a demanar la plaça de mestre les elevades taxes que calia pagar, no tan elevades si s'era fill de mestre o si es casava amb la filla d'un mestre. Aquí sí que els mestres podien exercir un veritable control.

Hi va haver mestres escudellers que tampoc disposaven de botiga, cosa que contradiu clarament el funcionament del món gremial, ja que havien de treballar a jornal per a altres mestres productors. La pregunta és com es va permetre que una vegada examinats, aquests nous mestres no disposessin ni tan sols de botiga pròpia. Segurament la creació de nous mestres va ser un mecanisme per a obtenir fàcilment alguns ingressos immediats: els drets d'examen. Una vegada dins del gremi, no seria tan fàcil, per al nou mestre, fer-se amb un obrador. Però això, no deuria ser un problema que afectés als mestres productors.

El control de la producció també es podia exercir d'altres maneres. Al segle XVIII gairebé desapareixen els contractes d'aprenentatge i s'aprecia una notable davallada pel que fa als contractes de lloguer d'obradors. Res a veure amb el que passava als segles XVI i XVII. Era més difícil accedir a una unitat productiva si no s'obtenia per herència. L'alternativa, llogar una botiga, tampoc no resultava barat. Tot plegat deuria incidir negativament entre el col·lectiu d'oficials i de mestres sense botiga, que, al final del segle XVII van crear una confraria per defensar els seus interessos. Els obradors es van anar configurant com a negocis familiars que passaven de generació en generació.

Al final, ja no hi havia aprenents sinó peons, i no hi havia oficials, sinó manobres que eren contractats quan feien falta per feines concretes, quan n'hi havia, i deixaven de treballar quan l'obrador quedava inactiu.

«Totam illam domum sive obrador cum uno portali in vico infrascripto aperienti, cum tribus furnis de couer obra de terra de escudeller sitam in presenti civitate in vico dicto de Viladalls, alias del Vidre, ab las heynes y arreus següents:

«Primo, duas rodas ab sos taulells
 «Item, duas dotsenas de posts de pi
 «Item, sis barras
 «Item, un molí de moldre blau
 «Item, un banch de maurar la pasta
 «Item, gibrell de envernisar
 «Item, dos costers eo posts grossas

«*Hoc itaque, etc. Sicut melius, etc. Cum pactis et conditionibus sequentibus* que durant lo dit arrendament pugue lo dit Fortuny servir-se per lo dit son offici y empriu de las ditas heynes y arreus sobredits y que a la fi de dit temps dega restituir aquellas (...) y de la manera que a las horas se trobaran en llur servey (...) y si alguna o alguna de ditas heynes y cosas sobredits y faltara, dega lo dit Fortuny pagar lo valor a dita Ginjaume conforme serà indicat per dos personas expertas de llur offici eligidoras una per quiscuna de las parts y no res menys que a la fi de dit arrendament haje de restituir y deixar lo dit obrador y forn no derruïts per culpa y causa sua y causa sua de dit Fortuny ni dels seus.

«Item, que al dit Fortuny no li sia lícit y permès rellogar lo dit obrador a persona alguna sens voluntat ni consentiment der la dita Marianna Ginjaume»

Tampoc deuria ser rar que una mare vídua d'un mestre escudeller llogués l'obrador i les eines del seu difunt marit al seu fill, també mestre escudeller, retenint-se la propietat de l'obrador fins a la seva mort. En disposem d'un exemple. L'any 1733 Maria Rosa Gual, vídua del difunt mestre Jeroni Gual va llogar al seu fill, per 5 anys, un obrador d'escudeller amb les seves eines, que tenia al carrer de na Sagra, al costat del sud d'un altre obrador seu contigu:

«Memorial dels arreus fahens per la fàbrica de escudeller que jo Maria Rosa Gual, viuda, entrego a Joseph Gual, escudeller, mon fill y són los següents:

«Primo, sinquanta tres posts de treballar, de fusta de pi, entre de llargas y curtas, usadas.
 «Item, vuyt librells de envernissà, de terra, grans y de xichs.
 «Item, duas munidoras de terra per trafegar lo vernís, usadas.
 «Item, un manadó de ferro y una pala de fusta, usat.
 «Item, un picó de picà vernís y altre de picà lo molí, de ferro, usats.
 «Item, dotse càrregas de trunellas per portar la lleña, entre de vellas y novas.
 «Item, un garbell de espart de garbellar la terra, usat.
 «Item, sinch rodas de fusta de pi de treballar, usadas.
 «Item, tres furquetas de ferro, usadas.
 «Item, un mas y massa, tres bancas y dos escambells de fusta de pi, usat.
 «Item, una taula per enfornar, de fusta de pi, usada.
 «Item, una taula llarga y tres permòdols de fusta de pi, usat.
 «Item, tres ferrussas per adobar la obra, de ferro, usadas.
 «Item, una fals de ferro ab mànech de fusta, usada.
 «Item, dos banchs de maurà la pasta, de fusta de pi, usats.
 «Item, dos pagesos de fusts de pi, usats».

El preu del lloguer va ser de 37 anual¹⁰⁹.

És interessant constatar l'evolució dels preus dels lloguers dels obradors, així com la durada dels contractes. És obvi que les quantitats demanades pel lloguer van evolucionar a més en el decurs dels segles.

La durada dels lloguers era variada: podia ser de mesos, però predominen els contractes de 3 o de 5 anys.

109. AHPB, Francesc Ferran, *Manuale instrumentorum*, 1732, desembre, 26 – 1733, desembre, 23, f.257 i ss.

1.6. EL PAPER DE LA DONA ESCUDELLERA

Molt sovint el paper de la dona en el món laboral resta molt ocult a la documentació escrita, però quan aquesta documentació s'examina amb atenció, es pot apreciar la seva contribució.

En el cas de la producció d'obra escudellera la nostra hipòtesi és que les dones no van jugar un paper destacat en el procés productiu, estrictament parlant. La imatge que tenim, a l'actualitat, de les dones com a element important en la part de la decoració de l'obra de pisa està contaminat pel paper que van jugar a partir de la revolució industrial operada durant el segle XIX. Les imatges dels obradors valencians plens de dones que estan envernissant i pintant la ceràmica ha fet creure, al nostre entendre falsament, que sempre varen representar aquest paper. En el cas dels obradors barcelonins d'època gremial, això no s'ajusta a la realitat.

La nostra hipòtesi és que la producció de pisa va ser, al menys des del segle XIV fins a l'inici del XIX, una "cosa d'homes" i que l'aportació de les dones es va circumscriure a l'apartat de la gestió dels obradors.

Les primeres proves que demostren el paper d'administradores de les dones es troben en el Llibre de les fornades, de Nicolau Reyner. La seva muller apareix diverses vegades en el manual del seu marit fent tota mena de gestions relacionades amb les finances del negoci, tals com pagaments o cobraments:

«Per a portar lo vernís del clot 12§, e li dona ma muler al traginer per a portar lo vernís, 1§ 8».

Però pel que fa, concretament, a la producció de ceràmica, res indica que intervingués en el processos de fer obra a la roda, envernissar o pintar.

Tan sols en una única ocasió hem localitzat, a la documentació escrita, l'esment a una "pintora dels escudellers". Diu que el 22 d'abril del 1568 es va procedir a l'enterrament d'una tal Àngela, "pintora dels escudellers"¹¹⁰. La referència és massa ambigua; no sabem si pintava "per als escudellers" o si era pintora i vivia al carrer dels Escudellers.

En canvi no és rar trobar esments a escudelleres, però sempre fora de la literatura generada per la confraria, com per exemple, a la documentació parroquial: el 14 de maig del 1598 es va dur la comunió a la vídua Boveres, escudellera¹¹¹; el 10 d'agost del 1577 es va dur la comunió a la Sra. Albona, escudellera, als carrer dels Escudellers¹¹²; el 9 de maig del 1628, un tal Lliga, sastre, es va querellar contra la vídua Serra, escudellera, pel qual cosa fou pignorada¹¹³. Són alguns dels molts exemples localitzats.

Sovint, el treball de la esposa d'un escudeller era imprescindible per a poder tirar endavant la unitat familiar:

Les escudelleres, que feien gestions administratives.

Les escudelleres que aportaven diners a la família amb el seu treball en el servei domèstic.

Les escudelleres que aportaven, en el seu dot, un obrador d'escudeller i, per tant, n'eren les propietàries, i els seus marits, els usufructuaris.

En alguns capítols matrimonials part del dot de l'esposa

el va aportar una persona aliena a la família, per exemple, un personatge pertanyent als estaments superiors de la societat, a qui havia servit a casa seva. La donació es feia «pels bons serveis prestats». Aquest fou el cas d'Antiga, que hem esmentat a l'apartat dedicat als capítols matrimonials: l'any 1610 el noble Pere de Clasquerí i la seva muller Victòria van donar a Antiga, futura esposa de l'escudeller Domènec Sadurní, 100 lliures:

«Pels serveis prestats per Antiga, doncella, que de molts anys esta al seu servei»

O també el cas de Maria Ferrer, esposa de l'escudeller Llorenç Passoles, a qui va conèixer quan ella era serventa al castell de Torrelles de Foix.

L'any 1561 la vídua Joanna Reguers va firmar un rebut conforme l'escudeller Baltasar Vinyoles li havia donat 12 lliures després d'haver estat tres anys «*in domo et servicio*» de l'esmentat Vinyoles¹¹⁴. La xifra és escandalosament baixa, ja que va rebre, per tres anys de feina, l'equivalent al que cobrava un mestre escudeller per un més i mig.

Així, doncs, gestora de l'obrador, treballant al servei domèstic, però mai treballant a l'obrador, si més no durant el període gremial.

Hem dit abans que en altres capítols matrimonials es pot veure com la dona podia transmetre l'obrador, de manera que el marit n'acabava essent l'usufructuari però la seva esposa, la propietària. Això es verifica en els capítols matrimonials celebrats entre l'escudeller Cristòfol Ametller i Maria Bonora, filla de l'escudeller Miquel Bonora. El sogre va capitular el lliurament d'una fornada d'obra de terra escudellera a Cristòfol Ametller, l'import de la qual havia de ser d'unes 80 lliures. El valor de la fornada el determinarien dos escudellers anomenats un per cada part. En cas de no posar-se d'acord tots dos es demanaria el vot particular d'un tercer escudeller, en aquest cas, de Pere Marres. El termini de lliurament de la fornada era d'un any, a comptar des del dia de la firma dels capítols matrimonials. Si aquest pacte, per les raons que fos, no s'arribés a complir, Miquel Bonora es comprometia a lliurar 75 lliures en lloc de la fornada. La resta de capitulacions són les normals en gairebé tots els capítols matrimonials.

L'any 1570, en els capítols matrimonials -en segones núpcies- d'Àngela Abelló amb l'escudeller Jeroni Planes ella va aportar com a dot unes cases amb obrador contigu al carrer dels Escudellers i una casa en un carrer que anava del carrer de la Tapineria a la plaça de l'Oli, a més d'una peça de terra de dues mujades a "Lo Prat", al lloc anomenat "Lo Pont Gros", i un obrador amb els seus forns i arreu, al carrer de na Sagra que afrontava, al sud, amb l'obrador de l'escudeller Pere Pons¹¹⁵.

Sovint, les esposes dels escudellers foren nomenades procuradores dels seus marits per tal de cobrar els deutes originats per la venda d'obra escudellera, com va ser el cas d'Eulàlia Miralles. Això vol dir que l'esposa havia de procurar fer les gestions necessàries per cobrar-los, i aquesta procura es feia davant de notari.

A la mort del marit, la vídua feia redactar l'inventari dels béns del difunt. Es subhastaven les peces fetes o a mig fer, les eines, les matèries primeres i els aparells, per la qual cosa l'obrador quedava desmantellat. Però si la vídua es casava amb un home del mateix ofici del marit difunt, podia seguir regen-

110. ACB, Òbits, vol. 1, fol. 74r.

111. APSJP, Òbits, vol. anys 1594 - 1598.

112. ADB, Sant Jaume. Funeràries, vol. 25.

113. AHCB, Arxiu del Veguer, XXI, caixa 1.

114. AHPB, Francesc Mulnell, *Decimum septimum manuale omnium contractuum*, 1557, agost, 26 - 1572, gener, 20.

115. AHCB, Notarial-II, caixa núm. 159).

tant l'obrador; no el podia "conduir" personalment.

L'any 1550 l'escudeller Pere Pons va llogar un obrador a Càndia Vidala amb la obligació que fos ella qui fes construir-hi un forn de cremar.

Al final del segle XVIII, tres vídues tenien i posseïen un obrador d'escudeller: la vídua Gual, na Janera i la vídua Babot.

Algunes vídues escudelleres van desenvolupar tasques importants relacionades amb la producció d'obra escudellera: la vídua de Miquel Rocamador va seguir encarregant-se del subministrament de la terra d'escudeller que necessitaven els mestres del gremi, a la mort del seu espòs, Miquel Rocamador, que havia arrendant l'esmentat subministrament. L'any 1522 Climenta Mercer, vídua, va nomenar un procurador a Alacant per poder cobrar el que diverses persones devien al seu difunt espòs per obra que havia venut allà. La vídua de Francesc Borrrell es va encarregar durant uns anys de comprar l'esmalít que necessitava el seu obrador d'escudeller, etc.

Poques vegades es té ocasió de poder analitzar el document de transmissió d'un obrador d'escudeller, ja que se'n conserven molt pocs. Redactat en llatí, el document de "*possessio more solito*" detalla el breu cerimonial efectuat com a senyal de presa de possessió dels béns immobles del difunt marit. Com a exemple, un document del 1690 que descriu com Verònica Babot, vídua del jove Paulí Babot, menor d'edat (per tant, menor de 26 anys) es va fer càrrec de l'obrador i de les cases que li havia llegat el seu espòs en els capítols matrimonials. Verònica, juntament amb el notari i dos testimonis més, es va presentar davant de les portes de l'obrador que el difunt Paulí Babot tenia al carrer de na Sagra, a Barcelona i:

«(...) *Constituta personaliter dicta Veronica Babot una cum mecum dicto et infrascripto notario et testibus infrascriptis, coram dicto operatorio, intus introhibet clausitque et aperuit januas portaliū ejusdem operatori in signum vere realis et actualis pocationis protesta que fuit quod non solum re sed etiam corpori et animo predictum operatorium possidere intendebat (...) presente me, dicto et infrascripto notario et presentibus etiam Josepho Basses, fabro lignario civis Barcinone et Josepho Enrich, juvenum esparñañerio Barcinone, diginte pro testibus ad premissa vocatis, rogatis et assumptis. Item etiam dictam pocationem continuando et ad alias non se discurrendo actis dicta Veronina Babot uti heres prefata et sine prejuditio dictis tenuta et pocationis accepit pocationem de totis illis domibus cum duobus portaliū aperientibus quas similiter dictus quondam vir sum dum vivebat, habebat et possidebat in presenti civitate Barcinone in vico dels Escudellers clausitque et aperuit januas portaliū dictarum domorum in signum vere realis et actualis pocationis protestas quod non solum re sed etiam corpore et animo predictas domos possidere intendebat... presente me, dicto et infrascripto notario, et presentibus etiam dictis Josepho Basses et Josepho Enrich pro testibus ad predicta vocatis et rogatis»¹¹⁶.*

És a dir, que va entrar a l'obrador, va tancar les portes i, seguidament, les va tornar obrir com a senyal públic i notori de la presa de possessió en "cos i ànima". Després, va fer el mateix amb les cases del carrer Escudellers.

Segons els privilegis de la confraria, si una vídua escudellera es casava en segones núpcies amb un home que no era confrare, no podia gaudir dels privilegis gremials, per exemple, el de vendre obra escudellera. Això és el que li va succeir a la

vídua de Pau Soler, escudeller, que deuria morir entre els anys 1650 i 1654. Els prohoms escudellers varen recórrer al veguer dels consellers de la ciutat perquè un tal Artigues, que era re-venedor, venia obra escudellera. Jaume Artigues s'havia casat amb la vídua de Pau Soler, i aquesta encara tenia una important partida d'obra escudellera a casa seva (el document parla de catorze grosses de plats i d'escudelles). El 30 d'octubre del 1655 els consellers, a instància de l'assessor i advocat Mir, varen declarar que els prohoms li haurien de comprar l'esmentada obra, a compte dels diners de la confraria, a un preu just estimat per experts anomenats per ambdues parts, així com també donar un marge de temps de quatre mesos per poder efectuar la venda, passats els quals ja no li estaria permès vendre l'obra escudellera del seu difunt espòs¹¹⁷.

Un curiós cas sobre la negativa d'un jove mestre escudeller a satisfer certes noves taxes exigides per la confraria, posa al descobert, indirectament, el paper que de vegades jugava la dona escudellera. Els fets succeïren l'any 1691. Antoni Móra volia ser mestre i, per tant, va demanar fer i "subir" l'examen, conforme fins aleshores ho havien fet sempre els mestres que havien contractat matrimoni amb filla de mestre davant l'Es-glésia. Era el seu cas, ja que estava casat amb Rosa Gausens, filla legítima i natural del difunt mestre Narcís Gausens; però, en canvi, no volia concórrer a les noves obligacions pactades en una concòrdia firmada entre la confraria dels escudellers i els seus creditors censalistes, sinó tan sols satisfer allò a què estaven obligats els mestres confreres amb anterioritat a l'esmentada concòrdia. Podia demostrar que molts dies abans de la firma ja era casat amb Rosa Gausens i ja havia demanat la plaça de mestre. Antoni Móra considerava que era illegal obligar-lo a complir els acords pactats, és a dir, pagar mig diner per cada dotzena de peces cuites. Li respongueren els prohoms que:

«Se respon que dit Mora vuy en dia, y dias ha, que no treballa en forsa de aquella, sinó que treballa y enten treballar per compta y obs y despeses de Isabel Gausens, viuda de mestre escudeller, sa sogra, a compta de la qual corra la botiga, casa y obrador y lo carrech de las demás dependencias de la botiga a la qual Isabel Gausens li es licit y permès, com ha muller de mestra, tenir botiga, obrador y fadrins treballant estos a son compta, tenint com te fills mascles, com la te Thedora Gual, viuda de Joseph Gual, mestre escudeller, y la tindrian altres viudas si ni agues (en lo officí) ab fills mascles, la qual facultat li competeix en forsa de les matexes ordinations. Per lo que las te protesta que en cas de penyoracions y altres gastos forsan fassen o intencio fer de valersa del remey del recos als Exms. Sennors Consellers y Exm. Consistori per la revocació de aquells, restitucio de penyoras tant perque ne seran suas sinó de dita Isabel Gausens, sa sogra y mestresa, per no tenir res propi, com per lo demás li sera licit y permès recórrer a dits Exms. Consellers per lo compliment de son dret, y axi mateix protesta de tots voluntaris danys y gastos, requerint a l'I·lustrissim Sr. nottari ne lliure copia de la referida requesta sens inserta de la present resposta dient ara les ores de nullitat de tot, si lo contrari era fet»¹¹⁸.

Per tant, Isabel Gausens era la propietària de l'obrador on treballava el jove mestre Móra, i podia regentar el negoci perquè tenia fills mascles que treballaven de l'esmentat ofici. Els càrrecs de l'obrador, de la casa i de la botiga anaven a expenses d'Isabel.

Les vídues escudelleres necessitaven, doncs, de certs requisits si volien fer obra escudellera a la mort del seu espòs. Una

116. AHPB, Antoni Navarro, *Manuale*, 1688, novembre, 25 - 1690, desembre, 22, fol. 168 i ss.

117. AHCB, Gremial Municipal, caixa E.

118. AHPB, Francesc Topi i Comes, *Manual*, 1691, gener, 2 - 1691, desembre, 20.

solució era que el seu fill assolís el mestratge. L'any 1727 els prohoms van veure si podien compellir al fill de l'escudeller Miquel Rocamador perquè es passés a mestre de la confraria, ajustant-se a les ordinacions, en cas que la vídua volgués continuar en fer fabricar obra del ofici de escudeller¹¹⁹:

«Per quant la vídua de Miquel Rocamador ha acabat lo any del plor y, per conseqüent, lo temps en què les vídues de mestres de la present confraria no poden fer fabricar obra del ofici de scudeller per son compte ans bé tenint fill de mestre dehuen pasar-lo a mestre y confrare de dita confraria en cas vullen continuar en fer fabricar obra del ofici de scudeller».

Exactament el mateix li va passar a Gertrudis Borrell quan va morir el seu espòs: durant un any va regentar la botiga. Va cuidar de la botiga, de la casa i de la família:

«Corriendo por su útil quenta y cargo todo lo que se comprava y vendía, cuidando dicha Gertrudis de comprar y pagar, como lo dirán los testigos»¹²⁰.

L'escudeller Jeroni Gallart ho explica amb les paraules següents:

«Que es estilo en el gremio de Escudilleros que durante el primer año después de la muerte de qualquier maestro del citado officio no conocer a ningún hijo por dueño de la tienda del defuncto sinó a la viuda de aquél, hasta tanto que el hijo es creado maestro y cofadre [*sic*] de dicho gremio».

Entre els exemples d'escudelleres administradores d'un obrador voldríem destacar els casos de Constança, esposa de Nicolau Reyner; de Jerònima, vídua de l'escudeller Cosme Mestre, qui des de la defunció del seu espòs, el 1545, i fins a la seva mort va regentar l'obrador que tenia al carrer dels Tres Llits, o el de la vídua Teodora Gual, que va subministrar durant anys l'obra escudellera que necessitava l'hospital de la Santa Creu.

Les disposicions gremials permetien a les vídues fer-se càrrec de l'obrador del seu espòs difunt durant l'anomenat "any de plor". Passat aquest any, havia de buscar algun mestre escudeller que se'n fes càrrec. Això va plantejar situacions incòmodes, com la que li va succeir a la vídua de Francesc Reig. L'any 1682 Margarida Reig va tenir un litigi amb la confraria dels escudellers. La vídua Reig va demanar que la confraria fos condemnada a donar-li mercaderia de la que tenia el comú de la confraria, pagant el preu convingut atès que a ella era vídua de mestre escudeller i la confraria no li podia negar aquest dret. Necessitava l'obra escudellera per a poder sustentar-se ella i els seus fills, que eren fills de mestre escudeller difunt. A canvi, pagaria els talls o imposicions a què estava obligada, com la resta de mestres. Els prohoms, però, van respondre que ho farien si la vídua Reig es fes càrrec dels deutes del seu difunt espòs del temps quan fou clavarí de la confraria, oferint-li poder pagar aquest deute en terminis "molt acomodats". Margarida Reig els va respondre que no tenia béns amb els quals pagar el deute del seu marit, excepte els diners del dot, i reclamava la venda d'obra d'escudeller a la confraria precisament pel fet de tenir fills als quals havia de poder alimentar.

Els consellers de la ciutat, amb el vot i parer de l'advocat ordinari, varen sentenciar que la confraria havia de vendre obra escudellera a l'esmentada Margarida Reig, però que també podia reclamar judicialment a la vídua el pagament del deute del

seu difunt espòs amb la confraria¹²¹.

L'any 1688 Teodora Gual, vídua del difunt mestre Josep Gual, va demanar als consellers de la ciutat que se li permetés continuar tenint oberta la botiga on venia l'obra escudellera que feia fer al seu obrador. Denuncià que estava essent molestada pels prohoms dels escudellers.

Les autoritats municipals van autoritzar que la vídua Gual pogués seguir regentant el seu obrador i vendre obra¹²².

Aquests casos exemplifiquen alguns dels problemes amb els quals es podien trobar les vídues de mestres escudellers. Com es pot veure, les autoritats municipals cercaven de trobar unes sentències equilibrades, que no perjudicessin greument als afectats —en aquest casos, a les vídues— però que tampoc anessin en contra dels privilegis de la confraria. Com que aquests problemes no eren privatis de la confraria dels escudellers, hem de suposar que els advocats de la Casa de la Ciutat disposaven d'una certa jurisprudència formada gràcies a la resolució de casos semblants. Les vídues, doncs, podien regentar durant un any l'obrador del seu espòs difunt, però no més. Havien de posar-hi un mestre escudeller al davant. Ja n'hem vist alguns exemples. Segons el cadastre del 1716, l'escudeller Jacint Solanes vivia en una part de la casa de la vídua Isabel Gual, en un quarto i sala, per la qual part de casa li pagava 16 lliures. Era mestre a jornal. Possiblement treballava a l'obrador de la Gual.

Àngela Falcona va haver de llogar part de la seva casa, per 11 lliures anuals, per poder sobreviure. El llogater va ser el gerent Miquel Busquets. No són rars de trobar els exemples de vídues escudelleres que llogaven obradors a un mestre escudeller (Caterina Him, Jerònima Mestre, Teresa Darbó, etc).

La resta d'informació notarial referent a les vídues escudelleres no tracta de les seves relacions amb el gremi al qual pertanyien els seus esposos difunts, sinó amb problemes quotidians en tant que mares de criatures.

L'any 1700 Cecília Casals, vídua, i Francesc Pomareda, capità reformat, hipotecaren una casa amb la finalitat d'obtenir 30 lliures amb les quals poder alimentar, cada any, a Josep Casals, fill i nét, respectivament, mentre aquest no trobés un benifet eclesiàstic amb el qual poder viure¹²³. Interessant informació, per dos motius: perquè informa de la quantitat de diners necessària per poder mantenir un nen —del seu estament social— a la Barcelona del segle XVIII durant un any (sobre unes 30 lliures) i perquè es pot veure com el futur del nen estava ja decidit: obtenir un benifet eclesiàstic amb el qual poder-se sustentar, amb independència de la seva vocació sacerdotal.

1.7. LES PRIMERES NISSAGUES, DOCUMENTADES, DE MESTRES ESCUDELLERS BARCELONINS

Hem documentat més de mil dos-cents escudellers barcelonins i podem assegurar que només una quarantena de famílies varen arribar a constituir veritables nissagues escudelleres, enteses com a tals les formades, com a mínim, per fins a tres generacions dedicades al mateix ofici.

Formar una nissaga de tres o més generacions no convertia,

119. AHPB, Jeroni Casetas, *Trigessimus octavum manuale instrumentorum et contractuum*, 1726, desembre, 28 – 1727, desembre, 18.

120. ACA, Reial Audiència, Tribunal de comercio, C - 11.485.

121. AHCB, Gremial. Escudellers.

122. AHCB, Gremial. Escudellers.

123. AHPB, Joan Solsona, *Manuale quartum instrumentorum*, 1699, desembre, 28 – 1700, desembre, 8.

necessàriament, als seus membres en destacats escudellers, ni en el sentit artístic ni en el de prestigi social. De la nissaga dels Passoles (Rafael, Miquel, Llorenç i Pau) només en va destacar Llorenç. Dels altres membres ho desconeixem gairebé tot. També podia donar-se el cas invers: mestres escudellers els pares dels quals ni foren escudellers ni tampoc ho foren els seus descendents, casos de Guillem Bajó i d'Amador Olivella, i es coneixen llurs produccions gràcies a les marques documentades en els reversos d'una sèrie de plates daurades barcelonines de la primera meitat del segle XVII.

Quedi clar, doncs, que al referir-nos a les "grans" nissagues escudelleres ho fem en el sentit quantitatiu del terme.

La documentació parroquial anterior al segle XVIII no és tan generosa en dades com la posterior, i això dificulta poder determinar les relacions paterno-filials de molts dels escudellers. Això no obstant, hem observat que sovint l'ofici d'escudeller va passar de pares a fills (de vegades, a dos o tres germans alhora), però després, rarament prosseguia amb els nés. Potser que en cas disposar de tota la informació necessària es poguessin establir encara més lligams familiars entre els escudellers documentats, de manera que el llistat de nissagues es veuria incrementat, si bé no creiem que ho fes de manera gaire significativa.

Per acabar-ho de complicar, alguns dels cognoms dels escudellers són molt comuns (ex.: Puig, Font), de manera que no podem assegurar que, sense les dades necessàries, els unís algun tipus de parentiu.

Dels més de mil dos-cents escudellers documentats, aproximadament només una tercera part varen assolir la categoria de mestre, és a dir, de 300 a 400. Això vol dir que les nissagues de tres o més generacions representaren el 10%, aproximadament. Hi ha alguns casos excepcionals on l'ofici es va transmetre a 4 o 5 generacions seguides, posant en evidència una endogàmia en el si del gremi sobretot a partir de la segona meitat del segle XVII endavant.

Les principals nissagues d'escudellers barcelonines foren les següents, ordenades alfabèticament: Agustí, Ausic, Babot, Cantó, Carreres, Casals, Casasús, Cases, Castanyera, Coll, Colom, Costa, Estaper, Ferran, Ferrer, Ferriol, Font, Fuster, Gallart, Gual, Lacruz, Lapuja, Macià, Mestre, Miquel, Miralles, Oliver, Passoles, Porta, Reig, Roca, Rocamador, Rodó, Rossell, Sadurní, Sala, Serra, Soler, Torrents, Vidal i Vinyes.

Disposem de molt poca informació escrita anterior al segle XV que tingui relació tant amb la producció com als productors d'obra de terra, de manera que per ara no podem determinar l'origen geogràfic dels primers menestrals que es varen dedicar a l'elaboració d'obra blanca, a Barcelona. Les formes ceràmiques publicades per Beltrán de Heredia, que es recullen en el volum II del nostre treball, varen constituir una novetat en el seu temps, ja que es tractava de formes desconegudes en la producció ceràmica barcelonina anterior al segle XIII. N'hi ha que recorden models lígurs i d'altres, islàmics. Per això, Beltrán de Heredia apunta la possibilitat que els primers escudellers barcelonins poguessin tenir un origen foraster (andalusí, magrebí o oriental) [BELTRÁN DE HEREDIA, 2007: 138-158, especialment, pàg. 155].

Com es pot comprovar a l'organigrama que hem elaborat, les primeres nissagues barcelonines de productors d'obra blanca es remunten, com a mínim, al segle XV. Hi detectem un grup d'escudellers i gerrers vinculats, de manera familiar o professional, amb Pere Ximeno. A aquest reduït cercle de productors d'obra de terra el podríem anomenar el "cercle valencià", ja que la majoria tenien origen en algunes localitats valencianes:

Paterna, Manises i, potser, Mislata. Les dades documentals indiquen que deuriem fer acte de presència a Barcelona cap a mitjans del segle XV (anys 40-50).

Pere Ximeno, juntament amb Gaspar Moner, Benet Saborit, Jaume Navarret i Francesc Cardona varen formar el nucli original dels escudellers barcelonins. L'any 1479 tots cinc varen pactar conjuntament amb el propietari dels molins d'en Merlès amb la finalitat de poder moldre el vernís que necessitaven per al seu ofici de "blanquers d'obra de terra"¹²⁴. Per tant, sembla clar que eren productors d'obra blanca, entesa com a tal, l'obra envernissada de blanc, la que ara anomenem obra de pisa o pisa.

Aquesta companyia pactà al marge de la confraria.

El 1482 va morir Pere Ximeno, i la seva vídua, Eufrasina Pontet, es va casar, en segones núpcies, amb el mercader Francesc Reyner.

Francesc Reyner va reunir al seu entorn un grupet de productors d'obra de terra, bàsicament escudellers i alguns gerrers i ollers. Entre els escudellers consten Joan Cerdà, Gaspar Moner, Jeroni Albanell, Francesc Soler, Andreu Serra, Simó Fajol i Joan Trullàs. Al temps que importava obra de terra valenciana en produïa de blanca, de blava i de daurada a Barcelona, a l'obrador de la seva esposa i a l'obrador d'altres mestres escudellers.

Un escudeller clau deuria ser Gaspar Moner, ja que és l'únic del cercle de Pere Ximeno que va treballar, i d'una manera molt destacada, amb Francesc Reyner. Era productor d'obra blava, d'obra daurada i també de rajola pintada, inclosa la pintada amb motius heràldics.

D'aquest grupet inicial sembla que només es va acabar formant una única nissaga important d'escudellers: la dels Serra. Es tracta d'Antoni, Gabriel, Francesc, Pere i Salvador, nissaga escudellera que es va extingir l'any 1637 amb la mort d'aquest darrer mestre escudeller. Sembla que l'obrador dels Serra va ser especialment reputat com a productor de rajola pintada.

Un altre grup de productors d'obra de terra (ollers, gerrers, rajoles i escudellers) es va constituir a l'entorn de Nicolau Reyner, fill de Francesc. Es tracta dels escudellers Macià Trullàs, Gabriel Serra, Joan Codina, Onofre Segarra, Jaume Mercer, Onofre Espelta, Jaume Albó, Joan Paüll, Antoni Rovell, Joan Montoliu i Pere Mates. El llistat complet de noms i llurs respectius oficis que apareixen a les primeres pàgines del seu *Llibre de les Fornades* és el següent:

TAULA XV: COL-LABORADORS DE NICOLAU REYNER, SEGONS CONSTA AL SEU "LLIBRE DE LES FORNADES" (1514-1519)		
Escudellers	Gerrers	Ollers
Jaume Albó	Pere Arnau	Mateu Alies
Joan Codina	Jaume Mercer	Antoni Caps
Onofre Espelta	Joan Moret	Climent Cilli
Joan Guimerà Montoliu	Joan Ferran	Pere Dalmau
Joan Parmer	Pere Mates	Pere Damià

124. AHCB, Notarial. Contractes, IX-5. Molins.

Joan Paüll		Blai Fabregades
Pere Ros		Pau Llagostera
Antoni Rovell		Gabriel Sotalell
Onofre Segarra		
Gabriel Serra		
Macià Trullàs		

Es tracta de 24 col·laboradors, gairebé la meitat dels quals eren escudellers. De Joan Parmer i de Pere Ros en desconeixem moltes dades biogràfiques, de manera que no podem assegurar que fossin mestres escudellers; potser, fadrins o pintors. La gran majoria pertanyien al quarter d'Avall.

Nicolau Reyner els hi prestava diner al comptat. També els hi proporcionava càrregues de terra, vernís, llenya, garbons, plom i estany. També avançava els sous dels traguers, pintors i picadors. Els deutes que contreïen aquests productors d'obra de terra amb Nicolau Reyner el pagaven amb el lliurament de fornades d'escudeller, de gerrer o d'oller. Passaven comptes cada tres o quatre mesos per veure qui devia alguna cosa a qui.

La majoria dels col·laboradors de Nicolau Reyner es van integrar a la nova confraria de gerrers i escudellers instituïda l'any 1531. D'altres, majoritàriament els ollers i rajolers, van seguir vinculats a l'antiga confraria, instituïda l'any 1404. Aquests gerrers i escudellers col·laboradors de Nicolau Reyner representaven gairebé la meitat dels integrants de la nova confraria. L'altra meitat estava formada per gerrers o escudellers els pares dels quals no tenien res a veure amb la producció de ceràmica.

Si tenim en compte els noms esmentats en el fogatge de l'any 1516 i els que van formar la nova confraria el 1531, el nou grup de menestrals dedicats a la producció d'obra de terra deuria formar-se durant aquests 15 anys.

En el fogatge de 1516 s'esmenten 9 escudellers que, sumats als gerrers, feien un total de 18. No se sap el nombre d'obradors que hi havia, aleshores, a Barcelona, però suposem que en serien tants com a mestres, és a dir, sobre els 18; la meitat dels quals, d'escudeller. Per tant, entre 1516 i 1531 s'hauria produït la incorporació de la nova mà d'obra, que serien els que gestionaren els nous obradors.

El 1537 s'esmenten 27 membres a la confraria, entre escudellers (19) i gerrers (8). Aquesta xifra de 19 possibles obradors d'escudeller coincideix amb el nombre de mestres amb obrador que l'any 1669 es van imposar una taxa per fornada amb la finalitat de recaptar diners per poder pagar el deute de la confraria originat per la compra de grans quantitats de plom.

Just abans de la crisi demogràfica del segle XVII hem pogut documentar fins a 22 obradors d'escudeller i uns altres 5 més que es tenien en règim de lloguer. En aquells moments el nombre de mestres superava lleugerament els 50, però tan sols la meitat s disposava d'unitat productiva. Seria el màxim assolit.

A falta de més dades podríem calcular a l'entorn de 27 el obradors que hi deuria haver al quarter de framenors de Barcelona durant el segle XVI i fins a mitjan del XVII.

La crisi demogràfica de mitjan segle XVII, durant la qual van morir 35 dels 58 mestres escudellers, aproximadament un 60%, va provocar canvis de mans d'alguns obradors.

1.8. CONCLUSIONS AL CAPÍTOL 1

En aquest primer capítol hem començat per definir el significat de la paraula "pisa" i la seva relació amb l'ofici d'escudeller.

Hem mirat de concretar a quina activitat productiva es dedicaven els escudellers, i de com, quan i perquè aquest grup de menestrals es va anar diferenciant dels gerrers i ollers, fins acabar formant una nova confraria, l'any 1531-1532.

Hem quantificat el percentatge que el col·lectiu d'escudellers representava en el conjunt de la població barcelonina. En el seu moment àlgid no va suposar més de l'1,3%.

L'embranchida definitiva de l'ofici va succeir entre 1516 i 1540, quan es va passar de 9 a 31 mestres. La xifra de mestres que es deuria considerar òptima es va situar entre els 31-32, si bé a la dècada dels anys 40 del segle XVII deurien arribar als 50, si bé sembla que mai hi ha haver més de 27 obradors en actiu simultàniament.

La crisi de mitjan segle XVII va fer disminuir el nombre de mestres en un 60%. Es deixa de tenir notícies de 31 mestres escudellers.

Pel que fa a la xifra d'oficials, n'hi havia un o dos per cada mestre. Des dels inicis del segle XVII es van limitar a 2 el nombre d'aprenents per mestre.

D'on varen sortir tots aquests nous mestres i fadrins? És evident que no foren fruit d'una generació espontània. Del nucli original de 9 escudellers es va passar a la trentena gràcies a la incorporació d'alguns gerrers, a l'arribada de població forana i a la transmissió de l'ofici de pares a fills.

Durant el primer terç del segle XVI va tenir una descentralització de la producció d'obra daurada. Les importacions valencianes varen iniciar una gradual davallada, i el mercat necessitava una producció de pisa de baix cost. La solució va arribar gràcies a la producció anomenada "pinzell-pinta", que no requeria de grans coneixements de pintura. L'increment de la població barcelonina va esperonar la demanda i deuria fer la resta.

Hem documentat l'arribada d'escudellers procedents d'altres poblacions del Pla de Barcelona i de les comarques següents: el Baix Llobregat, l'Anoia, el Bages, el Berguedà, la Sagarra, el Vallès Occidental i el Maresme, però sobretot, del Baix Camp, on hi va haver un altre important nucli productor de pisa daurada: la ciutat de Reus.

També hem documentat l'arribada d'alguns escudellers o gerrers procedents de Sevilla o de poblacions castellanen i, més tard, de viles occitanes.

Els cadastres permeten obtenir una radiografia més detallada de la composició del gremi d'escudellers. Els anys 1725-1726, el gremi el formaven 46 membres, dels quals 9 eren mestres amb botiga (amb una mitjana d'edat de 49 anys), 9 eren mestres sense botiga (amb una mitjana d'edat de 44 anys), 7 eren fadrins (amb una mitjana d'edat de 32 anys), dos eren fills de mestres (mitjana d'edat de 23 anys) i la resta es tractava de mestres dels quals no se'n sabia res des de feia temps, havien marxat fora de Catalunya, estaven bojós o impeditos o bé eren militars.

Hem documentat una important davallada pel que fa al nombre de mestres escudellers durant la segona meitat del segle XVIII. Entre 1790 i 1793 només coïen obra 8 mestres. El 1795 només quedaven 10 mestres (entre productors i no productors) i 18 fadrins.

Fig.23: Grups originaris d'escudellers/gerrers barcelonins de la segona meitat del segle XV i l'inici del segle XVI, anteriors als esmentats a la primera reunió, documentada, de la nova confraria (1537).

Fig.24: Escudellers i gerrers de la nova confraria, sense vincles familiars o professionals amb els anteriors.

Hem demostrat que l'ofici d'escudeller rarament es transmetria més enllà de tres generacions, excepte durant els segles XVIII i XIX.

No sempre l'ofici d'escudeller va ser prou atractiu entre la societat barcelonina com per desitjar que els joves s'hi volguessin dedicar. El 25% dels matrimonis s'efectuaven entre fills/filles d'escudellers; en segon lloc, entre escudellers i pagesos, i en tercer lloc, entre escudellers i sastres. Al segle XVIII, però, rarament es produïen matrimonis entre fills i filles d'escudellers.

Els anys en què es constata una alta nupcialitat entre els escudellers varen ser entre 1550 a 1560 i entre 1630 a 1640. Això ha d'estar relacionat amb els períodes en què l'ofici d'escudeller seria atractiu des del punt de vista de la possible promoció social.

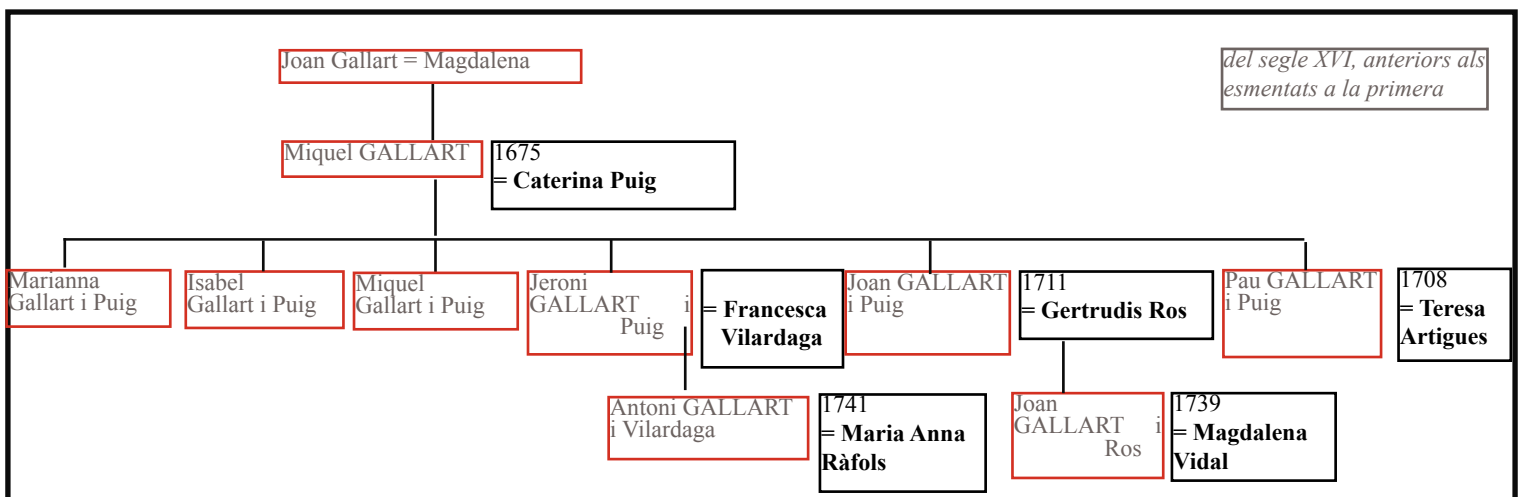
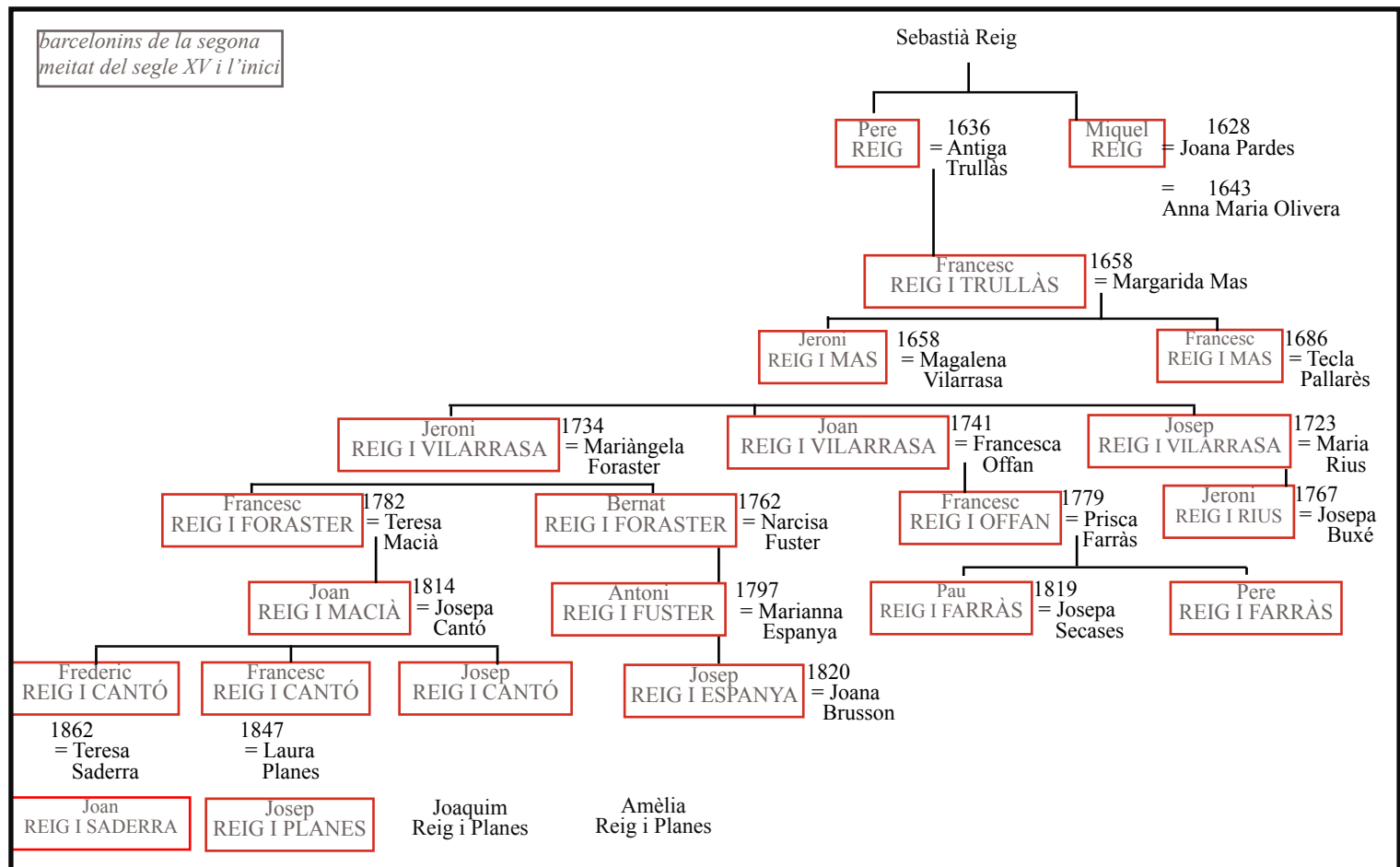
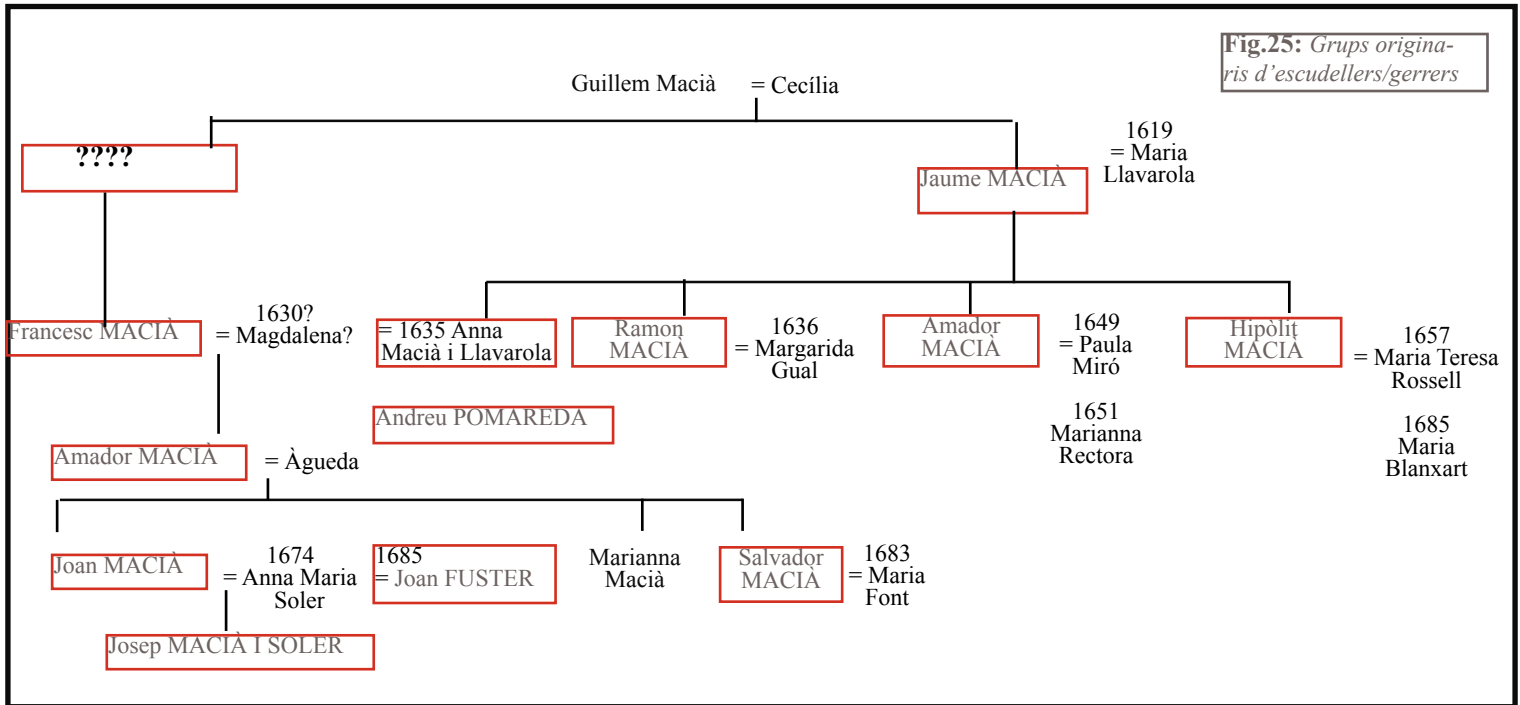
Hem calculat la mitjana en què es casaven els escudellers: 24,5 anys. La gran majoria ho va fer entre els 21 i 26 anys, essent l'edat preferida els 22 anys, més o menys coincidint amb el moment en què el fadrí accedia al mestratge. Esdevenir mestre i casar-se foren dos fets importants en la vida dels menestrals escudellers que sovint es produïren al mateix any.

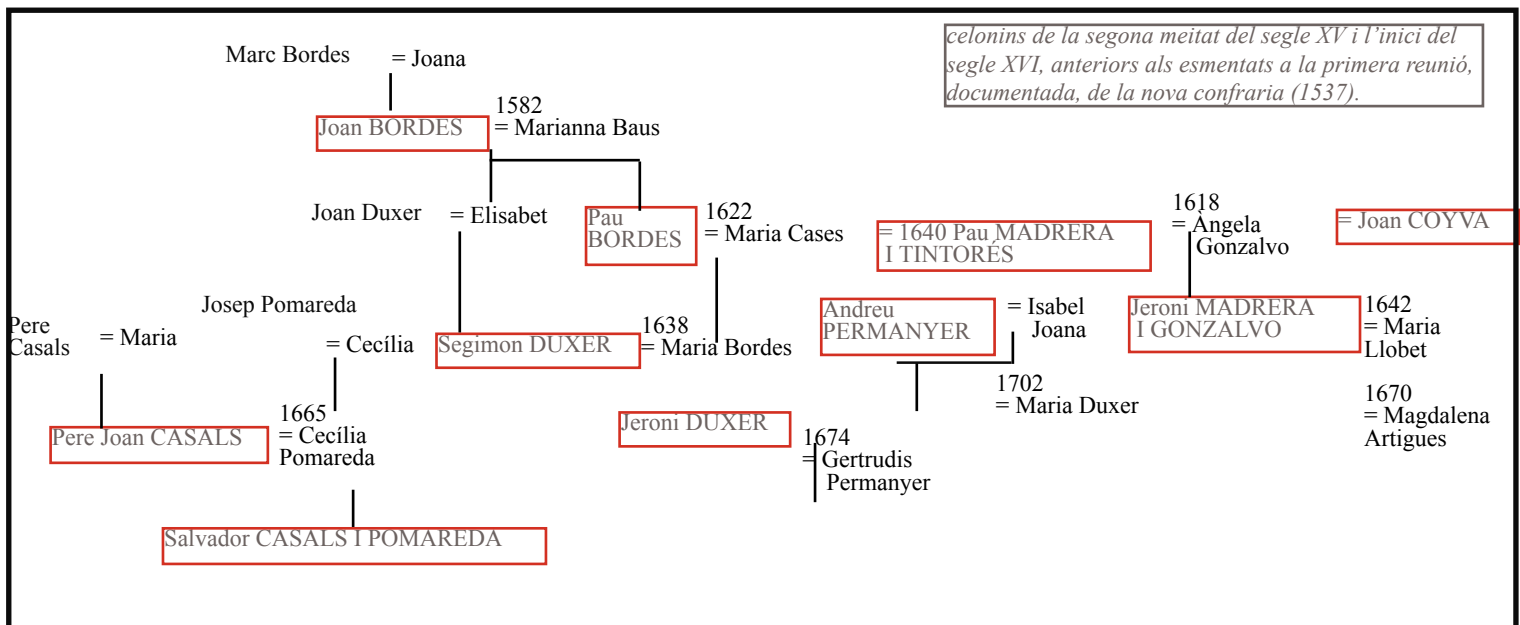
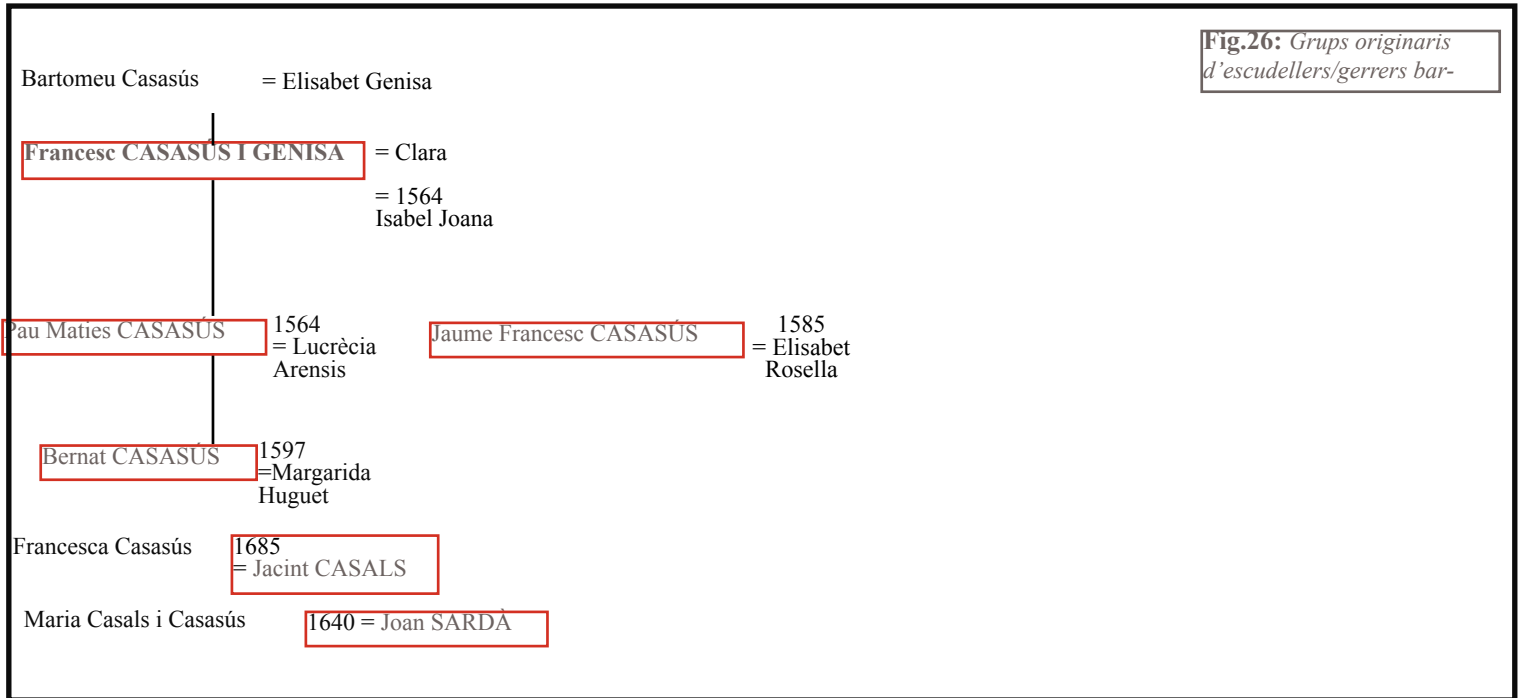
S'evitava contraure matrimoni durant els mesos de més calor, segurament perquè eren els més convenients per a treballar de l'ofici.

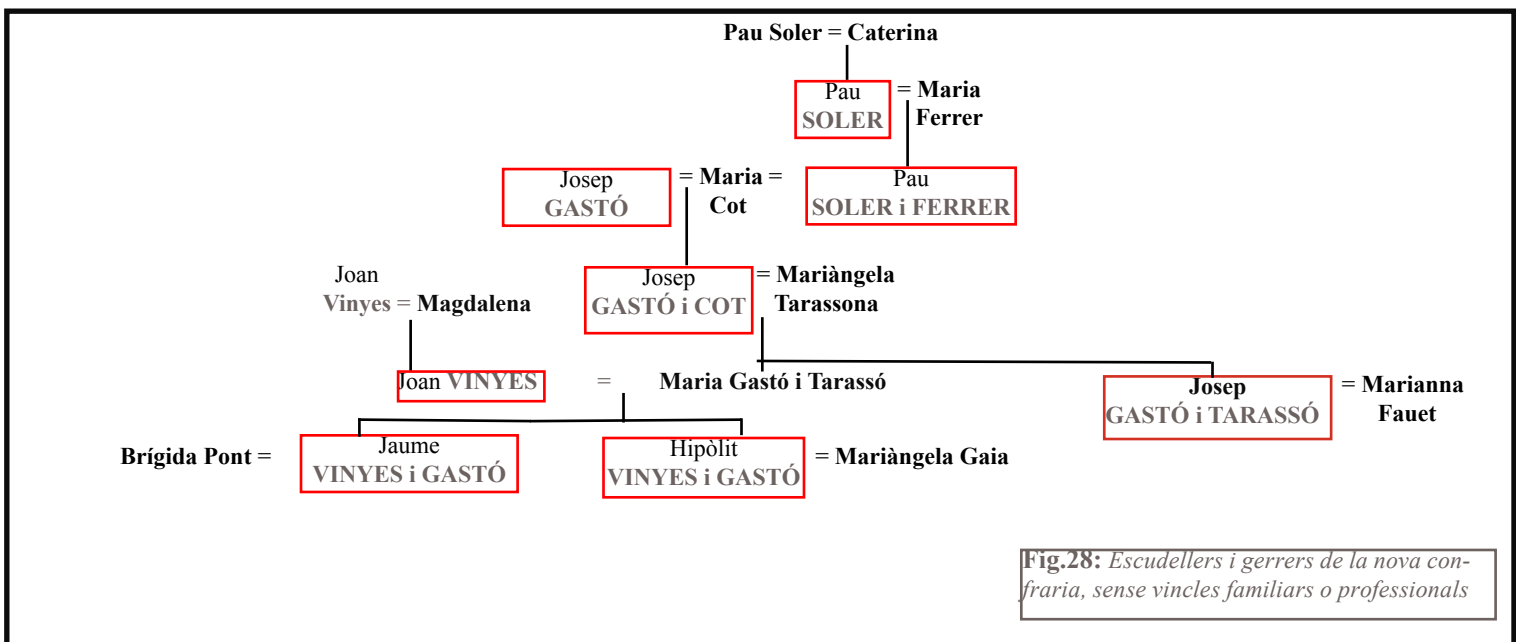
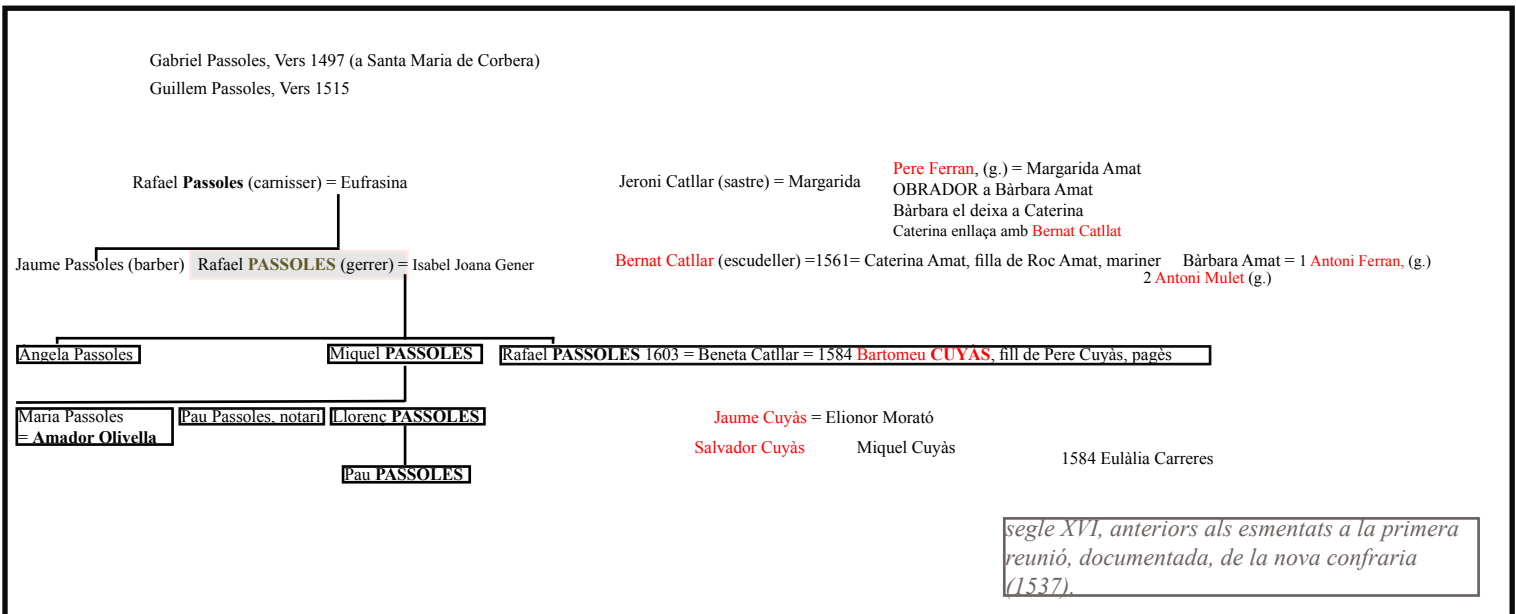
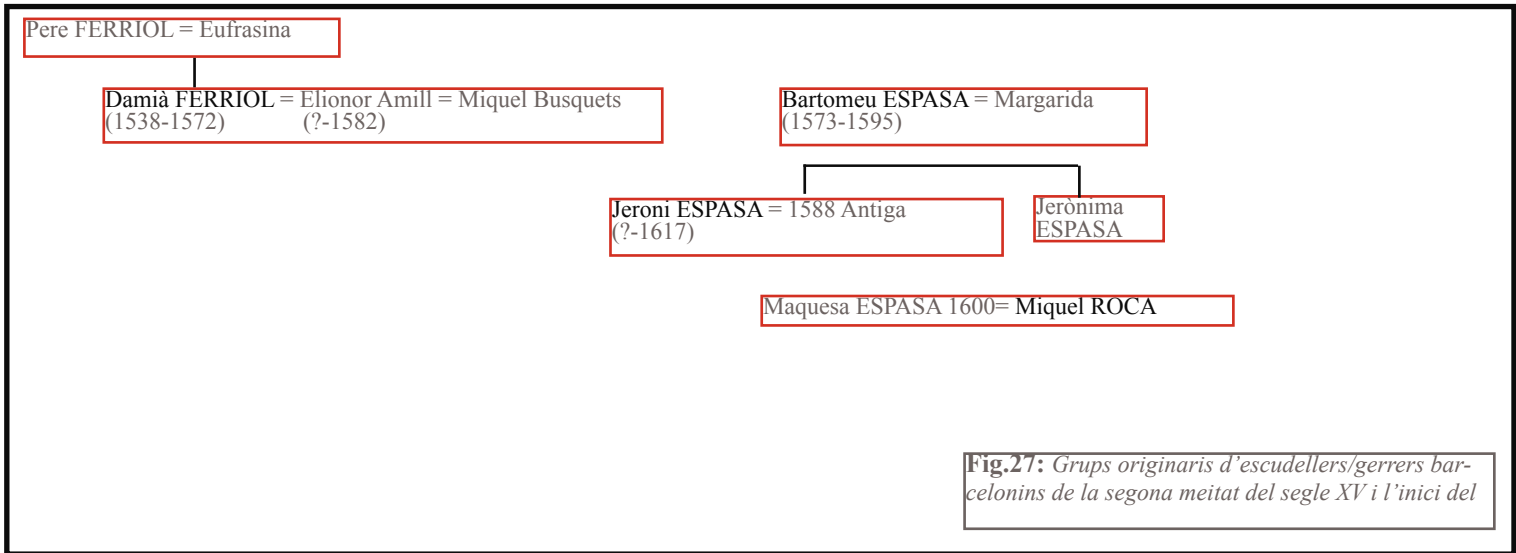
L'import més freqüent del dot va ser de 200 lliures, si bé al segle XVIII s'observa, per un costat, un increment dels imports més alts i, en paral·lel, una davallada dels mitjans. Ho interpretem com a una polarització del nivell de vida dels escudellers: millora els dels mestres propietaris i empitjora els de la resta (mestres sense botiga i fadrins). Aquest empitjorament de l'import dels dots ja s'aprecia entre els anys 1725 i 1750.

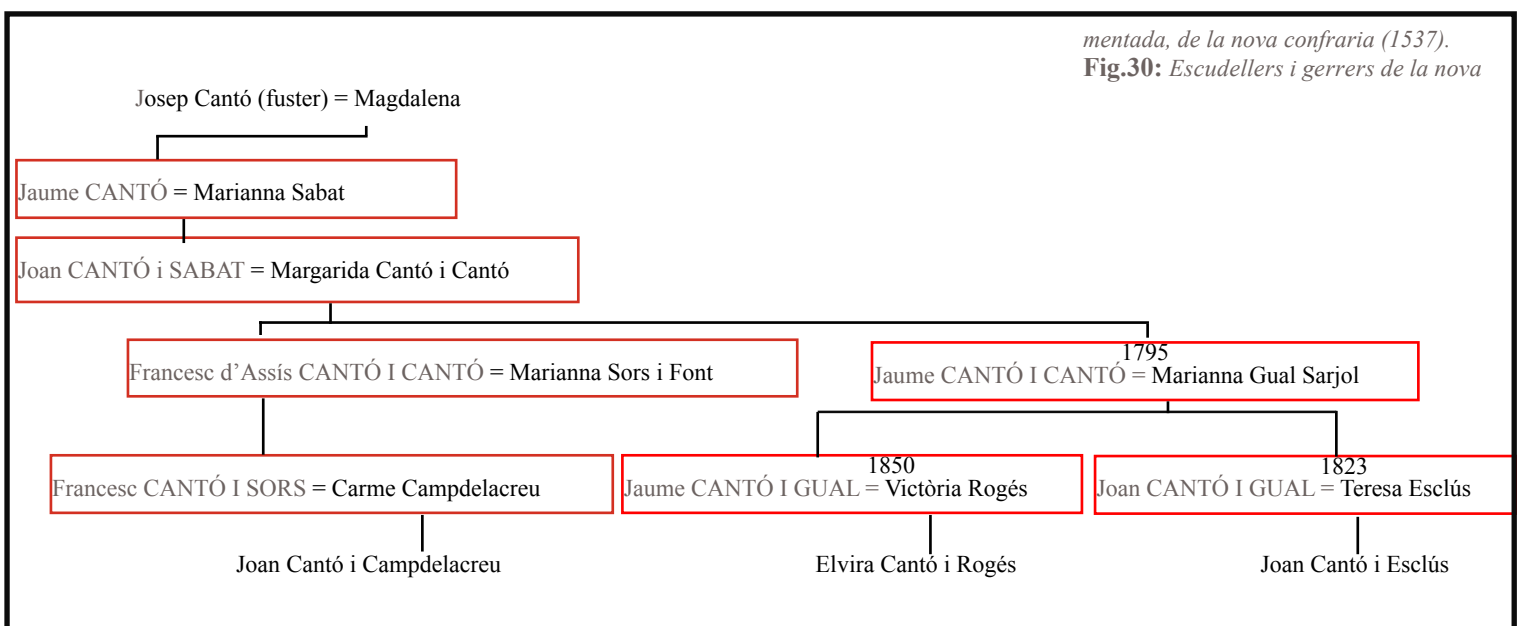
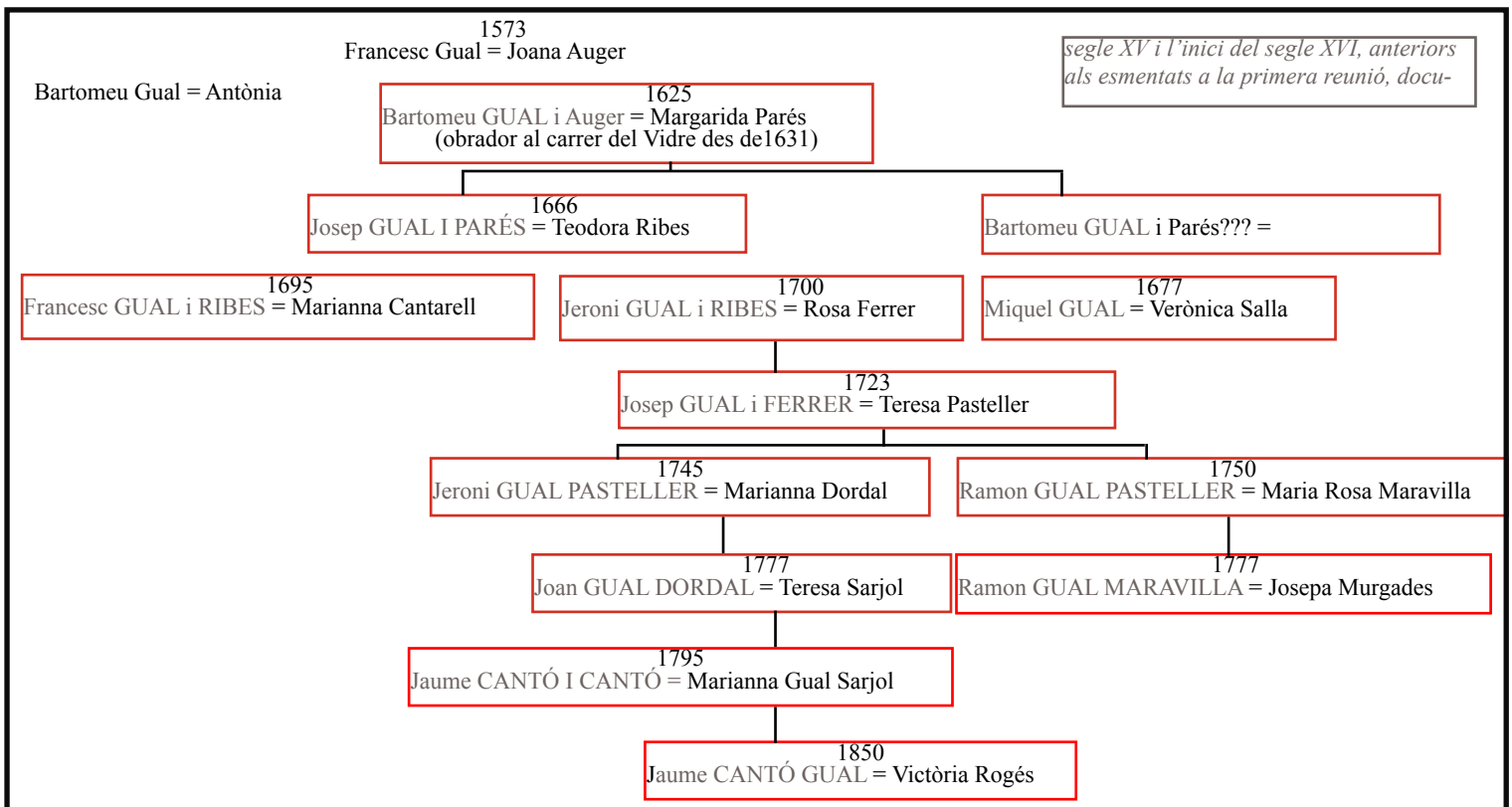
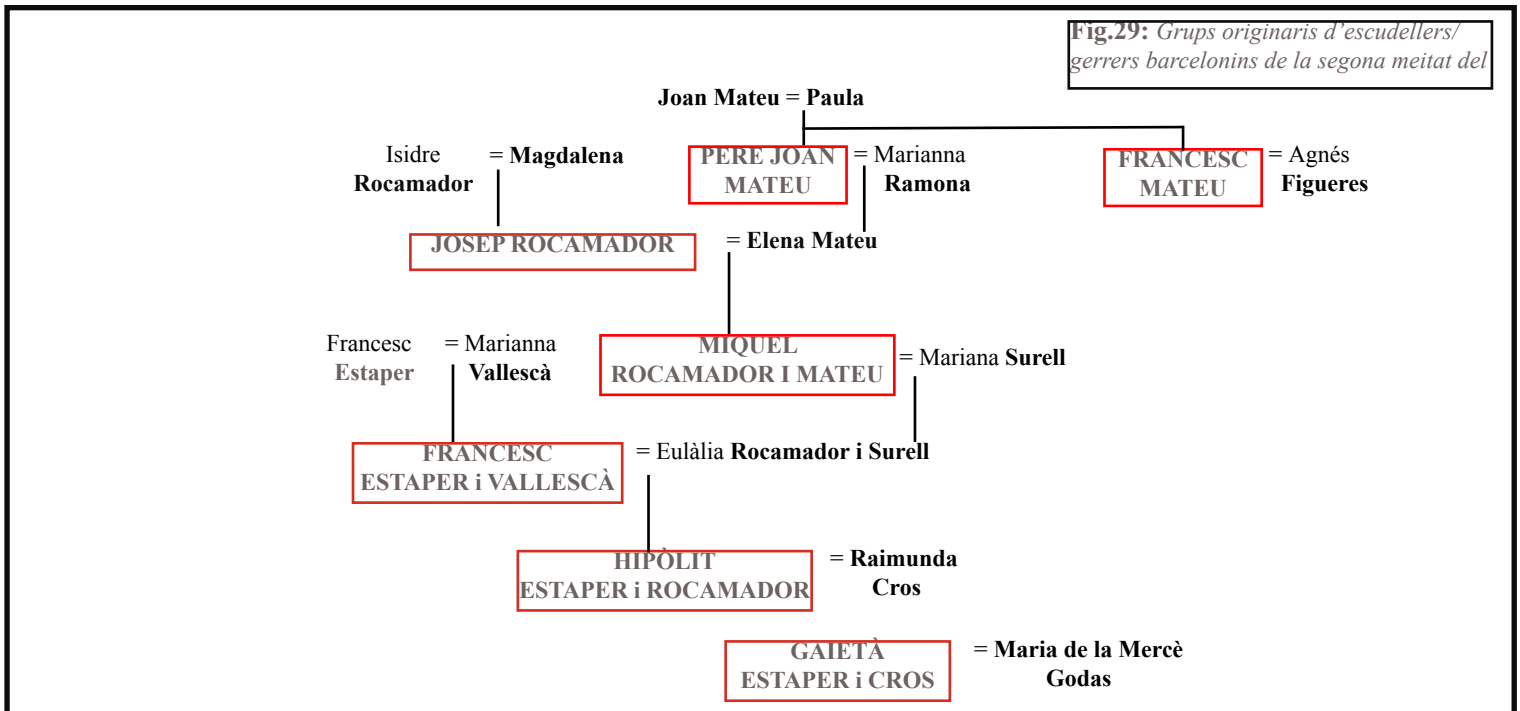
També hem calculat l'esperança de vida dels escudellers. Se situava entre els 55 i 60 anys.

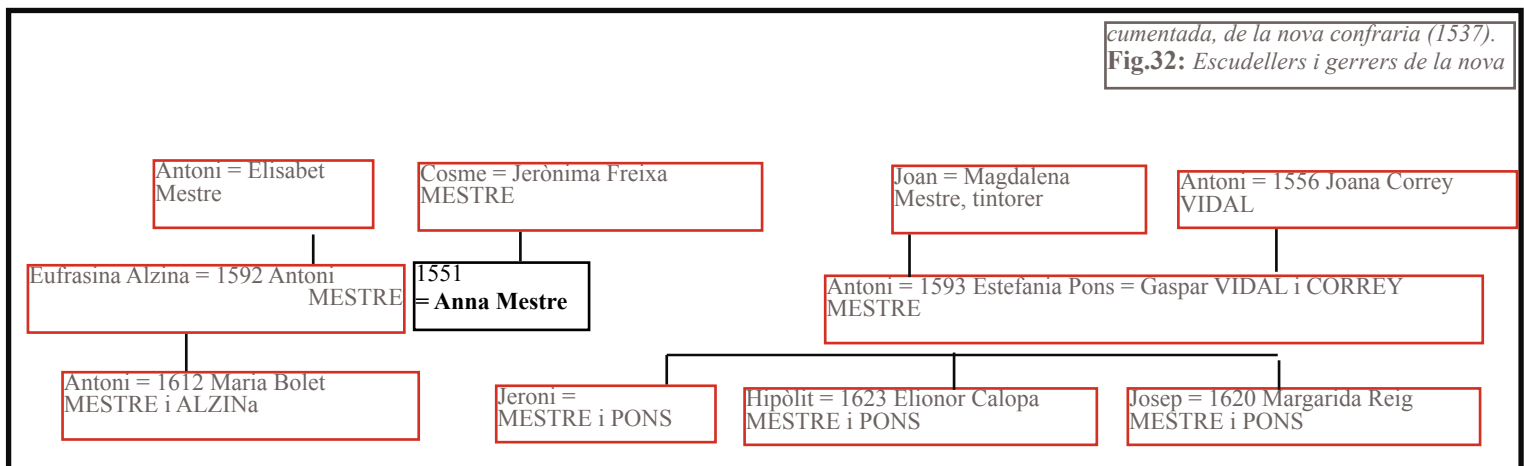
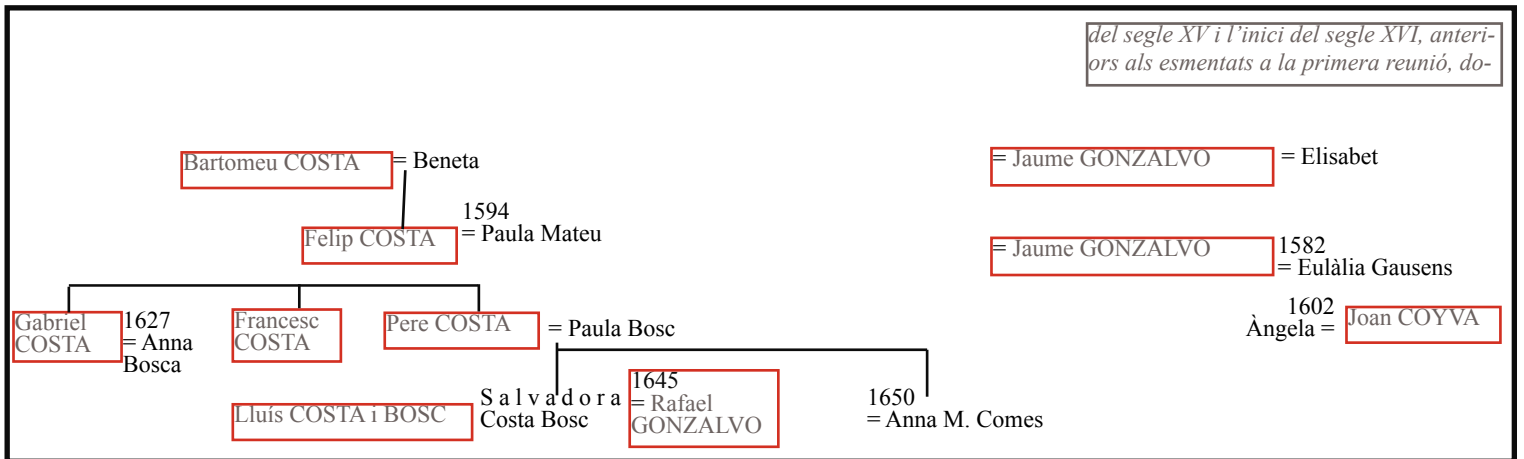
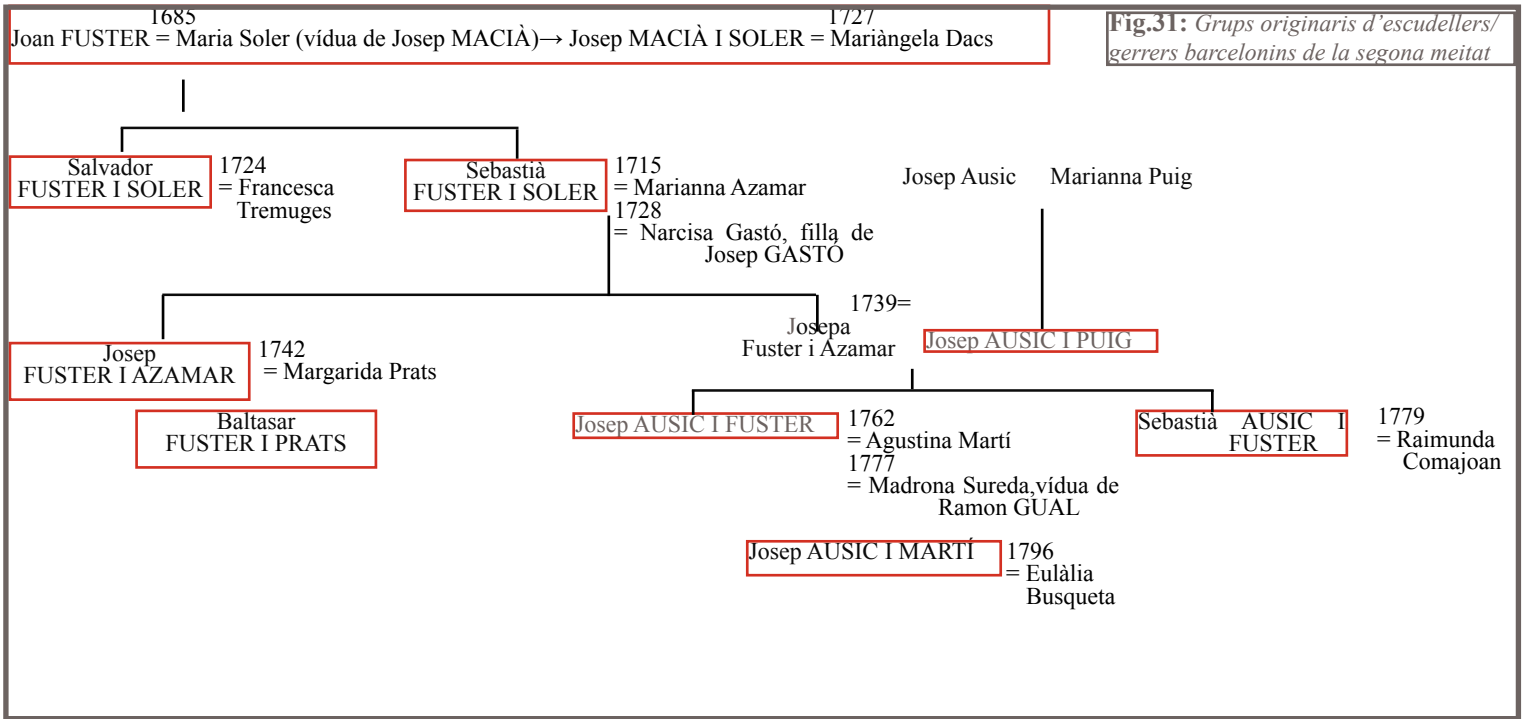
Del 1560 al 1740 el nombre d'escudellers difunts se situava entorn dels 9 per quinquenni, xifra que estava relacionada amb el nombre d'escudellers que integraven la confraria. Aquestes 9 morts quinquennals corresponen als períodes en què es comptabilitzen uns 31-32 mestres. Els moments en què s'observa un destacat increment (12, 14, 24 morts) coincideixen amb episodis d'epidèmies de pesta (1589 i 1651), guerra (1651-1653 i 1713-

1714) o bombardejos navals (1691).

Hem documentat 1.238 escudellers dels quals, entre 300 i 400 varen assolir la categoria de mestre, i només uns 30-40 varen formar nissagues de més de 3 generacions. No tots, ni de bon tros, varen tenir possibilitat de posseir un obrador o botiga on vendre obra. Els mestres productors i, sobretot, els mestres amb botiga eren els que estaven en millors condicions de prosperar econòmicament. La resta de mestres treballaven a jornal, com si fossin fadrins.

Els jornals estaven determinats. Eren semblants als que cobraven els membres dels gremis de la construcció i fusters.

Hem calculat que el cost dels jornals es desglossava aproximadament de la manera següent:

El 28% corresponia a la feina de fer obra a la roda.

El 57%, a les feines de moldre, envernissar i pintar.

El 15%, a enforar i desenforar.

Els mestres amb obrador (laboratori) propi no es guanyaven

la vida a jornal, sinó amb la venda de la seva producció, en el cas de disposar de botiga.

En els moments inicials, la manera d'obtenir un obrador va ser per establiment emfitèutic. Rarament es podia comprar, ja que el preu era molt elevat.

Una altra manera d'obtenir un obrador era de lloguer. Si la fórmula de l'emfiteusi va ser molt usada durant el segle XVI, el lloguer va ser freqüent durant el segle XVII, mentre que al XVIII l'obrador es transmetia de pares a fills.

La major part dels escudellers foren parroquians de l'església de sant Just i sant Pastor, de la de Santa Maria del Pi, de Sant Jaume i, en menor quantitat, de la de Sant Miquel Arcàngel.

Hem documentat el matrimoni entre fills o filles d'escudellers amb fills/filles d'un grapat d'oficis ben diferents, si bé la manera de promocionar-se socialment era per mitjà de l'enllaç amb membres de gremis importants (per exemples, els relacionats amb el tèxtil) o de col·legis professionals (apotecaris, notaris) o mercaders.

St Hippolit. Martir.

Com Sociis Esupera se vanitate carceris que e uxore Thibiana Martir

2

LA CONFRARIA DE SANT HIPÒLIT

Entre el 1402 i mitjans del segle XIX es formà, va créixer, es dividí i finalment s'extingiren les dues confraries de sant Hipòlit de productors d'obra de terra que hi ha hagut a Barcelona¹²⁵. Més de quatre segles d'existència d'uns oficis (escudeller, gerrer, oller, i rajoler) que foren testimonis (i al final, víctimes també) de l'aparició, plenitud i decadència del món gremial, un sistema d'organització corporativa del treball que reconeixia l'existència d'un petit grup de mestres confreres que legalment controlaven i monopolitzaven, sovint en benefici propi, el treball dels altres professionals, fossin o no confreres. El món gremial era, doncs, un reflex de la societat estamental caracteritzada per la desigualtat social legalment sancionada: davant de la llei hi havia privilegiats i no privilegiats, si bé els suposadament “no privilegiats” –l'estament menestral– va lluitar pel reconeixement dels seus propis privilegis en el sí de les confraries d'ofici.

Entre 1812 i 1837, amb la fi de l'Antic Règim i la implantació del règim liberal, arribà la llibertat d'indústria i, directament vinculat a ella, la fi del sistema gremial. En foren víctimes les dues confraries abans esmentades, els membres de les quals hagueren d'adaptar-se a les noves circumstàncies, socials, polítiques, econòmiques i tecnològiques. La confraria dels ollers, gerrers i rajolers encara va subsistir fins al 1864. De la dels escudellers, se'n perd el rastre, el 1842.

Estudiar l'aparició, creixement i crisi d'una confraria com la de sant Hipòlit dels escudellers de Barcelona, que va durar més de tres segles, no és pas una feina fàcil de realitzar. La

història de la confraria és un reflex a petita escala de la història de la ciutat. Resumir-la en poques paraules implica tenir molt clares les causes que varen marcar el ritme dels esdeveniments. L'existència d'escudellers a Barcelona és anterior a la creació de la confraria, i l'ofici va sobreviure després de la desaparició dels gremis, el 1836. Els pocs mestres escudellers que quedaven a Barcelona orientaren la seva activitat productiva per dedicar-se, majoritàriament, a la producció de rajola de València, els “*azulejos vidriados*”.

El nostre treball d'investigació no està centrat exclusivament en la confraria de sant Hipòlit, sinó en la producció d'“obra blanca” o “obra de pisa”. Per això, la tria de l'any 1404 com a punt de partida només es justifica pel seu valor com a data de referència, ja que correspon a l'any en què foren aprovades les ordinacions de la primera de les confraries de sant Hipòlit, després de dos anys de preparacions. Es podria dividir la història de la ceràmica barcelonina en un abans i en un després del 1404 per aquesta circumstància, però aquell fet no va anar acompanyat de cap innovació tecnològica ni de cap nova producció ceràmica. Només va ser resultat de la plasmació legal d'una realitat que ja existia des de feia dècades. En fundar-se la segona confraria de sant Hipòlit, la dels escudellers de Barcelona, entre 1529 i 1531 no es partia, doncs, del no-res. No es pot entendre l'origen de la primera confraria sense saber les circumstàncies anteriors al 1404, ni la producció de pisa barcelonina sense saber quin paper hi varen jugar els valencians que s'installaren a la ciutat, uns anys més tard.

L'anàlisi a fons de la història d'un col·legi professional o d'una confraria és una feina ingent. Cal tenir en compte, en primer lloc, la pròpia naturalesa de la confraria, tot diferenciant entre confraries d'arts i oficis i confraries de devoció. No es

125. De fet, podríem dir que n'hi van haver tres, ja que l'any 1802 es va crear el “*gremio de Ladrilleros del Llano*” dins del qual s'aplegaven els rajolers del Pla de Barcelona. Va ser un dels darrers, sinó el darrer, gremi que es va crear a la ciutat.

pot estudiar de la mateixa manera una confraria de productors d'obra de terra, d'objectes de vidre o de metall, que una confraria de pescadors o de corredors d'orella, que un col·legi de metges o d'apotecaris. Hi pot haver aspectes comuns a totes: el component humà, el funcionament intern o la relació amb la ciutat que l'aixopluga. Però, quines restes materials ens han llegat els metges, els advocats, els corredors d'orella o els hortolans? Fins i tot, del treball dels confreres paraires, sastres o assaonadors gairebé no se n'han conservat mostres tangibles fins a l'actualitat, tot el contrari del que ha passat amb les confraries de productors d'obra de terra: ollers, gerrers, rajolers i escudellers: milers de peces de ceràmica es conserven en col·leccions públiques o privades i n'apareixen de noves als centenars d'excavacions arqueològiques que es fan arreu del territori català i també fora d'ell. Aquest fet possibilita poder estudiar la producció dels terrissers des d'una perspectiva "teòrica", amb la documentació conservada, però també "pràctica", és a dir, contrastant-la amb les evidències materials.

Quant al tema de la confraria de sant Hipòlit, Santiago Albertí, ex president de l'Associació Catalana de Ceràmica, ha estat un dels primers investigadors interessat en la recerca dels orígens de la confraria fundada a Barcelona el 1404 –i no pas el 1304– com per error de transcripció varen afirmar Llubia i Batllori el 1949 i, incomprendiblement, altres investigadors molt més recentment. Les recerques d'Albertí es varen interrompre degut a la seva mort, sense haver vist del tot acabat el seu projecte.

Segons Albertí, l'anàlisi a fons de la documentació de l'època demostra que en el segle XV encara no estava plenament definida l'obra dels gerrers, la dels ollers i la dels escudellers. Era de l'opinió que els precedents dels gremis medievals calia cercar-los en els temps de la Barcino romana, quan degué d'existir un *collegium fabrorum*, corporació àmplia i comuna de tots els artesans o menestrals. Aquesta mena de corporació degué de subsistir en època visigòtica i durant l'alta edat mitjana. Vers el segle XIII, diu Albertí:

"S'opera una revolució en la terrissa de l'Europa Occidental: la desaparició o reducció de la terrissa negra i fins i tot de molta obra en rústic, amb repertoris curts i realitats bastes, a benefici de repertoris amplis, amb bona diversitat funcional, que s'inscriuen en un major refinament no sols per això sinó també pels avantatges higiènics i estètics que aporta l'ús normal d'engalbes de Diversos colors, de vernissos impermeabilitzadors i, més lentament, de decoracions vistoses" [ALBERTÍ, 1988].

Abans que fes aquesta afirmació però, Pere Molas ja havia desmentit qualsevol lligam entre els *collegium fabrorum* d'època romana i l'origen de les confraries medievals barcelonines [MOLES, 1970].

Tal vegada allò que més ha atret als investigadors de la història de les confraries i la seva relació amb el món laboral pre-industrial ha estat el tema de les ordinacions, tant les laborals com les religioses i assistencials. No importa la confraria o gremi que s'estudiï: un capítol bàsic són els fonaments legals, és a dir, els privilegis fundacionals, les ordenacions emanades dels propis confreres o les dels consellers de la ciutat, els conflictes entre confraries (que requeriren de la intervenció dels consellers i de la Real Audiència).

No podem oblidar que existeix encara un nivell d'anàlisi més llunyà, però no pas menys important: el veritable origen de les lleis que regulaven la creació, separació, modificació de

Fig.33: Sant Hipòlit (?)

Barcelona, darrer terç s. XVIII.

Museu Municipal Vicenç Ros (Martorell)

les confraries d'arts i oficis, així com de les relacions entre elles i amb els poders real i municipal. Això ens portaria a capbussar-nos en el dret romà i en els treballs dels tractadistes baix medievals i d'època moderna, especialment abundants des de la segona meitat del segle XVI i durant el segle XVII.

Descartat un possible origen romà, l'origen de les confraries medievals cal anar a cercar-los als segles XI i XII. Tant en zones rurals com urbanes sorgiren les universitats, que eren comunitats de veïns que gestionaven afers col·lectius. Al costat dels representants dels reis –batlles i veguers– apareixen uns altres representants dels veïns: *boni homines*, *probi homines* o *prohoms*.

El creixement urbà va comportar haver de resoldre problemes nous, entre els quals, els relacionats amb el món del treball. L'interès dels monarques per tenir una força que oposar a la noblesa i per assegurar-se un recaptament regular d'impostos els va portar a regularitzar les funcions de les universitats i, per tant, a la creació d'una organització municipal. Pere el Catòlic ja va establir uns consols elegits pels prohoms de Perpinyà i de Lleida (1197), i el 1200 va atorgar el privilegi de "Pau i Treva", pel qual posà sota protecció reial les associacions d'artesans de Barcelona. Jaume I va donar un veritable desenvolupament als règims municipals.

En el cas de Barcelona, el procés es va iniciar el 1249 quan va nomenar un consell de quatre prohoms amb capacitat de convocar l'assemblea general de ciutadans. El 1257 aquest consell estava format per 200 jurats. El reservaven 85 llocs als artesans, que representaven a dinou corporacions entre les quals no està demostrada la presència de dos ollers, com durant molt de temps s'havia afirmat i va desmentir Josep Maria Vila [VILA, 2001: 183-192].

Després de diverses modificacions es va constituir un consell municipal integrat per cinc consellers i una assemblea de cent ciutadans, el Consell de Cent, tal com s'estableix en el privilegi del 1274.

2.1. LA HISTORIOGRAFIA SOBRE EL TEMA DE LES CONFRARIES D'OFICI I DEL SISTEMA GREMIAL

La bibliografia sobre el món laboral barceloní corresponent a les èpoques medieval i moderna, tot i ser abundant, no permet encara esbossar un panorama exacte de la complexa realitat. La llista d'investigadors que s'han interessat, des d'una o altra perspectiva, pel món gremial-laboral de la capital catalana s'encapçala amb un nom il·lustre, el d'Antoni de Capmany i de Montpalau, autor de la coneguda obra en tres volums *Memorias históricas sobre la Marina, Comercio y el Arte de la antigua ciudad de Barcelona* (Madrid, 1779-1792), reeditada l'any 1966.

La tesi de Juanjo Romero, resumida en una obra titulada *La construcción de la cultura del oficio durante la industrialización. Barcelona, 1814-1860*, enfoca el tema des d'una perspectiva totalment nova, com és el de l'adaptació de l'artesanat barceloní al món laboral sorgit arran de la industrialització i de la implantació del nou sistema liberal [ROMERO, 2005]. Entre la primera obra esmentada i aquesta altra existeix una abundant bibliografia que inclou estudis que tracten del tema de les confraries o dels gremis des d'una perspectiva més general o més particular, és a dir, d'un gremi o d'una confraria, en concret. Sense voler ser exhaustius, destacariem les aportacions "clàssiques" de González Sugrañes [GONZÁLEZ, 1915-1918], Pere Molas Ribalta [MOLAS, 1970], Duran i Sanpere [DURAN, 1973] i Tintó y Sala [TINTÓ, 1978].

Quant a l'aportació de les fonts escrites respecte del tema de l'artesanat relacionat amb la producció de ceràmica, cal esmentar les aportacions de Josep Maria Vila i de José Ignacio Padilla a "El artesanado medieval de la cerámica en el nordeste peninsular: una aproximación a las fuentes escritas" [PADILLA, VILA, 1995: 249-261], així com la sèrie d'articles publicats per Carme Riu de Martín que esmentem un per un a la bibliografia.

Com es varen incardinar les confraries d'ofici en el Consell de Cent barceloní? Com hem vist, l'aparició del règim municipal barceloní fou paral·lel al de les corporacions laborals. En el Gran Consell es reservaren uns llocs a determinades confraries. Els monarques cediren a la ciutat de Barcelona l'exclusivitat per a la creació de confraries i collegis d'arts i oficis. L'any 1319 el rei Jaume II atorgà a la ciutat un privilegi que anava en aquest sentit. El recull, entre d'altres, Joan Pau Xammar (1668) a "*De facultate statuendi circa collegia, et confratrias artificum & fabrorum*", en el capítol XIII del seu llibre *Civilis Doctrina de antiquitate, et religione, regimine, privilegiis & praehelementiis inclytiae Civitatis Barcinonae*.

L'any 1337 la ciutat va rebre un altre privilegi, aquesta vegada de Pere III, esmentat també a la mateixa obra de Xammar. Fou molt important el "Privilegi de Regiment de Casa la Ciutat", atorgat per Ferran II, el 24 d'octubre del 1493. El Consell General (*Concilium Generale*) quedà integrat, aleshores, per 144 jurats, que foren, després de les reformes del 1510 i 1621, 32 ciutadans, 12 cavallers, 4 nobles, 32 mercaders, 32 artistes i 32 menestrals entre els quals s'estipulà que «de la bossa dels gerrers e ollers, hu, e de la bossa dels rejolers, hu», com es

recull, entre altres llocs, en el "*Llibre Renovat de la Confraria (1739)*", fol. 102-112v. Als escudellers no se'ls va atorgar cap representació en aquest nou consell, la qual cosa, en separar-se dels ollers, gerrers i rajolers, fou motiu de conflictes.

Anys més tard s'introduïren algunes modificacions al privilegi del 1493 (Ocaña, 13 de desembre del 1498), esmentades també en el llibre gremial (fol. 144 - 146v).

Sempre en relació als lligams entre les confraries i la ciutat de Barcelona, a finals del segle XV Ferran II atorgà un nou privilegi (Granada, 06.11.1499) i, abans de la seva mort, encara n'atorgà dos més a petició de la pròpia ciutat, ja que durant les darreres dècades del segle XV moltes confraries havien rebut privilegis per part del monarca amb la finalitat de sostreure's tot el possible del control dels consellers.

Des de la creació de la Reial Audiència sembla que s'inicià el pervers costum, per part de les confraries, de dur llurs litigis a aquesta institució per què fossin els doctors de la mateixa o el lloctinent general els qui decidissin resoldre'ls. Aquesta situació degué crear malestar entre els consellers de la ciutat. No és d'estranyar que en època de l'emperador Carles (Barcelona, 16.11.1537) els consellers demanessin un nou privilegi que servís per a refermar la seva autoritat en aquest tema.

S'afirma que el segle XVI fou el Segle d'Or de les confraries barcelonines. Prova d'això és que en varen aparèixer moltes de noves, algunes de les quals a partir de confraries ja existents, la qual cosa va generar problemes. Un dels temes més conflictius va ser el de la representació d'aquestes noves confraries en el Consell de Cent de la Ciutat, ja que quan es va crear aquesta institució, encara no existien. El problema era prou important per a considerar que escapava del control dels consellers, tot i que a ells els hi corresponia, legalment, resoldre sobre temes relacionats amb les confraries. Per exemple, a les Corts de Montsó del 10 de setembre del 1542 s'acordaren capítols de cort relatius a la insaculació del gremi de corders al Consell de Cent. Més tardanament sorgí un conflicte semblant entre els escudellers i els ollers, gerrers i rajolers, que es resolgué segons una declaració feta pel regent de la conselleria i doctor del Reial Consell del Principat de Catalunya sobre la insaculació que s'havia de fer de la bossa dels consellers. Dimarts, 17 de novembre del 1587, el conseller misser Antoni Sarovira, juntament amb els altres consellers, reconegueren la bossa i ànima del conseller cinquè menestral, trobant-se que el total de consellers de diversos oficis eren 96, l'any 1520, i aquest nombre, en fer la revisió, el 1587, havia crescut "potser per inadvertència". Seguint el vot i parer del regent de la cancelleria i d'altres tres doctors del Reial Consell, resolgueren que calia reduir el nombre dels que estaven a la bossa.

El 5 d'abril del 1564, a Tortosa, Felip II atorgà un privilegi pel qual es donava llicència als consellers de la ciutat de Barcelona per a crear noves confraries d'arts i oficis o modificar les ja existents.

Pel que fa la Diputació del General, aquesta altra institució, sorgida de les Corts, tot i no tenir competències directes quant a creació, funcionament i resolució de conflictes entre confraries, hi tenia un lligam a través de les normatives que, en matèria econòmica, el govern català podia reglamentar. Ens referim, per exemple, a les normatives que fixaven el preu de certes mercaderies o els impostos que calia satisfer pels conceptes d'entrada i de sortida del Principat, o per l'anomenat "impost de les galeres".

Des del segle XVI i fins al Decret de Nova Planta es varen

estampar diverses tarifes. D'entre les moltes mercaderies que s'hi esmenten n'hem seleccionat les que tenen relació (directa o indirecta) amb els oficis d'oller, gerrer, rajoler i escudeller.

El Consell de Cent jugà un paper bàsic en el tema de les confraries, sense oblidar que en moments determinats fou també important la intervenció de la Reial Audiència i del mateix monarca o del seu lloctinent a través de sentències i de la concessió de privilegis atorgats a una confraria en particular, o a la ciutat de Barcelona. En darrera instància, el que fossin els consellers els qui entenien sobre confraries fou resultat de la concessió de certs privilegis per part del monarca. Així, la ciutat de Barcelona tenia plena potestat per crear, suprimir, dividir i unir col·legis i confraries de qualsevol art o ofici i donar-los els estatuts i ordenacions que cregués convenientes [FERRO, 1987: 167]. en virtut d'uns privilegis atorgats els anys 1319, 1337, 1499, 1506, 1509 i 1564. Així mateix, la ciutat podia modificar les ordenacions encara que estiguessin confirmades per un privilegi reial. Això és el que va succeir a la segona meitat del segle XVII en resoldre positivament la Reial Audiència un litigi que va enfrontar la confraria dels ollers, gerrers i rajolers amb la dels escudellers sobre la possibilitat de fer i vendre, aquests darrers, obra "tocant l'ofici de gerrer o oller", possibilitat que els hi havia estat confirmada en unes "Súplices" presentades al rei Felip III, l'any 1599.

A partir del Decret de Nova Planta, els gremis passaren a ser controlats per l'autoritat pública, un algtzir reial present a les reunions gremials. Des del 1758, per la Junta de Comerç. L'ajuntament borbònic no va tornar a recuperar el control sobre els gremis fins al 1834.

Les baralles entre confraries requerien de l'arbitratge de doctors i advocats, i és aquí on es poden trobar les fonts originals del dret de les quals bevien i a qui recorrien els consellers de Barcelona per saber com calia actuar. Es tractava dels manuals de dret comú que tenien al seu abast, i aquests eren, essencialment, els que s'esmenten a les obres de referència, ço és, les de Fontanella i de Xammar. Els manuals que servien de base a les sentències eren, com no podia ser d'altra manera, el *Corpus Iuris Civilis* de Justinià, a més del *Decret de Gracià*, les *Decretals* del papa Gregori IX i les *Clementines*, de Climent Vers Des del 1582, també el *Corpus Iuris Canonici*, que incloïa el *Decret de Gracià*, les *Decretals*, el *Liber Sextus*, les *Clementines* i les *Extravagants*. A aquest corpus legal s'hi ha d'afegir la immensa quantitat de comentaris i de glosses fetes per juristes italians, bàsicament Bartolo de Sassoferrato i el seu deixeble, Baldo de Ubaldi. També s'esmenten sovint les obres de Paolo di Castro, de Iaso del Maino i de Nicholas Tudeschi (conegut com l'Abat Panormità), de Pere Belluga, jurista valencià (*Speculum Principis*), de Jerónimo Castillo de Bobadilla (+1605), Menocchio (1532-1607), Tiberi Decià (1508-1582) i Prospero Farinaccio (1544-1618). D'entre tots els manuals de dret destaquen les "Decisions", especialment les dels tribunals de la Rota romana. Els juristes catalans, més que innovar en temes de legislació sobre confraries, en tenien prou aplicant les decisions preses per autoritats considerades "incontestables" en la matèria

Una de les singularitats de Barcelona com a centre productor de ceràmica és la precoç data de fundació d'una confraria on es van arreplegar els productors d'obra de terra. Al nostre entendre, aquesta precocitat s'explicaria pel següent:

1 Barcelona era un centre de producció de ceràmica amb un absolut predomini del component humà de tradició cristiana, a

diferència d'altres centres productors, on els artesans dedicats a la ceràmica foren mudèjars, cas de Manises o de Muel.

2 Existí ben aviat la possibilitat, per part d'aquests menestrals, d'agrupar-se en una confraria assistencial i de devoció posada sota la protecció d'un sant patró que, com les altres confraries, lentament procurà obtenir ordinacions municipals amb les quals decidir sobre qüestions d'àmbit sociolaboral.

3 Barcelona fou una ciutat de domini reial, dotada d'un organisme de govern local propi —el Consell de Cent— instituït a mitjan segle XIII del qual en depenien les confraries (fins al Decret de Nova Planta). Davant d'això, els menestrals de les viles de domini senyorial necessitaven el vist-i-plau dels seus senyors per associar-se i prendre decisions.

Pel que fa als orígens de les primeres associacions barcelonines d'artesans productors d'obra de terra, a falta d'informació podem valer-nos dels exemples dels centres aragonesos estudiats per Àlvaro Zamora, encara que siguin més tardans. Segons Àlvaro, deixant a part certes disposicions molt antigues, com per exemple, les recollides en el fur de Terol¹²⁶ del segle XII, a partir del segle XVI es troben testimonis d'associacions professionals per a benefici propi anomenades a Aragó "oficio", "cofradía" i "gremio".

Quant al terme "oficio", el troba documentat en el decurs del segle XVI i fins al XVIII. Aquest terme es refereix tant a una "professió tècnica" com als integrats de l'associació.

Quant a "cofradía", el documenta al segle XVII. La diferència, segons Àlvaro, era el treball reglamentat i jerarquitzat de la confraria, respecte de l'ofici.

Entre finals del XVII i el XVIII es diferencia la confraria (part dedicada a activitats religioses i benèfic-assistencials) del gremi: "*Organització corporativa d'artesans, reunits de forma compacta i tancada amb la finalitat de buscar el monopoli de llur producció, tot assegurant-se al subministrament de matèries primeres i tot impeding la competència exterior; per mitjà d'una estructura, reglamentació del treball i control del nombre de mestres, i l'ascens professional dels seus integrants*" [ÁLVARO ZAMORA, 2003: 141-152]. Aquests centres aragonesos varen aconseguir tardanament constituir-se en confraries o gremis, sempre després de l'expulsió de la població morisca, decretada el 1610: a Muel, encara que no es disposa de referències directes, sembla que la confraria-gremi s'instituï cap al segon quart del segle XVII. El 1652 s'esmenta la "*Cofradía de San Hipólito del Gremio de Vajilleros de la Villa de Muel*", i el 1736, es parla d'unes noves "*Ordenanzas gremiales*". A Terol, les primeres "*ordenanzas gremiales*" daten de finals del segle XVII. A Saragossa, ja hi havia un gremi de "*cantareros*", al 1659. A Villafeliche, unes primeres "*ordenanzas*" de caràcter religiós-assistencial daten del 1689, però fins al 1703 no es va constituir cap confraria, amb ordinacions refetes els anys 1753, 1756 i 1777. A Osca, existien disposicions referents als oficis relacionats amb l'obra de terra datades del 1694, però el 1723 demanen els mestres "*cantareros y alfareros*", per un costat, i els mestres "olleros y escudilleros" per l'altre "*se les forme Gremio i dé Ordinaciones para su régimen y gobierno*" [ÁLVARO ZAMORA, 2003: 141-152].

126. Al fur de Terol, "*La actividad cerámica que en él se reflejaba dividía a los interesantes del oficio en dos grupos diferenciados de artifices: el de los 'maestros de las tejas y ladrillos' y el de los 'maestros de las ollas'*. Aquest darrer grup incloïa els que feien "*tinajas, cántaros, ollas y todos los otros vasos*" [Álvaro, 2000: I-119].

A partir dels exemples aragonesos, ens interessa destacar dos fets:

a Que abans que s'instituïssin confraries i gremis al segle XVII ja existien corporacions professionals de menestrals dedicats a les diferents branques de la producció d'obra de terra: “cantareros”, “alfareros”, “olleros” i “escudillers”.

b Que al segle XVII s'establí una clara distinció entre confraria i gremi, com si es tractés de dues realitats separades.

En el cas de Barcelona tot sembla indicar que es donà una situació semblant, però amb dos o tres segles d'antelació respecte dels casos aragonesos. Des del segle XIII (possiblement) i amb tota seguretat des del segle XIV els menestrals productors d'obra de terra reberen ordinacions dictades pel Consell de Cent. Aquests menestrals, una vegada en foren suficients, demanaren constituir-se en confraria i aconseguiren atribucions de tipus laboral a partir de mitjan segle XV. Al final del segle XVI les confraries estaven plenament constituïdes i dotades de privilegis, i actuaven com a veritables “gremis”, però fins a la segona meitat del segle XVII no es va usar aquest terme en referència a les confraries de sant Hipòlit. Fins al segle XVIII es va mantenir l'apellatiu de “confraria” per referir-se a l'associació de menestrals amb finalitats religioses, benèfic-assistencials i laborals.

Hi ha però, un fet a tenir en compte. Mentre que en el cas dels centres terrissers aragonesos, el “gremi” com a corporació “tancada” (en expressió d'Àlvaro) es constitueix a finals del XVII i sobretot en el decurs del XVIII, a Barcelona, les encara “confraries” de sant Hipòlit aconseguiren delimitar més els seus camps d'actuació en matèria laboral. Si una sentència del 1611 permetia als escudellers fer i vendre obra d'oller i/o de gerrer (suposem que també de rajoler) i a l'inrevés, una altra sentència posterior dictada per la Reial Audiència ho prohibí, de manera que d'ençà l'esmentada segona sentència, els escudellers no podien fer ni vendre obra ollera o gerrera, ni tampoc a l'inrevés. Per tant, coetàniament, tant en diversos centres aragonesos com a la ciutat de Barcelona, les confraries (de sant Hipòlit) aconseguiren constituir-se en agrupacions professionals encara més “tancades” i corporatives, cosa que, en el cas barceloní, es fa més palès en comprovar com pràcticament desapareix de la documentació notarial qualsevol referència a contractes d'aprenentatge. Des de la segona meitat del XVII i durant el XVIII, són els fills dels mestres que els que ocupen les places dels mestres vacants, mentre que els aprenents foren substituïts per jornalers a sou.

2.2. SÍMBOLS DE LA CONFRARIA. ELS LLOCS DE REUNIÓ

Igual que les altres confraries o gremis, la dels productors d'obra de terra també disposava del seu escut gremial, així com bandera pròpia, que és la que duia l'abanderat durant les solemnitats ciutadanes i religioses.

Es conserva un escut esculpit en pedra, actualment a la reserva del Museu del Disseny (Barcelona), que ha estat descrit en diverses ocasions per diferents investigadors, creiem que amb certes incorreccions. Es tracta d'un bloc de pedra arenosa de 76 x 83 cm. Esculpit dins d'un cercle, es mostra un medalló format per vuit lòbuls a l'interior del qual hi ha inscrit un rombe partit en quatre quarterons. A cada quarteró del rombe hi ha esculpida la representació d'una peça de terrissa:

- Quarteró superior esquerre: una gerra sense nanses.
- Quarteró superior dret: una olla amb dues nanses.
- Quarteró inferior esquerre: una rajola rectangular.
- Quarteró inferior dret: un pitxer amb nansa lateral.

Al voltant del medalló, i a cada una de les quatre cantonades del bloc, s'hi aprecien dues dates esculpides, de lectura controvertida. Quan Batllori i Llubià varen publicar la foto, l'any 1949, encara no es veia la data més antiga, ja que estava tapada amb una mena d'argamassa. Una vegada extreta es pot apreciar com al costat dels números corresponents a la centena, la desena i la unitat n'hi havia, originalment, uns altres:

- Angle superior esquerre: 1.
- Angle superior dret: 7 (abans, un 6).
- Angle inferior esquerre: 7 (abans, un 4).
- Angle inferior dret: 1 (abans, un 5).

Hi hauria, doncs, dues dates esculpides: 1645 i 1771.

Cap de les dues dates ni concorda amb la fundació d'alguna de les dues confraries, ni tampoc amb cap any que hàgim pogut identificar com especialment rellevant per a elles.

L'escut correspon a l'època de quan les dues confraries encara no s'havien separat, el 1531. És possible que estigués encastat a la façana de la casa gremial dels ollers, gerrers i rajolers, situada a la proa del carrer Tallers, i corresponguin a dates relacionades amb algunes obres efectuades en la casa gremial.

Aquest escut ha estat identificat de maneres diferents:

“Escut de la confraria dels terrissers de Barcelona” [VILA, PADILLA, 1992].

“Escut del gremi de terrissers” [BATLLORI, LLUBIÀ, 1949: 143, i fig. 1].

“Escuts dels quatre gremis barcelonins: ollers, gerrers, escudellers i rajolers” [SÁNCHEZ PACHECO, 1995: 41].

“Escut de la confraria dels ollers, gerrers, rajolers i escudellers de Barcelona [CERDÀ, 2004].

L'estil de l'escut és clarament gòtic i, al nostre parer, deu correspondre a un moment avançat del segle XV, quan els escudellers ja començaven a constituir un grup diferenciat de la resta. L'any 1500 s'esmenta el nom de la confraria de sant Hipòlit amb les quatre “branques”: ollers, gerrers, rajolers i escudellers.

També existeix una plata daurada, publicada en diverses ocasions, que mostra un escut quarterat que s'ha interpretat com l'escut de la confraria de sant Hipòlit. La plata correspon a la primera meitat del segle XVII, quan les dues confraries ja estaven separades –i es barallaven–, de manera que seria més lògic pensar que es tracti de l'emblema d'una altra confraria.

A la bandera de la confraria dels escudellers es mostrava, brodat, el senyal o “armes” de la confraria, que no es descriu enlloc.

L'any 1648 es va efectuar l'inventari dels béns de la casa gremial. En aquest inventari s'esmenten:

- Una bandera de domàs vermell, amb l'asta de fusta, trencada.
- Una camisa de tela per a vestir la bandera.
- Una altra bandera de domàs vermell, amb els cordons de seda vermella, amb l'asta de fusta, tot nou.

- Una bandera de camp de tafetà blanc amb creu de color

Fig.34: Carrer Obradors, a l'actualitat. Al fons hi havia la casa gremial dels escudellers de Barcelona.

carmesí, vella i esquinçada, amb asta i llaços.

El 1779 l'abanderat va comunicar que la bandera es trobava en molt mal estat. Es van anomenar dues persones (Joan Gual i Rafael Carreres) que, juntament amb els prohoms, havien de procurar fer-ne fer una de nova.

Com ja s'ha dit abans, no s'han trobat els llibres d'actes de la confraria dels escudellers de Barcelona. En el fons de l'Arxiu d'Història de la Ciutat es conserven les restes d'un llibre amb cobertes de pergami i un parell de fulls on es recullen les actes de dues reunions que varen tenir lloc a l'inici del segle XVII. Molt ens temem que sigui l'únic que queda del llibre d'actes. Sembla que tota la documentació gremial estaria a l'arxiu del convent de la Mercè, que va ser incendiat a l'inici de la guerra civil del 1936-1939.

Els acords d'algunes reunions consten en certs protocols, però no pas totes, ni molt menys.

El llibre d'actes no era l'únic recull de documents importants que conservava la confraria. En un inventari de l'any 1705 consta la relació de tots els llibres i documents.

Fins a l'inici del segle XVII, els consells i les reunions de la primitiva confraria dels ollers, gerrers i rajolers es celebraven conjuntament a la casa del capítol, al claustre del priorat de Santa Maria de Natzaret. Els escudellers, una vegada separades les confraries, es reuniren en el *de profundis* del convent de frame-nors i, a partir del 1560, al claustre del convent de la Mercè, segons una decisió adoptada en una reunió del 10 de novembre

d'aquell mateix any. Els capítols amb el prior i frares del convent de la Beata Maria de la Mercè foren signats el diumenge 15 de desembre del 1560¹²⁷. Entre els pactes, figura el següent:

«Item lo dit prior y covent atorguen y asignen loch en dit [monestir] a dita confraria per tenir llurs consells o adjunts a obs de dita confraria en les claustres de Sant Lop o en les claustres del monestir, alà ha hont aparà a dita confraria».

L'any 1564 es van reunir a casa del prohoms Antoni Mestre¹²⁸.

No sabem fins a quan es va reunir la confraria a la Mercè, però l'any 1603 ja disposava de casa pròpia, que havia estat de l'escudeller Lluís Oriol, com a senyor mitjà, situada al carrer dels Ollers Blancs gairebé a la cantonada amb el carrer dels Escudellers Blancs, al bell mig, doncs, de la zona productora de pisa a Barcelona¹²⁹. La casa de la confraria era alou del primer benifet de Santa Magdalena instituït a la seu de Barcelona, unit a la Casa de la Caritat, i pagava un cens d'un morabatí i 8 diners. Els senyors mitjans foren l'escudeller Lluís Oriol i els seus hereus, i els hereus de Frederic Pons, a cens de 30 lliures, que ho tenien, a la vegada, pels hereus de Gabriel de Medalla com a successors de Jaume Vicenç i de Berenguer de Relat, a cens d' 11 morabatins, a 9 sous per cada morabatí.

L'abril del 1603, Jaume Miquel Dansa, mestre d'obres, reconegué que el prohoms Miquel Passoles li havia pagat 57 lliures, 11 sous i 9 diners¹³⁰ per les obres fetes a les cases de la confraria, mitgeres amb la de l'escudeller Jaume Colom. En el document es detallen les partides:

TAULA XVI: DESPESES REALITZADES A LA CASA DE LA CONFRARIA, L'ANY 1600. (FONT: AHPB, GALCERAN FRANCESC DEVEVA, DUODECIMUM QUINTUM PROTHOCOLLUM SIVE MANUALE, 1602, DESEMBRE, 30 - 1603, DESEMBRE, 24).			
42 quarteres de calç, a raó de 2,5 sous c/u:	5£	5§	
16 carretades de pedra:	3£	7§	
8 llambordes, a raó de 4 sous c/u:	1£	12§	
2 quintars de guix:		10§	
6 coronel·les:		10§	
1 Post.:		1§	6d
Al tiraterra, per treure la terra:	1£	16§	
Al tiraterra, per arena i argila:	1£	4§	9d
6 canes de paret, a raó d'1 lliura la cana:	6£		
20 quarteres de calç, a raó de 2,5 s. la quartera:	2£	10§	
5 quintars de guix, a raó de 5 s. la quartera:	1£	5§	
Trunyelles:		5§	
Claus:		10§	
Cànter, llibrella i cabàs:		2§	
250 teules, a raó d'1 lliura el centenar:	2£	10§	
Mestre Forés, fuster:	1£	10§	
Per treure terra, arena i argila:	2£	12§	6d
300 rajoles, a raó de 9 sous el centenar:	1£	7§	

127. AHPB, Joan Jeroni Canyelles, *Bursa notularum*, 1559, gener, 5 - 1563, abril, 27.

128. AHPB, Miquel Cuberta, *Quintum prothocollum sive manuale contractuum comunium*, 1563, desembre, 24 - 1564, octubre, 12.

129. Actualment correspon al número 43 del carrer Escudellers. Es tracta d'un edifici -un bar- la planta del qual ocupa una superfície de 48 m², que va ser construït l'any 1910.

130. La quantitat total, fetes diverses comprovacions, no concorda: es van cobrar 4 lliures, 5 sous i 6 diners de més. AHPB, Galceran Francisc Devesa, *Decimum quintum prothocollum sive manuale*, 1602, desembre, 30 - 1603, desembre, 24.

En Cabanyes, per una carretada de reble:		4§	6d
Refresc pels mestres de cases:		12§	
N' Spigó, per la usura:		6§	
Mestre Arbell, per la usura:		12§	
Mestre Dança, per jornals i del mossos:	7£	15§	
En Codina, boter, lloguer 15 dies d'una portadora:		3§	
Mestre Prenpanosa (?), per fusta i lloguer:	6£	4§	6d
Per les obres fetes a la capella:	4£	8§	6d
Total:	53£	6§	3d

L'any 1610 Francina Miquel, esposa del sastre Antoni Miquel i hereva universal, a parts iguals amb Jerònima Flaquer, la seva germana, dels béns que foren de l'escudeller Pau Oriol, el seu germà, establiren en emfiteusi als prohoms de la confraria de sant Hipòlit dels escudellers i gerrers. De fet ja hi estaven establerts en vida de Lluís Oriol, pare dels tres germans. L'acte d'establiment de les dues cases per part de Lluís Oriol data del 1586¹³¹. En el document del 1610 es diu que la confraria dels escudellers feia molts anys que tenia una de les cases: es tractava d'unes cases amb un portal que el difunt escudeller Lluís Oriol tenia al carrer dels Escudellers «*Que ara és anomenada casa de la confraria dels escudellers*» i que eren part de les cases amb hort contigu que tenia Joan Soler, gerrer.

Confrontaven les esmentades cases:

- A orient: amb l'honor de Joan Soler, gerrer.
- Al sud: amb el carrer dels Escudellers.
- A occident: amb l'honor de Jaume Colom, escudeller.
- Al nord: amb les cases de Joan Soler, gerrer.

La casa de la confraria dels escudellers feia 7 canes i un pam de llargària per 2 canes i 2,5 pams d'amplària¹³², i els confreres havien d'invertir 12 lliures en millores i lliurar un parell de capons en concepte d'entrada¹³³. Anys a venir, aquestes cases passaren a ser una propietat de la senyora Marianna de Vallgornera i de Cardona, vídua de Francesc de Vallgornera, com a senyora mitjana. La confraria hi estava establerta en règim emfitèutic a canvi del pagament d'una pensió anual de 4 lliures i 19 sous. Fou precisament l'incompliment de les obligacions com a emfitèutes el que la va portar als tribunals. Marianna de Vallgornera demandà la confraria per l'impagament de vint-i-nou pensions, des del 1610 fins al 1639, que suposaven 143 lliures i 11 sous, a més de les pensions que es devien fins al 1647, és a dir, nou anualitats més¹³⁴. El 1648 el deute acumulat pujava a 183 lliures. Per poder satisfer el pagament d'aquesta quantitat, tal com la Justícia els va condemnar, hagueren de manllevar un censal per un import de 183 lliures.

L'any 1727, la senyoria mitjana de la casa corresponia a Vidal de Vallgornera, príncep del Nisemí, que va reclamar als confreres el pagament de pensions endarrerides per un import superior a 60 lliures¹³⁵.

Aquesta casa fou el lloc habitual de les reunions, com s'indica a la documentació generada per les activitats dels confreres a partir d'aleshores:

«*Convocati et congregati intus domos dicte confratrie scitas in vico Scutellariorum presentis civitatis ubi alias pro similibus et aliis actibus et negotiis dicte confratrie pertractandis soliti sumus convocari et congrerari consilium generale tenentes*»

L'any 1716 els confreres encara es reunien al mateix indret. Per això, i gràcies a les afrontacions de les finques del cadastre d'aquell any, no hi ha dubte sobre l'emplaçament exacte de la casa gremial en el lloc indicat.

L'any 1607, en el seu testament, l'escudeller Pau Oriol va fundar 48 misses i 12 aniversaris anuals a l'església del convent de la Mercè, per la qual cosa va consignar 6 lliures en una pensió de censal de 12 lliures que els prohoms de la confraria dels escudellers prestaven per les cases del carrer Escudellers. Cada un dels prohoms rebia 4 sous per vigilar el compliment de les celebracions, quantitat que es restaven de les 12 lliures del domini directe. La resta la cobrava fra Lluís Oriol, religiós del convent i germà del testador. En no tenir descendents cap dels tres fills de l'escudeller, el convent es convertí en el propietari de la senyoria mitjana. Tot plegat va originar un llarg plet judicial que serveix per confirmar encara més la situació exacta no només de la casa gremial, sinó també es les cases i obradors dels escudellers i gerrers que estaven situats a prop seu¹³⁶.

En algunes ocasions sabem, amb tota seguretat, que es van celebrar consells a l'obrador d'algun mestre escudeller. Una de les reunions de l'any 1747 va tenir lloc al carrer dels Tres Llits, mentre que la reunió de març del mateix any es va fer al *de profundis* del monestir de la Mercè.

Durant la reunió de la confraria del dia 14 d'agost del 1648 es va fer un altre inventari dels béns, coincidint amb el canvi de prohoms. En aquest inventari s'esmenten:

- Una bandera de domàs vermell, amb l'asta de fusta, trencada.
- Una camisa de tela per vestir la bandera.
- Una altra bandera de domàs vermell, amb els cordons de seda vermella, amb l'asta de fusta, tot nou.
- Una bandera de camp de tafetà blanc amb creu de color carmesí, vella i esquinçada, amb asta i llaços.
- Una alabarda amb la bossa de cuir.
- Un tambor amb les vaquetes.
- Un retauló petit on estaven pintats Sant Hipòlit a cavall i de roba, i les Santes Justa i Rufina, amb les armes de la confraria.
- Al costat del retaule, una Post. coberta amb pergami en la qual estaven els aniversaris de la confraria.
- Una llàntia de llautó .
- Dues portes de la capella, on hi havia dues figures pintades: la salutació de l'Àngel a Nostra Senyora.
- Un llibre gran de la causa pia, amb cobertes vermelles de cuir.
- Un armari encastat a la paret en el qual hi havia els llibres de la confraria
- Un calze de plata sobredaurada amb la seva patena i vestiments de tela per a cobrir-lo, amb caps de fusta folrada de baieta vermella i guarnició de cuir.
- Cinc amits de tela blanca.
- Tres bordons.
- Una casulla de domàs vermell folrada de cotonet blanc, molt dolenta .

131. AHPB, Pere Ferrer i Caperó, Esborrany, 1585, desembre, 26 - 1586, maig, 22.
 132. Això equival a uns 10 m, 90 cm de llargària x 3 m, 16 cm d'amplària. En total: 34,44 m².
 133. AHPB, Antoni Joan Fita, *Prothocollum tercium*, 1609, desembre, 29 - 1610, desembre, 24.
 134. AHPB, Josep Francesc Fontana, Manual, 1648, desembre, 26 - 1649, juny, 24.
 135. Aquell any els confreres pagaven un cens als Vallgornera de 5 lliures i 3 sous; això vol dir que li devien les pensions d'uns 12 anys enrere.

136. ACA, Monacals, Hisenda, Lligalls grans, núm. 304.

- Un amit de domàs blanc .
- Una estampeta de fusta on estaven esculpides les armes de la confraria .
- Una bossa de pergamí amb alguns papers que eren del jubileu de la capella que tenien els confreres a la Mercè.
- Una creu d'eben amb la figura de Crist, de bronze.
- Un privilegi en pergamí intítulat “*Dels exàmens*”.
- Un llibret d'ordinacions de la confraria en una bossa de cuir.
- Uns ornaments de brocats blaus, ço és, casulla, dues dalmàtiques, dos collars i una estola.
- Un reliquiari amb la relíquia de sant Hipòlit.

L'any 1727 es va fer un tercer inventari. A la casa de la confraria hi havia 15 llibres numerats:

- «Primo, sis llibres de nº 10, 11, 12, 13, 14 y 15 ab sas cobertas de pergamí.
- «Item, tres sentències signadas de nº 5, 6 y 7.
- «Item, sinch privilegis signats de nº 1, 2, 3, 4 y 8.
- «Item, una caixa de campanya.
- «Item, un retaula petit ab las armas de la confraria.
- «Item, dos escalas de fusta.
- «Item, lo cathalogo dels aniversaris.
- «Item, una colxa llarga.
- «Item, una capseta de aram.
- «Item, una llàntia de llautó.
- «Item, un sepulcre de pedra marbre ab set figuras.
- «Item, dos portas de la capella, pintadas.
- «Item, lo llibre de la causa pia ab cubertas de cuyro, vermellas”.

Això suggereix que no existia un llibre gremial, sinó diversos:

1. Privilegis
2. Privilegis
3. Privilegis
4. Privilegis
5. Sentències
6. Sentències
7. Sentències
8. Privilegis
9. Llibre gran de la causa pia (?)
10. Llibret d'ordinacions (?)

Núm. 11 a 15: Llibre de les fornades, del credencer, del plom, estany i safre, etc. (?)

L'any 1747 els mestres de la confraria van establir a Miquel Jacquès a la casa gremial, de manera que la confraria obtindria uns ingressos extres, però hi va haver problemes per a poder cobrar les pensions d'aquest establiment. El llogater, fins i tot, hi va efectuar obres que van dificultar el normal funcionament de les reunions de la confraria i, per aquest motiu, els mestres es van haver de reunir, excepcionalment, en el convent de la Mercè¹³⁷.

Els escudellers es varen reunir a la seva casa gremial fins a l'any 1815 quan, segons indicació del cadastre, es construí una casa de quatre pisos reedificada de nou, propietat del fuster Gabriel Martí, que abans era part de Miquel Jacquès i part del “*gremio de escudilleros*”, el lloguer de la qual s'estimà en 18 lliures i 9 sous¹³⁸.

El dia 13 de març del 1815 Joan Bardí i Solà, per poder

pagar diversos deutes, va establir en emfiteusi a Gabriel Martí en una casa amb dos portals al carrer dels Escudellers que es tenien pels prohoms de la confraria dels escudellers a cens de 15 lliures¹³⁹. Gabriel Martí havia d'invertir 50 lliures en millores, pagar les 15 lliures anuals de l'impost de pavellons i el cadastre, fer construir un quarto on poder fer les reunions gremials donant l'entrada per un portalet petit. La casa amidava 7 canes i 1 pam de llargària per 2 canes i 2,5 pams d'amplària, és a dir, uns 40 m².

El 1815 la casa gremial dels escudellers va deixar d'existir. A la llista de cases reedificades aquell any es pot llegir el següent:

«*Quartel 4º isla nº 5 casa nº 20: casa con cuatro pisos reedificada de nuevo, de Gabriel Martí, carpintero, la que antes era parte de Miquel Jacquès i parte del gremio de Escudilleros, estimada en 18 libras 9 sueldos. Hoy se estima dicha casa junto con la tienda de que se compone: 102£¹⁴⁰*».

La venda de la casa gremial va ser resultat de la decadència del gremi d'escudellers. No valia la pena seguir pagar els censos per un local on cada vegada menys mestres podien decidir sobre menys qüestions que els afectaven i que, a més, estava situada en una zona en plena renovació urbanística. Feia temps que s'arrossegaven els conflictes pel tema de l'impagament dels censos que havia de satisfer la casa gremial.

Els darrers creditors censalistes que quedaven l'any 1824 eren els representants del col·legi de farmacèutics de Barcelona. Per això, a la convocatòria del gremi dels escudellers de l'any 1824 es va acordar pagar 240 lliures, 17 sous i 1 diner al col·legi de farmacèutics per a la llució d'un censal de 1.161 lliures i 19 sous, i pensió anual de 58 lliures, 11 sous i 11 diners¹⁴¹.

En un document de venda, datat del 1842, es diu que Joan Ametller i Ros, Josep Bach i Jacint Compta i Piera, únics membres del col·legi de farmacèutics, reconegueren que Gabriel Martí, fabricant d'“*encerados*”, pagant pels prohoms del gremi de sant Hipòlit dels escudellers «*eo fabricantes de loza blanca de esta ciudad*» van rebre 950 lliures, preu de la venda a favor de l'esmentat Martí de les servituds i usos de la casa del carrer dels Escudellers adquirida per ell en virtut de l'establiment fet per Joan Bardí i Sala, serraller. D'aquesta manera es posava punt i final al deute multiseccular¹⁴².

La casa gremial no va ser l'únic element que va desaparèixer aleshores relacionat amb la història del gremi dels escudellers, sinó que tot l'indret on s'ubicava va experimentar reformes urbanístiques que destruïren alguns antics obradors. Per posar un exemple, l'any 1837 Josep Milà i Mestre, comerciant de Vilanova i la Geltrú, va comprar unes cases amb quatre portals (dos de la botiga i dos per l'escaleta) que hi havia al carrer de la placeta de sant Francesc, a més d'una casa amb un portal al costat de les anteriors que consistia en una botiga, terrat i obrador així com un “pedaç” de terra que hi havia des de l'angle del costat de la casa de Bartomeu Orri fins a la

139. AHPB, Lluís Marsal, *Decimum octavum manuale instrumentorum*, 1814, desembre, 28 - 1815, desembre, 24.

140. AHCB. Cadastre, I-36.

141. AHPB, Josep Mariaq Òdena i Montells, *Vigessimum quartum manuale instrumentorum*, 1824, gener, 1 - 1824, juliol, 3.

142. AHPB, Josep Maria Òdena i Montells, *Protocolo que es el cuarenta y tres de las escrituras*, 1842, desembre, 26 - 1843, desembre, 24.

meitat de la paret de l'extrem de l'androna o eixida contigua a les cases dels hereus de Maria Ten d'Arista. El document informa no només de l'existència d'un obrador (indubtablement, d'un obrador d'escudeller documentat des del segle XVI), sinó també d'una androna o passadís que suposàvem que existia en aquell indret i que servia per a accedir a l'obrador que va ser propietat del gerrer Jaumar. Si quedava algun dubte sobre l'exacta situació d'aquestes cases, el document del 1837 explica que, antigament, havien estat propietat de l'escudeller Pau Oriol –recordem que va morir l'any 1607–, domini mitjà del mercader Francesc Ros, succeïnt a Frederic Pons, abans, del mercader Joan Comes. Més antigament encara, aquelles cases eren 3/4 parts de Mateu Soler, donzell, i 1/4 part, de Francesc de Senespleda, donzell, alou de la pabordia del mes de gener i de l'esmentat Francesc de Senespleda. La segona de les cases esmentades era dels hereus del gerrer Jaume Puigdoure, alou del noble Francesc Vilana, mentre que el pedaç de terra era de Josep de Vallgornera, que el tenia pel benifet primer sota invocació de Santa Magdalena unit a la casa de la caritat. És a dir, s'esmenten els mateixos senyors mitjans i senyors directes que consten en les delimitacions d'aquestes finques als segles XVI i XVII. Les cases esmentades en primer i segon llocs havien estat propietat de Marianna Espanya i de l'escudeller Josep Reig i Espanya, mare i fill respectivament, i, abans, de l'escudeller Antoni Reig i Fuster. El preu de la venda de tot l'immoble va ser de 4.000 lliures barcelonines¹⁴³.

En una reunió de l'any 1842¹⁴⁴ s'esmenten els següents mestres escudellers: Josep Ausic, Joan Martí, Josep Pla i Calero, Rafael Pla i Carreres, Narcís Pla i Carreres, Joan Cantó, Francesc d'Assís Cantó i Joan Reig. Els darrers mestres escudellers barcelonins.

LA BOTIGA DE LA CONFRARIA

A la botiga de la confraria s'hi emmagatzemava el plom, l'estany i el safre que eren per a ús exclusiu dels mestres confreres. Un confrere portava els llibres on es controlaven les quantitats que es consumien, així com els pagaments que s'efectuaven. També s'hi anotaven les partides que lliuraven a la botiga i el preu que s'havia pagat als subministradors del plom i de l'estany. Fou precisament un cas de corrupció protagonitzat per Francesc Carnisser el que va motivar la seva denúncia.

Un dia a l'any es feia l'inventari de la botiga, la qual cosa s'aprofitava per celebrar una collació a la qual estaven convidats tots els confreres. S'hi esmerçaven cinc lliures de la caixa comuna, despesa que fou eliminada a l'inici del segle XVII amb la finalitat de fer estalvis i invertir-los en la causa pia.

2.3. L'ORGANITZACIÓ INTERNA. LES DELIBERACIONS

Sens dubte, el tipus de document que millor i més directa informació proporciona del dia a dia de la confraria són les actes de les seves reunions o *concilium generale*, però ja hem indicat que no s'han conservat els llibres de la confraria, sinó només algunes actes en protocols de diversos notaris.

La figura del notari, o del seu substitut en cas de no poder assistir a la reunió, era indispensable. Per aquest motiu, comencem aquest apartat precisament amb la figura del notari de la confraria.

Els notaris de la confraria

Sembla que la confraria de sant Hipòlit va disposar de notari des dels seus inicis. El fet de no haver-se conservat cap llibre gremial ni tampoc alguns protocols notariais dificulta saber el nom del notari dels escudellers, en determinats moments de la història de la confraria.

Per altra part, diferents notaris varen intervenir ocasionalment en alguns assumptes molt puntuals, possiblement en qualitat de substituïts del notari oficial. En alguns moments, però, la confraria va creure convenient disposar d'un notari només per a qüestions molt concretes per tal d'estalviar-se les despeses que comportava tenir-ne un de permanent al seu servei.

Creiem que el primer notari de la confraria dels escudellers va ser Joan Jeroni Canyelles, notari reial i públic de Barcelona. Es conserva documentació seva des del 1519 al 1563. En els seus manuals es conserven els esborranys de diverses reunions: 1537 i 1540, i els pactes del 1560 amb el prior i convent de la Mercè. També, les actes de dues reunions –del 1554 i 1555– en uns protocols notariais conservats a l'arxiu de la catedral de Barcelona.

Sembla força probable que Miquel Cuberta agafés el relleu de Joan Jeroni Canyelles. Els seus protocols notariais estan molt mal conservats, cremats per la tinta. Aquest notari va estar en actiu entre 1561 i 1585. Posteriorment, però, no hem localitzat cap acte de les reunions de la confraria dels escudellers. El 1588 la confraria i els seus confreres foren declarats inhàbils per haver introduït causa contra alguns oficials de la Ciutat. Alguns mestres escudellers foren rehabilitats no gaire més tard, però no sabem què va passar amb la confraria.

Se'n torna a tenir notícies l'any 1600, en un manual del notari Antoni Batlle, i el 1601, quan exercia de notari de la confraria Galceran Francesc Devesa, fill de l'escudeller Onofre Devesa.

Hem buscat, en va, les actes d'aquests 15 anys crucials per a la història de la confraria, que comprenen des del 1585 fins al 1600.

Durant el segle XVII, el primer notari que va tenir la confraria va ser l'esmentat Galceran Francesc Devesa. Tenia la seva residència al carrer dels Ollers Blancs, passat el carrer de Còdols. Segurament degué ser el seu notari fins a la seva mort, vers 1609. El va succeir en aquest càrrec el notari Antoni Joan Fita, que es va encarregar dels negocis de la confraria gairebé durant la major part del primer terç del segle XVII, però ens temem que el llibre on es recollien les actes de les reunions gremials no ha arribat fins als nostres dies. Malgrat que d'aquest notari s'han conservat més de 100 volums, en tota aquesta ingent documentació només s'hi han localitzat algunes actes de les reunions.

Corresponents a la dècada dels anys 40 es coneix el nom del notari de la confraria dels escudellers. Es tracta de Francesc Josep Fontana. A diferència d'Antoni Joan Fita i de Galceran Francesc Devesa, del notari Fontana es conserva un manual ple d'actes corresponents a les reunions de la confraria realitzades entre els anys 1646 i el 1650, fins just abans de la crisi demogràfica de mitjan de segle. També hi ha actes de reunions a

143. AHPB, Josep Maria Òdena i Montells, *Protocolo que es el trenta y siete de las escrituras*, 1836, desembre, 30 - 1837, desembre, 24.

144. AHPB, Josep Maria Òdena i Montells, *Protocolo que es el cuarenta y dos de las escrituras*, 1842, gener, 4 - 1842, deembre, 24 fol. 177v-180r (25.04.1842).

diversos manuals comuns. Francesc Josep Fontana tenia la seva notaria just al costat de la casa de la confraria dels escudellers.

En un únic manual seu, dedicat quasi en exclusivitat a la confraria dels escudellers, s'hi recull els resums de les reunions fetes cada mes de l'any, de manera que es disposa d'un volum d'informació excepcional. No sabem si era costum que la confraria es reunís cada mes o tan sols una vegada a l'any, durant el mes d'agost, que era quan s'escollien als nous prohoms pels volts de la festivitat de sant Hipòlit (13 d'agost). Cal destacar que en algunes d'aquestes reunions hi figuren els noms de tots els components de la confraria, inclosos els mestres sense botiga i els fadrins. En una d'elles s'hi varen aplegar gairebé 90 assistents, fet excepcional, no repetit ni abans ni posteriorment.

Segons el nostre parer, l'excepcionalitat de la situació política del moment –l'estat de guerra contra el monarca Felip IV de Castella, l'elecció del conseller sisè menestral i tots els esdeveniments polítics i socials prou coneguts, esdevinguts durant aquella dècada– podrien explicar l'estat d'"eufòria assembleària" que vivia aleshores la confraria.

Després de la crisi de mitjan de segle el primer notari que recull reunions de la confraria és Francesc Lentsclà. No hi ha gaire informació. Posteriorment, Jacint Sescases recull alguna documentació molt important referent a la confraria de sant Hipòlit dels escudellers i, pel que sembla, doncs, deuria ser ell qui s'encarregués dels seus negocis. Com ell mateix va deixar per escrit, tenia un llibre dels consells de la confraria de sant Hipòlit, que malauradament no s'ha conservat¹⁴⁵.

Podem assegurar que Francesc Topí i Comes va exercir com a notari de la confraria entre els anys finals del segle XVII i les primeres dècades del XVIII. En els seus protocols notarials hi trobem resums de les reunions, de manera regular en el temps.

La figura del notari de la confraria va prendre encara més protagonisme durant el segle XVIII. Per culpa dels problemes econòmics que va tenir la confraria, a partir de l'any 1680, aquesta es va comprometre a pagar de mica en mica el gran deute adquirit amb els seus creditors. Tant les actes de les reunions com els instruments de pagament es feien en presència del notari, així com també les vendes de censals morts o els establiments de pactes amb pagesos o propietaris de terrenys pel tema del subministrament de la terra que necessitaven per a poder realitzar la seva feina. També era imprescindible el notari per poder formalitzar les relacions de la confraria amb l'ajuntament borbònic, amb la Junta de Comerç i amb les autoritats del Principat, sobretot, amb el governador de la ciutat, el capità general (edictes, missives, reclutament de soldats, etc.).

Per altra part, acabat el conflicte bèl·lic, el 1714, les noves autoritats borbòniques designaven als prohoms de les confraries pel sistema de ternes, en lloc del tradicional, per rodolins. Això implicava efectuar reunions anuals de la confraria cada vegada que acabava l'any de mandat dels prohoms. Les actes de les reunions es feien també davant la presència del notari a més de l'algutzir.

El primer notari de la confraria dels escudellers del segle XVIII va ser el mateix Francesc Topí i Comes. Ho va ser fins a l'any 1725. La seva vídua es va casar amb el notari Tomàs Guasqui i Brull, que es va quedar amb les escriptures de Francesc Topí

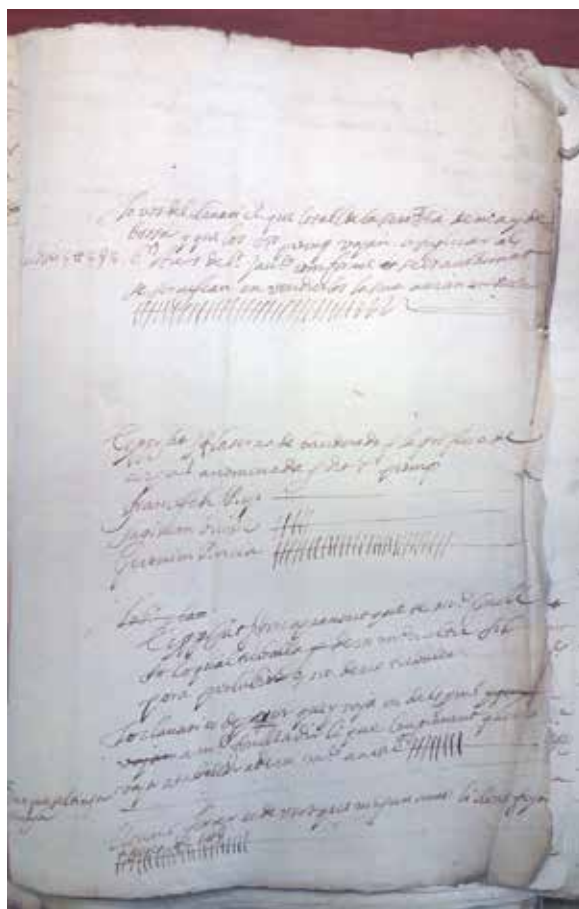

Fig.35: Full d'un registre notarial amb el resultat d'unes votacions realitzades per la confraria dels escudellers.

i, per tant, també amb la seva cartera de clients. Es va convertir, doncs, en el notari "dels negocis de la confraria dels escudellers".

A la mort de Tomàs Guasqui sembla que el notari de la confraria va ser Guillem Òdena, si bé en els seus manuals hi ha molt poca informació de les actes de les reunions gremials. Potser que les tingués en un llibre a part o, potser, no se'n guardava cap còpia. L'any 1762 actuava encara com a notari públic i del "gremio de vaxilleros de Barcelona"¹⁴⁶.

El va succeir en aquest càrrec el notari Josep Ricart, que ho va ser fins al 1803.

Ocasionalment, hem trobat algun document notarial referent al gremi dels escudellers (exàmens de mestratge) en poder dels notaris Antoni Comelles, Jeroni Casetes i Antoni Nogués. No sabem del cert el motiu. Sembla que de vegades era només perquè exercien com a notaris substituïts.

Un dels criteris preferits a l'hora de triar el notari va ser el de la proximitat de la notaria respecte de la casa gremial dels escudellers. A part d'això, no sabem del cert qui era el procediment que utilitzaven els confreres per a la tria del notari, si més no abans de la segona meitat del segle XVII. Suposem que durant bona part de l'època d'existència del gremi el mecanisme deuria ser el mateix. L'any 1694, degut a la mort de l'anterior notari, el senyor Jacint Sescases, va caldre buscar un notari nou. Per aquest motiu fou cridat el notari Joan Ferran, que va ser l'encarregat de fer de "pont" entre l'anterior i el nou notari. El març del 1694 es va personar, cridat per la confraria dels escudellers, a la casa gremial. El prohom en cap va manifestar la necessitat de triar un notari en substitució de Jacint Sescases,

145. Sobre l'existència d'aquest llibre perdut se'n parla a l'acta de la reunió del dia 26 de novembre del 1691 (AHPB, Jacint Sescases, Manual, 1691, gener, [11] - 1691, desembre, 23).

146. ACA, Real Audiencia, lligall 241 (1762).

«que havia passat a millor vida». Es va presentar una terna en la que hi figuraven Domènec Rojas, Josep Cellarés i Francesc Topí i Comes. No sabem qui s'encarregà de la formació de la terna o dels criteris que es varen adoptar per fer-ho. Només podem dir que Francesc Topí i Comes era gairebé veí de la casa gremial dels escudellers, però a part d'això, ignorem si altres circumstàncies es tenien en compte a l'hora de fer la selecció dels candidats. Una vegada fetes les votacions, el candidat que obtenia més “veus” era elegit com a nou notari.

En una reunió gremial, tenim un exemple molt evident de les circumstàncies de l'elecció d'un nou notari:

«Per quant la present confraria, temps ha, avia suspès lo fer nominació de nottari per los negocis de aquella per mort de Francisco Tupí y Comes, *quondam*, nottari públich y real col·legiat de Barcelona, últimament nottari de la present confraria, y des de la mort de aquell age acistit Thomàs Guasqui y Brull, nottari públich, ciutedà de Barcelona, als negocis y dependèncias de la present confraria qui ha obtingut la gràcia de notari real de sa Magstad (que Déu guarde) y tindria a bé dit Guasqui que la present confraria lo elegis en nottari de aquella.

«Per ço, donant lo sobredit per proposició, fonch deliberat, *nomine discrepante*, que lo sobredit Thomàs Guasqui y Brull, nottari, quede elegit en nottari de la present confraria y per los negocis de aquella»¹⁴⁷.

Aquest acord de la confraria ens aporta una informació molt interessant per poder saber els mecanismes d'elecció del nou notari. Segons el contingut de la proposició, sembla que no sempre la confraria hauria disposat de notari propi, de manera que, quan necessitaven dels seus serveis, la confraria s'adreçava a un notari reial qualsevol a qui, posteriorment pagaven el salari estipulat. Potser per això no hem trobat actes de les reunions de la confraria en determinats períodes de temps.

En el cas del notari Tomàs Guasquí sembla que quan era notari públic ja va dur alguns assumptes propis de la confraria i, en el moment de ser nomenat notari real, se li va proposar que acceptés el càrrec de notari.

L'acord de nomenar nou notari es prenia per assentiment majoritari dels mestres confreres, sense que intervingués cap autoritat externa. En el cas del notari Guasqui, la nominació no es va fer per unanimitat, sinó “*nomine discrepante*”, és a dir, amb el vot en contra d'algun o d'alguns mestres presents. Tomàs Guasqui va acceptar fer-se càrrec dels negocis de la confraria, doncs, el 1727, però l'any 1734 va reclamar que, o bé li pagaven el que li devien de les prohomenies dels anys 1732 i 1733, o no els serviria més. L'import de la reclamació era de 10 lliures pels dos anys, la qual cosa permet saber els honoraris del notari: 5 lliures anuals. Sembla que els confreres escudellers van pagar el deute, ja que Tomàs Guasqui continuà essent notari unes dècades més, possiblement fins a la seva mort, essent substituït aleshores per Josep Ricart (1766-1803).

1531?-1563	Joan Jeroni CANYELLES
1561?-1585	Miquel CUBERTA
1585-1600	?

1600?-1609?	Galceran Francesc DEVESA
1609?-1644	Antoni Joan FITA
1644-1651	Francesc Josep FONTANA
1653-1678?	Francesc LENTISCLÀ
1679-1694	Jacint SESCASES
1694-1725	Francesc TOPÍ i COMES
1726-1727	Jeroni CASETAS (?)
1727-1755	Tomàs GUASQUI i BRULL
1755-1762 (?)	Guillem d'ÒDNA
1766 (?) -1803	Josep RICART
1803-1808	Francesc MARÈS I LLOPART
1808-1814	(Guerra del Francès)
1815?-1842	Josep Maria ÒDNA I MONTELLS

LES DELIBERACIONS

Sabem, per una reunió del segle XVII, que a l'hora d'efectuar les votacions a mà alçada començava la votació pel confrare de major edat. També es recull el procediment a les ordinacions.

Les propostes solien ser presentades pel prohoms en cap en nom dels seus companys prohoms. Després de les intervencions, els acords es podien prendre o bé a “uniformitat de veus” o bé a “pluralitat de veus” o “*nomine discrepante*” quan hi havia alguna opinió disconforme amb la decisió presa per la majoria. Fins i tot, els mestres que discrepaven podien elevar la seva queixa a una autoritat superior perquè invalidés l'acord pres per la majoria si creia que anava en contra de les ordinacions de la confraria.

Per poder celebrar les reunions i prendre acords vàlids calia:

- a Que es reunissin, com a mínim, les 2/3 parts dels mestres confreres.
- b Que hi fossin presents els prohoms (no calia que hi fossin tots).
- c A partir del Decret de Nova Planta, l'assistència d'un algtzir de la Reial Audiència del Principat de Catalunya i la llicència per a poder-se.

També hi assistien testimonis, normalment joves o fadrins d'altres confraries. De les reunions (dia i hora) n'havia d'informar l'andador.

Els acords es prenia per majoria simple. Segons quins acords, calia la presència de testimonis aliens al gremi –com hem dit abans– a més del notari, per exemple, quan es definien els comptes o quan s'acceptava a un nou mestre. En algunes actes es conserven les deliberacions i els resultats de les votacions.

A les reunions intervenia, en primer lloc, el prohoms en cap; en cas d'estar absent, ho feia el prohoms segon, en nom seu; si no hi eren cap dels dos, el prohoms tercer. En absència de prohoms, la jerarquia continuava en la figura del confrare de major edat.

Durant els segles XVI i XVII, com a mínim s'havia de fer una reunió anual el dia 13 d'agost, festivitat de sant Hipòlit, o en una data el més propera possible, ja que era aleshores quan s'efectuava el canvi de prohoms¹⁴⁸. Al segle XVIII, presentades les ternes dels nous prohoms (9 noms: tres per cada prohoms), l'autoritat competent n'escollia tres i enviava la “cartilla” a cada gremi de la ciutat, generalment durant el primer trimestre

147. AHPB, Tomàs Guasqui i Brull, *Primum manuale instrumentorum et contractuum*, 1727, agost, 13 – 1727, desembre, 18.

148. Abans del Decret de Nova Planta, que va canviar completament el procediment i la data d'elecció dels prohoms.

de l'any. Aleshores era quan es produïa el relleu, a la primera reunió de la confraria.

En el cas de sorgir algun tema important per tractar, es reunia la confraria quan els convocava l'andador. Excepcionalment es convocaven també als fadrins, quan calia tractar d'un tema que els afectava directament, però no podien votar.

És força probable que els prohoms es reunissin per separat quan ho creguessin oportú, sols o acompanyats del clavari o altres càrrecs administratius, encara que fos per preparar els temes de les reunions.

Abans del Decret de Nova Planta, el prohom en cap tenia la facultat de convocar les reunions per autorització del regent de la vegueria de Barcelona. En principi, no sembla que es reunissin en un determinat dia de la setmana (posem per cas, els diumenges o festius). Quant a l'hora de reunió, sembla que era a les 12 del migdia, però també es van reunir algunes vegades passat el migdia, havent dinat, quan els temes per tractar eren urgents.

Després del Decret de Nova Planta calia l'autorització del governador de Barcelona per reunir-se en confraria.

En una reunió de 1782 s'esmenta el càrrec de "protector del gremi", que aleshores era el senyor Don Jordi de Puig¹⁴⁹.

Des del 1802 es reduí el nombre de prohoms de 3 a 2.

Una vegada arribava la llista de prohoms nous (que era un document que s'anomenava la "cartilla pels nous prohoms") es llegien els noms triats. La cerimònia començava quan el prohom en cap pronunciava les paraules següents: «*Es proposa si se'ls entregarà la deguda possessió*». A aquesta pregunta ritual seguia una resposta no menys ritual: «*A uniformitat de vots se'ls doni segons estil*». Després, els nous prohoms feien el jurament i seien «*en lo lloc acostumat*» (un banc reservat per a ells) en senyal de presa de possessió. Una vegada acabat el cerimonial es proposava si es «*farien los demás oficiales necesitada la present confraria*» i s'acordava que «*se fassen segons stil*». Fet això, es passava a nomenar els càrrecs següents:

- Un andador (l'any 1803 cobrava una pesseta al mes).
- Dos taxadors: l'any 1782 es parla del "tachador" dels botiguers i del "tachador" dels mestres jornalers.
- Un credencer de les fornades (des del 1782).
- Un clavari.
- De quatre a sis examinadors, càrrec que aparegué tardanament.

Després del nomenament d'aquests càrrecs, el clavari i els prohoms passaven o definien comptes. Una vegada aprovats, els comptes es lliuraven als nous prohoms.

Gràcies a una reunió de l'any 1778 se sap que, pel març, s'acostumava a fer l'elecció de l'abanderat i de l'andador. Es feien ternes. També es feien ternes per als càrrecs de clavari, credencer, capellers, taxadors i oïdors de comptes. En canvi, es sortejava el càrrec de majoral del Sant Misteri, que sembla que ningú no volia acceptar. L'any 1778 Salvador Coll acceptà el càrrec amb la condició que «*pogué anar a la processó ab vesta o sense ella, com bé li aparegue*». També es sortejaven pel siste-

149. El Reial Acord (1805) disposa que el "Jutge Protector" assumeixi la presidència de les reunions del Gremi de Velluters amb dret de convocatòria i vot decisiu (AMM-C-60, caixa 39, unitat 595). El jutge protector vetllava pel gremi i havia de conèixer, privativament, els negocis que hi havia entre els membres que el composaven.

ma de rodolins els noms dels dotze confreres que havien de dur les atxes durant la processó que acompanyava al Sant Misteri.

- Es triaven també dos capellers.
- Un collector, amb un salari de 4 lliures (1782).

S'elegia al mestre escudeller que més bé de preu manifestés voler exercir aquest càrrec¹⁵⁰.

El ritual de les intervencions sembla que estava perfectament regulat. El prohom en cap es dirigia als assistents amb paraules de cortesia i de gran respecte: «*Honorables y savis senyors*» Després, seguia l'exposició del tema que els havia congregat. Es feia deliberació i es votaven les propostes de la forma com s'ha explicat abans.

La reunió de la confraria dels escudellers més antiga que hem localitzat correspon a la que es va celebrar el 20 d'agost del 1537, «*Ab carta rebuda en poder de Joan Jeroni Canyelles, notari de Barcelona*», on es varen prendre alguns acords importants:

a Que no fos permès vendre escudelles dins del recinte de les muralles de la ciutat de Barcelona a qui no fos examinat i admès pels prohoms, sota pena de 100 sous, demanant als consellers que fos admesa aquesta conclusió i deliberació, i confirmada.

b Que els mestres amb botiga paguessin tres diners cada dissabte, i els mestres sense botiga, 2 diners.

c Degut a què els aprenents d'escudellers, rajolers i gerrers fugien de les cases dels seus mestres, acordaren no prendre als aprenents fugitius.

d Acordaren un ordre per votar a les reunions, començant pel prohom més vell i seguint per ordre d'antiguitat, sota pena de mitja lliura de cera a la confraria, en cas de fer-se el contrari.

e Que cada diumenge, a l'ofici que es celebrava a la capella de sant Hipòlit al convent de framenors, hi hauria d'assistir un prohom, a qui l'avisaria l'andador; en cas de no anar-hi, si no tenia impediment just, se li aplicaria una pena de mitja lliura de cera.

A la reunió del 9 de setembre del mateix any es va acordar que:

«No sia lícit admetre joves escudellers qui després de ser exit de aprenent no haja servit dos anys per a obrer discurrer per lo ofici dins los murs de Barcelona tant ço, és a saber, lo stranger com lo de la terra, y que lo stranger haie de pagar de examen 20 sous li serà pagador, lo qual examen se haia de fer per los prohoms que seran aquell any y, en cas que per dits prohoms fos fets lo contrari, 100 sous exigides pels prohoms que els succeiran. Supliquen confirmació als consellers de Barcelona».

Un document del segle XVIII informa d'una reunió que tingué lloc el 1574 durant la qual es va decidir adoptar a les santes Justa i Rufina com a copatrones de la confraria. El text, del segle XVIII escrit en castellà, diu el següent:

«*Mas se halla en dicho libro un Consejo general de dicha confradia, en tres de agosto de mil quinientos setenta y quatro, para la fiesta eclesiástica de dichas Santas, decretado por el Ordinario de Barcelona, el qual Consejo general es del thenor siguiente:*

«*Convocatio et congregatio general e consilio confratrium confratria sancti Hipoliti figulorum sive dels Escudellers, presentis civitatis Barchinone, more solito in domo honorabili Francisci Serra, in pride (?) mandato in notorio hanc publico (?) procerum in qua sin quidem convocacione inter fuerunt et presentes fuerunt honorabiles Franciscus Augusti, Rafael Passolas et Joannes Çafont,*

150. El 1778 Rafael Carreres acceptà el càrrec a canvi de 3 lliures i 15 sous.

proceres prefata confratria anno presentis; Guillermus de Pau, Joannes Boves, Joannes Masso, Ludovicus Figueres, Bernardus Llevaneras, Antonius Vidals, Antonius Mestre, Rafael Orta, Joannes Ragues, Anticus Porta, Joannes Pujadas, Hieronymus Planas, Bernardus Callar, Joannes Costa, Joannes Porta, Bartholomeus Cardenyas, Franciscus Serra antedictus, Joannes Casapera, Antonius Pelegri, Joannes Perez, Jacobus Seravall, Stephanus Cardenya, Carolus Franch, Marcus Sayol, Bartholomeus Costa, Joannes Domenech, Michael Comalada, Antonius Sadurni, Michael Castanyera, mores confratres ejusdem confratria tamquam major et satis partis ejusdem generalis consiliis consilium generale ibidem vos? alias congregari consuevit pro similibus et aliis actibus predicta confratria quantum vis arduis facientes et tenentes et totam dictam confratriam reputantes factis quibusdam propositionibus et precedentibus per organum et vocem prefati honorabili Francisci Augusti, proceris in ordine primi desuper mencionati inter alias.

«Que les ha parecido a él y a sus companyeros en lo cargo de prohombres que por reverencia e honra de las gloriosas mártires y amadas en Jesuchristo santas Justa y Rufina celebrar y guardar la fiesta y día de aquéllas que no dudaron antes bien con grande consu(elo) y voluntad quisieron padecer martyrio y muerte por la fe y amor de Jesuchristo y proponerlos para que sobre ellos hagan la deliberación que más les placiera, movidos en esso con motivo de que por toda Espanya por todos los que fabrican obra de tierra guardan y veneran su bendito día y fiesta; y dicho general consejo, oída y entendida dicha proposición y considerando lo sobredicho, y que mediando los ruegos y intercessión de los santos gloriosos, son librados de muchos grans y excessivos trabajos y subvenidos en nuestras necessidas (sic) y otras cosas premeditadas (...) Por esso de voto y parecer, haciendo de esto para mayor corroboración con decreto del Il^{mo}. y R^{mo}. Senyor Obispo de Barcelona o del muy R^{mo}. Senyor Vicario General en lo espiritual y temporal de dicho Obispo, que dicho día o fiesta de las sobredichas santas Justa y Rufina para siempre por todo el officio de los escudilleros todos los anyos haya de ser guardada, teniendo las puertas cerradas, no para vender según guardan y veneran la fiesta del glorioso mártir san Hipólito, y que en la vigilia y día de dichas santas se hagan y celebren los officios cantados en los quales hajan de asistir y assistan los cofrades y según está provehido, y en esso por dicho día del glorioso san Hipólito y baxo las penas ya estatuidas y mediante un juramento que hazen y prestan de tener y observar las cosas sobredichas.

«Ego, Onofris Paulus Sellers, decretorum doctor canonicus ecclesie Barchinone, officialis et in temporalibus et spiritualibus vicarius generalis pro Il^{mo} et R^{mo}. Domino Don Martín Martínez del Villar, episcopo Barchinone, predice deliberationi quantum a jure non deviat officio quo fungos auctoritatem interpono pariter et decretum die decima sexta septembris, millessimo quingentesimo septuagessimio quarto».

Una bona part de les actes de reunions tracten sobre temes econòmics, gairebé sempre per lamentar-se de la situació de la confraria. També s'hi troba els nomenaments dels nous càrrecs i, fins i tot, les actes d'alguns exàmens.

Les actes de la primera meitat del segle XVII són molt riques en detalls que informen de com transcorrien les reunions, ja que hi apareixen els noms dels mestres que intervenien, les seves propostes i els resultats de les votacions. És molt interessant la literalitat de les intervencions, ja que el notari sembla que les anotava tal com sortien de la boca dels mestres, de manera que podem fer-nos una bona idea del català usat a l'època. A les reunions dels segles XVIII i XIX, no. Els notaris redactaven només els acords presos, però no les intervencions i els resultats de les votacions. Tan sols indicaven que alguna proposta fou acceptada *“nomine discrepante”*.

No hem volgut transcriure literalment totes les actes de les reunions, però sí la corresponent al dia 7 de maig del 1601 per mostrar el que acabem de dir sobre la literalitat de les intervencions. Està incompleta, perquè els fulls posteriors han desaparegut.

«Convocat y congregat lo honorable consel de la confraria de Sant Ipòlit dels Scudellers en la casa de la confraria qu'està situada en lo dit carrer dells Scudellers: Bertomeu Pujades, Rafael Pessoles, Jaume Colom, cònsols; Joan Portià, Philip Costa, Salvador Morató, Hieronim Spasa, Jaume Gonsalvo, Antoni Bonet, Pere Cerra, Pau Oriol, Sebastià Terré, Antoni Rodó, Pere Cuyàs, Jaume Garriga, Pere Camon, Jaume Saguí, Pau Franci, Rafael Oliver, Luís Farrer, Toni Nadal, Arnau Jumbit, Philip del Fau, Martí Vilasola, Francesch Alavat, Francesch Bonafont, Joseph Pasqual, Pau Miralles, Pau Gibert, Pau Flamis, Montserrat Pujades.

«E primerament fou proposat per dits pròmens terna de banderado: «Pere Cerra: (0 vots).

«Antoni Mestre: IIIIIIIIIIIII (18 vots).

«Francesch Bonafont: IIIII (5 vots).

«Montserrat Pugaades: IIIIIIII (9 vots).

«Més proposaren dits pròmens si guarnirien y durien lo cos de Sant Hipòlit y lo procés [a la processó], y tots los gastos d'ont se pagarà.

«Diu Bartomeu Cuyàs que·s dague a Mon Senyor Reverendíssim yquipat, de mà y de bosa: II (2 vots).

«Diu Pau Oriol que·s pae dels tretse sous: IIIIIIIIIIIIIIIII (22 vots).

«Diu Joan Portià que·s fasan los gastos que après [ja es miraria dont treure-ls].

«Diu mestre Gibert que·s pae dels vestits.

«Mes proposaren los dits promens que per aver-hi tants partits en hober y fer-se'n tant gran abús, que ningun confrare no pugua traure lo partit de la botiga que primer no pae [...] que los síndichs no hagen de pagar a qui'ls lo darà: IIIIIIIIIIIIIIIIIII (25 vots).

«Diu Philip Costa qu·el confrare se'n puge dur lo stany i lo plom, no.

«Més proposaren los dits promens que es donarà temps als que tenen los partits en huber.

«Diu Bartomeu Cuyàs que paguen la part qu'està en hubert y que demà vagen a fer fermar ses mullers. Lo qui no tindrà muller, que done una fermança y qu·el donen de temps tot lo més de maix: I (1 vot).

«Diu mestre Terré que no·ls donen temps, sinó que fahen fora: IIIII (5 vots).

«Diu Joan Portià per tota aquesta summa qu'els deuen [...] y sinó, qu·els executen: IIIIIIII (9 vots).

«Diu Miquel Pessoles que no donin plom ni stany ni que sols? sinó que paguen lo que deguin, y si van fora la confraria, encontinent que li·n traguen lo altra y que s'executen: IIIIIIIIIIIII (16 vots).

«Diu mestre Pasqual que pae: III (3 vots).

«Diu mestre Ferrer que paguen de si a Sant Joan de juny.

«Més proposaren los dits promens si pendrien los sinc sous del germà de mestre Jaume Saguí.

«Diu Bartomeu Cuyàs que u diguen al advocat y que fasse lo que·l advocat dirà.

«Diu mestre Salvador Morató que·ls y prengen ab tal que comense a córrer lo dia que darà los sinch sous: IIIIIIIIIIIIIII (19 vots).

«Diu Sebastià.

«Diu mestre Pessoles que quant aurà quatre hanys qui sia moso, que los y prenguen: IIIIIIIIII (11 vots).

«Més proposaren los dits promens quant temps a d'estar hu per a haprenent»¹⁵¹.

Poques vegades existeix la possibilitat de veure com en una reunió els mestres havien de prendre mesures de força contra alguns dels seus membres. L'any 1600 va tenir lloc un consell general de la confraria dels escudellers presidit pels prohoms

151. AHPB, Galceran Francesc Devesa, Plec de documentació diversa, 1601-1605 (7 de maig del 1601).

Bartomeu Pujades, Rafael Passoles i Jaume Colom, i Bartomeu Cuyàs, com a clavari. Hi assistiren 27 confreres. Bartomeu Pujades, exposà a tots els confreres que Felip Costa i Pere Serra tenien alguns problemes amb Joan Soler, gerrer, que en dies passats fou inhibit de tots oficis i beneficis de la confraria, ja que mentre fou clavari del plom de la confraria dels escudellers, i Francesc Carnisser, credencer en els llibres de comptes, administrà malament les partides de plom que havia comprat de part de la confraria i del que administrava als confreres. S'hi van trobar grans errors i borrons, canviant les quantitats i tras-tocant també els albarans dels mercaders. A més, Joan Soler va burlar-se dels confreres i de la confraria.

Per tot plegat, els confreres acordaren que la confraria devia procedir judicialment contra Joan Soler i Francesc Carnisser, i que per portar a terme tota la causa calia nomenar procuradors de la confraria, la elecció dels qual recaigué en les persones dels confreres Antoni Rodó i Miquel Passoles¹⁵².

Els acords que es prenen a les reunions no tenien força de llei fins que no s'incorporaven a les ordinacions, cosa que no es podia fer sense la intervenció de l'autoritat. Abans del Decret de Nova Planta el Trentenari se n'encarregava d'aquest tema.

La no aprovació de les ordinacions per part de l'autoritat pública va donar lloc a abusos per part dels mestres escudellers. Per exemple, l'any 1669 la confraria va empenyorar diversos objectes de valor (una coixinera, un sac de safre i una cullera de plata) als mestres escudellers Andreu Targaró, Jeroni Madrera, Francesc Junyent, Francesc Reig i Joan Fàbregues perquè, en contra dels acords de la confraria, havien comprat safre fora de la botiga que tenia oberta la confraria i gràcies a la qual obtenien uns ingressos que servien per pagar els deutes amb els seus creditors. Doncs bé, la confraria havia acordat que quan arribés una partida de safre s'havia de procurar comprar-la al millor preu possible, per vendre'l després a la botiga. Els mestres empenyorats, en canvi, el van comprar pel seu ús particular, deixant de banda els interessos del Comú. Els consellers de la ciutat van donar la raó als mestres empenyorats i es va obligar a la confraria a tornar les penyores, allegant que, malgrat que l'acord s'havia pres en una reunió de la confraria, cap ordinació prohibia fer el contrari. Això indica que les decisions acordades pels mestres confreres es complien o no segons la bona voluntat dels mateixos mestres¹⁵³. Perquè tinguessin força de llei, o bé s'incorporaven a les ordinacions, o bé calia fer-les decretar per una autoritat superior.

2.4. LA CONFRARIA I LA POLÍTICA MUNICIPAL

Les confraries d'ofici tenien un vessant laboral –un dels aspectes que les diferenciava de les confraries de devoció– i un altre de benèfic, assistencial i religiós que, com va succeir en el cas de la confraria de sant Hipòlit, fou la base de les primeres ordinacions aprovades. Les primeres ordinacions estrictament laborals no es van aprovar fins algunes dècades després d'haver nascut la confraria l'any 1404.

També existien, però, altres vincles que lligaven les confraries d'ofici amb el món de la política municipal. Les confraries estaven representades al Consell de Cent, i tenien reservada una

plaça entre els cinc consellers de la ciutat, que passaren a ser-ne dues després de la reforma del 1642. Per altra part, els confreres participaven activament en les festes de la ciutat i, arribat el cas, en la seva defensa militar.

El procediment de la tria de la representació dels diferents gremis a la conselleria cinquena i al Consell de Cent és una qüestió que es va decidir abans que s'instituís la confraria dels escudellers, l'any 1531. No va ser la única: altres confraries sorgides en el decurs del segle XVI van reclamar poder participar en el govern municipal, de manera que era qüestió de temps que els escudellers plantejessin la voluntat de tenir representació en ambdues institucions de govern barcelonines. Això podia suposar entrar en conflicte amb l'altra confraria de la ciutat, la dels ollers, gerrers i rajolers, els membres de la qual també es dedicaven a la producció de ceràmica. El problema no es va començar a resoldre fins que l'autoritat municipal manifestà, públicament, que ambdues confraries eren diferents.

2.4.1 LA SEPARACIÓ DELS ESCUDELLERS: CONFLICTES ENTRE CONFRARIES

En paraules de Castillo i Martínez, en parlar de la creació de noves confraries a partir d'algunes de ja existents, els nous professionals “*Sentiran la necessitat de defensar la seva identitat professional front a la resta de productors* (en aquest cas, d'obra de terra). *Voldran institucionalitzar la seva especialització professional com a instrument de defensa dels seus peculiars interessos materials. Aleshores, tendiran a marcar taxativament les fronteres envers l'ofici titular del domini productiu*” [CASTILLO; MARTÍNEZ 2000: 63].

El “titular del domini productiu” seria la primera de les confraries de sant Hipòlit, la dels ollers, gerrers i rajolers. Un document del 1597 extret de *Lo Llibre Renovat de la Confraria dels Ollers, Rajolers i Gerrers, de 1739* comenta que els escudellers estaven “acollits” en aquesta confraria, ja que no n'eren prou per a constituir-ne una de nova.

No sabem quants escudellers varen ser necessaris per poder separar-se de la resta de companys, l'any 1531, però en una reunió de la confraria que tingué lloc l'any 1540 hi assistiren 31 confreres. A la llum de les actes de reunions posteriors, aquest nombre de confreres sembla que es considerà el més convenient, en el sentit d'equilibrat: era suficient per donar abast al mercat, però no excessiu per fer-se competència. Únicament durant el segon quart del segle XVII el nombre d'escudellers confreres va assolir l'elevada xifra de prop de 90, ja que en les actes de les reunions s'hi van incloure també els noms dels fadrins. De mestres amb obrador, però, tan sols 27. A les reunions de la segona meitat de segle XVII es torna a la xifra de la trentena, que anirà davallant lentament durant tot el segle XVIII (uns 20 mestres durant la segona meitat). A l'inici del segle XIX només quedaven 8 mestres. El 1836 hi havia 21 agremiats dins del “*gremio de Escudilleros de Barcelona*”, entre mestres, fadrins i peons.

Les ordinacions de la nova confraria es basaren en les de la confraria dels ollers, gerrers i rajolers, tot adaptant algunes disposicions i afegint-ne de noves. La base legal foren alguns privilegis concedits durant el segle XVI, començant pel que els hi va atorgar el lloctinent Frederic de Portugal, el 1532, la confirmació de 1538 i el privilegi de 1593 atorgat pel virrei de Catalunya. Aquests privilegis, juntament amb el privilegi fundacional de l'any 1404, deuen

152. AHPB, Galceran Francesc Devesa, *Duodecimum prothocollum sive manuale*, anys 1599 - 1600.

153. AHCB, Gremial. *Escudilleros*.

ser els cinc que s'esmenten a l'inventari de l'any 1727.

Aquesta segona confraria es constituí en separar-se, doncs, els escudellers respecte dels ollers, gerrers i rajolers, és a dir, bona part dels productors de ceràmica que tenien l'obrador al quarter d'avall, amb llicència del lloctinent general de l'emperador. Formaren una segona confraria amb el nom de sant Hipòlit dels escudellers. Cap al final del segle XVII passà a anomenar-se "dels escudellers i rajolers de rajola de València", degut a la importància que va assolir l'elaboració d'aquest tipus de peça, des de la segona meitat de la dissetena centúria i fins a la resta de d'existència del gremi.

Els consellers de la ciutat aprovaren, el 14 d'abril del 1532, unes ordinacions similars a les que van atorgar a l'altra confraria de sant Hipòlit, l'any 1459, afegint-hi els capítols 2 i 3 atorgats el 1502 i, en lloc d'"obra de terra", hi posaren "obra de terra blanca o pintada".

Tot fa pensar que la separació fou finalment possible perquè alguns gerrers es passaren a la nova confraria; els que no ho vam fer continuaren adscrits a la vella.

Instituïren la confraria en una capella de l'església del monestir de framenors, el 1533. Aquest monestir estava emplaçat en el quarter on els confreres tenien les seves cases i forns, ço és, des de l'actual plaça del Duc de Medinaceli fins a la Rambla, i des del Passeig de Colom fins al carrer de la Boqueria.

Anys abans de la creació de la nova confraria ja estava reconegut l'ofici d'escudeller, com es pot comprovar al "*Llibre Renovat*", on consten les extraccions de rodolins de prohoms de la confraria de "gerrers, ollers, escudellers i rajolers" fetes pels consellers de Barcelona entre 1501 i 1526. A la nova confraria també hi havia gerrers, que podien desenvolupar llur ofici per haver estat examinats i haver obtingut el mestratge. Es tractava d'una situació certament ambigua, ja que els gerrers podien ser membre d'una de les dues confraries. Ara bé, la qüestió era si podien o no formar part del Consell de Cent. La resposta és que sí, però en qualitat de confrere dels ollers, gerrers i rajolers.

Els documents que informen de reunions dels confreres tampoc no contribueixen gaire a aclarir aquestes situacions ambigües. Sembla que cada ofici podia reunir-se per separat, si bé ollers i rajolers s'aplegaven conjuntament la majoria de vegades. Abans de la segregació, en les reunions gerrers hi trobem també els escudellers. Segurament, la reunió conjunta de les quatre branques productives donava lloc al que se'n deia "consell general".

EL SISTEMA D'ELECCIÓ DE CÒNSOLS I JURATS

Pel que respecta a la confraria de sant Hipòlit de Barcelona, el complicat sistema de representació als òrgans de govern de la ciutat ha estat analitzat per Josep Maria Vila. El 1472, per privilegi d'Alfons V, els gerrers i rajolers ocupaven dues places al comú del gran consell municipal i, no volent proposar per a aquestes places ni als ollers ni als escudellers, el consell acordà que, ja que tots quatre oficis pertanyien a la mateixa confraria, tant els rajolers com els gerrers havien de designar el nombre de confreres a l'esmentat consell a base d'ollers, escudellers, rajolers i gerrers.

Des del 1502 es conserven les actes d'elecció dels prohoms (2 per quarter) i dels clavaris (un per quarter). En aquest cas, la representativitat al Consell de Cent no estava condicionada per l'ofici, sinó per la pertinença a una mateixa confraria.

Segons Vila, entre el període del 1455 al 1498 es coneixen els noms de 17 cònsols de la confraria de sant Hipòlit, dels quals només quatre apareixen també a les llistes dels jurats; tan sols dos rajolers varen accedir al càrrec de conseller cinquè menestral (els anys 1463 i 1471).

LA REPRESENTACIÓ AL CONSELL DE CENT

Des del 1455 i, segons indica una sentència del 1469, dos cònsols –un gerrer i un rajoler– formarien part del Consell de Cent en representació de la confraria. En aquest Consell hi havia representats 20 oficis o confraries, que s'havien de repartir 15 llocs de consellers. Es feia per rotació, renovant la meitat cada any. Un any eren elegits els dos cònsols que continuaven l'any següent: el tercer any, la confraria es quedava sense representació al Consell de Cent.

a Els rajolers del Pi havien de presentar un "memorial" amb noms dels terrissers del quarter (d'on en sortiria un dels cònsols), fossin o no rajolers.

b Els gerrers de framenors havien de presentar un altre "memorial" amb els noms de terrissers del quarter (d'on en sortiria l'altre cònsol), fossin o no gerrers.

Això volia dir que també podien ser elegits escudellers i ollers com a representats en el Consell de Cent.

Una vegada triats els noms dels cònsols (2 terrissers), els consellers designaven als cònsols dels oficis perquè triessin els noms dels jurats proposats.

El 1488 la confraria proposà que la llista la designessin els administradors de la confraria. Hi hauria 8 noms: 4 ollers i 4 rajolers, mentre que els cònsols dels gerrers haurien de designar una llista pròpia on hi hauria, al menys, els noms de 3 escudellers.

Conclusions de Josep Maria Vila:

a Tendència, especialment al quarter de Dalt, d'un grup d'artesans a controlar els llocs de responsabilitat. En canvi, en el quarter d'Avall, l'elecció per als dos càrrecs sembla feta amb major independència.

b Possibilitat que existís una mena d'oligarquia en el si de l'associació que ocupés la majoria dels càrrecs, aspecte en teoria impossible després de la instauració del sistema d'insaculació per a l'elecció dels càrrecs administratius, tant del municipi com de la mateixa confraria.

c Sembla demostrar-se, per tant, l'existència dins els oficis d'una elit que ocupava preferentment els càrrecs de representació política. Aquest grup no sembla coincidir necessàriament amb els que ocupaven càrrecs de responsabilitat a la confraria.

d Es constata la consagració de l'elecció dels representats dels terrissers al Consell no sobre la base de l'ofici al qual pertany, sinó del quarter, tenint en compte, però, que la separació dels oficis per quaters provocava que, a la pràctica, els jurats sempre fossin d'oficis diferents.

Si observem el registre de nomenaments de prohoms veurem que fins al 1542, els noms dels prohoms dels ollers, gerrers i rajolers estan separats segons el quarter: "de Munt" i "de Vall". En el quarter "de Munt" hi havia, només, rajolers i ollers. En el quarter "de Vall", ollers, escudellers i gerrers.

En un llistat diferent figuren els noms dels dos prohoms dels escudellers, i en un altre els noms dels dos cònsols i veedors dels

gerrers. Des del 1543 ja no s'esmenten els prohoms per quaters.

Els llistats que figuren són els següents:

- Prohoms dels ollers i rajolers (generalment un de cada).
- Prohoms dels gerrers (hi havia gerrers i escudellers).
- Prohoms dels escudellers (hi havia escudellers i gerrers).

Cònsols dels gerrers. A partir del 1547 figuren els llistats següents:

- Prohoms d'ollers, gerrers i rajolers (3 noms, entre els quals hi podia haver escudellers).
- Prohoms de gerrers (2 noms).
- Prohoms dels escudellers (2 noms entre escudellers i gerrers).

2.4.2. PROBLEMES ENTRE LES CONFRARIES PER LA REPRESENTACIÓ EN EL CONSELL DE CENT. EL CÀRREC DE CONSELLER CINQUÈ MENESTRAL

Des del segle XV els productors d'obra de terra de Barcelona estaven separats en dos barris o quaters diferents: el quarter d'amunt i el quarter d'avall. En el quarter d'amunt, ço és, el barri del Raval, a l'oest de la Rambla, el fogatge de 1516 esmenta 12 ollers i 11 rajolers. En el quarter d'avall, al barri centrat pel carrer d'Escudellers, 10 gerrers i 9 escudellers.

El 16 d'octubre del 1599 la confraria dels ollers, gerrers i rajolers denuncià que els escudellers Rafael Passoles, Miquel Passoles, Joan Soler, Bartomeu Pujades, Salvador Morató, Antoni Mestre i Joan Porta estaven insaculats a la bossa del Consell de Cent. Tenint en compte que els confreres escudellers no tenien cap lloc en aquesta bossa, sinó que sempre havia estat intitolada als seus membres (ollers, gerrers i rajolers), consideraven que els llocs que ocupaven els escudellers havien estat mal insaculats i usurpats. Suplicaren que es traguessin de la bossa del Consell de Cent els escudellers abans esmentats i es possessin, al seu lloc, confreres de la confraria dels ollers, gerrers i rajolers.

El 19 de novembre del 1602, el doctor Rafael de Rovirola, canceller reial en el Principat de Catalunya i comtats de Rosselló i Cerdanya, vist el poder reial que li fou donat i la comissió feta a ell mateix a petició de la ciutat (2 octubre 1599), vistes les demandes fetes i exhibides per la confraria dels ollers, gerrers i rajolers contra la confraria dels escudellers, el privilegi del rei Alfons V (Nàpols, 7 octubre 1455), dos privilegis del rei Ferran II (24 octubre 1493 i 13 setembre 1498, anomenat "Privilegi del Regiment") i vista la interpretació feta per misser Jeroni Albanell (3 abril 1503), va concloure el següent:

Pel que fa la demanda feta per Jaume Roca, oller, síndic de la confraria dels ollers, gerrers i rajolers contra la confraria dels escudellers –amb cinc súpriques presentades els dies 16 d'octubre del 1599, 26 d'octubre del 1599, 10 de novembre del 1599, 31 d'agost del 1602 i 8 d'octubre del 1602 – on es demanava que fos restituït a la confraria dels ollers un lloc de conseller cinquè menestral que tenia Bartomeu Cardenyès, escudeller, que havia estat insaculat com a escudeller en un lloc tocant a oller, i que fossin restituïts a la confraria dels ollers els llocs del Consell de Cent ocupats per la confraria dels escudellers.

Una vegada vist el Reial Privilegi de 13 de juliol del 1599 i

una sentència proferida per misser Francesc Bonet el 5 de novembre del 1601 a favor dels ollers, tenint en compte que en dit privilegi foren concedits dos llocs nous de conseller cinquè a la confraria dels escudellers a condició de renunciar al lloc d'oller en el qual es trobava insaculat Bartomeu Cardenyès, i que per això havien posat un oller en el lloc de Bartomeu Cardenyès una vegada mort, i dos escudellers en els llocs nous de la bossa a ells concedits, sentencià que la demanda feta pel síndic dels ollers, gerrers i rajolers contra els escudellers no tenia lloc.

Quant a la segona petició, vista la demanda feta pel síndic dels ollers; vistes les ànimes de les insaculacions del Consell de Cent dels ollers i gerrers del 1518 i 1522 i la dels rajolers del 1518; vist el privilegi del "Regiment", de Ferran II (1498); vista la resposta donada a la demanda del 22 d'octubre del 1599, 12 d'octubre del 1602 i 16 de novembre del 1602, atès que alguns escudellers encara estaven insaculats en les ànimes de les insaculacions de Consell de Cent de rajolers del 1526, i d'ollers i gerrers, del 1530, però en el "Regiment" no s'anomenen els escudellers entre els menestrals que podien formar part del Consell de Cent i tenint en compte, també, que en les ànimes més antigues del 1518 i 1522 d'ollers i en les de rajolers no hi consten els escudellers ni tan sols en la intitució, sentencià tenir lloc la demanda i, per consegüent, endavant no es podrien posar ni insacular cap escudeller en la bossa de Consell de Cent, proveint i manant que els escudellers que aleshores, per inadvertència, s'hi trobaven insaculats entre els ollers, rajolers i gerrers, poguessin restar-hi durant llurs vides naturals, però, a la seva mort, es possessin, en les primeres insaculacions que es fessin, a gerrers, ollers o rajolers.

El 12 de novembre del 1602, el canceller Rovirola dictaminà que, respecte de la segona demanda, que afectava al càrrec de conseller cinquè, els ollers, gerrers i rajolers no tenien raó. Segons Rovirola les persones insaculades no actuaven individualment en tant que ollers o escudellers, sinó com a representants dels confreres d'una o d'altra confraria i, per tant, es podia donar el cas que un escudeller que fos també confrere de la confraria vella estigués insaculat en la bossa de la confraria dels ollers, gerrers i rajolers.

Malgrat això, el 3 de juny del 1620, Martí Joan Vilasola, escudeller i síndic de la confraria dels escudellers, presentà als consellers de Barcelona un recurs manifestant que l'extracció del dia de Sant Andreu del 1619 de la persona de Lluís Calderó, rajoler, pel Consell de Cent, no estava ben feta. Reclamà el lloc pels escudellers. Després de diversos raonaments, els consellers, vista l'extracció de Lluís Calderó, el 1619, i la de Martí Joan Vilasola pel mateix càrrec, el 1617; vistes les ànimes de les insaculacions i les de la bossa de Consell de Cent dels ollers i gerrers, en la que es trobaven insaculats els esmentats Calderó i Vilasola; vista la sentència del canceller Rovirola del 1602; vistes totes les coses i oïdes totes les parts, contestaren que tenint en compte que Martí Joan Vilasola fou extret el 1617 i va servir dos anys –que finiren el dia de Sant Andreu del 1619–, per la qual cosa fou extret Lluís Calderó de la mateixa bossa, constant igualment, per sentència del canceller Rovirola del 1602 que els escudellers no tenien lloc en el Consell de Cent i que els que es trobaven insaculats, per inadvertència, podien continuar-hi a títol personal fins a la seva mort, però que a la seva mort havien d'ésser substituïts per ollers i gerrers, no tenia lloc la demanda feta per Martí Joan Vilasola i, per tant, s'havia d'admetre l'extracció de Lluís Calderó i se li devia donar el degut jurament, segons ús i pràctica de la Casa de la Ciutat.

Sobre una demanda del síndic dels escudellers en el sentit que s'havia fet una mescla de les dues bosses d'ollers i de rajolers (encara que la confraria dels escudellers en aquest cas no podia reclamar res, perquè no hi tenia cap interès) els consellers, per vot i parer del doctor que els aconsellà, dictaminaren que quan es fes la revisió de les bosses de Consell de Cent calia treure d'aquestes els noms dels que havien mort i s'havien de posar d'altres de la mateixa confraria.

Així, doncs, en els òrgans de govern de la ciutat els escudellers obtingueren representació en la bossa del conseller cinquè menestral, però els hi fou barrat el pas al Consell de Cent, a no ser que ho fessin en tant que confreres de la confraria dels ollers, gerrers i rajolers, cosa que mai va succeir.

En conclusió.

1 Res no impedia a un mestre escudeller ser mestre confrere de les dues confraries de sant Hipòlit alhora, ço és, de la dels escudellers i de la dels ollers, gerrers i rajolers.

2 Per exercir de mestre calia ser-ne confrere i superar l'examen de passantia.

3 El dret d'examinar era prerrogativa exclusiva dels mestres de cada confraria, és a dir, dels mestres ollers, dels mestres gerrers i dels mestres rajolers (de la confraria vella), i dels mestres escudellers, de la nova.

4 Els exàmens tenien lloc en els obradors, però una vegada superat era obligació anar a la casa de la confraria, on el nou mestre prenia possessió del càrrec.

5 Per a què un examen fos vàlid, calia l'acreditació de la fe de baptisme, la presència dels prohoms de la confraria, la superació de la prova, el jurament i el pagament de la quota.

6 Es podia ser mestre d'ambdues confraries, però en el cas dels mestres escudellers que fossin també confreres a la confraria dels ollers, gerrers i rajolers, no podien examinar d'escudeller si no ho feien davant dels prohoms de la confraria dels escudellers i en les condicions esmentades en el punt anterior. El mateix passava, per exemple, amb els mestres gerrers que eren confreres de la seva confraria i, a més, de la dels escudellers.

7 El fet de ser mestre de dos oficis d'obra de terra facultava a aquests confreres poder vendre a les seves botigues tota mena de peces pròpies del mestratge que havien obtingut amb la superació de l'examen, de manera que un escudeller i gerrer podia fer i vendre atuells dels escudellers i dels gerrers, o un oller i gerrer, el mateix amb atuells d'oller i de gerrer.

8 En el cas de la representació en les institucions polítiques barcelonines, al Consell de Cent només hi tenien representació els confreres de la confraria vella (tant si eren ollers, gerrers, rajolers com escudellers, que no fou el cas) per què s'hi era no per l'ofici, sinó per la pertinença a la confraria. Quan al càrrec de conseller cinquè menestral, dins de la bossa s'hi insaculaven els noms en funció de la confraria. Hi estaven representades les dues confraries per separat, podent-se donar el cas que en representació de la dels ollers, gerrers i rajolers hi hagués un escudeller, si n'era membre d'ambdues.

9 Tot això posa en evidència que la pertinença a dues confraries simultàniament donava lloc a situacions d'una certa ambigüitat professional i legal que anava en contra de la pretensió dels confreres (especialment evident en el cas dels de la confraria vella) de monopolitzar i controlar-ho tot. Els conflictes entre

totes dues confraries varen assolir el seu moment culminat a finals del segle XVI i durant la primera meitat del XVII.

2.5. L'APARTAT LABORAL

Per al correcte funcionament de la confraria eren necessaris una sèrie de càrrecs que només podien desenvolupar els mestres escudellers. L'organització interna de la confraria es va fer més complexa amb el pas del temps, amb l'aparició de nous càrrecs. Durant el segle XVIII va quedar plenament estructurada, amb el mateix model organitzatiu que la resta de confraries-gremis de la ciutat.

Dins de la confraria de sant Hipòlit hi havia dos tipus de càrrecs: els propis d'un gremi, és a dir, aquells que tenien relació amb l'apartat estrictament laboral, i els càrrecs vinculats a l'apartat religiós i benèfic i assistencial, és a dir, els propis d'una confraria de devoció.

2.5.1. CÀRRECS VINCULATS A L'APARTAT LABORAL

N'hi havia de tres tipus:

1 Càrrecs directius: el prohoms en cap i els altres prohoms.

2 Els càrrecs representatius: prohoms en cap, cònsols, síndics procuradors i abanderats.

3 Càrrecs administratius: andador, clavari, credencer de les fornades, oïdors de comptes, taxadors i examinadors.

La prohomia era el càrrec més important de la confraria. Cal distingir entre el prohoms en cap o prohoms primer, màxima autoritat de la confraria, dels altres prohoms. El nombre de prohoms va variar en el decurs dels temps: de tres a dos en el període final de la confraria. Això fou degut a la reducció del nombre de confreres.

Fins al Decret del Nova Planta, l'elecció de prohoms es feia pel sistema de rodolins. La data triada era pels voltants del 13 d'agost, festivitat de sant Hipòlit, patró de la confraria, diada en què estava prohibit treballar i tenir a botiga oberta. Després del Decret de Nova Planta l'elecció dels prohoms ja no anava a càrrec directament dels mestres de la confraria, sinó que aquests havien de presentar una terna per a cada prohomia, a la Reial Audiència del Principat de Catalunya que, dels nou noms triava als tres prohoms. Es tractava de "la cartilla dels prohoms", que normalment rebien les confraries de la ciutat durant les primeres setmanes de l'any en curs. A les reunions del gremi s'anunciava que «Per quant ha eixit la cartilla de prohoms...», donant a entendre que aleshores ja es podia fer a terme la renovació dels càrrecs directius. Aquestes ternes s'elaboraven pel mes de novembre i, com s'ha dit, durant el primer trimestre de l'any següent es comunicava als confreres els noms dels mestres elegits. A la reunió se'ls donava possessió dels càrrecs "de la forma acostumada". Durant el mateix consell s'aprofitava per elegir els altres càrrecs, cessant els anteriors.

El càrrec de prohoms tenia una duració d'un any, del 13 d'agost fins la mateixa data de l'any següent. Després de la Guerra de Successió, depenia de quan arribés la cartilla amb els noms dels nous prohoms.

Els càrrecs de prohoms no eren reelegibles; per tant, finalitzat el seu mandat, els noms dels prohoms sortints eren "purgats", és a dir, no eren novament insaculats, o bé no es posaven en la terna

fins que passés el “temps que manaven les ordinacions”.

Els prohoms cessants havien de retre comptes de la seva prohomia. Per això, els prohoms entrants proposaven llegir els comptes “en la forma acostumada”: Les paraules obeeixen a un ritual que pràcticament no va variar en el decurs dels anys:

«Fonch proposat per lo honorable prohom el cap, en veu sua y de voluntat de son company, que per quant los prohoms passats desitjen donar compte a la present confraria, com y també lo creder de les fornades y de la concòrdia del que respective han administrat, per ço, se proposa als mestres si s llogiran dits comptes en la forma acostumada.

En el cas que cap mestre i posés objeccions, els passaven els comptes:

«E per dit concell y confraria, ohida y ben entessa la sobredita proposició, fonch deliberat que llogesquen los sobredits comptes en la forma practicada.

«Item, semblantment fonch proposat que atès que se són llogits dits comptes, si s farà difinició de aquells.

«E per dit consell y confraria, ohida y ben entessa la sobredita proposició fonch deliberat que s fasa deffinició dels sobredits comptes».

Els comptes vells eren presentats pels prohoms sortints després d’haver-ho “desitjat” fer i d’haver rebut el vist-i-plau dels confreres presents a la reunió. Ho feien juntament amb el clavari sortint, comptes que prèviament els prohoms i clavari sortints haurien examinat detingudament.

Els prohoms disposaven d’un banc reservat durant les reunions del gremi.

Funcions del prohoms:

a Convocar, presidir i dirigir els consells de la confraria. La convocatòria es feia per mitjà de la figura de l’“andador”, que solia ser el mestre més recent. El prohom en cap obria les sessions.

b Participar en els sepelis dels confreres difunts, viàtics, a les funcions religioses (misses) i processons.

c Fer complir els acords i presentar als consellers de Barcelona les “súpriques” a fi que fossin aprovades i tinguessin força legal. Les noves ordinacions s’incorporaven en el llibre d’ordinacions de la confraria.

d Tenir cura de l’observança de les ordinacions estatuïdes, així com la facultat de penyorar als qui les contravenien.

e Buscar la manera més justa i equitativa d’obtenir ingressos per al gremi i donar el seu vist-i-plau per poder efectuar els pagaments.

f Presidir els exàmens de passantia, juntament amb els examinadors.

g Tenir cura dels llibres, documents i objectes de la confraria.

h Juntament amb altres mestres, havien de “conferenciar”, és a dir, parlar amb altres persones per resoldre les qüestions que afectaven la bona marxa de la confraria, com ara, la condonació o rebaixes de censals o els tractes amb els propietaris de les finques d’on extreien la terra que necessitaven, etc. Per exemple, l’any 1727 es va acordar que:

«Els prohoms se conferescan ab lo procurador de dit Don Vidal de Vallgornera a fi que este se espere uns quinze dies y en lo intermedi los proms y clavari arrepleguen lo tall que la present confraria tenia fet a fi de donar-li tal mitad de las pensions se troben discorregudes del sobredit cens».

i Juntament amb altres confreres, mirar d’on treure diners per pagar el Reial Cadastre.

Els prohoms de la confraria també podien actuar de marmessors. Per exemple, en el testament de Joan Casapera (1597) es demana que, en el cas que els seus marmessors testamentaris fossin morts, la responsabilitat de la marmessoria passés als prohoms.

Requeriments per a ser prohom:

a) Ser mestre de la confraria.

b Haver estat abans un any com a andador. Fins i tot, quan l’elecció de càrrecs es feia per rodolins, no es podien insacular els noms de persones que abans no haguessin estat andadors durant un any. Amb el nou règim borbònic es continuà igualment. No s’accedia a la primera prohomia sense abans estat prohom segon o tercer.

c No tenir deutes amb la confraria. En cas de sortir elegit un mestre deutor era “remogut” del càrrec i se n’elegia un altre.

d Pertànyer a la religió catòlica.

e Ser natural del país.

A partir d’una reunió de l’any 1737 es va decidir que només serien prohoms els que haguessin donat comptes d’antigues prohomies¹⁵⁴.

En el decurs dels segles d’existència de la confraria hi va haver problemes relacionats amb la figura dels prohoms. Per exemple, l’any 1502, degut a la mala administració dels prohoms, els consellers de Barcelona aprovaren unes ordinacions en les quals s’ordenà que els prohoms havien de donar compte i raó d’haver cobrat i exigit tots els deutes de la confraria als nous prohoms, donant-los de temps fins al dia de sant Miquel per exigit tot el que es devia; passat aquest dia, havien de pagar els deutes de la seva butxaca. L’acte de rendir comptes es deia “definició de comptes”. Els comptes eren repassats per l’oïdor de comptes.

L’any 1624 la confraria dels escudellers no va acceptar el nomenament del prohom que havia sortit elegit, tot al·legant que no era del país, cosa que es desmentí. El Consell de Cent donà la raó al prohom; tot i així, no el varen volen reconèixer i el conseller cinquè ordenà forçar la porta de la confraria per donar-li la possessió del càrrec. Alguns confreres anaren a la presó i el Consell feu una crida anul·lant i revocant les ordinacions de la confraria dels escudellers i gerrers, mesura que va durar uns mesos.

L’any 1648 el prohom Guillem Bajó va rebre una ganiveta-da. No se saben les causes, ni tampoc els noms dels culpables.

L’any 1735, degut al treball que tenien «en arreplegar los donatius» els prohoms varen demanar ser francs i exempts de pagar l’impost del personal, com es feia a altres comuns de la ciutat; la confraria, però, no ho va acceptar, adduint que eren pocs mestres.

L’any 1751 els prohoms van haver d’esmerçar cinc pessetes per a la formació d’un memorial, però ho varen fer sense haver-ne donat part al Comú, i aquest va creure que potser aquesta quantitat hauria pogut destinar a quelcom de més profit; per

154. AHPB, Tomàs Guasquí i Brull, *Undecimum manuale instrumentorum et contractuum*, 1736, desembre, 27 – 1737, desembre, 20.

això, van demanar que es fes una definició de comptes¹⁵⁵.

Es pot deduir que els prohoms es reunien per separat periòdicament per a gestionar el dia a dia de la confraria i per a decidir els punts a tractar durant les reunions generals, però de vegades s'extralimitaven en les seves funcions tot prenent decisions que no els hi corresponia adoptar.

El càrrec de prohom també deuria tenir un vessant més ingrat, a part del derivat de les responsabilitats inherents a l'exercici de la seva autoritat. Per exemple, l'any 1750 es queixaven que:

«Es trobaven molestats de diferents acrehedors del present Comú per lo cobro de diferents quantitats»¹⁵⁶.

Dit d'altra manera, els prohoms eren la cara visible del gremi, i per això, de vegades en patien directament les conseqüències.

2.5.2. CÀRRECS REPRESENTATIUS

Entenem com a tals els càrrecs que, com el seu nom indica, representaven al gremi en el seu conjunt. Aquesta representativitat podia donar-se a diferents nivells: polític, és a dir, en els organismes de govern de la ciutat; judicial –quan el gremi tenia problemes amb la justícia o amb particulars– i ciutadà –la participació del gremi en els esdeveniments públics que tenien lloc a la ciutat, com podien ser, per exemple, les processons.

a) Síndic procurador

La figura del síndic o dels síndics procuradors era excepcional. Només existia quan el gremi en necessitava. Quan s'esdevenia algun problema extraordinari els confreres elegien uns representants per a què procurassin resoldre'l. Per exemple, era freqüent que els creditors de la confraria reclamessin els censos pendents. Abans que els creditors procedissin contra la confraria per via judicial, es procurava resoldre els problemes per mitjà dels síndics. Quan es tractava de qüestions econòmiques, gairebé sempre als síndics només els hi quedava l'opció de buscar l'ajut d'altres creditors, amb la qual cosa la "pilota" s'anava fent cada vegada més gran: es comprava un nou censal per poder satisfer les pensions "caigudes" de censals antics.

Els síndics també procuraven obtenir les matèries primeres necessàries per a l'ofici d'escudeller, especialment el plom i el safre. Eren ells els qui havien de negociar amb els comerciants que venien aquests productes.

Només en els afers judicials, la confraria nomenava un advocat com a síndic procurador.

b) Abanderat

La figura de l'abanderat apareix durant el període borbònic. En sabem poca cosa. El gremi dels escudellers tenia, com els altres gremis, una bandera pròpia que es guardava a la casa del prohom en cap. Aquesta bandera desfilava portada per un mestre confrare durant les processons que es feien a la ciutat,

Fig.45: Rajola d'oficis que mostra l'abanderat d'una confraria amb un ajudant que aguanta les borles del penó. Barcelona, segona meitat del segle XVIII. TELESE [et al.], 2012: foto núm. 1163.

especialment durant la del dijous de Corpus, quan desfilaven tots els gremis de la ciutat en rigorós ordre. L'elecció del càrrec es feia pel sistema de la terna de noms.

A l'abanderat l'havien d'acompanyar altres persones de la confraria que ell mateix convidava a participar. L'any 1728, per a la processó del Corpus, l'abanderat es trobà que a tothom a qui havia convidat a desfilars no hi van poder assistir per diferents motius. Es va comprovar que totes les excuses estiguessin justificades.

En una reunió del 1732 es va acordar que es necessitaven fer vergues noves per acompanyar la bandera.

2.5.3. CÀRRECS ADMINISTRATIUS

a) Andador

Per poder assolir la prohomia o desenvolupar qualsevol altre càrrec dins de la confraria calia haver estat abans de tot, andador. L'andador era la persona que avisava, per encàrrec dels prohoms, a tots els confreres del dia i hora de les reunions de la confraria, dels viàtics i dels enterraments dels confreres difunts. Des del 1419, la no assistència a aquests actes estava penada amb l'aplicació d'una penyora, però si algun confrare no hi assistia per culpa de l'andador, aquest s'havia de fer càrrec de l'import de la penyora.

En instituir-se la confraria hi havia dos andadors: un per cada barri o quarter. S'accedia a aquest càrrec per elecció dels confreres segons una terna, i tenia una durada d'un any.

b) Clavari

Era el recaptador i guardià dels diners de la confraria.

155. AHPB, Tomàs Guasquí i Brull, *Vigessimum quintum manuale instrumentorum et contractuum*, 1750, desembre, 25 – 1751, desembre, 22.

156. AHPB, Tomàs Guasquí i Brull, *Vigessimum quartum manuale instrumentorum et contractuum*, 1749, desembre, 26 – 1750, desembre, 24.

Per poder disposar dels diners li calia el vist-i-plau dels prohoms. Tant els rebuts que recollia com la còpia que donava havien de ser intervinguts pel credencer, ja que sense aquest requisit després no li abonarien res. L'ofici de clavari l'havia d'exercir un mestre amb cabals per respondre o que donés fiança legal. Al final del seu mandat havia de retre comptes del seu clavariat. Per això es diu que el clavari sortint podia ser creditor o deutor, és a dir, si havia de tornar diners a la confraria o els havia de cobrar. Si restava deutor, lliurava els diners al comptat.

Quan per poder pagar urgentment un deute la confraria estava necessitada de diners, el clavari havia de procurar cobrar els diners que es devien d'antics talls de les prohomenies, començant pels confreres que feia més temps que devien diners. Havia de retre comptes, juntament amb els prohoms cessants i no es podia donar possessió al nou clavari fins que el seu predecessor no hagués definit els comptes i fossin aprovats pel consell.

Segons indica una reunió del 1736, els comptes del clavari eren vistos i examinats per quatre confreres elegits.

Al segle XVIII el càrrec de clavari s'elegia, durant el mes de febrer, pel sistema de ternes.

L'any 1730 els mestres de la confraria, en lloc d'elegir un clavari, van elegir un credencer; els comptes els durien personalment els prohoms. Aquesta resolució va ser portada al tinent de corregidor per veure si anava contra la consuetud de la confraria. La resolució fou:

«Que la present confraria no podia establir ab las ordinacions de la present confraria lleys noves sens procehir decret y autoritat de la justícia a qui tòquia»¹⁵⁷.

L'any 1750 l'escudeller Ignasi Carreres, que era aleshores el clavari, va renunciar al càrrec. La confraria havia de solucionar aquest imprevist, però sense anar en contra de l'esperit de la resolució anterior. Per això es va acordar que:

«A fi de no innovar ni alterar los estils y consuetuts del present Comú fent un un any dos eleccions de clavari, que per ço, lo prom en cap actual fasse en lo corrent any de clavari y que per son descans se li anomenia un cardencer».

Es va procedir a fer la terna de credencer¹⁵⁸.

C) Credencer

El credencer era el mestre confrare que es cuidava de portar els comptes de les entrades i sortides de diners de la confraria. Ho feia per mitjà dels rebuts de pagaments i de cobrament intervinguts al clavari. El saldo del llibre del credencer havia de coincidir amb la quantitat que li quedava o faltava al clavari.

Fins al 1606, el credencer cobrava 10 lliures per la seva feina. Aquell any, per tal de disposar de diners per a la causa pia destinada a les donzelles que es volien casar, el seu salari es va reduir a 9 lliures. Al càrrec s'hi accedia pel sistema de la terna, i s'elegia a una única persona.

Quan els comptes es passaven al consell de la confraria no hi intervenia el credencer, però sí quan el repassaven els oïdors de comptes.

157. AHPB, Tomàs Guasqui i Brull, *Quartum manuale instrumentorum et contractuum*, 1729, desembre, 26 – 1730, desembre, 16.

158. AHPB, Tomàs Guasqui i Brull, *Vigessimum quartum manuale instrumentorum et contractuum*, 1749, desembre, 26 – 1750, desembre, 24.

d) Credencer de les fornades

El credencer de les fornades era el confrare que s'encarregava de verificar els comptes relatius a la taxa d'una malla per dotzena de peces cuites als forns, segons acord pres per la confraria els anys 1669 i 1694 per poder satisfer els deutes contrets amb els seus creditors. El càrrec durava un any i retia comptes durant el mes de febrer.

L'any 1736 hi va haver una denúncia de frau. Per això es va acordar que passats tres dies després que els confreres haguessin cuit una fornada havien d'avisar al credencer per a denunciar-la; en cas contrari, s'aplicaria la pena d'una lliura que redundaria en la caixa del Sant Misteri i de la capella.

e) Elet de les fornades

Era el confrare encarregat de cobrar als confreres la taxa que s'havien imposat per a poder pagar els deutes contrets amb els seus creditors. La seva feina era fiscalitzada pel credencer de les fornades. Havia de fer definició de comptes. L'electe de les fornades podia ser deutor o creditor. En cas de deure diners –que havia cobrat amb anterioritat als mestres que feien cuites– pagava les quantitats davant del notari i de testimonis.

Al càrrec s'hi accedia pel sistema de la terna i s'elegia a una única persona.

Se sap que l'any 1728 s'havien construït nous forns i no pagaven les taxes. Per això, els prohoms i quatre persones més van esbrinar de quins forns es tractava.

En una reunió del 1730 es va denunciar que es devien 10 mesos de les fornades no pagades.

f) Taxadors

Des de la imposició del cadastre calia pagar l'impost de personal i dels pavellons. La persona que s'encarregava de fer el repartiment de les quantitats a pagar cadascú era el taxador, càrrec al que s'accedia pel sistema de la terna. Es renovava anualment i es triaven a dos mestres.

g) Credencer de la concòrdia

Càrrec que s'encarregava de dur els comptes dels pagaments que feia la confraria als seus creditors censalistes.

h) Elet de la concòrdia

Fiscalitzava els comptes presentats per credencer. Havia de donar comptes dels diners que administrava. Quan passava comptes ho feia conjuntament amb el credencer. En cas de ser deutors pagaven les quantitats davant del notari i de testimonis.

Segons una reunió del 1727 sabem que l'elet de la concòrdia havia de retre comptes cada tres mesos dels diners que administrava. Aquell any, l'electe de la concòrdia es va negar a donar comptes de la seva administració tot al·legant que faltava cobrar alguna fornada. Per aquest motiu fou citat a casa del tinent del corregidor, qui el va obligar a fer-ho. Es decidí, però, que abans de presentar-se davant de l'autoritat pogués cobrar les fornades degudes «Fins que estos –els deutors– queden iguals ab aquells confreres que solament ne estant devent lo número de una o dos», la qual cosa suggereix que això de tenir alguna fornada pendent de pagar deuria ser el més corrent.

i) Oïdor de comptes

El tercer filtre per on passaven els comptes de la confraria eren els oïdors de comptes. Eren dos o més confreres elegits pel consell de la confraria. Revisaven els comptes d'aquesta, conjuntament amb els prohoms, el clavari i el credencer. Arribat el moment els confreres només havien d'aprovar-los.

La figura del oïdor del comptes s'esmenta a l'acte d'institució de la causa pia de l'any 1606. Abans n'eren dos els oïdors, però per a fer estalvis, es va reduir a un de sol que cobrava la meitat (36 sous anuals). L'havia d'ajudar el llibreter sense cobrar res. La mesura no deuria durar gaire temps, ja que uns anys després es parla altra vegada de dos oïdors.

L'any 1648 hi va haver un problema entre els dos oïdors de comptes, ja que un d'ells es queixà que no es podia posar d'acord amb l'altre per a fer aquesta feina.

El 1696 la confraria va fer una terna per substituir l'oïdor de comptes per haver-ne mort un.

j) Examinadors

Els examinadors eren elegits pels prohoms. Al segle XVIII eren sis persones. El càrrec durava un any i es canviaven durant el primer trimestre.

2.5.4. CATEGORIES PROFESSIONALS

A la confraria de sant Hipòlit dels escudellers, com succeïa a les altres confraries d'oficis, el nivell més bàsic corresponia a l'aprenentatge, a partir del qual es podia continuar fins al fadrinatge fins a aconseguir, no pas en tots els casos, el mestratge. Hi havia, doncs, tres categories professionals: la de mestre, la d'oficial, jove o fadrí (en castellà, "*mancebo*") i la d'aprenent.

La realitat era, però, més complexa. Hi havia mestres que s'establien per compte propi i d'altres que treballaven a jornal o a preu fet, com tindrem ocasió de demostrar amb diversos exemples; n'hi havia amb botiga o sense i, amb o sense obrador. Però també hi va haver altres persones al marge de la confraria que varen treballar en feines de l'ofici contractades per alguns mestres que s'aprofitaven de l'excés de mà d'obra que hi va haver en determinats moments, a part dels revenedors de ceràmica, que no en produïen, però que amb la venda d'obra escudellera –de vegades contradient els privilegis de la confraria dels escudellers– suposaven una molesta competència sovint denunciada a les autoritats competents.

Hi havia mestres que posseïen més d'un obrador. No hem trobat cap acord de la confraria que limités ni la grandària ni el nombre de forns per obrador ni tampoc que impedís la tinència de més d'un obrador alhora.

Aquesta diversitat de situacions professionals va donar lloc a l'existència d'un petit grup entre els mestres de la confraria que, en el decurs del segle XVII, va assolir una situació social rellevant, en contrast amb la d'altres mestres escudellers sense botiga que anaven a jornal i també de fadrins, dels quals, en molts casos, només en coneixem de llur existència gràcies a la documentació parroquial que els esmenta.

Alguns fills dels mestres d'aquella elit varen assolir categories professionals que els situaven en un graó superior de la piràmide social barcelonina (notaris, negociants, etc), cosa que

els va permetre emparentar-se amb individus del seu mateix nivell social. En definitiva, res de nou.

El calendari laboral es va modificar diverses vegades entre els segles XVII i XVIII. Hi havia, com a dies festius, els 52 diumenges de l'any, a més dels dies que no es podia treballar, ja que eren dies de precepte. Durant altres festivitats, una vegada acabada la missa, continuava la jornada laboral. El 1658 eren 36 els dies en què era obligatori oir missa. Entre 1730 i 1808 es va establir un calendari litúrgic que fixava les jornades laborals, les festives i les que calia anar a missa: eren festius els 52 diumenges i altres 17 festes més, mentre que 15 dies eren festius però «*en los que se puede trabajar oyendo missa*». A més, les advocacions pròpies de cada parròquia. En total, entre 280 i 290 dies laborals [ARRANZ, 2001: 116 i 123-124].

Quant a la jornada laboral, es calcula que eren entre 11 i 11 hores i mitja [ARRANZ, 2001: 124].

És difícil trobat dades concretes que aportin informació de primera mà sobre aquests aspectes. En un contracte fet a l'escudeller Antoni Font se li va prohibir treballar a l'obrador d'un mestre escudeller, fins i tot de nit, si bé és cert que no queda clar què s'entenia per treballar de nit: si era quan es posava el sol i es feia fosc (a l'estiu, a partir de les 7 de la tarda) o bé si era durant el període que considerem pròpiament "de nit". No es pot descartar, doncs, la possibilitat de fer determinades feines amb llum artificial, com podria ser, per exemple, fer rajoles amb el motlle, tornejar peces senzilles o envernissar les peces cuites, per immersió, de manera que, l'endemà, aquest feina menys qualificada ja estaria feta.

La figura de l'aprenent: "treballar, callar i subsistir"¹⁵⁹

En les confraries d'ofici la figura de l'aprenent constituïa la categoria laboral inferior. Tal com tindrem ocasió de comprovar, el jornal d'un aprenent era superior al que cobrava un manobre. Per tant, existí la temptació –i de fet així va succeir a molts gremis– de contractar els serveis de manobres en substitució dels aprenents, fet que anava en contra de l'essència mateixa del sistema gremial.

En el decurs del segle XVII i, sobretot, en el XVIII i XIX els mestres escudellers van procurar disposar de mà d'obra barata. Fins a mitjan del segle XV es van poder valer del treball d'esclaus, però aquesta pràctica va ser finalment prohibida.

Els mestres escudellers necessitaven dels aprenents perquè els ajudessin en les seves feines menys qualificades i també per a què fessin feines pròpies del servei domèstic, però tanmateix va ser un requisit indispensable perquè els joves aprenents poguessin aspirar, algun dia, al fadrinatge i, potser més endavant, al mestratge, cosa que, per cert, rarament aconseguien. L'aprenent que havia complert els anys d'aprenentatge amb un mestre es podia convertir en un fadrí, jove obrer o oficial.

Quant a l'edat mínima i/o màxima per poder entrar d'aprenent, Baucells afirma que la majoria d'edat començava a la ratlla dels 25 anys, però que res no impedia que s'establís el contracte directament entre el mestre i un aprenent molt jove, en alguns casos, de tan sols 9 anys d'edat, amb la connivència del pare o

159. Sobre la figura de l'aprenent en el món gremial barceloní vegeu, entre d'altres, Josep Baucells [BAUCELLS, 1978: 85-142]. El lema "treballar, callar i subsistir" l'hem adoptat, precisament, de l'esmentat Josep Baucells.

la concurrència d'avaladors. A l'extrem contrari, hi hagué casos d'aprenents que tenien 20 anys d'edat, si bé l'edat "ideal" per a començar l'aprenentatge era de 14 anys [BALCELLS, 1978: 98].

Quant a la durada, no existí una normativa que regulés els anys que havia de durar l'aprenentatge [BALCELLS, 1978: 98], però sí que les confraries, en una època ja més avançada que l'estudiada per Madurell i per Balcells, van regular sobre aquest tema. En el cas dels escudellers, l'aprenent havia de tenir 14 anys i, segons consta a l'acta d'un consell de la confraria dels escudellers de 1648, l'aprenentatge n'havia de durar quatre, decisió que es va ratificar en una reunió de 1727 en ocasió d'un plet interposat precisament per un aprenent¹⁶⁰.

Del 1729 data un document de la confraria que diu el següent:

«*Que per quant lo dit minyó no tenia complerts catorze anys y que per so no podia ser aprenent de dit ofici de escudeller*»¹⁶¹.

Per altra part, res no impedia a un aprenent repartir el període d'ensenyament entres dos o més mestres, a remolc de les conveniències d'aquell, les pròpies o de la família [BAUCELLS, 1978: 99].

Segons les ordinacions del 1459 i 1532, per poder exercir d'aprenent calia pagar 5 sous a la caixa de la confraria. Aquesta quota es va mantenir fins al 1675, en què fou augmentada a 20 sous (1 lliura). Gràcies a les actes de les reunions del segle XVIII sabem que els mestres havien de pagar 6 lliures per cada aprenent que tenien al seu servei, quantitat que revertia en el Sant Misteri que es guardava a la capella de la confraria¹⁶².

Les condicions amb les quals un jove aprenent entrava a treballar a l'obrador d'un mestre escudeller quedaven establertes en els contractes anomenats d'"afermament". Pràcticament tots obeeixen a un mateix patró. En disposem de Diversos exemples, gairebé tots del segle XVI i XVII.

Lluïsa Vilaseca va publicar diversos contractes d'aquest tipus referents a escudellers de la vila de Reus. Com que el contracte es feia "segons ús i pràctica de Barcelona", en reproduïm alguns dels més significatius. L'any 1599 un jove escudeller anomenat Bernat Sunyer, de Barcelona, s'afermà, per dos anys, —sembla ser, de pròpia voluntat— amb un altre escudeller de Reus de nom Joan Aguilar per a aprendre millor l'ofici i servir al mestre i a la seva família.¹⁶³

«*Causa et animo discendi dictum vestro officium de escudaller et alias serviendi vobis et familie vestra in omnibus mandatis licitis tamen et honestis*».

En cas de fuga o malaltia, l'aprenent havia de restituir el temps perdut. A canvi, Joan es comprometé a ensenyar «*bene et decenter*» l'ofici d'escudeller i a alimentar-lo. Al finalitzar l'esmentat termini de temps Joan Aguilar havia de donar-li un vestit nou, segons ús i costum de Barcelona.

No sempre qui afermava al jove aprenent era la figura pater-

na. En el següent exemple vegem com un germà major és qui aferma al seu germà petit. L'any 1555 Francesc Rius, teixidor de llana, de Reus, afermà a Benet, el seu germà, amb Antic Ambra, per quatre anys i mig. Al finalitzar aquest termini, Antic Ambra li havia de pagar set lliures barcelonines i li subministraria calçat. Francesc Rius convingué fer quedar-se a viure en Benet amb Antic Ambra a casa seva [VILASECA, 1964: I, 59-63].

També hi ha exemples d'afermament protagonitzats per una vídua. L'any 1619 Miquel Roscas, fill d'Àngela, vídua de Joan Roscas, de Tivissa, entrà al servei, per quatre anys, a casa de Pau Archs, qui li va prometre vestir-lo, però si marxava de casa abans de complir el contracte, el mestre podia vedar-li el treball en un altre lloc, i Àngela li hauria de pagar totes les despeses ocasionades durant el temps que l'hagués tingut a casa o bé fer-li finalitzar el temps que li quedés pendent.

A l'actualitat, les condicions de treball dels aprenents les considerariem abusives. Si marxava abans d'acabar el termini pactat havia de pagar les despeses del temps en què havia estat amb el mestre, segons taxaven els procuradors de l'ofici i, a més, se li podia prohibir treballar amb altres mestres. En certes ocasions s'estipulava que si l'aprenent es posava malalt i no podia treballar hauria de recuperar dos dies de treball per cada dia que hagués estat de baixa.

A la documentació barcelonina també hi ha contractes d'aprenentatge, però es fan rars de trobar quan més s'avança en el segle XVII, i són pràcticament inexistent en el segle XVIII quan, en puntes de feina, els mestres escudellers preferien valer-se de l'ajut de manobres contractats per períodes de temps puntuals. Hi havia aprenents, sí, però no pas contractes formalitzats davant de notari.

1600, juliol, 10. Barcelona.

Bartomeu Vila, escudeller, ciutadà de Barcelona, firma àpoca a favor de l'honorable Josep Pasqual, escudeller i mestre seu, per 10 lliures barceloneses que aquest li donà pel vestit que estava obligat a fer-li, segons contracte, vivint ell a casa de l'esmentat Josep Pasqual¹⁶⁴.

1602, juliol, 5. Barcelona.

Pere Casanova, menor de 25 anys i major de 14, fill de Joan Casanova, cisteller, de la vila de Constantí, arquebisbat de Tarragona, es va afermar, per 7 anys, amb Joan Garriga, escudeller, ciutadà de Barcelona, per a aprendre l'ofici i servir-lo en allò que manés, que fos lícit i honest. Prometé ser bo amb ell, lleial, pacient i obediènt, i restituir-li tots els dies i hores que, per causa de malaltia o absència, deixés de treballar. Joan Garriga acceptà a dit Pere Casanova com a deixeble seu i prometé ensenyar-li l'ofici d'escudeller i alimentar-lo durant el temps que visqués amb ell, tant en la malaltia com en la salut, segons ús i costum de Barcelona. Li prometé que, quan acabés el contracte, li donaria un vestit de Contrai. Actuaren de testimonis Jaume Sabater i Antoni Sala, escudellers, de Barcelona¹⁶⁵. En aquest cas, l'aprenent, que declarà ser major de 14 anys, finalitzaria el seu contracte passats els 21 anys, és a dir, que l'escudeller Joan

160. A Aragó, l'aprenentatge durava entre 4 i 6 anys [ÁLVARO, 2002: I-146]. Quan era de quatre anys, durant els tres primers l'aprenent treballava de franc, i al quart any el "mancebo" ja cobrava un jornal [ÁLVARO, 2002: I-160].

161. AHPB, Tomàs Guasqui i Brull, *Quartum manuale instrumentorum et contractuum*, 1729, desembre, 26 – 1730, desembre, 16.

162. AHPB, Tomàs Guasqui i Brull, *Quartum manuale instrumentorum et contractuum*, 1729, desembre, 26 - 1730, desembre, 16.

163. Aquest contracte, publicat per Lluïsa Vilaseca, ha estat repetidament reproduït per altres autors amb la finalitat de demostrar els vincles professionals existents entre els escudellers de Barcelona i Reus.

164. AHPB, Galceran Francesc Devesa, *Duodecimum prothocollum sive manuale*, 1599, desembre, 30 – 1600, desembre, 20.

165. AHPB, Galceran Francesc Devesa, *Decimum quartum prothocollum sive manuale*, 1601, desembre, 26 – 1602, desembre, 23.

Garriga podria disposar del treball d'un home d'uns 21 anys que estaria treballant al seu obrador i servint-lo a casa sense haver-li de pagar cap jornal: només, a canvi d'alimentació i d'un vestit al final del contracte. Això és clarament un abús, ja que a partir dels 18 anys un escudeller ja deuria d'haver assolit la categoria de fadrí o, fins i tot, la de mestre.

Una ordinació aprovada l'any 1623 permet saber que alguns mestres confreres s'aprofitaven de la mà d'obra barata dels aprenents, ja que els feien fer la feina pròpia dels fadrins o dels mestres a lloguer, naturalment amb l'estalvi de diners que suposava el fet de treballar gratuïtament. Fins i tot es deixaven els aprenents segons els hi anava la feina. L'abús (més aviat, la queixa per part d'altres mestres) va arribar a oïdes dels consellers de Barcelona, que prengueren la decisió de limitar el nombre d'aprenents per mestre, mesura que no tenia efectes retroactius, és a dir, si algun mestre tenia més de dos aprenents abans d'aprovar-se l'ordinació del 1623, només estaria obligat a no "prestar-los" a altres mestres, però no calia que prescindís dels seus serveis. Es pot dir que, fins i tot, en varen sortir beneficiats els mestres que ja disposaven de més de dos aprenents, ja que la mesura impedia que, en endavant, altres mestres poguessin disposar d'aquesta mà d'obra barata:

«Primerament, attès y considerat que en dita confraria y ha mestres confreres que tenen molts aprenents en ses cases, los quals fan y obran la més feyna que s fa en dita confraria, y los seus mestres en presten los aprenents ab altres mestres sempre que tenen feyna sobrada, de hont resulta un notable dany als confreres pobres que fan feina per altri, per ço, que ajudant-se los mestres qui tenen molts aprenents en les ocasions de les feynes, aquestos pobres no poden treballar per no trobar feyna y per dita causa patexen ells, llurs mollers y familia.

«Per ço, volent proveyr de remey convenient a d'aquest dany, statuiren y ordenaren dits magnífics consellers y prohoms que de aquesta hora en avant no sia licit ni permès a ningun mestre confrare de dita confraria tenir ni poder tenir sinó fins en dos aprenents tant solament y no més, sots pena y ban de deu lliures per quiscú y quiscuna vegada que serà contrafet, de la qual pena ne sian fetes tres iguals parts: la primera, al hospital general; la segona, a la causa pia de dita confraria, y la tercera, al official executant, no comprenent ab la present ordinació los aprenents que vuy són affermatats ab carta, com sols se entenga disposar per lo sdevenidor»¹⁶⁶.

Per tot plegat no deuriem ser rars els casos de fugida dels aprenents com a conseqüència dels abusos dels mestres, o qui sap per quins altres motius, si bé els documents que informen d'aquests particulars no són abundants. Pel que fa a episodis d'aquest tipus en els que esvaren veure involucrats escudellers, només n'hem trobat un en la documentació barcelonina que hem revisat. L'any 1658 es va "suscitar una qüestió" entre el mestre escudeller Joan Roca i Macià Burga, fill d'un tal Burga i de Francesca. El mestre demanà que fos compellit, l'esmentat Burga, a tornar a servir-lo a casa seva i a complir el temps que li faltava d'aprenentatge, o bé recompensar-lo econòmicament per la despesa que li havia ocasionat ensenyar-li l'ofici d'escudeller. L'aprenent respongué que no estava obligat a fer allò que pretenia l'esmentat mestre, perquè va haver de fugir i anar-se'n de casa seva forçat pels maltractaments i les crueltats que li va infligir, ja que li pegava tals bastonades que li feia sortia sang. El mateix Roca va confessar ser veritat¹⁶⁷.

L'aprenent que era assotat o percutit agrament pel seu amo podia lliurement anar-se'n de casa, sense obligació de tornar-hi, extingint-se, per aquest fet, el contracte d'afermament. Per això, amb el parer de l'advocat dels consellers de Barcelona, es declarà que Macià Burga havia de ser absolt de la pretensió del mestre Joan Roca, i es concedí llicència i facultat a l'esmentat Burga perquè pogués estar lliurement amb qualsevol altre mestre escudeller¹⁶⁸, si bé no es va emprendre cap acció penal contra el mestre agressor, la qual cosa dóna una idea de les dures condicions de treball a què deuriem estar sotmesos alguns menestrals sense possibilitat que l'autoritat fes res per evitar situacions abusives tan degradants.

Per tant, doncs, disposar s'aprenents de 21 o 22 anys era un veritable abús, ja que els contractes podien tenir una durada de set anys, un temps excessiu per a aprendre l'ofici d'escudeller. Els aprenents de paleta i de moler tenien fixada, a les ordinacions de la confraria, la durada màxima de l'aprenentatge: tres anys i mig o, excepcionalment, quatre anys, temps sobrat per a conèixer les bases de l'ofici [ARRANZ 2001:112]. Una durada de set anys només es justifica pel desig de disposar de mà d'obra experimentada i barata.

Arranz va calcular, en sous de l'època, el muntant econòmic que podia suposar aquest tipus abús: "*En els decennis de 1750 i 1760, quan el cost de l'alimentació diària d'un home adult es calcula en 3 sous, en mitja pesseta (3 sous i 9 diners), o, com a màxim, en dos rals d'ardit (4 sous), el valor de la feina que fa l'aprenent en un dia es xifra en 8, o més sovint, en 9 o 10 sous; suposant que en un any hi hagi entre 280 i 290 dies laborables, veiem que el mestre obté de cadascun dels seus aprenents, un benefici -o una plusvàlua, si es prefereix- que oscilla entre les 45 i les 80 lliures; i a més, la família del mestre compta amb un auxiliar per a les tasques domèstiques*" [ARRANZ, 2001: 115-116].

Afegeix que el benefici augmentava quan l'aprenent feia les feines pròpies d'un fadrí. En aquests casos, ha calculat que el benefici del mestre podia arribar a les 90 - 110 lliures anuals.

Arranz s'arriba a platejar què era en realitat l'aprenentatge: si una categoria professional, si una etapa dedicada a l'adquisició de coneixements, si un estat jurídic i social o si un mecanisme d'explotació de la mà d'obra: "*És un peatge que s'havia de pagar per arribar a l'oficialia, que en aquella època es configura com una situació estable [...] Per als mestres, l'aprenentatge és sobretot un instrument eficaç d'obtenció de beneficis i una de les formes d'explotació de la força de treball*" [ARRANZ, 2001: 117].

Possiblement fou un altre cas d'abús el que motivà que Joan Miquel, aprenent i confrare, cités als prohoms a casa del noble Josep Francesc d'Alós i Rius, tinent del corregidor de Barcelona i del seu districte, a fi que la confraria li dispensés del temps que li faltava com a aprenent i es pogués passar a fadrí escudeller transcorreguts dos anys. El tinent de corregidor ho va demanar als confreres:

«No emperò volia dit señor que açó servis de exempla a la present confraria si sols se feya a fi de ahorrar litigis a la present confraria».

Finalment el problema es va solucionar:

166. AHCB, Ordinacions, IV-27, fol.31.

167. AHCB, Gremial. "Escudilleros".

168. AHCB, Gremial Municipal, caixa E.

TAULA XX: APRENENTATGES DELS ESCUDELLERS DE REUS, SEGONS VILASECA [VILASECA, 1964: I, 59-63].							
Anys	Aprenents	Origen	Edat	Durada (en anys)	Ofici pares	Soldada	Mestres
1552				7	(1)	7 lliures	Lluís Alemanys
1555	Benet Rius			4,5	(2)	7 lliures	Antic Ambra
1555	Bernat Sunyer	Barcelona		2		Vestit nou	Joan Aguilar
1559	Pere Ciurana	Aleixar		7			Lluís Alemany
1548	Joan Tegell						Baltassar Oliver
1569	Jaume Rovellat	Reus					Joan Bo
1575	Damià Soler	Tarragona	15	3,5			Miquel Almacelles
1585	Pere Espinós	Reus	14	6	“Autor”	10 lliures	Josep Bodet
1606	Pere Oriol	Reus	14	4		Un vestit de pany de burell setzé: capa, sacaca, calçots, mitges, sabates, sombrero i camisa, tot nou i flamant	Josep Bodet
1612	Pere Bodo	Tarragona	14	1	Hortolà	Un vestit de pany de burell setzé: capa, sacaca, calçots, mitges, sabates, sombrero i camisa, tot nou i flamant	Bernat Carreres
1613	Joan Prunera						Joan Mora
1613	Esteve Sans	Berga	16				Fr. Teixidor
1613	Bernat radó	Berga	19				Fr. Teixidor
1615	Pau Pasqual	Barcelona					Fr. Teixidor
1615	Tomàs Florejacs		?				Fr. Teixidor
1615	Martí Oriol						Fr. Teixidor
1616	Llorenç Briquet	Barcelona	15	4	Mestre de cases	Un vestit de pany de burell setzé	Bernat Carreres
1616	Francesc Veniol	Tárrega	16	4		Un vestit de cap a peus	Bernat Carreres
1616	Antoni Font	Cardona	14				Miquel Ferrer
1616	Ramon Papiol	Barcelona	14				Miquel Ferrer
1616	Pere Bonet						Pere Mora
1616	Joan Querol						Pere Mora
1617	Joan Duran					10 lliures	Antoni Artos
1617	Joan Pau Bordera	Barcelona		4	Tintorer		Antoni Mora
1618	Rafael Pla	Barcelona		28 mesos			Fr. Teixidor
1618	Damià Salvador		13		Pagès	Un vestit de cap a peus vintidósè	Bernat Carreres
1619	Andreu Ballarch	Barcelona	25				Miquel Ferrer
1620	Joan Llanussa						Miquel Ferrer
1621	Magí Simó		12				Fr. Teixidor
1624	Joan Serra	Tarragona			Escudeller		Miquel Ferrer
1627	Joan Rosés						Fr. Teixidor
1630	Joan Rossell	Vilanova de Cubelles	18	2,5		8 lliures	Pau Batlle
1633	Francesc Ferret	Sitges					Fr. Teixidor
1636	Jaume Abrell	Reus		6			Pau Batlle
1638	Francesc Aulés	Reus	14	5	Llaner	6 lliures	Pau Batlle

(1) L'aprenent és “afermat” pels seus oncles, de l'Aleixar i de Cornudella.
(2) L'aprenent és “afermat” pel seu germà gran, teixidor de llana.
(3) L'aprenent és “afermat” per la seva mare, Isabel.

TAULA XXI: APRENTATGES DELS ESCUDELLERS DE BARCELONA							
Anys	Aprenents	Origen	Edat	Durada (en anys)	Ofici pares	Soldada	Mestres
1357	Pere de Campanar	Barcelona			Oller		Pere de Pla
1495	Pere Pahissa	Barcelona		4	Flequer	4 florins anuals	Marc Clos
1504	Joan Gil	Sevilla		6 mesos		4 lliures	Jaume Mercer
1506	Joan de la Borda			6			Joan Codina
1512	Bereguer Damià			10			Joan Codina
1529	Joan Simó Faiol			1,5			Joan Pahüll
1542	Bartomeu Pedres	St. Martí de Mura	15	3	Traginer	18 lliures	Joan Pahüll
1544	Francesc Joan Oriola		10	8			Onodre Espelta
1548	Joan Tegell	Falset					Baltasar Oliver
1550	Joan Serapió Terrés	Barcelona	13	7	Barreter	Un vestit nou	Alfons Morell
1555	Rafael Gaitó	Barcelona	14	5,5	Pagès		Caterina Him
1561	Jaume Escarré	Granyena	14	5	Pagès		Antoni Falcó
1564	Joan Pau Castany		14		Sastre		Jeroni Pau Ferrer
1570	Domènec Moxó		14	6			Montserrat Morell
1573	Onofre Font		12	8	Moliner	Un vestit de pany nou	Lluís Oriol
1587	Benet Font		11	3	Sastre		Francesc Casasús
1591	Pere Espinàs		20	3			Jaue Gonzalvo
1593	Tomàs Casals		13				Pau Oriol
1596	Francesc Font		11	8	la seva mare		Rafael Mates
1599	Antoni Font			6	Hostaler	Un vestit nou	Jaume Colom
1600	Antoni Borrell	Terrassa		5	Sabater		Pere Grasses
1600	Joan Sebè	França	13	6		Un vestit de drap nou o 10 lliures	Bernat Casasús
1602	Pere Casanova	Constantí	14-25		Cisteller	Un vestit de Contrai	Joan Garriga
1607	Pere Bonet			4	Soguer		Pere Mora
1609	Joan Blau		13	6	Mestre de cases	Un vestit de pany nou	Antoni Font
1610	Antoni Carpinter			6	Taverner	Un vestit de pany nou	Andreu Piferrer
1611	Bernardí Camps	França	12	7	Pagès		Jaume Seguí
1617	Joan Duran						Antoni Artós
1619	Antoni Ballart?				Hostaler		Miquel Ferre
1620	Domènec Ferrer			6		1 sou diari el primer any i cad'any uns calçotets nous de tela de botiga	Bartomeu Carbonell
1625	Bartomeu J. Arborat						Hipòlit Mestre
1627	Joan Martí	Barcelona	12	8	Pagès		Hipòlit Mestre
1627	Jaume Font		14	6	Orfe		Gaspar Rodó
1627	Climent Clauzet		14	7	La mare, vídua		Jaume Macià
1628	Pere Roig	St. Pere de Ribes	12	8	Pagès		Joan Coll
1635	Josep Bellver			6	Tutor		Josep Andreu
1641	Miquel Olivella	Barcelona	14		Sastre		Jeroni Madrera
1642	Antoni Fonoll	Barcelona	14	2	Corredor de coll	1 sou diari	Segimon Duxer
1645	Josep Font		14	6	Paraire	14 lliures	Llorenç Passoles
1656	Jaume Puigdoure	St. Martí de Mura	14	6	Pagès		Martí riullàs
1658	Joan Carreres	Lleida		6	Pagès		Francesc Reig
1661	Francesc Bo	Berga		5		10 lliures	Pau Coll
1667	Josep Barba			5			Joan darbó
1671	Francesc Mateu		12	3			Josep Gual
1717	Josep Macià				Escudeller		Francesc Borell

«Se done gust al Sr. Dn. Josep Francisco de Alós»¹⁶⁹.

Existeixen contractes d'aprenentatge una mica sorprenents. Així, l'any 1660 es va contractar a un fadrí escudeller com si es tractés d'un contracte d'aprenentatge. Antoni Monner deuria ser nouvingut a la ciutat, ja que es considerava tan sols "habitant", i no pas ciutadà. Tot i que coneixia l'ofici d'escudeller, ja que era un fadrí i no pas un aprenent, passà a aprendre l'ofici com si es tractés d'un aprenent, si bé el temps en què havia de treballar pel mestre Joaquim Coll seria tan sols d'un any. La feina que havia de fer a l'obrador consistia en treballar a la roda i pintar, a més, naturalment, de servir-lo a ell i a la seva família. En cas de malaltia havia de treballar dos dies per cada dia que hagués estat malalt i, en cas de fugir, pagaria una forta sanció: 30 lliures. Havia de treballar a jornal, segons el que hagués fet a la roda, a més dels quatre reals (vuit sous) que el mestre li donaria per pintar i una quantitat no especificada per a la seva manutenció. Sabem, per altra mena de documentació, que l'any 1662 aquest fadrí escudeller es va casar i que mai no va assolir la categoria de mestre escudeller, malgrat haver après l'ofici.

L'any 1694 l'escudeller Joan Fuster va afermar a Marià Rocamador, fill del difunt Joan Rocamador, escudeller, per ensenyar-li l'ofici d'escudeller. Marià tenia aleshores només 12 anys, i el contracte d'aprenentatge era per 6, amb la qual cosa l'aprenentatge de l'ofici s'acabaria quan el noi tindria 18 anys. No només havia de treballar per al seu mestre sinó també servir-lo fidelment a ell i a la seva família «*in omnibus mandatis licitis et honestis*», tant de dia com de nit. No podia deixar de servir al seu mestre fins que no rebés la llicència per fer-ho, sota pena de no poder treballar de l'ofici dins de la ciutat de Barcelona. Arribat aquest cas, prometé passar-se a mestre:

«*Incontinenti quod a domo et servitio vestris recessus fuero attento quia sum filius magistri confratris dictae vestrae confrariae*».

Per cada dia d'absentisme o de malaltia prometé treballar-ne dos, com era ús i costum a Barcelona. Després de sis anys de treball havia de rebre una paga de 10 lliures, a més de la manutenció, que aniria a càrrec del mestre durant tot el temps de l'aprenentatge.

És interessant observar que el "càstig" per no complir allò que s'havia estipulat en el contracte consistí en fer-se mestre, sense haver passat prèviament per l'etapa de l'oficialia. Fer-se mestre volia dir haver de pagar els drets d'examen a més de les taxes degudes per les concòrdies firmades entre la confraria i els creditors censalistes.

Aquesta situació laboral intermèdia entre un mestre amb botiga (i, per tant, amb una estructura productiva a la seva disposició) i un jove o fadrí no deuria ser gens satisfactòria, perquè implicava haver de complir amb les obligacions de qualsevol mestre però sense gaudir dels avantatges del càrrec. No ha d'estranyar que els mestres sense botiga i els joves o fadrins acabessin constituint una confraria de devoció apart, que en realitat es va fer servir per a pressionar als mestres amb botiga quan aquests havien de prendre una decisió que els afectava directament.

Durant el segle XVIII la confraria dels escudellers va anar consolidant la seva estructura gremial amb una sèrie d'acords d'obligat compliment que reforçava el seu control sobre els

mestres, fadrins i aprenents. Això ho podem observar en un episodi que va succeir l'any 1729, quan l'escudeller Sebastià Fuster va declarar tenir un minyó a casa seva que treballava de l'ofici d'escudeller. Els prohoms li van reclamar que pagués les 6 lliures pel fet de tenir un aprenent, però no les va voler pagar adduint que aquest minyó no havia complert encara els 14 anys i, per aquest motiu, no podia ser considerat com a tal¹⁷⁰.

Per mirar d'evitar aquest frau tan descarat, la confraria va prendre l'acord que els minyons s'havien d'inscriure en el llibre de la confraria i, a partir d'aquell moment, "començava a córrer" l'aprenentatge.

Si per ser aprenent calia tenir 14 anys i l'aprenentatge endurava quatre, s'accedia al fadrinatge als 18 anys. Però ja hem vist que hi havia aprenents de 10 i de 20 anys. La durada més freqüent era de 6 anys, de manera que s'accedia al fadrinatge amb 20 anys.

L'any 1732 els administradors de l'hospital de la Santa Creu suplicaren als confreres escudellers que la confraria tingués a bé admetre com a aprenent a un fill de l'hospital, sense que hagués de pagar les 6 lliures que pagaven els aprenents que desitjaven entrar a l'ofici (de fet, les pagaven els mestres i, en aquest cas, hauria d'haver estat l'hospital), però els confreres s'hi van negar adduint necessitats econòmiques¹⁷¹.

A partir de 1729 el minyó no només havia de tenir 14 anys sinó que havia d'estar enregistrat com a aprenent en el llibre de la confraria i passar els quatre anys d'aprenentatge, si volia ser jove o fadrí als 18 anys. Segurament la realitat era una altra història. El fet que la confraria ho instituís a les seves ordinations deuria fer innecessari haver de formalitzar el contracte d'afermament davant de notari.

La figura del fadrí

En la documentació notarial apareixen certes categories professionals situades entre l'aprenentatge i el mestratge: els joves escudellers, els obrers, els manobres i peons, i els fadrins. Els obrers, manobres i peons no formaven part del gremi. Es tractava de mà d'obra contractada ocasionalment per a determinades feines.

La paraula "jove" pot fer la funció d'un adjectiu o bé d'un substantiu. Es refereix a una persona que ja no és un aprenent, però que tampoc ha assolit el mestratge. En molts casos, els joves no van arribar mai a ser mestres de la confraria. Disposem de força exemples d'escudellers "joves" que tenien més de 40 o 50 anys. És obvi que acabaren la seva vida en aquesta categoria professional. El terme "jove" pot portar confusió; per això, a la documentació de la confraria –per exemple, a les actes de les reunions– es prefereix el terme "fadrí".

Un aprenent, en arribar a "fadrí", podia llogar-se a jornal o a preu fet. Una vegada acabada la jornada, podia anar a treballar a altres obradors o contractar-se només amb un mestre, fent vida a casa seva.

En una de les primeres reunions de la nova confraria dels escudellers (1537) es va aprovar una disposició relacionada amb

169. AHPB, Tomàs Guasqui, *Secundum manuale instrumentorum et contractuum*, 1727, desembre, 30 – 1728, desembre, 19, fol. 34v-35r.

170. AHPB, Tomàs Guasqui i Brull, Manual, *Quartum manuale instrumentorum et contractuum*, 1729, desembre, 26 - 1730, desembre, 16.

171. AHPB, Tomàs Guasqui, Manual, *Sextum manuale instrumentorum et contractuum*, 1731, desembre, 27 - 1732, desembre, 24.

el treball dels fadrins. S'estipulà que no fos lícit admetre joves escudellers que, després de sortir d'aprenents, no haguessin servit dos anys com a obrers.

«Discorrent per lo ofici dins los murs de Barcelona, tant ço, és a saber, lo stranger com lo de la terra»

Acabat l'aprenentatge ja s'assoleix la categoria professional superior, ço és, la de fadrí o jove escudeller, però el fet que s'obligués a servir durant dos anys per tal de poder ser admès com a tal suggereix que potser durant aquest període de temps el fadrí treballava gratuïtament, de manera que una forma encoberta d'allargar el període de l'aprenentatge dos anys més, en benefici dels mestres.

Aquesta mesura suposava, per al propietari de l'obrador, mà disposar d'obra barata i experimentada, ja que els aprenents ja coneixien l'essencial de l'ofici. Potser, la diferència més notòria amb l'aprenentatge és que el fadrí no havia de servir a casa del mestre. Estaven obligats a contribuir en algunes de les taxes i del impostos que pagava la confraria; per exemple, al segle XVIII, després del Decret de Nova Planta, havien de satisfer el cadastre.

L'any 1734 es feia pagar al fadrins un sou setmanal.

Ben aviat, però, varen sorgir conflictes entre mestres i obrers. El 1540, els obrers varen refusar pagar a la confraria, i molts deixaren els seus amos, de manera que l'andador no en podia saber res; la confraria es veié perjudicada econòmicament. En una reunió del consell de la confraria es proposà demanar als consellers de la ciutat que els prohoms, cada tres mesos, estiguessin obligats a anar particularment per les cases dels confreres a exigir la terça. Els mestres confreres havien d'avançar la terça pel obrer:

«E que si algun obrer se'n volrà anar en dita terça de casa de son amo, que els altres confreres no li donin feina fins haia pagada dit obrer la terça».

El 1648 els fadrins contribuïren a fer una nova bandera per a la confraria, pagant sis sous cada diumenge. A partir de 1648, els fadrins, després de dos anys de "fadrinatge", podien demanar l'examen de "passantia", excepte els fadrins que es casessin amb una filla de mestre, ja que quedaven exclosos de fer-ho. El 1666, en una súplica presentada per la confraria als consellers de la ciutat es demanà que la quota anual de 8 sous que pagaven els fadrins fos augmentada a 36 sous.

Les actes dels exàmens es recollien al "Llibre d'exàmens i registres". Un notari aixecava acta. A partir de 1648, als exàmens hi assistien els prohoms, el clavari, l'andador, els padrins, notari i els confreres que ho volguessin. El nou mestre només pagava el dret de "passantia" i l'impost per a la causa pia, segons s'estipula en la seva fundació, el 1606. El 1623, el dret de "passantia" per als casats amb una filla de mestre era de 4 lliures. El 1675, es va suprimir.

El moment més important per a un futur mestre era quan passava l'examen d'escudeller. L'any 1695 quatre mestres, juntament amb els prohoms de la confraria, havien de proposar les peces que haurien d'obrar els oficials que volguessin adquirir la categoria de mestre. Fou deliberat que fossin les següents:

- Dues escudelles de galatí.
- Dues escudelles de partera.
- Dues escudelles de pisa.
- Dos platerons.

Dos plats de cendra.

Dos plats perdiguers.

Una bacina blanca, que havia de quedar a la roda.

És interessant veure el motiu pel qual es prengué aquesta decisió. Argumentaren que s'obligava als oficials a fer peces que ni els mateixos mestres examinadors sabien fer. No es concreten de quines peces es tractava, però difícilment podem creure que fos degut a un problema "tècnic". El més plausible és que, amb el pas del temps, s'haurien oblidat, per falta d'ús, el significat d'algunes paraules específiques de l'argot dels escudellers, de manera que ningú no recordaria, per posar un exemple, què era una escudella de pagès o un lletrat. Si es desconeixia el significat era impossible obligar a l'examinant a tornejat la peça.

L'any 1727 el jove escudeller Francesc Estaper va demanar la plaça de mestre escudeller, i desitjà passar-se mestre confrare de la confraria. Devia fer algunes peces de l'ofici d'escudeller per a passar-se mestre «a lo menos quatre rajoles», però com que havia contractat matrimoni amb una filla de l'escudeller Miquel Rocamador se li dispensà d'elaborar-les¹⁷².

Això contradiu la decisió de la confraria del 1695. És que potser els escudellers-rajolers només calia que fessin quatre rajoles i cap peça de forma? És que es volia fer una trampa legal que facilités l'accés al mestratge als fills de mestre o als fadrins d'altres oficis que es volien casar amb una filla d'un mestre?

Sembla que durant un període de temps indeterminat (potser durant bona part de la primera meitat del segle XVIII) els exàmens de mestratge es convertiren en un acte més simbòlic que efectiu, L'any 1735 la *Real Audiencia* va decretar l'anul·lació de les ordinacions dels gremis de Barcelona que permetien l'exempció d'examen als fills dels mestres¹⁷³.

Un document del 1736 explica que s'havia arribat a acceptar que els fills d'un mestre escudeller només calia que seguessin a la roda, posar al damunt un tros de fang o pasta i fer el senyal de la creu. Res més. Els dos escudellers que varen fer de testimonis (Miquel Carreres, de setanta anys, i Jacint Solanes, de quaranta-dos) asseguraren que sempre ho havien vist fer així¹⁷⁴.

Es conserven molt poques actes de les reunions corresponents l'etapa inicial de la nova confraria. N'hi ha una de molt interessant, datada del 17 de novembre del 1540 :

«Divendres a XVII dies del mes de novembre, any 1540.

«Ajustat lo consell dels Scudellers i gerrers en mode acostumat en la capella que tenen en lo capítol del monestir de fra-menors: Pere Pons, Antoni Déu, promens; Dimes Sagarra, Nofre Spelta, Jaume Albó, Antic Abelló, Jaume Boleda, Cosme Mestre, Jaume Jover, Miquel Sadorní, Antic Ferriol, Alonso Morell, Joan Miró, Francesc Casasús, Gabriel Serra, Jacme Amorós, Antich Font, Pau Soler, Joan Domingo, Macià Trullàs, Joan Boixo, Bernardí Mates, Joan Sagarra, Nicholau Arnau, Armengol Rovell, Miquel Mates, Nicolau Luesa, Simó Fejol, Bertomeu Pere, Joan Vidal, Antich Puig.

«Los obrers de dit ofici refusen pagar a la confraria i molts obrers se-n van de llurs amos de manera que lo andador no pot mai saber res d'ells, i la confraria resta frustrada en les pagues dels obrers.

172. AHPB, Tomàs Guasqui i Brull, *Primum manuale instrumentorum et contractuum*, 1727, agost, 13 – 1727, desembre, 18.

173. ACA, Real Audiencia, *Acordadas*, lligall 305.

174. AHPB, Antoni Comelles, major, *Septimum manuale instrumentorum*, 1735, desembre, 28 – 1736, desembre, 24.

Acordaren el següent:

«*Que els promens, de tres en tres mesos d'ara endavant sien obligats a anar particularment per les cases dels confreres i exigir la terça, i els confreres sien obligats a pagar per lo obrer lo que pujarà la terça.*

«*E que si algun obrer se'n volrà anar en dita terça de casa de son amo, que els altres confreres no li donin feina fins haia pagada dit obrer la terça, e que d'açò sien supplicats los magnífichs consellers de la present ciutat de Barcelona los vullen admetre la present ordinació, tot sots pena de 20 sous per cada vegada.*

«*Facit fiden Joannes Hieronymus Canyelles, notari públic de Barcelona, autoritat règia.*»

En aquesta reunió es va tractar d'un problema econòmic, però amb un rere fons que denota un cert malestar per part dels obrers. Aquests havien de pagar una quota anomenada la "terça", cosa que refusaven. Aquesta terça podrien ser els 5 sous que havien de pagar a la caixa de la confraria, segons diuen les ordinacions fundacionals. Per assegurar-ne el cobrament, la terça l'haurien de pagar trimestralment —d'aquí el nom de terça— els mestres els quals, se sobreentén, la cobrarien després als seus obrers.

Abans hem explicat que l'any 1623, en haver augmentat el dret de passantia, la confraria ordenà que els mestres escudellers només poguessin disposar d'un màxim de dos aprenents.

Això fou motivat per la falta de treball dels escudellers més pobres, ja que els altres, segons els hi anava la feina, es deixaven els aprenents¹⁷⁵. Quan la mà d'obra era abundant els mestres més "poderosos" de la confraria es feien servir del treball d'aprenents i de mà d'obra aliena a la confraria, en perjudici dels joves mestres sense botiga, que es quedaven sense treball, a més dels fadrins. Per això, aquests s'esforçaven a fer complir les ordenances de la confraria, que limitaven tant el nombre màxim d'aprenents per mestre com fer complir la prohibició de contractar peons.

Els conflictes entre mestres i fadrins no es va resoldre. El 1721 es va presentar un plet civil entre diversos escudellers i els prohoms del gremi. El motiu era que alguns escudellers es queixaven:

«*Que desde que ejercen el officio de baxilleros estan y deven estar en la possessión vel quasi de valerse para el ministerio y trabajo de dicho su officio no solamente de mancebos del referido officio si también de los mancebos del officio de alfarero y otros, lo que también han practicado los demás particulares del mismo gremio*»¹⁷⁶.

És a dir, que alguns mestres de la confraria utilitzaven fadrins terrissers (de l'altra confraria de la ciutat dedicada també a l'elaboració d'atuell de ceràmica) i, fins i tot, de fadrins d'altres gremis, amb l'argument que ja ho havien fet d'altres abans que ells. El síndic que representava la confraria argumentava, per contra, que la confraria no n'estava al corrent, i que aquesta pràctica era un abús que no va dubtar en qualificar de "corruptela". Esmenta el privilegi atorgat per Joana i Carles, l'11 de febrer de 1538 segons el qual, després de l'aprenentatge calien dos anys continuats de treball a casa dels mestres escudellers de la ciutat. Aquest privilegi atorgat a la confraria, passat els anys, es deuria girar contra els interessos d'alguns mestres i, pel que sembla, des de la segona meitat del segle XVII no deuria ser respectat. Per això, en un acord pres el 26 de novembre del

1708 es prohibí fer el contrari, sota pena de 10 florins d'or.

L'altre argument que adduïa la confraria per a prohibir el treball de "mancebos alfareros" era, precisament, que la confraria a la qual pertanyien era la dels gerrers, ollers i rajolers, que diferent a la dels escudellers.

L'any 1728 alguns fadrins van presentar a la confraria un memorial en el qual denunciaven que els confreres donaven feina de l'ofici d'escudeller:

«*A otras fadrins que no són agregats a ella, patint estos algun naufragi per no tenir que treballar*»

Exigien que els confreres no donessin feina als fadrins que no estaven agregats a la confraria, o bé que en cas

«*Que la confraria no vulla posar la mà al sobredit, los dispense de pagar y satisfacer la real imposició de catastro*».

La resposta del consell fou lacònica:

«*Fonch deliberat que los fadrins de la present confraria degan continuar son treball y exercici conforma han acostumat fins al dia present*».

Cap reconeixement de culpa; cap propòsit d'esmena. No es va aplicar la pena de 10 florins d'or als mestres que van contraure els acords presos a la reunió de 1708.

L'any 1737 degut al «*temps tant inconstant i dels pagaments tant crescuts*» no podien pagar els talls, i demanaren que fossin «*alleugerits*», pagant tan sols 3 rals anuals.

L'any 1749 va iniciar-se un llarg conflicte que va enfrontar els fadrins amb els mestres.

El 16 de gener de 1752 varen denunciar a les autoritats, una vegada més, que els mestres de la confraria empraven mà d'obra aliena a la confraria, cosa que els resultava molt perjudicial:

«*Convocats i congregats els joves escudellers de la present ciutat juntament amb els mestres escudellers que no tenen obrador en dit ofici i treballen com a fadrins, tots de la ciutat de Barcelona, en una cel·la del convent de Nostra Senyora del Bonsucès, amb assistència de Francesc Figuerola, algtzmir major de la Cúria Real Ordinària de la present ciutat, amb llicència especial del magnífic Sr. Alcalde Major civil, en la qual convocatòria hi han intervingut: Josep Rossell, Lluís Álvarez, Miquel Juncà, Jeroni Magí, Salvador Coll, Francesc Coll, Joan Casanovas, Josep Lacruz, Josep Piqué, Andreu Garí, Josep Vidal, Pau Duran i Sebastià Díaz, tots joves escudellers, i Joan Gallart, Josep Macià i Rafael Sagau, mestres escudellers.*

«*Fou proposat per Josep Rossell que, per quant diferents fadrins del gremi d'escudellers de la present ciutat han presentat diferents recursos a sa Excel·lència suplicant se servis manar als mestres no poguessin valer-se per les maniobres de l'ofici de persones que no fossin fadrins de la confraria o bé mestres que ... descendit a dites súpriques, manat al dors o peu d'elles als referits mestres no poguessin per a les feines de l'ofici valer-se de persones que no fossin fadrins, baix pena de 25 lliures;*

«*Per això, desitjant que dit decret de sa Excel·lència ., tingut son degut efecte no obstant la resistència dels mestres en obeir-lo, es proposa a sa Excel·lència que per l'execució dels decrets resolgui elegir dos o més persones d'entre els fadrins, donant-los poder a fi que en una, V.M^a puguin prosseguir tant en judici com fora d'ell per tots medis que de dret els sia lícit contra tots els escudellers que donaren feina de dit ofici a persones forasteres i que no seran fadrins de dit gremi o bé mestres que no tinguin obrador i aniran com a fadrins, per la qual cosa si se considera necessari igualment es contribueixi de mà i de bossa de quiscun per suportar els gastos*

175. AHCB, Consell de Cent, Ordinacions, any 1623, fol. 43.

176. ACA, Pleitos civiles, núm. 26.986.

en raó del referit i se serviran deliberar lo faedor».

Lluís Àlvarez demanà que es posés en execució el contingut de la referida proposició, i que s'elegissin tres persones, amb els poders necessaris. Fou aprovada *nomine discrepante*.

Seguidament Josep Rossell proposà a Jaume Cantó, Salvador Coll i Josep Piqué que, *nomine discrepante*, foren elegides amb les atribucions necessàries¹⁷⁷.

És a dir, que a mitjan segle XVIII la confraria estava integrada per 20 mestres amb obrador i 16 fadrins i/o mestres sense botiga, a part del personal aliè al gremi contractat eventualment pels mestres amb obrador. La proporció entre mestres i fadrins es manté, gairebé com des de feia un segle enrere, en un fadrí per cada mestre.

Quin motiu va impulsar a alguns mestres de la confraria dels escudellers a utilitzar fadrins d'altres confraries? Doncs segons van confessar els prohoms i alguns testimonis (el mestre Francesc Marres) s'estalviaven, conjuntament, més de 1.000 lliures anuals.

L'any 1764 el problema continuava present. El conflicte va tornar a esclatar arran de l'acomiadament de cinc "*mancebos*" escudellers, és a dir, gairebé la meitat dels que hi havia. Es tractava d'Adjutori Costes, Josep Piqué, Francesc Serra, Josep Vidal i Sebastià Díaz. Dos dels fadrins (Costes i Piqué) eren de Josep Ausic qui, com a excusa, va aduir que només tenia feina per a un sol fadrí, la mateixa explicació que va donar Jeroni Gual per a acomiadar a Francesc Serra i a Josep Vidal. Serra portava 16 anys al taller, i Vidal, cinc. Pel que fa a Sebastià Díaz, fadrí de Jaume Cantó, el va despatxar «*Porque no era útil para dicha faena*». Díaz va ser un dels que van firmar del plet de 1752, és a dir, que ja tenia, com a mínim, 12 anys d'experiència i, malgrat això, no era apte, segons el seu mestre.

La utilització d'aprenents per fer les feines pròpies d'un oficial representava, en el cas dels mestres de cases i dels moler, un estalvi (per als mestres) d'entre 90 i 110 lliures anuals [ARRANZ, 2001: 116]. En el cas que ens ocupa, no es tracta d'aprenents, sinó de fadrins d'altres gremis i de persones "*bagas*", però és evident que la finalitat era la mateixa: l'estalvi de despeses. Aquest ús fraudulent de mà d'obra aliena al gremi va esdevenir un greu abús en èpoques en què hi havia excés d'oferta de mà d'obra, com sembla ser que va succeir entre els fadrins fusters al segle XVIII [ARRANZ, 2001: 120].

El pas de jove o fadrí a mestre

Ja hem comentat que el pas més important, des del punt de vista socioprofessional, era quan el fadrí accedia al mestratge. Molts escudellers van assolir el fadrinatge, però no van poder promocionar a la categoria superior que els permetia disposar de mitjà de producció propi o de botiga.

El procés que conduïa fins a l'obtenció del mestratge era el següent:

a La presentació: abans de procedir a examinar als candidats a mestre escudeller era preceptiu que fossin presentats per dos mestres confreres o padrins.

b L'exhibició de la fe de baptisme, amb la qual es demostrava la condició de cristià del fadrí aspirant a mestre. Es tracta d'un tipus de document que rarament s'ha conservat. L'any

1601 Pau Oriol va demanar una fe de baptisme a l'església de Sant Miquel arcàngel de Barcelona, on constava que havia estat batejat l'any 1568. Tenia 33 anys quan la va demanar, una edat una mica avançada per fer-se mestre. El document està en molt mal estat de conservació, i poques dades es poden extreure de la seva lectura¹⁷⁸. L'any 1614 Guillem Bajó, escudeller, va nomenar com a procurador al fuster Joan Cucurella per a què pogués sol·licitar, en nom seu, una còpia de la partida de baptisme feta pel rector de Pont de Suert. L'any 1650, una fe de baptisme de Ramon Vidal certificava que havia estat batejat a Santa Susanna del Mercadal, el 25 d'agost del 1627, com va fer constar Rafael Figueres, rector de l'esmentada església. Fou presentat per Bartomeu Gual i Llorenç Rodó a l'obrador de Gaspar Rodó, on fou tingut per "hàbil i suficient".

c El testimoniatge: dos joves escudellers o dos testimonis aliens a la confraria assistien a l'acte i firmaven en el document que acreditava que l'aspirant a mestre havia passat amb èxit la prova.

d El jurament: al finalitzar l'examen, el nou mestre prestava jurament a Déu Nostre Senyor i als seus Sants Evangelis, en mà i poder del prohom en cap, de tenir i guardar els privilegis i ordenacions de la confraria i observar tot el que, com a mestre confrere, li fos obligat. El fadrí que passava l'examen feia un jurament que incloïa el següent:

- Jurament d'obediència als prohoms.
- Jurament que servaria i compliria tots els privilegis, ordenacions i estatuts de la confraria.
- Jurament que pagaria els talls, taxes, censals i altres mals i càrrecs imposats per i entre els confreres, tant per raó de la confraria com per raó del Sant Misteri.
- Jurament d'observar la concòrdia feta i firmada per i entre els creditors de la confraria i la mateixa confraria (després de signades les concòrdies del 1681 i del 1694).
- Jurament fer tot allò que devia fer un bon confrere.

Abans de fer el jurament, però, es feia lectura dels mals i càrrecs a què estava sotmesa la confraria, tal com s'indica en la frase «*Dels quals càrrecs està plenament cerciorat i noticiós*». Acte seguit, el nou mestre pagava les quotes degudes: el 1650, el clavari del diner de menut, Francesc Rodó, signà època per les 8 lliures rebudes per un examen, i Llorenç Ferrer, clavari de la causa pia, 16 lliures 10 sous. En el moment de ser abonada la quantitat, en moneda comptant, el clavari de la confraria estenia un rebut.

Sabem del cas d'un examen que enfrontà els mestres confreres i que informa que les reunions gremials no sempre eren tan plàcides com *a priori* es podria pensar. El fet tingué lloc el 4 de novembre de 1715. Els prohoms i confreres foren convocats a la casa de la confraria, juntament amb Francesc Rius, comissari del barri segon de Barcelona, i Agustí Güell, escrivent jurat substitut de Francesc Topí i Comes, notari públic i de la confraria. Dissent mestres confreres dels 28 presents protestaren davant dels honorables prohoms i dels confreres que no varen estar d'acord amb la protesta, sobre la deliberació feta el dia anterior relativa a fer passar mestre escudeller i confrere de la confraria a Oleguer Mauri, fadrí escudeller, sense que hagués de fer son degut i acostumat examen, ja que segons ells:

177. AHPB, Josep Llobet i Soldevila, *Manuale instrumentorum*, 1752, gener, 1 – 1752, desembre, 21, fol. 6. El plet s'havia iniciat el 1721. Passats 31 anys, el problema encara subsistia.

178. AHPB, Galceran Francesc Devesa, Plec de documentació diversa, 1600 - 1601.

«Es feu contra els Reals Privilegis ab que la present confraria se troba condecorada y contra las ordinacions y statuts de aquella segons las quals no-s pot ni-s deu passar a ningun fadrí mestre escudeller sens que primer hage fet son examen».

Per això volien impugnar dit mestratge i procedir judicialment contra els prohoms i els altres contrafaents. Finalment, però, es va arribar a una solució de compromís:

a S'acceptaven els fets consumats per a evitar grans despeses a la confraria.

b Es va acordar que aquest cas no podia crear precedents.

Era el costum que els fadrins, una vegada acabat l'examen, paguessin un refresc als prohoms, nous oficials i mestres a base d'avellanes, ametlles, confitura blanca i melindros, tot bevent bé i honestament, costum que cap a final del XVII sembla que ja no es complia del tot.

L'any 1696 es va acordar que, una vegada acabat l'examen, calia d'anar a la casa de la confraria per a formalitzar l'admissió com a nou mestre i pagar el refresc, segons l'acord pres el dia 21 de març del 1696, ja que alguns confreres no ho volien fer, actitud que es considerarà un desairi¹⁷⁹. Aquest problema no es va solucionar.

L'any 1728:

«Per quant des de què la present confraria ha comminat als que se van agregant a ella per mestres escudallers lo refresc que solia donar lo examinant als confreres que acistian en lo examen que aquell deu fer per a passar-se a mestre de dita confraria en tres doblas, valents setze lliuras, setze sous, moneda barcelonesa a obs y per la desència y adjutori de la capella que la present confraria té constrhuïda en la iglésia del convent de Nostra Senyora de la Mercè de dita present ciutat no acisteixan los confreres de aquella a dit examen (...) que los honorables proms degan elegir sis personas de la present confraria qui, ab los honorables proms degan acistir al examen que qualsevol fadrí vulla passar-se a mestre».

De les 16 lliures i 16 sous, 12 sous eren per als sis examinadors i els prohoms; 12 sous, per a l'alguetzir; 4 sous, per a l'andador per la feina de convidar a l'examen i, la resta, per a la capella i Sant Misteri.

Així, doncs, des de 1728 es va fer obligatòria l'assistència de només sis mestres examinadors. Dóna la sensació que els vincles sociolaborals que unien els membres del gremi s'estaven esvaint, i ni tan sols una activitat festívola com era donar la benvinguda a un nou mestre i prendre un aperitiu, no era de l'interès dels confreres.

TAULA XIX: EVOLUCIÓ DE LES TAXES D'EXAMEN (EN SOUS)

	1459	1538	1623	1647	1648	1675	1739	1830
Fadrins	8	11	160	160	500	800	600	-
Fills de mestre	10	-	80	80	160	160	160	300
Gendres	-	-	80	80	-	0	-	-
Forasters	30	-	300	300	800	1000	-	1275

(En verd, "Súplices" presentades al Consell de Cent).

Analitzem les parts d'un acte de examen de l'any 1696.

A la primera part:

1. Data (dia, mes i any)
2. Noms dels assistents (prohoms, andador i mestres). Posteriorment a 1716, l'alguetzir i només 6 examinadors.
3. Lloc de l'examen (obrador de ... i carrer).
4. Nom dels dos padrins.
5. Nom del fadrí i filiació.

A la segona part:

«Y havent lo dit (nom del nou mestre) fet son examen en presència de dita confraria y havent-se votat aquell per los confreres de dita confraria, prestat emperò primer lo solit jurament en mà y poder de dit (nom del prohom en cap) prom en cap de votar bé y lleialment segons Déu y llurs conscièncias y trobat lo dit (nom del nou mestre) hàbil y suficient per a exercir lo dit ofici de escudeller y haver complert a tot lo que disposan los privilegis, ordinacions y statuts de dita confraria y que deuen fer y complir semblants fadrins y assenyaladament al disposat per dita confraria en jornada de vint de mars propassat havent-se anat los dits proms y confreres del dit obrador sens disgregar-se y conferint per lo efecte avall escrit en las Cases de dita confraria que la té en lo dit carrer dels Escudellers Blancs inseguït en assò lo deliberat per dita confraria ab altre concell per ella tingut lo die present.

«Per ço, las demunt ditas cosas atesas per dits honorables proms y confraria (convocada en las Cases de aquella) és estat lo dit (nom del nou mestre) admès y creat mestre de dita confraria dels escudellers y admès en ella y a aquell donada y atribuhida tala y tantas facultat y potestat quala y quanta a semblants mestres confreres de dita confraria és acostumat y se pot y deu donar tant en virtut de reals privilegis, ordinacions, deliberacions y consuetuts com altrament, la qual admissió fan y fer entenen ab pacte y condició que lo dit (nom del nou mestre) sie tingut y obligat a tot lo y quant tots los demás mestres confreres de dita confraria són tinguts y obligats com baix en la acceptació per dit (nom del nou mestre) fahedora se individuarà y ab dits pactes y no altrament vol dita confraria que dit (nom del nou mestre) gose y fruesca de tots los honors, privilegis y prerogatives de que han gosat y gosan los demás mestres confreres de dita confraria.

«Y lo dit (nom del nou mestre) accepta lo present acte de mestratge ab los pactes sobradits als quals expressament convent y convé y ab solempne stipulació promet en virtut del jurament avall escrit a dits prohoms y confraria y a altres qualsevols personas de qui sie interès, y per ellas al notari avall escrit com a pública persona, etc, que pagarà tots los talls, tatxes e imposicions, censos, censals y altres mals de dita confraria fins lo die present fets y qu'es faran del die present en avant per dita confraria, y especialment vol ésser obligat simul et in solidum com ab thenor del present se obliga en pagar als electes o electe de la concòrdia que dita confraria té firmada ab sos acercadors (sic) en poder del Dr. Jacintho Sascases, quondam, notari de Barcelona als (en blanc) del mes de (en blanc) de mit sis-cents noranta-y-quatre no sols la malla per dotzena de totas y qualsevols pessas de obra de dit ofici de escudeller que ell dit (nom del nou mestre) courà eo farà courer sinó també tot lo demás a que dita confraria y confreres de aquella estan obligats als dits acercadors (sic) tant en virtut de la sobradita concòrdia com altrament en virtut de las primitivas obligacions y tant en las pencions atrasadas dels sobradits censals y que per avant discorreran com en los preus y propietats y demás accessoris de aquells si y de tal manera com si cada hu de dits actes ell dit (nom del nou mestre) los hagués firmat.

«E semblantment promet que complirà lo pactat en la concòrdia del Sant Misteri que dita confraria té firmada ab los jòvens o fadrins escudellers de la present ciutat al thenor de las quals concòrdias y demás cosas en ellas y cada una d'ellas expressadas se dóna plenament per cerciorat per haver-las ohidas llegir, dispensant per dita causa la lectura que de ditas concòrdias se li feya en la stipulació del present per lo notari avallscrit en presència

179. AHPB, Francesc Topí i Comes, Manual, 1695, desembre, 28 - 1696, desembre, 24, fol. 106.

dels testimonis avall escrits.

«Y finalment promet que cumplirà, guardarà y observarà tots los privilegis, ordinacions, deliberacions, consuetuts y altres prerrogativas de dita confraria, estarà en obediència y correcció dels honorables proms de aquella que vuy són y per temps seran, y pagarà las trenta lliuras que se acostuman pagar a dita confraria per dit examen. Y generalment farà y observarà tot lo y quant los demés confreres de dita confraria en virtut de mestratge estan obligats.

«E las sobraditas cosas totas y sengles convé y en bona fe promet attendrer y complir, tenir y servir sens dilació ni excusa alguna, ab lo sòlit y acostumat salari de procurador dins Barcelona, deu sous, y fora, vint sous barcelonesos per die, ultra dels quals promet restituhir totas missions, danys y despesas, etc., sobre dels quals vol que dita confraria y demés interessats a tot lo sobradit ne sien creguts de sa sola paraula o, saltim, de son sol jurament ningun altre gènere de prova demanat ni request, etc.

«E per attendrer y complir las ditas cosas totas y sengles n'obliga tots y sengles béns y drets seus, mobles e immobles, haguts y per haver, renunciant a qualsevol dret y lley que valer y ajudar li pogués y a la que prohibeix la general renunciació e a son for propi submissió al for, etc. del magnífich regent la vegueria o batllia de Barcelona y de altre qualsevol, ab facultat de variar, fent-ne i fermant-ne scriptura de ters en los llibres dels terços de las corts de dits veguer la vegueria o batllia de Barcelona y de altre qualsevol, obligant-ne per ço sa persona y tots y sengles béns y drets seus mobles e immobles, haguts y per haver, a la qual, etc. e ab jurament llargament.

«Testes sunt (...)»

La figura dels joves o fadrins està molt silenciada per la documentació notarial; no així en la parroquial, que és d'on n'hem obtingut la major part de les dades biogràfiques. D'altra manera desconixeriem l'existència de la immensa majoria d'ells. Les Llibretes de Comunió Pasqual són una bona font per detectar l'existència de fadrins. Per exemple, a la llibreta de la parròquia de Sant Just i sant Pastor, del 1618, s'esmenta a casa del mestre Terré i la seva muller la presència de l'escudeller Jeroni Font i la seva muller, així com un jove fadrí (del qual no se'n diu el nom) i en Josep, fill d'en Terré, aprenent. Sembla, doncs, que en Font seria un mestre escudeller que treballava al servei de Terré, segurament pel fet d'haver-se casat amb una filla seva, ja que en els capítols matrimonials de vegades s'estipulava que el gendre havia de treballar a l'obrador del sogre.

El jove Pau Soler va treballar pels escudellers Guillem Bajó i Miquel Lleó, i el trobem a la llista de persones que vivien a les cases d'ambdós mestres, en anys diferents. A casa d'Antoni Rodó hi havia també l'escudeller Pere Tarifa, el seu gendre. Com hem dit, molts d'aquests fadrins eren escudellers casats amb filles d'escudeller, a qui servien almenys durant els dos anys de rigor abans d'establir-se pel seu propi compte. Al 1616, Guillem Bajó disposava d'un jove (Josep Ferrer) i de tres aprenents. Miquel Bo, de dos joves i un d'aprenent. Llorenç de Madrid, de dos aprenents. Es tracta de poques dades, però són reals, i suggereixen que en un obrador barceloní de la primera meitat del XVII hi podien treballar unes quatre o cinc persones, inclòs el mestre propietari.

La figura del mestre

S'accedia a aquesta categoria després d'haver superat un examen. Aquesta era la clau que podia obrir moltes portes; d'aquí l'interès dels confreres d'ambdues confraries de Sant Hipòlit per a conservar el control del dret d'examinar, fins el

punt que en un inventari de la confraria, entre els llibres gremials n'hi havia un que duia per títol “*Dels exàmens*”.

També era important l'assoliment d'aquesta categoria professional per part de l'escudeller pel significat personal que això suposava i que sovint anava acompanyat d'una altra fita no menys important: la celebració de les esposalles. Efectivament, són nombrosos els casos de fadrins escudellers que es casaven poc després d'haver-se examinat de mestre o, si més no, molt a prop d'aquella data. En altres ocasions podia ser a l'inrevés. Així, per exemple, Josep Lacruz i Vila, que es va casar l'endemà d'haver-se passat a mestre escudeller, el dia 15 de febrer del 1707.

Des del 1612 hi havia una ordinació disposant que ningú no pogués ser mestre de cap ofici fins que primer no hagués practicat tres anys, per a evitar els abusos que es feien, ja que per poder entrar a les bosses de les insaculacions de Casa de la Ciutat es feien mestres d'oficis que no havien practicat¹⁸⁰, la qual cosa atorga a la figura del mestre (no pas tots, naturalment) una dimensió política de la qual rarament se n'ha parlat.

Només podien ser mestres escudellers els que eren confreres i havien superat l'examen. Els mestres estaven obligats, doncs, a pertànyer a la confraria de sant Hipòlit i a ocupar l'ofici o càrrec quan sortien elegits.

No hem localitzat cap document on es digui si existia un nombre màxim de mestres escudellers, és a dir, el que en termes actuals en diríem un *numerus clausus* per a evitar una sobreproducció que, a la llarga, els podria resultar perjudicial.

Per a poder prendre acords calia que es reunís, com a mínim, les dues terceres parts dels mestres confreres, que era el quòrum que es considerava com la “*sanior i major part*” de la confraria, exceptuats els malalts o impeditos. De mitjana, el nombre de mestres confreres que es reunien per a debatre de temes relacionats amb la marxa de la confraria va ser d'uns 31- 32, xifra que tant val per les reunions celebrades durant els primers anys de la confraria com per les reunions de mitjan segle XVIII. Per això creiem que aquest seria el nombre que es considerava “idoni” de mestres escudellers. Dit d'altra manera, si 32 mestres representaven almenys les dues terceres parts, el total de mestres possible estava situat entre un mínim de 32 i un màxim de 48. Hi hagué, però, dos moments en què es va superar la xifra dels 32 mestres: en algunes reunions de la dècada dels anys 70-80 del segle XVI i a la dècada dels 40-50 del XVII moments en què es varen aplegar més de 40 mestres. De tota manera, no tots els mestres eren mestres productors.

Quan disposem de xifres reals, la relació entre fadrins i mestres és de 1:1, mentre que el nombre d'aprenents per mestre es va limitar a un màxim de dos, des del segon quart del segle XVII. No es va concretar el nombre d'obrers de què podia disposar un mestre amb obrador¹⁸¹.

No tenim constància que, des del segle XV en endavant, s'hagués cuit obra escudellera en forns del carrer Tallers o d'altres d'adjacents ni a qualsevol altre indret de la ciutat, excepte al segle XIX, quan es va obrir un obrador al carrer Làncaster, al barri de Gràcia, i un altre al carrer del Carme, regentat per

180. *Rúbriques de Bruniquer*, vol. V, capítol XCIII, fol. 223.

181. Pel que fa als casos aragonesos, Álvaro comenta que “*Con esto se deduce (...) que en estos alfares tendió a haber una limitación del número de maestros y obradores activos, así como un control en la cantidad de producción, situaciones ambas de clara actitud proteccionista respecto a los intereses económicos*” [Álvaro, 2002: I-142].

Josep Forment.

No deixa de sorprendre el fet que havent-se incrementat notablement el nombre d'habitants de Barcelona, entre mitjan segle XVI i finals del XVIII –entre 1700 i 1800 la població es va multiplicar per quatre– el nombre de mestres escudellers restés inamovible a l'entorn de la trentena. Més habitants volia dir molt més consum i, per a donar l'abast, calia incrementar proporcionalment la producció, si bé una altra possibilitat era abastar el mercat per mitjà d'importacions.

Sembla, doncs, que els mestres no volien incrementar la producció a costa de ser-ne més a decidir, sinó que ho van fer augmentant el nombre d'oficials, d'obers i de mestres a jornal.

En el període de temps del 1500 al 1800 podem calcular que es varen succeir unes 10 generacions. Si a cada generació li correspongués una mitjana d'uns 31-32 mestres, el total de mestres escudellers el resultat seria de 310-320 mestres. En canvi, el llistat d'escudellers (inclosos alguns gerrers) que hem elaborat per a aquest mateix període de temps comprèn uns 1.200 noms.

Això vol dir que aproximadament només un terç dels escudellers que hem localitzat a la documentació escrita foren mestres escudellers. Les altres dues tercers serien aprenents i obrers que no van assolir la categoria de mestre, revenedors, escudellers ocasionals que van canviar d'ofici o que van marxar de la ciutat, etc.

Amb un important augment demogràfic, però sense cap increment quant al nombre d'obradors els mestres productors asseguraven satisfer la demanda. El control de la producció estava garantit. El decés, per causa natural, accident, malaltia o guerra, d'un mestre productor hauria de comportar el nomenament d'un nou mestre substituït que es fes càrrec de l'obrador, preferentment, un fill o gendre, però durant el darrer terç del segle XVIII les baixes no es varen cobrir i, fins i tot, en van produir algunes renúncies de mestres escudeller a exercir de l'ofici.

Els mestres amb botiga pròpia i obrador tenien en propietat (en regim de domini útil) o en lloguer l'estructura productiva on obrar i vendre els seus productes. Des del 1538 havien de pagar 3 diners cada dissabte. Aquests mestres representaven als confreres de la confraria dels escudellers en el Consell de la ciutat i estaven insaculats a la borsa de “consellers quints menestrals”. Com a tal, estaven obligats a obeir les ordinacions emanades directament pel Consell les ordinacions presentades per la confraria i, als segles XVIII i XIX, les ordenacions emanades pels representants de l'estat borbònic.

Existia una altra categoria de mestres escudellers, que no tenien botiga sinó que treballaven per altri a jornal, a preu fet o amb contracte. Disposaven d'oficials, aprenents i auxiliars que els ajudaven en les feines. El 1538 havien de pagar 2 diners cada dissabte. Disposem d'alguns exemples de mestres que treballaven per altres. El 1360, el mestre d'obra blanca Pere Aymerich es “llogà” per dos anys al mestre gerrer i oller Pere des Pla. El 1456, Jaume Ximeno, valencià, gerrer d'obra blanca, es llogà per un any al seu paísà Martí Ximeno, ciutadà de Barcelona, pel preu de 30 florins. El 1504, Joan Gil, “gerrer” natural de Sevilla, es llogà per sis mesos a Pere Arnau, “gerrer”, el qual l'havia de mantenir tot aquest temps i donar-li quatre lliures de sou.

Però són molts els escudellers d'ofici que, com hem dit anteriorment, no s'esmentem a les reunions de la confraria, de la majoria dels quals pràcticament no en sabem altra cosa que el nom i lloc d'origen.

Alguns dels mestres escudellers assoliren una notòria posició social, fins al punt que els seus descendents ja no es dedicaren a l'ofici patern, sinó que es feren corredors d'orella (Hipòlit Mestre), notaris (Pau Passoles) o bé es podien permetre el luxe (per a un escudeller) d'invertir en assegurances marítimes (Rodó).

L'element que marcava la gran diferència entre els mestres de la confraria era la possessió de botiga. La botiga era l'espai físic que permetia al mestre poder despatxar al detall les peces que sorgien del seu obrador, de l'obradors d'altres mestres o bé la ceràmica procedent de fora de la ciutat. Tenir botiga oberta no volia dir, necessàriament, disposar d'un obrador. Sabem del cert que, per exemple, algunes mestres escudellers eren revenedors, i a la seva botiga venien ceràmica, però també cereal, oli o altres productes. Ho podien fer perquè eren mestres examinats i perquè eren revenedors. Si bé és cert que no hem aprofundit en aquest tema, creiem que aquests mestres pertanyien també a la confraria de revenedors de sant Miquel arcàngel.

Normalment la botiga estava al mateix obrador, en una entrada de l'habitatge de l'escudeller o bé a les places del Born o de la Reina. De vegades la botiga es tenia en règim de lloguer.

Cal dir que els mestres escudellers tenien total llibertat per traslladar-se d'un lloc a l'altre en funció dels encàrrecs que els hi feien. També podien marxar a treballar a altres ciutats, no sabem si temporalment o definitivament. També podien pactar la compra de materials i la venda de l'obra individualment o agrupats, idènticament a com es feia a Aragó [ÁLVARO, 2002: I-143].

Per a concloure aquest apartat voldríem comentar un interessant cas de contracte laboral. Un jove escudeller (no pas un aprenent) fou contractat per un mestre escudeller per a treballar durant un any només per a fer rajoles valencianes. En el contracte no s'especificuen detalls tan importants com les hores diàries que hauria de treballar (diu “contínuament”), ni tampoc el preu (jornal diari en funció del que hagués fet). Es va comprometre a no treballar fent rajoles –ni escudelles– ni de dia ni de nit, amb dos mestres rajolers concrets: Salvador Serra i Pere Marres. Amb la resta d'escudellers podia treballar, però fent només escudelles, però tan sols de nit.

Hem d'interpretar que l'expressió “de nit” es referia a les hores del dia quan ja era fosc, que a l'hivern podia ser a les quatre o cinc de la tarda, i no necessàriament passada la mitjanit. No sabem els motius d'aquestes clàusules.

Podria ser que el jove Joan Font fos un excellent pintor de rajoles, i amb aquestes mesures el mestre que el va contractar temporalment volgués evitar que treballés per a la competència. La feina de pintar rajola requeriria de la presència de llum solar, mentre que per tornejar escudelles o plats seria suficient el llum d'una làmpada d'oli. També és interessant la referència al fet que el jove escudeller no treballaria per via directa ni indirecta amb els esmentats mestres escudellers. Treballar per via directa té un significat prou precís: treballar a l'obrador d'un determinat mestre fent la feina que li fos assignada, però quin significat pot tenir treballar “per via indirecta”? Això volia dir que la feina que feien els joves escudellers (o almenys alguns joves escudellers) podia representar solament part del procés productiu, de manera que les peces fetes i cuites a l'obrador d'un mestre escudeller podien anar a parar a l'obrador d'un altre mestre on es completaria la part del procés que faltava. Dit amb altres paraules, al jove Joan Font se li prohibia, mentre durés el contracte, fer rajoles o altres peces de forma que, posteriorment, podrien ser pintades o cuites als obradors dels dos

mestres esmentats en el contracte.

Aquesta insistència en el fet que del treball del jove escudeller no se n'acabés beneficiant aquests dos altres mestres és més sorprenent si tenim en compte que hi havia vincles familiars entre tots tres escudellers.

També es podria pensar que aquells dos mestres ja disposarien de dos aprenents, i l'ajut d'un tercer jove podria contravenir les disposicions aprovades per la confraria, l'any 1623, però dubtem que en un contracte privat com aquest es pensés en res que nos fos per benefici únic del mestre que feia el contracte.

Sigui quina sigui la raó de les clàusules del contracte, està clar que el pobre Joan Font treballava a preu fet i si volia guanyar-se un sobresou no tenia més remei que treballar quan el sol ja s'havia posat.

2.5.5. PERSONAL AUXILIAR ALIÈ A LA CONFRARIA: ESCLAUS, MOLEDORS DE VERNÍS, PINTORS, MOSSOS I ALTRES

Alguns mestres es servien d'esclaus o de captius per a les feines pròpies de l'ofici, bé per què es tractava d'esclaus propis, bé per què els llogaven, com per exemple, el cas del reconeixement d'un deute del mestre gerrer Andreu Saborit amb un mercader (1453) pels jornals d'un esclau que havia treballat per a dit gerrer, pastant i assaonant l'argila, picant vernís, etc. El 1442, Joan Polit, "*de genere serracenorum*", abans esclau del gerrer Joan Griu, reconegué un deute al fill i hereu del seu amo. El 1455, el mestre oller Miquel Ferran prometé al seu esclau turc que, si durant deu anys li servís i treballés en el seu ofici, el faria lliure. El 1456, el mestre blanquer d'obra de terra Pere Ximeno va comprar, a un ferrer, un esclau de 23 anys anomenat Miquel. El 1468, l'esclau degué de fugir i aquell donà poders a un mercader de Comenges (França) i a un oller de Perpinyà, Joan Garcia, per a què li recuperessin.

El treball d'esclaus va ser prohibit en una reunió de la confraria cap a mitjan del segle XV.

PICADORS O MOLEDORS D'ARGILA

Podem considerar com a personal auxiliar els picadors o moledors. Es tractava dels treballadors que picaven, molien i pastaven el fang, és a dir, el preparaven per a què fos apte per treballar-lo. Al *Llibre de Fornades* de Francesc Reyner s'esmenten en Jaume i en Miquel, auxiliars, que reberen 3 sous de jornal per picar i pastar. El 1511 Jaume Piera, picador de terra, va firmà àpoca a favor de Joan Trullàs, escudeller, pels jornals de picar terra del seu ofici. Al fogatge del 1516 s'esmenten Jaume Piera i Miquel Poncela (segurament els mateixos Jaume i Miquel del *Llibre de Fornades*) com a picadors de terra. El 1529, esposalles de Sebastià Cases, picador de terra d'escudellers, amb Francina, filla de Ferran Horta, pagès. El 1561, Joan Font, moledor de terra, firmà capítols matrimonials. El 1565, Jaume Joanot, picaterra, casà a sa filla Magdalena amb Antoni Jonicot, pagès, de Berga.

Al segle XVII i XVIII ja no s'esmenta més aquest tipus de feina, segurament perquè la feien membres del gremi (aprenents) o bé manobres contractats.

MOLEDORS DE VERNÍS

Ofici rarament documentat, es tractava dels homes que es

dedicaven a moldre el vernís necessari per a revestir les olles i altres peces típiques dels gerrers i dels escudellers. Un document del 1492 esmenta Joan Amill, moledor de vernissos per a fer olles, que llogà el seu fill Jaume perquè aprengué l'ofici de barreter. El 1587 s'esmenta Joan Veguer, moledor de vernís del bisbat d'Aux (França), habitant a Barcelona i el 1600, a Joan Manent, moledor de vernís.

MOSSOS AJUDANTS

Al *Llibre de Fornades* s'esmenta un mosso, que solia ser un home amb molta experiència a l'ofici, la feina del qual era donar foc al forn, l'encarregat de mantenir la temperatura necessària dins del forn per a evitar una cuita defectuosa. Com a ofici, no l'hem trobat esmentat mai; possiblement es tractés d'escudellers sense forn o obrador, que treballaven contractats per altres escudellers.

La figura del mosso ajudant deuria desaparèixer en consolidar-se el sistema gremial. Més endavant s'esmenten manobres que deuriem fer feines semblants.

ELS ADVOCATS DE LA CONFRARIA

Poques vegades es té l'ocasió de trobar referències a la figura de l'advocat de la confraria, gairebé sempre quan hi ha hagut un litigi important, per exemple, contra l'altra confraria dels ollers, gerrers i rajolers. Esporàdicament, però, la figura de l'advocat es deixa entreveure entre les pàgines dels documents notariais. L'any 1751, durant una reunió de la confraria es va exposar el següent:

«*Que en atenció que lo Comú està debent al senyor Don Jeroni Oliva molta quantitat, no sols del temps que ell és advocat sinó també del temps que son pare fou advocat, se ha servit dit senyor Don Jeroni Oliva proposar al Comú que, si ab un consell se resolli donar-li durant sa vida deu lliuras de conducta, faria un recibo total de tot lo atrassat.*

«*Y com esta proposició sie de tanta conveniència al present Comú, per ço se proposa sien servits deliberar lo fahedor*»¹⁸²

2.6. L'ASPECTE RELIGIÓS, BENÈFIC I ASSISTENCIAL

Les dues confraries es posaren sota la protecció del mateix patró: sant Hipòlit, cavaller i màrtir romà.

No hem trobat cap document ni cap dada que clarifiqui el motiu pel qual es trià aquest sant com a patró protector de la confraria¹⁸³⁻¹⁸⁴.

Existeix la creença, de la que tampoc n'hem pogut verificar l'origen, que explica que el màrtir va morir a cops de càntir. Hem de pensar que quan es va fundar-se la confraria, a l'inici del segle XV, el càntir no era pas un atuell gaire comú (si és que es coneixia).

No hem volgut insistir massa en el tema del motiu pel qual

182. AHPB, Tomàs Guasqui i Brull, *Vigessimum quintum manuale instrumentorum et contractuum*, 1750, desembre, 25 – 1751, desembre, 22.

183. A Muel, la festa de sant Hipòlit l'organitzaven els mestres, i la de les santes Justa i Rufina, els oficials [ALVARO, 2002: I-153].

184. Sobre el problema de l'existència d'un o de diversos Hipòlits, vegeu: <http://www.preguntasantoral.es/2015/09/san-hipolito-de-roma> [Consulta: 04.09.2016].

Fig.46: Lluís Borrassà. *Sant Hipòlit reposa la cama al bover Pere.* . Museu del Prado (Madrid). 1419 - 1421. Tècnica mixta sobre taula, 69 x 62 cm.

es va adoptar a sant Hipòlit com a patró. No necessàriament hi ha d'haver una relació causa-efecte en el moment de fer la tria del patronatge d'una confraria. Les llegendes sobre la mort d'Hipòlit i de Justa i de Rufina a cops càntir no són més que llegendes. És possible una taula de Lluís Borrassà aportí la informació que expliqui el vincle entre Hipòlit i els terrissers (escudellers, gerrers, ollers i rajoles). Es tracta de l'obra titulada: "*Sant Hipòlit reposa la cama al bover Pere*":

"La primera escena del tercer nivell representaria, amb tota seguretat, la mort de sant Hipòlit, arrossegat pels peus per un parell de cavalls sense ensinistrar (cinquena escena -desapareguda-). Un cop mort sant Hipòlit, la darrera escena del retaule representa el miracle al bover Pere. Apareix la Verge amb el nen Jesús, envoltada d'àngels, i sant Hipòlit en l'acció de guarir la cama a Pere, a qui s'havia castigat amb la pèrdua del membre per no haver respectat el caràcter festiu del dia de santa Maria Magdalena (sisena escena)" [RUIZ, 1995: 214-243].

És fàcil relacionar una cama amb la feina dels terrissers. És un membre imprescindible per poder fer girar la roda on treballen. El dia 20 de juny del 1715, Francesc Despujol i de Montcorb va donar una relíquia de sant Hipòlit (un tros de la canyella de la cama) a la confraria dels escudellers, essent prohoms Antoni Móra, Pau Borgonyó i Josep Hortes. Aquesta preuada relíquia la conservaven en un reliquiari inventariat diverses vegades.

No sembla que els escudellers tinguessin una especial predilecció pel posar el nom del seu patró als seus fills i filles. D'entre més de 1000 escudellers (als quals hauríem d'afegir un nombre indeterminat de fills i de filles, documentat però no quantificat) tan sols en unes 18 ocasions trobem el nom d'Hipòlit o d'Hipòlita, i no sempre com el primer dels tres noms.

Tampoc no són gaire freqüents els "quadros" de sants que representin a Sant Hipòlit, segurament perquè els escudellers pintaven les figures que tenien més devoció popular; en definitiva, els encàrrecs que els hi feien els clients. De moment no tan sols hi ha una possible representació d'aquest sant, al Museu Vicenç Ros (Martorell) si bé

la peça està etiquetada amb el nom de Sant Maurici.

A l'acta de la reunió de la confraria de l'any 1568 es parla de la «confraria del gloriós St. Ypòlit y de St. Bartomeu», un sant que era especialment venerat pels confreres¹⁸⁵.

En una reunió del 1574 es va decidir tenir, a com a advocades, a les màrtirs sevillanes Justa i Rufina. No hem trobat l'acta de la reunió d'aquell any, sinó una transcripció més tardana, de l'any 1705. Diu així:

«Que por reverencia y honra de las gloriosas mártires y amadas en Jesuchristo Santas Justa y Rufina celebrar y guardar la fiesta y día de aquéllas que no dudaron, antes bien con grande consuelo y voluntad, quisieron padecer martyrio y muerte por la fe y amor de Jesuchristo, y proponerlos para que sobre ello hagan la deliberación que más les placiere, movidos en esso con motivo de que por toda Espanya por todos los que fabrican obra de tierra guardan y veneran su bendito día y fiesta».

Durant aquella època (1574) assistiren a les reunions Diversos mestres els cognoms dels quals suggereixen un més que probable origen castellà: Nicolau Loesa (possiblement la catalanització de Loaysa), Mexias (Mejías) i altres més. Coincideix amb un moment en què les relacions comercials amb l'interior peninsular tornen a prendre força. Podríem pensar, doncs, en una certa influència castellana en l'acceptació de les màrtirs andaluses com a advocades (que no pas patrones) de la confraria, si bé sembla una decisió forçada; no sembla que els confreres barcelonins en fossin gaire devots.

L'any 1593 els confreres es queixaren en el sentit que no podien suportar les càrregues que implicava haver de celebrar les dues festes patronals, motiu pel qual varen demanar un privilegi al virrei de Catalunya, Bernardino de Cárdenas, duc de Maqueda.

Hipòlit, Justa i Rufina i Bartomeu foren, doncs, els patrons i les advocades de la confraria dels Escudellers, però si repassem les dades biogràfiques dels més de 1200 escudellers i gerrers del quarter de framenors tindríem que:

a Tan sols en quatre ocasions hem pogut constatar que apareguin els noms de Justa i Rufina, i en vuit, el de Justa. Quant a Hipòlit, hem documentat cinc escudellers amb aquest nom: Hipòlit Estaper, Hipòlit Ferran, Hipòlit Macià, Hipòlit Mestre i Hipòlit Vinyes. La referència més antiga correspon a un Hipòlit de 1598 i el més recent, a una Justa i Rufina de 1787. Res no indica que cap dels noms es posés de moda en una època determinada o per un fet determinat relacionat amb la història particular de la confraria.

b Quant al nom de Bartomeu, l'hem documentat en 22 escudellers.

c Força escudellers van demanar ser enterrats al vas que tenien al convent de la Mercè, però també a les seves respectives paròquies (el Pi, Sant Just i Sant Pastor, Sant Jaume, Sant Miquel arcàngel), i fins i tot a altres esglésies, convents i monestirs (Framenors, la Trinitat, Pares Descalços de Sant Josep, catedral, etc.)

LA CAPELLA DE LA CONFRARIA

Era ben normal que les confraries disposessin d'una capella en honor del seu patró o patrona, així com també d'un vas o

185. L'any 1712 Francesc Despujol declarà tenir un fragment de la cama de sant Hipòlit (AHPB, Francesc Topi i Comes, Manual, 1711, desembre, 31 - 1712, desembre, 20)...

carner on enterrar els confreres que ho desitgessin.

Pel que fa a la confraria de Sant Hipòlit, va disposar d'una capella i de dues capelletes. A les cases de la confraria n'hi havia una, de capelleta, ja que es conserva una petita partida corresponent a unes modestes obres que s'hi van fer l'any 1603.

TAULA XXII:			
6,5 quintars de guix, a raó de 5 sous per quintar:	1£	12§	6d
15 càrregues de terra:		2§	6d
Un cànter i una librella:		1§	6d
Mà d'obra:	2£	12§	
Total:	4£	8§	6d

Una altra capelleta estava al carrer de na Sagra, cantonada amb el carrer dels Escudellers. Estava dedicada a Nostra Senyora de la Misericòrdia, i del seu manteniment se n'encarregaven els joves mestres i fadrins, com tindrem ocasió de comprovar més endavant.

La primera capella de la confraria estava situada dins del convent dels framenors de Barcelona, en concret, a la capella del capítol del convent. L'any 1534 es va acordar atorgar al manteniment de la capella els 22 sous i 6 diners que la confraria rebia per l'establiment emfitèutic fet al fuster Joan Gasia d'una peça de terra en part campa i en part plantada de vinya situada a Montjuïc, en el lloc anomenat la Vall dels jueus¹⁸⁶.

Més tard la capella gremial es deuria traslladar al convent de la Mercè, segons consta en una decisió presa per la confraria reunida el 10 de novembre del 1560:

«Primerament, fonch tractat y pactat y concordat entre dites parts, ço és, los dits prohomens y adjunts de dit offici demenar a dit prior y covent una capella ha honor de Nostre Senyor Déu sots ynvoctió del gloriós St. Ypòllit, y fonch atorgada dita capella junctament ab un carner, la qual capella stà scituada sota l'orgue de dit monestir, així com es acostumat fer en semblants actes».

Segons un inventari de 1648, en aquesta capella hi havia:

- Un palli de cuir.
- Unes grades de fusta pintades de blau.
- Dos candelers de llautó i un de petit.
- Una llàntia de llautó amb les imatges de Santa Justa i Santa Rufina, daurades¹⁸⁷.

Gràcies a un altre inventari, efectuat el 1705, sabem que:

«Mas en el retablo de la capilla de dicha cofradia en la iglesia de la Merced de Barcelona se hallan tres statuas de sculturas de las quales la que esta en medio es de San Hipolito y las dos colaterales son de Santa Justa y Rufina»¹⁸⁸.

L'altar dedicat al sant patró estava a l'església del convent de la Mercè, en concret a la tercera capella del costat de l'epístola.

El retaule va ser encarregat al mestre escultor Pere Serra, el qual va rebre 135 lliures per l'obra:

«Per la manufactura sive les mans, llenya i altres coses necessàries in opus seu fabrica retotabuli sive retaule per me computo dicte confrarie scutellariorum facti et operati et fabricati ac positi et constructis in capella dicte confratrie sub invocatione Sancti Ipoliti

que est intus ecclesiam monasterii Virginis Marie de Mercede, quod retabulum fuit per me factum secundm, trassiam et iuxta convenium inter me et dicta confratriam»¹⁸⁹.

Per a tenir cura de la capella es necessitava d'una certa quantitat de diner. Una de les maneres d'estalviar despeses per poder instituir una causa pia destinada a les donzelles que es volien casar va consistir en reduir la quantitat de ciris que s'hi esmerçaven: 12 ciris petits. A més, a la capella de la Mercè es donarien, només, 11 lliures. Una altra via d'entrada de diners destinats al culte i manteniment de la capella fou gràcies a les deixes piadoses fetes pels confreres en el moment de redactar llurs testaments.

Per altra part, gràcies als acords pactats amb el prior de la Mercè, del 1560, tenien permès quedar-se amb la recaptació del bací de la missa que es celebrava per la festivitat del sant patró de la confraria. Les altres festes que es celebraven eren les que l'Església assenyalava com a dies de precepte, però s'esmenten especialment les del dia Difunts (pel pa i salm, 3 lliures de despesa) i la festa de la diada de Corpus (tres lliures pels 18 ciris i tres lliures per les candeles dels confreres). Per poder fer estalvis, es va decidir que ja no es donarien més les candeles dels confreres mestres i fadrins. Amb els estalvis es pensava reunir la quantitat de 22 lliures i dos sous.

TAULA XXIII: DESPESES CONTRETES AMB EL CONVENT DE LA MERCÈ (ABANS DE 1606)			
Aniv.ari de la vigília de sant Hipòlit.	1d	Una candela a cada frare i una a cada confrare assistent.	Per a la sagristia.
Vigília i dia de sant Hipòlit.	80d	Dos ciris de cera blanca d'una lliura cadascun.	Els canelobres dels acòlits.
Per les vespres i oficis.	30§		Caritat i pitança.
Pel sermó.	6§		
Pel treball d'"empaliar" la capella.	6§		
Per les 52 misses dels diumenges.	52§		
Per les quatre misses de les quatre festes de la Verge Maria.	4§		
Per la missa de Nadal.	1§		
Per la missa de Reis.	1§		
Per la missa de Tots Sants.	1§		
Per la missa de Difunts.	1§		
Per la missa de Difunts.	3£	Pel pa i salm.	
Pel Dijous Sant.	80d	Dos ciris.	
Per tres aniv.aris extraordinaris.	15§		Per la caritat.
Pel Corpus.	6£	18 ciris i candeles.	
Total:		Aprox. 15 lliures i 5 diners.	

Un document de datació no gaire precisa diu que la confraria pagava al convent de la Mercè certa quantitat de diner per algunes festivitats: l'Octava de la Verge (no s'especifica cap quantitat), pels oficis de la vigília, dia i l'endemà de sant Antoni (una lliura i quatre sous) i per la resta d'oficis que celebra la confraria, excepte el del dia de sant Antoni (10 lliures). En total, doncs, 11 lliures i 4 sous, aproximadament¹⁹⁰. Aquesta quantitat concorda amb les 11 lliures anuals que es va acordar atorgar al convent de la Mercè, l'any 1606, per tal de fer certs estalvis destinats a la causa pia.

Difícilment un document escrit podrà aportar detalls de les celebracions que es duien a terme per les festes patronals. El

186. AHPB, Antoni Benet Joan, *Manuale XXVI*, 1533, gener, 7 - 1535, gener, 18.

187. AHPB, Francesc Josep Fontana, Plec de documentació relativa a diverses confraries, 1626 - 1650.

188. AHPB, Francesc Topí i Comes, Manual, 1704, desembre, 29 - 1705, desembre, 20.

189. AHPB, Francesc Lentisclà, *Vigesimum sextum manuale contractuum et instrumentorum*, 1663, desembre, 28 - 1664, desembre, 23 (22.08.1664).

190. ACA, Monacals, Hisenda, 3470. Rendes de confraries, anys 1661-1665.

que se sap de la festa de sant Hipòlit (13 d'agost) i de les santes Justa i Rufina és gràcies a diversos documents que s'han conservat. Entre 1605 i 1606, en instituir-se la causa pia (de la que en parlarem més endavant) va caldre fer certs estalvis degut a les penúries econòmiques per les que passava la confraria. Per sant Hipòlit i per santa Justa i santa Rufina:

«Sols per l'enramada, una càrrega per cada festa, o sigui, 10 sous, i només 6 sous per l'aiguanaf».

És a dir, que es guarnia el carrer. Suposem que la despesa consistiria en la compra de flors per a fer les garlandes. També es deuria servir un mena de refresc (bona idea, tenint en compte que ambdues fetes es celebraven els mesos d'estiu) que consistia en el ben tradicional aiguanaf o aigua de flor de taronja. No podia faltar un dels components principals de tota festa: la música i el ball. Per a la música dels menestrils, per a ambdues festes, es decidí que només es pagarien 20 rals "Per a sonar a les vespres", però en el cas que algun mestre volgués fer ball, només se l'ajudaria amb 20 sous (10 sous per cada festa). També hi intervenien joglars: *«Els qui llogaran els joglars seran de la confraria».*

Durant les fetes es recaptaven algunes aportacions econòmiques: de les candeles de les festes, de les enramades, dels joglars i del bací del dia de la missa.

LA CAPELLETA DE NOSTRA SENYORA DE LA MISERICÒRDIA

Estava situada al carrer de na Sagra. Precisament aquest carrer va canviar de nom per passar-se a anomenar carrer de Nostra Senyora de la Misericòrdia, degut a la construcció d'aquesta capelleta. Més tard canvià altra vegada de nom: carrer dels Obradors, nom que manté a l'actualitat.

Un plet fou portat a la cúria del vicariat eclesiàstic de Barcelona, i una posterior al·legació, resolta a la cúria metropolitana de la ciutat de Tarragona, que havien interposat els joves escudellers contra Maria Esplugues, vídua, i Bartomeu Esplugues, fill de Ramon Esplugues, fuster, els seus hereus. Els joves escudellers pretenien poder continuar tenint el dret de cuidar de l'adorno de la capella que estava situada a l'entrada del carrer de na Sagra i posada al darrere, a les parets de les cases de Ramon Esplugues. Tenien cura d'encendre la llàntia i de celebrar cada any unes festes per la pasqua de l'Esperit Sant. Però Ramon Esplugues va fer canviar la capella d'emplaçament, posant-la a la cantonada de les seves cases, entre els carrers de na Sagra i Escudellers.

Com que les despeses de la causa eren elevades, els joves escudellers i els hereus Esplugues arribaren a les següents avinences:

a Els hereus Esplugues havien d'esborrar les imatges de Nostra Senyora i de Sant Josep que aleshores hi havia al davall de la capella. Al seu lloc s'hauria de posar un rètol amb la llegenda "*Mater Misericordiae, ora pro nobis*". Tindrien permís per a fer pintar les imatges esborrades a la part de dalt de la capella, o altres imatges relacionades amb el seu ofici de fuster, sempre que les fessin pintar al damunt de la capella, i no pas a la part baixa.

b Els joves escudellers havien de contribuir a les despeses de fer construir un balconet de ferro per adorno de la capella, i continuar organitzant la festa tots els anys.

c En cas que algun devot volgués donar una almoina per a la capella, els esmentats Esplugues havien de tenir aquests donatius en custòdia fins que fossin necessàries.

d Les despeses de la concòrdia es repartiren entre ambdues

parts, per meitats iguals.

e Ambdues parts renunciaven a continuar amb els processos judicials iniciats¹⁹¹.

EL SANT MISTERI

Es tractava d'una imatge que representava la triomfant entrada de Jesús a Jerusalem. Els escudellers la portaven en la processó que la confraria de Maria Santíssima dels Dolors, instituída i fundada a l'església i convent dels pares servites de Barcelona, feia cada any el diumenge de Rams. La imatge es guardava a casa d'un mestre escudeller, en concret, a la del majoral del Sant Misteri, elegit cada any¹⁹².

Consta que aquesta imatge disposava d'una brida, que en alguna ocasió es llogava al preu, preestablert, de 4 lliures i 4 sous.

El Sant Misteri, des de què es va crear l'any 1680, era com una petita institució dins de la confraria de sant Hipòlit dels escudellers, de la qual se n'encarregaven els fadrins i joves mestres sense botiga. Estava organitzada a base de càrrecs, amb una responsabilitat ben concreta. El principal era el càrrec de majoral del Sant Misteri. S'elegia pel sistema de la sort de rodolins. Abans de fer-se l'extracció es demanava al clavari sortint que passés comptes en un termini màxim de sis dies, abans d'anomenar al nou majoral. No era rar que el majoral renunciés el càrrec. Això va succeir l'any 1733, i la confraria va haver de:

«Adornar dit Sant Misteri ab lo luciment y prosopopea que fins vuy ne ha estat, fent elecció de portants y, per est efecte los sien donades sis lliures per vestas y demás gastos».

Foren extrets tres confreres, i tres més de "socós" (auxili)¹⁹³.

L'any 1735 el majoral no tenia portants voluntaris per a dur el pas de la processó i va haver de buscar fadrins a canvi d'una lliura a cadascun i un refresc, tot a expenses de la caixa del Sant Misteri.

L'any 1737 el majoral va renunciar al càrrec. Necessitava l'aprovació del vicari general, que normalment l'atorgava. Els mestres confreres varen revisar a fons les ordinacions per veure si n'hi havia cap que els permetés imposar una sanció als qui renunciessin al càrrec de majoral. Com es pot apreciar, no hi havia gaire interès, per part dels confreres, en acceptar aquest càrrec.

El 1744 es produí una nova renúncia del majoral extret, així com també la dels portants del Sant Misteri, cosa que afectà la processó del Diumenge de Rams.

Cada any s'acostumava a fer el nomenament d'abanderat del Sant Misteri *«y demás officials de aquell»*.

Per poder fer l'elecció de l'abanderat es feia una terna, que es passava a votar. La bandera es guardava a la casa de l'abanderat d'aquell any, excepte en el cas que l'abanderat no fos mestre sinó fadrí o fill de mestre, per tant, sense botiga parada. Aleshores, la bandera es guardava a la casa de la confraria.

També existien els càrrecs de clavari del Sant Misteri i de

191. AHPB, Tomàs Guasqui i Brull, *Octavum manuale instrumentorum et contractuum*, 1733, desembre, 26 – 1734, desembre, 18.

192. AHPB, Tomàs Guasqui i Brull, *Undecimum manuale instrumentorum et contractuum*, 1736, desembre, 27 – 1737, desembre, 20.

193. AHPB, Tomàs Guasqui i Brull, *Septimum manuale instrumentorum et contractuum*, 1733, gener, 5 – 1733, desembre, 22.

Fig.54: Fragment d'un plafó que mostra una processó
Barcelona, segona meitat del segle XVIII.
Font: MUHBA (Barcelona).

la capella, i el credencer, que eren elegits amb el mateix procediment que l'abanderat. El clavari havia de definir comptes del seu clavariat en presència del notari i de testimonis. L'any 1751, el credencer del Sant Misteri, l'escudeller Pere Fau, va manifestar que no sabia escriure, per la qual cosa no podia «*ab entera satisfacció servir lo dit encàrrech*»; per això es va proposar fer nova elecció de credencer.

També li corresponia al credencer cobrar les 6 lliures que pagaven els nous aprenents i que es destinaven al Sant Misteri. L'any 1733, el clavari no va voler fer les seves obligacions, de manera que els nous aprenents varen marxar de casa dels seus amos sense haver pagat les 6 lliures; aleshores, els prohoms es van haver de fer càrrec del cobrament d'aquestes quantitats. També s'encarregaven de pagar els imports de la caritat dels aniversaris, però des de 1735 se'ls va eximir d'aquesta tasca; es cas que els prohoms volguessin celebrar els aniversaris ho haurien de pagar de la seva pròpia butxaca. El clavari tenia facultat per a emprendre causes contra els mestres morosos. L'any 1750 el clavari va citar Ignasi Carreres davant del vicari general a fi de demanar que fos condemnat a pagar les 10 lliures que devia al Sant Misteri.

Sembla que l'any del clavariat començava i acabava per Setmana Santa, que era quan sortia el misteri en processó.

Un altre càrrec era el d'oïdor de comptes per la prohomenia i el clavariat. N'eren dos. La seva feina era fiscalitzar els comptes del clavari per veure que tot estigués correcte.

Capellers: s'anomenaven anualment pel sistema de les per ternes. D'una terna n'havien de sortir dos noms. La seva funció era mantenir en bon estat la capella de sant Hipòlit que la confraria tenia al convent de la Mercè.

Portants: eren de les persones que duïen en braços el Sant Misteri. El normal és que fossin mestres de la confraria (quatre o vuit), amb mestres de "socós", substituïts per si en fallava algun. Quan no hi havia voluntaris calia demanar els serveis de

bastaixos, que cobraven per dur el pas processional.

INGRESSOS I DESPESES DEL SANT MISTERI

El Sant Misteri necessitava d'adorns, cera i pavets. L'any 1733 els fadrins varen resoldre pagar 3 sous anuals: no es podia passar a fadrí escudeller si primerament no es pagaven els 3 sous anuals per a les despeses del Sant Misteri, havent-se de pagar aquesta quantitat al clavari fadrí del Sant Misteri. Els fills de mestres no hi estaven obligats, sinó que era un acte voluntari. Aquell any (1733) hi va haver discòrdies entre els fadrins sobre el fet de dur el Sant Misteri a la processó del Diumenge de Rams. Els mestres escudellers decidiren parlar amb els fadrins i, en cas de no arribar a cap acord, llogarien quatre bastaixos a expenses de la capella i Misteri. Sembla, doncs, que una manera de pressionar als mestres era deixar en evidència la confraria durant una celebració tan assenyalada del calendari litúrgic com era la de la processó del Diumenge de Rams.

L'any 1733 fou especialment difícil per a la confraria. Recordem que el clavari es va desentendre de les seves obligacions, de manera que no va cobrar ni pagar res, i els nous aprenents varen marxar de les cases dels seus amos alguns sense pagar les 6 lliures. Uns mesos més tard, el clavari del Sant Misteri, Francesc Estaper, va pignorar Ramon Lacruz, el prohom en cap, per no haver denunciat els pots que va coure en el seu obrador i haver ocasionat algunes despeses per raó de l'execució. El consell ordenà que la meitat de les despeses es paguessin dels productes i rèdits del Sant Misteri i capella, i l'altra meitat, amb béns propis de l'esmentat Lacruz.

- Ingressos fixos de la capella i Sant Misteri:

- a Per passar-se de jove a fadrí escudeller: 3 sous anuals.
- b Per a ingressar els aprenents per a aprendre de l'ofici: 6 lliures anuals.
- c El que pagaven els fills de mestre quan accedien a la mes-

tratge: 16 sous i 16 diners dels quals s'havien de descomptar els diners que es pagaven als prohoms, examinadors i algutzir. Quedaven franques 10 lliures i 12 sous (1735).

- Ingressos ocasionals: taxes especials destinades a pagar despeses puntuals (per exemple, sobre cocció de pots d'apotecari), o el lloguer de la brida: 4 lliures i 4 sous (any 1735).

L'any 1734 fra Josep de Noguera, religiós del monestir de sant Francesc, va presentar una súplica en el sentit que no se li fes pagar a Eloi Lapuja la taxa per coure pots: «*Per ser los que vuy treballa per la apotequeria de dit convent, y no més*», però la confraria va respondre que la taxa per coure pots s'aplicava en benefici del Sant Misteri i de la capella, i aquesta estava molt pobre; per tant, van respondre que no, que Eloi Lapuja havia de pagar la taxa per coure pots com havia acordat la confraria¹⁹⁴.

Com a exemple d'ingressos extraordinaris, l'any 1735:

«*En atenció que en temps passats se observava, en forsa de ordinació, que si un confrare coïa obra de terra els dies festius incidís en la pena de 40 rals, avui no s'observa dita ordinació i molts confreres couen durant les fetes que la Santa Mare Església ha dispensat treballar sinó també altres festes prohibides*».

Es va aprovar una ordinació que ho prohibia, sota pena d'una lliura de cera destinada a la capella. Als prohoms els va tocar fer les gestions perquè el bisbe de Barcelona ho decretés.

- Despeses:

a Adorns, cera, pavets i dues atxes.

b Emoluments dels portants del Misteri. En podien ser quatre o vuit. En algunes ocasions es donava una lliura a cada portant; en altres, 30 rals per als quatre portants o 50 si n'eren vuit.

c Refresc que es donava als portants del Misteri.

Despeses ocasionals: per afers judicials, per a pagar pensions, per a pagar aniversaris al convent de Nostra Senyora de la Mercè, etc.

L'any 1729 l'enramada que es necessitava pel Sant Misteri estava molt "ruïna". Dues persones en compartien una de nova «sens report a la present confraria».

L'any 1737 els fadrins escudellers demanaren que se signés una concòrdia amb els mestres escudellers sobre el tema de les despeses del Sant Misteri, ja que n'eren moltes. Els mestres elegiren dues persones per a redactar els termes de la concòrdia. El dia 12 d'abril de 1737 es va llegir el text::

a La confraria faria pagar 12 rals anuals als joves o fadrins que serien agregats al Sant Misteri i haurien firmat la present concòrdia, a pagar de ral en ral (2 sous) cada mes; els fadrins o joves que no signessin la concòrdia pagarien 18 rals, com s'havia fet fins aleshores.

b Cada any, pel mes de gener, es faria l'extracció del majoral fadrí o fill de mestre, de quatre portants i la nominació de clavari i credencer. Un any seria clavari un fill de mestre i l'any següent, un jove o fadrí, i que el any que fos clavari un fill de mestre, fos credencer un fadrí. El clavari dels joves o fadrins hauria d'estar casat; no així el clavari de fill de mestre. El majoral i els quatre portants deurien anar a la processó i haurien de dur dues atxes per a il·luminar el Misteri, havent d'anar els portants a casa

del mestre majoral perquè pogués partir el Sant Misteri a l'hora competent, per anar a la processó. En el cas que la confraria fos pignorada per no haver anat a l'hora competent a la processó, el majoral i els portants haurien de pagar la pena imposada.

c Qualsevol jove o fadrí o fill de mestre que hagués sortit extret com a majoral i no hagués estat majoral després de firmada la concòrdia i volgués renunciar al càrrec, no se li acceptaria la renúncia fins que no hagués pagat 2 pessetes (8 sous), i es passaria a extreure un altre candidat. Els fadrins que renunciessin a ser portants haurien de pagar 6 sous, i les despeses de les renúncies s'haurien de repartir entre els quatre portants.

LA CAUSA PIA

Sobre la necessitat de fundar una causa pia, se'n va començar a parlar en una reunió del dia 23 d'octubre del 1605, i es va materialitzar, finalment, el 7 de gener del 1606.

La confraria va instituir una causa pia destinada a les donzelles que volien casar-se, filles legítimes i naturals, nascudes de legítim matrimoni de mestres de l'ofici d'escudeller, gerrer, rajoler i oller. La quantitat assignada va ser de 25 lliures barceloneses, pagadores pels administradors de la causa pia. La quantitat s'atorgaria un any després de contractat el matrimoni. Per poder reunir aquella quantitat de diners calgué controlar algunes despeses:

- Es van rebaixar els salaris del clavari i del credencer en 10 rals, o sigui que només cobrarien 9 lliures en lloc de 10, i es deixà un sol oïdor de comptes, que rebria, però el mateix salari: 36 sous, ordenant que el llibreter ajudés a passar els comptes a l'oïdor sense cobrar res.
- Fou eliminat el dinar que la confraria donava als prohoms, clavari i altres oficials, que pujava 5 lliures, pagadores de la caixa del plom.
- Foren eliminades les 5 lliures que es gastaven per la collació que es feia el dia de l'inventari de la botiga, pagadores de la caixa del plom.

Les 25 lliures de la causa pia s'obtidrien de la manera següent: 10 lliures de la caixa del plom (les que es gastaven pel dinar i per la collació) i del compte del diner menut. Però a més es decidí que:

- Els que s'examinessin de mestre haurien de pagar: 10 rals (= 1 lliura) els qui eren fill de mestre escudeller; 15 rals el que eren de Catalunya, però no fill de mestre escudeller, i 20 rals els que eren forasters.
- Es va posar un impost o taxa de 4 diners per cada quintar de plom o alcoholl venut a la botiga de la confraria.
- Els mestres que no fessin fornades però tenien botiga oberta pagarien 6 diners al mes, i els que fessin feina, sense botiga, pagarien 1 diner cada dissabte.
- Per a les filles de mestres, ja nascudes, es pagarien, dins els dos mesos següents, 10 sous les menors de 10 anys i 20 sous les majors de 10 anys; per les que a partir d'aleshores naixerien se'n pagarien 5.
- Els mestres que residissin fora de Barcelona, en cas de tornar i voler gaudir dels privilegis de la causa pia, pagarien els impostos previstos dins del terme dels primers 15 dies d'estada a la ciutat.

194. AHPB, Tomàs Guasqui i Brull, *Octavum manuale instrumentorum et contractuum*, 1733, desembre, 26 – 1734, desembre, 18.

- En cas d'excés de diners es faria un censal mort “per a obs de la causa”¹⁹⁵.
- Els deutors de la causa pia serien privats de l'ofici.
- Es nomenarien dos administradors: un seria receptor i l'altre, credencer. Cada anys es renovarien i donarien comptes al consell.

El 1614 els escudellers Llorenç Miralles i Lluís Castanyera van protestar perquè s'esmerçaven diners de la botiga del plom per a la causa pia i, al seu parer, això havia estat molt perjudicial, ja que la confraria havia d'haver recorregut a la fórmula de la venda de censals per poder obtenir diners amb els quals comprar plom. Segons ells, antigament els podien lluir els censals ràpidament i encara sobraven diners gràcies als quals es va poder engrandir la botiga del plom.

Cal recordar que en aquella època hem calculat que es celebraven entre 6 i 9 matrimonis d'escudellers a l'any, i que molts d'aquests escudellers es casaven amb filles s'altres escudellers, de manera que, al fer-se mestres, pagaven la quota més baixa, per ser fill d'un escudeller, i per contra, quan es casaven, les seves mullers rebien les 25 lliures de la causa pia que els atorgava la confraria. Els càlculs són fàcils de fer. L'any 1606, si un mestre escudeller, el mateix any que accedia al mestratge es casava amb la filla d'un altre mestre escudeller, la confraria ingressava 1 lliura del dret d'examen (si eren fills de mestre i nascuts a Catalunya; 2 lliures, si era foraster), però n'havia de donar 25 per la causa pia, essent la diferència de 24 lliures, que calia multiplicar pel nombre de matrimonis anuals. En el supòsit que hem comentat, això podia suposar entre 144 i 216 lliures anuals, un veritable dispendi per a l'economia de la confraria.

2.7. ELS COMPTES DE LA CONFRARIA

La confraria de sant Hipòlit, semblantment al que succeïa amb les altres confraries d'ofici de la ciutat, tenia uns ingressos fixos i uns d'extraordinaris, i unes despeses fixes i altres d'extraordinàries. Per saber quins eren caldria poder consultar els llibres de comptes, però no s'han conservat, de manera que la poca informació que tenim és molt parcial.

Al segle XVIII, en alguna de les reunions de la confraria celebrades durant les primeres setmanes de l'any, i en presència d'un funcionari, l'algutzir, els prohoms i clavari sortints havien de retre comptes. No sempre, però, es concreta quines quantitats van cobrar els prohoms i quines van pagar, sinó tan sols directament la diferència, a favor o en contra. Si era a favor, els prohoms sortints retornaven el romanent, i si era en contra, els prohoms havien de cobrar la diferència. El mateix passava amb els comptes del Sant Misteri. En aquest cas era el clavari de la capella qui s'encarregava de passar comptes.

En els llibres de comptes hi hauria detallades totes les despeses i tots els ingressos.

No es podia nomenar nou clavari fins que el de l'any anterior hagués passat comptes i haguessin estat examinats pel oïdor i definits, és a dir, aprovats en una reunió gremial. En canvi, els prohoms sí que podien ser renovats anualment, encara que no haguessin definit els comptes de les seves prohomenies passades.

La informació referent als segles anteriors és molt més des-

coneguda.

En el decurs de la seva història, sembla que normalment les despeses ocasionades pel funcionament de la confraria van superar els ingressos, de manera que s'arrossegà un deute crònic que no es va satisfer fins al mateix moment d'extinció del gremi, ben entrat el segle XIX. En canvi, com ja s'ha comentat abans, cap al final del segle XVI la situació econòmica era diferents, ja que es podien lluir amb facilitat els censals venuts destinats a la compra de plom. Segons es desprèn de les queixes d'alguns mestres, als inicis del segle XVII les partides destinades a la causa pia –les 25 lliures que rebien les filles de mestre que es volien casar– hauria descompensat el balanç final.

Hi va haver altres episodis, però, que van marcar, i molt, el balanç econòmic de la confraria de sant Hipòlit. El més important va ser el fort endeutament amb Diversos subministradors de plom, especialment amb els dos cònsols d'Holanda a Barcelona Arnold de Jagger i Hans Kies. Per poder satisfer el deute la confraria va vendre censals a tort i a dret, fins al punt que li fou impossible pagar les pensions i, encara menys, retornar l'import dels censals.

L'arribada al tron de la nova dinastia borbònica i la imposició del Decret de Nova Planta va obligar als gremis i als seus membres a pagar nous impostos: el de “*pabellones*” i el “*ganancial*”, a més de contribucions de guerra (lleves de soldats, armament de naus, etc), i “donacions” a la família reial: per matrimonis, reals naixements i festes en honor de visites dels seus membres a la ciutat.

A més de les entrades i sortides regulars hi havia altres ingressos i despeses de periodicitat irregular, que no es podien preveure i que podien representar un respir o una càrrega.

Aquests moviments de capital eren controlats pel clavari i per l'oïdor de comptes, excepte els diners associats al Sant Misteri que, com hem dit, disposava de caixa pròpia.

També era important la figura del credencer i de l'electe de les fornades.

INGRESSOS

La confraria de sant Hipòlit, per poder atendre les despeses de funcionament, les benèfiques i les religioses, necessitava ingressos, i aquests s'aconseguien mitjançant donatius (com ara llegats testamentaris), quotes, penyores, talls o impostos, compres de censals i altres.

Des dels seus orígens la confraria de sant Hipòlit comptava amb certs ingressos. Les quotes d'entrada representaven 5 sous fins al 1473 quan, a causa de la guerra i la pobresa dels confreres, es va reduir a 2 sous.

Els confreres també pagaven quotes setmanals: des del 1402 tots els confreres havien de pagar un diner cada dissabte; a partir de 1459 també l'havien de pagar tots els que tinguessin obrador, forn o botiga o fessin fer fornades de terra, encara que no fossin confreres. Al segle XVI, també es va obligar a pagar als revenedors que revenguessin obra de terra.

Des de 1502 s'ordenà que com la confraria estava obligada a subvenir els joves que estaven a soldada, sou o salari en les seves necessitats i malalties com si fossin confreres, paguessin també un diner cada dissabte. El mateix s'estipulà al fundar-se la confraria dels escudellers el 1532.

L'increment en el nombre de confreres entre 1530 i 1540

195. AHCB, *Notularum*, vol. 18 (1599-1616), fol. 444.

va ser aprofitat pels mestres escudellers per a augmentar els ingressos de la confraria, amb l'obligació imposada als obrers o fadrins a pagar les terces, un impost que es recollia cada tres mesos. Si bé no s'indica l'import, per documentació del segle XVIII sabem que consistia en 18 rals anuals, és a dir, 36 sous que, distribuïts en 12 mesos, suposaven 3 sous al mes. Cada terça representava, doncs, 9 sous.

Després del fort endeutament de finals del segle XVII, al segle següent encara cuejava el tema del pagament dels censals. Cada vegada que entrava un nou mestre escudeller, durant el jurament que feia en la cerimònia de mestratge es comprometia a pagar les taxes i els censals imposats a la confraria.

Els problemes de pagament als creditors es varen arrossegar durant tota l'existència de la confraria, segons es pot comprovar a les actes de les reunions.

Presentem, molt resumidament, les queixes dels creditors censalistes contra la confraria dels escudellers, que es recullen a les actes notarials de les reunions gremials.

El 1706 la confraria va vendre un altre censal mort.

El 1722 la confraria va pagar 100 lliures per lluir part d'un censal de 1.160 lliures que prestava al col·legi d'apotecaris.

El 1727 Maria Arrau i Camps reclamava el cobrament de 2 pensions caigudes (50 lliures) i els Vallgornera, 60 lliures.

El 1728 es denuncià que s'havien fet nous forns i que no s'havien declarat a la confraria i, per tant, no pagaven la taxa. El prior de santa Caterina i el col·legi d'apotecaris reclamaren 95 lliures de pensions caigudes.

El 1732 els Vallgornera reclamen novament el pagament de la pensió que cobraven per la casa de la confraria.

El 1733 els hereus Anglí reclamaren cobrar les pensions d'un censal de 200 lliures i pensió anual de 10 lliures, i el monestir de santa Caterina inicià una causa contra la confraria. Els Vallgornera reclamaven el cobrament de 20 lliures.

El 1735 Maria Camps i Arrau reclamà el pagament de 50 lliures de pensions no cobrades.

El 1736 es denuncià frau en el pagament dels impostos de les fornades.

El 1738 Maria Espuny i Berardo reclamava el pagament d'un censal de 400 lliures i pensió anual de 20 lliures. Aquest censal s'havia creat l'any 1569.

El 1739 es van pagar 20 lliures de pensió a Maria Espuny. Se li devien 350 lliures de pensions no pagades entre 1703 i 1738. Es va pactar amb ella que se li pagarien 40 lliures anuals fins al 1743, i a partir de 1744 endavant, 20 lliures anuals fins a liquidar el deute amb ella. Els confreres van imposar-se una taxa de 10 sous per cada grossa de xicres que coguessin.

El 1743 Maria Espuny reclamà el pagament de 40 lliures.

El 1742 la confraria va fer acte d'establiment emfitèutic de la seva casa gremial, de manera que s'emborsava 16 lliures i 5 sous a l'any.

El 1744 Maria Arrau i Camps torna a reclamar el pagament de 50 lliures; també els Vallgornera.

El 1745 Maria Camps i Arrau reclama el pagament de 25 lliures, i el convent de santa Caterina va iniciar una causa contra la confraria pel tema de l'impagament de les pensions. Ma-

ria Espuny reclamava el pagament de 40 lliures

El 1746 Maria Espuny reclamà el pagament de la pensió anual de 20 lliures, i Maria Arrau i Camps amenaçà la confraria de dur-la als tribunals. La confraria va reconèixer trobar-se en un estat molt miserable.

El 1747 reclamen el pagament de pensions Maria Espuny, els hereus de Maria Camps i el convent de sant Pere de les Puelles, que va embargar els diners que la confraria guanyava amb l'establiment emfitèutic de la seva casa gremial.

El 1750 els Vallgornera reclamaren el pagament de 4 pensions caigudes, i sant Pere de les Puelles, el pagament de 15 lliures i 10 sous de la pensió d'aquell any.

El 1753 el convent de la Mercè reclamà que se li pagués les pensions caigudes.

El 1754 és el darrer any en què hi ha constància, en la documentació notarial consultada, que els Vallgornera reclamessin el pagament del cens per la casa gremial.

El 1768 és el darrer any en què s'esmenta Maria Espuny reclamant que se li pagués el deute. Se li havien pagat només 10 de les 750 lliures que se li devien.

El 1777 els creditors censalistes "molestaven" als prohoms, com es va denunciar en alguna de les reunions del gremi. Aquell mateix any, però, es va poder lluir un censal de 200 lliures a favor de la comunitat de preveres de Sant Just i Sant Pastor, i es va procedir a l'extracció d'un nou creditor, segons l'acord pres l'any 1694.

El 1783 reclamaren deutes els hereus del Sr. Francesc Clo-sa, que havia comprat a la confraria dels escudellers un censal de 305 lliures el dia 17 d'agost del 1713. També reclamava el monestir de sant Pere de les Puelles.

L'any 1790 encara consta que el convent de la Mercè reclamava les anyades dels darrers quatre anys.

L'any 1824 es van esmerçar 240 lliures, 17 sous i 1 diner per poder lluir un censal de 1.161 lliures i 19 sous, i pensió anual de 58 lliures, 11 sous i 11 diners que es pagava al col·legi d'apotecaris de Barcelona.

Amb la venda de les servituds de la casa gremial, l'any 1842, es liquidaren finalment tots els deutes.

Potser interessant comparar el que es recaptava, aplicant la mateixa taxa sobre les fornades, en períodes diferents:

1669: 115 lliures, 16 sous.

1719: 145 lliures, 10 sous.

1736: 134 lliures, 16 sous, 11 diners.

1746: 62 lliures, 18 sous, 3 diners.

1749: 63 lliures, 4 sous.

1751: 62 lliures, 16 sous.

1753: 64 lliures, 15 sous, 3 diners.

1755: 63 lliures, 7 sous, 5 diners.

Des del moment en què es va instituir, el Sant Misteri (el pas de la processó de Setmana Santa) i la capella que tenia la confraria al monestir de la Mercè van tenir caixa pròpia. Es nodria bàsicament de les quotes que es cobraven quan un fadrí es passava a mestre. Havia de pagar una quantitat de diner en qualitat de dret d'examen i una altra quantitat destinada al Sant Misteri —l'any 1728 eren tres dobles d'or, que equivalien a 16 lliures i 16 sous, que era el que es gastaven els nous mestres en el re-

fresc que es donava el dia de l'examen. Si d'aquesta quantitat es descompten els diners que cobraven prohoms, examinadors i algutzir (6 lliures i 4 sous) el que quedava (10 lliures i 2 sous) es destinava al Sant Misteri.

Quan es definien els comptes anualment, el clavari del Sant Misteri ho feia per separat de la resta. Això vol dir que quan cada any els prohoms demanaven retre comptes de la seva pro-homenia el credencer de les fornades, els taxadors, els oïdors de comptes i el clavari havien d'haver repassat les entrades i sortides anuals. Els prohoms es limitaven a anunciar les entrades i les despeses globals, sense detall. Per tant, les entrades de diners per la taxa imposada d'una malla per dotzena estaven englobades dins de les quantitats totals que els prohoms declaraven haver cobrat aquell any.

Evolució quotes exàmens:

1705: 8 lliures dret d'examen + 4 sous, 4 diners (*pro jure magistri*) + pagament del refresc als confreres. Els que no eren fills de mestre escudeller pagaven 30 lliures.

1728: 8 lliures + 16 lliures i 16 sous (no pagament refresc), que anirien al Sant Misteri. A partir d'aleshores, 6 mestres examinadors, prohoms i algutzir. Cada un cobraria 12 sous, i l'andador, 4 sous. En total: 6 lliures i 4 sous El que quedava, 10 lliures i 2 sous, es destinaria a la capella i al Sant Misteri. Els que no eren fills de mestre escudeller pagarien 30 lliures + 16 lliures i 16 sous.

1735: 8 lliures i 30 lliures, respectivament, + 10 lliures i 12 sous al Sant Misteri.

Els ingressos ocasionals procedien del que es recaptava en el bací que es posava durant certes celebracions eucarístiques, de la venda d'objectes de plata de la confraria, del lloguer de certs objectes que es guardaven a la casa gremial, etc.

DESPESES

La confraria tenia certes despeses concretes amb institucions religioses i particulars. Per exemple, pagava al convent de la Mercè per la festivitat de la infraoctava de la Verge. A més, cada 18 de gener, rebia de la confraria pels oficis que es celebraven durant la vigília, durant el dia i l'endemà de sant Antoni, una lliura i quatre sous, i pels oficis que celebrava durant la resta de l'any, 10 lliures més. També pagava al convent de la Mercè, cada 29 de gener, 4 lliures 6 sous com a tenint i posseint una peça de terra en la muntanya de Montjuïc, en el cementiri dels jueus¹⁹⁶.

Des del 1716 es va implantar el cadastre. El cadastre personal o "*pabellones*" gravava cada persona en una quantitat estimada en el 8% del jornal anual. Es calculaven els ingressos sobre una mitjana de 180 dies de treball anuals. Aquest impost es pagava en tres terminis o "*terces*". Es va aplicar a partir de 1717. A tall d'exemple, l'any 1747, els mestres confreres amb casa pròpia pagaven 12 lliures i 2 sous per l'import de "*pabellones*". Els mestres sense botiga pagaven 12 sous anuals.

L'any 1727, l'escudeller Joan Albert va declarar no tenir botiga de mestre escudeller ni fabricar ni fer fabricar obra de dit ofici per trobar-se ocupat en el càrrec de verguer de la Real Audiència del Principat de Catalunya; per tant, demanà ser franc

dels talls i taxes que pagaven els mestres amb botiga i pagar només els 12 sous anuals, petició que li fou acceptada.

Pel que fa a l'import de personal, l'any 1745 el gremi pagava 114 lliures i 15 sous. Si aquesta quantitat representava el 8% dels guanys anuals, estariem parlant d'unes 1.435 lliures, aproximadament.

El 1740 calia pagar 3 lliures i 15 sous pels mestres nous de l'any 1739, quan es van ingressar 38 lliures en concepte dels drets d'examen pagats per dos mestres. Aquesta quantitat representava, efectivament, el 10% dels guanys en concepte de drets d'examen.

L'any 1741 la confraria pagava 115 lliures, 10 sous d'import personal o "*pabellones*", quantitat a la qual es van d'haver de sumar altres 11 lliures i 5 sous pels mestres agregats l'any 1740.

Es coneix el cas de Jeroni Cerdà, jove fadrí, que va denunciar trobar-se en estat miserable i que va demanar no pagar impost de personal, oferint 7 sous cada terça (21 sous anuals) com a ajuda a la confraria. El mestre Jeroni Gallart, amb "*atxaques*" i degut a la seva vellesa, a partir de 1755 només pagaria 6 sous anuals del tall.

També s'imposà el cadastre industrial, anomenant "*ganancial*", aplicat als gremis. Gravava sobre el 10% del comerç o dels beneficis. Els gremis de Barcelona van ser agrupats en tres categories o classes: primera, segona i tercera. El gremi dels escudellers estava considerat com de segona classe. Per tant, els mestres amb botiga pagaven 60 rals (120 sous) i 37,5 rals (75 sous) la resta de membres, inclosos els fadrins [MOLAS, 1971: 247]. L'import que se li va assignar a la confraria va ser de:

1729: 150 rals (15 lliures).

1738: 10 lliures.

1747: 12 lliures, 2 sous.

Hi havia les següents classes o divisions:

- 1) Mestres amb casa i botiga.
- 2) Mestres que treballaven a jornal.
- 3) Fills de mestres que treballaven amb els pares.
4. Oficials o fadrins.
5. Mestres impedits o inhàbils per a treballar.
6. Mestres pobres de solemnitat.
7. Absents.

Els grups 2, 3 i 4 formaven una sola unitat, a efectes fiscals.

L'any 1748 es va acordar que els prohoms i el clavari de cada any fossin exempts del pagament de l'impost de personal i que la quantitat que els pertocava pagar es repartís entre la resta de mestres.

El 1775 els mestres amb botiga pagaven 67 lliures i 12 sous.

L'obligació de pagar el cadastre va suposar un nou mal de cap per la confraria. En diverses ocasions (1728, 1732) els prohoms, juntament amb quatre mestres més, van haver de deliberar d'on podrien treure els diners per pagar aquest nou impost.

196. ACA Monacals. Hisenda, núm.3470. Rendes de confraries.

TAULA XXIV: COMPTES PRESENTATS PELS PROHOMS.			
Anys	Ingressos	Despeses	Saldo
1726			9 £, 2§
1727			
1728			3 £, 15§, 8d.
1729			10 £ 18§, 1d.
1730			5 £, 2d.
1731			-1 £, 3§, 7d.
1732			- 5£, 13§, 7d.
1733			
1734			
1735			
1736			
1737			
1738			
1739			
1740			
1741			
1742			
1743			
1744			
1745			
1746			
1747	186£, 6§, 6d	180£, 1§, 1d	6£, 5§, 5d
1748			
1749	192£, 16§, 9d	192£, 8§, 8d	8§, 1d
1750	193£, 3§, 8d	185£, 7§, 4d	7£, 16§, 4d
1751	193£, 15§, 8d	191£, 13§, 2d	2£, 2§, 6d
1752			
1753	178£, 14§, 6d	173£, 15§, 9d	4£, 8§, 9d
1754			
1755	190£, 10§, 8d	174£, 16§, 8d	15£, 4§
(s/d)			
1770*	239£, 7§, 1d	234£, 10d	5£, 6§, 2d
1781	142£, 2§, 11d	146£, 10§, 6d	-5£, 12§, 5d
1782			
1783			
1784	166£, 1§, 11d	164£, 8§, 7d	2£, 12§ 4d
1785	150£, 2§, 9d	134£, 9d	16£, 2§
1786	127£, 2§, 7d	111£, 13§, 6d	15£, 9§ 1d
1787	127£, 9§, 1d	126£, 8§ 5d	1£, 8d
1788	115£, 1§, 9d	115£, 17§	-15£, 1§
1789	109£, 14§	131£, 5§, 5d	-21£, 12§, 11d
1790	108£, 11§, 2d	105£, 2§, 5d	3£, 8§, 9d
1791	114£, 16§, 5d	119£, 6§, 7d	-5£, 9§, 10d
1792	162£, 3§, 10d	147£, 11§	14£, 12§, 10d
1793			
1794	46£, 12§, 6d	44£, 17§, 5d	1£, 15§, 1d
1795	154£, 6§, 5d	147£, 11§, 8d	6£, 14§, 9d
1796	122£, 7§, 9d	111£, 6§	11£, 1§, 9d
1797	137£, 13§, 8d	135£, 17§	1£, 6§, 8d
1798	90£, 7§, 4d	94£, 18§, 7d	-5£, 8§, 9d
1799	73£, 4d	71£, 10d	1£, 19§, 6d
1800	311£, 2§		

A partir de la dècada dels anys 70, i fins al final, en els ingressos anuals corresponents a les prohomenies s'inclouen també les quantitats cobrades en concepte de fornades.

TAULA XXV: COMPTES DEL SANT MISTERI			
Anys	Ingressos	Despeses	Saldos
1726			
1727			
1728			
1729			
1730			3£, 4§, 9d
1731			-2§, 3d
1732			-1£, 3§, 5d
1733			13§, 5d
1734			
1735-1736	134£, 16§, 11d		
1737			
1738			
1739			
1740			
1741-1744	271£, 16§	261£, 19§	9£, 17§
1745			
1746			
1747			
1748			
1749	63£, 4§	62£, 4§	1£
1750			
1751	62£, 16§	60£, 3§, 4d	
1752			
1753	64£, 15§, 3d	63£, 13§	
1754			
1755	63£, 7§, 5d	63£, 5§	
1756 a 1783: sense dades			
1784	86£, 16§, 4d	69£, 2§	14£, 4§, 4d
1785	52£, 19§, 4d	21£, 11§, 9d	31£, 7§, 7d
1786	90£, 6§, 4d	68£, 13§, 8d	21£, 12§, 8d
1787	26£, 18§, 11d	22£, 14§, 6d	4£, 4§, 5d
1788	22£, 18§, 11d	23£, 11§, 10d	-12§, 11d
1789	27£, 15§, 7d	17£, 14§, 2d	10£, 1§, 4d
1790	82£, 8§, 1d	76£, 1§, 1d	6£, 7§
1791	48£, 3d	30£, 12§, 11d	13£, 12§, 11d
1792	59£, 5§, 6d	32£, 13§, 3d	26£, 12§, 3d
1793			
1794	56£, 4§	56£, 3§, 3d	9§
1795	39£, 15§, 3d	35£, 6§, 9d	4£, 8§, 6d
1796	41£, 7§, 6d	38£, 1§, 6d	3£, 6§
1797	39£, 15§, 9d	31£, 6§, 9d	8£, 12§
1798			
1799			
1800			
1801			
1802			
1803	53£, 6§, 6d	52£, 13§	13§

A partir d'aquest darrer any (1755) ja no es torna a tenir notícies sobre la quantitat recaptada per l'electe de la concòrdia, és a dir, sobre les fornades. Durant més d'una dècada no hem trobat informació, i a partir del 1771, quan els prohoms a les reunions gremials anunciaven les quantitats recaptades durant la seva prohomenia s'hi inclouen els diners recaptats pel concepte de fornades, de manera que ara no podem saber les xifres exactes.

Com es pot comprovar, durant el segon terç del segle XVIII

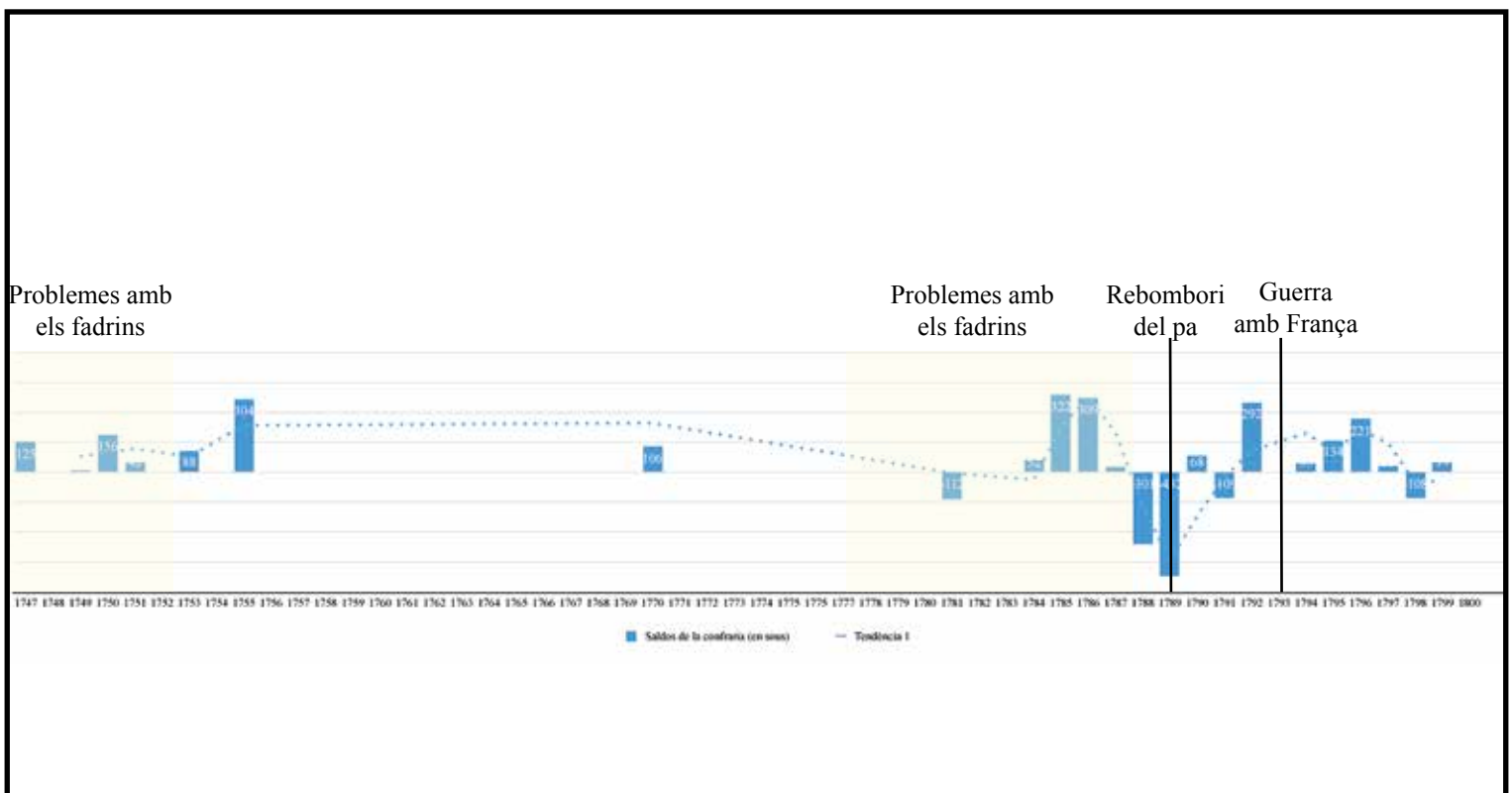
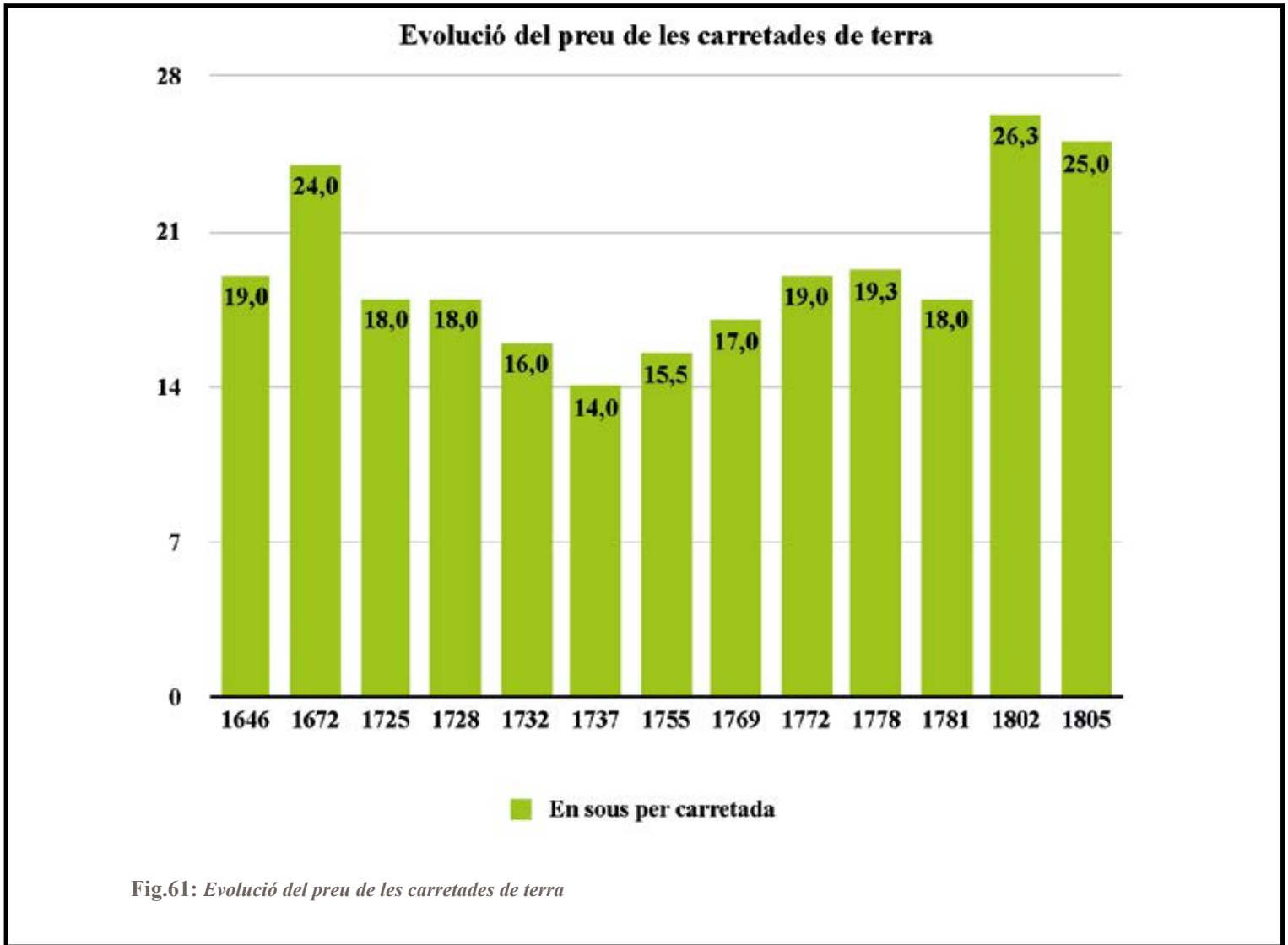

Fig.62: *Saldo de la confraria durant el segle XVIII*

les xifres corresponents a les fornades oscil·laben al voltant de les 63 lliures anuals, la meitat si les comparem amb les obtingudes pel mateix import l'any 1669.

2.8. LA PARTICIPACIÓ DELS ESCUDELLERS EN LA DEFENSA I A LES FESTES CIUTADANES

a) La defensa de la ciutat

Els padrons de milícia, com a font per conèixer l'enquadrament de cada membre útil de la comunitat en el sistema defensiu de la ciutat, és un tipus de documentació que ha estat explorada per José I. Padilla i J. M. Vila [PADILLA, VILA, 1995: 241-252]. En el padró de milícia del 1389 s'esmenten dos escudellers –Pere Torner i Pere Segarra– al quarter de la Mar, i alguns gerrers, ollers i rajolers als quarters dels frares menors i del Pi. D'ambdós escudellers es diu que disposaven de “lança e peves”¹⁹⁷.

La població apta per a les armes s'agrupava en cinquantes i desenes. Els gremis de Barcelona s'encarregaven d'assumir la defensa de la ciutat en cas de setge o d'assalt. Entre els anys 1551 i 1553, en un recompte de l'armament dels gremis de Barcelona es va trobar que els membres de la confraria dels escudellers disposaven de 25 arcabussos i 12 piques¹⁹⁸.

El 18 d'abril del 1638 deu de les 39 companyies de la corona, formades en dos bàndols de 5 companyies, feren exercicis militars davant del baluard del migdia, entre les quals, la dels escudellers i daguers. El 1649 hi havia 49 companyies gremials i 18 de religiosos que conformaven els 4 terços de Barcelona. Durant la Guerra dels Nou Anys Barcelona va aconseguir autorització reial per aixecar novament la seva milícia. Davant l'imminent setge francès a la ciutat, el 20 de maig del 1697 el rei Carles II d'Espanya va sol·licitar per carta al virrei Francisco Antonio Fernández de Velasco que autoritzés a la ciutat per alçar, armar i pagar a la milícia barcelonina seguint les antigues formes tradicionals, i el 28 maig del 1697 es va formar el terç dels gremis sota el comandament del conseller en cap Francesc Taverner i Montornès.

Cada companyia estava composta per entre 100 i 120 soldats, comandats per un capità, un alferes, un sergent i un o dos caps d'esquadra. Els escudellers estaven integrats dins del VI batalló de la Mare de Déu de la Mercè, cinquena companyia [HERNÁNDEZ, ET AL., 2010].

Durant el llarg període de govern sota els Àustries varen tenir llocs diversos fets bèl·lics en els quals els gremis hi varen participar d'una forma molt destacada: la batalla de Montjuïc (1641), el setge

naval francès (1697) i el setge i assalt borbònic (1714). Després de la integració del Principat de Catalunya a l'estructura política i militar de la nova dinastia dels Borbons, Barcelona es va veure obligada a deixar soldats en diverses ocasions, per exemple, durant les guerres contra Anglaterra o contra la França revolucionària.

De tots aquests episodis hi ha documentació que es refereix directament al gremi dels escudellers barcelonins. Els escudellers tenien l'obligació, en cas d'atac a les muralles, de defensar el portal de Trentaclaus o dels Ollers Blancs.

L'escudeller barceloní Jordi Mataró va morir a la batalla que va tenir lloc a la muntanya de Montjuïc contra els invasors franco-castellans. Després de la batalla, que va acabar amb la retirada dels atacants, la ciutat concedí 50 lliures, com a part del dot, a les filles dels pares que haguessin mort durant la batalla¹⁹⁹.

Es coneixen els noms d'alguns mestres escudellers o de membres de les seves famílies que varen morir durant els mesos immediatament anteriors o posteriors a l'assalt de l'11 de setembre del 1714: Maria, vídua de Pau Babot (22 de setembre); Isabel, muller de Joan Casals (3 d'octubre), Blai Coll (28 de desembre), Marianna, muller de Joan Coll (21 de setembre); Joan Fuster (18 de juliol), Francesc Gual (10 de juliol), Mariana Móra (7 de setembre), etc.

Al segle XVIII el Rei va demanar en diverses ocasions la col·laboració militar dels gremis barcelonins.

L'any 1717 Francesc Alzina, botiguer de teles, reconegué haver rebut de Jeroni Gual, Joan Coll i Josep Macià, prohoms dels escudellers de l'any 1712, i de Pau Gallart i Antoni Móra, mestres escudellers, 523 lliures, 11 sous i 9 diners com a administrador de la botiga de Rafael Vilar, mercader i soci seu, a compte de les 765 lliures i 10 sous per la roba presa de la seva botiga per fer els vestits de soldats de la darrera guerra.

El 17 de gener del 1727 els mestres deliberaren sobre l'enviament de soldats que el Rei havia demanat a la ciutat de Barcelona. A la confraria dels escudellers (així com a la dels mestres de cases, sabaters, picapedrers, mestres d'aixa, calafats i estorers) els tocà dos soldats a cadascuna.

El 17 d'abril del 1745 es va anunciar als mestres escudellers que havia arribat una orde del tinent de corregir avisant del que havia de pagar la confraria per la lleva voluntària de soldats: 67 lliures, 4 sous, i pagar l'impost del personal. Quatre persones (Jeroni Gallart, Tomàs Font, Francesc Gibergues i Tomàs Constantí) juntament amb els prohoms mirarien què pertocava pagar a cada individu per la lleva i per l'impost del personal. Es van prendre prestades 20 lliures de la caixa del Sant Misteri, ja que els membres de la confraria es trobaven molt faltats de medis econòmics.

El 20 de desembre del 1745 hi van haver queixes per la taxa imposada pel tema de la lleva de soldats. Manuel Pastor havia proposat que els talladors fessin tres classes: major, mitjana i menor. En canvi, els prohoms van proposar fer-ho segons llurs consciències. Al final es va acordar que es fes tal com havia proposat Manuel Pastor.

El 3 de febrer del 1747 el Rei necessitava soldats per a les seves tropes, i els demanà als comuns agregats. Els prohoms i clavari de la confraria dels escudellers en buscarien dos a canvi d'una gratificació “ben vista”.

197. Sobre les possibilitats d'informació dels padrons de milícia i dels fogatges veure també: Marsà, F. *Onomástica barcelonina del segle XIV*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1977; Feliu, G. “La demografia baix medieval catalana: estat de la qüestió i propostes de futur”. Dins: *La població urbana en tiempos de crisis*. València: Universitat de València, 1999 (Revista de Historia Medieval; 19). Garcia Espuche, A; Guàrdia, M. “Canvis i permanències de l'herència espacial medieval: de la ciutat de la Ribera a la ciutat de la Rambla”. Dins: *Actes del II Congrés d'Història del Pla de Barcelona*, 1990. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, pàg. 14-15; Garcia Espuche, A; Guàrdia, M. “Consolidació d'una estructura urbana: 1300-1516”. Dins: *Història de Barcelona*, 3. *La ciutat consolidada (segles XIV i XV)*, pàg. 35-72. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana, 1992.

198. AHPB, Varia. Armaments dels gremis de Barcelona (1551-1553), núm. 17, lligall, 3.

199. AHPB, Josep Soldevila, Llibre de capitols matrimonials i concòrdies, 1747, febrer, 18 - 1652, març, 22.

El 16 d'octubre del 1776 es va notificar als mestres escudellers que el Rei necessitava soldats per la tropa i havien de ser individus del gremi, solters, amb llista tancada i segellada. Per això se'ls va demanar una relació individualitzada dels solters de la confraria. Se n'encarregarien de fer-ho els actuals prohoms.

El 2 de setembre del 1779 es va fer lectura d'una carta adreçada pel comte de Floridablanca al comte de l'Asalto, comandant general del Principat, i dos oficis del baró de La Linde, intendent del Principat. La carta es referia a la necessitat d'equipar bucs de l'armada per lluitar contra la pirateria de la Regència barbaresca d'Alger. Es necessitava armar 2 o 3 bucs corsaris:

«Carta: He recibido la carta de V.E. de primero del corriente en la qual acreditando como siempre su zelo por el mejor servicio del Rey y bien del estado, entra en varias reflexiones para persuadir lo mucho que se interesa en el alivio y prosperidad de los habitantes de esse Principado y en la seguridad y fomento del vasto comercio que hazen tanto en Europa como en América, con cuyo motivo solicita vivamente se destine el competente número de buques de la Real Armada para proteger todas estas costas contra los insultos y piraterías de las Regencias berberiscas, sobre todo en la conjuntura presente de la feria de Bocayre, pues como es cosa sabida por los mismos africanos no dexarán de apostarse en aquellos parages en que más devan incomodar.»

«He leído al Rey la citada representación de V.E., y su Magestad ha aplaudido y estimado mui particularmente no sólo en interés que toma por el bien del Reyno en general, si no también el anhelo que muestra en favor de esta provincia que está confiada a su mando.»

«Bien notorio es el formidable armamento que tiene el Rey puesto en acción y será mui fácil de comprehender el sumo dispendio que deve originarse sin contar otros muchos gastos que se están haciendo por todas partes para tener en respeto y resguardo las posesiones de su Magestad y hazer el daño possible a los enemigos de su Corona.»

«Entre las varias disposiciones que se dieron desde el principio fue una destinar ciertos xaveques y galeotas para la defensa de estas costas, pero ni es possible aumentar estas fuerzas ni estarán ellas a caso siempre en el mismo destino ya por los accidentes de mar o bien por haver otros objetos de la maior importancia a que atender.»

«El Rey se halla penetrado de consuelo al ver los generosos y voluntarios esfuerzos que van ya haziendo varias comunidades y otros sugetos particulares de distinguido zelo para ayudar a su Magestad a suportar el peso de la guerras y defender el comercio natural. El consulado y comercio de Cadiz ha pedido permissio y Real facultad para armar veinte corsarios los más de ellos de gran porte imponiéndose así mismo ciertos derechos y arbitrios com que costear el armamento. El consulado de Bilbao, el de San Sebastián y otras varias comunidades executan lo mismo; las ciudades del Reyno ofrecen a porfía quanto tienen y valen para que su Magestad lo emplee según lo exija su decoro y la gloria de sus armas.»

«Con estos antecedentes y la seguridad que tiene el Rey del amor y fidelidad de todos los pueblos de esse Principado a quines tiene dispensadas las mismas gracias y ventajas que a los demás vassallos de sus Reynos, como lo acredita el vasto y lucrativo comercio que hazen en Europa y América con notable fomento de su población, de sus manufacturas y de su cultivo. Deve esperar su Magestad que seguirán aquel honroso exemplo y acordarán entre sí hazer el armamento a que alcancen sus fuerzas y facultades maiormente abundando como abundan de buques propios para este servicio con los demás auxilios necesarios y siendo sus naturales activos, bellicosos, buenos navegantes y mui acostumbrados al corso y todo género de fatigas.»

«Quanto llevo dicho servirá a V.E. para hazer saber a todo el Principado quan grato le será a su Magestad este servicio y que

puede contar con su Real protección y apoyo en todas aquellas medidas o disposiciones que acordaren entre si para efectuar el citado armamento en términos de que pueda tener en resguardo sus propias costas y emplearse a demás en otros objetos que convengan al bien del estado.»

«Dios guarde a V.E. muchos años.»

«San Ildefonso, veinte y tres de Agosto de mi setecientos setenta y nueve. El conde de Floridablanca.»

«Señor conde del Asalto.»

«Oficio:

«Haviéndose resuelto por la Real Junta de Comercio de este Principado el proponer los medios correspondientes para poder armar en corso contra los enemigos de la Corona dos o tres buques proporcionados al fin a que se destinan, dando el exemplo de poner de su fondo treinta acciones de a ducientos libras catalanas cada una con la calidad de ceder el beneficios de las presas que se hizieren a favor de los accionistas y de dar por vía de gratificación a favor del armamento mil pesos por cada embarcación enemiga que apresare o se echare a pique que exceda de cien toneladas, quinientos pesos a las que sean de cinquenta a cien toneladas, y de ducientos y cinquenta pesos a las que no llegaren a cinquenta toneladas. Todo lo qual participo a V.M. para que, convocando y haciéndolo presente a su gremio, animen y promuevan el que concurran sus individuos en lo que les fuere posible al logro de un fin tan recomendable por lo que en en él se interesa el Real servicio, el decoro de la patria y la pública utilidad del Principado, avisándome con puntualidad las resultas que hiciere y expressando las acciones y los nombres de aquéllos que las impusieren para que con este conocimiento pueda procederse a lo demás que convenga sin pérdida de tiempo.»

«Dios guarde a V.M. muchos años.»

«Barcelona, veinte y seis de Agosto de mil settecientos setenta y nueve. El varón de la Linde.»

«Sres. prohombres del gremio de Escudilleros.»

«Oficio: En consecuencia de Real orden que el Exmo. señor conde del Asalto ha comunicado al comercio y de que también dará conocimiento a los colegios y gremios quando llegue esse caso, podrán V.M. resolver en lo relativo a lo que les tengo comunicado en oficio de veinte y seis del corriente lo que les pareciere más conveniente.»

«Dios guarde a V.M. muchos años.»

«Barcelona, treinta y uno de Agosto de mil setecientos setenta y nueve.»

«El varón de la Linde.»

«Señores prohombres del gremio de Escudilleros.»

El 17 de maig del 1793 el notari del gremi, Josep Ricart, va certificar que, per acord d'una reunió, els escudellers van manifestar que el gremi estava integrat per 18 membres, a efectes de formar una companyia de soldats, juntament amb els terrissers, garbelladors, cardadors i rajolers del Pla, per guardar la plaça de Barcelona durant la guerra contra França. Amb aquesta llista es van per poder nomenar els oficials de la companyia, segons un decret del dia 29 d'abril. Joan Gual fou nomenat sots-tinent, Joan Cantó, sergent, i Josep Ausic, caporal.

El dia 23 de juliol es va llegir la següent notificació:

«Josef Antonio Serch, notario público real colegiado de número de la ciudad de Barcelona, bajo signado y firmado,

«Certifico: que en el consejo general celebrado con mi intervención a los diez y siete de Mayo próximo pasado y en otra de las piezas del convento de carmelitas descalzos de esta ciudad

por los gremios de alfareros, escudilleros, crivadores y cardadores de esta ciudad, y ladrilleros del llano de la misma, se propuso que mediante ser pocos los individuos de dichos gremios, unidos formasen una compañía, como así quedó resuelto, ofreciendo el de crivadores y en su nombre los prohombres contribuir con doze hombres para la formación de la compañía para el servicio y ayuda a la plaza a esta ciudad durante la actual guerra con la Francia, y pasándose después a proponer individuos para obtener el empleo de capitán, por el de dichos crivadores se propuso a Josef Andario y Juan Antonio Pi, quedando elegido a pluralidad de votos por tal capitán, el expresado Andario. Como lo referido es más largamente de ver en dicha convocatoria a que me remito, y para que conste doy la presente, escrita de mano agena, signada y firmada de la propia.

«En la ciudad de Barcelona a los veinte y tres días del mes de Julio de mil setecientos noventa y tres.

«En testimonio de la verdad.

«Signum: Jose Antonio Serch”²⁰⁰.

El 6 d'abril de 1797 es va notificar als mestres escudellers que l'alcalde major de la ciutat, Gaspar Jover, havia enviat a buscar als dos prohoms per recordar-li que havien de pagar 100 lliures per 16 mesos que estaven devent de l'ofertament que feren per a la manutenció del batalló de soldats que va formar la ciutat, manant-los que tornessin la resposta abans de tres dies. Van demanar poder pagar les 100 lliures en el termini d'un any, a raó de 25 lliures cada tres mesos.

El dia 2 de setembre del 1803, en una reunió del gremi es va fer lectura d'un avís enviat per l'Ajuntament a tots els collegis i gremis de la ciutat on es demanava el nomenament d'un comissionat (s'entén que per cada col·legi o gremi) que assistís a les Cases Consistorials a dos quarts de cinc de la tarda del dia 5 de setembre per determinar el mode amb què devien "aprontar-se" els 215 homes que devia aportar Barcelona dels 4.000 que demanava el rei a Catalunya. El gremi d'escudellers proposà una terna formada per Joan Rossell, Josep Ausic i Rafael Carreres, quedant a pluralitat de veus elegida la persona de Rafael Carreres com a comissionat²⁰¹.

A la reunió del mes de febrer del 1805 van prendre l'acord de donar 9 pessetes destinades a la compra de llanxes canoneres per defensar el port de Barcelona en la guerra que aleshores hi havia contra Anglaterra.

b) Festes ciutadanes

Un altre aspecte fonamental del món gremial era la participació dels seus membres en les festes que organitzava la ciutat. La festa és, i ha estat, un element de sociabilització molt destacat. La desfílada dels gremis, en ordre molt rigorós, mostrava el compromís dels agremiats amb la seva ciutat al temps que feia palesa la seva existència.

A més de les festes de caire general, la confraria de sant Hipòlit celebrava algunes festes amb més intensitat. Es tractava de la diada del seu patró i advocades –sant Hipòlit i les santes Justa i Rufina–, sant Antoni, sant Bartomeu i la Mercè.

Fins al Decret de Nova Planta, per sant Llorenç tenia lloc l'elecció dels nous prohoms.

En algunes d'aquestes festes es feien les típiques enramades: per Corpus o per la Mercè.

La festivitat de sant Hipòlit revestia, òbviament, una solemnitat especial. L'any 1560 es van establir uns acords amb el prior del convent de la Mercè:

«Item, fons tractat y concordat entre dites parts obligant-se dit prior y covent que la vegília de Sanct Ypòlit de matí diran y cantaran un aniversari ab diacha y sotdiacha per l'ànima dels confreres defuncts ab tomba possada devant dita capella ab totes les solemnitats condacents y lo meteix dia anar acompanyar als confreres de dita confraria per a las primeres vespres y beneyran l'aygua en la font de Sanct Lop ab processó solempne y cantar aprés les vespres ab orgue, y l'endemà que serà la festa de dit Sanct Ypòllit hagen y sian tinguts dits frares anar ha companyar dita confraria y cantar lo offici ab diacha y sotdiacha y orgue y sermó y de fer-los la empaliada de dita capella per dita festa, com és acostumat de fer en dita sglésia».

Des del 1574 es van fer també solemnitats en honor de santa Justa i santa Rufina.

Es desconeix si els confreres de la confraria de sant Hipòlit dels escudellers duïen alguna mena de vestit especial en ocasió de les festes i solemnitats que tenien lloc a la ciutat, però és segur que disposaven de bandera pròpia, que era treta a passejar durant les fetes més assenyalades, com per exemple, la del Corpus.

El 1646 en una reunió dels mestres confreres fou proposat que, degut a què les banderes de la confraria que sortien de la guarda i la de la processó estaven espatllades, es fes una nova bandera de domàs. Els prohoms haurien d'elegir a sis persones que, juntament amb ells, farien els talls i, després, donarien raó al consell.

En un inventari efectuat l'any 1648, a la casa de la confraria hi havia, entre altres objectes, els següents:

«Primo, una bandera de domàs vermell ab sos cordons de seda vermella, vella, ab sa asta de fusta, trencada.

«Item, una camisa de tela per a vestir dita bandera.

«Item, una altra bandera de domàs vermell ab sos cordons de seda vermella, ab sa asta de fusta, tot nou.

«Item, una bandera de camp de tafetà blanch ab la creu de color carmesi, vella y esquinsada, ab asta y llanso.

«Item, una alabarda ab sa bolsa de cuyro.

«Item, una atambor bo, ab ses vaquetes y una sarpallera per a cobrir-lo.

«Item, un cobritaula de drap blau ab flocadura al entorn, vermell.

«Item, altra drap de sati carmesi, vell, ab los sants y armas de la confraria, brodadura de or y una tela per a plegar-lo, tot bo».

El 1649 els electes de la confraria per fer la bandera van re-tre comptes. Sorpren l'elevat cost de la bandera: 286 lliures, 14 sous, 3 diners. Per pagar part de les despeses es va incrementar el dret d'examen, amb el qual s'haurien recaptat 88 lliures, de manera que la confraria encara restava deutora, a la caixa del plom, en 198 lliures, 14 sous, 3 diners.

L'any 1696 la confraria havia fet una bandera nova, i es va proposar fer també un sant Hipòlit de plata per posar al capdamunt de l'asta.

No sembla, però, que els confreres estiguessin per la feina quan es tractava de fer pública la seva devoció. En diverses ocasions al llarg del segle XVIII tingueren lloc episodis difícilment comprensibles. L'any 1728, degut a què l'abanderat convidava mestres el dia de la processó del Corpus perquè l'acompanyessin

200. AHPB, Josep Ricart, *Vigessimum septimum manuale instrumentorum*, 1792, desembre, 31 - 1793, desembre, 19.

201. AHPB, Josep Ricart, *Trigessimum septimum manuale instrumentorum*, 1803, gener, 10 - 1803, desembre, 18.

i, per diversos motius, li havien dit que no el volien acompanyar, els mestres de la confraria decidiren que l'abanderat aniria a la casa de la confraria a parlar amb els companys que havia elegit i escoltar si els motius de l'absència eren justificats, o no.

El 1737 Joan Albert no va acceptar el càrrec d'abanderat. Va sortir de voluntari Antoni Gallart, que era fadrí i no tenia casa parada, de manera que cada vegada que hagués de sortir la bandera a la processó, l'hauria d'anar a buscar a la casa de la confraria i, després, tornar-la allà mateix. El 1742 Francesc Borrell volia renunciar al càrrec d'abanderat, ja que estava esperant un "empleo del Rei". Es va acordar que si durant la processó del Corpus fos encara a Barcelona, fes d'abanderat; en cas contrari, ja es decidiria què fer.

El 1771 no hi havia abanderat, i es va acordar que exercissin d'abanderat els actuals prohoms, pagant dels béns de la confraria els ventalls que fossin necessaris pels confreres, i el que calgués per donar el refresc a l'abanderat i als seus companys.

El 1783 calia fer elecció d'abanderat, però es va acordar que ho fos el prohom en cap, fent anar a la processó tres verguers i quatre ciris, podent elegir quatre companys de bandera, gastant per això i per ventalls, el que fos necessari.

El 1788 els membres del gremi eren pocs per acudir a la processó del Corpus i es va acordar que els ciriaires miressin de trobar nois per portar els ciris a fi que la resta poguessin ser companys de la bandera.

El 1789 l'Ajuntament de Barcelona va demanar que en la processó de Corpus la bandera havia d'anar en forma de penó, conforme ho feien altres gremis, per major lluïment. Es va acordar complir tot el que demanava l'Ajuntament, i que els quatre ciris que anirien a la processó els portessin els quatre membres més joves del gremi.

L'any 1792 es va proposar si a l'abanderat, a més dels ventalls que havia de comprar, se li abonaria alguna cosa més per les altres despeses al temps d'anar a les processons del Corpus.

El 1794, en no haver-hi abanderat, es va acordar que ho fossin els nous prohoms, cuidant-se del gasto de cera i ventalls i pagant-ho dels efectes del Comú.

El 1797 es va acordar que, no havent cap altre subjecte més que Antoni Reig per a l'ofici d'andador, ho fos ell mateix. En el cas que l'Ajuntament volgués fer anar la bandera del gremi a la processó del Corpus, es va proposar que fos abanderat el mateix Antoni Reig, cosa que fou acceptada. Es va acordar que se li donessin 15 lliures per anar a les tres processons del Corpus, a raó de 5 lliures cada vegada.

L'arribada d'un monarca o infant de la casa real era un motiu de festa gran per a la ciutat, però sempre comportava unes fortes despeses. L'any 1731 la confraria dels escudellers estava "agregada" a la dels juliàns, carnissers, forners, boters i corders de viola a fi de fer els vestits que es necessitaven per a les festes que es van idear amb motiu de la visita del príncep Carles. Calia pagar les despeses, i l'elet de les fornades va prestar 25 lliures.

L'any 1750, l'Ajuntament de Barcelona va enviar a buscar a tots els comuns a fi de proposar-los que volia fer una quadrilla de dotze parells, és a dir, de 12 homes i de 12 dones, i que calia pagar l'import de les màscares i dels vestits. El preu de tot

plegat era de 21 lliures per parella²⁰².

Els confreres escudellers varen deliberar d'on es traurien els diners necessaris per aquesta gran despesa. Van decidir que els prohoms i dues persones més miressin de buscar a algú que fes els vestits, amb la mateixa idea, però més barats i, en cas de no trobar a ningú que ho fes més barat, es proposaria al mateix sastre que havia de fer els vestits pels altres comuns «*que es troben per est efecte units ab lo present*» i que els diners s'agafessin del mateix lloc d'on es van treure per a l'anterior "muxiganga".

Es procedí a fer la terna de persones que havien d'ajudar als prohoms, però l'escudeller Josep Reig va protestar per la deliberació feta per la confraria de valer-se dels diners de les fornades, en qualitat d'electe de la concòrdia que la confraria tenia firmada amb els seus creditors. Demanà que els diners de les fornades fossin emprats tan sols per pagar als creditors.

Any 1750²⁰³ la "cuadrilla" on estaven integrats els escudellers, sabaters, beiners i esparters era la número 21. El vestit que durien seria el d'"Heroica". L'any següent, els vestits i les màscares reals encara estaven en poder dels confreres, i es devien algunes quantitats; per això, es va proposar que es venguessin els vestits per tal de treure'n els màxim benefici per al Comú.

L'any 1759 es va fer una sonada màscara reial en commemoració de l'entrada a la ciutat del nou rei Carles III acompanyat de tota la família reial. El conjunt d'estampes fou gravat per Pasqual Pere Moles i A. J. Defehrt, a Barcelona, l'any 1764, a partir dels dibuixos preparatoris de Francesc Tramulles.

El 1802 es va acordar enviar un comissionat (Josep Ausic) a una reunió a l'Ajuntament de la ciutat per a preparar els actes d'agraïment per la visita del Rei. Degut a què la confraria no disposava d'ingressos per poder suportar les despeses es va deliberar que tots es mestres amb botiga paguessin la contribució, igual i sense cap diferència, per la qual cosa es varen nomenar col·lectors a Miquel Rossell i a Jaume Cantó. Per a l'agost del mateix any es va demanar als gremis que durant la visita dels Reis a Barcelona, vetllessin per la quietud pública.

El prohom en cap va llegir una esquila de la *Comissió de obsequios* de l'Ajuntament en què es demanava als gremis formar parelles de gent jove per a la mascarada amb la qual es volia obsequiar la visita reial. Es va decidir que fossin un mestre, un fadrí i un fill de mestre. Per sort de rodolins, van ser extrets els següents noms: per la classe de mestre, Josep Ausic i Martí; per la classe de fadrí, Josep Torres, i per la classe de fill de mestre, Francesc Cantó.

2.9. LA HISTÒRIA DE LA CONFRARIA DE SANT HIPÒLIT DELS ESCUDELLERS DE BARCELONA A PARTIR DELS SEUS ACORDS (1516-1842)

No hem localitzat gaire documentació sobre les reunions de la confraria dels escudellers durant el segle XVI. Hi ha importants llacunes de temps durant les quals no sabem quins acords es deuriem prendre.

202. Paraula que, com hem tingut ocasió de comprovar, equivalia a confraria o gremi.

203. «*Relación de los obsequios que ha rendido la ciudad de Barcelona a la serenísima señora infanta, Dª María Antonia, duquesa de Saboya, en su tránsito para Turin. Barcelona, Joseph Teixidor, 1750*».

Fig.63: Full de l'auca d'"Arts i oficis".

Fig.64: L'auca d'"arts i oficis" reflecteix perfectament el paper dels gremis barcelonins: el treball i la festa ciutadana (el bestiar i figures del Corpus).

-1516-**Dies 27 i 31 de gener.**

Capítols i concòrdia entre els prohoms de la confraria de sant Hipòlit dels gerrers, escudellers, rajolers i ollers amb el pintor Pere Nunyes pel retaule pintat al tremp que havia de substituir al vell. Havia de representar, al centre, la Pietat amb Nostra Senyora d'una part i sant Joan, a l'altra. A la part dreta de Nostra Senyora, a sant Bernat, i a la part esquerra, a sant Blai i algunes dones i minyons curats pel sant. A la punta de dalt, el Crucifix. En altres taules hi havia d'estar representades la història i martiri de sant Hipòlit, tal i com a estava pintat en el retaule vell que estava en dita capella.

Els cost de 170 lliures el pagarien de la manera següent: 20 lliures en el moment de fer l'encàrrec i 10 lliures anuals durant 15 anys.

Els confreres que hi intervingueren foren: Jaume Mercer, gerrers, Jaume Serra i Joan de la Llana, rajolers; Pere Arnau, gerrer; Jaume Figueres i Jaume Ferrando, rajolers; Climent Cilli oller; Antoni Cabús i Antoni Serra, rajolers, prohoms; Gaspar Moner, escudeller; i Miquel Puig i Pau Gervasi, ollers [MADRUELL, 1994: 57].

-1532-**Dia 24 d'abril**

1. Per a repòs dels escudellers, qualsevol persona de l'ofici que vulgui ser mestre o tenir casa o fer fornades no podrà fer res sense que primer no sigui examinat pels prohoms de la confraria i, si aprovés, pagarà a la caixa per l'examen 11 sous, sota pena de 100 sous si no ho fes.

2. Tots els joves obrers pagaran 5 sous a la caixa de la confraria, i els mestres tindran l'obligació de denunciar si algú no paga i no el deixaran treballar.

3. Qualsevol que tingui obrador o forns o faci fer fornades o que tingui per altra qualsevol llei o natura obra de terra blanca o pintada a la ciutat o suburbi i que no sigui confrare, pagarà un diner cada dissabte de l'any, sota pena de 5 sous si no ho fes.

4. No serà lícit a cap persona que tingui botiga o que revengui obra blanca que el dia de la festa de Sant Hipòlit tingui obra fora a la porta de les seves botigues, cases o obradors, i això per reverència a dit sant, sota pena de 5 sous.

5. Per a evitar les discussions entre confreres estarà prohibit que acceptin el servei de cap aprenent que estigui contractat amb carta amb un mestre, excepte si té permís atorgat amb qui estigui contractat, sota pena de 20 sous.

6. Per a evitar diferències i baralles, s'ordena que no sigui lícit donar treball a cap obrer que hagi estat amb un confrare si abans no es comprova que aquell sigui deutor només per causa de l'ofici. Par a ser acceptats, hauran de pagar tot el que deguin, sota pena de 20 sous.

7. Els confreres estan obligats a subvenir als joves que estiguin a soldada, a preu o salari en las necessitats i malalties, i servir-los en combregar i altres coses acostumades, i pagaran 1 diner cada dissabte, sota pena de 5 sous.

-1551-**Dia 16 de juny**

Francesc Mates, gerrer i Antoni Déu, escudeller, administradors i rectors de la confraria de sant Hipòlit; Joan Paüll, Jaume Amorós, Alfons Morell, Simó Fajol, Joan Boixo, Antic Arnau, Pere Muntaner, Miquel Tolrà, Jaume Jover, Nicolau Arnau, Pere Carbonell, Damià Moner, Jaume Albó, Pere Ferriol, Macià Trullàs, Joan Domènec, Jaume Hym, Antoni Gonzalvo, Bartomeu Pere, Francesc Casasús, Antoni Mestre, Francesc Serra, Pere Vell, Bernat Puig, Antoni Devesa, Miquel Sadurní, Antic Puig, Pere Esplugues, Antoni Vidal, Miquel Mates, Pere Pons i Antoni Nadal.

Convocats a la capella de sant Hipòlit construïda al claustre del monestir de sant Francesc. Es va tractar del tema de l'obra feta a casa de Joan Ferrer, fora de la confraria, per Joan Escobar. Es va acordar que fos posada una pena alta al comprador de l'esmentada obra. Se n'encarregarien els administradors de la confraria, ja que tenien la potestat de fer-ho gràcies a les ordinacions²⁰⁴.

Dia 3 d'agost

Francesc Mates, gerrer i Antoni Déu, escudeller, administradors i rectors de la confraria de sant Hipòlit; Onofre Espelta, Jaume Hym, Antoni Miró, Antoni Gonzalvo, Antoni Vidal, Antoni Devesa (?), Antoni Nadal, Joan Boixo, Francesc Serra, Pere Muntaner, Joan Galibano, Nicolau Perarnau, Pere Vell, Miquel Sadurní, Alfons Morell, Simó Fajol, Damià Moner, Pere Esplugues, Miquel Tolrà, Miquel Carnisser i Bernat Puig,

Proposaren fer elecció de quatre adjunts per fer la bossa de la insaculació de prohoms: foren elegits Jaume Albó, Antic Abelló, Nicolau Perarnau i Pere Ferriol. Feren elecció d'Antic Abelló, absent, i de Nicolau Perarnau, present, que farien l'elecció de les persones idònies per a la insaculació²⁰⁵.

Dia 28 d'agost

Jaume Albó, Alfons Morell, prohoms; Miquel Mates, Joan Paüll, Nicolau Loesa, Damià Moner, Simó Fajol, Francesc Casasús, Antoni Arnau, Francesc Soler, Pere Ferriol, Nicolau Arnau, Jaume Amorós, Antic Abelló, Antoni Nadal, Francesc Serra, Joan Galibano, Pere Muntaner, Miquel Carnisser, Francesc Mates, Bernat Puig, Antoni Mestre, Pere Vell, Antoni Gonzalvo, Antoni Devesa, Joan Domènec, Antoni Vidal, Francesc Domènec, reunits a la capella de sant Hipòlit al claustre de framenors (segueix en blanc)²⁰⁶.

-1564-

(La documentació relativa a aquell any és il·legible degut al pessim estat de conservació).

204. ACB, Manuals notariais, vol. 576 (Joan Jeroni Canyelles), fol. s/n.

205. ACB, Manuals notariais, vol. 576 (Joan Jeroni Canyelles), fol. s/n.

206. ACB, Manuals notariais, vol. 576 (Joan Jeroni Canyelles), fol. s/n.

-1568-

Dia 3 de novembre.

Es varen reunir Rafael Mates, Jaume Pasqual, prohoms; Pere Vell, clavari, Francesc Agustí, Miquel Carnisser, Antoni Nadal, Francesc Casasús, Joan Pujades, Bartomeu Espasa, Jeroni Ferrer, Joan Bonet, Francesc Serra, Guillem de Pau, Gabriel Baldú, Antic Porta, Damià Ferriol, Francesc Domènec, Joan Cotia, Joan Regués, Bernat Llawaneres, Joan Massó, Joan Galibano, Marc Saiol, Bernat Callar, Joan Ferran, Joan Mexias, Lluís Figueres, Joan Safont, Lluís Oriol, Bartomeu Cardenyas, Bartomeu Pujades, Antoni Mestre, Montserrat Morell, Antoni Pujades, Rafael Passoles i Pere Puigjaner (36 mestres).

El prohom Jaume Pasqual va proposar que, per a evitar l'acaparament del plom, cosa que redundaria en perjudici dels confreres de la confraria de Sant Hipòlit i de Sant Bartomeu, la confraria vengués un censal mort de 300 lliures al for del 20 mil per mil, i pensió anual de 15 lliures.

-1569-

Dia 6 de setembre.

Es varen reunir Francesc Casasús i Gabriel Baldú, prohoms; Antoni Vidal, clavari, Pere Vell, Jaume Pérez, Francesc Agustí, Joan Pujades, Bernat Llawaneres, Antoni Nadal, Bernat Callar, Joan Galibano, Jaume Cervalls, Pere Muntaner, Pau Cristòfol, Bartomeu Cardenyas, Jaume Pasqual, Jeroni Ferrer, Joan Safont, Francesc Domènec, Joan Ferran, Antic Porta, Bartomeu Espasa, Antoni Sadurní, Montserrat Morell, Joan Casapera, Francesc Oriol, Joan Regués, Rafael Passoles, Guillem de Pau, Bartomeu Pujades, Damià Ferriol i Joan Cotia, al convent de la Mercè.

Es va proposar nomenar uns síndic per mirar de vendre un censal mort per import de 400 lliures.

-1570-

Dia 22 de febrer

Rafael Mates, Jaume Pasqual, Antoni Mestre i Francesc Serra, síndics del plom, reconeixen haver pagat 48 lliures, 1 sou i 4 diners que eren part de les 456 lliures, 18 sous i 5 diners, preu de 90 quintars, 3 roves i 1 lliura de plom comprat per la confraria a Salvador Marquès, que fou venut a diversos confreres.

Dia ?

Francesc Casasús i Gabriel Baldú, prohoms; Antoni Vidal, clavari, Pere Vacarisses, Joan Pujades, Jaume Cervalls, Jaume Comalada, Joan Safont, Antoni Pujades, Bernat Callar, Joan Galibano, Antoni Nadal, Jaume Domènec, etc.

(Document el pèssim estat de conservació).

-1574-

Dia 30 de setembre

Els gerrers Rafael Mates, Joan Bonet, Joan Massó, Bartomeu Pujades, Cosme Pujades, Antoni Pujades i Joan Cotia van vendre, al també gerrer Antoni Mulet, un censal de preu de 120

lliures i pensió de 6 lliures anuals per poder comprar alcofol²⁰⁷.

-1600-

Dia 16 d'agost.

Es van reunir a la casa de la confraria els mestres Bartomeu Pujades, Rafael Passoles i Jaume Colom, prohoms; Bartomeu Cuyàs, clavari; Bartomeu Cardenyas, Antoni Bonet, Sebastià Terré, Antoni Rodó, Miquel Castanyera, Pau Oriol, Pau Gibert, Pere Joan Martí Vilasola, Francesc Bonafont, Guillem Cardenyas, Antoni Mestre, Jaume Gonzalvo, Jaume Seguí, Jeroni Sadurní, Jaume Valls, Macià Ràfols, Joanot Maimó, Pau Miralles, Jaume Garriga, Pere Balamoll, Arnau Gombet, Francesc Domènec i Bernat Casasús.

El prohom en cap, Bartomeu Pujades, exposà a tots els confreres que Joan Soler, gerrer, que havia estat clavari del plom de la confraria dels escudellers, dies passats havia estat apartat de tots els oficis i beneficis de la confraria perquè se l'acusà d'haver administrat malament, juntament amb Francesc Carnisser, tenedor de llibres, les partides de plom que havia comprat d'alguns mercaders i les havia venut als confreres canviant les quantitats i trastocant també els albarans; a més, Joan Soler s'havia burlat dels confreres i de la confraria.

Els confreres acordaren que la confraria devia procedir judicialment contra els esmentats Joan Soler i Francesc Carnisser. Per portar la causa, es van anomenar dos procuradors: Antoni Rodó i Miquel Passoles.

Les despeses que ocasionaria el procés es pagarien "de mà i de borsa", és a dir, amb diner de cada mestre.

-1601-

Dia 24 de maig.

"Après, la dels escudellers, ab molta música, y devant, a mode de un carro, y de sobre, una dama que anave depeus sobre la esphera del món, ab molts personatges, y lansave rètols que deyan 'Yo la noble Barcelona, madre indigna y muy dichossa, pondré esta suerte gloriosa sobre la torida [...] 'aportava 25 atxes"²⁰⁸.

-1605-

Dia?:

Va tenir lloc una reunió de confreres a la sala de les cases de la confraria situades al carrer dels Escudellers. Només sabem els noms dels assistents: Bonet, Rafael Passoles, Joan Bordes, Miquel Passoles, Antoni Mestre, Jeroni Espasa, Guillem Cardenyas, Macià Ràfols, Rafael Olm, Jeroni Sadurní, Pau Franci, Jaume Garriga, Guillem Claver, Pere Serra, Pau Oriol, Pau Flamis, Antoni Sala, Jaume Colom, Josep Pasqual, Domènec Sadurní, Miquel Milà, Nicolau Camps, Bernat Casasús, Francesc Corballó, Pau Rossell, Llorenç Miralles, Antoni Font, Bartomeu Pujades, Bernat Bartrà i Pere Cuyàs, essent notari Esteve

207. AHPB, Miquel Cuberta, *Liber notularum diversorum instrumentorum*, [1567], desembre, 29 - 1583, desembre, 19).

208. Processó de sant Ramon, segons els *Dietaris de la Generalitat*, vol. 3, fol. 143r (24.05.1601).

Gilabert Bruniquer²⁰⁹.

-1606-

Dia 23 de febrer.

Va tenir lloc una reunió en la qual es va parlar d'unes decisions preses el 1604 relatives les donzelles a maridar i sobre l'augment de les mercaderies de la botiga²¹⁰.

-1623-

Dia 16 de juny.

Els consellers de la ciutat van aprovar unes noves ordinacions per a la confraria dels escudellers i gerrers.

1ª: Per a evitar que els mestres tinguessin massa aprenents i se'ls prestessin els uns als altres en detriment de la resta, a partir d'aleshores només podrien tenir un màxim de dos aprenents per mestre, sota pena de 10 £, no comprenent la present ordinació als aprenents que eren afermats amb carta, com s'hauria de fer obligatòriament a partir d'aleshores.

2ª: Degut als pocs ingressos que tenia la confraria, cosa que feia inviàble el seu manteniment, es va obligar a incrementar la taxa dels exàmens:

a) El fill de mestre (i els naturals o estrangers casats amb filla de mestre): 4 lliures.

b) La resta, si fossin catalans (del Principat o dels comtats del Rosselló i la Cerdanya): 8 lliures.

c) Els estrangers: 15 lliures.

Quedarien exempts els que estava previst que fossin examinats abans de tres mesos des de la promulgació de les noves ordinacions²¹¹.

-1624-

Dia 24 d'octubre.

Es va suspendre provisionalment la confraria, i els escudellers foren declarats inhàbils. Foren rehabilitats el 27 d'abril del 1625²¹². La causa va ser que els confreres no acceptaven al nou prohoms perquè el consideraven estranger (d'origen francès).

Els consellers varen intentar força l'obertura de les portes de la casa gremial perquè poguessin prendre possessió.

Dia 30 octubre.

Crida amb la qual s'anullaven i revocaven les ordinacions de la confraria dels escudellers i gerrers de Barcelona i els confreres eren declarats inhàbils de tots els oficis i beneficis de la present ciutat.

AHCB, Ordinacions, IV-27, fol. 94r-94v.

«Ara ojats totem generalment que us notifiquen y fan a saber los il·lustres y molt magnífichs senyors concellers de la present ciutat que com no obstant per Diversos privilegis reals per los

sereníssims reys de Aragó, de gloriosa memòria, concedits a la present ciutat y altrament las confraries de aquelles stiguem baix de protectió, govern, administratió, obediència y jurisdicció de dits sennors consellers, emperò la confraria dels scudellers y gerres de la present ciutat y confreres de aquella, ab gran menyspreu, vilipendi y desacato de dits sennors consellers y present ciutat sien estats molt inobedients y contumaços a diverses deliberacions, òrdens y manaments de dits sennors consellers en coses spectants lo bon govern, administratió y regiment de dita confraria, usant sempre dits sennors consellers de tota benignitat, amonestacions, comminations y altres procehiments los més benignes que han pogut per a reduir-los a la deguda obediència, lo que ab ells no s'és pogut efectuar.

«Y axí, ateses les dites inobediènties y retinènties de aquells és estat necessari que per lo consell ordinari de dita present ciutat celebrat a 24 del corrent sian revocades y anul·lades totes les ordinacions de la dita confraria de dits scudellers y gerrers declarant aquella y sos confreres per inhàbils de tots los offisis y beneficis de la dita present ciutat y per tals haver de ser haguts, tinguts y reputats y publicats ab veu de súplica crida com més largament en la deliberatió sobre de açò feta per lo dit concell ordinari a la qual se reffer està contengut.

«Per tant, y altrament dits sennors consellers exequant la deliberatió de dit consell ordinari dalt refferida ordenen y manen ser publicada la dita revocatió y annullatió de totes les dites ordinacions de la dita confraria dels scudellers y gerres feta com dalt se diu per dit consell ordinari de dita present ciutat, y que la dita confraria y confreres de aquella sien haguts, tinguts y reputats conforme dits sennors consellers y promens demunt dits han, tenen y reputen aquells per inhàbils de tots los dits officis y beneficis de dita present ciutat per ara y fins a tant altra cosa apareixerà a dits sennors consellers y consell ordinari y durant lo beneplàcit mera y libera voluntat de aquells.

«Y perquè sie notori a totem generalment manen sie publicada la present pública crida per los lochs sòlits y acostumats de la dita present ciutat.

«Pastor, scribe consilii.

«Fou feta y publicada la present pública crida per los lochs acostumats de la present ciutat de Barcelona y als scudellers a 30 de octubre 1624 ab veu de les trompetes de la ciutat per mi Pau Amer, trompeta major de la ciutat y corredor».

-1626-

Dia 24 de juliol.

El síndic de la confraria dels escudellers presentà un recurs davant dels consellers de Barcelona per una penyora de 50 lliures feta pels prohoms de la confraria dels ollers, gerrers i rajolers²¹³.

-1635-

Dia 28 de juliol.

La confraria dels ollers, gerrers i rajolers presentà una súplica expressant que:

«Pels senyors Consellers éss estat manat al senyor mostaçaf que restituís les penyores y olles de la Selva y altres coses penyorades a Hieroni Nadal y un tal Magí, per haver contrafet a les ordinacions de dita confraria y privilegis reals a dita confraria concedits».

També demanaren que no fossin restituïdes les penyores i

209. AHCB, Gremial, 56-1

210. AHCB, Gremial, 56-1.

211. AHCB, Gremial. *Escudillersos*.

212. AHCB, Consell de Cent, Deliberacions, 1624, fol. 94.

213. El llarg recurs està comentat a l'apartat que hem dedicat als litigis entre les dues confraries de sant Hipòlit.

les coses penyorades.

Firmaren la súplica Dionís de l'Abat i Josep Pomaret, prohoms de la confraria²¹⁴.

Dia 3 d'abril.

Jaume Garriga, Jaume Macià i Francesc Carreres, síndics del plom, i Gaspar Rodó, credencer, i la resta de mestres de la confraria van nomenar procurador a Jacint Casals, escudeller i clavari del plom, perquè mirés d'obtenir fins a 300 lliures per pagar una lletra de canvi al genovès Joan Baptista Correga per la compra de certa quantitat d'estany. L'endemà varen reconèixer haver rebut 100 lliures de l'escudeller Bartomeu Carbonell per mitjà del corredor d'orella Hipòlit Vinyes.

Dia 15 de desembre.

Apel·lació presentada per Mateu Pons, síndic dels ollers, gerrers i rajolers, al lloctinent general i a la Reial Audiència, a la sentència dictada per Pere Joan Rossell, assessor, en la causa del recurs que hi havia entre el síndic de l'esmentada confraria, d'una part, i el síndic de la confraria dels escudellers i un tal Magí, escudeller, per altra part²¹⁵.

-1635-

Dia 15 de desembre

Recurs presentat al lloctinent general i a la Reial Audiència pel síndic de la confraria dels ollers, contra la sentència donada al síndic de la confraria dels escudellers a favor d'un tal Magí, escudeller²¹⁶.

-1639-

Sentència dictada pel jutge Francesc Llunes contra la confraria i els confreres escudellers. Se'ls obligà a pagar a Marianna de Vallgornera i de Cardona, vídua de Francesc de Vallgornera, 143 lliures i 11 sous per 29 anyades que devien d'un cens anual de pensió de 4 lliures i 19 sous que l'esmentada Marianna de Vallgornera havia de rebre per les cases que la confraria tenia "*in vico dicto dels Scudallers*", que abans foren de Lluís Oriol.

-1641-

Dia 19 de gener.

Andreu Grasses, Agustí Batlle, prohoms, i Joan Benevaire, clavari de la confraria dels escudellers, reconegueren que Pau Rossell, escudeller, els hi havia donat 100 lliures barceloneses per les quals li varen girar una lletra de canvi a la vila de Perpinyà dirigida a Rafael i Gaspar Matalí *ad calendarium die presentis* per mitjà de Cebrià Picart corredor d'orella, de Barcelona²¹⁷.

Dia 15 de setembre.

Joan Benevaire, Bernat Rector, Josep Andreu, prohoms; Pere Marres, Andreu Pomareda, síndics; Pau Madrera, clavari i Ramon Magí, credencer del plom i d'altres mercaderies varen constituir procurador a Ramon Magí per, en nom de la confraria, obtenir 500 lliures *ad cambium* per poder comprar matèries primeres per a la confraria²¹⁸.

-1644-

Dia 18 d'abril.

Reunits Pau Soler, Pere Marres i Miquel Bonora, prohoms; Amador Olivella, clavari; Josep Pasqual, Nicolau Dalmau, Rafael Pla, Bernat Rector, Jeroni Porta, Jeroni Madrera, Pere Joan Franquesa, Josep Andreu, Miquel Mateu, Joan Garriga, Bartomeu Castanyera, Ramon Magí, Pere Joan Fonoll, Francesc Pujó, Gaspar Rodó, Joan Boix, Gabriel Costa, Joan Benevaire, Pere Reig, Llorenç Passoles, Joan Coll, Joan Rossell, Josep Coll, Francesc Rodó, Segimon Duxer, Josep Pararia, Guillem Bajó, Julià Grasses, juntament amb Josep Mestre, Andreu Pomareda i Antoni Reus –que no varen voler signar– a la casa de la confraria, nomenaren síndics procuradors a Pau Soler, Pere Marres i Miquel Bonora, prohoms, i a Amador Olivella, clavari, per poder vendre un censal mort de preu de 100 lliures al for de 20 mil per mil sous anuals²¹⁹.

-1646-

Dia 6 d'octubre.

Foren convocats Josep Mestre, Jeroni Madrera i Miquel Mateu, prohoms; Ramon Magí, clavari, Ramon Macià, Bartomeu Gual, Josep Andreu, Pau Feliu, Segimon Duxer, Josep Coll, Gabriel Costa, Esteve Fonoll, Josep Colom, Andreu Pomareda, Jaume Marres, Joan Corballó, Llorenç Passoles, Agustí Batlle, Gaspar Rodó, Guillem Bajó, Joan Benevaire, Pere Joan Franquesa, Julià Grasses, Josep Gastó i Bernat Rector.

Amador Olivella i Llorenç Ferrer, confreres, van presentar al jove Miquel Pineda, fill de Miquel Pineda, sabater, i de Marquesa, de Vilafranca del Penedès. El vicari va presentar la fe de baptisme. Testimonis: Esteve Gibert i Cristòfol Font, joves escudellers.

Va pagar 8 lliures pel dret d'examen i 2 sous per confrere. Joan Corballó va firmar àpoca d'1 lliura i 10 sous.

Dia 14 d'octubre.

Convocat el consell de la confraria dels escudellers amb assistència de Josep Mestre, Jeroni Madrera i Miquel Mateu, prohoms; Ramon Magí, clavari, i Francesc Rodó, Bartomeu Gual, Rafael Pla, Pere Joan Franquesa, Agustí Batlle, Llorenç Ferrer, Francesc Pujol, Jaume Marres, Josep Gastó, Miquel Reig,

214. AHCB, *Notularum*, 22, anys 1599-1636, fol. 272.
 215. AHCB, *Notularum*, vol. 22, anys 1599-1636, fol. 386 bis.
 216. AHCB, *Notularum*, vol. 22, anys 1599-1636, fol. 386 bis.
 217. AHPB, Antoni Joan Fita, *Prothocollum trigesimum quartum*, 1640, desembre, 26 - 1641, desembre, 23).

218. AHPB, Francesc Josep Fontana, *Vigesimum tercium manuale*, 1640, desembre, 30 - 1641, desembre, 24, fol. 353r-354v.
 219. AHPB, Francesc Pons, *Liber procuracionum II*, 1633, abril, 19 - 1644, abril, 18, fol. 161r - 166r.

Joan Benevaire, Josep Andreu, Pau Soler, Gaspar Rodó, Pere Marres, Pere Joan Fonoll, Pau Feliu, Llorenç Passoles, Josep Colom, Segimon Duxer, Miquel Pineda, Bernat Rector, Gabriel Costa, Julià Grasses, Ramon Macià i Joan Corballó.

Jeroni Porta, llibreter de la causa pia, no va voler servir en dit ofici. Segons entenien els confreres, hi havia una deliberació del consell en què deia que qualsevol oficial que no volgués servir dit ofici hauria de pagar una pena de 2 £, però com que aquesta deliberació no havia passat pel Trentenari, Porta no havia pagat.

Es va proposar si estaria bé que passés pel Trentenari. Ramon Magí fou del parer que es passés pel Trentenari (25 vots).

Fou proposat que com la confraria tenia dos plets i no hi havia diners per pagar les despeses es mirés d'on s'haurien de treure. El mestre Magí va proposar que es paguessin de la caixa (25 vots). El mestre Marres va proposar que es mirassin els llibres per veure si s'havien de pagar de la caixa, i que es pagués d'on digués el llibre (3 vots).

Fou proposat que com les banderes de la confraria que surten de la guarda i la de la processó estaven espatllades, què calia fer, essent deliberat que es fes una bandera de domàs i, per fer-la, els prohoms elegirien sis persones que, juntament amb ells, farien els talls i, després, en donarien raó al consell (20 vots).

Mestre Soler digué que si no hi havia diner, no volia bandera (6 vots).

Les persones elegides foren: Hipòlit Mestre, Amador Olivella, Francesc Rodó, Bartomeu Gual, Julià Grasses i Joan Corballó.

Una deliberació del consell que deia que qualsevol fadrí que es casés amb filla de mestre fos franc dels dos anys de pràctica i tingués els mateixos privilegis d'un fill de mestre, i que qualsevol viuda que es casés amb qualsevol persona que hagués pagat les 5 lliures de mestre (fes gaudir?) de tots els privilegis de fill de mestre; per això, es va proposar si es passaria pel Trentenari.

Mestre Magí digué que es fes com estava dit, llevat que les viudes no puguin gaudir més (...), per Trentenari de una volta (7 vots).

Mestre Francesc Rodó proposà que els fadrins havien de tenir els dos anys complerts i que les vídues poguessin gaudir d'aquest privilegi tantes vegades com es casessin (5 vots).

Mestre Ferrer proposà que es fes com s'havia fet i que es passés pel Trentenari (13 vots).

Jaume Marres digué que complerts dos anys i les vídues que no gosessin dels mateixos privilegis (2 vots).

Bernat Rector proposà que gosessin tots dels privilegis amb tal que hagin estat quatre anys per aprenent (1 vot)²²⁰.

Dia 17 d'octubre.

Convocat i congregat el consell de la confraria dels escudellers amb assistència dels prohoms Josep Mestre, Jeroni Madrerà i Miquel Mateu; Ramon Magí, clavari, i els confreres Guillel Bajó, Francesc Rodó, Llorenç Ferrer, Andreu Pomareda,

Bernat Rector, Miquel Bonora, Rafael Pla, Francesc Carreres, Pere Joan Franquesa, Francesc Pujo, Bartomeu Gual, Jaume Marres, Josep Gastó, Rafael Gonzalvo, Esteve Fonoll, Magí Simó, Joan Olivert, Joan Corballó, Antoni Reus, Amador Olivella, Pere Joan Fonoll, Pau Feliu, Pere Marres, Pau Soler, Pau Rossell, Joan Benevaire, Gaspar Rodó, Julià Grasses, Agustí Batlle, Josep Andreu, Ramon Macià, Segimon Duxer, Josep Coll, Amador Soler, Miquel Reig, Joan Boix, Miquel Pineda, Josep Colom, Lluís Costa i Gabriel Costa.

Jeroni Romeu, capità de la present confraria, per ordre –segons els digué– dels consellers els va comunicar que el Consell de Cent havia deliberat que, per a resistir millor a l'enemic i augmentar l'exèrcit de Sa Altesa, calia fer un Terç de mil homes que no es podria fer sinó amb l'ajut de la confraria en allò que es pogués. Era un cos militar "per la defensa de nostra pàtria, ho era per nostra ciutat".

El mestre Magí va proposar que s'oferissin quatre homes, i en cas que fossin mestres confreres, se'ls hi donessin 4 lliures, i si fossin fadrins, 3 lliures (1 vot).

Mestre Bajó proposà que s'oferissin tres homes i que se'ls donés el que deia el mestre Magí i, per pagar-los, que es fes un tall o taxa (1 vot).

Mestre Gaspar Rodó proposà que fossin 3 homes i que si fossin mestres se'ls donessin 5 lliures, i 3 als fadrins (1 vot).

Francesc Rodó proposà que fossin 4 homes i se'ls donés 4 lliures a cadascun, mirant primer si es trobés algun mestre o fadrí que hi volgués anar (15 vots).

Mestre Benevaire digué que fossin 4 soldats i que si fos mestre confrare se i donés 4 lliures d'entrada i un ral cada dia, i sinó, que als altres se li donessin 4 lliures (2 vots).

Mestre Olivella digué que es fossin 2 soldats i que se'ls donés 5 lliures a cadascú.

Mestre Rossell, 4 homes i 5 lliures a cadascú (12 vots).

Mestre Soler, 5 homes i 5 lliures a cadascú (2 vots).

Mestre Gual digué que es prenguessin 4 fadrins i que els fessin francs d'examen, llevat el que es pagava a la causa pia, i que se'ls hi donés 2 lliures i 10 sous (1 vot).

Mestre Pomareda proposà que fossin 4 homes i que se'ls donés 10 lliures a cadascú.

Mestre Rector, 3 homes i 13 lliures (1 vot).

Mestre Pla digué que fossin 4 homes i 5 lliures a cadascun i que a Felip Moret, fadrí, se li donés la plaça sens tenir el temps, i que pagués el que degués a la confraria (1 vot)

Mestre Corballó: 5 homes i 8 lliures a cadascun.

Mestre Reus: que fossin 5 homes i que se'ls donés 2 rals cada dia, i que es fes un tall de 30 lliures, a més i a menys, i si en faltés, que s'afegís la quantitat necessària.

Fou proposat de quina manera es pagarien aquesta suma. El mestre Magí proposà que es fes un tall de més i de menys (2 vots). Mestre Bajó proposà que es busquessin els diners aviat i després es fes el tall (2 vots).

Mestre Rodó digué que es fes un tall igual entre confreres mestres i fadrins (4 vots).

Mestre Benevaire que, a més i a menys, es fessin tres talls

220. AHPB, Francesc Josep Fontana, Plec de documentació relativa a diverses confraries, 1626 - 1650, doc. 42.

diferents (1 vot).

Mestre Soler, tres talls a més i a menys, i que els prohoms busquessin el diner i, en cas de no trobar-lo, que els agafessin de la caixa, i que abans de retre comptes, se l'havia de retornar (27 vots).

Mestre Reus: tall de dos reals als que no tenien botiga i de tres, als que en tenien, i que es fes aviat (2 vots).

Mestre Batlle: que es fessin quatre talls, a més i a menys.

Fou deliberat que ja que Felip Moret, fadrí, es va oferir a anar a la guerra, si el farien franc, pagant a la confraria 8 lliures solament, prometent pagar quan tornés, i que en cas de morir, sa filla Margarida gosés dels privilegis de filla de confrare (20 vots).

Les persones elegides per fer el tall de tres, a més i menys, foren Antoni Reus, Amador Olivella i Francesc Rodó²²¹.

Dia 22 de novembre.

Jeroni Madrera, Miquel Mateu i Josep Mestre (absent), prohoms de la confraria, van nomenar procurador a Francesc Pasqual, escudeller, per a poder cobrar el que devien Jeroni Casals i altres persones i fer les corresponents àpoques²²². Testimonis: Ramon Magí, escudeller; Josep Fontana, Bernat Fàbregues i Josep Carles, escriptors.

-1647-

Dia 4 de gener.

Convocat el consell de la confraria dels escudellers amb assistència de Josep Mestre, Miquel Mateu, prohoms, (Jeroni Madrera, era absent); Pau Rossell, Gaspar Rodó, Pere Marres, Guillem Bajó, Rafael Pla, Pere Joan Franquesa, Pere Joan Fonoll, Ramon Macià, Josep Coll, Miquel Reig, Josep Gastó, Gabriel Costa, Bartomeu Gual, Lluís Costa, Magí Simó, Bernat Rector, Francesc Carreres, Llorenç Passoles, Miquel Pineda, Jaume Marres, Jeroni Terré, Andreu Pomareda, Rafael Gonzalvo, Esteve Fonoll, Pere Joan Corballó, Joan Benevaire, Llorenç Ferrer, Joan Rossell, Pau Feliu, Josep Andreu, Agustí Batlle, Francesc Pujo, Joan Olivert, Segimon Duxer i Joan Boix.

Quan hi hagués alguna quantitat de safra per vendre i la confraria la volgués comprar, i degut a què hi havia molts confreres que no dubtaven, encara que fos contra la confraria, gastar safra sense anar-lo a comprar a casa de la confraria, la qual cosa era perjudicial perquè els mercaders demanaven crescuts preus, es va proposar com calia actuar.

Guillem Bajó digué que, de moment, no se'n comprés, i que després el mestre Benevaire digués que en farà del safre (2 vots).

Mestre Benevaire digué que no en volia (1 vot).

Llorenç Ferrer va proposar que cap confrare pogués comprar ni fer comprar safra de cap mercader ni d'altra persona, tant per al seu ús com per tornar-lo a vendre per interposada persona, sota

pena de quatre diners per cada lliura de safre (1 vot).

El mestre Pau Rossell va proposar el mateix, però amb una sanció d'un ral per cada lliura (2 vots).

El mestre Pomareda va proposar 10 lliures de pena per cada quintar, així com de la resta de mercaderies que es trobessin a la casa de la confraria, tant de pols de plom com altres, i per si de cas la confraria no es trobés alguna de dites mercaderies, pogués el confrare o confreres que en tinguessin menester, comprar-ne per una fornada, i que es passés per Trentenari aviat, i que mentre no es pogués passar, valgués com si fos passat (3 vots).

El mestre Marres digué que només el safre i la barrella, com era dit, i sota pena de 25 lliures (24 vots).

Joan Corballó va proposar que el plom no es toqués i que la resta cadascú pogués comprar pels seu ús, però si vengués el plom, pagués de multa 10 lliures per cada quintar (2 vots).

Mestre Passoles proposà que del safre cada confrare en pogués comprar pel seu ús pagant a la confraria d'interès 4 diners per lliura, i en cas que el tornés a vendre, pagués de multa 50 lliures, i que la resta de mercaderies no les poguessin comprar sinó a la present confraria, sots pena de 10 lliures (1 vot).

Benevaire proposà que es comprés a 20 lliures, i no més (2 vots).

Mestre Ferrer: a 16 lliures (1 vot).

Mestre Rodó: a 10 lliures (1 vot).

Pomareda: a 25 lliures (5 vots).

Mestre Corballó, que es deixés en mans dels oficials (3 vots).

Macià: a 22 lliures (4 vots).

Mestre Andreu, a 20 lliures, i a 8 mesos vista, a 24 lliures (1 vot)²²³.

Dia 19 de febrer.

Va ser dictada una sentència que obligava a la confraria dels escudellers a pagar 39 lliures i 9 sous per les pensions degudes des de l'any 1639 a Marianna de Vallgornera per la casa de la confraria.

Dia 4 de març.

Convocats Josep Mestre, Miquel Mateu (i Jeroni Madrera, absent), prohoms; Pau Rossell, clavari; Gaspar Rodó, Pere Marres, Guillem Bajó, Rafael Pla, Pere Joan Franquesa, Pere Joan Fonoll, Ramon Macià, Josep Coll, Miquel Reig, Josep Gastó, Gabriel Costa, Bartomeu Gual, Lluís Costa, Magí Simó, Bernat Rector, Francesc Carreres, Joan Boix, Llorenç Passoles, Miquel Pineda, Jaume Marres, Jeroni Terré, Andreu Pomareda, Rafael Gonzalvo, Esteve Fonoll, Pere Joan Corballó, Joan Benevaire, Llorenç Ferrer, Joan Rossell, Pau Feliu, Josep Andreu, Agustí Batlle, Francesc Pujo, Joan Olivert i Segimon Duxer.

Es va tractar sobre el tema del safre i en va acordar que cap confrare pogués comprar safre ni barrella fora de la botiga de la confraria, sots pena de 25 lliures per cada quintar que es trobés a casa del confrare que hauria contrafet les ordinacions de la confraria, i que la present deliberació es passés pel Trentenari, i

221. AHPB, Francesc Josep Fontana, Plec de documentació relativa a diverses confraries, 1626 - 1650.

222. AHPB, Francesc Josep Fontana, Plec de documentació relativa a diverses confraries, 1626 - 1650.

223. AHPB, Francesc Josep Fontana, Plec de documentació relativa a diverses confraries, 1626 - 1650.

que mentre no es pogués passar, valgués com si fos passada²²⁴.

Dia 10 de març.

Convocat el consell de la confraria dels escudellers amb assistència de Josep Mestre, Jeroni Madrera i Miquel Mateu, prohoms; Ramon Magí, clavari; Julià Grasses, Pau Soler, Jaume Marres, Joan Rossell, Gaspar Rodó, Pere Joan Franquesa, Josep Coll, Miquel Pineda, Josep Gastó, Joan Olivert, Miquel Reig, Rafael Gonzalvo, Llorenç Passoles, Segimon Duxer, Josep Andreu, Francesc Rodó, Rafael Pla, Magí Simó, Pau Feliu, Agustí Batlle, Bernat Rector, Joan Corballó, Francesc Carreres, Joan Boix, Amador Soler, Andreu Pomareda, Gabriel Costa, Pau Rossell, Llorenç Ferrer, Jeroni Porta, Ramon Macià i Josep Colom.

Els prohoms anteriors volien donar compte de son any, el qual començà el 13 d'agost del 1645 i acabà el 13 d'agost del 1646, essent deliberant que es passessin els comptes.

Van votar-hi a favor 31 mestre; Miquel Reig va proposar que no es passessin (2 vots).

Ramon Magí, clavari del present any, firmà àpoca a Gaspar Rodó, clavari de l'any passat, de 4 £, 14 § i 7 d, a compliment de tots els comptes que havia portat com a clavari de l'any passat, la qual quantitat fou rebuda en presència de Bernat Saragny, escripturista substitut de Francesc Josep Fontana. Testimonis: Jaume Grau i Miquel Cabes, joves adroguers, de Barcelona.

Fou proposat pel prohom en cap que com Josep Rovira, casat i no examinat, devia a la confraria, no se li donés cap feina fins que hagués pagat.

Ramon Magí, clavari, fou del parer que qualsevol que degués a la confraria i que no pagués, que el seu amo estigués obligat a pagar per ell, sempre que els prohoms avisessin l'amo (27 vots).

Andreu Pomareda era del parer que no se li pogués donar feina, però que l'amo no estigués obligat a pagar res (1 vot).

Fou deliberat que com s'havien de pagar a la causa pia deu lliures que no havia pagat el clavari passat, i no havent estat dit clavari debitor de la confraria, sinó que només va pagar 4 lliures i 14 sous, i faltaven 5 lliures, 5 sous i 3 diners, d'on havien de sortir el diner que faltava, i també pagar la cera que era necessària per la processó de santa Madrona.

El va acordar que de la cera es pagués de mà i de bossa, i que els prohoms anessin a suplicar als obrers de Sant Jaume que, conforme era acostumat, se servissin vendre'ls-hi la cera que necessitaven (32 vots).

Es va proposar la terna d'abanderat per la processó de Corpus: Francesc Pujó (0 vots), Segimon Duxer (5 vots) i Jeroni Porta (28 vots).

Finalment es va proposar que l'aprenent que tenia el mestre Fonoll, el qual treballava d'un mestre a l'altre, si se li prohibia, o no de treballar.

El clavari fou del parer que un dels prohoms anés a veure al mestre Fonoll per dir-li que l'aprenent no anés a treballar d'un mestre a l'altre, sinó que el tingués a casa (8 vots).

Llorenç Ferrer fou del parer que cap amo li donés feina, sota

224. AHPB, Francesc Josep Fontana, Plec de documentació relativa a diverses confraries, 1626 - 1650.

pena d'1 lliura (22 vots).

Josep Pomareda fou del parer que pogués treballar d'un mestre a altre només per maurar pasta, i res més, i si ho fes, que el seu amo hagués de pagar la pena d'1 lliura (3 vots).

El mestre Passoles fou del parer que no volia que anés amb ningú (1 vot)²²⁵.

Dia 19 de març.

Convocat el consell de la confraria dels escudellers amb assistència de Josep Mestre, Jeroni Madrera i Miquel Mateu, prohoms; Joan Benevaire, Pau Soler, Pere Marres, Bartomeu Gual, Josep Andreu, Pau Feliu, Pere Joan Franquesa, Joan Corballó, Jaume Marres, Guillem Bajó, Llorenç Ferrer, Andreu Pomareda, Bernat Rector, Miquel Bonora, Francesc Carreres, Pere Joan Fonoll, Josep Coll, Agustí Batlle, Joan Rossell, Ramon Macià, Segimon Duxer, Amador Soler, Josep Colom, Josep Gastó, Julià Grasses, Miquel Pineda, Magí Simó, Joan Boix i Gaspar Rodó.

Es va proposar que calia fer amb uns 15-16 quintars de safre que s'havien ofert als síndics de la confraria.

Gaspar Rodó fou del parer que es comprés el safra i que es manlleuessin diners per comprar-lo a raó de 26 lliures per cada quintar, si els oficials ho creguessin convenient (2 vots).

Mestre Bajó fou del parer que els oficials compressin tan de safra com volguessin i que manlleuessin els diners conforme els semblés, i que el paguessin al preu que poguessin (1 vot).

Mestre Benevaire fou del parer que els oficials manlleuessin el diner per comprar el safre i en el cas que el trobessin a preu inferior a 26 lliures, que el compressin (3 vots).

Pere Marres fou del parer que no es comprés safra, de moment (10 vots).

Fou proposada la compra de safra, essent deliberat que es manlleuessin diners i que es pagués a 26'5 lliures per quintar, però no més²²⁶.

Dia 13 de maig.

Es van reunir Josep Mestre, Jeroni Madrera i Miquel Mateu, prohoms; Gaspar Rodó, Pau Rossell, Pau Soler, Pere Marres, Pere Joan Franquesa, Jaume Marres, Miquel Reig, Josep Gastó, Llorenç Ferrer, Miquel Bonora, Joan Olivert, Josep Andreu, Francesc Rodó, Bartomeu Gual, Agustí Batlle, Pau Feliu, Amador Soler, Segimon Duxer, Ramon Macià, Andreu Pomareda, Joan Rossell, Joan Benevaire, Rafael Pla, Guillem Bajó, Joan Corballó, Bernat Rector, Gabriel Costa i Francesc Carreres.

Respecte del plet de la confraria amb Marianna Vallgornera, Gaspar Rodó fou del parer que si la confraria fos condemnada, que se li pagués el deute (2 vots).

Francesc Rodó fou del parer que els prohoms anessin a veure el prior de la Mercè i li diguessin que la confraria està condemnada a pagar a Vallgornera, i si volen fer usura, que la

225. AHPB, Francesc Josep Fontana, Plec de documentació relativa a diverses confraries, 1626 - 1650.

226. AHPB, Francesc Josep Fontana, Plec de documentació relativa a diverses confraries, 1626 - 1650.

fessin, que la confraria els pagui a ells per què la defensin (25 vots).

Gaspar Rodó fou del parer que el mestre Magí passés comptes del tall de la guerra (24 vots).

Mestre Gual demanà que en vuit dies donés comptes.

Mestre Pomareda, que anessin demà els prohoms a dir-li que donés comptes i si no, que anessin a donar comptes als consellers (1 vot).

Mestre Duxer, que donés comptes en tres dies (3 vots).

Bartomeu Gual, clavari de la caixa del plom, rebre del mestre Miquel Mateu, clavari l'any anterior de la caixa del plom, 424 lliures i 14 sous i 7 diners de la definició dels comptes del seu clavariat.

Francesc Rodó, com a clavari de la causa pia de la confraria, l'any 1646, va firmar època de 10 lliures al mestre Miquel Mateu, clavari de la caixa del plom de l'any 1646.

Dia 20 de maig.

Es van reunir Josep Mestre, Jeroni Madrera i Miquel Mateu, prohoms; Ramon Magí, clavari, i els mestres Gaspar Rodó, Pau Rossell, Pau Soler, Pere Marres, Pere Joan Franquesa, Pau Feliu, Jaume Marres, Gabriel Costa, Joan Corballó, Miquel Pineda, Magí Simó, Joan Benevaire, Guillem Bajó, Francesc Rodó, Llorenç Ferrer, Miquel Bonora, Bernat Rector, Rafael Pla, Francesc Carreres, Francesc Pujo, Josep Gastó, Josep Coll, Segimon Duxer, Amador Soler, Lluís Costa, Joan Boix i Agustí Batlle.

El tall de la guerra cobrat i definit en presència del consell, pujava a 28£, 10§. Es va deliberar si les 10 lliures que sobraven, anirien a mans del clavari del diner menut o a les del clavari de la causa pia, atès que el mestre Gual, com a clavari del plom, no era present per poder-les rebre.

El mestre Magí fou del parer que les 10 lliures que restaven del compte del clavariat del mestre Gaspar Rodó es donessin al mestre Francesc Rodó com a clavari de la causa pia (18 vots), proposta que fou acceptada.

Francesc Rodó, clavari, va estendre època a l'esmentat Magí de les 10 lliures que havia de donar Gaspar Rodó del seu clavariat. Testimonis: Onofre Terés, escriptent, i Francesc Ballo, gerrer.

Dia 11 d'agost.

Convocat el consell de la confraria dels escudellers amb assistència de Josep Mestre, Jeroni Madrera, Miquel Mateu, prohoms, Ramon Magí, clavari, i Francesc Rodó, Bartomeu Gual, Rafael Pla, Pere Joan Franquesa, Agustí Batlle, Llorenç Ferrer, Francesc Pujol, Jaume Marres, Josep Gastó, Miquel Reig, Joan Benevaire, Josep Andreu, Pau Soler, Pere Marres, Pere Joan Fonoll, Pau Feliu, Josep Colom, Segimon Duxer, Miquel Pineda, Bernat Rector, Julià Grasses, Ramon Macià, Joan Corballó, Rafael Gonzalvo, Magí Simó, Joan Olivert, Josep Coll, Amador Soler, Joan Boix, Miquel Bonora i Jeroni Porta.

Es va fer extracció dels nous prohoms (Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres) i del clavari (Jeroni Porta).

Terna d'andador: Josep Gastó (20 vots), Miquel Pineda (11

vots) i Joan Olivert (2 vots).

Terna de clavari del plom: Llorenç Passoles (2 vots), Segimon Duxer (13 vots), Jaume Marres (18 vots).

Terna de llibreter: Jeroni Madrera (28 vots), Ramon Macià (1 vot), Ramon Magí (4 vots).

[Terna d'] andador de la present confraria: (illegible) de mestre Magí (illegible) (12 vots).

Síndics del plom: Francesc Pujo (5 vots), Pau Coll (14 vots) i Joan Corballó (13 vots). Va jurar dit Pau Coll.

Oïdor de comptes: Amador Olivella (7 vots), Hipòlit Mestre (25 vots) i Jeroni Madrera (29 vots).

Clavari de la causa pia: Josep Colom (18 vots), mestre Bonora (2 vots), Bernat Rector (12 vots).

Creditor i llibreter de la causa pia: Amador Soler (28 vots), Francesc Pujo (0 vots), Rafael Gonzalvo (0 vots), Lluís Costa (0 vots). Va jurar Amador Soler.

Dia 18 d'agost.

Es van reunir Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Jeroni Porta, clavari; Josep Gastó, Guillem Bajó, Joan Benevaire, Pau Feliu, Josep Mestre, Miquel Mateu, Pau Coll, Joan Olivert, Llorenç Ferrer, Ramon Macià, Segimon Duxer, Miquel Pineda, Agustí Batlle, Bernat Rector, Esteve Fonoll, Rafael Pla, Josep Colom, Pere Joan Fonoll, Pau Soler, Josep Andreu, Amador Soler, Pere Marres, Miquel Bonora, Jeroni Madrera, Gabriel Costa, Josep Coll, Bartomeu Gual, Magí Simó i Joan Corballó.

El prohom en cap va comunicar que s'havia promulgat sentència a favor de la senyora Marianna Vallgornera en la causa d'apellació contra la confraria, en poder del notari Riembau, que condemnava a pagar les despeses, que eren de 14£, 2§, i que calia satisfer l'endemà mateix.

Donada l'urgència, el clavari va proposar que es pagués de la caixa del plom (16 vots).

Llorenç Ferrer fou del parer que es pagués, de moment, de la caixa del plom i que, després, es fet un tall, i que el diner es tornés a la caixa (4 vots).

Josep Mestre fou del mateix parer que el clavari i que, en un mes, fos fet el tall i es tornessin els diners a la caixa (10 vots).

Dia 3 de setembre.

Convocats Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Jeroni Porta, clavari; Josep Gastó, Miquel Mateu, Pau Feliu, Joan Benevaire, Miquel Bonora, Pau Coll, Jeroni Madrera, Llorenç Ferrer, Joan Olivert, Joan Corballó, Josep Mestre, Francesc Carreres, Miquel Pineda, Andreu Pomareda, Miquel Reig, Ramon Macià, Amador Soler, Rafael Pla, Pare Marres, Francesc Pujo, Pere Joan Fonoll, Josep Coll, Bernat Rector, Magí Simó, Guillem Bajó, Ramon Magí, Segimon Duxer, Pere Joan Franquesa, Lluís Costa, Bartomeu Gual, Josep Andreu, Agustí Batlle, Pau Soler, Joan Rossell i Gabriel Costa.

Els oficials de la caixa del plom no volien donar les mercaderies quan els prohoms els ho demanaven. Per això fou deliberat que els clavaris i síndics del plom, no volent acceptar el

clavariat i sindicat després d'haver-los-hi suplicat dues i tres vegades, fossin substituïts a despeses seves i pagant la pena en què havien incorregut (6 vots).

També fou proposat que la bandera no podia servir per ésser dolenta i calia fer-la nova sense haver de tocar la caixa del plom. El clavari va proposar que els prohoms elegissin a quatre persones que, juntament amb ells, mirarien el tall que caldria fer, arrepleguessin els diners cada setmana i els destinessin a fer la bandera i a pagar les despeses del plet (2 vots).

Guillem Bajó fou del parer que no es fes la bandera, sinó que es fes adobar la que hi havia (8 vots).

Joan Benevaire fou del parer que el plet es pagués la meitat amb el diner menut, i quant a la bandera, era del mateix parer que el clavari (1 vot).

Pau Soler fou del parer que es fes un tall per la bandera durador per cinc anys, o bé que no es fes cap bandera, sinó que s'adobés la que hi havia (1 vot).

Josep Mestre fou del parer que els prohoms elegissin a quatre homes que, juntament amb ells, pugessin les quotes dels exàmens a llur cognició i ho sotmetessin al consell, i ja es veuria el que es resoluria (24 vots).

Foren elegits Miquel Mateu, Josep Mestre, Bartomeu Gual i Ramon Magí.

Joan Corballó, clavari de la causa pia de l'any 1646, i Francesc Rodó, clavari de la causa pia de l'any 1645, van pagar 9 sous, 9 diners dels comptes que havien fet.

L'alferes de la confraria, per haver estat malalt i haver servit molt de temps, els suplicà si el volien jubilar.

Dia 20 de setembre.

Foren convocats Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Jeroni Porta, clavari; Josep Gastó, Pere Marres, Pau Coll, Ramon Magí, Llorenç Ferrer, Josep Coll, Miquel Bonora, Andreu Pomareda, Amador Soler, Miquel Pineda, Joan Olivert, Guillem Bajó, Jeroni Madrera, Gabriel Costa, Joan Rossell, Josep Mestre, Josep Colom, Llorenç Passoles, Bartomeu Gual, Pau Feliu, Joan Corballó, Joan Benevaire, Francesc Pujo, Bernat Rector, Segimon Duxer, Lluís Costa, Pere Joan Franquesa i Rafael Pla.

L'adroguer Antoni Roca venia pisa a la seva botiga, públicament, i els prohoms van anar a prendre-li l'esmentada pisa i la van dur a la guarda real, i es feren unes crides publicades en favor de la confraria. Es va deliberar què calia fer.

El clavari fou del parer que els prohoms parlessin amb els consellers (il·legible) i que l'esmentat Roca no tenia res i plegava la botiga passant dit Roca al (il·legible) escarment.

Guillem Bajó fou del parer del clavari, però que els prohoms anessin a demanar el parer a l'advocat de la confraria (2 vots).

Llorenç Ferrer fou del parer que paguessin totes les despeses i la meitat de la pena (1 vot).

Josep Mestre fou del parer que es fes una (il·legible) sobre aquesta matèria, i que els prohoms la mostressin al Consell per a saber (il·legible) millor, i que feta la relació de dits senyors consellers tornen a ajuntar consell (23 vots).

(Il·legible) del parer Josep Mestre (il·legible).

Dia 22 de setembre.

Foren convocats Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Jeroni Porta, clavari; Llorenç Ferrer, Andreu Pomareda, Miquel Bonora, Francesc Pujo, Pere Joan Fonoll, Pere Joan Franquesa, Pau Soler, Agustí Batlle, Guillem Bajó, Segimon Duxer, Amador Soler. Ramon Magí, Llorenç Passoles. Rafael Gonzalvo, Josep Mestre, Miquel Pineda, Joan Olivert, Lluís Costa, Jeroni Terré, Bartomeu Gual, Josep Andreu, Pere Marres, Ramon Macià, Pau Coll, Gabriel Costa, Esteve Fonoll, Joan Rossell, Magí Simó i Josep Gastó.

Es va deliberar sobre la proposta que volien fer als consellers sobre la pisa que havien pignorat.

El clavari fou del parer que els prohoms anessin a veure als consellers per dir-lis que la confraria no podia tolerar el que havia passat, i que si els consellers no volguessin mirar pel bé de la confraria, aleshores haurien de pledejar (15 vots).

Guillem Bajó fou del mateix parer del clavari en el sentit que es consultés als consellers i que es portés al consell la seva resposta (1 vot).

Josep Mestre fou del parer del clavari en tot, i que anessin els prohoms a informar-se al senyor Fontanella i demanar-li el seu parer (2 vots).

Llorenç Passoles fou del mateix parer del clavari, però que abans que els confreres marxessin del consell s'hauria de juramentar de tenir en secret el que s'havia tractat al consell (14 vots).

Dia 29 d'octubre.

Foren convocats Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Jeroni Porta, clavari; Josep Gastó, Joan Benevaire, Pau Soler, Rafael Pla, Pere Marres, Pau Feliu, Llorenç Passoles. Miquel Bonora, Francesc Pujo, Jeroni Madrera Miquel Mateu, Miquel Pineda, Pere Joan Franquesa, Guillem Bajó, Segimon Duxer, Joan Rector, Andreu Pomareda, Bernat Rector, Pau Coll, Agustí Batlle, Lluís Costa, Josep Andreu, Joan Corballó i Francesc Carreres.

Calia pagar les 15 lliures del plet amb Marianna Vallgornera i es va deliberar d'on s'hauria de treure el diner sense tocar la caixa del plom.

El clavari fou del parer que la caixa del plom avancés els diners donada la urgència i que després es fes un tall "servada moderació" i el diner recaptat es tornés a la caixa (10 vots).

Pere Marres fou del parer que la caixa no pagués dita quantitat, sinó que es fes el tall (2 vots).

Pau Soler fou del parer que els prohoms fessin un tall entre els confreres igual per poder pagar dita quantitat (4 vots).

Agustí Batlle fou del parer que es pagués dita quantitat de la plata de la confraria (3 vots).

Jeroni Madrera fou del parer que es fessin tres talls major, mitjà i menor, i per això que fossin elegides quatre persones, i del diner recaptat es paguessin les 15 lliures (3 vots).

Llorenç Passoles fou del parer que paguessin les 15 lliures els que tenien botiga, de mà i de bossa, i que els obrers no paguessin res "que prou quefer tenien" (1 vot).

Dia 24 de novembre.

Foren convocats Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Jeroni Porta, clavari; Pau Soler, Miquel Mateu, Pere Joan Fonoll, Amador Soler, Magí Simó, Josep Mestre, Llorenç Ferrer, Pere Joan Franquesa, Joan Corballó, Francesc Pujo, Jeroni Madrera, Francesc Carreres, Miquel Bonora, Andreu Pomareda, Bartomeu Gual, Segimon Duxer, Gabriel Costa, Esteve Fonoll, Joan Boix, Pere Marres, Pau Coll, Pau Feliu, Ramon Macià, Lluís Costa i Agustí Batlle.

Segons la confraria, estava reglamentat que cap mestre donaria feina a un fadrí que degués diner a un altre mestre si primer no havia pagat, i com el mestre Pomareda havia donat feina a un fadrí no obstant que fou avisat pels prohoms que no li donés feina, per això fou empenyorat.

El clavari fou del parer que el mestre Pomareda pagués les despeses i que se li tornés la penyora (19 vots).

Josep Mestre fou del parer del clavari amb la condició que no fos en perjudici de l'ordinació (3 vots).

Dia 7 de desembre.

Foren convocats Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Jeroni Porta, clavari; Pere Marres, Ramon Macià, Pau Feliu, Josep Coll, Pau Coll, Amador Soler, Pau Soler, Guillem Bajó, Ramon Magí, Josep Andreu, Joan Benevaire, Jeroni Madrera, Segimon Duxer, Francesc Carreres, Francesc Pujo, Joan Boix, Bernat Rector, padrí, i Agustí Batlle, també padrí d'Antoni Ballart, tots ells mestres confreres de la confraria de sant Hipòlit i de santa Justa i santa Rufina. Fou examinat el jove Antoni Balart (o Ballart), de Barcelona, i, essent hàbil i suficient, fou nomenat nou mestre de la confraria i va jurar complir les ordinacions.

Els mateixos van examinar a Joan Rector, fill de Bernat Rector, mestre de la confraria, apadrinat per Bartomeu Gual i Joan Corballó, essent testimonis Bartomeu Salvat, rector de la parròquia de sant Sadorní de Subirats, i Amador Martí, treballador, de Barcelona.

Jeroni Porta, clavari, va signar àpoca a Antoni Ballart de 4 lliures i 2 sous pel dret d'examen. El mateix clavari va signar àpoca a Joan Rector de 4 lliures 2 sous.

Francesc Rodó va signar àpoca a Antoni Ballart i a Joan Rector d'1 lliura a cada un, *pro jure debito* de la confraria.

Dia 29 de desembre.

Es van reunir els mestres Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms –Jeroni Porta, clavari, era absent–, Josep Gastó, Pau Soler, Ramon Magí, Pere Joan Franquesa, Pau Coll, Llorenç Ferrer, Andreu Pomareda, Rafael Pla, Francesc Pujo, Joan Rector, Josep Colom, Bernat Rector, Agustí Batlle, Segimon Duxer, Amador Soler, Joan Benevaire, Josep Mestre, Josep Andreu, Pau Feliu, Guillem Bajó, Pere Marres, Bartomeu Gual, Joan Corballó, Esteve Fonoll, Antoni Ballart, Josep Coll, Miquel Bonora, Francesc Carreres i Joan Rossell.

La confraria havia estat condemnada, per Josep Queralt, a pagar a Marianna Vallgornera i de Cardona, vídua de Francesc de Vallgornera i de Santjust, 183 lliures. Pel fet de no disposar de diner per fer-ho, es va autoritzar a la confraria a manllevar

un censal mort per aquest import²²⁷.

-1648-

Dia 7 de gener.

Foren convocats Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Jeroni Porta, clavari; Josep Gastó, andador; Ramon Magí, Rafael Pla, Joan Corballó, Miquel Mateu, Magí Simó, Josep Colom, Joan Rector, Josep Andreu, Bernat Rector, Miquel Reig, Pere Marres, Pau Soler, Amador Soler, Llorenç Passoles, Antoni Ballart, Andreu Pomareda, Joan Rossell, Ramon Macià, Francesc Carreres, Llorenç Ferrer, Miquel Bonora, Agustí Batlle, Joan Olivert, Josep Coll, Miquel Pineda, Rafael Gonzalvo, Segimon Duxer, Guillem Bajó, Josep Mestre, Pau Coll, Pau Feliu, Joan Boix, Esteve Fonoll, Francesc Pujo, Pere Joan Franquesa, Bartomeu Gual, Gabriel Costa i Lluís Costa.

Ramon Magí, clavari de l'any 1647, va llegir els comptes que estaven anotats al *Llibre dels Comtes*, segons els quals havia cobrat 66£, 14§ i 4 d, i havia gastat 58£, 11§ i 8d, restant debitor 8£, 2§ i 8d, que va lliurar a Jeroni Porta, clavari.

Jeroni Porta fou del parer que atès que en dits comptes hi havia un mestre i dos fadrins que encara no havien pagat l'anyada de la confraria, i que dit mestre “deu ser home impossibilitat de pagar”, que no per això es deixessin de passar els comptes, i que el nou clavari exigís dels dos fadrins l'anyada endarrerida i que se'ls impedís la feina fins que haguessin pagat el que devien (38 vots).

Els prohoms i confreres feren definició de comptes. Jeroni Porta va firmar àpoca a Ramon Magí de 8£, 2§, 8d en presència del notari i de testimonis.

Joan Corballó, clavari de la causa pia, va firmar àpoca a dit Magí de 10£ rebudes del compte menut. Testimonis: Josep Sadurní, jove adroguer, Josep Fontana i Josep Boleda, escrivents.

Es va tractar del tema de la nova bandera.

Jeroni Porta fou del parer que es posés en execució tot rel que s'havia acordat i que es demanés als consellers que ho passessin en forma d'ordinació: que de tots els exàmens es posesin a la caixa de la confraria 20 rals atès que dita caixa havia ajudat a la confraria en moltes despeses (15 vots).

Guillem Bajó fou del parer que per ara no es fes bandera nova (4 vots).

La proposta que van fer els prohoms i les persones elegides va ser la següent:

- Que la confraria fes un tall. Els mestres amb botiga pagarien un sou cada diumenge. Els mestres i fadrins, 6 diners.

- Que la confraria examinés a tots els fadrins que es volguessin examinar (és a dir, que haguessin complert els dos anys de fadrinatge) i que els deixessin examinar com a fills de mestre, en el termini d'un mes, i que els diners arreplegats servissin per fer la bandera.

- Que passat el mes s'incrementés la taxa d'examen a 25£ pels fadrins i a 40£ pels fadrins estrangers, o allò que li semblés al consell, però que als fills de mestre no se li apliqués aquest increment del dret d'examen.

227. AHPB, Francesc Josep Fontana, Manual, 1647, desembre, 27 - 1648, juny, 23.

Llorenç Ferrer fou del mateix parer que el clavari Jeroni Porta, però que el tall que proposava (a sou i a sis = 18 d) fos a sis i a tres (9 d) (2 vots).

Andreu Pomareda fou del mateix parer del clavari, però proposà que la confraria estigués un mes sense fer taxa per què es pogués saber la suma recaptada amb els exàmens i, passat un mes, en funció del que s'hagués recaptat, es tractés el tema de la taxa en un altre consell (16 vots).

Josep Andreu fou del mateix parer que Jeroni Porta, però que la taxa fos de 8 i de 4 diners (1 vot).

Pau Coll, fou del mateix parer, però que la taxa fos de dos i de quatre diners (1 vot).

Fou deliberat que, com s'apropava la festa de sant Antoni, què es faria.

Jeroni Porta fou del parer que es fes com la de sant Antoni passat (31 vots).

Pau Soler fou del parer que es fes la festa, però sense música (1 vot).

Dia 20 de gener.

En presència de Francesc Rodó, Julià Grasses, Jaume Marres, prohoms; Jeroni Porta, clavari; Josep Gastó, andador, i Bartomeu Gual, Joan Corballó, Ramon Magí, Pere Marres, Joan Benevaire, Pau Feliu, Pau Coll, Josep Colom, Miquel Mateu, Amador Soler, Bernat Rector, Agustí Batlle i Francesc Carreres, convocats a l'obrador de Ramon Macià, al carrer dels Tres Llits, fou presentat, per Ramon Macià i Josep Mestre, el jove Francesc Artigues, jove escudeller, fill de Domènec Artigues, pagès, de la Pobla de Claramunt, i de Jerònima, a fi de passar-lo mestre:

“E encontinent dits promens y confreres, en virtut de una deliberació per lo consell general de dita confraria tingut en dies passats en poder del notari avall escrit, no volgueren que dit Artigues treballàs ninguna cosa ans bé aquell passaren mestre y admeteren en mestre confrare de dita confraria”.

Va prestar jurament al prohom en cap. Testimonis: Juli Auquino, estanyer, Gabriel Martí, esparter i Josep Boleda, escrivent.

Jeroni Porta, clavari, va firmar àpoca a Francesc Artigues de 8 lliures pel dret d'examen, i Josep Colom, clavari de la causa pia, va firmar àpoca al mateix per 7£, 10§ (6 lliures per la causa pia per tenir dues filles, dit Francesc Artigues, anomenades Maria i Paula, i a efecte de poder elles cobrar en cas de ses col·locacions en matrimoni, i les restants 1£, 10§ pel dret de la causa pia per raó de son examen.

Dia 22 de gener.

En presència dels prohoms i de Josep Colom, Amador Soler, Pere Marres, Ramon Magí, Bartomeu Gual, Pau Feliu, Pau Coll, Ramon Macià, Segimon Duxer, reunits a l'obrador del mestre Madrera foren presentats els joves Lluís Jubilet, fill de Sebastià Jubilet, pagès, que havia estat batejat a la seu, el dia 14 de desembre del 1616; i Francesc Cases, fill de Joan Cases, sastre, que fou batejat a sant Jaume, el dia 29 de novembre del 1626, presentats per Joan Benevaire, Miquel Bonora, Joan Corballó i Miquel Mateu, mestres. Foren trobats hàbils i foren creats nous mestres escudellers. Es varen signar les corresponents àpoques als nous mestres de 16£ (8 lliures cadascun). Jo-

sep Colom, clavari de la causa pia, va signar àpoca de 3£ (1 lliura, 10 sous cadascun).

Dia 25 de gener.

Va ser examinat el jove Josep Pomareda a l'obrador del mestre Josep Gastó, en presència del prohoms, del clavari i dels mestres Josep Gastó, Pere Marres, Miquel Mateu, Andreu Pomareda, Amador Soler, Ramon Macià, Pau Feliu, Pau Coll, Joan Benevaire, Josep Colom, Llorenç Ferrer i Francesc Pujo.

Va pagar 8 lliures pels drets d'examen i 1,5 lliures de la confraria, respectivament. Testimoni: Domènec Dalmau i Josep Bosser, joves escudellers, i el notari Francesc Josep Fontana.

El mateix dia va ser examinat el jove Benet Carreres, fill del mestre Bernat Carreres, escudeller, de la vila de Reus, i de Tecla, batejat a Reus el dia 12 de març del 1598, en presència del prohoms, del clavari i dels mestres Josep Gastó, Amador Olivella, Pere Marres, Pau Feliu, Pau Coll, Llorenç Ferrer, Josep Colom, Ramon Macià, Amador Soler, Joan Benevaire, Miquel Mateu, Pau Soler, Andreu Pomareda, Josep Coll, Francesc Pujo, Josep Pomareda, presentat per Josep Mestre i Bartomeu Gual.

El mateix dia fou examinat el jove Antoni Fonoll, presentat pels mestres Pere Joan Fonoll i Esteve Fonoll, fill de Joan Fonoll, corredor d'orella, i d'Elena, batejat el dia 14 de març del 1628.

També fou examinat el jove Joan Fortuny, presentat pels mestres Bartomeu Gual i Segimon Duxer, fill de Damià Fortuny, de la vila de l'Arboç, i de Joana, batejat en dita vila el dia 27 d'octubre del 1613.

Els clavaris firmaren èpoques de 24 lliures i de 4£, 10§, respectivament, pels drets d'examen i de la confraria.

Dia 28 de gener.

En presència dels prohoms, del clavari i dels mestres Josep Gastó, andador, Ramon Magí, Pau Feliu, Amador Soler, Pau Coll, Miquel Mateu, Joan Corballó i Ramon Macià fou presentat pels mestres Bartomeu Gual i Josep Mestre, el jove Josep Ferrer, de Barcelona, examinat a l'obrador del mestre Bartomeu Gual. Testimonis: Joan Casanovas, jove paller, i Bartomeu Gual, jove escudeller. Va pagar 8 lliures i 1,5 lliures pels drets d'examen i de la confraria, respectivament.

Dia 30 de gener.

En presència dels prohoms, del clavari i dels mestres Josep Gastó, andador, Joan Benevaire, Amador Soler, Pau Coll, Pere Marres, Bartomeu Gual, Ramon Magí, Francesc Pujo, Llorenç Ferrer i Pau Feliu presentaren al jove Jacint Casadevall, batejat a Sant Just i Sant Pastor el dia 30 de març del 1631, examinat a l'obrador del mestre Llorenç Ferrer. Testimonis: Pau Rodó, escudeller, Francesc Reig, jove escudeller, i el notari Fontana. Va firmar àpoca de 8 lliures i de 1,5 lliures pels drets d'examen i de la confraria, respectivament.

Dia 1 de febrer.

En presència de Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Jeroni Porta, clavari, Ramon Magí, Pau Feliu, Pau Coll, Amador Soler, Josep Coll, Joan Olivert, Benet Carreres, Es-

teve Fonoll, Antoni Fonoll, Agustí Batlle, i Josep Gastó, andador, fou examinat el jove Cristòfol Ametller, fill d'Antoni Ametller (difunt), traginer de mar, i d'Eulàlia, presentat pels mestres Joan Benevaire i Pere Marres, a l'obrador de Jaume Marres.

Va pagar les 8 lliures al clavari Jeroni Porta i 1,5 lliures al clavari de la causa pia.

El mateix dia va ser examinat el jove Narcís Gausens, fill de Macià Gausens (difunt), paraire, i de Mariàngela, presentat per Bartomeu Gual i Pere Marres, a l'obrador de Jaume Marres.

Va firmar àpoques.

Dia 4 de febrer.

En presència dels prohoms i clavari, i dels mestres Josep Gastó, andador, Pau Coll, Pau Feliu, Miquel Mateu, Amador Soler, fou presentat per Pau Soler i Ramon Magí, el jove Magí Artigues, fill de Salui Arrigues, sabater, i de Margarida, batejat al Pi el dia 26 de gener del 1625, a l'obrador de Pau Soler. Testimonis: Jaume Magí, Bernat Cardenyas, joves escudellers, i el notari Fontana.

Va firmar àpoques dels drets d'examen i de la causa pia.

Dia 2 de febrer

Convocats Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Jeroni Porta, clavari; Joan Benevaire, Pau Soler, Josep Mestre, Ramon Magí, Bernat Rector, Josep Andreu, Jeroni Madrera, Pau Feliu, Pau Coll, Narcís Gausens, Miquel Mateu, Pere Joan Franquesa, Joan Rector, Francesc Cases, Joan Fortuny, Agustí Batlle, Segimon Duxer, Josep Soler, Jacint Casadevall, Joan Olivert, Joan Boix, Magí Simó, Joan Rossell, Llorenç Ferrer, Pere Marres, Bartomeu Gual, Andreu Pomareda, Miquel Bonora, Pere Joan Fonoll, Joan Corballó, Jaume Macià, Francesc Pujo, Rafael Gonzalvo, Josep Pomareda, Magí Artigues, Llorenç Passoles, Cristòfol Ametller, Antoni Fonoll, Miquel Pineda, Lluís Costa, Benet Carreres, Josep Coll, Esteve Fonoll, Lluís Jubilet i Josep Ferrer.

Alguns fadrins encara no havien acabat el temps de l'aprenentatge i fadrinatge i volien passar-se a mestre quan haguessin acabat, examinat-se en la forma acostumada, conforme havien fet els darrers fadrins. Demanaven ser examinats abans que s'incrementés la taxa d'examen.

El clavari fou del parer que fossin examinats de la mateixa manera que els altres (7 vots).

Mestre Ferrer fou del parer que es fes conforme la última ordinació i que no fossin passats a mestres sinó en la forma que confraria havia ordenat.

Dia 9 de febrer.

Es van convocar Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Antoni Porta, clavari; Josep Gastó, andador, i els mestres Miquel Mateu, Joan Rossell, Llorenç Ferrer, Miquel Pineda, Jeroni Madrera, Pau Soler, Pere Marres, Pau Feliu, Francesc Pujo, Esteve Fonoll, Segimon Duxer, Magí Artigues, Francesc Cases, Josep Andreu, Francesc Artigues, Amador Soler, Bartomeu Gual, Joan Rector, Bernat Rector, Josep Mestre, Jeroni Terré, Lluís Costa, Andreu Pomareda, Benet Carreres, Miquel

Bonora, Lluís Jubilet, Joan Benevaire, Pere Joan Fonoll, Pau Coll, Jaume Macià, Josep Pomareda, Antoni Fonoll, Narcís Gausens, Pere Joan Franquesa, Llorenç Passoles, Josep Coll, Agustí Batlle, Joan Fortuny, Joan Corballó, Antoni Ballart, Miquel Reig, Gabriel Costa, Josep Ferrer, Joan Boix i Magí Simó.

Es va explicar que els prohoms havien anat a casa de l'advocat de la confraria i aquest els preguntà si examinarien als fadrins que el dia 7 de gener havien començat a ser fadrins, els quals demanaven no ser compresos en la prohibició de no poder-se examinar de la mateixa forma que altres fadrins i no volien pagar les 2 lliures de dret d'examen.

El mestre Ferrer va proposar que es fes complir l'ordinació antiga de la confraria sense haver d'augmentar res, i que paguessin, uns i altres, allò que abans es pagava (15 vots).

El mestre Passoles va proposar que es supliqués als consellers i al consell dels Trenta-sis que es posés en forma d'ordinació tot allò que la confraria havia deliberat en els darrers consells referent a l'augment dels exàmens, i que si no volguessin passar les ordinacions noves, que servissin les velles, i que hi fossin compresos també els aprenents de l'ofici i els fills de mestre (3 vots).

Josep Mestre va proposar que els fadrins que havien pagat la lliura es passessin conforme havien passat els altres, i que endavant, es fes conforme les ordinacions antigues.

El mestre Benevaire va proposar que es passessin els fadrins que havien pagat una lliura i, acabats els dos anys de fadrinatge, fossin passats a mestre i es fes servir l'ordinació antiga (6 vots).

Joan Andreu va proposar que els fadrins que havien pagat 1 lliura que fossin examinats conforme s'havien examinat els altres, pagant 8 lliures a la confraria i 1 lliura, 2 rals a la causa pia, i que els prohoms sabessin els aprenents que hi havia i quan acabarien l'aprenentatge i els dos anys de fadrinatge. Després, que tots els que s'examinin paguin a la confraria 25 lliures; els estrangers, 40 lliures, no tocant als fills i gendres de mestres i que continués en ús l'antiga ordinació.(4 vots).

Mestre Magí: rou del parer que el mestre Ferrer (illegible). (21 vots).

Dia 9 de març.

Foren convocats Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Jeroni Porta, clavari; Josep Gastó, andador, i els mestres Joan Benevaire, Josep Andreu, Pau Feliu, Miquel Bonora, Narcís Gausens, Bartomeu Gual, Ramon Magí, Llorenç Ferrer, Josep Coll, Pere Joan Franquesa, Ramon Macià, Agustí Batlle, Joan Rector, Miquel Pineda, Segimon Duxer, Antoni Fonoll, Jacint Casadevall, Miquel Mateu, Amador Soler, Joan Rossell, Pau Soler, Josep Mestre, Jeroni Madrera, Jeroni Terré, Pau Coll, Benet Carreres, Andreu Pomareda, Joan Corballó, Pere Marres, Magí Artigues, Lluís Jubilet, Esteve Fonoll, Josep Ferrer, Joan Boix, Bernat Rector, Francesc Pujo, Antoni Ballart, Cristòfol Ametller, Lluís Costa, Llorenç Passoles, Joan Fortuny, Francesc Carreres, Gabriel Costa i Joan Olivert.

Jeroni Porta va llegir els números de la taxa feta el dia 2 de novembre passat, de 8 i de 4 sous per poder pagar unes despeses de la confraria ocasionades per la causa que es portava a la Reial Audiència amb Marianna de Vallgornera.

També es van passar comptes del diner rebuts per Jeroni

Porta dels exàmens fets als nous mestres per poder pagar les despeses de la nova bandera. Restava a deure Jeroni Porta 1£, 14§ i 9 d per haver cobrat 17£, 16§ i haver gastat 16£ 1§, 3d. Dels exàmens constava haver cobrat 88£ i haver-ne pagat altres tantes a Joan Vilaseca, velluter, a bon compte del domàs carmesí que havia de fer per a la bandera de la confraria, segons un albarà que havia lliurat el dia 15 de febrer passat.

El prohoms en cap va proposar que, degut a la falta de diner per acabar de pagar la bandera, qui i com es recaptaria la taxa que haurien de pagar.

Jeroni Porta fou del parer que la taxa fos de la manera següent: que cada mestre que tingués botiga pagués 4 sous cada mes i que cada mestre i confrare que no tingués botiga i els fadrins de la confraria, 2 sous cada mes, que s'hauria de cobrar al final de cada mes fins haver pagat la nova bandera (18 vots).

Joan Benevaire fou del parer que dita taxa fos de sou i de ral, i la resta, com proposava el clavari (7 vots).

Andreu Pomareda fou del parer que no es fes cap taxa fins que la bandera fos acabada i no es conegués el seu cost (1 vot).

Ramon Magí fou del parer que els prohoms fessin uns càlculs del cost final de la bandera, no fent diferència de 50 a 100 rals, i que anomenessin quatre persones (dos mestres amb botiga i dos mestres sense botiga) que, juntament amb ells, tinguessin poder i facultat de fer la taxa de la manera que creguessin més convenient (19 vots).

Jeroni Madrera fou del mateix parer que el mestre Magí, però va proposar que els prohoms i les persones elegides fessin una relació del que farien, la presentessin al consell i que aquest pogués determinar el que calgués fer (1 vot).

Joan Rossell fou del mateix parer que el clavari, però que cada mestre hagués de pagar cada mes, tant de botiga com sense botiga, tres sous (1 vot).

Foren elegides Ramon Magí i Pere Marres (mestres amb botiga), i Josep Mestre i Jeroni Madrera, mestres sense botiga.

Els prohoms van presentar la terna d'abanderat: Joan Corballó (13 vots), Segimon Duxer (9 vots) i Francesc Pujo (25 vots).

Dia 20 de juny.

Foren convocats Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Jeroni Porta, clavari; Josep Gastó, Joan Benevaire, Pau Soler, Josep Mestre, Ramon Magí, Pere Joan Franquesa, Pau Feliu, Pau Coll, Magí Simó, Jeroni Madrera, Francesc Pujo, Esteve Fonoll, Joan Boix, Joan Rossell, Lluís Gelabert, Lluís Costa, Pere Joan Fonoll, Segimon Duxer, Antoni Fonoll, Antoni Balart, Miquel Pineda, Cristòfol Ametller, Amador Soler, Josep Colom, Josep Coll, Llorenç Passoles, Llorenç Ferrer, Pere Marres, Bartomeu Gual, Andreu Pomareda, Miquel Bonora, Joan Corballó, Ramon Macià, Joan Olivert, Josep Pomareda, Narcís Gausens, Gabriel Costa, Magí Artigues, Joan Rector, Francesc Cases, Bernat Rector, Benet Carreres i Joan Fortuny.

Agustí Batlle, que des de l'any 1635 havia pagat tots els talls i taxes, s'havia negat a pagar el tall de la nova bandera nova alegant que ell era obrer; per aquest motiu fou empenyorat, però els consellers van demanar la presència del prohoms en cap per dir-li que no l'havien empenyorat bé i que li fos tornada la penyora. El prohoms va respondre que no ho faria si abans no es tractava el problema en el consell de la confraria.

Jeroni Porta va proposar que fossin venudes les penyores que eren a la guarda reial i que si el diner obtingut no era suficient, se'l tornés a empenyorar fins que hagués acabat de pagar el tall (22 vots).

Llorenç Ferrer fou del mateix parer, però que abans de procedir a empenyorar-lo, es donés relació de la resolució del consell als senyors consellers de la ciutat (12 vots).

Josep Mestre fou del mateix parer que Jeroni Porta, però va demanar que abans de ser empenyorat es portés la resolució del consell a l'advocat de la confraria a efecte que donés el seu parer (1 vot).

Andreu Pomareda fou del parer que se li tornessin les penyores i que si endavant volgués tenir pipes a la porta, que pagués com a mestre amb botiga o, del contrari, les hi farien treure (8 vots).

Dia 22 de juny.

Es van reunir Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Jeroni Porta, clavari; Josep Gastó, andador, i els mestres Josep Mestre, Pau Soler, Josep Coll, Benet Carreres, Andreu Pomareda, Magí Artigues, Lluís Gelabert, Esteve Fonoll, Amador Soler, Magí Simó, Narcís Gausens, Ramon Magí, Josep Andreu, Llorenç Passoles, Bartomeu Gual, Joan Corballó, Pere Joan Fonoll, Segimon Duxer, Josep Pomareda, Joan Rossell, Cristòfol Ametller, Joan Fortuny, Antoni Ballart, Francesc Pujo, Joan Benevaire, Ramon Macià, Pau Coll, Pere Marres, Jeroni Madrera, Llorenç Ferrer, Pau Feliu, Joan Boix, Agustí Batlle, Miquel Pineda, Bernat Rector, Miquel Bonora, Gabriel Costa i Miquel Mateu.

Els prohoms varen anar a casa de Josep Mestre, oïdor de comptes de la botiga, a efecte que els hi passés els comptes, però els va respondre que tot sol no podia fins que l'altre oïdor, Jeroni Madrera, volgués venir a casa seva, però no podia perquè estava ocupat amb els seus negocis. Es va oferir a passar comptes ell sol si la confraria ho permetia, però si la confraria volgués anomenar un altre oïdor en lloc de Jeroni Madrera, ell també renunciaria al càrrec, per la qual cosa se n'hauria de treure dos de nous.

Jeroni Madrera, abans que es passés a votar, es va alçar i digué que li pesava que per aquest motiu s'hagués ajuntat consell i que estava disposat a passar comptes amb Josep Mestre sempre que els prohoms prenguessin hora certa de dit Mestre, proposta que va ser acceptada.

Dia 12 de juliol.

Es van reunir Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Jeroni Porta, clavari; Josep Gastó, andador, i els mestres Pau Soler, Jeroni Terré, Pau Feliu, Pau Coll, Joan Benevaire, Josep Coll, Miquel Pineda, Joan Fortuny, Jeroni Madrera, Miquel Bonora, Pere Marres, Pere Joan Fonoll, Joan Rossell, Joan Boix, Antoni Ballart, Joan Olivert, Andreu Pomareda, Benet Carreres, Lluís Jubilet, Amador Soler, Francesc Pujo, Llorenç Ferrer, Agustí Batlle, Magí Artigues, Joan Rector, Esteve Fonoll, Narcís Gausens, Antoni Fonoll, Cristòfol Ametller, Segimon Duxer, Llorenç Passoles, Bartomeu Gual, Pere Joan Franquesa i Josep Andreu.

Es va proposar que com el diumenge següent era la festa de

les santes Justa i Rufina, advocades de la confraria, i s'acostumava a fer festa a la capella, es va demanar què es pensava organitzar aquell any.

Joan Benevaire fou del parer que es fes com a l'any anterior (12 vots, *nomine discrepante*).

Àpoca firmada per Miquel Ferriol, mestre de minyons, com a usufructuari, pel seu matrimoni amb Maria Casals, filla de Jacint Casals, escudeller, al clavari Joan Corballó, per les 25 lliures que la confraria li havia donat com a part del dot en els capítols matrimonials firmats pel notari Joan Baptista Vidal, el dia 11 de febrer del 1646. Testimonis: Llorenç Passoles i Josep Gastó, escudellers.

Els prohoms van fer definició de comptes a Joan Corballó, clavari passat, de tot el que havia collectat durant el seu clavari, devent Joan Corballó 4£ i 14\$, que va pagar en presència de Josep Colom, clavari de l'any present.

Dia 14 d'agost.

Inventari fet per Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Mares, prohoms cessants de la confraria, i Guillem Bajó, Segimon Duxer i Antoni Ballart, nous prohoms, dels béns de la confraria:

- «Primo, una bandera de domàs vermell ab sos cordons de seda vermella, vella, ab sa asta de fusta, trencada.
- «Item, una camisa de tela per a vestir dita bandera.
- «Item, una altra bandera de domàs vermell ab sos cordons de seda vermella, ab sa asta de fusta, tot nou.
- «Item, una bandera de camp de tafetà blanch ab la creu de color carmesí, vella y esquinsada, ab asta y llansò.
- «Item, una alabarda ab sa bolsa de cuyro.
- «Item, una atambor bo, ab ses vaquetes y una sarpallera per a cobrir-lo.
- «Item, un cobritaula de drap blau ab flocadura al entorn, vermell.
- «Item, un retauló petit a hon estan pintats St. Hipòlit a cavall y desota Sta. Justa y Sta. Rufina ab las armas de la confraria.
- «Item, al costat del propdit retauló, una Post. cuberta ab pregamí en la qual estan assentats dos escaletas de fusta.
- «Item, una caixa llarga de fusta per a posar las banderas, ab dos panys y una clau.
- «Item, una caseta de llautó que serveix per posar sera.
- «Item, una llàntia de llautó ab son vidre penjada al sostre.
- «Item, un sepulcra de pedra marbre ab set figuras.
- «Item, dues portas de la capella en què hi ha dos figuras pintadas, çó és, la Salutació del Àngel a Nra. Sra.
- «Item, un llibre gran de la causa pia ab cubertas de cuyro vermell.
- «Item, un armari que està encastat en la pared en la qual hi ha una sort de llibres fahents per dita confraria.
- «Item, quatre banchs llarchs de quatre peus.
- «Item, dos brandoneras y la tomba dels aniv.aris, tot de fusta vell.
- «Item, un taulell gran de fusta ab sos calaxos y pastera, tot ab sos panys y claus.
- «Item, una axeta de courer.
- «Item, una barra de ferro ab un forat a cada costat.
- «Item, un càlsar de plata sobradorat juntament ab sa patena, ab sos vestiments de tela per a cobrir-lo y ab sa caps de fusta forrada de dins, de vayeta vermella y guarnida de tela crua.
- «Item, tres bordons.
- «Item, una casulla de domàs vermell forrada de cotonet blau, molt dolenta.
- «Item, un pàlit de ret guarnit de bocaram vermell.
- «Item, una mitra de domàs blanch.
- «Item, dos càmits usats.
- «Item, una bolsa de pregamí ab alguns papers, los quals són del

jubileu de la capella tenen los confreres a la Mercè.

- «Item, una estampilla de fusta on estan sculpts las armas de la confraria.
- «Item, una plica de diferents trellats y papers fahents per la confraria.
- «Item, una creu de èvano ab la figura de Cristo de bronso.
- «Item, un privilegi en pregamí intitulat "De exàmens".
- «Item, dos centèncias escrites en pregamí.
- «Item, un escon de fusta.
- «Item, un llibret de ordinations de la confraria ab una bolsa de cuyro.
- «Item, uns ornaments de brocat blau, ço és, casulla, dos dalmàtics, dos collars y una stola ab un manipula.
- «Item, dotse vergas de fusta per la processó.
- «Item, una bolsa de cuyro usada.
- «Item, un reliquiari ab la relíquia de St. Hipòlit.
- «Item, una stola ab un manipula de tafetà blau, ab uns serrellets grochs y creus plateadas.
- «Item, tres banderetas de domàs carmesí per los músichs.
- «Item, quatre caygudas de vellut carmesí brodat de or ab las armas del duch de Cardona.
- «Item, un pàlit de drap de lli brodat de seda negra.
- «Item, un pàlit de red format de tela vermerlla descolorida.
- «Item, unas tovallas de tela ab puntas blancas.
- «Item, altrás stovallas de tela prima novas ab puntas blancas.
- «Item, altres tovallas de tela dolentas ab uns llehonets alrededor.
- «Item, una cortina de bocaram blau per lo altar, ab las armas y sants de la confraria.
- «Item, un cademat sens clau.
- «Item, los trossos de la bandera més vella.
- «Item, lo drap dels albats.
- «Item, altra drap de satí carmesí, vell, ab los sants y armas de la confraria, brodadura de or y una tela per a plegar-lo, tot bo.
- «Item, un drap de bocaram per lo dia dels morts ab caps y creu blanchs.
- «Item, un llibret per a fer lo veguer los penyoraments
- «Item, un llibre llarch de paper ab cubertas de pregamí que és de la causa pia.
- «Item, unas tovallas de cotó y fil ab unas puntas de rovallat y blanch, bonas.
- «Item, una caixa de tenir los siris, vella.
- «En la capella de St. Hipòlit construhida en la iglésia de la Mercè:
- «Primo, un pàlit de cuyro.
- «Item, unas gradas de fusta pintadas de blau.
- «Item, dos candeleros de llautó y un patit.
- «Item, un plat de stany.
- «Item, una llàntia de llautó.
- «Item, Sta. Justa y Sta. Rufina de bulto, doradas».

Van fer de testimonis Llorenç Passoles i Pau Coll, escudellers, i Miquel Bartrolí, escrivent. El mateix dia es va fer un afegit a l'inventari:

- «Primo, una caixa ab una clau.
- «Item, un drap de morts de satí vermell forrat de bocaram ab los sants de St. Hipòlit brodats y un drap de tela blanca ab lo qual està embolicat.
- «Item, un drap de albats.
- «Item, una cortina per tapar lo altar.
- «Item, un cobritúmol de morts.
- «Item, uns stovalles per lo altar.
- «Item, un pàlit de guadamacil.
- «Item, unas gradas de fusta pintada de Diversos colors.
- «Item, una sacra de fusta.
- «Item, tres candeleros de llautó: dos grans y altre xich.
- «Item, un plat de stany.
- «Item, una caps de tenir siris.

«Item, una llàntia de llautó.
«Item, un pàlit de catalifas naranjat».

Dia 10 d'agost.

Foren convocats Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Jeroni Porta, clavari; Josep Gastó, andador, i els mestres Guillem Bajó, Pere Marres, Andreu Pomareda, Miquel Bonora, Segimon Duxer, Narcís Gausens, Joan Benevaire, Josep Mestre, Josep Andreu, Pau Feliu, Miquel Mateu, Miquel Pineda, Josep Coll, Josep Colom, Benet Carreres, Esteve Fonoll, Francesc Cases, Joan Corballó, Lluís Gelabert, Llorenç Ferrer, Bartomeu Gual, Pere Joan Fonoll, Ramon Macià, Miquel Reig, Josep Pomareda, Pau Soler, Bernat Rector, Pere Joan Franquesa, Pau Coll, Magí Simó, Joan Fortuny, Joan Rector, Cristòfol Ametller, Amador Soler, Magí Artigues, Antoni Fonoll i Llorenç Passoles.

Fou nomenat nou andador: Miquel Pineda (2 vots), Joan Rector (34 vots) i Lluís Jubilet (1 vot).

Es va proposar si s'admetia la renúncia del prohom Miquel Reig.

Joan Benevaire va proposar admetre la renúncia i que endavant fos franc de talls i taxes.

Lluís Ferrer: que no se li admetés.

Pomareda va proposar que fos admesa, però que pagués els talls i les taxes com si fos prohom.

Joan Corballó va proposar que fos franc de l'anyada i no pas dels altres càrrecs:(1 vot).

Es va nomenar nou clavari del plom: Joan Corballó (1 vot), Llorenç Passoles (25 vots), Andreu Pomareda (11 vots).

Terna de llibreter: Gaspar Rodó (32 vots), Amador Soler (2 vots), Rafael Gonzalvo (3 vots).

Terna de síndic del plom: Josep Andreu (11 vots), Miquel Mateu (12 vots), Francesc Pujo (14 vots).

Oïdors de comptes: Jeroni Madrera (3 vots), Ramon Magí (34 vots), Amador Olivella (34 vots).

Clavari de la causa pia: Josep Andreu (27 vots), Miquel Bonora (9 vots), Josep Coll (1 vot).

Credencer de la causa pia: Ramon Macià (9 vots), Lluís Jubilet (26 vots), Lluís Costa (2 vots).

Es va deliberar què es faria per la festa de sant Hipòlit.

Benevaire va proposar que es fes com cada any (17 vots).

Respecte de la causa amb Marianna de Vallgornera es va deliberar si s'anomenaria un nou advocat per ajudar a l'advocat Fontanella.

Benevaire proposà que s'anomenés un nou advocat conforme li semblés al síndic: (4 vots).

Bajó: (illegible)

Josep Mestre fou del mateix parer que el mestre Benevaire i que, de tres en tres mesos, s'hagués de donar raó del plet al consell (34 vots).

Dia 12 d'agost.

Es varen reunir Francesc Rodó i Julià Grasses, prohoms; Joan Benevaire, Josep Mestre, Ramon Magí, Joan Fortuny, Llorenç Ferrer, Pere Joan Fonoll, Joan Corballó, Jacint Casadevall, Gabriel Costa, Narcís Gausens, Lluís Gelabert, Esteve Fonoll, Josep Pomareda, Pau Feliu, Josep Andreu, Pau Soler, Miquel Pineda, Guillem Bajó, Bernat Rector, Miquel Bonora, Segimon Duxer, Lluís Costa, Josep Coll, Joan Rector, Joan Rossell, Amador So-

ler, Magí Artigues, Antoni Fonoll i Benet Carreres.

Bartomeu Gual, clavari del plom, va retre comptes, des del 14 d'agost del 1646 a 13 d'agost del 1647, essent oïdors de comptes Hipòlit Mestre i Jeroni Madrera. Restava a deure 580£, 2 sous i 2 d. Va rebre Pere Marres, clavari del plom aquell any, la darrera paga de 19£, 7§, 2 d, ja que la resta ja li havia pagat durant l'any.

Àpoca signada per Pere Argenter, pagès, de Vilafranca del Penedès, i Úrsula, la seva esposa, segons consta en poder de Joan Argenter a 9 del corrent, que fou muller d'Antoni Llanes, pagès, de Vilafranca del Penedès, filla del difunt Pere Rodó, escudeller, de Vilafranca del Penedès, i d'Úrsula (difunta), a favor de Josep Andreu, clavari de la causa pia, de 25 lliures en concepte d'ajut pel seu matrimoni celebrat el dia 20 de setembre del 1643.

Dia 14 d'octubre.

Es van reunir Segimon Duxer i Antoni Ballart, prohoms (Guillem Bajó, prohom en cap, era absent), Joan Benevaire, clavari, Magí Simó, Lluís Costa, Miquel Bonora, Rafael Gonzalvo, Josep Mestre, Gabriel Costa, Ramon Macià, Bartomeu Gual, Bernat Rector, Llorenç Ferrer, Andreu Pomareda, Pere Joan Fonoll, Joan Corballó, Llorenç Passoles, Pau Coll, Joan Rossell, Jaume Marres, Andreu Grasses, Francesc Pujo, Pau Feliu, Miquel Pineda Pere Marres, Ramon Magí, Agustí Batlle, Lluís Jubilet, Esteve Fonoll, Francesc Cases, Cristòfol Ametller, Josep Coll, Miquel Mateu, Joan Boix, Pere Joan Franquesa, Josep Gastó, Joan Olivert, Joan Fortuny, Antoni Fonoll, Josep Pomareda, Josep Andreu i Josep Ferrer.

Es va exposar que hi havia una ordinació de la confraria que deia que qualsevol mestre que treballés en dia de festa incidiria en la pena de 4 lliures, i que en dies passats dos confreres havien estat empenyorats per aquest motiu, però algunes persones van ferir al prohom terç. Es van capturar a dos confreres, que va assegurar que no tenien res a veure amb el tema. Després d'uns dies a la presó foren posats en llibertat, però havent de pagar ells les despeses ocasionades per la seva captura. Es proposà al consell que no només fossin perdonats, sinó que fos el consell qui se'n fes càrrec de les despeses.

Joan Benevaire fou del parer que se'ls perdonés i que paguessin ells les despeses (29 vots).

El mestre Rector va proposar que la confraria pagués les despeses i als que s'amagaven, que se'ls fes recerca (1 vot).

El mestre Mestre proposà deixar-ho en mans dels prohoms (7 vots).

El mestre Gual va proposar que la confraria pagués les despeses si estaven mal fetes i que els que s'amagaven se'ls recerqués (2 vots).

Dia 14 de novembre.

Es varen reunir Segimon Duxer i Antoni Ballart, prohoms; (el prohom en cap Guillem Bajo, absent).

Francesc Rodó, Pere Marres, Bartomeu Gual, Llorenç Ferrer, Andreu Pomareda, Joan Corballó, Miquel Bonora, Benet Carreres, Josep Gastó, Francesc Pujo, Lluís Jubilet, Pau Soler, Pere Joan Franquesa, Pau Coll, Jaume Marres, Llorenç Passoles, Josep Coll, Miquel Pineda, Josep Pomareda, Esteve Fonoll, Joan Rossell, Pau

Feliu, Magí Simó, Julià Grasses, Bernat Rector, Amador Soler, Lluís Costa, Agustí Batlle, Francesc Cases i Gabriel Costa.

Els anteriors prohoms havien acabat d'arreglar els tres mesos del tall de la bandera i volien retre comptes. Havien recaptat 66£, 4s, 6d i havien pagat 66£, 2s, restant deutors de 2s, 6d.

Mestre Soler va proposar que arreglessin els diners per mitges anyades i que després passessin comptes. (1 vot).

Mestre Marres va proposar que passessin comptes. (12 vots).

Mestre Pomareda fou del parer de no passar els comptes fins que no es portessin els albarans del que havien pagat. (10 vots)

El mestre Gual va proposar que es donés un mes més de marge; en cas de no fer-ho, que se'ls executés i que s'anomenessin dos oïdors de comptes. (6 vots)

Mestre Corballó va proposar que dos homes miressin els comptes i, si estiguessin bé, que s'aproessin. (1 vot)

Mestre Rossell va proposar que el diner es prengués a bon compte. (1 vot).

Dia 17 de novembre.

Convocats Segimon Duxer i Antoni Ballart, prohoms; Joan Benanaya, clavari, i Josep Andreu, Llorenç Passoles, Lluís Jubilet, Gaspar Rodó, Bartomeu Gual, Bernat Carreres, Joan Fortuny i Joan Rector, andador, fou examinat Joaquim Coll, jove escudeller, fill de Joan Coll, escudeller, i d'Evangelina Coll, presentat per Josep Coll i Julià Grasses, el qual fou admès confrare de la confraria i prometé i jurà complir els privilegis de la confraria i pagar talls i taxes, i els mestres li van donar llicència per poder parar botiga.

Joan Benevaire firmà àpoca de 4£, 9s per l'examen, i Josep Andreu, clavari de la causa pia, firmà àpoca d'1£, 9s. Testimonis: Llorenç Passoles i Joan Rector.

Dia 11 de desembre.

Foren convocats Segimon Duxer, Antoni Ballart, prohoms (Guillem Bajó, prohom en cap, absent); Joan Benevaire, clavari, i Bartomeu Gual, Bernat Rector, Llorenç Ferrer, Andreu Pomareda, Pere Joan Fonoll, Joan Corballó, Llorenç Passoles, Pau Coll, Joan Rossell, Jaume Marres, Francesc Pujo, Pau Feliu, Miquel Pineda, Pere Marres, Agustí Batlle, Lluís Jubilet, Pere Joan Fonoll, Francesc Cases, Cristòfol Ametller, Josep Coll, Miquel Mateu, Joan Boix, Pere Joan Franquesa, Josep Gastó, Joan Olivert, Joan Fortuny, Antoni Fonoll, Josep Pomareda, Josep Andreu, Josep Ferrer, Francesc Rodó, Miquel Bonora, Benet Carreres, Pau Soler, Magí Simó, Julià Grasses, Amador Soler, Gabriel Costa, Josep Mestre, Ramon Macià, Gaspar Rodó, Francesc Carreres, Amador Olivella, Jeroni Madrera, Narcís Gausens, Magí Artigues, Josep Colom, Esteve Fonoll, Lluís Costa i Joaquim Coll.

Els prohoms, per ordre de la confraria, havien empenyorat a J. Calabuxo, matalasser, i a A. Riera, sastre, perquè venien obra de pisa, però el conseller sisè va enviar a cercar als prohoms perquè tornessin a l'esmentat Calabuxo tot el que li havien empenyorat, oferint-se, l'esmentat Calabuxo, pagar totes les despeses que havia ocasionat. Els consellers li varen advertir que no tornés a incórrer en la mateixa falta. Havent demanat perdó, es va deliberar si se li tornaria a dit Calabuxo la penyora i la pisa que li prengueren el dia del seu empenyorament

Joan Benevaire fou del parer que se li tornés tot el que se li

havia pres, però pagant primer les despeses fetes (5 vots).

Llorenç Ferrer fou del parer que no se li tornés res (4 vots).

Josep Mestre fou del parer que els prohoms anomenessin sis mestres i, juramentats, juntament amb l'advocat i el síndic, miressin si això podia ser perjudicial per a la confraria i que fessin relació al consell (22 vots).

Foren anomenats els mestres Gual, Macià, Andreu, Passoles, Pomareda i Corballó.

Dia 12 de desembre.

Es van reunir Guillem Bajó (absent), Segimon Duxer i Antoni Ballart, prohoms; Joan Benevaire, clavari; Josep Mestre, Bernat Rector, Llorenç Passoles, Bartomeu Gual, Pere Marres, Andreu Pomareda, Benet Carreres, Jeroni Madrera, Joan Boix, Josep Gastó, Joan Corballó, Josep Andreu, Ramon Macià, Joan Fortuny, Cristòfol Ametller, Josep Ferrer, Josep Colom, Lluís Jubilet, Josep Pomareda, Francesc Rodó, Gaspar Rodó, Pau Soler, Jaume Marres, Antoni Fonoll, Esteve Fonoll, Miquel Bonora, Joan Rossell, Amador Soler, Magí Artigues, Narcís Gausens, Lluís Costa, Josep Coll, Gabriel Costa, Francesc Pujo, Magí Simó, Pau Feliu, Joan Ferrer, Francesc Cases i Miquel Pineda.

Seguint la deliberació del dia anterior, els prohoms, clavari, el síndic i els sis mestres anomenats van anar a parlar amb misser Fontanella, advocat de la confraria, al qual informaren de tot l'assumpte del penyorament que es feu al tal Calabuxo, matalasser, i a Riera, sastre, i el que els consellers havien suplicat als prohoms, havent respost l'advocat que tiressin endavant el penyorament (és a dir, vendre les penyores) i que al senyor conseller se li respongués dient que allò que demanava causaria un gran perjudici a la confraria, i que el consell, unànimement, havia resolt d'eixir-ne aquesta vegada perquè la confraria estava cansada de trobar-se cada dia amb semblants casos. Per això, de cap manera volien que se li tornessin les penyores, sinó que es procedís judicialment contra ells.

Es va deliberar d'on es traurien els diners per tirar endavant aquest causa contra els revenedors.

Joan Benevaire va proposar seguir les indicacions de l'advocat i que els prohoms parlessin amb els prohoms anteriors i els demanessin els diners de les anyades que haguessin arreglat i que servissin per pagar les despeses. (7 vots).

Josep Mestre fou del mateix parer, però demanà que qui ho havia començat tot procedís fins al final. (17 vots).

Josep Andreu fou del mateix parer que el clavari, però que el diner sortís d'un tall als mestres amb botiga (2 sous) i als mestres sense botiga, 1 sou. (14 vots).

Dia 11 de desembre.

Consell de la confraria dels escudellers amb assistència de quasi tots els esmentats el dia 11 de desembre i, a més, Josep Pomareda, fou deliberat que com a la Reial Audiència la confraria fou condemnada a pagar 33 lliures, 1 sou i 6 diners en la causa que es portava amb la senyora Vallgornera, de les quals la confraria ja tenia pagades 5 lliures, d'on s'hauria de treure el diner, essent deliberat que de la caixa que han habilitat els prohoms conforme s'havia fet altres vegades, i que en un mes els prohoms i consell miressin i decidissin si havia de pagar la caixa de la confraria.

-1648-

Dia 12 de desembre.

Al consell de la confraria dels escudellers amb assistència de tots els esmentats el dia anterior fou declarat que, seguint la deliberació, els prohoms, clavari i els sis mestres anomenats, juntament amb el síndic, foren a parlar amb misser Fontanella, advocat de la confraria, al qual informaren de tot l'assumpte del penyorament que es feu al tal Calabuxo, matalasser, i al sastre Riera, i allò que els consellers havien suplicat als prohoms. L'advocat respongué que es fes el penyorament i que al senyor conseller se li tornés resposta per satisfacció de la confraria dient-li que allò que ell demanava era cosa perjudicial per a la confraria, i que el consell unànimement havia resolt d'eixir-ne aquesta vegada perquè la confraria estava cansada de cada dia trobar-se amb semblants casos, i així de cap manera volien que se li tornessin les penyores, sinó que es procedís contra ells, essent deliberat que allò que s'havia començat, ho prosseguissin fins al final.

Dia 29 de desembre.

Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms; Josep Gastó, Pau Soler, Ramon Magí, Pere Joan Franquesa, Pau Coll, Llorenç Ferrer, Andreu Pomareda, Rafael Pla, Francesc Pujo, Joan Rector, Josep Colom, Bernat Rector, Agustí Batlle, Segimon Duxer, Amador Soler, Joan Benevaire, Josep Mestre, Josep Andreu, Pau Feliu, Guillem Bajó, Pere Marres, Bartomeu Gual, Joan Corballó, Esteve Fonoll, Antoni Ballart, Josep Coll, Miquel Bonora, Francesc Carreres i Joan Rossell, mestres escudellers, foren convocats a la casa de la confraria per notificar-los que el lloctinent general Josep Queralt, conseller reial, els havia condemnat a pagar a Marianna de Vallgornera i Cardona 183 lliures, com a resultat d'una sentència proferida per Salvador Rimbau.

Degut a què la confraria no disposava d'aquella suma, el consell va decidir vendre un censal mort per aquest import i van nomenar síndics procuradors a Francesc Rodó, Julià Grasses, Jaume Marres, Andreu Pomareda, Miquel Mateu, Pere Marres, Bartomeu Gual i Jeroni Porta, clavari (absent) per, en nom de la confraria, procedir a vendre l'esmentat censal mort²²⁸.

El censal mort importava 183 lliures i la pensió anual, de 183 sous.

-1649-

Dia 2 de gener.

Es van reunir Guillem Bajó (absent), Segimon Duxer i Antoni Ballart, prohoms; Joan Benevaire, clavari; Joan Rector, Francesc Rodó, Amador Olivella, Llorenç Ferrer, Julià Grasses, Andreu Pomareda, Pere Joan Fonoll, Joan Corballó, Ramon Macià, Josep Gastó, Pere Marres, Joan Olivert, Lluís Jubilet, Joaquim Coll, Josep Mestre, Bernat Rector, Josep Andreu, Pau Feliu, Jeroni Madrera, Miquel Mateu, Miquel Pineda, Jaume Marres, Cristòfol Ametller, Miquel Bonora, Benet Carreres, Francesc Carreres, Esteve Fonoll, Antoni Fonoll, Magí Artigues, Pere Joan Franquesa, Josep Colom, Josep Coll, Gabriel Costa, Bartomeu Gual, Pau Soler, Agustí Batlle i Amador Soler.

Els oficials de la botiga del safre n'havien comprat sense donar-ne raó als prohoms, com era costum, desfonant les botes i deixant el safre en orri.

Els prohoms es varen reunir el dia 31 de desembre i deliberaren anomenar a quatre persones per pesar i picar el safre i per mesclar-lo amb el safre de la confraria, i posar-ho tot a un preu còmode i suficient. Les quatre persones elegides varen anar a la botiga del safre, però els oficials no els van obeir dient que no era assumpte de persones elegides, sinó dels oficials de la botiga.

Joan Benevaire fou del parer que es portés a terme la deliberació, però que les quatre persones prestessin jurament en mà i poder dels prohoms. (26 vots).

Francesc Rodó fou del mateix parer, però demanà que no el pesessin, doncs ja estava pesat (1 vot).

Mestre Olivella proposà que els prohoms i clavari fessin picar el safre sense intervenció dels electes ni de cap persona, i que el barreessin i fessin tot el que convingués com a amos i senyors que eren. (2 vots).

Josep Mestre fou del parer que el mateixos oficials que fins ara havien cuidat de picar i reconèixer el safre ho seguessin fent com fins aleshores, i que si els oficials tenien safre amagat en alguna part, que el traguessin, i si després els prohoms volien anar a inspeccionar, ho poguessin fer com sempre havien fet (11 vots).

Es va prestar el jurament.

Quant al tema del plet amb la senyora Vallgornera, faltava una persona vella que fos capàs i experta en els assumptes de la confraria i que pogués aconsellar al síndic. Es va proposar si els prohoms anomenarien a una o dues persones.

Benevaire va proposar a Francesc Rodó.

Finalment, com aviat seria la festa de sant Antoni i com la confraria acostumava a fer festa cada any, es va deliberar si es faria la festa com l'any passat, en la ostentació i pompa.

Benevaire fou del parer que es fes amb la pompa i solemnitat de l'any anterior. (34 vots).

Rodó proposà el mateix, però que no hi haguessin menestrils. (3 vots).

Llorenç Ferrer fou del parer que hi hagués música i ramelets. (2 vots).

Dia 11 de gener.

Es van reunir Guillem Bajó (absent), Segimon Duxer i Antoni Ballart, prohoms; Joan Benevaire, clavari, Joan Rector, Josep Mestre, Pau Feliu, Josep Ferrer, Jeroni Madrera, Miquel Mateu, Benet Carreres, Jaume Marres, Llorenç Ferrer, Andreu Pomareda, Pere Joan Fonoll, Joan Rossell, Francesc Cases, Magí Artigues, Josep Gastó, Francesc Rodó, Amador Soler, Joaquim Coll, Llorenç Passoles, Julià Grasses, Pau Soler, Josep Coll, Gaspar Rodó, Miquel Bonora, Agustí Batlle, Francesc Carreres, Josep Andreu, Gabriel Costa, Lluís Costa, Joan Corballó, Esteve Fonoll, Francesc Pujo, Bartomeu Gual, Pau Coll i Lluís Jubilet.

Els oficials de la botiga van demanar als prohoms com es pagarien les 400 lliures que calia pagar a l'adroguer Oliver pel plom, i altres despeses que aviat s'haurien de pagar.

228. AHPB, Francesc Josep Fontana, Manual, 1648, juny, 25 – 1648, desembre, 23.

Joan Benevaire fou del parer que els manlleuessin els diners conforme estava acostumat en temps passat (26 vots).

Pau Soler: que miressin si el senyor Oliver pogués esperar una mica i que li pagarien del diner que sortiria de la botiga (1 vot).

Mestre fou del mateix que el clavari, però que abans d'un mes l'anterior clavari del plom passés comptes (8 vots).

Andreu Pomareda fou del mateix parer que el clavari, però va proposar que fossin triades sis persones per reconèixer el safra i que mentrestant els oficials no poguessin fer cap compra més sense la intervenció d'aquestes sis persones (1 vot).

Josep Andreu fou del parer de no manllevar diner, sinó que l'anterior clavari de la botiga passés comptes i, després, que es pagués amb diner que trobat (1 vot).

Dia 28 de febrer.

Es van reunir Guillem Bajó (absent), Segimon Duxer i Antoni Ballart, prohoms; Joan Benevaire, clavari, Joan Rector, andador, Francesc Rodó, Julià Grasses, Bartomeu Gual, Joan Corballó, Francesc Pujo, Joan Fortuny, Josep Pomareda, Josep Mestre, Josep Andreu, Jeroni Terré, Miquel Pineda, Llorenç Passoles, Benet Carreres, Francesc Cases, Amador Soler, Joan Boix, Llorenç Ferrer, Pere Marres, Andreu Pomareda, Ramon Macià, Josep Gastó, Joaquim Coll, Pau Soler, Bernat Rector, Pere Joan Franquesa, Jeroni Madrera, Jaume Marres, Josep Coll, Francesc Carreres, Lluís Jubilet, Pau Feliu, Josep Colom, i Gabriel Costa.

El prohoms en cap va proposar que com s'acostava la festa de Corpus calia elegir la terna d'abanderat:

Llorenç Passoles (14 vots), Joan Corballó (1 vot), Segimon Duxer (23 vots).

Es va proposar si es farien ciris nous de refús de la cera que hi havia a la confraria o si anirien al rector o obrers de sant Jaume a comprar els ciris que el rector tenia, i que els venia a la confraria com a refús.

El clavari fou del parer que s'acudís als obrers de sant Jaume i que comprassin els ciris necessaris i que no se'n fessin de nous (31 vots).

Pau Soler fou del mateix parer que el clavari i que si no la volguessin donar, que anessin a altra ciutat a comprar-ne (1 vot).

Passoles: que es fes cera nova (1 vot).

Dia 14 de març.

Foren convocats Segimon Duxer, Antoni Balart i Guillem Bajó (absent), prohoms; Joan Benevaire, clavari; Francesc Rodó, Llorenç Ferrer, Pere Marres, Julià Grasses, Josep Mestre, Bernat Rector, Josep Andreu, Pau Feliu, Joan Boix, Pau Coll, Joaquim Coll, Pau Soler, Pere Joan Franquesa, Miquel Mateu, Miquel Pineda, Andreu Pomareda, Ramon Macià, Joan Corballó, Josep Gastó, Joan Rossell, Francesc Pujo, Benet Carreres, Magí Artigues, Amador Soler, Jaume Marres, Miquel Bonora, Joan Fortuny, Jeroni Madrera, Josep Pomareda, Francesc Carreres, Josep Coll, Lluís Jubilet i Gabriel Costa.

Sobre el plet que es duia a la Reial Audiència amb Marianna

de Vallgornera, la confraria havia estat condemnada a pagar 33£, 1§ i 6 d, i com que n'havia pagat 5 lliures i en quedaven encara 28£, 1§ i 6 d; es va deliberar d'on sortiria aquesta quantitat.

El mestre Benevaire va proposar que es pagués la meitat del diner menut i que la resta es pagués de mà i de borsa. (1 vot).

El mestre Rodó digué que per ara es pagués de la caixa del plom, que es fes un tall i taxa i que després es tornés el diner. (3 vots).

Llorenç Ferrer proposà que es pagués la meitat de la caixa del plom i la resta, de bossa. (2 vots).

Josep Mestre proposà que la caixa deixés la quantitat als prohoms com altres vegades s'havia fet i que en un mes els prohoms i consell miressin si ho havia de pagar la caixa o la confraria, i que en un mes es passessin comptes per si algú no havia pagat. (23 vots).

Mestre Andreu digué que es pagués de mà i de bossa. (5 vots).

Mestre Duxer digué que ell no volia intervenir en aquest plet i, per això, l'altre prohoms va anomenar a mestre Marres sense salari. (12 vots).

Dia 16 de maig.

Es van reunir Guillem Bajó (absent), Segimon Duxer i Antoni Ballart, prohoms; Francesc Rodó, Jeroni Porta, Llorenç Ferrer, Julià Grasses, Pere Marres, Bartomeu Gual, Miquel Bonora, Joan Corballó, Ramon Macià, Francesc Pujo, Pau Soler, Josep Andreu, Joan Boix, Lluís Gelabert, Narcís Gausens, Joaquim Coll, Magí Artigues, Joan Fortuny, Bernat Rector, Pere Joan Franquesa, Josep Mestre, Pau Feliu, Jeroni Madrera, Amador Soler, Pere Joan Fonoll, Jaume Marres, Miquel Reig, Pau Coll, Cristòfol Ametller, Bernat Carreres, Josep Colom, Josep Coll, Miquel Pineda, Miquel Mateu, Josep Ferrer, Francesc Cases, Agustí Batlle i Andreu Pomareda.

No s'havien passat comptes i es va demanar poder-los passar. El clavari havia cobrat, els anys, 1647 i 1648, 56£, 9§, 10 d, de diner menut. Havia pagat 56£, 11§ i 6 d. Restava debitorsen 10£, 2§, 4 d. Rellevades 10£ de la causa pia estava devent 2§, 4 d. Testimonis: Felip Rodó i Esteve Llevat, joves escudellers.

Josep Colom, clavari de la causa pia, va firmar àpoca a dit Porta de 10 lliures.

Francesc Rodó, Julià Grasses i Jaume Marres, prohoms, Jeroni Porta, clavari de l'any anterior, juntament amb Josep Mestre, Bartomeu Gual i Pere Marres, electes per la confraria per a fer la bandera i gastar el que fos menester, van retre comptes. Pujava el que havien gastat: 286£, 14§, 3d.

Amb els drets d'examen s'havien recaptat 88£, així que restaven deutors a la caixa del plom en 198£, 14§, 3d.

Dia 25 de maig.

Foren convocats Guillem Bajó (absent), Segimon Duxer i Antoni Ballart, prohoms; Joan Benevaire, clavari; Pau Soler, Bernat Rector, Pere Joan Franquesa, Pere Marres, Jeroni Terré, Llorenç Rodó, Francesc Pujo, Amador Soler, Joan Fortuny, Josep Pomareda, Josep Ferrer, Cristòfol Ametller, Josep Gastó, Esteve Fonoll, Llorenç Ferrer, Antoni Fonoll, Josep Mestre,

Llorenç Passoles, Pau Coll, Bartomeu Gual, Josep Pomareda, Benet Carreres, Joan Rossell, Magí Artigues, Josep Coll, Narcís Gausens, Miquel Bonora, Ramon Macià, Julià Grasses, Jeroni Madrera, Joan Corballó.

Jacint Casals devia a la confraria 69 lliures, 12 sous i 11 diners; havia pagat 10 lliures i consignarà 25 lliures. Va demanar si li volen afranquir 9 lliures, 12 sous i 11 diners.

Benevaire va proposar que fos franc (7 vots).

Josep Mestre va proposar que si hi havia confreres que deguessin diner a Jacint Casals, per raó de l'ofici, que la confraria s'ho cobrés. Si res se li devia, aleshores que ho paguessin els hereus de dit Casals. Proposà donar quatre mesos de marge. (25 vots).

Dia 21 de juny.

Es van reunir Guillem Bajó (absent), Segimon Duxer, i Antoni Ballart, prohoms; Joan Benevaire, clavari, Gaspar Rodó, Pau Soler, Josep Mestre, Ramon Magí, Josep Andreu, Pere Joan Franquesa, Jeroni Madrera, Pau Coll, Miquel Pineda, Francesc Cases, Cristòfol Ametller, Narcís Gausens, Llorenç Passoles, Pau Feliu, Miquel Mateu, Josep Coll, Joan Rossell, Josep Colom, Francesc Rodó, Josep Ferrer, Gabriel Costa, Rafael Gonzalvo, Lluís Costa, Llorenç Ferrer, Pere Marres, Llorenç Rodó, Miquel Bonora, Andreu Pomareda, Pere Joan Fonoll, Ramon Macià, Joan Corballó, Francesc Pujo, Josep Gastó, Miquel Reig, Lluís Jubilet, Joaquim Coll, Antoni Fonoll, Josep Pomareda, Julià Grasses, Benet Carreres, Bernat Rector, Agustí Batlle, Joan Boix, Esteve Fonoll, Joan Fortuny, Magí Artigues i Amador Soler.

Els fadrins i alguns mestres s'havien reunit i determinaren que no treballarien pels mestres que tenien botiga sinó a un preu "exorbitant". Els mestres proposaren que a tots els que s'havien reunit no se'ls hi donés feina en sis mesos. Es va demanar al consell què calia fer.

Mestre Benevaire digué que fos "muntada" la feina ben honradament, que tothom pogués viure. (13 vots).

El mestre Francesc Rodó que no es "muntés", sinó que qui volgués treballar, que treballés. (29 vots).

Mestre Gaspar Rodó digué que la feina de la roda de pintar treballi com fins avui, i que lo galatí blau es pagués a 3 sous tan solament. (2 vots).

Mestre Andreu digué que no es donés feina durant sis mesos als que s'havien ajuntat. (3 vots).

Mestre Madrera digué que es pagués la feina.

Josep Colom, clavari de la causa pia de l'any 1648, demanà retre comptes. Havia cobrat 76 lliures, 19 sous i 9 diners i havia pagat 50 lliures, restant debitor en 26 lliures, 19 sous i 9 diners. Testimonis: Andreu Sidós, jove botiguer, i Antoni Trotxo, gerrer.

Mestre Josep Andreu, clavari de la causa pia, va firmar àpoca a Josep Colom de 26 lliures, 19 sous i 9 diners.

Dia 10 de juliol.

Es van reunir Segimon Duxer, Antoni Ballart (Guillem Bajó (absent), prohoms; Joan Benevaire, clavari; Francesc Rodó, Amador Olivella, Pere Marres, Llorenç Ferrer, Miquel Bono-

ra, Andreu Pomareda, Francesc Pujo, Josep Mestre, Ramon Magí, Agustí Batlle, Benet Carreres, Josep Coll, Gaspar Rodó, Cristòfol Ametller, Narcís Gausens, Pau Coll, Pau Soler, Josep Ferrer, Joan Rossell, Pere Joan Franquesa, Llorenç Passoles, Jeroni Madrera, Joaquim Coll, Magí Artigues, Josep Pomareda, Llorenç Rodó, Josep Gastó, Lluís Jubilet, Joan Fortuny, Joan Olivert, Miquel Pineda, Miquel Reig, Ramon Macià, Jaume Marres, Magí Simó, Bartomeu Gual, Pau Feliu, Julià Grasses, Bernat Rector, Jeroni Madrera, Joan Corballó, Amador Soler, Josep Andreu, Francesc Cases, Miquel Mateu i Gabriel Costa (50 mestres).

Es va proposar que com que el dia 19 se celebraria la festa de santa Justa i santa Rufina, patrones de la confraria, si es faria de la forma acostumada.

Joan Benevaire va proposar que es fes com l'any anterior (18 vots).

Mestre Soler va demanar música i una poca de ramallets. (1 vot).

Andreu Pomareda va proposar que es fes la festa com l'any passat i a la tarda, música de cecs. (11 vots).

Llorenç Passoles va demanar als prohoms si es pogués tenir el Santíssim Sagrament patent. Si s'obté, que de matí hi anés una capella de cantaria de la seu o altra, i a la tarda hi anés una capella de llecs i diaques, i si no s'obtingués, que hi hagués cantaria a la matinada, gastant la confraria lo menestral matí, només, i lo demés, de mà i de bossa (16 vots).

Pere Marres, clavari de la caixa del plom, i els oïdors de comptes dels anys 1647 i 1648, Amador Olivella i Ramon Magí, eren deutors de 12 lliures, 10 sous, diners que foren rebuts en presència d'escrivent i testimonis.

Dia 8 d'agost.

Es van reunir Guillem Bajó (absent), Segimon Duxer i Antoni Ballart, prohoms; Joan Benevaire, clavari; Francesc Rodó, Pere Marres, Bartomeu Gual, Miquel Bonora, Llorenç Ferrer, Josep Gastó, Joan Boix, Josep Mestre, Bernat Rector, Joan Rossell, Pau Coll, Jeroni Madrera, Lluís Jubilet, Joaquim Coll, Benet Carreres, Pau Feliu, Josep Colom, Ramon Macià, Joan Fortuny, Francesc Pujo, Llorenç Passoles, Pere Joan Franquesa, Josep Andreu, Joan Corballó, Pau Soler, Agustí Batlle, Magí Artigues, Josep Pomareda, Llorenç Rodó, Gabriel Costa i Amador Soler.

Es va deliberar si la festa de sant Hipòlit vinent seria o no com la de l'any anterior.

Joan Benevaire, clavari, va proposar que es fes com l'any anterior (31 vots).

Es va fer la terna d'andador: Francesc Carreres (8 vots), Joan Corballó (2 vots) i Amador Soler (24 vots). Va jurar.

Es va fer la terna de clavari del plom: Pau Feliu (19 vots), Josep Gastó (10 vots) i Llorenç Ferrer (5 vots).

Es va fer la terna de llibreter de la caixa del plom: Ramon Macià (0 vots), Gaspar Rodó (2 vots) i Jeroni Madrera (32 vots).

Es va fer la terna de síndic del plom: Pere Joan Fonoll (6 vots), Bartomeu Gual (24 vots) i Llorenç Ferrer (4 vots).

Terna d'oïdor de comptes: Hipòlit Mestre (5 vots), Ramon

Macià (28 vots), Rafael Gonzalvo (30 vots).

Clavari de la causa pia: Miquel Bonora (5 vots), Llorenç Ferrer (20 vots), Josep Gastó (9 vots).

Credencer de la causa pia: Josep Gastó (1 vot), Joan Rector (16 vots), Joan Corballó (2 vots).

Es va anunciar que Agustí Batlle no volia pagar sinó 9 rals pel tall, atès que diu que havia tancat botiga.

Mestre Benevaire va proposar que pagués tot el que devia (9 vots).

Dia 14 d'agost.

Foren convocats Pau Soler, Josep Andreu i Josep Colom, prohoms; Francesc Rodó, clavari, Pere Marres, Llorenç Ferrer, Llorenç Rodó, Josep Gastó, Francesc Pujo, Lluís Jubilet, Gaspar Rodó, Joan Benevaire, Miquel Pineda, Benet Carreres, Francesc Ametller, Francesc Cases, Joaquim Coll, Joan Coll, Josep Ferrer, Pere Joan Franquesa, Joan Boix, Jaume Marres, Magí Artigues, Joan Rector, Francesc Carreres, Agustí Batlle, Gabriel Costa, Miquel Bonora, Josep Mestre, Pau Feliu, Bernat Rector, Joan Corballó, Joan Fortuny, Llorenç Passoles, Narcís Gausens, Antoni Ballart i Pau Coll.

Al consell passat s'havia anomenat a Pau Feliu com a nou clavari del plom, que no ho va voler acceptar, i va caldre fer una nova terna: Pere Marres (0 vots), Segimon Duxer (14 vots) i Andreu Pomareda (20 vots).

Dia 7 d'octubre.

Es van reunir Pau Soler, Josep Andreu i Josep Colom, prohoms; Francesc Rodó, clavari, Gaspar Rodó, Andreu Pomareda, Francesc Boix, Bartomeu Gual, Miquel Mateu, Llorenç Rodó, Cristòfol Font, Lluís Costa, Lluís Gelabert, Josep Ferrer, Llorenç Ferrer, Antoni Ballart, Joan Corballó, Segimon Duxer, Jaume Marres, Miquel Pineda, Bernat Rector, Josep Coll, Joaquim Coll., Gabriel Costa, Magí Artigues, Pere Marres, Pere Joan Franquesa, Josep Gastó, Benet Carreres, Jeroni Madrera, Llorenç Passoles. Joan Olivet, Joan Fortuny, Magí Simó, Ramon Macià, Narcís Gausens, Miquel Bonora, Ramon Magí, Joan Benevaire, Francesc Cases, Joan Rector, Josep Pomareda, Pau Feliu, Joan Boix, Pere Joan Fonoll, Josep Mestre.

Es va proposar fer eleccions d'oficials de la companyia: alferes i sergent (per successió) i cap d'esquadra (terna).

Terna: Miquel Mateu (29 vots), Andreu Pomareda (3 vots), Joan Corballó (11 vots).

Francesc Rodó fou del parer que fos Miquel Mateu.

Dia 7 de novembre.

Foren convocats Pau Soler, Josep Andreu i Josep Colom (absent), prohoms; Francesc Rodó, clavari, Joan Benevaire, Bernat Rector, Jeroni Madrera, Pere Marres, Andreu Pomareda, Miquel Bonora, Josep Gastó, Pau Feliu, Francesc Cases, Joan Fortuny, Josep Mestre, Miquel Mateu, Llorenç Ferrer, Bartomeu Gual, Pau Coll, Segimon Duxer, Joaquim Coll, Lluís Costa, Narcís Gausens i Joan Boix.

El síndic del plom, Francesc Pujo, havia mort i es va haver

de fer una nova terna: Miquel Mateu (0 vots), Segimon Duxer (20 vots), Llorenç Ferrer (1 vot).

Dia 18 de novembre.

Es van reunir Pau Soler, Josep Andreu i Josep Colom, prohoms; Francesc Rodó, clavari; Llorenç Ferrer, Pere Marres, Benet Carreres, Josep Gastó, Josep Ferrer, Francesc Cases, Cristòfol Font, Joaquim Coll, Miquel Pineda, Llorenç Rodó, Francesc Carreres, Ramon Macià, Lluís Jubilet, Joan Rossell, Miquel Bonora, Joan Olivert, Bartomeu Gual, Pere Joan Franquesa, Joan Fortuny, Antoni Ballart, Miquel Mateu, Segimon Duxer, Josep Coll, Jaume Marres, Pau Rodó, Gaspar Rodó, Lluís Costa, Jeroni Madrera, Cristòfol Ametller, Narcís Gausens i Bernat Rector.

La causa contra la filla del gerrer Onofre Sureda s'havia perdut i es va demanar al síndic que presentés una apel·lació.

Francesc Rodó va proposar que els prohoms, clavari i quatre persones tinguessin poder de mirar, juntament amb els advocats i síndics, i si la causa pia no es pogués **elevant**, que pledegessin a Roma (30 vots).

-1650-

Dia 9 de gener.

Reunits Pau Soler, Josep Andreu i Josep Colom, prohoms; Francesc Rodó, clavari; Josep Mestre, Pere Joan Franquesa, Pau Coll, Benet Carreres, Magí Artigues, Miquel Pineda, Bartomeu Gual, Segimon Duxer, Joan Rector, Miquel Mateu, Cristòfol Ametller, Josep Gastó, Joaquim Coll, Joan Corballó, Cristòfol Font, Joan Benevaire, Narcís Gausens, Josep Pomareda, Antoni Ballart, Pau Feliu, Andreu Pomareda, Bernat Rector, Francesc Cases, Llorenç Ferrer, Llorenç Passoles, Joan Fortuny, Josep Ferrer, Lluís Jubilet i Gabriel Costa, fou proposat si es faria festa el dia de sant Antoni, si hi hauria música i com la volien.

Joan Benevaire fou del parer que es fes igual com s'havia fet l'any anterior (28 vots).

Bartomeu Gual va proposar que es fes com a la festa del dia de sant Hipòlit (0).

Dia 14 de gener.

En presència de Josep Andreu, prohoms, Francesc Rodó, clavari, i de Gaspar Rodó, Jeroni Madrera, Joan Rector, Gabriel Costa, Llorenç Ferrer i Bartomeu Gual fou presentat Amador Macià, jove escudeller, fill de Francesc Macià, escudeller, i de Maria, muller seva, nascut a la vila de Cerdanyola el 7 de desembre del 1627. Els prohoms i confreres el trobaren hàbil i suficient per a ésser considerat mestre escudeller.

Va ser examinat a l'obrador del seu pare, Francesc Macià. El clavari, Francesc Rodó, firmà un rebut de 4 lliures. Llorenç Ferrer signà el d'una lliura corresponent a la causa pia.

Firmaren com a testimonis Josep Reig i Francesc Reig, joves escudellers.

Dia 7 de març.

Foren convocats Pau Soler, Josep Andreu i Josep Colom, ab-

sent, prohoms; Francesc Rodó, clavari; Llorenç Ferrer, Andreu Pomareda, Segimon Duxer, Josep Gastó, Joan Olivert, Francesc Ametller, Narcís Gausens, Joan Corballó, Benet Carreres, Joan Fortuny, Jeroni Madrera, Llorenç Rodó, Amador Macià, Lluís Costa, Esteve Fonoll, Llorenç Passoles, Miquel Mateu, Pau Feliu, Joan Coll, Joaquim Coll, Francesc Cases, Magí Artigues, Ramon Magí, Pere Joan Franquesa, Miquel Pineda, Bartomeu Gual, Antoni Ballart, Ramon Macià, Joan Rector, Joan Benevaire, Francesc Carreres, Pere Joan Fonoll, Bernat Rector i Agustí Batlle.

Fou proposat que, sobre el plet que es portava amb el gendre de Sureda sobre la causa pia, pel qual, la confraria fou condemnada per la cort del bisbe a pagar les despeses de dita causa (6 lliures), demanava el procurador de la confraria d'on es trauien les esmentades 6 lliures.

Francesc Rodó va proposar que les deixés el clavari del plom i que el clavari de la causa pia aplegués les esmentades 6 lliures i les tornés després. (34 vots).

Es proposà si el safre el mesclarien o no per donar-ne als oficials que diuen que no el volen prendre si no és mesclat. Francesc Rodó fou del parer que no es mesclés, sinó que es donés del mode que estava. (34 vots).

Joan Benevaire fou del parer que es tornés a mesclar (5 vots).

Dia 27 de març.

Foren convocats Pau Soler, Josep Andreu i Josep Colom, prohoms; Francesc Rodó, clavari, i Joan Benevaire, Josep Mestre, Bernat Rector, Jeroni Madrera, Pau Coll, Miquel Reig, Amador Macià, Ramon Magí, Miquel Mateu, Josep Coll, Pere Joan Franquesa, Narcís Gausens, Francesc Cases, Agustí Batlle, Benet Carreres, Joaquim Coll, Josep Ferrer, Pere Marres, Bartomeu Gual, Miquel Bonora, Pere Joan Fonoll, Ramon Macià, Josep Gastó, Josep Pomareda, Cristòfol Ametller, Francesc Carreres, Joan Olivert, Jeroni Terré, Gaspar Rodó, Antoni Marres, Llorenç Passoles, Magí Simó, Rafael Gonzalvo, Llorenç Rodó, Segimon Duxer, Magí Artigues, Josep Ferrer, Andreu Pomareda, Miquel Pineda, Joan Boix, Joan Rector, Jaume Marres, Gabriel Costa, Joan Corballó, Cristòfol Font, Joan Fortuny i Lluís Jubilet.

Per terna d'abanderat foren anomenats Llorenç Passoles, Joan Corballó i Ramon Macià.

Francesc Rodó, clavari, fou del parer que el vot fos per Joan Corballó (7 vots). Llorenç Ferrer proposà a Llorenç Passoles (24 vots) i Bartomeu Gual proposà a Ramon Macià (13 vots).

Francesc Rodó fou del parer de veure si la parròquia de Sant Jaume els voldria vendre cera, o bé la de Sant Francesc. (34 vots).

Mestre Benevaire va proposar que quatre confreres i els prohoms compressin la cera amb més comoditat. (5 vots).

Mestre Pomareda va proposar que anessin a Sant Francesc i a la Mercè i que prenguessin la cera.

Mestre Pujo va proposar que el confrere Marres anés a Sant Jaume a comprar cera i, sinó, que els prohoms i quatre confreres més elegits pels prohoms compressin la cera allà on volguessin. (5 vots).

Es va proposar fer un tall pel tema del pagament de la cera de les processons.

El clavari fou del parer que es pagués de mà i de bossa i allò que es devia al candeler, fent un tall a més i a menys, com se acostumava a fer. (3 vots).

Mestre Ferrer fou del parer que es cobrés l'anyada i mitja que es devia, i que la mitja anyada servís per la cera. (2 vots).

Mestre Benevaire proposà que es cobrés la mitja anyada, i sinó bastés, que es pagués de mà i de bossa, fent el tall de la forma acostumada. (2 vots).

Mestre (en blanc) va proposar que no es fes cap tall ni es comprés cera fins que primer no es donés compte de la bandera i de totes las anyades fins avui. (42 vots).

Fou proposat que com la confraria havia comprat 19 quintars, 3 roves, 12 lliures plom, a raó 9£, 18 sous el quintar, i els oficials l'havien venut a menor preu, en dany de la confraria, es deliberà què calia fer.

El clavari fou del parer que fossin convinguts els prohoms de l'any passat i els oficials per a fer-los pagar dit dany de tal manera que la confraria no perdés res. (10 vots).

Benevaire fou del parer que els que havien agafat plom, que paguessin els danys. (5 vots).

Mestre Gual fou del parer que no se'n parlés més i es posés al revers del llibre, i quan la confraria comprés barat, es pogués saldar el compte.

Mestre Madrera fou del parer que el mestre Gaspar Rodó fos convingut i digués qui tenia els 19 quintars, 3 roves i 12 lliures de plom, i després fossin obligats a pagar aquest dany, comptant els prohoms i quatre mestres amb plenitud de poders. (32 vots).

Els anomenats pels prohoms per a dit assumpte foren els mestres Pomareda, Gual, Bernat Rector i Jeroni Madrera.

Dia 8 d'abril.

Foren convocats Pau Soler, Josep Andreu i Josep Colom, prohoms; Francesc Rodó, clavari; Joan Benevaire, Gaspar Rodó, Josep Mestre, Ramon Magí, Bernat Rector, Jeroni Madrera, Pau Coll, Jaume Marres, Miquel Reig, Joan Olivert, Narcís Gausens, Josep Ferrer, Llorenç Ferrer, Pere Marres, Bartomeu Gual, Andreu Pomareda, Miquel Bonora, Pere Joan Fonoll, Joan Corballó, Ramon Macià, Segimon Duxer, Josep Gastó, Magí Simó, Joaquim Coll, Miquel Mateu, Amador Macià, Cristòfol Font, Lluís Costa, Llorenç Rodó, Julià Grasses, Benet Carreres, Gabriel Costa, Magí Artigues, Lluís Jubilet, Joan Olivert, Josep Pomareda, Llorenç Passoles, Josep Coll, Antoni Ballart, Francesc Cases, Agustí Batlle, Pere Joan Franquesa, Francesc Carreres i Joan Boix.

Els oficials de la botiga del plom i altres mercaderies havien requerit als prohoms que es tingués consell perquè hi havia alguns confreres que havien agafat una partida de plom fora de la botiga, que fou vista entrar dins les cases dels confreres. Els oficials proposaren que deliberessin el remei més profitós per a la confraria,

Josep Mestre va proposar que es prengués jurament a tots els confreres per saber l'interès que devien, i els que en tindran l'hagin de denunciar, i que per cada quintar que predrà qualse-

vol confrare fora de la confraria es pagués 50 rals, en endavant, i així mateix de qualsevol mercaderia que es trobés a la botiga, i que es passés pel Trentenari (10 vots).

Ramon Magí fou del parer que en lloc de 50 rals fossin solament 10 rals per cada quintar (10 vots).

Mestre Corballó fou del parer que es pagués com abans i així mateix, d'ara endavant (14 vots).

Dia 21 de maig.

En presència de Pau Soler, Josep Andreu i Josep Colom, prohoms, Francesc Rodó, clavari, i Llorenç Ferrer, Andreu Pomareda, Jeroni Madrera, Francesc Carreres, Pere Marres, Joan Benevaire, Pere Pau Fonoll, Joan Corballó, Josep Coll, Gabriel Costa, Llorenç Passoles, Julià Grasses, Miquel Bonora, Miquel Mateu, Josep Gastó, Lluís Jubilet, Francesc Cases, Joan Rector, Josep Ferrer, Pau Coll, Magí Simó, Agustí Batlle, Bernat Rector, Ramon Macià, Antoni Ballart, Francesc Marres, Joan Boixo, Lluís Costa, fou presentat, per Bartomeu Gual i Llorenç Rodó, el jove escudeller Ramon Vidal, fill de Joan Vidal, pare, i de Magdalena, sa muller. Fou batejat a l'església de Santa Susanna del Mercadal el 15 d'agost del 1627, essent examinat, i es va trobar "hàbil i suficient". L'examen es va fer a l'obrador de Gaspar Rodó. Firmaren com a testimonis Pere Puigrobí, pare, i Isidre Piera, doctor en filosofia.

El clavari del diner menut, Francesc Rodó, firmà àpoca de 8 lliures per l'examen, i Llorenç Ferrer, clavari de la causa pia, 1 lliura i 10 sous.

Dia 6 de juny.

Foren convocats Pau Soler, Josep Andreu i Josep Colom, prohoms; Francesc Rodó, clavari; Bartomeu Gual, Ramon Macià, Francesc Carreres, Pere Joan Fonoll, Joan Corballó, Josep Gastó, Joaquim Coll, Josep Pomareda, Benet Carreres, Francesc Cases, Joan Rector, Ramon Vidal, Joan Boix, Joan Benevaire, Gaspar Rodó, Josep Mestre, Bernat Rector, Jeroni Terré, Pau Coll, Antoni Ballart, Miquel Reig, Amador Macià, Lluís Costa, Josep Ferrer, Agustí Batlle, Jeroni Madrera, Miquel Mateu, Joan Rossell, Narcís Gausens, Andreu Pomareda, Gabriel Font, Pere Marres, Miquel Bonora i Llorenç Ferrer.

Es va proposar si es passarien els comptes de l'any 1649, o no, tant de la bandera com de la resta.

Francesc Rodó, clavari, fou del parer que es passessin els comptes del diner menut al senyor Benevaire, i que a la caixa del diner menut se li tornés el que havien gastat. (2 vots).

Llorenç Ferrer fou del parer que no es passessin els comptes. (2 vots).

El senyor Mestre fou del parer que s'anomenessin quatre homes que veiessin els comptes dels senyors Benevaire i de la resta que havien cobrat diners del tall de la bandera. (38 vots).

Per orde de la confraria s'havien comprat al senyor Minguella, matalasser, algunes tortugues de plom, que se li van pagar a raó 10 lliures el quintar. La confraria hi havia perdut setanta lliures, més o menys. Es va acordar que les 4 tortugues de plom que quatre oficials de la confraria havien agafat el mes d'agost les paguessin a la confraria a raó de 8 lliures 12 sous el quintar

i la resta, ho pagués la confraria.

Foren nomenats per veure els comptes els mestres Ramon Macià, Amador Macià, Joan Rector i Jeroni Madrera.

Sobre les 70 lliures perdudes es va proposar:

El Sr. Rodó, que es posés al revés del llibre. (9 vots).

El Sr. Benevaire, que qui l'hagués pres, que el pagués. (19 vots)

El Sr. Pomareda, que paguin el plom els quatre oficials, a raó de 8 lliures, 12 sous, i el que faltés es posés al revés del llibre. (17 vots).

Mestre Fonoll: que qui l'havia pres el pagués, i que al primer consell, que se'n tornés a parlar (2 vots)

Jaume Marres proposà que el llibreter ho pagués.

Fou proposat sobre el plet que es portava amb el gendre de Sureda sobre la causa pia. Com els condemnaren per la cort del bisbe a les despeses en dita causa, que eren 6 lliures, les quals demanava ara el procurador de la confraria fou deliberat que les deixés el clavari del plom, i que el clavari de la causa pia aplegués les 6 lliures i que les tornés.

Es proposà si el safre el mesclarien o no per donar-ne als oficials que diuen que no el volen prendre si no és mesclat, essent deliberat que no és mescli, sinó que es doni del mode que està.

Dia 21 de juny.

Reunits quasi tots els esmentats el dia 8 d'abril, i, a més, Ramon Vidal, fou proposat si es passarien els comptes de l'any 1649 o no, tant de la bandera com de la resta, essent deliberat que s'anomenessin quatre confreres i veiessin els comptes del mestre Benevaire i dels altres confreres que havien cobrat diner del tall de la bandera.

També fou proposat que miressin el que s'hauria de fer amb la pèrdua de les 30 lliures del plom d'en Minguella i d'on s'haurien de refer i satisfer, essent deliberat que es pagués el plom conforme mestre Pomareda hauria pagat, i que la pèrdua es posés en el revers del llibre.

-1651-

Dia 12 de juny.

Foren convocats Pau Soler, Josep Andreu, prohoms, juntament amb Josep Colom, absent; Francesc Rodó, clavari; Ramon Magí, Jeroni Madrera, Amador Macià, Bernat Fonoll, Benet Carreres, Francesc Carreres, Segimon Duxer, Josep Gastó, Josep Pomareda, Joan Coll, Bernat Rector, Josep Ferrer, Jaume Marres, Joan Corballó, Miquel Bonora, Francesc Cases, Joan Benevaire, Magí Artigues, Jeroni Montsarró, Pere Joan Franquesa, Miquel Mateu, Cristòfol Font, Joan Rector, Andreu Pomareda, Ramon Macià, Miquel Reig, Joan Fortuny, Lluís Costa, Llorenç Rodó, Lluís Jubilet, Pere Marres, Cristòfol Ametller, Ramon Vidal, Bartomeu Gual, Pere Joan Fonoll, Antoni Ballart, Josep Mestre i Gabriel Costa.

Joan Benevaire, clavari del diner menut, va retre comptes a Guillem Bajó de tot el que havia rebut la caixa de la bandera, del diner menut. Havia rebut 49£, 10\$, i havia pagat 89£ rebudes tot junt 138£, 10\$, i havia pagat 87£, 1\$, a compte del diner

menut i 50£, restant debitor en 1£, 11§, les quals les rebé Andreu Pomareda, clavari del plom. Testimonis: Rafael Rourell, jove escudeller, i Domènec Porta (?), celler.

Fou proposat que la caixa del plom restava cobradora de 37£, 14§ pel diner que dita caixa havia avançat per la bandera.

Francesc Rodó fou del parer que es fes una memòria en els llibres de la confraria de com el compte menut devia a la caixa del plom 37£, 14§, i que a la fi de la prohomènia mirés la confraria d'on treure aquestes 37£, 14§ que s'havien de tornar. (22 vots).

Benevaire fou del parer que la caixa pagués dites 37 lliures, 14 sous. (17 vots).

Josep Mestre fou del mateix parer del mestre Benevaire i que els prohoms anomenessin tres homes per fer-ho.

Fou proposat que dit compte el pagaria el clavari abans del juliol. (15 vots).

(Illegible: un acord sobre la festivitat de sant Hipòlit). (28 vots).

-1654-

Dia 1 de març.

Foren convocats Josep Colom i Cristòfol Font, prohoms, (Miquel Mateu, prohom en cap, era absent), Pau Feliu, clavari, i els mestres Josep Gastó, Amador Macià, Llorenç Ferrer, Joan Rossell, Narcís Gausens, Francesc Forcada, Josep Pomareda, Maties Montsarró, Bartomeu Gual, Jeroni Madrera, Pere Marres, Pau Coll, Llorenç Passoles, Llorenç Rodó i Agustí Batlle.

Van nomenar procurador al notari reial Dídac Rocosa²²⁹.

-1655-

Dia 30 octubre.

«Dissapte a 30 de octubre 1655.

«Los molt illustres senyors consellers de la present ciutat de Barcelona.

«En lo fet de la qüestió suscitada entre los prohoms de la confraria dels Escudellers, de una part, y Paula Artigues, muller de Jaume Artigues, revenedor, la qual foch muller en primeras núprias del *quondam* mestre Pau Soler, escudeller, la qual se trobà vuy ab algunes quatorse grosses, poc més o manco, de plats y escudelles, y dits prohoms volen prohibir y vedarli la venda a menut de dita obra ab motiu que ja no és viuda de mestre escudeller que així està ordenat ab privilegis de dita confraria, ohides les parts los Srs. consellers, ab vot y parer del assessor baix fimat, han declarat que dits prohoms li compren la dita obra per compte de la confraria a un preu just com serà stimada per experts nomenadors per les parts, altrament concedeixen quatre mesos de temps a dita Paula Artigues per a vendre dita obra y, passats dits quatre mesos, non puga vendre, la qual declaratió fonch fet a las parts presents.

«Vist Mir, assessor et advocatis civitatis. Concordat cum su original

Agramunt, scriba Concilii»²³⁰

Amb data posterior sembla que els prohoms varen recórrer la decisió de l'advocat de la ciutat, si bé no es parla d'actuar

contra la vídua Paula Artigas, sinó un tal Artigues, possiblement el seu espòs, Jaume Artigues:

«Dich jo, Faliu Sala, varger dels Srs. Consallers, fas fe com en lo llibra dels Racosos se a trobat un racós ab lo tenor saguent: Vuy ha 3 de noembre 1655 racorran los proms ascudallés quontra tal Artigas, ravanador, per vendra obra de dit aufici descudeller no poden-la tanir per ser ravanador, y dits Srs. Consallés an atmès dit racós si yn quant jutxe lo Sr. Mr. Sallés».

«Faliu Sala, varguer dels Srs. Consallés»²³¹.

Dia 3 de novembre.

Els prohoms escudellers van recórrer contra un tal Artigues, revenedor, que venia, il·lícitament, obra escudellera.

Dia 30 d'octubre.

Paula Artigues, casada amb Francesc Artigues, vídua en primeres núpries de l'escudeller Pau Soler, tenia unes 14 grosses de plats i escudelles per vendre. Segons els prohoms, no ho podia fer per haver-se casat amb un revenedor.

Els consellers van oferir dues possibilitats: o bé que la confraria dels escudellers li comprés a un preu raonable l'esmentada obra escudellera o bé li donés de marge fins a 4 mesos perquè l'esmentada vídua la pogués vendre.

-1658-

Dia 31 de gener.

Es va presentar una causa entre Joan Roca, mestre escudeller, i Macià Brugada, fill de .t. Brugada, i de Francesca. El mestre reclamava que el seu aprenent havia de tornar a casa seva a complir el temps que li faltava de l'aprenentatge. L'aprenent s'hi negava dient que el seu mestre li pegava cops de bastó fins a sortir-li sang.

Els consellers, «Atés que lo aprenent que és assotat ho percutit agrament per son amo pot liberament anar-se'n de sa casa i no té obligació de tornar-hi i s'extingueix la actió del contracte de afarmament (...) dit Massià Brugada ha de ser absolt (...) de la pretensió de dit mestre Joan Roca (...) i consedeix l'isència i facultat a dit Massià Brugada que puga liberament estar ab qualsevol altre mestre escudeller»²³².

-1659-

Dia 19 de març.

Es va nomenar síndic a l'escudeller Joaquim Gastó, amb la missió de manllevar 1.600 lliures, abans de Pasqua, segurament per a la compra de plom.

Dia 26 de març.

El síndic va reconèixer que l'escudeller Joan Corballó li havia pagat 134 peces de 8 rals, mexicanes i sevillanes, així com 28,5 dobles d'or hispàniques per mitjà d'una lletra de canvi feta

229. AHCB, Gremial. *Escudillers* (notari: Francesc Lentisclà).

230. AHCB, Gremial.

231. Al marge esquerre hi diu «A dit dia sentimà a tal Artigas ravanador per Faliu Sala, varguer» (AHCB, Gremial).

232. AHCB, Gremial. *Escudillers*.

a Barcelona girada a Gaspar Matalí, mercader, de Perpinyà, amb la intervenció de Jeroni Gregori, corredor d'orella.

-1660-

Dia 10 de juny.

Es van reunir Jeroni Madrera, Josep Pomareda i Antoni Artús, prohoms, Amador Soler, clavari, i Agustí Batlle, Bartomeu Batlle, Joan Corballó, Jacint Ginjaume, Amador Macià, Rafael Coll, Bernat Anglès, Joaquim Coll, Antoni Ferran, Llorenç Passoles, Pere Marres, Pau Coll, Sebastià Broquetes, Esteve Fonoll, Josep Colom, Josep Gastó, Joan Roca i Cristòfol Font, tots confreres.

Els Consellers de la ciutat havien anat a buscar als prohoms de la confraria per a què prenguessin els 5 sous del fadrinatge de Francesc Junyent i tot el que devia; en cas contrari, ho farien per força.

Fou acordat que se li prenguessin dits 5 sous mostrant i ensenyant primer, per testimonis o actes, com havia estat fet aprenent i havia practicat tot el temps que era necessari i consuetud en l'ofici.

Dia 19 d'agost.

Es reuniren Agustí Batlle, Bartomeu Gual, Joaquim Coll, prohoms; Joan Corballó, clavari, i Llorenç Passoles, Jeroni Madrera, Josep Colom, Pau Coll, Amador Macià, Jacint Ginjaume, Josep Pomareda, Joan Rossell, Francesc Reig, Antoni Ferran, Esteve Fonoll, Sebastià Broquetes, Josep Gastó, Bernat Anglès i Pere Marres, tots els quals representaven la major i millor part de la confraria.

Acordaren nomenar síndic procurador de la confraria a Josep Gastó, confrare escudeller, per a què, en nom d'ells i de la confraria, pogués emprar a manera de censal o de canvi fins a la quantitat de 80 dobles d'or.

Dia 5 de setembre.

Foren convocats Agustí Batlle, Bartomeu Gual i Joaquim Coll, prohoms; Joan Corballó, clavari, Pere Marres, Llorenç Passoles, Jeroni Madrera, Jacint Ginjaume, Pau Coll, Joan Rossell, Josep Gastó, Amador Macià, Cristòfol Font, Josep Pomareda, Esteve Fonoll, Narcís Gausens, Sebastià Broquetes, Bernat Anglès i Francesc Reig.

Necessitats de 400 lliures, acordaren nomenar procurador a Joaquim Coll, confrare escudeller i prohom, perquè pogués, en nom de la confraria, acceptar i presentar lletres de canvi per a qualsevol quantitat i a qualsevol fira i mercat en què en trobés.

Dia 3 de novembre.

Fou convocat i congregat el consell general de la confraria dels escudellers on es va nomenar nou procurador de la confraria a Joaquim Coll, prohom, per a què per qualsevol fira o altres parts pogués comprar, per via de canvi, una partida de plom, fins a la quantitat de 45 lliures d'or²³³.

-1662-

Dia 20 de gener.

Es reuniren Cristòfol Font, Jacint Ginjaume i Josep Gual, prohoms; Jeroni Madrera, clavari, i Pere Marres, Pau Coll, Joan Corballó, Josep Gastó, Amador Macià, Joaquim Coll, Llorenç Passoles, Amador Soler, Antoni Ferran, Agustí Batlle, Rafael Coll, Pau Babot, Antoni Artús, Josep Pomareda, Bartomeu Gual, Francesc Reig, Narcís Gausens, Joan Rossell, Josep Boser i Joan Roca, tots confreres, i acordaren nomenar a Joaquim Coll com a procurador perquè negociés èpoques per pagar 20 dobles d'or a un tal Oliveta.

Dia 22 d'octubre.

Es varen reunir Amador Soler, Joan Roca i Josep Moragues (absent), prohoms; Josep Gastó, clavari, i Rafael Coll, Agustí Batlle, Jeroni Madrera, Pau Coll, Cristòfol Font, Joaquim Coll, Bartomeu Gual, Antoni Artús, Llorenç Passoles, Jacint Ginjaume, Joan Corballó, Joan Rossell, Amador Macià, Narcís Gausens, Francesc Reig, Antoni Ferran, Pau Babot i Josep Pomareda, tots confreres, i deliberaren que, degut a què la confraria tenia necessitat de 120 dobles d'or per pagar a diverses persones, van anomenar a Joaquim Coll, escudeller, com a procurador síndic per a què pagués èpoques.

-1664-

Dia 22 d'agost.

Pere Serra, escultor, ciutadà de Barcelona, reconegué haver rebut de Pau Coll, escudeller, clavari de la confraria dels escudellers, dues pagues de 69 lliures i 8 sous a compliment de les 135 lliures barceloneses per la fusta i altres matèries que havien entrat en la construcció del retaule fet per ell i col·locat a la capella de sant Hipòlit a l'església del monestir de Nostra Senyora de la Mercè.

-1665-

Dia 19 de gener.

«Barthomeu Gual, ascudaller, ciutadà de Barcelona, qui ha jurat a nostre Senyor Deu Jesuchrist y als seus sants Quatre Evangelis dir la veritat del que sabrà en lo que serà interrogat.

«E interrogat que diga vuy die present en quin preu se ven comunament en la present ciutat de Barcelona lo quintar del plom en turtuga. Et dixit, que lo que ell sap y pot dir molt bé aserca del que se li és interrogat és que, com a altre dels proms de la confraria dels ascudallés, a algunes tres sammanas comprà, junt ab sos companys, una partida de plom en tortuga, y aquell pagaran a nou lliuras lo quintar, moneda barcelonesa, y al dia present han pres altre partida de plom, y també la an pagada al matex preu lo quintar, y esta és la veritat per lo jurament que té prestat»²³⁴.

Dicto die.

«Sebastià Broquetes, mestre ascudaller, ciutadà de Barcelona, qui ha jurat. E interrogat que diga vuy die present en quin preu se ven comunament en la present ciutat lo quintar del plom en turtuga. Et dixit, que lo que ell pot dir molt és que, com a síndich que és de la confraria dels ascudallers asistí en una compra de plom en

233. AHPB, Francesc Lentsclà, *Vigesimum secundum manuale contractuum et instrumentorum*, 1659, desembre, 28 - 1660, desembre, 23.

234. SANS i TRAVÉ, Josep Maria (dir). *Dietaris de la Generalitat*, vol. 7 (1656-1674). Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2002..

tortuga se féu per dita confraria algunas tres setmanas poch més o menos ha, y pagaren aquell a nou lliuras, moneda barcelonesa corrent, per quintar, y al die present se ha pres altre partida de plom en tortuga per dita confraria, y se ha pagat a dit preu de nou lliuras lo quintar, y esta és la veritat per lo jurament que té prestat».

Dia 30 d'octubre.

Foren convocats Pau Coll, Josep Bosser, Francesc Reig, prohoms; Antoni Ferran, Ramon Cases, Joan Corballó, Cristòfol Font, Amador Macià, Joaquim Coll, Rafael Coll, Bartomeu Gual, Pau Babot, Joan Roca, Llorenç Passoles, Bernat Anglès, Andreu Targaró, Josep Gual, Francesc Junyent, Joan Rossell, Jeroni Madrera, Agustí Batlle, Josep Gastó, Sebastià Broquetes i Narcís Gausens.

Es va comunicar que havien rebut prestades 45 dobles d'or del notari reial Mateu Prous, i 100 lliures de l'escudeller Joan Corballó.

Dia 14 de desembre.

Joaquim Coll, escudeller, com a procurador i síndic de la confraria dels escudellers fou autoritzat a vendre un censal mort de 50 lliures, a favor de Maria Casilda Camps Vila i Sicart.

-1667-

Dia 2 de gener.

Reunits Amador Macià, Jacint Ginjaume i Josep Gual, prohoms; Cristòfol Font, clavari, i els confreres Jeroni Madrera, Pau Coll, Bartomeu Gual, Andreu Targaró, Joan Rossell, Josep Pomareda, Narcís Gausens, Pau Babot, Antoni Ferran, Pere Servanya, Ramon Cases, Francesc Junyent, Sebastià Broquetes, Josep Gastó, Joan Corballó, Joan Carreres, Bernat Anglès, Joaquim Coll, Francesc Reig, Rafael Coll, Llorenç Passoles, Joan Roca, Agustí Batlle i Antoni Artús.

Acordaren nomenar procurador i síndic al notari Jeroni Llampilles, donant-li amplíssimes facultats i ple poder perquè pogués defensar, en nom de la confraria, totes les causes que sobre la mateixa se li presentessin.

Dia 12 de març.

Reunits Amador Macià, Jacint Ginjaume i Josep Gual, prohoms; Cristòfol Font, clavari, i els confreres citats Jeroni Madrera, Pau Coll, Bartomeu Gual, Andreu Targaró, Joan Rossell, Josep Pomareda, Narcís Gausens, Pau Babot, Antoni Ferran, Pere Servanya, Ramon Cases, Francesc Junyent, Sebastià Broquetes, Josep Gastó, Joan Corballó, Joan Carreres, Bernat Anglès, Joaquim Coll, Francesc Reig, Rafael Coll, Llorenç Passoles, Joan Roca, Agustí Batlle i Antoni Artús.

Acordaren anomenar com a procurador a Joaquim Coll, escudeller, perquè a favor de dita confraria pogués emprar fins a la quantitat de 100 lliures d'or per via de canvi, que necessitava per poder pagar certa quantitat de plom i altres matèries adquirides per a la seva botiga.

-1669-

Dia 12 de febrer.

Es van reunir Bartomeu Gual, Pau Babot i Josep Moragues (absent), prohoms; Joan Corballó, clavari, Llorenç Passoles, Jeroni Madrera, Josep Gastó, Joaquim Coll, Esteve Fonoll, Antoni Artús, Josep Bosser, Joan Roca, Narcís Gausens, Pau Coll, Andreu Targaró, Francesc Junyent, Pere Servanya, Jacint Ginjaume, Joan Rossell, Amador Macià, Josep Pomareda Cristòfol Font, Francesc Reig, Bernat Anglès, Antoni Ferran, Ramon Cases, Joan Carreres i Joan Fàbregues.

La confraria necessitava 1.500 lliures per pagar una lletra de canvi als hereus del difunt Jaume Galvany, mercader, per una partida de plom que li havia comprat per valor de 1.183 £, 2 sous.

Es va nomenar síndic a Joaquim Coll, escudeller, per mirar de vendre un censal mort, al for del 20 per mil.

-1670-

Dia 10 de novembre.

Es van reunir Llorenç Passoles, Josep Gual i Pere Joan Mateu, prohoms; Jeroni Madrera, Pau Coll, Joaquim Coll, Esteve Fonoll, Andreu Targaró, Cristòfol Font, Francesc Junyent, Josep Gastó, Josep Bosser, Amador Macià, Antoni Artús, Josep Pomareda, Narcís Gausens, Francesc Reig, Pau Babot, Ramon Cases, Joan Carreres i Rafael Coll.

Per pagar a Josep Many, ciutadà honrat, i al cònsol d'Holanda, per la compra de blau necessitaven 1.650 lliures.

Es va nomenar síndic a Jeroni Madrera per mirar d'aconseguir aquesta quantitat.

-1673-

Dia 25 de maig.

Es van reunir Jeroni Madrera, Andreu Targaró i Pau Passoles, prohoms; Pau Coll, clavari, Joan Rossell, Josep Pomareda, Antoni Artús, Josep Gastó, Narcís Gausens, Josep Bosser, Antoni Ferran, Pere Joan Mateu, Josep Gual, Ramon Cases, Joaquim Coll, Francesc Guasch, Jacint Ginjaume, Ramon Miquel, Cristòfol Font, Llorenç Passoles, Esteve Fonoll i Joan Carreres.

La confraria necessitava 530 lliures per pagar a diversos creditors (causa pia de Joan Pedrosa, farmacèutic). Foren condemnats per la Real Audiència pel magnífic .t. Carbonell, relator de l'esmentada causa.

-1680-

Es va signar una primera concòrdia amb els creditors censalistas.

-1685-

Dia 23 d'agost.

Francesc Topí i Comes, notari reial substituït de Josep Llaudador, es va presentar, juntament amb Francesc Mateu i Josep Móra, joves escudellers, i Francesc Guasch, major d'edat, escudeller, a casa de Josep Gastó, prohom primer de la confraria,

situada al carrer Rauric. Francesc Guasch va dir a Josep Gastó:

«V.M^e. Sr. Joseph Gastó, com a prom que és de la confraria dels escudallers servesca, pagat y satisfet de son just y condecient preu, de vendre-me y entregar-me los recaptos de mon offici de escudaller he menester per acabar la fornada estich treballant conforme han acostumat y acostuman los proms vendre a altres mestres escudallers de dita confraria».

Per la seva part, Josep Gastó li va respondre:

“Francesc Guasch, quant vos fabricareu obra de escudaller per vostre compte jo us vendré los recaptos demanau, emperò puix no fabricau per vostre compte, no us ne vull vendre”²³⁵.

Francesc Guasch va demanar que quedés constància davant del notari de la resposta rebuda.

Dia 8 de setembre.

Reunits Josep Gastó, Pau Babot, Macià Brugada, prohoms; Andreu Targaró, clavari, Pau Babot menor, andador, i Rafael Coll, Joan Carreres, Pere Joan Mateu, Pere Joan Casals, Pere Màrtir Lapuja, Miquel Gallart, Lluís Torrents, Pau Passoles, Ramon Cases, Antoni Ferran, Antoni Mariterra, Francesc Reig, Josep Gastó, menor, Narcís Gausens, Josep Gual i Amador Macià, tots confreres mestres de dita confraria.

El prohoms en cap Josep Gastó explicà que Francesc Guasch, sens causa alguna legítima, havia intentat tenir botiga i vendre obra, com si fos un mestre escudeller de la confraria, sense ser-ho. Tenint en compte que per solucionar aquest cas s’havia recorregut a la Casa de la Ciutat i que els advocats i assessors havien concedit deu dies per “fer proves”, es proposà que el dia següent els confreres es reunissin als porxos de Sant Jaume per tal d’anar junts a parlar de dit fet als senyors consellers. La proposta fou aprovada per vot de tots els confreres²³⁶.

-1691-

Dia 5 d’abril.

Requisició feta pels prohoms i confraria dels escudellers contra Antoni Móra, escudeller, que es negava a pagar la taxa sobre les fornades.

-1694-

Dia 28 de novembre.

Es reuniren Pau Passoles i Pere Pau Ferran, prohoms; Antoni Ferran, Joan Fuster, Francesc Guasch, Miquel Carreres, Salvador Colom, Bartomeu Albert, Fèlix Torrents, Pere Màrtir Lapuja, Pere Joan Mateu, Francesc Reig, Francesc Gual, Jeroni Lacruz, Manuel Ràfols, Antoni Biscompte, Pau Borgonyó, Joan Coll, Francesc Mateu, Benet Vila, Andreu Targaró i Antoni Mariterra.

Francesc Mateu, escudeller, electe de la concòrdia firmada amb els creditors havia renunciat al càrrec i fou elegit Pere

Màrtir Lapuja per a substituir-lo.

Pere Pau Ferran, Antoni Biscompte, Bartomeu Albert i Salvador Colom van demanar retre els comptes de l’any passat. Fou deliberat que primer es passessin els comptes de l’any 1692 i, després, els proposats²³⁷.

-1695-

Dia 11 d’abril.

Els prohoms de la confraria Josep Coll i Pere Pau Ferran varen requerir a Elisabet Mas a dir per compte de qui venia obra de terra a la seva botiga, contestant que per compte de Pau Babot, escudeller, i que l’obra d’escudeller que tenia ella a la botiga, com ara plats i plates, escudelles i demés terrissa, eren seves, ja que les havia comprat a Pau Babot amb una petita rebaixa: els plats blaus grans a 22 rals la grossa, els plats xics i escudelles xiques a 8 rals la grossa, les plates grans a 8 rals cada una i les xiques a 1 sou, i ella les tornava a vendre guanyant el que podia.

Josep Coll requeri a Elisabet Mas que pagués la pena de 20 sous en què havia incidit revenent dita obra d’escudeller, i ella va dir que no volia entregar els diners, emperò que entregaria penyora equivalent, i lliura a l’algtzuir dues culleres de plata, el qual les prengué a efectes de portar-les a la guarda.

Seguidament Elisabet Mas fou advertida que seria penyorada tantes quantes vegades fos trobada venent obra d’escudeller segons els privilegis reials concedits a la confraria dels escudellers.

Dia 4 de juliol.

Pau Passoles, Josep Coll, Pere Pau Ferran, prohoms de la confraria; Ramon Cases, clavari, Antoni Móra, andador, i Salvador Colom, Andreu Targaró, Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Miquel Gallart i Josep Ribes, confreres, congregats a l’obrador de Francesc Reig, escudeller, situat al carrer dels Escudellers, feren examen a Jeroni Reig, jove escudeller, fill legítim de Francesc Reig, essent padrins Ramon Cases i Salvador Colom, i havent-lo trobat hàbil i suficient per a exercir l’ofici d’escudeller i complert allò disposat per a tals casos, fou admès i creat mestre forçat de la confraria. S’obligà a pagar la malla per dotzena de totes les peces d’obra d’escudeller, segons la concòrdia que la confraria té firmada amb els seus creditors i complir allò pactat a la concòrdia del Sant Misteri que la confraria havia pactat amb els joves fadrins escudellers, i prometé complir totes les obligacions de la confraria.

Va pagar les 8 lliures del dret d’examen.

Dia 12 d’agost.

Es van reunir els mestres Josep Coll i Pere Pau Ferran, prohoms; Antoni Móra, andador, Ramon Cases, clavari, i Pau Borgonyó, Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Joan Coll, Francesc Gual, Miquel Carreres, Benet Vila, Francesc Mateu, Jeroni Reig, Joan Gener, Antoni Mariterra, Andreu Targaró, Manuel Ràfols, Francesc Guasch, Bartomeu Albert, Francesc Coll, Antoni Biscompte, Miquel Gallart, Salvador Colom i Joan Fuster.

235. AHPB, Josep Llauredor i de Satorre, *Tercium manuale*, 1684, desembre, 27 - 1685, desembre, 24.

236. AHPB, Eudalt Rotllan, *Quintum manuale instrumentorum*, 1684, desembre, 26 - 1685, desembre, 24, fol. 254.

237. AHPB, Francesc Topí i Comes, *Manual*, 1693, desembre, 31 - 1694, desembre, 21, fol. 232r-233r.

Es va acordar que per solemnitzar la festa de sant Hipòlit es passés a cobrar el que devien els mestres i fadrins. Degut a què els fadrins es negaren a pagar els talls se li va imposar una multa de 10 lliures al mestre Francesc Gual per a què els fes fora de casa seva. L'esmentat Gual va respondre que no els volia acomiadar, perquè després no tindria cap fadrí pel treball.

Es va acordar que cap mestre donés feina als fadrins si abans no pagaven els talls imposats per la confraria, sota pena de 4 lliures.

Es va fer la terna d'andador, sortint elegit Pau Borgonyó.

Dia 21 d'agost.

Es van reunir Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador, Bartomeu Albert, Francesc Coll, Antoni Móra, Benet Vila, Josep Coll, Antoni Biscompte, Manuel Ràfols, Joan Coll, Pere Màrtir Lapuja, Andreu Targaró, Joan Gener, Pere Joan Mateu, Jeroni Reig, Salvador Colom, Miquel Gallart i Ramon Cases.

Es va acordar que els mestres paguessin el que devien els seus fadrins als quals donaven feina i que, endavant, els fadrins estiguessin obligats a firmar i complir les ordinacions de la confraria.

Es va informar que els talls i taxes que pagaven els confreres no eren suficients per pagar les grans despeses que tenia la confraria.

Es va acordar que dues persones de la confraria (Salvador Colom i Pere Màrtir Lapuja), a les quals se les prengué jurament, miressin si els talls i taxes eren suficients o no per pagar les despeses.

El mestre Joan Gener es va oferir per cuidar la causa que la confraria portava contra els pares del convent de la Mercè.

Es va acordar anomenar-lo síndic i se li va donar poders, però no podria gastar més de 10 rals.

Dia 4 de setembre.

Es van reunir els mestres Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador, Andreu Targaró, Miquel Gallart, Pere Joan Mateu, Josep Coll, Pere Màrtir Lapuja, Joan Gener, Bartomeu Albert, Benet Vila, Francesc Coll, Francesc Mateu, Francesc Gual, Antoni Móra, Jeroni Reig, Joan Coll, Pere Pau Ferran i Antoni Biscompte.

Es va anunciar que les dues persones elegides per repassar els comptes de la prohomenia i clavariat del 1692 havien fet la seva feina.

Es va insistir en què la confraria no obtenia prou ingressos per pagar tantes despeses. Es va acordar que cada confrare deuria pagar cada any una fornada de obra de la que fes i cogués per a què del resultat de totes les fornades es pogués satisfer als creditors i altres despeses. En cas que no n'hi hagués prou, cada confrare hauria de pagar i donar cada any una altra fornada d'obra.

Dia 21 de setembre.

Es van reunir Antoni Mariterra i Miquel Carreres, menor, prohoms; Francesc Guasch, clavari; Pau Borgonyó, andador, Andreu Targaró, Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Bartomeu Albert, Benet Vila, Francesc Mateu, Antoni Móra, Francesc Gual, Joan Coll, Pere Pau Ferran, Antoni Biscompte, Josep Coll, Miquel Gallart i Francesc Coll.

L'electe dels creditors es negà a donar cap fornada d'obra dient-los que primer els prohoms recollissin els fruits i rèdits de la confraria i, en cas que no n'hi hagués prou, aleshores donaria la fornada.

Es va acceptar la seva proposta.

Dia 19 d'octubre.

Es van reunir els mestres Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador, Salvador Colom, Josep Coll, Antoni Biscompte, Pere Pau Ferran, Joan Coll, Andreu Targaró, Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Bartomeu Albert, Benet Vila, Francesc Mateu, Antoni Móra i Manuel Ràfols.

Es va notificar que l'any 1693 els consellers de la ciutat havien reclamat tres soldats a la confraria. Degut a què van caldre certs diners per l'entrada dels soldats, havien empenyorat una peça de plata sobredaurada de considerable valor. Ara, la persona que tenia la peça de plata es trobava en una urgència i necessitava els diners.

Es va acordar que com els prohoms del 1693 havien empenyorat aquell objecte sense el consentiment de la confraria, tinguessin ells l'obligació de desempenyorar-lo amb diners propis.

Dia 12 de novembre.

Es van reunir Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador, i Andreu Targaró, Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Bartomeu Albert, Benet Vila, Francesc Mateu, Francesc Gual, Manuel Ràfols, Joan Coll, Antoni Biscompte, Josep Coll, Josep Ribes, Miquel Gallart, Salvador Colom, mestres, i Josep Móra, Jaume Targaró, Josep Reig, Salvador Casals, Miquel Lapuja, Jeroni Gual, Jaume Artús, Pere Marres, Patllari Coromines i Joan Figueres, tots joves i fadrins

Es va anunciar que el pes del Sant Misteri era massa gran, cosa que impacientava els oficials que el duien en processó.

Es va acordar que els prohoms i altres oficials del Sant Misteri fessin representació als majorals de la confraria dels Dolors suplicant-los fossin servits fer alleugerar l'esmentat Sant Misteri. Adobat i alleugerat, havien de firmar àpoca a favor dels majorals de Nostra Senyora dels Dolors.

Dia 15 de novembre.

Es van reunir Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, Andreu Targaró, Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Bartomeu Albert, Benet Vila, Francesc Mateu, Josep Ribes, Francesc Gual, Manuel Ràfols, Pere Pau Ferran, Josep Coll, Miquel Gallart, Antoni Móra, Jeroni Reig, Salvador Colom, Joan Coll i Francesc Coll, mestres escudellers, i Josep Puig, Salvador Casals, Jaume Targaró,

Josep Móra, Joan Figueres, Jeroni Gual, Miquel Lapuja, Pere Marres, Jaume Artús i Joan Casals, fadrins.

El diumenge de rams els confreres acompanyaven el misteri de l'entrada del Bon Jesús a Jerusalem, però degut al seu pes calia fer-lo alleugerir. Els majorals de la confraria dels Dolors van respondre que només podrien aportar 25 lliures per fer alleugerir el pes del Misteri, però que la resta l'haurien de posar els confreres escudellers. Aquests, però, no tenien diners per fer-ho i van dir que si no pagaven el cost sencer de fer alleugerir el pes del Misteri no anirien a la processó i farien portar-lo a quatre bastaixos sense acompanyament d'atxes i lluminària.

Varen respondre que per amor de Déu fossin servits representar-hi a la confraria

Es va acordar que els prohoms i dues persones més tornessin a parlar amb els majorals dels Dolors dient-los que si no pagaven el cost de fer alleugerir el Misteri no anirien a la processó.

Jeroni Lacruz, prohom tercer entre 1692 i 1693, havia col·lectat els emoluments de la confraria; el compte del cobrat als confreres, censal que se li feia i salari de prohoms sumava 79 lliures, 2 sous i 1 diner, i el que havia pagat, 84 lliures, 12 sous i 6 diners, quedant creditor en 5 lliures, 10 sous, encara que en altres compres consta haver pagat més que no pas cobrat.

Els dos oïdors de comptes i dues persones més (Bartomeu Albert i Pau Borgonyó) juntament amb els prohoms haurien de repassar els comptes de Jeroni Lacruz.

Es va anunciar que alguns confreres tenien plaça de soldat i per això no volien pagar els talls i les taxes. Per això es va proposar si se'ls obligaria a pagar o no, i si volien que els prohoms demanessin el tall als mestres que tenien dita plaça assentada i que anaven a jornal, i si de cas no volguessin pagar, si se demanaria als amos per qui ells treballaran.

Es va acordar que es fes de la manera proposada.

Dia 17 de novembre.

Es van reunir Josep Gastó, menor i Miquel Carreres, prohoms; Pau Borgonyó, andador, Andreu Targaró, Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Bartomeu Albert, Benet Vila, Francesc Coll, Francesc Mateu, Antoni Móra, Manuel Ràfols, Salvador Colom, Jeroni Lacruz, Josep Coll, Antoni Biscompte, Pere Pau Ferran i Joan Coll.

Es van llegir els comptes de Jeroni Lacruz. Havia cobrat 86 lliures, 4 sous i 1 diner i havia pagat 74 lliures i 2 sous.

Es va fer definició de comptes, essent testimonis Simó Oliua, jove escudeller, i Jaume Carbonell, sabater.

Es va anunciar que darrerament els prohoms havien gastat massa. Es va acordar que els prohoms poguessin gastar el que serien servits.

Dia 29 de desembre.

Es van reunir Josep Gastó, Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador, Andreu Targaró, Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Joan Gener, Bartomeu Albert, Benet Vila, Francesc Coll, Francesc Mateu, Francesc Gual, Manuel Ràfols, Salvador Colom, Josep Coll, Pere Pau Ferran, Joan Coll, Antoni Biscompte,

Antoni Móra, Jeroni Reig, mestres escudellers, i Miquel Lapuja, Jeroni Gual, Josep Móra, Pere Marres, Joan Figueres, Josep Puig, Jaume Targaró, Patllari Coromines, Francesc Garcia, Salvador Casals, Jaume Hortes, Joan Xabot, Pere Pau Batlle i Joan Casals, tots joves escudellers i confreres de la confraria del Sant Misteri de mestres i joves o fadrins escudellers.

Es van llegir i aprovar els comptes del Sant Misteri. Francesc Gual, clavari, i Josep Móra, credencer, van manifestar que encara hi havia alguns deutors i que el clavari i credencer que serien elegits haurien de fer les diligències per cobrar els deutes pendents.

Gual i Móra van pagar 1 sou, essent testimonis Josep Muryós i Bartomeu Esplugues, joves fusters.

Josep Gastó, prohom en cap, manifestà que cada any es feia extracció dels nous oficials del Sant Misteri, però que atés que el pare prior del convent de Nostra Senyora del Bon Succés i els majorals de la confraria de Nostra Senyora dels Dolors no havien volgut "alleugerar" el Sant Misteri, que per ara no es nomenessin nous oficials de la forma acostumada, sinó que es fessin diligències per informar-se si el Sant Misteri podia restituir-se a la confraria de Nostra Senyora dels Dolors i, en cas que sí, que fos restituit. En cas de comportar despeses caldria fer elecció de clavari, credencer i andador de fadrins a efecte de cobrar els talls per poder-les pagar. Fou feta terna i elegit per a clavari Francesc Mateu; terna de credencer, Jeroni Gual, jove escudeller, i terna d'andador, Salvador Casals.

- 1696 -

Dia 2 de gener.

Es van reunir els mestres Josep Gastó, Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Joan Borgonyó, andador, i Andreu Targaró, Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Joan Gener, Bartomeu Albert, Benet Vila, Francesc Coll, Francesc Mateu, Francesc Gual, Manuel Ràfols, Salvador Colom, Josep Coll, Pere Pau Ferran, Joan Coll, Antoni Biscompte, Antoni Móra i Jeroni Reig.

Es va fer terna d'abanderat, resultat elegit Francesc Gual.

Dia 3 de gener.

Es van reunir els mestres i fadrins següents: Josep Gastó, Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Joan Gener, Francesc Mateu, Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador; Andreu Targaró, Francesc Coll, Francesc Gual, Antoni i Móra, Pere Joan Mateu, Salvador Colom, Antoni Biscompte, Pere Màrtir Lapuja, Benet Vila, Joan Coll, Josep Coll, Pere Pau Ferran, Bartomeu Albert, Jeroni Reig, Josep Ribes, Joan Fuster i Manuel Ràfols, tots mestres, i Josep Móra, Jaume Targaró, Pere Marres, Jaume Artús, Jeroni Gual, Francesc Garcia, Joan Figueres, Miquel Lapuja, Miquel Puig, Jacint Solanes, Joan Casals, Joan Xabot i Pere Pau Batlle, joves o fadrins.

Es va informar de la reunió dels prohoms amb els majorals de la confraria de Nostra Senyora dels Dolors.

Els Srs. Grazes i Fornaguera respongueren que:

«En consideració de ésser los mestres confreres de la present confraria tampoch units ab los fadrins volian que la present confraria fes ordinatió que los fills de mestres que del die present en avant naxerian y los apranents que del die present en avant

entraran en dit ofici de escudeller luego immediatament de acabat lo aprenentatge no puga ésser fadrí ni ningún mestre de la present confraria los puga acceptar com a tal sinó és que luego de acabat lo aprenentatge hage firmat la concòrdia del Sant Misteri, obligant-se a pagar los sis sous y en aportar o fer aportar la atxa, ni que los dos anys de dit fadrinatge los corren sinó és des del die que hauran firmat dita concòrdia, y luego que éstos se passaran mestres se hagen de obligar y firmar dita concòrdia en la conformitat dalt dita, sens fer perjudici als mestres que vuy són que no han firmat ni als fadrins y fills de mestres ni aprenens que vuy se troban»

Es va acceptar.

El notari demanava 5 lliures per fer treure l'acte d'acceptació del Sant Misteri «y no's vol deixar veure sinó és pagant la quarta part de dit salari que és una lliura, sinc sous».

Es va acordar no treure l'acte de la reunió, sinó que el Misteri es fes anar a la processó portant-lo quatre bastaixos i acompanyat només amb quatre atxes, pagant-ho dels diners dels confreres del Sant Misteri.

Dia 18 de febrer.

Es van reunir els mestres Josep Gastó, Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador, Pere Joan Mateu, Joan Gener, Francesc Coll, Antoni Móra, Francesc Gual, Jeroni Reig, Joan Coll, Josep Coll, Andreu Targaró, Antoni Biscompte, Bartomeu Albert, Pere Màrtir Lapuja, i els joves o fadrins Pere Marres, Jaume Artús, Josep Puig, Jeroni Gual, Miquel Lapuja, Patllari Coromines, Joan Figueres i Jaume Targaró.

Els majorals de la confraria dels Dolors van oferir 25 lliures per fer alleugerar el Sant Misteri. En cas que no n'hi hagués prou, en donarien altres 25 més l'any següent per fer-lo alleugerar encara més.

Es va acceptar l'oferta i es va acordar que els confreres participarien a la processó, com sempre. Es va revocar l'altre acord i es va fer extracció d'oficials del Sant Misteri.

Es va extreure el nom d'un mestre, Pau Borgonyó, que va renunciar, i fou extret un altre rodolí amb el nom de Salvador Colom.

Es va extreure també el nom d'un fadrí com a majoral, resultant ser Joan Casals.

Es van extreure els noms dels quatre mestres i dels quatre fadrins portants: Josep Coll, Jeroni Lacruz, Francesc Coll i Benet Vila, i d'ajudant, Bartomeu Albert; i Jaume Targaró, Pere Marres (que va renunciar), Jaume Artús, Jacint Solanes i Patllari Coromines, i d'ajudant de socors, Joan Ràfols.

Dia 7 de març.

Es van reunir els mestres Josep Gastó, menor, Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador, Andreu Targaró, Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Pere Pau Ferran, Ramon Cases, Bartomeu Albert, Benet Vila, Francesc Coll, Francesc Mateu, Antoni Móra, Francesc Gual, Manuel Ràfols, Jeroni Reig, Joan Coll i Salvador Colom.

Els prohoms i clavari passats demanaren retre comptes. Havien cobrat 47 lliures i 15 sous i 1 diner, i pagat 47 lliures, 1 sou i 4 diners, restant deutors en 13 sous i 9 diners.

Es va fer terna d'oïdor de comptes de Macià Burgada per la mort de Pau Passoles. Va resultar elegit Bartomeu Albert.

Els prohoms passats (Josep Coll i Pere Pau Ferran) i el clavari passat (Ramon Cases) van retre comptes. Van pagar 12 sous i 9 diners. Els va rebre el nou clavari, Francesc Guasch.

Dia 8 de març.

Es van reunir els mestres Josep Gastó, menor, Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador, Andreu Targaró, Pere Joan Mateu, Joan Gener, Bartomeu Albert, Benet Vila, Francesc Mateu, Antoni Móra, Josep Ribes, Francesc Gual, Antoni Biscompte, Jeroni Reig, Joan Fuster, Jeroni Gual, Francesc Coll, Salvador Colom, Josep Gastó, major, Ramon Cases, Josep Coll, Pere Pau Ferran, Joan Coll, Pere Màrtir Lapuja i Salvador Casals, i els joves i fadrins Jacint Solanes, Jaume Artús, Joan Ràfols, Josep Puig, Miquel Lapuja, Jaume Targaró, Pere Pau Batlle, Joan Xabot i Joan Casals.

Els prohoms van acordar amb un escultor fer alleugerar el Sant Misteri. L'escultor els va dir que caldria alleugerar la somereta (la burretta) i els apòstols, però que costaria 25 lliures i dues dobles més.

Es va acordar que es busqués un altre escultor que ho fes per 25 lliures. En cas que no fos possible, els prohoms i quatre persones que ells elegirien mirarien de trobar una solució. Es va elegir als mestres Salvador Colom, Benet Vila, Bartomeu Albert i al jove Pere Marres.

Es va fer terna de credencers dels fadrins per haver passat a mestre Jeroni Gual. Fou elegit Josep Puig.

Es va fer terna d'andador dels fadrins, resultant elegit Josep Macià.

Es va discutir l'ordre en què havien de desfilar els mestres i fadrins durant les processons. Es va explicar que comunament els fadrins van a la seva filera davant del Sant Misteri i els mestres van darrere del Sant Misteri. Quatre persones (dos mestres i dos fadrins) haurien d'esbrinar quin ordre seguien la resta de confraries en les que concorren mestres i fadrins a les processons de la Setmana Santa. Foren elegits Josep Coll, Antoni Biscompte, Jaume Targaró i Pere Marres.

Dia 8 de març.

Fou examinat Salvador Casals a l'obrador de (en blanc) situat al carrer dels Escudellers Blancs, presentat per Josep Gastó i Francesc Gual, fill de Pere Joan Casals, mestre escudeller.

Va pagar 8 lliures de dret d'examen. Testimonis: els joves escudellers Joan Cerdà i Francesc Garcia.

Fou examinat Jeroni Gual a l'obrador de (en blanc) situat al carrer dels Escudellers Blancs, presentat per Josep Gastó, i Francesc Gual, fill del difunt Josep Gual, mestre escudeller, i de Teodora. Va pagar 8 lliures de dret d'examen. Testimonis: els joves escudellers Joan Cerdà i Francesc Garcia.

Dia 21 de març.

Es van reunir els mestres i fadrins Josep Gastó, Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador, Andreu Targaró, Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Joan Gener, Bartomeu Albert, Benet Vila, Francesc Coll, Francesc Mateu, Francesc Gual, Manuel Ràfols, Salvador Colom, Josep Coll, Pere Pau Ferran, Antoni Biscompte, Antoni Móra, Jeroni Reig, Joan Fuster, Jeroni Gual, Salvador Casals i Ramon Cases, i els fadrins Joan Figueres, Patllari Coromines, Miquel Lapuja, Jaume Artús, Jaume Targaró, Josep Móra, Pere Marres, Francesc Garcia, Josep Macià, Joan Casals, Josep Puig, Jacint Solanes i Joan Ràfols.

Per acord de la junta del dia 7 de febrer es van nomenar quatre confreres que preguntarien l'ordre en què desfilaven les confraries a la processó de la Setmana Santa. A totes les que havien mirat, els fadrins anaven davant del Misteri i els mestres, al darrere.

Es va acordar, doncs, que els fadrins i fills de mestre anirien davant del Sant Misteri segons l'ordre d'antiguitat, i els mestres, junt amb els oficials fadrins, anirien darrere del Sant Misteri, i si hi volgués participar també algun fadrí o fill de mestre que no fos confrare, s'hauria de posar davant de tots els fadrins i fills de mestre confrare, revocant qualsevol altra deliberació.

Havent renunciat Jaume Targaró, jove escudeller, al càrrec de portant del Sant Misteri, es va fer extracció d'un substitut: Joan Figueres, jove escudeller.

Dia 21 de març.

Es van reunir Josep Gastó, Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador, Andreu Targaró, Pere Pau Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Joan Gener, Joan Fuster, Bartomeu Albert, Benet Vila, Josep Ribes, Francesc Gual, Jeroni Reig, Jeroni Gual, Salvador Colom, Pere Pau Ferran, Salvador Casals, Antoni Biscompte, Francesc Coll, Francesc Mateu, Manuel Ràfols, Antoni Móra i Ramon Cases.

Degut a què els exàmens que es feien per a ser mestre escudellers:

«Són de unas perras tant vellas y antigas que no sols vuy n'os practican però ni lo examinant ni los examinadors ni demés mestres de la dita confraria no las obran ni vehuen sinó és en lo cas del examen y per concegüent ni als examinants és fàcil lo fer tal examen ni als mestres lo judicar-lo ab certa y spesciffica sciència de la tal obra. Per ço, se proposa si per dita rahó serà bé mudar lo dit examen, o no”.

Es va acordar, *nomine discrepante*, proposar nous tipus de peces en els exàmens de mestre escudeller.

Dia 24 de març.

Es van reunir Josep Gastó, Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador, Pere Joan Mateu, Miquel Gallart, Pere Màrtir Lapuja, Joan Gener, Bartomeu Albert, Joan Fuster, Benet Vila, Antoni Biscompte, Francesc Mateu, Francesc Coll, Josep Ribes, Joan Coll, Antoni Móra, Salvador Casals, Manuel Ràfols, Jeroni Gual, Josep Coll, Pere Pau Ferran i Salvador Colom.

Es va notificar que els joves escudellers Pere Marres, Josep Móra, Jaume Targaró i Francesc Garcia havien presentat una requesta oposant-se a l'acord pres dies abans sobre l'ordre en

què deuriem desfilat els confreres durant la processó de Setmana Santa.

Havien consultat a l'advocat de la confraria i van presentar una requesta que deia el següent:

«Bé saben e ignorar no poden vms. honorables Srs. proms de la confraria dels escudellers de la present ciutat com ab acte de concòrdia rebuda y testificada en poder de Hiacintho Sascases, notari públic de Barcelona als viny-y-hu de marts mil sis-cents noranta-quatre entre altres coses fonch pactat y convingut y disposat que tant los mestres com los fadrins y fills de mestres que assistirian en la professó lo diumenge de Rams en la qual va lo Misteri de dita confraria se haguessen de posar quiscun en son lloch y puesto segons los años y antiguitat que tindria de mestría o fadrinatge cedint los més jovens la preheminiencia als més vells, y si acàs alguns fessen anar atxas de devoció deguessen posar-se devant dit Misteri sens repugnància ni contradicció, y semblantment tenen siència plena sens que'n pugan allegar ignorància per ésser cosa pública y fet propi que dita concòrdia y particularment lo enarrat pacte y ordinació fonc observat axins en las professons del any mil sis-cents noranta-quatre y mil sis-cents noranta-sinch, anant formats tras lo dit Misteri ab lo referit orde los mestres y fadrins y devant de aquell las atxas que feyan acsistir los majorals y portadors axí com antes de dit pacte acostumen attendrer únicament la antiguitat per lo puesto de dita professó y tots los mestres, sos fills y fadrins també anaven darrera de dit Misteri y las atxas de devoció y dels oficials devant»

Van amenaçar en no anar a les processos ni pagar les despeses que se'n derivi.

Es va acordar procedir judicialment contra els fadrins que havien presentat la requesta i que se'ls fes pagar les despeses en cas que la resolució judicial fos favorable a la confraria, però abans, dues persones elegides pels prohoms parlarien amb els esmentats fadrins per tal d'arribar a un acord amistós.

Dia 11 d'abril.

Es van reunir Josep Gastó, menor, Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Pau Borgonyó, andador, Josep Gastó, Joan Gener, Salvador Casals, Josep Coll, Pere Joan Mateu, Pau Babot, Salvador Colom, Miquel Gallart, Jeroni Gual, Antoni Móra, Manuel Ràfols, Ramon Cases, Pere Pau Ferran, Antoni Biscompte, Francesc Gual, Benet Vila, Jeroni Lacruz, Francesc Coll, Bartomeu Albert, Francesc Mateu i Josep Ribes.

Es va proposar que els examinands no es fessin mestres a l'obrador on havien fet l'examen sinó a la casa gremial, ja que no volien oferir donar el refresc com era tradicional. Es va acordar, *nomine discrepante*, que en endavant i sempre que fos el cas, els fadrins i fills de mestre que volguessin ser confreres i passar-se a mestres ho farien a la casa de la confraria, i no pas a l'obrador on havien fet el seu examen, després emperò d'haver fet l'examen a l'obrador i donar el refresc tal com s'havia acordat el dia 20 de març passat, havent però habilitat l'examen.

Dia 11 d'abril.

En presència dels prohoms Josep Gastó, menor, Antoni Mariterra i Miquel Carreres, andador (Pau Borgonyó) i dels mestres Pere Joan Mateu, Francesc Mateu, Josep Ribes, Manuel Ràfols, Benet Vila, Bartomeu Albert, Antoni Biscompte, Francesc Coll, Joan Gener, Pere Pau Ferran, Josep Coll, Pau Babot, Josep Gastó, Francesc Gual, Ramon Cases, Jeroni Lacruz, Mi-

quel Gallart, Jeroni Gual, Salvador Casals, i Jacint Solanes

Va ser examinat Jacint Solanes, fill de Domènec Solanes, pastisser, i d'Emerenciana a l'obrador de Josep Ribes, mestre escudeller, situat en el carrer dels Escudellers Blancs, presentat per Pere Màrtir Lapuja i Joan Fuster, escudellers.

Dia 11 d'abril a la tarda.

Va ser examinat Bernat Peris, jove escudeller, fill de Francesc Peris, daguer, i d'Eulàlia, a l'obrador de Josep Ribes, situat al carrer dels Escudellers Blancs, presentat pels mestres Francesc Guasch i Jeroni Reig.

Va passar-se com a mestre forçat per haver-se casat amb Magdalena Reig, filla de Francesc Reig, mestre escudeller.

Va pagar les 8 lliures per estar casat amb filla de mestre.

Dia 30 d'abril.

Es van reunir els mestres i fadrins següents: Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador, Andreu Targaró, Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Bartomeu Albert, Benet Vila, Francesc Mateu, Josep Ribes, Francesc Gual, Manuel Ràfols, Antoni Móra, Jeroni Gual, Bernat Peris, Joan Gener, Joan Fuster, Francesc Coll, Pere Pau Ferran, Salvador Casals, Jacint Solanes, Salvador Colom, Antoni Biscompte, Josep Coll, i els fadrins Josep Puig, Francesc Garcia, Jaume Targaró, Joan Casals i Salvador Macià.

S'havia acordat que cada mestre i fadrí havia de pagar 33 diners per poder fer alleugerir el pes del Sant Misteri, però alguns no volien pagar. Els prohoms demanaren l'opinió dels mestres i fadrins respecte del que calia fer davant d'això.

Es va acordar que dos mestres i dos fadrins farien complir el que estava estipulat a la concòrdia del sant Misteri amb els majorals de la confraria dels Dolors.

Foren elegits els mestres Josep Coll i Bartomeu Albert i els fadrins Francesc Garcia i Josep Macià.

Dia 30 d'abril.

Es van reunir els mestres Josep Gastó, Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador, Andreu Targaró, Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Bartomeu Albert, Benet Vila, Francesc Mateu, Josep Ribes, Francesc Gual, Bernat Peris, Joan Gener, Joan Fuster, Francesc Coll, Salvador Casals, Jacint Solanes, Salvador Colom, Antoni Biscompte, Josep Coll, Manuel Ràfols, Antoni Móra i Jeroni Gual.

Els prohoms anunciaren que el retaule de sant Hipòlit era petit i baix, i les grades, sense cap escultura.

Van demanar pressupost a un fuster i els va respondre que caldrien unes 60 lliures. La confraria en disposava de 30, però es va demanar l'opinió del què calia fer amb les 30 lliures que faltaven.

Es va acordar fer arreglar el retaule amb les 30 lliures de què es disposava, però les altres 30 no s'obtindrien de cap tall, sinó amb les aportacions voluntàries que cada confrare estigués disposat a fer per devoció.

Dia 30 d'abril.

Es va reunir els mestres Josep Gastó, Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador, Andreu Targaró, Pau Babot, Pere Joan Mateu, Miquel Gallart, Pere Màrtir Lapuja, Joan Gener, Bartomeu Albert, Salvador Colom, Benet Vila, Joan Fuster, Francesc Mateu, Josep Coll, Antoni Móra, Antoni Biscompte, Francesc Gual, Francesc Coll, Manuel Ràfols, Pere Pau Ferran, Jeroni Gual, Joan Coll, Jacint Solanes, Jeroni Reig, Bernat Peris i Salvador Casals.

Es va anunciar que el procurador de la parròquia del Pi havia introduït causa en poder del notari Pau de Toar contra Jaume Puigdoure, gerrer, com a tenint i posseïnt unes cases als Escudellers i altres terrers posseïts per béns de confreres de la present confraria, prenent ser condemnats a pagar 212 lliures per pensions caigudes d'un censal de preu de 530 lliures i pensió de 25 lliures, 9 sous que Josep Gual, escudeller, com a síndic de la confraria, manllavà de la comunitat del Pi, i d'altra part, les pensions que endavant discorrerien, i com l'esmentat Puigdoure pretenia que la confraria l'havia de treure indemne de l'obligació de dit censal, es va consultar com calia actuar.

Nomine discrepante, es va acordar que els prohoms, juntament amb altres tres confreres, parlessin amb l'advocat i amb la resta de creditors que havien firmat la concòrdia a fi i efecte que la comunitat del Pi s'avingués també a firmar la concòrdia. Es cas que no fos possible, que els prohoms i els tres confreres elegits poguessin valdre's dels medis possibles i judicials per fer-los firmar.

Es van elegir els mestres Pere Màrtir Lapuja, Salvador Colom i Miquel Gallart.

Dia 30 de maig.

Es van reunir els mestres Josep Gastó, menor i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Gual, Antoni Móra, Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador, Pau Babot, Andreu Targaró, Pere Joan Mateu, Joan Gener, Pere Màrtir Lapuja, Salvador Colom, Bartomeu Albert, Joan Fuster, Benet Vila, Antoni Biscompte, Francesc Mateu, Pere Pau Ferran, Josep Ribes, Josep Torrents, Manuel Ràfols, Joan Coll, Jeroni Gual, Jeroni Reig, Bernat Peris, Salvador Casals, Jacint Solanes i Ramon Cases.

L'advocat de la confraria, Lluís de València, va presentar una súplica en la causa que es portava contra el prior i convent de la Mercè i altres, contenint coses mal sonants, distants de l'atenció deguda a la present confraria d'un subjecte que havia tret d'aquella tants ducats, molt impròpies de la seva obligació, essent així que havent la present confraria registrat els llibres de rebudes, es va trobar no deureu-se-li més que trenta lliures.

L'advocat reclamava el deute dels darrers 10 anys, temps durant el qual no havia firmat cap cèdula ni paper.

Es va acordar parlar del tema amb el Dr. Prous per si volgués respondre al Sr. València. En cas que se li degués alguna cosa, els prohoms i dues persones (Salvador Colom i Pere Màrtir Lapuja) mirarien d'on treure els diners.

Per raó de l'enramada feta per la festa de la Mercè es devien 2 lliures i un sou. Es va acordar pagar-les de mà i de bossa, però alguns confreres no volien pagar.

Es va acordar que es fes un tall i que pagués cada u la part que li pertocava.

Dia 10 d'agost.

Es van reunir els mestres Josep Gastó, Antoni Mariterra i Miquel Carreres, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Pau Borgonyó, andador, Andreu Targaró, Pau Babot, Pere Joan Mateu, Miquel Gallart, Pere Màrtir Lapuja, Joan Fuster, Bartomeu Albert, Jeroni Lacruz, Benet Vila, Josep Coll, Francesc Mateu, Antoni Biscompte, Antoni Móra, Francesc Coll, Joan Ribes, Pere Pau Ferran, Manuel Ràfols, Joan Coll, Jeroni Gual, Bernat Peris i Ramon Cases.

Per la festivitat de Sant Llorenç s'acostumava a prendre jurament als nous prohoms. Es va acordar que es fes de la forma acostumada, però si devien diners, abans calia que paguessin els deutes amb la confraria.

També s'acostumava a fer terna d'andador, resultant elegit Manuel Ràfols.

Es va acordar celebrar la festivitat de Sant Hipòlit de la mateixa manera que s'havia fet l'any anterior.

Aquell any la confraria havia fet una bandera nova i es va proposar fer també un sant Hipòlit de plata per posar al capdamunt de l'asta. En no tenir mitjans econòmics, es va haver de desfer un calze de plata. Es va proposar si aquesta figura en donaria per inventariar als nous oficials de la confraria com s'havia fet amb el calze.

Es va acordar que sí, i que si el valor del calze era superior al de la imatge, el que sobrés ho havien de tornar els prohoms a la confraria, i en cas que fos superior el preu de la imatge que el del calze, el que faltés s'hauria de retornar als prohoms.

Dia 25 d'agost.

Es van reunir els mestres Pau Babot, i Francesc Mateu, prohoms; Salvador Colom, clavari, Manuel Ràfols, andador, Andreu Targaró, Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Miquel Carreres, Bartomeu Albert, Benet Vila, Antoni Móra, Jeroni Gual, Bernat Peris, Francesc Gual, Miquel Gallart, Francesc Guasch, Antoni Mariterra, Joan Fuster, Josep Coll, Francesc Coll, Pere Pau Ferran, Pau Borgonyó i Joan Coll.

Un dels advocats de la confraria, Lluís de València, va introduir causa contra la confraria, a la Reial Audiència, a relació de Pere d'Amigant, prenent cobrar les 10 anyades que se li devien.

Es va acordar que els prohoms de la confraria parlarien amb Lluís de València per mirar de veure amb quina quantitat -el més mòdica possible- es donaria per satisfet, i el mateix haurien de fer amb Baltasar Prous, altre dels advocats de la confraria, i que els diners necessaris sortissin de les taxes de les fornades que s'estaven fent.

Dia 16 de novembre.

Es van reunir els mestres Pau Babot, Jeroni Lacruz i Francesc Mateu, prohoms; Salvador Colom, clavari, Manuel Ràfols, andador, Andreu Targaró, Pere Màrtir Lapuja, Miquel Carreres, Bartomeu Albert, Benet Vila, Antoni Móra, Bernat Peris, Miquel Gallart, Joan Gener, Joan Font, Josep Coll, Francesc Coll, Pere Pau Ferran, Pau Borgonyó, Jeroni Reig, Salvador Casals, Josep Gastó, menor, Antoni Biscompte i Francesc Guasch.

Es va anunciar que es devien diners als advocats Lluís de València i Baltasar Prous, al notari Miquel Llorell, procurador

de la confraria, al candelero de cera i a altres persones, i la confraria no disposava de prou recursos econòmics.

Es va acordar que es cobrés el que devien els fadrins i els mestres sense botiga; en cas que els fadrins no volguessin pagar, ho pagarien els seus mestres, valent-se dels medis de justícia necessaris.

Dia 27 de desembre.

Es van reunir Antoni Biscompte, Pere Pau Ferran i Benet Vila, prohoms; Joan Fuster, clavari; Joan Coll, andador, i els mestres Josep Gastó, Miquel Carreres, Bartomeu Albert, Antoni Móra, Manuel Ràfols, Jeroni Gual, Bernat Peris, Jeroni Lacruz, Josep Coll, Francesc Coll, Josep Torrents, Jeroni Reig, Salvador Casals, Blai Coll i Salvador Colom.

Tots els anys, abans de nomenar als nous oficials del Sant Misteri, s'acostumava a definir els comptes dels oficials vells. Els comptes foren presentats, llegits i essent correctes, foren definits els esmentats Antoni Biscompte, Bartomeu Albert, clavari i credencer del Sant Misteri, en la forma acostumada.

Fou feta l'extracció de majoral, resultant elegit Salvador Macià.

Fou elegit per clavari Josep Gastó; per a credencer, a Jeroni Lacruz, i per a abanderat, a Antoni Móra.

-1699-

Dia 27 de desembre.

Convocats Antoni Biscompte, Pere Joan Ferran i Benet Vila, prohoms; Joan Fuster, clavari; Joan Coll, andador, i els mestres Josep Gastó, Miquel Carreres, Bartomeu Albert, Antoni Móra, Manuel Ràfols, Jeroni Gual, Bernat Peris, Jeroni Lacruz, Josep Coll, Francesc Coll, Josep Torrents, Jeroni Reig, Salvador Casals, Blai Coll i Salvador Colom.

Com cada any, abans de nomenar nous oficials nous del Sant Misteri s'acostumava a definir els comptes dels oficials vells. Bartomeu Albert, clavari i credencer del Sant Misteri, va retre comtes, i foren aprovats.

Després fou feta l'extracció de majoral, essent elegit Salvador Macià; nou clavari (Josep Gastó), credencer, (Jeroni Lacruz) i abanderat (Antoni Móra).

-1701-

Dia 4 d'abril

Es van reunir els mestres Josep Ribes i Jacint Solanes, prohoms; Salvador Colom, clavari; Jeroni Reig, Francesc Guasch, Jeroni Lacruz, Josep Coll, Antoni Biscompte, Pau Borgonyó, Salvador Casals, Blai Coll, Miquel Lapuja, Miquel Carreres, Antoni Móra, Jeroni Gual, Bernat Peris, Francesc Gual, Josep Gastó i Bartomeu Albert.

Van nomenar síndics procuradors a Josep Gastó i a Pau Borgonyó perquè representessin a la confraria en certes qüestions judicials que no es detallen.

Dia 11 d'octubre.

Si bé no es tracta d'un acord de la confraria, val la pena recollir aquest fragment extret dels Dietaris de la Generalitat:

«Després de Sa Magestat se seguian los grandes, també a cavall, y après de ells tots los cotxes de la casa real y dels dits senyors grandes, títols y cavallers, passà Sa Magestat per lo carrer del Hospital y per devant del portal de la Bocaria, a hont y havia difarens perspectives ab diffarents quadros en los quals se trobavan pintadas diffarents conquistas fetas per los catalans, a gastos y cuydado de la confraria dels botigues de teles; després se encaminaren ab lo vall, estant molt ben adornat lo portal dels Escudellers, a gastos y cuydado, segons se creu, de la confraria dels mestres escudellers” [SANS, 2007: vol. 10, fol. 66v].

Dia 3 de novembre.

Acta de l'examen de Joan Baptista Miquel, fill de Francesc Miquel, escudeller (aleshores ja era difunt) i de Marianna, fet a l'obrador del mestre Joan Miquel, al carrer de les Arenes, presentat pels mestres Pere Màrtir Lapuja i Joan Coll davant dels prohoms Francesc Coll i Francesc Gual, Pere Joan Mateu, clavari, i Joan Fuster, Antoni Biscompte, Pau Borgonyó, Bernat Peris, Miquel Lapuja, Salvador Macià, Jacint Solanes, Antoni Mariterra, Jeroni Reig i Jeroni Lacruz, mestres escudellers.

Va pagar les 8 lliures del dret d'examen.

Dia 22 de desembre.

Acta de l'examen de Josep Móra, fill d'Antoni Móra, feta a l'obrador de Salvador Colom, al carrer de na Sagra, apadrinat per Salvador Colom i per Antoni Móra.

-1702-

Dia 14 de gener.

Es van reunir els mestres Miquel Gallart, Francesc Coll i Francesc Gual, prohoms; Pere Màrtir Lapuja, Antoni Mariterra, Jeroni Reig, Miquel Lapuja, Josep Móra, Joan Fuster, Jeroni Lacruz, Joan Miquel, Salvador Casals, Pau Borgonyó, Josep Gastó, Blai Coll, Francesc Guasch, Antoni Ferran, Salvador Macià, Bernat Peris, Benet Vila, Antoni Biscompte, Joan Gener i Miquel Carreres.

Fou examinat Josep Parareda, fill de Joan Parareda, negociant, natural de Barcelona, i de Marianna, a l'obrador de Jeroni Gual situat al carrer Na Sagra, presentat per Bartomeu Albert i Antoni Móra.

-1704-

Dia 9 de setembre.

Es van reunir Joan Fuster, Josep Ribes i Jeroni Reig, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Josep Móra, andador, Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Salvador Casals, Bartomeu Albert, Salvador Colom, Miquel Gallart, Antoni Biscompte, Jeroni Gual, Josep Parareda, Joan Miquel, Macià Burga, Francesc Coll, Jacint Solanes, Blai Coll, Bernat Peris, Benet Vila i Miquel Lapuja, a l'obrador de Miquel Carreres, situat al carrer de Còdols, on va ser examinat Josep Hortes, fill de Maurici Hortes, forner, natural de Barcelona, i de Caterina, apadrinat

per Miquel Carreres i Antoni Móra, que estava casat amb Maria Carreres, filla de Joan Carreres, escudeller, i de Cecília.

No s'esmenta l'època corresponent al pagament del dret d'examen.

-1705-

Dia 3 de gener.

Es varen reunir Joan Fuster, Josep Ribes i Jeroni Reig, prohoms; Francesc Guasch, clavari, Josep Móra, andador, Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Antoni Biscompte, Miquel Gallart, Antoni Móra, Jeroni Gual, Antoni Mariterra, Macià Burga, Josep Parareda, Salvador Casals, Francesc Gual, Blai Coll, Joan Miquel, Jacint Solanes, Francesc Coll, Bernat Peris i Josep Hortes a l'obrador de Miquel Carreres, situat al carrer de Còdols, on va ser examinat Ramon Lacruz, apadrinat per Miquel Carreres i Benet Vila, fill de Jeroni Lacruz, escudeller, i de Marianna.

Va pagar 8 lliures, 4 sous i 4 diners de dret d'examen.

-1706-

Dia 22 de febrer.

Es van reunir Josep Gastó, Antoni Mariterra i Salvador Casals, prohoms; Bartomeu Albert, clavari, Ramon Lacruz, Pere Màrtir Lapuja, Francesc Mateu, Antoni Móra, Francesc Gual, Joan Parareda, Manuel Ràfols, Josep Hortes, Joan Fuster, Josep Coll, Francesc Coll, Pau Borgonyó, Joan Coll, Blai Coll, Jeroni Reig, Miquel Lapuja, Joan Miquel, Bernat Peris, Jeroni Gual, Antoni Biscompte, Miquel Gallart, Francesc Guasch i Miquel Carreres.

Van nomenar procuradors a Jeroni Gual i a Miquel Carreres per a, en nom de la confraria, vendre un censal mort al for de 22 mil sous per mil.

Dia 1 de juliol.

Josep Gastó, Miquel Carreres i Francesc Gual van signar un debitori amb el sastre Joan Garcés per la confecció dels vestits de la coronela que havien d'usar els mestres, joves i fills de mestres de la confraria de sant Hipòlit. Cada vestit costava 12 lliures i es pagarien a raó d'un ral de plata setmanal. El cost total s'abonaria cada tres mesos, a raó de 30 lliures, fins a completar el total.

El document del debitori fou cancel·lat el 12 de juliol de 1710. En total, doncs, serien 480 lliures corresponents a 40 vestits.

Dia 13 de desembre.

Els consellers de Barcelona van enviar un cartell citatori a Josep Gastó, menor, Antoni Mariterra i Salvador Casals, prohoms de la confraria, en el qual se'ls manava retornar les penyores fetes als escudellers Josep Coll, Francesc Guasch i Antoni Biscompte.

Havien estat empenyorats per haver usat, en algunes feines del seu ofici, mà d'obra de jornalers que no eren fadrins ni del gremi²³⁸.

238. AHCB, Gremial, *Escudillersos*.

-1707-

Dia 15 de febrer.

Es van reunir Antoni Móra i Pau Borgonyó, prohoms; Miquel Gallart, clavari; Josep Hortes, andador, Salvador Casals, Pere Màrtir Lapuja, Joan Fuster, Jeroni Gual, Antoni Mariterra, Esteve Fondera, Francesc Coll, Joan Miquel, Bernat Peris, Josep Torrents, Francesc Mateu, Macià Burga i Blai Coll, a l'obrador de Blai Coll, situat al carrer d'en Tricolet vulgarment anomenat dels Tres Llits, on fou examinat Josep Lacruz, fill de Jeroni Lacruz, escudeller (aleshores ja difunt) i de Mariàngela, apadrinat per Bartomeu Albert i Ramon Lacruz.

No s'esmenta l'època del pagament del dret d'examen.

Dia 29 de març.

Es van reunir Antoni Móra, Pau Borgonyó i Ramon Lacruz, prohoms; Miquel Gallart, clavari; Josep Hortes, andador, Francesc Guasch, Antoni Mariterra, Pere Màrtir Lapuja, Miquel Carreres, Joan Fuster, Benet Vila, Salvador Casals, Josep Coll, Josep Torrents, Blai Coll, Josep Lacruz, Macià Burga, Jeroni Gual, Joan Miquel i Francesc Gual, a l'obrador de Josep Gastó, situat al carrer de la Mare de Déu, abans anomenat de na Sagra, on fou examinat Miquel Rocamador, fill de l'escudeller Josep Rocamador, i d'Elena, apadrinat per Pere Joan Mateu i Francesc Mateu.

Va pagar 8 lliures, 4 sous i 4 diners de dret d'examen.

Dia 29 de març.

En presència d'Antoni Móra, Pau Borgonyó i Ramon Lacruz, prohoms; Miquel Gallart, clavari; Josep Hortes, andador, Pere Joan Mateu, Miquel Carreres, Francesc Guasch, Salvador Casals, Antoni Mariterra, Benet Vila, Jeroni Reig, Joan Fuster, Macià Burga, Josep Coll, Bernat Peris, Jaume Mas, Jeroni Gual, Josep Macià, Joan Miquel, Francesc Mateu, Josep Torrents, Francesc Gual, Blai Coll, Josep Lacruz i Miquel Rocamador fou examinat Pau Gallart, fill de Miquel Gallart, escudeller, i de Caterina, a l'obrador de Miquel Gallart, situat al carrer de Còdols.

Va pagar 8 lliures, 4 sous i 4 diners de dret d'examen.

Dia 29 de març.

Es varen reunir Antoni Móra, Pau Borgonyó i Ramon Lacruz, prohoms; Miquel Gallart, clavari; Josep Hortes, andador, Francesc Guasch, Antoni Mariterra, Pere Màrtir Lapuja, Miquel Carreres, Joan Fuster, Benet Vila, Salvador Casals, Josep Coll, Josep Torrents, Blai Coll, Josep Lacruz, Macià Burga, Jeroni Gual, Joan Miquel i Francesc Gual a l'obrador de Josep Gastó, situat al carrer de la Mare de Déu, abans de na Sagra, on fou examinat Jaume Mas, jove escudeller, casat amb Rosa Reig, filla de Francesc Reig, escudeller, i de Margarida, apadrinat per Jeroni Reig i Bernat Peris.

Va pagar 8 lliures, 4 sous i 4 diners de dret d'examen.

Dia 29 de març.

Es van reunir Antoni Móra, Pau Borgonyó i Ramon Lacruz, prohoms; Miquel Gallart, clavari; Josep Hortes, andador, Francesc Guasch, Antoni Mariterra, Pere Màrtir Lapuja, Miquel

Carreres, Joan Fuster, Benet Vila, Salvador Casals, Josep Coll, Josep Torrents, Blai Coll, Josep Lacruz, Macià Burga, Jeroni Gual, Joan Miquel i Francesc Gual, a l'obrador de Josep Gastó, situat al carrer de la Mare de Déu, abans de Na Sagra, on fou examinat Josep Macià, fill d'Amador Macià, escudeller, i d'Àgata, apadrinat per Francesc Mateu i Jeroni Reig.

Va pagar 8 lliures, 4 sous i 4 diners de dret d'examen.

Dia 11 d'abril.

Es van reunir Antoni Móra, Pau Borgonyó i Ramon Lacruz, prohoms; Miquel Gallart, clavari; Esteve Fondera, andador; Josep Lacruz, Francesc Coll, Pau Gallart, Antoni Mariterra, Miquel Rocamador, Salvador Casals, Josep Torrents, Francesc Gual, Joan Miquel, Jaume Mas, Josep Macià, Macià Burga, Bartomeu Albert, Bernat Peris, Joan Fuster, Pere Joan Mateu i Blai Coll, a l'obrador de Francesc Gual situat al carrer de Camadall (sic) o del Vidre on fou examinat Lluís Miquel Lapuja, fill de Miquel Lapuja, escudeller, i d'Isabel, apadrinat per Francesc Mateu i Jeroni Gual.

Va pagar 8 lliures, 4 sous i 4 diners de dret d'examen.

Dia 17 de desembre.

Es van reunir Bartomeu Albert, Joan Coll i Francesc Gual, prohoms; Joan Miquel, andador; Pau Gallart, Esteve Fondera, Damià Costa, Jeroni Reig, Francesc Mateu, Jeroni Gual, Miquel Gallart, Miquel Rocamador, Macià Burga, Blai Coll, Josep Hortes, Josep Coll, Pau Ferran, Josep Torrents, Jaume Mas, Salvador Casals, Josep Macià, Bernat Peris, Lluís Lapuja, Pere Màrtir Lapuja, Antoni Mariterra i Josep Lacruz, a l'obrador que abans fou de Salvador Colom, aleshores de Marc Gibergues, situat al carrer de Na Sagra, apadrinat per Antoni Móra i Ramon Lacruz, on fou examinat Marc Gibergues, casat amb Rosa Colom. Primerament, però, havia de pagar el tall endarrerit que estava devent.

-1708-

Dia 15 de setembre.

Va tenir lloc un consell de la confraria. El notari l'esmenta, però no recull l'acta de la reunió.

Dia 8 d'octubre.

En presència d'Antoni Biscompte i Jeroni Gual, prohoms, i de Jaume Mas, andador, en força dels consells tinguts els dies 15 de setembre i 8 d'octubre, i en virtut de la facultat que en els esmentats consells els hi fou atribuïda van admetre i crearen com a nou mestre a Pere Marres, jove escudeller, fill de Pere Marres, mestre escudeller.

No hi ha època del pagament del dret d'examen.

Dia 3 de novembre.

Va arribar una resolució dels consellers de la ciutat en el sentit de denegar la petició feta per Josep Coromines, jove escudeller, que pretenia ser mestre forçat de la confraria per haver-se casat amb Maria, filla del mestre Jeroni Lacruz, però els prohoms van respondre que l'admetrien

«Sempre que lo dit agent tinga los requisits necessaris com és

los de aprenentatge y fadrinatge per a obtenir la mestria, tant per consuetut com per la disposició de reals privilegis y ordinacions de la dita confraria, estan y estaran en lo que sia de justícia»

Josep Coromines argumentava que en moltes altres confraries de la ciutat es permetia que un fadrí casat amb filla de mestre accedís al mestratge d'aquell ofici²³⁹.

-1711-

Dia 24 de setembre.

En presència d'Antoni Móra, Pau Borgonyó i Josep Hortes, prohoms; Joan Fuster, clavari; Josep Macià, andador; Francesc Coll, Jeroni Gual, Salvador Casals, Miquel Rocamador, Damià Costa, Jacint Solanes, Lluís Lapuja, Francesc Gual, Joan Miquel, Marc Gibergues, Manuel Ràfols, Francesc Mateu, Josep Coll, Josep Lacruz, Pere Pau Ferran, Bartomeu Albert, Ramon Lacruz i Esteve Fondera fou examinat Joan Gallart, fill de Miquel Gallart, escudeller, i de Caterina, a l'obrador de Pere Màrtir Lapuja, situat al carrer dels Escudellers Blancs, apadrinat per Jeroni Gallart i Pere Màrtir Lapuja.

Va pagar 8 lliures de dret d'examen i 4 sous i 4 diners *pro iure magistri*.

-1712-

Dia 5 de febrer.

En presència d'Antoni Móra, Pau Borgonyó i Josep Hortes, prohoms; Joan Fuster, clavari; Josep Macià, andador; Francesc Guasch, Pere Màrtir Lapuja, Jaume Mas, Jacint Solanes, Lluís Lapuja, Joan Gallart, Pere Pau Ferran, Blai Coll, Ramon Lacruz, Jeroni Reig, Josep Torrents, Bernat Peris, Pau Gallart, Salvador Casals, Esteve Fondera, Marc Gibergues, Miquel Carreres, Josep Lacruz, Jeroni Gallart, Bartomeu Albert, Antoni Biscompte, Joan Miquel, Macià Burga, Damià Costa, Miquel Rocamador, Francesc Coll, Francesc Mateu, Josep Coll, Jeroni Gual, i Miquel Gallart, van ser examinats Josep Gastó, fill de Josep Gastó, major, i de Maria Gràcia, i també Joan Vinyes, fill de Josep Vinyes, pagès, de Sarrià, i de Magdalena, a l'obrador de Josep Gastó, major, situat al carrer de Na Sagra, apadrinats per Francesc Gual i Josep Gastó, major.

Josep Gastó, menor, va pagar 8 lliures de drets d'examen i 4 sous i 4 diners *pro iure magistri*.

Dia 17 de juny.

Es van reunir els mestres Antoni Móra, Pau Borgonyó i Josep Hortes, prohoms; Joan Fuster, clavari; Josep Macià, andador; Francesc Guasch, Manuel Ràfols, Joan Gallart, Jacint Solanes, Salvador Casals, Antoni Biscompte, Miquel Gallart, Lluís Lapuja, Josep Coll, Pau Gallart, Pere Pau Ferran, Blai Coll, Josep Torrents, Jeroni Gallart, Francesc Coll, Francesc Gual, Joan Miquel, Josep Lacruz, Esteve Fondera, Damià Costa, Jaume Mas, Ramon Lacruz, Marc Gibergues, Joan Vinyes, Jeroni Gual, Jeroni Reig, Miquel Rocamador, Francesc Mateu, Bartomeu Albert, Macià Burga, Pere Màrtir Lapuja i Josep Ribes, per fer l'examen de mestratge de Joan Cerdà, fadrí escudeller, fill de Joan Cerdà, pagès i masover, natural de Fumaga-

nya (Vic), i de Margarida, a l'obrador de Josep Gastó, major, apadrinat per Josep Gastó, major, i Miquel Carreres, mestres escudellers.

Va pagar 30 lliures.

Dia 20 de juny.

Francesc Despujol i de Montcorb va donar una relíquia de Sant Hipòlit (un tros de la canyella de la cama) a la confraria dels escudellers, essent prohoms Antoni Móra, Pau Borgonyó i Josep Hortes.

Dia 11 de setembre.

Es va fer acte d'"asiento" amb el pagès Gabriel Pagès, de Sant Vicenç de Sarrià, per portar des de la pedrera de Collblanc tres carretades de terra cada dia feiner, a raó d'una lliura i 4 sous la carretada.

-1716-

Dia 24 d'agost.

Es va fer un acte de conveni amb Josep Ferreres i Ribot per tal d'obtenir terra d'escudeller de la finca de la seva propietat.

-1717-

Dia 15 de març.

Francesc Alzina, botiguer de teles, va firmar àpoca als prohoms i confraria de Sant Hipòlit dels escudellers per un import de 523 lliures, 11 sous i 9 diners, a compte de les 765 lliures i 10 sous que li devia per raó del vestuari usat per la companyia que, en temps de guerra, havia format la confraria.

La confraria restava a deure a 241 lliures, 18 sous 3 diners²⁴⁰.

Dia 6 de juny.

Es va signar un conveni amb Francesc Castelló i Jeroni Piera, pagesos, pel proveïment de terra.

Dia 15 de març.

Francesc Alzina, botiguer de teles, reconegué haver rebut de Jeroni Gual, Joan Coll i Josep Macià, prohoms dels escudellers de l'any 1712, i de Pau Gallart i Antoni Móra, mestres escudellers, 523 lliures, 11 sous i 9 diners com a administrador de la botiga de Rafael Vilar, mercader i soci seu, a compte de les 765 lliures i 10 sous per la roba presa de la seva botiga per fer els vestits de soldats de la darrera guerra.

-1719-

Dia 8 de juny.

Josep Gastó i Josep Lacruz, prohoms, i Jeroni Gual, clavari, reconegueren deure a Jeroni Reig, mestre escudeller, prohom

239. AHC. Gremial. *Escudillersos*.

240. AHPB, Francesc Topí i Comes, *Borredor dels actes*, 1717, gener, 2 – 1717, desembre, 23.

i electe de la concòrdia firmada amb els creditors, 65 lliures 3 sous que els hi havia deixat graciosament i que tenia en son poder del tall de les fornades, i que la confraria necessitava urgentment per poder pagar 145 lliures i 10 sous del cadastre d'aquell any.

Dia 13 d'agost.

Pacte amb els pagesos Francesc Castelló i Jeroni Piera pel proveïment de terra, durant un any, al preu d'una lliura per cada carretada.

Dia 14 de maig.

Es van reunir Jeroni Reig i Josep Lacruz, prohoms; i els mestres Pau Borgonyó, Joan Janer, Salvador Casals, Lluís Lapuja, Joan Miquel, Miquel Carreres, Jeroni Gual, clavari, Joan Cerdà, andador, Ramon Lacruz, Bartomeu Albert, Joan Gallart, Jacint Solanes, Joan Vinyes, Bernat Peris, Sebastià Fuster, Jeroni Gallart, Antoni Biscompte, Bonaventura Figueres, Antoni Móra, Miquel Gallart, Francesc Borrell i Francesc Mateu.

Es va llegir un paper dels regidors de la ciutat on es comunicava que abans de 15 dies havien de pagar 145 lliures i 10 sous del cadastre. El clavari va proposar que es votés la manera de cobrar el tall segons conforme proposaven els prohoms (9 vots). Antoni Biscompte va proposar que el tall dels mestres que tenen botiga es pagués de més o menys segons les fornades que couen a bona consciència dels prohoms (5 vots). Jeroni Gallart va proposar que s'elegissin dues persones que, en companyia dels prohoms, fessin el repartiment segons els semblara més conforme a equitat i consciència (8 vots).

A proposta del clavari es van nomenar a Jeroni Gallart i a Ramon Lacruz per, juntament amb els prohoms, fer el repartiment esmentat.

-1720-

Dia 23 d'abril.

Es va signar un conveni amb la Sra. Eulàlia Ferreres i Mateu, vídua de Josep Ferreres i Ribot, pel tema del permís d'extracció de la terra d'escudeller d'una finca de la seva propietat.

Dia 3 de maig.

Es va fer acte d' "asiento" amb el pagès que subministraria la terra que necessitaven pel seu ofici.

-1721-

Hi va haver problemes relacionats amb el nomenament del prohom en cap. En aquella època es feia pel sistema de les ternes, mentre que anteriorment es feia pel de rodolins, però era costum que, per poder ser insaculats, els candidats havien d'haver exercit almenys durant un any com a andador. Això vol dir que a la terna que es va presentar aquell any hi figurava un mestre escudeller que no complia aquest requisit, de manera que dos mestres van presentar una queixa per la manera com s'havien fet les coses:

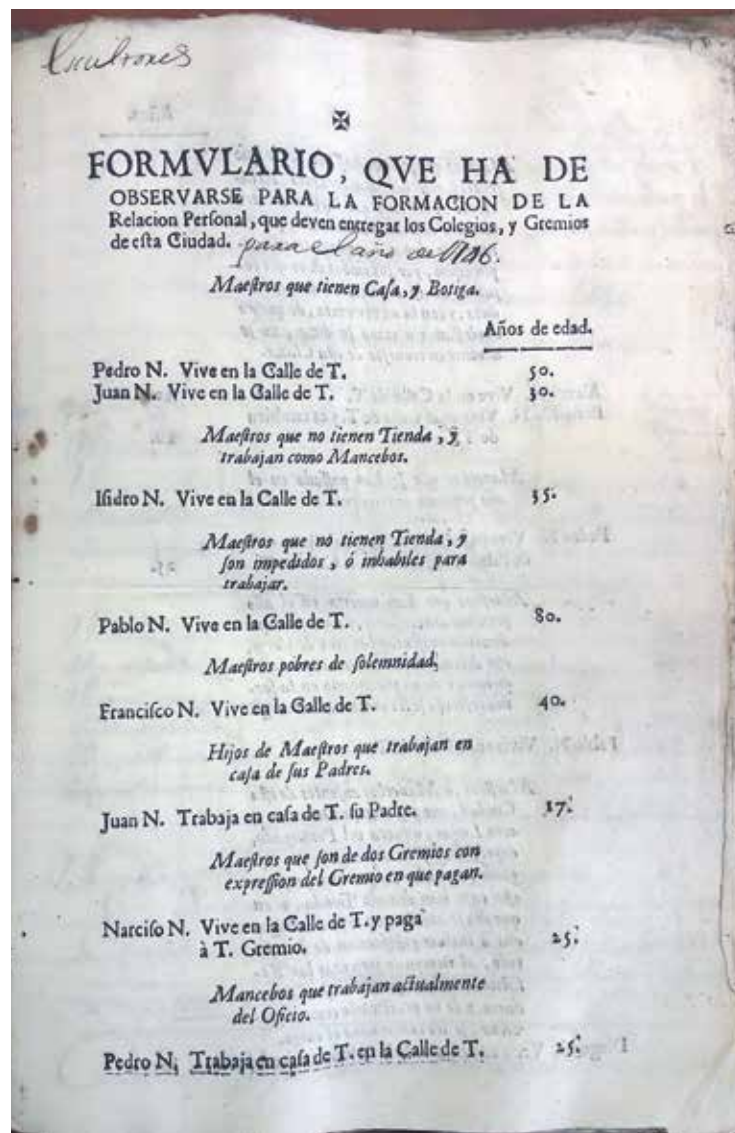

Fig.65: Model de full imprès del formulari que havien d'omplir anualment els prohoms de cada gremi amb les dades personals de tots els membres.

«Nos, Juan Gener y Pablo Borgoño, maestros escudilleros y ladrilleros de ladrillo vulgarmente llamado "de Valencia", cofrades de la cofradía de San Hipólito levantan este acta para atestiguar que nunca cofrade alguno ha tenido el cargo de prohombre que primero no haya exercido y servido el puesto y cargo de andador por tiempo de un año, antes bien por antigua tradición (que por tan antigua no es fácil de hallarse) nadie ocupó dicho cargo sin ser andador. Anteriormente cuando la designación se hacía por extracción, suerte o redolín, si alguien quería salir elegido y no había sido andador, siempre se oponía la cofradía a que figurase en las bolsas de la insaculación»²⁴¹.

El mateix 1721 els prohoms de la confraria dels ollers, gerrers i rajolers convocaren consell a casa de Jeroni Gual, escudeller, al carrer de na Sagra cantonada amb Escudellers, per veure si a l'esmentat obrador es trobaria cairó o altre espècies d'obra fabricada de terra de l'ofici de gerrer, segons una denúncia que s'havia fet. Hi trobaren una partida de cairons crus fabricats de la terra de l'ofici de gerrer. Una altra partida de la mateixa qualitat es trobava coent-se al forn. Com no era ni lícit ni permès als mestres escudellers obrar "obra de terra dels gerrers" ni menys encara a altres persones que no eren mestres de l'esmentada confraria, se li va fer un requeriment, i l'algutzir prengué

241. AHPB, Francesc Topi i Comes, *Protocollum instrumentorum*, 1721, gener, 2 - 1721, desembre, 15, fol. 99.

dos cairons de mostra i un poal “de dos” per portar-los a la casa de les penyores²⁴².

Un dels arguments que varen fer servir els escudellers per justificar l'elaboració de peces de ceràmica aparentment pròpies dels terrissers (per exemple, rajoles) era que la “forma” d'una peça (una olla o un plat) no era privativa de cap gremi. Així, els courers feien olles de coure i els argenters, plats d'argent. Era, al seu parer, determinant el material amb què estaven fetes aquestes peces i la manera de fer-les:

«Que de lo referido se infiere que por ser olla, tinaja ni ladrillo viene presisamente a hazer obra de la tocante al officio de alfarero, antes bien es preciso justificar la qualidad particular que perteneciendo a dicho officio, y no quedando justificada queda en libre alvedrio de qualquier persona el fabricar y vender dicha especie de obra, y es verdad».

Els escudellers feien una lectura diferent del privilegi de 1599 atorgat als ollers, gerrers i rajolers, en destacar la frase:

«Salves qualsevol privilegis a altres confraries e singulars personas concedits y sens perjudici del dret de tercer legitimitament adquirir».

Els escudellers, per tant, no podien fer “obra de foc”, ja que l'argila emprada era la vermella, pròpia dels ollers, però sí que podien fer olles, càntrils o aiguamans, sempre que l'argila emprada fos la terra groga extreta dels terrers de l'Hospitalet, i que no es barrejés amb altra cap mena d'argila.

Tampoc no podien fer obra de gerrer, ja que l'argila emprada pels gerrers s'extreia de la muntanya de Montjuïc i, a més, es treballava de manera diferent –es purificava en coladors i basses– de com es feia l'obra escudellera. També era diferent el vernís, ja que els escudellers, per fer el vernís anomenat “pisa basta” barrejaven una mica d'argila de Montjuïc amb el preparat de plom i barrella; si volien fer “pisa fina” hi posaven estany enlloc d'argila. Els gerrers no posaven ni argila ni estany en el seu vernís.

La sentència de 1636, favorable als escudellers, els va permetre elaborar “rajoles valencianes”, que eren manifestament diferents de les rajoles bastes que feien els rajolers, tot i que bé ja en feien des de molt abans de dictada l'esmentada sentència.

Dia 15 de setembre.

Joan Gener i Pau Borgonyó, presents a sala de Sant Jordi del Palau de la Diputació, van assegurar que mai abans cap prohoms de la confraria havia exercit el càrrec sense abans haver fet d'andador durant un any, i quan s'insaculaven els noms dels futurs prohoms, si es feia el contrari, s'hi oposava la confraria.

-1722-

Dia 17 de maig.

Reunits els mestres Antoni Biscompte i Francesc Borrell, prohoms; Francesc Mateu, clavari, Sebastià Fuster, andador, Joan Gener, Pau Borgonyó, Miquel Carreres, Jeroni Reig, Salvador Casals, Jacint Solanes, Bernat Peris, Joan Miquel, Josep Hortes, Miquel Rocamador, Josep Lacruz, Lluís Lapuja, Joan Gallart, Jeroni Gallart, Joan Vinyes, Joan Cerdà, Bonaventura

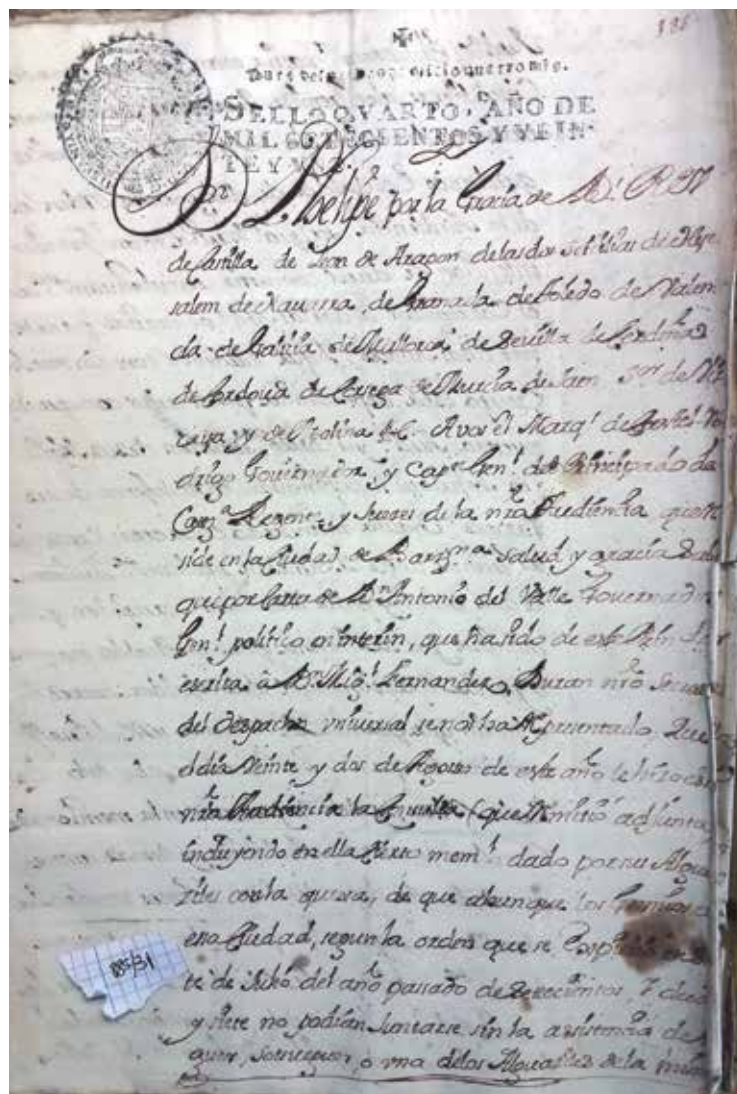

Fig.66: Des del juliol del 1717 els gremis no podien reunir-se sense avisar abans i rebre el permís del corregidor. A les reunions hi havia d'assistir en persona o bé delegant en els seus alcaldes majors o a l'algutzir major.

Figueres, Jeroni Gual, Manuel Mas, Marc Gibergues, Ramon Lacruz, Josep Gastó, Salvador Fuster, Pere Pau Ferran i Josep Rossell, va ser examinat el jove Joan Coll, fill de Blai Coll, escudeller, a l'obrador de Joan Coll, al carrer de Tres Llits, apadrinat per Joan Coll i Sebastià Fuster.

Dia 3 de juny.

Reunits Antoni Biscompte, Joan Coll i Francesc Borrell, prohoms; Francesc Mateu, clavari, Sebastià Fuster, andador, Salvador Fuster, Joan Gener, Miquel Gallart, Salvador Casals, Manuel Ràfols, Pau Borgonyó, Bartomeu Albert, Jeroni Gallart, Joan Miquel, Joan Coll, menor, Jeroni Reig, Manuel Mas, Eloi Lapuja, Bonaventura Figueres, Josep Rossell, Marc Gibergues, Joan Gallart, Joan Vinyes, Jacint Solanes, Bernat Peris, Josep Hortes, Joan Cerdà, Pere Pau Ferran, Josep Lacruz, Jeroni Gual i Ramon Lacruz a l'obrador de Miquel Rocamador, situat al carrer dels Escudellers Blancs, fou examinat el jove Nicolau Malançó, fadrí escudeller, fill d'Antoni Malançó, sabater napolità que vivia la vila de Corçà (Girona), apadrinat per Miquel Carreres i Miquel Rocamador.

Va pagar 30 lliures de dret d'examen.

242. AHPB, Pere Pau Pujol, *Vigesimum quartum manuale ... diversorum contractuum*, 1720, desembre, 26 - 1721, desembre, 24, fol. 145v.

Dia 21 de juliol.

Antoni Biscompte, Joan Coll i Francesc Borrell, prohoms; Francesc Mateu, clavari, Sebastià Fuster, andador, Miquel Carreres, Josep Lacruz, Miquel Rocamador, Joan Miquel, Bernat Peris, Josep Hortes, Bonaventura Figueres, Jeroni Reig, Joan Gallart, Joan Cerdà, Salvador Fuster, Salvador Casals, Nicolau Malançó, Ramon Lacruz, Marc Gibergues, Joan Coll, menor, Jeroni Gual, Manuel Ràfols, Jeroni Gallart, Joan Vinyes, Jacint Solanes i Lluís Lapuja van nomenar procuradors a Onofre Cerdà, notari causídic, i a Jeroni Gual, Miquel Rocamador i Jeroni Gallart per certes causes judicials que no es detallen.

Dia 18 de setembre.

La confraria va pagar, per mans de Jeroni Reig, collector de les fornades, 100 lliures per la lluçió d'un censal mort de preu de 1160 lliures que havia comprat el col·legi d'apotecaris de Barcelona el 1694²⁴³.

-1725-

Dia 27 de maig.

Es va fer acte d'“asiento” amb el pagès Gabriel Pagès, de Sant Vicenç de Sarrià, pel tema de l'extracció de la terra d'escudeller, que acabaria el maig de 1730.

Dia 25 de novembre.

Es va fer acte d'“asiento” amb l'escudeller Miquel Rocamador, qui s'encarregaria de subministrar la terra des del tall a les cases dels confreres, al preu de 18 sous per carretada²⁴⁴.

-1726-

Dia 12 de novembre.

En el consell de la confraria reunit a la casa del carrer dels Escudellers Blancs amb assistència dels prohoms Jeroni Reig, Jeroni Gallart i Lluís Lapuja, i dels mestres Salvador Casals, Manuel Mas, Miquel Carreres, Jacint Solanes, Josep Lacruz, Bernat Peris, Ramon Lacruz, Josep Gual, Joan Vinyes, Joan Coll, Joan Gallart, Joan Miquel, Manuel Ràfols, Francesc Borrell, Antoni Biscompte, Joan Gener, Salvador Fuster i Marc Gibergues es va acordar aixecar acta de les seves deliberacions.

Actuà de notari Jeroni Casetes²⁴⁵.

-1727-

Dia 11 de gener.

Es van reunir Jeroni Reig, Jeroni Gallart i Lluís Lapuja, prohoms, i els mestres Salvador Casals, Manuel Mas, Miquel Carreres, Jacint Solanes, Josep Lacruz, Bernat Peris, Ramon Lacruz,

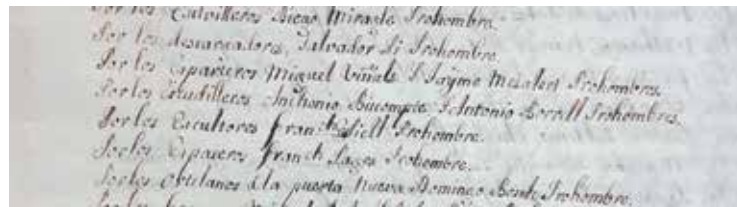

Fig.67: EL 1721 el prohoms dels escudellers eren Antoni Biscompte i Antoni Borrell. Com es pot apreciar, els dos escudellers consten a la relació dels gremis de la ciutat de Barcelona d'aquell any.

Josep Gual, Joan Vinyes, Joan Coll, Joan Gallart, Joan Miquel, Manuel Ràfols, Francesc Borrell, Antoni Biscompte, Joan Gener, Salvador Fuster i Marc Gibergues.

Es va tractar el tema de pagar censals, pensions i de nomenar nou abanderat, essent elegit Joan Vinyes²⁴⁶.

Dia 27 de gener.

Amb assistència dels prohoms Sebastià Fuster, Joan Gallart, del clavari Josep Gual, de l'andador Joan Coll, i dels confreres Manuel Ràfols, Salvador Casals, Jeroni Reig, Joan Miquel, Marc Gibergues, Joan Vinyes, Joan Albert, Jeroni Gallart i Bernat Peris fou deliberat sobre l'enviament de soldats que el Rei havia demanat a la ciutat de Barcelona. A la confraria dels escudellers (així com a la dels mestres de cases, sabaters, canters, mestres d'aixa, calafats i estarters) els tocà dos soldats a cadascuna²⁴⁷.

Dia 11 de maig.

Es van reunir Ramon Lacruz i Sebastià Fuster, prohoms; Joan Gallart, Josep Gual, andador, Joan Coll, Miquel Carreres, Jeroni Reig, Manuel Ràfols, Salvador Casals, Joan Miquel, Jacint Solanes, Lluís Lapuja, Bernat Peris, Joan Vinyes, Josep Hortes, Joan Albert, Jeroni Gallart, Marc Gibergues, Bonaventura Figueres i Francesc Borrell.

Fou deliberat sobre un deute presentat per Francesc Vilar, botiguer, acordant nomenar quatre persones per arreglar el plet, essent elegits Joan Albert, Miquel Carreres, Jeroni Gallart i Jeroni Reig²⁴⁸.

Dia 25 d'octubre.

Es van reunir Ramon Lacruz, Sebastià Fuster i Joan Gallart, prohoms; Josep Lacruz, clavari, Josep Gual, andador, Miquel Carreres, Manuel Ràfols, Jacint Solanes, Josep Hortes, Francesc Borrell, Josep Duran, Nicolau Malançó, Joan Vinyes, Mac Gibergues, Lluís Lapuja, Joan Miquel, Jeroni Reig, Bonaventura Figueres, Jeroni Gallart i Joan Coll.

243. AHPB, Francesc Topí i Comes, *Protocollum ... instrumentorum*, 1721, desembre, 30 – 1722, desembre, 21, 103r-104v.
 244. AHPB, Francesc Topí i Comes, *Protocollum instrumentorum*, 1724, desembre, 29 – 1725, desembre, 11.
 245. AHPB, Jeroni Casetas, *Trigesimum septimum manuale instrumentorum et contractuum*, 1725, desembre, 29 – 1726, desembre, 23, fol. 155.

246. AHPB, Jeroni Casetas, *Trigesimum septimum manuale instrumentorum et contractuum*, 1725, desembre, 29 – 1726, desembre, 23, fol. 196)
 247. El 27.01.1727 s'esmenta per primera vegada en una reunió de la confraria (AHPB, Jeroni Casetas, *Trigessimus octavum manuale instrumentorum et contractuum*, 1726, desembre, 28 – 1727, desembre, 18).
 248. AHPB, Jeroni Casetas, *Trigessimus octavum manuale instrumentorum et contractuum*, 1726, desembre, 28 – 1727, desembre, 18), fol. 233.

Es va comunicar que els prohoms de la confraria havien estat citats per Vidal de Vallgornera, príncep de Nisemí, ja que la casa gremial estava subjecta a la seva senyoria mitjana juntament amb la casa del costat, la casa Bosc, abans que es separessin les dues cases, havent de pagar 5 lliures i 3 sous, i el gremi devia 60 lliures de pensions no pagades.

Els confreres van acordar que els prohoms parlessin amb els procuradors dels Vallgornera per demanar 15 dies de marge per poder pagar la meitat del deute per mitjà d'un tall. Quant a l'altra meitat, ja mirarien la manera de poder-lo satisfer,

«Suplicant a dit señor que atesos los molts ahogos y insconstància de temps que per lo present se done dit señor per satisfet».

També es feu saber que la vídua del mestre Miquel Rocamador havia acabat l'any de plor, i que tenint com tenia un fill que deuria passar-se a mestre, es fessin gestions per veure si la vídua volia seguir fabricant obra d'escudeller i, en cas afirmatiu, obligar-lo a passar-se a mestre. De fet, però, el fill de Miquel Rocamador es va passar a mestre l'any 1744, a l'edat de 20 anys. No tenim constància que tingués un altre fill en edat de conduir l'obrador. En canvi, el 4 de gener de 1728 Eulàlia Rocamador, filla de difunt Miquel Rocamador, es va casar amb Francesc Estaper, escudeller, fill d'un pagès. L'endemà mateix de les esposalles, Francesc Estaper va passar l'examen de messtratge a l'obrador del seu difunt sogre, de manera que ell mateix se'n va fer càrrec. No li va caldre ni tan sols fer les quatre rajoles que era allò que proposà com a examen, ja que els prohoms jutjaren que era apte i suficient.

Un altre dels temes tractats a la reunió va ser el cas del jove Joan Miquel. Josep Francesc d'Alós i Rius, tinent de corregidor de Barcelona, demanà als prohoms que li dispensessin dels dos anys que li faltaven d'aprenentatge per poder-se passar a fadrí, recalcant que això no seria la norma sinó un fet excepcional. Els confreres deliberaren que farien jurar a l'esmentat Joan Miquel quant de temps li faltava per complir els dos d'aprenentatge i, una vegada complert el temps que li faltava, el dispensarien dels altres dos anys.

El darrer tema tractat a la reunió va ser la proposta feta pel pagès Feliu Llobart, del Pla de Barcelona, de subministrar terra als escudellers al peu de 9 rals la carretada. El pagès donaria, a canvi, 50 lliures de benefici a la confraria, però si volien la terra a 8 rals la carretada, aleshores no els donaria cap benefici.

Els mestres decidiren parlar amb la vídua de Miquel Rocamador a fi de veure si ella volia fer portar la terra als confreres a raó de 8 rals la carretada²⁴⁹.

Dia 11 de novembre.

Es van reunir els mestres Ramon Lacruz, Sebastià Fuster i Joan Gallart, prohoms; Josep Gual, andador, Marc Gibergues, Miquel Carreres, Joan Coll, Manuel Ràfols, Salvador Casals, Jacint Solanes, Joan Miquel, Bernat Peris, Lluís Lapuja, Josep Hortes, Joan Vinyes, Nicolau Malançó, Francesc Borrell, Jeroni Reig, Bonaventura Figueres i Jeroni Gallart.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

Es va acceptar la proposta de Joan Albert que, ni tenint botiga de mestre escudeller ni fabricant obra d'escudeller per trobar-se ocupat en el càrrec de verguer de la Reial Audiència, i estant, doncs, exempt de talls i taxes, demanà poder ajudar la confraria econòmicament pagant 12 rals anuals mentre no fabricués o fes fabricar a altri obra escudellera.

També es va tractar d'on sortien els diners per pagar la pensió que queia el dia 13 del corrent mes i any a favor de Maria Arau i Camps:

«Y no saber dits prohoms de ahont poden satisfèr-la en atenció als molts ahogos que la present confraria se troba».

Abans de prendre cap resolució es demanà que l'elet de la confraria donés compte i raó del que havia col·lectat²⁵⁰.

Dia 27 de novembre.

Es va firmar el conveni amb Marianna Rocamador, vídua de l'escudeller Miquel Rocamador, pel tema de les carretades de terra, el contingut detallat del qual figura a l'apartat dedicat al subministrament de terra.

Dia 17 de desembre.

Es van reunir els mestres Ramon Lacruz, Sebastià Fuster i Joan Gallart, prohoms; Josep Lacruz, clavari, Josep Gual, andador, Manuel Ràfols, Salvador Casals, Jacint Solanes, Joan Miquel, Bernat Peris, Lluís Lapuja, Josep Hortes, Marc Gibergues, Jeroni Gallart, Joan Vinyes, Nicolau Malançó, Francesc Borrell i Joan Coll.

Degut a que l'electe de les fornades devia retre comptes cada tres mesos d'allò que havia administrat i no volia fer-ho allegant que encara faltava per cobrar algunes fornades, els prohoms el van citar a la casa del tinent corregidor, que el va condemnar a retre comptes de la seva administració.

Es va instar a l'electe de les fornades a que cobrés les fornades que encara devien alguns mestres morosos i, després, que passés comptes.

I pel que fa a les dues pensions que es devien a Maria Arau i Camps, es decidí que els prohoms paguessin les 50 lliures tal i com s'havia fet altres anys (no s'especifica com).

-1728-

Dia 5 de gener.

Es van reunir els mestres Ramon Lacruz, Sebastià Fuster i Joan Gallart, prohoms; Josep Lacruz, clavari, Josep Gual, andador, Salvador Casals, Lluís Lapuja, Jacint Solanes, Josep Hortes i Nicolau Malançó.

Francesc Estaper va demanar la plaça de mestre escudeller. Va proposar fer quatre rajoles, però tenint en compte que va contraure matrimoni amb la filla del difunt Miquel Rocamador, se li va dispensar de fer la prova.

249. AHPB, Tomàs Guasqui, *Secundum manuale instrumentorum et contractuum*, 1727, desembre, 30 – 1728, desembre, 19, fol. 34v-35r.

250. AHPB, Tomàs Guasqui, *Secundum manuale instrumentorum et contractuum*, 1727, desembre, 30 – 1728, desembre, 19, fol. 49r-50r.

Dia 5 de gener.

Acta de l'examen de Francesc Estaper, escudeller, fill de Francesc Estaper, pagès, natural de Vilamajor (bisbat de Barcelona), i de Marianna, a l'obrador del difunt Miquel Rocamador, essent padrins Jeroni Gallart i Joan Gener.

Francesc Estaper va pagar 16 lliures i 16 sous, i se li va estendre el corresponent rebut.

Dia 29 de gener.

La confraria va pagar al prior del convent de Santa Caterina i als cònsols del col·legi d'apotecaris 95 lliures del deute que havien contret amb els seus creditors censalistes l'any 1694.

Dia 5 de febrer.

Es van reunir els mestres Ramon Lacruz, Sebastià Fuster i Joan Gallart, prohoms; Josep Lacruz, clavari, Josep Gual, andador, Jeroni Reig, Miquel Carreres, Manuel Ràfols, Salvador Casals, Jacint Solanes, Marc Gibergues, Bernat Peris, Joan Vinyes, Josep Hortes, Nicolau Malançó, Jeroni Gallart, Francesc Estaper, Bonaventura Figueres, Francesc Borrell i Joan Miquel.

El clavari del Sant Misteri va demanar poder retre comptes, però degut a què encara no havia acabat de cobrar tot el que es devia, es va decidir posposar la definició de comptes.

Es van fer les ternes d'abanderat i d'andador, resultant elegits Marc Gibergues i Joan Albert.

Es va comunicar que havia arribat la nominació dels nous prohoms i se'ls donà jurament. Abans però, van haver de pagar els deutes que tenien amb la confraria.

Dia 15 de febrer.

Es van reunir els mestres Miquel Carreres, Joan Gallart i Josep Gual, prohoms; Joan Albert, andador, Jeroni Reig, Josep Hortes, Josep Lacruz, Ramon Lacruz, Josep Duran, Manuel Ràfols, Nicolau Malançó, Joan Vinyes, Joan Coll, Bernat Peris, Salvador Casals, Joan Miquel, Bonaventura Figueres, Francesc Estaper, Sebastià Fuster, Marc Gibergues, Jeroni Gallart i Francesc Borrell.

Es va fer la terna del nou clavari, resultant elegit Bernat Peris.

Els clavari i credencer del Sant Misteri van retre els comptes de 1727, i van pagar a la confraria 1 sou i 11 diners.

Es va fer nominació del majoral del Sant Misteri (Joan Gallart), portants (Ramon Lacruz, Manuel Ràfols, Josep Hortes, Joan Miquel, i com a ajudant de socors, Bonaventura Figueres, clavari del Sant Misteri (Salvador Casals), credencer (Francesc Estaper), capellers (Jeroni Gallart i Jeroni Reig) i oïdors de comptes (Francesc Estaper i Nicolau Malançó).

També fou nomenat nou notari de la confraria en substitució de Francesc Topí i Comas. Des de la seva mort havia assistit Tomàs Guasqui i Brull, notari públic i reial, que fou nomenat notari de la confraria.

Dia 25 d'abril.

Es van reunir els mestres Miquel Carreres, Joan Gallart i Josep Gual, prohoms; Bernat Peris, clavari, Joan Albert, anda-

dor, Jeroni Reig, Manuel Ràfols, Salvador Casals, Josep Lacruz, Bonaventura Figueres, Joan Miquel, Josep Hortes, Lluís Lapuja, Sebastià Fuster, Joan Vinyes, Nicolau Malançó, Josep Duran, Francesc Estaper, Jacint Solanes i Ramon Lacruz.

Des de què la confraria havia commutat als mestres que entraven nous el refresc que solien donar als confreres que hi assistien, per la quantitat de 3 dobles (16 lliures i 16 sous, moneda barcelonesa), destinades a la capella de la confraria construïda al convent de la Mercè, ja no assistien confreres a l'examen. Per això, es va acordar que els prohoms elegirien a sis mestres que, juntament amb ells mateixos haurien d'assistir als exàmens.

Van ser elegits els mestres Salvador Casals, Manuel Ràfols, Ramon Lacruz, Lluís Lapuja, Jeroni Reig i Joan Vinyes. Cada examinador, els prohoms i l'alguatir cobrarien 12 sous, i l'andador, per la feina de convidar a l'examen, 4 sous. El que sobrés, es destinaria a la capella i al Sant Misteri.

Degut a què l'abanderat convidava mestres el dia de la processó de Corpus perquè l'acompanyessin i per diversos motius li havien dit que no el volien acompanyar, decidiren que l'abanderat aniria a la casa de la confraria a parlar amb els companys que havia elegit i escoltar si els motius de l'absència eren o no justificats.

Per altra part, es va notificar que Maria Magdalena Cerdà reclamava el deute que la confraria li devia des de què el seu marit, el notari Onofre Cerdà, fou procurador de la confraria. En cas de no cobrar la quantitat que se li devia portaria la confraria als tribunals.

S'acordà que les dues parts nomenessin un representant per veure què es devia i la manera més còmoda de pagar el deute.

Dia 5 de juny.

Es van reunir els mestres Miquel Carreres, Joan Gallart i Josep Gual, prohoms; Bernat Peris, clavari, Manuel Ràfols, Jeroni Reig, Jacint Solanes, Joan Miquel, Sebastià Fuster, Ramon Lacruz, Francesc Borrell, Joan Vinyes, Josep Duran, Francesc Estaper, Nicolau Malançó, Josep Rossell i Bonaventura Figueres.

Es va llegir un paper de l'ajuntament de la ciutat on es notificava la quantitat que la confraria havia de satisfer pel reial cadastre: 110 lliures, 5 sous, a pagar en tres terces, la primera, a finals de maig. No s'havia pagat per falta d'emoluments. Tampoc sabien a qui pagar-ho.

Foren nomenats quatre mestres (Joan Vinyes, Nicolau Malançó, Joan Miquel i Josep Duran) que, juntament amb els prohoms, deliberarien d'on treure els diners.

També es va comunicar que la vídua Cerdà reclamava els diners que li devien al seu difunt marit. Foren nomenats quatre mestres per anar a parlar amb ella i trobar una solució (Ramon Lacruz, Jeroni Reig, Sebastià Fuster i Joan Coll).

Per altra part, hi va haver queixes perquè s'havien fabricat nous forns per coure obra escudellera i no pagaven les taxes imposades per la confraria. Es decidí que els prohoms i quatre mestres més esbrinessin de quins forns es tractava.

Alguns fadrins es van queixar que els confreres donaven feina a fadrins que no eren agregats a la confraria i que per això es produï "algun naufragi per no tenir què treballar". Demanaren que no es pogués donar feina a aquests fadrins o bé que als fadrins de la confraria dels escudellers se'ls dispensés de pagar la imposició del

cadastre.

Es va acordar que: «los fadrins de la present confraria degan continuar son treball y exercici conforme han acostumat fins al dia present».

Dia 20 de juny.

Es varen reunir els mestres Miquel Carreres, Joan Gallart i Josep Gual, prohoms; Bernat Peris, clavari, Joan Albert, andador, Joan Coll, Jacint Solanes, Jeroni Reig, Salvador Casals, Joan Miquel, Ramon Lacruz, Marc Gibergues, Sebastià Fuster, Lluís Lapuja, Joan Vinyes, Francesc Borrell, Josep Duran, Bonaventura Figueres, Francesc Estaper, Nicolau Malançó, Manuel Ràfols i Josep Lacruz.

Es va anunciar un acord amb la vídua Cerdà, que reclamava a la confraria més de 300 lliures. Al final va rebaixar el deute a 80 lliures, si la confraria firmava un debitori. Els mestres es van comprometre a pagar el deute el 8 anys.

Per altra part, el príncep de Nisemí va tornar a reclamar que paguessin els censos que se li devien per la casa gremial. Decidiren donar 8 dies de marge per a cobrar el tall dels confreres i, en cas de ser insuficient, els prohoms i quatre persones més estudiarien què caldria fer.

Finalment, es va demanar que degut a què l'electe de la concòrdia feia 8 mesos que no donava comptes del que havia cobrat, que primerament passés a cobrar el que se li devia i després passés comptes.

Dia 13 d'octubre.

Es van reunir els mestres Miquel Carreres, Joan Gallart i Josep Gual, prohoms; Bernat Peris, clavari, Joan Albert, andador, Joan Coll, Salvador Casals, Josep Hortes, Joan Miquel, Ramon Lacruz, Manuel Ràfols, Josep Lacruz, Jeroni Gallart, Lluís Lapuja, Joan Vinyes, Bonaventura Figueres, Josep Duran, Josep Rossell, Francesc Estaper, Jeroni Reig i Marc Gibergues.

Es va anunciar que el jove Tomàs Font havia demanat plaça a la confraria i ser admès com a confrare. Volia fer un examen "rigorós" en la forma que s'acostumava amb altres joves escudellers que pretenien agregar-se a ella. Decidiren que, tenint Tomàs Font els requisits necessaris, fos admès com a nou confrare.

Dia 14 d'octubre.

Es va fer l'examen del jove Tomàs Font a l'obrador d'Antoni Biscompte, al carrer dels Escudellers Blancs. Foren padrins Miquel Carreres i Jeroni Gallart.

Va pagar les 30 lliures de drets d'examen i 10 lliures i 12 sous per la capella.

Dia 20 de novembre.

Es van reunir els mestres Miquel Carreres, Joan Gallart i Josep Gual, prohoms; Bernat Peris, clavari, Manuel Ràfols, Jacint Solanes, Josep Lacruz, Jeroni Gallart, Joan Vinyes, Nicolau Malançó, Josep Duran, Francesc Estaper, Sebastià Fuster, Francesc Borrell, Salvador Fuster, Joan Coll, Jeroni Reig, Salvador Casals, Ramon Lacruz, Lluís Lapuja i Marc Gibergues.

L'electe de la concòrdia va retre comptes. Va cobrar 5 lliures a la confraria. Foren testimonis els joves escudellers Josep Macià i Fèlix Miranda.

Es va elegir un nou elet de la concòrdia (Francesc Borrell) i credencer (Miquel Carreres), i es van fer les ternes dels nous prohoms.

-1729-

Dia 16 de gener.

Es van reunir els mestres Miquel Carreres, Joan Gallart i Josep Gual, prohoms; Bernat Peris, clavari, Jeroni Reig, Josep Lacruz, Joan Miquel, Jeroni Gallart, Marc Gibergues, Lluís Lapuja, Joan Vinyes, Francesc Borrell, Salvador Fuster, Nicolau Malançó, Francesc Estaper, Tomàs Font, Ramon Lacruz, Josep Duran, Manuel Ràfols, Jacint Solanes i Sebastià Fuster.

Es va anunciar que havien rebut una notificació de la tresoreria general del Principat en la qual se'ls ordenava repartir 150 rals d'ardit pel tema del "ganancial".

Es va acordar que els prohoms i el clavari parlessin amb l'intendent general per demanar-li que els fos eximit del pagament –mai havien pagat el "ganancial":

«Per ser los lucre y ganancias del offic de escudeller molt modico y quasi inútil».

Els prohoms i clavari de 1726 van demanar retre comptes. El clavari va pagar 9 lliures i 2 sous.

Es va fer nomenament d'abanderat (Nicolau Malançó) i d'andador (Salvador Fuster).

Dia 25 de gener.

Es van reunir els mestres Miquel Carreres, Joan Gallart i Josep Gual, prohoms; Bernat Peris, clavari, Josep Hortes, Josep Lacruz, Jeroni Gallart, Nicolau Malançó, Bonaventura Figueres, Salvador Fuster, Marc Gibergues, Francesc Borrell, Joan Miquel, Manuel Ràfols, Salvador Casals, Jacint Solanes, Francesc Estaper, Jeroni Reig, Tomàs Font, Sebastià Fuster, Lluís Lapuja, Joan Vinyes i Joan Coll.

Sobre el tema de l'exempció del "ganancial", l'intendent general declarà que la confraria podia ben bé pagar les 15 lliures que li pertocava.

Es va acordar que els prohoms cobressin el tall dels individus que encara devien diners i amb el que es recollís, es paguessin les esmentades 15 lliures.

Dia 24 de febrer.

Es van reunir els mestres Miquel Carreres i Josep Gual, prohoms; Bernat Peris, clavari, Manuel Ràfols, Josep Lacruz, Jeroni Gallart, Jacint Solanes, Francesc Borrell, Ramon Lacruz, Sebastià Fuster, Tomàs Font, Joan Vinyes, Salvador Fuster, Francesc Estaper i Nicolau Malançó.

Es va nomenar nou clavari del Sant Misteri, ja que Salvador Casals, l'anterior clavari, havia mort sense haver pogut acabar

de cobrar les taxes.

Es va acordar cobrar els deutes i, després, fer el nomenament del nou clavari, essent elegit Manuel Ràfols.

Es va elegir el nou majoral del Sant Misteri pel sistema d'extracció de rodolins, essent elegit Joan Albert. S'elegiren també els portants i ajudant de socors. S'acordà fer una nova enramada pel Sant Misteri.

Dia 28 de març.

Es van reunir els mestres Miquel Carreres, i Josep Gual, prohoms; Bernat Peris, clavari, Joan Albert, andador, Manuel Ràfols, Josep Lacruz, Josep Hortes, Bonaventura Figueres, Francesc Estaper, Josep Duran, Nicolau Malançó, Ramon Lacruz, Jeroni Reig, Jeroni Gallart, Francesc Borrell, Salvador Fuster, Jacint Solanes, Lluís Lapuja, Sebastià Fuster i Tomàs Font.

Es va anunciar que la confraria estava devent els salaris del notari, advocat i candler. Es va facultar als prohoms perquè poguessin cobrar, fins a dos mesos del tall, als membres de la confraria i es paguessin els salaris deguts. Es va fer elecció dels dos nous capellers (Miquel Carreres i Sebastià Fuster).

Es va donar possessió als nous prohoms.

Dia 5 d'abril.

Es van reunir els mestres Manuel Ràfols i Nicolau Malançó, prohoms; Salvador Fuster, andador, Joan Coll, Jeroni Reig, Ramon Lacruz, Marc Gibergues, Josep Gual, Francesc Estaper, Miquel Carreres, Jacint Solanes, Bernat Peris, Josep Hortes, Joan Vinyes, Josep Lacruz, Jeroni Gallart, Sebastià Fuster, Joan Gallart i Francesc Borrell.

Es va nomenar nou clavari (Jeroni Gallart).

Dia 24 d'agost.

Es van reunir els mestres Manuel Ràfols, Eloi Lapuja, Nicolau Malançó, prohoms; Jeroni Gallart, clavari, Salvador Fuster, andador, Miquel Carreres, Jeroni Reig, Bernat Peris, Joan Miquel, Josep Hortes, Joan Gallart, Josep Gual, Josep Duran, Francesc Estaper, Tomàs Font, Sebastià Fuster, Francesc Borrell i Marc Gibergues.

Es va fer saber que Marianna Rocamador, vídua del mestre escudeller Miquel Rocamador, no volia seguir aportant la terra del tall al preu que havia convingut amb els confreres.

Es va acordar que els prohoms i tres membres més miressin de buscar la persona que portés la terra i tingués facultat de fer i firmar l'acte d' "assiento" i oferir el dret de fatiga a l'esmentada Marianna en cas que la volgués aportar pel preu que haurien convingut amb aquesta altra persona.

Manuel Ràfols va retre comptes del clavariat del difunt Salvador Casals i també com a credencier del Sant Misteri i capella. Va pagar a la confraria 10 lliures, 18 sous i 10 diners

Es van triar els nous examinadors (Joan Coll, Joan Miquel, Jeroni Gallart, Jacint Solanes, Josep Duran i Josep Hortes) i oïdors de comptes (Jeroni Reig i Jacint Solanes).

Dia 12 d'octubre.

Es van reunir els mestres Manuel Ràfols, Lluís Lapuja i Ni-

colau Malançó, prohoms; Jeroni Gallart, clavari, Salvador Fuster, andador, Miquel Carreres, Joan Coll, Jacint Solanes, Jeroni Reig, Bernat Peris, Joan Gallart, Marc Gibergues, Joan Vinyes, Josep Gual, Josep Duran, Tomàs Font, Bonaventura Figueres, Francesc Estaper, Joan Miquel i Francesc Borrell.

Es va anunciar que els prohoms s'havien presentat a casa del mestre Sebastià Fuster perquè sabien que hi tenia un minyó com a aprenent. Li van reclamar que l'esmentat minyó abonés les 6 lliures que, com a aprenent de l'ofici d'escudeller, devia pagar a la capella i Sant Misteri. Sebastià Fuster s'hi negà dient que no era un aprenent seu. Denunciat el cas al tinent de corregidor, manifestà que degut a què el minyó encara no tenia 14 anys no es podia considerar un aprenent.

La confraria va prendre l'acord de permetre a qualsevol mestre disposar de minyons com a aprenents, però per començar a córrer els anys d'aprenentatge calia que estiguessin inscrits en un llibre de la confraria i, una vegada inscrit el nom del minyó, els prohoms farien complir allò que sobre aquest el tema havien acordat en el darrer consell.

Dia 21 de novembre.

Es van reunir els mestres Manuel Ràfols, Eloi Lapuja i Nicolau Malançó, prohoms; Jeroni Gallart, clavari, Salvador Fuster, andador, Miquel Carreres, Jeroni Reig, Jacint Solanes, Joan Miquel, Marc Gibergues, Josep Hortes, Joan Gallart, Sebastià Fuster, Joan Vinyes, Josep Gual, Francesc Estaper i Tomàs Font.

Es va presentar la nova terna de prohoms per a l'any següent.

-1730-

Dia 7 de gener.

Es van reunir els mestres Manuel Ràfols, Eloi Lapuja i Nicolau Malançó, prohoms; Jeroni Gallart, clavari, Salvador Fuster, andador, Joan Coll, Jeroni Reig, Joan Miquel, Marc Gibergues, Bonaventura Figueres, Joan Gallart, Joan Vinyes, Joan Albert, Josep Gual, Josep Duran, Francesc Estaper, Miquel Carreres, Jacint Solanes, Bernat Peris, Josep Hortes, Josep Lacruz i Francesc Borrell.

Els prohoms i clavari van retre comptes. El clavari Josep Lacruz va tornar 5 lliures i 2 sous a la confraria, però el van absoldre del pagament, ja que l'esmentat Lacruz, abans de ser clavari, era creditor de la confraria per un import de 3 lliures i 18 sous.

Es va fer elecció d'abanderat (Josep Gual).

Dia 13 de gener.

Es van reunir els mestres Manuel Ràfols, Eloi Lapuja i Nicolau Malançó, prohoms; Jeroni Gallart, clavari, Joan Coll, Jeroni Reig, Miquel Carreres, Joan Miquel, Jacint Solanes, Marc Gibergues, Bernat Peris, Joan Gallart, Josep Gual, Josep Duran, Francesc Estaper, Sebastià Fuster, Joan Vinyes i Francesc Borrell.

Es va llegir una notificació de Baltasar Montero en la qual demanava a la confraria el pagament del "ganacial" corresponent a

150 rals d'ardit i la llista dels membres de la confraria.

Es va acordar que es passessin a cobrar els 10 mesos de les fornades degudes i que es fes lliurament de la llista de noms.

Dia 15 de febrer.

Es van reunir els mestres Manuel Ràfols, Eloi Lapuja i Nicolau Malançó, prohoms; Jeroni Gallart, clavari, Salvador Fuster, andador, Joan Coll, Jeroni Reig, Marc Gibergues, Francesc Borrell, Sebastià Fuster, Joan Gallart, Joan Vinyes, Josep Gual, Francesc Estaper, Tomàs Font, Miquel Carreres, Josep Hortes i Josep Rossell.

El clavari i credencer del Sant Misteri demanaren passar comptes i abonaren 3 lliures, 4 sous i 9 diners.

També es van fer eleccions als càrrecs de clavari del Sant Misteri (Francesc Estaper), credencer (Josep Gual), capellers (Jeroni Gallart i Jeroni Reig), portants (Josep Rossell, Francesc Estaper, Josep Gual i Joan Vinyes, i de socors, Salvador Fuster) i andador (Francesc Marres).

Es va donar possessió i jurament als nous prohoms.

Dia 28 de febrer.

Es van reunir els mestres Joan Coll, Francesc Borrell i Joan Vinyes, prohoms; Francesc Marres, andador, Miquel Carreres, Jeroni Reig, Joan Miquel, Josep Hortes, Jacint Solanes, Eloi Lapuja, Marc Gibergues, Joan Gallart, Salvador Fuster, Josep Gual, Josep Duran, Nicolau Malançó i Francesc Estaper.

Es va acordar triar un credencer enlloc del nou clavari, resultant elegit Jacint Solanes.

Francesc Estaper manifestà que s'havia acabat el tall de la terra que usaven els mestres confreres.

A més dels prohoms, van ser elegides quatre persones (Jeroni Reig, Bernat Peris, Miquel Carreres i Francesc Estaper) per reconèixer el territori i veure d'on podrien extreure la terra apta pel seu ofici.

Miquel Carreres demanà retre comptes de la seva prohomia, però manifestà que Joan Miquel estava devent encara 1 lliura i 2 sous.

Es passaren comptes i es demanà als prohoms actuals que cobressin la quantitat deguda.

Dia 2 de març.

Es van reunir Joan Coll, Francesc Borrell i Joan Vinyes, prohoms; Francesc Marres, andador, Miquel Carreres, Josep Hortes, Sebastià Fuster, Salvador Fuster, Nicolau Malançó, Jeroni Reig, Joan Miquel, Eloi Lapuja, Marc Gibergues, Joan Gallart, Josep Gual, Josep Duran, Francesc Estaper, Manuel Ràfols, Bernat Peris i Jeroni Gallart.

Es va anunciar que s'havia traslladat a Baltasar Huguet, tinent de corregidor, la pretensió de la confraria d'elegir un credencer enlloc de clavari. El tinent de corregidor manifestà que la confraria no tenia autoritat per aprovar aquest canvi a les seves ordinacions i manà que fos elegit un clavari, recaient el càrrec en la persona de Jeroni Reig.

Per últim, es va acordar donar una comissió al confrare que,

en nom de la confraria, elaborés el memorial adreçat a l'Autoritat pel tema del subministrament i la venda del plom que necessitaven els mestres escudellers.

Dia 21 d'abril.

Es va fer acte d' "asiento" amb Lluís Lapuja pel tema del subministrament de la terra. La durada havia de ser per dos anys. Havia de portar la terra des de la pedrera de Collblanc als obradors al preu de 16 sous i sis diners per cada carretada.

Dia 12 de novembre.

Es van reunir els mestres Joan Coll i Joan Vinyes, prohoms; Jeroni Reig, clavari, Francesc Marres, andador, Jacint Solanes, Josep Hortes, Jeroni Gallart, Marc Gibergues, Francesc Estaper, Sebastià Fuster, Miquel Carreres, Nicolau Malançó, Josep Rossell, Tomàs Font, Ramon Lacruz, Manuel Ràfols i Josep Gual.

Degut a la mort de Francesc Borrell, un dels electes de la concòrdia, es va haver d'elegir un substitut: Manuel Ràfols

També es van fer les ternes dels nous prohoms.

Es van aprovar els comptes de l'any 1728 i foren abonades a la confraria 3 lliures, 15 sous i 8 diners.

Es van elegir els nous oïdors de comptes (Sebastià Fuster i Josep Gual).

-1731-

Dia 9 de gener.

Es van reunir els mestres Joan Coll i Joan Vinyes, prohoms; Jeroni Reig, clavari, Francesc Marres, andador, Miquel Carreres, Manuel Ràfols, Bernat Peris, Josep Hortes, Josep Duran, Jeroni Gallart, Salvador Fuster, Joan Miquel, Eloi Lapuja, Marc Gibergues, Nicolau Malançó, Josep Gual, Francesc Estaper i Tomàs Font.

L'escudeller Ramon Lacruz havia introduït causa contra la confraria a la cúria del corregidor perquè no volia pagar la imposició que gravava la fabricació de pots d'apotecari.

Els mestres confreres decidiren que es proseguís la causa fins al final.

També es va decidir fer adobar el porxo que la confraria tenia per a recollir la terra que necessitava.

Dia 17 de febrer.

Es van reunir els mestres Joan Coll i Joan Vinyes, prohoms; Jeroni Reig, clavari, Francesc Marres, andador, Miquel Carreres, Manuel Ràfols, Josep Lacruz, Josep Hortes, Jeroni Gallart, Salvador Fuster, Joan Miquel, Sebastià Fuster, Josep Duran, Josep Rossell, Francesc Estaper, Josep Gual, Tomàs Font, Nicolau Malançó i Marc Gibergues.

Els anteriors prohoms, el credencer de les fornades i el de la concòrdia van demanar poder retre comptes. El resultat fou que la confraria devia pagar al clavari 6 lliures, 13 sous i 9 diners. Per la seva part, el credencer abonà 8 lliures i 7 sous. Foren testimonis els joves escudellers Jeroni Cerdà i Sebastià Torrentó.

Es va fer extracció dels nous majoral (Josep Gual), portants

i socors del Sant Misteri (Joan Vinyes, Josep Hortes, Tomàs Font i de socors, Bernat Peris), clavari (Sebastià Fuster), credencer (Tomàs Font) i andador del Sant Misteri (Josep Duran).

Dia 2 de març.

Es van reunir els mestres Lluís Lapuja, Nicolau Malançó i Salvador Fuster, prohoms; Josep Duran, andador, Miquel Carreres, Manuel Ràfols, Jacint Solanes, Josep Hortes, Josep Lacruz, Jeroni Gallart, Francesc Marres, Josep Rossell, Joan Coll, Jeroni Reig, Joan Miquel, Ramon Lacruz, Marc Gibergues, Joan Vinyes, Joan Albert, Josep Gual, Francesc Estaper i Tomàs Font.

Es va fer l'elecció del nou clavari (Jacint Solanes).

També es va fer lectura d'una carta de part de l'intendent on s'ordenava que no es podia apremiar ningú que vengués obra d'escudeller feta a l'Alcora a la fàbrica del conde d'Aranda, ja que tenia autorització del Rei per obrir botiga a Barcelona, Girona, Tarragona i Tortosa.

El consell deliberà que acataria l'ordre del Rei, però que farien arribar la seva queixa a l'intendent per entendre que això faria un gran mal a la confraria.

Es va fer elecció d'examinadors (Miquel Carreres, Jeroni Gallart, Ramon Lacruz, Josep Hortes, Sebastià Fuster i Tomàs Font) i capellers (Miquel Carreres i Francesc Estaper).

Dia 2 de maig.

Es van reunir els mestres Eloi Lapuja, Nicolau Malançó i Salvador Fuster, prohoms; Jacint Solanes, clavari, Josep Duran, andador, Miquel Carreres, Bernat Peris, Marc Gibergues, Joan Vinyes, Josep Gual, Tomàs Font, Manuel Ràfols, Sebastià Fuster, Francesc Estaper, Jeroni Reig, Joan Coll i Ramon Lacruz.

Es va parlar de la reunió que van tenir uns representants de la confraria amb representants de la Sra. Farreres, que es queixava dels desperfectes que ocasionava l'extracció de terra d'escudeller de la seva finca i reclamava certes pretensions que la confraria no podia acceptar. Per això, es proposà treure la terra del nou tall de dalt, que era en terrenys de la inquisició.

Dia 14 de juny.

Es van reunir els mestres Lluís Lapuja, Nicolau Malançó i Salvador Fuster, prohoms; Jacint Solanes, clavari, Josep Duran, andador, Joan Coll, Jeroni Reig, Miquel Carreres, Bernat Peris, Joan Miquel, Josep Hortes, Marc Gibergues, Jeroni Gallart, Joan Vinyes, Josep Gual, Francesc Estaper, Tomàs Font i Josep Rossell.

Els prohoms anunciaren que calia elegir algú per fer el repartiment del reial cadastre. El consell va decidir que sempre que els prohoms haguessin de fer taxes elegissin quatre confreres per fer l'esmentat repartiment. En aquest cas foren elegides Jeroni Gallart, Bernat Peris, Francesc Estaper i Jeroni Reig.

També es trià un nou oïdor de comptes (Jeroni Gallart)

Dia 18 d'agost.

Acte d'examen de Josep Lacruz, fill de Ramon Lacruz, a

l'obrador de Ramon Lacruz, situat al carrer de Viladalls. Foren padrins: Miquel Carreres i Josep Lacruz.

Va pagar 10 lliures, 12 sous i 3 diners a compte de les 16 lliures, 16 sous per l'admissió de la mestria, i altres 6 lliures, 3 sous i 9 diners destinades al Sant Misteri.

Dia 8 de novembre.

Es van reunir els mestres Eloi Lapuja, Nicolau Malançó i Salvador Fuster, prohoms; Jacint Solanes, clavari, Josep Duran, andador, Bernat Peris, Manuel Ràfols, Josep Lacruz major, Francesc Marres, Miquel Carreres, Josep Rossell, Marc Gibergues, Ramon Lacruz, Josep Lacruz menor, Sebastià Fuster, Jeroni Reig, Jeroni Gallart, Joan Vinyes, Josep Gual, Francesc Estaper, Tomàs Font, Josep Hortes, Joan Coll i Joan Miquel.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

També es va anunciar que la confraria dels escudellers fou agregada, juntament a la dels juliàns, carnissers, forners, boters i corders de viola, a fi de fer els vestits que es necessitaven per les festes que es van idear en honor del príncep Carles, i que calia tenir a punt la meitat dels diners pel diumenge següent.

Es va demanar que l'electe de les fornades deixés a la confraria 25 lliures per pagar els vestits i després els dos prohoms i dues persones més retornarien l'esmentada partida a l'electe del censal que s'havia lluit a la taula dels comuns dipòsits.

Dia 10 d'octubre.

Acte d'examen de Francesc Borrell, fill de Francesc Borrell, escudeller, i de Gertrudis, a l'obrador del difunt Francesc Borrell, apadrinat per Bernat Peris i Joan Coll.

Va pagar 8 lliures de dret d'examen i 10 lliures i 8 sous al Sant Misteri.

Dia 27 de desembre.

Es van reunir Eloi Lapuja, Nicolau Malançó i Salvador Fuster, prohoms; Jacint Solanes, clavari, Josep Duran, andador, Miquel Carreres, Joan Coll, Manuel Ràfols, Jeroni Reig, Francesc Borrell, Josep Hortes, Marc Gibergues, Jeroni Gallart, Joan Gallart, Sebastià Fuster, Joan Vinyes, Francesc Estaper, Josep Gual, Josep Lacruz menor, Tomàs Font i Bernat Peris.

Es va fer terna d'abanderat (Francesc Marres), majoral del Sant Misteri per sort de rodolins (Josep Lacruz menor), portants del Sant Misteri (Francesc Estaper, Eloi Lapuja, Francesc Borrell i Joan Vinyes), i ajudant (Jacint Solanes).

Es va fer terna de clavari del Sant Misteri (Bernat Peris) i de credencer (Francesc Borrell).

El clavari (Francesc Estaper) i credencer (Josep Gual) del Sant Misteri de l'any 1730 van demanar retre comptes. Se'ls va haver de retornar 2 sous i 3 diners. Van fer de testimonis els joves escudellers Fèlix Torrents i Joan Casanoves.

Es va anunciar que l'arrendatari del tall havia rebut queixes per part d'alguns mestres sobre la mala qualitat de la terra del nou tall en un terreny que era de la inquisició, tot i haver estat elegit per la confraria. L'arrendatari desitjà acontentar als mestres i es comprometé a buscar i destinyar un nou terreny,

però això implicava una important despesa, de manera que el preu de la carretada de terra seria de 10 rals i caldria firmar nou acte d'assentament. Mentre no es trobés la terra apta la seguiria portant del tall al mateix preu de 16 sous i sis diners per carretada.

El consell va decidir, però, tornar a parlar amb la Sra. Ferreres per negociar un preu, ja que tenien una bona experiència de la terra que fins aleshores havien extret de la seva finca, abans de canviar el lloc d'extracció de la finca de la Inquisició per una altra.

-1732-

Dia 9 de gener.

Es van reunir Eloi Lapuja, Nicolau Malançó i Salvador Fuster, prohoms; Jacint Solanes, clavari, Josep Duran, andador, Joan Coll, Miquel Carreres, Jeroni Reig, Manuel Ràfols, Joan Miquel, Bernat Peris, Joan Gallart, Josep Hortes, Josep Gual, Jeroni Gallart, Francesc Estaper, Francesc Marres, Sebastià Fuster, Francesc Borrell i Tomàs Font.

Es va anunciar el resultat de la reunió amb la Sra. Ferreres. Va dir que no volia llogar el tall de la terra perquè tenia intenció de plantar-hi vinya. En vista a la negativa els prohoms van inspeccionar el tall d'en Jordà, pagès de la parròquia de Sarrià, que fou estimat bo per a treballar l'ofici d'escudeller. El Sr. Jordà hi estigué d'acord. El consell acordà que es fes un nou pacte d'arrendament per una durada de tres anys. L'arrendatari hauria de pagar les despeses de la destinya del terreny així com també el lloguer anual.

Dia 20 de gener.

Es van reunir Eloi Lapuja, Nicola Malançó i Salvador Fuster, prohoms; Jacint Solanes, clavari, Josep Duran, andador, Miquel Carreres, Manuel Ràfols, Joan Miquel, Ramon Lacruz, Bernat Peris, Marc Gibergues, Josep Hortes, Joan Gallart, Jeroni Gallart, Sebastià Fuster, Josep Gual, Francesc Estaper, Jeroni Reig, Josep Lacruz menor i Francesc Borrell.

Els prohoms anunciaren que es demanava el pagament del ganacial (12 lliures), que es treurien dels rèdits i emoluments de la confraria.

Es va acordar fer l'acte d'arrendament de la terra en la figura del mestre Eloi Lapuja, per tres anys, a raó de 8 rals la carretada, i amb els mateixos pactes que figuraven en el darrer acte d'arredament, prohibint als mestres confreres fer-se portar terra de cap altre lloc.

Dia 20 de gener.

Acte d'“asiento” amb Eloi Lapuja (detallats a l'apartat dedicat al subministrament de la terra).

Dia 15 de març.

Es van reunir Eloi Lapuja, Nicolau Malançó i Salvador Fuster, prohoms; Jacint Solanes, clavari, Josep Duran, andador, Miquel Carreres, Jeroni Reig, Joan Miquel, Ramon Lacruz, Josep Hortes, Jeroni Gallart, Joan Gallart, Francesc Marres, Josep Gual, Francesc Estaper, Francesc Borrell, Josep Rossell, Tomàs Font, Sebastià Fuster i Joan Vinyes.

Es va donar possessió als nous prohoms amb la condició que no estiguessin devent res a la confraria.

Es va fer la terna d'andador (Francesc Estaper).

Dia 25 de maig.

Es van reunir Jacint Solanes, Joan Miquel i Francesc Marres, prohoms; Francesc Estaper, andador, Miquel Carreres, Joan Coll, Jeroni Reig, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Ramon Lacruz, Jeroni Gallart, Salvador Fuster, Josep Lacruz, menor, Francesc Borrell, Manuel Ràfols, Tomàs Font, Sebastià Fuster, Marc Gibergues, Josep Rossell, Josep Hortes, Bernat Peris i Nicolau Malançó.

Es van fer les ternes de clavari (Eloi Lapuja) i capellers (Ramon Lacruz i Manuel Ràfols), i els prohoms elegiren als nous examinadors (Joan Gallart, Salvador Fuster, Ramon Lacruz, Nicolau Malançó, Joan Vinyes i Manuel Ràfols).

Es va acordar fer unes noves vergues per acompanyar la bandera que desfilava durant la processó de Corpus, però es demanà aprofitar les que es poguessin fer servir.

Es va rebre el paper del repartiment de l'import del personal entre els confreres. Se'n van encarregar de fer-ho els prohoms ajudats per quatre confreres més (Sebastià Fuster, Joan Gallart, Tomàs Font i Ramon Lacruz).

Dia 31 de maig.

Acta d'examen del jove Josep Reig, fill de Jeroni Reig, a l'obrador de Jeroni Reig, apadrinat per Jeroni Reig i Bernat Peris.

Va pagar les 8 lliures en tant que fill de mestre escudeller, i 16 lliures i 16 sous més pel Sant Misteri.

Dia de 17 de juny.

Es van reunir Jacint Solanes, Joan Miquel i Francesc Marres, prohoms; Eloi Lapuja, clavari, Francesc Estaper, andador, Joan Coll, Miquel Carreres, Jeroni Reig, Manuel Ràfols, Bernat Peris, Joan Gallart, Jeroni Gallart, Joan Vinyes, Sebastià Fuster, Josep Rossell, Josep Lacruz, menor, Francesc Borrell, Josep Reig, Nicolau Malançó, Josep Hortes i Tomàs Font.

Es va demanar als prohoms de l'any 1730 que presentessin els comptes. No ho havien fet perquè encara devien cobrar certs endarreriments. Es decidí que passessin comptes en un termini màxim de 5 dies.

Dia 5 de juliol.

Un escriptur jurat (Josep Mirós), dos joves escudellers com a testimonis (Antoni Fàbregues i Josep Juncà) i dos mestres escudellers (Salvador Fuster i Josep Duran) es van personar a l'obrador del mestre Eloi Lapuja, situat al carrer dels Escudellers Blancs, intimant-lo perquè no havia complert els pactes de l'arrendament de la terra —el subministrament de terra bona—, ja que amb la terra del nou tall les fornades d'obra escudellera havien resultat totalment malmeses, causant un gran perjudici. Fou comminat a portar terra bona de la pedrera de Collblanc.

Dia 10 de juliol.

Es van reunir Jacint Solanes, Joan Miquel i Francesc Marres, prohoms; Eloi Lapuja, clavari, Francesc Estaper, andador, Miquel Carreres, Joan Coll, Manuel Ràfols, Jeroni Reig, Sebastià Fuster, Josep Rossell, Josep Lacruz, menor, Bernat Peris, Ramon Lacruz, Josep Hortes, Joan Gallart, Josep Lacruz, major, Joan Vinyes, Jeroni Gallart, Salvador Fuster, Josep Duran, Tomàs Font i Josep Gual.

Es va tractar del tema de la qualitat de la terra. Els prohoms van examinar personalment el nou tall i van fer un fossat molt gran de l'alçada de dos homes, estimant que la terra que s'extreia era molt més dolenta que la que gastaven abans i, a més, no n'hi havia per donar abast.

S'acordà que els prohoms i quatre confreres més (Jeroni Reig, Ramon Lacruz, Bernat Peris i Joan Vinyes) busquessin un nou tall i que es fes nou pacte amb l'arrendatari.

Per altra part, els administradors de l'hospital van demanar a la confraria que tinguessin a bé admetre com a aprenent d'escudeller un fill de l'hospital –un orfe– sense que aquest hagués de pagar les 6 lliures que acostumaven a pagar els aprenents per entrar a l'ofici d'escudeller, però el consell va dir que qualsevol mestre que prenia aprenent devia pagar les 6 lliures “no obstant de ser impossibilitat lo tal aprenent que voldrà entrar en lo dit ofici”.

Dia 23 de juliol.

Es va fer un nou acte d'“assiento” amb l'escudeller Lluís Lapuja. El preu fou una mica superior: un sou per cada carretada. La terra es portaria novament del tall de la Sra. Farreres. L'augment del preu fou per pagar les despeses ocasionades per la destinya del terreny, que van anar a càrrec de l'esmentat Lluís Lapuja. Quant hagués cobrat el deute, el preu de la carretada seria de 16 sous enlloc de 17.

Dia 17 d'agost.

Es van reunir Jacint Solanes i Joan Miquel, prohoms; Eloi Lapuja, clavari, Francesc Estaper, andador, Joan Coll, Bernat Peris, Josep Hortes, Jeroni Gallart, Josep Lacruz, major, Jeroni Reig, Ramon Lacruz, menor, Manuel Ràfols, Joan Gallart, Tomàs Font, Marc Gibergues, Sebastià Fuster, Nicolau Malançó, Salvador Fuster, Josep Gual, Josep Duran, Miquel Carreres, Josep Rossell, Francesc Borrell i Joan Vinyes.

El clavari del Sant Misteri demanà passar comptes. Se li va abonar una lliura, 8 sous i 3 diners (testimonis: Josep Artigues i Pau Costa, joves escudellers, i Josep Serc, escriptent).

Es va anunciar que el procurador de la Sra. Vallgornera reclamava el pagament de les pensions que havia de pagar la casa de la confraria. Es va acordar que abans de quatre dies els prohoms de l'any 1730 passessin comptes i que es paguessin les pensions degudes.

Dia 15 de setembre.

Fou examinat el jove orfe (segurament, de l'hospital) Rafael Sagau, fill de Jaume Sagau, músic, a l'obrador de Lluís Lapuja situat al carrer de Còdols, apadrinat per Miquel (sic) i Lluís Lapuja, escudellers.

Fou admès i va pagar les taxes: 30 lliures del dret d'examen i 10 lliures i 10 sous pel Sant Misteri.

Dia 17 de setembre.

Es van reunir Jacint Solanes, Joan Miquel i Francesc Marres, prohoms; Eloi Lapuja, clavari, Francesc Estaper, andador, Jeroni Reig, Marc Gibergues, Tomàs Font, Manuel Ràfols, Sebastià Fuster, Josep Rossell, Salvador Fuster, Josep Lacruz, menor, Josep Reig, Joan Coll, Ramon Lacruz, Joan Vinyes, Miquel Carreres i Josep Hortes.

Els prohoms de 1730 van demanar retre comptes però es va suspendre la lectura per no trobar-se a la ciutat Jeroni Gallart, oïdor de comptes.

Es va fer la terna dels oïdors de comptes de 1731 (Jeroni Reig i Ramon Lacruz) i es van nomenar tres confreres (Jeroni Reig, Ramon Lacruz i Manuel Ràfols) que, juntament amb els prohoms, mirarien de fer construir un porxo en el lloc d'on treien la terra, al menor cost possible. Es finançaria amb el rendiment de la confraria.

Es va demanar que l'electe de la concòrdia passés comptes dels dos darrers anys a la següent reunió que fes la confraria.

Dia 27 de novembre.

Es van reunir els mestres Jacint Solanes, Joan Miquel i Francesc Marres, prohoms; Lluís Eloi Lapuja, clavari, Francesc Estaper, andador, Jeroni Reig, Marc Gibergues, Josep Gual, Rafael Sagau, Tomàs Font, Manuel Ràfols, Sebastià Fuster, Josep Rossell, Salvador Fuster, Nicolau Malançó, Josep Lacruz menor, Josep Reig, Joan Gallart, Francesc Borrell, Ramon Lacruz, Joan Vinyes, Jeroni Gallart, Miquel Carreres i Josep Hortes.

Els prohoms de 1730 (Joan Coll i Joan Vinyes) demanaren retre comptes. Se li degué pagar al clavari de 1730, Jeroni Reig, la quantitat de 7 lliures, 15 sous i 6 diners. Testimonis: Salvador Sala i Sebastià Diez, joves escudellers, i Josep Mirós, escriptent.

Els clavari i el credencer de 1730, 1731 i 1732 (Manuel Ràfols i Miquel Carreres) van retre comptes. Manuel Ràfols va pagar a la confraria 1 lliura, un sou i 9 diners. Testimonis: Salvador Sala i Sebastià Diez, joves escudellers i Josep Mirós, escriptent.

Es va fer lecció del nou electe (Eloi Lapuja) i del credencer de la concòrdia amb els creditors (Josep Reig).

Es va fer les ternes dels nous prohoms.

-1733-

Dia 9 de gener.

Es van reunir els mestres Jacint Solanes, Joan Miquel i Francesc Marres, prohoms; Eloi Lapuja, clavari, Francesc Estaper, andador, Miquel Carreres, Jeroni Reig, Ramon Lacruz, Joan Vinyes, Josep Hortes, Sebastià Fuster, Salvador Fuster, Nicolau Malançó, Josep Rossell, Josep Lacruz menor, Josep Gual, Josep Reig, Rafael Sagau, Bernat Peris, Joan Gallart, Manuel Ràfols, Tomàs Font, Marc Gibergues, i Francesc Borrell.

Es va fer elecció d'abanderat pel sistema de ternes (Joan

Gallart), clavari i capellà del Sant Misteri (Francesc Estaper) i credencer (Salvador Fuster). Pel sistema d'extracció a la sort de rodolins fou elegit majoral (Francesc Borrell), i portants (Josep Hortes).

Dia 31 de gener.

Es van reunir els mestres Jacint Solanes, Joan Miquel i Francesc Marres, prohoms; Eloi Lapuja, clavari, Francesc Estaper, andador, Ramon Lacruz, Marc Gibergues, Joan Gallart, Joan Vinyes, Josep Gual, Tomàs Font, Bernat Peris, Josep Hortes, Josep Rossell, Josep Lacruz, menor, Francesc Borrell, Josep Reig, Josep Duran, Miquel Carreres, Jeroni Gallart, Salvador Fuster, Manuel Ràfols i Sebastià Fuster.

Es va informar que els hereus de l'adroguer Josep Anglì reclamaven el pagament de les pensions d'un censal de preu de 200 lliures i pensió de 10 lliures. Els prohoms i dos confreres (Bernat Peris i Ramon Lacruz) mirarien d'on treure els diners.

També es va anunciar que la confraria devia pagar abans de 8 dies l'import del "ganancial": 120 rals. Els prohoms i dos confreres més (Miquel Carreres i Jeroni Gallart) mirarien d'on treure els diners.

Dia 5 de març.

Es van reunir els mestres Jacint Solanes, Joan Miquel i Francesc Marres, prohoms; Eloi Lapuja, clavari, Francesc Estaper, andador, Manuel Ràfols, Josep Hortes, Josep Reig, Tomàs Font, Josep Lacruz, menor, Marc Gibergues, Joan Vinyes, Jeroni Reig, Joan Gallart, Josep Lacruz, major, Josep Duran, Salvador Fuster, Josep Gual, Bernat Peris, Ramon Lacruz, Nicolau Malançó i Jeroni Gallart.

Es va comunicar que el nou majoral del Sant Misteri havia renunciat al càrrec.

Es deliberà fer la tria de portants (Josep Gual, Rafael Sagau i Joan Gallart) i d'ajudants "socors" (Josep Rossell, Sebastià Fuster i Salvador Fuster) als quals se'ls van donar 6 lliures per vestits i altres despeses.

Es va anunciar que els fadrins escudellers havien resolt que per adorns del Sant Misteri, cera i pavets oferien pagar cada any 6 sous, i que hi serien compresos també els fills de mestre. A més, ells mateixos recollirien la taxa.

El consell acordà que els joves que volguessin passar-se a fadrí paguessin 6 sous com fins aleshores s'havia fet sempre, que es donarien al clavari fadrí del Sant Misteri, però que en aquest obligació no s'hi incloïen els fills de mestre. En cas de fer-ho, seria voluntàriament.

Dia 20 de març.

Es van reunir els mestres Jacint Solanes, Joan Miquel i Francesc Marres, prohoms; Eloi Lapuja, clavari, Francesc Estaper, andador, Miquel Carreres, Jeroni Gallart, Francesc Borrell, Jeroni Reig, Marc Gibergues, Nicolau Malançó, Josep Duran, Manuel Ràfols, Josep Rossell, Rafael Sagau, Ramon Lacruz, Joan Vinyes, Josep Gual, Tomàs Font, i Josep Hortes.

Es va fer elecció d'andador (Josep Rossell) i es va prendre jurament als nous prohoms.

També es va anunciar que hi havia problemes amb els fadrins respecte de l'obligació de dur el Sant Misteri el Diumenge de Rams. Es va acordar que els prohoms parlarien amb ells per veure si és que no volien dur el Misteri i, en aquest cas, llogar quatre bastaixos, a expenses de la capella i Misteri.

Dia 17 d'abril.

Es van aplegar els mestres Ramon Lacruz i Joan Gallart, prohoms; Manuel Ràfols, andador, Bernat Peris, Joan Vinyes, Nicolau Malançó, Francesc Estaper, Francesc Borrell, Tomàs Font, Jacint Solanes, Marc Gibergues, Sebastià Fuster, Josep Duran, Joan Miquel, Jeroni Reig, Eloi Lapuja, Josep Hortes, Salvador Fuster i Josep Lacruz, menor.

Es van renovar els càrrecs de clavari (Bernat Peris), capellers (Joan Miquel i Josep Reig) i examinadors (Joan Miquel, Jeroni Reig, Salvador Fuster, Sebastià Fuster, Eloi Lapuja i Josep Reig).

També es va informar que la pubilla Anglì reclamava el pagament de les pensions que se li devien. Es va acordar que els prohoms i dos confreres més (Eloi Lapuja i Jeroni Reig) parlamentarien amb ella per acordar el termini de pagament.

També va arribar la queixa que alguns confreres rebien més terra que altres per part de l'arrendador del tall.

Es va acordar que cap mestre pogués rebre més de 30 carretades de terra a l'any, repartides de 15 en 15 cada sis mesos. Això va originar la protesta del mestre Jeroni Reig, per a qui aquesta limitació podia suposar un gran perjudici.

Per la seva part, el mestre Miquel Carreres, que era el mestre més antic de la confraria i amb alguns "atxaques", demanà la jubilació. Li fou concedida la franquesa, excepte el pagament del donatiu al Rei i les taxes de les fornades mentre fes obra.

Dia 16 de maig.

Es van reunir els mestres Ramon Lacruz, i Joan Gallart, prohoms; Bernat Peris, clavari, Josep Rossell, andador, Josep Duran, Manuel Ràfols, Francesc Estaper, Nicolau Malançó, Jacint Solanes, Marc Gibergues, Tomàs Font, Salvador Fuster, Sebastià Fuster, Jeroni Reig, Joan Vinyes i Josep Hortes.

Es va comunicar que la pubilla Anglì, vist que no cobrava les pensions que se li devien, amenaçà la confraria amb la intervenció de la justícia.

S'acordà que els prohoms i tres confreres més (Joan Vinyes, Salvador Fuster i Francesc Estaper) buscarien d'on treure els diners.

Es va anunciar que calia pagar l'import de personal. Se n'encarregarien els prohoms i quatre mestres més (Jeroni Reig, Sebastià Fuster, Jacint Solanes i Nicolau Malançó).

Dia 16 de juliol.

Es van reunir els mestres Ramon Lacruz i Joan Gallart, prohoms; Josep Rossell, andador, Jacint Solanes, Francesc Estaper, Jeroni Reig, Josep Hortes, Joan Miquel, Jeroni Gallart, Eloi Lapuja, Salvador Fuster, Joan Vinyes, Josep Lacruz, menor, Josep Duran i Josep Reig.

Es va comunicar que el prior i el convent de Santa Caterina màrtir, de Barcelona, havia emprès causa a la Reial Audiència perquè la confraria no pagava les pensions que li devien.

Es va acordar posar el cas en mans de l'advocat de la confraria.

Es denuncià que el clavari del Sant Misteri no volia cuidar-se de fer la seva feina i, per això, no va cobrar i pagar res i per culpa d'això els nous aprenents havien marxat de casa dels amos sense haver pagat les 6 lliures que els pertocava per l'ingrés d'ofici d'escudeller.

A més de causar un gran perjudici per la confraria, els prohoms es queixaren de l'excés de treball que suposava haver de fer les obligacions del clavari.

El consell demanà al clavari que continués en el seu càrrec i que en cas que no volgués cobrar ni pagar res, es busqués un substitut que, juntament, amb el credencier se'n cuidés dels cobraments i pagaments.

Dia 3 de setembre.

Es van reunir els mestres Ramon Lacruz i Joan Gallart, prohoms; Bernat Peris, clavari, Josep Rossell, andador, Jeroni Reig, Jacint Solanes, Eloi Lapuja, Sebastià Fuster, Joan Vinyes, Salvador Fuster, Nicolau Malançó, Josep Duran, Tomàs Font, Francesc Estaper i Josep Hortes.

Es va anunciar que el prior i convent de Santa Caterina continuava endavant en la causa oberta contra la confraria pel tema de les pensions que se li devien.

També es va anunciar que calia que les vídues de mestres passessin per la casa de l'advocat pel tema de la concòrdia firmada amb els creditors censalistes.

Així mateix, els prohoms demanaren l'ajut dels confreres per poder tirar endavant la causa i trobar els diners que costaria.

El consell demanà que, el més ràpidament possible, es cobrés tot allò que es devia del tall i es paguessin els deutes.

Es van anomenar procuradors de la confraria que, juntament amb els prohoms, síndic i advocat portarien la causa oberta contra ells, resultat elegits Jeroni Reig i Sebastià Fuster.

Dia 3 de setembre.

Es van reunir els mestres Ramon Lacruz i Joan Gallart, prohoms; Bernat Peris, clavari, Josep Rossell, andador, Jeroni Reig, Jacint Solanes, Marc Gibergues, Sebastià Fuster, Joan Vinyes, Salvador Fuster, Nicolau Malançó, Josep Duran, Jeroni Gallart, Tomàs Font, Francesc Estaper i Josep Hortes.

Es va anunciar que calien urgentment 19 lliures i 14 sous pel tema de la causa oberta pel convent de Santa Caterina contra la confraria. Es va acordar que es cobressin els deutes del tall de les fornades i, en cas de faltar diners, que ho avancés l'electe de la concòrdia a qui li seria retornada més endavant la quantitat prestada.

Dia 11 de novembre.

Es van reunir Ramon Lacruz i Josep Gual, prohoms; Bernat Peris, clavari, Josep Rossell, andador, Manuel Ràfols, Salvador Fuster, Jeroni Reig, Eloi Lapuja, Jacint Solanes, Joan Vinyes,

Fig.69: Rajola d'oficis que representa un soldat de la coronel·la de la ciutat de Barcelona. Els escudellers anaven vestits de color groc. (Foto publicada a TELESE ET ALII 2012: núm. 550).

Marc Gibergues, Josep Lacruz, Sebastià Fuster, Josep Duran, Rafael Sagau, Francesc Estaper i Tomàs Font.

El prohom terç, en absència del prohom en cap per haver-se de tractar un tema que l'afectava personalment, anuncià que el clavari del Sant Misteri havia empenyorat Ramon Lacruz, prohom en cap, per haver caigut en la pena de no haver denunciat els pots que havia cuit al seu obrador, havent-se ocasionat algunes despeses per raó de l'execució.

A instàncies de l'esmentat Ramon Lacruz, demanà si les despeses les havia de pagar el prohom en cap dels seus béns o bé es pagarien dels béns de la capella i Misteri.

El consell va acordar que es paguessin a mitges.

Dia 21 de novembre.

Es varen reunir els mestres Ramon Lacruz i Salvador Fuster, prohoms; Josep Rossell, andador, Josep Hortes, Jeroni Gallart, Miquel Carreres, Sebastià Fuster, Nicolau Malançó, Joan Vinyes, Josep Lacruz, Francesc Estaper, Josep Duran, Jeroni Reig, Jacint Solanes, Francesc Borrell i Josep Gual.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

Dia 26 de desembre.

Es van reunir els mestres Ramon Lacruz, Joan Gallart i Josep Gual, prohoms; Francesc Borrell, Nicolau Malançó, Rafael Sagau, Josep Lacruz, menor, Marc Gibergues, Francesc Estaper, Bernat Peris, clavari, Josep Rossell, andador, Eloi Lapuja, Tomàs Font, Josep Hortes, Joan Vinyes, Josep Lacruz, major, Salvador Fuster, Jeroni Reig, Sebastià Fuster i Manuel Ràfols.

Es va anunciar que el procurador dels Vallgornera volia

cobrar les 20 lliures que se li devien al seu representat. El consell va acordar que els prohoms actuals, juntament amb els prohoms que havien ostentat el càrrec quan no es van pagar les pensions endarrerides, passessin a cobrar dels confreres tot allò que devien, donant-los un termini de 15 dies per fer-ho.

Es va fer elecció dels càrrecs d'abanderat (Josep Lacruz, menor) i majoral del Sant Misteri, però abans, el clavari de 1732 havia de retre comptes.

-1734-

Dia 15 de gener.

Es varen reunir els mestres Ramon Lacruz, Joan Gallart i Josep Gual, prohoms; Bernat Peris, clavari, Josep Rossell, andador, Jacint Solanes, Eloi Lapuja, Josep Hortes, Nicolau Malançó, Francesc Borrell, Francesc Estaper, Josep Lacruz, menor, Salvador Fuster, Tomàs Font, Joan Vinyes, Jeroni Reig, Marc Gibergues i Josep Reig.

Es va anunciar que la Sra. Camps i Arau reclamava cobrar les pensions que se li devien de 50 lliures anuals.

S'acordà que els clavari de la confraria i del Misteri passessin comptes abans de 8 dies. Els prohoms juntament amb tres confreres (Nicolau Malançó, Ramon Lacruz i Joan Gallart) mirarien la manera de pagar el deute.

Es va donar jurament als nous prohoms.

Fou elegit nou andador (Josep Reig), nou clavari del Sant Misteri (Salvador Fuster) i credencer (Tomàs Font).

Dia 31 de gener .

Es varen reunir els mestres Ramon Lacruz, Salvador Fuster, Josep Duran, Josep Reig i Tomàs Font i els fadrins i fills de mestres Joan Casals, Ignasi Carreres, Ramon Vila, Jeroni Ribes, Sebastià Torrentó, Josep Artigues, Francesc Cases, Josep Tomàs, Miquel Juncà, Sebastià Diaz, Pere Alzina, Francesc Miquel, Josep Coll, Jeroni Cerdà, Antoni Fàbregues, Jeroni Reig, Joan Casals, menor, Fèlix Torrents, Ramon Hortes, Josep Garcia, Jacint Gambilou, Lluís Àlvarez, Josep Juncà, Francesc Gibergues, Josep Macià, Tomàs Constantí, Antoni Gallart, Josep Gibergues, Joan Gallart, Josep Mas i Fèlix Miranda.

Es va convocar la reunió en el convent del Bonsuccés dels pares servites, amb assistència de cinc mestres i de 31 fills de mestre i fadrins.

Es va tractar del tema de la causa interposada pel fuster Ramon Esplugues contra els joves escudellers, per la qual cosa aquests necessitaven diners per a les despeses del plet.

Es va acordar que cada dilluns el credencer dels fadrins cobraria un sou a cada fadrí i als cinc mestres que eren presents a la reunió, diners destinats a la defensa de la causa i a Nostra Senyora de la Misericòrdia on els fadrins acostumaven tots els anys a fer la festa. En cas que algú no tingués diners aquell dilluns, el credencer anotaria el nom per tal de cobrar un altre dia.

Dia 27 de maig.

Es varen reunir els mestres Josep Hortes, Joan Vinyes i Francesc Estaper, prohoms; Josep Reig, andador, Ramon

Lacruz, Nicolau Malançó, Jacint Solanes, Tomàs Font, Salvador Fuster, Marc Gibergues, Eloi Lapuja, Josep Duran, Francesc Borrell, Josep Rossell, Josep Gual, Jeroni Reig, Joan Gallart i Josep Lacruz, menor.

Es va nomenar nou clavari (Jeroni Gallart).

Els prohoms de 1731 van passar comptes. Havien de cobrar una lliura, 3 sous i 7 diners. Testimonis: Josep Macià i Sebastià Diaz, joves escudellers.

Foren elegits els nous examinadors (Ramon Lacruz, Nicolau Malançó, Josep Duran, Josep Gual, Josep Rossell i Salvador Fuster) i capellers (Josep Lacruz, menor, i Jeroni Reig).

Per la seva part, fart el notari de no cobrar la gran quantitat de diners que se li devia amenaçà amb no servir-los més.

El consell va acordar que els prohoms de 1732 i 1733 donessin al notari 10 lliures per cada prohomenia i que per això es fessin oïdors de comptes per l'any 1732.

Es va fer terna d'oïdors de comptes (Salvador Fuster i Tomàs Font) i es van nomenar les persones destinades a fer el repartiment del "ganancial" (Nicolau Malançó, Josep Gual, Jeroni Reig i Josep Lacruz, menor).

Dia 27 de maig.

Es van reunir Antoni Gallart, Tomàs Constantí i Francesc Gibergues, prohoms; Josep Macià, clavari, Fèlix Torrents, Lluís Àlvarez, Josep Tomàs, Jeroni Cerdà, Josep Artigues, Antoni Fàbregues, Pere Alzina, Josep Coll, Fèlix Miranda, credencer, Sebastià Diaz, andador, Joan Casals, Josep Garcia, Ramon Vila, Pere Fau, Sebastià Torrentó, Francesc Cases, Joan Fàbregues, Joan Casals, menor i Jeroni Reig.

Es va fer la reunió dels fadrins i fills de mestre en el convent del Bonsuccés, a la qual hi assistiren 23 fadrins.

Es va tractar del tema de la causa amb el fuster Ramon Esplugues motivada per la capella de Nostra Senyora de Misericòrdia construïda a la cantonada de les cases de l'esmentat Ramon Esplugues situades al carrer dels Escudellers, a efectes d'extingir les dues causes que els joves portaven contra ell: una, a la cúria metropolitana de Tarragona i l'altra, a la cúria del corregidor. Cada part elegí dos procuradors. Els joves elegiren al mestre Jeroni Gallart i al fadrí Joan Casals per firmar la concòrdia.

La concòrdia va consistir en fer esborrar les imatges de Nostra Senyora i de Sant Josep –patró dels fusters– que havia pintat a la part de baix de la capella de Nostra Senyora de la Misericòrdia, posar un rètol pintat al seu lloc que digués "Nostra Senyora de Misericòrdia *ora pro nobis*" i pintar les imatges esborrades, a la part de dalt de la capella.

Dia 13 d'octubre.

El jove Ignasi Carreres, fill de Miquel Carreres, va ser examinat a l'obrador de Miquel Carreres, presentat per Jeroni Gallart i Josep Hortes.

Dia 13 de novembre.

Es van reunir els mestres Josep Hortes, Joan Vinyes i Francesc Estaper, prohoms; Jeroni Gallart, clavari, Josep Reig,

andador, Sebastià Fuster, Francesc Borrell, Jeroni Reig, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Nicolau Malançó, Josep Gual, Josep Rossell, Josep Lacruz, menor, Josep Duran, Tomàs Font, Jacint Solanes, Bernat Peris, Josep Lacruz, menor, Salvador Fuster i Ignasi Carreres.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

El clavari del Sant Misteri de 1732 va demanar retre comptes. Se li va dir que no, i que abans de 8 dies tornés a passar-los, posant un per un el que havia pagat cada mestre així com que cobrés les sis lliures de cada aprenent.

Per últim, es va denegar una petició feta pel prior del convent de Sant Francesc, de Barcelona, en la qual es pregava a la confraria no aplicar la taxa sobre els pots d'apotecari als pots que coïa Eloi Lapuja destinats a l'apotecaria del convent.

Dia 7 de desembre.

Va ser examinat el jove Antoni Gallart, fill de Jeroni Gallart, escudeller, a l'obrador de Miquel Carreres, presentat per Miquel Carreres i Ignasi Carreres.

Va pagar 8 lliures pel dret d'examen i 16 lliures i 16 sous pel Sant Misteri.

-1735-

Dia 20 de gener.

Es varen reunir les mestres Josep Hortes, Joan Vinyes i Francesc Estaper, prohoms; Jeroni Gallart, clavari, Josep Reig, andador, Jeroni Reig, Josep Lacruz, major, Jacint Solanes, Bernat Peris, Nicolau Malançó, Josep Duran, Josep Lacruz, menor, Eloi Lapuja, Tomàs Font, Joan Gallart, Antoni Gallart, Francesc Borrell, Josep Gual, Salvador Fuster i Marc Gibergues.

Els prohoms i clavari de 1732 demanaren retre comptes. Se'ls va demanar que anotessin el que estigués devent cada individu del gremi de les taxes i que aquesta nota la passessin als actuals prohoms. Eren creditors en 5 lliures, 13 sous i 7 diners. Testimonis: Ramon Hortes i Sebastià Elies, joves escudellers, i Josep Serc Mirós, escriptent.

Es van renovar els càrrecs d'abanderat del Sant Misteri (Salvador Fuster), majoral (Antoni Gallart), portants (Ignasi Carreres, Josep Duran, Josep Rossell i Josep Hortes) i ajudant (Francesc Estaper).

Es recordà que se li devien cinc mitjos aniv.aris al sagristà del monestir de la Mercè. Es va acordar que el clavari del Sant Misteri pagués l'import de la caritat dels esmentats aniv.aris, però que endavant no es fessin celebrar més, o si els prohoms volien fer-los celebrar, que els paguessin amb els seus diners.

Es va acordar que no es passés a fer nominació fins que haguessin donat comptes els clavaris del Sant Misteri dels anys 1732 i 1733.

Es van nomenar oïdors de comptes per a la prohomenia i clavariat de 1733 (Jacint Solanes i Jeroni Gallart).

Es va preguntar a la confraria d'on sortirien les 12 lliures de l'impost del "ganancial", i fou proposat pagar-ho com es va fer l'any 1733.

Es va fer terna d'andador, resultant elegit Tomàs font.

Es va donar possessió als nous prohoms.

Dia 5 de març.

Es van reunir els mestres Jeroni Reig, Joan Gallart i Josep Duran, prohoms; Tomàs Fuster, andador, Manuel Ràfols, Jacint Solanes, Bernat Peris, Josep Hortes, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Salvador Fuster, Josep Lacruz, Francesc Borrell, Eloi Lapuja, Marc Gibergues, Joan Vinyes, Nicolau Malançó, Josep Gual, Francesc Estaper, Josep Reig i Antoni Gallart.

Es va fer la terna per renovar el càrrec de clavari (Eloi Lapuja); els prohoms van nomenar nous examinadors (Bernat Peris, Josep Reig, Jeroni Gallart, Antoni Gallart, Joan Vinyes i Nicolau Malançó) i terna de capellers (Josep Gual i Josep Rossell).

En atenció a l'excés de treball dels prohoms, clavari i andador "per aplegar els donatius" es va proposar que s'eximís als representants d'aquests càrrecs del pagament de l'impost del personal, com es feia a altres confraries, però degut a què eren poc mestres, es decidí que tot continués com fins aleshores.

El clavari del Sant Misteri de 1732 demanà passar comptes. Es va demanar que el clavari nou cobrés dos aprenentatges que es devien de 1732. Se li va retornar 1 lliura, 3 sous, 5 diners.

Es van llegir els comptes del clavari del Sant Misteri de l'any 1733, però abans d'aprovar-los els prohoms i el clavari havien d'esbrinar si Joan Albert havia llogat a Ramon Lacruz la brida que acostumava a servir pel Sant Misteri o si se l'havia deixat graciosament. Si fou graciosament, aleshores es va demanar que no es passessin comptes fins que Ramon Lacruz hagués pagat les 4 lliures, 4 sous de l'esmentat lloguer. Finalment només se li cobraren 2 lliures i 2 sous i es passaren comptes.

El clavari va abonar 13 sous i 5 diners.

Es van fer les ternes de clavari (Josep Gual) i de credencer del Sant Misteri (Antoni Gallart).

Dia 13 de març.

Es van reunir Antoni Gallart, Tomàs Constantí i Francesc Gibergues, prohoms, amb Josep Macià, clavari, Francesc Cases, Joan Fàbregues, Josep Artigues, Pere Alzina, Jeroni Reig, Joan Casals, menor, Antoni Fàbregues, Joan Casals, major, Lluís Ribes, Francesc Coromines, Jeroni Cerdà, Ramon Vila, Francesc Miquel, Josep Mas, Jeroni Ribes, Pere Fau, Ramon Hortes, Joan Casanoves, Sebastià Díaz, Josep Garcia i Josep Tomàs.

La reunió va ser dels fadrins i mestres sense botiga al convent del Bonsuccés.

Es va anunciar que hi havia certs endarreriments en el cobrament de la taxa d'un sou cada dilluns imposada pel tema de la causa oberta contra el fuster Ramon Esplugues i es va demanar als reunits si es seguiria amb el cobrament, o no. Es va decidir continuar amb el cobrament de la taxa.

Els prohoms demanaren passar comptes. Se'ls va pagar 27 lliures i 12 sous.

Dia 27 de març.

Es van reunir Jeroni Reig, Joan Gallart i Josep Duran,

prohoms; Eloi Lapuja, clavari, Tomàs Font, andador, Jacint Solanes, Ramon Lacruz, Joan Vinyes, Josep Gual, Francesc Estaper, Josep Reig, Francesc Borrell, Manuel Ràfols, Josep Hortes, Josep Lacruz, major, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Josep Lacruz, menor, i Antoni Gallart.

Es va haver de resoldre un problema originat per la falta de portants del Sant Misteri.

S'acordà que els prohoms i clavari del Sant Misteri buscarien entre els fadrins qui volgués fer de portant, donant una lliura a cada portant i el refresc, com era de costum, tot pagat dels emoluments de Sant Misteri.

Dia 6 d'abril.

Es van reunir Jeroni Reig, Joan Gallart i Josep Duran, prohoms; Eloi Lapuja, clavari, Tomàs Font, andador, Manuel Ràfols, Jacint Solanes, Bernat Peris, Josep Lacruz, major, Joan Vinyes, Josep Hortes, Sebastià Fuster, Salvador Fuster, Ramon Lacruz, Marc Gibergues, Josep Gual, Francesc Estaper, Antoni Gallart i Nicolau Malançó.

Es comunicà que finia l'arrendament de l'assiento de la terra. Es va acordar parlar amb Eloi Lapuja per si volia seguir aportant la terra al mateix preu o bé si algú volia prendre l'arrendament.

Eloi Lapuja es va oferir a dur la terra del terreny de la Sra. Farreres al peu de 17 sous per carretada i amb els mateixos pactes que ja s'havien aprovat anteriorment.

Dia 18 d'abril.

Es van signar els pactes amb l'escudeller Eloi Lapuja, arrendatari de la terra.

Dia 18 d'abril.

Es van reunir els mestres Jeroni Reig, Joan Gallart i Josep Duran prohoms; Eloi Lapuja, clavari, Tomàs Font, andador, Manuel Ràfols, Jacint Solanes, Bernat Peris, Josep Hortes, Sebastià Fuster, Francesc Borrell, Ramon Lacruz, Marc Gibergues, Joan Vinyes, Josep Gual, Francesc Estaper, Antoni Gallart i Josep Rossell.

Es va explicar que es devien a Eloi Lapuja dotze carretades de terra: quatre eren del difunt Francesc Borrell, quatre d'en Francesc Borrell (fill), i les restants quatre, del difunt Joan Miquel.

Es va acordar que els prohoms parlessin amb els hereus a fi de cobrar els deutes i obligar al mestre encara viu a que pagués.

Dia 7 de juny.

Va ser examinat, el jove Josep Macià, fill del difunt Josep Macià, escudeller, a l'obrador de Salvador Fuster, al carrer na Sagra, essent padrins Sebastià Fuster i Manuel Ràfols.

Fou admès i va pagar 8 lliures de dret d'examen i 10 lliures i 12 sous del Sant Misteri.

Dia 23 de juliol.

Es van reunir els mestres Jeroni Reig, Joan Gallart i Josep

Duran, prohoms; Eloi Lapuja, clavari, Tomàs Font, andador, Manuel Ràfols, Josep Reig, Ramon Lacruz, Bernat Peris, Jeroni Gallart, Joan Vinyes, Josep Gual, Ignasi Carreres, Salvador Fuster, Josep Rossell, Antoni Gallart, Josep Macià, Marc Gibergues, Francesc Estaper, Jacint Solanes, Francesc Borrell i Nicolau Malançó.

Degut a què molts escudellers coïen durant els dies que l'Església havia dispensat treballar i, fins i tot, en festivitats en què era prohibit fer-ho, sota pena de 40 rals, per evitar aquest abús s'acordà una nova ordinació en la qual es prohibí treballar durant els dies prohibits, sota pena d'una lliura de cera per a la capella que pagaria cada contraventor. La farien decretar pel bisbe o pel seu vicari general.

Per altra part, el procurador de la inquisició reclamà dues dobles d'or que se li devien de l'arrendament de la terra.

Es va acordar que els prohoms i dos confreres més (Francesc Estaper i Jeroni Gallart) llegirien l'acte d'arrendament per veure si calia que ho pagués la confraria o bé Eloi Lapuja, en tant que arrendador del tall.

Dia 11 d'agost.

Es va examinar al jove Pere Fau, fill de pares desconeguts, a l'obrador de Jeroni Reig, situat al carrer de Viladalls (del Vidre), presentat pels padrins Sebastià Fuster i Josep Reig.

Va pagar 30 lliures de dret d'examen i 10 lliures i 12 sous del Sant Misteri.

Dia 17 de novembre.

Es van reunir els mestres Jeroni Reig, Joan Gallart i Josep Duran, prohoms; Nicolau Malançó, Salvador Fuster, Josep Lacruz, menor, Eloi Lapuja, clavari, Tomàs Font, andador, Ramon Lacruz, major, Pere Fau, Ignasi Carreres, Sebastià Fuster, Marc Gibergues, Josep Macià, Jacint Solanes, Josep Reig, Antoni Gallart, Josep Rossell i Francesc Estaper.

Es va fer la terna dels nous prohoms.

Es va denunciar que persones que no eren del gremi venien per Barcelona obra escudellera, la qual cosa els resultava molt perjudicial.

Es va acordar que els prohoms tinguessin una entrevista amb els prohoms dels gerrers perquè els expliquessin de quins medis es van valdre per resoldre aquest mateix problema.

-1736-

Dia 3 de gener.

Es van reunir Jeroni Reig, Joan Gallart i Josep Duran, prohoms, i Eloi Lapuja, clavari, Sebastià Fuster, Francesc Borrell, Jeroni Gallart, Jacint Solanes, Joan Vinyes, Josep Gual, Francesc Estaper, Josep Reig, Josep Macià, Josep Rossell, Salvador Fuster, Pere Fau, Antoni Gallart, Nicolau Malançó, Ramon Lacruz, Josep Lacruz, menor, i Ignasi Carreres.

Els comptes del clavari foren examinats i aprovats pels quatre confreres elegits,

Es va una nova nominació de l'electe de les fornades i del credencer (Jeroni Gallart i Francesc Estaper, respectivament).

Sebastià Fuster, clavari del Sant Misteri, va retre comptes.

Es va notificar que hi havia hagut frau en la denúncia de les fornades que havien fet els individus de la confraria, per la qual cosa en endavant, passats tres dies després que haguessin cuit una fornada, haurien d'avisar al credencer per denunciar-la; en cas contrari els seria aplicada una pena d'1 lliura que revertiria al Misteri i capella de la confraria.

Els confreres electes pel càrrec de majoral van renunciar. A pluralitat de veus es va acordar que s'observés la concòrdia firmada amb la confraria dels Dolors. En sort de rodolins sortí el nom de Nicolau Malançó, que va renunciar, prometent pagar els 10 rals de la renúncia o la taxa imposada en la concòrdia. Pere Fau renuncià; Ignasi Carreres, també; Francesc Estaper va acceptar.

Es va fer nominació de clavari i credencer del Sant Misteri i capella. Nicolau Malançó fou el nou clavari, i Josep Macià, el nou credencer.

Es va fer terna d'abanderat i extracció dels portants del Sant Misteri, clavari i credencer. En haver renunciat els portants acordaren mirar si entre els fadrins i fills de mestre hi haguessin voluntaris, a qui se'ls prometé 1 lliura a cadascun; en cas contrari, haurien de llogar a quatre bastaixos.

Eloi Lapuja va retre comptes per raó de les fornades dels confreres. Havia cobrat 134 lliures, 16 sous i 11 diners i havia pagat 125 lliures, 12 sous i 6 diners. Va pagar 9 lliures, 4 sous i 5 diners, que lliurà en presència del substitut del notari i de l'electe de les fornades, Jeroni Gallart.

Salvador Fuster va demanar retre els comptes del Sant Misteri. Havia cobrat 99 lliures, 18 sous i 4 diners i havia pagat 94 lliures, 6 sous i 6 diners. Lliurà 5 lliures, 11 sous i 10 diners, que cobrà Nicolau Malançó com a nou clavari del Sant Misteri, essent testimonis Tomàs Constantí i Fèlix Torrent, joves escudellers.

Dia 21 de gener.

Es va fer una escriptura pública, a petició dels dos prohoms, perquè Jacint Solanes, escudeller de Barcelona, de 42 anys, i Miquel Carreres, escudeller de 70 anys, donessin testimoni que sempre havien vist que, per passar a mestre escudeller, els fadrins que eren fills o gendres d'escudeller havien fet l'examen seient a la roda i posant en ella un tros de fang o pasta feien el senyal de la creu, i res mes. Només pagaven 8 lliures de drets d'examen²⁵¹.

Dia 4 de febrer.

Es van reunir Jeroni Reig, Joan Gallart i Josep Duran, prohoms; Eloi Lapuja, clavari, Sebastià Fuster, Jeroni Gallart, Joan Vinyes, Josep Gual, Francesc Estaper, Josep Macià, Josep Rossell, Salvador Fuster, Pere Fau, Antoni Gallart, Ramon Lacruz, Josep Lacruz, menor, Bernat Peris, Josep Lacruz, major, Marc Gibergues i Ignasi Carreres.

Es va parlar que s'havia de pagar el cadastre "ganancial" i l'industrial, i que l'advocat, doctor Oliva, volia cobrar allò que se li devia. També, el candeler de cera Josep Puig, per la cera

que s'havia pres de la seva botiga.

Es va acordar que el clavari cobrés els talls de les prohomenies no cobrats començant pels més antics

Prengueren possessió els nous prohoms i es demanà que paguessin tot allò que devien a la confraria.

La confraria havia pagat 11 lliures i 4 sous pel tall de la terra del terreny de la inquisició, quantitat que volien recobrar d'Eloi Lapuja, arrendador del tall de la terra, però Lapuja s'hi va negar.

S'acordà que Lapuja havia de pagar per tot el temps mentre es va treure terra del tall, i només la meitat per tot el temps que no es va treure terra; l'altra meitat del lloguer la pagaria el comú. En cas contrari, anirien als tribunals.

Es va fer terna d'andador, resultant elegit Josep Lacruz, menor.

Dia 25 de setembre.

Es van reunir els mestres Josep Lacruz major, Josep Gual i Josep Rossell, prohoms; Josep Lacruz menor, Ramon Lacruz, Salvador Fuster, Nicolau Malançó, Tomàs Font, Antoni Gallart, Josep Macià, Pere Fau, Ignasi Carreres, Jeroni Reig, Josep Duran, Joan Gallart, Jeroni Gallart, Bernat Peris, Jacint Solanes, Marc Gibergues, Joan Vinyes i Francesc Estaper.

Es va fer lectura dels comptes del clavari. Es va acordar que un deute de 7 lliures i 10 sous d'un sopar el paguessin els interessats i no pas amb els diners de la confraria.

El clavari va pagar 7 lliures i 13 sous.

Els prohoms i clavari de 1733 van retre comptes. Abans, però, calia resoldre el tema del deute de les quatre carretades de terra que devia el difunt Francesc Borrell i que havia de pagar el seu fill. Aclarit el tema, van retornar 5 lliures i un sou.

Foren elegits nous oïdors de comptes (Salvador Fuster i Tomàs Biscompte).

Dia 1 de setembre.

Es van reunir els mestres Josep Lacruz major, Josep Gual i Josep Rossell, prohoms; Josep Lacruz menor, andador, Bernat Peris, Jeroni Reig, Ramon Lacruz, Tomàs Font, Pere Fau, Marc Gibergues, Jeroni Gallart, Francesc Estaper, Salvador Fuster, Josep Duran, Joan Gallart i Joan Vinyes.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

Els prohoms i clavari de 1734 van demanar retre comptes i van tornar 1 lliura, 16 sous (testimonis, els joves escudellers Pere Alzina i Josep Mas).

Es van nomenar nous oïdors de comptes (Francesc Estaper, Bernat Peris i Tomàs Biscompte).

-1737-

Dia 18 de gener.

Es van reunir els mestres Josep Lacruz major, Josep Gual i Josep Rossell, prohoms; Josep Lacruz menor, andador, Jeroni Gallart, Jeroni Reig, Pere Fau, Ramon Lacruz, Joan Gallart, Francesc Estaper, Bernat Peris, Jacint Solanes, Nicolau Malançó, Tomàs Biscompte, Josep Duran, Joan Vinyes, Marc

251. AHPB, Antoni Comelles, *Septimum manuale instrumentorum*, 1735, desembre, 28 – 1736, desembre, 24, fol. 157r.

Gibergues, Salvador Fuster, Josep Reig, Josep Macià i Antoni Gallart.

Es procedí a fer elecció d'abanderat (Joan Albert) i majoral del Sant Misteri. Josep Rossell va renunciar a aquest càrrec i demanà si se li admetia la renúncia. No li fou admesa; el Sant Misteri s'havia de tenir a casa d'un mestre escudeller.

Es van fer noves ternes de clavari del Sant Misteri (Joan Vinyes), credencer (Ignasi Carreres), capeller (Jacint Solanes) i andador (Ignasi Carreres) i es va donar possessió als nous prohoms.

Dia 21 de gener.

Es van reunir els mestres Jeroni Gallart i Tomàs Font, prohoms; Ignasi Carreres, andador, Jacint Solanes, Josep Lacruz menor, Josep Rossell, Salvador Fuster, Josep Lacruz major, Jeroni Reig, Ramon Lacruz, Marc Gibergues, Joan Gallart, Joan Vinyes, Josep Gual, Francesc Estaper, Pere Fau, Josep Macià i Nicolau Malançó.

Els prohoms anteriors van demanar els comptes de 1735 i 1736, però es va constatar que no es podien cobrar els talls que encara es devien i es va proposar que cada prohomenia només cobrés la meitat del que es devia de cada any.

Es va acordar que els deutes de 1735 es paguessin en el termini de 15 dies, i els de 1736, en un mes.

Es van fer les ternes de clavari (Salvador Fuster) però es va acordar que la de credencer no es fes.

Dia 28 de març.

Es van reunir els mestres Jeroni Gallart, Josep Duran i Tomàs Biscompte, prohoms; Salvador Fuster, clavari, Antoni Gallart, Josep Lacruz, Nicolau Malançó, Jacint Solanes, Josep Lacruz menor, Josep Macià, Joan Vinyes, Pere Fau, Marc Gibergues, Jeroni Reig, Josep Rossell i Francesc Estaper.

Josep Rossell va presentar la renúncia al càrrec de majoral del Sant Misteri al vicari general. Es va acceptar la renúncia per aquell any, però es va acordar que es mirarien què deien al respecte les ordinacions per si es podien posar sancions a qui renunciés a aquest càrrec.

Els fadrins escudellers, per boca de Tomàs Constatí i d'Antoni Coromines, van demanar que s'alleugerissin els talls que havien de pagar, ja que corrien mals temps. Havien de pagar el tall de la confraria. Per la seva part s'obligarien al lluïment del Sant Misteri, a pagar 3 rals anuals cada un d'ells i anomenar-se els seus propis oficials (clavari, credencer, majoral i quatre portadors) i pagar dues atxes.

Es va acordar que es traurien els sis rals del tall complint primerament el que havien proposat pagant dits fadrins el salari de la concòrdia i altres despeses, havent d'estar el Misteri a casa del majoral mestre.

Havent creat el càrrec de majoral del Sant Misteri, es va deliberar d'on es traurien els diners (portadors i demés).

Es va acordar que el clavari del Sant Misteri d'aquell any havia de donar 30 rals si eren quatre els portants, o 50 rals si n'eren vuit. En cas de no trobar portants es va acordar llogar quatre bastaixos, pagant la quantitat que s'acordés amb ells.

Dia 1 d'abril.

Es varen reunir els mestres Jeroni Gallart, Josep Duran i Tomàs Biscompte, prohoms; Salvador Fuster, clavari, Ignasi Carreres, andador, Ramon Lacruz, Bernat Peris, Marc Gibergues, Josep Lacruz major, Joan Gallart, Josep Lacruz menor, Nicolau Malançó, Francesc Estaper, Joan Vinyes, Jeroni Reig i Pere Fau.

L'arrendador de la terra, l'escudeller Eloi Lapuja, va proposar la renúncia al càrrec, que fou acceptada.

Els prohoms i dos confreres més (Francesc Estaper i Josep Lacruz menor) buscarien els serveis d'un carreter que volgués, pel mateix preu, portar la terra. Abans de 15 dies farien un nou contracte d'arrendament.

Es va acceptar la concòrdia feta amb els fadrins sobre el tema del Sant Misteri. Se n'encarregarien els prohoms i dos mestres confreres (Francesc Estaper i Josep Lacruz major). Una vegada feta es portarien els termes de la concòrdia per tal de ser llegida en una nova reunió.

Dia 1 d'abril.

Es varen reunir els mestres Jeroni Gallart, Josep Duran i Tomàs Biscompte, prohoms; Salvador Fuster, clavari, Ignasi Carreres, andador, Jeroni Reig, Ramon Lacruz, Josep Macià, Jacint Solanes, Josep Lacruz major, Josep Lacruz menor, Marc Gibergues, Joan Gallart, Joan Vinyes, Nicolau Malançó, Francesc Estaper, Josep Reig, Antoni Gallart, Pere Fau, Bernat Peris i Josep Rossell.

Es va acordar que es fes l'arrendament dins de tres dies a favor de la persona que portés la terra més barata, donant poder per firmar l'acte d'arrendament als prohoms juntament amb quatre mestres més (Jeroni Reig, Joan Vinyes, Bernat Peris i Josep Reig).

Dia 12 d'abril

En presència de tots els mestres escudellers i dels fadrins i fills de mestre es van signar els termes de la concòrdia del Sant Misteri (pactes detallats).

Es varen reunir els mestre: Jeroni Gallart i Josep Duran, prohoms; Salvador Fuster, clavari, Ignasi Carreres, andador, Bernat Peris, Josep Lacruz major, Jeroni Reig, Joan Vinyes, Joan Gallart, Francesc Estaper, Josep Lacruz menor, Josep Reig, Josep Macià, Pere Fau, Jacint Solanes, Marc Gibergues, Antoni Gallart, Josep Rossell; els fadrins Antoni Coromines, Tomàs Constantí, Josep Garcia, Lluís Àlvarez, Sebastià Torrentó, Francesc Coromines, Llorenç Valls, Salvador Sala, Francesc Roca, Sebastià Díaz, Ramon Vila, Josep Artigues, Pere Alzina, Josep Tomàs, Jaume Cantó, i els fills de mestre Francesc Gibergues, Jeroni Ribes, Ramon Hortes, Jeroni Miquel, Francesc Miquel i Josep Gallart. En total, 39 confreres.

Dia 12 d'abril.

Es van fer els pactes amb Bonaventura Closes, pagès de Sarrià, pel tema del subministrament de les carretades de terra, al preu de 14 sous per cada una. Durada: 3 anys.

Dia 16 d'abril.

Va tenir lloc una reunió només per aprovar els pactes anteriors.

Dia 31 de maig.

Es va reunir Jeroni Gallart, Josep Duran i Tomàs Biscompte, prohoms; Salvador Fuster, clavari, Ignasi Carreres, Jeroni Reig, Joan Vinyes, Nicolau Malançó, Francesc Estaper, Josep Macià, Marc Gibergues, Antoni Gallart, Pere Fau, Jacint Solanes, Bernat Peris i Josep Rossell.

Es va anunciar que calia pagar el real cadastre. Es va fer el repartiment acostumat: els prohoms i els mestres Francesc Estaper, Joan Vinyes i Nicolau Malançó.

Es va fer saber que Joan Albert no va acceptar el càrrec d'abanderat. Va sortir de voluntari Antoni Gallart, que era fadrí i no tenia casa parada, de manera que cada vegada que hagués de sortir la bandera a la processó l'hauria d'anar a buscar a la casa de la confraria i, després, tornar-la allà mateix.

El clavari i credencer del Sant Misteri (Nicolau Malançó i Josep Macià) van retre comptes. El clavari de l'any present hauria de cobrar tot el que es devia encara.

Es van nomenar nous oïdors de comptes (Francesc Estaper, Antoni Gallart i Josep Macià) i examinadors (Antoni Gallart, Josep Reig, Joan Vinyes, Nicolau Malançó, Josep Rossell i Bernat Peris).

Dia 25 d'octubre.

Es van reunir Jeroni Gallart, Josep Duran i Tomàs Font, prohoms; Joan Vinyes, Nicolau Malançó, Francesc Estaper, Salvador Fuster, clavari, Ignasi Carreres, andador, Jeroni Reig, Ramon Lacruz, Eloi Lapuja, Pere Fau, Bernat Peris, Josep Rossell, Marc Gibergues i Josep Lacruz menor.

Els prohoms i clavari de 1735 van demanar retre comptes. Van pagar 1 lliura, 6 sous i 10 diners. Testimonis: Antoni Fàbregues i Manuel Janer, joves escudellers.

Es va fer nova terna de prohoms.

Dia 22 de novembre.

Es van reunir Jeroni Gallart, Josep Duran i Salvador Fuster, prohoms; Salvador Fuster, clavari, Ignasi Carreres, andador, Jeroni Reig, Joan Vinyes, Nicolau Malançó, Francesc Estaper, Pere Fau, Antoni Gallart, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Jacint Solanes, Bernat Peris, Josep Rossell, Josep Lacruz menor, Josep Macià i Josep Reig.

Els carreters que portaven la terra als confreres es van queixar als prohoms que Josep Jordà havia fet malbé el camí per on passaven.

Els prohoms i tres persones més (Francesc Estaper, Jeroni Reig i Joan Vinyes) parlarien amb l'advocat de la confraria per veure com es podria resoldre aquest problema.

-1738-

Dia 25 de gener.

Es van reunir Jeroni Gallart, Josep Duran i Tomàs Font, prohoms; Salvador Fuster, clavari, Ignasi Carreres, andador, Ramon Lacruz, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Joan Vinyes, Nicolau Malançó, Josep Macià, Pere Fau, Antoni Gallart, Josep Rossell, Jacint Solanes, Bernat Peris, Jeroni Reig i Marc Gibergues.

Calia pagar el "ganancial" i no se sabia d'on treure els diners per fer-ho. Es va acordar que es pagués dels diners que cobrava el clavari del Sant Misteri dels endarreriments que se li estaven devent.

Fou elegit el càrrec de nou abanderat del Sant Misteri (Pere Fau).

Dia 5 de febrer.

Es van reunir Jeroni Gallart, i Tomàs Font, prohoms; Salvador Fuster, clavari, Ignasi Carreres, andador, Jeroni Reig, Ramon Lacruz, Josep Reig, Joan Vinyes, Josep Macià, Josep Rossell, Francesc Estaper, Nicolau Malançó, Pere Fau, Marc Gibergues i Jacint Solanes

Es fer nova terna d'andador i oficials del Sant Misteri, resultant elegit a pluralitat de veus Josep Macià com andador. Pel que fa al Sant Misteri es va acordar que no es fessin nous oficials fins que no s'executés el que s'havia decidit al respecte a la reunió del proppassat dia 1 d'abril.

Finalment, es va donar possessió als nous prohoms.

Dia 8 de febrer.

Es van reunir Nicolau Malançó, Francesc Estaper i Ignasi Carreres, prohoms; Josep Macià, andador, Jeroni Gallart, Tomàs Font, Pere Fau, Salvador Fuster, Jacint Solanes, Josep Lacruz major, Jeroni Reig, Ramon Lacruz, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Josep Reig, Josep Rossell, Joan Vinyes i Marc Gibergues.

Els prohoms i dos confreres més va redactar unes noves ordinacions referents als càrrecs dels oficials del Sant Misteri per resoldre els problemes que hi havia hagut darrerament.

Dia 28 de febrer.

Es van reunir Nicolau Malançó, Francesc Estaper i Ignasi Carreres, prohoms; Bernat Peris, clavari, Josep Macià, andador, Tomàs Font, Pere Fau, Jacint Solanes, Jeroni Reig, Ramon Lacruz, Josep Reig, Josep Rossell, Joan Vinyes i Marc Gibergues, Josep Duran, Antoni Gallart.

Aprovades les noves ordinacions es van nomenar els càrrecs d'oficials del Sant Misteri.

Es van retre comptes del clavariat de 1737 atès que el clavari no havia pogut acabar de cobrar el que se li devia. Es va acordar no fer una nova terna de clavari si el clavari actual volia seguir exercint el càrrec.

Es va fer terna de nou credencer essent elegit Josep Reig.

Es van fer ternes de capellers (Jeroni Reig i Salvador Fuster), majoral del Sant Misteri a sort de rodolins (hi van renunciar tots), extracció de portants (per renúncia de Josep Macià i de Tomàs Font foren nomenats Josep Lacruz major, Joan Gallart i

Francesc Estaper, Ignasi Carreres i Eloi Lapuja, auxiliar).

tret en anys anteriors.

Dia 1 de març.

En presència dels tres prohoms, clavari, andador, examinadors i de l'algutzir reial va ser examinat el jove Jeroni Gual, fill del difunt Josep Gual i de Teresa, a l'obrador de Jeroni Gual, presentat pels padrins Joan Vinyes i Josep Rossell. Era menor de 25 anys però major de 16. Va pagar 8 lliures de dret d'examen i 16 lliures i 16 sous pel Sant Misteri.

Dia 28 d'abril.

Es van reunir Nicolau Malançó, Francesc Estaper i Ignasi Carreres, prohoms; Bernat Peris, clavari, Josep Macià, andador, Jacint Solanes, Josep Rossell, Salvador Fuster, Jeroni Reig, Ramon Lacruz, Marc Gibergues, Joan Vinyes, Josep Duran, Tomàs Font i Pere Fau.

Es va tractar del tema del pagament de les pensions d'un censal venut l'any 1569 a la senyora Maria Espuny i Berardo. El consell va proposar que la creditora signés la concòrdia que van firmar els confreres escudellers amb els seus creditors censalistes, ja que d'altra manera no tenien recursos econòmics amb els quals poder pagar les pensions que se li devien.

També es va anunciar que s'havia de pagar l'impost del personal i calia fer el repartiment, anomenant'se a les persones Marc Gibergues i Salvador Fuster.

Es va nomenar nous oïdors de comptes: Josep Reig i Joan Vinyes.

Dia 12 de desembre.

Es van reunir Nicolau Malançó, Francesc Estaper, Ignasi Carreres, prohoms; Bernat Peris, clavari, Josep Macià, andador, Jacint Solanes, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Salvador Fuster, Jeroni Reig, Ramon Lacruz, Eloi Lapuja, Marc Gibergues, Tomàs Font, Josep Reig i Pere Fau.

Es va fer les noves ternes de prohoms.

El 29 de desembre.

Es varen reunir Nicolau Malançó, Francesc Estaper, Ignasi Carreres, prohoms; Bernat Peris, clavari, Josep Macià, andador, Jeroni Gallart, Jeroni Reig, Ramon Lacruz, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Josep Reig, Tomàs Font, Josep Lacruz, menor, Josep Duran, Josep Rossell, Pere Fau, Jacint Solanes, Marc Gibergues, i Salvador Fuster.

Es va nomenar nou abanderat: Josep Duran.

Es va haver de resoldre el problema que plantejà l'esgotament de la mina d'on s'extreia la terra. S'hauria d'extreure del camp de conreu i el propietari volia 28 lliures pel lloguer a més de 4 dotzenes de plats de pisa fina i tres dotzenes de xicres, anualment.

Es va acordar acudir a l'advocat del gremi amb els privilegis perquè els prohoms li consultin què caldria fer i si, en força de privilegi, es podria fer avaluar la terra i pagar el que dirien els experts, seguint el dictamen de l'advocat.

Havent arribat el paper de 'impost industrial d'aquell any (10 lliures) es va acordar traure-les del mateix lloc d'on s'havien

-1739-

Dia 10 de gener.

Es va tractar del tema del requeriment fet per part dels prohoms i confraria dels escudellers al Sr. Francesc Ferreres i Domènec, propietari del terreny d'on fins aleshores els escudellers extreien la terra que usaven. Eren a la parròquia de l'Hospitalet, en el terme del Torrent Gornal.

Van anomenar a Josep Closes, pagès de Sarrià perquè avalués els danys que causaven els escudellers a la finca del Sr. Ferreres.

Francesc Ferreres va respondre que no podia comprendre el contingut de la còpia del privilegi de 1538 que se li havia presentat, però que havia entès que els prohoms de la confraria havien de negociar directament amb ell –boca a boca i cos a cos– sobre aquest problema sense necessitat que hi intervingués cap persona més.

Dia 31 de gener.

Es van reunir Nicolau Malançó, Francesc Estaper, Ignasi Carreres, prohoms; Bernat Peris, clavari, Josep Macià, andador, Jeroni Reig, Jacint Solanes, Joan Vinyes, Josep Reig, Antoni Gallart, Pere Fau, Josep Rossell, Tomàs Font, Joan Gallart i Marc Gibergues.

Es va fer terna d'andador resultant elegit Antoni Gallart.

Es va donar possessió als nous prohoms.

Dia 20 de febrer

Es van reunir Marc Gibergues, Joan Gallart i Josep Macià, prohoms; Antoni Gallart, andador, Nicolau Malançó, Francesc Estaper, Ignasi Carreres, Tomàs Font, Jeroni Reig, Jacint Solanes, Joan Vinyes, Jeroni Gual, Josep Reig, Josep Lacruz, menor, Jeroni Gallart, Josep Duran, Josep Rossell, Ramon Lacruz, Pere Fau i Eloi Lapuja.

Foren elegits pel sistema de ternes els nous clavari (Jeroni Reig) i capellers (Joan Vinyes i Francesc Estaper).

Els clavari i credencer del Sant Misteri havien de cobrar el que encara devien alguns confreres. Abans del primer de març haurien de retre comptes "per lo que ja te la comissió lo Sr. Antoni Brugada, agutzil, per fer pagar als confreres que estan devent".

També es va nomenar nou clavari del Sant Misteri (Josep Reig), credencer (Josep Duran), majoral del Sant Misteri (Pere Fau, que renuncia i es fa nova extracció, resultant el nom de Joan Vinyes, que accepta el càrrec).

Nous portants del Sant Misteri: renunciem Tomàs Font, Joan Carreres, Nicolau Malançó, Ramon Lacruz, Marc Gibergues, Sebastià Fuster, Bernat Peris, Joan Gallart, Eloi Lapuja i Jeroni Gallart); van acceptar ser-ho Francesc Estaper, Josep Duran, Josep Lacruz, menor, Jacint Solanes i Josep Macià, d'ajudant).

Nous mestres examinadors: Pere Fau, Francesc Estaper, Eloi Lapuja, Jeroni Gallart, Josep Reig i Joan Vinyes.

Dia 1 de març.

Es van aplegar els mestres Marc Gibergues, Joan Gallart i Josep Macià, prohoms; Jeroni Reig, clavari, Antoni Gallart, andador, Josep Duran, Bernat Peris, Ramon Lacruz, Joan Vinyes, Josep Rossell, Francesc Estaper, Tomàs Font, Josep Lacruz, Josep Reig, Pere Fau i Jeroni Gallart.

Es va anunciar que, no havent arribat a un acord amb el Sr. Ferreras pel tema de l'extracció de la terra, s'havia trobat un nou tall de terra que semblava bona en uns terrenys del notari Jaume Sagala. El notari demanà, a la confraria, a canvi del permís d'extracció, tenir l'exclusiva en la procura de plets. A més, els hi va prometre deixar la terra al preu de 50 rals (100 sous) anuals. Per altra part, la finca del notari estava plantada de vinya i es va avaluar el preu d'un tros en 50 lliures, pagadores la meitat al comptat i la meitat restant per pasqua. Per poder recaptar els diners necessaris, inclosa la quantitat esmerçada en la causa contra el Sr. Ferreras, es va incrementar el preu de la carretada de terra en 2 sous i 6 diners més cada una, preu que duraria el temps de l'arrendament fet al pagès Bonaventura Closas, és a dir, fins al 31 de juliol de 1740.

L'arrendador va ser l'escudeller Francesc Estaper, qui s'havia de fer càrrec del lloguer de la terra que paguen els arrendataris, les obres del manteniment del porxo de la terra amb la deguda forma i al nou procurador li degui pagar els 50 rals de la conducta.

Dia 13 de març.

Es van aplegar els mestres Marc Gibergues, Joan Gallart i Josep Macià, prohoms; Jeroni Reig, clavari, Antoni Gallart, andador, Jacint Solanes, Pere Fau, Ramon Lacruz, Jeroni Gallart, Eloi Lapuja, Joan Vinyes, Nicolau Malançó, Josep Rossell, Josep Duran, Francesc Estaper, Tomàs Font, Josep Lacruz, menor, Josep Reig i Ignasi Carreres.

Els prohoms van parlar amb Josep Carrió, expert, per fer l'avaluació de la terra que el Comú estava en tracte de prendre al Sr. Jaume Sagalà, notari real i causídic. El notari demanava 8 lliures anuals del lloguer i la procura dels plets del mateix Comú, a més de 15 lliures en concepte de danys causats a la seva vinya, firmant-se acte d'establiment.

Es va acordar que els prohoms, el clavari i dos mestres més (Jeroni Gallart i Francesc Estaper) tindrien poders en nom del Comú per poder ajustar el preu del lloguer, firmar els instruments notariais, acceptar establiment amb promesa de pagar els censos, entrades i demés necessari, i fer la procura dels plets a favor de l'esmentat notari.

Les despeses del nou arrendament es pagarien amb un increment del preu de la carretada de terra –17 sous 6 diners– fins haver acabat el temps que durés l'arrendament.

Dia 15 de març.

Maria Paula Sagalà, vídua de Jaume Sagalà i Vinyals, notari, va establir en emfiteusi a la confraria dels escudellers en una quarta de terra situada a Santa Eulàlia de Provençana de l'Hospitalet, al lloc anomenat Torrent Gornal, que era part d'una peça plantada de vinya d'unes dues mujades d'extensió que tenia l'esmentada vídua en franc alou. Termenava: a orient amb el terreny d'Antoni de València, habitant a Barcelona; al

sud i nord, amb l'esmentada peça de terra, i a occident, amb el torrent Gornal.

Preu: 8 lliures anuals a pagar en dues meitats (el primer de setembre i el primer de març). D'entrada, un parell de pollastres.

Dia 15 de març.

La confraria va nomenar procurador seu al notari Jaume Sagalà, fill de Maria Paula Sagalà i Jaume Sagalà i Vinyals.

Testimonis: Salvador Ausic, mestre de cases, i Josep Serc, escriptent, habitants a Barcelona.

Dia 21 d'abril.

Es van reunir els mestres: Marc Gibergues, Joan Gallart i Josep Macià, prohoms; Jeroni Reig, clavari, Antoni Gallart, andador, Jacint Solanes, Bernat Peris, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Josep Lacruz, menor, Joan Vinyes, Josep Duran, Francesc Estaper, Tomàs Font, Josep Reig, Ignasi Carreres, Pere Fau i Ramon Lacruz.

Es va tractar sobre la demanada feta pel procurador de la Sra. Maria Espuny i Berardo, que volia cobrar les pensions d'un censal de 400 lliures i pensió anual de 20 lliures. Es recorda que els anys 1702, 1703 i 1704 es va seguir causa a la Reial Audiència contra la confraria en la qual es va obligar a la confraria a pagar les pensions degudes i les despeses del judici.

Reclamava 402 lliures, 17 sous i 4 diners, que és la quantitat en què fou condemnada a pagar la confraria.

En consell va proposar que abans de maig se li paguessin 39 lliures, 4 sous i 10 diners i les restants 263 lliures, 11 sous i 6 diners li fossi pagades a raó de 40 lliures anys.

Es van anomenar Francesc Estaper, Josep Duran, Jeroni Gallart i Ignasi Carreres perquè anessin a parlar, en nom de la confraria amb la Sra. Espuny per veure el medi més suau per solucionar aquest conflicte.

Dia 27 d'abril.

Es van aplegar els mestres Marc Gibergues, Joan Gallart i Josep Macià, prohoms; Jeroni Reig, clavari, Antoni Gallart, andador, Jacint Solanes, Bernat Peris, Ramon Lacruz, Jeroni Gallart, Pere Fau, Eloi Lapuja, Joan Vinyes, Josep Rossell, Josep Duran, Francesc Estaper, Tomàs Font, Josep Lacruz, menor, Josep Reig, Ignasi Carreres i Jeroni Gual.

Degut a la falta de diner, el consell va imposar una nova taxa que gravaria 10 sous per cada grossa de xicres. Caldria denunciar als col·lectors abans d'enfornar les dites xicres, i que de cap de les maneres es pogués desenfornar si abans no s'havia pagat la fornada que haurien cuït anticipada.

Per altra part, els mestres que no fessin obra pagarien 2 sous mensuals.

Es van nomenar dos mestres confreres (Francesc Estaper i Josep Duran) que durant quatre mesos retrien compte del que haurien cobrat amb aquesta taxa. Passats els quatre mesos, serien nomenats altres dos, i així successivament.

Dia 6 de juny.

Es van aplegar els mestres Marc Gibergues, Joan Gallart i Josep Macià, prohoms; Jeroni Reig, clavari, Antoni Gallart, andador, Bernat Peris, Joan Vinyes, Josep Duran, Francesc Estaper, Josep Reig, Josep Rossell, Josep Lacruz, Pere Fau, Tomàs Font, Jeroni Gallart, Ramon Lacruz i Jeroni Gual.

Es va anunciar que el Sr. Oliva, en representació de la confraria, s'havia entrevistat diverses vegades amb el Sr. Josep de Cortada, que actuava en representació de la Sra. Espuny, per tractar de solucionar amistosament el problema de les pensions no cobrades. Es va fer una proposta: de l'import total de les pensions no pagades des de que es va proferir una sentència contra la confraria dels escudellers per aquest motiu i fins al present, els confreres es van comprometre a pagar la meitat, condonant-se l'altra meitat. La quantitat a pagar es faria en pagues de 20 lliures.

Es van nomenar dues persones que juntament amb els prohoms cerquessin algú que els pogués prestar 100 peces de vuit, per un any, pagant el menor interès possible i, per això, poguessin fer lletres de canvi, vals o qualsevol altra mena d'escriptures públiques o privades, obligant els rèdits de la confraria i, si fos necessari, els béns personals dels confreres. Foren nomenades Jeroni Gallart i Josep Duran.

Dia 3 d'agost.

Es van reunir els mestres Marc Gibergues, Joan Gallart i Josep Macià, prohoms; Jeroni Reig, clavari, Antoni Gallart, andador, Bernat Peris, Ramon Lacruz, Jeroni Gallart, Jeroni Gual, Joan Vinyes, Josep Duran, Josep Lacruz, menor, Francesc Estaper, Tomàs Font, Josep Reig, Josep Rossell i Pere Fau.

El clavari del Sant Misteri de 1736, Josep Lacruz, major, va retre comptes. Va tornar 7 sous i 1 diner. També es van nomenar oïdors de comptes de la prohomenia de 1737: Josep Reig i Francesc Estaper.

Dia 7 d'agost.

Conveni entre els representants de la Sra. Espuny i la confraria. El deute amb ella pujava a 750 lliures: 400 lliures eren de les taxes i les pensions del censal cesses fins a l'any 1703 i per les despeses de la causa judicial oberta el 1703 i fins al 1706, i les restants 350 lliures per totes les pensions del mateix censal impagades entre 1703 i fins al 1738.

Els demandants van condonar tot el deute i van fer un préstec de 750 lliures a la confraria. Es va acordar que la confraria pagaria el préstec en terminis de 40 lliures anuals, fins al 1743 i, després, a raó de 20 lliures anuals fins a completar el deute. Ho van firmar 17 mestres: Marc Gibergues, Joan Gallart, Josep Macià, Jeroni Reig, Antoni Gallart, Bernat Peris, Ramon Lacruz, Jeroni Gallart, Jeroni Gual, Joan Vinyes, Josep Duran, Josep Lacruz, menor, Francesc Estaper, Tomàs Font, Josep Reig, Josep Rossell i Pere Fau.

Dia 9 de setembre.

Es va reunir els mestres Marc Gibergues, Joan Gallart, Josep Macià, Jeroni Reig, clavari, Antoni Gallart, andador, Jacint Solanes, Josep Rossell, Josep Duran, Josep Lacruz, menor, Francesc Estaper, Jeroni Gallart, Pere Fau, Joan Vinyes, Josep Reig, Ramon Lacruz, Bernat Peris, i Josep Reig, menor.

L'electe i credencer de la concòrdia fa temps que tenen aquests càrrecs i van manifestar voler-los deixar. Es van fer nous nomenaments dels esmentats càrrecs, resultants elegits respectivament Josep Duran i Tomàs Font.

Els càrrecs cessants volien retre comptes. Els nous prohoms i els vells juntament amb tres persones nomenades pels prohoms definirien els comptes. Foren elegides Joan Vinyes, Ramon Lacruz i Josep Reig.

També es va acordar fer un porxo nou en el lloc d'on extreien a terra que necessitaven

Dia 12 de setembre.

Fou examinat el jove Josep Coll, fill del difunt Josep Coll, presentat pels padrins Bernat Peris i Josep Reig, a l'obrador de Josep Coll.

Va pagar 8 lliures de drets d'examen i 16 lliures i 16 sous pel Sant Misteri.

Dia 12 de novembre.

Es van reunir 18 mestres confreres: Marc Gibergues, Joan Gallart i Josep Macià, prohoms; Jeroni Reig, clavari, Antoni Gallart, andador, Jacint Solanes, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Josep Lacruz, menor, Ramon Lacruz, Eloi Lapuja, Josep Duran, Tomàs Font, Ignasi Carreres, Pere Fau, Jeroni Gual, Josep Coll i Francesc Estaper.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

Es va acordar traslladar el porxo que hi havia al tall de la terra al nou emplaçament.

El mestre Jeroni Gallart va demanar la plaça de mestre per a Josep Tomàs, jove escudeller.

Dia 12 de novembre.

Fou examinat Josep Tomàs, fill de Josep Tomàs, soldat del Tercio de los Verdes, presentat pels mestres Jeroni Gallart i Sebastià Fuster. L'examen va tenir lloc a l'obrador de Sebastià Fuster, al carrer de Na Sagra. Fou admès i va pagar 30 lliures del dret d'examen i 10 lliures 12 sous al Sant Misteri.

Dia 29 de desembre.

Es van reunir Nicolau Malançó, Francesc Estaper, Ignasi Carreres, prohoms; Bernat Peris, clavari, Josep Macià, andador, Jeroni Gallart, Jeroni Reig, Ramon Lacruz, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Josep Reig, Tomàs Font, Josep Lacruz, menor, Josep Duran, Josep Rossell, Pere Fau, Jacint Solanes, Marc Gibergues, Salvador Fuster.

Es va fer terna d'abanderat resultant elegit Josep Duran.

-1740-

Dia 4 de març.

Es van reunir els mestres Joan Vinyes, Josep Rossell i Ramon Lacruz, menor, prohoms; Pere Fau, andador, Joan Gallart, Jeroni Gual, Josep Macià, Ramon Lacruz, Jacint

Solanes, Francesc Estaper, Josep Tomàs, Jeroni Reig, Josep Duran, Josep Reig, Tomàs Font, Antoni Gallart, Josep Coll, Bernat Peris i Eloi Lapuja.

Es va fer terna de nou clavari (Ignasi Carreres).

Es va fer elecció del majoral del Sant Misteri. Van renunciar al càrrec tots els que hi podien concórrer: Pere Fau, Jeroni Gual, Ignasi Carreres, Tomàs Font, Josep Coll, Jacint Solanes, Josep Rossell i Josep Tomàs.

Ignasi Carreres va proposar acceptar el càrrec amb dues condicions: que no s'imposés cap multa als confreres que havien renunciat al càrrec i que això no servís com a exemple ni tampoc per qüestionar la validesa de les ordinacions, proposta que fou acceptada.

Es va nominació de clavari i credencer del Sant Misteri, però degut a què no havien acabat de collectar el que devien es van confirmar els que ja hi eren aleshores.

Es va fer terna de capellers: Jeroni Reig i Ramon Lacruz.

Els prohoms van nomenar als nous examinadors: Josep Reig, Josep Duran, Tomàs Biscompte, Francesc Estaper, Ramon Lacruz i Jeroni Reig.

Dia 7 d'abril.

Es van reunir els mestres Joan Vinyes, Josep Rossell i Ramon Lacruz, menor, prohoms; Ignasi Carreres, clavari, Pere Fau, andador, Jacint Solanes, Tomàs Font, Ramon Lacruz, Eloi Lapuja, Josep Duran, Francesc Estaper, Josep Reig, Josep Macià, Jeroni Gual i Josep Coll.

Es va avisar que calia pagar el cadastre i s'havia de fer el repartiment de la forma acostumada.

També calia pagar 3 lliures i 15 sous "per lo tocant als mestres que s'han passat en lo any 1739" i es va acordar que ho pagués la confraria dels seus béns o els confreres.

Es van elegir els confreres que farien el repartiment: Francesc Estaper, Josep Reig, Tomàs Biscompte i Ramon Lacruz.

Dia 9 d'abril.

Es va fer l'examen del fadrí Jeroni Reig menor, fill de Jeroni Reig major i de Magdalena, a l'obrador de Jeroni Reig situat al carrer (en blanc), apadrinat per Jeroni i Josep Reig. Va pagar les 8 lliures de l'examen i les 16 lliures i 16 sous al Sant Misteri.

Dia 20 d'abril.

Es va fer l'examen del fadrí Pere Alzina, fill de Pere Alzina, bracer de sant Andreu de Llavaneres (bisbat de Barcelona) i de Maria, a l'obrador de Joan Vinyes situat al carrer (en blanc), apadrinat per Joan Vinyes i Josep Duran. Va pagar 16 lliures i 16 sous al Sant Misteri.

Dia 7 de juliol.

Es van reunir els mestres Joan Vinyes, Josep Rossell i Josep Lacruz, prohoms; Ignasi Carreres, clavari, Pere Fau, andador, Jeroni Reig, major, Eloi Lapuja, Josep Duran, Francesc Estaper, Josep Reig, Josep Macià, Jeroni Gual, Jacint Solanes, Joan Gallart, Tomàs Font, Jeroni Reig, menor, Pere Alzina, Josep Coll i Josep Tomàs.

Es va anunciar que caldria fer una nova paga a Maria Espuny pel mes d'agost vinent.

L'any anterior s'havia imposat una nova taxa entre tots els confreres amb la qual s'havia experimentat alguns abusos de poca fidelitat amb certs confreres.

Dia 24 de setembre.

Es van reunir els mestres Joan Vinyes, Josep Rossell i Ramon Lacruz, menor, prohoms; Ignasi Carreres, clavari, Pere Fau, andador, Jeroni Reig, major, Eloi Lapuja, Josep Duran, Francesc Estaper, Josep Reig, Josep Macià, Jeroni Gual, Jacint Solanes, Joan Gallart, Tomàs Font, Jeroni Reig, menor, Pere Alzina, Josep Coll i Josep Tomàs.

El governador havia demanat una llista amb el que contribuïen els membres de la confraria per raó dels allotjaments, des del passat mes de març fins al present, on consti que paga què ha pagat cada un d'ells i si n'hi ha algú d'exempt que expliqui el motiu.

Els prohoms s'encarregarien de lliurar la informació al governador.

Dia 23 de novembre.

Es van reunir Joan Vinyes, Josep Rossell i Josep Lacruz menor, prohoms; Pere Pau Faura, andador, Jeroni Reig, Jacint Solanes, Ramon Lacruz, Josep Duran, Francesc Estaper, Josep Reig, Josep Macià, Jeroni Gual, Josep Coll, Josep Tomàs, Francesc Gibergues, Jeroni Reig, menor, Tomàs Font i Joan Gallart.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

-1741-

Dia 28 de gener.

Es varen reunir Joan Vinyes, Josep Rossell i Josep Lacruz, menor, prohoms, i Pere Fau, andador, Jeroni Reig, menor, Ramon Lacruz, Eloi Lapuja, Josep Duran, Francesc Estaper, Josep Macià, Josep Reig, Josep Hortes, Jacint Solanes, Tomàs Font, Jeroni Reig, Pere Alzina, Jeroni Gallart, Antoni Gallart, Jeroni Gual i Josep Coll. En total, 20 mestres.

Es van fer les noves ternes d'abanderat (Pere Alzina) i d'andador (Josep Tomàs).

Dia 7 de febrer.

Es van reunir Josep Duran, Tomàs Font i Pere Fau, prohoms, i els mestres Josep Tomàs, andador, Jeroni Reig, Joan Vinyes, Josep Reig, Francesc Gibergues, Joan Gallart, Jeroni Gual, Josep Coll, Josep Macià, Joan Rossell, Josep Lacruz, menor, Ramon Lacruz, Francesc Estaper, Jeroni Gallart i Jacint Solanes.

Es va fer terna de clavari (Josep Rossell), examinadors (Joan Vinyes, Josep Macià, Joan Gallart, Eloi Lapuja, Joan Albert i Jeroni Reig, menor), capellers (Joan Vinyes, Jeroni Reig, menor).

Es va anunciar l'arribada dels paper que obligaven a pagar l'import de pavellons. Tres confreres haurien de preparar les llistes del personal.

Dia 24 de febrer.

Es van reunir Josep Duran, Tomàs Font i Pere Fau, prohoms, i els mestres Josep Rossell, clavari, Francesc Estaper, Josep Reig, Jeroni Gual, Josep Coll, Josep Tomàs, Jeroni Reig, major, Jacint Solanes, Eloi Lapuja, Joan Vinyes, Joan Gallart, Josep Lacruz, menor, Josep Macià, Jeroni Reig, menor, Pere Alzina i Francesc Gibergues.

A la reunió anterior es va deliberar no fer elecció de clavari, credencer, majoral ni portants del Sant Misteri fins que el clavari del Sant Misteri no hagués cobrat tot el que devien els membres de la confraria. Degut a què aviat arribaria Diumenge de Rams, es va proposar fer l'elecció dels nous càrrecs i que el nou clavari s'encarregués de cobrar el que faltava i, després, passés comptes.

Josep Macià va protestar perquè el clavari no havia passat comptes durant el mes de gener, segons el que estava disposat a les ordinacions del Sant Misteri.

Es va fer terna de clavari, resultant elegit Francesc Estaper. Es va fer terna de credencer, resultant elegit Francesc Gibergues. Fou feta extracció dels majorals, per sort de rodolins, resultant elegits Josep Lacruz, menor, Eloi Lapuja, Ramon Lacruz i Tomàs Font.

Dia 2 de març.

Es van reunir Josep Duran i Tomàs Font, prohoms, i els mestres Josep Rossell, clavari, Josep Tomàs, andador, Pere Alzina, Francesc Gibergues, Francesc Estaper, Josep Reig, Josep Coll, Jacint Solanes, Josep Lacruz, major, Joan Gallart, Josep Lacruz, menor, Jeroni Reig, menor, Ramon Lacruz, Eloi Lapuja, Joan Vinyes, Josep Macià, Jeroni Gual i Jeroni Gallart.

Es va tractar de la renúncia d'un dels portants del Sant Misteri (Ramon Lacruz) elegit a la reunió anterior i que no hi va poder assistir. Va comunicar als prohoms que renunciava al càrrec pagant la corresponent multa, segons les ordinacions del Sant Misteri.

Es va tractar del fet que hi havia dificultats per trobar confreres que volguessin dur el Sant Misteri, sense saber-ne les causes. Es va proposar donar un ajut de 10 rals als que volguessin fer-se càrrec de dur el Sant Misteri, només aquell any.

El consell va acordar no fer nova extracció i, en tot cas, obligar a fer de portant a Josep Coll, que hi estava de socors, però sense cobrar res. Ramon Lacruz, el confrere que havia renunciat al càrrec, es va oferir voluntàriament a portar el Sant Misteri.

Dia 27 de març.

Es van reunir Josep Duran, Tomàs Font i Pere Fau, prohoms, amb els mestres Josep Rossell, clavari, Josep Tomàs, andador, Jeroni Reig, Jacint Solanes, Josep Reig, Josep Macià, Jeroni Gual, Francesc Fàbregues, Ramon Lacruz, Jeroni Gallart, Eloi Lapuja, Joan Vinyes, Joan Gallart, Francesc Estaper, Josep Lacruz, menor, Jeroni Reig, menor, Josep Coll i Pere Alzina.

Es va anunciar que hi havia convocada una reunió de tots els gremis de la ciutat al convent de Sant Francesc de Paula

de Barcelona per tractar del tema de l'impost de pavellons²⁵². Es va nomenar un representat dels escudellers mitjançant el sistema de la terna, resultant elegit Jeroni Gallart.

Es va comunicar que el procurador de la pubilla Anglè reclamava el pagament de les pensions que devia la casa gremial (7 pensions de 10 lliures cada una). Es va proposar que els prohoms que encara no havien definit els comptes ho fessin: els primers, en dos mesos; els segons, en quatre mesos, i així successivament. Així se sabia si hi hauria prous diners a la caixa de la confraria, o no.

També es va fer pública la queixa presentada per alguns mestres escudellers (Ramon Lacruz, Eloi Lapuja, Josep Lacruz, menor, Josep Coll, Joan Gallart i Jacint Solanes):

«Que molts individus del mateix ofici de escudeller se valen de subjectes que no son del ofici per treballar coses diferents del mateix ofici, sent així que assó recau en gran perjudici dels individus del mateix comú».

Aquests mestres van demanar que es prohibís donar feina a les persones alienes al gremi, a no ser que fos per moldre, remoldre o fer pasta.

Es va acordar que mentre hi hagués oficials disponibles els havien de donar feina a ells. En el cas contrari, si que podrien valer-se de la feina d'altres persones. Hi van protestar els mestres Jeroni Reig i Francesc Estaper, dient que no hi havia ni ordinació ni privilegi en contra de poder donar feina a persones alienes al gremi, i que així és com s'havia fet fins aleshores.

Dia 4 de maig.

Es van reunir Josep Duran, Tomàs Font i Pere Fau, prohoms, i els mestres Josep Rossell, clavari, Josep Tomàs, andador, Jeroni Reig, major, Josep Macià, Jacint Solanes, Joan Gallart, Jeroni Reig, menor, Ramon Lacruz, Eloi Lapuja, Joan Vinyes, Francesc Estaper, Josep Reig, Antoni Gallart, Jeroni Gual, Jeroni Gallart, Josep Lacruz, menor, i Pere Alzina.

Es va anunciar l'arribada del paper del cadastre personal: 115 lliures i 10 sous pagadores en tres terços iguals, i un altre paper referent als nous mestres agregats a la confraria l'any 1740 que importava 11 lliures i 5 sous, a pagar en 8 dies. No hi havia diners d'on pagar i es va deliberar què fer.

Es va acordar que immediatament acabada la reunió, els tres individus elegits per fer la taxa dels pavellons, en presència dels confreres reunits en el consell, fessin el repartiment del que li tocava pagar cada membre de la confraria.

El clavari (Josep Reig) i el credencer del Sant Misteri (Josep Duran) van passar els comptes del 1740.

Es va acordar que les 8 lliures pagades a l'advocat Oliva no es paguessin dels diners del Sant Misteri, sinó que l'havien de pagar els prohoms dels diners de la caixa general de la confraria.

252. "En abril de 1741 la Junta de Pabellones notificó a colegios y gremios las cantidades que habian de pagarse por cada casa, tienda o taller a cambio de quedar exentos de la obligación de alojar a un oficial".

Dia 23 de juny.

Es van reunir Josep Duran, Tomàs Font i Pere Fau, prohoms, Josep Rossell, clavari, Josep Tomàs, andador, Jacint Solanes, Josep Reig, Josep Macià, Francesc Gibergues, Joan Gallart, Josep Lacruz, menor, Pere Alzina, Ramon Lacruz, Eloi Lapuja, Joan Vinyes, Francesc Estaper, Antoni Gallart i Jeroni Gual.

Jeroni Reig va demanar cobrar 85 peces de a 8 de les 100 que havia deixat a la confraria pel tema de les pensions endarrerides que es devien a la Sra. Espuny. El consell va acordar fer efectiva la imposició que s'havia acordat i que s'anomenessin nous collectors.

Dia 22 de setembre.

Es van aplegar els mestres Josep Duran, Tomàs Font, Pere Fau, prohoms; Josep Rossell, clavari, Josep Tomàs, andador, Jeroni Reig major, Joan Vinyes, Josep Gibergues, Jacint Solanes, Francesc Estaper, Eloi Lapuja, Jeroni Gual, Jeroni Reig menor, Antoni Gallart, Jeroni Gallart i Pere Alzina.

Es va anunciar que el propietari dels terrenys d'on extreien la terra els havia informat que degut a les darreres pluges s'havia inundat el tall, de manera que no seria possible treure terra durant tot l'hivern.

Es va acordar que dos mestres (Joan Vinyes i Jeroni Reig major) juntament amb els prohoms anirien a reconèixer l'estat del tall i, en cas que fos impossible treure terra, es buscaria un nou tall.

Es va dir que Joan Vinyes i Francesc Estaper, collectors elegits per la cobrança del tall per poder pagar a Maria Espuny les pensions del censal desitjaven retre comptes. Havien de retornar 20 lliures i 12 sous.

Es va elegir nous collectors: Pere Alzina i Josep Macià.

Dia 23 de novembre.

Es van reunir els mestres Josep Duran, Tomàs Font i Pere Fau, prohoms; Josep Rossell, clavari, Josep Tomàs, andador, Eloi Lapuja, Francesc Estaper, Antoni Gallart, Josep Macià, Jeroni Gual, Jacint Solanes, Jeroni Gallart, Joan Gallart, Josep Lacruz menor, Jeroni Reig major, Jeroni Reig menor, Josep Gibergues, Pere Alzina i Ramon Lacruz.

Es va fer la nova terna de prohoms.

-1742-

Dia 13 de gener.

Es van reunir els mestres Josep Duran, Tomàs Font i Pere Fau, prohoms; Josep Rossell, clavari, Josep Tomàs, andador, Jeroni Reig, Ramon Lacruz, Eloi Lapuja, Joan Vinyes, Francesc Estaper, Antoni Gallart, Josep Macià, Jeroni Gual, Francesc Gibergues, Jacint Solanes, Jeroni Gallart, Joan Gallart, Josep Lacruz menor, Jeroni Reig, menor, Pere Alzina i Josep Gibergues.

El Rei demanava un soldat al comú de les confraries de sant Hipòlit dels escudellers i dels gerrers. Es va acordar que dues persones (Jeroni Gallart i Joan Vinyes) juntament amb els prohoms llegissin bé el que deia la proposició i acordessin fer

allò que els hi semblés més convenient.

Es va anunciar que havia arribat l'orde de pagar el "ganacial".

Dia 17 de febrer.

Es van reunir els mestres Josep Duran i Tomàs Font, prohoms; Josep Rossell, clavari, Josep Tomàs, andador, Jeroni Reig, Antoni Gallart, Ramon Lacruz, Eloi Lapuja, Joan Vinyes, Pere Alzina, Jeroni Gallart, Francesc Gibergues, Francesc Estaper, Jeroni Gual, Josep Lacruz menor, Jeroni Reig menor, Josep Macià i Joan Gallart.

Es van nomenar nou abanderat (Francesc Borrell) i nou majoral del Sant Misteri (Francesc Gibergues, per renúncia de Josep Gibergues).

Es va acordar donar 10 rals a qui volgués dur el Sant Misteri a la processó.

Es va denunciar que Pere Fau feia anar la botiga de la vídua de Salvador Fuster dient que era seva i que treballava pel seu compte. Els prohoms van ordenar tancar-la. Com que hi havia una fornada a punt de coure i una altra acabant-se per posarla a punt de coure, Pere Fau va demanar permís per coure les fornades per a no malbaratar l'obra i poder subvenir les despeses, però els prohoms no van donar permís.

Dia 19 de febrer.

Joan Gallart i Pere Alzina, sota jurament, van assegurar que Josep Coll, escudeller, havia marxat feia uns 9 mesos a Aragó (a Saragossa i a Barbastro). Ho sabien perquè eren amics i havien vist com venia joies, trastos i robes per poder-se pagar el viatge.

Dia 21 de febrer.

Es van reunir els mestres Josep Duran i Tomàs Font, prohoms; Josep Rossell, clavari, Josep Tomàs, andador, Jeroni Reig, Eloi Lapuja, Josep Lacruz menor, Joan Vinyes, Francesc Estaper, Josep Gibergues, Antoni Gallart, Jeroni Gual, Francesc Gibergues, Pere Alzina, Josep Lacruz major, Jeroni Gallart, Joan Gallart, Jeroni Reig menor, Josep Macià i Ramon lacruz.

Es va anunciar que Francesca Fuster, vídua de Salvador Fuster havia presentat un memorial a Francesc Montero, en el que demanava als prohoms que li deixessin coure les fornades que havia preparat Pere Fau. Francisco Montero va accedir a la petició i els prohoms dels escudellers finalment van cedir. Van acordar que la vídua elegís un mestre per coure les fornades.

Francesc Borrell volia renunciar al càrrec d'abanderat, ja que estava esperant un "empleo del Rei". Es va acordar que si durant la processó del Corpus fos encara a Barcelona, que fes d'abanderat; en cas contrari, ja decidirien què fer.

Dia 9 de març.

Es van reunir els mestres Josep Duran i Tomàs Font, prohoms; Josep Rossell, clavari, Josep Tomàs, andador, Jeroni Reig, Ramon Lacruz, Jeroni Gallart, Josep Lacruz, Jeroni Gual, Francesc Gibergues, Jeroni Reig menor, Joan Vinyes, Josep Reig, Francesc Estaper, Jacint Solanes, Pere Alzina, Antoni Gallart i Ignasi Carreres.

Van acordar donar possessió als nous prohoms i al nou andador (Jeroni Reig menor).

El nou prohom va proposar la terna de clavari, els examinadors i capellers. Fou elegit Joan Vinyes com a clavari, Josep Duran, Josep Lacruz menor, Josep Reig, Ramon Lacruz, Jeroni Gallart i Josep Tomàs, com a examinadors, i Jeroni Gallart i Pere Alzina, com a capellers.

Dia 10 de març.

Va ser examinat Jaume Coll, fill de Francesc Coll i de Madrona, a l'obrador de Jeroni Reig menor al carrer dels Tres Llits i del Vidre, apadrinat per Joan Vinyes i Josep Reig. Va pagar 8 lliures pel dret d'examen i 10 lliures i 12 sous al clavari de la capella de Sant Misteri.

Dia 10 de març.

Va ser examinat Joan Reig, escudeller, fill de Joan Reig i de Magdalena. Foren padrins Jeroni Reig major i Jeroni Reig menor, pare i fill. Va ser admès com a mestre forçat. Va pagar 8 lliures pel dret d'examen i 10 lliures i 12 sous al clavari de la capella de Sant Misteri.

Dia 15 de març.

Es van reunir els mestres Josep Rossell, Ignasi Carreres i Antoni Gallart, prohoms; Joan Vinyes, clavari, Jeroni Reig menor, andador, Jeroni Gallart, Ramon Lacruz, Francesc Estaper, Joan Gallart, Josep Lacruz menor, Tomàs Font, Josep Duran, Jeroni Gual, Josep Tomàs, Pere Alzina, Francesc Gibergues, Jaume Coll i Joan Reig.

Joan Vinyes i Josep Duran van demanar la plaça de nou mestre escudeller per a Tomàs Constantí, jove escudeller, fill de Ramon Constantí, negociant, i de Jerònima.

Dia 16 de març.

Examen de Tomàs Constantí, fill de Ramon Constantí, negociant, i de Jerònima, a l'obrador de Salvador Fuster, situat al carrer de Na Sagra, apadrinat per Joan Vinyes i Josep Duran. Va pagar 30 lliures pel dret d'examen i 16 lliures i 16 sous pel Sant Misteri.

Dia 28 d'abril.

Es van reunir els mestres Josep Rossell, Ignasi Carreres i Antoni Gallart, prohoms; Joan Vinyes, clavari, Jeroni Reig, andador, Jeroni Gallart, Josep Lacruz menor, Pere Alzina, Joan Reig, Josep Reig, Josep Macià, Jaume Coll, Josep Duran, Joan Gallart, Francesc Estaper, Pere Fau, Jeroni Gual, Francesc Gibergues, Tomàs Constantí, Josep Gibergues i Eloi Lapuja.

Josep Reig, clavari del Sant Misteri va sol·licitar a Josep Duran a fi de definir els comptes. Josep Duran va comparèixer davant de Manuel Pastor, tinent de corregidor, per dir que li retornessin 8 lliures que ell havia pagat per compte de la confraria, i el tinent de corregidor va manar que se li retornessin aquestes 8 lliures o bé que li definissin els comptes.

La confraria va acordar que es definissin els comptes i es

pagués a dit Duran les 8 lliures.

Es va denunciar que hi havia moltes prohomenies per retre compte, i si se cobrarien 2 de les 3 parts del tall. Es va acordar que els mestres paguessin la meitat i els fadrins allò que s'havia acordat.

Es va parlar d'establir la casa de la confraria. Els prohoms i dos mestres (Francesc Estaper i Jeroni Gallart) més ho consultarien amb l'advocat, Jeroni Oliva.

Es va acordar elegir dues persones (Tomàs Biscompte i Jaume Coll) pel tema de la cobrança de Maria d'Espuny

Es va proposar passar els comptes de Josep Macià i de Pere Alzina corresponents a la cobrança de Maria Espuny.

Es va deliberar el tema de les taxes dels donatius. Es va acordar que es fessin les taxes davant de tots.

Es va deliberar si els tornarien els diners que donaren als portadors del Misteri al clavari i es va acordar que sí.

Es varen definir els comptes de Josep Reig, clavari del Sant Misteri de 1739 i de 1740. Va pagar 11 lliures, 4 sous i 2 diners, que va lliurar a Francesc Estaper, nou clavari del Sant Misteri.

Josep Macià i Pere Alzina van retre comptes de la seva prohomenia i van pagar 6 sous.

Dia 30 de juny.

Es van reunir els mestres Josep Rossell i Antoni Gallart, prohoms; Joan Vinyes, clavari, Jeroni Reig menor, andador, Jeroni Reig major, Jacint Solanes, Josep Lacruz major, Jeroni Gallart, Jeroni Gual, Francesc Gibergues, Joan Gallart, Pere Alzina, Josep Duran, Francesc Estaper, Josep Macià, Pere Fau, Jaume Coll, Tomàs Constantí i Josep Lacruz menor.

La confraria va acordar fer l'acte d'establiment de la casa gremial, que aportaria 16 lliures i 5 sous de cens anual. La persona que s'hi establís pagaria el reial cadastre i hauria de fer-hi obres. La confraria disposaria d'una habitació al segon pis on fer les reunions. Els mestres van acceptar les condicions. L'emfiteuta hauria de passar tot allò que hi havia del primer al segon pis i fixar a la paret les fustes, estaques i bancs per a la còmoda habitació dels confreres.

Dia 21 de novembre.

Es van reunir els mestres Josep Rossell, Ignasi Carreres i Antoni Gallart, prohoms; Joan Vinyes, clavari, Jeroni Reig, andador, Jeroni Reig major, Joan Reig, Jacint Solanes, Jeroni Gallart, Josep Duran, Francesc Estaper, Pere Fau, Josep Macià, Tomàs Font, Josep Lacruz menor, Joan Gallart, Jaume Coll, Pere Alzina, Jeroni Gual i Francesc Gibergues.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

Jeroni Reig major, que es trobava en una edat avançada i era el major dels mestres escudellers, va demanar poder jubilar-se, cosa que fou acceptat per la confraria.

Un aprenent que encara no havia acabat l'aprenentatge va demanar passar-se a fadrí, cosa que li va ser denegada.

-1743-

Dia 4 de gener.

Es van aplegar els mestres Josep Rossell, Ignasi Carreres, i Antoni Gallart, prohoms; Joan Vinyes, clavari, Jeroni Reig, menor, andador, Jeroni Reig, Jacint Solanes, Jeroni Gallart, Josep Duran, Francesc Estaper, Tomàs Font, Josep Lacruz menor, Jeroni Gual, Tomàs Constantí, Jaume Coll, Pere Alzina, Joan Reig, Josep Macià i Pere Fau, mestres escudellers.

Van nomenar dos procuradors, Jeroni Gallart i Francesc Estaper, per què en nom de la confraria poguessin establir en emfiteusi a algú en la casa de la confraria situada al carrer dels Escudellers Blancs.

Dia 4 de gener.

Es van reunir els mestres Josep Rossell, Ignasi Carreres i Antoni Gallart; prohoms, Joan Vinyes, clavari, Jeroni Reig menor, andador, Jeroni Reig major, Jeroni Gallart, Josep Duran, Francesc Estaper, Tomàs Font, Josep Lacruz, menor, Jeroni Gual, Tomàs Constantí, Jaume Coll, Pere Alzina, Joan Reig, Josep Macià, Pere Fau i Jacint Solanes.

També es va tractar de com es pagaria el deute contret amb Josep Reig consistent en 100 peces de vuit que es va prestar a la confraria per pagar les 40 lliures a Maria d'Espuny (concòrdia signada amb el notari Joan Olzina i Cabanes).

Es va acordar que el clavari del Sant Misteri cobraria el que alguns mestres encara li devien i avançaria els diners i després els prohoms li retornarien la quantitat avançada per ell.

Dia 4 de febrer.

Es van reunir els mestres Josep Rossell, Ignasi Carreres i Antoni Gallart, prohoms; Joan Vinyes, clavari, Jeroni Reig, andador, Josep Duran, Jacint Solanes, Joan Gallart, Tomàs Font, Josep Macià, Tomàs Constantí, Francesc Estaper, Francesc Gibergues, Jeroni Gallart, Josep Lacruz menor, Pere Alzina, Jaume Coll, Joan Reig i Josep Reig.

Es va donar possessió als nous prohoms.

Es necessitaven 9 lliures per seguir amb la causa oberta en la cúria del tinent de corregidor contra Francesc Ferreres i Domènec. Es va proposar cobrar-ho del tall de mestres i fadrins.

Els anteriors prohoms van retre comptes. El clavari va cobrar 6 lliures, 9 sous i 8 diners.

El baiard del Sant Misteri es trobava molt alta (?) i no podia servir per portar el Misteri a la processó. Es va acordar que el clavari del Sant Misteri en fes fer un de nou.

Es va fer terna d'andador, resultant elegit Pere Alzina.

Dia 9 de febrer.

Es van reunir els mestres Joan Gallart, Josep Lacruz, menor, i Josep Reig, prohoms; Pere Alzina, andador, Jeroni Reig, menor, Antoni Gallart, Jacint Solanes, Eloi Lapuja, Josep Rossell, Francesc Estaper, Pere Fau, Josep Duran, Josep Tomàs, Francesc Gibergues, Josep Macià, Jaume Coll, Tomàs Constantí, Ignasi Carreres, Jeroni Gual, Tomàs Font, Joan Vinyes i Joan Reig.

Es va fer terna de nou clavari, resultant elegit Josep Macià; nous examinadors (Eloi Lapuja, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Ignasi Carreres, Jeroni Reig major i Jeroni Reig menor), terna de capellers (Joan Vinyes, i Pere Fau).

Calia pagar les 9 lliures de la causa contra Ferreres si encara no s'havien cobrat la taxa dels mestres i dels fadrins. Es va acordar vendre uns trastos de ferro inútils i amb el que es guanyés de la venda, pagar les 9 lliures.

Jeroni Cerdà, jove escudeller, degut a l'estat tan miserable en què es trobava, va demanar quedar exempt de l'import de personal com fins aleshores ja havia fet la confraria, oferint 7 sous cada terça com a ajuda a la confraria. Es va acordar que quan es fes la taxa es tindria en compte la seva situació:

«Y que se li fasse alguna gràcia christianament».

S'havia de fer un baiard nou pel Sant Misteri i es van nomenar tres persones (Ignasi Carreres, Josep Duran i Jeroni Reig menor) que, juntament amb els prohoms, el clavari del Misteri i el credencer se n'encarregarien del tema.

Dia 24 d'abril.

Es van reunir Joan Gallart, Josep Reig menor, prohoms; Josep Macià, clavari, Pere Alzina, andador, Josep Duran, Francesc Estaper, Joan Reig, Ignasi Carreres, Jeroni Gallart, Joan Vinyes, Tomàs Constantí, Francesc Gibergues, Josep Rossell, Jeroni Reig, menor, Jeroni Gual, Josep Coll, Josep Gibergues, Jaume Coll, Pere Fau, Tomàs Font, Jacint Solanes, Josep Lacruz, major, i Josep Tomàs.

Havent sortit les llistes del cadastre i personal calia fer el repartiment. Els prohoms juntament amb les persones que ells elegirien farien el repartiment.

El candeler reclamava el cobrament de la cera del Corpus. Es va acordar que el clavari del Sant Misteri buscaria la fórmula per pagar el deute.

Dia 2 de juliol.

Es van reunir Joan Gallart, Josep Lacruz i Josep Reig, prohoms; Josep Macià, clavari, Pere Alzina, andador, Josep Coll, Tomàs Constantí, Jeroni Gallart, Jaume Coll, Francesc Estaper, Eloi Lapuja, Joan Vinyes, Jacint Solanes, Tomàs Font, Pere Fau, Josep Tomàs, Josep Lacruz major, Josep Rossell i Joan Reig.

Es va anunciar que s'acabava l'arrendament de la terra. Es va acordar que dos confreres (Joan Vinyes i Eloi Lapuja) s'encarregarien de fer un nou pacte d'arrendament.

Es va anunciar que havia sortit la llista de pavellons. Tres persones (Eloi Lapuja, Josep Rossell i Tomàs Font) havien de fer el repartiment.

Dia 9 d'octubre.

Es van reunir els mestres Joan Gallart, Josep Lacruz i Josep Reig, prohoms; Josep Macià, clavari, Pere Alzina, andador, Eloi Lapuja, Joan Vinyes, Josep Duran, Francesc Estaper, Pere Fau, Tomàs Constantí, Tomàs Font, Francesc Gibergues, Josep Lacruz major, Jeroni Gallart, Jeroni Reig menor, Jaume Coll, Joan Reig, Jeroni Reig, Jeroni Gual, Joan Reig, Josep Coll,

Josep Rossell i Antoni Gallart.

Es va anunciar que la Sra. Espuny reclamava la paga de les 40 lliures del deute. Es va acordar que el clavari del Sant Misteri cobrés el que se li estava devent i amb allò que hagés arreplegat fes el pagament.

El notari i l'advocat reclamaven el que se li devia. Es va acordar que els prohoms haurien de retre comptes i demanar què se'ls devia, per pagar els deutes abans de Nadal.

Dia 9 d'octubre.

Els 21 mestres van nomenar procurador al notari Jaume Sagalà.

Dia 27 de novembre.

Es van reunir Joan Gallart, Josep Lacruz menor, Josep Reig, prohoms; Pere Alzina, andador, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Josep Macià, Tomàs Font, Josep Gibergues, Jaume Coll, Joan Reig, Eloi Lapuja, Joan Vinyes, Josep Duran, Francesc Estaper, Antoni Gallart, Pere Fau, Jeroni Gual, Francesc Gibergues, Tomàs Constantí i Josep Coll.

Es va fer la nova terna de prohoms.

Els electes de les fornades fa quatre anys que desenvolupaven el càrrec i encara no tenien enllestits els comptes. Es va acordar que segueixen en el càrrec fins Nadal, quan haurien de passar els comptes.

Per a fer acte d'establiment de la casa dels escudellers es necessitaven alguns papers que estaven en poder de casa Vallgornera a Mataró. Joan Bova es va oferir enviar una persona a buscar-los pagant la confraria els salaris dels actes i del subjecte que enviaria de les primeres pensions que de la casa gremial establerta anirien sortint i que mentre avançaria l'import de les despeses.

Es a acordar que la confraria es valdria dels seus mitjans per veure si el senyor Vallgornera deixaria veure els actes i papers i, una vegada practicada aquesta diligència, se li donaria resposta al Sr. Bova.

-1744-

Dia 8 de febrer.

Es van aplegar els mestres Joan Gallart, Josep Lacruz menor, Josep Reig, prohoms; Josep Macià, clavari, Pere Alzina, andador, Jeroni Reig major, Jacint Solanes, Eloi Lapuja, Joan Vinyes, Pere Fau, Jaume Coll, Josep Coll, Jeroni Gual, Josep Tomàs, Josep Rossell, Jeroni Reig menor, Antoni Gallart, Joan Reig, Francesc Estaper, Tomàs Constantí, Tomàs Font, Josep Gibergues, Francesc Gibergues i Ignasi Carreres.

El clavari del Sant Misteri (Francesc Estaper), va retre comptes. Havia ingressat 214 i 16 sous i gastat 213 lliures i 7 sous. Va tornar, doncs, 1 lliura i 9 sous.

L'electe de les fornades va demanar retre comptes, però es va acordar deixar-ho "per major deliberació".

Es van fer terna de clavari del Sant Misteri (Francesc Gibergues), de credencer (Antoni Gallart), d'abanderat (Francesc Gibergues), d'andador (Josep Coll).

Jacint Solanes, atesa la seva edat, "atxaques" i pocs medis, per ser mestre jornalero i sense forces per poder treballar va demanar ser franc dels talls i taxes de la confraria, càrrecs i obligacions, cosa que va ser acceptada.

Van ser extrets a rodolins els càrrecs de majoral i portants. Els elegits per a portants van renunciar-hi, de manera que calgué fer nova extracció. Fou extret en sort de rodolí Jeroni Reig menor, que va acceptar. Es va fer elecció portants del Sant Misteri, que van renunciar i foren extrets per la sort de rodolins Joan Vinyes, Josep Coll, Josep Lacruz major, i Josep Duran, i d'ajudant, Sebastià Fuster.

Es va fer terna de clavari, resultant elegit Josep Reig.

Es va fer terna de capellers i foren elegits Jeroni Reig menor i Francesc Estaper.

Es va nomenar examinadors a Jacint Solanes, Josep Lacruz major, Francesc Gibergues, Tomàs Constantí, Joan Vinyes i Josep Macià.

Dia 17 de febrer.

Es van reunir 23 mestres: Ignasi Carreres, Tomàs Font i Pere Alzina, prohoms; Josep Reig, clavari, Josep Coll, andador, Tomàs Constantí, Jeroni Reig, Jaume Coll, Eloi Lapuja, Joan Vinyes, Jeroni Reig menor, Josep Duran, Francesc Estaper, Antoni Gallart, Pere Fau, Jeroni Gallart, Josep Macià, Joan Gallart, Joan Reig, Josep Rossell, Josep Lacruz menor, Josep Gibergues i Jaume Coll.

Es va tractar del tema de la demanda de la Sra. Arau sobre la pretensió de seguir cobrant les 50 lliures anuals que la confraria li prometé pagar en força de la concòrdia firmada amb els creditors censalistes en forma d'una pensió nova i altra de vella, si bé l'advocat de la confraria aconsellà que se li pagués la pensió corrent, i només 15 lliures, per tenir ella consignades les restants. Els prohoms mirarien aquesta dependència i que en cas que l'esmentada senyora hagués cobrat els endarreriments, sols se li pagaria la pensió corrent.

Josep Duran, l'electe de les fornades i el credencer (Tomàs Bofill, van demanar retre comptes. Havien ingressat 271 lliures i 16 sous i havia gastades 269 lliures i 19 sous de manera que van abonar la diferència: 1 lliura, 17 sous.

Es va fer terna de nou electe de les fornades (Jeroni Reig menor) i de credencer (Jeroni Gallart).

Hi havia dificultats per dur el Sant Misteri el diumenge de Rams. Es va acordar que es fes com deia la concòrdia.

Es va acordar fer enviat a Mataró una persona, a costa de la confraria, per anar a cercar els papers de la casa de la confraria que tenia la Sra. Vallgornera. Fou elegit Jeroni Gallart, a qui se li va assignar 15 sous més les despeses del notari.

Dia 18 de març.

Es van aplegar Ignasi Carreres, Tomàs Font i Pere Alzina, prohoms; Josep Reig, clavari, Josep Coll, andador, Joan Vinyes, Francesc Estaper, Antoni Gallart, Josep Macià, Pere Fau, Jeroni Gual, Francesc Gibergues, Joan Gallart, Josep Rossell, Jeroni Reig menor, Josep Gibergues, Jaume Coll, Tomàs Constantí, Josep Rossell, Jeroni Gallart, Josep Lacruz major i Josep Reig.

Es va acordar treure còpia, a la batllia general, del privilegi de la confraria perquè ningú pogués vendre obra escudellera que no fos mestre escudeller per privar la seva venda a algunes penyores que en venien il·legalment, especialment una dona que dies passats fou penyorada. Aquesta senyora va recórrer al Sr. Francisco de Montero, jutge del tribunal de moneda i comerç, que va comunicar als prohoms que no tenien poder per pignorar-la.

L'advocat de la confraria va suggerir presentar una Súplica. Es va acordar seguir la causa fins a la sentència definitiva.

Els Vallgornera exigien el pagament de les pensions de la casa de la confraria. Per tal d'obtenir diners, abans de set setmanes els prohoms havien de retre comptes i dels resultats es paguessin les pensions degudes.

Es va fer la terna d'oïdors de comptes (Antoni Gallart i Josep Gibergues).

Finalment, degut a què els portants del Sant Misteri havien renunciat al càrrec, els prohoms van haver de buscar-ne d'altres. Es va acordar donar una lliura a cada portant.

Dia 21 de setembre.

Va ser examinat Miquel Rocamador, jove escudeller, fill de Miquel Rocamador, escudeller, al seu obrador situat a la placeta de sant Francesc, apadrinat per Josep Duran i Francesc Estaper. Va pagar les 8 lliures de dret d'examen i 10 lliures i 16 sous al Sant Misteri.

Dia 29 de setembre.

Es varen ajuntar els mestres Ignasi Carreres, Tomàs Font, Pere Alzina, prohoms; Josep Reig, clavari, Josep Coll, andador, Jeroni Reig, menor, Josep Gibergues, Joan Vinyes, Josep Macià, Antoni Gallart, Tomàs Constantí, Joan Gallart, Joan Reig, Miquel Rocamador, Francesc Estaper, Pere Fau, Francesc Gibergues, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Jeroni Gual i Josep Tomàs.

Es va anunciar a la confraria que es devien les 40 lliures de la pensió de la Sra. Espuny, la pensió de la casa de la confraria que calia pagar als Vallgornera i encara es devien la pensió a la casa Camps i Arau de 10 lliures consignada favor del Sr. Francesc de Borràs. Es va acordar que la pensió de la Sra. Espuny es pagués d'on sempre; les 10 lliures del governador de Mataró es paguessin del tall dels mestres i les restants, que l'electe de les fornades acabés de collectar el que se li devia.

Dia 24 de novembre.

Es van reunir els mestres Ignasi Carreres, Tomàs Font, Pere Alzina, prohoms; Josep Reig, clavari, Josep Coll, andador, Eloi Lapuja, Joan Vinyes, Josep Duran, Jeroni Gual, Josep Rossell, Jeroni Reig, menor, Tomàs Constantí, Josep Macià, Francesc Gibergues, Pere Fau, Joan Gallart, Josep Lacruz menor, Antoni Gallart, Miquel Rocamador, Joan Reig, Francesc Estaper i Jaume Coll.

Es va fer les ternes dels nous prohoms.

Dia 2 de desembre.

Es van reunir els mestres Ignasi Carreres, Tomàs Font, i Pere Alzina, prohoms; Josep Reig, clavari, Josep Lacruz major, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Jeroni Reig menor, Josep Coll, andador, Jacint Solanes, Joan Vinyes, Josep Duran, Francesc Estaper, Pere Fau, Jeroni Gual, Tomàs Constantí, Jaume Coll, Joan Reig, Miquel Rocamador, Josep Lacruz menor, Antoni Gallart, Josep Macià i Francesc Estaper.

Es va notificar que el Rei necessitava 75 voluntaris de Barcelona pel seu exèrcit i que, a qui ho acceptés, se'ls faria franc de tots els talls reals excepte del cadastre, i durant vuit anys, tornant de la campanya, serien francs del personal i ja no concorrerien a noves lleves, en cas que fossin necessàries.

En cas que cap membre de la confraria volgués servir de voluntari, dos dels seus membres parlarien amb la resta de comuns per veure de quina manera hi podien contribuir: Francesc Estaper i Josep Duran.

-1745-

Dia 18 de febrer.

Es van reunir els mestres Tomàs Font, Pere Alzina, prohoms; Josep Reig, clavari, Josep Coll, andador, Eloi Lapuja, Tomàs Constantí, Antoni Gallart, Jeroni Gual, Joan Gallart, Josep Tomàs, Josep Lacruz menor, Jaume Coll, Joan Vinyes, Josep Duran, Josep Macià, Josep Gibergues, Josep Rossell, Miquel Rocamador, Jeroni Reig, menor, Joan Reig, Francesc Gibergues, Francesc Estaper i Pere Fau.

Es va fer la terna d'abanderat (Jeroni Gual).

La Sra. Maria Arau i Camps demanava insistentment que se li paguessin les 25 lliures anuals i, no havent acabat de cobrar els electes de les fornades, es va encarregar dues persones que procedissin a cobrar el que es devia. Es va procedir a fer elecció d'un electe (Josep Rossell), un credencer (Josep Gibergues) i un andador (Jaume Coll).

Es va donar possessió als nous prohoms, es va elegir nou clavari (Joan Vinyes), examinadors (Miquel Rocamador, Josep Coll, Francesc Gibergues, Pere Alzina, Jeroni Gallart i Antoni Gallart) i capellers (Sebastià Fuster i Jeroni Gual).

Es va demanar al majoral i portants que havien d'anar a la processó l'any 1744 i que no es van fer, si volien portar i exercir els càrrecs aquest any també i, en cas contrari, aleshores el recorreria al vicari general per què decidís què fer.

Dia 25 de febrer.

Es van reunir 28 mestres: Francesc Estaper, Josep macià, Josep Tomàs, prohoms; Joan Reig, Joan Vinyes, clavari, Jaume Coll, andador, Jeroni Gallart, Francesc Gibergues, Josep Duran, Josep Rossell, Joan Gallart, Josep Coll, Pere Alzina, Miquel Rocamador, Jeroni Reig, major, Eloi Lapuja, Josep Reig, Antoni Gallart, Ignasi Carreres, Josep Lacruz, menor, Jeroni Reig, menor, Josep Gibergues, Tomàs Font, Jacint Solanes, Josep Lacruz, major, Tomàs Constantí, Jeroni Gual i Pere Fau.

Els prohoms de l'any 1738 van demanar retre comptes. Es va acordar que els prohoms calia que cobressin els endarreriments i que es retornés a cada individu allò que se'ls hi hagués cobrat de més.

El clavari de 1738 (Bernat Peris) va retre comptes i se li van pagar 16 lliures, un sou i 6 diners.

Atès que la resta de prohomenies havien de retre comptes en breu per ordre de la Superioritat, abans de vuit dies, tres persones ajudarien a examinar les prohomenies passades i retriuen comptes en el termini d'un mes per veure qui ha pagat i qui no.

No es podrà nomenar nou clavari quan es canvien els prohoms fins que el clavari sortint hagi donat els comptes.

Dia 7 d'abril.

Es van reunir els mestres Francesc Estaper, Josep Macià i Josep Tomàs, prohoms; Joan Vinyes, clavari, Jaume Coll, andador, Josep Coll, Josep Rossell, Jeroni Gual, Antoni Gallart, Pere Fau, Francesc Gibergues, Miquel Rocamador, Josep Gibergues, Jeroni Gallart, Tomàs Font, Josep Reig, Joan Gallart, Eloi Lapuja, Josep Lacruz, menor, Tomàs Constantí, Pere Alzina i Jacint Solanes.

Es va anunciar que s'havia suscitar de nou causa a la sala de Francisco de Borràs i Vinyals prosseguida pel prior i convent de Santa Caterina contra la confraria dels escudellers.

Es va elegir un procurador de plets i es va debatre d'on sortirien els diners necessaris. Es va decidir que es cobrés el tall del present any i que les prohomenies passades havien de retre comptes; altrament, els prohoms podrien recórrer a l'autoritat superior.

Dia 7 d'abril.

Es van reunir Francesc Estaper, Josep Macià i Josep Tomàs, prohoms; Joan Vinyes, clavari, Jaume Coll, andador, Antoni Gallart, Pere Fau, Francesc Gibergues, Miquel Rocamador, Josep Gibergues, Josep Reig, Joan Gallart, Eloi Lapuja, Josep Lacruz, menor, Tomàs Constantí, Josep Coll, Jeroni Gallart, Pere Alzina, Josep Rossell, Tomàs Font, Jacint Solanes i Jeroni Gual.

Fou nomenat procurador de la confraria el notari Jaume Sagalà.

Dia 10 d'abril.

Va ser examinat el jove Josep Fuster, fill del mestre escudeller Sebastià Fuster, al seu obrador, apadrinat per Sebastià Fuster i Pere Fau. Fou admès i va pagar 8 lliures de dret d'examen i 16 lliures i 16 sous del Sant Misteri.

Dia 27 d'abril.

Es van reunir els mestres Francesc Estaper, Josep Macià i Josep Tomàs, prohoms; Jaume Coll, andador, Joan Vinyes, clavari, Josep Lacruz, menor, Ignasi Carreres, Tomàs Font, Josep Coll, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Josep Gibergues, Pere Fau, Joan Gallart, Eloi Lapuja, Pere Alzina, Jeroni Gual, Antoni Gallart, Josep Fuster i Tomàs Constantí.

Es va anunciar havia arribat una orde del tinent de corregir avisant del que havia de pagar la confraria per la lleva voluntària de soldats: 67 lliures, 4 sous, i pagar l'impost del personal.

Quatre persones (Jeroni Gallart, Tomàs Font, Francesc Gibergues i Tomàs Constantí) juntament amb els prohoms mirarien què pertocava pagar a cada individu per la lleva i per l'impost del personal.

Es van prendre prestades 20 lliures de la caixa del Sant Misteri, ja que els individus de la confraria es trobaven molt faltats de medis.

Dia 28 d'abril.

Es van reunir els joves escudellers a la seu de la confraria de Nostra Senyora dels Dolors: Josep Garcia, Lluís Àlvarez, Francesc Coromines, Martí Ortiz, Marià Torrents, Ramon Hortes, Marià Figueres, Sebastià Díaz, Jaume Cantó, Jeroni Miquel, Antoni Fàbregues, Jeroni Ribes, Josep Mas i Salvador Garí.

El gremi havia de pagar el terç de la real imposició del personal i 25 lliures de la lleva de soldats.

Pel fet de no disposar dels diners en la brevetat de temps que es demana per reunir la suma. El clavari del Sant Misteri disposava de 15 lliures i degut a què no es necessitaven, es va acordar que es prenguessin del Sant Misteri i ja es retornarien més endavant.

Dia 30 d'agost.

Es van reunir Francesc Estaper, Josep Macià i Josep Tomàs, prohoms; Joan Vinyes, clavari, Jaume Coll, andador, Jeroni Gallart, Joan Gallart, Josep Rossell, Josep Lacruz, major, Josep Coll, Jeroni Reig, menor, Pere Alzina, Josep Gibergues, Miquel Rocamador, Joan Reig, Jeroni Reig, major, Jacint Solanes, Eloi Lapuja, Josep Duran, Josep Reig, Jeroni Gallart, Tomàs Constantí i Josep Fuster.

Es va anunciar que Pedro Jerónimo de Quintana, ministre de la Reial Audiència, havia demanat que fou admès con a confrare a Josep Ausic, mestre de cases, casat amb filla de mestre, si bé no havia fet l'aprenentatge.

Quatre persones elegides pels prohoms (Jeroni Gallart, Josep Duran, Jeroni Reig i Josep Rossell) mirarien a veure què diuen al respecte les ordinacions.

Per altra part, el mes anterior caigué el termini per pagar a la Sra. Teresa de Castellvell i Espuny les 40 lliures que en força de la concòrdia devia cobrar, i Francesc Clota, dotze pensions de 10 lliures cadascuna.

Es va acordar fer un tall per poder-les pagar i, respecte de les pretensions de Francesc Clota es van nomenar tres persones (Jeroni Gallart, Josep Gibergues i Josep Duran) que juntament amb els prohoms mirarien d'on trobar els diners, potser del que devien les prohomenies passades.

Hi van haver queixes de la idoneïtat de la terra que es portava del tall. Dues persones (Tomàs Constantí i Josep Duran), juntament amb els prohoms, en el termini de quatre dies havien de buscar solució, donant-los a cada un 10 sous diaris pel seu treball.

Es va anunciar que el credencer del Sant Misteri havia mort i se'n va fer elecció d'un de nou (Miquel Rocamador).

El manyà Miquel Jaqués va demanar tenir la clau de la sala de la casa de la confraria on tenien llocs els consells per tal de mantenir-la bé i fer-hi un balcó.

El consell deliberà que s'estigués a allò convingut i pactat per les dues persones que elegí la confraria quan es va establir la casa a l'esmentat Jaqués i que els prohoms no poguessin deixar

les claus sense consentiment exprés de la present confraria.

Dia 23 de setembre.

Va ser examinat Josep Ausic, mestre de cases, fill de Josep Ausic, mestre de cases, i de Marianna a l'obrador de Josep Tomàs, al carrer dels Obradors, presentat per Sebastià Fuster i Jeroni Gallart. Va pagar 16 lliures i 16 sous al Sant Misteri.

Dia 4 de novembre.

Es van reunir Francesc Estaper, Josep Macià i Josep Tomàs, prohoms; Joan Vinyes, clavari, Jaume coll, andador, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Josep Fuster, Ignasi Carreres, Tomàs Font, Jeroni Gual, Miquel Rocamador, Pere Alzina, Josep Rossell, Tomàs Constantí, Jeroni Gallart, Josep Lacruz, Josep Coll i Joan Reig.

Calia pagar a Agustí Mates, daguer i collector de la lleva dels soldats, 15 lliures i 13 sous i 6 diners que pertocava pagar a la confraria.

Es van elegir dues persones (Tomàs Font i Ignasi Carreres) pel fer el repartiment.

Es va fer les ternes de nous prohoms.

L'electe de les fornades era absent a Savoia i es va acordar elegir-ne un altre (Jeroni Gallart).

Van haver queixes que l'arrendatari portava terra de mala qualitat. Es va proposar que dues persones (Josep Rossell i Ignasi Carreres) parlessin amb Francesc Domènec i Ferreres perquè els deixés treure terra del seu tall.

Dia 10 de desembre.

Es van reunir Francesc Estaper, Josep Macià i Josep Tomàs, prohoms; Jaume Coll, andador, Josep Coll, Tomàs Constantí, Ignasi Carreres, Joan Vinyes, clavari, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Eloi Lapuja, Jeroni Reig, menor, Pere Alzina, Joan Reig, Joan Gallart, Miquel Rocamador, Josep Fuster, Josep Lacruz, Francesc Gibergues i Jeroni Gual.

Es va rebre el segon paper del repartiment de la lleva, que importava 31 lliures i 7 sous.

Es va acordar fer un repartiment entre tots els individus de la confraria.

Es va parlar que calia fer un nou porxo per haver canviat el tall de la terra.

Es va acordar que l'arrendatari el faria fer pagant-lo amb els imports de les carretades, carregant-hi una suma proporcionada.

Dia 20 de desembre.

Es van reunir Josep Macià i Josep Tomàs, prohoms; Joan Vinyes, clavari, Jeroni Gallart, Pere Alzina, Pere Pau, Josep Lacruz, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Miquel Rocamador, Josep Reig, Tomàs Constantí, Francesc Gibergues, Jeroni Gual, Josep Fuster, Joan Reig, Jeroni Reig i Tomàs Font.

Hi van haver queixes de la taxa imposada pel tema de la lleva de soldats.

Manuel Pastor va demanar que es fessin tres classes: major,

mitjana i menor. Els prohoms van proposar fer-ho segons llurs consciències.

Es va acordar que es fes tal com havia proposat Manuel Pastor .

Antònia Duran, que es trobava carregada de fills sense el costat del marit per haver-se absentat de Barcelona i trobar-se amb molts treballs, i com el clavari del Misteri i electe de la concòrdia li havia embargat una fornada, va suplicar que li fos aixecada l'empara i que ja veuria la forma de donar satisfacció dels seus deutes.

El consell va acordar aixecar l'empara i que procurés pagar allò que li corresponia a l'electe de la concòrdia «pues en assò no pot dispensar la confraria», i respecte del que devia al Sant Misteri, que se li donés coll per a pagar fins que el clavari acabés el seu any de clavariat.

-1746-

Dia 7 de gener.

Es van reunir els mestres Francesc Estaper, Josep Macià i Josep Tomàs, prohoms; Joan Vinyes, clavari, Jaume Coll, andador, Josep Coll, Josep Rossell, Joan Reig, Jeroni Reig, major, Joan Gallart, Josep Lacruz, menor, Tomàs Constantí, Pere Alzina, Francesc Gibergues, Miquel Rocamador, Sebastià Fuster, Josep Reig, Ignasi Carreres, Jeroni Reig, menor, Pere Fau, Josep Fuster i Jeroni Gual.

«Per quant la present confraria y sos individuos se troben ab un estat miserable sens poder acudir à la satisfacció de sos acreadors y a la manutenció de las famílias de sas respectives casas de forma que per sa miserabilitat molts individuos han hagut de plegar sas botigas y ausentarse de la present ciutat, originant-se las ditas miserabilitats de vendrer los dits individuos la obra a molt menos preu de las tacsas y preus donats per la present ciutat de Barcelona y pagant los dits individuos los vernissos y demás cabals a uns preus excesius que impedeix lo poder vendrer la obra als preus que molts individuos de dita confraria la venen, abandonant sos cabals los uns per los otras per poder despachar sa obra encara que sie à menos preu en menoscabo y detriment dels demás confreres. Y lo mode més proporcionat per a regular estos extesos y abusos seria que se elegís sendos o tres personas las quals junt ab los proms tacesen los preus a que cada espècie de obra se podria vendrer, regulant-se y tenint present los preus que la present ciutat té ja asenyalat per a vendrer cada espècie de obra, y que ningun confrere ni altre per ell de la present confraria pogués vendrer la dita obra a menor preu de aquell que serà asenyalat per ditas personas y proms baix alguna pena per major observantsa del sobredit»

Foren elegides tres persones (Ignasi Carreres, Francesc Gibergues i Josep Rossell) que, juntament amb els prohoms, assenyalarien els preus a què es deuria vendre cada espècie d'obra de terra i que no es pogués vendre a menor preu, sota pena de sis lliures cada vegada que es fes el contrari: 2 lliures per als malalts de l'hospital, dues lliures per despeses del comú i 2 lliures per l'acusador.

A més es va acordar que

«(...) Los proms y personas elegidoras hagen de fer modellos de puntilla per tota la obra que se fabricarà y lo que apareixerà millor a dits proms y personas se hage de distribuir entre los confreres de la present confraria a fi de que tots usen de una mateixa mostra y que per major validitat y authorisar lo present consell per lo

illustre sr. corregidor de la present ciutat o altre superior a qui toque y specte decretar pel Sr. Corregidor»

Dia 24 de gener.

Es van reunir els mestres Francesc Estaper, Josep Macià i Josep Tomàs, prohoms; Joan Vinyes, clavari, Jaume Coll, andador, Pere Fau, Francesc Gibergues, Miquel Rocamador, Pere Alzina, Josep Fuster, Tomàs Constantí, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Josep Reig, Josep Lacruz, Joan Reig, Josep Rossell, Jeroni Gual, Tomàs Font i Jeroni Reig, menor.

Es fer terna d'abanderat (Tomàs Constantí) i d' andador (Jeroni Gual).

Es va anunciar que no s'havia cobrat res de la segona paga de la lleva de soldats. Es va acordar que se n'encarreguessin els actuals prohoms.

Es va donar possessió als nous prohoms i es va fer la terna de clavari (Joan Gallart), nomenament d'examinadors (Tomàs Font, Miquel Rocamador, Josep Fuster, Jeroni Reig, major, Josep Reig i Joan Reig) i terna de capellers (Joan Vinyes i Francesc Estaper)

Dia 7 de març.

Es van reunir els mestres Eloi Lapuja i Jeroni Reig, menor, prohoms; Joan Gallart, clavari, Jeroni Gual, andador, Josep Macià, Pere Alzina, Josep Lacruz, Joan Vinyes, Francesc Estaper, Tomàs Font, Francesc Gibergues, Josep Tomàs, Jaume Coll, Tomàs Constantí, Joan Reig, Josep Rossell, Josep Reig, Miquel Rocamador, Pere Fau i Josep Fuster.

Es va anunciar l'arribada del paper del personal que pujava a 114 lliures i 15 sous. Dues persones (Joan Reig i Francesc Estaper), els prohoms i el clavari es van encarregar de fer el repartiment.

Els creditors (Maria d'Espuny, Francesc de Borràs i Vinyals, Francesc de Clota) demanaven cobrar les pensions que se li devien. Una part del deute es va consignar del que pagava Miquel Jaqués, manyà, per la casa de la confraria.

Les prohomenies passades haurien de cobrar tot el que devien els mestres fins a 6 mesos del tall de tots aquells que no es trobaven iguals fins a dits sis mesos i també haurien de cobrar dels fadrins el que estiguessin devent. Es cas que no n'hi hagués prou, que es cobrien fins a 8 o 9 mesos del tall.

També es van emprar diners del Sant Misteri a més de les 15 lliures que pagava Miquel Jaqués.

El clavari del Misteri i capella feia dons anys que no retia comptes. Va cobrar 9 sous i 2 diners.

Foren fetes ternes del nou clavari del Sant Misteri (Tomàs Font) i de credencer (Josep Fuster).

Dia 2 d'abril.

Es van reunir els mestres Eloi Lapuja i Jeroni Reig, prohoms; Joan Gallart, clavari, Jeroni Gual, andador, Jeroni Reig, major, Josep Macià, Josep Rossell, Jeroni Gallart, Francesc Estaper, Miquel Rocamador, Tomàs Constantí, Pere Alzina, Josep Fuster, Josep Lacruz, menor, Tomàs Font, Joan Reig i Josep Coll.

Els electes de les fornades va retre comptes. Havien cobrat 62 lliures 18 sous i 3 diners i havien gastat 57 lliures, 10 sous i 6 diners. Van pagar 5 lliures, 7 sous i 9 diners.

L'electe i credencer de la concòrdia van acabar el seu mandat i es va demanar si se n'elegien de nous. Es va acordar que continuessin ells mateixos (Josep Rossell i Jeroni Gallart)

La Sra. Maria d'Espuny seguia reclamant el deute de 40 lliures. Es va demanar a totes les prohomenies que passessin comptes abans de la Pasqua de Resurrecció.

A l'advocat Sr. Oliva també se li devien diners. Va demanar que se li fessin a compte del deute pel seus serveis:

«Sis dotzenes de plates de pisa blancs per menjar; una dotzena de plats de pisa blava per menjar; dues dotzenes de xicres de pisa, dues dotzenes de xicres de mitja presa, dues dotzenes de plats de xicra, tres orinals blancs, sis escupidores de dessota coixí, dues dotzenes d'escudelles rodones de pisa blanca, sis gibrelletes per rentar las mans, sis cantirets de pisa blanca, sis xicres de dos presas».

Es va acordar que Jeroni Reig, fill, se servís entregar l'esmentada obra al Sr. Oliva i després la confraria li bonificaria.

Dia 5 d'abril.

Es va fer el document de consigna de les 15 lliures que pagava Miquel Jaqués per la casa de la confraria al Sr. Francesc de Clota, un dels creditors de la confraria.

Dia 28 d'abril.

Es van reunir els mestres Eloi Lapuja i Jeroni Reig, menor, prohoms; Joan Gallart, clavari, Jeroni Gual, andador, Miquel Rocamador, Joan Vinyes, Joan Reig, Pere Alzina, Jaume Coll, Josep Coll, Josep Rossell, Jeroni Gallart, Josep Fuster, Ignasi Carreres, Tomàs Constantí, Jeroni Reig, major, Tomàs Font, Josep Macià, Francesc Estaper, Francesc Gibergues i Josep Lacruz, menor.

La Sra. Maria d'Espuny va amenaçar els confreres que executaria als membres del comú si passat el dia 3 del mes següent no havia cobrat el deute.

Es va manar cobrar les prohomenies passades que encara es deguessin.

Es va anunciar que encara s'estava devent al candeler Josep Puig 75 lliures. Es va acordar que es cobrés el tall vençut i dels diners cobrats es pagués aquest deute.

L'ajuntament reclamava les 75 lliures de l'import de pavellons. Es va demanar als taxadors que fessin el repartiment.

Hi havia queixes de la qualitat de l'esquerda que usaven per fer obra. Per això, es van elegir dues persones (Joan Vinyes i Josep Rossell) perquè busquessin esquerda que agradés i que tinguessin facultat per a agafar-la, firmant els pactes necessaris.

S'havia pres un acord en una reunió anterior consistent en posar el preu als objectes de ceràmica que feien els escudellers, però perquè això fos llei calia presentar l'acord al tinent de corregidor o a un superior seu.

Es va demanar què calia fer al respecte i si es posaria una botiga de *flantum* a la ciutat on vendre aquest tipus d'obra de tots els mestres, de manera que només es pogués vendre en aquella botiga i preus.

Es va acordar que primer mirarien quines despeses comportaria fer autenticar l'acord per mitjà d'un decret .

Dia 12 de maig.

Es va fer un nou acte d' "asiento" amb el pagès Antoni Costa pel tema del subministrament de la terra.

Dia 2 de juny.

Es van reunir els mestres Eloi Lapuja i Jeroni Reig, menor, prohoms; Joan Gallart, clavari, Jeroni Gual, andador, Jeroni Reig, major, Jeroni Gallart, Miquel Rocamador, Tomàs Constantí, Josep Lacruz, menor, Josep Tomàs, Francesc Estaper, Joan Vinyes, Josep Macià, Tomàs Font, Jaume Coll, Josep Fuster, Francesc Gibergues, Josep Rossell, Joan Reig i Josep Reig.

Es va anunciar que la terra s'acabava i que també ho feia l'arrendament.

Els prohoms i dues persones més (Jeroni Reig, major i Josep Rossell) anirien al tall d'en Jordà per inspeccionar i proposar una solució al respecte.

Faltava passar comptes de les prohomenies de 1739 al 1745. No es va fer definició de comptes fins que els clavaris no cobressin les quantitats que els hi eren degudes.

Dia 16 de juliol.

Es van reunir els mestres Eloi Lapuja, i Jeroni Reig, menor, prohoms; Joan Gallart, clavari, Jeroni Gual, andador, Jeroni Reig, major, Joan Vinyes, Josep Fuster, Pere Alzina, Josep Macià, Miquel Rocamador, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Francesc Estaper, Francesc Gibergues, Joan Reig, Josep Lacruz, menor i Tomàs Constantí.

Es va explicar el resultat de la trobada dels prohoms i els dos mestres elegits a tal efecte amb el Sr. Antoni Pinyol pel tema del tall de la terra. Es tractava d'una quarta de terra i no la volia llogar per menys de 9 lliures anuals, és a dir, la mateixa quantitat que es donava a Jaume Sagalà. Es va acordar que es llogués la peça de terra per aquest preu, però abans calia el consentiment del comú.

Per altra part, la Sra. Espuny amenaçava amb accions més contundents si no se li pagava la pensió deguda de 20 lliures. Es va acordar que es pagués dels diners del Sant Misteri i, si no n'hi hagués prou, del tall dels confreres, mestres i fadrins.

Dia 28 de juliol.

Acte d' "asiento" pel tema de la terra. Joan Reig s'encarregaria d'aportar la terra als mestres confreres des del torrent d'En Capó fins als seus respectius obradors, al preu de 15 sous per carretada.

Dia 14 de setembre.

Es van reunir Eloi Lapuja i Jeroni Reig, menor, prohoms; Joan Gallart, clavari, Jeroni Gual, andador, Jeroni Gallart, Joan Vinyes, Tomàs Font, Pere Alzina, Jaume Coll, Miquel Rocamador, Josep Rossell, Francesc Estaper, Josep Lacruz,

menor, Francesc Gibergues, Tomàs Constantí, Josep Fuster i Joan Reig.

Es va anunciar que la confraria havia de pagar 11 lliures i 18 sous, que era la part tocant, a raó de 28 homes, pels adorns dels carrers que es van fer per a la proclamació del nou rei. Els prohoms i quatre persones més (Tomàs Font, Joan Vinyes, Francesc Estaper i Jeroni Gallart) van fer el repartiment de manera igual a com es feia el repartiment de l'impost del personal.

El notari Jaume Sagalà va demanar als confreres que se li aplanés el terreny d'on els escudellers havien tret la terra i que se li paguessin els seus honoraris de la feina de procurador.

Dia 27 d'octubre.

Es van reunir Eloi Lapuja i Jeroni Reig, menor, prohoms; Joan Gallart, clavari, Jeroni Gual, andador, Joan Vinyes, Francesc Estaper, Pere Alzina, Pere Fau, Josep Rossell, Josep Fuster, Josep Macià, Josep Lacruz, menor, Joan Reig, Jaume Coll, Josep Coll, Tomàs Font, Tomàs Constantí i Jeroni Gallart.

La confraria es va reunir en el *de profundis* del convent de Nostra Senyora de la Mercè. Es va notificar que la Sra. Maria Arau i Camps amenaçava amb emprendre accions legals perquè volia cobrar les pensions que se li devien. Es va acordar que es cobrés el tall de 8 mesos dels mestres de botiga i dels mestres jornalers i es pagués el deute.

Josep Ausic refusà pagar els 37 rals del personal de l'any anterior perquè pretenia la mateixa exempció que els fills de mestres. Se li va obligar a pagar perquè ell no era fill de mestre.

L'arrendatari de la terra pretenia cobrar el preu de 18 carretades de terra que es van inundar en el porxo destinat a la recaptació de la terra. El comú va acordar que els danys anessin a càrrec de l'arrendatari.

Es van fer les noves ternes de prohoms.

-1747-

Dia 3 de febrer.

Es van reunir 18 mestres a l'obrador de Jeroni Reig situat al carrer dels Tres Llits: Eloi Lapuja, Jeroni Reig, menor, prohoms; Joan Gallart, clavari, Francesc Estaper, Pere Fau, Josep Fuster, Josep Coll, Francesc Gibergues, Jeroni Gallart, Josep Tomàs, Miquel Rocamador, Tomàs Constantí, Josep Rossell, Pere Alzina, Josep Lacruz, menor, Tomàs Font, Josep Macià i Joan Reig.

El Rei necessitava dos soldats per a les seves tropes, i els demanà als comuns agregats. Els prohoms i clavari els buscarien a canvi d'una gratificació "ben vista".

Es va fer la terna pel nou càrrec d'abanderat (Tomàs Font).

Dia 8 de març.

Es van reunir 18 mestres en el *de profundis* del monestir de la Mercè: Eloi Lapuja i Jeroni Reig, menor, prohoms; Joan Gallart, clavari, Jeroni Gual, andador, Jeroni Gallart, Tomàs Font, Josep Macià, Pere Fau, Francesc Gibergues, Josep Fuster, Jaume Coll, Joan Reig, Tomàs Constantí, Josep Rossell, Francesc Estaper, Josep Lacruz, menor, Josep Tomàs i Josep Coll.

La confraria havia de pagar 57 rals de vuit i no tenia diners.

Es va acordar que els prohoms i clavari haurien de cobrar els nou mesos del tall endarrerits i fer un repartiment proporcional entre els fadrins i fills de mestres. En cas que no n'hi hagués prou, es passaria a cobrar el tall corrent.

Dia 15 de maig.

Es van reunir 21 mestres en el *de profundis* del monestir de la Mercè: Eloi Lapuja i Jeroni Reig, menor, prohoms; Joan Gallart, clavari, Jeroni Gual, andador, Jeroni Gallart, Francesc Estaper, Josep Macià, Josep Rossell, Josep Tomàs, Josep Lacruz, menor, Joan Vinyes, Pere Alzina, Jacint Solanes, Jaume Coll, Josep Fuster, Tomàs Font, Francesc Gibergues, Joan Reig, Josep Gibergues, Pere Fau i Josep Coll.

Es va tornar a tractar del tema de les pensions degudes a la Sra. Espuny. Es va acordar que els prohoms i tres persones més (Jeroni Gallart, Tomàs Biscompte i Josep Fuster) anessin a parlar amb ella.

Es va donar possessió als nous prohoms i es van fer les ternes del nou clavari (Pere Alzina) i d'andador (Francesc Gibergues).

Dia 18 de maig.

Es van reunir a la casa de la confraria 18 mestres: Joan Vinyes, Josep Lacruz i Josep Coll, prohoms; Pere Alzina, clavari, Francesc Gibergues, andador, Jeroni Reig, menor, Eloi Lapuja, Josep Macià, Pere Fau, Joan Gallart, Tomàs Constantí, Josep Rossell, Jeroni Gual, Josep Gibergues, Jaume Coll, Josep Fuster, Joan Reig i Francesc Estaper.

Es va notificar que havia arribat el repartiment dels pavellons: 12 lliures i 2 sous, i el personal: 114 lliures i 15 sous.

Els prohoms i dues persones més (Francesc Estaper i Josep Fuster) s'encarregarien de fer el repartiment. Es van nomenar nous examinadors (Josep Reig, Josep Macià, Josep Tomàs, Jeroni Gallart, Francesc Estaper i Jaume Coll) i es va fer la terna de capellers (Sebastià Fuster i Francesc Estaper).

Dia 10 de juny.

Es van reunir 16 mestres escudellers: Joan Vinyes, Josep Lacruz i Josep Coll, prohoms; Pere Alzina, clavari, Joan Gallart, Tomàs Font, Pere Fau, Josep Reig, Joan Reig, Tomàs Constantí, Josep Fuster, Jaume Coll, Jeroni Gual, Josep Macià, Josep Rossell i Josep Marc (Gibergues).

Es va denunciar que la persona establerta a la casa de la confraria per mitjà d'un contracte d'establiment emfitèutic (el manyà Miquel Jaqués) no havia complert amb les seves obligacions de mantenir en bon estat la sala de reunions situada al segon pis, a la sala que donava al carrer. No hi havia fet les portes de la finestra i, en canvi, hi va fer construir una canonada que feia molt de lleig.

Es va acordar demanar-li la clau de la sala de reunions i que fes la finestra.

Es van elegir nous oïdors de comptes (Josep Fuster i Tomàs Constantí).

Dia 22 de juny:

Es van reunir 18 mestres: Joan Vinyes, Josep Lacruz i Josep Coll, prohoms; Pere Alzina, clavari, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Tomàs Font, Tomàs Constantí, Miquel Rocamador, Josep Fuster, Jaume Coll, Josep Macià, Josep Reig, Jeroni Gallart, Josep Gibergues, Josep Rossell, Pere Fau i Joan Reig.

Es va comunicar que els prohoms de la confraria de revenedors havien introduït causa contra els escudellers perquè pretenien poder vendre caps de mangala de porcellana i pisa de fora del regne.

La venda d'obra de pisa es considerava una exclusiva dels escudellers. Es va acordar que es prohoms dels escudellers s'entrevistessin amb els dels revenedors per tractar sobre aquesta qüestió.

La Sra. Maria Camps reclamava el cobrament de les pensions que se li devien. Els prohoms s'entrevistarien amb ella per establir uns nous terminis de pagament.

També es va comunicar que alguns mestres que tenien "*empleos*" del Rei no volien pagar els talls i taxes del comú, ja que no exercien d'escudeller. Es va acordar notificar als esmentats mestres que, segons el jurament fet el dia dels seus respectius exàmens, es van comprometre a pagar les esmentades taxes. En cas que s'hi neguessin, haurien d'anar a judici i esperar la sentència definitiva.

Dia 14 d'agost.

Es van reunir 19 mestres: Joan Vinyes, Josep Lacruz i Josep Coll, prohoms; Pere Alzina, clavari, Francesc Gibergues, andador, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Josep Fuster, Joan Reig, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Josep Macià, Pere Fau, Jeroni Gual, Jeroni Reig, menor, Josep Gibergues, Francesc Estaper, Jaume Coll i Tomàs Constantí.

Els prohoms i clavari demanaren retre comptes. Havien cobrat 186 lliures, 6 sous i 6 diners i havien pagat 180 lliures, 1 sou i 1 diner. Van pagar 1 lliura i 19 sous.

Es va nomenar nou clavari (Joan Reig).

L'electe de la concòrdia (Josep Rossell) havia renunciat al càrrec i se'n va triar un de nou. Es va fer una terna i va sortit elegit Josep Fuster.

Es va fer terna de credencer (Jeroni Gual).

L'electe de la concòrdia va demanar retre comptes: havia cobrat el mateix que havia pagat (no s'esmenta cap quantitat).

Dia 22 d'agost.

Es van reunir 16 mestres: Joan Vinyes i Josep Coll, prohoms; Pere Alzina, clavari, Francesc Gibergues, Joan Gallart, Pere Fau, Eloi Lapuja, Tomàs Font, Joan Reig, Tomàs Constantí, Josep Gibergues, Josep Rossell, Josep Fuster, Josep Macià, Jaume Coll i Josep Reig.

Jeroni Reig va reclamar un deute de 6 lliures i 16 sous que havia avançat al notari de la confraria i a Jaume Sagalà.

Es va acordar que es recollís el tall dels confreres i se li pagués el deute.

Es va tractar també del tema de la canonada de la forneta feta

pel manyà Jaume Jaqués, que travessava la sala de reunions de la casa gremial.

Es va acordar que es tirés a terra l'esmentada canonada.

El clavari i credencer del Sant Misteri van retre comptes. Havien cobrat 58 lliures, 3 sous i 8 diners i havien pagat 57 lliures, 3 sous i 6 diners. Van retornar 1 lliura i 2 diners.

Dia 22 de novembre.

Es van reunir 17 mestres: Joan Vinyes, Josep Lacruz, menor i Josep Coll, prohoms; Pere Alzina, clavari, Francesc Gibergues, andador, Josep Rossell, Josep Reig, Josep Gibergues, Jaume Coll, Josep Fuster, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Josep Duran, Francesc Estaper, Tomàs Font, Pere Fau i Tomàs Constantí.

Es van fer les noves ternes de prohoms.

Dia 1 de desembre.

Es van reunir 17 mestres: Joan Vinyes i Josep Lacruz, menor, prohoms; Pere Alzina, clavari, Francesc Gibergues, andador, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Josep Duran, Tomàs Font, Pere Fau, Tomàs Constantí, Jaume Coll, Jeroni Gallart, Francesc Estaper, Josep Macià, Joan Reig, Josep Fuster i Josep Rossell.

Diversos creditors reclamaven el pagament de deutes: 15 lliures a la comunitat de sant Pere, el fuster, per 30 rals de treballs fets a la confraria i el daurador, un ral de vuit.

Per altra part, el mestre Francesc Borrell feia anys que no volia pagar els talls i taxes perquè treballava a la duana.

Es va acordar que els prohoms parlessin amb ell i li reclamessin tots els endarreriments. En cas de negar-s'hi es nomenaria procurador i es portaria la causa a la justícia.

-1748-

Dia 30 de gener.

Francesc Borrell va fer acte de renúncia a l'ofici d'escudeller, que va ser notificada als prohoms dels escudellers.

Dia 2 de febrer.

Es van reunir 20 mestres: Joan Vinyes, Josep Lacruz i Josep Coll, prohoms; Francesc Gibergues, andador, Eloi Lapuja, Jeroni Gual, Jeroni Gallart, Josep Duran, Tomàs Font, Josep Macià, Pere Fau, Joan Reig, Josep Reig, Josep Gibergues, Tomàs Constantí, Josep Fuster, Miquel Rocamador, Jaume Coll, Jeroni Reig, menor, i Josep Rossell.

Es va informar de la renúncia de Francesc Borrell. Es va acordar no acceptar-la, ja que no volia pagar els deutes, i parlar amb l'advocat Dr. Oliva.

Es van fer les ternes d'abanderat (Josep Macià) i andador (Joan Reig).

Dia 9 de febrer.

Es van reunir 21 mestres: Ignasi Carreres, Jeroni Reig, menor i Jeroni Gual, prohoms; Joan Reig, andador, Jeroni Gallart, Joan Vinyes, Josep Lacruz, menor, Josep Reig, Pere Alzina, Josep Gibergues, Jaume Coll, Miquel Rocamador, Josep Fuster, Eloi

Lapuja, Josep Duran, Francesc Estaper, Tomàs Font, Pere Fau, Josep Coll, Tomàs Constantí i Josep Rossell.

Es va denunciar que els prohoms d'anys anteriors no havien definit els comptes del que havien cobrat i gastat.

Es va acordar que els prohoms anteriors, per ordre cronològic, passessin a cobrar tot el que devien, de dos en dos mesos de diferència.

Es van fer ternes de clavari (Josep Rossell), capellers (Sebastià Fuster i Francesc Estaper) i examinadors (Josep Reig, Josep Fuster, Jeroni Reig, major, Josep Duran, Pere Alzina i Joan Vinyes).

Dia 1 de juliol.

Es van reunir 18 mestres: Ignasi Carreres, Jeroni Reig, menor i Jeroni Gual, prohoms. Josep Rossell, clavari, Joan Reig, andador, Pere Fau, Joan Gallart, Jeroni Gallart, Joan Vinyes, Josep Lacruz, major, Josep Macià, Pere Alzina, Tomàs Constantí, Josep Coll, Josep Gibergues, Jaume Coll, Francesc Estaper, Tomàs Font i Josep Ausic.

Es va comunicar que havia arribat el repartiment de pavellons i cadastre tocants a pagar al present comú. Dues persones (Francesc Estaper i Josep Gibergues) juntament amb els prohoms farien el repartiment de la forma acostumada.

El candler reclamava cobrar un deute. També ho reclamaven la Sra. Camps i Arau, la Sra. Espuny i l'advocat Oliva.

Es va acordar que el més urgent era el deute amb el candler i que es pagaria amb els diners del tall que s'havia fet entre els confreres. Els diners per pagar els altres deutes es traurien d'on fins aleshores s'havien tret.

Dia 14 d'agost.

Es van reunir 19 mestres (Ignasi Carreres, Jeroni Reig, menor, Jeroni Gual, prohoms; Josep Rossell, clavari, Joan Reig, andador, Josep Duran, Francesc Estaper, Jeroni Gallart, Josep Reig, Josep Gibergues, Pere Fau, Josep Lacruz, menor, Joan Gallart, Joan Vinyes, Pere Alzina, Tomàs Constantí, Josep Macià, Tomàs Font i Josep Fuster.

Es tornà a parlar del deute amb la Sra. Espuny. Es va acordar que s'agafessin els diners d'on sempre i si no n'hi havia prou, que es cobrés del tall.

Es va fer elecció dels nous oïdors de comptes. (Josep Gibergues i Josep Fuster).

Dia 27 d'agost.

Ignasi Carreres i Jeroni Reig, menor i Jeroni Gual (absent), prohoms, seguint l'acord pres en el consell del dia 14 d'agost foren definits els comptes dels prohoms de l'any anterior: Joan Vinyes, Josep Lacruz, menor, i Josep Coll, i el clavari Pere Alzina. Havien ingressat 176 lliures i 5 sous i havien pagat 169 lliures 11 sous i 10 diners. Van pagar 6 lliures, 13 sous, 2 diners.

Dia 27 de novembre.

Es van reunir 20 mestres: Ignasi Carreres, Jeroni Reig i Jeroni Gual, prohoms; Josep Rossell, clavari, Joan Reig, andador, Eloi

Lapuja, Josep Duran, Josep Macià, Miquel Rocamador, Josep Lacruz, menor, Josep Coll, Joan Gallart, Francesc Estaper, Pere Fau, Josep Fuster, Josep Marc (Gibergues), Jaume Coll, Jeroni Gallart, Tomàs Font i Tomàs Constantí.

Es va fer les ternes dels nous prohoms.

Es va acordar que els prohoms i clavari de l'any siguin francs de l'impost de personal. La quantitat que els hi pertocava pagar es repartiria només entre els mestres de la confraria i no pas amb els fadrins.

Es va fer terna d'abanderat (Josep Ausic)

-1749-

Dia 23 de gener.

Es van reunir 18 mestres: Ignasi Carreres i Jeroni Gual, prohoms; Josep Rossell, clavari, Joan Reig, andador, Jeroni Gallart, Josep Lacruz, menor, Josep Gibergues, Tomàs Constantí, Joan Vinyes, Josep Coll, Jaume Coll, Josep Fuster.

Es va anunciar que s'havia rebut un ordre de part de l'ajuntament havia reclamat un llistat amb el que pagaven els fills de mestre i els fadrins i altres circumstàncies. Es va acordar que es passés una còpia de la llista que es feia cada any de l'import del personal comprovat abans que no hi hagués cap error.

Dia 14 de febrer.

Es van reunir 17 mestres: Ignasi Carreres, Jeroni Reig i Jeroni Gual, prohoms; Joan Reig, andador, Pere Alzina, Josep Fuster, Josep Macià, Josep Coll, Joan Gallart, Josep Gibergues, Tomàs Constantí, Francesc Estaper, Josep Reig, Josep Lacruz, menor, Jaume Coll, Pere Fau i Josep Duran.

No es va elegir majoral del Sant Misteri fins que el clavari passés comptes.

Es va fer terna d'andador (Miquel Rocamador; i de capellers (Pere Fau i Jaume Coll).

Es va donar possessió als nous prohoms.

Es va fer la terna del nou clavari (Francesc Estaper).

Es van nomenar els examinadors: Pere Fau, Josep Fuster, Joan Vinyes, Josep Gibergues, Josep Reig i Jeroni Reig.

Dia 16 de febrer.

Es van reunir els joves escudellers (15): Antoni Colomines, Josep Mas, Antoni Fàbregues, Lluís Àlvarez, Marià Torrents, Jaume Cantó, Andreu Garí, Antoni Garcia, Josep Garcia, Francesc Dedéu, Joan Casanoves, Miquel Juncà, Sebastià Díaz, Salvador Sala i Josep Piqué.

Atès que havien firmat una concòrdia el 12 d'abril de 1737 –juntament amb els fills de mestre– amb els mestres escudellers respecte de dur el Sant Misteri a la processió del Diumenge de Rams i que hi va haver discòrdies entre els fadrins i els fills de mestre, van cancel·lar els termes de la concòrdia pactada.

Dia 26 de febrer.

Es van reunir 18 mestres: Josep Macià, Pere Alzina i Joan Reig, prohoms; Francesc Estaper, clavari, Miquel Rocamador, Eloi Lapuja, Josep Fuster, Jeroni Reig, menor, Joan Gallart, Josep Ausic, Rafael Sagau, Jaume Coll, Josep Coll, Josep Rossell, Josep Duran, Tomàs Constantí, Josep Gibergues i Josep Lacruz, menor.

El clavari i el credencer del Sant Misteri van retre comptes. Van cobrar 94 lliures 18 sous i 5 diners i van pagar 94 lliures 19 sous i 1 diner. Van cobrar els 8 diners. Es va anomenar nous clavaris i credencer del Sant Misteri. Es va fer terna d'oidors de comptes, elegits els taxadors del personal, majoral del Sant Misteri, que renuncià i se'n va triar un altre. En no haver-hi portants del Sant Misteri es van contractar 4 bastaixos. Es va acordar que els fadrins paguessin el que devien al Sant Misteri.

Dia 14 de maig.

Joan Garcia, porter reial, va jurar a Tomàs Guasquí, notari, en presència de testimonis i de Josep Artigues, Antoni Coromines i Josep Piquer, fadrins escudellers que va notificar a Josep Macià i Pere Alzina, prohoms del gremi d'escudellers, una interpellació fets pels fadrins escudellers.

El dia 14 d'abril de 1740 havia arribat un decret de la Reial Audiència que prohibia als mestres escudellers amb obrador usar mà d'obra aliena al gremi i que havien d'usar el treball dels fadrins.

Els mestres van despatxar la mà d'obra que tenien contractada, però vuit dies després els van tornar a admetre.

Els fadrins van repetir el recurs a la Real Audiència però el dia 28 d'abril es va aprovar un altre decret a instàncies dels mestres escudellers. Els fadrins no havien pogut veure còpia d'aquest decret i desconeixien el seu contingut. Reclamaven poder-lo veure per a saber què s'hi deia.

Dia 1 de juliol.

Es van reunir 23 mestres: Josep Macià, Pere Alzina i Joan Reig, prohoms; Francesc Estaper, clavari, Miquel Rocamador, Jeroni Gallart, Jeroni Reig, menor, Josep Gibergues, Josep Tomàs, Ignasi Carreres, Rafael Sagau, Josep Duran, Joan Gallart, Josep Ausic, Josep Reig, Josep Fuster, Josep Coll, Jeroni Gual, Tomàs Constantí, Tomàs Font, Eloi Lapuja, Josep Lacruz, major i Pere Fau.

L'electe de les fornades (Josep Fuster) i el credencer (Jeroni Gual) van demanar retre comptes. Havia cobrat 63 lliures i 4 sous i havia pagat 62 lliures i 4 sous. Va pagar 1 lliura.

Es van fer les noves ternes d'electe de les fornades (Josep Ausic) i credencer (Josep Gibergues).

Es va notificar que l'advocat Oliva reclamava el cobrament del deute que tenien els escudellers env. ell i al seu pare, que també havia estat a l'advocat de la confraria. Proposà cobrar 10 lliures anuals durant la seva vida natural i condonar el deute.

El consell ho va acceptar.

Els fadrins van proposar als mestres escudellers que no es valguessin de peons ni de persones alienes a la confraria oferint-se a fer i treballar en tot allò que concernia a l'ofici i en particular a totes les feines penoses que l'ofici, en si, aporta, majorment havent contribuït, com encara feien, en pagar anualment 18 rals

cadascú i el servei personal junt amb els mestres al Rei.

El consell va acordar que els fadrins i mestres fills de mestre fossin preferits als peons o persones alienes a la confraria, però quan no hi haguessin fadrins o fills de mestre per a fer aquestes feines, que les poguessin fer els peons o persones alienes.

Dia 24 de juliol.

Es van reunir 19 mestres a la casa gremial: Josep Macià, Pere Alzina i Joan Reig, prohoms; Francesc Estaper, clavari, Miquel Rocamador, Jeroni Gual, Jeroni Gallart, Ignasi Carreres, Josep Ausic, Josep Fuster, Jaume Coll, Josep Lacruz, major, Tomàs Constantí, Joan Gallart, Josep Gibergues, Josep Coll, Josep Rossell, Pere Fau i Eloi Lapuja.

Els prohoms anteriors i el clavari van demanar retre comptes.

Els oïdors de comptes van observar que encara faltava cobrar d'alguns individus. Si no tenien cap motiu per no haver-ho fet, es va acordar no definir els comptes.

Es va anunciar que el mes d'agost acabava l'arrendament de la terra. Es van nomenar dues persones (Josep Fuster i Josep Ausic) que, juntament amb els prohoms, farien les gestions necessàries acostumades.

Alguns gremis (comuns) de la ciutat s'havien queixat de la qualitat i preu del plom que oferia l'arrendatari del plom.

Es va fer una terna i es van anomenar dos comissionats, Josep Fuster i Josep Ausic, que anirien a parlar amb altres representats dels gremis afectats per informar-se de quin medi es valdrien per fer el recurs.

Dia 6 d'agost.

Es va fer l'acte d' "assiento" amb l'escudeller Joan Reig. La terra la portaria del Torrent d'en Capó, al preu de 13 sous i 7 diners per cada carretada.

Dia 22 de setembre.

Es van reunir a la casa de la confraria 22 mestres escudellers: Josep Macià, Pere Alzina i Joan Reig, prohoms; Miquel Rocamador, andador, Josep Duran, Tomàs Font, Pere Fau, Josep Reig, Eloi Lapuja, Josep Coll, Francesc Estaper, Jeroni Gallart, Josep Gibergues, Tomàs Constantí, Jeroni Gual, Joan Gallart, Josep Rossell, Josep Ausic, Josep Fuster, Josep Lacruz, menor, Rafael Sagau i Jaume Coll.

Els prohoms passats van demanar retre comptes. Havien cobrat 192 lliures 16 sous i 9 diners i havien pagat 192 lliures, 8 sous i 8 diners. Restaven deutors en 8 sous i 11 diners.

Es van pagar Diversos ròssecs per valor de 3 lliures 19 sous i 11 diners.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

El notari demanà obra d'escudeller per a casa seva. S'acordà donar-li 50 rals i que comprés l'obra al seu gust.

Es va donar possessió als nous prohoms.

-1750-

Dia 27 de gener.

Es van reunir 20 mestres a la casa gremial: Josep Macià, Pere Alzina i Joan Reig, prohoms; Francesc Estaper, clavari, Miquel Rocamador, andador, Jeroni Reig, Jeroni Gallart, Rafael Sagau, Tomàs Constantí, Pere Fau, Eloi Lapuja, Josep Reig, Josep Lacruz, major, Josep Fuster, Josep Coll, Jaume Coll, Josep Rossell, Josep Ausic, Josep Lacruz, menor i Josep Gibergues.

Es va fer terna d'abanderat i fou elegit Josep Fuster. Es van fer les ternes d'andador i clavari, essent elegits Rafael Sagau i Ignasi Carreres, respectivament. Es va donar possessió als nous prohoms.

Josep Lacruz, que era el mestre escudeller més antic de la confraria, va demanar que se li donés la jubilació. Se'l va nomenar degà i se li atorgà la jubilació, tal com era costum a la confraria.

Dia 18 de febrer.

Es van reunir 19 mestres: Josep Rossell, Tomàs Font i Miquel Rocamador, prohoms; Rafael Sagau, Pere Alzina, Francesc Estaper, Joan Gallart, Josep Lacruz, Tomàs Constantí, Jeroni Gallart, Joan Reig, Josep Gibergues, Josep Fuster, Jaume Coll, Josep Reig, Eloi Lapuja, Jeroni Reig, Josep Ausic i Josep Coll.

Es presenta la renúncia d'Ignasi Carreres com a clavari. Es va acordar que, per a no saltar la norma de la confraria de nomenar dos clavaris en un mateix any, el prohom en cap faria de clavari i seria ajudat per un credencer. Fou nomenat Jeroni Gallart.

En apropar-se Setmana Santa s'acostumava a fer elecció del majoral i portadors del Sant Misteri. Abans, però, el clavari del Sant Misteri havia de retre comptes.

Es va informar que els creditors de la confraria (Vallgornera) reclamaven 70 lliures i 10 diners per quatre pensions degudes per un cens de pensió 5 lliures que cada any pagava la casa de la confraria, i de Sant Pere (de les Puelles?) per 15 lliures i 10 diners. Es va acordar que es fessin oïdors de comptes als prohoms passats i que recollectessin allò que devien recollectar i donessin compte en un mes. Foren elegits Josep Fuster i Josep Gibergues.

Es va fer eleccions d'examinadors (Eloi Lapuja, Francesc Estaper, Joan Gallart, Josep Reig, Josep Fuster i Josep Gibergues) i de capellers (Sebastià Fuster i Josep Gibergues).

Dia 7 de març.

Es van reunir 22 mestres: Josep Rossell, Tomàs Font i Miquel Rocamador, prohoms; Rafael Sagau, andador, Jeroni Gallart, Pere Fau, Tomàs Constantí, Josep Ausic, Joan Gallart, Jeroni Reig, Josep Reig, Pere Alzina, Jeroni Gual, Joan Reig, Eloi Lapuja, Francesc Estaper, Josep Gibergues, Josep Lacruz, Josep Coll, Josep Fuster, Jaume Coll i Josep Macià.

El clavari del Sant Misteri va citar davant del vicari general a Ignasi Carreres per demanar que fos condemnat a pagar 10 lliures que estava devent al Sant Misteri. Fou condemnat però va introduir causa i la confraria va acordar anar als tribunals.

-1751-

Es van nomenar taxadors per al repartiment del personal i pavellons. Es va fer una terna i foren elegits Francesc Estaper i Joan Reig.

Dia 2 d'abril.

Es reuniren 19 mestres: Josep Rossell, Tomàs Font i Miquel Rocamador, prohoms; Rafael Sagau, andador, Josep Reig, Jeroni Reig, Jaume Coll, Josep Fuster, Joan Reig, Jeroni Gallart, Jeroni Gual, Pere Alzina, Pere Fau, Francesc Estaper, Josep Lacruz, menor, Josep Coll, Josep Gibergues, Tomàs Constantí i Josep Macià.

L'ajuntament volia fer una quadrilla de dotze parells, ço és, 12 homes i 12 dones com a la resta de comuns, i calia comprar vestits, a raó de 21 lliures per cada parell de vestits. La confraria deliberà d'on treure els diners. Dues persones i els prohoms s'encarregarien de veure si podien trobar a algú que fes els vestits més bé de preu i, en cas que no es trobes aquesta persona, es va acordar que els fes el mateix sastre que faria els vestits de la resta de comuns (gremis) que es trobaven units amb els dels escudellers, i que els diners es traguessin d'on es treien per a l'altra moixiganga.

Foren elegits Josep Fuster i Pere Alzina.

Josep Reig va protestar per la deliberació presa per la confraria de valer-se dels diners de les fornades per ser ell l'electe de la concòrdia amb els creditors, i desitjava que els diners resultants de les fornades solament s'haguessin de destinar a pagar als creditors.

Dia 14 de setembre.

Es van reunir 20 mestres: Josep Rossell, Tomàs Font i Miquel Rocamador, prohoms; Rafael Sagau, Joan Gallart, Pere Fau, Pere Alzina, Joan Reig, Tomàs Constantí, Jeroni Gallart, Francesc Estaper, Josep Fuster, Jeroni Reig, Josep Lacruz, menor, Josep Gibergues, Josep Ausic, Eloi Lapuja, Josep Macià, Jaume Coll i Josep Reig.

Molts confreres es queixaven que l'arrendatari de la terra no complia en portar la terra bona, com estava obligat a fer-ho. Es van nomenar quatre persones, mestres de botiga, d'entre les quans en sortirien tres que, juntament amb els prohoms, anirien a reconèixer el tall.

Francesc Molins, aprenent d'Ignasi Carreres, va demanar ser fadrí del comú amb l'únic motiu d'abonar-li el temps l'esmentat Ignasi Carreres. Fou deliberat que no se li permetés a l'esmentat Molins, fins que complís el temps reglamentari.

Es va fer la terna de prohoms per presentar a la Reial Audiència.

Es va tornar a parlar de les reclamacions dels creditors de la confraria. Es proposà que tres persones, juntament amb els prohoms, miressin d'on es podrien treure els diners que reclamaven. Foren elegits Francesc Estaper, Josep Fuster, Eloi Lapuja i Jaume Coll, però Josep Fuster va renunciar.

Els germans Josep i Jeroni Reig van protestar per la deliberació presa i pels danys i despeses ocasionats.

Els prohoms i clavari va demanar retre comptes. Havien cobrat 193 lliures, 3 sous i 8 diners i havien pagat 185 lliures, 7 sous i 4 diners, havent de retornar 7 lliures, 6 sous i 1 diner.

Dia 18 de gener.

Es van reunir els mestres Josep Rossell, Tomàs Font i Miquel Rocamador, prohoms; Jeroni Gallart, Josep Reig, Josep Gibergues, Josep Ausic, Francesc Estaper, Joan Reig, Rafael Sagau, Jeroni Gual, Jaume Coll, Jeroni Reig, Joan Gallart, Eloi Lapuja, Josep Lacruz menor, Pere Alzina, Josep Fuster, Josep Macià, Pere Fau i Tomàs Constantí.

Es va nomenar abanderat per a la professó de Corpus i altres festivitats. Es va fer la terna i va sortir elegit Jeroni Reig.

El propietari del terreny d'on es treia la terra, el Sr. Lleonart, demanà incrementar el preu de l'arrendament de 9 a 18 lliures anuals. Dues persones, juntament amb els prohoms, haurien de mirar de veure com solucionar aquest problema "amb medis suaus" i, en cas que no fos possible, amb "major vigor". Es va fer una terna i foren elegits Francesc Estaper i Eloi Lapuja.

Com que encara hi havia vestits de les màscares reals i es devia alguna quantitat, es va deliberar què fer. Es va decidir que es venguessin.

Es va fer terna d'andador, essent elegit Josep Ausic.

Es va donar possessió als nous prohoms (Pere Alzina, Jeroni Gual i Jaume Coll).

Es van elegir als nous clavaris (Josep Macià), oïdors de comptes (Josep Gibergues i Tomàs Constantí) i taxadors (Joan Reig i Miquel Rocamador).

Es van elegir als nous capellers (Josep Gibergues i Miquel Rocamador) i examinadors (Francesc Estaper, Joan Vinyes, Josep Gibergues, Josep Fuster, Pere Fau i Miquel Rocamador).

Dia 30 de gener.

Es van reunir els mestres Pere Alzina i Jaume Coll, prohoms; Josep Ausic, andador, Josep Macià, clavari, Josep Rossell, Miquel Rocamador, Joan Reig, Josep Fuster, Joan Gallart, Josep Lacruz, menor, Jeroni Reig, Rafael Sagau, Pere Fau, Eloi Lapuja, Josep Reig, Francesc Estaper, Josep Gibergues, Tomàs Font i Tomàs Constantí.

El clavari del Sant Misteri demanà retre comptes. En no haver-hi frau, es van "definir". El clavari Jaume Coll i el credencer Josep Gibergues havien cobrat 114 lliures, 3 sous i 11 diners i havien pagat 91 lliures, 14 sous i 9 diners havent de tornar 22 lliures, 9 sous i 2 diners.

Josep Reig protesta a la definició de comptes de manera que no volia ni entenia consentir-la fins que s'hagués recuperat la quantitat que es va extreure per poder pagar el "ganancial".

Es va fer elecció del clavari i credencer del Sant Misteri i capella. Fou elegit com a clavari Tomàs Constantí. Fou elegit com a credencer Pere Fau.

Fou extret el sort de rodolins el nou majoral: Josep Fuster, que ho va acceptar.

Dia 6 de febrer.

Es van reunir els mestres Pere Alzina, Jeroni Gual i Jaume Coll, prohoms; Josep Ausic, andador, Josep Macià, clavari, Rafael Sagau, Josep Fuster, Pere Fau, Joan Gallart, Josep

Lacruz, menor, Josep Gibergues, Tomàs Constantí, Tomàs Font, Eloi Lapuja, Josep Reig, Miquel Rocamador, Jeroni Reig, Francesc Estaper i Joan Reig

El nou credencer del Sant Misteri, Pere Fau, no sabia escriure i, per tant, no podia servir amb entera satisfacció. Es va fer una nova terna de credencer essent elegit Miquel Rocamador.

Josep Ausic, electe de la concòrdia, demanà retre comptes. Juntament amb Josep Gibergues, credencer, van llegir els comptes. Havien cobrat 62 lliures, 16 sous i havien pagat 60 lliures, 3 sous i 4 diners, havent de retornar 2 lliures, 12 sous i 8 diners.

Es va fer elecció dels nous càrrec d'electe i credencer de la concòrdia amb els creditors. Foren elegits Josep Fuster i Tomàs Constantí, respectivament.

Es van retre comptes de les prohomenies dels anys 1739 a 1745. Jeroni Regi, clavari, va pagar 5 lliures, 19 sous i 1 diner; Joan Vinyals: 2 lliures i 5 sous; Josep Reig, 7 lliures, 19 sous i 6 diners; Francesc Estaper, 6 lliures, 8 sous i 8 diners. Tot plegat sumava: 22 lliures 12 sous i 3 diners.

Dia 21 de juny.

Es van reunir els mestres Pere Alzina, Jeroni Gual i Jaume Coll, prohoms; Josep Ausic, Josep Macià, Josep Fuster, Francesc Estaper, Pere Fau, Tomàs Font, Josep Gibergues, Josep Rossell, Josep Lacruz menor, Joan Reig, Rafael Sagau, Josep Reig, Jeroni Gallart, Tomàs Constantí i Joan Gallart.

El Sr. Jeroni Oliva, advocat de la confraria, va proposar que, degut que la confraria li devia a ell i al seu pare abans que ell, una certa quantitat de diners, el comú li pagués cada any 10 lliures a canvi de firmar la liquidació del deute, proposta que fou acceptada pel gremi.

Els prohoms i clavari van demanar retre comptes. Es va veure que els prohoms havien gastat 5 pessetes per un memorial sense haver donat part al comú, per la qual cosa es podrien declarar nuls els comptes; per això es van definir els comptes amb el pacte que els prohoms havien de tornar 9 sous a Joan Reig, que havia pagat de més.

Havien ingressat 243 lliures, 18 sous, i pagat 243 lliures, 7 sous i 10 diners. Van retornar 3 lliures, 8 sous i 11 diners.

Dia 12 d'octubre.

Es van reunir els mestres Pere Alzina, Jeroni Gual i Jaume Coll, prohoms; Josep Macià, Rafael Sagau, Joan Gallart, Josep Lacruz menor, Josep Gibergues, Josep Ausic, Tomàs Font, Tomàs Constantí, Josep Reig, Josep Fuster, Miquel Rocamador, Francesc Estaper, Eloi Lapuja, Jeroni Gallart i Pere Fau.

Es va fer terna d'abanderat, resultant elegit Josep Gibergues. Es van fer les ternes dels nous prohoms.

Josep Lleonart, comerciant de Barcelona, va elegir un expert, i un altre la confraria, per a estimar el lloguer anual del terreny d'on s'extreia la terra: una quarta. Els experts no es van posar d'acord. El Sr. Delàs nomenà un tercer expert que va estimar en 8 lliures l'any el preu del lloguer, quantitat que fou acceptada per tots.

-1752-

Dia 16 de gener.

Congregats els joves escudellers i mestres sense obrador i treballen com a fadrins, dins d'un quarto o sala del convent de Nostra Senyora del Bonsuccès de la pares servites amb la presència de Francesc Figuerola, algtzir de la Cúria Real ordinària. Joves escudellers: Josep Borrell, Lluís Àlvarez, Miquel Juncar, Jeroni Magí, Salvador Coll, Francesc Coll, Joan Casanova, Josep Piqué, Andreu Garí, Josep Vidal, Pau Duran i Sebastià Díaz; i els mestres: Josep Lacruz, Joan Gallart, Josep Macià i Rafael Sagan.....

Dia 8 de febrer.

Es van reunir els mestres Pere Alzina, Jeroni Gual i Jaume Coll, prohoms; Josep Macià, clavari, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Francesc Estaper, Pere Fau, Jeroni Reig, Tomàs Font, Josep Reig, Josep Gibergues, Miquel Rocamador, Josep Rossell, Rafael Sagau i Joan Reig.

El jove escudeller Jeroni Cerdà va presentar un escrit on deia que, per trobar-se fill de mestre carregat de família, molt pobre, i guanyar un jornal molt mòdic, demanava ser eximit del pagament dels impostos de personal i de pavellons, cosa que fou acceptat per la confraria.

Es va donar possessió als nous prohoms.

Es va fer terna d'andador (Josep Fuster), i terna de clavari (Francesc Estaper).

Dia 28 de febrer.

Es van congregar 17 mestres: Josep Reig, Josep Rossell i Josep Ausic, prohoms; Josep Fuster, andador, Francesc Estaper, clavari, Eloi Lapuja, Joan Reig, Jeroni Gual, Miquel Rocamador, Josep Macià, Josep Lacruz, menor, Pere Alzina, Tomàs Font, Pere Fau, Rafael Sagau, Josep Gibergues i Joan Gallart.

El clavari del Sant Misteri era absent de la ciutat i s'apropava el dia de nomenar nous clavari, credencer i altres oficials. Essent a prop la Setmana Santa, urgia fer elecció de majoral i oficials. Es va acordar que s'anomenessin nous oficials i que quan el clavari del Sant Misteri tornés a Barcelona hagués de retre comptes, decisió que fou protestada per Josep Gibergues, ja que no es podien fer eleccions de nous oficials abans que el clavari retés comptes.

Fou elegit clavari Miquel Rocamador, i credencer, Jeroni Gual. Foren elegits capellers: Pere Fau i Pere Alzina. Foren elegits oïdors de comptes: Tomàs Font i Joan Reig.

Foren elegits examinadors: Jeroni Reig, Joan Reig, Josep Lacruz menor, Joan Gallart, Rafael Sagau i Jeroni Gallart.

Foren elegits taxadors: Joan Reig i Miquel Rocamador.

Fou feta extracció del majoral del Sant Misteri: Tomàs Constantí (era absent). Es va fer nova extracció: Josep Gibergues (no ho acceptà i hi va renunciar). En tercera extracció fou nomenat Jaume Coll (absent). En quart lloc: Josep Ausic; el cinquè lloc Rafael Sagau; en sisè lloc, Pere Alzina; en setè lloc, Pere Fau; en vuitè lloc, Tomàs Font; en novè lloc, Josep Tomàs, en desè lloc, Jeroni Gual; en onzè lloc, Joan Reig i en dotzè lloc, Josep Macià. Tots digueren que no acceptaven ni

tampoc renunciaven.

-1753-

Dia 14 de març.

Es van reunir 19 mestres: Josep Reig, Josep Rossell i Josep Ausic, prohoms; Francesc Estaper, clavari, Josep Fuster, andador, Jeroni Gallart, Joan Gallart, Josep Gibergues, Joan Reig, Josep Lacruz, menor, Jeroni Gual, Jaume Coll, Pere Fau, Eloi Lapuja, Rafael Sagau, Pere Alzina, Miquel Rocamador, Tomàs Constantí i Josep Macià.

El clavari del Sant Misteri va retre comptes. Havia cobrat 102 lliures, 5 sous i 4 diners i havia pagat 78 lliures i 7 diners. Va retornar 24 lliures i 9 diners.

Jeroni Gual es va oferir ser el majoral del Sant Misteri, cosa que va ser acceptada.

Dia 15 de juliol.

Es van reunir 17 mestres: Josep Reig i Josep Ausic, prohoms; Francesc Estaper, clavari, Josep Fuster, andador, Joan Reig, Jeroni Gual, Jeroni Gallart, Rafael Sagau, Josep Macià, Pere Alzina, Eloi Lapuja, Tomàs Font, Miquel Rocamador, Josep Lacruz, Jaume Coll, Josep Gibergues i Joan Gallart.

Aquell any acabava l'arrendament del tall de la terra. Es va acordar que dues persones amb els prohoms fessin un nou acte d'arrendament.

Dia 7 d'agost.

Nou acte d'“asiento” amb Joan Reig, escudeller, pel tema del subministrament de terra.

Dia 26 d'agost.

Es van reunir 19 mestres: Josep Reig, Josep Rossell i Josep Ausic, prohoms; Francesc Estaper, clavari, Jaume Coll, Rafael Sagau, Jeroni Reig, Josep Fuster, andador, Eloi Lapuja, Jeroni Gallart, Joan Gallart, Joan Reig, Pere Alzina, Tomàs Font, Josep Macià, Josep Lacruz, menor, Jeroni Gual, Pere Fau i Josep Gibergues.

Els prohoms passats van demanar retre comptes de la seva prohomia. Havien cobrat 193 lliures, 15 sous i 8 diners, i havien pagat 191 lliures 13 sous i 2 diners. Van retornar 2 lliures, 2 sous i 6 diners.

Dia 27 de novembre.

Es van aplegar 18 mestres: Josep Reig i Josep Rossell, prohoms; Francesc Estaper, clavari, Josep Fuster, andador, Tomàs Font, Jaume Coll, Rafael Sagau, Josep Gibergues, Eloi Lapuja, Miquel Rocamador, Pere Alzina, Pere Fau, Josep Macià, Joan Gallart, Jeroni Gual, Jeroni Reig, Tomàs Constantí i Josep Lacruz, menor.

Es va fer la nova terna de prohoms.

Dia 7 de febrer.

Es van reunir els mestres Josep Reig i Josep Rossell, prohoms; Tomàs Font, Tomàs Constantí, Joan Gallart, Jeroni Gual, Josep Gibergues, Rafael Sagau, Jaume Coll, Josep Macià, Pere Alzina, Pere Fau, Jeroni Reig, Eloi Lapuja, Miquel Rocamador, Joan Reig i Jeroni Gallart.

Es va donar possessió als nous prohoms: Joan Gallart, Eloi Lapuja i Rafael Sagau.

Es va fer elecció d'andador, abanderat i clavari, resultant elegits Tomàs Constantí, Jaume Coll i Tomàs Font, respectivament.

Dia 14 de març.

Es van reunir els mestres Joan Gallart i Eloi Lapuja, prohoms; Tomàs Font, clavari, Jeroni Reig, Jeroni Gual, Josep Rossell, Josep Macià, Jeroni Gallart, Pere Alzina, Pere Fau, Joan Reig, Jaume Coll, Josep Reig, Josep Fuster, Josep Gibergues, Josep Lacruz i Josep Ausic.

L'electe de la concòrdia demanà retre comptes. Havia cobrat 64 lliures, 15 sous i 3 diners i havia pagat 63 lliures, 13 sous, havent de retornar 1 lliura, 2 sous i 3 diners.

Es va fer l'elecció del nou electe de la concòrdia (Pere Alzina), del nou credencer (Jeroni Gallart), i dels capellers (Pere Alzina i Pere Fau)

Dia 29 de març.

Es van reunir els mestres Joan Gallart i Eloi Lapuja, prohoms; Tomàs Font, clavari, Tomàs Constantí, andador, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Josep Reig, Joan Reig, Josep Macià, Jeroni Gual, Jaume Coll, Pere Fau, Josep Fuster, Josep Gibergues, Pere Alzina, Miquel Rocamador, Jeroni Reig i Josep Ausic.

Miquel Rocamador, clavari del Sant Misteri de l'any anterior, devia 29 lliures, 8 sous i 3 diners. Es va proposar no fer definició de comptes fins que pagués aquesta quantitat, abans de tres dies. En cas de no pagar, que «es compellesca en justícia».

Els prohoms no tenien diners per a prosseguir la instància contra Rocamador. Es va proposar treure els diners d'allà on en altres ocasions s'havien tret en casos semblants i que, després, el clavari els retornés els diners al mateix lloc, justificant els prohoms les despeses de jutge, advocat i procuradors.

Es va deliberar que no es fes majoral del Sant Misteri ni altres oficials, sinó que es portés a la processó a expenses del comú, donant als prohoms per ajuda i per un petit refresc, 1 lliura i 10 sous.

Es van rebre els papers del “ganancial”, “pabellones” i cadastre.

Es van elegir dues persones (Francesc Estaper i Jeroni Reig) que, juntament amb els prohoms i el clavari, havien de fer el repartiment.

Dia 9 de juny.

Es van reunir els mestres Joan Gallart, Eloi Lapuja i Rafael Sagau, prohoms; Tomàs Font, clavari, Tomàs Constantí, andador, Josep Rossell, Joan Reig, Pere Alzina, Jaume Coll, Josep Reig, Josep Fuster, Pere Fau, Josep Ausic, Josep Macià, Jeroni Gual i Josep Gibergues.

El Dr. Jeroni Oliva, el governador de Mataró i el prior de la Mercè demanaren urgentment diners del que se'ls estava devent.

Es va acordar que els prohoms, abans de 16 dies, passessin comptes.

El clavari del Sant Misteri demanà retre comptes. Havia cobrat 100 lliures, 3 sous i 3 diners i havia pagat 70 lliures, 15 sous. Va tornar 29 lliures, 8 sous i 3 diners.

Es van nomenar nous clavari (Pere Fau), credencer (Josep Ausic) i oïdors de comptes: Josep Fuster i Josep Gibergues.

Dia 25 d'octubre.

Es van aplegar els mestres Joan Gallart i Rafael Sagau, prohoms; Tomàs Font, clavari, Tomàs Constantí, andador, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Josep Ausic, Jaume Coll, Jeroni Gual, Josep Macià, Francesc Estaper, Josep Reig, Miquel Rocamador, Josep Gibergues, Pere Fau, Jeroni Reig, Joan Reig, Josep Fuster i Josep Lacruz.

Els prohoms anteriors demanaren definir els comptes. Havien cobrat 178 lliures, 14 sous i 6 diners i havien pagat 173 lliures, 15 sous i 9 diners, havent de retornar 4 lliures, 18 sous i 9 diners. Testimonis els joves Jaume Lacruz i Antoni Garcia.

A Miquel Rocamador se li va fer empara de plats i escudelles qui tenia de Tomàs Constantí per valor de 2 lliures, 8 sous que aquest devia a la confraria.

En atenció que els prohoms passats anaren sis o set vegades a les processons per a rogatives pretenien que se'ls donés alguna gratificació.

Es deliberà que Tomàs Constantí pagués el que devia i que no es donaria cap gratificació als esmentats prohoms.

Es van fer les ternes de prohoms i abanderat, resultant elegit Rafael Sagau.

-1754-

Dia 22 de gener.

Es van reunir els mestres Joan Gallart, Eloi Lapuja i Rafael Sagau, prohoms; Tomàs Font, clavari, Tomàs Constantí, andador, Jeroni Gallart, Jeroni Reig, Josep Fuster, Francesc Estaper, Pere Fau, Josep Macià, Josep Tomàs, Miquel Rocamador, Josep Ausic, Jeroni Gual, Pere Alzina, Joan Reig, Josep Lacruz menor i Josep Gibergues.

Es va donar possessió als nous prohoms.

Es va elegir andador (Josep Gibergues) i clavari (Jaume Coll).

Foren nomenats els examinadors (Tomàs Font, Josep Ausic, Jeroni Gallart, Joan Reig, Francesc Estaper i Pere Fau).

Dia 5 de febrer.

Es van reunir els mestres Josep Macià, Josep Tomàs i Tomàs Constantí, prohoms; Jaume Coll, clavari, Josep Gibergues, andador, Jeroni Reig, Pere Fau, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Jeroni Gual, Miquel Rocamador, Joan Reig, Josep Ausic, Rafael Sagau, Josep Reig, Francesc Estaper, Tomàs Font, Joan Gallart, Eloi Lapuja i Josep Lacruz menor.

El clavari del Sant Misteri va demanar retre comptes. Havia cobrat 35 lliures, 16 sous i 2 diners i havia pagat 36 lliures, 13

sous i 10 diners, per la qual cosa se li van pagar 17 sous i 8 diners.

Es va triar nou clavari (Joan Reig), credencer (Jeroni Gual), capellers (Josep Rossell i Josep Ausic), oïdors de comptes (Francesc Estaper i Jeroni Gual), majoral (Pere Alzina) i taxadors (Josep Fuster i Joan Reig).

Dia 22 de febrer.

Es van reunir els mestres Josep Macià, Josep Tomàs i Tomàs Constantí, prohoms; Jaume Coll, clavari, Josep Gibergues, andador, Joan Gallart, Josep Lacruz, Pere Alzina, Josep Rossell, Francesc Estaper, Josep Reig, Pere Fau, Joan Reig, Josep Fuster, Josep Ausic, Tomàs Font, Jeroni Gual, Jeroni Reig, Eloi Lapuja i Rafael Sagau.

Jaume Cantó, jove escudeller, va demanar la plaça de mestre de la confraria.

Es va deliberar que com a la darrera reunió van faltar molts mestres i no es va poder celebrar per falta de quòrum, que s'empenyorés als absents.

Dia 22 d'abril.

Es van reunir els mestres Josep Macià, Josep Tomàs i Tomàs Constantí, prohoms; Jaume Coll, clavari, Joan Gallart, Josep Rossell, Josep Lacruz, Eloi Lapuja, Francesc Estaper, Tomàs Font, Josep Fuster, Josep Ausic, Josep Gibergues, andador, Joan Reig, Josep Reig, Rafael Sagau, Jaume Cantó, Miquel Rocamador, Jeroni Gallart i Pere Fau.

L'ajuntament va convocar a tots els gremis perquè el Rei havia resolt crear un cos de milícia en el Principat de Catalunya, i era necessari que els gremis donessin una exacta relació dels seus individus, amb l'edat de cada un, i dividida en quatre classes.

Es deliberà enviar dos representants a la reunió (Josep Fuster i Jeroni Gallart).

Dia 24 de juliol.

Es van reunir els mestres Josep Macià, Josep Tomàs i Tomàs Constantí, prohoms; Jaume Coll, clavari, Josep Gibergues, andador, Josep Rossell, Francesc Estaper, Josep Reig, Rafael Sagau, Jeroni Reig, Josep Fuster, Jeroni Gallart, Josep Ausic, Pere Feu, Pere Alzina, Joan Reig, Jeroni Gual i Joan Gallart.

Es va deliberar sobre un empenyorament d'escudelles i de xicres a unes persones que les anaven venent per cases de particulars, segons testimonis dels fadrins.

El Sr. Delàs va demanar que fossin els amos de les cases on havien anat a vendre els que es justificuessin, però els prohoms escudellers van respondre que segurament els amos respondrien que no coneixien qui els havia anat a vendre escudelles i xicres, i l'alguatzir volia cobrar la dieta de l'empenyorament.

Es a acordar pagar la dieta de l'alguatzir i que després es deixés el tema en mans de l'advocat de la confraria.

Dia 14 de novembre.

Es van reunir els mestres Josep Macià, Josep Tomàs i Tomàs Constantí, prohoms; Jaume Coll, clavari, Josep Gibergues, andador, Pere Alzina, Josep Fuster, Jeroni Gallart, Josep

Rossell, Jeroni Gual, Josep Ausic, Joan Gallart, Tomàs Font, Jaume Cantó, Miquel Rocamador, Jeroni Reig, Rafael Sagau, Eloi Lapuja, Josep Reig, Francesc Estaper i Joan Reig.

Es van fer les ternes dels prohoms.

Es van elegir Francesc Estaper, Josep Ausic i Josep Fuster per veure quina quantitat se li devia al notari de la confraria.

Jaume Cantó refusava pagar les terces de personal com a botiguer, però la confraria resolgué que havia de pagar com a botiguer des de que fabricava obra del ofici d'escudeller.

-1755-

Dia 22 de febrer.

Es van reunir els mestres Josep Macià, Josep Tomàs i Tomàs Constantí, prohoms; Jaume Coll, clavari, Josep Gibergues, Jeroni Gallart, Josep Rossell, Pere Alzina, Miquel Rocamador, Josep Fuster, Jeroni Reig, Rafael Sagau, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Josep Lacruz menor, Pere Fau, Tomàs Font, Josep Ausic, Jeroni Gual i Francesc Estaper.

Els prohoms passats demanaren retre comptes. Havien recaptat 190 lliures, 10 sous i 9 diners i havien pagat 174 lliures, 16 sous i 8 diners. Van tornar 15 lliures, 14 sous i 1 diner.

En atenció als "atxaques" i avançada edat de Jeroni Gallart es va acordar que endavant només pagués 6 sous anuals del tall.

Es va donar possessió als nous prohoms.

Es van elegir els nous clavari (Ignasi Carreres), abanderat (Joan Reig) i andador (Jaume Cantó, perquè no hi havia cap altra persona que hi pogués concórrer).

Els prohoms de 1753 (Joan Gallart, Lluís Lapuja, i Rafael Sagau) i clavari (Tomàs Font) van definir comptes. Havien cobrat 190 lliures, 10 sous i 8 diners i havien pagat 174 lliures, 16 sous i 8 diners, havent de tornar 15 lliures, 14 sous i 1 diner.

Dia 5 de març.

Es van reunir els mestres Pere Alzina, Josep Rossell i Pere Fau, prohoms; Jaume Cantó, andador, Jaume Coll, Jeroni Gallart, Joan Reig, Jeroni Gual, Josep Ausic, Jeroni Reig, Josep Macià, Tomàs Font, Eloi Lapuja, Miquel Rocamador, Josep Lacruz, menor, Josep Fuster, Rafael Sagau, Tomàs Constantí, Francesc Estaper, Joan Gallart i Josep Gibergues.

El clavari Ignasi Carreres no podia exercir el seu càrrec degut als "atxaques" i va demanar la renúncia, que li fou acceptada.

Es va elegir un credencer enlloc d'un nou clavari: Jeroni Gallart.

El clavari del Sant Misteri va demanar retre comptes. Havia cobrat 71 lliures i 5 sous i havia pagat 61 lliures, 8 sous i 6 diners. El clavari Joan Reig va pagar 9 lliures, 16 sous, 6 diners.

Es van elegir els càrrecs de clavari (Josep Ausic) i credencer del Sant Misteri (Josep Gibergues).

Es van elegir els nous oïdors de comptes (Josep Fuster i Jeroni Gual).

Es van elegir els nous taxadors (Jeroni Reig i Francesc Estaper).

Es van elegir els nou capellers (Jeroni Gual i Joan Reig).

Es van elegir els nous examinadors (Josep Fuster, Jaume Coll,

Francesc Estaper, Josep Lacruz, Tomàs Constantí i Jeroni Reig).

Fou elegit nou majoral (Pere Fau), que va renunciar. Es va extreure per la sort de rodolins a Josep Gibergues, que va acceptar.

Degut a què el Sant Misteri de la processó del Diumenge de Rams estava molt indecent es va acordar que hi anessin dotze atxes i que a cada individu que les portés cobrés 15 sous.

Dia 19 de març.

Es van reunir 12 mestres a la casa del notari, al carrer de la Boqueria, per fer l'extracció dels dos individus que devien portar les 12 atxes del pas de l'entrada a Jerusalem.

Els noms dels 12 mestres van ser extrets per la sort de rodolins, per manament de Francisco de Montero, degà de la Reial Audiència: Jaume Coll, Joan Gallart, Miquel Rocamador, Josep Macià, Josep Ausic, Pere Alzina, Eloi Lapuja, Josep Tomàs, Ignasi Carreres, Rafael Sagau, Tomàs Font i Josep Lacruz, menor.

Dia 21 de març.

Es van reunir els mestres Pere Alzina, Josep Rossell i Pere Fau, prohoms; Jeroni Gallart, Josep Fuster, Tomàs Constantí, Joan Reig, Francesc Estaper, Joan Gallart, Tomàs Font, Rafael Sagau, Josep Reig, Josep Macià, Jeroni Reig, Josep Ausic, Eloi Lapuja, Miquel Rocamador, Jeroni Gual i Josep Lacruz.

L'electe de la concòrdia demanà retre comptes. Havia cobrat 63 lliures, 7 sous i 5 diners i havia pagat 63 lliures i 5 sous, havent de retornar 2 sous i 5 diners.

Es van elegir nous electe (Josep Fuster) i credencer (Jeroni Gual).

El governador de Mataró reclamava diners dels censos de la casa gremial. Es va acordar que els prohoms anteriors cobressin el tall i donessin satisfacció a la demanda.

Es va acordar firmar un nou acte d'arrendament de la terra.

Dia 26 de juliol.

Es van reunir els mestres Pere Alzina, Josep Rossell i Pere Fau, prohoms; Jeroni Gallart, clavari, Josep Macià, Eloi Lapuja, Rafael Sagau, Jeroni Reig, Joan Reig, Tomàs Constantí, Josep Fuster, Francesc Estaper, Josep Gibergues, Jeroni Gual i Joan Gallart.

Es va parlar del deute de la confraria amb el seu notari: 80 lliures. Acordaren pagar 35 lliures en 15 dies i la resta, amb una pensió nova i una de vella, que se li pagarà cada any fins acabar de satisfer de tot el deute.

Es va acordar que Josep Fuster avancés les 35 lliures del notari i que els prohoms passats collectessin el tall i li tornessin els diners i, després, que passessin comptes abans de dos mesos.

Dia 2 d'agost.

Es va fer un nou "asiento" pel tema de la terra del tall amb el pagès Jaume Munné, de la parròquia de l'Hospitalet, al preu de 15 sous i 6 diners la carretada.

Dia 1 de setembre.

Es van reunir els mestres Pere Alzina i Josep Rossell, prohoms; Jeroni Gallart, clavari, Eloi Lapuja, Joan Gallart, Tomàs Font, Josep Reig, Jeroni Gual, Josep Macià, Rafael Sagau, Jeroni Reig, Josep Gibergues, Tomàs Constantí, Josep Ausic, Josep Lacruz, menor, Josep Fuster i Miquel Rocamador.

Es va demanar a la confraria que aportés 24 lliures, dos homes i 2 atxes per les festes de la Traslació del Santíssim a la capella nova de sant Miquel, de la Barceloneta. S'encarregà als antics prohoms que cobressin el tall que s'estava davant i que donessin els diners recaptats als prohoms actuals.

Els dos membres triats per la sort de rodolins havien de ser d'estatura proporcionada per a poder vestir-se de l'element del aigua (Tomàs Font i Josep Macià) i dos portants de les atxes (Tomàs Constantí i Jaume Cantó).

-1756-

Dia 20 de gener.

Examen de Josep Gallart, jove escudeller, fill de Joan Gallart, mestre escudeller, i de Gertrudis (difunta). L'examen va tenir lloc a l'obrador d'Ignasi Carreres, als carrer de Còdols, en presència dels tres prohoms, de l'algutzir, dels sis mestres examinadors i els dos padrins. Els padrins foren Joan Gallart i Ignasi Carreres.

Josep Gallart va pagar les 8 lliures del dret d'examen i les 16 lliures i 16 sous al clavari del Sant Misteri.

Dia 20 de gener.

Examen d'Hipòlit Vinyes, jove escudeller, fill de Joan Vinyes i de Maria, a l'obrador de Pere Alzina, al carrer de na Sagra, presentat per Joan Vinyes i Pere Alzina, padrins.

Jeroni Gallart, clavari, va cobrar 8 lliures pel dret d'examen, i Josep Ausic, clavari del Sant Misteri, 16 lliures i 16 sous.

-1759-

Dia 31 de gener.

Va ser examinat Antoni Garcia, jove escudeller, fill de Josep Garcia, també jove escudeller, i de Jerònima Torrents, a l'obrador de Jeroni Gual, al carrer de na Sagra, en presència dels tres prohoms, de l'algutzir, dels sis examinadors i dels dos padrins: Jeroni Gual i Josep Gibergues

Va pagar 8 lliures del dret d'examen, i 16 lliures i 16 sous al clavari del Sant Misteri.

El mateix dia 31 de gener va ser examinat Antoni Fàbregues, fill de Josep Fàbregues, pagès, de Moià (bisbat de Vic) i de Francesca, casat amb Magdalena Reig, filla de Jeroni Reig, difunt, a l'obrador de Jeroni Reig, al carrer dels Tres Llits, en presència del tres prohoms, algutzir, sis examinadors i dels padrins Josep Reig i Joan Reig. Va pagar 8 lliures del dret d'examen, i 16 lliures i 16 sous al clavari del Sant Misteri.

-1763-

Dia 15 de juny.

Els prohoms Josep Gallart, Joan Reig i Jaume Coll (absent), juntament amb Josep Ausic i Jeroni Reig van fer un acte d'“asiento” amb els pagesos Gaspar Rosés i Oleguer Jansana, per una durada de 3 anys, per qual portarien terra d'escudeller des de la parròquia de Santa Eulàlia de Pronvençana, del lloc anomenat Torrent d'en Capó, als obradors, pel preu de 18 sous 9 i 7 diners per carretada.

-1764-

Dia 30 de març.

Josep Fuster i Antoni Garcia, prohoms, i Josep Ausic, prohom absent, nomenaren procurador a Gener Bonet, ciutadà honrat de Barcelona²⁵³.

-1766-

Dia 2 d'agost.

El data es va fer un pacte amb el pagès Pau Amigó pel tema del subministrament de la terra.

-1768-

Dia 25 de febrer.

Foren pagades 10 lliures de les 750 lliures que els escudellers devien a Mariana d'Espuny i a Josep de Paguera, administradors de Ramon de Peguera i Berard, segons la concòrdia firmada entre els escudellers i l'esmentat Ramon de Paguera el 3 d'agost de 1739.

Dia 13 d'abril.

Fou examinat Ramon Gual, fill de Josep Gual, mestre escudeller (aleshores ja difunt), i de Teresa, a l'obrador que Jeroni Gual al carrer de Na Sagra, essent padrins Jeroni Gual i Antoni Garcia. Va pagar 8 lliures de dret d'examen i 16 lliures i 16 sous per a la capella del Sant Misteri.

Dia 13 d'abril.

Fou examinat Baltasar Fuster, fill de Josep Fuster, mestre escudeller, i de Margarida, a l'obrador de Josep Fuster, al carrer de Na sagra, essent padrins Josep Fuster i Josep Ausic.

Baltasar Fuster només tenia 12 anys i fins als 25 no estava obligat a complir les obligacions inherents al càrrec de mestre ni a pagar cap quantitat. Ho hauria de fer en arribar a la majoria d'edat, en cas de voler seguir exercint aquest ofici. Del contrari, quedaria invalidat l'examen que havia fet.

253. AHPB, Guillem Òdena, *Manuale nonum instrumentorum*, 1762, desembre, 28 – 1763, desembre, 24.

-1769-**Dia 21 de febrer**

Es va fer extracció, per sort de rodolins, del nom del nou creditor de la confraria, segons estava establert en la concòrdia firmada el 1694, en presència de l'electe de la concòrdia, l'escudeller Josep Fuster, el notari i testimonis. Li va tocar als obrers de la parròquia de Sant Just i Sant Pastor, de Barcelona, a qui haurien de pagar un censal de preu de 200 lliures.

Es va fer un nou acte d'"asiento" amb el pagès Gaspar Rosès, segons l'acte de la confraria celebrada el dia 19 d'abril de 1766, al preu de 17 sous per cada carretada de terra. Gaspar Rosés havia de pagar 11 lliures anuals als prohoms que era el preu del cens del terreny, així com les despeses notariales (28 sous de l'acte d'"asiento" i del paper segellat).

-1771-**Dia 11 de maig.**

«Muy Ilustre Senyor:

«Los prohombres del gremio de Escudilleros, respondiendo a la orden de V^a. dada en el mes de noviembre próximo pasado, dicen que dicho gremio haze celebrar tres fiestas cada un año: la primera a su patrón el glorioso St. Hipólito, con privilegio de la Magestad del Emperador Carlos Quinto o de su Theniente o Capitán General en el año de 1531, y las otras dos son de Sta. Justa y Rufina con la de St. Antonio Abad, y de estas dos no sabemos privilegio alguno; solo se celebran por antigüedad del gremio.

«Dichas fiestas se celebran en la iglesia de Nuestra Señora de la Merced, dando todos los años a la comodidad por la celebración de tres oficios y demás missas 11 libras, 8 sueldos, y por la cera y demás gastos se gastan de nueva a diez libras el año, y por no haver renta ninguna se recojen limosnas de algunos devotos, y 6 libras de quiscuno individuos, que unos años con otros se gasta de 20 a 22 libras, poco más o menos.

«Dios Guarde a Usted muchos años como deseamos.

«Barcelona, a los 11 días del mes de Mayo de 1771.

«Joan Reigt, prohombre; Joseph Fusté, prohombre.

«Al Muy Ilustre Ayuntamiento de esta Ciudad».²⁵⁴

-1772-**Dia 31 de març.**

Es van reunir els mestres Josep Rossell i Hipòlit Vinyes, prohoms; Jeroni Gallart, andador, Jaume Coll, Josep Lacruz, Jeroni Gual, Jeroni Reig, menor, Ramon Gual, Pere Alzina, Joan Reig, Jaume Cantó, Josep Ausic, Antoni Garcia, Rafael Carreres i Josep Fuster.

Antoni Fàbregues, clavari del Sant Misteri, demanà retre comptes. Havia ingressat 89 lliures, 18 sous i 5 diners i havia pagat 29 lliures, 15 sous i 10 diners, restant debitor en 60 lliures, 2 sous i 7 diners.

A la confraria no hi havia andador. Es va oferir voluntàriament Josep Lacruz, a canvi de 4 lliures i 10 sous anuals, que fou acceptat.

Es va donar possessió als nous prohoms (Pere Alzina, Jaume Cantó i Jeroni Reig i Rius).

Els prohoms sortints van retre comptes. Havien ingressat 239 lliures, 7 sous 1 diner i havien pagat 234 lliures, 10 diners, restant debitors en 5 lliures, 10 sous i 7 diners.

Es van elegir els nous clavari del Sant Misteri (Jeroni Gual), credencer (Rafael Carreres), examinadors (Hipòlit Vinyes, Ramon Gual, Joan Reig, Jeroni Reig, major, Josep Reig i Josep Tomàs), capellers (Josep Ausic i Rafael Carreres), taxadors (Joan Reig i Hipòlit Vinyes) i oïdors de comptes (Josep Ausic i Rafael Carreres).

No hi havia abanderat i es va acordar que exercissin d'abanderat els actuals prohoms pagant dels béns de la confraria els ventalls que fossin menester pels confreres i el que calgués per donar el refresc a l'abanderat i als seus companys.

Dia 1 de juliol.

Es van reunir els mestres Pere Alzina, Jaume Cantó i Jeroni Reig, menor, prohoms; Joan Reig, Josep Rossell, menor, Antoni Garcia, Josep Tomàs, Hipòlit Vinyes, Josep Ausic, Rafael Carreres, Antoni Fàbregues i Josep Fuster.

Es va fer subhasta de l'arrendament de la terra. Es van presentar Diversos arrendataris essent un tal Francesc Pagès el que es va oferir dur-la a menor preu: 17 sous 9 diners la carretada. Es va indagar per veure si l'esmentat arrendatari tenia caudals per fer l'arrendament i es va veure que no. De tota manera es va acordar fer acte d'arrendament amb ell.

Dia 19 de juliol.

Es va fer acte d'arrendament de la terra amb Francesc Pagès fins al dia 31 de juliol de 1775.

Dia 28 de novembre.

Es van reunir els mestres Pere Alzina i Jaume Cantó, prohoms; Jeroni Reig menor, Antoni Garcia, Josep Reig, Josep Lacruz, andador, Josep Rossell, Josep Ausic, Josep Tomàs, Rafael Carreres, Joan Reig, Josep Fuster i Ramon Gual.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

Es va comunicar que l'arrendatari de la terra no podia donar abast degut a la seva notòria misèria. Es va acordar que es fes una nova subhasta. Els prohoms i dues persones més (Joan Reig i Rafael Carreres) se'n cuidarien de fer-ho.

Dia 22 de desembre.

Es va firmar un cou acte d'arrendament de la terra a favor del pagès Francesc Cuyàs, al preu de 19 sous per cada carretada.

-1773-**Dia 15 d'abril.**

Fou examinat el jove Joan Gual, fill de Jeroni Gual, a l'obrador de Jeroni Gual, al carrer de Na Sagra, apadrinat per Jeroni Gual i Ramon Gual. Va pagar 8 lliures de dret d'examen i 16 lliures i 16 sous al Sant Misteri.

254. AHCB, Gremial. Escudellers.

Dia 19 de juny.

Fou examinat el jove Josep Coll, fill de Jaume Coll, escudeller, a l'obrador de Josep Ausic, al carrer de Còdols. Foren padrins: Jaume Coll i Josep Ausic. Va pagar 8 lliures de dret d'examen i 16 lliures i 16 sous al Sant Misteri.

-1774-

Dia 2 de febrer.

Es van reunir els mestres Josep Rossell, menor, Josep Tomàs i Josep Ausic, prohoms; Josep Lacruz, andador, Ramon Gual, Rafael Carreres, Joan Gallart, Joan Reig, Jaume Cantó, Hipòlit Vinyes, Joan Gual, Jeroni Reig, Jeroni Gual, Jaume Coll, Pere Alzina, Antoni Garcia i Josep Coll.

El prohom en cap va entrevistar-se amb el pare Soler, del convent de la Mercè. El pare Soler va proposar a la confraria si volia ampliar el vas que tenien els confreres, ja que la capella s'havia ampliat; en cas contrari, hi havia particulars que tenien interès en poder-s'hi enterrar.

Es va acordar que Jeroni Reig, major, i Antoni Garcia parlarien amb el pare Soler del tema i després n'informarien a la resta de mestres.

Rafael Carreres, clavari del Sant Misteri, havia acabat el seu clavariat i demanà retre comptes. Havia quedat debitor en 66 lliures, 6 diners, quantitat que va donar al comú.

Es va fer terna d'abanderat (Josep Gual), i andador (Josep Coll).

Es va donar possessió als nous prohoms.

Els prohoms sortints van demanar retre comptes. Havien cobrat 256 lliures, 9 sous i 5 diners i havien pagat 242 lliures, 13 sous, restant debtors en 13 lliures, 6 sous i 5 diners, que van rebre els prohoms actuals, en presència d'un testimoni i de l'algutzir.

Foren elegits els nous clavari del Sant Misteri (Manuel Rossell), credencer (Joan Gual), taxadors (Joan Reig i Josep Rossell, menor), examinadors (Ramon Gual, Joan Gual, Pere Alzina, Josep Tomàs, Antoni Fàbregues, Jeroni Reig, major), capellers (Josep Ausic i Josep Rossell, menor) i síndic (Josep Ausic). Arrendatari de les setmanes: Antoni Garcia, donant-li 5 lliures pels seus treballs.

Josep Ausic havia gastat una lliura i 10 sous per anar a veure la terra. Es va acordar abonar-li la quantitat esmerçada.

Es va dir que la terra que es portava era inútil i es va acordar que Ramon Gual i Josep Tomàs, juntament amb els prohoms, anirien a inspeccionar-la, donant-los 15 sous a cadascun, no podent-hi anar més de 2 vegades.

Finalment, es va acordar que degut a què sobraven alguns diners, què es faria amb ells, i es va acordar que es retornessin als individus que tenien lo pòsit del blat.

Dia 26 de febrer.

Es van reunir els mestres Jeroni Gual, Hipòlit Vinyes i Rafael Carreres, prohoms; Josep Coll, andador; Josep Tomàs, Joan Reig, Manuel Rossell, Josep Ausic, Josep Rossell, menor, Miquel Rocamador, Jaume Cantó, Antoni Garcia, Ramon Gual,

Antoni Fàbregues, Pere Alzina i Josep Lacruz.

Els prohoms i els dos mestres elegits van anar a inspeccionar el tall de la terra i el van estimar inútil. Calia fer un nou tall, i l'arrendatari havia de costejat la "destinya" de la terra fins a trobar terra apta segons estava estipulat a l'acte d'arrendament de 1772. Però el tallador no tenia la confiança de l'arrendatari i manifestà que si el Comú no li abonava la feina no volia treballar. Es va proposar si s'obria el nou tall i si el comú abonaria a l'esmentat tallador el seu treball, recobrant-lo després de l'arrendatari.

Es va acordar que s'anomenés una persona que cuidés de fer trencar la terra d'abaix, donant-li tres lliures anuals. Es va elegir a Antoni Fàbregues.

Dia 17 de març.

Es van reunir Jeroni Gual, Hipòlit Vinyes i Rafael Carreres, prohoms; Josep Coll, andador; Antoni Fàbregues, Pere Alzina, Joan Gallart, Joan Reig, Jaume Cantó, Josep Rossell, menor, Ramon Gual, Josep Lacruz, Jaume Coll, Joan Gual, Josep Ausic, Manuel Rossell, Antoni Garcia i Jeroni Reig.

Es va llegir una ordre de l'intendent.

Es va acordar anomenar dues persones (Josep Ausic i Jaume Cantó) per què anessin a parlar amb els prohoms dels gerrers. En cas de necessitar diners, aquestes dues persones ho haurien de comunicar als prohoms i podrien disposar fins a 14 lliures.

Dia 4 d'agost.

Es van reunir Jeroni Gual, Rafael Carreres i Hipòlit Vinyes, prohoms; Josep Lacruz, Pere Alzina, Joan Gual, Joan Reig, Jaume Cantó, Antoni Garcia, Josep Ausic, Josep Coll, andador, Miquel Rocamador, Jeroni Reig, menor, Josep Tomàs, Josep Rossell, menor, Ramon Gual i Manuel Rossell.

Es va comunicar que s'havia rebut una carta de l'agent que la confraria tenia a Madrid per a aconseguir el benefici del plom que necessitaven. Preveïé 2.100 rals de billó per a correspondre a les persones que havien mediat per a aconseguir l'esmentat benefici: 25 lliures del fons del comú, 25 lliures del lloc a on la confraria treia els diners per a urgències semblants, i la resta, de mà comú dels mestres fabricants.

Dia 14 d'octubre.

Es van reunir Jeroni Gual i Hipòlit Vinyes, prohoms; Josep Coll, andador; Josep Lacruz, Jaume Cantó, Josep Ausic, Manuel Rossell, Josep Tomàs, Pere Alzina, Jeroni Reig, menor, Miquel Rocamador, Antoni Fàbregues i Josep Rossell, menor.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

Es va acordar que, qui no hagués pagat, no tindria paper del plom; la quantitat deguda la pagaria el Comú, i si el mestre que no havia pagat en volia, primerament hauria de refer la quantitat al fons comú.

-1775-

Dia 3 de febrer.

Es van reunir Jeroni Gual, Hipòlit Vinyes i Rafael Carreres,

prohoms; Josep Coll, andador; Jeroni Reig, Miquel Rocamador, Antoni Garcia, Josep Fuster, Manuel Rossell, Josep Rossell, menor, Pere Alzina, Josep Tomàs, Josep Ausic, Josep Lacruz i Joan Gual.

Es va nomenar nous abanderat i andador: Manuel Rossell.

Es va donar possessió als nous prohoms.

Es va nomenar capellers (Josep Ausic i Joan Gual), taxadors (Josep Ausic i Miquel Rocamador), clavari del Sant Misteri (Antoni Garcia), credencer (Rafael Carreres), collector del comú (Jaume Cantó, mitjançant 5 lliures), examinadors (Joan Reig, Antoni Fàbregues, Josep Ausic, Josep Tomàs, Rafael Carreres i Hipòlit Vinyes).

Dia 4 de febrer.

Examen de Ramon Gual, fill de l'escudeller Ramon Gual, a l'obrador de Jeroni Gual, situat al carrer de Na Sagra. Foren padrins Jeroni Gual i Antoni Garcia. Va pagar 8 lliures de dret d'examen i 16 lliures i 16 sous al Sant Misteri.

Dia 10 de maig.

Es van reunir els mestres Jeroni Reig, Josep Fuster i Josep Coll, prohoms; Manuel Rossell, andador; Miquel Rocamador, Hipòlit Vinyes, Antoni Fàbregues, Antoni Garcia, Jeroni Gual, Ramon Gual, Joan Gual, Josep Rossell i Josep Ausic.

Els prohoms sortints van demanar retre comptes: havien ingressat 255 lliures, 18 sous i 11 diners i havien pagat 253 lliures, 6 sous i 6 diners, quedant deutors en 2 lliures, 11 sous i 5 diners.

El clavari del sant Misteri també va demanar retre comptes: havia ingressat 29 lliures, 3 sous 3 diners i pagat 29 lliures, 11 sous i 10 diners, devent-li la confraria 11 sous i 10 diners.

Maria Roca i Barba sollicità el cobrament de 15 lliures, 16 sous a compliment del que se li havia promès si aconseguia plom per a la confraria. Es va acordar que parlés amb Jeroni Gual, que era la persona elegida per la confraria per a aquest tema.

El reverent pare Mestre Soler, del convent de la Mercè, va fer saber a la confraria que si volien tenir sepultura a l'església del convent «Ho logriaren ab alguna conveniència».

Els confreres acordaren facultar a dos mestres perquè decidissin tractar aquest tema de la manera més justa i convenient per a la confraria. Se'n van triar a dos, d'una terna.

Dia 7 de juliol.

Es va reunir la confraria a la casa gremial amb presència de Francesc Martí, algtzir, i dels mestres Jeroni Reig i Josep Coll, prohoms; Manuel Rossell, andador; Joan Gual, Pere Alzina, Jaume Cantó, Josep Ausic, Ramon Gual, Miquel Rocamador, Hipòlit Vinyes, Josep Rossell, menor, Josep Tomàs, Joan Reig, Antoni Fàbregues i Rafael Carreres.

Diversos confraries havien demanat als prohoms que s'exigís que Sebastià Ausic pagués el mateix que pagaven altres fills de mestres, a la qual cosa s'hi oposava Josep Ausic dient que no vivia a casa seva i que si ell pagava, també ho havien de fer els fills de mestre que vivien a casa dels seus pares, la qual cosa

anava contra els costums de la confraria.

Es va acordar que es notificaria a la superioritat i que aquesta decidís el que calia fer.

Estava a punt de finir el temps d'arrendament de la terra, i es va acordar que se'n fes un de nou de la forma acostumada. Dues persones (Jaume Cantó i Josep Ausic), juntament amb els prohoms farien un nou acte d'arrendament.

Josep Tomàs i Antoni Fàbregues van exposar que trobant-se en edat avançada (60 anys) suplicaven l'exoneració del pagament del personal. Es va acordar que paguessin cada un d'ells 6 diners cada setmana «fent-los gràcia de remanent».

Dia 17 de juliol.

Es van reunir els mestres Josep Fuster i Josep Coll, prohoms; Manuel Rossell, andador; Jeroni Gual, Joan Reig, Josep Ausic, Miquel Rocamador, Josep Tomàs, Jaume Cantó, Josep Rossell, menor, Joan Gual, Pere Alzina, Hipòlit Vinyes, Rafael Carreres i Ramon Gual.

El prohom en cap estava greument malalt.

Es va llegir una certificació de la resolució presa pel marquès de Mezquez en 2 de maig de 1774 sobre el recurs que en 5 d'octubre de 1773 havia fet el Comú per a obtenir el benefici del plom que necessitaven. Se'ls va comunicar que se'ls havia atorgat la mòdica quantitat de 100 quintars anuals.

Aquesta quantitat insuficient s'havia de repartir entre els mestres fabricants. Es va acordar repartir el plom en funció de les fornades que havien fet l'any anterior. Dues persones (Rafael Carreres i Josep Ausic) juntament amb els prohoms el repartirien segons les seves consciències.

Dia 2 d'agost.

Es va fer nou acte d'arrendament del tall de la terra.

Dia 10 d'agost.

Es van reunir els mestres Josep Fuster i Josep Coll, prohoms; Josep Lacruz, Jeroni Gual, Pere Alzina, Hipòlit Vinyes, Josep Rossell, menor, Ramon Gual, Joan Reig, Antoni Garcia, Rafael Carreres, Manuel Rossell, andador, Miquel Rocamador, Josep Ausic i Joan Gual.

Els dos mestres que van anar a parlar amb el pare Soler del convent de la Mercè pel tema de la sepultura de la capella de sant Hipòlit van explicar el resultat de la trobada. Quan anaven a pagar les 40 lliures els hi fou comunicat que ja s'havien fet dues sepultures i una ja estava distribuïda.

Es va acordar que les dues persones que van anar a parlar amb el pare Soler li comunicuessin que la confraria no donaria, doncs, les 40 lliures convingudes per a la fàbrica de la sepultura no obstant haver-s'hi enterrat ja la muller d'Antoni Fàbregues, mestre escudeller.

Les persones anomenades per a fer el repartiment del plom portaren a Manuel de Palacio, administrador del plom, el repartiment que havien realitzat entre els individus en funció del que havien gastat l'any anterior, però l'administrador els digué que l'intendent ja ho havia fet, així que es faria tal com havia

decidit ell. Se li va comunicar que alguns mestres que coïen molta obra en temps passats, ara en coïen poca, i a l'inrevés. Els mestres que consumien poc refusaren pagar les quantitats que se'ls demanaven. Els que tenien més consum pagaven menys que ells un ral per setmana, quan havien de pagar molt més respecte de tenir quaranta peces de vuit de franquícia de l'expressat plom, i altres que no arribaven a tenir de la mateixa franquícia, disset peces de vuit.

Es va acordar el mode de pagament del plom. Els mestres amb botiga pagarien per setmana, 67 lliures i 12 sous, quantitat que s'arreglaria dels mestres amb botiga. Un taxador per la part dels que tenien més quantitat de plom, i un altre taxador pels que tenien menys plom. Ambdós taxadors, juntament amb els prohoms, mirarien, segons llurs consciències, el que podia pagar cadascú a fi d'evitar discòrdies entre els que consumien molt de plom i els que en consumien poc o menys.

Es varen triar a Josep Ausic i a Josep Rossell, menor, com a taxadors.

Dia 16 d'agost.

El mestre Rafael Carreres va presentar una protesta escrita davant del notari per l'acord que havia pres la confraria a la reunió del dia anterior.

-1776-

Dia 5 de febrer.

Es van reunir els mestres Josep Fuster i Josep Coll, prohoms; Manuel Rossell, andador; Ramon Gual, Joan Gual, Jeroni Gual, Jeroni Reig, Josep Rossell, menor, Rafael Carreres, Miquel Rocamador, Jaume Cantó i Hipòlit Vinyes, juntament amb Antoni Marià Balcells, algutzir de la Reial Audiència.

Havent sortit la llista de nous prohoms, es va proposar donar-ne possessió.

Per uniformitat de veus es va acordar:

«Respecte d'haver-se de proposar altres coses relatives a dita possessió y respecte de no obtenir la present confraria llicència del legítim superior, que per so, se suspengue entregar dita possessió y que interinament se recorregués a superior a efecte de conceguir la legítima llicència».

Dia 7 de març.

El motiu de la discòrdia fou la següent requisició:

«Muy bien sabe e ignorar no puede v.m. S^{or}. Joseph Fuster, prohombre del gremio de baxilleros de la presente ciudad, que por parte de los requirentes se ha pedido e instado varias vezes a v.m. los entregase copia del Memorial y decreto a su pie continuado que ha impetrado el Real Acuerdo para que los requirentes sean precisados a pagar diez y nueve reales de arditas cada uno, y como éstos no se reconozcan deudores de semejante pago y crehe que v.m. habrá logrado su solución baxo inciertos pretextos y motivos. Por tanto, a fin de saber el fundamento de su pretención, los requirentes Rafael Carreres, Gerónimo Reig y Manuel Rossell, todos baxilleros de la presente ciudad, requieren e interpelan a v.m. S^{or}. Joseph Fuster por una, dos, y tres vezes y quantas según exacto menester fuessen les entregue copia del Memorial y decreto arriba mencionados, y por el caso de denegarse a ello,

le protestan de recurrir a legítimo superior y de todos, daños y perjuhicios y costas (...)».

Dia 13 de març.

Es va notificar a Josep Fuster, prohoms, una interpellació de Rafael Carreres, Jeroni Reig i Manuel Rossell, mestres escudellers, en la qual se li demanava el memorial de la Reial Audiència segons el qual s'obligava als esmentats mestres a pagar 19 rals d'ardit, cada un.

Josep Fuster va respondre a la requisició lliurant l'original del memorial al notari, demanant-li, però, que no en donés cap còpia.

Dia 20 de març.

Es van reunir 17 mestres: Josep Fuster i Josep Coll, prohoms; Joan Gallart, Rafael Carreres, Joan Reig, Hipòlit Vinyes, Antoni Fàbregues, Joan Gual, Manuel Rossell, andador; Josep Lacruz, Josep Tomàs, Josep Rossell, menor, Jeroni Reig, Jaume Cantó, Miquel Rocamador, Josep Ausic i Ramon Gual.

Els prohoms foren cridats pel governador de Barcelona per a què assistissin a la processó que es faria el diumenge de Rams amb el misteri de la confraria, a l'església del Bon Succés. Es va acordar que hi assistirien, com ja s'havia fet anteriorment, i que el clavari pagaria les despeses originades.

Es va proposar com a majoral del Sant Misteri a Joan Gual, ja que la resta hi va renunciar.

També foren extrets per la sort de rodolins els dotze portadors de les atxes: Josep Tomàs, Antoni Fàbregues, Josep Coll, Gaietà Estaper, Ramon Gual, Antoni Garcia, Josep Rossell menor, Jeroni Reig, Jaume Cantó, Josep Ausic, Josep Fuster i Pere Alzina.

Dia 28 de març.

Es reuniren 13 mestres: Josep Fuster i Josep Coll, prohoms; Manuel Rossell, andador; Hipòlit Vinyes, Antoni Fàbregues, Joan Gual, Josep Rossell, Jeroni Gual, Miquel Rocamador, Jaume Cantó, Josep Ausic, Rafael Carreres i Ramon Gual.

Es va elegir nou abanderat (Ramon Gual) i nou andador (Joan Gual).

Es va donar possessió als nous prohoms i oficials: Josep Ausic, Rafael Carreres i Josep Rossell; clavari del sant Misteri (Jeroni Gual); credencer (Hipòlit Vinyes); taxadors (Miquel Rocamador i Manuel Rossell); oïdors de comptes (Antoni Garcia i Miquel Rocamador); capellers (Hipòlit Vinyes i Antoni Fàbregues); examinadors (Josep Fuster, Josep Coll, Antoni Fàbregues, Hipòlit Vinyes, Antoni Garcia i Manuel Rossell); collector (Josep Rossell).

Dia 10 d'abril.

Fou examinat Salvador Coll, fill de Jaume Coll i de Josepa, difunts, a l'obrador de Josep Rossell, situat al carrer del Vidre, essent padrins Antoni Garcia i Manuel Rossell, mestres escudellers.

Va pagar 8 lliures pel dret d'examen, i 16 lliures i 16 sous al clavari del sant Misteri.

Dia 17 d'agost.

Fou examinat Bernat Reig, fill de Jeroni Reig, presentat per Josep Reig i Joan Reig, a l'obrador de Mariàngela Reig, situat al carrer dels Tres Llits. Estava casat amb Narcisa Fuster, filla de Josep Fuster, mestre escudeller, i de Margarida.

Va pagar 16 lliures i 16 sous.

Dia 16 d'octubre.

Es van reunir 15 mestres: Josep Ausic, Rafael Carreres i Josep Rossell, menor, prohoms; Joan Gual, andador; Jeroni Reig, Pere Alzina, Joan Reig, Miquel Rocamador, Jaume Cantó, Antoni Fàbregues, Salvador Coll, Antoni Garcia, Josep Coll, Hipòlit Vinyes i Manuel Rossell.

Es va notificar que el Rei necessitava soldats per a la tropa. Havien de ser individus del gremi, solters, amb llista tancada i segellada. Per això se'ls va demanar una relació individualitzada dels solters de la confraria. Se n'encarregarien de fer-ho els actuals prohoms. Les despeses es pagarien amb dels diners de les fornades, havent-se de retornar la mateixa quantitat al collector de les fornades, fent-se mentrestant un repartiment de 3 pessetes entre els membres del gremi. El collector ho cobraria de mitja en mitja pesseta. A més, s'hi esmerçarien també altres diners de la confraria.

Es va anomenar collector a Jaume Cantó.

Marià Figueres, Salvador Coll, Sebastià Díaz i Pau Duran, algtzir de la llotja, tenien més de 60 anys, i suplicaren a la confraria si se'ls rebaixaria el pagament del personal. Es va acordar rebaixar-lo a la meitat, però l'any següent.

Es va acordar nomenar Josep Rossell perquè es cuidés del tall de la terra a canvi de tres lliures anuals.

Finalment, es varen fer les ternes dels nous prohoms.

Dia 20 de desembre.

Es van reunir Josep Ausic, Rafael Carreres i Joan Rossell, prohoms; Josep Rocamador, Manuel Rossell, Josep Coll, Josep Lacruz, Pere Alzina, Joan Reig, Ramon Gual, Jeroni Reig, Salvador Coll, Jaume Cantó i Hipòlit Vinyes.

De cara a l'any següent s'havia de fer repartiment, entre els membres de la confraria, del plom que gastaven de la franquícia, i es volia saber què caldria fer en cas que faltés un dels membres del gremi que gastés plom.

Per pluralitat de veus es va acordar que, en el cas que algun membre no volgués valer-se del plom que la franquícia tenia assenyalat per al seu consum, la part que tocava a l'esmentat membre es repartís entre la resta a parts iguals.

Antoni Costa, propietari del terreny d'on s'extreia l'esquerda per fer el vernís, no volia aportar més esquerda a menys de sis sous la càrrega, i no pas a quatre sous i sis diners com fins aleshores se li pagava. Argumentava que havia augmentat molt el preu dels comestibles.

Es va acordar anomenar dues persones que, juntament amb els prohoms, anessin a parlar amb Antoni Costa per dir-li que el preu que se li pagava era el correcte.

Es donà facultat als representants a recórrer al superior del

gremi per obligar-lo a firmar un establiment a la confraria, en atenció de no haver-hi trobar-se esquerda apta per l'ofici en cap altra part, i era necessària no només per a la confraria sinó també per al públic. Es van nomenar a Pere Alzina i a Jeroni Reig.

-1777-

Dia 6 de març.

Es van aplegar 14 mestres: Josep Ausic, Rafael Carreres i Josep Rossell, prohoms; Josep Gual, andador; Miquel Rocamador, Jaume Cantó, Ramon Gual, Hipòlit Vinyes, Antoni Garcia, Josep Lacruz, Jeroni Reig, Manuel Rossell, Josep Coll i Salvador Coll.

Es va fer elecció de càrrecs: abanderat (Salvador Coll) i andador (Bernat Reig).

Es va donar possessió als nous prohoms.

Els clavaris de la capella dels anys 1775 i 1776 (Antoni Garcia i Jeroni Gual) van retre comptes. El prohoms passats quedaren deutors en 22 lliures, 11 sous i 1 diner, i els dos clavaris, en 2 lliures, 2 sous, i 36 lliures, 6 sous i 1 diner, respectivament.

Es van acceptar els comptes.

Es va fer elecció del nou clavari del sant Misteri (Rafael Carreres), credencer (Miquel Rocamador), taxadors (Rafael Carreres i Manuel Rossell), capellers (Antoni Fàbregues i Hipòlit Vinyes), oïdors de comptes (Josep Ausic i Rafael Carreres) i examinadors (Josep Lacruz, Antoni Fàbregues, Pere Alzina, Josep Tomàs, Josep Ausic i Salvador Coll).

Havent renunciat al càrrec de majoral del Sant Misteri es va plantejar què calia fer al respecte. Els que hi podien concórrer eren Rafael Carreres, Antoni Fàbregues, Josep Tomàs, Josep Coll, Manuel Rossell, Gaietà Estaper, Salvador Coll, Bernat Reig i Ramon Gual.

Es va proposar que se n'encarreguessin els actuals prohoms així com també que es comprés un adreç de vidre pel sant Misteri.

A sort de rodolins, foren extrets els noms de les dotze persones que portarien les atxes durant la processó (Rafael Carreres, Hipòlit Vinyes, Josep Coll, Ramon Gual, Jeroni Gual, Joan Gual, Antoni Garcia, Bernat Reig, Salvador Coll, Josep Tomàs, Pere Alzina i Jaume Cantó).

En haver-se d'anomenar nou collector, es va proposar que ho fos la persona que acceptés fer-ho més barat. Josep Ausic s'hi va oferir gratuïtament.

Dia 16 de març.

Es van reunir 16 mestres: Jaume Cantó, Hipòlit Vinyes, Josep Coll, prohoms; Bernat Reig, andador; Josep Tomàs, Joan Reig, Miquel Rocamador, Josep Rossell, menor, Antoni Garcia, Rafael Carreres, Manuel Rossell, Ramon Gual, Salvador Coll, Jeroni Gual i Josep Ausic.

Es va llegir un memorial dels fadrins on demanaven que es disminuís la quantitat que devien pagar.

Es va decidir que els fadrins paguessin un sou per setmana, els mestres a jornal 9 diners i els fills de mestre, 8 diners.

Era costum de fer una recapta quan moria algun confrare o confrassera i es va proposar si els prohoms tindrien o no la facultat de fer celebrar per sufragi del confrare o confrassera mort les quatre o sis misses, sense practicar dita recapta.

Es va decidir que els prohoms fessin celebrar 10 misses de caritat de sis sous cada una per sufragi del confrare o confrassera mort.

L'electe de la concòrdia amb els creditors molestava als prohoms a fi de que se li pagués allò que estava convingut.

Es va acordar que en el termini de tres mesos el collector hauria de retre comptes i fer el dipòsit corresponent, cobrant allò que se li devia, i havia de pagar a l'esmentat creditor.

Dia 20 de març.

Ordre de la Junta de Comerç que obligava als gremis a examinar i admetre a professionals forasters i estrangers.

Dia 1 d'abril.

Fou examinat Sebastià Ausic, fill de Josep Ausic (difunt) i de Josepa, a l'obrador de Josep Ausic, al carrer de Còdols, presentat per Josep Ausic, menor, i Josep Fuster.

Va pagar 8 lliures del dret d'examen i 16 lliures i 16 sous al clavari del Sant Misteri.

Dia 18 de juny.

La confraria va lluir un censal de 200 lliures a favor de la comunitat de sant Just i sant Pastor.

Dia 27 d'agost.

Es van aplegar 17 mestres: Jaume Cantó, Hipòlit Vinyes, Josep Coll, prohoms; Bernat Reig, andador; Josep Lacruz, Miquel Rocamador, Jeroni Reig, Josep Rossell, Joan Gual, Antoni Fàbregues, Salvador Coll, Ramon Gual, Josep Ausic, Rafael Carreres, Antoni Garcia, Manuel Rossell i Sebastià Ausic.

Joan Alzina, fill del difunt mestre Pere Alzina, va demanar, per mediació de Josep Ausic i d'Hipòlit Vinyes, ser admès com a mestre escudeller. Hauria de donar una fiança que van pagar els dos padrins.

Es va nomenar nou examinador (Jeroni Gual) per la mort de Pere Alzina.

Es va fer les ternes dels nous prohoms.

L'electe de la confraria havia acabat el seu ministeri i calia elegir-ne a un de nou.

Es va acordar que els prohoms actuals i els futurs fessin ells d'electes de la confraria, donant-lis un salari anual de 3 lliures: dues al prohom en cap pel treball de fer els papers del plom i per tenir compte de qui courà, i 1 lliura a repartir entre els altres dos prohoms.

Les vídues d'alguns confreres de la confraria no volien pagar les misses que es celebraven pels confreres difunts.

Es va acordar que tant a les vídues com als qui no paguessin els quatre sous i 4 diners no se'ls faria celebrar les 10 misses, amb el ben entès que si algun fill de mestre o alguna de les mullers dels fadrins volguessin pagar aquesta quantitat,

gaurien igualment de les 10 misses, excloent, però, a les mullers dels fadrins que no fossin fill de confrare.

Dia 27 de setembre.

Examen del jove Joan Alzina, fill del difunt Pere Alzina, escudeller, a l'obrador de Francesc Borrell, situat al carrer de Na Sagra, apadrinat per Josep Ausic i Hipòlit Vinyes.

Va pagar 8 lliures de dret d'examen i 16 lliures i 16 sous al clavari del sant Misteri.

Dia 26 de novembre.

Es van reunir 15 mestres: Jaume Cantó, Hipòlit Vinyes, Josep Coll, prohoms; Bernat Reig, andador; Josep Lacruz, Joan Reig, Josep Ausic, Jeroni Reig, Josep Rossell, menor, Rafael Carreres, Manuel Rossell, Joan Gual, Ramon Gual, Salvador Coll i Sebastià Ausic.

El prohom en cap va exposar que alguns mestres es queixaren que la terra que es portava del tall era tan bruta que gairebé no es podia usar. Els prohoms van anar a veure el tall i el trobaren arruïnat per culpa de les pluges. L'arrendador de tall va dir que trauria la terra com pogués fins acabar el temps que li quedava de l'arrendament. Li van preguntar què pagava al tragner per la feina de tragnar la terra. Va respondre que 16 sous per carretada. Li van oferir a ell cuidar-se de netejar i treure la terra, i ho va acceptar.

Es va acordar buscar un membre del Comú que volgués fer càrrec de repartir les terres, cuidar de cobrar i pagar al tragner i trencar la terra durant els 8 mesos que faltava per acabar el termini de l'arrendament i al preu de 20 sous i 6 diners per carretada.

Es va anunciar que la confraria havia acabat de pagar el censal que devia a sant Just i sant Pastor i s'havia de fer extracció d'un altre censal. Se'n van encarregar els prohoms i el mestre Rafael Carreres.

-1778-

Dia 9 de març.

Es van reunir els mestres Rafael Carreres, Jeroni Reig i Josep Rossell, menor, prohoms; Josep Lacruz, Hipòlit Vinyes, Jaume Cantó, Antoni Fàbregues, Antoni Garcia, Josep Ausic, Joan Gual, Manuel Rossell, Ramon Gual i Bernat Reig.

Es va fer elecció d'abanderat per mitjà d'una terna de noms, resultant elegit Sebastià Ausic, i com andador, Joan Alzina.

Es va donar possessió als nous prohoms: Rafael Carreres, Josep Rossell menor i Jeroni Reig.

Els prohoms i clavari anteriors van retre comptes. Havien ingressat 233 lliures, 15 sous i 5 diners i havien gastat 223 lliures, 2 sous i 3 diners, restant deutors en 10 lliures, 13 sous i 2 diners.

Per la seva part, fets els números (que no es van anotar a l'acta notarial), el clavari va lliurar 38 lliures, 12 sous i 1 diner de beneficis.

Es van fer les ternes dels nous càrrecs, resultant elegits nou clavari (Bernat Reig), credencier (Manuel Rossell), examinadors

(Hipòlit Vinyes, Josep Coll, Manuel Rossell, Salvador Coll, Josep Reig i Gaietà Estaper) capellers (Jeroni Gual i Hipòlit Vinyes), taxadors (Antoni Garcia i Josep Ausic), oïdors de comptes (Bernat Reig i Joan Gual), i foren extrets per sort de rodolins el majoral, però tots els extrets renunciaren al càrrec.

Salvador Coll va acceptar el càrrec amb la condició que pogués anar a la processó amb atxa o sense ella.

També foren elegits, per sort de rodolins, els portadors d'atxes (12 noms). Es va elegir nou collector, el que més barat volgués exercir aquest càrrec. Rafael Carreres el va acceptar, a canvi de 3 lliures i 15 sous.

Es va elegir una persona que s'encarregués de fer adobar la mina d'on es treia la terra per a treballar. L'elegit fou Rafael Carreres, prohom en cap, que va demanar que una altra persona l'ajudés en cas de malaltia i de necessitat, fent-se una terna de la qual fou elegit Jeroni Reig.

Dia 28 d'agost.

Es van reunir els mestres Rafael Carreres, Jeroni Reig i Josep Rossell menor, prohoms; Josep Lacruz, Hipòlit Vinyes, Jaume Cantó, Antoni Fàbregues, Antoni Garcia, Josep Ausic, Joan Gual, Manuel Rossell, Ramon Gual i Bernat Reig.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

Dia 26 d'octubre.

Es va fer un nou "asiento" amb el pagès Gaspar Rosés, per una durada de 3 anys (fins al 31 d'agost de 1780). Cada carretada costaria 19 sous i 3 diners.

-1779-

Dia 11 de febrer.

Es van reunir els mestres Rafael Carreres, Josep Rossell menor i Jeroni Reig, prohoms; Joan Alzina, andador; Josep Lacruz, Joan Reig, Antoni Garcia, Salvador Coll, Sebastià Ausic, Jaume Cantó, Hipòlit Vinyes, Josep Ausic, Joan Gual, Antoni Fàbregues, Ramon Gual, Bernat Reig, Manuel Rossell, Josep Reig i Josep Coll.

Es van elegir nous càrrecs: abanderat (Josep Coll) i andador (Ramon Gual).

Es va donar possessió als nous prohoms.

Es van fer ternes pel càrrec de clavari de la capella (Manuel Rossell), terna de credencer (Josep Coll), taxadors (Antoni Garcia i Bernat Reig), oïdors de comptes (Joan Gual i Jaume Cantó), examinadors (Sebastià Ausic, Josep Coll, Josep Reig, Antoni Fàbregues, Jaume Cantó i Joan Alzina), administradors de la capella (Hipòlit Vinyes i Jeroni Gual) i els dos nous confreres que haurien de tenir cura de la terra que gastaven els mestres (Josep Coll i Antoni Garcia), així com el nou collector del pagament del personal amb salari de 4 lliures (Joan Cantó).

Dia 10 d'abril.

Es van aplegar els mestres Josep Ausic, Joan Reig i Josep Lacruz, prohoms; Ramon Gual, andador; Rafael Carreres, Jaume Cantó, Joan Gual, Salvador Coll, Josep Rossell, Josep

Coll, Sebastià Ausic, Hipòlit Vinyes, Jeroni Reig, Joan Alzina i Manuel Rossell.

L'abanderat va comunicar que la bandera es trobava en molt mas estat. Es van anomenar dues persones (Joan Gual i Rafael Carreres) que, juntament amb els prohoms, haurien de procurar fer-ne fer una de nova, pagada amb els efectes que tenia el Comú.

Rafael Carreres, prohom passat, va retre comptes de l'any anterior. S'havien cobrat 220 lliures, 7 sous i 2 diners i s'havien pagat 197 lliures, 18 sous, havent de retornar 24 lliures, 18 sous i 10 diners.

El clavari del sant Misteri (Bernat Reig) va retre comptes. Havia cobrat 81 lliures, 1 sou i 4 diners i havia gastat 62 lliures i 3 diners, havent de tornar 18 lliures, 1 sou i 1 diner.

Es van definir els comptes de la forma acostumada.

Sobre les discòrdies hagudes l'any anterior respecte de deixar d'anar a la processó amb el Sant Misteri, es va decidir tornar-hi a anar, com de costum s'havia fet sempre.

Dia 2 de setembre.

Es van reunir els mestres Josep Ausic, Joan Reig i Josep Lacruz, prohoms; Ramon Gual, andador; Jaume Cantó, Salvador Coll, Josep Coll, Joan Gual, Jeroni Reig, Josep Rossell, menor, Hipòlit Vinyes, Rafael Carreres, Manuel Rossell, Antoni Garcia, Sebastià Ausic, Joan Alzina i Bernat Reig.

Es va fer lectura d'una carta enviada pel comte de Floridablanca al comte de l'Asalto, comandant general del Principat, i dos oficis del baró de La Linde, intendent del Principat.

La carta es referia a la necessitat d'equipar bucs de l'armada per lluitar contra la pirateria de la Regència berberesca d'Alger. Es necessitava armar 2 o 3 bucs corsaris.

Es va decidir anomenar a una persona (Bernat Reig) per a què assistís a la junta que tindria lloc a la Casa de la Ciutat el dia 3 següent; el gremi miraria de veure amb quina quantitat de diners hi podria contribuir.

Es va proposar que l'arrendatari de la terra avancés les 30 lliures que pagava a la confraria i que el que faltés ho avancés algun dels mestres del gremi amb el compromís de que quan hi haguessin diners, la confraria retornaria la quantitat deixada.

El gremi pagaria mitja acció de les 30 accions de 200 lliures que es van demanar. Es va nomenar Bernat Reig per a què assistís a la reunió en nom del gremi d'escudellers.

Dia 7 de setembre.

Es van reunir els mestres Josep Ausic, Joan Reig i Josep Lacruz, prohoms; Ramon Gual, andador; Josep Coll, Sebastià Ausic, Antoni Garcia, Jaume Cantó, Josep Rossell, menor, Hipòlit Vinyes, Rafael Carreres, Joan Gual, Salvador Coll i Joan Alzina.

Es va comunicar que cap mestre havia acceptat avançar la quantitat demanada; només el clavari, que va avançar les 30 lliures.

El gremi va fer valorar unes peces de plata que tenia (52 lliures, 15 sous) i es va acordar vendre-les.

Es van fer les noves ternes dels prohoms.

Dia 15 de setembre.

Es van reunir els mestres Josep Ausic, Joan Reig i Josep Lacruz, prohoms; Ramon Gual, andador; Josep Rossell, menor, Joan Alzina, Rafael Carreres, Bernat Reig, Hipòlit Vinyes, Gaietà Estaper, Josep Coll, Manuel Rossell, Salvador Coll, Sebastià Ausic i Antoni Garcia.

Jeroni Gual i Antoni Garcia van demanar als prohoms si la confraria voldria admetre a Agustí Lacomba, jove escudeller, fent l'examen que feien els fills de mestre i que, en cas d'acceptar, pagaria 50 lliures.

La confraria deliberà i fou admès com a nou mestre amb la condició que els fills de mestre del gremi aconseguissin el mateix benefici que s'havia atorgat a l'esmentat Agustí Lacomba.

-1780-**Dia 24 de gener.**

Reunió de la confraria a la seu social, en presència de l'algutzir Antoni Baucells. Foren presents els mestres Josep Ausic, Joan Reig i Josep Lacruz, prohoms; Ramon Gual, andador; Josep Rossell, Rafael Carreres, Manuel Rossell, Joan Gual, Joan Alzina, Antoni Garcia, Hipòlit Vinyes, Josep Coll i Jeroni Gual.

Es va nomenar nou abanderat (Bernat Reig) i nova terna d'andador (Sebastià Ausic).

Es va donar possessió als nous prohoms, que feren jurament davant de l'algutzil i seguieren al banc dels prohoms.

Dia 3 de març.

Es van reunir els mestres Josep Rossell, Josep Coll i Bernat Reig, prohoms; Sebastià Ausic, andador; Salvador Coll, Joan Gual, Joan Reig, Jaume Cantó, Hipòlit Vinyes, Josep Ausic, Gaietà Estaper, Rafael Carreres, Agusí Lacomba, Manuel Rossell, Ramon Gual i Antoni Garcia.

Es van llegir els comptes dels antics prohoms i del clavari del Sant Misteri. Havien cobrat 329 lliures, 12 sous i 3 diners i havien gastat 347 lliures, 12 sous i 7 diners. La confraria els devia doncs, 18 lliures, 4 diners.

El clavari del sant Misteri havia cobrat 61 lliures, 12 sous i 6 diners i havia pagat 53 lliures, 9 diners, de manera que havia de retornar 8 lliures, 11 sous i 9 diners.

Es van nomenar els nous càrrecs d'oficials, ço és, clavari del sant Misteri (Joan Gual), credencer (Antoni Garcia), examinadors (Manuel Rossell, Salvador Coll, Josep Ausic, Rafael Carreres, Joan Reig i Antoni Fàbregues), taxadors (Manuel Rossell i Hipòlit Vinyes), oïdors de comptes (Jeroni Reig i Josep Ausic), capellers (Hipòlit Vinyes i Jeroni Gual), majoral (Manuel Rossell), portants de les atxes (Josep Coll, Rafael Carreres, Ramon Gual, Antoni Fàbregues, Agustí Lacomba, Baltasar Fuster, Joan Gual, Jeroni Gual, Josep Ausic, Hipòlit Vinyes, Joan Reig, i Josep Lacruz), veedor de la terra (Antoni Garcia i Rafael Carreres, a salari de 8 lliures anuals) i col·lector (Joan Gual, amb salari de tres lliures i 15 sous, anuals).

Es necessitaven diners per a la processó del diumenge de Rams i es decidí que s'agafessin del clavari del Sant Misteri i, en cas de faltar-ne, els prohoms recol·lectarien el necessari fins que el Sant Misteri pogués retornar el préstec.

Dia 29 d'abril.

Es varen reunir els mestres Josep Rossell, Josep Coll i Bernat Reig, prohoms; Sebastià Ausic, andador; Joan Reig, Jaume Cantó, Ramon Gual, Antoni Fàbregues, Josep Ausic, Hipòlit Vinyes, Rafael Carreres, Jeroni Reig, Joan Gual, Manuel Rossell i Salvador Coll.

En una reunió dels prohoms dels gremis de Barcelona es va anunciar que es necessitaven 4.000 lliures per armar un cors. El gremi, per unanimitat de veus, va acordar que degut a què no tenien medis econòmics, no aportaria res per armar l'esmentat cors.

Dia 26 de maig.

Fou examinat el jove Josep Ausic i Martí, fill del mestre escudeller Josep Ausic, a l'obrador de Josep Ausic, al carrer de Còdols, apadrinat per Josep Ausic i Hipòlit Vinyes.

Va pagar 18 lliures, 4 sous i 4 diners.

Dia 22 de juny.

Es van reunir els mestres Josep Rossell, Josep Coll i Bernat Reig, prohoms; Sebastià Ausic, andador; Joan Reig, Hipòlit Vinyes, Joan Gual, Josep Ausic, Antoni Fàbregues, Rafael Carreres, Manuel Rossell, Salvador Coll, Ramon Gual, Jeroni Gual, Jaume Cantó i Jeroni Reig.

Es van llegir dos memorials referents a les taxes sobre el consum de plom. L'any 1775 el gremi només disposava de 400 roves de plom anuals, insuficient per a satisfer el consum del gremi. Es va aplicar una taxa consistent en el pagament d'un ral de plata per cada rova de plom consumit si el mestre productor gastava més de 36 roves de plom anuals; en cas de no arribar a consumir 36 roves anuals, només pagaria 36 rals a l'any. Els mestres jornalers, que no produïen, pagarien 26 rals anuals. Però amb aquestes quantitats, entre el 1775 i el 1780 no es va aconseguir recaptar prou diners per a pagar les Reials imposicions i als creditors del gremi, de manera que aquests van decidir emprendre accions judicials contra els escudellers. Això va espantar als mestres que disposaven d'algunes propietats, ja que en resultarien els més perjudicats. Per aquest motiu van presentar una súplica a la Reial Audiència demanant que s'obligués al gremi a tornar a cobrar les taxes com es feia amb anterioritat al 1775. Consistia en pagar 4 lliures i 10 sous els mestres que fabricaven, 2 lliures i 5 sous els mestres que no tenien botiga, 2 lliures i 5 sous els fadrins, i 4 sous mensuals els que fabricaven, i 2 sous mensuals els que no fabricaven, independentment del consum que fessin del plom, ja que des del 1780 el rei havia concedit al gremi la possibilitat de gastar tot el plom que necessitessin. D'aquesta manera es podrien pagar les reials imposicions i als creditors.

El mestres reunits van acceptar aquesta proposta presentada per Bernat Reig, Rafael Carreres, Jeroni Gual, Jaume Cantó, Joan Gual i Jeroni Reig, que eren els mestres que més plom consumien.

Dia 17 d'octubre.

Es van reunir el mestres Josep Rossell, Josep Coll i Bernat Reig, prohoms; Sebastià Ausic, andador; Joan Reig, Hipòlit Vinyes, Antoni Garcia, Josep Ausic, Antoni Fàbregues, Jeroni Reig, Joan Gual, Josep Ausic menor, Manuel Rossell, Ramon Gual i Salvador Coll.

Es van presentar les ternes dels nous prohoms.

Dia 29 de novembre.

Es van reunir els mestres Josep Rossell, Josep Coll i Bernat Reig, prohoms; Sebastià Ausic, andador; Ramon Gual, Salvador Coll, Josep Ausic i Martí, Joan Reig, Jaume Cantó, Jeroni Reig, Joan Gual, Hipòlit Vinyes, Manuel Rossell, Antoni Garcia, Josep Ausic i Rafael Carreres.

El prohom en cap va informar haver rebut un cartell citatori de part de Joan Valls, procedent de la cúria real ordinària.

Es va acordar que els prohoms i dos mestres més s'informessin del contingut del cartell citatori. Foren elegits Josep Ausic i Joan Gual.

Josepa Fuster, filla de mestre confrare, va demanar als prohoms

«Se li fos concedida llicència per poder-se arbitrar fent vendre terrissa per poder pasar sa trista vida».

Es va acordar que els prohoms li diguessin que

«Se abstinga de practicar semblant venda, cuidian de fer la abstenir a no ser que tinga la paraula o usia del nom de Joseph Fuster, son pare, pues en est cas y oferint-se pagar lo que podra convenir ab los actuals proms, puga usar la venda de dita terrissa».

Per altra part, Josep Costa, propietari de l'esquerda que es treia de Montjuïc usada pels escudellers, pretenia cobrar un sou per rova, oferint-se però, tenir dita esquerda a casa seva.

Els mestres acordaren recórrer al Real Acuerdo perquè deliberés sobre l'esmentada pretensió, nomenant procuradors a Josep Ausic i Joan Gual. En cas de necessitar diners, els prohoms farien collectar el tall que el Comú tenia entre els seus membres.

-1781-

Dia 25 de gener.

Es van reunir els mestres Josep Rossell, Josep Coll i Bernat Reig, prohoms; Sebastià Ausic, andador; Antoni Fàbregues, Josep Martí, Jeroni Reig, Salvador Coll, Jaume Cantó, Joan Gual, Joan Reig, Hipòlit Vinyes, Josep Ausic, Rafael Carreres, Manuel Rossell, Ramon Gual i Francesc Reig.

Es van nomenar nous abanderat (Josep Martí i Ausic) i andador (Salvador Coll).

Es va donar possessió als nous prohoms (Jaume Cantó, Joan Gual i Manuel Rossell).

Fou elegit nou majoral a sort de rodolí. Faltaven dos mestres (Gaietà Estaper i Baltasar Fuster) que no havien assistit al consell. La resta va renunciar al càrrec. Josep Ausic i Martí va acceptar el càrrec de majoral.

Foren elegits els nous portants de les atxes (Jaume Cantó, Joan Gual, Manuel Rossell, Hipòlit Vinyes, Rafael Carreres,

Ramon Gual, Sebastià Ausic, Josep Ausic i Martí, Francesc Reig, Jeroni Gual, Antoni Garcia, Gaietà Estaper i Salvador Coll), examinadors (Joan Reig, Antoni Fàbrega, Jeroni Gual, Antoni Garcia, Josep Rossell i Gaietà Estaper), taxador de botiga (Rafael Carreres), taxador de jornal (Hipòlit Vinyes), oïdors de comptes (Josep Ausic i Hipòlit Vinyes), capellers (Jeroni Gual), clavari (Jeroni Reig) i credencer (Bernat Reig).

Dia 4 d'abril.

Es reuniren 16 mestres: Jaume Cantó, Joan Gual i Manuel Rossell, prohoms; Salvador Coll, andador; Josep Ausic, Hipòlit Vinyes, Josep Ausic i Martí, Jeroni Reig, Antoni Garcia, Josep Rossell, Rafael Carreres, Josep Coll, Ramon Gual, Bernat Reig, Joan Reig i Gaietà Estaper.

Els prohoms de l'any anterior demanaren retre comptes, però no es van definir per no constar que Antoni Ramis hagués pagat com la resta de fadrins.

Josep Ausic va demanar retre comptes com a collector de Gaspar Rosés, arrendatari de la terra de l'any anterior. Havia cobrat 41 lliures i havia pagat 30 lliures i 5 diners, restant debitor l'arrendatari en 10 lliures i 19 sous i 7 diners, que va lliurar a Josep Ausic.

Antoni Garcia i Rafael Carreres van retre comptes com a comissionats per compondre el porxo on posar la terra. Havia cobrat 32 lliures, 14 sous i 6 diners, i gastat 35 lliures, 13 sous i 7 diners, havent de cobrar 2 lliures, 19 sous i 1 diners, que van pagar els actuals prohoms.

Fou feta terna d'electe de les fornades, quedant elegit Rafael Carreres.

Fou elegit credencer: Hipòlit Vinyes.

Es va deliberar sobre el salari que havien de rebre l'electe i credencer. Es va acordar donar-lis 4 pessetes a cadascun.

Fou nomenat collector Rafael Carreres, donant-li 2 lliures, 8 sous que també fou nomenat per cuidar de la terra, donant-li un salari de 4 lliures.

Es va llegir un memorial corresponent al pagament del personal i del tall: calia pagar 4,5 lliures els mestres que fabricaven, i 2 lliures i 5 sous els mestres que no fabricuen i els fadrins. Quant al tall, 4 sous al mes cada mestre que fabricava, i dos sous al mes pels que no fabricaven. Aquestes quantitats foren recorregudes per alguns membres del gremi amb la finalitat de minorar el pagament, manifestant al alcalde major que pagant els jornalers 7 rals de tall per any i 14 els botiguers ja seria suficient per sufragar les despeses del gremi. Es va posar en pràctica el pagament proposat i es va veure que no era suficient per sufragar les despeses de la confraria.

Dia 1 de setembre

Es van reunir 15 mestres: Jaume Cantó, Joan Gual i Manuel Rossell, prohoms; Salvador Coll, andador; Josep Ausic, Josep Rossell, Rafael Carreres, Josep Coll, Ramon Gual, Sebastià Ausic, Josep Ausic, menor, Jeroni Reig, Bernat Reig, Hipòlit Vinyes i Joan Reig.

Respecte a l'«asiento que els actuals prohoms havien firmat amb Joan Macip per a portar la terra als membres de la confraria, se li havia promès fer un porxo. Es va deliberar d'on

es traïen els diners per fer-lo.

Es va acordar que es fes el porxo gastant el menys possible i que Josep Ausic deixés les 30 lliures que tenia cobrades de l'arrendatari passat i encara havia de lliurar als actuals prohoms.

El propietari de la finca d'on es treia la terra havia manifestat els seus dubtes sobre l'extensió de la peça de terra. Es va acordar que els prohoms buscarien un dia perquè els mestres amb botiga anessin tots junts fins al paratge d'on es treia la terra per parlar amb ell sobre els dubtes que tingués i determinarien el lloc d'on s'havia de fer el porxo. Per poder pagar les despeses es prendrien 7 lliures dels diners que s'havien de treure de l'augment de cada carretada de terra. Es van fer les ternes dels nous prohoms.

Dia 1 de setembre.

Es va fer un acte d'"asiento" amb el pagès del Pla de Barcelona Joan Macip pel tema de l'extracció de la terra. La durada prevista era des de l'1 de setembre de 1781 fins al 31 d'agost de 1784. El preu de la carretada de terra va ser de 18 sous. Joan Macip havia de pagar 14 lliures anuals als prohoms.

Dia 15 de novembre

Es van reunir 14 mestres: Jaume Cantó i Manuel Rossell, prohoms; Salvador Coll, andador; Hipòlit Vinyes, Bernat Reig, Josep Ausic, Josep Rossell, Rafael Carreres, Josep Coll, Ramon Gual, Sebastià Ausic, Josep Ausic i Martí, Joan Reig i Jeroni Reig.

Degut a un corriment de terres, havia caigut part del porxo d'on es treia la terra. Es va acordar eliminar el ral que s'havia d'afegir per cada carretada de terra a fi de pagar les despeses ocasionades i que en el seu lloc es paguessin les fornades cuites i que les que es courien.

Es van nomenar dues persones (Jeroni Reig i Josep Ausic) que treballarien juntament amb l'electe i el credencer de les formades, taxant cada forn per veure el que li correspondria pagar, segons llurs consciències.

Per altra part, els mestres que havien d'anar a veure les obres del porxo van manifestar que perdrien sis jornals. La confraria va acordar pagar a cada una d'aquestes persones, 2 pessetes per jornal.

-1782-

Dia 26 de gener.

Es van reunir 10 mestres: Jaume Cantó, Joan Gual i Manuel Rossell, prohoms; Jeroni Gual, Joan Reig, Josep Rossell, Josep Ausic, Rafael Carreres, Jeroni Reig i Bernat Reig.

Es va fer saber que els prohoms havien pignorat pisa a Joaquim Solsona, que la revenia contrariant els privilegis atorgats a la confraria dels escudellers.

La Junta de Comerç va demanar als prohoms que en 48 hores diguessin amb quins motius havien pignorat la pisa i que retornessin immediatament la mercaderia presa.

Els prohoms van posar el tema en mans dels advocats, però no quedava clar quin tribunal havia de decidir sobre aquest tema, si la Junta de Comerç o si la Reial Audiència, de manera que es van nomenar dues persones que, juntament amb els prohoms, cuidarien de resoldre el tema.

Dia 21 de febrer.

Jaume Cantó, Joan Gual i Manuel Rossell, en representació del gremi, van nomenar procurador a Tomàs Vinyes i Tos, notari reial causídic, pel tema de l'empenyorament de pisa i l'advertiment de la Junta de Comerç.

Dia 2 de març.

Es van reunir 13 mestres: Jaume Cantó, Joan Gual i Manuel Rossell, prohoms; Salvador Coll, andador; Josep Ausic, Josep Rossell, Bernat Reig, Joan Reig, Rafael Carreres, Josep Ausic i Martí, Josep Coll, Antoni Garcia i Jeroni Reig.

Es va anunciar que després de lliurada la proposta de nous prohoms, dels dos confreres proposats un havia mort (Ramon Gual) i l'altre es trobava sense esperança de vida (Hipòlit Vinyes). Això fou comunicat a Jordi de Puig, actual protector del gremi, que va manar que es fes una nova proposta de terna de noms.

Dia 16 de març.

Es reuniren 17 mestres Jaume Cantó, Joan Gual i Manuel Rossell, prohoms; Salvador Coll, andador; Jeroni Gual, Joan Reig, Antoni Garcia, Josep Ausic, Josep Rossell, Rafael Carreres, Jeroni Reig, Gaietà Estaper, Josep Coll, Bernat Reig, Sebastià Ausic, Josep Ausic i Martí i Francesc Reig.

Es va fer extracció de majoral del Sant Misteri. Fou extret el nom d'Antoni Fàbregues, que era absent; foren extrets altres set noms, que van renunciar tots.

Es va dir que el Sant Misteri havia d'anar a la processó i que no hi havia diners per acompanyar-lo amb la il·luminació corresponent.

Es va acordar que els individus que tinguessin devoció pel sant Misteri hi anessin pagant-se cadascú l'atxa de la seva faltriguera.

Després es van definir els comptes dels prohoms de l'any 1780, constant que quedaren deutors en una lliura, 5 sous i 9 diners.

Es van definir els comptes de l'any 1781. S'havien cobrat 142 lliures, 2 sous i 11 diners i pagat 146 lliures, 10 sous i 2 diners, restant creditors els esmentats prohoms en la quantitat de 4 lliures, 7 sous i 3 diners.

Foren nomenats els nous clavari del sant Misteri (Rafael Carreres), credencer (Antoni Garcia), taxador dels botiguers (Bernat Reig), taxador dels mestres jornalers (Antoni Garcia), credencer de les fornades (Joan Gual), capellers (Jaume Cantó i Josep Coll) i collector (Josep Coll), aquest amb un salari de quatre lliures.

Dia 5 de setembre.

Es van reunir els mestres Joan Reig, Rafael Carreres i Josep Rossell, menor, prohoms; Josep Ausic i Martí, andador; Antoni Garcia, Josep Ausic, major, Joan Gual, Jeroni Reig, Manuel Rossell, Josep Coll, Bernat Reig, Gaietà Estaper.

Es va anunciar que el Real Acuerdo havia autoritzat que el gremi es pogués establir en emfiteusi en la peça de terra que Antoni de Borràs tenia a la parròquia de l'Hospitalet, de

tinguda de 2 mujades, a fi de poder treure la terra que el gremi necessitava per treballar del seu ofici.

Es va acordar acceptar l'establiment mitjançant l'entrada i pensió que es convindria, per considerar-se molt útil.

Dia 29 de novembre.

Es van reunir els mestres Joan Reig, Rafael Carreres i Josep Rossell, prohoms; Josep Ausic i Martí, andador; Antoni Garcia, Josep Ausic, Jaume Cantó, Josep Coll, Sebastià Ausic, Joan Gual i Francesc Reig.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

-1783-

Dia 10 de gener.

Es van reunir els mestres Joan Reig, Rafael Carreres i Josep Rossell, prohoms; Josep Ausic i Martí, andador; Jaume Cantó, Antoni Garcia, Josep Ausic, Jeroni Reig, Gaietà Estaper, Josep Coll, Bernat Reig i Sebastià Ausic.

Es va tractar del tema de l'establiment emfitèutic de la peça de terra. El propietari es va oferir a pagar del seu compte el lluïisme que calia correspondre.

Es va acceptar l'establiment emfitèutic de les dues mujades de terra i el cens de 40 lliures anuals i 2 dotzenes de plats blancs d'entrada.

Dia 1 de març.

Es van reunir 16 mestres: Joan Reig, Rafael Carreres i Josep Rossell, prohoms; Josep Ausic i Martí, andador; Jeroni Gual, Jaume Cantó, Josep Ausic, Jeroni Reig, Gaietà Estaper, Joan Gual, Josep Coll, Manuel Rossell, Salvador Coll, Bernat Reig, Sebastià Ausic i Francesc Reig.

S'havia de fer elecció d'abanderat, però es va acordar que ho fos el prohom en cap, fent anar a la processó tres verguers i quatre ciris, podent elegir quatre companys de bandera, gastant per això i per ventalls el que fos necessari.

Fou elegit nou andador (Francesc Reig).

Es va donar possessió als nous prohoms (Jeroni Gual i Jeroni Reig).

Els prohoms anteriors i el clavari de la capella van retre comptes. Els antics prohoms havien ingressat 139 lliures, i 7 sous, i pagat 135 lliures, 6 diners, quedant deutors 4 lliures, 7 sous i 4 diners.

El clavari de la capella havia ingressat 40 lliures, 9 sous i 1 diner, i havia gastat 40 lliures, 1 sou i 6 diners, restant deutor 7 sous i 7 diners.

Foren elegits clavari de la capella (Jaume Cantó), credencier (Josep Rossell), taxadors (Joan Reig i Josep Ausic), oïdors de comptes (Manuel Rossell i Joan Gual), examinadors (Joan Gual, Antoni Garcia, Joan Reig i Bernat Reig) i collector (Josep Coll) amb el salari de 7 pessetes.

Dia 31 de març.

Es reuniren els mestres Jeroni Gual, Jeroni Reig, prohoms; Francesc Reig, andador, Joan Reig, Jaume Cantó, Josep Ausic, Josep Rossell, Joan Gual, Josep Coll, Salvador Coll, Bernat Reig, Sebastià Ausic i Josep Ausic i Martí.

Es va llegir una carta de la Junta Particular de Comerç sobre el recurs presentat per Pau Escaiola on es queixava que els prohoms se li havien emportat pisa (xicres) de la seva botiga del carrer de la Tapineria.

La Junta de Comerç va creure que els gremis de la ciutat, en general, cometien excessos en l'ús dels seus privilegis, ja que no els notificaven a les parts interessades abans de procedir a l'empenyorament i va amenaçar als prohoms que si no retornaven les xicres pignorades els imposaria una sanció econòmica.

Dia 4 de juliol.

Josep Vidal, Pau Noms i altres fadrins ("mancebos") escudellers van denunciar que l'any anterior havien recorregut a l'alcalde major demanant que també paguessin el Real pago els fills de mestre que treballaven a casa dels seus pares, en vista que el gremi havia disminuït una tercera part de gent, mentre que el Real pago era gairebé el mateix.

L'alcalde major els va respondre que anessin a la Casa de la Ciutat a parlar amb el regidor, i aquest els va dir que el Rei també demanava el pagament als que anaven a jornal com els que treballaven a la casa dels seus pares, que els uns havien d'ajudar els altres. Els pares que tenien botiga no volien pagar pels seus fills encara que es guanyessin el jornal.

Van suplicar que, així com els fills dels mestres jornalers pagaven el "Real" al gremi, també el paguessin els fills de mestre que tenien botiga, perquè a aquests mai els hi faltaria el treball²⁵⁵.

Dia 8 d'octubre.

Es van reunir 11 mestres: Jeroni Gual i Jeroni Reig, prohoms; Francesc Reig, andador; Joan Reig, Jaume Cantó, Antoni Garcia, Rafael Carreres, Salvador Coll, Bernat Reig, Sebastià Ausic i Josep Ausic.

Es va notificar la rebuda d'una carta d'Antoni Sicardo, assessor de la Reial Intendència, del 4 d'octubre on es manava que, en sis dies, se l'informés si en el districte de la subdelegació de la Reial Intendència hi havia greda blanca o d'altra espècie, indicant la seva situació, cost, ús que se'n feia, abundància o escassetat, que necessitava la Real Fàbrica de la Porcellana.

Es va respondre que desconeixien de l'existència de greda blanca a cap paratge de la ciutat.

Es va anunciar que els creditors del gremi demanaven el pagament de les pensions que les hi eren degudes (els hereus de Francisco Closa i la comunitat de Sant Pere de les Puelles).

Es va comunicar que Joan Reig havia acabat el ministeri de portar l'esquerda que necessitaven els membres del gremi. Es va acordar que l'esquerda s'arranqués del paratge d'on s'acostumava a treure i que es fes un nou arrendament per tres

255. AHCB, Gremis, Escudellers (1783).

anys a favor de qui més barata la portés.

Josep Ausic va demanar cobrar les tres anyades que se li devien, a raó de tres lliures anuals, per fer els papers del plom. Es va acordar que li pagaria Rafael Carreres de la seva collectar.

Es van fer les ternes dels nous dos prohoms.

Dia 20 de novembre.

Es van reunir Jeroni Gual i Jeroni Reig, prohoms; Francesc Reig, andador; Joan Reig, Jaume Cantó, Josep Rossell, Rafael Carreres, Joan Gual, Manuel Rossell, Josep Coll, Josep Ausic i Josep Ausic i Martí.

Els actuals prohoms foren citats pel governador de la ciutat, juntament amb els prohoms de la resta de gremis, manifestant que seria grat al Rei alguna demostració d'alegria per raó del feliç part de la princesa i d'haver-se aconseguit la pau que tots desitjaven. Es va nomenar Josep Ausic perquè decidís oferir

«Lo que sa prudència li dictia, tenint la present las pocas facultats de que gosa lo present gremi»

I també perquè pogués representar al gremi en les reunions que es fessin per a aquesta finalitat.

-1784-

Dia 17 de març.

Es van aplegar els mestres Jeroni Gual i Jeroni Reig, prohoms; Francesc Reig, andador; Joan Reig, Jaume Cantó, Josep Ausic, Josep Rossell, Rafael Carreres, Gaietà Estaper, Joan Gual, Josep Coll, Bernat Reig, Salvador Coll, Sebastià Ausic i Josep Ausic i Martí.

Es va llegir un paper lliurat pel prior del convent de la Mercè on s'explicava que certs devots volien dedicar un retaule a la beata Marianna de Jesús, a l'església de l'esmentat convent. Demanà als escudellers que tinguessin a bé posar l'esmentat retaule a la capella de sant Hipòlit:

«En lo qual, encara que en la pastera i centro de ell se posaria la imatge de la B. Marianna, però en lo segon estat se fara altra pastera en la que se collocaran dos imatges, una de Sant Hipolit y altra de St. Antoni Abat y corrent aquestas a compte de la confraria se podrá esta retenir lo retaule que en el dia se troba en dita capella, y en cas de haver de correr lo import de las ditas dos imatges a cuydado del convent, deurà quedar a son favor lo tal retaule, oferint al mateix temps que en las gradas se farà una capelleta per posar-hi la reliquia de son patró St. Hipòlit. Ab estos pactes y condiciones espera lo Rnt. P. Prior que dita confraria condesendrà a la present súplica, pues logrará tenir en sa capella recès, en lo qual sens perjudici de sos drets y prerogativa, podra dedicar a sos patrons las festas que acostuma».

La confraria va acordar que el convent es quedés amb el retaule amb la condició que els sants i relíquies que tenia es possessin a l'esmentat altar. Per a donar resposta al prior es van nomenar dos mestres.

Els curadors de Francesc Clota i Mir demanaven el pagament d'un censal creat el 17 d'agost de 1713, del qual s'estarien devent 305 lliures. Es va acordar no pagar res, perquè si els esmentats curadors fossin creditors, ja usarien el seu dret.

Es va donar possessió als nous prohoms (Bernat Reig i Salvador Coll). Fou nomenat nou andador (Jeroni Gual), amb salari de 2 lliures i 16 sous. Josep Ausic fou nomenat clavari de la capella. Gaietà Estaper, credencer. Examinadors (Joan Reig, Jeroni Reig, Josep Coll i Josep Rossell). Taxadors: Josep Rossell i Manuel Rossell. Oïdors de comptes: Sebastià Ausic i Francesc Reig. Collector de les setmanades: Jaume Cantó, amb salari de 4 lliures, cedint la confraria 14 ventalls per la processó del Corpus.

Es van llegir els comptes dels prohoms passats i del clavari. S'havien cobrat 144 lliures, 10 sous i 7 diners i pagat 143 lliures, 17 sous, 6 diners, quedant a favor de la confraria 13 sous, 1 diner.

El clavari de la capella (Jaume Cantó) havia cobrat 46 lliures, 8 sous i 3 diners, i havia pagat 43 lliures, 12 sous, restant debitor en 2 lliures, 13 sous, 1 diner.

Es va comunicar que la confraria havia gastat una gran quantitat en la causa contra el revenedor Joaquim Solsona. Només quedava pagar 9 lliures, 5 sous i 11 diners, quantitat que es va acordar pagar dels fons d'on s'acostumava a treure diners per aquests casos.

Es va comunicar que se li estaven devent alguns diners al propietari de l'esquerda que usava la confraria.

Es va acordar pagar tot el que li estigués devent els que usaven l'esquerda.

Dia 2 d'abril.

Es van aplegar els mestres Bernat Reig i Salvador Coll, prohoms; Jeroni Gual, andador; Antoni Garcia, Josep Rossell, Joan Gual, Josep Coll, Rafael Carreres, Josep Ausic major, Joan Reig, Jaume Cantó, Gaietà Estaper, i Josep Ausic i Martí.

Antoni de Borràs reclamava la signatura de l'establiment emfitèutic de la finca d'on els escudellers treien la terra així com el pagament del que se li estava devent.

Els prohoms i dues persones més (Rafael Carreres i Josep Ausic) haurien de solucionar aquest problema. El diner per efectuar els pagaments es trauria d'on "sempre" s'havia tret en casos semblants, i pel que fa al cens emfitèutic, es va acordar pagar 15 diners per cada carretada de terra que es gastés.

Havia sorgit una polèmica sobre si els fills de confrare que treballaven havien de pagar l'impost del personal i si els fadrins que havien servit al Rei havien de pagar el tall del comú. Es va acordar que els fills de confrare paguessin el que els corresponia de l'impost del personal i que els fadrins paguessin també el que els corresponia del tall del comú.

Es va explicar que el prior de la Mercè va respondre que si la confraria dels escudellers volia posar les dues figures al nou retaule que s'havia de construir, o bé que les pagués o, del contrari, que acceptés els termes de la proposta que els havia fet el prior en una carta.

Es va acordar que la confraria pagaria les dues figures, i per aconseguir diners, es venguessin les dues corones de plata que tenia el gremi, per continuar la bona harmonia del gremi d'escudellers amb el convent de la Mercè.

Dia 26 d'abril.

Es van reunir els mestres Bernat Reig i Salvador Coll, prohoms; Jeroni Gual, andador; Josep Rossell, Antoni Garcia, Josep Ausic i Martí, Joan Reig, Rafael Carreres, Manuel Rossell, Jaume Cantó, Josep Ausic, Francesc Reig, Joan Gual, Josep Coll i Jeroni Reig.

Es va comunicar que no es podia firmar l'establiment emfitèutic amb el Sr. Antoni de Borràs:

«Per no havent-se fet present al Dr. Fran^{co}. Fabrés, fou est de parer no se firmàs acte de establiment, si que se firmàs acte de arrendament ab que cessarian totas las dificultats se havian obgectat, a lo que condesendí dit noble señor»

La confraria va acceptar l'acte d'arrendament, pagant 40 lliures anuals i tres dotzenes de plats.

L'andador, Jeroni Gual, va demanar renunciar al càrrec degut a la seva avançada edat. A més del salari que cobrava per desenvolupar aquest càrrec va oferir alguna cosa més que pagaria de la seva faltriquera a qui volgués fer d'andador.

Es va nomenar a Josep Coll com a nou andador i va prestar el jurament acostumat.

-1785-

Dia 3 de març.

Es van reunir els mestres Bernat Reig i Salvador Coll, prohoms; Josep Coll, andador; Josep Ausic, Rafael Carreres, Manuel Rossell, Gaietà Estaper, Jaume Cantó, Francesc Reig, Josep Ausic, i Martí, Joan Reig, Sebastià Ausic, Josep Rossell i Joan Gual.

Van prendre possessió els nous prohoms (Rafael Carreres i Francesc Reig).

Els nous prohoms anomenaren als nous examinadors: Sebastià Ausic, Baltasar Fuster, Joan Reig i Jeroni Reig, i al nou andador (Josep Coll), aquest, amb salari de 3 lliures.

Josep Ausic, clavari de la capella de l'any anterior, va retre comptes. Havia cobrat 86 lliures, 16 sous i 4 diners i havia pagat 69 lliures, 2 sous, restant debitor en 19 lliures, 4 sous i 4 diners, que va pagar al moment, en diner comptant, a Gaietà Estaper, nou clavari de la capella.

Els antics prohoms van retre comptes. Havien ingressat 166 lliures, 1 sou i 11 diners i havien pagat 164 lliures, 8 sous i 7 diners, restant debitors en 2 lliures, 12 sous, 4 diners.

Foren nomenats credencer (Manuel Rossell), capellers (Jaume Cantó i Josep Coll), oïdors de comptes (Salvador Coll i Sebastià Ausic), taxadors dels pavellons (Manuel Rossell i Josep Ausic i Martí), abanderat (el prohom en cap) i collector (Bernat Reig) amb salari de 5 lliures.

Es va comunicar que s'estaven devent diners per raó de les fornades que havien fet alguns membres de la confraria.

Es va acordar que l'electe de les fornades cobrés el que s'estava devent i que no es donaria paper del plom a cap persona que estigués devent alguna fornada fins que no pagués una fornada vella i la que volia fer.

Dia 25 de maig.

Es van reunir els mestres Rafael Carreres i Francesc Reig, prohoms; Josep Coll, andador, Jeroni Gual, Joan Reig, Antoni Garcia, Jaume Cantó, Josep Ausic, major, Josep Rossell, Salvador Coll, Bernat Reig, Sebastià Ausic, i Josep Ausic i Martí.

El gremi no tenia cap "trencador" de la terra que necessitaven, ni tampoc terra "trencada", la qual cosa els causava grans perjudicis. Per això es va acordar que en 2 dies es procuraria trobar una persona que volgués "trencar" la terra. Es van nomenar 2 persones (Josep Ausic i Jeroni Gual) que buscarien aquesta persona i ajustar el preu de la feina.

Dia 2 de juny.

Va ser admès com a nou mestre Joan Cantó, fill de Jaume Cantó, i de Marianna (difunta), a l'obrador de Jaume Cantó, al carrer dels Obradors, essent padrins Jaume Cantó i Joan Reig.

Va pagar 8 lliures pel dret d'examen, i 9 lliures i 10 sous, al clavari del sant Misteri.

Dia 15 de novembre.

Es van reunir els mestres Rafael Carreres i Francesc Reig, prohoms; Josep Coll, andador; Antoni Garcia, Josep Ausic, Josep Rossell, Jeroni Reig, Joan Reig, Gaietà Estaper, Sebastià Ausic, Josep Ausic i Martí i Joan Gual.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

-1786-

Dia 2 de febrer.

Es van reunir 12 mestres: Rafael Carreres i Jeroni Reig, prohoms; Josep Coll, andador; Jaume Cantó, Josep Ausic, Josep Rossell, Gaietà Estaper, Sebastià Ausic, Josep Ausic i Martí, Joan Cantó, Antoni Garcia i Bernat Reig.

Es va donar possessió als nous prohoms (Sebastià Ausic i Jaume Cantó).

Els prohoms sortints van retre comptes. Havien ingressat 150 lliures, 2 sous i 9 diners i havien gastat 134 lliures i 9 diners, restant debitors en 16 lliures, 2 sous.

Es van nomenar nous andador (Joan Cantó), taxadors (Josep Ausic i Josep Coll), oïdors de comptes (Rafael Carreres i Jeroni Reig), examinadors (Josep Ausic major, Josep Ausic, menor, Joan Reig, Jeroni Reig), clavari (Manuel Rossell), credencer (Josep Ausic, menor) i collector (Jaume Cantó) amb salari de 5 lliures i 10 sous.

Dia 4 de juliol.

Es van reunir 12 mestres: Sebastià Ausic i Jaume Cantó, prohoms, Josep Ausic, Josep Rossell, Antoni Garcia, Gaietà Estaper, Joan Gual, Manuel Rossell, Josep Coll, Bernat Reig, Josep Ausic i Martí i Joan Cantó.

Es van llegir els comptes de la capella de l'any anterior, resultant haver ingressat 52 lliures, 19 sous i 4 diners i haver pagat 21 lliures, 11 sous i 9 diners, restant debitor el clavari en

31 lliures, 7 sous i 7 diners.

Calia pagar 50 lliures al prior de la Mercè per l'altar nou on estava posada la imatge de sant Hipòlit. Es va acordar pagar 10 lliures que tenia el prohoms en cap de l'examen de Joan Cantó i la resta ho posaria el clavari dels diners de la capella.

El gremi volia vendre el quarto de casa que tenia al carrer dels Escudellers i hi havia Diversos pretendents interessats. Dos mestres, Josep Ausic i Joan Reig, s'encarregarien del tema, però sense prendre cap decisió abans de consultar-ho amb la resta.

Dia 27 de novembre.

Es van reunir els mestres Sebastià Ausic i Jaume Cantó, prohoms; Antoni Garcia, Josep Ausic, Joan Reig, Rafael Carreres, Manuel Rossell, Bernat Reig, Josep Ausic i Martí, Joan Cantó i Jeroni Reig.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

-1787-

Dia 6 de març.

Es van reunir Sebastià Ausic i Jaume Cantó, prohoms; Bernat Reig, Rafael Carreres, Joan Reig, Josep Ausic, Josep Ausic, i Martí, Jeroni Reig, Gaietà Estaper, Manuel Rossell, Josep Coll i Joan Cantó, andador.

Els fadrins reclamaven que les seves mullers tinguessin els mateixos privilegis que tenien les dones dels mestres de la confraria. Hi va haver una reunió amb el tinent de corregidor en què va dir que el problema s'havia de resoldre en una reunió del gremi.

Els mestres acordaren que els fadrins del gremi quedessin exempts de totes les prerrogatives de què gaudien i que únicament haurien de pagar el personal, i que els aprenents, en el temps de sortir per fadrins, només paguessin el dret de 14 sous.

Joan Cantó havia acabat el termini com a andador i Josep Coll demanà la plaça sense cobrar res a canvi, proposta que fou acceptada.

Es va donar possessió als nous prohoms (Manuel Rossell i Josep Ausic i Martí).

Els prohoms passats van retre comptes. Havien cobrat 127 lliures, 2 sous i 7 diners i havien pagat 111 lliures, 13 sous i 6 diners, quedant deutors en 15 lliures, 9 sous i 1 diner.

El clavari i credencer de la capella van retre comptes. Havien ingressat 90 lliures, 6 sous i 4 diners i havien pagat 68 lliures, 13 sous i 8 diners, restant deutors en 21 lliures, 12 sous i 8 diners.

Fou nomenat nou clavari de la capella (Rafael Carreres), credencer de la capella (Joan Gual), taxador (Antoni Garcia) i Rafael Carreres), oïdors de comptes (Joan Gual i Bernat Reig), examinadors (Josep Rossell, Antoni Garcia, Josep Ausic i Sebastià Ausic) i collector (Joan Reig) amb un salari de 5 lliures anuals.

Havia de firmar-se un nou arrendament de la terra. Els actuals prohoms farien l'arrendament, de la mateixa manera

com s'havia fet sempre.

Dia 30 octubre.

Es van reunir els mestres Manuel Rossell i Josep Ausic i Martí, prohoms; Josep Coll, andador; Rafael Carreres, Sebastià Ausic, Bernat Reig, Joan Reig, Josep Ausic, Jaume Cantó, Antoni Garcia i Jeroni Reig.

Es varen fer les ternes dels nous prohoms.

Dia 14 de desembre.

Es van reunir 10 mestres: Manuel Rossell i Josep Ausic i Martí, prohoms; Josep Coll, andador, Jeroni Reig, Bernat Reig, Sebastià Ausic, Joan Reig, Jaume Cantó, Josep Ausic i Rafael Carreres.

Es va llegir un ofici de la Reial Junta de Comerç on es recordava al gremi que havia pres un acord, amb data de 15 de novembre de 1784, que deia el següent:

«En quince de noviembre de mit settecientos ochenta y quatro previne a v.m. de acuerdo de esta Real Junta particular de Comercio lo siguiente:

« La Real Junta particular de Comercio de este Principado, a fin de evitar el fraude que necesariamente proviene de la confusión o mezcla de los géneros propios de cada fábrica por semejantes que sean, y de una clase y especie misma, y que se manifieste el mérito o demérito de ellos con la distinción de marcas y sellos que acrediten en todo tiempo su calidad, fábrica o autor, ha acordado prevenir a v.m. que, en adelante, cada individuo de su gremio de fabricantes de losa blanca deberá poner al rev.o de toda pieza grande o pequeña la marca, letras o señales que la distinguan, manifestando antes a la Junta, por mi mano, lo que desea apropiarse cada uno de dichos fabricantes para aprobarla, en la inteligencia de que deberán abstenerse de usar de la marca de la letra A por ser ésta la que la Real Junta General de Comercio del Reyno tiene señalada previamente a la fábrica de losa de Alcora, y mandando que en ninguna otra de todo el Reyno pueda usarse de ella, lo que executo de acuerdo de la citada Real Junta para su cumplimiento, dándose aviso de quedar en esta inteligencia para hazerlo presente, y respecto de no haver v.m. contemplado a la citada horden sin embargo de haver pasado tanto tiempo prevengo a v.m. de acuerdo de la misma Real Junta que dentro de preciso término de ocho días la cumplan en todas sus partes sin dar lugar áa otra procedencia.

«Dios guarde a v.m. muchos años.

«Barcelona, seis de Diciembre de mit settecientos ochenta y siete. Don Vidal y Mir.

«Srs. prohombres del gremio de fabricantes de losa blanca de esta ciudad».

Es va acordar que els prohoms respondrien a aquest ofici de la Reial Junta de Comerç.

El procurador dels electes del gremi sollicitava que aquest efectué el pagament que reclamaven els seus principals.

Es va manar al credencer, Joan Gual, que abans del dia 20 repassés els comptes per donar resposta a la reclamació.

Dia 22 de desembre.

Es van reunir 11 mestres: Manuel Rossell i Josep Ausic i Martí, prohoms; Josep Coll, andador; Sebastià Ausic, Josep Ausic, Rafael Carreres, Bernat Reig, Antoni Garcia, Jaume Cantó, Jeroni Reig i Joan Reig.

El prohom en cap va llegir un ofici de la Real Junta de Comerç que deia el següent:

«La Real Junta particular de Gobierno del Comercio de este Principado, en atención de no haver v.m. cumplido la orden que se les pasó en seis del corriente para que dentro el término de ocho días entregasen la marca que cada uno de los individuos de este gremio eligiese para poner en las maniobras de su oficio, ha acordado prevenga a v.m. que, baxo pena de veinte y cinco libras, junten en gremio dentro el tercero día, notificándoles la mencionada orden y que baxo la misma pena de veinte y cinco libras, exhigidera de cada uno, entreguen las marcas que por disposición de la Real Junta General de Comercio y Moneda del Reyno se les mandó entregar en la mencionada orden, passando v.m. testimonio a esta Real Junta particular de todos los maestros del gremio, con expreción de los que concurrieren en dicha convocatoria y del voto que cada uno diere.

«Todo lo que prevengo a v.m. de acuerdo a la citada Real Junta para su exacto cumplimiento.

«Dios guarde a v.m. muchos años.

«Barcelona, veinte de Diciembre de mil settecientos ochenta y siete. Don Juan Vidal y Mir.

«Srs. prohombres del gremio de fabricantes de losa blanca de esta ciudad».

Es va acordar donar compliment a allò que se'ls hi demanava: Jaume Cantó va triar la lletra "i". Josep Ausic (Usich), la lletra "U". Rafael Carreres, la lletra "C". Jeroni Reig, la lletra "O". Bernat Reig, la lletra "R". Manuel Rossell, la lletra "M".

Josep Rossell i Jeroni Gual no van poder assistir a la reunió, però se'ls hi va notificar el contingut de l'ofici de la Junta de Comerç i van triar:

Josep Rossell, la marca "J".

Jeroni Gual, la marca "G".

Es va considerar que això seria oneros i molt perjudicial, i es va acordar remetre una carta a la superioritat expressant aquesta disconformitat.

Rafael Carreres i Bernat Reig van ser els elegits per fer arribar aquesta disconformitat.

-1788-

Dia 10 de març.

Es van reunir 11 mestres: Manuel Rossell, i Josep Ausic i Martí, prohoms; Josep Coll, andador; Rafael Carreres, Josep Ausic, Bernat Reig, Joan Gual, Joan Cantó, Antoni Garcia, Joan Reig i Jeroni Reig.

Es va donar possessió als nous prohoms.

Els prohoms anteriors van demanar retre comptes. Havien ingressat 127 lliures, 9 sous 1 diner i havien gastat 126 lliures,

8 sous i 5 diners, restant deutors en 1 lliura, 8 diners.

També van retre comptes els capellers. Havien cobrat 26 lliures, 18 sous i 11 diners i havien pagat 22 lliures, 14 sous i 6 diners, restant deutors en 4 lliures, 4 sous i 5 diners.

Foren nomenats nous examinadors (Antoni Garcia, Josep Ausic, Jaume Cantó i Joan Reig), clavari (Josep Ausic i Martí), credencer (Manuel Rossell), taxadors del pagament del personal (Antoni Garcia i Rafael Carreres), capeller (Josep Coll), oïdors de comptes (Josep Ausic i Joan Reig), i andador (Josep Coll), essent franc de salari.

Dia 8 de maig.

Es van reunir 10 mestres: Joan Gual i Joan Cantó, prohoms; Josep Coll, andador; Jaume Cantó, Manuel Rossell, Joan Reig, Bernat Reig, Josep Ausic i Martí, Sebastià Ausic i Antoni Garcia.

Els anteriors prohoms, juntament amb altres membres del gremi, havien anat al tall de la terra on van "ajustar" una porció de "destinya" pel preu de 43 pessetes, i volent el "destinyador" cobrar-les, es va acordar que els mestres que usaven terra paguessin de més o de menys segons el consum que en feien. Per a determinar-ho, es van nomenar dues persones: Bernat Reig i Rafael Carreres.

Els membres del gremi eren pocs per a acudir a la processó del Corpus, i es va acordar que els ciriares miressin de trobar nois per portar els ciris a fi que la resta poguessin ser companys de la bandera.

Com cada anys es triava arrendador de la cobrança del gremi i Joan Reig s'havia ofert per a aquesta feina mitjançant un salari de 50 rals, es va acceptar l'ofertament.

Gaspar Calvet acabava el primer any de l'arrendament de la terra sense haver pagat fins al dia al Sr. Antoni de Borràs l'anyada. Es va acordar parlar amb el Sr. Rosés per a què tornés a encarregar-se del transport de la terra. Els prohoms parlarien amb els Srs. Calvet i Rosés per mirar de compondre-ho amigablement i sense perjudici per a les parts.

Dia 13 de desembre.

Es van reunir 11 mestres: Joan Gual i Joan Cantó, prohoms; Josep Coll, andador; Sebastià Ausic, Bernat Reig, Rafael Carreres, Josep Ausic i Martí, Joan Reig, Josep Ausic, Jeroni Reig i Manuel Rossell.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

-1789-

Dia 29 de gener.

Es van reunir 11 mestres: Joan Gual i Joan Cantó, prohoms; Josep Coll, andador; Rafael Carreres, Josep Ausic, Antoni Garcia, Bernat Reig, Josep Ausic i Martí, Sebastià Ausic, Joan Reig i Manuel Rossell.

L'ajuntament de Barcelona havia cridat als actuals prohoms, juntament amb els prohoms dels gremis de sabaters, esparters, mesuradors de blat i beiners, per a guarnir la plaça del Correu en honor a la proclamació del nou monarca. Calia anomenar dues persones perquè s'encarreguessin d'aquest tema: Josep

Ausic i Rafael Carreres.

Es va donar possessió als nous prohoms (Joan Reig i Sebastià Ausic). Es va nomenar nou clavari de la capella (Manuel Rossell), credencer (Josep Ausic i Martí), examinadors (Jeroni Reig, Francesc Reig, Josep Ausic i Josep Ausic i Martí), oïdors de comptes (Rafael Carreres i Josep Ausic), taxadors dels mestres de botiga i dels mestres a jornal (Manuel Rossell i Joan Gual).

Es va deliberar sobre si l'ofici de collector era útil. Es va acordar que s'encarreguessin els prohoms de fer aquesta feina, donat-los-hi un salari d'una lliura.

Els prohoms anteriors van retre comptes. Havien ingressat 115 lliures, 1 sou i 9 diners i havien pagat 115 lliures, 17 sous, quedant a cobrar 15 sous i 1 diner.

El clavari de la capella va retre comptes. Havia ingressat 22 lliures, 18 sous i 11 diners i havia pagat 23 lliures, 11 sous i 10 diners, restant creditor en 12 sous i 11 diners.

Dia 30 de maig.

Es van reunir 12 mestres: Joan Reig i Sebastià Ausic, prohoms; Josep Coll, andador; Jaume Cantó, Antoni Garcia, Joan Cantó, Josep Ausic, Josep Ausic i Martí, Joan Gual, Manuel Rossell, Francesc Reig i Jeroni Reig.

L'Ajuntament havia demanat que en la processó de Corpus la bandera havia d'anar en forma de pendó conforme ho feien altres gremis, per major lluïment.

Es va acordar complir tot el que demanava l'ajuntament, i que els quatre ciris que anirien a la processó els portessin els quatre membres més joves del gremi.

Dia 14 d'octubre.

Es va reunir 10 mestres: Joan Reig i Sebastià Ausic, prohoms; Josep Coll, andador; Jaume Cantó, Antoni Garcia, Rafael Carreres, Josep Ausic, Joan Gual, Manuel Rossell i Josep Ausic i Martí.

Es va fer la terna dels nous prohoms.

El gremi necessitava d'un síndic que es cuidés «de las moltas y graves dependèncias que en ell tots los dies ocorren».

Es va acordar nomenar síndic a Joan Gual.

Dia 23 de desembre.

Orde de la Junta de Comerç que permetia a les vídues conservar la botiga i l'obra al contraure noves noces.

-1790-

Dia 23 de febrer.

Es van reunir 12 mestres: Joan Reig i Sebastià Ausic, prohoms; Josep Coll, andador; Jaume Cantó, Josep Ausic, Rafael Carreres, Manuel Rossell, Bernat Reig, Josep Ausic i Martí, Francesc Reig, Joan Cantó i Joan Rossell.

Es va nomenar abanderat i andador (Joan Rossell). Es va donar possessió als nous prohoms (Manuel Rossell i Josep Coll).

Els prohoms passats van retre comptes. Havien ingressat 109

lliures i 14 sous i havien gastat 131 lliures, 5 sous i 5 diners, restant creditors en 21 lliures, 12 sous i 11 diners.

El clavari de la capella va retre comptes. Havia ingressat 27 lliures, 15 sous i 7 diners, i havia gastat 17 lliures, 14 sous i 2 diners, restant debitor en 10 lliures, 1 sou i 4 diners.

Foren nomenats examinadors (Antoni Garcia, Gaietà Estaper, Rafael Carreres, Josep Ausic i Martí), oïdors de comptes (Bernat Reig i Francesc Reig), taxadors (Antoni Garcia i Joan Gual), clavari (Josep Ausic i Martí) i credencer (Joan Cantó).

El gremi devia al convent de la Mercè quatre anyades. No hi havia diners per poder pagar-les, només el que devia el manyà per raó de la casa que habitava.

Es va acordar pagar les anyades d'allò que devia l'esmentat manyà, però que el clavari hi posés la resta que faltava.

Dia 8 de maig.

Es van reunir 11 mestres: Manuel Rossell i Josep Coll, prohoms; Joan Rossell, andador; Sebastià Ausic, Francesc Reig, Gaietà Estaper, Jaume Cantó, Rafael Carreres, Joan Reig, Josep Ausic i Martí i Josep Ausic.

Es va comunicar que havia arribat el paper pel pagament dels pavellons, corresponent al gremi el pagament de 12 lliures, 12 sous

«La qual quantitat té carregada la major part a Manuel Rossell y a Jeroni Reig, y com estos en lo dia no degan contribuir a dit pago perquè dits Jeroni Reig ha deixat de fabricar de son ofici y dit Manuel Rossell ha fabricat casa com v.ms. no ignoran».

Es va acordar que es fes el pagament del fons o efectes del gremi. Josep Ausic va protestar per ser perjudicial i gravosa dita deliberació per als individus del gremi i contra Reials Ordes.

Dia 9 de maig.

Jeroni Gual, Josep Ausic i Martí i Joan Cantó van formalitzar una protesta, davant del notari, per la deliberació presa. Van requerir del notari que els hi donés una còpia autèntica de la deliberació.

Dia 16 d'octubre.

Es van reunir 11 mestres: Manuel Rossell i Josep Coll, prohoms; Joan Rossell, andador; Joan Reig, Josep Ausic, Rafael Carreres, Gaietà Estaper, Joan Gual, Bernat Reig, Joan Cantó i Sebastià Ausic.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

-1791-

Dia 8 d'abril.

Es van reunir 11 mestres: Manuel Rossell i Josep Coll, prohoms; Joan Rossell, andador; Joan Reig i Josep Ausic, Rafael Carreres, Gaietà Estaper, Sebastià Ausic, Josep Ausic i Martí i Francesc Reig.

Es van nomenar abanderat (els mateixos prohoms) i andador

(Josep Coll).

Es va donar possessió als nous prohoms: Rafael Carreres i Sebastià Ausic.

Els prohoms passats van retre comptes. Havien cobrat 108 lliures, 11 sous i 2 diners i havien pagat 105 lliures, 2 sous i 5 diners, restant deutors en 3 lliures, 8 sous i 9 diners.

El clavari de la capella va retre comptes. Havia cobrat 82 lliures, 8 sous i 1 diner, i havia pagat 76 lliures, 1 sou i 1 diner, restant deutor en 6 lliures, 7 sous.

Fou nomenat nou clavari de la capella (Joan Reig), credencers (Bernat Reig), examinadors (Joan Reig, Gaietà Estaper, Josep Ausic i Josep Ausic i Martí), oïdors de comptes (Gaietà Estaper i Josep Ausic), taxadors del personal (Bernat Reig i Josep Coll).

Dia 26 de novembre.

Es van reunir 9 mestres escudellers: Rafael Carreres i Sebastià Ausic, prohoms; Josep Coll, andador; Joan Reig, Josep Ausic i Martí, Josep Ausic, Francesc Reig, Joan Cantó i Joan Rossell.

Es van fer noves ternes de prohoms.

-1792-

Dia 3 de febrer.

Es van reunir els mestres Rafael Carreres i Sebastià Ausic, prohoms; Josep Coll, andador; Joan Reig, Josep Ausic, Gaietà Estaper, Manuel Rossell, Bernat Reig, Francesc Reig, Joan Cantó i Joan Rossell.

Es va nomenar nou andador: Josep Coll.

Es va donar possessió als nous prohoms: Joan Cantó i Manuel Rossell.

Els prohoms sortints van demanar retre comptes: havien cobrat 114 lliures, 16 sous i 5 diners i havien pagat 119 lliures, 6 sous i 7 diners, restant creditors en 5 lliures, 10 sous i 2 diners.

Els capellers van demanar retre comptes. Havien cobrat 48 lliures, 3 diners i havien pagat 30 lliures, 11 sous i 4 diners, quedant deutors en 13 lliures, 12 sous i 11 diners.

Foren nomenats capeller (Josep Ausic), credencers (Joan Rossell), examinadors (Joan Reig, Bernat Reig, Antoni Garcia, Gaietà Estaper), taxadors (Rafael Carreres i Antoni Garcia) i oïdors de comptes (Joan Gual i Bernat Reig).

Es va proposar que si a l'abanderat, a més dels ventalls que havia de comprar, se li abonaria alguna cosa més per les altres despeses al temps d'anar a les processons del Corpus.

Es va acordar que se li donessin 15 lliures, anant a les tres processons del Corpus, a raó de 5 lliures cada vegada.

Dia 28 de novembre.

Es van reunir els mestres Joan Cantó i Manuel Rossell, prohoms; Joan Reig, Antoni Garcia, Gaietà Estaper, Bernat Reig, Josep Ausic i Martí, Josep Rossell, Francesc Reig i Josep Coll, andador.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

-1793-

Dia 9 de febrer.

Es van reunir els mestres Joan Cantó i Manuel Rossell, prohoms; Joan Reig, Rafael Carreres, Gaietà Estaper, Joan Gual, Bernat Reig, Francesc Reig, Josep Coll, Josep Ausic i Martí i Sebastià Ausic.

Es va anomenar nou abanderat (els prohoms que immediatament entressin) i andador (Josep Coll) amb el salari acostumat.

Es va donar possessió als nous prohoms.

Els prohoms sortints van retre comptes. Havien cobrat 162 lliures, 3 sous i 10 diners i havien gastat 147 lliures, 11 sous. Van pagar 14 lliures, 12 sous i 10 diners, que van cobrar els nous prohoms.

Es va proposar definir els comptes. Fou deliberat que Jaume Cantó (?), per haver estat a l'hospital, fou absolt de la terça que estava devent i que Jeroni Reig pagués el mateix que Joan Reig per raó del personal i de la resta fos franc.

El clavari de la capella Josep Ausic va demanar retre comptes. Havia ingressat 59 lliures, 5 sous i 6 diners i havia pagat 32 lliures, 13 sous i 3 diners, quedant a favor de la capella 26 lliures, 12 sous i 3 diners que va lliurar a Bernat Reig.

Calia fer un nou arrendament de la terra. Es va acordar que els prohoms juntament amb Gaietà Estaper i Joan Cantó fessin un nou acte d'arrendament.

Dia 27 de març.

Es van reunir els mestres Joan Gual i Francesc Reig, prohoms; Josep Coll, andador; Joan Rossell, Rafael Carreres, Gaietà Estaper, Manuel Rossell, Joan Cantó, Josep Ausic i Martí i Antoni Garcia.

Es va informar que el dia 25 fou cridat Joan Gual, prohom en cap, a la Casa de la Ciutat, on el comte de Santa Coloma va passar un escrit als altres caps gremials animant-los a concórrer en les urgències del Rei en la seva guerra contra França:

«En este infeliz tiempo en que trastornado generalmente el Reyno de Francia ni oye la voz de la Religión ni atiende a los derechos de la Soberanía y en que nuestro Augusto Monarca, lleno de los mayores cuidados, aplica todos sus desvelos a este importantísimo objeto y a la seguridad y conservación de todos sus vasallos tomando con imponderable actividad y dispendio de su Real Hacienda las providencias más eficaces a resistir las invasiones que podemos temer y a asegurar nuestras personas y bienes de los insultos y daños que nos amenazan para darnos un nuevo testimonio de su benéfico corazón el bien estar de sus vasallos, no separándolos de sus labores e industria, viéndose en la precisión de aumentar el ejército no ha querido usar de la Real Autoridad con que puede disponer de nuestras personas, sino que se ha dignado confiar este aumento a la fidelidad de los mismos por medio de un alistamiento voluntario.

«El fuerte acantonamiento de tropas en las fronteras de esta Provincia y las extraordinarias prevenciones para su defensa convencen quanto dezea el soberano su conservación. Esta prueba, unida a las muchas que tiene el Principado de su Real Clemencia y a las particulares que de ella ha recibido Barcelona ha empeñar a todas las classes de estos moradores a reunir sus facultades para coadyuvar el Real servicio y dar al Rey el

testimonio más auténtico de su lealtad y profunda gratitud.

«Esta misma reunión podrá dar a la empresa toda la fuerza que exigen las circunstancias del día, en que no es menos el objeto que de conservar la religión, el estado los derechos del soberano y las propiedades y felicidad de los vezinos, y hará que S.M., al passo que se le presente como unido en cuerpo el todo de la ciudad, reconosca por lo mismo que concurren como pueden todos sus moradores.

«Animado de estos sentimientos, el Ayuntamiento, luego que ha tenido noticia formal de las benéficas intenciones del Soberano, ha creído que era de su obligación unirse á sus conciudadanos para que, acordando el proyecto que pareciesse más útil al Real Servicio, pudiesen quedar satisfechos los ardientes deseos que tiempo hace manifestaba esta población y que solo ahogaba en su pecho el temor de que no se verificassen en el modo más conforme á las Reales intenciones.

«A este efecto espera el Ayuntamiento que el gremio de Escudilleros blancos nombrará un comissionado que concurriendo con los que ha autorizado el mismo Ayuntamiento, discurran y acuerden cómo podrá ofrecerse á su Magestad algún servicio en las actuales gravísimas urgencias y que sea digno de la grandeza de esta ciudad y de su fidelidad y amor hacia su Monarca».

Es va acordar nomenar a Rafael Carreres com a comissionat del gremi i fer un donatiu de 75 lliures anuals mentre durés aquesta situació, pagadores en tres terminis.

Dia 16 d'abril.

El notari del gremi, Josep Ricart, va certificar que, conforme a la reunió del dia 27 de març, es va donar facultat a Rafael Carreres, com a comissionat del gremi, per a assistir a la reunió extraordinària de juntes convocada per l'ajuntament de la ciutat, a petició del Rei, en la qual el gremi d'escudellers va oferir 75 lliures "durante los disturbios con la Francia", en tres terminis, pagant 25 lliures cada termini.

Dia 14 de maig.

Es van reunir cinc gremis de la ciutat per poder formar una companyia de soldats per defensar Barcelona durant la guerra amb França. Entre els escudellers figuren els noms de Manuel Rossell, Joan Rossell, major, Sebastià Ausich, Manuel Ros, Josep Fuster, Josep Torras, Josep Coll, Pau Coll, Jaume Morera, Jeroni Miquel, Jaume Ros, Josep Fàbregues, Joan Canals, Pau Coromines, Josep Ausich i Martí, Francesc Reig, Joan Cantó, Josep Ausich i Bonaventura Porta. Faltaria el nom d'Antoni Reig (20).

Es van elegir les places d'oficials, sergents i caporals. Hi van haver discrepàncies entre els gremis pel nomenament de càrrecs, ja que escudellers i gerrers van acaparar els càrrecs superiors, deixant a la resta els càrrecs inferiors. Entre gerrers i escudellers sumaven 40 membres, i els carders, garbelladors i rajolers de Pla, 38.

Dia 17 de maig.

El notari del gremi, Josep Ricart, va certificar que, per acord d'una reunió del dia 17 de maig, els escudellers van manifestar que el seu gremi estava integrat per 18 membres, a efectes de formar una companyia de soldats, juntament amb els terrissers, garbelladors, cardadors i rajolers del Pla, per guardar la plaça

Fig.70: Rajola que representa l'abanderat d'una confraria i el seu socors.

de Barcelona durant la guerra contra França. Amb aquesta llista es van per poder nomenar els oficials de la companyia, segons un decret del dia 29 d'abril. Joan Gual fou nomenat sots-tinent, Joan Cantó, sergent i Josep Ausich, caporal.

Dia 9 de desembre

Es van reunir els mestres Joan Gual i Francesc Reig, prohoms; Josep Coll, andador, Rafael Carreres, Manuel Rossell, Joan Cantó, Joan Rossell, Gaietà Estaper, Josep Ausich i Martí, Bernat Reig i Antoni Garcia.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

-1794-

Dia 13 de març.

Es van reunir el prohoms segon (Francesc Reig, perquè el prohoms primer, Joan Gual estava malalt) i els mestres Josep Ausich, Rafael Carreres, Josep Coll (andador) Manuel Rossell, Gaietà Estaper, Bernat Reig, Sebastià Ausich, Josep Ausich i Martí, Joan Cantó, Joan Rossell i Joan Reig.

Es va proposar nomenar com a nou andador a la persona que ho fes més barat, amb l'obligació d'avisar per les guàrdies. Sebastià Ausich s'hi va oferir, a canvi d'un salari de 4,5 lliures anuals.

No hi havia abanderat, i es va acordar que ho fos algú dels nous prohoms, cuidant-se de les despeses de cera i ventalls, pagant-ho dels efectes del comú.

Es va donar possessió als nous prohoms: Josep Ausich i Martí i Manuel Rossell. Tot seguit es van nomenar els oficials del gremi segons la forma acostumada: examinadors (Josep Ausich, Joan Gual, Antoni Garcia, Gaietà Estaper), clavari de la capella (Rafael Carreres), credencer (Gaietà Estaper), taxadors (Bernat Reig i Antoni Garcia), oïdors de comptes (Rafael Carreres i Bernat Reig).

No es van poder retre els comptes per estar malalt el prohoms en cap.

Es va preguntar d'on es traurien els diners en el cas d'haver de fer algun pagament, i es a va acordar que s'utilitzessin els diners que estava devent Joan Bardí per raó del cens que feia a la confraria, podent gastar fins a una anyada del cens.

Dia 17 de desembre.

Es van reunir els dos prohoms (Josep Ausich i Martí i Manuel Rossell) i els mestres Josep Ausich, Rafael Carreres, Francesc Reig, Joan Rossell, Joan Reig, Sebastià Ausich, i Joan Cantó.

Es va fer saber que s'havia rebut un ofici de part de l'Ajuntament de la ciutat on es prevenia i manava als gremis i col·legis que anomenessin una persona per assistir a la junta que s'havia de celebrar el dia 20 del corrent. Es va elegir a la persona de Rafael Carreres.

Es van fer ternes dels nous prohoms.

-1795-

Dia 9 de març.

Es van reunir els dos prohoms (Josep Ausic i Martí i Manuel Rossell) i els mestres Joan Reig, Josep Ausic, Rafael Carreres, Bernat Reig, Josep Coll, Joan Cantó, Joan Rossell i Sebastià Ausic, andador.

Es va donar possessió als nous prohoms (Joan Rossell i Bernat Reig).

Els prohoms passats van retre comptes. Havien cobrat 49 lliures, 16 sous i 2 diners, i havien pagat 44 lliures, 17 sous i 5 diners, restant deutors en 4 lliures, 18 sous 9 diners.

El clavari de la capella sortint va retre comptes: havia cobrat 56 lliures, 4 sous, i havia pagat 56 lliures, 3 sous i 3 diners, restant deutor en 9 diners.

Es van nomenar nou clavari de la capella (Josep Ausic), credencer (Rafael Carreres), examinadors (Manuel Rossell, Joan Cantó, Joan Reig, Francesc Reig), taxadors de botiga i jornal (Manuel Rossell i Josep Coll), oïdors de comptes (Manuel Rossell i Joan Cantó), capeller (Josep Coll).

Es va llegir un paper de Manuel de Arista y Moron, governador de Barcelona, que deia el següent:

«Dn. Manuel de Arista y Morón, caballero de la Orden de Santiago, Theniente General de los Reales Ejércitos, theniente coronel del regimiento de Reales Guardias de Infantería Española y gobernador político y militar de la plaza de Barcelona y su distrito.

«Luego de la derrota de nuestro ejército, pérdida de la plaza de San Fernando y ataque de la de Rosas, por las perentorias providencias y órdenes que se dieron de armarse y provisionarse varios corregimientos, creyó el Ayuntamiento de esta capital que, por los riesgos que se corrían, podían ser insuficientes tales auxilios y que era indispensable procurar la reunión de la provincia a su común defensa para oponerse con todo el vigor posible á un enemigo declarado de Dios y de los hombres, que destruye la religión profanando los templos y sagradas imágenes y atropella las leyes de la humanidad asolando con la más inaudita barbarie aún a los mismos que se le entregan o resisten

floxamente. Ya dicho fin pidió y otuvo el permiso el Real Acuerdo.

«Y luego de presentados a esta capital la mayor part de los comisionados y trasladados después al Quartel General de Gerona presidida la Junta de Provincia del Excelentísimo Señor Dn. Jorge de Urrutia, Capitán General en jefe del Ejército y Principado de Cataluña se ocupó incessantemente de tan gravissimo obgeto. Manifestada por su Excelencia la urgencia y armada toda la Provincia el verdadero zelo e interés defender la religión, el soberano y la patria compadecida de la suerte de tantos pueblos y paisanos suyos que sufren baxo la tiranía de tales enemigos, deviendo rezelar la fatalidad de ser su víctima aún los que están más remotos de sus incursiones si todos no nos presentamos a la más unida y vigorosa resistencia, se animó la provincia á ostentar el mayor esfuerzo de su zelo y lealtad proponiéndose preservar su dilatada frontera de las invasiones del enemigo y auxiliar a nuestro ejército para contener y rechazar al contrario con menos dispendio y más efecto que hasta aquí.

«Admitió Su Excelencia el plan de este proyecto, y encargándose de recomendarlo á Su Magestad, avisa con officio de catorze del pasado la Real Aprobación que han merecido las disposiciones de la Junta de esta Provincia celebrada su presencia.

«Y siendo conseqüente que vengan a noticia de todos las Reales gracias concedidas y los medios con que la Junta discurrió verificar tan importantes obgetos, se hace a todos manifiesto que, á mas de quedar toda la Provincia pronta á acudir en cuerpo a por partes quando el senyor Capitán General lo juzgue necesario, para alguna expedición o lance muy urgente, se determinó recurrir un número competente de paisanos que fixos en la frontera la defiendan y auxiliien al ejército, formados en varios tercios llamados de Migueletes del Principado, los quales serán considerados como parte del armamento general de la Provincia, mantenidos de los fondos que resulten de las gracias concedidas por Su Magestad y de las imposiciones que se acordaron, cuyo manejo correrá a cargo de la caxa o thesoreria general establecida en esta ciudad con la que tendrán relación los tesoreros de cada uno de las partidas encargados de recoger el producto de los arbitrios respectivos y de remitir los fondos a la Thesorería General, que cuidará de pagar a los habilitados de los varios tercios de pasianos armados con arreglo a lo que le está prescrito.

«A efecto de verificar tal importante servicio, están comunicadas a los respectivos gobernadores, corregidores y alcaldes mayores las reglas que, siendo adoptadas por la Junta de Provincia, deberán practicar auxiliados de sus comisionados respectivos que asistieron a la referida Junta, y una o dos personas que pareciesen más aptas, quedando anthorizadas por el Excelentísimo señor Capitán General para tomar todas las noticias y disposiciones conducentes á verificar el servicio y cobro de las imposiciones establecidas.

«Pero como lo más importante en el día es el apronto de los referidos tercios con que la Provincia lograrà mayor seguridad y se evitarán los imponderables perjuizios, gastos e incomodidades que causaban los somatenes de relevo, se previene que, por ahora y a la mayor brevedad, deberá aprontarse por esta ciudad y coregimiento un tercio a la órdenes del Mariscal de Campo Don Juan Miguel de Vives, destinándose para oficiales subalternos los del ejército que fueran más gratos á la Provincia.

«Cada tercio será por ahora de mil hombres, y cada compañía, de cien hombres, incluso sargetos y cabos.

«El mayor número de voluntarios que presentare ahora cada coregimiento le servirá para descuento del mayor número de hombres que pudiesse tocarle si la necesidad exigiesse mayor fuerza, a cuyo fin cada pueblo debe quedarse con nota de los sugetos que presente para voluntarios de la Provincia.

«El paisano que quisiere servir voluntario en dichos tercios

deberá obligarse a lo menos para el tiempo de una campaña y baxo de esta obligación, además del pan que se dará por a cuenta del Rey, se le darán sis reales diarios desde el día que se filiare, dexando uno para atender á su vestido y calzado, cuya cuenta se le quitará cada tres messes, dándoles lo que alcansare.

«Disfrutarán dichos Migueletes de la parte que les corresponda entre si por las pressas que hagan el enemigo, las que se les adjudicaran haciéndose un reparto igual entre todos los que obraren en la acción. Pero si los efectos aprehendidos fuessen armas, municiones, tiendas o pertrechos, se entregarán por medio del los comandantes a su excelencia el señor Capitán General para que se sirva disponer su valoración y la entrega de la cantidad en que queden justipreciados para repartirse con igualdad entre los que acrediten.

«A más, estarán libres del pago del personal por toda su vida si sirven durante la guerra y cumplen con sus obligaciones por diez años; si solo sirven toda una campaña extendiéndose esta gracia á sus hijos ó parientes si fallecen en acción. Pero los que sólo sirvan una campaña y no sean voluntarios no disfrutarán la exención del personal por más tiempo que el de seis años.

«Los individuos de estos tercios que, por enfermos y heridos passen á los hospitales, serán asistidos en ellos como la tropa y además les dará el Principado tres reales de vellón diarios para beneficios de sus familias, si son casados, o para sus parientes si se los ceden los interesados.

«Tendrán prest de inválidos los que se desgraciaren en la campaña y serán atendidas las viudas y familias de los que muriesen en ella.

«A todos los que sean hechos prisioneros de guerra se les asistirá con su sueldo y pan como la tropa y á su vuelta les dará el Principado lo que alcansen de la señalación que tengan para socorro baxado lo que percibieron durante su ausencia.

«Todos los que sirvan en estas compañías gozarán de la hospitalidad, alojamientos, utensilios, vagages y raciones de campaña en los mismos términos que lo tiene concedido su Magestad a las tropas del Ejército y últimamente lograrán el beneficio de contárseles el tiempo que se ocupen en defensa del país para la carrera que sigan, assí escolástica como en qualquiera arte u officio.

«Qualquier particular que presente a la respectiva Junta un número seguro de cien hombres será capitán de la compañía, siendo persona de honra y conducta, y sinó le acomoda servir el empleo, podrá elegir personas de satisfacción para serlo. Y siempre le será facultativo elegir las para los de theniente y subteniente de iguales circunstancias.

«Los oficiales de los tercios que estén de servicio gozarán los sueldos siguientes: capitanes, veinte reales; thenientes: diez y seis reales; subtenientes: doze reales; además diez y seis reales el capellán y cirujano. Los sargentos tendrán ocho reales, y los cabos, siete reales. Se prohíbe todo enganchamiento en la recluta de voluntarios y se castigará severamente al que lo diere, previniendo que al que lo recibiese no será acreedor a las gracias de los volutarios.

«Para la manutención de todo el servicio que se haga se destina el fondo que resultará de los medios siguientes:

«La imposición á que el clero secular y regular se preste por medio de sus prelados á proporcion de sus rentas.

«Lo que resulte del sobrante del octavo del aguardiente, deducida la parte que cobra Su Magestad.

«El tercer dinero impuesto últimamente al derecho de pariage a fecto a la obra de la Lonja del Mar de esta ciudad.

«El sobrante de propios y arbitrios de los pueblos del

Principado y los ofrecimientos hechos por individuos y cuerpos de la Provincia para gastos de la presente guerra.

«Los fondos que actualmente existan y devengaren en adelante de los espolios y vacantes de la Provincia, no solo de las mitras sinó también de todas las piezas consistoriales.

«El depósito resultante de la tercera u otra parte de sus rentas que pagaban las prebendas eclesiásticas al fondo pío benefical como igualmente lo que huviere resultado o resultare en adelante de la décima parte a que últimamente queda reducida.

«A estos auxilios reconoció preciso la Junta añadir otros para la manutención del referido servicio, cargándose por ahora la Provincia una anualidad de catastro e industrial sobre la con que contribuye a su Magestad, a la que quedarán obligados todos los contribuyentes de estos pagos.

«A esta contribución se añade la llamada General de defenza, á la que deberán quedar sugetos todos los que no entren en el actual servicio desde la edad de diez y seis años arriba, sin preficación de edades ni exclusión alguna y se arreglará su distribución en el mode siguiente:

«Se tazarán las cantidades de las personas con respeto á sus classes y beneficios que reporten respectivamente en cada una, subdividéndose en varias especies de pago para cada clase, de mode que la mayor recaiga en los que tienen mayores haberes; la media, en los que disfruten una medianía, y la ínfima ,en los que tengan menores haberes.

«De esta forma pagarán cada mes:

«Pesetas

«Estado noble: quatro clases. Cinco, diez, quinze, veinte.

«Hacendados: quatro, ocho, doze.

«Comerciantes: cinco, diez, quinze.

«Abogados: tres, cinco, ocho.

«Médicos: tres, cinco, ocho.

«Procuradores, escrivanos y notarios: una, dos, quatro.

«Cirujanos y boticarios: una, dos, tres.

«Artistas con exercicio: dos, tres, cinco.

«Artesanos con tenda abierta: una, dos, tres.

«Jornaleros y criados: media peseta.

«Aquellos individuos que no queden comprendidos en clase determinada se aplicarán a la que sea más análoga con la que tengan, lo que deberá practicarse con muchas circunspección, como también en aquellos que, siendo de una classe, exersa officios o facultad que correponda á otra calidad de más alta tasación.

«Y para que venga a noticia de todos insiguiendo lo acordado en la Junta formada en esta capital para el referido obgeto por lo perteneciente a ella y su corregimiento, mando publicar el presente en los parages públicos y acostumbrados de esta ciudad con las formalidades de estilo.

«Dado en Barcelona a cinco de Marzo de mil setecientos noventa y cinco. Don Manuel de Arista. Don Joseph Ignacio Claramunt y Verde, secretario de la Junta.

«Se ha publicado el presente edicto por los parages públicos y acostumbrados de esta capital con las solemnidades de estilo por mi Vizente Alaret, trompeta real, hoy siete del mes y año de su fecha. Vizente Alaret».

El gremi va acordar proposar a Rafael Carreres per assistir a la reunió en nom de la confraria.

Dia 24 de març.

Es van reunir els dos prohoms Joan Rossell i Bernat Reig i els mestres Rafael Carreres, Manuel Rossell, Francesc Reig, Joan Reig, Josep Ausic, Joan Cantó, Josep Coll, Sebastià Ausic i Josep Ausic i Martí.

Rafael Carreres, comissionat a la junta celebrada pel tema del regiment de miquelets, va exposar el resultat de la reunió. Es va demanar que cada gremi aportés el que cregués oportú per la causa.

Es va acordar fer una nova reunió a la que es convidaria també als fadrins i fills de mestre per establir, junts, la quantitat que aportaria el gremi.

Dia 15 de març.

Es van reunir els dos prohoms (Joan Rossell i Bernat Reig), els mestres Rafael Carreres, Manuel Rossell, Joan Reig, Josep Ausic, Joan Cantó, Sebastià Ausic, i els fadrins Pau Coll, Salvador Coll, Francesc Reig, Jeroni Miquel, Bonaventura Porta, Josep Torres, Manuel Ros, Jaume Ros, Fernando Rossell, Pau Coromines, Francesc Ventura, Antoni Gener, Jaume Morera, Josep Fuster, Joan Canals, Josep Fàbregues i Antoni Reig.

Es va tractar del que podrien donar mensualment pel tema de la formació de miquelets.

Joan Reig, Joan Cantó, Francesc Reig, Francesc Ventura, Bonaventura Porta, Joan Fuster, Josep Torres, Josep Ausic i Martí, Manuel Rossell menor, Jaume Cantó i Joan Rossell va oferir 22 diners cadascun; Josep Ausic, Rafael Carreres i Bernat Reig, 33 diners cadascun; Jaume Ros, Pau Coll, Manuel Ros i Jeroni Miquel, 12 diners cadascun, i Salvador Coll, Joan Canals i Antoni Rossell, 16 diners cadascun; Antoni Reig, 24 diners.

La resta no van oferir res.

Dia 7 d'agost.

Es van reunir els dos prohoms, Joan Rossell i Bernat Reig, amb Josep Ausic, Rafael Carreres, Joan Cantó, Antoni Gener, Manuel Ros, Joan Pere, Josep Gambilou, Josep Fuster, Jaume Morera, Pau Coromines, Francesc Ventura, Jaume Ros, Antoni Rossell, Jaume Cantó, Manuel Rossell, Joan Reig i Josep Torres, andador.

Es va anunciar que calia pagar 4 lliures i 10 sous mensuals pel tema de la contribució de guerra i que es devien 4 mesos endarrerits.

Es va acordar que Bernat Reig, prohom en cap, i els taxadors Rafael Carreres i Joan Cantó s'encarregarien de fer la distribució de les quantitats que tocava pagar a cadascú.

Dia 16 de novembre.

Es van reunir els prohoms Joan Rossell i Bernat Reig amb Manuel Rossell, Sebastià Ausic, Josep Ausic i Martí, Joan Reig, Josep Ausic, Rafael Carreres i Josep Torres, andador.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

Com es demanaven sis pessetes al mes pel tema de la

manutenció dels miquelets, a més de les sis pessetes que ja donava el gremi, es va acordar que Josep Ausic, juntament amb els dos prohoms, mirarien de fer les gestions necessàries per no haver de pagar aquestes sis pessetes mensuals addicionals.

-1796-

Dia 23 de maig.

Es van reunir el prohom Joan Rossell amb els mestres Rafael Carreres, Manuel Rossell, Josep Coll, Joan Cantó, Josep Ausic i Martí, Gaietà Estaper, Josep Ausic, major, i Josep Torres, andador.

Calia fer tria d'un nou andador i Josep Torres s'hi va oferir a canvi del cobrament de 4,5 lliures anuals. Fou acceptat.

Es va donar possessió als nous prohoms: Joan Cantó i Josep Coll.

Es van nomenar nous examinadors (Gaietà Estaper, Manuel Rossell, Rafael Carreres i Joan Rossell), clavari de la capella (Josep Ausic), credencer (Rafael Carreres), taxadors de les fornades i de botiga (Rafael Carreres i Josep Coll).

El prohom anterior, Joan Rossell (Bernat Reig ja era difunt) va retre comptes. Havia cobrat 154 lliures, 6 sous i 5 diners i havia pagat 147 lliures, 11 sous i 8, diners, restant debitor en 7 lliures, 5 sous i 3 diners.

Josep Ausic, clavari de la capella de l'any anterior, va retre comptes. Havia cobrat 39 lliures, 15 sous i 3 diners i havia pagat 35 lliures, 6 sous i 9 diners, restant debitor en 4 lliures, 8 sous i 6 diners.

Es va recordar que calia fer nou arrendament de la terra i es van nomenar els mestres Josep Ausic i Martí, Rafael Carreres i Joan Rossell per a què, juntament amb els prohoms, poguessin firmar les escriptures d'arrendament amb les persones que ben vistes serien per ells.

Dia 29 de novembre.

Es van reunir els dos prohoms, Joan Cantó i Josep Coll, amb els mestres Josep Ausic, Manuel Rossell, Josep Ausic i Martí, Rafael Carreres, Sebastià Ausic, Joan Rossell i Josep Torres, andador.

Com era de costum pel novembre, es van fer les noves ternes de prohoms per l'any següent.

Dia 23 de desembre.

Es van reunir els dos prohoms, Joan Cantó i Josep Coll, amb els mestres Josep Ausic, Joan Rossell, Manuel Rossell, Josep Torres i Josep Ausic i Martí.

Es va llegir un imprès del governador de Barcelona, Sr. Joan d'Escofet, que deia al següent:

«Después del largo tiempo que ha discurrido desde que se avisó quedar fixada por ahora a quinze messes la duración de la contribución general de defensa impuesta para concurrir a costear el gasto que causaron los miqueletes y que venció el plazo que se dio para su pago, no puede diferirse más la exacción de lo que no está satisfecho. Por lo que señalando por último término

para el cobro que debe esse Común los dio, que median hasta el diez y ocho de este mes.

«Lo aviso a vms. en inteligencia de que sin otra amonestación se pasará, expirando el referido término, a la ejecución de lo que falte a cobrar y para ella, a los correspondientes apremios.

«Barcelona, cinco Diciembre de mil setecientos noventa y seis. Dn. Juan de Escofet. A los prohombres del gremio de Escudilleros».

Es va acordar que es cobrés el que encara es devia per raó de l'esmentat pagament.

Josep Ausic es va oferir, a canvi de 4 pessetes, a passar a cobrar el que cada confrare devia, cosa que fou acceptat.

-1797-

Dia 17 de gener.

Convocats els prohoms examinadors, clavari i l'alguatxir a l'obrador d'Antoni Reig, situat al carrer dels Tres Llits i cantonada amb el carrer del Vidre, fou examinat l'esmentat Antoni Reig, fill del difunt Bernat Reig, i de Narcisa Fuster, apadrinat per Joan Reig.

Va pagar 8 lliures de dret d'examen i 16 lliures i 16 sous al clavari del sant Misteri.

Dia 25 de febrer.

Es van reunir Joan Cantó i Josep Coll, prohoms, amb els mestres Joan Reig, Josep Ausic, Rafael Carreres, Manuel Rossell, Josep Ausic i Martí, Joan Rossell, Antoni Reig i Josep Torres, andador.

Es va acordar que, no havent cap altre subjecte més que Antoni Reig per a l'ofici d'andador, ho fos ell mateix. En el cas que l'Ajuntament volgués fer anar la bandera del gremi a la processó del Corpus, es va proposar que fos l'abanderat el mateix Antoni Reig, cosa que es va acceptar.

Es va donar possessió als nous prohoms.

Els prohoms sortints van retre comptes. Havien cobrat 122 lliures, 7 sous i 9 diners, i havien pagat 111 lliures, 6 sous, quedant deutors en 11 lliures, 1 sou i 9 diners.

El clavari de la capella va retre comptes. Havia cobrat 41 lliures, 7 sous i 6 diners i havia pagat 38 lliures, 1 sou i 6 diners, quedant debitor en 3 lliures, 6 sous.

Foren elegits els nous examinadors (Josep Ausic, Joan Cantó, Josep Coll, Josep Ausic i Martí), i nous taxadors del "pago real" (Josep Ausic i Josep Coll).

Dia 6 d'abril.

Es van reunir els dos prohoms (Manuel Rossell i Joan Rossell), i els mestres Josep Ausic, Josep Ausic i Martí, Joan Reig, Joan Cantó, Josep Coll i Antoni Reig.

Es va notificar que l'alcalde major de la ciutat, Gaspar Jover, havia enviat a buscar als dos prohoms per recordar-li que havien de pagar 100 lliures per 16 mesos que estaven devent de l'oferiment que feren per a la manutenció del batalló de soldats que va formar la ciutat, manant-los que tornessin la resposta abans de tres dies.

Van acordar que dues persones, juntament amb els prohoms,

donarien resposta a l'ajuntament. Van demanar poder pagar les 100 lliures en el termini d'un any, a raó de 25 lliures cada tres mesos. Aquestes persones se'n cuidarien de recaptar les esmentades 100 lliures. Foren elegits Rafael Carreres i Josep Ausic i Martí.

Dia 14 d'agost.

Es van reunir els dos prohoms (Manuel Rossell i Joan Rossell), amb els mestres i fadrins Jaume Cantó, Pau Coll, Jaume Ros, Manuel Romero, Miquel Sala, Josep Fuster, Josep Gambilou, Manuel Rossell, menor, Jeroni Miquel, Sebastià Ausic, Rafael Carreres, Joan Cantó, Joan Reig, Josep Ausic, Francesc Reig, Josep Ausic i Martí, Antoni Rossell, Joan Pera, Francesc Ventura, Joan Canals, Jaume Morera, Francesc Reig i Josep Fàbregues.

Els prohoms van notificar que el governador i capità general havia cridat a tots els prohoms dels gremis exposant-los que no hi havia feia a la ciutat per culpa dels efectes de la guerra contra Anglaterra. Va demanar ajut als gremis per remeiar la situació de penúria que patien moltes persones i els demanà que fessin caritat.

Els membres del gremi van manifestar que essent pocs individus no podien contribuir gaire i van oferir un total de 15 lliures.

Dia 29 de novembre.

Es van reunir Joan Cantó i Josep Coll, prohoms, amb els mestres Josep Ausic, Manuel Rossell, Josep Ausic i Martí, Rafael Carreres, Sebastià Ausic, Joan Rossell i Josep Torres, andador.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

-1798-

Dia 4 d'abril.

Es van reunir els dos prohoms (Manuel Rossell i Joan Rossell) i els mestres Joan Reig, Rafael Carreres, Josep Coll, Joan Cantó, Josep Ausic i Josep Ausic i Martí.

Es va donar possessió als nous prohoms.

Els prohoms passats van retre comptes. Havien cobrat 137 lliures, 13 sous 8 diners i havien pagat 135 lliures, 17 sous, quedant deutors en 1 lliura, 16 sous i 8 diners.

Josep Ausic, clavari de la capella, va retre comptes. Havia ingressat 39 lliures, 15 sous i 9 diners, i havia pagat 31 lliures, 6 sous i 9 diners, restant debitor en 8 lliures, 12 sous.

Es va llegir un memorial del rector de la parròquia de Sant Jaume, apòstol, que deia el següent:

«Magnífichs Senyors.

«Lo rector y obrers de la iglesia parroquial de sant Jaume, ab la deguda atenció, exposa a v.m. que en ocasió de aplaudir-se a uniformitat de veus la idea y execució del projecte de col·locar lo monument en lo altar major de sa iglesia se observa que faltaba en ella de llums lo número corresponent al decoro y magestat de obra tan magnífica, y considerant que se havian ja empleat

en la illuminació tots los socorros de que acostumbraban valer-se, determinaren fer diligències extraordinàries per aconseguir algun augment.

«Lo fruit de ellas ha estat encontrar en un llibre del archiu la nota que se acompaña la resolució que formalment prengueren v.m. en divuit mars de mil sis-cents trenta set de fer cremar annualment quatre ciris de cera blanca de pes quatre lliuras cada un davant lo Santíssim tot lo temps de estar el monument, tenen los obrers per molt felis esta ocurrència per estar ben persuadits de la generalitat dels individus de est honorable gremi que no voldran cedir en esplendor, pietat y religió a la que manifestaren sos antepasats, majorment tenint ben experimentada sa devoció en portar la imatge del Christ crucificat sempre que per pregàries ha estat precis eixir en pública profesó la obra y comunitat de dita iglésia.

«Per lo que esperan y a v.m. suplican que se dignia renovar y posar en planta la insinuada resolució de donar aquella providència que entenga ser més conforme a un objecte tan piados y ab que poden acreditar sos individuos sa pietat y religió.

«Dr. Antoni Riera, prevere y rector de Sant Jaume; Don Ramon Borràs de Llúria y de la Bàrsena; D. Ramon Vives y Vidal. Joan Coll y Vila. Antoni Albià y Centena. Francisco Pla. Pere Jaume Freginals. Pau de Llosellas.

«A divuit de mars convocats y congregats los proms y confraria dels Srs. escudellers en lo lloch acostumat de la casa de la confraria, sent promens los honorables Miquel Pasoles, Bernat Rector i .t. Casals, y los demás confreres que assistiren dit consell, conforme consta en poder de Antoni Joan Fita, notari públic de Barcelona, y fonch proposat que atès lo demanat per los obrers de la iglésia parroquial del apòstol Sant Jaume que tots anys la confraria dels escudellers de la present ciutat fessen cremar davant lo Santíssim Sagrament lo Dijous y Divendres Sant quatre ciris de cera blanca tant quant estarà en lo monument lo Santíssim Sagrament, y que dits ciris fosen de pes de quatre lliuras quiscun ciri.

«Deu Nostre Senyor los pach tant santa determinació y tant santa caritat. Per tant, deliberaran v.m. lo fahedor».

Es va acordar que el gremi donaria 4 lliures i mitja cada any als obrers de sant Jaume perquè se'n fessin càrrec ells mateixos dels ciris, havent de posar en els ciris les armes del gremi.

Foren elegits nous examinadors (Joan Cantó, Joan Rossell, Josep Ausic i Martí i Manuel Rossell), i nous taxadors (Manuel Rossell i Sebastià Ausic).

Dia 6 de novembre.

Es van reunir els dos prohoms (Rafael Carreres i Josep Coll), i els mestres Josep Ausic, Antoni Reig, Manuel Rossell, Sebastià Ausic, Joan Cantó, Joan Rossell i Josep Ausic i Martí.

Es va fer lectura de dues cartes rebudes:

«Dirijo a Uds. dos exemplares del edicto en que se insertan la Real Cédula de S.M. y acordada del Consejo para que hagan todo presente en ese gremio y no dudo que movidos de la tiernas insinuaciones de nuestro Soberano y a imitación del vivo exemplo que nos presenta su paternal amor y el de su Augusta esposa contribuirán Uds. por su parte y estimularan a que los individuos de esa corporación contribuirán con quanto sea posible a beneficio de las subscripciones que se ha dignado abrir S.M. para los importantes objetos que se expressan como lo han hecho los Ministros del Supremo Tribunal de la Nación y los de

esta Audiencia.

«Dios guarde a Uds. muchos años.

«Barcelona, a diez y siete julio de mil setecientos noventa y ocho. Pedro Gomes.

«Srs. prohombres del gremio de escudilleros».

«Con fecha de diez y siete de Julio último comunica a este gremio por medio de Uds. el regente de esta Audiencia el edicto de cartorze del mismo mes en que se insertan la Real Cédula de su Magestad de diez y nueve junio de este año y la acordada del Consejo con que se acompaña manifestando al mismo tiempo la importancia de los objetos a que se dirigen los beneficios y piadosas intenciones de nuestro Augusto Soberano que pudiendo valerse de los medios que tiene en su mano la suprema autoridad, fia al favor y voluntad de sus amados vasallos los auxilios que necessita para acudir a las actuales urgencias de la Monarquia por medio del donativo voluntario y préstamo patriótico que se ha dignado abrir.

«Como decano de la misma Audiencia me hallo en el día con otra orden de catorze de Septiembre último para estimular con nueva eficacia a los que no han contribuido a tan interesantes obgetos. Y por consiguiente paso a Uds este recuerdo para que se sirvan hacerlo todo presente en esa corporación esperando que no dexarán Uds. ni sus individuos desairada mi comission si que acreditarán, como lo han hecho en otras ocasiones, la generosidad y amor hacia su Soberano que ha sido el característico que más ha distinguido a estos naturales de todos tiempos, contribuyendo con quanto sea posible a las actuales urgencias de la Monarquía.

«Dios guarde a Uds. muchos años.

«Barcelona, a dos de Octubre de mil setecientos noventa y ocho. Dn Ventura de Ferran. Srs. prohombres del gremio de escudilleros de esta ciudad».

Es va acordar que, donat que el gremi no tenia diners i que Joan Bardi, manyà, que vivia a la casa de la confraria, estava devent moltes anyades i no volia pagar, s'anomenés un procurador i dos comissionats per a obligar-lo a pagar i que, cobrades dites anyades o part d'elles, es donessin 50 lliures.

Es va nomenar procurador a Miquel Potau o, en son defecte, a Miquel Canals, notaris reals i públics, i com a comissionats, al prohoms en cap Rafael Carreres i a Josep Ausic.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

-1799-

Dia 6 de maig.

Es van reunir els dos prohoms, Rafael Carreres i Josep Coll, amb els mestres Antoni Reig, Josep Ausic, Sebastià Ausic, Josep Ausic i Martí, Joan Cantó i Joan Rossell.

Es va donar possessió als nous prohoms.

Degut a què cap persona volia fer d'andador, Sebastià Ausic s'hi va oferir a canvi de 4 lliures anuals.

Es van anomenar als nous examinadors (Josep Ausic, Rafael Carreres, Manuel Rossell i Josep Coll).

El prohoms sortint volgué retre comptes, però no havia cobrat una de les dues terces del personal.

No es van aprovar els comptes, però se li va donar un mes de

marge perquè pogués cobrar la terça que faltava.

En un altre consell s'aprovarien els comptes i s'anomenarien els nous càrrecs.

Dia 6 de desembre.

Es van reunir els dos prohoms (Josep Ausic i Martí i Joan Rossell) i els mestres Rafael Carreres, Manuel Rossell, Francesc Reig, Joan Cantó, Antoni Reig, Jaume Cantó i Sebastià Ausic, andador.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

-1800-

Dia 27 d'agost.

Es van reunir els dos prohoms (Josep Ausic i Martí i Joan Rossell) i els mestres Rafael Carreres, Manuel Rossell, Joan Coll, Joan Cantó, Antoni Reig i Sebastià Ausic.

Es va llegir la cartilla amb els noms dels nous dos prohoms: Joan Cantó i Josep Coll.

Es va decidir que l'actual andador, que havia servit durant quatre mesos, ho fes durant la resta de l'any, donant-li el salari acostumat.

Rafael Carreres, prohom de l'any 1798, va demanar retre comptes. Havia cobrat 90 lliures, 7 sous i 4 diners, i havia pagat 94 lliures, 18 sous i 7 diners. La confraria li devia, doncs, 4 lliures, 11 sous i 3 diners que obtindria d'algunes partides que encara havia de cobrar de la seva prohomenia.

Josep Ausic i Martí, prohom de l'any 1799, també va demanar passar comptes de la seva prohomenia. Havia cobrat 73 lliures i 4 diners, i havia pagat 71 lliures, 10 diners, de manera que va tornar al gremi 1 lliura, 19 sous i 6 diners, que donà als nous prohoms.

Se li recordà que encara havia de cobrar algunes partides de la seva prohomenia.

Foren elegits els nous examinadors (Jaume Cantó, Antoni Reig, Rafael Carreres i Joan Rossell) i nou clavari (Josep Ausic).

-1801-

Dia 23 de març.

Es van reunir els prohoms Joan Cantó i Josep Coll i els mestres Rafael Carreres, Josep Ausic, Joan Rossell, Jaume Cantó, Sebastià Ausic, Josep Ausic i Martí i Antoni Reig.

Es va donar possessió als nous prohoms.

Degut a què ningú més podia fer d'andador, s'hi va oferir Jaume Cantó, que fou acceptat per aquest càrrec.

Foren elegits nous examinadors (Josep Coll, Manuel Rossell, Josep Ausic i Martí i Josep Ausic).

Rafael Carreres, prohom de l'any 1798, i Josep Ausic i Martí, prohom del 1799, quedaren deutors el primer en 11 lliures i 10 sous i el segon en 17 sous i 6 diners. Es deliberà si es passarien aquestes partides antigues al nou prohom. Es va acordar que se'n fes càrrec el nou prohom, Joan Cantó.

Rafael Carreres va demanar retre comptes endarrerits. Foren elegides quatre persones que ajudarien als dos prohoms en la feina de revisar els comptes. Dos serien mestres "vells" i els altres dos, mestres "joves": Josep Ausic i Manuel Rossell, i Josep Ausic i Martí i Antoni Reig.

Es van elegir als nous taxadors del pagament del personal i del "ganancial": Rafael Carreres i Antoni Reig.

Dia 10 de desembre.

Es van reunir els dos prohoms, l'andador i 4 mestres.

Es va fer la nova terna dels dos prohoms.

L'any 1803 el prohom en cap va comunicar al gremi haver rebut un avís de part de l'ajuntament, amb data de 31 d'agost, en el qual es preveia que tots els col·legis i gremis de Barcelona havien d'anomenar un comissionat per assistir a les Cases Consistorials, a dos quarts de cinc de la tarda del dia 5 de setembre. Es tractava de determinar la manera com disposar dels 215 homes que li corresponien a la ciutat de Barcelona dels 4.000 que demanava el Rei a Catalunya. Van anomenar com a comissionat del gremi a la persona del mestre Rafael Carreres²⁵⁶.

El 1802 es va fer un acte de "asiento" de durada de tres anys (1802-1805) amb el pagès Jacint Corts, de Sarrià, pel tema del proveïment de terra d'escudeller. El preu fou d'una lliura, sis sous y tres diners per cada carretada, i el preu del lloguer de la finca, de 51,5 lliures anuals.

Dia 10 de maig.

Es van aplegar set mestres escudellers. Es va acordar enviar un comissionat (Josep Ausic) a una reunió a l'ajuntament de la ciutat per preparar els actes d'agraïment per la visita del Rei.

Degut a què la confraria no disposava d'ingressos per suportar les despeses, es deliberà pagar tots es mestres amb botiga la contribució igual i sense diferència alguna, anomenant collectors a Miquel Rossell i Jaume Cantó.

Dia 22 d'agost.

Es va aplegar sis mestres i dos fadrins. Es va demanar al gremis que durant la visita dels Reis a Barcelona els gremis vigilessin per la quietud pública.

El prohom en cap va llegir una esquila de la *Comissió de obsequios* de l'Ajuntament en què es demanava als gremis formar parelles de gent jove per la mascadara amb la que es volia obsequiar la visita reial. Es va decidir que fossin un mestre, un fadrí i un fill de mestre. Per la sort de rodolins van ser extrets els següents noms: per la classe de mestre, Josep Ausic i Martí; per la classe de fadrí, Josep Torras, i per la classe de fill de mestre, Francesc Cantó.

Dia 11 de desembre

Es van aplegar sis mestres. Es van elaborar les ternes dels dos nous prohoms.

256. AHPB, Josep Ricart, *Trigessimum septimum manuale instrumentorum*, 1803, gener, 10 - 1803, desembre, 18.

-1803-**Dia 20 de juliol**

Es van aplegar 8 mestres. Es va donar possessió als nous prohoms. es va nomenar nou andador, donant-li una pesseta mensual, dos taxadors, un clavari i quatre examinadors.

Es van llegir els comptes del clavari de la capella: sis lliures, sis sous i sis diners cobrats, i set lliures, set sous i sis diners, pagats.

Els prohoms passats van retre comptes: havien ingressat 311 lliures, 2 sous i havien pagat 304 lliures, 10 sous, quedant a favor del comú 6 lliures, 11 sous.

Dia 2 de setembre

Es van aplegar 8 mestres. Es van nomenar dos comissionats per assistir a una reunió convocada per l'ajuntament de la ciutat per veure d'on sortien els 215 homes de Barcelona del conjunt de 4000 soldats que el rei demanà al Principat.

Dia 7 de novembre

Es van aplegar 7 mestres. Es va fer terna de prohoms.

Els dos comissionats del gremi encarregats de buscar un nou tall d'on treure la terra acrediten unes despeses de 44 lliures, 17 sous i 5 diners. Es va acordar que cada mestre pagui quatre pessetes i mitja per cada carretada de terra i un ral de billó per cada roba de plom.

-1804-**Dia 8 de febrer.**

En presència de Josep Ausic i Martí i de Jaume Cantó, prohoms; Josep Ausic, Antoni Reig, Joan Cantó i Manuel Rossell, examinadors, i l'esmentat Josep Ausic, clavari de la capella, amb l'assistència també de Joan Gener, algtzgir de la Reial Audiència, fou examinat Josep Pla, fill de Cristòfol Pla, jove sastre, natural de Barcelona, i de Rita Calero (difunta), a l'obra de Rafael Carreres, situat al carrer de Còdols, presentat pel mestre Francesc Reig.

Havent fet bon examen han votat i ell ha fet el jurament segons estil. Josep Pla estava casat amb Josepa Carreres, filla del mestre Rafael Carreres. Fou creat "mestre forçat".

Va pagar 8 lliures als prohoms i 16 lliures, 16 sous al clavari²⁵⁷.

Dia 30 d'abril.

Es van reunir Joan Gener, algtzgir; Josep Ausic i Martí i Jaume Cantó, prohoms; Josep Ausic, Joan Cantó, Josep Pla, Antoni Reig, Manuel Rossell i Sebastià Ausic, andador, a la casa de la confraria, al carrer dels Escudellers.

Es va comunicar que havia sortit la cartilla amb els noms dels nous prohoms: Antoni Reig i Manuel Rossell.

Els prohoms passats van retre compres: havien cobrat 122

lliures, 7 sous i 6 diners, i havien pagat 120 lliures, 7 sous, 4 diners, resultant deutors en 2 lliures i 2 diners.

Josep Ausic, clavari de la capella, havia ingressat 53 lliures, 6 sous i 6 diners, i havia pagat 52 lliures, 13 sous, resultant deutor en 13 sous.

Es ratificà el clavari, a pluralitat de veus.

No es van nomenar taxadors. Pagarien la taxa com s'havia fet l'any anterior.

Es van nomenar oïdors de comptes (Jaume Cantó, Josep Ausic i Martí) i examinadors (Joan Cantó, Josep Ausic i Martí, Joan Rossell i Sebastià Ausic).

Josep Pla seria el nou andador, ja que era l'últim en passar-se a mestre.

Dia 16 de juny.

Es van reunir Francesc Font, algtzgir; Antoni Reig i Manuel Rossell, prohoms; Rafael Carreres, Joan Cantó, Joan Rossell, Josep Ausic i Martí i Josep Pla, andador.

Es va fer lectura d'un edicte de Blas de Aranza, intendent general de l'exèrcit i del Principat.

Dia 19 d'octubre.

Es varen reunir Joan Gener, algtzgir; Antoni Reig i Manuel Rossell, prohoms; Josep Ausic, Josep Ausic i Martí, Francesc Reig, Joan Rossell, Sebastià Ausic, Jaume Cantó, Joan Cantó i Josep Pla, andador.

Es va decidir atorgar un donatiu voluntari per tal de fer un cordó sanitari per impedir el contagi de la febre groga que assolava aleshores les ciutats de Màlaga i d'Alacant. Els vuit mestres amb botiga van donar un duro cadascun. A més, es va acordar que els prohoms passarien per les cases del mestres que treballaven a jornal i dels fadrins per recollir el que voluntàriament volguessin aportar.

Dia 4 de desembre.

Es van reunir Antoni Reig i Manuel Rossell, prohoms; Joan Rossell, Josep Ausic i Martí, Joan Cantó, Jaume Cantó i Josep Pla, andador.

Es van fer les ternes dels nous prohoms.

-1805-**Dia 1 de gener.**

El 1805 es va fer un pacte amb Celdoni Borés, pagès del Pla de Barcelona, per l'obtenció de terra d'escudeller, els termes del qual s'han explicat a l'apartat corresponent. Aquell any, el gremi de escudellers estava considerat com un "gremio de segunda clase"²⁵⁸.

Dia 25 de febrer.

Es varen reunir Joan Gener, algtzgir; Antoni Reig i Manuel

257. AHPB, Francesc Marés i Llopart, *Nonum manuale contractuum el instrumentorum*, 1803, desembre, 31 – 1804, desembre, 23.

258. AHCB. Gremial. Vària, núm. 4, fol. 38.

Rossell, prohoms; Jaume Cantó, Joan Rossell, Josep Ausic i Martí, Josep Ausic, Joan Cantó i Josep Pla.

Els prohoms passats varen retre comptes. Havien ingressat 157 lliures, 8 sous i 3 diners, i havien gastat 146 lliures, 12 sous i 5 diners, essent deutors en 10 lliures, 15 sous i 10 diners.

Es va fer elecció del nou clavari de la capella: Josep Ausic, i dels nous examinadors (Joan Cantó, Manuel Rossell, Antoni Reig, Josep Ausic i Martí).

No hi havia andador i es va proposar buscar-ne un que servís al gremi amb la menor despesa possible.

Van prendre l'acord de donar 8 pessetes destinades a la compra de llanxes canoneres per defensar el port de Barcelona durant la guerra que aleshores hi havia contra Anglaterra.

Segons es va dir en el decurs de la reunió, en aquells moments no hi havia al gremi cap individu sense feina.

Dia 21 de juliol.

Es van reunir Joan Jener, algtzir de la Reial Audiència; Jaume Cantó, Joan Rossell, prohoms; Joan Cantó, Josep Ausic i Martí, Josep Pla, Sebastià Ausic.

Fou llegida una carta enviada pel "protector" del gremi, que deia així:

"Para evitar los muchos recursos y desavenencias que se ocasionan por razón de las elecciones de los oficiales de los colegios y gremios de esta ciudad, ha venido su Exª. y R^l. acuerdo en prohibir como prohíbe: que no puedan VM^s. juntar el gremio sin permiso y licencia el Sr. protector, quien deberá presidir, teniendo voto en los asuntos que se traten en las corporaciones, siempre que resulte disparidad y que las elecciones de los officios se hagan a la mayor pluralidad, siempre que no haya ordenanza ni providencia en contrario, y de estar VM^s en esta inteligencia para su cumplimiento, como de haverlo hecho saber a los individuos del gremio, y quedar registrada en los actos se darán aviso como remisión de testimonio el escrivano del referido gremio. Dios guarde a VM^s muchos años. Barcelona, veinte y dos de junio de mil ochocientos y cinco. Miquel de Prats y Vilalba.

A los prohombres del gremio de Escudilleros".

El "protector" del gremi tindria, doncs, un paper semblant al dels antics algtzirs de barri que presidien les reunions gremials, però ara tenien, a més dret, a vot en cas de disparitat.

En una de les poques reunions del segle XIX on es van passar comptes dels ingressos i de les despeses, el balanç fou el següent: 152 ll. 13 s. i 7 d. d'ingressos, i 149 ll. 16 s. i 4 d. de despeses, amb un saldo favorable de 2 lliures, 17 sous i 3 diners, mentre que el clavari de la capella donà compres del seu any de clavariat: 61 ll. 13 s. i 6 d. en concepte d'ingressos, i 52 ll. 19 s. 2 d. en concepte de despeses, amb un saldo favorable de 8 lliures, 14 sous i 4 diners.

-1807-

Dia 3 de juny²⁵⁹:

Es varen reunir els prohoms Josep Ausich i Martí i Josep Pla, i els mestres Josep Ausich, Joan Cantó, Jaume Cantó, Joan Rossell, Antoni Reig, Sebastià Ausich i Manuel Rossell, juntament amb Francesc Font, algtzir de la *Real Audiencia*.

El prohoms en cap va comunicar que havia sortit la cartilla amb els noms dels nous prohoms: Joan Cantó i Sebastià Ausic. Varen fer el jurament de portar-se bé i seguiren al lloc reservat als prohoms "en senyal de la verdadera poció".

Es va nomenar com a andador a Manuel Rossell.

Els prohoms varen retre comptes de la seva prohomia: havien cobrat 152 lliures, 13 sous i 7 diners i havien pagat 149 lliures, 16 sous i 4 diners, quedant a favor del gremi 2 lliures, 17 sous i 3 diners.

Fou elegit nou clavari de la capella Jaume cantó; examinadors: Antoni Reig, Josep Ausich, Josep Ausich i Martí i Josep Pla; oïdor de comptes: Antoni Reig i Josep Ausich i Martí.

Josep Ausich, clavari que fou de la capella, va retre comptes del seu clavariat. Havia cobrat 61 lliures, 13 sous i 6 diners i havia pagat 52 lliures, 19 sous i 2 diners, quedant deutor en 8 lliures, 14 sous i 4 diners.

Dia 21 de novembre²⁶⁰.

Es varen reunir Joan Cantó i Sebastià Ausich, prohoms; Joan Rossell, Josep Pla, Manuel Rossell, juntament amb Francesc Sopena, algtzir major de la Cúria Reial Ordinària, i de Francesc Forns, un dels algtzirs de la Reial Audiència.

Es varen fer les ternes dels nous prohoms: terna de prohoms primer (Joan Rossell, Josep Pla i Josep Ausich, major) i terna de prohoms segon (Josep Ausich i Martí, Manuel Rossell i Jaume Cantó). La proposta fou votada i acceptada.

-1808-

Dia 2 de maig²⁶¹.

Es van reunir Joan Cantó i Sebastià Ausic, prohoms; Jaume Cantó, Antoni Reig, Josep Pla, Manuel Rossell i Joan Rossell, mestres escudellers.

Es va llegir un ofici del capità general que deia el següent:

«Para proporcionar socorro a los indigentes que por falta de ocupación no tienen con que subsistir, he resuelto entre otras cosas se abra una olla pública proporcionando ocupación a los brazos sobrantes y, para ello, una subscripción voluntaria entre todos los vezinos para que, según sus fuerzas y acreditada beneficencia, contribuyan mensualmente con los auxilios que les dicte su corazón.

«A este fin juntarán vuestra mercedes a la mayor brevedad su

259. AHPB, Francesc Marés i Llopart, *Quintum manuale instrumentorum*, 1807, gener, 2 - 1807, desembre, 24, fol. 120v-121v.

260. AHPB, Francesc Marés i Llopart, *Quintum manuale instrumentorum*, 1807, gener, 2 - 1807, desembre, 24, fol. 240r. Va fer de notari Josep Maria Òdena, per absència de Francesc Marés.

261. AHPB, Francesc Marés i Llopart, *Sextum manuale instrumentorum*, 1807, desembre, 31 - 1808, desembre, 20, fol. 93v-94r.

corporación a fin de que nombre dos sujetos de inteligencia, zelo y desempeño con quienes pueda entenderme en la organización y planificación de dicha subscripción voluntaria dándome luego de verificado noticias en escaños de los que queden elegidos, con expresión de la calle y casa donde habitan.

«Dios guarde a vuestras mercedes muchos años. Barcelona, veinte y siete de Abril de mil ochocientos y ocho. El Conde de Ezpeleta.

«La subscripción será por solo quatro meses.

«A los prohombres del Gremio de Escudilleros».

Es va acordar anomenar a dues persones per oferir mensualment tres lliures catalanes que pagarien els 8 mestres de botiga cada mes, a raó d'una pesseta cada un. Foren elegits Antoni Reig i Josep Pla.

-1815-

Es pot dir que el principi de la fi del sistema gremial fou l'aprovació del decret de les Corts de Cadis de 1813 que establí la llibertat econòmica, comercial, de treball i de fabricació (1813). L'any 1814, però, va tornar el rei Ferran VII i, immediatament, va restablir les lleis de l'Antic Règim, de manera que quedaven restaurades també les antigues ordinacions gremials, si bé es va fer evident que calia adaptar les a les noves circumstàncies. D'aquest retorn a l'Absolutisme, però amb algunes reformes que la nova realitat econòmica demandava, poden ser un bon exemple les explicacions que figuren com a preàmbul de les noves ordinacions del gremi d'escudellers aprovades l'any 1815²⁶².

«Y hallándose así convocados, el prohombre manifestó (es refiere al prohombre Joan Cantó) que para cumplir la orden del excelentísimo señor Gobernador de esta plaza de presentar cada gremio sus ordenanzas y que los que las tubiesen, las formasen de nuevo por no ser concretables a los objetos del día los privilegios muy antiguos concedidos a la cofadria²⁶³, había formado unas de nuevas que entregó a mi, el dicho e infraescrito escribano, para que las leyese en alta voz para su aprobación, esmendándose y corrigiéndose de ellas lo que no les pareciese arreglado, las cuales, con su prelude, son del tenor siguiente.

Habiendo el gremio -conocido de antiguos tiempos baxo el nombre de Escudilleros blancos por trabajar toda especie de obrería comuna y fina, en el día comunmente llamada loza, y pintada de toda especie de dibuxos sobre blanco- recibido una orden del excelentísimo señor Gobernador de esta plaza para que entregasen una copia de las ordenanzas por las cuales se regiese el gremio, se recurrieron por los prohombres del mismo todos los antiguos pergaminos y otros documentos que pasaban en su poder al efecto de poder puntualmente cumplir con aquella orden, pero ha sido ésto imposible, por ser unos documentos escritos en caracteres poco versados, y los inteligibles han manifestado que lo que podía ser útil observarse en los siglos en que fueron librados, de ningún puede serlo en el día, atendida la grande novedad y mutaciones que ha habido en el modo de pensar y obrar sobre gremios y sus estatutos y, en su consecuencia, les ha parecido que, conservando de lo antiguo todo lo que pudiesen ser adaptable a las máximas del día, se formasen unas nuevas ordinaciones, quales son las que va a transcribirse, presentándolas baxo un orden natural y regular, diferenciando las personas que componen el gremio y las cosas particulares de cada una de ellas, que en aquellos pergaminos, privilegios o reglamentos successivamente

hechos por el señor emperador Carlos Quinto y Felipe Segundo, reyes de España, y por los excelentísimos señores Consellers que fueron de la presente ciudad, no estaban separados ni conscriptas, conforme va a hacerse y presentarse a la Superiodidad a quien se dirijan al efecto de que se sirva aprobarlas o, en mejor, arreglarlas conforme a su superior inteligencia y mejores conocimientos le pareciese».

Dia 30 de setembre.

Es van aplegar els set mestres. Es va acordar que la venda de l'ús i servitud de la casa gremial, el 1747, al manyà Miquel Jacqués. Sant Pere de les Puelles va embargar la servitud pel no cobrament de pensions degudes d'un censal .

-1824-

Dia 7 d'abril.

Va ser examinat Joan Cantó i Gual, fill de Jaume Cantó i de Marianna Gual, a l'obrador de Josep Pla, al carrer de Còdols, apadrinat per Jaume Cantó, davant dels prohoms (Josep Pla i Antoni Reig, absent per malaltia) i dels examinadors Josep Ausic i Martí i Manuel Rossell, i Joan Coromines, algtzir del Real Consolat de Comerç.

Com que era major de 24 anys i menor de 25 va renunciar al benefici de la minoria d'edat i va pagar 8 lliures del dret d'examen i 16 lliures i 16 sous²⁶⁴.

Va ser examinat Rafael Pla i Carreres, fill de Josep Pla, prohoms, i de Josepa Carreres, apadrinat per Jaume Cantó, a l'obrador de Josep Pla, al carrer de Còdols.

Com que era menor de 25 anys i major de 15 va renunciar al benefici de la minoria d'edat i va pagar 8 lliures, i 16 lliures amb 16 sous al Sant Misteri.

Va ser examinat Joan Reig, fill de Francesc Reig, jove escudeller, absent, i de Teresa Macià, gendre del difunt Joan Cantó, apadrinat per Jaume Cantó, a l'obrador de Josep Pla, al carrer de Còdols. Va pagar 8 lliures, i 16 lliures amb 16 sous al Sant Misteri.

Va ser examinat Rafael Pla i Carreres, fill de Josep Pla, prohoms, i de Josepa Carreres, apadrinat per Jaume Cantó, a l'obrador de Josep Pla, al carrer de Còdols.

Com que era menor de 25 anys i major de 15 va renunciar al benefici de la minoria d'edat i va pagar 8 lliures, i 16 lliures amb 16 sous al Sant Misteri.

Va ser examinat Josep Reig i Espanya, fill d'Antoni Reig i Fuster i de Marianna Espanya, apadrinat per Jaume Cantó, a l'obrador de Josep Pla, al carrer de Còdols.

Va pagar 8 lliures, i 16 lliures amb 16 sous al Sant Misteri.

Dia 26 d'agost.

«En la ciudad de Barcelona, a veinte y seis de agosto de mil ochocientos veinte y quatro, mediante permiso del honor. Sr. Gobernador de esta plaza y asistencia de Jayme Llauder, uno de los alguaciles del tribunal Real Ordinario de dicha ciudad se reunieron en la casa propia del infraescrito notario, José Pla

262. Al nostre parer, les parts que hem subratllat posen de manifest la necessitat d'adequar les antigues ordinacions a la nova realitat.

263. Hem destacat les parts del text que ens interessaven.

264. AHPB, Josep Maria Ódena i Montells, *Vigessimum quartum manuale instrumentorum*, 1824, gener, 1 – 1824, juliol, 3.

y Juan Cantó, los dos individuos y comisionados del gremio de fabricantes de losa blanca de la misma, y los creditores de éste, representados por los señores concurrentes que son los siguientes:

«El reverendo Don Jayme Ubach, presbítero beneficiado de la parroquial iglesia de Nuestra Señora del Pino, en calidad de archivero de la Real comunidad y rector y presbíteros beneficiados de la misma;

«El reverendo Don Domingo Viver, presbítero beneficiado en la de San Pedro de las Puellas, en calidad de procurador de la reverenda comunidad de domeros y presbíteros beneficiados de ella;

«El reverendo padre fray Francisco Vila, en calidad de procurador del muy reverendo prior y convento de Santa Catalina Virgen y Mártir del Orden de Santo Domingo de PP predicadores;

«El padre fray Antonio Cortada, como procurador del muy reverendo padre prior y Real monasterio de Santa Eulalia, Orden de Nuestra Señora de la Merced;

«Don Francisco Bach, en calidad de apoderado de la ilustre Sra. abadesa y Real monasterio de religiosas de Santa Clara del Orden de San Benito;

«Don Salvador Serra y Ferran, procurador de la priora y comunidad de religiosas del monasterio de la Encarnación de Nuestra Señora, de la Orden de Carmelitas calzadas;

«Don Estevan Lladó, como obrero de la ilustre obra de la parroquial iglesia de los Santos Justo y Pastor, todos de la presente ciudad;

«Don José Molla? y Don José Balu, individuos del antiguo colegio de boticarios de ella en representación del mismo, con concurrencia de Gabriel Martí, fabricante de encerados, vezino de la predicha ciudad.

«Y estando en dicha forma convocados se leyó la última junta celebrada con intervención del infrascrito notario a los treinta y uno de Mayo de mil ochocientos diez y seis, y, enterados de ella y de que en el día se halla el asunto en el mismo estado que se dejó en el de la citada convocatoria, se acordó:

«Primero, que el gremio referido otorgue desde luego a Gabriel Martí venta perpetua de las servitudes que tiene en la casa que antes fue de Juan Bardi por el precio de las mencionadas cincuenta libras entre ellos convenido.

«Segundo, habiendo considerado a lo manifestado por el mismo Martí de que por causa de las ocurrencias pasadas y los crecidísimos gastos que ha tenido y tiene a motivo de la larga enfermedad de su consorte se acordó que ..., obstante lo por el dicho Martí ofrecido de pagar cada tres meses cien libras, esto es, quatrocientas libras al año según el contenido de la citada convocatoria se reduzca dicho ofrecimiento a la mitad, satisfaciendo por esta Martí doscientas libras al año, á saber, cinquenta libras cada tres meses, empezando á efectuar el primer pago el día primero del próximo mes de Setiembre y después sucesivamente cada tres meses en semejante día hasta quedar enteramente pagadas las mil cincuenta libras que con aquellas les fueron cedidas por el gremio.

«Tercio, atento a que no es fácil convenir los acrehedores acerca la prioridad del cobro de lo que respectivamente les cabe de las referidas mil y cincuenta libras cedidas por ser todos hipotecarios y de igual clase y calidad, se acordó que por cada cinquenta libras que Martí vaya entregando a cuenta de la predicha cantidad se sortee en suerte el que deba percibir las y que al efecto se pongan en suerte lotes o cédulas de cinquenta libras, una, teniendo cada acrehedor tantas quantas según su haber a la dicha razón le correspondan, y otra de los picos, y una cada uno de los acrehedores cuyos capitales no alcancen a un lote entero.

«Y, últimamente que, el sorteo se haga en la casa del infrascrito notario con concurrencia de los dos comisionados del gremio referido a nombre de este del dicho Gabriel Martí y de los mencionados reverendo Jayme Ubach, presbítero, Fr. Francisco Vila y Don Salvador Serra y Ferran, y de los que les sucedan en sus respectivo encargo, a quien los señores concurrentes habilitan para ello como para la firma de la presente los dichos señores acrehedores.

«De todo lo que unos y otros me requieren levantar auto público que firman, concedidos del subscrito notario, y de ello doy fe.

(Segueixen les firmes de Josep Pla, Joan Cantó y Gual, Jayme Ubach, presbítero; Salvador Serra y Ferran, Gabriel Martí i Fr. Francisco Vila, dominico).

«En poder de mi, José María Ódena, notario²⁶⁵.

-1829-

Dia 20 de març.

Els gremis de la ciutat van intentar convèncer al monarca perquè no s'aproveïssin les noves «Ordenanzas generales para todos los colegios y gremios de la Monarquía». Els prohoms i gremi de terrissers van presentar una Súplica al rei Ferran VII, amb aquests termes²⁶⁶:

«Barcelona, a 20 de marzo de 1829.

«Pase al asesor del gobierno superior político para su dictamen. Señor.

«Los infrascritos prohombres del gremio de alfareros de la vuestra ciudad de Barcelona, con el más profundo respeto, a los pies de Su Majestad exponen que se ha firmado un plan para una nueva organización, según se dize, de ordenanzas o arreglos generales para todos los colegios y gremios de la Monarquía, cuyo proyecto destruiría en la ciudad de Barcelona la utilidad que ha sido siempre la existencia de sus colegios y gremios tanto para la población como por la buena inclinación, utilidad y religiosas costumbres de sus individuos y aun por la seguridad e interés del estado.²⁶⁷

«Vuestra Majestad conoze hasta la evidencia que no todas las leyes producen el mismo efecto en todos los países, y ni en ellos, a todos los hombres. La provincia de Cataluña, y singularmente su capital, ha sido poblada, bien educada y respetada con motivo de las corporaciones gremiales que la componen y son la mayor parte de habitantes reunidos por sus antiguas ordenanzas. Desde antes del siglo trece fueron aquéllos muy acreditados por los romanos, según se desprende de las inscripciones o monumentos antiguos que se hallan en Barcelona, Tarragona y en otras poblaciones de este Principado.²⁶⁸ Por la policía gremial que los gobierna se hicieron cuerpos respetables y otros tantos órganos,

265. AHPB, Josep Maria Ódena i Montells, *Vigessimum quartum manuale instrumentorum*, 1824, gener, 1 – 1824, juliol, 3, f. 247r-248r.

266. Aquest text el vàrem publicar íntegrament a la revista *Butlletí Informatiu de Ceràmica*, 88-91, Barcelona, 2006. Si bé es tracta de l'altra confraria de Sant Hipòlit, el contingut és de caire generalista..

267. És gairebé impossible resumir en tan poques paraules les tres funcions essencials d'un gremi: la laboral, la devocional i la referent a la defensa de la ciutat.

268. Aquesta idea, que existí un lligam entre el món romà i l'inici dels gremis medievals, va ser rebutjada, des de fa temps, per investigadors que ha tractat en profunditat el món gremial, com és el cas de Pere Molas [MOLAS, 1970]. Malgrat això, Santiago Albertí tornà a establir aquest vincle, en un article publicat força temps després [ALBERTÍ 1988: 32].

la economía pública. Se perpetuaron los oficios en las familias porque adquiriría por él un aprecio y respeto cual es debido a un útil y nombrado ciudadano. Jamás pretendieron salir de su esfera, ni se avergonzaron de un destino que les admitía en los empleos municipales, en una ciudad colmada de reglas y singulares prerrogativas.²⁶⁹ Este gremio tenía dos plazas anexas al consejo municipal al tiempo de su erección en mil doscientos cincuenta y siete.²⁷⁰

«Los catalanes han sido siempre de un carácter muy diferente de las demás provincias. Como la aplicación a la industria y el trabajo les han sido naturales, han acudido a porfía a unirse a las corporaciones gremiales, han empezado su carrera en clase de aprendices mantenidos por sus maestros, según su instituto gremial, evitando por ello que en aquella edad pueril, o sea, sus primeros años en que es más estéril y repugnante el trabajo, se precipitasen lastimosamente en el torrente de la osiosidad y de las malas costumbres. La seguirán pasando a la clase de mancebo, que con su salario hallaban la decencia y el sustento, y en el trato de los compañeros y respeto que guardaban a sus amos se retraían de aquellos exsesos feos con que se empiezan afirmar famosos delincuentes. Llegará, en fin, a ser admitido por maestro, cuyo número no se limita en las sabias ordenanzas gremiales.²⁷¹ Desde entonces, por el enlace de las familias, por la concurrencia a las Juntas de su gremio y por la ambición de ser preferidos a los demás compañeros los empleos, se firmaban en el agremiado mejores costumbres y aquellas circunspección y desencia que admira a los extranjeros²⁷². De ahí aquella armonía en medio de la confusión de los negocios públicos en que apenas nacen los resentimientos cuando ya se ahogan; de ahí aquella seguridad de la vida y del dinero entre las oscuridades de la noche, en las calles igualmente que en las casas, y el ayuntamiento de esta ciudad podría informar a Vuestra Majestad que, invitados los prohombres de los colegios y gremios a poner el orden en ella siempre que se ha turbado por algunas personas discolos y estrañas de sus corporaciones, han cesado inmediatamente todos los disturbios, y seguramente Barcelona, animada de un espíritu tranquilamente laborioso, no tendría presos ni mendigos sino fuese patria común de la gente más infeliz de los demás pueblos y no fuesen sus

cárceles comunes a todo el Principado²⁷³.

«En todos tiempos, organizados como lo están en el día, han provehido de repente a un ejército numeroso de pertrechos y vestuario, encargándose cada uno de lo que es peculiar a su arte, y han sabido tributar los más brillantes obsequios a las personas reales²⁷⁴, de mode que nunca podría esperarse de la confución de hombres vagos.

«Y, ¿cómo sería posible, señor, que se formasen unos habitantes tan útiles sinó se sujetasen al yugo del aprendizaje, no siguiesen el estímulo de su conducta honrada cuando manzebos, y no tuviesen consecuencia aquella honradez y circunspección siendo maestros?

«La admisión a los gremios de Barcelona de gente desconocida por los mismos, les conste o no su buena conducta según tienen presentido se pretende es impedir que el gremio responda de sus individuos y dar lugar a que la chusma de vagos que se asilan por lo regular en una numerosa capital como ésta, que eluden la vigilancia del gobierno con el pretexto de hallarse incorporados en uno u otro gremio.

«Las corporaciones de Barcelona, en mucho diferentes de las otras provincias, han guardado siempre la mayor armonía emanada de la conservación de las privativas desde que fueron erigidas. Éstas no impiden que el hombre busque su alimento dedicándose al arte que sea más proporcionada a su ingenio. Las privativas conservan el orden en todas las cosas humanas y está tan lejos de introducirse el monopolio por privativas gremiales en la ciudad de Barcelona que aun se puede asegurar que estas mismas lo evitan²⁷⁵. Porque, en efecto no se estancan con ellas las manufacturas a favor de un solo artífice ni de un corto sinnúmero de personas que se estiendan quantos se admiten a sus gremios, y como a nadie se niega la admisión teniendo las circunstancias que previenen vuestras Reales Ordenanzas, resulta que las privativas no son un privilegio exclusivo y un estanco sinó una separación utilísima que da motivo a que no se halle en la ciudad un solo hombre que no gane su alimento en el oficio que ha aprendido. De estas privativas a la libertad sin limites no hay otra diferencia que de la estavilidad de artífices de buenas costumbres, de pericia y utilidad y orden que se logra a la sombra de aquellos estatutos, a la inconstancia de hombres libertinos, a la inpericia, a la ilegalidad y a la confusión, que son consecuencias inevitables de la libertad sin regla. Esta misma libertad es la única que es consecuencia forrosa de mítines y conspiraciones, y los colegios y gremios han dado siempre las pruebas más seguras de fidelidad a Vuestra Majestad y sus augustos antecesores.

«Con estas mismas privativas supuestas han adelantado las Artes de tal manera que sus obras son el émulo de los extranjeros, y la elección preferente en las exposiciones públicas que se hacen en la Corte evitan en gran parte las extracciones de la moneda del reyno, porque el lujo de sus artífices no es otro que el de hacer brillar las obras de su mano.²⁷⁶

«Por lo que respecta al gremio recurrente, observamos lo importante y útil de su fabricación de ollas, jarros y ladrillos que por muchos siglos se han trahido al extranjero, y en el día es una

269. Juanjo Romero explica molt bé l'“orgull” que sentia el menestral per la seva identitat, diferent de la del burgès, però també de la de l'obrer, en aquest cas gràcies al domini que ell –el menestral– tenia de l'ofici, i de l'autosuficiència laboral que li mancava a l'obrer [ROMERO 2005: 64 i ss].

270. Aquesta afirmació és incorrecta. L'any 1779 Antoni de Capmany i de Montpalau va publicar la seva coneguda obra *Memorias históricas sobre la marina, comercio y artes de la antigua ciudad de Barcelona (1779-1792)*, on s'afirma que els “alfareros” tenien dos llocs al Consell de Cent. Però Josep Maria Vila va desmentir-ho. Segons Vila, la confusió es degué a una deficient traducció de la paraula “perpunteros” per “alfareros”. Per altra part, moltes de les idees que es recullen en aquesta “Súplica” semblen directament inspirades de l'obra d'Antoni de Campmany. Per això, segurament, aquesta confusió (la “Súplica” es va escriure 50 anys després de publicada l'esmentada obra de Capmany; per tant, va tenir temps de ser divulgada i llegida).

271. Aquesta afirmació es de gran importància. En el context en que es va redactar la “Súplica” potser es volia evitar que recaigués sobre el gremi la sospita d'un cert corporativisme que impedis la promoció de nous mestres. Segons diu el text, el nombre de mestres no estava prefixat. Si bé això pot ser cert, creiem que hi hauria un consens tàcit quant al nombre màxim “convenient” de mestres amb obrador, com succeïa en la confaria que aplegava els escudellers.

272. Una vegada més, el text resumeix amb el mínim de paraules, els mecanismes pels quals un mestre podia promorcionar-se socialment: l'ambició personal, els enllaços familiars i l'elecció pels càrrecs directius de la confraria.

273. Aquesta afirmació pretén fer creure que els personatges de mal viure que omplien les presons de Barcelona eren xusma arribada d'altres viles en busca d'oportunitats de viure però fora de l'aixopluc dels gremis, acabaven convertint-se en delinqüents.

274. Es refereix a les grans parades que els gremis de la ciutat organitzaven en motiu de les visites reals a Barcelona.

275. Una vegada més, tracten de demostrar que els gremis no volien crear monopolis, una de les acusacions que rebien amb més insistència per part dels representants dels corrents liberals del moment.

276. Un altre motiu en defensa dels gremis és que donen feina als naturals del país al temps que eviten la sortida de moneda degut a les importacions de productes estrangers.

exportación de singular entidad para las Américas.²⁷⁷

«En fin señor, la religión santa que profesamos se ha conservado del modo más laudable por los colegios y gremios de Barcelona. A más de procurar la instrucción cristiana a los aprendices han vigilado la conducta religiosa de sus mancebos y sus costumbres, y el altar o capilla que tienen todos los gremios con el santo patrón de su cofradía les ha estimulado a los obsequios públicos que le tributan todos los años y al ejercicio y práctica de las funciones religiosas. Esto no sucedería si debían admitirse al gremio gente desconocida y de unos principios enteramente opuestos a los individuos agremiados.

«Por todo lo expuesto:

«Suplican a los pies de Vuestra Majestad que, conociendo de cerca las verdades de esta exposición, se digne a no acceder a la fórmula de ordenanzas generales que se pretenden a Vuestra Majestad, antes sí aprobar y ratificar los privilegios y privativas de este gremio pasando su conocimiento al vuestro capitán general de esta vuestra provincia y al corregidor de la ciudad, su capital, como antes lo tenían, gracia que esperan los suplicantes del magnánimo corazón de Vuestra Majestad. Barcelona».

-1830-

Dia d'agost.

L'agost de 1830, el prohoms va informar als membres de la Junta de Comerç que, si bé les ordinacions del gremi no fixaven el temps que havia de passar entre demanar la plaça de mestre i agremiar-se, sí que es prevenia al capítol segon que ningú no podia tenir obrador ni forn, sota pena de 50 lliures i, que malgrat això, el gremi havia va tolerar que José Forment ho fes molt de temps, fins que al principi de juliol, havent demanat la plaça, se li concedí amb la condició que de que ho verificqués en el termini d'un mes, sense possibilitat de pròrrogues. Opina el prohoms que José Forment va obrir la fàbrica i la botiga sense ser mestre, en contravenció de l'ordinació, i per això se l'havia cominat a tancar fàbrica i la botiga.

Per la seva part, José Forment, d'origen genovès però resident, segons va dir, a Espanya des de l'edat de 3 o 4 anys, es defensà dient que si bé va notificar al gremi que estava preparat per passar-se a mestre, van dir al seu padrí que li faltava la fe de baptisme, i que això ho haurien d'haver previst amb temps suficient. Per això, va demanar passar-se mestre, sense la fe de baptisme "*como lo han hecho con otros*" i sense perjudici de presentar-la en el termini de temps més breu possible, o bé que se li concedís una pròrroga per fer portar aquest document, sense que en aquest espai de temps el gremi el pogués obligar a tancar la botiga i l'obrador "*ni negarle la tierra necesaria de la que tiene arrendada*". Finalment, el cas es va resoldre favorablement, ja que va ser admès com a nou mestre del gremi el dia 28 d'octubre²⁷⁸. Va pagar 60 lliures pel dret d'entrada²⁷⁹.

Dia 19 d'octubre

Fou examinat Josep Formentor al seu obrador situat al carrer

del Carme, essent padrí Manuel Rossell. Era un jove oller natural de Gènova, fill de Jeroni Formentor, oller, i de Teresa. Va pagar 63 lliures i 15 sous.

Dia 7 de desembre.

Fou examinat Narcís Pla i Carreres, a l'obrador de Josep Pla situat al carrer de Còdols, presentat per Manuel Rossell. Era fill de Josep Pla i de Josepa Carreres. Va pagar 15 lliures.

Dia 7 de desembre.

Fou examinat Joan Martí i Suñer, a l'obrador de Josep Pla situat al carrer de Còdols, presentat per Manuel Rossell. Era fill de Julià Martí, candeler de seu, i de Serafina Suñer. Estava casat amb Marianna Cantó, filla de Jaume Cantó. Va pagar 15 lliures.

-1832-

El 1832 els prohoms van demanar a Antoni Godas que s'incorporés al gremi o bé que tanqués l'obrador que havia obert al barri de Gràcia, concretament al carrer Làncaster. És una prova que fins als moments finals el gremi desitjava controlar l'obertura de nous obradors a la ciutat, fins i tot els de poblacions veïnes del Pla, com era la vila de Gràcia abans de la seva definitiva incorporació a Barcelona, el 1897.

L'octubre de 1832, el prohoms del gremi va exposar davant la *Junta de Comercio* que Antoni Godas, *mancebo* escudeller, tenia obert un obrador o fàbrica de "*loza*" a Gràcia, havent ser reconvingut pels prohoms i manant-li que s'examinés i es passés mestres, segons es mana a les ordinacions. Antoni Godas va demanar quatre mesos de temps per preparar-se, i en aquest espai de temps va continuar treballant a la seva fàbrica sense ser molestat; passat aquest temps, se li va tornar a instar, i demanà, per mitjà del seu padrí, la plaça de mestre, que se li va concedir amb un mes de temps per verificar els exàmens, i havent passat molt mes de temps demostrà que es volia burlar de l'autoritat; per això, els prohoms demanaren que se li tanqués la fàbrica o bé que s'incorporés com a mestre, en el termini de 10 dies. En cas contrari, que se li tanqués "*la tienda y laboratorio*", sense perjudici a les penes que segons les ordinacions hagués incorregut.

En una altra carta adreçada al president de la Real Junta de Comercio, el prohoms, Rafael Pla i Carreres, va denunciar que Antoni Godas, *mancebo* escudeller, tenia establert un obrador o fàbrica de "*loza*", al carrer de la Travessera de Làncaster, núm 20 de la població de Nostra Senyora de Gràcia, extramurs de la ciutat. Un mes més tard, Antoni Godas va demanar ser admès a examen, i un termini de tres mesos per satisfer els drets de mestratge.

«Antoni Godas, *mancebo* o fabricante de loza y de azulejos vidriados vecino de Gracia ... expone que siendo *mancebo* del oficio y casado y con 4 hijos, no pudiendo con el jornal sustentarse, se salió de la protección de algunas personas para establecer un horno en dicha población de Gracia, solicitando la plaza de maestro mediante un plazo para el pago o derechos y propinas, y con la esperanza de conseguirlo pasó a establecer el horno y fàbrica, pero se denegan a su propósito los prohombres e instan a que pague de contado los derechos y demás, o que se cierre y suspenda la fabricación y venta, con apercibimiento de acudir contra él.

277. En aquest mateix sentit argumental, els terrissers de Barcelona posen de relleu la importància de l'exportació dels seus productes, especialment cap a les excolònies espanyoles.

278. AHCB, *Junta de Comercio*, caixa 36, document núm. 72.

279. AHPB, Josep Maria Òdena, *Trigessimus manuale instrumentorum*, 1829, desembre, 30 – 1830, desembre, 30.

«Suplica se acuerde que procede la pretención al recurrente y se mande a los prohombres que admitiendo los exámenes y librando la carta de maestro el esponente le concedan el término de tres meses para satisfacer todos los derechos y propinas correspondientes o bien aquel otro término que la Junta tenga a bien señalarle por exigirlo así las circunstancias al esponente y no causar perjuicio al gremio».

El prohóm va insistir en la negativa, ja que l'actual situació contravenia les ordinacions:

«Que ningún vecino de la presente ciudad que no sea maestro aprobado por el presente gremio pueda tener obrador ni horno para trabajar ni cocer especie alguna de loza o obrería en blanco, bajo pena de 50 £. por cada vez que lo efectuase con perdimiento de toda la maniobra y utensilios, puesto que pasándose maestro consigue la Junta libertad y confianza con el público de poder hacerlo como los demás que son recibidos de tales».

Finalment, la Junta de Comercio va decretar que Antoni Godas tenia temps fins a fi d'any per pagar l'entrada i altres despeses, segons les ordinacions.

-1836-

L'any 1815 s'havien aprovat unes noves ordinacions, gairebé les mateixes que amb alguns retocs gramaticals i la supressió d'alguns paràgrafs significatius, es varen presentar i aprovar per les autoritats competents, l'any 1836, les anomenades "Ordenanzas del gremio de escudilleros de blanco de la ciudad de Barcelona". Aquestes ordinacions es poden comparar amb les de 1815, que es troben al manual notarial del notari Josep Maria Òdena²⁸⁰.

Per tractar-se d'un document fonamental, transcrivim íntegrament les ordinacions de 1815. Com que són gairebé les mateixes que les de 1836, hem posat entre parèntesi les parts canviades o afegides respecte de les anteriors del 1815:

"Ordenanzas para el régimen del gremio de escudilleros de blanco.

En cumplimiento de la orden que, con circular fecha a 28 de febrero de 1834, se sirvió el Exmo. Ayuntamiento de la presente ciudad de Barcelona pasada a este gremio de escudilleros de blanco para que le presenten un proyecto de nuevas ordenanzas y para el régimen del mismo, reunidos sus individuos, han acordado las siguientes que presentarán para su debida aprobación.

Cap.º 1.º. Se establece y ordena que para el régimen y gobierno del gremio haya dos prohombres, los cuales sirvan el empleo por dos años consecutivos, aunque en otros gremios sirvan por sólo un año por motivo de que en el actual de escudilleros blancos son muy pocos los individuos maestros.

Cap.º 2.º. Que ningún vecino de la presente ciudad que no sea maestro aprobado por el gremio pueda tener obrador ni horno para trabajar ni cocer especie alguna de loza u obrería en blanco so pena de 50 ll. catalanas por cada vez que lo atentare, con perdimiento de toda su maniobra y utensilios, puesto que pasándose maestro consigue la justa libertad y confianza en el público de poder hacerlo como los demás que son recibidos de tales.

Cap.º 3.º. Que para poder recibirse de maestro debe el pretendiente sugetarse al correspondiente examen de idoneidad, al efecto de que no engañe a la fe pública siendo inhábil.

Cap.º 4.º. Que los exámenes próximamente indicados

(referidos) deben ser presenciados por los prohombres y dos examinadores maestros del mismo gremio, y en ellos los hijos de maestros harán un artefacto de los que está el gremio en posesión de hacer, pintarán cuatro (ladrillos o) azulejos y responderán a cuatro preguntas que les harán los examinadores, por creerse en ellos mayor educación y enseñanza que no en los mancebos o jornaleros que no son hijos de maestros por no habérsela podido dar sus padres ni haber visto trabajar ni estado como aquéllos en la fábrica desde su niñez, por lo que éstos deberán acreditar su inteligencia haciendo toda especie de obra y en mayor número, a saber: dos barreños, dos platos, dos escudillas, dos xícaras, dos escupideras y dos lebrillitos y responder a seis preguntas que les harán los examinadores

Cap.º 5.º. Así mismo que el depósito o cantidad que deban satisfacer al gremio los hijos de maestros para poder entrar a exámenes de tal, en atención a lo mucho que sus padres han trabajado y satisfecho por el gremio igualmente que para las necesidades públicas (y también a los servicios hechos a su Soberano y al gobierno en los años que han sido maestros) sólo sea de 15 ll. (veinte y cinco libras) y de igual cantidad el de los mancebos casados con hijas de maestro por los dichos méritos de sus padres y para facilitar los matrimonios y aumento de población (en) que tanto interesa al estado. El de los simples mancebos o jornaleros que haian hecho al aprendizaje y sido dos años mancebos o trabajadores dentro de la presente ciudad, por no militar en favor de ellos todos los dichos motivos, de la cantidad de 40 ll. (sesenta libras); y el de los mancebos forasteros, por no haber contribuido en cosa alguna al gremio ni hecho los servicios que estos otros al gobierno, que sea de la cantidad de sesenta (setenta y cinco) libras.

Cap.º 6.º. Que todos los que sean recibidos de maestro estén por igual obligados a todas las obligaciones, cargas y servicios a que está, y en lo futuro estubiere, obligado este gremio o Común de Escudilleros Blancos.

Cap.º 7.º. Que todos los que sean aprobados y recibidos de maestro de este gremio puedan hacer toda especie de obra y pisa de escudellaría o loza en blanco que han acostumbrado hacer y en lo sucessivo quisieren trabajar de nueva invención o imitación de lo extranjero, tanto antiguo como moderno de cualquiera (qualesquiera) magnitud, capacidad y figura que quisiessen.

Cap.º 8.º. Que en atención a los muchos gastos que acarrea el descubrimiento, bonificación y extracción del mineral o vena de tierras necesarias para (maniobrar) la confección de la obrería en que entiende (el) este gremio (de Escudilleros Blancos de la presente ciudad) y por no ser fácil a cada uno de por sí costearlos, (todos) deban todos los maestros contribuir de mancomún a ellos, e ir a buscar la tierra a la misma mina o parage hasta que alguno de ellos sepa o encuentre otra de mejor para sus artefactos, cuya noticia deberá darse al Común o gremio para que hecho por éste el debido tanteo o examen de su mejor calidad, pueda dexarse la antigua mina y pasarse a la mejor de nuevo descubierta a costas comunes y por igualdad entre todos los maestros e ir todos a buscar la tierra de ésta (y transportarla a la presente ciudad como de antes hacían con aquéllas) como se hacía de antes con la otra.

Cap.º 9.º. Que todos los maestros del presente gremio de Escudilleros en Blanco (Escudilleros Blancos) tengan la facultad para ir a tomar toda la tierra, piedra y leña de qualquiera especie o calidad que sea de que tengan necesidad o les convenga para los artefactos en su oficio, pagando el daño que en ellos se acarree al dueño o poseedor de la propiedad en donde estén las dichas tierra, piedra y leña, y dando primeramente aviso a éste para ajustar el precio, y en caso de desavenencia poner dentro tercero día un experto por parte, y en caso de discordar éstos un tercero (por la Justicia) por parte de la Autoridad para que lo fije.

Décimo. Que ningún sugeto de qualquier sexo o condición que sea pueda revender dentro la presente ciudad de Barcelona ni su

280. AHPB, Josep Maria Òdena, *Prima parts manuale decimi quinti instrumentorum*, 1814, desembre, 26 - 1815, juny, 30.

territorio y llano la obra trabajada por los maestros del presente gremio sin permiso o consentimiento del maestro que la haya trabaxado, al efecto de que no se engañe al público con obra falsa trabajada a fuera, y el revendedor pague al gremio mensualmente media peseta al efecto de que por este medio el gremio tenga noticia de lo dicho y percibía alguna ayuda para los gastos del mismo.

Cap°.10°. Así mismo a fin de estimular a los maestros a que mejoren sus arfactos en bondad o lustre o nuevas invenciones, que no se pueda vender dentro de la presente ciudad, su territorio o llano loza u obra de escudillero en blanco de inferior calidad a la que se fabrica por los maestros en este gremio, y si sólo las que sean de superior bondad, a conocimiento de la (Justicia) Autoridad en cualquier disputa.

Cap° 11°. Que (a conseqüencia de) relativo a lo próximamente ordenado y en atención a haberse observado que posteriormente a la Real cédula o privilegio de (once de) 11 marzo de (mil ochocientos dos) 1802 concedida a la fábrica de Alcora en el reino de Valencia de poder vender su loza libremente y tener un almacén al efecto dentro la presente ciudad sin que se lo pueda impedir el presente gremio (de Escudilleros Blancos), la qual debe llevar la marca (de letra) A que en su principio era (indubitadamente) indubitadamente mejor (a la) que la que por lo común se fabricaba en el presente gremio cuya loza era y es vulgarmente conocida bajo el nombre de pisa fina de Valencia, se ha introducido de algún tiempo a esta parte otra loza falsificada que no es de la dicha fábrica ni lleva su marca, que van vendiendo diferentes valencianos u otros sugetos no sólo en lugares determinados sino (a más) también por las plazas y calles (llamando a gritos) vociferando: ¡pisa fina de Valencia!, la cual sobre ser de muy inferior calidad a la que se fabrica por los maestros de este gremio (de lo que) resulta un engaño al público, bajo la apariencia de darla más barato, con perjuicio de éste y de aquéllos en la expedición de sus artefactos mucho mejores; por ésto se ordena que sea prohibida la venda de toda loza que no sea de la fábrica de Alcora bajo la pena de (veinte y cinco libras) 25 ll. con perdimiento de ella contra cualquiera contraventor que desde el día de la publicación de las presentes ordenanzas se atente venderla dentro la presente ciudad, su territorio o llano.

Cap°. 12°. Que en atención a que según la ordenanza (segunda) 2ª de las actuales nadie que no sea maestro aprobado por el gremio pueda tener obrador ni horno para (fabricar) la fábrica de loza en que entiende el gremio de Escudilleros (Blancos) de blanco, las viudas de ellos sólo puedan hacerlo por el término de un año contadero (del) desde el día de la muerte de su marido; mientras, sean dirigidos su fábrica y horno (por un maestro aprobado, al justo fin de poner fácilmente la más pronta expedición de los materiales y utensilios que hubiese dexado su marido por no poder ellas continuar en las mimas faenas por no ser compatible con la debilidad de su sexo, pudiéndose después emplear en la reventa de la obra que fabriquen los maestros en la conformidad referida en la ordenanza décima, a excepción de que no deberán pagar cosa alguna al gremio si sólo presentar a sus prohombres el permiso en escrito de los demás maestros de quienes revendan obra) por ellas mismas o por la persona que bien les parezca, debiendo recaer precisamente la elección en persona que pertenezca al mismo gremio, y pasado dicho término sin que se encargue de la fabricación un maestro aprobado por el gremio, deberá cesarla irremissiblemente, bajo la pena impuesta en la ordenanza 2ª.

Cap. 13°. Que asimismo los hijos varones de maestro sólo puedan mantener el obrador y horno de su padre regentándose por un maestro hasta la edad de (catorce) 14 años, en cuya ocasión (pueden) deberán decidirse si quieren continuar en el oficio y empiezan a tener fuerzas para ellos, y deducidos en esta conformidad deban continuar a trabajar bajo la inspección de maestro hasta la de (diez y ocho) 18 años, y en esta ocasión pasarse maestros bajo la prohibición absoluta en uno y otro caso

de no poder tener más obrador ni horno, bajo la pena impuesta en la ordenanza (segunda) 2ª.

Cap. 14°. Que (ningún sugeto pueda) ninguno podrá entrar a mancebo o trabajador de los artefactos (del presente) de este gremio de (Escudilleros Blancos) Escudilleros de blanco sin que pague al mismo cuatro pesetas, bajo pena de (veinte y cinco libras) 25 ll. catalanas contra el maestro que lo tomare y asimismo que no pueda ser recibido a (exámenes) examen de maestro que no haya practicado o trabajado dos años en las fábricas y hornos de ellos, bajo igual pena contra (qualesquier) cualquier mancebo o maestro que lo atentaren por creerse este tiempo (por lo común) necesario para aprender bien el oficio y ser buen maestro en atención de haber de aprender no sólo el trabajo de la fabricación sino a más tomar conocimientos del diseño o dibujo para poder pintar bien sus obras, dar las formas y elegancia igualmente que entender en la (en la finura) composición y aplicación de los barnices y colores, etc.

Cap.º 15°. Que nadie pueda ser admitido por aprendiz en el presente gremio que no pague ocho pesetas de entrada al Común ni pueda dársele por concluido el aprendizaje que no haya trabajado cuatro años en casa de uno o más maestros, aprobados, y respeto de que (a veces) sucede a veces que en los últimos años del aprendizaje dejan al primer maestro que ha tenido el trabajo de enseñarles y (perdido) empleado (su) el tempo a este fin y se van a concluir con otro porque les dan alguna cosilla más o por motivos de insubordinación u otros reprobables, que no sea permitido a ningún maestro poderlos tomar para concluir (su) el aprendizaje sin consentimiento del anterior maestro, bajo pena de (veinte y cinco libras) 25 ll. contra del que lo toma y obligación de tenerlo que despedir.

Cap°. 16°. Asimismo que al efecto de que ningún maestro pueda agavillar los aprendices y privar a los demás de tener uno si quieren, que ningún maestro pueda tener más de dos, a menos que no haya ninguno que (los) quiera tomarlos.

Décimo octavo: que los prohombres del presente gremio deben acompañar los entierros de los maestros difuntos y el que haga de andador, poner el paño de luto sobre el féretro en la casa de éste e irlo a recoger después de las exequias y llevarlo al lugar donde se custodia, debiéndose dar a aquél quatro reales en encomienda de la pérdida de la parte de su jornal o trabajo.

Cap°. 17° Últimamente, que los mencionados prohombres que son y por tiempo fueron del presente gremio de (Escudilleros Blancos) Escudilleros de blanco (puedan autorizar) quedan autorizados para poder acudir a las justicias ordinarias, tribunales superiores y autoridades que fueren menester para hacer valer y tener (todo) lo comprendido en las presentes ordinaciones.

Barcelona, a los ocho días del mes de agosto del año 1836. Juan Reig, prohombre 1º; José Formentó, prohombre 2º²⁸¹.

Si ens fixem en les ordinacions, gairebé un terç es refereixen al tema dels exàmens, drets d'examen i taxes, i només una es dedica a la part religiosa (exèquies). De la causa pia, ja ni s'en parla, així com tampoc no es fa cap referència a l'obligació de donar 25 lliures a les filles de mestres que els casaven, ni es parla de les processons ni de les enramades i misses el dia del patró, ni del manteniment de la capella, ni del vas on s'enterraven els mestres difunts, ni dels convits que s'organitzaven el dia que un mou mestre ingressava a la confraria, etc. El gremi gairebé s'havia buidat del contingut benèfic-assistencial i religiós que va ser, no ho oblidem, l'essència del seu origen, quan l'any 1404, es va crear la confraria de Sant Hipòlit.

281.AHCB. Gremis. *Reales Ordenanzas*, 21-4.

Per altra part, és, si més no, interessant, les constants referències al “bé públic”, com a excusa per demanar a les autoritats, l’aprovació dels capítols de les ordinacions. Cada vegada que es demana prohibir, dificultar o controlar es justifica en nom del bé públic: que els compradors no siguin enganyats, que no comprin pisa d’inferior qualitat, que es vetlli per la qualitat de l’obra feta a la ciutat, que es garanteixi que els que la fan tinguin els coneixements necessaris, etc.

- Relatives al govern del gremi (capítols 1, 18 i 19):

El gremi tindrà dos prohoms que exerciran dos anys consecutius, degut a que “*són muy pocos los individuos*”. Seran els únics competents per poder recórrer a les autoritats o a la Justícia, si calgués, per fer complir les ordinacions del gremi. Tindran l’obligació d’acompanyar els enterraments dels mestres difunts.

- Relatives als deures i drets dels mestres (capítols 2, 3, 4, 5, 6, 7 i 9):

Caldrà ser mestre per tenir obrador o forn. S’haurà de superar un examen pràctic i un de teòric, en presència dels dos prohoms i de dos mestres examinadors. Els exàmens seran diferents en cas de ser fill d’un mestre o un “*mancebo o jornalero*”. En el primer cas, hauran de respondre a quatre preguntes i fer i pintar quatre rajoles; en el segon cas, hauran de respondre a sis preguntes i fer les peces següents: 2 gibrells grans (*barreños*), 2 plats, 2 escudelles, 2 xicres, 2 escopidores i 2 gibrells petits. A més de demostrar la seva suficiència teòrica i pràctica, haurien de pagar una taxa. En el cas dels fills de mestre o de “*mancebos*” casats amb filles d’escudeller, havien de pagar 25 lliures (el 1815 eren només 15); els “*mancebos o jornaleros*” que havien estat aprenents i que haguessin treballat dos anys en obradors de la ciutat, havien de pagar 60 lliures (el 1815 eren només 40), mentre que els estrangers havien de pagar 75 lliures (el 1815 eren només 60 lliures). A més, tots hauran de contribuir a les càrregues del gremi. Els era permès fer tota mena d’obra escudellera tradicional o innovadora, original o imitació de la forana. A més, havien de contribuir en les elevades despeses referents a la recerca, extracció i transport de la terra que necessitaven, i estaven obligats a compartir les mines de terra, quan algú en trobava una de millor. Per això, ho havien de comunicar als prohoms. Podien agafar la terra, pedra o llenya que necessitessin, sempre que abans s’avisés al amo del terreny i s’arribés amb a un acord amb ell, en tres dies. En cas contrari, intervindria una tercera persona que faria d’àrbitre. Només en cas de total desacord, intervindria la Justícia.

- Sobre els revenedors (capítols 10, 11 i 12):

Ningú no podrà vendre, a Barcelona o el seu Pla, obra escudellera feta pels mestres del gremi sense permís del mestre que l’ha fet. En aquest cas, el revenedor haurà de pagar al gremi mitja pesseta en concepte d’ajut a les despeses. No es fixa cada quan caldrà que pagui aquesta mitja pesseta. En canvi, es prohibeix la venda de “*loza*” d’inferior qualitat a la feta a Barcelona; només les de “*superior bondad*”. Com que aquest criteri és molt relatiu, en cas de conflicte haurà de resoldre la justícia ordinària. Es fa un esment concret a la venda de “*loza*” de l’Alcora. Òbviament, han de permetre la seva venda a la ciutat,

sense cap mena de restricció, però alerten de la introducció de falsificacions que no duen la preceptiva lletra “A” i que, segons els mestres barcelonins, es tracta de produccions d’inferior qualitat que les que feien ells.

- Sobre les vídues de mestres i els seus fills (capítols 13 i 14):

Com era tradició, a la vídua d’un escudeller se li permetia regentar l’obrador durant un any, l’anomenat “any de plor”, però el seu obrador havia de ser dirigit per un mestre aprovat, degut bàsicament, a la “*debilidad de su sexo*”. Elles podien revendre obra, sense pagar res al gremi. Només calia el permís per escrit dels mestres de qui revenguessin l’obra escudellera. Els fills menors d’edat, fins els 14 anys necessitaven d’un mestre que regentés l’obrador. Aleshores, havien de decidir si continuaven o no amb el negoci. En cas afirmatiu, i fins complir els 18 anys, l’obrador funcionaria sota la inspecció d’un altre mestre. En cap cas es permetia tenir més d’un obrador.

- Sobre els joves i els aprenents (capítols 15, 16 i 17):

En el cas dels “*mancebos*” o treballadors, havien de pagar 4 pessetes, sota pena de 25 lliures que pagaria el mestre que l’agafés, a més de la necessitat d’acreditar dos anys de pràctica a Barcelona, que era el temps que els mestres creien que era necessari per aprendre a fer obra, a pintar-la i a conèixer els “secrets” dels vernissos. Els aprenents havien de pagar 8 pessetes per entrar al gremi, havia de treballar quatre anys a casa d’un o de Diversos mestres. S’introdueix una novetat interessant, que dóna a entendre que allò que es denuncia, solia passar. Com que calien dos anys per aprendre l’ofici, segons acabem de veure, i l’aprenentatge en durava quatre (per altres documents, sabem que eren dels 14 als 18 anys) passava que, una vegada coneixen l’art de l’ofici, altres mestres se’ls quedaven, a canvi d’alguna compensació econòmica, en perjudici, naturalment, del mestre que havia dedicat temps i paciència en ensenyar-li l’ofici d’escudeller. Podríem dir que es tractava d’evitar allò que, en una altra dimensió i època, s’anomena “fugida de cervells”, és a dir, que dels rèdits de la formació se’n beneficiïn terceres persones. Per tant, caldrà l’autorització del primer mestre per permetre que l’aprenent marxi a treballar amb un altre mestre, fins completar els quatre anys de formació. Es continua amb la prohibició de tenir més de dos aprenents, excepte si es donés el cas que hi hagués algun aprenent sense mestre.

Sobre la figura de l’ “andador” (que requeia sobre el mestre d’incorporació més recent al gremi), tenia l’obligació de posar en pany de dol damunt del fèretre del mestre mort, a casa del difunt, i, després de les exèquies, anar-lo a recollir i tornar-lo novament al lloc on es custodiava. En compensació per la possible pèrdua de jornal, se li pagarien quatre rals.

És, si més no, interessant veure què s’obligava a fer als joves que volien passar-se a mestre. A més de l’examen teòric, més llarg pels qui no eren fills de mestre, a uns, se’ls feia fer i pintar quatre rajoles, mentre que als que no eren fills de mestres, se’ls obligava a fer una sèrie de peces de forma. Això volia dir que havien d’acreditar saber fer funcionar el torn. Dóna la sensació, doncs, que l’activitat productiva dels obradors estava orientada, bàsicament, a l’elaboració de “rajola de València”, que els fills de mestre havien d’acreditar saber fer, cosa, per altra part, ben fàcil, ja que es podien valdre d’estergits. La resta

de coneixements pràctics se suposava que els haurien adquirit veient treballar els seus pares a l'obrador. La introducció de l'examen teòric (quatre preguntes, en el cas de fills de mestres) ens fa sospitar que es preparava més als nous mestres fills de mestre per gestionar l'obrador més que no pas per saber fer d'escudeller: preparació de la terra, treball a la roda, càrrega i descàrrega del forn, etc. Aquestes feines més brutes quedarien en mans d'aprenents, de "mancebos" o de "jornaleros". Atès, però, que al segle XIX els obradors passen de pares a fills, no creiem que als aprenents fills de mestre se'ls demanés fer la feina més feixuga.

No deixa de ser sorprenent que no es demanés als futurs mestres acreditar saber fer pots d'apotecari, potser, juntament amb els plats i les rajoles de València, la forma ceràmica més elaborada pels escudellers barcelonins al segle XIX.

La competència de la vaixel·la de taula portada des d'altres ciutats i països europeus -teòricament, de qualitat superior a la feta a Barcelona- va estimular la necessitat d'un canvi d'orientació dels negocis dels escudellers, anant cap a l'especialització de l'activitat dels pocs obradors en l'elaboració de rajola de València. En els inventaris de béns de particulars són significatius els esments a peces fetes de "terra de pipa", "pisa fina" o a peces de ceràmica valenciana, sense distingir si es tractava de la pisa fina a la feta a la fàbrica de l'Alcora o a la procedents de les anomenades "fabriquetes" instal·lades a les localitats veïnes de l'Alcora, que durant alguns anys es van dedicar a imitar les produccions d'inferior qualitat. Per això, com hem dit, l'única sortida que quedà als escudellers barcelonins fou l'elaboració de rajola de València (*azulejos*) en quantitats industrials, sense oblidar, però altres formes, com ara els pots d'apotecari. És prou significatiu l'acord adoptat en una reunió del gremi, el setembre de 1815, que diu el següent:

«Finalment, fou acordat que, atesa la falta de operaris en lo ofici, per quant dels que treballen en ell saben fer y pintar rejola Joan Baptista Avellà, Joseph Forment, Francisco Giralt, Magí Mestres, Agustí y Joan Lloberas, Jaume N. de nació alemany y Genís Faura, sian estats admesos a fadrins del gremi, si pretenen ésser tinguts com a tals, debent emperò pagar la entrada de aprenent y fadrí corresponent y matricular-se en lo llibre, y que de lo contrari sols seran considerats com a peons en lo ofici»²⁸².

El text demostra que existia una pràctica consistent en emprar el treball de persones alienes al gremi (peons o jornaleros), cosa que havia estat denunciada en diverses ocasions en el decurs del segle XVIII, ja que per la seva culpa quedaven sense feina els fadrins i joves mestres sense botiga. La diferència és que, mentre al segle XVIII, l'autoritat va prohibir aquesta pràctica, al 1815 estava plenament normalitzada. Aquests peons sabien fer i pintar rajola, i el seu treball era absolutament necessari. Es tractava de 8 peons. Si tenim en compte que aleshores només set mestres formaven el gremi, i que hi havia, entre aprenents i fadrins, aproximadament una dotzena més de treballadors, podem copsar la importància d'aquest grup de treballadors, no en termes absoluts, sinó relatius. Per altra part, pel fet de no ser ni aprenents ni fadrins, havien de pagar doblement per entrar a formar part del gremi, cosa que representaria una important entrada de diners a les seves exhaustes arquees. Cal tenir en compte que no era el mateix elaborar peces de forma que rajoles. Per fer peces de forma calia dominar el torn i la

decoració de peces sobre de superfícies còncaves-convexes; en canvi, les rajoles es feien a motlle i en pintaven amb trepes o estergits sobre una superfície plana. D'aquí, que no fos rar que membres aliens al gremi (no havien fet ni d'aprenents ni de fadrins) sabessin elaborar i pintar rajola. Indubtablement, l'ofici s'havia embrutit, des d'un punt de vista del treball humà. La proletarització del gremi era qüestió de temps: ja no calia seguir el procés d'aprenentatge, oficialia i mestratge per poder fabricar el producte.

Entre els noms que s'esmenten figura el de Josep Forment, que més endavant va intentar posar un obrador de pisa al barri de Gràcia, i que va ser cominat pel gremi a passar-se mestre, cosa que efectivament va fer. També surten els noms d'Agustí i de Joan Lloberes, potser, avantpassats de Josep Lloveres, que al 1871 tenia una fàbrica de ceràmica a Sants. Per altra part, el nom de Genís Faura si més no recorda un altre, el de Cristòfol Fau, que l'any 1871 tenia una fàbrica de ceràmica a Sants.

Segons el cadastre de 1823 hi havia una botiga d'"alfarero", propietat de Valentí Reguant²⁸³, a la Porta Ferrissa, al barri tercer, i vuit botigues més, al barri quart: les de Francesc Fita (que sobreviu a la desaparició del gremi i enllaça amb l'època de producció industrial), Joan Barba, Joan Cantó i Josep Magnífic, al carrer dels Escudellers; les de Josep Pla i Carreres, al carrer d'en Serra; la d'Antoni Reig, al carrer dels Tres Llits, la de Joan Reig, al carrer del Vidre, i la de Francesc Cardona, al carrer de Rauric²⁸⁴.

L'any 1833 tres socis, Manuel Rossell mestre escudeller, Marià Serra, mestre velluter, i Ignasi de Castellarnau, mestre adroguer, van obrir un obrador per rajoles a la població de Gràcia. Aquell any van reconèixer deure a Joan Terricabres, tartaner, 450 lliures barceloneses que els hi va prestar per poder obrir la nova fàbrica. Li van prometre retornar el deute en un mes, en moneda d'or i plata. Van obligar mobles i efectes de la fàbrica valorats en 4.290 lliures, 6.550 rajoles de València i 3450 cairons que van quedar en poder de Terricabres²⁸⁵.

L'any 1834, l'ajuntament de Barcelona recuperà el control sobre els gremis de la ciutat i pogué nomenar prohoms i reformar ordinacions. Aquesta revifalla del món gremial va durar ben poc, ja que l'any 1836 deixaren d'existir les corporacions d'ofici i es restablí el decret de llibertat de treball. Els gremis quedaren sotmesos a la *Ley de Asociaciones*, de 29 de febrer de 1839. Els antics gremis es convertiren en associacions laborals: hi havia llibertat absoluta de venda i d'elaboració de ceràmica.

El 1842, els únics individus del gremi de "*fabricantes de loza blanca, vulgo escudellers*" eren: Josep Ausic i Martí, Francesc d'Assís Cantó, Joan Cantó, Joan Martí (casat amb la filla de Jaume Cantó), Josep Pla i Calero, Narcís Pla i Carreres, Rafael Pla i Carreres, i Joan Reig, és a dir, 8 mestres, però tan sols quatre nissagues familiars diferents. Havien desaparegut, no feia gaire, les antigues nissagues dels Gual i dels Rossell.

Es pot afirmar que el darrer obrador de pisa que va subsistir

283. L'any 1871 s'esmenta una fàbrica de ceràmica al carrer dels escudellers, propietat d'un tal "Raquian", que segurament fou un avantpassat del Valentí Reguant, esmentat l'any 1823.

284. AHCB. Cadastre, VIII-3. No ens consta que Francisco Cardona fos mestre escudeller del gremi.

285. AHPB, Manuel Oliva i Campderrós, *Manuale trigesimum quartum instrumentorum, ultimarum voluntatum et aliorum contractuum*, 1833, gener, 2 - 1833, desembre, 24.

282. AHPB, Josep Maria Òdena, *Secunda pars manuale decimi quinti instrumentorum*, 1815, juliol, 2 - 1815, desembre, 24.

a Barcelona en mans d'un membre de les antigues nissagues d'escudellers fou el de Joan Reig i Cantó, que va morir solter, l'any 1884, a causa d'una embòlia.

2.10. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL SEGON

La confraria de Sant Hipòlit dels escudellers (i gerrers) de Barcelona es va constituir entre els anys 1531 i 1532 a partir de l'escissió d'una confraria anterior, del mateix nom, on s'aplegaven també els gerrers, ollers i rajolers, i que va servir d'aixopluc laboral als pocs escudellers que hi va haver a la ciutat durant el segle XV. Segons paraules dels mateixos protagonistes, hi estaven "acollits". Això demostra, potser, una voluntat d'apartar-se'n quan fos viable.

Josep Maria Vila ja va explicar molt bé els conflictes que sorgiren, l'any 1488 i posteriors, degut a la representació de les confraries d'ofici en el Consell de Cent després de les reformes dutes a terme durant el regnat de Ferran II.

Un impuls important de cara a l'escissió dels escudellers deuria ser la presència, a Barcelona, de gerrers que dominaven la tècnica de l'elaboració d'obra de pisa, especialment de la pisa daurada. Es tractava dels Ximeno i del seu grup de col·laboradors més propers. Estem parlat de la dècada dels anys 40-50 del segle XV.

Mentre encara estaven en actiu a Barcelona, el mercader Francesc Reyner es dedicà, entre altres negocis, a la compra de grans partides de pisa daurada que feia portar des de València, on hi havia establert una xarxa de col·laboradors que anaven des dels productors de la pisa a Manises i, potser també, altres localitats valencianes, com ara Mislata, fins als negociants exportadors instal·lats al grau de València, entre els quals destacaren els membres de la família dels Requení i la dels Nadal.

Mort Pere Ximeno el 1482, la seva vídua es va casar amb Francesc Reyner, passant l'obrador a les seves mans gràcies a aquest matrimoni.

Des del 1482 Francesc Reyner també va dedicar-se a l'elaboració de pisa daurada a Barcelona. No ens consta que ho hagués fet abans. Aquesta activitat era possible gràcies a la intervenció dels seus col·laboradors a la ciutat, que treballaven al seu obrador del carrer del Vidre o bé li lliuraven obra escudellera elaborada als seus respectius tallers. A la seva mort, l'any 1500, se'n va fer càrrec del negoci el seu fill Nicolau Reyner, que també va disposar d'un grupet de col·laboradors: escudellers, gerrers, ollers i rajolers, fins a la seva mort, el 1519.

Desaparegut Reyner, alguns dels seus col·laboradors deuriem meditar la creació d'una confraria separada de la fundada l'any 1404. Les circumstàncies deuriem ser favorables. La ciutat es recuperava després de la crisi del final del segle XV. Alguns menestrals coneixien la tècnica del daurat i les importacions valencianes passaven per moments de dificultat.

La nova confraria aplegà als escudellers, però per poder ser viable econòmicament va necessitar de la col·laboració d'alguns gerrers. D'altres gerrers, però, varen romandre dins de la confraria antiga, de manera que es va donar una situació complexa que, tard o d'hora, hauria de generar conflictes. Hi havia gerrers a ambdues confraries.

Varen caldre diverses sentències fins a poder concretar les

competències polítiques i laborals de cada confraria, cosa que no es va resoldre fins ben entrat el segle XVII.

Al final del segle XV Gaspar Moner ja elaborava rajola pintada. Posteriorment tenim documentats altres escudellers rajolers, com ara Macià Trullàs, Pere Mates, Onofre Espelta i els membres de la nissaga dels Serra. En els seus obradors es deuriem pintar la gran majoria de rajoles barcelonines anomenades actualment rajoles "gòtiques".

Onofre Espelta va elaborar rajoles pisanes i, pel que sembla deduir-se de la documentació escrita, deuria elaborar rajoles tricolors.

El 1520 passà per Barcelona un escudeller italià el nom del qual desconeixem. Es deuria instal·lar provisionalment en un dels obradors que hi havia a la ciutat, ja que va cobrar les 50 lliures que li va prometre el Trentenari si es quedava a Barcelona per ensenyar l'elaboració de l'obra que es feia al seu país d'origen, que suposem que es tractava de la pisa policroma amb decoració aplicada sobre la coberta estannífera crua, ja que elaboració de la pisa blava i de la pisa daurada ja es coneixia a la ciutat des de feia molt de temps abans.

Durant la segona meitat del segle XVI localitzem noms d'escudellers que semblen d'origen castellà. D'altres, eren d'origen andalusí i aragonès. Durant les dues darreres dècades del segle XVI es documenta, al menys, un rajoler genovès -Tomàs Basso- a Barcelona que es dedicava a l'elaboració de rajola pintada, sense vincles amb la confraria de sant Hipòlit.

Desconeixem, però, la petja que varen deixar en la producció barcelonina.

Va ser molt determinant l'arribada a Barcelona del mestre toledà Lorenzo de Madrid, tal com hem explicat a l'apartat corresponent, sobretot pel repertori iconogràfic que va aportar relacionat amb la producció manierista internacional, que deixà de banda el repertori tardogòtic.

El XVII va significar el veritable "Segle d'Or" de la producció escudellera barcelonina, que es va allargar fins al primer terç del segle XVIII. D'aquella època daten la majoria de les grans produccions de vaixel·la i de rajoleria que han arribat fins als nostres dies, i en aquella mateixa centúria varen néixer, realitzar les seves activitats artístiques i, finalment, morir alguns dels mestres escudellers actualment més reconeguts.

Com a fets més rellevants cal destacar que al segle XVII, a Barcelona es va iniciar la producció de vaixel·la blava/policroma inspirada, a nivell ornamental, en la temàtica renaixentista italiana que va arribar a la ciutat molt tardanament si es compara amb el que va succeir a les ciutats capdavanteres en aquesta manifestació artística, com fou el cas de Talavera de la Reina o Toledo. Així mateix, durant el segle XVII va anar a menys la producció de pisa daurada, fins a la seva total extinció durant les primeres dècades del segle següent, i es van materialitzar interessants conjunts ornamentals destinats a decorar l'interior d'esglésies, capelles o hospitals de no poques poblacions catalanes, entre els que destaquen els plafons commemoratius de la batalla de Llepant ubicats a la capella del Roser, de Valls, les escenes de la vida de Sant Pau a la Casa de la Convalescència (Barcelona), el viacrucis de la capella del Sobirà a Osor, les escenes de la vida de Sant Francesc, al convent franciscà de Terrassa, els quatre plafons amb miracles de sant Isidre i santa Maria de la Cabeza (Sant Antolí), etc., a més de diverses dotzenes de plafons de temàtica religiosa i

profana, frontals d'altar i "quadros" de sants.

També cal destacar la vistosa producció de vaixel·la policroma, pots i rajoleria.

La història de la confraria dels escudellers de Barcelona va tenir pocs episodis, en el decurs de la seva llarga existència, que justifiquin poder parlar d'etapes clarament diferenciades, és a dir, d'un abans i d'un després. Creiem que la sentència de l'any 1626 en va ser un: quedaren delimitades les atribucions de les dues confraries de Sant Hipòlit. A partir d'aleshores ja no es tornarà a parlar mai més de la "confraria dels escudellers i dels gerrers", sinó només de la "dels escudellers"; al final del segle XVII i durant el XVIII, de la "confraria dels escudellers i rajolers de rajola de València". Al segle XIX, de la confraria dels escudellers blancs.

Políticament parlant, el segle XVII s'acaba, en realitat, després de la Guerra de Successió, el 1716, quan les confraries van deixar de ser controlades pel Consell de Cent i passaren a ser-ho per la Reial Audiència del Principat de Catalunya, però a nivell artístic, el canvi de segle no va aportar cap novetat rellevant.

La figura més destacada del segle XVII barceloní, a nivell dels productors d'obra escudellera, va ser Llorenç Passoles, que ocupa la part central del Sis-cents. Es pot parlar d'un abans i d'un després. Deuria ser un personatge fins i tot popular a l'època. Però la seva figura ha eclipsat la d'altres mestres escudellers que, a nivell artístic, foren tan bons o, fins i tot, superior a ell.

Abans, però, que Llorenç Passoles comencés a realitzar les obres que li han donat justa fama, hi va haver, a Barcelona, altres obradors destacats, molt poc coneguts fins ara. Un d'ells deuria ser el de Lluís Castanyera, que va casar algunes de les seves filles amb mestres escudellers dels quals se'n coneixen algunes obres que se li poden atribuir, com és el cas d'Onofre Rodergues.

Posteriors a Llorenç Passoles varen ser els membres de les nissagues dels Lapuja i dels Gual, la producció dels quals l'analitzem detalladament en el capítol corresponent al segle XVIII.

Cronològicament parlant el segle XVII es va iniciar l'any 1601, però no podem oblidar que els anys de transició entre el segle XVI i el XVII vénen marcats, quant a novetats en el camp de la ceràmica, per la introducció dels nous motius decoratius inspirats en el renaixement italià, que van arribar a Barcelona amb dècades de retràs respecte d'altres centres ceramistes peninsulars més dinàmics. Aquesta "nova" moda s'ha volgut exemplificar amb les obres realitzades per l'escudeller toledà Lorenzo de Madrid.

Tot i que coneixem poc la producció del mestre toledà, per les mostres que n'han quedat procedents, bàsicament, del Palau de la Diputació del General, podem afirmar que es tractava d'un mestre de relatiu nivell artístic, sense punt de comparació amb la producció que des de feia dècades estaven realitzant els grans mestres talaverans, com Oliva o Loaysa.

No seria la primera vegada que es donava el cas que, degut a un excés de mà d'obra, els mestres menys qualificats d'un centre productor havien d'emigrar cap a altres terres en busca de llocs amb poca competència on oferir els seus serveis. Aquest no era, precisament, el cas de Barcelona, ciutat on hi havia una confraria fortament arrelada que controlava la pro-

ducció d'obra escudellera; per tant, el mestre toledà, un nouvingut (o un intrús, segons es miri) només podia tenir accés al mercat barceloní si era capaç d'aportar alguna novetat tècnica o decorativa que fos prou atractiva i desconeguda pels mestres de la ciutat que l'acollia. L'intercanvi estava servit: acolliment a canvi d'ensenyament. En aquest sentit, són de destacar les semblances que hi ha entre la producció de pisa toledana descoberta a les excavacions de la zona de l'Antequeruela [AGUADO, RAY, 2005: lām XII-16, lām. XV-4 i 14, lām. XVI-2, 6,14,17 i 24, lām. XXI-13 i 16, lām. XXII-1] i alguns dels motius decoratius de les primeres mostres de pisa renaixentista barcelonines. Són significatives les semblances amb els motius decoratius que Albert Telese, en estudiar la pisa blava/policroma catalana, va recollir a la làmina núm. I [TELESE, 1991: 87].

Des del punt de vista demogràfic, uns anys després de la mort de Lorenzo de Madrid, l'any 1616, la ciutat de Barcelona ja comptava amb uns 8.600 focs, que equivalien a uns 38.700-43.000 habitants. Per a Pierre Vilar, els factors que determinaven els increments o les davallades de la població barcelonina foren les caresties, les pestes, les pujades o baixades en el mercat laboral, i tot, plegat un nombre important de residents temporals que accentuava la variabilitat de les xifres donades pels fogatges [VILAR, 1964-1968, vol. II: 239 i s.] La ciutat havia passat dels 9.900 focs, l'any 1553, als 11.000 que es comptabilitzen el 1627.

Durant la dècada dels anys 20 i 30 es donaren un conjunt de circumstàncies desfavorables (crisi del comerç mediterrani, males anyades al camp, greus caresties, vagues violentes com les del 1623 i 1628, avalots contra mercaders estrangers, soldats i funcionaris dels anys 1623, 1624, 1629 i 1640, i atacs a oficials de la ciutat, els anys 1631, 1636 i 1641. Aquesta crisi es va perllongar més enllà dels anys corresponents a la Guerra de Separació i als estralls produïts per la gran epidèmia de pesta de 1650-1652, arribant fins el 1672, aproximadament.

En aquest context s'explica l'episodi de violència que va tenir lloc l'any 1624 quan els confreres de la confraria de sant Hipòlit es van negar a acceptar al nou prohoms en cap amb el pretext que no era d'origen català. Els consellers van haver de donar l'ordre de forçar violentament la porta de la casa de la confraria, i per aquest motiu, la confraria va ser revocada el 14 d'octubre del 1624 i els seus membres declarats inhàbils, fins que el 27 d'abril del 1625 varen ser restituïts i habilitats de nou pel Consell dels 36 de la ciutat.

L'any 1628 va tenir lloc una manifestació de cardadores i filadores barcelonines al crit de "Via fora fam!" de resultes de la qual varen assaltar la casa del Consell de Cent.

A l'inici del segle XVII els confreres escudellers havien adquirit una casa al carrer dels Escudellers, molt a prop de la cantonada amb el carrer dels Escudellers Blancs, on van fer les seves reunions gremials fins a l'any 1815, quan tingueren necessitat de vendre-la. A més de les despeses esmerçades en aquesta nova seu, la confraria va decidir instituir una causa pia destinada a les donzelles que eren filles de mestres escudellers. Consistia en atorgar-les-hi 25 lliures quan formalitzaven els capítols matrimonials. Aquesta xifra, certament elevada, es podia pagar amb els ingressos de la caixa del plom.

Sembla que els negocis de la confraria dels escudellers anaven per molt bon camí durant les darreres dècades del segle XVI, època de la qual tenim constància d'una continuada exportació d'obra escudellera cap a Mallorca i altres indrets.

Aquesta bonança econòmica va permetre fins i tot ampliar la botiga del plom, però en iniciar-se la dissetena centúria diversos mestres escudellers van denunciar que per culpa del diner esmerçat a la causa pia havia minvat molt la caixa del plom i, fins i tot, havia calgut recórrer a la venda de censals per poder disposar de prou capital per comprar les grans partides de plom que necessitaven. Per això van demanar que des d'aleshores no es destinés el diner de la caixa del plom per aquella finalitat.

L'any 1610 es va materialitzar l'ordre d'expulsió dels moriscs que quedaven sota els dominis del monarca hispànic. Aquest fet va afectar profundament algunes àrees productores de ceràmica del País Valencià (Paterna i Manises) i d'Aragó (Muel), mentre que no va afectar gens a Reus ni a Barcelona, on la població dedicada a la producció de ceràmica era d'arrel cristiana. Ara bé, l'expulsió de la població morisca, especialment la d'Aragó, va tenir les seves conseqüències a un altre nivell: la marxa d'escudellers del Principat (sobretot de Reus i de Barcelona) a terres aragoneses. Aquest episodi l'ha documentat molt bé Maria Isabel Álvaro, que l'ha estudiat a través de la documentació trobada als arxius aragonesos. Però els arxius barcelonins, encara que en molta menor quantitat, també aporten informació que ajuda a il·lustrar les conseqüències de l'expulsió.

En primer lloc, cal dir que els contactes entre Barcelona i altres centres aragonesos es remunten a les darreres dècades del segle XVI. Per tant, l'expulsió de la població morisca no va suposar un fenomen nou, en aquest aspecte, sinó solament el reforçament d'aquells contactes que ja existien. Les semblances, a nivell decoratiu, entre la producció daurada de Barcelona i de Reus amb la que es feia, coetàniament, a Muel, no és un fet casual. Determinar qui es va copiar de qui, no té més importància. Al cap i a la fi, al darrere de tots aquests centres productors esmentats estava l'omnipresent ombra de la producció de Manises, que n'era la font d'inspiració.

A Reus, segons Vilaseca, el trencament amb l'estil "de Muel" es va produir a les dues darreres dècades del segle XVI, quan, a judici de dita investigadora, a la capital del Baix Camp es començà l'elaboració d'un estil propi clarament diferenciat del la vila aragonesa: l'estil anomenat del Pou Municipal II.

Doncs bé, un fenomen semblant es va produir a Barcelona, ja que a partir de les darreres dècades del segle XVI s'inicià una nova producció daurada pràcticament idèntica a la que es feia coetàniament a Reus. De manera que no podem parlar d'un estil "reusenc", com pretenia Vilaseca, sinó d'un altre estil diferent del de Muel, on queden paleses les influències del renaixement italià: motius heràldics, testes de querubins, busts masculins, figures humanes, vaixells, etc, comú amb allò que es feia a Barcelona. Les gran semblances entre les decoracions de la daurats de Reus i de Barcelona suggereixen la possibilitat d'un trasllat d'escudellers-pintors d'una a altra ciutat, tema que mereixeria un estudi amb més profunditat.

També s'hauria d'explorar la relació que hi degué haver entre altres centres terrissers que considerem de segon ordre, com per exemple, Vilafranca del Penedès, amb centres aragonesos del mateix nivell. En aquest sentit és molt il·lustrativa la producció d'un tipus d'obra escudellera feta amb terra calcària molt clara, decorada en verd sota una coberta de plom transparent, molt semblant a la que es va fer a Morata de Jalón.

Mentre les dues confraries de sant Hipòlit es barallaven per qüestions estrictament professionals amb la finalitat de marcar terreny i de diferenciar els àmbits dels seus respectius oficis, no

perdien pistonada quan es tractava de dificultar l'entrada de pisa forana a la ciutat, especialment de la procedent d'Itàlia. L'any 1614 els escudellers van fer tot el possible per regular la venda de pisa italiana a Barcelona, però només aconseguiren que fos permesa la seva venda en determinats indrets de la ciutat, fora muralles. Per aquest motiu hi ha constància documental que algunes persones, que suposem que eren revenedors, anaven fins al port, on podien comprar directament de les naus genoveses la pisa de procedència, bàsicament lligur, que desitjaven adquirir.

La pisa italiana, sobretot la d'origen lligur, servia de model d'inspiració per a la producció local. Se'n varen copiar motius decoratius, però també algunes formes ceràmiques, com ara els salers -alguns models de salers italians estaven inspirats el models xinesos- o les sotacopes, formes que es desconeixen en la producció daurada²⁸⁶.

L'any 1623 va tenir lloc l'episodi de l'anul·lació temporal de les ordinacions de la confraria dels escudellers i dels gerrers, que s'esmenta als llibres d'Ordinacions i de Deliberacions del Consell de Cent, com hem comentat abans. El Consell de la Ciutat va ficar alguns confreres a la presó, anul·là provisionalment les ordinacions de la confraria i els inhabilità en tots els oficis i beneficis de la Casa Comunal. No gaire més tard foren rehabilitats el gerrer Salvador Morató i els escudellers Francesc Morató, Miquel Passoles i Guillem Bajó i altres que no es van oposar al que havia decretat el Consell.

Pel que fa a les relacions amb l'altra confraria de Sant Hipòlit que hi havia a la ciutat, el segle XVII comença com va acabar l'anterior. L'any 1601 fou manat anular, a instància dels juristes Dalmau i Muntaner, l'acta de l'examen de l'escudeller Antoni Nadal, a qui la confraria havia examinat de mestre oller, gerrer i rajoler, segons constava en una cèdula que fou lliurada pel síndic J. Porta el 3 de setembre. Malgrat això, els escudellers examinaren d'oller, gerrer i rajoler durant anys, aparentment sense l'oposició de l'altra confraria. Consten actes d'exàmens des del 1602 fins al 1624.

Per altra part, l'11 de febrer del 1611, una sentència proferrida per míser Francesc Mitjavila declarà que la confraria dels escudellers i els seus confreres havien d'ésser mantinguts en la possessió de fer i vendre olles, gerres, rajoles, escalfetes i altres vasos que solen fer els ollers, i que "lo offic de una confraria y altra és comú a totes dos". Segons la interpretació d'aquest jurista els oficis eren comuns; no pas les confraries. Això implicava una reciprocitat en el sentit que els ollers, gerrers i rajoles estaven legalment autoritzats a fer obra d'escudeller. Aquesta indefinició poder fer, sí però examinar, no— va durar fins al 1626.

L'any 1623 els prohoms van presentar una Súplica al Consell demanant que els mestres escudellers només poguessin disposar de dos aprenents, per evitar deixar sense feina a altres mestres escudellers. Sembla, doncs, que no hi havia prou feina per a tothom. És la primera vegada que es té constància escrita de la importància de la mà d'obra barata en el procés de producció de l'obra escudellera. Això esdevindrà una constant durant l'existència del gremi i, fins i tot, en èpoques posteriors.

Es demanà autorització per augmentar les quotes d'ingrés al mestratge:

1. Fadrins fills del mestre: 4 lliures.
2. Fadrins naturals del país que no fossin fills de mestre ni

286. Els salers que s'esmenten a la documentació del segle XVI deuriem tractar-se de petites escudelles.

casats amb filles de mestre: 8 lliures.

3. Fadrins forasters: 15 lliures.

Els increments de les quotes d'examen no foren motivats per a impedir l'accés del mestratge a estrangers com sovint s'acusa als gremis, sinó, en aquest cas, a la urgent necessitat de diners per fer front a fortes despeses inesperades. No ens consta cap interès especial, per part d'estrangers, per integrar-se a la confraria dels escudellers, de manera que les elevades xifres que es demanaven als forans no aportaren quantitats significatives a les necessitats arques de la confraria.

El 24 de juliol del 1626 es proferí una de les sentències que havia d'aclarir una part de les eternes disputes entre ambdues confraries. El nou conflicte esclatà arran d'una penya que els ollers, gerrers i rajolers havien imposat als escudellers per haver examinat Francesc Anglès de l'ofici de gerrer, cosa que, segons acabem de veure, legalment no hi estaven autoritzats. Els ollers acusaven els escudellers d'haver obrat malament, mentre que els escudellers es defensaven dient que per raó de dit examen no havien incidit en cap pena, ja que el reial privilegi de 1599 els fou concedit amb la clàusula expressa de "*Salves qualsevol privilegi e altres confraries o singulars persones concedits i sens perjudici del dret de tercer legítimament adquirint*" (la frase es referia a la possibilitat per part dels escudellers de fer i vendre obra de gerrer i d'oller, encara que els escudellers l'havien interpretat segons la seva conveniència). Es valien també del vot i parer de la sentència del jurista Mitjavila, donada de 1611, segons el qual l'ofici d'una confraria i de l'altra era comú; d'aquí inferien els escudellers estar en el dret d'examinar de l'ofici de gerrer, oller i rajoler. També declararen que aquest dret d'examinar els fou reconegut en les nou actes d'exàmens d'Andreu Pifarrer (1602), Bernat Bartrà (1603), Pau Rossell (1619), Macià Abelló (1620), Pere Antoni del Fau i Onofre Rodergues (1624), que no havien estat recorregudes pels gerrers.

Aquesta fou la declaració final dels consellers:

- Vista una sentència proferida pel magnífic misser F. Mitjavila, de l'11 de febrer de 1611, en la que es declara que la confraria dels escudellers i els seus confreres havien de ser mantinguts i conservats en la possessió de fer i vendre olles, gerres i rajoles, escalfetes i altres vasos que solen fer els ollers .
- Vista una certificació de la guàrdia reial de penyores .
- Vistes les nou actes d'examen d'oller, gerrer i rajoler fetes pels escudellers .
- Vista l'acta de l'examen de Francesc Anglès de 23 de febrer de 1626, que va motivar l'empenyorament.
- Vista la sentència dels escudellers en la causa de l'examen de J. Pau Flamis, oller.
- Vist el privilegi de Felip III, del 1599 .
- Vista una sentència del canceller Rovirola de 13 de juliol de 1599.

Considerant que els prohoms dels ollers havien empenyorat als dels escudellers per 50 lliures per haver examinat de gerrer a Francesc Anglès, i que consta haver fet dit examen a 23 de febrer de 1626; considerant que la pena, ja que és gran, es deu comparar amb la culpa, i que els prohoms dels escudellers havien obrat de bona fe basant-se en la sentència de Mitjavila i en

els exàmens fets des de 1602 a 1624; considerant que els escudellers havien exercit l'ofici d'oller sense contradiccions per part dels ollers, gerrers i rajolers; considerant que el privilegi reial de 1599 no fou notificat als escudellers, sentenciaren que els escudellers no havien incorregut en la pena de 50 lliures en què havien estat empenyorats, devent-los ser restituïdes les penyores franques de despeses, però atenent que consta des d'antic que són confraries diferents i separades, i que en virtut del privilegi de 1599 fou concedit a la confraria dels ollers, gerrers i rajolers que ningú no pogués examinar de son ofici sinó els seus prohoms, considerant també que la sentència de Mitjavila de 1611, encara que manté als escudellers en el dret de fer rajoles, olles i gerres, no parla dels exàmens, sentenciaren i declararen que els prohoms dels escudellers havien obrat malament examinant Francesc Anglès de gerrer i, per consegüent, l'havien d'esborrar dels llibres d'exàmens i registres, manant que d'aquí endavant no fessin semblants exàmens, es va sentenciar que no se'ls podia prohibir fer determinats atuells propis dels ollers i gerrers, sinó tan sols el dret d'examinar. Ara bé, únicament els mestres examinats per la confraria dels rajolers, ollers i gerrers podien fer (i vendre rajola i terrissa feta a la ciutat), de manera que cal entendre que aquesta situació era provisional, mentre visquessin els mestres escudellers esmentats anteriorment.

Aquesta ambivalència queda palesa amb els noms dels oficis amb què són esmentats alguns membres de la confraria dels escudellers, com el mestre Rafael Passoles, a qui de vegades s'anomena gerrer i, d'altres, escudeller, o el d'Onofre Rodergues, que tan feia pots pels apotecaris com cairó bast.

En canvi, la situació contrària no es va donar, de manera que no tenim cap prova que mestres gerrers o ollers de l'altra confraria haguessin fet obra escudellera.

El 28 de juliol del 1635 la confraria dels ollers, gerrers i rajolers va presentar una súplica, ja que va rebre una notificació en el sentit que els consellers de la ciutat havien ordenat al mostassaf que restituís les penyores i olles de la Selva i "altres coses" a Jeroni Nadal i a un tal Magí, escudellers. La confraria, creient-ho contrari a tota raó, notificà que no es restituïssin les penyores. Firmaren la súplica Dionís de l'Abat i Josep Pomaret, prohoms de la confraria dels ollers²⁸⁷.

El 15 de desembre del 1635 fou presentat un recurs per part del síndic de la confraria dels ollers contra la sentència donada al síndic de la confraria dels escudellers a favor d'en Magí, escudeller²⁸⁸. El mateix dia es presentà una apellació feta per Mateu Pons, síndic dels ollers, davant del lloctinent general i a la Reial Audiència, a la sentència donada per Pere Joan Rossell, assessor en la causa del recurs que hi havia entre els síndics d'ambdues confraries²⁸⁹.

El 1637, el prohoms Miquel Passoles va presentar al clavari de les mercaderies de la confraria –aleshores, l'escudeller Pau Madrera– un compte amb una sèrie d'ingressos i de despeses relacionades amb el plet que havien tingut amb la confraria dels ollers, gerrers i rajolers:

«Compte del que Miquel Passoles, scudeller, té rebut de diners de la confraria dels scudellers:

«Primo, per la recuperació de les despeses de la causa contra

287. AHC.B. *Notularum*, 22, anys 1599-1636, fol. 272.

288. AHC.B. *Notularum*, 22, anys 1599-1636, fol. 386 bis.

289. AHC.B. *Notularum*, 22, anys 1599-1626, fol. 386 bis.

Morató: 12£ i 12§

«Item, de mossèn Agramunt, notari, scrivà major de la Casa de la Ciutat per comte de las despeses dels ollers: 4£, 1§.

«Suma: 17£, 4§.

«Ha de haver lo dit Passoles que ha gastat per compte de la dita confraria lo següent:

«Primo, per 2 lliures donades a mossèn Pujol, procurador de dita confraria conforme lo albarà: 2£.

«Item, a mossèn Tristany per lo salari de la declaració de las despeses dels ollers: 12§.

«Item, a misser Mostaròs, jutge de la causa de suplicació: 12§.

«Item, a mestre Ferrer per pagar una informació: 1£.

«Item, a mestre Carbonell per altres tants ne havie pagat a mossèn Rubinat: 4§.

«Resta debitor dit Passoles: 12£, 16§».

Els plets judicials ocasionats per temes diversos (empenyoraments, impagaments de censals, etc) deurién ser freqüents. En una reunió del 1667 es va procedir a nomenar un nou procurador judicial en la figura del notari Jeroni Llampilles²⁹⁰.

L'any 1669 foren empenyorats Andreu Targaró, Jeroni Madrera, Francesc Junyent, Francesc Reig i Joan Fàbregues, havent de dipositar en penyora una coixinera, un sac de safre i una cullera de plata, a instància dels prohoms de la seva mateixa confraria, pel fet que cap confrare podia comprar safre sinó que s'havia de comprar del Comú, contribuint d'aquesta manera a pagar els càrrecs que pesaven sobre ella que, segons es diu, eren molts. Els empenyorats varen recórrer l'acte de penyorament.

Els consellers de la ciutat varen fallar a favor dels recurrents dient que no existia cap privilegi ni ordinació de la confraria que es obligués a comprar el safre a la botiga de la confraria; només un acord pres pel consell general que no contenia clàusules rigoroses i executives. Segons els consellers, el que haurien d'haver fets els prohoms era, abans de res, escoltar els arguments dels empenyorats. Els prohoms van haver de retornar les penyores²⁹¹.

Escassa de diners, l'any 1675 la confraria va demanar autorització per a aplicar un substancial augment de les taxes de mestratge.

1. Fadrins casats amb filles de mestre: de 4 lliures a res.
2. Fadrins fills de mestres: 8 lliures.
3. Fadrins naturals del país que no fossin fills de mestre ni casats amb filles de mestre: 40 lliures.
4. Fadrins forasters: 50 lliures.

Augmenten les quotes excepte en el cas de casar-se amb la filla d'un mestre escudeller.

El 1678 foren empenyorats tres escudellers acusats de fer i vendre fogons, que era obra d'ollers, gerrers i rajolers. Una sentència de la Reial Audiència estipulava que no els era permès fer «Olles, urnes, gerres, plats i altres vasos tocant a l'ofici dels ollers, gerrers i rajolers... sols els ollers, gerrers i rajolers i no els escudellers podien fer els dits fogons, que és la olla i gerra composta de terra roja cuita de la qual obren dits ollers, gerrers i rajolers i en aquesta conformitat sempre s'ha observat sense contradicció de persona alguna».

Aquesta sentència proferida 52 anys després de la del 1626, quan els mestres escudellers autoritzats a fer obra ollera i gerrera ja havien mort, marca el punt d'inflexió definitiu. A partir d'aleshores s'acabava la possibilitat que els escudellers fessin cap atuell amb terra roja (l'obra de foc) i, pel que sembla de-

duir-se de la lectura de la sentència, tampoc podien fer obra gerrera, perquè duia mescla de terra roja.

D'ençà d'aquella sentència s'obrirà un altre conflicte, ja que per fer cairó, un tipus de peça que no els estava expressament prohibit de fer, els escudellers preparaven una mescla de terra blanca amb terra roja.

A partir dels anys 80 la necessitat de pagar l'enorme deute acumulat serà la preocupació màxima de la confraria. S'assajaren tres fórmules diferents, els anys 1680, 1691 i 1694.

La manera més usual que tenia la confraria d'obtenir els diners necessaris per a la compra de plom, estany i safre va ser mitjançant la venda de censals. El lluíment del censal venut era la prova que s'havien recuperat els diners demanats, gràcies a la venda de l'obra escudellera que produïen els mestres als seus obradors. Es tancava d'aquesta manera el cercle: la confraria s'endeutava, els mestres compraven el plom, l'estany i el safra a la botiga de la confraria i amb els guanys obtinguts es lluïa el censal. El mestre venia la seva producció i el procés tornava a començar.

Des del final del segle XVI s'havia recorregut al sistema de la venda de censals morts.

L'any 1640 la confraria dels escudellers la formaven de 80 a 90 confreres, entre mestres i fadrins, i pagaven 13 i 8 sous anuals, respectivament: 40 mestres, a 13 sous: 520 sous; i 50 fadrins, a 8 sous: 400 sous. En total, doncs, unes 46 lliures. El 1666, degut a la guerra i altres calamitats, havien quedat només uns 40 confreres (entre mestres i fadrins) i calgué augmentar la quota anual fins a les 4 lliures pels mestres amb botiga, 2 lliures pels mestres sense botiga però amb obrador i una lliura i 16 sous pels joves i mestres que anaven a jornal. En total, aquest increment suposava unes 122 lliures. L'any 1669 es necessitaven 1.500 lliures per pagar una lletra de canvi als hereus de Jaume Galvany, mercader, per una partida de plom.

A la taula següent podem veure l'evolució dels ingressos de la confraria durant un llarg període temps:

TAULA XVI					
Quotes i canvis de categoria professional	1459	1531	1623	1666	1675
Mestre amb botiga			13?	80§	
Mestre sense botiga				40§	
Fadrí	5§	5§	8?	36§	
Mestratge	8§	11§	8£	8?	40£
Mestratge forasters	30§		15£	15?	50£
Mestratge amb filla de mestre			4£?		0
Fills de mestre	10§		4£		8£
Aprenent a fadrí				5s	20§
Obradors o forns (anual)	52d	52d	8§	36§	
Joves a soldada (anual)	52d	52d			

Ocasionalment la confraria va tenir ingressos puntuals, com ara amb la venda de mobles o d'objectes de plata que eren propietat seva, amb els quals feren front a despeses urgents i inesperades. Entre els ingressos hi havia la quantitat que rebien del lloguer d'unes terres en part plantades de vinya que la confraria tenia a Montjuïc, al lloc anomenat "la vall dels jueus", que representaven només 22 sous i 6 diners.

En els moments de més ofec econòmic, la confraria va cor-dar imposar una taxa segons la grandària dels forns. En aquest context de necessitat de diner es va produir l'episodi de la història de la confraria que esmenten Batllori i Llubià a l'apartat

290. AHCB, Gremial Municipal, caixa E.

291. AHCB, Gremial Municipal, caixa E.

del recull documental [BATLLORI, LLUBIÀ, 1949: 133-134]. Es tracta de la imposició d'un diner per cada dotzena de peces cuites, per la qual cosa es van mesurar els forns on es coïa obra d'escudeller que hi havia aleshores a Barcelona i es va fer el repartiment corresponent.

De l'any 1669 data el primer llistat que disposem de forns d'obra escudellera a la ciutat. Aquell any, degut al gran increment de les despeses de la confraria dels escudellers, va caldre aplicar una nova taxa amb la finalitat de recaptar diners. La idea era fer-ho sobre les fornades, grans, mitjanes i petites, però els forns es van diferenciar només entre grans i petits. Va ser necessari establir les capacitats dels forns. Dels 18 escudellers esmentats, Josep Gual, Jeroni Duxer i Agustí Batlle només disposaven d'un forn gran; Pere Servanyà, Llorenç Rodó i Pau Babot només disposaven d'un forn petit, mentre que la resta (12 mestres) tenien un forn gran i un de petit.

TAULA XVII		
Escudellers	Pel forn gran	Pel forn petit
Pau Coll	1£, 6§	4§
Josep Gual	1£, 6§	
Andreu Targaró	1£, 6§	4§
Josep Gastó	1£, 6§	4§
Pau Passoles	1£, 6§	6§
Josep Colom	1£, 6§	8§
Jeroni Madrera	1£, 6§	8§
Jacint Ginjaume	1£, 4§	4§
Llorenç Passoles	1£, 4§	4§
Ramon Macià	1£, 4§	6§
Joaquim Coll	1£	6§
Joan Rossell	1£	4§
Joan Corballó	1£	4§
Jeroni Duxer	1£, 4§	
Agustí Batlle	1£	
Pere Sarvanyà		8§
Llorenç Rodó		8§
Pau Babot		4§

S'esmenten un total de 18 obradors, amb 29 forns, entre grans i petits: 14 de grans i 15 de petits. La quantitat que es pensava recaptar era de 115 lliures i 16 sous. En endavant, els forns que es fessin nous pagarien també segons la seva cabuda²⁹².

El credencier de les fornades sabia quina quantitat hauria de cobrar a cada mestre productor, que havien de denunciar les fornades en un termini màxim estipulat de dies després d'haver descarregat el forn. Al segle XVIII era de tres dies.

El 1670 per primera vegada, s'esmenta, com a un dels creditors de la confraria, al cònsol d'Holanda a Barcelona.

El 1670 Jeroni Madrera fou designat síndic encarregat de manllevar un censal mort per un import de 1.650 lliures. El mes de novembre de 1670 van necessitar 1.650 lliures més per la compra de blau. El 1673 la confraria s'havia endeutat amb els administradors de la causa pia de l'apotecari Joan Pedrosa.

D'ençà el 1673 s'acaben les compres de grans partides de safra al mercader Jaume Teixidor i hi ha proves documentals de que es van iniciar tractes amb els dos cònsols d'Holanda a Bar-

celona. Hans Kies i Arnold de Jäger, els cònsols holandesos, actuen a Barcelona des del 1661 i 1669, respectivament. En una dècada, des de l'any 1670 al 1680, varen lliurar grans partides de plom i safre a la confraria. El deute acumulat era mot gran.

L'any 1680²⁹³ es va signar una concòrdia amb els creditors del gremi, però els mestres Benet Vila, Miquel Carreres, Francesc Coll, Josep Coll, Jeroni Lacruz, Pere Pau Ferran i Joan Gener s'hi van negar adduint que es tractava d'una mesura molt perjudicial per a la confraria. Per aquesta negativa foren "suffocats", és a dir, no podien ser elegits pels càrrecs directius. Argumentaven que mentre que els mestres productors –«*los mestres que tenen botiga y que cohuen*»– haurien de pagar un diner per cada dotzena de tota la obra, pagant amb diners i no pas amb obra, la resta de mestres que no tenien botiga haurien de pagar només segons les seves possibilitats. Segons ells, seria molt difícil determinar les quantitats que haurien de pagar aquests mestres i, en definitiva, tota la càrrega recauria tan sols sobre els mestres productors.

Per altra part, es queixaven que les taxes de la confraria sempre s'havien pagat amb obra, i no pas en efectiu. En culpaven de tot plegat als prohoms i mestres "vells", ja que els mestres joves eren els que feien més feina. A més, la concòrdia no estava firmada per la majoria dels creditors.

Els mestres joves van demanar la intercessió de les autoritats per evitar que els prohoms i els mestres vells innovessin en detriment dels mestres joves, i també demanaren que no es permetés l'esmentada sufocació²⁹⁴.

Els termes de la concòrdia no van satisfer a set dels mestres que coïen obra, i es van negar a signar-la. La reacció de la confraria va ser amenaçar-los en

«No poguer concòrrer en los officis de dita confraria ans bé que fossen soffocats en cas de sort y privats de altres honors y càrrechs de dita confraria»²⁹⁵

Van argumentar que mentre que ells havien de pagar una quantitat determinada, els mestre que no tenien botiga havien de pagar segons les seves possibilitats,

«Lo que no és igual ni suportable, puix que no se sap lo que haurian de pagar los mestres que no tenen botiga ni seria fàcil saber-ser per ser dificultosa la averiguació de la possibilitat dels tals mestres»

I afegeiren que:

«A més, que lo pagar-se lo dit tall ab diner y no ab obra es cosa perjudicial per no tenir-se moltes ocasions lo diner en specie y tenir obra per a pagar, com en effecte fins vuy se han pagat sempre los talls de la confraria ab obra y no ab diner, en virtut de ordinations antigas de dita confraria».

El 15 de juliol 1680 a la cúria del veguer es va dictar una sentència que obligava a la confraria a pagar 1.161 lliures, 10 sous i 4 diners als dos cònsols, a compte de les 2.200 lliures del deute total. Per a obtenir aquesta quantitat, la confraria va

293. Els acords de les concòrdies de 1680, 1691 i 1694 els recull Silvia Canalda. Formen part de la seva tesi doctoral sobre l'obra de l'escudeller Llorenç Passoles [CANALDA, 2006: 260].

294. AHCB, Gremial, *Escudillers* (1680).

295. AHCB, Gremial, *Escudillers* (1680).

292. AHCB, Consellers. Deliberacions, fol. 280; BRUNIQUER: V-252.

demanar autorització per vendre tres censals morts:

1. El va comprar el monestir de Santa Caterina, màrtir.
Preu: 1500£, 8§ i 4d. Pensió anual: 50£, 5§, 8d.
2. El va comprar el monestir de Santa Caterina, màrtir.
Preu: 146 lliures, 5 sous. Pensió 58 lliures, 1 sous, 11 diners
3. El va comprar el col·legi d'apotecaris.
Preu: 1.161 lliures, 18 sous, 4 diners.

Per la seva part, els obrers de sant Just i sant Pastor van comprar un censal de preu de 136 lliures, i 10 sous i pensió anuals 6 lliures, 16 sous, 6 diners, i un segon censal de preu de 50 lliures i pensió anual de 2 lliures, 10 sous.

El mes de març del 1681 es pactà amb els dos creditors pagar 1.479£, 10§ i 2 diners en diversos terminis que arribarien fins al 1688. Calia cobrar les quantitats següents dels mestres escudellers que es relacionen tot seguit:

TAULA XXVIII			
Noms	Deute inicial 26.01.1679	Deute març 1681	Terminis de pagament
Ramon Cases	220£, 10§, 10d	95£, 10§, 10d	4
Francesc Reig	866£, 4§, 8d	722£, 4§, 8d	16
Jeroni Duxer	382£, 14§, 3d	299£, 4§, 3d	15
Andreu Targaró	220£, 8§, 8d	77£, 8§, 8d	2
Pau Coll	250£, 1§, 9d	187£, 11§, 9d	4
Bernat Anglès	27£, 10§	27£, 10§	1
Amador Macià	140£ (del 02.01. 1671)	70£	1
	1.479£, 10§, 2d		

Fins a l'any 1681 els dos cònsols holandesos havien subministrat plom, safre i altres mercaderies als mestres de la confraria de sant Hipòlit dels escudellers de Barcelona, i per aquest motiu estava fortament endeutada amb ells per un import de 3.695 lliures.

No sabem qui, quan i com es va establir la relació entre els escudellers i els dos cònsols holandesos, ni tampoc quins avantatges suposava per a la confraria negociar amb ells dos enlloc de fer-ho com sempre fins aleshores. Suposem que les matèries primeres que duïen aquests mercaders (particularment l'estany i el safre) eren d'una qualitat superior a la que hom podia trobar al mercat barceloní, i a un preu millor.

El plom de Falset era una matèria primera excellent, fins al punt que, anys més tard, el mineral d'aquesta localitat catalana era el que es consumia a la *Real Fàbrica de Loza del conde de Aranda*, a l'Alcora. A més, durant la segona meitat de la dècada dels anys 50 del segle XVII Diversos mercaders barcelonins enviaven plom des de Barcelona cap a altres destinacions [GARCIA ESPUCHE, 2005: 262]. Com que ambdós cònsols tenien importants negocis relacionats amb l'aiguardent al camp de Tarragona és possible que subministressin plom de Falset a baix preu als escudellers barcelonins. No obstant això, no podem descartar la possibilitat que entre les matèries primeres que varen oferir als confreres escudellers hi figurés el vernís per a l'obra de pisa, un preparat a base de plom i d'estany, i que aquest vernís vingués d'Holanda o Anglaterra, amb la qual cosa els escudellers de la ciutat s'estalviarien una part del procés productiu com era la compra i calcinació del plom i la frita amb l'estany.

Hem de suposar que si es va necessitar tant de plom, estany i

safra era perquè hi hauria una forta demanda d'obra escudellera durant el tercer quart del segle XVII, acabats els episodis bèl·lics i la pandèmia de mitjan de segle i la recuperació econòmica general del país.

Per poder pagar les 1.479 lliures, 10 sous i 2 diners a compte de les 3.695 lliures, 7 sous i 15 diners es va consignar aquella quantitat als mestres següents: Ramon Cases, Francesc Reig, Jeroni Duxer, Andreu Targaró, Pau Coll, Bernat Anglès i Amador Macià. Cal suposar que es tractava de mestres que devien diners a la confraria i, per tant, eren mestres productors.

Ramon Cases:

Pagaria 95 lliures, 10 sous, 10 diners, que eren part de les 220 lliures, 10 sous i 10 diners que devia a la confraria.

Terminis de pagament de les terces:

- 25 lliures el dia 26 de gener de 1681.
- 25 lliures el dia 26 de maig de 1681.
- 25 lliures el dia 26 de setembre de 1681.
- 20 lliures, 10 sous i 10 diners el dia 26 de gener de 1682.

Francesc Reig:

Pagaria 722 lliures, 4 sous i 8 diners, que eren part de les 866 lliures, 4 sous i 8 diners que devia a la confraria.

Terminis de pagament:

- 6 lliures part de les 50 del pagament del 26 de juliol de 1680.
- 50 lliures el dia 26 de gener de 1681.
- 50 lliures el dia 26 de juliol de 1681.
- 50 lliures el dia 26 de gener de 1682.
- 50 lliures el dia 26 de juliol de 1682.
- 50 lliures el dia 26 de gener de 1683.
- 50 lliures el dia 26 de juliol de 1683.
- 50 lliures el dia 26 de gener de 1684.
- 50 lliures el dia 26 de juliol de 1684.
- 50 lliures el dia 26 de gener de 1685.
- 50 lliures el dia 26 de juliol de 1685.
- 50 lliures el dia 26 de gener de 1686.
- 50 lliures el dia 26 de juliol de 1686.
- 50 lliures el dia 26 de gener de 1687.
- 50 lliures el dia 26 de juliol de 1687.
- 22 lliures, 4 sous i 8 diners el dia 26 de gener de 1688.

Jeroni Duxer:

Pagaria 382 lliures, 14 sous i 3 diners.

Terminis de pagament:

- 4,5 lliures, part de les 22 lliures, el dia 26 de maig de 1680
- 22 lliures el dia 26 de setembre 1680
- 22 lliures el dia 26 de gener 1681
- 22 lliures el dia 26 de maig de 1681
- 22 lliures el dia 26 de setembre de 1681
- 22 lliures el dia 26 de gener de 1682
- 22 lliures el dia 26 de maig de 1682
- 22 lliures el dia 26 de setembre de 1682
- 22 lliures el dia 26 de gener de 1683
- 22 lliures el dia 26 de maig de 1683
- 22 lliures el dia 26 de setembre de 1683
- 22 lliures el dia 26 de gener de 1684
- 22 lliures el dia 26 de maig de 1684
- 22 lliures el dia 26 de setembre de 1684
- 8 lliures, 14 sous i 3 diners el dia 26 de gener de 1685

Andreu Targaró:

Pagaria 77 lliures, 8 sous i 8 diners, que eren part de les 220 lliures, 8 sous i 8 diners que devia a la confraria.

Terminis de pagament:

3 lliures, 18 sous i 2 diners a complement de les 73 lliures, 9 sous i 7 diners del dia 26 de gener de 1681.

73 lliures, 9 sous i 6 diners a pagar el dia 26 de gener de 1682.

Pau Coll: Pagaria 187 lliures, 11 sous i 9 diners, part de les 250 lliures, un sou i 9 diners que devia a la confraria.

Terminis de pagament:

37 lliures i 10 sous part de 50 lliures, el dia 26 de maig de 1680

50 lliures el dia 26 de gener de 1681

50 lliures el dia 26 de setembre de 1681

50 lliures, un sou i 9 diners el dia 26 de gener de 1682

Bernat Anglès: Pagaria 27 lliures i 10 sous el dia 26 d'abril, quantitat que es va comprometre a pagar Francesc Ripoll, teixidor de lli, el seu principal.

Amador Macià:

Pagaria 70 lliures de les 140 lliures²⁹⁶.

D'aquesta manera calculaven que la major part del deute estaria satisfet l'any 1684.

Una part important del deute amb els cònsols holandesos es va canalitzar a través de la taula de canvis de la ciutat (el prior i convent de Santa Caterina, el col·legi de farmacèutics com a administradors de la causa pia de Bartomeu Gavarró), etc.

L'any 1684 es va assajar una nova manera d'obtenir diner: formar una companyia entre set mestres escudellers i la resta de confreres. Els pactes foren els següents:

«Die 20 martii, anno a Nativitate Domini MDCLXXXIII:

«En nom de Nostre Sr. Deu Jesuchrist y de la gloriosa y humil Verge Maria y de tots los sants y santas de paradís. Amen.

«De y sobre la companyia y avall escrita per y entre Ramon Casas, Joseph Gual, Miquel Gallart, Miquel Gual, Andreu Targaró, Salvador Colom y Joan Fàbregues, escudellers y ciutadans de Barcelona, de una part, y Antoni Ferran, Josep Gastó, major, Amador Macià, Joachim Coll, Pau Coll, Christòfol Font, Rafael Coll, Pau Passolas, Pere Joan Mateu, Pere Joan Casals, Pere Màrtir Lapuja, Antoni Mayterra, Lluis Torrents, Francesc Guasch, Narcís Gausens, Hierony Duxer, Joan Carreres, Francesch Reix, Pau Babot, Macià Burga y Bernat Inglès, tots també escudellers ciutadans de Barcelona, de la part altra, per y entre ditas pars respectiva se ha feta firmada y jurada una companyia ab los pactes y condicions devall escrits y següents:

«Primerament, fent estas cosas ab autoritat y decret del magnífich regent la vezeria de Barcelona avall auctorisant, és pactat, tractat, avengut y concordat que las ditas parts hagen de fer y firmar, com de present fan y firman, una companyia o societat entre ells duradora per temps de quatre anys, del dia de 25 del prop corrent mes, endavant comptadors.

«Item, és pactat y concordat que los mestres escudellers no pogan courer ni fer courer més hobre de la que baix se'ls assenyalarà per cada any de dits quatre anys en son temps comptants, és

a saber, Salvador Colom, sinch-centas grossas; Rafael Coll, dos-centas grossas; Pau Coll, quatre-centas cinquanta grossas; Joachim Coll, quatre-centas grossas; Joseph Gastó, major, tres-centes setanta grossas; Miquel Gallart, quatre-centas cinquanta grossas; Josep Gual, sis-centas grossas, a rahó, ço és cada mestre: Andreu Targaró, tres-centas cinquanta grossas; Joan Carreres, tres-centas cinquanta grossas; Ramon Casas quatre-centas cinquanta grossas; Hierony Duxer, quatre-centas grossas; Miquel Gual, quatre-centas cinquanta grossas; Lluis Torrents, dos-centas trenta grossas.

«Item, és pactat y concordat que tots ajan de fer un vernís y un blau.

«Item, es pactat y concordat entre ditas pars que en cars de discòrdia quiscú aja de recobrar la obra li deurà dita companyia, la mateixa aurà entregada o altre, fins y a tant sie o sien íntegrament pagats de allò constarà deurer, al matex preu constarà aver-la entregada.

«Item, és pactat y concordat entre ditas pars que dits Ramon Casas, Joan Gual, Miquel Gallart, Miquel Gual, Andreu Targaró, Salvador Colom y Joan Fàbregues se agen de obligar com ara de present se obligan a pendre la obra de tots los demunt dits fins a la quantitat desobre taxada, cada any y no més.

«Item, és pactat y concordat que cada mestre qui fabricarà de dita obra no puga tenir sinó un aprament.

«Item, és pactat entre ditas pars que los dits Ramon Casas, Josep Gual, Miquel Gallart, Miquel Gual, Andreu Targaró, Salvador Colom y Joan Fàbregues se hagen de obligar, com ara de present se obligan, en repartir cada dissapta durant la present companyia los diners se hauran fets de dita obra ab los mestres que tindran obra en las botigas infrascritas a quiscú segons la obra li tindrà.

«Item, és pactat y concordat que dits Ramon Casas, Josep Gual, Miquel Gallart, Miquel Gual, Andreu Targaró, Salvador Colom y Joan Fàbregues se hagen de obligar com ara de present se obligan en tenir sis botigas per a vendre la obra entregaran los demunt dits confreres, és a saber, una de pisa, quatre de obra bona y una de *frantum*.

«Joan Fàbregues se hagen de obligar com ara de present se obligan en fer vendre en una de ditas sis botigas la obra se traurà dels mestres qui fabrican aquella, a rahó, ço és, de las platas grans, un real per dotsena; de las mitjanas, sinch reals per grossa; dels plats grans, dos reals per grossa; de las escudellas, dos reals per grossa, dels plats y escudellas petites, un real per grossa; los plats de pisa, sis sous per grossa; escudellas de pisa, sis sous per grossa; platas de pisa mitjanseras, sinch reals per grossa y de las platas grans, un real per dotsena, tot lo qual diner se aja de pendrer ab obra a fi y efecte de pagar o satisfer los acreadors de la present confraria dels escudellers y tant per pensions cessas y a pagar cessades y que fins avant cauran, preu de aquellas y debits plassos que la present confraria està obligada diverses personas.

«Item, és pactat entre ditas pars que se agen de elegir tres personas com ara per lehores se alegexen que son Pau Coll, Miquel Gual y Pere Joan Mateu que ditas personas quiscuna de ellas tinga una clau de una caxa té la present confraria en la entrada de la casa de aquella y en dita caxa posar los diners resultaran de dita obra per a pagar los mals demunt dits, y dins aquella se tinga un llibre y en aquell se note y se scrigue tots los acreadors tant censalistas com aquells qui rebran censos sobre las casas de la present confraria y las personas a qui se deuen diferents quantitats de diner, y que quant se anirà a pagar algun acreador, se aporten dit llibre a fi y efecte de cobrar rebuda de aquell, per que en tot temps conste de la paga (...)

En total s'esmenten els noms de 29 mestres, però només 13 havien de pagar, perquè eren productors:

296. AHPB, Francesc Lentsclà, *Trigesimum tercium manuale contractuum et instrumentorum*, 1670, desembre, 27 - 1671, desembre, 24. (02.02.1671).

TAULA XXIX		
Escudellers	Producció màxima autoritzada (1684 – 1688)	% aprox.
Josep Gual (†1687)	600 grosses anuals	11,4%
Salvador Colom (†1706)	500 grosses anuals	9,5%
Ramon Cases (†1698)	450 grosses anuals	8,5%
Miquel Gallart (†1716)	450 grosses anuals	8,5%
Pau Coll (†1691)	450 grosses anuals	8,5%
Miquel Gual (†1684)	450 grosses anuals	8,5%
Joaquim Coll (†1686)	400 grosses anuals	7,6%
Jeroni Duxer (†1684)	400 grosses anuals	7,6%
Josep Gastó, major (†1698)	350 grosses anuals	6,6%
Joan Carreses (†1687)	350 grosses anuals	6,6%
Andreu Targaró (†1698)	350 grosses anuals	6,6%
Lluís Torrents (†1688)	230 grosses anuals	4,4%
Rafael Coll (†abans 1693)	200 grosses anuals	3,8%
Joan Fàbregues, jove escud. (†1697)		
Amador Macià (†1695)		
Cristòfol Font		
Pau Passoles		
Pere Joan Mateu		
Narcís Gausens		
Francesc Reig		
Pau Babot		
Macià Burga		
Bernat Anglès		
Pere Joan Casals		
Pere Màrtir Lapuja		
Antoni Mariterra		
Francesc Guasch		
Total:	5.280 grosses anuals (760.320 peces)	98,1%

Respecte a les formes que s'havien de produir i els seus preus, eren els següents:

TAULA XXX	
Obra blava, en sous per grossa	Obra de pisa, en sous per grossa
Plates grans: 24	Plates grans: 24
Plates mitjanes: 10	Plates mitjanes: 10
Plats grans: 4	Plats: 6
Escudelles: 4	Escudelles: 6
Plats i escudelles petits: 2	

Els set mestres es van comprometre a vendre l'obra que els entregarien els mestres productors als preus convinguts, per poder-les vendre a les sis botigues obertes.

L'any 1689, és a dir, finalitzats els quatre anys que va durar la companyia, en una reunió de la confraria es va acordar limitar el nombre de fornades dels mestres escudellers. Dinou mestres i una vídua de mestre (Teodora Gual) van prometre que durant dos anys «faran o faran fer y quiscun dells farà eo farà fer, fabricar y couer en llur respective forn» determinat nombre de fornades, segons consta a la relació:

L'1 de febrer del 1689 es limiten el nombre de fornades segons cada mestre escudeller i es cobra una taxa de 1,5 sous per cada grossa, que es podia pagar amb diner o amb obra.

TAULA XXXI:		
Font: Elaboració pròpia a partir de protocols notariais		
Nombre màxim de fornades i/o fornets permesos (1689-1690) 20 obradors	Fornades	Fornets
Andreu Targaró	16	
Teodora, vídua de Josep Gual	14	
Pau Babot, menor	14	
Francesc Reig	12	
Francesc Guasch	12	
Bartomeu Albert	12	
Ramon Cases	10	
Miquel Gallart	10	
Antoni Biscompte	10	
Josep Coll:	10	
Salvador Colom	8	
Joan Fuster	8	
Pau Passoles	8	
Pere Màrtir Lapuja	6	2
Pere Joan Casals	6	
Jeroni Lacruz	6	(10)
Josep Gastó, menor	4	
Francesc Coll	4	(8)
Benet Vila		12
Miquel Carreses		14
Total:	170	26

Uns podien fer fornades; altres, fornets, mentre que Jeroni Lacruz i Francesc Coll podien optar per fer fornades o fornets (entre parèntesi, el nombre de fornets que equival a les fornades).

En total, resulten 170 fornades i 26 fornets, és a dir, 196 cuites.

Andreu Targaró era el mestre escudeller que més fornades podia coure en aquests dos anys: 16; els que menys, 4. Els mestres escudellers no podien coure més obra, i si ho feien havien de pagar 25 lliures per cada fornada, que serviria per pagar als creditors censalistes. Evidentment, un import tan elevat era suficient per persuadir a qualsevol que volgués intentar-ho.

Per cada fornada o fornec s'hauria de pagar 1 sou i 6 diners (18 diners) per grossa, o el que és el mateix, un diner i malla per cada dotzena.

Les pensions s'havien de pagar cada any, però no descomptaven de l'import del capital del censal, que calia lluir de cop.

Al febrer de 1691, en un consell es va proposar la manera de pagar el deute amb els creditors censalistes, la qual cosa va originar la protesta d'alguns joves mestres escudellers que es negaren a firmar la concòrdia. Es deuria atendre la queixa, ja que el 21 de març es va fer pública una breu relació dels mestres deutors on costa la possibilitat de pagar també amb obra:

TAULA XXXII			
Escudellers	Amb diner	Amb obra	Total:
Miquel Carreses	17£, 6§, 6d.	22£, 6§.	39£, 12§, 6d.
Benet Vila	9£, 10§, 11d.	12£, 7§.	22£, 7§, 11d.
Jeroni Lacruz	19£, 16§, 9d.	24£, 4§.	44£, 9d.
Josep Coll	22£, 1§.	13£, 11§, 6d.	35£, 12§, 6d.
Francesc Coll	11£, 4§.		11£, 4§
Pere Pau Ferran	9£, 19§, 4d.	12£, 10§.	22£, 9§, 4d.
			175£, 7§

El dia 2 d'abril del 1691 la confraria devia 6.811 lliures en censals i en pensions deixades de pagar. Aquestes pensions deixades de pagar sumaven 116£, 3§ i 10 diners anuals. Es va comprometre a pagar 345 lliures cada primer de desembre començant pel mateix 1691. Un any servirien per la llució de censals i l'altre, pel pagament de pensions, ço és, d'una pensió sencera a cada creditor fins que es pagués tot el deute contret. Per recaptar les quantitats es va imposar un tall consistent en pagar 1 diner per cada dotzena de peces cuites. Cada tres mesos hauria de posar a la taula dels comuns dipòsits de la ciutat les quantitats cobrades. En arribar el desembre hauria de fer les partides als creditors. Com què a mesura que s'anessin pagant els censals anirien reduint-se les pensions corresponents, tot el que sobrés de les 345£ l'any de solució de pensions, s'hauria d'aplicar l'any següent en llució de censals.

El 24 de maig del 1691 dos prohoms i 19 mestres nomenaren a Bartomeu Albert receptor de les taxes de les fornades velles que es devien fins al dia 2 d'abril, i fins que la taxa fos totalment pagada. A mesura que recapti els diners, cada dos mesos l'haurà de lliurar a Pau Passoles. De tot el que cobri en diner no es podrà exigir cap interès, però de tot el que cobri amb obra haurà d'exigir 3 sous per lliura (és a dir, un recàrrec del 15%):

- a) La grossa de partera, a raó de 24 sous.
- b) Els plats de compte, a raó de 48 sous.
- c) La grossa d'obra menuda, a raó de 17 sous.

El credencier de les fornades haurà d'ajudar a Bartomeu Albert a replegar els diners per saber el que es cobra i per vigilar que l'obra fos bona i rebedora.

Malgrat la protesta d'alguns joves escudellers, que s'havien negat a firmar la concòrdia, la van acabar acceptant tots el 25 de juny de 1691.

Segons la concòrdia, els electes Pau Passoles, per part de la confraria, i Antoni Biedma, religiós carmelita per part dels creditors, només havien cobrat la primera paga de les esmentades 345 lliures, que giraren els electes a través de la taula de dipòsits de la ciutat el dia 28 de març de 1693, al rector i comunitat de preveres de la parròquia del Pi pera la llució de 345 lliures en preu i 17 lliures 5 sous en pensió d'un censal de preu 400 lliures i pensió 20 lliures que cada any el dia 11 de setembre la confraria feia i prestava al rector i comunitat de preveres, que en la primera i última extracció feta el dia 19 de gener de 1693 sortiren en sorts de rodolí.

Es va veure, però, que la confraria, no podia pagar les quantitats pactades. Van revocar la nominació de l'electe Pau Passoles i van acordar no nomenar-ne cap altre més.

Els creditors instaren l'execució rigorosa en les persones i béns dels confreres, que la obtingueren de la cort del regent de la vegueria de Barcelona. Això va obligar a molts confreres a deixar les seves cases i famílies i retirar-se a diferents esglésies des d'on van fer entendre als seus creditors que, si no se'ls millorava en molt els pactes de la concòrdia, deixarien del tot de treballar i que molts s'absentarien de la ciutat.

Considerant els creditors la suma pobresa dels confreres i el perill de perdre les propietats i pensions de llurs censals en cas de no treballar, van tenir bé permetre que els escudellers poguessin tornar a treballar i ajustar amb ells una nova concòrdia.

El dia 26 de novembre de 1691 es va fer una nova relació de preus. L'escudeller Joan Fàbregues fou designat per a collectar tant els diners de les fornades velles com els de l'obra elaborada.

Hauria de cobrar:

- a) Els plats grans, a 40 sous/g.
- b) Els plats xics, a 14 sous/g.
- c) Les escudelles grans, a 20 sous/g.
- d) Les escudelles xiques, a 14 sous/g.

Gràcies a la venda de censals s'havien obtingut:

- 1.061£, 18§ i 4d diners de la taula de canvi de Barcelona gràcies a la compra d'un censal feta pel convent de Santa Caterina de Barcelona, pel col·legi d'apotecaris i pels administradors de la causa pia de Bartomeu Gavarra.

- Un altre censal, per import de 136 lliures i 10 §, comprat pels obrers de Sant Just i Sant Pastor, per una causa pia i pel bací dels pobres vergonyants de Sant Just. Entre la documentació conservada a l'arxiu de sant Just i sant Pastor hi ha el document referent a aquest censal. L'import de la pensió anual que la confraria havia de pagar pujava a 6 £, 16 sous i sis diners. Aquest censal "devallava" i es tractava de la causa pia de Benet Taxonera, fuster, del qual n'eren administradors els obrers menors de l'església de sant Just i sant Pastor i se'n cuidava aleshores una tal senyora Narcisa Font. Aquests administradors havien de cuidar de la capella del sepulcre de Nostra Senyora al qual es destinava la renda de la causa pia. El document indica que foren cobrades les pensions, amb més o menys puntualitat, fins l'any 1689.

- Un tercer censal de 450 lliures comprat pel convent de les monges carmelites calçades.

Tot plegat: 3.545 £, 7 §, 5 d.

Es va firmar una concòrdia amb els creditors, l' 1 de desembre del 1691. Cada any pagarien 345 lliures: un any per a la llució de censals i, l'any següent, per al pagament de pensions, una pensió sencera per cada creditor.

Els mestres que no tenien botiga pagarien segons la seva possibilitat i la resta, un diner per cada dotzena de tota obra que courien, a pagar amb diner i no amb obra, segons el consell del mes de febrer de 1691.

L'any 1691 ja no consta que deguessin res als cònsols, però la confraria tenia 12 creditors censalistes:

TAULA XXXIII			
Creditors	Import censals	Pensions anuals	Deute acumulat
Preveres del Pi.	530£	26,5£	53£ (1689 i 1690).
Preveres del Pi.	400£	20£	40£, 8§ (1689 i 1690)
Obrers Sant Just i Sant Pastor.	200£	10£	20£ (1689 i 1690)
Obrers Sant Just i Sant Pastor.	186,5£	9§, 6£	18£, 13§ (1689 i 1690)
Dr. Salvador Camps.	500£	25£	25£ (1690)
Convent Santa Caterina.	1.200£	60£	120£ (1689 i 1690)
Convent Santa Caterina.	1.200£	60£	120£ (1689 i 1690)
Convent Mercè.	183£	9£, 3§	9£, 3§ (1690)
Convent carmelites calçades.	450£	22,5§	22,5£ (1691)
Francesc Morera i Espuny.	200£	35£	35£ (1690)
Convent Santa Clara.	100£	5£	10£ (1689 i 1690)
Cònsols apotecaris.	1.161£, 19§	58£, 1§	116£, 3§ (1690 i 1691)
Totals:	6.311£, 9§	340,5£ a	588£, 29 §

Es van tornar a mesurar els forns i es va aplicar una taxa d'una malla (mig diner) per cada dotzena de peces cuites.

Degut al funcionament del sistema de censals morts i violaris, no preocupava tant retornar l'import del censal venut (que

es podia demorar *sine die*) sinó pagar les pensions que calia satisfer puntualment, cada any, als censalistes que, en conjunt, representaven unes 20 lliures mensuals. Però el temps passava i no es podien satisfer ni tan sols les pensions, de manera que s'anaven acumulant els deutes: l'any següent ja es devien tan sols per aquest concepte 589 lliures, 10 sous i 4 diners, és a dir, gairebé el doble. El document notarial justifica el deute acumulat amb aquestes paraules:

«En ocasió dels pochos emoluments que té dita confraria y del misareble estat en què de present se troban los confreres de aquella»

Per culpa d'aquestes pensions, contínuament s'estava "mo-lestant" als confreres de la confraria, comminant les execucions en la cort del regent de la vegueria de Barcelona i al consolat de la Llotja del Mar:

«Lo que obliga a diferents de dits confreres instar sobrecehim-ent de ditas exequcions ab causa entre ells y dits acreadors cen-salistas vertent en dita Cort la qual després fou evocada per dits confreres en la Reial Audiència del present principat de Catalunya (...) la qual causa vuy està indecisa y no se paga en lo entrentant penció alguna a dits acreadors de llurs respective censals, de ma-nera que de die en die se imposibilita dita confraria y sos confreres de pagar lo degut y devedor de dits censals, y és cert que a no donar-se providència y promte remey a estas cosas vindrian dits confreres a total probresa y quedarien en vigília de aver de dexar llurs casas axí per no poder treballar de son ofici per lo temor de ditas exequcions com per no poder pagar ditas pencions cessas y las que aniran discorrent per ésser tant crescuda la càrrega de aquellas y altres obligacions que té dita confraria sens tenir aquella emolu-ments alguns ni de ahont poder-se pagar ditas obligacions sinó sols dels talls y tatxes que se aurian de imposar dits confreres, los quals talls y tatxes per poder arribar a satisfer a dits acreadors en lo degut y devedor aurian de ser exorbitants y insuportables, de manera que obligarien a dits confreres de deixar de fer de son ofici y ausentar-se de la present ciutat, cosa molt nociva al Comú y particular de aquella, y com lo principal desitg de la dita confraria y sos confreres sie de poder pagar y satisfer a dits sos acreadors llurs respective censals tant en los preus y propietats com en las pen-sions y porratas de aquells ab un medi rehonable y proporcionar que pugan complir y los acreadors no vingan a perdre cosa alguns dels preus y pencions degudas y devedoras de sos censals, per ço a procurat dita confraria per medi de ben intencionadas personas proposar a dits sos acreadors una concòrdia»

Els termes de la nova concòrdia foren:

1. Els prohoms de la confraria es comprometeren a pagar, cada any, 345 lliures de Barcelona, el primer dia de desembre començant el mateix 1691, que serviren un any per lluïció de censals i al següent, pel pagament de pensions. El 1691 seria per a la lluïció; el 1.692, per pagament de pensions: una pensió sencera a cada creditor, i així successivament fins a pagar tots els deutes.

2. Cada any es faria un tall entre els mestres confreres que no tenien botiga d'escudeller, i pagarien segons les seves possibilitats; els que tenien botiga, un diner per dotzena d'obra de terra, pagador amb diner i no pas amb obra, durador fins que durés la concòrdia, amb obligació de béns i persones. Els confreres que endavant s'examinessin s'obligaven a respectar la concòrdia. En cas de no cobrir-se la suma de 345£, la confraria abonaria la diferència amb altres béns seus o imposant més talles.

3. Dues persones, una per cada part, cobrarien els talls, i de tres en tres mesos girarien a la taula del comú la quantitat que haurien cobrat. Cada primer de desembre farien les partides als creditors. Amb aquesta finalitat, disposarien d'un llibre amb els

comptes de dèbit i crèdit de totes les quantitats de diner que cobressin i paguessin.

4. Caldria avisar als creditors i convocar-los al lloc que es determinés, i es faria extracció del censal o censals per medi de sort de rodolins, posant els noms de cada creditor i de cadascun censal en una urna o borsa, ço és, tants rodolins com censals tingués cada creditor. Fins que no es pagués la quantitat, no es farien més extraccions de rodolins.

5. Totes les lluïcions de censals es farien per partida de taula dels comuns dipòsits de Barcelona, a solta dels notaris de la present concòrdia.

6. A mesura que s'anessin pagant els censals i les pensions s'anirien disminuint les pensions; el que sobrés de les 345 lliures anuals de solució de pensions s'hauria d'aplicar l'any següent en la lluïció de censals.

7. En cas de faltar a la concòrdia, es reputaria com a nulla i com si no fos feta i firmada, i els creditors podrien valer-se dels actes de força.

8. Els confreres renunciarien a la causa que alguns membres de la confraria havien evocat a la Reial Audiència.

9. Els confreres haurien de lliurar una còpia de la present concòrdia als creditors (una de les còpies es conserva encara a l'arxiu parroquial de Sant Just i sant Pastor).

L'any 1694 el nombre d'obradors havia minvat una mica (de 18 a 16), i el de forns, de 29 a 24, però significativament, la capacitat productiva havia augmentat de 1.058 a 1.128 grosses, i la quantitat recaptable en concepte de fornades s'havia incrementat de 22 a 27,8 lliures, a multiplicar pel nombre de fornades que es fessin anualment.

En la nova revisió dels forns van desaparèixer els forns petits. El més petit tenia capacitat per 26 grosses, i només n'hi havia un, mentre que l'any 1669 els forns més petits tenien capacitat per 8 grosses, i n'hi havia 8; 3 forns de 12 grosses i 4 forns de 16 grosses). Per tant, els 15 forns considerats petits (de 16 o menys grosses de capacitat) havien estat desmantellats o engrandits. I si l'any 1669 el forn més gran podia coure 52 grosses, l'any 1694 en podia coure 70.

A la concòrdia hi apareix una relació dels forns existents a la ciutat l'any 1694, que ja va ser publicada l'any 2006 per Sílvia Canalda a l'obra abans esmentada. La tornem a reproduir i la comentem a la llum de noves dades:

TAULA XXXIV: 1694			
Escudellers	Propietat	Taxa	Grandària
Salvador Colom	Que avui posseeix	32§	
Josep Gastó	Que avui posseeix	30§	
Pau Babot	Que posseeix	24§	
Pau Babot	Que posseeix	15§	Petit
Francesc Guasch	Que avui posseeix	32§	
Francesc Guasch	Que posseeix	14§	Petit
Pau Passoles	Que té i posseeix	24§	
Pau Passoles	Que posseeix	13§	Petit
Ramon Cases	Que posseeix	24§	
Ramon Cases	Que posseeix	13§	Petit
Francesc Coll	Que posseeix	27§	
Francesc Coll	Que posseeix	14§	Petit

Teodora Gual	Que posseeix	32§	
Pau Coll	Que fou de	35§	
Pau Coll	Que fou de	14§	Petit
Josep Coll	Que fou de	35§	
Vídua Babot	Que té i posseeix	21§	
Joan Soler	Que posseeix	25§	
Joan Soler	Que posseeix	19§	Petit
Pere Màrtir Lapuja	Que posseeix	28§	
Pere Màrtir Lapuja	Que té i posseeix	14§	Petit
Na Genera	Que posseeix	33§	
Miquel Carreres		19§	
Marianna Miquel	Que posseeix	18§	

La taxa d'una malla per dotzena es va fer servir per calcular les dimensions dels forns. L'impost no es pagava en funció del valor de la fornada ni del nombre de peces cuites, sinó de la grandària del forn, és a dir, del cubicatge, fórmula que es va fer servir al segle XIX quan a les matrícules industrials es registren els cobraments de les taxes. Per tant, quan un escudeller feia una fornada l'havia de denunciar en el termini de tres dies. Pagava la taxa segons la grandària del forn. El preu d'una malla no repercutia directament sobre la peça. En el supòsit, absurd, que un mestre escudeller hagués fet una fornada amb una sola dotzena de peces dins del forn, hauria pagat la taxa corresponent a la grandària del forn, i no pas una malla per haver cuit només dotze peces.

Quan es va establir la companyia entre escudellers es cotitzava l'obra elaborada en funció del tipus (blau o de pisa) i de les formes. La quantitat resultant es pagava amb obra i no pas en metàl·lic. A les sis botigues obertes al públic es transformava el valor del producte subministrat al seu preu en metàl·lic.

El 1694 es torna a pagar segons les dimensions del forn.

El Gual que apareix sense nom es refereix a Francesc Gual. El nom de Na Janer es refereix a la vídua de Joan Gener.

Pau Coll i Roma havia mort l'any 1691. Josep Coll feia temps que havia mort.

Si l'impost es carregava sobre cada dotzena de peces, sortia més a compte engrandir el forn per coure peces de major volum i més elevat preu de venda. En aquest context podria entendre's que la producció de rajola valenciana adquirís un fort impuls: no només se'n necessitava més per donar abast a les noves edificacions, esglésies i convents que es construïen o s'engrandien a la ciutat sinó que, a més, la forma quadrada i poc voluminosa de les rajoles permetia coure'n a milers a cada fornada. A més, en el decurs del segle XVII el pes de les rajoles de València havia minvat aproximadament en un 20% pel fet de ser menys gruixudes que les que es feien a inici del segle, i encara minvaren més en el decurs del segle XVIII i XIX.

De tota manera, la lectura detallada de la queixa dels escudellers deixa entreveure que no tots els mestres patien les conseqüències de la crisi (potser els que no tenien obrador i pagaven allò que bonament podien? Potser els mestres escudellers a qui no els hi faltava la feina gràcies als importants encàrrecs fets per alguns particulars, esglésies o per tot plegat, creiem que la producció de daurat es deuria veure molt perjudicada des del moment en què es va imposar aquesta taxa sobre les fornades, l'any 1669.

Insistim en considerar forns de coure daurat els forns d'al voltant de 16 o de menys de 16 grosses, ja que aquesta quantitat s'aproxima molt a les dels forns de daurar dels Reyner. En resum, entre 1669 i 1694 s'haurien eliminat els 15 forns petits, substituïts per nou forns de major grandària.

El 1694 només s'havia retornat una mínima part del import del deute (de 6.811 lliures es passà a 6.465). El es va fer un memorial de les pensions no pagades des del 1689 fins al 1693. El total ja pujaven a 1.511 lliures i 7 sous. Les 20 lliures mensuals de pensions s'havien multiplicat per sis: calia pagar unes 130 lliures mensuals, només en pensions. Si ni tan sols no es podien satisfer les pensions, era impensable rescatar els imports dels censals.

Segons el cadastre de 1716, la confraria devia 235 £, 2 sous i 5 d. anuals en pensions de censals que, a un interès del 5%, equivalia a un deute de 1.650 lliures. No sabem si havia satisfet el deute acumulat, però sí que havia baixat el muntant anual de les pensions en unes 10 £, comparat amb el que pagaven el 1691. Els creditors eren bàsicament els mateixos; alguns ja no s'esmenten, però n'apareixen de nous. Algunes pensions, com la que es devia al convent de Santa Caterina, s'havien reduït a la meitat, la qual cosa indica que la meitat del censal va poder ser rescatada²⁹⁷.

L'endeutament amb els còsols holandesos generà una problemàtica que es va arrossegar durant dècades i que es va intentar solucionar via judicial.

En vint-i-cinc anys, des del 1691 fins a 1716, s'havien lluitat només 2.110 lliures en pensions, és a dir 84 lliures i 8 sous per any. Si pagaven una malla (mig diner) per dotzena de peces cuites, la quantitat anual equival a 40.512 malles, és a dir, 40.512 dotzenes o 486.144 peces l'any, entre tots els mestres. Es tracta, naturalment, de números teòrics però aproximats del que seria la realitat, ja que el ritme de les fornades no era regular. A més, durant els anys de la guerra –1714-1716– seria versemblant pensar que la producció es degué deure afectada. Tampoc no sabem si entre 1694 i 1716 van augmentar o disminuir el nombre d'obradors. Per tot plegat, la xifra que hem donat és el resultat d'un càlcul teòric, i no pretén res més que això.

297. Un problema semblant van tenir els confreres de l'altra confraria de sant Hipòlit. El 1676 els confreres resolgueren que Josep Jaumar, gerrer, fes portar el vernís per a la confraria i que la confraria el fes assegurar a l'esmentat Jaumar donant-li 5 lliures barcelonines d'interès per la seguretat. El vernís havia de venir en una barca procedent de Tortosa fins a Barcelona. Jaumar va prometre que, en cas de perdre's, pagaria el seu valor (AHPB, Josep Güell, *Secunda pars sexti manualis ... divorum contractuum*, 1677, juny, 25 – 1677, desembre, 23, fol. 539). El 18.08.1686 els confreres pactaren amb Josep Amat, confrere, la venda per part d'ell, de 200 quintars de vernís i de vuit quintars d'espigoladora, al preu de 4 lliures i 2 sous per cada quintar, i de 2 lliures i 8 sous per cada quintar d'espigoladora, per lliurar -ho en el termini d'un any (AHPB, Josep Güell, *Manual*, 1686, juny, 25 – 1686, desembre, 24, fol. 96). El 1711 el gerrer Sever Viladomat va prometre als prohoms i confreres fer portar, a despeses seves, fins a la botiga de la confraria, al carrer Tallers, 100 quintars de vernís d'Anglaterra, per què en poguessin comprar els confreres, a raó de 4 lliures i 4 sous cada quintar, essent el quintar de 4 roves, encara que el quintar anglès fos a 3 roves, i que el complement de les 6 lliures de diferència per cada quintar fossin per a ell, amb la condició que el fes servir per a envernissar obra de casa seva i no pas per vendre'l ell (AHPB, Pere Pau Pujol, *Decimum quartum ... diversorum contractuum*, 1710, desembre, 27 – 1711, desembre, 23, fol. 63v). Els confreres ho acceptaren amb la condició que, en el termini de vuit dies, tingués el vernís a punt a la botiga.

Set mestres escudellers es negaren a firmar els actes dels censals dels creditors. Es tractava de set mestres amb botiga i que coïen obra. Per finançar els deutes es pretenia imposar una talla d'un diner per dotzena d'obra cuita, mentre que els mestres que no tenien botiga només haurien de pagar segons les seves possibilitats. Aquesta indefinició quant a la quantitat a pagar creà cert neguit, perquè afirmaven que no seria fàcil saber quina era la possibilitat real d'aquests mestres, de manera que la càrrega recauria sobre els mestres que fessin obra. També es queixaren que el tall s'havia de pagar amb diner, i no pas amb obra, cosa que els semblava molt perjudicial pel fet de no disposar sovint de diner en efectiu i sí, en canvi, d'obra escudellera, que era la manera com s'havien pagat, fins aleshores, els talls, en virtut d'antigues ordinacions. Es lamentaven aquests set mestres que sortien guanyant els mestres vells, i perjudicats els joves.

Però quina quantitat suposava haver de pagar aquest tall?

Per a un forn de 60 grosses de capacitat suposaria 3£, mentre que per un forn de 70 grosses serien 3'5£.

Quin percentatge representen aquestes quantitats sobre el valor de la fornada?

És difícil de calcular, perquè depèn del tipus de cuita que s'hi estigui fent. El valor d'una fornada d'obra escudellera cuita l'any 1638 es va estimar en 55£, mentre que una fornada cuita el 1649 es va estimar en 64 lliures. Farem, doncs, càlculs teòrics:

TAULA XXXV: PERCENTATGE DEL QUE REPRESENTAVA LA TAXA DEL 1680, SEGONS LA HIPÒTESI DE LES DIMENSIONS DEL FORN I DEL VALOR DE LA FORNADA. FONT: ELABORACIÓ PRÒPIA.	
Per un forn de 48 grosses	2,4 lliures
Per un forn de 60 grosses	3 lliures
Per un forn de 72 grosses	3,6 lliures
Valors aproximat d'una cuita:	
55 lliures	
64 lliures	
Percentatge que representaria en aquest cas, la taxa del 1680:	
48 grosses i 55 lliures	4,36%
60 grosses i 55 lliures	5,45%
72 grosses i 55 lliures	6,55%
48 grosses i 64 lliures	3,75%
60 grosses i 64 lliures	4,68%
72 grosses i 64 lliures	5,62%

A igual valor de la fornada, quan més petit el forn, més baix representava el percentatge de l'import que s'havia de pagar. Ara bé, la realitat no seria aquesta, ja que quan més gran el forn, més valdria la fornada. Però, almenys, hem calculat amb capacitat reals de forn i amb valors reals de fornades el que suposaria l'aplicació del diner per dotzena d'obra cuita: entre el 3,75%, en el millor dels casos, i el 6,55%, en el pitjor. La mitjana és d'un 5% aproximadament.

El gravamen d'un 5% de la producció per fornada no sembla una quantitat exagerada, però és interessant recordar que un dels motius de queixa era que no es podia efectuar el pagament amb obra, sinó en metàl·lic. Aquest aclariment permet deduir que per efectuar pagaments extraordinaris, la confraria tindria un estoc d'obra escudellera, d'on sortia, per exemple, la quantitat que la confraria havia de pagar a les vídues de mestre escudeller. Després, a aquestes vídues se'ls permetia poder vendre aquesta obra escudellera i quedar-se'n els guanys. També es

feia servir per pagar els preus dels censals. Ara bé, hi deuria existir algun tipus de control per saber quina quantitat d'obra escudellera aportava cada productor a la causa comuna, així com el valor d'aquesta obra. Hem de suposar que es tractaria, bàsicament, de l'obra més comuna i fàcil de vendre, com eren els plats i les escudelles.

Paradoxalment, cap al final del segle XVII, quan els confreres de sant Hipòlit més patien a causa dels enormes deutes acumulats, és quan varen ser capaços d'elaborar algunes de les sèries ceràmiques més preuades actualment: la de "transició" i la de la "margarida".

El món gremial barceloní del segle XVIII va ser objecte d'un aprofundit treball d'investigació per part de Pere Molas i Ribalta [MOLAS, 1971] en una obra que s'ha convertit en tot un "clàssic" sobre aquest tema. A la publicació de la tesi doctoral es posa damunt la taula l'intens debat historiogràfic –que es manté fins al present– entre partidaris i detractors del sistema gremial.

A la primera part de l'obra, Molas analitza la nova realitat gremial sorgida arran de la publicació del Decret de Nova Planta, el 1716. A la segona part, exemplifica aquesta nova realitat per mitjà de l'estudi dels gremis barcelonins relacionats amb la producció tèxtil.

Donat el poc pes que els oficis del ram de la ceràmica van tenir dins del món gremial barceloní –estudiat sempre juntament amb el ram del vidre– les dades que apareixen a la tesi de Molas són escasses i poc significatives.

En síntesi, Molas desmenteix la pretesament idíl·lica situació d'igualtat entre els agremiats i, en canvi, parla de l'existència d'uns mestres quasi burgesos que conviuen al costat d'altres mestres que eren veritables "proletaris", però tots ells agrupats en organitzacions corporatives on la seguretat predominava sobre l'esperit d'empresa.

Segons Molas, els gremis no van tenir esperit de monopoli, sinó desig de seguretat; el seu ideal era un guany moderat, i no consideraven honrat augmentar la competència a costa dels seus col·legues. Un aprenentatge lent i l'aplicació d'un rígid control permetien aconseguir el domini d'una tècnica i assegurar la qualitat del producte.

Per a Molas, els gremis van entrar en decadència al segle XVIII, en els camps social i econòmic, si bé no tots es van veure afectats de la mateixa manera per la incipient revolució industrial. Entre les noves necessitats econòmiques destaca la substitució de la producció qualitativa, pròpia del treball artesanal, per la quantitativa, característica de la indústria capitalista.

Per altra part, la competència no gremial arribà de la mà de les importacions de productes estrangers, de l'establiment d'artesans lliures i, sobretot, per la creació de la indústria moderna. Segons Molas, l'individualisme propi de les formes capitalistes no podia harmonitzar-se amb l'esperit corporatiu gremial.

Molas argumenta els "vicis" del sistema gremial, entre els quals en destaca l'exclusivisme, l'esperit de casta, el nepotisme, les dificultats d'accés al mestratge, el tradicionalisme tècnic, l'esperit de rutina i l'hostilitat a les innovacions. Tots els actes professionals i públics del agremiats devien regir-se minuciosament per les ordinacions.

La major dificultat dels gremis va ser la manca de capital, per la qual cosa van caure sota la dependència del capital co-

mercial, bé d'empresaris lliures, bé dels mestres rics.

No pretenem entrar a fons en aquest debat historiogràfic, sinó tan sols recordar que recentment s'han donat a conèixer nous treballs que relativitzen aquesta visió tan pejorativa que certs historiadors encara tenen del sistema gremial [vegeu ROMERO, 2015: 93-103], com hem comentat a l'apartat dedicat a la confraria dels escudellers de Barcelona.

Per la nostra part comprovarem fins a quin punt la confraria d'escudellers de Barcelona va experimentar, o no, la crisi del sistema gremial del segle XVIII i com va evolucionar la producció d'obra escudellera per adaptar-se a les modes —o exigències— que venien de fora.

Si de la primera meitat del segle XVII hem localitzat molt poques actes de reunions de la confraria als manuals notariais, per contra, se n'han conservat moltes de les celebrades durant el segle XVIII. Això ha permès conèixer millor el dia a dia de la història de la confraria dels escudellers barcelonins.

En el moment de la lectura de les actes recollides en els protocols notariais es pot observar que una part substancial de llur contingut tracta sobre les eleccions als diferents càrrecs: prohoms, clavari, credencer de les fornades, abanderat, majors del sant Misteri, etc.

Des del 1717 era obligatori que a les reunions gremials hi assistís un funcionari representat de l'Administració.

El formulari fet servir per a recollir els acords de les reunions es repeteix invariablement, una i altra vegada: data i lloc de la reunió, noms dels assistents i resum dels acords presos. Rarament s'hi troba altra mena d'informació, però si que val la pena esmentar les transcripcions literals d'algunes cartes enviades per representants de l'Administració adreçada als gremis de la ciutat, en general, o al gremi d'escudellers, en particular, i que el notari va incloure a l'acta de la reunió.

Als manuals notariais també s'hi poden trobar les actes corresponents als exàmens de passantia, als pactes per a l'obtenció de terra, els nomenaments de síndics procuradors, els problemes amb els fadrins escudellers, etc.

Es tracta, doncs, d'una interessant informació de primera mà que permet reconstruir la situació en què es trobava la confraria dels escudellers al final de la Guerra de Successió i la seva evolució fins a les primeries del segle XIX. N'hem destacat els aspectes que creiem més rellevants.

El decret de 1716 disposà que els consells gremials s'havien de celebrar en presència d'un delegat del govern. El 1718 es delegà aquesta missió a la Reial Audiència de Catalunya [TINRÓ, 1991: 89]. El control es realitzava a través de la figura de l'alguatzir de barri.

Una vegada acabada la guerra, la confraria es va sobreposar ràpidament a la mort d'alguns mestres escudellers. En pocs anys es varen examinar nous mestres, la majoria, fills de mestre escudeller. A les actes de les reunions consten els noms de més de trenta mestres; per tant, es varen assolir les xifres que podríem considerar les habituals o desitjades pel gremi.

La guerra va deixar les seves seqüeles. Per poder exercir un càrrec públic calia demostrar que durant la passada guerra el candidat havia estat un súbdit fidel del candidat francès.

L'any 1720 es va demanar informació sobre l'escudeller Bartomeu Albert i del seu fill Joan Albert qui, finalment, va

poder desenvolupar el càrrec de verguer de la Reial Audiència essent confrare escudeller:

«En la ciudad de Barcelona a los veinte y nueve días del mes de Abril, anyo del nacimiento del Senyor de mil setecientos y veynte.

«Ante mi, Pedro Pablo Ribes, por las autoridades apostólica y del Rey Nuestro Señor (que Dios guarde), nottario público Real collegiado de dicha ciudad de Barcelona, infrascrito, hallado en su casa y escribanía de su officio, que la tiene sita en dicha ciudad de Barcelona en la calle nombrada den Pedritxol, fueron presentes Bernardo Gros, joven escudillero habitante en Barcelona, de edad, según dixo ser, de diez y ocho anyos poco más ho menos, Pedro Esplugas, joven carpintero en dicha ciudad habitante, de edad, según assí también dixo ser, de veynte y nueve anyos, poco más ho menos, y Isidro Manyos, joven escudillero, de esta ciudad también habitante, de edad, según dixo ser, de treynta y sinco anyos, poco más ho menos, quienes mediante juramento que prestaron a Dios y su Santa Cruz en forma en mano y poder de mi dicho y abajo escrito nottario y testigos abajo nombrados, dixeron y afirmaron, a saber es, dicho Bernardo Gros que conocía a Barthomeu Albert, escudillero, y a Juan, su hijo, y los había tratado mucho tiempo y vehía eran y hasta ahora habían sido y son leales vassallos de Su Magestad (que Dios guarde) assí en palabras como en obras, porque en el tiempo del scitio huvo en esta ciudad estava en casa dicho Albert y lo vehía de essa manera: en tanto que por dichos padre y hijo Alberts en el tiempo de dicho scitio fue embiado a la ciudad de Matarón y remitido a un cavallero de esta ciudad que entonces vivía en dicha ciudad de Matarón con una relación hecha a favor de dicha Su Magestad que contenía el armamento o destacamiento que se hizo por Mallorca y juntamente quantos canyones había en la muralla, por qué pared era más flaca por hazer brecha, quanta gente había en la plaça de Barcelona y la provisión había a effeto de ponerla en buena forma para ponerla en manos del Exmo. señor duque de Pópuli quien entonces se hallava General del exército, como en effeto lo hizieron y me la entregaron y entregué y presenté a dicho señor duque de Pópuli, y ohí que dixo que no había tenido más buena relación que aquélla. Y lo agradeció mucho, y me entregó una carta para aquellos cavalleros de Matarón, y bolviendo a dicha ciudad de Matarón fue preso por los voluntarios de Barcelona en las cárceles de ella, a donde padeció los trabajos que se pueden imaginar y públicamente dichos Bartholomeu Albert, escudillero, y Juan, su hijo, eran tenidos y reputados por la presente ciudad y tenía y reputava el testigo a dichos padre y hijo Esbert por buenos y affectados vasallos de dicha su Magestad. Y no havia visto ni hoído a dezir lo contrario.

«Dicho Pedro Esplugas, testigo segundo, dixo que también conocía a dichos Barthomé Albert y Juan Albert, padre e hijo, y los había tratado y tratava muchas vezes en el tiempo que la presente ciudad de Barcelona estuvo citiada por las harmas del Rey Nuestro Señor (que Dios guarde), y vehya siempre que tanto en obras como en palabras aficionados y affectos al servicio de Su Magestad en tanto que he a dezir que habían hecho alguna relación al señor duque de Pópuli, General que era del exército de Su Magestad, que estava en el campo de Barcelona del estado de la plassa de Barcelona, la expedición se había hecho por Mallorca, la gente había quedado en ella, artillería había y por qué parte se podía hazer brecha y los pocos mantenimientos había en ella, la qual relación ohó a dezir a dichos padre y hijo Albert fue embiada por dicho Bernardo Gros a dicho seños duque de Pópuli, y a la buelta hoí ha dezir públicamente por esta ciudad fue apresado dicho Bernardo Gros por los voluntarios de Barcelona, y que dichos padre e hijo Albert eran muy aficionados al servicio de Su Magestad era muy público y notorio en esta ciudad de Barcelona, y la pública voz y fama y por tales los tenía y reputava públicamente el testigo.

«Y Isidro Munyós, testigo tercero, dixo que públicamente vehía que dichos Albert eran, tanto en obras como con palabras, apacinados y affectados al servicio de Su Magestad (que Dios guarde)

porque públicamente, como tiene dicho, lo hoyó de dichos Alberts a quie(.) (*falta un tros de paper*) (...)enet tratava en el tiempo de dicho scitio de Barcelona, y los hoí a dezir que havían embiado al campo a Bernardo Gros con un memorial o relación al Exmo. señor duque de Pópuli que contenía el estado de la plassa de Barcelona y la gente havia en ella y la que havían embiado a Mallorca, artillería havia, por qué parte de podría hazer bretxa y mantenimientos de boca havia, y otras cosas que no se acuerda, lo que supo por boca de dicho Gros porque el testigo fue quien lo capturó porque se hallava sargento de los voluntarios, y lo llevó a la cárcel.

«Y todos tres han dicho era lo que sabían y la verdad por el juramento tenían prestado, y que dicho testimonial hazian a pidimiento de dichos Barthomé Albert, escudillero, y Juan Albert, su hijo, quienes requirieron a mi, dicho y abaxo escrito escribano, les entregasse copia auténtica fe fahente y en forma probante de dicho testimonial, el qual fue hecho en la dicha ciudad de Barcelona, dia, mes y anyo y lugar arriba dichos.

«Y fueron a esto presentes por testigos Feliciano Ribes y Soldevila, ciudadano honrado de Barcelona, y Silvestre Blanch, sastre, en dicha ciudad de Barcelona habitantes.

«Yo, el dicho y abaxo escrito nottario que doy fe, conosco a dichos Barthomé Albert, escudillero, y Joan Albert, padre y hijo, instantes y requirientes»²⁹⁸.

Per les dades que tenim recollides tot sembla indicar que la confraria dels escudellers de Barcelona va experimentar una davallada lenta però constant pel que fa al nombre de mestres en el decurs de la segona meitat del segle XVIII, que es va accelerar a les dues darreres dècades de la centúria. A final del XVIII només hi consten 8 mestres.

Ens preguntem quines foren les causes d'aquesta davallada. Econòmicament parlant, és cert que la confraria no anava bé del tot. Durant tota la centúria es va arrossegar el deute que tenia contret amb els seus creditors censalistes des de finals del segle XVII. Els confreres tenien dificultats per poder pagar les pensions anuals, i alguns creditors, especialment els particulars, els amenaçaven amb "executar-los", és a dir, amb empenyorar els seus béns personals si no pagaven.

Diverses notícies que s'esmenten a les actes de les reunions del segle XVIII proporcionen informació sobre el problema dels censos no satisfets. A la reunió del dia 8 de març de 1747 es diu que es necessitaven amb urgència 57 rals en peces de 8:

«Per una urgència en que las inconstàncias e conveniència de la hora present la han constituïda per a aliviar als individuos de ella de algunas vecsacions en que se trovaba oprimida y no tenir medis per a pagar aquelles».

Més endavant, en una altra reunió, es recorda que es devien a Maria Espuny una pensió vella i una altra que "caurà" aviat, i calia buscar una solució. Pel juliol del mateix any, Maria Camps volia cobrar la pensió de 25 lliures que se li devia; en cas contrari, demanaria l'execució del deute, és a dir, es passaria a empenyorar els deutors amb els seus béns propis. Els mestres decidiren conferenciar amb ella per buscar una solució.

Hi havia fadrins de la confraria que vivien pràcticament en la indigència; ni tan sols podien pagar els 8 sous que es necessitaven per poder formalitzar les esposalles a la catedral. En casos de pobresa declarada l'Església no cobrava aquesta quantitat que havien de satisfer tots els menestrals quan es volien casar a les parròquies de la diòcesi barcelonina. L'expressió

que donava fe de la insolvència econòmica era *amore Dei*, és a dir, per amor de Déu, que es posava al costat del noms dels contraents enlloc del que seria normal en el cas d'un menestral: 8 sous, aproximadament un jornal de treball. Durant el segle XVIII van esgrimir el fet de ser pobres per poder casar-se sense pagar res els següents fadrins Josep Berenguer, Jeroni Cerdà, Josep Coll, Josep Constantí, Francesc Coromines, Jaume de Déu (que era cec i pobre), Sebastià Díez, Josep Duran, Marià Figueres, Antoni Font, Baltasar Fuster, Joan Gallart, Jacint Gambilou, Francesc Giralt, Bernat Gros, Manuel Jané, Josep Juncà, Miquel Juncà, Josep Macià, Tomàs Martínez, Josep Mas, Ramon Mas, Jeroni Miquel, Francesc Reig, Pere Romeu, Jaume Ros, Pere Rosàs, Francesc Sala, Maties Sánchez, Pau Soler, Sebastià Torrentó i Fèlix Torrents. D'un total d'uns 122 fadrins escudellers documentats durant tot el segle XVIII, 32 – més d'un 26% – no va poder pagar els 8 sous de les esposalles, un percentatge massa gran que indica la poca capacitat d'estalvis d'aquest collectiu professional. Si a aquest llistat hi afegíssim els noms dels escudellers que van enterrar o fer enterrar els seus fills, ells mateixos o la seva esposa "gratis", el llistat seria encara més gran.

Agrupats per dècades, observem que el primer esment a un fadrí casat *amore Dei* fou Francesc Coromines, l'any 1723. Entre el 1723 i el 1730 en tenim documents un total de 7 casos. A la dècada de 1731 al 1740 van passar a ser-ne 11; la pitjor del segle. En canvi, de la dècada des de 1741 a 1750 no en tenim cap de documentat; de 1751 a 1760, en són 6; de 1761 a 1770, tres; de 1771 a 1780, cinc. Després, les xifres baixen al mínim: 1 a cada dècada, però això no fou degut a una millora de les condicions de vida dels joves fadrins sinó pel fet que quan més avança el segle XVIII menys fadrins treballaven en el gremi, substituïts per mà d'obra aliena contractada a jornal.

És molt significatiu el cas del mestre Joan Rossell, que entre 1793 i 1809 va enterrar cinc fills sense haver de pagar res, és a dir, per *amore Dei*. Quan ell va morir, no va fer testament, molt probablement perquè no tenia res que llegar. És una prova del grau de pobresa a què van arribar alguns mestres escudellers al final del segle XVIII i a l'inici del XIX.

La guerra contra Anglaterra, que va afectar molt negativament el comerç marítim, també va arribar a afectar a certs mestres escudellers. N'hi ha que preferí renunciar a l'ofici.

Les queixes dels joves fadrins i dels mestres sense botiga són una altra prova de que les coses en el sí del gremi d'escudellers no funcionaven bé, si més no, pels que no formaven part de l'elit dominant.

El 1778, els representants gremials adreçaren una "Súplica" al Rei per queixar-se de la manera com interpretava l'intendent les seves *Reales Provisiones*, on fan una aferrissada defensa de les virtuts del sistema gremial, sense gairebé cap autocrítica:

«Los gremios de Artes y Oficios de la ciudad de Barcelona, por éstos a LRPVM²⁹⁹, con el mayor respeto hacen presente que de algún tiempo a esta parte experimentan la novedad de que vuestro intendente del ejército y provincia concede permisos para trabajar públicamente y abrir tiendas y talleres a cualesquiera personas, ya extrangeras, ya naturales, sin hacerlos pasar por examen alguno ni precisarlos a matricularse en los cuerpos respectivos. El daño que de esta abusiva práctica va a seguirse a los suplicantes es tan notorio que no necesita sinó insinuarse para percibirlo». És a dir,

298. AHPB, Pere Pau Ribes, *Manuale quadragesimum octavum*, 1719, desembre, 28 – 1720, desembre, 4.

299. La Real Provisión de Vuestra Magestad.

que l'intendent autoritzava la lliure instal·lació a Barcelona de persones que volguessin treballar de qualsevol ofici, sense necessitat ni de fer cap examen ni tan sols de figurar inscrits a les matrícules gremials:

«La multitud advenediza que en Barcelona, aprovenchándose de la preocupación general por la novedad, despacha con presteza sus manufacturas aunque sean de muy inferior calidad a la de los maestros del pays, recogen el dinero, y si al cabo, el desengaño del poco mérito de sus obras hace disminuir o acabarse enteramente su venta, mudan de residencia sin dexar en la ciudad arraigo, escuela ni utilidad alguna y si solo el estanco que ínterin han ocasionado a los objetos de la industria del país».

L'altra queixa que li van fer arribar és que aquesta gent que treballa en total llibertat, al marge del sistema gremial, ho fa amb un esperit que podríem considerar capitalista, és a dir, que l'important era realitzar grans beneficis el més ràpidament possible, sense importar la qualitat del producte elaborat i, en cas de no haver venda, marxar de la ciutat i provar sort en un altre lloc:

«Otra practica no menos dañosa ha adoptado el mismo intendente, es a saber, la de dar las insinuadas licencias a cualesquiera nacionales, sin pasar por los años de aprendizaje y oficialía y sin sugestión a ningún arte u oficio determinado. De aquí va a suceder el no hallar los maestros manos subalternas que trabajen bajo su dirección y, de consiguiente, se ha de encarecer en gran manera la obra de mano, y caerá el todo de la industria nacional por la imposibilidad de entrar en concurrencia con la extranjera».

La llibertat de producció sense passar primer per l'aprenentatge i oficialia privava de mà d'obra "subalterna" als mestres dels gremis, de manera que el preu de la mà d'obra es va encarir. Això impedia poder competir amb preus:

«Los que una vez obtuvieron la carta de maestría, aunque por falta de medios para establecer un taller se vean precisados a trabajar de subalternos en el ageno, siempre su trabajo es forzado y de muchísima menos utilidad que la de los que no gozan tal distintivo. En Barcelona mismo se experimenta en el día esta verdad con los muchos maestros que hay ya en iguales circunstancias. Y si aun ahora sobran los maestros a pesar de las trabas que se supone haber para obtener este título, ¿que sera si se franquea su concesión, como pretende el vuestro intendente de aquel Principado?»

Els representants dels gremis es queixaven que molts mestres, malgrat haver fet els exàmens i pagat els drets d'examen, no tenien obrador propi, i havien de treballar en tallers d'altres mestres. El seu treball es qualifica de "forzado" i de "muchísima menos utilidad". Sense entrar a detallar la causa d'aquest fet i sense cap autocrítica, es lamenten que la situació encara podia empitjorar més si es permetia a qualsevol a obrir taller:

«Del examen, es muy fácil salir algunas veces bien sin merecerlo, pero el tiempo de aprendizaje y oficialía no puede dexar de haber enseñado a cualquiera, a lo menos, la práctica de las artes, ya que su aplicación y talentos no son capaces de darlas perfección o adelantamiento. Unos pocos malos maestros en una ciudad bastan para desacreditar la industria de toda ella, y este descrédito es un gravísimo mal para todos los que la procuran conservar con su esmero y aplicación».

Els representants gremials insisteixen en la importància de l'aprenentatge, perquè la mala qualitat de la producció desacredita la indústria de tota la ciutat:

«Los gremios de Barcelona no resisten ni resistirán jamás el ejercicio de la sobresaliente habilidad de un extraño, aun quando fuese con privilegios que ellos no gozan. Desean aprender y darían por bien empleado el temporal perjuicio que les ocasionase

semexante rival por los adelantamientos que les proporcionase su enseñanza en lo futuro, pero no pueden menos de reclamar como injusto el que se admita al goze de sus prerrogativas y quede libre de sus cargas el forastero que no puede traerles el beneficio de la mayor perfección o de nuevas luces y antes bien puede ocasionarles la ruina o una conocida decadencia. Excusada sería la gracia concedida a los extranjeros para su admisión (cuyo fin principal es para adelantar o perfeccionar las artes) si no viniesen con mayor habilidad que los del pays. Los extranjeros que no traen más pericia que los naturales es conveniente recibirlos en los pueblos en donde no hay artes o están decadentes o arruinados o en que los talleres están desiertos; allí, ni como maestros ni como oficiales perjudicarán ni a los oficios ni al pueblo, el qual siempre gana en reponerse de manos laboriosas a trueque de tenerlos».

En aquesta queixa, els gremis accepten la conveniència que persones forasteres amb grans o amb nous coneixements sobre algun ram de la indústria es poguessin instal·lar a la ciutat en benefici mutu –com de fet s'havia fet sempre– perquè això suposava també, a la llarga, un benefici pel gremi corresponent, malgrat que temporalment els pogués suposar un perjudici econòmic. La mà d'obra no qualificada, en opinió dels representants gremials, només portava la ruïna. Aconsellen que aquest tipus de mà d'obra s'havia d'instal·lar allà on no podia fer mal a la indústria local, o bé perquè no n'hi havia, o bé perquè la que hi havia estava decadent:

«Pero la ciudad de Barcelona no necesita de manos nuevas para el trabaxo común y conocido; tiene aún más de las que puede mantener su comercio sin embargo de ser éste tan activo, como es notorio. Por lo mismo, la admisión ilimitada de brazos extraños, no siendo de los que pueden enseñar y perfeccionar el trabaxo presente (que es lo único de que puede necesitar), solo servirá para arrebatat de los que ya existen la ocupación que los mantiene en el día y hace la permanente prosperidad de aquel activo e industrioso pueblo».

Insisteixen en els mateixos arguments:

«El vuestro intendente de aquel ejército y provincia se apoya para sostener semexantes novedades en dos Reales resoluciones de V.M. las que, si bien en si mismas exigirían alguna explicación, especialmente con respecto a la ciudad de Barcelona y al sistema económico y circunstancias locales de sus artes, no admiten, sin embargo, la estensión que les dan las indicadas providencias.

«Es la primera la comunicada por el Príncipe de la Paz (*es refereix al Godoy*) en 23 de julio de 97, en la qual, por punto general se establece:

“Que quando algún extranjero artista o fabricante deseara establecerse en estos dominios o hiciese constar ante la Junta de Comercio y Moneda o los intendentes de las provincias que esta suficientemente instruido en algún arte u oficio útil al Reyno, se le permita, no siendo judío, establecer su taller, fábrica o laboratorio, sugetándose a las leyes civiles y eclesiásticas en caso de ser católico, y quando no, que se dé aviso a la Inquisición a fin de que no se le moleste por sus opiniones religiosas, siempre que sepa respetar las costumbres públicas”.

«El tenor de toda esta disposición y todos los supuestos y causales que para darla se sientan en la entrada de ellas están manifestando que su objeto se dirige extender la libertad para admitir los extranjeros no católicos, sin que esta circunstancia les obste para tomar su vecindad en España que antes les estaba prohibida o, al menos, limitada a muy estrechos términos, pero no a favorecer su ingreso y establecimiento con privilegios naturales que no disfrutaban los propios naturales, esto es, sin preceder aquel examen suficiente para descubrir su habilidad hecho por las personas del arte respectivo del pretendiente. Allí se dice que esta

habilidad ha de constar a la Junta de Comercio y Moneda o a los intendentes, y siendo el único medio de constarles el del examen referido, no parece que allí se les autoriza a proceder por solo su alvedrío o privadas informaciones, siendo tan fácil errar en tales materias y estando las leyes generales contrarias a semejante arbitrariedad».

En aquest cas, els representants gremials entenen que la llibertat de treball a la qual feia referència el text de la *Real Provisión* només afectava a les persones estrangeres de religió no catòlica, i per això demanen que l'intendent ho interpretés d'aquesta manera.

«Están vivas aún sin derogarse las Reales Cédulas de los años de 72 i 77 que tienen prescrito el método de semexantes admisiones, previniendo con mucha oportunidad lo conveniente así para que de un lado no se titulen maestros y perjudiquen a las vendas los que no lo son como para que, de otro, los gremios no abusen de sus facultades impidiendo la entrada e incorporación de ellos a los que la merezcan. Allí esta menudamente establecido el modo del examen para nacionales y para extranjeros y el de dar pronto remedio a las quejas a que pudiesen dar motivo los examinadores. Sin duda alguna que vuestro Real ánimo no ha sido derogar con aquella posterior resolución estas otras anteriores, quando así no ha explicado su voluntad y quando se ve claro que los arvitrios que en ella se conceden a los intendentes y Junta de Comercio son para que, una vez reconocido por hábil, el pretendiente no se detenga al admitirlo en las ciudades y provincias, aunque su religión no sea la católica».

«Señor, ALRPVM.

«Los diputados de los colegios y gremios de Barcelona. Juan de Pla; Manuel Clard».

A l'inici del segle XVIII, abans de la Guerra de Successió i després de la crisi que va afectar la confraria cap al final del segle XVII, Diversos documents notarials demostren una activitat inusual pel que fa a l'admissió de nous mestres.

Per veure com es desenvolupava una d'aquestes sessions podem posar, com a exemple, la del dia 9 de setembre de 1704. Aquell dia, convocats i congregats Joan Fuster, Josep Ribes, Jeroni Reig, els tres prohoms de la confraria de Sant Hipòlit dels escudellers, Francesc Guasch, clavari, Josep Móra, andador, i els mestres Pere Joan Mateu, Pere Màrtir Lapuja, Salvador Casals, Bartomeu Albert, Salvador Colom, Miquel Gallart, Antoni Biscompte, Jeroni Gual, Josep Parera, Joan Miquel, Macià Brugada, Francesc Coll, Jacint Solanes, Blai Coll, Bernat Peris, Benet Vila i Miquel Lapuja, tots confreres, al taller de Miquel Carreres, mestre confrere, al carrer de Còdols, fou presentat pels padrins Miquel Carreres i Antoni Móra, el fadrí Josep Hortes, fill de Maurici Hortes, forner, per passar l'examen de mestre escudeller i rajoler, el qual estava casat amb Maria Carreres, filla del mestre Joan Carreres. Aprovat l'examen per a exercir l'ofici d'escudeller i rajoler de rajola de València, prometé complir els estatuts propis per estar casat amb filla de mestre (ordinació de 20.03.1696). Firmaren com a testimonis Josep Puig i Francesc Molins, joves escudellers³⁰⁰.

Aquests foren els nous mestres escudellers, agrupats per dècades:

- 1701-1710: Josep Hortes, Damià Costa, Pau Gallart, Marc Gibergues, Josep Lacruz, Eloi Lapuja, Josep Macià, Jaume

Mas, Ramon Lacruz. En total: 9.

- 1711-1720: Joan Cerdà. En total: 1.
- 1721-1730: Josep Duran, Francesc Estaper, Tomàs Font. En total: 3.
- 1731-1740: Josep Lacruz, Josep Coll, Pere Fau, Jeroni Gual, Josep Macià, Josep Reig, Rafael Sagau, Josep Tomàs, Francesc Borrell. En total: 9.
- 1741-1750: Miquel Rocamador, Josep Fuster. En total: 2.
- 1751-1760: Jaume Vinyes. En total: 1.
- 1761-1770: Rafael Carreres, Gaietà Estaper, Jeroni Reig, Baltasar Fuster, Ramon Gual. En total: 5.
- 1771-1780: Ramon Gual, Josep Coll, Salvador Coll, Bernat Reig, Joan Gual, Ramon Gual Maravilla, Sebastià Ausic, Josep Ausic, Pere Alzina. En total: 9.
- 1781-1790: cap mestre.
- 1791-1800: Jaume Cantó. En total: 1.

Durant el segle XVIII en diversos moments hi va haver una destacada entrada de nous mestre escudellers. L'any 1707 va ser el més important de tots, ja que vuit joves foren examinats i admesos com a nous mestres, cosa que no passava des del 1648. Durant els anys 1731 a 1739 foren admesos 10 nous mestres. A la segona meitat del XVIII només destaca el quinquenni comprès entre el 1773 i el 1777, en què foren admesos set nous mestres.

Així, doncs, parlariem de tres moments clars:

- A la fi del XVII - i fins al 1707.
- Del 1731 al 1739.
- Del 1773 al 1777.

Fins al 1824 ja no hi va haver cap ingrés important de nous mestres escudellers. Aquell any en van entrar 5 de cop.

En el sentit contrari destaquen alguns anys en què no hi va haver incorporació de nous mestres: 1713 i 1726 (explicable, donada la difícil situació durant la guerra i la postguerra), del 1746 al 1758 i del 1781 al 1798, que foren períodes durant els quals la confraria d'escudellers va passar per moments de dificultats, com es reflecteix a les actes de les reunions.

La documentació del segle XVIII, més rica en detalls que la dels segles anteriors, permet conèixer millor alguns dels problemes de fons que patia la confraria.

a) La cohesió del gremi

Mitjançant la lectura de les actes de les reunions de la confraria dels escudellers es pot comprovar que, durant el segle XVIII, sorgiren certs conflictes entre els seus membres que posen de relleu algunes de les contradiccions del sistema gremial, conflictes que van posar en risc la cohesió grupal. L'any 1728 es va prendre un acord sorprenent: degut a què els mestres no volien assistir al refresc que es donava quan s'examinava un nou mestre es va acordar que, anualment, els prohoms anomenarien sis mestres que farien d'examinadors, obligatòriament. L'import que el nou mestre destinava a pagar el refresc –16 lliures i 16 sous– s'utilitzaria, a partir d'aleshores, per pagar als prohoms (12 sous cada un), als examinadors (12 sous cada un) i a l'alguatir (4 sous) que assistien a la cerimònia de l'examen. En total, doncs, 6 lliures i 4 sous. La resta, 10 lliures i 2 sous, es destinarien a sufragar part de les despeses del Sant Misteri.

300. AHPB, Francesc Topí i Comes, Manual, 1703, desembre, 29 - 1704, desembre, 20.

No voler assistir ni a l'examen d'ingrés d'un nou mestre ni al refresc que es donava gratuïtament es pot interpretar com una desídia o falta d'interès per donar el relleu que es mereixia un dels episodis més destacats de la vida del gremi, com era l'admissió d'un nou mestre. Per altra part, l'esforç econòmic que havia de fer el nou mestre era realment important.

De mina en mica, algunes feines que abans feien els mestres de manera voluntària, altruista, les seguiran fent, però a canvi d'una remuneració econòmica. El fet de desenvolupar un càrrec dins del gremi s'anava convertint en una manera d'obtenir certs beneficis econòmics personals, que no anaven gens malament, però que posava en entredit la cohesió del grup.

El mateix any 1728 els fadrins es van queixar que els mestres donaven feina a altres fadrins que no eren confreres de la confraria de sant Hipòlit. Això contradeia un dels pilars bàsics del sistema gremial. Per quin motiu valia la pena pagar per ser fadrí si la feia se l'enduien altres fadrins que no eren del gremi i que deuriem acceptar-les a canvi d'un jornal inferior?

Tot i que no es denunciaren casos concrets, n'hem trobat un exemple. L'any 1746 el jove escudeller Miquel Juncar, juntament amb el bracer Francesc Garriga, van cobrar 9 lliures, 12 sous i 9 diners per la feina de moldre el vernís i el blau, per poder pintar i envernissar una fornada d'obra d'escudeller que Antònia Duran, muller de Josep Duran, absent de Catalunya, tenia a l'obrador de l'escudeller Francesc Borrell³⁰¹. Es va contractar, doncs, a un bracer per a una feina que podia fer perfectament un fadrí escudeller o, fins i tot, un aprenent.

També entre els mestres escudellers es van donar situacions de tensió i de falta de poc sentit de la responsabilitat i de la solidaritat que se suposa entre els membres d'un gremi. L'any 1728 es va denunciar que s'havien construït nous forns i no pagaven les taxes corresponents, cosa que anava en detriment dels interessos de la confraria, ja que amb les taxes de les fornades es pagaven els deutes amb els creditors.

El 1734 també es va denunciar que es cometia frau perquè alguns mestres que coïen no denunciaven les fornades. No avisar de la construcció de nous i forns i, per tant, no denunciar les fornades anava contra del jurament que havien fet en el moment de ser admesos com a nous mestres.

El 1736 es va denunciar que els fills de mestres i els gendres de mestre escudeller no feien cap examen; seien a la roda, agafaven un tros de fang i feien el senyal de la creu. En aquelles circumstàncies, ser mestre no implicava conèixer l'ofici sinó, senzillament, un requisit legal per poder conduir un obrador. Es consolida la figura del mestre propietari-gestor.

Però sens dubte el conflicte més destacat va tenir lloc entre mestres i fadrins, fins al punt que es van posar denúncies perquè hi intervingués l'autoritat pública. L'any 1764 els fadrins Marià Torrents, Salvador Garí, Josep Pasqual, Francesc Serra, Josep Piqué, Sebastià Diaz, Francesc Dedéu, Josep Vidal, Pau Noms, Jeroni Miquel, menor, i Adjutori Casanoves van notificar a Josep Fuster, Josep Gibergues, Pere Alzina, Josep Rossell, major, Joan Reig, Ignasi Carreres, Josep Rossell, menor, Jaume Vinyes, Hipòlit Estaper i Jeroni Reig, tots ells mestres escudellers, una requisició acompanyada d'un memorial i decret del marquès de la Mina, capità general del

Principat, precedint un decret de la Reial Audiència de l'any 1751 en el qual es deia als mestres escudellers que havien de:

«Ser preferidos los mancebos del mismo oficio para su artefactos a otras personas estrañas, baxo la pena de veinte y cinco libras, exhigideras a los contraventores, y que solo en caso de necesidad y falta de mancebos se pudiesen valer de otros, según es de ver en dicho memorial y decreto de que se les entrega, y como v.m. se jacten de querer despedir de su casa y tienda al mancebo o mancebos que tienen en sus tiendas y que trabajan del mismo oficio, qual despido aunque se concidere libre a qualquier maestro pero se juzga en emulación y despique del pleyto y justa pretención que siguen y tienen los individuos mancebos de dicho gremio en la Real Audiencia de este Principado y sala en que preside el noble señor Dn. Francisco de Montero contra el propio gremio, escrivano Raymundo Serra, y con despedir y despachar los mancebos de sus casas, impossibilitarles su prosecución y jactarse no menos v.m. de valerse para los artefactos y fahenas de sus tiendas y oficio de escudilleros de personas estrañas del mismo oficio y gremio y no de los mancebos que lo son del mismo, en manifiesta contravención de la preferencia concedida y mandada por su Excelencia en el expressado decreto; por ende el legitimo procurador de todos los mancebos del gremio de escudilleros de la presente ciudad, según consta del poder de que haze ostención, requiere e interpela a v.m. (segueixen els noms dels mestres) por primera, segunda y tercera vez y quantas de derecho sea necesario a fin que para los artefactos, maniobras o fahenas de su oficio de escudillero se valgan v.m. de los mancebos admitidos en el gremio, protestándoles en caso de hazer lo contrario y de valerse v.m. para ello de personas estrañas de recurrir donde le convenga y le sea lícito de instar el incurso de dicha pena establecida en el referido decreto y ni menos los daños y perjuizios que se les sigan a dichos mancebos por razón de dicha contravención que V.M. executen».

El malestar entre mestres i fadrins s'arrossegava des de l'any 1728. El 1737 els fadrins escudellers, per boca de Tomàs Constatí i d'Antoni Coromines, van demanar que s'alleugeressin els talls que havien de pagar, ja que corrien mals temps per a ells. Havien de pagar el tall de la confraria; a canvi, s'obligaven al lluïment del Sant Misteri, a pagar 3 rals anuals cada un d'ells i anomenar els seus propis oficials (clavari, credencer, majoral i quatre portadors) i pagar dues atxes. Es va signar la concòrdia.

El 1740 va arribar un decret de la Reial Audiència que prohibia als mestres escudellers amb obrador usar mà d'obra aliena al gremi, i que havien d'usar el treball dels fadrins. Els mestres van despatxar la mà d'obra que tenien contractada, però vuit dies després els van tornar a admetre.

Els fadrins van proposar als mestres escudellers que no es valgessin de peons ni de persones alienes a la confraria, oferint-se a fer i treballar en tot allò concernent a l'ofici i, en particular a totes les feines penoses que l'ofici en si aportava, majorment havent contribuït, com encara feien, a pagar anualment 18 rals cadascú i el servei personal, juntament amb els mestres, al Rei.

El consell va acordar que els fadrins i mestres fills de mestre fossin preferits als peons o persones alienes a la confraria, però quan no hi haguessin fadrins o fills de mestre per fer aquestes feines, que les poguessin fer els peons o persones alienes.

L'any 1749, però, l'acord es va cancel·lar. Front al decret de l'autoritat que instava als mestres a preferir el treball de fadrins escudellers per fer feines d'escudeller, els metres van respondre que si empraven mà d'obra aliena al gremi era perquè no trobaven fadrins escudellers:

«Exponiendo que los manzebos de dicho oficio no eran suficientes para el trabajo de la vaxilla y demás obra que se

301. AHPB, Josep Rondó, *Duodecimum manuale*, 1744, desembre, 26 – 1745, desembre, 19.

fabrica y que, por tanto, necesitavan de otras personas bagas para dar cumplimiento a sus tareas».

Per altra part, també argumentaven que

«Los maestros podían valerse para sus artefactos de personas extrañas siempre que los manzebos de dicho oficio no trabajasen en semejantes fahenas por considerarlas penosas o no desempeñaren en ellas su jornal»

Els fadrins es queixaven del greuge comparatiu respecte de les persones alienes a la confraria, ja que aquestes no pagaven les reials imposicions. Els mestres escudellers es defensaren dient que no era cert que haguessin acomiadat cap fadrí

«A no ser que tengan dichos maestros justa causa o motivo para despedirles o no darles que trabajar, lo que puede fácilmente acontecer o bien no cumplir dichos mancebos o no aportarse como deven en el trabajo o por no tener los maestros fahenas como se ve y experimenta uno y otro a menudo».

En aquest llarg contenciós s'expliquen algunes situacions personals, com la del mestre Josep Ausic, que havia acomiadat als fadrins Adjutori Costa (que feia dos anys que treballava amb ell) i Josep Piqué (que feia un any que treballava amb l'esmentat mestre) amb el pretext que no tenia feina per donar-lis, ja que només en tenia prou amb un sol fadrí, Francesc Dedéu, que s'havia quedat amb ell. També era el cas del mestre Jeroni Gual, que havia acomiadat als fadrins Francesc Serra i Josep Vidal. Francesc Serra deia que feia 16 anys que treballava a la botiga de Gual, cosa que el mestre negava. Per la seva part, Josep Vidal havia fet l'aprenentatge amb Jeroni Gual, i feia 5 anys que treballava a la seva botiga. Jeroni Gual argumentava que no tenia feina per donar-lis, i la prova era que des d'aleshores no havia agafat a cap altre fadrí escudeller.

En el cas de Sebastià Diaz, acomiadat pel mestre Jaume Cantó, l'argument era que aquest fadrí no era útil per a la feina que tenia l'esmentat Cantó –no dona més detalls– i per això no el necessitava³⁰².

Malgrat les gens cordials relacions entre mestres i fadrins, alguns dels fadrins van ser admesos com a nous mestres.

L'any 1783 Josep Vidal, Pau Noms i altres fadrins escudellers van denunciar que l'any anterior havien recorregut a l'alcalde major demanant que també paguessin el “*Real pago*” els fills de mestre que treballaven a casa dels seus pares, en vista que el gremi havia disminuït una tercera part de gent, mentre que el “*Real pago*” era gairebé el mateix.

El 1786 els fadrins van reclamar que les seves mullers tinguessin els mateixos privilegis que tenien les dones dels mestres de la confraria. Hi va haver una reunió amb el tinent de corregidor que va dir que el problema s'havia de resoldre en una reunió del gremi.

Els mestres acordaren que els fadrins del gremi quedessin exempts de totes les prerrogatives de què gaudien les dones dels mestres, i únicament haurien de pagar l'impost del personal.

Durant el segle XVIII el 26% dels 112 fadrins documentats no van poder pagar els 8 sous que l'Església cobrava en el moment de formalitzar les esposalles. Era una quantitat mòdica,

aproximadament un jornal, però indicativa de les penúries econòmiques d'aquest col·lectiu.

Les possibilitats de promocionar a mestre eren ben poques. Si fem una radiografia dels membres de la confraria de fadrins i fills de mestres de 1734 veurem el següent: la formaven 31 persones. Onze eren fills de mestre, dels quals 7 van promocionar a mestre escudeller (un 64%). Dinou eren fadrins, dels quals 3 van promocionar a mestre escudeller (un 16%). Només un era fill de fadrí. No va promocionar a mestre.

Rarament un fill de mestre productor no promocionava a mestre, ja fos en vida del seu pare o a la mort del progenitor. En els casos documentats que no fou d'aquesta manera fou degut a la mort prematura del fill del mestre que l'havia de succeir en el negoci. Ara bé, no calia que el pare mestre escudeller morís perquè el seu fill ocupés la plaça de mestre vacant. Hi ha documentats casos de fills de mestre que, estant encara vius els seus pares, varen ser admesos també com a nous mestres. A les reunions gremials se'ls distingia amb els apel·latius de “major” –pel pare– i de “menor” –pel fill.

A mesura que avançava el segle XVIII cada vegada menys fadrins promocionaven a mestre. En una reunió de l'any 1749 es van reunir els joves escudellers. N'eren 15: Antoni Colomines, Josep Mas, Antoni Fàbregues, Lluís Àlvarez, Marià Torrents, Jaume Cantó, Andreu Garí, Antoni Garcia, Josep Garcia, Francesc Dedéu, Joan Casanoves, Miquel Juncà, Sebastià Diaz, Salvador Sala i Josep Piqué. Només un, Jaume Cantó, va promocionar a mestre.

El 1795, quan el gremi es va reunir per veure què podien recaptar per contribuir a la formació d'una companyia de miquelets, es van aplegar 12 mestres, 2 fills de mestres (dels quals, un va promocionar a mestre escudeller) i 12 fadrins, cap dels quals va arribar a ser mestre. Segurament les quantitats aportades no guarden relació amb el nivell econòmic de cadascú, però en donem la relació. Van aportar 33 diners: Josep Ausic, Rafael Carreres i Bernat Reig, tots tres mestres escudellers; va aportar 24 diners: Antoni Reig, fill de mestre; van aportar 22 diners: Joan Reig, Joan Cantó, Francesc Reig, Joan Fuster, Josep Ausic i Martí, Manuel Rossell, menor, Jaume Cantó i Joan Rossell (mestres escudellers), i Francesc Ventura, Bonaventura Porta, Josep Torras (fadrins); van aportar 16 diners: Salvador Coll i Antoni Rossell (mestres) i Joan Canals (fadrí); van aportar 12 diners: Pau Coll, Jaume Ros, Manuel Ros i Jeroni Miquel (fadrins).

No van aportar res Sebastià Ausic (mestre), Fernando Rossell (fill de mestre) i els fadrins Antoni Colomines, Pau Colomines, Antoni Gener, Jaume Morera i Josep Fàbregues.

És cert que, excepcionalment, alguna persona aliena al gremi va poder passar-se a mestre, pagant això si, una gran quantitat de diners en concepte de dret d'examen.

Les elevades taxes d'examen van ser un fre a les pretensions de no pocs fadrins d'accedir al mestratge.

b) L'aspecte devocional

Un altre aspecte de la vida gremial que no anava prou bé era el devocional.

De cara a l'exterior, la confraria tenia dos fronts als quals havia d'atendre: la capella gremial, situada al monestir de la

302. AHPB, Jaume Tos i Romà, *Secunda pars vigessimi septimi manualis sive protocolli ... i qua describentur instrumenta*, 1764, juny, 28 – 1764, desembre, 24.

Mercè, i el Sant Misteri que processionava per Setmana Santa.

Durant el segle XVIII van tenir lloc alguns fets que poden sorprendre, com ara la negativa, per part de la confraria, a sufragar les obres d'embelliment de la capella, en concret, de l'altar on hi havia la talla del seu patró Sant Hipòlit.

Quant a les processons, des de finals del XVII hi havia queixes sobre el pes de les figures de fusta que hi havia en el Sant Misteri que representava l'entrada de Jesús a Jerusalem. També de l'incomoditat de l'estructura de fusta sobre la qual descansava el Misteri. Els problemes es van resoldre, però no sembla que hi hagués gaire il·lusió per dur el Misteri o acompanyar-lo amb les atxes.

El 1728 alguns mestres es van negar a acompanyar l'abanderat a la processó del Corpus.

El 1736 es produí una renúncia generalitzada als càrrecs de majoral del Sant Misteri i de portants. Preferien pagar la multa que carregar amb el pas. Els fadrins no estaven d'acord amb la decisió presa respecte de l'ordre en què havien de desfilar. I tenien tota la raó, ja que en un acord de la confraria de finals del segle XVII es va establir l'ordre, que els mestres no van respectar.

El 1737 els fadrins i mestres van signar una concòrdia que semblava que segellava la pau entre ells. Gràcies a aquest acord, els fadrins s'encarregarien de lluir el Sant Misteri i nomenarien càrrecs. Però l'acord es va trencar l'any 1749 per les greus desavinences amb els mestres.

Davant la negativa de dur al Sant Misteri no va quedar altra solució que llogar bastaixos, pagant-lis el jornal corresponent per aquesta feina. Cap a finals de segle, la mateixa confraria es lamentava de l'espectacle de veure la poca quantitat de confreres que assistien a la processó.

c) Problemes econòmics

Sorprèn el poc rigor d'alguns prohoms de la confraria pel que respecta al cobrament de les taxes, fins a l'extrem que des del 1739 al 1751 no es van retre comptes. Si no es cobraven les taxes, difícilment es podia pagar als creditors censalistes.

A la taula que segueix s'hi recullen els ingressos i les despeses. Com es pot apreciar, la confraria tenia dues fonts separades tant d'ingressos com de despeses, que es corresponen amb els apartats polític-laboral i religiós-assistencial, de manera que hi havia dues caixes diferents i, per tant, dos clavaris. Malgrat això, en circumstàncies excepcionals, es podia agafar prestat diners d'una de les caixes per sufragar despeses corresponents o relacionades amb l'altra.

Els prohoms sortints havien de retre comptes de la seva prohomenia passada.

TAULA XXXVIII: INGRESSOS I DESPESES DURANT EL SEGLE XVIII. Font pròpia a partir de les dades de la documentació escrita.

Prohomies		Sant Misteri	
Ingressos ordinaris	Despeses ordinàries	Ingressos ordinaris	Despeses ordinàries
Taxa fornades	Creditors	Exàmens	Cera
Taxa botiguers	Impost "ganancial"		

Taxa jornalers	Impost "pabellons"		
Fadrins	Sous dels càrrecs remunerats		
Aprenents			
Lloguers Diversos			
Ingressos extraord.	Despeses extraord.	Ingressos extraord.	Despeses extraord.
Taxa sobre pots apotecari	Guerra (miquelets)	Multes i	Obres capella, reparació Sant Misteri
Taxa sobre xicres	Compra vestits		Pagaments a portants Sant Misteri
	Donatius família reial		

També crida l'atenció el fet que es van haver de remunerar algunes feines que, anteriorment, feien gratuïtament els membres de la confraria. Això vol dir que cada cop havia menys interès en contribuir desinteressadament a realitzar determinades tasques, la qual cosa no feia més que incrementar les despeses de funcionament. A la taula següent recollim les feines remunerades:

TAULA XXXIX: TASQUES GREMIALS REMUNERADES			
FONT PRÒPIA A PARTIR DE LES DADES DE LA DOCUMENTACIÓ ESCRITA.			
	Salaris	Data acord	
Prohoms	40 sous	1777	Prohom en cap per fer els papers del plom i llista de qui courà
	10 sous	1777	Prohoms segon i tercer
Prohoms collectors	20 sous	1789	
Andadors	56 sous	1784	
	60 sous	1785	
	90 sous	1794	
Examinadors	4 sous		
Electe concòrdia	8 sous	1781	
Credencer concòrdia	8 sous	1781	
Collector del personal	80 sous	1779	
	75 sous	1780	
	80 sous	1781	
	56 sous	1783	
	80 sous	1784	
	100 sous	1785	
	110 sous	1786	
	100 sous	1787	
Visors de la terra	160 sous	1780	
Portants Sant Misteri	20 sous	1736	
Algutziars	2 sous		

En resum, doncs, si durant el segle XVI i primera meitat del XVII els conflictes foren entre les dues confraries de sant Hipòlit, des de la segona meitat del segle XVII i durant una bona part del XVIII la conflictivitat es va centrar a l'interior mateix de la confraria dels escudellers, primer, enfrontant els mestres amb botiga amb els mestres productors i, més tard, als

mestres amb els fadrins.

Hem aportat exemples que demostren la poca solidaritat entre els membres de la confraria (intent de no pagar les taxes de les fornades, ocultació de nous forns, no cobrament de les taxes per part dels prohoms, etc). Que la confraria passés per moments econòmicament molt delicats no vol dir que els mestres també. Es nota una certa desídia per resoldre els problemes financers de la confraria. Algú els acabaria pagant. Només els inquietava la possibilitat que una sentència judicial obligués a fer pagar els deutes amb els seus efectes personals.

2.11. LA PRODUCCIÓ DE PISA DURANT L'ÈPOCA POSTGREMIAL

En el decurs del segle XIX van deixar d'existir les dues confraries barcelonines posades sota la protecció del gloriós màrtir sant Hipòlit, ço és, la que aplegava als escudellers, d'una banda, i la dels ollers i gerrers, de l'altra, però mentre que d'aquesta podem dir que es conserva l'acta de defunció (1864)³⁰³, de la confraria dels escudellers se'n perd la pista l'any 1845. Significativament, l'any 1802 va ser fundat el darrer gremi barceloní, el dels "*Ladrilleros del Llano*", una mostra de com el negoci de la producció de material per a la construcció estava en plena puixança, i de com es desplaçà aquesta activitat manufacturera des de l'antic nucli emmurallat cap al territori que envoltava la capital catalana, on hi havia els terrers.

Durant algunes dècades més encara hi va haver activitat escudellera a la ciutat de Barcelona centrada, gairebé en exclusivitat, en l'elaboració de rajola de València, però també van aparèixer fàbriques on es van elaborar noves produccions ceràmiques, com ara la pisa de pedrenyal (inclosa la pisa estampada "a la manera de Bristol") o la porcellana.

Els darrers escudellers-rajolers barcelonins hereus de l'antiga tradició gremial foren membres de la família dels Reig: Francesc Reig i Cantó i Joan Reig. L'any 1884 l'única fàbrica d'"*azulejos vidriados*" que perdurava al centre de Barcelona era la de Magí Fita i d'Antoni Tarrés, situada al carrer Escudellers, núm. 49. Cap d'ells, però, era descendent d'una nissaga escudellera, sinó de gerrers. Antoni Tarrés posseïa, en concret, l'obrador que havia deixat Joan Reig a la seva mort.

Per tot plegat, es pot dir que la producció de rajola de València feta a la manera "tradicional" es pot donar per extingida l'any 1884.

Molt probablement, a les fàbriques d'"*azulejos vidriados*" que van substituir als antics obradors i a la nova fàbrica de "*losetas finas prensadas para mosaicos con destino a pavimentos*" es van fabricar altres tipus diferents de rajola – fetes a motlle, vidrades però no pas pintades– adaptades als nous gustos que l'arquitectura modernista ja estava demanant.

Per altra part, ja és prou conegut que l'any 1858 dos socis, Màrius Jourdan i Joan Terrada, decidiren edificar una fàbrica on produir ceràmica a la localitat d'Esplugues de Llobregat, fàbrica que l'any 1876 va passar a mans de Jaume Pujol i Bausis.

Els exemples d'aquesta fàbrica i de les que hi havia a Hostafrancs i a Gràcia demostren que la poca indústria d'elaboració de ceràmica que quedava a Barcelona s'estava descentralitzant, tot fugint del nucli tradicional d'activitat i dirigint-se cap a les altres viles del Pla barceloní. L'elaboració de ceràmica continuava essent un negoci, però especialment la vinculada al món de la construcció.

La producció escudellera barcelonina de la primera meitat del segle XIX és, paradoxalment, molt poc coneguda. Diem que paradoxalment perquè s'han conservat milers d'exemplars de peces –bàsicament plats, pots d'apotecaris i rajoles de València– a moltes col·leccions o encara *in situ*, en el cas de les rajoles. Potser, pel fet de tractar-se de mostres ceràmiques de la fase més recent de la producció no hagin gaudit ni del favor dels col·leccionistes ni tampoc dels investigadors en general.

Hem posat molt d'interès en trobar el fil conductor que enllaci el final de la producció de rajola de València, al nucli barceloní, amb l'inici de les fàbriques que en produïren, instal·lades a les viles veïnes. Amb les dades de què disposem, tot sembla indicar que ambdues produccions es van encavalcar en el temps, però la proximitat als dipòsits d'argila va jugar a favor de les noves fàbriques establertes al Pla, en detriment dels obradors barcelonins tradicionals, sense comptar amb les molèsties que deuria ocasionar, per a la població de la capital catalana, aquest tipus d'activitat industrial³⁰⁴.

Per altra banda, els beneficis de la venda dels solars que ocupaven les instal·lacions per elaborar ceràmica deuria representar un fort incentiu pels amos dels obradors, que voldrien aprofitar-se de l'increment del valor del sòl urbà experimentat com a conseqüència del Pla Cerdà. En aquest sentit val la pena esmentar que l'any 1856, en el document de venda d'unes cases i obrador al carrer de Na Sagra efectuat pel brodadador Miquel Roca i Mas a Jaume Cantó i Gual es fa constar que feia poc que s'havia obert el carrer Rull i que el valor del terreny, calculat en unes 4.400 lliures, s'havia duplicat per aquesta circumstància³⁰⁵. El 1862 Jaume Cantó va vendre el terreny per construir-hi un bloc de pisos, que encara subsisteix³⁰⁶.

Per altra part, els decrets del nou ajuntament liberal anaven encaminats a salvaguardar el bé comú enfront dels interessos de les empreses que es consideraven molestes per a la població, com s'explicarà més endavant.

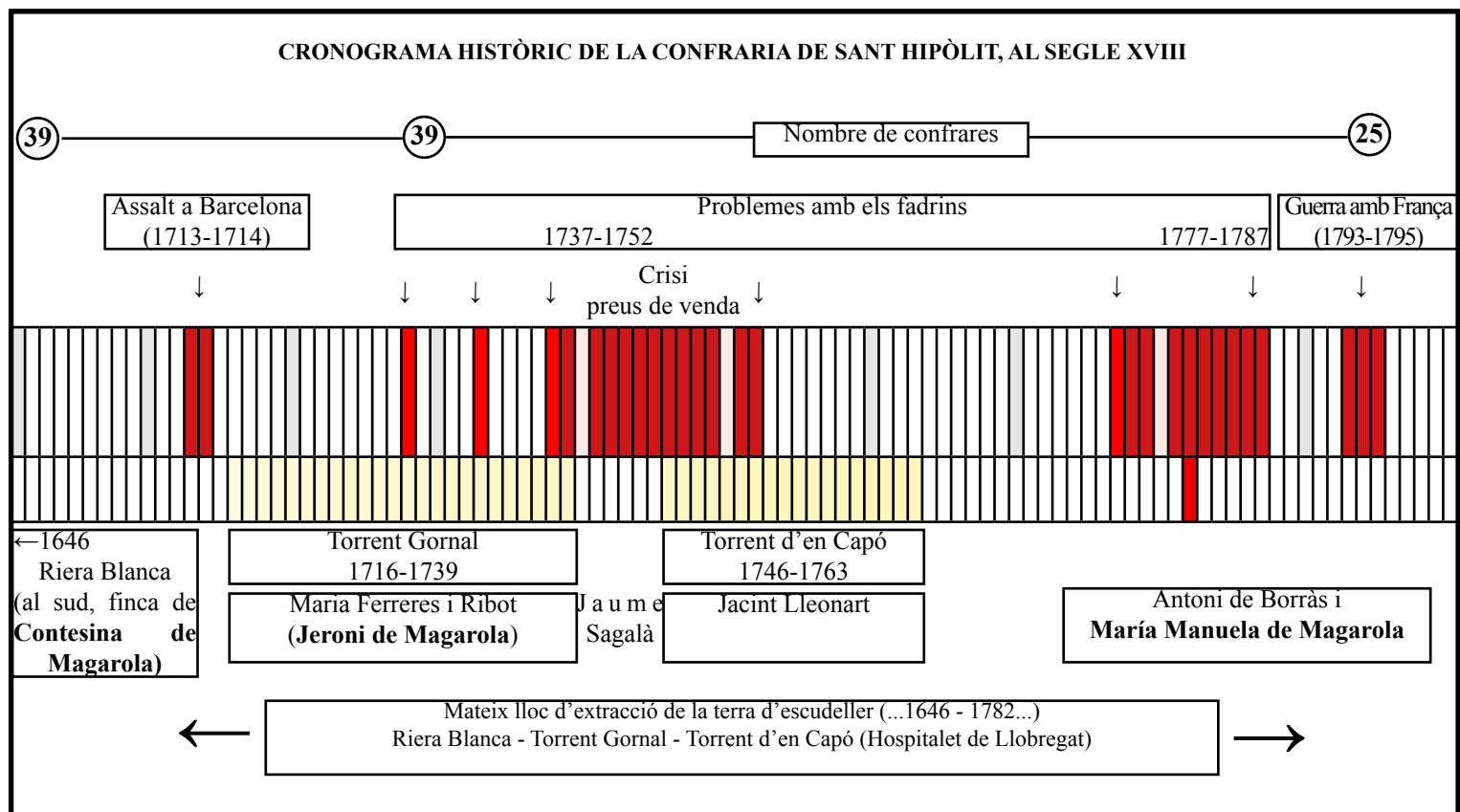
Per tenir una idea aproximada de com i quan van iniciar-se aquestes noves indústries ceràmiques aparegudes al voltant de Barcelona és aconsellable la lectura de Diversos treballs d'investigació, en especial, el que tracta de la fàbrica de Jaume Pujol i Bausis, divulgat gràcies a les investigacions que n'ha fet Pia Subias [SUBIAS, 1989]. Com a resultat d'aquesta recerca l'ajuntament d'Esplugues de Llobregat va restaurar les instal·lacions de "La Rajoleta" i va crear el Museu de Can Tinturé [MINGUELL,

303. A la biblioteca del Museu del Disseny (Barcelona) es conserva un manuscrit amb la comptabilitat de la confraria de sant Hipòlit dels gerrers i ollers corresponent als darrers anys de la seva existència, on consta, entre altres dades, la data en què es va extingir, repartint-se els mestres agremiats el que quedava a la caixa.

304. L'any 1805 ja hi havia queixes per les molèsties que ocasionaven els escudellers als «*inquilinos de los Escudilleros, por el acopio de leñas y faginas que tienen para sus hornos*». El Dr. Pau Oller, consultor de cirurgia mèdica "*de los Reales Ejércitos de Su Magestad*" fou qui es va queixar. Va demanar que es treïés el forn de Joan Fornes (AHCB, Gremial. Escudilleros).

305. AHPB, Ferran Ferran i Sobregués, *Segunda parte del protocolo ... duodécimo ... de todas las escrituras, instrumentos y demás contratos*, 1856, juliol, 2 – 1856, desembre.

306. AAMB, Carrer Obradors. Expedient 1.268bis-C.

2006: 285-294].

A nivell de la investigació ceràmica, queda per conèixer, per exemple, el pas entre la desaparició del gremi d'escudellers barceloní i la creació de la fàbrica de Màrius Jourdan i de Joan Terrada, a Esplugues de Llobregat, o d'altres fàbriques semblants sorgides coetàniament, i del perquè i com es va traslladar aquesta activitat des del quarter de framenors, on havia estat situada des del segle XIV, fins a les localitats veïnes a Barcelona: Esplugues de Llobregat, Gràcia, Hostafrancs, Hospitalet de Llobregat, etc. Molt probablement es compleix a la perfecció l'afirmació de Juanjo Romero, en el sentit que, per a la menestralia barcelonina, foren més amenaçadores l'expansió i la transformació urbana que la mateixa industrialització [ROMERO, 2005: 16].

La desaparició de la vaixel·la com a obra dels escudellers no es va produir de cop. És cert que les darreres fàbriques a mans d'escudellers estaven orientades, com hem dit abans, a la producció de rajoles de València (en castellà, *azulejos vidriados*), però no deixa de ser significatiu que l'any 1827, quan encara existia el gremi d'escudellers, quatre socis, Joan Ferrer, Antoni Monfort, Manuel Lasala i Antoni Satorras, tots ells "del comerç" decidissin obrir a Barcelona, al carrer de l'Om, núm. 12, una fàbrica de "loza de pedernal" o pisa de pedrenyal. L'any 1848 aquesta fàbrica restava en mans del Sr. Antoni Monfort, i era qualificada de "fàbrica de loza pintada de la más común"³⁰⁷. Sembla, doncs, que aleshores ja no deuria decorar amb el sistema de l'estampació o tipus "Bristol". Segons indicacions dels cadastres industrials, es va elaborar "loza fina blanca o pintada" a la fàbrica del Sr. Josep Antoniés

i Cia, instal·lada a la carretera Bordera d'Hostafrancs. Seria interessant investigar-ho a fons, perquè sempre s'ha considerat una fàbrica de terrissa i no pas de pisa Així mateix es feia "loza fina blanca o pintada con exclusión de la porcelana" a les fàbriques de Martorell i Cia (Camí de La Bordeta, 146) i després, de Ramon Florensa, si bé són conegudes, precisament, per la seva producció de porcellana, de manera que sembla que les indicacions dels cadastres industrials s'haurien de prendre amb certes reserves.

L'any 1841? es va plantar la fàbrica de porcellana del Sr. Josep Vall, i el 1868?, la dels germans Chaminade, procedents de Llemotges. Un dels dos germans va ser director de la fàbrica de porcellana de Josep Vall i, més tard, juntament amb l'altre germà, va fundar una fàbrica pròpia al barri de Gràcia, al carrer La Forja.

Ja molt a finals del segle XIX, al 1894, està documentada una nova fàbrica de porcellana: la del Sr. Juan Fernández, amb l'oficina administrativa al carrer Conde del Asalto, 6, el mateix any que s'esmenta una fàbrica de *losetas hidráulicas* de Carlos Butzems, al carrer Pelai, 22, i una altra, d'Ortolà, Solà i Cia a la Ronda Univ.itat, 2. Aquestes adreces corresponen a les seues administratives, més que no pas a les fàbriques, lògicament, ja que estarien situades al bell mig de l'Eixample barceloní.

Naturalment també hi havia fàbriques de "vasijeria, tinajería con barniz o sin él", i les bòbiles o fàbriques de rajola, teula i calç que s'esmenten a les *Guies* de Barcelona impreses a mitjan segle XIX.

Però no tan sols les matrícules industrials i les esmentades *Guies* informen d'aquestes noves fàbriques de productes ceràmics instal·lades a Barcelona o al seu Pla. També es pot trobar informació de la seva existència a la premsa de l'època,

307. ACA, Hacienda. Matrícula industrial (1848).

i no només en anuncis publicitaris, com es podria pensar en un primer moment. Així, per exemple, els anys 1871 i 1872, durant el Sexenni Democràtic (1868-1874) va tenir lloc una vaga d'obrers en què hi van participar treballadors de les fàbriques de ceràmica de Barcelona i del seu Pla. Al diari *La Federación* podem trobar la següent informació al respecte:

“Barcelona. La huelga de los obreros alfareros se sostiene con mucha energía; los obreros del taller “del Antoni” calle de Sarriá, en Hostafranchs³⁰⁸, ya se han declarado en huelga y siguen la misma conducta que todos sus compañeros. Muchos de los burgueses habían hecho venir oficiales de otras provincias á trabajar; pero muy pronto han visto inútiles sus esfuerzos, porque la sociedad les ha hecho sabedores de lo que había, y muy pronto se han convencido de ello, pues ya han regresado á su país, y la sociedad misma les ha proporcionado recursos para ello. Los patronos que han accedido á la demanda son los siguientes:

Barcelona: calle de Escudillers (casa Fita); Ramalleres (Joaquín Raquian = Reguan)

Sants: José Llovera; Cristóbal Fau.

Gràcia: casa Viñas.

San Martín de Provensals: Juan Matías; Jerónimo Molins; Tomàs Marcet; Miguel Ribas.

Esplugas: las dos fábricas.

Hospitalet: la fàbrica de los franceses, de azulejos de Valencia.

Sucesivamente pondremos en conocimiento los que hayan accedido, y también daremos á conocer á nuestros compañeros los burgueses que no ceden, y que tanto escarnio hacen de los que con sus sudores se han enriquecido³⁰⁹.

“Barcelona. Esperamos se servirá dar publicidad á las siguientes líneas. Unos cuantos patronos, entendiendo que la libertad debe ser la ley del embudo, han despedido de sus talleres á todos los socios. ¿Sabéis por qué, compañeros de trabajo? Porque la huelga que con tanta abnegación venimos sosteniendo hace diez y seis semanas la habíamos ganado en parte, pues que varios patronos accedieron inmediatamente á la demanda; pero viendo los burgueses que los que trabajábamos sosteníamos a los que aún estaban en huelga, se han asociado y han determinado despedir a todos los trabajadores que estuviesen asociados, y como todos lo estamos, resulta que volvemos a estar los alfareros en huelga general.

Pero, ¿por esta medida de los explotadores, habremos de sucumbir? No, y mil veces no. Pueden tocar todos los recursos que quieran; el que ahora hacen es el último y nosotros somos los mismos que el primer día de la huelga; fuertes como siempre, sépanlo los burgueses. Nos han tirado el guante y lo recogemos. No cederemos ni un ápice de las condiciones exigidas, seremos intransigentes; a la lucha pues, que si vuestro capital es grande, más grande es nuestra unión y virtud.

Los patronos que han despedido a los socios de los talleres, son los siguientes: Juan Urpí, Tomàs Marcet, de S. Martín de Provensals; Juan Pons, de Sans; Antonio Perramón, Mateo Solé y José Antoniés, de Hostafranchs; Joaquín Barella, del Hospitalet; Ricardo Santigosa, falda de Monjuich.

Debemos manifestar que los que quedan apuntados son los burgueses cuyos talleres son los más importantes del oficio. Todo lo que hacemos público para conocimiento de todos nuestros compañeros á los que les deseamos.

Salud y emancipación social.

El secretario, Mateo Carreres³¹⁰.

Així, doncs, en el Pla de Barcelona, compresa la capital catalana, hi hauria les següents dinou fàbriques de ceràmica, segons les informacions aparegudes a l'esmentat diari obrer:

- Dues, a la ciutat de Barcelona: Casa Fita, al carrer Escudellers i Casa Raquian (Joaquim Raguan), al carrer de les Ramalleres. No es parla de la fàbrica dels Reig i Cantó que, en teoria, va estar activa fins al 1884, a no ser que treballessin en un règim més de tipus familiar, sense treballadors associats i, per tant, no els afectà la vaga de 1871-1872. Ara bé, el fet que tampoc no es parli de les fàbriques de porcellana fa pensar que potser es tractava d'una vaga que només afectava els “*alfareros*”, és a dir, els terrissers, això sí, inclosa la fàbrica de rajola de València de l'Hospitalet de Llobregat.
- Quatre fàbriques a la vila de Sants: Josep Lloveres, Cristòfol Fau, Joan Pons i Ricard Santigosa (a la falda de Montjuïc).
- Una fàbrica a la vila de Gràcia: Casa Vinyes.
- Cinc fàbriques a Sant Martí de Provençals: Joan Maties, Jeroni Molins, Tomàs Marcet, Miquel Ribes i Joan Urpí.
- Tres fàbriques a Hostafrancs: Antoni Perramon, Mateu Solé i Josep Antoniés.
- Dues fàbriques a Esplugues de Llobregat (no esmenten els noms).
- Dues fàbriques a l'Hospitalet de Llobregat: la fàbrica dels francesos, de rajola de València, i la de Joaquim Barella (=Antoniés).

Si compararem aquesta relació de fàbriques amb les que apareixen a les matrícules industrials de dècades anteriors, es podrà veure l'evolució. Segons la matrícula del 1838 hi havia, a Barcelona, únicament quatre fabricants de “*loza blanca*”:

Jaume Cantó (Obradors, 11)

Josep Forment (Carme, 42)

Juan (o Josep) Reig (Obradors, 4)

Josep Pla i Carreres (Còdols, 6)

Pel que fa als terrissers, s'esmenten:

Francesc Balasc (Hospital, 66)

Francesc Carreres i Quer (administrador dels béns d'Argemir) (Tallers, 68)

Francesc Fita (Escudellers, 63)

Joan Font (Carme, 42)

Antoni Gotanegra (Tallers, 56)

Antoni Lagarriga (Hospital, 67)

Ignasi Mauri (Tallers, 73)

Joan Noè (Tallers, 55)

Sebastià Rius (Carme, 44)

Antoni Tarrés (Tallers, 24)

Josep Tintoré (Tallers, 28)

Rafael Sabadell (Consertes ?, 28)

En total, docs, 12 terrissers.

No s'esmenten les fàbriques de pisa de pedrenyal, tot i estar actives des del 1827 (si més no, la de Ferrer, Monfort i Cia).

Segons la matrícula industrial del 1848, a la ciutat de Barcelona (excloses les viles del Pla) hi havia:

- Quatre fàbriques de “*azulejos vidriados*”: Francesc Cantó, Joan Cantó, Josep Pla i Carreres i Joan Reig.

308. Es refereix a la fàbrica de José Antoniés. Aleshores, era a Hostafrancs.

309. *La Federación*, núm. 122 (17.12.1871).

310. *La Federación*, núm. 127 (15.01.1872).

Hauria plegat, doncs, la de Josep Forment i hauria obert la de Francesc Cantó.

- Una fàbrica de *loza pintada de la más común*: Antoni Monfort (que feia pisa de pedrenyal).
- Deu fàbriques de “*vasigería y tinajería*”: Antoni Gotanegra, Antoni Lagarriga, Josep Martí, Ignasi Martí, Joan Noè, Josep Oriols, Rafael Roca, Sebastià Rius, Antoni Tarrés i Josep Tinturé. N’haurien plegat dues.

També ja hauria plegat la fàbrica de pisa de pedrenyal de la Casa de Caritat.

Dues dècades més tard, al 1868, s’esmenten les fàbriques següents:

- Fàbrica de loza fina, blanca o pintada: *Sr. Martorell i Cia. Un horno. Camino de la Bordeta, 146*. Ja havia plegat, doncs, la de Ferrer, Monfort i Cia.
- Fàbriques de azulejos vidriados: *Cantó y Reig (Calle San Vicente, 25), Srs. Fita i Torrents (Escudillers, 49), Srs. Garreta, Ribet i Cia (Valldonzella, 46) i Juan Reig (Ferlandina, 67)*.
- Fàbriques de vasigería: *Antonio Fita. 2 hornos (Calle Escudillers, 49), Joan Font. 2 hornos (Ramalleres, 33). Juan Font Espluga. 1 horno (Casanovas, 9), Feliu Pagés i Rius. 1 horno (Hostafrancs-Sarrià, 12), Fernando Massanas. 1 horno (Hospital, 135), Antonio Tarrés. 2 hornos (Tallers, 45)*.

La matrícula industrial del 1875-1876 esmenta:

- Fàbriques de azulejos: *Cantó i Reig. Una fàbrica (Calle San Vicente, 25), Cisa (sic) i Torrents (Calle Escudillers, 49), Juan Reig (Calle Ferlandina, 67)*.
- Fàbriques de locetas finas y baldocines: *Mateo Soler. Un horno. (Calle Béjar, 77 en Hostafrancs)*.
- Fàbriques de loza fina blanca y pintada con exclusión de la porcelana: *Josep Antoniés i Cia. Un horno (Carretera Bordera de Hostafrancs). Hermanos Florensa (viuda de Martorell i Cia). Un horno. (Rosal, 27, tienda); Martorell i Cia (Ramon Florensa). Un horno. (Camino Bordeta, 146, Escudillers, 23 tienda)*.
- Fàbriques de vasigería y tinajería: *Antonio Fita. 2 hornos. (Escudillers, 49), Juan Font, Francisco Massanas, Antoni Perramon. Un horno (Sarrià, 22, en Hostafrancs), Ramon Reguant i Lluc. 1 horno (Canteras, 100), Benito Rogent. Un horno (Hospital, 127), Antonio Tarrés. 2 hornos (Tallers, 45)*.

Si recapitem una mica, des del 1827 hi havia, Barcelona, una fàbrica de pisa de pedrenyal propietat dels Srs. Ferrer, Monfort i Cia i, una mica posteriorment, una altra, vinculada a la *Real Casa de la Caridad*. L’any 1832, la fàbrica de Ferrer, Monfort i Cia va guanyar la medalla de plata a l’exposició industrial del 1831, el mateix any que Josep Pla i Carreres, productor de “*azulejos*” va guanyar una medalla de bronze, segons informa la *Gaceta de Madrid*, del 24 de novembre de 1832. Aquella fàbrica deu ser la mateixa fàbrica de “*loza de la más común*” del Sr. Antoni Monfort, esmentada, per darrera vegada, l’any 1848.

Abans del 1848 deuria tancar un obrador que hi havia al carrer del Carme. Havia estat propietat dels gerrers Pons fins que hi van instal·lar a l’escudeller Josep Magnífic, que ja no

s’esmenta l’any 1838. En canvi, s’esmenta Josep Forment al carrer del Carme.

El 1848 quedaven a Barcelona només quatre fàbriques de rajoles de València: Francesc Cantó, Joan Cantó, Josep Pla i Carreres i Joan Reig.

El 1868 hi havia una fàbrica de pisa fina, la del Sr. Martorell i Cia., al camí de La Bordeta, núm. 146, i quatre de rajoles de València: Cantó i Reig, al carrer Sant Vicenç, 25; Joan Reig, al carrer Ferlandina, 67 -ja no s’esmenta la fàbrica de Josep Pla i Carreres-, i n’apareixen altres dues: la dels Srs. Fita i Torrents, al carrer Escudellers, 49 i la dels Srs. Garreta, Ribet i Cia. al carrer Valldonzella, 46. Aquestes dues noves fàbriques de “*azulejos vidriados*” podrien ser, no pas de pisa blanca, sinó de terrissa vidrada. També havia desaparegut l’obrador d’escudeller que hi hagué al carrer del Carme, on hi van treballar Josep Reig (des de 1828) i, després, Josep Foment (1838).

L’any 1875-1876 quedaven les fàbriques de Cantó i Reig. (carrer Sant Vicenç, 25), Joan Reig (Ferlandina, 67). Continuava la dels Srs. Fita i Torrents, al carrer Escudellers, 49, però havia tancat la fàbrica dels Srs. Garreta, Ribet i Cia al carrer Valldonzella, 46. Aquesta pèrdua s’havia compensat amb una nova fàbrica de “*locetas finas y baldocines*” de Mateo Soler, al carrer Béjar, 77 (Hostafrancs). Hi havia també unes fàbriques de “*loza fina blanca y pintada con exclusión de la porcelana*”. S’esmenten les de Josep Antoniés i Cia, a la carretera Bordera d’Hostafrancs. Cal dir aquesta fàbrica sempre s’ha considerat productora de terrissa. També, la dels *Hermanos Florensa* (abans, viuda de Martorell i Cia), al Camí de La Bordeta, 146.

És una llàstima que d’aquestes produccions més modernes ningú no se n’hagi pràcticament interessat fins ara. Només amb la lectura d’alguns anuncis publicats a la premsa ja tindriem una idea molt aproximada de com es van haver d’adaptar a les noves necessitats de la societat industrial. Així, en un anunci aparegut a la premsa hi diu el següent: “*Fàbrica de azulejos de la viuda de Juan Reig. Barcelona, calle de Ferlandina, 77. Dirección: calle del Vidrio, núm. 3. En este establecimiento se halla un gran surtido de azulejos de todos tamaños y dibujos*”.

És interessant veure com en el solar de l’antiga fàbrica, al carrer del Vidre, només hi quedava la botiga, és a dir, la direcció comercial, mentre que l’obrador s’havia traslladat al carrer Ferlandina, 77. A la mateixa pàgina es publica un altre anunci que diu el següent:

«*Gran fàbrica de azulejos de Cantó y Reig. Barcelona, calle de S. Vicente, n. 25, junto á la Riera Alta, travesía del Cármen. Este establecimiento se halla montado por vapor con todos los adelantos conocidos, pudiendo figurar entre los primeros de su clase y como el primero de esta capital. Produce importantes cantidades de azulejos de todas dimensiones, formas, dibujos y colores; sifones, meaderos, aseadores, y cualesquiera piezas que se soliciten, con perfección, prontitud y economía. Se sirven pedidos a todos puntos*»

És a dir, rajoles de diverses mides (suposem que també, del model “*valencià*” de 20x20 cm). També esmenta rajoles de formes diferents (es refereix a la tradicional quadrada) i rajoles de colors, però també material ceràmic relacionat amb la higiene personal (“*meaderos*”, “*aseadores*”, etc).

Això demostra que l’elaboració de vaixel·la havia quedat en mans d’altres productors, i que els fabricants de rajoles van haver de dividir la seva oferta comercial. El fet que Cantó i Reig també fabriquessin ceràmica destinada a la higiene personal

indica que el tipus de matèria primera amb què treballaven no seria només amb la tradicional terra d'escudeller.

Els obradors de pisa tradicional

Els obradors de pisa tradicional anaren tancant bé per no poder-se adaptar a les noves conjuntures, bé per força major: les importants reformes urbanístiques que afectaren la part de la ciutat de Barcelona on es concentraven aquest tipus d'instal·lacions productives, etc.

En un principi creïem que l'obertura, el 1848, de la Plaça Reial deuria de comportar la destrucció dels obradors situats a banda i banda del carrer del Vidre, però no tots els obradors es van veure afectats com a conseqüència de la remodelació d'aquell espai públic urbà. Altres, ja ho havien fet molt abans, quan es va instal·lar, l'any 1727, el convent de pares caputxins –per cert, de vida efímera– que fou enderrocat degut a la desamortització dels béns religiosos de 1835.

L'any 1848 tan sols cinc dels obradors que hi van haver en aquell quarter de la ciutat durant l'època de màxima activitat productiva, encara subsistien. Cal destacar que quatre dels cinc fabricaven rajola de València i un, terrissa, però cap a cap dels cinc s'elaborava pisa, si hem de fer cas a la *Guía General de Barcelona* d'aquell any.

Vuit obradors de terrissa es concentraven al quarter d'Amunt, als carrers de l'Hospital, Ramelleres, Tallers i Carme, i dos més al barri de Gràcia (al carrer de la Travessera i al carrer Major), on també hi havia una significativa presència de fabricants de “*yeso y cal, y tejeras ó tejares que fabrican tejas o ladrillos comunes*”. D'aquestes fàbriques, també n'hi havia a la falda de Montjuïc, a Hostafrancs-Creu Coberta i a Gràcia, és a dir, en els tres afloraments d'argila d'on tradicionalment els ollers, gerrers, rajolers i escudellers extreïen la terra que necessitaven, documentats, al menys, des del segle XIV: el Collblanc de la Creu Coberta, Montjuïc i a prop del convent de Jesús de Gràcia.

Un plànol de la vila de Gràcia de mitjan segle XIX indica la localització de 17 rajoleries³¹¹.

La desaparició dels obradors d'obra escudellera va ser un fenomen que s'esdevingué lentament. No tot va ser culpa de la industrialització o de la urbanització de determinats indrets de la ciutat. Alguns obradors foren malmesos durant la Guerra de Separació de 1642-1652, i ja no tornaren a obrir. D'altres, sabem que deixaren d'existir en èpoques posteriors (1702) o es convertiren en forns de pa. Un altre fou traslladat des del carrer del Vidre al carrer de Còdols com a conseqüència de l'obertura de l'esmentat convent de caputxins.

L'exemple del canvi d'ubicació de l'obrador de Manuel Rossell pot servir perfectament per veure les transformacions dels models de producció de l'obra d'escudeller, a Barcelona, durant el primer terç del segle XIX.

Manuel Rossell disposava d'unes cases, pati i obrador de l'ofici d'escudeller al carrer de Na Sagra (de la Mare de Déu o els Obradors) que antigament havia estat dels també escudellers Gaspar Rodó, Andreu Pomareda, Josep Gastó i Gaietà Estaper, entre d'altres. El tenim perfectament ubicat en el mapa de situació dels obradors d'obra escudellera. Segons explica un

document de 1833, l'obrador feia poc que s'havia construït. Si més no, això és el que van dir els dos pèrits arquitectes que van calcular el valor de l'immoble, Jaume Calbet i Joan Oliver. Però, en canvi, també digueren que els forns estaven derruïts: “... obrador ab los forns y aparato del ofici de escudeller, actualment derruhit”, la qual cosa indica que si bé es van fer obres per mantenir en bon estat l'edifici, no així els forns, de manera que, molt probablement, ja no hi havia producció escudellera en aquell taller. De fet, des d'almenys l'any 1817, Manuel Rossell ja no era a Barcelona, sinó que residia a Palma de Mallorca. No sabem què hi va anar a fer, però sabem que els marmessors testamentaris de la difunta Vicenta Rossell i Esplugues, la seva madrastra, li reclamaven que pagués allò que es va establir en una concòrdia firmada uns anys abans, per la qual li havia de passar 306 lliures anuals per a la seva manutenció. Des de l'any 1808 fins al 1817 no havia pagat les pensions. A més, devia diners a diferents particulars i també havia de pagar certes despeses ocasionades pel plet judicial. Per fer front a totes aquestes despeses, valorades en unes tres mil lliures, Manuel Rossell va nomenar dos procuradors, Francesc Pallarès i Josep Parellada perquè, en nom seu, poguessin vendre unes finques que tenia a Barcelona: la casa i l'obrador del carrer de Na Sagra. Els dos arquitectes abans esmentats van valorar les finques en 5.101 lliures, 13 sous i 4 diners, bruts, és a dir, calia descomptar les càrregues, els lluísmes, els salaris d'escriptura, etc. Finalment, van trobar un comprador, el quincallaire o mercer Josep Bruguera, de manera que Manuel Rossell va poder pagar tots els deutes,³¹² però l'activitat com a escudeller de Manuel Rossell no es va acabar amb la venda de l'obrador del carrer Na Sagra. L'any 1833 torna a Barcelona i, juntament amb el mestre velluter Marià Serra i el mestre adroguer Ignasi de Castellarnau van obrir, a la vila de Gràcia on residien, una “fàbrica de rajoleria”, per elaborar rajola valenciana. Necessitaven 150 lliures de capital, que els hi va prestar el tartaner Joan Terricabres. Prometeren, davant de notari i de testimonis, que abans d'un mes li retornarien aquesta quantitat, tal com l'havien rebut, és a dir, en moneda comptant d'or i de plata. Van obligar mobles i efectes de la fàbrica estimats en 4.290 lliures barceloneses. Això era el 13 de setembre de 1833. Uns mesos més tard, el desembre del mateix any, demanaren altres 390 lliures al mateix tartaner. En aquesta ocasió, van obligar 6.550 rajoles de València i 3.450 cairons, que quedaren en poder de Terricabres com a penyora, en cas de impagament. La quantitat s'havia de tornar en moneda d'or i plata, i no pas en paper moneda, com s'estipula en el document notarial³¹³. Això vol dir que la fàbrica es posà en marxa l'any 1833, i que poc després ja havia produït rajola i cairó, que es va fer servir com a garantia per demanar el nou préstec. Només tres anys abans, els prohoms del gremi d'escudellers van voler tancar una fàbrica de “*loza y azulejos*” situada al mateix barri de Gràcia, al carrer Lancaster, propietat d'Antoni Godas que, aleshores, encara no era mestre escudeller.

No consta que Manuel Rossell fos membre del gremi d'escudellers; no en tenia cap obligació, però seguia essent mestre escudeller. Es tractava, doncs, d'una situació anòmala. La nova fàbrica de rajola de València que posa en marxa

311. Està exposat a la Sala de Plànols, de l'Arxiu Històric de la Ciutat (Barcelona).

312. AHPB, Joan Prats i Puigrubi, *Quarto manual ... segunda parte*, 1817, maig, 1 – 1817, agost, 30.

313. AHPB, Manuel Oliva i Campderrós, *Manuale trigesimum quartum instrumentorum, ultimarum voluntatum et aliorum contractuum*, 1833, gener, 2 – 1833, desembre 24.

quedava fora del control del gremi, i a més tenia, com a socis, a dos mestres que, no essent, escudellers, eren imprescindibles per poder formar la societat.

També és interessant veure com la nova fàbrica s'orienta, exclusivament, cap a l'elaboració de rajola de València i de cairó.

Fàbriques de pisa al barri de Gràcia

L'obrador de pisa del barri de Gràcia va ser fundat per Manuel Rossell i els seus dos socis l'any 1833. En desconeixem la ubicació exacta. Al carrer Lancaster hi havia la d'Antoni Godas. Uns anys després s'esmenta un obrador al carrer de la Llibertat, núm. 11:

“En el barrio de Gracia, calle de la Libertad, núm. 11, frente la casa de Sauret, se ha establecido una fábrica de loza, azulejos, botes de farmacéutico y demás, de superior calidad, al gusto del día; todo lo cual se halla de venta en su almacén, calle de la Cadena, núm. 1, al lado del juego de la pelota, á precios corrientes, vendiéndose al por mayor y menor”.

Diario de Barcelona, núm. 178 (26.06.1844).

Com es pot apreciar, a més de rajola de València també s'hi elaborava pisa –suposem que vaixel·la de taula– i pots de farmàcia. Per l'època que estem parlant, es tractaria de pots del tipus anomenat “copes”. Es tracta d'uns pots sovint decorats només en morat de manganès semblants als pots de fina de pedrenyal elaborats coetàniament a les fàbriques de Ferrer, Monfort i Cia i a la de la Casa de Caritat. Potser els imitaven.

Una altra fàbrica de rajola de València a Gràcia estava situada a l'antic carrer de Caballeros, que l'any 1846 estava a la venda:

*“En el barrio de Gracia, calle de Caballeros, núm. 4, esquina con la torre de la Virreina, hay una fábrica de azulejos (vulgo rajolas de Valencia) para vender; el que la desee podrá avistarse con D. Antonio Zaragoza, que vive en la calle de la Puerta Nueva, núm. 47, piso tercero”.*³¹⁴

D'aquesta fàbrica en tenim una breu notícia en el protocol del notari Ramon Taxonera Tastàs³¹⁵, gràcies a la qual sabem que Josep Bigay, “fabricante de azulejos de Barcelona” va signar una escriptura de societat amb Jaume Moreu i Per Masferrer, pintadors, naturals de Barcelona, per a treballar la fàbrica “de azulejos” a la casa núm. 15 del carrer de la Virreina, a Gràcia, el dia 26-1-1846. Podria ser la mateixa que estava a la venda al carrer Caballeros.

Hi havia una altra fàbrica, situada al carrer de la Fusteria:

“Los sugetos que gusten comprar azulejos de superior calidad de la fábrica nuevamente establecida en Gracia se servirán pasar á la calle de la Fustería, núm. 9, tienda, y á la de la Cadena, núm. 26, también tienda, que les informarán del sugeto con quien han de tratar”.

Diario de Barcelona, núm. 14 (14 gener 1847)

314. Diario de Barcelona, núm. 258 (15.09.1846).

315. AHPB, Ramon Taxonera i Tastàs, *Vigésimo primero protocolo en el que constarán las escrituras*, 1845, desembre, 25 - 1846, desembre, 24, f. 4.

Fig.71: Anunci aparegut al Diario de Barcelona del 1864 on s'anuncien la “fàbrica de azulejos de la vidua de Joan Reig” i la “fàbrica de azulejos de Cantó i Reig”.

Potser es tractava de la mateixa fàbrica que hi havia al carrer Llibertat, núm. 11.

“La acreditada fábrica de azulejos vulgo rajolas de Valencia situada en Gracia tiene su depósito de las dichas en la calle del Vidrio donde los señores albañiles y propietarios -que gusten servirse de los espresados, encontrarán de muy buenas clases y á preció cómodos. Como en la espresada calle hay dos tiendas del mismo artículo, se advierte que es la primera entrando por la calle de Escudillers ó la última entrando por la de Fernando”.

Diario de Barcelona, núm. 120 (30 abril 1847).

Al carrer del Vidre encara hi havia un dels obradors tradicionals, propietat dels Reig, que també es dedicava a l'elaboració de rajola de València; d'aquí, l'advertiment de l'anunci.

“En la calle de Caballeros del barrio de Gracia, taberna que hace esquina á la de la Virreina informarán de una partida de azulejos (vulgo rajolas de Valencia) de varios dibujos, todos modernos, que se darán al módico precio de 12 rs. el ciento: se despachan por las tardes de cuatro a siete.”

Diario de Barcelona, núm. 123 (3 mayo 1847).

“En la calle de Caballeros, del barrio de Gracia, taberna que hace esquina en la calle de Virreina, hay para vender una partida de azulejos (vulgo rajola de Valencia), al precio de 10 rs. el ciento”.

Diario de Barcelona, núm. 335 (1 desembre 1847).

TAULA XXXVI: EL TANCAMENT DELS DARRERS OBRADORS DE PISA EN MANS D'ANTICS MEMBRES DEL GREMI D'ESCUDELLERS I DEL DE GERRERS (BARCELONA). FONT: ELABORACIÓ PRÒPIA A PARTIR DE LA DOCUMENTACIÓ CONSULTADA.			
“Fabricantes de loza blanca” (1838-1839)	“Fábricas de azulejos vidriados” (Guía General de Barcelona, de 1849)	“Fábricas de azulejos vidriados” (Guía General de Barcelona, de 1854)	1875-1876/1884-1885
Jaume Cantó: Obradors, 11	Joan Cantó: Obradors, 11	Jaume Cantó: Obradors, 6	
Josep Forment: Carme, 42	Sebastià Rius (gerrer): Carme, 44		
	Francesc Cantó: Vidre, 7		
Joan Reig: Obradors, 4	Joan Reig: Vidre, 14	Joan Reig i Macià (+1854): Sant Erasme, 23 o Ferlandina, 77	Joan Reig i Cantó (+1884): Ferlandina, 67
Josep Pla i Carreres: Còdols, 6	Josep Pla i Carreres: Còdols, 13		Jaume Cantó (+1872) i Francesc Reig i Cantó (+1877): St. Vicenç, 25
Antoni Fita (gerrer). Escudellers, 63	Antoni Fita (gerrer): Escudellers, 63 (“fabricante de vasigeria, tusajeria, y cacharrería con barniz ó sin el”,	Antoni Fita: Escudellers, 49	Fita i Torrents: Escudellers, 49

ELS DARRERS OBRADORS TRADICIONALS, DE PISA A BARCELONA

L'inici de les obres de construcció de la nova Plaça Reial (1848-1860) va suposar la destrucció de la part nord del primer tram del carrer del Vidre, aproximadament fins a l'altura del carrer dels Calderers. Això va suposar, necessàriament, la destrucció d'uns obradors d'escudeller que es trobaven en aquell indret. Els que s'esmenten al 1849 al carrer del Vidre, un a cada costat, podrien ser els que quedaven més a prop de l'entrada pel carrer dels Escudellers, la part que no es va veure afectada per la construcció de l'esmentada plaça.

L'any 1911, el col·leccionista de gravats Raimon Casellas va fer donació a la Junta de Museus de Barcelona de la seva important col·lecció. Entre les peces donades figuren 136 estergits que s'empraven per pintar rajola de mostra, d'“oficis” i plafons sants. D'aquesta col·lecció ja en parlava Font i Gumà, l'any 1905³¹⁶. Quan vam tenir accés a aquests estergits, l'any 2007, vam poder veure que un d'ells duia escrit el nom del propietari: “Pla y Carreres”, és a dir, Josep Pla i Carreres, que tenia el seu obrador al carrer de Còdols, núm. 13.

A les taules XXXVI i XXXVII es pot veure la situació dels darrers obradors tradicionals i els nous obradors oberts durant el segle XIX.

Les botigues de “loza” a Barcelona, al segle XIX

Hem vist com durant l'anomenada “època gremial” només alguns mestres de la confraria podien tenir botiga on despatxar el gènere que elaboraven als seus obradors. A la resta només els quedava la possibilitat de vendre obra fora de les muralles de la ciutat. Però amb les reformes del nou sistema liberal, implantades a partir dels decrets de les corts de Cadis, va ser permesa la llibertat de venda d'obra escudellera forana dins de la ciutat, sempre que aquesta fos de qualitat superior a la feta a la mateixa ciutat, de manera que n'haurien de sortir guanyant els consumidors.

L'any 1853, la majoria de les botigues on es venia “loza” a Barcelona estaven en mans de persones alienes al gremi, que, en cas d'existir encara, ja no tenia facultat per posar cap tipus d'impediment legal. Es tracta de:

- Joan Boët i Batlle, al carrer Boters, núm. 23
- José Català, al carrer de la Vidrieria, núm. 6
- Manuel Coromines, a la plaça de Sant Sebastià, núm. 5
- Francesc Llopart, al carrer de la Fusteria, núm. 3
- Pickman y Cia³¹⁷, al carrer Fernando 7º, núm. 25
- Maria Tarafa, a la Riera del Pi, núm. 8
- Joan Tió, al carrer Plateria, núm. 47

316. FONT I GUMÀ, 1905, p. 232, diu el següent: “No fa gayres anys, al desaparèixer del carrer d'Escudellers de Barcelona la última casa que quedava de mestres rajolers, entre las cosas que's posaren á la venda hi figurava una porció de dibuixos ab el perfil picat y ab senyals d'haver passat moltes vegades per damunt d'ell las munyecas de carbó. Y justament aquets dibuixos, que varen passar per las nostras mans y avuy están en poder d'un coleccionista de dibuixos, coincideixen exactament ab els de las rajolas de que hem parlat d'últims del XVIII y principis del XIX”.

317. Charles Pickman, anglès afincat a Espanya, aprofità l'oportunitat de la desamortització decretada per Mendizábal i va demanar, l'any 1838, l'arrendament primer, i la compra després, del monestir de Santa María de las Cuevas, cartoixa situada a la riba del Guadalquivir. El 1841 hi va fundar una fàbrica de vaixel·la, amb la denominació de “Pickman, S.A., Fabricante de loza de pedernal a la inglesa de todas clases y colores en La Cartuja de Sevilla”.

TAULA XXXVII: SITUACIÓ DELS OBRADORS DE PISA, RAJOLA DE VALÈNCIA I PORCELLANA EN INDRETS SITUATS FORA DE L'ANTIC NUCLI EMMURALLAT DE BARCELONA I VILES DEL VOLTANT. FONT: ELABORACIÓ PRÒPIA A PARTIR DE DOCUMENTACIÓ ESCRITA.				
CARRERS	MENESTRALS			
Carme, 42-44	Josep Pons, gerrer	A lloguer: Josep Reig, escudeller (1828)	A lloguer?: Josep Formentor, escudeller (1838)	Sebastià Rius, gerrer (1849)
Sant Vicenç, 25	Cantó i Reig (1868-1876)			
Ferlandina, 67	Juan Reig (1868-1876)			
Valldonzella, 46	Garreta, Ribet i Cia (1868 - abans de 1875)			
De l'Om, 12	Ferrer, Monfort i Cia (1827-1848)			
Conde del Asalto, 6	Juan Fernández (porcellana 1894)			
Gràcia (emplaçament desconegut)	Manuel Rossell i Cros (1833)			
Travessera de Lancaster, 20	Antoni Godes i Rocamador			
La Forja, 2	Chaminade Hermanos (1868)			
Hostafrancs: Camí de La Bordeta, 146	Josep Vall	Martorell i Cia (1868) Vídua de (1888)	Hermanos Florensa (1875)	Florensa, hermanos y sobrino (1888)
Béjar, 77	Mateo Soler 1875			
Hospitalet: Carretera, 13	Josep Antonés i Cia (1863)	Jaume Barella i Parés (1888)		
Esplugues de Llobregat	Màrius Jourdan i Joan Terrada (1858)	Jaume Pujol i Bausis (1876)		

L'any següent s'esmenten algunes botigues noves:

Francisco Bonjonc, a l'Andana del Port, núm. 36

Lorenzo Grezner, al carrer dels Canvis Nous, núm. 8

Ramon Girona, als baixos de la Virreina, s/n

Ramon Moran, als Encants, s/n

Josep Oriol Segur, al carrer d'Avinyó, núm. 6,

Sociedad "La Porcelana", situada al carrer dels Escudellers, núm. 10.

Moltes d'aquestes botigues compaginaven la venda de "loza fina" amb la de cristall.

També hi havia venedors ambulants de "loza, porcelana y cristal", com ara Vicente Bormenovo, al carrer Cristina, núm. 6; Francisco Chec, a la Fonda del Sol, 1er pis; Francisco Icart, José Marutlea, Juan Molinari; Carlos Millario, al carrer Creu Coberta, núm. 136, i Vicente Mesquita.

Alguns dels cognoms dels venedors s'endevinen d'origen valencià, cosa que corroboraria el que diu el document de 1815, on es denunciava que alguns revenedors valencians venien, al crit de "pisa fina de València!", un tipus de pisa d'inferior qualitat que la que es feia a Barcelona, fent-la passar com a pisa procedent de la Real Fàbrica de l'Alcora. Segurament, la qualitat d'aquesta pisa suposadament alcorenya no seria certament inferior a la que es feia a Barcelona -podria ser

igual-, però era una excusa que anava bé tant als fabricants de pisa de la ciutat -que veien com les autoritats prohibien la venda d'aquesta ceràmica forana, per considerar-la d'inferior qualitat que l'autòctona-, com per les mateixes autoritats, que facilitaven així la venda de pisa de l'Alcora a Barcelona. Si bé això anava contra els privilegis d'un dels gremis de la ciutat, en perseguir la comercialització d'una ceràmica "falsa" que perjudicava els interessos de la reial fàbrica alcorenya, es donava compliment als privilegis concedits pel Rei al seu fundador, el comte d'Aranda. Era una manera, doncs, de quedar bé amb tots.

A la *Guía General de Barcelona* del 1849 hi figura el següent anunci:

"Calvo y Compañía, plaza Constitución esquina á la de Fernando.— Depósito de loza de pedernal de todas clases y colores á la inglesa de la Cartuja de Sevilla y Cristalería del reino y extranjero.

Las vajillas son de los colores negro, castaño, azul y verde francés, con vistas de Barcelona, Madrid, Sevilla, Cádiz, etc, por ser dichos colores de los que menos varían al fuego y haber más constancia en encontrar surtido de cada dibujo para igualar dicha vajillas, no siendo así en las de color de rosa y otros colores, siendo muy delicados en su hechura, por cuya causa varían de precio según sus clases. Se garantiza que la loza resiste al fuego como la mejor extranjera.

Los tamaños de las piezas son crecidos como en las fábricas

inglesas. Las hechuras y buenos coloridos de los estampados rivalizan con las mismas. Los que gusten dar sus órdenes para recibir en derecho de la fábrica, serán atendidos sin recargo alguno, con las mismas ventajas de la fábrica en el abono de los fletes de mar, desde el río de Sevilla á estos ó á cualquier punto en derecho de la costa, cuando los pedidos escedan de 6.000 rs”.

Això demostra que la competència de la pisa de pedrenyal estampada a la manera de Bristol procedent de La Cartuja (Sevilla) és un fet constatable que deuria perjudicar la fabricació local, si tenim en compte que un any abans ja havia plegat la fàbrica del Sr. Monfort.

Poques coses sabem de la història particular de la confraria dels escudellers, degut a les escasses actes de reunions existents. N’hem localitzat algunes fins l’any 1807. No tenim notícies de la confraria durant els anys de la Guerra del Francès (1808-1814). Després, i de manera intermitent, existeixen actes de reunions des de 1815 fins a 1836?

Apart de les qüestions econòmiques, el fet que va marcar aquests primers anys del segle XIX van ser els problemes bèl·lics: primer, la guerra contra Anglaterra i, després, la invasió napoleònica.

Com molt encertadament assenyala Vicent Estall, durant el segle XIX van tenir lloc, a la fabricació de rajoles, importants repercussions derivades de la revolució industrial, entre les que destaquen les innovacions tecnològiques i l’ampliació del mercat de les rajoles com a conseqüència del creixement urbà i de la popularització del producte [ESTALL 2008: 43].

En el cas barceloní, però, la revolució industrial va arribar en un moment en què el gremi d’escudellers feia temps que anava de baixa, en el sentit que havien tancat molts dels antics obradors. Les innovacions que va comportar la industrialització van afectar significativament la producció local de rajoles de València, durant el segon terç del segle XIX, a les acaballes del sistema gremial. El mercat barceloní, en ple creixement i amb una forta demanda d’aquest tipus de producte, es nodrí amb rajoles de producció local, però també amb rajola procedent de nuclis ceramistes aleshores ja molt actius, com ara Onda, a Castelló.

A la producció d’Onda –i també a la de València– s’aprecia una sèrie de motius decoratius molt semblants als que es feien als obradors barcelonins. Això ha estat font de polèmica entre investigadors, ja que hi ha opinions discrepants quan a l’atribució d’aquestes sèries a les fàbriques valencianes o barcelonines. Podria ser que els obradors valencians van mirar d’introduir-se en el suculent mercat barceloní per mitjà de la imitació de models decoratius locals?

De tota manera, a les acaballes de la producció de rajola pintada, a Barcelona, encara hi havia qui se les pensava per introduir innovacions tècniques amb les quals millorar la productivitat. Destaquem el fet que l’any 1841, Rafael Pla i Carreres, “*vecino de Barcelona y fabricante de azulejos*” va presentar una patent amb la finalitat d’obtenir un privilegi amb el qual poder introduir una màquina “*para amoldar toda clase de ladrillera*”. Segons Estall, “*En la descripción que se ofrece siempre se habla de tierra, nunca de tierra amasada ni de barro, ni de arcilla; ello nos puede hacer pensar en un prensado en seco, aunque no parece probable. En cambio, se cita que las piezas se hacen por medio de una fuerte presión por medio de un cilindro de presión. No nos ha llegado ningún dibujo ni esquema de las máquinas*”.

“El objeto del privilegio que se solicita y cuya propiedad se desea asegurar legalmente consiste en el mecanismo con que funciona dicha máquina en general, y especialmente en el procedimiento que sirven para llenar el recipiente o depósito de tierra preparada señalado con la letra (F) en la forma que los moldes, y en los cortantes señalados (G)” [ESTALL, 2008: 49].

Però és simptomàtic que aquesta fos l’única patent presentada per un escudeller barceloní d’entre els 93 expedients que fan referència a la indústria ceràmica en els anys compresos del 1826 al 1902 (els altres expedients barcelonins fan referència a l’elaboració de rajoles bastes “*ladrillos*”, “*azulejos cristálicos*” o a obra de gerrer [ESTALL, 2008: 46 - 67].

Seria molt interessant poder concretar a partir de quan es pot afirmar que acabà la producció de vaixel·la de taula a Barcelona, durant el segle XIX (ens referim, és clar, a la producció de pisa tradicional). Per ara, la data extrema se situa entorn del primer terç del segle, però en canvi s’accepta que alguns pots d’apotecari són d’època isabelina. Ens neguem a creure que s’elaboressin pots i no pas vaixel·la. Segurament la producció policroma “de Banyoles” s’endinsa molt més en el segle XIX de com fins ara s’havia pensat.

Per poder conèixer de primera mà la producció local, la documentació notarial ha resultat més aviat gasiva en informació, ja que només hem localitzat un inventari corresponent als béns d’un escudeller barceloní difunt, que data del 1805³¹⁸. Les formes ceràmiques que s’hi esmenten són les següents:

A la botiga: 8.500 “rajolas ditas de Valencia, pintadas y surtidas”, a 30 lliures el miler; 24 dotzenes de “rajolas pintadas, que juntas componen vint y quatre sants”, a raó d’uns 22 diners per rajola. Importen 27 lliures; 24 “pesas, entre gibrelletas y platas”, que importen 4 lliures i 10 sous.

A l’obrador: 600 dotzenes d’escudelles, a 10 sous la dotzena; 100 dotzenes de gots o “cubos” de pisa, a 10 sous la dotzena; 40 dotzenes de gibrelles de pisa “ditas de Yndias”, a 9 rals (18 sous) la dotzena= 36 lliures; 5.000 rajoles cuites, a 30 lliures el miler; 10 dotzenes de pots o “cubos” grans, a 10 rals (20 sous) la dotzena = 10 lliures; 6.000 rajoles de primera cuita, a 12 pessetes el miler = 27 lliures; 7.000 rajoles crues, a 12 pessetes el miler= 31 lliures i 10 sous; 80 dotzenes de plats crus, a 3 sous la dotzena= 12 lliures; 150 dotzenes d’escudelles crues, a 2 sous la dotzena= 15 lliures: una “porcioneta” d’obra cuita “suelta”, de primera cuita, de valor de 9 lliures.

És de fer notar la poca quantitat d’obra que hi havia a la botiga, la important quantitat de rajoles de València “pintadas y surtidas”, segurament del tipus anomenat “de mostra” i els típics plafons de sants formats per 12 rajoles (de quatre fileres per tres columnes).

Quant a les formes, cal destacar els “cubos” o gots, que tenien el mateix preu que les escudelles, dels quals n’hi havia com a mínim, de dues dimensions, uns de més grans que altres, ja que costaven el doble. També s’esmenten les gibrelletes, les plates, els plats i les escudelles (ja no s’especifica si es tracta d’escudelles de galatí, d’escudelles o comunes o d’altre tipus). Com a forma nova, les gibrelles de pisa “ditas de Yndias”, segurament perquè deuria ser un tipus de peça que s’exportava cap a les colònies americanes. Pel preu, no deuria tractar-se d’una peça gaire gran: 18 sous per una dotzena front als 45

318. Es tracta de Manuel Rossell???. N’hi ha un altre, de 1815, on no s’esmenta cap tipus d’obra de terra; només eines i vernissos.

sous que costaven les gibrelletes o les plates. Curiosament, tot i esmentar grans quantitats d'escudelles (750 dotzenes) no es coneixen escudelles barcelonines del segle XIX. Com eren? Per què no se'n troben? Les tenim mal classificades?

A l'inventari també s'esmenta una obligació firmada per Josep Sebastià Montaner a favor del difunt, amb data de 22 d'octubre del 1804, per import de 110 lliures, 11 sous i 9 diners, que era valor de l'obra escudellera que es van emportar a Puerto Rico. Així mateix, una obligació feta per Ramon Totusaús, amb data de 24 de maig del 1804, per import de 96 lliures, preu de l'obra que dit difunt li entregà "*per beneficiar en las islas de Barlobento*". Finalment, una tercera obligació firmada per Felip Santanach i Damià Barrera, amb data de 15 de juliol del 1804, per import de 21 lliures, 16 sous i 6 diners, capital de dues partides d'obra cuita que s'emportaren a Buenos Aires, "*a partir la ganancia*".

Aquestes tres obligacions són una mostra, petita però significativa, que una part de la producció dels pocs obradors d'escudeller que restaven actius a Barcelona al segle XIX tenia, com a destinació, les encara colònies espanyoles de les Antilles i del Mar del Plata.

Aquest document data dels inicis del segle XIX i concorda perfectament amb altra documentació de finals del XVIII que cita altres ports americans com a llocs de destinació d'obra escudellera barcelonina, com per exemple, Caracas. Cada vegada tenim més evidències que la guerra contra Anglaterra de finals del XVIII i les seves seqüeles van suposar un cop molt dur per a l'exportació de pisa i rajoleria barcelonina.

Dèiem que si bé la informació documental no és gaire generosa, si ho és, en canvi, el mostrar de peces d'obra escudellera barcelonina del segle XIX que ha arribat fins als nostres dies. N'hi ha gran quantitat a les col·leccions públiques i particulars, i se'n recupera molta durant les excavacions arqueològiques fetes en jaciments que daten d'aquella època. Això permet tenir una idea de les formes i dels motius decoratius, si bé a les col·leccions predominen les més vistoses en detriment de l'obra més popular. Però recordem que no deixa de sorprendre la gran quantitat d'escudelles que s'esmenten a l'inventari del 1805 i les poques mostres que es coneixen -cap escudella policroma coneguda corresponent a la sèrie "de Banyoles"- , si es compara la proporció amb els plats o amb les plates, fins i tot amb els pots d'apotecari, que era una forma ceràmica molt més escassa, però de la que se n'han conservat molts més exemplars que no pas d'escudelles.

Amb la informació de que disposem actualment podem afirmar que als obradors barcelonins es va continuar fent obra blava monocroma i obra policroma en grans quantitats. Predominaven els plats amb ala i petit repeu, dels quals sembla que hi havia tres tipus diferents, segons el diàmetre: els plats petits, comuns, d'aproximadament un pam de diàmetre, la peça mitjana, que no arribava als 30 cm de diàmetre, i les plates grosses, de diàmetre superior als 30 cm, si bé de vegades és difícil precisar on acabava una forma i on començava la forma superior.

També tenim documentades les bacines d'afaitar.

De pots d'apotecari n'hi ha de diverses formes: els típics pots en forma de tub, cilíndrics, amb la part central una mica escanyada, que segueix la tradició dels segles anteriors, els pots en forma de copa, els pots completament cilíndrics, les

Fig.72: Rajola d' "oficis" que constitueix tot un document gràfic de primera mà del que estava succeint a Barcelona al primer terç del segle XIX. S'hi representa un valencià que ven objectes de pisa. Els mateixos escudellers barcelonins van dibuixar en aquesta simpàtica rajola una prova de la competència que els hi deuria suposar la venda de pisa valenciana pels carrers de la ciutat.

esferes, les copes amb la coberta cònica. Les copes d'apotecari decorades en morat de manganès s'estil "imperi" es consideren les peces més tardanes, d'època isabelina.

Pel que fa a les sèries, la policromia del XIX és una continuació de la que es va fer a finals del XVIII. De fet, ara per ara és molt difícil distingir-les. És cert que al segle XIX (proposem que a partir de 1815) es degué d'iniciar la imitació de les sèries més populars fabricades a l'Alcora, en concret, la "*del ramito nuevo*".

Pel que fa a la rajola de València, hauríem de parlar de la producció anomenada "d'oficis", que és una evolució de la producció del XVIII, i les rajoles "de mostra".

La nostra hipòtesi és que durant el segle XVIII la producció de rajoles "d'oficis" fou elaborada, en gran part, en el taller o tallers dels Reig. Segons el nostre parer, això seguí igual en el moment en què Antoni Reig es va fer càrrec de l'obrador patern, el 1795?. Apuntem la possibilitat que l'obrador d'Antoni Reig fos d'on sortís la major part de rajoles de la sèrie coneguda amb el nom de "l'atzavara". Aquesta sèrie es data de finals del segle XVIII i dels inicis del XIX. Això, i el fet que moltes de les rajoles decorades amb l'atzavara mostrin decoracions fetes amb els mateixos estergits que altres rajoles de la sèrie de "la palmeta" suggereix que els estergits foren tramesos de pare a fill. A l'obrador d'Antoni Reig li atribuïm bona part de les rajoles d'oficis de 20 x 20 cm. Creiem que les va fer especialment pensades pel mercat mallorquí, acostumat també a rebre rajola valenciana de 20 x 20. Pot ser que per això se n'hagi trobat tanta procedent de Mallorca, cosa que ha fet pensar a alguns investigadors amb la possibilitat que s'haguessin fet allà mateix [TELESE, et al., 2002: 32-33]. De manera independent al fet que

a Mallorca hi hagués algun obrador on s'elaborés rajola pintada –cosa que no descartem en absolut–, les rajoles d'oficis de 20 x 20 que s'han publicat procedents de les illes són, al nostre parer sens dubte, de procedència barcelonina.

Albert Telese ha detectat una gran quantitat de mans diferents que van intervenir en la decoració de la rajoleria d'oficis del XIX: fins a 44 mans [TELESE, 2014]. Gairebé una tercera part corresponen només a la sèrie anomenada “de l'atzavara”.

Hipotetitzem que aquesta és la producció del taller d'Antoni Reig, on hi deuriem treballar diferents pintors en el procés de decoració de les rajoles. Malauradament la documentació no és tan explícita com per saber-ne els noms.

En aquells moments només restaven 8 obradors d'escudeller a la ciutat, però no podem assegurar que a tots s'hi fes rajola pintada.

Reparto equitativo entre los Colegios y Gremios de la presente ciudad de Barcelona, para acudir a los gastos que se ofrezcan en las representaciones que a su favor hagan sus comisionados 2° Fran. Panto. Aguirre Roca 3° Magin Claras y 4° Fran. Pla, en 23 de enero de 1802.

	£ Cant. real día		£ Cant. real día		£ Cant. real día
+ Cereros	11 1/2	+ Terciopeleros	23 1/2	+ Horneros	23 1/2
+ Drogueros	22 1/2	+ Torneleros de velos	25	+ Torneros	23 1/2
+ Aldeanos	23 1/2	+ Baranderos	27 1/2	+ Somoleros	36 1/2
+ Carpinteros	32 1/2	+ Tenderos de lino	25	+ Tenderos de oro	22 1/2
+ Boticarios	35	+ Chocolateros	22 1/2	+ Claveros	25 1/2
+ Carreros	22 1/2	+ Caseros	23 1/2	+ Fabricantes de cuerdas de bueltas	23
+ Maestros albañiles y canteros	25	+ Timoneros de paños	23 1/2	+ Exporteros	25
+ Monasterios al por menor	30	+ Vidrieros de luz	23	+ Cuchilleros	23 1/2
+ Taxameros	32 1/2	+ Tintoreros de seda	27 1/2	+ Alquiladores de mulas	35
+ Seladores	22 1/2	+ Enagueros de mar	23 1/2	+ Condicioneros de sebo	23 1/2
+ Plateros	22 1/2	+ Medidores	23 1/2	+ Escudellers	23 1/2
+ Pañeros	27 1/2	+ Medidores de tripa	23 1/2	+ Peleros, fregadores de lana y alangueros	23 1/2
+ Carreros de mar	27 1/2	+ Zapateros de viaje	23 1/2	+ Tintoreros de seda, de lana y de seda	23 1/2
+ Cortantes	22 1/2	+ Tintoreros	23 1/2	+ Tintoreros, canteros, alangueros, canteros	23 1/2
+ Cuchilleros	22 1/2	+ Andujeros del llano	23 1/2	+ Zapateros y alangueros de bayla	23 1/2
+ Libreros	27 1/2	+ Corredores de fillos	25 1/2	+ Alangueros albaniles	23 1/2
+ Revendedores	22 1/2	+ Condicioneros	27 1/2	+ Alangueros carpinteros	23 1/2
+ Sañeros	22 1/2	+ Cintas	23 1/2	+ Cuberos	23 1/2
+ Somoleros	22 1/2	+ Batidores de oro, plata y de seda	23 1/2	+ Alangueros panaderos	23 1/2
+ Alfilereros	23 1/2	+ Revendedores Puerta Nueva	23 1/2	+ Alangueros Hornos de Nueva	23 1/2
+ Juaneleros	23 1/2	+ Idem Puerta de S. Antonio	23 1/2	+ Idem de S. Eusebio	23 1/2
+ Exporteros	23 1/2	+ Surtidos de oros	23 1/2	+ Alangueros	23 1/2
+ Calcaneros	23 1/2	+ Herreros, Caldereros y lineros	23 1/2	+ Cuchilleros	23 1/2
+ Maestros de carros	23 1/2	+ Baleros	22 1/2	+ Cuchilleros 1 ^o de Cambas	22 1/2
+ Sagueros	23 1/2	+ Zapateros	23 1/2	+ Alangueros 2 ^o de Cambas	22 1/2
+ Barberos	23 1/2	+ Alangueros	23 1/2	+ Alangueros 3 ^o de Cambas	22 1/2

Fig.73: Reparto equitativo entre los Colegios y Gremios de la presenta ciudad de Barcelona para acudir a los gastos que se ofrezcan en las representaciones que a su favor hagan sus comisionados...

TAULA XL: PROHOMS I CLAVARIS/ANDADORS DE LA CONFRARIA DE SANT HIPÒLIT, AL SEGLE XVI ABANS DE LA SEPARACIÓ DE LES DUES CONFRARIES (1501-1532)						
Quarter d'amunt			Quarter d'avall			
	Prohom primer	Prohom segon	Clavari o andador	Prohom primer	Prohom segon	Clavari o andador
1501-1502	Pere Geronella (O)	Pere Gomar (R)		Damià Vilaseca (G)	Joan Trullar (E)	
1502-1503	Miquel Puig (O)	Pere Puig (R)	Jaume Serra (R)	Joan Joan Ferran (O)	Salvador Vidal (G)	Antoni Rovell (E)
1503-1504	Pere Joan Vilet (R)	Nicolau Llagostera (O)	Benet Prats (O)	Gaspar Moner (E)	Joan Feliu (O)	Pere Mates (G)
1504-1505	Pere Gomar (R)	Joan de la Lama (R)	Rafael Flamis (O)	Joan Trullas (E)	Simó Fajol (E)	Jaume Vidal (G)
1505-1506	Miquel Puig (O)	Agustí Puig (O)		Joan Ferran (O)	Joan Ramon (G)	
1506-1507	Nicolau Llagostera (O)	Pere Geronella (O)	Garcia Valls (R)	Damià Vilaseca (G)	Gaspar Moner (E)	Jaume Mates (G)
1507-1508	Ferran de Medina (R)	Mateu Alies (O)		Pere Mates (G)	Francesc Oller (G)	Jaume Mates (G)
1508-1509	Pere Puig (R)	Pau Gervasi? (O)	Jaume Serra (R)	Jaume? Marcer (G)	Joan Trullas (E)	Gaspar Moner (E)
1509-1510						
1510-1511	Miquel Puig (O)	Jaume Figueres (R)	Pau Llagostera (O)	Joan Trullas (E)	Pere Mates (G)	Damià Vilaseca (G)
1511-1512	Pere Geronella (O)	Mateu Oulet (O)		Joan Ferran (G)	Damià Vilaseca (G)	
1512-1513	Miquel Puig (O)	Pau Gervasi (O)	Antoni Cabús	Gaspar Moner (E)	Simó Faiol (E)	Onofre Segarra
1513-1514	Mateu Oulet (R)	Benet Prats (O)	Gabriel Sotalell	Joan Trullas (E)	Pere Damià (G)	Joan Robert (G)
1514-1515	Jaume Mercer (G)	Pere Aturas (G)	Pere Dalmau (O)	Jaume Ferrer (R)	Joan de la Llana, (R)	
1515-1516	Jaume Serra (R)	Lama (R)	Guillem de l'Espasa (R)			Sabeter (G)
1516-1517	Agustí Puig (O)	Benet Prats (O)		Francesc Soler (G)	Pere Vilaseca (G)	
1517-1518						
1518-1519						
1519-1520	Pere Puig (R)	Joan Ferran (G)		Simó Fajol (E)	Climent Cili (O)	
1520-1521	Antoni Serra (R)	Jaume Serra (R)	Jeroni Puig (O)	Pere Mates (G)	Pere Dalmau (O)	Gabriel Serra (E)
1521-1522	Pere Puig (R)	Mateu Aulet (R)	Puig de Ros	Simó Fajol (E)	Joan Ferran (G)	Montoliu (E)
1522-1523	Pere Paner (O)	Pau Gervasi (O)	Rafael Sorell	Pere Arnau (G)	Francesc Oller (G)	Pere Ferran (G)
1523-1524	Jaume Figueres (R)	Antoni Cabús (R)	Franci Aranyana (O)	Joan Ferran (O)	Pere Damià (G)	Miquel Mates (G)
1524-1525	Jaume Ferrando	Mateu Alies (O)	Jeroni Serra (R)	Pere Mates (G)	Joan Codina (E)	Joan Paüll (E)
1525-1526	Climent Cili (O)	Pau Llagostera (O)	Antoni Boleda	Pere Ferran (G)	Gabriel Serra (E)	Carles Oliver (E)
1526-1527						
1527-1528						
1528-1529						
1529-1530						
1530-1531						
1531-1532						

PROHOMS I CLAVARIS DE LA CONFRARIA DE SANT HIPÒLIT DELS ESCUDELLERS, DESPRÉS DE LA SEPARACIÓ DE LES DUES CONFRARIES (1532-1600)				
	Prohom primer	Prohom segon	Prohom tercer	Clavari
1532-1533				
1533-1534	Jaume Boleda	Joan Montornés		
1534-1535				
1535-1536	Onofre Espelta	Jaume Boleda		
1536-1537	Pere Pons	Bernardí Mates		
1537-1538	Joan Montornés	Cosme Mestre		
1538-1539	Joan Pahull	Antic Abelló		
1539-1540	Pere Pons	Antoni Déu		
1540-1541	Dimas Sagarra	Macià Trullas		
1541-1542	Gabriel Serra	Pau Soler		
1542-1543	Onofre Espelta	Joan Vidal		
1543-1544	Joan Paüll	Pere Ferriol		
1544-1545	Cosme Mestre	Francesc Mates		
1545-1546	Antic Abelló	Joan Boixo		
1546-1547	Miquel Sadurní	Jaume Him		
1547-1548				
1548-1549				
1549-1550				
1550-1551				
1551-1552	Jaume Albó	Alfons Morell		

1552-1553				
1553-1554				
1554-1555	Francesc Mates	Antoni Déu		
1555-1556				
1556-1557				
1557-1558				
1558-1559				
1559-1560				
1560-1561	Antic Vidal	Miquel Carnisser		
1561-1562				
1562-1563				
1563-1564				
1564-1565	Francesc Agustí	Antoni Mestre		Miquel Sadurní
1565-1566				
1566-1567				
1567-1568				
1568-1569	Rafael Mates	Antoni Nadal		
1569-1570				
1570-1571				
1571-1572				
1572-1573	Miquel Carnisser	Lluís Figueres	Pere Vell	Rafael Mates
1573-1574	Francesc Agustí	Joanot Safont		Agustí Nadal
1574-1575	Rafael Mates	Joanot Pujades	Rafael Horta	Francesc Serravall?
1575-1576	Guillem de Pau	Lluís Oriol	Bartomeu Costa	Bart. Cardenyès
1576-1577	Lluís Figueres	Montserrat Morell	Jeroni Planes	Francesc Agustí
1577-1578	Rafael Passoles	Janot Safont	Bartomeu Piferrer	Antoni Vidal
1578-1579	Antin Porta	Joan Bonet	Miquel Busquets	Antoni Mestre
1579-1580	Bart. Cardenyès	Bernat Callar	Antoni Benet	Guillem de Pau
1580-1581				
1581-1582	Francesc Serra	Montserrat Morell	Cosme Pujades	Lluís Figueres
1582-1583	Francesc Agustí	Joan Bonet	Bartomeu Piferrer	Janot Pujades
1583-1584	Guillem de Pau	Joanot Safont	Sebastià Terré	Lluís Oriol
1584-1585	Antic Porta	Antoni Sadurní	Gaspar Nadal	Antoni Mestre
1585-1586	Janot Pujades	Esteve Cardenyès	Carles Franc	Bart. Cardenyès
1586-1587	Lluís Oriol	Bartomeu Espasa	Miquel Miret	Guillem de Pau
1587-1588	Francesc Serra	Miquel Busquets	Gaspar Vidal	
1588-1589				
1589-1590				
1590-1591	Guillem de Pau	Miquel Ramon	Janot Porta	
1591-1592	Bartomeu Espasa	Joan Casapera	Francesc Casassús	
1592-1593	Antoni Bonet	Bartomeu Pujades	Bartomeu Cuyàs	Antoni Rodó
1593-1594	Antoni Mestre	Joan Soler	Jaume Gonzalvo	
1594-1595	Antoni Bonet	Joanot Bordes	Francesc Bonafont	
1595-1596	Miquel Ramon	Joan Casapera	Antoni Regués	Pere Vell
1596-1597				
1597-1598	Guillem de Pau	Janot Porta	Antoni Mestre menor	Bartomeu Pujades
1598-1599	Joan Soler	Pau Oriol	Bartomeu Carbonell	Jaume Gonzalvo
1599-1600	Antoni Rodó	Pere Camon	Jaume Valls	Antoni Bonet
1600-1601	Bartomeu Pujades	Rafael Passoles	Jaume Colom	Bartomeu Cuyàs
1601-1602	Antoni Bonet	Francesc Bonafont	Felip Costa	Salvador Morató
1602-1603	Miquel Passoles			
1603-1604				
1604-1605				
1605-1606				
1606-1607				
1607-1608				
1608-1609				
1609-1610	Joan Coyva	Francesc Corballó	Marti Vilasola	Pere Serra
1610-1611				
1611-1612	Joan Bordes	Antoni Porta		Miquel Passoles

1612-1613				
1613-1614				
1614-1615				
1615-1616				
1616-1617				
1617-1618				
1618-1619				
1619-1620	Miralles			
1620-1621				
1621-1622				
1622-1623				
1623-1624		Guillem Bajó		
1624-1625				
1625-1626				
1626-1627	Llorenç Miralles	Francesc Morató	Pau Madrera	Miquel Passoles
1627-1628	Joan Maymó	Bartom. Castanyera	Pau Bordes	Gabriel Magí
1628-1629	Miquel Passoles	Joan Garriga	Bernat Feu	Francesc Carnisser
1629-1630	Macià Ráfols	Antoni Borrell	Bartomeu Gual	Jaume Garriga
1630-1631	Pau Miralles	Gaspar Rodó	Joan Benevaire	Gabriel Magí
1631-1632	Llorenç Miralles	Amador Olivella	Jaume Macià	Miquel Passoles
1632-1633	Pau Bordes	Miquel Anglès	Jacint Lleonart	Jaume Garriga
1633-1634	Bartomeu Castanyera	Francesc Rodó	Hipòlit Mestre	Llorenç Miralles
1634-1635	Joan Garriga	Rafael Baró	Ramon Huguet	Pau Bordes
1635-1636	Guillem Bajó	Joan Benevaire	Pere Joan Franquesa	Bernat Casasús
1636-1637	Miquel Passoles	Bernat Rector	Jacint Casals	Gabriel Magí
1637-1638	Jaume Macià	Francesc Carnisser	Macià Fargues	Bartomeu Carbonell
1638-1639	Amador Olivella	Salvador Maliant	Julia Grasses	Bartomeu Castanyera
1639-1640	Bernat Casasús	Miquel Soler	Joan Coll	Felip Magí
1640-1641	Felip Magí	Andreu Garriga	Agustí Batlle	Joan Benevaire
1641-1642	Joan Benevaire	Bernat Rector	Josep Andreu	Pau Madrera?
1642-1643	Gaspar Rodó	Jacint Lleonart	Josep Parera	Pere Joan Franquesa
1643-1644	Pau Soler	Pere Marres	Miquel Bonora	Amador Olivella
1644-1645	Amador Olivella	Antoni Reus	Josep Coll	Joan Garriga
1645-1646	Pere Joan Franquesa	Pere Joan Fonoll	Joan Rossell	Gaspar Rodó
1646-1647	Josep Mestre	Jeroni Madrera	Miquel Mateu	Ramon Magí
1647-1648	Francesc Rodó	Juli Grasses	Jaume Marres	Jeroni Porta
1648-1649	Guillem Bajó	Segimon Duxer	Antoni Balart	Joan Benevaire
1649-1650	Pau Soler	Josep Andreu	Josep Colom	Francesc Rodó
1650-1651	J. Boix- B. Carreres	Agustí Batlle	Miquel Bonora	Josep Mestre
1651-1652				
1652-1653	Ramon Macià	Amador Soler	Josep Moragues	Agustí Batlle
1653-1654	Miquel Mateu	Josep Colom	Cristòfol Font	Pau Feliu
1654-1655	Pau Feliu	Josep Gastó	Amador Macià	Agustí Batlle
1655-1656	Pau Coll	Josep Pomareda	Esteve Fonoll	Ramon Macià
1656-1657	Agustí Batlle	Josep Moragues	Bartomeu Gual	Josep Colom
1657-1658	Josep Colom	Cristòfol Font	Antoni Ferran	Ramon Macià
1658-1659	Joan Rossell	Amador Macià	Josep Bosser	Llorenç Ferrer
1659-1660	Jeroni Madrera	Josep Pomareda	Antoni Artús	Amador Soler
1660-1661	Agustí Batlle	Bartomeu Gual	Joaquim Coll	Joan Corballó
1661-1662	Cristòfol Font	Jacint Ginjaume	Josep Gual	Jeroni Madrera
1662-63	Amador Soler	Josep Moragues	Joan Roca	Josep Gastó
1663-64	Joan Corballó	Antoni Ferran	Antoni Artús	Pau Coll
1664-65	Bartomeu Gual	Josep Pomareda	Andreu Targaró	Llorenç Passoles
1665-66	Pau Coll	Josep Bosser	Francesc Reig	Antoni Ferran
1666-67	Amador Macià	Jacint Ginjaume	Josep Gual	Amador Soler
1667-58	Agustí Batlle	Joaquim Coll	Bernat Inglès	Joan Rossell
1668-69	Bartomeu Gual	Josep Moragues	Pau Babot	Joan Corballó
1669-1670	Josep Pomareda	Antoni Artús	Ramon Cases	Antoni Ferran
1670-71	Llorenç Passoles	Josep Gual	Pere Joan Mateu	Joan Rossell
1671-72	Antoni Ferran	Rafael Coll	Joan Carreres	Joan Rossell

1673-73	Jeroni Madrera	Andreu Targaró	Pau Passoles	Pau Coll
1673-74	Pau Coll	Josep Bosser	Ramon Miquel	Andreu Targaró
1674-75	Llorenç Passoles	Francesc Reig	Pere Joan Mateu	Joaquim Coll
1675-76	Joaquim Coll	Bernat Anglès	Joan Sobrequés	Cristòfol Font
1676-77	Cristòfol Font	Pau Passoles	Pere Joan Casals	Josep Gual
1677-78	Andreu Targaró	Rafael Coll	Jeroni Duxer	Antoni Ferran
1678-79	Antoni Artús	Narcís Gausens	Joan Macià	Andreu Targaró
1679-1680	Llorenç passoles	Bernat Inglès	Francesc Guasc	Joan Rossell
1680-81	Pau Passoles	Pere Joan Mateu	Pere Joan Casals	Josep Gual
1681-82	Andreu Targaró	Joan Carreres	Lluís Torrent	Narcís Gausens
1682-83	Amador Soler	Jeroni Duxer	Salvador Colom	Joan Carreres
1683-84	Antoni Ferran	Ramon Miquel	Miquel Gallart	Joaquim Coll
1684-85	Cristòfol Font	Pere Joan Casals	Pere Màrtir Lapuja	Antoni Ferran
1685-86	Josep Gastó	Pau Babot	Macià Burga	Andreu Targaró
1686-87				
1684-85	Cristòfol Font	Pere Joan Casals	Pere Màrtir Lapuja	Antoni Ferran
1685-86	Josep Gastó	Pau Babot	Macià Burga	Andreu Targaró
1686-87	Josep Gual	Lluís Torrents	Josep Gastó, menor	Josep Gastó
1687-88	Pau Passoles	Miquel Gallart	Antoni Maryterra	Ramon Cases
1688-89				
1689-1690				
1690-91	Francesc Guasc	Josep Gastó, menor		
1691-92				
1692-93				
1693-94	Antoni Ferran	Bartomeu Umbert	Antoni Biscompte	Salvador Colom
1694-95	Pau Passoles	Josep Coll	Pere Pau Ferran	Ramon Cases
1695-96	Josep Gastó	Antoni Maryterra	Miquel Carreres	Francesc Guasc
1696-97	Pau Babot	Jeroni Lacruz	Francesc Mateu	Salvador Colom
1697-98				
1698-99				
1699-1700	Antoni Biscompte	Pere Pau Ferran	Benet Vila	Joan Coll
1700-01				
1701-02				
1702-03				
1703-04	Bartomeu Albert	Benet Vila	Jeroni Gual	Josep Gastó, menor
1704-05	Joan Fuster	Josep Ribas	Jeroni Reig	Francesc Guasc
1705-06	Josep Gastó,menor	Antoni Mariterra	Salvador Casals	Bartomeu Albert
1706-07	Antoni Morà	Pau Borgonyó	Ramon Lacruz	Miquel Gallart
1707-08	Bartomeu Albert	Joan Coll	Francesc Gual	Josep Ribas
1708-09	Antoni Biscompte	Jeroni Gual	Jacint Solanes	Joan Janer
1709-1710	Francesc Guasc	Pere Pau Ferran	Jaume Mas	Josep Gastó
1710-11	Joan Fuster	Salvador Casals	Manuel Ráfols	Bartomeu Albert
1711-12	Antoni Morà	Pau Borgonyó	Josep Hortas	Joan Fuster
1712-13	Jeroni Gual	Joan Coll	Josep Macià	Antoni Biscompte
1713-14	Miquel Gallart	Josep Coll	Ramon Lacruz	Antoni Morà
1714-15				
1715-16	Francesc Mateu	Jacint Solanes	Miquel Rocamador	Joan Janer
1716-17	Joan Janer	Bernat Perris	Marc Gibergas	Antoni Biscompte
1717-18	Josep Gastó?	Jeroni Reig	Josep Lacruz	Jeroni Gual
1718-19				
1719-1720				
1720-21				
1721-22	Josep Gastó	Jeroni Reig	Josep Lacruz	
1722-23				
1723-24	Salvador Casals	Manuel Ráfols	B. Figueres - Fc.Borrell	
1724-25	Bernat Perris	Francesc Borrell	Sebastià Fuster	
1725-26	Jacint Solanes	Marc Gibergas	Joan Miquel	
1726-27	Jeroni Reig	Jeroni gallart	Eloi Lapuja	
1727-28	Ramon Lacruz	Sebastià Fuster	Joan Gallart	Josep Gual
1728-29	Miquel Carreres	Joan Gallart	Josep Gual	Joan Albert

1729-1730	Emanuel Ràfols	Eloi Lapuja	Nicolau Malançó	Salvador Fuster
1730-31	Joan Coll	Francesc Borrell	Joan Vinyes	Francesc Marres
1731-32	Lluís Lapuja	Nicolau Malançó	Salvador Fuster	Josep Duran
1732-33	Jacint Solanes	Joan Miquel	Francesc Marres	Francesc Estaper
1733-34	Ramon Lacruz	Joan Gallart	Josep Gual	Josep Rossell
1734-35	Josep Hortes	Joan Vinyes	Francesc Estaper	Josep Reig
1735-36	Jeroni Reig	Joan Gallart	Josep Duran	Tomàs Font
1736-37	Josep Lacruz, maj.	Josep Gual	Josep Rossell	Josep lacruz,men.
1737-38	Jeroni Gallart	Josep Duran	Tomàs Biscompte	
1738-39	Marc Gibergas	Joan Gallart	Josep Macià	
1739-40	Nicolau Malançó	Francesc Estaper	Ignasi Carreres	
1740-41	Joan Vinyes	Josep Rossell	Josep Lacruz,menor	
1741-42	Josep Duran	Tomàs Font	Pere Fau	
1742-43	Josep Rossell	Ignasi Carreres	Antoni Gallart	
1743-44	Joan Gallart	Josep Lacruz,menor	Josep Reig	
1744-45	Ignasi Carreres	Tomàs Font	Pere Alzina	
1745-46	Francesc Estaper	Josep Macià	Josep Tomàs	
1746-47	Eloi Lapuja	Josep Duran	Jeroni Reig, menor	
1747-48	Joan Vinyes	Josep Lacruz	Josep Coll	
1748-49	Ignasi Carreres	Jeroni Reig, menor	Jeroni Gual	
1749-50	Josep Macià	Pere Alzina	Joan Reig	
1750-51	Josep Rossell	Francesc Font	Miquel Rocamador	
1751-52	Pere Alzina	Jeroni Gual	Jaume Coll	
1752-53	Josep Reig	Josep Rossell	Josep Ausic	
1753-54	Joan Gallart	Eloi Lapuja	Rafael Sagau	
1754-55	Josep Macià	Josep Tomàs	Tomàs Constantí	
1755-56	Pere Alzina	Josep Rossell	Pere Fau	
1756-57	Tomàs Font	Josep Ausic	Josep Fuster	
1757-58	Pere Alzina	Joan Reig	Jaume Cantó	
1758-59	Francesc Estaper	Tomàs Constantí	Hipòlit Vinyes	
1759-60	Jeroni Reig	Eloi Lapuja	Josep Gallart	
1760-61	Joan Gallart	Hipòlit Vinyes	Antoni Fàbrega	
1761-62	Miquel Rocamador	Josep Tomàs	Josep Gallart	
1762-63	Josep Fuster	Hipòlit Vinyes	Jaume Vinyes	
1763-64	Josep Gallart	Joan Reig	Jaume Coll	
1764-.65	Pere Alzina	Josep Fuster	Antoni Fàbregas	
1765-.66	Joan Reig	Jaume Cantó	Josep Rossell,menor	
1766-67	Pere Alzina	Jaume Coll	Antoni Fàbrega	
1767-68	Josep Fuster	Joan Rossell,menor	Hipòlit Estaper	
1768-69	Jeroni Reig	Josep Ausic	Antoni Fàbrega	
1769-70	Jeroni Gual	Jaume Cantó	Josep Ausic, me..	
1770-71	Joan Reig	Josep Tomàs	Jaume Vinyes	
1771-72	Josep Rossell, me.	Hipòlit Estaper	Hipòlit Vinyes	
1772-73	Pere Alzina	Jaume Cantó	Jeroni Reig i Rius	
1773-74	Josep Rossell, me.	Josep Tomàs	Josep Ausic	
1774-75	Jeroni Gual	Hipòlit Vinyes	Rafael Carreres	
1775-76	Jeroni Reig, major	Josep Fuster	Josep Coll	Manuel Rossell
1776-77	Josep Ausic	Rafael Carreres	Josep Rossell, men.	Josep Gual
1777-78	Jaume Cantó	Hipòlit Vinyes	Josep Coll	Bernat Reig
1778-79	Rafael Carreres	Josep Rossell, me.	Jeroni Reig	Joan Alzina
1779-80	Josep Ausic	Joan Reig	Josep Lacruz	Ramon Gual
1780-81	Josep Rossell, me.	Josep Coll	Bernat Reig	Sebastià Ausic
1781-82	Jaume Cantó	Joan Gual	Manuel Rossell	Salvador Coll
1782-83	Joan Reig	Rafael Carreres	Josep Rossell	Francesc Reig
1783-84	Jeroni Gual	Jeroni Reig		Josep Ausic Martí
1784-85	Bernat Reig	Salvador Coll		Jeroni Gual
1785-86	Rafael Carreres	Francisco Reig		Josep Coll
1786-87	Sebastià Ausic	Jaume Cantó		Josep Coll
1787-88	Manuel Rossell	Josep Ausic i Martí		Josep Coll
1788-89	Joan Gual	Joan Cantó		Josep Coll

1789-90	Joan Reig	Sebastià Ausic		Joan Rossell
1790-91	Manuel Rossell	Josep Coll		Josep Coll
1791-92	Rafael Carreres	Sebastià Ausic		Josep Coll
1792-93	Joan Cantó	Manuel Rossell		Josep Coll
1793-94	Joan Rossell	Bernat Reig		Josep Torras
1794-95	Joan Cantó	Josep Coll		Josep Torras
1795-96	Manuel Rossell	Joan Rossell		Antoni Reig
1796-97				
1797-98				
1798-99	Rafael Carreres	Josep Coll		
1799-1800	Josep Ausic Martí	Joan Rossell		
1800-01	Joan Rossell?	Sebastià Ausic?		
1801-02				
1802-03	Manuel Rossell	Antoni Reig		
1803-04	Josep Ausic Martí	Jaume Cantó		
1804-05	Antoni Reig	Manuel Rossell		
1805-06	Jaume Cantó	Joan Rossell		
1806-07	Josep Ausic i Martí	Josep Pla		
1807-08	Joan Cantó	Sebastià Ausic	Manuel Rossell	
1808-09	Joan Rossell	Josep Ausic i Martí		
1809-10	OCUPACIÓ FRANCESA DE BARCELONA			
1810-11				
1811-12				
1812-13				
1813-14				
1814-15	Joan Cantó	Josep Ausic i Martí		
1815-16				
1816-17	Josep Pla	Antoni Reig		
1817-18				
1818-19				
1819-20				
1820-21				
1821-22				
1822-23				
1823-24				
1824-25				
1825-26				
1826-27				
1827-28	Josep Reig	Rafael Pla		
1828-29	Joan Cantó	Francesc Cantó		
1829-30	Rafael Pla	Josep Reig		
1830-31	Joan Cantó	Joan Reig		Jaume Cantó,clavari
1831-32	Rafael Pla	Manuel Rossell		
1832-33	Joan Cantó	Joan Reig		
1833-34	Narcís Pla	Josep Forment		
1834-35	Joan Cantó	Joan Reig		
1835-36	Joan Reig	Josep Forment		

3

ELS ESPAIS RESIDENCIALS I LABORALS

Els investigadors que han estudiat l'evolució urbana de Barcelona durant la baixa edat mitjana i l'època moderna coincideixen en afirmar que una de les característiques de la capital catalana va ser el seu gran dinamisme.

Segons Garcia Espuche la ciutat estava polaritzada físicament, funcional, social i econòmicament en una perifèria i en un doble centre urbà: un de passiu, polític, religiós i administratiu, que coincidia amb la ciutat romana, i un centre actiu, motor econòmic de la ciutat, que coincidia, en bona part, amb les zones d'expansió baix medieval, fora de les muralles romanes [GARCIA ESPUCHE 2005: 16-17]. Dins de la perifèria, constata una zona molt poc densa, amb cases d'alçada mínima i parcel·les de dimensió prou gran per a incloure un hort, integrada per la major part del Raval, i que s'estenia, pel nord de la ciutat, fins al portal de Jonqueres, i pel sud, fins a la zona entre Framenors i Escudellers, on predominaven les cases de preu molt baix [GARCIA ESPUCHE 2005: 19-20].

El tipus d'habitatge majoritari era la casa estreta, d'una sola crugia, que disposava de dues estances, amb l'escala al mig. N'hi havia que només tenien un espai a la planta baixa i, d'altres, tres. Aquest tipus de casa petita devia tenir una superfície útil per pis rarament per sota dels 50 m², la qual cosa suposava, en el cas de planta baixa i dos pisos, una superfície útil total mínima de 150 m² (incloent-hi la botiga). Quant a l'alçada, el tipus més habitual era el de planta baixa i dos pisos, seguit del de planta baixa i pis [GARCIA ESPUCHE, 2005: 28]. A la perifèria era on es concentraven les cases de només planta baixa. També n'hi havia amb soterranis o semisoterranis que s'utilitzaven com a bodegues, carboners i llenyers, sovint amb una obertura alta que permetia abocar els materials des del carrer sense haver d'entrar a la casa. Eren abundants els espais sense edificar: els horts o eixides.

La radiografia de la ciutat no pot ser més precisa, però si fem una passejada pels carrers que configuraven l'antic barri de Framenors de Barcelona comprovarem que moltes de les edificacions daten del segle XIX. Ocupen els solars de les cases de la ciutat medieval i moderna. D'immobles antics, en queden ben pocs. No obstant això, el traçat dels carrers no ha variat gaire.

Si bé no podem visualitzar com serien els interiors de les cases i dels obradors de la majoria dels gerrers i dels escudellers barcelonins, perquè han desaparegut físicament i tan sols n'hi ha petites descripcions en inventaris i en altra mena de documentació escrita, sí que podem situar amb força precisió aquestes cases i aquests obradors al damunt del plànol de la ciutat actual.

A la introducció ja hem esmentat el tipus i la procedència de les fonts d'informació utilitzades per poder realitzar el nostre treball d'investigació, però creiem necessari explicar-les amb més detall, ja que la ubicació de les cases i, sobretot, dels obradors sobre el plànol cadastral de la ciutat ha estat un dels objectius als quals hi hem dedicat més hores, donada la gran quantitat d'informació trobada i també a la complexitat de les fonts.

a La informació procedents dels manuals notarials:

Al l'Arxiu Històric de Protocols Notarials de Barcelona (AHPB) es conserven milers de volums de documentació dels segles XIV al XIX on es pot trobar molta informació sobre les cases i els obradors dels gerrers i dels escudellers instal·lats a la zona que estem estudiant. Per fer-nos una idea aproximada, del període comprès entre els segles XIII i primeries del XIX direm que es conserven 28.403 protocols notarials. Hi hem de sumar la documentació redactada per altres notaris però que es conserva a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, a la Biblioteca de Catalunya, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona.

Fig.74: Situació de les cases i obrador d'escudeller de Felip Costa (1615), segons l'inventari dels seus béns.

Pel que fa a l'Arxiu Històric de Protocols Notarials de Barcelona calculem que n'hem pogut consultar uns 16.000¹ manuals de tota mena: esborranys, manuals, llibres de vendes, llibres comuns, llibres d'assegurances marítimes, llibres d'establiments emfitèutics, llibres de procures, inventaris, testaments, capítols matrimonials, concòrdies, etc. Facilita molt la tasca investigadora el fet que els manuals disposin d'índex, cosa que no es generalitza fins ben entrat el segle XVII. La xifra consultada inclou manuals de gairebé tots els notaris dels segles XIV al XIX. Estem gairebé del tot segurs que molts dels manuals que no hem consultat no proporcionarien cap mena d'informació útil pel tema de la nostra recerca, o la informació seria repetida. Malgrat això, som plenament conscients que el camp de la recerca documental no està en absolut esgotat, però també és cert que arriba un moment en què la informació que es troba ja comença a ser repetitiva i no aporta noves dades rellevants.

Per altra part, malgrat la gran quantitat de manuals conservats, podem demostrar que se n'han perdut molts, la qual cosa ha impossibilitat, per exemple, resseguir diverses cadenes d'establiments emfitèutics d'obradors. Quan falla aquesta dada, és molt difícil trobar-ne d'altra que la pugui reemplaçar.

Espigolant entre aquest munt de volums hem trobat el gruix de la informació als llocs següents: als capbreus i als establiments emfitèutics, als contractes de lloguer i compra-venda de censals i de violaris, als capítols matrimonials, testaments i als inventaris *post mortem*.

1. En aquesta immensa tasca de buidat de milers de volums de protocols notarial ha estat impagable l'ajut desinteressat facilitat per altres investigadors amb els quals he tingut en plaer de compartir moltes hores dels darrers 20 anys. D'una manera molt especial vull agrair de nou a Rosa Nacente Durban la gran quantitat d'informació que ha trobat sobre gerrers i escudellers i que m'ha facilitat amablement. No tinc suficients paraules d'agraïment. També he d'agrair l'ajut de Maria Heras, que va revisar una gran part dels milers d'índexs dels protocols notarials del segle XIX, la qual cosa va facilitar molt la meua feina. Així mateix he d'agrair a Esther Sarra la gran quantitat d'informació que m'ha proporcionat sobre documentació de l'Arxiu Diocesà de Barcelona i de l'Arxiu de la Catedral (Barcelona). No voldria oblidar-me d'Emili Ascaso, de Rafael Pahissa, de Sílvia Canalda i de Francesc Xavier Camprubí, entre d'altres. Entre tots hem fet una veritable tasca d'equip, compartint informació sobre els temes de les nostres respectives recerques. Sense ells hagués trigat tota una vida per consultar aquestes milers de llibres. El meu més sincer agraiement.

Els volums de capbreus conservats són molt nombrosos. Corresponen a possessions de particulars laics o d'institucions religioses: un convent, un monestir, les pabordies de la catedral, la Casa de la Caritat o benifets d'altar, entre d'altres. Molts d'aquests capbreus formen unitats documentals. En aquests casos, en un sol llibre es recullen les confessions dels emfiteutes que posseïen la senyoria mitjana i el domini útil d'un immoble (una casa, un obrador, una finca rural, etc.), propietat d'un particular o d'una institució religiosa, que se'n reservava el domini directe

Pel que fa als escudellers de Barcelona, hem trobat molta informació en els capbreus del monestir de Sant Pau del Camp i en els d'algunes de les pabordies de la catedral de Barcelona. Bona

part d'aquesta documentació es conserva a l'arxiu de la catedral barcelonina. També a l'Arxiu de la Corona d'Aragó entre els llibres procedents de les desamortitzacions del segle XIX, dins de la sèrie "Monacals. Hisenda". L'estructura d'aquest tipus de documentació és sempre igual: el confident confessa que gaudeix de la possessió de l'immoble. Aquest confident pot ser un senyor mitjà (a Barcelona, se'n permetien fins a tres) o bé de qui gaudia del domini útil: l'usufructuari. Aquí és on apareixen els noms dels escudellers o dels gerrers que ens interessa localitzar.

En el document s'indica el lloc on es trobava la finca, els noms d'antics emfiteutes i senyors mitjans així com els noms dels propietaris de les finques veïnes. Això permet, en alguns casos, resseguir la cadena emfitèutica diverses generacions enrere. Hem localitzat documents del segle XVIII que proporcionen noms d'antics emfiteutes que varen gaudir de la possessió del mateix immoble al segle XV. Gràcies a això hem pogut "ancorar" antics obradors d'escudeller en llocs molt concrets de l'actual parcel·lari urbà de la ciutat, amb una gran precisió.

En els establiments emfitèutics s'especifiquen les condicions d'ús de l'immoble cedit en usdefruit, és a dir, el primer pas del que seria després una capbreuació. En aquests tipus de contracte calia satisfer el cens anual, que no solia ser gaire oneros, a més de pagar una entrada (sovint, un parell de capons), els drets emfitèutics que calia satisfer als senyors alodials, i també s'exigia a l'emfiteuta una forta inversió destinada a millorar el bé transmès, tan important quantitativament parlant que aquest disposava d'uns quants anys (de tres a deu) per dur-la a terme. En alguns casos s'especifica el compliment de certes clàusules molt concretes, com ara, fer-hi construir un forn de cremar vernís². Bona part dels forns emprats pels escudellers barcelonins es varen construir *ex novo* o reconstruir amb el capital que s'exigia que l'emfiteuta invertís en les esmentades millores, com tindrem ocasió de demostrar.

En els contractes de lloguer, els manuals notarials obvien el nom de qui tenia el domini eminent o la senyoria mitjana. Els documents utilitzen la fórmula: «*Se té per certs senyors alodials*», la qual cosa no permet disposar de dades que serien molt interessants. Bona part de la informació està etceterada. Els contractes de lloguer de les cases i dels obradors eren a curt termini (normalment de 3 o 5 anys); per tant, la mobilitat estava garantida, la qual cosa dificulta molt la recerca. Garcia Espuche

2. AHPB, Francesc Vidal, major, Esborrany, 1549, desembre, 29 - 1550, desembre, 23.

ha calculat que cada any canviaven de mà aproximadament el 50% dels habitatges que hi havia en aquell sector de la ciutat de Barcelona, entorn del carrer Escudellers [GARCIA ESPUCHE, 2005].

En alguns capítols matrimonials i testaments hem trobat certa informació relativa al tema que ens ocupa. En alguns casos, s'esmenten cases o obradors entre els béns immobles objecte de transacció entre les parts que firmen els contractes matrimonials. Ens ha interessat el fet de poder establir les relacions paterno-filials, que d'altra manera hagués estat molt difícil o del tot impossible. Quant als testaments, cal anar amb molt de compte, ja que no sempre el document correspon a les darreres voluntats; ara bé, quan es produïa la defunció, el notari ho feia constar en un afegitó final, escrit normalment en llatí, on es diu la data de la lectura del testament, la parròquia on es va traslladar el cadàver, el carrer on es va produir l'òbit i els noms dels testimonis presents en el moment de la lectura del testament.

En els testaments figuren els noms dels fills, del marit o de la muller (el algunes ocasions, també l'edat), el nom de la parròquia a la qual pertanyia el difunt, el lloc de la sepultura, les deixes pietoses i el nom de l'hereu o hereva universal. En aquest punt és quan potser s'esmenti l'obrador (on estava situat, a qui el deixava, amb quines condicions, etc).

Els inventaris *post mortem* són un tipus de documentació molt útil, per dos motius: perquè informen del carrer on es trobava la casa o l'obrador i perquè proporciona una breu descripció de l'estructura interior (patís, horts, porxos, pous, estances, llenyers, basses, etc)³. De vegades –moltes menys, però, que les que desitjaríem– es pot trobar informació addicional. Per exemple, a l'inventari de Climenta Mercer, vídua del gerrer Jaume Mercer (1529) s'indica que la casa feia cantonada, i que l'obrador i les botigues estaven situades al davant, a l'altre costat del carrer:

«Primo, atrobam totes aquelles cases en les quals la dita defuncta ha finit sos dies, scituada en lo carrer dels Ollers y a la cantonada del carrer vulgarment dit del Vidre, àlies de Viladalls, ab dos portals: hu en lo dit carrer dels Ollers e altre en lo dit carrer del Vidre obrints, ab entrades y exides (...). En la botiga del obrador qui és devant les dites cases (...). En la altra botiga del dit obrador»⁴.

b. Els fogatges, cadastres i el registre de la propietat

Els fogatges són documents de caràcter fiscal, generalment d'origen real, on es recullen les llistes de contribuents de cada localitat agrupats segons la fórmula impositiva del foc, l'origen dels qual és posterior a les epidèmies del segle XIV [PADILLA, VILA, 1995: 250].

Hi havia fogatges generals, és a dir, de tot el Principat, i fogatges d'una ciutat o població determinada.

Es conserven fogatges de la ciutat de Barcelona, del segle XIV (1378), del segle XV (1497), del segle XVI (1516 i un altre segurament de l'any 1553) i del segle XVII (1640). En els fogatges, els noms dels particulars es relacionen ordenats per carrers, excepte en el fogatge del 1516, que surten per illes de cases:

«En la illa qui es entre lo carrer dels Còdols y lo carrer d'en Carabassa, hon es la casa de n'Anthoni Vidal en lo carrer dels Ollers».

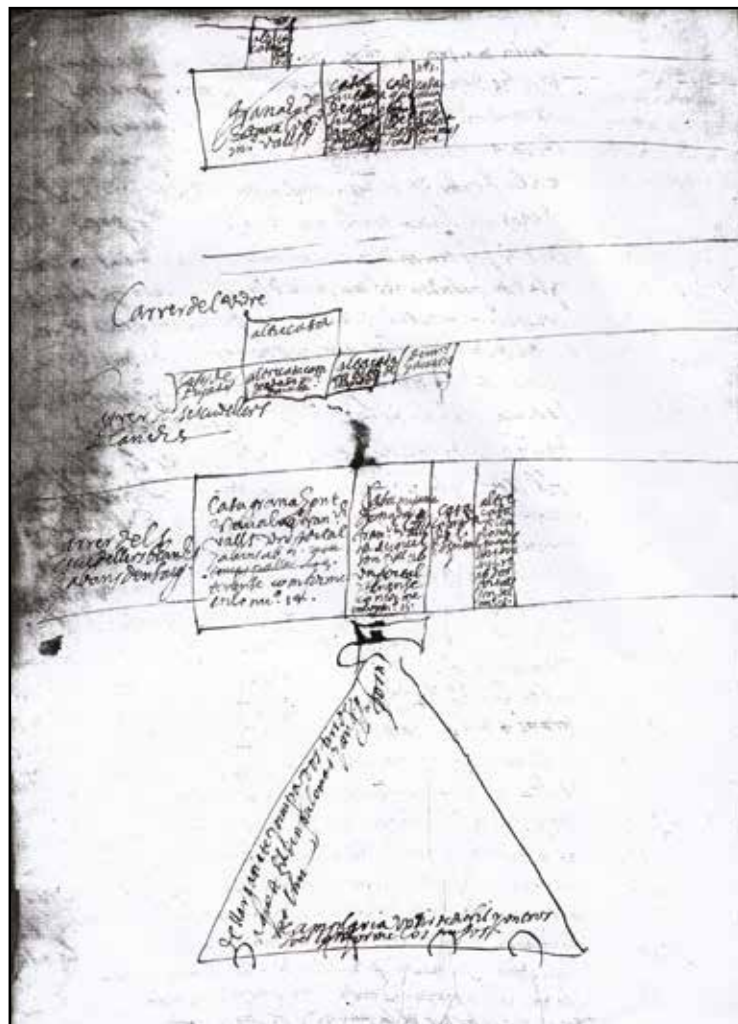

Fig.75: Croquis que figura en un protocol notarial on s'aprecien algunes de les finques situades entre els carrers Escudellers Blancs i del Vidre.

En aquesta illa s'hi esmenten 10 cases, entre les quals, la de Caterina Casaldàliga, vídua de l'escudeller del mateix nom.

«En la illa hon esta la carnisseria d'en Sors».

S'hi esmenten tres cases, amb 5 famílies: tres nobles (la casa de Violant de Cruilles, la casa de Jaume Vicenç, cavaller, i de mossèn Gilabert de Malla), i la casa del coraler Jaume Ferrer i la d'Elionor Bosch.

«En la illa qui comença en un cantó del carrer dels Ollers Blancs en lo qual cantó stà Joan Soler, apotecari, e vagi al carrer de la plaseta d'en Camprodó hon stà mossèn Jaume Fivaller».

S'hi esmenten 43 noms, entre els i quals els de l'escudeller Antoni Rovell i els dels gerrers Joan Robert i Gabriel Sabater.

«En la illa qui és entre lo carrer dels Ollers Blancs qui vagi per lo carrer del Vidre».

S'hi esmenten 17 cases, entre les quals, les de Joan Trullàs, escudeller (la segona), Gaspar Moner, escudeller, (la tercera), Pere Dalmau, oller (la quarta), Pere Arnau, gerrer (la cinquena), Nicolau Reyner (la sisena), Eulàlia Albanella, vídua escudellera (la vuitena), Eufrasina Cerdana, vídua escudellera (la novena), etc., fins a la darrera casa, que és la que tancava la illa, que era la del gerrer Pere Ferran, al costat de la casa d'Angelina Xaverica. Es tracta d'una important concentració de productors d'obra de terra (escudellers, gerrers, ollers) les finques dels quals tenien l'entrada de la casa pel carrer dels Escudellers Blancs (abans, d'en Roig Saig) i l'obrador al darrere, amb entrada pel carrer de na Quintar o del Vidre. El fet que es tracti de

3. Gairebé mai, però, de l'obrador pròpiament dit, és a dir, del nombre de forns, mides, situació, disposició del mobiliari, etc.
4. AHPB, Joan Canyelles, Plec d'inventaris i encants, 1508 - 1455 i s. d.

persones d'oficis relacionats amb l'elaboració d'objecte d'obra de terra demostraria que el sistema emprat per l'establiment dels habitatges afavoria aquesta agrupació d'oficis.

«En la illa qui es entre lo carrer dels Tres Llits y lo carrer dels Còdols».

S'esmenten 27 noms, entre els quals, el de l'escudeller Dimes Sagarra.

«Illa del carrer de la Bocaria fins al carrer dels Ollers Blancs, entre lo carrer del Vidre y lo carrer hon stà lo bordell de Viladalls, comprès lo carrer de na Peyratona»

S'esmenten, entre d'altres, als gerrers Jaume Mercer i Pere Damià, a més de Jaume Pera, picador de terra.

En el fogatge del 1640 també hi consten força noms de productors d'obra de terra. Al carrer dels Escudellers: Gabriel Costa, Gaspar Rodó, Miquel Reig, Salvador Morató (escudeller i gerrer), Felip Magí, Josep Porta, (mercader-escudeller), Miquel Roca, Agustí Batlle, Jeroni Rodergues, Miquel Mateu, Francesc Carreres, Hipòlit Cuyàs (gerrer), Rafael Baró (gerrer), Joan Garriga i Bartomeu Castanyera. Els personatges esmentats es distribuïen a dreta i esquerra del carrer.

Es necessita altre tipus de documentació, com per exemple, els establiments emfitèutics, per poder-los situar exactament en un dels costats del carrer, però si més no, l'orde en què s'esmenten –que va des del portal de la muralla que donava a la Rambla cap a l'interior de la ciutat– sí que proporciona una informació molt orientativa al respecte.

Als cadastres, elaborats a partir del 1716, hem trobat molta informació sobre l'evolució de les finques situades a Diversos carrers del barri de Framenors. Per posar un exemple, al cadastre de finques urbanes de l'any 1756-1757 s'afirma que es varen construir dues cases propietat de Manuel Borràs fetes de nou en una casa i botiga que foren de l'escudeller Antoni Biscompte, situades al carrer del Vidre. L'any 1758-1759 es va fer una casa d'escaleta i dos pisos amb quatre botigues, de Jaume Pomareda, al solar que ocupava una casa i l'obrador que fou de l'escudeller Miquel Gallart⁵. Aquesta informació indica que ambdós obradors ja haurien deixat de funcionar.

A l'Arxiu del Registre de la Propietat, de Barcelona també es poden trobar dades referents a compra-ventes de finques urbanes. L'any 1768, Anna de Pomareda i d'Amat, vídua de Jaume de Pomareda, va vendre unes cases:

«Parte derruhidas, reparadas y muy viejas con su botica bajo de ellas construhida, con dos puertas abriendo y con su salida detrás de ella contigua»

Feien 125 pams de llargària per 40 pams d'amplària, situades al carrer d'en Simó Oller (aleshores anomenat dels Escudellers) que havien estat dels hereus de l'escudeller Joan Rossell. En tenia el domini directe la pabordia dels mesos de març, maig, juliol i setembre de la catedral de Barcelona⁶.

Indubtablement, el més interessant de tots aquests tipus de documents és el cadastre de Patiño, del 1716, gràcies al qual hem pogut situar les cases i els obradors dels escudellers i dels gerrers que vivien en aquell barri de la ciutat, tot just acabada la guerra de Successió.

Amb l'arribada dels Borbons es va implantar aquest nou

impost territorial i personal, que gravava les finques en funció de les dimensions i del valor en el mercat de les mateixes, així com les persones, en funció dels seus ingressos econòmics.

El cadastre esmenta totes i cadascuna de les finques urbanes, carrer per carrer, indicant també els noms dels veïns de les finques del voltant. De tota manera, tampoc no es tracta d'un document perfecte, ja que hem trobat errors, especialment en el cadastre del 1725-1726. La localització dels habitatges dels escudellers es fa, a partir d'aleshores, molt més segura.

Contrastant la informació que proporciona el cadastre de Patiño amb la documentació anterior podem demostrar que en molts casos hi va haver el que podríem anomenar una “continuitat d'hàbitat” entre el col·lectiu d'escudellers: en finques habitades per escudellers, el 1716, hi tenim documentats altres escudellers anteriors que, en alguns casos, es remunten fins al segle XV. Possiblement, el costum d'emparentar-se persones d'un mateix ofici possibilitava la transmissió de les cases i obradors, d'escudeller a escudeller, durant generacions.

Excepte en casos molt puntuals, pràcticament tots els mestres escudellers van viure als carrers del barri de Framenors, entre la Rambla i Avinyó, i entre la Boqueria i el carrer Ample. En el decurs del segle XVIII s'observa una expulsió pacífica dels fadrins escudellers cap a altres indrets més marginals de la ciutat (al Raval, a l'esquerra de la Rambla), essent ocupats els seus antics habitatges per personatges que es dedicaven a altres oficis.

Al 1837 pocs escudellers vivien als carrers més emblemàtics: una família al carrer del Vidre, una altra als Escudellers, una al carrer d'en Serra, una al carrer Nou de Sant Francesc i una al carrer Obradors. En aquella data, pròxima al final del gremi, altres escudellers vivien als carrers Conde del Asalto, Cotoners, Carme, Mònac, Hospital, Tallers, Fonollar, Bon-succès i Sant Pau. A mitjan del segle XIX alguns escudellers es van anar a viure i a treballar al carrer Ferlandina i Sant Erasme cantonada amb sant Vicenç, en un espai que va deixar lliure l'enderroc de les muralles de la ciutat.

És molt més difícil determinar els habitatges dels joves o fadrins. La documentació parroquial els situa en alguns carrers situats al voltant del nucli productiu: carrer d'en Bot, del Carme, d'Aroles, dels Tres Llits i d'en Serra. Excepcionalment, alguns vivien en altres carrers, com el de la Davallada de Sant Miquel, més allunyats de la zona productiva. També vivien fora de l'àrea ocupada dels escudellers-productors els mestres que no disposaven d'obrador i que, potser, es dedicaven a la revenda d'obra escudellera. Aquest podia ser el cas d'Antoni Vilagenís, que vivia al carrer que anava de Sant Agustí al Portal Nou. A l'inventari de béns (1615) no s'esmenta cap obrador ni partides de ceràmica. Fins i tot, els testimonis no eren mestres escudellers amb obrador: el gerrer Joan Soler i l'escudeller Joan Maymó.

c Documentació parroquial: les llibretes de comunió pasqual:

Existeix una altra mena de documentació, encara poc explorada, molt útil quan es tracta d'estudiar la demografia d'una ciutat com Barcelona. Ens referim a les llibretes de comunió pasqual, excel·lents fonts d'informació que ens permet conèixer els noms (i fins el segle XVIII, també els oficis) de les persones que vivien a les cases dels carrers de la Barcelona preindustrial.

El diumenge de Pasqua de Resurrecció, dia de precepte, era obligatori combregar, sota pena de pecat mortal, en cas contrari. Les parròquies barcelonines disposaven d'unes llibretes on

5. AHCB, Cadastre I-34.

6. ARPB, vol. 3, fol. 552.

s'anotaven els noms dels parroquians que havien formalitzat aquesta obligació religiosa. Casa per casa, es repartia la comunió pasqual seguint, en general, el mateix itinerari. La processó es repetia cada any.

Llastimosament, no s'han conservat totes aquestes llibretes. S'han perdut les de Santa Maria del Mar, només se'n conserva una corresponent a la parròquia de Sant Jaume (que es guarda a l'arxiu de Sant Just i Sant Pastor, corresponent als anys 1616-1622). Les del Pi i de Sant Just i Sant Pastor, es conserven des del segle XVII al XIX.

La informació que proporcionen pot ser contrastada amb la procedent dels fogatges. De tota manera, que ningú es pensi que es tracta d'un exercici fàcil de dur a terme. En els fogatges, els noms esmentats no sempre segueixen el mateix ordre que tenien les seves cases, distribuïdes a banda i banda del carrer, mentre que a les llibretes de comunió pasqual més antigues no es diferenciaven les famílies que ocupaven els diferents pisos d'una mateix bloc d'habitatges, detall molt interessant que en canvi sí es va tenir en compte a les llibretes dels segles XVIII i XIX.

De la segona meitat del segle XVIII, ja es disposa d'informació molt més detallada, com per exemple, la que mostrem a la taula del costat⁷. Amb tota aquesta heterogènia informació hem elaborat un panorama creiem que força aproximat sobre la situació i l'evolució de les cases i dels obradors d'escudellers existents al quarter de Framenors.

3.1. ELS BARRIS O QUARTERS

La producció de ceràmica va ser una activitat industrial que, a Barcelona, es concentrà als afores de la ciutat *in suburbio* en zones que en el seu moment es consideraven marginals però que amb el pas del temps varen quedar plenament integrades dins de l'entramat urbà.

Es tractava d'una activitat molesta: el fum que sortia de les xemeneies dels obradors, la generació d'uns residus abundants i difícils d'eliminar, l'aigua de les bases per a la preparació de l'argila, el tragar amunt i avall amb les carretes plenes de terra i llenya, els abocadors amb els fragments trencats o cremats, etc.

També era una activitat perillosa, ja que el foc dels forns a prop de les piles del combustible necessari per les fornades podia ocasionar la ràpida propagació d'incendis.

La tria del costat esquerre de la ciutat, si es contempla des de mar, creiem que es degué, fonamentalment, a dues raons:

a) Pel fet que al costat contrari s'hi anaven concentrant les activitats comercials i mercantils (plaça del Born i carrers adjacents); per tant, la zona més dinàmica, en aquells moments. Els preus dels lloguers o dels censos deuriem ser més elevats.

b) Per la ràpida connexió amb les dues zones d'on s'extreia l'argila que els artesans necessitaven: la muntanya de Montjuïc i el territori de Collblanc comprès entre la muralla de la ciutat i la parròquia de Santa Eulàlia de Provençana.

És cert, però, que al carrer Carders s'ha localitzat un obrador de ceràmica, que es data del segle XIII, on s'hi feia terrissa

oxidada, reduïda i envernissada, poc calcària. Estem parlant, però, d'una època molt reculada. Els investigadors afirmen que s'usaven matèries primeres immediates al taller [NADAL, 2012: 130-149].

No tenim gaire clar el motiu pel qual es crearen dos barris de terrissers diferents, un a cada costat de la Rambla, i quin va ser anterior, o bé si foren de creació simultània. De tota manera, les recents troballes arqueològiques d'un forn del segle XIII on es va coure obra estannífera i obra envernissada, efectuades al carrer de l'Hospital, al marge esquerre de la Rambla, sembla indicar que en aquell indret hi hauria el nucli més antic [MADRID, ET AL. 2015: I-261].

El pas a l'altre costat de la Rambla, més a prop de la ciutat vella, estaria motivat, segons s'afirma, per la presència d'un dipòsit d'argila terciària apta per fer obra de terra: el Turó dels Ollers. Però no hi ha indicis arqueològics d'obradors al segle XIII en aquest altre lloc de la ciutat i, per altra part, sembla que l'argila l'anaven a buscar força més lluny, a la zona de Collblanc, i no pas de llocs immediats als obradors. Se'n necessitava molta.

Per altra part, el topònim de "Turó dels Ollers" sembla que seria un nom inventat recentment pel geògraf Pau Vila⁸. El turó seria un petit aflorament rocós, i no pas d'argila.

Per la nostra part, proposem que el trasllat de les activitats terrisseres que hi hauria a l'entorn de l'actual carrer de l'Hospital cap a la zona de l'actual carrer dels Escudellers degué estar motivat pel perill que suposà, per Barcelona, l'enfrontament amb França, en època de Jaume II. Aquest monarca va ordenar fortificar urgentment la ciutat, el 1285, que és precisament l'època en què apareix la primera producció de pisa pintada en verd i morat corresponent a les sèries "clàssiques", una producció elaborada amb argiles calcàries, amb uns continguts de CaO superiors als de l'etapa precedent, amb la finalitat d'obtenir una pasta clara.

Sobre l'existència i situació d'aquests dos quarters on es va focalitzar la producció de ceràmica a Barcelona, ja n'han parlat anteriorment altres investigadors: Ainaud de Lasarte [AINAUD DE LASARTE, 1942: 91], Josep Maria Vila i Iñaki Padilla [PADILLA, VILA, 1995: 247-262]. Voldríem, però, insistir en aquest tema amb una mica més d'atenció.

7. Garcia Espuche ha calculat que la mitjana de famílies per casa a la Barcelona del 1716 era d'1,35 [GARCIA ESPUCHE, A. (2009). *La ciutat del Born. Economia i vida quotidiana a Barcelona (segles XIV a XVIII)*, p. 409).

8. "Vila va confondre el nom d'aquest aflorament, que anomenava turó dels Ollers, amb l'altre topònim del carrer dels Ollers o d'Escudellers i el carrer dels Còdols. Carreres l'anomena els Codals, terme antic sinònim de còdols" [RIBA, COLOMBO, 2009: 35].

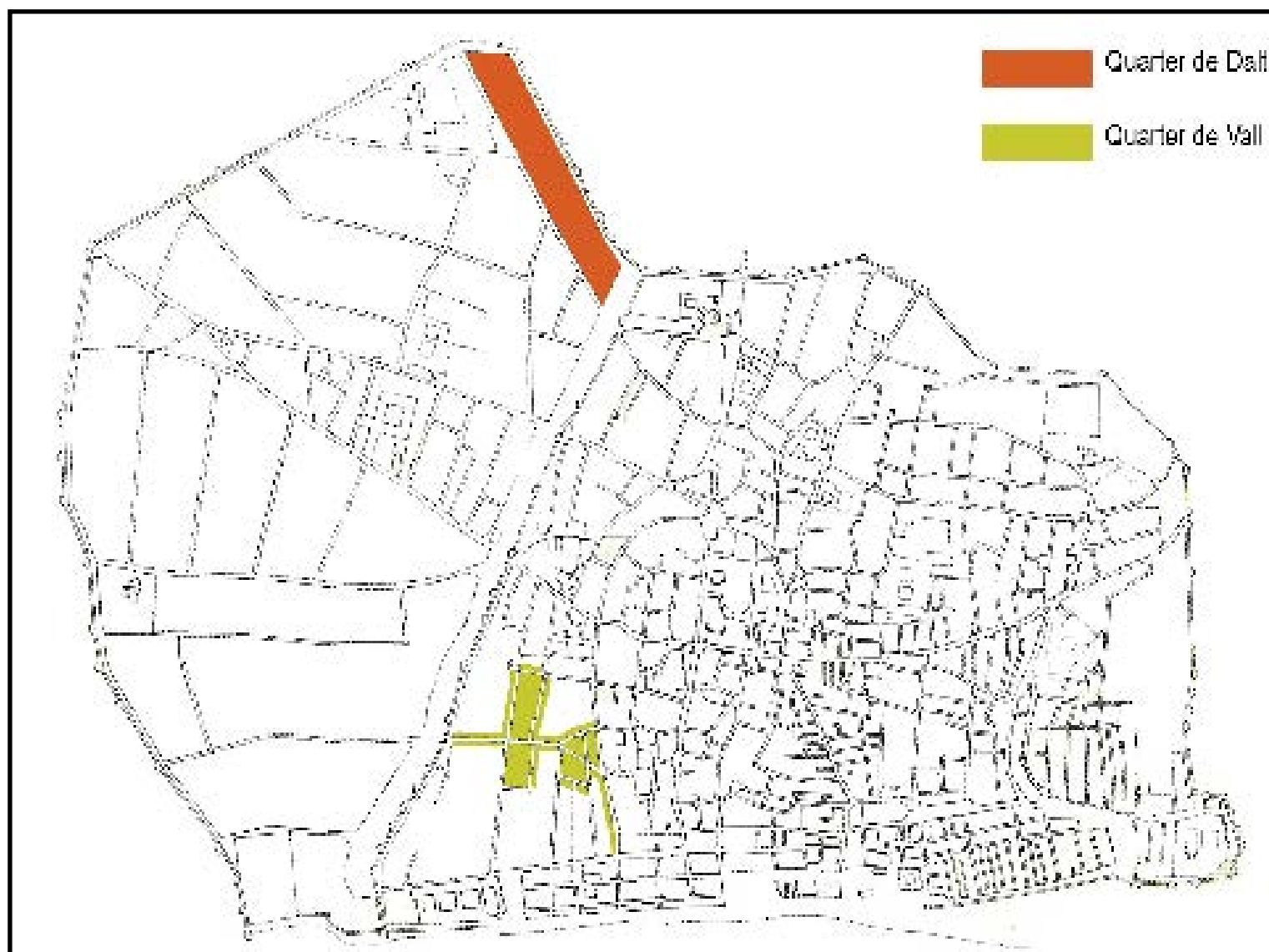

Fig.76: Entre els carrers dels Tallers i la muralla se situava el Quarter d'Amunt (1) barri dels ollers i rajolers. Segons Ortí, a principis del segle XIV ja hi havia establerts alguns forns. El Quarter d'Avall (2), barri dels escudellers i gerrers (carrers Ample, la muralla, Boqueria i Avinyó) encara no estava del tot configurat. Destaca únicament el forn de Viladalls.

A Barcelona varen existir, com s'ha dit, dos nuclis clarament diferenciats on es va concentrar la producció d'obra de terra. Un, estava situat al nord-oest de la ciutat. Era l'anomenat "Quarter d'Amunt", o del Pi o de Tallers. El més proper al litoral i al nucli antic, a l'altre costat de la Rambla era el "Quarter d'Avall" o de Framenors. Es tracta d'una singularitat no exclusiva de Barcelona. En altres importants centres productors d'obra de terra, com per exemple Paterna (País Valencià), també hi hagué dos barris terrissers: les Olleries Xiques i les Olleries Majors. A diferència, però, del model barceloní, a Paterna no es donà una clara diferenciació d'oficis, havent-se trobat rebutjos de fornades d'obra estannífera i d'obra comuna (obra ollera i obra gerrera) en cada una de les dues "olleries". Sembla, però, que a les Olleries Majors predominaven els obradors d'obra grossa.

És cert, però, que tampoc a Barcelona, al quarter d'Avall hi va haver una producció ceràmica exclusivament escudellera, ja que hi tenim documentats Diversos obradors de gerrer i d'oller.

Quan als centres aragonesos, que han estat estudiats per Isabel Álvaro Zamora, en alguns casos –per exemple, a Muel– la situació dels obradors –sempre molt lligats a la necessitat de matèries primeres i convenientment allunyats dels centres urbans– va canviar en el decurs dels segles degut a un fet tan rellevant per la història d'Aragó com fou l'expulsió dels moriscs, l'any 1610: "*Sería, pues, posiblemente a lo largo del siglo XVII, cuando tendría lugar el cambio de localización de los obradores de Muel (...) hacia (...) la izquierda del barranco*", explica Álvaro, zona que es correspon a un espai situat al nord de la població, entre l'actual carretera de Saragossa i la línia del ferrocarril.

Quant a Terol: "*Los obradores cerámicos (...) tuvieron varias y diferentes ubicaciones (...) a pesar de lo cual, los obradores de Teruel parecen haber estado instalados fundamentalmente (...) en la mitad norte de la ciudad, en o entorno a la Morería*".

Però també esmenta obradors a la meitat sud, sense descartar que n'hi haguessin a l'anomenada "Villavieja" o centre antic.

A Villafeliche, els obradors varen produir "*Casi todas las especialidades cerámicas: cantarería, ollería y cerámica decorada (...) ubicándose en zonas distintas según el momento cronológico o en función de la especialidad producida*".

A partir del segle XVII es parla de fins a cinc nuclis diferents d'obradors.

A Saragossa: "*Es a partir del siglo XVI, cuando la documentación nos informa de una clara separación de los obradores cerámicos zaragozanos según se trate de tejerías o talleres productores de vajilla común y decorada (...) frente a esto, los obradores de vajilla continuaron estando situados en los arrabales ya indicados de Zaragoza*".

Des de l'expulsió dels moriscs, els obradors es desplaçaren de l'antiga moreria al sector sud-oest, al nord-oest de la parròquia de San Pablo (venda de les possessions dels moriscs); es localitzen altres obradors a Diversos punts de la ciutat (arribada d'alguns ceramistes italians) mentre que les "tejerías": "*Siguieron estando básicamente ubicadas en la margen izquierda del río Ebro*".

A Osca, els obradors es localitzaven al sud i est del casc urbà, als afores de la població, zona poc poblada i amb abundant aigua. En aquesta ciutat es produí sobre tot "*ollas, cántaros y tejas*" [ÁLVARO 2002: I, 23-66].

Així, doncs, en algunes ciutats aragoneses l'expulsió dels moriscs va fer canviar la ubicació dels obradors, ja que les finques de la població expulsada foren venudes i, en la majoria dels casos, reconvertides en altres usos. Aquesta peculiaritat històrica diferencia clarament aquests centres aragonesos del cas barceloní, on la producció de ceràmica estigué en mans de l'artesanat cristià (almenys així ho era al segle XVII, quan va arribar l'ordre d'expulsió). A Barcelona, l'expulsió (no de la població morisca, però si d'uns artesans l'activitat de la qual es considerava molesta) existí, però fou més tardana i es va fer de manera no tan traumàtica, lligada al canvi d'ús dels solars que hi havia dins del recinte emmurallat, ja en plena fase d'industrialització.

El cas de Saragossa sembla coincidir força amb Barcelona en el fet que les diferents produccions ceràmiques (gerreria, pisa i rajoleria) estaven situades en espais diferents. Tanmateix sembla que els obradors on es feia obra de rajoler (les "tejerías") es trobaven en zones més marginals dels nuclis de poblament, degut a la necessitat de grans espais lliures i plans (les eres) on estendre l'obra cuita. Possiblement també perquè, a més de rajoles i teules, els rajolers també es dedicaven a l'elaboració de calç i de guix, per la qual cosa necessitaven un tipus de forn diferent i de majors proporcions.

A Barcelona, al cadastre del 1716 ja no s'esmenta cap obrador de rajoler al quarter d'Amunt, havent-se descentralitzat la producció d'aquest tipus de producció que requeria d'espais molt més extensos i que anava lligada, com hem dit, a la producció de calç. Les rajoleries es concentraren als afores de la ciutat, particularment al territori al voltant del convent de Jesús, a l'actual barri de Gràcia.

Al llibre gremial de la confraria de Sant Hipòlit de Barcelona, s'esmenten per primera vegada els dos quarters, en una assemblea que va tenir lloc l'any 1435.

El quarter d'Amunt o dels Tallers estava situat al Raval, en un espai comprès entre els carrers Tallers - Ramalleres i la muralla construïda en època de Pere III. El centre espiritual fou el monestir de Natzaret, seu de la confraria de Sant Hipòlit fundada el 1404. La casa gremial estava situada a la proa del carrer Tallers. En aquest quarter hi treballaren i visqueren la major part dels ollers i rajolers. També alguns gerrers. Certs documents relatius a la concessió de permisos per a la construcció de forns i Diversos establiments emfiteútics ho demostren, ja que s'hi esmenten els forns dels ollers i dels rajolers i les "eres" on els rajolers estenien la seva obra.

El cadastre del 1716 també permet situar amb força precisió els obradors d'oller i de gerrer. S'esmenta un obrador al carrer d'en Jutglar o de les Ramalleres i quatre més al carrer Tallers; en total, 5 obradors en aquell quarter (més altres dos que hi havia a l'altre quarter)⁹.

Com hem dit abans, al segle XVIII les rajoleries ja s'havien desplaçat cap a altres indrets de la ciutat, especialment cap a la falda de Montjuïc, Hostafrancs i Gràcia. Contràriament, cap document indica que al quarter de Dalt hi hagués hagut obradors d'escudeller, si més no des del segle XV en endavant.

El quarter d'Avall o de Framenors ocupava un espai actualment delimitat pels carrers de La Rambla, Ample, Boqueria i Avinyò. Allà hi treballaren i visqueren els escudellers, encara que també

9. AHCB, Cadastre, I-57?

alguns gerrers, essent molt ocasionals els habitatges d'ollers i de rajolers, que s'esmenten en la documentació més antiga que hem consultat, ço és, en la dels segles XV i inici del XVI.

No tenim cap prova que en aquest quarter hi hagués hagut mai cap obrador de rajoler. En canvi sabem d'un obrador d'oller i de tres o quatre (segons l'època) obradors de gerrer.

Alguns dels confreres de la primera de les confraries de sant Hipòlit (la que tenia el centre al priorat de Natzaret) eren ollers i gerrers a la vegada; per aquest motiu, l'obrador d'un oller podia passar a produir obra gerrera en cas d'instalar-s'hi un gerrer. També tenim documentats casos de traspàs d'obradors de gerrer a escudellers, i a l'inrevés.

Val a dir, però, que les coses no foren sempre així, sinó que el predomini d'un determinat tipus d'obrador respecte dels altres va variar segons les èpoques. Per exemple, als segles XIV i XV la major part dels obradors que ja hi havia al quarter d'Avall eren de gerrer (pocs ollers), però amb el pas del temps molts d'aquests obradors i altres que se'n feren de nous es dedicaren a la producció d'obra "blanca" o obra d'escudeller.

Els obradors i forns dels escudellers (gerrers, en un principi) es concentraven, doncs, a ponent de la ciutat, a l'espai situat entre la muralla romana i la del segle XIII. En origen, corresponia a una zona d'horts que es va començar a urbanitzar al segle XIII.

El barri on vivien els escudellers barcelonins tenia una alta densitat demogràfica: 20,5 habitants per foc, quan la mitjana de la ciutat era de 4,3 habitants per foc [SOBREQUÉS 1992: vol. 5, p.75].

3.2. Els carrers

Al quarter d'Avall o de Framenors –on es concentrava la producció de pisa– hi havia tres carrers els noms dels quals deixaven entendre d'una manera molt explícita el tipus d'activitat predominant:

a) El carrer Major dels Gerrers, anomenat també carrer de Còdols, dels Ollers, dels Ollers Blancs i, actualment, dels Escudellers.

b) El carrer dels Ollers Blancs, amb anterioritat, d'en Roig Saig, de Còdols i, actualment dels Escudellers Blancs - Placeta de Sant Francesc i Aglà (tres noms per a un mateix carrer).

c) El carrer actualment anomenat Obradors, abans, carrer de la Mare de Déu de la Misericòrdia i, molt abans encara, carrer de na Sagra.

Amb anterioritat a la urbanització de la zona i de la consolidació dels noms dels carrers, els topònims que es van utilitzar per la facilitar la localització de finques varen ser, sobretot, dos: Còdols i Viladalls.

El topònim "Còdols" es referia a una zona propera a la Rambla, que arribava fins a la platja del mateix nom, lloc on deuria abundar aquest tipus de pedra de costats arrodonits per l'erosió de l'aigua. Ja s'esmenta al segle XIII [MUTGÉ, 1994-1995: 943-954] Al benifet segon de l'altar de sant Nicolau instituït a la seu de Barcelona s'esmenta: «*Totum ipsum honorem cum censu et pertinentiis quod ego emi de filiis Luppelli o Lupetti, in loco dicto Quodols*»¹⁰. Cal anar amb molt de compte en el moment de situar una finca al "lloc de Còdols", en el cas de no concretar-se, amb més precisió, el nom exacte del carrer.

TAULA XLI: FAMÍLIES PER CASA			
FONT: ACA, REAL AUDIENCIA, LLIGALL 28: "PLAN DE LA DIVISIÓN DE QUARTELES Y SUBDIVISIÓN DE BARRIOS DE ESTA CIUDAD Y DE LA MARINA DE ELLA" (1768-1770).			
CARRERS	Cases	Famil.	Ratios
BARRI PRIMER			
"Simó Oller"	3	3	1
Escudilleros Viejos y Nuevos	45	67	1,48
"Callejón de los Obradors"	2	2	1
"Den Còdols"	29	57	1,96
"Del Serra"	48	77	1,6
"Den Caravasa"	11	12	1,09
"Calle que va den Caravasa a la den Codols"	8	12	1,5
BARRI SEGON			
"Calle de los Escudilleros Nuevos"	40	66	1,65
"Calle de las Arenas"	4	9	2,25
"Del Vidrio"	18	26	1,44
"Quintana"	48	52	1,08
"Tres Llits"	18	22	1,22
"Plaza de la Trinidad"	16	27	1,68
TOTAL	290	432	1,48

Més tardanament aparegué el carrer anomenat de Còdols o també riera de Còdols. De vegades, el carrer o riera de Còdols coincideix amb el carrer de Viladalls (de na Quintar o del Vidre). En un document de l'any 1405 s'esmenta una casa amb hort al carrer de Còdols o de Viladalls¹¹. De vegades, el carrer de Còdols era el de Codolell. El 1488 s'esmenten unes cases o hospici al carrer antigament anomenat dels Còdols, aleshores anomenat d'en Codolell, a prop de Viladalls¹². Aquest carrer anomenat Codolell havia de ser el carrer de Viladalls o del Vidre, ja que el 1488 s'esmenten unes cases amb tres portals oberts al carrer, dos al carrer dels Ollers Blancs i l'altre al carrer anomenat d'en Codolell, a prop de Viladalls¹³. Feien, doncs, cantonada. El 1491 s'esmenten unes cases al carrer dels Còdols, anomenat d'en Codolell¹⁴.

El 1513, cases amb tres portals amb forn de gerrer amb sortida contigua que Pere Mates, tenia a prop del forn de

11. AHPB, Joan Eiximenis, *Liber comunis XXXXVI*, 1405, març, 17-1407, març, 19, s.n.
 12. AHPB, Antoni Palomeres, *Manuale quartum decimum*, 1487, juny, 27 – 1489, maig, 27.
 13. AHPB, Antoni Palomeres, *Manuale quartum decimum*, 1487, juny, 27 – 1489, maig, 27.
 14. AHPB, Antoni Palomeres, *Manuale decimum sextum*, 1491, març, 4 – 1493, març, 9.

10. ACB, *Liber Dotaliarum*, vol. I (1229).

Viladalls, prop la riera de Codolell, al carrer dels Ollers, a prop del portal de Trenta Claus. Al sud li quedava el carrer dels Ollers. El 1514 s'esmenten unes cases amb forn per coure obra de terra ... al carrer de na Quintar o de Còdols, a prop del forn de Viladalls. (AHCB, Notarial, XII-8). El 1517 s'esmenten unes cases al carrer dels Còdols o dels Ollers Blancs, a prop del forn de Viladalls (AHPB 272/40).

El 1542: cases al carrer dels Còdols *“per quam itur dells Ollers Blancs ad vicum de la Boqueria et satis prope furnum vocatum de Viladalls”* (AHPB 342/13). És a dir, que Còdols també era el carrer del Vidre o na Quintar o Viladalls, pel qual s'anava dels Ollers Blancs al carrer de la Boqueria.

El 1549 s'esmenta un hospici o cases amb dos portals i hort contigu al carrer de Còdols o Ollers Blancs. prop del forn de Viladalls (AHPB, Francesc Vidal, major, *Protocollum*, 1548, desembre, 29 – 1549, desembre, 23).

El 1599, una casa abans amb dos portals al carrer *“in burgo civitatis in vico vocato olim dels Codols nunc autem dels Ollers Blancs”* a prop del forn de Viladalls.

La zona de Còdols comprendria des del carrer dels Ollers Blancs fins al carrer de Codolell o Tres Llits incloent-hi el carrer del Vidre. Fins que no es van traçar els carrers, amb les cases arrencades uns al costat de l'altra, s'observa certa confusió amb els topònims. Per això calien alguns punts de referència més concrets, i el forn de Viladalls (un forn de pa) n'era un d'ells.

L'altre topònim antic va ser el de Viladalls, possiblement d'origen alt medieval període en el qual varen sorgir les viles ubicades als suburbis de la primavera urbs romana. El carrer de Viladalls també es va conèixer amb els noms de na Quintar o del Vidre; fins i tot, el carrer dels Ollers Blancs, si més no en el tram que anava des del portal de Trenta Claus fins al carrer on hi havia el forn de Viladalls.

A més dels dos topònims (Còdols i Viladalls) Diversos elements urbans servien com a punts de referència coneguts per tothom. Es tractava dels següents:

a) El portal de la muralla del segle XIII anomenat de diverses maneres: de Còdols, de Trenta Claus, posteriorment dels Ollers Blancs i, molt. Tardanament, de les Comèdies, davant del Teatre Principal o de la Santa Creu construït al segle XVIII. En aquell indret de la ciutat hi havia Diversos espais dedicats al joc (trinquets, la rulla, etc.) [Garcia Espuche] Per exemple les cases que Jeroni Homs va comprar, l'any 1653, a Francesc Mora situades a prop del portal de Trenta Claus, prop del lloc dit Joc de la Rulla, al costat d'una androna.

b) L'esmentat forn de Viladalls propietat del monestir de sant pau del camp, almenys des del segle XIII. Algunes indicacions documentals no deixen lloc a dubte sobre la seva exacta ubicació: feia cantonada amb els carrers de na Quintar (que li quedava a ponent) i Ollers Blancs, a migdia.

c) El convent de la Trinitat, construir al segle XV situat entre els carrers de la Lleona, Boqueria, Rauric i Avinyó. Des dels Ollers Blancs es podia accedir a l'esmentat convent directament pel carrer dels Escudellers Blancs i Rauric, la continuació natural. De vegades en la documentació notarial aquests dos carrers es confonien l'un amb l'altre.

d) La proa dels Ollers, o vèrtex d'una illa en forma de triangle coneguda com a “illa dels Escudellers”, àrea delimitada per

un carrer sense nom específic (que li quedava al costat de muntanya), el carrer d'en Simó Oller o de la Carnisseria d'en Sorts (al costat de mar) i el petit carrer travesser anomenat “de les Arenes”, a la base del triangle.

e) La plaça d'en Camproadó (després, de la Verònica), situada al carrer d'Avinyó, lloc que antigament era anomenat *“subtus turris templi”*.

f) La carnisseria d'en Sorts, situada al carrer del mateix nom (carrer d'en Simó Oller).

g) El “lupanar”¹⁵ de Viladalls, espai obert dedicat a activitats lúdiques (joc de la rulla o de la pilota, prostitució) situat entre el carrer de Viladalls, que li quedava a llevant, i el carrer públic que passava pel peu de la muralla per la part de l'interior de la ciutat.

També podien servir com a punt de referència algunes tavernes que deuriem ser especialment concorregudes, sobretot, les que estaven situades a les cAntoniades de determinats carrers. Així, per exemple, quan l'any 1630 va morir Joan Estolt, criat de la reina, es va indicar el lloc exacte de la mort *“a la taverna qui està al carrer Nou prop dels Escudellers al cap del carrer Nou al cap dels Escudellers, a la casa que té la porta al dit carrer Nou i té altra porta als Escudellers”*¹⁶.

Als contractes d'establiment emfitèutic efectuats en finques de la zona es varen fer servir un o Diversos d'aquests indrets com a punts de referència, la qual cosa ha permès situar amb força precisió els habitatges i els obradors dels escudellers.

Quant als carrers que acabaren donant forma de traçat urbà a aquell espai de camps de cultiu i de rierols de la ciutat, cal destacar els següents:

El carrer de Trenta Claus: Que en decurs dels segles va anar canviant de nom: fou anomenat successivament (o alternativament) carrer de Còdols, Major dels Gerrers, dels Ollers Blancs, Principal dels Ollers i, finalment, dels Escudellers, que és el que te ara. En unes delimitacions de finques de 1537 es diu: al nord, carrer de Trenta Claus ara dels Ollers Blancs.¹⁷

Degut a la div. itat de noms referents a gerrers, ollers, ollers blancs, escudellers i escudellers blancs, es va acabar imposant el nom de “carrer principal del Escudellers” al carrer que anava des del portal de Trenta Claus fins a l'inici del carrer d'en Simó Oller o de la Carnisseria d'en Sorts, que de fet n'era una prolongació fins a trobar el carrer de n'Avinyó.

Aquest carrer estava format per Diversos trams. El primer començava al portal de la muralla i arribava fins a la cruïlla de na Quintar o del Vidre amb el carrer Nou o Nou de Sant Francesc. El carrer de na Quintar puja en direcció a muntanya; el carrer Nou baixa en direcció a mar, fins al monestir de Framenors. A les afrontacions de finques esmentades en la documentació notarial, de les cases i obradors situats en aquest primer tram es deia que estaven “prop del portal” (en alguns casos, al “cap” del carrer), però les finques situades al final del tram, en ésser més properes al forn de Viladalls, tenien aquest forn com a punt de referència; així es parla de tal casa o obrador “prop del forn de Viladalls” (*juxta furnum de Viladalls*).

15. En català, aquesta paraula no és correcta (seria: bordell), però l'hem conservat perquè apareix molt sovint en la documentació antiga

16. .APSJP, Òbits, vol. 12, fol. 21r.

17. ACB, Caritat. Pabordies, vol. 76. Data: 18.06.1537. Delimitació de la finca de Lluís Torres.

El segon tram arribava fins a l'encreuament amb el carrer d'en Roig Saig (després, dels Escudellers Blancs) i na Sagra, que anava en direcció a mar.

El tercer tram, molt curt, arribava fins a la "Proa dels Escudellers", lloc on el carrer dels Ollers Blancs es bifurcava: pel costat de muntanya, la bifurcació no tenia un nom clar (a partir del segle XVIII s'anomenà carrer d'Aray). Anava a parar a la plaça d'en Camprodó; per això, la documentació s'hi refereix amb el nom de carrer "que va dels Ollers Blancs a la placeta d'en Camprodó" (o de la Verònica). L'altra bifurcació, més a llevant, sí que tenia nom. Es tractava del carrer d'en Simó Oller, més tard, de la Carnisseria d'en Sorts [CARRERES, GUNYALONS, 1912-1916: vol. 5, cap. LXXXVIII]. Al segle XVIII ja quedà integrat dins del traçat del carrer dels Escudellers. A través d'aquesta bifurcació es podia accedir als carrers de Còdols, d'en Serra i d'en Carabassa.

Un carreró (el carrer de les Arenes) unia les dues bifurcacions just a l'alçada de l'entrada al carrer d'en Carabassa, tot formant un triangle de cases anomenat "illa dels Escudellers". Diverses tavernes estaven situades als llocs estratègics, i servien també com a punts de referència.

Segons el fogatge de 1640, en aquest carrer encara s'hi concentrava un nodrida quantitat de menestrals de l'àmbit de la producció d'obra de terra: començant des del portal de la muralla, i a banda i banda del carrer Vers l'interior, s'esmenten a Gabriel Costa (escudeller), Gaspar Rodó (escudeller), Miquel Reig (escudeller), Salvador Morató (escudeller i gerrer), Felip Magí (escudeller), Josep Porta (escudeller i negociant), Miquel Roca (escudeller), Agustí Batlle (escudeller), Jeroni Rodergues (escudeller), Miquel Mateu (escudeller), Francesc Carreres (escudeller), Hipòlit Cuyàs (gerrer), Rafael Baró (gerrer), Joan Garriga (escudeller) i Bartomeu Castanyera (escudeller). En total, 15 noms. A més, s'esmenta a un tal Dídac Cisteró, negociant, que podria tenir relació amb altres personatges de cognom Cisteró que, a la mateixa època, vivien a Reus i, entre altres coses, es dedicaven a subministrar plom al mestres escudellers reusencs.

Alguns dels noms que apareixen en aquest fogatge de 1640 els podem situar perfectament en l'actual plànol de la ciutat, gràcies a certes referències trobades en documentació notarial (contractes emfitèutics, cadastres, etc.) Tal seria el cas dels mercader Antoni Felipera i Josep Porta, del taverner Joan Morera, o del fuster Joan Flix. Fixades les seves finques en el plànol de la ciutat, ajuda a situar la resta de noms.

L'any 1675 podem situar perfectament la casa que tenia llogada l'escudeller Josep Gastó, ja que estava situada al carrer de la Carnisseria d'en Sorts (carrer dels Ollers Blancs) cantonada amb el carrer d'en Carabassa, on hi vivia també el gerrer Joan Montada, propietat del Dr. Rafael Mercer i Relló¹⁸.

El carrer d'en Roig Saig: En algunes ocasions també se l'anomena com a carrer dels Còdols (1494)¹⁹, carrer dels Escudellers i, sobretot, carrer dels Escudellers Blancs. Ocasionalment també, per confusió, carrer Rauric, que és la continuació d'aquest carrer fins passar el convent de la Trinitat

i arribar al carrer de la Boqueria.

Es tracta d'un carrer curt que actualment rep tres noms diferents, segons el tram: carrer de n'Aglà, placeta de sant Francesc i carrer dels Escudellers Blancs. Anava des de la cruïlla amb Ollers Blancs fins al carrer dels Tres Llits o de la Lleona (el primer, li quedava a ponent i l'altre, a llevant). La seva continuació en línia recta fins al carrer de la Boqueria rebia un altre nom: carrer d'en Rauric.

Cal destacar un petit eixample del carrer, on hi hagué la casa de la confraria del Cordó de Sant Francesc, que donà nom a la "placeta de Sant Francesc".

Durant la dècada dels anys 20 del segle XVIII fou anomenat ocasionalment com a carrer dels "Escudellers Negres" no sabem si per error o com a conseqüència dels incendis produïts durant l'assalt de 1714.

Segons el fogatge de 1516, hi va haver una important concentració de finques habitades per menestrals que treballaven el fang: "En la illa del carrer dels Ollers Blancs qui vagi per lo carrer del Vidre". S'esmenta al bastaix Gabriel Font i, tot seguit, a Joan Trullàs, escudeller, Gaspar Moner, escudeller, Pere Dalmau, oller, Pere Arnau, gerrer, Nicolau Reyner, escudeller i, una casa més enllà, a Eulàlia Albanella i Eufrasina Cerdana, ambdues, vídues d'un mestre escudeller. Després d'un seguit de noms de personatges que no tenen res a veure amb la producció de ceràmica s'esmenta a una tal Antònia Pellissà (en altres documents s'esmenta l'hort d'en Pellicer), aproximadament on més tard s'hi va construir l'obrador dels Mestre i dels Coll. A l'altre costat del carrer, al carrer del Vidre, hi hauria les parts posteriors de les finques del carrer dels Escudellers Blancs, amb els obradors de ceràmica corresponents, i el fogatge acabaria donant la volta a l'illa tot arribant de nou al carrer dels Ollers Blancs, on s'esmenta la casa d'Angelina Xavarica i, finalment, la tinença del gerrer Pere Ferran, que hauríem de situar just a la cantonada entre els carrers Ollers Blancs i Roig Saig (Escudellers Blancs).

El carrer dels Tres Llits: anteriorment anomenat també carrer de Còdols o riera d'en Codolell, es tractava d'un petit carreró entre els carrers dels Vidre -que li quedava a ponent- i Escudellers Blancs, a llevant. La seva continuació Vers el carrer de n'Avinyó era el carrer de la Lleona, on hi havia la casa de la Lleona, coneguda casa de joc situada al costat d'un famós cartaire o productor de jocs de naips anomenat Rotxotxo.

Encara, l'any 1582, en un document de presa de possessió d'un obrador de gerrer -hipotecat per no haver pogut pagar un censal mort que s'havia venut- s'esmenta la situació de la finca amb aquesta descripció:

«Domibus cun tribus portalibus ex apperientibus, cum furno gerrerio qui ibi est, et cum exita eisdem contigua, sitis prope furnum de Viladalls et prope riariam que dicitur de Codollella in quadam carraria vocata dels Ollers, prope portale sive locum de Trigintaclavibus»²⁰.

Això demostra la dificultat que hi havia encara per poder situar una finca al carrer dels Ollers Blancs, a finals del segle XVI.

L'any 1413 s'esmenta un carrer anomenat "d'en Segarra alies de les Tres Ligs"²¹.

18. AHPB, Josep Virgili, *Nonum manuale instrumentorum*, 1674, desembre, 31 - 1675, desembre, 24.

19. AHPB, Bartomeu Costa, major, Capbreu a favor de Matheu de Soler, donzell, en Barcelona domiciliat, 1494, desembre, 2 - 1495, abril, 7.

20. AHPB, Jaume Massagué, Manual, 1582, juny, 18 - 1582, novembre, 24.

21. AHPB, Anònim, Plec d'inventaris i encants, segle XV.

La riera de Còdols: anomenada després, carrers de na Quintar, Viladalls o del Vidre, paral·lela a la Rambla. Començava als Ollers Blancs i anava en direcció a la Boqueria, però abans d'arribar-hi el carrer es bifurcava, donant lloc al carrer de N'Aroles. Un carreró sense sortida que anava fins al carreró de la muralla de la Rambla, anomenat, de Lo Partit, era el lloc on, fins el segle XV, hi va haver el famós forn del vidre de Barcelona. Antigament, la riera de Còdols es deia carrer de na Quintar "alies dels Vadriers" (1413)²².

El carrer Nou: construït en el decurs del segle XV, anava dels Ollers Blancs al Dormidor de Sant Francesc, on hi havia el gran monestir de Sant Francesc o framenors. Pujant des de mar, a mà dreta, hi havia el palau de l'infant Enric de Castella. En acabar aquesta finca naixia un carreró en forma de "L" que anava a parar als Ollers Blancs. Es conegué amb el nom de carrer de na Sagra, però de vegades també com a carrer Nou. Fins i tot, en alguna ocasió el carrer na Sagra també es va arribar a anomenar com a carrer Nou (per exemple, en el cadastre de 1716).

En aquest carrer es trobava l'obrador que va fer servir el mestre rajoler d'origen toledà Lorenzo de Madrid.

La documentació notarial ajuda a ancorar alguns noms que poden servir com a punts de referència per, després, poder situar les cases i els obradors dels menestrals productors d'obra de terra. Són especialment interessants les finques que feien cantonada amb dos carrers. Això, per exemple, la casa Llanussa, que s'esmenta en diverses llibretes de comunió pasqual del segle XVII, la podem situar a l'angle del carrer Nou i carrer dels Ollers blancs "davant lo forn situat al cantó del Vidre", és a dir, que davant mateix de la casa del pare Llanussa hi hauria el forn de Viladalls, que feia cantonada entre els carrers del Vidre i Ollers Blancs.²³

El carrer de na Sagra o na Saga: anomenat al segle XVII "carrer de la Mare de Déu de la Misericòrdia" i, després, carrer Obradors, nom que encara manté encara avui dia.

Es tracta d'un carrer amb una forta recolzada en angle recte, que unia el carrer dels Escudellers amb el carrer Nou. El tram que transcorria paral·lel al carrer Escudellers, entre Obradors i Nou. També s'anomenava carrer Nou.

L'any 1768 es va elaborar un *Plan de la División de Cuarteles y subdivisión de barrios de esta ciudad y de la Marina de ella*, on s'esmenten el nombre de cases i de famílies que vivien aleshores als carrers de Barcelona. Les cases i carrers on tradicionalment vivien els escudellers barcelonins quedaren distribuïts entre els barris primer i segon del quarter²⁴. Com es pot comprovar, el nombre de cases era, a mitjan del segle XVIII, molt semblant al que hi havia durant els segles precedents. La novetat està en què, al 1768, també s'indica el nombre de famílies, la qual cosa permet elaborar una *ràtio* de famílies per casa i comparar-la amb les xifres que a

3.2.1. LES PRIMERES REFERÈNCIES A CASES DE GERRERS, OLLERS I ESCUDELLERS AL QUARTER DE FRAMENORS

La documentació escrita no sempre és suficientment explícita per saber, si en realitat, un immoble -una casa, un honor, una tinença- corresponia, només, a l'habitatge d'un productor d'obra de terra o bé si en aquest habitatge hi anava incorporada, també, la unitat productiva. Hem de pensar que no era rar que a l'obrador també s'hi fes vida, com demostra la documentació del cadastre de 1716.

Les dades documentals localitzades proven que algunes de les cases on visqueren productors d'obra de terra, així com alguns dels obradors del quarter de framenors, daten d'una època anterior al període cronològic que abasta el nostre estudi (segles XV-XIX). Ja hi eren al segle XIV, però no podem demostrar que hi fossin fins i tot abans.

Bona part d'aquestes primeres referències de productors d'obra de terra al barri de framenors corresponen a gerrers. Per aquest motiu no ha d'estranyar que encara al segle XV el carrer dels Ollers Blancs també fou conegut amb el nom de "carrer Major dels gerrers". A cada costat d'aquesta via d'entrada i sortida de la ciutat se situaren alguns dels primers habitatges i tallers d'ollers blancs i de gerrers.

Degut a què no hem explorat directament la documentació del segle XIII -es tracta de pergamins, perquè a penes es conserva documentació notarial- no disposem de dades d'una possible activitat terrissera a Barcelona en una època tan reculada, coetània al forn més antic documentat gràcies a les troballes arqueològiques.

La documentació del segle XIII publicada per altres investigadors tampoc no ha aportat dades sobre aquest tema. Malgrat això, se sap que cap al 1210 ja hi hauria un carrer que unia la ciutat medieval amb l'hospital de leprosos, anomenat "carrer de l'Hospital", on s'ha localitzat un dels dos obradors de ceràmica, datats del segle XIII, excavats fins ara a Barcelona [GARCIA, 2009: 32].

Al segle XIV ja hi ha documentats diversos gerrers localitzats al quarter de framenors. Es tracta de Salvador Costa (1316) i de Joan Rovira (1328), instal·lats al lloc anomenat *Còdols*, en una finca que era alou del monestir de Sant Pau del Camp [MUTGÉ, 1996: doc. 85].

És interessant observar com encara aleshores es parlava de "llocs" (Còdols, Viladalls), i no pas de carrers, ja que tot just s'estava configurant la xarxa urbana d'aquell indret de la ciutat medieval.

Com que es tracta dels noms de dos gerrers esmentats als inicis del segle XIV, hem de suposar que l'activitat terrissera s'hauria iniciat potser cap a la fi de la centúria anterior, cosa que concorda amb l'existència d'altres gerrers documents per Carme Riu, en aquella mateixa època. Per exemple, l'oller Pere Verger disposava d'un obrador al carrer dels Ollers Blancs. Calculem que aquest oller va néixer vers l'any 1330. L'oller Berenguer de Palau ja estava en actiu l'any 1322. Els gerrers Pere Roig i Pere Jaubert ja estaven en actiu l'any 1316.

A partir d'aleshores, en aquell indret de Barcelona s'hi deuriem anar construint altres cases i obradors per mitjà del sistema del contracte emfitèutic. Segons Garcia Espuche, per entendre les formes d'urbanitzar i d'omplir d'habitants un nou espai que es volia urbanitzar:

22. AHPB, Anònim, Plec d'inventaris i encants, segle XV.

23. AHCBC, Notarial, XII-6. Document del 22.10.1574. Bartomeu Esteve, fuster, va establir al pare Antic Llanussa, en unes cases al cantó del carrer Nou, davant del forn situat al cantó del carrer del Vidre, i a altres cases, al costat de l'anterior, pel preu de 44 lliures anuals.

24. ACA, Real Audiencia, lligall 28: "*Plan de la División de Cuarteles y subdivisión de barrios de esta ciudad y de la Marina de ella*" (1768-1770).

“Els emfiteutes que edificaven per primera vegada en el nou terreny urbanitzat eren ‘escollits’ i assignats ordenadament a l’espai urbà que s’anava creant. Hi intervenien el municipi i els propietaris de la terra i (amb una forta coincidència entre l’oligarquia política i l’econòmica), amb la intenció clara d’aconseguir les concentracions d’oficis esmentades. Aquestes concentracions en absolut resultaren casuals, ni foren el producte d’una lenta decantació històrica fruit de la conveniència funcional de dites concentracions. El procés va resultar força ràpid, atès que cada casa s’havia de recolzar en les del costat i que, en aquesta mena de ‘castell de naips horitzontal’, era obligat assegurar-se que no quedés cap solar sense edificar al mig d’altres ja amb la casa aixecada. Això explica que, ben poc després de creats els nous espais urbans, estiguessin ja perfectament establertes les notables concentracions de membres d’un mateix ofici i d’oficis afins que hem apreciat en el fogatge de 1363” [GARCIA ESPUCHE, 2009: 42-43].

A aquests dos noms cal afegir el llistat de noms localitzats per Carme Riu a la documentació notarial [RIU DE MARTÍN, 2004a: 1045-1069]. Gràcies a aquesta recerca se sap que a partir del segon terç del segle XIV, els esments a gerrers instal·lats en aquell indret de la ciutat es van fent més abundants. En un capbreu de 1336 s’esmenta el nom d’un gerrer anomenat Guillem Castelló²⁵. Hi ha un registre notarial de Guillem d’Orta, amb data del 16 d’abril de 1359. Un oller de nom Francesc Saclosa va llegar una finca al seu fill Antoni, mercader, que la va vendre, l’any 1360, al gerrer Francesc Verger. El 1362 apareixen esmentats els gerrers Francesc i Bonanat Batlle²⁶. Esmentats també a la documentació del segle XIV són els noms dels gerrers Berenguer Duran, Guillem Piera i Joan Verger, així com d’un tal Bruguera (document de 1385). Al segle XIV ja hi havia productors d’“obra blanca”: el 1360 s’esmenta un tal Aymerich, i en Francesc de Puig, que podria ser l’oller del mateix nom que apareix diverses vegades en la documentació notarial, entre 1357 i 1360. En el patró de milícia de 1368 s’esmenta el rajoler Codina. En el de 1374, els ollers Bernat Vidal i Pere Fàbrega, i els gerrers Antoni Bruguera i Pere Solà. L’any 1381 el mateix Francesc Aymerich, oller, fa ver donació *inter vivos* d’unes cases amb hort contigu i pou que tenia al carrer de Còdols, davant del lloc de Viladalls²⁷. El patró de milícia de 1384 esmenta a Bernat Segarra. El de 1389 esmenta els escudellers Pere Torner i Pere Segarra, els gerrers Berenguer Duran, Bernat Cabal i Jordi Verger, els ollers Joan Castellà, Pere Valls, Joan Garriga, en Julià, Bernat Viver, Bernat Pont i en Pere, i els rajolers Pere Antic i Ramon Gaffet [PADILLA, VILA 1995: 251-252].

De 1390 data l’esment a una casa amb rere pati i forn d’obra blanca que tenia l’oller Guillem Pontet al carrer de na Quintar²⁸. A les finques veïnes hi havia establerts els gerrers Marià de Font i Francesc Verger. Aquest petit nucli format per tres obradors contigus està documentat fins al segle XVII. Després, a poc a poc, els tres obradors en van convertir en habitatges. Aquell mateix any 1390, Constança, muller del gerrer Simó Castelló, confessà tenir unes cases amb forn als Ollers Blancs, on hi estava

establerta pel gerrer Bonanat Batlle des de l’any 1374. Un altre confident, el gerrer Joan Verger, fill de Pere Verger, també gerrer, tenia unes cases a Còdols. A les finques veïnes hi vivien els gerrers Francesc Castelló, Pere Joan Verger i Simó de Castelló.

Així, doncs, si entrecreuem les fons escrites de caràcter notarial, amb els padrons de milícia i els fogatges, a més de la documentació parroquial, disposem d’una visió més general dels primers ollers, gerrers i escudellers instal·lats al quarter de framenors, si bé cal tenir present que altres ollers i gerrers estaven al carrer de Tallers i carrers adjacents.

3.2.2. ELS OBRADORS DEL SEGLE XV

El 1408 s’esmenta un escudeller ciutadà de Barcelona anomenat Gabriel Valent, en un document notarial²⁹. L’any 1409, Antònia, muller de Francesc Teulada, va confessar tenir la possessió d’unes cases amb pou i rere pati contigu que foren dels hereus de Ramon Buçot, i abans, de Berenguer Duran, mercader, i de Subirana, la seva muller, filla del gerrer Francesc Batlle. L’any 1434 s’esmenta al gerrer Joan Griu. L’any 1440, el gerrer Gabriel Vestit, va llogar un obrador al gerrer de Manises Jaume Ximeno³⁰.

El 1442 el gerrer i escudeller Pere Ximeno, juntament amb el “blanquer de terra” Miquel Polit, arrendà una casa al carrer dels Ollers Blancs [ALBERTÍ, 1987a: 32-37].

És a dir, que com a mínim des del primer terç del segle XIV, sinó abans, ja hi havia instal·lats alguns gerrers en aquell quarter de la ciutat, però a partir de la segona meitat del mateix segle és quan comencen a sovintejar els noms de gerrers i d’“ollers blancs”. Com es pot comprovar amb els límits de les finques on hi estaven instal·lats, la concentració de productors d’obra de terra s’efectuava tal com ha descrit Garcia Espuche.

La situació de les cases i obradors dels primers productors de ceràmica correspon als carrers dels Ollers Blancs i Vidre (també anomenat de na Quintar o Viladalls). De moment encara no s’esmenta cap taller al carrer d’en Roig Saig o dels Escudellers Blancs, ni tampoc el carrer de na Sagra o dels Obradors, la qual cosa dóna entendre que la instal·lació de les primeres cases i obradors va tenir lloc en el tram del carrer dels Ollers Blancs que anava del portal de Trenta Claus fins a la cruïlla amb els carrers de na Quintar i Nou.

El carrer Nou, que seria la continuació del carrer de na Quintar en direcció al convent de sant Francesc, es va originar en el decurs del segle XV. Els obradors de ceràmica situats a llevant d’aquest carrer semblen tots posteriors al segle XIV.

Al segle XV, en una confessió de l’any 1407 s’esmenten als gerrers Berenguer Bonet, Francesc Verger, Joan Sebastià, Guillem Fàbregues, Antoni Portella, Salvador Roure i Bonanat Batlle³¹. En un document datat del 1409 s’esmenta una finca «*in horto de na Quintar*», és a dir, encara no es parlava d’un carrer sinó d’una zona de camps de cultiu, «*apud locum dels Ollers*». Ja hi havia, però, unes cases amb pati i forn d’obra d’oller que eren tingudes en règim emfiteutic per Nicolau Ripoll, gerrer,

25. AHPB, Jaume de Comarmena, Capbreu, 1336, octubre, 16 - 1337, agost, 8.

26. AHPB, Guillem de Santilari, Capbreu, 1362, octubre, 26 - 1362, novembre, 24.

27. ACA, Monacals. Hisenda, núm. 1514.

28. ACA, Monacals. Hisenda, núm. 1511, confessió de Clara, muller del sabater Pere Simó.

29. AHPB, Bernat Nadal, *Secundus liber [anni Nativitatis] Domini millesimi [CCCC. octavi]*, anys 1408 - 1408).

30. AHPB, Joan Pedrol, *Undecimum manuale omnium instrumentorum*, 1439, desembre, 2 - 1442, abril, 16).

31. ACA, Monacals, Hisenda, vol. 1514, fol. 20r.

succeint a l'oller Guillem Pontet³². És un dels primers exemples que tenim documentats de la substitució d'un oller per un gerrer.

La casa amb pati, pou i figuera i forn «*ad coquendi opera de terra*» al carrer de na Quintar, del gerrer Berenguer Bonet, s'esmenta en una confessió de l'apotecari Pere de Vilademar, de 1407³³. Unes cases amb hort i forn de blanc per coure vasos de terra, l'usufructuari del qual era el gerrer Pere Pau Camps (1671), havia estat dels hereus de Guillem Oliver (1488), propietat del monestir de Sant Pau del Camp³⁴. L'obrador del gerrer valencià Pere Ximeno s'esmenta en una confessió de l'any 1462³⁵.

Al fogatge general de 1497 s'esmenten els següents productors d'obra de terra: els escudellers Andreu Serra, Jaume Cardona, en Casaldàliga, Joan Cerdà, Marc Clos i en Simó (Simó Faiol o Fajol), els gerrers Salvador Vidal, Francesc Soler, Sebastià Azamar i Antoni Vidal, els ollers Jaume Dalmau, Joan Feliu, Joan Ferran, Jaume Mercer, i el rajoler Nicolau [^{PADILLA, VILA 1995: 25}]. En total, 15 noms, aproximadament una tercera part dels quals eren escudellers.

Alguns dels obradors del carrer dels Escudellers Blancs (o d'en Roig Saig) duïen incorporada també la part on s'hi feia residència, de manera que, els que estaven situats a la part de llevant del carrer de na Quintar tenien la casa situada a ponent del carrer d'en Roig Saig, però mentre els obradors eren alou del monestir de Sant Pau del Camp, les cases, no.

També cal destacar com els obradors de ceràmica -i molt a prop seu les cases dels productors- s'anaven concentrant al carrer de na Quintar, els uns al costat d'altres, de manera que sembla planificat i no pas fruit de la casualitat. Gràcies als contractes emfitèutics es va voler que en aquell indret de la ciutat hi hagués un concentració d'unitats productives de ceràmica, bàsicament, de gerrers que, amb el pas del temps, es van reconvertir en obradors d'escudeller. Es tractava del mateix lloc on fins al segle XV hi va haver el forn de vidre de Barcelona, un terreny a prop de la muralla de la Rambla, en un paratge deshabitat i certament inhòspit, amb l'existència del gran "lupanar" de Viladalls.

Al segle XV es va anar parcel·lant l'indret situat entre el portal de la muralla i l'anomenada "illa dels escudellers". El 1495 ja s'esmenta un obrador prop del carrer de na Sagra, que serà el primer dels obradors que s'obriran posteriorment.³⁶ La zona estava plena d'horts i descampats -l'hort dels capells, l'hort de la casa de l'infant Enric, etc.- de manera que en les afrontacions de finques, i davant de la inexistència de veïns, calia recórrer a cases situades a l'altre costat del carrer- «*vico mediante*»- com a punt de referència.

Els obradors situats més a llevant, en direcció al solar que ocupava l'antiga ciutat romana, estaven situats al carrer de Còdols i al carrer de les Arenes, sempre però sense arribar al carrer de n'Avinyó. Es tracta d'obradors construïts al segle XVII.

Cases i obradors apareixen com a resultat de la parcel·lació de grans finques, com es pot comprovar en les confessions que feien els senyors mitjans en els capbreus de la Pia Almoïna,

de les pabordies de la catedral o del monestir de Sant Pau del Camp, alguns dels més importants posseïdors de finques urbanes al quarter de Framenors.

L'any 1409 vivien en finques veïnes del carrer del Vidre, els gerrers Antoni Portella, Berenguer Bonet, Joan Sebastià, Guillem Fàbregues, Nicolau Ripoll, Guillem Pontets, Francesc Verger, etc. Sembla que a la mort d'un gerrer, un altre n'ocupava el lloc de residència, segurament perquè anava vinculat a l'obrador.

També hi havia ollers. El 1417 s'esmenten les cases, forn, pou i safareig que els hereus del difunt oller Joan Simó tenien al carrer de na Quintar, que eren propietat d'Isabela, muller de Bonanat Català, i senyor eminent, el monestir de Sant Pau del Camp³⁷.

En resum, els obradors de ceràmica del quarter d'Avall esmentats en la documentació notarial dels segles XIV i bona part del XV estaven situats a la part de muntanya del carrer dels Ollers Blancs i al carrer del Vidre, en terrenys del monestir de Sant Pau del Camp. En canvi, fins a mitjan segle XV no trobem el primer esment segur a un obrador de gerrer en terrenys de les pabordies de la catedral de Barcelona³⁸.

Al Quarter d'Avall s'hi varen instal·lar els primers "ollers blancs" i gerrers en una època quelcom anterior a l'explorada per nosaltres en realitzar aquest treball. En la documentació el segle XV han desaparegut les referències a ollers blancs, substituïdes per les de gerrer i, posteriorment, escudeller. Des del segon terç del segle XV sovintegen els noms de gerrers, però en alguns casos hi ha significatives vacil·lacions: noms de gerrers que en altres documents figuren com a escudellers: en Francesc Cardona, en Belluga, en Pere Ximeno, en Mercer. Els seus obradors s'ubicaven preferentment al primer tram del carrer dels Ollers Blancs (el més pròxim al portal) i a ambdós costats de la part baixa del carrer de na Quintar, gairebé tot terreny propietat d'un mateix cenobi: el monestir benedictí de Sant Pau del Camp.

3.2.3. ELS HABITATGES DELS ESCUDELLERS. SITUACIÓ, FORMES I DIMENSIONS

Quan es va urbanitzar la zona de la ciutat que estem estudiant, molts habitatges disposaven d'horts contigus que, en el decurs dels segles, van ser finalment edificats. Aquest fenomen d'ocupació dels espais buits no va ser continuat, sinó que va patir oscil·lacions segons les circumstàncies històriques que travessà la ciutat de Barcelona. N'és una prova el fet que hi hagi documents escrits on s'esmenten zones que en una època anterior estaven urbanitzades i que després es van convertir en patis o solars buits possiblement com a conseqüència d'algunes de les crisis demogràfiques de la segona meitat del segle XIV o de principi del XV. Més tardanament foren de nou reedificats.

Disposem de Diversos exemples significatius de com va canviar l'estructura urbana en aquell indret de Barcelona. En un document de 1605 es parla d'un hort amb una casa al costat sud, amb un portal al carrer. Abans, aquest hort el formaven dues quintanes de terra, però el 1605 estava tancat amb parets³⁹.

32. ACA, Monacals. Hisenda, vol. 1514, fol. 56v-57r.

33. ACA, Monacals. Hisenda, vol. 1514, fol. 20r.

34. ACA, Monacals. Hisenda, vol. 1509.

35. ACA, Monacals. Hisenda, vol. 1514.

36. Es tracta de l'obrador de Francesc Casaldàliga.

37. ACA, Monacals. Hisenda, vol. 1514, fol. 22v

38. Es tracta de l'obrador de Joan Navarret.

39. ACA, Monacals. Hisenda, vol. 1497. Confessions de l'abadia de Sant Pau del Camp.

El 1716⁴⁰ en aquest mateix solar s'hi aixecaven els habitatges de Cecília Manis i de J. Carrós i, anteriorment, els dels escudellers Gabriel Costa i Antoni Prats.

Al segle XV, al carrer de na Quintar hi havia un casolot format per vuit estances i deu portals en terrenys del monestir de Sant Pau del Camp, però al plànol de Garriga i Roca d'aquell indret es veu lliures d'edificacions, ja que fou ocupat pel convent de carmelites construït el 1710, allà on el 1848 es va aixecar l'actual Plaça Reial.

La comparació entre els habitatges esmentats en la documentació del segle XV i els que figuren al cadastre de 1716 és un veritable exercici de verificació de com els casolots baix medievals es varen compartimentar successivament. A manera d'exemple, de les vuit cases esmentades al costat de muntanya del primer tram del carrer dels Ollers Blancs es va passar a les 16 que s'esmenten al cadastre de 1716. En altres casos, en canvi, es pot demostrar exactament el fenomen contrari, que no hi va haver canvis significatius entre els segles XV i inici del XIX.

La situació dels obradors d'escudeller dins de l'anomenat quarter de Framenors no va patir canvis significatius, és a dir, el mateix espai que ocupava l'obrador del segle XV l'ocupava l'obrador del segle XVIII. Una vegada s'havia fet la inversió necessària per construir un obrador de ceràmica es procurava amortitzar. Calia, això sí, fer reparacions en els elements de combustió, que deuria ser la part de l'obrador que més ràpidament es feia malbé. Creiem que el fet que bona part dels obradors tinguessin una llarga durada es podia deure també a què estaven situats en llocs molt apropiats, una mica apartats dels habitatges. Molts altres obradors es podien reconvertir fàcilment, però no passava el mateix amb un obrador preparat per a la producció i la cuita de ceràmica: o es reparava i seguia en funcionament o bé s'eliminava del tot i es reconvertia en habitatges.

És difícil separar els àmbits domèstics dels productius. És cert que hi havia obradors apartats dels nuclis on residien les famílies dels escudellers, però també es donaven els casos contraris, és a dir, obradors units a les cases, i fins i tot obradors on hi vivia gent. El fet que un obrador estigués condicionat com a habitatge, si bé amb moltes mancances que ara considerariem impensables, en feia augmentar el seu valor cadastral.

Per saber amb detall com eren interiorment els habitatges dels escudellers ens ha estat molt útil la informació recollida en els inventaris *post mortem*, si s'han conservat. Naturalment també, a les dades dels cadastres del segle XVIII.

Garcia Espuche [GARCIA ESPUCHE, 2009: 73] va calcular les dimensions que tenien les estances d'un habitatge barceloní a la fi del segle XVII i l'inici del XVIII. Són les següents:

Un "aposiento" petit: uns 17m²

Un "aposiento" ordinari: 43m²

Una sala: uns 80m²

Una sala gran: prop de 144 m²

De manera que la casa estàndard barcelonina tindria una superfície útil per pis que rarament seria inferior als 50m².

L'escudeller Amador Soler, que acabà els seus dies essent corredor d'orella, tenia diverses propietats immobles entre les quals unes cases situades al carrer dels Escudellers, on morí, que eren de la seva muller Margarida Soler i Cuyàs, segurament

Fig.77: Dibuix d'una casa fet en el manual del notari Pere Màrtir Lluñell, *Manuale*, 1654, desembre, 26 - 1655, desembre, 24.

una filla dels Cuyàs, gerrers. A l'inventari de 1688 es descriu detalladament el seu habitatge integrat per una planta baixa amb hort al darrere, i pis:

- Un "aposento" a l'entrar, a mà dreta, on hi havia una sort de terrissa (plats i escudelles).
- Un altre "aposento", passada l'escala, "qui va a l'hort".
- La cuina.
- Un "aposento" al cap de l'escala, a mà dreta.
- La cambra de l'hort.
- Un altre "aposento" al cap de l'escala, "qui va a la part del carrer".
- Un altre "aposento" que dona al carrer.
- Un "aposento" al primer pis, que treu finestra al carrer.
- Un "aposento" al primer pis, que dona a la part de l'hort.

La casa d'Amador Soler, amb planta baixa i pis, tindria, doncs, una superfície total de 344m², als qual s'hi hauria d'afegir la superfície de l'hort i la de la cuina.

Com hem dit abans, sovint cases i obradors anaven junts. A l'illa que formaven els carrers na Quintar - Escudellers - Tres Llits i Ollers Blancs situem bona part dels obradors -de gerrers- més antics que hem pogut documentar. També van ser dels primers en desaparèixer. Tenien entrada pel carrer Escudellers Blancs, on hi havia l'habitatge, i pel carrer del Vidre, on hi havia l'obrador. Pràcticament tota la meitat esquerra d'aquesta illa rectangular pertanyia al monestir de Sant Pau del Camp (és a dir, els obradors); l'altra meitat (els habitatges), eren de diverses persones i institucions, especialment algunes pabordies de la catedral. Allà, el 1437 hi estava establert en règim emfiteutic l'apotecari Joan Arnau?, que posseïa 10 finques, la majoria amb casa i hort. Podria tractar-se de la part de l'illa més estreta, situada entre la placeta de Sant Francesc i el carrer dels Ollers. A inici del segle XV, Diversos personatges hi estaven sots-establerts: Ramon de Pla, Joan Abens, Romeu de Gallins, Joan Soler, Guillem de Soler, tots mercaders.

El fogatge de 1516 esmenta 17 llars que ocupaven tota l'illa, entre les quals n'hi havia sis corresponents a escudellers, una

40. AHCB, Cadastre, 1716.

d'un gerrer i una altra d'un oller. Segons un altre fogatge que hem pogut datat de 1553, hi havia 14 focs, dels quals almenys 12 corresponien a cases d'escudellers. En canvi, el fogatge de 1640 esmenta un únic escudeller en aquest carrer: Bernat Rector. Al segle XVIII encara hi havia dos obradors d'escudeller en aquesta illa: els de Blai Coll i el de Josep Coll, a més de la casa de Pere Marres.

A l'illa formada pels carrer de Tres Llits i Calderers, el fogatge de 1516 esmenta 27 llars, de les que només una era d'un escudeller: Dimes Sagarra.

Al carrer dels Tres Llits, segons el fogatge de 1553, hi havia 12 llars, entre les quals la del mestre Bramon (Joan Bramona?, escudeller) i la de Pere Prats, escudeller. Al segle XVII hi havia diverses cases contigües que pertanyien als Mestre (Antoni Mestre, pare i fill) i anteriorment a Cosme Mestre, la casa més oriental de les quals feia cantonada amb al carrer d'en Rauric. Segons el cadastre de 1716 hi havia un grup de cinc casetes que pertanyien a l'escudeller Bernat Peris, però ell no vivia a cap d'elles. Estaven situades a la part nord del carrer. Una de les cinc casetes, la que feia cantonada amb el carrer del Vidre, davant l'obrador de Josep Coll (aleshores, en mans d'Antoni Móra), era on hi havia l'obrador, que després de la seva mort va passar a mans del també escudeller Jeroni Reig.

El 1477, la pabordia del més de setembre era propietària de la finca que hi havia al capdamunt del carrer dels Còdols, lloc on dècades més tard s'hi construïren Diversos obradors d'escudeller. El 1440, la pabordia d'abril tenia finques al carrer del Vidre, dels Ollers Blancs i Nou. Podem situar perfectament l'habitatge del gerrer Jaume Navarret, just a la cantonada dels carrer dels Ollers Blancs i Nou, al costat del gerrer Gabriel Vestit, que li quedava a ponent⁴¹. La pabordia de juliol tenia finques al carrer dels Ollers Blancs i de Còdols. L'any 1438, en la confessió feta per Clara i Úrsula, s'esmenta el carrer dels Gerrers o dels Ollers, abans, lloc de Còdols. La seva finca delimitava amb la del gerrer Joan Borràs i amb la de Joan Ferran, revenedor de culleres⁴². Havia estat propietat d'Antoni Portella, gerrer, i després de Berenguer Duran. Francesc de Pla n'era el senyor mitjà, i la pabordia de gener, el senyor eminent.

Diversos documents del segle XV permeten situar alguns dels obradors i cases dels primers gerrers-escudellers a la zona del carrer dels Escudellers Blancs. Per exemple, el 1498, Justina, muller que fou de Francesc Cardona, escudeller, i el seu fill, Francesc Cardona, també escudeller, llogaren per cinc anys a Francesc Casaldàguila, escudeller, unes cases i hort contigu que l'esmentada Justina tenia a Barcelona, al carrer dit dels Tres Llits o dels Tres Leys, per 15 lliures, a raó de tres lliures anuals, retenint però la cambra anomenada d'en Berga.⁴³ Un segle més tard, aquestes cases van pertànyer a l'escudeller Antoni Mestre. El 1499 el gerrer Jaume Mercer va llogar, per cinc anys, als gerrers Pere Arnau i Antoni Miró, una casa i obrador amb dos portals amb forn i tres rodes de fusta i aparells al carrer de Viladalls (= carrer del Vidre). El preu fou de 50 florins (27 lliures i 10 sous), retenint però la facultat de poder coure en el forn de dites cases, la seva obra de terra⁴⁴.

Es tractava de la mateixa casa i/o obrador que Pere Ximeno? Disposem d'algunes dades sobre la casa on vivia el conegut gerrer-escudeller d'origen valencià Pere Ximeno. Segons un capbreu del monestir de Sant Pau del Camp de 1461-1462, Joana, muller del difunt Pere de Vilademar, apotecari de Barcelona, i el seu fill Pere, hereu universal del testament del seu pare, tenien pel monestir de Sant Pau del Camp un censal de sis morabatins a raó de nou sous per morabatí sobre unes cases o hospici amb entrades i eixides i tots drets i pertinences que Pere Ximeno, com a successor de Caterina, muller d'Antoni de Casadevall, difunt, de Barcelona, tenien al carrer de na Quintar, alies dels Còdols, prop del forn anomenat de Viladalls, cases que tenia per Pere de Vilademar a cens de cinc morabatins, que aquest tenia pel monestir de Sant Pau del Camp a cens de 32 sous. També varen confessar un censal de cinc morabatins que Antoni Claperós feia i prestava cada any sobre unes cases destruïdes que solien ser «*stancha o stars ex abisso usque in celum*», amb una eixida o rere pati, amb una figuera que hi havia i arbres de Diversos gèneres, amb un forn apte per coure obra de terra que hi havia al porxo, i amb altres porxos, amb un pou que hi havia, amb entrades i sortides, drets i pertinences que dit Pere Ximeno tenia i posseïa al burg de dita ciutat, al carrer nomenat de na Quintar, alies dels Còdols, prop del forn Viladalls i aquest tenia per dit Pere de Vilademar a cens de 5 morabatins i que aquest tenia, a la vegada, pel monestir de Sant Pau del Camp [MUTGÉ, 2008].

Gràcies a diverses afrontacions podem assegurar que la majoria de cases de gerrers o escudellers, com la dels Reyner donava al carrer dels Escudellers Blancs, mentre que la major part dels obradors amb els forns de coure ceràmica es situaven al darrera de les cases, i afrontaven amb el carrer del vidre. Això ho podem demostrar pel que fa els escudellers Damià Moner, Antoni Bonet i Bartomeu Pujades, tots veïns de Nicolau Reyner. Tenim marge per pensar que les propietats d'en Nicolau Reyner i d'en Pere Ximeno confrontaven pel costat del darrere.

Establir el lloc de residència de tal o qual escudeller és molt difícil, excepte en aquells casos en què es tracta d'un important mestre escudeller. El tipus de document que registra un establiment emfiteutic permet saber, moltes vegades, els noms dels anteriors emfiteutes; en alguns casos, fins a dos o més segles enrere. Els confreres de sant Hipòlit procuraven viure no gaire lluny d'on tenien llurs obradors, cosa que no sempre aconseguien. El lloc de residència que concentrava més escudellers era l'anomenat carrer major dels Escudellers o carrer dels Ollers Blancs. Això no obstant, hem localitzat cases on hi residien escudellers a l'altre costat de la Rambla. El problema es fa encara més insondable en tractar d'establir la residència dels mestres a jornal o dels fadrins, com hem dit.

En altres casos, la situació de l'immoble no ofereix cap dubte. El fet que s'esmentin les finques dels costs ajuda molt a situar les altres cases i/ obradors circumdants. També és decisiu l'esment al carrer o carrers on l'immoble obria porta o portes.

Els inventaris *post mortem*

En aquest tipus de document podem trobar algunes referències no només a la situació dels obradors sinó a certes característiques que podem ser de gran interès, com ara l'estructura interior o l'estat de conservació.

Per exemple, a l'inventari del difunt escudeller Julià Grasses

41. ACB, Caritat. Pabordies, vol.

42. ACB, Caritat. Pabordies, vol.

43. AHPB, Andreu Mir, Manual, 1486, setembre, 25 – 1487, març, 10).

44. AHPB, Bartomeu Torrent, Manual, 1499, febrer, 16 – 1499, juliol, 30.

(1651) es van inventariar els immobles que tenia a la ciutat de Barcelona i altres béns a Diversos indrets de Catalunya. Pel que fa a l'obrador, diu que estava situat al carrer dels Escudellers Blancs, derruït i espatllat⁴⁵.

Les "confessions"

Algunes institucions eclesiàstiques, com per exemple, les 12 pabordies de la catedral o els grans monestirs -com ara el de sant Pau del Camp- duïen uns registres de les finques de la seva propietat (alous). Interessava a aquestes institucions poder posar en ús aquests immobles per poder-ne cobrar els censos. La manera de fer-ho era amb sistema del contracte emfitèutic, amb el qual la institució eclesiàstica es reservava el domini directe de l'immoble i només en venia el domini útil o usdefruit. Entre un domini i altre hi havia els anomenats senyors mitjans, que podien sots-establir la finca a un altre emfiteuta. En el cas de la ciutat de Barcelona podien ser fins a tres senyor mitjans com a màxim. En aquests casos, la cadena emfitèutica la formaven cinc propietaris: el del domini eminent o directe (pabordia, monestir, senyor noble), els tres senyors mitjans (mercadors, notaris, apotecaris, etc.), i el posseïdor del domini útil -una casa, un hort, un obrador, una botiga- que, pel que a nosaltres respecta, només ens interessaven els productors d'obra de terra. Cada vegada que es venia una d'aquestes finques o canviava de mans, els membres de la cadena emfitèutica havien de confessar el canvi de propietat al posseïdor del domini directe. D'això se'n deia: "confessions". Doncs bé, aquestes tipus de document notarial és molt interessant perquè no només ens informa del propietari del domini útil sinó també dels límits de la finca, dels anteriors emfiteutes i, en ocasions, de dades sobre l'evolució de la finca o del seu estat actual.

L'any 1718 Alfons Montesinos, rector de la parròquia de sant Jaume (Barcelona) i altres preveres, per títol d'assignació feta per Dionís de Magarola (13.09.1670) confessen rebre un cens de 15 lliures que pagava l'oller i gerrer Gaspar Torres per unes cases en part derruïdes, abans amb dos portals ara només amb un, anteriorment amb un obrador i hort contigu, però que ara de l'obrador i de l'hort se n'ha fet ara un gran pati que té Josep Ferriol⁴⁶. La confessió de Josep Ferriol, celler, diu que té aquesta finca per la compra efectuada a Maria i Eulàlia, filles del difunt Gaspar Torres als encants públics. La cadena emfitèutica estava formada per:

- Pabordia del mes de març (domini directe)
- Hereus de Guillem de Soler (primer senyor mitjà), a cens de 4 sous i 6 diners
- Dionís de Magarola (segon senyor mitjà): a cens de 17 sous
- Josep Ferriol (domini útil), a cens de 15 lliures

Com es pot comprovar en tots aquestes casos, qui feia el gran negoci era el darrer senyor mitjà, que cobrava 15 lliures anuals a Josep Ferriol, mentre que ell, com a segon senyor mitjà només pagava 17 sous al primer senyor mitjà, i aquest, 4,5 sous al propietari del domini directe, en aquest cas, la pabordia del més del mes de març. És possible doncs que en aquest indret hi hagués hagut un obrador de gerrer o d'oller en desús l'any 1717, data de la confessió.

En una altra confessió (1730) se'ns informa que on hi va haver l'obrador de Cosme Mestre (segle XVI), abans hi havia hagut l'hort d'en Palau, de manera que podem saber que el primer propietari de l'obrador va ser, efectivament, Cosme Mestre⁴⁷.

Els límits de les finques també ajuden molt a fixar amb precisió els immobles, com era el cas de la confessió feta per Josep Masderodes, que el 29.04.1720 va confessar que l'escudeller Miquel Gallart li pagava 9 lliures anuals de cens per una casa amb un portal «*in capite vici de Codols*», que abans fou de l'escudeller Joan Galibano (segle XVI). Era de la pabordia dels mesos de març, maig, juny i setembre. Delimitava al nord amb el carrer dels Escudellers i a ponent amb el carrer de Còdols, de manera que efectivament estava el cap del carrer⁴⁸.

A la confessió feta pel gerrer Rafael Mates (0.5.05.1570) s'esmenten unes cases i hort contigu. A orient li quedava la tinença de l'escudeller Miquel Carnisser i al occident, la del gerrer Antoni Mulet, que abans fou de Pere Ferran i abans del gerrer Gabriel Garriga (a) Cabal. Al nord, el carrer dels Escudellers⁴⁹.

Hi ha confessions que ens informen de propietaris de grans finques situades al carrer dels Ollers. Una de les més interessants és la confessió feta per l'apotecari Joan Arnau com a hereu universal dels béns del seu pare, el mercader Nicolau Arnau. L'any 1437 va confessar rebre censos de 10 finques -cases i horts- situades al carrer dels Ollers i carrer d'en Roig Saig (més endavant, dels Escudellers Blancs). Eren de Ramon de Pla, Joan Abens (mercader), Romeu de Gallins (mercader), Joan Soler àlies Codonyà (mercader) i Guillem de Soler. El domini directe corresponia a la pabordia del més de gener.⁵⁰

El primer volum de les confessions de les pabordies de la catedral recull confessions dels anys 1437 a 1443, però s'esmenten establiments emfitèutics molt anteriors, de ple segle XIV, així com el nom dels notaris que van donar fe pública. Molts d'aquests manuals notariais del segle XIV s'han perdut, però almenys consta la data de l'establiment als llibres de les pabordies. Amb les confessions podem situar les cases del gerrer Jaume Navarret (dues cases amb cinc portals i pou) al carrer de Còdols aleshores -mitjan segle XV- anomenat dels Ollers Blancs. Al nord quedava el carrer esmentat i a llevant, el carrer Nou, de manera que sabem que feien angle. A ponent quedava la tinença del gerrer Gabriel Vestit. La tinença de Gabriel Vestit, confessada pel mateix gerrer l'any 1436, va ser una donació *inter vivos* del gerrer Joan Borràs. Totes aquestes finques eren de la pabordia del més d'abril i del més de juliol, respectivament⁵¹.

La casa on vivia l'escudeller Joan Mateu (20.04.1618, notari Bernat Vives) al carrer dels Escudellers Blancs, havia estat dels pubills Xiol. Estava a l'esmentat carrer davant de la casa d'en Mestre. El 1715 Miquel Rocamador, escudeller, hi va establir

45. AHPB, Jaume Sayós, *Liber primus inventariorum et encantum*, 1647, desembre, 12 – 1654, desembre, 14.

46. ACB, Caritat. Pabordies, vol. 118, fol. 154 i s.

47. ACB, Caritat. Pabordies, vol. 118, confessió de Magdalena Bofill i Laudes, del 15 de desembre de 1730.

48. ACB, Caritat. Pabordies, vol. 118, confessió de Josep Masderodes, del 29 d'abril de 1720.

49. ACB, Caritat. Pabordies, vol. 3, confessió de Rafael Mates, del cinc de maig de 1570.

50. ACB, Caritat. Pabordies, vol. 1, confessió de Joan Arnau, apotecari.

51. ACB, Caritat. Pabordies, vol. 32, confessions de Jaume Navarret, fol. 2v, i de Pere Pau Pujol, fol. 49.

al sastre Narcís Carreres (notari Marià Rufasta, 17.02.1715)⁵². El mateix document ens informa que al costat de la casa dels pubills Xiols hi havia la casa dels pubills Casasús, escudellers (notari Jaume Corbera, 12.09.1648 marmessors testamentaris de la filla de Bernat Casasús, escudeller).

Cadastres del segle XVIII

A la “Declaració dels béns dels agremiats” (1715 - 1716) corresponent als individus de la confraria dels escudellers de Barcelona es detalla el lloc de residència dels mestres. Comença la relació per la casa de la confraria, que rebia cada any una pensió de 4 lliures sobre unes cases que foren de Jaume Puigdoure però que tenia “mals”, és a dir, pensions degudes a censos, l’import total dels quals pujava 230 lliures anuals.⁵³ Després segueix la relacions dels béns immobles dels mestres escudellers.

Francesc Mateu: Tenia casa i habitació al carrer dels Escudellers, pròpia del doctor Josep Mercer. Pagava 56 lliures de cens. Hi habitava Jaume Nicolau, sastre, pagant de lloguer de l’entrada i d’uns “quartos” a dit Mateu, 33 lliures i 12 sous. Així mateix tenia una casa derruïda i deshabitada al carrer d’en Roca, per dot de la seva muller.

Jacint Solanes: Tenia “habitació” a casa d’Isabel Gual, vídua (un “quarto” i sala), i pagava 16 lliures. Era un mestre que anava a jornal.

Miquel Rocamador: Tenia una casa “sua pròpia” on hi feia “habitació” amb la seva família al carrer dels Escudellers, en part derruïda per les bombes del setge de 1716. Pagava a Miquel Carreres, escudeller, una pensió de 7 lliures, 7 sous i 3 diners. Tenia també un obrador d’escudeller al carrer dels Escudellers Blancs, junt a una caseta contigua. Feia de censos, 58 lliures. La caseta estava llogada a Esteve Cervera, treballador, que pagava 12 lliures. També tenia unes cases al carrer de la Lleona, que eren de les obres de sant Jaume, “encarregades” a Narcís Carreres, revenedor, que estaven derruïdes per les bombes del setge del 1716.

Antoni Biscompte: Tenia la casa al carrer dels Escudellers, on hi vivia amb la seva família. Feia de censos 28 lliures i 15 sous. També, un obrador d’escudeller al carrer dels Escudellers, pel qual pagava a Josep Passoles, pintor, 22 lliures de pensió anual. Finalment, una casa al carrer d’en Roig per la qual pagava censos al convent de santa Caterina i al convent de la Trinitat calçada.

Josep Gastó: Tenia una casa al Dormidor de Sant Francesc, que tenia llogada a l’espaser Josep Monsó. Tenia “*reserva per sa habitació un aposento en lo qual habita y un poch de lloch en una saleta per un gendre seu anomenat Joan Vinyes, escudeller*”. Pagava a les monges mínimes 2 lliures. Posseïa així mateix un obrador d’escudeller al carrer de na Sagra, que feia 25 lliures i 12 sous de censos anuals.

Jeroni Miquel: Tenia la casa al carrer dels Escudellers, on hi vivia amb la seva família, per la qual pagava Diversos censos a la comunitat de preveres de Sant Just i Sant Pastor, als capellans de Sant Antoni i Sant Andreu del Pi i al rector i col·legi de Betlem de la Companyia de Jesús. També un obrador d’escudeller al carrer dels Escudellers Blancs pel qual pagava

31 lliures i 6 sous de censos anuals.

Bernat Peris: Tenia als Quatre Cantons de l’Hort del Vidre, un obrador o oficina d’escudeller amb sis botigues contigües. Pagava 75 lliures de censos. També, al carrer de la Dagueria, una casa derruïda per les bombes. Habitava a lloguer al carrer dels Escudellers en una botiga pròpia de Don Domènec i Dona Maria Magdalena de Rovira i Evasas.

Francesc Guasc: tenia un obrador o oficina d’escudeller al carrer de la Mare de Déu (o de na Sagra) parcialment derruït, pel qual pagava censos a diverses persones i comunitats. Vivia amb la seva família en unes botigues situades al carrer dels Escudellers, pròpies de Dona Mariàngela Aleny, per les quals pagava de lloguer 30 lliures anuals.

Bartomeu Albert: Tenia cases al carrer d’en Carabassa molt derruïdes per les bombes, per les quals pagava a Diversos censalistes. En dites cases digué tenir un pobre vell amb la seva muller, per amor de Déu, deixant-los dormir en les porxades, i en un bocí de botiga, una pobra vídua que li pagava 7 lliures l’any. Tenia llogat un obrador que era dels cònjuges Marc Gibergues i Rosa Gibergues i Colom, que pagaven 26 lliures a l’any.

Pau Borgonyó: Tenia casa al carrer dels Escudellers pròpia de la seva muller durant sa vida natural. Després, passaria a l’obra de la parròquia de Sant Jaume. Pagava a censos a diversos censalistes. També tenia un obrador al carrer del Vidre «*que en sí conté de terreno alguns 40 palms al quadro*».

Joan Coll: Tenia una casa on vivia amb la seva família al carrer dels Escudellers, pròpia del reverent Pau Coll, prevere, que vivia allà mateix. Joan Coll pagava de lloguer 20 lliures anuals.

Manuel Ràfols: Tenia la una casa on vivia amb la seva família al carrer dels Escudellers, juntament amb un obrador contigu en virtut d’un establiment fet per Ramon Cases, escudeller. Tenia una altra casa al carrer d’en Serra.

Qui no disposava de casa pròpia n’havia de llogar una. De vegades es llogaven parts de casa. En els documents de lloguer s’establien tota una sèrie de pactes i condicions, a més de fixar el preu i la durada del lloguer.

El 1636 l’escudeller Gaspar Rodó va llogar, per tres anys, una casa al carrer Escudellers a l’escudeller Pau Bordes⁵⁴. Li va demanar 54 lliures, a raó de 18 lliures anuals. El document de lloguer conté algunes clàusules, com per exemple:

«Que jo dit Rodó me retinch per mon empriu y estada mia, muller y familia meus, la meytat de la porxada és en dita casa y també las entradas y exidas de dita casa y servitud de l’aigua del pou y també prometo jo dit Rodó a vos dit Bordas fer fer dins sis mesos comptadors del die present endavant en dita casa un rabostet perquè vos dit Bordas hi pogau tenir tancadas las cosas vos apareixeran».

52. La finca pertanyia al benefici primer de l’altar de sant Pere instituït a la seu de Barcelona (ACB, Beneficis, llibre sisè dels Quatre beneficis units).

53. AHC, Gremis. I, núm. 6.

54. AHPB, Lluís Collell, menor, Manual, 1635, gener, 1 – 1635, desembre, 24.

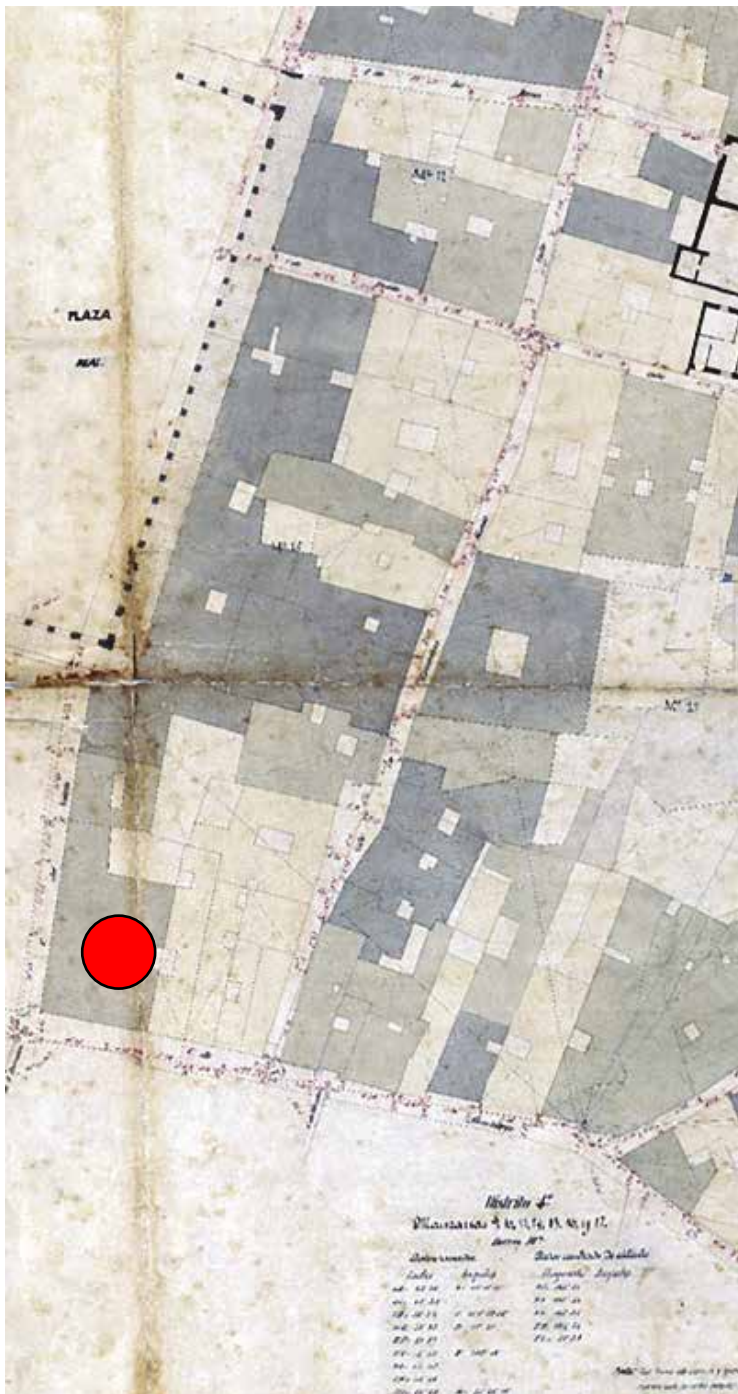

Fig. 78: En vermell, situació exacta de l'antic forn de Viladalls damunt del quarteró de Garriga i Roca (1862).

Paula Costa, vídua de l'escudeller Felip Costa, va llogar, per un any, una habitació de les cases que tenia i posseïa al carrer dels Escudellers «*propre Gornerium sive la Rambla*», al seu propi fill Gabriel. El preu va ser de 4 lliures i mitja⁵⁵.

Àngela Falcona, vídua de l'escudeller d'Antoni Falcó va llogar, per cinc anys, a Miquel Busquets, gerrer, unes cases amb un portal al carrer Major dels Escudellers, però es va retenir per a ella la part de la casa que obria porta exterior al carrer, on se suposava que hi vivia. El preu va ser de 11 lliures anuals⁵⁶.

Francesc Guasc, escudeller, va ser rellogat, per espai de tres anys, en una botiga amb dos portals oberts al carrer que era part de les cases que Joan Soler, per títol de lloguer fet per Joan Darbó, tenia al carrer dels Escudellers, amb una estança al

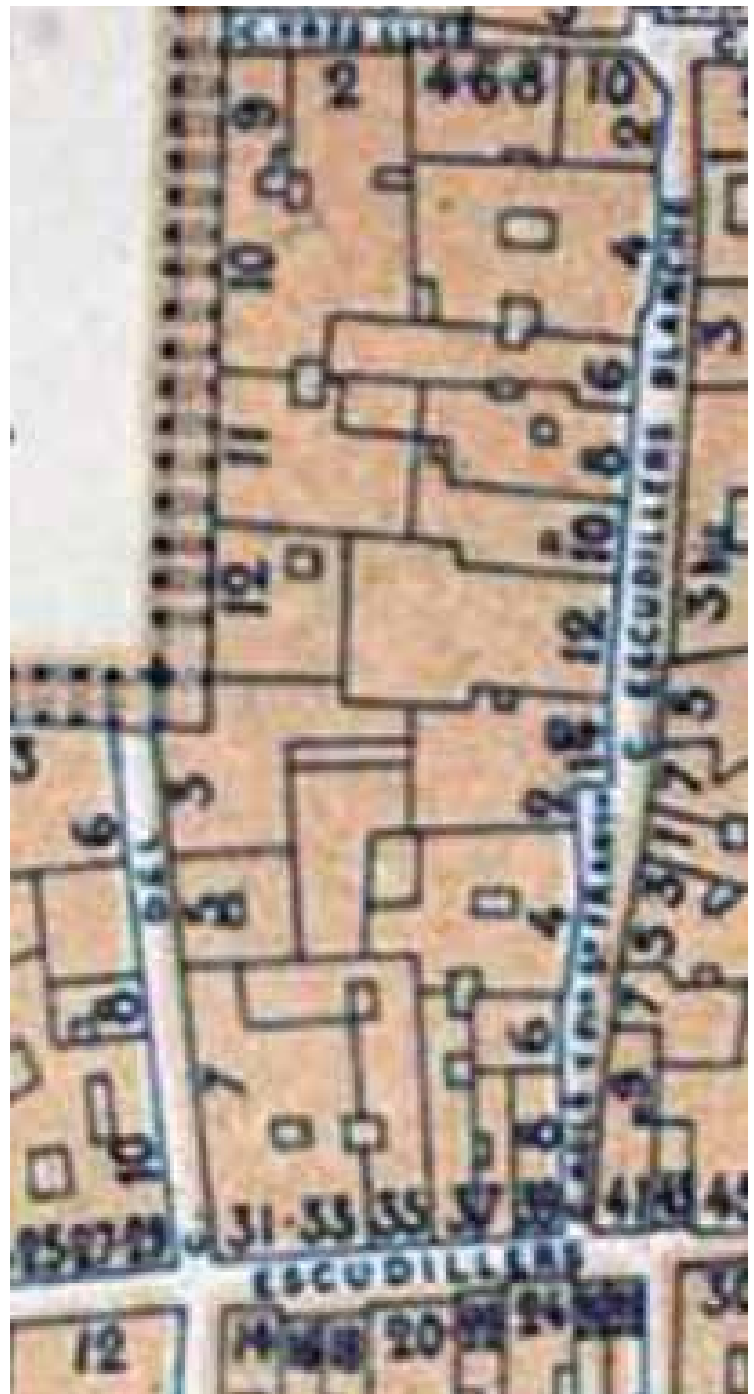

Fig. 79: Detall del mateix indret de la ciutat amb la numeració de les cases. La del forn de Viladalls correspondria a la finca del carrer Escudellers, 31 / Vidre, 7.

segon sostre de dites cases, amb els pactes següents:

«Que jo dit Soler me reservo lo ús y facultat de poder entrar y axir tantas vegadas quanta nos aparaxerà axí a mi com a ma família per la dita botiga dins de las ditas casas.

«Item, ab pacte que dono facultat a vos dit Guasc que sempre y quant vos aparexerà pugau pujar y devallar en lo aposento demunt dit de las ditas casas tant vos com vostra família y que axí mateix pugau pagau vos dit Guasc cuynar en la cuyna de baix de ditas casas pagant emperò la llenya o carbó necessari y que axí mateix pugau trauer la aygua del pou, valer-vos de las cosas comunas de ditas casas com són aygua, bassa, saffareig y fer bugada quant vos aparexerà».

Preu del lloguer: 20 lliures anuals⁵⁷.

En algunes ocasions el llogater rebia el dipòsit una sèrie d'estrís necessaris per fer feina d'escudeller. Això indicaria que el lloguer no només comprenia la casa sinó també un obrador.

55. AHPB, Lluís Collell, menor, *Quintum prothocollum contractuum communium*, 1626, desembre, 17 – 1627, desembre, 24.

56. AHPB, Francesc Vidal major, *Prothocollum vicessimum quintum*, 1575, gener, 2 – 1575, agost, 16.

57. AHPB, Josep Llaurador i de Satorre, *Tercium manuale*, 1684, desembre, 27 – 1685, desembre, 24 (20.08.1685).

En el preu que havia de pagar incloïa aquests estris. Tal va ser el cas de l'escudeller Pau Rodó, que l'any 1639 va reconèixer haver deixat al jove escudeller Miquel Roca, per l'arrendament d'una casa fet per cinc anys, els béns següents:

«Primo, una pica que era darrera la porta per a picar vernís, dolenta.

«Item, una biga per a salvar la terra del picador, molt dolenta.

«Item, una atra pica també per a picar vernís.

«Item, dos llindes de finestra, velles.

«Item, una mola per a moldre colós crus, bona.

«Item, tres rodes: dos ab taulells y altra sense taulells.

«Item, un molinet de moldre colós sense corrós, en vores de la mateixa terra.

«Item, vint barres per a posar la obra, ab ses cordes ormejades.

«Item, un bugader per a remullar la terra.

«Item, un banch de maurar dolent.

«Item, onse costés y dos banchs, vells.

«Item, una scala de fusta per a pujar al tarrat.

«Item, quatre portes despegades les tres.

«Item, tres envans de toves de forn».

Va prometre retornar aquestes béns en finalitzar l'arrendament. Foren testimonis el gerrer Gabriel Anglès i el jove escudeller Francesc Pujó⁵⁸.

L'escudeller Joan Coll pagava un cens anuals de 20 lliures i obra de terra per unes cases que abans havien tingut dos portals i aleshores només un, que donava al carrer dels Escudellers. Estava situada exactament entre les cases d'en Dardanyà, que li quedava a llevant, i la d'un tal Alonso (abans, del velluter Bernardí Déu), que li quedava a ponent. Al nord tenia el carrer dels Escudellers⁵⁹. L'obra de terra que havia de pagar anualment a Maria Dionís consistia en tres dotzenes de plats de terra, ço és, dues de plats de tall d'argent i una dotzena de plats comuns, dues plates grans i dues, (...) també de terra, fines, xiques i tres dotzenes d'escudeller comunes, també de terra.

Els establiment emfitèutics foren una forma usual de contracte amb el qual hom podia tenir la possessió d'una casa o obrador a canvi d'una pensió anual assequible? El contracta requeria sempre que el nou propietari fes una forta inversió en un termini de temps.

L'any 1637 Àngela Soler i de Paguera va establir en emfiteusi a l'escudeller Guillem Bajó en:

«Totum illud patium seu solum terre, quod olim erant domus inhabilitabilis, cum tribus portalibus extra in carraria pública infrascripta aperientibus, cum introitibus et quod per purum, liberum et francum alodium titulis dictis nominibus habeo et possideo in presenti civitate Barcinone in vido dicto de les Arenes».

Aquest pati havia estat de l'escudeller Lluís Castanyera. És curiosa la clàusula del contractem ja que prohibeix a Guillem bajó i als seus successors fer construir cap obrador ni forns. A més, s'havien d'invertir 50 lliures en millores en els següents 5 anys⁶⁰.

L'any 1550 l'escudeller Pere Pons va fer un establiment emfitèutic amb Càndia Vidala, vídua de l'escudeller Joan Vidal. Tot i que el contracte era per temps indefinit, l'any següent va retornar el bé immoble a Pere Pons. El que és interessant del contracte és l'obligació que tenia Càndia Vidala de fer construir un forn de cremar al costat del forn de coure obra blanca que Pere Pons tenia a l'altre obrador seu, contigu al que hi va establir a Càndia, a més d'invertir 30 lliures en obres en el termini de 10 anys. El cens a pagar era de 7 lliures anuals, i l'entrada, un parell de capons. Entre els testimonis, els escudellers Antoni Devesa i Gabriel Magí⁶¹.

L'any 1837 es van vendre la casa i l'obrador que havien estat de Miquel Rocamador, a la placeta de sant Francesc. Les va vendre Pau Bargalló i ho va comprar Josep Milà i Mestre, comerciant de Vilanova i la Geltrú, que en va pagar 4000 lliures catalanes. Aquestes finques les havien ocupat anteriorment Pau Oriol, escudeller, Jaume Puigdoure, gerrer, i Josep Reig i Espanya, escudeller, entre d'altres. L'obrador que hi havia quedà extingit amb la veda efectuada a Pau Bargalló per part de Marianna Espanya i Josep Reig, usufructuària i propietari, respectivament.

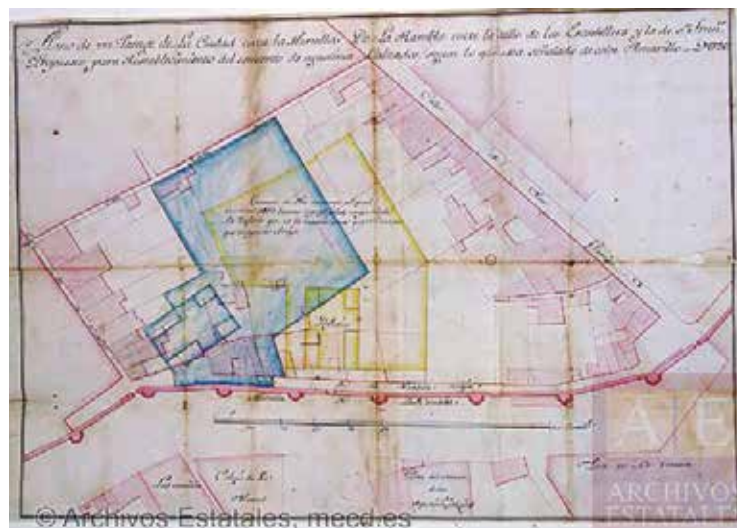

Fig.81: En el moment de situar els noms dels antics propietaris de les cases són de gran servei plànols com aquest, en el qual es mostra l'ubicació del convent d'agustins calçats a la Rambla, entre els carrers Escudellers i Sant Francesc. Podem observar que al costat de mar del primer tram del carrer Escudellers hi havia 9 finques. ACA, Colecciones. Mapas y Planos, 59 (1726).

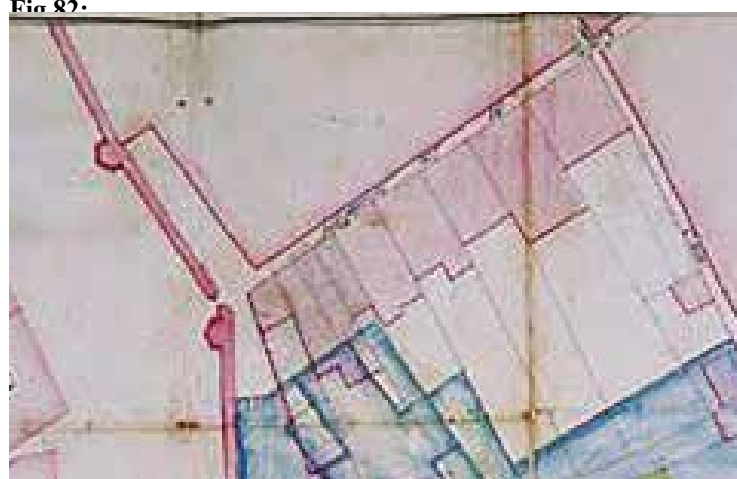

Fig.98: Ampliació del mapa anterior. Es pot observar el portal de Trenta Claus o dels Escudellers i les 9 finques del primer tram del carrer. ACA, Colecciones. Mapas y Planos, 59 (1726).

58. AHPB, Francesc Jeroni Vidal, *Quartum manuale contractuum*, 1638, desembre, 27 — 1639, desembre, 5.

59. AHPB, Lluís Collell, menor, *Liber VI vendicionum* 1632, novembre, 1 - 1636, desembre, 18.

60. AHPB, Lluís Collell, menor, *Manual*, 1636, desembre, 29 - 1637, desembre, 24..

61. AHPB, Francesc Vidal, major, *Esberrany*, 1549, desembre, 29 — 1550, desembre, 23.

3.3. ELS OBRADORS D'ESCUDELLER

En principi, cap ordinació de la confraria estipulava un nombre determinat d'obradors d'escudeller en actiu a la ciutat, si més no, en els acords que han arribat als nostres dies i hem pogut consultar. Podria ser que durant el segle XVI els mestres haguessin acordat un topall màxim quant a obradors en actiu. No ho sabem, perquè s'han perdut molts dels acords. L'única condició per poder obrir un nou obrador era que la persona que ho fes havia de ser mestre examinat (per la confraria dels escudellers), fer els juraments corresponent i pagar la taxa corresponent al dret d'examen. Però ja des de l'inici de la confraria dels escudellers, a la dècada dels anys 30 del segle XVI, a les actes de les reunions s'hi comptabilitzen més de 30 mestres, i mai no s'hauria assolit aquesta quantitat d'obradors simultàniament, si analitzem a fons la documentació conservada corresponent als segles posteriors, de manera que ja hi hauria més mestres que no pas obradors.

En reunions de la dècada dels anys 40, quan la confraria encara era d'escudellers i de gerrers, s'hi aplegaven entre 30 i 40 mestres, però no tenim constància que al barri de framenors hi haguessin mai tants obradors oberts.

Gràcies a la gran quantitat d'actes de reunions de la confraria celebrades durant la dècada dels anys 40 del segle XVII (especialment, des del 1647 al 1650), podem fixar en 22 els mestres que disposaven d'obrador, i uns 5 obradors més que es tenien en règim de lloguer. En total, doncs, uns 27 obradors que podrien haver estat en funcionament alhora.

L'any 1669 s'esmenten 18 mestres amb obrador, i sis mestres sense, amb un total de 15 forns grans i 15 forns petits.

Els forns es varen mesurar, establint diferències entre ells:

- Forns grans: capacitats de 1£, 6§ / 1£, 4§ i 1£.
- Forns petits: capacitats de 8§ / 6§ / 4§.

L'any 1994 es va tornar a fer un recompte dels forns, i es repeteix la xifra de 22 obradors.

De fet, la documentació gremial dels segles XVII i XVIII no feia distinció entre mestres amb obrador i mestre sense obrador, exactament, sinó entre mestres amb botiga i mestres sense botiga. De fet, hi havia mestres amb obrador, però sense botiga.

Al final del segle XVII i durant bona part del XVIII aquests mestres sense botiga es varen ajuntar amb els fadrins per fer força conjuntament contra l'elit de mestres de la confraria, que eren els disposaven de botiga i, quan els hi convenia, empraven mà d'obra aliena al gremi en tasques reservades als agremiats: per això pagaven una quota.

Abans de la creació de la confraria de sant Hipòlit a l'inici del segle XV, qualsevol persona aliena a la mateixa podia coure obra de terra, però des de mitjan segle XV la confraria va aconseguir que haguessin de pagar un impost, molt mòdic, consistent en un sou cada dissabte per poder dur a terme aquesta activitat, la qual cosa va representar, en definitiva, el primer pas per controlar la producció d'obra de terra. Al cap de l'any suposaven 2 lliures i 12 sous.

Recordem que Francesc Reyner i, després, el seu fill Nicolau, ambdós mercaders, no disposaven d'obrador propi, sinó que era d'Eufrasina, la vídua de Pere Ximeno. Pagaven les terces als prohoms de la confraria per mitjà dels mestres escudellers que els hi feien feina.

El pas següent en el control de la producció per part de la

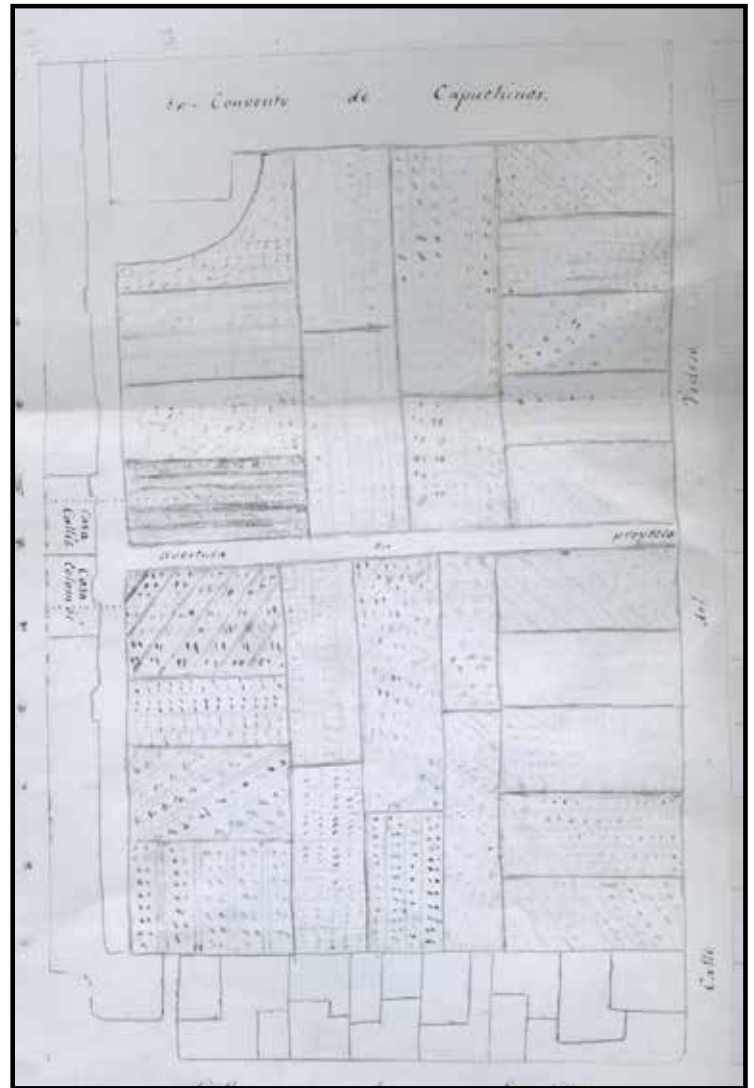

Fig.100: Croquis de l'any 1836 que mostra l'hort d'en Ferriol, conegut com el bordell de Viladalls. L'any 1727 s'hi va instal·lar el convent de caputxins de Santa Madrona on s'hi va estar fins a l'any 1835. A llevant, el carrer del Vidre, on hi hagué diversos obradors d'escudeller.

confraria va ser l'obtenció del privilegi d'examinar, és a dir, de crear nous mestres i vincular la possessió d'un obrador al fet de ser mestre examinat per la confraria dels escudellers, és a dir, sota la supervisió dels prohoms i dels examinadors. Fou a partir d'aleshores que es pot afirmar que la confraria va poder controlar el nombre d'obradors d'escudeller.

Quan un fadrí escudeller accedia al mestratge, què l'impedia, doncs, obrir un obrador nou? No era aquest el somni de qualsevol mestre: tenir la seva pròpia estructura productiva? Segurament, un condicionant molt important seria la falta de finançament per fer-ho. Efectivament, l'apertura d'un nou obrador requeria de:

a El permís d'instal·lació, ja que els forns eren, en un principi, regalies, és a dir, un monopoli real que la monarquia va anar cedint a membres de la noblesa i a l'estament clerical. De tota manera, només hem localitzat alguns permisos per instal·lar forns, molt pocs si els comparem amb el nombre d'obradors que hi va haver, i l'impost que calia satisfer era insignificant.

b Una forta inversió que, en molts casos, era possible amb l'aportació dotal —que generalment era d'unes 200 lliures. Les despeses d'un mestre de cases i d'un mestre fuster solien ser molt superiors a aquesta quantitat dotal. Tenim documentades despeses per un import de 700 lliures.

El 1648 una casa amb l'obrador contigu foren taxats en 677

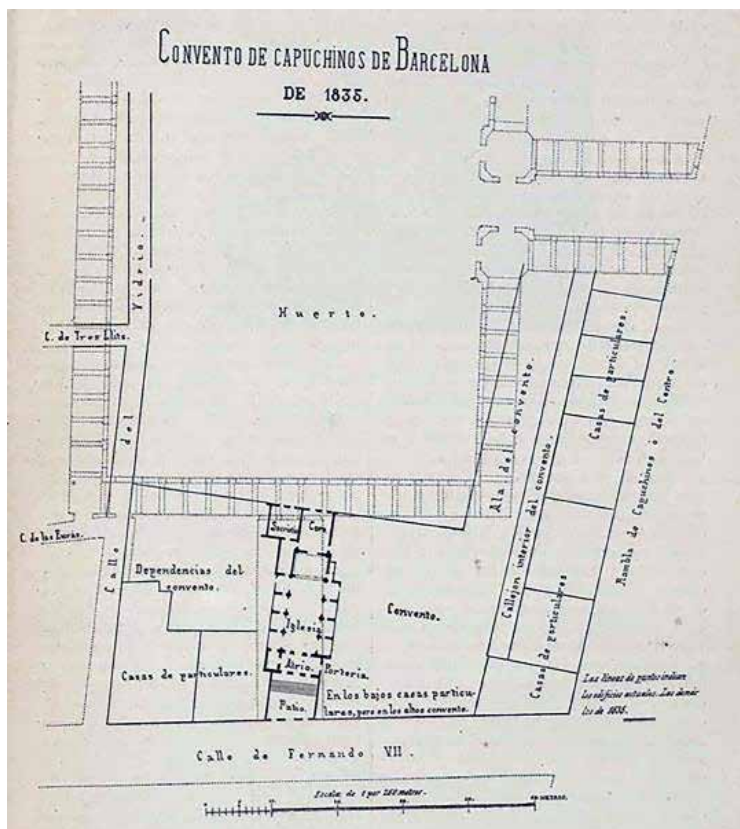

Fig.101: En aquest altre plànol hi podem veure, a la part esquerra, l'inici del carrer dels Tres Llits cantonada amb el carrer del Vidre. Els obradors d'escudeller que hi havia en aquell indret de la situat van desaparèixer. Publicat a: *Las Casas de los religiosos durante el primer tercio del siglo XIX*, vol. II, pàg. 349.

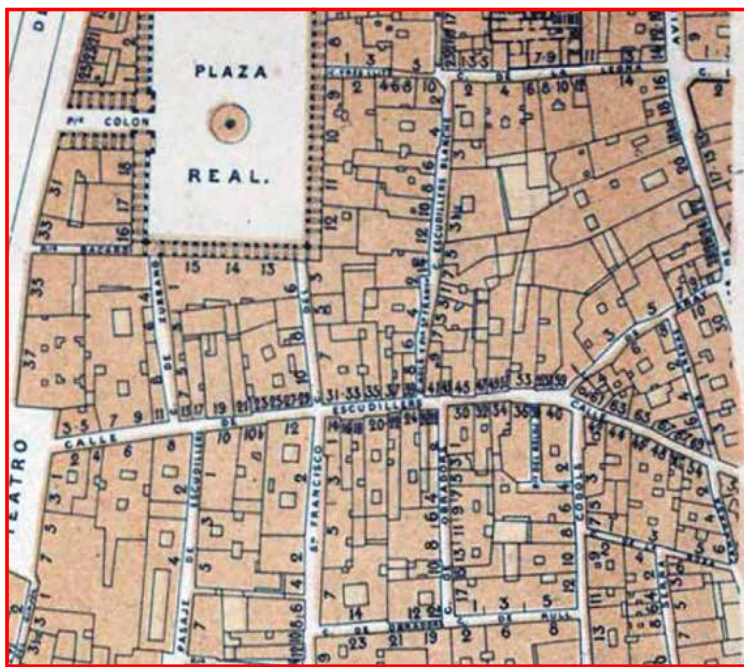

Fig.102: Detall ampliat de la zona corresponent al carrer Escudellers. En vernell, la zona afectada per l'obertura de la plaça Real.

lliures, una xifra inassolible per a un escudeller que guanyava uns 14 sous de jornal en aquella època. Això li suposaria uns 1.000 dies de treball tan sols per poder pagar l'estructura de l'edifici.

Però tot i així, no es van obrir tants obradors com mestres hi hagué simultàniament, de manera que el problema no s'explica només per aquelles dues limitacions.

Podem demostrar, per exemple, que l'obrador de Joaquim Coll es va construir *ex novo*, l'any 1658, quan aquest escudeller va comprar part d'uns horts que hi havia al darrere d'una casa que també va comprar. Uns anys més tard en aquest gran hort ja hi havia construït l'obrador d'escudeller amb els seus forns. No consta enlloc que necessités demanar permís a cap autoritat, ni tampoc a la confraria. Pel propietari a l'oe, la conversió d'un hort en un obrador li podia suposar una substancial millora de la seva propietat, de manera que poques vegades s'hi deurien oposar, però en alguns establiments emfitèutics i contractes de lloguer es prohibeix taxativament que en un hort o solar lliure d'edificacions s'hi pogués fer construir un forn d'obra de terra.

L'escudeller Bernat Peris va obrir un obrador *ex novo* al carrer dels Tres Llits, en una finca on anteriorment no hi havia més que cases, petites botigues i horts. Bernat Peris no era fill ni hereu de cap escudeller, de manera que no es pot dir que formés part d'una "elit dominant" en el si de la confraria, una circumstància personal que podria justificar l'erecció d'un nou obrador.

L'any 1631 Bartomeu Gual va posar en marxa un nou obrador al carrer del Vidre-carrer Aroles. Isabel Gual va tancar el seu, el 1727, i en va obrir un de nou al carrer de Còdols-Serra, i els Pla en varen obrir un altre al carrer de Còdols, 13.

En un moment molt tardà, al segle XIX, Josep Formentor, italià d'origen, havia obert un obrador per fer obra escudellera sense permís de la confraria. Se'l va comminar a tancar-lo, però finalment es va fer mestre i així es va acabar el problema. Es va instal·lar en un obrador al carrer del Carme, 43, fora, doncs del barri tradicional on hi havia els obradors d'escudeller.

A la documentació del segle XVIII s'aprecia que a la mort d'un mestre escudeller propietari d'un obrador, seguia l'acte d'examen del seu fill, que passava a conduir l'obrador patern. En altres ocasions podem veure com un mestre escudeller casava la seva filla amb un home que ni tan sols era mestre escudeller. Ben aviat feia l'examen i passava a formar part del gremi. La taxa que calia pagar era la mínima, per haver-se casat amb una filla de mestre escudeller. Això vol dir que algú havia de dirigir tasques tan complexes com eren el tornejat i, sobretot, la cocció. No ho podia fer un acabat d'arribar, per molt mestre "forçat" que fos. El sogre, un cunyat o un altre familiar deurien, en aquests casos, encarregar-se de les tasques que exigien molta experiència.

Tenim documentats obradors que van estar tancats mesos i fins i tot anys abans no es van tornar a posar en marxa. D'altres obradors consta que es varen fer greument malbé durant la guerra de mitjan segle XVII, durant els bombardejos francesos de final de segle (1694) o durant l'assalt a Barcelona, el 1714.

Ja hem dit que un ajut econòmic important de cara a l'obertura d'un obrador era l'aportació dotal. Disposem de diversos exemples que demostren que el diner del dot de la muller es podia per servir per a la compra d'un obrador o per poder pagar les reformes necessàries, com va ser el cas de Gertrudis Borrell i Simó. De vegades també hem comprovat

que amb l'import del dot es pagava l'entrada del contracte emfitèutic. Efectivament, en els contractes d'establiment emfitèutic, on s'obligava a l'emfiteuta a fer una determinada inversió en millores en un termini determinat, succeïa sovint que aquesta inversió obligatòria s'aprofitava per fer construir un obrador en un solar on anteriorment només hi havia un pati o hort.

També es donava el cas de la conversió d'un obrador d'oller o de gerrer en un obrador d'escudeller, o a l'inrevés. I això es feia sense la intervenció de les confraries implicades.

Però és innegable que el nombre d'obradors d'escudeller mai no va excedir d'una xifra determinada, fins i tot quan la ciutat va experimentar una notable expansió demogràfica. Ans el contrari: quan més creixia la població (al segle XVIII), menys obradors restaven en actiu.

L'existència d'obradors en desús pot indicar que potser tampoc no hi havia una necessitat peremptòria de disposar-ne d'un per poder treballar. L'obrador d'escudeller dels Miralles, situat al carrer del Vidre, del qual n'era senyor mitjà Dionís de Magarola, va quedar en ruïna degut a l'anomenada "Guerra dels Segadors". Pel fet de ser improductiu, Amador Macià se'l va treure de sobre i el va restituir a l'altre senyor mitjà.

Una via alternativa per fer-se amb un obrador era mitjançant un contracte de lloguer. Els obradors es llogaven per un període de temps determinat (normalment, tres anys), però també hem trobat casos que es llogaven per mesos. Per a l'escudeller que entrava de lloguer en un obrador li podia resultar avantatjós no haver de fer front a les fortes despeses inicials que comportava, per exemple, un establiment emfitèutic. El es podia llogar només per a realitzar una determinada feia, com ara un encàrrec puntual i, fins i tot, sotsarrendar-lo.

De la mateixa manera que normalment l'establiment emfitèutic no el feia un escudeller a un altre, la venda o el lloguer d'un obrador també el podia efectuar una persona que no fos de la confraria. El que no podia fer el propietari de l'obrador en cas de no ser mestre de la confraria era conduir-lo personalment. Hi havia de posar, al seu front, a un mestre escudeller examinat pels prohoms i examinadors de la confraria.

L'existència de mestres escudellers revenedors és una prova que, sense les obligacions que requeria la posada en marxa, el funcionament i manteniment d'un obrador, la revenda d'obra escudellera podia ser una activitat lucrativa. Joan Martí Vilasola, Francesc Artigues i Amador Soler (aquest darrer va disposar temporalment un obrador d'escudeller) són exemples de mestres que van fer negoci amb la revenda d'obra de pisa. Alguns d'ells es van convertir en corredors d'orella o en mercaders i, en el cas d'Amador Soler, va arribar a ocupar el càrrec de conseller cinquè de la ciutat. Semblantment fou el cas de Pau Rossell, escudeller i gerrer "capitalista", el pseudònim del qual era "Senyo", fill d'un canviador de moneda francès. Que el seu nivell social estava per damunt del de la resta d'escudellers del gremi, ho acrediten les 500 lliures del dot de la seva primera esposa, o les 618 lliures del dot de la tercera⁶². A més, va formar una companyia amb un traginer per poder transportar obra de terra amb barca des de Barcelona⁶³. També

va contractar l'escudeller Llorenç Ferrer perquè li fes obra escudellera⁶⁴.

Molt tardanament es van obrir obradors d'escudeller en llocs allunyats del nucli tradicional: als carrers del Carme, Làncaster i Sant Vicenç/Ferlandina, ja cap a la fi del període gremial.

L'any 1787, en una reunió del gremi, es va acordar, per força, pintar una lletra a manera de marca identificadora darrere de cada peça que s'obrès, malgrat l'oposició dels mestres afectats. Es tractava d'una decisió de la *Junta General de Comercio*, d'obligat compliment. Els mestres que van haver d'acatar l'ordre van ser vuit: Jaume Cantó, Josep Ausic, Rafael Carreres, Jeroni Reig, Bernat Reig, Manuel Rossell, Josep Rossell i Jeroni Gual. Per tant, podem fixar en 8 el nombre d'obradors d'escudeller oberts a la ciutat aquell any. L'any següent va morir un dels mestres (Josep Rossell), i dos anys més tard en va plegar un altre (Manuel Rossell). No sabem què passava amb la marca triada (una lletra): l'heretava el mestre del mateix cognom que heretava l'obrador?

Jeroni Reig marcava amb la lletra "o", mentre que Bernat Reig ho feia amb la "r". Quan va morir Bernat Reig i el va succeir el seu fill Antoni Reig, amb quina lletra havia de marcar les seves peces? No es diu enlloc. La "a" no podia ser usada, ja que era privativa de la real fàbrica del comte d'Aranda a l'Alcora (Castelló).

La decisió de la *Junta General de Comercio* fou absurda. De fet no coneixem cap peça de vaixela marcada amb cap lletra al revers; només alguns plafons de sants. Tampoc sabem si aquesta mesura va tenir una llarga durada en el temps o es va anar relaxant fins no posar-se en pràctica.

Les marques triades foren les següents:

Jaume Cantó: la lletra "i"

Josep Ausic: la lletra "u"

Rafael Carreres, la lletra "c"

Jeroni Reig: la lletra "o"

Bernat Reig: la lletra "r"

Manuel Rossell: la lletra "m"

Josep Rossell: la lletra "j"

Jeroni Gual: la lletra "g"

Existeixen alguns plafons de sants que, com hem dit abans, al revers duen el número d'ordre de com havien d'anar posades les rajoles i, a més, una lletra. En parlem més endavant.

Així, doncs, 8 obradors l'any 1787; des del 1716 el nombre d'obradors s'havia reduït a la meitat.

3.3.1. TIPUS D'OBRADORS D'ESCUDELLER

És difícil separar l'estructura productiva de l'habitatge. Molt sovint, però no sempre, l'obrador anava unit a l'habitatge de l'escudeller que en tenia l'usdefruit. En cas de no ser així, el menestral procurava viure el més a prop possible del lloc de treball. Fins i tot, viure al mateix obrador.

La documentació notarial permet distingir diferents tipus d'obrador, en funció de la seva relació física amb l'habitatge del mestre que el conduïa:

a Obradors situats al darrere mateix de l'habitatge. En

62. AHPB, Joan Rodas, *Llibre de capítols matrimonials*, 1633, juliol, 22 - 1646, octubre, 14.

63. AHPB, Antoni Seguí i de Capella, *Nonum protocollum sive manuale instrumentorum*, 1624, desembre, 28 - 1625, desembre, 19.

64. AHPB, Francesc Pla, *Codex primus manualis anni MDCXXXI*, 1640, desembre, 26 - 1641, desembre, 23.

aquests casos, la realitat s'ajusta a la imatge que tenim dels obradors preindustrials. L'espai de treball ocupava el darrere del solar, mentre que a la part del davant hi havia la zona d'habitació. Això vol dir que s'accedia a l'habitatge per un carrer diferent d'on hi havia l'entrada l'obrador.

On millor es pot apreciar aquesta disposició és a l'illa entre els carrer dels Escudellers Blancs i del Vidre: l'habitatge de l'escudeller es troba al costat de llevant. L'obrador amb els forns es situava just al darrere, tot ocupant un espai solar per on s'hi accedia des d'un altre carrer. Hem d'imaginar-nos que un ample portal permetria passar els carros carregats amb la llenya o l'argila que necessitaven. Davant dels obradors, a l'altre costat del carrer (el carrer del Vidre o de na Quintar) hi havia un solar lliure d'edificacions (el bordell de Viladalls i, al segle XVIII; part de l'hort del nou convent de pares caputxins que s'hi va instal·lar). De fet, quan es va edificar aquell espai de la ciutat va ser després de les exclaustacions dutes a terme durant la desamortització de l'època de Mendizábal. L'espai que ocupava el convent i l'extens hort es transformà en la nova Plaça Reial. En aquesta data, els obradors del carrer del Vidre (si més nos, els de la part mitjana del carrer) ja feia temps que havien deixat de funcionar, restant tan sols en actiu els obradors que quedaven més a prop del carrer dels Escudellers.

Altres exemples d'aquest tipus de relació obrador/habitatge els trobem en els obradors que hi havia a l'illa formada pels carrers del Vidre, la muralla de la ciutat i el carrer dels Escudellers. Les cases tenien l'entrada per aquest carrer, mentre que els obradors quedaven a la part posterior, confrontant amb l'ample solar no edificat que constituïa l'esmentat bordell de Viladalls. De tota manera, per evitar haver de travessar l'habitatge per accedir a l'obrador s'usava un carreró que comunicava les parts posteriors de les cases amb el carrer del Vidre⁶⁵. Aquest tipus d'obrador (amb l'habitatge capiculat) fou usual a altres centres ceramistes, entre els quals s'ha pogut constatar perfectament a Manises⁶⁶.

Altres obradors no estaven construïts exactament al darrere dels habitatges dels escudellers, però molt a prop, com va ser el cas de l'obrador de Llorenç Passoles: vivia en una casa que donava al carrer dels Escudellers, però a l'obrador s'hi accedia pel carrer de na Sagra. També seria el cas de la casa i l'obrador de Manuel Ràfols.

Degut als pactes establerts als capítols matrimonials i als freqüents matrimonis entre escudellers i filles d'escudellers, es donava el cas que alguns escudellers (o vídues d'escudeller que es tornaven a casar) disposaven de més d'una casa o més d'un obrador. En aquests casos, l'immoble que no es preveia fer servir es llogava. Així, l'any 1645 els marmessors testamentaris del difunt Bartomeu Carbonell varen deixar a la seva vídua l'usdefruit de l'obrador del seu marit, amb tots els seus arreu, durant un any, l'anomenat "any de plor". La vídua s'havia de fer càrrec dels censos ("mals") obligats.

L'any 1820 Manuel Rossell disposava de dos obradors al carrer na Sagra. Ambdós estaven en ruïna i se'n va desprendre d'ells.

Pau Oriol disposava d'un obrador al carrer na Sagra i d'un

altre al carrer del Vidre. Antoni Mestre tenia un obrador al carrer Tres Llits i un altre al carrer del Vidre.

b Obradors el costat de carrerons. En altres casos en què la disposició habitatge-obrador capiculat no es donava, es feia força útil la presència de carrerons, esmentats algunes vegades en la documentació escrita. Facilitaven les operacions de descàrrega dels feixos de llenya i de les tones d'argila al peu mateix de l'obrador sense necessitat de tragar tot aquest material des d'un lloc no massa proper.

Hi havia un carreró al costat meridional de l'obrador de Francesc Amat, al qual s'hi entrava pel carrer Nou. També, a l'obrador del gerrer Jaumar s'hi deuria entrar per mitjà d'un carreró que hi havia als Ollers Blancs, que comunicava aquest carrer amb la Casa de la Lleona, situada al carrer de la Lleona. Un altre carreró comunicava el carrer de na Sagra amb el carrer Nou, tot passant pel darrera de les cases que donaven als Ollers Blancs. Un altre carreró comunicava el carrer dels Ollers Blancs amb el bordell de Viladalls.

El 1513 el gerrer Pere Mates tenia unes cases amb tres portals, amb un forn de gerrer amb sortida contigua, al carrer dels Ollers, molt a prop del portal de Trenta Claus. Per la situació de la finca, aquesta "sortida contigua" ben bé podria coincidir amb el carreró esmentat abans. Aquest mateix carreró podria anar a parar al darrere dels tres obradors situats a la part baixa del carrer del Vidre, a prop del forn de Viladalls. L'obrador de Manuel Ràfols estava separat de l'obrador que li quedava al sud, al carrer na Sagra, per mitjà d'un carreró. També hi hauria un carreró a l'obrador de Llorenç Passoles pel qual es comunicava amb l'habitatge familiar que estava al carrer dels Escudellers.

c Obradors en cantonades de carrer. Es tractava d'una altra manera de facilitar la descàrrega dels productes necessaris. Mentre a l'habitatge s'hi accedia per una porta d'un carrer, a l'obrador s'hi entrava per una porta oberta al carrer del costat. Aquests serien els casos, per exemple, dels obradors dels escudellers Bernat Peris, Josep Coll o Miquel Gallart.

Una bona colla d'obradors -ben bé sis- es concentraven al carrer de la Marededéu, anomenat abans de na Sagra i, al segle XVIII, carrer Obradors, nom que conserva actualment. Es tracta d'un carrer en forma de colzada, que comunica el carrer dels Ollers Blancs (ara, Escudellers) amb el carrer Nou. El fet de quedar una mica al marge de les principals vies de comunicació, el feia ideal per a instal·lar-hi obradors. Si no estem equivocats, la documentació escrita permet afirmar que hi va arribar fins a haver set obradors d'escudeller (quatre en un costat, i tres a l'altre). L'interior d'aquesta illa de cases estava plena de llargs patis que comunicaven amb el carrer travesser entre na Sagra i Nou, tal com s'indica a en les afrontacions de les finques.

A la part baixa del carrer hi havia l'anomenat hort dels capellans, i a l'altre costat, l'hort del comte d'Aytona, abans de Gastó de Montcada⁶⁷. En aquest carrer és on van quedar els darrers obradors en actiu abans del seu trasllat als afores de la ciutat.

Un altre carrer on es localitzaven força obradors va ser el carrer dels Ollers Blancs o dels Escudellers, si bé en tractar-se

65. Carrer Esperneu, que, al segle XVIII, travessava des del carrer del Vidre al carrer Aroles.

66. Al Museu de Manises hi ha exposada al públic una maqueta que reproduceix un obrador d'aquest tipus.

67. AHPB, Joan Carles, *Diferents contractes, establiments y vendas y precaris*, 1546 – 1598.

d'un carrer molt més llarg que el de na Sagra, la concentració era menys densa. N'hem localitzat vuit de segurs. A l'anomenada "illa dels escudellers" hi havia dos obradors d'escudeller, dels quals en sabem molt poca cosa.

Un altre obrador estava a l'entrada al carrer de Còdols, prop dels Ollers Blancs, i un altre, entre els carrer de Còdols i d'en Serra.

Al carrer del Vidre o de Viladalls, al tram comprès entre Ollers Blancs i Tres Llits, hem localitzat 7 obradors més.

Al carrer dels Tres Llits n'hi havia altres dos. Al carrer dels Escudellers Blancs, tan sols un.

Així, doncs, en total uns 27 obradors al quarter de Framenors. Podem assegurar que difícilment estarien en funcionament tots alhora.

Es construïen obradors nous, però se'n modificaven o en desapareixen d'altres, de manera que es fa difícil tenir una foto fixa de quants n'hi havia en ple funcionament, en un moment determinat.

L'any 1702 del doctor Josep Garriga va comprar unes cases amb eixida, hort, pou i safareig on hi havia «*quodam furno coquendi opera terre, diruto*», amb tres portals, antigament al carrer de na Quintar i un portal a l'hort i carrer de Viladalls. Les dues finques estaven aleshores unides, i limitaven entre els carrer dels Escudellers Blancs, a llevant, i de Viladalls o na Quintar, a ponent. A les afrontacions es diu que la finca del nord pertanyia a Josep Ribera i que antigament fou d'Eufrasina Ximeno, segona muller de Pere Ximeno, morta el 1482. Aquest és un exemple de com desapareixia un antic obrador d'obra escudellera, però també hi ha exemples de com s'anava transformant el teixit productiu en funció de les necessitats de cada moment. Un exemple el tenim en l'obrador de Manuel Ràfols, que antigament havia estat de l'escudeller Ramon Cases. Sabem que entre els carrers dels Ollers o dels Escudellers i de na Sagra es van unir dos obradors, que després de la seva unió tenien forma de "L", amb entrades per ambdós carrers. Doncs bé, l'any 1735 Manuel Ràfols i sa muller, Agnès, van establir en emfiteusi l'escudeller Sebastià Fuster en aquests obradors, amb la condició que un dels dos (el que donava entrada al carrer dels Escudellers, adossat a l'habitatge del matrimoni Ràfols) podria ser usat per dit Ràfols. Aquest obrador "compartit" feia, des de la boca del forn fins a pilar de l'arc divisor de dos obradors uns 48 pams de Barcelona de llargària i uns 33 pams d'amplària. És interessant, però, un dels detalls que s'esmenta al document referent a la part de l'obrador que es queda dit Ràfols: «*Antea cum duobus furnis, uno de coure obra blanca et altero de daurat nunc vero cum uno furno ad effectum coquendi opera scutellarii de terra blanca*», és a dir, que antigament hi havia hagut dos forns: un de blanc i un de daurat, però el 1735 havia desaparegut el forn de coure daurat. Però no és menys interessant el que es diu dels forns que hi havia a la part de l'obrador que és establerta a Sebastià Fuster. La casa o obrador tenia, abans, quatre portes (aleshores, només dues), amb dos forns construïts:

«*Uno bono et curribilis ad effectum coquendi opera scutellarii et altero, diruto, in quo antiquitus coquebatur opera scutellarii deaurata*»⁶⁸.

És a dir, que a diferència de la part de l'obrador primera, on només quedava un forn, en aquesta part encara hi havia el forn de daurat, que estava derruït. Així, doncs, quan l'obrador formava una única unitat productiva disposava de quatre forns, dels quals la meitat eren per coure daurat i l'altra meitat, pel blanc. L'establiment acaba amb la clàusula que dóna sentit a la divisió i reserva d'una part de l'immoble:

«Que dit Manuel Ràfols durant sa vida natural y mentres farà per si y no per altri del officio de scudeller tinga llibera y ampla facultat de usar y gosar de dita part de obrador que ab lo present ha dividit del seu propi, axí del forn y demás que si necessari de baix com també del primer sostre, no entenent que dita llibertat se estenga al altre *obrador* separat de dita sa casa que trau porta al carrer de la Mare de Déu, y després de sa mort o bé venint lo cas que deixàs de fer del officio de scudeller aleshores dega tapar-se y separar-se de las Cases proprias remanents a dits establiments lo referit obrador».

Si fem una mica de recapitulació diríem:

Que el nombre màxim d'obradors que hem localitzat fins ara seria 32 (escudellers + gerrers + ollers).

Tots els obradors disposaven d'un o de diversos forns

Que els espais on es situaven preferentment els obradors de gerrers i escudeller eren al voltant de quatre grans espais lliures d'edificacions als segles XIV i XV: el bordell de Viladalls, el "Joc de la Pilota", l'interior de l'illa on hi hagué la casa del Dr. Ribera i els horts de la casa de l'infant Enric. Els carrer dels Ollers i Nou - Vidre formen els quatre braços d'una mena de creu a cada quarter de la qual hi situaríem cada un dels espais abans esmentats.

3.3.2. ESTRUCTURA D'UN OBRADOR D'ESCUDELLER

Un aspecte molt destacat del qual fins ara no se'n sabia gairebé res és el de l'estructura i dimensions que tenien els obradors d'escudeller actius a Barcelona. Només alguna excavació arqueològica on s'han localitzat estructures de combustió ha proporcionat certa informació, si bé molt parcial, perquè les estructures de l'obrador on han aparegut aquests forns es fiquen per sota de les finques veïnes i, per tant, és impossible tenir una visió completa de com serien.

Al principi del treball de recerca pressupòvem que no existiria un model d'obrador únic sinó que els obradors d'escudeller tindrien formés i dimensions diferents molt condicionades, segurament, pel context urbà en el qual es van construir i modificar.

Un tipus d'informació que pot ser força útil per saber com eren aquests obradors corresponen als treballs d'etnografia comparada. Isabel Álvaro Zamora ha tingut la possibilitat de comparar la informació trobada en la documentació escrita que ha analitzat referent als obradors aragonesos, amb les estructures, encara dempeus, d'un antic obrador dels germans Górriz, que estigué en funcionament fins al segle XX, ara completament restaurat, situat a la ciutat de Terol. En aquest obrador hi ha sota coberts, l'habitatge, el magatzem d'obra, el pou, les basses, el forn de vernís, el taller de decoració, els obradors, els forns de coure ceràmica, el magatzem de combustible i l'era o explanada de manipulació de terres [ÁLVARO ZAMORA, 2002: I, 74-75]. Segons l'escala gràfica que acompanya al plànol, hem calculat que faria uns 1.575 m² (inclosos els habitatges). Les instal·lacions pròpiament dites,

68. AHPB, Antoni Comelles, *Sextum manuale instrumentorum*, 1733, desembre, 28 - 1735, desembre, 23 (26.12.1735).

sense la gran era central, ocupaven uns 350 m². Així, doncs, si el que volem és tenir una idea aproximada de com era l'obrador d'un terrisser preindustrial, en podem tenir una bona referència amb el cas esmentat. Però no deixa de ser un model d'entre molts d'altres. Però ja s'intuïa que aquest obrador tan extens no seria comparable als que hi havia a Barcelona, incardinats com estaven dins del teixit urbà de la ciutat, entre carrers i illes de cases moltes de les quals, preexistents.

Pel que fa al cas de Barcelona sabem que l'obrador de Pere Ximeno, adossat a la part del darrere de l'habitatge i al qual s'entrava pel carrer del Vidre, tenia les dimensions següents: 17 canes i 7 pams de llargària, i 6 canes, 4 pams i quart d'amplària per 4 canes, 7 pams i un quart de pam (inclòs el gruix de les parets). Aquestes dimensions sumen un total de 278,21 m². L'habitatge on vivia l'esmentat mestre d'origen valencià tindria unes dimensions semblants, ja que casa i obrador estaven encaixats entre els carrers de Roig Saig i Vidre, un al costat de l'altre. És possible que aquestes dimensions de l'obrador dels Ximeno fons més o menys la mateixa que la resta d'obradors que hi havia al mateix indret, que serien com a mínim tres, inclòs el que acabem de dir. Aquests obradors van ser dels primers que van desaparèixer durant el segle XVII, reconvertits el habitatges. En aquesta illa de cases entre els carrers Tres Llits, Roig Saig, Vidre i Escudellers només van quedar dos obradors situats en llocs una mica més marginals, on no molestaven tant.

Es coneixen també les dimensions d'un altre obrador que hi havia al carrer del Vidre, però per la part que donava als horts que hi havia al costat de la muralla de la ciutat. L'any 1716 hi treballava l'escudeller Pau Borgonyó: «En si conté de terreno alguns 40 palms al quadro», que equivaldria a una superfície aproximada d'uns 57 o 58 m². Segons el cadastre de 1716, estava valorat en 200 lliures.

L'obrador de l'escudeller Josep Coll, al carrer del Vidre i prop del carrer dels Tres Llits, feia 40 pams de llargària per 55 pams d'amplària, que resulten uns 83,11 m² dimensions semblants a l'obrador que hi havia a l'altre costat del carrer propietat de Pau Borgonyó. Segons el cadastre de 1716 estava valorat en 200 lliures.

Pel que fa als obradors del carrer de na Sagra, el del gerrer Joan Bonet, feia 6 canes i 3 pams d'amplària per 9 canes de llargària. En resulten uns 132'56 m². Més tard, en aquest obrador hi va treballar l'escudeller Josep Gastó. Segons el cadastre de 1716, aquest obrador estava valorat en 450 lliures. Es tractava, com es pot comprovar, d'un gran obrador la superfície del qual feia gairebé el doble que la dels petits obradors que hi havia al carrer del Vidre; per això, la seva valoració va ser també molt superior.

Sebastià Fuster es va establir en una part d'obrador al carrer de na Sagra, l'any 1735. Feia 48 x 33 pams, és a dir, uns 59'85 m², però aquesta part representava només un tros d'obrador, de manera que les dimensions reals haurien de ser superiors. Si fos la meitat tal com diu el document d'establiment, l'obrador faria uns 120 m² com a mínim, amb la qual cosa aniríem a parar a una superfície semblant a la de l'obrador del gerrer Joan Bonet. L'any 1744 Narcisa Fuster i Gastó, muller en darreres núpries de l'escudeller Sebastià Fuster, l'escudeller Josep Tomàs i la seva esposa Eulàlia, per pagar les despeses fetes:

«Pro ampliacione dicti operatori et constructione officinarum dicti officii ad effectum locandi partem dicti operatorii et consequendi aliquod lucrum».

Van vendre als administradors de la capella del col·legi de Sant Sever construït a la seu de Barcelona un censal mort de preu 160 lliures, a raó del 5%. Amb aquests diners pensaven poder pagar les 120 lliures per a la compra de les manufactures necessàries i 40 lliures per quan estiguin acabades les obres, pagar al fuster i al paleta. Per aconseguir el censal mort van haver d'hipotecar:

«*Illud hospicium sive domos nunc operatorium cum quadam llenyer quod ibi est, trabibus? et tegulis cooperto, cum furno coquendi operi scutellarii cum suis officinis (...) cum duobus portalibus uno in vivo de na Sagra et altero in vico parvo qui transit ad vicum Novum aperientibus*».

Fan una ampliació de l'obrador que consistí en afegir un cos rectangular a la part del darrere d'un altre obrador, de manera que en resultà una finca en forma de "L", amb una entrada pel carrer de na Sagra i una altra pel carreró que anava al carrer Nou. Més endavant, en veure que amb 160 lliures no en tenien prou -en calien 260- van obtenir les 100 que faltaven, gràcies als administradors de la causa pia d'en Puigmarí. Llogaren la part ampliada a l'escudeller Josep Rossell, per una durada de 5 anys, pel preu de 165 lliures, a raó de 33 lliures anuals. El detall de les obres fetes és el següent: Consistirien en fer el "quarto" del llenyer, refer les parets del "quarto", sospedrar les parets, obrir una paret per poder entrar al llenyer, assentar-hi una jàssena per mantenir la paret de rajola de pla que hi havia sobre d'ella, posar bigues i enrajolar tot el "quarto", fer un repartiment d'envans per retirar totes les mercaderies d'escudeller i treure la terra i la runa del "quarto"⁶⁹.

Així, doncs, sembla que com a mínim, un obrador d'escudeller necessitava d'uns 60 m² de superfície útil que si fa no fa és la superfície del solar d'un habitatge barceloní estàndard. Els del carrer del Vidre tindrien uns 80 m² i els del carrer na Sagra, entre 120 i 132. Si relacionem aquestes superfícies amb el valor del cadastre de 1716, podem tenir una idea força real -per comparació entre ells- de les dimensions de la vintena d'obradors d'escudeller que hi havia a Barcelona, aquell any.

Tal vegada, les valoracions que es fan al cadastre de 1716 dels obradors que hi havia al quarter de Framenors pugui ajudar a establir una jerarquia entre ells en funció de la superfície que ocupaven. Clar que també podia intervenir en les valoracions altres factors com poden ser l'estat de conservació, la situació o l'habitabilitat, ja que en alguns obradors eren, al mateix temps, lloc de treball i habitatge. Per exemple, l'obrador de Miquel Rocamador no tenia habitació; tampoc en tenia l'obrador de Pau Borgonyó, ni els de Josep Coll i Isabel Gual. En canvi, l'obrador de Pau Coll sí que tenia habitació.

Es documenten altres exemples d'anys anteriors que demostren que alguns obradors estaven adaptats per fer-hi vida. Per exemple, l'any 1560, l'escudeller Onofre Espelta va llogar, per tres anys, mitja casa i obrador amb forn de coure blau que tenia al carrer dels Escudellers "on faig habitació"⁷⁰.

Com es pot comprovar segons el llistat de 1716, els obradors d'escudeller menys valorats s'estimaven en unes 200 lliures; els més valorats eren els que incloïen una casa o altres dependències

69. AHPB, Sever Pujol, *Manuale trigesimum instrumentorum*, 1744, desembre, 25 – 1745, abril, 1.

70. AHPB, Francesc Vidal, major, *Protocollum*, 1559, desembre, 26 - 1560, desembre, 23.

on s'hi podia fer vida, destacant per damunt de tots el de Manuel Ràfols que, en realitat, eren dos obradors units pel darrere, amb les cases corresponents. Per això, el valor d'aquest immoble multiplica per 6 el valor estàndard d'un obrador d'escudeller. Per tenir una idea aproximada de la superfície de l'immoble de Manuel Ràfols podem prendre, com a exemple, la casa del sastre Antoni Guim, situada en paral·lel seu, al mateix carrer, i molt a prop. Segons una acurada descripció feta l'any 1644⁷¹, la planta baixa feina uns 116,10 m² als quals caldria afegir la superfície de l'obrador del carrer de na Sagra. També destaquen, per aquest motiu, els obradors de Josep Jaumar, Maria Camps, Isabel Gual i Joan Darbó. Exceptuant aquests casos, un obrador d'uns 80-120 m² es valorava entre les 200 i les 400 lliures.

L'obrador de Pere Ximeno ja no existia a l'any 1716; per tant, en tenim les dimensions però no sabem quina valoració tindria. És versemblant pensar que l'abundància, al 1716, d'obradors valorats en 200 lliures (el preu mínim) es deuria al fet que els grans obradors d'èpoques anteriors havien desaparegut, o bé perquè s'havien fragmentat en diversos immobles o bé perquè s'havien transformat en habitatges. L'augment de la pressió demogràfica deuria haver jugat un paper molt important en aquest fet, ja que la ciutat anava ocupant els solars buits (horts, patis) que quedaven entre els habitatges.

3.3.3. PARTS DE L'OBRA DOR

Segons la documentació consultada, les diferents estances d'un obrador rebien el nom d'"oficines", però acabem de veure que en la valoració d'un obrador hi intervenia un factor molt important: el fet que estigués condicionat també com a possible habitatge.

Pel que fa a les "oficines" o dependències interiors, podem afirmar que tots els obradors disposaven d'almenys un forn per coure ceràmica, ja que per dur a terme les diverses cuites (escaldat, envernissat, fixació de la decoració, etc.), n'hi havia prou amb un. El forn d'escaldar també podia servir per coure el blanc.

Al llistat de forns de 1669 podem comprovar que hi havia mestres escudellers que va declarar disposar tan sols d'un forn, mentre que d'altres en disposaven de dos (un de gran i un de petit). Aquesta no era, però, la situació ideal, i de fet, gràcies a alguns contractes emfitèutics i inventaris *post mortem*, sabem que hi havia obradors amb fins a cinc forns, tots de daurar.

Però, a més de les estructures de combustió en calien d'altres. Un document del segle XVIII informa que els obradors d'escudeller no disposaven de basses per a la decantació de l'argila, amb la qual cosa era fàcil distingir-los dels obradors dels gerrers, que si que en disposaven. Mai no s'esmenten les basses a cap dels inventaris d'obrador d'escudeller.

Una altra part important de l'obrador seria el llenyer o lloc on s'emmagatzemava la llenya (o qualsevol altre tipus de combustible). Era molt important evitar que entrés l'aigua de la pluja al llenyer, ja que convenia tenir ben seca la llenya

Una part de l'obrador, la més ben il·luminada, es destinava al tornejat i a la decoració pintada. Allà és on hi hauria plantades les rodes d'obrar.

De l'obrador d'un escudeller en sortien les peces tornejades i cuites, com a mínim, fins a la fase d'escaldat. El més lògic fóra pensar que també s'envernissaven i pintaven fins a completar

tot el procés sencer, amb les peces acabades i a punt de venda, però la documentació aporta informació d'escudellers que es dedicaven a pintar per a diversos mestres. Quan del que es tractava era de fer decoracions senzilles (posem per cas, les fetes amb el pinzell-pinta o la majoria de les decoracions que trobem en vaixelles dels segles XV i XVI) qualsevol operari del taller amb una mica de pràctica les podia fer, però quan les decoracions es van anar fent més complexes i s'hi introduí la policromia, aquesta fase d'elaboració va prendre molt més importància, ja que qualsevol persona no podia pintar figures humanes, animals o paisatges amb prou destresa. Una peça només es podia donar per acabada quan el pintor conclouia la seva feina, la qual cosa implicava disposar d'escudellers-pintors a la plantilla de l'obrador; una altra possibilitat era compartir-los amb altres mestres escudellers. Quan això s'esdevenia, potser les decoracions que sortien de diversos obradors eren molt semblants, per no dir idèntiques. Així, doncs, al segle XVII, amb la introducció a Barcelona de la policromia feta a l'estil del Renaixement italià calgué un canvi important en la planificació del treball dels obradors. En la documentació apareixen els "mestres a la roda" i els pintors. L'escudeller Miquel Gallart, en un procés judicial de 1683, va manifestar que durant molts anys havia treballat a la roda, a l'obrador del mestre d'Andreu Targaró⁷². En canvi, escudellers com Onofre Rodergues o Llorenç Passoles foren dos reconeguts pintors de rajoles i de peces fetes a torn.

Així mateix, els obradors que feien rajola disposaven dels motlles i de bancs per batre la rajola.

TAULA XLII: EXEMPLES DE VALORACIONS DE DIVERSOS IMMOBLES (EN LLIURES) FONT: ELABORACIÓ PRÒPIA A PARTIR DE DIVERSA DOCUMENTACIÓ, ESPECIALMENT DEL CADASTRE DE 1716 (AHCB, CADASTRE, I - 57, ANY 1716)

Noms	Immoble	Situació	Valor	Àrea
Manuel Ràfols	Casa + ob.	Escud./na Sagra	1200	
Josep Jaumar	Casa + ob.	Escudellers	1000	
Maria Camps	Casa + ob.	Escudellers	900	
Isabel Gual	Casa + botiga	Escudellers	850	
Joan Darbó	Casa + ob.	na Sagra	800	132 m ²
Miquel Gallart	Casa		800	
Jeroni Gual	Casa	Vidre	600	
Antoni Móra	Casa	Escudellers	600	
Francesc Amat	Obrador	Escudellers	400	
Pau Borgonyó	Casa		400	
Miquel Carreres	Obrador	Serra	300	
Eulàlia Coll	Obrador	Tres Llits	300	
Bernat Peris	Obrador	Tres Llits	300	
Miquel Rocamador	Obrador	Escud. Blancs	300	
Antoni Biscompte	Casa		250	
Francesc Pomareda	Casa derruïda		250	
Jeroni Gual	Obrador	na Sagra	250	
Josep Gastó	Obrador	na Sagra	200	
Eulàlia Coll	Casa	Tres Llits	200	
Pere Màrtir Lapuja	Obrador	Escudellers	200	
Pau Borgonyó	Obrador	Vidre	200	57'5 m ²
Antoni Biscompte	Obrador	na Sagra	200	

71. ACB, Pia Almoina. Capbreus, vol. 74 (02.08.1644).

72. ACA, Reial Audiència. Processos, núm. 13.440.

Isabel Gual	Obrador	Vidre	200	
Josep Coll	Obrador	Vidre	200	83 m ²
Pau Coll	Obrador	Vidre	200	
Joan Miquel	Casa + ob.	Arenes	200	
Miquel Gallart	Caseta + ob.	Còdols	200	
Marc Gibergues	Ob. + botigueta	na Sagra	200	
Miquel Rocamador	Botiga	Escud.Blancs	150	

L'inventari de la casa i obrador de Bartomeu Cardenyès, força complet, permet situar perfectament l'immoble a la cantonada de dos carrers. Es tractava d'unes cases amb quatre portals al carrer, tres al carrer dels Escudellers i un al carrer dels Escudellers Blancs. A l'entrada de la casa hi tenia emmagatzemada una gran quantitat de peces de ceràmica del tot acabada (daurada i blava), llesta per a comercialitzar, entre la qual hi havia "frentum" o obra defectuosa. També hi havia una caixa per tenir obra, cadires, escambells, bancs, tauletes de fusta, paradors de llata i una pica de picar. Dóna la sensació que podria tractar-se d'un espai que feia la funció d'una petita botiga. Després, es passava a un cel obert on hi havia un pou (amb corriola i poal), mig corder al cendrer, un molí de moldre vernís, una pastera de fusta per mesclar el vernís, un parell de cubells de fusta, un jornalet de pasta blanca pastada i un cavec amb el mànec de fusta. Aquest cel obert, on hi havia el lloc de captació de l'aigua, estava destinat a la mòlta i preparació del vernís blanc. Després s'arribava al pati del forn on, com el seu nom indica, suposem que hi hauria el forn (encara que curiosament no s'esmenta un "detall" tan important com aquest). Allà s'hi trobaven certes eines pròpies de la cocció: manadors i forquetes de ferro, una pala de fusta, una escala de gat de fusta (segurament per poder pujar a la cambra superior del forn), ferrets, planes i toves per enforar una fornada, feixines del Prat, un garboner amb uns 5.000 garbons, un gibrell d'envernissar i un cercol de ferro, a més de 28 dotzenes d'escudelles d'orella només escaldades. Després es passava a l'àmbit domèstic. No creiem que estigués situat al darrere del pati del forn sinó possiblement al costat de l'entrada (recordem que la casa tenia tres portals oberts al carrer dels Escudellers i només un al carrer lateral). Allà hi havia la sala on, entre altres coses, s'inventarià nou cantirets daurats i un armari encastat a la paret dins del qual, un picó, un perpal, un tallantó, una destrai i dues agulles, tot de ferro, una sort de ferro vell, una sort de vidre i un morter de pedra. Tot seguit s'inventarià la cambra on morí Bartomeu Cardenyès, trobant-s'hi també materials propis de l'ofici: dues romanes, un magall de ferro, un pern i una nadilla de molí, dos petits sacs de vernís, una caixa dins de la qual hi havia un llibret d'albarans, papers, i balances amb els seus pesos. A la recambra s'hi trobà un sedacet de comprar mangra i dos cendrers... A la cambra dels fadrins només s'hi trobà, relacionat amb llur ofici, un maç de picar terra. També es varen inventariar els objectes de la cuina. L'endemà es procedí a l'inventariar l'obrador petit situat segurament al darrere del pati del forn. Allà s'hi trobà una gran quantitat de ceràmica blanca, sense decorar, a més de peus de rodets, un molí de moldre colors, entenes de fusta, un banquet per batre rajola i una mescla de colors. Dóna la sensació, doncs, que en aquest obrador petit s'hi efectuaven les operacions d'envernissar i pintar. És interessant remarcar el fet que s'hi feia rajola de València, ja que s'esmenta el banquet per batre rajola.

A l'obrador gran hi havia les dues rodes de fusta, 63 posts de fusta per posar l'obra tornejada i cinc bancs per posar obra, una corriola de fusta amb corda d'esparg i tres ferrusses de ferro. Al porxo de l'obrador s'hi trobà ceràmica sense envernissar,

ceràmica envernissada (tal vegada, però, no cuita) i certa obra crua, a més de dos gibrells d'envernissar, un motlle de fer toves, prestatges per posar obra, un cercapous, costerets per posar obra, dues taules de capitells, bótes, una mola amb la pedra per moldre colors, un garbell d'esparg per garbellar terra, una gerra gran de tenir oli, buida i 18 roves de vernís sense moldre. Segurament la porta del carrer dels Escudellers Blancs servia per accedir directament a l'àmbit productiu.

Sembla, doncs, que tot estava disposat en una mateixa planta baixa, ja que en cap cas es parla d'escalas o d'habitacions situades al "cap de l'escala", ni terrats.

A l'inventari de Felip Costa (1615) s'esmenta la casa amb tres portals amb una eixida i hort contigu on hi havia l'obrador, amb quatre forns. Segons el mateix inventari hi havia: entrada, cuina, cambra al carrer, cambra del cap de l'escala, cuineta i obrador.

L'inventari de béns de Llorenç Passoles (1683) inclou cases amb l'obrador d'escudeller amb dos portals: un al carrer dels Escudellers i l'altre al carrer de la Marededéu. No feia cantonada, com el cas de Bartomeu Cardenyès, sinó que es tractava de dos solars units en forma de "L". S'esmenten: l'entrada, la cuina, el cel obert, la sala que era al cap de l'escala, la cambra que treia finestra al carrer, el porxo de dalt i l'obrador.

També les cases i obrador de Pere Mates, gerrer, tenien tres portals, amb una sortida contigua.

L'obrador de Pere Marres, on es va establir en emfiteusi Andreu Targaró, constava d'una sola planta baixa «a solo terra usque ad tegulatum». Tenia quatre forns «ad coquendo vasa et alia opera terre officii scutellarii», amb un portal al carrer, juntament amb les cases del costat que disposaven amb pati, hort, pou «ex abiso usque in celum» amb dos portals al carrer dels Ollers Blancs (aleshores, dels Escudellers). Amb l'establiment fou concedida també la facultat d'extreure aigua d'un pou que hi havia en una eixida o cel obert situada a la part del darrere de l'obrador, Vers el nord, posseïda pel gerrer Jaume Jaumar. Pere Marres va retenir per a ell una latrina que era a la part de l'obrador establert. Aquest obrador pagava un cens de 16 lliures, 12 sous i 7 diners anuals. Un plet judicial permet saber que es va obligar a dit Jaumar fer destapar un forat

«Per lo qual va la aigua al picador de Andreu Targaró, escudeller ciutadà de Barcelona, i així mateix fassa una paret nova que ha fet dins la casa del davall instant, y un terrat que carrega sobre dita paret, per todas las ditas cosas donan gran perjudici al devall instant».

Jaumar es va queixar:

«Per quant té dit Targaró una figuera prunera contra la paret de la casa de dit Jaumar que serveix de escala, lo dit vol que li sia manat talle dit arbre y fassa lo demàs que segons constitucions està obligat»⁷³

Diferències entre un obrador de gerrer i un d'escudeller

Una de les sorpreses que ens ha aportat la documentació escrita és que ha permès posar, blanc sobre negre, la diferència entre el treball dels gerrers i l'estructura dels seus obradors respecte del treball dels escudellers i l'estructura dels seus.

Potser la diferència més notable és la presència de basses

73. ACA, Reial Audiència. Processos, núm. 13.440.

TAULA XLIII: Estructura, situació i valoració de les cases dels escudellers barcelonins, segons el cadastre del 1716			
Font: AHCB, Cadastre, 1-57			
Nom	Carrer	Estructura	Valor
Eulàlia Coll, casa pròpia, per llogar	Tres Llits	Entrada + aposento	200 lliures
Bernat Peris (hi viu Simó Valls)	Tres LLits	Entrada + aposento	100 lliures
Bernat Peris (hi viu Joan Casals)	Tres Llits	(No es descriu)	100 lliures
Bernat Peris (hi viu Josep Juncà)	Tres LLits	(No es descriu)	100 lliures
Bernat Peris (hi viu Maria Vassina)	Tres Llits	Un aposento	100 lliures
Antoni Móra (hi viu Antònia Rodríguez, vídua)	Tres Llits	(No es descriu)	150 lliures
Jacint Solanes	Vidre	Un aposento + saleta	200 lliures
Manuel Ràfols	Escudellers	Entrada + cuina + obrador Primer sostre: 3 aposentos + 2 sales Segon sostre: porxada + terrat	1200 lliures
Pau Borgonyó (casa pròpia).	Escudellers	Entrada + cuina + menjador Primer sostre: 2 aposentos + sala Segon sostre: aposento + porxada	400 lliures
Antoni Biscompte (casa pròpia)	Escudellers	Entrada + cuina Primer sostre: aposento Segon sostre: 2 aposentos + porxada	
Antoni Móra (casa pròpia)	Escudellers	Entrada + cuina Primer sostre: 2 aposentos + sala Segon sostre: terrat	600 lliures
Francesc Pomareda (casa pròpia molt derruïda)	Escudellers	Entrada Primer sostre: aposento i altres d'espallats Segon sostre: porxada oberta	250 lliures
Isabel Gual. Casa pròpia.	Escudellers	Entrada + cuina + eixida + botiga Primer sostre: 3 aposentos + sala Segon sostre: aposento + porxada + terrat	850 lliures
Jeroni Gual. Casa pròpia.	Escudellers	Entrada + cuina + eixida Primer sostre: 2 aposentos + sala Segon sostre: aposento + terrat	
Miquel Rocamador. Casa pròpia.	Escudellers	Primer sostre: aposento Segon sostre: aposento + terrat	300 lliures
Francesc Mateu (a casa de Josep Mercer).	Escudellers	Entrada + cuina Primer sostre: 2 aposentos + sala Segon sostre: 2 aposentos + porxada + terrat	600 lliures
Ramon Lacruz (a casa de Josep Puig).	Escudellers	Entrada + cuina Primer sostre: 3 aposentos + sala Segon sostre: 3 aposentos + terrat	800 lliures
Jeroni Gallart (en botiga de Maria Planella).	Escudellers	3 aposentos + cuina	400 lliures
Bernat Peris (en botiga de Magdalena Rovira).	Escudellers	Cuina + aposento	200 lliures
Joan Cerdà (en botiga de Magdalena Rovira).	Escudellers	Aposento + cuina	100 lliures
Joan Miquel (a casa i obrador del sastre Baptista. Miquel).	Arenes	(No es descriu)	200 lliures
Josep Gastó.	Ample	Entrada + cuina + eixida Primer sostre: 3 aposentos	400 lliures
Bartomeu Albert (en casa pròpia). La botiga es lloga a part.	Mercè	Entrada + botiga + casolet Primer sostre: sala + alcova + aposento Segon sostre: porxada oberta	400 lliures
Miquel Gallart. Caseta i obrador propis.	Còdols	Saleta + aposento	200 lliures

per a la decantació de la terra, en els obradors de gerrer. Però els testimonis citats a declarar en un procés judicial aporten una informació molt valuosa al respecte. El gerrer Joan Darbó, que tenia aleshores 77 anys, va declarar que:

«Los alfareros de esta ciudad costumbren balsear la tierra, para el uso de su oficio, en los meses de mayo, junio, julio y agosto, y aunque pueden balsearla todo el año, empero como ha de ser estando los oficiales dentro del agua, por esta razón, y por causa del oficio, no lo hazen».

L'escudeller Francesc Marres, de 30 anys, hi afegí:

«Quando hacen aquella ha de estar un hombre desnudo dentro del agua, y la frialdad de ella no lo permite».

No era de la mateixa opinió l'escudeller Jeroni Gual, de 40 anys, ja que segons ell:

«Mientras tengan jornaleros que la quieran hazer, la harán todos los meses que querrán hazer?».

La presència de sol era indispensable en els obradors de gerrer. Per això, els testimonis del procés aporten algunes dades força interessants. Preguntat l'escudeller Francesc Marres si alguna paret impedia l'entrada de la llum solar, digué:

«La pared de mediodía, que es de honor de Antonio Bosch, es la que impide que enteramente no entre el sol a la dicha bassa, y no la botica de que habla dicho capítulo sexto».

El jove escudeller Rafael Sagau, que tenia 25 anys, preguntat sobre el respecte va manifestar que:

«En dichos tres meses entra el sol en dicha bassa lo demás del día, sin que la altitud que oy tiene por la parte de poniente la dicha botica (...) en manera alguna impida la entrada al sol en dicho obrador y singularmente en la bassa de la pasta».

El gerrer Sever Viladomat, de 30 anys, va afegir que:

«Pero quando dichos tres meses no son bastantes para hacer la que se necessita para todo el año, se.n haze en otros meses».

El gerrer Josep Muxellós, de 38 anys, va dir que:

«La de junto con el leñero que se halla entre la balsa de componer la dicha tierra y orno pequeño para tener la leña, y aunque se separase el obrador de la botica (...) quedaria competente jugar para retirar la misma pasta, que es el otro leñero que se halla tras la puerta principal de la casa del mismo obrador».

En canvi, el gerrer Joan Darbó, preguntat sobre el mateix, digué que:

«En caso de separarse el dueño de dichas casas quedaria damnificado, porque le faltaria competente lugar por todo lo que necessita el officio de alfarero».

Més explícita va ser l'explicació del gerrer Francesc Amat, de 31 anys:

«Dividido el leñero y tejado de la dicha casa, y levantándose el mesmo tejado, no se podría enjugar la pasta para fabricar la obra de dicho officio (...) que si hoy en día se enjuga aquella con el término de quinze días, entonces ni con dos meses se enjugaria la dicha pasta, por lo que redundaria en grande perjuicio y pérdida del dueño de la casa.

«Dixo que hay poca diferencia del officio de alfarero del de escudillero y assí que apenas tanto sol necessitan el uno como el otro para su obra.

«Dividido el leñero y tejado de las casas y leñador, referido en el caso, podrían nombrar el mesmo obrador, obrador hiermo, por la razón de que le faltaria lo que dize y expresa el capítulo».

I afegeix que els mesos idonis per treballar la pasta eren els de maig a octubre.

El fuster Bartomeu Esplugues, de 46 anys, fou cridat com a testimoni. La seva breu declaració aporta dues dades de molt d'interès:

«Lo dixo saber el testigo por tratar muy a menudo con los oficiales de uno y de otro officio a la mayor parte de los quales el testigo haze los moldes para la fábrica de su obra, y ve el testigo que los alfareros no pueden envernissar su obra sin sol, y los escudilleros, sí».

I Pere Esplugues, jove fuster de 28 anys, afegí:

«No solo porque la obra de alfarero tiene más de gordaria que no la de escudillero, pero tambien porque el alfarero no puede dar el vernís a su obra no teniendo sol, y los escudilleros lo pueden dar a su obra a la ombra».

El jove "alfarero" Francisco Gómiz, que tenia 35 anys, i que havia treballat pel gerrer Puigdoure i, posteriorment, per als seus hereus, va manifestar que:

«El alfarero necessita de del sol para enjugar y dar vernís o vedriado a la obra que trabaja, y el escudillero la escalda y no necessita de el sol para vedriarla».

Manuel Ràfols, escudeller de 54 anys, va declarar que:

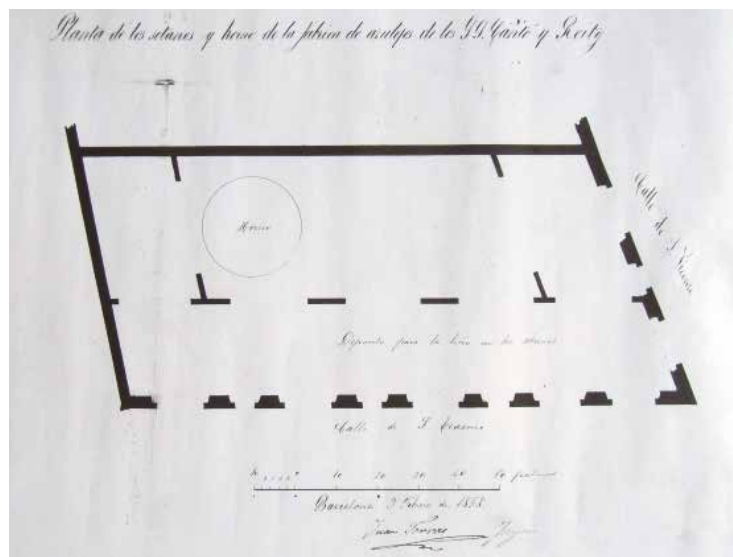

Fig.103: Planta de la fàbrica de rajoles de Reig i Cantó, al carrer Ferlandina cantonada amb Sant Erasme, amb la situació del forn?

«Los alfareros no pueden cozer su obra sin que primeramente ser bien ajuta y tostada en el sol y sin él no pueden dar el vidriado o vernís, y los escudilleros escaldan su obra y sin el sol pueden dar el vidriado o vernís».

Reformes a l'obrador

A Barcelona, la proliferació d'obradors d'escudeller es va produir en el decurs del segle XVI, si bé la documentació dels segles XVII i XVIII demostra que també se'n van fer de nous o bé es van ampliar o reparar els ja existents. També estan documentats obradors derruïts i/o substituïts per habitatges.

De cara a una adequada conservació de l'obrador, els dos problemes més importants eren les altes temperatures que s'assolien a l'interior dels forns i la humitat, que afectava sobretot als fonaments de les parets -moltes de les quals fetes de tàpia- i també a les parts de l'obrador fetes de fusta, com ara les bigues.

Els forns eren nous quan s'estrenaven els obradors, però calia refer-los cada cert període de temps. En aquest sentit, segons les excavacions fetes al barri del Pallol de Reus, els arqueòlegs estimen que els forns que estaven en actiu a la segona meitat del segle XVI varen durar fins a mitjan segle següent, però no més. Durant aquest període de temps calgué fer-hi algunes reparacions.

Quant a nous forns, el 1601 Jaume Colom va rebre autorització per fer construir tres forns de ceràmica al seu obrador del carrer na Sagra:

«Un obrador on desitja fer un forn per a coure obra de terra, y dos altres per a arreus de aquell, ço és, lo hu per a couer la obra pintada y lo altre per a cremar lo plom, tots los quals tres fornets necessita qualsevol scudeller per a couer y perficionar la obra, e com no.s puga fer sens obtenir primer licència y stabliment de la facultat de ser aquells de V.S^a, en nom del Sennor Rey, supplica a V.S^a sia servit manar concedir y stablir-li dita facultat qui ell se offer pagar un moderat cens annuo del que ho rebia a mercè particular de V.S^a»⁷⁴.

En el cas de Barcelona, no hem trobat gaire informació que permeti calcular la mitjana de vida d'un forn, cada quan

74. ACA, Reial Batllia?

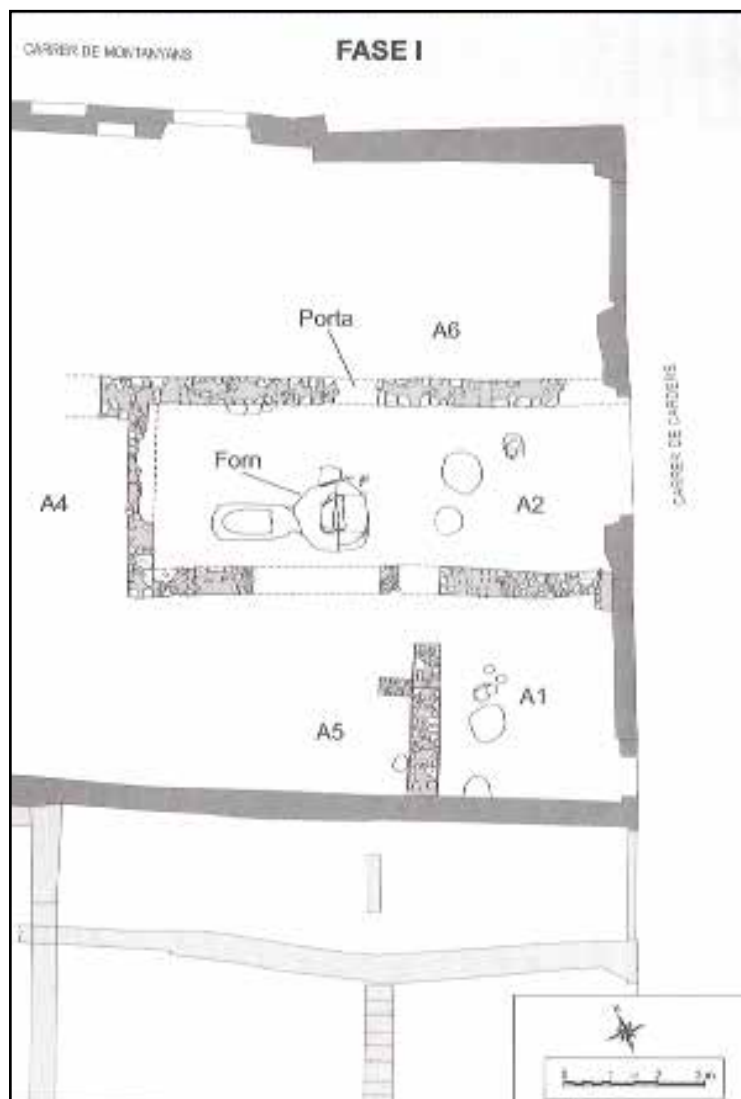

Fig.104: Obrador de terrisser del segle XIII localitzat al carrer Carrers (Barcelona). Publicat a:

necessitaven una reparació o els motius pels quals s'abandonava un obrador.

L'any 1735 l'escudeller Manuel Ràfols i la seva muller, Agnès, van establir en emfiteusi a l'escudeller Sebastià Fuster en uns obradors amb la condició que un dels dos -en concret, el que tenia l'entrada pel carrer dels Escudellers, adossat a l'habitatge del matrimoni Ràfols- podria ser usat per ell mateix. Aquest obrador compartit feia, des de la boca del forn fins al pilar de l'arc divisor dels dos obradors, uns 48 pams de Barcelona de llargària i uns 33 pams d'amplària. És interessant, però, un dels detalls que s'esmenta al document referent a la part de l'obrador que es va reservar l'esmentat Ràfols:

«Antea cum duobus furnis, uno de coure obra blanca et altero de daurat, nunc vero cum uno furno ad effectum coquendi opera scutellarii de terra blanca»

És a dir, que antigament hi havia hagut dos forns: un de blanc i un de daurat, però el 1735 havia desaparegut el forn de coure daurat, i només quedava el de coure obra d'escudeller de terra blanca, és a dir, un únic forn per al bescuit i per a la cuita de fi. Però no és menys interessant el que diu dels forns que hi havia a la part de l'obrador on es va establir Sebastià Fuster. La casa o obrador tenia, abans, quatre portes -el 1735 només dues-, també amb dos forns construïts:

«Uno bono et curribilis ad effectum coquendi opera scutellarii et altero, diruto, in quo antiquitus coquebatur opera scutellarii

deaurata»⁷⁵.

És a dir, que a diferència de la part de l'obrador que es quedà Ràfols on només restava un forn, en aquesta part encara hi havia el forn de daurat, però que estava derruït. Així, doncs, mentre l'obrador formava una única unitat productiva disposava de quatre forns, dels quals la meitat eren per coure daurat i l'altra meitat, pel blanc.

L'establiment acaba amb la clàusula que dóna sentit a la divisió i reserva d'una part de l'immoble:

«Que dit Manuel Rafols, durant sa vida natural y mentres fara per si y no per altri del officio de scudeller, tinga libera y ampla facultat de usar y gosar de dita part de obrador que ab lo present ha dividit del seu propi, axi del forn y demés que sie necessari de baix com també del primer sostre, no entenent que dita llibertat se estenga al altre obrador separat de dita sa casa que trau porta al carrer de la Mare de Déu, y després de sa mort, o bé venint lo cas que deixàs de fer del officio de scudeller aleshores dega tapar-se y separar-se de las cases pròprias remanents a dits establiments, lo referit obrador».

Als contractes d'establiment emfitèutic, una de les clàusules més habituals consistia en obligar l'emfiteuta a invertir importants quantitats de diners en millores de les instal·lacions de l'obrador, però rarament es troben les típiques "concordies" entre un escudeller i un mestre de cases o un fuster relatives a la reparació de vells forns o a la construcció de nous.

És excepcional, per la data tan avançada del document, el cas del forn que Miquel Rocamador estava fent construir al seu obrador del carrer dels Escudellers Blancs, l'any 1726. A l'inventari dels seus béns es pot llegir textualment:

«Ítem, cent cayrons que han de servir per obrar lo forn que està principiat.
«Ítem, tres mil rajolas per acabar lo forn que està principiat.
«Ítem, una pila de morter blanch previngut per acabar lo forn que està comensat»⁷⁶.

També és una font que indirectament proporciona informació sobre aquest tema, les impositions de taxes sobre les fornades de 1669 i de 1694. En comparar el llistat d'obradors d'un i d'altre any es veu que van disminuir de quantitat, però van augmentar en capacitat de cuita, si és que les dades són reals. Per tant, el segon terç del segle XVII deuria ser una època de certa activitat pel que fa a les reformes d'obrador d'escudeller.

Com a exemple d'obres fetes en un obrador d'escudeller podem aportar el següent document de l'any 1584 relatives a unes obres fetes el 1574⁷⁷:

«Memorial de la obra que jo, en Pere Llangunilla, he presa, preu fet, de la S^a. Falcona, muller de mestre Falcó, scudeller, quondam, y cobrador, està en lo carrer dels Scudellés, anomenat lo carrer de la Mare de Déu, dissapte a xx de octubre 1584, la feyna que lo que dit mestre Pera Llangunilla avia de fer és la següent: Primo, un terrat que és de la banda de Bonet, lo gerrer, y el dit mestre Pere Llangunilla ab lo dit preu fet avia de pagar rejola y cals, arena y

75. AHPB, i Comelles, major, *Sextum manuale instrumentorum*, 1733, desembre, 28 - 1735, desembre, 23 (26.12.1735).

76. AHPB, Sever Pujol, *Liber primus inventariorum et encantum*, 1712, gener, 27 - 1715, gener, 21; 1722, abril, 8 - 1727, setembre, 7). Això indica que la mort li degué sobrevenir de manera inesperada, poc després d'haver comprat el material necessari per construir un nou forn.

77. AHPB, Miquel Cuberta, Manual, 1584, juliol, 31 - 1585, març, 8 (20.10.1584).

argila, bigas, llata, claus y enderrocar lo que y era y adobar alguns trosos de paret y traure la terre y fer la barana al terrat y adobar les taulades squerra, molt dolentas, y mudar turtugas a la bora de la taulada y posar una canal per treurer l'aygua al carrer y posar una biga a la taulada per que la que y hera, hera trencada per lo mig, ab una jàcana, posar un puntal per que la jàsana és trencada, y adobar l'ascula que puja al sostre y alguns trossos del sostre que y havia per casa, dolents, adobar, y més per lo preu fet donat a mestre Pere Llangunilla per mans, cals y arena, argila y guix, traure terra, bigas, llatas y claus, jornals y bastidas y jomellas: són quaranta tres lliures y deu sous, y de dites quoranta-tres lliures y deu sous n.e rebudes quoranta dues lliures y sis sous. Reste a deure un ducat, y de assó que la feyne s'és feta aurà deu anys, poch més o menys, accepta posar una biga y lo puntal y adobar les taulades y comprar les teules, y la dita taulada s'és adobada dues vegades».

Les obres costaren 43 lliures i 10 sous, però la vídua Falcona només va pagar 42 lliures i sis sous. La resta -1 lliura i quatre sous o el que és el mateix, 24 sous o un ducat d'or- el quedà a deure. Malgrat això, el mestre de cases va acceptar posar una biga, el puntal i adobar teulades i comprar les teules necessàries. Sembla deduir-se, doncs, que la teulada va ser reparada en dues ocasions en el termini de 10 anys.

L'any 1671 el mestre de cases Jacint Faneca va firmar un rebut conforme havia cobrat 15 lliures de l'escudeller Pau Babot en concepte de mà d'obra i materials per haver

«Fet un pou en dita casa de aigues brutes, afondir aquell y ab ses parets alrededor fer una claveguera per allevar-se'n l'aigua de la aiguera dins diu pou y haver llevat la claveguera que donava al carrer»⁷⁸.

El mateix dia, Bartomeu Boixo va firmar un altre rebut, de 2 lliures i 10 sous, preu de

«Sis trossos de biga de llargària de deu o dotze palms que han servit y se són posats al pou de aigua bruta que dit Pau Babot a fet fer en sa casa».

En ambdós casos es tracta d'obres menors.

El 3 de novembre de 1680 Jacint Faneca, mestre de cases, va presentar un memorial detallat de les obres fetes a l'obrador de Pau Passoles:

TAULA XLIV: «MEMORIAL DE LAS OBRAS NECESSÀRIAS SE SÓN FETAS EN LO OBRADOR QUE PAU PASSOLAS POSSEHEIX EN LO CARRER DE LA MARE DE DÉU DELS ESCUDALLERS, FETAS PER HYACINTO FANECA, MESTRE DE CASES. SÓN LAS SEGÜENTS»:	
«Primo, per fer lo forn a preu fet. Per mans:	18£, 10§
«Item, per vuyt carretadas de pedra per fer las parets furanas de dit forn, a raó sinch reals per cada carretada:	4£
«Item, per vint millers de trossos de rajola per fer las parets de dintre de dit forn, a raó quatre sous lo cent:	16£
«Item, per tres-centas rajolas novas han servit per enrajolar dalt y baix lo dit forn:	2£, 8§
«Item, per arena y argila, cent-sinquanta càrregas a raó set diners càrrega:	4£, 7§, 6
«Item, per vuyt quintars de cals, a raó 6 sous quintar:	2£, 8§
«Item, un manobre per tapiar la terra de contra las parets del forn, sis jornals, a raó vuyt sous jornal:	2£, 8§
«Item, per fer lo sot del forn dos hòmens tres dias:	2£, 8§
«Item, per cubrir lo quarto del forn per ser antes tot casolot y descubert de alt a baix y de assentar dos molins y picar las molas del un, tot a preu fet:	15£
«Item per dos mil teulas, a raó catorze lliures lo miller:	28£

«Item, per quatre quintars de cals:	1£, 4§
«Item, per arena y argila setze càrregas:	9§, 4
«Item, per dos molas vellas que antes molian sal que.s compraren per dits molins:	7£
«Item per lo altre molí nou se comprà sotana y corró nou que costa:	7£
«Item, per assentar lo molí de la mola vella entre recaptés y mans:	1£
«Item, per escurar lo pou que estava tot reblert:	5£, 10 §
«Item, per escurar lo casolot que antes estava tot ple de terra sinch hòmens y treballarem dotze dias, a raó 8 sous cada home cada die:	24£
«Item, tres cavalcaduras hi treballaren dits dotze dias, las quals entre lloguer y menjar costaren quatre reals cada una cada die són entre tot:	14£, 10§
«Item, per fer una copa en lo forn gran y un ramiendo de una paret mitjera y altres ramiendos fets en lo obrador que dit Passolas té en lo carrer de na Saga o bé dels Scudellers tot donat a preu fet fetas en lo any 1670 per mans y recaptés:	14£
Total: 170£, 2§, 10»	

També està molt detallat el document que informa de les obres fetes a l'obrador de Narcisa Fuster, al carrer de na Sagra:

«En haver fet lo quarto del lleñer y refer todas las parets de dit quarto, sospedrar ditas parets, obrir una paret per entrar a dit lleñer, assentar-hi una jasena per mantanir la paret de rajola de pla que hi ha sobre de ella, embigar y enrajolar tot lo sobredit quarto, fer un repartiment de envans sobre aquell per retirar todas las mercaderias de dit ofici, y tret tota la terra y runa de dit quarto, se ha fet un embigat y enrajolat una sala per obrador que té quaranta sis palms de llarch y vint y tres de ample, se ha assentat una canal per rebre las ayguas de dit obrador, se han fet las parets de rajola de pla ab sos pilars de dita sala fins al terrat que hi ha quinse canas de paret y se ha embigat sobre dita sala tot lo terrat y enrajolat altres gruxos de rajolas y se han fet tots los quatre nivells per conduir la aygua a las canonadas, per lo que se ha gastat lo següent:

«Primo, per mans de mestre, quatre fadrins y manobres y traurer la runa: 42£.

«Item, per sexanta quintars de cals, a raó 4§, 6 quintar: 13£, 10§.

«Item, per 35 quintars de guix per collar los caps de bigas y envans: 7£.

«Item, per onse mil rajoles a raó 3£, 6§ lo miller: 39£, 6§.

«Item, per mil mahons, a raó 8 lliures lo miller: 8£.

«Item, per la escala per pujar de baix fins lo primer pis que es la sala, la qual escala es de pedra de morter y los grahóns, de mahons: 8£.

«Item, per una senguissarra, mans de moler y mestre de Cases: 13£.

«Suma de lo present compte: 131£, 2§.

«Compte de las obras tocan al ofici de fuster que jo, Josep Salvany, fuster, ciutadàde Barcelona, ha fet en los mesos de mars y abril del any 1744 en dit obrador de scudeller que posseheix dita Narcisa Fuster en dit carrer, per lo que se ha gastat lo següent:

«Primo, per vuyt quadrans per lo lleñer se ha fet a raó 1£ quiscun: 8£.

«Item, per una jacena per dit lleñer: 2£, 10§.

«Item, per una dotsena y mitja de llata doble per dit llañer a raó 2£, 16§: 4£, 4§.

«Item, per quatre-cents claus dinal y mitg a raó 7§, 6 lo cent: 1£, 10§.

«Item, per mans de fuster, per blanquejar los quadrans y jacena, embigar y enllatar: 3£, 12§

«Item, per divuyt quadrans per lo terrat, a raó 1£ quiscun: 18£.

«Item, per dos dotsenas de llata dobla per dit terrat a raó 2 £, 16 la dotsena: 5£, 12§.

«Item, per cent claus dinal y mitg, a raó de 7§, 6 lo cent: 2£, 5§.

78. AHPB, Josep Virgili, *Quintum manuale instrumentorum*, 1670, desembre, 30 – 1671, desembre, 22.

«Item, per quinze quadrans per lo sostre de la sala, a raó de 1£ quiscun: 15£.

«Item, per dos dotsenas de llatas doblas per dita sala, a raó 2£, 16 § dotsena: 5 £, 12 §.

«Item, per sis-cents claus dinal y mig, a raó 7 § 6 lo cent: 2£, 5§.

«Item, per las mans de fuster, de blanquejar los quadrans, posarlos y enllatar lo terrat: 12£.

«Item, per una porta ab son vestiment, pany, clau y tres frontissas: 3£.

«Item, per una escala de gat per pujar de un terrat al altre: 3£, 10§.

«Item, per una sola de roure y dos gafas per la escala per lo primer pis: 2£, 4§.

«Item, per deu quadrans per un empostissat de demunt la sala, a raó 3£, 6§ dotsena: 14£, 15§.

«Item, per sis-cents claus dinal y mitg, a ra 7 § 6 lo cent: 2£, 5§.

«Item, per una escala de gat per pujar de la sala al empostissat: 3£, 10§.

«Item, per los ports de dita fusta: 1£, 2§.

«Item, per las dos rodas plantadas tocant a fuster y maña: 18£.

«Suma lo present compte: 138£, 16§».

En total, doncs, 131 lliures i 2 sous per la feina i materials del mestre de cases i ajudants, i 138 lliures i 16 sous per la feina i materials del fuster: 269 lliures i 18 sous.

Segons el mateix document indica, la intenció de Narcisca Fuster era ben clara: llogar la meitat de l'obrador per a obtenir guanys:

«Pro ampliacione dicti operatori et constructione officinarum dicti officii ad effectum locandi partem dicti operatorii et consequendi aliquod lucrum»

L'obrador disposava, doncs, d'un llenyer i d'un forn, i estava cobert per un embigat i teules. Tenia les seves "oficines" o diferents departaments on en desenvolupaven les feines pròpies de l'ofici, i dos portals: un a cada carrer de la cantonada on estava construït.

La forma de l'obrador consistia en dos solars rectangulars units pel darrere. La part més horitzontal feia uns 137 m² de superfície i tenia una porta que donava al carrer de na Sagra. Delimitava pel costat sud amb l'obrador de Gaspar Rodó i amb un carreró que anava al carrer Nou. Això vol dir que aquesta part d'obrador comunicava amb una altra part, també rectangular, més llarga que no pas ampla, d'uns 88 m², amb una porta que obria a l'esmentat carreró. Així, doncs, una part de l'obrador de Narcisca Fuster delimitava amb l'obrador de Gaspar Rodó pel costat sud, mentre que l'altra part tenia aquest mateix obrador però al costat est. Era fàcil dividir l'obrador en dues parts, ja que donava lloc a dos obradors rectangulars, un més gran que l'altre, però amb entrades independents.

De fet, l'obrador ja havia estat dividit quan era propietat de Josep Gastó, el 1707. En el moment de fer les obres d'ampliació i de reparació hi estava treballant un escudeller a títol de lloguer, anomenat Josep Rossell, que pagava 33 lliures anuals.

Un altre exemple de les obres necessàries per tenir a punt obrador el proporciona un plet entre Maria Barba, vídua del gerrer Josep Barba, contra l'escudeller Miquel Rocamador, que data del 1718.

Entre la documentació que es va fer servir en el procés consta una breu però significativa descripció de l'estat de conservació de les cases que estaven a tocar de l'obrador:

«Nunc propter illarum vetustatem fere omino dirutas et devastatas et eadem causa inhabitabiles taliquod pro illis reficiendi et reparandis magnis indigent operibus, et cum in dicta

hereditate non sint pecunie numerabiles ad reficiendum dicta opera et non habentes alium modum neque formam ad ad dicta opera fieri faciendum».

Per això, es va establir en emfiteusi al gerrer Jaume Puigdoure, que tenia l'obrador al costat, segons una sentència de la cúria del veguer amb llicència del doctor Baltasar Prous (17.09.1674). La vídua Barba reclamà 440 lliures i 6 sous a Miquel Rocamador, nou propietari de l'obrador. Demana que fos condemnat a pagar:

«En haver de dexar vacua y espedida la posesión de dichas cases, obradores y patios, junto con los alquileres havidos y por haver, daños y costas, del mayor modo que de derecho aya lugar».

De la part del llarg procés ens interessien, en concret, les obres que va fer Miquel Rocamador per deixar a punt l'obrador. Va demanar a Pau Martí, "maestro albañil de las obras del Rey", a Bruno Prats, "maestro carpintero", i a Miquel Gallart, "maestro escudillero":

«Los conferiessemos en las Cases y hornos de escudillero sitios en esta ciudad en la calle de Escudilleros y, alli conferidos, mirassemos, diessemos y reconociessemos dichas Cases y ornos de escudillero que necessitan y amenazan ruina. Y por todo lo sobredicho hazemos a V.Ex^a. la relacion siguiente en esta manera:

«Que nos hemos conferido en dichas casas y mirado muy atentamente todo lo que por V.Ex^a. nos ha sido mandado, y hemos hallado ser indispensable hazer las obras siguientes:

«Primo, en el patio de dichas casas se debe hazer un sumidero o pozo para recoxer las aguas de las lluvias, por no tener escorredor:

«Se debe sospedrar la tapia de la balsa donde se haze la pasta, por estar peligrosa y con la humedad de la pasta sería contingente al caerse.

«En uno de los ornos donde se cuessen los platos y escudillas se ha de hazer el cuello y un lado de dicho orno, y la capa, y remendar el otro orno.

«Se ha de poner un paramodolo en una biga y mudar otra que está rompida en el piso de la entrada.

«Se necessita de un ornillo para fundir el plomo.

«Se debe plantar un molino para moler azul y otros colores que se halla en dicho obrador:

«Se han de hazer otros remiendos necessarios en dichas casas.

«En el obrador se debe poner una puerta en una ventana»⁷⁹.

De l'any 1717 data el rebut del que havia cobrat el mestre de cases Josep de l'Horta (Delhorta), de l'escudeller Miquel Rocamador que tenia segons un establiment emfiteutic fet pel pare prior del monestir de Sant Pau del Camp, de Barcelona: 231 lliures i 14 sous per unes obres fetes:

«In illis operatorio sive obrador et domuncula, cum duobus portalibus quod vos titulo stabilimenti (...) fecit Rm. Dr. Fr. Josephus Puigdoure, ordinis divi benedicti claustralium provintia Tarraconensis»

«Memorial de la feyna, mans y recaptés que jo Joseph Delhorta, mestre de cases, ciutada de Barcelona, he feta y posadas en fer una paret del sobredit obrador, la qual ha pagada per enter dit Miquel Rocamador, en desembosar, escurar y reparar la canonada de la clavaguera per posar las ayguas brutas al pou de aquellas que és dins las casas grans que aleshores eran de dits pubills Puigdoure y vuy de Maria Bosch, viuda de Andreu Bosch, quondam, taverner ciutadà de Barcelona, paredar un portal que passava del llanyer de dit obrador a la dita caseta y finalment en empedrar y rebossar las parets de dins lo pati de dit obrador, lo

79. ACA, Reial Audiència. Plets civils, núm. 20.422 (27.07.1718). Maria Barbarà contra Miquel Rocamador.

qual obrador y caseta dit Miquel Rocamador, en virtut del sobre chalendat acte de establiment, té y poseheix en la present ciutat de Barcelona en dit carrer dels Escudellers Blancs y davant la plasseta de St. Francesch, la qual feyna feu per orde de dit Miquel Rocamador als primers de mars 1715 y aquest baix paraula de que dit Rm. Dr. Fr. Joseph Puigdoure, en dit nom de tutor y curador dels dits pubills Puigdoure, li faria y firmaria lo sobre chalendat acte de establiment en fer la qual feyna he gastat y posat las mans y recaptés següents:

«Primo, per 20 quintars calcs, a raó 16 s quintar. Setse lliuras: 16 ll.

«Item, per 12 carretadas de pedra, a raó 20 s carretada: 12 ll.

«Item, per 50 càrreges arena, a raó 1 s càrrega: 2 ll, 10 s.

«Item, per 40 càrreges argila, a raó 1 s càrrega: 2 ll.

«Item, per 4 jornals de mestre, a raó 16 s jornal: 3 ll, 4 s.

«Item, per 4 jornals de fadrí, a raó 14 s jornal: 2 ll, 16 s.

«Item, per 8 jornals de manobra, a raó 10 s jornal: 4 ll.

«Item, per 500 trossos de rajola vella, a raó de 25 reals lo miller: 1£, 5 s.

«Item, en lo mes de octubre de dit any 1715 feu una quadra o aposento sobre a hont era terradet de dit obrador, so és, parets, rebossar y emblancar de morter blanch aquella teulada y conduhir la aygua del terrat gran al safareig de dit obrador, per lo que he gastat y posat:

«Primo, per 1.000 teulas noves, a raó de 20£, lo miller: 20£.

«Item, per 1.000 trossos de rajola vella, a raó de 15£ lo miler: 15£.

«Item, per 30 quintars calcs, a raó de 12 s quintar: 18£.

«Item, per 56 càrreges arena, a raó 1 s càrrega: 2£, 16 s.

«Item, per 40 càrreges argila, a raó 1 s càrrega: 2£.

«Item, per 20 jornals de fadrí, a raó de 14 s jornal: 14£.

«Item, per 36 jornals de manobra, a raó 9 s jornal: 16£, 4 s.

«Item, per 16 quintars guix, a raó 6 s quintar: 4£, 6 s.

«Item, per 27 canons, a raó 2 s canó que serveixen per a conduhir dita aygua del terrat grans al saffareix: 2£, 14 s.

«Item, en lo mes de janer 1716 feu las parets traseras y galteras ditas parets de foch del forn gran, volta y collada de dit forn, pilars y pedris del forn de vall y muntar lo terreno del matex forn de vall, fent aquell de picadís y trossos de obra de escudeller, tot ben picat a fi de detenir la aygua que, per ésser desmasiat fondo, de contínuo hi solia haver, per lo que he gastat y posat:

«Primo, per 4.000 rajolas noves, a raó 6£ lo miller: 24£.

«Item, per 600 mahons, a raó 12£ lo miller: 7£, 4 s.

«Item, per 3.000 trossos de rajola vella, a raó de 25 s lo miller: 7£, 10 s.

«Item, per 7 quintars calcs, a raó 10 s quintar: 3£, 10 s.

«Item, per 10 càrreges arena, a raó 1 s càrrega: 10 s.

«Item, per 100 càrreges argila, a raó 1 s càrrega: 5£.

«Item, per 18 jornals de fadrí, a raó 14 s jornal: 12£, 12 s.

«Item, per 30 jornals de manobra, a raó 10 s jornal: 15£.

«Item, per 8 quintars guix, a raó 6 s quintar: 2£, 8 s.

«Item, per un preu fet de traure terra y runa se trobava dins dit forn y obrador tot junt: 10£.

«Item, en lo mes de mars de dit any 1716 assentí las dos finestras de demunt del forn gran y feu differents remiendos no sols a la capa de dit forn, però també en div.as parts de dit obrador, per lo que he gastat y posat:

«Primo, per 2 quintars guix, a raó 6 s quintar: 12 s.

«Item, per dos quintars calcs, a raó de 7 s quintar: 14 s.

«Item, per 2 jornals y mitg de fadrí, a raó de 14 s jornal: 1£, 15 s.

«Item, per 2 jornals y mitg de manobra, a raó de 10 s jornal: 1£, 5 s.

«Item, per 6 canonets per la capa del forn, a raó de 1 s, 6d, canó: 6 s.

En un altre memorial es detallen més feines d'altres mestres de cases:

«Memorial de la feyna, mans y recaptés que jo, Joseph Puig, mestre de casas, ciutadà de Barcelona he feta y posadas en desfer y tornar a fer totas las teuladas del sobredit obrador y caseta, sospedrar y desfer part de las parets de rajola de pla ahont carregan ditas teuladas, fer un corull a la xemanea de dita caseta, fer un tros de terrat des del terrat gran de dit obrador a la part de solixent y fer los demés remiendos necessaris en dit obrador y caseta que dit Miquel Rocamador, en virtut del sobre chalendat acte de establiment, té y posseheix en la present ciutat de Barcelona en dit carrer dels Escudellers Blancs y davant la plasseta de St. Francesch (...)

«Primo, per 30 quintars calcs, a raó de 18 s quintar: 27£.

«Item, per 6 quintars calcs, a raó 17 s quintar: 5£, 2 s.

«Item, per 700 teulas velles, a raó 30£ lo miller: 21£.

«Item, per 100 càrreges de argila y arena, a raó de 1 s, 2d. càrrega: 5£, 16 s.

«Item, per 400 rajolas noves, a raó 10£ lo miller: 4£.

«Item, per traure 240 càrreges de brossa y qu'es feu y havia en l'obrador de temps passat, a raó de 6 diners càrrega: 6£.

«Item, per 22 jornals de mestre, a raó 16 s jornal: 17£, 12 s.

«Item, per 44 jornals de manobra, a raó de 10 s jornal: 22£.

«Item, per un preu fet de traure runa de dit obrador: 3£.

«Item, per 6 turtugas noves, a raó de 3 s tortuga: 18 s.

«Item, per 10 turtugas velles, a raó de 2 s tortuga: 1£.

«Item, per dos jornals de manobra per matar y marar la calcs, a raó 10 s jornal: 1£.

«Item, per 600 trossos de rajolas, a raó de 25 rals lo miler: 1£, 10 s.

«Item, per 22 jornals de fadrí, a raó de 14 s jornal: 15£, 8 s.

«Item, en lo mes de juliol de dit any 1715 feu lo reboltó de la porta del forn gran y un trosset de sostre de demunt de aquell, per lo que he gastat y posat:

«Primo, per 2 quintars calcs, a raó de 12 s quintar: 1£, 4 s.

«Item, per 3 càrreges de arena, a raó 10 diners càrrega: 2 s, 6d.

«Item, per 8 càrreges de argila, a raó de 1 s càrrega: 8 s.

«Item, per 2 jornals de mestre, a raó 14 s jornal: 1£, 8 s.

«Item, per 2 jornals y mitg de manobra, a raó de 8 s jornal: 1£.

«Item, per 200 rajolas noves, a raó 18 s lo cent: 1£, 16 s.

«Suma tot: 137£, 5 s, 2».

El 20 d'abril de 1717, el fuster Pere Vinyes també va presentar un memorial amb l'import del cost de les obres que havia fet a l'esmentat obrador de Miquel Rocamador, valorades en 53 ll, 5 sous:

«Memorial de la feyna mans y recaptés que jo, Pere Vinyes, fuster, ciutadà de Barcelona he fetas y posadas en remendar lo embigat y enllatat de las teuladas de dit obrador y caseta y posar unas bigas per fer un empostissat demunt del forn gran y altre empostissat de demunt del prop dit (...):

«Primo, per 2 bigas velles per lo empostissat gran, a raó 1,5£ quiscuna: 3£

«Item, per 5 cabirons velles, a raó de 8 s cabiró: 2£.

«Item, per claus dinals y doblers tot junt: 15 s.

«Item, per 6 llatas velles, a raó 3 s llata: 18 s.

«Item, per 4 jornals de mestre, a raó de 14 s jornal: 2£, 16 s.

«Item, per 4 jornals de apranent, a raó 8 s jornal: 1£, 12 s.

«Item, per 2 bigas velles, a raó de 14 s biga: 1£, 8 s.

«Item, en lo mes de juliol de dit any 1715 feu una síndria per fer lo reboltó de la porta del forn gran per la qual he gastat y posat:

«Primo, per 4 trossos de llata vella: 6 s.

«Item, per demés fusta, claus y mans: 16 s.

«Item, en lo mes de octubre de dit any 1715 feu lo embigat y enllatat de la teulada de la quadra o aposiento sobre a hont era terradet de dit obrador y formí las solas de las tres finestras de dita quadra, per lo que he gastat y posat:

«Primo, per 8 bigas novas, a raó de 14 reals biga: 11£, 4§.
 «Item, per 5 dotzenas primas, llata, a raó de 24 reals dotzena prima: 12£.
 «Item, per 3 trossos de biga per las solas de ditas finestras, a raó 8§ cada tros: 1£, 4§.
 «Item, per una biga vella: 12§.
 «Item, per 200 claus dinals, a raó de 10§ lo cent: 1£.
 «Item, per 4 jornals de mestre, a raó de 14§ jornal: 2£, 16§.
 «Item, per 4 jornals de apranent, a raó de 8§ jornal: 1£, 12§.

«Item, en lo mes de janer 1716 apuntar-li lo garbell del forn gran y demés parets de son costat y fiu las síndrias per fer la collada del dit forn, per lo que he gastat y posat:

«Primo, per lo lloguer de 15 dias de la fusta per apuntalar tot lo obredit: 1£, 4§.

«Item, per fer quatre síndrias, és a saber, tres per dit forn y una per lo reboltó de la boca de dit forn de baix, fustas y claus: 2£, 16§.

«Item, per tres jornals de mestre, a raó de 14§ jornal: 2£, 2§.

«Item, per tres jornals de apranent, a raó de 8§ jornal: 1£, 4§.

«Item, en lo mes de mars de dit any 1716 fiu dos finestras que se han assentat en las finestras de la quadra de demunt del forn, per las quals he gastat y posat:

«Primo per 2 posts, a 4§ quiscuna: 8§.

«Item, per 43 golfos y un forrellat, tot vell: 15§.

«Item, per 2 trossos de llata per los travessers de ditas finestras de fusta: 3§.

«Item, per claus y mans de fer ditas finestras: 14§.

«Suma tot: 53£, 5§»⁸⁰.

Aquest memorial dels paletes i del fuster són molt interessants, perquè aporten valuosa informació de primera mà sobre la manera de construir els forns d'escudeller. Així, queda clar que el forn que s'estava construint era de dues cambres.

Es varen emprar 14.337 kg de material (arena, argila, guix i calç): argila (12.480 kg) = 87%; arena (1.248 kg) = 8,7%; guix (324,8 kg) = 2,26 %; calç (284,2 kg) = 1,98 %.

L'argamassa estava feta a base argila i sorra, en una proporció de 10 parts d'argila per una de sorra. A més es van necessitar: 4.000 rajoles noves, 3.000 trossos de rajoles velles i 600 maons. Aquest material va tenir un cost de 50 lliures i 14 sous. Si li sumem 6 sous de 6 canonets emprats per a la capa del forn, foren 51 lliures (62,6% del total).

Quant a la mà d'obra, van caldre 20 jornals i mig d'un fadrí i 32 jornals i mig d'un manobre: 30 lliures, 12 sous. En total, material i mà d'obra: 81 lliures, 12 sous. Els materials van representar, doncs, el 62,6% de les despeses mentre que els jornals representaren el 37,4%.

A més, va caldre treball de fuster, és a dir, el lloguer de les peces de fusta necessàries per poder fer les voltes del forn i la mà d'obra: 4 lliures del lloguer, i 3 lliures i 6 sous de la mà d'obra.

La despesa total que va representar la construcció del forn va ser de 88 lliures, 18 sous. Això representa, aproximadament, el cost d'una fornada d'escudeller.

L'any 1732 l'escudeller Joan Gallart va fer construir un forn per coure obra escudellera a l'obrador que tenia al carrer de Còdols, cantonada amb el carrer Escudellers. La construcció del forn, realitzada pel mestre de cases Josep Tarafa, li va suposar una inversió de 52 lliures i 14 sous, segons es detalla

en el document notarial:⁸¹

«Primo, per mil vint y cinch mahons, a set lliures, 10 sous per miller: 7£, 17§.

«Més, per sinch cents cayrons, a set lliures, deu sous miller: 3£, 15§.

«Més, per mil y sinch centas rajolas, a tres lliures, deu sous miller: 12£, 5§.

«Més, per tres carretadas de terra de escudeller, a disset sous carretada: 2£, 11§.

«Més, per ports de terra, arena y argila: 2£.

«Més, per deu quintars de calç, a quatre sous quintar: 2£.

«Més, per quatre quintars de guix, a tres sous quintar: 12§.

«Més, per disset canons per lo forn: 1§.

«Més, per un jornal de fuster: 12§.

«Més, per vuit jornals y mig de fadrí, a dotse sous jornal: 12£, 6§.

«Més, per coranta jornals de manobra, a set sous jornal: 14£.

«Suma tot junt: 52£, 14§»

En resum:

TAULA XLV		
1680:	1716:	1732:
Mà d'obra: 18,5£	Mà d'obra: 55£	Mà d'obra: 28£, 18§
Materials: 33£, 19§, 6d	Materials: 33£, 18§	Materials: 23£, 16£
Total: 52£, 9§, 6d	Total: 88£, 18§	Total: 52£, 14§.

L'any 1680 fer construir un forn valia 18,5 lliures de manobra (a preu fet) més 33 lliures, 19 sous, 6 de despeses de materials. En total: 52 lliures, 9 sous, 6 diners. En aquells moments, el jornal d'un manobra era de 8 sous. Això vol dir que les despeses totals equivalien a uns 131 jornals de manobre. Cinquanta-dos anys més tard, les despeses eren gairebé les mateixes, si bé havien canviat les proporcions entre mà d'obra i materials. Entremig (1716), ja s'havia produït la inversió. El jornal d'un manobre ja no era de 8 sous sinó de 10 sous. Això representa un increment del 25% entre el 1680 i el 1716. Vegem alguns detalls del forn:

El de 1731 disposava de 17 canons, que es deurien posar a la coberta o copa superior per a la sortida dels fums. El de 1716 en disposava de 6. Pel forn del 1731 van caldre 500 cairons o rajoles quadrades. Si fossin de 20 x 20 cm, cada cairó, això suposa una superfície de 200.000 cm², és a dir, 20 m². En cas de tractar-se d'un forn circular, el diàmetre del forn seria, doncs, d'uns 5 metres. Per construir les parets es van usar: 1.025 maons, 1.550 rajoles, 10 quintars de calç, 4 quintars de guix, 3 carretades de terra d'escudeller. És a dir, que a diferència del forn del 1680, no es va usar pedres.

El morter estava fet de calç, guix i terra d'escudeller (argila) en la proporció següent:

Calç: 416 kg; terra d'escudeller: 2.496 kg; guix: 166,4 kg.

Segons això, es tractaria d'un 81% de terra d'escudeller barrejada amb un 13,5% de calç i un 5,45 de guix. En el forn del 1716, l'argila suposava el 87% de la composició, però es va usar arena (8,7%).

Quant a la part de fusta de l'obrador, Bartomeu Jeroni Verde, fuster de Barcelona, va reconèixer haver rebut de Pau Passoles 25 lliures i 10 sous per les obres, mans i recaptés necessàries per a l'obrador:

«Compte o memorial de la feyna de fuster que mestre Barthomeu Hyeronim Verde, fuster, ciutadà de Barcelona té feta y

80. AHPB, *Borrador de differents actes rebuts*, 1715, juny, 20 – 1717, desembre, 23.

81. AHPB, Sever Pujol, *Manuale decimum octavum instrumentorum*, 1732, desembre, 26 – 1733, desembre, 24, fol. 178v-179r.

posada en unas casas o obrador que Pau Passolas, escudaller, té y possehex en lo carrer de la Mare de Déu alias dels Scudellers o bé de na Saga, y són las següents:

«Primo, per haver fet la teulada desobre lo forn, ço és, bigas y enllatar y fer alguns altres ramiendos necessaris en las demás tauladas y portas del obrador. Val tot junt: 25 ll, 10 s».

Estem parlant, doncs, d'importants quantitats de diner necessàries per a tenir en propietat un obrador d'escudeller, no només per poder construir els forns sinó també per al seu manteniment, a més de les despeses que comportaven les matèries primeres, el combustible, els impostos i els jornals que calia pagar als que treballaven a l'obrador. Això explica, també, perquè molts mestres escudellers no van poder disposar d'obrador propi, o no els va interessar.

3.4. OBTENCIÓ I TRANSMISSIÓ DELS OBRADORS

Un dels majors desitjos de qualsevol artesà era el fet de poder establir la seva pròpia unitat productiva, però creiem que el gremi no va controlar la quantitat sino la manera com es transmetien els obradors. A cap normativa aprovada es fixa el nombre de tallers en actiu: ni màxims ni mínims.

Lluny d'anar en augment, en consonància amb el creixement demogràfic de la ciutat durant el decurs del segle XVIII, el nombre d'obradors va anar en davallada, la qual cosa no vol dir en absolut que això fos com a conseqüència que els propietaris dels tallers visquessin en condicions de penúria econòmica, ans el contrari: els inventaris de béns d'alguns mestres escudellers del segle XVIII demostren que havien assolit una fortuna personal que, a priori, no relacionaríem amb l'ofici d'escudeller. Que el gremi passés per situacions preocupants, econòmicament parlant, no vol dir, en absolut, que els seus membres també.

La ciutat de Barcelona consumia bona part dels productes que produïen els seus obradors de ceràmica, si bé també se'n venia molta a fora i, fins i tot s'exportava lluny, de manera que, amb l'obertura d'un taller i d'una botiga des d'on despatxar gènere, el mestre escudeller propietari podia posar en marxa el seu negoci. Tan sols s'havia de preocupar pel subministrament de les matèries primeres, de la qual cosa se'n va encarregar el gremi, al segle XVIII.

Segons Juanjo Romero: *“Las industrias artesanales dedicadas a los bienes de consumo sufrieron un desarrollo en cierta medida contradictorio: mientras la población urbana crecía de forma espectacular y constante población que era la principal consumidora de sus bienes el número de talleres dedicados a estos productos descendió en términos relativos al menos. Ello no fue equilibrado por el aumento en el tamaño medio de los talleres, es decir, por un aumento de la productividad de las unidades de trabajo de los talleres. Tampoco se puede hablar de un incremento en la productividad individual, causado por implementaciones tecnológicas”* [ROMERO, 2005: 153].

Una de les raons que expliquen aquest fenomen va ser l'especialització. Efectivament, com ja s'ha dit, el nombre d'obradors d'escudeller va anar minvant durant la segona meitat del segle XVIII i primera del XIX, i els pocs que sobrevisqueren es van especialitzar en la producció de rajola de València. Al final de l'època gremial, els obradors d'escudeller que hi havia a la ciutat estaven en mans de poques famílies, i es transmetien de pares a fills. Això va succeir repetim, cap al final del període gremial, però abans, la majoria dels obradors d'escudeller es varen transmetre d'escudeller a escudeller, que

no vol dir que ho fessin necessàriament de pares a fills, com s'acostuma a creure.

La transmissió es podia efectuar de diverses maneres:

- a Per aportació dotal o per herència.
- b Per venda (en realitat, lloguer a temps parcial).
- c Per establiment o sots-establiment emfitèutic.
- d Per donació “*inter vivos*”.
- e Per compra-venda.

Tot això, independentment del fet que els solars on estaven construïts els obradors no eren propietat dels escudellers, sinó que els senyors directes eren institucions religioses (monestirs, pabordies de la catedral, benifets d'altar...) o membres de la noblesa local, mentre que els senyors mitjans eren membres de la petita noblesa, mercaders, adroguers, notaris, etc. També algun escudeller. A la persona que tenia el domini útil d'un obrador, és a dir, qui hi treballava, encara que ho fes a títol de lloguer, se l'anomenava el “conductor”.

Disposem d'exemples de cada una de les formes de transmissió d'obradors:

- a Per aportacions dotals o per herència.

L'any 1561, Caterina Him, vídua de Jaume Him, escudeller va llogar per tres anys un obrador amb dos forns al carrer de na Sagra, a l'escudeller Antoni Joan Falcó, que tenia per dot del seu marit⁸². Narcisa Fuster disposava d'un obrador al carrer de na Sagra per herència del seu pare, l'escudeller Josep Gastó. L'any 1550, Jerònima Mestre, vídua de l'escudeller Cosme Mestre, que tenia per herència del seu espòs un obrador al carrer dels Tres Llits, el va llogar per 5 anys, al també escudeller Antoni Déu amb la condició que aquest no el podia rellogar i, a més, ella es reservava la facultat de poder coure en els dos forns que hi havia: un de blau i un de daurat⁸³.

- b Lloguer o venda a temps parcial

Molts dels lloguers d'obradors corresponen a aportacions dotals, com hem vist en els casos anteriors. La vídua de l'escudeller difunt lloga l'immoble a un altre escudeller. Teresa Bernada i Darbó, emparentada amb els gerrers Darbó, muller de l'esparter Antoni Bernada, va llogar, per 4 anys, unes cases, l'obrador amb les eines de gerrer que tenia al carrer dels Escudellers, juntament amb un pati clos que també tenia al carrer de la Mare de Déu. El llogater va ser el gerrer Francesc Forns. Els pactes incloïen les clàusules següents:

Francesc Forns, durant els anys del lloguer, hauria de viure a les esmentades cases «(...) com a un bon ciutadà toca y especta».

82. AHPB, Francesc Vidal major, *Protocollum*, 1560, desembre, 30 – 1561, desembre, 22.

83. AHPB, Jordi Joan Tost, *Secundum prothocollum*, 1550, març, 24 – 1551, juny, 13.

TAULA XLVI: LLOGUERS OBRADORS (PREUS, EN LLIURES/ANY)				
Carrers:	Any	Preu	Anys	Referències
Na Quintar	1436		5	AHPB, Bernat Pi, Manual, 1433, gener, 2 - 1433, abril, 21.
Na Quintar	1480	2,5£		BC. man.fol-25
Ollers Blancs	1524	10£		AHPB, Joan Vilar, <i>Apprisie</i> , 1551, desembre, 27 - 1552, juliol, 4.
Escudellers Blancs	1525	14£	5	AHPB, Rafael Puig, Esborrany, 1524, abril, 22 - 1526, febrer, 26.
	1525	7£	5	AHPB, Rafael Puig, Manual, 1525, novembre, 10 - 1527, desembre, 7.
	1564	10£	1	AHPB, Miquel Cuberta, <i>Quintum prothocollum sive manuale contractuum comunium</i> , 1563, desembre, 24 - 1564, octubre, 12.
Ollers Blancs/Vidre	1570	6£	3	AHPB, Miquel Cuberta, Manual 150, setembre, 19 - 1571, juliol, 22.
Escudellers/Còdols	1573	12£	5	AHPB, Miquel Cuberta, Manual, 1575, maig, 4 - 1576, gener, 6. (inclou rodes, moles, i altres eines)
Na Sagra	1575	12£	3	AHPB, Miquel Cuberta, Manual, 1575, maig, 4 - 1576, gener, 6.
Escudellers	1589	8£	3	AHPB, Devesa, Esborrany, 1588, desembre, 14 - 1589, juliol, 12.
Escudellers	1591	6£	5	AHPB, Francesc Bonet, Manual, 1591, gener, 2 - 1593, febrer, 6.
Escudellers	1591	6£	3	AHPB, Joan Esteve Mir, <i>Vigessimum nonum prothocollum contractuum comunium</i> , 1591, gener, 1 - 1591, desembre, 24.
Escudellers	1592	6£	3	AHPB, Francesc Bonet, Manual, 1591, gener, 2 - 1593, febrer, 6.
Escudellers	1611	12£	3	AHPB, Antoni Joan Fita, <i>Prothocollum quartum</i> , 1610, desembre, 29 - 1611, desembre, 21. S'havien d'invertir 24 en millores en millores.
Na Sagra	1616	12£	3	AHPB, Maties Amell, <i>Tercium manuale sive prothocollum instrumentorum</i> , 1615, desembre, 26 - 1616, desembre, 18.
Escudellers Blancs	1625	22£		AHPB, Jeroni Sabata, Manual, 1625, desembre, 29 - 1626, desembre, 23.
Na Sagra	1633	20£		AHPB, Francesc Pons, Manual, 1632, desembre, 27 - 1633, març, 19.
Escudellers	1636	11£	5	AHPB, Pau Passoles, <i>Primum manuale sive primum protocolum</i> , 1635, gener, 11 - 1636, desembre, 23.
Vidre	1636	11£		AHPB, Francesc Llunell, <i>Sextum manuale</i> , 1635, desembre, 27 - 1636, desembre, 24.

Na Sagra	1636	12£	5	AHPB, Pau Passoles, <i>Primum manuale sive primum protocolum</i> , 1635, gener, 11 - 1636, desembre, 23.
Escudellers	1647	33,5£	5	AHPB, Francesc Josep Fontana, Manual, 1647, juny, 25 - 1647, desembre, 24.
Na Sagra	1650	23£		AHPB, Gervasi Verdera, <i>Nonum manuale</i> , 1649, gener, 1 - 1649, desembre, 24.
Roig Saig	1659	15£	5	AHPB, Josep Ferrer, <i>Undecimum manuale</i> , 1659, gener, 2 - 1659, desembre, 24.
Tres Llits	1676	7£		AHPB, Jacint Sescases, Manual, 1675, desembre, 25 - 1676, desembre, 24.
Ollers Blancs	1686	25£	5	AHPB, Benet Güell, <i>Trigesimum primum manuale instrumentorum et contractuum inter vivos</i> , 1685, desembre, 29 - 1686, desembre, 23.
Vidre	1688	25£		AHPB, Francesc Busquets, <i>Tercium manuale omnium contractorum et instrumentorum</i> , 1688, gener, 8 - 1688, desembre, 19.
Vidre	1716	21£		AHCB, Gremis. Cadastre personal, 1715-1716.
Vidre	1716	32£		AHCB, Gremis, Cadastre personal, 1715-1716.
Aroles	1716	30£		AHCB, Gremis. Cadastre personal, 1715-1716.
Tres Llits	1716	33£		AHCB, Josep Francesc Fontana, <i>Undecimum manuale instrumentorum</i> , 1715, desembre, 27 - 1716, desembre, 24.
Na Sagra	1729	70£		AHCB, Arxiu veguer XXII-31
Na Sagra	1733	37£	5	AHPB, Francesc Ferrer, <i>Manuale instrumentorum</i> , 1731, desembre, 29 - 1732, desembre, 24.

Al finalitzar el lloguer havia de deixar les cases, l'obrador i el pati: «(...) vacuas y despedidas y en res deterioradas».

Podia usar i valdre's dels arreus de gerrer. Al final del contracte els havia de restituir tal com els havia rebut. En cas contrari, els hauria de pagar com si fossin nous. Hauria de pagar el cadastre. Hauria de pagar 280 lliures, és a dir, 70 lliures anuals en concepte de lloguer⁸⁴.

El lloguer de l'obrador de Miquel Rocamador, a la placeta de Sant Francesc, a l'escudeller Jaume Cantó (1758-1763) incloïa els següents pactes: durada: 5 anys. Miquel Rocamador hauria de "plantar" 4 rodes i barres per a tres jornals. Hauria de posar el forn "a punt de cremar". Jaume Cantó hauria de conservar l'obrador, forn, rodes, etc., segons ús i costum dels escudellers.

En el cas que Jaume Cantó llogués la botiga d'escudeller per "no tenir possibilitat", quedaria anul·lat el lloguer el mateix dia d'avisar-lo, i si la mitja anyada ja hagués començat, hauria de pagar-la tota sencera. En el cas que Rocamador volgués posar botiga hauria d'avisar a l'inquilí un any abans. Preu del lloguer: 170 lliures, és a dir, 34 anuals, pagadores en dues mitges anyades.

L'any 1622 l'escudeller Jaume Seguí va llogar per tres anys, al també escudeller Agustí Planes, una casa amb un portal i hort, i l'obrador d'escudeller contigu a la dita, al carrer dels Escudellers. A l'obrador hi havia tres forns: un de blanc, un d'escaldar i un de daurar, a més dels mobles i de les eines necessàries:

- Dues rodes de fer escudelles amb els teus taulells i guarniments necessaris.
- Un banc de maurar la pasta.
- Sis dotzenes de posts d'obrar.
- 21 costers de posar obra per les parets.
- 11 barres de fusta per tenir obra.
- Un estalvi de fusta en què hi havia 10 llatas i cabirons, clavats al sostre.
- Un molí de vernís amb el seu picó i perpal de ferro.
- Un picó gran de ferro de picar esquerdada amb una pica de pedra.
- Un molinet de moldre colors amb tot el necessari per poder moldre.

Els pactes incloïen les clàusules següents: Agustí Planes hauria de tenir en "bon conreu" els forns i molins, com pertany a bon mestre, i mantenir-los bons a despeses seves, si no era cosa de molt cost, com per exemple, si s'espallava un tros de forn. També, els mobles esmentats els hauria de tractar bé. Si les posts o barres es trenquessin, les hauria de tornar senceres al final del temps del lloguer. En el cas que Jaume Seguí volgués coure en el forn, l'arrendatari no ho podria impedir. Preu: 90 lliures, a raó de 30 lliures anuals⁸⁵.

c) Per establiment emfitèutic o sots-emfitèutic⁸⁶

Tenien una durada indefinida, que podia ser molt curta. Per exemple, l'any 1549, Càndia Vidal, vídua de l'escudeller Joan Vidal, va ser establerta en un obrador de l'escudeller Pere Pons, a cens de 7 lliures anuals. Sis mesos després el va retornar: "*Dimitto, reddo et restituo.. totum illud operatorium...*"⁸⁷.

d) Per donació

Aquest era el cas de l'obrador de Josep Gastó, al carrer de na Sagra, que el tenia per donació de Francesc Pomareda i Eulàlia Gastó, la seva muller, i Maria Gastó, ambdues, germanes de Josep, segons una concòrdia firmada l'any 1699.

e) Per compra-venda.

En ocasions, els deutes dels escudellers els forçaven a desprendre's de l'obrador. El 1744, Josep i Marianna Coll, cònjuges, es van vendre l'obrador del carrer del Vidre per poder redimir censals. El va comprar un altre escudeller: Francesc Estaper.

Els marmessors testamentaris podien vendre un obrador, quan tenien aquesta facultat concedida pel testador. Aquest va ser el cas d'Andreu Pomareda, l'obrador del qual va ser adquirit per Josep Gastó, pare, el 1656.

Amb una mica de sort es pot resseguir la vida d'un obrador, des de gairebé els seus inicis fins al desmantellament final, i veure de quina manera s'ha anat transmetent a diferents persones. Prenem l'exemple de l'obrador, diverses vegades esmentat, de Narcisa Fuster, al carrer de na Sagra. La data més reculada de què disposem es remunta als inicis de la confraria dels escudellers, als anys 30 del segle XVI. Aleshores ja deuria estar en actiu (el 1525 actua d'administradors dels béns del fill de l'escudeller Joan Trullàs). A mitjan de segle s'esmenta l'obrador o obradors al carrer de na Sagra. El 1563, Maria, la seva vídua, va establir en emfiteusi al gerrer Joan Bonet. El 1585, Joan Bonet instituï com a hereu al seu nét Jeroni Espasa, a qui va transmetre l'obrador. El 1601 l'obrador, en mans d'una filla de Bartomeu Espasa, va ser comprat per Bartomeu Carbonell, que el va tenir fins el 1645, quan el va vendre a Andreu Pomareda, que fins aleshores treballa en un obrador, a lloguer, propietat dels Serra, al mateix carrer. Andreu Pomareda havia comprat als encants públics una casa de Bartomeu Carbonell, el 1647, de manera que tenia la casa i l'obrador. Per aquestes compres deuria invertir les 150 lliures del dot de la seva esposa Maria Macià, filla de l'escudeller Jaume Macià i soci seu, amb la qual s'havia casat el 1636. El 1656, els marmessors testamentaris d'Andreu Pomareda el van vendre a Josep Gastó, pare. El 1698 el va donar a Francesc Pomareda i Eulàlia Gastó, cònjuges, i a Maria Gastó, cunyat i germanes, respectivament, filles de Josep

84. AHC, Notarial, XXII-31, núm. 351.

85. AHPB, Francesc Casselles, major, *Quintum prothocollum*, 1621, desembre, 29 – 1622, desembre, 17.

86. Segons *Enciclopedia.cat*: "Contracte de sotsestabliment de la cosa emfitèutica (emfiteusi) a terceres persones. Comportava la cessió del domini útil al darrer emfiteuta i el domini directe al primer establiment; els altres establiments restaven com a senyors mitjans amb dret a cens en nua percepció, fadiga i lluíisme. Aquesta pluralitat de senyors era peculiar de l'antic territori de Barcelona i d'altres viles i llocs del Principat; fou prohibida per la llei de 31 de desembre de 1945 sobre inscripció, divisió i redempció de censos a Catalunya, si bé hom respectà les situacions creades" [Consulta, 31.12.2016].

87. AHPB, Francesc Vidal major, Esborrany, 1550, desembre, 29 – 1551, desembre, 15.

Gastó. Després va passar a mans de l'escudeller Josep Gastó, fill, que el va tenir fins l'any 1722. Abans, però, l'any 1707 va llogar la meitat de l'obrador a un altre escudeller. El 1722, any en què va morir, nomenà hereva a Narcisa Gastó. El 1763 va anar a parar a les mans d'Hipòlit Estaper, que el va comprar a la vídua Narcisa. Posteriorment encara, aquest obrador va anar a parar a mans de Manuel Rossell i, finalment, de l'escudeller Jaume Cantó i Cantó, que el posseïa l'any 1854. Segons una guia de Barcelona, estava situat exactament al carrer Obradors (antigament, de na Sagra o de la Mare de Déu), núm. 6, al mateix indret que apareix assenyalat amb aquest número als "quarterons" de Barcelona, de Garriga i Roca, del 1862.

Així, doncs, gairebé sense solució de continuïtat podem resseguir la història d'aquest obrador des del segle XVI fins al XIX. Hem vist com s'ha transmès per herència, per donació, per establiment emfitèutic i per compra-venda. Durant més d'un segle va restar en mans del nucli familiar Gastó - Pomareda.

Els obradors també servien com a penyores pel pagament de deutes. Davant de la necessitat d'aconseguir diners en metàl·lic, no poques vegades un obrador canviava de mans. El nou amo no solia ser un altre escudeller, sinó una persona que cobraria una renda de l'obrador que acabava d'adquirir. La forma d'obtenció dels diners era a través de la venda d'un violari o cens vitalici.

Hi havia un protocol molt detallat de com s'efectuava el canvi de propietat de l'immoble venut. Aquest és el cas de l'immoble que va vendre Beneta Costa, muller de l'escudeller Bartomeu Costa, el 1582. El document diu que, en presència del seu espòs:

«Tradidit possem corporalem etc. domine Eulalia Puigguardia, vidue relicte Amatoris Pinell, agricole, quondam, de domibus con tribus portalibus ex apperientibus, cum furno gerrerio qui ibi est et cum exita eiusdem contigua».

Això indica que Beneta Costa era la propietària de l'immoble. El matrimoni havia de fer front a la venda d'un violari de pensió anuals 6 lliures i preu de 42 lliures. La cerimònia consistia en què:

*«Accepit per manum dexteram dictam Puigguardia et eam mimisit intus dictas domos quas dicta Puigguardia clausit et aperuit. Et deinde, accepit dictam Eulalam Puigguardia et mimisit eam intus dictam exitam sive hortam in **quasquo** dictus furnus gerrerius et etiam puteus est constructus et tradidit sibi de terra dicti orti sive exita quam ipsa accepit et per terram aspersit».*

És a dir, Beneta va agafar per la mà dreta a Eulàlia i la va conduir fins a l'interior de casa. Eulàlia va tancar i obrir les portes. Després, la conduir fins a l'eixida o hort on hi havia el forn de gerrer i el pou. Eulàlia va agafar terra de l'hort i la va aspergir pel terra⁸⁸.

El violari es podia redimir per mitjà del pagament del preu de venda. La seva durada es limitava dues vides.

Lloguer dels obradors

Una de les fórmules per disposar ràpidament del dret d'usar una costosa instal·lació productiva com era l'obrador d'un escudeller era llogant-lo, solució molt usual al segle XVI, no tant a mesura que avança el segle XVII i gairebé inexistent a la

documentació del XVIII.

Els contractes de lloguer són documents notariais que segueixen gairebé sempre la mateixa estructura formal:

- Data.
- Nom de l'arrendador, ofici i, si era necessari, relació familiar amb el propietari de l'obrador.
- Nom de l'arrendatari.
- Descripció de l'immoble arrendat (obrador, casa, botiga, forns, hort, pou, latrina, llenyer, etc.)
- Situació: carrer, nombre de portals.
- En alguns casos, relació d'eines.
- Clàusules restrictives i/o condicionants.
- Manera i terminis per a efectuar els pagaments .
- Penes a què serien sotmeses les parts en cas d'incompliment d'allò que s'havia pactat.
- Noms dels testimonis.

A tots els contractes de lloguer sempre s'indica el lloc (és a dir, el carrer) on estava situat l'obrador que es volia llogar —un detall important eren el nombre i situació de les portes que donaven al carrer—, però en canvi mai es diu qui n'era el propietari —és a dir, qui el tenia en franc alou—, ni tampoc les afrontacions amb les finques veïnes, dues mancances que fan que aquest tipus de documentació sigui menys interessant que no pas els contractes d'establiment emfitèutic.

De lloguers d'obradors d'escudeller, ja se'n parla al manual de Francesc Reyner; en concret, s'esmenta l'obrador llogat a l'escudeller Joan Trullàs, a l'inici del segle XVI, anys abans de la creació de la confraria dels escudellers.

El lloguer era la manera més ràpida d'accedir, com hem dit, a la possibilitat d'iniciar la producció d'obra de terra; per això, convenia a les dues parts implicades. Les circumstàncies particulars que donaven lloc a la necessitat del lloguer són ben diverses, però sempre es tractava de rendibilitzar una instal·lació que, per les causes que fos, es preveia que el propietari no utilitzaria durant un temps determinat, o bé la infrautilitzaria. Amb el lloguer, el propietari s'assegurava sovint que l'usufructuari es fes càrrec del cost dels censos que calia pagar al propietari del solar, és a dir, d'allò que se'n deia els "mals".

Un dels motius pels quals es llogaven els obradors podia ser per la mort del propietari (o de l'usufructuari), especialment si l'hereu era menor d'edat o una vídua. Així deuria succeir a la mort de l'escudeller Joan Trullàs. El 9 de desembre del 1525, l'apotecari Joan Florensa, l'escudeller Jaume Albó i el clergue Joan Antoni Trullàs, tots veïns de Barcelona, com a administradors i tutors de la persona i béns de Macià Trullàs, fill d'Isabel i de Joan Trullàs, escudeller, ambdós difunts, firmaren un contracte d'arrendament d'un forn a l'escudeller Pere Pons, pel termini de cinc anys. Li arrendaren cases, obradors, forns i tots els utensilis i eines que es detallen en el document. L'immoble estava situat al carrer dels Escudellers Blancs, i el preu fou de 70 lliures barcelonines que Pere Pons es va comprometre a pagar a raó de 14 lliures l'any, cada sis mesos i per avançat, com era costum a Barcelona⁸⁹. És interessant el llistat d'eines que hom considerava absolutament imprescindibles perquè un obrador pogués funcionar amb tota normalitat:

88. AHPB, Jaume Massaguer, Manual, 1582, juny, 18 – 1582, novembre, 24 (25 agost 1582).

89. AHPB, Rafael Puig, Manual, 1525, novembre, 10 – 1527, desembre, 5.

- Quatre dotzenes (48) de costers de fusta.
- Vuit dotzenes i quatre unitats (100) de posts de fusta primes, aptes per estendre obra de terra.
- Dos rodells de fusta: un amb roda i l'altre sense roda, aptes per poder pintar l'obra de terra.
- Item, quatre banques de fusta per seure quan pinten.
- Dos manadors de ferro i un picó, també de ferro.
- Un càvec mitjà de ferro amb el mànec de fusta.
- Un magall de ferro amb el mànec de fusta.
- Un martell de ferro per fer netes les olles del vernís.
- Una pala de ferro amb el mànec de fusta.
- Una forqueta de ferro amb el mànec de ferro.
- Una maça de fusta gran.
- Un banc gran de quatre peus, de fusta.
- Una pedra gran de moldre colors amb el seu motllo de pedra.
- Tres rodes de fusta de fer feina: una sense coll, l'altra desguarnida, usades.
- Vint barres de fusta molt usades, per a estendre l'obra.
- Dos gibrells de terra: un d'envernissar i l'altre per a pastar el vernís.
- Una graella de fusta per fer rajoles.
- Una corriola de fusta amb la guarnició de ferro, amb una cadena de ferro de llargària d'una cana, per a tenir el poal,
- Cinc costers o posts de fusta, que estaven a la botiga,
- Una taula de fusta per a tenir l'obra a la porta.
- Sis-mil ferrets de terra.
- Una altra corriola de fusta amb el seu guarniment de ferro, per al pou de l'obrador.
- Una romana de ferro i el piló de plom.

Tot això anava inclòs en el preu del lloguer de l'esmentat obrador.

Segons un contracte datat del 9 de desembre de 1525 l'escudeller Joan Codina va llogar, per cinc anys, unes cases amb botiga (i també amb l'obrador, encara que el document no ho especifica) a l'escudeller Jaume Boleda. El preu del lloguer era baix, si el comparem amb l'anterior –7 lliures anuals– però hi havia una clàusula que deia que si durant aquell període de temps Joan Codina volgués fer obres a l'obrador i forn –per això deduïm que també es va llogar l'obrador– li augmentaria el preu del lloguer segons arbitri del gerrer Pere Mates i de l'escudeller Antoni Rovell⁹⁰.

De vegades en el lloguer d'un obrador també s'inclouïa alguna clàusula que demostra que en alguns s'hi podia fer vida. Un cas interessant el proporciona el lloguer de l'obrador d'Onofre Espelta, el 1560: va llogar a l'escudeller Bartomeu Cardenyas, per tres anys, la meitat d'un cas i obrador amb un forn de blau, al carrer dels Escudellers. Bartomeu Cardenyas va prometre fer-hi habitació:

«(...) *In quibus pro nunc meam faciam habitacionem intellecto tamen quod camera que vocatur nova sit pro mea parte et camera que habet fenestram in dicto vico sit pro vobis, et camera que vocatur dels mosos sit mihi et vobis comunis, pro ut reliquam dictarum domorum sit comune, quas quidem domos teneo per certos dominos ad certum anuum censum (...)*»

En aquesta clàusula del document notarial s'estipula, doncs, quines habitacions de la casa serien compartides, i quines no.

El preu del lloguer va ser de 30 lliures, és a dir, 10 lliures

90. AHPB, Rafael Puig, Manual, 1525, novembre, 10–1527, desembre, 7.

anuals⁹¹.

El 28 de febrer de 1564 l'escudeller Jeroni Ferrer va llogar al també escudeller Bernat Sans, per un any, un obrador amb el plom, el vernís, l'estany “*et alia medicamenta*” i les eines necessàries pel seu ofici. El preu del lloguer fou de 10 lliures, que Bernat Sans havia de pagar amb obra de terra (“*vasa*”)⁹². Aquest exemple informa que de vegades no només es llogava l'edifici, i prou, sinó també les eines i els vernissos necessaris per fer l'obra escudellera, de manera que l'escudeller que hi entrava a treballar, per dir-ho d'alguna manera, ho tindria tot a punt, la qual cosa facilitava enormement el treball de qui llogava un taller.

El 1659 l'escudeller Jeroni Madrera, tutor dels béns de Jeroni Duxer, fill de difunt Segimon Duxer, va llogar al gerrer Josep Jaumar, per 5 anys, l'obrador del carrer d'en Roig Saig (Escudellers Blancs) pel preu de 15 lliures anuals. Aquesta quantitat coincideix amb l'import de la pensió que calia pagar als administradors de la capella i col·legi de Sant Sever de Barcelona, per la propietat de l'esmentat obrador⁹³.

En altres casos es tractava de la vídua de l'escudeller difunt la que posava en lloguer la unitat productiva on havia treballat el seu espòs. L'any 1570 Elisabet Monera, vídua de Damià Moner, va llogar, per tres anys, a Joan Costa, escudeller, unes cases amb obrador i dos portals que tenia al carrer dels Ollers Blancs i del Vidre, a raó de 6 lliures anuals⁹⁴. Damià Moner havia mort tres anys abans, el 1567. És força versemblant pensar que la seva vídua hauria llogat aquest obrador al mateix o a un altre escudeller per un termini de temps idèntic, però no hem localitzat el possible contracte de lloguer.

L'any 1624, Paula Costa, vídua de Felip Costa, va arrendar a Agustí Planes, escudeller, per tres anys, unes cases i obrador amb els aparells necessaris per fer obra d'escudeller. En els tractes s'estipulà que, durant aquest temps, Paula Costa no el podria fer fora. El preu va ser de 120 lliures (40 lliures anuals). Podia, però, retenir per a ella la meitat de l'obrador; ara bé, en cas que Paula Costa fes efectiva aquesta clàusula del contracte, el preu del lloguer seria de 30 lliures, en lloc de 40⁹⁵.

Deuria tractar-se d'un obrador ben equipat, ja que si amb la meitat, tant el llogater com la propietària, podien exercir de l'ofici vol dir que hi hauria més d'un forn, prou rodes i espai suficient per a tots dos.

El 1622 l'escudeller Jaume Seguí va llogar al també escudeller Agustí Planes una casa amb un portal al carrer dels Escudellers, amb un hort o obrador d'escudeller contigu, amb tres forns d'escudeller –un de blanc, un d'escaldar i un de daurat–, a més de mobles i eines:

- Dues rodes de fer escudellers amb els seus taulells i gorniments necessaris.

91. AHPB, Francesc Vidal, major, *Protocollum*, 1559, desembre, 26 – 1560, desembre, 23.

92. AHPB, Miquel Cuberta, *Quintum prothocollum sive manuale contractuum comunium*, 1563, desembre, 24 – 1564, octubre, 12.

93. AHPB, Josep Ferrer, *Undecimum manuale*, 1659, gener, 2 – 1659, desembre, 22.

94. AHPB, Miquel Cuberta, *Manuale*, 1570, setembre, 19 – 1571, juliol, 22.

95. AHPB, Lluís Collell, menor, *Manuale secundum*, 1623, gener, 4 – 1624, desembre, 20.

- Un banc de maurar la pasta.
- Sis dotzenes de posts d'obrar.
- Vit-i-un costers de posar obra a la paret.
- Onze barres de fusta per a tenir obra.
- Un estalvi de fusta on hi havia 10 llates i 4 cabirons, clavats al sostre.
- Un molí de vernís amb el seu picó i perpal de ferro.
- Un picó gran de ferro de picar esquerra, amb la pica de pedra.
- Un molinet de moldre vernís amb tot el necessari per poder remoldre.

Els pactes incloïen, a més del preu de lloguer, les següents clàusules:

a Agustí Planes havia de tenir “en bon conreu” els forns i molins, com correspon a un bon mestre.

b Havia de mantenir-los bons a despeses seves, excepte si es tractava d'una reparació molt costosa, com ara si s'espatllés un tros del forn.

c També havia de mantenir en bon estat els mobles llogats.

d En el cas que les posts o barres es trenquessin, les hauria de retornar senceres al final del temps del lloguer.

e En el cas que Jaume Seguí volgués coure als forns, no s'hi podria oposar, excepte si per fer-ho impedia a Agustí Planes fer-lo servir.

L'any 1636, Antiga, vídua de l'escudeller Domènec Sadurní, va llogar, per 5 anys, a Pere Joan Franquesa, un obrador construït al darrere d'unes cases que tenia a Barcelona al carrer dels Escudellers, al qual s'hi accedia per una entrada que hi havia al portal de les cases. El va llogar juntament amb les eines “*ad servitium officii figuli necessarii*”. Com a condicions del lloguer, s'estipula que al final del temps pactat hauria de restituir les eines, no deteriorades, i que Antiga es retenia les cases agregades juntament amb l'obrador, així com també la botiga anomenada “del cup”, que pertanyien a l'obrador, per al seu servei o bé per al servei dels seus. Va prometre, com sovint diuen els formalismes legals, que durant aquest temps no l'expulsaria de l'obrador. El lloguer fou d'11 lliures anuals⁹⁶.

Uns mesos més tard, Magdalena Serra, vídua de Pere Serra, i el seu fill, Salvador Serra, també escudeller, llogaren, per cinc anys, a Andreu Pomareda “*illud operatorium vassiarum sive de scudeller*” amb dos portals al carrer de na Sagra, amb els forns construïts, i amb els pactes següents: que si volia reconstruir el forn de cremar tenia autorització per fer-ho, i que els Serra estaven obligats a donar l'aigua del pou de les seves cases, per al seu servei. El lloguer fou de 12 lliures anuals⁹⁷.

Un mes després, Andreu Pomareda va firmar un rebut on reconeixia haver cobrat de Maria Pomareda, la seva muller, filla de Jaume Macià, escudeller, soci seu, la quantitat de 150 lliures aportades en el dot.

Així, doncs, entre 1636 i 1641 Andreu Pomareda va disposar d'un obrador llogat. Durant aquest temps deuria consolidar la seva situació social i professional, cosa que li va permetre comprar, l'any 1645, l'obrador del difunt Bartomeu Carbonell,

situat al mateix carrer de na Sagra.

El 29.12.1686 Victòria Jaumar, vídua del gerrer Josep Jaumar va llogar, a l'escudeller Miquel Gallart, un obrador, per cinc anys (1686-1691) que incloïa un molí i tres rodes, situat al carrer dels Ollers Blancs. Els pactes indiquen que l'esmentat Gallart havia de fer habitatge a l'obrador “*ad bonum decet conductorem*”. El preu va ser de 125 lliures, a raó de 25 lliures anuals⁹⁸.

Un cas ben diferent va ser el motiu pel qual el 31 de desembre de 1707 l'escudeller Josep Gastó va llogar, per cinc anys, la meitat d'un obrador d'escudeller, a Francesc Mateu, amb les següents clàusules:

«Que no obstant que ell dit Gasto llogue la restant part o mitat de dit obrador, lo dit Matheu hage de tenir en bon orde lo dit obrador, guardant que persona alguna no lo-y espatlle.

«Item, ab pacte que durant lo present lloguer dit Gasto ni los seus no pogan trauerer a dit Matheu y als seus de dita mitat de obrador compresa en lo present lloguer, sinó tan solament per son propi us eo operació o volguer donar-lo a sa filla a obs y per collocació de son matrimoni carnal y no altrament, en los quals casos y quiscun de aquells tinga obligació de avisar a dit Matheu o als seus un any antes de trauerer-lo de dit lloguer»⁹⁹.

Està clar que Josep Gastó no necessitava la totalitat de la instal·lació, al menys momentàniament, però en tot cas és interessant comprovar com l'obrador podia formar part del dot de les filles.

Com hem dit, els lloguers d'obradores podien incloure les eines i els “arreu” indispensables per poder realitzar la feina d'escudeller. Presentem un altre exemple molt il·lustratiu.

El 1679 Pau Babot llogà, a Francesc Reig, un obrador amb les eines següents:

- Dos gibrells grans, bons, de rentar el daurat.
- Dos gibrells d'envernissar, bons.
- Un gibrell gran, foradat.
- Una munyidora bona.
- Sis berengueres.
- Quatre gibrelles de pintar, i dues escudelles.
- Una setra bona per posar colors.
- Tres banques (una de bona i dues usades).
- Quatre postetes de baixar obra.
- Quaranta-un posts grans, bons.
- Tretze posts petites bones d'obra.
- Dos taps de tapar els molins.
- Un aigüer.
- Vuit barres d'estendre l'obra.
- Dues mitges portes de tapar el forn de daurat.
- Onze costers plantats.
- Tres bordons de nansa amb les puntes i delles.
- Un banc de maurar, molt bo.
- Un coster.
- Quatre trossos de posts sota la porta.
- Una caixa de molí.
- Un maç i una massa de fer pasta.
- Tres costers.

96. AHPB, Pau Passoles, *Primum manuale sive primum protocollum*, 1635, gener, 11 - 1636, desembre, 23.

97. AHPB, Pau Passoles, *Primum manuale sive primum protocollum*, 1635, gener, 11 - 1636, desembre, 23.

98. AHPB, Benet Güell, *Trigessimus primum manuale instrumentorum et contractuum inter vivos*, 1685, desembre, 29 - 1686, desembre, 23.

99. AHPB, Francesc Topí i Comes, *Manual*, 1706, desembre, 26 - 1707, desembre, 22.

- Dues piques de picar vernís.
- Una corriola del pou.
- Tres ferrusses d'esterrossar.
- Un tros de post "que tapa un forat de dalt de tot".
- Una barra que tanca una porta.
- Una dalla de tallar la pasta.
- Dues dalles de tallar la pasta.
- Dos morters.
- Una ast de mostrejar.
- Un pagès¹⁰⁰.

L'inventari és força interessant, per diversos aspectes:

a Per si quedava encara algun dubte, demostra que el 1679, a Barcelona, encara es feia obra daurada (gibrells de rentar daurat, mitges portes per tapar el forn de daurat, etc).

b L'ús de certs atuells emprats en el procés d'elaboració d'obra escudellera, com ara la munyidora usada com a gibrell, les gibrelles per posar el vernís per pintar (com si fossin escudelles; deurien ser més grans que una escudella, però més petites que un gibrell), les berengueres (segurament per posar el vernís) i les setres per posar colors.

c Sembla que els molins de moldre vernís estaven protegits per una caixa i coberts amb el seu tap corresponent.

g S'esmenten eines rarament citades, usades per tallar la pasta: la dalla, la ralla.

h Per prendre una mostra de l'obra que s'estava coent, s'usava un ast de ferro.

Amb aquestes "eines", l'escudeller Francesc Reig ja podia treballar a l'obrador.

3.5. ELS FORNS

Les notícies sobre forns ens informen que, des del segle XIV en endavant, se'n varen anar construint de nous, però també hi ha indicacions del contrari, és a dir, de forns enderrocats. El 1488 es va construir un nou forn al carrer de na Quintar, en un obrador d'escudeller situat al costat d'un altre d'anterior on hi treballava en Gaspar Moner, soci de Nicolau Reyner. L'any 1495, Franci Casaldaliga, escudeller, va pagar 12 diners a la cort del regent de la vegueria per poder fer un forn per coure obra de terra dins d'una casa al carrer de na Sagra. El 1601, Jaume Colom va rebre autorització per fer construir tres forns de ceràmica al seu obrador del carrer na Sagra:

«Un obrador on desitja fer un forn per a coure obra de terra y dos altres per a arreus de aquell, ço es, lo hu per a coure la obra pintada y lo altre per a cremar lo plom, tots los quals tres fornets necessita qualsevol scudeller per a coure y perficionar la obra, e com no's puga fer sens obtenir primer licència y stabliment de la facultat de ser aquells de V. S^a, en nom del Sennor Rey, supplica a V. S^a sia servit manar concedir y establir-li dita facultat qui ell se offer pagar un moderat cens annuo del que ho rebia a mercè particular de V. S^a»

Al llevador de censos de Barcelona del Reial Patrimoni, de l'any 1576, s'esmenten sis obradors d'escudeller (des de l'any 1601 se n'hi va afegir el de Jaume Colom).

Segons la documentació trobada, a Barcelona hi hauria els

següents obradors dins del Quarter de Framenors o Quarter d'Avall:

Les vicissituds polítiques que tenir que patir la ciutat en el decurs del segle va deixar empremta en els obradors barcelonins. Per exemple, s'esmenten obradors fora d'ús o amb forns enderrocats. A l'inventari dels béns de l'escudeller Jeroni Grassa s'esmenta "un obrador sense costers amb els forns enderrocats, amb dos portals oberts, un al carrer de la Mare de Déu i l'altre, al carrer de na Sagra, que tenia llogat Llorenç de Madrid, rajoler de rajola valenciana". L'obrador de Francesc Guasch, al carrer de la Mare de Déu estava en part derruït.

El 1568, el gerrer Joan Bonet va establir en emfiteusi Maria, muller de Pere Pons, escudeller, en un "hospici i obrador, amb pou i dos portals (un estava aleshores tancat) al carrer de na Sagra. El document ens informa que abans aquest solar eren dues peces de terra, però que anteriorment hi havia hagut dues cases.

En altres ocasions veiem que els obradors estaven situats en llocs on hi havia cases derruïdes. L'any 1627, Bernat feu, gerrer, i Jerònima, sa muller, concediren a Agustí Planes, escudeller i a Àngela, sa muller, dues cases contigües amb hort o pati contigu al costat occidental amb dos portals i un obrador d'escudeller, cases derruïdes on només s'hi coïa. Dites cases eren de l'escudeller Antoni Mestre que aleshores estava a la vila de Valls. L'obrador era del convent de sant Jeroni de la Vall d'Hebron.

En paraules d'un professional de l'època, qualsevol escudeller necessitava almenys tres forns: el d'escaldar, el de coure l'obra pintada i el de cremar plom. Podem assegurar que el forn més gran era el que es feia servir per escaldar l'obra crua, abans de ser envernissada. L'altre forn que es considerava imprescindible era el de pintar: allà s'hi podia coure la producció blanca juntament amb la blava. Algunes peces daurades tacades de gotes blaves ens ho demostren: es varen coure durant la segona cuita juntament amb peces blaves, que foren les causants de les taques. També s'esmenten els forns de daurar, que eren els més petits (segons càlculs fets experimentalment a Manises han arribat a la conclusió que els forns de daurar farien aproximadament un metre cúbic).

Fins a l'any 1669 no disposem d'un llistat -suposem que complet- dels escudellers que disposaven de forn. Aquell any els escudellers varen presentar una "Súplica" al Consell de Trenta-Sis relacionada amb la taxa de les fornades. Es tractava de recaptar diners amb què subvenir "los mals de la botiga". Es volien recaptar 150 lliures: 115 lliures a través d'un impost sobre cada fornada, i 35 lliures que s'obtindrien del plom venut de la botiga als confreres, a raó de 5 sous el quintar de plom. Això vol dir que calia vendre 140 quintars de plom per obtenir aquella quantitat.

El 8 de novembre de 1669 es va confirmar la "suplicació". El mestre confrare que no s'avingués a satisfer la taxa hauria de pagar 2 lliures en concepte de penalització: una lliura aniria destinada a la causa pia i l'altra, per la cera de la processó del dia del Corpus. Es proposà pagar una certa quantitat de diners per fornada. S'esmenten dos tipus de forn, segons la grandària, els anomenats forns grans i els forns petits:

- Set forns grans d'1 lliura i 6 sous (26 sous)
- Quatre forns grans d'1 lliura i 4 sous (24 sous)
- Quatre forns grans d'1 lliura (20 sous)

100. AHPB, Josep Virgili, *Decimum tertium manuale instrumentorum*, 1679, gener, 1 - 1679, desembre, 22.

- Quatre forns petits de 8 sous
- Tres forns petits de 6 sous
- Set forns petits de 4 sous

En total, hi havia, doncs, 15 forns grans i 14 petits. Això vol dir que aquell any hi havia a Barcelona quatre obradors d'escudeller equipats només amb un sol forn.

Descartem la possibilitat que els forns petits fossin "fornets" de cremar plom, ja que s'especifica la cabuda segons el nombre de grosses (1 grossa = 12 dotzenes), cosa absurda si es tractés d'un forn de cremar, ja que el vernís es mesurava a pes (en roves o lliures).

La quantitat recaptada per la taxa sobre fornades seria de 29 lliures i 10 sous. Caldrien un mínim de quatre fornades per a obtenir 118 lliures. No s'especifica si la quantitat a recaptar consistia en una malla -mig diner- per dotzena de peces cuites, com es va fer anys més tard. És possible que fos així, però les xifres no concorden del tot, per la qual cosa creiem que la estimació es va fer a ull. Si s'hagués recaptat a raó d'una malla per dotzena la xifra resultant seria de 1.180 grosses de ceràmica (16.520 dotzenes de peces), suma de totes les fornades fetes pels escudellers de Barcelona, xifra que caldria multiplicar per tantes vegades com fornades fessin durant l'any.

TAULA XLVII: TAXES SOBRE LES FORNADES (1669)									
NOMS	26s	24s	20s	18s	16s	14s	10s	8s	4 s
COLL, Pau	x					x			
GUAL, Josep	x								
TARGARÓ, A.	x					x			
GASTÓ, Josep	x					x			
PASSOLES, Pau	x				x				
COLOM, Josep	x							x	
MADRERA, J.	x							x	
PASQUAL, Josep	x								
GINJAUME, J.		x				x			
PASSOLES, L.		x				x			
MACIÀ, Ramon			x		x				
COLL, Joaquim			x				x		
ROSELL, Joan			x			x			
CORBALLÓ, J.			x			x			
DUXER, Jeroni		x							
BATLLE, Agustí			x						
SARVINYÀ, P.				x					
RODÓ, Llorenç				x					
BABOT, Pau						x			

S'esmenten, doncs, 19 escudellers. Si tenim en compte que a la reunió de la confraria figuren els noms de 24 mestres escudellers arribem a la conclusió que 5 mestres no disposaven de cap forn.

A la reunió en què es va decidir imposar la talla hi varen faltar vuit confreres (alguns dels que posseïen forns):

- 40 sous: Pau Coll, Andreu Targaró, Josep Gastó
- 42 sous: Pau Passoles
- 38 sous. Jacint Ginjaume i Llorenç Passoles.
- 36 sous: Ramon Macià
- 34 sous: Josep Colom, Jeroni Madrera, Joan Corballó i Joan Rossell.
- 30 sous: Joaquim Coll.

- 28 sous: Jacint Ginjaume, Llorenç Passoles
- 26 sous: Josep Pasqual
- 24 sous: Jeroni Duxer
- 20 sous: Agustí Batlle
- 18 sous: Pere Sarvinyà i Llorenç Rodó
- 14 sous: Pau Babot

El llistat no coincideix amb el que varen publicar Llubia i Batllori.

A final del XVII, degut als enormes deutes de la confraria i per satisfer els creditors censalistes es va imposar un altre tall consistent en pagament d'una malla per cada dotzena d'obra de terra cuita. Es tornaren a mesurar i inventariar els forns dels confreres. En la nova relació s'hi aprecien canvis respecte de l'anterior, com es pot comprovar en la taula adjunta. Si observem els resultats, en alguns casos els forns es varen sobredimensionar mentre que en altres, tot el contrari. Com que creiem que els forns no es varen engrandir ni reduir en aquest espai de temps és possible que la primera taxa imposada (1669) es fes segons un criteri que desconeixem o bé que es fes una valoració aproximada del que cadascú havia de pagar. Tal vegada això fou motiu de desacords entre els escudellers.

Un capítol apart representen els permisos concedits als escudellers per instal·lar un o diversos forns en un immoble de la seva propietat o del qual en tenien només el domini útil. En aquests casos, el permís l'havien de demanar a la Reial Batllia, en ser els forns una regalia. El permís comportava el pagament d'un cens, molt barat.

Es pot veure que el nombre de forns documentats, que segons la taxa que es va imposar la confraria, l'any 1669, per pagar als seus creditors- eren 32 (entre grans i petits), no es correspon amb el número de permisos donats per construir aquest tipus d'instal·lació, registrats en els llibres de la Reial Batllia. Això ens fa pensar que la diferència es deu al fet que es tractava de forns propietat eclesiàstica.

En els llibres de la Reial Batllia només figuren quatre permisos atorgats per la construcció de set forns diferents que, en realitat, eren sis per coure ceràmica i un per cremar plom. Totes les autoritzacions, excepte una, daten del segle XVI (l'altre, d'inici del XVII). La informació dels llibres abasta només el període de temps comprès entre 1554 i 1605. Curiosament, un dels forns esmentat, el del carrer d'en Rauric, no l'hem pogut documentar amb la informació extreta dels arxius barcelonins que hem consultat i dubtem que realment s'arribés a construir mai, a no ser que, com ens hem trobat en alguna ocasió, es confongués el carrer Rauric amb el carrer dels Escudellers Blancs, ja que el primer és la prolongació del segon més enllà del carrer dels Tres Llits en direcció al convent de la Trinitat; si això fos així, el forn del carrer Rauric seria el de l'obrador que hi havia al carrer dels Escudellers Blancs, al davant mateix de la placeta de sant Francesc. El document no és prou explícit per determinar amb certesa el lloc on es trobava aquest obrador: El 8 d'abril de 1554, Francesc Casasús, escudeller, pagà un cens d'un sou, per Nadal, per un forn de coure ceràmica que tenia al carrer d'en Rauric, prop de la Plaça de la Trinitat.¹⁰¹

Els altres forns que pagaven censos a la Reial Batllia sí els hem pogut localitzar. El 8 de juny del 1554, Joan Galibano,

101. ACA, Reial Patrimoni. Mulassa, vol. I, fol. 467?

escudeller, pagà per un forn al carrer dels Escudellers Blancs¹⁰² Joan Pujades, escudeller, pagà 10 sous per dos forns de coure ceràmica a Barcelona.¹⁰³ El 06.05.1605, es concedí permís a Jaume Colom, escudeller de Barcelona, per construir tres forns a l'obrador del carrer na Sagra: un per coure obra de terra, un per coure obra pintada i un tercer per cremar plom. Pagarà un cens anual¹⁰⁴.

Al Llevador de censos de Barcelona, del Reial Patrimoni, de l'any 1576, s'esmenten sis obradors d'escudeller (des de l'any 1601 se n'hi va afegir el de Jaume Colom):

Forn a Còdols (Galibano - Miquel Gallart), forn als Escudellers Blancs (Antoni Vidal), forn a na Sagra (Franci Casaldaliga = B. Pere?), forn als Escudellers (Joan Miquel Bonet), forn als Escudellers (Antoni Rovell = Antoni Sadurní), forn als Escudellers (muller de Cosme Mestre), forn a na Sagra (Josep Colom).

Altres obradors que pagaven censos a Sant Pau del Camp, a les pabordies catedral i a benifets de la catedral.

Així, doncs, els obradors eren propietat d'institucions eclesiàstiques (benifets d'altar, el monestir de Sant Pau del Camp, pabordies de la catedral) o bé d'algunes persones laiques pertanyents a la noblesa local (per exemple, els Navel, que en tenien tres al carrer na Sagra, al costat de casa seva al carrer dels Escudellers).

Entre els propietaris del domini directe i els emfiteutes -domini útil- es situaven les senyories mitjanes. Segons .. de Barcelona no podien ser més de tres. Normalment es tractava d'apotecaris, mercaders, adroguers, convents i monestirs, que feien bons negocis amb els censos que percebien dels obradors.

Sovint, els escudellers estaven establerts a l'obrador per mitjà d'un contracte emfitèutic que els obligava a fer una forta inversió inicial en millores i, després, pagar els censos corresponents. Amb el pas del temps, els censos que cobraven els senyors directes eren molt minsos en relació al que cobraven els senyors mitjans, que eren els qui feien grans negocis. Es podien vendre parts del censos (una quarta part, per exemple), de manera que quan l'emfiteuta havia de pagar, pagava un quart del cens a un senyor mitjà i les 3/4 parts restants, a un altre. Tot plegat fa que sigui molt complicat seguir la cadena emfitèutica entre els detentors del domini directe i del domini útil. Mentre que Jeroni Antic Canyelles, notari, pagava 22 sous al monestir de Sant Pau del Camp, que tenia la senyoria directa, com a senyor mitjà d'un obrador d'escudeller al carrer del Vidre li cobrava 18 lliures (360 sous) al gerrer Antoni Bonet, qui era qui en tenia el domini útil.

Elisabet de Navel, com a senyora directa d'unes cases i obrador d'escudeller al carrer de na Sagra, cobrava de Gabriel Caçador, un cens de 18 sous. Aquest percebia, pel mateix immoble, 122 sous de l'adroguer Pau Rovira, un altre dels senyors mitjans qui, a la vegada, cobrava 440 sous que pagava Josep Passoles, que en tenia el domini útil.

TAULA XLVIII: EXEMPLES DE L'EVOLUCIÓ DELS CENSOS D'ALGUNS OBRADORS PER PART DELS SENYOR DOMINICALS (EN SOUS):				
Domini directe	Senyor mitjà 1	Senyor mitjà 2	Senyor mitjà 3	Domini útil
Isabel de Navel: 18	Gabriel Caçador: 122	Pau Rovira, adroguer: 440		Josep Passoles
Sant Pau del Camp: 22	Jeroni Antic Canyelles, notari: 360			Antoni Bonet, gerrer

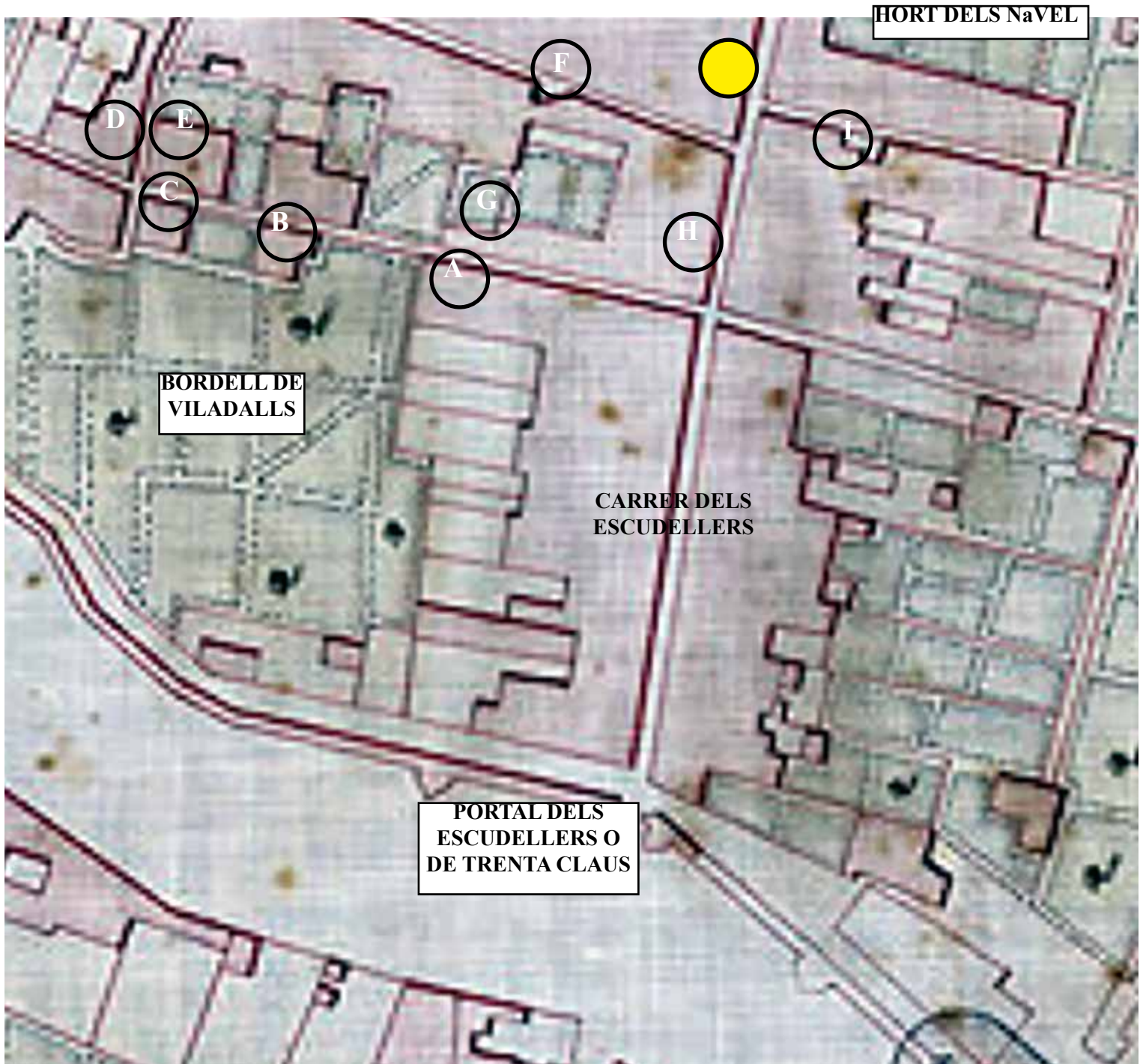
No hem entrat a fons en aquest tema, perquè tampoc no aporta informació rellevant sobre el tema de les nostres investigacions. Més enllà dels negocis que podia suposar gaudir del domini mitjà d'un obrador, s'establí una relació molt directa entre la noblesa local barcelonina o la classe anomenada dels artistes amb els escudellers. Això podia facilitar els lligams clientel·lars entre uns i altres a conseqüència dels quals els escudellers podien rebre encàrrecs com ara la fabricació de vaixelles amb decoracions heràldiques, amb noms dels propietaris, plafons de rajoles, etc. Aquest lligam es podia estrènyer encara més quan aquests membres de les classes benestants feien de padrins en els batejos de fills de mestres escudellers. Per posar un exemple, a l'inventari de béns del difunt Hipòlit Estaper s'esmenten "27 gerros de sant Jeroni" –és a dir, decorats amb l'emblema dels jerònims. Doncs bé, un dels senyors mitjans de l'obrador de l'esmentat Estaper va ser el convent de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron, a Barcelona.

Per altra part, els obradors d'escudellers no estaven gaire lluny de les residències d'importantes famílies barcelonines (els Navel, els Reart, els Peguera, els Magarola, els Masdovelles, etc.)

102. ACA, Reial Patrimoni, Mulassa, vol. I, fol. 489.

103. ACA, Reial Patrimoni, Mulassa, vol. I, fol. 788.

104. ACA, Reial Patrimoni, Batllia, núm. 79, fol. 51.

CASA DE LA CONFRARIA DELS ESCUDELLERS

Aquest plànol d'una part de la ciutat de Barcelona, pròxima a les antigues drassanes i al convent de sant Francesc, està datat de la primera meitat del segle XVIII. Seria de després del 1716, però abans de la construcció del nou convent dels pares caputxins de santa Madrona, iniciat l'any 1717 i acabat el 1723. Al plànol encara es poden veure les finques hi ha havia al solar que ocuparia més tard l'esmentat convent.

És molt interessant perquè, a diferència d'altres plànols que s'han elaborat d'aquell indret de la ciutat, s'hi poden apreciar els espais que ocupaven les edificacions (color rosat), els patis adossats a les edificacions (color blanc) i les zones sense construir (color verd).

Si ens fixem en el grup de cases que hi havia al carrer Escudellers, entrat per la Rambla, a mà esquerra, i al carrer de na Quintar o del Vidre, podem apreciar com les cases del

carrer Escudellers disposaven de grans patis que limitaven directament pel darrere amb un espai de la ciutat conegut amb el nom de "bordell de Viladalls", on s'hi poden veure una sèrie de camins paral·lels al carrer dels Escudellers i altres paral·lels al carrer del Vidre.

Fig.99: Superposició del plànol del primer quart del segle XVIII amb el de l'actual cadastre. Permet comprovar la fossilització de la major part de les finques que hi havia al carrer dels Escudellers i carrers adjacents.

Al carrer del Vidre, pujant des d'Escudellers i a mà esquerra del carrer (el costat més proper a la muralla) hi podem veure, en primer lloc, les cases que feien cantonada entre ambdós carrers. Després, una zona verda, seguida d'un grup d'edificacions aïllades (lletra **A**), una segona zona verda i unes altres edificacions (lletres **B** i **C**), també aïllades. Doncs bé, on hi havia el primer grup d'edificacions aïllades (**A**) hi hauria un parell d'obradors d'escudeller; el que estava situat més cap al nord delimitava amb un carreró que no tenia circulació, que anava del carrer del Vidre fins a la muralla (carrer Esperadeu). En aquest lloc, fins al segle XV, hi hagué l'antic forn de vidre de la ciutat.

La resta d'obradors estaven situats en el grup d'edificacions que feien cantonada amb el carrer dels Escudellers.

Al mateix carrer del Vidre, però a mà dreta, també s'aprecien grups de cases separades per zones verdes, és a dir, que no tot aquest tram del carrer estava edificat a l'inici del segle XVIII. Com es pot apreciar, al mig de l'illa hi havia una destacada part de zones verdes.

De zones amb horts espaisos n'hi va haver fins ben bé el segle XVIII. A la part baixa del carrer dels Obradors n'hi havia un de ben extens que anava fins al monestir de sant Francesc. Pere Costa, fuster, va confessar posseir "quoddam troceum horti sive horti ex abisu usque in celum continentis in se de amplitudine a meridie ad circium centum et viginti quatro palmos et a oriente ad occidentem ducentarum et quadraginta palmos de longitudine" que formava part d'un gran hort propietat dels comtes de "La Nosa", finca situada entre els carrers Nou i de la Mare de Déu¹⁰⁵.

En aquests espais verds és on hi hauria els antics obradors d'escudeller que ja s'esmenten al segle XIV. No seria difícil, doncs, accedir a la part del darrere dels habitatges i obradors que hi havia en aquesta illa travessant les zones verdes o bé per mitjà d'andrones.

Aquestes zones verdes aïllaven molts dels antics obradors de ceràmica, de manera que els fums de la combustió de la llenya o els perills d'incendi, suposaven molèsties els efectes de les quals quedaven en part mitigats per l'existència d'aquests espais sense edificar.

El creixement urbà que va experimentar la ciutat en el

105. Actualment la travessa el carrer anomenat de la Rosa, nom segurament seguit a una incorrecta lectura del nom dels antics propietaris, els comtes de La Nosa (Lanuza, en castellà) (ACB, Caritat. Pabordies, vol. 24, fol. 108 v i s).

decurs del segle XVIII (i abans) deuria expulsar els obradors de ceràmica per, després, facilitar la construcció de nous habitatges en els espais que havien deixar lliures.

Els obradors de la zona A del mapa van traslladar-se de lloc quan es va iniciar la construcció del convent de caputxins (coneixem segur el cas de l'obrador dels Gual).

A la part nord de la mateixa illa, al costat que afrontava amb el carrer dels Tres Llits, també s'hi aprecia una zona verda, sense edificar, que coincideix més o menys amb l'emplaçament de l'obrador dels Coll.

Aproximadament on hi ha la lletra E hi situem altres obradors d'escudeller. El d'Antoni Móra feia cantonada entre els carrers del Vidre i Tres Llits, a prop d'un altre obrador dels Coll.

A l'espai corresponent a la lletra D hi hagué un altre obrador, el de Bernat Peris, que després va passar a mans del Reig, en actiu fins al primer terç del segle XIX, quan va tancar definitivament.

També és interessant observar el petit queixal (lletra F) que hi ha al carrer que puja en paral·lel al carrer del Vidre, des d'Escudellers a la plaça de la Trinitat. Aquest queixal correspon a la placeta de St. Francesc, lloc on hi havia la casa de la confraria del Cordó de Sant Francesc.

Finalment, a la zona on situem la lletra G del plànol hi va haver uns obradors de gerrer/escudeller en actiu des del segle XIV, però que al segle XVII ja havien deixar de funcionar. On hi ha la lletra H era la casa que ocupa el conegut forn de Viladalls, un forn de pa que servia com a punt de referència.

Si canviem de zona i ens traslладem fins al carrer Obradors apreciarem, baixant d'Escudellera a mà esquerra una llarga i estreta franja d'edificacions paral·leles al carrer (lletra I) amb un queixal on hi havia hagut la capella dedicada a la Mare de Déu, que va donar nom al carrer.

A l'altre costat del mateix carrer, i a la part del darrere de les cases, existia un gran hort, el de la casa dels Navel (després, dels Reart). Dons bé, es repeteix la disposició dels obradors, amb entrada al carrer Obradors i part del darrere limítrofa amb una zona verda. Els obradors es van anar instal·lant un al costat de l'altre, en direcció sud.

Les finques d'aquest indret de la ciutat van augmentar de valor amb l'obertura del carrer d'en Rull, que comunicava Nou de Sant Francesc amb el carrer de Còdols.

A mitjan segle XIX tots els obradors que hi havia en actiu en aquesta zona de la ciutat, o bé van tancar definitivament o bé es van traslladar a zones més llunyanes del centre.

Per tot plegat no tenim cap dubte que l'existència d'aquests espais verds deuria facilitar molt l'existència d'obradors de ceràmica, però l'impecable urbanització d'aquestes zones verdes deuria suposar un cop mortal per aquest tipus d'activitats que podia suposar l'inici d'un incendi que fàcilment es propagaria d'un edifici a l'altre. Les molèsties ocasionades pel fum, el tràfic de matèries primeres i la gran quantitat de residus no deuriem facilitar, precisament, que aquestes estructures de producció continuessin obertes.

Els interessos especulatiu deuriem fer la resta.

TAULA XLIX: PROPIETATS I ESTRUCTURES DELS HABITATGES DELS ESCUDELLERS BARCELONINS (FONT: ELABORACIÓ PRÒPIA A PARTIR DELS INVENTARIS POST. MORTEM).	
Dates, escudellers, tipus d'immobles i situació	Estructura interior:
1517 Joan Trullàs	- Cambra major sobre el carrer - Menjador - Cuina - Altra cambra sobre el carrer - Cambra dels mossos - Pastador - Cambra del cap de l'escala - Obrador
1521 Jeroni Albanell	- Hortet - Entrada - Menjador - Hortet - Cuina que està entre l'hortet i l'entrada - Botiga davant de la casa on morí, és a dir, a l'hortet de la botiga.
1525 Joan Cerdà. Cases amb quatre portals: tres oberts al carrer dels Ollers Blancs i un al carrer del Vidre. Obrador de la botiga. Casa i caseta al costat al orient, del carrer dels Tres Llits al cap del carrer Ollers Blancs. Altra caseta + hort al costat, als Ollers Blancs davant les cases major en primer lloc esmentades. Hort als Ollers Blancs davant de dites cases, amb dos portals: un als Ollers Blancs i un al carrer dels Tres Llits.	- Cambra de retret - Cambra major - Menjador - Cuina - Pati davant del pou - Cambreta del porxo o terrat - Cambra major - Entradas - Botiga de l'obra, amb 2 portals al carrer major (dels Escudellers).
1527 Joan Codina Casa a lloguer al carrer Ollers Blancs. Cases als Ollers Blancs. Un mas amb torres, a Santa Eulàlia de Provençana.	- Cambra on morí - Una altra cambra - Menjador - Cuina - Cambra de dalt - Celler - Botiga
1529 Jaume Mercer Cases als Ollers Blancs cantonada amb el carrer del Vidre, amb dos portals, una a cada carrer. Botiga gran del mig Botiga d l'obrador que és davant de dites cases La botiga de l'obrador (Era la casa de Joan Cerdà)	- Cambra major - Menjador - Cuina de dalt - Cambra al costat de la cuina - Cambra a prop de l'anterior - Cambra de dalt sobre el menjador - Cambra al costat sobre el menjador - Cuina de baix - Pastador prop el forn de pa - Cellerç - Entrada - Pati del pou
1530 Antoni Planes Cases als Ollers Blancs	- Entrada - Menjador - Cambra major Vers el carrer, on morí - Cambra del menjador - Obrador que hi ha després de la cambreta
1545 Joan Montornès Casa i obrador als Escudellers Blancs, amb dos portals al carrer	- Cambra on morí, que treu porta a la sala - Sala - Obrador
1545 Jaume Boleda Casa a lloguer als Escudellers Blancs (Era de Jaume Mercer)	- Cambra amb finestra al carrer - cambra amb finestra a l'hort - Sala - Entrada i botiga

1545 Cosme Mestre Casa amb hort contigu, al carrer de Codolell Botiga gran contigua a les cases.	- Entrada - Cuina d'abaix que treu porta al carrer - Hort o sala - Cellar de la casa llogada - Menjador o saleta de la casa del difunt - Cuina de la vasa del difunt - Cambra on morí - Cambra que treu finestra a l'hort dita la cambra del mig - Cambra de la bescambra que treu finestra a l'hort - Cambra dels mossos - Cambra que té llogada, amb finestra al carrer - Galliner	1570 Pau Cristòfol. Dues cases: una amb obrador, al carrer dels Escudellers, i una altra sense obrador, al mateix carrer, que foren donació de Lluís Ferragut.	- Entrada - Cuina - Cambra del darrere
1545 Gabriel Muntaner Cases amb 3 portals als Ollers Blancs, de lloguer	- Entrada - Pouador - Cambra de l'obrador que surt a l'eixida - Obrador - Terrat - Pastador que treu porta a la sala - Cambra del cap de l'escala - Sala - Cambra dels mossos que trau porta a la sala - Cuina que surt a la sala - Cambra on morí	1574 Joan Ferran. Cases amb dos portals als Escudellers Blancs.	- Entrada o botiga - Sala o menjador - Cambra on morí
1547 Antoni Rovell Botigueta	- Cambra major que treu finestra al carrer - Cambra més petita, del costat - Rebost - Sala - Cambra de la cuina - Cuina - Cambra del potxo - Pastador de l'entrada - Entrada de les cases - Cellar - Hort o picador - Obrador - Porxo	1575 Joan Galibano. Cases que el difunt mentre vivia, tenia i posseïa al carrer Escudellers cantonada amb Còdols.	- Entrada - Obrador - Sala - Cambra
1556 Jerònima Mestre Cases amb dos portals al carrer Rauric cantonada amb Codolell o Tres Llits	- Entrada - Botiga de l'obra - Cuina soterrània - Cambra de menjador - Menjador - Cuina - Cambra sobre la cuina	1583 Pau Maties Casasús. Cases al carrer Rauric. Cases + obrador del seu pare Francesc Casasús, amb cinc forn de daurar.	- Sala - Entrada i botiga - Eixida
1563 Antoni Devesa Cases amb dos portals al carrer Simó Oller Casa + obrador al carrer de na Quintar amb dos portals. Casa al carrer de la Dagueria	- Cambra al carrer - Altra cambra - Sala - Cuina - Estadiet - Entrada + pou	1592 Gaspar Vidal. Cases amb dos portals + obrador contiguo. Una casa al costat amb hort al darrere, amb dos portals.	- Entrada - Obrador - Eixida o hort - Pou Obrador de dalt: - Cambra sobre l'obrador - Sala del cap de l'escala - Cambra del difunt - Cambra petita
1563 Alfons Morell Cases al carrer dels Ollers	- Cambra del difunt - Sala - Cuina - Recambra que amb finestra al carrer - Rebot amb finestra i porta prop de la cambra - Cambra amb finestra a l'hort de mossèn Navel - Porxo amb finestra a l'hort dels Abell - Botiga	1594 Antoni Mestre Cases amb dos portals al carrer públic al cantó dels Escudellers Blancs que va a la Plaça de la Trinitat, en les quals morí. Obrador del difunt Antoni Mestre al carrer del Vidre (llogat de Jeroni Espasa). Un altre obrador que tenia i posseïa al carrer d'en Codolell.	- Entrada de dites cases - Sala de dites cases on morí el difunt - Cambra - Cuina - Cambra al cap de l'escala dalt de dites cases - Recambra de dita cambra - Porxo - Cambra al costat del porxo - Obrador al davant de dites cases
1563 Macià Trullà Casa amb quatre portals	- Entrada - Sala	1601 Bartomeu Cardenyas. Cases amb quatre portals al carrer: tres al carrer dels Escudellers i una al carrer dels Escudellers Blancs.	- Entrada - Cel oboert - Pati del forn - Sala - Cambra on morí el difunt - Recambra que està després de la cambra - Cambra dels fadrins - Cuina - Obrador petit - Obrador - Porxo de l'obrador
1563 Jaume Jover	- Entrada - Cambra del difunt - Sala - Cambra - Cambra dels fadrins - Obrador - Cuina - Botiga	1604 Pau Sayol Cases on morí, les quals tenia a lloguer. Obrador.	- Entrada - Sala - Cambra
		1605 Pere Camon Casa al carrer dels Escudellers.	- Cambra - Sala - Entrada davant del pou
		1607 Pau Oriol Cases grans amb 2 portals al carrer de la Carniseria d'en Sorts Obrador al carrer del Vidre	- Entrada
		1609 Sebastià Terré Cases amb dos portals als Escudellers Blancs. Obrador al carrer de la Mare de Déu.	- Entrada - Cel obert
		1611 Joan Porta Cases amb dos portals al carrer dels Escudellers amb obrador i forns de coure obra de terra, al carrer dels Escudellers, al cantó del carrer Nou Tres cases i una botiga al carrer Nou contigües amb la casa gran dalt designada, que abans era un hort de la dita casa gran.	- Cambra major del carrer dels Escudellers - Recambreta - Sala - Cambra del sostre més alt - Porxo - Cambra del carrer Nou - Obrador - Entrada - Cuina - Cambra gran del carrer ja designada

1615 Felip Costa Cases al carrer Escudellers on morí. Cases i hort on hi ha l'obrador amb quatre forns, al cap del carrer dels Escudellers. prop del portal. Obrador amb un portal i una botiga al costat amb un portal al carrer dels Escudellers Blancs.	- Entrada - Cuina - Sala - Cambra del carrer - Cambra al cap de l'escala - Cuineta - Obrador
1617 Jaume Colom. Cases on habitava l'esmentat difunt al carrer dels Escudellers, amb un portal al cantó del carrer dels Escudellers Blancs.	- Entrada
1634 Llorenç Miralles. Cases amb dos portals, el portal major al carrer de n'Avinyó l'altre al carrer que va de la plaça d'en Camprodró al carrer dels Escudellers. Obrador al carrer del Vidre.	- Entrada - Cuina - Llenyer - Sala - Cambra que trau finestra a la plasa d'en Camprodró - Cambra dels mossos - Cambra que treu finestra davant la Verònica - Cambra fosca
1634 Beneta Passoles. Casa amb hort amb un portal al carrer dels Escudellers. Casa + obrador amb dos forns + hort al carrer Escudellers.	- Cambra Vers l'hort, on morí - Cambra que trau finestra a l'hort - Cambra que treu finestra al carrer
1644 Josep Pasqual. Cases o obrador al carrer de la Mare de Déu, amb quatre forns (un de blanc, altre de daurat, altre de cremar i altre d'escaldar) Cases amb exida contigua, al carrer de la Carnisseria d'en Sorts on morí dit difunt. Cases al costat de les propdites llogades a n'en Gabriel Puig, sergent major del batalló.	- Botiga de dites cases - Cuina - Dalt en la sala - Cambra on morí dit difunt, amb finestra al carrer de la Carnisseria d'en Sorts
1645 Joan Coll. Cases amb un portal al carrer dels Escudellers prop del carrer de la Carnisseria d'en Sorts.	- En la entrada - En la rebotiga de dites cases - En la sala dalt de dites Cases - En la cambra que trau finestra al carrer - En una estància del sostre més alt
1671 Josep Requesens. Casa on habitava a lloguer al carrer de la Carnisseria d'en Sors Obrador.	- Aposento amb finestra a l'entrada de mossèn Aleny
1677 Josep Pomareda.	- Botiga - Aposento - Cuina
1681 Francesc Miquel. Cases amb un portal al carrer de n'Arenes	- Cambra al primer sostre amb finestra al carrer de n'Arenes on morí dit difunt - Sala i cuina de dita casa - Porxo i cambra de dalt - Entrada de dita casa
1681 Joan Fortuny. Cases a lloguer al carrer dels Escudellers al cantó del carrer d'en Carabassa	- Entrada - Cuina - En la primera sala - En la cambra a mà dreta de la sala
1684 Maria Rodona. Cases grans amb un portal obrint situades al carrer dels Escudellers. Cases amb un portal obrint situada en la present ciutat al carrer de les Arenes.	- Cambra on morí que treu finestra al carrer - Sala del cap de l'escala - Porxada - Cuina - Pou - Entrada

1686 Narcís Gausens. Cases amb un portal al carrer dels Escudellers Blancs. Botiga al costat.	- Sala - En la cuina que és prop dita sala - En la cambra que treu finestra al carrer on morí dit difunt
1687 Josep Gual. Casa amb dos portals al carrer que passa dels Escudellers a la Carnisseria d'en Sorts Casa + obrador amb un portal al carrer de Viladalls.	- Entrada - Cuina - Eixida - Menjador - Sala - Corredor - Rebostet que va a la cambra del carrer - Cambra del carrer - Cambra del mig - Cambra de l'eixida - Porxada
1688 Joan Carreres. Cases + obrador al carrer d'en Serra i Còdols Casa amb un portal al carrer d'en Serra. Casa amb tres portals (un a Còdols i 2 a Serra). Casa amb un portal als Escudellers al costat del carrer de les Arenes.	- Entrada o obrador de dites cases - Cuina que és al cap de l'escala - Cambra al costat de la cuina - Sostret davant de la cuina
1688 Amador Soler Casas amb hort cotigu amb dos portals al carrer de la Fusina Casa als Escudellers, on morí	- Aposento, al entrar a mà dreta - Aposento, passat l'escala que va a l'hort - Cuina - Dalt, en un aposento al cap de l'escala, a mà dreta - A la cambra dita de l'hort - Aposento al cap de l'escala que va a la part del carrer - Aposento que dona al carrer - Aposento al segon sostre que treu finestra al carrer - Aposento, dalt, al segon sostre, a la part de l'hort
1690 Pau Babot, menor Casas amb dos portals al carrer dels Escudellers Obrador amb dos portals al carrer de na Sagra.	- Entrada o botiga + pou - Menjador - Cuina - Sala - Cambra on morí - Cambra del costat que treu finestra al carrer -
1693 Jeroni Porta Cases amb un portal al carrer Condal cantonada amb el carrer de les Moles Peça de terra de 4 mujades a l'Hospitalet al darrere la capella de Sta. Eulàlia Cases a Barcelona:	- Baix - Primer aposento - Segon aposento - Tercer aposento - Quart aposento - Dalt de la sala - Altra cambra - Cuina - Segon sostre - A baix de tot
1696 Joan Soler Cases a lloguer al Escudellers	- Sala - Cambra on morí - Cambra del costat - Cuina - Entrada
1707 Jeroni Lacruz Obrador	- Entrada - Cuina - Sala - Cambra - Cambra més alta - Cambra
1723 Jeroni Gual Cases amb un portal al carrer dels Escudellers Botiga Obrador al carrer na Sagra	

1726 Miquel Rocamador. Cases amb un portal i obrador al carrer Escudellers Blancs.	- Entrada - Aposento contigu a l'entrada que és sota la cuina - Cuina - Aposento del segon sostre que correspon al d'abaix i trau finestra al carrer Escudellers - Aposento al tercer sostre que trau finestra al carrer Escudellers
1729 Salvador Casals. Cases i portal al carrer que va de la plaça de la Verònica als Escudellers..	- Entrada - Cuina - Sala - Aposento - Cambra de dalt
1733 Joan Miquel. Casa o obrador al carrer de les Arenes.	- Entrada - Cuina de l'obrador - Cambra on morí
1762 Francesc Estaper Cases amb dos portals al carrer dels Escudellers Obrador al carrer dels Tres Llits Casa + botiga al carrer dels Tres Llits Peça de terra de 2 quarteres de sembradura a Vilamajor	- Entrada - Cuina - Estància amb sortida al celobert - Quarto del primer pis que treu finestra als Escudellers - Aposento immediat al quarto que treu porta al celobert
1767 Josep Gibergues Casa al carrer Escudellers cantonada amb el carrer d'en Gignàs.	- Quarto principal - Cuina
1772 Hipòlit Estaper Cases amb dos portals obrints, un de gran i altre de petit, al carrer dels Escudellers Blancs Un obrador al carrer del Vidre Una caseta amb dos portals al costat de dit obrador. Altra casa al carrer dels Tallers, amb dos portals. Altre obrador al carrer de na Sagra Dues botiguess o casetes al costat de dit obrador.	- Sala i alcova que dóna al carrer - Quarto rere l'alcova - Corredor que dóna al celobert - Quarto immediat al corredor amb sa alcova - Cuina - Menjador - Pastador
1789 Josep Rossell Casa amb obrador al carrer de na Sagra. Botiga al carrer Escudellers.	- Quartos de dita casa dels Escudellers - Cuina - Botiga
1805 Manuel Rossell Cases amb dos portals al carrer dels Escudellers en las quals habitava i on morí dit difunt Manuel Rossell. Obrador amb dos portals obrints, situat al carrer dels Obradors. Dues cases, cada una amb sa botiga, i amb tres portals obrints, ço és, dos per dites botigues i son corresponent primer pis, i l'altre serveix de passadis fins a trobar l' escala per pujar a les demés habitacions de dites dues cases.	- Quarto principal amb sa alcova del primer pis, a la part del carrer - Quarto amb sa alcova a l'interior de la casa - Cuina - Botiga
1846 Josep Ausic i Martí Segon pis d'una casa situada al carrer Ample, num. 75, pròpia de D. Carlos Serrahima, on habitava dit difunt Ausic. Una caseta situada al carrer de Santa Eulàlia dels caputxins vells, núm. 5.	- Rebedor - Sala - Sala i alcova - Quartet de la minyona - Menjador - Cuina - Quartet del costat de la cuina Casa Santa Eulàlia: - Sala amb alcova - Quarto del costat de la cuineta - Cuineta - Terrat

TAULA L: SITUACIÓ DELS OBRADORS BARCELONINS DEL BARRI DE FRAMENORS					
DATA	IMMOBLE	ARRENDADOR	INQUILÍ	ANYS	PREUS (EN LLIURES)
Carrer de Trentaclaus, Ollers Blancs o Escudellers					
1437	Obrador + casa	Muller d'Antoni Coll	Joan Torrentmal	3	12 florins
1440	Obrador + casa +hort	Gabriel Vestit	Jaume Ximeno		
1442	Cases + forn	Pere Soler	Miquel Polit i Pere Ximeno	5	10 florins
1491	Obrador + casa	Joan Trull	Marc Clos	5	
1524	Obrador + hospici + 3 rodes	Pere Dalmau	Bernardí Mates	5	10
1525	Obrador		Jaume Boleda	5	7
1546	Obrador + 3 rodes + forns (blau, daurat i cremar)	Antic Abelló	Joan Domènec Monreal	5	6
1550	Obrador + part d'una casa	Joan Pere Carbonell	Miquel Carnisser	0,5	1 ll, 4 sous
1560	Obrador + forn de blau + casa	Onofre Espelta	Bartomeu Cardenyas	3	10
1591	Obrador	Jaume Seguí	Macià Ráfols	3	6
1594	Obrador + forns	Salvador Morató	Montserrat Pujades	3	9
1595	Obrador + casa + hort	Francesc Bonafot	Bartomeu Cuyàs	3	14
1596	Obrador + casa	Pere Rovira (tutor filla Rafael Horta)	Pau Seguí (reloga a Gabriel Mas)	5	
1600		Anna Bruna de Pau	Joan Martí Vilasola	3	11
1608		Domingo Sadurní	Gaspar Rodó	3	22
1608	Obrador + porxada + hort	Guillem Cardenyas	Bartomeu Carbonell	3	20
1611	Obrador + 3 forns	Antoni Regués	Antoni Font	3	12
1622	Casa amb 1 portal + obrador + eines	Jaume Seguí	Agustí Planes	3	30
1623	Casa + obrador	Jerònima Portana	Antoni Porta	5	30
1635		Pol·lònia Talavera	Ramon Macià	3	23
1636	Obrador + eines	Àngela Sadurní	Pere Joan Franquesa		11
1638	Obrador + casa + 4 forns + eines	Rafael Pla	Antoni Reus	3	96
1639	Obrador	Salvador Cuyàs	Pere Mombolo		
	Lluís Castaneyar fa construir obrador	Marianna Magarola	LLuís Castanyera		
1644	Casa + obrador (derruït)	Marianna Magarola	LLuis Rodergues		
1645	Obrador + casa amb 2 portals 4 forns + eines	Rafael Pla	Onofre Miró	3	93
1647	Obrador + botiga	Teresa Parera	Joan Corballó	5	33,5
1650	Obrador + casa	Dionís Magarola	Llorenç Miralles		32
1657			Maria Rodó	2	5 l, 2
1670		J.Margarida Roig	Francesc Guasc	6	5
1716	Obrador	Pere Màrtir Lapuja	Josep Lacrus		22
Carrer na Sagra, de la Mare de Déu o Obradors					
1434	Obrador + casa	Gabriel de Plegamans	Andreu Saborit	5	
1546	Obrador + 3 rodes + 3 forns (blau, daurat i cremar)	Antic Abelló	Joan Domingo Monreal	5	6
1552	Obrador	Hereus de Pere Pons	Motserrat Morell		
1557	Obrador + 2 forns (de gerrer i de daurat) + dues rodes + eines	Pere Pons?	Onofre Amat	3	19,5
1561	Obrador + 2 forns + posts	Caterina Him	Antoni Joan Falcó	3	8
1563	Casa + forn	Alfons Morell	Joan Bramona	3	14
1572	Obrador	Àngela Falcona	Bartomeu Costa	5	10
1601?	Obrador	Jeroni Grasses	Lorenzo de Madrid		
1603	Obrador	Pau Miralles	Pau Sayol	3	11
1621	Obrador	Gaspar Rodó	Amador Olivella	3	38
1616	Obrador	Francesc Terré	Guillem Bajo	3	13 ll, 6s, 8d
1627	Obrador	Francesc Terré	Amador Olivella		
1635	Obrador	Elionor Seguí	Joan Coll	5	
1636	Obrador amb 2 portals + forns	Magdalena Serra	Andreu Pomareda	5	12
Carrer de Trentaclaus, Ollers Blancs o Escudellers					
1437	Obrador + casa	Muller d'Antoni Coll	Joan Torrentmal	3	12 florins
1440	Obrador + casa +hort	Gabriel Vestit	Jaume Ximeno		
1442	Cases + forn	Pere Soler	Miquel Polit i Pere Ximeno	5	10 florins

1491	Obrador + casa	Joan Trull	Marc Clos	5	
1524	Obrador + hospici + 3 rodes	Pere Dalmau	Bernardi Mates	5	10
1525	Obrador		Jaume Boleda	5	7
1550	Obrador + part d'una casa	Joan Pere Carbonell	Miquel Carnisser	0,5	1 ll, 4 sous
1560	Obrador + forn de blau + casa	Onofre Espelta	Bartomeu Cardenyas	3	10
1591	Obrador	Jaume Seguí	Macià Ràfols	3	6
1594	Obrador + forns	Salvador Morató	Montserrat Pujades	3	9
1595	Obrador + casa + hort	Francesc Bonafot	Bartomeu Cuyàs	3	14
1596	Obrador + casa	Pere Rovira (tutor filla Rafael Horta)	Pau Seguí (relloga a Gabriel Mas)	5	
1600		Anna Bruna de Pau	Joan Martí Vilasola	3	11
1608		Domingo Sadurní	Gaspar Rodó	3	22
1608	Obrador + porxada + hort	Guillem Cardenyas	Bartomeu Carbonell	3	20
1611	Obrador + 3 forns	Antoni Regués	Antoni Font	3	12
1622	Casa amb 1 portal + obrador + eines	Jaume Seguí	Agustí Planes	3	30
1623	Casa + obrador	Jerònima Portana	Antoni Porta	5	30
1635		Pol·lònia Talavera	Ramon Macià	3	23
1636	Obrador + eines	Àngela Sadurní	Pere Joan Franquesa		11
1638	Obrador + casa + 4 forns + eines	Rafael Pla	Antoni Reus	3	96
1639	Obrador	Salvador Cuyàs	Pere Mombolo		
	Lluís Castaneyar fa construir obrador	Marianna Magarola	LLuís Castanyera		
1644	Casa + obrador (derruït)	Marianna Magarola	LLuis Rodergues		
1645	Obrador + casa amb 2 portals 4 forns + eines	Rafael Pla	Onofre Miró	3	93
1647	Obrador + botiga	Teresa Parera	Joan Corballó	5	33,5
1657			Maria Rodó	2	5 l, 2
1670		J.Margarida Roig	Francesc Guasc	6	5
1716	Obrador	Pere Màrtir Lapuja	Josep Lacrus		22
Carrer na Sagra, de la Mare de Déu o Obradors					
1434	Obrador + casa	Gabriel de Plegamans	Andreu Saborit	5	
1546	Obrador + 3 rodes + 3 forns (blau, daurat i cremar)	Antic Abelló	Joan Domingo Monreal	5	6
1552	Obrador	Hereus de Pere Pons	Motserrat Morell		
1557	Obrador + 2 forns (de gerrer i de daurat) + dues rodes + eines	Pere Pons?	Onofre Amat	3	19,5
1561	Obrador + 2 forns + posts	Caterina Him	Antoni Joan Falcó	3	8
1563	Casa + forn	Alfons Morell	Joan Bramona	3	14
1572	Obrador	Àngela Falcona	Bartomeu Costa	5	10
1601?	Obrador	Jeroni Grasses	Lorenzo de Madrid		
1603	Obrador	Pau Miralles	Pau Sayol	3	11
1621	Obrador	Gaspar Rodó	Amador Olivella	3	38
1616	Obrador	Francesc Terré	Guillem Bajo	3	13 ll, 6s, 8d
1627	Obrador	Francesc Terré	Amador Olivella		
1635	Obrador	Elionor Seguí	Joan Coll	5	
1636	Obrador amb 2 portals + forns	Magdalena Serra	Andreu Pomareda	5	12
1637	Obrador	Gaspar Rodó	Pere Marres		
	Obrador	Bartomeu Castanyera	Gabriel Mgi		
1645	Obrador	Bonaventura Grosset	Pau Feliu	5	16
1648	Mig obrador	Andreu Pomareda	Josep Gastó	3	
1648	Mig obrador	Andreu Pomareda	Josep Rossell	3	
1648	Obrador	Francesc Pasqual	Amador Soler	5	
1650	Obrador (que fou de J. Pasqual)	Joan Grosset, botiguer teles	Pau Cases	5	23
1679	Obrador	Pau Babet	Francesc Terré	3	
1690	Obrador + 3 rodes + eines	Josep Gastó	Joan Fuster	5	20
1707	Mig obrador	Josep Gastó	Francesc Mateu	5	
1716	Obrador	Marc Gibergues	Bartomeu Albert		26
1717	Obrador	Josep Gastó	Antoni Móra	5	28
	Obrador + eines	Maria Rosa Gual	Josep Gual	5	

1729	Cases + obrador	Antoni Barnada (Darbó)	Francesc Fornes	4	70
1733	Part d'un obrador que havia estat de Francesc Borrell		Rafael Sagau		
1760	Obrador	Jaume Cantó	Sebastià Fuster		27
Carrer de na Quintar, del Vidre o de Viladalls					
1488	Dos aobradors	Pau Estrany	Gaspar Moner		2 ll, 5 sous
1530	Obrador	Marmessors e Francesc Mercer	Antoni Déu	5	13
1561	Obrador	Bartomeu Pujades	Cristòfol Arnau		
1570	Obrador + casa	Elisabet Monera	Joan Costa	3	6
1594?		Jeroni Espasa	Antoni Mestre		
1633	Obrador + eines	Miquel Roca	Llorenç Ferrer	3	8
1636	Obrador + eines	Miquel Roca	Maties Fargues	3	11
1646	Obrador	Vídua Nicolau Dalmau	Josep Gastó		
1647	Obrador + rodes	Antoni Borrell	Pau Coll	3	12
1681	Obrador	Joan Fortuny	Jacint Ginjaume	3	
1688	Obrador	Gertrudis Duxer, vídua	Francesc Reig		25
1716	Obrador	Isabel Gua	Lluís Lapuja		21
1716	Obrador	Reverent Pau Coll	Jeroni Gallart		32
Carrer d'en Codolell o dels Tres Llits					
1491	Obrador (sense els forn)+ hort	Francesc Cardona	Andreu Serra	3	3,5
1550	Obrador + 2 forn (un de blau i un de daurat)	Jerònima Mestre	Antoni Déu		
1553	Quatre habitacions + 1 forn de blau + 1 forn de daurat	Jerònima Mestre	Antoni Joan Falcó	2	Obra escudell.
1676	Obrador	Amador i Joan Macià			
1716?	Obrador	Eulàlia Coll	Ramon Lacruz		33?
Carrer Roig Saig o Escudellers Blancs					
1642	Obrador + casa	Jaume Seguí	Pere Joan Franquesa		16
1659	Dos obradors	Jeroni Duxer	Josep i Magdalena Jaumar	5	30
1667	Obrador	Bartomeu Gual	Jeroni Madrera	5	20
1672	Obrador	Bartomeu Gual	Jeroni Madrera	5	20
Carrer Nou					
1595	Obrador + rodes + aparells. (Haurà de posar a punt un forn de blanc, un de daurar i un de cremar)	Guillem de Pau	Joan Porta	5	12
1611	Obrador + cases amb 3 portals	Jerònima Portana	Lluís Castanyera	5	33
1637	Obrador	Gaspar Rodó	Pere Marres		
	Obrador	Bartomeu Castanyera	Gabriel Mgi		
1645	Obrador	Bonaventura Grosset	Pau Feliu	5	16
1648	Mig obrador	Andreu Pomareda	Josep Gastó	3	
1648	Mig obrador	Andreu Pomareda	Josep Rossell	3	
1648	Obrador	Francesc Pasqual	Amador Soler	5	
1650	Obrador (que fou de J. Pasqual)	Joan Grosset, botiguer teles	Pau Cases	5	23
1679	Obrador	Pau Babet	Francesc Terré	3	
1690	Obrador + 3 rodes + eines	Josep Gastó	Joan Fuster	5	20
1707	Mig obrador	Josep Gastó	Francesc Mateu	5	
1716	Obrador	Marc Gibergues	Bartomeu Albert		26
1717	Obrador	Josep Gastó	Antoni Móra	5	28
	Obrador + eines	Maria Rosa Gual	Josep Gual	5	
1729	Cases + obrador	Antoni Barnada (Darbó)	Francesc Fornes	4	70
1733	Part d'un obrador que havia estat de Francesc Borrell		Rafael Sagau		
1760	Obrador	Jaume Cantó	Sebastià Fuster		27
Carrer de na Quintar, del Vidre o de Viladalls					
1488	Dos aobradors	Pau Estrany	Gaspar Moner		2 ll, 5 sous
1530	Obrador	Marmessors e Francesc Mercer	Antoni Déu	5	13
1561	Obrador	Bartomeu Pujades	Cristòfol Arnau		
1570	Obrador + casa	Elisabet Monera	Joan Costa	3	6
1594?		Jeroni Espasa	Antoni Mestre		

1633	Obrador + eines	Miquel Roca	Llorenç Ferrer	3	8
1636	Obrador + eines	Miquel Roca	Maties Fargues	3	11
1646	Obrador	Vídua Nicolau Dalmau	Josep Gastó		
1647	Obrador + rodes	Antoni Borrell	Pau Coll	3	12
1681	Obrador	Joan Fortuny	Jacint Ginjaume	3	
1688	Obrador	Gertrudis Duxer, vídua	Francesc Reig		25
1716	Obrador	Isabel Gua	Lluís Lapuja		21
1716	Obrador	Reverent Pau Coll	Jeroni Gallart		32
Carrer d'en Codoell o dels Tres Llits					
1491	Obrador (sense els forns)+ hort	Francesc Cardona	Andreu Serra	3	3,5
1550	Obrador + 2 forns (un de blau i un de daurat)	Jerònima Mestre	Antoni Déu		
1553	Quatre habitacions + 1 forn de blau + 1 forn de daurat	Jerònima Mestre	Antoni Joan Falcó	2	Obra escudell.
1676	Obrador	Amador i Joan Macià			
1716?	Obrador	Eulàlia Coll	Ramon Lacruz		33?
Carrer Roig Saig o Escudellers Blancs					
1642	Obrador + casa	Jaume Seguí	Pere Joan Franquesa		16
1659	Dos obradors	Jeroni Duxer	Josep i Magdalena Jaumar	5	30
1667	Obrador	Bartomeu Gual	Jeroni Madrera	5	20
1672	Obrador	Bartomeu Gual	Jeroni Madrera	5	20
Carrer Nou					
1595	Obrador + rodes + aparells. (Haurà de posar a punt un forn de blanc, un de daurar i un de cremar)	Guillem de Pau	Joan Porta	5	12
1611	Obrador + cases amb 3 portals	Jerònima Portana	Lluís Castanyera	5	33
1611	Obrador + cases amb 3 portals	Jerònima Portana	Lluís Castanyera	5	33
1611	Obrador + cases amb 3 portals	Jerònima Portana	Lluís Castanyera	5	33
1716		P. Planella i Cruïlles	Jeroni Gallart		30 lliures
1716		Josep Circuns	Josep Lacruz i Vila		50 lliures
1716		Joan Bruguera, notari	Lluís Miquel Lapuja i Gual		18 lliures
1716		Josep Mercer, gerrer	Joan Miquel		30 lliures
1716		Pau Coll, prevere	Oleguer Mauri		22 lliures
1716		Convent Jonqueres	Francesc Reig		50 lliures
1747		Tomàs Font, escud.	Joan Gallart		10 lliures i 9 sous 9

01. OBRADOR DE GERRER CARRER ESCUDELLERS, 10BIS (1440 - 1755)

ALOU: Pabordia del mes de setembre de la Seu de Barcelona.
Senyors mitjans: Josep d'Alemanys i Navel, Joan Aliern, Maria Àgela Aleny, Antic Salvany, entre altres.

Descripció:

1716: Pati valorat en 400 lliures. Lloguer valorat en 45 lliures.

1755-1756: Reedificació de dues cases de Carles Puiggener (abans, una casa i un obrador de Francesc Amat, gerrer).

Delimitacions:

N: Carrer Ollers Blancs.

E: hereus de Joan Navarret (a) Diego (1540).

W: Andreu Exarrat, notari.

Domini útil:

Bernat GARRIGA (a) Cabal.

S'esmenta en un padró de milícia de 1389. El 1430 va fer testament el 1430.

Gabriel GARRIGA (a) Cabal. El 1397 disposava d'un obrador al carrer dels Ollers Blancs i una casa enfront, a l'altre costat del carrer. El 1414 ja era difunt.

Nicolau JORDÀ (Vers 1452 - Vers 1473).

Joan TRULL (1473-1503), per compra a Nicolau Jordà.

Antoni FERRAN (1503-1513?)

Joan FERRAN (1513?-1543). Confessió del 1540: llegat de Joan Trull (1503).

Antoni MULET (vers 1543 - vers 1588). A Bàrbara Muleta.

Beneta CUYÀS, per donació de Bàrbara Muleta (1588).

Rafael MATES, gerrer (1565-1595), per establiment d'Elisabet, vídua d'Antic Salvany, mercader.

Rafael PASSOLES (1603-1634) per enllaç matrimonial (?)

Salvador CUYÀS (?-1648). Llogat a Bartomeu TROTXO (obrador al costat del d'en Porta).

Martí TRULLÀS, gerrer (1648-1670).

Jaume TRULLÀS, gerrer (1670-1684).

Josep AMAT, gerrer (1684-1707).

Francesc AMAT, gerrer (1707-1755). Llogat a Antoni SORRIBES (1743-1746).

Carles PUIGGENER (1755)

Actualment es tracta d'una finca de 302 m² amb unes edificacions modificades l'any 1980.

02. OBRADOR DE GERRER I D'ESCUDELLER CARRER NOU, 2-4. (1440 - 1650)

ALOU: Pabordies de gener, maig, juny, juliol i agost.

Senyors mitjans: Francesc de Pla. Elionor de Pla (1464), entre d'altres.

Descripció:

1440: Cases amb hort contigu i forn de coure obra de terra.

1459: Alberg amb hort, pou i dos forns de coure gerres.

1611: Cases amb dos portals amb obrador y forns de coure obra de terra al carrer dels Escudellers, al cantó del carrer Nou.

1628: Cases amb dos portals al carrer, amb hort contigu, amb dos pous i dos forns per coure gerres. Preu de la venda: 250 lliures.

Delimitacions:

1464:

N: Carrer dels Ollers.

S: Hereus de Jaume Navarret (son pare), abans, de J. Borràs, gerrer.

O: Tinença de Joan Trull, abans, de Bernardí Garriga.

1492:

N: Carrer de Còdols o dels Ollers.

S: Part d'hort de Vicenç Serra, sastre (abans, Bernardí Bonet).

E: Part Antònia, vídua de Jaume Navarret (de Ramon de les Planes, mercader; part amb hereus de Pere de Puig, fuster.

O: Botiga seva (abans Guillem Cebrià) i part hereus Gabriel Garriga.

Domini útil:

Gabriel VESTIT (Vers 1440). De lloguer: Jaume Ximeno (1440).

Jaume NAVARRET (1459): Per compra a Gabriel Vestit i a d'Elionor (vídua de Francesc de Pla. Notari: Bartomeu del Bosch, 22.12.1464).

Antònia VESTIT (1464): Per testament de Gabriel Vestit.

Antònia Vestit i Joan NAVARRET, pares de Joan Navarret.

Antònia NAVARRET confessió de 1492. Li pertanyia per testament del seu espòs Jaume NAVARRET (AHPB, 191/74. Notari Joan Berga).

Joan NAVARRET, fill (a) Diego (1492-1500?) per donació de Joana Navarret, la seva muller (que tenia per compra a Caterina, muller de Guillem Cebrià. Notari: Joan Artigó, 1486).

Jaume JOVER (1537-1563).

Guillem DE PAU (1575-1601): Per compra als encants. Llogat a Joan Porta, fill (1595-1604).

Jerònima PORTA (vídua de Joan Porta). Llogat a Lluís

Castanyera (1611-1623).

Martí de Riquer (Quinze generacions d'una família catalana) afirma que Francesc Carnisser adquirí un vast terreny de 1013 m² amb cases i hort, a la cantonada de mar al carrer Escudellers, ara núm. 12, amb el carrer Nou de sant Francesc, ara núms, 2 i 4, i que ho vengué tot a Antic Porta.

Antoni PORTA (1623-1628).

El 1628, Jerònima i el seu fill Josep, negociant, compren l'obra d'obra d'Eulàlia Mates, que estava al costat. Eulàlia MATES (1628) ven a Josep Porta, corredor d'orella: cases amb dos portals, hort contigu, dos pous i dos forns per coure gerres al carrer dels Ollers Blancs, més part d'hort dels hereus de Pere Ferran, gerrer. Llogat a Francesc Ferrer (1635-1639), per 16 lliures anuals.

1630: Felip Dragó va presentar un memorial al negociant Josep Porta de les obres fetes a les cases grans que tenia al carrer dels Escudellers.

1650: Josep Porta, negociant, va fer enderrocar els forns i ho convertí tot en una casa; al seu costat hi havia l'obra d'obra d'en Trullàs. El 1654: Josep Porta, mercader, va llogar per tres anys al taverner Pere Prats, una casa amb botiga i dos portals oberts al carrer dels Escudellers i un altre portal al carreró que hi havia al costat de les seves cases grans, per 108 lliures, a raó de 36 lliures anuals.

Actualment és una finca de 980 m² que inclou la finca del carrer Escudellers, 12 i la del carrer Nou, 2-4. Les edificacions actuals daten dels anys 1936 (Escudellers, 12) i de l'any 2000 (carrer Nou, 2-4).

03

OBRA D'OBRA DE GERRER I D'ESCUDELLER

CARRER ESCUDELLERS, 23-29

1450- 1719

ALOU: Monestir de Sant Pau del Camp

Senyors mitjans: Segons una confessió del 1752 pertanyia a

Francesc Ferreres i Domènec per compra als encants dels béns del difunt Salvador Serra i Artigues, flequer (notari Vicente Simon, amb data del 15.07.1752).

DESCRIPCIÓ:

1475: Es parla d'un cens sobre aquestes cases (notari Antoni Joanis).

1489: Cases amb hort contigu i forn de coure obra de terra. Cases amb quatre portals (després, amb tres), hort i forn *albis ad coquendo vasa terre* contigu, amb rodes, barres i costers (notari: Macià Joan, 13.02.1489) a cens de 52 sous i 6 diners.

1522: Cases amb tres portals, abans amb un forn de gerrer, ara amb dos, amb eixida contigua.

1716: Casa i obra d'obra d'escudeller de Maria Camps. Preu: 900 lliures. Lloguer: 45 lliures.

1752: «Casas antiguamente con dos puertas después empero con tres al tiempo del baxo chalendata venta con dos puertas fuera en la calle pública a baxo escrita habriendo, con un portal pequeño que está cerrado de pared y sólo existe una pequeña ventana cuyas dos puertas, al tiempo de la infrascrita venta, se hallavan abiertas, a saber, una redonda en la entrada de dichas casas en medio de dichas dos puertas abriendo en que parece hubo otra puerta pequeña la que, como se ha dicho, en la mayor parte de ella está cerrada de pared, junto con un horno para cocer pan que antes era para cocer vasos de tierra puesto en al entrada de dichas casa a la parte de poniente y detrás la pared de la parte de cierzo de dicha botica y el huerto o salida detrás de las referidas casas, con el algive, vulgo safareix, y pozo construhidos a la parte de oriente de dicha salida, cuya salida o huerto haze dos recodos o reclaus a la paret de poniente; en el primero de ellos antes se encontraba una grande higuera y en el otro está construhido otro pequeño algive con un pozo mediero a las casas o salida de las de los herederos o sucesores del difunto Quinze Oller, texedor de lino de esta ciudad, puesto a la parte de mediodía de dicho segundo recodo, el qual pozo era antiguamente noria vulgo sinia, como se demuestra, en la qual salido o huerto y en el principio del, por las de poniente y cierzo antiguamente era construhida una botica y latrina que tenia puerta dentro dicha salida o huerto y al tiempo de dicha venta estava derruhuida y debastada y solamente havia algunas paredes a la parte de mediodía y poniente, y con entradas, salidas y todos sus derechos y pertinencias universales, scitas en esta ciudad y calle nombrada dels Ollers Blancs o dels Escudellers, muy cerca de la puerta nombrada den Trentaclus o vulgarmente dels Escudellers por la qual se va a la Rambla de esta ciudad, delante de la calle nonbrada den Trentaclus".

«Lindava este último recodo en honor de Joseh Ros y a cierzo, parte con honor del Dr. Joseph Paguera y Doña María Paguera y Areny, consortes, vulgarmente nombrada Lo Hort del Vidre, cuyos honores al tiempo de la precitada venta posehían (...) que antes fue de Joseph Ferriol, ortelano y antes de Agnés Forés viuda de Juan Forés, notario público real collegiado de Barcelona y antiguamente de Bernardo Matas y después de Francisco Matas, y parte con honor o huerto de Juan Camps, alfarero, vezino de Barcelona, que antes fue de N. Cassassús, baxillero, también vezino de Barcelona, y al presente lindan a oriente con honor de Rosa Benaset, viuda de Antonio Benaset, sastre, vezino de esta ciudad; a mediodía, con dicha calle dels Ollers Blancs, vulgarmente nombrada dels Escudellers; a poniente, parte con honor de Anna Maria Ausachs, viuda de Josep Ausachs, y a cierzo con el huerto del convento de los

padres capuchinos de esta ciudad».

Domini útil:

Bartomeu DE NUTXO (?) (vers 1450-1465).
 Francesc de CASTELLÓ, gerrer.
 Antoni PORTELLA.
 Simó FAIOL (1506-1523).
 Pere MATES (1534-1537).
 Francesc CASASÚS i Pau Maties CASASÚS (1571-1591).
 Salvador Morató: Lloga a Montserrat PUJADES (1594-1597).
 Bartomeu CARDENYES? (1597-1601)
 Salvador MORATÓ (1606-1643), gerrer. El 1628 fa importants obres (fa construir un forn gran i un de petit)
 Jaume CUYÀS (1609-?), casat amb Elionor Morató.
 Salvador CUYÀS (1650-1671).
 Pere Pau CAMPS (1671-1687?) per establiment de Salvador Cuyàs.
 Joan CAMPS (1687?-1716).
 Maria CAMPS (1716-1719).

1719: Maria Camps, vídua i successora de Joan Camps, casada aleshores amb el blanquer Gaspar Coll, va fer obres a la casa i l'obrador del carrer Escudellers, segurament per transformar-lo en habitatge habitual. Posteriorment ja no es torna a parlar més de l'obrador.

1752: Un document afirma que el forn de coure vasos de terra s'havia convertit en un forn de coure pa.

Actualment és una finca de multipropietat, de 759 m² que pertany al carrer del Vidre, amb construccions que daten de l'any 1900.

A la part del carrer Escudellers correspon a les finques que ocupaven els números 23, 25, 27 i 29, antigament separades; ara unides. Encara queda rastre de les parcel·les antigues en la disposició dels petits patis de llum (zones de color verd). L'obrador estaria ubicat a la finca 23.

04. OBRADOR D'ESCUDELLER
CARRER DEL VIDRE, 6-8
1606-1854

ALOU: Monestir de Sant Pau del Camp.

Descripció:

1653?: El 15.03.165(3?) Dionís de Magarola, ciutadà honrat, establí en emfiteusi a Jacint Ginjaume en un obrador amb un portal i amb una caseta amb dos portals al carrer d'en Quintar, davant del forn de Viladalls.

1682: Maria Ginjaume va llogar, per 3 anys, a Joan Fortuny, una casa o obrador amb un portal amb tres forns d'escudeller al carrer de Viladalls (na Quintar), amb una sèrie d'eines que es detallen al document. En una de les clàusules del contracte s'estipula que el seu cunyat, l'escudeller Rafael Coll, o ella mateixa, sempre que volguessin podrien coure i escaldar obra de l'ofici d'escudeller en els forns de l'esmentat obrador mentre que l'esmentat Fortuny «tingue aquells desembarats».

Domini útil:

Antoni Font (1616). Encomana l'obrador a Llorenç Miralles.
 Llorenç MIRALLES (1616-1634).
 Nicolau DALMAU (1634 -1645).
 Guillem BAJÓ ? (1620-1651).
 Jacint GINJAUME (1653?-1670). El 1663, esposalles de Rafael Coll amb Eulàlia Ginjaume.
 Maria Ginjaume (filla i hereva d'Elies Ginjaume) i Rafael COLL. De lloguer: Joan Fortuny (1682-1685).
 Francesc COLL (vers 1685-vers 1694) "dominus utilis et propietarius".
 Joan FUSTER (1698-1714).
 Sebastià FUSTER (1716-1735). Marxa al carrer na Sagra.
 Jeroni REIG i VILARRASA (1737-1775) deuria tenir aquest obrador i un altre al carrer dels Tres Llits. El 1767 s'hi va examinar Jeroni Reig i Rius.
 Jeroni REIG i RIUS (1775-1789).
 Joan REIG i MACIÀ (1823-1854).

Actualment és una finca de 57 m² amb una edificació modificada l'any 1900.

05. OBRADOR D'ESCUDELLER

CARRER AROLES

1631-1780

ALOU: Monestir de Sant Pau del Camp

Senyors mitjans: Josep de Pinós, Elisabet de Pinós i de Parapertusa, Joan Forés i Montagut, Maria Agnès de Forès i Rialp, entre d'altres.

Descripció:

1631: Obrador fet construir per Bartomeu Gual en una finca d'Elisabet de Pinós i de Parapertusa, on hi fou establert el 22.11.1629: cases amb un portal al carrer del Vidre. Hi havia d'invertir 100 lliures en sis anys, pagar una pensió anual de 9 lliures i donar, d'entrada, un parell de capons.

Delimitacions:

O: Carrer del Vidre.

S: Honor de .t. Gomis, hostaler.

W i N: Bordell de Viladalls.

Fonts de referència:

1645: AHPB, Sebastià Costa, *Trigesimum primum protocollum sive manuale contractuum*, 1644, desembre, 29 - 1645, desembre, 24. Capítols matrimonials entre Pau Coll i Lluïsa Font (23.02.1645).

1720: Josep Coll, escudeller, ciutadà de Barcelona, necessitat de diners, va hipotecar l'obrador a Ramon Lacruz: cases o obrador i finestra que treu a un hort contigu a dit obrador, amb un portal al carrer del Vidre. Era dels hereus de Maria Agnès de Forès i Rialp, succeint a Joan Forés i Montagut, notari reial, que tenien per Josep de Pinós. Afrontacions:

O: Carrer del Vidre.

S: Honor o hort dels frares caputxins, abans de Joan Forés i Montagut.

W: Honor o hort dels pares caputxins, abans, de Jaume Carreres, corredor de coll.

N: Terraplè, que abans fou d'en Ferriol, olier, i abans havia estat un carrer anomenat "del Partit".

A Josep Coll li pertanyia, una meitat, com a hereu universal de Lluïsa Coll, vídua de Pau Coll, la seva mare; l'altra meitat pertanyia al reverent Pau Coll, prevere, el seu germà (notari Ramon Godolà, 28.01.1694).

Preu: 200 lliures + les pensions degudes.

Domini útil:

Bartomeu GUAL (1631-1663?). El va fer construir.

Pau COLL i ROMA i Lluïsa Font (1663-1691), per establiment de Joan Forés i Montagut.

Lluïsa COLL (1692-1694).

Joan COLL i FONT (1694-1720).

Ramon LACRUZ (1720-1742). Per compra a Joan Coll i Font.

Josep LACRUZ, fill de Ramon (1742-1780).

Actualment la finca ja no existeix. Va desaparèixer quan es va obrir la Plaça Reial.

06. Casa + obrador d'escudeller i gerrer Carrer na Quintar (Vidre) 1538-1727

ALOU: Monestir de Sant Pau del Camp

Descripció:

1643: «*Domos olim cohoptos partim tegulis et partim de terramine partimque dirutos cum quodam patio sive retrocurtali eis contiguo et puteo ac safaregio ex abisso usque in celum et cum introitibus, exitibus juribus et pertineciis earundem (...)*»

1656: Antoni Roca, assaonador de pells, va vendre a Joan Pau Marc i Jalpi, doctor en medicina, una pensió anual de 10 lliures, 10 sous que Amador Macià pagava per unes «*Domibus olim cohoptas partim cum tegulis... in quibus nunc ets quodam operatorium de scudeller, ex abiso usque in caelum*». Havia estat l'obrador de F. Pujó, i abans, de D. Ferriol (1564). Preu: 110 lliures.

1674: Josep Gual. Cases amb un portal, obrador i forns per a coure obra de terra d'escudeller, pati, pou i safareig, d'Amador Macià, a cens de 14 lliures, dels hereus de Miquel Roca (notari Onofre Personada, 24.03.1650) a cens de 10 lliures i 10 sous, pel prior de la Mercè succeint a Damià Ferriol, gerrer i hereus, a cens de 5 lliures.

1716: Finca sense habitació. Estimació: 200 lliures. Lloguer: 18 lliures.

Delimitacions:

1643:

N: Honor de Guillem Bajó; abans, Damià Ferriol.

S: Honor de Llorenç Ferrer, escudeller, i hereus de Salvador Morató, (abans J. Mercer i abans de Berenguer Bonet, gerrer), i part amb l'obrador dels hereus de Simó Fajol, gerrer, abans hort d'Antoni Portella, gerrer, on hi havia la seva casa.

E: Carrer de na Quintar.

O: Honor de Guillem Bajó, (abans, de Simó Fajol i d'Antoni Portella).

1656:

N: Guillem Bajó, abans, Damià Ferriol.

S: Honor de Llorenç Ferrer i part amb Salvador Morató (abans, de J. Mercer i de B. Bonet), i part amb l'obrador hereus de Simó Faiol, abans Portella.

E: Carrer de na Quintar

O: Guillem Bajó.

1672:

N: Hort de Joan Forés i Montagut, abans de Guillem Bajó.

S: Hereus Jacint Ginjaume, escudeller, i hereus de Pere Pau Camps.

E: Carrer del Vidre.

O: Hereus de Guillem Bajó, escudeller.

Domini útil:

Pere FERRIOL, gerrer = Eufrasina. Eufrasina estableix a Mateu de l'Espasa (1564) al costat de l'obrador.

Damià FERRIOL, gerrer (1538-1572), fill de Pere Ferriol. Casat amb Elinor Amill (en segones, Busquets). Disposa de l'obrador i casa.

Elinor Ferriola confessa tenir obrador i cases (1573-1578): «Com a possehint los béns de son primer marit Damià Ferriol, gerrer, unas casas en lo carrer de na Quintar que junt ab la de Barthomeu Spasa, figulo, al qual li havia establerta son marit, estaban en señoria mèdia de Berenguer Francesc de Massanet a cens de 68 sous, y aquestas fincas junt ab altres stars y hort se tenia tot per alou y domini directe del monestir, a cens de 2 sous». Mateu DE L'ESPASA: casa per establiment d'Eufrasina Ferriola (1564. Notari: Miquel Baltasar Dot).

Bartomeu DE L'ESPASA (†1595), hereu de Mateu Espasa. Casa i obrador del difunt Damià Ferriol. Llogat a Antoni MESTRE (? - 1594).

Jeroni ESPASA, gerrer, fill de Bartomeu (1595-1617).

Miquel ROCA (1617-1624), casat amb Marquesa, filla de Jeroni Espasa (testament del pare. Notari: Joan Dot, 20.05.1617).

Miquel ROCA i ESPASA, fill i hereu (1624-1652). De lloguer: Llorenç FERRER (1633-1636); Macià FARGA (1636-1639); Pau Rodó (1639). 1641: obres de construcció d'un forn. Francesc Pujó (1643-1649) per establiment de Miquel Roca i Espasa.

Antoni ROCA, assaonador (1650-1656), fill i hereu de Miquel Roca.

Amador MACIÀ (1656-1672). D'Antoni Roca, assaonador.

Josep GUAL (1672-1687). Per establiment d'Amador Macià, hereu de Paula, primera muller de Francesc Pujó (notari Josep Virgili).

Francesc GUAL, fill de Josep Gual (1673-1714).

Isabel LAPUJA (en segones núpcies, GUAL), vídua (1714-1727). El tanca per venta terrenys hort caputxins.

Actualment aquest finca ja no existeix. Va desaparèixer quan es va obrir la Plaça Reial.

07. OBRADOR D'ESCUDELLER. CARRER NA QUINTAR O DEL VIDRE 1675-1727?

ALOU: Cinquè benifet de la Beata Maria instituït a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor

Senyors mitjans: Maria de Tamarit i Càrcer, vídua de Joan de Tamarit i Lladornosa, senyor de Rodonyà.

Descripció:

1568: Pere Italiano, mercader, ciutadà de Barcelona, va vendre a Pere Pagès, adroguer, ciutadà de Barcelona:

“Totas illas domus cum quatuor portalibus extra aperientibus in vico curribilis et uno clauso in quodam carrarone transitum non habente in quibus olim erat constructus furnus vitreus (...) quas ego (...) habeo et possideo in presente civitate Barchinone in vico vulgo dicto del Vidre olim nominato de na Quintar.

Et terminatur dicte domus quam vobis vendo, ab oriente in dicto vico; a meridie, in tendone Francisci Monreal, traginerii maris, civis Barchinone, seu eius heredes, que olim fuit Michaellis Barcello in partim, et partim, in tendone d'en Mates, qui honores hodie sunt contigui et dicti Francisci Monreal seu eius heredis; ab occidente, in honore quem inferius vobis vendo qui tendit usque ad muros presentis civitatis que olim fuit uxor Bartholomei Cervero; et a circio in dicto carrarone transitum non habente”.

Aquesta casa era del benifet cinquè sota invocació de la Beata Maria a l'església parroquial de Sant Just i Sant Pastor, sota domini i alou de dit benifet, a cens de 30 sous anuals. Li pertanyien per títol de compra fet a Pau Nebot i a Nicolau Nebot, argenters, i a altres, tot ells marmessors testamentaris del difunt de Pere Tensa, apotecari (testament en poder del notari Francesc Pedralbes, 26.05.1563). També li van vendre una “logia” amb tarongers, pou i safareig amb un molí de pólvora, hort contigu tancat amb parets, amb arbres de diverses espècies, que eren part de tres cases construïdes, amb una sínia, al carreró que anava des del carrer del Vidre fins a la muralla de la ciutat, que abans fou d'en Girona, barreter, alou del cinquè benefici de la Beata Maria instituït a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor. Aquest carreró rebia el nom d'Esperneu.

Al segle XVII era de Macià Burga i, pisteriorment, d'Aloi Lapuja.

1675: Josep Ferriol, hortolà, establí en emfiteusi a Jeroni Duxer, escudeller, ciutadà de Barcelona, en un obrador d'escudeller amb un portal rodó obert al carrer, que està construït «*Ex quodam hospicio sive in quodam hospicio sive hostali cum*

quatuor portalibus extra in vico que ibi est transitur non habente aperientibus, quod hospicium sive hostale necnon portalia a multis annis retro elapsis erant diruta, qui vicus vocatur Bernardi Gruni exiens in vico curribili et publico vocato de na Quintar, in capite vici de Viladalls, quod quidem hospicium sive hostale olim erat in diversis starii divisum, cum quadam coquina olim cohopta de tegulata et nunch discohoperta, cum ximeneia que ibi erat et cum quadam exhita in que erat quidem puteus, cum introitibus, etc (...) in dicto vico transitum no habente intus vicum dictum de Viladalls».

Hi havia d'invertir en cinc anys millores per valor de 50 lliures, pagar un cens de 18 lliures anuals i donar, d'entrada, un parell de gallines.

1716: Obrador d'escudeller al carrer del Vidre: “que en si conté de terreny alguns 40 palms al quadro”, pel que pagava a Francesca Galvany, muller de Dr. Francisco Orriols i als hereus de Maria Ferriol? i al Dr. Diego Guix, beneficiat a Santa Maria del Mar.

Delimitacions:

N: Carreró Bernardí Gruni (Esperneu).

S: Casalot dels hereus de Guillem Garsés i part amb terreny d'entrada al bordell de Viladalls.

E: Carrer de Viladalls.

O: Hort d'en Ferriol.

Domini útil

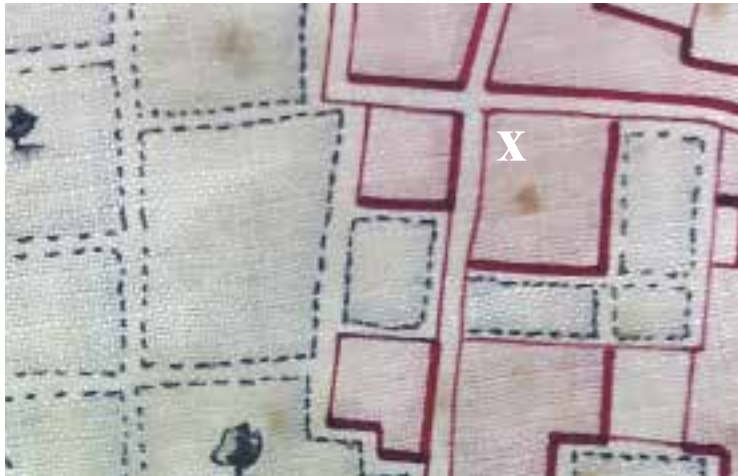
Guillem BAJÓ?, per establiment

Pere SERVANYA (1667-1675). Per establiment de Josep Ferriol.

Jeroni DUXER (1675-1688). Per establiment de Josep Ferriol, pagès.

Pau BORGONYÓ: vers 1693- vers 1716.

Actualment aquest finca ja no existeix. Va desaparèixer quan es va obrir la Plaça Reial.

08. OBRADOR D'ESCUDELLER CARRER DEL VIDRE / TRES LLITS 1658-1762

ALOU: Benifet del segon presbiterat de Sant Bartomeu, a Santa Maria del Mar.

Descripció:

L'any 1658, l'escudeller Joaquim Coll va comprar unes cases al carrer del Vidre on hi va fer construir un obrador a l'angle del carrer que delimitava amb el carrer dels Tres Llits.

1716: Segons el cadastre, l'obrador no disposava d'habitació. Estimació: 200 lliures. Lloguer: 16 lliures i 16 sous.

1722: (16 de maig): Joan Coll i Macià, escudeller, per expedició del seu negoci, va vendre a Rafael Esteve, doctor en medicina, «Tot aquel terrat que es part y pertinències de aquella casa y obrador que dit Coll té y posseheix en la present ciutat en lo carrer dels Tres Llits immediatament y tot seguit al obrador a la part de migdia y ponent». Feia 28 pams de llargària x 25 pams d'amplària. Preu: 200 lliures. Amb les següents condicions: el comprador havia de fer les parets mitgeres que tanquen l'obrador, podria carregar en les parets mitgeres de l'obrador, podia treure una canal que hi havia i donava aigua al terrat, i donant el vessant per dita aigua a la part del carrer. Els venedors no podien fer canals per a les aigües pluvials a les parets mitgeres. El lluíisme de la venda el pagaria la part compradora.

1744: Josep Coll i Maria Anna Coll venen l'obrador a l'escudeller Francesc Estaper. Preu: 660 lliures.

Delimitacions:

N: Honor de Joan Coll i Macià.

S: Casa del Dr. Rafael Esteve, abans de Joan Coll, escudeller.

E: Finca del Dr. Josep Escardó, notari causídic.

O: Honor de la Mesa d'en Mas.

Domini útil:

Joaquim COLL (1658-1680). Compra el terreny i fa construir l'obrador.

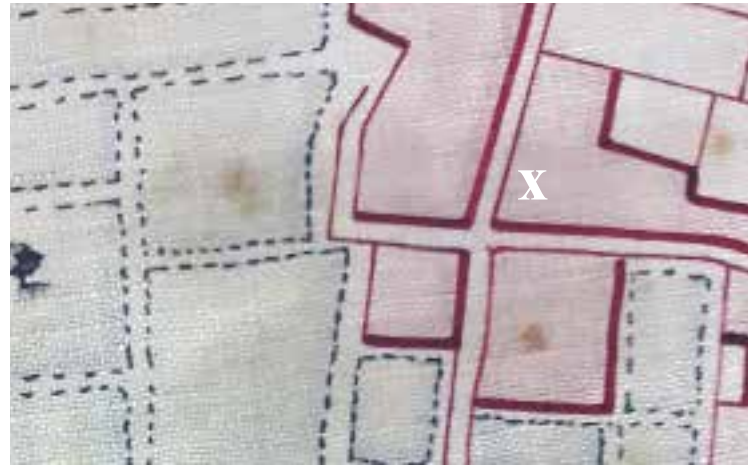
Josep COLL i CARLIAGUET (1680-1712/1714).

Antoni MORÀ (1718-1722) (casat amb Isabel Coll, vídua). El 1718 les cases estaven en ruïna.

Joan COLL I MACIÀ (1722-1739).

Josep COLL (1739-1744).

Francesc ESTAPER (1744-1762).

09. OBRADOR D'ESCUDELLER CARRER AROLES / TRES LLITS, 4 1708-1828

ALOU: Monestir de Sant Pau del Camp

Senyors mitjans: Josep de Biure i de Margarit, marquès d'Aguilar.

Descripció:

1708: Cases abans amb tres portals (aleshores només amb dos), eixida, pou, safareig i latrina, al carrer del Vidre, amb cases en segon i tercer lloc tingudes per Josep Rius. De totes aquestes cases se'n va fer una, amb vuit portals (dos, al carrer del Vidre, un portal gran a la cantonada del carrer del Vidre i altres cinc al carrer dels Tres Llits). Bernat Peris hauria d'invertir, en 5 anys, 300 lliures en millores, i pagar una pensió anual de 68 lliures.

1716: Als Quatre Cantons de l'Hort del Vidre, un obrador o oficina d'escudeller amb sis botigues contigües. Paga a Josep Rius, paller dels Encants: 68 lliures; als ministres i convent de las Trinitat Calçada: 7 lliures. Bernat Peris tenia, al carrer de la Dageria, una casa derruïda per les bombes. Habitava a lloguer al carrer dels Escudellers en una botiga pròpia de Domènec i Maria Magdalena de Rovira y Evasas. Segons el cadastre, estimació: 300 lliures. Lloguer: 22 lliures, 8 sous.

1828: Obrador en ruïna. Per això fou hipotecat per Josep Reig i Espanya.

Domini útil:

Bernat PERIS (1708-1740). El fa construir.

Jeroni REIG i VILARRASA (de la seva muller, M. A. Foraster i Peris) (1740-1775).

Bernat REIG i FORASTER (1776-1795).

Antoni REIG i FUSTER (1795-1826) + un altre obrador al carrer Escudellers Blancs, de la seva muller.

Josep REIG I ESPANYA: Obrador en ruïna. Fou hipotecat (1828). En disposava d'un altre als Escudellers Blancs.

Actualment aquest finca ja no existeix. Va desaparèixer quan es va obrir la Plaça Reial.

10

OBRADOR D'ESCUDELLER

CARRER DELS TRES LLITS

1554-1724

Alou: Segon benifet de Sant Bartomeu instituït a Santa Maria del Mar.

Senyoria mitjana 1: Jerònima de Montagut vídua de Miquel Montagut, mercader; Mariana i Elionor Viladomir, filles de Boi i de Pòncia de Viladomir, mercader, a cens de 18 sous anuals.

Senyoria mitjana 2: Jerònima d'Ardèvol, vídua de Jeroni d'Ardèvol, mercader, a cens de 7 lliures anuals.

Senyoria mitjana 3: Antoni Mestre, escudeller, a cens de 18 lliures i 8 sous.

Descripció:

Cases (1627): «*Totas ipsas duas domos contiguas cum exita sive retrocurtali alteri earum v.us occidentem contiguo et cum duobus portalibus extra in viis publicis aperientibus et cum operatorio sive obrador officii scudellerii que quidem domus sunt dirute et sola ad quaterum ... in vico dicto d'en Codolell...*»

Obrador (1627). «*Item, etiam totum ipsum operatorium cum uno portali extra in carraria infrascripta aperienti et cum furno coquendi scutellas et cum introitibus(...) in dicto vico d'en Codolell per que recte itur de vico dicto dels Tres Llits ad vicum seu locum dictum de Viladalls*».

Senyoria mitjana: Pere de Busquets i de Gondalbeu i d'Àngela; Jaume Cristòfol de Guimerà, donzell, castlà major de la vila de Tamarit, a cens de 28 sous anuals; monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron; **3:** Antoni Mestre.

Delimitacions:

1627:

N: Carrer d'en Codolell.

S: Hort de Lluís Gavarró, prevere del Pi.

E: Melcior Serra, doctor en medicina i part hereus d'Antoni Joan Cases, prevere del Pi (abans, Francesc Valls, corredor d'orella).

O: Hort de Gabriel Vendrell, taverner (1633, cases de Pere Marres).

1716: Valor estimat: 300 lliures Lloguer: 30 lliures.

1721:

N: Epifani Firmat mitjançant el carrer d'en Codolell.

S: Josep Escardó.

E: Josep Escardó notari.

O: Ramon Constantí;

La casa i l'obrador foren comprats als encants públics pel Rafael Esteve.

Domini útil:

Cosme MESTRE (?) El 1554, Jerònima, la seva muller, demanà construir dos forns.

Antoni MESTRE, pare (1554?-1594).

Antoni MESTRE, fill (el 1625 era a la vila de Valls), per establiment de Jerònima d'Ardèvol.

Bernat Feu, gerrer, i Jerònima (24.09.1625-1627).

Agustí PLANES i Àngela (1627-1632), per donació de Bernat Feu i de Jerònima (notari: Pere Moret, 02.03.1627).

Pere MARRES (1632-1633) per donació d'Agustí Planes (NOTARI: Josep Pedrolo, 30.09.1632).

Pere MARRES (23.09.1633) el dona a Jaume MACIÀ.

De lloguer: Antoni Alzina, gerrer (1635).

Josèp POMAREDA (Vers 1647 - Vers 1677) casat amb Cecília Maciana. De lloguer: Rafael Mercer (1675).

Amador i Ramon Macià (1676).

Joan SOLER, capità d'artilleria (Vers 1677 - 1696).

Blai COLL (1696-1714) per llegat del seu oncle Joan Soler.

Eulàlia COLL (1716). De lloguer: Ramon Lacruz (1716).

Joan COLL I MACIÀ (1717-1724), hereu de Maria Eulàlia Coll i Macià, vídua de Blai Coll (1717).

Francesca COLL, vídua de Joan Coll (Josep Vila, notari, 20.03.1728).

Dr. Rafael Esteve, per compra als hereus de Josep Coll (20.09.1730).

Actualment aquest finca ja no existeix. Va desaparèixer quan es va obrir la Plaça Reial.

11. OBRADOR D'ESCUDELLER. CARRER DEL VIDRE SEGLE XIV - 1642

ALOU: Monestir de Sant Pau del Camp

Senyors mitjans: Joana de Vilademar, hereus de Pere Comes, canonge, succeint Guillem Pere Comes, mercader, successor de Pere de Viladomat, apotecari, succeint Francesc de Llana, jurisperit. Els successors de Guillem Pere Comes han de pagar a Agustí Ros, hereus de Pere de Viladomat, "*quam etiam pro domibus que fuerunt de Guillem Cases i després de na Casadevall*". Antoni Claperós.

Descripció:

1407: Cases, pati, figuera, pou i forn per coure obra de terra. Feia 17 canes i 7 pams x 4 canes i 6 pams i quart

1640: Cases derruïdes amb eixida i figuera i forn de coure obra de terra amb pou. "*Nunc est factum duo fornara coquendi opera terre quod patium aperit quaddam portale in dicto vico de na Quintar*". Fou de B. Pujades, gerrer, son avi, per compra a Cristòfol Arnau, gerrer.

1702: Josep Garrigol (venda preveres del Pi). Cases amb sortida o hort, pou, safareig, forn per coure obra de terra, derruït, amb tres portals al carrer de na Quintar, i un a l'hort i carrer de Viladalls.

Domini útil:

Berenguer BONET, gerrer. Caterina, vídua de Berenguer Bonet (el 1407, muller d'Antoni Casadevall).

Pere XIMENO, llogat d'Antoni Claperós (1462-1482).

Francesc REYNER (1482-1501).

Nicolau REYNER (1501-1519).

Cristòfol ARNAU, gerrer.

Antoni DEVESA (vers 1550-1562).

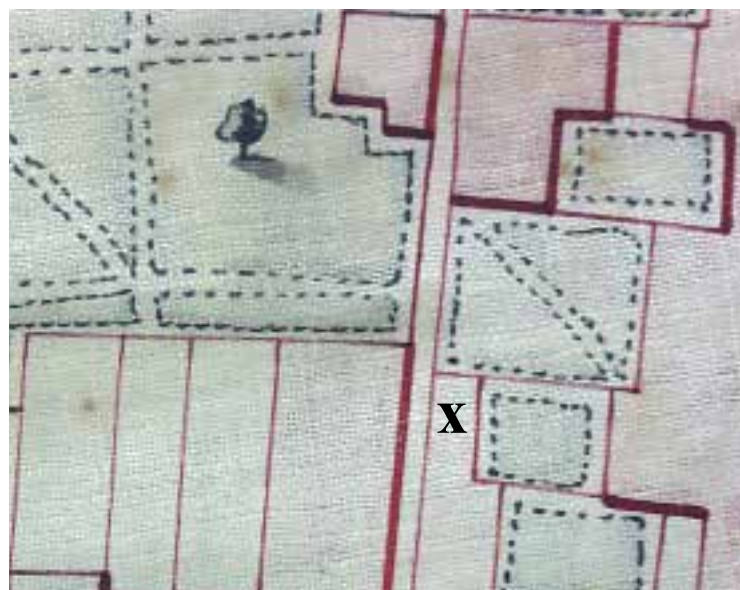
Bartomeu PUJADES (1562-1575), per compra a C. Arnau.

Cosme PUJADES (1575- 1586).

Rafael MASSÓ (1586-?).

Bartomeu RÀFOLS, gerrer (del 1636 al 1642).

Actualment aquest finca ja no existeix. Va desaparèixer quan es va obrir la Plaça Reial.

12. Obrador d'escudeller. Carrer del Vidre 1496-1642

ALOU: Monestir de Sant Pau del Camp

Senyors mitjans: Guillem Pere Comes, Antoni Ros, Pere Viladomat, Llana, D'en Casadevall. Agustí Ros (de Pere de Viladomat)

Descripció:

1496: Pere Comes ven a Sebastià Azamar. Establí en unes cases amb dos portals amb hort i rere pati al carrer Ollers (5,5 morabatins i entrada 40 lliures) i cases derruïdes que abans eren 2 estances *ex abisso*, amb eixida, figuera i forn de coure obra de terra, en part cobert. Preu: 5,5 morabatins i entrada de 30 lliures. Elisabet Caselles, vídua d'Antoni Devesa, escudeller, aleshores muller de Gabriel Caselles establí a Antoni Salbà en unes cases al carrer de na Quintar. Feia 6 canes, 6 pams i 4 dits x 3 canes i 6 pams. També establí a Cosme Pujades (30.06.1575) en unes cases que tenia al mateix lloc pels hereus de mateu de Soler, alou de la pabordia del mes de gener. Quedaven a orient de les anteriors. Feien 12,5 pams x 8 canes i 6 pams.

1639: Cases derruïdes amb figuera forn i pou. Eren de Bartomeu Ràfols (el seu avi, abans de Cristòfol Arnau. Feien 6 canes, 5 pams 4 dits x 17 canes i 7 pams.

Delimitacions:

1469:

N: Salvador.

E: Tinença d'Elisabet Caselles.

O: Carrer del Vidre.

1639:

N: Salvador Sallent abans J. Ribera, abans Salbà.

S: Joan Montagut i Forés, abans d'A. Bonet i abans d'A. Urgell.

O: Carrer del Vidre.

Domini útil:

Berenguer Bonet fa hereu a Antoni Portella (1419).

Antoni PORTELLA (1406), al costat de Nicolau Ripoll.

Joan SEBASTIÀ, gerrer (?-1438).

Bartomeu DE NUTXO (1465-?)

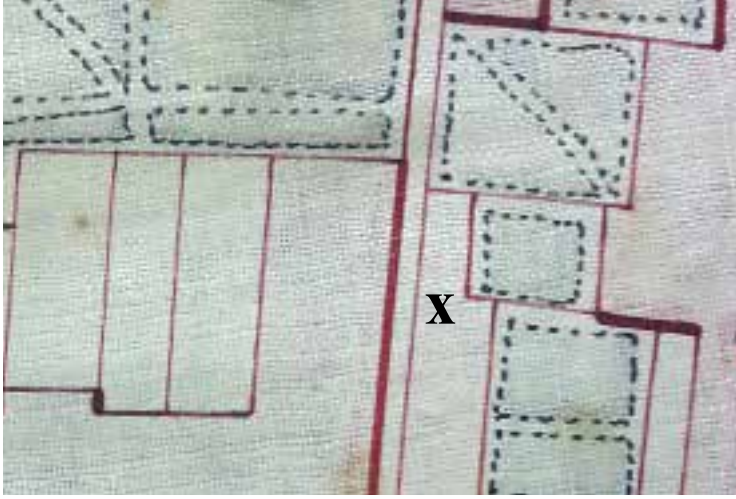
Guillem Pere Comes estableix a: Sebastià AZAMAR (1496).

Pere ARNAU (?-1551).

Cristòfol ARNAU (1551-1562).

Bartomeu PUJADES (1562-1609), per compra a C. Arnau.
Bartomeu RÀFOLS (1609-1642) per herència de B. Pujades, son avi.

Actualment aquest finca ja no existeix. Va desaparèixer quan es va obrir la Plaça Reial.

13. OBRADOR D'OLLER I DE GERRER CARRER DEL VIDRE 1390-1639

ALOU: monestir de Sant Pau del Camp.
Senyors mitjans: Joan Jeroni Canyelles.

Descripció:

1508: Pere Dalmau, oller confessa tenir a cens de 22 sous anuals: *“Totas illas domos olim cum quatuor nunc vero cum tribus portalibus extra in via pública apperientibus, olim cum quodam retrocurtali eis contiguo (...) et cum quodam orto que ibi est quique ortus dudum sunt separatus a dictis domibus (...) in vico vocato d'en Quintar»:*

1553: Joan Jeroni Canyelles, notari, establí en emfiteusi a Francesc Casasús: en un hospici o casa amb una petita eixida amb dos portals al carrer i amb forn de blanc.

1578: Antoni Urgell dóna a Antoni Bonet, gerrer, unes cases amb dos petites eixides i amb 3 portals al carrer, que tenia als Ollers Blancs, que eren de Jeroni Antic Canyelles, notari, que tenia pels hereus de Joan Arnau, alou de la pabordia del mes de gener. També li va donar un obrador, hospici o casa amb forn d'oller amb un portal al carrer del Vidre.

1609: Obrador, hospici *sive domos* amb forn d'oller, amb un portal al carrer.

1639: Guerau Fina

1702: Josep Garrigó, confessa tenir dues cases que foren del gerrer Antoni Bonet. L'obrador ja no hi era.

Delimitacions:

1508:

E: Una altra tinença del mateix confident.

S: Hort esmentat.

1553:

N: Honor de J. A. Canyelles.

S: Honor de Damià Moner, escudeller.

E: Carrer Roig Saig.

O: Altre honor de J. A. Canyelles.

1578:

N: Tinença del gerrer Bartomeu Pujades.

S: Tinença dels hereus del difunt Damià Moner, escudeller.

E: Carrer Ollers Blancs.

O: Obrador.

Obrador:

N: Tinença del gerrer Bartomeu Pujades.

S: Tinença dels hereus de Damià Moner.

E: Cases abans esmentades.

O: Carrer del Vidre.

1609:

N: Tinença de Bartomeu Pujades, gerrer.

S: Tinença dels hereus de Damià Moner, escudeller.

E: Cases de Gabriel Anglès i de Joan Forés i Montagut.

O: Carrer del Vidre.

1639:

N: Ràfols (abans de Bartomeu Pujades, gerrer).

S: Pau Guiró (abans, Damià Moner).

E: Joan Forés i Montagut.

O: Carrer del Vidre.

Domini útil:

Guillem PONTETS (1390).

Bartomeu PONTETS (1402).

Pere ROURE (?) (1406) al costat de Nicolau Ripoll.

Nicolau RIPOLL i Constança (1406-?)

Pere DALMAU, oller (confessió de 07.01.1508), per donació “inter vivos” d'Elisabet.

Antoni DEVESA (1551-1562) (?).

Francesc CASASÚS (1553), per establiment de Joan Jeroni Canyelles.

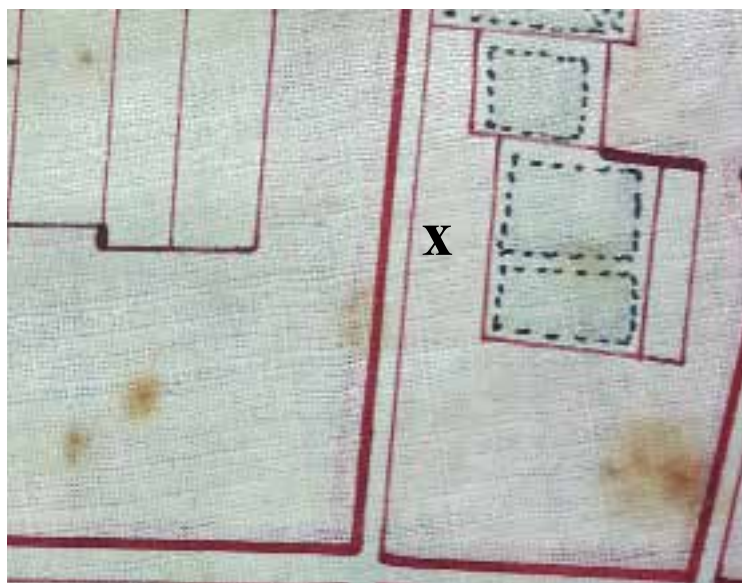
Antoni URGELL, oller (1574-1578), per establiment de Jeroni Antic Canyelles.

Antoni BONET, gerrer (1578-1609), per donació d'Antoni Urgell.

Antoni BORRELL (1609- vers 1629), per establiment d'Antoni Bonet, gerrer.

Guerau Fina, fuster (1639).

Actualment aquest finca ja no existeix. Va desaparèixer quan es va obrir la Plaça Reial.

14. OBRADOR D'OLLER I DE GERRER

CARRER DEL VIDRE

1390-1639

ALOU: Monestir de Sant Pau del Camp

Descripció:

1488: Rebut de l'escudeller Gaspar Moner conforme havia cobrat, de Pau Estrany, mercader, de Barcelona, 15 lliures, 3 sous, 4 diners que havia invertit en obres del forn d'escudeller que li va fer construir Pau Estrany a l'obrador del carrer de na Quintar, a prop del forn de Viladalls: Aquesta quantitat era a canvi de les 13 lliures, 10 sous del lloguer, durant 6 anys, de l'esmentat obrador i d'un segon obrador, contigu, també de Pau Estrany, a raó de 2 lliures, 5 sous anuals, i 33 sous, 4 diners del lloguer dels obradors que va finalitzar el 29 de setembre de 1487. Per la seva part, pau Estrany reconegué haver rebut l'import total dels lloguers: 18 lliures. La diferència era de 2 lliures, 16 sous, 8 diners a favor del mercader.

Els mestres de cases Miquel Fortuny i Esteve Saldoni reconeixen que Pau Estrany els hi havia pagat 3 lliures i 8 sous per 17 jornals emprats per fer un forn d'escudelles al seu obrador: 28 sous a Miquel Fortuny per 7 jornals, i 40 sous a Esteve Saldoni per 20 jornals, a raó de 4 sous per jornal.

A més, a Miquel Fortuny li va pagar, per 7 jornals del seu manobre, 21 sous, a raó de 3 sous per jornal. Suma tot 4 lliures, 9 sous.

1585: Joan Massó, gerrer, paga un cens sobre unes cases alou de sant Pau del Camp. Afrontacions:

Delimitacions:

1585:

N: Part amb l'hort de Damià Moner, escudeller, abans de Gaspar Moner, i part amb la tinença dels hereus de Joan Jubí, bisbe de Constantina, que abans fou d'en Belluga i després d'en Pau Ciprés, mercader.

S: Carrer dels Ollers Blancs.

E: Hospici que era de Marianna Paula de Planissola, aleshores dels hereus de l'escudeller Bernardí Puig.

O: Part amb el forn de Viladalls, que fou de Joana Ricarda i part amb una tinença que és obrador de gerrer de t. Sumes, muller de t. Sumes, argenter, abans del gerrer Torrentmal.

Domini útil:

Julià MASSOT

En SABATER

GUILLEM PONTET

Jaume BELLUGA

Pau ESTRANY (a) Ciprés. El va llogar a Gaspar Moner (1480-1487).

Gaspar MONER (1495-1518).

Damià MONER (Vers 1537-1567).

Joan COSTA (a lloguer 1570-?).

Magí Guissó (1609), coraler.

Pau Guisó, negociant (1639)

Fonts de referència:

1488: AHBC, Man. fol-25. Notari: Rafael Cervera, Llibre comú núm. 10 (1487-1488).

1609: AHPB, Antoni Romani, *Protocollum*, 1608, desembre, 28 - 1609, desembre, 23.

15. OBRADOR D'ESCUDELLER I DE GERRER

PLACETA DE SANT FRANCESC

VERS 1550 - 1827

Alou: Pabordia del mes de gener a la Seu de Barcelona (3/4 parts). Francesc de Senespleda, donzell (1/4 part). Senyors mitjans: Sant Jeroni de la Vall d'Hebron.

Descripció:

1716: Segons el cadastre, l'obrador no disposava d'habitació. Preu: 300 lliures. Lloguer: 16 lliures.

Miquel Rocamador pagava, de cens, 3 lliures, 6 sous al monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron (ADB, Sant Jeroni Vall Hebron, lligall 8-X, fol. 46).

1827: El 1827 Pau Bargalló, sastre, i Pere Pi i Dam, comerciant, varen vendre a Josep Milà i Mestre, comerciant, de Vilanova i la Geltrú, unes cases amb quatre portals (dos a la botiga i 2 a l'escaleta), a la placeta de Sant Francesc. A més, una casa amb un portal, al costat de les anteriors, que consistia en una botiga, terrat i obrador, i un pedaç de terra l'angle del costat de la casa de Bartomeu Orri i la meitat de la paret de l'extrem de l'andròna contigua a les cases dels hereus de Maria Ten d'Arista. La casa i obrador foren dels hereus de Jaume Puigdoure, gerrer. Les cases en primer i segon lloc esmentades les tenien per venda feta per Marianna i Josep Reig i Espanya, que abans foren d'Antoni Reig i Fuster, escudeller.

Preu de la venda de tot plegat: 4.000 lliures catalanes.

Delimitacions:

1710

O: Part amb hereus del Dr. Fina, abans Masmitjà, abans Felip Costa, abans Gavaldà, i part amb tinença de Jaume Baró.

S: Part amb casa gran de Puigdoure, abans de Frederic Vilana, i part amb la botiga.

W: Part amb el carrer dels Escudellers Blancs i part amb la botiga.

Pel que fa a la botiga:

N: Obrador de Joan Bordes, abans Francesc Domènec.

O: Obrador.

W: Carrer dels Escudellers blancs.

S: Casa de Puigdoure.

Abans havia estat de Jeroni Duxer. La casa havia estat de Francesc Anglès, gerrer.

N: Part amb Josep Jaumar, gerrer (abans de Miquel Dansa, abans de Jaume Perpinyà i abans d'Antic Baró, i part amb pati dels hereus Gavaldà.

Domini útil:

Francesc DOMÈNEC (vers 1550 - vers 1597).

Pau ORIOL (1597), establí a Joan Bordes .

Joan BORDES (establert per Pau Oriol) (1597- 1622).

Paulí BORDES (1622-1639).

Maria BORDES i MADRERA (filla de Paulí Bordes i esposa de Pau Madrera). Jeroni MADRERA (hereu de Maria Madrera, muller en primeres núpcies de Segimon Duxer), com a curador del petit Jeroni Duxer.

Josep Jaumar, a lloguer (1659-1664).

Bartomeu GUAL (a lloguer) (1667-1672). Tenia un obrador propi al carrer del Vidre.

Jeroni DUXER (1673-1674). El ven a Jaume Puigdoure.

Jaume PUIGDOURE, gerrer (1674-1715).

Miquel ROCAMADOR, pare (1717-1725).

Miquel ROCAMADOR, fill (1725-1778). De lloguer: Jaume CANTÓ (1758-1763).

Antoni REIG I FUSTER (1778-1826), marmessor de Miquel Rocamador.

Marianna i Josep REIG I ESPANYA (1822-1827).

Fonts de referència:

1674: AHPB, Maties Marsal, Manual, 1673, desembre, 27 - 1674, desembre, 20. (30.06.1674).

1716: AHCB, Cadastre, I-57.

1827: AHPB, Josep Maria Òdena i Montells, *Vigessimum septimum manuale instrumentorum*, 1826, desembre, 26 - 1827, desembre, 24.

Actualment correspondria a la finca del carrer Aglà, núm. 1, de 91 m² amb una edificació que data de l'any 1910.

**16. OBRADOR D'ESCUDELLER. I DE GERRER
CARRER ESCUDELLERS, 47**

ALOU: Benifet de Santa Magdalena unit a la Casa de la Caritat.

Descripció:

Mig obrador amb quatre forns per coure obra d'escudeller, pati, hort i pou

1636-1641: Obrador d'escudeller construït rere les cases d'Antiga Sadurní, amb un portal al carrer dels Escudellers, al qual s'hi entrava pel portal de les cases. Retingué les cases agregades a l'obrador i la botiga anomenada "del cup" que pertanyien a l'esmentat obrador.

Domini útil:

Joan MIQUEL, gerrer (?-1502).

Antoni ROVELL (vers 1514?)

Joan MONTOLIU, casat amb Caterina Rovell (1502-1547).

Miquel SADURNÍ (1547-1566) casat amb Eulàlia Rovell el 1553.

Antoni SADURNÍ (1566-1598).

Domènec SADURNÍ i Antiga (1598-1644). El 1636-1641 el lloga a l'escudeller Pere Joan Franquesa. 1640-1670.

Francesc Sadurní, perxer, establí a Joan DARBÓ, gerrer (1670-1718).

Francesc Forn, gerrer (1729-1733, de lloguer).

Fonts de referència:

1636: AHPB, Pau Passoles, *Primum manuale sive primum protocollum*, 1635, gener, 11 - 1636, desembre, 23.

Actualment és una finca de 114 m² amb edificacions construïdes l'any 1910.

17A. OBRADOR D'ESCUDELLER. I DE GERRER
CARRER ESCUDELLERS, 49-51
1575-1875

Alou: Benifet sota invocació de l'Anunciació a l'església parroquial de sant Miquel

Descripció:

1695: Es tractava de dues finques unides. Primera finca: una casa; segona finca: situada a l'oest, una casa amb pou, hort, pati i un obrador construït a l'hort. Eren dels hereus de l'escudeller Gaspar Vidal. El 1610 Jaume Seguí hi va fer obres.

1636: Jaume Seguí i Elionor establiren a Macià Blanxart, sastre, a una casa amb un portal, amb pou. Feia unes 15 canes de fondària. La tenia pels hereus del difunt Miquel Vidal, fill de l'escudeller Gaspar Vidal, a cens de 15 lliures, que era dels hereus de d'Isabel Joana Miquela, hereva d'Eulàlia Iserna, vídua de Joan Isern, mercader, a cens de 4 lliures, alou del benifet sota invocació de l'Anunciació a l'església parroquial de sant Miquel, a cens de 25 sous

1695: eren de Pere Marres, fill. A la primera casa hi va establir a Eulàlia Oliver, vídua del negociant Joan Oliver. A la segona finca hi havia establert l'escudeller Pere Màrtir Lapuja des del 1692 (Andreu Targaró).

1716: Josep Jaumar: casa als Escudellers + casa amb un portal a un carreró. Obrador situat en un carreró que va dels Escudellers a la casa de la Lleona.

Delimitacions:

1695:

O: altra casa que fou de Miquel Vidal i abans de Maria Roberta.
 S: Carrer Escudellers.

W: part amb la tinença de l'escudeller Bartomeu Costa, abans de Ganastona vídua del gerrer Joan Moxò, i part amb l'hort de Jaume Miquel Dansa, mestre de cases, abans de Jaume Perpinyà, flequer.

N: tinença de .t. Isarda, abans d'Anna Tomàsia.

A Jaume Seguí (1595) li pertanyia per establiment fet per Benet Miquel i Bartomeu Cardenyas, tutors dels béns de Miquel Vidal. Cens anual: 22 lliures, 10 sous, i 50 lliures en millores en 5 anys.

Domini útil:

Joan Benet ROBERT, gerrer i Marianna, vídua (23.11.1575)

Gaspar VIDAL, escudeller (1575-1592) .

Bartomeu CARDENYES ? (1592-1601).

Guillen CARDENYES (1602-1648), per establiment emfitèutic (contracte en poder de Dionís Batlle, 26.11.1602).

Antoni REUS (a lloguer 1638-1641.)

Rafael PLA, escudeller, usufructuari pel matrimoni amb Eulàlia Cardenyas.

Eulàlia (Cardenyas) Pla, vídua(22.08.1648), com a filla i hereva a de Guillem Cardenyas, escudeller (testament en poder del notari Pere Joan Vilabella, 07.04.1629).

Pere MARRES, pare, escudeller (1648-1662), per compra a Eulàlia Cardenyas per 230 lliures.

Pere MARRES, fill (1662-1671).

Andreu TARGARÓ (1671-1698), establert per Pere Marres (1671-1698).

Pere Màrtir LAPUJA (1690-1716).

Josep Lacruz (1716), a lloguer, de Marianna, vídua.

Actualment és una finca de 322 m² que inclou els números 49 i 51 del carrer.

17B. OBRADOR D'ESCUDELLER. I DE GERRER
CARRER ESCUDELLERS, 49-51
1575-1875

Alou: Benifet sota invocació de l'Anunciació a l'església parroquial de sant Miquel

Descripció:

1695: Es tractava de dues finques unides. Primera finca: una casa; segona finca: situada a l'oest, una casa amb pou, hort, pati i un obrador construït a l'hort. Eren dels hereus de l'escudeller Gaspar Vidal. El 1610 Jaume Seguí hi va fer obres.

1636: Jaume Seguí i Elionor establiren a Macià Blanxart, sastre, a una casa amb un portal, amb pou. Feia unes 15 canes de fondària. La tenia pels hereus del difunt Miquel Vidal, fill de l'escudeller Gaspar Vidal, a cens de 15 lliures, que era dels hereus de d'Isabel Joana Miquela, hereva d'Eulàlia Iserna, vídua de Joan Isern, mercader, a cens de 4 lliures, alou del benifet sota invocació de l'Anunciació a l'església parroquial de sant Miquel, a cens de 25 sous

1695: eren de Pere Marres, fill. A la primera casa hi va establir a Eulàlia Oliver, vídua del negociant Joan Oliver. A la segona finca hi havia establert l'escudeller Pere Màrtir Lapuja des del 1692 (Andreu Targaró).

1716: Josep Jaumar: casa als Escudellers + casa amb un portal a un carreró. Obrador situat en un carreró que va dels Escudellers a la casa de la Lleona.

Delimitacions:

1695:

O: altra casa que fou de Miquel Vidal i abans de Maria Roberta.
 S: Carrer Escudellers.

W: part amb la tinença de l'escudeller Bartomeu Costa, abans de Ganastona vídua del gerrer Joan Moxò, i part amb l'hort de Jaume Miquel Dansa, mestre de cases, abans de Jaume Perpinyà, flequer.

N: tinença de .t. Isarda, abans d'Anna Tomàsia.

A Jaume Seguí (1595) li pertanyia per establiment fet per Benet Miquel i Bartomeu Cardenyas, tutors dels béns de Miquel Vidal. Cens anual: 22 lliures, 10 sous, i 50 lliures en millores en 5 anys.

Domini útil:

Joan Benet ROBERT, gerrer i Marianna, vídua (23.11.1575)

Gaspar VIDAL, escudeller (1575-1592) .

Bartomeu CARDENYES ? (1592-1601).
 Guillen CARDENYES (1602-1648), per establiment emfitèutic (contracte en poder de Dionís Batlle, 26.11.1602).
 Antoni REUS (a lloguer 1638-1641.)
 Rafael PLA, escudeller, usufructuari pel matrimoni amb Eulàlia Cardenyas.
 Eulàlia (Cardenyas) Pla, vídua(22.08.1648), com a filla i hereva a de Guillem Cardenyas, escudeller (testament en poder del notari Pere Joan Vilabella, 07.04.1629).
 Pere MARRES, pare, escudeller (1648-1662), per compra a Eulàlia Cardenyas per 230 lliures.
 Pere MARRES, fill (1662-1671).
 Andreu TARGARÓ (1671-1698), establert per Pere Marres (1671-1698).
 Pere Màrtir LAPUJA (1690-1716).
 Josep Lacruz (1716), a lloguer, de Marianna, vídua.
 Jacint Esquirol (vers 1720) a lloguer, de Marianna.

Jaume JAUMAR, gerrer (1721-1737)
 Jaume JAUMAR (1721-1754).
 Antoni JAUMAR (1754-1794).
 Antoni JAUMAR i XIVIXELL (1794-1810).
 Francesc FITA i CORCOLL (1814-
 Antoni FITA I TORRENTS (1826?-1875).
 Magí FITA (1875-1900).

18. OBRADOR D'ESCUDELLER CARRER DE LES ARENES 1676-1733

ALOU: ?

Senyors mitjans: Miquel Aleu (?)

Descripció:

1716: Casa + obrador de Baptista Miquel, sastre, habitada per Joan Miquel, escudeller.

Entrada. Estimació: 200 lliures. Lloguer: 30 lliures.

Font: AHCB, Cadastre, I-57.

Domini útil:

Francesc MIQUEL (vers 1676-1681).

Marianna MIQUEL (1681-1701).

Joan MIQUEL (1701-1733).

Actualment desaparegut en obrir-se la Plaça George Orwell.

19. OBRADOR D'ESCUDELLER CARRER DE LES ARENES 1603-1733

Alou: Tercer presbiterat de Sant Silvestre a la seu de Barcelona, alou de la Pia Almoïna.

Senyors mitjans: Antoni Vidal, prevere, rector de la parròquia d'All i de Sant Gervasi de Cassoles.

Descripció:

1657: Maria Rodona, vídua de Llorenç Rodó, va haver de construir un forn d'escudeller, ja que abans només hi havia una roda d'obrar.

1679: Maria Balla, vídua de Josep Balla, mariner, establí en emfiteusi a Joan Carreres, escudeller de Barcelona, en un "stare partem domorum", és a dir, una botiga que treia porta al carrer dels Escudellers per la cantonada del carrer dit de les Arenes, amb dos aposentos, un sobre l'altre, i amb un terrat, amb dos portals: un de rodó i el de la botiga, quadrat.

1716: Botiga i obrador amb un forn.

Delimitacions:

1716:

N: Successors de Miquel Aleu, mercader.

S: Carrer dels Escudellers.

E: Carrer de les Arenes.

O: Carrer dels Escudellers.

Domini útil:

Joan Bordes?, escudeller (1603).

Lluís Castanyera? (1623-1638).

Jeroni Mestre, pintor (1623-1655).

Llorenç RODÓ, escudeller (1655-1656).

Maria RODONA (1657-1684). Hi va fer construir un forn d'escudeller, ja abans només hi havia una roda d'obrar.

Joan Carreres?, escudeller (1679-1687).

Hipòlit Junyent, courer.

Actualment desaparegut en obrir-se la Plaça George Orwell.

20. OBRADOR D'ESCUDELLER

CARRER ESCUDELLERS, 42

VERS 1554 - 1748

Alou: Confraria de la Concepció de la Casa del Rei, succeint a l'Hospital General de la Sta. Creu.

Descripció:

1716: caseta i obrador de Miquel Gallart: entrada + saleta. Estimació: 200 lliures. Lloguer: 28 lliures.

1758-1759: "Una casa de escalera de segundo piso con cuatro botigas" de Jaume Pomareda, de la casa i obrador que fou de Miquel Gallart, que feia cantonada amb el carrer Ollers Blancs.

Afrontacions:

O: Honor de .t. Marçal, fuster, abans de Miquel Esteve, mercader, abans de Rafael Gilabert, boter, abans de Jaume Comes i abans de Joan Llop.

S: Honor de Joan Sapila, llibert, llogater de mules, abans de Tomàs Pi, hostaler, de Jaume Comes i abans de Joan Llop.

W: honor de Pere Orde, sastre, de Rafael Pujades i abans de Lluís Mojans.

N: carrer Simó Oller.

Domini útil:

Joan GALIBANO, escudeller (1554-1573).

Antic PORTA (1575-1580), a lloguer de Rafael Horta i de Marianna, vídua de Joan Galibano, tutors dels seus fills.

Sebastià TERRÉ (1585-1596), per establiment dels curadors del fill del difunt Joan Galibano (el fill i hereu era a la presó).

Joan ROSSELL (vers 1669 - vers 1697).

Miquel GALLART, escudeller (1697-1716). Caterina, vídua de Miquel Gallart 1732.

Joan GALLART i PUIG (1732-1748).

Jaume Pomareda.

21. OBRADOR D'ESCUDELLER

CARRER CÒDOLS-SERRA

1727-1831

Alou: Pabordies dels mesos de març, maig, juny i setembre de la Seu de Barcelona

Descripció:

1768: Josep Ausic i Puig, mestre de cases i escudeller, i Josepa Ausic i Fuster, la seva muller, hipotecaren unes cases amb obrador d'escudeller al carrer de Còdols i carrer d'en Serra. Tenia tres portals: dos al carrer de Còdols i un, al carrer d'en Serra. Havia estat d'Isabel Gual Lapuja, vídua en últimes nupcies de Francesc Gual i en primeres, de Miquel Lapuja, escudeller.

1819: Segons el cadastre, pagava 200 rals de billó (carrer de Còdols)

1822: testament de Teresa Ausic, vídua de Josep Ausic "fabricant de obra de tarrissa blanca". Instituí hereu universal dels seus béns a Déu. Afrontacions: orient (part amb Martí Llobet, part amb Josep Moragues, part amb Josep Ausic); sud (travessia entre carrers Còdols i Serra); occident (carrer de Còdols); nord (part Surrillas, part Dr. Oliva -abans d'Eulàlia Pomareda, vídua de Francesc Pomareda).

Domini útil:

Isabel GUAL (abans Lapuja) (1727) i Aloi Lapuja, fill seu. Per compra del solar.

Aloi LAPUJA (1727-1747), el ven a Josep Ausic 1747.

Josep Ausic I PUIG (1747-1764).

Josep Ausic I FUSTER (1764-1814).

Josep Ausic I MARTÍ (1815-1831).

22. OBRADOR D'ESCUDELLER

CARRER CÒDOLS, 13

1675-1849

Alou: Rector i comunitat de preveres de l'església parroquial de Sant Miquel arcàngel, administradors del segon benifet de Santa Cecília fundat per Elisenda, muller del difunt Guillem Janer, veler.

Senyor mitjans:

1. Prior del convent de la Mercè, a cens de 12 lliures.
2. Miquel Carreres (escudeller); Josepa Pla i Carreres, besnéta, a cens de 12 lliures.

Descripció:

L'immoble, propietat dels Carreres el formaven quatre finques: dues juntes, a la part superior del carrer d'en Serra, i altres dues situades al costat, al sud. A la finca que donava al carrer de Còdols hi havia l'obrador d'escudeller.

1675: Casa amb dos portals al cap del carrer d'en Serra, al costat de la casa i obrador (de Joan Carreres) que queda al sud; al costat de dites cases hi ha construïda una petita capella en honor de la Beata Maria de la Mercè.

1697: Bàrbara Font i Moret, muller dels escudellers Cristòfol Font, primerament, i Felip Moret, després, va donar a Eulàlia Pujades una casa amb dos portals, un de gran i un de petit, al cap del carrer de Serra, al costat d'altres cases i obrador de Joan Carreres, al sud, a la cantonada del carrer, en la qual casa hi havia una petita capella en honor a la Beata Maria de la Mercè. Es va comprometre a invertir 50 lliures en millores.

1712: Establiment emfitèutic a Josep Calveres, revededor, en una casa derruïda o casalot, aleshores reedificada i gairebé de nou reconstruïda, amb un portal (abans amb dos: un de gran i un de petit) "in capite" superior del carrer d'en Serra, al costat de la casa i de l'obrador de Miquel Carreres que ell es va quedar, situat vers el sud. A l'angle de dites cases hi havia una petita capella dedicada a la Beata Maria de la Mercè. Les cases i l'obrador eren del prior i del convent de santa Eulàlia, de l'orde de la Mercè, a cens de 12 lliures)

1716: Obrador de Miquel Carreres: cuina i sostret. Estimació: 300 lliures (3.000 rals de diner). Lloguer: 18 lliures.

1837: *Sociedad de seguros contra incendios*, firmada per Josep Pla i Carreres per una casa i fàbrica amb el núm. 13 del carrer de Còdols ("illa 1^a, barri 8è, quarter 4rt). El valor de l'edifici es

va estimar en uns 11.000 rals.

Afrontacions:

O: Carrer d'en Serra.

S: Casa de Josep Pla i Carreres.

W: Casa de Josep Pla i Carreres.

N: Carreró que va del carrer d'en Serra al carrer de Còdols.

Domini útil:

Joan CARRERES (?) (1675 -1688)? No s'esmenta el 1669.

Miquel CARRERES (1688?-1742).

Ignasi CARRERES (1742-1763).

Rafael CARRERES (1763-1804).

Josep PLA I CARRERES (1804-1849).

23. OBRADOR D'ESCUDELLER. CARRER NA SAGRA, 3 1537-1826

Alou: Família Navel

Senyors mitjans: Bartomeu Pere, Caterina Pere, Miquel Francesc Satorra

Descripció:

Cases i obrador al carrer na Sagra units per la part de tramuntana, amb cases i obrador als Escudellers, 34; per tant, serien dos obradors. L'obrador de na Sagra delimitava pel nord amb les cases i obrador anterior, on hi havia un passadís que permetia anar des de la casa del carrer Escudellers al carrer Obradors

Domini útil:

Bartomeu PERE (vers 1537-1554), casat amb Caterina. Caterina, casada en segones núpcies amb Alfons Morell, va fer hereva a Beneta, sa filla, casada amb Pau Roca, gerrer.

De lloguer: Jaume Pasqual (1554-1559) de Caterina Pere, vídua de Bartomeu Pere.

Joan PERE (1578-1598). El 1578, Pau Roca, gerrer, espòs de Caterina Pere, va establir en emfiteusi a Joan Pere, escudeller, germà petit de Caterina Pere, en unes cases amb dos portals al carrer dels Ollers Blancs, que eren alou del segon presbiterat de Sant Nicolau a la Seu de Barcelona.

1598: Elionor, vídua de Joan Pere, ven l'obrador a Miquel Francesc Satorra.

Francesc Pau ORIOL (1600-1606), marmessor de Joan Casapera, per establiment de Miquel Francesc Satorra, comprador. Al nord, tinença de Casapera. Tenia un altre obrador al carrer del Vidre, segons s'indica l'inventari dels seus béns.

24. OBRADOR D'ESCUDELLER. CARRER NA SAGRA, 5 1495-1833

Alou: Família Navel.

Descripció:

1561: obrador amb dos forns i 46 posts de fusta. Cens de 8 lliures anuals. Al nord quedava la tinença dels Casapera.

1580: Caterina Him ven un obrador major a Rafael Horta. El tenia pels hereus de Gabriel Caçador, donzell, a cens de 6 lliures i 12 sous anuals, que tenia per Elisabet de Navel, vídua de Jaume de Navel, a cens de 18 sous. Afrontava:

O: part amb l'hort de les cases d'Elisabet de Navel que tenien al carrer dels Ollers Blancs.

W: carrer de na Sagra.

N: part amb un hort i part amb honor de Gabriel Caçador.

A Caterina li pertanyia per establiment de Gabriel Caçador (notari Salvador Coll, 29.04.1557).

1495: Autorització de la Cort del regent per poder construir un forn de coure obra de terra dins d'una casa al carrer de na Sagra.

1499: La seva vídua va llogar, per cinc anys, la casa del carrer dels Ollers, que era al costat de la casa de Dalmau de Navel.

26. OBRADOR D'ESCUDELLER CARRER NA SAGRA, 7 1605-182

Alou: dels Navel (després, del marquès de Bàrcena).

Domini mitjà: Rafael i Francesc Busquets, abans de Jerònima Rovira muller de Pau Rovira, succeït al marquès de Sentmenat, que succeïa als hereus de Gabriel de Caçador.

Descripció:

1603: L'adroguer Pau Rovira va llogar a l'escudeller Gabriel Magí una casa al carrer dels Escudellers al costat de la casa de Miquel

Passoles, que també era de Pau Rovira. Passoles estava obligat a donar-li aigua. Gabriel Magí les relloga al gerrer Bartomeu Trotxo per 2 anys, 9 mesos i 21 dies, a raó de 20 lliures anual.

1802: “*casa de escaleta, botiga y almacén el Dr. Jerónimo Grasot, la que antes fue una casa y obrador de Josep Giberga, escudillero, estimada la casa en 9 libras y el obrador el 13 libras...*”

1826. La superfície de l'obrador i de la casa contigua feia 45,5 pams a la part del carrer dels Obradors; 72 pams a la part del sud; 66,5 pams a la part d'orient, i 46 pams a l nord comprès el terreny d'una androna, i des del reclau fins a la paret d'orient, 26,5 pams de fondo per 22 i tres quarts de pam d'ample, al carrer Obradors.

Domini útil:

Jaume COLOM (1605-1617).

Bartomeu CASTANYERA (1617-1633), casat amb Esperança Colom, vídua de Jaume Colom, i propietària. El ven a Gabriel Magí, a qui abans li havia llogat.

Gabriel MAGÍ (1633-1639). Per compra a Bartomeu Castanyera. El deixa al seu fill Ramon Magí (testament en poder del notari Francesc Pons, 20.12.1633).

Ramon MAGÍ (1640-1651) confessa posseir un obrador de Jeroni de Navel, ciutadà honrat de Barcelona.

Josep COLOM (1651-1661).

Salvador COLOM (1661-1706).

Marc GIBERGUES (1707-1740).

Josep GIBERGUES (1740-1767). El reedifica el 1764-1765.

Delimitacions:

1640:

O: Part amb honor de Jeroni de Navel, ciutadà honrat de Barcelona, i part amb honor de Pere Calvo, notari;

S: Honor dels hereus del canonge Arcàngel Vilar.

W: Via pública.

N: Altres cases que es reserva Sebastià Terré, escudeller, que foren de Jaume Albó, escudeller, que eren d'Anna muller de Pons Vilaseca, sabater, a cens de 50 sous, succeint a Bartomeu Aroles, mestre de cases a cens de 24 sous, dels hereus dels Navel a cens de 13 sous.

Al segle XVIII: afrontava per l'orient amb honor de Francesc Borràs; pel sud, amb l'obrador de Francesc Borrell; per occident, amb el carrer Obradors i part amb l'obrador de Josep Fuster; pels nord, amb un honor de la comunitat de preveres del Pi i part amb l'honor del fuster Pau Esplugues.

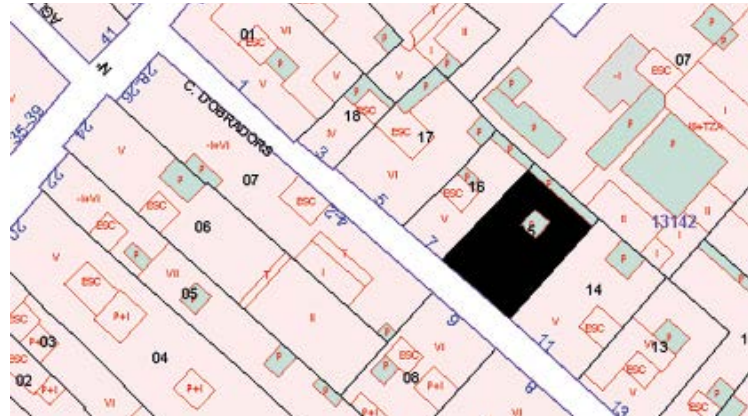
1826:

Orient: part amb l'honor del comprador Josep Francesc Parellada, comerciant; i part amb l'honor del marquès de Bàrcena.

Sud: Salvador Julià.

Occident: part amb el carrer Obradors i part amb la caseta i androna.

Al nord: obrador de Llorenç Passoles.

25. CASA + OBRADOR D'ESCUDELLER.

CARRER NA SAGRA, 9

1606 (?) - 1826

Alou: Famílies Meca-Cassador-Navel.

Senyors mitjans: Gabriel de Catlader, donzell; Pau Rovira, adroguer, entre d'altres.

Domini útil:

Miquel PASSOLES (1606-1646) per establiment de Pau Rovira, adroguer. Per herència passa a :

Llorenç PASSOLES (1646-1682).

Pau PASSOLES (1682-1689).

Antoni BISCOMPTE (1689 - vers 1730).

Salvador FUSTER (1730-1739). El compra als encants.

Josep ROSSELL (1749-1781).

Josep ROSSELL (1781-1787).

Josep ROSSELL (1787- vers 1822).

Antoni ROSSELL i Verdós (en 1822 ja era mort).

Magina Rossell i Verdós, mare d'Antoni, el ven (1826).

1640: Obrador i pou amb dos portals a la via pública.

Afrontacions:

O: Part amb l'honor de Jeroni de Navel i part amb Pere Calvo, notari.

S: Hereus del reverent Arcàngel Vilar, canonge a la Seu de Barcelona.

W: Carrer na Sagra.

N: Cases de Sebastià Terré, escudeller, que abans foren de Jaume Albó, escudeller.

1699: Pau Passoles pintor establí a Antoni Biscompte en un obrador major contigu a les cases que Pau Passoles tenia: cases i obrador eren dels hereus de Jerònima Rovira, muller de Pau Rovira, a cens de 131 lliures, que tenia dels hereus de Gabriel de Catlader, donzell, a cens de 106 lliures i 2 sous, que tenia dels hereus d'Elisabet de Navel, cens de 18 sous. En Passoles es reservà la facultat de fer un aposento a l'entrant de l'obrador, des del terra fins al primer sostre.

**26. OBRADOR D'ESCUDELLER.
CARRER NA SAGRA, 11
1653? - 1853**

Alou: Famílies Meca-Cassador-Navel.

Descripció: Tres cossos de casa; el de més al sud, un obrador d'escudeller.

Domini útil:

- Amador SOLER (1653-1664)
- Llorenç PASSOLES (1664-1668)
- Pau PASSOLES (1668-1690), per donació de Llorenç Passoles.
- Francesc BORRELL (1690-1730), per establiment de Pau Passoles, escudeller. Llogat a Francesc Guasc (1690-1717)
- Francesc Borrell oncle de Fc. Borrell, comerciant i familiar del Sant Ofici 12.01.1789)
- Gaietà BORRELL i Rossell (guitarrer). Gaietà Borrell i Rossell, guitarrer. El ven a Joan Cantó (1805)
- Joan CANTÓ I SABAT (1805-1822), **Joan CANTÓ I SABAT (1805-1822)** per establiment de Gaietà Borrell i Borrell, guitarrer, nebot de Francesc Borrell, comerciant
- Jaume CANTÓ I CANTÓ (1822-1840)
- Joan CANTÓ I GUAL (1840-1853)

**27. OBRADOR D'ESCUDELLER
CARRER NA SAGRA, 13
1605-1764**

Alou: família Navel

Jaume COLOM (1605-1617).
 Bartomeu CASTANYERA (1617-1633), casat amb Esperança Colom, vídua de Jaume Colom, i propietària. El ven a Gabriel Magí, a qui abans li havia llogat.
 Gabriel MAGÍ (1633-1639). Per compra a Bartomeu Castanyera. El deixa al seu fill Ramon Magí (testament en poder del notari Francesc Pons, 20.12.1633).
 Ramon MAGÍ (1640-1651) confessa posseir un obrador de Jeroni de Navel, ciutadà honrat de Barcelona.
 Josep COLOM (1651-1661).
 Salvador COLOM (1661-1706).
 Marc GIBERGUES (1707-1740).
 Josep GIBERGUES (1740-1767). El reedifica el 1764-1765.

**28 . OBRADOR D'ESCUDELLER I DE GERRER
CARRER ESCUDELLERS, 24
1451-1736**

Alou: Pabordia del mes d'abril a la Seu de Barcelona.
 Senyors mitjans: comunitat de preveres de Santa Maria del Mar; rector del col·legi dels jesuïtes de Cervera. Teresa Pareria, vídua de Joan Pareria, filla de Joan Garriga, escudeller.

Descripció:

- 1560:** Lloga mitja casa i obrador amb forn de blau: “on faig habitació”.
- 1627:** Francesc Regués, pescador, i Jaume Regués, mestre de cases, executors del testament d'Antoni Regués, escudeller (testament en poder del notari Bernat Oliver, 10.02.1625) venen a Joan Garriga, escudeller. Es tenia la casa per la comunitat de preveres de Santa Maria del Mar, a cens de 2 morabatins, alou de la pabordia del mes d'abril.
- 1648:** fou valorat en 400 lliures, els béns referents a mestre de cases, i en 277 lliures els béns referents a fuster; en total, 677 lliures.
- 1670:** Preu: 477 lliures, 5 sous, 10 diners.
- 1716:** Casa i obrador: Entrada, cuina, obrador, primer sostre (3 aposentos + 2 sales); segon aposento (porxada i terrat). Estimació: 1.200 lliures. Lloguer: 65 lliures.
- 1735:** Manuel Ràfols i Agnès establiren Sebastià Fuster en una meitat d'obrador amb un forn de blanc. Mides: des de la boca del forn fins al pilar de l'arc divisor, longitud 48 pams i d'amplària 33 pams. Abans hi havia dos forns: un d'obra blanca i un d'obra daurada; aleshores només el d'obra blanca, obrador que per títol de venda fet per Ramon

Cases i Francesca tenien al carrer dels Ollers Blancs.

Delimitacions:

1627:

O i S: Tinença de Joan Estaper, «*custodium jurium generalis Cathalonie, seu eius successoris que nunc sunt Francisci Serra, scudellerius*».

W: Tinença de Joan Canyamars, escudeller, abans de Marc Borràs, escudeller.

N: Carrer dels Ollers.

Preu de la venda: 500 lliures.

1640: confessió de Joan Garriga.

O i S: Tinença de Joan Estaper, que aleshores eren de l'escudeller Francesc Serra.

W: Tinença de l'escudeller Joan Canyamars, abans de Marc Borràs, escudeller.

N: carrer dels Ollers Blancs.

1672:

O: honor de t. Gras, vídua.

S: amb altre obrador meu.

W: Pere Elies, guitarrer.

N: carrer dels Escudellers.

1716:

O i S: Cases o obrador abaix esmentats.

W: Casa del fuster Francesc Elies.

N: Resta de la part de l'obrador i cases que es queda M. Ràfols.

Manuel Ràfols es reserva poder usar la meitat de l'obrador que separa del seu (no de l'altre obrador), però quan morí o quan deixi de fabricar, caldrà tapiar la divisòria entre els dos obradors dividits.

Domini útil:

Gabriel LLENYADER, gerrer (vers 1451 - vers 1523).

Onofre ESPELTA, escudeller (vers 1523-1560).

De lloguer: Bartomeu Carbonell (1560-1563).

Joan REGUÉS, escudeller (1565-1589), per compra al prior del convent de St. Jeroni de la Vall d'Hebron (1565). Notari: Antoni Miquel Mir (11.03.1565).

Antoni REGUÉS, escudeller (1589-1595/97).

Antoni REGUÉS, fill (1595/97-1627).

De lloguer: Antoni Font (1611-1614).

Joan GARRIGA, escudeller (11.08.1627-1644) per compra als marmessors d'Antoni Regués, escudeller (notari Dídac Vilaseca (11.08.1627).

Teresa, filla de Joan Garriga i d'Isabel, vídua de Josep Parera, escudeller (testament notari Fontana 02.08.1644).

Joan CORBALLÓ (1648- 1672) espòs d'Antiga filla de Teresa Parera, per establiment de les filles de Joan Garriga.

Ramon CASES (1672-1698), per establiment de Joan Corballó, prevere, fill de Joan Corballó, escudeller.

Manuel RÀFOLS (1700-1735).

Sebastià FUSTER (1735-1750), fou establert en la meitat sud de l'obrador de Manuel Ràfols i en un altre obrador contigu, al carrer de na Sagra.

28 . OBRADOR D'ESCUDELLER

CARRER NA SAGRA, 2-4

(1607- 1750)

Alou: Pabordia del mes d'abril a la Seu de Barcelona.

Pere SERRA (1607-1628).

Salvador SERRA (1628-1637).

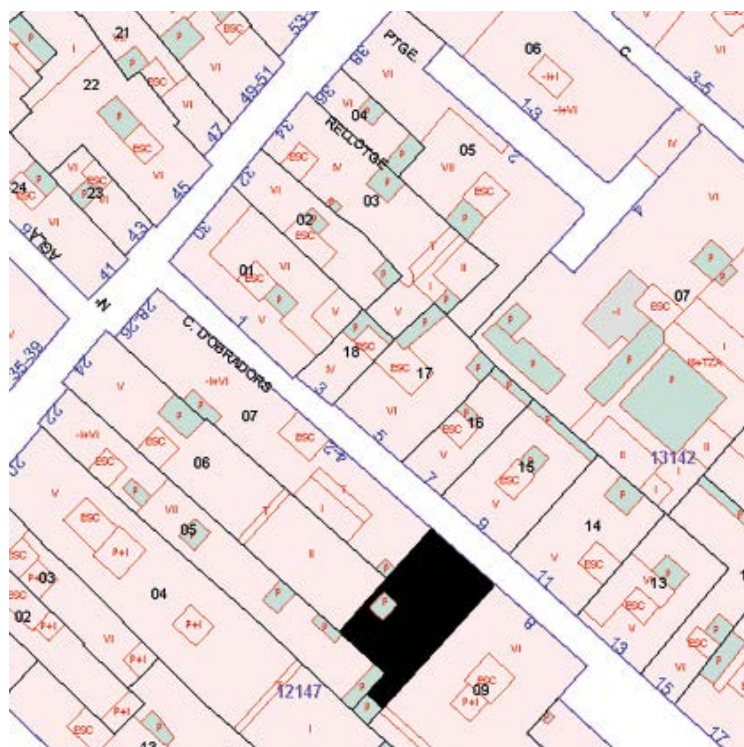
Isabel filla, lloga a Andreu Pomareda (1636-1641)

Establiment a: JOAN CORBALLÓ (1654-1670)

RAMON CASES (1672-1698)

MANUEL RÀFOLS (1700-1735)

Establiment a: SEBASTIÀ FUSTER (1735-1750)

29. OBRADOR D'ESCUDELLER. NA SAGRA, NÚM. 6 VERS 1525 - VERS 1799

ALOU: Pabordia del mes d'abril a la Seu de Barcelona.

Senyories mitjanes:

Comunitat de preveres de sant Miquel arcàngel succeint a Jaume Vilarrúbia, prevere obtentor del benifet sota invocació de Sant Francesc i Sant Miquel fundat per Elionor de Llorach, succeint a Maria Pinós, tenutària de Pere Pons, a cens de 8,5 lliures del qual cens paga Estaper 4,5 lliures i els hereus de Gaspar Rodó, 4,5 lliures als hereus de Beatriu Miquela de Sant Pere de les Puelles, succeint a Antoni Fuster, prevere de Santa Maria del Mar, succeint a Joaneta, muller de Guillem de Sant Just i Joaneta de Reixac, alou de la pabordia del mes d'abril, a cens de 1,5 morabatins.

Pere PONS, escudeller (vers 1525-1561)

De lloguer: Jaume Pasqual(1552-1557).

De lloguer: Onofre Amat (1557-1560)

Pere Pons, escrivent (1561-1563).

Joan BONET, gerrer (1563-1585). Hereva: Jerònima, casada amb Bartomeu Espasa, gerrer.

Bartomeu ESPASA (1568? -1595) (Miquel Duran, velluter), amb una porta a na Sagra i altra al carreró que anava fins al carrer Nou.

Llogat a Lorenzo de Madrid.

El 1611 es va donar llicència a Jerònima Espasa i a al seu espòs Clapers per efectuar obres a l'obrador.

El 1613 Bartomeu Carbonell se li va concedir la llicència per fer-hi les obres.

El 1621 passa a Bartomeu CARBONELL (1601-1645), per compra als hereus Espasa. Miquel Duran, velluter, i Jerònima Espasa, la seva esposa, venen a Bartomeu Carbonell l'obrador (antigament del gerrer Joan Bonet). Bartomeu Carbonell hi havia de fer obres. L'obrador disposava d'un llenyer. Preu 224 lliures, 18 sous i 5 diners.

Amador Olivella, de Lloguer (1621-1624).

Pere Marres, de lloguer (1637). Paga 10 lliures a Gaspar Rodó

per lluir un violari de preu de 52 lliures i 10 sous i pensió 7 lliures i 10 sous que cobrava el prevere Josep Talavera (Pau Passoles, notari).

Andreu POMAREDA 1645-1651, per compra a Bartomeu Carbonell.

Josep GASTÓ, pare i fill (1656-1719).

Jeroni GUAL i RIBES (1719-1723), per compra a Josep Gastó. Maria Rosa Pasteller, vídua de Jeroni Gual i Ribes. Preu: 465 lliures.

Maria Rosa Gual el lloga (1733-1738) al seu fill Josep Gual i Ferrer.

Josep GUAL (1733-1737), fill de M. Rosa. (de lloguer 1733-1737) de Rosa Gual. El 1737 va morir un any abans d'acabar el lloguer.

Joan GUAL, fill de Josep Gual (1738-1799).

Josep Alzina (?)

Descripció:

1551: obrador que abans eren dos patis de terra i, anteriorment, dues cases. L'obrador amb dos forns -un de blau i altre de daurat- amb un portal obert al carrer.

1557: Obrador amb dos forns: un de gerrer i un de daurar.

1613: «(...) Y axí trobam just a nostres concientias que lo que toca ha obra de fuster te necessitat la teulada del lenyer aver-i de mudar moltes bigues y latas, y per lo que toca a mestre de cassas, tenbé en dita teulada y a manester moltes teules, y tenbé en dit lenyer y a manester unas portas al portal que ix per ont entra la lenya, y en dit portal una linda de fusta que i a, si a de mudar per forsa, y tenbé si a de fer tres portas novas per estar tencat dit hobrador y se an de remedar las portas que se entra en dit hobrador, y tenbé se an de mudar algunas posts a un sostro que sols es enpostat senza peimantar, y tenbé posar una biga (?) al terrat y adobar les canals que tot se plovia, y sospedrar la paret del lenyer que esta devant lo pou y tenbé adobar lo forn gran del lenyer lo qual se a de fer desfer y tornar-lo a fer per que era quadrat y a de ser rodo com los altres d'escudeller, y tenbé te necessitat de fer-i un altre forn que diuen de cremar, y tenbé se a de fer un envà a la part del terrat per que si entrava a peu pla, y recórrer totes les teulades y linbels, y posar una canal a la part del carreró sobre del portal del lenyer que reb tota l'aygua de tota la teulada del lenyer y del terrat, y este es nostro vot y parer tots conformés y fermat de nostres mans».

1645: «Totum illud hospicium sive domus nunc operatorium cum quadam llanyer quod ibi est, cum trabis et tegulis cohopto, quod olim erat ortus sive exita et cum duabus portalibus, uno in vico voccato de na Saga nunch dicto de la Verge Maria satis prope viccum dels Ollers Blancs, et altero in alio parvus vicco qui transita vicum Novum, aperientibus (...)».

1733: Maria Rosa Gual el lloga al seu fill. Afrontacions:

O: Carrer de la Mare de Déu (abans, de na Sagra).

S: Altre obrador de Maria Rosa Gual, anomenat obrador de Sant Antoni.

W: Honor de Francesc Elies, guitarrer;

N: Honor de Manuel Ràfols, escudeller.

1763: Teresa Gual i Pasteller i Jeroni Gual venen a Hipòlit Estaper cases amb dos portals de llargària 46 pams x 41 pams i un quart + pati al darrere de 25 pams x 11 pams. Cases i obradors posseïts per Estaper foren de Josep Gastó, i l'altre obrador allí contingut pels hereus de Gaspar Rodó. Estaper pagaria la meitat del cens i els hereus de Gaspar Rodó l'altra meitat.

O: Carrer dels Obradors.

S: Joan Darbó, gerrer.

W: Hipòlit Estaper, abans Gastó.

N: Honor dels Gual que fou de Pau Babot.

Era de Josep Gual (1723) com a hereu de Jeroni Gual, i a Jeroni

Gual per carta de gràcia. Preu de la venda: 584 lliures.

Onofre Amat: dos forns: un de gerrer i un de daurat

1707: lloga mig obrador d'escudeller, amb dos portals. Preu: 25 lliures any.

30. OBRADOR D'ESCUDELLER I DE GERRER CARRER OBRADORS, NÚM. 8 1525-1862

Alou: Pabordia del mes d'abril a la Seu de Barcelona.

Senyor mitjans:

1. Leonor de Llorach, Beatriu Miquela, Magdalena Martine, Joaneta de Reixach.
2. Comunitat de preveres de Santa Maria del Mar, Joaneta Sevestit, Joaneta de Reixach.

Descripció.

1563: Hospici, obrador o casa i hort amb dos portals oberts al carrer dels quals un és tancat, que abans eren dos patis de terra i abans, dues cases, que fan d'amplària comptant des del cap del carrer de na Sagra fins als Ollers 6 canes i 3 pams i de longitud 9 canes, comptant des del carrer de na Sagra anant fins a occident, no compreses les parets, que Maria Pons, com a hereva de Pere Pons, tenia al carrer de na Sagra per establiment i nova adquisició feta pel seu espòs a Beatriu Miquela, monja de Sant Pere de les Puelles com a hereva universal de Magdalena Martina, filla d'Antic Martini, mercader de Barcelona, i d'Elionor, la seva esposa, amb el consentiment de Brígida Sapila, abadessa del convent (20.02.1538. Notari Jaume Benet Miquel; 24.02.1560 notari Jaume Sastre).

O: Carrer de na Sagra.

S: Petit carrer que va al carrer Nou.

W: Hort de Francesc Joan, apotecari.

N: Altres cases de Pere Pons, escudeller, que tenia de Beatriu Miquela, a cens de 13 sous, 6 diners.

Domini útil.

Pere PONS, escudeller (1538-1561). Pere Pons, escrivent (1561-1563) per herència de la seva mare Maria Ponsa.

Antoni Joan FALCÓ (1564-1572), per establiment de Pere Pons. Àngela Falcona el lloga a Joan SAFONT (1568-1571), a Bartomeu COSTA (1562-1575) i a Antic Porta (1575-1578).

Antic Coll, sastre, hereu d'Àngela Falcona (1584). Hi fa obres. Jeroni ESPASA, escudeller i oller (?-1601) i després la seva filla Jerònima, casada amb Miquel Duran, velluter.

Bartomeu CARBONELL, escudeller (1621-1645), per compra a Miquel Duran, velluter (notari Jeroni Lestisclar, 1621).

Andreu POMAREDA, escudeller (1645-1656). El 1648-1651 lloga part de l'obrador a Josep Gastó i una altra part a Joan Rossell (1648-1651).

Josep GASTÓ, major, escudeller (1656-1698).

Josep GASTÓ, fill, escudeller (1698-1722), per herència del seu pare. El 1690 lloga (1690-1695) a Joan Fuster l'obrador amb forns i 3 rodes i els arreu necessaris, a raó de 20 lliures any.

El 1707-1712 el lloga a Francesc Mateu. El 1712-1717 el lloga a Antoni Móra.

Sebastià FUSTER (1735-1750), per compra a Narcisa Fuster i Gastó, hereva de Josep Gastó. Recupera l'obrador.

Jaume Vinyes, escudeller, 1750-1763, a lloguer (fins al 1762 no feu mestre)

El 1763 Narcisa Fuster i Gastó el ven a Hipòlit Estaper.

Hipòlit ESTAPER (1763-1772). En aquells moments, l'obrador estava llogat a l'escudeller Jaume Vinyes.

Manuel ROSSELL (1773-1789). El 1792, casat amb Raimunda Cros, muller en primers núpcies d'Hipòlit Estaper.

Manuel ROSSELL I CROS (1805-1817). El ven, a carta de gràcia, a Esteve Casademunt i Pla (1817-1849). Miquel Roca i Mas (brodador), hereu d'Esteve Casademunt i Pla (1849-1856)

Jaume CANTÓ I GUAL (1856), per compra a Miquel Roca. El 1862 el transforma en habitatges, que encara perviuen.

31. CASA I OBRADOR D'ESCUDELLER I DE GERRER CARRER OBRADORS, NÚM. 10 1601- Post. 1754.

Alou: Pabordia del mes d'abril a la Seu de Barcelona

Senyor mitjans:

1. Elionor de Llorac, Beatriu Miquela, Joaneta de Reixach.
2. Comunitat de preveres de Sant Miquel, Jaume Vilarrúbia.
3. Gaspar Moner, escudeller, hereus de Gaspar Moner.

Descripció:

El solar feia cantonada entre els carrers de na Sagra i el carreró que anava de na Sagra fins al carrer Nou. Es tractava d'una finca rectangular que feia unes 17 canes i 3 pams (al carrer na Sagra) x 9 canes (al carreró).

Afrontacions.

1696:

O: Hort dels Capellans "*mediante dicto vico de na Sagra*".

S: Hort del Governador, "*mediante dicto vico*".

W: Honor de t. Gastó, escudeller, que fou de Joan Castellar.

N: Obrador de Gastó, abans de Joan Bonet, escudeller.

Domini útil:

Joan Pons, escriptor, va establir en emfiteusi a Antoni Joan FALCÓ, escudeller, en un obrador al carrer na Sagra, al sud del de Joan Bonet.

Monserrat MORELL, escudeller.

Bernat Déu, velluter.

Josep PASQUAL (1601-1629) per compra a Bernat Déu.

Josep PASQUAL, fill (1629-1644). El cedeix al seu germà Francesc (1644).

La vídua de Josep Pasqual el lloga a Pau Feliu (1645-1650).

Joan **DARBÓ**, gerrer (1696-1718).

La casa passa a Teresa Bernada i Darbó, muller d'Antoni Bernada, jove esparter, i hereva universal de Joan Darbó, el seu avi (notari Domènec Rojas, 18.12.1720). Els administradors de l'heretat de Joan Darbó i de Teresa estableixen a l'escudeller Jeroni Gual.

Obrador:

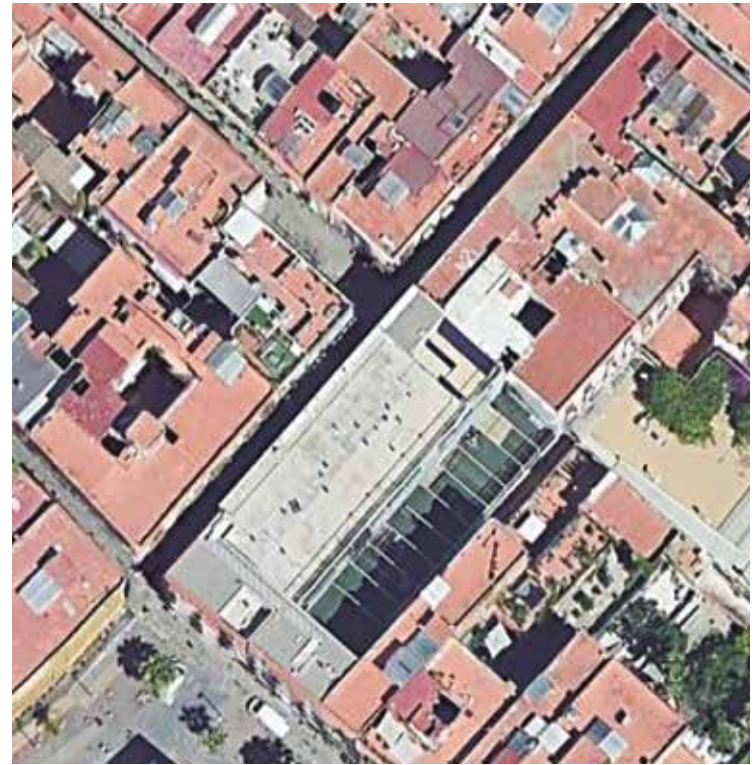
Teresa **Bernada i Darbó**, el lloga a Antoni Forns, gerrer, per 4 anys (1729-1733).

Josep **MAGNÍFIC** (?) (1733 - 1754) (?)

Josepa **MAGNÍFIC I FORNS**, vídua de Joan Forns (1754).

Josep Magnífic, gerrer (?)

Domènec Forns (?). Esmentat l'any 1806 al sud de la casa de Marianna Gual, casada amb l'escudeller Jaume Cantó.

32. OBRADOR DE GERRER

CARRER NOU

1734 – 1839?

ALOU: Pabordia del mes d'abril a la Seu de Barcelona.

Domini útil:

Josep BARBA, gerrer (1734-1753).

Josep BARBA I MUNS (1753-1780).

Josep BARBA I FERRER (1789-1839).

Descripció:

El 03.02.1734 Josep Barba, gerrer, va comprar un tros d'hort que feia 62 pams de nord a sud i 240 pams d'orient a occident que era de Manuel Abarca, religiós dominicà, com a procurador dels béns d'Antoni Abarca Marcilla de Caparrosa i de Manuela Lastanosa, comtes de La Rosa residents a Osca (11.03.1733 notari Sever Pujol): «*Quod est latus fundus sive fondo amborum hortuum alti et infirmi ex horto magno composito ex domibus cum suis exhitis, tempore pestis dirutis, scitis in vicis Novo et de na Sagra*».

El solar va ser excavat i els resultats, publicats l'any 2005. Es varen localitzar dos forns de gerrer (NEBOT 2015: 184-199).

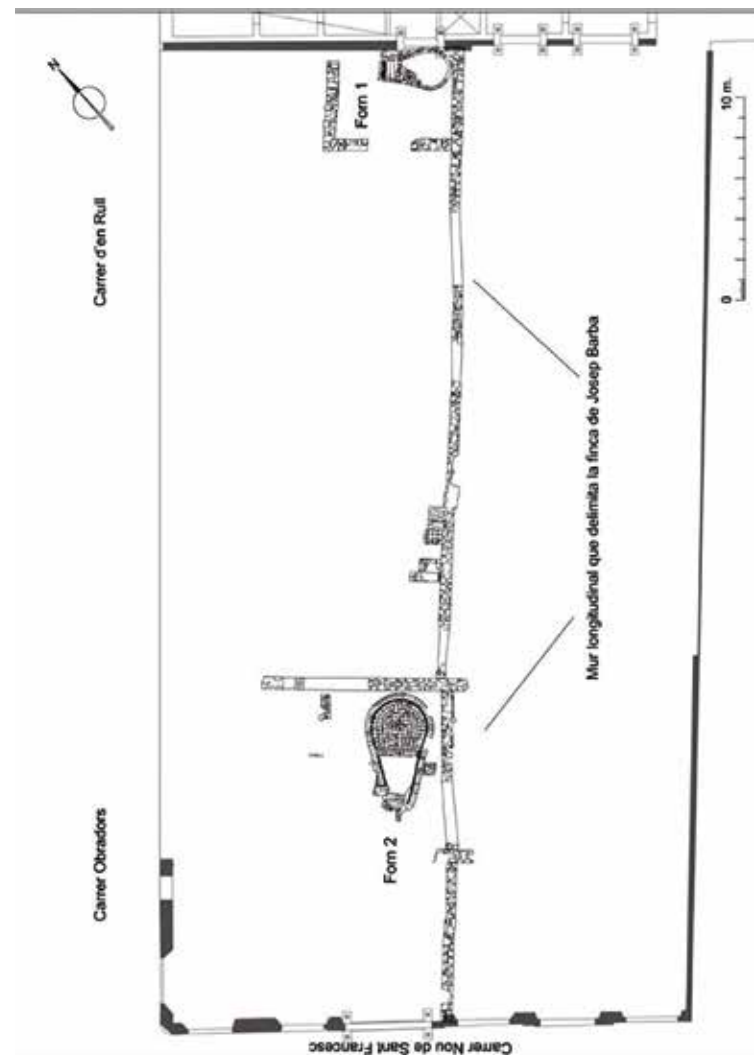
Delimitacions:

N: Carrer de na Sagra.

S: Resta de l'esmentat hort.

E: Hort de Manuel Barraseta, hortolà (anomenat Hort dels Capellans).

O: Carrer Nou.

Planta de l'obrador de Josep Barba, gerrer, segons les excavacions efectuades.

3.7. LES MARQUES DE TALLER

Per a finalitzar aquest capítol que hem dedicat a la situació dels obradors mostrem els reversos d'algunes plates de pisa daurada que presenten marques cal·ligràfiques pintades i que relacionem amb algun dels tallers esmentats anteriorment.

Cal recordar que de marques pintades en els reversos n'hi ha unes que mostren una o diverses lletres, amb o sense connexió entre elles, i altres marques que no ho són i que, per tant, difícilment es podran atribuir a un determinat obrador.

La major part de les marques cal·ligràfiques corresponen a plates que presenten un perfil i color de l'esmalt blanc que permeten ser atribuïdes a la producció barcelonina.

Únicament trobem marques pintades al revers en peces daurades, la qual cosa dóna la pista per poder conèixer el seu significat.

En el cas que aquestes marques fossin firmes comercials, no tindria sentit que no se'n trobin en el reversos de plates blaves o policromes ricament decorades, i tan sols en peces daurades. Per altra part, seria necessari que el cognom de l'escudeller figurés complet, i no només una o diverses lletres. Queda descartat, doncs, el factor propagandístic.

A més, no pas totes les plates daurades duen marques al revers. Caldria explicar per què unes sí i altres no.

La nostra hipòtesi és que es tracta de peces daurades que es varen portar a daurar a un taller diferent del qual foren elaborades. La inicial del cognom, o algunes lletres, serien suficients per poder identificar la propietat del conjunt de peces fetes daurar en un obrador aliè. Segurament només calia pintar la marca identificadora en el revers d'una de les plates, la qual cosa explicaria l'existència de plates sense marques pintades al revers.

Això implicaria que un mateix mestre pot estar identificat amb marques diferents, per exemple, amb una P sola o amb el cognom sencer –Porta–, o amb una lletra B sola o amb part del cognom –Bord- (Bordes).

L'existència de mestres amb el mateix cognom (pares i fills, per exemple), que ara ens dificultat molt l'atribució, no deuria ser cap obstacle en el seu moment.

Les marques que hem identificat són les següents:

AmadoR (Amador)

(Amador Olivella, 1617 - 1649)

És un dels pocs casos que disposem d'una marca amb totes les lletres del nom; per això, podem afirmar que, molt probablement, es tractaria de l'escudeller barceloní Amador Olivella, deixeble de l'escudeller Pau Oriol.

Calculem que deuria estar en actiu aproximadament des del 1617, any en què es va casar, en primeres núpcies, amb Maria Passoles, filla de l'escudeller Miquel Passoles, fins a la seva mort, el 1649. No hi ha cap altre escudeller de nom Amador a qui atribuir l'autoria de les peces que duen aquest nom al revers, tret d'Amador Soler, que trobem esmentat per primera l'any 1647 i va morir el 1688, i d'Amador Macià, que va estar en actiu entre el 1650 i el 1695. Ara bé, els motius pels quals creiem que es tracta de la marca de l'escudeller d'Amador Olivella són els següents:

a L'estil de la decoració no coincideix amb l'etapa vital d'Amador Soler ni amb la d'Amador Macià.

b Per les dades de què disposem, Amador Soler va ser un escudeller-negociant, i no pas un mestre productor. El 1678 va assolir el càrrec de conseller cinquè.

La primera vegada que es va publicar aquesta marca fou en una obreta d'Álvaro Campaner, el conegut debat entre ell i Charles de Davillier, sobre una hipotètica producció d'obra daurada a Mallorca. S'hi mostren alguns reversos de plats daurats trobats a Mallorca molts dels quals presenten una ostensible lletra <m> al revers (en alguns casos, acompanyada d'altres lletres més petites) que, segons Davillier, calia interpretar com la lletra <m> de "Mallorca", mentre que per Campaner volien significar la <m> de "Manises".

L'any 1989 Jordi Llorenç va proposar una lectura alternativa de la marca: <AOAR>. El 1992, en el capítol dedicat a l'obra daurada catalana inclòs dins del llibre de Balbina Martínez Caviro *La ceràmica hispanomusulmana*, es proposa una lectura correcta del nom: Amador.

Es tracta d'una de les marques més abundants, tenint en compte les poques que se'n coneixen.

Segons la documentació escrita, sembla que Amador Olivella no va tenir cap obrador en propietat, sinó que els que va usar en vida foren de lloguer.

Bjo (Bajó)

(Guillem Bajó, vers 1609 - 1651)

Escudeller barceloní la família del qual procedia de la zona de la Seu d' Urgell.

Per les dades documentals de què disposem, degué realitzar la seva activitat professional entre 1609 i 1651.

No disposava d'obrador propi; el que tenia era de lloguer. No era de família escudellera ni va tenir descendència.

BoR / Bordes (Pau Bordes)

(Vers 1586-1639)

Correspon al (o als) escudellers barcelonins de cognom Bordes: Joan Bordes (mitjan segle XVI - 1622) o Pau Bordes (vers 1586-1639), pare i fill, respectivament.

Si bé la calligrafia és diferent i en un cas el cognom no està sencer (a l'altre sí) no ho creiem una prova suficient per suposar que corresponen a les marques del pare i del fill, ja que segons la nostra opinió, serien del mateix escudeller.

No ens és possible demostrar a qui dels dos membres de la família corresponen les plates amb aquesta marca però, com sempre, a l'hora de descartar candidats i/o d'acceptar-ne de possibles, preferim optar per l'escudeller que va realitzar la seva activitat professional durant la primera meitat del segle XVII més que no pas al segle XVI, ja que com hem dit, la presència de marques sembla més usual en les produccions de la dissetena centúria. Així, doncs, sempre dins de la suposició, preferim atribuir aquesta marca a Pau Bordes, el fill, més que no pas a Joan Bordes, el pare.

Quan al tema de les diferents grafies, voldríem recordar que possiblement ni Joan ni Pau Bordes van signar aquestes peces, ja que ser el propietari de l'obrador no significa necessàriament que aquest hagués de signar manuscritament les peces (o almenys una part d'ells) sortides del seu taller.

Al llibre *Cerámica hispanomusulmana*, de Balbina Martínez, es proposa la lectura "Bordel", però tot i que, efectivament, sembla una lletra "l", no tenim cap dubte que es tracta d'una "s".

Sigui d'un o altre escudeller, les peces amb aquesta marca serien anteriors a la mort de Pau Bordes, el 1639.

B, o, E (?)

Marca de difícil lectura. Sembla que s'hi mostra una "B" majúscula, una "o" (?) molt petita i una "E" (?)

Podria tractar-se del mateix cognom anterior (Bordes) escrit per una mà maldestra..

B, o (?)

Hi llegim clarament una "B" majúscula. No està clar si a la part superior hi ha una "o".

Podria tractar-se del mateix cognom anterior (Bordes).

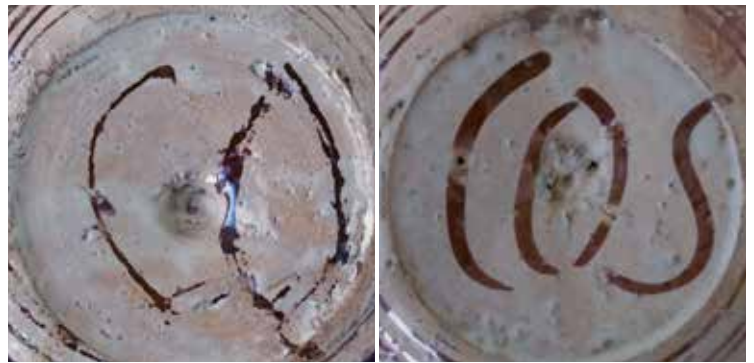
Casals (Jacint Casals)

(1624 - vers 1652)

Possiblement correspongui a la marca de Jacint Casals, escudeller de Barcelona. Segons les dades documentals, la seva activitat professional es degué desenvolupar entre 1624 i mitjan segle XVII. L'any 1642 és la darrera vegada que trobem esmentat el seu nom. Possiblement va morir o bé pels efectes de la guerra o de l'epidèmia de pesta del 1652.

No va ser l'únic escudeller amb aquest cognom, però n'hem descartat alguns que, per les dades en què varen viure, o són massa anteriors per l'estil de la decoració dels plats, o bé massa posteriors. Únicament l'escudeller Tomàs Casals podria ser, per cronologia, l'autor de les peces daurades marcades amb aquest nom, però Tomàs Casals es va traslladar a treballar, primer a Aragó (1615-1632) i després a Reus, on va morir el 1648.

Siguin de Jacint o de Tomàs Casals, les peces amb aquest marca es datarien de la primera meitat del segle XVII, potser del segon quart, cosa que ja concorda amb la cronologia general de la sèrie.

Costa / Co / Cos (Costa)

Amb el cognom Costa hi va haver una dotzena d'escudellers; per tant, és molt difícil poder-la atribuir a un de concret. Si descartem a Antoni Costa o Costes, que sembla que es traslladà a Reus, a Bartomeu i Joan (massa anteriors, per l'estil de la decoració, i a Damià i Ramon, massa posteriors), queden Felip, Ramon, Gabriel, Lluís, Miquel, Pau i Pere.

Van estar en actiu durant tota la primera meitat del segle XVII. No hem trobat dades seves de la segona meitat del mateix segle. De tots ells, el més destacat va ser Felip Costa, que disposava d'un obrador amb 5 forns de daurar. Va morir el 1615. La seva vídua va continuar amb el negoci. Va tenir diversos fills escudellers: Gabriel, Pere i Francesc, que varen exercir com a tals, bàsicament, durant la primera meitat del segle XVII.

La marca "Casta" o "Costa" és present en una plata que forma part de la col·lecció del *Museo Arqueológico Nacional* (Madrid).

Aquesta peça ha estat publicada anteriorment.

M,A, S / M, S / M, a (Massià o Macià)

La lectura literal d'aquesta marca, ben clara per altra part, diria "MAS", però no hi ha cap mestre escudeller barceloní, coetani de la producció daurada, amb aquest cognom (o bé són escudellers del segle XVI o bé del XVIII).

Per altra part, de cap els escudellers barcelonins de cognom Mas hi ha cap prova que disposessin d'obrador. Proposem, doncs, una lectura alternativa, tenint en compte que:

a) Moltes de les marques corresponen a tan sols les lletres inicials del cognoms; no necessàriament del cognom sencer.

b) En el cas de tractar-se de les primeres lletres d'un cognom català, la "S" o doble "S" podria correspondre a una "C" actual.

D'entre els escudellers importants de la Barcelona de la primera meitat del segle XVII destaquen els membres de la nissaga Macià, cognom que a la documentació escrita apareix sovint escrit com a "Massià".

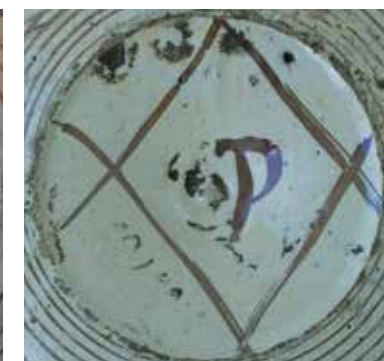
El més destacat de tots ells va ser Amador Macià, que va subministrar obra d'escudeller a l'hospital de la Santa Creu (Barcelona). Quant a Jaume Macià (Massià), va dur a terme la seva tasca professional com a escudeller a Barcelona aproximadament entre 1619 i 1644. Disposava d'un obrador d'escudeller al carrer de Simó Oller (o de la Carnisseria d'en Sorts), i la documentació escrita refereix que en tenia un altre, conjuntament amb Ramon Macià, al carrer dels Tres Llits.

Va desenvolupar càrrecs directius de la confraria diverses vegades durant el decurs de la primera meitat del segle XVII.

M,e,s,t (Mestre)

Sembla clar que es refereix al cognom Mestre. Descartem a Cosme Mestre, perquè va ser molt anterior a la data de la plata. Quant a Hipòlit Mestre, era escudeller i corredor d'orella. No l'hem pogut relacionar amb una possible producció.

El més probable és que es tracti de l'escudeller barceloní Antoni Mestre (vers 1593-1617). N'hi va haver tres, un dels quals, mort al final del segle XVI; l'altre havia marxat a la vila de Valls.

P

Una "P" majúscula. Potser, Porta (?). Antoni Porta (?) (1604-1639).

P

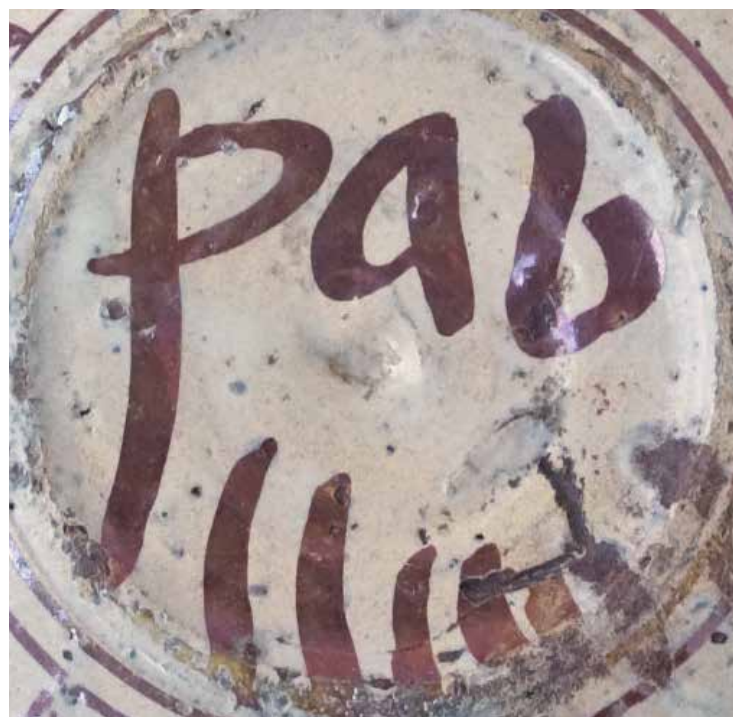
Una "P" majúscula. Potser, Porta (?). Antoni Porta (?) (1604-1639).

Porcia (Porta)

Hi llegim les lleres P, o, r (?), c, i, a
Antoni Porta (?) (1604-1639).

Plata del Museu Metropolità de Nova York. Al revers,
imatge del nen Jesús segut en el seu tro.

Pau

Possiblement es tracti, també, de Pau Bordes (Vers 1586-
1639).

Rodó

L, o, R, E - R, o

Possiblement, Llorenç Rodó? (vers 1630-1656)

Marques de difícil lectura. A la foto superior sembla clar que l'escudeller hi dibuixà una "R", una "o", una "L" i possiblement una o dues "e" enganxades a la "L". Aquesta munió de lletres sembla que vulgui donar a entendre un nom: Llorenç.

A la foto d'abaix s'hi pot llegir: Ro.

Hi hagué diversos escudellers de nom Llorenç: Llorenç Ferrer, Llorenç Passoles i Llorenç Rodó, etc.

No sabem si les tres fotos corresponen a una mateixa marca.

Dels tres, descartaríem a Llorenç Passoles, perquè creiem que va orientar la seva activitat bàsicament a l'elaboració de rajoles, en una època en què la pisa daurada ja estava en davallada.

La Ro podria fer referència a Rodó. Hi va haver diversos escudellers de cognom Rodó (Antoni, Gaspar, Llorenç).

Marques semblants a aquestes han estat identificades entre la ceràmica daurada apareguda dins d'un dipòsit a la Plaça Gran de Mataró.

La datació de les marques se situaria dins del segon quart del segle XVII.

AV (?)

Potser, Ave Maria (?)

O (?)

Potser, Oriol (?). Francesc Pau Oriol (?) (1568 - 1607).

4

EL PROCÉS DE PRODUCCIÓ DE LA PISA BARCELONINA

Es coneix prou bé la seqüència completa del procés de producció de l'obra de pisa, des de l'obtenció de la terra apta per fer "obra d'escudeller" fins a la finalització de la cuita que fixava els colors de la decoració (una única cuita, dues o tres, en aquest últim cas, la final sempre reductora amb la qual s'aconseguia el color daurat). La documentació escrita, els tractats sobre l'art de la ceràmica, les troballes arqueològiques, l'arqueologia experimental, les anàlisis de laboratori, les fonts orals i l'etnografia comparada han estat els mitjans pels quals s'ha pogut obtenir la informació necessària per resoldre la problemàtica que presentava aquest tema.

Per altra part, els processos de transferència tecnològica que han tingut lloc en el decurs del temps entre els diferents centres productors de ceràmica permeten que es puguin aprofitar els resultats de les recerques obtinguts per equips d'investigadors de diferents països del nostre entorn cultural. Pensem, per exemple, en els treballs realitzats per arqueòlegs francesos a la zona del Magrib o d'Egipte amb l'objectiu d'estudiar les terrisseries que encara estan en funcionament: tipus de forns utilitzats, la composició de les fornades, els treballs de preparació de la terra, els processos d'elaboració de la ceràmica, l'estructura dels obradors, les eines emprades, etc. [MESQUIDA, ET AL., 2001: 31-43].

També cal destacar el fet, important, que cada vegada sigui més freqüent la publicació dels resultats dels anàlisis de pastes i de vernissos obtinguts a partir de mostres de ceràmica d'èpoques baix medieval i moderna, o el fet que s'hagin endegat interessants projectes d'arqueologia experimental, especialment en les investigacions de la ceràmica valenciana dels segles XIII al XIX. En aquest cas, donada la proximitat geogràfica amb Barcelona i les transferències tecnològiques a les quals fèiem esment abans, podem aprofitar bona part dels resultats obtinguts.

Dit això, voldríem alertar que l'extrapolació de dades per omplir els buits que la recerca arqueològica o documental hagin pogut deixar referents al tema de la producció de ceràmica barcelonina s'ha de fer sempre amb prudència, malgrat que sembla que sigui contradictori amb el que acabem de dir. Per això hem prioritzat dos condicionants en les comparatives: la proximitat geogràfica i la contemporaneïtat de les dades que anem a relacionar. Posem un exemple. A Barcelona, només s'ha excavat i publicat, fins ara, part d'un obrador -del terrisser Josep Barba- datat del període gremial, és a dir, comprès entre els segles XV i XIX [NEBOT, 2015: 243-247], i altres dos obradors del segle XIII [DEHESA, RAMON, ALZINA, 2009: 184-201; BUXEDA, IÑÁÑEZ, CAPELLI, 2009: 202-215; NADAL, 2012: 130-149; DI FEBO, ET AL., 2012: 150-164] anteriors al període gremial. Per tant, sense més evidències físiques i amb les limitacions que presenta la documentació escrita, ens preguntem com podríem obtenir una idea real de la forma i les dimensions dels forns de pisa barcelonins. Fins que no se n'excavin més, per solucionar aquesta mancança caldrà recórrer a fonts d'informació alternatives, com podrien ser les excavacions arqueològiques efectuades a la ciutat de Reus [RAMON, 2003: 39-59] no només per la proximitat geogràfica entre ambdues ciutats, sinó també pels estrets vincles professionals i familiars entre els escudellers de Barcelona i els d'aquesta altra ciutat, millor que no pas fer les extrapolacions amb dades de centres productors més llunyans o d'altres contextos culturals diferents al nostre.

També creiem profitosa la informació generada per les investigacions fetes a les àrees valenciana i aragonesa. Un exemple molt interessant, i que caldrà veure si es pot aplicar al cas barceloní, pot ser la novetat que al seu dia va suposar l'article que Algarra i Berrocal van elaborar sobre el taller de ceràmi-

ques baix medievals excavat al carrer València, núm. 25, de Manises. Segons aquests investigadors es van localitzar fragments de ceràmica amb el pigment que havia de donar lloc, una vegada cuit, a la decoració blava, però aplicat directament sobre la pasta encara crua. És a dir, posaven sobre la taula la possibilitat que a Manises s'hagués emprat la tècnica de la decoració sota coberta, la qual cosa va encetar al seu dia una controvèrsia sobre aquest tema [ALGARRA, BARROCAL, 1993: 869-877].

En els darrers treballs publicats referents a la producció de rajoles pintades, Jaume Coll i Josep Pérez Camps admeten, obertament, els avantatges de la decoració sota coberta, de manera que actualment aquesta sembla que va ser la tècnica d'elaboració predominant de la pisa blava de Paterna-Manises durant la baixa edat mitjana, si més no pel que fa a la decoració de les rajoles de paviment. Tenint en compte que el tipus de decoració utilitzat en la producció de rajoles pintades, a Barcelona, va ser el mateix (per exemple, la decoració blava esgrafiada) i que els que van iniciar-ne la producció van ser alguns gerrers procedents de Manises, ens preguntem si seria plausible que a Barcelona, coetàniament, també s'utilitzés la decoració sota coberta en la pisa blava.

Ja que fem referència al País Valencià, donada la multiplicació de treballs d'investigació arqueològica i documental sobre la ceràmica decorada baix medieval resultat de l'existència de diversos equips d'investigació diferents, Jaume Coll i Josep Pérez Camps varen preparar un treball de síntesi molt necessari per posar al dia les diferents teories quan a tècniques, decoracions i datacions [COLL, PÉREZ, 1995: 879-889]. Bàsicament, es tractava de veure com encaixaven els resultats de la recerca arqueològica (les dades sobre troballes de ceràmica de Paterna i Manises afluïen tot d'arreu d'Europa) amb la nova documentació trobada als arxius i amb la relectura (i reinterpretació) de documentació ja coneguda des del principi del segle XX [LÓPEZ ELUM, 1986: 163-181]. Paral·lelament, les anàlisis efectuades en els laboratoris donaven els primers resultats quant a composició de les pastes i dels vernissos [AMIGUES, 1995: 129-139].

Posteriorment, Jaume Coll va insistir altra vegada sobre la qüestió de les tècniques i dels processos de producció de ceràmica valenciana, incloent-hi aquesta vegada fins a les produccions del segle XIX [COLL, 1998: 165-176].

Únicament faltava excavar obradors, ja que la ceràmica decorada valenciana començava a estar prou coneguda a nivell tipològic i decoratiu, mentre que la cronologia de les principals sèries semblava que quedava confirmada, dia rere dia, amb les dades procedents de troballes europees i del nord d'Àfrica, divulgades a través dels congressos internacionals sobre ceràmica medieval a la Mediterrània¹.

La publicació, l'any 2001, dels treballs de recerca arqueològica duts a terme als obradors de Paterna, obra de Mercedes Mesquida amb la col·laboració de López Peris, Prades, Smolka i l'equip del Departament de Cristal·lografia, Mineralogia i Dipòsits Minerals de la Universitat de Barcelona encapçalats per Màrius Vendrell, Judit Molera i Trinitat Pradell que treballà sobre les característiques tècniques i processos de producció de les ceràmiques del segle XIII a Paterna, va constituir un esdeveniment molt destacat de cara al coneixement dels aspectes

tecnològics de la producció ceràmica baix medieval. A les "olleries" de Paterna varen aflorar obradors, forns, elements de coccio i infinitat de fragments de ceràmica decorada, d'obra aspra i d'obra de foc. La col·laboració de l'equip de la universitat de Barcelona va donar com a resultat un treball de referència de lectura imprescindible [MESQUIDA, ET AL., 2001: 235-261]. Potser, la part més qüestionada d'aquesta publicació sigui la datació de la ceràmica proposada per Mercedes Mesquida, ja que no tots els investigadors hi estan d'acord².

Més recent encara, un treball publicat per capítols, inclòs a la pàgina web de l'Associació Valenciana de Ceràmica (AVEC), l'autor del qual és Jaume Coll, permet disposar d'una actualització de la història de la ceràmica valenciana, des del Neolític fins al segle XIX [COLL, 2009].

L'aportació més recent sobre la "cadena operativa" completa referent a la producció de pisa valenciana, amb resultats aplicables a altres centres productors, és la que varen publicar l'any 2015 Jaume Coll, Josep Pérez, Marta Caroscio, Judit Molera, Trinitat Pradell i Gloria Molina a les actes del X congrés internacional de la ceràmica medieval a la Mediterrània (Silves, Portugal, 2012), on es recullen els 15 estadis, des de l'obtenció de les matèries primeres fins a la coccio final del daurat (els estadis 14 i 15 impliquen tan sols a la producció daurada, ja que requereix d'una tercera cuita reductora). Alguns d'aquests estadis es poden documentar arqueològicament [COLL, ET AL. 2015: 549-559].

Pel que fa a l'àrea aragonesa, l'altra gran regió productora de ceràmica més pròxima a Barcelona, la professora Maria Isabel Álvaro Zamora, a qui tothom considera l'hereva dels estudis fets per Galiay, Almagro i Llubià, ha estat durant les darreres dècades la figura més destacada en les investigacions de la ceràmica decorada i de la terrissa, especialment dels obradors de Saragossa, Muel, de Villafeliche i altres centres menys coneguts.

Darrerament han sorgit altres investigadors que s'han interessat per algunes produccions concretes, com per exemple, la baix medieval de Terol [ORTEGA, 2002].

L'experiència i l'enorme bagatge d'informació acumulat durant dècades per Álvaro li han permès preparar una magistral síntesi sobre la producció de ceràmica aragonesa en una magna obra editada en tres volums. Al primer volum dedica un extens apartat a descriure el procés productiu de la ceràmica aragonesa. Gràcies a la "simbiosi" tecnològica entre diferents àrees productores, alguns dels resultats obtinguts poden ser tinguts en compte a l'estudiar els obradors barcelonins, com tindrem ocasió de demostrar més endavant [ÁLVARO, 2003: I, 83-115].

Una altra manera de conèixer el procés de producció de la pisa és a partir del vessant documental. Per començar, s'ha de fer una referència especial a les dues fonts primàries publicades que tracten sobre l'elaboració de ceràmica decorada. És prou coneguda l'obra de Cipriano Piccolpasso "*I Tre Libri dell'Arte del Vasajo*", de 1548. El manuscrit original es troba al Victoria & Albert Museum de Londres, però es poden consultar diverses edicions publicades en *facsimil* [PICOLPASSO, 1980].

1. Es coneixen amb les sigles CICMMO. El primer es va celebrar l'any 1978 a Vallbonne (França). Després es va crear la AIECM2 i més recentment, la AIECM3: Association Internationale pour l'Étude des Céramiques Médiévales et Modernes en Méditerranée.

2. Sobre els orígens i cronologia de les sèries de la pisa valenciana mudèjar, vegeu Coll Conesa, J. "Propuesta de seriación y cronología de las producciones cerámicas mudéjares del Reino de Valencia". *XVII Congreso anual de la Asociación de Ceramología* (Ojós, Murcia, 13-16 de noviembre 2014): 187-213.

Més recent és el treball de Philippe Le Stum i de Bernard Jules Verlingue sobre un altre manual, el de Pierre Paul Caussy, titulat *L'Art de la Fayence, ou l'on apprend a faire toutes sortes de couleurs sur les terres, a peindre et couler toute sortes de couleurs sur lemail de fayence, a faire la porcelaine, et terre d'anglaterra, a faire des pierreries fausses, et généralement tout cequy concerne l'art de la fayence*. Es tracta d'un manuscrit de 397 fulls, escrit l'any 1747, que fa referència a la ceràmica de Quimper, a la Bretanya francesa [LE STUM, VERLINGUE, 2003]. La llunyania geogràfica del lloc de producció i la data del manuscrit aconsella prudència en el moment d'extrapolar dades per resoldre algunes qüestions que planteja la falta de manuals semblants referents a la producció barcelonina.

No podem oblidar l'existència del *Llibre de les Fornades*, manual de Nicolau Reyner que es conserva a l'arxiu de la catedral de Barcelona, que conté informació molt interessant referent a la producció de ceràmica a la Ciutat Comtal a finals del segle XV i inicis del XVI, però és més un llibre de comptes que no pas un manual, pròpiament dit

A Barcelona s'ha avançat poc en la qüestió dels processos d'elaboració ceràmica, al menys pel que fa les produccions d'època baix medieval i moderna. Allà on no arriben les dades documentals o arqueològiques es supleixen amb d'altres centres productors.

Fetes aquestes consideracions passarem a analitzar, a través de la documentació escrita, les fases de producció de la pisa barcelonina.

La seqüència completa del procés de producció de l'obra escudellera constava de les fases següents:

- L'obtenció de la terra i de la resta de matèries primeres.
- La preparació de la terra per a convertir-la en "pasta d'escudeller".
- La conformació en el torn o motlle.
- La preparació dels vernissos i dels pigments, i la seva posterior aplicació sobre o sota coberta.
- La càrrega del forn, les cuites i el buidat.
- La decoració.
- La comercialització del producte.

Per poder dur a terme la seva feina, els escudellers necessitaven de grans quantitats de terra, a més d'aigua, el combustible i els minerals amb els quals es feien els vernissos i el colors (plom, estany, coure, ferro, safre, sofre, antimoni, manganès, cinabri, etc.), la sal, el vinagre, la barrella, la pega i el sabó. Amb aquestes matèries podien elaborar qualsevol tipus d'obra de pisa.

D'entre totes destaca, òbviament, la terra, però també eren imprescindibles les altres. Degut a què a Catalunya no se'n disposava de totes, calia importar-les. Alguns escrits coetanis fan referència a aquesta problemàtica. Per exemple, Vers el 1600 el jesuïta Pere Gil deia que a Catalunya no hi havia safre (component necessari per a l'obtenció del color blau) i que el que s'usava es portava de Nàpols i d'Anglaterra. El cofoll o clofoll, en canvi, s'extreia dels vessants del Montseny, d'Hostalric i, sobretot, de Falset. S'utilitzava per envernissar olles i per preparar l'antimoni. La pega (possiblement la pega d'escudeller que s'esmenta en algun tarifari del segle XVII) provenia de Tortosa. El sabó, emprat per rentar les peces daurades quan sortien ennegrides després de la tercera cuita reductora, s'elaborava amb cendra i morques d'oli dolent. El plom s'extreia

d'Horta, de Vallvidrera, del Montseny (prop d'Hostalric) i de Falset, però també es portava d'Anglaterra, de França i d'Itàlia. D'aram, n'hi havia a les muntanyes de Poblet i a Montalegre, prop de Barcelona, però sobretot n'arribava d'Itàlia, de França i d'altres parts [IGLESIES, 2002].

Hem de tenir en compte, però, que és molt possible que la procedència d'alguns d'aquests productes variés en el decurs dels segles i, per tant, les observacions del jesuïta només fossin vàlides per a les produccions ceràmiques coetànies al seu escrit.

Ocasionalment, certes fonts secundàries, com ara llibres o articles relatius al comerç marítim català proporcionen informació sobre la procedència d'algunes de les matèries primeres susceptibles de ser emprades pels escudellers barcelonins. Per exemple, consta que al segle XIV algunes naus catalanes que venien del mar del Nord portaven estany anglès i flamenc [PIFARRÉ, 2002: 147-148].

Per altra part, se sap que també es podien obtenir molts dels components esmentats anteriorment reaprofitant objectes metàl·lics inservibles: peces d'aram, d'estany vell o de ferro s'esmenten sovint als inventaris dels obradors d'escudellers, com tindrem ocasió de comprovar més endavant.

De tot els ingredients esmentats abans, a més de l'aigua, destacaven la terra i el plom. D'aigua no en faltava: l'obtenien dels pous que hi havia a la majoria de tallers, però els altres dos calia trobar-los i dur-los fins al mateix obrador. En concret, el subministrament de plom va representar un seriós problema al qual va haver de fer front la confraria, especialment durant el segle XVIII, quan l'administració central borbònica va voler controlar rigorosament una matèria primera indispensable per a la fabricació de municions de guerra.

Donada la importància d'aquestes dues matèries hem dedicat els dos primers apartats a parlar del subministrament de la terra i del plom, abans de passar a tractar del procés productiu de l'obra escudellera.

4.1. LES MATÈRIES PRIMERES

4.1.1. LA TERRA. ELS TERRERS BARCELONINS

Un dels problemes que fins ara les investigacions sobre pisa catalana no havia pogut resoldre era el de determinar el lloc (o llocs) d'on s'extreia la terra emprada pels escudellers de Barcelona. Conèixer aquesta dada podria permetre recollir mostres i efectuar anàlisis químics i mineralògics, però ens temem que actualment els terrers hagin desaparegut o estiguin coberts per modernes construccions o per grans infraestructures de comunicació viària. Cal dir, però, que no pas qualsevol tipus de terra era apta per ser utilitzada en el procés productiu de ceràmica, ni tan sols la procedència d'un mateix terrer, ja que calia distingir entre:

a La "terra apta, bona i suficient" que s'extreia del "tall" o "mina".

b La "flor" de la terra, o part superior, on hi havia la fèrtil capa d'humus que els pagesos i propietaris dels terrers, en els pactes que es recullen en els contractes notariais, obligaven a conservar

c La "destinya", o terra no apta per fer obra escudellera i poc interessant pels pagesos

Quan es treballava al tall els escudellers s'emportaven la terra apta, però quan acabava l'aflorentament havien de reblir els clots

originats amb la “destinya” i posar-hi al damunt la flor de la terra, ja que molts dels llocs d’extracció estaven plantats amb vinya, i els propietaris tenien molt d’interès en no perdre els guanys que proporcionava, aleshores, el lucratiu negoci de la producció de vi o, més tard, dels seus derivats, com l’aiguardent.

Podia passar que un tall situat a pocs metres d’un altre no proporcionés terra de la mateixa qualitat, donant-se el cas que, fins i tot, amb la terra extreta d’una nova mina s’arruïnaven les coccions, com va passar en algun moment del segle XVIII. Per això, era molt important saber quan i on es produïa un nou aflorament de terra escudellera i poder pactar amb els propietaris del terreny.

Segons la documentació consultada, hi havia al Pla de Barcelona tres afloraments de terra calcària que durant determinats períodes de temps varen ser aprofitats pels escudellers, gerrers, ollers i rajolers per fer els atuells que els eren propis:

a L’aflorament o terror de la muntanya de Montjuïc.

b L’aflorament o terror de la zona anomenada Coll blanc.

c L’aflorament o terror del Torrent Gornal, prop de la parròquia de Santa Eulàlia de Provençana.

L’aflorament o terror de Montjuïc

La referència més antiga que hem pogut documentar sobre un paratge del qual s’extreia terra apta per feina relacionada amb la producció de ceràmica, correspon a un indret situat a la muntanya de Montjuïc. Aquest aflorament d’argila calcària ja estava en explotació almenys des del 1365, segons la data del document que l’esmenta. Altres documents posteriors confirmen l’extracció d’argila calcària de la mateixa muntanya, on alguns dels productors d’obra de terra de la ciutat hi posseïen finques.

Un document del 1574 indica que el pagès Pere Cussó posseïa una peça de terra campa de dues Comes “*de terra d’escudellers*”, que era alou de la pabordia del mes d’abril de la seu de Barcelona. La finca delimitava per tots quatre costats amb altres finques propietat del noble Pere Caçador.

L’any 1617 l’adroguer Joan Rubió establí en emfiteusi al sastre Pere Ramon, en una peça de terra campa antigament erma i bosquina, d’una superfície d’unes 1,5 mujades, que pertanyia al benifet segon creat a la seu de Barcelona. Estava al puig de Montjuïc, al lloc conegut com “Lo tall d’en Canyelles”. Afrontava a orient amb l’honor de la vídua Mestre, que fou muller d’en Mestre “*figuli scutellari*”, abans de Pere Puiggener, porter, i més antigament encara de Joan Arnau, courer. Pel sud, delimitava, en part, amb l’honor de dita vídua Mestre, i en part, amb l’honor de Jaume Genovès, mercader, antigament, de Jaume Vidal de la Torre³.

L’any 1669, l’escudeller Josep Bosser va vendre un censal de pensió de 10 lliures que rebia del pagès Joan Borrull per una peça de terra de tres mujades que tenia a la muntanya de Montjuïc⁴. Per les indicacions de la documentació, el lloc d’extracció dels

àrids estava a prop del lloc conegut com “El Fossar dels jueus”.

Carreres i Candi, a la seva coneguda obra sobre la ciutat de Barcelona [CARRERES, 1916: 27] va publicar un tall estratigràfic de la muntanya de Montjuïc fet pel doctor Almera. En un dels estrats dibuixats –assenyalat amb el núm. 3– hi diu textualment: “llit d’argila blava”.

Corroborava la situació i característica d’aquest terror un plet del 1767 en el qual s’afirma que l’argila que s’extreia de Montjuïc, en el moment d’arrancar-se tenia tons blavosos, però una vegada seca quedava blanca⁵.

La terra procedent de la muntanya de Montjuïc rebia el nom d’esquerda o escardó, i els escudellers l’empraven com a component del vernís opacificant, és a dir, barrejada amb el plom. És possible que també fos utilitzada per modelar peces ceràmiques, ja que, segons l’esmentat plet, el seu cost era aproximadament la meitat que el de la terra que usaven per fer obra escudellera procedent d’altres indrets del Pla de Barcelona⁶.

L’aflorament o terrers de Coll blanc

Possiblement el terror més important, per la seva extensió, era el que estava situat entre Barcelona i l’Hospitalet de Llobregat, ocupat ara en part per l’actual barri barceloní de Les Corts i, en part, per la ciutat de l’Hospitalet de Llobregat.

Els habitants d’aquell paratge havien obtingut, per part del rei Jaume I, un privilegi de franqueses, de manera que es tractava d’un territori comtal fora de la jurisdicció feudal. Des del segle X, en època del bisbe Vives, l’església barcelonina ja hi comprava finques. En la documentació d’aquest segle ja s’esmenten alguns topònims de la zona: *Terrarios Albos* (986), *Terreros Albos* (anys 989 i 1012) [BAUCELLS, ET AL., 2006: I-490, doc. 181]; *Terrulas Albas* (995). Altres topònims, com ara Magòria, la Granada i l’Olivera Rodona, apareixen esmentats molt més tardanament en delimitacions de finques on estaven hi establerts alguns escudellers, gerrers, ollers i rajolers barcelonins.

5. Els materials de Montjuïc, d’edat miocena, són alternança d’arenisques i nivells de lutites sorrenques i de margues de color gris. Les lutites, també anomenades pelites, són roques detritiques formades per fragments de diàmetre inferior a 1/16 mm. Les lutites que contenen al voltant del 50% de carbonat de calci (del 35% al 65%) s’anomenen margues i solen ser de colors blavosos. Els sediments del pliocè es varen dipositar en contacte discordant damunt dels sediments d’edat miocena. La part inferior del pliocè està constituïda per nivells conglomerats fluvials, poc presents a Barcelona, damunt dels quals es va iniciar una transgressió marina, amb sedimentació d’argiles i margues gris blavoses. Els nivells pliocens afloren a nombrosos punts, especialment a l’Hospitalet i Esplugues. Les argiles arenoses de Montjuïc foren conegudes amb el nom de “terra d’escudella” i s’han emprat en algunes feines domèstiques de neteja. Actualment encara hi ha punts on s’observen les antigues boques d’explotació (Club Natació Montjuïc). Font: <http://ichn.iec.cat/bages/geologia/geologia2.htm>; http://mediambient.gencat.cat/cat/el_medi/natura/sistema_informacio/inventari_interes_geologic/descriptiva/344_descrip.pdf. [Consulta: 26.09.2007].

6. AHPB, Miquel Cellers, menor, *Decimum sextum manuale instrumentorum*, 1595, desembre, 27 - 1596, desembre, 23. El dia 7 de novembre del 1596, el notari de Barcelona Jaume Peralta va arrendar, durant cinc anys, als escudellers Sebastià Terré, Francesc Serra i Josep Pasqual tota la terra d’escudeller que necessitessin *ad opus faciendi scudellas* extreta d’una feixa de terra que tenia a Montjuïc, pel preu de 7 lliures i 10 sous anuals, a pagar cada mig any per avançat. Els esmentats escudellers tenien la facultat de permetre a altres extreure terra de l’esmentada feixa pagant al propietari 2 lliures i 10 sous anuals.

3. AHPB, Francesc Jutge, *Quintus liber comunis sive div.orum contractuum*, 1614, gener, 2 - 1617, setembre, 18. Voldriem posar de relleu que el cognom “de la Torre” coincideix amb el d’un dels proveïdors de terra esmentats al *Llibre de les Fornades*, de Nicolau Reyner, llibre que data de gairebé un segle abans.

4. ACA, Monacals. Hisenda, vol. núm. 2.770.

Terrarios Albos o Coll blanc indiquen la presència de dipòsits terrosos el color dels quals delata la composició geològica calcària. Carreres i Candi, referint-se a aquests topònims, diu el següent: «*Los Terrers Blancs, nom degut al color de la terra, estan en la part alta de la parròquia de Santa Eulàlia de Provençana, junt a la de Sant Vicenç de Sarrià*» [CARRERES, 1916: III,- 321].

Fig. 106: Operació d'extracció de la terra. Detall ampliat d'una de les pàgines del catàleg de la fàbrica Antonès (Hospitalet de Llobregat), 1863.

El Coll blanc fou un turó desaparegut en urbanitzar-se aquell indret de la ciutat de Barcelona: «Els Enforcats i el coll de la Creu Coberta, que es trobava prop del fondal per on discorre la carretera de la Bordeta, ran dels carrers de Sant Roc i de Sant Miquel, entre la muntanya de Montjuïc i un antic turó d'argila blanca que fou arranat per les edificacions posteriors» [SOBREQUÉS, 1991-2001: I, 78-79].

Els cadastres de finques rústiques del segle XVIII permeten situar amb molta exactitud una de les finques d'on s'extreia la terra escudellera: es tractava d'una propietat del corredor d'orella Josep Ferreras i Ribot. Tenia dues mujades i mitja de secà, de segona qualitat, situades a la parròquia del Pi, al lloc anomenat el Sant Crist de Sants. La finca estava delimitada pel Camí Real que anava de la Creu Coberta al Sant Crist de Sants, pel torrent de Matacans i pel caminet travesser que anava dels molins de vent al Sant Crist de Sants⁷. L'any 1693, a l'inventari de l'escudeller Jeroni Porta s'esmenta, entre els béns immobles, una peça de terra de quatre mujades, a l'Hospitalet, al darrere de la capella de Santa Eulàlia de Provençana⁸.

Aquest territori (les Corts de Sarrià), allargat, era travessat quasi perpendicularment per diverses rieres que davallaven de la muntanya i que havien travessat prèviament el terme de Sarrià. De llevant a ponent, la primera d'aquestes rieres transversals era la riera de Magòria, que prenia el nom de la partida situada en la confluència actual de la Travessera amb el carrer d'Entença. Entre la riera de Magòria i la Riera Blanca hi havia el nucli central de les Corts; a partir de la Riera Blanca fins als límits de ponent, on és la Torre Melina, hi havia la partida de Bederrida, és a dir, que comprèn l'actual Zona Universitària i el Palau Reial. És probable que les vies principals que conflueixen a les Corts, la Travessera i el camí ral de Barcelona, fossin dos camins molt antics; la Travessera a l'edat mitjana és citada com a via antiga.

A part les rieres principals que davallaven de la serra i que podien tenir un cabal més o menys permanent, la inclinació del terreny motivava l'existència de nombroses rieres menors i torrents que s'estenien fins a Sants, on abocaven a les rieres principals. Aquestes torrenteres, sovint seques, servien de camí i adoptaven el nom de les possessions per on passaven, entre les quals desta-

ca el torrent dels Quatre Camins, que era al mateix carrer de les Corts. Aquesta riera anomenada de Matacans, al segle XII, després de recollir les aigües de la riera de Can Feu, passava al terme de Sants, on s'ajuntava amb la riera de Tena (també anomenada riera d'Escuder) i abocava a la riera Blanca⁹.

Però no només els escudellers posseïen finques a Coll blanc; també alguns gerrers, ollers i rajolers. Aquest fou el cas de l'oller Pau Espasa¹⁰. L'any 1615, fou establert el pagès i rajoler Pere Bartrés en unes terres a Coll blanc¹¹. L'any 1567, Iolanda Mestre va vendre al rajoler Bernat Terré unes terres situades a Coll blanc, al costat d'unes altres que eren del rajoler Fernando de Medina¹². Podria tractar-se de la mateixa finca esmentada en un altre document datat del 1479 en el qual Arnau Martí, de la parròquia de Sarrià, va vendre a Joan de Molina, rajoler de Barcelona, tota la pedra de calç que tenia en una peça de terra plantada de vinya prop de la Torre Granera, al lloc dit el Coll blanc: «Tant com és lo tall, vall fins el mallol d'en Fernando de Medina que tira vers migjorn»¹³.

Si bé no disposem de tanta informació, sembla que una altra veta de terra calcària aflorava a l'actual barri de Gràcia, que és la continuació natural de la zona de Coll blanc, molt a prop del convent de Jesús. El 1646 la confraria dels escudellers pagà 35 lliures a Jerònima de Cardona i a sor Clemència de Cardona per la terra que era prop del monestir de Jesús, jutjada la quantitat pel mostassaf i pels prohoms dels hortolans¹⁴. L'any 1693, l'escudeller Pau Babot va llogar una peça de terra de set quarteres al Torrent de l'Olla, a prop del monestir de Jesús¹⁵.

L'activitat terrissera al barri de Gràcia s'incrementà notablement amb la creació de noves rajoleries durant el segle XVIII i primera meitat del XIX.

El terror o aflorament del Torrent Gornal i la Riera Blanca

Entre la documentació generada en ocasió d'un plet que enfrontà les dues confraries de Sant Hipòlit es recull el testimoni d'un confrare gerrer que, preguntat sobre els llocs d'on extreïen els gerrers i els escudellers la terra que empraven per fer els seus respectius artefactes, respongué que els gerrers l'extreïen d'un paratge situat a un quart d'hora de Barcelona, anomenat la Creu Coberta, mentre que els escudellers la portaven de més lluny, d'uns terrers situats a una hora de distància de la ciutat, d'un indret anomenat el Torrent Gornal (actualment una avinguda de la veïna ciutat de l'Hospitalet de Llobregat), la qual cosa concorda amb altra documentació que afirma que, al segle XVIII, els escudellers arrancaven la terra de finques que pertanyien a la veïna parròquia de l'Hospitalet, prop de la de Sants.

7. AHCB, Cadastre II-2, finca núm. 431; Cadastre II-1, finca núm. 630.

8. AHPB, Jacint Borràs. Llibre d'inventaris i encants, 1645, abril, 18; 1666, maig, 19 - 1691, desembre, 16; 1693, juny, 11 - 1706, febrer, 10.

9. <http://www.grec.net> [Consulta: 08.06.2007].

10. AHPB, Jeroni Ollers, *Manuale*, 1590, gener, 1 - 1590, desembre, 22.

11. AHPB, Antoni Joan Fita, Llibre d'inventaris i encants, 1615, gener, 10 - 1618, octubre, 30.

12. AHPB, Jaume Sastre, menor, *Vigesimus primus vendicionum liber*, 1567, gener, 7 - 1568, febrer, 8.

13. AHCB, Notarial, XI-3.

14. AHPB, Pau Passoles, Manual, 1645, desembre, 29 - 1646, desembre, 23.

15. AHPB, Josep Virgili, *Vigessimum septimum manuale instrumentorum*, 1692, desembre, 31 - 1693, desembre, 19.

Problemes amb el proveïment de la terra

Acabem de veure com la documentació indica alguns dels llocs del Pla de Barcelona d'on els escudellers de la ciutat feien portar la terra que necessitaven, però aquests terrenys eren propietats particulars. L'obtenció de terra necessària pel seu ofici fou una de les constants preocupacions que hagueren de resoldre els escudellers barcelonins. Els facilità molt les coses l'obtenció de dos privilegis reials atorgats a ambdues confraries en anys diferents.

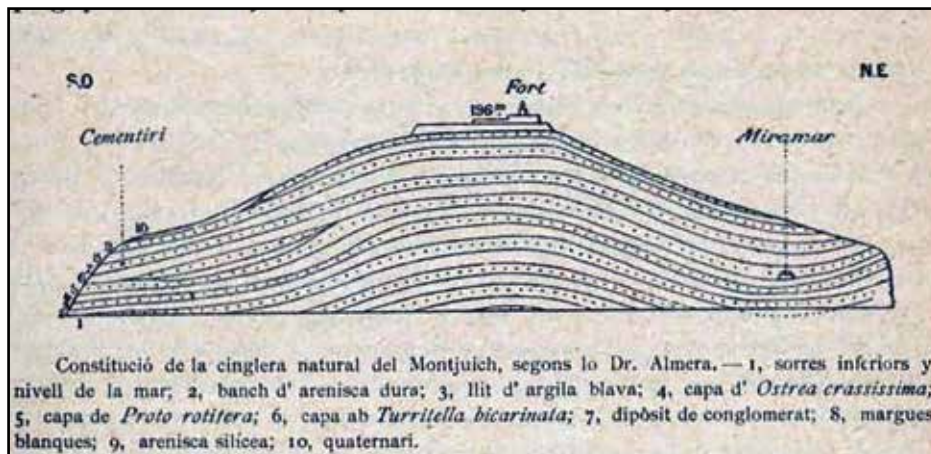

Fig.107: L'afiorament d'argila blavosa de Montjuïc, segons Almera. "3, lilit d'argila blava". Extret de: Carreres i Candi, F. (1915). La ciutat de Barcelona. Barcelona: Albert Martín, pàg. 27.

Fig.108:

Basant-nos en la data de l'obtenció dels esmentats privilegis podem distingir entre dues etapes:

a Abans de l'obtenció dels privilegis de 1538 i 1599, quan cada confrare particularment o mancomunadament s'havia d'espavilar per procurar-se la terra que necessitava.

b A partir del moment en què les dues confraries es van fer càrrec del subministrament de terra als mestres confreres, fent-se valer dels esmentats privilegis.

Creiem que durant l'etapa d'inexistència gremial, els gerrers i els escudellers hagueren de procurar individualment -o mancomunadament- obtenir la terra que necessitaven, en no disposar de cap organització que els representés ni de cap norma o privilegi com els que varen obtenir una vegada constituïda la confraria, privilegi que els assegurava poder disposar d'aquesta matèria primera, en cas de complir-se, però, certes condicions. Efectivament, l'any 1538, instituïda la confraria dels escudellers, un privilegi els permeté poder negociar amb els propietaris dels terrers. Un privilegi semblant fou atorgat als ollers, gerrers i rajolers, l'any 1599. Però, ens preguntem com s'ho feien anteriorment.

L'any 1410, poc després d'instituir-se la confraria de Sant Hipòlit, dos gerrers anomenats Antoni Portella i Berenguer Bonet a través de la típica fórmula de la companyia entre particulars pactaren aprofitar la terra, les pedres i altres materials procedents de dues peces de terra: una que Berenguer Bonet tenia al puig de Montjuïc; l'altra, de propietat compartida que tenien per establiment del prior del monestir dels Celestins, construït al Palau Major Reial¹⁶. Segons els pactes acordaren:

- Poder treure tanta terra o pedra o de tot allò que fos per llur empriu o ofici.
- El cens de les dues peces de terra es pagaria a meitats per igual.
- Cap de les dues parts no podria vendre ni donar terra ni pedra de les dues peces de terra sense permís de l'altra.

D'aquesta manera, els gerrers pagaven a mitges el cost del cens anual que havien de satisfer al propietari del terreny.

Nicolau Reyner, que no fou mestre de la confraria de Sant Hipòlit però podia fer elaborar ceràmica ja que la confraria encara no en tenia l'exclusivitat, actuava sol i de manera diferent. Al seu manual s'esmenten alguns dels noms dels seus proveïdors de terra: en Rafael Marquès (el de la Torre, també conegut com "lo Vell", per diferenciar-lo d'una altra persona del mateix nom, tal vegada el seu fill, en Toni Marquès o en Miquel Marquès); també un tal Pallarès, en Parellada (o l'home d'en Parellada), la senyora Cruïlles o un tal Falscó.

Sense cap normativa legal, dues circumstàncies haurien evitat friccions entre els propietaris dels terrers i els ceramistes barcelonins:

- Que l'extensió d'on s'extreia la terra era molt gran i prou allunyada de la ciutat.
- Que fins ben entrat el segle XVI, els nombre de mestres ollers, gerrers i escudellers va ser limitat, amb una producció que no deuria ser especialment important quant a volum.

L'any 1538 els escudellers de Barcelona van obtenir la confirmació dels privilegis, entre els quals un que solucionava el problema de l'obtenció de la terra, la llenya i la pedra que necessitaven:

«Item, los prohombres e confreres de dita confraria tingan facultat e poder quant serà menester de pendre tota terra, lenya y pedra que haien menester per a obs de dit ofici ahont se vulla que's tropien, pagant tots los danys als sennors o pocsorsors de les propietats ahont seran ditas terra, lenya, y pedres, lo que judicará y estimará lo mostasaf qui per temps serà de la present ciutat de Barcelona».

«Plau a sa Magestat, penes se fassa ab intervenció de algun official real primer; instant los sennors de dites coses per a quel's ne venas»¹⁷.

Quant a la pregunta de qui proveïa de terra als escudellers, ja hem vist que anteriorment a la formació de la confraria sembla que cada escudeller s'havia d'espavilar tot sol, o bé formar companyia amb un altre per tal de compartir despeses. Documents del segle XVII ens informen que grups de sis a vuit escudellers pactaven amb pagesos per obtenir la tan desitjada terra apta pel seu ofici. Malauradament no hem trobat les actes de cap reunió de la confraria durant les dècades de 1620 i 1640 i, conseqüentment, no sabem si es tractava d'escudellers delegats pels altres mestres confreres. Podria ser que fossin arrendadors de la terra, és a dir, que compressin el dret, amb l'autorització de la confraria, de buscar, comprar i revendre, a un preu estipulat, la terra que els altres mestres necessitaven, fórmula que trobem sovint a la documentació del segle XVIII. De tota manera, hipotetitzem que aleshores la confraria encara no disposa-

16. AHPB, Simó Carner, *Primus Liber comunis*, 1408, abril, 28 – 1410, setembre, 10, fols 104v-105r.

17. AHCB, Gremis, Municipal, Escudellers (1538).

va d'un terrer propi, ni tenia el control del subministrament de la terra; en canvi, al menys des de Vers 1570 disposava d'una botiga on els confreres havien de comprar el plom i l'estany.

Aquestes associacions entre petits grups d'escudellers deuen ser el mecanisme més normal d'actuació per tal d'obtenir la terra, encara que hàgim trobat pocs documents que ho acreditin, de manera que, sense un control centralitzat per part del gremi, tant el tipus de terra emprat com la barreja de terres diferents quedava a discreció dels mateixos escudellers. En canvi, com tindrem ocasió de veure més endavant, des de 1716 tots els mestres escudellers amb obrador es feien portar la terra d'un mateix tall, que podia ser arrendat (fins i tot a un dels mestres escudellers). A partir d'aleshores és bastant probable que el tipus de terra utilitzat per fer obra escudellera fos el mateix per a tots els mestres escudellers que disposaven d'obrador.

Així, doncs, potser seria possible trobar diferències entre les pastes de les peces obrades abans de 1716 i les posteriors, en el sentit que potser les anteriors a aquesta data, una vegada analitzades al laboratori donin resultats una mica diferents entre les mostres analitzades, mentre que les posteriors a 1716 haurien de ser pastes molt més homogènies des del punt de vista de la seva composició.

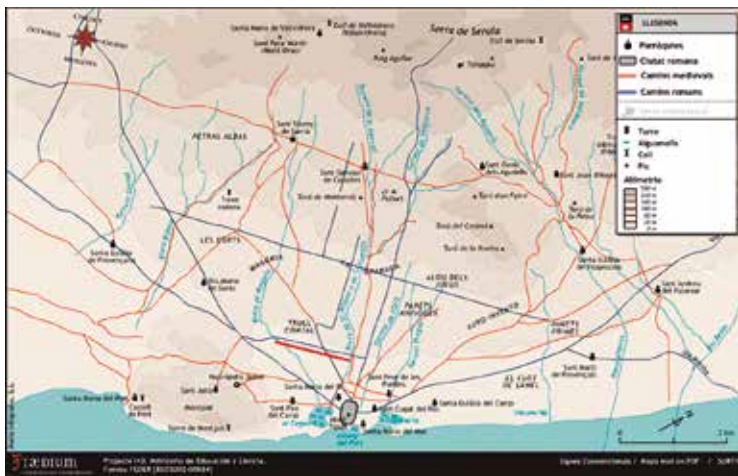

Fig.109: El Barcelonès en el segle X. Situació del Torrent Gornal i de la Riera Blanca. Mapa extret de <http://www.pladebarcelons.wordpress.com>.

Com que les dues confraries de Sant Hipòlit barcelonines no disposaven de terrers propis (en tenien de llogats), quan es trobava una veta de terra apta calia pactar amb el propietari del terreny per tal de poder-la explotar. Sembla que el més freqüent era llogar el terrer i sotsarrendar-lo després a una tercera persona, establint-se tot un seguit de pactes mitjançant els quals els escudellers s'asseguraven el subministrament regular de la terra que necessitaven, i el sotsarrendatari, l'ús de fruit de la finca, previ pagament del cens. Òbviament, el propietari també sortia beneficiat, ja que cobrava els censos per la propietat de la finca explotada. Però, què passava si els propietaris dels terrenys es negaven a permetre l'explotació dels terrers? Aleshores calia recórrer al privilegi. Per això, també els ollers, gerrers i rajolers en van demanar un de semblant, en una súplica presentada al rei Felip III, l'any 1599:

«Per quant els gerrers, ollers i rajolers necessiten tenir terra bona per fer la seva obra, si es troben amb amos que no els hi deixen treure, demanen que pagant lo estipulat pel mostassaf de Barcelona puguin treure la terra a pesar de la contradicció dels amos.

«Plau al Sr. Rei, sempre que la tassa es posi abans de tocar la terra i citat l'amo».

Aquesta disposició final era molt important, ja que encara que no calia el permís del propietari, una tercera persona, que havia d'actuar imparcialment, havia de jutjar el valor de terra a fi de garantir una compensació econòmica justa. Els propietaris dels terrenys temien que l'extracció dels àrids fessin malbé la seva propietat, una terra que podia ser conreada i que podia proporcionar beneficis econòmics en forma de censos que cobraven als pagesos que la posaven en explotació. Els confreres no podien pactar amb un pagès a esquenes de l'amo del terreny, ja que aquest n'havia d'estar al corrent. En més d'una ocasió hem comprovat que la persona afectada per un litigi amb una de les confraries de Sant Hipòlit es defensà davant la justícia al·legant que desconeixia els arguments legals (posem per cas, l'existència d'un privilegi reial) que l'obligaven a complir allò que li demanaven els confreres. En aquests casos, la justícia fallava a favor del propietari del terreny. Dit d'altra manera, encara que els privilegis atorgats els permetien obtenir la terra, calia que l'amo de la finca n'estigués assabentat i conforme amb el preu.

Així, doncs, a partir de les dates d'aprovació dels seus respectius privilegis, cap propietari no podia negar-se a proporcionar aquesta matèria primera als confreres de Sant Hipòlit, però podien imposar certes clàusules per tal de garantir que llurs propietats no patirien desperfectes com a conseqüència de l'extracció de la terra, com podem comprovar detalladament en la documentació del segle XVIII que més endavant analitzem.

La confraria dels escudellers posseïa un camp situat a la muntanya de Montjuïc, prop del Fossar dels Jueus, en part plantat de vinya. L'any 1534 el tenia arrendat al fuster Joan Gràcia, a cens de 22 sous i 6 diners, que la confraria assignava a la capella de Sant Hipòlit del monestir de Framenors¹⁸. No sabem com es va fer amb aquesta propietat, possiblement gràcies al llegat pietós d'un confrare, però està clar que no es tractava d'un terrer prou gran com per poder-se proveir de terra suficient per a tots, sinó més aviat d'un mecanisme per tal d'obtenir algun ingrés extra amb el qual fer front a despeses relacionades, en aquest cas, amb la seva activitat religiosa.

L'any 1646, Josep Galant, pagès de la parròquia d'Hospitalet, firmà amb Bartomeu Gual, Ramon Macià, Joan Corballó, Josep Andreu, Pau Coll, Segimon Duxer, Pere Joan Fonoll, Miquel Mateu i Llorenç Passoles, escudellers, els pactes següents:

- Josep Galant va prometre que, durant un any a partir de Sant Josep, proveiria als escudellers, junts o per separat, de tanta terra blanca per a la feina d'escudeller, bona i rebedora, com en necessitessin, no obstant la pluja o el temps que fes .
- Els escudellers es van comprometre a no comprar cap altra terra més que la de Josep Galant.
- El preu fou de 19 sous barcelonins per cada carretada posada a Barcelona

Per a saber amb més exactitud on estava situada la finca del pagès Josep Galant disposem de documentació notarial que proporciona la informació necessària. El 31 de març de 1648,

18. AHPB, Antoni Benet Joan, *Manuale XXVI*, 1533, gener, 7– 1535, gener, 18.

Josep Masdeu i Canyet, mercader de Barcelona¹⁹ va establir en emfiteusi a Josep Galant, pagès, de la parròquia de Santa Eulàlia de Provençana o de l'Hospitalet, en cinc peces de terra que l'esmentat mercader tenia en aquella parròquia del Pla de Barcelona. La primera peça de terra camp de cinc quarteres estava al lloc anomenat Coll Blanc, prop de la riera Blanca. La finca delimitava, al nord, amb un altre honor que era del pagès Josep Galant. La segona peça de terra camp, d'unes cinc quarteres, delimitava a orient amb la riera Blanca; al sud, amb una finca de la senyora Contesina Magarola, muller de Francesc Joan Magarola, i a occident i nord, amb honors del pagès Galant. La tercera finca, una feixa de terra de dues quarteres, delimitava pel sud i per ponent amb uns honors de l'esmentat Galant. La quarta peça de terra d'unes tres quarteres estava al territori de Barcelona, a la parròquia de Santa Maria de Sants, al lloc anomenat Les Arenes. Delimitava a orient amb la riera de Sants i pel nord, amb la peça de terra anterior. La cinquena peça de terra camp, en part plantada de vinya, estava a la parròquia de Sants, al lloc anomenat Les Arenes i riera de Sants. Pertanyia el benifet sota invocació del Cos de Crist a la seu de Barcelona²⁰.

Fig.110: Detall del Pla de Barcelona correspon a un mapa militar francès. A l'esquerra, destaca la parròquia de l'Hospitalet i, al centre, els tres camins que conflueixen a la Creu Coberta. Hom pot llegir la paraula "moulins", que es refereix als molins que s'esmenten als cadastres del segle XVIII. Destacat amb un punt blanc el terreny d'on, durant bona part del segle XVIII, els escudellers barcelonins extreien la terra que necessitaven. Font: <https://cartografic.wordpress.com/2012/10> [Consulta: 11.12.2016].

Entrecreuant les dades de la documentació anterior podem situar les terres de Josep Galant, d'on els escudellers extreien la terra que necessitaven per fer la seva feina, a Coll blanc, al costat de la riera Blanca i riera de Sants que els hi quedaven a llevant.

L'any 1671, Lluís Jordà, pagès de la parròquia de Sant Vicenç de Sarrià, territori de Barcelona, i Pau Babot, Amador Ma-

cià, Francesc Reig, Josep Gual, Rafael Coll i Ramon Cases, tots ells escudellers, pactaren el següent:

- Lluís Jordà va prometre als escudellers que a cada un d'ells, a soles i per dos anys, els proveiria de terra d'escudeller tanta com en necessitessin, bona i rebedora, i la portaria fins a les seves cases o obradors en carretades de 18 quintars.
- Quan els escudellers necessitessin terra l'havien d'avisar amb quatre dies d'anticipació; en cas de no poder-los servir, el confrare o confreres afectats podrien prendre la terra necessària d'altres talls. Si fossin d'una persona diferent, Lluís Jordà es faria càrrec de totes les despeses, però si la terra fos tret a d'un tall d'en Jordà, en aquest cas només hauria de pagar les despeses, excepte els 12 rals, preu d'una carretada de terra de 18 quintars.
- Els escudellers havien de pagar a Lluís Jordà 12 rals (24 sous) per cada carretada de 18 quintars.
- No podien prendre terra d'escudeller d'altra persona o tall, excepte en el cas referit, sota pena de 12 rals per cada carretada.
- Lluís Jordà no podia vendre la terra d'escudeller a cap altra persona a preu inferior a 12 rals per carretada ni fer pactes diferents dels convinguts. En cas contrari, els escudellers podrien acollir-se als nous preus i condicions més favorables, de manera que els pactes haurien de ser els mateixos per a tothom.
- En cas que una de les parts no respectés els pactes, s'estipulaven les accions legals que marcava la llei²¹.

De la lectura del document es desprenen una sèrie de conclusions. En primer lloc, sembla que els escudellers no actuaven en nom de la confraria, sinó a títol individual. També deduïm que hi havia altres afloraments o talls de terra: alguns eren del mateix pagès que va fer els tractes amb els escudellers, però s'endevina que hi havia la possibilitat que hi haguessin talls que pertanyien a pagesos diferents. A diferència del pacte de 1646, apareix una condició força indicativa: que no podia vendre terra d'escudeller a cap altra persona a inferior preu que el que havia pactat amb els escudellers esmentats; això vol dir que, efectivament, els altres escudellers (els no esmentats), que en aquella època representaven al voltant d'una dotzena més, també podien comprar terra d'escudeller pel seu compte, fins i tot al mateix pagès.

Passada la Guerra de Successió va ser la mateixa confraria, com a institució, la que va assumir el compromís de buscar nous talls i de subministrar la terra als mestres confreres que en necessitessin. Desapareixia, d'aquesta manera, el sistema de la "companyia" entre escudellers, mentre que sortia reforçat el paper del gremi. Tal com hem dit abans, això equival a dir que tot els escudellers barcelonins utilitzaven el mateix tipus de terra, per bé que no hi ha manera de saber si, d'amagat, la barrejaven amb altre de diferent (fins i tot, potser d'inferior qualitat). L'adulteració de la terra per obtenir més marge de benefici podria comportar greus problemes durant la coccia i, per tant, un efecte contrari al desitjat.

Al segle XVIII va aparèixer la figura de l'arrendador únic del tall de la terra. Efectivament. Coneixem almenys tres casos en els quals un escudeller va comprar el dret d'arrendament de la terra. Aquest personatge, a canvi d'una quantitat de diners,

19. Andreu Batllori i Lluís Maria Llubí van publicar dos plafons policroms, un dels quals, datat de 1648 duu les inicials A.C.P., procedents del barri del Canyet de Badalona [BATLLORI, LLUBÍ, 1949: làmina 84]. Segons ells, no són originaris d'aquell lloc (no expliquen en què es basen per fer aquesta afirmació), però és curiós que en unes dates tan properes a les del plafó, un mercader amb el mateix cognom, Canyet, fos el propietari dels terrenys d'on alguns escudellers barcelonins anaven a buscar la terra, entre ells, Llorenç Passolles, que ja estava en actiu l'any 1646. Hi ha altres fets a destacar: la lletra C del plafó, podria ser la inicial del cognom Canyet.

20. AHPB, Francesc Josep Fontana, Manual, 1647, desembre, 27 – 1648, juny, 23.

21. AHPB, Josep Virgili, *Quintum manuale instrumentorum*, 1670, desembre, 30 – 1671, desembre, 22.

Fig.111: "Ciudad de Barcelona con su llano y alrededores". Autor: Armenter de Aseguinolaza, Federico. Any original:1917. Altres autors: Alberto Martín. Escala: 1:20 000. Fons Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya. Cartoteca Digital. Número de registre: RM.144387. <http://cartotecadigital.icc.cat/cdm/singleitem/collection/catalunya/id/2948>.

es comprometia a fer les gestions necessàries per trobar nous terrers i subministrar als confreres tota la terra que necessitessin a un preu convingut, que solia ser, lògicament, favorable als interessos dels mestres.

Encara que enlloc no s'expliciten, suposem que les condicions per poder ser arrendador del tall eren, com a mínim, dues:

a Ser posseïdor de prou capital amb el qual fer front a les despeses de l'arrendament.

b Saber llegir i escriure.

Aquestes dues condicions difícilment podien coincidir en la figura de qualsevol mestre escudeller. Els casos que hem documentat són els de l'escudeller Miquel Rocamador, la seva vídua, Lluís Lapuja i Joan Reig.

Al segle XVIII, les decisions sobre la recerca o canvi del tall de la terra es prenen a les reunions gremials i quedaven reflectides en les actes notarials. Per això, es conserven uns quantes documents que fan referència als pactes establerts entre la confraria i el propietari del terreny i entre la confraria i els pagesos o l'arrendador del tall.

Primerament calia avisar al propietari del terrer i arribar a un acord econòmic i, després, pactar amb un pagès o amb una persona que tingués cura de fer arrancar la terra i de dur-la fins als obradors dels escudellers.

De pactes amb pagesos en disposem de diversos, però de pactes amb els propietaris del terrer, només un.

Pactes amb el propietari del terreny

Quant a pactes amb els propietaris de les finques n'hi ha un de molt detallat que es va establir el 24 d'agost de 1716 entre els prohoms i la confraria dels escudellers, d'una part, i Josep Ferreras i Ribot, corredor d'orella, que pot servir com a model de la resta de pactes.

Josep Ferreras, per espai de cinc anys (de 1716 a 1721) va llogar als prohoms i confreres la pedrera, veta, mena o tall de terra bona i suficient per treballar de l'ofici d'escudeller que es trobava en una peça de terra que l'esmentat Ferreras tenia a la parròquia de Santa Eulàlia de Provençana o de l'Hospitalet, en la partida anomenada Lo Coll blanc, assenyalada entre tres fites fixades a terra. Els termes del pacte foren els següents:

- Els prohoms i la confraria tenien l'obligació de treure o fer treure la terra de l'esmentada pedrera, començant a tramuntana i seguint el tall que hi havia davant de la rasa que anava recta al torrent que confrontava amb les terres del doctor Rafael Cassanyes, notari públic de Barcelona.
- No podien passar de la rasa travessera que hi havia al desobre del marge fins al peu de la muntanya, i fins el marge gran de llevant, sense que poguessin soscar el camp gran, propietat de Ferreras. Havien de fer el tall recte. La terra que no servís, la destinya, l'havien de fer posar sempre darrere del tall; la flor de la terra, apart.
- Passats els cinc anys havien de restituir la pedrera i havien de posar o fer posar la destinya als fondos que s'havien fet, aplanant-ho bé i posant la flor de la terra al desobre, de forma que es pogués llaurar.
- No podien tirar la terra de la destinya a un altre camp que estigués a prop.
- Havien de fer senyalar cada any el districte de terra que necessitarien, a fi i efecte que el que sobrés pogués, l'esmentat Ferreras, fer-la sembrar, fins no arribessin al capdamunt del peu de la muntanya.
- Havien de treure i tragar la terra fins Barcelona per la carretera de la part del camp de Rafael Cassanyes.
- Tenien obligació de complir els pactes, sota pena de 500 lliures.
- Si durant els cinc anys s'acabés la mena o tall, Josep Ferreras tenia obligació d'assenyalar un altre tall, i si no en tenia cap més o no ho volia fer, es donaria per acabat el contracte.
- Passats cinc anys, si desitjaven continuar el lloguer, ho podien fer amb les mateixes condicions.
- Les despeses notarials anaven a càrrec de la confraria.
- El preu del lloguer fou de 30 lliures, és a dir, 6 lliures anuals pagades per anticipat, en uns terminis que s'estipulen al contracte.
- Al final del contracte li seria restituïda la mena en la forma pactada

Una vegada tancat aquest pacte s'en van obrir d'altres amb dos pagesos perquè s'encarreguessin d'arrancar la terra²².

La finca havia estat propietat de Maria Ferreres i Ribot, vídua de Josep Ferreres, manyà, segurament pare de Josep Ferreres i Ribot, corredor d'orella. Sembla, però que qui en tenia la

22. AHPB, Francesc Topí i Comes, Manual, 1712, desembre, 28 – 1716, desembre, 20, fol. 450v-451v i 451v-453r.

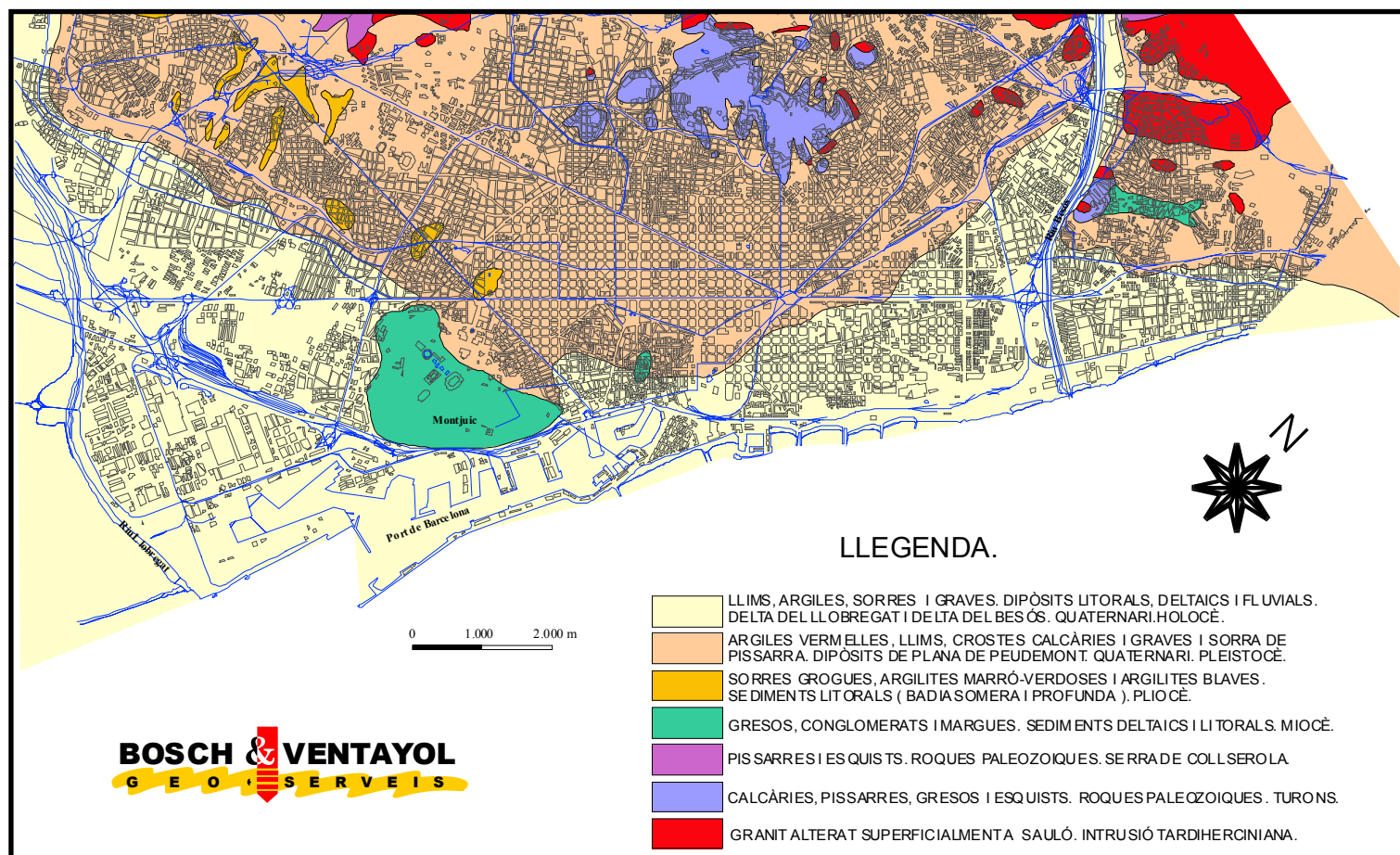

Fig.112: Com es pot apreciar en aquest mapa geològic del Pla de Barcelona, a l'est de la ciutat, en direcció a Santa Eulàlia de Provençana, es concentren les taques grogues que corresponen a “sorres grogues, argilites marró-verdoses i argilites blaves”. Aquests nuclis, discontinus, concorden amb l'àrea d'on extreien l'argila els escudellers barcelonins, especialment les afloraments més allunyades, que són les que estarien situades a la Riera Blanca i al Torrent Gornal. Segons van confessar els escudellers, la terra l'anaven a buscar a una hora de camí, és a dir, a una distància d'entre 5 i 6 km de Barcelona, mentre que els gerrers l'anaven a buscar a un indret que només estava a un quart d'hora de la ciutat. Hem superposat el plànol anterior de la zona de l'Hospitalet, de Vers 1917, al damunt del mapa geològic del Pla de Barcelona. Com es pot apreciar, algunes de les taques grogues estan situades damunt mateix del Torrent Gornal. L'indret coincident està senyalat amb una elipse de contorn blanc.

propietat eminent es deia Jeroni de Magarola, tal com s'esmenta en un document de 1688, segons el qual la finca d'en Ferreres i Ribot delimitava a orient amb una propietat de Josep Galant, el pagès del pacte de 1646 establert entre ells i sis mestres escudellers. A occident li quedava la finca d'Agustí Mallol; al sud, delimitava amb la finca de Jaume Ginebreda i Oliver, amb un honor de l'hospital de la Santa Creu de Barcelona i amb una altra finca de Joan de Largent. Pel nord transcorria el Camí Ral que anava a Esplugues²³.

Així, doncs les finques de Josep Galant i de Ferreres i Ribot estarien una al costat de l'altra, a la part baixa del Camí Ral esmentat. Això ens fa pensar que, almenys des de 1646 fins ben entrat el segle XVIII, els escudellers van poder treure la terra que necessitaven, majoritàriament d'aquell indret del Pla de Barcelona.

Sabem que Josep Ferreres i Ribot va morir l'any 1720. A l'inventari dels seus béns immobles s'esmenten les finques al

territori de la parròquia de Sants²⁴.

L'any 1750 els mestres es van queixar que l'arrendatari no complia amb l'obligació de portar-los la terra bona, com estava acordat.

L'any 1751 hi va haver una discòrdia entre l'expert elegit per Josep Leonart, comerciant de Barcelona, i el de la confraria sobre el preu del lloguer d'una “quarta de terra” d'on obtenien els escudellers la matèria primera bàsica pel seu ofici. Per aquest motiu, la resolució es deixà en mans d'un tercer expert anomenat pel senyor Delàs²⁵, que estimà en 8 lliures anuals el preu a pagar pel lloguer.

Pactes amb pagesos

Els pactes amb els pagesos es deien “asientos”. L'any 1716 es va fer el següent “asiento”:

Data del conveni: 24.08.1716.

Confraria dels escudellers i Jeroni Piera i Francesc Castelló, pagesos.

Durada un any: 04.08.1716 - 04.08.1717.

Carretades: de 20 quintars.

Preu: 1 lliura per cada quintar.

Signen 26 mestres.

Una vegada fet l'acte de “asiento” entre els pagesos y la confraria, els dos pagesos en van fer un altre amb un treballador de la parròquia de Santa Eulàlia de Provençana, que seria la persona que arrencaria personalment la terra de la mina. És a dir, aquest segon pacte és una mena de sots-arrendament: els dos pagesos cobraven als mestres escudellers per cada carretada de terra, 20

24. AHPB, Antoni Cassani, *Secundus liber inventariorum et primus encantuum*, 1710, abril, 9 – 1727, desembre, 14. 930/34.

25. AHPB, Tomàs Guasqui, *Vigessimum quintum manuale instrumentorum et contractuum*, 1750, desembre, 25 - 1751, desembre, 22 (12.10.1751).

23. AHPB, Jeroni Guiu, *Manuale*, 1686, gener, 11 - 1686, desembre, 18.

sous i ells li pagaven al treballar que l'arrencava, a 3 sous. Està clar que els dos pagesos s'havien de fer càrrec de totes les despeses, inclosa el preu del lloguer de la finca al propietari.

Acte d'“asiento” amb el pagès Gabriel Pagès, de Sant Vicenç de Sarrià.

- Gabriel Pagès, per 6 mesos, prometé aportar cada dia feiner des de la pedrera de Coll blanc a Barcelona tres carretades de terra apta per treballar i fer obra d'escudeller i repartir-la entre els membres de la confraria, conforme de molt de temps havia fet.
- Tenia, per a aquest efecte i a despeses seves, una carreta amb un mosso i 2 cavalcadures.
- Gabriel Pagès havia de pagar el lloguer a l'amo de la pedrera, com havia fet fins aleshores.
- La terra li seria pagada al preu d'1 lliura i 4 sous per cada carretada.
- Cobraria el preu de la terra de la forma com hi havia fet fins aleshores.
- En cas de mal temps, de dany dels animals de tir o de la carreta o bé perquè el Rei havia menester de la carreta, Gabriel Pagès no tenia obligació de dur la terra, fins que s'hagués solucionat l'inconvenient.
- En cas que no complís amb les seves obligacions, els confreres farien portar la terra que necessitaven a un altre carreter, a expenses de Gabriel Pagès.
- En cas de no poder gastar tota la terra aportada, els confreres no li pagarien a Gabriel Pagès més terra que la que necessitessin.
- Si a la fi dels sis mesos l'esmentat Gabriel Pagès no estigués satisfet del pagament de la terra aportada fos per mort d'un mestre o per altra raó, la confraria li pagaria la quantitat que s'estava devent.
- Si Francesc Castanyer, pagès de Sarrià, o els seus, successor en la pedrera de Coll blanc impedís a dit Gabriel Pagès treure la terra per tenir-la arrendada Gabriel Pagès a dit Castanyer i no acabar l'arrendament fins a Sant Joan de juny, que no tingui obligació Gabriel Pagès de continuar l'esmentat “asiento” fins que s'acabi l'arrendament.

L'any 1766, els prohoms o les persones elegides per la confraria de Sant Hipòlit de mestres escudellers i rajolers de “rejola Valensiana dita de Assolejos” pactaren amb Joan Amigó, pagès

Fig. 113: Detall del cadastre rústic del 1716 on es pot veure un croquis de la forma i la situació exacta de la finca del Sr. Josep Ferreres, d'on els escudellers barcelonins extreien la millor argila durant bona part del segle XVIII. AHCB, Cadastre, II-2, finca núm. 431.f

del Pla de Barcelona, els acords següents²⁶:

- Pau Amigó va prometre que des de l'1 d'agost de 1766 al 31 de juliol de 1769 aportaria des del tall que tenia la confraria fins a la casa de cada confrare totes les carretades de terra apta, bona i suficient per treballar i fer obra de l'ofici d'escudeller i rajoler de rajola de València que fos menester.
- En cas que hi hagués embarràs i no pogués arribar la carreta fins a la porta de la casa o obrador, Pau Amigó sols tindria l'obligació de portar la terra fins al paratge més proper de la casa o obrador on pogués arribar amb la carreta, tenint obligació l'arrendatari a més, de descarregar la terra, d'anar a avisar al confrare a qui la portava perquè l'anés a recollir, havent de pesar cada una de les carretades de terra, a saber, als mesos d'octubre, novembre, desembre, gener i febrer, 18 quintars, i els mesos restants, vint quintars, tot a compte seva, i en cas que s'hagués de pesar la terra i en faltés, l'arrendatari deuria refer al confrare la quantitat estipulada.
- L'arrendatari havia d'aportar quatre carretades de terra de ròssec a cada confrare.
- Si algun confrare faltés, per mort o per absència, de pagar a l'arrendatari la terra aportada, la confraria prometia pagar-li quatre carretades de terra per cada confrare debitor.
- L'arrendatari havia d'anomenar un mestre escudeller de la confraria a fi que els confreres que volguessin terra la poguessin demanar-li, i aquest, passar l'avís a l'arrendatari. La terra seria portada dos dies després de rebut l'avís.
- Els mestres confreres que gastessin terra havien de pagar a l'arrendatari 19 sous i 6 diners de Barcelona per cada carretada.
- L'arrendatari havia de donar l'abast de terra a tots els confreres; en cas contrari, podrien fer-la portar a costa seva.
- L'arrendatari havia de tenir contínuament 50 carretades de terra dins del porxo que la confraria tenia al terreny, si el temps ho permetia.
- En cas que l'arrendatari tingués la carreta embargada pel rei, devia avisar als prohoms perquè fessin les diligències necessàries per poder desembargar-la; passats tres dies, l'arrendatari hauria de fer portar la terra amb una altra carreta.
- En cas que finalitzat l'arrendament quedés terra al porxo, se li hauria de pagar segons l'estima feta per dos experts, nomenats un per la confraria i l'altre per l'arrendatari.
- Quan la confraria hagués de mudar de tall per no trobar la terra bona calia fer un nou pacte amb l'arrendatari.
- L'arrendatari havia de pagar anualment 8 lliures als prohoms pel cens del terreny a que la confraria estava obligada.
- L'arrendatari no podia reblir els clots sense expressa llicència dels prohoms o persones anomenades, sota pena de 10 lliures cada vegada que fes el contrari.
- L'arrendatari havia de mantenir el porxo de la confraria.
- L'arrendatari havia de pagar 1 lliura i 8 sous al notari per l'estipulació de l'acte d'arrendament així com per pagar el paper segellat del manual.
- L'arrendatari havia de treure la terra del terreny assenyalat pels prohoms de la confraria o persones elegides, al mateix

26. AHPB, Josep Ricart, *Manuale primum instrumentorum*, 1766, febrer, 18 - 1766, desembre, 21.

indret que tenia la confraria.

- La confraria havia de concedir la facultat de tenir un “repuesto” de terra per donar amb més facilitat abast als confreres, en un porxo o altre “repuesto” ben custodiat i guardat, que estigués net i sense mixtura de brutícia ni altra mescla de terra, en la present ciutat al paratge on volgués l’arrendatari.
- En cas d’incompliment per una de les parts, s’indiquen les penes corresponents, obligant cada part els seus béns²⁷.

De pactes molt semblants a aquests es van establir entre els prohoms i la confraria i el pagès del Pla de Barcelona Gaspar Rosés, el 1769²⁸.

Per tres anys, (1769-1772) es va comprometre a portar dels del tall fins a la casa de cada confrare totes les carretades que fossin necessàries.

En cas d’embarràs, deixaria la terra en el paratge més proper possible tenint obligació abans de descarregar la terra d’anat a avisar al confrare a qui portava la terra per a què la vagi a buscar.

Cada carretada havia de pesar, els mesos d’octubre, novembre, desembre, gener i febrer, 18 quintars i els restants mesos, vint quintars.

Havia de repartir la terra entre els confreres que treballen i voldran treballar a despeses de l’arrendatari

En cas de pesar la terra per veure si pesen el que estava establert i faltar-ne, l’arrendatari havia de portar el que faltés.

Com hem dit abans, alguns escudellers van arrendar el dret de proveïment de la terra. Ho feren Miquel Rocamador i, després, la seva vídua, que la subministraven al preu de 16 sous la carretada. També els escudellers Lluís Lapuja (a 16,5 sous) i Joan Reig, que es va comprometre a fer-ho durant tres anys a un preu molt competitiu: 15,5 sous la carretada.

L’any 1733, com que l’arrendador de la terra aportava més terra a uns confreres que als altres es va limitar a 30 el número màxim de carretades anuals de terra per confrare, repartides de 15 en 15 cada semestre, cosa que motivà la protesta del mestre Jeroni Reig, si bé ell no n’era, aleshores, l’arrendador.

L’any 1802 es va establir un pacte entre la confraria i el pagès Jacint Corts, amb una durada prevista de tres anys. Cada carretada de terra havia de pesar 20 quintars però amb la clàusula de que si en una carretada faltessin més de tres quintars, a més de completar el pes, el pagès havia de pagar una multa de 7 sous i 6 diners per carretada. El preu de la carretada fou de 26 sous i 3 diners, que correspon a 15,75 diners per cada quintar de terra. El pagès es comprometé a pagar cada any 51 lliures i 10 sous als prohoms en concepte del pagament del cens de dit terreny “o per altra cosa que redundi a utilitat de la confraria”. Cap mestre no podia demanar terra que no fos al mestre triat per l’arrendatari, sota pena de 3 lliures (1 ll. 10 sous per Jacint Corts, i el que resta, per la confraria). En cas que Jacint Corts, tenint la terra pagada i després de tres dies de ser avisat, no portés la terra a algun mestre, aquest podia anar-la a buscar al tall a costa seva Corts, havent de disposar primerament de la llicència dels prohoms. Jacint Corts s’havia de fer càrrec de la meitat de les

despeses notariales²⁹. El pacte de 1802 durà menys del previst. Gràcies a la reunió que tingué lloc el 07.11.1803 sabem la causa que ho motivà: el terror que s’estava explotant es va acabar i va caldre buscar-ne un de nou. El gremi va nomenar dos comissionats perquè anessin a cercar nous terrers: Joan Rossell i Joan Cantó, que acreditaren unes despeses de 44 lliures 17 sous i 5 diners. Per pagar aquest deute acordaren que cada membre del gremi pagaria quatre pessetes i mitja (36 sous) per cada carretada de terra i un ral de billó (2 sous) per cada rova de plom.

L’any 1805 es va fer un nou arrendament del tall de la terra, aquesta vegada amb el pagès del Pla de Barcelona, Celdoni Borés, essent els prohoms Antoni Reig i Manuel Rossell. Els pactes foren molt semblants als que el gremi establí en altres casos, però s’hi van incorporar algunes clàusules, o millor dir, certs aclariments que donen pistes sobre els problemes quotidians que el subministrament de terra podia ocasionar i que l’experiència s’encarregava de resoldre. L’arrendament del tall es va fer, també, per tres anys, des de l’1 de gener de 1805 fins al 31 de desembre de 1807. No s’especifica ni un màxim ni un mínim de carretades, com en pactes anteriors, però sí que devien pesar 20 quintars, tots els mesos de l’any. Corresponia als prohoms fer arrancar la terra (no pas al pagès), per la qual cosa necessitaven contractar algú que ho fes. Es continuava donant molta importància al pes de les carretades. El confrare que demanava terra podia fer pesar la carreta per comprovar que, efectivament, duia els 20 quintars, però per fer-ho calia un testimoni, que podia ser un dels prohoms o d’un dels comissionats anomenat per l’arrendatari. En cas que faltés terra, l’arrendatari l’havia de dur, però si la quantitat que faltava era de tres quintars o superior, a més, l’arrendatari incidia en la pena de 7 sous i mig per cada carretada. El preu estipulat fou de 25 sous per carretada i havia de portar tanta terra com necessitessin els escudellers. En cas contrari, aquests la podrien fer portar per una altra persona, a costa de l’arrendatari. Aquest havia de pagar 51 lliures i 10 sous pels cens de la terra, però si el cens el pagava el gremi, aquests diners podien servir per una altra cosa diferent que fos en benefici de la confraria. Es va acordar que Celdoni Borés havia de deixar de cobrar 30 lliures que es descomptarien de les primeres 25 carretades, mesura que es prenia per evitar l’incompliment de les promeses fetes, però si passats els tres anys de l’arrendament no hi hagués hagut cap problema se li retornarien les 30 lliures o bé es descomptarien del cost del darrer any d’arrendament, que sempre s’havia de pagar per vençut. La resta de clàusules són semblants a les estipulades en contractes anteriors³⁰.

Com que disposem de dades des de l’any 1716 fins a inici del XIX podem comprovar l’evolució de les despeses i dels ingressos de l’arrendatari de la terra: En un segle, les despeses a pagar en concepte de censos per part de l’arrendatari s’havien multiplicat gairebé un 900% mentre que els ingressos per carretada ho havien fet només en un 30% aproximadament. Si a inici del segle XIX encara estigués vigent la limitació de 30 carretades anuals per mestre, sabent que en quedaven uns 8 en actiu tindriem: $30 \times 8 = 240$ carretades \times 25 sous = 300 lliures, que seria l’import màxim que podria percebre l’arrendador del tall. D’aquesta quantitat s’haurien de descomptar 51’5 lliures, preu del cens del terreny. Si els comptes als fem des de l’òptica

27. AHPB, Josep Ricart, *Manuale primum instrumentorum*, 1766, febrer, 18 - 1766, desembre, 21.

28. AHPB, Josep Ricart, *Tercium manuale instrumentorum*, 1769, gener, 13 - 1769, desembre, 13.

29. AHPB, Josep Ricart, *Decimum tertium manuale instrumentorum*, 1778, desembre, 29 - 1779, desembre, 21.

30. AHPB, Francesc Marès i Llopart, *Tercium manuale instrumentorum*, 1804, desembre, 25 - 1805, desembre, 23.

de l'arrendador, per no tenir pèrdues calia guanyar 51 lliures i mitja a base de "X" carretades de terra, a 25 sous. En aquesta operació matemàtica el valor de "X" seria = 41,2 carretades de terra, com a mínim. En aquest cas, el guany seria de zero.

Les 240 carretades suposarien, a 20 quintars cada una, unes 200 tones de terra anuals a repartir entre els mestres escudellers.

És molt interessant que els pactes amb el propietari del terrer incloguessin l'obligació, per part dels escudellers, de calcular la terra que necessitarien durant tot any a fi i efecte de permetre al propietari poder cultivar la part que els escudellers no havien de menester. L'acceptació d'aquesta clàusula per part dels escudellers indica que podien calcular prou bé la terra que necessitarien a un any vista, dada que només era possible saber si tenien força clar que no hi hauria un canvi significatiu quant al nombre de mestres escudellers en actiu ni tampoc en la quantitat de fornades previstes, en conjunt.

En molt comptades ocasions hem trobat altra tipus d'informació referent a la mina o tall d'on s'extreia la terra i, en concret, a la reparació dels desperfectes que, posem per cas, podia ocasionar un fort aiguat. El 1778 en una reunió es va tractar de "compondre i remendar la mina ahont se trau la terra per la fabrica y construccion de las pessas tocants a dit offici, y haventse per so quedat elegit Rafael Carreres, primer cap del corrent any, es proposat que per los perills havia destar ell malalt o ocupat en altres negocis fos elegida altre persona que junt amb ell o amb son consentiment pogues cuidar de adobar aquella". Es procedí a anomenar una terna. És evident que el mestre escudellers elegit pel sistema de la terna no podia tot sol "compondre i remendar" la mina, a més de fer d'escudeller. Per això se suposa que la seva missió seria la de formar un petit equip de treball (potser amb manobres) que, assessorats per ell, poguessin netejar el tall fins deixar-lo altra vegada a punt d'exploació.

El proveïment d'esquerda

La terra anomenada esquerra s'extreia de la muntanya de Montjuïc. L'usaven els escudellers per a preparar el vernís de la pisa basta, en substitució de l'òxid d'estany. Rarament s'esmenta a la documentació escrita.

L'any 1746 es comprava esquerra al pagès Antoni Costa, que havia d'esmerçar 25 lliures en despeses per a dur a terme la destinya del terreny fins a trobar la mina. Aleshores cobrava 1'5 sous el quintar (4,5 sous la càrrega)³¹. L'any 1776 encara s'extreia esquerra del terreny del mateix propietari, Antoni Costa, però es va negar a subministrar-la a menys de sis sous la càrrega, enlloc de 4,5.

«En atenció de haver-se augmentat los preus dels comestibles».

La confraria decidí parlamentar amb el propietari, però li recordà que, segons els privilegis, estava obligat a firmar establiment amb ella:

«En atenció de no haver ni encontrar-se esquerra abta per dit offici en altre part que a dit son terreny y ser, per consegüent, necessari no sols a la present confraria si també al bé públich»³².

Com es pot veure, una altra vegada s'utilitzava l'excusa del "bé públich" per a mirar d'obtenir una resolució favorable als interessos del gremi.

A més d'aquests dos documents, en alguns inventaris d'escudellers hi trobem esmentada l'esquerda. Per exemple, a l'inventari de Pere Camon (1605):

«Item, una pica de picar squerda y lo picó de ferro, usat»³³.

L'arrendament del tall

Des del moment que la confraria va anant adquirint l'estructura d'un autèntic gremi, un dels problemes als quals va haver de fer front va ser el del proveïment de la terra que necessitaven els mestres confreres. Actuant mancomunadament tenien més força per negociar amb els propietaris dels terrers.

Quan necessitaven terra, alguns mestres s'encarregaven de supervisar els llocs d'on aflorava una mina per fer-ho saber a la confraria. S'examinava la qualitat de la terra i es determinava si era "apta, bona i rebedora" per a l'obra escudellera. L'experiència no era prou garantia de fiabilitat i, de vegades, els experts no l'encertaven, com va passar amb la terra que van extreure d'un tall que era propietat de la Inquisició. Tot i que estava al costat mateix d'un altre tall d'on durant anys varen extreure terra bona, el de la Inquisició proporcionà terra dolenta, fet que va arruïnar algunes fornades.

El mecanisme que es va seguir, almenys a partir de 1716, fou el següent: La confraria pactava amb el propietari del tall i, després, amb un pagès o amb un mestre escudeller que era qui s'encarregava de dur o de fer dur la terra fins als obradors.

L'arrendatari del tall havia de pagar el lloguer del terrer i les despeses notariales. Sembla que l'arrendament de la terra es subhastava. D'això s'encarregaven els prohoms juntament amb dues persones "elegidores"³⁴.

No és fàcil calcular els guanys que obtenia l'arrendatari del tall. Com que des de 1732 es va acordar limitar a 30 el número màxim de carretades de terra per mestre, si fossin 20 mestres els que demanessin la quantitat màxima possible, pagant-les a 18-20 sous, el càlcul donaria: $30 \times 20 \times 18/20 =$ és a dir, de 540 a 600 lliures anuals (de 45 a 50 lliures al mes). Calia descomptar el preu del lloguer del terrer. Segurament hi havia altres despeses, com per exemple, el lloguer de peons que fessin la feina d'arrencar la terra del tall, ja que una sola persona no ho podia fer, encara menys quan l'arrendatari era un dels mestres escudellers que també havia de fer-se càrrec del funcionament del seu obrador. També caldria disposar d'una carreta, dels matxos que l'arrossegaven, de l'alimentació dels animals, de la compra de les eines, etc, a més de les despeses notariales que, com s'ha dir, també anaven a càrrec de l'arrendatari.

No podem oblidar, però, que a finals del segle XVIII el nombre d'obradors en funcionament va baixar a vuit, amb la qual cosa, també degué fer-ho el consum de terra. Si a això li sumen l'augment espectacular del preu del lloguer del tall, tot plegat suposaria una important davallada de beneficis per part de l'arrendatari. Als propietaris dels terrenys els era molt

31. AHPB, Tomàs Guasqui, *Vigessimum tercium manuale instrumentorum et contractuum*, 1748, desembre, 29 - 1749, desembre, 19, fol.107r-107v.

32. AHPB, Josep Ricart, *Manual, Desimum manuale*, 1775, desembre, 29 - 1776, desembre, 21, fol. 175v.

33. AHPB, Esteve Gilabert Bruniquer, *Inventariorum et encantium ... liber secundus*, 1601, març, 16 - 1609, abril, 5.

34. AHPB, Josep Ricart, *Sextum manuale instrumentorum*, 1772, gener, 5 - 1772, desembre, 24.

més rendible destinar la parcel·la la plantació de vinya o, més endavant, obtenir rèdits per mitjà de l'especulació immobiliària originada pel fort creixement de la ciutat Vers aquell sector del Pla de Barcelona. Els pocs negocis que varen poder subsistir foren indústries (rajoleria o bòbiles) que funcionaven amb un sistema de producció plenament capitalista, dedicades a la fabricació, en pla industrial, de rajoles, teules, calç i maons per a la construcció, utilitzant una mà d'obra barata, poc qualificada.

En aquest procés necessari per obtenir la terra, de vegades sorgien alguns problemes inevitables. Per exemple, quan s'acabava el tall. Aleshores corresponia als prohoms, juntament amb altres mestres, buscar-ne un de nou. Per exemple, això va passar l'any 1729. El 1731, la propietària del terror, la senyora Eulàlia Ferreres, es va queixar dels danys que causava a la seva finca el tall de la terra. Els mestres decidiren "conferenciar" amb un representant seu per trobar una solució. La pretensió econòmica de la senyora Ferreres es considerà tan elevada que la confraria decidí extreure terra d'un tall nou que hi havia a la part de dalt d'un antic terror, en una finca que era propietat del tribunal de la Santa Inquisició. Aquesta terra era, però, de mala qualitat, i això va provocar la queixa d'alguns mestres. Es decidí tornar a negociar amb la vídua Ferreres, però s'hi negà, ja que desitjava plantar vinya. S'inspeccionà aleshores el terreny del pagès Jordà, a Sarrià. La destinà del terreny comportava una important despesa. L'escudeller Eloi Lapuja s'encarregà de portar la terra del nou terror. Tres mestres confreres (Sebastià Fuster, Salvador Fuster i Josep Duran) es queixaren altra vegada:

«No han pogut traurer de sos respectives forn la obra perfeta ans bé han experimentat al temps que han cuit aquella una total rohina, lo que és un gran perjudici de aquells».

Els prohoms anaren a reconèixer personalment el tall

«No obstant de haver fet un fosso molt gran y de alsada de dos hòmens més fondo que s feu en lo tall antecedent, han experimentat que la dita terra és molt més dolenta que no la que gastaven antes».

A més, calcularen que no hi hauria prou abast. Finalment el problema se solucionà, temporalment, pactant de nou amb la senyora Ferreres, pagant 17 sous per cada carretada.

A l'apartat que dediquem a les possibles fornades anuals tornarem a utilitzar les dades referents als preus de les carretades i a les despeses de l'arrendament del tall per fer alguns càlculs teòrics, però no voldríem acabar aquest apartat del procés productiu (la problemàtica entorn de l'obtenció de la terra) sense fer referència, ni que sigui breument, a un altre problema: el de les mesures dels àrids, ja que hi ha publicades algunes dades al respecte, que creiem errònies.

Les mesures d'àrids

Un aspecte relacionat amb la terra, i que poques vegades s'ha tractat, és el de les mesures d'àrids. Una vegada revisada una part significativa de la documentació generada per la confraria i pels mestres escudellers poden demostrar que la terra es venia i es comprava segons les següents mesures: a grosses, a càrregues, a carretades, a quintars, a quartans i a dotzenes. És complex establir les equivalències entre elles, ja que el preu de la terra canviava segons variables difícils de concretar (segons l'època, segons les conjuntures, segons els pactes fets entre l'escudeller i llur proveïdor, etc).

Les indicacions més antigues que hem utilitzat han estat extretes del manuscrit de Nicolau Reyner, d'inici del segle XVI. Segons s'indica, la terra es comprava i es venia a "carages", "cortans" i "dosenes". De les tres, la mesura més freqüent apareix de forma abreujada, amb un signe que, visualment, sembla la conjunció de les lletres "d" i "Q". Es tracta d'una càrrega, que s'estimava entre els 4 - 5 sous.

Segons Ainaud [AINAUD, 1942] –que va consultar personalment el manuscrit de Nicolau Reyner– la terra es comprava i es venia a "quartans", mesura equivalent a 5,793 litres. Cada quartà valia 6 diners. Però Ainaud no esmenta les altres mesures que també apareixen al manual.

En tot el manual només en una ocasió està escrita la paraula "dosena", sense abreujar. Una "dosena" de terra valia 5 sous (60 diners), és a dir, igual que una càrrega.

En dues ocasions s'esmenta el quartà ("cortà"), que valia sis diners. La relació "dosena/càrrega" i el "cortà" seria 10 "cortans" per cada càrrega.

TAULA II: MESURES DE TERRA I EQUIVALENTS ENTRE ELLES, SEGONS EL MANUAL DE NICOLAU REYNER.
1 càrrega: 5 sous (60 diners)
1 dotzena: 5 sous (60 diners)
1 quartà: 0,5 sous (6 diners)

És evident que un quartà no poden ser gairebé 6 litres, com afirmava Ainaud. Seria una quantitat irrisòria.

En els contractes entre pagesos i escudellers d'èpoques molt posteriors al manual de Nicolau Reyner apareixen altres mesures i altres preus que potser ens ajudin a concretar millor les relacions entre elles. En aquests contractes s'estipula que els lliuraments de terra s'havien de mesurar per carretades, de 18 a 20 quintars, de manera que apareixen dues mesures d'àrids: la carretada i el quintar.

La variabilitat de la carretada –18/20 quintars– es devia a què, segons les èpoques de l'any, la terra estava més o menys humida.

Al segle XVIII una carretada de 20 quintars valia 20 sous, i una carretada de 18 quintars, 18 sous, de manera que un quintar de terra valia un sou. Segons Alzina, Feliu i Marquet [ALZINA, FELIU I MARQUET, 1996: 223-224], 3 quintars feien una càrrega (depenent, però, del producte que es transportava).

Disposem de diversos exemples procedents de documentació notarial que aporten més informació. L'any 1592, a l'encant de l'escudeller Gaspar Vidal foren venudes «Dos grosses de terra, poch més o mancho», a l'escudeller Sebastià Terré, per 7 lliures i 7 sous³⁵ (147 sous, és a dir, uns 72 sous per grossa). Els 72 sous dividits entre 12: 6 sous. És a dir, una grossa serien 12 càrregues. Cada càrrega valdria 6 sous, de manera que la dotzena seria 1/12 de la grossa (de aquí el nom) i equivaldria, a una càrrega. Si la càrrega valia 6 sous i un quintar eren 3 càrregues, el quintar valdria 6 x 3: 18 sous. Efectivament.

L'any 1607, en un obrador hi havia emmagatzemades catorze dotzenes de terra (=14 càrregues).

A l'inventari de Felip Costa (1615) s'esmenten «Sis dotzenes de terra blanca per a obrar» (6 càrregues). A l'inventari d'Antoni Mestre, datat de 1594, s'inventarià un jornal de terra.

35. AHPB, Galceran Francesc Devesa, Plec d'inventaris i encants, 1591 - 1599.

A l'entrada de l'obrador de Francesc Miquel (1681) hi havia unes dues carretades de terra d'escudeller, mentre que al de Pau Babot, fill, (1690): «Dues carretades de terra bona y feta». A l'inventari de Bartomeu Carbonell (1644) es parla d'una partida de: «Tres carretades de terra per a obrar» i de «Dos carretades de terra de matxo».

Quan relacionem les mesures amb els preus, obtenim les següents equivalències:

Unitat	Quantitat	Preu	Equivalència
Una grossa	12 càrregues	72 sous	2.995,2 kg
Una carretada	3 càrregues	18 sous	748,8 kg
Una càrrega	3 quintars	6 sous	249,6 kg
Una dotzena	3 quintars	6 sous	249,6 kg
Un quintar	4 quartans	2 sou	41,6 kg
Un quartà		0,5 sous (6 diners)	10,4 kg

Un quintar de Barcelona equivalia a 41,600 Kg, i aquesta era la quantitat de terra que es pagava a canvi de 2 sous. Per tant, si un quartà valia 6 diners, equivaldria a uns 10,4 kg de terra.

Una carretada de 20 quintars suposaven uns 832 kg de terra.

En un acord del segle XVIII es va decidir que cap escudeller rebria més de 30 carretades anuals de terra, és a dir, entre 22,5 i 25 tones de terra.

Això vol dir que l'increment del preu de la terra des de finals del segle XV fins al segle XVIII va ser mínim.

Les reserves de terra que tenien els escudellers als seus obradors per poder treballar de l'ofici eren de l'ordre d'entre les dues i les tres carrerades, és a dir, de 1.664 a 2.496 kg, aproximadament.

La preparació de la terra. La pasta o massa

Qui s'encarregava de tragar la terra des del tall als obradors? Són força nombroses les referències escrites a l'ofici del tiraterres, però no compartim l'opinió d'Ainaud en el sentit que els tiraterres s'encarregaven d'extreure, picar, destinyar i transportar la terra des dels terrers fins als obradors [AINAUD, 1942: 93], feines que, com hem vist, s'encarregaven de fer els pagesos o determinats professionals. Els tiraterres, mulers o *asagonis* eren els traginers dedicats a transportar argila, calç, pedres i altres materials emprats en les obres de construcció d'edificis, així com també de retirar la runa, però no hem sabut trobar cap relació (malgrat que el nom semblava indicar el contrari) entre els tiraterres i els oficis productors d'obra de terra.

La gran majoria de tiraterres esmentats en la documentació eren d'origen francès i de baixa condició social.

La documentació aclareix que eren els pagesos que tenien arrendats els terrers els encarregats de transportar la terra amb les seves pròpies carretes fins a la porta dels obradors dels confreres que n'havien demanat. Ara bé, també és possible que aquestes operacions de transport haguessin variat d'una època a l'altra. Per exemple, mentre que la documentació gremial del segle XVIII explica molt detalladament les condicions del transport, a final del segle XVI dona la sensació que es feia d'una forma més desorganitzada, ja que l'any 1587 el Consell de Cent, a súpliques dels prohoms de la confraria, va decidir que els escudellers fessin una gran pila de terra fent muntanya vora la porta de la drassana, per la part de fora i, una vegada feta, només havien d'avisar perquè se'ls obrís la porta a fi que

la poguessin entrar³⁶. Això volia dir que la terra no arribava directament fins als obradors, sinó que s'acumulava a l'intempèrie. No s'explica com i qui s'encarregava de fer entrar la terra ni de com es distribuïa una vegada dins de la ciutat. Aquesta manera de procedir implicava grans riscos, com per exemple, la possibilitat que un fort aiguat desfés la muntanya de terra acumulada. Per altra part, ens preguntem si es duia un control sobre el total de carretades de terra que s'anaven apilant davant la porta de la muralla, qui i quantes n'havia fet dur i quines eren les despeses de fer portar la terra i com es pagaven aquestes despeses.

Una vegada a l'obrador, calia desterrossar la terra fins a reduir-la a pols per poder-la barrejar amb aigua i convertir-la en la massa o pasta d'escudeller. No seria difícil obtenir l'aigua necessària, ja que a la majoria d'obradors hi havia pous. Els pous es nodrien de les mines d'aigua que travessen la ciutat de Barcelona des de Collserola fins al mar. El 19.11.1636 Magdalena Serra, vídua de Pere Serra, i Salvador Serra, escudeller, llogaren a Andreu Pomareda, escudeller, un obrador d'escudeller, amb dos portals al carrer de na Sagra, amb forns construïts. El lloguer fou per 5 anys. Amb els pactes següents: li és permès, si vol, reedificar un forn de cremar, i li hauran de donar aigua del pou. El preu fou de 60 lliures³⁷.

En un document del 05.06.1603, Pau Rovira, adroguer, llogà a Gabriel Magí, escudeller, per tres anys, una casa situada al carrer dels Escudellers, amb el pacte següent: que dit mossèn Rovira, o per ell Miquel Passoles, escudeller que viu al costat de dita casa, havia de donar aigua a dit Magí, "*tanta quanta n'hagués menester, sols sia de dia a dia*". El preu del lloguer fou de 60 lliures de Barcelona, 20 lliures cada any, a pagar en dues vegades. Testimonis: Bartomeu Carbonell i Joan Soler, escudellers de Barcelona³⁸.

Hem trobat escasses referències a la pasta d'escudeller: a l'inventari de Francesc Miquel (1681) s'esmenta «Una carretada de pasta de escodeller» a l'entrada de la casa, i «Una carretada de raïllas, compresa un viatge de pasta de escodeller, poch més o menos»³⁹. A l'inventari de Bartomeu Cardenyas s'esmenta «Una sort de pasta de fer escudelles», venuda als encants públics al gerrer Pere Cuyàs per 16 sous i 6 diners⁴⁰.

Així, doncs, la pasta d'escudeller es diferenciava de la terra d'escudeller pel fet que la pasta era la barreja de l'argila triturada i garbellada, amb aigua, preparada i a punt de passar al taulell de maurar. Diversos estris, sovint inventariats, s'empraven durant el procés d'elaboració de la pasta d'escudeller: les senalles o cabassos, els sedassos, les masses de desterrossar, etc.

LA PROBLEMÀTICA DELS DIFERENTS TIPUS DE TERRES I LA SEVA MESCLA

Les anàlisis efectuades a les ceràmiques de Paterna han documentat que s'empraven quatre tipus diferents de pastes:

36. AHCB, Consell de Cent. Deliberacions (1587), fol. 27.
37. AHPB, Lluís Collell, *Manuale decimum quartum*, 1635, desembre, 28 - 1636, desembre, 23.
38. AHPB, Galceran Francesc Devesa, *Decimum quintum prothocollum sive manuale*, 1602, desembre, 30 - 1603, desembre, 24.
39. AHPB, Francesc Lentsclà, *Trigessimum quartum manuale contractuum et instrumentorum*, 1671, desembre, 27 - 1672, desembre, 12.
40. AHPB, Galceran Server Pedralbes, Plec d'inventaris i encants, 1598-1610 (7.03.1601).

a Les pastes de les olles (amb més contingut de quars). Inclou tant les olles grises com les vermelles, amb o sense vernís interior. Les olles vermelles tenen més contingut de quars (SiO₂). Químicament es tracta del mateix tipus d'argila, només que s'hi ha afegit sorra de quars. Les olles grises varen ser sotmeses a una cuïta final reductora a alta temperatura durant la darrera etapa de cocció i durant el refredament. Les olles vermelles es varen coure en atmosfera oxidant. Les pastes de les olles grises són més depurades.

b Les pastes de la pisa blava i de la pisa daurada. Es tracta de pastes de tons clars degut a la presència de CaO. Són pastes molt depurades, sense desgreixant afegit. Amb aquestes pastes no calia tant d'estany per a opacificar l'esmalt.

c Les pastes de la ceràmica comuna sense envernissar, de la ceràmica decorada en verd i morat i de gran part de la ceràmica blanca, sense decorar. Les diferències de coloració de les pastes es devien a factors com la composició de les pastes, a la major o menor circulació de gasos oxidants o reductors dins del forn, a una major o menor temperatura o a una variació en el temps de cocció.

d Les pastes de la ceràmica envernissada i gerres bescuitades fetes a torn.

Segons Molera, les diferències entre aquestes pastes era que: *“En el caso de fabricar cerámica barnizada, los alfareros empleaban una pasta relativamente pobre en CaO; de este modo podían cocer la pieza y el barniz a la vez sin problemas. El uso de pastas más cálcicas daría problemas en monococción ya que el barniz se estropearía”* [MOLERA, ET AL., 2001: 248].

Pel que fa a Barcelona, la documentació escrita aporta algunes dades respecte dels llocs d'extracció de la terra emprada dels productors de peces de ceràmica. Segons el color, sabem que els terrissers barcelonins empraren dos tipus de terra diferents: l'anomenada terra blanca i la terra roja. La divisió en dos grans grups és una realitat que es dona a la majoria de centres terrissers coneguts. De terra blanca n'hi havia, però, de dues procedències: la terra extreta del territori de Coll blanc i la procedent de Montjuïc. Més endavant ens hi tornarem a referir.

Darrerament s'ha efectuat gran quantitat d'anàlisis de pastes per poder determinar si només n'hi havia d'un sol tipus o bé si hi havia grups diferents.

El treball publicat més recent, i que par tant recull les darreres novetats, correspon a un article del 2014 [MADRID, ET AL., 2016: I, 253-270]. Per ara s'han detectat quatre bases argiloses: A, B i C, E. Les produccions més antigues corresponen a la del tipus E, que són les elaborades al forn del carrer Carders. Datan del segle XII fins al tercer quart del segle XIII. Es tracta d'un tipus d'argila quaternària poc calcari amb el qual es van elaborar atuells d'obra aspra, de terrissa envernissada i obra negra. És de remarcar que es tracta de fons excavats a l'argila natural. Els autors del treball parlen d'un subministrament d'argila pròxim a l'obrador. Les produccions del segle XIII, que corresponen els tipus A i B2, s'han detectat al forn del carrer Hospital), amb tres subgrups: A1 (poc calcari), A2 (límit entre poc calcari i calcari), i A3 (calcari). Els autors esmenten uns afloraments d'argila d'època terciària al Pla de Barcelona, entre els quals, un a l'anomenat “Turó dels Ollers”, i hipotetitzen que els tallers de producció ceràmica de Barcelona es traslladen a aquesta zona per poder explotar aquest dipòsit d'argiles terciàries. A partir de la fi del segle XIII es detecten altres tipus de cossos argilosos: la B1, la B3, la C1 i la C2. Aquestes argiles corres-

ponen, cronològicament, al període més dilatat de la producció ceràmica barcelonina, ja que basta fins al segle XVII. Es tracta de tipus de cossos argilosos calcaris (molt calcari el B3 i poc calcari el C1). Al segle XVIII es detecten els grups B4a i B4b, molt calcaris, amb els quals es van elaborar les produccions de pisa blava, i un grup límit entre calcari i poc calcari, el C2, usat per fer imitacions de pisa a la genovesa i la terrissa policroma del tipus anomenat “de Can Falló”.

Els autors de les anàlisis de pastes relacionen aquests tipus d'argiles amb l'evolució de la història de la confraria de Sant Hipòlit: creació a inici del segle XV i separació dels escudellers el 1531. Opinen que tot plegat demostraria que s'anava especialitzant la producció ceràmica de Barcelona.

TAULA LIII: QUADRE-RESUM DELS DIFERENTS TIPUS DE ARGILES USADES EN LA PRODUCCIÓ DE CERÀMICA A BARCELONA ENTRE ELS SEGLES XII I XVIII, SEGONS MADRID, BUXEDA, FERRER, BELTRAN DE HEREDIA.			
Segle XII - tercer quart del XIII			
E	Poc calcària		Obra aspra Terrissa vidrada Obra negra
Segle XIII			
A1	Poc calcària		Terrissa vidrada verda i terrissa vidrada
A2	Límit poc calcària / calcària		Terrissa vidrada verda Terrissa vidrada Gerres Cànters Pisa arcaica
A3	Calcària		Terrissa vidrada verda Terrissa vidrada Gerres Cànters Pisa arcaica
B2	Més calcària que B1		Pisa arcaica
Fi segle XIII - segle XVII			
B1	Calcària		Pisa decorada en verd i morat “clàssica” Terrissa vidrada verda Terrissa vidrada Gerres (tipus IV i tipus V)
B2	Més calcària que B1	S. XV - XVI	Pisa blava i daurada Pisa blava (pinzell-pinta, blau gòtic) Pisa daurada (pinzell-pinta i daurats arcaics)
B3	Més calcària que B2	S. XVI	Pisa daurada “clàssica” (com la de Reus)
B5	Calcària	S. XVI-XVIII	Pisa blava i daurada
C1	Poc calcària	S. XVI	Terrissa vidrada Obra negra
C2	Límit entre calcària i poc calcària	S. XV-XVII	Terrissa vidrada Gerres (Tipus V)
Segle XVIII			
B2d	Més calcària que B1		Terrissa tipus anomenat “Can Falló”
B4a	Molt calcària		Pisa blava de “la botifarra” Pisa imitació beretino (blau sobre blau, etc)
B4b	Calcària		Pots de foc
B5	Calcària	S. XVI-XVIII	Pisa blava i daurada
C2	Límit entre calcària i poc calcària		Pisa “a la genovesa” Terrissa vidrada decorada en groc

Coll blanc era un territori força extens que anava des de les muralles de la ciutat fins a la parròquia de Santa Eulàlia de Provençana, com hem vist anteriorment. La documentació escrita ens diu que d'aquesta zona del Pla de Barcelona extreïen terra els escudellers, els gerrers, els ollers i els rajolers. Sembla,

però, que els escudellers empraven la terra blanca que aflorava en determinats llocs d'aquest ample territori. S'esmenta, en concret, una finca situada al costat del Torrent de Matacans així com un paratge conegut amb el nom de Torrent Gornal. Amb aquesta terra preparaven una pasta natural, no modificada. Servia per fer les peces que els hi eren pròpies (l'obra daurada i la blava i/o policroma renaixentista i posterior), però també la barrejaven amb la terra blanca de Montjuïc quan es tractava de fer cairó, teula italiana i escata de peix i, fins i tot amb terra roja. A més, la terra blanca de Montjuïc, anomenada escardó, s'utilitzava en la preparació del vernís anomenat de "pisa basta", on no s'hi posava estany com a opacificant.

La terra blanca que empraven els gerrers procedia de la muntanya de Montjuïc (si més no, al segle XIV), però essencialment d'alguns paratges de Coll blanc (de la zona de la Creu Coberta, més propera a Barcelona). Amb aquesta terra preparaven una pasta natural, però per diversos documents sabem que també la barrejaven amb terra roja, elaborant un tipus de pasta modificada que, segons els escudellers, no feia bona lliga dependent de l'ús que se'n fes (veure les declaracions dels testimonis del plet de 1767).

Alguns ollers i rajolers posseïen finques (o les tenien a lloguer) a Coll blanc. Això ens indica que empraven la terra blanca d'aquell indret del Pla de Barcelona.

A Manises s'ha documentat etnogràficament la utilització d'una barreja de terres (la Terra del Pla de Quart i la Terra de Cànter) en una proporció de 1/6 [COLL, PÉREZ CAMPS, 1993: 879-880]. També als obradors aragonesos estudiats per Álvaro s'efectuava una barreja de terres segons si els volia elaborar un o altre tipus de peces [ÁLVARO, 2002: I, 78-82].

El plet de 1767 i els llocs d'extracció de la terra

A més de la documentació notarial, un llarg plet iniciat l'any 1767 a la Reial Audiència, proporciona informació per conèixer els diferents tipus de terra que s'usava en els obradors de ceràmica de Barcelona, en aquella època.

En aquest plet entre les dues confraries es va fer servir la jurisprudència que hi havia aleshores, fruit de la resolució d'altres litigis semblants instats entre confraries de la ciutat. És de destacar el plet de 1722-1723 relatiu a la fabricació de "rajoles de València" per part dels escudellers. En aquest plet també es fa esment a les diferències entre la terra emprada pels gerrers i l'emprada pels escudellers.

Amb les indicacions que apareixen en ambdós plets, podem fer-nos una idea força aproximada del problema que intentem tractar.

Segons el plet de 1767, la terra blanca procedent de la muntanya de Montjuïc, quan s'arrencava, tenia una tonalitat blavosa, mentre que la terra blanca de l'Hospitalet tenia una tonalitat groguenca. Una vegada seques, però, ambdues preniën un color blanquinós, essent aleshores difícilment distingibles. Possiblement, la terra de l'Hospitalet podria correspondre a la mateixa que, segons el plet del 1722-1723, extreïen els escudellers d'un paratge anomenat Torrent Gornal.

La terra de Montjuïc rebia el nom d'"esquerda" –en el castellà de l'època, "escardón"–, i els escudellers l'empraven tècnicament en poca quantitat: només com a integrant del vernís de la "pisa basta".

Al l'inventari de béns del difunt escudeller Pere Camon (1605) s'esmenta, entre altres eines, «una pica de picà squerda»⁴¹.

Segons diu el plet de 1767, hi havia, però, una important diferència de preu entre una i altra terres, essent la groga procedent dels terrers pròxims a l'Hospitalet molt més cara: 18 sous i 9 diners la carretada front als 7,5 sous que costava una carretada de terra de Montjuïc. És evident que això podia repercutir d'una manera molt directa en els costos de producció, segons si s'usava una o altra.

La pregunta que immediatament ens formulen és la següent: des de quan els escudellers varen començar a emprar la terra de l'Hospitalet, que era molt més cara que la de Montjuïc? I per quin motiu? Si una vegada seques, les dues preniën una tonalitat blanquinosa i eren difícilment distingibles, com s'evitava el frau?

Possiblement, des del moment en què el gremi mateix es va fer càrrec del subministrament de les carretades de terra, al segle XVIII, ja no hi hagué cap possibilitat de frau.

Quin component tenia la terra de l'Hospitalet que, malgrat ser més cara, la feia especialment adequada per a la feina dels escudellers? Creiem que el plet de 1767 respon a aquest interrogant.

El plet, iniciat a instàncies dels escudellers contra el "gremio de alfareros" és una excel·lent font d'informació sobre la producció de ceràmica a Barcelona que difícilment hauríem conegut de no existir aquesta documentació. El conflicte s'originà quan els gerrers de Barcelona decidiren fer plats, escudelles i xicres per prendre xocolata. Per fer la pasta d'aquestes peces utilitzaven l'argila groga extreta de la muntanya de Montjuïc que, com s'ha dit, era molt més barata. Per evitar la transparència de la pasta varen emprar una engalba groguenca que aplicaven als plats, i una engalba negrosa, feta amb manganeta o peròxid de manganès, que aplicaven a les escudelles i xicres, tot procurant no usar l'òxid d'estany, component privatiu del vernís de la pisa, que feien només els escudellers.

Pel fet d'emprar una terra diferent i un vernís sense estany, els gerrers estaven convençuts que podien fer formes d'atuells que, en principi, serien pròpies de la producció dels escudellers. Naturalment, això no va agradar als escudellers, que asseguraven que, per culpa d'aquesta intromissió, havien minvat les vendes dels seus productes més corrents: els plats i les escudelles. Però, amb quins arguments podien els escudellers evitar l'elaboració d'aquelles peces per part dels gerrers?

De fet, la jugada dels gerrers estava molt ben calculada. Molt de temps abans s'havia permès als escudellers fer rajoles anomenades "de València", que eren diferents quant a la pasta, vernissos i elaboració, de les rajoles bastes fetes pels rajolers, ja que la forma "rajola" no era privativa de cap gremi (es podien fer rajoles de marbre o de qualsevol altre material, d'igual manera que es feien olles de coure o plats d'estany).

A mitjan segle XVIII els gerrers van pensar el mateix: no era privatiu dels escudellers l'elaboració de plats, escudelles o xicres per prendre xocolata, ja que també en feien els courers o els argenters. Fins i tot els ollers feien els "plats de foc" per cuinar. Només calia anar en compte de no emprar la mateixa argila ni la mateixa composició dels vernís de pisa, que usaven els escudellers.

41. AHPB, Esteve Gilibert Bruniquer, *Inventariorum et encantuum ... liber secundus*, 1601, març – 1609, abril, 5.

Els escudellers no podien esgrimir els mateixos arguments del plet de 1722, quan asseguraven poder fer rajola perquè la pasta, el vernís i el treball de les rajoles “de València” eren diferents a la terra, vernís i treball de les rajoles bastes, de manera que argumentaren que els plats, escudelles i xicres per la xocolata que feien els gerrers eren falsificacions, ja que la barreja de terra blanca amb terra roja “no lligava” bé, i les peces no quedaven tan consistents, de manera que, en abocar-hi un contingut calent, s’esquerdaven amb facilitat, cosa que no succeïa quan la terra era completament roja o completament blanca, sense barrejar:

«Pues ha observado el testigo que poniendo a aquéllos o aquéllas cualquier cosa caliente se rompen y quiebran con facilidad, atribuyéndolo el declarante a que la tierra blanca con la tierra roja de que usan los alfareros para dichos artefactos no hace ni puede jamás hacer liga buena, y tiene por cierto que si dichas maniobras o artefactos fuesen hechos solamente de una u otra de dichas especies de tierra fuesen aquéllos más consistentes y menos perjudicial al público»

I això afirmaven saber-ho:

«Por haver experimentado el proprio mode con diferentes platos, escudillas y ollas, de suerte que el declarante tiene por más firme y constante los platos, escudillas y xicaras que fabrican los alfareros compuesta solamente la massa o pasta de tierra roja sola que no méscándola con la tierra blanca, respecto que unidas estas dos especies de tierra no hazen liga la una con la otra».

Els escudellers deurien ser conscients que no podien impedir que els gerrers fessin les mateixes formés que feien ells, perquè aquest va ser l’argument que els va permetre seguir fent rajoles de València quan els rajolers ho van intentar impedir uns anys abans, però per altra part, aquesta producció dels gerrers els havia fet minvar molt les vendes dels seus productes, de manera que van buscar un argument amb el qual poder convèncer als magistrats de la Reial Audiència. N’hi havia un que poques vegades fallava: la utilitat pública.

Els escudellers havien d’obrar amb prudència, ja que si els magistrats sospitessin que cercaven l’obtenció d’un privilegi amb el qual monopolitzar l’elaboració d’un determinat tipus de peça, el cas estava perdut. Per això van argumentar les seves queixes dient que les “falsificacions” fetes pels gerrers eren de mala qualitat i que tot plegat redundava en perjudici de les persones que les compraven. És a dir, que la seva demanda era, també, una demanda amb finalitat altruista. Per la data del procés, estaríem parlant d’una producció gerrera detectats al segle XVIII semblant a la del tipus anomenat de “Can Falló” (Girona), que es caracteritza, entre altres coses, per mostrar una engalba groguenca o morada (manganeta o peròxid de manganès).

No sabem quina va ser la sentència, però la suposem favorable als gerrers, vista la jurisprudència existent i la presència de plates en inventaris de gerrer d’inici del segle XIX.

El plet demostra, entre altres coses, la importància donada a la composició de la pasta, molt diferent si es tractava de fer escudelles o si es volia per fer obra per anar en contacte amb el foc.

Així, doncs, en resum, els tipus de terra emprada serien els següents:

1 Terra calcària blanca, de tonalitat groga, procedent de Diversos paratges situats entre la riera Blanca i la riera de Sants (Torrent de Matacans i Torrent Gornal), emprada només pels escudellers per fer obra daurada i obra blava i/o policroma del

segle XVI i XVII. Podria correspondre amb els grups B2 i B3.

2 Terra calcària blanca però de tonalitat “rubia”, procedent de la zona de Coll blanc, a prop de la Creu Coberta, emprada pels gerrers, ollers i rajolers.

3 Terra calcària blanca, de tonalitat blava (escardó) procedent de la muntanya de Montjuïc,

4 Terra calcària roja (suposem que degut a l’abundància d’òxid de ferro) extreta de llocs no determinats del Pla de Barcelona (almenys un dels quals era el fossar de les muralles) i potser també de Montjuïc, emprada pels ollers i rajolers barrejada amb la terra blanca per fer les peces de foc i les rajoles bastes, i possiblement pels gerrers també barrejada amb terra blanca per a l’elaboració de determinades peces com el cairó, si bé en aquest aspecte no hem aprofundit més en la investigació.

A més, es coneix l’extracció de terra a l’actual barri de Gràcia, prop del convent de Jesús. Probablement es tractaria de terra blanca, calcària, del tipus de la que empraven els rajolers. Si era o no la mateixa terra “rubia” que extreien de Coll blanc, això no ho sabem.

En principi, cap escudeller necessitava terra roja, però al plet del 1722-1723 es va acusar als escudellers Jeroni Gual i Miquel Rocamador d’emprar una mescla de terra blanca i de terra roja per fer cairó, és a dir, la placa base de les rajoles de València. Aquesta barreja, segons els escudellers, no era apta quan es tractava de fer peces que havien de contenir un líquid calent (motiu del plet de 1767 amb els gerrers), però segons ells mateixos sí que l’empraven quan feien cairó, escata de peix i teula italiana. Miquel Rocamador va fer l’escata de peix i la teula italiana de la fortalesa de la Ciutadella de Barcelona. Per això necessitava la mescla de terres.

De manera que el panorama deuria ser força més complicat de com ara ens l’imaginem: amb quatre o cinc procedències es podien obtenir diferents tipus de pastes, això sense tenir en compte que, segons les proporcions de les mescles, els resultats podien ser ben dispersos.

En un obrador d’escudeller hi podríem trobar terra blanca de dues o tres procedències: escardó de Montjuïc -teòricament per preparar el vernís de la pisa basta-, terra blanca (dels llocs on l’extreien els escudellers o d’on ho feien els gerrers), i potser terra roja per mesclar-la amb la blanca per fer cairó, escata i teula italiana, encara que no sabem si la barreja amb terra roja era un costum generalitzat o només un fet puntual. En haver-hi una important diferència de preus, o la confraria controlava molt bé l’entrada de terra destinada al treball dels seus mestres confreres o el frau estava garantit. Segons consta al plet de 1722-1723, una circumstància sembla que pot aclarir força els nostres dubtes sobre la mescla de terres i sobre la possible Comesa de frau. El detallem a l’apartat següent.

En pàgines anteriors ens fèiem ressò de l’elaboració de Diversos treballs d’investigació sobre anàlisis de pastes de ceràmiques fetes a Barcelona. Fins al moment s’han detectat tres bases ceràmiques que han donat lloc a nou tipus de pastes. Aquestes bases ceràmiques corresponen a les lletres A, B i C. Hi ha una possible quarta base ceràmica, la D, que encara no se sap amb certesa si correspon o no a una producció barcelonina. L’obra escudellers es realitzava sempre amb la base B:

Les operacions de picar i de pastar la terra

Una vegada a l'obrador, la terra era sotmesa a les operacions de picar (desterrossar), garbellar i pastar (barrejar amb aigua).

La realització d'aquestes operacions en la marxa de l'obrador és un aspecte difícil de tractar, ja que la informació no és abundant. Sembla que als segles XV i XVI aquestes tasques les duïen a terme professionals. Una ullada a la documentació del segle XVI indica que hi havia picadors professionals («picadors de terra d'escudellés»).

En el manual de Nicolau Reyner s'informa que el picador era sovint la mateixa persona que pastava la terra amb els peus fins que obtenia una pasta amb la plasticitat necessària.

A inici del segle XVI, un picador professional guanyava un jornal de 3 sous per la seva feina. Amb el temps, aquestes feines les dugueren a terme els aprenents i, fins i tot, persones alienes a la confraria, que es llogaven ocasionalment, la qual cosa, al segle XVIII, va provocar queixes entre els membres menys afortunats del gremi.

Les masses per picar terra i els garbells no manquen mai en els inventaris d'obradors.

Una vegada sotmesa la terra a les operacions de picar i de barrejar amb aigua s'obtenia la pasta, en castellà, el "barro".

Segons Álvaro, als obradors aragonesos s'empraven dos tipus d'argila: el "barro colado" i el "barro de pila". El "barro colado" era més car, ja que s'obtenia fent passar el "barro de pila" a una segona bassa anomenada "colador", on es purificava. Aquest fang es reservava per a la millor obra [ÁLVARO, 2002: 83]. A Barcelona, però, els obradors d'escudeller, contràriament al que s'ha dit repetidament, no necessitaven de basses de decantació ni de coladors. En canvi, els obradors de gerrer sí. No podem assegurar, però, que als segles XIII o XIV, quan els ollers blancs també feien obra de gerrer, els obradors no disposessin de basses de decantació. La informació procedeix d'uns documents tardans, del segle XVIII, i el procés podia haver canviat des dels orígens fins aleshores:

«Que la massa o pasta de que usan los alfareros para la fábrica de sus vasos y operaciones necessita de trabajarse y purificarse en las balsas y passarse por coladores, de forma que puesta la massa o pasta en las balsas construidas que de servir aquella para la fábrica de sus respectivos vasos, es a saber, para vasos comunes y para vasos más finos y de mayor arte que son aquellos que no sirven para coser las viandas, como con más individuación lo dirán los testigos ministrados»

«Al componer los escudilleros la massa para las operaciones de muchos años a esta parte no les han visto usar ni valerse de balsas ni coladores, y si de poco tiempo a esta parte han usado dos de ellos quines son Gerónimo Gual, adverante, y Miquel Rocamador, escudilleros, ha sido por haver adquirido por vía de compra dicho Rocamador un obrador que fue de Jayme Puigdouira, alfaherero, donde se hallava construida la balsa de componer massa de alfarero, y dicho Gual por haver adquirido parte de un patio que era del difunto Juan Darbó, alfaherero de la ciudad».

Com que el document diu que «de muchos años a esta parte» els escudellers no empraven basses ni coladors, hem de deixar oberta la possibilitat que en un temps remot sí –potser abans del segle XV– ho haguessin fet.

Aquesta particularitat sobre la no necessitat de basses de decantació quan es tractava d'elaborar obra d'escudeller no sembla que sigui un fet insòlit. En aquest sentit, Jaume Coll, re-

ferint-se a l'elaboració de les pastes dins del món andalusí, diu que "(...) Probablement el garbellat fou una pràctica més corrent que la levigació en la preparació de la matèria primera, ja que de moment no s'han trobat piques o basses per aquesta funció" [COLL, 1998: 170].

A les excavacions efectuades al barri del Fortí de Dénia [GISBERT, 1985: 161-174; GISBERT, 1990: 5-91] tampoc no s'han trobat estructures especials per al levigat. Sembla que la coloració gris o negrosa que presenten algunes ceràmiques andalusines estaria provocat per la presència de força matèria orgànica on la cocció no ha arribat a provocar una oxidació total de la pasta. Això també demostraria una manca d'envelliment o putrefacció de l'argila.

La informació documental semblaria corroborar el que diem. Al cadastre de 1716 s'esmenten les basses de l'obrador de l'escudeller Miquel Rocamador en unes delimitacions de finques, però cal fer notar que abans havia estat un obrador de gerrer. També s'esmenten les bassades a l'inventari dels béns del gerrer Sever Viladomat (1756): «Item, tres basades de pasta llisa a punt de obrar», i «Item, la pasta arenosa resultant de dittes tres basades». En canvi, no hem trobat informació sobre basses ni bassades en els obradors d'escudellers entre l'abundant documentació que hem fet servir en aquest treball.

L'any 1717, en l'establiment emfitèutic de Maria Barba, vídua de Josep Barba, gerrer, fet pels hereus del gerrer Jaume Puigdoure i Pi s'esmenta: una casa i l'obrador, oberta al cel, amb terrat i sobreposat, amb una botiga o petita caseta al costat de l'obrador, al nord, i amb un pati de terra amb un pou, contigu a dites cases, i obrador, fins a la pared de pedra de fa poc construïda que serveix de divisió del pati on hi havia una bassa i un bassó de fer pasta per la fàbrica de l'ofici de gerrer⁴².

La necessitat de basses i de coladors limitava molt (de fet gairebé impossibilitava) l'intrusisme professional, però hem de tenir en compte que, encara fins ben entrat el segle XVII hi havia mestres que eren gerrers i escudellers a la vegada, com els casos de Miquel Roca o de Salvador Morató. Per tant, legalment podien elaborar qualsevol mena de recipients ceràmics amb el tipus de terra necessari en cada cas i, a més, podien tenir basses i coladors als seus obradors, ja que eren mestres gerrers. La delimitació clara entre la feina del gerrer i la de l'escudeller és un fet que es produí cap a mitjan del segle XVII: a partir d'aleshores, o s'era confrare escudeller o bé confrare gerrer, oller i rajoler.

De la feina de fer passar la terra per la bassa on es barrejava amb l'aigua en deien "balsear".

Una altra de les diferències més evidents entre el treball tocant a l'ofici de gerrer respecte del d'escudeller era la necessitat que tenien els gerrers de fer eixugar els seus atuells al sol, mentre que els escudellers no, perquè escaldaven l'obra que feien. Els mesos més indicats eren els d'estiu o de tardor⁴³.

El gerrer Joan Darbó ho explica amb les següents paraules:

«Que los alfareros de esta ciudad acostumbran balsear la tierra para el uso de su oficio en los meses de mayo, junio, julio y

42. ACB, Caritat. Pabordies, vol. 6, p. 91 (29.04.1717). Anteriorment havia estat de l'escudeller Pau Oriol.

43. ACA, Reial Audiència. Plets civils, núm. 20.422. D'aquest plet entre la vídua Maria Barba i l'escudeller Miquel Rocamador és d'on procedeixen els testimonis que s'esmenten en el text.

agosto, y aunque pueden balsearla todo el año, empero como ha de ser estando los oficiales dentro del agua, por esta razón y por causa del officio, no lo hazen»

Es tractava, doncs, d'una feia desagradable quan feia fred; potser per aquest motiu estava reservada als oficials; no pas als mestres.

L'escudeller Francesc Marres va ser una mica més explícit:

«Quando hacen aquella –es refereix a la pasta– ha de estar un hombre desnudo dentro del agua, y la frialdad de ella no lo permite»

Però el gerrer Sever Viladomat puntualitza que, tot i evitar els mesos freds:

«Quando dichos tres meses no son bastantes para hacer la que se necessita para todo el año, se haze en otros meses»

Si l'aigua era massa freda i els oficials no volien fer aquesta feina, aleshores es podia recórrer al treball dels jornalers, com explica l'escudeller Jeroni Gual:

«Mientras tengan jornaleros que lo quieran hacer, lo harán todos los meses que quieran hacer»

Per a poder “enjudar” les peces es necessitava un ample espai assolellat i, per això, era indispensable que al voltant de l'obrador no hi haguessin parets massa altes. Si aquestes parets limítrofes fessin ombra, aleshores trigaria molt més l'assecat de les peces, com explica el gerrer Francesc Amat:

«Y levantándose el mesmo tejado no se podría enjudar la pasta para fabricar la obra de dicho officio ... que si hoy en día se enjuga aquella con el término de quinze días, entonces ni con dos meses se enjudaría la dicha pasta, por lo que redundaría en grande perjuicio y pérdida del dueño de la casa»

El jove gerrer Francisco Gòmez digué sobre aquest tema:

«El alfarero necessita de el sol para enjudar y dar vernís o vedrios a la obra que trabaja, y el escudillero la escalda y no necesita de el sol para vedriarla»

Aquest detall també el posa de relleu el fuster Bartomeu Esplugues, que treballava sovint per als gerrers i escudellers:

«Lo dixo saber el testigo por tratar muy a menudo con los oficiales de uno y otro officio a la mayor parte de los quales el testigo haze moldes para la fábrica de su obra⁴⁵ y ve el testigo que los alfareros no pueden envernissar su obra sin sol, y los escudilleros, sí».

Ho certifica un altre jove fuster, Pere Esplugues:

«No sólo porque la obra de alfarero tiene más de gordaria que no la de escudillero, pero también porque el alfarero no puede dar el vernís a su obra no teniendo sol, y lo escudillero la puede dar a su obra, a la sombra».

L'escudeller Manuel Ràfols afirma el mateix:

«Los alfareros no pueden coser su obra sin que primeramente ser bien ajuta y tostada en el sol, y sin él, no pueden dar el vidriado o vernís, y los escudilleros escaldan su obra, y sin el sol pueden dar el vidriado o vernís».

La pasta es preparava trepitjant-la amb els peus i s'anava consumint segons es necessitava. Així s'explica que a l'obrador d'Antoni Mestre (1594) s'esmentí “un jornal de terra”, és a dir, la quantitat de terra que s'havia estimat que es consumiria

44. Segons això, estaria dient que el vidriat de plom es cou en monocció i que l'obra d'escudeller es feia e dues cuites almenys, cos i vidriat.

45. Dada molt interessant que caldrà tenir en compte a l'apartat següent.

durant tot un dia de treball a l'obrador.

La terra s'arrencava amb un magall:

«Item, un magall de arrencar terra ab son mànech de fusta»⁴⁶.

Una vegada preparada l'argila es tallaven trossos –“pans”, segons la moderna terminologia– que es duïen al banc de maurar:

«Un banch de maurar la pasta de escudeller».

La terra es maurava, doncs, al damunt d'un taulell de fusta que disposava de “petges” o potes:

«Item, un banch de maurar ab petges»⁴⁷.

En els inventaris s'esmenta sovint un d'aquests bancs, però excepcionalment hi havia obradors que en disposaven de dos.

En el banc de maurar s'estirava la pasta repetidament per, d'aquesta manera, eliminar l'aire que pogués haver-hi a l'interior.

La conformació i l'eixugat de les peces

Una vegada obtinguda la pasta d'escudeller començava el treball de conformació, moment en què la massa d'argila era modelada fins a obtenir la forma desitjada. Normalment s'emprava el torn, però també es podien fer servir motlles i plantilles.

El torn constava d'una roda de fusta de pi i d'un banc o taulell. Les rodes estaven plantades, és a dir, fixades a terra.

Quant al nombre de rodes, cal dir que als inventaris *Post mortem* no s'esmenten els torns, sinó les rodes d'obrar. Era habitual especificar si es tractava de rodes bones i guarnides o si estaven espatllades:

«Dos rodas guarnides d'escudaller ab tots sos aparatos».

El nombre més gran de rodes que hem documentat en un obrador és de quatre⁴⁸. Per exemple, a l'inventari de Josep Pasqual, on s'esmenten:

«Quatre rodes de treballar plantades, ab sos taulells»⁴⁹.

El més freqüent era, però, que hi haguessin només dues rodes.

Al costat de la roda hi havia l'«ayguer» o gibrell amb aigua, que servia perquè l'escudeller pogués remullar les mans o la peça que estava torneiant. De vegades, la documentació escrita en fa esment:

«Un ayguer de fer feyna a la roda»⁵⁰; «Un bugader de ramullar terra encastat a la paret»⁵¹; «Un bugaderet petit de ramullar terra, devant del forn»⁵²; «Una gerra per tenir aigua»⁵³.

46. AHPB, Esteve Gilabert Bruniquer, *Inventariorum et encantuum ... liber secundus*, 1601, març – 1609, abril, 5. Inventari de l'escudeller Pere Camon (1605).

47. AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de inventaris y encants*, 1640, gener, 21 – 1656, novembre, 13.

48. A Paterna s'han documentat entre quatre i cinc torns per obrador [MESQUIDA, 2002: 62 i 69].

49. AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de inventaris y encants*, 1640, gener, 21 – 1656, novembre, 13.

50. AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de inventaris y encants*, 1640, gener, 21 – 1656, novembre, 13.

51. AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de inventaris y encants*, 1640, gener, 21 – 1656, novembre, 13.

52. AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de inventaris y encants* (1640, gener, 21 - 1656, novembre, 13).

53. AHPB, Pere Màrtir Llunell, *Sextum liber inventariorum et encantuum*, 1678, gener, 26 – 1684, desembre, 5.

No s'esmenten gairebé mai les petites eines que l'escudeller podia emprar per perfilar durant el tornejat de les peces. A l'inventari de Llorenç Passoles s'esmenta una "mitja lluna"⁵⁴. A l'inventari d'Hipòlit Estaper (1772) s'esmenten:

«Item, las eynas necessarias per la construcció de la obra, totas usadas»⁵⁵.

Més freqüents són els esments a les ferrusses o fulles de ganivet que usaven els escudellers per donar forma als plats, abans de la primera cuita, quan tenien la consistència del cuir. Amb aquestes eines es feien les vores i les concavitats del fons de la part exterior. D'aquesta operació se'n deia "adobar els plats".

Per a l'elaboració de rajoles s'empraven els motlles de fer rajoles, que molt de tant en tant apareixen als inventaris d'alguns escudellers, com per exemple, en el de Llorenç Passoles:

«Item, una Post. de fer rajolas, dos motllos, un tallant i una massa, tot usat»; «Item, un banc de fer rajola i un cortadó»⁵⁶.

El fuster Bartomeu Esplugues, que abans hem vist que va fer de testimoni en un plet entre la vídua del gerrer Josep Barba i l'escudeller Miquel Rocamador, digué saber de què parlava perquè: «Haze moldes para la fàbrica de su obra». Referint-se tant als escudellers com als gerrers. És a dir, no parla ni de mobles ni d'eines de fusta, sinó clarament de motlles. Per tant, és indubtable que algunes de les peces que elaboraven els escudellers i/o gerrers estaven fetes amb motlles de fusta.

L'obra tornejada o emmotllada s'estenia en posts (taulons) de fusta situats en Diversos indrets de l'obrador. Es deurién aprofitar els terrats com a lloc on estendre l'obra, ja que en alguns inventaris d'obradors es parla de les escales per accedir-hi.

Per poder separar les peces acabades de tornejar s'emprava un fil. Després, es posaven damunt d'un taulell de fusta:

«Item, quatre dotzenas y mitja de pots de fusta usadas per posar la obra quant és tallada de sol»⁵⁷.

Hem trobat molts esments a barres o posts de fusta emprats per a dur a terme l'assecat de les peces:

«Item, dos barras llargas per posar la obra»; «Item, sich pots per axugar aquella»; «Item, dos barras llargas per posar la obra de escodeller a axugar»; «Item vint y sis pots per posar dita obra axugar»; «Primo, quatre dotzenes de posts velles de obrar»⁵⁸.

També s'empraven bancs: «Item, quatre bancs per posar obra»⁵⁹.

Excepcionalment, en alguns obradors, barres penjades del sostre:

«Item, sis barres penjades al sostre»⁶⁰.

Quantes posts per estendre l'obra o per eixugar l'obra es necessitaven en un obrador d'escudeller?

Les xifres que s'esmenten als inventaris són molt desiguals: de 30 a 72. Per terme mig, però, estariem parlant d'unes 60. Observem que es tracta gairebé sempre de múltiples de 12. Segurament hi hauria una relació directa entre el nombre de taulells de fusta i la capacitat del forn. A l'interior del forn s'hi encabien les peces apilades. La quantitat es mesurava en grosses (1 grossa = 12 dotzenes). Per tant, l'escudeller havia de preveure comptar amb prou espai on posar la ceràmica que anava tornejant i, després, la que sortia del forn ja cuita. Quan més gran era el forn, més posts es deurién necessitar.

Les posts estaven posades damunt dels estalvis:

«Item, un stalvi per a tenir les posts»⁶¹.

Tant en el procés de tornejat com en el moment d'envernissar i pintar eren necessaris alguns mobles per poder-ho fer amb més comoditat. En els inventaris se'n esmenten de molt variats: «Item, un banch ab spallera de fusta de pi»⁶²; «Item, una banca»⁶³.

Durant els mesos d'hivern o quan el dia era curt calia treballar amb l'ajut de llums: «Item, un pagès per tenir lo llum»⁶⁴.

Quan les peces s'havien eixugat de forma natural i havien pres certa consistència es posaven a l'interior del forn per rebre la primera fornada o escaldat abans de procedir a ser envernissades. Aquesta obra era l'anomenada "obra crua", i així s'esmenta diverses vegades:

«Dotze grosses de orelam cru» (1575), «Item sis grossas de plats de compte, crus», «Item vint y tres canters y gerras petits, crués», «Item, una dotzena de axaroperas, crués».

4.1.2. EL PLOM

El plom era l'element indispensable per a preparar el vernís necessari per a impermeabilitzar els objectes de ceràmica. La seva obtenció es convertí en un gran problema al que hagueren de fer front les dues confraries de sant Hipòlit. Acabaren endeutant-se fortament.

En la documentació notarial sovintegen els termes referits als materials emprats en el procés de preparació dels vernissos, tant del plom com del vernís que servia per opacificar l'obra d'escudeller i per a obtenir els colors de la decoració.

Els vernissos són capes vítries aplicades a la superfície dels objectes que es couen fins que es fonen els components. Ho fan a menor temperatura que el cos ceràmic. La finalitat és:

- Impermeabilitzar.
- Protegir contra la pols i la brutícia.
- Fer augmentar la resistència mecànica de l'objecte envernissat.
- Permetre la decoració.

54. AHPB, Pere Màrtir Lluell, *Sextum liber inventariorum et encantum*, 1678, gener, 26 – 1684, desembre, 5.

55. AHPB, Josep Ribes i Granés, *Vigessimum secundum protocollum instrumentorum*, 1771, desembre, 27 – 1772, desembre, 23, fol. 132r-136r.

56. AHPB, Pere Màrtir Lluell, *Sextum liber inventariorum et encantum*, 1678, gener, 26 – 1684, desembre, 5.

57. AHPB, Josep Jaume Creus i Llobateres, *Liber testamentorum primus*, 1728, novembre, 2 - 1755, desembre, 8; *Inventarios y encantes*, 1728, novembre, 7 – 1755, febrer, 22, fol. 46r-48v.

58. AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de invantaris y encants*, 1640, gener, 21 – 1656, novembre, 13.

59. AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de invantaris y encants*, 1640, gener, 21 – 1656, novembre, 13.

60. AHPB, Joaquim Colomé, Plec d'inventaris i encants, 1602 - 1613.

61. AHPB, Joaquim Colomé, Plec d'inventaris i encants, 1602 - 1613.

[66] AHPB, Joaquim Colomé, Plec d'inventaris i encants, 1602 - 1613.

63. AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de invantaris y encants*, 1640, gener, 21 – 1656, novembre, 13.

64. AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de invantaris y encants*, 1640, gener, 21 – 1656, novembre, 13.

En la composició química dels vidrats hi intervenen un formador de vidre -el més corrent dels quals és el SiO₂- i un fundent -el plom- que sol trobar-se en forma de sulfur de plom o galena. A més, hi podem trobar colorants i opacificadors.

L'òxid de plom (PbO) és un fundent que té un punt de fusió molt baix (886°) i un coeficient de dilatació també força baix, la qual cosa fa que els vidrats de plom siguin fàcils d'acoblar sense produir esquerdes a la majoria de pastes ceràmiques. El plom fon gradualment, amb seguretat i suaument. Té com a inconvenients que per damunt dels 1.200° es volatilitza i que, si s'usa sense fritar, l'òxid de plom és verinós: produeix saturnisme.

La frita és un vidre que ha estat fos, refredat brusquement i mòlt en pols, disposat per afegir-se com a ingredient als vidrats o esmalts. Ajuden a un millor control de la temperatura de cocció de l'esmalt, disminueix la temperatura d'inici de fusió i redueix el temps de maduració del vidrat, redueix la volatilització del plom i, com hem dit abans, la seva aplicació és menys tòxica per a la salut [MOLERA, ET AL., 2001: 259].

A la documentació que hem consultat s'esmenta el plom en diferents estats: metàl·lic (en forma de "tortugues" o de barres)⁶⁵ o bé oxidat (cofol, clofol o alcofol), obtingut per calcinació. Els abundants forns de cremar vernís ens asseguruen que, a Barcelona, el vernís es fritava.

Cal distingir, però, entre el plom i l'alcofol, clofol o cofol⁶⁶.

El sulfur de plom (cofol, clofol o alcofol) era emprat pels ollers i gerrers. Les grans partides que consumien els hi comportaven importants despeses. Per això, el 1574 set gerrers (Rafael Mates, Joan Bonet, Joan Massó, Bartomeu Pujades, Cosme Pujades, Antoni Pujades i Joan Còtia) es varen associar per vendre un censal mort de 120 lliures i pensió anual de 6 lliures amb el qual obtenir diners per a la compra de clofol. El comprador del censal va ser un altre gerrer: Antoni Mulet⁶⁷.

Els llocs de procedència del clofol o alcofol podien ser Diversos: de la zona de Falset, de Palafrugell, etc, però també n'arribava per via marítima. El 21 de gener de 1507, Ramon Valldelós [?], alcofoler del terme de Palafrugell, va vendre a Joan Vinyals, mercader, de Barcelona, alcofol gros de galena que es va comprometre a arrencar durant el més de juny. Li donaria al mateix lloc d'on el treia, al preu de 12 sous el quintar de 5 roves⁶⁸. Pel que fa a Falset, es coneix que l'any 1634 la confraria dels ollers, gerrers i rajolers presentà una súplica aprofitant que el jurat en cap, síndic i botiguer de la vila era a Barcelona en la qual se li demanaven facilitats per pagar el deute que tenien contret. El jurat en cap els reclamà 155 lliures, però els assegurà que, malgrat el deute, farien plom a la confraria fins a un import màxim de 1.000 lliures⁶⁹.

Diverses assegurances marítimes esmenten partides d'alcofol carregades en vaixells: a Barcelona, per dur-lo a Cotlliure o al cap de Canet; o a Mallorca, per dur-lo a Berberia⁷⁰.

Disposem d'altra mena de documentació que ens informa, indirectament, del comerç del plom i dels problemes que generava la manipulació d'importants quantitats de diners per poder-lo pagar. L'any 1614 s'establí una concòrdia entre Pere Ortiz, mercader, de Marsella habitant a Barcelona, i Andreu Monlleó, per resoldre el problema generat entre ells arran d'una partida de clofol per un import de 270 lliures, que Monlleó li havia encarregat⁷¹.

A més dels acords de la confraria, les assegurances marítimes són una bona font d'informació per conèixer més detalls sobre el comerç de l'alcofol. Per exemple, l'any 1497, el mercader Rafael Oliver, ciutadà de Mallorca, en nom de Tomàs Soler, assegurà una partida d'alcofol carregat a Mallorca al galió de Tomàs Soler per dur a Berberia.⁷² L'any 1502, Antoni [?] assegurà alcofol per carregar a Barcelona en un llaüt o fusta de Miquel Balaguer per dur-lo a Cotlliure o al Cap de Canet.⁷³ Els anys 1508 i 1509, foren assegurats 23 i 92 quintars, respectivament, d'alcofol per dur de Tortosa a Barcelona.

El 1584, els prohoms i síndics de la confraria van reconèixer un deute amb el gerrer Bartomeu Cuyàs, i amb Beneta, la seva muller, de 12 lliures per dues partides d'alcofol (en total, 4 quintars) que li varen comprar⁷⁴.

Del "Llibre de la confraria de Nostra senyora dels descarregadors dels Barquers Nous" lamentablement només s'ha conservat l'any 1631-1632⁷⁵. La informació relativa al comerç de plom i de clofol és la següent:

TAULA LIV				
Data:	Barca de:	Producte:	Destinatari:	Preu:
14.10.1631	Antoni Mestre, de Cambrils.	100 cofes de clofol	Confraria dels ollers	1£, 5§
02.12.1631	Miquel Salvador, de Pineda.	50 cofes de clofol	Mossèn Miralles de Reus	12§, 6
19.12.1631	Bartomeu Puig, de Canet.	80 cofes de clofol	Confraria dels ollers	1£
22.01.1632	Miquel Bas, de Barcelona.	50 tortugues de plom	Bernardo Grosso	7£, 10§
19.01.1632	Bartomeu Puig, de Canet.	70 cofes de clofol	En Pomaret	17§, 6
04.03.1632	Antic Barrat, de Tarragona.	40 cofes de clofol	Confraria dels ollers	10§
04.05.1632	Ferran Gotuli, genovès.	25 tortugues de plom	Bernardo Grosso	3£, 15§
11.05.1632	Bernat Moni, de Canet	102 cofes de clofol	En Pomeret	1£, 5§, 6

65. A Aragó, en forma de "panes y en barricadas", "en pasta o en barra", en "alcohol metal, mitad grueso y mitad menudo" [Álvaro, 2002, I-92].

66. Segons Català i Ferrís, és el vidriat de plom que ja es pot usar coma vidre transparent. Vegeu: Ferrís i Soler, V.; Català i Gimeno, J. M. (1987): *La ceràmica de Manises: els seus vocables y locucions*. València: Diputació de València: 22.

67. AHPB, Miquel Cuberta, *Liber notularum div.orum instrumentorum*, [1567], desembre, 29 - 1583, desembre, 19.

68. AHPB, Lluís Carles Mir, *Decimum nonum manuale contractuum comunium*, 1506, desembre, 19 - 1507, octubre, 19.

69. AHPB, Josep Galcem, *Octavum manuale contractuum et instrumentorum*, 1633, desembre, 25 - 1634, desembre, 22.

70. AHPB, Pere Triter, *Liber ... maritimarum et mercantiliu numero tercius decimus*, 1502, maig, 14 - 1505, novembre, 22, fol. 27r; Pere Triter, *Liber securitatum maritimarum et mercantiliu numero octavus*, 1497, agost, 31 - 1498, març, 24, fol. 15v.

71. AHCB, Notarial, IX.14.

72. AHPB, Pere Triter, *Liber securitatum maritimarum et mercantiliu numero octavus*, 1497, agost, 31 - 1498, març, 24.

73. AHPB, Pere Triter, *Liber ... maritimarum et mercantiliu numero tercius decimus*, 1502, maig, 14 - 1502, novembre, 22.

74. AHPB, Miquel Cuberta, Manual, 1584, juliol, 31 - 1585, març, 8.

75. AHCB, *Llibre de la confraria de Nostra senyora dels descarregadors dels Barquers Nous*, 34 - 2

18.05.1632	Salvador Puig, de Canet	40 cofes de clofoll	En Pomeret	10§
02.06.1632	Giacomo Forzan, de Gènova	25 tortugues de plom	Marc Colomer	3£, 15§
12.06.1632	Macià Fontanils, de Barcelona	69 cofes de clofolls	Macià Fontanils	12§, 6
12.07.1632	Macià Fontanils, de Barcelona	20 sàrries de clofoll	Francesc Carreres, oller	5§

Preu del clofoll: 1 cofa = 3 diners; 1 sàrria = 3 diners. Conclusió: 1 cofa = una sàrria. Preu de les tortugues de plom: 1 tortuga = 3 sous. Conclusió: una tortuga = 12 sàrries.

Així, doncs, observem que quan es parla del clofoll (o de l'alcofoll) sempre es relaciona aquest producte amb el treball dels ollers o gerrers, però mai amb el dels escudellers. En canvi, la partida de plom la va comprar Bernat Grosso, membre d'una nissaga d'escudellers d'origen lúgur instal·lada a Muel.

El plom es comprava per quintars o per arroves. Un quintar equivalia a 4 arroves o 104 lliures, és a dir, uns 41,6 kg.

Quant als llocs de procedència del mineral de plom, el manual de Francesc Reyner (fol. 30v) informa que en comprava a un tal Mahoma Alfalag «Moro de Venisene, de l'Orde de Sant Joan»⁷⁶. El comprava en forma de barres, és a dir, en estat metàl·lic, a raó de 39 rals el quintar (78 sous). Després, el calcinava al seu obrador, obtenint clofoll-amb la barreja de sorra, i el venia a altres escudellers al preu de 45 sous el quintar. També va comprar plom als mercaders Jaume Caraman, Miquel Rovira, Guillem [.alau], a un barquer de cognom Gili i a un tal Bartomeu Clapès.

Durant la segona meitat del segle XVII els gerrers també van comprar plom procedent d'Anglaterra.

Els pactes se solien establir directament entre els escudellers i els corredors d'orella, i d'aquests amb els mercaders. Però rarament els mestres escudellers podien dur a terme aquestes operacions sense l'ajut d'un fiador. El 10.02.1550, Miquel Torres, escudeller de Barcelona, i Jordi Alamits, paraire de draps de llana, de Barcelona, firmaren un debitori a Francesc Casademunt, mercader, de 40 lliures i 8 sous, preu de 8 quintars de plom, a raó de 36 sous el quintar, rebuts per mitjà de Miquel Bruguera, corredor d'orella de Barcelona, quantitat que prometeren pagar en 6 mesos⁷⁷. Si comparem el preu pagat l'any 1550 amb el que figura al manual de Reyner, aquell resultava la meitat més barat que el plom a finals del segle XV.

	BARCELONA	REUS	MUEL
1485-1500	58		
1545		60	
1550:	36	34	
1553		34	
1557			68
1559			72
1564			62
1567	78-80	80	

76. Molt probablement es tracta de Benissanet, que va pertànyer a l'orde de Sant Joan de l'Hospital, població situada al sud de Móra d'Ebre, a la comarca de la Ribera d'Ebre.

77. AHC, Notarial, XII-28.

1570	75-80		
1573		81	
1575		66	82
1576		80	
1581			88
1589	60	76	
1593	42	84	
1594		72	
1595		78	
1597		100	
1600		58-80	
1606		60	
1610	92		
1611			153
1616		107	
1617	76		
1626	96		
1647			153
1674			160
1683	55		160
1755			161,72
1779	BCN: 22 rals 24 mr castellans.		
1787-1791	BCN: 25 rals castellans.		

Si només tenim en compte les dades que hem trobat a la documentació escrita referents a la compra de plom, sembla que el preu del quintar es va mantenir estable des de finals del segle XV fins a finals del segle XVI. Una dada de 1593 semblaria indicar una forta davallada del preu del quintar de plom, si bé podria tractar-se d'un preu "arreclat" entre el síndic de la confraria i el mercader que el va subministrar, ja que una de les atribucions dels síndics era, precisament, tractar de trobar sempre el millor preu possible. Sigui un fet puntual o no, el cas és que el preu del quintar de plom es va incrementar notablement durant la primera meitat del segle XVII fins arribar a pagar-se a 4 lliures, 16 sous, el 1626. Si bé no disposem de dades, sospitem que encara deuria ser més gran a mitjan de segle, coincidint amb el període de turbulències polítiques i socials -guerra, epidèmia de pesta-, etc. El preu del quintar de llenya es va doblar entre 1640 i 1650 [FELIU 1991: 12].

La producció de pisa barcelonina blava de mitjan segle XVII -sèrie de "la corbata"- es caracteritza per mostrar un pobre color blanc de fons degut a la falta d'estany. Potser va ser la manera d'abaratir els costos de producció en una època de pujada de preus de les matèries primeres.

La dada de 1683 indica una caiguda del preu del quintar de plom a gairebé la meitat respecte de la dada de 1626, retornant a la "normalitat" de finals del XVI. Molt probablement hi degué tenir una forta influència l'arribada de grans quantitats de plom i d'estany portades pels cònsols holandesos a Barcelona, tema del que en parlarem més endavant.

Cap a mitjan s. XVIII el plom s'havia de comprar a l'estanc que posseïa l'Estat al carrer dels Escudellers. Durant el quinenni 1787-1791 el quintar de plom subministrat per l'estat borbònic estava fixat el 100 rals castellans.

En el cas de Muel, Álvaro aporta dades que demostren que l'evolució del preu del plom va ser la següent:

1557/1559/1564: 17, 18, 15,5 sous jaquesos, respectivament, per cada arrova (el quintar, doncs, valdria 68, 72 i 62 sous jaquesos. Els preus serien, doncs, semblants als de Barcelona.

Des del 1575 al 1581 el preu del quintar de plom va pujar (20,5/22 sous). Segons Álvaro, a l'inici del XVII el plom va pujar considerablement doblant els preus de finals del segle XVI. El 1611 i 1647 es pagava 38 sous l'arrova (7 lliures, 13 sous el quintar). El 1674 i 1683, 40 sous (8 lliures el quintar). El preu s'estabilitza fins a 1755, que es fixa en 40,43 sous per arrova [ÁLVARO 2002, I: 93].

Hi havia molta diferència de preu entre el plom i l'estany. Mentre que un quintar de plom valia 36 sous, un quintar d'estany en valia més de 277 (unes 13 lliures, 17 sous i 4 diners), és a dir, era de 7 a 8 vegades més car.

No tenim sèries seguides de compres de plom i d'estany per part dels escudellers barcelonins per poder veure l'evolució de les quantitats i dels preus. L'any 1570, l'escudeller Miquel Comalada comprà plom i estany a l'adroguer Mateu Cerveró per mitjà de Francesc Pasqual, corredor d'orella. El 1610, Lluís Bramona, mercader de la vila de Belcaire (França), en nom propi i dels seus socis va vendre 100 quintars de plom en tortuga, a raó de 4 lliures i 12 sous el quintar, als prohoms i clavari del plom de la confraria de Sant Hipòlit dels escudellers i dels gerrers per obra de dita confraria⁷⁸.

Respecte de Muel, a Barcelona l'evolució del preu del quintar de plom és semblant en el sentit que puja molt, però sense arribar a doblar-se. En canvi, a la segona meitat del XVII l'evolució és molt diferent: mentre que a Muel encara augmenta més fins arribar a pagar-se a 8 lliures per quintar, a Barcelona baixa quasi a la meitat.

Les compres de plom

Per mirar de proveir-se de plom a bon preu i administrar-lo correctament la confraria dels escudellers disposava de la botiga del plom, on els confreres el podien comprar en condicions avantatjoses. Allà s'emmagatzemava i es venia al menut plom que els confreres que volien coure necessitaven. Aquesta botiga es degué crear Vers 1574, segons es desprèn d'un document de l'any 1614⁷⁹.

En el consell de la confraria dels escudellers del 16 d'agost de 1600 presidit pels prohoms Bartomeu Pujades (gerrer), Rafael Passoles (gerrer i escudeller) i Jaume Colom (escudeller), el prohoms en cap exposà als confreres que Joan Soler, gerrer, que havia estat claviari del plom de la confraria dels escudellers, dies abans havia estat apartat de tots els oficis i beneficis de la confraria amb motiu que se l'acusava d'haver administrat malament, juntament amb Francesc Carnisser, llibreter de la confraria, les partides de plom que havia comprat a alguns mercaders, i les havia venut als confreres canviant les quantitats i trastocant els albarans, i a més, Joan Soler es burlà dels confreres i de la confraria. Per tot plegat, els confreres acordaren pro-

cedir judicialment contra Joan Soler i Francesc Carnisser, i per a dur a terme la causa, nomenaren procuradors de la confraria a Antoni Rodó i a Miquel Passoles⁸⁰.

El 1634 els ollers prengueren una interessant resolució quant a la compra de vernís. El costum era que els confreres estimessin a ull el plom que necessitaven per una fornada; per la quantitat necessària pagaven quatre rals (8 sous). Ara bé, sembla que per fornada se n'esmerçaven tres quintars (6 rals o 12 sous), i a confraria en sortia perjudicada. Es decidí que a partir d'aleshores els confreres pagarien per quintars consumits i no pas per fornada, al preu de 2 rals (4 sous) per cada quintar. Quan volguessin els prohoms, podrien prendre jurament als confreres si sospitaven que havien esmerçat en una fornada més plom del que afirmaven haver agafat⁸¹.

Calia administrar molt bé els diners esmerçats en la compra de plom, ja que d'aquest producte se'n consumien grans quantitats. La confraria dels escudellers no disposava de recursos econòmics per efectuar aquestes grans despeses quan es presentava l'ocasió i per això necessitaven fonts de finançament externes:

a La compra de censals, al for de censal, normalment, al 20 per mil, és a dir, amb un interès del 5%. Per comprar un censal calia demanar autorització i trobar una persona o institució -normalment, una de tipus religiós- que el volgués comprar. Es comprava el dret a rebre una pensió per la compra d'un censal, mentre aquest no es lluis, és a dir, mentre no es tornés la totalitat de l'import.

b *Ad cambium*, és a dir, per mitjà d'una lletra de canvi. El preu que es pagava era bastant superior.

Des de final del segle XVI i fins al primer quart del XVIII es van emprar aquests dos sistemes per recaptar importants sumés amb les quals pagar les compres de plom. Podem posar diversos exemples que ho corroboren. L'any 1568 es va comprar un censal per valor de 300 lliures. L'any 1569 foren nomenats cinc confreres, entre escudellers i gerrers, per mirar d'obtenir censals per valor de 400 lliures destinades a l'adquisició de plom⁸². L'any 1570, l'escudeller Bartomeu Pujades, com a síndic de la confraria i custodi del plom, va fer lliurament als síndics procuradors de la confraria encarregats d'obtenir censals, 48 lliures, un sou i quatre diners, part de les 456 lliures i 18 sous, preu de 90 quintars, tres roves i una lliura de plom comprats pels esmentats síndics al mercader Salvador Marquès, plom que fou venut a Diversos confreres.

Els anys 1570 i 1571, els confreres Bartomeu Pujades, gerrer, i Lluís Oriol, escudeller, com a custodis del plom de la confraria varen vendre plom al detall a Diversos confreres, a raó de 3 lliures, 15 sous i 4 diners el quintar. Sabem que es van manllevar censals per valor de 700 lliures a Martí Joan d'Espuny, i de 800 lliures a les monges de Jonqueres, quantitats que foren lluides en un temps relativament breu, la qual cosa dona fe que l'economia de la confraria passava per un molt bon moment, a les acaballes del segle XVI.

El 13 de juny de 1572 els síndics de la confraria (Miquel Carnisser, Lluís Figueres, prohoms, i Pere Vell, Guillem de Pau

78. AHPB, Antoni Joan Fita, *Prothocollum tercium*, 1609, desembre, 29 - 1610, desembre, 24. Aleshores, encara hi havia ollers i gerrers a la confraria dels escudellers.

79. AHPB, Maties Amell, *Libre comú*, 1613, desembre, 11 - 1622, maig, 23. En aquest document, Llorenç Miralles i Lluís Castanyera, escudellers, van protestar perquè, segons el seu parer, s'esmerçaven diners de la botiga del plom per una causa pia amb la qual es donaven 25 lliures a les donzelles, filles d'un escudeller, que es volien casar. En la requisició es diu que gràcies als guanys del plom s'havien pogut lluir els censals demanats per la compra del plom gastat i fins i tot s'havia pogut engrandir la botiga, però la caixa estava exhausta degut a les despeses abans esmentades.

80. AHPB, Galceran Francesc Devesa, *Duodecimum prothocollum sive manuale*, 1599, desembre, 30 - 1600, desembre, 20

81. AHPB, Josep Galcem, *Octavum manuale contractuum et instrumentorum*, 1633, desembre, 25 - 1634, desembre, 22.

82. AHPB, Miquel Cuberta, *Liber notaturalum div.orum instrumentorum*, [1567] desembre, 29 - 1583, desembre, 19.

i Bartomeu Cardenyas) reconegueren un deute de 300 lliures amb el mercader Sebastià Curich per la compra de plom “*ad opus confratrum confratrie*”⁸³. El deute va ser cancel·lat el dia 1 de novembre del mateix any. Dos dies després, els mateixos escudellers van reconèixer un altre deute amb l’escudeller Lluís Oriol per import de 1000 lliures, per la compra de plom. Van prometre que li pagarien el deute en el termini d’un any. El deute fou cancel·lat el dia 26 de juny de 1574.

El 1573, en una reunió dels escudellers, l’aleshores prohoms Miquel Carnisser exposà als confreres la necessitat que tenia la confraria de líquid amb el qual pagar el plom que necessitaven i la dificultat per obtenir els recursos econòmics necessaris que no fos per la via de canvi: «*Lo qual redundaria en gran dany de la confraria*». Si es fes per via de censal mort, «*Seria gran beneffici per dita confraria*».

Calia una quantitat fixada entorn de 700 o 800 lliures. El censal s’hauria de fer al for de 20 per mil (que equival a un 5%, com hem dit abans)⁸⁴.

El 1593 la confraria, representada pels tres prohoms i dos síndics, van comprar 400 quintars de plom al mercader Joan Milsocos, pel qual van pagar 1.400 lliures, a raó de 2 lliures i 2 sous el quintar. Quatre anys abans (el 1589), Francesc Casasús i la seva esposa Elionor compraren, a la confraria, 3 quintars de plom, a raó de 3 lliures el quintar.

L’any 1600, els escudellers Miquel Passoles, Pere Serra, Antoni Rodó i Jaume Valls, juntament amb el notari Francesc Galceran Devesa, es reuniren a les 12 del migdia davant la casa del mercader Pere Ferran, situada al carrer Ample, de Barcelona, per tractar d’un assumpte relacionat amb la compra de plom. El notari aixecà acta del que es va dir:

«Nosaltres venim assí a v.m. com a promens que som de la confraria dels Scudellers per dir a v.m. com té entès la confraria que v.m. y altres que tenen arrendada la lleuda havien comprat molt plom lo qual havien ja tret venal a la confraria y que stant sobre tracte v.m. l’an comprat, que per ço la confraria volia part de aquell per servey del officí y pagar le.y ha al preu v.m. ne han pagat, y assò fa per fer la present confraria en virtut de un privilegi real ara novament consedit a dita confraria per la Magestat del rey don Phelip, nostre sennor, a tretze de juliol del any proppassat. Altrament se li intima lo dit privilegi y se li acusen les penes en aquell contengudes»

Pere Serra els respongué amb aquestes paraules:

«No conech promens de scudellers ni he comprat res y no conech privilegi ni l vull conèixer; doneu-me requestes que yo respondré».

Després anaren junts fins la casa de Rafael Balcells, donzell, situada al mateix carrer, a qui li digueren semblants paraules:

«Sr. Balcells, nosaltres venim assí a v.m. com a pròmens som de la confraria dels scudellers a dir a v.m. que la confraria té entès que v.m. juntament amb mossèn Ferran y altres arrendadors de la lleuda han comprat molt plom, lo qual havien tret venal a la nostra confraria, y estant sobre tractes ha entès v.m. l’an comprat, y per ço la dita confraria volria part de aquell per servey del officí y pagarla al preu ne l’an comprat, y assò fa y pot fer la dita confraria en virtut de un privilegi real ara novament consedit de la Magestat del rey don Phelip, nostre Sr., a tretze del més de juliol poppassat» «Altrament se li notifica lo dit privilegi y se li acusen les penes en

aquell contengudes».

Balcells els repongué:

«Que és veritat que ells han comprat lo plom juntament ab altres mercaderies que no.i han volgut vendre la una sense l’altra y que han carregat quatre rals en dites mercaderies per respecte de haver dit plom; que si la confraria lo paga de aqueixa manera que ell està per bé en vendre aquell a dita confraria, y que lo privilegi se li notifica i intima no y contradiu en ninguna manera, ans bé està prompte y aparellat en obeir aquell dit privilegi»⁸⁵.

Rafael Balcells afirmà que havia comprat el plom juntament amb altres mercaderies i que havia carregat 4 rals de més a dites mercaderies per causa del plom. Es mostrà disposat a vendre el plom sempre que la confraria pagués els 4 rals imposats.

El 25 de febrer de 1626, els tres prohoms, juntament amb el clavari i tres síndics de la confraria firmaren un reconeixement de deute amb Miquel Joan Granollachs i Joan Granollachs per un import de 1.084 lliures i 4 sous, preu de 903 roves i 13 lliures de plom, a raó de 4 lliures i 16 sous el quintar: «*Per nos ad opus et pro dicta confraria a vobis emptis*» i rebudes per intervenció del corredor d’orella Bartomeu Moragues.

Prometeren pagar el deute de la manera següent:

- 300 lliures en el moment de la firma del document.
- 200 lliures el més següent de la firma.
- 200 lliures al final de cada més, fins saldar el deute⁸⁶.

La quantitat de plom és molt elevada i, en comparació amb xifres corresponents a consums d’altres anys, podria representar l’equivalent al consum anual de tots els mestres de la confraria dels escudellers junts.

L’any 1622 els prohoms i el síndic del plom, nomenats durant el consell general del dia 17 d’octubre, van decidir esmerçar 300 lliures en la compra de plom al mercader Jaume Damians. La quantitat seria pagada per mitjà de Jaume Bru i de Josep Pobla, i el plom seria rebut per mà de Lluís Castanyera. El pagament es va efectuar a través d’una lletra de canvi⁸⁷.

El 1641, els prohoms, síndic, clavari i credencer «*plumbi et mercium*»⁸⁸ de la confraria van nomenar procurador a Ramon Magí, escudeller, per manllevar *ad cambium* 500 lliures que la confraria necessitava per poder pagar «*merces ad opus dicte confrarie*» necessàries⁸⁹.

L’any 1665 el notari Mateu Prous va comprar un censal mort al síndic Joaquim Coll per un import de 500 lliures⁹⁰. Tot i que no es diu el motiu, una quantitat tan elevada era, de ben segur, per a la compra de plom.

L’any 1669 es donà llicència a la confraria dels escudellers per manllevar un censal. Aquell any confessaren els confreres

83. AHPB, Miquel Cuberta, Manual, 1573, maig, 2 – 1573, agost, 22.

84. AHPB, Miquel Cuberta, *Liber noturalum div.orum instrumentorum*, [1567] desembre, 29 – 1583, desembre, 19.

85. AHPB, Galceran Francesc Devesa, *Duodecimum prothocollum sive manuale*, 1599, desembre, 30 - 1600, desembre, 20.

86. AHPB, Antoni Joan Fita, *Prothocollum decimum nonum*, 1625, desembre, 26 - 1626, desembre, 22.

87. AHPB, Antoni Joan Fita, *Prothocollum decimum quintum*, 1621, desembre, 25 - 1622, desembre, 24.

88. La paraula llatina *mercium* es pot traduir per “medecines”, que és el nom genèric que rebien les matèries primeres (els vernissos) que els escudellers necessitaven per a poder elaborar l’obra escudellera.

89. AHPB, Antoni Joan Fita, *Prothocollum trigesimum quartum*, 1640, desembre, 26 - 1641, desembre, 23.

90. AHPB, Francesc Lentslà, *Vigesimum septimum manuale contractuum et instrumentorum*, 1665, gener, 2 – 1665, desembre, 20.

“patir” un canvi de 100 dobles d’or en espècie a Pere Trullàs, notari real, així com un deute als hereus de Jaume Galvany, per import de 1.183 lliures i 2 sous, per una partida de plom que la confraria li havia comprat. Com que la confraria estava tan “exhausta” demanà llicència per manllevar 1.500 lliures a for de censal mort⁹¹.

L’any 1679, Joan Rossell devia 20 lliures per plom comprat a un altre escudeller: Pau Babot⁹².

El 1683, el clavari Macià Burga reconegué haver rebut dels tres prohoms de la confraria, “pel real tradició”, 21 quintars, una rova i 2 lliures de plom, a raó de 2 lliures 15 sous el quintar. El cost fou de 58 lliures, 9 sous i 9 diners⁹³. Dos mesos més tard es consignà una nova partida de plom: 120 quintars i 16 lliures.

L’any 1722, els escudellers Ramon Lacruz i Manuel Mas reconegueren deure 495 lliures i 18 sous al patró Josep Clau-sell, de Canet de Mar, per la compra de 171 quintars de vernís barbaresc, pagat a raó de 2 lliures 18 sous cada quintar.⁹⁴

Què es feia amb el plom una vegada obtingut? Una vegada en poder de la confraria el plom es venia al detall entre els mestre que en necessitaven. Aquestes quantitats poden ser indicatives del plom que es necessitava per una fornada d’obra, ja que són semblants a les que, dos segles més tard, demanaven els escudellers a l’administració central borbònica. Vegem-ne alguns exemples. L’any 1570 dotze escudellers van demanar plom.

El 1574 Joan Galibano reconegué que devia als síndics de la confraria 7,7 lliures per la compra de plom que necessitava per una fornada. Prometé que pagaria el deute abans de la segona fornada. El mateix any, els tres síndics de la confraria van reconèixer un deute de 300 lliures amb el mercader Sebastià Curic per un préstec que els hi va fer perquè poguessin comprar plom. El mateix any van reconèixer un altre deute, pel mateix motiu, aquesta vegada amb l’escudeller Lluís Oriol: 1000 lliures per la compra de plom. Només 11 dies després es va cancel·lar el deute⁹⁵. En total, en aquesta petició de plom del 1570 els dotze mestres van sol·licitar la quantitat de 5.926 lliures (2.370,4 kg). És evident que la xifra no pot correspondre al consum anual, sinó només al d’una per mestre. Si prenem les sèries de 1570 i 1571 conjuntament veiem que la petició mínima de plom va ser de 9 roves i 25 lliures (uns 104 kg) i la màxima, de 22 roves i 17 lliures (220-230 kg).

El fet de no creure que es tracti d’una única fornada anual es deu a dos motius:

a Que cap a final del XVIII, la mitjana de fornades anuals va ser d’unes 10 per obrador d’escudeller. Massa diferència, doncs, respecte de les dades de 1570, que seria d’una única fornada.

b Que cap a final del XVIII, amb dades reals, hem calculat que la mitjana de plom per cada fornada era d’uns 9,65 quintars castellans. Això indica que les quantitats demanades el 1570

eren per una cuita d’obra escudellera.

El 1573 Joan Galibano, escudeller, va demanar plom a la confraria per valor de 7,5 lliures. Era el que necessitava «*ad opus unius fornada*». Va prometre a Miquel Carnicer, Lluís Figueres i Pere Vell, síndics de la confraria, que els hi pagaria el plom de la botiga quan cogués la segona fornada⁹⁶.

1570	Guillem de Pau	14 roves i 8 lliures = 372£
1570	Bartomeu Cardenyas	21 roves i 25 lliures = 571£
1570	Jeroni Ferrer	15 roves i 21 lliures +
1570	Antoni Vidal	16 roves i 16 lliures = 432 ll.
1570	Joan Galibano	11 roves i 1 lliura + 11 roves i 12 lliures = 585 ll.
1570	Gabriel Baldú	10 roves i 25 lliures +
1570	Rafael Passoles	12 roves i 1 lliura = 313 ll.
1570	Miquel Carnisser	16 roves i 4 lliures = 420 ll.
1570	Montserrat Morell	11 roves i 6 lliures = 292 ll
1570	Bartomeu Espasa	17 roves i 17 lliures = 459 ll.
1570	Francesc Casasús	17 roves i 4 lliures = 446 ll.
1570	Esteve Cardenyas	22 roves i 17 lliures = 589 ll.
1571	Antoni Vidal i Joana	9 roves i 25 lliures
1571	Lluís Figueres i Eufrasina	16 roves i 15 lliures
1571	Pere Vell i Joana	10 roves i 24 lliures
1571	Joan Pujades i Anna	10 roves i 20 lliures
1571	Joan Regués i Jerònima	10 roves i 20 lliures
1571	Miquel Passoles i Elisabet	10 roves i 15 lliures
1572	Joan Galibano	Compra per valor de 7,5 lliures

Ens preguntem a què pot ser deguda la diferència entre les gairebé 10 arroves barcelonines que va demanar Antoni Vidal el 1571 i les més de 22 que en va demanar Esteve Cardenyas: a les dimensions dels forns, al tipus o grandària de peça elaborada o a què alguns escudellers es van proveir de plom per més d’una fornada.

Descartem la grandària de les peces. A més grandària, menys peces dins del forn, de manera que un factor es compensa amb l’altre. Tampoc ens sembla plausible que uns escudellers demanessin plom per una fornada mentre que altres en demanessin per dues. En aquestes qüestions, la confraria era molt curosa. Demanar plom per a més d’una fornada tot aprofitant que el

91. AHCB, I-146. Sentències, any 1669.

92. AHPB, Josep Virgili, *Duodecimum manuale instrumentorum*, 1677, desembre, 25 – 1678, desembre, 20.

93. AHPB, Jacint Sescases, *Borrador ... dels actes rebuts*, 1682, desembre, 27 – 1683, desembre, 23.

94. AHPB, Aleix Claramunt, *Quintum manuale sive protocollum in quo describentur omnia instrumenta, capitula matrimonialia, transaccions, inventaria et cetera*, 1721, desembre, 26– 1722, desembre, 24.

95. AHPB, Miquel Cuberta, Manual, 1574, octubre, 2 – 1575, abril, 30.

96. AHPB, Miquel Cuberta, Manual, 1572, juny, 22 – 1573, febrer, 27.

preu del quintar d'aquest mineral estigués anormalment baix podia donar lloc al seu acaparament per part d'algun confrare, cosa que ni ens imaginem que pogués passar. Una cosa diferent és que algun mestre escudeller disposés de més d'un forn. Si en disposava de dos, és lògic que demanés el doble de plom per fer una fornada i no pas per acaparar-lo.

L'explicació de la diferència de les quantitats de plom demanades només es pot deure a que existien forns de capacitats diferents i, com acabem de dir, al fet que alguns mestres disposaven de més d'un forn gran on es coïa l'escaldat i l'obra blanca. Fixem-nos en la variabilitat de les demandes de plom: 10, 12, 14, 16, 17, 21, 22 arroves. És cert que de les 18 peticions, gairebé la meitat estan a l'entorn de les 10-11 arroves. Al nostre parer estariem parlant del consum de plom necessari per satisfer la necessitat d'un forn de tipus estàndard. Recordem les quantitats assignades a cada forn "gran", a la taxa de 1669 en funció de la seva grandària (en el forns petits s'hi couria daurat i, per tant, no consumirien plom):

Hi havia forns de 52 grosses (7), forns de 48 grosses (4), i forns de 40 grosses (4). Per tant, tres mides diferents de forns grans. Si al forn més petit li donem una ràtio de = 1, obtindríem el següent:

Forns de 40 grosses: ràtio = 1
Forns de 48 grosses: ràtio = 1,2
Forns de 52 grosses: ràtio = 1,3

Per tant, només amb la grandària del forn no n'hi ha prou per explicar les diferències de plom demanat per cada escudeller, que en alguns casos dobra les quantitats demanades per altres quan, pel que indica la taxa de 1669, cap forn gran doblava en capacitat al més petit: eren un 20 o un 30% més grans.

En el cas que l'any 1570 s'haguessin cuit unes 20 fornades amb els 2.370,4 kg demanats entre tots, resultarien uns 118,5 kg de plom per fornada. Aquesta xifra s'aproxima molt a les obtingudes amb els consums de plom per fornada de finals del XVIII, que és d'uns 92 kg.

Per altra part, les 10 roves barcelonines de 1571 (104 kg) s'acosten molt a les 8 roves castellanques de la butlleta de plom del 1791 (92 kg), que mostrarem més endavant. Si bé estem utilitzant dades obtingudes en documentació d'uns dos segles de marge cronològic, com podem veure, les quantitats no són gaire diferents. Les mides de les peces cuites no van canviar gaire entre un segle i l'altre i, pel que sembla, tampoc la capacitat dels forns.

Estipular un consum d'uns 100 kg de plom -en números rodons- per cada fornada d'obra escudellera, seria una xifra molt ajustada a la realitat. En un forn de 52 grosses (7.488 peces) com els que s'esmenten a la tarifa de 1669, i amb un consum de 10 arroves de plom resulten uns 12,2 gr de plom per peça, en el supòsit, improbable, que totes fossin iguals.

Quins i quants foren els mestres escudellers i gerrers que van demanar partides de plom els anys 1570 i 1571? Es tracta de Gabriel Baldú, Bartomeu Cardenyas, Esteve Cardenyas, Miquel Carnisser, Joan Casapera, Francesc Casasús, Bartomeu Espasa, Antoni Joan Falcó, Jeroni Ferrer, Lluís Figueres, Joan Galibano, Antoni Mestre, Montserrat Morell, Miquel Passoles, Rafael Passoles, Guillem de Pau, Bartomeu Piferrer, Joan Pujades, Joan Regués, Antoni Sadurmí, Pere Vell, Antoni Vidal. En total, 22 mestres, xifra que ens pot donar una idea del nombre d'obradors que hi havia a Barcelona al darrer quart del segle

XVI, quan la confraria estava integrada bàsicament per escudellers, però encara hi havia també algun gerrer. Aquesta xifra es pot comparar amb la dels mestres reunits els anys 1568 i 1569: 36 (en una reunió de 1574 se n'esmenten 34). Això demostra que aleshores ja hi deuria haver més mestres que no pas obradors; gairebé el doble.

En anys posteriors, entre els mestres esmentats a les reunions de 1568 i 1569 i que no van demanar plom els anys 1570 i 1571 citem Jaume Peres, Francesc Agustí, Bernat Lllavaneres, Antoni Nadal, Bernat Callar, Jaume Cervalls, Pere Muntaner, Pau Cristòfol, Jaume Pasqual, Joan Safont, Francesc Domènec, Joan Ferran, Antoni Porta, Francesc Oriol, Rafael Mates, Joan Massó, Joan Bonet, Antoni Pujades, Damià Ferrer i Joan Costa. Entre uns i altres: 42 mestres.

El 1572, l'escudeller Joan Galibano reconegué deure als síndics de la confraria 7 lliures i 10 sous pel plom "ad opus unius fornada", quantitat que prometé pagar al coure la segona fornada⁹⁷. Aquesta quantitat equivalia a uns 2 quintars (8 roves) de plom. De nou obtenim una xifra igual a la del consum de plom segons la butlleta de 1791 que apareix més endavant i que demostra que, efectivament, la quantitat de plom esmerçada en una fornada no va variar gaire en dos segles.

És significatiu, al respecte, que l'escudeller Francesc Casasús i la seva esposa Elionor compressin a la confraria 3 quintars de plom (12 roves), l'any 1589. Sembla, també en aquest cas, que es tractava de la quantitat que necessitaven per una fornada.⁹⁸

Finalitzada la Guerra de Successió, el 1716, els problemes per obtenir plom es van agreujar, ja que es tractava d'una matèria primera emprada per fer municions per guerra, i el govern de la monarquia borbònica en volia tenir el control. La referència més antiga que hem trobat sobre aquest tema (ens referim a la necessitat de demanar permís per obtenir plom) data de 1730. En una reunió del gremi es parla de:

«Certa persona que, en cas que ho decidís la confraria, prendrà el treball de donar, en nom de la confraria, un memorial a Sa Excel·lència a fi que puguin tenir plom i permís per poder-lo vendre als confreres, a fi de garantir l'abast del plom i altres generes, de conveniència aquest respecte del que el paguen al assentista de aquell».

El 28 d'octubre de 1779, en una reunió del confreres, el prohoms en cap va llegir dues cartes diferents que tenien, en comú, el tema del plom. La primera estava escrita pels directors generals de les rendes del plom i l'altra, pel senyor José de Oteiza. Degut a l'interès d'ambdós documents els transcrivim íntegrament:

Carta dels directors generals de les rendes del plom (15 i 26 d'octubre de 1779):

«Mui señores míos.

«Con vista del recurso que con fecha de siete de este mes nos hazen vuestras mercedes al nombre del gremio de Bagilleros de essa ciudad solicitando trescientas arrobas de plomo a precio de veinte y dos reales y catotze maravedís a que se les concedieron quatrocientas en el año de mil settecientos setenta y quatro, respondemos a vuestra mercedes que acudan a esse administrador

97. AHPB, Miquel Cuberta, Manual, 1572, juny, 22 – 1573, febrer, 27.

98. AHPB, Pau Calopa, Manual, 1588, desembre, 30 – 1589, desembre, 19.

general de la renta del plomo, Don Nicolás de Lerín, quien se halla con orden de entregar todo el que, justificadamente se le haga constar, necessita los Bagilleros al referido precio, no dudando concurrirán vuestras mercedes a la legitima imberción de plomo que reciban en las labores de bagilla para que se les concede, pues de este mode se libertarán del corte de esta gracia.

«Dios guarde a vuestras mercedes muchos años.

«Madrid, quinze se octubre de mil settecietos setenta y nueve.

«Beso la mano a vuestras mercedes. Sus más seguros servidores: Juan Mathias de Arozarena, Rosendo Sáez de Parajuelo.

«Señor don Joseph Usich y don Juan Reig».

«Mui señores míos.

«Los señores directores generales del reyno, con fecha de ocho de esse mês, me comunicaron la orden del Rey que les ha passado al excelentísimo señor don Miguel de Múzquiz (Ministro de Hacienda), en quatro del mismo, en que se digna Su Magestad conceder a los Alfareros y Bagilleros de esta ciudad todo el plomo que necessiten para sus alfares, desde primeros de enero del año próximo de mil settecientos ochenta, por precio e veinte y dos reales y catorze maravedís cada arrova castellana, y que esta gracia deban gozarla los individuos de ambos gremios, justificando ante mi cada ornada que vaian a cocer y el plomo que han de invertir en ella, con cuio requisito se venderá a vuestras mercedes al citado precio, para lo que, si hay procurador diputado del gremio de vuestras mercedes, se me ha de presentar una declaración de la legitimidad del pedido del plomo que cada individuo me haga o quando no, declaración jurada de el que lo pida, desde el citado día primero de enero en adelante, que deben entrar al goze de la mencionada y general para todo el plomo que necesiten que les concede la piedad de su Magestad, y a fin de justificar en las quantas de este ramo la legitimidad del plomo que se ha de entregar a los individuos del gremio, se han de servir vuestras mercedes darme noticia del diputado o procurador que se destinase y con quien debo entenderme en este assunto de tanta importancia, a fin de hazer ver a la Superioridad de que no se abusa de esta merced, dando a los plomos otro destino que el que ha movido la real clemencia para fomentar las fábricas de loza y alfares. Lo aviso a vuestras mercedes para su inteligencia, dándome aviso del recivo de esta resolución.

«Dios guarde a vuestras mercedes muchos años, como deseo.

«Barcelona, veinte y seis de octubre de mil setteceientos setenta y nueve

«Beso la mano de vuestras mercedes, su mayor servidor. Por ausencia del señor administrador general Juan Joseph de Oteyza.

«Señores prohombres del gremio de Bagilleros y Alfareros de esta ciudad».

El gremi va resoldre anomenar dos confreres per fer aquestes gestions, a qui es va concedir plens poders, a més de tres lliures (que eren les que abans es donaven als prohoms per firmar els papers pel plom i per escriure les fornades)⁹⁹.

Gràcies a la documentació conservada al l'Archivo General de Simancas hem pogut elaborar el següent quadre sobre el consum de roves de plom per part dels escudellers de Barcelona:

TAULA LVI: CONSUM DE PLOM (1774-1793), EN ROVES CASTELLANES (1 ROVA = 11,5 KG)

ANYS	Roves	Kg	Núm. fornades, segons ràtios			Mitjana de roves de plom per fornada: 9,65 (uns 111 kg)
			mínima 7,77	ponderada 9,65	màxima 11,27	
1774	195 (300)	2.242,5 (3.450)	25 (40)	20 (31)	17,5 (27)	
1775	369	4.554	47	38	32	
1776	617	7.095,5	79	64	55	
1777	400	4.600	51	41	35	
1778	400	4.600	51	41	35	
1779	400	4.600	51	41	35	
1780	564	6.486	73	58	50	
1790	789	9.073,5		70		11,27 (129 kg)
1791	645	7.417,5		83		7,77 (89 kg)
1792	796	9.154		83		9,59 (110 kg)
1793	946	10.879		93		10,17 (117 kg)

Entre 1790 i 1793 (quatre anys), els vuit mestres escudellers varen coure 329 fornades, amb quantitats que, individualitzades, van de les 65 que va coure Josep Ausic fins a les 21 de Gaietà Estaper. La mitjana resulta la següent:

$$329 \text{ fornades} : 32 \text{ (8 mestres} \times 4 \text{ anys)} = 10 \text{ fornades per mestre/any}$$

En aquest mateix període de temps es varen consumir 3.176 roves castellanques de plom, cosa que dona una mitjana ponderada de 9,65 roves castellanques de plom (10,67 arroves barcelonines) per fornada, que equival a uns 111 kg. Recordem que el 1570 la mitjana pel que fa al consum de plom va ser d'uns 197 kg per mestre, però l'oscil·lació era molt gran, ja que mentre que alguns mestres en van consumir 104 kg d'altres en van consumir entre 220 i 230. Segons consta en una butlleta del plom, l'any 1791 Jeroni Gual demanà 8 arroves castellanques per una fornada, que corresponen a 92 kg de plom.

Disposem de dades sobre el consum de plom del període 1774 a 1780 = 2.945 roves castellanques. Si la proporció fos la mateixa -no tenim, individualitzat el número de fornades en aquest període- tindriem:

Anys 1774-1780: 2.945 roves, que a raó de 9,65 roves per fornada representarien unes 305 fornades en 6 anys (50,8 fornades any).

L'any 1780 hi va haver problemes entre els confreres pel tema del consum de plom. Una anys abans, el 1775, el gremi disposava de 400 roves de plom anuals de franquícia, però l'any 1780 en disposava tant com en necessités. Sembla que 3 o 4 mestres dels que consumien més plom «por las opulencias de sus fábricas» van refusar pagar pel consum de plom, donant com a motiu que aleshores n'hi havia per a tothom i se'n podia

99. AHPB, Josep Ricart, *Decimum tertium manuale instrumentorum*, 1778, desembre, 29 - 1779, desembre, 21.

disposar lliurement. Argumentaren que, en el pagament, tothom havia de ser igual, sense mirar si a tots els gremis hi havia l'observança de més o menys pagament, segons coneixement dels taxadors. Els prohoms i taxadors van proposar, pel pagament de l'impost del personal, un ral per cada rova de plom consumit. En cas que no s'arribés a consumir 36 roves de plom a l'any, que paguessin com a màxim 36 rals, que són 10 rals més que allò que pagaven els mestres que anaven a jornal:

Mestres productors. Si consumeixen més de 36 roves de plom a l'any	Pagaran un ral per cada rova de plom consumida.
Mestres productors que consumeixin menys de 36 roves de plom a l'any	Pagaran fins a 36 rals any, com a màxim.
Mestres a jornal	Pagaran 26 rals l'any.

Des de l'any 1775 fins al 1780 la confraria no havia pagat res als seus creditors censalistes perquè no arribaven els diners i temien que aviat recorrien a la justícia. Sis dels mestres deien que serien els únics que en patien les conseqüències perquè tenien algunes propietats. Demanaren que es cobrés l'import de personal tal com es feia abans de 1775:

- Mestres que fabriquen: 4 lliures, 10 sous/any.
- Mestre que no tenien botiga: 2 lliures, 5 sous/any.
- “Mancebos”: 2 lliures, 5 sous/any.

L'administració del plom sol·licitat funcionava de la manera següent:

a Un escudeller anomenat a tal efecte (una mena de síndic que cobrava tres lliures anuals per fer aquesta feina) omplia les butlletes corresponents a cada mestre escudeller.

b Aquestes butlletes estaven impreses segurament amb un motlle de boix, que deuriem encarregar els mateixos escudellers. A la part impresa diu: “Señor Don (hi ha un espai per posar el nom de l'intendent), *necesita* (segueix un espai en blanc per posar el nom de l'escudeller), *vaxillero*, (segueix un espai en blanc per posar la quantitat) *arrobos de plomo por la Hornada de que está corriente. Barcelona y*” (segueix un espai en blanc per posar la data). Després hi ha un altre espai en blanc i al costat, imprès, “*Prohombre.*” A la línia del dessota, exactament el mateix. En aquests dos espais en blanc calia posar els noms dels dos prohoms (quan la confraria només en tenia dos). Al següent paràgraf diu “*Con mi intervenció, y elegido para este asunto*”, segueix un espai en blanc on es posava el nom de l'escudeller que omplia la butlleta). Al tercer paràgraf, imprès, diu “*Tengo recibido de la Administración General las*” (segueix un espai en blanc per posar la quantitat) “*arrobos de plomo de Gracia a precio de veinte y cinco reales de vellon cada arroba, hoy en Barcelona a*” (segueix un espai en blanc per posar el dia) “*de*” (segueix un altre espai en blanc per posar el més) “*de 1791*” (segueix un espai en blanc per posar un número). Al final hi ha un espai en blanc on es posava en nom del mestre escudeller i, al costat, impresa, la paraula “*Vaxillero*”.

c Les butlletes, degudament reomplertes per l'escudeller sindicat, es lliuraven a l'intendència, que l'enviava a l'administració central (als administradors de les rendes del plom i de l'estany).

d El mestre sindicat s'encarregava d'anar al magatzem de l'administració general a recollir el plom i a pagar l'import (25 rals per rova demanada). El magatzem del plom estava situat al carrer Escudellers i d'en Gignàs (segurament feia cantonada).

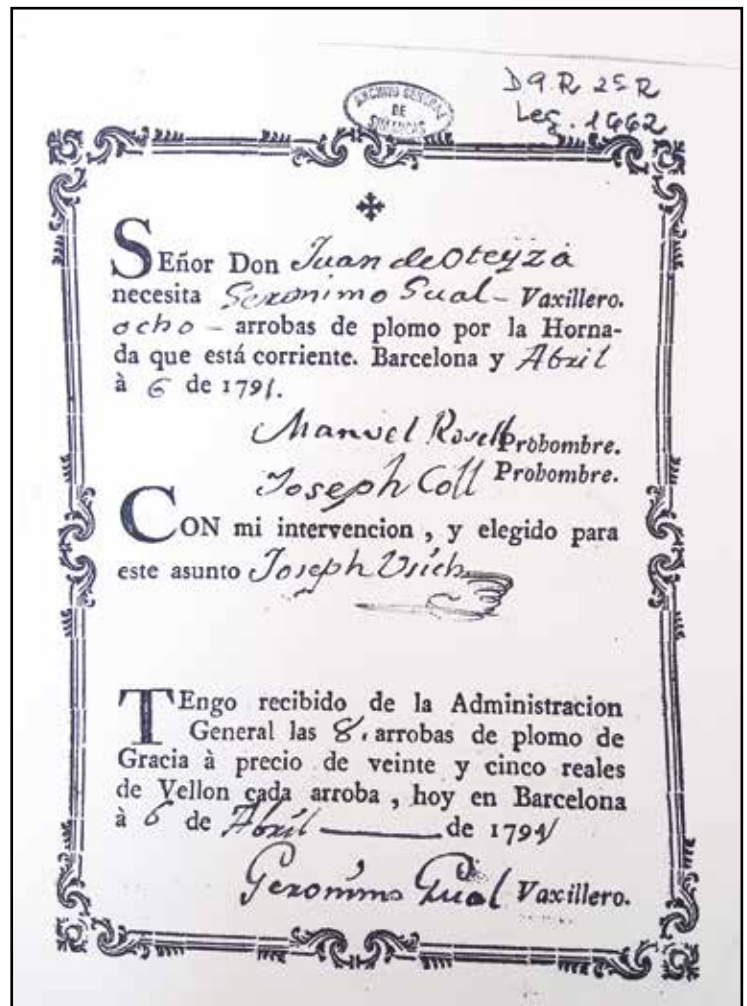

Fig.114: Model de butlleta per a la demanda de plom.

e Aquestes butlletes deuriem ser enviades després a l'administració central com si es tractés d'un rebut que demostrava que el plom va ser lliurat al mestre escudeller designat per la confraria i que, per tant, es va destinar a les fornades de ceràmica, i no pas a cap altra cosa. Això explicaria perquè aquestes butlletes van anar a parar, finalment, a l'Arxiu de Simancas, i que no hi hagi butlletes semblants (o cartes de resposta enviades des de l'administració central) als arxius de Barcelona (en aquest cas, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó).

Pràcticament tota la documentació de comptadoria de l'intendent s'ha perdut. Al l'Arxiu de la Corona d'Aragó només es conserva un volum d'on hem pogut extreure una informació molt interessant El magatzem del plom era la “*Casa de la Administración y almacén del plomo y perdigones*”. De l'any 1750 disposem d'un inventari del què hi havia:

«2.050 arrobas y 18 libras de plomo en tortugas o en pastas; 175 arroba de plomo en barras; 618 arrobas en 103 saquitos de 6 arrobas cada uno; 571 arrobas y 12 libras y media en 127 saquitos de cuatro arrobas y media cada uno; 70 arrobas en 15 saquitos de 4 arrobas. Todo de perdigones. 5 arrobas de balas en 10 saquitos de 4 arrobas y media; 13 arrobas y 2 libras de polvos de alcohol en 5 saquitos».

Al mateix volum, a la pàgina 24, hi diu:

«*Se ha conducido en el almacén 966 serones de esparto de alcohol y 415 sacos de perdigones que ha traído el patrón Félix Pau Catalán con su saetía Nuestra Señora de Montserrat desde el puerto de Almería*». I, a la pàgina 49: «97 sacos de perdigones, 10 sacos de balas y 3 sacos de balines que ha traído el capitán Chaves del pinque francés ‘Las benditas almas’»

desde Almería»¹⁰⁰.

Així, doncs, a més del plom en tortuga o en barres, els escudellers tenien opció de comprar el plom en forma de perdigons, bales o balins i fondre'l al seu obrador, però aquestes tres darreres opcions no creiem que foren ben vistes per l'Autoritat. Si més no, no es parla, a cap inventari d'escudeller, de saquets de perdigons de plom; només de plom en barres o en tortugues.

Quant a la procedència, sembla que el plom arribava, aleshores, via comerç marítim des d'Almeria.

A la butlleta s'especificava la quantitat de plom que necessitava per la fornada que estava preparant. Per tant, els càlculs es feien immediatament previs al procés d'envernissar, possiblement mentre durava la cuita del bescurtat.

A la butlleta també es posava la data, que deuria ser la del dia que es tancava el forn per iniciar la primera cuita.

Es conserven les butlletes dels anys 1790 a 1793. Gràcies a això sabem el nombre real de fornades que va coure cada un dels vuit mestres escudellers, i quan necessitaven el plom. Les quantitats demanades coincideixen amb les lliurades. Per tant, les variacions quant al número de fornades i quant a la demanda de plom per aquest període de temps només es poden imputar a causes internes del gremi.

El preu que cobrava l'administració central als escudellers de Barcelona era de 22 rals i 14 maravedís castellans per cada rova de plom. A títol comparatiu, l'any 1755 la vila de Muel (Aragó) va rebre 800 roves de plom al preu de 20 rals i 14 maravedís [ÁLVARO, 2002: I-91].

Creiem que també es conserven les dades de les fornades del període 1773 a 1780, però no s'ens va permetre consultar aquesta documentació de l'arxiu de Simancas al·legant que es trobava en mal estat de conservació. De tota manera és significativa, com hem dit, la petició de només 195 roves el 1774, segons consta a la documentació consultada. En canvi, en una carta de resposta dels directors generals de les rendes del plom que es recull a la documentació notarial del gremi (notari Josep Ricart) la quantitat que diu que es va subministrar fou de 300 roves castellanés, xifra que ja s'aproxima més als consums d'anys posteriors. Per això, en la taula anterior, entre parèntesi, hem indicat les quantitats segons si els càlculs els hem fet en base a 195 o a 300 roves castellanés.

Val a dir que les quantitats demanades sempre es varen justificar degudament.

En conclusió. Amb dades fiables a la mà, i tenint en compte el quadrienni 1790-1793, es pot a firmar el següent:

a Que, amb la mateixa quantitat d'obraders, el nombre de fornades cuites variava d'un any a l'altre (de 70 a 93). Per tant, és impossible saber la quantitat exacta de fornades anuals que es varen coure durant els anys anteriors i posteriors.

b Que, amb les dades del quadrienni esmentat, la mitjana de fornades per mestre i any és de 10.

c Que el número de fornades cuites per cada mestre escudeller també era diferent cada any. Això vol dir que tampoc no és possible determinar un ritme de preparació de fornades. Per exemple, Josep Ausic, el mestre escudeller que en va fer més,

va realitzar 14 cuites el 1792, i 20 cuites l'any següent. Josep Rossell va realitzar vuit cuites l'any 1790, i quinze (quasi el doble), el 1793.

Per tot plegat, només podem fer càlculs teòrics a partir d'algunes mitjanes ponderades i comparar aquests càlculs amb les dades que proporciona altre tipus de documentació, especialment per èpoques més allunyades de les quals disposem de molta menys informació.

4.1.3. L'ESTANY

Era el component opacificant per excel·lència, el que diferenciava la composició del vernís de la pisa fina del de la pisa basta. I també era el més car.

A diferència del plom, hem trobat poca informació sobre la compra d'estany en la documentació escrita. Cal distingir entre l'estany nou i el vell o usat (reaprofitat).

Es té informació sobre l'arribada d'estany a Barcelona des del segle XIV, procedent d'Anglaterra i de Flandes. Pifarré [PIFARRÉ, 2002: 147-148] proporciona dades corresponents alans anys 1397 i 1398. Arribava per via marítima en forma de peces, lingots o làmines. El preu oscil·lava entre els 20 i els 22 sous i 6 diners.

A Muel, durant bona part del segle XVI el preu de l'estany no va variar gaire: entre 2 sous, 4 diners i 2 sous, 7 diners la lliura. El 1674 es pagava a 3 rals (6 sous) la lliura, és a dir, més de 2,5 vegades respecte de la mitjana del segle anterior. Mentre que al segle XVI el preu del estany era 4,6 vegades superior al del plom, al segle XVII era 5,4 vegades més car [ÁLVARO, 2001: I-93].

Pel que fa a la documentació barcelonina, disposem d'alguns preus de l'estany nou. Generalment també es venia per lliures, però hi ha compres grans, de gairebé 3 quintars. Així, el 20 de gener de 1551 l'escudeller Onofre Espelta va comprar al donzell Onofre Cardona un quintar d'estany vergat que li va comprar per mitjà del corredor d'orella Paulí Ginebrosa. Pagaria les 14 lliures en el termini de quatre mesos i en dues vegades.¹⁰¹ El 26 de febrer va comprar a Gabriel Mercet, mercader de Barcelona, 2 quintars, 3 arroves i 14 lliures i mitja d'estany, a raó de 10 lliures el quintar, per mitjà de Francesc Pasqual, corredor d'orella. En total, va pagar 26 lliures, 7 sous i 10 diners.¹⁰² Les dues compres fetes en tan sols dos mesos suposaven la quantitat de 404 lliures i mitja d'estany. Es tracta d'una quantitat enorme: per fer-nos una idea, altres compres d'estany interessaren les quantitats de 16, 18, 18,5, 21 i 23 lliures. Expressat en kg, estariem parlant de 6,4 a 9,2 kg d'estany. Les dues compres d'Espelta suposaven 161,8 kg d'estany. De 17 a 25 vegades les compres dels altres mestres escudellers.

Els preus, durant el segle XVI, oscil·laven entre els 2 sous, 6 diners i 3 sous, 10 diners. El 1550-1551 la lliura valia 2 sous, 8 diners; el 1563, 3 sous i 10 diners. El 1570 l'escudeller Miquel Comalada va vendre plom i estany a l'artiller Pere Caller al

100. ACA, Reial Patrimoni. Batllia Moderna. Vària, vol. 203 ("Manual de testimonios y escrituras de Rentas Generales").

101. AHPB, Andreu Miquel Mir, menor, *Vigesimum primum manuale contractuum comunium*, 1551, gener, 4 - 1551, juny, 26.

102. AHPB, Andreu Miquel Mir, menor, *Vigesimum primum manuale contractuum comunium*, 1551, gener, 4 - 1551, juny, 26.

preu de 3 sous per cada lliura d'estany.¹⁰³

Una altra manera d'aconseguir estany era aprofitant els objectes vells fets amb aquest metall. Es tracta de l'estany vell, que costava de 2 sous, 6 diners a 2 sous, 2 diners per cada la lliura. El 1563 es pagava a 3 sous. El 1489, a 2 sous 4 d'???

És a dir, que valia el mateix l'estany nou que el vell.

A diferència del plom, que experimentava forts alt-i-baixos, el preu de la lliura d'estany es va mantenir força més estable en el decurs dels segles XVI i XVII.

4.1.4. EL VERNÍS

Els ingredients bàsics del vernís d'escudeller eren l'òxid de plom, el quars (sorra triturada) i la barrella o sosa. Sembla que també s'hi posava sal. Com a opacificant, escardó o estany.

Segons un document de la confraria dels ollers i gerrers, abans esmentat, els confreres consumien uns 3 quintars de vernís per fornada. Quin era el consum de vernís per part dels escudellers? Lamentablement, fins al segle XVIII no tenim cap document que ho especifiqui amb tanta claredat com en el cas dels ollers, però ens en podem fer alguna idea. Segons dades extretes del manual de Nicolau Reyner, sembla que el ritme de lliuraments de les fornades era de dues al mes (aleshores s'alternaven una de blau i una de daurat), almenys durant els primers mesos de l'any; després, sembla que el ritme era d'una fornada al mes. Doncs bé, el gener de 1517 foren portats 6 quintars de vernís al molí d'en Merlès per convertir-los en pols. Això suposaven uns 250 kg de vernís. Era aquesta la quantitat de vernís que es necessitava per les dues fornades mensuals, és a dir, uns 125 kg per fornada? Si fos així, i naturalment és una conjectura, tindriem que la xifra s'aproxima molt al consum dels ollers, que era, com hem dit, d'uns 125 kg de vernís per fornada.

La moltura del vernís

Encara faltava una operació més per poder emprar el vernís: calia moldre'l i, en alguns casos, remoldre'l. Per fer-ho, era necessari un molí de moldre vernís. Sembla ser que al segle XV els obradors no disposaven de molins propis, i calia dur el vernís a moldre a molins particulars. Per exemple, quan a l'obrador de Nicolau Reyner s'havien "picat les olles" s'enduïen el vernís per convertir-lo en pols i, després, l'emmagatzemaven en berengueres o en olles. D'aquesta manera obtenien el "vernís bo, molt, pastat i sec" que s'esmenta a la documentació escrita.

Les dimensions de les berengueres i de les olles servien per mesurar la quantitat de vernís (berengueres grans de tres sous la dotzena, mitjanes de tres per dos i petites, de dos sous la dotzena). En Joan Montoliu, un dels ajudants de Nicolau Reyner, era qui s'encarregava alguna vegada de dur el vernís que es treia del forn de cremar fins al molí del Clot (sovint ho feien traginers professionals). Nicolau Reyner li lliurava certes quantitats de diner, segons el pes del vernís. Per això, abans de marxar calia pesar la càrrega de vernís (als inventaris d'obradors d'escudellers s'esmenten romanès per pesar).

Al segle XV hi hagué un molí utilitzat pels escudellers bar-

celonins que no era un molí públic. L'any 1461, els "blanquers d'obra de terra" de Barcelona firmaren uns capítols amb Andreu de Merlès, de Barcelona, senyor útil dels molins de Sant Andreu de Palomar, anomenats vulgarment "els molins d'en Merlès", a fi i efecte de poder moldre el vernís que necessitaven per a desenvolupar el seu ofici¹⁰⁴.

En algunes anotacions del *Llibre de les Fornades* de Nicolau Reyner s'hi esmenta el següent: "per moldre lo vernís e aportar al clot e del clot a casa"... "per aportar lo vernís del clot 12 sous, e li donà ma muler al tragner per a portar lo vernís, 1 sou 8"... "per a portar lo vernís del molí e molrà dit vernís, per tot 12 sous".

Amb dades extretes d'aquest llibre es pot calcular que la quantitat de vernís portada al molí el més de gener de 1517 (es pagaren 24 sous) fou d'uns 6 quintars (prop de 250 kg).

El preu del viatge fins al clot del molí, podria variar: era gratuït, si qui feia el viatge era el mateix Montoliu -el fadrí escudeller que treballava per en Reyner, tant si hi anava sol o acompanyat de l'escudeller Serra-, costava 10 diners si ho feia un "mosso", o 20 diners, si se n'encarregava un tragner professional.

En ocasions, s'esmenten els ases o les mules, que eren els qui, en realitat, transportaven el vernís. Per exemple, al fol. 71v:

"E donat al tragner per l'asa, 6 diners", o al fol. 28v: "Li donà ma muler per a farar (ferrar) les mules de la senyora Crohils, 6 diners".

Al segle XVI, sembla que els escudellers ja molien el vernís en els seus propis obradors, com es desprèn de la gran quantitat de molins de moldre vernís (fins i tot, petites màquines) esmentats als inventaris, però potser quan la producció va adquirir proporcions més industrials i calia més vernís es va fer necessari emprar molins més complexos. Això explicaria el perquè, al segle XVII, els confreres escudellers van buscar un molí fariner on poder fer moldre el vernís que necessitaven. L'any 1649, Andreu Pomareda i Amador Soler, sots-arrendaren, per 5 anys, un molí fariner de Felip de Boxadors, donzell de Barcelona, a Joan Roaix, moliner de Barcelona. Incloua el molí amb els arreu i la peça de terra contigua, amb la condició següent: En Roaix no podia augmentar el preu de la moltura del vernís sense consentiment dels esmentats Pomareda i Soler. El preu anual a pagar fou de 120 lliures, cada mig any i anticipadament, com era ús i costum de Barcelona.

Mesos més tard, Joan Roaix el va sots-arrendar a Antoni Nadal, moliner per 120 lliures.

Els anys 1672 i 1675, Amador Macià i Francesc Reig, escudellers, arrendaren, per 120 lliures anuals, un molí fariner que Josep Grosset, corredor d'orella de Sant Pere de Reixac, tenia al terme de Montcada. Els escudellers els varen sots-arrendar a Cristòfol València, moliner habitant al terme de Montcada, segons un contracte de sots-arrendament fet entre ells, per una durada de tres anys i a raó de 128 lliures anuals a pagar de tres en tres mesos. Al cap dels tres anys d'arrendament, Cristòfol València tenia un deute de 138 lliures i 17 sous amb el propietari del molí. Per això, quan es va tornar a fer un nou pacte d'arrendament, a Cristòfol València se li va descomptar el 50% dels beneficis que obtenia per la moltura de cada quintar de ver-

103. AHPB, Lluís Torres, major, *Tercium omnium contractuum et instrumentorum manuale*, 1570, maig, 23 – 1570, novembre, 27.

104. AHPB, Bartomeu Requesens, *Manuale instrumentorum septimum*, 1461, febrer, 5 – 1462, abril, 8)

nís, és a dir, cobraria només 5 sous per quintar enlloc de 10. El altres cinc sous es destinarien a pagar el deute amb el propietari del molí. En aquest segon sots-arrendament, Cristòfol València es comprometé a triturar, durant els tres anys, tot el vernís que els escudellers de la confraria dels Escudellers, presents i futurs, volguessin moldre, amb els següents pactes:

a Cristòfol València estava obligat a pagar les despeses d'anar fins a Barcelona a cercar el vernís que volien moldre els escudellers, i una vegada molt, les despeses de tornar a Barcelona, fent bona farina amb l'esmentat vernís, conforme ho havia fet fins aleshores.

b Per cada quintar de vernís molt li pagarien 10 sous.

c En cas que refusés moldre el vernís, els confreres, pagant l'esmentat València, el podien fer moldre allà on valguessin.

d Cristòfol València havia de pagar les terces a Grosset, cada tres mesos, per l'arrendament del molí.

e Dels cinc rals (10 sous) que li havien de pagar els confreres per la moltura de cada quintar de vernís, en retindrien 5 sous per pagar les 138 lliures i 17 sous que devia Cristòfol València a n'en Grosset a causa de l'arrendament del trienni passat.

d Els escudellers Macià i Reig havien de donar compte i raó a n'en Grosset del vernís que es molia, cada tres mesos¹⁰⁵.

Estem mancats de dades per saber a quan pujaven les despeses dels viatges entre Barcelona i Montcada i Reixac, però si Cristòfol València havia d'obtenir beneficis amb la moltura del vernís n'hauria de moldre una quantitat mínima amb la qual havia de pagar el preu trimestral de l'arrendament, les despeses dels viatges d'anada i tornada a Barcelona i, a més, li hauria de quedar el suficient per poder viure ell i la seva família. Això vol dir les 128 lliures de l'arrendament + unes 120 lliures anuals per poder viure més + les despeses dels viatges. Estaríem parlant d'un total de 250 lliures anuals a les quals se li havia de sumar l'import del deute del trienni anterior (138 lliures més). En total: unes 750 lliures + 138 = 888 lliures en tres anys.

Això vol dir el doble de quintars de vernís: 1776 quintars, en tres anys, ço és, uns 600 anuals, per anar bé, que són uns 24.960 kg de vernís.

L'any 1680 els escudellers Joan Rossell, Llorenç Passoles, Pau Coll, Josep Gastó, Josep Gastó menor, Ramon Cases, Josep Gual, Joan Macià, Joan Carreres, Joan Fortuny, Miquel Gallart, Rafael Coll, Andreu Targaró i Jeroni Duxer (14 mestres) pactaren amb el pagès Francesc Puig, del lloc de Sant Esteve de Ripollet, el següent:

- Francesc Puig prometé que, per dos anys, moldria en el molí que tenia a Ripollet tot el vernís i la barrella que els esmentats 14 escudellers haguessin menester per treballar i fabricar cadascú a la seva casa o obrador, obra d'escudeller
- Prometé també que, a costa seva, aniria a buscar el vernís i la barrella sense moldre per casa de cada escudeller i després de moldre-ho, tornar-ho a llurs cases
- Els escudellers pagarien a Francesc Puig un ral (2 sous) per cada arrova "fent emperò bona farina y rebedora a coneguda dels pròmens de la confraria dels Scudallers i en cas contraria les hagi de tornar a moldre".

- Els escudellers no anirien a moldre a cap altre molí, i en cas que algú ho fes, hauria de pagar a Francesc Puig quatre rals per cada quintar molt

- En cas que en el rec no hi hagués prou aigua per moldre o en cas de pluja, Francesc Puig no estava obligat a moldre.

- En cas de no moldre per culpa seva, Francesc Puig hauria de rescabalar als mestres escudellers dels danys ocasionats¹⁰⁶.

Hem de pensar, però, que l'any 1649 el nombre de forns en actiu deuria ser el doble, com a mínim, respecte dels de finals del XVIII, però no només importava la quantitat de forns d'escudeller sinó també el nombre de fornades fetes en aquests forns, ja que, amb dades objectives del segle XVIII a la mà, sabem segur que podien variar enormement d'un obrador a l'altre.

L'any 1670 es van pagar a un tal Jeroni, moliner del vernís que usava l'escudeller Joan Corballó, la quantitat de 9 lliures i 12 sous pel vernís usat en dues fornades. Són 192 sous: 2 = 96 sous (4 lliures, 16 sous) per fornada¹⁰⁷.

L'any 1726, en fer-se l'inventari dels seus béns, Miquel Rocamador tenia al seu obrador:

"Item, cent y deu quintars de pols de plom dins de una bota y barrils, custodiada y guardada".

També tenia "doscents y trenta quintars vernís de Serdeña", a més de pols de plom.

En resum, doncs, encara que la paraula vernís sigui la mateixa, cal distingir el vernís dels escudellers del que usaven els ollers i gerrers, ja que en la composició del vernís d'aquests altres artesans només hi intervenia el plom.

A l'inventari de Felip Costa (1615) consta que dins del forn hi havia 30 roves de vernís. Al 1592, a l'obrador de Gaspar Vidal s'inventariaren "una rova i dues lliures de vernís", venudes per 10 sous, i 20 roves i 4 lliures, a raó de 9 sous la rova. En altres inventaris consten deu roves i mitja de vernís molt (1607), tres cabassos de clofoll (1598), un llibrell d'envernissar ple de vernís molt (1598), etc. A l'inventari de Guillem de Pau (1608) hi figuren 7 roves 13 lliures de vernís molt i 17 roves 13 lliures de vernís sense moldre.

Evolució del preu del vernís

Disposem de poques dades sobre el preu del vernís. Com que es barrejava l'òxid de plom amb l'esquerda, el preu del quintar havia de resultar més barat que el del plom sol, ja que el preu de l'esquerda no era tan elevat com el del plom. Així ho reflecteixen les dades documentals de diversos anys

L'any 1563, el vernís sense moldre costava a 12 sous la rova. El 1592, a 36 sous el quintar. El 1605, 24 roves i 10 lliures costaven 12 lliures i set sous, mentre que un sac de vernís molt de 5 roves costava tres lliures. El preu de la rova de vernís molt seria, doncs, d'uns 12 sous (48 sous el quintar), però podia variar en funció del preu del plom.

105. AHPB, Pau Pi, *Decimum tertium protocollum sive manuale*, 1672, desembre, 27 – 1673, desembre, 23.

106. AHPB, Jacint Sescases, manual, 1679, desembre, 27 – 1680, desembre, 23.

107. AHPB, Josep Brossa, *Concòrdias*, 1568, juny, 19; 1677, juny, 30 – 1682, març, 2; 1691, desembre, 4 – 1736, gener, 13; 1737, gener, 10 – 1751, març, 8.

L'atzercol

És pols de plom ja calcinat. Quan s'hi ha afegit part de l'element opacificador o quan està a punt d'usar en suspensió es diu vernís. És un component per a obtenir el cufoll i el vernís fi¹⁰⁸.

L'atzercol es barrejava amb un tipus de terra anomenada esquerdà, que devia ser una argila que ajudava a la formació del vidre. Això no vol dir que el producte estigués ja opacificat, sinó que els escudellers barcelonins treballaven amb vidriat blanc (opacificat) i transparent, aquest, sobre peces de cos blanc, com passava a Manises a les darreries del segle XVII i primeries del XVIII quan s'usava molt poc estany.

N'hi havia dues qualitats: l'atzercol i l'atzercol de pisa, aquest darrer amb estany; el resultat eren la pisa basta i la pisa fina, respectivament.

Per a obtenir el vernís de pisa fina s'hi afegia, doncs, l'estany i la barrella, per fondreu-ho tot junt donant lloc a una massa vítria que calia esmicolar primer amb masses i moldre posteriorment amb un molí o amb una màquina anomenada sanguinarra. Es tractava del vernís en gra, que calia remoldre fins a obtenir una mena de farina.

Arribats a aquest punt és interessant llegir el que, al respecte, es diu al plet que l'any 1767 varen enfrontar els escudellers i els gerrers. Els testimonis que varen declarar en el procés respongueren, preguntats per la composició del vernís que usaven els escudellers i quina diferència hi havia amb el dels gerrers, el següent. Un declarant digué (respecte del treball dels gerrers) que:

«Y sabe que el bernís se pone en dichos plats y escudellas es de la madre del plomo que vulgarmente se llama cufoll (de cuyo material se valen los mismos escudilleros para su uso) el qual, junto con otros materiales, componen dichos alfareros su pintura para sus artefactos (...) dixo que el bernís de pissa de que usan y han siempre usado los Escudilleros para los platos, escudellas y xícaras y otros artefactos de su officio se compone de plomo y estany con una poca de tierra que se saca de la montanya de Monjuich, cuya tierra se llama vulgarmente esquerdà y assí mismo dixo que el bernís más común que se da a la obra más inferior se compone solamente de cufoll y de la dicha tierra llamada esquerdà sin que intervengan otros materiales para dicha composición»

Altres declarants varen precisar que la composició del vernís dels escudellers era a base de plom, estany, barrella o sosa i una mica de terra de esquerdà, mentre que el vernís més comú es composava tan sols de cufoll, sosa o barrella i terra esquerdà, sense estany.

Un altre declarant afirmà que les xicres dels gerrers són "sólo con bernís de cufoll":

«El bernís de los alfareros es de cufoll y de unas piedras pequenyas que se hallan, según su parecer, en la arena y orilla de la mar, y los escudilleros usan solamente del cufoll y aun para la pisa basta, y dichos alfareros pintan los platos y escudillas para que sean más vendibles»

Els escudellers, afirma, usen «*plomo, estanyo y escardón*». Un altre testimoni afirma que en la composició del vernís de la "pisa fina" hi intervenen el plom i l'estany, mentre que la

pisa basta es composava de «cufoll» i «herena de Monjuich» (= escardó). El darrer declarant manifestà que el vernís de la pisa fina estava fet a base de plom, estany, sosa i terra d'esquerda, mentre que la pisa basta es composava tan sols de cufoll i esquerdà.

Els escudellers barcelonins preparaven, doncs, dos tipus de vernís diferents, segons si es tractava de fer pisa fina o pisa basta. La diferència era que en el vernís de la pisa fina s'hi posava estany i a l'altra, no. Aquesta informació sobre la producció de pisa barcelonina del segle XVIII, també valdria per les produccions de segles anteriors? La resposta caldrà buscar-la en les anàlisi dels vernissos.

En el cas de Nicolau Reyner, preparava l'atzercol al seu propi obrador: «*He tret del forn de cremar 7 roves i 7 lliures atzercol. Hem fetes [hem omplert] 21 olles infantines i sinquenes i sisenes*» (fol. 9r). A l'inventari de Pau Madrera (1642) s'esmenta: «Un quintar d'atzercol dins d'una berenguera» (40,6 kg).

A altres inventaris s'esmenten una partida de atzercol i barrella (1642). A l'inventari de l'escudeller Hipòlit Estaper (1772) es diferencia entre l'atzercol i l'atzercol de pisa.

Calia fritar la mescla al forn de cremar vernís. Per fer-ho, es posava dins d'olles (a Manises, dins de gresols de cremar). Segons Coll i Pérez Camps [COLL, PÉREZ CAMPS 1994: 883] aquests gresols (olles en el nostre cas) es posaven dins del forn separades de la resta de peces de ceràmica, probablement a la cambra de combustió, perquè assolís més temperatura. Una vegada fritada, la massa quedava vitrificada. Calia picar les olles per recuperar-la. Disposem de Diversos exemples extrets del manual de Nicolau Reyner:

«Doní a senyor en Miquel per picar les oles: 1 sou»; «Doní 1 dotzena oles infantines; a ni de 7 senceres per a vernís e sinquenes: 2 sous, 3 diners»; «Per 3 dotzenes holes de vernís: 3 s 6d».

Com hem dit, el vernís mòlt es conservava dins de recipients, com ara berengueres i senalles, però també en sacs (6 sacs de tenir vernís costaven 8 sous i mig), una vegada garbellat. A l'inventari de Salvador Fuster (1739) s'esmenten «Item, sis cribells de posar vernís».

Segons indicacions de Diversos inventaris, el vernís podia estar mòlt o remòlt. Quan estava mòlt es considerava que estava en forma de gra: «Item, un molí per moldre lo vernís en gra» (1739). Potser per remoldre el vernís i obtenir-ne una mena de farina calia la utilització de certs tipus de molí més eficients. A l'inventari de Llorenç Passoles s'esmenta un molí de braç¹⁰⁹. També existia una màquina simple anomenada sanguinarra, que servia per remoldre el vernís. S'esmenta als inventaris dels obradors dels escudellers Pere Màrtir Lapuja (1716):

«Item, una sanguisarra usada»

«Item, un molí de moldre vernís que no se pot treballar per faltar los deguts arreus».

Salvador Fuster (1739): «Item, una sanguinarra o molí per remoldre lo vernís»¹¹⁰.

Una vegada obtingut el vernís mòlt s'havia de pastar. Per això, a l'inventari de Guillem de Pau (1608) s'esmenta «*una pastera de fusta de pastar vernís*». Després, la preparació aquo-

108. «Rafael Valls diu que la composició de l'acercó era 'Plomo 32 libras, estaño de 3 a 4 libras. Oxidados estos metales en un horno de reverbero y reducidos a una sustancia terrosa, que suelen llamarla calcina y en el dialecto del país acercó (...)'. Citat a: Ferris i Soler, V.; Català i Gimeno, J.M (1987): *La ceràmica de Manises: els seus vocables i locucions*, p. 21.

109. AHPB, Pere Màrtir Lluñell, *Sextus liber inventariorum et encantuum*, 1678, gener, 26 – 1684, desembre, 5.

110. AHPB, Josep Jaume Creus i Llobateres, *Inventarios y encantos*, 1728, novembre, 7 – 1755, febrer, 22.

sa es posava dins de recipients de terra. A l'inventari de Bartomeu Carbonell (1644) s'esmenten "*duas barangueras ab un poch de vernís molt, destrempat ab aigua*". Les peces s'envernissaven per immersió.

No sabem del cert com es fixava el vernís blanc a les peces ceràmiques, detall no esmentat mai potser que degut a la seva irrellevància. De tota manera, hem vist que, en diverses ocasions, al manual de Nicolau Reyner hi ha assentaments de petites quantitats de diner per comprar ous. Cert que també s'hi fa esment a compres de formatge, de carabasses o d'all. Ara bé, a diferència dels productes anteriors –que hi apareixen només una vegada– els esments a la compra d'ous, bé que pocs, són més freqüents. Per altra part, és significatiu el context on s'esmenten, entre les compres de llenya o de terra¹¹¹. No seria agosarat afirmar, doncs, que el vernís en pols es podia fixar a les peces bescuitades amb la clara d'ou, si bé l'absorció del cos ceràmic ho feia innecessari. Més tardanament, la documentació escrita fa esment de partides de "pega d'escudeller", la qual cosa ens fa sospitar que s'utilitzava una mena de resina vegetal. Amb la cuïta, tots aquests components orgànics desapareixen sense deixar cap rastre.

Criden també l'atenció les nombroses compres de farina que apareixen al manual de Nicolau Reyner. En principi, es podria pensar que en Reyner elaborava el seu propi pa¹¹². Ara bé, sinó per fer pa, ens preguntem quina relació hi ha entre la farina i l'elaboració del vernís per a la ceràmica. Segons Coll [COLL, 1998: 72] a València, els testimonis etnogràfics demostren que hi ha nombrosos tallers tradicionals que fan encara monococció, mesclant els materials del vernís amb un aglutinant orgànic, com pot ser un aiguacuit de farina i segó, on s'hi afegeixen els components vitrificables i també els colorants del vernís. També s'usa per a poder decorar-hi al damunt del vidre cru en peces ja bescuitades.

De tota manera, les referències a compres de sal i sorra pel vernís ens fan pensar que a l'obrador d'en Reyner es preparava el vernís per bicocció, la qual cosa suggereix que podria tractar-se de dos processos diferents segons si es feia blau o daurat.

En altres inventaris d'obradors trobem referències a sacs de farina. Es fa difícil entendre com es podia deixar un sac de farina en una estança on també hi hauria sacs de vernís de plom remòlt que tenia el mateix aspecte i consistència de la farina, si no era, naturalment, per emprar-la en el procés de producció de l'obra escudellera.

Una vegada cuïta, la preparació quedava blanquinosa, depenent el to de la quantitat d'estany emprat i del color, més o menys rogenc que tingués l'argila base.

La proporció plom/estany

Cal preguntar-se quina seria la proporció de parts d'estany que calia barrejar amb el plom per aconseguir un vernís suficientment blanc com per dissimular el to vermellós de l'argila base sense, per altra part, malbaratar aquest component tan car.

Com sol passar en aquests càlculs, no disposem de sèries per llargues per veure una evolució clara al llarg del temps. La documentació del segle XVII i, sobretot, la del XVIII, a penes proporciona informació.

Segons un document de 1553 publicat per Nicolau Bauzà, a Manises es calcula que la proporció estany-plom era de 93% de plom per 7% d'estany. Un anàlisi fet sobre una rajola del segle XVI per Elvira Aura i Teresa Domènech mostra que la relació estany-plom és de 26% per 74%. Segons Coll i Pérez Camps, en la pisa fina de Manises els bons resultats d'opacitat s'aconseguien utilitzant una proporció superior al 10% d'estany en relació al plom [COLL, PÉREZ CAMPS 1993: 884]. En els casos de Barcelona i de Reus mai no s'arriba a aquesta proporció de 10 o superior a 10, segurament perquè la terra emprada era més calcària que la de Paterna i Manises i no en calia tant. En canvi, segons consta al manual de Nicolau Reyner, en una partida es varen comprar unes 5 roves de plom (52 kg) i 9 lliures d'estany (3,6 kg), la qual cosa indica una proporció de 1 part d'estany per 14 de plom. En un altra partida, 5 roves de plom i 10 lliures i 8 quintars d'estany. En una altra, 56 kg de plom i 4,2 kg d'estany. En tots tres casos, les proporcions oscil·len entre 13 i 14 parts de plom per cada part d'estany, és a dir, 14-86%. Aquesta proporció tan elevada d'estany/plom no la tornem a trobar mai més, segons els càlculs fets en base a les compres efectuades. Ens preguntem si això s'explica pel fet que Reyner seguia emprant les mateixes proporcions de plom/estany en la preparació del vernís de pisa que va fer servir abans Pere Ximeno, antic propietari de l'obrador dels Reyner, que fou un mestre escudeller que procedia de Manises on la proporció dels dos components sí que era superior a 10-90.

L'any 1551 l'escudeller Pere Carbonell i Eulàlia, la seva esposa van firmar un debitori al donzell Onofre Cardona de 7 lliures, 3 sous i 7 diners pel preu de 2 quintars, 2 arroves i 16 lliures de plom, a raó de 36 lliures per cada quintar, i 18 lliures d'estany, a raó de 2 sous i 8 diners la lliura. Ho van comprar per mitjà de Paulí Ginebrosa, corredor d'orella de Barcelona. Pagarien el deute en quatre mesos i en dues vegades. La proporció estany/plom era de 6,52%. El mateix any l'escudeller Miquel Carnisser i Elisabet, la seva esposa, van comprar a Onofre Cardona 3 quintars i 15 lliures de plom i 23 lliures d'estany per mitjà del mateix corredor d'orella. En total, 8 lliures i 14 sous i 7 diners. Els terminis i condicions de pagament eren les mateixes. En aquesta compra, la proporció entre l'estany i el plom fou del 7%. Una mesos després, Antoni Devesa va comprar, a les mateixes persones, 11 arroves i 12 lliures de plom i 21 lliures d'estany. Els preus i les condicions de pagament foren les mateixes. Més endavant va comprar plom i estany al donzell Onofre Cardona: 11 roves de plom, a 36 sous el quintar i 18,5 lliures d'estany, a 2 sous i 8 diners la lliura. Això suposava uns 114,8 kg de plom i uns 7,4 kg d'estany. La relació estany/plom fou del 6,44%. Dos dies més tard l'escudeller Antoni Falcó comprava, al mateix donzell, 9 arroves i quatre lliures de plom i 16 lliures d'estany, als mateixos preus. La proporció estany/plom fou de 6,7%¹¹³.

Les quantitats comprades de plom i d'estany foren, com es pot apreciar, molt diferents. En pes, la proporció de l'estany en relació al plom oscil·là entre el 6,5 i el 7%. Malauradament no disposem de dades pel que fa al segle XVII ni posteriors.

111. Vegeu, per exemple, els esments dels fols. 59v, 61v, i 63v.

112. Vegeu, per exemple, els esments dels fols. 8v: "*Li prestí al mosso a 17 del mes de agost any 1514 quotra rayalls per a farina*"; "*A 6 de dit mes, per a farina, li prestí 6 sous*"; "*Li prestí per a farina a 5 de setembra 1514, dos rayals*"; "*Li prestí a 15 de setembra per a farina, 9 sous*".

113. AHPB, Andreu Miquel Mir, menor. *Vigessimum secundum manuale contractuum comunium*, 1551, juny, 26 – 1551, novembre, 13.

En el cas de la vila de Muel, Álvaro calcula que la relació plom/estany fou de 10 parts de plom per cada 1 part d'estany. En el cas barceloní (1551) seria de 10 parts de plom per cada 0,65/0,7 parts d'estany. Això vol dir un consum d'estany aproximadament un 30% inferior a Barcelona respecte de Muel, en aquella època. Aquest estalvi podria ser degut al fet d'utilitzar, a Barcelona, una argila més calcària que la del Muel.¹¹⁴ De tota manera, com precisa Álvaro: “*La revisión de la producción misma (es decir, de los fragmentos de escombrera y piezas conservadas en museos y colecciones) demuestra que no existió una única fórmula para el barniz de estaño y que en todos los centros aragoneses se obraban vajillas finas y comunes, con dos calidades diferentes de vidriado, más o menos cubrientes, lo que iba unido en el caso de las primeras con la selección de arcillas más claras que contribuyeran a la opacidad del barniz (esto, sobre todo, en las series azules más finas)*” [ÁLVARO, 2002: I, 94]. A Barcelona passava exactament el mateix. Hi havia, com s'ha dit, dues qualitats de vernís de pisa: el de la pisa basta i el de la pisa fina.

Pel que fa a Reus, Vilaseca va publicar abundant documentació referent a la segona meitat del segle XVI i primeries del XVII.

Com es pot apreciar, hi va haver una gran variabilitat, fins i tot en un mateix any. Algunes compres mostren proporcions que semblen anormalment baixes (per exemple, 5,32 o 5,76%), mentre que altres sobrepassen el 9% i s'apropen a les xifres de Muel (10%). Malgrat que la migradesa de dades fa difícil la comparació, sembla, pel que fa a la segona meitat del segle XVI, que la pisa de Reus seria més “blanca” que la barcelonina, degut a una major proporció d'estany. A més, també era de composició més calcària. Per tot plegat, el resultat final deuria ser una pisa molt blanca comparada amb la barcelonina, que resultaria més rosada.

	Barcelona	Reus
1551	6,52	
1551	7	
1551	6,44	
1551	6,7	
1567		7,69
1569		6,39
1575		9,61
1576		8,84
1581		5,32-6,9
1589		6
1593		8,65
1594		6,41
1600		6,41-7,69
1601		5,76
1605		7,69

És clar que no sabem si això era resultat del tipus de pisa que es pretenia fer: les dades barcelonines de 1551, es referien a cuites de pisa blava o de pisa daurada? En canvi, les dades de Reus suggereixen que corresponien a cuites d'obra daurada. Malauradament això no ho podem aclarir només amb les da-

des documentals, i caldria fer anàlisis químiques per resoldre aquesta qüestió tan interessant.

Ens preguntem si les proporcions entre el plom i l'estany poden tenir alguna cosa a veure amb el preu, tan variable, del plom. En el cas de Reus disposem de dades que poden aportar informació al respecte:

Anys	Proporcions plom/estany	Preus del quintar de plom (en sous)	Preus de la lliura d'estany (en sous)
1567	7,69%	80	3s, 6d
1569	6,39%	80?	
1575	9,61%	66	3s, 9d
1581	5,32%	90	4s, 8d
1589	6%	76	4s, 6d
1605	7,69%	78	4,s 6d

Els preus que variaven molt eren els del quintar de plom, mentre que el de la lliura d'estany era molt més estable. Amb aquestes dades -que són poques- sembla com si la proporció plom/estany es modifiqués en funció del preu a què s'havia pagat el plom, és a dir, quan més car era el preu del quintar de plom, menys quantitat d'estany s'hi va posar en el moment de preparar el vernís, potser per compensar l'increment de la despesa. I a l'inrevés: quan el plom anava barat, més estany s'hi posava. Tornem a repetir que, per anar bé, caldrien més dades, però només podem disposar de les que hi ha.

4.1.5. LA BARRELLA

En la composició del vernís de pisa hi intervenia la barrella cuita, és a dir, el carbonat de sodi, que servia per a baixar el punt de fusió del silici. És el mateix component que necessitaven els vidriers per a fer vidre. S'obté d'una planta anomenada *Salsosa soda*.

De la barrella, se'n parla en documentació de finals del segle XVII. El novembre de 1683 es van comprar dues partides de barrella que pesaven 61 quintars i dues roves, i 15 quintars i una rova¹¹⁵. En total, doncs, 76 quintars i 3 roves.

En els inventaris dels escudellers rares vegades s'esmenta la barrella:

«Ítem, mitja roba de barrella dintra de un gavadal»
 «Ítem, dos cantis de barrella cuyta» (uns 5 kg i 200 g)¹¹⁶.

També s'esmenta a l'inventari d'Hipòlit Estaper (1773):

«10 robes y mitja barrella cuita»
 «10 robes barrella crua» (uns 109 kg i 200 g).

Els resultats de les analítiques aporten aquestes conclusions, que contrastem amb la informació documental:

“*L'anàlisi dels vidrats mitjançant MER-ER-EDX ha permès determinar que els seus gruixos varien aproximadament entre 100 i 200/250 µm. També que els vidrats estan bàsicament compostos per silici, plom i, en menor grau, potassi, tal com pot desprendre's de les microanàlisis realitzades sobre el vidrat sense decoració...*”

114. Segons Ináñez [INÁNEZ, 2007: 507] en la composició de la pasta ceràmica usada a Muel, el CaO representava el 14,73% mentre que a Barcelona era del 25,60%.

115. AHPB, Jacint Sescases, *Borrador ... dels actes rebuts*, 1682, desembre, 27 – 1683, desembre, 23.

116. AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de inventaris y encants*, 1640, gener, 21 – 1656, novembre, 13.

En alguns casos, també s'aprecia la presència d'alumini i calci, probablement difosos de la matriu argilosa durant la cocció. Igualment, s'han identificat partícules d'òxid d'estany (SnO_2) disperses en el vidrat com a inclusions, amb una mida màxima de fins a $2 \mu\text{m}$ (figura 5 superior esquerra).

Aquestes partícules, conjuntament amb bombolles, ja siguin intencionals o accidentals i inclusions de quars i feldspats alcalins, són les responsables de l'opacitat dels vidrats. Aquest efecte es deu a la dispersió de la llum incident causada per aquestes partícules, que proporcionen un color blanc opac al vidrat (...) L'aplicació del vidrat sobre el cos ceràmic podria donar-se abans de la cocció, quan el cos ceràmic es trobaria en l'estat conegut com de duresa de cuir; o bé després d'una primera cocció de la peça ceràmica, en la qual aquesta ceràmica rebria el nom de bescuitada. La utilització d'aquesta última pràctica evitaria alguns problemes al vidrat, com són la formació excessiva de bombolles a causa de la formació de gas durant la cocció, així com d'altres dificultats relacionades amb encongiments i porositats.

En el cas de Barcelona, entre les ceràmiques amb decoracions blava i blava i groga, s'han observat diferències en les coccions emprades per obtenir la coberta vidrada, fins i tot en una mateixa producció (BCN-DR). En el primer cas, aquell en què el vernís s'hauria aplicat en cru i s'hauria realitzat una monococció, l'individu estudiat, DIA643, mostra una forta interacció entre el vidrat i el cos ceràmic. Es produeix així un fort desenvolupament de cristalls en la interfase entre el vidrat i la matriu ceràmica. D'aquesta manera, aquest procés resulta en una gruixuda àrea de contacte entre el vidrat i la matriu, al voltant de les $80 \mu\text{m}$ (...) Per contra, en el procés de doble cocció, com és el cas de l'individu DIAX87, la interacció entre la matriu i el vidrat és baixa, amb un creixement reduït de cristalls a la interfase.

Conseqüentment, aquesta interfase entre el vidrat i la matriu és força prima, de $20\text{-}30 \mu\text{m}$ com a màxim. Aquest fet evidencia clarament, d'acord amb Molera i els seus col·laboradors (1997), que aquesta peça havia estat bescuitada prèviament a l'aplicació del vidrat (...) La identificació d'aquests dos processos de cocció diferenciats per al mateix grup podria significar que ens trobem davant de diferents tallers que treballaven amb diferents tradicions de fabricació dins del mateix centre productor, en aquest cas la ciutat de Barcelona. És interessant de destacar que totes les pises decorades amb reflex metàl·lic estudiades en aquest treball presenten un procés de bescuitat previ a l'aplicació del vidrat, amb concordança amb les observacions fetes per altres autors (...)

Per acabar, cal dir que les dades obtingudes per MER també ens han permès observar que els pigments responsables de les decoracions emprades a Barcelona eren sempre aplicats sobre el vidrat en cru, independentment del color de què es tractava.

La identificació del cobalt en les microanàlisis de la decoració blava permet assegurar l'ús d'aquest element com a pigment, mentre que el groc correspondria a l'antimoni de plom, conegut a l'antiguitat com a "Groc de Nàpols" (...) Pel que fa a la decoració de reflex metàl·lic, les observacions per MER-ER-EDX revelen que els pigments emprats eren sempre aplicats després d'una segona cocció, tal com es pot apreciar pel poc desenvolupament cristal·lí a la interfase entre el vidrat i la matriu ceràmica. La decoració de reflex metàl·lic, tal com ha quedat exposat per Diversos autors, s'aplicaria en una tercera cocció en condicions reductores (...) En aquest sentit, la decoració de reflex metàl·lic formaria d'aquesta manera, i segons diversos autors (...), una capa diferenciada molt prima, al voltant de $0.1 - 2 \mu\text{m}$, ubicada a la part més externa del vidrat. Malauradament, aquest extrem no ha pogut ésser determinat amb seguretat en les pises analitzades en aquest estudi per MER. D'altra banda, la consideració que aquesta decoració podria tenir generalment com a base òxids de coure amb l'addició, sovint, d'òxid de plata juntament amb ferro o argiles, sí que ha estat documentada en les microanàlisis realitzades en els individus, fet que concorda amb els estudis elaborats per altres autors (...) [IÑÁÑEZ, ET AL., 2007].

La tarifa de preus de 1655 parla de dues produccions diferents, una de les quals és denominada "Com se solia fer antigament". Les peces d'aquesta producció eren més barates que les anomenades "Pisa de la terra". Segons el nostre parer, això demostraria que, efectivament, hi havia encara una doble manera de produir pisa a Barcelona, ben entrat el segle XVII, depenent del taller. Semblaria impensable que en un mateix taller s'utilitzessin les dues tècniques en paral·lel.

4.1.6. ELS COMPONENTS PER A LA PREPARACIÓ DEL DAURAT

Sense cap mena de dubtes, el paràgraf més divulgat del manual de Nicolau Reyner és on es recull la fórmula emprada per a l'elaboració del vernís daurat al seu obrador de Barcelona. És del tot imprescindible que altra vegada ens hi tornem a referir.

Hem d'insistir una vegada més que Nicolau Reyner no va ser escudeller, sinó un mercader que gestionava, entre altres negocis, un obrador d'escudeller. No va escriure cap tractat sobre ceràmica, com afirmen alguns ceramòlegs, sinó un simple manual, on va anotar la fórmula per fer la preparació del daurat juntament amb els noms de les peces més freqüents de les produccions d'obra gerrera i d'obra ollera que comprava a ollers i gerrers, així com els preus d'aquestes produccions. A un autèntic escudeller no li caldria posar per escrit allò que la dominava perfectament gràcies a la rutina del seu treball quotidià.

Com s'ha dit repetidament, per a l'obtenció del daurat calia una tercera cuita feta en ambient reductor. Segons Amigues, la temperatura no havia de sobrepassar els 500° aproximadament, ja que només calia estovar la capa de vernís estannífer per a què els components de la preparació daurada poguessin fixar-se [AMIGUES, 1995:132]. Altres fonts indiquen que això depenia de la formulació de la coberta, de la seva duresa, és a dir, de la resistència a fondre, i per això sol estar entre 540 i 620° , el daurat de tipus valencià.

Per a obtenir l'ambient reductor calia la presència de molt de fum dins del forn, cosa que s'aconseguia amb la combustió de plantes amb essències fuliginoses, com ara el romaní o la ginesta.

Segons la fórmula de Nicolau Reyner, per a aconseguir el daurat necessari per a pintar una fornada sencera es necessitava el següent: tres unces de vermelló, tres unces de ferret, una lliura de mangra, quatre canons de sofre i una moneda de plata de dos rals.

Amigues va comparar les diverses fórmules que es coneixen actualment per obtenir el daurat [AMIGUES, 1995: 133-135]. La més antiga és la de Reyner, de 1516. Arriba a la sorprenent reducció que de les sis fórmules comparades la d'en Reyner i la fórmula "moderna" de Muel (de 1765) serien les "excepcions", mentre que, al seu parer, la fórmula de València de 1785 seria la més completa. Per la nostra part, no hi sabem veure tantes diferències entre una i altra.

Ja hem expressat que, al nostre parer, la fórmula barcelonina (la de Nicolau Reyner) era, en realitat, la fórmula que s'emprava a Manises a mitjan del segle XV, i que degué ser portada "en secret" a Barcelona quan Pere Ximeno s'hi va instal·lar. Més tard, la fórmula va passar a mans de Francesc Reyner, casat amb Eufrasina, vídua de Pere Ximeno i, a la seva mort, al seu fill Nicolau, que la va fer escriure a la primera pàgina del *Llibre de les Fornades*.

Els components que s'esmenten en quasi totes les fórmules

són: el coure o sulfur de coure (ferret), la plata, el mangra o òxid de ferro, que actua d'aglutinador, i el vinagre

Segons Reyner, es posava argent en la preparació del daurat als obradors de Barcelona (o almenys al seu obrador) així com cinabri per donar més brillantor als reflexos metàl·lics.

En algunes de les poques anàlisis efectuades a fragments de pisa daurada barcelonina del tipus dit "pinzell-pinta" no s'ha trobat cap rastre d'argent, però sí en els anàlisis de pisa daurada del segle XVII trobats a la Plaça Gran de Mataró.

Què ens diuen els inventaris d'obrador d'escudellers barcelonins al respecte? Durant la lectura d'aquesta documentació hem trobat esmentats els components següents:

a) El coure o aram: en forma d'objectes d'aquest metall. El repetitiu esment a peces d'aram als obradors suggereix la necessitat de coure per preparar la mescla que donava el color daurat. Segurament es tractava de peces velles el destí de la qual era convertir-se en part de la preparació. Com exemples, tenim els següents: una copa d'aram; un escalfador d'aram amb mànec de ferro; una tassa d'aram amb mànec de ferro; una caldera mitjana amb nansa de ferro; una aixeta d'aram, etc.

Amb el sofre s'obtenia el sulfur de coure o ferret.

b) El ferro o "aumangra" (òxid de ferro). S'esmenta en diverses ocasions. El 1563, un cabàs d'"almagara" o "aumangra" costava 6 sous i 4 diners. A l'inventari de Guillem de Pau (1608) s'esmenta "un sadaset de comprar almanguera"; en un altre inventari s'esmenta, "un quintar d'aumangra". En altra mena de documentació també trobem referències a aquest component, com per exemple, en documents sobre comerç marítim: el dilluns 16 de febrer de 1632 es descarregaren de la barca de Jaume Milans, d'Arenys, tretze sàrries de mangra d'en Alòs Roca, per valor de 8 sous i 8 diners. El dissabte 20 de març de 1632 descarregaren de la barca de Josep Novella, de Vinaròs, quatre sàrries de mangra per mossèn Gassó, per valor de 2 sous i 8 diners. El 12 de maig de 1632 descarregaren de la barca de mossèn Ferrer, de Blanes, quatre sàrries de mangra, de mossèn Gassó, per valor de 2 sous¹¹⁷.

Els preus de la sàrria fluctuaven entre els 6 i els 8 diners depenent, potser, del cost del transport.

c) El vermelló o cinabri (sulfur de mercuri) és rarament esmentat en la documentació escrita. Hem vist abans com la presència de cinabri en la fórmula d'en Reyner va fer que es considerés un *rara avis*, però les anàlisis efectuades a la pols vermella que hi havia dins d'una gerra (pols que segurament era el component que es feia servir per a obtenir el daurat) demostra la presència de cinabri (7,5 % en pes). El cinabri, durant la cuina, en sobrepassar-se els 450°C - 500°C es descompon i volatilitza [MOLERA, ET AL., 2001: 257].

En una reunió dels membres de la confraria dels escudellers de 25 de setembre de 1641, Ramon Magí fou nomenat «*Clavarius credenciarum arce, plumbi et mercurium*». El 1642 s'esmenta «Una lliura i sis unces de vermelló».

L'any 1333 fou concedida a Joan Albert llicència per obrir un obrador de vermelló a Barcelona, encara que, degut a la data tan primerenca, es deuria emprar en altra cosa que no fos l'elaboració del pigment del daurat¹¹⁸.

d) El vinagre. S'emprava per a diluir la mescla dels diferents components.

A l'inventari de Alfons Morell s'esmenta una boteta de vinagre blanc, que valia 14 sous. A l'inventari de l'obrador d'Antoni Mestre (1594) s'esmenten «Una boteta de mitja càrrega ab sa axeta plana, de vinagre, usada». A l'inventari de béns de Pere camon (1605): «Item, una boteta petita de tenir vinagre amb la xita de coure ab un poch de vinagre»; «Item, una altra boteta de una càrrega sense xita, dolenta».

Segons la fórmula de València de 1785 calien uns 2 litres de vinagre per a dissoldre els components de la preparació per una fornada.

e) El sofre. El manual d'en Reyner parla de tres canons de sofre per fornada. La fórmula de València de 1785 especifica que es necessitaven unes tres unces (100 grams).

Les anàlisis efectuades sobre mostres procedents de Barcelona i Reus trobades a la Plaça Gran de Mataró ens indiquen que en la composició del daurat d'algunes peces es va barrejar argila amb el coure. En unes mostres de Barcelona es detecta la presència de plata en la superfície de la capa de daurat. Una mostra barcelonina revela la presència de molt poc coure barrejat amb argila i molt de ferro, la qual cosa indica que es varen barrejar el coure amb l'argila i òxid de ferro per a obtenir un daurat de color vermellós [BUXEDA, ET AL., 2001:156-170].

4.1.7. ELS COMPONENTS PER ALS COLORS

Els colors més antics usats en la decoració de la pisa barcelonina foren el verd, obtingut amb el coure, i el morat-negrós, obtingut amb el manganès. Possiblement, fins a final del segle XIV o inici del XV no es va usar el blau, que s'obtenia amb el safre. Entrat el segle XV es va realitzar una producció monocroma en morat de manganès, però que imitava peces blaves valencianes. De moment no tenim constància de l'ús de la tricromia (blau, verd i groc) fins entrat el segle XVI. Les peces més antigues són unes rajoles amb la decoració anomenada "rosa gòtica", que imiten models de Manises, però en blau, groc i verd.

Així, doncs, fins al segle XVI els tres colors que es van fer servir per pintar la producció escudellera barcelonina van ser el blau, el groc i el verd, a més d'un preparat amb el qual s'aconsegua el daurat. La policromia es va aplicar, només, a la decoració de rajoles, però no pas a la producció de vaixel·la, que sapiguem fins ara.

Amb l'arribada dels gustos renaixentistes va augmentar la paleta de colors. Es van obtenir diversos tons de blau (un de més fosc i un altre de més clar), així com un verd poma molt característic del segon terç del segle XVII, que es deuria aconseguir amb la barreja del blau i del groc. També es va obtenir un color ataronjat (normalment, ocre de ferro), més fosc que el groc però més clar que un altre color que podríem anomenar ocraci (lleonat). La introducció de la policromia a la producció de vaixel·la de taula va tenir lloc a la fi del segle XVI o inici del XVII, i hi degué tenir molt a veure l'establiment, a Barcelona, del mestre escudeller toledà Lorenzo de Madrid.

No és pas fàcil trobar pisa catalana policroma en contextos de finals del segle XVI o d'inici del XVII, ja que les peces més abundants corresponen a produccions d'entrat el segle XVII.

Les concomitàncies decoratives entre algunes peces daura-

117. AHCB, Llibre de la confraria dels descarregadors...

118. ACA, C. Reg. 458, fols. 41r-v. Veure: Mutgé 2004: doc.46.

des datades i policromes són una prova que durant el primer quart del XVII ja es feia obra policroma a Barcelona.

Durant la segona meitat del segle XVII i durant el segle següent encara s'hi van afegir més colors: el marró i dues gammes de verd: un verd olivaci i un verd blavós. A més, la manganeta, que era el color negre-violaci que s'emprava per perfilar els dibuixos, però que també es va usar per pintar.

No hem trobat cap document que informi de com es preparaven els colors bàsics per poder obtenir les diferents gammes. En alguns inventaris del segle XVIII es parla del vernís "de pisa" per diferenciar-lo dels altres *pigments*, per exemple, del blau, del groc, de la manganeta o del vernís de plom.

Un document força interessant per conèixer els vernissos que usaven els escudellers barcelonins per a obtenir els colors amb què decorar les peces és l'inventari de l'escudeller Hipòlit Estaper.

Els inventaris d'Hipòlit Estaper (1772 i 1773) són especialment rics en detalls sobre els diferents tipus de vernissos i colorants que s'empraven en l'obra d'escudeller. Efectivament, després de la mort de l'esmentat mestre escudeller es van realitzar dos inventaris diferents en poc temps (tan sols uns mesos de diferència). Si es comparen les quantitats i els tipus de vernissos que consten en un i altre es pot observar que hi ha diferències.

S'esmenten els vernissos següents:

1773
Vernís de pisa en gra i vernís blau mòlt.
Falten 24 roves de vernís de pisa en gra.
18 roves de vernís de pisa remòlt.
8 roves de vernís blau en gra.
6 roves de vernís blau remòlt.
Mitja rova de vernís verd.
Hi ha mitja rova de més de barrella cuita.
6 roves menys de barrella crua.
Mitja rova menys d'atzercol de pisa.
Hi ha mitja rova menys de cofoll.
6 lliures de més de blau per pintar obra blava.
7 roves de menys de blau per obra de pisa.
Consten 9 roves de manganeta.

Això vol dir que Hipòlit Estaper utilitzava els colors blau, verd i morat, però no sembla que utilitzés el color groc ni el taronja, ja que no s'esmenta per res l'antimoni ni el ferro, però en canvi feia "obra de pisa", denominació que seria equivalent a obra policroma.

El safre

Possiblement, des de final del segle XVI i durant tot el XVII l'elaboració de ceràmica daurada anà paral·lela a la d'obra de pisa decorada en blau sol o combinat amb altres colors: el groc, l'ataronjat, l'ocraci, el verd i el morat. No és d'estranyar, doncs, que als inventaris d'obrador d'aquella època es facin referències als productes amb els quals s'obtenien els colors desitjats. Val a dir que durant bona part del segle XVII es constata que alguns obradors barcelonins van elaborar ambdós tipus de produccions (la blava i/o policroma i la daurada) ja que, a més dels components necessaris per la policromia s'esmenten els forns

de blau i els forns de daurar.

Els colors es referencien en forma de vernís, ja preparats, "amanits", o sense preparar. L'exemple més freqüent és el del cobalt, ja sigui en forma de blocs de safre, o "pans", és a dir, una peça de material dur, ja sigui triturat ("picat"), en forma de gra, mòlt una primera vegada, o remòlt, és a dir, de consistència farinosa o "farina". Amb el safre mòlt es preparava el corresponent vernís. La resta de colors també s'havien de moldre. Per això s'esmenten els molinets de moldre colors:

Item, un molinet de molrer colors¹¹⁹

Un exemple prou representatiu el trobem a l'inventari de l'escudeller Francesc Miquel, que data de l'any 1681:

«Item, divuyt robes de vernís blau en pa.

«Item, deu robes de vernís blau picat.

«Item, setze robes de vernís blau remòlt»¹²⁰.

El blau, safra o òxid de cobalt s'emprava en petites quantitats. Barrejat amb el vernís de plom donava lloc al vernís blau. Com que n'hi havia en gra i en farina, el vernís i el component del blau s'havien de coure i, una vegada cuits, la massa vítria calia polvoritzar-la.

És interessant que s'esmentin dues menes de blau: el de pintar blau i el d'obra de pisa. Vol dir això que estaríem parlant de dos tipus diferents de cobalt? Potser la diferència es degué a la necessitat d'obtenir dues tonalitats de blau: el blau fosc i el blau cel, colors amb els quals estan decorades moltes peces barcelonines del segle XVIII. Quan més baixa és la proporció de cobalt en el vidriat, el color blau que s'obté és més clar, i a l'inrevés (entre un 0,25 i un 1%).

La documentació del segle XVII recull diversos termes relacionats amb el color blau, i referma l'existència de blaus de diferents categories: "pols de blau", que l'any 1683 costava a 2 lliures i 15 sous el quintar, el blavet i el "blau dolent". Una de les partides comprada constava de 7 lliures de blavet, 27 quintars i 16 lliures de pols blava, i un quintar, 2 roves, 3 lliures, 6 unces de blau dolent i 22 lliures de safra bo, a més de 120 quintars, 16 lliures de plom, 46 quintars i 19 lliures de pols i 61 quintars, 2 roves de barrella. Tot plegat: 1.027 lliures, 5 sous i 3 diners¹²¹.

A l'inventari de Salvador Fuster (1739) s'esmenten:

«Vuyt arrobas de vernís molt blau, abaluat a sis lliuras, deu sous».

El safre és el color més estable per als vidrats. També és el més potent dels òxids colorants pel que fa la força del tintat. Les formés usualment més emprades són el de carbonat de cobalt (CaCo₃) una pols de color púrpura, i l'òxid de cobalt (OCo) de color negre.

Juntament amb el plom, el safre va ser un dels components que els confreres més atenció van posar en tenir al seu abast. Quan encara no existia la confraria dels escudellers cada professional s'havia d'espavilar per obtenir el safre que necessitava, però al instituir-se la confraria aquesta disposava de la seva pròpia botiga de safre on hi havien d'anar a comprar els

119. Inventari de Gaspar Vidal (1592) (AHPB, Galceran Francesc Devesa, Plec d'inventaris i encants, 1591 – 1599).

120. Inventari de Francesc Miquel (1681) AHPB, Ramon Vilana Perlas, Llibre d'inventaris i encants, 1680, gener, 15 – 1683, abril, 23.

121. AHPB, Jacint Sescases, *Borrador ... dels actes rebuts*, 1682, desembre, 27 – 1683, desembre, 23.

seus membres. Això es feia, entre d'altres motius, per evitar l'abús a l'hora de fixar el preu de compra d'aquesta matèria que era tan absolutament imprescindible. Per això, quan arribava una partida de safre, els confreres escudellers havien d'avisar els altres membres de la confraria. Qualsevol infracció de les normés que s'havien autoimposat es penalitzava amb una forta multa: 25 lliures.

L'esmaltí

Segons la definició del diccionari, l'esmaltí era el "blau d'es-malt per a la pintura" [DCVB: vol. 5, 358]. En castellà es diu "esmaltín". Però no necessàriament cal relacionar sempre l'es-maltí amb el blau. Jaume Coll, parlant de les produccions modernistes de Manises, diu que "*En algunas producciones modernistas se utilizó de fondo un esmaltín azul o verde que contenía un 50% de sílice, un 41% de plomo, un 4,5% de sal, algo de criolita (1,25%), y el óxido colorante necesario para el azul (cobalto) (...) o el verde (cobre) en cantidades inferiores al 1%*" [COLL, 2009: 244]. Per tant, també podia referir-se a un esmalt de color verd.

Es conserva un plet civil entre l'adroguer barceloní Salvador Rifà i l'escudeller Francesc Borrell que proporciona dades interessants referents a alguna de les mercaderies que l'esmentat escudeller anava a comprar a la botiga de l'adroguer, en concret, el safre i l'esmaltí¹²².

Ja és prou sabut que el safre era el component amb el qual s'aconseguia el color blau, però de l'esmaltí no se'n parla gaire, a la documentació escrita. Per la data del document (1729-1732) és ben segur que Francesc Borrell –tant el pare com el fill, que també va ser escudeller– deuriem utilitzar molt de safra per poder pintar els plats i els pots amb els motius decoratius característics del primer terç del segle XVIII. Actualment, algunes d'aquestes decoracions es coneixen amb el nom de "de faixes o cintes". Es tracta de peces que presenten diferents tons de blau, amb la qual cosa s'obté un bonic efecte visual produït amb el contrast entre un blau fosc, de vegades gaire bé negrós, amb un blau més clar. Es tracta, com s'ha dit reiteradament, d'una sèrie inspirada en les produccions de Savona. L'esmaltí deuria ser el preparat amb el qual s'obtenia el blau més claret. És possible que els escudellers l'anomenessin d'altra manera –potser, el blau de pisa–, denominació que s'esmenta a Diversos inventaris d'escudeller del segle XVIII, on, per contra, no apareix mai el terme "esmaltí". En canvi, per a l'adroguer, aquest preparat –que segurament deuriem fer servir altres menestrals, a més dels escudellers– era, simplement, esmaltí.

Quant als preus de l'esmaltí, només coneixem el de l'esmentat Salvador Rifà. El venia a 6'5 sous la lliura, és a dir, molt més barat que el safra. Tindria la seva lògica, ja que cal tenir en compte que en una lliura d'esmaltí hi hauria una concentració molt inferior de safra respecte d'una lliura de safre pur.

Preu del safre i llocs de procedència

Quan costava el safre? Quina quantitat s'esmerçava per pintar una fornada? D'on procedia?

Després del que ja s'ha dit és evident que la quantitat de safre que es gastava per pintar una fornada d'obra blava de finals del segle XV no tindria res a veure amb el que es necessitava

per una fornada del primer terç del XVIII, ja que les peces eren més grans i molt més plenes de dibuix.

Al segle XV, segons indicacions del manual de Francesc Reyner, el safre era portat en les mateixes naus que venien carregades de ceràmica des del port de València. En el viatge efectuat el 20 de maig de 1500 es consignà una partida de 10 lliures de safra. En una altra partida (viatge del 28 de març de 1498) es consignen 20 lliures de safre, a raó de 2,5 sous la lliura.

En el manual de Nicolau Reyner s'esmenten reiteradament compres de safre per valor de 4 sous. Amb això es podien comprar 2 lliures de safra (800 grams) per poder fer una fornada de blau.

L'any 1600, el jesuïta Pere Gil deixà escrit que el safre es portava de Nàpols i d'Anglaterra.

A la segona meitat del segle XVII el van subministrar els cònsols holandesos a Barcelona.

Una altra font d'informació respecte del lloc de procedència del safre és un document notarial de 1716, segons el qual dos escudellers testifiquen l'arribada d'una partida, suposadament de safre procedent d'Holanda, que en realitat no ho era.

«Sepan quantos esta escritura pública vieren y leyeren como en la ciudad de Barcelona, capital del Principado de Cataluña, a los 22 del mes de diciembre, año del nacimiento del Señor de 1716 comparezieron ante mi, el notario y testigos abajo escritos, Anthonio Mora y Fr. Borrell, maestros escudilleros d'esta ciudad de Barcelona, los quales me requirieron llevasse auto de la relación que, mediante juramento harían. Y prestado por ellos el debido juramento en mano y poder de mi, dicho notario, han hecho la relación y attestación siguiente, a saber, es que a instancia de Joseph Anglí y Mariano Pujol, confiteros de la presente ciudad, han visto dos barriles llenos de una mercadería bajo el nombre de safra, el uno de peso unas seiscientas libras barcelonesas, poco más o menos, con la marca J.A. de nº 4, y el otro de peso unas trescientas y cinquenta libras barcelonesas, poco más o menos, con la marca J.B. de nº 12 que, según dizen, han venido de Olanda con la nave nombrada Archángel, su capitán Jan Reclofre, olandés, por cuenta de dichos Anglí y Pujol, por medio de Joseph Bohigues y Companyia, d'esta ciudad. Y habiendo reconocido y examinado dicha mercadería con toda atención han hallado que la de uno y otro barril es de una misma calidad, según lo que puede comprender la vista y conozimiento, habiéndose comparado y cotejado la de uno y otro, y que dicha mercadería comprendida en los referidos dos barriles no es safra, y habiendo pasado con el fuego a la experiencia y prueba de dicha mercadería por mayor justificación y seguridad, han hallado que en vez de dar el color azul, ha salido un color verde descolorido, con la qual prueba se confirman dichos expertos en que la referida mercadería no es safra, porque no da el color que requiere y deve dar, ni menos corresponde a la muestra de safra avantejado y de muy buena calidad que tenía dicho Bohigues y que, según se dize, había remitido de su factor en Olanda, lo que dizen saber dichos expertos no solo por la pericia y conocimiento que tienen de dicha mercadería de safra por usar todos los días de ella en las operaciones de su oficio pero también porque han hecho la prueba y experiencia de dicha contenida en dichos barriles, como arriba se declara.

*«Y para que conste d'esta verdad han requerido a mi, Sr. Fr. Fontana, notario público de Barcelona, abajo escrito, llevasse la presente escritura, lo que hize siendo presentes por testigos Sr. Astor, corredor de oreja, y Sr. Clavellas, joven confitero, en Barcelona habitantes».*¹²³

El document, posterior al final de la Guerra de Successió,

122. ACA, Real Audiencia, Tribunal de comercio, C-11485.

123. AHPB, Josep Francesc Fontana, *Undecimum manuale instrumentorum*, 1715, desembre, 27 – 1716, desembre, 24.

indica que, malgrat les aliances polítiques del conflicte successori, el comerç amb Holanda no es va interrompre. El safra preparat holandès, de molt bona qualitat, arribava en barrils (se n'esmenta un d'unes 600 lliures i un altre d'unes 350 lliures) amb les inicials dels mercaders i el número d'identificació. Els barrils anaven a nom de dos confiters, que eren els encarregats de comprar i vendre aquest tipus de productes. El contacte a Barcelona era un tal Josep Bohigues i Companyia.

A finals del segle XV, quan encara la confraria no s'encarregava d'administrar el safra als seus confreres, sabem que Nicolau Reyner, fill de Francesc era qui el subministrava a Diversos escudellers que treballaven per a ell, per exemple, Gaspar Moner, Jeroni Albanell, Antoni Serra i Simó Fajol.

Al manual d'en Francesc figuren diverses relacions de vendes de safre, detallades per dies i mesos, corresponent al període que va de febrer de 1490 a març de 1492. El preu de venda de la lliura de safre era de dos sous (24 diners), però als escudellers que no treballaven per ell i que li compraven partides de safre, de tant en tant -en Vidal (Antoni Vidal), en Diego (Jaume Navarret (a) Diego), en Pere Vedrier i un tal Andreu (potser, Andreu Serra)- els hi cobrava a 2 sous i tres diners per lliura. Hi guanyava tres diners per lliura.

El 1565 consta que el safre es venia a 22 diners la lliura, un preu semblant, doncs, al que cobrava Reyner a finals del segle XV. (24 diners). El 1647 es comprà safre a 26 lliures el quintar (de 104 lliures) és a dir, a 60 diners la lliura. Es considera que es tractava d'un preu abusiu, però el difícil context de l'època potser ajudi a explicar l'elevat preu del producte. No ens ha d'estranyar que algunes plates de la sèrie de "la corbata", coetànies a la data de 1647, estiguin pintades de color morat de manganès enlloc de blau o bé d'un blau de to gris que denota la possible barreja del blau amb un altre component amb la finalitat d'estalviar safre. El preu s'havia multiplicat gairebé per tres.

Al 1683, el preu de la "pols de blau" era de 2 lliures i 15 sous el quintar (uns 6 diners la lliura). En aquest cas el preu seria massa baix, per la qual cosa potser la pols de safre era un component diferent a la safre, tal vegada un preparat barrejat amb vernís de plom (esmaltí).

Durant els anys 1729 a 1732 la lliura de safre era venuda per l'adroguer Rifà al preu de 10,5-11 sous (és a dir, entre 126 i 132 diners). Entre 1565 i 1732 el preu del safre s'hauria multiplicat per sis. Per altra part, se'n necessitava en més quantitat.

Coneixem alguns dels noms dels proveïdors de safre als escudellers de Barcelona. L'any 1665 el mercader barceloní Joaquim Salla firmà una àpoca de 100 lliures, preu d'una partida de safre que va vendre a la confraria dels escudellers¹²⁴. El 1673, l'escudeller Ramon Miquel va reconèixer un deute de dues dobles d'or -que, a 5 lliures i 12 sous la dobla d'or equivalien a 11 lliures i 4 sous- al mercader Jaume Teixidor pel preu d'una rova de safre que li va comprar¹²⁵. El preu de la lliura -una rova eren 26 lliures- resultava a uns 103 diners. Resultava més barat comprar-ne grans partides directament als mercaders, que no pas als adroguers.

Els cònsols d'Holanda a Barcelona, Kies i De Hagger, subministraren importants partides de safre als escudellers, fins al punt que la confraria quedà fortament endeutada durant més d'un segle i mig.

No sabem quin consum de safre feien els escudellers de Barcelona durant un any. Segurament depenia de molts factors. Hem calculat les quantitats que Gaspar Moner va comprar al seu subministrador, Francesc Reyner, entre el març i el desembre de 1490: 24 lliures; entre el gener i el desembre de 1491: 37 lliures, i entre el febrer i l'abril de 1492: 14 lliures. Les mitjanes resultants són: 2,88, 3,09 i 4,66 lliures mensuals, respectivament. En un any, va efectuar setze compres de safre, que podrien correspondre a setze possibles fornades de blau. L'any 1490, l'escudeller Gaspar Moner va consumir 25 lliures en el que podrien haver estat 11 fornades; el 1491, 39 lliures en 16 fornades. La proporció és de 2,27 lliures de safre per fornada, en el primer cas, i de 2,43 en el segon. Entre el febrer de 1492 i l'abril fa efectuar 6 fornades per les quals va necessitar 15 lliures, és a dir, 2,5 lliures per fornada.

Així, doncs, no ens equivocarem gaire si afirmem que el consum de safra per fornada de blau era, a finals del segle XV, d'entre 2 i 2,5 lliures (de 800 a 1.000 g per fornada). Aquestes xifres no les podem extrapolar al segle XVII o XVIII, ja que les decoracions eren molt més plenes, i les peces, més grans.

A l'inventari de l'obrador del mestre Antoni Morell (1563) s'esmenta una peça de safre de 25 lliures de pes, és a dir, gairebé la mateixa quantitat que va comprar Gaspar Moner a Francesc Reyner durant tot l'any 1491 i que, hipotèticament, podria donar-nos una idea del consum anual d'aquest producte en un obrador barceloní durant els segles XV i XVI.

L'escudeller Francesc Borrell, anteriorment esmentat, va comprar 50 lliures de safre i 47 lliures d'esmaltí entre els mesos de setembre de 1729 i octubre de 1730. Es tracta d'un consum molt elevat, però hem de pensar que no era el mateix decorar una escudella o un plat petit amb els motius decoratius propis de la producció barcelonina del segle XV i XVI que no pas una plata 36 cm de diàmetre o un pot d'apotecari del primer terç XVIII, plens de decoració blava. La vídua de Francesc Borrell, que es va fer càrrec de l'obrador (però que el deuria llogar a un mestre escudeller) va comprar 35 lliures de safre i 46 d'esmaltí entre novembre de 1730 i novembre de 1731, quan es va fer càrrec de l'obrador el seu fill, Francesc¹²⁶.

Recordem que l'any 1600 el jesuïta Pere Gil deixà per escrit que el safre es portava de Nàpols i d'Anglaterra.

El color verd

Tradicionalment s'ha emprat l'òxid de coure per produir el color verd dels vidrats. Per a obtenir l'òxid de coure es podia partir del carbonat, una pols de color verd clar de partícules molt fines (Co₃Cu) o directament s'emprava el propi òxid, de color negre, de partícules més gruixudes (CuO) però que produïa més coure per unitat de pes que el carbonat.

L'òxid de coure és altament soluble en els vidrats, es barreja completament amb el vidriat fos durant la cocció. És un fundent fort. Juntament amb els vidriats de plom produeix diferents tons de verd. A certa temperatura, però, és volàtil. Per obtenir el vernís verd només calia coure metàl·lic i procedir a la seva oxidació, cosa que no deuria se gaire difícil (per calcinació).

La pols d'aram serviria per tintar de verd el vernís i obtenir vernís verd, però no podem oblidar que l'aram (coure) pot do-

124. APSJP, Censals, causes pies i varis, 33.

125. AHPB, Bonaventura Vila, Manual, 1673, juliol, 1 – 1673, desembre, 24.

126. ACA, Reial Audiència, Tribunal de comerç, C-11.485.

nar color vermell.

A l'inventari de l'escudeller barceloní Hipòlit Estaper s'esmenta una partida d'una rova i mitja de vernís verd remòlt (unes trenta-nou lliures) i una altra partida d'una rova (26 lliures) de pols d'aram.

Per als escudellers barcelonins no deuria representar cap problema l'obtenció del coure que necessitaven, ja que molt a prop dels seus obradors hi havia el carrer dels Calderers, que fabricaven aquest tipus d'atuell fets d'aram.

TAULA LIX											
referència (en lliures)	mangre	antimoni	estany	plom	safre	alcofol	atzercol	vernís	vernís blau	vernís de pisa	vernís de daurar
A.Planes			23								
A.Morell	1 cabàs ¹		540		22			1296			
A.Mestre				41							
F.Costa								1080 ²			
J.Coll	144	12	9	720	10	864		648			216
F.Miquel								306			
J.Requesens								396			288
P.Babot				216			150 ³		1800	180	144
J.Colom						1440					

(1) Antimoni: de 6 a 8 diners la sàrria.

(2) Dins del forn

(3) Atzercol de pisa

Equivalències:

1 Quintar = 4 roves = 144 lliures

1 rova = 36 lliures

80 cofes de clofol: 20 sous; 120 cofes: 30 sous = 1 quintar;

1 cofa = 346 g.

20 sàrries de clofol: 5 sous; 120 sàrries: 30 sous = 1 quintar;

1 sàrria = 346 g.

1 cofa = 1 sàrria

1 tortuga o rodell de plom, de pes variable: 50 tortugues de plom =

150 sous. (1 tortuga = 3 sous = 3 kg 145 grams)

La manganeta

El manganès dona als vidriats un color porpra o marró. Per a obtenir-lo es pot partir del carbonat de manganès, del biòxid de manganès o del peròxid (la manganeta) que sembla que era el component que feien servir els escudellers barcelonins. La manganeta també la varen emprar els gerrers barcelonins al segle XVIII per decorar plats i escudelles. Per opacificar aquestes peces empraven una engalba de color groc enlloc de l'estany (reservat per als escudellers).

La manganeta servia bàsicament per perfilar les decoracions de les peces policromes, però també per pintar alguns motius decoratius. Se'n deuria necessitar poca, i per això les quantitats de manganeta esmentades en els inventaris d'obradors d'escudeller són minces. Per exemple, a l'inventari d'un dels obradors d'Hipòlit Estaper (1773) s'esmenta una partida de nou lliures de manganeta.

El plet de 1767 informa que la pedra negra a partir de la qual s'obtenia el vernís procedia de Gènova.

L'antimoni

L'antimoni és el mineral necessari per a l'obtenció del color groc (antimoniat de plom o groc de Nàpols). En la documentació de l'època s'esmenta en alguns inventaris i en documentació referida al comerç marítim. L'any 1632, Pere Mora i Marc Colomer compraren una "canasta" d'antimoni per dos sous que arribà en la barca de Pau Mas, de Barcelona¹²⁷.

L'antimoni es va usar en grans quantitats en posar-se de moda les peces de fons groc, especialment els plafons de rajoles, dels quals hi ha exemples datats des de 1634 (plafons de la capella del Roser, de Valls) fins al 1783 (plafó de la Immaculada, del Museu Diocesà de Tarragona). La presència d'importants partides d'aquest producte en alguns inventaris d'obradors d'escudeller podria servir d'indicador per conèixer a partir de quan es va emprar el groc en la decoració de plafons i de vaixel·la. Per exemple, a l'inventari de l'escudeller Joan Coll (realitzat l'any 1645) hi havia força quantitat de "groc de Nàpols" (12 lliures), fins i tot més que de safre (10 lliures) o d'estany (9 lliures). per les dades biogràfiques que es tenen d'ell, deuria iniciar la seva activitat professional vers 1621.

El litargiri

Es tracta del monòxid de plom. És un component terrós, de color groc. Una vegada cuit dona lloc a un color groc amb tons ataronjats. Només l'hem documentat en un debitori firmat pel rajoler Lorenzo de Madrid a favor del mercader i adroguer Pere Coromines. El debitori pujava a 104 lliures, i era el preu de certa quantitat de plom, estany, terra, safra i litaria (litargiri) i altres «*Drogmatis et aromatis necessàries ad opus faciendi rajoles valencianes pro domibus Deputationis Generalis presentis civitatis*»¹²⁸.

És significatiu que Lorenzo de Madrid, aleshores "habitant" a Barcelona (és a dir, encara no era ciutadà) es proveís del material necessari per fer les rajoles del palau de la Diputació del General per mans d'un mercader inclosa la terra, el plom i el safra, materials que, almenys pel que respecta a aquests dos últims, eren subministrats per la confraria dels escudellers als seus confreres. Lorenzo de Madrid no va ser confrare i, per tant, es va haver d'espavilar tot sol. Segurament si va poder realitzar l'encàrrec dels paviments de la nova seu del govern català va ser perquè dominava una tècnica ceràmica que desconeixien els escudellers barcelonins. La "no intervenció" de la confraria contra Lorenzo de Madrid no degué ser gratuïta, sinó que a canvi, es deuria demanar al toledà que ensenyés, als escudellers de la ciutat, com obtenir les gammes de colors pròpies de la rajoleria renaixentista que ell coneixia.

127. AHCB, Llibre de la confraria de Nostra Senyora dels Descarregadors dels barquers nous, 1631-1632.

128. AHPB, Miquel Cellers, menor, *Decimum septimum manuale instrumentorum*, 1596, desembre, 25 - 1597, desembre, 24.

4.1.8. LA PEGA I L'ENIGMÀTIC TERME "VERNÍS BARBARESC"

Rarament ha interessat saber com es fixaven els vernissos i les pintures a la superfície de les peces crues o bescuitades. Es creu que en tractar-se d'una preparació humida n'hi hauria prou perquè, en aquest estat, quedessin prou fixada a la matriu ceràmica. Les anàlisis efectuades als vernissos no donen senyal de cap component emprat com a fixador, però hem de pensar que si es tractava d'una matèria orgànica desapareixeria durant la cocció.

Una referència documental pot aportar la informació que necessària. L'any 1632 el sabater Guerau Mateu va comprar dos pans de "pega d'escudeller" transportats en la barca de Joan Pau, d'Arenys. Òbviament el sabater voldria aquest producte segurament per enganxar les parts de les sabates que feia al seu obrador, però és força indicatiu que el producte sol·licitat s'anomenés precisament "pega d'escudeller". Deuria tractar-se d'una resina vegetal que aquests menestrals empraven en grans quantitats.

Gràcies al contingut d'un plet entre els escudellers Ramon Lacruz i Manuel Mas, evocat a la Reial Audiència, s'ens planteja un seriós dubte sobre el veritable significat de la paraula "vernís", tantes vegades trobada a la documentació escrita. En efecte, ambdós escudellers es negaren a pagar la meitat de les 495 lliures i 18 sous a Josep Clausell, patró, de Canet, per 171 quintars de vernís, a raó de 2 lliures i 18 sous el quintar. S'havien compromès a pagar aquesta quantitat en dos terminis: una meitat en els quatre mesos següents al lliurament de la mercaderia, i l'altra meitat, durant els tres mesos següents d'haver finalitzat el primer termini, però tot i que la mostra del vernís semblava bona i amb el pes correcte, va resultar que, passats dos mesos, el temps necessari per fer una fornada de "terrisa" per provar el vernís va resultar que era de pèssima qualitat, cosa que l'havia fet perdre la fornada valorada en 14 doblons d'or. El vernís anava dins de sacs. Segons el testimoni del plet, l'escudeller Salvador Fuster havia sentit a dir que en el vernís s'hi veien «picos negros» i que el patró va dir que calia barrejar el vernís «menudo» amb el vernís «gordo ... porque el menudo no era bueno». Aquest problema també va fer perdre una fornada a altres escudellers, a Aloy (segurament Aloy Lapuja), a Miquel Carreres i al gerrer Sever Viladomat. Podríem pensar que es tractava de vernís de plom, però en la traducció que es fa de la paraula "vernís" al llatí s'utilitza el nom següent: «*juniperinae gummitionis, vulgo vernis*».

La paraula llatina *vernice* es refereix a la *gummi juniperinum*, una resina obtinguda d'aquest arbre, que calia diluir en oli (en aigua és insoluble) i que era emprada pels pintors. Seria, doncs, el «vernís barberesch» la goma que es feia servir per a fixar el vernís de plom a les peces de ceràmica? A favor d'aquesta possibilitat tindríem que:

a) Un gerrer –Sever Viladomat– també va comprar vernís al mateix patró Clausell. En la seva activitat com a gerrer no li calia l'estany.

b) La compra/venda de "vernís barberesch" no estava regulat pel gremi i no era un producte rar de comercialitzar per a qual-sevol patró de vaixell de la costa catalana.

c) La mateixa traducció de la paraula que en fa l'escrivent en el document esmentat.

d) El detall que hi havia "picos negros". Podria ser possible en una substància vegetal feta malbé, però és difícil d'imaginar aquest detall en una preparació mineral feta amb òxids de plom i d'estany.

Així, doncs, creiem que una cosa era el "vernís" i altra, el "vernís barberesch", una substància semblant (sinó la mateixa) que la "pega d'escudeller".

4.1.9. EL SABÓ

El sabó s'emprava per a netejar les peces daurades quan eren extretes del forn, ja que sortien completament ennegrides pel fum de la tercera cuita reductora a què havien estat sotmeses.

Rarament s'esmenta, però, el sabó en la documentació que hem consultat. En un contracte entre els escudellers Miquel Carnisser i Pau Casasús, de l'any 1581, aquest es comprometé a saldar un deute de 37 lliures, 3 sous i 5 diners contret amb l'altre mitjançant el lliurament d'una certa quantitat d'obra blanca, juntament amb 35 roves i 7 lliures de sabó net de tara¹²⁹. Ainaud també esmenta la compra de sabó per part d'escudellers. A l'inventari de l'escudeller Pau Maties Casasús (1583)¹³⁰ s'esmenta:

«Item, dues portadores plenes de sabó en què hi ha tres quintars».
«Item, quatre portadores de tenir sabó».

4.2. EL COMBUSTIBLE

Juntament amb la terra, l'aigua i els components per a elaborar els vernissos l'obtenció del combustible representava una de les preocupacions més importants a què havien de fer front els escudellers, alguns dels quals posseïen finques a Montjuïc, muntanya on hi havia llocs de boscúria. És possible que per mitjà de pactes amb pagesos de la zona rebessin el combustible que necessitaven. L'existència de zones boscoses en aquell indret està documentada en els protocols notariais. Per exemple, l'any 1617, l'adroguer Joan Rubió establí en emfiteusi al sastre Pere Ramon, en una peça de terra campa «*Olim herema et bosquinam*» que era propietat d'un benifet de la seu de Barcelona, al puig de Montjuïc, al lloc dit "Lo tall d'en Canyelles". Aquesta peça d'1,5 mujades delimitava a orient i al sud amb un honor que era de la vídua d'en Mestre, «*figuli scutellarii*», i de Jaume Vidal de la Torre¹³¹.

La documentació que informa exactament d'on i de la manera com obtenien els escudellers el combustible és molt escassa.

A Barcelona es varen emprar garbons, però poques vegades es diu de quin tipus de llenya es tractava, esmentant-se la llenya de pi i llenya d'alzina, cosa per altra part lògica si tenim en compte que eren els tipus d'arbre més comuns en els boscos que envoltaven la ciutat. També hi ha alguna referència a l'arboç i al bruc.

A més de la llenya, es podien fer servir trossos de fusta vella, com s'indica en alguns inventaris dels béns d'escudellers difunts: «Item, quatre o sinch càrregues de lenya a bona sort de trossos de fusta vella»¹³². La fusta es comprava i venia a càrregues o "pessades".

129. AHPB, Francesc Aquiles Major, *Secundum manuale sive prothocolium*, 1580, desembre, 29 – 1581, novembre, 22.

130. AHPB, Nicolau Lentslà, *Llibre d'inventaris i encants*, 1583, maig [31]-1584, octubre, 6.

131. AHPB, Francesc Jutge, *Quintus liber comunis sive divorum contractuum*, 1614, gener, 2 – 1617, setembre, 18.

132. Inventari dels béns del difunt Cosme Mestre, escudeller, fet a instàncies de Jerònima, la seva vídua. AHPB, Miquel Cellers, *Plec inventaris solts*, 1544-1548.

La llenya

Segons Alzina, Feliu i Marquet, 3 quintars feien càrrega [ALZINA, FELIU, MARQUET 1996: 223-224], la qual cosa s’aproxima molt a les xifres dels preus de la llenya de l’ordinació municipal de 1623, que representaven el preu màxim a què es podien demanar per aquells productes: entre els 20 sous i 8 diners i els 29 sous.

Segons la documentació generada pels escudellers, es venia per càrregues o a garbons. El preu d’una càrrega se situava entre els 5 i 6 sous, el mateix que costaven cent garbons, és a dir, que una càrrega estaria formada per un centenar de garbons. Aquestes xifres corresponen bàsicament a les que apareixen a la documentació dels segles XVI i XVII. En el manual de Nicolau Reyner (1514-1519) els preus eren una mica més baixos: ja que dues càrregues de garbons valien 7 sous, és a dir, que a 3,5 sous la càrrega; el centenar de garbons costaven 3 o 4 sous, de manera que el centenar de garbons equivaldria a una càrrega.

A l’inventari de l’obrador de Cosme Mestre (1545) s’esmenten «Tres o quatre càrregues de lenya ab una sort de fustas vellas».

Un inventari de 1605 ens ofereix una nova unitat de mesura: el costal: 5 costals valien 6 sous i 3 diners, és a dir, a 15 diners cada costal. Això és una quarta part del preu d’una càrrega, per la qual cosa calculem que un costal estaria format per 25 garbons.

En unes Ordinacions de 1623 aprovades pels consellers de Barcelona es fixaven els preus de diverses matèries, entre les quals algunes que eren usades pels escudellers. En el cas dels garbons, 100 garbons costaven 10 sous, mentre que la llenya, que es venia a quintars, tenia preus diferents segons el tipus de fusta i si la procedència era terrestre o marítima. Els preus indicats eren els màxims a què es podien demanar:

«Item, que ninguna persona puga demanar ni haver del carbó, llenya ans dels preus següents: la càrrega del carbó de alzina o roure sens mestura de altro carbó, a raó de vint sous. La càrrega del carbó mescladís: XVI; la càrrega del carbó de rabassa: XIII; la càrrega del carbó de ferrer: VIII; lo cent dels garbons: X; lo quintar de la lena de alzina, roure y olivera que ve per terra: 1£, VIII; lo quintar de la lena de arbós y bruch que ve per terra: 1£, VI; lo quintar de la lena de alzina, roure y olivera que ve per mar: 1£, X; lo quintar de la lena de arbós, bruch i pi que ve per mar: 1£, VIII»¹³³.

L’any 1630 els escudellers barcelonins Gaspar Rodó i Rafael Pla varen comprar 2.000 garbons cadascú al notari Pere Lluell, a raó de 3 lliures el miler. Es varen comprometre a pagar el deute en el termini d’un mes. Els deutes varen ser satisfets, encara que no en el termini pactat; es conserva l’àpoca¹³⁴. En aquest cas, un centenar de garbons valia 6 sous. També és indicativa la quantitat comprada: 2.000 garbons. És possible, doncs, que la quantitat necessària per a una fornada estigués a l’entorn dels 2.000 garbons.

A Reus, 1.900 garbons costaven 4 lliures i 15 sous, és a dir, 5 sous el centenar [VILASECA, 1964: I-109], una quantitat semblant al preu que es pagava aleshores a Barcelona.

Sembla que per al subministrament de la llenya cada mestre escudeller s’havia d’espavilar pel seu compte, ja que en aquest tema no hi intervenia la confraria.

L’any 1670, per poder acabar dues fornades fetes per Joan Cor-

balló, es van haver de comprar 25 càrregues de llenya, a 9 sous la càrrega, directament a un pagès anomenat Josep Pasqual¹³⁵.

L’any 1735 l’escudeller Ramon Lacruz va reconèixer que devia 55 lliures i 14 sous al negociant barceloní Josep Sala per una partida de llenya que havia adquirit per poder donar abast al forn que, per títol de lloguer, tenia al carrer del Vidre, una partida de llenya rebuda de mans del pagès Jaume Estalella, de la parròquia de la Beata Maria de Vallvidrera. Prometé pagar 28 lliures i 14 sous el mateix més de juliol i la resta, fins al més de setembre¹³⁶.

Una estimació prou realista seria d’entre 10-12 càrregues de llenya per fornada¹³⁷.

També s’esmenten feixos de ceps, la feixina. Per exemple, a l’inventari de Bartomeu Cardenyas, de 1601: «Item, cent fexines del Prat, poch més o manco; «Item, en lo garboner, sinch millers de garbons»¹³⁸.

A la taula que adjuntem tot seguit figuren els noms dels escudellers, l’any de l’inventari dels seus béns i les quantitats de llenya o de plantes emprades en el procés de cocció:

TAULA LX: LLENYA		
Joan Coll	1645	“Que valdrà algunes sis lliures”.
En Macià		Per a tres fornades.
Joan Corballó	1670	25 càrregues per a 2 fornades, a 9s càrrega.
Pau Babot	1690	“Lleña de forn”: 20 càrregues.
Salvador Fuster	1739	3 càrregues: 25,5 sous (8,5 sous la càrrega).
Hipòlit Estaper	1772	50 càrregues.

Equivalències:

1 càrrega de llenya = 3 quintars? = 100 garbons

Preus de la càrrega: 3,5 sous (1514); 4 sous (1553); 5 sous (1605); 9 sous (1670).

1 quintar = 1 costal = 15 diners

Els garbons s’emmagatzemaven en un lloc adient, protegits de la pluja i de la possibilitat d’incendi, anomenat “garboner”. El garboner de Bartomeu Cardenyas hi havia garbons suficients per a dues fornades¹³⁹. En un obrador s’esmenta : «Item, romaní per a coure un forn de obra d’or», així com 15 costals de ginesta¹⁴⁰.

Un dels personatges que va subministrar garbons a alguns mestres escudellers fou el notari Pere Lluell. Per exemple, l’any 1630, l’escudeller Rafael Pla li va comprar 2.000 garbons, a raó de 3 lliures el miler. Gaspar Rodó li va pagar 6 lliures per 2.000 garbons¹⁴¹. El 1635 Rafael Pla li va pagar 11

135. AHPB, Josep Brossa, *Concòrdies*, 1682, març, 2; 1691, desembre, 4 – 1736, gener, 23; 1737, gener, 10 – 1751, març, 8.

136. AHPB, Tomàs Guasqui i Brull, *Nonum manuale instrumentorum et contractuum*, 1734, desembre, 26 – 1735, desembre, 10.

137. AHPB, Josep Brossa, *Concòrdies*, 1682, març, 2; 1691, desembre, 4 – 1736, gener, 23; 1737, gener, 10 – 1751, març, 8.

138. Inventari dels béns del difunt Bartomeu Cardenyas, mestre escudeller, ciutadà de Barcelona, fet a instàncies d’Esperança Cardenyas, la seva vídua. AHPB, Galceran Sever Pedralbes, Plec d’inventaris i encants, 1598-1610.

139. AHPB, Galceran Sever Pedralbes, Plec d’inventaris i encants, 1598 – 1610 (Inv. Bartomeu Cardenyas: 5.000 garbons).

140. Inventari dels béns de Felip Costa, escudeller de Barcelona, fet a instàncies de Paula Costa, la seva vídua (AHPB, Antoni Batlle, Llibre d’inventaris i encants, 1609, maig, 14 – 1616, agost, 24).

141. AHPB, Lluís Collell, menor, *Octavum protocollum contractuum communium*, 1629, desembre, 26 – 1630, desembre, 24.

154. AHCB, Ordinacions, IV-27, fol. 31.

134. AHPB, Lluís Collell, menor, *Octavum protocollum contractuum communium*, 1629, desembre, 26 – 1630, desembre, 24.

lliures per 4.000 garbons, a raó de 2 lliures, 15 sous el miler. Va pagar el deute en dues vegades¹⁴². Eulàlia Celitons, vídua de Per Celitons, notari, va lliurar garbons a l'escudeller Onofre Espelta (1557) al preu de: 5 lliures per cada 2.000¹⁴³, és a dir, 2,5 lliures el miler. El notari Pere Lluell va subministrar garbons a Diversos escudellers. Estan documentats lliuraments entre els anys 1630 i 1635, al preu de 3 lliures el miler¹⁴⁴.

A més del combustible gros s'esmenten freqüentment una sèrie d'arbusts seleccionats per què la seva combustió generava molt de fum: el romaní i la ginesta. El fum afavoria el procés de reducció dels òxids metàl·lics que formaven part de la composició del color daurat.

El romaní (*Rosmarinus officinalis*) es venia a dotzenes, essent el preu de cada dotzena de 2 sous. També es venia a costals, a càrregues i a feixines o "fexets", unitats més rarament emprades.

L'inventari d'Eulàlia Albanell (1521) proporciona una dada molt interessant per saber les unitats de pes emprades en la compra-venda del romaní:

200 feixos de romaní = 33 càrregues i dos feixos
1 càrrega de romaní = 6 feixos

TAULA LXI: ROMANÍ		
Escudellers	Anys	Càrregues / dotzenes de feixos
Jaume Boleda	1545	20 càrregues (120 feixos)
Gaspar Vidal	1592	27,5 dotzenes
Pau Sayol	1604	53 dotzenes
Pau Sayol	1604	37 dotzenes
Felip Costa	1615	1500
Felip Costa	1615	Per coure un forn de obra d'or
??	1642	21 dotzenes
Antoni Mestre	1594	24 dotzenes de "fexets"
Francesc Vidal	1627	6 dotzenes
Anònim?	1642	325 feixines
Bartomeu Carbonell	1644	15 dotzenes
Pau Babot	1690	18 dotzenes

Segons consta al manual de Nicolau Reyner (1515), es pagava el costal de romaní a 3 diners (és a dir, 3 sous la dotzena). L'any 1521 la càrrega de romaní es pagava a 1 sou, de manera que un feix de romaní valia 2 diners. En la documentació posterior s'esmenten les càrregues i les dotzenes de romaní. Així, doncs, si relacionem totes les mesures amb els seus preus corresponents, tindriem:

Quan a la ginesta, es venia per càrregues, feixos i costals, com el romaní.

Felip Costa (1615): 15 costals.

Francesc Vidal (1627): 4 feixos .

En Macià (1642): 16 feixos.

Pau Babot (1690). Quatre o sinch càrregues.

TAULA LXII			
GINESTA I ROMANÍ	EQUIVALÈNCIES	GARBONS	PREUS
1 càrrega	2,5 quarteres	500	60 diners
1 quartera	1 dotzena	200	24 diners
1 dotzena de feixets	1 quartera	200	24 diners
1 costal de feixets		25	3 diners

La cendra de romaní picada es venia quarteres i a "cortans" (quartans). Segurament la relació era: una quartera = 12 quartans. Cada quartà valia 8 diners; per tant, la quartera valdria 8 sous: "Item, dotze cortans de cendra picada, 8 sous"¹⁴⁵.

Quan als preus de venda d'aquestes plantes, no disposem de gaire informació, i encara d'una seqüència seguida en el decurs de diverses dècades com per proposar una tendència evolutiva.

A Saragossa, l'any 1648, una carretada de romaní costava 36 sous i estava formada per 72 feixos, entenent per feix la quantitat de llenya que es podia lligar amb una corda de 2 vares [ÁLVARO, 2002: I-111]. Per tant, es tracta d'una mesura que fa de mal comparar amb la barcelonina, ja que sembla que depenia de la longitud de la corda amb què es lligava el romaní. A tall comparatiu, a Barcelona, 72 feixos de romaní equivalien a 12 càrregues i el preu era de 12 sous. Si es tractés del mateix volum de romaní, la proporció seria de 3:1 és a dir, el triple més car a Saragossa que a Barcelona.

En el cas de la producció d'obra daurada eren necessàries tres cuites; per tant, el consum de garbons de havia de ser important. També calia una despesa extra destinada a la compra de la ginesta i del romaní necessaris per produir fum a l'interior de la cambra de combustió.

Per tot plegat, el consum de llenya per part dels escudellers barcelonins deuria ser molt important, tant que, en períodes d'escassetat d'aquesta matèria primera degut, per exemple, a condicions climatològiques adverses (sequera primaveral), la llenya disponible es deuria prioritzar per a atendre les necessitats dels forns de pa. L'any 1757 el marquès de la Mina, a prec de l'ajuntament de Barcelona, va prohibir exportar des del port de Barcelona:

«Ladrillos, tejas y demás obras vastas para evitar la escasez de leña que se experimenta»¹⁴⁶.

L'escassetat de llenya en deuria fer augmentar el preu, repercutint, al final, en el preu de cost de la pisa.

Segons l'arqueologia experimental, a Manises es necessitava de 180 a 200 kg de garbons per poder coure una fornada de daurat en un form d'1 m³ de capacitat (unes 30 garbes d'uns 6 kg cadascuna).

Tenint en compte les dades anteriors, els 1.900-2.000 garbons de llenya que es necessitaven per a una fornada suposaven un cost d'unes lliures barceloneses.

Una vegada obtingut el combustible es procedia a tancar l'entrada del forn i la seva encesa. Per mitjà d'unes forques de ferro o de manadors s'introduïa la llenya a la cambra de combustió:

142. AHPB, Lluís Collell, menor, Manual, 1635, gener, 1 – 1635, desembre, 24.

143. AHPB, Pau Gomar, *Decimum sextum manuale contractuum omnium*, 1557, octubre, 17 – 1558, març, 3.

144. AHPB, Lluís Collell, menor, *Octavum protocollum contractuum communium*, 1629, desembre, 26 – 1630, desembre, 24; AHPB, Lluís Collell, menor, Manual, 1635, gener, 1 – 1635, desembre, 24

145. Inventari dels béns del difunt Pau Sayol, escudeller, natural de Barcelona, fet a instàncies d'Eulàlia Sayol, vídua, mare de seva. AHPB, Galceran Francesc Devesa, Plec d'inventaris i encants, 1601 – 1605. (1604, agost, 26. 1605; març, 23 i 25; maig, 7. Barcelona).

146. ACA-AAB, Villetes. Fernando VI. Reg. X, año 1757.

«Item, un manador de posar leña al forn, usat»¹⁴⁷. D'aquesta operació se'n deia "donar recapta al forn". A l'inventari de l'escudeller Miquel Rocamador (1726) s'esmenta el següent: «Item, un banquet de donar recapte al forn quant se enforna»¹⁴⁸.

4.3. LES EINES

Els béns mobles dels obradors d'escudeller

Els inventaris *post mortem* s'han mostrat, una vegada més, una font inestimable per poder conèixer els noms de les eines, de les matèries primeres i del mobiliari que s'empraven en els obradors dels escudellers barcelonins. No tots, però, han proporcionat les mateixes quantitat i qualitat de dades, havent-n'hi alguns que pràcticament no han aportat cap informació d'interès per al nostre tema d'estudi.

Fruit de la nostra recerca hem pogut localitzar més de 120 inventaris d'escudellers, una xifra realment espectacular si la comparem amb el nombre d'inventaris d'escudeller que s'han utilitzat per a realitzar treballs semblants al nostre, a altres centres productors peninsulars. La mostra és, per tant, significativa; a més, abasta des d'abans de l'inici de la confraria dels escudellers fins a mitjan segle XIX, la qual cosa permet, al nostre entendre, realitzar un detallat estudi diacrònic de les produccions escudelleres barcelonines, com demostrarem al capítol corresponent.

Per a facilitar el seu estudi, hem agrupat els objectes inventariats en diferents categories: aparells, mobiliari de fusta, objectes metàl·lics objectes de pedra i objectes de fibra vegetal.

Cal dir que l'equipament moble d'un obrador es podia llogar. Es coneix el cas del lloguer fet per l'escudeller Pau Rodó al també escudeller Miquel Roca. Va ser per cinc anys i, al final del lloguer, havia de retornar les eines tal com se les hi havia deixat:

"Primo, una pica que era darrere la porta, per a picar vernís, dolenta.
Item, una biga per a salvar la terra del picador, molt dolenta.
Item, una altra pica també per a picar vernís.
Item, dos llindes de finestra velles.
Item, una mola per a moldre colos cruets, bona.
Item, tres rodas: dos ab taulells y l'altra sens taulell.
Item, un molinet de moldre colors sense curró en vores, de la mateixa terra.
Item, vuyt barres per a posar la obra, ab ses cordes ormejades.
Item, un bugader per a remullar la terra.
Item, un banch de maurà, dolent.
Item, onse costers y dos banchs vells.
Item, una scala de fusta per a pujar al tarrat.
Item, quatre portes despegades, les tres.
Item, tres envans de toves de forn".

Els aparells

Entenem com a tals un sistema o conjunt de sistemes mecànics constituït a manera d'unitat independent, d'una certa complexitat constructiva, que serveix per a executar alguna operació o que duu a terme determinades funcions.

Totes les operacions que es feien mecànicament empraven l'energia muscular.

Els aparells esmentats als obradors es reduïen, tan sols, a les rodes de fer feina, amb tots els seus arreus, als rodets de pintar i als molins o molinets per a moldre vernís o colors.

La roda de fer feina.

La roda de fer feina de l'"ofici de scudeler" era de fusta, segurament, de la més barata, és a dir, de fusta de pi. Havia d'estar "plantada", és a dir, fixada al seu eix clavat al terra, amb els seus "guarniments" o "arreus", com es pot veure, de forma un tant esquematitzada, en una divulgada rajola "d'oficis" de l'època. L'aparell sencer incloïa el taulell foradat per on passava l'eix que connectava el rodell amb la roda.

El treball a la roda el podien fer tant els fadrins com els mestres. El 1670 es van pagar a un fadrí anomenat Lluís, per pintar i treballar a la roda, 4 lliures, 10 sous, i al mestre Ramon Cases, per pintar i treballar a la roda, 4 lliures, 14 sous. A Josep Requesens, per fer l'obra, 11 lliures i 8 sous¹⁴⁹.

El nombre màxim de rodes esmentades en un obrador barceloní és de quatre, cosa que ens pot donar una idea aproximada del total de treballadors que, en un obrador, es podien dedicar a dur a terme aquesta part del procés productiu, però es tracta de l'obrador d'un important escudeller-rajoler de principi del segle XVIII que, potser, no sigui gaire significatiu. Sembla que dues o tres rodes per obrador era el més freqüent.

Quant als preus, tan sols coneixem el preu d'una roda guarnida i amb taulell, segons un "encant" de l'any 1601: 21 sous (xifra que equivalia, aproximadament, a tres jornals d'un mestre escudeller de l'època).

Alguns dels esments més significatius a rodes de l'ofici són els següents:

- Tres rodes de obrar "lo ofici de scudeller" (1517).
- Una roda de treballar, amb sos arreus (1598).
- Dos rodes de fusta, amb sos guarniments (1601).
- Tres rodes de fer feina, plantades (1615).
- Tres rodes, dos ab taulell i l'altra, sens taulell (1639).
- Quatre rodes per treballar (1726).

El rodet de pintar.

A jutjar pel nom (un diminutiu), havia de tractar-se d'un aparell de dimensions força més petites que la roda d'obrar. També estaven fets de fusta i servien per a pintar la decoració sobre la superfície de l'objecte ceràmic. Els rodets es posaven al damunt d'una roda sostinguda per peus; en una banca, al costat, hi seuria l'operari que s'encarregava de realitzar aquesta operació. El moviment del rodet es faria manualment, a diferència del de la roda, que es feia amb el peu.

El nombre màxim de rodets per pintar que hem documentat en un obrador és de tres, xifra per tant semblant a la de les rodes d'obrar.

Quant als preus, a inici del segle XVII tres rodets dolents costaven 5 sous, mentre que un de bo en costava 5.

Aquests són alguns dels esments més significatius quan a rodets de pintar que hem trobat en la documentació:

149. AHPB, Josep Brossa, *Concordies*, 1682, març, 2; 1691, desembre, 4 – 1736, gener, 23; 1737, gener, 10 – 1751, març, 8.

147. AHPB, Pere Llosas. Plec d'inventaris i encants, 1703–1729. Inventari de Pere Màrtir Lapuja (1716).

148. AHPB, Sever Pujol, *Liber primus inventariorum et encantum*, 1712, gener, 27 – 1715, gener, 21; 1722, abril 8 – 1727, setembre, 7. Inventari dels béns de l'escudeller Miquel Rocamador, fet a instàncies de la seva vídua Marianna.

- Dos rodets “de pintar lo daurat” (1517).
- Dos rodets de fusta, un amb roda i l'altre, sense, per a pintar obra de terra (1525).
- Tres rodets i banques (1607).
- Tres peus de rodets per ficar dos rodets (1601).

Els molinets de colors

En general, als molins de moldre colors se'ls anomenava “molinets”, cosa que ens fa pensar que es tractava d'aparells petits, a diferència dels de moldre blau o vernís, que eren anomenats, senzillament, “molins”. El molinet constava d'una pedra i d'una mola amb el corró per mitjà del qual es feia girar, provocant l'abradió del vernís.

A començament del segle XVII, el preu d'un molinet amb el seu corró era de 25 sous, preu semblant al d'una roda completament equipada.

Mai no s'indica de quins colors es tractava, però sembla que el safre, amb el qual s'obtenia el color blau, es molia en molins específics. Possiblement es molia el groc de Nàpols, amb el qual s'obtenia la preparació del color groc, i el vernís verd.

Els molins de blau.

Quant a l'aspecte formal, no deuriem ser diferents dels molinets de colors, però el fet que mai no es parli de molinets sinó de molins suggereix que es tractava d'un tipus d'aparell més gran.

En els obradors d'escudeller sembla que només hi solia haver un aparell d'aquest tipus. No tenim cap referència al preu de cost. Hem documentat les següents referències a molins de blau:

- Un molí «de moldre çaffre» (1517).
- Un molí de moldre blau (1683).

El molí de moldre vernís.

Es tractava d'un aparell fonamental en l'equipament d'un obrador, estructuralment parlant més complex que els altres molins, ja que en alguna ocasió s'esmenten les parts de què constaven: l'any 1601, un molí de moldre vernís, amb el seu corró, tona (?), pern, anadilla i bordó valia 2 lliures i 8 sous, més del doble que una roda d'obrar completament equipada. Encara era més car el molí de moldre vernís amb dues piques que, l'any 1592, fou venut en un encant per 4 lliures i 10 sous.

A més del molí, calien altres elements de fusta, com ara la «Caixeta de fusta per posar sota el molí quan es mol el vernís», esmentada en un inventari de 1726. També:

- Un pern i una anadilla de molí, molt bo (1601).
- Un molí de moldre vernís amb tots sos arreu (1615).
- Un molí amb sos arreu (1638).
- Un molí de vernís amb l'anadilla (1642).

Altres esments de molins de vernís són menys explícits quan es tracta de detallar-ne les parts constitutives. No descartem que es tracti de molins més senzills, constituïts per una pedra i la mola amb el bordó de fusta, semblants, per tant, als molins de moldre blau:

- Un molí de pedra per a moldre vernís (1607).
- Un molí de pedra per a moldre vernís (1726).

- Un molí de pedra per moldre el vernís, amb son bordó de fusta (1756).
- Un molí per a moldre picadís, molt dolent (1756).

Esment a part mereixen uns aparells anomenats “sanguis-sarres”. Es tracta d'un giny que servia per a remoldre el vernís fins a convertir-lo en una pols molt fina. Segons el DCVB, es tracta d'una mola composta d'una pedra solera i un tros de pedra en forma de mitja-lluna que porta una anella i es fa voltar amb una barra a força de braços. La determinació del significat de la paraula ha estat possible gràcies al lèxic ceràmic recollit modernament a les terrisseries de la Bisbal [DCVB, 1988: vol. 9- 731].

En la documentació barcelonina només l'hem documentat en dos obradors, del segle XVIII:

- «Dos sanguinarras y un molí de blau (1726).»
- «Una sanguinarra per remoldrer lo vernís (1756)».

Els objectes de fusta

El fustam representava una part molt important de l'equipament d'un obrador d'escudeller. A més de les bigues del sostre, que també ho eren, als inventaris s'esmenta una gran diversitat de noms d'objectes fets de fusta, que tenien usos molt concrets. La diversitat de noms suggereix que hi hauria certes diferències morfològiques i d'ús que els diferenciarien entre ells, encara que ara, alguns, ens puguin semblar paraules sinònimes.

Segons la funció que tenien tots aquests objectes de fusta, n'hem fet els grups següents:

Fustes per estendre l'obra quan sortia de la roda, operació que se'n deia “axugar” l'obra.

Fustes per pujar o baixar l'obra del forn.

Fustes on s'exposaven al públic les peces per a ser venudes.

Fustes emprades en les operacions de pastar o batre rajola.

Fustes d'ús esporàdic, com una la biga que servia per “salvar” la terra del picador.

Mobiliari, pròpiament dit, destinat a fer més còmode el treball dels operaris.

Antenes, bancs, bancots, banques, barres, bigues, costers, escambells, estalvis, llatges, paradors, posts, prestatges, taules i taulells.

Els operaris de l'obrador treballaven dempeus, anant i venint d'un costat a l'altre, excepte els que es dedicaven a tornejat a la roda i els que es dedicaven a pintar, operacions per les quals es necessitava la màxima estabilitat i comoditat possibles. Ara bé, no sembla que hi haguessin cadires individuals destinades a proporcionar la comoditat desitjada durant el treball a la roda, sinó que l'operari seuria al damunt d'un banc, banca o bancot. És possible que s'utilitzés algun tipus de cadira ben senzill en l'operació de pintar a la roda, per exemple, els escambells, que eren un tipus de cadira sense espatllera ni braços, allò que en diríem un tamboret. En alguna ocasió, però, hem trobat documentat que l'escambell servia per pujar-hi al damunt amb la finalitat de guanyar altura.

Les referències a bancs podrien fer-nos pensar que només es tractava de fustes per a seure, però no és així. Els bancs també eren una mena de taules on s'hi efectuaven diverses operacions. Hi havia també les banques amb peu, amb petges, possiblement

una fusta travessera per posar-hi el peu.

Sembla que les barres servien per aguantar les posts de fusta.

- Un banc gran, de fusta, amb quatre potes. (1525).
- Un banc gran, de quatre potes, de fusta (1629).
- Tres banques per a seure costaven 6 sous (1605).
- Dos bancs vells (1629).

TAULA LXIII: PREUS DE LES EINES I "ARREUS" D'UN OBRADOR D'ESCUDELLER. (FONT: MANUALS NOTARIALS)		
Aparells	Preus	Anys
Una roda amb taulell i guarniments.	21§	1601
Un molí de moldre vernís amb els seus arreus.	48§	
Un molinet de moldre colors	25§	1601
Eines i altres objectes		
Pedra: un morter	5§	1601
Fusta: un pagès	1§, 6d	1601
Fusta: un rodet dolent	4§	1601
Fusta: una pastera per pastar vernís	3§	1601
Fusta: un garbell	2§	1601
Fusta: posts per tenir obra	18§/dotz.	1601
Fusta: cadineta de tes peus amb sitial de cuir	1§, 4d.	1601
Fusta: galleda amb cercles de ferro	5§	1601
Fusta: un banquet petit	1§, 4d	1601
Fusta: una taula amb els seus capitells	13§	
Fusta: una corriola amb la corda d'espert	4§, 6d	1601
Ceràmica: una llibrella de terra per envernissar	1§	1601
Pica de pedra + picó de ferro	20§, 6d	1601
Ferro: un magall i un tallantor de ferro	6§	1601
Ferro: un ast	1§, 6d.	1601
Ferro: un manador		1601
Ferro: un forquet		1601
Ferro: una romana gran	10§, 6d	1601
Ferro: una agulla d'esparter	1§	1601
Llautó (?): quatre llumeners bons	5,§, 6d	1601
Espert: un sac de tenir vernís	17d	1601

4.4. ELS FORNS I LES FORNADES

La monocció era un procediment que permetia al ceramista estalviar-se una cuita, ja que la peça, una vegada conformada i amb l'argila amb la consistència del cuir, es podia decorar en blau, envernissar al damunt i, després, tot plegat (argila, decoració i vernís) coure-la d'un sol cop.

En la bicocció es coïa la peça conformada i, després, sobre la superfície endurida pel foc, es pintava de blau i s'envernissava (decoració sota coberta) o bé s'envernissava primer i es pintava al damunt del vernís encara cru (decoració sobre coberta).

La documentació que hem utilitzat per preparar aquest treball correspon, bàsicament, als segles XVI, XVII i XVIII, èpoques en les quals no està constatat, a nivell arqueològic, que a Barcelona s'hagués emprat el sistema de la monocció.

En el manual de Nicolau Reyner es diu que l'escudeller Onofre Espelta, col·laborador de Reyner, va deixar preparades 128 dotzenes d'"obra crua", de les quals, 66 d'envernissada i 62 sense vernís, és a dir, peces amb coberta ja posada però crues de vidrat, mentre que les sense vernís si eren peces crues de cos.

En el cas de la pisa decorada amb el pigment que donava lloc al color blau, s'aplicava al damunt de la peça prèviament cuita. El reversos quedaven sense envernissar. A partir del segle XVII el pigment s'aplicava damunt del vernís encara cru, mentre que els reversos ja estaven sempre envernissats.

Amb una sola cuita, i dins del mateix forn, Onofre Espelta podia fer coure obra crua que després s'envernissaria de blanc i es tornaria a coure –passi previ necessari pel daurat– i obra blava.

Als inventaris d'escudeller analitzats s'esmenten peces de ceràmica en els diferents estats d'elaboració. Segons la informació que proporciona la lectura d'aquests inventaris, sembla que no es considerava el mateix l'obra crua que l'obra per coure. Les peces crues eren les que ja estaven conformades i s'havien deixat assecat de manera natural en un lloc ombrívol de l'obrador, tot evitant que un canvi bruscat de la temperatura ambiental o un corrent d'aire les pogués malmetre. No havien estat cuites en una primera cocció; per tant, quan es treien del torn encara estaven blanques; després d'un temps arribaven a l'estat del cuir i era quan s'hi afegien les nanses, es tornejavien els peus i es perfilaven les vores. En canvi, les peces "per coure" ja estaven envernissades i sotmeses a una primera cocció. Podia tractar-se de ceràmiques pintades (de blau o en policromia) en espera de la segona i definitiva cocció, amb la qual quedaven del tot enllestides, o bé de peces blanques pintades amb la preparació del daurat, en espera de la tercera cuita reductora final.

Més problemàtic és el significat del terme "escaldat". Usualment el fem sinònim de "bescuit". Així, per exemple, a l'inventari d'Hipòlit Estaper, de 1772, s'esmenta el següent: «Item, una escaldada entera dins lo forn». Però en altres contextos podia tenir un sentit diferent: obra de pisa envernissada de blanc però amb el vernís encara cru, o bé peces blanques cuites, pintades amb la preparació del daurat en espera de la tercera cuita. En aquest cas s'anomenava "daurat escaldat".

Molt sovint, la forma determinava la decoració. Per això, encara que les peces estiguessin en estat cru, és a dir, sense cap vernís ni decoració pintada, amb l'experiència professional es podia saber si, al final del procés aquestes peces acabarien essent obra blava o bé obra daurada.

L'expressió "obra blanca, cuita per pintar" és més precisa. Indica que es tractava de peces ja envernissades de blanc i cuites en una segona cocció, però encara havien de rebre la preparació del daurat, que s'aplicava sempre sobre la coberta blanca.

Un exemple de peces en diferents estadis d'elaboració podrien ser les que s'esmenten a l'inventari de Salvador Fuster (1739): rajoles acabades de pintar que no eren cuites encara, cairons envernissats per coure i rajoles escaldades¹⁵⁰.

Encara que pugui semblar una obvietat, cal dir que a tots els obradors d'escudeller de la ciutat hi havia, com a mínim, un forn per coure "obra d'escudeller", és a dir, no hem documentat obradors on es dugués a terme només la part inicial del procés d'elaboració de ceràmica fins a l'etapa prèvia a la cocció, per després dur-la a coure a un altre obrador. El que sí és possible és que en alguns obradors no hi hagués forn per coure daurat; en aquests casos, calia dur les peces blanques cuites a un altre obrador per tal de ser pintades i/o cuites en tercera cocció, de

150. AHPB, Josep Jaume Creus i Llobateres, *Inventarios y encantos*, 1728, novembre, 7 – 1755, febrer, 22, fol. 46r-48v. Inventari dels béns del difunt Salvador Fuster, escudeller, fet a instàncies de la seva vídua Francisca Fuster (1739).

la mateixa manera que hi havia obradors on només es daurava.

Els obradors més ben equipats tenien quatre i, excepcionalment, cinc forns, si bé per la documentació estudiada podem assegurar que aquests casos singulars, en realitat, es tractava de dos obradors que s'havien unit. Hi ha, però, exemples que creiem interessants de destacar. L'obrador de l'escudeller Francesc Casasús, pare de Pau Maties Casasús, disposava de cinc forns de daurar¹⁵¹. Sembla com si aquest obrador s'hagués especialitzat en la cuita del daurat: Quan va morir Pau Maties, la seva vídua va lliurar al sogre una fornada sencera d'obra blanca per fer-la coure en aquests cinc forns. De tota manera, Francesc Casasús disposava d'un altre obrador al carrer dels Ollers Blancs, amb un sol forn de blanc, on l'havia establert el notari Joan Jeroni Canyelles l'any 1553. El 1554 va demanar autorització per construir un forn d'obra de terra grossa al carrer d'en Rauric (Roig Saig). El 1589 aquest obrador va passar a mans del gerrer Salvador Morató, que el va llogar, entre 1594 i 1597, a l'escudeller Montserrat Pujades¹⁵².

Això planteja una sèrie d'interrogants molt interessants des del punt de vista de l'organització de la producció de l'obra daurada. Efectivament. Es podia donar el cas que en alguns obradors només es realitzés una part del procés productiu, en concret, fins a la finalització de la segona cuita amb la qual es fixava el vernís opacificador. Les peces completament blanques, sense decorar, ja eren potencialment útils per ser usades: es podien comprar a l'engròs per fer-les pintar en un altre obrador o, fins i tot, es podien vendre al detall com a gènere més popular i, per tant, més assequible econòmicament. Per això s'explica l'existència de contractes entre mestres escudellers: si un obrador com el de Francesc Casasús disposava de cinc forns de daurar vol dir que necessitava força subministrament d'obra blanca ja cuita per posar a ple rendiment tota la instal·lació (que a unes 15 grosses per forn suposarien unes 75 grosses de ceràmica blanca). Això implicava estar en contacte amb altres obradors. Si, posem per cas, cinc obradors diferents subministraven obra blanca a l'obrador de Francesc Casasús i ell les decorava o les feia decorar pels seus operaris, molt probablement la decoració seria la mateixa. En un context caracteritzat per la producció a nivell massiu de peces decorades amb el "pinzell-pinta" de triple punta, això pot tenir sentit. Ara bé, tindria això alguna relació amb el fet que en la producció daurada apareguin per primera (i gairebé única vegada) certes marques d'escudeller pintades en els reversos d'algunes peces? Què volien dir aquestes marques? Servien per distingir les diferents partides d'obra daurada portades a un mateix obrador on es coïen peces de diversa procedència? Tornarem a tractar aquesta problemàtica més endavant.

Als segles XVI i XVII es considerava que un obrador perfectament equipat havia de tenir forns d'escaldar, de blanc, de blau i el forn de cremar vernís: «Item, quatre forns, ço és, hu de blanch, altre de dorat, altre de cremar y altre de escaldar»¹⁵³

La informació que proporciona la documentació escrita es podria contrastar amb les troballes arqueològiques. El proble-

ma és que fins ara només s'ha pogut documentar un forn d'escudeller a Barcelona, i es desconeix l'estructura de l'obrador. Per això haurem de suplir aquesta mancança utilitzant la informació procedent d'altres centres ceramistes on sí s'han localitzat (encara que sigui parcialment) estructures de producció. En aquest sentit, pot ser especialment interessant la troballa de Diversos forns al barri del Pallol de Reus.

Som del parer que les relacions professionals i els vincles familiars entre els escudellers de Barcelona i Reus justifiquen perfectament que es faci una extrapolació de dades, ja que la dificultat per distingir les produccions d'ambdós centres demostra que les decoracions eren gairebé les mateixes. No creiem inversemblant pensar que també deurien ser semblants les dimensions i les estructures dels forns on es coïa la ceràmica decorada.

Entre els anys 2000 i 2001 es va excavar una extensa zona al barri del Pallol. Entre les estructures aparegudes es varen trobar 15 forns per coure ceràmica. La documentació escrita dels segles XVI i XVII permet relacionar aquests forns amb els obradors d'alguns coneguts escudellers reusencs: Josep Bodet, Francesc i Bartomeu Ferrer, Rafael Mallol (pare i fill), Benet Mora (o Móra), Pere Vendrell, Francesc i Marc Teixidor, Jaume Rovellat, Llorenç Caballer, Esteve Cisteró, Joan Ros, Pau Arts, Bernardí Agustí i Antoni Costes.

Per començar cal dir que en la documentació barcelonina tenim documentats Bernat Agustí, Josep Bodet, Esteve Cisteró, Antoni Costes, Francesc Ferrer, Rafael Mallol i Pere Mora, entre altres mestres escudellers de Reus o que hi treballaven ocasionalment. La llista és més extensa, però amb aquests noms que hem destacat volem demostrar que els obradors i el forn de ceràmica d'una i altra ciutat deurien ser molt semblants i que, per tant, l'extrapolació de dades no es fa perquè sí.

Segons els arqueòlegs que varen fer l'excavació: "Es tracta d'estructures parcialment retallades a les argiles geològiques, les parets de les quals es varen construir amb maons, que apareixen afectats en diferents graus per les múltiples combustions, dependent del sector del forn (...) A la part superior se situaria una coberta de la qual tan sols s'han documentat restes a l'interior d'alguns forns i, en tres casos, part dels arcs que suportarien aquesta coberta (...) Sembla lògic pensar que l'obertura per accedir a l'interior de les estructures de combustió es trobaria a la boca, a partir del nivell de circulació exterior" [RAMON, 2002: 45-46].

Els arqueòlegs van identificar tres tipus de plantes de forn diferents: els forns de boca trapezoïdal i cambra circular, els de planta trapezoïdal i els de planta quadrangular¹⁵⁴. El primer tipus és el més abundant (7 forns de 15). La planta presenta dos espais ben diferenciats: la boca, de forma trapezoïdal, i la cambra circular amb una banquetta adossada que s'adapta a la forma d'aquesta. Les parets de la cambra es trobaven recobertes de maons a partir de la banquetta; en canvi, les de la boca estaven totalment reforçades amb maons. La combustió de la llenya es realitzava a la boca, on s'han trobat restes de cendres i carbons, mentre que els materials ceràmics s'apilarien a la cambra. Es tracta de forns que fan entre 3 i 4'5 metres de llargària. El segon tipus de

151. AHPB, Nicolau Lentiscellà, Llibre d'inventaris i encants, 1583, maig, [31] – 1584, octubre, 6.

152. AHPB, Francesc Bonet, *Manuale*, 1593, febrer, 10 – 1595, desembre, 4 (21.11.1594).

153. Inventari dels béns del difunt Josep Pasqual, escudeller, fet a instàncies d'Anna Pasqual, la seva vídua i hereva universal. AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de inventaris y encants*, 1640, gener, 21 – 1656, novembre, 13 (1644, juliol, 17).

154. Cal considerar que es trobaren sols les cambres de combustió i la part per sota de la graella, amb el sàgen. Les dimensions són massa petites per pensar que era el forn complet. És normal que la cambra de combustió estigui a uns 1,80 m per sota del laboratori. En aquesta part sols es poden coure els bescuits, i el banc, en part, serveix per a desviar el gasos cap a la part del laboratori, reduint la possibilitat que els gasos es regolfin abaix i el volum d'aire a escalfar.

for, de planta trapezoïdal (5 estructures) constava de dos laterals d'identiques dimensions, un del extrems més curt i lleugerament arrodonit en el qual estaria situada la boca i l'altre més ample i rectilini on es disposaria la cambra de cocció, amb una banqueta adossada. Són forns d'escassa grandària. Dels cinc forns, tres a no depassen els 2,2 metres de llargària, i tenen una banqueta a l'extrem frontal de la cambra. Els altres dos tenen llargàries de 3'3 m i 5 m respectivament. Presenten els contraforts per suportar un garbell (o graella) del qual se'n conserven restes en un dels forns. Finalment, es van trobar tres estructures molt erosionades de planta bé quadrada o bé rectangular. Com les dels altres forns, varen ser retallades en els nivells geològics i presenten restes molt malmeses de construccions amb maons.

A la ciutat de Barcelona han estat excavats dos forns que produïren obra envernissada en una època molt anterior al període gremial. Per això cal ser molt prudents a l'hora d'extrapolar algunes les dades obtingudes per tenir-les en compte en la nostra recerca. Al carrer Carders es va localitzar un forn de planta circular de tipus àrab, del qual es conservaven la cambra de combustió i la boca d'accés excavades al sòl. La cambra de combustió feia 1,55 m de diàmetre. Al seu interior es va identificar un pilar adosat a la paret sud-est destinat a sustentar-ne la graella. Es tracta d'un forn de tiratge vertical. L'alçada teòrica del forn seria d'uns 2,30 metres [NADAL 2012: 130-149]. El tipus de cuita que s'hi duia a terme era reductora (predominant) i també oxidant. L'època de funcionament del taller se situa entre mitjans del segle XII i el darrer terç del segle XIII.

L'altre forn es va trobat al carrer de l'Hospital. Feia uns 25 pams, és a dir, uns 5 metres de diàmetre.

A Sabadell s'han excavat dos forns corresponents a l'obra-dor dels terrissers Escaiola. Daten de la segona meitat del segle XVIII i del XIX i no van produir pisa. Malgrat això, recollim algunes dades referents a les seves dimensions. Un dels forns fa 2,40 metres de diàmetre.

Tant la documentació escrita com les troballes arqueològiques permeten saber que hi havia forns de diferents grandàries. Els forns (o, en termes arqueològics, "estructures de combustió") més petits haurien de ser, lògicament, els forns destinats a preparar la frita o "forns de cremar vernís"¹⁵⁵. S'esmenten diverses vegades entre els inventaris analitzats. Per exemple, a l'inventari de l'escudeller Felip Costa (1615): «Un pontet del forn de cremar». En canvi, sembla que a l'obra-dor de Nicolau Reyner es feia la preparació del vernís a la cambra de combustió del mateix forn que s'utilitzava per coure la ceràmica, tot i que la frase és ambigua: «Hem tret del forn d'abaix...» Que hi hauria una segona cambra a la part superior, ho demostra la cita anterior de l'obra-dor dels Reyner i el fet que en alguns inventaris s'esmentin escales de fusta (del tipus dit "de gat") i de pedres emprades com a graons: «Item, una scala de fusta, de gat, dolenta»¹⁵⁶. En alguns inventaris s'esmenten les "postetes de davallar obra", és a dir, petits taulons de fusta per baixar

l'obra que es treia de la cambra superior¹⁵⁷.

Poques vegades s'esmenta la peça que es posava al damunt de la xemeneia del forn. Aquesta peça impossibilitava l'entrada d'aire amb oxigen a l'interior del forn, amb la qual cosa es consumia el que hi havia a l'interior i es reduïa la preparació del daurat, que quedava fortament adherida sobre la capa d'esmalt blanc. Aquesta obertura s'anomenava la "traja": «Post que tapa la traja del forn de daurar»¹⁵⁸.

Tornant altra vegada als forns trobats al Pallol, hem establert la relació matemàtica que hi hauria entre els de planta circular. Se'n van localitzar 10:

TAULA LXIV			
Diàmetre	Núm. forns	Superfície	Relació aprox.
3 metres	2	7,06 m ²	6,25 forn més petit
2,6 metres	1	5,30 m ²	4,7
2,4 metres	1	4,52 m ²	4
2,1 metres	2	3,46 m ²	3
1,5 metres	1	1,76 m ²	1,5
1,2 metres	1	1,13 m ²	1
?	2	?	?

Si un plat comú fa un pam de diàmetre (uns 20 cm), la superfície de la peça seria:

$\pi r^2 = 3,1415 \times 10^2 = 314 \text{ cm}^2$. Un forn de 7 m² de superfície (= 70.000 cm²) podia allotjar uns 5.350 plats apilats (unes 37 grosses). En els forns més petits, que són unes 6,25 vegades inferiors, hi cabrien només 6,5 grosses.

El 1732, Joan Gallart va fer construir un forn per coure obra escudellera. El mestre de cases Josep Tarafa hi va esmerçar 500 cairons, que eren les peces que es posaven al terra. Es tracta de peces quadrades, de 13,5 x 13,5 cm cada un. El forn era de planta circular. Per tant, aplicant la fórmula per calcular la superfície, resulten 3,4 m de diàmetre¹⁵⁹. Si fossin de 20 x 20, serien 5 metres de diàmetre.

Prenent com a base el forn més petit veiem que hi ha clarament dues estructures que corresponen a la meitat o a menys de la meitat de grandària que les altres (sense tenir en compte l'alçada, que desconeixem en tots els casos). Creiem que aquests dos forns poden correspondre a dos forns de daurar, ja que segons el que han afirmat altres investigadors i segons els càlculs que hem fet nosaltres mateixos basant-nos en la documentació analitzada, aquestes forns eren aproximadament la meitat més petits que els de coure blau o que els d'escaldar obra. Entre el

155. Aquest forn no són com es de coure terrissa, són de reverberació i couen amb flama inversa i foc lateral: "armele", a València. Sempre són així i Piccolpasso els descriu igual. La pràctica de coure vernís en la cambra de baix (foguer) era habitual. Es feia a les olles o posant el vidre dins uns clots.

156. Inventari dels béns del difunt Bartomeu Cardenyas, mestre escudeller, ciutadà de Barcelona, fet a instàncies d'Esperança Cardenyas, la seva vídua. AHPB, Galceran Sever Pedralbes, Plec d'inventaris i encants, 1598-1610. (1601, març, 7).

157. AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de inventaris y encants*, 1640, gener, 21 – 1656, novembre, 13.

158. Inventari dels béns del difunt Josep Pasqual, escudeller, fet a instàncies d'Anna Pasqual, la seva vídua i hereva universal. AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de inventaris y encants*, 1640, gener, 21 – 1656, novembre, 13 (1644, juliol, 17).

159. La fórmula de la superfície d'un cercle és πr^2 . 500 rajoles de 13,5 cm x 13,5 cm fan 91.125 cm², és a dir, 9,1125 m². El radi seria, per tant, $\sqrt{9,1125:3,14} = 1,7$ metres; el diàmetre: 3,4 m.

forn més petit i el més gran hi ha una proporció de 1:6. Sabem que, a Barcelona al segle XVII, els forns més petits tenien capacitat per 8 grosses de peces. Segons les proporcions entre el forns circulars trobats de Reus, els més grans podrien contenir 48 grosses, quantitat que coincideix amb algunes de les fornades que s'inventarien en la documentació barcelonina.

Pel que fa els forns en forma de trapezi, el més gran de tots tindria una superfície útil d'uns 7,1 m². Equivaldria, doncs, als forns més circulars petits. Els més petits farien d'1,5 a 3m², cosa que descarta que es fossin forns de terrissa. Serien, si de cas, els forns de daurar. Al destruir-se, s'hi abocava dins tot el rebuig.

I ja que parlem de la planta del forn, és molt interessant un comentari que apareix en un document barceloní datat de 1613¹⁶⁰:

«Y tenbé, adobar lo forn gran del lenyer, lo qual se a de desfer y tomarlo a fer, per què era quadrat, y a de ser rodó, com los altres d'escudeller, y tenbé té necessitat de fer-i un altre forn que diuen de cremar».

El forn en qüestió era a l'obrador que havia estat dels Espasa, ollers i escudellers barcelonins de les darreres dècades del segle XVI, situat al carrer de na Sagra, en concret, a la recolzada que fa l'esmentat carrer. Era, doncs, un obrador d'oller amb un forn quadrat que, segons explicita el mateix document.

«Lo qual hobrador y forn tenen precisa necessitat de algunas hobras, per lo que altrament no·s pot treballar en aquell, amansant molt greu ruhyna y enderroch»

Per a transformar-lo en un forn d'escudeller calia fer-lo de planta circular, un detall molt important que podria explicar, per exemple, la coexistència de forns de plantes diferents al barri del Pallol, de Reus. Aquest fet indicaria que hi hauria obradors d'oller o de gerrer a prop dels obradors d'escudeller o, tal vegada, es tractava d'obradors que havien passat de mans d'un gerrer/oller a mans d'un escudeller, o a l'inrevés, però no tindria res a veure amb el fet que uns fossin més antics que els altres.

Segons Alfons Romero¹⁶¹, a igual amplada els forns quadrats eren més grossos que els rodons, i això era un avantatge per als de planta quadrada, però els forns rodons redistribueixen millor la calor. Per això, en general, però no sempre, els forns de planta circular es preferien quan es tractava de coure obra envernissada.

Un altre document¹⁶², de 1723, explicita la forma, dimensions i preu d'un forn d'escudeller:

«Compte y nota de las obras que se han fetas en lo obrador que vuy posseheixen los religiosos caputxins, que era de Isabel Gual, viuda, quals obras he fet jo Ramon Ibern, mestra de Cases, a vint y dos de febrer de mil setcents vint y tres, y són las següents:

«Primo, per fer un forn de vint-y-dos palms de fondo y set palms de coll, y de fondo dinou palms, que entre forn de vall y forn de dalt te trenta-sinch palms de paret de alçada y gruix sinch palms y mitg, fet de mahó y pedra, ço és, mans, materials y trauer la runa: 260 lliures.

«Item, per fer una escala entre dos forns y un pilà mestre y fer altre pilar y posar una jässena y desfer y fer la teulada del obrador demunt del forn: 34 lliures.

«Item, per fer un envà a frente y altre envà de trabes y apuntalar lo terrat del obrador y fer remiendos: 16 lliures.

«Suma tres-centas deu lliuras, deu: 310 lliures, 10 sous».

Aquest document demostra que els forns d'escudeller eren de planta circular i de doble càmera. El diàmetre era de 22 pams, és a dir, sobre uns 4 metres i 30 cm; el coll que separava ambdues cambres feia 1m i 40 cm, aproximadament, mentre que la cambra superior feia uns 3 metres i 70 cm. L'alçada total seria d'uns 6 metres i 80 cm, és a dir, que l'alçada total representava 1,5 vegades el diàmetre de la cambra inferior. El gruix de la paret del forn era d'1 m, aproximadament.

No podem estar-nos de comparar aquestes dades amb altres dades referents a mides de forns de ceràmica. El diàmetre del forn (22 pams) seria similar al del forn de l'obrador Cantó (un projecte de l'any 1858), mentre que l'alçada concorda força amb la dels forns de l'obrador Escayola, a Sabadell.

L'operació de càrrega del forn i la distribució de les peces a l'interior

A l'operació d'introduir les peces a l'interior del forn se'n deia enforar. Era una operació lenta i complicada, car s'havien d'anar distribuïnt correctament les peces a l'interior del forn. Es necessitava mà d'obra experta.

El mestre escudeller Narcís Gausens va cobrar 5 lliures i 2 sous (122 sous) per fer-ho¹⁶³. A l'operació contrària se'n deia desenforar. Es tractava d'una operació més ràpida i gens complicada. En el cas de les fornades no acabades de Joan Corballó, se'n van encarregar de fer-ho tres homes que ni eren fadrins ni mestres escudellers. Van cobrar 18 sous, és a dir, aproximadament, mig jornal cada un d'ells. La diferència del que van cobrar el mestre i els manobres s'explica per dos fets: el valor del jornal d'un i d'altres i el temps que requeria enforar o desenforar.

Un aspecte molt important era la manera com es disposaven les peces a l'interior del forn. Si tenim en compte la tipologia de forns excavats a Reus, que tenien la zona de combustió a la boca separada de la cambra de cocció, estariem parlant de coccions per convecció, és a dir, els gasos de combustió passarien entre les peces, evitant el contacte directe entre aquestes i les flames.

Per protegir les peces s'empraven tres tipus de solucions:

- Les caixes d'enforar o "tarros";
- Les planes i toves;
- Els canons de braç (peces de forma cilíndrica, elaborats pels gerrers).

Segons Coll i Pérez Camps, a l'interior del forn es posaven grans fragments d'obra aspra per a realitzar compartimentacions amb la finalitat d'evitar el contacte directe de les flames o dels fums sobre determinades peces [COLL, PÉREZ CAMPS, 1994: 884].

Les caixes de foc s'usaven per a protegir les peces envernissades dels gasos de la combustió. Al mateix temps, feien la funció de camisa, provocant la transmissió del calor de radia-

160. AHC B, Arxiu del Veguer, XXXIX, caixa 01 (1613, Bartomeu Carbonell.

161. A qui agraïm aquesta comunicació personal.

162. AHP B, Ignasi Teixidor, Manual, 1735, desembre, 20 - 1736, desembre, 24.

163. AHP B, Josep Brossa, *Concòrdias*, 1568, juny, 19; 1677, juny, 30 - 1682, març, 2; 1691, desembre, 4 - 1736, gener, 13 ; 1737, gener, 10 - 1751, març, 8. Es tractava d'enforar l'obra escudellera que el difunt Joan Corballó havia deixat a mitges. El 1670 el seu fill es va fer càrrec d'acabar la fornada.

ció que millorava la maduració del vernís. Segons Coll, al País Valencià foren desconegudes fins a la fundació de la fàbrica d'Alcora [COLL, 1998: 169].

Les caixes d'enfornar també rebien el nom de "tarros". A l'inventari de Miquel Rocamador (1726) s'esmenta el següent: «Item, tres dotzenas de tarros per courer xicras»¹⁶⁴.

Les peces es posaven apilades, separades amb els ferrets. Al segle XVII, a Manises s'han documentat dues mides diferents de ferrets: els ferrets comuns i els ferrets de partera.

A l'inventari de Josep Pasqual (1644) s'esmenten 36 plànols i 1.000 ferrets, i al de Francesc Miquel (1681), 2.500 ferrets.

De tots aquests elements de protecció i de separació se'n troben esments en els inventaris d'escudellers. Vegem-ne alguns exemples:

Bartomeu Cardenyas (1601): «Item, uns ferrets y planas y tovas per fer una fornada».

Antoni Mestre (1594): «Un mollo de fer toves de forn de daurat, bo»; «Planos per la fornada»; «Ferrets»; «Tovas per lo forn de blanch».

Francesc Miquel (1681): «Un mollo de fer tovas».

Miquel Rocamador (1726): «Una sort de ferrets que se judica que n'hi ha quatre mil de cuyts y dos mil de crus».

Hipòlit Estaper (1772): «Item, quatre mil farrets crus».

La xifra de ferrets esmentats en els inventaris pot donar-nos una idea aproximada de la quantitat de peces que es coïen en una fornada, que caldria sumar a les peces que es coïen sense necessitat de ferrets. Tot plegat –en els exemples anteriorment esmentats es parla d'uns 4.000 ferrets– s'aproxima força a la xifra de més de 5.000 peces que es coïen als forns de blau de Nicolau Reyner, a l'inici del segle XVI, si bé les peces del segle XVIII eren, en general, de majors dimensions que les del XVI.

Els "tarros" i els ferrets s'usaven de manera conjunta, però els primers semblen d'aparició més tardana, coetanis amb la producció alcorenya. En canvi s'empraven formés semblants a les caixes d'enfornar des del segle XVI. A l'inventari de Felip Costa (1615) s'esmenten «Deu dotzenes de canons de bras», una xifra absolutament anòmala de peces d'aquest tipus a l'obrador d'un escudeller que només s'explica si és que els utilitzava com a conductes per a protegir les peces durant la cocció. En aquest mateix sentit, a l'inventari de Joan Galibano (1575) s'esmenten «Dos trossos de canas, dolentas».

Un altre aspecte també relacionat amb la disposició de les peces dins del forn, a més dels elements de protecció i separació que acabem de veure, és el tipus de peces que es podien coure conjuntament.

Si bé és cert que l'existència de forns especialitzats en un o altre tipus de cuita (forns per escaldar, forns de blau, forns de daurar) indica que alguns obradors separaven les peces, cal dir que en altres ocasions es pot demostrar que en una mateixa fornada es coïa tot tipus de peça "d'obra escudellera" conjunta-ment, excepte, lògicament, les peces que es dauraven. Així hem

trobat, en una mateixa fornada:

- Obra crua que es coïa per primera vegada (escaldat).
- Obra envernissada de blanc que es coïa amb la finalitat de ser pintada de daurat (cuita de fi).
- Obra envernissada de blanc cru, pintada de blau o de colors, també en cru, que es coïa per segona vegada amb la intenció de fixar els colors juntament amb l'esmalt blanc.

A l'inventari de Francesc Miquel (1681) s'esmenta una partida d'obra escudellera que el dia de la mort de l'escudeller encara era crua, i que el dia que es va realitzar l'inventari dels seus béns, ja estava cuita, segons varen assegurar la vídua i dos testimonis –un jove escudeller i un jove moliner de l'ofici d'escudeller. La partida la composaven unes 63 grosses de ceràmica variada tant de formes com d'estats d'elaboració:

- Onze grosses i dues dotzenes de plats envernissats i pintats.
- Cinc grosses de platarons envernissats i pintats.
- Tres grosses de platarons envernissats sense pintar.
- Dues grosses de plats escaldats.
- Dues grosses de platarons escaldats.
- Dues grosses i dues dotzenes d'escudelles envernissades i pintades.
- Deu grosses d'escudelles escaldades.
- Quatre grosses d'escudelles escaldades.
- Onze grosses d'escudelles envernissades.
- Dues grosses d'escudelles pintades i envernissades.
- Cinc dotzenes i mitja de plates pintades i envernissades.
- Vuit safes envernissades i pintades.
- Dinou bassines envernissades.
- Quatre bassines envernissades i pintades.

Si tot aquest material constituïa una única fornada, tindriem el següent:

a Peces escaldades, és a dir, bescuitades, sense vernís ni decoració.

b Peces ja envernissades, però encara sense pintar.

c Peces envernissades amb la preparació estannífera i pintades amb decoració de color (blau, policrom...)

Això voldria dir que amb només dos forns per obrador n'hi hauria prou per dur a terme tot el procés productiu complet: un forn per escaldar obra i coure el blanc, i un altre de més petit, si es coïa daurat, a més del forn per cremar vernís. En cas de no coure daurat, n'hi hauria prou amb un sol forn.

La presència de taques de vernís blau o groc en alguns reversos de peces daurades és una prova inqüestionable que les primeres es varen coure amb peces esmaltades de blanc sense decorar destinades a rebre, posteriorment, la decoració daurada.

En el cas de Barcelona, la cocció simultània de peces en diferents estats de preparació es pot constatar, com a mínim, des del final del segle XV. Al fol. 3r del manual de Nicolau Reyner es diu que Jaume Albó i Gabriel Serra comptaren l'obra crua que havia deixat Onofre Espelta a l'obrador: pagès envernissat, orella envernissada, pagès no envernissat. Al manual d'en Francesc Reyner es parla de fornades d'obra blava i blanca. Per pròpia definició, tota l'obra blava és blanca; sembla, doncs, una redundància, que tindria explicació si consideréssim que l'obra blanca era la que estava destinada a rebre posteriorment

164. AHPB, Sever Pujol, *Liber primus inventariorum et encantuum*, 1712, gener, 27 – 1715, gener, 21; 1722, abril, 8 – 1727, setembre, 7.

el daurat (és clar que, si es volia, es podia optar per deixar-les blanques, sense decorar).

El volum de les fornades

Quina quantitat de peces composava una “fornada d’escudeller”? La resposta no és gens fàcil. Una fornada no era una unitat de capacitat amb un valor estàndard, sinó que depenia de diversos factors. Per exemple, no era el mateix una fornada d’obra escaldada que una fornada de blau o d’obra daurada. Per altra part, ja hem vist que no tots els forns tenien la mateixa capacitat. Els forns de daurar eren més petits que els d’escaldar, però tampoc tots els forns d’escaldar eren iguals.

Com que la capacitat productiva es mesurava en grosses per fornada, no era el mateix coure peces petites, com ara els salers, o peces de fàcil disposició dins del forn, com les rajoles, que peces grans, com els aiguamans, les plates o les bazines grans. Per això, les xifres obtingudes amb els càlculs que hem fet no pretenen altra cosa més que proporcionar uns resultats orientatius, però en cap cas exactes. És una llàstima que no s’hagi conservat la documentació que hauria estat clau per resoldre aquesta qüestió: ens referim al llibre del “credencer de les fornades” de la confraria de sant Hipòlit dels escudellers de Barcelona. Malgrat això, disposem de diversos exemples del que podria haver constituït una fornada d’obra escudellera.

La documentació més antiga sobre aquest tema la trobem al manual de Francesc Reyner. Es tracta, recordem-ho, d’una informació anterior a la creació de la confraria dels escudellers. Segons la informació recollida, sabem el següent:

a Fornades d’obra blava (estimades en grosses): 50, 41, 37, 36’8, 36, 35’2, 35 i 32, essent la mitjana, 43-44 grosses, és a dir, unes 524 dotzenes (6.288 peces). Les fornades més freqüents comprenien entre 35 i 37 grosses (de 5.040 a 5.328 peces).

b Fornades d’obra daurada (estimades en grosses): 21, 17, 16, 15’8, 15 i 14, essent la mitjana 16’5 grosses, és a dir, 198 dotzenes (2.376 peces).

Segons les xifres obtingudes, estariem parlant de menys de la meitat de peces en una fornada de daurat respecte d’una fornada de blau, la qual cosa confirma allò que s’ha dit sempre, que els forns de daurar eren més petits que els d’escaldar o que els de coure blau. En el cas dels forns de Francesc Reyner, la capacitat productiva d’uns respecte dels altres era de 2:1, aproximadament. Estem parlant de dades del segle XV-XVI i d’un obrador concret, però observem que concorda amb les proporcions dels forns circulars excavats al barri del Pallol de Reus. Això voldria dir que els forns de blau de Reyner serien el doble de grans en comparació amb els de daurar.

Les dades recollides al manual de Nicolau Reyner, el seu fill, són més imprecises. L’escudeller Joan Paüll va fer 2.640 peces (18,3 grosses) de les quals només 144 (una grossa) corresponia a “primoch” blanc. La resta (lletrats, escudelles, etc.) no estava envernissat. Podria tractar-se d’una fornada on hi havia bescuit per envernissar de blanc juntament amb obra crua per escaldar. La quantitat total suggereix una possible futura fornada de daurat. També s’esmenta una fornada composta per 5.425 peces (unes 37 grosses). En aquest cas, la xifra s’aproxima amb les quantitats pròpies d’una fornada d’obra blava.

Segons les poques dades que figuren al manual de Nicolau Reyner, obtindríem les xifres següents quant a fornades:

a Possible mitjana d’una fornada d’obra brava: 37 grosses.

b Possible mitjana d’una fornada d’obra daurada: 16 grosses.

Observem que les quantitats obtingudes amb les dades que figuren a ambdós manuals vénen a ser força iguals: corroboren la proporció de 2:1 entre les fornades de blau respecte de les de daurat.

Per a èpoques més recents disposem d’altre tipus d’informació:

a Informació notarial referent a fornades de certs escudellers.

b Informació sobre taxes aplicades a les fornades, aprovades en reunions de la confraria d’escudellers per tal de subvenir necessitats econòmiques urgents.

c Informació procedent de la confraria “germana” dels ollers, gerrers i rajolers.

A l’obrador de Francesc Casasús, pare de Pau Maties, hi havia cinc forns de daurar. L’any 1583 la vídua de Pau Maties hi va coure una fornada de tota sort d’obra blanca. En total, 75 grosses. Això vol dir que a cada forn, en cas de ser de dimensions semblants hi cabrien unes 15 grosses. El preu va ser de 8 sous la grossa. En total, doncs, 30 lliures.

Vegem que quan es coïa obra en primera o en segona cuites (escaldat o fi) abans de rebre la decoració pintada no es tenia en compte el tipus de peça, sinó que es feia una estimació conjunta. Això també ho hem vist en el cas de Francesc Reyner. Una fornada del forn d’avall, és a dir, d’obra escaldada s’estimava sempre en 12 lliures i 12 sous, sense que importés ni el tipus de peça obrada ni les dimensions. Es tenia en compte la quantitat de kg de terra emprada per fer-les i la quantitat de kg de combustible per coure la fornada.

Nombre de fornades anuals

Per saber quantes fornades d’obra d’escudeller sortien anualment dels obradors barcelonins es necessitaria tenir el llibre del credencer de les fornades, com abans hem dit. Sabem que aquest llibre existia al segle XVIII –s’ha conservat el llibre corresponent al període final del segle XVIII del gremi dels gerrers, ollers i rajolers. Des del 1736 era obligatori denunciar les fornades a l’electe de les fornades en el termini màxim de 3 dies. Per això, en el seu llibre hi constarien els noms dels mestres que coïen i les fornades que haurien fet.

Álvaro Zamora explica que, a Villafeliche: “*El número de hornadas cocidas en cada obrador era de alrededor de trece y media al año por taller*” [ÁLVARO, 2002: I-148].

El càlcul de les fornades s’ha de fer, lògicament, en base a la informació documental, però aquesta informació pot ser indirecta (amb la qual cosa els resultats seran teòrics) o directa, és a dir, documentació que aporti dades reals i objectives. Disposem d’ambdós tipus d’informacions, però la directa fa referència a un parell de moments molt concrets de la història de la confraria: de la segona meitat del segle XVII i de finals del XVIII. La informació de la segona meitat del XVII, tot i ser objectiva, pot estar mediatitzada per la situació particular que estava vivint, aleshores, la confraria, atrapada pels enormes deutes contrets amb els seus creditors censalistes. Per això hem d’anar amb molt de compte si volem extrapolar aquestes dades per aplicar-les a altres moments dels quals en tenim poca o gens d’informació.

a Quant a les dades reals i objectives, però tardanes, tenim

les que figuren a les paperetes enviades als *Directores Generales de las Rentas del Plomo y del Estaño*. La il·lustració d'una d'aquestes papereres figura a l'apartat dedicat als problemes per a l'obtenció del plom. Aquesta font és absolutament fiable, i proporciona xifres reals sobre fornades. És de lamentar que només disposem de dades referents al quadrienni 1790 – 1793. Segons aquestes paperetes, la mitjana que resulta pels quatre anys és de 10 fornades anuals per mestre i any. De tota manera volem recordar que les dades varien molt d'un mestre escudeller a l'altre, i d'un any respecte del següent o de l'anterior. Per això voldríem insistir que la mitjana de 10 fornades per mestre i any, si bé és una xifra real, només podem considerar com a orientativa si està extrapolada del seu context temporal.

b Una altra font objectiva i real la proporciona la mateixa confraria. Durant el darrer quart del segle XVII, algunes fonts documentals aporten xifres reals de fornades.

c Una font indirecta per calcular el possible nombre de fornades podria ser les quantitats de plom consumides. Les paperetes del segle XVIII han permès fer càlculs teòrics del consum de plom per fornada, però disposem de dades de finals del segle XVI.

c) Una altra font indirecta podria ser la xifra dels ingressos que obtenia la confraria pel concepte de les fornades cuites pels mestres escudellers. L'any 1669 es va aplicar una taxa sobre les fornades. Aquesta taxa va ser publicada l'any 1949 per Llubià i Batllori [LLUBIÀ, BATLLORI, 1949: 133-134] sense cap comentari al respecte. Anys més tard també s'hi va referir Sílvia Canalda en un article sobre els escudellers i forns a la ciutat de Barcelona a la fi del Sis-Cents, article on va emprar algunes dades que formaven part de la seva tesi doctoral, però tampoc no va tractar del tema de la quantitat de fornades anuals fetes sinó només de la quantitat i grandària dels forns d'escudeller a l'època indicada [CANALDA, 2006: 255-267]. Es tractava de cobrar una malla (és a dir mig diner) per cada dotzena de peces cuites; per això es varen calcular les grandàries dels forns on es coïa obra escudellera. Amb aquest criteri es pensava recaptar unes 150 lliures per fer front a les despeses de la confraria.

Segons la quantitat recaptada pel credencer de les fornades, s'hauria de poder calcular, aproximadament, el nombre de fornades anuals que s'havien denunciat.

De tota manera volem aclarir, al respecte, que en algunes ocasions no tenim clar que les dades econòmiques que presenten els prohoms per ser aprovades (el que s'anomena "definició de comptes") corresponguin només als ingressos en concepte de fornades o bé incloguin altre tipus de conceptes. Ens expliquem. Sabem que a final del segle XVIII, el gremi de gerrers, ollers i rajolers recaptava ingressos dels seus agremiats en funció de:

a Diner procedent de les fornades cuites. Només pagaven els mestres amb obrador que havien cuit un nombre mínim de fornades anuals.

b Diner abonat pels mestres que, disposant d'obrador, no havien cuit un mínim de fornades anuals. En aquests casos, se'ls aplicava una taxa de 7,5 lliures anuals.

c Als mestres sense obrador se'ls aplicava una taxa anual d'1 lliura i 16 (3 sous mensuals).

De la confraria dels ollers, gerrers i rajolers s'ha conservat el "Llibre del credencer de les fornades", on podem trobar informació de la dècada 1790 a 1799 (especialment completes

les de 1791 al 1799), més la d'alguns anys posteriors (n'hi ha fins a l'any 1818). En total, tenim documentats 17 mestres amb obrador. Entre 1790 i 1799, període de la mostra, 10 obradors varen estar en actiu. Pagaven segons la capacitat del forn (en sous i diners): 18, 20, 21, 23 s 1 d, 23 s 3 d, 27, 27 s 8 d, 29 s 1 d, 29 s 10 d, 30 i 34 s. D'aquests 17 mestres amb obrador, set no varen produir el mínim per pagar la contribució de les fornades; pagaven 7,5 lliures anuals. A més, hi havia 12 mestres que treballaven a jornal que pagaven, cadascun 1 lliura i 16 sous, l'any. Això vol dir, aproximadament, unes 140 lliures anuals només en concepte de fornades, xifra que s'aproxima significativament a les 115 lliures que en un any va recaptar la confraria dels escudellers pel mateix concepte.

Pel que fa al nombre de fornades anuals per mestre oller, gerrer o rajoler, tenim el següent: una mitjana màxima de 13 fornades anuals (Josep Barba va coure 120 fornades en 9 anys) i una mínima de 4,4 fornades (Teresa Barba). En total, 29 mestres ollers, gerrers i rajolers.

Pel que fa als escudellers, segons les informacions que consten a les paperetes del plom a que fèiem sement anteriorment, la mitjana de fornades seria de 10 per mestre i any (1790-1794).

Cap al final del segle XVII, durant l'episodi de l'endeutament dels escudellers amb els còsols holandesos, la confraria va elaborar un llistat amb el nombre de fornades permeses a cada mestre productor. Aquesta llista és una font inestimable per determinar el nombre màxim de fornades que eren capaços de fer els escudellers de Barcelona durant un any. El mínim seria cap fornada, lògicament.

Andreu Targaró	16	
Teodora, vídua de Josep Gual	14	
Pau Babot, menor	14	
Francesc Reig	12	
Francesc Guasc	12	
Bartomeu Albert	12	
Ramon Cases	10	
Miquel Gallart	10	
Antoni Biscompte	10	
Josep Coll:	10	
Salvador Colom	8	
Joan Fuster	8	
Pau Passoles	8	
Pere Màrtir Lapuja	6	2
Pere Joan Casals	6	
Jeroni Lacruz	6	(10)
Josep Gastó, menor	4	
Francesc Coll	4	(8)
Benet Vila		12
Miquel Carreres		14
Total:	170	26

Altres tipus de documentació pot ser-nos útil per calcular el nombre de fornades que es coïen anualment a l'obrador d'un escudeller. L'any 1733 es van limitar a 30 el nombre màxim de carretades anuals que podia rebre cada mestre escudeller. Això vol dir que, amb les dades anteriors, estaríem parlant d'entre 9 i 12 fornades per mestre i any, una xifra que s'aproxima molt amb la mitjana de fornades que entre 1790 i 1799 coïen anualment els seus col·legues gerrers i ollers. La documentació de

l'arxiu de Simancas referida al consum de plom indica que dos dels vuit mestres escudellers que aleshores restaven en actiu van coure 20 fornades, l'any 1793. D'altres, però, només tres.

TAULA XLV: TAXES SOBRE LES FORNADES					
	Núm. forns	Recaptació anual forns	Recaptació anual fornades	Núm. fornades	*
1669	32	22£, 10§	115£, 16§	94?	5?
1694	24	27£, 16§			
1734			134£	108?	
1744			271£, 16§	220?	
1749			220£, 7§, 2	179?	
1779			63£, 4§	51?	
1790	8			70	8,75
1791	8			83	10,37
1792	8			83	10,37
1793	8			93	11,62
1803			311£, 2§		
Gerrers (1790-99)	17	12£, 13§, 11	140,8£.	993 (mínim)	9,93

*Mitjana fornades anuals per mestre

La composició de les fornades

La documentació notarial proporciona informació sobre la composició de les fornades d'escudeller.

«La fornada cuita als 10 del corrent més de novembre consisteix ab lo següent»:

- Nou grosses de platarons bons.
- Setze grosses de plats de compta bons.
- Deu dotzenes i mitja de plats perdiguers bons.
- Vint bacines bones blaves.
- Catorze bassines de pisa blanques.
- Quinze grosses i mitja d'escudelles de partera bones.
- Vint-i-tres grosses de galatí bo.
- Sis dotzenes de salers i pebreres bones.

A més de 6 roves de vidriol de plom i pols, i 12.000 ferrets.

L'any 1583 una fornada d'obra blanca per fer daurar estava formada per 75 grosses¹⁶⁵. El 1594, a l'inventari d'Antoni Mestre, en un dels dos obradors que posseïa es varen inventariar 16,25 grosses de peces pintades per coure. Per les formes esmentades (plats de tall d'argent, plats prims, etc) creiem que es tracta d'obra daurada que estava en espera de rebre la tercera cuita reductora. A l'altre obrador es varen inventariar 74,25 grosses d'obra sense vernís o cuita per pintar.

L'any 1601, en un obrador petit de Bartomeu Cardenyas hi havia 41 grosses d'obra blanca. Un altre exemple de composició d'una fornada d'escudeller el proporciona l'inventari de béns de Miquel Rocamador (1726). El document esmenta «Tota la qual obra se troba dins de un forn cuyta a punt de vendre». Es tractava de:

- Tretze grosses de plats de compte blaus.
- Onze grosses de menut.
- Nou grosses de plats de pisa.

- Cinc grosses d'escudelles de pisa.
- Sis dotzenes de bacines de pisa.
- Sis dotzenes d'escopidores de pisa.
- Sis dotzenes de plates mitjanes de pisa.
- Una dotzena de càntirs de pisa.
- Dues grosses i mitja de xicles.

En total, doncs, quaranta-dues grosses i una dotzena, de peces variades.

El 1739 es va estimar una fornada del difunt escudeller Salvador Fuster¹⁶⁶:

«Tota aquella fornada que consisteix ab la pissa estimada per experts del thenor següent:

«Primo, onze grossas plats de pissa de puntilla y de borró, a 7 sous dotzena valen quaranta sis lliuras quatre sous.

«Item, quatre grossas plats de pisa comuns a rahó de sis sous la dotzena: catorze lliuras, quatre sous.

«Item, quatre grossas escudalletas de pisa a raó dos lliuras dos sous la grossa valen vuyt lliuras, vuyt sous.

«Item, tres grossas de xiqueras a sinch sous la dotzena valen nou lliuras.

«Item, setza dotzenas de platas y escupidoras a una lliura la dotzena valen setza lliuras.

«Item, tres dotzenas de salers valen quinze sous.

Item, onze grossas plats blaus grans a una lliura vuyt sous la grossa valen quinze lliuras, vuyt sous.

«Item, onze grossas partera a setza sous la grossa valen vuyt lliuras, setza sous.

«Item, mil quatrecentas y sis rajolas pintadas per lo Sr. conde de Aranda val sinquanta sis lliures y sinch sous.

«Item, divuyt grossas platets xichs y escudellas xicas a catorze sous la grossa valen dotze lliuras, dotze sous.

«Item, los farrets, planos, tovas, y canons, tarros per coure xicaras val dos lliuras, deu sous

«Item, una capsa de plata.

«Item, un parador de sis rajolas».

Estariem parlant de 63 grosses i set dotzenes de peces, a més de 1.406 rajoles (9,7 grosses). Depassa les 70 grosses.

Per saber més dades del nombre de fornades que eren capaçes de fer les mestres escudellers barcelonins disposem d'una informació veraç si bé, d'un segle posterior, que pot servir per comparar les produccions d'ambdós períodes de temps.

El 1793 només quedaven en actiu 8 obradors que fessin obra escudellera, i un obrador que fes obra gerrera envernissada: Rafael Carreres, Josep Ausic, Manuel Rossell, Jeroni Gual, Bernat Reig, Gaietà Estaper, Joan Cantó i Joan Rossell, a més del gerrer Josep Argemir.

TAULA LXVI					
Escudellers:	Fornades				Total:
	1790	1791	1792	1793	
Rafael Carreres	8	10	9	7	34
Josep Ausic	15	16	14	18+2	65
Manuel Rossell	8	9	10	15	42
Jeroni Gual	7+1	4+5	7	15	39
Bernat Reig	9+2	11	13	8	43
Gaietà Estaper	4	5	6+1	5	21
Jaume Cantó (1791: Joan Cantó)	10+2	14+2	8+7	20	63
Joan Rossell	4	7	8	3	22

166. Inventari dels béns del difunt Salvador Fuster, escudeller, fet a instàncies de la seva vídua Francisca Fuster. Testimonis: Francesc Pou i Josep Artigues. AHPB, J.J. Creus i Llobateres, Testaments i inventaris, fol. 46r-48v (1739, març, 4 i 11).

165. AHPB, Nicolau Lentiscà, Llibre d'inventaris i encants, 1583, maig, [31] - 1584, octubre, 6.

Total:	70	83	83	93	329
Gerrers:					
Josep Argemir		7+11	8	2	28
Josep Sorribes		1			

En el quadrienni 1790-1793, els 8 mestres escudellers barcelonins en actiu van coure 329 fornades, però amb un increment notable (aprox. 33%) entre el 1790 (70 fornades) i el 1794 (93 fornades). En resum, doncs:

Capacitat del forn de blanc i/o blau:

Segons el "Llibre de les Fornades" de Francesc Reyner	43-44 grosses
Segons el manual de Nicolau Reyner	37 grosses
Segons la mitjana dels forns de la taxa de 1669	37 grosses
Segons la mitjana dels forns de la taxa de 1691	45 grosses
Segons un inventari de 1670	64 grosses
Segons un inventari de 1726	43 grosses
Segons un inventari de 1739	63 grosses

Capacitat del forn de daurat:

Segons el "Llibre de les Fornades" de Francesc Reyner	16'5 grosses
Segons el manual de Nicolau Reyner	16 grosses
Segons la taxa de 1669	De 8 a 16 grosses

Si bé és cert que alguns forns de la segona meitat del segle XVI proporcionen xifres superiors a les 70 grosses, mai no n'hem trobat cap de superior a les 80. La capacitat màxima estaria situada entorn de les 75 grosses. Potser en casos no documentats es va superar aquesta xifra, però no creiem que la desviació fos significativa. A l'extrem contrari, els forns més petits tenien una capacitat d'unes 8 grosses.

El calendari de les fornades

Un altre aspecte interessant de comprovar és el de la distribució de les fornades segons els mesos de l'any. Hem de tenir en compte que durant els mesos de més pluja, la terra estava més humida; per tant, la quantitat de quintars de terra per carretada era major que quan es tractava de carretades aportades durant el temps de menys humitat, com consta en els contractes entre els mestres escudellers i els subministradors de la terra. Aquesta variabilitat també es podia veure reflectida en el calendari de cuites.

Només disposem d'una seqüència completa que correspon al període de 1790-1793: Els resultats de l'anàlisi de la documentació escrita semblen desmentir la possibilitat que els escudellers concentrassin les fornades en determinats mesos de l'any en funció de les temperatures, si bé és cert que el més preferit era el juliol, normalment el més sec.

Segons les dades del període 1790-1793 es varen realitzar les següents cuites:

gener	febrer	març	abril	maig	juny
30	27	30	26	27	23

juliol	agost	setembre	octubre	novembre	desembre
34	27	25	27	24	28

Hi havia escudellers que distribuïen les cuites de l'any de forma homogènia.

Una atenta observació del calendari de fornades desmenteix la creença que es feien més fornades a l'estiu, quan la llenya estava més seca, a l'hivern, que era quan feia menys calor dins

de l'obrador, o pels volts del Nadal, ja que eren dies de festa i recolliment familiar. Si agafem l'exemple de Josep Ausic veurem que feia una cuita durant la primera quinzena de cada més i una segona cuita a la segona quinzena (en alguns mesos, els dies 1 i 23). Mai no feia dues cuites seguides en menys d'una setmana: el lapse de temps més curt entre una fornada i la següent va ser de nou dies. Per tant, el procés de càrrega del forn, cuita i descàrrega podia durar ben bé una setmana. Dels vuit mestres amb obrador, només ell i Joan Cantó foren els que, en quatre anys, realitzaren fins a tres fornades en un mateix més: l'1, 14 i 27 de febrer, en el cas d'Ausic, i 11, 21 i 30 de gener, en el cas de Cantó.

Les compres de safra i esmaltí per part de l'escudeller Francesc Borrell i la seva vídua i fill (1729-1732) més importants de les varen fer entre novembre i gener.

TAULA LXVII: COMPRA DE SAFRA PER PART DE FRANCESC BORRELL, GERTRUDIS (VÍDUA) I FRANCESC, FILL, PER MESOS. FONT: ACA, REIAL AUDIÈNCIA, TRIBUNAL DE COMERÇ, C-11.485.

1729	1730	1731	1732	Total, per mesos
Setembre (11, 16, 21, 23): 9 lliures				Setembre: 9 lliures
				Octubre: 0 lliures
Novembre (13): 11 lliures	Novembre (12): 13 lliures			Novembre: 24 lliures
	Desembre (10): 5 lliures			Desembre: 5 lliures
	Gener (1): 13 lliures		Gener (22): 6 lliures	Gener: 19 lliures
		Febrer (28): 4 lliures	Febrer? (18): 2 lliures	Febrer: 6 lliures
	Març (25): 8 lliures	Març (12): 7 lliures		Març: 15 lliures
	Abril (5): 1 lliura			Abril: 1 lliura
	Maig (18): 6 lliures	Maig (28, 29): 3 lliures	Maig (5, 27): 3 lliures	Maig: 12 lliures
	Juny (4): 2 lliures			Juny: 2 lliures
		Juliol (11, 20): 3 lliures		Juliol: 3 lliures
			Agost (27): 1 lliura, 6 rals	Agost: 1 lliura, 6 rals

Es feia una compra important de safra aproximadament cada dos mesos, fins al maig. Com es pot comprovar, durant els mesos de l'estiu (de juny a agost) la compra de safra minva força. Segurament, pel fet de tractar-se dels mesos més calorosos i secs de l'any, la llenya estaria ben eixuta, i seria, doncs, el moment idoni per produït escaldat en grans quantitats. Així, doncs, en conclusió:

a El nombre de fornades per mestre i any era molt irregular.

b Tant la grandària com el nombre de forns dels obradors també era desigual.

c Per compensar les diferències de grandària dels forns es podia usar el recurs d'augmentar el nombre de les cuites, però aleshores disminuïa la productivitat, ja que per coure la mateixa quantitat es consumia molt més combustible i s'invertien més hores de treball; per contra, un forn massa gran podria donar problemes pel que respecte a la distribució del calor al seu interior. Una fornada errada podia suposar una pèrdua irreparable pel mestre escudeller.

Cap a finals del segle XVIII, a Barcelona hi havia dos obradors que eren capaços de produir tres fornades seguides en un termini de temps de 9 dies. Possiblement aquest seria el màxim ritme de producció que es podia assolir en un obrador barceloní d'època preindustrial. Sempre en base a números teòrics, una fornada cada 9 dies, entre els 365 dies de l'any, dona com a resultat unes 40 fornades per obrador/any. En canvi, la xifra màxima real assolida en aquest mateix període de temps va ser de 20 fornades anuals, és a dir, exactament la meitat. Aquestes 20 fornades serien la suma de les fornades per produir escaldat i per produir obra ja pintada, de manera que les fornades d'obra acabada del tot serien aproximadament unes 10 per any.

Un document de 1722 referent al plet entre els escudellers Ramon Lacruz i Manuel Mas, d'una part, i el patró de barca Josep Clausell, d'altra, sobre una partida de vernís barbaresc de pèssima qualitat informa del següent:

«Que para hacerse un ornada de tarrissa y probarse el vernís se necesita dos meses de tiempo»

És a dir, que des de que el patró va descarregar el vernís a l'obrador dels dos escudellers i el dia que van obrir el forn i van comprovar el nefast resultat de la cuita van passar dos mesos. Però una cosa és el temps necessari per dur a terme tot el procés i altra el fet que, mentre es realitzava una cuita, ja es podien anar fent les tasques de tornejat i de decoració, de manera que no calia esperar a desenforar per iniciar del procés productiu.

Amb les xifres corresponents a l'any 1669, els 30 forns de pisa barcelonins podien produir conjuntament unes 716 grosses d'obra escudellera anuals. Si multipliquem aquesta quantitat per una mitjana de 10 fornades anuals resulta la xifra de 7.160 grosses o 1.031.040 peces. L'any 1694, els 24 forns de pisa barcelonins podien produir 1.112 grosses per fornada. Si la mitjana fos de 10 fornades anuals per obrador i mestre tindriem: 1.112 grosses x 10 fornades = 11.120 grosses.

Una xifra, no teòrica, la proporciona l'arrendament de 1684: la suma dels 13 obradors que produïen pisa havia de ser de 5.280 grosses anuals, com a màxim, és a dir, 760.320 peces anuals.

Malgrat la reducció del número de forns (de 30 a 24), la productivitat teòrica entre 1669 i 1694 havia augmentar un 55,3%. Aquest increment de la productivitat també queda demostrat en les ràtios del nombre de grosses d'obra escudellera per escudeller.

1669: 716 grosses distribuïdes entre 18 mestres = 39, 77 grosses per mestre

1694: 1.112 grosses distribuïdes entre 24 mestres = 46, 33 grosses per mestre

Les coccions errades

La coccio ha estat, sempre, la part més delicada de tot el procés d'elaboració de la pisa, ja que un error en el temps de coccio o en la temperatura assolida a l'interior del forn podia tenir conseqüències fatals.

Disposem de poques dades sobre el percentatge de les peces defectuoses que es produïen durant les fornades d'escudeller. Com que això era resultat d'errors de càlcul o de badades involuntàries, la xifra pot variar molt, segons cada cas en particular. En la preparació del daurat, la necessitat d'una tercera cuita feia augmentar les possibilitats d'esguerrar la formada.

L'any 1607, després de la mort de l'escudeller Pau Oriol es

va fer l'inventari dels seus béns. Es detalla la composició de dues fornades d'obra daurada. En una hi havia 1.333'5 dotzenes (unes 100 grosses) de peces daurades de tot tipus d'obra bona, juntament a 17 dotzenes (quasi una grossa i mitja) de peces de tot tipus de "frantum". En aquest cas podem calcular que es tractava d'un 1'27% el percentatge de peces que van resultar defectuoses. En una segona fornada de daurat, entre 1.052 dotzenes de peces n'hi havia 28 de "frantum", el que representa el 2,66% del total.

Fornada de 1670: 8.080 peces		
Galatí bo	3.312	41%
Escudelles de partera	2.232	27,6%
Platarons	1.296	16%
Plats de compte	1.008	12,47%
Plats perdiguers	126	1,55%
Salers i pebreres	72	0,89%
Bacines blaves	20	0,24%
Bacines de pisa blanques	14	0,17%

Fornada de 1726: 6.060 peces		
Plats de compte blaus	1.872	30,89%
Menut	1.584	26,13%
Plats de pisa	1.296	21,38%
Escudelletes de pisa	720	11,88%
Xicres	360	5,94%
Bacines de pisa	72	1,19%
Escopidores de pisa	72	1,19%
Plates mitjanes de pisa	72	1,19%
Càntirs de pisa	12	0,19%

Fornada de 1739: 7.572 peces + 1.406 rajoles		
Platets i escudelles xiques	2.592	34,23%
Plats de pisa de puntilla	1.584	20,91%
Plats blaus grans	1.584	20,91%
Partera	1.584	20,91%
Plats de pisa comuns	576	7,60%
Escudelletes de pisa	576	7,60%
Xicres	432	5,70%
Plats i escopidores	192	2,53%
Salers	36	0,47%

En la documentació no s'explicita què es considerava, aleshores, una peça de "frantum". Els investigadors que actualment s'han interessat per aquest tema consideren que el "frantum", "frentum" o "flanctum" eren les peces malmeses durant la cuita (esquerdades per un excés de foc o deformades mentre es coïen). Per això s'afirma, reiteradament, que amb aquest material inservible es farien els carcanyols de les voltes de grans edificis. De fet, però, sembla que l'autèntic significat de la paraula "frantum" o "frentum" –segurament deuria accentuar-se la darrera síl·laba–, quan es troba en els inventaris *Post. mortem* no era ben bé el que li donem ara.

Per començar, hauríem de distingir entre les peces inservibles i les peces defectuoses. Segurament totes eren, pròpiament parlant, "frentum". Les peces inservibles eren les que durant la primera coccio –l'escaldat– patien greus malformacions: es poden trencar, badar, deformar, cremar de més, però no enganxar-se entre elles. Sols podia passar amb obra de gerrer i vidriat de plom que s'esquerdaven o es tombaven i queien al damunt d'altres. Creiem que aquestes peces inservibles no es deuri-

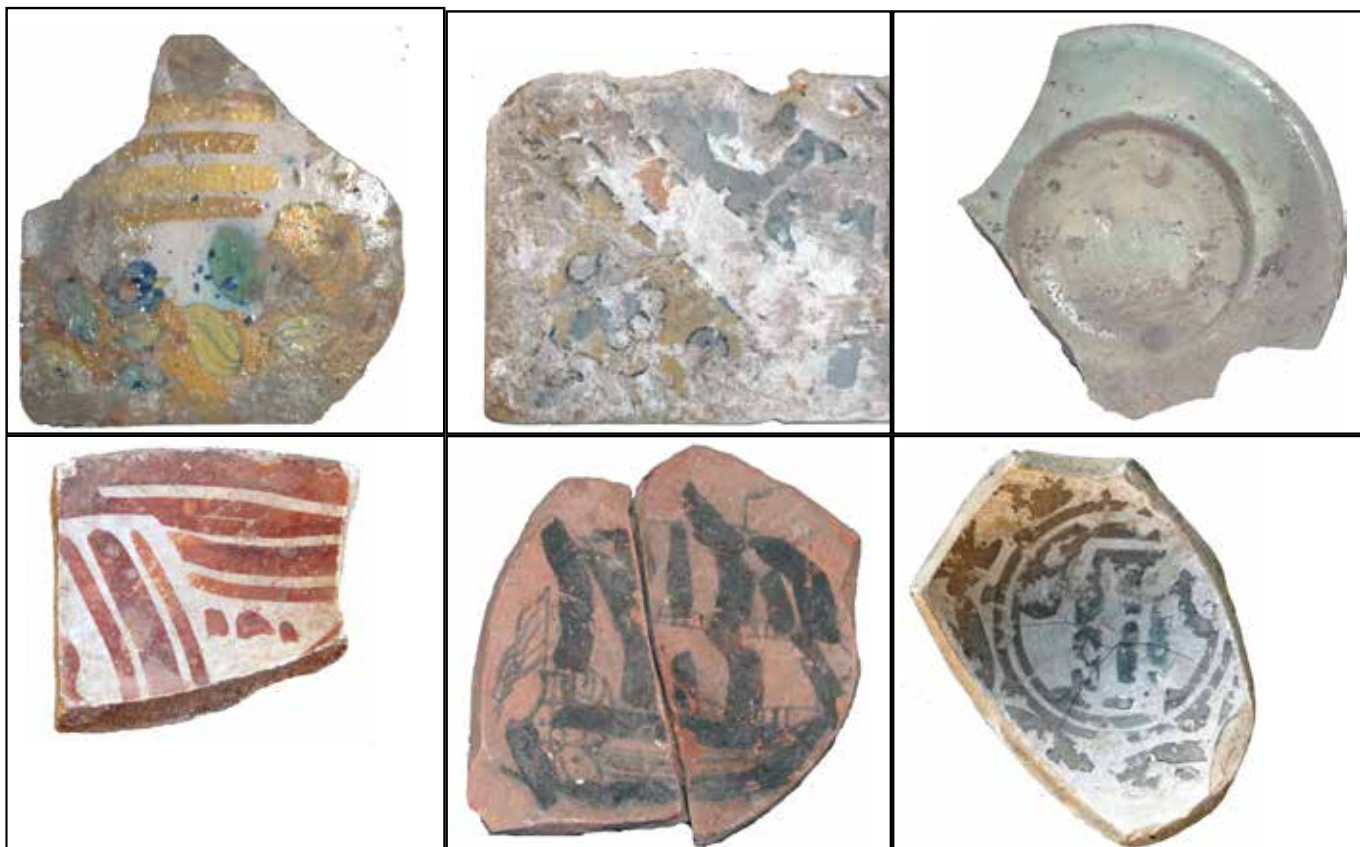

Fig.115: Exemples de peces de pisa barcelonina amb defectes de cocció. A) Rajola policroma recremada per un excés de cuita; B) Rajola policroma envernissada i pintada però que no va arribar a coure del tot; C) fragment d'escudella daurada envernissada i pintada amb la preparació del daurat, a falta de la tercera cocció; D) Plat blanc defectuós, sense pintar; E) Fons d'un plat, possiblement de "faixes o cintes", pintat directament sobre la pasta cuita; f) Fons d'escudella "de Poblet" pintada amb el safre i envernissada, faltada de la segona cuita.

arribar a inventariar mai. Quan succeïa un accident d'aquest tipus dins del forn, no hi havia més remei que llençar les peces deteriorades al tester, ja que no tenia cap sentit que els escudellers les guardessin en un racó del seu obrador, donada llur absoluta inutilitat. Ben diferent seria el cas de les peces de gerrer defectuoses, ja que es podien emprar per a farcir carcanyols, gràcies a que es tractava de peces voluminoses i resistents, com és ben sabut.

En un document del 1569 sobre els preus de l'obra d'oller s'hi diu el següent:

«Item, que del *frantum* o obra trencada ne agen de donar dos càrregues per una»¹⁶⁷.

Per tant, pels ollers, el *frantum*, *flanctum* o *frentum* deuria ser l'obra deformada o esquerpada; per als escudellers, segons el nostre parer, era l'obra que es va tarar durant alguna de les cuites, però que que encara es podia fer servir, si bé el preu havia de ser forçosament inferior al que tindria una peça considerada com a "bona i rebedora". Per això, el "*frantum*" es guardava i, donat el cas, s'inventariava.

La prova del que diem és que l'any 1684 els mestres productors d'obra escudellera pactaren obrir sis botigues on vendre la producció feta entre 1684 i 1688:

- Una botiga per vendre obra de pisa.
- Quatre botigues per vendre obra bona.
- Una botiga per vendre *frantum*.

És a dir, que almenys durant aquell període de temps, la confraria disposava d'una botiga especialitzada en la venda de saldo, una manera de pensar que sembla molt actual –en el tèxtil o en electrodomèstics que han rebut al cop durant el trasllat i que es venen a un preu força reduït– però que, com es pot comprovar, era una solució que ja es coneixia aleshores. En aquesta botiga es despatxava el *frantum* originat en les diferents fornades errades fetes pel conjunt de mestres escudellers productors. El preu, segons hem pogut comprovar en altres ocasions, era aproximadament d'un 50% inferior al del cost de la peça en bon estat.

Una vegada finalitzada la primera cuita es procedia a envernissar de blanc les peces. La segona cuita, o cuita de blanc, fixava la preparació de plom i estany sobre la superfície de les peces. La cocció es feia a més baixa temperatura. Només en el cas que les peces s'enganxessin entre elles, quedaven inservibles. Si al desenformar es veia que l'excés de foc havia produït bombolletes en el vernís o bé si el blanc havia quedat de color gris, aleshores aquestes peces defectuoses, però encara útils, es comptabilitzaven com a "*obra de frantum*". S'inventariaven i es comercialitzaven com a tara, exactament igual que fem ara amb els saldos tèxtils.

En el cas del daurat, després de la tercera cocció, que donava lloc al color daurat, al desenformar es podia veure si alguna peça havia quedat mal cuita, és a dir, si la preparació del color daurat no havia quedat prou fixada sobre el vernís blanc o bé si un excés de foc havia cremat la peça. Aquestes peces cremades no eren inútils, i per això també es consideraven com a "*obra de frantum*", però si no havien acabat de coure bé i la preparació del daurat saltava rasant-la amb l'ungla, aleshores era evident que no es podien comercialitzar.

Algunes troballes arqueològiques posen a la llum peces cremades gairebé del tot, fins al punt d'esborrar la decoració, peces amb zones de color gris on hi ha hagut un excés de foc, peces on la decoració ha quedat malmesa en haver-se "arrugat" el vernís degut a la presència de greix o pols a la superfície,

167. AHPB, Gabriel Montaner, Manual, 1569, març, 8 - 1569, juliol, 9.

o peces que presenten petits forats deguts a l'esclat de petites partícules presents a l'interior de la pasta. Aquestes peces van ser comercialitzades, com ho proven les troballes fetes lluny dels llocs de producció.

Ja hem vist com la mala qualitat del safre o del vernís barbaresc també podia arruïnar una fornada, de manera la pèrdua econòmica que suposava aquest fet no sempre era responsabilitat del mestre escudeller.

Per veure de quines quantitats estariem parlant, disposem d'alguns exemples. L'any 1605, 17 dotzenes de "plats de monja" bons valien uns 32'6 sous, però si eren "de frantum" valien 16 sous, és a dir, la meitat. Vint bacines bones costaven 30 sous (18 diners la peça) mentre que 24 bacines de "frantum" en costaven 20, és a dir, a 8 diners la peça (menys de la meitat). Una dotzena de plats perdiguers bons costaven 10 sous, però si eren de "frantum" costaven 7 sous (un 30% menys). Una grossa d'escudelles d'"orella" del tipus dit de galatí de "frantum", costaven 7 sous; les mateixes, però bones, 19,5 sous.

És a dir, la pèrdua de valor tampoc no era uniforme, depenent, segurament, del tipus de peça i de la tara, però en general oscil·lava entre un 30% i un 70% del valor de la peça bona.

En el cas dels mestres Ramon Lacruz i Manuel Mas estimaren en 14 dobles d'or el valor d'una fornada de "tarrissa" que havien perdut per culpa d'un vernís en mal estat¹⁶⁸. Això equivalia a 78 lliures i 8 sous.

En el cas de la fàbrica de pisa de pedrenyal de Ferrer, Monfort i Cia (1828-1848) la tara es va calcular en un 30%

És natural que els escudellers volguessin evitar que la cocció els hi jugués una mala passada, i per això prenien tot tipus de precaucions. El millor era, però, la veu de l'experiència. Per això aquesta fase tan delicada del procés de producció es deixava en mans dels mestres més experimentats.

4.5. EL PROCÉS DECORATIU

Una part destacada del procés d'elaboració de la pisa era la corresponent a la decoració pintada.

Una ullada a les diferents sèries elaborades a Barcelona des del segle XIV fins al XIX permet comprovar com, en el decurs del temps, el procés de decoració va passar de mans dels mateixos escudellers o escudelleres (?) a mans de professionals que es dedicaven només a pintar.

Aquesta decoració pintada, aplicada sota o sobre la coberta, és el que ha fet que la pisa s'hagi estudiat separatament de la terrissa, i que la metodologia emprada per a fer-ho s'assembla a la de la pintura sobre tela, fusta o altra mena de suport.

Una de les activitats més delicades de tot el procés d'elaboració de la pisa era quan s'aplicava de la decoració, ja fos sota coberta, sobre la coberta en cru o bé sobre l'esmalt blanc cuit.

Fins a la segona meitat del segle XVI costa trobar ceràmica catalana que mostri una decoració amb certa pretensió artística. Segurament als obradors del segle XVI ja hi havia operaris especialitzats en l'apartat decoratiu, però les decoracions majoritàries eren fetes a base de pinzellades, elements vegetals molt esquematitzats, figures humanes d'execució molt rudimentària i, sobretot, motius geomètrics (per exemple, l'anomenat "pinzell-pinta" de

tres puntes). Per tant, i sense ànim de simplificar, podríem dir que qualsevol operari amb una mica d'ofici —és a dir, de pràctica— podia ser el "pintor" o un dels pintors o pintores de l'obrador.

No consta enlloc que aquesta part del procés productiu el duguessin a terme les dones, com generalment s'afirma.

A partir del segle XVII, però, apareix en la documentació notarial (i també en la parroquial) la figura del pintor relacionada, és clar, amb el món de la producció de pisa. És cert que massa sovint aquesta mateixa documentació no concreta a quina especialitat es dedicava aquest pintor. Hi havia pintors, pintors de vidrieres i, al segle XVIII, pintors d'indianes. De tota manera no seria gens inversemblant pensar que es tractava de professionals destres en aquestes habilitats artístiques, que pintaven o bé que elaboraven dibuixos artístics; per exemple, els que dibuixaven els quadros de sants de paper que tan sovint s'esmenten en els inventaris *post mortem*, i que després els estampers es dedicaven a reproduir.

Segurament degueren existir vincles professionals entre els escudellers i aquests pintors professionals, especialment a partir del moment en què a Barcelona es van començar a elaborar plafons de temàtica religiosa o profana fets per encàrrec de comunitats religioses, de famílies nobiliàries, de rics mercaders o de les mateixes institucions de govern. Fins i tot és probable que, al segle XVIII, calgués tenir la llicència de pintor per poder pintar segons quines representacions. Per a obtenir la llicència de pintor calia el permís del col·legi corresponent i el pagament d'unes taxes. Per això, l'escudeller Josep Ausic i Puig va demanar i obtenir llicència de pintor entre els anys 1762 i 1779, quan hi va renunciar tot preveient que ja no pintaria mai més degut a la seva avançada edat¹⁶⁹.

També és significatiu que alguns escudellers estiguessin emparentats amb pintors, o bé que algunes filles d'escudeller es casessin amb homes d'aquest ofici.

Hem localitzat alguns noms de pintors vinculats amb escudellers, això sí, sempre als segles XVII, XVIII i XIX: l'escudeller Josep Ausic, Manuel Bernada, Jaume Biscompte, Jeroni Blanc, Joan Carles, l'escudeller Francesc Cantó, Antoni Casanoves, l'escudeller Ramon Cases, Pere Esplugues, l'escudeller Joan Font, Agustí Forquet, Antoni Gaudí, Joan Grau, Joan (?) Huguet, Joan Macià, Jeroni Mestre, Josep Passoles, l'escudeller Pau Reig, l'escudeller Onofre Rodergues, Pere Ros, Fèlix Rossell, Josep Sans, Pere Sanmartí, Josep Vives i un fadrí anomenat Lluís, etc. L'any 1815 es va oferir la plaça de fadrins del gremi a vuit pintors de rajola, perquè faltava personal que en sapigués pintar: Joan Baptista Avellà, Josep Forment, Francesc Giralt, Magí Mestres, Agustí Lloberes, Joan Lloberes, Ganís Faura i un tal N., alemany.

Un interessant document de 1670 informa que per acabar una fornada que Joan Corballó havia deixat a mitges es va necessitar contractar personal per fer-ho. De la pintura de la ceràmica se n'en van encarregar el mestre Ramon Cases i un fadrí anomenat Lluís. Van pintar i treballar a la roda. El preu que van cobrar és la suma del treball de pintar més la feina a la roda, per la qual cosa no podem saber exactament el que van cobrar

168. ACA, Plebs civils, núm. 26.986.

169. AHPB, Josep Ribes i Granés, 1779, *secunda pars*, 1779, juny, 25 – 1779, desembre, 24.

només per pintar¹⁷⁰.

L'any 1822 el pintor Jeroni Blanch rebé 15 lliures perquè havia proporcionat els cartons o models de les rajoles per a decorar el menjador dels malalts de la casa de la Convalescència de Barcelona. Aquestes rajoles foren elaborades i pintades a l'obra de l'escudeller Josep Reig [BATLLORI, LLUBIÀ, 1949: 143].

Quan es tractava de gran composicions, els clients proporcionaven els models. És conegut el cas de Llorenç Passoles, que va pintar les llunetes de rajoles del convent de Sant Francesc de Terrassa. L'any 1623, Jaume Mora, prevere i paborde de la seu de Barcelona, va proporcionar al mestre Serra els dibuixos fets per un pintor anomenat Huguet i que havia de fer servir per a la decoració d'una capella. Malauradament no sabem de quina capella es tracta. Hem buscat informació sobre el paborde Jaume Mora. Era natural de Cabrera d'Anoia, on encara hi ha el casal dels Mora. Al costat hi ha la capella del Sant Crist, però actualment no s'hi veu cap rastre d'una possible decoració a base de rajoles, ni tampoc s'ha pogut documentar.

El mestre Llorenç Passoles, a més de ser el propietari del seu obrador, també pintava. El seu estil pictòric és prou conegut i fàcil de detectar.

L'any 1815 els mestres escudellers van oferir als fadrins que sabien pintar rajoles poder formar part i gaudir dels avantatges que els oferia el gremi si pagaven les quotes corresponents. Això demostra que en aquella època, molt pocs o cap dels 8 mestres escudellers en actiu sabien decorar les peces que elaboraven als seus obradors. Hauriem de fer excepció d'Antoni Reig, encara en actiu, l'estil del qual també hem pogut determinar.

A la figura XX podem veure una exhaustiva mostra que comprèn la gamma de clors usada en la decoració de la pisa barcelonina. Com es pot comprovar, la gamma es va enriquir molt amb l'arribada de la policromia manierista, al final del segle XVI i es va anar incrementant en el decurs del segle XVII i, especialment, en el XVIII. Els inventaris fan esment al vernís blau i al vernís de pisa, que seria el preparat en forma de pols que el mestre escudeller sabia que proporcionaria el color desitjat.

Una detallada observació de les peces de pisa barcelonina permet comprovar que en el decurs dels anys varen aparèixer i desaparèixer certes gammes de colors. El verd-poma va ser molt emprat durant el segon i tercer quart del segle XVII, però ja no el trobem al segle XVIII, època en què abunden els Vers maragda i, sobretot, els verds blavosos.

Pinzell, trepes i estergits

El sistema usual per a pintar les peces de pisa era per mitjà d'un pinzell. Durant la catalogació de la pisa catalana de la col·lecció Mascort van tenir ocasió de mesurar alguns gruixos dels pinzells emprats pels escudellers barcelonins per a la decoració de la seva producció [CERDÀ, 2012: 26-27]. Els mides anaven des del més fins (0,5 mm) fins als més gruixuts (13 mm). Els pinzells de calibre més fi eren els que s'usaven per a dibuixar en morat i també per a pintar algunes línies blaves. Per a pintar en blau, el color més usat, es varen emprar, preferentment, dos celibres de pinzell: un pinzell de 2-3 mm i un de més gruixut, de 5-6 mm.

No cal insistir que amb la utilització de pinzells més amples hi havia un estalvi de temps. Això és particularment notori en peces de mitjan del segle XVII corresponents a les sèries de "la ditada" i de "la corbata".

La trepa era una plantilla normalment feta de paper. Es va utilitzar molt al segle XVI per decorar les rajoles i peces de vaixella. Donava lloc a un tipus de decoració anomenada actualment "en negatiu", és a dir, el dibuix correspon a la part blanca i el color, al fons. Aquest tipus de decoració "en negatiu" es va emprar molt en les produccions del final del segle XVI i l'inici del XVII, especialment el l'obra daurada. També es va fer servir molt la trepa en la decoració de les rajoles blaves (i policromes) del Cinc-cents. Una atenta observació encara permet veure l'empremta deixada pel pinzell.

L'estergit consistia en un paper on hi havia dibuixada la imatge que es volia reproduir sobre una superfície ceràmica. Amb una agulla es perforava el contorn del dibuix. S'aplicava pols de carbó amb una munyequilla, que es feia passar pels orificis, de manera que quedava la imatge dibuixada sobre el fang cuit. Només faltava resseguir amb el pinzell els petits orificis per reproduir la imatge. Els detalls com ara els ulls, nas, etc., calia fer-los posteriorment a mà. També l'ombrejat i la resta de la decoració complementària, com ara elements vegetals, ocells, etc.

En algunes peces on l'esmalt ha saltat es fan visibles els petits foradets deixats per l'agulla sobre la pasta.

Tenint en compte la manera de treballar dels tallers gremials on l'ofici, si més no al segle XVIII, es transmetia dins del cercle familiar, i que no es coneix que hi haguessin a Barcelona acadèmies de dibuix on els futurs mestres escudellers especialitzats en la pintura de les rajoles poguessin estudiar, creiem que, efectivament, podem parlar d'uns estils de caire familiar. Que sapiguem, només un escudeller barceloní, de la nissaga dels Ausic, fou a més d'escudeller, mestre pintor. El dels Reig era diferent a l'estil dels Lapuja o al dels Gual.

El mecanisme de creació d'una obra escudellera, posem per cas, un quadre de sant, un frontal d'altar o una escena molt més complexa com podia ser una cacera o un paisatge- era el següent: normalment es partia d'una creació feta per un fuster o escultor, com ara, un retaule. El pintor en feia el dibuix i el gravador, el gravat. Després, a l'impremta es feien les làmines impreses. L'escudeller en disposava d'una, perforada, l'estergit, que usava per dibuixar damunt de les rajoles ja cuites en una primera cocción. Després es pintaven i es feien els detalls que faltessin, com ara, la cara, ulls, dits, plecs, ombrejats, etc, i la decoració complementària (vegetals, ocells, núvols, muntanyes, etc).

En altres ocasions es feien servir les làmines, dibuixos o gravats que els mateixos clients lliuraven directament al taller del mestre escudeller. La doctora Sílvia Canalda va estudiar l'exemple dels gravats usats en la decoració del vestíbul de la Casa de la Convalescència (Barcelona) i l'hospital de sant Francesc (Terrassa) per part del mestre Llorenç Passoles [CANALDA, 2003].

Hom pot pensar que pel fet d'usar uns papers perforats com a base de la decoració el resultat seria igual en tots els casos. No és cert. Es pot apreciar el tipus d'estergit usat en la decoració en peces que tenen més d'un segle de diferència, i tant els detalls de les figures com l'acompanyament que completa la decoració (normalment, flors) o la manera de representar la superfície del terra, és molt diferent. Els estergits deuien passar successivament de pares a fills i néts, però de vegades

170. AHPB, Josep Brossa, *Concòrdias*, 1568, juny, 19; 1677, juny, 30 – 1682, març, 2; 1691, desembre, 4 – 1736, gener, 13 ; 1737, gener, 10 – 1751, març, 8.

Fig.116: Estergit amb la imatge de Nostra Senyora dels Dolors. Col. Caselles (Museu Nacional d'Art de Catalunya), ref. FIC9 nº.4952.

Fig.117: En vermell, senyals deixats pels forats de l'estergit, a la decoració d'una rajola.

Fig.118: Mostra de diverses tonalitats dels colors emprats en la decoració de la pisa barcelonina als segles XVII i XVIII.

la propietat de l'obrador canviava de mans i anava a parar a un propietari sense cap vincle familiar amb l'anterior.

Que coneguem, l'únic conjunt d'estergits emprats en la decoració de pisa catalana correspon al de l'antiga col·lecció Caselles (Museu Nacional d'Art de Catalunya), publicat en el catàleg sobre rajoles, plafons i socarrats de la col·lecció Mascort [CERDÀ, 2014: 89-108].

4.6. LA COMERCIALIZACIÓ DE L'OBRA ESCUDELLERA

Una vegada finalitzada la segona cuita (o tercera, en el cas de la pisa daurada) es procedia a l'obertura del forn i a la descàrrega. Abans, però, la càrrega s'havia deixat refredar a l'interior. Era el moment, tan inquietant, de saber si la cuita havia anat bé. Però no sempre el resultat era el que s'esperava, ja que habitualment s'esmenta, en el inventaris dels obradors, el "frentum", "flantum" o peces "avariades",

Era necessari separar aquesta ceràmica defectuosa de la que es considerava "bona i rebedora". La pisa aprofitable es venia a preu de saldo, i la que no, es llençava.

La descàrrega del forn implicava disposar, dins de l'obrador, un lloc d'emmagatzematge on anar apilant l'obra cuita mentre s'anava desenforant. Per dur a terme aquesta operació s'empraven unes posts de fusta anomenades "pots (sic) de davallar obra".

Les peces s'agrupaven segons la forma, segurament en piles formades per una dotzena o bé un múltiple de la dotzena, ja que d'aquesta manera es facilitava el recompte.

En alguns inventaris es donen indicacions del lloc on s'emmagatzemava la ceràmica produïda a l'obrador, però el més usual era anar-les posant als esmentats prestatges de fusta.

El moment més esperat era quan, finalment, el mestre productor podia treure profit de la inversió que havia fet en l'adquisició de coneixements, temps, compra i/o reparació de materials, eines i combustible, pagament de taxes i d'impostos, etc, és a dir, el moment de la venda de la producció del seu taller, ja fos a l'engròs o al detall.

La pisa es venia a la botiga, però no tots els mestres posseïen botiga. Ni tan sols els que disposaven d'obrador.

De vegades la botiga estava al costat mateix de l'obrador; en altres casos, es localitzava en un punt de venda no gaire llunyà del lloc de producció. També n'hi havia que estaven situades en carrers o places de la ciutat amb forta activitat comercial, com eren les places del Rei, de la Reina o del Born, o en el mateix carrer dels Escudellers, ja que anava a parar a un dels portals d'entrada i sortida de la ciutat.

En el cas de tractar-se de mestres productors, amb la venda es podia recuperar la inversió feta durant les diferents fases del procés productiu, a més de poder pagar els "mals" que afectaven la casa i l'obrador —ens referim als censos que es pagaven als senyors dominicals—, satisfer les necessitats vitals (menjar, vestir, etc.) i altres despeses, com podien ser el pagament del dot, un enterrament o les derivades d'una malaltia. També el fet de formar part d'una confraria implicava haver de fer front a una despesa econòmica que de vegades podia ser força elevada.

Era més interessant disposar de la botiga que no pas d'obrador. En una queixa feta cap al final del segle XVII, quan la confraria va imposar taxes per poder pagar el gran deute amb els

seus creditors censalistes, alguns escudellers van manifestar que mentre que els mestres joves, que eren els que tenien obrador, havien de pagar un impost per cada dotzena de peces cuites, els mestres vells, que no eren productors i, en canvi tenien botiga, només haurien de pagar segons les seves possibilitats.

Disposar d'una botiga i no pas d'obrador alliberava al mestre de tot el feixuc procés de producció i els problemes que implicava. Això si, havia de comprar el gènere ja elaborat a un mestre productor i revendre'l a un preu més elevat per poder obtenir un benefici.

Els ritmes de producció no eren constants, segons indiquen els mateixos confreres, de manera que, amb paraules seves, alguns mestres que "abans" coïen molt, "ara" coïen poc, o a l'inrevés.

La ceràmica estannífera, obra dels escudellers, tenia les seves pròpies mesures de venda:

a A l'engròs:

- La càrrega, molt poques vegades esmentada en la documentació escrita. Segons un document del 1537, una càrrega d'obra escudellera estava formada per 4 grosses (576 peces)¹⁷¹.

- La grossa, que equivalia a 12 dotzenes, o 144 peces.

b Al detall:

- La dotzena, que equivalia a 12 peces.

- La unitat (o els seus múltiples).

Sovint, el pagament dels deutes personals dels mestres escudellers no s'efectuava amb diner comptant, perquè escassejava; l'obra escudellera s'usava com a substitutiu, per exemple, per poder pagar la compra del plom i/o del vernís o el dot de la filla. L'any 1556 l'escudeller Antoni Falcó va pagar un deute de 10 lliures a la vídua de l'escudeller Cosme Mestre. El gènere que li va lliurar fou el següent:

Obra comuna: a 12 sous la grossa.

Galatí: a 19 sous la grossa.

Plats de tall d'argent: a 2 sous 9 diners per cada dotzena (a raó de 33 sous la grossa)¹⁷².

Pau Bordes, fill del difunt Joan Bordes, i Anna, la seva mare, necessitats de 50 lliures per poder fer obra daurada al seu obrador van rebre un préstec del gerrer i comerciant Pau Rossell. Mare i fill van convenir tornar l'import del préstec en un any amb el lliurament d'obra escudellera. El tracte consistia en pagar 10 lliures per cada fornada, però en el cas que Pau Bordes es casés, li lliurarien només la meitat de cada fornada. En cas de faltar diner, mare i fill es van comprometre a pagar-ho en metàl·lic. Per la seva part, Pau Rossell es va comprometre a pagar-lis les peces produïdes, als preus següents¹⁷³:

- Bacines, a raó de 15 sous la dotzena.
- Plats perdiguers, a 7 sous la dotzena.

- Plats de tall d'argent, a 2 sous i 6 diners la dotzena.
- Plats fins i partera, a 2 sous, 2 diners la dotzena.
- Galatí (escudelles), a 1 sou, 3 diners la dotzena.
- Plats de monja (petits), a 1 sou, 6 diners la dotzena.
- Pagès (escudelles) i *frentum*, a 10 sous la grossa.
- Pagès de *frentum* a 5 sous la grossa.

Els escudellers revenedors també compraven el *frentum* o peces defectuoses. Tenia el seu mercat.

El dia 10 d'abril del 1641 Pau Rossell va establir una concòrdia amb l'escudeller Llorenç Ferrer per a l'elaboració d'obra escudellera. Degut a què se'n coneixen poques, de concòrdies, la transcrivim quasi íntegrament. Hem de suposar que de pactes d'aquest tipus se'n deurién haver fet força més:

«Per rahó y ocasió de las cosas devall scrites per y entre lo honorable Pau Rossell, scudeller ciutadà de Barcelona, de una part, y Llorenç Ferrer, scudeller, ciutadà de Barcelona, de part altre són stats fets, instituits, pactats, firmats y jurats los capitols de concòrdia, pactes y avinençes següents:

«Primerament, lo dit Llorenç Ferrer, scudeller, promet a dit Pau Rossell que farà y posarà en son punt una y moltas fornadas de tot gènere de obra, y aquella proseguirà fins sie a punt de vendre, posant en aquella el treball y ingeni, no perden-se cosa per ell, conforme de bon scudeller, se promet ab que dit Rossell li tinga de bestraure per ditas fornadas cent lliures, moneda barcelonesa, les quals tinga y usufructe aquelles per una y moltas fornadas fins que a ditas parts los apareixerà cancelar-lo y fent-lo particip en les ganàncies posehiran de ditas fornadas, és a saber, fetes tres iguals parts de ditas ganàncies, una per dit Rossell y dos per dit Ferrer, comptant la obra que exirà de ditas fornadas al preu devall scrit.

«Primo, les scudelles grans de partera, a rahó de catorse reals la grossa.

«Item, los platarons blaus, a rahó de divuyt sous la grossa.

«Item, los plats de compte blaus, a rahó una lliura, dotse sous la grossa.

«Item, las scudelles petites blaves, a rahó setse sous la grossa.

«Item, los plats perdiguers, a rahó vuyt sous la dotsena.

«Item, les bassines, a rahó un sou y quatre per pessa.

«Item, ab pacte y condició que dit Ferrer no puga desanforar la fornada sens llicència de dit Rossell.

«Item, que comptat hajan la fornada, dit Ferrer tinga de donar lo compte als preus sobredits.

«Item, que tingan de comptar y venir a compte sempre voldran les parts y comptat que hajan als preus sobredits, dit Ferrer tinga de donar y pagar a dit Rossell la tercera part de dites ganàncies de cada fornada.

«Item, que la present companyia sie duradora tan quant les parts voldran y que al rompre y cancelar la present companyia dit Ferrer tinga de pagar ante *omnia* dites cent lliures y lo terç de las ganàncies.

«Item, que en cas se errasian las fornadas vajan a càrrech de dit Ferrer y no de dit Rossell.

«Item, que en cas finirà la present companyia tota la obra que no fóra venuda dit Ferrer se la tinga de aturar al preu sobredit y pagar lo terç de las ganàncies a dit Rossell.

«Item, dit Ferrer promet tots los pactes sobredits attendre y complir y donar bo y lleal compte de tota la obra y en cars de contrafacció en virtud de la present obligació dit Rossell li puga fer prompta y rigurosa execució per les dites cent lliures y per lo

171. AHPB, Joan Vilar, *Liber secundus testamentorum*, 1520, abril, 19 - 1538, gener, 5.

172. AHPB, Jordi Joan Tost, *Decimum manuale comune*, 1555, agost, 5 - 1556, febrer, 14.

173. AHPB, Jeroni Lestisclà, *Decimum tercium omnium contractuum et instrumentorum prothocollum*, 1621, gener, 2 - 1621, desembre, 24.

terç de todas las ganancias»¹⁷⁴.

Quan la venda s'efectuava a l'engròs hi podien intervenir persones alienes a la confraria, que compraven grans partides de ceràmica amb la finalitat de revendre-les en llocs allunyats de la ciutat.

Un exemple podria ser l'important encàrrec fet a tres escudellers, Josep Gastó, Miquel Mateu i Jaume Marres, que consistí en l'elaboració de 430 grosses d'obra escudellera, fet a instàncies de Ramon Graner, calceter, i de Tomàs Brons, algutzir de la capitania, encàrrec que els escudellers havien de tenir enllestit entre el dia en què es va formalitzar –el 5 d'abril del 1647– i el 20 de maig següent. El detall de les peces encarregades i els preus és el següent:

- 125 grosses d'escudelles de partera, a raó d'1 lliura, 16 sous la grossa.
- 75 grosses de plats de compte, a raó de 2 lliures, 8 sous (48 sous) la grossa.
- 70 grosses de pagès, a raó de 16 sous la grossa.
- 70 grosses de galatí, a raó d'una lliura, 4 sous (24 sous) la grossa.
- 60 grosses de platarons, a raó d'una lliura, 4 sous (24 sous) la grossa.
- 30 grosses de lletrats, a raó d'una lliura, 16 sous (36 sous) la grossa.

L'obra seria pagada en el moment en què fos rebuda pel comprador, que va donar una bestreta de 100 lliures¹⁷⁵. Els escudellers disposaven, doncs, de 45 dies hàbils per enllestit la comanda.

Sorprenentment, a l'encàrrec no s'indica un detall que per a nosaltres, ara, segurament considerariem molt important, com és el color de la decoració de les peces. No es diu si havien de ser daurades, blaves o “de pisa”. Però si comparem els preus de cada tipus de ceràmica amb els que va pagar Pere Servanyà a l'escudeller Pau Babot, el 1667, sembla que es tractaria d'un encàrrec d'obra daurada. L'integraven 2.668 escudelles, 1.362 plats i 306 lletrats. La relació de 2 escudelles per cada plat ve a ser la mateixa que es pot calcular a partir de la informació dels inventaris dels béns dels escudellers difunts; també, a partir d'importants troballes d'obra escudellera fetes en alguns jaciments arqueològics, com per exemple, a la Plaça Gran de Mataró, on s'observa la mateixa proporció.

És interessant el fet que a la partida encarregada s'hi incloguessin “lletrats”, una forma ceràmica esmentada amb freqüència en la documentació del segle XVI, però extraordinàriament rara en la del XVII. Segons el nostre parer, el lletrat seria una forma ceràmica, no gaire gran, intermèdia entre el plat i l'escudella, de boca ampla com la d'un plat – però sense ala– i fonda com una escudella, dotada d'una paret vertical. En el món islàmic equivaldria a la taifora.

El nom potser li venia donat pel tipus de decoració que, en les produccions del segle XVI, mostrava paraules com “*exsurge domini*” o “*erat verbum*” que, amb el pas del temps,

van anar degenerant fins a mostrar agrupacions de lletres que no significaven res. Aquesta decoració a base de lletres pintades deuria donar nom a la peça: el lletrat.

A l'excavació d'un dipòsit localitzat a la Plaça Gran de Mataró, formant part d'un gran conjunt de ceràmica datat de mitjan segle XVII, es va trobar la meitat d'una peça que, morfològicament, coincideix amb el que seria un d'aquests lletrats, però pintat amb decoració blava.

Existeix un article que tracta sobre aquest tipus de peça, si bé no en proposa cap nom específic per definir-la [ARGELICH, MORERA, TELESE, 1997: 14-16].

Tornant a l'encàrrec de les 430 grosses, el document indica que el pagament de la ceràmica s'efectuaria a mesura que el comprador anés rebent el gènere. La bestreta (100 lliures) estava destinada a l'adquisició del combustible i matèries primeres necessaris.

No sabem els criteris que expliquen la preferència del comandatari per determinats escudellers, ni tampoc si els escudellers haurien format una de les típiques companyies, de durada efímera, cosa habitual entre els menestrals de l'època. Al comprador no li deuria importar qui feia l'obra, sinó tenir-la a punt per la data indicada. Valia la pena formar una companyia, tenint en compte el cost de l'encàrrec: 587 lliures. Un funcionari municipal de l'època guanyava unes 100 lliures anuals.

Quant a la decoració del conjunt de les 430 grosses, el contracte no especifica res al respecte, perquè deuria tractar-se d'obra de la més comuna, però hipotetitzem que els motius decoratius emprats serien molt semblant: ocells, conills, elements vegetals, creus de Malta, etc. És possible, doncs, que de la decoració en daurat se n'encarregués una o unes poques persones, que no farien res més que pintar. No podem oblidar que hi havia obradors que disposaven de fins a cinc forns de daurar, de manera que sembla que s'havien especialitzat en aquesta part del procés productiu o, si més no, en aquest tipus de producció.

No només eren els particulars els que compraven o encarregaven obra escudellera. La documentació notarial proporciona interessant informació sobre la compra d'obra escudellera entre escudellers. Vegem-ne alguns exemples. L'any 1667 l'escudeller Pere Servanyà i la seva esposa Mariàngela van comprar obra a la botiga de l'escudeller Pau Babot. L'import va ser de 14 lliures i 17 sous:¹⁷⁶

- 3 grosses d'escudelles grans daurades
- 3 grosses de plats grans de compte
- 4 grosses de plats petits

La partera, és a dir, les escudelles grans daurades, es venia a raó d'1 lliura, 7 sous la grossa; els plats grans de compte, a raó de 2 lliures, 8 sous la grossa, i els plats petits, a raó de 18 sous la grossa. Suposem que es tractava d'uns preus convinguts, ja que l'objectiu del matrimoni Servanyà era la revenda d'aquesta ceràmica, aplicant-hi un increment que representaria el marge de benefici.

Sembla que Pau Babot usava amb freqüència aquest sistema per comercialitzar la seva producció. No només venia obra a altres escudellers, sinó també als revenedors. Fou precisament la revenda d'obra escudellera per part d'una revenedora el que

174. Segueixen les clàusules usuales relatives a les penes que s'imposarien en cas d'incompliment dels pactes, les firmes dels testimonis i l'època conforme Lluís Ferrer va rebre les 100 lliures (AHPB, Antoni Joan Fita, *Prothocollum trigesimum primum*, 1637, desembre, 25 - 1638, desembre, 23).

175. AHPB, Dionís Batlle, *Liber primus vendicionum*, 1621, abril, 18 - 1626, novembre, 22. (05.04.1641).

176. AHPB, Josep Virgili, *Primum manuale instrumentorum*, 1667, maig, 11 - 1667, novembre, 28.

motivà que els prohoms l'empenyoressin a ella. La revenedora confessà que havia comprat la ceràmica a Pau Babot, i que ella només la revenia amb un preu lleugerament superior per a poder-se guanyar la vida.

L'any 1638 el vidrier de Perpinyà Felip Cardó reconegué deure 52 lliures "*pro mercibus sive obra sui officii scutellarii*" comprada a casa de l'escudeller Miquel Soler¹⁷⁷.

Que la venda d'obra escudellers es feia també per mitjà del comerç marítim, està fora de dubte. Hem localitzat exemples de deutoris firmats per mariners que havien comprat importants partides d'obra escudellera a un preu convingut. El mariner Joan Vinyes va reconèixer que devia a l'escudeller Antoni Falcó 29 lliures i 18 sous, que era el preu de 46 grosses d'obra de terra de tota sort, que li va comprar a 13 sous la grossa¹⁷⁸.

No deuria ser rar la compra, a l'engròs, de tota la producció anual d'un obrador, de manera que en resultaven beneficiats tant l'escudeller productor –que s'assegurava el treball per tot l'any–, com el comprador, que podia adquirir la mercaderia a uns preus avantatjosos. A inicis del segle XVI el mercader barceloní Pere Xetart dedicà part del seu negoci a la compra a l'engròs de tota la producció anual d'alguns escudellers i gerrers barcelonins. L'any 1505 li va comprar, a l'escudeller Gaspar Moner, la producció anual: escudelles, plats i llibrelles. Les peces les lliuraria de fornada en fornada als següents preus convinguts:

- La grossa de pinzell: 5 sous.
- La grossa de pagès: 6 sous, 6 diners.
- La grossa d'escudelles blanques: 7 sous, 6 diners.
- La grossa de dobleram: 12 sous.
- La grossa de lletrats: 14 sous.

En el cas que Gaspar Moner vengués obra a una altra persona hauria de pagar, a Pere Xetart, l'obra que hagués venut a uns preus superiors:

- La grossa de pinzell: 6 sous.
- La grossa de pagès: 7 sous.
- La grossa d'escudellers blanques: 8 sous.
- La grossa de dobleram: 13 sous.
- La grossa de lletrats: 15 sous.

El mercader havia d'avançar 6 lliures per cada fornada, i en cas de faltar alguna quantitat, la pagaria al rebre tota l'obra¹⁷⁹.

La quantitat de 6 lliures podria indicar el cost de les matèries primeres i del combustible necessari per coure una fornada d'escudeller en el forn de Gaspar Moner

Gaspar Moner no podia donar abast a les necessitats d'obra escudellera del mercader Pere Xetart. Per aquest motiu, el mateix any el mercader també va comprar tota la producció anual d'un altre mestre escudeller: Pere Pahissa.

Els objectes i preus de la pisa que Pere Pahissa havia de lliurar al mercader eren els mateixos que en el cas de Gaspar Moner, però en els pactes amb Pahissa hi ha dues diferències:

a No es penalitza la possible venda a una persona que no fos Pere Xetart,

b La quantitat anticipada va ser de 3 lliures, en lloc de 6.

El gerrer Jaume Mercer va fer de testimoni¹⁸⁰.

Aquesta quantitat inferior potser era degut a què el forn de Pere Pahissa era de més reduïdes dimensions que el de Gaspar Moner.

La documentació notarial indica que hi va haver un període especialment favorable pel comerç de la pisa barcelonina, que podríem situar entre la segona meitat del segle XVI i el primer terç del XVII.

Una bona part de la informació sobre el comerç de ceràmica per via marítima es troba als contractes d'assegurances marítimes. Intuïm que la ceràmica era una mercaderia que s'exportava amb més quantitat que la que consta en aquest tipus de contractes, ja que sovint s'assegurava roba i altres productes d'alt valor, juntament amb mercaderies que no s'especificuen.

A diferència de la ceràmica valenciana, que arribava a Barcelona protegida a l'interior de gerres o de cossis¹⁸¹, i de la pisa italiana, que arribava en caixes de fusta, sembla que la ceràmica barcelonina (ens referim a l'obra de pisa) viatjava dins de bótes o de mitges bótes, ja que les poques vegades que s'esmenta el contenidor que protegia la ceràmica, fa referència a aquest objecte de fusta.

Una altra tipus d'obra escudellera que es va comercialitzar amb èxit va ser la producció de rajola de València.

En el decurs de la nostra investigació hem tingut ocasió de llegir una bon grapat d'èpoques o rebuts referents a les despeses ocasionades per obres fetes en habitatges particulars. Les èpoques les firmen els professionals que hi van intervenir, bàsicament, els mestres d'obres i els fusters; ocasionalment també, els ferrers. Els mestres d'obres eren els que proporcionaven la rajola basta, el cairó, altres elements fets de ceràmica i també la rajola de València, quan se'n necessitava. Normalment el client no anava a comprar les rajoles de València directament a l'obrador de l'escudeller, sinó que eren els mestres de cases els que s'encarregaven de comprar les que necessitaven i tancar els tractes amb els productors, més o menys com es fa encara avui en dia.

Disposem d'un document prou aclaridor al respecte: la compra del material necessari per fer construir un safareig en un mas. No es parla del noms dels escudellers, gerrers i rajolers que van subministrar el material, sinó només del nom del mestre de cases a qui es va encarregar l'obra. L'any 1765 foren col·locades unes rajoles al mas Torner (situat actualment, a la vila d'Argentona)¹⁸². El document notarial diu el següent:

«Item, per una carassa de obra cuyta embernissada de vert per la qual raja la aygua cau a la pica de dit safareig, quinse sous: 15s.

177. AHPB, Francesc Pons, Manual, 1637, desembre, 26 – 1638, desembre, 22.

178. AHPB, Francesc Vidal, major, *Protocollum decimum tertium*, 1562, desembre, 31 – 1563, desembre, 21)

179. AHPB, Lluís Carles Mir, Plec de documentació diversa, 1506 - 1510.

180. AHPB, Lluís Carles Mir, Plec de documentació diversa, 1506 - 1510.

181. Les gerres podien ser tercenques o quintarenques. De cossis o bugaders, n'hi havia de diverses mides, però anaven "tapats" amb el seu corresponen gibrell: "*Un bugader valencià de la forma major guarnit de spart amb son gibrell: 8 sous*" (inventari dels béns d'Eulàlia Albanell, vídua de l'escudeller Jeroni Albanell, fet a instàncies del pare Bernat Albanell, de l'orde carmelitana, de Cosme Mestre, clergue, i de Jaume Plana, daurador, els seus marmessors testamentaris). AHPB, Antoni Anglès, major. Plec d'inventaris i encants, 1506-1522 (1521, novembre, 26 i 27).

182. ACM, Pau Teixidor i de Vilalta. Manual any 1765, fol. 251r-251v.

«Item, per las rajolas de València se han empleat per la capella dende la qual raja la aygua al dit safareig sobre las quals rajolas se troban pintats dos sants y per las rajolas també de València picadas y embarnissadas, todas las quals serveixen per la cúpula de dita capella: sis lliuras, quatre sous y onse diners: 6 ll, 4s, 11 d.

«Item, per un pom de obra cuyta embarnissat de color vert se ha posat sobre la cúpula de dita capella, set sous y sis diners».

El mestre de cases es deia Joan Salvador i Crous, de Mataró.

Hi consta també a la relació, els preus de la resta de material ceràmic emprat per a construir la canonada i el safareig i que són dades interessants per poder comparar el que costaven aquestes altres peces ceràmiques respecte dels preus de les peces pintades:

- 200 rajoles doble, a 5 lliures, 15 sous el miler.
- 115 teules, a 10 lliures el miler.
- 30 canals, a 1 sous i 4 diners la unitat.
- 150 canons envernissats, a 1 sou, 6 diners la unitat.
- 5.285 rajoles redobles, a 8 lliures, 5 sous el miler.
- 806 cairons, a 10 lliures el miler.
- 36 maons, 12 melindros, i 50 rajoles primes: 8 s. 10 d.
- 7 peces d'obra cuita per rentar, a 2 sous cada una.

Rarament els mestres de cases indicaven, en aquests contractes, a qui havien de pagar les rajoles pintades que posarien a les obres que els hi havien encarregat els particulars, per la qual cosa no disposem d'una informació que ara seria, per a nosaltres, molt interessant.

Per altra part, com és de suposar, hi deuria haver alguns escudellers que, pel fet de disposar d'una instal·lació important, estaven en millors condicions que d'altres per poder donar abast quan es necessitaven grans quantitats de rajola de València. Aquest va ser, sens dubte, el cas de l'escudeller i rajoler Jeroni Gual, mort el 1723. Al seu inventari s'esmenten tres importants partides de rajola de València: la de Joan Cabellat, pagès, de Calella (el Maresme), d'un import de 52 lliures, que suposaven unes 3.000 rajoles de mostra; la d'Ambrós Bujans, fuster, i Lluís Vilaseca, mestre de cases, per un import de 477 lliures i 13 sous, i la del marquès d'Aitona, per una partida de "rajola valenciana" estimada en 469 lliures i 14 sous. El volum que representaven aquestes quantitats era el següent: si el miler de rajola de mostra valia 18 lliures, i la suma total de que se li devia era de gairebé 1.000 lliures, estaríem parlant de més de 55 mil rajoles (o 385 grosses); si fossin rajoles fines, és a dir, pintades amb figures, a 45 lliures per cada miler, es tractaria de més de 2.000 rajoles.

Sembla, doncs, que l'obrador de Jeroni Gual seria, probablement, el més important que hi hauria aleshores a la ciutat de Barcelona, pel que fa a la producció d'aquest tipus de peces ceràmiques arquitectòniques. A més, al seu obrador tenia, preparats en diferents fases d'elaboració, 10.110 cairons, 9.700 rajoles i 60 manperlans, mentre que a la botiga hi tenia 6.000 rajoles verdes i blanques, 1.000 rajoles blanques i blaves, 2.000 rajoles de mostra, 1.200 rajoles pintades i 50 cabirons.

L'any 1720 Jeroni Gual va vendre rajola de València per pavimentar la casa dels pubills Subirà, al carrer Sant Pere més alt (Barcelona), a 13 lliures el miler¹⁸³. L'any anterior s'havien venut rajoles valencianes a 12 lliures el miler.

Un altre cas, certament interessant, ja que es tracta d'una obra inèdita de Llorenç Passoles, és l'encàrrec fet a l'esmentat

escudeller barceloní, l'any 1673, consistent en 400 rajoles valencianes per enrajolar la capella de la torre que Joan Alòs tenia a Sarrià, que anteriorment havia estat de Peronella de Corbera. El mestre escudeller va rebre 8 lliures, és a dir, es van pagar a 20 lliures el miler¹⁸⁴.

4.6.1. LES BOTIGUES

Ja hem indicat que no pas tots els mestres escudellers varen disposar de botiga.

La documentació escrita informa d'un destacat nombre de botigues relacionades amb escudellers, però cal anar en compte a l'hora d'interpretar aquesta documentació, ja que no poques vegades la botiga que s'esmenta era, en realitat, el lloc de residència de l'escudeller i de la seva família i no pas un punt de venda d'obra escudellera.

Per altra part, la documentació no precisa gaire si una botiga podia ser compartida per més d'un mestre escudeller, de manera que podrien pagar a mitges l'import del lloguer. Cap ordinació ho prohibia i, de fet, en almenys un cas sembla que, efectivament, es va donar aquest cas.

També consta que alguns mestres escudellers varen posseir més d'una botiga. Això no estava prohibit en cap ordinació.

Els escudellers revenedors també posseïen botiga.

Cal recordar que a la dècada dels anys vuitanta del segle XVII, en el moment en què la confraria es va endeutar fortament amb els seus creditors censalistes, es va prendre una decisió molt interessant: obrir sis botigues on vendre obra. Una d'elles, només per vendre obra de pisa; quatre, per vendre obra bona (hem de suposar que excepte l'obra de pisa). A la sisena botiga només es despatxaria obra de *frantum*, és a dir, tarada. Al segle XVIII també es va obrir una botiga on els mestres productors podien vendre el *frantum*.

A continuació presentem una relació dels mestres escudellers (i algun gerrer del quartr de framenors) que consta que varen posseir botiga on vendre obra escudellera:

Jeroni Albanell. Botiga davant de la casa on morí, és a dir, a l'hortet de la botiga.

Bartomeu Albert. La botiga es llogava a part. Al carrer de la Mercè. Entrada + botiga + casolet. Primer sostre: sala + alcova + aposento. Segon sostre: porxada oberta. Preu: 400 lliures.

Antoni Artós (revenedor). 1681. Casa o botiga al carrer «*que passa del carrer de la Fonda que ix dins les voltes d'en Guaita*»

Josep Ausich i Martí. 1815. Va prendre possessió de les cases i l'obrador patern: una casa amb dues botigues i escaleta, amb el seu obrador i forn d'escudeller, amb sis portals exteriors al carrer de Còdols i travessia al mateix carrer d'en Serra. Es va notificar la possessió a Teresa Arrau i a Julita Oliveras i Monrós, vídues, inquilines de les dues botigues. També va prendre possessió d'una casa amb dues botigues i dos portals al carrer, situades al carrer dels Escudellers, que abans foren de Gabriel

183. AHPB, Pau Cabrer, Manual, 1719, desembre, 28 – 1720, desembre, 22.

184. AHPB, Miquel Fontcuberta, *Tercium manuale scripturarum*, 1671, desembre, 26 - 1673, desembre, 27. El document data del 3 d'abril de 1673. El preu de les rajoles "senzilles", és a dir, no envernissades era de 5,5 lliures el miler.

Martí, fabricant d'encerats, que aleshores encara ocupava la casa i una de les dues botigues; a l'altra botiga hi havia la vídua Gràcia Blanxart.

Josep Barba i Cabot. Mestre gerrer, fill de Josep Barba, gerrer, i de Maria Cabot. Residència: carrer dels Escudellers, amb botiga i soterrani, i un obrador amb dos portals al carrer dels Obradors, amb el seu forn, magatzem per llenya i pasta i dos magatzems per a obra cuita.

Agustí Batlle. Tenia botiga, carrer de na Quintar o del Vi-dre, que era de Pere Joan Ferrer i de Cebrià de Lloscos.

Antoni Biscompte. Botiga al carrer Escudellers.

Francesc Borrell. S'esmenta a la llista de la confraria de 1725 entre els mestres que tenien botiga.

Joan Camps. Gerrer. Tenia unes cases, amb obrador i botiga amb quatre portals obrints, tres a les cases i un a la botiga, situades al carrer dels Escudellers.

Antoni Bartomeu Carbonell. Segons l'inventari dels seus béns vivia en una botiga situada al carrer que anava de la plaça del Born al Pla d'en Llull.

Jaume Boleda. 1545. Tenia botiga als Ollers Blancs.

Guillem Cardenyas. Deixà a Madrona Santpere, la seva filla, tota l'obra d'oller que tenia a la botiga d'en Montsarró, escudeller.

Joan Carreres. 1679. Maria Balla, vídua de Josep Balla, mariner, establí en emfiteusi a Joan Carreres, escudeller de Barcelona, en un "stare partem domorum", és a dir, una botiga que treia porta al carrer dels Escudellers per la cantonada del carrer dit de les Arenes, amb dos "aposentos", un sobre l'altre, i amb un terrat, amb dos portals: un de rodó i el de la botiga, quadrat. La casa i l'obrador eren tinguts per Antoni Vidal, prevere, rector de la parròquia d'All.

Miquel Carreres. S'esmenta a la llista de la confraria de 1725 entre els mestres que tenien botiga.

Francesc Casasús. 1587. Va reconèixer deure a Francesc Font, sastre, 100 lliures per una partida d'obra de terra d'escudeller que, amb la intervenció de Joan Francesc Casasús, el seu pare, i de l'escudeller Francesc Domènec, va comprar a l'esmentat Font, per a la seva botiga situada al carrer que anava del Born a la plaça dels Esparters.

Lluís Castanyera. 1628. El mestre de cases Jeroni Mas va reconèixer haver rebut de Joana Iserna, vídua de l'adroguer Cosme Isern, 12 lliures, 6 sous i 11 diners per unes obres fetes a la seva botiga del carrer Nou llogada a l'escudeller Lluís Castanyera.

Joan Cerdà. Residència: carrer dels Escudellers, que li quedava a llevant, en una botiga que era de Magdalena Rovira, valorada en unes 100 lliures. Tenia la seva habitació, juntament amb la seva família, en una botiga de la casa de Domènec Rovira, on s'hi estava de caritat. 1525: botiga de l'obra, amb 2 portals al carrer major (dels Escudellers).

Joan Codina. 1525. Llogà a Jaume Boleda, escudeller, per cinc anys, unes cases amb botiga al carrer dels Ollers Blancs, a raó de 7 lliures anuals.

Joan Coll. La casa i l'obrador foren venuts als encants públics i comprats pel Dr. Rafael Esteve. Estava situat al carrer dels Tres Llits. Tenia una botiga al carrer dels Escudellers Blancs.

Josep Coll. La casa i botiga d'Antoni Móra, des de 1718 derruïdes, passaren a Josep Coll. El 1791, "*casa, botiga y almacén de Sebastián Martínez, xocolatero, reedificada de nuevo la que antes fue casa y obrador de Joseph Coll, escudillero*".

Jaume Colom. El 1603 va vendre una botiga d'escudeller a Antoni Sala i a Bartomeu Vila, que se li reconegueren deutors de 36 lliures.

Josep Colom. 1635. Posseïa la senyoria mitjana d'un caser i botiga al costat de la casa de la confraria dels Escudellers. El 1677 Josep Puigventós, aromàtic, va establir en emfiteusi a Josep Anglès en unes cases i botiga que tenia al carrer dels Escudellers, cantonada amb Escudellers Blancs, que les tenia per Damiana Colom, esposa del difunt Josep Colom, escudeller, que les tenia per Peronella de Marlés i de Massana, succeint Antoni Clariana, notari, alou de l'altar de Sant Esteve construït a la seu de Barcelona. La botiga del costat la tenia pels hereus de Pere Guillem Comes. El 1670 Damiana Colom l'havia establert allà mateix. A orient quedava la casa de la confraria dels escudellers.

Bartomeu Costa. 1582. Pagava 20 lliures del lloguer de la botiga que tenia al carrer dels Escudellers Blancs. Donà a Margarida Sureda la part que li corresponia d'un caser amb tres portals, obrador i botiga on l'esmentada Margarida Sureda vivia.

Felip Costa. 1615. Tenia botiga: Obrador amb un portal i una botiga al costat amb un portal al carrer dels Escudellers Blancs.

Guillem de Pau. 1600. Anna Bruna de Pau, muller de Jeroni Bru, va llogar a Joan Martí Vilasola, escudeller, una botiga amb un portal al carrer de la Carnisseria d'en Sorts, per tres anys, pel preu de 33 lliures.

Antoni Devesa. 1595. El gerrer Bartomeu Pujades va vendre un censal mort sobre unes cases, botiga i obrador que eren dels hereus d'Isabel Caselles, en primeres nupcies, muller d'Antoni Devesa.

Joan Ferran. Vivia al carrer dels Escudellers Blancs, on també hi tenia la botiga.

Bonaventura Figueres: S'esmenta a la llista de la confraria de 1725 entre els mestres que tenien botiga.

Jeroni Font. 1615. Va prendre possessió d'un caser amb dos portals i obrador o botiga al carrer dels Escudellers Blancs, com aportació dotal de la seva esposa. L'obrador el conduïa l'escudeller Macià Ràfols, i la casa, Eulàlia Graïda en absència de Mateu Sans, sastre.

Tomàs Font. Hereu universal d'Antoni Biscompte, escudeller. La botiga la conduïa Joan Gallart, escudeller, per la qual pagava 10 sous i 9 diners anuals.

Josep Foment. 1838-1839. "*Fabricante de loza blanca*" amb botiga al carrer del Carme, 42.

Sebastià Fuster. 1717. Vivia amb la seva família en una botiga de Lluís Saiol per la qual pagava de lloguer 15 lliures.

Jeroni Gallart. 1715 – 1716. Habitava en una casa o botiga situada al carrer dels Escudellers i Carnisseria d'en Sorts, que era de Don Pedro Planella i Cruïlles; pagava de lloguer a Francesc Font, com a segrestador anomenat pels molt il·lustres senyors de la Real Junta Superior del Principat de Catalunya, 30 lliures.

Joan Gallart. A l'inventari dels béns de Caterina (1733),

la seva mare, s'esmenta la botiga de les cases de Joan Gallart, situades a la placeta de la Verònica.

Miquel Gallart. 1697. Va ser establert en unes petites cases amb pati petit al costat, amb dos portals al carrer de Còdols, i una botiga a la part del darrere, amb tres portals, al carrer Simó Oller, per part de Gabriel Julià, propietat de la pabordia del més de març, maig, juny i setembre de la seu de Barcelona. Abans havia estat de l'escudeller Joan Rossell. També va hipotecar unes petites cases amb pati i dos portals que foren part i pertinença de les cases amb botiga en ella construïda amb tres portals oberts: un de rodó a les cases i l'altre quadrat a la botiga, al carrer dels Escudellers i al carrer de Còdols que ara posseeix l'esmentat Pomareda i abans Joan Rossell, escudeller, a occident, amb el carrer de Còdols i al nord amb les cases designades en primer lloc. Les tenia per establiment de Josep Julià.

Jaume Garriga. 1626. Per cinc anys va llogar a l'adroguer Joan Casals l'ús o habitació de la botiga de les parts de les cases situades a Barcelona, a la proa dels Escudellers, on hi vivia Isabel Agustina, vídua de Pau Agustí, adroguer. Preu: 180 lliures, a raó de 36 lliures anuals.

Narcís Gausens. 1656. Maria Monclús, vídua de Miquel Monclús, argenter va llogar, per 5 anys, a l'escudeller Narcís Gausens una casa amb un portal (exclosa la botiga que hi havia a sota), situada al carrer Escudellers Blancs, pel preu de 110 lliures, a raó de 22 lliures anuals. 1686: inventari dels seus béns "cases amb un portal al carrer dels Escudellers Blancs, amb un cancell a l'entrada i amb una botiga al costat".

Josep Gibergues. 1802: "*Casa de escaleta, botiga y almacén el Dr. Jerónimo Grasot, la que antes fue una casa y obrador de Josep Giberga, escudillero, estimada la casa en 9 libras y el obrador el 13 libras*".

Miquel Godas Rocamador. 1832. Tenia botiga i obrador a Gràcia, al carrer de la Travessera de Lancaster, núm. 20.

Jeroni Gual. 1723: inventari dels seus béns. S'esmenten les cases amb un portal on habitava el dia de la seva mort, al carrer dels Escudellers, la botiga i l'obrador.

Francesc Guasc. 1670: Jerònima Margarida Roig li llogà, per sis mesos, una botiga o oficina situada al carrer de la Carnisseria d'en Sorts, cantonada amb el carrer d'en Gignàs, per 5 lliures anuals.

Jaume Jover. 1563. La seva vídua confessà que havia pres obra escudellera, gerrera i ollera de la botiga del seu difunt espòs per valor de 370 sous, quantitat que pagaria en el termini de dos anys.

Josep Lacruz. Segons el cadastre de 1715 – 1716, tenia una botiga llogada, al Born, per vendre obra del seu ofici, per la qual pagava de lloguer a Josep Circuns, 50 lliures anuals.

Ramon Lacruz. L'any 1735 s'esmenta a la llista de la confraria entre els mestres que tenien botiga.

Eloi Lapuja. Segons el cadastre de 1715–1716 tenia un obrador d'escudeller, a títol de lloguer, situat al carrer del Vidre, que era d'Isabel Gual, vídua, pel qual li pagava 21 lliures anuals. Tenia a títol de lloguer una botiga al Born, per vendre obra, per la qual pagava a Joan Bruguera, notari, 18 lliures anuals.

Isabel Gual. 1727. Es va establir en una casa i botiga al carrer de Còdols i d'en Serra, on va fer construir un nou obrador.

Pere Llavorri. 1634.

Jaume Macià. 1635 Apol·lònia Talavera, vídua de Pere Talavera, blanquer, ciutadà de Barcelona, Pere Talavera, negociant, ciutadà de Barcelona, fill seu, i Maria Talavera, la seva esposa, per 3 anys van llogar, a Jaume Macià, escudeller, una gran botiga amb els seus estudis, amb un portal al carrer que tenia al costat de les seves cases grans al carrer de la Carnisseria d'en Sorts amb la condició que Jaume Macià estava obligat a fer una lletra de canvi de 50 lliures en moneda de Barcelona amb els seus interessos i que retingués l'esmentada botiga a efecte de lluir l'esmentat canvi. Preu del lloguer: 69 lliures, a raó de 23 lliures anuals.

Ramon Macià. 1635. Va llogar una gran botiga amb els seus estudis amb un portal al carrer propietat de Apol·lònia Talavera, vídua de Pere Talavera, blanquer, que aquesta tenia al carrer de la Carnisseria d'en Sorts, al costat d'unes grans cases seves. El preu del lloguer fou de 69 lliures, a raó de 23 lliures per any

Pau Madrera. 1591. Vivia al carrer dels Escudellers. A l'inventari es parla d'una casa que tenia al carrer Escudellers. Tenia botiga i obrador.

Llorenç de Madrid. 1598. Joan Cristòfol Crosses, notari, llogà a Llorenç de Madrid, rajoler de rajoles de Talavera, per cinc anys, una casa amb hort i una botiga al darrere al carrer de Còdols.

Francesc Marres: El 1734-35 s'esmenta a la llista de cases reedificades aquell any al carrer dels Escudellers Blancs: una casa i una botiga que foren de Francesc Marres, escudeller, ara d'Antònia Estaper.

Pere Joan Martí Vilasola. 1600. Anna Bruna de Pau, muller de Jeroni Bru, li llogà una botiga amb portal al carrer de la Carnisseria d'en Sors, per tres anys. Pagà 33 lliures.

Oleguer Mauri. Tenia de lloguer una botiga per vendre obra al carrer dels Escudellers, que era del reverend Pau Coll, prevere, per la qual pagava 4 dobles d'or l'any.

Jaume Mercer. 1529. Cases als Ollers Blancs cantonada amb el carrer del Vidre, amb dos portals, una a cada carrer. Botiga gran del mig. Botiga de l'obrador que és davant de dites cases (era la casa de Joan Cerdà).

Cosme Mestre. Tenia cases, junt amb un hort, al carrer d'en Codolell o dels Tres Llits, i una botiga contigua a dites cases.

Joan Baptista Miquel. El 1716 declarà tenir una botiga llogada al Born, per vendre l'obra fabricada, per la qual pagava a Josep Mercer, gerrer, 30 lliures de lloguer.

Antoni Mora. Segons una indicació del cadastre de 1743, al 1718 la casa i botiga es varen donar per inexigibles per estar derruïdes. L'any 1758-1759 s'esmenta una casa i dues botigues de Vicente Simó, escrivà, reedificades d'una casa i botiga que fou d'Antoni Móra, escudeller, al carrer dels Escudellers.

Alfons Morell. 1563. Tenia botiga al carrer dels Ollers.

Joan Navarret. Tenia una finca que constava d'un hospici, hort i botiga, i tenia com a senyors mitjans a Elionor, muller de Francesc de Pla, militar, de Barcelona.

Amador Olivella. Residència: carrer de la Vidrieria davant de la sala de les Armes. "Cases amb un portal amb botiga que trau porta a un carreró que no passa davant de dita Sala de les Armes, on morí dit difunt".

Rafael Oliver. Tenia botiga al carrer del Vidre. També

disposava d'un obrador d'escudeller.

Josep Pasqual. El 20.12.1618 va rebre 9 lliures per obra de terra, plats i escudellers que li va comprar l'adroguer de Barcelona Francesc Busquets a la seva botiga per mans del mercader Gabriel Pons, de Menorca.

Llorenç Passoles: 1643 reconegué que Joana Berardo (de Santàgata), muller de Pelegrí Berardo, militar genovès, habitant a Barcelona, per mà de Miquel Ramon, donzell, li havia pagat 52 lliures i 10 sous per rajola valenciana comprada a la seva botiga.

Bartomeu Pere. Va fer recordatori que Miquel Palau, cotoner, li devia 30 lliures per obra presa de la seva botiga;

Bernat Peris. S'esmenta al cadastre de 1715-1716. Tenia un obrador d'escudeller amb sis botigues contigües als Quatre CAntonis de l'Hort del Vidre, pel qual pagava a Josep Rius, paller dels encants, 68 lliures; als ministres i convent de la Santíssima Trinitat calçada, 7 lliures. També tenia, al carrer de la Dagueria, una casa derruïda per les bombes. Vivia a lloguer al carrer dels Escudellers, en una botiga pròpia de Domingo i de Maria Magdalena de Rovira i Evasa.

Andreu Pomareda. 1636. Apol·lònia Cornell li va llogar, per 5 anys, una botiga al carrer de la Carnisseria d'en Sorts *subtus domos meas* pel preu de 70 lliures, a raó de 14 anuals.

Joan Porta. 1629, testament de Jerònima Porta. Deixà a Antoni Porta, escudeller, son fillastre, les mitges anyades del lloguer de la botiga on vivia, al carrer dels Escudellers, més les cases.

Jaume Puigdoure. 1710. Es parla de la casa, l'obrador i la botiga que tenia al carrer d'en Roig Saig. L'obrador havia estat de l'escudeller Pau Oriol. La botiga havia estat de l'escudeller Jeroni Duxer i la casa, del gerrer Francesc Anglès, que la va cedir a Puigdoure.

Manuel Ràfols: S'esmenta a la llista de la confraria de 1725 entre els mestres que tenien botiga.

Francesc Reig. L'any 1715, segons el cadastre, tenia la seva habitació junt amb la família en una botiga situada al carrer dels Escudellers i al cantó del carrer d'en Gignàs, per la que pagava cada any de lloguer a la priora i convent de les monges de Jonqueres 50 lliures.

Jeroni Reig. Segons el cadastre de 1716 vivia en una botiga que formava part de la casa de Vicenç Magarola al carrer dels Escudellers, prop del carrer d'en Gimnàs. el 1744-1745 s'esmenta "una botiga de Jeroni Reig, abans de Bernat Peris, escudeller, al carrer dels Tres Llits o de la Lleona.

Jeroni Reig Mas. S'esmenta a la llista de la confraria de l'any 1725 entre els mestres que tenien botiga.

Miquel Rocamador. 1715. Va comprar un censal mort sobre una finca (una botiga i rebotiga amb sostret i escaleta de fusta per pujar-hi, al peu de la qual hi havia una llar de foc, amb dos "aposentos" damunt de dita botiga, que formaven primer i segon sostre, i un terrat damunt de l'apostento del segon sostre, abans tot unit, després dividit. La part occidental i nord se la va quedar Maria Barba, vídua del gerrer Josep Barba, situada al carrer dels Escudellers, cantonada amb el carrer Arenes, entre les finques de Maria Barba, a occident, i d'Hipòlit Junyent, al nord. El venedor fou l'escudeller Miquel Carreres, que les tenia per herència del seu pare Joan Carreres, escudeller, mort *ab intestato*, i a ell, per establiment de Maria Batlle (any 1659). El

preu del censal va ser de 62£, 15 sous, i la pensió anual, de 3£, 2§, 9 diners.

Josep Rossell. El 1788, inventari del seus béns: "Differentes effectes y trastes del obrador, molins, posts, costés, ferros, obra cuita y per coure y bernissos entre dit obrador y la botiga, que persona intel·ligent ha judicat ser de valor tot junt de unas sinch centas lliuras barcelonesas, poch més o menos".

Manuel Rossell. Tenia la casa i l'obrador al carrer dels Obradors. La casa, al mateix carrer, al núm. 10. La botiga, al carrer dels Escudellers.

Manuel Rosell. 1817. El seu pare Manuel Rossell Cros va vendre a carta de gràcia a Esteve Casademunt i Pla, mestre sabater, unes cases amb hort, drets i pertinences, amb dos portals oberts: un per la botiga i altre, una escaleta, al carrer dels Escudellers davant l'hort del Palau de la Comptessa, cases i obradors a na Sagra.

Antoni Rovell: Tenia una botigueta.

Domingo Sadurní. 1608. Va llogar a l'escudeller Gaspar Rodó, per tres anys, unes estances que eren a casa seva al carrer dels Escudellers: la botiga i la cuina, dues cambres que donaven al carrer, una sala i una cambra que donaven al celobert, i la meitat del porxo, ço és, la que estava sobre les dues cambres que donaven al carrer. El preu fou de 66 lliures.

Miquel Sadurní. El 10.07.1560 va vendre a Àngela Falcona, muller d'Antoni Joan Falcó, escudeller, el dret d'ús del forn i botiga que tenia a Barcelona. En un any, a partir del primer de juliol, podia fer cinc fornades de daurat. El preu a pagar fou de 10 sous.

Antoni Sala. 1603. Reconegué un deute de 37 lliures, juntament amb Bartomeu Vila, escudeller, pel preu d'una botiga de vendre gènere d'escudeller comprada a Jaume Colom, també escudeller.

Pau Sayol. Tenia botiga i obrador.

Jaume Seguí. Va donar a Jeroni Font unes cases amb dos portals i obrador o botiga al carrer dels Escudellers Blancs, com a aportació dotal de la seva esposa. L'obrador el conduïa l'escudeller Macià Ràfols.

Pere Serra. 1628 Magdalena Serra, vídua, llogà, per tres anys, al paller Joan Bassal una botiga i sostre que tenia al carrer dels Escudellers. Preu: 7 lliures i 5 sous anuals.

Joan Trull. 1487. Va reconèixer que el mercader Pere Xetart li havia pagat 20 sous d'un deute per obra de terra agafada de la seva botiga.

Gaspar Vidal. 1589. Va llogar, per tres anys, al gerrer Rafael Massó, una botiga amb un portal al carrer dels Escudellers per 24 lliures, és a dir, 8 lliures anuals.

Bartomeu Vila. 1603. Reconegué un deute de 37 lliures, juntament amb Antoni Sala, escudeller, pel preu d'una botiga de vendre gènere d'escudeller comprada a Jaume Colom, escudeller.

No existeix cap relació de botigues d'escudeller. Únicament apareix aquest tipus d'informació en els cadastres borbònics. Segons el cadastre de 1725 hi hauria 10 botigues on es venia obra escudellera, dues de les quals, a la plaça del Born, i la resta, al voltant del carrer dels Escudellers.

TAULA: LXVIII:				
BOTIGUES ESMENTADES EN EL CADASTRE DE 1716				
Escudellers	Carrers	Valor	Lloguers	Residents
Francesc Pomareda		150 £	6 £	Francesc Teodora
Isabel Gual		850 £	40 £	
Josep Jaumar, gerrer		1000 £	60 £	
Francesc Amat, gerrer		900 £	80 £	Ignaci Mas
Miquel Carreres	Carabassa	100 £	8 £	M a g d a l e n a Sala
Marc Gibergues	Nou	200 £	18 £	Inclou obrador
Bernat Peris	Tres Llits			
Botigues esmentades en el cadastre de 1725				
Jeroni Gallart	Escudellers/Carnisseria d'en Sorts			Lloguer: 30 £
Manuel Ràfols				
Eloi Lapuja	Plaça del Borm			Lloguer: 18 £
Ramon Lacruz	Plaça del Borm			Lloguer: 50 £
Francesc Borrell				
Bernat Peris	Tres Llits (5 botiguetes)			Lloguer: 75 £
Miquel Rocamador	Escudellers Blancs			
Bonaventura Figueres	?			
Jeroni Reig	Escudellers/Gignàs			
Miquel Carreres	Escudellers/Arenes			

4.6.2. EL MERCAT DE LA PISA BARCELONINA

L'obra de pisa barcelonina es consumia preferentment a la mateixa ciutat i al seu territori i es distribuïa al llarg de les comarques costaneres de ponent i de llevant. Pel litoral es podia distribuir amb petits vaixells que unien la capital amb els principals ports. Cap a l'interior, ho feia seguint les rutes tradicionals que connectaven la ciutat amb les terres de Ponent. Era enviada per mitjà de traginers professionals.

Quan es tractava d'encàrrecs concrets el pagament de la pisa es podia fer a *posteriori*, és a dir, quan la pisa ja havia arribat al seu destinatari. Per exemple, el dia 22 de maig de 1620 Eulàlia Miralles, muller de l'escudeller Llorenç Miralles, va reconèixer davant notari haver rebut de mans de fra Salvador Serra, prior de Santa Maria de Rialb i de Vilamur, de l'orde de Sant Joan de Jerusalem, tres lliures i quatre sous que era el valor del deute que el traginer de Sort, Miquel Feliu li devia per raó de plats i escudelles que li havia comprat a la seva botiga¹⁸⁵.

Les troballes arqueològiques, les restes encara conservades *in situ* i la documentació notarial aporten informació per saber fins on eren capaços, els escudellers barcelonins, de fer arribar l'obra que produïen als seus obradors. Naturalment, la ciutat de Barcelona i les poblacions de la seva àrea d'influència deurién ser els principals centres consumidors, però des del moment en què Reus va començar a produir obra escudellera, les comarques del sud del Principat també es van proveir de pisa elaborada a la capital del Baix Camp.

Un dels mercats preferits de la pisa barcelonina des de la baixa edat mitjana fins al segle XIX va ser Mallorca.

Mallorca

Va ser, potser, el mercat més important –deixant a banda la ciutat de Barcelona i el seu territori– cap a on es va exportar la pisa barcelonina, segons es desprèn de la lectura de les abundants referències documentals i les troballes arqueològiques. A les Balears, s'ha trobat tot tipus de produccions de pisa barcelonina, des de la decorada en verd i morat, blava, daurada i policroma, fins a rajola de València, que comprèn des del moment de la conquesta, fins al segle XIX¹⁸⁶.

La documentació notarial refereix la presència d'escudellers d'origen mallorquí a Barcelona, com ara Antoni i Joan Bonet, Lluís Pau Oriol i Antoni Mulet, així com també d'escudellers barcelonins que van mantenir intenses relacions comercials amb les Balears.

El 6 d'abril de 1566 Rafael Horta va ordenar procurador a Rafael Passoles i Bartomeu Cardenyès, escudellers:

*"Ad pro me et nomine meo petendum, exhigendum, recipiendum, recuperandum et habendum omnes et quascumque pecunie quantitates, res, raupas et alia plats, et scudelles et opera terre scudellerii et alia que mihi debentur en debebuntur in civitate Maioricarum et que fuit hic Barcinone caricata per me super sagatias sive llondro nuncupati Sancta Maria et Sanctus Elm, causa aportandi in civitate Maioricarum et consignata mihi ipsi"*¹⁸⁷.

Les assegurances marítimes són una bona font per a conèixer les característiques d'aquest comerç. Vegem-ne alguns exemples. L'any 1496, assegurança del mercader Pau Claver sobre obra de terra ollera, gerrera i blanca carregada a la platja de Barcelona dins la caravella de Gabriel Pujades per portar-la a Mallorca. L'assegurador, Rafael Oliver, va rebre 15 sous per les 25 lliures de l'assegurança¹⁸⁸.

Entre 1564 i 1579 estan documentades diverses partides d'obra de terra que va enviar l'escudeller Antoni Vidal cap a Mallorca¹⁸⁹. El 2 de març del 1564 va enviar obra de terra des de Barcelona a Mallorca a bord del vaixell d'Onofre Victori, consignada a nom de Miquel Saluí. Francesc Bayona va portar els 50 ducats de l'assegurança. El 17 de febrer del 1564 Antoni Vidal va rebre roba procedent de Mallorca a nom de Miquel Saluí, per dur fins a Barcelona. Francesc Bayona i Pere Guasch varen assegurar la tramesa, per 100 ducats. El 12 de desembre del 1564 va enviar obra de terra, roba i altres mercaderies des de Barcelona fins a Mallorca en el vaixell del mallorquí Esteve Sayós, consignades a nom de Miquel Saluí. Francesc Bayona aportà els 125 ducats de l'assegurança marítima. El 20 d'agost de 1579 va enviar a Mallorca, obra de terra i sis morters per fer vidre, a bord de la sagetia de –el nom en blanc– de Mallorca, consignat a nom de Miquel Saluí, vidrier. Joan Teixidor aportà les 100 lliures de l'assegurança. El 8 de setembre de 1579 va enviar obra de terra a Mallorca a bord de la barca del mallorquí

186. Existeix una interessant publicació que aporta molta informació sobre aquest tema. Es tracta de *Mallorca i el comerç de la ceràmica a la Mediterrània*. Correspon al catàleg de l'exposició del mateix nom organitzada a Palma de Mallorca pel govern balear i la Fundació "La Caixa", entre els mesos de maig i juliol de 1998, comissariada per Jaume Coll Conesa.

187. AHPB, Francesc Vidal, major, *Protocollum decimum septimum*, 1565, desembre, 29 - 1566, desembre, 24.

188. AHPB, Pere Triter, *Liber securitatum maritimarum et mercantilium numero sextus*, 1496, maig, 21 - 1497, febrer, 9.

189. AHPB, Miquel Cuberta, *Liber securitatum*, 1568, juny, 15 - 1584, novembre, 29.

185. AHPB, Antoni Roure, Manual, 1619, desembre, 29 - 1620, desembre, 24.

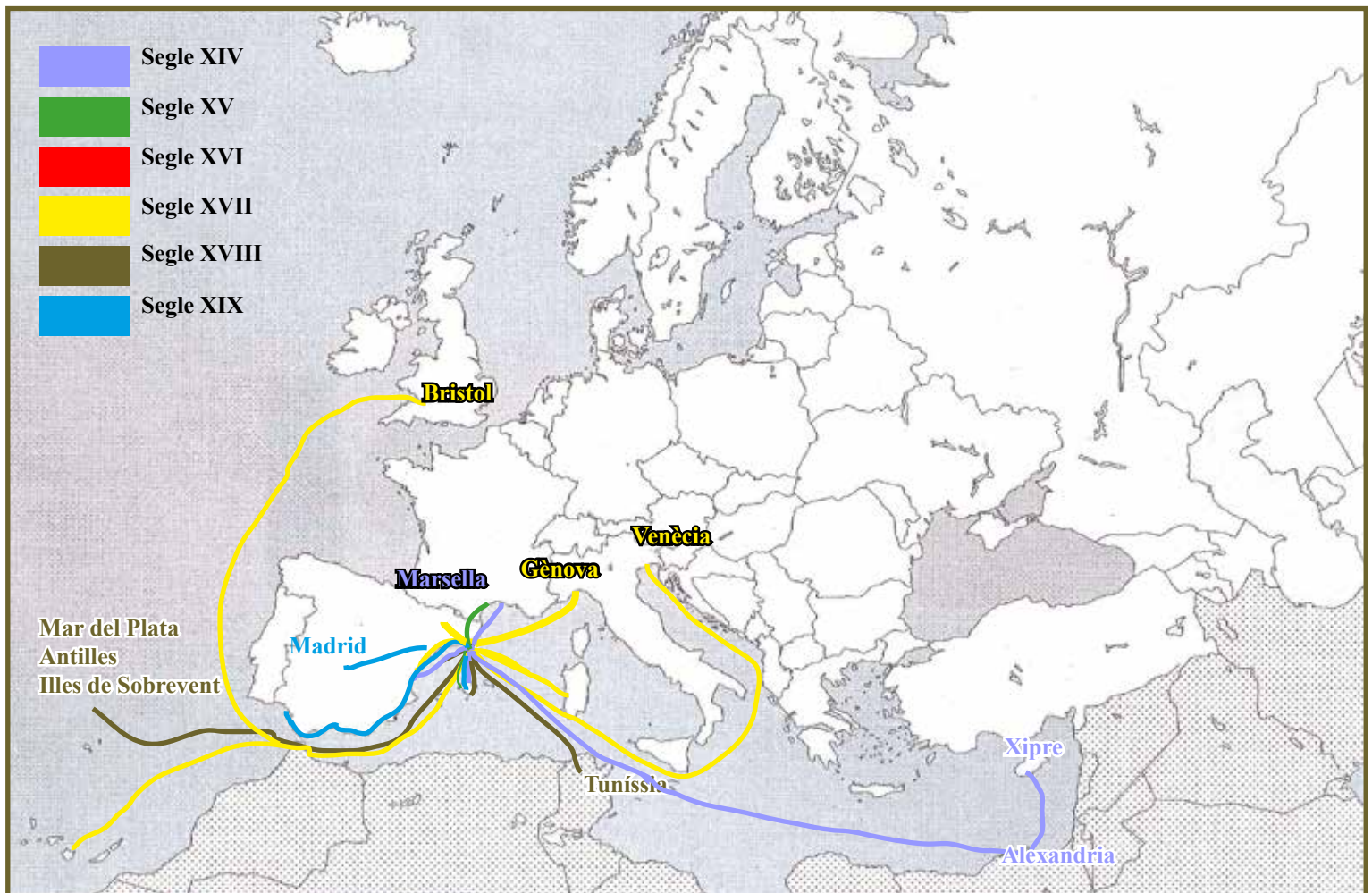

Fig.119: Rutes de la pisa barcelonina.

Bernat Muntanyola, juntament amb sis cabassos de barrella del mallorquí Joan Biscaí, tot consignat a nom del vidrier Miquel Saluí. Miquel Lluell aportà les 40 lliures de l'assegurança.

Hi ha més exemples d'aquest comerç amb les illes. El 14 de gener de 1580, seguretat posada per Antoni Vidal, escudeller, sobre caixes d'obra de terra i peix salat, sardines, carregades a la sagetia de Gabriel Borrell, d'Arenys de Mar, per a dur-les fins a Mallorca, tot consignat a nom del vidrier Miquel Saluí. El 29 d'octubre del 1580, seguretat posada per Antoni Vidal, escudeller, per obra de terra carregada en el vaixell de Pere Saqués per dur de Barcelona a Mallorca, consignada a nom de Miquel Saluí¹⁹⁰. El 6 de juliol de 1591, seguretat posada per Joan Pastor, teixidor de lli d'Alcúdia (Mallorca), a nom de Pere Serra, de l'Alcúdia, sobre qualsevol sort, suma i quantitat d'obra de terra escudellera i barrils de sardina i roba, carregats, l'obra escudellera, a la ciutat de Barcelona per l'esmentat Joan Pastor, i els barrils de sardina, a la vila de Tossa, per Joan Dalmau, a bord de la sagetia-pollacra anomenada Sant Rafael i Sant Joan Baptista, patronejada pel patró Lluís Vell, de Tossa de Mar, per portar, sobre o sota coberta, fina a l'Alcúdia, tot consignat a nom de Pere Serra¹⁹¹. El 14 d'abril de 1592, seguretat posada per Jaume Martí, mercader, ciutadà de Barcelona, sobre 100

sacs d'arròs, 106 dotzenes de suro carregades a l'Empordà per mossèn Litra, de Palamós, i qualsevol sort, suma i quantitat d'obra de terra escudellera, culleres de fusta, salats i altres mercaderies carregades a Barcelona, i qualsevol sort d'obra de terra escudellera i ollera per carregar a la platja de Tarragona o al port de Salou per Miquel Ferrer, espaser, de Tarragona, en una sagetia patronejada per Francesc Ferrer, d'Arenys de Mar, per dur-ho tot cap a Mallorca i consignat a nom de Jaume Martí¹⁹².

L'any 1596, seguretat posada pel mercader Bernat Monjo sobre qualsevol suma o quantitat d'obra de terra escudellera carregada a la sagetia Santa Maria Bonaventura, patronejada per Bartomeu Marquès, de Sitges, per dur-la fins a la ciutat de Mallorca consignada a nom d'Antoni Veyn (?)¹⁹³.

El 1603 seguretat posada per Antoni Rubí, negociant, ciutadà de Barcelona sobre draps vintidosens de color, fusta i obra de terra i altres qualsevol coses carregades al port de Barcelona a la barca o bergantí del patró Miquel Poquet, mariner de l'illa de Menorca per portar a la cala de Ciutadilla, consignada part a Joan Comallonga i part a les monges del monestir de santa

190. AHPB, Miquel Cuberta, *Liber securitatum*, 1568, juny, 15 - 1584, novembre, 29.

191. AHPB, Esteve Gilabert Bruniquer, *Liber primus securitatum*, 1591, abril, 6 - 1596, gener, 2.

192. AHPB, Esteve Gilabert Bruniquer, *Liber primus securitatum*, 1591, abril, 6 - 1596, gener, 2.

193. AHPB, Esteve Gilabert Bruniquer, *Securitatum liber secundus*, 1596, gener, 29 - 1597, gener, 31.

Clara de Ciutadilla¹⁹⁴.

L'any 1605, seguretat posada per Sebastià Terré, escudeller, ciutadà de Barcelona, en nom d'Antoni Feliperes, comerciant mallorquí, sobre qualsevol suma o sort de plats i escudelles o altre qualsevol obra de terra carregades al port de Barcelona sobre i sota la coberta de la barca anomenada Santa Maria Bonaventura patronejada per Bernat Roig, de Canet de la Maresma, per portar a la ciutat de Mallorca, consignades a nom d'Antoni Feliperes. Sebastià Terré declarà que la barca havia d'anar a buscar més càrrega a la platja de la vila de Blanes. Miquel Teixidor, per 100 lliures, va firmar àpoca de 4 lliures. Pau Granya, corredor d'orella, per 50 lliures, va signar àpoca de dues lliures. Divendres dia 30 de desembre del 1605 dita seguretat va ser intimada i notificada per Sebastià Terré als seus asseguradors, perquè la barca amb els esmentats plats i escudelles i altra obra de terra:

«És stada pressa per englessos enemichs de nostra Santa fe cathòlica y del Sr. Rey en las mars de Mallorca, per ço que li respoguen de la pèrdua de la sua seguretat»¹⁹⁵.

L'any 1613, en el seu testament, l'escudeller Jaume Gonzalvo va llegar a Guillem Cardenyas, també escudeller, 53£ de la part corresponent a l'obra de terra que el seu gendre havia anat a fiar a Mallorca per compte de tots dos. El document estipula que, si calgués, Cardenyas hauria de fer procura per cobrar aquella quantitat¹⁹⁶.

L'any 1626, Antoni Alex, mariner de Mallorca, va confessar deure a Jaume Pasqual, taverner, de Barcelona, 56£ i 11§ per obra de terra comprada als escudellers Miquel Passoles (33£ i 8§) i Agustí Planes (23£ i 3§). El mateix dia es va fer l'assegurança marítima per transportar l'obra de terra fins a Mallorca a bord de la barca anomenada Nostra Senyora del Roser, Sant Antoni de Pàdua i Sant Bonaventura, patronejada per Sebastià Sampol, consignada a nom d'Antoni Alex¹⁹⁷.

Els anys 1620 i 1626, l'escudeller Agustí Planes nomenà procuradors a Mallorca perquè, en nom seu, cobressin certes quantitats de diners que se li devien¹⁹⁸.

L'any 1642 l'hostaler Jeroni Alguer, va reconèixer un deute de 179 lliures i 2 sous amb Paula Costa, vídua de l'escudeller Pere Costa per obra de terra comprada a la seva botiga. Va prometre pagar-ho:

«Sempre que la barca del patró Pasqualino Testa, genovès, torne de Mallorca ha ont va carregada ab dita obra, y si per cas dita barca de dit patró Pasqualino, genovès, no tornava o tardava a tornar més de tres mesos, en tal cas les vos prometo pagar dins tres mesos del die present en avant comptadors¹⁹⁹».

Un debitori semblant va ser firmat per Jeroni Alguer amb l'escudeller Amador Olivella per valor de 65 lliures, 12 sous i

8 diners per obra de terra comprada a la seva botiga²⁰⁰. Un altre debitori igual va ser firmat per Jeroni Alguer amb l'escudeller Agustí Casals per obra de terra comprada de la seva botiga, per valor de 53 lliures, 2 sous, 6 diners²⁰¹.

Aquest cas mostra la manera com s'efectuava el comerç d'obra escudellera amb l'illa de Mallorca: un mercader comprava la producció de diversos obradors simultàniament, la qual cosa suggereix que un del sol no podia donar l'abast que el mercader necessitava per amortitzar part del viatge amb vaixell.

El 26 d'abril de 1605 Jeroni Sadurní reconegué que Josep Guaita, mercader, en nom de Jaume Martorell de la vila de Pollença, li va donar a través del banc de Jaume Bru i de Francesc Poble, canvistes de moneda, de Barcelona, 290 lliures, preu de 142 quintars i 60 lliures d'alcofoll, transportat a la seva nau anomenada "Beata Maria del Rosari, Sant Nicolau i Sant Antoni de Pàdua", patronejada per Pere Argila, navegant català de la ciutat de Càller, a Sardenya, a la ciutat de Mallorca, que fou presa, l'any 1604, al port de Mallorca, com a represàlia dels jurats de Mallorca contra les persones i béns de Barcelona.

Els Servanyà es dedicaven a vendre ceràmica –sembla ser que daurada– a Mallorca, ja que hem detectat Diversos documents que esmenten viatges a l'illa²⁰².

Però, sens dubte, el cas més significatiu és el de la nissaga dels escudellers de cognom Reig. Durant bona part del segle XVIII i fins a la primera meitat del XIX van monopolitzar el comerç de rajola pintada fins al punt que tota la rajola de mostra, d'oficis, plafons i frontals d'altar de Mallorca que encara es conserven *in situ* sembla, per l'estil, que ha estat feta als obradors del Reig.

País Valencià

És, si més no, curiosa l'existència d'un intercanvi recíproc entre el País Valencià i Barcelona relatiu al comerç de ceràmica que es remunta als anys de la conquesta cristiana.

Certament que des del darrer quart del segle XIV i fins el primer terç del XVI la ceràmica valenciana es va fer amb part del mercat barceloní.

En alguns jaciments catalans del segle XVII s'ha trobat obra escudellera daurada elaborada a Manises, la qual cosa vol dir que, poc o molt, encara arribava aquest tipus de ceràmica a Barcelona i al seu territori²⁰³. En el sentit inv., també. Tant podia tractar-se d'obra escudellera com d'obra gerrera o ollera.

L'any 1502 es va fer una assegurança marítima sobre obra de terra i moles de molí fariner carregades a Barcelona a bord del vaixell de Benito Lópiz (segurament López), de Sevilla, per dur-ho tot a Alacant²⁰⁴.

194. AHPB, Gaspar Montserrat Xemallau, *Securitatum*, 1602, desembre, 5 - 1611, octubre, 25.
195. AHPB, Climent Cortell, Manual d'assegurances, 1602, novembre, 4 - 1609, juny, 4.
196. AHPB, Antoni Joan Fita, *Liber primus testamentorum*, 1608, gener, 4 - 1618, febrer, 24.
197. AHPB, Josep Vendrell, Manual, 1626, gener, 2 - 1626, desembre, 24.
198. AHPB, Lluís Collell, menor, *1 procuracionum liber*, 1621, agost, 4 - 1635, desembre, 29.
199. AHPB, Pau Passoles, *Septimum manuale sive protocollum*, 1641, desembre, 26 - 1642, desembre, 23, fol. 485r-486r.

200. AHPB, Pau Passoles, *Septimum manuale sive protocollum*, 1641, desembre, 26 - 1642, desembre, 23, fol. 486r-486v.
201. AHPB, Pau Passoles, *Septimum manuale sive protocollum*, 1641, desembre, 26 - 1642, desembre, 23, fol. 486v-487r.
202. AHPB, Josep Virgili, *Primum manuale instrumentorum*, 1667, maig, 11 - 1667, novembre, 28.
203. Per exemple, se n'ha trobat a Mataró. A les excavacions efectuades a la plaça de Santa Maria, on hi havia la casa dels Pou, es va buidar part d'un pou dins del qual va aparèixer alguna peça d'obra daurada valenciana, recremada, és a dir, *frantum*. Això vol dir que les peces cremades en origen, també es comercialitzaven.
204. AHPB, Pere Triter, *Liber ... maritimarum et mercantiliu numero tercius decimus*, 1502, maig, 14 - 1502, novembre, 22.

El 8 de gener de 1521, seguretat posada per Antoni Ortigó, beiner, ciutadà de Barcelona, en nom de Jaume Mercer, gerrer, ciutadà de Barcelona, sobre robes, quatre moles de pedra, quatre trulls i qualsevol obra de terra de qualsevol sort i suros que Jaume Mercer carregaria o deuria carregar en la platja de Barcelona (les moles, trulls i l'obra de terra), i a la vila de Blanes (suro) en el navili d'en Oliver, de Calella de Mar, per dur-ho al cap de l'Aljub (Santa Pola)²⁰⁵.

El 1522, Climenta, vídua del gerrer Jaume Mercer, nomena procurador a Anzima Despínola “*in partibus d'Alacant resident*” per, en nom seu, reclamar a Joan d'Alacant i a altres persones certes quantitat degudes per mercaderies trameses per Jaume Mercer, el seu fill²⁰⁶.

Al nord de la província de Castelló hi ha algunes esglésies que encara conserven rajoles de mostra de fabricació barcelonina, com per exemple, al Reial Santuari de la Mare de Déu de la Font de la Salut, a Traiguera (obra que atribuïm als Reig).

L'any 1663 tenim documentada la tramesa d'una important quantitat de rajoles, cintetes i mamperlans fetes a l'obrador de Llorenç Passoles amb destinació a la parroquial de Vinaròs.

Múrcia

A Múrcia es va trobar un fragment de decorat amb el dibuix de part del cos d'un peix semblant als que hi ha en algunes peces de ceràmica trobades a Manresa i ara al seu museu, segon expliquen Llubià i López Guzmán [LLUBIÀ, LÓPEZ, 1951: 42-43 i lám. III, fig. 10] i també esmenta Olivari [OLIVARI, 1952: 108].

Castella

Les referències documentals a possibles exportacions de ceràmica barcelonina cap a terres castellanques són extraordinàriament rares, però no podem obviar que hi havia un actiu comerç entre la ciutat i les fires de Medina de Rioseco.

De la mateixa manera que en els trajectes per via marítima, la ceràmica era transportada com a mercaderia complementària, es podia donar el cas que també ho fes per terra. La fragilitat del material transportat no deuria suposar cap obstacle, ja que sabem que s'exportava molt de vidre, matèria encara més fràgil, i tenim constància documental que alguns escudellers tenien negocis amb vidriers.

L'any 1549, l'escudeller Pere Pons i la seva esposa Maria van reconèixer que el mercader Joan Garriga els va donar *ad cambium* 58 ducats d'or per les fires d'agost de Medina de Rioseco per ser lliurades al mercader català Joan Serra “*in dictis feriis resident*”²⁰⁷.

Certament que una sola referència és poca cosa, però no hem fet una exploració sistemàtica de tots els manuals notariaus d'aquella època i, en qualsevol cas, és una dada que obre les portes a considerar aquesta possibilitat.

França

Les notícies referents a la venda d'obra escudellera al regne de França són força menys nombroses que els exemples mallorquins, però l'existència de documentació –així com algunes troballes arqueològiques– demostra que existí un comerç d'aquest tipus de producte, des del segle XIV fins almenys el segle XVIII.

L'any 1570 l'escudeller Bartomeu Pujades s'esmenta el seu nom en una partida de taronges i diverses càrregues d'obra de terra embarcades amb destinació a França²⁰⁸.

A Lo Martegue, a la Provença francesa, s'ha localitzat abundant pisa blava de la segona meitat del segle XV [AMOURIC, RICHEL, VALLAURI, 1999: 58, fig. 110].

A Perpinyà (fins al Tractat del Pirineu era una ciutat catalana, en el sentit polític del terme) també s'ha localitzat pisa barcelonina. Destaquen Diversos plafons de rajoles procedents de l'antiga casa Ortafà de Perpinyà que es troben actualment a la catedral de Narbona [VANITÉS DE FAÏENCE, 2000: 61-65].

Sardenya

Les referències documentals a l'exportació d'obra de terra cap a la possessió aragonesa de Sardenya són força més abundants, i han estat corroborades amb les troballes arqueològiques efectuades en territori sard [BICCONE, 2017].

Entre la documentació consultada, n'hi ha que fa referència a l'exportació de ceràmica barcelonina a l'illa. L'any 1549, l'escudeller Pere Pons va nomenar procurador al mariner de Barcelona Bartomeu Fàbregues per tal de cobrar certes quantitats de diners que li devien a Sardenya i a la ciutat de Càller²⁰⁹.

El 22 de desembre de 1561 Jaume Jover va nomenar procurador a Baltasar Vinyoles, escudeller, per cobrar certes quantitats que se li devien per part d'Antonio de Lofrasso, mercader de Sardenya²¹⁰.

El 1604 Jeroni Sadurní reconegué a Francesc Torrent, candeler, ser-li deutor de 9 lliures 1 sou 2 diners, preu d'una sort d'obra de terra ollera comprada per Jeroni a Francesc Torrent. En un altre document notarial es diu que Jeroni Sadurní era, amb l'esmentada obra de terra ollera, a la ciutat de l'Alguer, Sardenya²¹¹.

El 30.11.1607 el seu germà Gaspar Sadurní deuria estar mort, ja que l'havia anomenat el seu hereu universal. El testament fou redactat pel notari Jeroni Vidal, a la ciutat de Càller,

De l'any 1655 data un plet que esmenta el carregament d'obra de terra (terrisa, pisa blava i pisa daurada) dins del vaixell Nostra Senyora del Roser i Sant Antoni de Pàdua, patronejada pel capità Bernat Bofill, amb destinació a l'Alguer²¹².

205. AHPB, Joan Jeroni Canyelles, *Liber primus securitatum*, 1520, gener, 27 - 1526, desembre, 24.

206. AHPB, Joan Jeroni Canyelles, *Secundum manuale*, 1521, setembre, 25 - 1522, desembre, 4.

207. AHPB, Francesc Vidal, major, *Protocollum*, 1548, desembre, 29 - 1549, desembre, 23.

208. AHPB, Miquel Cuberta, *Manuale*, 1570, setembre, 19 - 1571, juliol, 22.

209. AHPB, Francesc Vidal, major, *Protocollum*, 1548, desembre, 29 - 1549, desembre, 23.

210. AHPB, Miquel Cuberta, *Secundum prothocollum sive manuale contractuum comunium*, 1561, octubre, 14 - 1562, setembre, 22.

211. AHPB, Galceran Francesc Devesa, *Decimum sextum prothocollum sive manuale*, 1603, desembre, 31 - 1604, desembre, 22.

212. AHPB, Pere Màrtir Ferrer, *Llibre primer de transaccions y concòrdias*, 1647, octubre, 28 - 1653, desembre, 15, fol. 169.

Itàlia

A més de les troballes arqueològiques que s'efectuen en territori italià, alguns documents notarials fan referència al comerç d'obra de terra entre Barcelona i diverses ciutats italianes. Són particularment incessants les assegurances marítimes, perquè de vegades fan esment a partides d'obra ollera, gerrera o escudellera que, embarcades al port de Barcelona, anaven a parar algunes ciutats costaneres de la península itàlica.

Un document del 1507 fa referència a una assegurança feta per Jacobo Vernagalli, ciutadà de Barcelona, en nom de Perot Vernagalli, mercader de Barcelona, el seu germà, sobre 38 coves d'obra de terra de girat i comú i 8 botes plenes d'obra de terra que s'havien de dur des de Barcelona fins a Palerm. Sembla que es tractava, però, d'obra gerrera, i no pas escudellera²¹³.

L'any 1579, assegurança posada per Antoni Sadurní en nom propi i de Magdalena Gonzalvo d'Ayepes sobre una bala de roba de contrai, dosens de coloret i dues mitges botes d'obra de terra, tot carregat a la platja de Barcelona a la nau patronejada per un tal Fogassot per dur-ho tot fins a Palerm, consignat a nom d'Antoni Bohigues²¹⁴.

Gran Bretanya

S'ha trobat pisa barcelonina a les Illes Britàniques, de vegades confosa com a pisa daurada valenciana tardana, per exemple a Bristol [PONSFORD, BURCHILL, 1995: 315-318].

Illes Canàries

S'han localitzat fragments de pisa daurada de procedència catalana [SOSA, 2004: 21-41].

Tunísia

Bàsicament es tracta de rajoles de mostra alguns models de les quals es varen imitar allà mateix [ÁLVAREZ, 2012: 536-541]. Tenim documentada la tramesa de rajoles des de Barcelona a Tunísia per part de l'obrador dels Cantó.

Xipre

Al Museu de Larnaca hi ha exposats alguns exemplars de pisa a barcelonina decorada en verd i negre, del segle XIV, arribats via marítima, que estan catalogats com a pisa italiana. Són inèdits, que sapiguem.

Egipte

Segons explica Olivar Daydí, a Alexandria foren excavats, els anys 1946 i 1947, tres grans sots plens de fragments ceràmics en els quals es trobà abundants trossos de fabricació catalana semblants als trobats a Manresa, segons classificació de Mr. Lane, qui va ser la persona que va comunicar a Olivar aquella troballa. Malgrat les gestions fetes per Olivar, no va ser possible consultar aquest material ni obtenir cap fotografia

[OLIVAR, 1952: 109].

Argentina

S'ha documentat rajola de mostra, d'oficis i alguns plafons de sants. Originàriament estaven al convent de Santa Catalina, a Buenos Aires, però a l'inici del segle XX foren traslladats a la catedral bonaerense.

Totes les rajoles són del segle XVIII i, per l'estil, les podem atribuir l'obrador dels Reig (veure apartat dedicat a la pisa barcelonina del segle XVIII).

Uruguai

L'exportació de pisa barcelonina es va focalitzar, sembla, en la rajola de mostra. Alejandro Artucio Urioste (*El azulejo en la arquitectura uruguaya. Siglos XVIII, XIX y XX*) dóna a conèixer diferents exemples d'aquest tipus de rajola i també alguns plafons de sants elaborats a Barcelona [ARTUCIO, 2004].

Les Antilles, Illes de Sobrevent, Cuba i Puerto Rico

Al final del segle XVIII i l'inici del XIX hem documentat l'existència d'un comerç de pisa barcelonina amb aquests territoris de les colònies americanes. S'esmenten Santa Marta (Colòmbia) i Caracas (Veneçuela), a més de les illes de Cuba i Puerto Rico.

Duarte i Fernández ham documentat algunes ceràmiques barcelonines a Veneçuela. Fan esment de l'impuls que deuriem rebre les exportacions de ceràmiques espanyoles durant la segona meitat del segle XVIII gràcies a la *Real Cédula* del 12 d'octubre de 1778 en la qual es declarava lliure d'impostos la pisa de tots els centres hispans [DUARTE, FERNÁNDEZ, 1980: 22].

Els mateixos autors varen publicar dues rajoles que varen formar part de dos plafons. Una du, pintat al rev., el número 2 i la lletra H, i l'altra rajola, el número 12 i la lletra B. Tan com afirmen, la rajola amb el núm. 2 correspon a la rajola inferior central d'un plafó on s'hi representava sant Isidre. La rajola amb el núm. 12 no correspon, però, al mat eix plafó. Mostra el cap d'un angelet. Molt pocs plafons duen algun angelet pintat en un angle. N'hem documentat només en una Mare de Déu dels Dolors i en una escena que mostra el bateig de Jesús per part de Joan baptista.

Aquesta rajola correspon a la del tipus amb l'angle pintat arrodonit, com els dels plafons de santa Caterina de Siena, a Buenos Aires.

Pertany a la Fundación John Bolton. La rajola de sant Isidre, al Museu Bolivarià. Ambdues varen pertànyer a una antiga casa de Caracas. La rajola amb l'angelet va ser adquirida per Arístides Rojas al final del segle XIX. La de sant Isidre va ingressar al museu abans de 1938 [DUARTE, FERNÁNDEZ 1980: 52].

Un altre model de mostra barcelonina, l'anomenat "del clavell" es va trobar en una antiga casa de Caracas, segurament la mateixa. Els autors la varen catalogar com a sevillana. [DUARTE, FERNÁNDEZ, 1980: 56].

Encara hi ha un altre model més, catalogat erròniament com a sevillà, que es va trobar a la casa anomenada la "Cuadra

213. AHPB, Pere Triter, *Liber securitatum maritimarum et mercantilium numero octavus*, 1497, agost, 31 - 1498, març, 24.

214. AHPB, Francesc Vidal, major, Esborrany, 1549, desembre, 29 - 1550, desembre, 23.

Bolívar” que fou de Juan Vicente Bolívar. Quan va morir l’any 1786, la seva esposa, María de la Concepción Palacios Blanco va iniciar una sèrie de millores i és possibles que aquestes rajoles siguin d’aquella època.

Efectivament, es tracta d’un model que podem atribuir a l’obra de Bernat Reig.

En el mateix catàleg, els autors presenten un plat de 21 cm de diàmetre que varen catalogar de l’Alcora, amb interrogant, però que en realitat correspon a un plat comú o de compte, policrom, de la sèrie anomenada “de Banyoles”. Diuen que aquest plat va pertànyer al convent de monges clarisses de Mèrida.

Mostra el típic ocellet que s’aguanta només damunt d’una de les seves potes, situat en mig d’una illeta de color.

La documentació que en parla són rebuts o deutes de comerciants que han dut pisa a aquella zona del món amb la finalitat de ser venuda repartint-se els guanys entre els escudellers que la van fer i els mercaders que la van dur a destinació (veure apartat dedicat a la pisa barcelonina del segle XVIII i les fitxes biogràfiques).

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA -II-

La producció (segles XV - XVII)

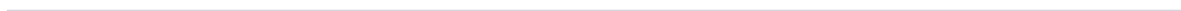
**Tesi presentada per Josep Antoni CERDÀ i MELLADO
per accedir al grau de doctor en història**

**Director: Dr. Jaume COLL CONESA
Tutor: Dr. Joaquim PERA i ISERN**

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana

Curs de doctorat
"CIVILITZACIONS EN CONTACTE AMB LA MEDITERRÀNIA"
(TRIENNI 2016- 2018)
Barcelona, 2021

SUMARI DEL VOLUM II

5. EL REPERTORI DE FORMES DE LA PISA BARCELONINA, SEGONS ELS INVENTARIS DE BÉNS D'ESCUDELLERS DIFUNTS	7
5.1. ANÀLISI D'ALGUNS DELS INVENTARIS	100
5.2. LA PRODUCCIÓ BARCELONINA DE PISA	113
6. LA PRODUCCIÓ D'OBRA ESCUDELLERA A BARCELONA, DELS ORÍGENS A L'ARRIBADA DE LORENZO DE MADRID (S.XIII-XVI)	135
6.1. LA PISA "ARCAICA"	140
6.2. LA PISA EN VERD I MORAT "CLÀSSICA"	142
6.3. LA PISA BLAVA "ARCAICA"	145
6.4. LA PISA EN VERD I MORAT TARDANA	145
6.5. EL "LLIBRE DE COMPTES", DE FRANCESC REYNER	155
6.6. ANÀLISI D'ALGUNS DELS VIATGES VALÈNCIA I BARCELONA PEL SUBMINISTRAMENT DE CERÀMICA	160
6.7. NICOLAU REYNER I EL SEU MANUSCRIT. L'OBRADOR DE NICOLAU REYNER	161
6.8. ELS COL·LABORADORS DE NICOLAU REYNER	162
7. LA PISA BLAVA BARCELONINA "FETA A L'ANTIGA", DURANT ELS SEGLES XV-XVII	233
7.1. DETERMINACIÓ I CRONOLOGIA DE LA PRODUCCIÓ	233
7.2. L'APORTACIÓ DE LES FONTS DOCUMENTALS	234
7.3. EVIDÈNCIES DE RAJOLES BARCELONINES DEL SEGLE XV I XVI.....	236
8. LA PISA DAURADA BARCELONINA, ALS SEGLES XV-XVII	259
8.1. L'ELABORACIÓ DE PISA DAURADA A BARCELONA, DURANT ELS SEGLES XV I XVII.	259
8.2. LES EVIDÈNCIES ARQUEOLÒGIQUES291
8.3. LA PRODUCCIÓ DE PISA DAURADA, SEGONS LA DOCUMENTACIÓ ESCRITA	292

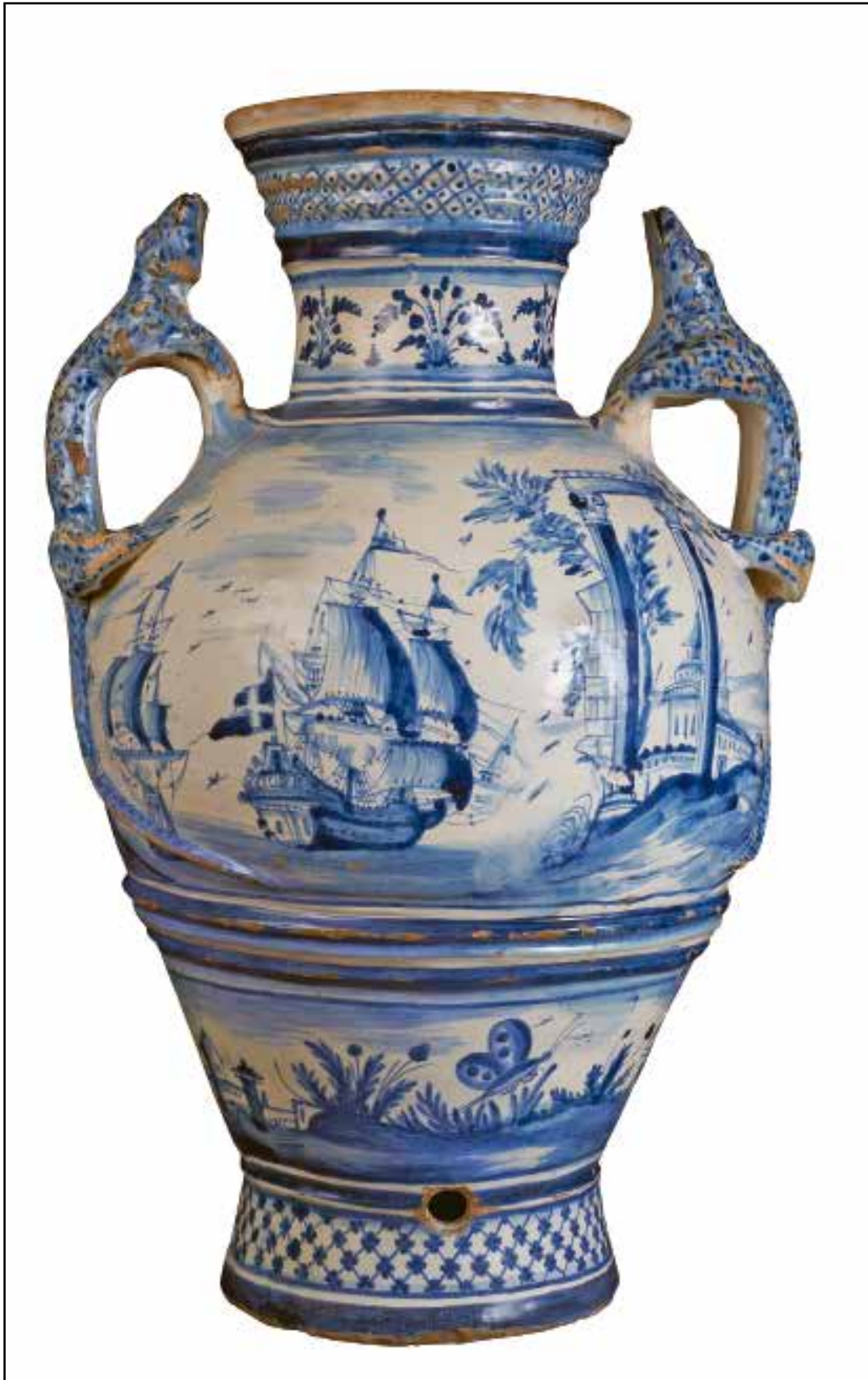

9. LA PISA BARCELONINA: DE LORENZO DE MADRID AL FINAL DEL SEGLE XVII	295
9.1. LORENZO DE MADRID. DADES BIOGRÀFIQUES	296
9.2. LA PRODUCCIÓ BARCELONINA ENTRE LA MORT DE LORENZO DE MADRID I FINS A LLORENÇ PASSOLES	307
9.3. LA PRODUCCIÓ DEL "MESTRE DE CERVERA"	354
9.4. ALTRES PLAFONS DE TEMÀTICA RELIGIOSA DE MITJAN SEGLE XVII	362
9.5. PLAFONS DE BATALLES	363
9.6. LA PISA DE LA PRIMERA MEITAT DEL SEGLE XVII	366
9.7. LLORENÇ PASSOLES I COSTADA I LA SEVA PRODUCCIÓ	372
9.8. LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA DESPRÉS DE LA MORT DE LLORENÇ PASSOLES I FINS AL 1700	422

**ELS ESCUDELLERS
I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA^a
(segles XV-XIX)**

**VOLUM II
LA PRODUCCIÓ
(SEGLES XV-XVII)**

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA^a
Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana
Curs de doctorat
"CIVILITZACIONS EN CONTACTE AMB LA MEDITERRÀNIA"
(TRIENNI 2016- 2018)
Barcelona, 2021

5

EL REPERTORI DE FORMES DE LA PISA BARCELONINA, A PARTIR DELS INVENTARIS DE BÉNS D'ESCUDELLERS DIFUNTS

En el primer bloc, format per quatre capítols, hem tractat sobre l'ofici d'escudeller, l'organització i evolució històrica de la confraria de sant Hipòlit, la seva relació amb la ciutat i el procés de producció i la comercialització de l'obra escudellera. En aquest segon bloc tractarem de forma específica l'obra escudellera barcelonina entre els segles XV i XIX: el nom de les formes elaborades, les sèries produïdes, datacions i autories.

L'esquema d'aquest bloc s'estructura de la forma següent: En el primer capítol tractarem de les peces objecte del treball dels escudellers, en concret, dels noms que els hi donaven els mateixos professionals.

La font que hem utilitzat per a poder determinar les formes elaborades i, en alguns casos, les produccions són els inventaris dels béns dels escudellers difunts, ja que varen ser redactats per professionals de l'època. Per tant, són les fons primàries més fiables que hi ha.

Hauria estat ideal haver trobat tots els inventaris dels béns dels mestres escudellers productors de pisa, però això no ha estat possible. De tota manera hem localitzat 115 inventaris, dels quals n'hi ha que no aporten cap mena d'informació sobre la producció ceràmica. Es tracta, que en tinguem notícia, del conjunt d'inventaris més nombrós amb el qual s'ha treballat aquest tema: el de la producció de pisa en una ciutat a l'època moderna.

Existeix una publicació molt interessant que tracta sobre els noms dels objectes de terrissa que apareixen en la documentació baixa medieval mallorquina [BARCELÓ, ROSSELLÓ, 1991]. La diferència amb el nostre treball és que únicament hem utilitzat inventaris de mestres escudellers, i que el període de la mostra no es circumscriu als segles XIV - XV, sinó que abasta des del XVI fins al XIX.

En aquest apartat hem fet la transcripció, parcial, dels inventaris dels béns dels mestres escudellers localitzats –i

d'algun mestre gerrer/oller que posseïa l'obrador al quarter de framenors–, però sense les parts dels inventaris que no tenen relació amb la producció d'obra de terra.

Hem transcrit també la part referent a les estances dels béns immobles inventariats. Som conscients de l'interès històric i filològic que té transcriure la totalitat dels inventaris, però la gran quantitat de documentació que ha calgut consultar ens ha obligat a prendre aquesta decisió.

Les normes de transcripció respecten al màxim el text original, però hi hem afegit els accents, apòstrofs i guionets. Hem desenvolupat les abreviatures.

L'inventari més antic data de 1517 i el més modern, de 1854.

Una vegada buidats els inventaris hem elaborat unes taules de formes, amb les variants que s'hi esmenten: de formes, de dimensions i/o del color de la decoració. Finalment hem proposat relacionar cada forma ceràmica i la seva variant amb un determinat objecte, ja sigui amb peces procedents de col·leccions particulars o públiques o amb formes recuperades de jaciments arqueològics, si bé en aquest cas som conscients que hi ha encara molta feina per fer.

En el capítol següent passem a l'estudi de la producció barcelonina des dels inicis fins a l'arribada del mestre toledà Lorenzo de Madrid a Barcelona. Hem preparat una breu incursió a la pisa anterior a la creació de la confraria de sant Hipòlit, el 1404. Es tracta de la pisa blanca, sense decorar, o pintada amb els colors manganès, verd o amb la combinació d'ambdós. També existeix una molt escassa producció en blau que, seguint les propostes fetes per altres investigadors, potser caldria anomenat "pisa blava arcaica", i una molt rara producció en la qual es combinen els colors blau i morat.

En el tercer capítol tractem sobre la producció de pisa barcelonina des de l'arribada de Lorenzo de Madrid fins al final del segle XVII. El criteri pel qual hem fet aquest divisió és que amb la presència del mestre toledà a Barcelona va arribar també la producció decorada seguint els corrents estètics del manierisme, que més tard va evolucionar cap a les sèries del barroc.

Al tercer volum hem tractat de l'evolució de la pisa barcelonina durant els segles XVIII i XIX, a partir de les dues grans sèries que frontereres entre els segles XVII i XVIII, les sèries anomenades "de faixes o cintes" i la de "la botifarra", i la sèrie anomenada de "Banyoles" que es va desenvolupar a cavall del segle XVIII i XIX.

Les fàbriques de pisa que es varen obrir a la ciutat ja ben entrat el segle XIX ho varen fer a esquenes de la confraria, que a afectes legals va deixar d'existir l'any 1836. Es tractava de dues fàbriques de pisa de pedrenyal "a l'anglesa" i altres fàbriques on es va produir porcellana, la darrera de les quals va estar en actiu fins a la dècada dels anys 80 del segle XX.

5.1. ELS INVENTARIS DELS BÉNS DELS ESCUDELLERS DIFUNTS

01

1503, juliol, 19. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Joan Trull, oller, fet a instàncies de¹. AHPB, Joan Marc Miquel, Plec d'inventaris i encants, 1500 - 1526.

«En lo menjador de la casa del dit deffunct en la qual stància lo dit deffunct és mort: (...)

«En la cambra prop la stància del menjador: (...)

«En la cambra dalt: (...)

«En la cambra de la carrera: (...)

«En la botiga après de la entrada trobam les coses següents: (...)

«En la entrada: (...)

«En la botiga de les cases del deffunct qui són prop lo carrer dels Còdolls: (...)

«En la botiga de la casa la qual lo dit deffunct posseïa en lo carrer del Vidre prop Viladays trobam les coses següents: (...)

«*Die veneris vicesima prima mensis julii, anno predicto:*

«Las casas i propietats dejús scritas són de la heretat del dit deffunct (...)

02

1517, setembre, 29; novembre, 6. Barcelona

Inventari dels béns del difunt Joan Trullàs, escudeller, fet a instàncies de la seva vídua Elisabet. AHPB, Joan Savina, Plec d'inventaris i encants, 1506-1525.

«Item, un molí de moldre çaffre.

«Item, dos rodets de pintar lo daurat.

«Item, V banques de fust per seure.

«Item, V pells de barret per tenir les pots de penjar la obra.

«Item II menadors de menar lo vernís.

«Item, una forqueta de ferro.

«Item, un càvec per la pasta.

«Item, una dotzena de costés.

«Item, un trinxant e un molle de rajoles.

«Item, un magall.

«Item, una massa de starrossar.

«Item, un librel de pastar.

«Item, una corriola e un poal de coure, del pou.

«Item, X fustets nous.

«Item, III sachs per tenir de vernís.

«Item, dues finestres de pedra noves elaborades estan [il·legible]

«En la botiga:

«Item, X grosses de obra de terra comuna.

«Item, VI grosses de obra de terra blanca.

«Item, XXX gerres de terra, terceres.

«Item V bugaders de terra valencians, migensers.

«Item, VI botiges blaves.

«Item, XII de pots blaus.

«Item, una grossa de galatí.

«Item, una grossa e mija de plats de servir.

«Item, una grossa e mija de partera.

«Item, una grossa de banyat.

«Item, una grossa e mija de pagès morisch.

«Item, una grossa e mija plats comuns valencians.

«Item, mija grossa, setres, entre grans e xichs.

«Item, mija grossa, entre tayfores primes e plats de capellà.

«Item, XXX pessés, entre grans e xiques, plats reals.

«Item, VI dotzenes de librelletes petites, fines.

«Item, una grossa de obra hoscada valenciana.

«Item atrobam en la dita heretat una casa scituada al carrer dels Ollers.

«*Testes dicti inventari qui fuit factis VI novembris dicti anni sunt: Onoffrius Spelta, Petrus Ponç, scudelleriis, habitantes Barchinone.*

03

1521, novembre, 26 i 27. Barcelona.

Inventari dels béns d'Eulàlia Albanell, vídua de l'escudeller Jeroni Albanell, fet a instàncies del pare Bernat Albanell, de l'orde carmelitana, de Cosme Mestre, clergue, i de Jaume Plana, daurador, els seus marmessors testamentaris. AHPB, Antoni Anglès, major. Plec d'inventaris i encants, 1506-1522.

«Primo, atrobam totes aquelles cases ab entrades y exides, drets y pertinències sues, les quals la dita defuncta mentres vivia, havia e posseïa en la present ciutat de Barcelona, en lo carrer apellat dels Ollers Blanchs (...)

«En lo ortet de les dites cases fonch atrobada la següent obra, la qual fonch designada per en Pere Arnau, gerrer, y en Pere Genovès e Joan Miró, scudellers:

«Primo, atrobam en lo dit ortet onze cànters de compte de obra, de dues ances, nous.

«Item, dotze cànters de tres per dos.

«Item, set cànters de cireres.

«Item, divuyt peces de massures [?] entre librells y cànters, tot *frentum*, stimat per en Pere Arnau en tres sous.

1. En blanc.

«Item, mig cove de librells de tres per dos.
 «Item, quatre diners de ensabonadores.
 «Item, tres diners de gerrers de cireres.
 «Item, dotze tests dolents ab ses tarongers y tres olles ab tarongerots petits y hun test ab una murtrereta.

«En la entrada de dites cases fonch atrobat lo següent:
 «Primo, una dotzena y vuyt peces de librella de dos sous y mig.
 «Item, dues dotzenes de librells de divuyt.
 «Item, dos diners y malla de librells aguts.
 «Item, tretze dotzenes y quatre peces de poals de divuyt, entre blanchs y negres.
 «Item, mija dotzena de poals de dos y mig dotzena.
 «Item, tres lavamans grans.
 «Item, hun cove y hun diner, entre búrnies y gerres de cireres.
 «Item, tres dotzenes y cinch peces de dos sous y, mija dotzena entre búrnies, gerres y porrons.
 «Item, dues dotzenes peces de divuyt diners dotzena, entre búrnies y porrons.
 «Item, dos librells de oli, grans.
 «Item, una dotzena y mija entre pots y bevedors de divuyt la dotzena.
 «Item, nou diners y una peça de barangueres de quatre.
 «Item, cinch diners de barengueres de tres.
 «Item, tres diners y malla, entre gerres y barengueres de tres per dos.
 «Item, una dotzena de dos sous y mig, entre calderetes y cetres.
 «Item, vuyt carabasses: sis envernissades y dues aspres.
 «Item, quaranta-cinch olles negres de tres malles.
 «Item, trezte olles negres de dos.
 «Item, tres dotzenes entre porrons y cetrills, de dos y mig.
 «Item, dues dotzenes de cetres verdes, grans, de dos sous y mig.
 «Item, onze dotzenes entre cetres y porrons y cetrills de divuyt.
 «Item, vuyt dotzenes entre cetrills y morters y xoropicos y poals de nou diners la dotzena.
 «Item, una dotzena entre morters y bevedors de polls, de divuyt.
 «Item, onze peces de morters de dos sous y mig dotzena.
 «Item, dos diners y una pessa de berengueres de quatre.
 «Item, quatre torres xiques de diner la torre.
 «Item, una torre, per hun diner y malla.
 «Item, tres peces: una panadera y una exaropera e hun refredador.
 «Item, lo *frentum* que és restat de la obra gerrera, de vàlua de tres sous, poch més o menys.
 «Item, set dozenes caragolins setens.
 «Item, tretze grosses y quatre dotzenes de scudelles de orella comú València.
 «Item, tres grosses y quatre dotzenes y mija plats comuns valencians grans.
 «Item, set grosses, set dotzenes plats comuns de Barcelona.
 «Item, setze bacines grans de III sous la peça, obra de València.
 «Item, vint-y-una miges bacines de obra de València, de divuyt diners bacina.
 «Item, quatre dotzenes y vuyt peces de enciameres fines grans de obra de València y hun bugader gran negre, trencat.

«Die jovis XXVIII dicti mensis novembris, anno predicto

MDXXI.

«Item més atrobam en la dicta entrada de dites cases tres còvens y vuyt diners de olles girades.
 «Item, deu olles negres de quatre sous dotzena.
 «Item, trenta-dues olles negres de dos sous dotzena y quinze de diner y malla la pessa.
 «Item, deset dotzenes y mija olles y cassoles de comú.
 «Item, hun cove y dos diners de cassoles de girat.
 «Item, dues grosses y mija de scudelles de pagès, blau.
 «Item, set dotzenes de scudelles de orella blaves.
 «Item, una grossa y mija de plats y librelles compte.
 «Item, mig cove de grexoneres y panaderes y librelles foradades.
 «Item, vuyt grexeres de cinch sous dotzena.
 «Item, set grexoneres sventrades y esbrocades grans, de vàlua de III sous, poch més o menys.
 «Item, dos diners de cassoles de girat.
 «Item, vuyt dotzenes coladors, perfumadors, canelobres, copetes y torradores, de dos sous y mig dotzena.
 «Item, vuit peces entre torradores de avellana y copes negres de III diners dotzena, y fogons de parayre, tot obra negra.
 «Item quatre copes envernissades: dues trencades y dues sanceres, de vàlua de vuyt diners, poch més o menys.
 «Item, dues grosses escudelles galatí de València.
 «Item, hun bugader València de la forma maior, guarnit de spart, ab son librell.
 «Item, hun bugader negre trencat gran, ab hun librell verd, tot trencat, dins lo qual ha dues grosses de scudelles galatí de València.
 «Item, una gerra quintarencha ab sa lata, ab deu dotzenes de plats comuns valencians.
 «Item, hun bugader negre trencat, de la forma maior, en lo qual ha quatre grosses de scudelles de banyat València.
 «Item, una gerra quintarencha dins la qual ha dues grosses y quatre dotzenes de scudelles comú de Barchinona, ab sa lata.

«Die veneris XXVIII dicti mensis novembris, anno predicto MDXXI.

«Item, tres conques obra de València.
 «Item, dotze peces, entre bacines, plats grans, obra valenciana de tres sous la pessa.
 «Item, dues pessas bacines obra valenciana de III sous pessa.
 «Item, vuyt bacines xiques de divuyt diners pessa, obra de València.
 «Item, bassines grans y tres bassines xiques, obra de València, cascarrades.
 «Item, vint y quatre cetres o pitxers grans, obra valenciana.
 «Item, dues pessas de tudoneres, mascle y famella, de obra de València, xiques.
 «Item, onze cetres o pitxers xiques de obra de València.
 «Item, sis cetres o pitxers grans y tres xiques, de obra de València, entre sventrades y sbrocades.
 «Item, dues grexoneres mijanceres, la una foradada; l'altra, bona, de València, de hun sou, poch més o menys, les dos.
 «Item, cinquanta-dos porrons blanchs.
 «Item, una gerra quintarencha ab sa lata, dins la qual atrobam quatre dotzenes y una pessa de enciameres grans de obra de València, fina.
 «Item, sis pessas més de enciameres grans, de obra fina de València.
 «Item, una gerra tercienda foradada, ab sa lata, dins la qual atrobam quatre grosses de scudelles talla d'argent València.
 «Item, una gerra quintarencha ab sa lata, dins la qual ha dues

grosses y una dotzena escudelles talla d'argent de València.

«Item, una altra gerra quintarencha ab dues grosses y dues dotzenes escudelles comú banyat València, ab sa lata.

«Item, una grossa plats comuns de Barchinona.

«Item, una gerra tercenca hun poch sbrocada, ab sa lata, buyda.

«Item, una gerra foradada dins la qual ha dues grosses y mija scudelles comunes valencianes, ab sa lata, quintarencha.

«Item, una gerra quintarencha foradada, ab sa lata, dins la qual ha una grossa y deu dotzenes de scudelles comú València.

«Item, una gerra quintarenca ab sa lata, ab dues grosses y vuyt dotzenes scudelles comú banyat, València.

«Item, dues dotzenes y quatre peces plats de servir, de Barchinona.

«Item, dues dotzenes y mija plats comuns, de Barchinona.

«Item, cinch dotzenes y quatre pessés plats de servir, valencians, los quals són dins hun bugader xich trencat.

«Item, dues dotzenes y cinch pessés plats de servir, de Barchinona.

«Item, dues dotzenes de capallevats xichs.

«Item, deu pessés de capallevats grans,

«Item, sis pessés de capallevats: tres de grans y tres de xichs capfesats.

«Item cinch dotzenes de librelles, enciameres grans y cinch dotzenes de librelles, enciameres xiques, de Barchinona, comunes.

«Item, una torreta verda dinal.

«Item, una grexera de cortar.

«Item, cinch capallevats xichs.

«Item una gerra tercenca ab sa lata dins la qual y atrobam dues grosses y quatre dotzenes escudelles galatí València y cinch dotzenes scudelles de partera, valencianes.

«Item, una gerra quintarenca ab sa lata, dins la qual atrobam dues grosses y set dotzenes de comú banyat València, de scudelles.

«Item, una altra gerra quintarencha en la qual ha una grossa y onze dotzenes escudella pagès comú València, ab sa lata.

«Item, una altra gerra quintarencha trencada, ab sa lata, en la qual ha una grossa y mija dotzena escudelles comú banyat València e cinch dotzenes, entre escudelles pagès comú València e més cinch dotzenes escudelles talla d'argent València.

«Item, hun bugader gran blanch sense sol, dins lo qual havia dues grosses y deu dotzenes escudelles pagès comú de Barchinona.

«Item, una gerra quintarencha foradada dins la qual atrobam una grossa y cinch dotzenes escudelles talla d'argent de Barchinona, ab sa lata.

«Item més, deu dotzenes de la matexa escudella talla d'argent de Barchinona, dins dita gerra.

«Item, nou dotzenes escudelles comunes de Barchinona.

«En dit menjador de les dites cases atrobam la obra e béns següents:

«Primo, tres grosses y nou dotzenes plats comuns de Barchinona.

«Item, quatre grosses, entre escudelles comunes y platerets comuns de Barchinona.

«Item, quatre dotzenes y vuyt pessés plats comuns valencians.

«Item, quatre dotzenes y vuyt pessés fogons gornits grans y tres dotzenes de fogons petits guarnits.

«Die lune secunda mensis decembris, anno predicto MDXXI.

«Item més, atrobam en lo dit menjador set plats capallevats grans.

«Item, tres barrils de terra, envernissats de dins, nous.

«Item, una dotzena plats blaus letrats.

«Item, una grossa vuyt dotzenes y cinch pessés plats blanchs,

enciameres y escudelles de partera, tot blanch.

«Item, una grossa, onze dotzenes escudelles pagès, blanques.

«Item, dues grosses y cinch dotzenes escudelles de orella blanques talla d'argent.

«Item, una grossa y dues dotzenes plats de servir valencians.

«Item, cinch dotzenes y una librelles enciameres grans fines valencianes.

«Item, cinch dotzenes enciameres xiques valencianes fines.

«Item, VIII dotzenes y mitja, entre plats de capellà y morters de València.

«Item, dues dotzenes plats galatins valencians.

«Item, set dotzenes platerets valencians de servir y de monja, fins.

«Item, sis dotzenes entre morteres y enciameres grans, obra de València fina comprada de mossèn Ferrer.

«Item, sis dotzenes y dues peces escudella de partera valenciana, fina.

«Item, una grossa y tres dotzenes y mija escudelles galatí València.

«Item, sis dotzenes y mija escudellas galatí pla València.

«Item, dues grosses y cinch dotzenes y mija escudelles talla d'argent València.

«Item, hun saler ab hun cubertor e peu e una dotzena de enciameres xiques.

«Item, tres dotzenes entre plats de capella y enciameres y grassalades *frentum*.

«Item, dues dotzenes y mija escudellas talla d'argent València, *frentum*.

«Item, una dotzena y mija escudellas galatí València *frentum*.

«Die martis tercia dictis mensis decembris, anno predicto MDXXI.

«Item, en lo ortet de dites cases atrobam dins una gerra trencada tercenca dues grosses, deu dotzenes escudella comú de Barchinona.

«Item, nou dotzenes y mija plats comuns valencians ab una gerra quintarencha ab sa lata.

«En la cuyneta qui stà entre lo ortet y la entrada de dites cases atrobam lo següent:

«Primo, quatre grosses entre comú y talla d'argent comú, de Barchinona, escudelles.

«Item, dues grosses y cinch dotzenes talla d'argent comú de Barchinona.

«Item, una grossa y mija dotzena escudelles comú de Barchinona, *frentum*.

«Item, hun bugader negre trencat.

«Item, una grossa y dues dotzenes salerets comuns de Barchinona.

«Item, set dotzenes, entre platerets y escudelles talla d'argent de Barchinona.

«Item, una grossa y una dotzena talla d'argent de Barchinona, *frentum*.

«Item, una caxa ferrada dolenta dins la qual atrobam dues dotzenes de plats de compte.

«Item, una grossa y deu dotzenes escudella comú pintat comú [?] de Barchinona.

«Item, cinch dotzenes escudelles blanques talla d'argent.

«Die lune, VIII mensis decembris MDXXI.

«Primo, atrobam en una botiga al davant de la casa hont morí dita deffuncta, ço és, en lo ortet de dita botiga, tres dotzenes fogons negres de un sou, desgornits.

«Item, sinch dotzenas de fogons grans desgornits semblants als propdits.

«Item, sinch copes negres de quatre sous dotzena.

«Item, vuyt copes negres de tres sous dotzena.

«Item, vuyt copes negres de dos sous dotzena.

«Item, quinse gerrers quintarenches encordades ab ses cobertes, de les quals ni ha una capfesa.

«Item, vint y quatre bugaders, ço és, de sinch, de vuyt y de setze diners per peça, que tots prenen suma de 1 lliures, 5§, 11.

«Item, tres bugaders valencians petits encordats, lo hu dels quals és trencat.

«Item, dos librells valencians grans.

«Item, sis bugaders negres, ço és, los quatre grans y los dos, mitjans, trencats.

«Item, tres còvens y mig olles de terra girat e més tres còvens y mig olles de comú que prenen suma los dos partits de olles: 3 lliures, 6§.

«Item, CC fexos de romaní que són tots XXXIII càrregues y dos fexos, a rahó I sou càrrega valen: 1 lliures, 12§, 4.

(...)

«En la cambra hont morí dita deffuncta: (...)

«En la cambreta petita de dita casa: (...)

«En la cuyneta de dita casa atrobam los mobles següents. (...)

«*Die sabbati XXVIII dictis mensis decembris, anno a Nativitate Domini MDXXII (...)*

«Item, més posam en lo present inventari que havem rebut de Pere Arnau, gerrer, X sous, los quals devye a la dita deffuncta per obra de terra.

«Item, posam en lo present inventari aquelles XII lliures las quals lo dit Cosma Mestre, hu dels marmessors, devia a la dita deffuncta per préstech graciós e vuy en dia aquelles deu a la sua heretat, segons ha confessat e denunciat lo dit Cosme Mestre. (...)

«*Testes huius rei sunt: Petrus Arnau, gerrerius; Petrus Genoves, scudellerius cives, et Michael Capdevila, scriptor Barchinone.*

«*Die sabati XXVIII dicti mensis desembris, anno quo supra a Nativitate Domini MDXXII intus domum habitacionis dicte testatricis quondam.*

«Los dits frare Bernat Albanell e Jaume Planes, marmessors ensemps ab lo dit mossèn Cosme Mestre, del testament o darrera voluntat de la dita *quondam* madona Eulalia Albanella, seguint la sua última voluntat sobre la venda de la obra de terra axí valenciana com de la terra en lo dit inventari per los dits marmessors fets y fermats, descrita y designada, fahent açò a cautela ab intervenció dels senyors en Pere Arnau, gerrer, y Pere Genovès, scudeller, com a experts stimadors de los preus de la dita obra de terra per los dits marmessors de una part, e lo dit mossèn Cosme Mestre, de la part altre, concordablement elets sense emperò divisió dels vers costs o preus per los quals la dita defuncta havia comprat dita obra de terra, fan y fermen venda al dit mossèn Cosme Mestre, en açò, present y la dita obra de terra rebent, de tota la dita obra de terra gerrera, scudellera y ollera, la qual és designada e inventariada en lo dit inventari, la qual obra de terra venuda al dit Cosme Mestre de present en presència de mi, Anthoni Anglès, notari de Barcinona, e

dels testes desús scrits, per los dits marmessors liurada e los preus per los quals, com dit és, la dita defuncta ja havia comprat axí de mossèn Joan Bargalló com altres mercaders com del offici, segons que per los dits stimadors fonc verificat és tot designat per partides segons se segueix:

«Primo, onze cànters de compte de obra, de dues ances, nous, stimaren los dits stimadors: IX sous, II diners.

«Item, dotze cànters de tres per dos: VI sous, VIII diners.

«Item, set cànters de cireres: II sous, XI diners.

«Item, divuyt peces de massures [?] entre librells y cànters, tot *frentum*, stimat per en Pere Arnau en tres sous: III sous.

«Item, mig cove de librells de tres per dos: V sous.

«Item, quatre diners de ensabonadores: III sous, IIII diners.

«Item, tres diners de gerrers de cireres: II sous, VI diners.

«Primo, una dotzena y vuyt peces de librella de dos sous y mig: III sous, XI diners.

«Item, dues dotzenes de librelles de divuyt: II sous, VIII diners.

«Item, dos diners y malla de librells aguts: II sous, I diner.

«Item, tretze dotzenes y quatre peces de poals de divuyt, entre blanchs y negres: XVII sous, IX diners.

«Item, mija dotzena de poals de dos y mig dotzena: I sous, II diners.

«Item, tres lavamans grans: II sous, VI diners.

«Item, hun cove y hun diner, entre búrnies y gerres de cireres: X sous, X diners.

«Item, tres dotzenes y cinch peces de dos sous, y mija dotzena, entre búrnies, gerres y porrons: VIII sous.

«Item, dues dotzenes peces de divuyt diners dotzena, entre búrnies y porrons: III sous.

«Item, dos librells de oli, grans: I sou, VIII diners.

«Item, una dotzena y mija entre pots y bevedors de divuyt la dotzena: II sous.

«Item, nou diners y una peça de barangueres de quatre: VII sous, IX diners.

«Item, cinch diners de berengueres de tres: IIII sous, II diners.

«Item, tres diners y malla entre gerres y berengueres de tres per dos: II sous, XI diners.

«Item, una dotzena de dos sous y mig entre calderetes y cetres: II sous, IIII diners.

«Item, vuyt carabasses: sis envernissades y dues aspres: IIII sous, VI d.

«Item, quaranta cinch olles negres de tres malles: V sous, VII diners.

«Item, trezte olles negres de dos: II sous, II diners.

«Item, tres dotzenes entre porrons y cetrills de dos y mig: VII sous.

«Item, dues dotzenes de cetres verdes grans de dos sous y mig: IIII sous, VIII diners.

«Item, onze dotzenes entre cetres y porrons y cetrills de divuyt: XIII sous, VIII diners.

«Item, vuyt dotzenes entre cetrills y morters y xoropicos y poals de nou diners la dotzena: VI sous.

«Item, una dotzena entre morters y bevedors de polls de divuyt: I sou, 4 diners.

«Item, onze peces de morters de dos sous y mig dotzena: II sous, I diners.

«Item, dos diners y una pessa de berengueres de quatre: I sou, XI diners.

«Item, quatre torres xiques de diner la torre: III sous, IIII diners.

«Item, una torre per hun diner y malla: I sou, III diners.

«Item, tres peces: una pimentera y una axaropera y hun refredador: III sous.

«Item, lo *frentum* que és restat de la obra gerrera de vàlua de

tres sous poch més menys: III sous.

«Item, set dozenes caragolins setens: V sous, III diners.

«Item, tretze grosses y quatre dotzenes de scudelles de orella comú València: X lliures, IX sous, XI diners.

«Item, tres grosses y quatre dotzenes y mija plats comuns valencians grans: V lliures, VI sous, I diners.

«Item, set grosses set dotzenes plats comuns de Barcelona: IX lliures, XVII sous, II diners.

«Item, setze bacines grans de III sous la peça, obra de València: II lliures, VIII sous.

«Item, vint y una miges bacines de obra de València de divuyt diners bacina: I lliura, XI sous, VI diners.

«Item, quatre dotzenes y vuyt peces de enciameres fines grans de obra de València y hun bugader gran negre, trencat: II lliures, III sous.

«Item, tres còvens y vuyt diners de olles girades: II lliures, III sous.

«Item, deu olles negres de quatre sous dotzena: III sous, III diners.

«Item, trente dues olles negres de dos sous dotzena y quinze de diner y malla la pessa: VII sous, II diners.

«Item, deset dotzenes y mija olles y cassoles de comú: XII sous, VII diners.

«Item, hun cove y dos diners de cassoles de girat: XIII sous, XI diners.

«Item, dues grosses y mija de scudelles de pagès, blau: XVI sous, III diners.

«Item, set dotzenes de scudelles de orella blaves: V sous, X diners.

«Item, una grossa y mija de plats y librelles compte: XVI sous, VI diners.

«Item, mig cove de grexoneres y panaderes y librelles foradades: VI sous, III diners.

«Item, vuyt grexoneres de cinch sous dotzena: III sous, III diners.

«Item, set grexoneres sventrades y esbrocades grans de vàlua de III sous poch més o menys: III sous.

«Item, dos diners de cassoles de girat: I sou, V diners.

«Item, vuyt dotzenes coladors, perfumadors, canelobres, copetes y torradores de dos sous y mig dotzena: I lliura.

«Item, vuyt peces entre torradores de avellana y copes negres de III diners dotzena y fogons de parayre, tot obra negra: VI sous, VIII diners.

«Item quatre copes envernissades, dues trencades y dues sanceres, de vàlua de vuyt diners poch més o menys: I sou, VIII diners.

«Item, dues grosses escudelles galatí de València: II lliures, XVI sous.

«Item, hun bugader valencià de la forma maior guarnit de spart ab son librell: VIII sous.

«Item, hun bugader negre trencat gran ab hun librell verd, tot trencat dins los quals ha dues grosses de scudelles galatí de València: II lliures, XVII sous.

«Item, una gerra quintarencha ab son lata ab deu dotzenes de plats comuns valencians: I lliura, VIII sous, X diners.

«Item, hun bugader negre trencat de la forma maior en lo qual ha quatre grosses de scudelles de banyat valencià: III lliures, III sous.

«Item, una gerra quintarencha dins la qual ha dues grosses y quatre dotzenes de scudellas comú de Barchinona ab sa lata: I lliura, XIII sous, III diners.

«Item, tres conques obra de València: XII sous.

«Item, dotze peces entre bacines i plats grans, obra valenciana de tres sous la pessa: I lliura, XVI sous.

«Item, dues pessés bacines obra valenciana de III sous pessa: VIII sous.

«Item, vuyt bacines xiques de divuyt diners pessa, obra de València: XII sous.

«Item, bassines grans y tres bassines xiques, obra de València, cascarrades (?): III sous, VI diners.

«Item, vint-y-quatre cetres o pitxers grans obra valenciana: I lliura, XIII sous.

«Item, dues pessés de tudoneres, mascle y famella, de obra de València, xiques: I sou, VI diners.

«Item, onze cetres o pitxers, xiques, de obra de València: VII sous, VIII diners.

«Item, sis cetres o pitxers grans y tres xiques, de obra de València, entre sventrades y sbrocades: III sous, VI diners.

«Item, dues grexoneres mijanceres: la una foradada; l'altra, bona, de València, de hun sou poch més o menys, les dos: I sou.

«Item, cinquanta dos porrons blancs: XVII sous, III diners.

«Item, una gerra quintarencha ab sa lata, dins la qual atrobam quatre dotzenes y una pessa de enciameres grans de obra de València fina: II lliures, VIII diners.

«Item, sis pessés més de enciameres grans de obra fina de València: III sous, VI diners.

«Item, una gerra terciada foradada, ab sa lata, dins la qual atrobam quatre grosses de scudelles talla d'argent València: III lliures, III sous.

«Item, una gerra quintarencha ab sa lata, dins la qual ha dues, grosses y una dotzena escudelles talla d'argent de València: I lliura, XVI sous, III diners.

«Item, una altra gerra quintarencha ab dues grosses y dues dotzenes escudelles comú banyat València ab sa lata: I lliura, XVI sous, VI diners.

«Item, una grossa plats comuns de Barchinona: I lliura, VI sous.

«Item, una gerra terciada hun poch sbrocada, ab sa lata, buyda: III sous, VI diner.

«Item, una gerra foradada dins la qual ha dues grosses y mija scudelles comunes valencianes ab sa lata, quintarencha: I lliura, XVIII sous.

«Item, una gerra quintarencha foradada ab sa lata, dins la qual ha una grossa y deu dotzenes de scudelles comú València: I lliura, VIII sous.

«Item, una gerra quintarencha ab sa lata, ab dues grosses y vuyt dotzenes scudelles comú banyat València: II lliures, III sous.

«Item, dues dotzenes y quatre peces plats de servir de Barchinona: VII sous.

«Item, dues dotzenes y mija plats comuns de Barcelona: V sous, V diners.

«Item, cinch dotzenes y quatre pessés plats de servir valencians los quals són dins hun bugader xich tencat: XVIII sous.

«Item, dues dotzenes y cinch pessés plats de servir de Barchinona: VII sous, III diners.

«Item, dues dotzenes de capallevats xichs: III sous.

«Item, deu pessés de capallevats grans: I sou, VIII diners.

«Item, sis pessés de capallevats: tres de grans y tres de xichs capfesats: VIII diners.

«Item, cinch dotzenes de librelles enciameres grans y cinch dotzenes de librelles anciameres xiques de Barchinona, comunes: I lliura, I sou, VIII diners.

- «Item, una torreta verda dinal: X sous.
- «Item, una grexera de corter: VIII diners.
- «Item, cinch capallevats xichs: X diners.
- «Item una gerra tercera ab sa lata dins la qual y atrobam dues grosses y quatre dotzenes escudelles galatí València y cinch dotzenes scudelles de partera valencians: IV lliures, IV sous, VIII diners.
- «Item, una gerra quintarenca ab sa lata dins la qual atrobam dues grosses y set dotzenes de comú banyat València de scudelles: II lliures, II sous, IX diners.
- «Item, una altra gerra quintarenca en la qual ha una grossa y onze dotzenes escudella pagès comú València ab sa lata: I lliura, XII sous, IX diners.
- «Item, una altra gerra quintarenca trencada ab sa lata, en la qual ha una grossa y mija dotzena escudelles comú banyat València e cinch dotzenes entre escudelles pagés comú València, e més cinch dotzenes escudelles talla d'argent València: I lliura, IX sous, IX diners.
- «Item, hun bugader gran blanch sense sol, dins lo qual havia dues grosses y deu dotzenes escudelles pagés comú de Barchinona: I lliura, XVI sous, X diners.
- «Item, una gerra quintarenca foradada dins la qual atrobam una grossa y cinch dotzenes escudelles talla d'argent de Barchinona ab sa lata: I lliura, I sou, IIII diners.
- «Item més, deu dotzenes de la matexa escudella talla d'argent de Barchinona dins dita gerra: XI sous, VIII diners.
- «Item, nou dotzenes escudelles comunes de Barchinona: IX sous, IX diners.
- «Item, tres grosses y nou dotzenes plats comuns de Barchinona: IIII lliures, XVII sous, VI diners.
- «Item, quatre grosses entre escudelles comunes y platerets comuns de Barchinona: II lliures, XII sous.
- «Item, quatre dotzenes y vuyt pessés plats comuns valencians: XI sous, VIII diners.
- «Item, quatre dotzenes y vuyt pessés fogons gornits grans y tres dotzenes de fogons petits guarnits: I lliura, VII sous, VIII diners.
- «Item més, atrobam en lo menjador set plats capallevats grans: I sou, II diners.
- «Item, tres barrils de terra envernissats de dins nous: II sous, VI diners.
- «Item, una dotzena plats blaus letrats: I sou, VIII diners.
- «Item, una grossa vuyt dotzenes y cinch pessés plats blancs enciameres y escudelles de partera, tot blanch: I lliura, V sous.
- «Item, una grossa onze dotzenes escudelles pagés blanques: XIII sous, IIII diners.
- «Item, dues grosses y cinch dotzenes escudelles de orella blanques talla d'argent: XVIII sous, I diner.
- «Item, una grossa y dues dotzenes plats de servir valencians: II lliures, IX sous.
- «Item, cinch dotzenes y una librelles enciameres grans fines valencianes: II lliures, IX sous, VI diners.
- «Item, cinch dotzenes enciameres xiques valencianes fines: I lliura, II sous, VI diners.
- «Item, nou dotzenes y mitja entre plats de capellà y morters de València: IIII lliures, V sous, VI diners.
- «Item, dues dotzenes plats galatins valencians: VI sous, VIII diners.
- «Item, set dotzenes platerets valencians de servir y de monja fins: I lliures, II sous, II diners.
- «Item, sis dotzenes entre morteres y enciameres grans, obra de València fina, compra de mossèn Ferrer: II lliures, II sous.
- «Item, sis dotzenes y dues peces escudella de partera valenciana fina: XVI sous, VII diners.
- «Item, una grossa y tres dotzenes y mija escudelles galatí València: I lliura, XVI sous, II diners.
- «Item, sis dotzenes y mija escudellas galatí pla València: XIX sous, VI diners.
- «Item, dues grosses y cinch dotzenes y mija escudelles talla d'argent València: II lliures, IIII sous, III diners.
- «Item, hun saler ab hun cubertor e peu e una dotzena de enciameres xiques: III sous.
- «Item, tres dotzenes entre plats de capellà y enciameres cascarrades, *frentum*: IX sous.
- «Item, dues dotzenes y mija escudellas talla d'argent València, *frentum*: I sou, VI diners.
- «Item, una dotzena y mija escudellas galatí València, *frentum*: I sou, VI diners.
- «Item, en lo ortet de dites cases atrobam dins una gerra trencada tercena dues grosses deu dotzenes escudella comú de Barchinona: I lliura, XVII sous, X diners.
- «Item, nou dotzenes y mija plats comuns valencians ab una gerra gerra quintarenca ab sa lata: I lliura, VII sous, IX diners.
- «Item, quatre grosses entre comú y talla d'argent comú de Barcelona, escudelles: II lliures, XII sous.
- «Item, dues grosses y cinch dotzenes talla d'argent comú de Barchinona: I lliura, XI sous.
- «Item, una grossa y mija dotzena escudelles comú de Barchinona, *frentum*: VI sous.
- «Item, hun bugader negre trencat: I sou.
- «Item, una grossa y dues dotzenes salerets comuns de Barchinona: VII sous, VII diners.
- «Item, set dotzenes entre platerets y escudelles talla d'argent de Barchinona: VII sous, VII diners.
- «Item, una grossa y una dotzena talla d'argent de Barchinona, *frentum*: VI sous.
- «Item, una caixa ferrada dolenta dins la qual atrobam dues dotzenes de pots de compte: II sous.
- «Item, una grossa y deu dotzenes escudella comú pintat cru de Barchinona: XVI sous, VI diners.
- «Item, cinch dotzenes escudelles blanques talla d'argent: II sous, XI diners.
- «Item, tres dotzenes fogons negres de un sou, desgornits: IIII sous, VI diners.
- «Item, sinch dotzenas de fogons grans desgornits semblants als predits: X sous.
- «Item, sinch copes negres de quatre sous dotzena: I sou, VIII diners.
- «Item, vuyt copes negres de tres sous dotzena: IIII sous.
- «Item, vuyt copes negres de dos sous dotzena: I sou, IIII diners.
- «Item, quinze gerrers quintarenches encordades ab ses cobertes de les quals ni ha una capfesa: II lliures, XVIII sous.
- «Item, vint y quatre bugaders ço és, de sinch, de vuyt y de setze diners per peça, que tots prenen suma de I lliura, V sous, XI diners.
- «Item, tres bugaders valencians petits encordats, lo hu dels quals és trencat: X sous.
- «Item, dos librells valencians grans: II sous.
- «Item, sis bugaders negres, ço és, los quatre grans y los dos, mijans, trencats: XII sous.
- «Item, tres còvens y mig olles de terra girat, e més tres còvens y mig olles de comú, que prenen suma los dos partits de olles: III lliures, VI sous.

«Item, CC fexos de romaní que són tots XXXIII càrregues y dos fexos, a rahó 1 sou càrrega valen: I lliura, XIII sous, III diners.

«La qual stima suma universalment: CLV lliures, V sous, II diners.

«La qual obra de terra, los dits marmessors, en dit nom, prometen fer e haver e tenir en pau e possehir al dit Cosme Mestre e ésser-hu tengut de ferma y real evicció ab obligació dels béns de la dita marmessoria.

«*Testes sunt: Anthonius Carles de Senoya, parator pannorum lane, civis, et Michael Capdevila, scriptor Barcinone.*

«Del dit preu ha fermat debitori lo dit Cosme Mestre, dit die.

«*Item die martis tricesima et ultima mensis junii, anno a Nativitatis Domini Millesimo quingentesimo vigesimo tercio comparuerunt in scribania mei dicti notarii que scita est in platea Sancti Jacobi civitatis Barchinone, dicti Jacobus Cans el Jacobus Pla, curritores publici et jurati, et retulerunt michi dicto notario se vendidisse in encantum publico un drap de mescla de la dita heretat qui tira setze canes y un palm liurat a n'en Martí Serra, payer, com a més donant, a raó XVI sous la cana mercantívol.*

«Suma deduïdes les tares [il·legible]».

04

1525, març, 19 i 20. Barcelona.

Inventari dels béns de la difunta Eufrasina, vídua de l'escudeller Joan Cerdà, fet a instàncies de Caterina, muller de Guillem Grau, mercader de Barcelona, germana per part de pare i hereva universal d'Eufrasina. Els béns foren inventariats en les seves cases situades al carrer dels Ollers Blancs.

AHPB, Joan Savina, Plec d'inventaris i encants, 1506-1525.

«Primo, atrobem en la dita heretat les presents cases en les quals stava, ab quatre portals, los tres en la carrera pública dels Ollers obrints; L'altre porta detràs, al carreró que va al carrer del Vidre, en les quals és morta la dita defuncta e vuy encara està lo seu cors, ab los obrados e botigues de aquelles, e ab entrades, exides etc, les quals la dita defuncta posseya en la present ciutat en lo carrer anomenat dels Ollers Blancs, e afronten de una part a levant ab lo dit carrer dells Ollers a mig jorn.

«Item, altres cases e una caseta al costat situades al solixent del carrer dels Tres Lits envers e davant lo cap del dit carrer dels Ollers Blancs. Afronta.

«Item, altra caseta ab botiga e un ort [il·legible] al costat que [il·legible] que són situades dites cases e L'ort del costat en lo dit carrer dels Ollers Blancs y davant les cases maiors primer dessús designades. E affronten.

«Item, un ort situat en lo carrer dels Ollers Blancs e davant les dites cases [il·legible] ab dos portals: lo un trau porta en lo dit carrer dels Ollers Blancs i lo altre, al carrer dels Tres Lits, e affronta.

«*Die lune XX predictorum mensis et anni.*(...)

«Item, deíus lo dessús dit lit atrobam XIII plats blaus dits capagirats.

«Item, XVII librelles blaves.

«Item, quatre grosses e una dotzena de scudelles de orella

blanques.

«Item, un canalobre de lautó de una candela, desfet.

«En la cambra del retret: (...)

«*Die martis IIII mensis aprilis anno predicto continuando inventarium:* (...)

«*Die mercurii V predictorum mensis et anni:* (...)

«En la cambra maior: (...)

«En lo menjador: (...)

«En la cuyna: (...)

«En lo pati, devant lo pou:(...)

«En la cambreta del porxo o terrat: (...)

«Item, atrobam en la cambra maior un libre de forma de full en paper scrit lo qual està intitulat, de letra vermella, vell: 'Comença lo libre de mestre Arnau de Vilanova De Conservacio de sanitat', compilat a instància del rey d'Aragó, de elecció de bon aver.

«Item, altre libre de paper de stampa de forma de quart apellat 'Lunari'.

«Item, altre libre de forma de quart de stampa ligat en pergami intitulat 'Berbon² del menyspreu del món'.

«Item, un altre libre de pergami de stampa de forma de quart ligat en pergami intitulat "Bisbe de Jahen"³.

«Item, altre llibre de paper de forma de full scrit de ploma intitulat de letra vermella: 'Doctrina moral cullida de diverses actes la qual per un hom de Mallorchas appellat En Pachs de Mallorcha' e ligat en pots cubertes de cuyro negre ab V platons en cada cuberta, vell.

«Item, un libret en paper scrit e ligat ab cubertes de pergami que són V coherns en lo qual ha continuats alguns albarans e memorials de comtes de obra de terra que vengué a molts d'ells eguals tots y albarans.

«Item, un altre libre de forma de full de paper ligat ab cubertes de pergami que son XXXXVI cartes entre de scrites e de blanques, en lo qual libre stan scrits molts albarans e comptes de obra de terra, borrrats alguns e altres en peus.

«Item, atrobí en lo cofre gran de la cambra maior una carta en pergami escrita continent un effecte de com los dits Johan Serdà e Eufrasina Serdana, cònjuges, veneren als discrets mossèn Pere Prat e Steve Ledó, preveres, e altres com a marmessors de mossèn Mathee Thomas, *quondam*, prevere de mà del discret n'Asteve Soley, notari public de Barcelona, com lo dit censal fou luyt en poder seu, a VIII de janer MDII. E més stà scrit el peu de dita carta un albarà scrit en paper de una partida que feu n'Antoni Cenbos (?), mercader, per la dita Sa. Eufrasina Serdana a la taula de la ciutat a mossèn Steve Ledó, prevere, obtenint lo quint benyfet sots invocació de santa Catarina en la seu de Barcelona, dix foren a compliment de les LX lliures e per luyció del dit censal.

«Item, altra un altra carta sensa cuberta, en forma de pergami, stava escrita la compra de la caseta xicha davant la casa maior scituada en lo carrer dels Ollers Blancs, la qual compra la dita defuncta de madona Francina Strada, vídua, e closa per en Johan Savina, notari de Barcelona, ab sa àpocha del preu al sol de dita carta, e dues altres cartes fahents per dita compra.

2. "Berbon" es refereix, en realitat, a Jean Gerson, a qui durant molt de temps se li va atribuir aquesta obra.

3. Es refereix a la *Biblia parva*, escrita per un anònim bisbe de Jaén.

«En la entrada:

«En la botiga de la obra que trau dues portes grans al carrer maior ha hont stà tota la obra de terra:

«Primo, set grosses de scudelles de carrascha taperades, bones.
«Item, dues dotzenes de les matexes scudelles de carrascha, bones.
«Item, trezte grosses y dues dotzenes y mija scudelles de orella de comú.

«Item, dues grosses y mija dotzena de plats comuns.
«Item, onse grosses y set dotzenes de scudelles de pagès blau.
«Item, sinch grosses y sinch dotzenes de scudelles de pinzell blau.
«Item, tres grosses y sinch dotzenes de dobleram.
«Item, setze pitxells de terra grans valencians entre unes bevedores y pitxells; stan en una gerra gran.

«Item, tres dotzenes entre pitxells petits e bevedores d'aygua, de terra.

«Item, deu gerres entre grans y xiques y entre bones y trencades y entre plenes y buydes.

«Item, quatre grosses y mija de scudelles de orella blanques.
«Item, dues grosses y deu dotzenes de letrat, plats blancs.

«Item, XXI peça de bassines entre grans y xiques y entre senseres y trencades.

«Item, quoranta hu capalenats, entre grans y xichs.

«Item, set dotzenes de scudelles de partera valencianes.

«Item, deu dotzenes de scudelles de comú banyat.

«Item, sis dotzenes de galatí.

«Item, quatre dotzenes safes, entre grans y xiques.

«Item, VIII grosses de mija partera blanca.

«Item, set dotzenes de pagès blanc.

«Item, tres dotzenes de tayfores blaves.

«Item, dues dotzenes de partera pintades del senyal de Montserrat.

«Item, XVII dotzenes de plats comuns y tayfores.

«Item, dues grosses de talla d'argent comuna.

«Item, tres dotzenes de comú banyat.

«Item, una grossa y mija de menut pla.

«Item, una grossa y mija de letrats blancs.

«Item, una grossa de potets.

«Item, una grossa de culles.

«Item, dos bugaders: hun gran y hun xich.

«Item, unes gerres xiques.

«Item, set munyidores.

«Item, set librells.

«Item, dues dotzenes mongils, ço és, olles de orinar e sullar entre grans e xiques.

«Item, tres dotzenes de cadafos.

«Item, dues dotzenes de setrills de un diner.

«Item, mija dotzena de setrills de dos dines.

«Item, tres dotzenes de morters, entre xichs y grans.

«Item, sis gerres de tres per dos.

«Item, tres còvens d'olles.

«Item, sis gerres de sirera.

«Item, dues pintes de pentinar: la una grossa y altra prima.

«Item, denou dotzenes de scudelles de orella blava.

«Item, dues dotzenes de letrat blau.

«Item, pos assí en lo present inventari aquell memorial de deutes que la dita defuncta, ma germana, feu mentre visqué e com feya son testament, lo qual memorial és del tenor següent:

«Primo, me deu en Johan Taranau, gerrer, qui stà a la Cadena sinch lliures, com appar per albarà lo qual té mossèn Baga, prevere del Pi: V sous.

«Item, d'altra part me deu tres lliures, deu sous, ço és, trenta sous de resta de quatre lliures, deu sous que m devie de préstech graciós, e los quoranta sous que yo ls he pagats per ell a n'en Pere Genovès, scudeller, e tinch-ne penyora per tot axò dues gonelles sense cossos, ço és, una blava, altre vermella de pocha vàlua: III lliures, X sous.

«Més me deu en Gabriel Serra, scudeller, que li he prestats graciosament sinch ducats d'or; tinch-ne penyora una gonella de grana, la qual stà enbolicada ab un lensol: VI lliures.

«Més me deu en Gili, oller, X còvens de girat e V de comú e yo tinch d'ell lo que s dirà lo meu libre en lo qual stà scrit lo que d'ell he yo rebut.

«Més me deu la senyora. Çaportella, de Tarragona, per resta de aquelles vint lliures que yo havia dexades o prestades al senyor son marit, com conste per albarà tinch del senyor mossèn Çaportella, *quondam*, de les quals vint lliures la dita senyora Çaportella me n'ha pagat tres lliures, de que resten ara les dites desset lliures: XVII lliures.

«Més me deu lo dessus dit Gabriel Serra per mija grossa de plats e una de scudelles. Los plats valen XV sous e les scudelles XIII sous, que és tot XXVIII sous. Feu-ne arrebatre una grossa d'escudelles blaves per VII sous, més mija grossa de compte VI sous, VI diners, més VIII capalenats grans per II sous, VIII diners, més X capalenats petits, a raó III dinés la pessa: II sous, VI diners; més mija dotzena de librelles de una girada per II sous. Suma XX sous, II diners. Reste me deu: VIII sous, X diners.

«Més deu madona Johana Vehiada, vídua, set lliures feta gràcia de aquelles XIII lliures, X sous que m devie. Ha n'i contractes ab Johan Belloh, mon gendre, axí que no u pos sinó VII lliures: VII lliures.

«Pos més avant assí en lo present inventari aquell altre memorial que la dita ma germana *quondam* havie fet dels deutes que mossèn Amador Belcoh deu a la dita ma germana, *quondam*, lo qual memorial és del tenor següent: '*Memorial del que mossèn Amador Belcoh, mercader, deu a mi Eufrasina Serdana, vídua, sogra sua per les rahons e les quantitats deiús scrites*':

«Primo, li doní après de la mort de ma filla, que en glòria sia, sis ducats, los quals me dix que darie al procurador de Montalegre, per forment que diu lo farie portar: VII lliures, III sous.

«Item, avans que lo Rey vingués, li doní dotze ducats per obra que dix me farie portar de València: XIII lliures, VIII sous.

«Més, li doní avans de anar-se'n a Solsona per les morts li doní per mans d'en Conda sis ducats per hun joyell dix volie comprar per què se'n feye gran fayçó: VII lliures, III sous.

«Més li dexí avans no anàs a Solsona per hun altre joyell dix volie comprar per què se'n feye gran fayçó, X ducats, per mans d'en Conda: XII lliures.

«Més li doní essent a Solsona per mans d'en Dalmau, argenter, dix eren per pagar lo forment havie comprat en Solsona: XV lliures.

«Més quant fou vengut de Solsona stant malalt me y tramès en Conda li dexàs hun ducat, y axí ho fiu deffet (?): I lliura, III sous.

«Més a n'ora de hun any li doní deu ducats per què'n compràs una sàgua de li de Alexandria: XII lliures.

«Més atrobí en la taula de la ciutat tenie dita defuncta dues escrites a ella en son compte propri trescentes lliures, dites: CCC lliures.

«Item, pos assí me deu en Johan Palau, scudeller, per dinés li he prestats graciosament en diverses vegades quinze lliures, desset sous, dites: XV lliures, XVII sous.

«Item, d'altra part pos assí aquelles nou lliures, desset sous e nou dinés los quals deu en Johan Palau a la dita defuncta per obra de gerrer e oller que la dita defuncta havie venut a dit Johan Palau: IX lliures, XVII sous, IX diners⁴.

4. Hi ha diversos papers solts amb comptes, que no hem transcrit.

«Die veneris XII mensis madii, anno a Nativitate Domini millessimo quingentessimo vicessimo quinto in platea logie maris encantus Barchinone (...)

«Die mercurii XVII predictorum mensis madii et anni MDXXV in predicta platea logie maris Barchinone (...)

«Die veneris XVIII proxime dictorum mensis madii et anni MDXXV in predicta platea logie maris Barchinone fuit continuatum ipsum encantus (...)

«Die lune XXII proxime dictorum mensis madii et anni MDXXV in predicta encantus logie maris Barchinone (...)

«Dicta et eadem die, ante domos maiores dicte defuncte et in quibus dicta defuncta dies suos clausit extremos, sitis in dicto vico dels Ollers Blancs:

«Primo, XXII grosses e mija de scudelles blanques e de plats blancs, a raó de VII sous, III diners la grossa stima en Jaume Albó, scudeller: VIII lliures, III sous, I diners.

«Item, XI grosses, III dotzenes e mija de scudelles de pagès blau, a rahó de VI sous, VII la grossa, a Anthoni Rovell, scudeller. Sumen: III lliures, XIII sous, IX diners.

«Item, tota obra de compte, a rahó de VIII sous, VIII diners la grossa, són VII grosses y una dotzena, al senyor en n'Antoni Rovell e Jaume Albó: III lliures, VIII sous, VI diners.

«Item, V grosses de scudelles de pinzell, a rahó de III sous, III dinés la grossa, suma al dessús dit senyor n'Antoni Rovell, scudeller: I lliure, I sous, VIII diners.

«Item, III grosses e III dotzenes e mija de orella blava e plats blaus, a rahó de VIII sous, VI diners la grossa, a Nofre Spelta, scudeller: I lliures, VIII sous, VII diners.

«Item, VIII dotzenes pagès blancs, a raó de VI sous, VII la grossa a Jaume Albó, scudeller, sumen III sous, V diners.

«Die lune XVIII proxime dictorum mensis madii et anni continuando dictum encantum ante domos maiores dicte defuncte:

«Item, XXIII grosses sinch (?) dotzenes scudelles comú, de Barcelona e de València, a raó XI sous, X diners e malla la grossa, a madona Ferrana, scudellera. Suma: XIII lliures, IX sous.

«Item, III dotzenes e dos plats de capalenats, a raó II dinés la pessa, a la dita madona Ferrana: VIII sous, III diners.

«Item, III dotzenes, sinch peces de tayfores valencianes, a la dita madona Farrana, tot per: I lliura.

«Item, III grosses e mija plats comuns, a rahó de XXII sous, XI dinés la grossa, a la dita madona Ferrana: III lliures.

«Item, un plat de tallar gran valencià a n'Antoni Planes, scudeller: III sous, IX diners.

«Item, una bassina valenciana a n'an Johan Palau, scudeller: III sous, V diners.

«:XXV lliures, IX sous, VII diners».

05

1527, octubre, 31; novembre, 4, 13 i 29. Barcelona.

Inventari i encants del béns de Beneta, difunta, muller del gerrer Climent Folquet, fet a instàncies de Joan Pla, causídic, i Climent Folquet, el seu espòs, marmessors testamentaris de la difunta.

AHPB, Joan Savina, Joan Savina, Plec d'inventaris i encants, 1526 – 1550.

«Primo atrobam en la dita heretat una casa e obrador lo qual dita defuncta havie e posseÿe en la present ciutat de Barcelona

en lo carrer dit dels Ollers Blancs prop lo portal de Trenta Claus, ço és, en la cambra darrera prop del portal en la qual dita defuncta és morta e dins la qual atrobam les coses següents (...)

«En la cambra de mig: (...)

«En la cambra del cap de la scala: (...)

«En la cambra del porxo: (...)

«En la cuyna: (...)

«En los obradors de la casa:

«Item, XVIII rodells dinals.

«Item, dues dotzenes de rodells de tres per dos.

«Item, V dotzenes de rodells de uns e d'altres.

«Item, tres rodes ab sos gorniments, de l'offici.

«Item, un banch de fer canals.

«Item, un banch de maurar la pasta, ben dolent.

«Item, una cadira de cuyro, gran.

«Item, quatre pots de costers.

«Item, un bancot gran dolent sense petges.

«Item, dues dotzenes de dinals, crus.

«Item, III dotzenes de llibrels de cul agut, crus.

«Item, una grossa de poals de tres dinés, crus.

«Item, una grossa de poalets, crus.

«Item, una grossa de poalets, crus.

«Item, sis cànTERS de tres per dos, crus.

«Item, una galleda de fusta ab sa nansa de ferro e cèrquols, dolenta.

«Item, un fogó de ferro.

«Item, en lo baix del obredor, un poal de coure ab sa corda e corriola.

«Item, en lo pou del ort de dita casa, una corriola de fusta.

«Item, en lo dit obredor baix, tres pots velles.

«Item, en la entrada de dita casa, dos banchs de fusta ab sos petges.

«En la botiga de dita casa (...)

06

1527, desembre, 4. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Joan Codina, escudeller, fet a instàncies de Joana, la seva esposa.

AHCB, Notarial I. Inventaris, caixa 28.

«Primo, fonc trobat en la casa hon lo dit deffunct morí, la qual tenia a loguer en la present ciutat de Barchinona en lo carrer appellat dels Ollers Blancs, en la qual casa fonc trobat lo següent:

«En la cambra hon lo dit deffunct morí (...)

«En la altre cambra (...)

«En lo menjador (...)

«En la cuyna (...)

«En la cambra de dalt (...)

«En lo celler (...)

«Item, die mercurii IIII mensis decembris anno predicto a Nativitate Domini MDXXVII continuando dictum inventarium inveni hec que sequitur:

«Primo, en la casa e botiga hon stava lo dit deffunct se trobà la obra de terra següent, ço és:

«XVIII còvens de girat.

«Item, XXXX còvens de comú.

«Item, V còvens obra verda
 «Item, III grosses, X dotzenes obra de dos.
 «Item, II grosses, VI dotzenes obra de tres.
 «Item, III grosses obra blanca talla d'argent.
 «Item, tres grosses gualatí.
 «Item, X dotzenes partera.
 «Item, VIII dotzenes plats de servir.
 «Item, II dotzenes e mitja librelles fines grans.
 «Item, II dotzenes librelles fines petites.
 «Item, XVI grosses e mitja de comú.
 «Item, una fornada rebuda de Johan Vidal:
 «Ha XII grosses pagès.
 «Item, V grosses obra comuna.
 «Item, XVIII grosses, III dotzenes blanch.
 «Item, V dotzenes pinzell.
 «Item, X dotzenes gualatí.

«Item, totes aquelles cases ab entrades, exides, drets y pertinències sues las quals lo dit deffunct de mentre que vivia, havia y posseïa en la present ciutat de Barcelona, en lo carrer dit dels Olles Blancs, per certs senyors a cens annual, cens i dret.

«Item, tot aquell mas ab les torres, honors y possessions de aquell lo qual lo dit deffunct de mentre que vivia, havia y posseïa en la parròchia de Santa Eulàlia de Proensana per certs annuals censos y censals y drets.

«Item, I fornada de obra de diverses coses la qual ha cuyt ara a corre-cuyta que sia se comterà y per menut lo que serà se posarà en lo present inventari.

«Testes: *Petrus Castell, tabernarius civis Barchinone, et Bartholomeus Vilassola, tragnerius ville Cardone.*

«*Encantus factus de bonis predictis (...)*⁵

«L'obra de terra XVIII còvens de girat.
 «Més XXXX còvens de comú.
 «Més l'obra verda: V còvens.
 «Més III grosses, II dotzenes obra de dos.
 «Més II grosses, VI dotzenes obra de tres.

«L'obra blanca:
 «III grosses tal d'argent fina.
 «Més III grosses gualatí.
 «Més X dotzenas partera.
 «Més VIII dotzenes plats de servir.
 «II dotzenes mitja libreles fines grans, II dotzenes de libreles fines e petites.
 «Més XVI grosses, III dotzenes de comú.
 «Més la fornada d'en Johan Vidal:
 «Primo, XII grosses pagès, més V grosses taladoram, XVIII grosses, III dotzenes blanch, X dotzenes pinsell, X dotzenes gualatí».

07

1529, maig, 30. Barcelona.

Inventari de Climenta, vídua del gerrer Jaume Mercer, ciutadà de Barcelona, fet a instàncies d'Antoni Ortigó, que fou bainer, de Pau Sumes, argenter, de Francesc Mercer, escudeller, i de Caterina Sumes, vídua de l'argenter Pere Sumes. AHPB, Joan Canyelles, Plec d'inventaris i encants, 1508-1544 i s.d.

«Primo atrobam totes aquelles cases en les quals la dita defuncta ha finits sos dies, scituada en lo carrer dels Ollers y a la cantonada del carrer vulgarment dit del Vidre, àlias de Viladalls, ab dos portals, hu en lo dit carrer dels Ollers e altre en lo dit carrer del Vidre obrints, ab entrades y exides y, segons en les cosses de aquelles, les quals són devall designades és llargament contengut, en la qual foren trobades les coses següents:

«En la cambra maior de la dita casa: (...)
 «En lo menjador de la dita: (...)
 «En la cuyna dalt: (...)
 «En la cambra del costat de la dita cuyna: (...)
 «En l'altra cambra qui es el costat de la propdita: (...)
 «En una cambra dalt sobre lo menjador: (...)
 «En l'altra cambra al costat de la propdita: (...)
 «En la cuyna baix: (...)
 «En lo pastador qui es prop lo forn del pa: (...)
 «En lo celler:(...)

«En la entrada de dita casa fonch trobada la obra de terra següent:

«Item, vuyt gerres quintarenques trencades y tres bugaders trencats, en les quals gerres y bugaders havie vint y una grossa de plats y scudelles de daurat.

«Item, una caixa de fust dolenta, sens sol, en que havie vuyt dotzenes scudelles galatines y sis dotzenes de scudelles de talla de argent, tot d'obra fina feta en Barcelona.

«Item, tres grosses plats y scudelles blanques.
 «Item, una grossa y mitja de culles de lumenés.
 «Item, quatre bacines y hun plat real, obra fina de València.
 «Item, XII dotzenes olles negres, entre grans y petites.
 «Item, quatre còvens y tres diners, obra gerrera.
 «Item, una dotzena y mitja de copetes ab murons.
 «Item, dos banchs de quatre peus: lo hu gran; l'altre petit.
 «Item, hun armari sotil de tenir obra de terra, sens portes.

«En lo pati del pou:

«Item, quatre dotzenes obra de tres.
 «Item, dues dotzenes y mija, obra de tres per dos.
 «Item, hun cova de obra gerrera.
 «Item, dalt en lo porxo havie tres còvens, cinch diners, obra gerrera.
 «Item, en lo celler havie dos còvens y cinch diners, obra gerrera.

«En la botiga gran del mig:

«Item, vuyt grosses scudelles de pagès, blaves.
 «Item, una grossa y mija scudelles de pinzell.
 «Item, sis grosses de plats y librells, obra de compte, tot blau.
 «Item, tres grosses de morters de terra, obra de XVIII diners la dotzena.
 «Item, una grossa de morters grans, obra de II sous, VI, dotzena.
 «Item, vuyt dotzenes de morters de hun diner la pessa.
 «Item, sis dotzenes de librelles de II sous VI, la dotzena.
 «Item, tres dotzenes de librelles de XVIII diners dotzena.
 «Item, hun cove de olles de girat.
 «Item, hun cove de comú.
 «Item, una dotzena de capalanats.
 «Item, un altra cova de obra gerrera.
 «Item, dues dotzenes de cànters de II sous, VI la dotzena.
 «Item, sis dotzenes de cànters obra de XVIII diners la dotzena.
 «Item, vuyt dotzenes de cetres grans de II sous, VI la dotzena.
 «Item, XI dotzenes de cetres petites de XVIII diners la dotzena.
 «Item, sis dotzenes de cadafos y cetrils de II sous, VI la dotzena.
 «Item, VIII dotzenes de cadafos de XVIII diners la dotzena.

5. .Al final s'inclou un full solt.

«Item, cinch dotzenes de obra de terra de II sous, VI la dotzena.
 «Item, dues dotzenes de obra de terra de XVIII diners dotzena.
 «Item, X dotzenes de setrills de XVIII diners la dotzena.
 «Item, XVII dotzenes de obra de terra de I diner.
 «Item, dues dotzenes de pots de II diners.

«En la botiga del obrador qui és devant les dites cases:

«Item, dos còvens de gerres dinals.
 «Item, hun cove y mig de gerrers de cirera.
 «Item, quatre còvens y VIII diners de gerrers y berengueres de tres per dos.
 «Item, tres còvens y mig de berengueres, entre grans y xiques.

«En la altra botiga del dit obrador:

«Item, una prempsa de fust ab la gàbia ab baldes de ferro.
 «Item, hun cove de olles girades.
 «Item, dues dotzenes de torradores de avellanes negres.
 «Item, sis diners de olles girades.

«En casa de senyor en Francesch Mercer, altre dels dits marmessors, foren trobades les coses devalls scrites, les quals li havie comenades dita sa mare (...)

«*Die martis, prima mensis junii, anno predicto.*

«En casa den Pau Sumes, argenter, gendre de la dita defuncta, foren trobades les robes y bens següents, los quals dix li havie comenats la dita defuncta a ell y a madona Catharina Sumes, sa madrastra (...).

08

1530, març, 16-21; abril, 21; juliol, 5; agost, 26, 30 i 31. Barcelona.

Inventari i encants dels béns d'Antoni Planes, escudeller, de Barcelona, fet a instàncies de Iolanda, la seva muller, que els tenia pel dot i esponsalici.
 AHPB, Pere Martí, Plec d'inventaris i encants, 1529, març, 31-1547, maig, 20.

«Primo, totes aquelles cases ab entrades y exides lo qual lo dit defunt tenia e possehia en la present ciutat de Barchinona en lo carrer dels Ollers.

«En la entrada de la dita casa atrobarem les coses següents:

«Primo, una gerra de terra dins la qual atrobarem dotze dotzenes de scudelles galatines, obra valenciana, e més vuyt scudelles e trezte plats, tots valencians.

«Item, altra gerra de terra dins la qual atrobarem XVIII dotzenes de scudelles, obra valenciana.

«Item, altra gerra de terra dins la qual atrobarem XVI dotzenes de scudelles, obra valenciana, en què y ha nou dotzenes de scudelles de partera.

«Item altra gerra de terra dins la qual atrobarem dues dotzenes de librelles grans, una dotzena e sinch pessés de librelles xiques, tot obra valenciana.

«Item, altra gerra de terra dins la qual atrobarem set dotzenes d'escudelles de talla d'argent e més tres dotzenes de scudelles comunes e més una dotzena e nou plats de capellà e nou plats

de monja e més vuyt plats e dues librelles, e tres scudelles gresalades, tot obra valenciana.

«Item, altra gerra de terra dins la qual atrobarem deu dotzenes e sinch scudelles de galatí, obra de Barchinona.

«Item, una gerra de terra de tenir obra de terra.

«Item, quatra bassines de terra, obra valenciana.

«Item, tres bevadores de terra e dues de xiques, obra valenciana.

«Item, tres satrots grans de terra e dos de xichs, obra valenciana.

«Item, tres graxoneres de terra: una de gran i 2 de xiques.

«Item, honse cassoles de terra.

«Item, set gerres grans y de petites de terra de tenir obra.

«Item, quatra librelles pintades, ensiameres e dos plats pintats, obra de Barchinona.

«Item, una sort d'olletes y panaderes y setres y holles, tot de terra.

«*Die mercurii XIII mensis aprilis* en la casa d'en Salvador Mascaró, sogre del dit defunt, atrobam les coses següents (...)

«Dijous, a XXI de abril de dit any, en la entrada de la dita casa del defunt atrobarem les coses següents (...)

«En el menjador de la dita casa atrobarem les coses següents (...)

«En la cambra major devers la carrera a hon morí lo dit defunt, atrobarem les coses següents (...)

«En una altra cambra del menjador atrobarem les coses següents (...)

«En hun obrador qui stà après de la cambreta atrobarem les coses següents:

«Primo, una fornada de obra de terra cruha, ço és, plats y scudelles, librelles y altra hobra.

«Item, dues rodes de obrar.

«Item, sexanta y sis posts stretetes de tenir la hobra de terra cruha.

«Item, dos rodets perfilar scudelles.

«Item, hun banch de maurar la pasta.

«Item, quatre perxes largues.

«Item, sinch perxes que stan sobre lo dit obrador.

«Item, hun librell de envernissar.

«Dit dia, en la casa del sogra del dit defunt atrobarem les coses següents (...)

«*Die jovis XXI mensis aprilis anno a Nativitatis Domini millesimo quingentesimo tricesimo domina Yolans, uxor relicta Anthonii Planes, quondam, scudallerii civis Barchinone firmavit dictum inventarium cum protestacionibus assuetis hoch est quod si in futurum invenerit alia bona que non sunt continuata in presenti inventario illo faciet continuari, et fuerunt testes Raymundus Mari et Anthonius Col (?), calafatii cives Barchinone (...)*

«*Die martis, V mensis julii, anno predicto MDXXX.*

«Dit dia, a instància de la dita vídua, foren stimades les coses devall scrites del dit defunt per en Paschal Tort e Bernat Gener, corredors de coll, e liurades a n'en Macià Trullàs, scudaller, present lo senyor Barthomeu Pebarnat, mestre d'aixa.

«Primo, tota aquella obra cruha de plats y scudelles, librelles e altra obra de terra y tres bassines de terra de obra valenciana,

liurades per dits corredors a dit Macià Trullàs per preu de deu liures. Dit: Xf, X§ (...)

«*Die veneris VIII mensis septembris anno predicto in logie maris:(...)*

«Item, dues rodes de fust a n'en Albó, per XVI sous (...)

«Item, dues taules: una de menjar; altra de pastar, a hun gornimenter per III sous.

«Dit dia, *in domo patris dicte vidue:*

«Item, dues dotzenes de scudelles de partera, més vuyt dotzenes de scudelles galatí, una dotzena de scudelles xiques y una dotzena de librelles grans, més una dotzena de plats de capallà, més miga dotzena de platarets a n'en Bernat Bages per tot: II lliures.

«Item, miga dotzena de scudelles a n'en Pebernat: II lliures.

«Item, una sort de pots bones y tres banchs y dos rodets, a n'en Serra, scudeller: 2f.

«Item, XXIII lliures de stany, a raó de II sous, II diners la liura, al dit Serra: IIf, X§ (...)

«*Enquantum factis in platea logis maris (...)*

«*Die sabbati XXVI mensis augusti, anno predicto MDXXX (...)*

«*Die mercurii XXX dictorum mensis et anni:*

«Primo, mitja grossa de scudelles de partera, a raó de XXVIII sous la grossa, a n'en Pessoles: IIf, XI§, VIId.

«Item, una grossa e mitja ascudelles galatí, a raó de I lliura, V sous grossa, a n'en Johan Aragonès: IIf, XI§, VIId.

«Item, mitja dotzena de scudelles comunes y una dotzena de scudelles de galatí, a n'en Joan Aragonès: III§, VIId.

«Item, tres dotzenes de scudelles de talla d'argent, al dit Aragonès: V§, IIIId.

«*Die mercurii XXXI mensis augusti anno predicto (...)*⁶

«Ihesus.

«Sera, ascudaller.

«Primo, per las pots y las baras y tres banchetas y dos rodets, II lliures: IIf.

«Item, per lo matex, XXIII lliures de astany, a rahó de II sous, II per liura, suma II lliures, X sous: 2f, 10§.

«A XXVI d'agost (...)

«A XXX d'agost.

«Obra de terra:

«Pera Aspolet, miga grossa ascudellas partera, a rahó de vint y vuyt sous per grossa: IIf, XI§, VIId.

«Més una grossa e miga ascudellas galatí, a raó de I lliura, V sous per grossa. Suma: IIf, XI§, VIId.

«Item, Johan Aragonès, miga dotsena comú més una dotsena galatí, per III sous, VI diners.

«Més, III dotsenas talla d'argent, per V§, IIIId.

«Ihesus.

«Primo, a XXXI d'agost (...)

6. En uns fulls solts hi ha anotats alguns comptes referents a Salvador Mascaró, garbellador, Macià Trullàs, escudeller, i en Serra, escudeller. Transcrivim només els que fan referència a obra escudellera).

«Item, Barnat Biges dit dia comprà II dotsenas ascudellas partera més VIII dotsenas galatí, una dotsena tayforas xicas, una dotsena librelles grans, una dotsena plats de capallà, miga dotsena platarets: II lliures.

«Item, Perbarnat, miga dotsena ascudellas: I sou.

«A VIII de satembra (...)

«Item, dos trossos de bancals: II sous, VI diners: 2§, 6d.

«Item, una paela III sous: 3§.

«Item, duas rodas de fust: 16§.

«Item, una taula, un banch: 6§.

09

1545, octubre, 27. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Joan Montornès, escudeller, fet a instàncies d'Àngela, la seva vídua.

AHPB, Joan Jeroni Canyelles, *Bursa inventariorum*, 1540, gener, 15 – 1546, novembre, 6).

«*Die martis, XXVI mensis octobris, anno a Nativitatis Domini millesimo quingentesimo XXXXV.*

«Primo, atrobam en dita heretat de dit *quondam* Joan Montornès, totes aquelles cases ab obrador scituades en la present ciutat de Barcelona en lo carrer vulgarment dit dels Scudellers Blancs, ab dos portals fora en la carrera pública obrints, ab entrades y exides, les quals se tenen a cens de sis liures, moneda barcelonesa, en certs terminis pagadors, en las quals atrobam los mobles següents.

«En la cambra hont morí dit defunct que trau portal en la sala: (...)

«En la sala: (...)

«En lo obrador:

«Primo, duas rodes de fusta per a scudelles.

«Item, un banch de maurar.

«Item, tres dotzenes de posts.

«Item, una grossa de *frantum*.

«Item, huna snadó dolenta ab tres cases.

«Item, tres costés.

«Item, huna càrgua de lenya de arbós.

«Item, sinquanta garbons.

«*Testes huius rei sunt: Franciscus Padrinyol, agricola, habitator ville sancti Cucuphati Vallensis, et Anthicus Aballo, alias Boxadell, scutellerii civis Barcinone*».

10

1545, novembre, 18. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Cosme Mestre, escudeller, fet a instàncies de Jerònima, la seva vídua.

AHPB, Miquel Cellers, Plec inventaris solts, 1544-1548.

«Item, quatre o sinch càrregues de lenya a bona sort de trossos de fusta vella.

«Primo, atrobam totes aquelles cases amb un ort contíguo les quals lo dit defunct tenia y posseya en la present ciutat de Barchinona en lo carrer vulgarment dit d'en Codolell, en les quals finí sos darrers dies, totes les quals són pròpies del dit defunct:

«En la entrada: (...)

«En la cuyna de baix que trau porta al carrer: (...)
 «En l'ort o sala que solie esser de n'Sgrima: (...)
 «Item, quinze gerres olieres ab ses gornisions, ab algunes trencades.
 «Item, sis parells de còvens de canya y una panistra.
 «Item, sexanta grosses de scudelles blanques en què hi ha gallatí, tall d'argent y plats.
 «Item, una pica y mola ab ses aynes per piquar y moldre los colors.
 «Item, quatre o sinch càrregues de lenya a bona sort de trossos de fusta vella.
 «Item, dos bugaders petits per rentar la obra.

«En una botiga gran contígua a dites cases, la qual tenia logada a mossèn Cosme un cosin germà de dit *quondam* ensemps ab la casa que s'passe a la sobredita de dit deffunct:
 «Item, vuyt grosses de scudelles de gallatí y tal d'argent y daurat.
 «Item, quatre grosses de scudelles de tall d'argent y daurat.
 «Item, una grossa de plats de servir.
 «Item, deu dotzenes de ensiameres, tayfores, entre grans y xiques, fines.
 «Item, tres dotzenes de canalobres blancs de terra.
 «Item, tres dotzenes y miga de cetrots daurats.
 «Item, quatre dotzenes de plats blancs capalenats, entre grans y xichs.
 «Item, una dotzena de bassines daurades trencades, algunes fesses y gastades.
 «Item, cent y vuyt grosses de obra comuna, entre plats y scudelles.
 «Item, sis grosses obra de compte plats y librelles.
 «Item, scudelles pagès blau: nou grosses.
 «Item, dues grosses scudelles pinzell.
 «Item, quatre grosses de scudelles *frantum*.
 «Item, quatre grosses de scudelles ab orelles.
 «Item, dues grosses de potets per beure los ossells y dues dotzenes de ledrioles de argent viu.
 «Item, una caixota per tenir scudelles.
 «Item, un armari de fusta vella per tenir obra.

«En lo celler de la dita casa que tenia logada del dit mossèn Cosme: (...)
 «En lo menjador o saleta de la casa del dit deffunct: (...)
 «En la cuyna de la casa del dit mossèn Cosme Mestre, en la qual li tenia dexar empriu: (...)
 «En la cambra ont lo dit deffunct morí y finà sos darrers dies (...)
 «En la cambra de la casa del dit deffunct la qual trau finestra al dit ort, dita cambra del mig, en la qual trobam lo següent: (...)
 «En la cambra de la bescambra que trau finestra al ort: (...)
 «En una cambra de la casa del dit mossèn Cosme dita dels mossos trobam lo següent: (...)
 «En una altra cambra de la dita casa que té (?) logada (?) que trau finestra al carrer: (...)
 «En lo galliner: (...)
 «*Actum et firmatum fuit huiusmodi inventarium, tricesima die mensis novembris, anno a Nativitatis Domini millesimo quadrigentesimo quadragesimo quinto.*
 «*Signum Iheronyma Mestre predicte que oc inventarium laudo et firmo.*
 «*Testes huius rei sunt: Monserratus Tothesaus, tabernarius, et Jacobus Gallari, calsaterius cives Barcinone.*
 «*Fuit tradita copia.*
 «*Item alia copia.*»

11

1545, setembre, 30; octubre, 1 i 7. Barcelona.

Inventari i encants dels béns del difunt Jaume Boleda, escudeller, fet a instàncies d'Antoni Boleda, hereu universal, d'Eulàlia, la seva vídua, i de Miquel Sadorní i Alfons Morell, escudellers de Barcelona, curadors testamentaris.
 AHPB, Joan Jeroni Canyelles, *Bursa inventariorum*, 1519, desembre, 5 – 1539, agost, 2.

«Primo, attrobam en las casas que lo dit *quondam* mentre vivia a loguer tenia y possehia en la present ciutat en lo carrer dels Scudellers Blancs, les quals, dixeren, són de mossèn Jaume Mercer, mercader de la present ciutat, los mobles següents (...)

«En la cambra que trau finestra en la carrera (...)

«En la cambra que trau finestra en lo ort de dita casa (...)

«En la sala de dita casa (...)

«*Die jovis prima mensis octobris, anno predicto MDXXXV.*

«En la entrada y botiga de dita casa:

«Primo, trenta grosses obra blanca sortajada, de tres sous axi de plats y scudelles, tot comprès.

«Item, sis grosses de librells, plats grans per servir, tot blau.

«Item, sis grosses scudelles blaves, rodones.

«Item, nou grosses galatí y tala de argent.

«Item, quinze grosses y mija de obra comuna, ço és, scudelles de pagès y aurela.

«Item, quatre grosses de plats y libreles, comú.

«Item, sinc grosses de plats de *frantum*.

«Item, sinc grosses entre galatí y tala de argent de *frantum*.

«Item, set grosses de platarets comuns de *frantum*.

«Item, deset dotzenes de taifores fines, entre grans y petites y plats de capalà.

«Item, trezte dotzenes d'escudeles de partera de quatre aurelas, entre bonas y dolentes.

«Item, setze dotzenes de platarets fins.

«Item, tres dotzenes de capalenats, entre grans y petits.

«Item, dues dotzenes y mija de salés pintats.

«Item, dues dotzenes de basines, entre bones y dolentes, entre blanques y per a pintar.

«Item, XII pitxés blancs.

«Item, dues dotzenes de pitxes blancs.

«Item, hun bugader blanch valencià dins lo qual ha pots, culles, rossinyols, ledriolas y altra obra, tota de pochà vàlua.

«Item, vint y dues libreles verdes, entre grans y petites.

«Item, huna sistella plena de scudellols rodons.

«Item, dues dotzenes de setrills, entre grans y petits.

«Item, dues dotzenes de setres, entre grans y petites.

«Item, sis porrons.

«Item, huna servidora de tres per dos y dues petites.

«Item, tres cantes.

«Item, hun bugader ple de *frantum*.

«Item, huna carga de obra ollera sortejada, poch més o mancho.

«Item, huna sort de *frantum* que pot ésser dues grosses, poch més o menys.

«Item, quatre alfàbias valencianas.

«Item, dues piques de pedra.

«Item, un piquó, dues forquetes: la huna trenquada, y hun manador y huna mola de pedra per a moldra colós, ab morro.

«Item, dues⁷ rodes ab sinc dotzenes de posts.

«Item, ab dos librells de envernisar.

7. *Segueix <dues> repetit.*

«Item, quatre cadiras de cuyro.
 «Item, huna taula rodona ab son peu.
 «Item, hun banqual ab tres cases, buyt.
 «Item, huna cortina dolenta que penja en la paret.
 «Item, huna pastera de pastar ab dos sadassos y huna scaleta.
 «Item, hun morter de pedra.
 «Item, hun fogó de jueu.
 «Item, huna galleda de aram.
 «Item, huna tafora dolenta ab son cubertor.
 «Item, hun sach de huna quortera.
 «Item, tres barres largues per a tenir les posts.
 «Item, tres pesades de lenya de alsina y arbós.
 «Item, dos-cents garbons, poch més o menys.
 «Item, vuit cargues de romaní, poch més o menys.
 «Item, hun anell de or ab una pedra falsa que s diu jatsí.
 «Item, un sagell de or, sens pedra.
 «Item, quatre grosses de orella crua envernissada, poch més o menys.
 «Item, dues grosses de letrats crus, envernissats.
 «Item, tres grosses de prim poch crus.
 «Item, quatre grosses de pagès cru.
 «Item, mija grossa de platerets crus.
 «Item, deset fogons desgornits.
 «Item, un canosto ab seus pesos.
 «Item, huna romaneta ab son piló de plom.
 «Item, hun sach en lo qual y ha mija quortera de farina de forment.
 «Item, huna roda de fusta molt dolenta.
 «Item, huna sort de farrets y planos.
 «Item, dos asts de ferro.
 «Item, huna paela.
 «Item, hun manador de ferro.
 «Item, huna ola de aram, mijansera.
 «Item, dos scambells.

«*Hec igitur omnia et singula, etc.*

«*Testes sunt: Paulus Sumes, auri faber, et Joannes Bosch, fivullus cives ac Franciscus Vidal, scriptor Barcinone.*

«*Die mercurii VII mensis octobris, anno a Nativitatis Domini MDXXXV.*

«*Encantus bonorum Jacobus Bolleda, fivullus civis Barcinone factus per Anthonium Bolleda, olerium, eius frater, ante lotgiam maris presentis civitatis, presente et in hiis vocato Francisco Vidal, scriptor, sub me Joanne Hieronymo Canyelles, notario publico Barcinone, et presentes Pauli Sumes, auri fabro et Alfonso Morell, scudellerius civi Barcinone.*

«*Curritores sunt: Salvador Bosch et Petrus Canella, consocius in huiusmodi negocio (...)*

«*Die et anno proxime dictus, ante domum quam dictus deffunctus tenevat, presente dicto scriptore jurato et presentibus testes Anthico Aballo alias Boxadel et Joanne Montornes, scudelleriis civi Barcinone (...)*

«Item, un morter de pedra ab sa mà, a senyor Alfons Morell, per 3§, 4d (...)

«Item, un scambell dolent, a Pere Esplugues, per 1§.

«Item, una romana petita ab son piló a Miquel Sadorní, per 5§.

«Item, una gerra gran gornida de cordes de spart, a Anfonso Morell, per 3§, 7d.

«Item, una altra gerra gran de terra, a mossèn Ferrando, prevere, per 7§

«*Die jovis VIII mensis et anni predictis.(...)*

«Item,⁸ grosses de obra de scudellers, entre plats y scudelles y obra blava y altra obra fina al senyor en Miquell Sadorní per 10£.

«Item, una mola de molra colors al senyor en Joan Vidal, per 3§, 6d. (...)

«Ha pagat dit Boleda:

«Primo, als corredors, per tots sos drets al die present: setze sous: 16§.

«Més a n-en Puig, ajuder, per lo dret de lo que li tocava, consemblants: 16§.

«Més al notari, per lo que li toca fins al present dia: 16§».

12

1545, octubre, 8. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Gabriel Muntaner, escudeller, fet a instàncies de Margarida, la seva esposa.

AHCB, Notarial I, Inventaris, caixa 31.

«Primo, trobam totes aquelles cases ab tres portals en la carrera pública obrint ab huna entrada tenint portal que ix a la dita carrera pública y ab entrades, exides drets y pertinènties de aquelles, scituades en lo carrer dels Ollers Blancs de la present ciutat de Barcelona, les quals lo dit deffunct tenie e possehia per virtut de loquer per⁹, veller, ciutedà de Barcelona a ell fet.

«En la entrada trobam lo següent:

«Primo, XI dotzenes y mija entre plats y librelles de obra de terra.

«Item, més II dotzenes de plats petits de obra de terra.

«Item, dues dotzenes de capalinats petits blaus de obra de terra.

«Item, sinc grosses de scudelles de tota sort, tot *frantum*.

«Item, VIII dotzenes de comte, dolent.

«Item, III dotzenes de plats crus blanchs.

«Item, dues dotzenes y set pessés de plats blanchs de *frantum*.

«Item, hun librell de envernissar.

«Item, hun bugader dolent de tenir obra.

«Item, VI posts de fusta de posar obra,

«Item, costés de fusta, ja dolents.

«Item, VIII posts que stan per barana clavades en hun tros de fusta ficat en la paret.

«Item, XIII costals de romaní.

«Item, huna scala de fusta de àlber, no molt larga.

«Item, huna pica de pedra dolenta per picar vernís.

«Item, hun librell de terra dolent per posar vernís.

«Item, huna poca de squerda ab huna mica de cendra (?)

«Item, huna taula de fusta d'àlber ab ses stisores y cadena.

«Item, huna cadira de fusta de noguer de cuyro gornida, ja usada.

«Item, huna càrrega y mija de leyna mescladissa.

«Item, huna algerra de obra de terra oliera.

«Item, dues algerres de tenir olives.

«Item, hun garbell de garbellar terra.

«Item, hun menador de ferro.

«Item, hunes forquetes de ferro ab hun ast de ferro petit, ja usat.

«En lo leyner:

«Primo, VIII costals de garbons.

«En lo puador:

«Primo, hun munt de picadís.

8. *En blanc.*

9. *En blanc.*

«Item, huna massa de fusta de picar terra.
 «Item, més de mig jornal de pasta.
 «Item, hun pa de plom de pes de nou robes, poc més o manco.
 «Item, huna pala dolenta de fusta.
 «Item, quatre barres de fusta.

«En la cambra del obrador qui ix a la exida.
 «Primo II dotzenes y mija de pitxés crus, obra de terra.
 «Item, IIII barres de fusta se tenen en la paret y tres costés de fusta.

«En l'obrador:
 «Primo, XXXXI posts de fusta de fer fahena.
 «Item, hun banch de fusta ab sos petges, per a maurar.
 «Item, huna mola de pedra.
 «Item, dues rodes de fusta ab son gorniment, de fer fahena.
 «Item, hun mas de picar terra.
 «Item, hun bugader y hun librell de obra de terra, ja usats.
 «Item, dues grosses de platerets crus.
 «Item, sis grosses de primroc cru.
 «Item, II dotzenes de librelles, entre grans y xiques, de terra.
 «Item, hun poc de ayses (?).
 «Item, huna poca de pasta perduda.
 «Item, tres barres de fusta en terra, lansades.
 «Item, hun banch de maurar dolent, ab sos petges de fusta d'àlber.
 «En lo tarrat del cap de casa:
 «Primo, huna grossa de letrats crus.
 «Item, hun gorniment de roda.
 «Item, hun bugader ab móra dins y menta, plantada.
 «Item, hunes quatre ho sinc librelles de terra per dar a menjar a les gallines.
 «Item, VIII dotzenes y mija de orella crua.

«En lo pastador qui té porta a la sala:
 «Primo, XI dotzenes de scudelles pintades de daurat y no cuytes.
 «Item, III dotzenes de plats pintats y no cuytes.
 «Item, II milés de farrets, poc més o manco.
 «Item, huna pastera cuberterada, de fusta d'àlber.
 «Item, dos cedassos usats de pasar farina.
 «Item, huna post de posar lo pa, ab ses vores, bona.
 «Item, hun scambell de fusta quasi nou, blanch.
 «Item, hun drap de pastar.
 «Item, hun cervador.
 «Item, huna gerra dolenta de obra de terra.

«En la cambra del cap de la scala: (...)
 «En la sala: (...)
 «En la cambra que dormien los mossos té porta a la sala: (...)
 «Item, III dotzenas de scudelles de gallatí.

«En la cuyna qui ix a la sala: (...)
 «En la cambra a hont dit defunt morí: (...)

«Die lune XII mensis octobris anno a Nativitate Domini MDXXXXV:

«Encantus bonorum Gabrelis Muxiner, quondam, scudellerii civis Barchinone, factus in platea maris, matutino tempore premeridians vero, ante domos dicti Gabrielis Muxiner.
 «Fuerunt curritores Franciscus Casapetrus et Salvador Bosch, curritores publici Barchinone (...)
 «Item, tres cadires gornides de cuyro, a n'Antic Aballó, scudeller: 14§, 3d (...)

«Item, un retraule de fusta d'àlber en lo qual ha pintada la salutació de l'Àngell Gabriel, a mossèn Nicholau Vilarnau, gerrer: 11§. (...)
 «Item, hun litotxo de fusta d'àlber ab hun matalaset, a n'en Antic Puig, scudeller (a pagar la ajuda): 1£, 5§ (...)
 «Item, sinc lumaners de ferro a n'Antic Aballó, regoler: 2§, 10 d. (...)
 «Item, huna scala de fusta d'àlber, a n'Alfonso Morell, scudeller: 3§, 3d (...)
 «Item, dues lanses ab sos ferros al cap a n'en Joan Pauüll, scudeller: 2§, 2d.
 «Item, hunes forquetes per metre leyna al forn a n'Antich Aballó, regoller: 2§.
 «Item, hun mig cortà a n'en Joan Muntornès, scudeller: 10§, 6d.
 «Item, hun garbell per passar terra, tres masses per picar terra, huna pala a n'en Pere Arnau, gerrer: 3§, 2d.
 «Item, huna pahella de ferro, a n'en Jaume Jover, scudeller: 5§, 3d.
 «Item, hun pagès de fusta, dos barrals de vidre gornits de verga y hun rallador per a rallar formatge, a n'en Jaume Jover, scudeller: 3§.
 «Item, huna carítia (?) ab son aparell, a n'en Antinch Puig, scudeller: I sou.
 (...)
 «Item, tres anpolles, huna aubúrnia, dos barralets, tot de vidre, a n'en Antic Puig, scudeller: XI diners (...)

«Die mercurii XIII mensis octobris anno predicto MDXXXXV (...)
 «Item, huna muntanyeta de leyna d'alsina a n'en Puig, scudeller: 4§.
 «Item, quatre miles de ferrets, a n'en Pere Pons, scudeller: 6§.
 «Item, huna scala de fusta, a n'en Joan Galibano, scudeller: 1§, 6d.
 «Item, sis grosses y dues dotzenes de obra de plats, scudeles no cuyts, a n'antich Aballó: 12§.
 «Item, hun munt de capsses, pila de pasta, dues dotzenes y mija de pitzells, a n'en Pons: 14§, 6d.
 «Item, huna galeda ab tres cèrcols de ferro, a madò Monera scudellera: 4§, 6d.
 «Item, hun pilot de plom y stany a madona Monera: 5£.
 «Item, per plats, scudelles ha pres la Sra. Agullana: 2£, 16§».

13

1547, octubre, 31; novembre, 2, 7, 8 i 28. Barcelona.

Inventari dels béns dels difunts Antoni Rovell, escudeller, i d'Eulàlia, la seva esposa, trobats a casa de Gabriel Sadorní, escudeller, fet a instàncies de Caterina, muller de Jaume Him, escudeller, i d'Elisabet, muller del mestre Rafael Casteller, sartoris, hereus a parts iguals del bésn de L'esmentada Eulàlia Rovell.
 AHC B, Notarial I, Inventaris, caixa 32.

«En la cambra major qui trau finestra al carrer de la casa hot morí la dita deffuncta als Tallers:

«Item, trobam unes cartes, en pública forma, les quals són de un camp vinya plantada scituada en lo territori de Barcelona en la parròchia de Sarrià, prop lo mas Dezplà, lo qual comprà n'Anthoni Rovell a XVI de octubre del any XVI, e closa per Pere Mas, notari de Barcelona.

«En la cambra del costat, més petita: (...)

«En lo rebost: (...)

«En la sala: (...)
 «En la cambra de la cuyna: (...)
 «En la cuyna: (...)
 «En la cambra del porxo: (...)
 «En lo pastador en la entrada: (...)

«Die mercurii II novembris, anno a Nativitate Domini MDXXXVI.

«Primo, una romana ab son piló de plom que si pesa a pes gros III quintars, una roba.

«Item, devuyt grosses de plats y scudelles comú en la botiga de la entrada.

«Item, en dita botigua, tres grosses y vuyt dotzenes y set setrots de galatí.

«Item, quinze dotzenes de talla de argent fina.

«Item, quatre dotzenes de partera.

«Item, una grossa de plats fins.

«Item, vint-y-tres dotzenes de compte.

«Item, deu dotzenes de pagès blau.

«Item, sinch dotzenes de capalenats xichs.

«Item, sinch grosses de *fractum*.

«Item, setze roves de atzercol del forn de cremar.

«Item, vint-y-quatre robes vernís bo.

«Die lune VII novembris MDXXXVII.

«Item, tres petges de taula y un bancot y una post grossa molt dolenta.

«Item, quatre bugaders.

«Item, sis gerrans grans de tenir obra.

«Item, denou fogons sense guarnir.

«Item, una formatgera y dues alfàbies.

«Item, unas portotas velles molt dolentes.

«En la botigueta de dita madona Rovell:

«Primo, una grossa de fogons sense guarnir.

«Item, set pentinadors de perayre.

«Item, dues grosses y mitja de casoles de lumeners.

«Item, tres dotzenes de olles manco dues pessés, de olles de tres.

«Item, dues dotzenes y una peça, de olles grans.

«Item, dues dotzenes y quatre peces de cetrills.

«Item, sinch cànters.

«Item, sinc copes.

«En la entrada de la dita casa:

«Primo, mitja dotzena de casoles y grexoneres granetes.

«Item, mitja dotzena de penaderes.

«Item, dues copetes y tres plats.

«Item, una dotzena de cassolotes y olletes xiques de un diner.

«Item, tres pessés, entre ollas y cassolas de dos.

«Item, sis bótes de fusta prima en lo seller: la una de quatre càrregues y una de tres; les altres de dues y de una, poch més o manco.

«En l'ort o picador:

«Primo, una corriola y son poal de coure.

«Item, altre talla al porxo.

«Item, mitga grossa de terra.

«Item, un jornal de pasta.

«En lo obredor:

«Primo, honze grosses, entre latrats y girapeix y doblerses.

«Item, desset grosses e mitja de pagès rodó.

«Item, tres grosses e mitja de compte.

«Item, vint y una grossa e mitja entre talla de argent y orella.

«Item, sis grosses entre galatí y partera, y quatre dotzenes.

«Item, vuyt dotzenes de ladrioles.

«Item, sis grosses de culles i pots.

«Item, vint y una dotzena de platerets.

«Item, sis grosses de menut rodó y tres dotzenes.

«Item, dues grosses e quatre dotzenes de talla de argent envernissada.

«Item, una grossa d'orella envernissada.

«Item, sis dotzenes de letrats envernissats.

«Item, dues dotzenes e mitja de partera envernissada.

«Item, mitja grossa de pairassas envernissades.

«Item, en la cuyna, tres lumeners y un morter de pedra.

«Item, una gerra de oli, buyda, y unambut.

«Item, en lo porxo: (...)

«Die martis VIII mensis novembris MDXXXVII.

«Item, una baranguera plena de vernís pastat.

«Die lune XXVIII mensis novembris MDXXXVII (...)

«Hec autem bona, etc.

«Dicto die lune XXVIII dictorum mensis et anno dicte Catherine Him ac Elisabet Casteller; heredes predictae, firmarunt dictum inventarium.

«Testes sunt: Anthonius Lodon, et (?) Joannes, testimoniis habitatores Barchinone».

14

1550, novembre, 21 i 26. Barcelona.

Encants dels béns del difunt Jaume Matoses, escudeller, de Barcelona fet a instàncies de Antic Abelló i Joan Boxo, gerrer¹⁰.

AHPB, Pau Mallol, Plec d'inventaris i encants, 1550 – 1587 i s.d.

(No s'esmenta res d'obra escudellera)

15

1556, gener, 9, 20 i 30.

Inventari dels béns de la difunta Jerònima Mestre, vídua de l'escudeller Cosme Mestre, fet a instàncies de Francina Mestre, la seva mare i hereva universal.

AHPB, Francesc Mulnell, Plec d'inventaris i encants, 1546 – 1570.

«Primo, trobam totas aquellas cases ab dos portals en la carrera pública obrints, ab sos drets y pertinències sues, les quals la dita defunta tenia y posehia en lo canto del carrer d'en Rosic¹¹ y l'altro, al carrer del Codolell.

«En la entrada:

«Item trobam en la entrada divuyt groses, entre plats y scudelles, de daurat.

«Item, de obra blava, entre plats y scudelles, vuyt groses, més vint bassines daurades, entre miganes y xiques.

10. Només hi ha l'encapçalament, però no es conserva l'inventari.

11. Es refereix al carrer d'en Rauric.

«Item, atrobam tres dotzenes de cantes grans de terra¹².
 «Item, quatre dotzenes de cantes mitjans.
 «Item, una dotzena y mitja de gibrels mitjans.
 «Item, una dotzena de gibrels dels més xichs.
 «Item, sinc dotsenes de mortés de terra.

«En la botiga de la obra:
 «Item, en un sac, trobam dos cortans de farina.
 «Item, sinc grosses de *flantum*.
 «Item, set gibrels grans ensabonados¹³.
 «Item, tres grosses de galatí, entre plats y escudelles.

«En la cuyna soterriana: (...)
 «Item, un cófrer de fusta per a tenir la obra.
 «Item, dos altres cófrers de fusta.
 «Item, un cofre per a tenir obra y una caixa spillada.
 «Item, un armari de fusta, dolent.
 «Item, una dotsena y mitja de pitxells daurats.
 «Item, un torn de fer canons.
 «Item, una agulla de cosir còvens.
«Die jovis XXX januarii MDLVI continuando dictum inventarium, invenimus sequencia:

«En la cambra del menjador: (...)
 «En lo menjador: (...)
 «En la cuyna: (...)
 «En la cambra sobre la cuyna: (...)

«Hec autem bona et non plura confiteo ego, dicta Francina Mestre, penes predicta invenisse in hereditate dicte quondam Hieronime Mestre, filie mee, presens quod nihil obmissi ponere in presenti inventario dolo malo neque alia machinatione protestans quod si de cetero potuero reprire alia bona que fuit dicte deffuncte et eius hereditatis ea meorum in presenti inventario aspringam et aplicabo aut ut de en aliud inventarium seu repertorium facium et firmabo.

«Actum et firmatum fuit hoc presens inventarium Barchinone, die tricesima mensis januarii, anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto.

«Signum: Francine Mestre, predicte, que hec laudo et firmo.

«Testes huius rei sunt: Anthonius Janer, sombrerarius oriundus ville Servarie; Franciscus Matabous et Salvator Casamiquela, scriptores, habitatores Barchinone».

16

1559, abril, 13. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Pere Pons, escudeller, fet a instàncies de Maria Pons, la seva vídua i hereva universal.
 AHPB, Joan Jeroni Canyelles, *Bursa inventariorum*, 1547, abril, 28 – 1563, març, 21.

«Primo, trobam totes aquells cases ab dos portals a la carrera pública obrints e hun obrador dins les dites cases construit y hedificat, en les quals lo dit deffunt és mort, lo qual obrador trau hun portal en lo carrer dit d'en Roig, e són scituades en la present ciutat de Barcelona en lo carrer públich anomenat dels Ollers, dins la qual casa trobam lo següent:

«En la entrada de dita casa:
 «Primo trobam dues grosses de obra de talla de argent comuna.
 «Item, vuyt gerres grans de terra de dues anses qu'es diuen en l'ofici gerres mitjanes».

17

1563, octubre, 8 i 24;

1565, març, 10; abril, 21. Barcelona.

Inventari i encants dels béns del difunt Alfons Morell, escudeller.
 AHPB, Andreu Miquel Mir, Plec d'inventaris i encants, 1557 – 1563.
 AHCBC, Notarial I. Inventaris, caixa 35 (incomplert).

«Cases situades a Barcelona, al carrer dels Ollers: (...)
 «Cambra on dit difunt morí (...)
 «En la sala (...)
 «Cuina (...)
 «Cambra que treu finestra al carrer (...)
 «Rebost que treu finestra al carrer i porta a prop de la cambra (...)
«Item, die sabbati XXIII dictorum mensis et anni continuando dictum inventarium fuerunt inventa bona sequentia:
 «Primo, tres-centes y vint grosses y quatre dotzenes de obra comuna.
 «Item, trenta-quatre grosses galatí.
 «Item, vint-y-tres grosses y dues dotzenas talla de argent fina.
 «Item, quinze grosses y dues dotzenes plats fins.
 «Item, sis dotzenes plats primis patits.
 «Item, set dotzenes plats primis grans.
 «Item, onze grosses pagès blau.
 «Item, trenta-y-set grosses, sis dotzenes *frantum*.
 «Item, trenta-vuyt pitxés.
 «Item, vuyt dotzenes bassines.
 «Item, quatre dotzenes capell levats petits.
 «Item, trenta-quatre capell levats grans.
 «Item, quatre dotzenas y mija salers.

«Obra crua:

«Primo, vint grosses pagès.
 «Item, vuyt grosses galatí.
 «Item, quatre grosses talla d'argent.
 «Item, quinze dotzenes plats envernissats.
 «Item, dues grosses y mija¹⁴.
 «Item, dues grosses y mija plats sens envernissar.
 «Item, dues grosses, quatre dotzenes platerets sens envernissar.
 «Item dues dotzenes y mija bassines.
 «Item, setze grosses orella aspre.
 «Item, una grossa letrats envernissats.
 «Item, set grosses y mija pagès envernissat.
 «Item, set dozenes pitxers aspres.
 «Item, una sort de olles negres y envernissades.

«Hec autem bona et non plura.

«Testes: Valentinus Serra et Hieronimus Arenyo, scriptores Barchinone.

«Primo, cent setanta grosses y dues dotzenes obra comuna, a raó XI sous, VI grossa, a Miquel Sadorní, scudeller, valen LXXXXVII lliures, XVI sous, XI diners.

«Item, el dit, dezet grosses galatí, a raó XVIII sous, VI grossa, valen XVI lliures, XI sous.

12. Interpretem que aquesta anotació i les quatre següents es refereixen a peces de terrissa.

13. Interpretem que questa anotació es refereix a una peça de terrissa.

14. . No acaba la frase.

«Item, onze grosses y set dotzenes talla de argent fina, a raó XIII sous, VI, la grossa al dit: VIII lliures, VI sous, VI diners.

«Item, al dit, VII grosses, VII dotzenes plats fins, a raó I lliura, XI sous, VI grossa valen: XI lliures, XVIII sous.

«Item, tres dotzenes plats prims, a raó III sous, VII dotzena, al dit, val: X sous, VI diners.

«Item, tres dotzenes y mija plats prims grans, a raó V sous dotzena, al dit, val: XVII sous, VI diners.

«Item, sinch grosses y mija pagès blau, a raó VIII sous, grossa, al dit, val: II lliures, III sous.

«Item, divuyt grosses, tres dotzenes frentum, a raó VII sous, VI grossa, al mateix: VI lliures, XVII sous.

«Item, denou pitxers, a raó X sous dotzena, al mateix, valen XV sous, X diners.

«Item, quatre dotzenes bassines, a raó XV sous dotzena, al dit, valen: III lliures.

«Item, set dotzenes capallenats petits, a raó III sous dotzena, al dit, valen: I lliura, I sou.

«Item, desset capallenats grans, a raó sinch diners pessa, al dit vallen: VII sous.

«Item, dues dotzenes, tres pessés salers, a raó III sous dotzena, al mateix, valen: VIII sous.

«Porcia:

«Item, cent setanta grosses y duas dotzenas de obra comuna, a raó XI sous, VI grossa, a Antich Porcia, scudeller, val: LXXXVII lliures, XVI sous, XI diners.

«Item, dotze grosses galletí, a raó XVIII sous, VI la grossa al dit Porcia, val: XVI lliures, XI diners.

«Item, onse grosses y set dotzenes talla de argent fina, a raó XIII sous, VI grossa, al dit val: VIII lliura, VII sous, VI diners.

«Item, set grosses y set dotzenes plats fins, a raó I lliura, XI sous, VI grossa, al dit Porcia, val: XI lliures, XVIII sous.

«Item, tres dotzenes plats prims petits, a raó III sous, VI dotzena, al mateix: X sous, VI diners.

«Item, tres dotzenas y mija plats prims grans, a raó V sous dotzena, al mateix, val: XVII sous, VI diners.

«Item, sinch grosses y mija pagès blau, a raó VIII sous grossa, al mateix, val: II lliures, III sous.

«Item, devuyt grosses, tres dotzenes *frantum*, a raó VII sous, VI grossa, al mateix: VI lliures, XVII sous.

«Item, denou pitxers, a raó X sous dotzena, al mateix, valen XV sous, X diners.

«Item, quatre dotzenes bassines, a raó XV sous dotzena, al mateix, valen III lliures.

«Item, set dotzenes capalleuats patits, a raó III sous dotzena, al mateix, valen I lliura, I sou.

«Item, deset capalleuats grans, a raó sinch diners pessa al mateix: VII sous, I diners.

«Item, dues dotzenes, tres pessés pitxers?, a raó III sous dotzena, al mateix, valen VIII sous.

«Obra cuita.

«Guillem de Pau.

«Primo, vint grosses pagès, a raó II sous grossa, a Guillem de Pau, scudeller, altra dels curadors, val II lliures.

«Item, vuyt grosses galletí, a raó II sous grossa al mateix val: XVI sous.

«Item, quatre grosses talla d'argent, a raó II sous la grossa, al mateix, val VIII sous.

«Item, quinze dotzenes plats envernissats, a raó III sous grossa, al mateix, valen V sous.

«Item, dues grosses y mitja primpoch, a raó II sous la grossa al mateix val V sous.

«Item, dues grosses y mija plats sens envernissar, a raó II sous la grossa: V sous.

«Item, dues grosses, quatre dotzenes platarets sens envernissar, a raó II sous la grossa, al mateix, valen III sous, VIII diners.

«Item, dues dotzenes y mija bassines, a raó dos sous la dotzena, al mateix valen V sous.

«Item, setze grosses orella aspre, a raó II sous la grossa, al mateix val I lliura, XII sous.

«Item, una grossa letrats envernissats, al mateix val III sous.

«Item, set grosses y mija pagès envernissat, a raó III sous grossa al mateix, val I lliura, X sous.

«Item, sis dotzenes de pitxers aspres, a raó dos diners la pessa, al mateix, valen XII sous.

«Item, una sort de olles negres y de envernissades, al mateix, pel preu de XI lliures.

«Item, los garbons se són trobats en cassa, són de vuyt-cents, a raó quatre sous lo cent valen III lliures, XII sous, al mateix: III lliures, XII sous.

«Item, per trenta-sis robes vernís sens molre, a raó XII sous la roba, al mateix Guillem de Pau, val XXI lliures, XII sous.

«CCCLIII lliures, II sous, III diners. (...)

«*Die martis X mensis marcii, anno a Nativitate Domini MDLXV.*

«Primo, als Lluís Juliol, duas robes de stany nou, a raó de tres sous y deu, val vergat; suma nou lliures, denou sous: VIII lliures, XVIII sous.

«Item al dit Lluís Juliol, trezte lliures y mija de stany vel, a raó de tres sous la rova, val una lliura denou sous: XVIII sous.

«Item, dos picons de ferro, a Janot Puiades, per deu sous y tres: X sous, III diners.

«Item, a Lluís Oriol, un manador y unas forquetes y un ast de ferro per nou sous y mix: VIII sous, VI diners.

«Item, Barthomeu Cardenyés, un tros de safra, a raó de vint y dos dines la lliura; pesa vint y vuit lliures; val tot, duas liuras, onsa sous y sis: II lliures, XI sous, VI diners.

«Item, a Raphel Pasolas, un morter de pedra mabra per vuyt sous y tres: VIII sous, III diners.

«Item, a Raphael Pasolas un cabàs ab almangara per sis sous y quatre: VI sous, III diners.

«Item, a n'Alonso Spinosa, un morter per quatra sous y mix: III sous, VI diners.

«Item, una boteta ab vinagre blanc a n'Antoni Vidal, per quatorsa sous: XIII sous.

«Item, una altra bota de una càrraga aumangera a Hieroni Ferrer per sis sous, sinc: VI sous, V diners.

«Item, a mestre Antoni Vidal, una bóta de dues càrregas per quatorse sous: XIII sous.

«Item, a Antoni Font, una gerra per dos sous y mix: II sous, VI diners.

«Item, a mestre Antoni Vidal, una setra y un gibrel y unes mesures y dos porrons per tres sous: III sous.

«Item, al dit, una axeta de coura, per sinch sous: V sous (...)

«*Dissapte a XXI de abril de dit any MDLXV (...)*

«Més sinch arobes de stany verga venudes a Miquel Sadorni, scudeller, a raó tres sous la liura, que tot val XXI lliures, VIII sous (...)

«Més una capsa de aram a Guillem de Pau: I lliura, VIII sous.

«Més quatre robes de plom venut a Jaume Grasses, pescador, a raó vint sous la roba: III lliures».

18

1563, gener, 15; febrer, 2. Barcelona.

Inventari dels béns d'Antoni Devesa, escudeller, fet a instàncies d'Isabel, la seva esposa.

AHPB, Andreu Miquel Mir, Plec d'inventaris i encants, 1557 – 1563.

«El primo, trobam unes cases situades en lo carrer d'en Simon Oller de la present ciutat de Barcelona en les quals lo dit Antoni Davés és mort, ab dos portals al dit carrer, les quals cases se tenen per lo magnífic mossèn Francesch Cassador, cavaller en Barchinona poblat, a cens de sis liures, tretze sous y sis dinés, pagadors quiscun any, ço és, la meytat a la festa de sant Joan de juny y l'altra meytat a la festa de Nadal, en les quals se trobaren les coses següents:

«En la cambra que trau finestra al dit carrer (...)

«Item, un albarà de XXV lliures, III sous, III que fa Pere Astorga, mercader, al dit deffunt per tanta obra de terra li ha comprada y rebuda de sa botiga, las quals té pagar per tot lo mes de febrer pròxim vinent, segons en lo dit albarà fet a 3 de dezembre 1562, és contengut.

«Item, ha de haver dita heretat de Miquel Mestre, scudeller, dotze lliures per les rahons contengudes en un debitori fet en poder de mossèn Rialb, notari de Barcelona, a del més de MDLXI (...)

«Item, atrobam en la dita heretat que Jaume Peris, scudeller, y sa muller deuen nou lliures, dotze sous y un diner a compliment de tots contes fins la present jornada, comprès un debitori de XXX lliures, V sous, que los dits cònjuges havian fet en poder del notari devall escrit a XXVIII de desembre proppassat reservada la mija anyada del obrador.

«Item, atrobam en la dita heretat que Miquel Castells, tragner de la Seu de Urgell, tres lliures, devuyt sous, segons consta per un debitori fet en poder de mossèn Jaume Sastre, notari publich de Barcelona, a¹⁵ del més de¹⁶ proppassat.

«Item, deu mossèn Gabriel Batxo, mercader, del Camp de Tarragona, tres lliures per resta de major quantitat, segons consta per un albarà fermat de ma sua, fet a XXIII de setembre 1561.

«Item, deu Joan Mas, scudeller de Barcelona, set lliures barceloneses restaven a compliment de major quantitat se serà obligat al dit deffunt.

«Die martis secunda februarii continuando confeccionem dicti inventarii, invenimus bona sequentia:

«En l'altra cambra de dita casa: (...)

«En la sala de dita casa: (...)

«En la cuyna: (...)

«En lo estadiet: (...)

«En la entrada de dita casa: (...)

«Item, un pou ab son pual de aram y corriola.

«Item, XXXII grossas obra de terra comuna.

«Item, XI grosses obra de terra galetí.

«Item, tres grosses de plats fins de terra.

«Item, una grossa de plats de terra prims.

«Item, duas grosses de plats de monja.

«Item, una grossa de tayforas, entre grans y xiques.

«Item, sinch dotzenas de bassinas de terra, entre grans y xiques.

«Item, sinch dotzenas de capalleuats de terra blaus.

«Item, atrobam una casa y obrador ab son forn per a coure obra de terra, junts, y situades en la present ciutat, en lo carrer d'en Quintana, ab dos portals en dit carrer y ab sos drets y pertinències, les quals se tenen a cens de V lliures, V sous, ço és, a mossèn Ros, cavaller, II lliures, a la parròchia de St. Just y Pastor, XVIII sous; a Sta. Clara, devuyt sous; a mossèn Matheu Soler, cavaller, XIII sous; a la confraria dels mestres de cases, XVIII sous; les quals, diu dita viuda, se compraren de dines seus propis procehits de la lluyció de un censal de pensió de VIII lliures y propietat CLXX lliures, que dita viuda, com a hereva de dit son germà, rebia quiscun any en cert terme sobre lo lloch dit Les Ventoses, segons de la luició de dit censal y compra de dita casa y obrador consta en poder de mossèn Jaume Encontra, notari de Barcelona, a¹⁷ de febrer MDLXI.

«Item, altra casa cituada en la present ciutat en lo carrer de la Dagaria, ab dos portals exints en lo dit carrer, la qual té Antoni Clusell, daguer, per títol de stabliment, a raó XVIII lliures de cens quiscun any, la qual casa, diu dita viuda, li pervingué de la heretat del dit predit son germà.

«En la casa y obrador demunt dit atrobam lo següent:

«Primo, sis dotzenas de pots de obrar, de fusta.

«Item, tres rodas ab sos guarniments.

«Item, un menador de ferro.

«Item, unes forquetes de ferro, grans.

«Item, un pichó de ferro.

«Item, una picha de pedra de pichar esquerdà.

«Item, una mola de moldre colors.

«Item, un llibrell d'envernissar.

«Item, sis grosses y deu dotzenes de obra de terra comuna.

«Item, dos grosses y nou dotzenes de galetí.

«Item, onze dotzenas y mija de tall d'argent.

«Item, vuyt dotzenas de plats fins.

«Hec autem bona, etc.

«Testes huius rei sunt Damianus Moner et Petrus Vacaris, scudellerius cives Barchinone, ac Quiricus Pilo et Ferrale, scriptores Barchinone».

19

1563, juliol, 21;

1564, abril, 5. Barcelona.

Inventari i encants dels béns de l'escudeller Macià Trullàs, fet a instàncies de Pere Estella, donzell, hereu universal.

AHPB, Pau Mallol, Plec d'inventaris i encants, 1550-1587 i s.d.

«Primo, atrobam una casa ab quatre portals obrints el carrer públich dels Ollers Blancs, les quals se tenen per certs senyors a certs anuals censos. E termenen-se, etc.

«Item, atrobam en la entrada de dita casa tres trossos de posts velles.

«Item, a la sala del primer sostre, la qual trau finestra al carrer currible, una caixa ferrada dolenta feta a la entigor. (...)

«Item, atrobam en lo hobrador de dita casa un taulell y una roda

15. . Falta la data.

16. . Falta la data.

17. . Falta el dia.

de hobar.

«Item, sinch posts stretas de posar hobra crua.

«Item, una post dolenta.

«Item, tres barres ho perns, bones.

«Item, un gibrell ple de terra de scudalles.

«*Hec autem bona et non plura inventa fuere in hereditate et bonis, etc.*

«*Testes sunt: honorabilis Damianus Molner et Petrus Muntaner, scudellarius, cives Barchinone.*

«Dijous a V de abril 1564:(...)»

20

1563, agost, 18 i 20; octubre, 8, 11, 15, 16, 22, 25, 29.

1565, febrer, 5. Barcelona.

Inventari i encants dels béns del difunt Joan Jover, escudeller, fet a instàncies de Joana, la seva esposa; de Joan Castanyer, mercader, i d'Antoni Vidal, escudeller, marmessors testamentaris del difunt.

AHPB, Pere Mambla, Plec d'inventaris i encants, 1557-1566.

«Primo, atrobam en la entrada de la casa a hont lo dit deffunct acabà sos días, situada en lo carrer dels Scudellés atrobam la obra de terra debax designada.

«En la cambra hont dit defunt és mort, que trau porta a la sala y finestra al carrer Nou atrobam:

«Primo, un coffre gran ab moltes tancadures, que és vinguda de Napols, la qual, la dita viuda se aturà usant de la facultat per dit son marit donada, dins la qual és lo següent:

«Primo, un sac de tela en lo qual y havia setenta-vuyt lliures en moneda blanca.

«Item, un sac de aluda blanc, buyt.

«Item, tres cartes en pergamí contenint en efecte una venda de censal de pensió de XXX lliures que Antoni Tries, oller, y la dona na Joana Beatriu, muller sua, feyan y prestava al dit deffunct quiscun any a XI de agost (...)

«Item, dos llibres grans de comptes y de memòries (...)

«En la sala de dita casa (...):

«En la cambra que trau finestra en lo carrer dels Scudelles atrobam: (...)

«En la cambra dels fadrins de dalt: (...)

«En lo obrador de dita casa:

«Primo, tres rodes de fer feyna.

«Item, vuyt barres ab son gorniment, per posar la obra.

«Item, quatre mitges litotges.

«Item, un banc gran de maurar.

«Item, una gerreta dolenta.

«En la cuyna: (...)

«*Die veneris XX mensis augusti*, en lo seller: (...)

«Item, trenta dotzenes de scombres.

«Item, deu pesades de lenya de alsina.

«Item, dotze cabassos de lavadis.

«En la botiga de dita casa:

«Primo, trenta-set grosses de galletí fi, poc més o manco.

«Item, vint-y-dues grosses de talla de argent fina.

«Item, cinquanta-sinc grosses de rodó comú.

«Item, sexanta grosses de orella comuna.

«Item, vint grosses de tala de argent comuna.

«Item, quoranta-tres grosses plats comuns y de librelles comunes, de boca girada.

«Item, vint grosses de platarets comuns.

«Item, sinc grosses tres dotsenes y miga de platarets de monja, fins.

«Item, sis grosses de plats fins.

«Item, nou dotzenes de plats blaus, entre grans y xichs.

«Item, vint y dues dotzenes de partera.

«Item, dotze torretes verdes.

«Item, quatre dotzenes de pitxés.

«Item, una grossa y miga de steset gran, poc més o manco.

«Item, dues grosses de steset xic.

«Item, dues dotzenes y deu pessas canalobras.

«Item, una grossa de plats prims petits.

«Item, dues dotzenes y miga de plats prims grans.

«Item, tretse dotzenes de tayfores fines.

«Item, vuyt dotzenes de tayfores petites, fines.

«Item, quatre dotzenes pitxés.

«Item, quatre dotzenes y quatre pessas de bassines petites.

«Item, vuyt bassines grans.

«Item, sis dotzenes de plats fins, grans.

«Item, sis dotzenes de plats de monja, fins.

«Item, dotze grosses de pagès blau.

«Item, tres grosses de costers.

«Item, quatorse dotsenes de prim poc.

«*Die sabbati XXI mensis augusti 1563.*

«Primo, vint y quatre càregues de obra ollera entre una y altra.

«Item, quatre dotsenes de libralets de quatre sous.

«Item, vuyt librels dinals.

«Item, tres dotsenes de librells tres per dos.

«Item, un librel de oli.

«Item, trenta-tres librells de vuyt sous.

«Item, vint-y-tres dotzenas de librelles de tres sous.

«Item, deu dotzenes de librelles de quatre sous.

«Item, nou dotzenes de bassins migans.

«Item, tres dotzenes de bassins petits.

«Item, deset bassins grans.

«Item, sis dotzenes, poc més o menys, de cànters, entre uberts y closos.

«Item, trenta-sis cànters grans poc més o manco, uberts.

«Item, dues dotsenes cantes grans, closos.

«Item, dotse gerras de sirera.

«Item, divuyt gerres grans de quatre anses y de dues anses.

«Item, sinc munyidores mitganes.

«Item, quatre munyidores grans.

«Item, set dotzenas de coropicos.

«Item, dues formatgeres.

«Item, quatre alfabagarets.

«Item, tres alfababers grans.

«Item, dos menjadores de gallines.

«Item, vint-y-vuyt dotsenes de morterets encamarats.

«Item, deset dotsenes de morters grans encamarats.

«Item, quatre dotzenes y miga de porrons grans.

«Item, una dotsena de albúrnies petites.

«Item, sis dotsenes y miga de porrons mitgans.

«Item, sinc dotsenes de satrils migans.

«Item, set dotsenes de porrons petits.

«Item, sis satrils grans.

«Item, sinc dotsenas de satrils petits.
 «Item, deu dotsenes de setres grans.
 «Item, tretse dotsenes de setres petites.
 «Item, sinc orinadors.
 «Item, tres dotsenes de olles negres petites.
 «Item, tres botellas grans, blanques.
 «Item, sis setres grans olieres.
 «Item, setse graxonerres grans.
 «Item, quatre dotzenes de graxonerres [?]des y spalla y corter.
 «Item, onse dotsenes de plats de dos sous.
 «Item, vint pessés de plats grans de tres sous dotsena.
 «Item, sinquanta tres dotsenes de plats de foc.
 «Item, trenta vuyt dotzenes de copetes.
 «Item, vint y nou dotzenes de plats de copeta.
 «Item, onse dotzenes de plats petits, poc més o manco.
 «Item, més dues dotzenes de copetes.
 «Item, tres càrregues de romaní.
 «Item, un molí per a molre vernís.
 «Item, un manador y un picó y un càvech.
 «Item, una scala no gayra bona.
 «Item, un tros de cadena y una botifarra per un catiu.
 «Item, una agulla de enfilar còvens.

*«Hec autem bona et non plura (...)
 «Testes sunt: Michael Carnisser et Raphael Vaquer, scudelerii
 cives Barchinone.
 «Encantus bonorum que fuerunt Jacobi Jover, quondam,
 scudellerii civis Barchinone.*

«[...] MDLXIII in logia maris civitatis Barchinone (...)
 «[il·legible] V mensis februaryi anno a Nativitate Domini
 MDLXV (...)

«Primo, un cubell de fusta ab tres cèrcols de ferro per fer
 bugada, a la sennora Joanna Paula, pagesa, per trenta sous y un
 diner: I lliura, X sous, I diners.
 «Item, dues olletes de aram petites, la una ab anses y l'altra sense
 anses, a Francesch Casasús, scudeller, per nou sous: VIII sous.
 «Item, una olla de aram gran ab dos anses a Joan Francha,
 pagès, per un ducat: I lliura, III sous.
 «Item, quatre cadires de cuyro, lises, a Bernat Lavaneres,
 scudeller, per dues liures y vuyt sous: II lliures, VIII sous.
 «Item, un bancal molt dolent, sens fons, a Pere Aloy, matalaser,
 per dos reals: III sous.
 «Item, un manador de ferro d'escudeller, a Iheronym Ferrer,
 scudeller, per sis sous y vuyt: VI sous, VIII diners.
 «Item, un picó de ferro a Miquel Carnicer, scudeller, per sis
 sous y mig: VI sous, VI diners.
 «Item, un collador de aram ab lo màneg de ferro, a Francesch
 Casasús, scudeller: III sous, VI diners.
 «Item, un morter de pedra a Rafaell Passoles, scudeller, per III
 sous, I diners.
 «Item, un retaulle en què y ha pintat la Salutació de la Verga
 Maria, a Francesch Casasús: XII sous.
 «Item, dos scambells de fusta de scudelles, a Bernat Lavaneres,
 per tres sous y dos: III sous, II diners.
 «Item, un bancal ab dos calaxos, a Joan Massó, gerrer, per sis
 sous: VI sous.
 «Item, una scala de fusta, a mestre Antoni Vidal, scudeller, per
 per dos sous y dos: II sous, II diners.
 «Item, uns alambins per fer aygües a Francesch Casasús,
 scudeller per dotze sous: XII sous.
 «Item, una taula rodona a [il·legible] scachs en la miga

[il·legible] a Jaume [il·legible]dor per deu reals: I lliura.

«Item, un banc de fusta ab quatre petges de maurar terra, a Pau
 Soler, scudeller, per nou sous: VIII sous.

«Item, tres rodes de fusta de obrar, a Francesch Lavaneres, per
 setse sous: XVI sous.

«Item, vuyt barres o biguetes largues de pi, a Francesch
 Casanoves, sastre, per dotze sous: XII sous.

*«Die mercurii VII mensis februaryi MDLXV in dicto vico dels
 Scudellers (...)*

21

1570, febrer, 14. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Pau Cristòfol.

AHPB, Francesc Pedralbes, Plec d'inventaris i encants, 1570-
 1579.

«Primo atrobam en la entrada de la casa hont dit deffunct estava,
 la qual, ell dit defunct tenia a lloguer de Antoni Nadal, escudeller,
 la obra de terra següent:

«Primo, quatre dotzenes de olles negres dites de dos sous.

«Item, tres dotzenes de olles dites de tres malles.

«Item, tres dotzenes de olles negres dites de diner.

«Item, una dotzena de olles negres dites de quatre sous.

«Item, sinc dotzenes de olles envernissades dites sisenes xichs.

«Item, tres dotzenes de olles envernissades dites sisenes grans.

«Item, un sac de farina que hi podia haver una cortera y mitja,
 poc més o manco.

«Item, una dotzena de panaderes grans.

«Item, una dotzena se graxonerres sisenes.

«Item, una dotzena de graxonerres, entre grans y xiques.

«Item, una dotzena de cassoles sisenes.

«Item, una dotzena de cassoles sinquenes.

«Item, dues dotzenes de ollichs.

«Item, dues dotzenes de plats de foch.

«Item, una dotzena de caxetes de foch.

«Item, sis cassoles de forn grans.

«Item, onse librells grans dits de tres per dos.

«Item, sis dotzenes de setres grans.

«Item, tres dotzenes de setres xiques.

«Item, una dotzena de bassins mitjans.

«Item, una dotzena de bassins xichs.

«Item, una dotzena de albúrnies petites.

«Item, dues dotzenes de llibrelles miganes.

«Item, mitja dotzena de llibrelles xiques.

«Item, vuyt dotzenes de satrills mijans.

«Item, sinch dotxenes de satrils patits.

«Item, dues dotzenes de porrons petits.

«Item, dues dotzenes y mitja de porrons mitjans y plans.

«Item, una dotzena de porrons grans.

«Item, una dotzena y mija de morters entre grans y xichs.

«Item, tres dotzenes cànters negres, entre dos sous y de tres
 malles y de diner.

«Item, quatre ensabonadorettes petites.

«Item, mitja dotzena de gerres capfesses.

«Item, mitja dotzena de canalobres.

«Item, una dotzena de fogons sense gornir.

«Item, un banquet de sala.

«Item, dos scambells y una banca.

«Item, un travasser.

«En la cuyna (...)

«En la cambra de darrera (...)

«Una carta en pergami contenint en effecte una donació feta per

Lluís Ferragut, gerrer, a dit Pau Cristòfol, defunct, de tots y sengles béns seus feta a XXV de juliol MDLXVIII y closa per lo discret en Nicholau Lentisclà, notari públic de Barcelona, en nom y loc de Francesc Gual, també notari de Barcelona.

«Item, també atrobam totes aquelles dues cases, la huna ab obrador y l'altra sense obrador, les quals dit defunct, en virtut de la dita donació a ell feta per dit Ferragut, tenia en lo carrer dels Scudellers y prop lo portal.

«*Testes sunt honorabilis Franciscus Agosti et Joan Regues, escudellers, i Antoni Cortales, scriptor*».

22

1574, abril, 13; maig, 7. Barcelona.

Inventari i encants dels béns del difunt Joan Ferran, escudeller de Barcelona, fet a instàncies d'Aldonça, la seva vídua, de Pascasi Tuxent i Ferran (?), tutors i marmessors dels béns de Martí, fill de Joan Ferran (testament en poder de Pere Mambla, obert el dia 13 d'abril del 1574).

AHPB, Pere Mambla, Plec d'inventaris i encants, 1574-1579.

«Primo atrobam totes aquelles cases ab dos portals en la carrera pública obrint, entrades y exides drets y privilegis (...) en les quals dit deffunct mentre vivia habitava scituades en lo carrer dels Scudellers Blancs e [se tenen] per certs senyors a cert anual cens, conforme a les cartes de aquelles, dins les quals atrobam lo següent:

«En la entrada o botiga:

«Primo, una caixa de àlber ab pany y clau, dins la qual hi ha:

«Primo, una sort de molles de terra per a fer ymages y altres obres de terra.

«Item, quatre posts: una de àlber y altres de pi y altres postetes dolentes.

«Item, un sponjador de terra.

«Item, sis piques de aygua beneyta, sense coure.

«Item, tres gerres rodones de tenir olives.

«Item, una corriola ab sa corda de spart.

«Item, una entena o puntal de fusta.

«En la sala o menjador: (...)

«En la cambra a hont dit deffunct és mort (...)

«Item, un Christo de terra per un [scultor?]

«*Hec autem bona, etc.*

«*Testes huius rei sunt: Philipus Soler et Augustinus Vidal, scriptores Barcinone habitantes*

«*Die veneris VII mensis madii MDLXXIII in logia maris Barchinone: (...)*

«Item, dels pinzells, a Rafell Pesoles per: I sou, VI diners» (...)

23

1575, març, 12. Barcelona.

Inventari dels béns de L'escudeller Joan Galibano, fet a instàncies de Margarida, la seva vídua.

AHPB, Pere Sabata, *Liber inventariorum et encantium primus*, 1573, abril, 13 - [1582], desembre, 7.

«Primo, totes aquelles cases las quals lo dit deffunct mentre vivia, tenia y possehia en la present ciutat de Barcinona en lo carrer dels Scudalles. Confronta de un costat ab casa de mossèn Ros, mercer; d'altre costat, ab lo carrer dels Còdols, y a part davant ab lo dit carrer, dins la qual casa se són trobades les coses següents:

«En la entrada:

«Primo, duas dotzenas y mija de posts per obrar, mijanseras.

«Item, una pica de picar vernís.

«Item, una altra pica per rentar roba.

«Item, una [?]

«Item, una mola de molre colós, ab son molo.

«Item, unes forquetes largues per tiar la llenya al forn.

«Item, un manador.

«Item, dues rodes ab sos guarniments: la una és ab coll de ferro.

«Item, un banch de maurar la pasta, dolent.

«Item, un stalvi de posar las posts al obrador.

«En lo obrador:

«Item, dos trossos de canals dolents.

«Item, dues llatas grans.

«Item, altres dues llatas petites [?]

«Item, un rodet dolent.

«Item, dotze grosses de orelam, cru.

«Item, setze grosses scudelas rodonas.

«Item, vuyt grossas de galatí.

«Item, sis grossas de llatrats.

«En la sala (...)

«En la cambra (...)

«*Testes: Lluís Figueras, escudeller, i Pau Font, escudeller*».

24

1583, setembre, 13; octubre, 5. Barcelona.

Inventari i encants dels béns de Pau Maties Casasús, fet a instàncies de Lucrecia Casasús, vídua, de Francesc Casasús, escudeller, d'Antoni Gori, corredor d'orella; de Bernat Gori, matalasser; de Francesc Torrent, blanquer, i de Joan Pujades, escudeller, tutors i curadors de la persona i béns de Bernardí Casasús, fill de Pau Maties i de Lucrecia, encara nonat. Testament en poder del notari Nicolau Lentisclà.

AHPB, Nicolau Lentisclà, Llibre d'inventaris i encants, 1583, maig [31] – 1584, octubre, 6.

«Primo, atrobam en totes aquelles cases ab entrades y exides, drets y pertinències sues, les quals, lo dit defunct mentre vivia, tenia y possehia per sos certs y justs títols en la present ciutat de Barcelona en lo carrer anomenat d'en Raurich, les quals se tenen per certs senyors a certs anuals censos les coses següents:

«En la sala de dites cases:

«En la primera cambra de dites cases, en la qual morí lo dit defunct:

«En la segona cambra (...)

«En la cambra del segon sostre (...)

«En la ressalada (...)

«En lo terrat de dites cases:

«Primo, vuyt dotzenes de fugons negres sense guarnir, stimats en setze sous.

«Item, sis llibrells de oli stimats en dotze sous.

«Item, vint aufabeguers petits encamerats stimats en dos sous la dotzena.

«Item, dotze aufabeguers grans encamerats stimats en quatre sous.

«Item, dotze gerres de cirera stimades en vint y quatre sous.

«Item, sinch gerres de tres per dos stimades en quinze sous

«Item, devuyt canters de yerra grans stimades en deu sous.

«Item, devuyt menjadores de gallies stimades eb dotze sous,.
 «Item, dotze botelles aspres stimades en set sous.
 «Item, quatorze canons de bras stimats en sinch sous.
 «Item, set gerres de tres per dos stimades e vint y un sous.
 «Item, deanou gerres de cirera stimades en deanou sous.
 «Item, vint y quatre copas negras grans stimades en vuyt sous.
 «Item, set dotzenas de cànters mijans negres stimats en deu sous y mig.
 «Item, una dotzena y mija de fugons de alambí stimats en sis sous.
 «Item, dues dotzenes de cassoletes de forn stimades en un sou.

 «En la cuyna de dites cases:

«Die mercurii quinta mensis octobris, anno MDLXXXIII.
 «En les entrades y botiga de dites cases:
 «Item, trenta grosses y mija de obra de pagès, stimades en quinze lliures y sinch sous totes les trenta grosses y mija, a deu sous grossa.
 «Item, sinch grosses de scudelles de orella, stimades en dues lliures y mija, a deu sous grossa.
 «Item, devuyt grosses de galatí scudelles de galatí entre bones y dolentes stimades a desset sous la grossa.
 «Item, dues grosses de plats fins, entre partera, stimades en tres lliures, devuyt sous.
 «Item, deu dotzenes de plats de monja, stimats en tretze sous.
 «Item, dues grosses y mija de plats comuns grans y xichs y llibrelles comunes grans y xiques que tot diuen valen sinch grosses, stimades totes sinch grosses en dues lliures y mija.
 «Item, sis dotzenes de plats petits capallenats blaus stimades, totes les sis dotzenes, en divuyt sous.
 «Item, sis dotzenes de doblers blaves stimades en sinch sous.
 «Item, dos grosses de *frantum*, estimades en quatorze sous.
 «Item, tres dotzenes de bassines de terra, stimades en trenta sous.
 «Item, una fornada darrera de obra gerrera, la qual és stada stimada en vint lliures.
 «Item, una altra sort de obra gerrera, la qual és de una primera fornada, stimada en sis lliures.
 «Item, sis dotzenes de olles de la Celva, grans, stimades en una lliura, quatre sous, a 4§ per dotzena.
 «Item, tres dotzenes de olles de la Celva, mijanes stimades en nou sous, a 3§ per dotzena.
 «Item, dues dotzenes de olles de la Celva, petites, stimades en quatre sous, a 2§ dotzena.
 «Item, una altra dotzena de olles de la Celva, mijanes, stimades en tres sous.
 «Item, una dotzena y mija entre grexoneres y cassoles, estimades entre tot en tretze sous y mig, a 9§ dotzena.
 «Item, una càrraga de obra ollera de envernissada, de arguens, stimada en trenta sous.
 «Item, tres dotzenes de olles negres grans, stimades en nou sous, a tres sous dotzena.
 «Item, nou dotzenes de altra sort de olles negres, stimades en divuyt sous, a raó 2§ dotzena.
 «Item, dues dotzenes de canterets, a un sou dotzena, stimats en dos sous.
 «Item, dues portadores plenas de sabó en què ni ha tres quintars.
 «Item, tres portadores de sabó, buydes.
 «Item, una taula ab una grua de fusta ab unes balanses de

ferro y uns pesos de ferro, ço és, dues lliures, una lliura, mija lliura, tres unçes, dues unçes y una unsa .
 «Item, dues mesures per mesurar castanyes.
 «Item, un quarta blader ab dos cèrcols de ferro.

 «En la exida de dites cases:
 «Item, una somera de pèl blanch de edat de tres anys, poch més o manco, tota en pèl, la qual vuy la té és fora dita casa.
 «Item, tot lo fustam de la menjadora de la stabla.
 «Item, quatre portadores per tenir sabó.
 «Item, un arque xich per treura barcas de pescadors.
 «Item, vuyt bótes de fusta olieres, ço és, set de quatre càrregas y una de dues càrregas.
 «Item, quatre dotzenes de scombres de palma, gornides.
 «Item, un pagès per tenir lo llumaner, dolent.
 «Item, uns arganells de corda de spart per portar la obra de terra per ciutat, dolents.
 «Item, una pollera de canya per scalfar roba.

«Item, atrobam en les cases eo obrador de mestre Francesch Casasús, scudeller, pare de dit defunct, una fornada de tota sort de obra blanca, la qual dita viuda dona a coura a n·el dit mestre Francesch Casasús en los seus sinch forns de daurar, la qual obra son setanta y sinch grosses, stimades en vuyt sous cada grossa, tot en comú que sumen sexanta lliures.

«Hec autem bona etc, non plura, etc. Protestans, etc.

«Testes firmarunt dictorum Lucrecie Casasus, vidue: Benedicti Gori, Bernardi Gori, Francisci Torrent, Hieronymi Puig et Francisci Casasus, qui firmarunt.

«Die mercurii quinta mensis octobris, anno predicti presentis MDLXXXIII, sunt Bernardus Callar, scudellerius; Guillelmus Baro, hostalerius cives Barchinone.

«Testes firmarunt (...)»

25

1584. Barcelona.

Inventari dels béns de la difunta Elisabet Bramona, vídua de Joan Bramona, escudeller.
 AHC B, Notarial, I. Inventaris, caixa 40.

«Item, un pagès de fusta a obs de tenir lo llum, ja usat.

«Item, un gibrell gran d'ensabonar.

«Item, una sort de vidre (ampolles i tasses).

«Item, una sort d'obra de terra i un plat gran d'obra de Pisa.

26

1592, març, 20. Barcelona.

Inventari dels béns de Pere Ràfols, gerrer, fet a instàncies de Marianna Morell, la seva vídua i tenutària dels seus béns. AHPB, Joan Esteve Mir, Plec d'inventaris i encants, 1584 – 1599).

«Primo, tota aquella casa¹⁸.

«En la entrada trobem lo següent:

«Primo, tres dotsenes de cantes grans entre cuberts y desclosos.

«Item, quatre gerres grans envernissades ab anses per salar

18. . *En blanc.*

olives.

«Item, una dotsena de gerres petites de dos anses, envernissades.

«Item, sis dotsenes de cantes mijans entrevuberts y closos, co tres dehuns y tres de altres.

«Item, sis dotsenes de cantes petits uberts.

«Item, vuyt dotsenes de canterets closos.

«Item, quatre dotsenes de setres xiques.

«Item, tres dotsenes de setres grans.

«Item, una dotsena de librells grans.

«Item, una dotsena de librells mittans.

«Item, dues dotsenes entre ensabonadorettes y librelletes

xoropicos.

«Item, quinse bassins mijants.

«Item, mija dotsena de bassinets petits.

«Item, una dotsena de bassins grans.

«Item, una dotsena de tests grans.

«Item, dotsena de tests petits.

«Item, tres dotsenes de botijes en què ni ha quatre botijes de mix cortés.

«Item, tres dotsenes de canterets de raiet [?]

«Item, sis canals.

«Item, dos dotsenes de tortugues.

«Item, dos dotsenes entre setrills grans, porrons grans y mitjans.

«Item, dos dotsenes de morters grans.

«Item, una dotsena de morters petits.

«Item,¹⁹ bassins plans y un librell de oli, entre tots mija dotsena.

«Item, mija dotsena de setres de oli.

«Item, entre albòrnies mijanes y xiques una dotsena.

«Item, una dotsena y mija de canons de bras.

«Item, una dotsena de cuixa.

«Item, dues dotsenes de satrils mijans.

«Item, una dotsena setrils petits.

«Item, tres dotsenes de plats de foc petits. (...)

«En la cambra de carrer (...)

27

1592, maig, 29; juliol, 29 i 31; agost, 3 i 4; setembre, 1 i 16.

1593, maig, 17. Barcelona.

Inventari i encants dels béns del difunt Gaspar Vidal, escudeller, fet a instàncies de Bartomeu Cardenyas, escudeller, tutor i curador dels béns d'Estefania Vidal, vídua.

AHPB, Galceran Francesc Devesa, Plec d'inventaris i encants, 1591 – 1599.

«Die veneris XXVIII mensis may, anno MDLXXXII:

«Primo, todas aquellas cases ab dos portals obrints en lo carrer dels Scudellers, ab un obrador y ort en aquellas contíguo, ab sots drets y pertinències de aquellas, les quals, lo dit diffunt, com vivia, tenia y possehia en la present ciutat en lo dit carrer dels Scudellers, y ell estava y habitava, atrobam lo següent:

«En la entrada:

«Primo, onze grosses de scudelles de galatí fi.

«Item, divuyt grosses de scudelles de galatí de *frantum*.

«Item, una grossa de staset fi.

«Item, set dotzenes de scudelles de partera, fi, y tres dotzenes

de *frantum*.

«Item, nou grosses scudelles tall argent, de *frantum*.

«Item, tres grosses y mija de scudelles de orella bona.

«Item, tres dotzenes partera *frantum*.

«Item, quatre grosses y mitja de scudelles *frantum*, de orella y rodó.

«Item, mija grossa plats de staset, de *frantum*.

«Item, una grossa de plats lletrats, de *frantum*.

«Item, tres grosses de plats de monja bons.

«Item, dotze grosses de librelles y plats comuns.

«Item, dos grosses y nou dotzenes de platerets comuns bons.

«Item, set grosses platerets de *frantum*.

«Item, una grossas y tres dotzenes de plats fins.

«Item, tres grosses de plats prims, entre grans y petits.

«Item, mija grossa de plats petits de *frantum*.

«Item, tres dotzenes de salés, canterets y pebreras.

«Item, sis dotzenes de librelles blaves, rodones.

«Item, set dotzenes de bassines y vuyt dotzenes de plats perdiguers.

«Item, quatre dotzenes de plats perdiguers de *frantum*.

«Item, dos torretes blaves y dos salpasses blanques.

«En lo obrador:

«Item, vint y una grossa de galatí blanch.

«Item, quatre grosses y mija de librelles y plats blanchs.

«Item, setze grosses de scudelles rodones, blanques.

«Item, nous grosses de scudelles de orella, blanques.

«Item, sis grosses de platerets blanchs.

«Item, sinch grosses de plats blanchs de lletrat.

«Item, una grossa y mija de capsas.

«Item, dos grosses de terra per fer les scudelles.

«Item, un molinet de molre colors.

«Item, un molí de molre vernís, ab dos piques.

«Item, un ast de mostrejar, unes forquetes de ferro, un manador y un parpal y un picó.

«Die lune prima mensis junii, anni predicti

MDLXXX secundi, continuando dictum inventarium fuerunt inventa bona sequenta:

«Primo, en la dita entrada, vint robas de vernís sense mòldrer.

«Item, una bona suma de terra per a fer obra que n'hi a dos grosses, poch més o manco.

«En una exida o ort:

«Primo al pou, una galleda de fusta ab cèrcols de ferro ab sa corda y corriola.

«Item, altra galleda.

«Item, un sercapous ab tres branques.

«Item, dos ferros de foch, tots petits, ja usats.

«Item, unes graelles ab un ferro de menar l'ast.

«Item, una olla de aram, ja usada.

«Item, una casseta del mateix.

«Item, un morter de pedra ab un picamà de fusta.

«Item, un ast gran.

«Item, una paella gran ab lo mànech de ferro, rohïnada.

«Item, dos fogons de aram, bons .

«Item, una massa de starrossar.

«Item, dos banques.

«Item, una pollera vella.

«Item, una aufàbia mitjana.

«Item, un banch de sala.

«Item, una scaleta de fusta ab set grahons.

19. . *Segueix* <mija dotsena de cul aguts> *cancel-lat*.

«Item, una galleda de fusta dolenta.
 «Item, un bancalot dolent.
 «Item, dos librells de envernissar, de cul agut.
 «Item, un librell de pastar vernís, gran.
 «Item, sis posts velles.
 «Item, una salinera vella.
 «Item, un tinell de fusta molt usat.
 «Item, una basseta de criatura.
 «Item, dues cadires de cuyro sense spalleres.
 «Item, una conca de aram, bona.
 «Item, un braser de aram, bo.
 «Item, dos cànters de aram, bons.
 «Item, dues cadiretes de corda, bones.
 «Item, dos scambells ja usats.
 «Item, una copa de aram.
 «Item, una pastera de pastar de tomba ab calaix ab sa post ab cernedor y dos sedaços.
 «Item, un cofre de la forma major, sens pany ni clau, molt vell.
 «Item, un cofre de la forma mijana, sense clau ni pany, tot buyt.
 «Item, tres dotzenes entre salés, canterets y satrills y librelles, cuyt de daurat.
 «Item, dues torretes blaves.
 «Item, un cadenat de la porta, ab clau.
 «Item, una taula de tisoires, de noguer, ab tres frontisses.
 «Item, dos pagesos de tenir llum.
 «Item, un cove de berga blanca.

«En lo obrador de dalt:
 «Primo, quinze grosses de obra comuna pintada.
 «Item, una grossa de partera pintada.
 «Item, tres grosses y mija de galatí pintat.
 «Item, una grossa de tall de argent sense pintar.
 «Item, una grossa de bassines blanques.
 «Item, tres grosses de scaldat.
 «Item, quatre grosses de scudelles rodones, blanques.
 «Item, una grossa talla de argent cuyta de blanch.
 «Item, una grossa de plats petits de talla de argent, blanchs.
 «Item, dues dotzenes de canterets, llieries y salers blancs.
 «Item, onze dotzenes de scudelles de orella, envernissades, crues.
 «Item, un llibrell de pastar vernís, gran.
 «Item, tres rodets de perfilar.
 «Item, tres rodes de obrar, gornides.
 «Item, sis dotzenes de pots de obrar.
 «Item, vuyt costers y dos stalvis de llates y dos parells de barres.
 «Item, un bugader engastat.
 «Item, una pala de fusta gran, rahonable.
 «Item, un banch gran de maurar la pasta.
 «Item, sis millers de ferrets.
 «Item, dues posts de baxar obra.
 «Item, onze dotzenes de staset cuyt de blach.
 «Item, dues grosses de obra crua.
 «Item, un salpasser cuyt de blanch.
 «Item, sis salers y tres pebreres.
 «Item, un pont de llit.
 «Item, deus posts de costers y quatre de obrar.
 «Item, quatre gàbies de berga.
 «Item, tres grosses de orella crua.
 «Item, una grossa de lledrioles crues.
 «Item, dues dotzenes de capsas de codonyat.
 «Item, dos dotzenes de bassines blanques.
 «Item, sis dotzenes de plats prims grans.
 «Item, dues dotzenes de botetes de fira.

«Item, dues grosses de fira, entre una y altra.
 «Item, vint-y-set dotzenes y mija de fexos de romaní.
 «Item, una corriola de pujar romaní, sense corda.
 «Item, dues stores de peus, noves.
 «Item, una cadira de cuyro ab spallera.
 «Item, dues pales de forn ab mànec llarch.
 «Item, un llit ras de posts y banchs, nous.
 «Item, un llit de camp ab tots sos arreus, fusta y ferro.
 «Item, una aufàbia gran.

«En una cambra sobre lo obrador (...)
 «En la sala al cap de la scala (...)
 «En la cambra més prop de la scala que trau finestra al carrer en la qual morí lo dit deffunct (...)
«Deinde autem die secunda mensis januarii, anno predicto a Nativitatis Domini millesimo quingentesimo nonagesimo secundo, predicti tutores et curatores processerunt ad continuandum dictum inventarium de bonis hereditatis dicti quondam Gasparis Vidal in qui sequitur modum:

«En la cambra petita que treu finestra en lo carrer públich (...)
 «Item, un morter de coure ab la mà del matex ab una ansa també de coure.
 «Item, tres gerras de salar olivas.
 «Item, un garbell de posar pa.
 «Item, sinch sachs de tenir vernís, vells.
 «Item, en las stables, una pasterota y una taula sense petges, dolentot, tot.
 «Item, tres postetas dolentas.
 «Item, sinch llumaners: tres de bons y dos dolents, de ferro.
 «Item, mil y quatre-cents garbons.
 «Item, un banch y una cadira, tot usat.
 «Item, entre porrons y cetrills de gerrer, vuyt dotzenas.
 «Item, tres grossas de platarets blanchs, poch més o manco.

«Item, una casa al costat de la que habitava lo dit deffunct, ab dos portals en la carrera pública obrints, ab un tros de ort darrera de aquellas.

«Hec autem bona, etc.
«Testes sunt: Sabestianus Terre et Matheus Armans, scudalleris civis Barchinone (...)

«Encantus bonorum mobilium honorabilis Gasparis Vidal, quondam, scudellerii:

«Die veris XXIII mensis julii anno a Nativitates Domini MDLXXXII ante logie maris (...)

«Dicto die post meridiem ante domos dicti deffuncti (...)

«Item, sis dotzenes de pots de obrar, a raó de deu sous y sis la dotzena venudes a Matheu Armant per: III lliures, XIII sous, VI diners.
 «Item, dos grosses de terra, poch més o mancho, venudes a Sebastià Terré, per VII lliures, VII sous.
 «Item, a Guillem de Pau, vint robes y quatre lliuras de vernís, a raó de 9§ la roba valen: VIII lliures, XV sous, VIII diners.
 «Item, una taula y dos massas, la una sens mànach, a n'en Terré per II sous, VI diners.
 «Item, a mossèn Regués, una roba y dos lliures de vernís per X sous, VI diners.

«Die XXVIII julii 1592, ante logiam maris (...)

«Dicto die, ante domos dicti deffuncti:

«Primo, a Miquel Guasch, per quatre màrfagas vellas per I lliura, II sous.

«Item, tres rodrets (*sic*) a comprats Jaume Gonsalvo per VI sous.

«Item, lo morter de coure ab lo picamà y ab una ansa a comprat Jaume Gonsalvo per I lliura, XVII sous.

«Item, a comprat sinch sachos de vernís y l'ast de mostreiar a comprat Sebastià Terré per III sous.

«Item, a comprat Jaume Gonsalvo forquetes y manadó per XI sous.

«Die veneris XXXI mensis julii anno MDLXXXII (...)

«Die lune III mensis augusti anno a Nativitate Domini MDLXXXII (...)

«Dicto die, post meridiem, ante domos dicti deffuncti:

«Primo, una poca de pols de plom y un poc de vernís, a Sebastià Terré, per III sous.

«Die martis IIII mensis augusti anno MDLXXXII ante domos dicti deffuncti:

«Primo, tota la obra de la botiga cuita de daurat, hu ab altro, Jaume Gonsalvo, scudaler, a raó 9§ per grossa per 50 lliures, 15 sous, 3 diners. Y ha donat 4§ de senyal.

«An donat 4§ al fedrí de mestre Regues per contar la obra.

«Item, lo molí de moldre vernís, a mestre Cardenyès, scudaller, per IIII lliures, X sous.

«Item, un molinet de moldre colós a n'en Raphael Passoles, escudaler, per XII sous (...)

«Die jovis tertia mensis et anno predictos:

«Primo, un broquer gran, a mestre Sadorní, per X sous, I diner.

«Item, dues posts: la una de St. Christòphol y l'altre de Nostre Senyora, a Toni Rodó per XV sous.

«Item, un cànter de aram per la viuda, per XVI sous I diners.

«Item, tres llumanés a Raphel Passoles, per IIII sous, VI diners.

«Item, un cànter de aram gran, a mestre Casapera, per I lliura, VI sous.

«Item, un tinell dolent a Toni Rodó per IIII sous, I diner.

«Item, quinse-sens carbons a Barthomeu Cardenyès, a raó 4§, 7 d²⁰ per 100 valen: II lliures, XV sous.

«Die veneris XI mensis septembris anno a Nativitate Domini MDLXXXII (...)

«Die mercurii decima sexta mensis septembris anno MDLXXXII:

«Primo a comprat Jaume Gonsalvo sis groses y mija de obras crua, a raó 10§, 6 grossa per III lliures, VIII sous, III diners.

«Item, deset peses entre pitxés y canalobres, cantarets y llirieres al dit Blanch per 4§ (?) diners.

«Item, entre plats y scudelles y capsos vint groses, tot cuit de blanc, a lo dit, a raó 3§ la grossa val III lliures.

«Item, tres grosses entre plats y scudelles pintats, al mateix

preu, al mateix, per IX sous (...)

«Memorial del que s'és venut en la casa del *condan* Gaspar Vidal, vuy a 17 de maig 1593:

«Primo, a Sabastià Terrer, una galleda per 4§.

«Item, a Joan Casapera, una corriola: 3§.

«Item, a Martí Vilasola, un càvech: 1§, 6d.

«Item, a Domingo Masanes, un casó de aram: 2§, 5d.

«Item, a la viuda, una galleda: 1§, 1d.

«Item, un post de lit, a la viuda: 7d.

«Item, una galeda, al corredor, y una corriola: 7§.

«Item, a la viuda, dos pagesos de tenir llum: 1§, 5d.

«Item, a madò Costa, set coxins.

«Item, al sennor Navel, los sercapous: 2§.

«Item, a n'en Balester, dues estores de peus: 5§, 6d.

«Item, dues pales de forn a Martí Vilasola: 1§.

«Item, un escambel y una salinera y una banqua a n'en Gibert: 1§, 8d.

«Item, dues cadires de cuyro, dolentes, a Jaume Saguí: 1§, 4d.

«Item, dues posts de baxar hobra y una escala a la viuda: 1§, 3d.

«Item, una pastera, a la viuda per 2§, 1d.

«Item, set banquetos a mosèn Martí: 3§, 2d.

«Item, dos llumaners per a mi: 1§.

«Item, dos librels de pastar vernís per a mi: 2§, 1d.

«Item, dos librels de cull agut al viuda: 2§.

«Item a madò Casapera, tres torquaboques y dues tovalloles y un axugamà per 5§.

«Item, una aufàbia per a mi: 3§, 2d.

«Item, tres gerres de salar olives per a mi: 2§.

«Item, una cadira per a mi: 2§, 8d.(...)

«He pagat al corredor per fer la crida, dos sous.

«Y a un escudaler, per devalar de l'obrador una aufàbia, dos diners: 2 d.

«Fet per mi Benet Miquel, manor de dies, sabater, en presència de mestre Toni Joan Pujol, sabater, vuy dia y any atràs dit.

«Dimecres a 16 de setembre 1592:

«La hobra crua a comprat Jaume Gonsalvo:

«Sis groses y mija de obra tota junta per: 10§.

«Item, vint y dues groses de hobra cuita de blanch, a raó 3§ per grossa: 3£, 6§.

«Item, deset peses, entre canalobres y cantarets y pitxes, per 4§, 5d.

«Item, dues groses al sennor Joan Saurí, també blanch, per 6§.

«Item, avem venudes tres dotsenes de basines blanques al sennor Joan Saurí, a raó 3§ la dotsena: 9§.

«4£, 15§, 6 (...)

28

1594, octubre, 7.

1595, abril, 7, 14, 21, 28; agost, 22; octubre, 6, 9, 13 i 16. Barcelona.

Inventari i encants dels béns del difunt Antoni Mestre, escudeller, fet a instàncies de (no s'indica).

AHPB, Maties Pastor, Plec d'inventaris i encants, 1591-1599.

«Primo, atrobam aquellas casas ab dos portals hobrints en la carrera pública, sites en la present ciutat de Barchinona, al cantó dels Scudelles Blancs qui va a la plassa de la Trinitat, les

20. Els càlculs donen a 3 sous, 6 diners, aprox. el centenar

quals heren del *quondam* mestre Anthoni Mestra, scudeller, en les quals morí lo dit deffunct:

- «En la entrada de ditas casas atrobam lo següent:
- «Primo, tres grosses mancho una dotzena de galatí.
- «Item, deu dotzenas de plats de monja.
- «Item, quatre dotzenas de partera.
- «Item, setze grosses y mitja de scudelles de pagès.
- «Item, sis grosses y mitja de escudelles de horella.
- «Item, dues grosses y mitja de pagès.
- «Item, set dotzenes de llibrelles blanques.
- «Item, divuyt dotzenes de doblerses.
- «Item, quatre grosses de plats comuns.
- «Item, tres grosses de platerets.
- «Item, tres grosses de bassins: dues de grans y huna de petits.
- «Item, set dotzenas de bassines.
- «Item, set dotzenas de plats prims de tall de argent.
- «Item, set dotzenas de scudelletes de tall de argent.
- «Item, una dotzena de llibrelles fines.

«En un hobraador del dit *quondam* Anthoni Mestre sit en lo carrer del Vidre, atrobam lo següent, lo qual hobraador lo dit *quondam* Anthoni Mestre tenia llogat de Hieronym Spasa:

- «Primo, quatorse grosses de galatí sense vernís.
- «Item, trenta grosses de horella sense vernís.
- «Item, quatre grosses de talla de argent sense vernís.
- «Item, una grossa de partera sense vernís.
- «Item, dues grosses de plats prims sense vernís.
- «Item, vuyt dotzenas de perdiguers.
- «Item, set grosses de horella blanca cuyta per pintar.
- «Item, tres grosses y mitja de galatí cuyt per pintar.
- «Item, sis grosses de pagès per pintar, cuyt.
- «Item, tres grosses de platarets sense pintar.
- «Item, mita grossa de lletrats blancs.
- «Item, mitja grossa de scudelletes blanques de tall de argent sense pintar.
- «Item, vuyt dotzenas de talla de argent blanca.
- «Item, tres dotzenas de partera blanca, sense pintar.
- «Item, vuyt dotzenas de bassins blancs grans.
- «Item, sis dotzenas de plats prims grans blancs, de tall de argent.

«Item, en un altre hobraador que lo dit deffunct tenia y possehia en lo carrer del Codolell qui va del carrer de Viladalls, atrobam lo següent:

- «Primo, tres grosses de galatí pintat per coura.
- «Item, quatre grossas de haurella, pintada per coura.
- «Item, tres grossas de pagès pintada per coura.
- «Item, duas dotzenas de partera pintada per coura.
- «Item, tres dotzenas de scudelletas de tall de argent, entre grans y petites, pintades per coura.
- «Item, una grossa de plats de monja.
- «Item, tres dotzenas de plats fins pintats per coure.
- «Item, tres dotzenas de plats prims pintats per coura.
- «Item, una dotzena de saffas.
- «Item, dues dotzeneas de plats perdiguers.
- «Item, dues grosses de talla de argent pintada per coure.
- «Item, una grossa de platarets comuns pintats per coure.
- «Item, nou dotzenas de plats comuns grans per coure.
- «Item, dues dotzenes de bassins grans pintats per coure.
- «Item, dues dotzenes de bassins petits pintats per coure.
- «Item, una mescla de color per pintar.
- «Item, una dotzena de plats prims grans per pintar.

«Item, dues dotzenas de plats perdiguers per pintar.

«*Die mercurii XVIII predictorum mensis et anni.*

«En la sala de ditas casas a hont morí lo dit deffunct atrobam lo següent: (...)

«En la entrada de ditas cases atrobam lo següent: (...)

«*Die jovis, XV predictorum mensis et anni.*

«E més, en la sobredita cambra atrobam lo següent: (...)

«En la cuina de ditas casas atrobam lo següent: (...)

«En una cambra al cap de la scala de dalt de ditas casas atrobam lo següent:

«Primo, una boteta de mitja càrrega, ab sa axeta plena de vinagre, usada.

«Item, un mollo de fer toves de forn de daurat, bo.

«Item, una caixa ab pany y clau ab scriptures y ventalls.

«En la recambra de dita cambra atrobam lo següent: (...)

«En lo porxo de dita casa es lo següent: (...)

«Primo, vint y quatre dotzenas de fexets de romaní, poch més o mancho.

«Item, una corriola ab sa corda, de pujar romaní.

En la cambra al costat del porxo és lo següent: (...)

En lo hobraador ja designat en lo dit inventari, lo qual here de dit deffunct, sit devant de dites cases, és lo següent:

«Primo, quatre y mitja dotzenas de pots, entre llargs y curts, de obrar.

«Item, una scala llarga de gat.

«Item, sis barres de posar les posts de hobar.

«Item, un calexot y un bast.

«Item, dues rodes de obrar.

«Item, posts dels guarniments de les rodes.

«Item, un banch de maurar pasta.

«Item, una mola de pedra de molre colós.

«Item, un molinet de molre colós.

«Item, un molí de molre vernís, ab tots sos arreus.

«Item, una picha de picar vernís, ab son pichó.

«Item, dos menadors de remanar lo plom.

«Item, ferrets per la fornada.

«Item, planos per la fornada.

«Item, tovas per lo forn de blanch.

«Item, un jornal de terra.

«Item, un llibrell de envernissar.

«Item, dos llibrells de rentar.

«Item, unes forquetes de coure de daurar.

«Item, un brassol ab una flasadeta vermella.

«Item, una basseta.

«Item, un banquet de parar la pasta.

«Item, un bancal llarg.

«Item, un taulell comú de tenir obra.

«Item, quatre lliures de vernís.

«*Hec autem bona et non plura.*

«*Testes sunt: Petrus Prenyanosa, faber lignarius civis Barchinone, et Franciscus Sabata, scriptor, Barchinone habitans.*

«*Encantus factis de bonis que fuerunt honorabilis Anthonii Mestra, quondam, figuli sive scutellarii civis Barchinone.*

«*Die veneris VII mensis aprilis anno a Nativitate Domini MDLXXXV in encantu ante ortum logie maris Barchinone: (...)*

«*Die veneris XIII predictorum mensis et anni in supradicto loco: (...)*

«Die mercurii XVIII predictorum mensis et anni in predicto loco: (...)

«Die veneris XXI predictorum mensis et anni in supradicto loco: (...)

«Die veneris XXVIII predictorum mensis et anni in supradicto loco: (...)

«Die martis XXII mensis augusti anno a Nativitate Domini MDLXXXV: (...)

«Die veneris VI mensis octobris anno a Nativitate Domini MDLXXXV: (...)

«Die lune VIII predictorum in loco quo supra: (...)

«Die veneris XIII predictorum in loco quo supra: (...)

«Die lune XVI predictorum ante domos dicti quondam Anthonii Mestre: (...)

29

1595, abril, 20. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Bartomeu Espasa, escudeller, de Barcelona, fet a instàncies de Jeroni Espasa, escudeller, el seu fill i hereu universal.
AHC B, Notarial I. Inventaris, caixa 45.

«Totes aquelles cases ab dos portals fora en la carrera pública obrints les quals, lo dit defunct, al temps que vivia, tenia y possehia en la present ciutat en lo carrer dit dels Scudellers, les quals se tenen certs senyors a certs annuals censos, quiscun any en certs terminis pagadors.

«En la entrada de dita casa:

«Item, vint-y-tres gerretas de terra per a tenir aygua, ab sos tapadors, ab sos forats bax per a posar-hi axeta.

«Item, vint-y-dos poms de taulada, entre grans y xichs envernissats de verd.

«Item, de set llaons de terra envernissats de verd per a posar a baranes de escala.

«Item, tres torratxes de terra envernissades de verd.

«Item, una sort de botiges de terra blanca ab dos anses en què n'í pot haver vuyt o nou dotzenes.

«Item, sexanta cabirons de terra envernissats per de fora de verd, los quals se són fets a posta per la Diputació.

«Item, dues dotzenes de bassins de terra entre grans, mitgans y xichs.

«Item, tres dotzenes de canterets petits tapats, envernissats fins a mitg llavi de vernís verd.

«Item, tres caxes de terra: una gran y dos petites.

«Item, una gerra de terra blanca petita.

«Item, deu peus de poms de taulada amb deu carabasses, tot de terra envernissat de verd

«Item, dues dotzenes de botilles de terra envernissades de verd, entre grans y xiques.

«Item vuyt setrills de terra mijansers.

«Item, una dotzena de llibrelles, entre grans y xiques.

«Item, tres manjadors de gallines, de terra blanca.

«Item, quatre dotzenes de escudelles de partera blanques.

«Item, mija grossa de escudelles de tall de argent comunes.

«Item, mija grossa de llibrelletas comunes.

«Item, una gàrgola de terra envernissada de verd.

«Item, una post quadrada ab las armes del General.

«Item, una piqueta de aygua beneyta ab un crucifixi, tot de terra.

«Item, un retalet ab una imatge de Nostra Senyora ab lo seu fill Ihesús en lo bras.

«Item, una carena blava de terra.

«Item, un plat de Mèlica, gran.

«Item, dues setras de mesurar oli.

«Item, quatre dotzenes de passamans de terra envernissats de verd per a barana de escala.

«En la instàntia del cel ubert per ont se puya a dalt: (...)

«Item, cent canals de terra, entre grans y xiques.

«Item, nou escudelles de Mèlica comunes.

«Item, sinch plats de Mèlica grans.

«Item, dues bassines xiques de pisa, jaspadas.

«Item, una caixa de terra gran.

«Item, dues alfàbies de terra, grans.

«Item, un garbell tot espallat.

«En lo corredor qui va al ort (...)

30

1595, novembre, 20. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Francesc Agustí, escudeller, ciutadà de Barcelona, fet a instàncies de Marianna Agustí, la seva vídua, Antoni Galí, buidador, i Bartomeu Cardenyes, escudeller, tots ells marmessors testamentaris del difunt.
AHPB, Antoni Batlle, Llibre d'inventaris i encants, 1590, febrer, 20-1595, novembre, 20.

«Die lune XX mensis novembris, anno a Nativitate Domini millesimo quinquagesimo nonagesimo quinto.

«Primo, en las casas que dit defunct tenia llogadas scituadas en la present ciutat en lo carrer dels Scudellers Blanchs atrobam lo següent:

«En la entrada de dites cases (...)

«Item, entre obra gerrera y ollera judicada per Joan Soler y Salvador Morató, gerrers, ciutedans de Barcelona, jutjan ses consiènties, a setze lliures, entre una y altra.

«En la sala de dites cases (...)

«En la cambra de dites cases (...)

«En lo porxo de dites cases:

«Primo, una roda de fer feyna, ab son guarniment.

«Item, quinze pots de obrar de scudeller.

«Item, un banquet de maurar.

«Item, un manador y unes forquetes de ferro.

«Item, una pala de fusta.

«Item, un garbell dolent.

«Item, nou dotzenes de plats, entre xichs y grans, sens courer.

«Item, dues pots de obrar.

«Item, tres llates de fusta.

«Item, una dotzena de lladrioles y una dotzena escudelles partera.

«Item, una corriola de fusta.

«Item, dues gàbies dolentes y una gàbia paradora.

«Item, tres llates de fusta.

«Hec autem bona et non plura.

«Protestans, etc.

«Testes sunt: honorabilis Benedictus Miquel, sutor, cives, et Petrus Ernandes, textor lini, Barchinone habitantes, et Franciscus Gibert, scriptor Barchinone.

«Item, cum alio instrumento ego dicta Marianna Agusti

confiteor et recognosco vobis dictis manumissoribus quod habeo et teneo in deposito et pura comanda bona continuata et descripta in supradicto inventario, et de ipsis promito rationem reddere ipsis quoties requisita fuero, et pro his, etc, obligo bona, etc, renuncio, etc, et ut predicta, etc, juro, etc, hec igitur, etc.
«Testes sunt predicti».

31

1598, maig, 15; juny, 8. Barcelona.

Inventari i encants dels béns del difunt Pere Boveres, escudeller, fet a instàncies de Caterina Sadurní, vídua d'Antoni Sadurní, en tant que curadora del béns de Magdalena Boveres, vídua de Pere Boveres.
AHCB, Notarial I. Inventaris, caixa, 46.

«En les cases hon dit deffunct habitava qui va als Scudellers prop la placeta d'en Camprodó: (...)

- «Primo, dos cadires de cuyro, dolentes, y una de baixa, de fusta.
- «Item, una caixota sens clau, ab dos tapinots, un cabàs y un canti dintre.
- «Item, un armariet de fusta, sense pany ni clau.
- «Item, un banquet de sala, dolent, ab un peu.
- «Item, altre de petit mol spallat.
- «Item, tres pots clavades; estan en terra.
- «Item, sinch trossos de stora.
- «Item, una tisora de taula ab sa cadena.
- «Item, un bancot de sala, dolent.
- «Item, una llanterna.
- «Item, tres pots clavades ab un coster, una llumanera de terra y altra obra de terra que s diu fira; a n'i poca y de poca valor.
- «Item, una post de pastar y un scambell.
- «Item, una gerra, sens coll, ab unes poquetes de olivas.
- «Item, un fogó gran de terra.
- «Item, altre coster posat a la paret ab algunes cosillas de terra dit tara, de sobre, cosa de poch valor.
- «Item, una alfàbia petita.
- «Item, mija càrrega de llenya de alsina.
- «Item, dos bassinas de terra y un canteret y una llibrella.
- «Item, un morter de pedra y tres de terra, petits.
- «Item, un sedàs de serras.
- «Item, un canteret pintat.
- «Item, una sistella francesa, ja foradada, y dos de altres.
- «Item, un peu de dabanadora.
- «Item, una corriola ab sa corda, al pou.
- «Item, una paella.

«En la exideta de la entrada (...)
«Item, una poca de obra de terra dolenta, de molt poca valor.
«Item, dos branchots sens peus.
«Item, una manegeta.

«En la cambra del cap de la scala:
«Primo, tres cabassos clofoll y obra de terra dita fira.
«Item, un cantaret daurat, un pitxell, quatre florerer y una fruitera y una poca de altra obra de terra.
«Item, una sort de vidra de poca valor.
«Item, dos candeleros de llautó.
«Item, una caldereta y una cassa de aram.
«Item, una capsita petita sens pany ni clau dins la qual hi a:
«Primo, una poca de obra de dita fira.

«Item, un parell de tapins (...)
«Item, una coberta de alambí de plom.
«Item, un llibrel de envernissar, ple de vernís molt.
«Item, unes posts dites de stalvi (...)

«En la altra cambra:
«Primo, una gerra trencada.
«Item dos montons de gresolets crus; auran-i vint-y-quatre grosses.
«Item, tres dotsenes y mija de salers crus.
«Item, roda per a treballar ab sos arreus.
«Item, tres posts de stalvi.
«Item, altra post (...)
«Item, una sort de ferrets que posen per a fer scudelles (...)
«Item, un stalvi ab sis pots.
«Item, un covanet ab mollos per a fer fira (...)
«Item, algun mitx quintà de carbó lo qual vuy servia per coure los caldos de la viuda.

«Hec autem, etc.

«Testes sunt: Sagismundus Boffil ac Gaspar Campanar, notarii Barchinone.

«Die lune VIII mensis juny anno a Nativitate Domini MDLXXXVIII, in encantu publico: (...)

«Dicto die ante domos dicte Boveras:

«Primo, una taula rodona a Miquel Passolas, per quinze sous. Dits: XV sous. (...)
«Item, an venut a Pau Miralles una sort de fusta dolenta per sinch sous. Dits: V sous. (...)
«Item, a dit Pessolas, dos banchs dolents per tres sous y quatre. Dits: III sous, IIII.
«Item, una sort de posts de obrar que són vuyt a Pau Gibert, scudeller, per quatre sous y dos. Dits: IIII sous, II».

32

1599, desembre, 22. Barcelona.

Inventari dels béns que Margarita de Pau, esposa de l'escudeller Guillem de Pau, fet a instàncies dels seus marmessors testamentaris.
AHPB, Galceran Sever Pedralbes, Plec d'inventaris i encants, 1598-1610 (22.12.1608).

«En las cases de Guillem de Pau, scudeller, situades en la present ciutat en lo carrer dels Scudellers (...)

33

1600, novembre, 8-11. Barcelona.

Inventari i encants dels béns del difunt Antoni Mestre, escudeller, ciutadà de Barcelona, fet a instàncies de (no s'indica).
AHPB, Maties Pastor, Plec d'inventaris i encants, 1600-1606 i s.d.

«Primo, tota aquelles casas ab dos portals obrints en la carrera pública situades en la present ciutat de Barcelona al cantó dels Scudalles Blancs qui va a la plassa de la Trinitat, les quals eren del dit *quondam* Anthoni Mestre, en les quals se ha trobat de la heretat de aquell lo següent: (...)

«Item, tres morters de pedra: los dos xichs y l'altre gran.
 «Item, dues currioles y un caldero de aram, del pou.
 «Item, tres scambells grans.
 «Item, una cadireta ab la corda, rompuda.
 «Item, una romaneta xica.
 «Item, un mig coffre ab pany y clau.

«En la entrada:

«Primo, los arreus del obrador, ço és, un molí de pedra ab sos arreus, una pica de picar squerda, usada, ab son picó dolent; dues rodes de fer feina, la una ab lo coll de ferro y l'altre ab lo coll de fusta; cinquanta pots de obrar, dos rodets: lo hu spatllat y l'altre que serveix; dos manadós, lo hu sense pala y l'altre trancat per lo mig, i quatre barres per posar les pots, un molinet de colors, una scala de fusta, sis quintars y dos rovas de vernís encamarat.

«*Die mercurii VIII mensis novembris anno a Nativitate Domini MDC ante domos dicti deffunti.*(...)

«*Encantum bonorum que fuerunt Anthonii Mestra scutellarii civis Barchinone confectus per*²¹ (...)

«*Die jovis VIII predictorum mensis et anni ante domos dicti deffuncti:* (...)

«*Postmodum autem die veneris predictis mensis et anni in encantu publico ante hortum logie maris Barchinone:* (...)

34

1601, març, 7. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Bartomeu Cardenyès, mestre escudeller, ciutadà de Barcelona, fet a instàncies d'Esperança Cardenyès, la seva vídua.
 AHPB, Galceran Sever Pedralbes, Plec d'inventaris i encants, 1598-1610.

«Totes aquelles cases ab quatre portals fora en la carrera pública obrints: tres al carrer dels Scudellers e l'altre, als Escudellers Blancs.

«En l'entrada:

«Primo, deset grosses y mija, poch més o mancho, de scudelles rodones, bones.

«Item, vint y quatre grosses de escudelles de orella de *frantum*.

«Item, dues grosses de escudelles rodones de *frantum*.

«Item, quinze grosses de escudelles de orella, de galatí, bones.

«Item, sinch grosses y mija de escudelles de orella, de galatí, de *frentum*.

«Item, una grossa escudelles de talla de argent.

«Item, setze dotzenes de plats de monja, bons.

«Item, tres grosses de escudelles de orella, de talla de argent, comunes, de *frantum*.

«Item, una grossa de plats fins, bons.

«Item, sinch dotzenas bacins comuns, bons.

«Item, dues dotzenes y mija de bacins comuns, grans, bons.

«Item, vint-y-sinch dotzenes de plats comuns, bons.

«Item, trezte dotzenes platerets comuns, bons.

«Item, quatorze dotzenes de platerets de *frantum*.

«Item, dues dotzenes de plats comuns de *frantum*, grans.

«Item, sis dotzenes de scudelles de staset, bo.

«Item, vint-y-un plats prims, bons, grans.

«Item, vint-y-dos plats prims petits, bons.

«Item, quaranta-sis bacines, entre bones y dolentes.

«Item, tres dotzenes de plats de talla.

«Item, trenta-dos plats blaus y librelles.

«Item, tres dotzenes de capsas de terra.

«Item, setze tayfores, entre grans i xiques.

«Item, setze dotzenes y mija de scudelles de partera.

«Item, una grossa de escudelles, entre bones y dolentes.

«Item, set canterets cuyts deaurats y dos pitxers.

«Item, una grossa de²².

«Item, quatre dotzenes de potets.

«Item, sent y sinch dotzenes de rajoles valencianes, aspres.

«Item, quatre dotzenes de escudelles de talla de argent de *frentum*, fina.

«Item, deu dotzenes de scudelles de orella, bonas.

«Item, una grossa de plats de monja de staset, de *frantum* y escudelles.

«Item, una bacina gran valenciana.

«Item, una scudella de quatre nanses molt gran.

«Item, una caxa vella sens pany ni clau, per tenir obra.

«Item, una caxeta petita sens pany ni clau molt dolenta, buyda.

«Item, una visarme ab son forro.

«Item, dos scambells y un banquet dolent.

«Item, tres cadires: dos de rapòs, petites, y una de lisa baxa, tots ab sos cuyros bons.

«Item, una tauleta de fusta, dolenta.

«Item, dos posts de parar.

«Item, dos paradors de llata per tenir la obra.

«Item, set costers de fusta, entre grans y petits.

«Item, una pica de picar esquerdada ab son picó, de ferro.

«En lo cel ubert:

«Primo, en lo pou, una corriola ab sa corda de spart y un poal de aram y una cassetta de aram petita, tot bo.

«Item, un mig cortar sandrer.

«Item, una porta de fusta ab sos golfos y un ferro, usat.

«Item, un molí de molre vernís, corró y sotana y pern y anadilla y bordó.

«Item, una pastera de fusta de mesclar lo vernís, vella.

«Item, un càvech ab son mànech de fusta, dolent.

«Item, un cubell de fusta esfonsat, gran.

«Item, un cubell bo, petit.

«Item, un jornalet de pasta blanca, pastada.

«En lo pati del forn:

«Primo, dos manadors y unas forquetes de ferro, bons.

«Item, una scala de fusta de gat, dolenta.

«Item, uns ferrets y planos y tovas per una fornada.

«Item, cent fexines del Prat, poch més o manco.

«Item, en lo garboner, sinch millers de garbons.

«Item, dues grosses de scudelles de orella, escaldades.

«Item, un llibrell de envernissar gran, dolent.

«Item, un cèrcol de ferro dolent.

«En la sala (...)

«Item, nou canterets cuyts deaurats (...)

«Item, en un armari ficat a la paret en lo qual hi ha lo següent:

«Primo, un picó y un parpal de ferro per lo molí, usat.

21. En blanc.

22. En blanc.

«Item, un tallanço de ferro ab son mànech de fusta, dolent.
 «Item, una destrat ab son mànech de fusta.
 «Item, dos agulles de ferro grans, dolentes.
 «Item, una sort de ferro vell.
 «Item, un cabàs de palla, dolent.
 «Item, una sort de vidre.
 «Item, un morter de pedra.

«En la cambra a hont morí lo dit defunct (...)
 «Item, dos romanès: una gran y l'altre petita, ab sos pilons, bones.
 «Item, un magall de ferro.
 «Item, un pern y una anadilla de molí, tot bo.
 «Item, dos sachets petits dins los quals y ha nou robes y quatre lliures de vernís mòlt.
 «Item, una caxa petita ab pany y clau dins la qual ha lo següent:
 «Primo, un llibret de albarans.
 «Item, una sort de papers.
 «Item una sort de ambarassos.
 «Item unes balances ab sos pesos
 «En la recambra que es après prop la dita cambra:
 «Item, un sadaset de comprar almàguera.
 «Item, una copa de aram ab una paleta de ferro.
 «Item, dos sendrers: lo un bo y l'altre, dolent.

«En la cambra dels fadrins (...)
 «Item, un mas de picar terra.

«En la cuyna (...)

«Die jovis octava mensis martii, anno predicto MDCL.
 «En lo obrador petit:
 «Primo, dotze grosses de escudelles de galatí, blanc.
 «Item, dotze grosses de escudelles de pagès, blanques.
 «Item, una grossa de escudelles de orella, blanch.
 «Item, sis dotzenes de escudelles de partera.
 «Item, dotze grosses de platerets petits, blanchs.
 «Item, tres grosses y mija de plats grans, blanchs.
 «Item, divuyt dotzenes de bacins, entre grans y petits, blanchs.
 «Item, dues dotzenes y mija de plats de pardiguers blanchs.
 «Item, sinc dotzenes de plats prims, blanchs.
 «Item, sis dotzenes grasolets blanchs.
 «Item, dos morters de pedra, grans.
 «Item, tres peus de rodets per ficar dos rodets.
 «Item, un molí de molre colors, ab corró.
 «Item, dos entenes de fusta de posar obra.
 «Item, un banquet de batre rejola.
 «Item, mija mescla de colors per a molre, cuyta.
 «Item, quatre canterets petits blanchs.

«En lo obrador:
 «Primo, dos rodas de fusta ab sos guarniments.
 «Item, sinch dotzenes y tres posts de posar obra.
 «Item, sinch bancs per posar obra, grans.
 «Item, una corriola de fusta, ab corda de aspart.
 «Item, tres ferruges de ferro.

«En lo porxo del obrador:
 «Primo, tres grosses de escudelles de pagès, sense ances y sensa envernissar.
 «Item, una grossa de escudelles de galatí envernissat.

«Item, tres grosses y mija de platerets petits envernissats.
 «Item, una grossa y mija de platerets sense envernissar.
 «Item, sinch-cents ferrets crus.
 «Item, sis canterets crus.
 «Item, dos llibrells de envernissar: un de gran y altre petit.
 «Item, un mollo de tovas.
 «Item, un parastatge de llata per posar obra.
 «Item, uns cercapous.
 «Item, denou costarets per posar obra.
 «Item, dos taules de capitells: l'altra bona y l'altra, dolenta.
 «Item, un galliner de vogas de bótas.
 «Item, dos dotzenes de tovas.
 «Item, una mola de ab sa pedra per a molre colors.
 «Item, un garbell de spart de garbellar terra.
 «Item, una gerra gran de tenir oli, buyda.
 «Item, divuyt robes de vernís cuyt, sense molre.

«Testes: Jaume Garriga, escudeller; Jaume Dalmau, *scriptor*.
 «Encantus hereditatis et bonorum que fuerunt Bartholomei Cardenyas, quondam, escudellerii civis Barchinone.

«Receptor pecuniarum est Bartholomeus Cuyas, gerrerius, alter ex manumissoribus testamenti dicti Cardenyas, quondam.

«Curritores sunt Joannes Alverola et Gaspar Rossello.

«Die sabbati decima mensis martii, anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo primo ante domos dicti defuncti:

«Primo, sinch millers manco vynt-y-sinch de garbons, a rahó de sinch sous y deu diners lo cent a Hieronym Sadorni, escudeller, valen: XIII lliures, X sous, 2 diners.

«Item, cent fexines, a Pere Serra, per XIII sous (...)

«Item, sinch dotzenes y tres posts per tenir obra, a rahó de divuyt sous la dotzena a Hieronym Spasa valen: III lliures, XIII sous, VI diners.

«Item, unes forquetes y dos manadors y un ast de ferro, a Miquel Rocha, per I lliura, II sous.

«Item, una pica de pedra y un picó de ferro, a Joan Garriga, per I lliura, VI diners.

«Item, un molínet de molre colors, a Perot Serra, per I lliura, V sous.

«Item, un mollo de tovas y tres posts de baxa obra, a Pau Oriol per III sous.

«Item, un pagès a Pere Mila, per I sou, VI diners.

«Item, tres llibrells de terra, de envernissar, a Jaume Seguí, per III§.

«Item, set robes y desset lliures de vernís mòlt, a Pau Miralles, a rahó de dotze sous la roba. Val III lliures, V sous, X diners.

«Item, un magall ab un tallantor de ferro al dit Pau Miralles, per VI sous.

«Item, deset roves y trezte lliures de vernís sense molre, a Salvador Morató, a rahó nou sous y tres la roba, val VIII lliures, I sou, XI diners.

«Item, uns cerca pous, a Sebastià Terré, per V sous.

«Item, una pastera de fusta de pastar vernís, a Domenjo Vaquer, per III sous.

«Item, un ast de ferro, al sobredit Morató, per I lliura, VI diners.

«Item, un banquet de fusta petit, a Pau Gibert, per I lliura, VI diners.

«Item, un morter de pedra, a Joan Dardanyach, per V lliures.

«Item, una sort de ferro vell, a Anthoni Vilanova, per VIII

lliures.

«Die veneris decima sexta mensis martii anno predicto MDCI in encantu publico logie maris:

«Item, una sort de ferro vel, a Anthoni Bonanat, per XI sous. (...)

«Dictis die et anni antes domus dicti defuncti:

«Item, una cadireta de tres peus ab son sitial de cuyro, a Bartomeu Carbonell, per I sou, IIII diners.

«Item, una galleda de fusta ab sos cèrcols de ferro, dolenta, a Joan Bordas, per V sous. (...)

«Item, una sort de ferro vell, a Pau Miralles, per VII sous, I diner.

«Item, uns trossots de posts dolents, al dit Miralles, per VII sous.

«Item, quatre antenas de fusta usades a Agna Bordes, per IIII sous, VIII diners.

«Item, una sort de pasta de fer escudelles, a Pere Cuyàs, gerrer, per XVI sous, VI diners.

«Die lune XVIII mensis martii anno predicto in encantu logie maris (...)

«Dictis die et anno ante domus dicti defuncti:

«Primo, una sort de fusta vella, a Montserrat Pujades, per VIII sous, II diners.

«Item, una porta de fusta ab son forrellat, a Pau Oriol, per VIII sous.

«Item, una taula ab sos capitells, a Jaume Garriga, per XIII sous.

«Item, una roda ab taulell y sos guarniments, de fer obra de terra, a Pere Cuyàs, per I lliura, I sou.

«Item, un galliner de fusta dolenta, a Bernadí Torres per V sous, VI diners.

«Item, una post de seo dolenta, a Barthomeu Cuyàs, per I sou.

«Item, altre roda ab son gorniment, a Jaume Gonsalvo, per I lliura, I sou, VI diners.

«Item, una sort de prempes y test, a Salvador Morató, per IIII sous, VI diners.

«Item, un garbell dolent, a Pau Miralles, per II sous.

«Item, un morter de pedra sensa ma, a Jaume Sagui, per III sous.

«Item dos cadires de rapòs, petites, ab sos cetials de cuyro, a Sparança Cardenyès, per I lliura, XIV sous, II diners.

«Die mercurii XXI mensis martii anno predicto MDCI in encantu publico logie maris (...)

«Die veneris vigesima tertia mensis martii anno predicto MDCI in encantu publico logie maris (...)

«Die sabbati XXIII mensis martii anno predicto MDCI in encantu publico logie maris: (...)

«Item, un sandrer, a Gabriel Mas, gerrer, per quatre sous y hès, dolent: IIII sous. (...)

«Die lune XXVI mensis martii anno predicto MDCI in dicto encantu publico logie maris:

«Primo, tres canterets daurats, a Sebastià Dalmau, per IIII

sous (...)

«Item, tres bazines de terra, a dit Mas, per VII sous (...)

«Item, nou bassines de terra, a Ventosa, per IX sous (...)

«Item, una romana gran, a Joan Fexes, per X sous, VI diners. (...)

«Item, una roba y sich lliures de vernís mòlt a Jaume Gonsalvo: XIII sous, VI diners.

«Die veneris VI mensis julii predicto MDCI in encantu publico logie maris (...)

«Item, una sort de obra de terra de *frantum*, a Joan Gasvert, per XVII sous. (...)

«Item, una sort de obra de terra de *frantum*, a Àngela Lunes per XV sous.

«Item, quatre llumaners dolents, a Àngela Gil, per V sous, VI diners (...)

«Dictis die et anno ante domus dicti defuncti (...)

«Item, tres mig cortans a Jaume Gonsalvo, per VI sous.

«Item, tres posts de tenir obra a Francesch Oriol, per X sous.

«Item, un corriola de fusta ab sa corda de espart, a Gabriel Mas, per IIII sous, VI diners.

«Item, sis posts obrar, a Miquel Passoles, per VI sous.

«Item, dues agulles de sparter, a Jaume Gonsalvo, per II sous.

«Item, tres rodets dolents, a Hieronym Spasa, per IIII sous. (...)

«Item, sis sachs de tenir vernís, a dit Gonsalvo, per VIII sous, 6 diners. (...)

«Item, una gerra ab una sort de escudellas a dit Gonsalvo, per V sous.

«Item, tres dotzenes potets de terra, a Narcís Pons per I sou, III diners.

«Item, uns paradors de tenir obra de terra, de fusta, dolents a Gabriel Mas, per XII sous, IIII diners.

«Item, un molí de molre vernís ab sos arreus, a dit Miquel Passoles, per II lliures, VIII sous.

«Item, un scudella de quatre ances, gran, a dit Miralles per VIII diners.

«Item, una sort de llibrelletes de terra, a dit Narcís Pons, per III sous, VI diners.

«Item, a mossèn Girona, de Perpinyà:

«Primo, 32 grosses y dues dotzenes de rodó, a rahó de XI sous grossa.

«Més 12 grosses de galatí, a rahó 19 sous grossa.

«Més 6 grosses *frantum* rodó, a rahó 6 sous grossa.

«Més 8 grosses y mija galatí bo, a rahó 18 sous grossa.

«Més 6 grosses y mija galatí *frantum*, a rahó 12 sous grossa.

«Més dues grosses plats comuns grans, a rahó 11 sous grossa.

«Més 6 grosses platerets xichs comuns, a rahó 11 sous grossa

«Més una grossa orella bona, a rahó 11 sous grossa.

«Més 30 grosses orella de *frantum*, a rahó 5 sous grossa.

«Venut al dit mossèn Girona que tot pren summa de LVI lliures, VII sous (...)

«Item, tres grosses de plats de monja, a rahó vint y dos sous grossa, a Jaume Saguí, per III lliures, VI sous.

«Item, dues grosses de plats fins, a rahó quinse reals grossa, al mateix Saguí, per III lliures.

«Item, una gerra de olives, a Pau Miralles, per VI sous.

«Item, un cubell gran, a Guillem Cardenyès, per XIII sous, VI diners.

«Item, altre cubell petit, a Joan Gassó, per XIII sous.

«Item dos llibrells fessos a n'en Camon, ascudeller, per III sous.

«Item, a Joan Bordes, set grosses de plats y galatí y una poca de orella, per I lliura, IIII sous».

35

1604, agost, 26.

1605, març, 23 i 25; maig, 7. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Pau Sayol, escudeller, natural de Barcelona, fet a instàncies d'Eulàlia Sayol, vídua, mare de seva.

AHPB, Galceran Francesc Devesa, Plec d'inventaris i encants, 1601 – 1605.

«Primo, en les cases hont dit *quondam* Pau Sayol, deffunct, morí, les quals tenia a lloguer, atrobarem lo següent:

«En la entrada (...)

«En la sala (...)

«En la cambra (...)

«Item, vint-y-una grossa de scudelles de galatí.

«Item, 3 grosses scudelles grans de partera.

«Item, 2 grosses de scudelles de tall de argent²³.

«Item, 30 pitxés de terra pintats y divuyt de blancs.

«Item, 10 salpases: 8 de pintats y dos de blancs.

«Item, 29 gibrelas blavas.

«Item, tres grosses plats fins grans.

«Item, 6 dotsenas plats perdigués.

«Item, 6 safas.

«Item, un cova ple de obra, del qual se deu quaranta-y-dos sous.

«Item, una sort de obra de fira.

«Item, 3 dotsenes y 4 canterets petits.

«Item, 4 dotsenes plats prims, grans.

«Item, 18 grosses de pagès.

«Item, 1 grossa de plats comuns, petits.

«Item, una grossa y nou dotsenas plats de monja.

«Item, una grossa escudeles *frantum* de galetí y partera.

«Item, 4 grossas plats comuns, grans.

«Item, 13 bassinas grans.

«Item, sinch sachs per tenir vernís.

«Item, dos sachs per tenir ferina.

«En lo obrador trobarem lo següent:

«Primo, sis grosses de galatí blanch.

«Item, dotze grossas de platerets.

«Item, dos grossas talla de argent.

«Item, una grossa scudelles de partera.

«Item, una grossa de stasset.

«Item, dotze grosses de pagès.

«Item, dos grosses de plats prims.

«Item, mija grossa de plats perdigués.

«Item, dos dotzenes de bassines.

«Item, sis dotzenes de salers.

«Item, un manador trencat, unes forquetes y un ast de mostrejar.

«Item, dos rodets dolents.

«Item, tres banques encaxades y una pica per picar vernís y un picó.

«Item, sinch piquetas.

«Item, un stalvi ab 16 llatas.

«Item, quatre barres de posar les posts.

«Item, quaranta-quatre posts.

«Item, deu costers.

«Item, ²⁴de vernís.

«*Hec autem bona et non plura.*

«*Protestans tamen, etc.*

«*Testes sunt: honor. Petrus Prous, causidicus, et Franciscus Roure, negotiator cives Barchinona.*

«*Die XXIII mensis martii, anno a Nativitate Domini MDCV.*

«Estimació de tots los mobles que foren del *quondam* Pau Seyol, scudeller, feta a instància de Elisabet Seyola, viuda, mare de dit defunct ab interventió de Andreu Cortés y Joan Arbarola, corredors de coll (...)

«*Die XXIII mensis martii, anno a Nativitate Domini MDCV.*

«En presència de mossèn Pau Oriol y de mossèn Philip Costa, scudellers, ciutedans de Barcelona, fou estimada la obra de terra següent del sobre dit *quondam* Pau Seyol:

«Primo, vint-y-quatre grosses de scudelles de galatí fi, d'aurella: XIII lliures, VIII sous.

«Item, quaranta dues grosses scudelles rodones, bones: XXIII lliures, III sous.

«Item, dues grosses scudelles de partera: III lliures.

«Item, set grosses de plats de monja, bons: VIII lliures, I sou.

«Item, quatre grosses scudelles de aurella de galatí de *frantum*: II lliures, VIII sous.

«Item, sis grosses y mitja de plats comuns grans bons: VII lliures, VIII sous, VI diners.

«Item, vuyt grosses de platerets comuns junctament ab plats de monja, de *frantum*: III lliures, XII sous.

«Item, dues grosses y sis dotzenas de plats fins grans: III lliures, XV sous.

«Item, dues grosses de scudelles de festa: I lliura, IIII sous.

«Item, una grossa scudelles de tall d'argent: XVIII sous, VI diners.

«Item, una grossa de plats prims, petits, bons: I lliura, XVI sous.

«Item, una grossa plats prims, petits, de *frantum*: I lliura, IIII sous.

«Item, quatre dotzenas plats prims de *frantum* grans: X sous.

«Item, vuyt dotzenas de plats perdigués bons: IIII lliures.

«Item, quatre dotzenas y mitya de bassines bones: IIII lliures, I sou.

«Item, tres dotzenas de bassines grans de *frantum*: I lliura, X sous.

«Item, una grossa de plats perdigués de *frantum*: IIII lliures, IIII sous.

«Item, dues dotzenas y mitya de pitxés y quatre salpassers: I lliura, XVIII sous.

«Item, sis dotzenas de copetas de foch: XVI sous.

«Item, una grossa pagès de *frantum*: VI sous.

«Item, set dotzenas de casoletes comunes de foch: XI sous, VIII diners.

«Item, quatre dotzenas de alfeadores junctament ab graxoneras: I lliura, XII sous.

«En lo obrador de dit defunct:

«Primo, dues grosses de platerets envernissats: X sous.

«Item, vuyt grosses y nou dotzenas envernissat de pagès: II lliures, III sous, VIII diners.

«Item, dues dotzenas de platerets y mitja perdigués envernissats: VIII sous.

23. Al marge esquerre hi ha anotades les xifres següents: 188 i, al dessota, 196.

24. *En blanc.*

«Item, nou grossas de galatí envernissat: II lliures, XIII sous.

«Item, quatre grosses de pagès cru: IIII sous.

«Item, vint-y-sinch grossas de galatí cru sense vernís: III lliures.

«Item, sis grossas de plats crus sense vernís: XVIII sous.

«Item, onse grosses platarets crus: XVIII sous.

«Item, quatre grossas y mitia obra de pagès pintat: I lliura, XVI sous.

«Item, tres grossas de galatí pintat: I lliura, XVIII sous.

«Item, dues forquetas, un ast, un manador y un picó: II lliures.

«Item, un rodet: V sous.

«Item, dues escales de fusta: una de gran y l'altra, petita: VIII sous.

«Item, dos garbells: II sous.

«Item, dues ferrusses i un falsó: II sous.

«Item, quatre dotzenas manco una de posts de obrar: III lliures, XVIII sous, IIII diners.

«Item, una pica de pedra: VI sous.

«Item, sis millers de ferrets: XVIII sous.

«Item, planos per emplanar una fornada: IIII sous.

«Item, dos posts de baxar obra: I sou.

«Item, tres banques per a seura: VI sous.

«Item, un gibrell de rentar: II sous.

«Item, dotze llates y quatre cabirons: I lliura, VIII sous.

«Item, deu posts de costers: I lliura.

«Item, una corda, una corriola y dos ganxos: VI sous.

«Item, quatre entenas: X sous.

«Item, tres quarteras de cendra de romaní y garbons: II lliures, XIII sous.

«Item, dotza cortans de cendra picada: VIII sous.

«Item, 24 roves, 10 lliures de vernís sensa molra: XII lliures, VII sous.

«Item, un sach de vernís molt; pesa sinch robas: III lliures.

«Item, tres-cents garbons valen: XV sous.

«Item, 37 dotzenes de romaní val: III lliures, XIII sous.

«Item, quatre costés que ya a casa per tenir la obra y un parador: XIII sous.

«Item, una gerra gran bona: VII sous.

«Die xxvii mensis martii, anno a Nativitate Domini MDCV.

«Per los sobra dits corredors fou estimada la roba de Eulàlia Seyola, muller del *quondam* Pau Seyol, scudeller, en la casa de dit defunt:

«²⁵Die VII mensis may, anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo quinto.

«Estimació de la obra de terra que era de mestre Pau Seyol, *quondam*, scudeller, ciutedà de Barcelona, feta a instàntia de Elisabet Seyola, viuda, mare del dit defunt, ab interventió de mossèn Pau Oriol y mossèn Jaume Gonsalvo, scudellers, ciutedans de dita ciutat.

«En la casa de dit defunt:

«Primo, trenta set grossas de scudellas rodones bones: XXI lliures, V sous, VI diners.

«Item, nou grossas de galatí bo, da aurella: VIII lliures, XV sous, VI diners.

«Item, dues grossas y ²⁶deu dotzenas de partera y plats bons: IIII lliures, V sous.

«Item, una grossa y set dotzenas de partera y plats fins, de

frantum: I lliura, VIII sous, VI diners.

«Item, quatre grossas de plats de monja bons: IIII lliures, XII sous.

«Item, deset dotzenas de plats de monja de *frantum*: XVI sous, VI diners.

«Item, sinch dotzenas de plats perdigués bons: II lliures, X sous.

«Item, vint bassines bones: I lliura, X sous.

«Item, dues dotzenas de bassines de *frantum*: I lliura.

«Item, dotse dotzenas de plats perdigues de *frantum*: IIII lliures, IIII sous.

«Item, sis dotzenas de plats prims bons: XVIII sous.

«Item, tres dotzenas de plats²⁷ prims de *frantum*, grans: VII sous, VI diners.

«Item, sinch dotzenas de plats prims y safetas de *frantum*: X sous.

«Item, dues grossas y vuyt dotzenas talla d'ergent de *frantum*: XVIII sous, II diners.

«Item, sis dotzenas de gibrellas blaves bones: I lliura, X sous.

«Item, quinse grossas de plats y platarets bons: VIII lliures, XII sous, VI diners.

«Item, tres y mija grossas de plats y platarets de *frantum*.

«Item, dues dotzenas de pitxés: I lliura, IIII sous.

«Item, tres piquetas: VI sous.

«En lo obrador:

«Item, setse grossas de galatí blanch: VIII lliures, XII sous.

«Item, set grossas de platarets blanchs: III lliures, X sous.

«Item, sinch grossas de plats letrats blanchs: V lliures.

«Item, sis grossas,²⁸ set dotzenas de pagès blanch: II lliures, V sous, VI diners.

«Item, sinch grossas y sis dotzenas de galatí pintat: IIII lliures, II sous, VI diners.

«Item, nou dotzenas plats de monja pintats: XII sous, VI diners.

«Item, quatre dotzenas de talla d'ergent pintada: IIII sous.

«Item, quatre grossas sinch dotzenas de comú pintat: I lliura, XIII sous, IIII diners.

«Item, sis dotzenas de plats prims pintats petits: XII sous.

«Item, dues dotzenas de plats prims grans pintats: V sous.

«Item, dues dotzenas plats perdigués pintats: XII sous.

«Item, onse dotzenas plats prims petits blanchs: XVIII sous, IIII diners.

«Item, una dotsena plats perdigués blanchs: VI sous.

«Item, dues grosas platarets crusos envernissats: X sous.

«Item, cinquanta-tres dotzenas de romaní: V lliures, VI sous.

«Item, sinch costals de garbons: VI sous, III diners.

«Item, dues forquetas, un ast, un manador y un pichó de picar vernís: II lliures.

«Item, un rodet: V sous.

«Item, dues scales de fusta: una de gra y l'altra, petita: VIII sous.

«Item, dos garbells: II sous.

«Item, dues ferrusses y un falçó: II sous.

«Item, quatre dotzenas manco una post de obrar: III lliures, VIII sous, IIII diners.

«Item, una picha de pedra: VI sous.

«Item, sis millers de ferrets: XII sous.

«Item, planos per anplanar una fornada: IIII sous.

«Item, dues post de baxar obras y tres banques per a seura: VII sous.

«Item, un gibrell per rentar: II sous.

«Item, dotze llates y quatre cabirons: I lliura.

25. Al marge esquerre: Jaue Gonsalvo.

26. Segueix vuit cancel·lat.

27. Segueix prims interliniat.

28. Segueix set cancel·lat.

«Item, deu posts de costers: I lliura.
 «Item, una corda, corriola, dos ganxos: VI sous.
 «Item, quatre entenes: X sous.
 «Item, quatre costés que ya a casa y un parador per tenir la obra: XIII sous.
 «Item, una gerra gran bona: VII sous.
 «Suma la obra: 108 lliures, 15 sous, 10 diners».

36

1605, agost, 5. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Pere Camon, escudeller de Barcelona, fet a instàncies de Joana, la seva vídua i hereva universal.

AHPB, Esteve Gilibert Bruniquer, *Inventarium et encantuum ... liber secundus*, 1601, març, 16 – 1609, abril, 5.

«En la casa que dit defunct habitava situada en la present ciutat de Barcelona en lo carrer dels Scudallers y en la cambra de dites cases trau finestra al carrer y porta a la sala se atrobà lo següent: (...)

«*Die sabbati VI mensis augusti, anno a Nativitate Domini MDCV:*

«Primo, en la pròpia cambra (...)

«En la sala de dites cases (...)

«En la entrada de dites cases davant lo pou:
 «Primo, dos cànsters de aram, lo hu petit y l'altre gran, usats.
 «Item, dues calderes: una petita; altra, gran, usades.
 «Item, una cassa de aram, usada.
 «Item, en lo pou, una galleda ab sèrcols de ferro ab sa corriola y corda d'esparg, tot usat.
 «Item, set lumaners de ferro, usats.
 «Item, dues paelles: una gran y altre xica, usades.
 «Item, un banch gran usat.
 «Item, un scambell gran, usat.
 «Item, un magall de arrencar terra ab son mànech de fusta.
 «Item, una pica de picar squerda y lo picó de ferro, usat.
 «Item, una boteta petita de tenir vinagre ab l'axeta de coure ab un poch de vinagre.
 «Item, altra boteta ab una càrrega sens xeta, dolenta.
 «Item, un morter de pedra ab son picamà, usat.
 «Item, una taula rodona sense peu, molt dolenta.
 «Item, una ralladora de ferro, dolenta.
 «Item, una tauleta petita rodona usada ab son calaxonet.
 «Item, una cadira comuna, usada.
 «Item, altra cadira de repòs sense brassos, dolenta.
 «Item, altra cadira baixa de cuyro, dolenta.
 «Item, altra cadireta quarnida de corda d'esparg, dolenta.
 «Item, un banquet petit molt dolent.
 «Item, una pastera molt dolenta sense cobertos per posar lo vernís.
 «Item, dues sistelles de canya dolentes.
 «Item, un banchal gran ab tres calaxos dolent, buyt.
 «Item, dues taules grans ab sas tisoires, usades.
 «Item, caxeta petita per tenir lo pa, ab pany y clau, usada.
 «Item, tres gerres de tenir olives, buydes.
 «Item, un gibrell gran de terra per ensabonar.
 «Item, un fogó de aram, usat.
 «Item, una pala de ferro pel foch.

«Item, una romana gran ab son piló.
 «Item, dos ferros de foch: un petit y altre, gran.
 «Item, una torradora dolenta de ferro.
 «Item, dos asts de ferro petits, dolents.
 «Item, uns ganxos de ferro de penjar carn, dolents.
 «Item, dos sachs: lo hu de quatre costeres y l'altre de dues, dolents.
 «Item, un molí de moldre lo vernís ab son bordó y parpal de ferro.
 «Item una post de pastar, dolenta».

37

1607, abril, 21 i 25; maig, 1; juny, 8 - juliol, 13.

1608, gener, 16 i 18 Barcelona.

Inventari i encants dels béns de Pau Oriol, escudeller, fet a instàncies de la seva vídua, Isabel Joana Oriol.

AHPB, Francesc Blanc, *Primus inventarium et encantuum ... liber*, 1600, setembre, 7 – 1607, octubre, 22, fol. 172r-176v; 178r-180v i doc. bossa.

«Primo, atrobam totas aquellas casas grans ab dos portals en la carrera pública, ab entradas i exidas, drets i pertinències de aquellas las quals lo dit Pau Oriol tenia i possehia en la present ciutat de Barcelona prop de la Carnisseria d'en Sors i al entrant de un carrer, per lo qual dret se va de la Carnisseria d'en Sors als Escudellers de la present ciutat, i dins de dites cases, lo següent:

«En la entrada de dites casas:
 «Primo, quoranta grossas scudellas de galatí bo.
 «Item, quoranta-quatre grossas scudellas tall de argent.
 «Item, devuyt grossas scudellas rodonas.
 «Item, quatre grossas plateram comú, entre *frentum* i bo.
 «Item, vuyt dotsenas i mija scudellas de partera.
 «Item, sinch grossas de plats de monja entre los quals hi ha uns poch de plats fins.
 «Item, tresa dotsenas de plats prims grans.
 «Item, sinch dotzenas salers senzills.
 «Item, una dotzena e mitja platas grans.
 «Item, set dotzenas de platas mitjanseras.
 «Item, quatre dotzenas plats perdiguers entre bons i dolents.
 «Item, una corriola per lo pou.
 «Item, una galleda de aram per treura aigua ab una cadeneta al capàg.

«En la cuyna de la entrada de dita casa atrobam lo següent (...)
 «En la sala de dita casa atrobam lo següent (...)
 «En una cambra de dita sala que trau porta al carrer d'en Carabassa trobam lo següent (...)
 «En la cambra hont morí dit defunct trobam lo següent (...)
 «En una cambra furtada (entrada?) atrobam lo següent (...)

«*Die martis prima mensis may anno predicto a Nativitate Domini millessimo sexcentesimo septimo huiusmodi inventarium fuit continuatum in modum sequentem (...)*

«Primo, una carta de pergami que és stabliment fet per Pera Altamir a Lluhís Oriol de unes cases prop la Carnisseria d'en Sors en poder de Miquel Mongay, notari de Barcelona a 15 de mars 1562 y dintre hi ha papers de altres actes vells, nº de 1.

«Item, altra carta de pergami que és stabliment fet per Lluhisa Farriola y Eleonor Busquets a Lluhís Oriol de un pati obrador en lo carrer de Viladalls altrament dit del Vidre y prop

lo Partit, en poder de Pau Castellar, notari de Barcelona a 21 juny 1589, y dintre dit stabliment los títols vells, nº 2.

«Item, altre carta de venda de un cens de nou lliures pensió feta per Eleonor Busquets a Pau Oriol, *quondam*, scudeller, lo qual cens los hereus de Lluhís Oriol li feyen per cases al carrer del Vidre, en poder de Pere Ferrer, notari de Barcelona, a 28 de maig 1581, nº 3.

«Item, altre carta de pergamí que és venda de censal de preu de 50 lliures y pensió 50 sous que Gaspar Mongay y Francina, muller sua, venen a Lluhís Oriol, scudeller, ab special obligació de cases al carrer d'en Jaume Giralt, en poder de Rafael Brugarol, notari de Barcelona, a 24 de juliol 1573, nº 4. Té les scriptures de dit Brugarol, Pere Mambla, y dintre és lo acte vell.

«Item, altre acte de pergamí que és venda que fa Eleonor Casapera a Pau Oriol, scudeller, com a més donant al encant públich de unas casas o obrador al carrer de na Sagra, en poder de Joan Moner, notari real, a 22 de abril 1598. Té les scriptures Marçal Retx, notari real, nº 5.

«Item, altre carta de pergamí que és un stabliment que Lluhisa Ferriola fa de unes cases prop lo carrer del Vidre y carrer de Viladalls àlias de na Quintar a Lluhís Oriol, scudeller, en poder de Pere Ferrer, notari de Barcelona, a 26 de janer del any 1580, y és hi la carta vella nº6.

«Item, altre carta de pergamí que és venda que los marmessors de Joana Fontanills fan a Pau Oriol de unas casas al carrer dels Scudellers al cap del carrer d'en Carabassa en poder de Joan Pareja, notari de Barcelona, a 16 de febrer de l'any 1593, nº 7.

«Item, altre carta de pergamí que és stabliment que Jaume Ros, com a curador de Pere Pinós fa a Antoni Mestre, Bartomeu Cardenyas y Toni Plans de una pessa de terra a Monyuich, a 4 de maig 1574, en poder de Pau Mallol, notari de Barcelona. Té les scriptures Miquel Vives, nº 8.

«Item, altre carta de pergamí que és un stabliment que Federich Pons fa a Lluhís Oriol, scudeller, de unas casas y hort en lo carrer dels Ollers Blancs a 13 de janer 1586, en poder de Pere Ferrer, notari de Barcelona, nº 9.

«Item, un plech de cartes velles fahents per differents propietats de cosses velles, nombrat dit plech de nº 10.

«Item, atrobam en una caixa de las sobredesignades buydas lo següent (...)

«En la camba dels fedrins prop lo porxot trobam lo següent (...)

«En lo obrador que lo dit defunt possehia al carrer del Vidre trobam lo següent:

«Primo, set dotsenas, quatre posts de fusta per posar la obra que fan a la roda.

«Item, tres rodets y banques y mitx cortà y un mollo de fer tovas.

«Item, dos forquetes de ferro.

«Item, dos manadors de ferro per manejar lo vernís.

«Item, dos picons de ferro per picar lo vernís.

«Item, dos picons y dos parpals y un ast de ferro de mostrejar.

«Item, un molí de pedra de molre vernís.

«Item, un bordó y dos pagesos.

«Item, sis posts de pujar obra.

«Item, una pastera dolenta.

«Item, una suma de planes y toves y ferrets de terra.

«Item, una galleda de aram.

«Item, quatre grossas de rodó cru.

«Item, quatorse dotsenes de terra per lo obrador.

«Item, deu robes y mitja de vernís molt.

«*Encantus bonorum que fuerunt Pauli Oriol, quondam, scutellarii civis Barchinone.*

«*Die veneris VIII mensis juny anno a Nativitate Domini MDCVII in encantu predicto.*

«*Noverint universi, etc. (...)*

«*Die lune II mensis juny 1607 (...)*

«*Die veneris XV mensis juny 1607 (...)*

«*Die lune XVIII mensis juny 1607 (...)*

«*Die veneris XXII mensis juny 1607 (...)*

«*Die lune XXV mensis juny 1607 (...)*

«*Die mercurii XXVII mensis juny 1607 (...)*

«*Die mercurii II mensis julii 1607 (...)*

«*Die veneris 13 mensis julii 1607 (...)*

«16 de janer de 1608 (...)

«18 de janer 1608 (...)

«Compte de la fornada de davant:

«Primo, sis grosses y quatre dotsenas de galetí bo.

«Item, quatre dotzenes de galetí de *frantum*.

«Item, tres dotzenes de pagès fi.

«Item, sis dotzenes de pagès de *frantum*.

«Item, sis dotzenes de tala de argent,.

«Item, deu dotzenes de plats fins prims.

«Item, una dotzena de plats prims de *frantum*.

«Item, deu dotzenes de plats de monja.

«Item, una dotzena de plats de monja de *frantum*.

«Item, tres dotzenes y mitja de plats fins.

«Item, una dotzena de plats perdiguers.

«Item, tres dotzenes de partera.

«Item, sinch dotzenes de platerets comuns de *frantum*.

«A 25 de abril de 1607, compte del segon forn que rentaren a 2 de maig de 1607:

«Primo, quatre grosses y vuyt dotsenas de galatí fi.

«Item, vint y una dotsenas de galatí de *frantum*.

«Item, sinch dotsenes de talla de argent fina.

«Item, tres dotsenas de partera.

«Item, tres grosses de scudelles rodonas de pagès.

«Item, dos dotsenas de pagès de *frantum*.

«Item, sinch dotsenas de plats prims petits fins.

«Item, una dotsena dels matexos de *frantum*.

«Item, una dotsena de plats prims bons.

«Item, dos dotsenas dels matexos de *frantum*.

«Item, nou dotsenas de plats fins grans.

«Item, una dotsena dels matexos de *frantum*.

«Item, sis dotsenas de plats comuns petits.

«Item, sis dotsenas de plats de monja fins.

«Item, una dotsena de plats dels matexos de *frantum*.

«Item, una dotsena de plats perdiguers»

38

1609, octubre, 12; novembre, 2. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Sebastià Terré, escudeller, fet a instàncies d'Àngela, la seva vídua.

AHPB, Climent Cortell, major, Plec d'inventaris i encants, 1601 – 1611.

«Primo, atrobe totas aquellas casas ab dos portals obrints en la carrària pública, ab entrades y exides, drets y pertinències de

aquella, en la qual dit deffunct habitava, scituada en la present ciutat de Barcelona en lo carrer dels Scudallers Blancs.

«En la entrada:
«Primo, quaranta grosses entre plats y scudelles y plates, entre fins y altre manera de obra.
«Item, los parastages de llata per penjar las platas.
«Item, dues cadiras de corda baixes, de Gènova.

«*Die lune II mensis novembris, anno predicto MDCVIII:*
«En lo cel obert: (...)

«Item, atrobe lo obrador que dit deffunct mentre vivia, tenia y possehia en la present ciutat en lo carrer de la Mare de Déu, ab tots sos arreus.

«Item, atrobe que dit deffunct rebia sobre lo obrador d'en Jaume Colom, scudeller, scituat en dit carrer y al costat del seu obrador sinquanta sous quescun any pagadors lo die de Tots Sants.
«Item, sinch quadros de tela guornits de fusta.

«*Hec autem bona et non plura, etc.*
«*Testes sunt: Guillermus Claver, escudeller, et Bernardus Llanussa, sutor cives Barchinone.*

39

1611, juliol, 16. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Joan Porta, escudeller de Barcelona fet a instàncies de Jerònima Porta, la seva vídua.
AHPB, Joaquim Colomé, Plec d'inventaris i encants, 1602 – 1613.

«Lo que se ha trobat en la dita heretat és lo següent:
«Primo, todas aquelles cases ab dos portals fora en lo carrer dels Scudellers obrints ab obrador y forns de coure obra de terra que dit defunct per sos certs y llegítims títols tenia y possehia en la present ciutat de Barcelona en lo carrer dels Scudellers, al cantó del carrer Nou.

«En la cambra maior del carrer dels Scudallers (...)
«En la recambreta (...)
«En la sala (...)
«En la cambra del sostre més alt (...)

«*Die mercurii XXVII mensis julii*
anno a Nativitate Domini MDCXI.
«En lo porxo (...)
«En la cambra del carrer Nou (...)

«*Die jovis XXVIII, ipsorum mensis et anni.*
«En lo obrador:

«Primo, tres rodes ab sos gorniments.
«Item, quatre dotzenes y sinch posts.
«Item sis barres penjades al sostre.
«Item, un stalvi per a tenir les posts.
«Item, dos rodets.
Item, un molinet per `m`òlrer colors.
«Item, dos mandors d'eferro.
«Item, una bóta sfonsada.
«Item, un mitg armariot dolent.
«Item, un llit de camp ab pilars de noguer, ja usat.
«Item, una sort de obra de terra crua., ço és, coranta grosses

de galatí, divuyt grosses de pagès, vuyt grosses de plats y deset grosses platerets; la meytat de aquesta obra és pròpia del dit Antoni Porcià y la altra meytat és de la heretat de son pare.

«Item, trenta grosses de obra blanca pintada per coure, de tota sort, de la qual la meytat també és de dit Antoni Porcià.
«Item, un mitg bufet, dolent.
«Item, dos banquetes.
«Item, una forqueta.

«En la entrada:
«Primo, una litotxa dolenta sens pany ni clau, ja dolenta.
«Item, sinquanta grosses de scudelles de galatí, poch més o manco.

«Item, set grosses de *frantum*, poch més o manco.
«Item, dotse grosses de rodó, poch més o manco.
«Item, quatre grosses de plats fins, poch més o manco.
«Item, quatre grosses de plats de monja.
«Item, dos grosses de plats de *frantum*, poch més o manco.
«Item, a la paret, un rastre de perxes y en elles penjades moltes plates dolentes.
«Item, dins la litotxa, dos grosses de plats prims i bassines.
«Item, un banch ab spallera de fusta de pi.

«En la cuyna (...)
«En la cambra gran del carrer ya designada se atrobà la roba devall escrita ara de present se's aportada en casa que la havien tret per a netejar (...)

«Segueran-se las propietats dels immobles de la dita heretat:
«Primo, tres casas y una botiga, en lo carrer Nou, contigüas ab la casa gran dalt designada, que abans era tot un hort de la dita casa gran.

«Item, tot aquell cens de penió de vint-y-quatre lliuras que la viuda Lluc, spartera, fa y presta quiscun any per unas casas situadas en lo carrer qui travessa del Born als Sparters y en lo carrer més prop la Vedrieria.

«Item, tot aquell cens de penió vuyt lliuras, setze sous que Joan Santacana, mestre de cases, fa y presta quiscun any per dues cases: una, al carrer Condal y la altre, al carrer de les Moles.

«Item, una casa al carrer del Carme, a la part y prop lo hort del señor Francesch Vilana.

«Item, tota aquella pessa de terra campa de tinguda de una mojada, poc més o manco, en lo territori de Barcelona, en lo lloc dit la Granada.

«Item, la tercera part de un camp scituat en lo territori de Barcelona, devant lo portal del Àngel; com les restants dues parts de dit camp sien de altres persones.

«Item, unas casas en St. Vicens dels Horts, en lo carrer Nou, que affrontan ab lo riu de Llobregat.

«*Hec autem bona et non plura*
«*Testes sunt Paulus Miralles, scutellerius, et Ambrosius Forcada, passamanerius cives Barchinone, et Andreas Codina, scriptot Barchinone.*»

40

1614. Barcelona.

Inventari dels béns del gerrer Pau Miralles, al carrer dels Escudellers, fet a instàncies d'Anna Lleó, filla del difunt Miquel Lleó, escudeller, la seva esposa (testament en poder del notari Francesc Pons, 25.12. passat).
AHC, Notarial I. Inventaris, caixa 46.

«Primo, todas aquellas casas al dit (...) en la carrera pública las quals (...) *quondam*, gerrer, mentre vivia, tenia y possehia [en la] ciutat de Barcelona, en lo carrer dit dels Scudallers.

«Item, al costat de ditas casas y contíguo a ditas casas, un obrador qui trau porta en lo carrer de la Mara de Déu.

«En la cuyna: (...)

«En la sala: (...)

«Un mollo de tortugas gran ab tot son menester.

«Una sort de mollos de ferro del ofici.

«Una sort de mollos de fusta.

«En lo obrador:

«Quatre rodes assentades ab sos arreus.

«Una sort de mollos de tortugas.

«*Testes sunt Petrus Terrades, grammaticem professor oriundus presentis civitatis, ac Antonius Balcells, scriptor Barchinone*».

41

1615, abril, 21. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Antoni Vilagenís, escudeller, fet a instàncies de Paula, la seva vídua.

AHPB, Antoni Joan Fita, Llibre d'inventaris i encants, 1615, gener, 10 – 1618, octubre, 30.

Primo cases amb tres portals dos al carrer i un al darrere la casa ab hort al carrer que va de SantAgustí al Portal Nou.

Testes: Joan Soler, gerrer i Joan Maymó, escudeller.

42

1615, setembre, 15. Barcelona.

Inventari dels béns de Felip Costa, escudeller de Barcelona, fet a instàncies de Paula Costa, la seva vídua.

AHPB, Antoni Batlle, Llibre d'inventaris i encants, 1609, maig, 14 – 1616, agost, 24.

«Cases ab un portal al carrer dels Escudellers. (...)

«Cases ab tres portals ab una eixida y hort contíguo on hi ha l'obrador on hi ha quatre forns, al carrer Escudellers, prop lo portal.

«En entrada casa on morí (...)

«En la cuyna (...)

«En la sala de la casa (...)

«En la cambra del carrer (...)

«En una cambra al cap de la scala (...)

«En una cuyneta (...)

«En lo obrador, en la instància a hont obrar :

«Primo, sinch dotzenas de posts de obrar.

«Item, deu costés en la paret per a tenir obra.,

«Item, un molinet de moldra los colors.

«Item, un molí de moldre vernís, ab tots sos arreus.

«Item, una picha ab son pichó de picar vernís.

«Item, trenta robas de vernís dintre del forn.

«Item, tres rodas per a fer feyna, plantadas.

«Item, un manador.

«Item, un pontet del forn de cremar.

«Item, quatra barras bonas y posadas.

«Item, un stalvi sta assentat en dita instància.

«Item, un banch de maurar.

«Item, duas forquetas.

«Item, vuytanta grossas de obra blanca.

«Item, nou grossas de plats de compte.

«Item, sinch grossas de scudelles de blavet.

«Item, sinch grossas de scudelles de gallatí, cruas, sense vernís.

«Item, mill-y-sinch sens guarbons.

«Item, un banch de fer rejola.

«Item, romaní per a coure un forn de obra d'or.

«Item, quinse costals de ginesta.

«Item, sis dotzenas de terra blanca per a obrar.

«Item, dues dotzenas de canons de bras.

«*Testes*: Guillem Claver, Esteve Bastida, escudellers; Nofre Sabater, scrivent.

43

1616, novembre, 11. Barcelona.

Inventari de la botiga que el difunt Antoni Font, escudeller, tenia a lloguer a la plaça del Born, fet a instàncies de Jerònima Font, la seva vídua.

BC, Manuals Notarials, 509-fol.

«En l'entrada:

«Vint-i-una dotsenes copetes de terra envernissada

«51 dotzenes plats de terra de foch envernissats:

«28 dotzenes plats de 18 diners dotzena i 25 dotsenes de sou la dotsena.

«25 dotzenes olles de terra envernissades de 3 sous dotsena.

«20 dotzenes olles de terra de caragolins envernissades a 18 diners la dotsena

«20 dotsenes olletes de terra envernissades ulls de bou i setens

«10 olles terra envernissada soinquenes

«10 cassoles de terra envernissades sisens

«13 dotzenes plats envernissats de foch de dos sous la dotsena.

«18 dotzenes cassoles envernissades de 3 sous la dotsena.

«5 dotzenes cassoles comunes de 18 diners la dotsena.

«Tota aquesta obra es deu a Pere Sempreou, oller de Barcelona; 22 lliures que ha comprat dita vídua després de la mort del marit

«Trenta sis plates obre de Mèlica de scudellers fetes en Barcelona, de divuit diners la peça.

«Dinou plates mitjanes de sou la peça.

«Una grossa escudelles fines de 17 sous la grossa.

«Dos dotzenes librelles blaves de 5 sous la dotsena.

«Trenta-sis cassoles de terra envernissades llargues: 1 dotzena de real la peça; les altres, de 3 sous la dotzena.

«Tres grosses scudelles redones de 12 sous la grossa (...)

«En una altra instància o rebotigueta a la qual se entra per dita entrada fonch trobat:

«Dotse dotzenes cànters i bacins envernissats de 7 sous 6 diners la dotzena, uns ab altres.

«Sis dotzenes cànters més petits, envernissats, a 5 sous, 6 diners la dotzena.

«Dos dotzenes librelles grans, a 20 diners la peça.

«Tretse llibrelletes de 14 diners la peça.

«Una dotzena llibrelletes més petites, a 18 diners la dotzena, de tapar bacins.

«Vint-y-una dotzenes de morterets, bacins, setrills i cantes de rejolins envernissats de verd, de 4 sous la dotzena, ab altres.

«Onse dotzenes botiges i cetrills envernissats de verd, a 4 sous dotzena.

«Per dita obra se deu 16 lliures 7 sous a Miquel Rossell, gerrer, la qual ha comprada a dita vídua après la mort.

«Una gerra envernissada de verd, grandeta, per serenar aigua.

«Una gerra envernissada de verd, per tenir olives, de tres cortans.

«En una botiga o obrador de Llorens Miralles, escudeller, hi ha set dotzenes de pots primes de carregar la obra, usades.

«Una roda de alba per fer obra de terra, usada.

«Dos rodets per a perfilar les escudelles i plats i altra obra de terra.

«Dues llumeners de ferro, usats.

«Dues forquetes de ferro, usades, per a tirar la llenya al forn.

«Dos manadors per a menajar lo vernís, de ferro, ab sos mànecs de fusta.

«Dos asts ruhíns de ferro, forts, per a traure la hobra del forn.

«Una corriola de fusta ab sos guarniments de fusta, usada, i algunes altres cosilles per dit obrador.

«Una banch de maurar la pasta de terra, de fusta, usat.

«Les quals coses havia acompanyades lo dit *quondam* Antoni Font a dit Miralles quant plegà son obrador».

44

1617, desembre, 16. Barcelona.

Inventari dels béns de Jaume Colom, escudeller de Barcelona, fet a instàncies de XXX

AHPB, Antoni Joan Fita, Llibre d'inventaris i encants, 1615, gener, 10 – 1618, octubre, 30.

«Primo, todas aquellas casas en las quals dit deffunct habitava, les quals tenie per sos certs y leggitims títols, scituades en lo carrer dels Scudallés, ab un portal obrint en la carrera pública, en lo cantó del carrer dit dels Scudelles Blancs.

«En la entrada de dita casa se troba lo següent:

«Primo, una sort de obra de terra de quaranta grosses galatí fi.

«Item, deu grosses de scudelles rodones.

«Item, vuyt grosses plats fins.

«Item, una grossa de bassines.

«Item, quatre grosses de plats de monges.

«Item, dues grosses de plats comuns.

«Item, una dotzena pitxes.

«Item, una dotzena de piquetes y canterets.

«Item, sis dotzenes de plats perdigués.

«Item, una taula de tisora, dolenta.

«Item, altra taula ab petjas de fusta de alba, dolenta.

«Item, un sach dins del qual hi ha sinch corteres de blat de Empurdà.

«Item, deu quintars de alcoffoll.

«Item, dos banchs comuns; lo hu bo y l'altre, spallat.

«Item, dues pots de pastar, usades.

«Item, un peu de debanadores, usat.

«Item, un rastell de fusta per tenir pa, molt bo.

«Item, una spasa de ferro, dolenta.

«Item, una caxa xiqueta buyda per tenir pa.

«Item, una alabarda dolenta.

«Item, un garbell per a garbellar blat, usat.

«Item, una tauleta rodona xiqueta, usada».

45

1627, juny, 8; juliol, 2. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Francesc Terré, escudeller, fet a instàncies de Maria Anna Terré, la seva vídua.

AHPB, Pere Pau Vives, *Inventaris y encants*, 1626, agost, 31 - 1638, novembre, 24, fol. 3r.

«Primo, atrobam en una instància de unes cases que dit defunct tenia en lo carrer dels Scudellers de la present ciutat en lo cantó del carrer dels Còdols, llogada a Joan Llorenç, taverner, lo següent: (...)

«*Die veneris secundo mensis julii eiusdem anni:*

«Primo, atrobam en la casa de Joseph Pasqual, scudeller, en una instància o estudi que és a mitja scala, los mobles següents: (...)

«Item, atrobam en la heretat de dit defunct les dites cases ja desobre designades llogades a dit Joan Llorenç.(...)

«Item, un obrador situat en lo carrer dit de na Sagra, lo qual té a lloguer Amador Olivella, scudeler».

46

1627, gener, 26. Barcelona

Inventari i encants dels béns del difunt Francesc Vidal, escudeller, fet a instàncies de Peronella Vidal, vídua

AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de inventaris y encants*, 1622, març, 24 – 1639, novembre, 14, fol. 83r-85r.

«Noverint universis. Cum, etc.

«En lo obrador hont dit deffunct treballava atrobam la obra y coses següents:

«Primo, tres grosses de plats de compte que és obra crua.

«Item, set grosses de platerons crus per a blaus.

«Item, set grosses de partera crua.

«Item, coranta-sis grosses de galatí cru.

«Item, deu grosses de platerets crus.

«Item, una grossa de plats primis envernissats.

«Item, trenta-tres dotsenes de plats lletrats envernissats.

«Item, duas grosses de platerets de monja envernissats.

«Item, de pagès envernissat, una grossa.

«Item, vuyt dotzenes de galatí envernissat.

«Item, quatre grosses y sinch dotzenes de scudelles blaves envernissades.

«Item, dues dotzenes de bassinas envernissades.

«Item, u plat de groch.

«Item, safre mòlt, una lliura.

«Item, un quartillo de colors de daurar.

«Item, set millers y mig de ferrets.

«Item, sinch dotzenes de terra.

«Item, sis dotzenes de romaní.

«Item, quatre fexos de ginesta.

«En la entrada de la casa hont dit deffunct habitava atrobam la obra y coses següents:

«Primo, tres grosses de galatí bo.

«Item, un llit de camp de pilars primis, usat.(...)

«*Haec autem bona et non plura, etc.*

«*Testes sunt: Hieronymus Cocurellas, studens philosophie*

naturales ville Granullariorum, et Jacobus Gener, agricola parrochie sancti Cucufatis Vallnesis diocesis Barchinone.

«Dit Joan Gener té rebut vuyt sous per lo encants y dos sous per sant Martí.

«*Encantus bonorum que fuerunt dicti Francisci Vidak (...)*

«*Die veneris V mensis februarii anno a nativitate Domini MDCXXVII coram domibus in quibus dictis Vidal habitabat dum se humanis regebat que site sunt in vico dicto de la Carnisseria d'en Sorts.*

«Primo, a Joan Coll (...)

«*Die lune VIII predictorum mensis en anni*

coram domibus Petri Alaver, carnisserii civis Barchinone patris dicte Patronille Vidal, que site sunt in vico dicto d'en Roldo (...)

47

1628, febrer, 18. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Felip Costa, escudeller, fet a instàncies de Paula Costa, la seva vídua.

AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de inventaris y encants*, 1622, març, 24 – 1639, novembre, 14.

«Inventari fet a instància de la Sra. Paula Costa, viuda de Felip Costa, escudeller, ciutadà de Barcelona, de les coses següents trobades en lo obrador de dita Sra, lo qual està situat en lo carrer dels Scudellers.

«Primo, atrobam tres rodas ab tots sos arreus.

«Item, setse costés aficats en la paret.

«Item, quatre barres.

«Item, un stalvi ab vuyt llatas.

«Item, un molinet de colós.

«Item, un molí de vernís.

«Item, una pica de picar vernís.

«Item, dos rodets.

«Item, un pontet del forn de cremar, de ferro.

«Item, un mig cortà de mesura cendra.

«Item, un menador de ferro.

«Item, un forcat de ferro.

«Item, un picó de picar lo molí, de ferro.

«Item, un pern de ferro juntament a una nadilla de ferro.

«Item, unes forquetes de coure de daurat, de ferro.

«Item, un banch de fusta per a maurar pasta.

«Item, quatre dotsenes y una posts de obrar.

«Item, una posteta de devallar obra.

«Item, un parpal de ferro.

«Les quals coses dita Sra Costa acompanyà a Joan Coll, scudeller, ciutadà de Barcelona, e lo dit Coll acceptà la dita commana, y promet que, en tot cas de restitució de dites coses, les-hi tornarà de la manera las-hi encomanà, y açò promet ab obligació de béns y jurament.

«*Testes sunt: Joannes Marti, agricola civis Barchinone, et Josephus Vicens, juvenis scutellerius ac Franciscus Reverter, scriptor, Barchinone habitatores.*»

48

1631, abril, 16. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Domingo Sadorní, escudeller, fet a instàncies d'Antiga Sadorní, la seva vídua i hereva universal.

AHPB, Antoni Joan Fita, *Llibre d'inventaris i encants*, 1629, gener, 4 – 1631, desembre, 5.

«En una cambra que traou finestra al pati de la Drassana.

«*Die lune XXVI aprilis 1631:*

«Cases a la Drassana, on vivia:

«Item, una casa gran y obrador ab dos portals de fora obrints que lo dit defunct tenia y possehia en la present ciutat de Barcelona en lo carrer dels Scudellers, las quals vuy té llogades mestre Matheu Sabater, a rahó de vint-y-nou lliuras cascun any per las casas, y a rahó quinze lliuras cascun any, lo obredor, que té a lloguer mestre Casals, scudeller, y fan de mals ditas casas y obrador de una part, nou lliuras y mitxa, y de altra part, setze sous.

«Item, mossèn Rovira, drogué, fa censos a dit defunct set lliuras y mitxa de una casa qu'està Rafael Passolas, en lo carrer dels Scudellers.

«Item, tota aquella casa ab dos portals obrints que lo dit defunct tenia y possehia en lo carrer d'en Caldes Petit».

49

1632, octubre, 20. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Josep Terré, escudeller, fet a instàncies de Caterina Pasqual, vídua de l'escudeller Josep Pasqual segons consta al testament del difunt, en poder del mateix notari, datat del 10 d'octubre del 1632. AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de inventaris y encants*, 1622, març, 24 – 1639, novembre, 14.

«*Hec autem bona en non plura.*

«*Testes (...)*»

50

1634, gener, 7. Barcelona.

Inventari dels béns de difunt (Llorenç) Miralles.

AHCB, Notarial I. *Inventaris*, caixa 52.

«Primo, todas aquellas casas ab dos portals obrints, ço és, lo portal major en lo carrer de n'Avinyó qui va des de la Devallada de St. Miquel a la plassa d'en Camprodó y lo altre del carrer qui va de dita plassa al carrer dit dels Scudellers.

«En la entrada de ditas casas (...)

«*Die mercurii XXII mensis februarii, anno a Nativitate Domini MDCXXXIII.*

«En dita entrada (...)

«En la cuyna (...)

«En lo llenyer (...)

«En la sala (...)

«En la cambra que traou finestra a la plasa d'en Camprodó (...)

«En lo hobrador que dit defunct té en la present ciutat y en lo carrer dit del Vidre se ha trobat lo següent:

«Primo, un molí de moldre vernís ab tots sos arreus.

«Item, una pastera per a tenir dit vernís.

«Item, sis-centas faxinas.

«Item, quatre càrregas de bruch.
 «Item, unas forquetas.
 «Item, un ast de mostrajar.
 «Item, quaranta fexos de ginesta.
 «Item, trenta dotzenas de romaní.
 «Item, sis dotzenas y mitja de posts de hobar.
 «Item, dos banchs de maurar pasta.
 «Item, tres rodas ab tots sos ormeigs.
 «Item, un molinet de moldre colors.
 «Item, vuyt posts i costers de posar obra.
 «Item, un stalvi per tenir obra.
 «Item, dos gibrells de envernisar.
 «Item, altre de rentar, gran.
 «Item, tres banques.
 «Item, duas cetras per tenir colors.
 «Item, duas posts per devallar obra.
 «Item, quatre sachs per a tenir vernís.
 «Item, vint robas de vernís.
 «Item, una cadira comuna.
 «Item, una scala de fusta y dos rodets.

«Die jovis XVI mensis martii anno a Nativitate Domini
 MDCXXXIII:

«En la cambra dels mossos (...)
 «En la cambra que trau finestra devant la Varònica (...)
 «En la cambra fosca (...)
 «Item, una fornada de obra de terra, ço és, plats y scudellas.

«Hec autem bona et non plura.

«Protestans, etc.

«Testes firmarum dictorum Miralles que firmavit die xxi
 proxime dictorum mensis et anni sunt: Josephus Mestre,
 scutellerius civis, Michael Soler, exercens officium scutellerii,
 ac Antonius Balcells, scriptor, Barchinone habitantes».

51

1634, maig, 9. Barcelona

Inventari dels béns que foren de la difunta Beneta Passoles,
 vídua del difunt Rafael Passoles, escudeller, fet a
 instàncies de Salvador Morató, escudeller, procurador
 de Salvador Cuyàs, gerrer, hereu universal de Beneta
 Passoles.

AHPB, Antoni Estalella, *Llibre tercer de inventaris*,
 1626, març, 1 – 1640, desembre, 24, fol. 460r-462r

«Primo, tota aquella casa ab l'hort, ab un portal obrint scit
 al carrer dit dels Scudellers, la qual afronte a part davant ab
 dit carrer, a part darrere ab uns carrerons del carrer Nou, de un
 costat ab casa de t. Isern, droguer, y de altre costat, ab una casa
 de Anthoni Magarola, negociant, hi trobarem lo següent:

«En la cambra envers lo hort a hont stave dita deffuncta se
 troba lo següent (...)

«Die vicesimo quinta mensis madii anno a Nativitate Domini
 millesimo sexcentesimo trigessimo quarto continunado
 dictum inventarium post meridiem.

«Primo, en la cambra trau finestra al ort se trobà lo
 següent:(...)

«En la cambra trau finestra al carrer :(...)

«Item, atrobam casa y obrador ab sos forns y ort en lo mateix

carrer dels Escudellers y dins d'ell quatre rodes guarnides y un
 banch de maurar.

«Item, en la paret, tres costés.

«Hec autem bona, etc.

«Protestans.

«Testes sunt: Josephus Margenis et Dominicus Bartholomeus
 Corralis et Aguilar, scriptores Barchinone».

52

1634, novembre, 19. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Pere Llavori, escudeller, fet a
 instàncies de Joana, la seva vídua.

AHCB, Notarial I. Inventaris, caixa 52.

«En les casas que lo *quondam* Pere Llevori, scudaller,
 habitava a lloguer, situadas en la present ciutat de Barcelona y
 en lo carrer de St. Pau atrobam lo següent:

«En la entrada (...)

«En la cuyna (...)

«En la cambra que trau finestra en lo carrer de St. Pau (...)

«En la sala (...)

«Hec autem bona et non plura, protestantes, etc.

«Testes sunt: Raphael Julia et Antonius Balcells, scriptores
 Barchinone».

53

1635, febrer, 19 i 20. Barcelona.

Inventari dels béns del difunta Caterina Pasquala, vídua de
 Josep Pasqual, escudeller, fet a instàncies de Josep
 Pasqual, el seu fill i hereu universal (testament en poder
 del notari Lluís Collell).

AHPB, Pere Malloll, major, *Concòrdias, capítols
 matrimonials, requestes, inventaris, encants y altres
 actes*, [1615], juny, 18 – 1644, març, 16.

Primo, totes aquelles cases ab dos portals obrints en la
 carrera pública ço és, lo hu quadrat y lo altra rodó, cituadas en
 la present ciutat de Barcelona en lo carrer dit la Carniceria d'en
 Sorts en las quals cases abitava lo die de son òbit la *quondam*
 Caterina Pasqual, la vidua dexada de Josep Pasqual, *quondam*,
 scudaller, pares de dit Joseph Pasqual, dins les quals si és trobat
 lo següent.

«A la entrada del portal quadrat:

Primo, una sort de difarent obra com són plats y escudelles,
 bassines de totes sorts que, a comuna stimatió, valran de trenta
 a quaranta lliures.(...)

«Al salubert qui va al pou:

«A la entrada del portal rodó.

«Al estudiet de mitja escala: (...)

Item, una sort de rebuig de obra de pisa que lo més que pot
 valtra son sinh lliures (...)

«A la cambra del carrer damunt lo portal rodó (...)

«A la alcova (...)

«A la cambra sobre lo portal quadrat (...)

«A la sala de dita cambra (...)

«A la sala al cap de la escala (...)

«A la cambra de dita sala qui va a la cuina (...)

«A la cuina de dalt de dita casa (...)

«A la cambra dita lo guardaroba (...)

«A la cambra més alt que dóna al carrer (...)

Die XX predictorum mensis et anni:(...)

«Totes les quals coses de or y plata són estades pasades per Galceran Rams, argenter, conforma està firmat lo memorial de sa pròpia mà en lo present inventari cosit.

«Item, un obrador ciutat en la present ciutat de Barcelona en lo carrer dit de la Maradadéu qui trau cap als Escudallers dins lo qual si ha trobat lo següent:

«Primo, una sort de obra no acabada la qual lo més que pot valer són vint-y-sinch lliures.

«Item, una sort de vernissos y colors que lo més que pot valer és sinch lliures.

«Hec autem bona et non plura.

«Testes Joannes Llach, negotiator civis Barchinone, et Josephus Mila, philosophie studens, Barchinone residens».

54

1638, maig, 11. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Lluís Castanyera, escudeller, fet a instàncies d'Agustina, hereva universal del difunt Lluís Castanyera, escudeller.

AHPB, Maties Amell, Llibre de Testaments i inventaris (1616-1639), f. 665r-666v.

«En las casas ha hont dictus Lluís Castanera, mentre vivia a lloguer, habitava, scituada en lo carrer dels Escudallers, ço és, en una cambra que trau finestra a dit carrer attobram lo següent (...)

«En una cambra que trau finestra en un cel ubert attobram lo següent (...)

«En la sala de dita casa attobram lo següent (...)

«En lo porxo:

«Primo, una roda.

«En la cuyna (...)

«En lo cel obert:

«Primo, una sanguisarra de pedra, bona.

«Item, un molí de colors.

«Item, una pedra de moldre colors.

«Item, tres gibrells dinals, usats.

«Item, dos gibrells envernissats.

«En lo puador attobram lo següent:

«Primo, sinc masos de picar terra, de fusta, bons.

«Item, dos massas de fusta, bonas.

«Item, una magalla vella.

«Item, dos forquetas grans: la una ab tenions; la altra, no.

«Item, dos manadors de ferro.

«En lo obrador attobram lo següent:

«Item, dos dotzenas y quatre posts de obrar.

«Item, nou costés.

«Item, un cortador.

«Item, una pedra del cortador.

«Item, dos capitells de quatre peus, usats.

«Item, dos banquetes usats.

«Item, una paleta de molrar rajola.

«Item, un tallant vell.

«Item, dos costers grans.

«Item, dos costers petits.

«Item, un molí ab sos arreus.

«Item, un picó de picar vernís, bo.

«Item, una pica de picar vernís.

«Item, set llatas de fusta, usadas.

«Item, un coster usat.

«En la cambra de la sala:

«Primo, una sort de obra de vidra.

«Hec autem bona en non plura, etc.

«Protestans, etc.

«Testes: Josephus Flix, faber lignarius civi, et Antonius Uberty, juvenis faber lignarius, Barchinone habitantes».

55

1641, juliol, 23. Barcelona.

Inventari dels béns de Jaume Seguí, escudeller.

AHPB, Ramon Batlle, Plec d'inventaris i encants, 1640 – 1644.

«Primo, una casa scituada en los Escudellés en lo carrer dit dels Escudellés Blancs dins dita casa y ha lo següent:

«Primo, un molí de molrer vernís.

«Item, una roda ab son taulell.

«Item, un banch de maurar pasta.

«Item, un estalvi per stendre obra.

«Item, unes barres per posar obra.

«Item, un coster de fusta.

«Testes: Julianus Grasses et Paulus Benedictus Company, scutellarii civis Barchinone».

56

1642, octubre, 8. Barcelona.

Inventari i encants dels béns de la difunta Maria Madrera, fet a instàncies de Pau Babia i Pau Cases, daguers, tutors i curadors dels béns d'Anna Bordes, filla de Paulí Bordes, difunt, escudeller, en darreres núpcies, muller de Pau Madrera, escudeller, i de Jeroni Madrera, infant i hereu, fill de Paulí Madrera i de Maria, la seva muller, difunts. AHC B, Notarial I, caixa 55.

«Primo, todas aquellas casas que dita Madrera, viuda de dit Pau Madrera, *quondam*, scudeller, ciutedà de Barcelona, son marit, tenia y possehia en la present ciutat de Barcelona en lo carrer dels Scudellers, en las quals dits cònjuges Madreras, al temps de llur mort, habitavan.

«En la cuyna de ditas casas (...)

«En la cambra hont dita defuncta morí (...)

«En la cambra al costat de la axida (...)

«Item, un quintar d'atzercol dins d'una berenguera, poch més o manco.

«Die martis XIII predictorum mensis et anni (...)

«Primo, se attroba en la casa de Pau Bàbia, daguer, que sa muller cria lo fill que era dels *quondams* cònjuges Madreras (...)

«Die veneris xxiii mensis octobris anni MDCXXXII.

«En lo obrador:

«Primo, unas forquetas de ferro ab un mànach de fusta per al forn.

«Item, una corriola y galleda dolenta.

«Item, un molí de vernís ab la anadilla.
 «Item, una pica de picar vernís.
 «Item, una romana de dos quintars ab un piló.
 «Item, un banch de maurar pasta.
 «Item, duas rodas ab sos taulells.
 «Item, un bugader de terra de remullar, rohinat fes y oscar.
 «Item, quatre barretas de posar las posts.
 «Item, tres dotzenas y quinsa posts dolentas de obrar.
 «Item, un molinet de color, censa pica.
 «Item, un llibrell de envarnisar.
 «Item, dos costers.
 «Item, un llibrell dinal de rentar, fes.
 «Item, una gerra gran fesa.
 «Item, una banca encaxada, de pintar.
 «Item, una cetra per a tenir colors, daurada.
 «Item, un coster llarch que tirar tres canas.
 «Item, un morteret de courer ab un pica del mateix.
 «Item, una scala de fusta ab set sglavons bons y tres de dolents.
 «Item, un aygüer de treballar a la roda.
 «Item, duas posts dolentas de obrar.
 «Item, trenta-y-sinch sous procehīts del preu de set-cents garbons se trobaren en casa, venuts a raó 5 sous lo cent.

«Obra de terra axí de la botiga com del obrador abans de la mort de dits còniuges Madreras y després de llur mort.

«Primo, decet grossas de galatí blau.
 «Item, tretse grossas galatí daurat.
 «Item, catorse grossas galatí blau, de *frantum*.
 «Item, dotse grossas de galatí de *frantum*.
 «Item, duas grossas, nou dotsenas partera de *frantum*.
 «Item, una grossa y nou dotsenas partera de la fina.
 «Item, tres grossas platarets blaus de *frantum*.
 «Item, una grossa y nou dotsenas plats de conde de *frantum*.
 «Item, una grossa, set dotsenas plats de monja fins.
 «Item, una grossa, tres dotsenas plats de monja de *frantum*.
 «Item, sis grossa, vuyt dotsenas pagès de *frantum*.
 «Item, duas grossas, vuyt dotzenas pagès del fi.
 «Item, sis dotsenas y mitja de bassinas.
 «Item, quatre dotsenas plats perdiguers.
 «Item, tres dotsenas bassinas blavas.
 «Item, onse dotsenas plats perdiguers blaus.
 «Item, tres grossas galatí blau.
 «Item, tres grossas, set dotsenas partera blava.
 «Item, sis grossas y tres dotsenas plats de conde.
 «Item, set grossa platarons blaus.
 «Item, una dotsena y mitja de pabreras.
 «Item, catorse grossas de galatí blanch per a pintar.
 «Item, tres grossas de partera per a pintar.
 «Item, tres grossas de pagès per a pintar.
 «Item, tres grossas de plats de monja per a pintar.
 «Item, una grossa de plats prims per a pintar.
 «Item, una grossa de plats prims per a pintar.
 «Item, sis dotsenas plats perdiguers per a pintar.
 «Item, tres grossas plats de monja de *frantum* daurats.
 «Item, sis dotzenas pagès de *frantum*.
 «Item, decet grossas de galatí sens courer.
 «Item, una grossa de platarons sens courer.
 «Item, duas grossas de galatí daurat.
 «Item, vint-y-una dotsena de romaní.
 «Item, sets fexos de ginesta.
 «Item, tres-centas vint-y-sich faxinas.
 «Item, una lliura, sis onsas de vermelló.

«Item, una partida de terra per a fer obra.
 «Item, duas dotsenas de llibrellas blavas.
 «Item, una sort de tovas, planos y ferrets.
 «Item, una partida de atzercol y barrella.
 «Item, una cortera y mitja de sendra.
 «Item, duas gerretas dauradas.
 «Item, una campaneta de plata.
 «Item, uns agnos.

«*Hec autem bona et non plura, etc, invenimus in hereditate predicta.*

«*Protestantes etc expresse quod si in futurum ad nostram noticiam pervenerunt aliqua alia bona hereditatis predictae ea omnia et singula in presentis inventario continuabimus set alterum de eiusdem faciemus, quod est actum Barchinone die vigesima quarta mensis octubris anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo quadragésimo secundi.*

«*Signum: Pauli Babia et Pauli Casas, qui hec laudamus, concedimus et firmamus.*

«*Testes hujus rei sunt: Gaspar Rodo, scutellarius, et Petrus Terrades, scriptor Barchinone.*

«*Die sabbati XI mensis octobris anno a Nativitate Domini MDCXXXII ante domos infrascripti defuncti sitas in presenti civitate Barchinone in vico dicto dels Scudallers.*

«*Encantus bonorum hereditatis Hieronymi Madrera, infantis, filii Pauli Madrera, scutellerii civis Barchinone, et Marie, conjugum, deffunctum, que in primis nuptiis fuit uxor Pauli Bordas, quondam, scutellerii, qui quidam Hieronymus est heres primis loco institutus dicte Marie Madrera olim Bordas ejus matris factis ad instanciam Pauli Babia et Pauli Casas, daguerii civis Barchinone, tutores et curatores persone et bonorum dicti Hieronymi et Anna Bordas, domicella, sororis uterina dicti Hieronymi.*»

57

1642, novembre, 27; desembre, 3. Barcelona.

Inventari del béns de la difunta Maria Anglès, vídua de Francesc

Anglès, gerrer, fet a instàncies de Susanna Ricarda, vídua d'Antoni Ricart, hostaler, com a marmessora dels béns de la difunta (testament en poder del notari Antoni Joan Fita, 18 de novembre del 1642).

AHPB, Antoni Joan Fita, Llibre d'inventaris i encants, 1638, març, 30 – 1642, novembre, 2.

«En las casas ditas del Hostal del Bou, prop la plassa Nova y en la cambra hont dormia dita deffuncta que té lo portal en la sala y trau finestra en dita sala se ha trobat lo següent:(...)»

«En lo estudi de la dita casa lo qual és en lo entrant de casa a mà squerra: (...)»

«*Hec autem bona et non plura.*

«*Testes (...)*

«*Die mercurii III desembris anno a Nativitate Domini MDCXXXII.*

«*Encantus: (...)*»

58

1643, setembre, 26. Barcelona.

Inventari del béns de Morató, gerrer.
AHPB, Antoni Estalella, *Llibre tercer de inventaris*,
1626, març, 1 – 1640, desembre, 24, f. 392r-392v.

«Primo, totas aquellas casas ab quatre portals hobrints
en la present ciutat de Barcelona y en lo carrer dit dels
Escudellers, en les quans se ha trobat lo següent (...)

«En lo pastador (...)
«En la cuyna (...)»²⁹»

59

1644, juliol, 17. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Josep Pasqual, escudeller,
fet a instàncies d'Anna Pasqual, la seva vídua i hereva
universal.
AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de invantarís y
encants*, 1640, gener, 21 – 1656, novembre, 13.

«Primo, unes cases eo obrador situades en la present ciutat,
en lo carrer de la Mare de Déu, en les quals se ha trobat lo
següent:

- «Primo, quatre dotzenes de pots velles de obrar.
- «Item, quatre rodes de treballar plantades, ab sos taulells.
- «Item, quatre bancs per posar obra.
- «Item, un estalvi.
- «Item, un pagès per tenir lo llum.
- «Item, una banca.
- «Item, uns posteta de devallar obra.
- «Item, un rodet de perfilar obra.
- «Item, dues ferrussas de obrar.
- «Item, un aiguer de fer feyna a la roda.
- «Item, un gibrell gran de fer la mescla.
- «Item, un gibrell rodó de envernissar.
- «Item, un molinet de molrer los colors, vell, ab son bordó.
- «Item, set custés de tenir obra.
- «Item, un banch de maurar ab petges, de terra.
- «Item, mil ferrets crus.
- «Item, tres dotzenes de plànols.
- «Item, una escala de fusta, espatllada.
- «Item, un tros de post que tapa la traja del forn de daurar.
- «Item, un bugader de ramullar terra encastat a la paret.
- «Item, sis grossas plats de conde, crus, sense envernissar.
- «Item, vuyt grossas y mitja platarons crus sense envernissar.
- «Item, tretse grosses de glatí, entre blau y dorat, aspres, sens
envernissar.
- «Item, tres grosses y mitja partera, entre blava y dorada,
aspra y sens envernissar.
- «Item, sinch dotzenes de plats pediguers blaus, aspres, sens
envernissar.
- «Item, una dotzena de bassines dorades, cuytes de blanch.
- «Item, una dotzena de pebreretas envernissades, sense pintar.
- «Item, sis dotzenes de plats prims, cuyts de blanch.
- «Item, sis grossas de galatí dorat, escaldat, sense envernissar.
- «Item, una grossa y mitja de plats de monja escaldats, sense
envernissar.
- «Item, mitja roba de barrella dintra de un gavadal.

- «Item, dos cànirs de barrella cuyta.
- «Item, unes forquetes ab mànech de ferro.
- «Item, un picó de picar vernís y un parpal.
- «Item, un molí de molrer vernís ab sa pica.
- «Item, mitja cortera de esquerdada picada.
- «Item, un bugadoret petit de ramullar terra, devant del pou.
- «Item, quatre forns, ço és, hu de blanch, altre de dorat, altre
de cremar y altre de escaldar.

«Die martis II mensis juny, anno predicto MDCXXXIII in
domibus in quibus dicti deffunctus habitabat:

«Primo, unas casas ab una exida contigua a ellas, situadas en
la present ciutat en lo carrer de la Carnisseria d'en Sorts, en les
quals morí lo dit deffunct, y atrobam lo següent:

- «En la botiga de dites cases:
- «Primo, duas grossas de plats de conde.
- «Item, tres grosses de platarons blaus.
- «Item, tres grosses de plats de monja.
- «Item, quatre grosses de plats de monja de *francum*.
- «Item, duas grossas escudelles de partera blaves.
- «Item, nou grosses de galatí dorat fi.
- «Item, sinch grossas galatí de *francum*.
- «Item, quatre grosses de pagès de *francum*.
- «Item, mitja grossa de partera dorada de *francum*.
- «Item, deu canterets blaus.
- «Item, vuyt parells de candeleros de terra, blaus.
- «Item, dos dotzenas bassinas blavas.
- «Item, una dotzena bassines dorades, entre bones y dolentes.
- «Item, tres sotacopes.
- «Item, una fruytera.
- «Item, sinch pebreras.
- «Item, duas dotzenas de plats perdiguers.
- «Item, quatre pitxers.
- «Item, una doteza gibrelletes de gots.
- «Item, una dotzena de gibrelletes més xiques.
- «Item, tres paradors de fusta penjats a la paret.
- «Item, tres custers de tenir la obra.

«En la cuyna de dites cases (...)

«Dalt, en la sala de dites cases (...)

«En la cambra a hont morí dit deffunct que trau finestra en
dit carrer de la Carnisseria d'en Sorts: (...)

«Item, unes cases al costat de les propdites, les quals tenen
llogades a n'en gabriel Puig, sargento major del batalló, per
trenta lliures lo any.

«Item, atrobam dins la dita arquimensa un albarà de trenta-
quatre lliures y catotze sous que feu Francisco Vallalta, de Sta.
Maria de Arenys, les quals li deu per obra prengué de la botiga
de dit *quondam* Joseph Pasqual.

«Item, un vestit de domàs lo qual té empenyat Hiacinto
Janer, corredor, per vuyt lliures.

«Encants:(...)»

«Die lune XXII mensis augusti, anno predicto MDCXXXIII
(...)»

«Primo, se ha trobat dos-mil y dos-cents ferrets, entre crus
y cuyts.

- «Item, quatre grosses y tres dotzenas partera crua.
- «Item, vint-y-una grossa galatí de un y altre, blau y daurat.
- «Item, sis grossas, vuyt dotzenas plats de conde y plats prims.
- «Item, vuyt grossas y disset dotzenas platarons.

29. Sembla tallat el fol. 393.

«Item, dos grossas de plats de monja.
 «Item, sinch dotzenes de plats perdiguers blaus.
 «Item, una dotzena de bassines dorades blanques.
 «Item, set cortans de asquerda.
 «Item, dos gibrells de envernissar.
 «Item, un picó y un parpal, unas forquetas y un ast de mostrajà.
 «Item, una dotzena y mitja plats perdiguers daurats, blancs.
 «Item, tretse quintars de barrella a Pere Marras, escudeller, per sis lliures, deset sous: VI lliures, XVII sous.

«*Die sabbati VI mensis augusti, anno a Nativitate Domini MDCXXXIII coram domibus dicti deffuncti: 84 lliures, 9 sous, 10 diners.*

60

1644, Barcelona.

Inventari dels béns de Bartomeu Carbonell, escudeller, de Barcelona, fet a instàncies de...
 AHPB, Francesc Lentsclà, *Primer llibre de inventaris y encants*, 1639, maig, 31 – 1644, desembre, 24.

«Primo, atrobem en aquella botiga hont dit defunt habitava scituada en la present ciutat de Barcelona y en lo carrer per lo qual se va de la plasa del Born al Pla d'en Lull, los mobles y coses següents: (...)

«*Die veneris XVIII predictis mensis et anni.*

«Item, atrobam en lo hospici o obrador de scudeller ab son forn situat en lo carrer de na Sagra dit carrer de la Mare de Deu y l'altre en lo carrer Nou, lo qual dit *quondam* Bartomeu Carbonell, per sos certs y lligítims títols, tenia y posseïa en dits carrers, lo següent:

«Primo, sis dotzenes y vuit pots de obrar.
 «Item, deset barras penjadas al sostra que servexen per a axugar la obra.
 «Item, denou costés per tenir obra.
 «Item, tres rodes ab sos taulells y un banch de maurà.
 «Item, un banquet de quatre petges.
 «Item, un gibrell de envernissar.
 «Item, un gibrell denal.
 «Item, un molinet de colors.
 «Item, altre molinet de moldre vernís.
 «Item, dos rodets de perfilar.
 «Item, vint-y-duas dotzenas de galatí pintat.
 «Item, duas barangueras ab un poch de vernís molt destrempat ab aigua.
 «Item, una munyidora ab dos lliuras de blau molt.
 «Item, quinse dotzenas de romaní.
 «Item, un feix de ginesta.
 «Item, vuit grossas de pagès, aspra.
 «Item, una grossa de galatí envernissat, per a daurar.
 «Item, duas grossas y mitja de plats de conda aspres.
 «Item, dues grosses de platarons aspres.
 «Item, dos manadós de ferro per trencar plom.
 «Item, un forcat y unas forquilles per a tirar lenya al forn.
 «Item, una gerra de duas robas de vernís molt.
 «Item, una roba de barrella molta.
 «Item, dues romanes: una gran y altra petita.

«Item, dos picons: hu del molí y altre per al vernís.
 «Item, un mollo de tovas.
 «Item, sinch sachs de posar vernís, entre bons y dolents.
 «Item, una caldereta de aram, sense ansa.
 «Item, en lo pou, una galleda ab sa corriola y corda d'espart.
 «Item, sinch bigues de pi, velles.
 «Item, vuit mitges bigues de dos costés.
 «Item, tres carretades de terra per a obrar.
 «Item, una massa de starrosar y dos cabassos.
 «Item, dos pots de devallar roba.
 «Item, una pica de picar vernís.

«*Die sabbati xxxi mensis desembris, anno a Nativitate Domini MDCXXXV.*

«Item, atrobam en dit hospici o obrador de scudeller que dit *quondam* Barthomeu Carbonell tenia y posseïa en la present ciutat de Barcelona en lo carrer dit de la Mare de Déu prop los Scudellers, ab dos portals obrints, lo un en dit carrer y lo altre, en lo carrer Nou, les coses següents.

«Primo, dotse pots dolentes.
 «Item, sexanta pots bonas.
 «Item, tres barras de fusta dolentes que estan sobre les rodas.
 «Item, catorse barras usades.
 «Item, tres rodas ab sos taulells.
 «Item, un banch de maurar.
 «Item, una tauleta.
 «Item, tres llumaners dolents.
 «Item, un bogader dolent.
 «Item, un molinet de colors.
 «Item, dos senalletes.
 «Item, dos gibrells: un de rentar y altre de envernissar.
 «Item, dos rodets.
 «Item, onse costers.
 «Item, quatre forns, ço és, lo un de blanch; l'altre de daurar y l'altre de scaldar y l'altre de cremar.
 «Item, dos manadors, ço és, lo un bo y l'altre, dolent.
 «Item, una forqueta y un forcat.
 «Item, dos romanes: una gran y altra xica.
 «Item, una corriola, galleda y corda de spart.
 «Item, sinc bigas.
 «Item, altres sinc trossos de bigas, dolentas.
 «Item, un molí de molrer vernís, dolent.
 «Item, una porta ab forrallat y pany.

«*Die mercurii, XVIII mensis januarii, anno predicto MDC XXXV.*

«Item, atrobam an dit obrador y en la botiga de aquell lo següent:
 «Primo, tres grossas, dues dotzenes plats de conda.
 «Item, nou grossas, sis dotzenas partera blava.
 «Item, dotsa grossas galatí blau, fi.
 «Item, tres grossas, deu dotzenas galatí daurat.
 «Item, una grossa plats de monja.
 «Item, sis dotzenas pagès fi.
 «Item, tres dotzenas bassinas.
 «Item, set dotzenas pardigues.
 «Item, una grossa, quatra dotzenas plats de conda, de *frantum*.
 «Item, vuyt grossas, sis dotzenas galatí, de *frantum*.
 «Item, una grossa pagès, de *frantum*.
 «Item, una grossa, quatra dotzenas lletrats, *frantum*.
 «Item, dos grossas partera, *frantum*.
 «Item, sis dotzenas sales y pabreras.
 «Item, dos dotzenas *frantum*.

«Item, nou dotzenas gibralletas blavas.
 «Item, dos grossas, sis dotzenas plats de monja, *frantum*.
 «Item, sis dotzenas scudelles blaves de vendra pinyons.
 «Item, dos grossas, dos dotzenas galatí *frantum*, daurat.
 «Item, tres grossas, quatre dotzenas galatí fi, dorat.
 «Item, una grossa, sis dotzenas pagès fi, dorat.
 «Item, dos grossas, vuyt dotzenas partera fina, dorat.
 «Item, tres dotzenas partera *frantum*, dorat.
 «Item, sinch dotzenas plats fins, prims, dorats.
 «Item, tres dotzenas plats prims, *frantum*, dorat.
 «Item, set dotzenas plats de monja, fins, dorats.
 «Item, sinc dotzenas plats de monja, *frantum*, dorats.
 «Item, dos dotzenas plats pardiguers, fins, dorats.
 «Item, dos dotzenas y mija plats perdiguers, *frantum*, dorats.
 «Item, quatre grossas galatí blau y pintat.
 «Item, quatorse grossas platarons aspres.
 «Item, sis grossas galatí blau, cru.
 «Item, quatre grossas pagès cru.
 «Item, deu dotzenas pardiguers crus.
 «Item, dos dotzenas bassinas cruas.
 «Item, tres grossas plats de conde crus.
 «Item, quatre grossas galatí daurat, cru.
 «Item, tres grossas platarons aspres.
 «Item, quatre grossas y deu dotzenas galatí aspra.
 «Item, vuyt robas barrella sense molra.
 «Item, dos carretadas de terra de matxo.
 «Item, una roba, tresa lliures galatí daurat.
 «Item, una roba matxacota mòlta.
 «Item, dos bassines cruas.

«Item, atrobam una casa ab sa axida ab un portal al carrer públich obrint la qual dit *quondam* Bartomeu Carbonell tenia y possehia en la present ciutat en lo carrer del Vidre.

«*Hec autem bona et non plura inveniunt et invenisse (...)*

61

1645, desembre, 31. Barcelona.

Fra Nicolau Pagalí, sagristà de la capella de la Beata Maria Verge del monestir dels pares de sant Agustí, Ramon Magí, escudeller, Joan Coll, escudeller i Josep Tarragona, paraire de panys de llana, i Àngela Carbonell, marmessors testamentaris del difunt Bartomeu Carbonell li deixen a la seva vídua l'usdefruit, per un any, de l'hospici o obrador d'escudeller amb tots els arreus, ormejos de fer, coure i fabricar obra de terra que tenia a Barcelona al carrer de la Mare de Déu, prop els Escudellers, amb dos portals obrints un a dit carrer i l'altre al carrer Nou, pagant ella els càrrecs o mals de l'obrador, obligant dues caixes de les millors que tenia a casa seva, amb la roba de vestir de lli i de llana.
 AHPB, Francesc Llentisclà, *Segon llibre de inventaris y encants*, 1645, febrer, 21 - 1650, setembre, 30

«Dotze pots dolentas.
 «Item, sexanta pots bonas.
 «Item, tres barras de fusta dolentas per estar sobre les rodas.
 «Item, catorze barras viadas.
 «Item, tres rodas ab sos taulells.
 «Item, un banch de maurar.
 «Item, una tauleta.

«Item, tres llumaners dolents.
 «Item, un bogader dolent.
 «Item, un molinet de colors.
 «Item, dos senalletes.
 «Item, dos gibrells: un de rentar y altre de envarnissar.
 «Item, dos rodets.
 «Item, onze costers.
 «Item, quatre forns, ço és, lo hu de blanch; l'altre de daurar y l'altre de escaldar y l'altre de cremar.
 «Item, dos manadors, ço és, lo hu bo y l'altre dolent.
 «Item, una forqueta y un forcat.
 «Item, dues romanes: una gran y altra xica.
 «Item, una corriola, galleda y corda de spart.
 «Item, sinch bigas.
 «Item, sinch trossos de bigas dolentas.
 «Item, un molí de molrer vernís, dolent.
 «Item, una porta ab forrallat y pany.

«*Testes: Benet Carreres, Joan Rossell, escudeller, Bernat Nin, escriptent.*

62

1645, març, 1-2. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Joan Coll, escudeller, de Barcelona, fet a instàncies d'Arcàngela Coll, la seva vídua. AHPB, Lluís Collell, menor, *Llibre de inventaris y encants*, 1640, gener, 21 - 1656, novembre, 13.

«*Die mercurii, prima mensis martii, anno a Nativitate Domini MDCXXXV.*

«Primo, todas aquellas casas ab un portal obrint les quals dit defunct tenia y possehia en la present ciutat, en lo carrer dit dels Escudellers, prop lo carrer dit la Carnisseria d'en Sorts, les quals fan de censos vint lliures, dins las quals se trobà lo següent:

«En la entrada de dites cases:

«Primo, divuyt grosses escudelles de galatí, noves.
 «Item, tretse grosses de escudelles grans de partera.
 «Item, catorse grosses platarons blaus.
 «Item, quatre grosses plats de monja.
 «Item, dotse grosses de plats de conde.
 «Item, una grossa y mitja escudellas rodonas.
 «Item, vint-y-una dotsena de plats perdigués blaus y dorats.
 «Item, set dotsenes de bassines blaves y dorades.
 «Item, uns paradós de llates de fusta ab claus vells.

«En la rebotiga de dites cases:

«Primo, sinch quintars de plom.
 «Item, sis quintars de alcofoll.
 «Item, nou lliures de estany.
 «Item, deu lliures de saffre.
 «Item, dotse lliures de antimoni.
 «Item, setse robes de varnis y barrella en cassa del molador per a mòlrer.
 «Item, sinch robas de varnis de daurar.
 «Item, duas robas de varnis per a mòlrer.
 «Item, una copa de aram.
 «Item, un escalfador de aram ab mànech de ferro.
 «Item, una taça de aram ab mànech de ferro.
 «Item, una caldera mitjansera ab ansa de ferro.

«Item, un ast.
 «Item, uns ferros.
 «Item, una pastera plana ab tots sos arreu y post, usada.
 «Item, un murter de coure ab mà també de coure.
 «Item, un cofre de àlber ab pany y clau, usat.
 «Item, dos cadires de espart y fusta, baxes.
 «Item, dos tamborets: lo hu de fusta y espart y lo altre, tot de fusta.
 «Item, una taula de tisora, vella.
 «Item, un molinet de mòlrrer colors, petit.

«En la sala dalt de dites cases (...)
 «En la cambra que trau finestra al carrer (...)
 «En una estància del sostre més alt:
 «Item, un obrador ab un portal obrint y una botiga al costat, ab un portal obrint en lo carrer dels Escudellers Blancs dins lo qual atrobam lo següent, tot lo qual fa de censos vint lliures, en lo qual hi ha quatre forns.
 «Item, la llenya que's trobà ab dit obrador valrà algunes sis lliures.
 «Item, nou llambordes per a fer una escala en dit obrador.
 «Item, sis dotsenes y mitja de posts per a obrar.
 «Item, un molí gran per a mòlrrer colors.
 «Item, vint-y-quatre grosses de obra, entre una y altre, entre cuytas y per coure.
 «Item, terra per a obrar que valrà alguns quaranta reals.
 «Item, un estalvi ab catorse llatas de fusta, deu travasseras y quatre de dretas.
 «Item, dos barras penjades al sotre, ab cordes de espart.
 «Item, duas rodas que van y una que no va, de fusta de pi, usades.
 «Item, un pagès.
 «Item, un gibrell de pastar varnis, de terra, gran.
 «Item, altro gibrell petit de envarnissar, de terra.
 «Item, un manador y una forqueta de ferro.
 «Item, un ast de mostrajar.
 «Item, un picó de picar varnis, de ferro.
 «Item, un càvach ab mànech de fusta.
 «Item, mig quintar de barrella.
 «Item, un banch de maurar pasta, sense peus, vell.
 «Item, un sostre ab sis posts llevadisses ab un cayrat al mig.
 «Item, tres posts de devallar obra ab sos llistons a cada capàg.
 «Item, un banquet.
 «Item, dos costés per a t enir obra.
 «Item, tres banques per a seurer.
 «Item, altre coster plantat a la paret ab dos staques.
 «Item, mitja dotsena de sachs vells.
 «Item, dues galledas y sos corrioles usades ab ses cordes: una de espart y altra de canem.

«Die jovis II mensis martii anno e mensis predictis MDCXXXV:

«Primo, atrobam trenta-nou lliures, ço és, denou lliures ab reals de sinch y vint lliures ab sisens.
 «Item, sinch cuxins de plomes.
 «Item, un candelero de estany.
 «Item, un escambell nou.
 «Item, una basseta usada.
 «Item, un quintar de almangre.

«Haec bona et non plura.

«Testes huius rei sunt: Joannes Benevaiha et Augustinus

Balle, scutalleriis cives, ac Jacme Paulus Ricart, scriptor, Barchinone habitantis».

63

1647, març, 6. Barcelona.

Inventari dels béns de la difunta Isabel Garriga, vídua de l'escudeller Joan Garriga, fet a instàncies de les seves filles Teresa Parera, vídua del diunt Joan Parera, escudeller, Antiga Corballona, muller de l'escudeller Joan Corballó, i Joana Rector.
 AHPB, Josep Francesc Fontana, *Liber inventariorum et encantuum*, 1615, maig, 8 – 1652, maig, 29, núm. inv. 104.

«En la entrada de las casas a hont dita defuncta morí situades en lo carrer dels Scudallers.

«Primo, tres fustas custers.

«Item, una galleda y corriola.

«Item, altre Post.

«En lo obrador:

«Primo, dos dotzenas y mitja de posts de obrar.

«Item, un banch de maurar.

«Item, duas rodas.

«Item, un molinet de mòlrrer colors.

«Item, set barras de posar las posts.

«Item, unas forquetas de ferro y un manador

«Item, una romana petita.

«En la intància a hont morí dit defunt:(...)

«Item, totas aquellas casas y obrador situada en lo dit carrer dels Scudallers las quals la dita deffuncta com a tenutària de son marit possehia, les quals fan de censos 22 lliures, 10 sous.

«*Hec autem bona. Protestans.*

«*Testes sunt: Raymundus Balasch et Josephus Xarles, scriptores Barchinone.*

«*Item, alio instrumento dicta Theresia Pareria recipit in comandam dicta bona mobilia sine prejudicio jurium dictorum predictis contraentibus et unicuius illorum competentium que omnia remaneant salva eti closas.*

«*Testes presentis».*

64

1649, octubre, 21. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Amador Olivella, escudeller, fet a instàncies de Magdalena Olivella, la seva esposa.
 AHCBC, Notarial I. Inventaris, caixa 59.

«Primo, totas aquellas casas ab un portal obrint situadas en la present ciutat de Barcelona en lo carrer de la Vadriaria devant la Sala de las Armas, ab una botiga que trau porta a un carraró que no passa devant dita Sala de las Armas a hont morí dit defunt.

«En la entrada de ditas casas: (...)

«En la cuyna de ditas casas: (...)

«En la sala de ditas casas (...)

«En la cambra de ditas casas: (...)

«En lo porxo de ditas casas (...)

«Item, unes casas situadas al carrer de las Molas de la present ciutat.

«*Testes sunt: Joannes Saturet, pasticerius, et Benedictus*

Güells, scriptor, Barchinone habitantes.

«Die XVII novembris MDCXXXVIII in encantu publico presentis civitatis Barchinone. (...)

«Die XVIII predictorum mensis et anni in encantu publico presentis civitatis. (...)

«Die IIII mensis desembris ejusdem anni in encantu publico. (...)

«Die decima quinti predictorum in encanto publico presentis civitatis. (...)

«Item, a Joseph Gastó, escudaller, un manadó y forquetes y altres ferros per: 1 lliura, 2 sous».

65

17?? Barcelona.

Inventari d'en Macià (Salvador Macià?), fet a instàncies de Maria Macià, la seva vídua i hereva.

AHCB, Notarial I. Inventaris, caixa 46.

«En la cuyna de dita casa que s'i entra per la entrada: (...)

«En la sala de dita casa: (...)

«Dins, a la cambra que trau porta a la demunt dita sala, en la qual hi una finestra que ix al carrer d'en Carabassa: (...)

«En altra cambra que trau porta (¿a la?) sala y finestra al carrer dels Scudallers (...)

«En altra instància dalt de dites cases, la qual trau finestra al carrer d'en Carabassa:

«Primo, 200 pots de terra de apotecari, blaus.

«Item, deu dotzenes de plats pardiguers.

«En altra instància que trau finestra al carrer Major:

«Item sis paÿsos petits.

«Item, un quadro de la Magdalena, al oli.

«Item, un quadro de St. Cristòfol, sens guarnir.

«Item, altre quadro de Nostra Senyora de la Concepció, guarnida.

«Item, altre quadro de St. Joseph, guarnit.

«Item, altre quadro guarnit en què hi ha pintat St. Pere Nolasco.

«Item, dos quintars de safra.

«A la entrada de dites cases:

«Primo, 14 dotzenes de plats perdiguers, cuyts.

«Item, sinch grosas de pagès rodó, cuyt.

«Item, 4 grosas plats blaus conda, cuyts.

«Item, duas grosas de platarons.

«Item, 7 grosas de rodó, de *flantum*.

«Item, 50 pots de apotecari, entre grans y xichs, cuyts.

«Item, 4 grosas platarons blaus, cuyts.

«Item, duas grosas de plats fins, cuyts.

«Item, 2 dotzenes de platas y bassins de barber, cuyts.

«Item, sis grosas de galatí blau, cuyt.

«En lo obrador de dit Massià, devant lo carrer d'en Tres Lits:

«Primo, sis grosas de galatí pintat blau, sense courer.

«Item, dos grosas de plats de conda pintats, sens courer.

«Item, una grosa de platarons pintats, sens courer.

«Item, vuyt grosas de galatí scaldat envarnisat, sens courer.

«Item, sis grosas de galatí daurat, per a coure, pintat.

«Item, una grossa de rodó per a coure.

«Item, dues dotsenas de plats pardiguers per a coure.

«Item, una grossa de salers per a coure, pintats.

«Item, 3 dotsenas de piquetas de aygua baneyta, envarnisadas, per a coure.

«Item, tres dotsenas de pitxes envarnisats, per a coure, y no pintats.

«Item, 6 dotsenas de canterets.

«Item, duas dotsenas de gerretas cruas.

«Item, llenya per a tres fornades.

«Item, quoranta fexos de ginesta.

«Item, vuyt dotzenes de romaní.

«Item, 5 dotzenes de posts per a tenir la obra.

«Testes: Amador Paxau y Julià Monsarró, fadrins scudallers, y Hieronym Ferran, scrivent».

66

1653, desembre, 2. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Julià Grasses, escudeller, fet a instàncies de Marianna Semanter, muller de Tomàs Semanter, revenedor de Barcelona, com a hereva del seu difunt pare mort *ab intestato*. L'adjudicació dels béns es va fer a la cúria del veguer de Barcelona el dia 2 de desembre de 1652.

AHPB, Jaume Sayós, *Liber primum inventariorum et encantum*, inv. núm. 90.

«Primo, un obrador de treballar del offici de escudaller que dit *quondam* Julià Grases, mentres vivia, tenia y possehia y vuy té y posseheix en lo carrer dels Escudallers Blancs de la present ciutat, lo qual vuy està dirruit y espallat.

«Item, una casa ab un portal obrint situada en la present ciutat en lo carrer dels Escudallers de la present ciutat.

«Item, altra casa ab un portal obrint situada en la present ciutat de Barcelona en dit carrer, las quals estan al costat de las sobreditas casas, las quals casas tenen llogades los proms de la confraria del St. Sperit en virtut de la special obligatió feu dit *quondam* Julià Grasses de dites cases en lo acte de censal manllavà dit Grases a dita confraria, en poder de Joan Salines, de quantitat³⁰.

«Item, una pessa de terra situada en la montanya de Monjuich en lloloch dit³¹ de tinguda³².

«Item, una casa dirruhida y espallada situada en lo terme de Pallafols, devall del fata nomenat Sta. Susanna o Riera del Fata.

«Item, tota aquella quintana de terra de tinguda de sis jornals de bous, poch més o manco, sits en dit lloch de la Riera del Fata vuy anomenat Sta. Susanna, la qual vuy té y posseheix a carta de gràtia dit Francisco Creus, per preu de cent lliures.

«Item, tota aquella peça de terra bosquina de tinguda de³³ situada en lo lloch de la Riera del Fata, vuy anomenat Sta. Susanna, del terme de Pallafols, bisbat de Gerona.

«Item altre pessa de terra bosquina de tinguda de³⁴ mojudas situada en lo lloch anomenat³⁵ en dit terme de Pallafols.

«Item altre pessa de terra de tinguda de tres jornals de bous, poch més o manco, situada en lo pla devall de dit terme de Pallafols, sota lo pou del torrent, en lo lloch anomenat³⁶, la qual

30. . En blanc.

31. . En blanc.

32. . En blanc.

33. . En blanc.

34. . En blanc.

35. . En blanc.

36. . En blanc.

vuy té venuda a carta de gràtia Barthomeu Poch, pagès de dit lloch, per preu de³⁷.

«Item, altre pessa de terra situada en dit terme de tinguda de un jornal y mitx de bous, situada en lo lloch anomenat³⁸, la qual posseheix vuy a carta de gràtia Raphel Mas Rossell, pagès de dit lloch, per preu³⁹.

«Item, altre pessa de terra situada en dit terme en lo lloch dit Perefita, de tinguda de tres quartans de sembradura, poch més o manco, la qual vuy té y posseheix dit Mas Rossell a carta de gràtia.

«*Hec autem bona et non plura*» (...)

67

1657, maig, 12. Barcelona

Inventari i encants dels béns del difunt Francesc Artigues, escudeller, de Barcelona, fet a instàncies de Bernardí Pi, pescador, Ramon Artigues, veler, i Antoni Monner, corredor de coll, tutors i curadors dels pubills Artigues.

AHPB, Pere Màrtir Ferrer, *Llibre segon de inventaris y encants*, 1655, octubre, 19 – 1663, juliol, 16, inv. núm. 23.

⁴⁰Primo, tota aquella casa ab dos portals en lo carrer públich obrints que dit difunct, per sos certs y legítims títols, tenia, possehïa y habitava en la present ciutat de Barcelona en lo carrer d'en Caldes, dins la qual se ha trobat lo següent:

«En la «Entrada o botiga de dita casa: (...)

«En una rebotiga o hinstància que s'i entra per dita entrada (...)

«En un sostre que està demunt de dita entrada: (...)

«En la sala de dita casa que traou finestra al carrer està damunt de la entrada: (...)

«Item, una sort de terrissa blanca de Liorna, ço és, plats grans y xichs y altres vasos.

«En una cambra que s'i entra per dita sala: (...)

«*Die lune XIII predictorum mensis et anni: (...)*

«En la porxada de dita casa que traou finestra al dit carrer d'en Caldes y s'i munta ab caragol per la sala: (...)

«Memorial de l'or y plata de dit difunct, pesada ab contrast de la present ciutat: (...)

«Memorial dels dèbits continuats en lo testament de dit difunct: (...)

«Item, Ramon Macià, scudaller, vint doblas en spècia, de las quals ne té firmat debitori a Joan Antoni Monner, tudor y curador predit, per compta de dit difunct, ab fermansa de Joseph Saurina, corredor de coll, en poder de Faran Lentisclà, notari de Barcelona, en lo any propassat (...)

«*Hec autem bona et non plura. Protestans, etc.*

«*Testes sunt: Sebastianus Soler, discarricatorum maris, et Bernardus Be, corderius cives, ac Jacobus Axandri, scriptor Barchinone*».

37. . En blanc.

38. . En blanc.

39. . En blanc.

40. . En blanc.

68

1659, desembre, 10. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Martí Trullàs, gerrer, fet a instàncies de Maria Trullàs, la seva vídua, i de Josep Trullàs, el seu fill.

AHPB, Ramon Vilana Perles i de Ribes, *Llibre d'inventaris i encants*, 1656, desembre, 28 – 1663, febrer, 19).

«Primo, tota aquella casa ab un portal obrint situada en la present ciutat de Barcelona en lo carrer dit d'en Simon Oller alias de la Carniceria d'en Sors en las quals morí dit Martí Trullàs dins de las quals se ha trobat lo següent:

«En lo aposento de la alcova que traou finestra al carrer se ha trobat lo següent (...)

«*Dicto die post meridiem*

«Lo que se ha trobat al aposento més amunt que traou finestra al cel obert és lo següent (...)

«En la cambra sobre de la alcova se trobà lo següent (...)

«En la cambra de dalt que traou finestra al carrer se ha trobat lo següent (...)

«En la cuyna se ha trobat lo següent (...)

«Item en la entrada de dites cases y en altres instàncies dins se trobà obra de gerrer y oller obrada per valor de 500£.

En lo stable de dites cases (...)

«Immables (...)

«Item, una casa y obrador que dit Trullàs quant vivie tenie en la present ciutat de Barcelona en lo carrer dels Escudellers en lo qual obrador i ha tot lo necessari per a fer obra de oller y gerrer ab pots y altres artequides (?) ab obra, pasta, y terra y llenya que entre tot a poch o menos val dos-centes lliures barceloneses.

«Memorial dels deutes (...)

69

1660, juliol, 31. Barcelona.

Inventari dels béns de Francesca Anglès, muller de Bernardí Anglès, escudeller de Barcelona, fet a instàncies de Bernardí Anglès, escudeller, Josep Gastó, escudeller, Elena Duran, muller de Joan Duran, escriptent, i fra Simó de la Concepció, sagristà del convent de Santa Mònica, marmessors testamentaris de la difunta.

AHPB, Francesc Avellà, *Liber primus inventariorum et encantuum*, 1654, agost, 22 - 1682, novembre, 19.

«En la casa que dita deffuncta habitava per títol de lloguer scituada en la present ciutat de Barcelona en lo carrer dels Scudellers se ha trobat lo següent: (...)

«*Hec autem bona* (...)

«*Protestantes* (...)

«*Testes hujus rei sunt: Josephus Pomareda et Franciscus Reig, scutelarïi cives Barchinone*».

70

1666, desembre, 30. Barcelona.

Inventari dels béns del gerrer Salvador Cuyàs, fet a instàncies de...

AHPB, Pere Màrtir Lluell, *Quartus liber inventariorum et encantuum*, 1665, desembre, 30 – 1671, novembre, 17.

«Item, tot aquell obrador de Escudeller ab un portal obrint

al carrer dels Scudellers davant la casa de mestre Camps, oller.
«Item, casa amb un portal a mitat de dit carrer al costat de mestre Alies, guitarrer

«Cases amb botiga amb dos portals al mitg del carrer den Amargós.

«Cens anual de 7 lliures que Josep Ferrer per cases al carrer den Amargós.

«Ha cobrat de Pere Pau Camps i Joan Camps, ollers, germans (?) 187 lliures de la venda de la botiga de gerre de dit salvador Cuyàs. 1000 lliures notari Antoni Fabra.

71

1670, octubre, 31; novembre, 1 i 22. Barcelona.

Inventari de béns de Jacint Ginjaume, escudeller de Barcelona, fet a instàncies de Rafael Coll i de Josep Gual, escudellers de Barcelona, tutors i curadors dels pubills Ginjaume, elegits en el seu darrer testament del dia 22 d'octubre del 1670.

AHPB, Josep Virgili, Llibre d'inventaris i encants, 1669, març, 22 – 1687, abril, 10, fol.15r-17r

«En la botiga que dit defunt tenia, per títol de lloguer, en lo Born de la present ciutat s'i ha trobat lo següent:

«Primo, deu grossas de escudellas de partera, fina.

«Item, sinch grossas de escudelles de galatí.

«Item, tres grossas y miga platerons.

«Item, quinse grossas plats de conde, fins.

«Item, una dotsena de cantarets, sotacopes y gerros, tot de pisa.

«Item, una grossa de escudelles de pisa, bones, de orella, y rodonas.

«Item, una grossa de plats de pisa, bons.

«Item, quatre dotsenas de plats de galatí, blaus.

«Item, una dotsena de plats pardiguers, de pisa.

«Item, sis bassines de pisa, bonas.

«Item, una dotsena de bassinas blaves.

«Item, quatre dotsenas de platas pardigueras blavas, bonas.

«Item, sinch grossas de escudelles grans, de *frantum*.

«Item, una grossa plats xichs, de *frantum*.

«Item, una grossa plats grans, de *frantum*.

«Item, tres dotsenas de escudellas rodonas blavas, pintadas.

«Item, quatra caxas baxas de pi, molt usadas, per a tenir la obra, sens panys ni claus, de las quals diu lo dit Coll, curador, n'i ha duas de sevas.

«Item, una taula y banch usats que diu, dit Coll, que són seus.

«Item, dos costers de tenir la obra.

«Item, una vela dolenta per devant la porta.

«Item, un mirall dolent.

«Item, una paella usada de ferro.

«Item, un tamboret de espart, usat.

«Item, una pastera usada, ab sa post de pastar.

«Die 1 novembris 1670.

«Item, todas aquellas casas y obrador situades en lo carrer de Viladalls de la present ciutat, ab tres portals obrints, en las quals morí dit defunct y en ellas s'i ha trobat lo següent:

«En lo primer sostre de ditas casas y obrador:

«Primo, tres rodas de fusta de obrar obra, de terrissa.

«Item, un banch de maurar pasta.

«Item, deu barras de tenir la obra.

«Item, dos costés grans.

«Item, tres dotsenas y sis posts.

«Item, un molí de moldre lo color, molt usat.

«Item, dos gibrellas grans de envernisar, bones.

«Item, un molí gran de moldrer vernís.

«Item, un parpal y picó ab son mànech de fusta.

«Item, una tauleta dolenta.

«Item, un banch dolent ab un petje.

«En una cambra que trau finestra al carrer s'i ha trobat lo següent:

«Primo, dos caxas grans dolentas, sense panys ni claus, las quals, diu dit Rafael Coll, curador pedit, són suas.

«Item, altra caxa baxa sens pany ni clau que axí mateix dit Coll diu ser sua.

«Item, una caldera y un cassó, tot usat, de aram.

«Item, dos quadros mitjansers dolents.

«Item, una màrfega usada.

«Item, un matalàs de llana ab sas telas blancas, usat.

«Item, encara de ditas casas s'i ha trobat lo següent(...)

«En altra cambra, en dintre la casa, s'i ha trobat lo següent:

«Item, sinch robas y mitja de vernís de pisa blanch. (...)

«Die 22 novembris 1670:

«Item, la fornada treta als 10 del corrent més de noembre consistex ab lo següent:

«Primo, nou grossas platerons bons.

«Item, setse grossas plats de *quondam* bons.

«Item, deu dotsenas y mitja plats pardiguers bons.

«Item, vint basines bonas, blavas.

«Item, catorse bassinas de pisa blancas.

«Item, quinse grossas y miga de escudellas de partera bonas.

«Item, vint y tres grossas galatí bo.

«Item, sis dotsenas sales y pabreras bonas.

«Item, sis robas de acercol de plom y pols.

«Item, dotse mil ferrets, a raó 5 sous miller, valen tres lliuras: 3 lliures.

«*Hec autem bona sunt et non plura.*

«*Testes sunt:* Pere Galvaris, mercader, y Isidro Cugat, *sartor cives Barcinone.*

«Lo dit Rafael Coll se encarregà lo dit inventari del qual promet donar-ne bon compte y rahó de aquell y administració de dita tutela y cura farà a dits pubills con sempre y quant ne serà requerit per legitima persona, y per ço ne dóna fianzas al dit Joseph Gual, escudaller, curador pedit, *nome proprio*, y Amador Macià, escudaller, *cives presentis*, los quals acceptan(...)

«*Testes predicti.*

«*Ad me, Josephum Virgili, notarium.*».

72

1670, desembre, 17. Barcelona

Inventari dels béns del difunt Pau Feliu escudeller, feta instàncies de la seva vídua Magdalena.

AHPB, Pau Pi, *Liber inventariorum ... primus*, 1661, gener, 24 – 1675, desembre, 17.

«Primo, se ha trobat, dins las casas que dit defunct habitava quan vivia, scituadas en la present ciutat de Barcelona demunt de la font de St. Jaume, las cosas següents: (...)

«En altro aposento al costat del prop dit: (...)

«En la cuyna: (...)

«*Hec autem bona (...)*

73

1671, setembre, 16. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Josep Requesens, escudeller, fet a instàncies de Marianna, la seva vídua, i dels seus fills Francesc, teixidor de lli de Torrefarrera (bisbat d'Urgell), Salvador, teixidor de lli, i de Gaspar, pagès.
AHPB, Ramon Vilana Perles, *Llibre d'inventaris i encants*, 1666, març, 6 – 1676, desembre, 16, fol. 464r-465v

«Primo, en la casa que habitava a lloguer en la present ciutat en lo carrer dit de la Carniceria d'en Sorts se ha trobat lo següent:

«Primo, tres bassinas blavas grans.

«Item, set safas de plats perdiguers ço és, las sis novas y la altra, trancada.

«Item, sis escupidores.

«Item, dos dotzenes y quatre capsas de confitura.

«Item, deu dotzenas platarons, de *flantum*.

«Item, set dotzenas y mitja de escudellas, de *flantum*, xicas.

«Item, onse escudellas, de *flantum*, de partera.

«Item, quinse dotzenas de scudellas xicas, bonas.

«Item, tres grossas y vuyt dotzenas, y vuyt escudellas grans de partera, bonas.

«Item, una dotzena y mitja salers.

«Item, sinch piquetas de aygua beneyta.

«Item, quinse floreretas de posar flors; dos pebreras.

«Item, dos pedras de moldrer vernís.

«En lo aposento que trau una finestra ab rexa a la entrada de mossèn Aleny:

«Dia 16 septembris 1671.

«En lo obrador de dit Josep Requesens se ha trobat lo següent:

«Primo, dos dotsenas y mitja de pots de obrar.

«Item, uns calsetets de cànem, ja usats.

«Item, sis dotzenas de plats de conda, pintats, que encara no són cuyts.

«Item, una roba y set lliuras de vernís daurat.

«Item, varnis posat ab un gibrell de aygua que's judica que n'í ha mitja roba.

«Item, vuyt grossas de escudellas de partera, bona.

«Item, sis dotzenas de escudellas de partera, de *flantum*.

«Item, vint-y-sinch plats de galsa ab peu.

«Item, entre salers y pabreras, tres dotzenas y deu.

«Item, dos dotzenas de platas grans de la forma major.

«Item, dos piquetas de aygua beneyta.

«Item, onse gerros de donar ayguamans.

«Item, nou pabreras.

«Item, vuyt dotzenas y set plats perdiguers.

«Item, nou gibrellas de plat perdiguer.

«Item, onse plats perdiguers, de *flantum*.

«Item, sinch grossas y nou plats de platarons bons.

«Item, dos dotzenas de platarons de *flantum*.

«Item, una grossa y deu dotzenas de escudellas bonas, xicas.

«Item, sinch dotzenas de escudellas comunas, de *flantum*.

«Item, vuyt grossas quatre dotzenas y mitja de plats de conde, bons.

«Item, onse dotzenas de plats de *flantum*.

«Item, deu robas y mitja de varnis ab pa.

«Item, la llegítima que té en los béns del pare.

«Die 17 septembris 1671

«Hac autem bona et non plura.

74

1672, gener, 18; febrer, 12 i 13. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt mestre escudeller Bartomeu Gual, fet a instàncies d'Isabel Gual, la seva vídua.
AHPB, Josep Ferrer, *Llibre de inventaris y encans*, 1649, octubre, 20 – 1682, desembre, 16.

«En la entrada de la casa que dit Gual quant vivia, habitava, situada en la plassa de la Verònica de la present ciutat (...)

«Die decima secunda mensis februarii dicti anni.

«En la entrada de dita casa (...)

«Item, una sort de plats y escudelles, usats.

«Item, dos grossas obra partera, de *frentum*.

«Item, dos grossas obra galatí, de *frentum*.

«Item, una grossa platarons, de *frentum*.

«Item, mitja grossa plats de conde.

«Item, una dotsena de platas.

«Item, un molí de moldre vernís.

«Item, entrant a la sala del cap de la escala (...)

«En entrant en la cambra on morí dit difunt (...)

«En la cambra dels fadrins (...)

«Die decima tertia mensis februarii predicti anni.

«En entrant al obrador de dit difunt:

«Primo quatre dotsenes de posts, usades.

«Item, tres rodas: duas ab tots los ormeix salve no y ha sinó a las usadas.

«Item, dos gibrells de envernissar: un gran y lo altre xich, usats.

«Item, altre gibrell de rentar de daurar, usat.

«Item, duas bancas, usadas.

«Item, dos aygües, usats.

«Item, tres forquetas de ferro, usadas.

«Item, dos manadors de bromar plom, usats.

«Item, un càvech usat.

«Item, una pala usada.

«Item, un molí de molre vernís, usat.

«Item, un altre molí per a moldrer blau, usat.

«Item, dos picos: la hun de picar vernís y lo altre de picar lo molí, usats.

«Item, un parpal usat.

«Item, dos ferrussas de adobar plats, usadas.

«Item, un rall de ferro, usat.

«Item, catorse grossas obra crua.

«Quequidem bona, etc. Protestans, etc.

«Testes sunt Dominicus Gonsales, juvenis sutor vulgo ataconador, Anthonius Vicens, serrator cives, et Gaspar Ferrer, scriptor Barchinone.

75

1675, gener, 28. Barcelona.

Inventari i encants dels béns del difunt Joan Cassanyes, escudeller, fet a instàncies de Gabriel Móra, adroguer, Nicolau Martí, carnisser, ambdós de Barcelona, i de Joana Cassanyes, la seva vídua, tots tres, marmessors testamentaris del difunt.

AHPB, Josep QuatreCases i Sala, *Liber quintus inventariorum*, 1671, gener, 12 – 1675, febrer, 12.

«Totas aquellas casas ab quatra portals obrints, dos en lo

carrer d'en Julivert y dos en la Ribera, que tenia a lloguer.

«Plats de terra blanca y blava.

«Una sort de plats, platas, escudellas y gerros de pisa blaus i grochs.

76

1677, novembre, 11; desembre, 6. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Josep Pomareda, escudeller de Barcelona, fet a instàncies de cecília, la seva vídua. AHPB, Jeroni Galí, menor, Llibre d'inventaris i encants, 1668, setembre, 5 – 1701, gener, 30.

«Primo, en la botiga:

«Item, dues grossas de plats xics.

«Item, una grossa escudellas

«Item, una grossa platas grans.

«Item, una cadira de spart dolent

«Item, dos scambells, un gran y un xic, usat.

«Item, dues cadiras de tisora, usadas.

«Die 6 decembris 1677.

«En lo aposento: (...)

«Cuyna: (...)

«Testes: Joseph Cloet, pastisser, y Francisco Gui, culater, y Josephum Servera.

77

1678, febrer, 3-4. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Jeroni Madrera, escudeller de Barcelona, fet a instàncies de Justa Madrera, la seva esposa, i de Lluïsa i Margarida Madrera, filles del difunt. AHPB, Francesc Avellà, *Liber primus inventariorum et encantuum*, 1654, agost, 22 – 1682, novembre, 19, fol. 255-256v.

«En la entrada de la casa ha ont dit deffunct abitava, cituada en la present ciutat de Barcelona, en lo carrer dels Scudellers, se ha trobat lo següent:

«Primo, una sort de parestatges que són los que acostumen a tenir en las botigas dels scudallers, usats.

«Item, tres custés de fusta que servexen per assentar la obra de scudaller, usats.

«Item, un banch de respallera, usat, mitjancer.

«Item, una pastera de tomba vella ab sos arreus, ço és, sadàs, passadora y paleta.

«Item, una post de pastar, vella.

«Item, una galleda de fusta, vella.

«En la sala, al pujar la escala, se ha trobat lo següent:

«Primo, sis quadros vells.

«Item, una taula de noguer, vella.

«Item, set cadiras de repòs ab brasos, vellas.

«Item, un lligador de noguer ab son calaix, usat.

«En la cambra ha ont dit defunct morí se ha trobat lo següent (...)

«En l'altra cambra al costat de la sala se ha trobat lo següent:

«Primo, un quadro gran ab la imatge de Nostra Sra de la

Concepció ab guarnició de fusta negra, usat.

«Item, altre quadro de Sta. Madalena, sens guarnició, usat.

«Item, altre quadro que és lo [Davalla]ment de Nostra Sr., ab guarnició negra, usat.

«Item, altres quadros de St. Francesch, també ab guarnició negra, usat.

«Item, altra quadro de Nostra Sra. del Roser, sens guarnir, usat.

«Item, altre quadro de St. Joseph y la Mare de Déu, sens guarnició, usat.

«Item, altre quadro de Nostra Sra, sens guarnició, usat.

«Item, dos quadrets, ço és, lo un lo cap de St. Nastasi y lo altre, Nostre Sr., usats. (...)

«En la cuyna de dita casa se ha trobat lo següent: (...)

«*Die veneris IIII predictorum mensis et anii huius modi inventarium fuit continuatum in modum sequentem:*

«En lo obrador se ha trobat lo següent.

«Primo, dos-dotsenas de pots de obrar, usadas.

«Item, dos rodas de fer feyna de dit offici, usadas.

«Item, vuyt barras de posar obra, usadas.

«Item, los ferros de servey del obrador, de courer y fondrer plom, usats.

«Item, un molí de moldrer blau.

«Item, tres andanas de custés per la paret per posar obra, usadas.

«Item, un banch de servey del obrador dit de maurar, usat.

«Item, dos alfàbias de tenir oli.

«Item, vuyt grosas de platerons crus, sens courer.

«Item, dotse grosas de scudelles de partera, sens courer.

«Item, vuyt grosas plats de compta, sens courer.

«Item, nou grosas de scudellas petitas, sens courer.

«Item, una pica de picar vernís.

«Item, un molí de mòdrer vernís.

«Item, una sanguinarra de remoldre vernís.

«Item, todas aquellas casas ab dos portals obrints que lo dit *quondam* Hieronym Madrera quant vivia, tenia y possehia en lo carrer dels Scudallers, en la una de les quals y ha un obrador de courer obra de terra de scudaller.

«*Hec autem bona, etc.*

«*Protestantes, etc.*

«*Testes sunt: Paulus Burgunyo, juvenis scutellarius, et Josephus Avella, scriptor, Barchinone residentibus.*

«*Quod quidem inventarium fuit in comandam per dictam Justam Madrera, traditum dicte Marie Magdalena Madrera, qui promissit dare computum bene fideliter et legale, et pro his obligavit bona sua mobilia, etc.*

«*Ac jura et actiones quascumque.*

«*Actum, etc.*

«*Testes sunt predicti.*»

78

1681, novembre, 3. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Joan Fortuny, escudeller, fet a instàncies de Francesca Fortuny, la seva vídua.

AHPB, Jacint Sescases, *Secundus liber inventariorum*, 1681, gener, 4 1694, gener, 26, fol. 12r-13v.

«En las casas que dit *quondam* Joan Fortuny quant vivia

tenia y possehia per títol de lloguer en la present ciutat en lo carrer dels Scudalleres y cantó del carrer d'en Carabassa, se ha trobat lo següent:

- «En la entrada de ditas casas:
- «Primo, tres prestatjes d'escudaller, de fusta, usats.
- «Item, dos costés usats.
- «Item, sinch grossas de escudellas petitas de terra blanca.
- «Item, una grossa de escudellas grans de terra blanca.
- «Item, mitja grossa de plats grans de *flantum*.
- «Item, mitja grossa de plats xichs de terra blanca.
- «Item, una grossa y mitja de scudellas de *flantum*.
- «Item, set platas grans de terra blanca.
- «Item, sinch platas petitas de terra blanca.
- «Item, duas dotzenas salés y pabreras de terra.

- «En la cuyna se ha trobat lo següent (...)
- «En la primera sala se ha trobat lo següent (...)
- «En la cambra a mà dreta de la sala se ha trobat lo següent (...)
- «*Hec autem bona, etc.*
- «*Protestando quod, etc.*

«*Testes sunt: Francisco Mateu, Joseph Burbo, jove scudaller y Joseph Fontanilles, scriptor*».

79

1681, novembre, 17. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Francesc Miquel, escudeller, fet a instàncies de Marianna Miquel, la seva esposa.
AHPB, Ramon Vilana Perlas, Llibre d'inventaris i encants, 1680, gener, 15 – 1683, abril, 23.

«Totas aquellas casas ab un portal obrint scituades en la present ciutat y en lo carrer dit d'en Arenas que, quant vivia dit Francesch Miquel, segons ha asserit dita Marianna Miquel, vídua de aquell, tenia y possehia per sos certs y legítims títols, en la qual se ha trobat lo següent.

- «En la cambra al primer sostre que trau finestra en lo dit carrer d'en Arenas en la qual morí dit defunct (...)
- «Item, una romana ab son piló de ferro qu'es diu si pesa un quintar.
- «Item, un manador de escudeller, de ferro.
- «Item, una foqueta de ferro.
- «Item, dos picons, ço és, un per picar vernís y altre per picar al molí.
- «Item, tres espases velles ab ses beinas.
- «Item, un garbell de espart per pasar lo pa.
- «Item, una bota gran de fusta; falta un fondo.
- «Item, un ast de mostrejar.
- «Item, una llumanera de ferro mitjansera y usada.
- «Item, una roba y mitja de vernís de pipas dins de un tros de sach, dolenta.
- «Item, quatre lliuras y mitja de fil de cànem cru.
- «Item, quatre coxineras, ço és, tres de cànam, novas, y unas de tela, usades.
- «Item, un cabàs o senalla gran, un cove y una sistella.
- «Item, un respall bo.
- «Item, un doserot de tafetà de color ab una piqueta de vidra.
- «Item, un quadro de la Mare de Déu y el minyó Jesús, gran, usat.
- «Item, deu cibilles mitjanseres, usades.
- «Item, cinch quadros gornits de diffarents sants; alguns són d'estampa de paper, molt usats.

- «Item, dos estampes de paper.
- «En la sala y cuyna de dita casa:
- «Primo, una tauleta de pi ab son calaix, un poch usada.
- «Item, una partera vella ab tots sons arreus.
- «Item, un brosal bo.
- «Item, tres bancas d'escodaller y un mollo de fer tobas.
- «Item, una cadireta d'espart molt usada.
- «Item, un banquet per seura, usat.
- «Item, un tamboret molt dolent.
- «Item, dos barras llargas per posar la obra de escodeller a axugar.
- «Item, vint y sis pots de posar dita obra axugar.
- «Item, dos rodas guarnidas de escudaller ab tots sos aparatos.
- «Item, un gibrell gran de ensabonar.
- «Item, sinch llums usats.
- «Item, unas graellas de ferro usadas.
- «Item, una mitja lluna bona.
- «Item, unes llevas y uns clamàstachs de ferro.
- «Item, una olla gran, de ferro.
- «Item, una sort de plats y escudellas del servey de casa.
- «Item, dos gibrells grans de envernissar.
- «Item, dos escombras de palma ab sos mànachs.
- «Item, onse grossas y dos dotzenas de plats de conda, envernissats y pintats que, segons ha asserit dita Marianna Miquel, viuda, Bartomeu Albert, jove escudeller y Miquel Ribera, jove moliner del ofit offici de escudeller, testimonis infrascrits, los quals al temps de la mort de dit Francesch Miquel estaven treballant en sa casa, en dit temps estava dita obra tan solament crua.
- «Item, sinch grosses de platarons patits també envernissats y pintats que també, segons han asserit los dits, al temps de la mort de dit Francesch Miquel, també eren tan solament crus.
- «Item, tres grossas de platerons petits envernissats sens pintar los quals, en dit temps de la mort de dit Francesch Miquel, han asserit los dits, eren també crus.
- «Item, dos grossas de plats de conda escaldats y altres dos grossas de platarons petits, també escaldats.
- «Item, dotze grossas y dues dotzenes de scudelles de partera envernissadas y pintades que també, en dit temps de la mort de dit Miquel, segons han asserit los dits, eren cruas.
- «Item, una pila de scudelles de partera scaldadas que, poch més o menos, se predica haver-ne deu grossas.
- «Item, altra pila de scudelletas de glatí escaldades que també, poch més o manco, se judica haver-n'i quatre grossas.
- «Item, onse grosas de scudellas de glatí envernissades que també, segons han asserit los sobredits, eren cruas al temps de la mort de dit Francesch Miquel.
- «Item, dos grossas de scudelles de glatí pintades y envernissades que axí mateix eran cruas al temps de la mort de dit Miquel, segons han asserit los sobredits.
- «Item, un banch de maurar la pasta de scudeller.
- «Item, sinch dotzenas y mitja de platas pardigueras pintadas y envernissadas, las quals, al temps de la mort de dit Francesc Miquel, segons an asserir los sobredits, eren solament cruas.
- «Item, vint safas envernissadas y pintadas que, axí mateix an asserit los sobredits, eren també cruas al temps de la mort de dit Miquel.
- «Item, denou bassines envernissades y quatre de enbarniçades y pintadas que, semblantment los dits Marianna Miquel, Barthomeu Albert y Miquel Ribera, han asserit ésser tan solament cruas al temps de la mort de dit Francesc Miquel.
- «Item, una carretada de raylles compresa un viatge? de pasta de escodeller, poch més o menos.

«Item, sis grosas de pipas cruas.
«Item, ha asserit dita Marianna haver-hi al temps de la mort de dit Francesch Miquel, son marit, vuyt robas y mitja de vernís dur.

«En lo porxo y cambra de dalt:
«Primo, dos flaçades: una blanca y altre vermella, usadas.
«Item, una roda de escodeller, gornida.
«Item, dos barras llargas per posar la obra.
«Item, sinch pots de axugar aquella.
«Item, set o vuyt trosos de pots.
«Item, dos estoras: una gran y altra mitjansera, bonas.
«Item una màrfaga usada.
«Item, una grossa de plats de galsa, crus.
«Item, sis dotzenas de pabreras escaldades.
«Item, catorse pabreras ciutas.
«En la entrada de dita casa:
«Primo, dos carretadas de terra de escodeller, poch més o menos.
«Item, una carretada de pasta de escodeller.
«Item, dos massos y una masa.
«Item, un càvech.
«Item, dos garbells: un de passar la terra y altre de passar vernís sendra.
«Item, dos galledas y una corriola.
«Item, una sàrria usada.
«Item, una corda de espart.
«Item, dos bordons de moldre vernís.
«Item, dos mil y sinch-cents ferrets vells.
«Item, tres molins: lo un de vernís; altre per remoldre aquell y altre per moldre blau, ab tots sos arreus.
«Item, una pica de pedra per picar vernís.
«Item, sinch grosas de plats de conda cuits; los demés, *flanctum*.
«Item, vint platas pardigueras cuytas, entre bonas y dolentas.
«Item, vint-y-hun salers cuits, entre bons y dolents.
«Item, vuit dotzenas de escodelletas grans cuitas, entre bonas y dolentas.
«Item, setse dotzenas y mitja de capsas de posar confituras, cuytas, entre bonas y dolentas.
«Item, mitja grossa de platerons cuyts, tot *frantum*.
«Item, se ha portat al Born per a vendre obra que, segons ha asserit dita Marianna, pot valer poch més o menys una dobla.
«Item, y havia al Born antes de la mort de dit Francesc Miquel obra qu'es judica valia algunas tres lliuras.
«*Hec autem bona, etc.*
«*Protestans dicto nomine, etc.*
«*Testes sunt: Bartholomeus Albert, juvenis escutellarius, et Michael Ribera, juvenis molinerius dicti officii, Barchinone degentes*».

80

1682, gener, 3. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Francesc Reig, escudeller, fet a instàncies de Margarida Reig, la seva vídua.
AHPB, Manuel Teixidor, Llibre d'inventaris i encants, 1661, gener, 8 - 1693, desembre, 2, fol. 135v-137v.

«En la entrada de la casa o botiga ahont morí dit Francesch Reig:
«Primo, algunas dotse grossas de obra blanca menuda, ço és, plats xichs y escudellas xicas, entre bona y dolenta.
«Item, algunas dos grossas de plats de conda.
«Una grossa y mitja escudellas grans.

«Item, algunas cinquanta bassinas, entre bonas y dolentas, ço és, bassinas y platas.

«Item sis dotzenas de plats perdiguers, entre bons y dolents.
«Item, quatre dotzenas de plats de pisa.
«Item, nou dotzenas de saleras y pebreras de tota manera.
«Item, un armari dolent.

«En la cuyna (...)

«En la cambra ahont morí lo diffunt (...)

«*Die prima mensis february MDCLXXXII in dicta botigia:*

«En lo obrador:

«Primo, un molí de moldrer vernís, molt vell.

«Item, un molí de moldrer blau, també molt vell.

«Item, un manadó de ferro ab lo mànech de fusta.

«Item, una forqueta de ferro, molt vella.

«Item, tres bancas de fusta, molt vellas.

«Item, un gibrell de envernissar de terra, molt vell.

«Item, un mas de picar terra molt vell.

«Item, una masasa de picar terra molt vella.

«Item, quatre ferrussas de ferro.

«Item, se fa notà que dit Francesch Reig té empenyat a la señora Elena Roca, viuda, y per la quantitat de vint y sinch dobles de or las prendas següents:

«Primo, una pessa de or y perlas.

«Item, una masseta de tretse granats y altre de xica ab perlas ab una pedra violada.

«Item, sis anells de or difarents.

«Item, una capseta de plata.

«Item, dos piquetas de plata.

«Item, dos campanetas de plata.

«Item, sis culleras ab una de xica, també de plata.

«Item, un peix ab cascavells, de plata.

«Item, uns agnus de plata ab sa cadaneta.

«Item, té empenyat a Joseph .t., tavarner de la present ciutat, sis culleras de plata per la quantitat de deu lliuras.

«*Hec autem bona en non plura ego dita Margareta Reig invenio hereditate dicti viri mei, protestans quod si a caetero aliqua alia inveniam in ex illa in presenti inventario addam seu de eisdem aliud faciam.*

«*Actus, etc.*

«*Testes Raymunadus Millas, philosophia professor, ville de Ivorra, diocesis solsenensis, Barchinone commorans, et Franciscus Beramon, scriptot dicte civitatis*».

81

1683, setembre, 9. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Llorenç Passoles, escudeller, fet a instàncies de Pau Passoles, escudeller, el seu fill, i de Maria Passoles, la seva vídua.

AHPB, Pere Màrtir Lluell, *Sextus liber inventariorum et encantum*, 1678, gener, 26 - 1684, desembre, 5.

«Cases ab son obrador d'escudeller ab dos portals, un en dita casa al carrer Escudellers i l'altre, del obrador, al carrer de la Mare de Déu, on habitava.

«Entrada:

«Primo, set-cents rajolas blancas y verdas.

«Item, dos-cents rajolas pintadas y cinquanta de blanques y verdas, grans.

«Item, vint-y-vuyt dolentes.

«Item, dos armaris dolents.
 «Item, un quadret de St. Cristòfol, petit.
 «En la cuyna de dites cases (...)
 «En lo cel ubert:
 «Item, tres-centes rajoles molt dolentas, blancas y verdas.
 «Item, un scambell.
 «Item, dues sanallas grans y dues banques dolentes.
 «Item, una romana de ferro, sens piló.
 «Item, una gerra de terra per tenir aygua.
 «Item, dues gerres de posar vernís y dues forquetes de ferro.
 «Item, nou roves de barrella mòlta.
 «Item, dos manadors: un gran y un xich, y un banc de llit que no y ha sinó una petja.
 «Item, una pedra de moldre colors.
 «Item, un carner usat i un mollo de fer tovas.
 «Item, una post de fer rajolas, dos motllos, un tallant y una massa, tot usat.
 «Item, una romana xica ab piló de ferro, una mija lluna y un talladó.

«En la sala que és al cap de la scala: (...)
 «En la cambra que trau finestra al carrer: (...)
 «En la cambra que trau finestra al cel ubert: (...)
 «Coranta y tants quadros de diferents figures, molt vells.
 «Item, un mirall ab guarnició negra.
 «En lo porxo de dalt: (...)
 «Una caixa molt dolenta y dins, paperots dolents de son offici.
 «Item, un altre caixa mol dolenta, ab pany y clau, ab paparots y un botifarré dolent.
 «En lo obrador de dites casas:
 «Primo, unes càrregues de llenya per a courer cosas de son offici.
 «Item, sinc-centas rajolas pintadas, cruas.
 «Item, tres mil sinc-centas rajolas cruas.
 «Item, un banc de fer rajola y un cortadó.
 «Item, un molí de moldra blau.
 «Item, un molí de bras.
 «Item, dues rodas dolentas.
 «Item, dos bancs sense petjas, de fer rajolas, usats.
 «Item, tres gibrells: un de envarnissar plats, vells.
 «Item, cent rajolas cruas, pintadas.
 «Item, un picó de ferro de picar vernís, vell.
 «Item, una planxa de ferro de brunyir balones.

«Testes: *Francesc Oliver, Joannes Sardans, juvenis scutellariis.*

82

1684, desembre, 11;

1685, gener, 3, 5 i 8. Barcelona.

Inventari i encants dels béns de Maria Rodona, vídua de Llorenç Rodó, escudeller de Barcelona, fet a instàncies de (en blanc).
 AHPB, Ramon Vilana Perlas, *Septimus inventariorum* 1683, juliol, 25 – 1689, juny, 7.

«Primo, todas aquellas casas grans a(m)b un portal obrint

scituadas en la present ciutat⁴¹, en lo carrer dels Escudellers a hont dita Maria Rodó morí, y dins de aquellas se ha trobat lo següent:

«En la cambra a hont morí dita difuncta que trau finestra al carrer: (...)
 «En la sala del cap de escala: (...)
 «En la porxada: (...)
 «En la cuyna: (...)
 «Item, en lo pou, una galleda y corriola.
 «En la entrada:
 «Item, una sort de obra de escudeller que és judicada a tres pessas de vuýt.
 «Item, altrás casas ab un portal obrint situada en la present ciutat en lo carrer de las Arenas.
 «*Die III mensis januarii, anno a Nativitate Domini MDCLXXXV.*
 «*Encantus bonorum que fuerunt Maria Rodo: (...)*
 «*Die V predictorum: (...)*
 «*Die octava predictorum: (...)*

83

1686, setembre, 13. Barcelona.

Inventari dels béns de Narcís Gausens, escudeller de Barcelona, fet a instàncies d'Elisabet, la seva vídua.
 AHPB, Pau Pi, *Liber inventariorum ... secundus*, 1676, febrer, 24 – 1687, novembre, 27.

«Primo, todas aquellas casas ab un portal obrint en lo carrer dels Escudellers Blancs, ab un cancell en la entrada, en las quals estava quant vivia y morí dit deffunct, ab una botiga al costat de aquellas, dins las quals se ha trobat lo següent: (...)

«En la cuyna que és prop dita sala: (...)
 «En la cambra que trau finestra al carrer en la qual morí dit deffunct se ha trobat lo següent: (...)
 «*Hec autem bona en non plura, etc.*
 «*Testes hujus rei sunt: Michael Torras, negociator civis, Joannem Tasset, juvenis furnerius, et Josephus Alamany, scriptor, Barchinone habitatores (...)*»

84

1687, octubre, 28. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Josep Gual, mestre escudeller, fet a instàncies de Teodora Gual, la seva vídua, mort *ab intestato*.
 AHPB, Josep Mas, *Apelacions, requestes, inventaris y encants*, 1676, juliol, 26; 1680, març, 18 – 1721, febrer, 17; 1732, abril, 13 i 1732, juny, 30.

«Primo, tota aquella casa ab dos portals obrints cituada en la present ciutat de Barcelona en lo carrer que passa dels Escudellers a la Carniceria d'en Sorts, ab sa axida, drets y pertièntias de aquella.

«Primo, en la entrada de dita casa cituada en lo carrer ja dit se ha trobat lo següent:
 «Primo, trenta grosas de escudellas de partera, bonas.
 «Item, 6 gerras de pisa.

41. Segueix ciutat repetida.

«Item, 12 pots de apotecari de colors diferents.
 «Item, 20 grosas de galatí.
 «Item, 3 grosas de platets xichs.
 «Item, 8 grosas de plats de conda.
 «Item, una grosa de platas mitjanseras.
 «Item, quatre dotzenas de platas grans.
 «Item, dos dotzenas de platas de pisa, grans.
 «Item, sis dotzenas de plats de pisa xichs.
 «Item, una dotzena de gibrellas de pisa.
 «Item, sis dotzenas de escudellas de pisa.
 «Item, una dotzena de sotacopas de pisa.
 «Item, un miller de rajolas mitavado blancas y verdas.
 «Item, sinch-centas rajolas de mostrás.
 «Item, 50 malparlants de mostrás.
 «Item, sis dotzenas entre salers y pabreras.
 «Item, vuyt piquetas de aygua beneyta.
 «Item, una dotzena de plats de pisa.
 «Item, sis basinas de afeytar de pisa.
 «Item, sis basinas de afeytar blavas.

«En la cuyna que s troba en dita entrada se ha trobat lo següent (...)

«En la exida y menjador de dita casa se ha trobat lo següent:
 «Primo, en lo pou se troban dos galledas ab sa corriola y corda, usat (...)

«Die 29 mensis octobris supradicti anni. Barchinone.

«En la sala se són trobadas las cosas següents (...)
 «El lo corredor y rebostet de dita sala qui va a la cambra del carrer (...)

«En la cambra del carrer se ha trobat lo següent:(...)

«Die 2 novembris 1687. Barchinone.

«En la cambra del mitg és en dita casa se ha trobat lo següent (...)

«En la cambra de la axida se ha trobat lo següent (...)
 «Item, un quadro gran de Nostra Senyora de Concepció.
 «Item, altra gran de la figura de Sant Joseph.
 «Item, altro gran de Sant Ipòlit.
 «Item, altro gran de Santa Justa y Santa Rufina.
 «Item, altro gran del Sant Cristo.
 «Item, dos quadrets del Salvador y Maria.
 «Item, dos quadros mitjansers de las figuras de Sant Bartomeu y altra de Santa Madalena, tots guarnits.
 «Item, sis quadrets de papé de alio, de diferents figuras, tots guarnits.

«En la porxada de dita casa se ha trobat lo següent:(...)

«Die 18 novembris 1687. Barchinone.

«Primo tota aquella casa o obrador ab un portal obrint situat en lo carrer de Viladalls.

«Item, se ha trobat en dit obrador tres rodas.
 «Item, dos molins.
 «Item, una fornada de obra crua.
 «Item, tots los demás arreus que necessita un obrador de escudeller, ço és, pots, bigas y demás cosas.

«Hec autem bona et non plura (...)

«Testes huius rei sunt Josephus Mora, juvenis scutellarius, et Domingus Miro etiam juvenis scutellarius [et Josephus?] Pedrosa scriptor, Barchinone degentes.

85

1688, gener, 24. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Joan Carreres, escudeller, fet a instàncies de Cecília Carreres, la seva esposa i hereva universal.

AHPB, Jeroni Galí, menor, Llibre d'inventaris i encants, 1668, setembre, 5 – 1701, gener, 30.

«Primo totas aquellas casas y obrador que dit *quondam* Juan Carreres, quant vivia, tenia y possehia y habitava, ab tres portals obrints, ço és, dos en lo carrer d'en Cerra y hun en lo carrer de los Còdols, dins les quals se ha trobat lo següent:

«En la entrada o obrador de ditas casas:

«Primo, tres molins de escudeller ab tots sos guorniments, ço és, un de moldre vernís, altre de moldre blau y altre de remoldre.

«En la cuyna que és al cap de la escala de ditas casas (...)

«En una cambra qu'és junt a dita cuyna (...)

«En un sostret qu'és devant de la cuyna (...)

«Item, tota aquella casa ab un portal obrint que el dit *quondam* Joan Carreres tenia y possehia en lo dit carrer d'en Cerra, per devall de la sobradita en què habitava.

«Item, tot aquel cens dotze lliuras de penció que tots anys rebia dit defunct de Bàrbara Morera y vuy Font per una casa ab dos portals obrints situada en dit carrer d'en Cerra al costat y part demunt de la sobredita en què habitava dit defunct.

«Item, altra casa ab tres portals obrints, ço és, un al carrer dels Còdols y dos al carrer que travessa del carrer d'en Cerra al dit carrer dels Còdols.

«Item, una altra casa ab un portal obrint en lo carrer dels Escudallers, al cantó del carrer de las Erenas.

«Hec autem bona, etc.

«Testes sunt: Jacinthus Solanes ac Felix Torrents, iuvenes scutellariis.

86

1688, octubre, 23. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Amador Soler, corredor d'orella, abans, escudeller, fet a instàncies de Margarida Soler, abans Cuyàs, la seva vídua.

AHPB, Rafael Cassanyes, Plec d'inventaris i encants, 1687, abril, 2 – 1706, febrer, 3.

«Primo, totas aquellas cassas y ort a ella contíguo, ab dos portals obrints, un en lo carrer de St. Esperit y altre el carrer dit de la Fusina, situades en la present ciutat en dits respectius carrers, las quals dit Amador Soler, son marit, mentres vivia, per sos certs y legitims títols tenia y possehia.

«Item, en otras casas situadas en lo carrer dels Escudellers en las quals dit Amador Soler habitava quant morí, que són pròpies de dita Margarida Soler y Cuyas, se ha trobat lo següent (...)

«En un aposento, al entrar a mà dreta, se ha trobat lo següent:

«Primo, una pastera de fusta, vella, y dos escambells de fusta, vells.

«Item, sinch gerras de terra y una sort de tarrissa, de plats y escudellas, vell.

«Item, un sach ab una poca de farina y unas passadoras y sedas, vell.

«Item, tres gibrells de terra, vells.

«Item, un ast de ferro ab dos ganxos y dos llums de ferro, vell, quatre (?)

«Item, una escala de fusta, vella.
«Item, differents trossos de fusts que s diu esser de dit Emanuel Soler, son fillastre.

«En altre aposento, passat la escala qui va al ort, se ha trobat lo següent (...)

«En la cuyna: (...)
«Dalt, en un aposento al cap de la escala, a mà dreta (...)
«A la cambra dit del ort (...)
«En un altre aposento al cap de la escala qui va a la part del carrer (...)
«En un altre aposento que dóna al carrer (...)
«En un aposento al segon sostre qui trau finestra al carrer (...)
«En altre aposento, dalt, al segon sostre, a la part del hort (...)

87

1690, febrer, 21. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Pau Babot menor, escudeller de Barcelona, fet a instàncies de Verònica Babot, la seva esposa. AHPB, Antoni Navarro, *Liber inventariorum et encantuum*, 1688, desembre, 18 – 1696, desembre, 5).

«Primo, totes aquelles cases ab dos portals obrints que dit deffunct quan vivia tenia, posseïa y habitava, scites en la present ciutat en lo carrer dels Escudellers, en les quals atrobam lo següent:

«En la entrada o botiga de dites cases:
«Item, en lo pou, una galleda ab corriola y corda.
«Item, dues grosses de escudelles petites.
«Item, vuyt grosses de escudelles grans.
«Item, tres grosses de plats de compte.
«Item, denou plats perdiguers de pisa.
«Item, denou bassinas blavas.
«Item, set bassines de pisa.
«Item, una dotzena de enciameras blavas.
«Item, dues dotzenas de enciameras y plates mitjanas, de pisa.
«Item, una dotzena y mitja de plats perdiguers blaus.
«Item, catorze càntirs y gerres.
«Item, una dotzena de escupidoras.
«Item, sis fruyteres de *frantum*, ab dos bacinas de barber y un porró [?]
«Item, tres dotsenas de plats de pisa, de *frantum*.
«Item, una bota mitjansera, vella, ab quatre dotzenas de platarons dintre.
«Item, nou costers petits per a tenir la dita obra, y dos de amplas.
«Item, una taula de parar la obra, a la porta.
«Item, quatre sotacopas y setze oueras y plats de olivas.
«Item, duas axaroperas.
«Item, duas piquetas y una de grossa [?]

«En lo menjador:
«Item, una tauleta petita y un banch, tot vell.
«Item, una caixa llarga vella ab salers y pebreras.
«Item, un armari vell al escudellers, de *frantum*?
«Item, dues cadires: una als brassos y altra, sens brassos, velles.
«Item, un quadro mitjanser ab la imatge de la Mare de Déu del Roser, vell.
«Item, tres quadrets molt petits ab differents officis, vells.
«Item, un escambell y un tamboret.
«Item, un sach ab mitja cortera de farina.

«Item, una bota xica ab una dotsena de plats de pisa.
«Item, dues grosses de plats de compte.
«Item, una sanalla ab sis robes de vernís blau.
«Item, sis tortugas de plom de algunes sis robes de pes quiscun.
«Item, dues dotzenas de escudelles grans.
«Item, dues robes de atzercol de pisa.
«Item, unes forquetes y un manador.

«En la cuyna: (...)
«En la sala:
«Item, dues grosses de plats de compte.
«Item, nou cadires de repòs, velles.
«Item, mitja grossa de plats de pisa dins una bóta.
«Item, mitja grossa de escudelletas de pisa.
«Item, dues dotzenes y mitja de pots d'apotecari, dolents.
«Item, un banc llis ab petges.
«Item, dues botes mitjaneras buydes y un barrilet.
«Item, una mitja cortera vella.
«Item, un botifarrer ab algunes botifarras.
«Item, una guitarra vella.
«Item, mitg quintar de cànem.
«Item, un llit de pilars, jaspeat, vell.
«Item, una barralina y una pica llarga, tot vell.

«En la cambra que morí dit deffunct (...)

«*Die XXII predictorum mensis et anni:*
«Item, tres robes de atzercol de pisa (...)

«En una altra cambra al costat de la prop dita, que trau finestra el carrer.

«Item, set quadros ordinaris ab differents officis, usats.
«Item, una Mare de Déu del Roser de escultura, de fusta.
«Item un sarrió de carbó.
«Item, deu Anthoni, mariner de Tarragona, trezte lliures per obra se n'havia amportat de la botiga.
«Item, tot aquell obrador de escudeller ab dos portals obrints, ab tots sos arreus y eynes de treballar de scudeller, scit en la present ciutat, en lo carrer de na Sagra que travessa dels Escudellers al hort del Pagador, dins lo qual atrobam lo següent:
«Item, catorse grossa de galatí escaldat.
«Item, quatre grosses de escudelles de partera, escaldades.
«Item, vuyt grosses de platarons escaldats.
«Item, onse grosses de plats de compte, escaldats.
«Item, deu dotzenas de obra grossa escaldada.
«Item, vuyt dotzenas de plats de pisa, escaldats.
«Item, sis grosses de galatí dorat, escaldat.
«Item, sis grosses de plats de compte, crus.
«Item, set grosses de platarons crus.
«Item, quatre dotzenas de bassines y fruyteres y safas, cruas.
«Item, tres dotzenas de sotacopas, cruas.
«Item, vint-y-una bassina blanca, dorada.
«Item, tres dotzenas de plats perdiguers blanchs, dorats.
«Item, quatre grosses de escudelles de partera dorades, blanques.
«Item, vuyt grosses de galatí dorat, blanch.
«Item, dues grosses de platarons dorats, blanchs.
«Item, vuyt y tres cànters y gerras petits, cruas.
«Item, una grossa de salers crus y escaldats.
«Item, tres dotzenas de xícaras cruas.
«Item, una dotzena de axaroperas cruas.
«Item, alguns sis mil ferrets.
«Item, vuit càrregas de lleña de forn.

«Item, algunes divuyt dotzenas de romaní y quatre o sinch càrregas de ginesta.

- «Item, divuyt robes de vernís blau en pa.
- «Item, quatre robes de vernís dorat en pa.
- «Item, dues robes de vernís blau picat.
- «Item, setse robes de vernís blau remòlt.
- «Item, sinch robes de vernís de pisa mòlt.
- «Item, dues carretades de terra bona y feta.

«*Hec autem bona et non plura.*

«*Testes sunt: Franciscus Moliner, sastre, ac Benedictus Vila, scutellerius civis Barchinone.*»

88

1690, abril, 21 i 28. Barcelona.

Inventari dels béns del Paulí Babot, escudeller, ciutadà de Barcelona, fet a instàncies de Maria Babot, AHPB, Manuel Teixidor, Llibre d'inventaris i encants, 1661, gener, 8 - 1693, desembre, 2, fol. 248r-250r.

- «En la cuyna (...)
- «En la aixida qu'està contigua a la cuyna (...)
- «En la cambra de davant (...)
- «En altre aposento (...)

«*Die 28 aprilis 1698 (...)*

«*Hec autem, (...)*

«*Testes sunt: Bartomeus Mas, taverner, Barthomeu Umbert y Masià Burga, escudallers, tots de la present ciutat de Barcelona.*»

89

1693, juliol, 14. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Jeroni Porta, escudeller, fet a instàncies de Magdalena Porta, la seva vídua. AHPB, Jacint Borràs, Llibre d'inventaris i encants, 1645, abril, 18; 1666, maig. 19 - 1691, desembre, 16 ; 1693, juny, 11 - 1706, febrer, 10.

«Primo todas aquellas casas ab un portal obrint situadas en la present ciutat en lo carrer dit lo carrer Condal en lo cantó del carrer de las Molas, las quals comprà dit defunct de Pere Donadéu, major de dies, mestre de casas, y altres ab acte rebut en poder de Baltazar Oriol y Mercer, notari real col·legiat y scrivà de manament, als 18 de febrer de 1653.

«Item, tota aquella pessa de terra de tinguda de quatre mujadas situada en lo terme del Hospitalet, detràs la capella de Santa Eulària de Provençana.

«Item, tot aquell cens de penció 16 lliures, 9 sous que fa y presta quiscun any Joseph Josep Petit, notari causídich, sobre de un hort situat en la Fussina.

«En las casas haont habitava dit defunct que són costruhidas dins las casas de la Exma. ciutat de Barcelona y en lo baix de ditas casas al primer aposento, se ha trobat lo següent:

«En altre aposento a peu pla y prop del propdit se ha trobat o següent (...)

- «En un altre aposento prop del propdit (...)
- «En altre aposento prop del propdit (...)
- «En altre aposento prop del propdit (...)
- «En do dalt a la sala de ditas casas se ha trobat lo següent (...)
- «En una altra cambra que es puja ab tres grahons de la sala se

ha trobat lo següent (...)

- «En la cuyna de ditas casas se ha trobat lo següent (...)
- «En lo dalt al segon sostre se ha trobat lo següent (...)
- «En lo baix en lo aposento més fondo de ditas casas (...)
- «*Haec autem bona, etc.*

«*Testes: Josephus Ponti, laborator Barchinone habitator et Franciscus Fauquet, philosophie professor Barchinone degens ac Hyacinthus Julia, scriptor Barchinone, qui, etc.*»

90

1695, gener, 14. Barcelona.

Encants dels béns de difunt Amador Macià, escudeller, el dia del seu òbit, verguer de la Casa de la Ciutat, fet a instàncies d'Oleguer Font, daguer, de Barcelona.

AHPB, Francesc Busquets, menor, *Encants y testaments*, 1686, setembre, 16 - 1731, agost, 21, f. 39.
(...)

91

1696, febrer, 13 i 19, 26; 8-12 març, Barcelona.

Inventari i encants dels béns de l'escudeller i capità de L'artilleria Joan Soler, fet a instàncies de reverend Josep Alegret, prevere, i Maria Soler, muller del difunt, marmessors testamentaris.

AHPB, Josep Llaurador i de Satorre, *Liber inventariorum secundus*, 1696, febrer, 13 - 1711, gener, 28, fol. 1r-9v.

«En las casas que *quondam* Joan Soler, quant vivia habitava a títol de lloguer, cituadas a la present ciutat en lo carrer dels Escudellers, se ha trobat lo següent:

- «En la sala de ditas casas (...)
- «En la cambra a ahont dit defunct morí:(...)

«*Die dominica 19 predictorum.*

«En la cambra que es al costat de la que dit difunct morí, se ha trobat lo següent (...)

«En la cuyna de ditas casas se ha trobat lo següent (...)

«*Die dominica, 26 februarii 1696.*

- «En la entrada de ditas casas se ha trobat lo següent (...)
- «Item, una dotzena de pots costers y de pi.
- «Item, quinsa dotzenas de escudelletas de posar confitura.
- «Item, vuyt gerretas petites de posar olivas.
- «Item, 3.200 rajolas valencianas.
- «Item, tres-centas rajolas verdas.
- «Item, decet grosas de plats y escodellas petits, bons.
- «Item, sinch grosas de escudellas petites de *flantum*.
- «Item, sinch grosas y mitja de *frantum*, escudellas xicas.
- «Item, onsa grosas de escudellas de partera, bonas.
- «Item, set dotzenas y mitja de platas blavas mitjanas.
- «Item, una dotzena de bacias blavas.
- «Item, quatra dotzenas de basinas de pisa, entre bonas y de *flantum*.
- «Item, sis bassines de pisa, de afaytar.
- «Item, dos dotzenas y set platas enciameras de pisa blava, entre bonas y *flantum*.
- «Item, nou dotzenas de plats pardiguers de pisa.
- «Item, vint-y-set gerros de pisa.
- «Item, sinch gerretas de pisa.
- «Item, vuyt cantirallas de pisa.

«Item, sinch cànters de pisa.
 «Item, tres dotzenas de pabreras y salés, de pisa.
 «Item, dos dotzenas de safetas de got, de pisa.
 «Item, una dotzena y mitja de blaves del demunt dit.
 «Item, tres dotzenas de escopidoras de pisa, petites y mitjanas.
 «Item, tres dotzenas de xíqueras, de pisa.
 «Item, dos dotzenas de sotacopas, de pisa.
 «Item, tres axaruperas de apothecari, de pisa,
 «Item, dos dotzenas de floreretes, de pisa.
 «Item, quatra dotzenas de plats de conde, blaus.
 «Item, dos dotzenas y tres de platas blavas mitjanas, de *flantum*.
 «Item, nou dotzenas de plats blaus, *flantum*.
 «Item, dos dotzenas de plats de pisa.
 «Item, tretza dotzenas y mitja de escudelles de pisa.
 «Item, sis dotzenes de plats pardiguers y bacines trencades, de *flantum*.
 «Item, sis oueras.
 «Item, quatra fruiteras de pisa.
 «Item, dos dotzenas de sales y pabreras, de *flantum*.
 «Item, un parador de fusta per tenir a la porta.
 «Item, un armari per tenir la pisa, de fusta de pi, ab set panys.
 «Item, nou costers per parar la obra, de fusta de pi.
 «Item, un quadret de la Marededéu de Moncerrat ab sa capalleta.
 «Item, un tamboret de fusta, petit.
 «Item, una cadira de braset, petita, usada.
 «Item, una cadira de tisora, vella.
 «Item, una gerra de tenir aygua.
 «Item, un catra sens tela.

«*Haec autem bona et non plura in hereditatem predicta ad inventarium en invenire facemur protestantes quod si in futurum aliqua alia bona invenimus seu sciamus esse dicta hereditatis in oc illa in presenti inventario ad debimus seu de eisdem aliud de novo conficiemus.*

«*Actum et perfectum fuit hujusmodi inventarium seu repertorium dicta die 26 mensis februarii dicti anni.*

«*Signum dictorum Josephi Alegret, presbiter, et Maria Soler, manumissores predictorum, qui hoc firmamus et juramus.*

«*Testes sunt reverendus Jacobus Ollar, presbiter Barcinona residents, et Blay Coll, juvenis escutellarius Barcinone civis.*

«Se ha encàrregat dicta Soler.

«*Testes:* lo reverent Jaume Ollar, presbiter; Blay Coll, jove escudeller.

«*Die jovis VIII mensis marty, anno a Nativitate Domini MDCLXXXVI.*

«*Encantium bonorum (...)*

«*Die veneris, VIII martii 1696 (...)*

«*Die sabbati 10 matii 1696 (...)*

«*Die luna 12 martii 1696 (...)*

«Item, se ha entregat a dita MariaSoler en paga de son llegat la obra de terra tenia en la casa y botiga, la qual fou estimada per los proms de la confraria dels escudellers per noranta tres lliuras, quinça sous y vuyt diners: 93£, 15§, 8».

92

1682. Barcelona.

Compte de l'obra que es trobava a les botigues de Margarida Reig i de Francesc Reig.

AHPB, Francesc Teixidor, Llibre d'inventaris i encants, 1661, gener, 8 - 1693, desembre, 2.

«Compta de la obra que s'és trobada a la botiga de Margarida Reig, és la següent:

«Primo, plats de conda bons, 21 dotsenas.
 «Plats de conda de *frantum*, 28 dotsenas.
 «Plats xichs bons, 27 dotsenas.
 «Las ascudellas grans bonas, 48 dotsenas.
 «Escudellas grans bonas, 12 dotsenas.
 «Escudellas xichas bonas, 105 dotsenas.
 «Item, escudellas grans bonas, 12 dotsenas.
 «Escudellas xichas sotils, 54 dotsenas.
 «Escudellas xichas de *frantum*, 24 dotsenas.
 «Plats xichs de *frantum*, 6 dotsenas.
 «Plats de pisa sotils, 12 dotsenas.
 «Escudellas de pisa, 8 dotsenas.
 «Jerros y pitxers, 18 pesas.
 «Basinas grans, 3 dotsenas.
 «Platas xichas, 6 dotsenas.
 «Escupidoras grans y xichas, 1 dotsena.
 «Sales y pabreras, 5 dotsenas.
 «Més, sotacopas, 1 dotsena.
 «Xicaras, 1 dotsena.

«Compta de la obra ques troba a la botiga de Francisco Reig, és la sigüent:

«Primo, escudellas xichas, 8 grosas.
 «Item, escudellas grans bonas, 2 grosas.
 «Item, escudellas xichas de *frantum*, 1 grosa.
 «Item, plats de conda bons, 28 dotsenas.
 «Item, plats de conda sotils, 3 grosas.
 «Item, plats de conda de *frantum*, 18 dotsenas.
 «Item, plats xichs de *frantum*, 18 dotsenas.
 «Item, plats xichs bons, 18 dotsenas.
 «Item, plats de pisa sotils, 6 dotsenas.
 «Item, plats de pisa bons, 10 dotsenas.
 «Item, platas grans bonas, 4 dotsenas.
 «Item, platas xichas y safas, 14 dotsenas.
 «Item, escupidoras y bassins de barbe, 3 dotsenas.
 «Item, sotacopas dolentas, 18 pesas.
 «Item, fruiteras, 6 pesas.
 «Item, escudelles de pisa, 1 grosa.
 «Item, gerros blaus y de colors, 2 dotsenas.
 «Item, sales y pabreras y floreras, 13 dotsenas (...)

93

1697, setembre, 17. Barcelona.

Inventari dels béns de Maria Fàbregues, vídua de l'escudeller Joan Fàbregues fet a instàncies de Joan Pau Fàbregues, el seu fill, treballador.

AHPB, Pere Abadal, *Inventaris, encants y descripcions de béns*, 1684, agost, 2 – 1711, juliol, 24.

«Primo, en la casa de Esteve Cortés, flaquer, ciutadà de Barcelona, en lo carrer dels Flassaders de la present ciutat se ha trobat lo següent:

«Primo, vint grossas de escudellas de galatí, xicas ,envernissades de blau.

«Item, vint-y-sis dotzenas y mitja de plats petits envernissats de blau.

«Item, vint-y-sis pabreras envernissades de blau.

«Item, catorsa salers de terra envernissats de blau, entre los quals

hi ha quatre de pissa?

- «Item, tretze escupidoras o gibralletes de terra envernissadas de blau.
- «Item, vint-y-vuyt plats de pissa blanca.
- «Item, quinze plats de pissa de la terra, envernissats de blau.
- «Item, sis plats de ouheras de pissa de la terra envernissats de blau.
- «Item, nou platas mitjanas de pissa de la terra envernissadas de blau.
- «Item, sis sotacopas de pissa de la terra envernissadas de blau.
- «Item, quatre platas mitjanas de terra, envernissadas de blau.
- «Item, quatre escudellas de terra deurada.
- «Item, setze libralletes de confitar. (...)

«En la casa ahont habita dit Joan Pau Fàbregas, cituada a las Bassas de Sant Pere, se ha trobat lo següent:(...)

«*Testes sunt*: Francesch Font, flaquer, y Joseph Planes, notari causidich, ciutedans de Barcelona».

94

1699, març, 4. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Joan Camps, gerrer, fet a instàncies de Maria, la seva vídua i hereva universal.

AHPB, Joan Navés, Plec d'inventari i encants, 1680-1701.

«Primo, todas aquellas casas ab son obrador y botiga ab quatre portals obrints, ço és, tres en ditas casas y un en dita botiga situadas en lo carrer dels Escudellers de la present ciutat en las quals habitaba dit *quondam* Joan Camps, en las quals se ha trobat lo següent:

- «En la entrada (...)
- «En la cuyna (...)
- «En lo pastador (...)
- «En lo celubert (...)
- «En lo rebostet sota la escala (...)
- «En la instància de la pasta de obrar (...)
- «En altre aposento al costat de dita instància (...)
- «En altre aposento al costat del propdit (...)
- «En un passadís que va al hort dit lo manjador del estiu (...)
- «En lo aposento de la llenya (...)
- «En lo primer forn (...)
- «En lo celubert del pou (...)
- «En lo passadís o aposento qui va del primer forn al hort (...)
- «En lo hort (...)
- «En un aposento dit la obra nova (...)
- «En lo obrador (...)
- «Dalt al cap de la escala (...)
- «En la sala (...)
- «En la cambra de mà esquerra de la part del carrer (...)
- «En altra cambra a mà dreta de la part del carrer (...)
- «En altre cambra al costat de la sobredita (...)
- «En altre cambra a mà esquerra (...)
- «En lo rebost del cap de la sala (...)
- «En la purxada (...)

«En una botiga que tenia llogada dit deffunt en lo Born se ha trobat la obra de gerrer següent (...)

«*Hec autem bona et non plura, etc.*

«*Protestansque fuit dicto nomine, etc.*

«*Testes sunt Gabriel Castells et Balthazar Gerrer, juvenes gerrerii Barchinone degentes ac Guilelmus Bosom, scriptor Barchinone, qui, etc.*».

95

1707, octubre, 27. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Jeroni Lacruz, escudeller, fet a instàncies de Ramon Lacruz, escudeller, fill i acreedor dels béns del seu pare.

AHCB, Notarial I. Inventaris, caixa 66.

«Primo, en la entrada:

«Primo, una taula petita molt usada.

«Item, quatre pots grans usadas.

«Item, quatre pots mijanas.

«Item, tres pots xicas usadas, todas las quals servian per tenir la obra de escudaller.

«Item, quatre llates, ço és, dues de antenas y dos mijas llatas usadas.

«Item, un quadro molt usat de St. Antoni.

«Item, sis dotsenas de plats pardiguers, de *flantum*.

«Item, duas dotzenas de platas grans, també de *flantum*.

«Item, mija grossa escudellas petitas, la meytat de *flantum* y la meytat bones.

«Item, una dotsena de salers y pabreras.

«Item, dos cantarets de pisa.

«A la cuyna (...)

«Primo, en la sala (...)

«En una altra cambra (...)

«En un altra cambra més alta (...)

«En altra cambra (...)

«En lo obrador se ha trobat lo següent:

«Primo, una fornada de obra que, al cóurer aquella, se cremà la qual, regoneguda, era de valor una dobla, poch més o menos.

«Item, 19 pots de pi bort, de obrar obra.

«Item, un gibrell gran de la forma major, de anvernissar obra.

«Item, altre gibrell petit, tambe per anvernissar.

«Item, una farrussa petita per a llimar obra.

«Los deutes que dit *quondam* Jeroni Lacruz devia lo die que morí, són los següents.

«Primo, trenta lliures al Sr. D. Joseph Puig, del lloguer de la casa dels Escudellers.

«Item, Esteve Prats, per jornals de moldre y remoldre vernís: 17 lliures.

«Item disset carretadas de terra que devia a Gabriel, pagès, del territori de Barcelona, que valia 17 lliures.

«Item, 8 sous que devia a Sr Farrera, de Vallvidrera, per llenya (...)

«*Testes sunt*: Blay Coll, mestre escodaller, y March Gibergas, jove escudeller y, Jordana (?)»

96

1714, octubre, 19. Barcelona.

Inventari dels béns del gerrer Jaume Puigdoura, fet a instàncies de Caterina Puigdoure i Pla, la seva vídua.

AHPB, Pau Mitjans, *Secundus liber inventariorum et encantuum*, 1706, gener, 20 – 1714, novembre, 14, fol. 448 i ss.

«Primo, tota aquella casa gran ab sa exida ab un portal obrint en lo carrer dels Escudellers.

«Item, tot aquell obrador de gerrer ab son lleñer y demés oficinas, ab un portal obrint en lo carrer dels Escudellers Blancs.

«Item, una caseta unida al dit obrador a la part de tremontana,

ab un portal obrint en lo mateix carrer dels Escudellers Blancs, que vuy habita Esteve Cervera, treballador.

«Item, tota aquella caseta ab tres portals obrints, ço és, dos en lo mateix carrer dels Escudellers Blancs y altre en la exida de dita casa gran, la qual està situada el costat de dit obrador y lleñer a la part de migdia, que vuy habita Maria Llagostina.

«Item, altra casa enmig de la propdita y de la de Joseph Anglí, adroguer, ab un portal obrint en lo dit carrer dels Escudellers Blancs que vuy habita Jacinto Solanes, escudeller, las quals casas, obrador y casetas dit *quondam* Jaume Puigdore y Pi, per sos certs y legítims títols, tenia y posseïa en la present ciutat de Barcelona en dits respective carrers.(...)

En la entrada y exida de dita casa gran y en lo obrador (...)

97

1718, març, 8.; maig, 2. Barcelona.

Inventari del béns del gerrer Joan Darbó, fet a instàncies de Teresa Darbó i Casals, vídua de Josep Darbó, gerrer, la seva nora. AHPB, Domènec Rojas, Plec d'inventaris i encants, 1711-1721.

«Primo, tota aquesta casa ab dos portals obrints, ab son obrador que lo dit *quondam* Joan Darbó, gerrer, per sos títols tenia y posseïa en la present ciutat de Barcelona en lo carrer dels Escudellers y en ella se ha trobat lo següent:

«En una de las cambras que donan al carrer (...)

«En la cuyna de ditas casas (...)

«*Die lune II mensis maii predictorum mensis et anni (...)*

«En lo obrador de ditas casas se troba lo següent (...)

«Item, un pati situat en lo carrer de la Mara de Deu (...)

98

1723, maig, 6. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Jeroni Gual, escudeller i rajoler, fet a instàncies de Rosa Gual, la seva vídua. AHPB, Francesc Busquets, menor, *Inventaris*, 1690, març, 5 – 1734, març, 31, f. 356-361.

«Cases ab un portal al carrer dels Escudellers on habitava i on morí.

«En la cambra del carrer: (...)

«En la sala del saguan: (...)

«Al tercer quarto que dóna sobre la cuyna: (...)

«En lo segon sostre: (...)

«En una cambra que dóna al carrer: (...)

«En la cuyna: (...)

«En la exida: (...)

«En la botiga de ditas casas:

«Primo, deu grossas de plats de conda, a raó de 1 lliura, 10 sous la grossa valen: 15 lliures.

«Item, set dotzenas de cànters y gerras de diferent sort de obra, tot junt estimat en 7 lliures, 4 sous.

«Item, divuyt dotzenas plats de... que, a raó de 6 sous dotzena valen 5 lliures, 8 sous.

«Item, dotze dotzenes de obra grossa y de tota sort estimades en 12 lliures.

«Item, sis dotzenas de escudelles de pisa, a raó 4 sou dotzena

valen 1 lliura, IIII sous.

«Item, vint-y-quatre grossas de platerons y plats, advertent que n'hi ha de *flantum*, estimades en XII lliures, IIII sous.

«Item, trenta-quatre grossas de partera que també n'hi ha partera de *flantum*, estimades en XXV lliuras.

«Item, sis dotzenas de escudellas de *flantum* de pisa, estimades en XII sous.

«Item, quatre grossas de plats de conda, de *flantum*, estimades en IIII lliures, 16 sous.

«Item, quatre dotzenas de gerras y orsas de diferents sorts, estimades en III lliures, XII sous.

«Item, sis-mil rajolas verdas y blancas, estimades en LXXII lliures.

«Item, mil rajolas blancas y blavas, estimades en XXIV lliures.

«Item, dos-mil rajoles pintadas de diferents mostras, estimadas a raó de XVIII lliures el miler. Valen: XXXVI lliures.

«Item, mil y dos-centas rajolas pintadas, estimadas a dita raó, valen XXI lliures, XII sous.

«Item, sinquanta cabirons, estimats en X lliures, X sous.

«En un obrador de escudeller situat en la present ciutat en lo carrer de na Sagra, propri de dit defunt, se ha trobat lo següent.

«Primo, mil y cent cayrons verts acabats, estimats en XIV lliures, 18 sous.

«Item, dos-cents cayrons blaus acabats, estimats en II lliures, XVIII sous.

«Item, vuyt-cents cayrons pintats acabats, estimats en XIX lliures, IIII sous.

«Item, quatre-centes rajolas pintadas blavas, estimades en VII lliures, IIII sous.

«Item, dos mil sinch-cents cayrons de gra d'ordi escaldats, estimats en XXXX lliures.

«Item, nou-cents cayrons roigs escaldats, estimats en IX lliures.

«Item, mil y nou-cents cayrons crus, estimats en XI lliures, I sou.

«Item, mil cayrons crus, estimats en VI lliures, XII sous.

«Item, tres-centes rajolas cruas, estimadas en IX sous.

«Item, mil y set-cents cayrons escaldats, estimats en XVII lliures.

«Item, nou mil rajolas escaldadas, estimadas en XXXX lliures, XV sous.

«Item, sexanta manparlans, estimats a 1 lliura.

«Item, una fornada a punt de courer, estimada en LXXXVIII lliures, X sous.

«Item, una altra fornada de obra escaldada estimada en XXXXI lliures.

«Deutes que deuen a la heretat de dit difunt:

«Primo, Joan Cabellat, pagès de Caldes, deu LII lliures de que ne a firmat un albarà de sa mà a p de octubre 1722.

«Sr. Ambròs Bujans, fuster, y Lluís Vilaseca, mestre de cases, ciutadans de Barcelona, per un compte de rajola valenciana a ells venuda, a 477 lliures, 13 sous.

«Item, lo Exm. Sr. marquès de Aytona, per rahó de una partida de rajola valenciana presa per son compte de 469 lliures, 14 sous.

99

1724, març, 6. Barcelona.

Inventari dels béns de l'escudeller Joan Coll i Macià, fet a instàncies de Francesc Coll, la seva vídua.

AHPB, Josep Vila, menor, *Manuale testamentorum et codicillorum*, 1517, abril, 26 – 1730, juliol, 6, fol. 52v-54r.

«Primo, tot aquell obrador de escudeller ab son portal fora obrint situat en la present ciutat en lo carrer dit dels Tres Llits, dins del qual se ha trobat lo següent:

«Obra escaldada:

«Item, catorse grossas de plats de pisa y 14 grossas de plats de conde.

«Item, deu grossas de platarons y 18 grossas de galatí.

«Item, disset grossas de partera y tres grossas y mitja de escudellas de pisa.

«Item, dinou dotsenas de plats pardiguers blaus y de pisa.

«Item, dos dotsenas de bassinas de barber y dos dotsenas de platas grans.

«Item, set dotsenas de escupidoras y dos dotsenas de sotacopes.

«Item, sinch dotsenes de ensiameras y tres grossas y mitja de xícaras.

«Obra crua:

«Item, sis grossas y mitja platarons y tres dotsenas plàteras.

«Item, dos dotsenas de cantis y dos mil ferrets crus.

«Item, dos mil ferrets cuyts y tres quintars y mitg de vernís blau.

«Item, vuyt robas de vernís de pisa.

«Item, tres rodas de fusta vellas y un banch de maurà.

«Item, dos jochs de barras y 38 pots primas per treballar de dit offici.

«Item, un garbell gran, set custers y una sanguisarra usada.

«Item, un molí de blau usat y un molí de vernís vell.

«Item, 18 tovas, tres dotsenas de trossos de plano y dos banquetes de fusta.

«Item, al costat de dit obrador y a la part de llevant, una casa petita ab son portal fora obrint en lo dit carrer dels Tres Llits.

«Item, una botiga que abita de lloguer dit defunt posseheix en lo carrer dels Escudellers Blanch se ha trobat la terrissa següent:

«Item, disset grossas partera y sinch grossas de galatí.

«Item, 18 platas blavas y de pisa, deu gerros, purrons y vuyt cantis.

«Item, 32 orinals plans, altres 4 ço és, dos de grans y dos de mitjans.

«Item, dotse piquetas y set bassinas de barber.

«Item, sinch gerros y una dotsena albúrnies, de *flantum*.

«Item, tres dotsenas de plats de xícara, de *flantum*.

«Item, quatre dotsenas de escupidoras, entre xicas y grans.

«Item, una caixa de fusta vella per tenir las xícaras.

«Item, un paradó de porta, sinch custés y set llatas per parador.

«Item, un quarto de la casa de Pau Pujol, adroguer, que, a títol de lloguer, possehia en la present ciutat en lo dit carrer dels Tres llits, se ha trobat lo següent (...)

«En un altre quarto de dita casa (...)

«Item, una pastera de alba ab tots sos arreus, usada.

«Item, una taula de fusta de pi y un banquet de respitllera, tot usat.

«Item, quatre cadiras de palma y una paella de ferro, tot usat.

«Item, una pala de foch de ferro y unas graella del mateix, tot usat.

«Item, una mitja lluna y una sort de terrissa.

«Item, un brassols de fusta y tres sanallas grans, tot usat y un garbell.

«Item, 17 lliures que a dit defunct devia Bernat Gros, jove escudeller.

«*Haec autem bona, etc.*

100

1726, octubre, 12. Barcelona.

Inventari dels béns de L'escudeller Miquel Rocamador, fet a instàncies de la seva vídua Marianna Rocamador.

AHPB, Sever Pujol, *Liber primus inventariorum et encantum*, 1712, gener, 27 – 1715, gener, 21; 1722, abril 8 – 1727, setembre, 7.

«Primo, todas aquellas casas ab un portal obrint en lo carrer avall escrit, cituadas en la present ciutat de Barcelona en lo carrer dels Escudellers, que dit defunct, mentres vivia, possehia, dins las quals se ha trobat lo següent:

«En la entrada:

«Primo, un banch de respitllera, usat.

«Item, dos caixas de fusta llargas per posar xicras y altre obra de dits offici, usadas.

«Item, una basseta de fusta, usada.

«Item, una escombra de palma ab son mànec de fusta, usada.

«Item, quinsa grosas de plats blaus de setse reals la grossa.

«Item, tres grossas de partera blava.

«Item, set grossas de menut.

«Item, dotse dotsenas de platas mitjanas, de pissa.

«Item, quatre dotsenas de platas mitjanas, blavas.

«Item, tres dotsenas de bassinas de pissa.

«Item, dos dotsenas de blavas.

«Item, sis dotsenas de escupidoras.

«Item, una dotsena de testos de clavallina.

«Item, dos dotsenas de búrnias y pitxers.

«Item, una llàntia de llautó devant la capelleta de dita entrada.

«En un armari que és en la paret de dita entrada:

«Item, quatre dotsenas de sotacopes.

«Item, dos grossas de xicras.

«En un aposento contiguo a dita entrada que és sota la cuyna, se ha trobat lo següent :

«Item, divuit grossas de plats blaus de setse reals la grossa.

«Item, tres grossas de plats de pisa.

«Item, dos grossas de escudellas de pisa.

«Item, una dotsena de pots de apotecari.

«En la cuyna: (...)

«En lo aposento del segon sostre que correspon al de baix y trauf finestra al carrer dels Escudellers se ha trobat lo següent: (...)

«En lo aposento del tercer sostre que trauf finestra en lo carrer dels Escudellers: (...)

«Item, un acte de venda de quatre lliuras, dos sous y sis diners en penció de un cens feta per Emerenciana Ràffols Sagau y Pons a favor de dit Miquel Rocamador rebut en poder de Thomàs Casanovas y Solans, notari públich real col·legiat de Barcelona, a nou de octubre mil setcents vint y sinch

«Item, un acte de establiment fet por lo molt reverent doctor senyor Joseph Puigdoura, prior del monastir de Sant Pau del Camp de la present ciutat, y Catharina Puigdoura Planell, en certs noms, a dit Miquel Rocamador de unas casas y obrador cituadas en la present ciutat en lo carrer dels Escudellers, a cens de sinquanta-set lliuras, sinch sous, rebut en poder de Joseph Simon, notari públich de Barcelona, a dinou mars mil setcents y quinse, junt ab differentes altres actes y papers que estan junts cusits, fahents per dita casa y obrador.

«Item, un llibre ab fulls de paper ab cubiertas de pergami ab corretjas de luda que en lo segon full se troba lo títol següent:

‘Llibre de differents notas y deutes que deuen differents personas a Miquel Rocamador; part tret del llibre vell que fou fet en lo any 1712 y los demés se són continuats del present llibre que fou fet en lo any 1725’, en lo qual llibre se troba que li deuen las partidas següents (...)

101

1729, març, 19. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Salvador Casals, escudeller, fet a instàncies de Maria Casals i Duxer, la seva vídua.
AHPB, Francesc Busquets, menor, *Inventaris*, 1690, març, 5 – 1734, març, 31, f. 439r-441v.

«Cases y portal al carrer que va de la plaça de la Verònica als Sudellers.

- «Entrada (...)
- «Cuyna (...)
- «En la sala (...)
- «En lo aposento (...)
- «Item, un acte d'establiment de les cases (...)
- «En la cambra de dalt (...)

102

1733, agost, 25. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Joan Miquel escudeller, fet a instàncies d'Isabel Miquel, la seva vídua.
AHPB, Francesc Busquets, menor, *Inventaris*, 1690, març, 5 – 1734, març, 31, f. 439r-441v, f.444r-444v.

«En la casa o obrador on vivia dit difunt, situat en una travessia que passa des de lo carreró qui va de la placeta de la Verònica als Escudellers Blancs.

- «En l'entrada de l'obrador:
- «Primo, una sanguinarra usada per treballar de dit ofici de escudeller.
- «Item, tres rodas de treballar de dit ofici, molt usades.
- «Item, quatre jochs de barras per posar las posts quant se treballa la obra.
- «Item, un molí de barras per moldrer vernís, usat.
- «En lo obrador de dita casa se ha trobat lo següent:
- «Item, trenta-tres posts de treballar al obrador.
- «Item, un banch usat per a maurar pasta.
- «Item, sinch custés per a maurar pasta.
- «Item, un forn ple a punt de couer la obra, comprenent-se de coranta grosas de obra.

- «En la cuyna de dit obrador:
- «Primo, una sort de pasta usada?
- «Item, una taula mitjansera, mot usada.
- «Item, una olla de ferro gran, molt usada.
- «Item, un banch d'espalller, usat.
- «Item, un escambell usat.

- «En la cambra ahont morí lo difunt:
- «La obra que-s trobava cuyta lo die que morí lo difunt es la següent:
- «Primo, quatre grossas de plats de conda.
- «Item, dos grossas de plats de pisa, de tota sort.
- «Item, dos grossas de escudellas de pisa.

- «Item, dos grossas de escudellas de partera.
- «Item, tres grossas de menut.
- «Item, dos dotzenas de platets de pisa.
- «Item, una dotzena platas ensiameras blavas.

«Testes: Ramon Lacruz, mestre escudeller y Jacint Gambilou, jove escudeller».

103

1739, març, 4 i 11. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Salvador Fuster, escudeller, fet a instàncies de la seva vídua Francisca Fuster. Testimonis: Francesc Pou i Josep Artigues.
AHPB, J.J. Creus i Llobateres, Testaments i inventaris, fol. 46r-48v.

«Primo, un obrador ab sos dos forns: un de gran y un de petit per couer la obra, ab son portal obrint, situat en lo carrer de na Sagra, vuy dit de la Mare de Déu de Misericòrdia, en lo qual obrador se han trobat los arreus de escudeller següents.

- «Primo, tres rodas plantadas, usadas.
- «Item, quatre jochs de barras de fusta, usadas.
- «Item, un banch de fusta de pis, usat, per maurar la pasta
- «Item, quatre dotzenas e mitja de pots de fusta, usadas, per posar la obra quant és tallada de sol.
- «Item, vint-y-dos costés de fusta de pi, usats, per posar obra.
- «Item, un banch y un tros de biga usats per mòdrer la rejola.
- «Item, sinch bancas petites de fusta, usadas.
- «Item, una gradilla de ferro per fer rajola.
- «Item, una massa de fusta ab los motllos de rajola.
- «Item, un tallant de ferro, usat.
- «Item, una sanguinarra o molí per remòdrer lo vernís.
- «Item, un molinet de pedra per mòdrer blau.
- «Item, dos sanguinarras dolentas.
- «Item, un molí per mòdrer lo vernís en gra.
- «Item, un motllo de fer tovas.
- «Item, sis gribells de posar lo vernís.
- «Item, una taula de fusta llarga ab sos capitells.
- «Item, sis señallas grans viadas.
- «Item, una imatge de barro ab la efigie de St. Salvador de Horta.
- «Item, dotze grossas de plats de pisa escaldats com se troban a deu reals la grossa estimats.
- «Item, una grossa de plats de coure escaldats estimats a dotze.
- «Item, tres grossas de plats xichs, a sis sous la grossa,
- «Item, deu grossas de escudellas xicas, estimades a dos lliures.
- «Item, una grossa y mitja de escudellas de pissa escaldadas, estimadas a divuyt sous.
- «Item, sis dotzenas salers y pabreras, y divuyt escupidoras, estimadas a dotze sous.
- «Item, una grossa de plats envernissats; valen una lliura quatre.
- «Item, cent rajolas acabadas de pintar que no són cuytas, estimadas a una lliura, vuit sous.
- «Item, sinch-cens cayrons envernissats, sense coure, estimats a sis lliures.
- «Item, quatre mil rejolas escaldadas, estimadas a deu lliuras.
- «Item, una escala y dos bordons, dos pagesos, un càvech, un mas, una masa, un garbell, una curriola ab sa galleda y corda.
- «Item, unas forquetes de ferro de donar llenya al forn y un manadó de ferro.
- «Item, vuyt arrobas de vernís mòlt, blau, avaluat a sis lliuras deu sous.

«Item, sis arrobas de vernís mòlt, blau, avaluat a quatre lliures, setza sous.

«Item, set arrobas vernís en gra de pissa, avaluat a set lliures, catorze sous.

«Item, una romana de ferro.

«Item, tres càrregas de lleña, abaluada a una lliura sinch sous y sis diners

«Item, tres trossos de bigas y una biga entera.

«Item, una escala de fusta y un perpal y un picó de picar los molíns.

«Item, quatre llums dolents.

«Item, tres ferruses de adobar la obra.

«Item, una fals de tallar la pasta.

«Item, quaranta cairons de pam y quart valuats en⁴².

«Item, un bugader de posar rahilla.

«Item, tres trossos de pots de possar la pasta.

«En las casas ahont habitava, pròpies de dit salvador Fuster: (...)

«Item, un gibrell.

«Item, mil rejolas envarnissadas.

«Item, una bóta de fusta ab pols o terra de plom, set robas, val sis lliuras.

«Item, quatre cadiras velles de fusta de espart, viadas.

«Item, nou costés de fusta de pi, usats.

«Item, uns parastatges de dos llates.

«Item, vuyt-sents cayrons de *frantum*: vuyt lliures.

«Item, sinch mil y set-cens cairons blaus: dotze lliures.

«Item, sinch mil y sinch-centas rajolas pintadas: setanta lliuras.

«Item, quatre mil y sinch-sentas rejoles verdes: cinquanta y quatre lliuras.

«Item, vint manparlans: una lliura, deu sous.

«Item, nou quadros de rajolas: nou lliuras.

«Item, set dotzenas de platas y escopidores de *flantum*: quatre lliures.

«Item, dos dotzenas de plats grans y fruytera de *frantum*: dos lliures.

«Item, quinze dotzenas de plats de pisa: quatre lliures, deu sous.

«Item, una grossa escudellas de pisa: una lliura, setza sous.

«Item, un paradó.

«Item, todas aquellas casas ab un portal obrint situades en la present ciutat de Barcelona al carrer dels Escudellers.

«Die XI martii.

«Item, tota aquella fornada que constitueix ab la pissa estimada per experts del thenor següent:

«Primo, onze grossas plats de pissa de puntilla y de borró, a 7 sous dotzena, valen quaranta-sis lliuras, quatre sous.

«Item, quatre grossas plats de pisa comuns, a rahó de sis sous la dotzena: catorze lliuras, sis sous.

«Item, quatre grossas escudalletas de pisa, a raó dos lliuras, dos sous la grossa valen vuyt lliuras, vuyt sous.

«Item, tres grossas de xíqueras, a sinch sous la dotzena, valen nou lliuras.

«Item, setza dotzenas de platas y escupidoras, a una lliura la dotzena valen setza lliuras.

«Item, tres dotzenas de salers valen quinze sous.

«Item, onze grossas plats blaus grans, a raó una lliura, vuyt sous la grossa valen quinze lliuras, vuyt sous.

«Item, onze grossas partera, a setza sous la grossa valen vuyt lliuras, setze sous.

«Item, mil-quatrecentas y sis rajolas pintadas per lo Sr. Conde de Aranda, val cinquanta-sis lliuras y sinch sous.

«Item, divuyt grossas platets xichs y escudelles xicas, a catorze sous la grossa valen dotze lliuras, dotze sous.

«Item, los farrets, planos, tovas y canons, tarros per courer xícaras, val dotze lliuras, deu sous.

«Item, una capsa de plata y un parador de sis rajolas.

«Hec autem bona (...)».

104

1753, juny, 21. Barcelona.

Inventari dels béns de difunt Josep Barba, gerrer, fet a instàncies de Josep Barba, gerrer, el seu fill i hereu universal (notari Joan Francesc Casals, 13.01.1755).

AHPB, Félix Verguer i Avellà, *Primus liber inventariorum et encantium*, 1752, agost, 26 – 1755, agost, 16, fol.242r-247v.

«Primo, todas aquellas casas ab un portal obrints situadas en la present ciutat en lo carrer dels Escudellers y en ellas se ha trobat lo següent (...)

«En la botiga y soterrani de ditas casas se ha trobat lo següent: (...)

«En lo menjador y cuyna de ditas casas se ha trobat lo següent: (...)

«En la sala del primer piso se ha trobat lo següent: (...)

«En un aposento cerca dita sala se ha trobat lo següent: (...)

«En lo segon piso y sala y alcoba de aquell se ha trobat lo següent: (...)

«En lo quarto gran de ditas casas se ha trobat lo següent: (...)

«En lo quartet xich se ha trobat lo següent: (...)

«En lo tercer piso de ditas casas, so és, en un quartet xich de aquell se ha trobat lo següent: (...)

«En la porxada de ditas casas se ha trobat lo següent: (...)

«En lo rebost de ditas casas se ha trobat lo següent (...)

«Item tota quella altra casa o obrador ab dos portals obrints sitas en la present ciutat en lo carrer dit dels Obradors junt ab son forn, magantsem per llenya y pasta y dos magatsems per obra cuyta, en lo qual magatsem se ha trobat lo següent (...)

«En lo mateix obrador se ha trobat la obra crua següent (...)

«En lo mateix obrador se troba la obra cuyta següent (...)»

105

1762, maig, 21. Barcelona.

Inventari de l'escudeller Francesc Estaper, fet a instàncies de la seva vídua Eulàlia Rocamador.

AHPB, Carles Carbonell, *Liber primus inventariorum et encantium*, 1761, abril, 4 – 1773, novembre, pàg. 25-32v.

«En la ciutat de Barcelona, als vint y un días del més de maig del any del naixement del Senyor de mil setcents seixanta y dos.

«Sia manifest com jo, Hipòlit Estaper, jove escudeller ciutadà de Barcelona, no sols com a hereu de la universal heretat y béns que foren de Eulàlia Estaper y Rocamador, primera muller que fou de Francesch Estaper, escudeller, *quondam*, ciutadà de dita ciutat, difunta mare mia, y en dit nom acrehedor sobre la univeral heretat y béns que foren de dit *quondam* Francesch Estaper, mon pare, per rahó de la tenuta a mi competent en virtut del dot, escriu y demés drets competian a dita difunta mare mia, sinó també en altre qualsevol nom a mi més útil y conveniente y que en dret me puga més aprofitar atnent que lo benefici de inventari fou introduhit per lo dret a fi de evitar tot dol y frau; per ço, volent gosar de las prerrogativas concedidas als que forman inventari, constituït

42. . En blanc.

personalment en las casas en que dit *quondam* Francesch Estaper, mentres vivia, habitava, situadas en la present ciutat de Barcelona y en lo carrer dits dels Escudellers, procehint lo senyal de la Santa Creu, formo inventari dels béns que foren de dit *quondam* Francesch Estaper, mon pare, que tingué principi en esta present ciutat de Barcelona dia, més y any sobrenotats, los quals béns són com se segueixen:

«Primo, en la entrada de la sobredita casa se ha trobat una sort de differents eynas de pisa nova que, segons judici prudencial ha format Jaume Cantó, escudeller, ciutadà de Barcelona, se judica trobar-si, çó és, de plats de tall de plata de totes qualitats: vuyt grossas y quatre dotzenas, y de plats de vora ampla, deu grossas y vuyt dotzenas.

- «Item, nou dotzenas entre safas y bassinas grans.
- «Item, disset dotzenas y set, entre safas y plats perdiguers.
- «Item, sinch dotzenas de safas de plats pardiguers blaus.
- «Item, quaranta-vuyt dotzenas y vuyt de escupidoras.
- «Item, dos dotzenas de bassinas de barber.
- «Item, tres dotzenas y vuyt de fruyteras.
- «Item, sinch sangradoras de bassina.
- «Item, dotze gerras de pisa de palm y mitg.
- «Item, disset gerros per posar oli.
- «Item, vint-y-quatre cetras mitjanas y quatre de grans.
- «Item, dos gibrells per posar oli, grans.
- «Item, trenta gerros a tall de plata, y pitgés.
- «Item, vint-y-set albúrnias.
- «Item, quaranta quatre gerros per posar flors.
- «Item, dotze piquetas.
- «Item, dos dotzenas de formatgeras.
- «Item, tres bassins: un de la forma major y dos de mitjans.
- «Item, sinch càneters de pisa.
- «Item, sinch sotacopas de pisa.
- «Item, vint-y-quatre pots de apotecari grans.
- «Item, sexanta-dos pots de apotecari, çó és, set de mitjans y quaranta-sis de petits.
- «Item, quatre dotzenas de platas de polla.
- «Item, dos dotzenas y deu de escupidoretas de llit.
- «Item, sexanta-quatre orinals de monja.
- «Item, vint-y-sis grossas y vuyt dotzenas de glatí.
- «Item, setze grossas y quatre dotzenas de escudellas de partera.
- «Item, sinch grossas y una dotzena de escudillas de pisa.
- «Item, tres grossas de xícaras.
- «Item, sis dotzenas de salers y pebreras.
- «Item, set salers de caixa y pilaret.
- «Item, nou tinters.
- «Item, trenta quatre dotzenas de escudillas finas.
- «Item, vuyt dotzenas de escudillas de pisa ordinària.
- «Item, dos grossas de potets per posar pomada.
- «Item, mitja grossa de escudellas de la Companyia.
- «Item, nou dotzenas de gibrelletas de tassó.
- «Item, quatre dotzenas de gibrelletas per posar confitura.
- «Item, vint dotzenas de platarons.
- «Item, trenta dos dotzenas y mitja de plats de conde.
- «Item, nou dotzenas de rejolas blavas.
- «Item, duas caixas llargas ab divisions, de fusta de alba, usadas, dins las quals se trobà collocada part de dita pisa.
- «Item, un banch de respallera, de fusta de pi, usat.
- «Item, un tamboret de fusta de pi, usat.

«En la cuyna immediata a dita entrada:

«Primo, quatre grossas de escudellas de pisa.

«Item, sinch grossas y quatre dotzenas entre plats y escudillas

dels caputxins.

- «Item, vint y sinch dotzenas y mitja plats de pisa de la vora ampla.
- «Item, mitja grossa de escudillas de pisa grans.
- «Item, vuyt grossas y quatre dotzenas de plats de conda.
- «Item, sinch gerras de palm y mitg. de pisa.
- «Item, dos gerros de barca y un pot gran.
- «Item, sis dotzenas de plats de tall de plata, fins.
- «Item, vuyt dotzenas de platarons.
- «Item, tres dotzenas y mitja de plats de clotet.
- «Item, sis grossas de glatí.
- «Item, quatre grossas de plats de conda.
- «Item, quatre dotzenas de pebreras y salers.
- «Item, set dotzenas y tres de enciameras y gibrells.
- «Item, nou plats perdiguers.
- «Item, disset bassinas de pisa.
- «Item, vint y tres sotacopes de pisa.
- «Item, set sangradoras de bassina.
- «Item, dos bassins de mànech.
- «Item, deu bassins de barbé.
- «Item, dos gerras de palm y mitg.
- «Item, trenta set malparlans de pisa.
- «Item, set búrnias de pisa.
- «Item, tres escudillas de pisa fina.
- «Item, una sort de terrissa blava y negra, usada.
- «Item, una caldera de aram, gran.
- «Item, dos paellas ab son mànech: la una de aram y la altre, de ferro, usadas.
- «Item, unas graellas, una pala, uns ferros de foch, quatre llums de oli y uns molls tot de ferro, usat.
- «Item, un gibrell usat.
- «Item, una mitja lluna de ferro y son talladó, de fusta, usat.
- «Item, una xocolatera de aram ab son molinet, usat.
- «Item, un cassó y una cassa de aram, ab sos mànechs de ferro, usat.
- «Item, un candelero y uns estalvis de llautó, usat.
- «Item, una sort de vidre usat.
- «Item, nou culleras y una forquilla de llantó, usat.
- «Item, una taula ab son calaix, de fusta de pi, usada.
- «Item, un banquet de pi, usat.
- «Item, mitg quarto, a poca diferència, de cancelada.
- «Item, una escombra ab son mànech de fusta.
- «Item, dos sacas de quartera plenas de blat.
- «Item, altra saca ab una poca de farina.

«En una estància que té exida al celobert:

«Primo, dos cuadros de dotse rejolas cada un, desfets.

«Item, trenta sinch cintetas de pisa.

«Item, vint cayrons y un pot mitjà de pisa.

«Item, mil-trescentas rajolas blancas y verdas, poch més o menos.

«Item, una partera ab son calaix de fusta de pi, dolenta.

«Item, un escambell y un tamboret, tot de fusta, usat.

«Item, dos galledas ab sa corda de espart y corriola guarnida de ferro.

«Item, tres cànirs grans, usats.

«En un quarto del primer pis que trau al dit carrer dels Escudellers (...)

«Item, mil doscentas vint y nou lliuras, un sou y deu diners, moneda barcelonesa, en or y plata.

«Item, una cuxinera de bri de cànem y dins ella se han trobat las escripturas següents:

«Primo, lo acte de venda a carta de gràcia firmada per lo doctor Joseph Trillas com a tenint facultat de Joseph Coll, y en nom de procurador de Marianna Coll y Peyró, conjuges, a favor de

Francisco Estaper, escudeller, ciutadà de Barcelona, de una casa y botiga situada en lo carrer dels Tres Llits de la present ciutat per preu de cent noranta sinch lliuras, en poder de Daniel Troch, notari públic de número, de Barcelona, als vint desembre mil setcents y sinquanta hu, ab las inclusiones pertanyents a dita venda.

«Item, lo acte de venda perpètua feta per Carlos Coquet, Sebastià Fuster y Francisca Fuster, viuda, com a marmessors del testament de Salvador Fuster, escudeller, a favor de dit Francisco Estaper, escudeller, de unas casas ab dos portals obrints situadas en la present ciutat y en dit carrer dels Escudellers, per preu de sis-centas lliuras, ab acte rebut en poder de Josep Jaume Creus y Llobateras, notari públic real col·legiat de número, de Barcelona, als vint y dos juliol mil-setcents quaranta-nou, ab las inclusiones concernents a dita venda.

«Item, lo acte de venda perpètua firmada per Joseph Coll, escudeller, ciutadà de Barcelona y Marianna Coll y Peyró, cònjuges, a favor de dit Francisco Estaper, de un obrador de escudeller situat en lo carrer dels Tres Llits per preu de sis-centas sexanta lliuras, ab acte rebut en poder de Sever Pujol, notari públic de número, de Barcelona, als vint y tres desembre mil-setcents quaranta-quatre, ab sas inclusiones.

«Item, lo acte de venda a carta de gracia firmada per Jaume Barau, pagès de Vilamajor, a favor de Francisco Estaper, tambe pagès de Vilamanor, de una pessa de terra cultivada de dos quarteras forment de sembradura, situada en dita parròquia en lo lloch dit Lo Guinyola, per preu de cent sinquanta lliuras, en poder de Honorat Oliver, notari públic de la vila de Cardedeu, al primer desembre mil-setcents hu.

«Item, lo acte de censal de preu sexanta-sis lliuras y pensió tres lliuras, sis sous, creat per Joseph Guitart, pagès de Vilamajor, a favor de Francisco Estaper, escudeller, ab acte rebut en poder de Thomàs Guasqui y Brull, notari públic real col·legiat de número de Barcelona, als tretse juny mil-setcents quaranta hu.

«Item, la creació de censal firmada per Eigidio Artigas, forner, ciutadà de Barcelona, y Josepha Artigas, cònjuges, de preu doscentas lliuras y pensió sis lliuras a favor de dit Francisco Estaper, escudeller, ab acte rebut en poder de dit Josep Jaume Creus, notari, als vint y hu noembre mil-setcents sinquanta-tres.

«Item, lo acte de censal creat per Joseph Besanachs, sampler, ciutadà de Barcelona, a favor de dit Francisco Estaper, escudeller, de preu tres-centas lliuras y pensió quinze lliuras, en poder del reverent Pere Pau Pujol, prevere, notari públic de Barcelona, als quatre agost mil-setcents quaranta-sis.

«Item, lo acte de censal firmat per don Francisco de Puig y Monclar y don Francisco de Puig y de Duran, pare y fill, a favor de dit Francisco Estaper, de preu set-centas trenta-tres lliuras, sis sous y vuyt diners y pensió vint-y-dos lliuras, en poder de dit Thomàs Guasquí, notari, als dos maig mil setcents sinquanta vuyt.

«Item, lo acte de censal creat per Joseph Rigal, ferrer, ciutadà de Barcelona, a favor de dit Francisco Estaper, escudeller, de preu quatre-centas lliuras y pensió dotse lliuras, ab acte rebut en poder de dit Guasqui, notari, als vuyt desembre mil-setcents sinquanta-sis.

«Item, tres àpocas de obras juntas de la quantitat de noranta lliuras, disset sous y deu diners.

«Item, un trasllat de una causa se vertia en la Real Audiència entre parts de don Joseph de Pastor y Descallar contra diferents acrehedors, actuant de aquella Joseph Llosas, notari (...)

«Y per ser tard y no poder clòurer lo present inventari, per ço se haja de diferir la continuació y conclusió de el per altres dias que sian necessaris.

«Consecutivament, als vint y dos dias de dits mes y any, jo, dit

Hipòlit Estaper, en dits noms prosseguint est inventari he descrit las cosas següents: (...)

«En un aposento immediat a dit quarto y que trau porta al celobert de las referidas casas dels Escudellers: (...)

106

1767, febrer, 1 i 25. Barcelona.

Inventari dels béns de L'escudeller Josep Gibergas, fet a instàncies de Josepa Gibergas i Buxé, la seva vídua.

AHPB, Carlos Carbonell, manual 1086/41, fol. 105r-110v.

«En la ciutat de Barcelona, al primer dia del mes de febrer del any del naixement del Señor de mil-setcents sexanta y set.

«Sia manifest com jo, Josepha Gibergas y Buxé, viuda de Joseph Gibergas, escodeller, lo dia de son òbit en Barcelona populat, tenutària per mon dot, esponsalici y demés cràdits dotals de la universal heretat y béns que foren de dit *quondam* mon marit y sens perjudici de dita tenuta, hereva universal dels béns de aquell instituïda ab son últim y vàlid testament que feu y firmé en poder del notari avall escrit als quinse dias del mes de novembre del any mil-setcents sexanta y quatre.

«Attenent que lo benefici de inventari fou introduhït per lo dret a fi de evitar tot dol y frau, per ço, volent gosar de las prerrogativas concedidas als que forman inventari, constituïda personalment en la casa en que dit *quondam* mon marit mentres vivia habitava, situada en la present ciutat de Barcelona y en lo carrer dels Escudellers y cantó del carrer d'en Gignàs, ab intervenció del reverent Francisco Colom, prebere beneficiat en la parroquial iglésia de Sant Jaume apòstol de la present ciutat, y de Anton Sorribas, gerrer, ciutadà de dita ciutat, inseguint lo disposat per dit mon marit ab lo precalendat son testament, precehnt lo señal de la Santa Creu, firmo en dits respectives noms, inventari dels béns que foren del expressat Joseph Gibergas, *quondam*, mon marit, que tingué principi en esta present ciutat de Barcelona dia y més y any sobrenotats, los quals bens són del thenor següent :

«En lo quarto principal (...)

«Y per quant lo dia present no se ha pogut concluhir lo present inventari, se difereix la continuació de ell per altre dia més oportú y convenient a dita Josepha Gibergas y Buxé, essent presents per testimonis Joseph Gaya, escrivent, y Anton Jané, jove escodeller, en Barcelona habitants.

«Per dita Josepha Gibegas y Buxé, qui diu no saber de escriurer, de son consentiment y voluntat firmo jo, Joseph Gaya, testimoni sobredit.

«En poder de mi, Doctor Carlos Carbonell, notari, que dono fe conèxer a dita Josepha Gibergas y Buxé y que per no saber de escriurer ha firmat per ella de son consentiment Joseph Gaya, testimoni.

«Consecutivament, als quinse dias del mes de febrer del corrent any mil-setcents sexanta y set, volent prosseguir y, efectivament, prosseguint jo, dita Josepa Gibergas y Buxé, vídua, en lo expressat nom, est inventari, ab intervenció dels sobrenomenats reverent Francisco Colom, prebere, y de Anton Sorribas, he designat los béns següents:

«Primo, trenta-sis grossas de plats de pisa, crusos.

«Item, catorse grossas de plats de conda, crusos.

«Item, sis grossas de escodelletas crusas.

«Item, vint-y-una grossas de escudellas de glatí, cru.

«Item, quinse grossas de escudellas de partera.

«Item, quaranta-vuyt dotsenas de obra grossa, cru.

«Item, trenta-quatre grossas de escudelletas de Aragó, cruas.
 «Item, cent vint-y-sinch pots grans de apothecari, envernissats.
 «Item, setanta pots mitjants, envernissats.
 «Item, vuytanta pots pindolers, envernissats.
 «Item, tres grossas de escudellas de partera, escaldadas.
 «Item, sinch grossas de glatí escaldat.
 «Item, tres grossas de glatí envernissat.
 «Item, dos grossas de xicras cruas.
 «Item, nou grossas de plats de pisa pintats.
 «Item, dinous robas de vernís blau remòlt.
 «Item, sis lliures sis onsas de blau de pisa mòlt.
 «Item, dos grossas de glatí pintat.
 «Item, sis lliuras sis onsas de blau de obra blava, mòlt.
 «Item, set sangradoras pintadas.
 «Item, setse dotsenas y mitja de escodellas pintadas.
 «Item, quinse vinagreras pintadas.
 «Item, dos dotsenas de pots mitjants y petits, de apothecari, pintats.
 «Item, quatre dotsenas de pots de treballar a la roda.
 «Item, una dotsena de postetas de devallà obra.
 «Item, una roba y mitja de vernís fi remòlt.
 «Item, tretse orinals: set de parí y sis de petits.
 «Item una dotsena de orinals de mànech.
 «Item, sis dotsenas de escudellas de pisa grans cruas.
 «Item, un gibrell petit de envernissar.
 «Item, vuyt cocis grans.
 «Item, tres berengueras de posar blau.
 «Item, quatre dotsenas de tovas cruas.
 «Item, trenta tres costés.
 «Item, vuyt dotsenas de canons y trompetas.
 «Item, tres dotsenas de potets de posar pomada, crusos.
 «Item, vuyt rodells de tapar cossis.
 «Item, una romana vella sens piló.
 «Item, una romana bona ab piló.
 «Item, onse robas de vernís de pisa remòlt.
 «Item, un quintar de plom castellà.
 «Item, quatre robas de mini.
 «Item, quaranta lliures de estany.
 «Item, quatre lliures de safre.
 «Item, quatre carretadas de pasta.
 «Item, dos grossas de platerons crusos.
 «Item, vint mil ferrets cuyts.
 «Item, dos pagesos de tenir los llums.
 «Item, set llums de ferro, usats.
 «Item, una serra.
 «Item, catorse lliuras de adsercol de pisa.
 «Item, setse lliuras de cofoll.
 «Item, sis orinals de mànech, envernissats.
 «Item, dos dotsenas de salers y pebreras, escaldats.
 «Item, sis canons de cuyxa.
 «Item, una sort de planos y trossos de plano que requereix un obrador.
 «Item, dos banchs de fer rejola, una pala, un tallan, una sendrera,
 dos motllos de mòdrer rejola, una gradilla de ferro, una escala
 de fusta petita, tres bordons, quatre cabassos de espart grans, dos
 cabassos de palma grans y altres sis del mateix
 «Item, tres caderas vellas
 «Item, vuyt robas de barrella cuyta.
 «Item, deu dotsenas de orinals a la inglesa, crusos.
 «Item, una grossa de salers crusos, petits.
 «Item, quatre dotsenas de grossos, crusos, a tall de plata, y pitxés.
 «Item, deu quintars de esquerdà.
 «Item, quaranta cargas de tronellas.
 «Item, quatre farrussas de ferro de adobar obra.

«Item, dos farrussas de estarussà.
 «Item, sis grossas de caxas cruas de xicras y escudellas.
 «Item, nou dotsenas de taps d'escudellas y xicras.
 «Item, sis dotsenas de gibrelletas de tassó, cuytas.
 «Item, sis dotsenas de oueras cuytas.
 «Item, quatre dotsenas de escudellas de frares.
 «Item, un mas de fer terra y un garvell.
 «Item, una massa, un picó de ferro de picar vernís y altre de
 picar lo molí.
 «Item, un cedàs vell.
 «Item, una galleda y corda de trauger aygua del pou.

«Y per quant lo dia present no se ha pogut conluhir lo present inventari, per ço se difereix la continuació de ell, per altra dia, essent presents per testimonis Pau Carbonell y Joseph Gaya, los dos escrivents, en Barcelona habitants.

«Per dita Josepha Gibergas y Buxé, qui diu no saber de escriurer, en sa presència y de son consentiment firmo jo, Joseph Gaya, testimoni.

«En poder de mi, doctor Carlos Carbonell, notari, que dono fe conèxer a la sobre expressada Josepha Gibergas y Buxé, y que per no saber de escriurer ha firmat per ella de son consentiment Joseph Gaya, testimoni sobredit.

«Seguidament, als vint y sinch dia del mes de febrer del sobredit any mil-setcents sexanta-y-set, volent prosseguir y continuar y, efectivament, proseguint y continuant jo, dita Josepha Gibergas y Buxé, viuda, en lo expressat nom lo present inventari, ab intervenció dels sobrerreferits reverent Francisco Colom, prebere, y de Anton Sorribas, he designat y descrit los béns següents:

«Primo, vint y quatre grossas de plats de pisa.
 «Item, nou grossas de escodellas de pisa a la genovesa.
 «Item, deu grossas de platerons.
 «Item, una grossa y mitja de escodelletas comunas de pisa.
 «Item, sis grossas de escodellas finas de pisa de Aragó.
 «Item, divuyt dotsenas de plats mitjans de pisa.
 «Item, tres grossas de plats de pisa de conda.
 «Item, quatre dotsenas de sangradoras de peu, de pisa.
 «Item, sinch dotsenas de bassinas de afaytar, de pisa.
 «Item, trenta y quatre dotsenas entre gibrellas y ensamieras,
 tot de pisa.
 «Item, dos grossas de platets de xicra per pendrer xocolate.
 «Item, sis dotsenas de plats y ensamieras de pisa, de la forma major.
 «Item, set dotsenas de bassins de pisa a la inglesa.
 «Item, dotse dotsenas de salers y pabreras de pisa.
 «Item, set geras de apothecari de pisa.
 «Item, quatre dotsenas de pots de apothecari, entre grans y mitjans.
 «Item, sis dotsenas de gerros de tall de plata.
 «Item, una dotsena de oueres de pisa, de monja.
 «Item, tres dotsenas de sotascopas de pisa.
 «Item, tres gibrellas de sangrar, de peu, de pisa.
 «Item, vint grossas de escudellas glatí, de pisa.
 «Item, sis grossas de escudellas de partera, de pisa.
 «Item, dos dotsenas de gerros pixés, de pisa.
 «Item, set xaroberas de apothecari, de pisa.
 «Item, tres astalvis de taula y tres oueras de pisa.
 «Item, quaranta gerros de aygua per a los malalts del hospital,
 de pisa.
 «Item, sis dotsenas de xicras de pisa.
 «Item, set dotsenas, entre palanganas y altrás gèneros de obra fina.

«En la cuyna (...)

«Tots los quals béns y no altres confesso haver enconrat ser de la heretat de dit *quondam* Joseph Gibergas, mon difunt marit, sens que per frau ni malícia haja jo deixat de continuar en est inventari béns alguns, protestant que si en avant vénen en ma notícia altres béns de ell, los continuaré en inventari. En testimoni del que firmo esta escritura en dita ciutat de Barcelona, en los dias, mes y any sobrenotats, essent presents per testimonis Joseph Coma Juncosa, notari real, y Joseph Gaya, escriptent, los dos en dita ciutat de Barcelona habitants.

«Per dita Josepha Gibergas y Buxé, qui diu no saber de escriürer, de son consentiment y voluntat firmo jo, Joseph Gaya, testimoni sobredit

«En poder de mi, doctor Carlos Carbonell, notari, que dono fe conèxer a dita Josepha Gibergas y Buxé, viuda, y que en la recepció del present inventari se han trobat presents lo expressats reverent Francisco Colom, prebere, y Anton Sorribas, y que per no saber de escriürer ha firmat per ella de son consentiment Joseph Gaya, testimoni.

107

1772, març, 5 i abril, 7. Barcelona

Inventari dels béns de l'escudeller Hipòlit Estaper, fet a instàncies de Raimunda Estaper, la seva vídua. AHPB, Josep Ribes i Granés, *Vigessimum secundum protocollum instrumentorum*, 1771, desembre, 27 – 1772, desembre, 23, fol. 132r-136r.

«Die sinch de marts de mil-setcents setanta-dos.
«Com per evitar tot frau y engany sia introduit lo benefici del inventari, per ço, Raymunda Estaper, vidua de Ipòlit Estaper, mestre escudaller de la present ciutat, com a thenutària per son dot, creix y demás crèdits dotals dels béns de dit son marit y en aquell nom que millor de dret li convinga, volent gaudir dels privilegis concedits als qui prenen inventari, procehint lo señal de la Santa Creu, ha pres inventari de dits béns que començà lo dia sobredit y finà lo dia set del mes de abril del premit any en la forma següent:

«En las casas que habitava dit deffunct:
«Primo, aquellas casas ab dos portals obrints, lo un gran, y altre xich, que lo dit *quondam* son marit tenia en la present ciutat en lo carrer dels Escudellers Blancs, dins las quals se ha trobat lo següent: (...)
«En la sala y alcoba que dóna en dit carrer se ha trobat lo següent:
«Item, un escriptori fusta de noguer ab tres calaixos grans y dos xichs, dins lo qual se ha trobat lo següent: (...)
«En dit escriptori, se troban diferents actes que fan per la hazienda, casas y venda del dit difunt.
«Item, un llibre ab cubertas de pergami que és de comptes de botiga: (...)
«En lo quarto que dóna tras lo alcoba: (...)
«En lo corredor que dóna al celobert: (...)
«En altre quarto immediat al corredor ab sa alcoba: (...)
«En la cuyna: (...)
«En lo manjador: (...)
«En lo pastador: (...)
«Item, una pastera ordinària ab sos arreus; dos escalas de gat y tres llums de ferro ordinaris.
«Item, different obra cuyta, que baix se explicarà per menut.
«Item, set mil rajolas pintadas.
«Item, vuyt mil sinch-centas rajolas pintadas de verd y blau.

«Item, tres-centas cinquanta rajolas de quadros .
«Item, sis-centas rajolas blancas.
«Item, sinch-cens cayronets pintats.
«Item, vuyt-cens cayrons verds y blancs.
«Item, sis-centas rejolas pintadas.
«Item, sinch-centas cintetas.
«Item, cent cinquanta⁴³.
«Item, tres grossa y mitja de platarons.
«Item, cinquanta-set sotacopas xicas y grans.
«Item, sis bassins de mànech.
«Item, sis dotzenas de búrnias.
«Item, set bassins, entre grans y xichs.
«Item, quaranta sangradoras de mà.
«Item, quatre sangradores de peu.
«Item, quatre dotzenas y mitja des gibrellas mitjanas.
«Item, una gerra de posar aygua
«Item, sinch gerros del Carme.
«Item, vint-y-quatre gerros de St. Jeroni.
«Item, vint y vuyt cantis.
«Item, deu dotzenas y mitja de gerros de flos.
«Item, vuyt estalvis.
«Item, vint-y-nou platas grans.
«Item, divuyt gerros de dar ayguamans.
«Item, vint-y-quatre cetras.
«Item, dotse pots de posar tabaco.
«Item, un test de clavallina.
«Item, una fornada entera.
«Item, vint-y-set grosas de plats y nou dotzenas, entre *flantum* y bo.
«Item, dotze grosas y una dotzena a tall de plata, ab part de *flanctum*.
«Item, sis grosas de plats de compta.
«Item, diset grosas galatí.
«Item, divuyt grosas partera.
«Item, una grossa de platas, grans entre *flantum* y bonas.
«Item, una grossa y quatre dotzenas de gibrellas, entre inferiors, bonas, grans y xicas.
«Item, trenta dos vacinas de afaytar.
«Item, una dotzena de anciameras grans.
«Item, set dotsenas de anciameras mitxanas, la major part inferiors.
«Item, una dotzena de fruyteras.
«Item, dos gibrells de oli.
«Item, deu gerros de oli.
«Item, una grossa de escudelles de xepina.
«Item, una grossa de platets de xicra.
«Item, sis dotzenas de escudellas grans de pisa.
«Item, una grossa de xicras, entre grans y xicas bonas y *flantum*.
«Item, una grossa entre salers y pebrers.
«Item, una grossa de escudellas de orella, de pisa.
«Item, tres dotsenas de inferiors.
«Item, set dotsenas de gerros de flos.
«Item, quatre testos de clavellina, xichs.
«Item, divuyt gerros de dar aygua a mans.
«Item, sis estavis.
«Item, una dotsena piquetas.

«Item, un obrador al carrer del Vidre (...)
«Item, una caseta ab dos portals al costat de dit obrador (...)
«Item, altra casa al carrer dels Tallers, ab dos portals (...)
«Item, altre obrador al carrer de la Saga dit de la Mare de Déu, dins lo qual se trobà lo següent:
«Primo, una escaldada entera dins lo forn gran.

43. . En blanc.

«Item, dotse grosas de plats de pisa pintats.
 «Item, nou grosas y mitja de partera pintats.
 «Item, quatre grosas de galatí pintats.
 «Item, nou dotzenas de plats de comda pintats.
 «Item, una dotsena y mitja de marcelinas pintadas.
 «Item, mil rajolas pintadas.
 «Item, cent malperlans pintats.
 «Item, sis grosas de partera escaldada.
 «Item, tres grosas de galatí escaldat.
 «Item, una grosa de escudelles de frare, escaldadas.
 «Item, setsa-mil rajolas escaldadas.
 «Item, dotse grosas de plats de pisa, crus.
 «Item, tres grosas de plats de conda, crus.
 «Item, tres grosas de platarons crus.
 «Item, vuyt dotsenas de gibrellas cruas.
 «Item, tres grosas y mitja de escudelles de frare, cruas.
 «Item, quatre-mil sinch-centas rejolas cruas.
 «Item, quaranta y quatre arrobas de vernís de pisa en gra.
 «Item, vint-y-tres arrobas de vernís de pisa ramol.
 «Item, catorse arrobas de vernís blau en gra.
 «Item, onse arrobas de vernís blau en farina.
 «Item, deu arrobas de barrella cuyta
 «Item, setsa arrobas de barrella crua.
 «Item, tres arrobas de atzercol de pols.
 «Item, dos arrobas de atzercol de pisa.
 «Item, una arroba y mitja de cofoll.
 «Item, una arroba de pols de aram.
 «Item, deu lliuras de blau de pintà, obra de pisa.
 «Item, cinquanta cargas de llenya.
 «Item, sexanta-sis pots grans cuits y onse mitjans.
 «Item, sis dotsenas de plats de St. Joseph, cuits.
 «Item, una grossa de tasses de St. Joseph, cuitas.
 «Item, una grossa y mitja de escudelles de frare, cuitas.
 «Item, una grosa de plats de monja, cuits.
 «Item, una arroba y mitja de vernís verd remol.
 «Item, quatre mil farrets crus.
 «Item, sis quintars de (?)
 «Item, las eynas necessàries per la construcció de la obra, totas usadas.
 «Item, dos botigas o casetas al costat de dit obrador.
 «Item, un censal de preu quatre-centas lliuras que fa Joseph Rigals, ferrer, ciutada de Barcelona.
 «Item, deu Jaume Cruells, tragner de Vich, per obra a pres en la botiga del dit *quondam* Estaper: cent lliuras, nou sous y onze dinés.
 «Item, deu Jaume Culell, pagès de Vilamajó, per la venda de un camp li féu dit *quondam* Estaper: cinquanta lliuras.
 «Item, per diferents deutes de la botiga de dit Estaper: setanta-set lliuras, onse sous y deu dinés.
 «Item, ab diner efectiu ab diferents espècies de moneda, se encontrà al present: sis-centas vint-y-tres lliuras, deu sous y vuyt diners.
 «Item, ab diners, cent cinquanta-una lliura, sis sous y vuyt diners.
 «Aquestos béns, y no més, ha contrat ser de la heretat de son marit, y protesta que-n més ne encontraria los continuarà al present inventari o ne farà altre de nou y ne donarà compte y rahó sempre que convinga. A tot lo que foren presents per testimonis Salvador Domènech y Jaume Saura, jòvens sastres en Barcelona residents.
 «Y lo infrascrit notari, que dono fe conèixer a la dita Estaper, que per ella ha firmat lo testament.
 «Per dita Reymunda Estaper firmo jo, Jaume Saura.
 «En poder meu, Josep Ribas y Granés, notari.
 «Fini anni millesimo septingentesimo septuagesimo secundi.

«*Josephus Ribas et Granés, notario*».

108

1773, gener, 4. Barcelona.

Addició a l'inventari dels béns del difunt Hipòlit Estaper, fet a instàncies de Raimunda, la seva vídua.

AHPB, Josep Ribes i Granés, *Vigessium tercium protocollum instrumentorum*, 1772, desembre, 26 – 1773, desembre, 24, fol. 9-12.

«Sia a tots notori com nosaltres Jeroni Gual y Anton Garsia, mestres escudellers, ciutadans de Barcelona, experts y examinadors elegits per part de Raymunda Estaper, viuda del *quondam* Ipòlit Estaper, mestre escudaller de la present ciutat, y per part dels tudors y curadors dels fills y hereus de dit *quondam* Ipòlit Estaper, a fi de estimar y avaluar la obra cuyta y per a couer y demés generos de gerrer que se troban existents vuy en dia en la casa del dit difunt Ipòlit Estaper y en son obrador. De nostre grat y certa sciencia mediant jurament que prestaren a Déu Nostre Senyor y a sos Sants Quatre Evangelis diem y declaram quem segons nostra art, perícia y pràctica que tenim en nostra art, és de valor dita obra en lo modo següent:

«Primo quinse grossas y nou dotzens plats de pisa de tall de plata, a rahó de set sous la dotsena, atès lo rebuig, val sinquanta sis lliuras, sinch sous: 56 lliures, 5 sous.

«Més set grossas y dos dotsenas plats de *flantum*, a tall de plata, a sinch sous la dotsena: vint y tres lliures, sinch sous: 23 lliures, 5 sous.

«Més vint-y-nou grossas y nou dotsenas plats de pisa de totas sorts, vora ampla, a sis sous y tres dotsena: cent onse lliures, onse sous y tre diners: 111 lliures, 11 sous, 3 diners.

«Més set grossas plats pisa *flantum*, molt ampla, a quatre sous dotsena valen setse lliuras, setse sous: 16 lliures, 16 sous.

«Més onse dotsenas y mitja orinals, a rahó de dos sous y quatre cada un, valen setse lliuras, dos sous: 16 lliures, 2 sous.

«Més sis dotsenes y mitja de escupidoras de mànach, a rahó de dos sous y quatre quiscuna: nou lliurass, dos sous: 9 lliures, 2 sous.

«Més vint y sinch dotsenas platas enciameras mitjanas, a un sou y deu quiscuna: vint y set lliuras: 27 lliures.

«Més setse dotsenas de gibrellas de diferents sorts, a dos sous y quatre quiscuna valen vint y dos lliuras, vuyt sous: 22 lliures, 8 sous.

«Més vuyt dotsenas y tres platas grans, a tres sous y quatre quiscuna: setze lliuras, deu sous: 16 lliures, 10 sous.

«Més dotse bassins ab mànech, a sis sous quiscun, valen tres lliuras, dotse sous: 3 lliures, 12 sous.

«Més vint y quatre gibrellas grans, a set sous y sis quiscuna, valen nou lliuras: 9 lliures.

«Més set dotsenas y mitja platas grans *flantum*, a rahó de dous sous quiscuna valen nou lliuras: 9 lliures.

«Més vint y dos dotsenas platas mitjanas enciameras y gibrellas *flantum*, a un sou y dos quiscuna, valen quinse lliuras, vuyt sous: 15 lliures, 8 sous.

«Més tres dotzenas sotacopas de *flantum*, a rahó de un sou y sis valen duas lliuras, catorse sous: 2 lliures, 14 sous.

«Més vuyt fruyteras de *flantum*, a rahó de dos sous quiscuna valen setse sous: 16 sous.

«Més vint y una gibrella gran de *flantum*, a rahó de quatre sous y sis valen quatre lliuras, catorse sous y sis: 4 lliures, 14 sous, 6 diners.

«Més set dotsenas de xicras, a un sou y nou quiscuna: set lliuras, set sous: 7 lliures, 7 sous.

«Més, vint y sis pessas de sotacopas y fruyteras bonas, a rahó de quatre sous valen sinc lliuras, quatre sou: 5 lliures, 4 sous.

«Més quatre bassins grans y quatre de mitjans valen tres lliuras,

quinse sous.

«Més sis dotsenas gibrelletas de canadellas, a nou sous la dotsena, 2 lliuras, catorse sous: 2 lliures, 14 sou.

«Més tres dotsenas de gerros y pitgers, a rahó de dos sous quiscun valen tres lliuras, dotse sous: 3 lliuras, 12 sous.

«Més tres dotsenas inferiors, a un sou y sis: dos lliuras, catorse sous: 2 lliures, 14 sous.

«Més tretse dotsenas gerros de flos, a rahó de vuyt sous la dotsena valen onse lliuras, deu sous: 11 lliures, 10 sou.

«Més set gerros del Carne, a dos sous, valen catorse sous: 14 sous.

«Més una gerra: quinse sous.

«Més set grossas escudellas de totes sorts, a quatre sous dotsena valen setse lliuras, set sous: 16 lliures, 16 sous.

«Més disset grossas de plats blaus, a raó de una lliura, setse sous la grossa, valen trenta-una lliura, dotse sous: 31 lliures, 12 sous.

«Més trenta-dos grossas escudellas y platarons, a divuyt sous la grossa valen vint-y-vuyt lliuras, setse sous: 28 lliures, 16 sous.

«Més trenta-tres grossas de escudellas de partera haguda rahó de las bonas y dolentas, a divuyt sous la grossa, vint y nou lliuras, catorse sous: 29 lliures, 14 sou.

«Més dotse afaytadors: una lliura, setse sous: 1 lliura, 16 sous.

«Més set grossas de plats de frare, a dotze rals la grossa valen vuyt lliuras, vuyt sous: 8£, 8§.

«Més dos grossas de salers y pebreras, a sis sous dotsena valen set lliuras, quatre sous: 7£, 4§.

«Més vuyt-centas cinquanta rejolas de casseria a raó de quatre lliuras lo cent valen trenta-quatre lliuras: 34£.

«Més quatre dotsenas⁴⁴ *en blanc*, a un sou y sis quiscuna pessa: tres lliuras, dotse sous: 3£, 12§.

«Més trenta-dos floreras de sis rejolas, a sis sous quiscuna florera: sis lliuras, divuyt sous: 6£, 18§.

«Més trenta quadros de dotse rejolas, a rahó de deu rals quadro: trenta lliuras 30£.

«Més cartorse passos de viacruzis de quatre rejolas, valen nou lliuras: 9£.

«Més quatre-centas sexanta cintetas, a rahó de una lliura, deu sous lo cent, valen sis lliuras, divuyt sous: 6£, 18§.

«Més dos-cents sexanta-dos malt parlans, a rahó de un sou y vuyt quiscun valen vint y una lliura, setse sous y vuyt: 21 lliures, 16 sous, 8 diners.

«Més sis mil rejolas pintadas, a rahó de vint lliuras lo miller valen cent-vint lliuras: 120 lliures.

«Més dos mil rejolas verdas valen vint y sinch lliuras: 25 lliures.

«Sis mil inferiors, verdas, a vuyt lliuras lo miller valen quaranta-vuyt lliuras: 48 lliures.

«Més dos mil rejolas blavas bonas y dolentas. Vint-y-sinch lliuras: 25 lliures.

«Més tres mil rejolas inferiors, a rahó sis lliuras lo millé valen setse lliuras: 16 lliures.

«Més trenta-dos dotsenas escudellas grans ab orelles valen dotse lliuras: 12 lliures.

«Més disset dotsenas de platets de xicras, set dotsenas bonas y deu de *flantum*, valen tres lliuras, dotse sous: 3 lliures, 12 sous.

«Més vint estalbis : dotse bons y vuyt de *flantum* valen una lliura, setse sous: 1 lliures, 16 sous.

«Més disset càntirs *flantum*: dos lliuras, catorse sous: 2 lliures, 14 sous.

«Més divuyt piquetas de *flantum*: divuyt sous: 18 sous.

«Més quaranta vuyt pots de pomada dolents, vuyt sous: 8 sous.

«Més nou testos de alfabregas *flantum*: una lliura, quatre sous:

1 lliures, 4 sous.

«Més dotse marcelinas de *flantum*: una lliura, quatre sous: 1 lliures, 4 sous.

«Més sis marcelinas bonas: divuyt sous: 18 sous.

«Més set grossas escudellas y xicras de xapina, a rahó de dos lliuras setse sous la grossa, dinou lliuras, dotse sous: 19 lliures, 12 sous.

«Més de nou a deu lliuras que se han gastat de pols de plom valen nou lliuras, deu sous: 9 lliures, 10 sous.

«Més dotse gerretas ordinarias valen tres lliuras :3 lliures.

«Més dinou gerras de oli las quatre a sis sous y las quinse dolentas, valen dos lliuras catorse sous: 2 lliures, 14 sous.

«Més sexanta-sis pots grans de apotecari a quatre sous quiscun valen dotse lliuras, dotse sous: 12 lliures, 12 sous.

«Més tretse pots mitjans de apotecaris a tres sous valen una lliura, dinou sous: 1 lliures, 19 sous.

«Més disset dotsenas tassas de St. Joseph, a raó de nou sous la dotsena valen set lliuras, tretse sous: 7 lliures, 13 sous.

«Més vint-y-quatre grossas de plats de pisa escaldats vora ampla y estreta valen disset lliuras, tretse sous: 17 lliures, 13 sous.

«Més dotse grossas entre plats de conda, platarons y escudellas de St. Joseph escaldats: sis lliuras, quinse sous y sis: 6 lliures, 15 sous, 6 diners.

«Més divuyt grossas de escudellas escaldadas: sis lliuras, disset sous: 6 lliures, 17 sous. del forn valen: una lliura, quatre sous.

«Més dos grossas de obra grossa escaldada: tres lliuras, divuyt sous: 3£, 18§.

«Més nou dotsenas orinals escaldats: una lliura, dinous sous :1 lliures, 19§.

«Més sis dotsenas de potets de pomada escaldats, sis sous: 6 sous.

«Més divuyt grossas de plats de pisa pintats, vint lliuras, dinou sous: 20£, 19§.

«Més dos grossas de escudellas de xepina, dos lliuras, disset sous y sis: 2£, 17§, 6d.

«Més tres-centas cinquanta rejolas de casaria pintadas, vuyt lliuras, quinse sous: 8£, 15§.

«Més quatre quadros de dotse rejolas, dos lliuras, vuyt sous: 2£, 8§.

«Més cinquanta rejolas pintadas, deu sous: 10§.

«Més tres-centas rejolas envernissadas de verd y blanch, divuyt sous: 18§.

«Més deu mil rejolas escaldadas, cinquanta lliuras: 50 lliures.

«Més sinch-cents cayrons escaldats, duas lliuras, deu sous: 2£, 10§.

«Més sis dotsenas de malparlants pintats, tres lliuras: 3 lliures.

«Més sinch grossas de escudellas pintadas, duas lliuras, deu sous: 2£, 10§.

«Més quaranta-sinch grossas de plats de pisa crus, vint-y-una lliura, vuyt sous: 21£, 8§.

«Més dotse grossas de platarons crus, tres lliuras, tres sous: 3£, 3§.

«Més quaranta-sinch grossas de plats de pisa crus, vint-y-una lliura, vuyt sous: 21£, 8§.

«Més dotse grossas de platarons crus, tres lliuras, tres sous: 3£, 3§.

«Més quatre grossas y mitja plats de conda crus: una lliura, deu sous. 1£, 10§.

«Més tres jornals y mig de escudellas acabadas cruas: tres lliuras, sinch sous. 3£, 5§.

«Més dotse grossas y mitja de xicares cruas: sinch lliuras. 5£.

«Més sinch-mil rajolas cruas: set lliuras, onse sous. 7£, 11§.

«Més cent escatas cuytas: tres lliuras. 3£.

«Més vint-y-set gerros de St. Jeroni: sinch lliuras. 5£.

«Més farrets, planos y caxas: sinch lliuras. 5£.

«Més farrussas tallar y gratilla: tres lliures. 3£.

«Més, los gibrells de envernissar: tres lliuras. 3£.

44. . *En blanc*.

«Més los cocis valen tres lliuras, set sous y dos.
 «Més, quinse robas de vernís remòlt de pisa: vint-y-quatre lliuras, quinse sous. 24£, 15§.
 «Més, vint robas de vernís mòlt de pisa: vint-y-nou lliuras, deu sous y vuyt. 29£, 10§.
 «Més, sis arrobas de vernís blau mòlt: tres lliuras quiscuna. 18£.
 «Més, sinch robas de vernís blau remòlt: tres lliuras quiscuna.
 «Més mitja roba de cofoll: catorse sous. 14§.
 «Més una roba y set lliuras de adcercol de pisa: quatre lliuras, catorse sous y dos. 4£, 14§, 2d.
 «Més tres robas, divuyt lliuras de pols de plom: sinch lliuras. 5£,
 «Més una roba de vernís verd: duas lliuras, catorse sous. 2£,
 «Més setse lliuras de blau de obra blava: deu lliuras. 10£,
 «Més sinch lliuras de blau de pisa: tres lliuras, dotse sous. 3£,
 «Més nou lliuras de manganeta: tretse sous y sis.
 «Més vint-y-vuyt cargass y dos fexos de lleña: disset lliuras, quatre sous. 17£, 4§.
 «Més tres dotsenas y mitja trompetas, deu dotsenas canons mitjans y tretse dotsenas de canons petits valen dos lliuras, deu sous. 2£, 10§.
 «Més de caxas de de marcelina cruas: una lliura. 1£.
 «Més sis dotsenas y mitja rodells: divuyt sous. 18§.
 «Més una roba de pols de aram: sinch lliuras, disset sous. 5£, 17§.
 «Més cinquanta-vuyt tobass, entre bonas y trencadas: una lliura, quatre sous. 1£, 4§
 «Més tres bordons: una lliura, deu sous y sis. 1£, 10§, 6d.
 «Mes diferents colors: duas lliuras, catorse sous. 2£, 14§.
 «Més deu robass y mitja barrella cuyta: una lliura, deu sous. 1£, 10§.
 «Més deu robass de crua: duas lliuras, disset sous y nou. 2£, 17§, 9d.
 «Més deu càrregass de esquerra y los canons del sol devall del forn valen una lliura y quatre sous. 1£, 4§.
 «Suma: 1.247£, 5§.
 «Aquesta estima y valoració havem fet nosaltres segons nostra antperícia y pràctica que tenim en lo nostre offici, y son verdaderas en virtut de jurament que prestam a Nostre Sr. Déu y als seus Sants Quatre Evangelis, en mà y poder del notari avall escrit, al qual requirien qui llèvia acte y dónia fe a qui convinga. En testimonis del que se fa y firma la present escritura en la ciutat de Barcelona als quatre días del mes de janer de mit set-cents setanta tres, essent presents per testimonis Francisco Sala y Joseph Font, jòvens escudellers. Anton Garcia. Gerònim Gual, escudeller.
 «En poder meu Joseph Ribas y Granés, notari».

109

1777, juliol, 16. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Pere Alzina, escudeller, ciutadà de Barcelona, fet a instàncies de Margarida Alzina, abans Valls, vídua en segones núpries de Pere Alzina i, en primeres, de Fèlix Valls, sabater, de Cardona, hereva del seu segon espòs. AHPB, Josep Ricart, *Undesimum manuale*, 177, gener, 3 – 1777, desembre, 24.

«Primo, quaranta y vuyt grossas de plats de pisa crusos.
 «Item, dotse grossas de plateras cruas.
 «Item, deu grossas de glatí cru.
 «Item, vuyt grossas de platerons crusos.
 «Item, setsa grossas y mitja de plats de pisa envarnissats.
 «Item, una grossa de plats perdigués crusos.

«Item, una grossa de ensiameras y gibrellas grans cruas.
 «Item, una grossa de gibrellas petites cruas.
 «Item, vuyt dotsenas de orinals crusos.
 «Item, set grossas de xicras cruas.
 «Item, una grossa y mitja de potets de pomada, crusos.
 «Item, una dotsena de orinals ab mànech, de malalt, crusos.
 «Item, quatre grossas de escudelletas de pisa, cruas.
 «Item, dos dotsenas de escupidoras ab mànech, cruas.
 «Item, tres grossas y mitja de escudellas petites de pisa, cruas.
 «Item, una grossa de escudellas grans cruas.
 «Item, una botiga de pots de apothecari, crua.
 «Item, vint y set arrobas de vernís de pisa fina.
 «Item, vuyt arrobas y mitja de vernís blau.
 «Item, tres rodas per a treballar, usadas y alguns costés y altres heynas fahents per lo offici, com són quatre dotsenas de pots y una sort de capsas per courer obra.
 «Item, un molinet y una sanguinarra y un molí de bras, tot de pedra.
 «Item, una càrrega de lleña.
 «En la casa que a títol de lloguer habitava lo sobrenomat difunt y en los quartos interiors de ella se ha encontrat lo següent (...)
 «Item, dos llibres lo un en quart y lo altre en octau de rebudas.
 «En la cuyna se ha encontrat lo següent (...)
 «En la botiga se ha encontrat lo següent:
 «Primo, sinch dotsenas y mitja escupidoras ab mànech.
 «Item, vuyt dotsenas y quatre de salers y pebreras de pisa y sinch grossas de xicras, entre de mitja presa y tres quarts.
 «Item, vint dotsenas de escudellas xicas de xepina y set piquetas.
 «Item, vuyt dotsenas de potets per pomada, dinou dotsenas de escudellas de pisa xicas ab nansa y tres dotsenas y mitja de grans.
 «Item, nou dotsenas y mitja de gibrelletas per confituras y tres dotsenas de gibrellas xicas.
 «Item, sis dotsenas de platerons blaus.
 «Item, tres dotsenas y sinch de platas grans, una dotsena de gibrelletas de pisa blava y setse sotacopas.
 «Item, tres dotsenas y quatre de plats de becó, tretse ensiameras mitjanas y nou ensiameras de polla.
 «Item, onse gibrelletas de tassó, deu ensiameras grans, vint y dos platas mitjanas, dos gerras grans: la una usada y la altre nova.
 «Item, tretse **polseras** y tinters, catorse orinals, set sotacopas y tres dotsenas de gibrelletas blavas per confitura.
 «Item, vint-y-dos orsass, vint y dos dotsenas y vuyt de escodellas xicas blavas, quatre dotsenas y dos de escodellas blavas grans.
 «Item, disset dotsenas y tres xicras de presa y mitja.
 «Item, disset dotsenas de escodellas de xapina grans, vint y tres dotsenas y mitja de plats blaus de conda, un orinal de parir, set gerros y vint y sinch escudellas de pisa grans.
 «Item, quatre plats de clot y deu dotsenas de casoletas de posar colors».

110

1778, novembre, 4. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Antoni Sorribes, gerrer i oller, fet a instàncies de Josepa Bonanat, la seva vídua, tenutària i usufructuària mentre visqui, dels béns del finat, essent l'hereu universal el seu fill Pere Sorribes. AHPB, Jaume Sanjoan i Novelles, *Sextum manuale testamentorum et encantium*, 1777, desembre, 26 – 1778, desembre, 19, fol. 277v-285v.

«En la botiga en què habitava a títol de lloguer y morí dit Anton Surribas situada en la present ciutat y carrer dels Escudallers.

«En lo quarto en què morí (...)

«En lo passadís del sobredit quarto: (...)

«En lo quarto immediat:(...)

«En lo quarto immediat al antecedent: se ha encontrat: (...)

«Después, en dita ciutat de Barcelona, als divuyt dias del sobredit mes de novembre del any de la Nativitat del Señor de mil set-cents setanta-y-vuyt, la indicada Josepha Surribas y Bonanat, volent proseguir y terminar lo present inventari en lo mateix modo y circumstàncias y per lo fi lo ha comensat, designà a sa continuació les restants béns que ha sabut pertànyer a la expressada heretat y béns de dit *quondam* Anton Surribas, son marit, en la forma següent:

«En la botiga: (...)

«En la cuyna:(...)

«En lo obrador que traou porta en lo carrer dels Obradors lo que és contiguo a las casas que baix se designaran se ha encontrat lo següent: (...)

«Immables:

«Primo aquellas dos casas ab dos botigas y una escaleta situadas en esta ciutat y carrer dels Còdols, a las quals és contiguo lo sobre insinuat obrador, lo qual traou porta al carrer dels Obradors. Y ditas casas al present las habitan diferents llogaters y juntes pagan annualment dos-centas y sexanta lliuras.

«Item, y finalment tota aquella casa ab un portal situada en la present ciutat y carrer d'en Roig que al present en traou annualment de lloguer trenta-quatre lliuras (...)

111

1781, juliol, 3. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Josep Barba, gerrer, fet a instàncies de Margarida Barba i Ferrer, vídua, tenutària del seus béns i del seu fill i hereu universal.

AHPB, Carles Carbonell, *Tercium manuale inventariorum et encantuum*, 1780, gener, 30 – 1785, gener, 27.

«En la casa pròpia del sobrenomat difunt, espòs i pare nostre respective en que ell y nosaltres havem viscut sempre y habitam encara lo die present se ha encontrat lo següent:

«Primo, en la entrada, soterrani y porxada de dita casa se ha encontrat un surtiment de obra cuita de tota espècie de pesas per lo curent y comun de ellas per menor que se ha tot junt computat de valor de cinquanta lliuras poch més o menos.

«En la cuina de la mateixa casa y menjador de ella se ha encontrat: (...)

«En la sala y alcoba de cap de la escala de dita casa se ha encontrat lo següent: (...)

«En altre sala y alcoba de la part del carrer de las Arenas se ha encontrat lo següent: (...)

«En lo obrador de dit ofici de gerrer situat en lo carrer dels Obradors y en los dos magatzems de ell per posar obra cuita se ha encontrat lo següent: (...)

«Crèdits y béns immables pertaïents a dit cos hereditari»

112

1788, juliol, 19. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Josep Rossell, escudeller, fet a instàncies de Mariàngela Rossell i Colomer, vídua i usufructuària testamentària del seu difunt espòs.

AHPB, Francesc Maspons i Ros, *Undecimum manuale scripturarum*, 1788, gener, 2 – 1788, desembre, 24.

«Una casa ab son obrador de escudeller situat en lo carrer de na Sagra, vuy dels Obradors, dins lo qual y en la botiga de dit carrer dels Escudellers se han trovat existents diferents effectes y trastes del obrador, molíns, posts, costes, mollos, ferros, obra cuita y per coure y bernissos entre dit obrador y la botiga que persona intel·ligent ha judicat ser de valor tot junt de unas sinch-centas lliuras barcelonesas, poch més o menos.

«En los quartos de dita casa dels Escudellers (...)

«Una montaña de pessebre ab diferents figuras.(...)

«En la cuina (...)

«En la botiga:

«Un St. Antoni de barro ab sas gradas de fusta, usadas.

«Una llàntia de pisa, usada.

«Tots los quals béns y no altres confessa la refferida Mariàngela Rossell y Colomer aver encontrat propis de la universal heretat y béns de dit Josep Rossell, son diffunt marit, protestant que si en lo esdevenidor altres ne arribaran a sa notícia, aquells continuarà en lo present inventari o altre ne formarà de nou. Dels quals béns se encarregà dita Mariàngela Rossell y prometé donar compte y raó de aquells sempre que convinga, baix obligació de tots sos béns ab las renúncias necessàrias.

«Queda advertida dita Mariàngela que el present inventari se ha de aver raó en lo ofici de hipotecas de esta ciudad dins sis dias següents al de la firma per los effectes previnguts en la Real Pragmática Sansió.

«Y de totas las refferidas cosas me requirí dita Mariàngela Rossell llevar acte públich que fou fet en dita ciutat de Barcelona, dia, mes y any dalt expressats, essent presents y cridats per testimonis lo reverent Josep Serra, prebere y beneficiat de la Santa Iglésia de esta ciutat, y Josep Grau, escrivent en Barcelona residents, y dita requirient coneguda de mi lo infrascrit nottari diu no saber escriurer y en son concentiment firma un de dits testimonis.

«Per dita Mariàngela Rossell y Colomer, Josep Grau, testimoni.

«En poder de mi.

«Francisco Maspons y Ros, notari».

113

1800, juliol, 4. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt escudeller Joan Reig fet a instàncies de Francesc Reig, el seu fill, de Francesca Cougué i Reig, vídua de Joaquim Cougué, de Tortosa; Anna Maria Reig i Galvany, vídua de l'escudeller Joan Reig, i Francesc Gavalrà i Reig, hereus a parts iguals com a pare, marit i avi, respectivament.

AHPB, Ermengol Pinyol i Teixidor, *Manuale quadragessimum unum instrumentorum*, 1799, desembre, 31 – 1800, agost, 7.

"Primo un armari gran de noguera, usat" (...)

114

1805, agost, 1. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Manel Rossell, escudeller, fet a instàncies de Vicenta Rossell i Esplugues, la seva vídua, i de Manel Rossell i Cros, escudeller, fill del difunt, hereus a parts iguals dels béns del finat.

AHPB, Francesc Ferrús i Sánchez, *Pactorum et aliorum etherogeneorum instrumentorum*, 1804, febrer, 21-1806, desembre, 22, f. 124r.

«En la ciutat de Barcelona al primer dia del mes de agost del any mil vuyt-cents y sinch.

«Per quant per evitar tot engany y suspita de ell és indultat per lo dret de benefici de inventari. Per so, Vicenta Rossell y Esplugas, viuda de Manel Rossell, escudeller, ciutadà de Barcelona, y Manel Rossell y Cros, també escudeller, ciutadà de Barcelona, fill polítich de dita Vicenta, fent estas cosas a saber, la mateixa Vicenta en qualitat de tenutària y sens perjudici de la tenuta hereva particular durant sa vida y conservant sa viudez de la meytat dels béns del referit Manel Rossell, son difunt marit, y lo citat Manel Rossell y Cros, com a hereu particular durant sa vida y ab certas condicions de la restant meytat de béns del mencionat Manel Rossell, son difunt pare, per est instituhits ab son últim testament que atorgà en poder de mi, lo infrascrit notari Francisco Ferrús, notari, als vint juliol pròxim passat, y en aquell altre nom que millor en dret puga aprofitar als atorgants y a cada un dels dos.

«Volent estos gozar dels privilegis e immunitats per lo dret concedits als que prenen inventari y per què los béns que dits son difunt marit y pare respective possehia y deixà en lo dia de son òbit no puyan ocultar-se ni perdre-se, procehint lo senyal de la Santa Creu fan de aquells lo present inventari que ha tingut principi en la dita data y se finalisarà en lo dia de avall se expressarà, designant los referits béns en la forma següent:

- «En lo quarto principal ab sa alcoba del primer pis a la part del carrer: (...)
- «En altre quarto ab sa alcova al interior de la casa: (...)
- «En lo quarto dit de la criada que és al centro de dit primer pis: (...)
- «En la cuyna de ditas casas: (...)

«En la botiga:
«Item vuyt mil sinch-centas rajolas ditas de València, pintadas y surtidas, que se judican, de comú acort, a rahó de trenta lliuras lo miller, y baix dita rahó importan, de tot junt, dos-centas sinquanta-sinch lliuras.

«Item, vint-y-quatre dotzenas de rajolas pintadas que, juntas, componen vint-y-quatre sants pintats en ellas que, a rahó de un vint y dos per rajola, importan vint -y-set lliuras.

«Item, vint-y-quatre peses, entre gibrelletas y platas, de valor junt quatre lliuras, deu sous.

«En lo obrador de escudeller situat en la present ciutat y carrer dels Obradors que trau dos portas, la una a la part del carrer que ix als Escudellers, y lo altre, a la part que ix al carrer Nou dels Escudellers, se ha trobat lo següent:

«Item, sis-centas dotzenas de escudellas que, a deu sous dotzena, importan tres-centas lliuras.

«Item, cent dotzenas de gots de o cubos de pisa que, a dita rahó, importan sinquanta lliuras.

«Item, quaranta dotzenas de gibrelles de pisa ditas de Índias que, a rahó de nou reals la dotzena, importan trenta y sis lliuras.

«Item, sinch mil rajolas cuytas que, a rahó de trenta lliuras lo miller, importan cent sinquanta lliuras.

«Item, deu dotzenas de gots o cubos grans que, a rahó de deu reals la dotzena, importan deu lliuras.

«Item, sis mil rajolas de primera cuyta que, a rahó de dotze pesetas lo miller, importan vint-y-set lliuras.

«Item, set mil rajolas cruas que, a la mateixa rahó de dotze pesetas lo miller, importan trenta-una lliuras, deu sous.

«Item, vuytanta dotzenas de plats crusos que, a rahó de tres sous dotzena, importan dotze lliuras.

«Item, cent sinquanta dotzenas de escudellas cruas que, a rahó de dos sous dotzena, importan quinse lliuras.

«Item, deu cossis, entre grans y medians, ab una porció de vernís que, a rahó, uns ab altres, de tres duros cada un, comprès lo vernís, importan sinquanta-sis lliuras, sinch sous.

«Item, una porcioneta de obra cuyta suelta de primera cuyta junta de valor nou lliures.

«Los quals béns sobre expressats (entre otras) confessan haver trobat espectar a la heretat de dit Manel Rossell son difunt marit y pare respective y protestan voler continuar lo referit inventari y en seguida descriurer, sens dol ni frau algun, los restants béns que sapian pertànyer a la mateixa heretat.

«Y ab dita protesta, y no sens ella, ho atorgan en esta ciutat de Barcelona, dia, mes y any sobre expressats, essent presents per testimonis lo reverent doctor Joan Sorribas, prebere, rector de la parroquial i glésia de sant Miquel archàngel de la present ciutat, y Joseph Maria Vilar, ecrivent, en la mateixa ciutat resident.

«Y los atorgants coneguts de mi, lo infrascrit notari, ho firman:

«Visenta Rossell y Esplugas.

«Manel Rossell y Cros.

«En poder de mi Francisco Ferrús, notari

«Y després, en la referida ciutat de Barcelona, als sinch dias dels sobredits mes de agost y any mil vuyt-cents y sinch, los enunciats Vicenta Rossell y Esplugas y Manel Rossell y Cros, en los mateixos noms sobre referits, e inseguint la protesta continuada en lo precedent acte, volent conclòurer lo mencionat inventari dels béns que foren de dit Manel Rosell, son difunt marit y pare respective, han designat en inventari los restats béns que foren y han sabut pertànyer a la heretat de dit difunt, en la forma següent:

«Crèdits:

«Item, un vale de dos mil sexanta lliuras firmat per Joaquim Alabau y Compañia a favor del difunt, en setse de maig del corrent any mil vuyt-cents y sinch.

«Item, una obligació firmada per Joseph y Sebastià Montaner a favor del difunt Manel Rossell als vint-y-dos octubre de mil vuyt-cents y quatre, de cent deu lliuras, onse sous y nou diners empleadas ab gèneros que se'n portaren a Puerto Rico.

«Item, una obligació feta per Ramon Totasaus en vint-y-quatre maig de mil vuyt-cents y quatre de noranta-sis lliuras, valor de varios gèneros que li entregà per beneficiar en las Islas de Narlobento.

«Item, se ha trobat un vale de quaranta-sinch lliuras, deu sous firmat a favor del difunt per Francesch Busquets, de Valldoreix, de las quals expressà dit Manel Rossell antes de morir que únicament se li devian onse lliuras, deu sous.

«Item, una obligació firmada per Jaume Bertran y Usich, de dinou octubre de mil vuyt-cents y quatre, de la quantitat de vuytanta-quatre lliuras, set sous y vuyt diners, per lo valor de gèneros entregats per dit difunt ab acte de partir la ganància.

«Item, altra obligació firmada per Felip Santanach y Damià Barrera en quinse juliol de mil vuyt-cents y quatre, de vint-

y-una lliuras, setse sous y sis diners, capital de dos partits de obra cuyta que s'en portaren a Buenos Ayres a partir la ganància.

«Immables:

«Item, todas las sobreditas casas ab dos portals obrints y ab tots sos drets situadas en dit carrer dels Escudellers en las quals habitaba y morí dit difunt Manel Rossell.

«Item, tot lo sobre expressat obrador ab dos portals obrints, situat en lo mencionat carrer dels Obradors.

«Item, dos distinctas casas, cada una ab sa botiga, y ab tres portals obrints, so és, dos per ditas botigas y son corresponent primer pis y lo altro es lo que serveix de pasadís fins a trobar la escala per pujar a las demás habitacions de ditas dos casas (...).»

115

1810, maig, 24. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Antoni Jaumar, gerrer,

AHPB, Manel Oliva i Campderrós, *Manuale undecimum instrumentorum, ultimarum voluntatum et aliorum contractuum*, 1810, maig, 21 – 1810, desembre, 31.

«Cases als Escudellers amb tres portals: dos als Escudellers i un al carrer Areens

«Casa a la placeta de Sant Francesc, amb un portal».

116

1846, gener, 27. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Josep Ausich i Martí, escudeller, veí de Barcelona, fet a instàncies d'Eulàlia Cot, la seva vídua.

AHPB, Jaume Rigalt i Alberch, *Libro décimo quarto de contratos, pactos y últimas voluntades*, 1846, gener, 2 – 1846, desembre, 31.

«En lo segon pis de una casa situada en lo carrer Ample núm. 75, pròpia de Don Carlos Serrahíma a hont habitava dit difunt Usich.

«En lo recibidor: (...)

«En la sala: (...)

«En la de la part dreta: (...)

«En la sala de la part esquerra: (...)

«En la sala y arcoba: (...)

«En lo quartet de la minyona: (...)

«En lo menjador: (...)

«En un armari clavat en la paret de dit menjador: (...)

«En la cuina: (...)

«En lo quartet del costat de la cuina: (...)

«Mobles que se han trobat en una caseta situada en lo carrer de Santa Eulària dels Caputxins vells, señalada de número sich:

«En una sala ab alcoba: (...)

«En un armari clavat en la paret: (...)

«En lo cuarto del costat de la cuineta: (...)

«En la cuyneta: (...)

«En lo terrat: (...)

«Diner efectiu:

«En lo dia del òbit del citat Josep Usich y Martí se li trobaren dins un calaxet de una calexera quatre duros cuartos, sis pesetas columnàrias, quatre napoleons y dos mitjas pesetas ab calderilla.

«Crèdits (per valor de 3.150 lliures).

«Béns immables:

«Primo, tres casetas ab sas botigas, primer pis y hortet al frente de ellas situadas en lo carrer de Santa Eulària dels Caputxins vells territori de Gràcia, señaladas vuy dia de número cinch.

«Item, un cens de pensió sexanta duros que tots anys presta Antonino Giraudier per rahó de unas casas y obrador vuy dia construït de nou per haber-las manadas derribar lo Exm. Ajuntament, situadas en dits carrers d'en Còdols y de la Rosa, de la present ciutat.

«Los quals béns desobre continuats y no més confeso haber trobat en la universal heretat y béns que foren y quedaren per mort de dit Josep Usich y Martí, mon difunt marit, sens haber dexat de continuar cosa alguna per ningun frau, protestant expressament que si en lo esdevenidor vindran a ma notícia alguns altres béns pertanyents a dita herència o bé que per algun descuit u error involuntari hagués patit equivocació faré de tot quant resultia nou immentari o addició al present.

«Que fou fet en la ciutat de Barcelona en lo sobre dit dia vint-y-set de janer del any mil vuit-cents cuarenta-sis, essent presents per testimonis D. Mariano Riera y D. Andreu Bes, vehíns de dita ciutat, y la señora otorgant coneguda del infrascrit notari, ho firma.

«S. Eulària Usich y Cot, biuda.

«En poder de mi,

«Jaume Rigalt y Alberch, notario».

117

1854, maig, 20. Barcelona.

Inventari dels béns del difunt Joan Cantó i Gual.

AHPB, Constantí Gibert i Alabau, *Vigésimo séptimo protocolo...de todos los contratos, pactos y últimas voluntades*, 1853, desembre, 26 – 1854, desembre, 24.

«Mil ochocientos azulejos blancos y verdes, de segunda clase.

«Mil trescientos con muestra llamada "branca".

«Mil azulejos para guarniciones.

«Cuatro mil quinientos azulejos averiados, de variadas calidades.

«Mil de buenos y de diferentes muestras.

«Mil estrechos llamados cintetas con varias muestras, de segunda clase.

«Mil ladrillos vulgo cairons embarnizados.

«Quinientos con varias muestras, averiados.

«Ciento para escalera, buenos».

Joan TRULLÀS (1517)				
Groses	Dotz.	Unitats	Peces	Preus
10			Obra de terra comuna	
6			Obra de terra blanca	
		6	Botiges blaves	
		12	Pots blaus	
1			Galatí	
1	6		Plats de servir	
1	6		Partera	
1	6		Pagès morisc	
	6		Setres entre grans i petits	
	6		Taifores primes i plats de capellà	
		30	Plats reals entre grans i petits	
	6		Librelletes petites fines	

Eulàlia ALBANELL (1521)				
Gr.	Dotz.	Unitats	Peces	Preus
11	12	6	Plats comuns de Barcelona	26s/gr.
2	3		Platerets comuns	
1,5			Plats i llibrelles de compte	
	2		Plats de compte	
	4	9	Plats de servir de Barcelona	36s/gr
	2	3	Plats capallevats petits	24s/gr
		20	Capallevats grans	30s/gr
		12	Plats lletrats blaus	28s/gr
1	8	5	Plats blancs, enciameres i escudelles de partera	
	7		Escudelles orella blaves	10s/gr
4	9		Escudelles pagès Barcelona	6,5s/gr
12	17		Escudelles tall argent Barcelona	15s/gr
10	7	6	Escudelles comunes	13s/gr
1	2		Salerets comuns de Barcelona	6,5s/gr

Eufrasina CERDÀ (1525)				
Gr.	Dotz.	Unit	Peces	Preus
		14	Plats blaus capagirats	
2		6	Plats comuns	
	17		Plats comuns i taifores	
2	10		Lletrats i plats blancs	
	2		Lletrats blaus	
1,5			Lletrats blancs	
		17	Llibrelles blaves	
8,5	1		Escudelles d'orella blanques	7s,3d/gr
7	2		Escudelles de carrasca taperades	
13	2	6	Escudelles orella comunes	
	19		Escudelles orella blaves	
11	7		Escudelles pagès blau	7s,7d/gr
	7		Pagès blanc	
5	5		Escudelles pinzell blau	4s,3d/gr
	6		Galatí	
2			Tall argent comú	
3	5		Dobleram	
	2		Partera amb senyal de Montserrat	
8			Mitja partera blanca	

		21	Bacines grans i petites	
		41	Capallenats grans i petits	
	4		Safes grans i petites	
	3		Taifores blaves	
1,5			Menut pla	
1			Potets	
1			Culles	

Joan CODINA (1527)				
Gros.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
3			Obra blanca de tall d'argent	14s/gr
3			Galatí	14s/gr
	10		Dotzenes de partera	
	8		Dotzenes plats de servir	
	2,5		Llibrelles fines grans	
	2		Llibrelles fines petites	
16,5			Comú (obra de terra comuna)	
Una fornada de Joan Vidal:				
12			Pagès	
5			Talladoram	
18	3		Blanc	
	5		Pinzell	
	10		Galatí	

Gabriel SERRA (1530)				
Gr.	Dotz.	Unit	Peces	Preus
	6		Escudelles partera	28 sous/gr.
1,5			Escudelles de galatí	25 sous/gr.
	6+6		Comú i galatí	3§, 6d
	3		Tall d'argent	5§, 3d.

Antoni PLANES (1530)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'entrada, dins d'una gerra:				
	12		Escudelles galatines, obra valenciana	
		8	Escudelles valencianes	
		13	Plats valencians	
Dins d'una altra gerra:				
	18		Escudelles, obra valenciana	
Dins d'una altra gerra:				
	16		Escudelles, obra valenciana (9 dotzenes són de partera)	
Dins d'una altre gerra:				
	2		Librelles grans, obra valenciana	
	1	5	Librelles xiques, obra valenciana	
Dins d'una altra gerra:				
	7		Escudelles tall argent, obra valenciana	
	3		Escudelles comunes obra valenciana	
	1	9	Plats de capellà, obra valenciana	
		9	Plats de monja, obra valenciana	
		8	Plats, obra valenciana	
		2	Librelles, obra valenciana	
		3	Escudelles gresalades, obra valenciana	
Dins d'una altra gerra:				
	10	5	Escudelles de galatí, obra de Barcelona	

		4	Bacines de terra, obra valenciana	
		3	Bevadores de terra, obra valenciana	
		2	Bevadores de terra, xiques, obra valenciana	
		3	Cetrots grans de terra	
		2	Cetrots xics obra valenciana	
		4	Llibrelles pintades, enciameres? de Barcelona	
		2	Plats pintats, obra de Barcelona	
A l'obrador: Una fornada d'obra de terra crua: plats, escudelles, llibrelles i altra obra: 10€, 10\$.				
A casa del pare de la vídua:				
	2		Escudelles de partera	
	8		Escudelles de galatí	
	1		Escudelles xiques	
	1		Llibrelles grans	
	1		Plats de capellà	
	6		Platerets	
Suma tot: 13,5 dot.				40\$
Encants:				
	6		Escudelles de partera	28\$/gr
1,5			Escudelles de galatí	25\$/gr
	6		Escudelles comunes	16\$/gr
	1		Escudelles de galatí	
	3		Escudelles de tall d'argent	21\$/gr

**Jaume BOLEDA
(1545)**

Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'entrada i botiga:				
30			Obra blanca (plats i escudelles)	
6			Llibrelles, plats grans i petits, tot blau	
6			Escudelles blaves rodones	
9			Galatí i tall d'argent	
15	6		Obra comuna (escudelles de pagès i orella)	
4			Plats i llibrelles comuns	
5			Plats de <i>frantum</i>	
5			Galatí i tall d'argent de <i>frantum</i>	
7			Platarons comuns de <i>frantum</i>	
	17		Taifores fines entre grans i petites i plats de capellà	
	13		Escudelles de partera de 4 orelles entre bones i dolentes	
	16		Platerets fins	
	3		Capalenats entre grans i petits	
	2	6	Salers pintats	
	2		Bacines entre bones i dolentes entre blanques i per pintar	
	2	12	Pitxers blancs	
Dins d'un bugader blanc valencià:				
			Pots, culles, rossinyols, lladrioles i altra obra de poca vàlua	
		22	Llibrelles verdes entre grans i petites	
			Una cistella plena d'escudellons rodons	
4			Orella crua envernissada	
2			Lletrats crus envernissats	
3			Primochs crus	
4			Pagès cru	
6			Platerets crus	

**Cosme MESTRE
(1545)**

Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
En la entrada (de les cases)				
12			Obra blava de compte, entre plats i llibrelles	
En l'hort o sala d'esgrima				
60			Escudelles blanques, entre galatí, tall d'argent i plats	
En una botiga gran contígua a dites cases, la qual tenia llogada mossèn Cosme, son cosí germà				
8			Escudelles de galatí, tall d'argent i daurat	
4			Escudelles de tall d'argent i daurat	
1			Plats de servir	
	10		Ensiameres, taifores, entre grans y xiques ,fines	
	3		Canelobres blancs de terra	
	3	6	Cetrots daurats	
	4		Plats blaus capalenats, entre grans i xics	
	1		Bassines daurades trencades amb algunes fesses i gastades	
108			Obra comuna, entre plats i escudelles	
6			Obra de compte, plats i llibrelles	
9			Escudelles pagès blau	
2			Escudelles pinzell	
4			Escudelles frentum	
4			Escudelles amb orella	
2			Potets per beure els ocells	
	2		Lladrioles d'argent viu	

**Gabriel Muntaner
(1545)**

Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'entrada:				
11	6		Plats i llibrelles	
	2		Plats petits	
	2		Capalinats petits blaus	
5			Escudelles de tota sort <i>frantum</i>	
	4		Compte dolent	
	3		Plats crus blancs	
	2	7	Plats blancs de <i>frantum</i>	
Al pouador:				
	2	6	Pitxers crus	
A l'obrador:				
2			Platerets crus	
3			Primoc cru	
	2		Llibrelles entre grans i xiques	
Al terrat:				
1			Lletrats crus	
		4-5	Llibrelles per dona menjar a les gallines	
	9	6	Orella crua	
Al pastador:				
	11		Escudelles pintades de daurat i no cuites	
	3		Plats pintats i no cuits	
A la cambra on dormien els mossos				
	3		Escudelles de "gallatí"	

Antoni ROVELL (1547)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A la botiga:				
18			Plats i escudelles comunes	
3	8	7	Cetrots de galatí	
	15		Tall argent fina	
	4		Partera	
1			Plats fins	
	23		Compte	
	10		Pagès blau	
	5		Capallenats petits	
A l'obrador				
11			Lletrats, girapeix i doblers	
	6		Lletrats envernissats	
1656				14,56%
17	6		Pagès rodó	
1			Orella envernissada	
21	6		Tall argent i orella	
2	4		Tall d'argent envernissada	
	2	6	Partera envernissada	
6	4		Galatí i partera	
7032 escudelles				61,81%
3	6		Compte	
	21		Platerets	
756 plats				6,64%
	8		Lladrioles	
6			Culles i pots?	
6	3		Menut rodó	
	6		Pairasses envernissades	
1932 peces diverses				19,98%
= 11.376 peces				100%

Jerònima MESTRE (1556)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'entrada de les cases:				
18			Plats i escudelles daurades	
8			Plats i escudelles blaus	
		20	Bacines daurades, entre mitjanes i xiques	
	3		Cànters grans de terra	
	4		Cànters mitjans	
	1	6	Gibrells mitjans	
	1		Gibrells dels més petits	
	6		Morters de terra	
A la botiga de l'obrador:				
5			<i>Flantum</i>	
		7	Gibrells grans ensabonadors	
3			Galatí entre plats i escudelles	
A la cuina soterrània:				
	1	6	Pitxells daurats	

Pere PONS (1559)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
En la entrada de dita casa				
2			Obra de tall d'argent comuna.	

Alfons MORELL (1563)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
320	4		Obra comuna	11,5§ /gr
34			Galatí	16,5§ /gr
23	2		Tall d'argent fina	14,5§ /gr
15	2		Plats fins	31,5§ /gr
	6		Plats prims petits	3,5§ /gr
	7		Plats prims grans	60§ /gr
11			Pagès blau	8§ /gr
37	6		<i>Frantum</i>	7,5§ /gr
		38	Pitxers	120§ /gr
	8		Bassines	180§ /gr
	4		Capellevats petits	35§ /gr
		34	Capellevats grans	60§ /gr
	4	6	Salers	48§ /gr
20			Pagès cru	2§ /gr
8			Galatí cru	2§ /gr
4			Tall d'argent cru	2§ /gr
	15		Plats envernissats	4§ /gr
2	6		<i>No diu de què (primoch?)</i>	2§ /gr
2	6		Plats sense envernissar	2§ /gr
2	4		Platerets sense envernissar	2§ /gr
	2	6	Bassines	24§ /gr
16			Orella aspra	2§ /gr
1			Lletrats envernissats	4§ /gr
7	6		Pagès envernissat	4§ /gr
	7		Pitxers aspres	24§ /gr

Antoni DEVESA. 1563				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'entrada de la casa:				
32			Obra de terra comuna	
11			Obra de terra de galatí	
3			Plats fins de terra	
1			Plats de terra prims	
2			Plats de monja	
1			Taifores entre grans i petites	
	5		Bassines de terra entre grans i petites	
	5		Capallevats de terra, blaus	
En una altra casa i obrador				
6	10		Obra de terra comuna	
2	9		Galatí	
	11	6	Tall d'argent	
	8		Plats fins	

Joan FERRAN (1574)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
En la entrada de dita casa				
			Una sort de motllos de terra per a fer imatges	

Joan GALIBANO (1575)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'obrador				
12			Orellam cru	
16			Escudelles rodones	

8			Galatí
6			Lletrats

**Joan JOVER
(1563)**

Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A la botiga:				
37			Galatí fi	9,4%
22			Tall d'argent fina	11,18%
20			Tall d'argent comuna	
55			Rodó comú	17,02%
12			Pagès blau	
60			Orella comuna	15,25%
	22		Partera	5,6%
44.328 escudelles				78,23%
43			Plats comuns i llibrelles comunes de boca girada	
20			Platerets comuns	
5	3	6	Platerets de monja, fins	
	6		Plats de monja, fins	
6			Plats fins	
	6		Plats fins, grans	
	9		Plats blaus, entre grans i petits	
1			Plats primers petits	
	2	6	Plats primers grans	
	14		Prim poc	
11.292 plats				19,93%
	4		Pitxers	
	4		Pitxers	
96 pitxers				0,17%
1	6		Estasset gran	
2			Estasset petit	
504 estasset				0,89%
	10	10	Canelobres	
130 canelobres				0,23%
	13		Taifores fines	
	8		Taifores petites, fines	
252 taifores				0,44%
	4	4	Bacines petites	
		8	Bacines grans	
60 bacines				0,10
= 56.662 peces				100%

**Pau Maties CASASÚS
(1583)**

Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A les entrades i botiga de dites cases:				
30	6		Obra de pagès	10§ /gr
5			Escudelles d'orella	10§ /gr
18			Escudelles de galatí, entre bones i dolentes	17§ /gr
2			Plats fins, entre partera	78§.
	10		Plats de monja	15,5§ /gr
2	6		Plats comuns grans i xics i llibrelles comunes grans i xiques	20§ /gr
	6		Plats petits capalleuats, blaus	36§ /gr
	6		Dobleres blaves	10§ /gr
2			Frantum	2§ /gr
	3		Bacines de terra	10§ /gr

Una fornada darrera d'obra gerrera la qual fou estimada en 20 lliures.

A les cases o obrador de Francesc Casasús, escudeller, pare del difunt, una fornada de tota sort d'obra blanca la qual dita viuda donà a coure a Francesc Casasús als seus cinc forns de daurar, la qual obra són setanta-cinc grosses, estimades a vuit sous cada grossa: 60 lliures.

**Gaspar VIDAL
(1592)**

Grosses	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'entrada de les cases:				
11			Escudelles de galatí fi	
18			Escudelles de galatí de <i>frantum</i>	
1			Estasset fi	
	7		Escudelles de partera, fi	
	3		Escudelles de partera de <i>frantum</i>	
9			Escudelles tall d'argent de <i>frantum</i>	
3	6		Escudelles d'orella bona	
	6		Partera <i>frantum</i>	
4	6		Escudelles <i>frantum</i> d'orella i rodó	
	6		Plats d'estasset de <i>frantum</i>	
1			Plats lletrats de <i>frantum</i>	
3			Plats de monja bons	
12			Llibrelles i plats comuns	
2	9		Platerets comuns bons	
7			Platerets de <i>frantum</i>	
1	3		Plats fins	
3			Plats primers, entre grans i petits	
	6		Plats petits de <i>frantum</i>	
	3		Salers, cantirets i pebreres	
	6		Llibrelles blaves rodones	
	7		Bassines	
	8		Plats perdiguers	
	4		Plats perdiguers de <i>frantum</i>	
		2	Torretes blaves	
		2	Salpasses blancs	
A l'obrador:				
21			Galatí blanc	
4	6		Llibrelles i plats blancs	
16			Escudelles rodones, blanques	
9			Escudelles d'orella, blanques	
6			Platerets blancs	
5			Plats blancs de lletrat	
1	6		Capses	
A l'entrada:				
	3		Salers, canterets i setrills i lladrioles cuites sense daurar	
		2	Torretes blaves	
En lo obrador de dalt:				
15			Obra comuna pintada	
1			Partera pintada	
3	6		Galatí pintat	
1			Tall d'argent sense pintar	
1			Bacines blanques	
3			Escaldat	
4			Escudelles rodones, blanques	
1			Tall d'argent cuita de blanc	
1			Plats petits de tall d'argent, blancs	
	2		Canterets, llireres i salers blancs	
	11		Escudelles d'orella envernissades, cruës	

	11		Estaset cuit de blanc	
2			Obra crua	
		1	Salpasser cuit de blanc	
		6	Salers	
		3	Pebreres	
3			Orella crua	
1			Lladrioles crues	
	2		Capses de codonyat	
	2		Bacines blanques	
	6		Plats prims grans	
	2		Botetes de fira	
2			Fira, entre una i altra	
A la cambra petita que treu finestra al carrer:				
	8		Porrons i setrills de gerrer	
3			Platarets blancs	

Antoni MESTRE (1594)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	
A l'entrada de les cases:				
2	11		Galatí	
	10		Plats de monja	
	4		Partera	
16	6		Escudelles de pagès	
6	6		Escudelles d'orella	
2	6		Pagès	
	7		Llibrelles blaves	
	18		Dobleres	
4			Plats comuns	
3			Platerets	
2			Bassins grans	
1			Bassins petits	
	7		Bassines	
	7		Plats prims de tall d'argent	
	7		Escudelletes de tall argent	
	1		Llibrelles fines	
A l'obrador:				
14			Galatí sense vernís	23,57%
3	6		Galatí cuit per pintar	
30			Orella sense vernís	49,83%
7			Orella blanca cuita per pintar	
4			Tall argent sense vernís	6,96%
	8		Tall argent blanca	
	6		Escud. blanc tall argent sense pintar	
6			Pagès cuit per pintar	8,08%
1			Partera sense vernís	1,68%
	3		Partera blanca sense pintar	
9636 escudelles				90,12%
2			Plats prims sense vernís	
	6		Plats prims grans blancs tall argent	
	8		Perdiguers	
3			Platerets sense pintar	
888 plats				8,3%
		72	Lletrats blancs	0,67%
		96	Bacins blancs grans	0,89%
= 10.692 peces				100%
En un altre obrador:				
3			Galatí pintat per coure	18,18%

4			Orella pintada per coure	24,24%	
3			Pagès pintada per coure	18,18%	
	2		Partera pintada per coure	1,01%	
	3		Escudelletes tall argent entre grans i petites pintades per coure	13,63%	
2			Tall argent pintada, per coure		
1788 escudelles				75,25%	
1			Plats de monja	6,06%	
	3		Plats fins pintats per coure	1,51%	
	3		Plats prims pintats per coure	2,02%	
	1		Plats prims grans, per pintar		
	2		Plats perdiguers	2,02%	
	2		Plats perdiguers, per pintar		
1			Platerets comuns pintats, per coure	6,06%	
	9		Plats comuns grans, per coure	4,54%	
528 plats				22,22%	
	2		Bacins grans pintats, per coure		
	2		Bacins petits pintats, per coure		
48 bacines				Bacines	2,02%
12 safes				Safes	0,5%
= 2376 peces					100%

Bartomeu ESPASA (1595)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
	8-9		Botiges de terra blanca, amb dues nanses	
		1	Gerra de terra blanca, petita	
		3	Menjadors de gallines, de terra blanca	
	4		Escudelles de partera, blanques	
	6		Escudelles de tall argent, comunes	
	6		Llibrelletes comunes	
		1	Piqueta aigua beneïda amb un crucifix	
		1	Plat de Mèlica, gran	
		9	Escudelles de Mèlica, comunes	
		5	Plats de Mèlica, grans	
		2	Bacines, xiques de pisa jaspada	
	1		Bacins, entre grans i petits	

Francesc AGUSTÍ (1595)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
En la entrada de dita casa:				
	9		Plats sense coure, entre grans i petits	
	1		Lladrioles	
	1		Escudelles	

Pere BOVERES (1598)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
			Fireta	
		1	Canteret daurat	
		1	Pitxell	
		4	Floreres	
		1	Fruitera	
24			Grossolets crus	
	3	6	Salers crus	

Bartomeu CARDENYES. (1601)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'entrada de les cases				
17	6		Escudelles rodones bones	
24			Escudelles d'orella de <i>frantum</i>	
2			Escudelles rodones de <i>frantum</i>	
15			Escudelles bones	
5	6		Escudelles de <i>frantum</i>	
1			Escudelles de (?)	
	16		Plats de (?)	
3			Escudelles d'orella comunes de <i>frantum</i>	
1			Plats fins	
	5		Bacins comuns bons	
	2	6	Bacins	
	25		Plats comuns	
	13		Platerets comuns	
	14		Platarets de <i>frantum</i> ?	
	2		Plats comuns de <i>frantum</i>	
	6		Escudelles de staset bo	
		21	Plats prims bons grans	
		22	Plats prims bons petits	
		46	Bacines entre bones i dolentes	
	3		Plats de talla (d'argent)	
		32	Plats blaus i llibrelles	
	3		Capses de terra	
		16	Taifores entre grans i xiques	
	7	6	Escudelles de (?)	
1			Escudellons entre bons i dolents	
		7	Canterets cuits de daurat	
	6		Culles	
	4		Potets	
	105		Rajoles...(aspres?)	
	4		Escudelles de tall de <i>frantum</i> , fina	
	10		Escudelles d'orella	
1			Plats de monja de stasset i escudelles	
		1	Bacina gran valenciana	
		1	Escudella de quatre anses molt ?	
Al pati del forn				
2			Escudelles d'orella	
A l'obrador petit:				
12			Escudelles galatí blanc	
12			Escudelles de pagès blanques	
1			Escudelles d'orella blanc	
	6		Escudeles de partera	
12			Platerets petits	
3	6		Plats grans	
	18		Bacines blanques	
	2	6	Plats blancs	
	5		Plats prims (?)	
	6		Grasolets	
		4	Canterets petits blancs	
Al portal de l'obrador.				
3			Escudelles de pagès sense envernissar	
1			Escudelles de (?) (envernissat).	
3	6		Platar(ons?) envernissats	

1	6		Platar(ons sense enver)nissar	
		500	Ferrets crus	
		6	Canterets crus	
			Plats de monja	22s/gr
			Plats fins	30s/gr

Pau SAYOL (1595)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
En la entrada de dita casa:				
21			Escudelles galatí	
3			Escudelles grans de partera	
2			Escudelles tall d'argent	
		30	Pitxers pintats	
		18	Pitxers blancs	
		8	Salpasses pintats	
		2	Salpasses blancs	
		29	Gibrelles blaves	
3			Plats fins grans	
	6		Plats perdiguers	
		6	Safes	
	3	4	Canterets petits	
	4		Plats prims grans	
18			Pagès	
1			Plats comuns petits	
1	9		Plats de monja	
1			Escudelles frantum entre galatí i partera	
4			Plats comuns grans	
		13	Bacines grans	
			Obrador:	
6			Galatí blanc	
12			Platerets	
2			Tall argent	
1			Escudelles de partera	
1			Stasset	
12			Pagès	
2			Plats prims	
	6		Plats perdiguers	
	2		Bacines	
	6		Salers	
		5	Piquetes	

Pau ORIOL. (1607)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	
A l'entrada de les cases:				
40			Escudelles de galatí	34,83%
44			Escudelles tall argent	38,31%
18			Escudelles rodones	15,67%
	8	6	Escudelles de partera	0,62%
14.790 escudelles				89,44%
5			Plats de monja entre els quals hi ha plats fins	4,35%
4			Plateram comú, entre <i>frantum</i> i bo	3,48%
	16		Plats primers grans	1,16%
	7		Plates mitjanseres	0,7%
	4		Plats perdiguers entre bons i dolents	0,4%
	1	6	Plates grans	0,1%
1638 plats				9,9%
		108	Salers senzills	0,6%
16.536 peces				100%
A l'obrador del carrer del Vidre				
4			Rodó cru	

Guillem DE PAU. (1608)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	
A l'obrador petit:				
A l'entrada de les cases:				
12			Escudelles de galatí blanc	29,76%
12			Escudelles de pagès blanques	29,76%
1			Escudelles de orella blanc	2,48%
	6		Escudelles de partera	1,24%
3672 escudelles				63,24%
12			Platerets petits blancs	29,76%
3	6		Plats grans blancs	8,68%
	2	6	Plats perdiguers blancs	0,51%
	5		Plats primers blancs	1,03%
1842 plats				31,72%
	18		Bacins entre grans i petits blancs	3,72%
	6		Grasolets blancs	1,24%
		4	Canterets petits blancs	0,07%
292 peces variades				5,03%
= 5806 peces				
Al porxo de l'obrador				
3			Escud. pagès sense nanses i sense envernissar	
1			Escudelles galatí envernissat	
3	6		Platerets petits envernissats	
1	6		Platerets sense envernissar	
		6	Canterets crus	
		500	Ferrets crus	
Preus de la venda als encants:				
			Rodó	11 s/gr
			Galatí	18 s/gr
			Rodó <i>frantum</i>	6 s/gr

			Galatí <i>frantum</i>	12 s/gr
			Plats comuns grans	11s /gr?
			Plats comuns xics	11 s/gr
			Orella bona	11 s/gr
			Orella de <i>frantum</i>	5 s/gr
			Plats de monja	22 s/gr
			Plats fins	30 s/gr

Sebastià TERRÉ. (1609)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'entrada de les cases:				
40			Plats, escudelles i plates, entre fins i altre manera	

Joan PORTA. (1611)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'obrador:				
40			Galatí cru	35,40%
18			Pagès cru	15,92%
8352 escudelles				51,32%
8			Plats crus	7,07%
17			Platerets crus	15,04%
3600 plats				22,12%
30			Obra blanca pintada, per coure	26,55%
4320 peces				
= 16272 peces				100%
A l'entrada:				
50			Escudelles de galatí	
7			<i>Frantum</i>	
12			Rodó	
9936 escudelles				85,19%
4			Plats fins	
4			Plats de monja	
2			Plats de <i>frantum</i>	
2			Plats primers i bacines	
1728 plats				14,81%
11664 peces				100%

Felip COSTA. (1615)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	
A l'obrador				
80			Obra blanca	
9			Plats de comte	
5			Escudelles de blavet	
5			Escudelles de galatí cruës, sense vernís	

Jaume COLOM. (1617)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	
40			Galatí fi	60,91%
10			Escudelles rodones	15,22%
7200				76,13%
8			Plats fins	12,18%

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA

Segles XV-XIX

4			Plats de monja	6,09%
2			Plats comuns	3,04%
	6		Plats perdiguers	0,76%
2088				22,07%
1			Bacines	1,52%
	1		Pitxers	0,12%
	1		Piquetes i canterets	0,12%
168				1,76%
= 9456:				100%

Pau MADRERA. (1642)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	
A l'obrador i a la botiga				
30			Galatí blau	14688 (64,72%)
15			Galatí daurat	
14			Galatí blau de <i>frantum</i>	
14			Galatí blanc per pintar	
17			Galatí cru	
12			Galatí de <i>frantum</i>	
2	9		Partera de <i>frantum</i>	1596 (7,03%)
1	9		Partera de la fina	
3	7		Partera blava	
3			Partera per pintar	
2	8		Pagès del fi	1848 (8,14%)
3			Pagès per pintar	
7	2		Pagès de <i>frantum</i>	
18.132 escudelles				79,9%
7			Platarons blaus	1584 (6,97%)
3			Platerets blaus de <i>frantum</i>	
1			Platerons crus	
6	3		Plats de conde	1152 (5,07%)
1	9		Plats de conde de <i>frantum</i>	
1	7		Plats de monja fins	1272 (5,6%)
1	3		Plats de monja de <i>frantum</i>	
3			Plats de monja de <i>frantum</i> daurats	
3			Plats de monja per pintar	
	4		Plats perdiguers	396 (1,74%)
	11		Plats perdiguers blaus	
	6		Plats perdiguers per pintar	
1			Plats primers per pintar	(0,6%)
4.404 plats				19,4%
	6	6	Bacines	114 (0,5%)
	3		Bacines blaves	
	2		Gibrelles blaves	(0,1%)
	1	6	Pebreres	(0,08%)
		2	Gerretes daurades	(0,009%)
158 peces variades				0,7%
157	7	2	= 22.694 peces	100%

Josep PASQUAL. (1644)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	
A l'obrador:				
		1.000	Ferrets crus	
6			Plats de conda crus sense envernissar	
8	6		Platarons crus sense envernissar	

	5		Plats perdiguers blaus aspres sense envernissar	
	6		Plats primers cuits de blanc	
1	6		Plats de monja escaldats sense envernissar	
2436 plats (42,74%)				
13			Galatí entre blau i daurat, aspres, sense envernissar	
3	6		Partera entre blava i daurada aspra i sense envernissar	
6			Galatí daurat escaldat sense envernissar	
3240 escudelles (56,84%)				
	1		Bacines daurades cuites de blanc	
	1		Pebreres envernissades sense pintar	
24 (0,4%)				
A la botiga:				
2			Plats de compte	
3			Platarons blaus	
3			Plats de monja	
4			Plats de monja de <i>frantum</i>	
2			Escudelles de partera blaves	
9			Galatí daurat fi	
5			Galatí de <i>frantum</i>	
4			Pagès de <i>frantum</i>	
	6		Partera daurada de <i>frantum</i>	
		10	Cantirets blaus	
		16	(8 parells) candeleros de terra blaus	
	2		Bacines blaves	
	1		Bacines daurades entre bones i dolentes	
		3	Sotacopes	
		1	Fruitera	
		5	Pebreres	
	2		Plats perdiguers	
		4	Pitxers	
	1		Gibrelletes de got?	
	1		Gibrelletes més xiques	

Bartomeu CARBONELL. (1644-1645)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'obrador:				
	22		Galatí pintat	
8			Pagès aspre	
1			Galatí envernissat, per daurar	
2	6		Plats de compte aspres	
10			Platarons aspres	
A la botiga de l'obrador:				
3	2		Plats de conda	
9	2		Platerons fins	
1			Plats de monja	
	7		Perdiguers	
	10		Perdiguers crus	
1	4		Plats de compte <i>flantum</i>	
2	6		Plats de monja <i>flantum</i>	
	5		Plats fins primers daurats	
	7		Plats de monja fins daurats	
	5		Plats de monja <i>frantum</i> dorats	
	2		Plats perdiguers fins daurats	

	2	6	Plats perdiguers <i>frantum</i> daurats	
4			Platerons aspres	
3			Platerons aspres	
3			Plats de compte crus	
Plats: 4374				
2	8		Partera fina daurat	
5	6		Partera blava	
2			Partera <i>frantum</i>	
	3		Partera <i>frantum</i> daurat	
12			Galatí blau fi	
3	10		Galatí daurat	
	6		Pagès fi	
	3		Bacines	
	6		Galatí de <i>flantum</i>	
1			Pagès de <i>flantum</i>	
2	2		Galatí <i>frantum</i> daurat	
3	4		Galatí fi daurat	
4			Galatí daurat cru	
	3		Salers i pebreres	
	2		Safes? de <i>flantum</i>	
	9		Gibrelletes blaves	
	6		Escudelles blaves de vendre pinyons	
4	10		Galatí aspre	
1	6		Pagès fi daurat	
4			Galatí blau pintat	
6			Galatí blau cru	
4			Pagès cru	
1	4		Lletrats de <i>flantum</i>	
	2		Bacines cruas	

Joan COLL. (1645)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	
A l'entrada de les cases:				
18			Escudelles galatí noves	27,76%
13			Escudelles grans de partera	20,05%
1	6		Escudelles rodones	2,31%
4680				50,12%
14			Platerons blaus	21,60%
4			Plats de monja	6,17%
12			Plats de compte	14,65%
1	9		Plats perdiguers blaus i daurats	2,7%
4572				48,97%
	7		Bacines blaves i daurades	
84				
= 9336 peces				0,9%
A l'obrador:				
24			Obra entre cuita i per coure	

Jacint GINJAUME. (1670)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	
A la botiga del Born:				
10			Escudelles de partera fina	
5			Escudelles de galatí	
3	6		Platerons	
15			Plats de compte fins	
	1		Cantirets, sotacopes i gerros, tot de pisa	

1			Escudelles de pisa bones, d'orella i rodones	
1			Plats de pisa bons	
	4		Plats de galatí blau	
	1		Plats perdiguers de pisa	
	6		Bacines de pisa bona	
	1		Bacines blaves	
	4		Plates perdigueres blaves bones	
5			Escudelles grans de <i>frantum</i>	
1			Plats xics de <i>frantum</i>	
1			Plats grans de <i>frantum</i>	
	3		Escudelles rodones blaves pintades	
A l'obrador (una fornada):				
9			Platerons bons	
16			Plats de compte bons	
	10	6	Plats perdiguers bons	
3726 plats				39,74%
	20		Bacines bones blaves	
	14		Bacines de pisa blanques	
34 bacines				0,36%
15	6		Escudelles de partera bones	
23			Galatí bo	
5544 escudelles				59,13%
	6		Salers i pebreres	
72 peces variades				0,76%
		12.000	Ferrets	5s/mil
= 9376 peces				100%

Josep REQUESENS. (1671)				
A l'entrada de les cases				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
		3	Bacines grans blaves	
?	?	?	Plats perdiguers	
		6	Escopidores	
	2	4	Capses de confitura	
	10		Platarons de <i>flantum</i>	
	7	6	Escudelles xiques de <i>flantum</i>	
		11	Escudelles de <i>flantum</i> de partera	
	15		Escudelles xiques bones	
3	8	8	Escudelles grans de partera bones	
	1	6	Salers	
		5	Piquetes d'aigua beneïda	
		15	Floreretes de posar flors	
		2	Pebreres	
A l'obrador:				
	6		Plats de compte pintats encara no cuits	
8			Escudelles de partera bona	
	6		Escudelles de partera de <i>flantum</i>	
		25	Plats d'oliva (?) amb peu	
	3	10	Salers i pebreres	
	2		Plates grans de la forma major	
		2	Piquetes d'aigua beneïda	
		11	Gerros de donar aiguamans	
		9	Pebreres	
	8	7	Plats perdiguers	
		9	Gibrelles de plat perdiguer	

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA

Segles XV-XIX

		11	Plats perdiguers de <i>flantum</i>	
5	3	9	Platarons bons	
	2		Platarons de <i>flantum</i>	
1	10		Escudelles bones xiques	
	5		Escudelles comunes de <i>flantum</i>	
8	4	6	Plats de compte bons	
	11		Plats de <i>flantum</i>	

Jeroni MADRERA. (1678)				
A l'obrador:				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
8			Platerons crus	
12			Escudelles de partera crua	
8			Plats de compte, crus	
9			Escudelles petites cruas	

Francesc MIQUEL. (1681)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	
11	2		Plats de conda envernissats i pintats	
5			Platerons petits envernissats i pintats	
3			Platerons petits envernissats sense pintar	
2			Plats de conda escaldats	
2			Platarons petits escaldats	
12	2		Escudelles de partera envernissades i pintades	
10			Escudelles de partera escaldades	
4			Escudelles de galatí escaldades	
11			Escudelles de galatí envernissades	
2			Escudelles de galatí pintades i envernissades	
	5	6	Plates perdigueres pintades i envernissades	
		8	Safes envernissades i pintades	
		19	Bacines envernissades	
		4	Bacines envernissades i pintades	
6			Pipes cruas	
Al porxo				
1			Plats de galsa, crus	
	6		Pebreres escaldades	
		14	Pebreres cuites	
A l'entrada de la casa:				
5			Plats de conda cuits i <i>flantum</i>	
		20	Plates perdigueres cuites, entre bones i dolents	
		21	Salers cuits, entre bons i dolents	
	8		Escudelles grans cuites, entre bones i dolents	
	16	6	Capses de posar confitures cuites, entre bones i dolents	
	6		Platerons cuits de <i>flantum</i>	

Francesc REIG. (1682)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'entrada de la casa o botiga:				
12			Obra blanca menuda: plats xics i escudelles xiques, entre bona i dolenta	
2			Plats de compte	
1	6		Escudelles grans	
		50	Bacines i plates, entre bones i dolents	

	6		Plats perdiguers, entre bons i dolents	
	4		Plats de pisa	
	9		Salers i pebreres de tota mena	

Llorenç PASSOLES. (1683)				
A l'entrada de les cases				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
		700	Rajoles blanques i verdes	
		200	Rajoles pintades	
		50	Rajoles blanques i verdes, grans	
Al celobert:				
		300	Rajoles molt dolentes, blanques i verdes	
A l'obrador:				
		500	Rajoles pintades cruas	
		3.500	Rajoles cruas	
		100	Rajoles cruas pintades	

Josep GUAL. (1687)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'entrada de la casa:				
30			Escudelles de partera cruas (?)	
		6	Gerres de pisa	
		12	Pots d'apotecari de diferents colors	
20			Galatí	
3			Platets xics	
8			Plats de compte	
1			Plates mitjanes	
	4		Plates grans	
	2		Plates de pisa, grans	
	6		Plats de pisa, petits	
	1		Gibrella de pisa	
	6		Escudelles de pisa	
	1		Sotacopes de pisa	
		1.000	Rajoles blanques i verdes	
		500	Rajoles de mostres	
		50	Mamperlans de mostres	
	6		Salers i pebreres	
		8	Piquetes d'aigua beneïda	
	1		Plats de pisa (?)	
		6	Bacines d'afaitar, de pisa	
		6	Bacines d'afaitar blaves	

Pau BABOT. (1690)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	
A l'entrada o botiga de les cases:				
10			Escudelles petites	
8			Escudelles grans	
3			Plats de compte?	
		19	Plats perdiguers de pisa	
		19	Bacines blaves	
		7	Bacines de pisa	
		12	Enciameres blaves	
	2		Enciameres i plates mitjanes, de pisa	
	1	6	Plats perdiguers blaus	

		14	Càntirs i gerres	
	1		Escupidores	
		6	Fruïteres de <i>frantum</i>	
		2	Bacines de barber de <i>frantum</i>	
		1	Porró de <i>frantum</i>	
	3		Plats de pisa de <i>frantum</i>	
	4		Platarons	
		4	Sotacopes	
		16	Oueres i plats d'olives	
		2	Xaroperes	
		2	Piquetes i una de grossa????????????	
A la sala:				
	2		Plats de compte	
		6	Plates de pisa	
		6	Escudelles de pisa	
	2	6	Pots d'apotecari dolents	
A l'obrador:				
14			Galatí escaldat	37,85%
8			Galatí daurat blanc	
6			Galatí daurat escaldat	
4			Escudelles de partera escaldades	10,81%
4			Escudelles partera daurades blanques	
5184 escudelles				48,67%
8			Platarons escaldats	22,98%
7			Platarons crus	
2			Platarons daurats blancs	
11			Plats de comte escaldats	23,88%
	8		Plats de pisa escaldats	
	6		Plats de compte crus	
	3		Plats perdiguers blancs daurats	0,34%
5028 plats				47,20%
	4		Bacines, fruïteres i safes crues	
		21	Bacines blanques daurades	
		3	Sotacopes crues	
		23	Cànters i gerres petits crus	
1			Salers crus i escaldats	
	3		Xicres crues	
	1		Xaroperes crues	
	10		Obra grossa escaldada	
440 peces variades				4,12%
		6.000	Ferrets	
= 10652 peces				
+ 6000 ferrets				

Joan SOLER.				
(1696)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'entrada de les cases:				
	15		Gibrelletes de posar confitura	
		8	Gerretes petites de posar olives	
		3.200	Rajoles valencianes	
		300	Rajoles verdes	
17			Plats i escudelles petits bons	
5			Escudelles petites de <i>flantum</i>	
5	6		Escudelles petites de <i>flantum</i>	
11			Escudelles de partera bones	
	7	6	Plates blaves mitjanes	

	1		Bacines blaves	
	4		Bacines de pisa entre bones i de <i>flantum</i>	
		6	Bacines de pisa d'afaitar	
	2	7	Plates enciameres de pisa blava entre bones i <i>flantum</i>	
	9		Plats perdiguers de pisa	
		27	Gerres de pisa	
		5	Gerretes de pisa	
		8	Cantiralls de pisa ????	
		5	Cànters de pisa	
	3		Pebreres i salers de pisa	
	2		Safates de got de pisa	
	1	6	Safates de got blaves	
	3		Escupidores de pia petites i mitjanes	
	3		Xicres de pisa	
	2		Sotacopes de pisa	
		3	Xaroperes d'apotecari de pisa	
	2		Floreretes de pisa	
	4		Plats de conde blaus	
	2	3	Plates blaves mitjanes de <i>flantum</i>	
	9		Plats blaus de <i>flantum</i>	
	2		Plats de pisa	
	4	6	Escudelles de pisa	
	6		Plats pediguers i bacines trencades <i>flantum</i>	
		6	Oueres	
		4	Fruïteres de pisa	
	2		Salers i pebresres de <i>flantum</i>	

Maria FÀBREGUES.				
(1697)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A la casa d'Esteve Cortés, flequer:				
20			Escudells de galatí xiques envernissades de blau	
	26	6	Plats petits envernissats de blau	
		26	Pebreres envernissades de blau	
		14	Salers de terra envernissada de blau entre els quals hi ha quatre de (?)	
		13	Escupidores de pisa de la terra envernissades de blau	
		28	Plats de pisa de la terra blanca	
		15	Plats de pisa de la terra envernissada de blau	
		6	Plats d'oueres de pisa de la terra envernissats de blau	
		9	Plates mitjanes de pisa de la terra envernissades de blau	
		6	Sotacopes de pisa de la terra envernissades de blau	
		4	Plates mitjanes de terra envernissades de blau	
		4	Escudelles de terra daurades	
		16	Gibrelletes de confitar	

Botiga de Margarida REIG.				
(1697)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
	21		Plats de compte bons	
	28		Plats de compte de <i>frantum</i>	
	27		Plats xics bons	
	48		Escudelles grans bones	

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA

Segles XV-XIX

12		Escudelles grans sutils	
105		Escudelles xiques bones	
12		Escudelles grans bones	
54		Escudelles xiques sotils	
24		Escudelles xiques de <i>frantum</i>	
6		Plats xics de <i>frantum</i>	
12		Plats de pisa sotil	
8		Escudelles de pisa	
1	6	Gerros i pitxers	
3		Bacines grans	
6		Plates xiques	
1		Escupidores grans i xiques	
5		Salers i pebreres	
1		Sotacopes	
1		Xicres	

Botiga de Francesc REIG. (1697)

Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
8			Escudelles xiques	
2			Escudelles grans bones	
1			Escudelles xiques de <i>frantum</i>	
	28		Plats de conda bons	
3			Plats de conda sutils	
	18		Plats de conda de <i>frantum</i>	
	18		Plats xics de <i>frantum</i>	
	18		Plats xics bons	
	6		Plats de pisa sutils	
	10		Plats de pisa bons	
	4		Plates grans bones	
	14		Plates xiques i safes	
	3		Escupidores i bacins de barber	
		18	Sotacopes dolentes	
		6	Fruiteres	
1			Escudelles de pisa	
	2		Gerros blaus i de colors	
	13		Salers i pebreres i floreres	

Jeroni GUAL (1723)

Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A la botiga de les cases:				
10			Plats de "conda"	30 s./gr.
	7		Cànters i gerres de diferent sort	7 ll., 4 s.
	18			6 s./dotz.
	12		Obra grossa i de tota sort	20 s./dotz.
	6		Escudelles de pisa	4 s./dotz.
24			Platerons i plats, alguns de <i>flantum</i>	12 ll., 4 s.
34			Partera i partera de <i>flantum</i>	25 ll.
	6		Escudelles de <i>flantum</i> de pisa	2 s./dotz.
4			Plats de "conda" de <i>flantum</i>	2 s./dotz.
	4		Gerres i "orsas" de diferents sorts	18 s./dotz.
		6.000	Rajoles verdes i blanques	12 ll./mil
		1.000	Rajoles blanques i blaves	24 ll./mil

		2.000	Rajoles pintades de diferents mostres	18 ll./mil
		1.200	Rajoles pintades	18 ll./mil
		50	Cabirons	10 ll, 10 s.
A l'obrador:				
		1.100	Cairons verds acabats	14 ll., 18 s.
		200	Cairons blaus acabats	2 ll, 18 s.
		800	Cairons pintats acabats	19 ll., 4 s.
		400	Rajoles pintades blaves	7 ll., 4 s.
		2.500	Cairons de gra d'ordi escaldats	40 ll.
		900	Cairons roigs escaldats	9 ll.
		1.900	Cairons crus	11 ll. 1s.
		1.000	Cairons crus	6 ll. 12 s???
		300	Rajoles crues	9 s.
		1.700	Cairons escaldats	17 ll.
		9.000	Rajoles escaldades	40 ll. 10 s.
		60	Mamperlans	1 ll.

Joan COLL I MACIÀ (1724)

Gr.	Dotz.	Unit.	Peces
14			Plats de pisa escaldats
14			Plats de conde escaldats
	2		Plates grans escaldades
	19		Plats perdiguers blaus i de pisa, escaldats
10			Platarons escaldars
6,5			Platarons crus
	3		Plàteres crues
18			Galatí escaldat
17			Partera escaldada
3,5			Escudelles de pisa escaldades
	2		Bacines de barber escaldades
	7		Escupidores escaldades
	2		Sotacopes escaldades
	2		Càntirs crus
		2000	Ferrets crus
		2000	Ferrets cuits
A la botiga:			
17			Partera
5			Galatí
		18	Plates blaves i de pisa
		10	Gerros porrons
		8	Càntirs
		32	Orinals plans
		2	Orinals plans grans
		2	Orinals plans mitjans
		12	Piquetes
		7	Bacines de barber
		5	Gerros <i>flantum</i>
	1		Búrnies de <i>flantum</i>
	3		Plats de xicra de <i>flantum</i>
	4		Escupidores entre grans i xiques

Miquel ROCAMADOR. (1726)

Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'entrada de les cases				
15			Plats blaus	32 s./gr
7			Menut	

3			Partera blava	
1			Plates mitjanes de pisa	
	4		Plates mitjanes blaves	
	6		Escupidores	
	3		Bacines de pisa	
	2		Bacines blaves	
	2		Búrnieis i pitxers	
	1		Testos de clavellina	

En un aposento contigu a l'entrada:

18			Plats blaus	32 s./gr.
3			Plats de pisa	
2			Escudelles de pisa	
	1		Pots d'apotecari	

A la botiga:

		5.000	Rajoles valencianes de mostra	
		4.000	Rajoles valencianes blanques i blaves	
		1.500	Cairons blancs i blaus	
	2		“Servicis” grans i mitjans	

A l'obrador (dins d'un forn, cuit, a punt de vendre):

13			Plats de conda blaus	
9			Plats de pisa	
	6		Plates mitjanes de pisa	
11			Menut	
5			Escudelletes de pisa	
2	6		Xicres	
	6		Bacines de pisa	
	6		Escupidores de pisa	
	1		Càntirs de pisa	

A l'obrador:

		400	Passamans blaus	
		7.000	Escates escaldades	
		3.000	Cairons escaldats	
		5.000	Rajoles escaldades	
		500	Rajoles pintades de mostra	
		1.500	Rajoles crues	
6			Partera crua	
3			Xicres crues	

**Salvador FUSTER.
(1739)**

Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'obrador:				
12			Plats de pisa escaldats	20 s./gr.
1			Plats de coure escaldats	12 s./ gr.
3			Plats xics	6 s. /gr.
10			Escudelles xiques	2 ll
1	6		Escudelles de pisa escaldades	18 s
	6		Salers i pebreres	
		18	Escupidores (salers + pebreres + escupidores)	12 s.
1			Plats envernissats	24 s.
		100	Rajoles acabades de pintar no cuites	28 s.
		500	Cairons envernissats sense coure	6 ll.
		4.000	Rajoles escaldades	10 ll.
		800	Cairons de <i>frantum</i>	8 ll.
		100	Cairons blaus	12 ll.
		5.500	Rajoles pintades	70 ll.

		4.500	Rajoles verdes	54 ll.
		20	Mamperlans	30 s.
		9	Quadres de rajoles	9 ll.
	7		Plates i escupidores de <i>frantum</i>	4 ll.
	2		Plates grans i fruitera de <i>frantum</i>	2 ll.
	15		Plats de pisa	90 s.
1			Escudelles de pisa	36 s.
	6		Xicres	24 s.

Una fornada:

11			Plats de pisa de puntilla i de borro	7 s./dotz.
4			Plats de pisa comuns	6 s./dotz
4			Escudelletes de pisa	42 s./gr.
3			Xicres	5 s./dotz.
	16		Plates i escupidores	20 s./dotz.
	3		Salers	5 s./dotz.
11			Plats blaus grans	28 s./gr.
11			Partera	16 s./gr.
		1.406	Rajoles pintades per al Sr. Comte d'Aranda	56 ll. 5? s
18			Plats xics i escudelles xiques	14 s./gr.

**Francisc ESTAPER.
(1762)**

Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'entrada de les cases				
8	4		Plats de tall de plata de totes qualitats	
10	18		Plats de vora ampla	
	9		Safes i bacines grans	
	17	7	Safes i plats perdiguers	
	5		Safes de plats perdiguers blaus	
	48	8	Escupidores	
	2		Bacines de barber	
	3	8	Fruiteres	
		5	Sangrades de bacina	
		12	Gerres de pisa de palm i mig	
		17	Gerros de posar oli	
		24	Setres mitjanes	
		4	Setres grans	
		2	Gibrells per posar oli grans	
		30	Gerros de tall de plata i pitxers	
		27	Albúrnieis	
		44	Gerros per posar flors	
		12	Piquetes	
	2		Formatgeres	
		1	Bacina de la forma major	
		2	Bacines mitjanes	
		5	Cànters de pisa	
		5	Sotacopes de pisa	
		24	Pots d'apotecari, grans	
		16	Pots mitjans	
		46	Pots petits	
	4		Plates de polla	
	2	10	Escupidores de llit	
		64	Orinals de monja	
26	8		Galatí	
16	4		Escudelles de partera	
5	1		Escudelles de pisa	
3			Xicres	

	7		Salers i pebreres	
		7	Salers de caixa i pilonet	
		9	Tinters	
	34		Escudelles fines	
	8		Escudelles de pisa ordinària	
2			potets per posar pomada	
	6		escudelles de la Companyia	
	9		gibrelletes de tassó	
	4		gibrelletes per posar confitura	
	20		platarons	
	32	6	plats de conde	
	9		rajoles blaves	
A la cuina al costat de l'entrada:				
4			Escudelles de pisa	
5	4		Plats i escudelles dels Caputxins	
	25	6	Plats de pisa de la vora ampla	
	6		Escudelles de pisa grans	
8	4		Plats de conda	
		5	Gerres de plam i mig de pisa	
		2	Gerros de barca	
		1	Pot gran	
	6		plats de tall de plata fins	
	8		platarons	
	3	6	plats de clotet	
6			galatí	
4			plats de conda	
	4		pebreres i salers	
	7	3	enciameres i gibrells	
		9	plats perdiguers	
		17	bacines de pisa	
		23	sotacopes de pisa	
		7	sangrades de bacina	
		2	bacins de mànec	
		10	bacines de barber	
		2	gerres de pam i mig	
		37	malparlants de pisa	
		7	búrnies de pisa	
		3	escudelles de pisa fina	
En una instància que té eixida al celobert				
		2	Quadros de dotze rajoles cadascun, desfets	
		35	Cintetes de pisa	
		20	Cairons	
		1	Pot mitjà de pisa	
		1.300	Rajoles blanques i verdes	
A l'obrador: una fornada a punt de coure				
38			Plats de pisa crus	
9			Plats de conda crus	
8			Partera crua	
1			Escudelles de frare cruas	
10			Galatí cru	
2			Obra grossa crua	
2			Platarons crus	
1	6		Escudelletes escaldades	

A la resta de l'obrador:				
		4	Bacins grans crus	
		3	Bacins mitjans crus	
	6		Orinals crus	
		200	Rajoles cruas	
		12	Càntirs de pisa crus	
		12	Setres cruas	

Josep GIBERGUES (1777)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
36			Plats de pisa crus	
14			Plats de conda crus	
6			Escudelletes cruas	
21			Escudelles de galatí cruas	
15			Escudelles de partera	
	48		Obra grossa crua	
34			Escudelletes d'Aragó, cruas	
		125	Pots grans d'apotecari, envernissats	
		70	Pots mitjans envernissats	
		80	Pots pindolers envernissats	
3			Escudelles de partera escaldades	
5			Galatí escaldat	
3			Galatí envernissat	
2			Platarons pintats	
17			Xicres cruas	
9			Plats de pisa pintats	
2			Galatí pintat	
		7	Sangrades pintades	
	16	6		
		15	Vinagres pintades	
	2		Pots mitjans i petits d'apotecari pintats	
		7	Orinals de parir	
		6	Orinals petits	
	1		Orinals de mànec	
	6		Escudelles de pisa grans, cruas	
	4		Torres cruas	
	3		Potets de posar pomada, crus	
2			Platarons crus	
		20 mil	Ferrets cuits	
		6	Orinals de mànec envernissats	
	2		Salers i pebreres escaldats	
	10		Orinals a l'anglesa, crus	
1			Salers crus petits	
	4		"Grossos" crus, a tall de plata i pitxers	
6			Caixes cruas de xicres i escudelles	
6			Caixes cuites de xicres i escudelles	
	9		Taps d'escudelles i xicres	
	6		Gibrelletes de tassó, cuites	
	6		Osseres cuites	
	4		Escudelles de frases	
24			Plats de pisa	
9			Escudelletes de pisa a la gevonesa	
10			Platarons	

1	6		Escudelles comunes de pisa	
6			Escudelles fines de pia d'Aragó	
	18		Plates mitjanes de pisa	
3			Plats de pisa de conda	
	4		Sangrades de peu de pisa	
	5		Bacines d'afaitar de pisa	
	34		Gibrelles i enciameres de pisa	
2			Platets de xicra per pendrer xocolata	
	6		Plates i enciameres de pisa de la forma major	
	7		Bacins de pisa a l'anglesa	
	12		Salers i pebreres de pisa	
		7	Gerres d'apotecari de pisa	
	4		Pots d'apotecari entre grans i mitjans	
	6		Gerros de tall de plata	
	1		Gerros de posar oli, de pisa	
	1		Osseres de pisa, de monja	
	2		Sotacopes de pisa	
		3	Gibrelles de sangrar de peu, de pisa	
20			Escudelles de galatí de pisa	
6			Escudelles de partera de pisa	
	2		Gerros pixerss de pisa	
		7	Xaroperes d'apotecari de pisa	
		3	Estalvis de taula de pisa	
		3	Osseres de pisa	
		40	Gerros d'aigua" per a los malalts de l'hospital", de pisa	
	6		Xicres de pisa	
	7		Palanganes i altres gèneros d'obra fina	

Francesc ESTAPER. (1762)				
Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'entrada de les cases:				
8	4		Plats de tall de plata de totes qualitats	
10	18		Plats de vora ampla	
	9		Safes i bacines grans	
	17	7	Safes i plats perdiguers	
	5		Safes de plats perdiguers blaus	
	48	8	Escupidores	
	2		Bacines de barber	
	3	8	Fruiteres	
		5	Sangrades de bacina	
		12	Gerres de pisa de pam i mig	
		17	Gerros de posar oli	
		24	Setres mitjanes	
		4	Setres grans	
		2	Gibrells per posar oli grans	
		30	Gerros de tall de plata i pitxers	
		27	Búrnies	
		44	Gerros per posar flors	
		12	Piquetes	
	2		Formatgeres	
		1	Bacina de la forma major	
		2	Bacines mitjanes	

		5	Cànters de pisa	
		5	Sotacopes de pisa	
		24	Pots d'apotecari grans	
		16	Pots mitjans	
		46	Pots petits	
	4		Plates de polla	
	2	10	Escupidores de llit	
		64	Orinals de monja	
26	8		Galatí	
16	4		Escudelles de partera	
5	1		Escudelles de pisa	
3			Xicres	
	6		Salers i pebreres	
		7	Salers de caixa i pilaret	
		9	Tinters	
	34		Escudelles fines	
	8		Escudelles de pisa ordinària	
2			Potets per posar pomada	
0,5			Escudelles de la companyia	
	9		Gibrelletes de tassó	
	4		Gibrelletes per posar confitura	
	20		Platarons	
	32,5		Plats de conde	
	9		Rajoles blaves	
A la cuina:				
4			Escudelles de pisa	
5	4		Plats i escudelles dels caputxins	
	25,5		Plats de pisa de la vora ampla	
0,5			Escudelles de pisa grans	
8	4		Plats de conde	
		5	Gerres de pam i mig, de pisa	
		2	Gerros de barca	
		1	Pot gran	
	6		Plats de tall de plata, fins	
	8		Platarons	
	3,5		Plats de clotet	
6			Galatí	
4			Plats de conde	
	4		Pebreres i salers	
	7	3	Enciameres i gibrelles	
		9	Plats perdiguers	
		17	Bacines de pisa	
		23	Sotacopes de pisa	
		7	Sangrades de bacina	
		2	Bacins de mànec	
		10	Bacins de barber	
		2	Gerres de pam i mig	
		37	Mamparlans	
		7	Búrnies de pisa	
		3	Escudelles de pisa fina	
En una instància que tenia exida al celobert				
		2	Quadros de 12 rajoles cada un, desfets	
		35	Cintetes de pisa	
		20	Cairons de pisa	
		1	Pot mitjà de pisa	
		1300	Rajoles blanques i verdes	
A l'obrador:				

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA

Segles XV-XIX

38			Plats de pisa crus	
9			Plats de conda crus	
8			Partera crua	
1			Escudelles de frare crus	
10			Galatí cru	
2			Obra grossa crua	
2			Platarons crus	
1,5			Escudelletes escaldades	
		4	Bacins grans crus	
		3	Bacins mitjans crus	
	6		Orinals crus	
		200	Rajoles cruas	
		12	Càntirs de pisa crus	
		12	Cetres cruas	
15 i 25.02.1767				
36			Plats de pisa, crus	
14			Plats de compte crus	
6			Escudelletes cruas	
21			Escudelles de galatí cruas	
15			Escudelles de partera	
	48		Obra grossa crua	
34			Escudelles d'Aragó, cruas	
		125	Pots grans d'apotecari, envernissats	
		70	Pots mitjans envernissats	
		80	Pots pindolers, envernissats	
3			Escudelles de partera escaldades	
5			Galatí escaldat	
3			Galatí envernissat	
2			Xicres cruas	
9			Plats de pisa pintats	
2			Galatí pintat	
		7	Sangradores pintades	
	16,5		Escudelles pintades	
		15	Vinagreres pintades	
	2		Pots mitjans i petits d'apotecari, pintats	
		7	Orinals de parir	
		6	Orinals petits	
	1		Orinals de mànec	
	6		Escudelles de pisa grans, cruas	
	3		Potets de posar pomada, crus	
2			Platarons crus	
		20mil	Ferrets cuits	
		6	Orinals de mànec, envernissats	
	2		Salers i pebreres escaldats	
	10		Orinals a l'anglesa, crus	
1			Salers petits, crus	
	4		Salers grossos de tall de plata, crus, i pitxers	
	6		Gibrelletes de tassó cuites	
	6		Oueres cuites	
	4		Escudelles de frares	
24			Plats de pisa	
9			Escudelles a la genovesa	
10			Platarons	
1,5			Escudelletes comunes de pisa	
6			Escudelles fines de pisa d'Aragó	
	18		Plats mitjans de pisa	

3			Plats de pisa de conda	
	4		Sangradores de peu, de pisa	
	5		Bacines d'afaitar, de pisa	
	34		Gibrelles i enciameres, de pisa	
	2		Platets de xicra per a prendre xocolata	
	6		Plats i enciameres de pisa, de la forma major	
	7		Bacins de pisa a l'anglesa	
	12		Salers i pebreres, de pisa	
	7		Gerres d'apotecari, de pisa	
	4		Pots d'apotecari entre grans i mitjans	
	6		Gerros de tall de plata	
	1		Oueres de pisa, de monja	
	3		Sotacopes de pisa	
		3	Gibrelles de sangrar, de peu, de pisa	
20			Escudelles de galatí de pisa	
6			Escudelles de partera de pisa	
	2		Gerros pitxers de pisa	
		7	Xaroperes d'apotecari, de pisa	
		3	Estalvis de taula de pisa	
		3	Oueres de pisa	
		40	Gerros d'aigua per als malalts de l'hospital, de pisa	
	2		Xicres de pisa	
	7		Palanganes i altres gèneros d'obra fina	

Hipòlit ESTAPER. (1772)

Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	Preus
A l'entrada de les cases:				
		7000	Rajoles pintades	
		8500	Rajoles pintades de verd i blau	
		350	Rajoles de quadros	
		600	Rajoles blanques	
		500	Caironets pintats	
		800	Cairons verd i blancs	
		600	Rajoles pintades	
		500	Cintetes	
3,5			Platarons	
		57	Sotacopes xiques i grans	
		6	Bacins de mànec	
	6		Búrries	
		7	Bacins entre grans i xics	
		40	Sangradores de mà	
		4	Sangradores de peu	
	4,5		Gibrelles mitjanes	
		1	Gerra de posar aigua	
		5	Gerros del Carme	
		24	Gerros de Sant Jeroni	
		28	Càntirs	
	10,5		Gerros de flors	
		8	Estalvis	
		29	Plates grans	
		18	Gerros de donar aiguamans	
		24	Cetres	
		12	Pots de posar tabac	
		1	Test de clavellines	
Una fornada sencera:				

27	9		Plats entre <i>flantum</i> i bo	
12	1		Plats de tall de plata part de <i>flantum</i>	
6			Plats de compte	
17			Galatí	
18			Partera	
1			Plates grans, entre bones i <i>flantum</i>	
1	4		Gibrelles entre inferiors, bonas, grans i xiques	
		32	Bacines d'afaitar	
	1		Enciameres grans	
	7		Enciameres mitjanes la major part inferiors	
	1		Fruïteres	
		2	Gibrells d'oli	
		10	Gerros d'oli	
1			Escudelles de xapina	
1			Platets de xicra	
	6		Escudelles grans de pisa	
1			Xicres entre grans i xiques, bones i <i>flantum</i>	
1			Salers i pebreres	
1			Escudelles d'orella de pisa	
	3		Escudelles d'orella de pisa inferiors	
	7		Gerros de flors	
		4	Testos de clavellines, xics	
		18	Gerros de donar aiguamans	
		6	Estalvis	
	1		Piquetes	
Una escaldada sencera dins del forn:				
12			Plats de pisa pintats	
9,5			Partera pintada	
4			Galatí pintat	
	9		Plats de conde pintats	
	1,5		Marcelines pintades	
		1000	Rajoles pintades	
		100	Mamperlans pintats	
6			Partera escaldada	
3			Galatí escaldat	
1			Escudelles de frare, escaldades	
		16000	Rajoles escaldades	
3			Plats de pisa crus	
3			Plats de conda crus	
3			Platarons crus	
3,5			Escudelles de frare, cruas	
		4500	Rajoles cruas	
		66	Pots grans cuits	
		11	Pots mitjans cuits	
	6		Plats de sant Josep cuits	
1			Taces de sant Josep cuïtes	
1,5			Escudelles de frare cuïtes	
1			Plats de monja cuits	
		4000	Ferrets crus	
Addició 04.01.1773				
15	9		Plats de pisa de tall de plata (atès lo rebuig).	7s/d.
7	2		Plats de <i>flantum</i> a tall de plata	5s/d
29	9		Plats de pisa de tota sort, de vora ampla	6s,3/d
7			Plats de pisa de vora molt ampla	4s/d
	11,5		Orinals	2s,4/u.
	6,5		Escupidores de mànec	2s,4/u.

	25		Plates enciameres mitjanes	1s,10/u
	16		Gibrelletes de diferents sorts	2s,4/u.
	8	3	Plates grans	3s,4/u.
		12	Bacins amb mànec	6s/u
		24	Gibrelles grans	7s,6/u.
	7,5		Plates grans de <i>flantum</i>	2s/u
	22		Plates mitj. enciameres i gibrelles <i>flantum</i>	1s,2/u
	3		Sotacopes de <i>flantum</i>	1s,6/u
		8	Fruïteres de <i>flantum</i>	2s/u
		21	Gibrelles grans de <i>flantum</i>	4s,6/u
	7		Xicres	1s,9/u
		26	Sotacopes i fruïteres bones	4s/u
		4	Bacins grans	
		4	Bacins mitjans	
	6		Gibrelletes de canadelles	9s/d.
	3		Gerros i pitxers	2s/u
	3		Gerros i pitxers inferiors	1s,6/u
	13		Gerros de flors	8s/d
		7	Gerros del Carme	2s/u
		1	Gerra	15s/u
7			Escudelles de tota sort	4s/d
17			Plats blaus	36s/g
32			Escudelles i platarons	18s/g
33			Escudelles de partera entre bones i dolentes	18s/g
		12	Afaiadors	36 sous
7			Plats de frare	24s/g
2			Salers i pebreres	6s/d
		850	Rajoles de caceria	41l/100
	4		(No diu de què)	1s,6/u
		32	Floreres de sis rajoles	6s/u
		34	Quadres de 12 rajoles	20s/u
		14	Passos de viacrucis de quatre rajoles	9 lliures
		460	Cintetes	30s/100
		261	Mamperlans	1s,8/u
		6000	Rajoles pintades	8l/1000
		2000	Rajoles verdes	25 ll.
		6000	Rajoles verdes inferiors	81l/1000
		2000	Rajoles blaves, bones i dolentes	25 ll.
		3000	Rajoles blaves inferiors	61l/1000
	32		Escudelles grans amb orelles	12 ll
	17		Platets de xicra (7 de bones i 10 de <i>flantum</i>)	
		20	Estalvis (12 bons i 8 de <i>flantum</i>)	
		17	Càntirs de <i>flantum</i>	
		18	Piquetes de <i>flantum</i>	1s/u
		48	Pots de pomada, dolents	2s/u
		9	Testos d'alfàbrega de <i>flantum</i>	
		12	Marcelines de <i>flantum</i>	2s/u
		6	Marcelines bones	3s/u
7			Escudelles i xicres de xapina	47s/g
		12	Gerretes ordinàries	3 ll.
		19	Gerres d'oli	6s/u
		15	Gerres d'oli dolentes	2s/u
		66	Pots grans d'apotecari	4s/u
		13	Pots mitjans d'apotecari	3s/u
	17		Taces de Sant Josep	9s/d
24			Plats de pisa escaldats, de vora ampla i estreta	

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA

Segles XV-XIX

12			Plats de conda, platarons i escudelles de Sant Josep escaldats	
18			Escudelles escaldades	
2			Obra grossa escaldada	39s/g
	9		Orinals escaldats	
	6		Potets de pomada escaldats	1s/d
18			Plats de pisa pintats	
2			Escudelles de xapina	
		350	Rajoles de caceria, pintades	6d/u
		4	Quadres de 12 rajoles	12s/u
		50	Rajoles pintades	20s/100
		300	Rajoles envernissades de verd i blanc	6s/100
		10000	Rajoles escaldades	5ll/mil
		500	Cairons escaldats	20s/100
	6		Mamperlans pintats	10s/d
5			Escudelles pintades	10s/gr
45			Plats de pisa crus	
12			Platarons crus	
4,5			Plats de conda, crus	
3			Escudelles acabades cruas	
12,5			Xicres cruas	
		5000	Rajoles cruas	
		100	Escates cuites	
		27	Gerros de Sant Jeroni	
	16,5		Trompetes, canons mitjans i petits	
	6,5		Marcelines cruas	
			Ferrets, planos i caixes	

Pere ALZINA (1777)

Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	
		7530	Plats de pisa crus	
		1728	Plàteres	
		1152	Platarons crus	
		198	Plats de pisa envernissats	
		144	Plats perdiguers crus	
10.752 plats				
		144	Enciameres i gibrelles grans cruas	
		144	Gibrelles petites cruas	
		1008	Xicres cruas	
		216	Potets de pomada crus	
			Orinals de malalt, amb mànec, crus	
		108	Orinals crus	
		24	Escupidores amb mànec, cruas	
1644				
		1	Botiga de pots d'apotecari, cruas	
		618	Escudelletes de pisa, cruas	
		1440	Galatí cru	
		42	Escudelles petites de pisa, cruas	
		144	Escudelles grans cruas	
2.244 escudelles				
A la botiga:				
		66	Escupidores amb mànec	
		100	Salers i pebreres de pisa	
		720	Xicres entre de mitja presa i tres quarts	
		207	Xicres de presa i mitja	
		7	Piquetes	

		96	Potets de pomada	
		228	Escudelles de pisa xiques amb nansa	
		42	Escudelles de pisa grans amb nansa	
		204	Escudelles de xapina grans	
		240	Escudelles xiques de xapina	
		272	Escudelles xiques blaves	
		50	Escudeles blaves grans	
		25	Escudelles de pisa grans	
1061				
		114	Gibrelletes per a confitura	
		36	Gibrelletes blaves per a confitura	
		36	Gibrelles xiques	
		12	Gibrelletes de pisa blava	
		11	Gibrelletes de tassó	
209				
		72	Platarons blaus	
		41	Platas grans	
		22	Plates mitjanes	
		40	Plats de becó	
		168	Plats blaus de conda	
		4	Plats de clot	
		23	Sotacopes	
		13	Enciameres mitjanes	
		9	Enciameres de polla	
		10	Enciameres grans	
		2	Gerres grans (una usada i altra, nova)	
		13	Polseres i tinters	
		14	Orinals	
		1	Orinal de parir	
		22	Orses	
		7	Gerros	
		120	Cassoletes de posar colors	

Manuel ROSSELL (1805)

Gr.	Dotz.	Unit.	Peces	
		8.500	Rajoles de València, assortides, a 30 lliures /1000	255 £
		24	Quadros de sants (12 rajoles cada un), a 22 diners per rajola (1 lliura, 2 sous cada un)	27 £
		24	Gibrelletes + plates	4£, 10§
	250		Escudelles (10 sous/dotzena)	300 £
	100		Gots o "cubos" de pisa (10 sous/dotzena)	50 £
	40		Gibrelles de pisa dites d'Índies, a 18 sous/dotz.)	36 £
		5.000	Rajoles cuites, a 30 lliures/1000.	150 £
	10		Gots o "cubos" grans, a 20 sous/dotz.	10 £
		6.000	Rajoles de primera cuita, a 12 pesettes/1000	27 £
		7.000	Rajoles cruas, a 12 pta /1000	31 £, 10§
	80		Plats crus, a 3 sous/dotz.	12 £
	150		Escudelles cruas, a 2 sous/dotz.	15 £

5.1.1. ANÀLISI D'ALGUNS DELS INVENTARIS

Joan Trullàs (vers 1480-1517)

Elaborava obra blava, obra daurada, i també rajola pintada, si bé en aquest inventari no s'esmenta. Ho sabem per altres fonts. A la seva botiga de Barcelona, a més de la producció pròpia també venia obra valenciana; per això és difícil discriminar, amb seguretat, els objectes de producció pròpia dels importats.

Obra de terra comuna: en gran quantitat. Interpretem que es tractaria d'obra blava.

Obra de terra blanca: esmaltades de blanc per l'anvers i revers. Es podien daurar o deixar-les en blanc.

Botija blava: només se n'esmenten sis; per tant, no sabem si es tractava d'una forma elaborada al seu taller o bé portada de València. El mateix passa amb els dotze pots blaus. No se'n coneixen de barcelonins, fins ben entrat el segle XVI.

Galatí: escudelles de nanses triangulars.

Plats de servir: plats daurats proveïts d'ala.

Partera: escudelles de mida gran.

Banyat: podria tractar-se de peces portades de València, ja que no s'esmenten a la resta d'inventaris analitzats.

Pagès morisc: escudelles rodones, sense nanses i amb peu, amb decoració daurada (morisc).

Plats comuns valencians: els suposem decorats en daurat, amb motius geomètrics, fulles de card, etc.

Setres grans i petites: forma tancada, globular, amb petit coll i bec.

Taifores: plata fonda amb carena i vora tendent a la verticalitat.

Plats de capellà: decorats en blau, sense ala.

Plats reals: grans plats daurats valencians.

Librelletes o gibrelletes petites fines: objectes semblants a l'escudella, amb vora, daurades.

Eulàlia Albanell (vers 1490-1521)

Inventari molt extens corresponent als béns de la seva vídua. Jeroni Albanell va morir el 1501, i Eulàlia, el 1521.

El material ceràmic correspon, doncs, a produccions del final del segle XV i primeres dècades del XVI, amb una forta presència de la pisa valenciana.

S'esmenten diversos tipus d'escudelles: blaves (d'orella i de pagès), i daurades (?) (comunes i tall d'argent).

També, diversos tipus de plats: els de servir, els capallevats grans, els lletrats blaus, els comuns i els platerets.

'Eufrasina Cerdà, vídua de l'escudeller Joan Cerdà.

Les formes inventariades són del mateix tipus que a les dels inventaris anteriors.

Cal esmentar els plats "capagirats". Podria tractar-se de plats capallevats.

Joan Codina (vers 1475-1527)

Obra blanca de tall argent: escudelles blanques amb orelles en forma de trapezi.

Galatí: escudelles de nanses triangulars, sense peu; pel preu, seia daurat.

Partera: escudelles grans.

Plats de servir: plats daurats proveïts d'ala.

Librelletes o gibrelletes fines, grans i petites: objectes semblants a una escudella, amb vora, daurades.

Comú (obra de terra comuna): obra blava.

En una fornada de Joan Vidal (36 grosses i 4 dotzenes), hi havia:

Pagès: escudelles rodones, sense nanses, i amb peu.

Talladoram: plats talladors més grans que els de pinzell.

Blanc: plats, escudelles i altres formes ceràmiques, envernissats de blanc.

Pinzell: peces petites pintades de blau.

Galatí: escudelles de galatí, de nanses triangulars.

Per la quantitat de peces (més de 36 grosses) havia de ser una fornada d'obra blava i d'obra blanca.

Gabriel Serra (vers 1490-1530)

Inventari pobre en quantitat de peces:

Escudelles de partera: escudelles grans. Pel preu, daurades.

Escudelles de galatí: amb nanses triangulars. Pel preu, daurades.

Comú: plats comuns blaus.

Galatí: escudelles amb nanses triangulars, blaves.

Tall argent: escudelles amb nanses en forma de trapezi.

Els preus de la grossa o del seu divisor, la dotzena, són força orientatius:

Galatí: a 25 s/g = 25 diners la dotzena. Hauria de ser galatí daurat.

Escudelles de tall d'argent: a 21 diners la dotzena. Hauria de ser blanca.

Galatí: a 7 diners la dotzena, hauria de ser galatí blau.

Antoni Planes (vers 1490-1530)

Malgrat disposar d'obrador propi, Antoni Planes tenia gran quantitat d'obra valenciana a la venda: escudelles (de galatí, de partera, de tall d'argent, comunes, gresalades); bacines; plats (de capellà, de monja); llibrelles (grans i petites), bevadores (grans i petites), setrots (grans i petits). De la producció barcelonina tenia llibrelles pintades, enciameres, plats pintats, escudelles de partera, de galatí, escudelles petites, llibrelles grans, plats de capellà i platerets.

En aquest inventari figuren alguns preus, que són uns bons indicadors del tipus de produccions: les escudelles de partera, a 28 diners la dotzena, havien de ser daurades i de mida gran), així com també les escudelles de galatí (a 25 diners la dotzena), les escudelles comunes (28 diners la dotzena); les escudelles de tall d'argent, a 21 diners la dotzena, haurien de ser blanques.

Pel preu, l'obra que tenia a casa del sogre també havia de ser obra daurada. Per tot plegat, dona la sensació que feia i revenia només obra daurada.

Jaume Boleda (vers 1495-1545)

Feia obra blava, obra blanca i obra daurada.

Obra comuna (entre escudelles de pagès i d'orella. Es tractaria, com hem dit abans, d'obra cuita només escaldada.

Obra blanca: plats i escudelles. En aquest cas, les peces estaven cuites de fi, amb la coberta blanca.

Obra blava: llibrelles, plats grans i petits, escudelles rodones (o de pagès).

Galatí i tall d'argent: escudelles de.

Plats i llibrelles comuns

Plats de frantum (defectuosos)

Galatí i tall d'argent frantum:

Platarons comuns

Taifores fines grans i petites: segurament daurades.

Plats de capellà: daurats (s'inclouen dins del grup de taifores fines).

Escudelles de partera de 4 nanses: daurada.

Platerets fins: daurats.

Capalenats grans i petits: plats de capellà.

Salers

Bacines entre blanques i per pintar.

Pitxers blancs.

Deuria importar també obra valenciana, ja que tenia un bugader ple de pots, culles, rossinyols, lladrioles i altres formes petites de ceràmica, si bé podrien ser obra pròpia guardada dins del cossi valencià reaprofitat.

També tenia 4 alfàbies valencianes.

Disposava d'obra gerrera (setrills, porrons, servidores, cànters) i una càrrega d'obra ollera. Suposem que no les havia fetes ell, de manera que sembla que, efectivament, adquiria obra de terra d'altres productors.

S'inventaria el frantum o obra defectuosa.

Hi havia ceràmica a mig obrar:

- orella crua envernissada
- lletrats crus envernissats
- primpoc cru
- pagès cru
- platerets crus

Cal remarcar que és la primera vegada que s'esmenta en un inventari d'escudeller una forma ceràmica anomenada "lletrat", que hauria de ser diferent a una taifora o a una gibrella, ja que també s'esmenten en el mateix inventari.

Cosme Mestre (vers 1500-1545).

Produïa obra blava, obra blanca i obra daurada.

A la botiga hi tenia una gran quantitat d'obra comuna entre plats i escudelles. La gran quantitat de peces (108 grosses = 15.552 peces) suggereix que es tractava de plats i escudelles blancs envernissats només per l'anvers.

En segon lloc, pel que fa a la quantitat de peces, figura l'obra blanca (60 grosses = 8.640 peces). L'inventari diu que eren entre escudelles de galatí, de tall d'argent i plats. Sembla, doncs, que es tractaria d'obra totalment envernissada de blanc que es podien deixar sense decorar o bé aplicar, en tercera cuita, la preparació del daurat. En tercer lloc (12 grosses = 1.728 peces) figura l'obra blava de compte, entre plats i llibrelles. Es tracta de peces que només duïen vernís per la cara però que estava

pintada de blau, excloses les escudelles i similars. En quart lloc (9 grosses = 1.296 peces) estan les escudelles de pagès blau, és a dir, sense nanses i amb un petit peu, pintades amb aquell color. A continuació (8 grosses = 1.152 peces) figuren les escudelles de galatí, tall d'argent i daurat. Suposem que vol dir que eren escudelles amb nanses (de forma triangular i trapezoïdal), ja daurades. Amb 4 grosses, altra vegada les escudelles de tall d'argent (daurat), les escudelles defectuoses (frantum) i les escudelles amb orella. Aquestes escudelles haurien de ser amb un tipus d'orella diferent a la de les escudelles de galatí i tall d'argent. Del contrari, no tendria sentit que en fessin tres grups diferents.

Pel preu que figura a altres inventaris, les escudelles de pinzell (2 grosses = 288 peces) haurien de ser de les més petites. De plats, s'esmenten els capalanats grans i petits (segurament, els plats de capellà) i els de servir (que anteriorment ja havíem considerat com d'obra daurada). Les enciameres i les taifores podien ser grans i petites, però el fet que es digui que eren fines suggereix que es tractava d'obra daurada. El setrots i les bacines eren daurats.

Com a formes més rares, els potets per beure els ocells, els canelobres blancs i les lladrioles d'argent viu.

Cal destacar que en un mateix inventari s'esmenten formes aparentment molt semblants: llibrelles o gibrelles, taifores, bacines i enciameres. No s'esmenten els lletrats.

Tampoc no podem descartar que algunes d'aquestes formes encara fossin d'elaboració valenciana.

Gabriel Muntaner (vers 1520-1545)

Gabriel Muntaner produïa obra blanca, obra blava i obra daurada. No s'esmenta, a casa seva, cap producció d'origen valencià. Les formes ceràmiques més abundants eren:

- Plats i les llibrelles (11 grosses = 1.584 peces).
- Escudelles de galatí i de tota sort (de frantum)
- Llibrelles grans i petites i per donar menjar a les gallines
- Plats petits.

Obra crua:

Lletrats, orella, pitxers, plats blancs, platerets, primpoc cru. Compte dolent (plats de compte?)

El primpoc es considerava, doncs, una forma ceràmica i no pas un determinat tipus de decoració.

Obra blava:

Capalinats o plats de capellà petits.

Obra daurada:

Escudelles pintades de daurat, i encara no cuites.

Plats pintats de daurat, i encara no cuits.

Tenia obra crua que s'estava secant de manera natural al pouador, al terrat i al pastador.

No s'esmenten les taifores.

No s'esmenten les escudelles de tall d'argent.

Antoni Rovell (vers 1480-1547).

El que crida l'atenció en aquest inventari és que a la botiga hi tenia exposada obra que no apareix a l'obrador, com ara els

cetrots de galatí, les escudelles de tall d'argent fina o els plats fins. Es tracta, al nostre parer, d'obra daurada possiblement d'origen valencià.

A l'obrador es poden distingir dos grups de peces: d'unes, es diu que estaven envernissades; així, doncs, les altres sembla que no ho estarien encara. Si fos així seria interessant, perquè els noms que apareixen han de referir-se a formes, i no pas al color de la decoració, que encara no s'havia aplicat: lletrats, girapeix, doblerses, pagès rodó, compte, tall d'argent, orella, galatí, partera, lladrioles, culles, pots, platerets i menut rodó.

Entre les formes envernissades hi trobem el tall d'argent, l'orella, la partera, els lletrats i les pairasses.

Jerònima Mestre (1545-1556)

Jerònima Mestre, vídua de l'escudeller Cosme Mestre, elaborava obra daurada. Les 18 grosses de plats i escudelles n'és la prova. També feia obra blava: plats i escudelles.

Entre les formes daurades, a més dels plats i de les escudelles, hi havia bacines mitjanes i petites, i pitxers. També tenia galatí entre plats i escudelles.

Sembla que també venia terrissa (cànters, gibrells i morters). En principi, sembla que ja no s'esmenta possible obra valenciana.

Pere Pons (vers 1525-1559)

Malgrat que sembli el contrari, Pere Pons deuria ser un dels més destacats escudellers de l'època. En canvi, en el moment d'efectuar-se l'inventari dels seus béns només tenia 2 grosses d'obra de tall d'argent (escudelles) comuna. Semblaria, doncs, que no conduïa personalment el seu obrador (o obradors), perquè l'hauria llogat.

Alfons Morell (vers 1539-1563)

Deuria morir d'una manera un tant sobtada, ja que des del dia del seu testament fins al dia de l'inventari dels seus béns només va passar una setmana. Potser això explica la sorprenent quantitat d'obra escudellera que hi havia al seu obrador en el moment de la seva defunció.

Interpretem que l'obra comuna es refereix a les escudelles comunes (és a dir, les que mostren orelles en forma de mitja lluna) que, sumades al galatí i al tall d'argent suposaven 377 grosses d'escudelles, és a dir, 54.288 escudelles daurades, més altres 7.992 escudelles en diferents estats d'elaboració. També tenia obra blava. Els capallevats o capallenats eren un tipus de plat sense ala. Com també es diu a altres inventaris, n'hi havia de grans i de petits.

S'esmenten algunes fores ceràmiques poc usuals a l'època, com els salers i els pitxers. Es salers deuriem ser un tipus de peça semblant a una escudella molt petita, documentat arqueològicament.

Antoni Devesa (vers 1551-1563)

També és sorprenent la quantitat de peces inventariades al seu obrador. La gran majoria, escudelles. S'esmenten els plats de monja. La nostra hipòtesi és que l'aspecte d'un plat

de monja seria semblant al dels plats capallevats, però aquests darrers serien de pisa blava, mentre que els de monja serien blancs i/o daurats, i de dimensions més reduïdes.

Joan Galibano

Aquest inventari és ric en formes. Més del 75% correspon a diversos tipus d'escudelles. Els plats suposen gairebé el 20% del total de peces. Les formes esmentades són conegudes d'inventaris anteriors. De les llibrelles (o bacines) indiquen que eren de boca girada, és a dir, amb una petita ala curvilínia exvasada. De plats de monja n'hi havia de petits. No s'esmenten els plats capallevats.

Es parla de l'estasset. No sabem del cert a què es refereix, però, per altres inventaris, sembla que seria un tipus d'escudella.

Entre les formes poc freqüents s'esmenten els canelobres.

Pere Maties Casasús

Les formes esmentades en aquest inventari són es mateixes ja comentades abans. És interessant el fet que Pau Maties Casasús també feia obra gerrera: una fornada "darrera" (és a dir, en segona cuita; envernissada, doncs) estimada en 20 lliures.

També és interessant les 75 grosses d'obra daurada crua (encara que a l'inventari es parli d'obra blanca), que va fer daurar en els 5 forns de daurar que tenia Francesc Casasús. Cada fornada estaria formada per 15 grosses (15x5= 75 grosses). La quantitat de 15 grosses és per fornada de daurat és molt semblant a la que s'esmenta en el llibre de comptes de Francesc Reyner.

Per altra part, això demostra el que ja sospitàvem: que el daurat es podia fer i pintar en un obrador "normal", i coure en un altre que comptés amb un forn de daurat.

Gaspar Vidal.

Gaspar Vidal va estar en actiu des d'aproximadament el 1585, any en què es va casar, fins a la seva el 1592. Va morir molt jove.

El seu inventari és força interessant. Per primera vegada s'esmenten, en un inventari dels que s'han conservat, diversos tipus de peces de pisa, entre les quals, destaquem els plats perdiguers, els salpassers (o piquetes per a l'aigua beneïda) i els canterets (o petits càntirs).

Els plats perdiguers rebien aquest nom perquè el seu diàmetre era suficient per a poder encabir en ells una perdiu, una au que arriba a fer uns 30 cm de llargada. No tenim cap dubte, doncs, que es tractaria del que ara en diem una "plata". De fet, com es pot comprovar, no s'esmenta cap plata.

De plats perdiguers o plates de més de 30 cm de diàmetre se'n coneixen de datats del 1599 (exemplar de l'Instituto Valencia de Don Juan, a Madrid), en endavant. De Reus, es conserva una plata de 35 cm de diàmetre, feta a motlle, datada de 1592. Podria tractar-se d'una plata de tall d'argent.

Segons el nostre parer, els plats perdiguers disposaven d'ala, a diferència d'altres tipus de plates de cronologia anterior, com per exemple, els plats capallenats grans, dels quals se'n varen trobar tres exemplars al castell de Montsoriu decorats en blau.

No duen ala.

Per tant, els primers exemplars de plats barcelonins d'aquest tipus -daurats, sense peu, amb ala i de més de 30 cm de diàmetre- deurien aparèixer a l'entorn del 1585-1592.

Els plats perdiguers daurats estan documentats fins a un inventari del 1690, però no posteriorment, mentre que els blaus o els de pisa encara consten en inventaris del final del segle XVIII.

Aquest tipus de plata es relaciona sovint amb la safa: plats perdiguers i safes, de manera que la forma ceràmica del mateix diàmetre, però més fonda i sense ala deuria rebre aquest nom.

A més dels plats perdiguers, a l'inventari de Gaspar Vidal s'esmenten també, per primera vegada entre els inventaris analitzats, les següents formes ceràmiques: els salpassers i els cantirets, com dèiem abans.

De salpassers o piquetes blaves fetes com es feien "antigament", és a dir, amb la decoració pintada sota coberta, no se'n coneix cap exemplar. Els més antics són de pisa daurada, si bé es coneix un exemplar blanc, sense pintar, que és una peça de "frantum", és a dir, defectuosa.

Els motius decoratius d'aquestes primeres piquetes s'ajusten perfectament amb els que són característics de la producció daurada de les dues darreres dècades del segle XVI, de manera que els exemplars més antics els podríem datar, sense problemes, del darrer quart del segle XVI. Se'n varen fer fins al segle XVIII, com a mínim, si bé amb formes molt diferents a les beneiteres o piquetes més antigues.

Entre les formes "rars" no identificades s'esmenten les escudelles i els plats d'"staset" (o estasset). També esmenta les lladrioles o furteres, les capsas de codonyat, les llieries, les torretes blaves i la fireta.

Es fa distinció entre els salers i les pebreres.

També tenia obra gerrera, com ara els porrons i setrills de gerrer.

Un inventari generós, si bé les formes esmentades són les mateixes que les que apareixen als inventaris anteriors. En el primer obrador, més del 90% de les peces eren escudelles; en el segon obrador representaven més del 75%. La resta de peces es tractava de lletrats, bacines i safes.

Bartomeu Espasa

En aquest inventari s'esmenten formes poc usuals, com ara les botiges i les menjadores de gallines. Eren de terra blanca; no pas d'obra blanca, de manera que cap la possibilitat que fossin peces de gerrer.

S'esmenten plats i escudelles de Mèlica (Màlaga), és a dir, daurats. Podrien ser obra valenciana. També s'esmenten les bacines petites de pisa jaspada, que podrien correspondre a importacions italianes. Podria tractar-se de l'inventari d'una botiga.

Bartomeu Cardenyas

En aquest inventari encara s'esmenta alguna importació valenciana, això sí, fora de l'obrador, de manera que sembla que a la seva botiga, aquest escudeller també despatxava obra

forana.

Encara elaborava escudelles de pagès (sense orelles), i amb orelles (de galatí, d'orella i de tall d'argent).

Les formes ceràmiques són les mateixes que ja hem comentat en inventaris anteriors. Encara es parla de les culles o llumeneres, una forma de tradició baixmedieval.

Cal destacar el fet que s'esmentin rajoles. El seu obrador seria, doncs, us dels que en feia durant les darreres dècades del segle XVI. Per l'època, podrien ser rajoles blaves i/o policromes decorades amb models anteriors a l'arriba dels corrents renaixentistes internacionals que, segons la nostra hipòtesi, varen arribar a Barcelona de la mà del mestre toledà Lorenzo de Madrid.

Al seu taller s'elaborava obra blava i obra daurada.

Entre les formes elaborades resten per identificar les capsas, que deu tractar-se de les capsas de codonyat que s'esmenten en altres inventaris.

Cal destacar que elaborava cantirets. Se'n coneixen molt pocs exemplars. N'hi ha un de datat de l'any 1601.

Pau Oriol.

Gairebé el 90% del material ceràmic inventariat; la resta correspon a plats. Entre els plats de monja n'hi havia de fins, que interpretem com a plats daurats.

Guillem de Pau.

A l'entrada de les cases de Guillem de Pau hi havia 5806 peces, el 63,24% de les quals eren escudelles (a parts iguals, de galatí i de pagès, és a dir, amb nanses triangulars i sense nanses), essent minoritàries les escudelles d'orella semicircular (2,48%) i les de partera (1,24%).

Els plats representaven el 31,72%, essent majoritaris els plats petita (29,765 del total de peces). La resta de peces representaven un modest 5,03%.

Cal fer notar que gairebé totes les peces foren qualificades com a "blanques". No hi havia ni peces blaves ni daurades. Això fa sospitar que es tractava de peces blanques, sense decoració, que estaven a l'entrada de la casa de Guillem de Pau a punt de ser portades a daurar en un altre obrador que s'hauria especialitzat en aquesta tasca.

Els plats fins costaven a 30 sous la grossa. Lloguer fou de 69 lliures, a raó de 23 lliures per any.

Joan Porta

L'inventari de Joan Porta és curt, però molt generós en peces. S'hi varen comptabilitzar 16.272 peces. Les escudelles representaven una mica més de la meitat, i els plats, una quarta part. També hi havia molta obra blanca pintada per coure sense especificar de què es tractava.

Quant a les escudelles, predominen les de galatí (anses triangulars) que representaven el 35,4% front a les de pagès (sense nanses), que ren els 15,92% del total de peces.

Quant als plats, els platerets, sobre 3/4 de pam representaven el doble que la resta (suposem que serien els plats de compte).

Com es aprecia, la varietat de formes era ben minsa.

A l'entrada de casa seva hi havia 11.664 peces més del 85% de les quals eren escudelles, sobretot, del tipus de galatí (nanses triangulars).

XXXXX

Inventari poc generós pel que fa a la informació. S'esmenta molta obra blanca, com si estigués emmagatzemada en espera de ser decorada (en daurat). també s'esmenten les escudelles de blavet. Interpretem que es tractava del color de la decoració; ara bé, aquest terme és rar en la documentació referent a inventaris d'escudeller. Podria ser que es referís a escudelles blaves amb decoració de tipus renaixentista, que varen aparèixer aproximadament a l'època de redacció de l'inventari.

Jaume Colom

Mostra percentatges de formes ceràmiques semblants als anteriors: aproximadament el 75% eren escudelles i, la resta, plats. Les bacines, pitxers, piquetes i canterets (càntirs petits) representaven eren una minoria.

ventariades corresponen a escudelles, essent les de galatí (amb nanses triangulars) les majoritàries. La relació entre escudelles de galatí blaves i daurades era de 2:1 a favor de les blaves.

Els plats representaven gairebé 1/5 part del total. Els percentatges són semblants: un 5-7% cada grup de platerons, plats de comte i de monja, essent molt més minoritaris els plats perdiguers (plates), que representaven només el 1,74%.

La resta de formes (bacines, gibrelles, pebreres i gerretes) eren molt minoritàries (0,7%).

S'esmenten per separat les peces de l'obrador de les de la botiga. A l'obrador, el percentatge de plats i el d'escudelles està més equilibrat, aprox. 56% - 42% a favor de les escudelles.

Les formes esmentades són les mateixes que la dels altres inventaris anteriors.

En canvi, entre el material ceràmic de la botiga s'esmenten formes noves, com són les fruiteres i les sotacopes. No se'n coneixen de daurades. Possiblement serien de pisa policroma. Es tracta de formes d'origen italià. Només n'hi havia algunes unitats, de manera que no podem descartar que fossin peces autèntiques italianes.

Com a novetat, les gibrelletes de got (?), paraula de lectura difícil, peça que, en cas que fos de producció local, caldria poder identificar.

Bartomeu Carbonell

A l'obrador de Bartomeu Carbonell es varen inventariar un nombre molt semblant de plats i escudelles. En canvi, el repertori de formes que hi havia a la botiga és molt més variat.

Joan Coll

Pel que fa a Joan Coll, les 24 grosses de peces que tenia al

seu obrador no foren descrites, de manera que hem analitzat les que tenia a l'entrada de les cases. Es tracta de 9336 peces, de les quals, el 50,12% eren escudelles, el 48,97% eren plats i, la resta, bacines.

Hi havia obra blava i obra daurada.

La gran majoria d'escudelles eren del tipus de galatí (nanses triangulars) i partera (més grans però també de nanses triangulars). Les rodones (sense orelles i amb peu) eren una minoria (2,31%). Quant als plats, la majoria eren platerons (de 3/4 de pam), plats de compte i, en menor proporció, plats de monja (sense ala), i els plats perdiguers (plates) blaves i daurades, que representaven el 2,7% del total de peces.

Jacint Ginjaume

Hi havia una fornada d'obra escudellera composta per 9376 peces i 12 mil ferrets.

Les escudelles representaven el 59,13% de la fornada, sobretot les de galatí (nanses triangulars) i les de partera (suposem que també de nanses triangulars). Es tractava d'una fornada d'obra blava i blanca. La blava ja estaria a punt per a la venda mentre que la blanca es destinaria, probablement, a preparar una nova fornada de daurat.

Els plats representaven el 39,74%, essent majoritaris els plats de quondam (degeneració de paraula "compte"), és a dir, d'un pam de diàmetre, els platerons (de tres quarts de pam) i les plates (plats perdiguers).

Per la data de l'inventari, es tractaria de peces de la sèrie de "la ditada", de "la corbata" i similars.

uals el 48,67% eren escudelles i el 47,2% eren plats. La resta, peces diverses. Les escudelles eren del tipus de galatí (nanses triangulars) daurades; les de partera també eren daurades i, molt probablement, també del tipus anomenat galatí (nanses triangulars). Ja no hi ha escudelles de tall d'argent.

Quant als plats, la majoria eren plats de compte. Els pocs plats perdiguers (plates) que hi havia, eren daurats.

Com es pot comprovar, predominava l'obra daurada front a la blava. Considerem com a peces blaves (o potser, policromes) els plats de pisa, les sotacopes, els cànters petits, les gerres petites, els salers, les xicres i les xaroperes, perquè no en coneixem, actualment, cap exemplar en daurat, i tampoc s'especifica que ho fossin a l'inventari.

Botiga de Margarida Reig

No es tracta de l'inventari de l'obrador; per tant, podria ser que hi hagués exposada pisa forastera. Ho diem perquè apareix un tipus de pisa que no hem localitzat als altres inventaris i que no sabem identificar: la pisa sotil (delicada). Potser estaríem parlant de peces policromes corresponents a la sèrie de "la margarida", però no podem descartar que es tracti d'importacions italianes.

Entre les formes poc usuals, les escopidores i les xicres.

Botiga de Francesc. Reig.

D'aquest curt inventari cal destacar el fet que s'esmentin peces (gerros) de colors juntament amb peces de pisa "sotil".

Joan Coll i Macià

Va disposar d'un obrador durant ben poc temps, car va morir essent molt jove (27 anys). La seva producció es data, doncs, del primer quart del segle XVIII.

S'esmenta una producció blava i una altra de "pisa" que no hauria de ser, necessàriament, policroma. Per exemple, la producció blava podria estar representada per peces de la sèrie anomenada "de Poblet/transició", mentre que la "pisa" podria ser una producció blava inspirada en la ceràmica lligur (sèries de "faixes o cintes i de la "botifarra").

Els plats de xicra eren les marcelines (en castellà, mancerines).

Miquel Rocamador

En actius des del 1707 fins al 1726. Del seu obrador va sortir obra rajolera (rajola pintada).

Francesc Estaper.

En el monumental inventari del béns del difunt Francesc Estaper (1762 i 1767) hi consten 65.324 peces, més de 1700 rajoles i dos quadres de sants de 12 rajoles cadascun.

La varietat de peces documentades és extraordinària.

Hi havia uns 26.187 plats. Els plats dels caputxins (és a dir, amb l'emblema dels caputxins) es varen inventariar juntament amb les escudelles dels caputxins. Degut a què no sabem, de la xifra global, quantes peces eren plats i quantes, escudelles, hem considerat que n'hi havia meitat i meitat. En qualsevol cas, donades les magnituds de que estem parlant, no faran canviar significativament els resultats.

- Plats de pisa: 14.832 (57,6%)
- Plats de compte: 5.478 (21,3%)
- Platarons: 2.064 (8%)
- Plats de vora ampla: 1.966 (7,6%)
- Plats de tall de plata: 1.272 (4,9%)
- Plats dels caputxins: 384
- Plats de xicra de xocolata: 72 (0,28%)
- Plats de polla: 48 (0,18%)
- Plats de clotet: 42 (0,16%)
- Plats perdiguers: 9 (0,03%)

Segons aquests càlculs, més de la meitat dels plats eren del tipus anomenat "de pisa", mentre que els plats de compte representaven 1 de cada 5 plats.

L'inventari deixa dubtes difícils de resoldre. Per exemple, els plats de vora ampla poden ser fàcils de detectar. Els de tall de plata, serien els de vora estreta?

Aleshores, què eren els plats de pisa? De vora ampla o de vora estreta? Eren policroms? Per què n'hi havia tants, quan les evidències demostren que la gran majoria de plats d'aquesta època són blaus (plats "d'influència francesa").

Per altra part, no tenim documentats plats de la sèrie

anomenada "de Banyoles" en contextos arqueològics pròxims a la data de l'inventari (1762-1767). Apareixen abans els plats blaus de la sèrie de "la cirereta", que no pas els "de Banyoles". Al jaciment de Sa raval des Castell (Menorca), amb material arqueològic anterior a 1777, van trobar-se diversos plats de "la cirereta" dins d'un pou d'aigües residuals; cap fragment, però, de plats policroms de la sèrie "de Banyoles" [SANTANACH, ANDREU, 2006]. Tampoc es va trobar cap fragment de plats de la sèrie "de Banyoles" a les excavacions del solar de can Castany (Mataró), amb abundant material del segle XVIII, inclosos fragments de plats de "la cirereta", de "blondes", de "l'arracada" i altres sèries blaves, escudelles de Villafeliche (Aragó) i plats de terrissa com els de can Falló (Girona).

Hipòlit Estaper

Enorme inventari del 1772 del qual se'n va fer una addició (1773). Una bona part va ser publicat, l'any 1949, per Batllori i Llubia.

La suma total de peces inventariades en els dos inventaris és de 152.110, sense comptar amb els ferrets, toves, planos i caixes utilitzats pel procés de coccio. D'aquestes, 77.477 peces eren, majoritàriament, rajoles, cintetes, mamperlans, escates, i també alguns quadros de sants i estacions del viacrucis (50,93%). De plats, en general, n'hi havia 32,880 (21,61%). Les escudelles sumen 22.596 (14,85%). La resta, fins al total, eren altres tipus de formes ceràmiques (19.157 peces = 12,59%).

D'aquest gran inventari hi ha un parell de reflexions a tenir en compte. D'una banda, el pes de la producció rajolera, que representa el 50% del total de peces inventariades. D'altra banda, l'elevat percentatge dels plats (més d'una cinquena part del total) que superen de llarg a les escudelles, que ja no són la forma més representada, però que encara en són gairebé un 15%. I és curiós com aquest elevat percentatge no es reflecteix ni a les col·leccions públiques ni a les privades (cosa que es pot explicar per la baixa estima d'aquesta forma ceràmica entre els col·leccionistes), però tampoc en els registres arqueològics, on les escudelles també hi estan molt poc representades. Seria un tema digne de ser investigat amb més atenció, però que ens hauria de posar en alerta sobre la representativitat del material arqueològic que ha arribat fins als nostres dies. Si de tantes escudelles elaborades durant el segle XVIII n'han arribat un nombre relativament escàs d'exemplars (per exemple, no se'n coneix cap de policroma de la sèrie de Banyoles), quina fiabilitat poden tenir als arguments ex silentio? Si no fos per la documentació escrita podríem pensar que a Barcelona ja no es produïen escudelles durant el darrer terç del segle XVIII i el primer terç del XIX i, segurament ho justificariem parlant d'un canvi en la dieta que implicaria deixar d'usar les escudelles com atuell ceràmic.

En aquest inventari s'esmenten les següents formes ceràmiques:

- Platarons / Platarons blaus
- Plàteres
- Plates grans / Plates mitjanes
- Plats de pisa / Plats de becó / Plats blaus de compte
- Plats de clot / Plats perdiguers
- Enciameres

Escudelles: de pisa, de pisa petites, de pisa petites amb

nansa, de pisa grans amb nansa, de pisa grans, de galatí, grans, de xapina grans, de xapina petites, xiques blaves

Escopidores amb mànec

Gibrelles grans, gibrelles petites, gibrelletes per confitura, gibrelletes blaves per confitura, gibrelles petites, gibrelles de pisa blaves, gibrelletes de tassó

Orinals

Orinals de malalt amb mànec

Piquetes

Potets de pomada

Salers i pebreres

Xicres, de presa i mitja,

S'esmenta per primera vegada una forma nova: les cassoletes de posar colors. Al segle XIX s'esmenten les paletes de posar colors.

Les polseres i els tinters, formes rarament esmentades.

No s'esmenten les fruiteres, però si les sotacopes.

És interessant l'esment a una "botiga" de pots d'apotecari. Llàstima que no precisí de quants pots estava formada aquesta botiga. Els pots estaven encara crus, és a dir, encara no havien rebut la primera cuita d'escaldat. Potser aquest nom, una "botiga" era el que feien servir els apotecaris quan encarregaven als escudellers l'elaboració del "potam" (o conjunt de pots) amb el qual volien equipar llurs apotecaries.

Manuel Rossell

Aquest és l'inventari amb noms de peces de ceràmica més modern que hem localitzat.

Com es pot comprovar, a l'obrador de Manuel Rosell s'hi elaborava vaixel·la i rajola pintada. Destaca la gran quantitat de rajola pintada: 26.500 peces, més 24 quadros de sants, de 12 rajoles cada un.

És interessant el fet que l'inventari proporciona el preu d'un d'aquests quadres de sants: 22 sous, és a dir, una lliura i 2 sous cada per unitat. Segons la tarifa de preus de 1655, cada quadre de 12 rajoles valia una lliura. Durant el segle XVIII el

preu es va incrementar en un 10%, passant a valen 22 sous, que és el preu que costava entrat el segle XIX. Això vol dir que a penes va augmentar de preu en tot un segle. Ara bé, cal tenir en compte que a mitjan del segle XVII cada rajola pesava entre 450 i 500 grams, mentre que a l'inici del segle XIX el pes de cada rajola s'havia reduït fins als 300-350 grams. Això vol dir que un pafó de "sant" de 12 rajoles pesava, a mitjan segle XVII, de 5,4 i 6 kg, mentre que a l'inici del XIX pesava, aproximadament, de 3,6 a 4,2 kg. La diferència és d'uns 1,8 kg, el que ve a representar, també aproximadament, 1/3 menys de pes, o el que seria el mateix, de 3 plafons de mitjan segle XVII en sortiren 4, a l'inici del XIX. L'escàs increment del preu del pafó de sant es compensaria amb la minva de pes.

La resta de formes ceràmiques inventariades són poc variades: les plates, les escudelles, les gibrelletes i gibrelles de pisa dites "d'Índies", i els gots o "cubos" (dels que n'hi havia de dues mides diferents).

Els gots o "cubos" serien peces d'unes mides semblants a les de les escudelles, si tenim en compte el preu d'una dotzena. Els gots grans valien el doble. No sabem amb seguretat de què es tractava.

A més de les peces crus, cuites en primera o en segona cuita també s'esmenten:

«Item, deu cossis, entre grans y medians, ab una porció de vernís que, a rahó, uns ab altres, de tres duros cada un, comprès lo vernís, importan sinquanta-sis lliuras, sinch sous.

«Item, una porcioneta de obra cuyta suelta de primera cuyta junta de valor nou lliures.

Així, doncs, en aquest inventari s'esmenten per primera vegada els gots o "cubos" i les gibrelles de pisa dites d'Índies. Seria convenient mirar de relacionar aquestes formes ceràmiques esmentades a l'inventari amb peces reals procedents d'excavacions o conservades en col·leccions públiques o particulars.

Si les gibrelles d'Índies s'esmenten a l'inventari de 1805 vol dir que, molt probablement, ja existien al final del segle XVIII.

El mateix passa amb els gots o "cubos". Podria tractar-se de peces cilíndriques, en forma d'un got. Es coneixen alguns exemples de pots cilíndrics, amb rètols pintats amb el nom del producte que contenien. Corresponen a peces usades pels apotecaris.

TAULA GENERAL DE FORMES DE LA PISA BARCELONINA ^a													
(Preus, en sous per cada grossa; rajoles, en sous per miler)													
	1489	1501	1526	1551	1576	1601	1626	1651	1676	1701	1726	1751	1776
	1501	1525	1550	1575	1600	1625	1650	1675	1700	1725	1750	1775	1803
-A-													
AMBUDERES DE MESURAR OLI	60												
ANTIPENDES													
-B-													
BACINES			180		216								
- Blaves													
- Daurades (grans i xiques)													
BACINS/BACINES DE BARBER												192	
- De pisa													
BACINS													
- Comuns													
- Grans, mitjans, petits													
- De màneg												864	
- De pisa a l'anglesa													
BOTIJA													
BÚRNIES												x	
-C-													
CAIRÓ													
CANTIRALLES (?) de pisa													
CÀNTIR													
- Petits daurats													
- De pisa													
- Petits (canterets)						144							
CINTETES												300	
"CUBOS" o gots													
- De pisa													120
- Grans													240
CULLES (de llumeners)	1,3		xxx										
-E-													
ENCIAMERES	24												
- Blaves													
- De pisa													
- De pisa blava													
- De pisa de la forma major												x	
- (librelles enciameres grans)													
- (librelles enciameres xiques)													
ESCOPIDORES													
- De màneg												336	
- De pisa grans													
- De pisa mitjanes													
- De llit									x				
ESCUDELLES												48	120
- Comunes daurades	14	13	+	11,5									
- D'Aragó (fines)													x
- D'estaset (gran xic, fi)													
- De festa						12							
- De frare													x
- De galatí			25	18,5	17	18							x
- De galatí blau													
- De galatí daurat						19,5			+				

	1489 1501	1501 1525	1526 1550	1551 1575	1576 1600	1601 1625	1626 1650	1651 1675	1676 1700	1701 1725	1726 1750	1751 1775	1776 1803
- De la Companyia (de Jesús)													
- Dels caputxins													
- D'orella			XXXX		17	11							
- D'orella blanques	9												
- D'orella blaves		xxx				10							
- D'orella daurades	14												
- D'orelles de pisa													
- D'oruga													
- De pagès / rodones		7,5	xxx		xxx	11							
- De pagès blau	7	6,5		8	10	11,5							
- De pagès comú		14,5											
- De pagès morisc	14	xxx											
- De partera		xxx	28		26	30			XXXX			xxxx	
- De mitja partera	14												
- De partera blava													
- De partera daurada													
- De pinzell	6	xxxx	xxx										
- De pisa													
- De pisa a la genovesa													
- De pisa fina													
- De pisa fina grans													
- De pisa ordinària													
- De posar confitura													
- De quatre nanses gran			xxx										
- De tall d'argent		13	21	14,5	xxxx	18							
- De tall d'argent fina			xxxx										
- De tall d'argent grans					xxxxx								
- De tall d'argent xiques					xxxxxx								
- De vendre pinyons,blaves													
- De xapina												23,5	
- De Poblet	12												
- Dobleres	12		xxxx		xxxxx								
- Dobleres blaves	10				10								
- Fines													
- Grans									x				
- Petites													
- Xiques blanques	7												
- Xiques sotils									x				
ESTALVIS													
- De taula de pisa												x	
-F-													
FIGURAT	8												
FIRETA					xxx								
FLORERETES													
- De pisa									x				
FLORERES (de sis rajoles)												60 u.	
FORMATGERES													
FRUITERES												576	
- De pisa									x				
FURTERES													
- Blanques	25												
- Daurades	42												

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA
Segles XV-XIX

	1489 1501	1501 1525	1526 1550	1551 1575	1576 1600	1601 1625	1626 1650	1651 1675	1676 1700	1701 1725	1726 1750	1751 1775	1776 1803
-G-													
GERRES												2160	
- D'apotecari, de pisa												x	
- D'aigua per als malalts de l'hospital												x	
- De pisa de pam i mig													
GERRETES													
- Daurades							+						
- De pisa													
- De posar olives									XXXX				
- D'oli												864	
- Ordinàries												720	
GERROS												288	
- De barca													
- De donar aiguamans													
- De flors												96	
- De pisa													
- De posar oli													
- Del Carme												288	
- De tall d'argent												x	
GIRAPEIX	12												
GRASOLETS	4												
- Amb vora, per a Poblet	10												
- Daurats	8												
-L-													
LLADRIOLES	6												
LLETRATS (plats de)	15												
- Blaus		20											
- Fins				31,5	26								
- De boca girada													
LLIBRELLES / GIBRELLES												336	540
- Blanques	20												
- Blaves (blaves rodones)						60							
- Comunes / De compte													
- Fines (grans i xiques)													
- Comunes grans												1080	
- Comunes xiques													
- De pisa dites "de Indias"													216
- De tassó													
- Grans de posar oli													
LLIBRELLETES DE CANADELLES												108	
LLIBRELLETES DE CONFITAR									XXXX				
LLIRIERES					XXX								
-M-													
MAMPERLANTS												120	
MARCELINES												432	
MENUT (rodó)	4		XXXX							x	x		

	1489 1501	1501 1525	1526 1550	1551 1575	1576 1600	1601 1625	1626 1650	1651 1675	1676 1700	1701 1725	1726 1750	1751 1775	1776 1803
-O-													
ORINALS												336	
- A l'anglesa													
- De mànec													
- De parir													
- Petits													
- De monja													
- Plans													
ORSES													
OSSERES													
OUERES													
- Plats d'oueres, de pisa													
- Oueres de pisa, de monja													
-P-													
PAIRASSES			xxxx										
PALANGANES													
PEBRERES												72	
- De pisa													
PINZELL	5												
PIQUETES						288							
PITXERS/PITXELLS				120		144						288	
- Daurats													
PLATS													
- Blancs	15												
- Blaus	15		xxxx			x			xxxx			36	
- Capallenats grans blaus		24?		60									
- Capallenats xics blaus	12	24	xxx	36	36								
- Capagirats blaus													
- Comuns	28	26		xxxx	xxx	23							
- Comuns daurats	32												
- Comuns grans					xxxx	11?							
- Comuns petits					xxxx								
- Crus													36
- De capellà		xxxx											
- De clotet													
- De compte		12											
- De compte, blaus			xxx						xxxx				
- De compte de pisa												xxxx	
- De compte fins													
- D'estaset					xxxx								
- De frare												24	
- De galatí blau													
- De monja				xxxx	15,5	22							
- De monja comuns grans													
- De monja fins				xxxx									
- De monja petits				xxxx									
- D'olives													
- De pisa									xxxxx				
- De pisa mitjans												xxxx	
- De pisa de la forma major													
- De pisa de puntilla i borró													
- De pisa de tall de plata												60	
- De pisa de vora ampla												75	

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA
Segles XV-XIX

- De Poblet	15												
	1489	1501	1526	1551	1576	1601	1626	1651	1676	1701	1726	1751	1776
	1501	1525	1550	1575	1600	1625	1650	1675	1700	1725	1750	1775	1803
- De polla													
- De Sant Cugat	10												
- De servir		36	xxx										
- De tall d'argent prims					xx								
- De tall d'argent						x							
- De tall d'argent blaus?													
- De xicres (marcelines)													
- Dels caputxins													
- Fins				31,5	xxx	30							
- Grans blaus				xxxx		x							
- Grans fins				xxxx		14							
- Perdiguers					xxxx	120							
- Perdiguers blaus													
- Perdiguers daurats													
- Perdiguers de pisa													
- Platarons / Platerets / petits		13										18	
- Platarons comuns		13			xxx	11							
- Platerons crus													5?
- Platets / plarets / blaus				xxxx									
- Platets daurats													
- Platets daurats xics	14												
- Platets de xicra													
- Prims				7									
- Prims daurats													
- Prims grans				60	xxx	x							
- Prims xics				42	xxx	36							
PLATES													540
- Enciameres mitjanes													264
- Grans													480
- Mitjanes de pisa-													
- Mitjanes blaves													
POLSERES													
PORRONS													
- Porrons blaus Poblet	60	48											
POTETS	4		xxxx			x							
- Per beure els colles			xxx										
POTS D'APOTECARI													
- Grans													576
- Mitjans													432
- Pindolers													
POTS DE POMADA													
- Dolents													24
POTS DE POSAR TABAC													
PRIMPOC	12												
-Q-													
QUADRES DE SANTs (12 rajoles)													20 u. 22 u
-R-													
RAJOLEs						x			xxxx				600
- Blaves													250
- De caceria													500 800
- Envernissades verd i blanc													60
- Pintades													200 400

- Verdes										XXXX			250	
	1489	1501	1526	1551	1576	1601	1626	1651	1676	1701	1726	1751	1776	
	1501	1525	1550	1575	1600	1625	1650	1675	1700	1725	1750	1775	1803	
-S-														
SAFES		xxx			XXX									
- De got, petites, de pisa									XXXX					
- De got, petites, blaves														
SALERS			xxx	48		XXXX							72	
- Petits		6,5												
- Grossos a tall de plata														
- Blaus														
- De caixa i pilaret														
- De pisa														
SALPASSES / BENEITERES / PIQUETES					XXXX									
SANGRADORES (Gibrelles de sangrar)														x
- De mà, de pisa														x
- De peu, de pisa														x
- De bacina														
SETRES	30													
- Grans		xxx												
- Xiques		xxx												
SETRILLS					XXX									
SETROTS DAURATS			xxx											
- De galatí														
SOTACOPES													576	
- De pisa								xx	XXXX				X	
- Grans													x	
- Petites														
-T-														
TAIFORES														(1601)
- Blaves		xxx												
- Fines					XXXX									
- Fines petites					XXXX									
- Grans blanques	24												x	
- Primes		xxxx												
- Xiques													x	
TALLADORAM	12		xxx											
TAPS D'ESCUDELLES														
TAPS DE XICRES													X	
TARACES	60													
TASSES DE SANT JOSEP														
TEST D'ALFÀBREGA													96	
TEST DE CLAVELINES													384 fr	
TINTERS	24	1											x	
TORRETES BLAVES														
-V-														
VIACRUCIS (de 4 rajoles cada estació)													180	
- En general														
VINAGRERES														
XAROPERES														
- D'apotecari, de pisa													x	
XICRES													21	
- De pisa														
- De presa i mitja														
- De xapina													56	

5.2. LA PRODUCCIÓ BARCELONINA DE PISA

A l'apartat destinat a comentar la bibliografia referent a la pisa catalana ens fem ressò dels treballs dedicats, específicament, a esbrinar el significat del lèxic, tan ric com de vegades críptic, de la producció ceràmica. La major part dels esforços s'han orientat cap a la fixació dels noms referents a les peces de ceràmica mal anomenada "comuna" o terrissa, ço és, la producció pròpia dels gerrers i dels ollers.

La nostra contribució al tema de la lexicografia relacionada amb la producció de pisa barcelonina ha consistit en:

a Elaborar una relació el més exhaustiva possible dels noms de les peces.

b Dotar-les de significat i argumentar-ho.

c Fer una proposta sobre el significat de certs adjectius o complements nominals que sovint acompanyen els noms de les formes produïdes.

Ens hem preguntat què és el que diferenciava una escudella de galatí d'una escudella de pagès, en què consistia un plat perdiguer i què el diferenciava d'un plat de tall d'argent; què s'entenia per un "pot de carbasseta", una "capsa de confitura" o un "cubo de Indias".

Una part dels noms de les peces elaborades i les produccions que s'esmenten a la documentació escrita que hem pogut analitzar no són inèdits, és a dir, abans que ho féssim nosaltres, altres investigadors ja han fet les seves propostes, però volem demostrar que, segons el nostre parer, hi ha propostes errònies.

A Barcelona, fa massa temps que va desaparèixer la producció d'obra escudellera i, possiblement per aquest motiu, ara és del tot impossible resseguir el fil d'una hipotètica tradició oral que, tal vegada, hauria permès resoldre alguns dels dubtes que tenim plantejats al respecte.

Per altra part, tampoc no ha estat gaire fructífera la consulta dels pocs diccionaris antics de català⁴⁵, ni d'alguns dels diccionaris actuals que dediquen una especial atenció a la ceràmica⁴⁶.

Per afegir encara més dificultats, hi ha termes que han canviat de significat amb el decurs del temps, com demostrarem més endavant.

Per tot plegat, determinar en cada cas les característiques morfològiques d'una peça de ceràmica o en què consistia una determinada producció ha estat una tasca gairebé detectivesca. No podem assegurar que hàgim assolit l'èxit en tots els casos. Queden alguns aspectes problemàtics que desitjariem que futurs treballs d'investigació poguessin resoldre satisfactòriament.

Els mestres escudellers barcelonins no varen pensar que, en el futur, hi hauria persones interessades en l'estudi d'allò que van elaborar com a part del seu treball quotidià, i no es van molestar en descriure allò que caracteritzava una determinada forma o producció. Ni tan sols hem trobat cap dibuix orientatiu.

Gairebé tot el vocabulari de la ceràmica barcelonina té un

45. TORRA, P. (1640). *Dictionarium seu thesaurus catalano-latinus*; LACAVALLERIA, J. (1696). *Gazophilacium Catalano-Latinum*; ANGLÈS, P. M. (1742). *Prontuario orthologi graphico trilingue : en que se enseña a pronunciar, escribir y letrear correctamente, en latin, castellano y catalan : con una idia graphia o arte de escribir en secreto ó con llave idia graphica*.

46. Ens referim, és clar, als diccionaris d'Aguiló, Albertí o Moll, esmentats a la bibliografia del final.

origen ben determinat, la producció de Manises, però segons el nostre parer allà tampoc s'ha dut a terme una acurada recerca documental. És més, existeix la possibilitat d'una contaminació lèxica, és a dir, que certs termes actuals, encara que formalment siguin els mateixos que els de fa segles, tinguin un significat diferent al dels termes històrics.

Per a realitzar aquesta part de la nostra investigació ens hem basat en:

a Els termes que es recullen en els gairebé cent inventaris de béns d'escudellers difunts.

b Els termes ceràmics localitzats en altra mena de documentació diferent a la dels inventaris.

c Els termes que apareixen en la documentació d'altres centres productors, especialment de les zones valenciana i aragonesa.

d L'exhaustiu lèxic ceràmic que durant anys Joan Rosal ha aplegat i que es pot consultar en línia a la pàgina web de l'Associació Catalana de Ceràmica.

e Els termes ceràmics d'època baix medieval publicats en una molt interessant investigació documental duta a terme per Maria Barceló i per Guillem Rosselló [BARCELÓ, ROSSELLÓ, 1996], detectats a la documentació mallorquina.

Entrant ja de ple en el vocabulari relacionat amb la producció d'obra escudellera que apareix a la documentació barcelonina, hem pogut diferenciar entre els següents termes:

1 Els termes que creiem que feien referència a una tècnica o manera específica d'elaborar certes peces de ceràmica. En aquest apartat incloem, entre altres, els termes "tall d'argent" o "galatí". Aquests termes, per ells mateixos, no permeten conèixer de quines formes ceràmiques estariem parlant, ja que hi havia escudelles, plats, setrots o pitxers de "galatí" o de "tall d'argent". Tampoc indiquen si es tractava de peces grans o petites, ni del color de la decoració. Dit això, però, la gran majoria de les vegades el terme "galatí" es refereix a un determinat tipus d'escudella, mentre que el "tall d'argent" s'aplicava indistintament a plats i a escudelles.

2 Adjectius o complements determinatius que, en absència del subjecte, són suficients per a determinar la forma ceràmica. Quan la documentació esmenta els "capellanats", "de monja" o "perdiguers" podem sobreentendre, sense cap possibilitat d'error, que es referia a tipus concret de plat, mentre que quan s'esmenta la "partera" o la "orella" es referia a un tipus concret d'escudelles. Dit d'altra manera, no hi havia plats "de partera" ni escudelles "de monja".

3 Termes que, a més de referir-se a un tipus de peça també aporten informació sobre certes característiques, com per exemple, la mida: "partera", "mitja partera" o "dobleres" no només fan referència sempre a una escudella, sinó que, a més, indiquen que es tractava d'escudelles més grans que les de mida estàndard. Els diminutius també entrarien en aquest cas: platerets o platarons, així com els adjectius "gran", "mitjà" o "xic".

4 Termes relacionats amb el color de la decoració: "morisc", "de Malica" o "fi", amb el color daurat; "blavet" o "pagès blau", amb el blau. En els inventaris, la paraula "pisa" apareix tardanament, i no sempre com a sinònim de "policromia": plats de pisa blava juntament amb de plats de pisa. En molt poques ocasions s'esmenten peces "de colors".

5 Termes relacionats amb possibles procedències geogràfiques que caldria relativitzar-les: obra de València, de "Malica",

de Pisa, de “Domàs”, “d’Aragó”, etc. No necessàriament indiquen la procedència real: “de València”, “de Mèlica” o “de Domàs” semblen relacionats amb l’obra daurada. Quant a la rajola, els esments a “rajola de València” no es referien a possibles rajoles daurades –pràcticament desconegudes en la producció catalana–, sinó a rajoles blaves i/o policromes.

Així, doncs, es varem emprar adjectius o complements determinatius per a indicar formes, tècniques d’elaboració, colors o dimensions, que seria, en definitiva, allò que els hi podia interessar tant als productors de ceràmica com als potencials compradors.

Som de la mateixa opinió que d’altres investigadors en el sentit que rarament certes decoracions haguessin donat el nom a la peça; potser sigui el cas de les escudelles i plats “de carrasca”.

Insistim en què la documentació bàsica que hem emprat per poder elaborar la relació exhaustiva dels noms de les formes de pisa fetes pels escudellers barcelonins ha estat la important sèrie d’inventaris *post mortem* de béns d’escudellers difunts que hem localitzat després d’haver buidat centenars de volums de protocols notarial dels segles XVI al XIX. Hem tingut en compte també dos documents de tipus fiscal: les tarifes de preus de 1653 i 1655 i altra mena d’informació escrita, procurant evitar el possible la documentació de particulars no relacionats amb la producció d’obra estannífera per a evitar que una incorrecta identificació, per part de la persona o persones que va redactar aquests documents (especialment, els inventaris de béns), ens portés a conclusions equivocades.

Aquests inventaris de béns d’escudellers difunts haurien de ser la clau per resoldre bona part dels problemes que planteja determinar amb precisió els noms de les peces de pisa i d’alguns tipus de produccions. Una comparació entre inventaris de particulars i d’escudellers evidencia una doble terminologia: les paraules o expressions pròpies de l’argot dels professionals i les denominacions populars que, per raons òbvies, no tenen el mateix interès semàntic que les altres.

Abans, però, de passar a analitzar els termes ceràmics, ordenats alfabèticament, voldríem referir-nos a un aspecte fonamental: les mides de les peces.

Les mides de les peces de pisa barcelonina responien a un escalat molt pragmàtic: les peces grans, les mitjanes i les petites. Aquest escalat s’observa d’una manera molt evident en les peces d’ús més habitual, com ara els plats, les plates, els gibellets, els pots d’apotecari o les escudelles, però no pas entre les formes més infreqüents. No hem trobat, per exemple, capses per a confitura grans, mitjanes, ni tampoc beneiteres grans, mitjanes i petites, ni tampoc salers grans, mitjans o petits. De determinades formes ceràmiques no en calien de mides variades, tot i que se n’han conservat (per exemple, beneiteres molt més grans que les de mida habitual)..

Per altra part, quan es qualifica una peça com a “gran” o “petita”, és obvi que havia d’existir una mida de referència, és a dir, era gran o petita comparada amb la peça considerada “normal”, estàndard o de “compte”. En el cas dels plats, la unitat de referència seria, el nostre parer, el plat de compte, comú o de servir, amb un diàmetre d’entre 19 i 20 cm, que corresponia a un pam català. Amb el pas del temps, el nom de “plat de compte” sovint es va mal interpretar, derivant cap al terme “plat de conde” –com si fes referència al títol nobiliari– o de “conda”

Per altra part, una plata “petita” no seria, en cap cas, una

peça de petit diàmetre, sinó que, dins del grup de les plates –que per pròpia definició eren formes de gran diàmetre– tindria unes dimensions inferiors a les de la plata habitual. Ara bé, no sempre es va usar la paraula “plata”, per a referir-se a un plat de gran diàmetre; també es van usar adjectius com, per exemple “perdiguer” –plat perdiguer–, o complements determinatius com per exemple “de polla” –plats de polla. En un mateix inventari s’esmenten els plats perdiguers i les plates de polla.

Una perdiu amida aprox. uns 30 cm; una polla o becada, uns 35 cm.

Les peces de pisa es podien diferenciar, doncs, segons les mides, segons el color (o color predominant) i segons algunes característiques morfològiques, com per exemple, la presència, o no, d’orelletes o agafadors, de vora o de peu, entre altres.

Tarifa de preus de 1653:

Les formes esmentades i els preus, en sous per cada grossa, són els següents:

- Safa fonda: 720 sous la grossa.
- Canteret pintat: 576 sous la grossa.
- Safa: 432 sous la grossa.
- Plates grans ordinàries: 432 sous la grossa.
- Plates mitjanceres: 288 sous la grossa.
- Gerro: 288 sous la grossa.
- Saler / pebrera: 288 sous la grossa.
- Enciamera de pagesos: 144 sous la grossa.
- Gibrelletes de tassa: 72 sous la grossa.
- Capses de confitura: 60 sous la grossa.
- Plats ordinaris de taula: 60 sous la grossa.
- Escudelles grans de partera de pagesos: 36 sous la grossa.
- Plats comuns: 30 sous la grossa.
- Escudelles ordinàries de taula: 30 sous la grossa.

En aquesta tarifa s’hi troba a faltar la producció de rajola de València així com els pots d’apotecari.

Entre les peces més cares i les més barates hi havia un escalat de preus que multiplicava fins a 24 el valor de les escudellers ordinàries o dels plats comuns. Com es pot apreciar, es tracta de múltiples de 12: 2,5, 3, 5, 6, 12, 24, 36, 48 i 60. No es parla ni de les decoracions ni del color. El que determinava el preu era la mida.

La tarifa de preus del 1655 és molt més completa. Fa distinció entre:

- a “Escudellers”.
- b “Pisa de la terra”.
- c “Rejola valenciana”

A l’apartat “escudellers” s’esmenten les formes següents.

Plates, plats, escudelles, safes, cantirets, gerros, pebreres, gibrelletes i capses de confitura. De les plates i de les escudelles es concreta que eren del tipus “com se solien fer antigament”. Entre les escudelles n’hi havia d’ordinàries, de pagès, de partera de pagès i de més petites que les de partera.

A l’apartat d’“obra de pisa de la terra” s’esmenten tan sols les escudelles “ab orelles o rodones, blanques o pintades”. El preu era el doble que el de les escudelles de l’apartat anterior.

Si les mides eren les mateixes, aquesta diferència de preus només es pot justificar o bé per la necessitat de més coccions

—de dues, enlloc d’una— o bé per la quantitat de vernís de plom i estany usat en la decoració.

Segons consta a la tarifa de preus de 1655, el plat ordinari o de taula amidava un pam (sobre uns 19,4 cm) + 1/8 de pam de cana, de diàmetre, és a dir, en total, uns 21,85 cm.

Vam tenir ocasió d’analitzar a fons aquest tema a l’estudi de la ceràmica trobada a la plaça Gran de Mataró [CERDÀ 2001: 40-47].

- Plats de tres quarts (de pam), sobre els 14,55 cm.
- Plats “mitjansers” (18,2 cm).
- Plats ordinaris o de taula (21,85).
- Plates de tipus menor (24,88 cm).
- Plates mitjanes (27,92 cm).
- Plates de tipus intermedi (32,18 cm).
- Plates grans: 36,42 cm.

Les escudelles grans de partera de pagès valien a 4 diners cada una (48 sous la grossa) mentre que les petites valien a 3 diners la unitat (36 sous la grossa).

També s’esmenten les safes o enciameres. N’hi havia de grans (d’uns 33,6 cm de diàmetre) a 576 sous la grossa; d’uns 28,8 cm de diàmetre a, 432 sous la grossa; les de 24 cm, a 288 sous la grossa; les de 19,85 cm, a 216 sous la grossa, i la safa “de pagesos”, que costava a 192 sous la grossa.

Actualment disposem de tres treballs publicats que estudien el vocabulari de la producció ceràmica catalana (pisa i terrissa) a partir de la documentació escrita, treballs que ja han estat esmentat en diverses ocasions en el decurs del nostre treball: el llibre *Terrissa*, de Maria Barceló i Guillem Rosselló (1996), un article de Joan santanach i Soler titulat “Ceràmica comuna d’època moderna”, publicat dins de la monografia *Ceràmica medieval i postmedieval. Circuits productius i seqüències culturals* (1998), i, sense cap mena de dubte, el recull més exhaustiu de terminologia ceràmica, de Joan Rosal, que es pot descarregar des de la pàgina web de l’Associació Catalana de Ceràmica⁴⁷. Seria absurd, per la nostra part, tractar de complementar l’*Índex analític d’esments sobre ceràmica catalana a les fonts escrites* amb les nostres noves aportacions. Ens limitarem a identificar només les que s’esmenten en els inventaris de béns dels escudellers difunts. Identificar-les vol dir relacionar el terme que apareix a l’inventari amb un objecte de pisa determinat.

47. <http://www.acatceramica.com/CA/11/Publicacions/7/Index-analitic-d-esments-sobre-ceramica-catalana-a-les-fonts-escrites--publicacio-digital-.html>

5.2. TIPOLOGIA DE FORMES

A

AMBUDERA (EMBUDELA) DE MESURAR OLI

Embut utilitzat per a trascolar l’oli. Forma molt rarament esmentada, aquest nom s’esmenta entre les peces de pisa que elaboraven diversos escudellers barcelonins per a Francesc Reyner. En cas de trobar-se fragmentada, les vores de la part superior i inferior es podrien confondre amb altres atuells.

El preu molt elevat per la seva època —60 sous la grossa— suggereix que es tractava d’una peça de pisa de grans dimensions. Rosal la documenta, de terrissa (?), en un inventari datat del 1380 [ROSAL, 2016]. Barceló i Rosselló la localitzen, de terrissa, a la documentació mallorquina compresa entre els anys 1496 i 1528 [BARCELÓ, ROSSELLÓ, 1996: 33].

De moment, sembla una forma desconeguda a nivell arqueològic, que en tinguem notícia.

ANTIPENDE, FRONTAL D’ALTAR O PAELI

Els antependis o frontals d’altar no s’esmenten a cap dels inventaris analitzats, segurament perquè es feien ocasionalment i només per encàrrec.

Per ara, el frontal d’altar barceloní més antic que hem pogut documentar és el que hi havia a la capella del mas Barata, a Matadepera, actualment al Museu de Terrassa. Mostra sant Roc. L’hem datat de vers 1623, és a dir, de quan es van fer les obres de l’esmentada capella. L’estil es correspon a l’autor d’una trentena de pots d’apotecari, policroms, que hem atribuït a Onofre Rodergues (encàrrecs de 1624 i 1625). El frontal d’altar datat més modern data del 1779. Mostra a la Immaculada. Es localitza en el convent de sant Bernardí (Petra, Mallorca) [TELESE, LLORENS I VOIGT, 2012: 250]. No seria, però, el més “modern”, pròpiament dit, ja que està documentat, només fotogràficament, un altre frontal que hi havia a l’altar de la capella de sant Ponç, a Sant Celoni (el Vallès Oriental). Per l’estil de la decoració, podríem datar-lo de la primera meitat del segle XIX, possiblement de l’any 1840, quan la capella es va restaurar. Sabem de la seva existència gràcies a una fotografia en blanc i negre feta per Joaquim Rubió i Balaguer vers el 1930.

Preus dels frontals: segons la mida. L'any 1660 es van pagar 11 lliures per un palli destinat a l'altar de sant Antoni i sant Isidre, al monestir de Santa Maria de l'Estany. El 1664 Llorenç Passoles va cobrar 7 lliures per un altre palli col·locat a l'altar de sant Josep, al mateix monestir. Segons la tarifa de preus de 1655, un "quadro" de sant de 12 rajoles valia 1 lliura. En funció d'aquest preu, el frontal del 1660 abans esmentat estaria compost per 134 rajoles, i el del 1664, per 84.

B

BACÍ

El bací s'identifica amb l'atuell relacionat amb la deposició de la femta i dels orins, però hi ha documentació on s'esmenten bacins rals elaborats a Manises pels quals es pagaven preus exorbitants, la qual cosa suggereix que es tractava de grans peces d'obra daurada o blava i daurada, amb una utilitat totalment diferent a la del bací del tipus "berenguera". Segons el context, caldrà interpretar el significat del terme en un o altres sentit.

En la producció de pisa barcelonina, el bací és equivalent a la "berenguera". L'inventari d'escudeller barceloní més antic on s'esmenta un bací de pisa data del 1594. Hauria de ser, doncs, d'obra blava, però no se n'ha identificat cap, de moment.

S'esmenten els bacins d'obra escudellera en documentació de fins al darrer quart del XVIII.

BACINA

La bacina era un atuell de pisa que Francesc Reyner feia portar des de València, des del final del segle XV.

Es tracta d'un objecte ceràmic de forma còncaua, a diferència del gibrell –que té forma d'un tronc de con– més fondo que un plat i més ample que una escudella, i està proveït d'ala.

N'hi havia de grans i de petites. S'esmenta un tipus de peça

anomenat "mitja bacina", que devia correspondre a una bacina petita. També, de blanques, de blaves, de daurades i de pisa.

Cap al final del segle XVI i les primeres del XVII costaven 120 sous la grossa –les bacines petites– i 216 sous, les grans.

Datació: segles XV - XIX.

BACÍ/BACINA D'AFAITAR O DE BARBER, AFAITADOR

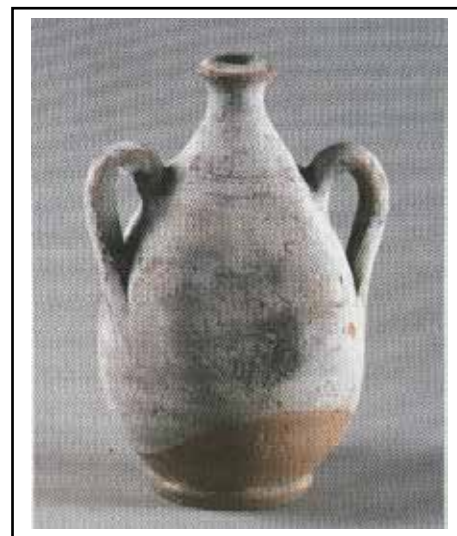
Es tracta d'una variant de bacina fàcilment identificable per la mòssa semicircular que s'adapta al coll d'un home.

Segons els inventaris, ja se'n coneixien l'any 1687 (inv. de Josep Gual), pintades en color blau i en policromia (pisa).

Actualment no es coneixen bacines d'afaitar barcelonines daurades ni tampoc de blaves corresponents a la sèrie de "Poblet/transició" o anteriors.

Datació: tercer quart s. XVIII - s. XIX.

BOTIJA

Objecte poc freqüent en obra escudellera, només en un inventari d'obrador barceloní del 1595, on hi consten diverses "botiges blanques". Per comparació amb les abundants botiges de terrissa d'obra verda, deduïm que es tracta d'una peça en forma piriforme amb les cares aplanades, normalment amb dues nanses, de coll curt i estret, proveïda d'un petit peu.

Seria interessant poder-la documentar visualment, perquè les botiges blanques de l'esmentat inventari podrien referir-se a un tipus de una botija de terra blanca, és a dir, a una peça de terrisser elaborada amb argila "blanca", i no necessàriament recoberta amb vernís blanc.

BÚRNIA (ALBÚRNIA)

Forma poc documentada en pisa barcelonina: apareixen esmentades inventaris del segle XVIII (inv. Miquel Rocamador; inv. Francesc Estaper).

Rosal la documenta des del segle XV, endavant. N'esmenta de terrissa i d'obra escudellera, però, al nostre entendre, es tractaria de peces no barcelonines.

En la producció barcelonina se'n coneixen moltes de terrissa, però ben poques de pisa. Un dels exemplars més antics correspon a una búrnia de quatre nanses corresponent a la sèrie anomenada "de Poblet", del darrer terç del segle XVII.

C

CANELOBRE

Objecte molt poc freqüent. Consisteix en una peça d'estructura vertical, amb la part superior adaptada per poder rebre una o diverses espelmes, i amb un peu cònic que li donaria estabilitat.

Apareix en un document del 1545 (inv. Cosme Mestre) i del 1563.(inv. Joan Jover).

Francesc Reyner feia dur canelobres des de València. És força probable que els dos esments a canelobres blancs localitzats en la documentació barcelonina es referissin, doncs, a importacions valencianes de pisa daurada.

"CANTIRALLA" (CANTERELLA)

Es tracta d'una mena de cànter amb broc centrat entre les dues nanses.

Documentada tan sols a l'inventari de Joan Soler (1696). De moment, no es coneix aquesta forma en pisa; només en terrissa.

Per la data de l'esment documental, es tractaria d'una peça vinculada, probablement, amb la sèrie anomenada "de Poblet".

CÀNTIR

El càntir clos, de terrissa, apareix al segle XV-XVI. Seria molt convenient poder demostrar fefaentment que aquesta forma ceràmica ja fos coneguda, a Catalunya, al segle XIV, com de vegades s'afirma.

Es coneixen molts pocs exemplars de càntirs de pisa pintada. De moment, no se'n coneixen de blaus del segle XVI o anteriors. N'hi ha de blaus i policroms dels segles XVII, XVIII i XIX. També es coneixen alguns cantirets de pisa daurats, que es poden datar del final del segle XVI o d'inicis del XVII. Un d'aquests càntirs daurats pertany al Museu del Disseny (Barcelona). Du pintat el nom "Sala" i la data "1600". L'altre càntir, pertany a la col. Mascort (Torroella de Montgrí).

Els esments més antics localitzats als inventaris analitzats corresponen al de l'escudeller Gaspar Vidal, que va estar en actiu entre aproximadament el 1585 i el 1592.

Datació: tercer quart del segle XVI-inici segle XIX.

CORONAMENT DE TEULADA

Forma rara en pisa, no documentada a cap dels inventaris d'escudeller analitzats.

L'exemplar de la fotografia correspon a una peça del segon terç del segle XVIII.

Podria tractar-se d'una peça elaborada per un gerrer i envernissada i pintada en un obrador d'escudeller.

CULLA

Petit atuell consistent en una cassoleta de fons pla proveïda d'un bec pinçat on hi anava el ble.

Se'n coneixen de blancs i de color melat.

A les fornades lliurades a Francesc Reyner, les culles representaven la forma ceràmica més barata:

Es tracta d'un objecte ceràmica abundants en contextos del segle XIV, XV i inici del XVI. Després, desapareix.

ENCIAMERA (SAFA)

També anomenada "plata per fer l'enciam". Segons el que es desprèn de la lectura i anàlisi dels inventaris de béns d'escudellers difunts, l'enciamera era equivalent a la safa.

Es tracta d'una peça fonda, còncaua i desproveïda d'ala. Correspon a la forma major de les escudelles de pagès.

Segons la tarifa de 1655 hi havia el tipus següents, segons la grandària:

- Safes de diàmetre superior (safes fondes) als 33,6 cm . S'estimaven a 720 sous la grossa (5 sous o 60 diners cada una).
- Safes o enciameres grans: 33,6 cm de diàmetre, a 576 sous la grossa (a 48 sous la dotzena o 4 sous la unitat).
- De 28,8 cm (a 432 sous la grossa: 36 sous la dotzena o 3 sous cada una).
- De 24 cm (288 sous la grossa: 24 sous la dotzena o 2 sous cada una).
- De 19,85 cm (216 sous la grossa: 18 sous la dotzena o 1,5 sous cada una).
- Enciameres de pagesos, que eren les més petites (192 sous la grossa: 16 sous la dotzena).

Per sota seu hi hauria les escudelles de partera de pagès, les de mitja partera i les de pagès.

Francesc Reyner n'importava moltes de Manises; de fet, era la tercera forma de ceràmica més representada en els viatges efectuats des del port de València fins al de Barcelona, només superada per les escudelles i els plats.

Les enciameres tenien forma d'una gran escudella.

Al segle XVIII està documentat un tipus d'enciamera amb llavi girat, de secció arrodonida o ametllada, adossat directament a la paret de la peça o de vegades una mica separat d'ella. Duen un petit peu.

N'hi havia de diverses mides i colors: blaves, de pisa, de pisa blava, de pisa de la forma major, llibrelles enciameres grans, llibrelles enciameres xiques. La forma està documentada durant tots els segles de vigència del període gremial.

ENCIAMERA DE PAGÈS

PLATA ENCIAMERA

SAFA GRAN

ESCOPIDORA

Albert Telese va publicar un article sobre una rara escopidora de pisa decorada amb el motiu anomenat "blondes".

En la documentació referent a inventaris de béns d'escudellers s'esmenten les escopidores de pisa durant el darrer quart del segle XVII. Per tant és probable que se'n localitzin de decorades corresponents a la sèrie anomenada "de Poblet/transició".

ESCUDELLES

Es tracta, sense cap mena de dubte, de la peça de la vaixela més freqüent, en una proporció d'aproximadament 2 a 1 respecte dels plats. En canvi, es va fent més "invisible" durant el segle XVIII, i gairebé desconeguda al segle XIX, si bé la documentació en parla. A Catalunya, l'escudella va donar nom als productors d'obra estannífera.

Es tracta d'un atuell destinat a contenir líquids o menjars semi líquids, però també, per vendre certs productes, com ara els pinyons, per batejar les criatures, dur l'extrema uncí o com a mesura de capacitat.

Els diferents tipus que hi havia d'aquest popular atuell es devien a la presència, o no, d'orelles i repeu, a la forma de les orelletes o agafadors, a les mides i al color de la decoració, etc.

Hi havia, *grosso modo*, escudelles de tres mides: la mida gran, anomenades "escudelles de partera", doblerses o, genèricament, dobleram; escudelles de mitja partera, les de mida "estàndard" i les escudelles de mides més petites, anomenades "escudellons" o salers. Els salers esmentats a la documentació del segle XVI són escudelles molt petites, com per exemple, les tres que van aparèixer durant unes excavacions fetes a la Plaça Gran (Mataró) [TELESE 1991: 25-27].

Durant la primera meitat del segle XVII, l'escudella estàndard o del tipus més comú cubicava uns 200 cm³, és a dir, gairebé un petricó. N'hi havia, però, des de 130 fins a 370 cm³, segons càlculs reals basats en el material ceràmic trobat dins d'un dipòsit a la Plaça Gran de Mataró, on aparegueren 169 escudelles fragmentades, la majoria de les quals es pogueren reconstruir del tot⁴⁸.

Entre les escudelles amb orelles trobades a la Plaça Gran hi ha certes diferències morfològiques que valdria la pena tornar a remarcar:

- Escudelles de perfil troncocònic, nanses en forma de trapezi o lobulades i fons pla o lleugerament còncav. Fan de 40 a 51 mm d'alçària. En general, presenten un diàmetre d'entre els 100 i 114 mm, si bé els exemplars més grans trobats ultrapassen els 120 mm. Aquest tipus

és el més abundant, i representa més del 86,4% de les escudelles trobades a l'interior del dipòsit de la Plaça Gran. Es tracta de les escudelles de tall d'argent.

- Escudelles de perfil hemisfèric, fons pla o poc còncav i nanses triangulars. Fan de 41 a 47 mm d'alçària i presenten un diàmetre d'entre 105 i 113 mm. Representen el 10% de les escudelles trobades al dipòsit. Es tracta de les escudelles de galatí.
- Escudelles de cos hemisfèric dotades d'un peu discoidal. No presenta agafadors. Només en va aparèixer un sol exemplar sencer dins del dipòsit. Fa 45 mm d'alçària i 126 mm de diàmetre. Hi ha fragments corresponents a dues o tres peces més. Està decorat amb "pinzell-pinta" de triple traç. Es tracta de les escudelles de pagès.

Després de l'anàlisi de la documentació escrita sembla que una escudella sense cap especificació quant a dimensions es considerava que era una escudella "comuna o estàndard". Només si era de la forma major ("gran", "de partera" o "de mitja partera") o de la forma menor ("petita" o "escudelló"), s'especificava aquesta circumstància. Així, doncs, les escudelles grans o "de partera" podien tenir -o no, orelles- ja que, com hem dit, no es tracta d'una forma específica d'escudella ni d'un motiu decoratiu, sinó que el terme indicava una determinada grandària.

Els esments més antics a escudelles de partera que hem localitzat a la bibliografia corresponen a produccions de Manises, datades del 1449 [OSMA, 1911: 22]. Els més recents daten del 1773 [BATLLORI, LLUBIÀ, 1949: 141].

A la documentació barcelonina consultada per nosaltres hem trobat esments de partera blava i de partera daurada, de partera fina, de partera "ab dues orelles" de Melica (1502), partera de dues orelles (1529), partera blanques (1595), escudelles grans de partera (1604) i partera de *frantum* (1642).

Pel que fa a les formes –independentment de les dimensions– n'hi havia amb nanses i sense peu, i amb peu desproveïdes de nanses. Entre les que tenien nanses n'hi havia amb nanses en forma de mitja lluna (orellat), en forma de trapezi (tall argent) i en forma triangular (galatí).

Quant als colors, n'hi havia de completament blanques (envernissades per dins i fora), de decorades en blau (amb completament de color, a partir del segle XVII) i de daurades (sol o amb una mica de blau).

Ens ha estat de gran ajut la relació de peces de ceràmica esmentades a diversos inventaris *post mortem* dels segles XVI i XVII. L'any 1583, en un obrador barceloní, hi havia emmagatzemades 7.704 escudelles, de les quals el 57% eren de "pagès", el 33,64% de "galatí" i el 9,34%, "d'orella". Això vol dir que n'hi havia de tres tipus diferents, i que la persona o persones que van fer l'inventari varen poder identificar-los en funció d'unes determinades característiques, és a dir, si era "pagès" no podia ser "galatí" ni "orella". Òbviament, aquestes tres formes d'escudelles comunes (entengui's freqüents, abundants) haurien de ser les que es troben majoritàriament en els jaciments arqueològics del segle XVI.

L'any 1600, a l'obrador de l'escudeller barceloní Antoni Mestre hi havia emmagatzemades 15.288 escudelles, de les quals, el 44,74% eren amb orelles, el 22,21% eren escudelles de "galatí", el 15,54%, de "pagès", el 15,85%, de "tall d'argent", i només 252 escudelles (1,64%) eren de "partera". Ja no s'esmenta l'"orella".

48. La pisa trobada a l'interior d'un dipòsit fou objecte d'un estudi molt detallat i d'una posterior publicació nostra [CERDÀ 2001].

Tipus	Cuïtes, sense vernís	Envernissades, sense pintar	Pintades, per coure
Orella	30 grosses	7 grosses	4 grosses
Galatí	14 grosses	3,5 grosses	3 grosses
Tall argent	4 grosses	12 grosses	3 dotzenes
Partera	1 grossa	3 dotzenes	2 dotzenes
Pagès		6 grosses	3 grosses

Trobem, doncs, escudelles en cada un dels diferents estadis de la producció: escudelles en una primera cuïta (sense vernís), escudelles cuïtes i ja envernissades de blanc però encara no pintades, i escudelles pintades de daurat, abans de ser cuïtes per tercera vegada. Observem que les escudelles, abans de rebre el vernís blanc, ja es podien identificar segons el tipus, la qual cosa demostra que els noms que rebien no ho eren per la decoració ni el color, sinó per la forma.

A l'inventari que es va fer de l'obrador escudeller de l'escudeller Pau Madrera (1642) hi havia el següent:

Tipus	Cuïtes, sense vernís	Envernissades, sense pintar	Pintades, per coure	Cuïtes
Orella				
Galatí blanc	14	30		14
Galatí blau	15			
Galatí daurat				12
Tall argent				
Partera				
Pagès				

a) Grup corresponent a les escudelles amb "orelles"

Pertanyen a aquest grup les escudelles anomenades "de galatí", "orellat", "tall d'argent", "de festa", "domasquines", "de carrasca" i segurament les escudelles "de blauet", que s'esmenten tan sols en una ocasió, és a dir, tots els tipus d'escudelles localitzats a la documentació excepte les escudelles anomenades "de pagès" o "rodones".

L'abast cronològic de les escudelles amb orelles comprèn des del segle XV fins al XIX.

Algunes de les denominacions anteriorment esmentades són esporàdiques, és a dir, apareixen en la documentació escrita tan sols una vegada o molt escassament. Per tant, es podria donar el cas que alguna ja estigués englobada dins d'un tipus determinat. Per exemple, és possible que les escudelles domasquines, a més de la decoració en daurat, duguessin "orelles", amb la qual cosa no formarien part d'un grup diferent sinó, en tot cas, d'un subgrup. Un cas semblant podria ser el de les escudelles "de blauet", que molt possiblement també duïen orelles.

Contemplada globalment tota la informació continguda en documentació escrita analitzada, els grups més representatius serien els següents: les escudelles d'orella, de "galatí" i de "tall d'argent".

Galatí, galetí, guallatí, escudelles galatines

No podem assegurar que la paraula s'accentués ortogràficament a la darrera síl·laba, si bé la prosòdia catalana així semblaria requerir-ho. Usualment s'escriu "galatí", però en algunes ocasions hem trobat escrit "gallatí", "galetí" o "guallatí". Possiblement també, les escudelles galatines o, senzillament, "galantí".

Quant al significat d'aquest enigmàtic nom, Barceló i Rosselló [BARCELÓ, ROSSELLÓ, 1996: 136] proposaren una explicació segons la qual: "*Galatí pareix un topònim del qual provindrien les esmentades ceràmiques. Identificar tal lloc és més problemàtic perquè no és coneguda la fabricació de terra de galatí. Tal volta podria ser un tipus de ceràmica oriental, arribada a Mallorca a través de Galata, uns dels barris comercials de Constantinoble. De confirmar-se podríem documentar una molt primerenca relació de les ceràmiques turques amb la nostra terra, relació que no està comprovada a nivell arqueològic, encara que la presència de suposades ceràmiques d'Iznik, més tardanes, pareix segura*".

Entre les formes, s'esmenten: escudelles, librelles i plats (...) "*Més problemàtic pareix relacionar aquesta terrissa amb Galatz (Romania), important port fluvial del Danubi allunyat de l'actual desembocadura avui, si bé en el segle XVI possiblement més a prop de la Mar Negra que a l'actualitat*".

No era, però, la primera vegada que es publicava documentació on s'esmenta aquest nom⁴⁹. Un dels documents donats a conèixer per Osma, l'any 1911, correspon a un contracte, datat del 1449, pel qual Constança, muller d'un tal Felip Francès, i uns terrissers sarraïns de Manises acordaren que ella els donaria "*Dos aljubas, una de camelote y otra de tela de algodón de Chipre, tasadas entrambas en 14 libras y 15 sueldos, etc*". Els terrissers es comprometeren a pagar el deute amb el lliurament, en el termini de quatre mesos, d'una certa quantitat d'"obra de terra" pel mateix valor, entre la qual cinc grosses (720 peces) d'un tipus de ceràmica que "vulgarment" s'anomenava "goloti", segons la lectura d'Osma, que assegura haver llegit en altres ocasions "golota" o "galata". Proposa que deuria tractar-se d'atuell proveït de coll o bec, potser per semblança amb la paraula "galet". El preu s'estimà aleshores en quinze sous i mig la grossa.

Podem assegurar que la procedència de les escudelles galatines que s'esmenten a la documentació consultada per Barceló i Rosselló no seria oriental –una cosa diferent seria el possible l'origen, com veurem més endavant– ja que s'esmenten abundants escudelles de galatí en els lèxics ceràmics de Manises, de Muel i de Barcelona. Per altra part, no pot tractar-se d'escudelles amb galet, perquè es van elaborar dotzenes de milers d'escudelles de galatí i, en canvi, d'escudelles amb galet no se'n coneix cap o se'n coneixen molt poques.

49. OSMA, G. J. de (1911). "Adiciones". *Textos y documentos valencianos: núm. II. (Maestros Alfareros de Manises, Paterna y Valencia)*. Madrid.

Quant al ventall cronològic del terme “galatí”, tenim una referència documental del 1425, que correspon a un contracte entre Maimó Albanet i un tal Joan Migans o Mijans, on s’esmenten diversos tipus de ceràmica que el primer va acordar elaborar. No s’esmenta el galatí. El silenci documental podria suggerir que en aquella data tan primerenca del segle XV encara no es feia aquest tipus d’escudella. Sí que s’esmenta en el contracte de Manises, del 1449, abans esmentat. Estaríem parlant, doncs, d’unes dates inicials al voltant del segon quart del segle XV, pel que a la producció de Manises.

Pel que fa a la producció barcelonina de galatí, el document més antic que acredita la fabricació segura d’aquest tipus de ceràmica a la Ciutat Comtal data del 1527. És significatiu que cap dels escudellers que van treballar per Francesc Reyner entre els anys 1489 i 1501 no hagués elaborat galatí i, en canvi, Reyner el fes portar des de València.

A l’altre extrem cronològic, el document més tardà que esmenta les escudelles de galatí data del 1773. Això el converteix en el tipus de producció de més llarga durada, entre les escudelles.

Cal fer dues consideracions sobre la paraula “galatí”:

El terme no es referia, exclusivament, a escudelles. A la documentació barcelonina consultada hi hem trobat esmentats, a més, els setrots, els plats i les llibrelles, tot de galatí, però creiem que aquestes peces serien de procedència valenciana. Ara bé, el predomini de les escudelles de galatí front a les altres peces, també de galatí, és aclaparador.

El terme no es pot relacionar amb un motiu decoratiu en concret, ni tampoc amb un color determinat (el blau o el daurat). Ho podem demostrar gràcies als inventaris que hem analitzat a fons. A l’inventari de l’escudeller barceloní Antoni Mestre (1600) s’esmenten peces “de galatí” crues, sense vernís. Semblantment, a l’inventari de Francesc Miquel (1681) apareixen escudelles de galatí escaldades, escudelles de galatí envernissades i escudelles de galatí envernissades i pintades. Al l’inventari de l’obrador de Gabriel Muntaner (1545) figuren les escudelles “de galatí” blanques, juntament amb altre galatí que “ja està fet daurar”. A l’inventari d’Hipòlit Estaper (1773) s’esmenten escudelles de galatí, en una època en què a Barcelona feia molt de temps que ja no es feia obra daurada.

En una decisió de la confraria dels escudellers del 1695 es va acordar que “ja que els exàmens que es fan per les persones que volen passar a mestres són d’unes peces tan velles i antigues que avui no només no es fan sinó que els mestres examinadors tampoc no les usen...”, es decidí que les peces que havien de fer els qui volguessin obtenir la categoria de mestre serien: dues escudelles de galatí, dues escudelles de partera, dues escudelles de pisa, dos “platerons”, dos “plats de cendra”, dos “plats de pisa”, dos “plats perdiguers” i una “bacina” blanca que es devia deixar a la roda.

Per tot plegat podem assegurar que el terme “galatí” no va lligat, necessàriament, amb la producció daurada.

L’encant públic dels béns relacionats en un inventari del 1605 proporciona informació sobre els preus de les escudelles de galatí en els diferents estats d’elaboració:

- Les escudelles de galatí, crues: 2 sous la grossa.
- Les escudelles de galatí envernissat: 6 sous la grossa.

- Les escudelles de galatí blanc: 10 sous i 9 diners la grossa.
- Les escudelles de galatí pintat: de 13,5 a 15 sous la grossa.
- Les escudelles de galatí fi: 19 o 19,5 sous la grossa.

Això vol dir que entre les escudelles crues i les escudelles “fines” (que hem de suposar que estaven enllestides completament i pintades de daurat), la diferència de preu s’havia multiplicat per 9. L’any 1521, les escudelles de galatí pla⁵⁰, d’origen valencià, es pagaven a 36 sous la grossa, és a dir, aproximadament un 50% més cares que les barcelonines coetànies.

Les escudelles de galatí de “frantum” es pagaven a 12 sous la grossa, és a dir, no gaire més cares que les escudelles pintades. Podem hipotetitzar que es tracta d’escudelles daurades amb algun defecte de cocció, ja que del contrari la diferència de preu seria massa petita. En canvi, si les comparem amb les “fines”, el preu era aproximadament un 50-60% inferior, cosa molt més versemblant.

En conclusió, podem afirmar que els primers esments a “galatí” apareixen en documentació referida a la ceràmica de Manises datada del segon quart del segle XV. L’aparició d’aquest terme coincideix cronològicament amb les primeres mostres d’escudelles proveïdes d’unes petites nanses triangulars “trepades o rodones”. Correspon a una producció, daurada o daurada i blava, —es desconeixen escudelles amb nanses en la producció en verd i morat del segle XIV—, datada d’aproximadament el segon quart del segle XV. El primer esment conegut (1449) d’una escudella “de galatí” deia que devia ser “ab orelles trepades e rodones”, semblant a les de “partera”, que també s’esmenten (“ab orelles trepades e rodones”), si bé aquestes serien més grosses encara.

Per tot plegat, les escudelles de galatí barcelonines es diferenciarien de la resta d’escudelles per la presència d’unes nanses de forma triangular. Es va elaborar galatí daurat durant tot el segle XVI i XVII i galatí blau durant tot el segle XVII i XVIII, i galatí policrom durant tot el segle XVII, però desconeixem cap exemple de galatí policrom del segle XVIII i XIX..

Quant al nom, hipotetitzem que seria un equivalent a les escudelles “de Bursa” que s’esmenten en documents d’altres llocs (per exemple, del sud de França). Galàcia és una regió de Turquia, la capital de la qual és Ankara, i Bursa el nom d’una antiga capital.

Cronologia: per a les produccions barcelonines, segon quart del segle XVI, o potser ja des del primer quart, fins a finals del segle XVIII - inici del XIX.

Orella

Les úniques formes de ceràmica que duen “orelles” són les

50. El galatí pla deuria ser un tipus d’escudella amb nanses, però sense peu. Això vol dir que també hi hauria galatí amb peu. Al segle XVIII, a Barcelona, tot el galatí duia peu.

escudelles. La gran quantitat d'“orellat” que es va fer durant segle XVI és una prova determinant que estariem parlant d'un tipus d'escudella, però, de quin?

En un mateix inventari s'esmenten, separadament, el galatí, el tall d'argent, el pagès i l'orella. I això, el nostre parer, només té una explicació: que es tractaven de quatre tipus diferents d'escudelles. Les de pagès, no duïen nanses; les de galatí, duïen nanses triangulars, i s'esmenten encara al segle XVIII. Queden per a identificar dues formes que apareixen abundantment en excavacions arqueològiques: les escudelles amb nanses en forma de trapezi i les escudelles amb nanses arrodonides en forma de mitja lluna. Som del parer que l'orellat ha de referir-se, per eliminació, a les escudelles amb orelles en forma de mitja lluna. Aquest tipus d'escudella apareix en contextos arqueològics que coincideixen, cronològicament parlant, amb la documentació escrita on s'esments aquest tipus d'escudella.

Els col·laboradors de Francesc Reyner li van subministrar força escudelles d'orelles blanques, entre el 1489 i el 1501. Tenien un preu superior al de les blaves de pagès, però inferior al de les daurades. Sembla, doncs, que serien escudelles completament blanques, sense decoració pintada, que duen un vernís blanc molt espès, per a ambdós costats. De vegades, pel fet de trobar-les en contextos arqueològics on també n'apareixen de daurades, hi ha qui ha cregut que es tractava d'escudelles daurades que havien perdut la decoració, quan en realitat mai no en varen rebre cap⁵¹.

Les escudelles d'orelles blanques no duïen, aleshores, vernís per la part exterior.

Cronologia: per a les produccions de Barcelona, proposem una datació del darrer quart del segle XV fins als inicis del segle XVII.

Produccions: n'hi ha força de completament blanques, escudelles d'orella de pintades en daurat i també de pintades en blau sol, però no se'n coneixen en policromia.

Tall d'argent.

Es tracta del tercer tipus d'escudella amb nanses, diferent de les escudelles de galatí i de les d'“orellat”.

Tots tres tipus d'escudelles amb nanses apareixen conjuntament en més d'un inventari d'obrador d'escudeller. Això vol dir que, malgrat disposar d'orelles, hi hauria algun detall que permetia diferenciar-los, com ja hem dit abans. Descartades les anteriors, només queden per a determinar el nom que rebien les escudelles amb nanses en forma de trapezi de vora polilo-

bulada. L'esment més recent a una escudella de tall d'argent data del 1642. Després, ja no es tornen a esmentar més, en la documentació barcelonina que hem analitzat.

A Mallorca, sobre 670 referències a escudelles trobades en documentació diversa anterior al 1526, no s'esmenta cap escudella “de tall d'argent”. A Barcelona, tenim documentada la importació d'escudelles de “tall d'argent” des de València, almenys a partir del 1490.

Cap dels escudelles col·laboradors de Francesc Reyner li va lliurar tall d'argent fet a Barcelona, entre els anys 1489 i 1501.

A l'inventari de l'escudeller Gabriel Muntaner (1545) ja s'esmenten les escudelles de “tall d'argent”. Aquest escudelles va morir molt jove. Deuria estar en actiu molt pocs temps -es va casar el 1543. Segons això, les escudelles de tall d'argent, de nanses trapezoidals, deurien aparèixer durant el segon quart del segle XVI.

A l'inventari d'un obrador barceloní del 1600 s'esmenten “escudelletes blanques de tall d'argent” sense pintar. És a dir, abans de ser pintades ja se les podia reconèixer i diferenciar-les de les altres escudelles, ja que la característica que ho feia possible no era el color de la decoració sinó un detall morfològic.

A les excavacions efectuades a la vila de Paterna s'ha documentat la presència d'un tipus d'escudella que es data, *grosso modo*, del segle XVI. Mercedes Mesquida diu que es tracta d'unes escudelles sense peu que “*Si bien al comienzo siguen llevando las pequeñas asas triangulares del período anterior, pronto las cambian por otras mayores, mucho más anchas, de forma trapezoidal y recortadas en ondas.*”

La coincidència documental i arqueològica i el fet que estiguem parlant d'unes escudelles proveïdes d'orelles diferents dels models coneguts anteriors ens duen a pensar que les escudelles de “tall d'argent” han de correspondre a les típiques escudelles troncocòniques amb orelles en forma de trapezi de costats polilobulats, diferents de les escudelles amb orelles triangulars (galatí) i de les escudelles amb nanses en forma de mitja lluna (orellat).

A l'inventari de l'obrador de Pau Madrera (1642) ja no s'esmenten les escudelles de “tall d'argent” i sí, en canvi, les de galatí daurat. Als inventaris de la segona meitat del segle XVII tampoc s'esmenten les escudelles de “tall d'argent”; en canvi, de plats de “tall d'argent” encara se n'esmenten en inventaris del segle XVIII, però no tenen res a veure.

Cronologia: per que fa les produccions de Barcelona: vers 1545 – vers 1650.

Produccions: en daurat (la gran majoria) i en blau (molt poques). A Reus, algunes escudelles en blau i daurat. No se'n coneixen de policromes. Tampoc no es coneixen escudelles de tall d'argent daurades decorades amb pinzell-pinta.

Altres tipus menys freqüents d'escudelles amb orelles

Quant a les altres denominacions d'escudelles esmentades ocasionalment a la documentació, és a dir, les escudelles “de festa”, les “domasquines”, les “de Malica”, les “comunes”, les “de carrasca”, les de “blauet”, les d'“stasset” i des de “xapina”, segons el tipus de perfil i la forma de les orelles caldria incloure-les en alguns dels tres grans tipus anteriors.

51. En les escudelles blanques que han perdut el daurat, sovint encara es pot apreciar la decoració original si es miren amb deteniment.

De xapina o de petxina

Les escudelles “de xapina” són esmentades tardanament, el 1772. La paraula “xapina”, que vol dir “petxina”, sembla originària del sud del País Valencià. Alludeix a la forma que tenien les nanses d’aquest tipus d’escudella. Seria equivalent a les escudelles anomenades “de galatí”, que també s’esmenten en inventaris tardans.

Escudelles sense orelles: el “pagès” o “rodó”

Creiem que el “rodó” era equivalent al “pagès”, si bé la documentació escrita prefereix aquesta segona denominació.

El nom de “pagès” va vinculat sempre amb la forma “escudella”: no hem localitzat cap “plat de pagès”, per exemple.

Hi havia “pagès” blau i “pagès” morisc. També escudelles de pagès grosses o “de partera de pagès” i de mitja partera.

Un document mallorquí del 1529 esmenta les escudelles comunes, entre les que hi havia “pagès” i “orellat”, una prova més que es tractava de dos tipus diferents d’escudelles: un amb orelles i l’altre, sense. Ambdues eren considerades “escudelles comunes” o “comú”.

A l’inventari d’un escudeller barceloní del 1605 s’esmenta una gran quantitat i varietat de tipus d’escudelles. N’hi ha de “rodones”, però no de “pagès”, perquè són termes equivalents. El 1547 es parla de “pagès rodó” i de “menut” rodó, que seria un tipus d’escudella com la de pagès, però més petita. En el mateix document mallorquí de 1529 es parla d’escudelles de pagès ab sol, és a dir, amb peu.

Si ajuntem totes les dades referents a escudelles de pagès, podem deduir que:

- a) Es tractava d’escudelles rodones.
- b) No tenien nanses o orelles.
- c) Tenien un petit peu.
- d) N’hi havia de blanques, blaves i de daurades.
- e) N’hi havia de grosses (partera) i de petites (menut).
- f) Formaven part del grup anomenat de les escudelles “comunes”, enteses com a tals, les més freqüents.

Una dada més. A la tarifa de preus del 1655, el fet que no hi hagi escudelles “de pagès” entre les de pisa “de la terra” —és a dir, la pisa renaixentista blava o policroma— referma la con-

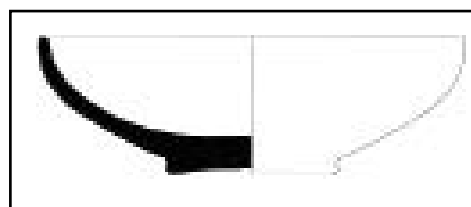
vicció que es tracta del tipus d’escudella que hem descrit, que es va extingir en el decurs de la primera meitat del segle XVII. Possiblement per això, dins del dipòsit trobat a la Plaça Gran (Mataró) només va aparèixer una escudella d’aquest tipus, entre el centenar i mig d’escudelles daurades recuperades.

Tal vegada aquesta forma, desconeguda al final del segle XVII, seria una de les que els mestres escudellers ja no sabien fer —és a dir, en desconixerien el significat del terme, no pas com fer-les— i per aquest això decidiren canviar les formes ceràmiques que s’obligava a fer als fadrins quan volien passar-se a mestre.

ESCUDELLES DOBLERES

Escudelles de dimensions superiors a les habituals. L’any 1495 s’esmenta el dobleram blau, a 10-12 sous la grossa, preu superior el de les escudelles de pagès blau. També hi havia les escudelles de partera, que eren de mida superior a les comunes, però només del tipus de “partera de pagès”, de manera que el dobleram potser es referís ales escudelles grans proveïdes d’alguna mena d’orelles.

S’esmenta el dobleram fins al final del segle XVI. No se n’hauria fet, doncs, en policromia.

ESCUDELLES DE PARTERA (PARTERA)

L’aspecte de les escudelles de partera es correspon amb als mateixos models que les escudelles estàndard, però de dimensions superiors. Aquesta foto mostra una escudella de partera (per les mides), de tall d’argent (per la forma de les orelles).

ESCUDELLONS

L'aspecte dels escudellons es correspon amb als mateixos models que les escudelles estàndard, però de dimensions inferiors. Aquesta foto mostra una escudelló (per les mides), d'orellat (per la forma semicircular de les orelles). Segurament es feien servir com a salers o pebreres.

ESTALVIS

Objecte amb la part central de forma quasi cilíndrica, buida, de parets robustes, no gaire alt, amb una ampla base exvasada i una ampla vora, també exvasada. Es posava sota d'altres recipients calents quan es treien a taula per a evitar que cremessin o embrutessin les estovalles o la mateixa taula.

El primer esment a un estalvi de pisa en un inventari d'escudeller apareix durant el tercer quart del segle XVIII. Això vol dir que la forma ja es deuria conèixer cap a mitjan de segle. La foto mostra uns estalvis de pisa blava amb una decoració que es pot datar del segon terç del segle XVIII.

FIGURAT

Es tractava d'un tipus d'objecte ceràmic de petites dimensions decorat en daurat. Se'l relaciona sovint amb els gressalets. Tenien el mateix preu. S'esmenta entre les peces daurades que Francesc Reyner feia dur des de València i també entre les peces daurades que feia elaborar a Barcelona al seu obrador.

Se'n va produir molt, de manera que aquesta forma s'hauria de poder visualitzar fàcilment en els jaciments arqueològics.

Podria tractar-se d'una escudella molt petita. No descartem que es tractés d'un escudelló amb la funció de saler.

Per la data de la documentació on s'esmenta el figurat, es tractaria de peces daurades decorades a base de motius d'enreixats amb punts a l'interior, una decoració molt comú originària de Manises.

FLORERA (FLORERETA)

Objecte molt rarament esmentat en els inventaris d'escudellers. En diminutiu, feia referència a un petit objecte dotat d'un recipient on posar-hi petites flors (violetes), d'un peu amb la base prou ampla per donar-li estabilitat, un coll ample i dues nanses laterals.

També s'esmenten les llirieres, però és evident que un lliri és de dimensions més grans i no s'hi podria posar dins d'aquesta florereta.

La florereta de pisa s'esmenta en el període 1676-1700. A la foto mostrem una florereta que podem vincular amb la sèrie anomenada "de faixes o cintes".

FRUITERA

La fruitera es descriu com un objecte de cos circular proveït d'un peu alt, de forma molt semblant a la sotacopa, de la qual es diferencia perquè la superfície discoïdal superior no és completament plana, com la de la sotacopa, sinó lleugerament còncaua, adaptada per poder-hi acomodar la fruita.

En els inventaris de béns d'escudellers difunts la fruitera s'esmenta, per primera vegada, l'any 1598. Deuria correspondre a una peça diferent de la que descrivim, ja que de tan antigues no se'n conserva cap mostra, però tenia la mateixa funció. De fet, qualsevol objecte gran i còncau podria servir com a fruitera.

La fruitera s'esmenta, si bé no molt freqüentment, als altres inventaris posteriors, sempre diferenciada de la sotacopa.

No es coneixen fruiteres barcelonines de pisa daurada.

Cronologia: exceptuant la fruitera de 1586, que deuria tractar-se, com hem dit, d'un atuell molt diferent, la resta té una cronologia semblant a la de la sotacopa. No se'n coneixen de la sèrie de "la ditada/corbata", sinó només a partir de la sèrie "de Poblet/transició", i fins al segle XIX. Per tant, es deuria introduir en el repertori de la pisa barcelonina durant el darrer terç del segle XVII.

A la col. Mascort [CERDÀ 2012: cat. 114] es conserva una fruitera de la sèrie "de Poblet" que mostra la torre-semàfor de Montjuïc. Cal recordar el ferotge atac contra la ciutat de Barcelona per part de la flota de guerra francesa, l'any 1691. Podria ben ser que aquesta fruitera de la col. Mascort recordés, en certa manera, aquell fet tan destacat de la història de la ciutat de Barcelona, que va provocar, entre altres danys, la destrucció de cases i d'obraders d'alguns dels mestres escudellers, cases i obraders que encara s'estaven reconstruint quan, l'any 1714, la ciutat va patir un nou atac.

FORMATGERA

Objecte rar en obra escudellera, s'esmenta per primera vegada en un inventari del tercer quart del segle XVIII. Suposem que la forma d'una formatgera de pisa no deuria diferir gaire d'una de terrissa, ja que la funció d'ambdues era la mateixa.

FURTERA (LLADRIOLA)

Objecte esmentat poques vegades a la documentació escrita, pel preu, havia de tractar-se d'una peça gran o d'una peça tancada. N'hi havia de blanques i de daurades, però no pas en pisa blava. Francesc Reyner en feia dur des de València i també les feia elaborar al seu obrador de Barcelona.

Interpretem que es tracta d'un "furtadiner" [ROSAL 2016: 545], és a dir, una guardiola o lladriola. Possiblement la paraula "furtera" era el nom que se li donava, al segle XV a València, a la lladriola.

A falta d'imatge d'una lladriola de pisa, en posem una de terrissa.

La lladriola es deixa d'esmentar en els inventaris dels escudellers, a partir del 1600. Segons Beltran de Heredia, "(...) Però no s'han trobat als fons notariais estudiats per Xavier Lencina, tot i que són peces ben conegudes per les troballes arqueològiques. A més a més, no s'esmenten a la Tarifa de Preus de 1655, fet que no deixa de sobtar, tot i que arqueològicament es coneixen altres peces de l'època, que tampoc no apareixen reflectides en aquest document". Les fonts documentals corresponen a 285 inventaris estudiats per Xavier Lencina Pérez, Fons notarial del segle XVII: inventaris *post mortem* barcelonins, 1597-1690, 2010, inèdit.

Sembla, doncs, que les lladrioles es continuarien fent però, de terrissa.

GERRA DE DONAR AIGUAMANS (AIGUAMANS)

En els inventaris d'escudeller, la gerra de donar aigües s'esmenta, per primera vegada, durant el tercer quart del segle XVII, endavant. Per tant, en podríem trobar de pertanyents a la sèrie anomenada "de Poblet".

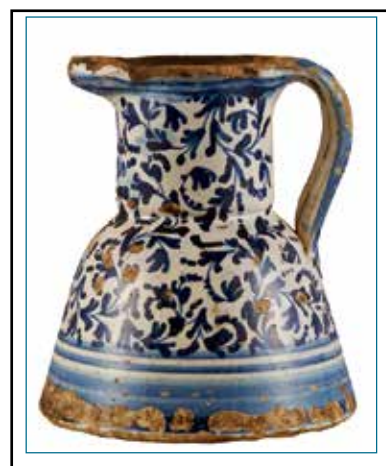
Per ara, la gerra d'aigües més antiga que es coneix correspon a la sèrie anomenada "de faixes o cintes", que atribuïm al taller de Miquel Lapuja (vers 1693-1707). Pertany a la col·lecció Mascort.

Es coneixem molts pocs exemplars de gerres de donar aigües barcelonines. Eren peces molt cares a la seva època.

La forma d'un aigües de pisa és molt semblant als de terrissa envernissada, si bé aquests són molt més abundants.

Datació: tercer quart s. XVII-segle XIX.

GERRO DE VI

Atuell esmentat en inventaris del tercer quart del segle XVIII, correspon a una forma tancada, troncocònica, proveïda d'un coll ample quasi cilíndric, bec, nansa lateral i ample fons pla, que li dona estabilitat.

L'exemplar de la fotografia mostra una decoració característica del segle XVIII.

GERRO DE PAM I MIG

Atuell esmentat en els inventaris del tercer quart del segle XVIII, és una forma tancada de cos globular, coll ample i curt, amb bec, nansa lateral i peu.

L'exemplar de la fotografia correspon a una peça del final del segle XVIII-primer terç del XIX.

Datació: segon terç segle XVIII-primer terç s. XIX.

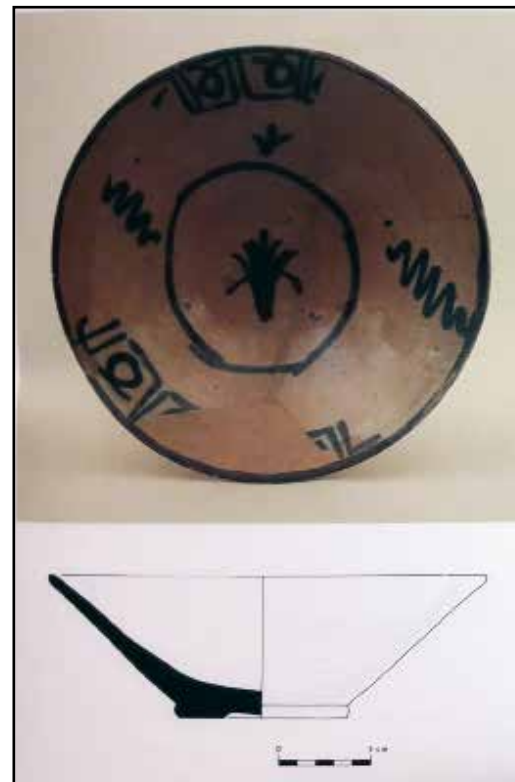
GERRO DE TALL D'ARGENT

Atuell esmentat en inventaris del tercer quart del segle XVIII, correspon a una forma tancada, proveïda d'un gran bec, nansa lateral i peu alt. Imita els atuell del mateix tipus elaborats d'argent. L'exemplar de la fotografia correspon a la sèrie anomenada "de faixes o cintes".

Datació: segle XVIII.

GIRAPEIX O SERVIDORA

Atuell de difícil identificació. Cap dels diccionaris en ús recull aquest terme en relació amb la producció ceràmica.

Joan Rosal, al seu *Índex analític* [ROSAL 2016: 367-368] recull aquest terme perquè apareix a la documentació que hi ha publicada sobre Nicolau Reyner així com també l'inventari dels béns del difunt escudeller Gabriel Muntaner (Muximer).

Si analitzem les fornades lliurades a Francesc Reyner, el primpoc hi figura gairebé sempre entre les fornades de blau i blanc, però mai a les fornades de daurat. Per tant se n'haurien de trobar de blanques (si més no, per la cara interna) i de decorades en blau.

Desconeixem l'etimologia del nom primpoc; podria ser "poc prim", és a dir, gruixut? El que es coneix és el preu: 12 sous la grossa. Pot semblar poc, però es tractava de la forma de pisa blava més cara, entre les formes corrents.

Blava, corrent i cara; per tant, una peça gran.

Actualment s'utilitza el terme "servidora" per referir-se a un tipus d'atuell gran que apareix amb freqüència en els jaciments de la baixa edat mitjana. El terme "servidora" no es va fer servir en la documentació escrita referent a la producció de pisa barcelonina de Francesc Reyner. Olivar sí que la troba en documentació escrita en llatí i també en català com a sinònim de "tàbach" plat fondo.

Per la nostra part suggerim que el "primpoc" que s'esmenta a la documentació del final del segle XV i de l'inici del XVI seria equivalent a la forma ceràmica coneguda com servidora o tàbac.

Desapareix del lèxic de la producció de pisa barcelonina a mitjan del segle XVI i ja no es torna a usar mai més. També desapareix l'atuell ceràmic.

GOT (CUBO)

Forma molt poc esmentada a la documentació. N'hi havia de grans, de pisa, etc. L'únic esment a aquesta forma de pisa data del primer quart del segle XIX.

GRESOLET (GRASOLET?)

Objecte de petites dimensions (sempre s'esmenta en diminutiu) semblant a una escudella, però segurament amb una petita vora horitzontal que faria que aquest atuell fos diferent a l'escudella de pagès. Era com una petita llibrella.

El preus anaven des dels 4 sous als 15 per cada grossa.

S'esmenten els grasolets amb vora per a Poblet (10 sous la grossa), els grasolets daurats, grasolets blancs (1601 i 1608), decorats amb el senyal "C" (Reyner), de compte (15 sous la grossa), rodons de compte i grasolets prims. El darrer inventari on s'esmenten els grasolets data de 1608.

Joan Rosal els documenta des del 1389 i fins 1597 [ROSAL 2016]. Per tant, n'hi ha d'haver de decorats en verd i morat, en blau i en daurat.

LLETRAT

Pel nom, semblaria que aquest atuell hauria de tenir alguna relació amb lletres, tal vegada la decoració pintada a base de lletres gòtiques: "Erat verbum" o "Ex surge domini". Proposem que es tracta d'aquesta mena de plat de llavi vertical. A la part interior és on hi hauria la inscripció que li donaria nom.

A la documentació escrita s'esmenten lletrats encara crus (sense coure), blancs, blaus, envernissats. Per això creiem que es tractava d'una forma ceràmica diferent a la dels plats i de les escudelles⁵².

Cronologia: s'esmenten entre els anys 1506 i

LLIBRELLETES DE CANADELLES (VINAGRERES)

Objecte rarament esmentat, apareix en inventaris d'escudellers del tercer quart del segle XVIII. Es tracta d'un objecte format per dues cassoles unides, amb una nansa vertical entre elles. Se'n coneixen molt pocs exemplars, en blau i en policromia.

LLIBRELLETES DE CONFITURA (VEURE CAPSES DE CONFITURA)

LLIBRELLA

Es tracta d'una forma freqüentment esmentada a la documentació escrita. Té forma de tronc de con invertit, fons pla i vora horitzontal plana, no gaire ample.

N'hi havia de blaves, de fines, d'obra blanca de compte, d'obra de compte, de galatí grans, de galatí grans i fines..

Cronologia: esmentades des del 1527 al 1600?

MARCELINA (PLATET DE XICRA, PLAT DE CLOTET)

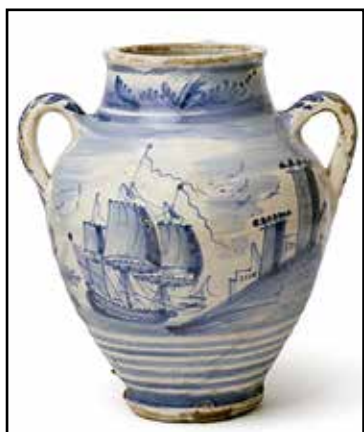

Es tracta d'un plat petit proveït d'un clotet (o pouet) on s'hi posava la xicra per prendre xocolata. També n'hi havia que, en lloc d'un clotet, duïen una "gabieta" amb la mateixa finalitat.

S'esmenten les marcelines en inventaris del tercer quart del segle XVIII; això vol dir que la forma deuria aparèixer, en la producció barcelonina, durant el segon quart del mateix segle.

52. De plats i d'escudelles, també n'hi havia de decorats amb lletres.

ORSA (GERRA) D'APOTECARI

Atuell de cos globular, de coll curt i boca ampla, d'uns 40 cm d'alçària. S'esmenta en inventaris d'escudellers del primer quart del segle XVIII. Segurament es tracta d'orses d'apotecari, com la de la imatge, que correspon a una orsa amb dues nanses de la sèrie anomenada "de faixes o cintes", datada del final del segle XVII-inici del XVIII.

OUERA (PLAT D'OUERA)

Petit plat proveït d'un o de tres petits receptacles a la part superior on posar-hi un o dos ous bullits; en el tercer recipient s'hi posava la sal.

S'esmenten els plats d'ouera, les oueres de monja, etc. El nom apareix per primera vegada en inventaris del segon quart del segle XVII.

Datació: des del primer quart del s. XVII, endavant.

PIQUETA / SALPASSA - SALPASSER / BENEITERA

La salpassa-salpasser és l'instrument de metall emprat pels sacerdots per aspergir l'aigua beneïda, és a dir, allò que en castellà es tradueix per "hisopo".

La paraula salpassa o salpasser s'esmenta a diversos inventaris d'obradors de ceràmica, però de salpasses *strictu sensu* de ceràmica no se'n coneix cap ni una. En canvi, s'han conservat peces ceràmiques que, si bé no es tracta exactament del mateix objecte que un "hisopo", feien una funció semblant. Es tracta de les beneïteres o piquetes per a l'aigua beneïda, forma rarament esmentada a la documentació escrita.

L'inventari més antic on s'esmenten els salpassers correspon al de Gaspar Vidal, escudeller en actiu entre aproximadament el 1585 i el 1592.

En els inventaris d'escudellers analitzats no apareixen mai juntes les paraules "piqueta" i "salpasser", ja que es tracta del mateix objecte; qui redactava l'inventari l'anomenava amb un o altre nom segons el que creia correcte.

Es coneixen diversos tipus de piquetes:

- a) De columnes (en pisa daurada i en pisa policroma)
- b) De base trapezoïdal (en pisa daurada)
- c) De forma polilobulada (blaves i policromes del segle XVIII).

PILA BAPTISMAL

Forma no documentada en els inventaris analitzats, aquest és, de moment, l'únic exemplar conegut d'una pila baptismal, formada per un recipient còncau i una gran coberta semicircular. Datació: primera meitat s. XVII.

PITXER

Estan documentats des del segon quart del segle XVI fins al tercer quart del XVIII.

ELS PLATS I LES PLATES

El plat és un objecte obert i pla de dimensions variades. Les peces de gran diàmetre s'anomenaven "plates". Ambdós tipus de peces es destinaven a servir menjars sòlids. Els més grans podrien usar-se també com a element decoratiu.

Segons la forma dels plats, independentment de les mides, hi havia dos tipus de perfils bàsics:

Perfil tipus 1: Es caracteritza per la presència d'ala.

El plat presenta una discontinuïtat en la inclinació de la paret, més acusada en la part interior de la peça, cosa que donava lloc a una superfície plana, més o menys horitzontal. A efectes decoratius, aquesta superfície s'aprofità, de vegades, per dibuixar-hi al damunt una sanefa.

La base pot ser plana o lleugerament còncava, si bé tardanament apareixen formes proveïdes de peu. El fons interior és pla, excepte a les plates, on és bombat, reminiscència dels mame llons característics de les grans plates daurades de l'anomenat "estil orfebre" del segle XVI obrades a Manises.

Perfil tipus 2: Es caracteritza per l'absència d'ala.

El fons pot ser pla o una mica còncav. Les peces de grans dimensions poden dur un petit repeu.

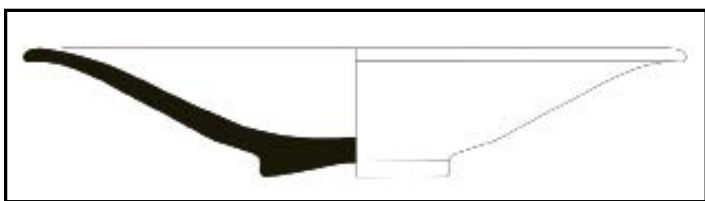
El plat és, després de l'escudella, la forma més abundant en la producció de ceràmica estannífera barcelonina. N'hi havia diversitat de tipus i de produccions.

A Barcelona, els plats fets durant el segle XVI estaven pintats en blau, en daurat o, més rarament, en blau i daurat. Segons el nostre parer, cap forma de plat seria exclusiva d'un determinat tipus de color de la decoració, però sí que determinades formes es pintaven, preferentment, de blau o de daurat. Per exemple, els plats amb ala es pintaven, preferentment, de color daurat, mentre que els blaus no duïen ala.

Al segle XVII reapareixen els plats amb repeu, que s'havien elaborat en la producció pintada en verd i morat feta a Barcelona al segle XIV, però que posteriorment s'havien deixat de fer. La moda de les peces amb peu (no només els plats i les plates) va venir per influència de la pisa ligure.

El més freqüent és que els plats amb ala duguin també un petit peu, mentre que els plats sense ala tinguin el fons pla.

Plats capallenats, capalinats, capellanats, capell llevats o "de capellà"

Totes aquestes paraules o expressions feien referència a un determinat tipus de plat. Es deuria tractar d'un tipus de plat sense ala que es va elaborar en els obradors barcelonins des del final del segle XV i en el decurs del XVI.

Les referències més antigues, les que daten del segle XV, es vinculen a produccions procedents de Manises, suposem que pintades de daurat: plats de capellà primers (València, 1490 i Manises, 1492), de capellà (València, 1491), de capellà fins (Mani-

ses, 1493). En canvi, les referències del segle XVI, produccions barcelonines, suggereixen una producció en blau: plats blaus capalenats, entre grans i petits (Barcelona, 1545); capalinats petits blaus (Barcelona, 1545 i 1583).

La forma no s'esmenta als inventaris dels escudellers Antoni Mestre (1594) i Pau Sayol (1605), ni tampoc en inventaris posteriors.

Sembla, doncs, que n'hi hauria de grans i de petits.

Datació: del final del segle XV, al final del segle XVI o inici del XVII.

Plats de monja

El complement determinatiu "de monja" acompanya sempre al subjecte "plat", és a dir, que no hi havia "escudelles de monja" ni altres formes ceràmiques. Correspondria, doncs, a una determinada forma de plat, ja que en un inventari del 1642 s'esmenten els "plats de monja fins" i els "plats de monja blaus, sense pintar". En aquest segon cas es tracta de peces sense acabar, però malgrat no haver rebut encara la decoració n'hi havia prou per a identificar-los i distingir-los d'altres tipus de plats. Per tant, doncs, era un tipus de plat i no una decoració.

En un document de 1607 s'hi diu que entre els plats de monja n'hi havia alguns de "fins" (daurats). També n'hi havia de "bons" (cosa que no proporciona cap pista significativa), així com de "staset" (terme del qual desconeixem el significat). En qualsevol cas, però, es tractava d'una forma abundant: a l'inventari de Joan Porta (1611) s'esmenten quatre grosses de "plats de monja", igualment que a l'inventari de Joan Coll (1644).

Així, doncs, hauria de tractar-se d'un plat amb un perfil singular que el feria fàcilment identificable respecte del plats comuns. Aquest fet, i que es tracti d'una forma abundant, en fa pensar que correspon al plat sense ala, sovint de petites dimensions (a l'entorn d'un pam, o entre 3/4 de pam i un pam, aproximadament), molt abundant en contextos arqueològics datats de fins a mitjan segle XVII. L'esment documental més modern correspon a un inventari de 1644.

Això suposa un problema, perquè aquest tipus de perfil, amb peu, correspon al dels plats de capellà o capallenats. Els de monja no tenien peu, sinó que el fons era lleugerament convex.

Cronologia: esmentats als inventaris des del 1583 al 1644.

Producció: en daurat, principalment, o blaus.

No n'hi ha amb decoracions de "la ditada", "la corbata" ni "de Poblet". Per tant, la forma s'extingiria vers mitjan segle XVII.

Plats de “compte” o plats comuns

El plat de compte ha de correspondre al plat de forma estàndard, amb ala i fons buidat, d'uns 20-21 cm de diàmetre, és a dir, d'un pam. A partir del pam, es “comptaven” la resta de plats: els inferior, de tres quarts de pam i fins als de dos pams.

Plats perdiguers

En les produccions de Manises, Muel i Barcelona estan documentats uns tipus de plats relacionat amb noms d'aus o d'ocells: plats de polla, de mitja polla, perdiguers, de guatlles, etc. Sembla que a cada nom d'au li correspondria un diàmetre determinat en relació a les mides de l'au esmentada.

A la documentació barcelonina, el panorama faunístic-volàtil es simplifica enormement, ja que tan sols s'esmenten els “plats perdiguers”.

Certes indicacions proporcionen pistes per a poder determinar-ne les dimensions i, fins i tot, la forma. L'esment més antic a un “plat perdiguer” l'hem trobat en un inventari de l'any 1594 (inv. d'Antoni Mestre); el més modern, en un inventari del 1690 (inv. de Pau Babet, menor), on s'esmenten “plats perdiguers” de pisa.

En un inventari de 1644 (inv. de Joan Coll) s'esmenten els plats perdiguers blaus i perdiguers daurats. També n'hi havia de blaus i de «blancs, dorats». A l'inventari de Francesc Miquel (1681) s'esmenten les «*platas perdigueras pintadas y envernissadas*».

Així, doncs, creiem que el “plat perdiguer” era una peça de grans dimensions, tal vegada el plat de més gran diàmetre que es feia en els obradors barcelonins; en definitiva, una plata gran. Quan s'esmenten, ho fan en petites quantitats (diverses dotzenes), en contraposició amb els altres tipus de plats, que solen comptabilitzar-se en grosses (12 dotzenes cada grossa).

És de destacar que no s'han documentat, arqueològicament, plats de grans dimensions decorats amb el “pinzell-pinta” de tri-

ple traç, de la mateixa manera que tampoc no s'han documentat plats perdiguers als inventaris dels dos primers terços del segle XVI. Els esments a “plats perdiguers” en inventaris del final del segle XVI coincideixen, cronològicament, amb algunes de les datacions més antigues que trobem en peces daurades de la producció barcelonina i reusenca, com per exemple, el plat datat del 1599, conservat a la col·lecció de l'IVDJ (Madrid).

Seria lògic pensar que a partir del 1690 encara es deurién seguint fent plats de grans dimensions, si bé als inventaris del segle XVIII ja no s'esmentin els “plats perdiguers”. Caldria disposar de més inventaris de la primera meitat d'aquest segle per veure més o menys quan es deixar d'emprar aquesta denominació i quin és el terme que la va substituir. A l'inventari d'Hipòlit Estaper (1772) s'esmenten les “plates” i les “plates grans”.

Cronologia: s'esmenten entre els anys 1592 a 1690.

Produccions: en daurat, en blau. Segurament també en policromia.

Plats reals

Denominació que rebien els plats daurats de gran diàmetre elaborats als obradors valencians.

Els hem documentat tan sols en dues ocasions: a l'inventari d'objectes de ceràmica procedent del port de València en un dels viatges organitzats pel soci de Francesc Reyner i a l'inventari de Climentia, vídua del gerrer barceloní Jaume Marcer. El primer document proporciona informació del preu: 324 sous la grossa. El segon, reafirma la procedència valenciana de l'objecte: «*Hun plat real, obra fina de València*».

No tenim constància que s'hagués produït als obradors barcelonins.

Cronologia: segle XV, en general.

Producció: en daurat o en blau i daurat (Manises).

Plats fins

No correspondria a una variant concreta de plat sinó a una producció. Quan a la documentació s'esmenta una peça considerada “fina”, pel context, podem deduir que es tractava d'una peça daurada.

Plats prims

Segons els inventaris, els podem relacionar amb la pisa daurada: pintats a punt de coure (1600), blancs (1600), sense vernís (1600); de dimensions variades (prims petits, 1563; grans, 1600). Fins i tot de formes diverses: “prim de tall d'argent” (1600).

Plats de tall d'argent

Plats fets a la manera com es feien els plats de plata. Batllori Llubià [BATLLORI, LLUBIÀ 1949: 99] diuen al respecte:

«*Se'ls dona el nom de <tall d'argent> perquè substituíen els plats de metall repussat, que servien a l'hivern com a braser i que en venir el bon temps netejaven fins a deixar-los ben lluents i els col·locaven a la xemeneia per tapar la negror de la paret; resultava, però, més còmode, en comptes de fer aquesta operació amb els*

plats de metall, de tenir un bell plat gros de reflexos metàl·lics en el lloc esmentat i retirar el veritable braser”.

En el treball que van publicar Ferrís i Català [FERRÍS, CATALÀ, 1987] no es recull aquest terme en el vocabulari de ceràmica de Manises, perquè es tracta, bàsicament d'un vocabulari dels termes actuals. Els autors aporten, però, documentació de segles anteriors on sí que s'esmenten.

Durant els segles XVII i XVIII, a la documentació referent a la ceràmica de Terol s'esmenten els “*plats de moda de plata*”, “*plats de polla de dicha moda de plata*”, “*saleros de moda de plata*”; i a Muel, “*plats de echura de plata*”, dels que n'hi havia de blancs i de pintats.

Gràcies a la documentació escrita sabem que encara no apareix aquesta denominació “tall d'argent” ni al contracte de l'any 1425 abans esmentat ni tampoc al de 1449. En un document s'esmenten “*plats de tall d'argent, blaus*”, la qual cosa demostra que el “tall de plata” tampoc no es referia a un color, en concret.

Cronologia: l'esment més antic correspon a un document del 1490 i, el més recent, a un del 1773 on hi podem llegir “*plats de pisa de tall de plata*”, interessant perquè en aquesta data tan tardana ja no es feia pisa daurada a Catalunya.

El tall d'argent correspon a un tipus de producció (plats, escudelles, salers, setres o altres formes) que s'esmenta amb una certa freqüència als inventaris *post mortem* de particulars. Es tracta dels plats amb “*tetón*” o umbo central fets a motlle.

Als inventaris del segle XVIII es contraposen els plats de “tall d'argent” als plats de vora ampla, de manera que els de “tall d'argent” haurien de ser els plats de vora estreta.

Creiem, doncs, que el significat d'aquest terme deuria haver variat amb el pas del temps.

PLATA

El nom d'aquest objecte ha estat motiu d'una certa controvèrsia. S'ha discutit si era o no convenient usar aquesta paraula per referir-se a un objecte ceràmic corresponent a la versió gran d'un plat. Actualment, els criteris per diferenciar un plat d'una plata (si més no, pel que fa a la producció barcelonina) són una mica arbitraris: en alguns casos, es considera “plata” al plat que fa més de 30 cm de diàmetre; en altres, als que en fan més de 28.

Aquestes mides es basen en el tarifari de l'any 1655 que, recordem-ho, no és un document elaborat per mestres del ram de la ceràmica, sinó un documental de caràcter fiscal. La precisió de les mides dels diàmetres de certes peces, que semblen difícils d'aconseguir per un terrisser, contrasta amb la poca concreció dels noms dels atuells. Per exemple, segons la tarifa de preus de 1655, les plates de “pisa de la terra” havien de fer entre 36,44 i 27,92 cm de diàmetre. Les peces de diàmetre inferior serien, doncs, plats, o plates mitjanes? I les plates de més de 40 cm de diàmetre, quin nom rebien? Plates grans?

Què era una plàtera? Quina mida tenia un plat perdiguer?

En el moment en què s'elaboren plats daurats de grans dimensions, apareix un terme nom: “*plats perdiguers*”. No tenim cap dubte sobre el veritable significat d'aquest terme, que trobem esmentat també en la documentació referent a inventaris d'escudeller de la segona meitat del segle XVIII.

Com que no disposem de gaires inventaris del segle XVIII no sabem si la paraula “plata” va substituir al “plat perdiguer”

i, si això va ser efectivament així, des de quan es deixa d'usar l'expressió més antiga i s'adopta la de “plata”.

Hipotetitzem que el nom de “plat perdiguer”, referit en un principi tan sols als plats de gran diàmetre daurats es va adoptar del vocabulari de Manises, vila on es van fer plats daurats de grans dimensions, com a mínim, durant tot el segle XVI.

Així, doncs, seria preferible el terme “plat perdiguer” al de “plata”, almenys per referir-se a la producció barcelonina.

POT

En general, el pot és un atuell més alt que estret, no gaire ample, usat com a contenidor. És possible que els primers pots barcelonins documentats fossin per a espècies. A partir del segle XVI es varen fer pots d'apotecari amb el nom del producte que contenien al seu interior, pintat.

La tipologia de pots és molt variada. La recollim en una làmina a part.

Cronologia: des del segle XIV, endavant.

SALER

Recipient apte per a servir la sal a la taula. La tipologia del saler és molt variada, des del saler en forma de petita escudella fins als salers de túmbol, els de pessic, els salers de tres peus, els de caixa i pilaret, etc.

Estan documentats durant tota l'etapa de producció de pisa barcelonina. A la tarifa de preus de 1655: “Un saler de tumbol de pisa, fi blanch o pintat, 3 sous”.

Saler de túmbol

Saler de caixa i pilaret

SOTACOPA

Objecte de planta circular, pla, proveït d'un peu alt. La forma procedeix d'Itàlia, on s'anomena "sottocoppa" o també "alzata", on es coneix des del segle XVI.

A la Península Ibèrica en deuriem arribar moltes durant la segona meitat del segle XVII, decorades en dos tons de blau, elaborades a la Ligúria. (Savona, Albisola).

Albert Telese va estudiar aquesta forma ceràmica, tot comparant-la amb la fruitera, molt semblant morfològicament. La diferència principal vindria donada per la suau inclinació de la part central, en el cas de la fruitera, necessària per a la seva funció com a recipient on posar-hi fruita i servir-la a taula sense que caigui pels costats. Per contra, la sota-copa havia de tenir la part central completament plana amb la finalitat d'evitar que els objectes que transporta puguin tombar fàcilment [TELESE 1994: 36-40].

El mestre escudeller Josep Gual va estar en actiu des d'aproximadament el 1666, any de la mort del seu pare, fins al 1687, any de la seva defunció. Al seu inventari s'esmenten, per primera vegada sota-copes de pisa, entre els inventaris d'escudeller analitzats.

Les sota-copes catalanes més antigues documentades fins ara corresponen a peces de la sèrie anomenada "de Poblet/transició", que daten del darrer terç del segle XVII, aproximadament, posteriors a 1670, any en què la confraria dels escudellers comença les grans compres de plom als dos cònsols holandesos a Barcelona. És clar que la forma ceràmica no es va adoptar, en el repertori de la pisa barcelonina, com a conseqüència de l'esmentada compra de plom, sinó que es tracta de dos fets independents que varen coincidir en el temps.

Una de les sota-copes de la col. Mascort (cat: 122) mostra un dels típics rostres "picassians" com els que decoren peces de cronologia anterior corresponents a les sèries de la ditada/corbata. Per tant, podria ser que un dels mestres escudellers

que varen sobreviure a la gran crisi demogràfica de 1652/1653 hagués estat l'autor d'aquesta sota-copa. Qui té més possibilitats és el mestre Pau Babot, que va morir l'any 1698 després que ho fes el seu fill Pau, l'any 1690, que pràcticament només va poder exercir d'escudeller durant tres anys (1687-1690). El 1689 Pau Babot, fill, era soldat a la guarnició de Montjuïc.

No s'han localitzat rostres d'estil "picassià" entre la producció blava corresponent a la sèrie anomenada "de faixes o cintes", de la que se'n coneix una peça amb la data de 1701 pintada al revers.

TAIFORA (SAFA O LLIBRELLA)

De l'àrab "*al-tayfir*", correspondria a una safa o llibrella. N'hi havia de blaves, blanques grans, fines, fines petites, primes i xiques.

Estan documentades des del final del segle XV fins al 1625.

TEST DE CLAVELINES

Forma rarament documentada en obra escudellera. Apareix al tercer quart del segle XVIII, i no abans.

Joan Rosal ha localitzat diversos esments a testos de clavelines en documentació barcelonina dels anys 1645, 1753 i 1756. Es tracta, però, d'atuells de terrissa.

Suposem que aquest atuell tindria la forma semblant a la d'una torreta per a flors.

TINTERS

S'esmenta des del final del segle XV fins al final del XVIII. Les troballes arqueològiques documenten aquesta forma des del segle XIV. Són de planta rodona, completament blancs. També n'hi ha del segle XVIII, pintats en blau. Es tracta d'una forma molt poc freqüent.

TORRE / TORRETA (TESTOS DE CLAVELINES)

Forma rarament documentada en l'obra d'escudeller. Apareix en un inventari del 1592: «Dues torretes blaves», la qual cosa indica que estaria decorada amb aquest color. En un inventari de 1777 s'esmenten "torres crues". Tindrien la forma característica d'un test, és a dir, un tronc de con invertit amb un forat per a l'evacuació de l'aigua.

VINAGRERES (VEURE LLIBRELLETES DE CANADELLES)

Estan documentades des del darrer quart del segle XVIII, endavant. Es tracta d'un objecte format per dues cassoletes unides, amb una nansa vertical entre elles. Es coneixen en blau i en policromia.

XAROPERA

Forma documentada des del darrer quart del segle XVII, i fins el final de la producció de pisa barcelonina. Les troballes arqueològiques han posat a la llum exemplars blancs del segle XVI.

XICRA

Petit recipient que servia per prendre xocolata. N'hi havia de mides diferents: de mitja presa, de tres quarts, d'una presa i de dues preses. S'esmenten en inventaris d'escudeller des del tercer quart del segle XVII, endavant.

ALTRES FORMES

Plata en forma de marcelina

Es tracta d'una plata gran que presenta a la part central una gabieta robusta, com la de les marcelines, amb forats que comuniquen l'interior amb l'exterior. Mostra el nom del propietari Francesc Duran. Els Duran, a finals del segle XVII, foren membres d'una importat nissaga d'adroguers que es dedicaren, també a l'elaboració de tabac.

Poal

Aquesta curiosa forma ceràmica imita models lígurs. És massa petita per tractar-se d'un poal. N'hem localitzat d'iguals, en terrissa, i de la mateixa època.

Mesura

Aquesta peça correspon a una típica mesura, amb la seva nansa lateral. Mostra l'escut de Barcelona. Correspon a l'aixovar de l'antic hospital de la Santa Creu. La mesura, com a peça d'obra escudellera, no s'esmenta a cap dels inventaris analitzats.

Copa

Es tracta d'un objecte molt petit destinat als apotecaris. La paraula "copeta" no apareix en els inventaris analitzats.

Capsa de confitura (?)

Pot per a pomada

Beneitera de mà (?)

6

LA PRODUCCIÓ D'OBRA ESCUDELLERA A BARCELONA, DELS ORÍGENS
A L'ARRIBADA DE LORENZO DE MADRID (S. XIII-XVI)

En el primer capítol hem explicat el significat de la paraula "pisa" i allò que la diferenciava de la terrissa, i hem recalcat que, fins al segle XV, el tipus de terra amb la qual s'elaborava una i altra va ser el mateix, com ho demostren les anàlisis de pastes que s'han publicat.

També hem explicat que, al nostre parer, el significat de la paraula "pisa" hauria variat en el decurs del temps i, també, segons el context en què apareix referenciada. Si de cas, i per aclarir qualsevol dubte, considerem la pisa com a sinònim d'obra escudellera, és a dir, obra blanca, envernissada de blanc o "esmalt" que, rarament, es podia tintar, per exemple, de blau, tot imitant la ceràmica italiana del tipus anomenat "berettino".

Lo necessàriament, la pisa ha d'estar decorada, que ja n'existeix molta únicament blanca, ni tampoc ha de ser necessàriament estannífera, perquè l'aspecte blanquinós es podia aconseguir sense haver d'usar estany en el component del vernís opacificant.

Tradicionalment, la pisa catalana s'ha estudiat des d'una perspectiva que podríem considerar més artística que no pas funcional. La base dels estudis parteix de la classificació de les peces actualment conservades en museus i col·leccions públiques o privats o que s'han recuperat –i es continuen recuperant– de jaciments arqueològics. La classificació s'ha realitzat en base a criteris estrictament formals i decoratius.

En el llibre *Ceràmica Catalana Decorada* (1949), publicació que encara és el referent per a l'estudi de la pisa catalana, els seus dos autors, Batllori i Llubià, fan distinció entre les rajoles de mostra, les d'oficis, els "quadres" de sants i les grans composicions a fetes base de rajoles, d'una banda, i les peces "de forma", de l'altra, on hi inclouen, per exemple, la vaixella de taula –fonamentalment–, la pisa d'ús farmacèutic

i altres atuells usats en àmbits ben diferents, com per exemple, els orinals, les escopidores o els tinters.

La pisa d'aquest segon grup (és a dir, tot allò que no són rajoles o composicions a base de rajoles) està classificada, primerament, segons el color predominant en la decoració i, secundàriament, segons una altra sèrie de criteris, com poden ser els motius decoratius, els estils, les influències, etc.

Les composicions a base de rajoles es classifiquen amb altres criteris completament diferents, de manera que uns i altres s'han estudiat de manera independent, cosa que ha estat molt perjudicial, al nostre parer.

Els autors de esmentat llibre van prioritzar una classificació visual de la pisa que es pogués dur a terme de forma ràpida i entenedora; per això es van veure obligats a batejar les diferents sèries ceràmiques, enteses com a tals les decoracions que observaren que s'anaven repetint en moltes peces diferents. I per què en resultés una classificació acceptada per a tothom, varen vincular algunes de les sèries amb objectes de la vida quotidiana fàcilment identificables: "la botifarra", "les faixes o cintes", "la cirereta", "la ditada", "l'arracada", "les blondes", etc. D'altres sèries, no. Si ens hi fixem, totes aquestes sèries basades en motius decoratius són del segle XVII i posteriors. La pisa daurada, no: pinzell pinta de tres puntes, de dues puntes, de sanefa negativa, de fons puntejat, similars als valencians, etc. La pisa més antiga (segle XIV i XV) s'ha classificat segons e color (verd i morat, blau).

Aquesta manera de procedir va ser una pràctica generalitzada arreu, i encara moltes de les sèries ceràmiques elaborades al País Valencià, Aragó, Talavera o Triana, per posar alguns exemples, es classifiquen seguint un tipus de criteri semblant, criteri que té els seus pros i els seus contres.

A més, en la classificació de les sèries de la pisa catalana

s'utilitzen també els noms d'algunes poblacions on s'hi han trobat importants conjunts de pisa, encara que no n'hagin estat els centres productors. Exemples del que diem són els noms atorgats a les sèries "de Poblet" o "de Banyoles". Això obliga sovint a aclarir que, malgrat el nom amb el qual es reconeixen, aquestes sèries decoratives no foren elaborades en aquelles localitats. També podríem incloure en aquest cas les sèries anomenades "de la Segarra", que sembla que es podria relacionar amb la producció de Lleida, o la "d'Escornalbou", una part de la qual sembla que es podria relacionar amb la producció de pisa elaborada a Reus.

Altres sèries decoratives s'han classificat segons les influències amb les quals es relacionen: les d'influència francesa, de Savona, de Delft o del renaixement italià, l'estil imperi, etc.

La incorporació dels resultats de les analítiques realitzades en laboratoris especialitzats no ha fet variar aquest criteri classificador, amplament acceptat per tothom, que no vol dir, però, que sigui el més adient.

El criteri per classificar les rajoles ha estat, com hem dit abans, completament diferent: anteriors a les "gòtiques", les "gòtiques" (heràldiques i de mostra), les rajoles de mostra (ordenades per segles), les d'oficis (margarida, liri, palmeta, atzavara, grotesques, etc) i els plafons de sants i frontals d'altar (ordenats per segles i/o figures representades).

Poques vegades s'ha procurat establir relacions entre les "peces de forma" i la rajoleria, de manera que semblen talment dos mons diferents quan, òbviament, això no pot ser de cap de les maneres.

El nostre treball pretén anar una mica més enllà de la classificació tradicional per sèries, una feina que ha estat molt útil perquè ha permès, si més no, ordenar amb un criteri racional la immensa quantitat de peces de pisa catalana que ha arribat fins al present. Aquest intent d'anar més enllà consisteix en mirar d'identificar uns "estils" decoratius que permetin vincular les produccions amb els obradors d'on han sortit.

Si en el primer volum hem tractat sobre l'ofici d'escudeller, els productors, les nissagues més destacades, la confraria, els habitatges, els obradors, el procés productiu i la comercialització del producte elaborat, en els següent volum ens centrarem en la pisa elaborada en els obradors barcelonins, començant amb uns primers apartats introductoris referits als estils artístics aplicats a la pintura sobre ceràmica i a la producció de pisa anterior a la creació de la confraria de sant Hipòlit, el 1404.

6.1. ELS ESTILS ARTÍSTICS APLICATS A LA PINTURA SOBRE CERÀMICA

L'expressió "estil artístic" es defineix com: "Un conjunt identificable de característiques que permeten agrupar una sèrie d'obres o autors, els quals comparteixen elements estables en relació amb la forma i els continguts, permetent afirmar que tal obra o autor pertanyen a un o altre estil"⁵³.

En el cas concret dels estudis sobre ceràmica catalana, els estils s'han identificat sota paràmetres tals com "influències", "sèries" o "motius decoratius". Per començar, caldria tenir clar si va existir un estil o manera de fer comú per a tots els mestres que feien obra escudellera a Barcelona, o no. Ens fem aquesta

pregunta perquè sovint es diu que tots o gairebé tots els plats de "faixes o cintes", per posar un exemple, semblen pintats per una mateixa mà i, per tant, produïts en un mateix obrador, però no és així: hi ha identificades mans diferents, que no vol dir, necessàriament, tallers diferents.

Cal tenir en compte que una de les característiques del sistema de producció gremial era la falta de competència. El fet que un obrador disposés d'un menestral hàbil amb el pinzell podia atorgar avantatges en el moment de vendre el producte elaborat en aquest taller. Les comandes més complexes es deurién canalitzar cap aquest o aquests obradors, mentre que a la resta de taller s'elaboraria la producció més adotzenada, en el sentit de menys compromesa.

En una reunió del gremi de any 1746 els prohoms, juntament amb alguns mestres els noms dels quals no s'esmenten, van triar un únic model de "puntilla" amb el qual tots els altres mestres haurien de pintar les peces que coïen als seus respectius obradors. Això suggereix l'existència d'uns motius decoratius que, en un moment donat, i per influència de l'exterior, es degueren de posar de moda, i que tots els obradors seguien, però que no estaven obligats a reproduir-los exactament. Ho exemplifiquem amb l'esmentat cas de les "puntilles". Des del 1731, quan arriba la notícia que la pisa de l'Alcora tindria lliure entrada a la ciutat, i fins al 1746, quan es va decidir unificar el model de puntilla, es deurién decorar una sèrie de pots d'apotecari i de plates que mostren diverses variants de les "puntilles" alcorenyes; les més elaborades són còpies semblants a les puntilles que es dibuixaven a la fàbrica de l'Alcora i, anteriorment, en centres ceramistes francesos, però, en el cas de les produccions barcelonines amb menys qualitat, és a dir, precisió del dibuix, qualitat de l'esmalt, etc. Altres models de puntilla, en canvi, denoten mans menys hàbils o menys expertes.

El model que es va adoptar el 1746 era el més senzill de tots, indubtablement com a conseqüència de la greu crisi que afectava en aquells moments el preu de venda de la pisa, situat per sota, fins i tot, del preu oficial de les tarifes en vigor. Aquest degué ser el motiu pel qual el gremi decidí adoptar un model fàcil de fer, amb la finalitat que cap mestre esmerçés més temps de l'estrictament necessari per decorar la pisa que feia al seu taller. La confraria recaptava en funció de les fornades fetes, i una part del que es recaptava es destinava a pagar als seus creditors. Importava més la quantitat que no pas la qualitat, ja que la taxa era d'una malla per cada dotzena de peces cuites.

Així, doncs, hem treballat amb la hipòtesi que a tots els obradors barcelonins on es feia pisa al segle XVIII es deurién emprar els mateixos models de decoració: la botifarra, les faixes o cintes, les puntilles, l'arracada, les blondes, etc. I som del parer que d'aquesta manera es deuria haver fet tradicionalment, abans i després.

Per altra part sabem que la producció de pots d'apotecari estava concentrada en molt pocs obradors, i que no podem assegurar que a tots els obradors s'elaborés "rajola de València", a més de peces de la vaixel·la de taula. Les peces de formes menys corrents o amb decoracions més excepcionals deurién sortir de tallers molt especialitzats; a la resta, es deurién fer, coure i decorar sobretot plats de la mida més corrent (sobre els 20-21 cm), així com escudelles, que eren, amb diferència, les peces més demandades pel mercat.

També treballem amb la hipòtesi que hi hauria uns obradors que, en certa manera, deurién marcar el camí a la resta i

53. <http://aprendiendohistoriadelarte.blogspot.com.es/2012/03/estilo-artistico.html> [Consulta: 24.10.2016].

monopolitzarien les comandes més importants pel fet de ser capaços de materialitzar-les amb èxit.

La majoria de les sèries elaborades durant el segle XVIII foren, fonamentalment, blaves, sobretot, les de la primera meitat del segle: les faixes o cintes, la botifarra, la influència francesa, etc, essent rars els exemplars policroms que han sobreviscut, ço és, pintats bàsicament en blau, però amb complement d'altres colors o en blau i daurat. En destaquem la plata policroma de la sèrie de "faixes o cintes" del Cau Ferrat (Sitges), les dues plates policromes d'"influència francesa" de la col·lecció Homs (Igualada) o la plata que mostra un home que toca un instrument musical anomenat angèlica, que pertany a una col·lecció particular d'Elx. Insistim que es tracta de pisa blava amb complement de color.

En canvi, durant la segona meitat del segle XVIII es va elaborar un nombrós conjunt de plats i plates, pots d'apotecari i altres peces de forma, policroms, que s'han englobat dins d'una sèrie anomenada "de Banyoles". De fet, però, una atenta observació de les peces que han arribat fins als nostres dies permet comprovar que moltes de les supervivents són de color blau, i mostren les mateixes decoracions que les de la pisa policroma. Això és interessant. Hi ha sèries que pràcticament només es van pintar en blau ("arracada", "blondes" o "cirereta") o molt rarament en manganès, mentre que d'altres es van pintar tant en blau com en policromia, o més en policromia, per exemple, l'esmentada sèrie de "Banyoles".

Pel que respecta als pots d'apotecari, en concret, els exemplars elaborats durant els dos primer terços del segle XVIII són, sobretot, de pisa blava: sèries de faixes o cintes/botifarra, del "julivert" i de puntilles, però a partir dels pots decorats amb sanefa de puntilles ja no es coneixen pots blaus, sinó que són policroms, englobats dins de la producció anomenada de "Banyoles". Per altra part, es troben a faltar els pots blaus amb sanefes de l'arracada, de blondes o de la cirereta.

Hem observat que el predomini de la producció de pisa blava monocroma, entre mitjan del XVII i mitjan del XVIII, no va ser un fet exclusiu dels tallers barcelonins, sinó una moda que es va establir a nivell europeu. Els investigadors ho atribueixen a l'arribada de grans quantitats de porcellana xinesa decorada en blau, a bord dels vaixells de les companyies d'Índies. A França, d'on els escudellers barcelonins es van inspirar per adaptar alguns motius decoratius, a aquestes produccions pintades en tons de color blau en diuen "camafeu".

Del 1716 al 1805 disposem d'alguns inventaris de béns d'escudellers difunts, menys abundants però, que els dels segles XVI o XVII, que informen de les produccions, noms i, de vegades, preus de les peces elaborades als obradors barcelonins.

La producció d'obra estannífera a Barcelona durant el període esmentat és ben coneguda, més per la gran quantitat de peces que n'han sobreviscut fins als nostres dies que no pas perquè se n'hagi realitzat un estudi a fons.

Hem comentat abans que la immensa majoria de les peces d'obra escudellera del segle XVIII són blaves, però també n'hi ha de policromes. També hi ha algunes peces pintades només en morat de manganès, com per exemple, el pot d'apotecari publicat per Batllori i Llubià [BATLLORI, LLUBIÀ 1949: lám. 205A], i peces en blau i daurat, fet que també ho corrobora la documentació escrita. Les peces que s'han conservat en blau i daurat són molt escasses: dues plates i un pot d'apotecari, tots

tres corresponents a la sèrie anomenada "de faixes o cintes". Pertanyen a diverses col·leccions particulars. El pot va ser publicat fa anys per Batllori i Llubià [BATLLORI, LLUBIÀ 1949: lám. 205C). Quant a la documentació, es conserva l'inventari de l'escudeller Joan Coll i Macià, mort l'any 1724, on s'esmenta una partida d'obra en blau i daurat al seu obrador.

És cert, però que els gustos havien canviat molt amb la introducció de la ceràmica blava feta a l'estil de Savona; per altra part, la producció daurada resultava cara, ja que requeria de tres cuites.

Si bé, com hem dit, predominà la pisa blava, també hi va haver una producció policroma important. Força peces de la sèrie anomenada "de la margarida", que es daten del segle XVII, segurament són obra feta durant la primera meitat del XVIII. Des de la fi del segle XVIII fins al final de la producció de pisa a la ciutat, a mitjan segle XIX, va tenir lloc un fort ressorgiment de la policromia, això sí, amb decoracions i colors molt diferents dels que es van usar durant la segona meitat del segle anterior i la primera del XVIII.

La influència de la pisa italiana en la producció barcelonesa va ser molt forta; bàsicament va arribar de la regió lligur (Savona-Albisola). També hi ha peces blaves amb influències de Moustiers, Rouen i Delft. Entre una i altra influències –la lligur i la francesa– es va produir una simbiosi que va donar lloc a una producció de caire popular, però dotada d'una forta personalitat.

Ara bé, a més de detectar les sèries i descobrir-ne les influències exteriors ens hem preguntat si seria possible atribuir a determinats obradors l'autoria d'algunes de les sèries detectades. Per exemple, la sèrie policroma anomenada "de la margarida", de la qual se'n coneixen molt pocs exemplars, va ser realment una sèrie adoptada per tots els obradors barcelonins de pisa o va ser una petita producció sortida d'uns pocs tallers amb vincles familiars? La mateixa pregunta ens la podríem fer amb la producció anomenada "de Banyoles".

Alguns dels primers investigadors de la ceràmica catalana ja van intentar atribuir certes peces a autors o a tallers coneguts des de feia temps, sempre a partir d'obres signades, i per analogia comparada. Es varen basar en criteris semblants als que s'apliquen en el camp de la pintura sobre superfície no ceràmica, quan s'atribueixen obres anònimes a un autor, taller o cercle determinat. Aquesta línia d'investigació –atribuir per analogia– és la que han seguit investigadors com Josep Gudiol i Cunill, Joan Ainaud de Lasarte, Salvador Alavedra, Sílvia Canalda, Joan Santanach o Albert Telese, entre d'altres. Albert Telese i Ulli Voigt van voler anar una mica més enllà i, analitzant amb detall les decoracions de les rajoles d'oficis, va tenir la idea de "crear" uns autors virtuals a qui atribuir l'autoria de conjunts homogenis de rajoles d'oficis [TELESE, VOIGT 2014: 22-129]. D'aquesta manera, varen poder detectar, com a mínim, 103 autors (entengui's, pintors) virtuals. D'aquests autors (pintors), 8 correspondrien a la primera meitat del segle XVII, 23, a la segona meitat; 14, a la primera meitat del segle XVIII; 14, a la segona meitat, i 44 a la primera meitat del segle XIX.

Sorpren que a mesura que va anant a la baixa el nombre d'obradors (al segle XIX), augmenta la quantitat de pintors diferents. Això s'explica pel fet que els obradors barcelonins es varen anar especialitzant en la producció de rajola en detriment de la de peces de forma i, en conseqüència, la necessitat de més mà d'obra dedicada al procés pictòric i menys al tornejat, una mà

d'obra ocasional que es deuria de contractar, al marge del gremi, quan hi havia més feina.

La immensa majoria de les peces de pisa catalana són anònimes, de manera que per atribuir l'autoria a un determinat mestre o taller cal partir, com s'ha dit abans, d'una obra signada o bé d'una obra de la qual es conegui alguna dada documental que la vinculi, directament o indirecta, amb algun mestre escudeller, en concret.

El lligam que uneix l'obra elaborada amb el seu autor pot tenir intensitats diferents: pot ser inqüestionable (se'n sap l'autor), probable, possible o desconegut. Fins i tot, afegiríem la categoria de vinculació "impossible": per exemple, si la data d'execució d'una peça —que estigui datada— és posterior a la mort del mestre al qual es vol atribuir la seva realització. No obstant això, la mort del propietari del taller no implica que la peça a qui volem atribuir una autoria, no hagués sortit, efectivament, del taller del mestre difunt, perquè no necessàriament hem de vincular l'autoria amb la propietat del taller. Ja parlarem d'aquesta qüestió més endavant.

Llorenç Passoles ha estat l'autor més estudiat i identificat, gràcies als conjunts ceràmics que s'han conservat fins a l'actualitat: els plafons amb episodis de la vida de Sant Pau situats al vestíbul de la Casa de Convalescència de malalts (Barcelona), l'arrambador amb l'escut de Pau Ferran i el frontal d'altar de la capella de Sant Pau, tot en el mateix edifici; els plafons amb escenes de la vida de sant Francesc, al claustre del convent de Sant Francesc (Terrassa) o el frontal d'altar de l'església de Palau-solità i Plegamans, l'únic conegut que mostra la seva firma.

Identificada la seva manera de pintar, se li han pogut atribuir altres obres, com per exemple, els dos plafons allusius a la batalla de Llephant, situats als laterals de la capella del Roser (Valls), o bé una bona colla de frontals d'altar i arrambadors de rajola de mostra. L'any 2014 vam publicar un llistat amb les obres atribuïdes a Llorenç Passoles, que incloïa tant les que s'han conservat com les que han desaparegut [CERDÀ, 2014: 75-77].

Salvador Alavedra va realitzar un treball pioner pel que fa a la identificació de l'estil de Llorenç Passoles, basant-se en les llunetes del claustre de sant Llätzer (Terrassa) i comparant les figures que s'hi representen amb les que es mostren en altres composicions ceràmiques [ALAVEDRA, 1976]. El subtítol d'aquest treball és prou significatiu "*Estudi crític comparatiu dels Plafons de Ceràmica de la vella Casa de Convalescència de Barcelona, i els Plafons del Claustre de l'Hospital de Sant Llätzer de Terrassa*". Va ser el primer investigador que va aprofundir, de debò, en les característiques pictòriques de l'obra de Llorenç Passoles. La tesi doctoral de Sílvia Canalda i Llobet ha ajudat a conèixer molt millor les fonts d'inspiració de l'obra passoliana, així com també el context històric i artístic del moment [CANALDA, 2004: 147-160]. Una mica abans s'havia editat un opuscle molt complet sobre l'estudi detallat dels 26 plafons ceràmics de Terrassa [MESSEGUER, 2003].

L'existència d'uns plafons signats per Miquel Lapuja, a la capella de sant Bernat de Claravall (el Puig, Osor), d'un frontal signat per ell mateix procedent de l'església d'Altafulla (Museu Diocesà de Tarragona) i d'un altre frontal, també signat, que mostra la imatge de Santa Susanna —actualment, en una col·lecció particular, però durant anys, a la col·lecció del pintor Joan Baptista Guivernau— també ha permès identificar l'estil pictòric d'aquest altre mestre escudeller.

Gràcies al conjunt que es conserva a Osor, Josep Gudiol va poder atribuir, a aquest autor, unes rajoles pintades amb floreretes que posseeix el Museu Episcopal de Vic [GUDIOL, 1918: 419].

Gudiol fa esment a una altra obra signada, en aquest cas per l'escudeller Josep Gual —un fragment d'un plafó, propietat del Museu de Cervera—, així com un document que acredita el pagament de les rajoles de l'escala gran de la Casa de la Convalescència (Barcelona), a Bernat Reig, el 1776.

Posteriorment, Lluís Maria Llubia i Andreu Batllori publicaren el document que acredita l'obra de rajoleria encarregada a Antoni i Josep Reig, destinada a decorar les parets dels menjadors d'homes i de dones de la Casa de la Convalescència (Barcelona), conjunt al qual també s'hi va referir, posteriorment, Vilarrubias [VILARRUBIAS, 1969] però, incomprendiblement, aquest autor va errar en la datació, fent-la un segle més antiga del que en realitat és, error repetit per altres investigadors posteriorment, com ara Joan Santanach, que es va refiar que les dades publicades per Vilarrubias eren correctes [SANTANACH, 2004: 124].

Les rajoles procedents del Palau de la Generalitat de Catalunya han permès identificar l'estil pictòric de Lorenzo de Madrid, un autor que també ha despertat l'interès de part dels investigadors de la pisa catalana, entre els quals, sobretot, Lluís Gelpí [GELPÍ, 2002a i b].

De Lorenzo de Madrid se li coneixen les obres que va realitzar mentre estava treballant a prop de València, a Burjassot, abans de marxar cap a Saragossa, primer, i cap a Manresa i Barcelona, després, ciutat on va morir l'any 1618. Per tot plegat, el seu estil artístic també és conegut des de fa temps.

El plafó signat per Josep Gual que mostra la imatge de sant Longí, datat del 1716, va aparèixer al mercat d'antiguitats amb posterioritat a la publicació del treball de Josep Gudiol, abans esmentat. Segons demostra Albert Telese, aquest plafó va pertànyer a la magnífica col·lecció d'art de Joan Prats i Rodés, formada durant la segona meitat del segle XIX [TELESE 2015: 39-40].

També cal posar de relleu que hi ha hagut atribucions manifestament errònies, com ara la d'un inexistent escudeller anomenat Bartomeu Porcioles que era, en realitat, l'administrador de la Casa de la Convalescència (Barcelona), que mantenia tractes professionals amb Llorenç Passoles pel tema de les rajoles que aquest mestre escudeller va fer, destinades a diverses estances de l'esmentada institució benèfica⁵⁴. Desmentim, categòricament, l'existència de cap escudeller barceloní anomenat Porcioles, ni al segle XVII, ni mai.

També s'ha parlat de l'existència d'un suposat escudeller anomenat Francesc Fontanals. Aquest personatge va ser, en realitat, l'adinerat pagès que va encarregar el palli de la capella de sant Joan Baptista, a Viladellops, on hi apareix escrit el seu nom com a consignatari de l'obra.

Tampoc no va existir cap escudeller de nom Pere Joan, malgrat que en un plafó del segle XVIII del Museu Diocesà de Barcelona aparegui escrit, textualment, "*Pere Joan me fecit, 1744*". Seria, en tot cas, el nom del consignatari de l'obra.

Quant al conegut plafó de la fundació de l'orde de la Mercè, una de les joies del Museu Vicenç Ros (Martorell), s'ha atribuït a Llorenç Passoles degut a la creença, no demostrada, que

54. D'aquest inexistent escudeller en parla Isidre Clopas [CLOPAS, 1966: 69].

procedeix de l'antic convent de la Mercè (Barcelona), edifici on hi hagué un important conjunt ceràmic, ara desaparegut, obra de l'esmentat mestre barceloní. No s'ha pogut demostrar, de cap de les maneres, que aquest plafó provingui, efectivament, de l'esmentat convent. Malgrat això, es repeteix una i altra vegada aquesta errònia atribució. Una detallada observació de l'estil pictòric del plafó és suficient per demostrar que no té res a veure amb l'estil pictòric de Llorenç Passoles. Res en absolut⁵⁵.

Així, doncs, podem afirmar que només es coneix bé, o relativament bé, la manera de fer o l'estil pictòric d'uns cinc mestres escudellers barcelonins: Lorenzo de Madrid, Llorenç Passoles, Miquel Lapuja, Josep Gual i Bernat Reig, als quals hauríem d'afegir els noms d'Antoni Reig i de Josep Reig, tot i que la seva obra a la Casa de la Convalescència (Barcelona) no proporciona gaire informació per poder-les contrastar amb altres obres ceràmiques de l'època. Pocs noms, si tenim en compte que hi va haver entre 300 i 400 mestres escudellers, a Barcelona, durant el període comprès entre els segles XVI i XIX, i molts més fadrins i mà d'obra aliena a la confraria que també podrien haver-se dedicat a la decoració de peces de ceràmica pintada.

És possible que la major part de les peces de pisa fetes a Barcelona es quedin sense poder-les atribuir a un determinat taller, però hi ha prou dades com per a intentar, si més no, proposar atribucions basades en criteris racionals i, el que també és molt important, revisar algunes datacions i proposar-ne de noves, a la llum d'aquestes atribucions.

A falta de peces signades, la documentació notarial –que podria permetre conèixer els noms d'alguns dels autors de les primeres produccions de pisa barcelonina– no va més enllà de finals del segle XIII. Del segle XIV, es coneixen pocs noms de mestres gerrers-blanquers, ollers blancs o escudellers. Segons Carme Riu [RIU, 2005] es tractaria dels següents: Pere de Pla, esmentat l'any 1357, essent el més antic de tots els que s'han localitzat fins ara; Francesc de Puig, Francesc Aymerich, Pere Aymerich, Ramon Miquel, Antoni Bruguera, Guillem de Piera, Gabriel Cabal –tots ells, ollers blancs–, i Pere Giralt, escudeller. Per tant, un únic escudeller, pròpiament dit.

L'homogeneïtat de les peces barcelonines decorades en verd i morat és tan gran, que moltes d'elles semblen sortides d'un mateix obrador. Som del parer que, al segle XIV, pocs tallers deuria elaborar pisa, a Barcelona. Possiblement, es tractaria d'obradors de gerrer que s'haurien especialitzat en aquest tipus de producció. Les anàlisis de les pastes indiquen que els obradors barcelonins de la baixa edat mitjana on es produïa obra de pisa decorada en verd i morat sobre blanc usaven la mateixa terra amb la qual es feien els cànters, les gerres de transport o els morters pintats amb vernís de plom tintat de color verd.

A partir del segle XV es va fer pisa barcelonina amb una base ceràmica diferent a la de l'obra atribuïda als gerrers, possiblement per l'arrancada de la producció de pisa blava a la ciutat.

L'escassa entitat dels motius decoratius –pensem en el pinzell-pinta– agreujat amb la inexistència de peces firmades dificulta enormement l'atribució de la pisa barcelonina dels

segles XV i XVI a un determinat obrador o obradors. Tenint en compte el que va passar segles després, el més probable és que els pocs obradors de pisa de la ciutat decoressin les seves respectives produccions d'una manera molt semblant, fins al punt de fer-se indistingibles. Si bé es coneixen els noms dels quatre o cinc mestres escudellers en actiu a Barcelona a les dues darreres dècades del segle XV i primeries del XVI, és difícil poder-les atribuir, per separat, l'autoria de les peces que han sobreviscut fins als nostres dies, excepte algunes de les que es van elaborar a l'obrador de Francesc Reyner o de Nicolau Reyner, el seu fill, pel motiu que explicarem més endavant.

Sembla que podem descartar la possibilitat que les terres usades en l'elaboració de pisa permetin, algun dia, identificar tallers diferents. Des del moment que disposem d'informació escrita, sabem que la terra es portava dels mateixos llocs, i quan es va consolidar el gremi, l'abastiment de terra fou un problema del qual se'n va ocupar prioritàriament. Ara bé, la documentació escrita permet saber que Jeroni Gual barrejava la terra d'escudeller amb la terra de gerrer –que era més barata– per fer el cairó o placa base de les rajoles decorades. Segons la confraria dels ollers gerrers i rajolers, això no estava permès, i per aquest motiu fou denunciat. Tal vegada, l'anàlisi d'una rajola atribuïda a Jeroni Gual potser donaria resultats diferents als que s'obtidrien d'una rajola d'un altre taller de la mateixa època, a no ser que tots els escudellers fessin el mateix que feia Jeroni Gual, cosa que no ens estranyaria gens.

Durant el segle XVI, i potser que també en el XV, sembla factible que el procés de la decoració estigués en mans de persones no directament vinculades a la confraria dels escudellers. Una lacònica menció a una “pintora dels escudellers” podria suggerir que algunes dones es dedicaven a la part relativa al procés pictòric, però no ho podem generalitzar, de cap de les maneres. També s'ha dit, en no poques ocasions, que de la decoració de la pisa, durant aquella època, se n'encarregaven els nens, perquè alguns dibuixos semblen infantils. No ho hem pogut documentar. Hem de pensar que fins al final del segle XVI no calia tenir gaire coneixement de pintura per poder-se dedicar a decorar les peces de la vaixela (plats, escudelles, etc), perquè els dibuixos són realment molt senzills. Amb una mica de traça, ja n'hi hauria prou. A partir del segle XVI, però, amb la producció de grans plates daurades o blaves, deuria adquirir cada vegada més importància la part del procés productiu consistent en la decoració de les peces, i això deuria limitar el nombre d'escudellers dedicats, concretament, a aquesta feina.

L'estudi a fons de la producció de rajoles pintades –“rajoles de València”– ha estat determinant per conèixer també la producció de vaixela, ja que, segons la informació que hem pogut consultar, durant el segle XVIII rar seria el taller especialitzat només en l'elaboració de rajola pintada, a diferència del que va succeir més tard. Ara bé, tots els tallers no deuria elaborar plafons de rajola figurada, ja que es requeria d'una infraestructura més complexa i d'una mà d'obra més preparada.

Per poder atribuir a un taller barceloní l'execució de determinades obres hem tingut en compte diversos factors. El més important, per la seva objectivitat, ha estat l'existència de peces firmades o bé de documentació escrita que posi en relació una determinada obra, conservada i identificada, amb el mestre a qui se la va encarregar. Malauradament, de documents d'aquest tipus n'hi ha ben pocs, fet que no ens deixa de sorprendre cada vegada que hi pensem.

55. Lluís Gelpí ja va argumentar que l'estil pictòric de l'autor de l'esmentat plafó no té res a veure amb l'estil de Llorenç Passoles [GELPÍ, 2014: 9-10].

Hi ha altres factors, d'indole molt heterogènia, amb els quals, però, també s'hi ha de comptar: dades biogràfiques, noms dels creditors esmentats en els inventaris dels béns dels escudellers difunts, la documentació parroquial, etc.

Després de consultar una gran quantitat de documentació de tota mena, i d'observar amb atenció les obres de rajoleria que s'han conservat fins a l'actualitat o de les que, si més no, en tenim proves gràfiques —com ara fotos antigues—, arribem a la conclusió que hi van haver tres grans nissagues de mestres escudellers que van dominar la producció de pisa a Barcelona des del final del segle XVII, durant tot el segle XVIII i part del XIX. Es tracta dels Lapuja, dels Gual i dels Reig. Alguns dels seus membres van ser contemporanis, però els hem ordenat d'aquesta manera perquè de tots tres, els Reig són els que van perdurar més en el temps, mentre que els Lapuja van ser els primers en extingir-se. Ens és més còmode, doncs, seguir aquest ordre. No obstant això, seria illús, per la nostra part, pensar que només pintaven els mestres propietaris dels tallers. És més, potser hi van haver mestres propietaris que no pintaven, ja que per poder superar l'examen de mestratge no calia demostrar saber pintar, sinó únicament elaborar diversos tipus de formes al torn. Les rajoles es feien amb una graella de fusta.

Sabem, però, que alguns mestres propietaris també eren pintors, perquè s'han conservat algunes obres firmades, com és el cas de Miquel Lapuja o Josep Gual, de manera que podem conèixer el seu estil pictòric que, suposem, no seria gaire diferent de la manera de treballar que havien après dels seus mestres i que més tard ells mateixos haurien transmès als seus deixebles.

Els papers estergits amb els quals es perfilava la decoració principal són uns bons indicadors per poder detectar i resseguir l'evolució dels diferents estils pictòrics, ja que deuriem passar de pares a fills i a néts, mentre l'obrador familiar estigués en actiu. Es va donar el cas que alguns obradors d'escudeller varen passar a mans de pubilles en no haver-hi una línia descendent masculina. Per poder conduir l'obrador, la pubilla necessitava casar-se amb un mestre escudeller, o bé que el noi amb qui s'havia de casar passés l'examen de mestratge. En aquests casos, seria lògic pensar que els estergits de l'obrador familiar sí que canviaven de propietari, cosa que no vol dir necessàriament que els seguís fent servir el menestral o menestrals encarregats de la decoració. No és un tema fàcil de tractar.

L'experiència acumulada durant anys per Albert Telese li ha permès detectar detalls que poden ser d'un gran ajut en el moment de determinar possibles autories, que no pas propietats de tallers. Per exemple, una decoració tan senzilla com poden ser els ocells que es representen volant en un cel imaginari. Tradicionalment s'ha defensat que la manera de dibuixar els ocells es podia considerar com una mena de firma. Dibuixar un ocell molt estilitzadament no és gaire complicat, però precisament per tractar-se d'un dibuix senzill i repetitiu es deuria executar gairebé de manera instintiva, sense pensar-ho massa, com succeeix també en el moment de firmar un document: un gest tan repetit origina una firma personal que gairebé sempre surt igual. Sovint succeeix que quan menys espontaneïtat s'hi posa en la firma personal, més malament surt.

En el moment de decorar milers de rajoles, la particular manera que tenia cadascú de dibuixar els ocells pot servir com a substitutori de la firma. Evidentment, que no és el mateix.

Es podria donar el cas que diversos pintors pintessin els ocells d'una manera molt semblant. Telese es val d'altres

detalls complementaris: la manera de dibuixar el cel, els núvols, la superfície del terra, la gamma de colors, els elements vegetals secundaris, etc. La combinació de tots plegats reuneix, al nostre entendre, prou garanties com per tenir en compte aquesta manera de procedir, i així ho hem fet, creiem que amb resultats força satisfactoris.

Algunes de les "mans" detectades en la decoració de rajoles d'oficis també les hem detectat en la decoració de plafons i, fins i tot, en peces de la vaixel·la de taula i rajoles de mostra.

Les imatges que il·lustren el text de l'apartat dedicat als estils pictòrics no segueixen un estricte ordre cronològic, ja que no pretenen ser un mer catàleg de peces. Les hem agrupat segons les atribucions: peces atribuïdes a Lorenzo de Madrid, a Onofre Rodergues, a Llorenç Passoles, als Lapuja, als Gual i als Reig, barrejant rajoleria amb peces de la vaixel·la de taula o d'ús farmacèutic, si les hem considerat del mateix autor. La resta, les hem considerat com a peces seriades i les hem agrupat en làmines individualitzades a part, com s'ha fet tradicionalment.

Per fer les agrupacions segons l'autor ens hem basat sobretot en les decoracions dels plafons de rajoles, que són els que, al nostre parer, marquen les pautes estilístiques, però, com es podrà comprovar, certes decoracions permeten relacionar plafons amb plates o amb rajoles de mostra o d'oficis. Per això, al costat de la foto d'un plafó de rajoles hi hem posat, per exemple, la foto un pot d'apotecari o d'una plata monocroma blava que atribuïm al mateix pintor o, si més no, al mateix taller. Dins de cada atribució n'hem fet altres subgrups, en funció de certs detalls que vinculen unes obres amb la resta del subgrup.

També hem intentat vincular amb un determinat obrador la basta producció de rajoles de mostra; en alguns casos això sí que ha estat possible, però en molts altres casos, no.

En el següent apartat repassarem, d'una manera succinta, les produccions de pisa barcelonina elaborades durant els segles XIII i XIV. Algunes formes i motius decoratius van passar a les produccions dels segles XV i XVI.

6.2. LA PRODUCCIÓ D'OBRA ESCUDELLERA A BARCELONA DURANT ELS SEGLES XIII I XIV

6.2.1. LA PISA "ARCAICA"

La documentació escrita no aporta dades que permetin conèixer res sobre la producció de pisa a Barcelona en la seva fase inicial. Només l'arqueologia ho ha pogut fer, i l'analítica en laboratoris. Això vol dir que fins que aquestes disciplines científiques no s'han aplicat a la ceràmica d'època medieval no s'ha pogut obtenir nova informació per a conèixer millor la producció de pisa barcelonina d'èpoques tan reculades. De tota manera encara no podem parlar d'atribucions a tallers concrets; tan sols mostrar les característiques compositives, morfològiques i decoratives d'aquesta pisa "arcaica" que la fan diferent a les produccions coetànies elaborades en altres ciutats peninsulars, del sud de França o de diverses ciutats italianes.

Durant força temps s'havia considerat que cap al final del segle XIII es deuria d'iniciar, a Barcelona, la producció d'obra de pisa, decorada en verd i morat (o verd i manganès). La peça que millor il·lustrava aquesta, fins aleshores suposada, primera producció barcelonina era la servidora trobada als Banys Àrabs de la ciutat de Girona (fig. 18), reconstruïts l'any 1294, decorada amb la figura d'un au fantàstica, peça profusament divulgada [BATLLORI; LLUBIÀ 1947: 56]. Ara bé, unes rajoles

triangulars procedents de la seu de Tarragona feien, si més no, sospitar sobre la veritable cronologia inicial d'aquesta primera producció ceràmica. Pel context on s'havien trobat –davant de les portes d'accés a la sala capitular de la seu tarragonina– semblava que calia datar-les de vers el 1250. Ainaud, però, era de l'opinió que dataven del 1330, quan es va reformar l'esmentada sala capitular per a instal·lar-hi la capella del Corpus Christi [AINAUD, 1952: 119]. Posteriorment, Alexandre Cirici hi va afegir que «*La forma triangular és atribuïda al costum de posar diagonalment les rajoles quadrades que formaven la part essencial del paviment, cosa que obligava a suplementar-les, arran de paret, amb triangles*» [CIRICI, 1977:76]⁵⁶. Aquest investigador de l'art les feia del segle XIII, i les considerava de clara inspiració romànica. En aquestes rajoles triangulars hi podem veure una esfínx (animal símbol de les temptacions), un lleó (símbol del coratge), una àliga (símbol d'elevació espiritual), un gos i un llebrer (fig. 3).

El problema suscitat a l'entorn dels inicis de la producció de pisa no ha estat un tema menor entre els investigadors espanyols. Va existir un debat, no exempt de consideracions quelcom partidistes, sobre quin centre hispànic hauria començat a produir abans la pisa pintada en verd i morat, perquè es considerava que aquest centre pioner hauria influït a la resta. El debat es va focalitzar entre Terol i Paterna. Altres investigadors fugiren d'aquest debat i posaren el focus d'atenció sobre Itàlia [OLIVAR 1952: 94], de manera que, si més no, la producció barcelonina podria vincular-se amb les produccions italianes malgrat que algunes peces mostrin decoracions d'estil mudèjar.

Un altre debat, en paral·lel a l'anterior, consistí en determinar si aquesta producció de pisa decorada en verd i morat ja es va iniciar, en terres valencianes i aragoneses, durant el domini musulmà o per contra ho va fer després de la conquesta cristiana, debat que no afectava a les produccions barcelonines, ja que és evident que foren elaborades molt posteriorment a la fi del domini musulmà de la ciutat.

La lectura (o relectura) de la documentació escrita, les troballes arqueològiques i les anàlisis de pastes han anat resolent aquestes antigues problemàtiques.

Centrant-nos en el cas de Barcelona, l'excavació on es va identificar una producció molt primerenca de pisa –que ha estat batejada amb el nom de "pisa arcaica"– va ser l'efectuada al solar del carrer Sant Honorat, número 3. L'any 1999 es va excavar una sitja amortitzada com a abocador. Juntament amb els fragments ceràmics s'hi van trobar sis diners de Jaume I de la seca de Barcelona, que proporcionen un termini *post quem* del 1222, i material àrab importat: ceràmica de corda seca parcial i una gerra estampillada amb una frase epigràfica que repeteix la paraula *al-muk* datada, segons Guillem Rosselló, de la segona meitat del segle XII. A més, les anàlisis de termoluminescència van corroborar aquesta datació [BELTRAN DE HEREDIA 2007: 139]. La pisa barcelonina "arcaica" estava representada per diversos fragments decorats en color negre/morat, verd o blau. Aquesta producció estannífera, seria més o menys, coetània a la que es feia a diversos llocs d'Itàlia (a l'Apúlia, a la Campània i a Sicília) anomenada, allà, amb el nom de "protomajòlica" o "majòlica arcaica".

A Mallorca (jaciment d'Almallutx, Escorca) es van trobar fragments semblants que, en el moment de la seva descoberta l'any

1970, es van considerar males imitacions de peces islàmiques, i que, cronològicament són de poc després de la conquesta de Mallorca per Jaume I [MIRANDA, ZOZAYA, MOURE, 1972].

Al carrer de la catedral, a Marsella, en un context de la segona meitat del segle XIII, el 13% de les majòliques arcaïques es considera de procedència "espanyola". Dins del conjunt hi ha escudelles de pisa blanca [MOLINER 1990: 209] que va arribar a Marsella juntament amb altres tipus de produccions ceràmiques, com ara gibrells de terrissa envernissada verda decorats en morat de manganès que serien, fins i tot, anteriors a l'arribada de les primeres mostres de pisa barcelonina trobades a la ciutat francesa.

A la Plaça del Rei (Barcelona), els fragments de pisa arcaïca barcelonina apareixen en contextos del darrer quart del segle XII [BELTRAN DE HEREDIA, LORÉS, 2005: 110, lám.4], i en el mercat de Santa Caterina [HUERTAS, 2008] se n'han trobat en un context de *post quem* 1240. Les anàlisis de pastes indiquen que es tracta, sense dubte, d'una producció local [IÑÁÑEZ, BUXEDA, 2007].

Aquesta producció de pisa arcaïca barcelonina havia estat detectada anteriorment en unes excavacions efectuades en diversos jaciments del sud de França [DÉMIANS, VALLAURI, 1999], a més de Marsella, així com també en unes excavacions dutes a terme al castell de Burriac, a Cabrera de Mar (el Maresme), l'any 1987⁵⁷.

L'any 2006 es va efectuar una nova troballa de pisa arcaïca a la ciutat de Barcelona, en concret, a la prolongació de l'avinguda Francesc Cambó [HUERTAS, 2008-2009: 116-119]. La peça recuperada és un perfil sencer de plat amb el fons buidat i desproveït d'ala. El vernís només recobreix la part superior. Està decorat en color verd. Mostra quatre filets amb una orla formada per dues línies ondulades que dibuixen una cadena. El motiu central està format per una estrella de sis puntes amb tres cercles concèntrics al seu interior.

Els anys 2005 i 2006 es van efectuar unes excavacions arqueològiques als jardins del Pou de la Figuera i a la Plaça Sant Cugat del Rec (Barcelona). Segons els arqueòlegs, el estrats on aparegueren aquests tipus de produccions ceràmiques estaven molt poc contaminats per materials d'altres èpoques. Es van trobar fragments de gerros o pitxers, de servidores, d'escudelles amb vora, de plats i de gibrells. El context es data del segle XIV, acompanyat tot aquest material ceràmic amb alguns fragments de pisa decorada en verd i morat corresponent a la sèrie anomenada "clàssica".

De fragments ceràmics corresponents a produccions barcelonines estanníferes dels segles XIII al XV se n'han trobat a molts indrets. Al barri de Santa Bàrbara (Marsella), al castell de Montclús (Sant Esteve de Palautordera), a l'Esquerda (Les Masies de Roda), al castell de Miralpeix (El Garraf), al Castellvell de Llinars del Vallès, al fossat del castell-cartoixa de Vallparadís (Terrassa), a les excavacions urbanes a Sabadell i Terrassa, a les voltes de l'església del Carme (Manresa), al castell de Montsoriu, en un derelictes enfonsat a les costes de Dènia, al fossat de les muralles medievals de València, etc.

57. Fragments que van ser mostrats a la investigadora francesa Lucy Vallauri, a Marsella, pensant que no es tractés d'una producció italiana, però, davant de la nostra sorpresa, va confirmar que corresponia a una producció barcelonina primerenca que ells també havien detectat a diversos jaciments francesos. Va estar molt contenta per aquesta petita "descoberta". Els fragments trobats al castell de Burriac van sortir acompanyats d'una gran quantitat de terrissa negra. L'estrat arqueològic estava datat del final del segle XIII.

56. Museu Diocesà de Tarragona, núm. ref.: 1830, 1831, 1837 i 1841. Fan 21 x 21 x 30 cm.

Actualment existeix un bon recull de formes i de motius decoratius, tant de la producció de pisa arcaica com de la de pisa clàssica⁵⁸.

Les formes bàsiques d'aquesta producció primerenca són (fig. 1):

a) Escudelles amb ala. Són atuells de forma còncaua proveïts d'una vora ampla i peu, el que els hi proporciona un perfil que sembla un híbrid entre una escudella i un plat. De moment no s'han localitzat, sembla, fragments d'escudelles hemisfèriques i de base plana, a no ser que el núm. 7 de la lám. 3 ho sigui. Tampoc hi ha escudelles amb orelles.

b) Escudelles sense ala. La forma recorda la d'algunes pàteres de l'antiguitat clàssica, amb una paret en forma de tronc de con invertit i un fons pla. Duen un petit peu.

c) Plats plans amb la vora de secció triangular, de poca alçada. Suposem que amb peu. Es tracta d'una forma que podríem relacionar amb els talladors.

d) Taifores. Es tracta d'una mena d'escudella gran –o d'un gibrell petit– proveïda de peu. Mostren una carena molt marcada que correspon al lloc on la part còncaua del fons deixa pas a una part que tendeix més a la verticalitat.

e) Escudelles grans del tipus enciamera. Són formes còncaues, sense ala. Suposem que duen peu.

f) Gibrells. En forma de tronc de con invertit i amb una vora que penja, força més gruixuda que la paret.

g) Redoma. Només se'n conserva la part superior. Efectivament, sembla una de les típiques formes de la vaixel·la de tradició islàmica..

h) Pitxers.

El nostre treball d'investigació abasta des del segle XV fins al XIX, de manera que aquestes produccions tan primerenques queden, cronològicament parlant, fora del nostre abast. De tota manera sí que creiem interessant remarcar el fet que des del final del segle XII i durant el primer terç del segle XIII es comencen a elaborar a Barcelona una sèrie d'objectes ceràmics que, tant per la morfologia com per la tècnica d'elaboració i pels motius decoratius que s'hi representen, constitueixen una gran novetat, ja que les vaixel·les pel servei de taula eren fetes de fusta o de metall. Aleshores, ens preguntem quins menestrals varen possible que, a Barcelona, s'iniciés l'elaboració de vaixel·la de taula feta en ceràmica: eren menestrals d'origen mudèjar, o d'origen pisà? No deixa de ser interessant el nom popular que se li va donar a aquest tipus d'obra feta pels "ollers blancs" o "gerrers blanquers": pisa. I no deixa de ser també interessant que a l'altre costat del mar a aquesta producció se la conegué amb el nom de "maiòlica".

Caldrà buscar l'explicació del nom en les relacions polítiques i comercials que es varen establir, cap a mitjan del segle XII, entre la Casa de Barcelona i la república de Pisa.

6.2.2. LA PISA EN VERD I MORAT "CLÀSSICA"

Enric González Milà [GONZÁLEZ 2000] va publicar el que potser va ser un dels reculls més exhaustius sobre la producció catalana en verd i morat, en un treball titulat *La ceràmica baix medieval decorada en verd i manganès a Catalunya*. Han passat algunes dècades d'aquesta publicació, i la llista de jaciments on s'ha trobat pisa barcelonina decorada en verd i morat s'ha incrementat notablement. Quan González Milà va publicar el seu treball encara no s'havien donat a conèixer els resultats de les intervencions arqueològiques barcelonines on s'han localitzat les primeres mostres de pisa arcaica.

La tipologia de formes bàsiques que presenta González Milà es basa en la que uns anys abans havien elaborat Riera i Cabestany en el seu treball sobre la pisa trobada als carcanyols de l'església del Carme, a Manresa, arran de la seva destrucció durant la guerra civil [RIERA, CABESTANY, 1984:183-197]. Hi va afegir algunes formes publicades més tard per Amigó, localitzades al jaciment d'El Bullidor [AMIGÓ, 1998: 112-132]. I per completar la tipologia bàsica, va intercalar altres formes procedents, en aquest cas, de la tipologia de la pisa baix medieval valenciana elaborada per Pascual i Martí [PASCUAL, MARTÍ, 1986] i per Lerma [LERMA, 1992].

La ceràmica en verd i morat procedent dels carcanyols de les voltes de l'església del Carme (Manresa), construïdes entre 1322 i 1360, va servir de referent cronològic.

Pel que fa als motius decoratius, el primer repertori bàsic va ser el que van realitzar Barrachina [Monreal, Barrachina 1983] amb els abundants fragments procedents dels enderrocs del Castellvell de Llinars del Vallès. González Milà hi va afegir les decoracions presents en fragments trobats a altres jaciments catalans. Però, sens dubte, per ara, la tipologia més completa dels motius decoratius de la pisa barcelonina decorada en verd i morat és la que va publicar Carme Riu de Martín, el 1991 [RIU DE MARTÍN 1991: 739-750].

Existeixen altres treballs d'investigació que han aportat molta informació sobre troballes de pisa decorada en verd i morat en jaciments arqueològics. Destaquem el de Jordi Amigó, de l'any 1996, que aplega una relació de fins a 37 jaciments i 27 llocs dels quals hi ha notícies de la troballa d'aquest tipus de pisa [Amigó, 1996: 127-128]. No cal dir que si s'actualitzessin les dades, el nombre de jaciments es multiplicaria.

Alguns jaciments del sud de França han proporcionat abundants exemples de pisa barcelonina decorada en verd i morat "clàssic": Avinyó, Marsella, Ais de la Provença, Arles, etc [DÉMIANS D'ARCHIMBAUD, VALLAURI, 1996: 73--10].

Pel que fa als inicis de la producció d'aquesta ceràmica i el seu context històric, és imprescindible la lectura d'un article de Júlia Beltran de Heredia [BELTRAN DE HEREDIA 2009: 1-12], publicat a les actes del XI Congrés d'Història de Barcelona, on exposa tres idees fonamentals que explicarien les característiques d'aquesta pisa:

a) L'origen de la producció decorada en verd i morat, a finals del segle XII (la protomajòlica), i de la segona meitat del segle XIV, pel que fa a la sèrie "clàssica", la més coneguda.

b) Quant a la seva filiació, queda clar que els motius decoratius relacionen aquesta pisa en verd i morat amb les produccions italianes de Gela, Gènova i Ligúria.

58. La bibliografia existent sobre aquest pisa arcaica ja comença a ser important. Vegeu: BELTRAN DE HEREDIA, J. (2009). "Pisa arcaica decorada en verde y/o manganeso de Barcelona y cerámica vidriada. Un contexto de la primera mitad del siglo XIII". *Actas del VIII Congreso Internacional de Cerámica Medieval en el Mediterráneo Occidental. Ciudad Real - Almagro, del 27 de febrero al 3 de marzo 2006*, vol. II, ppàg. 635-652. Ciudad Real: Asociación Española de Arqueología Medieval (AEAM).

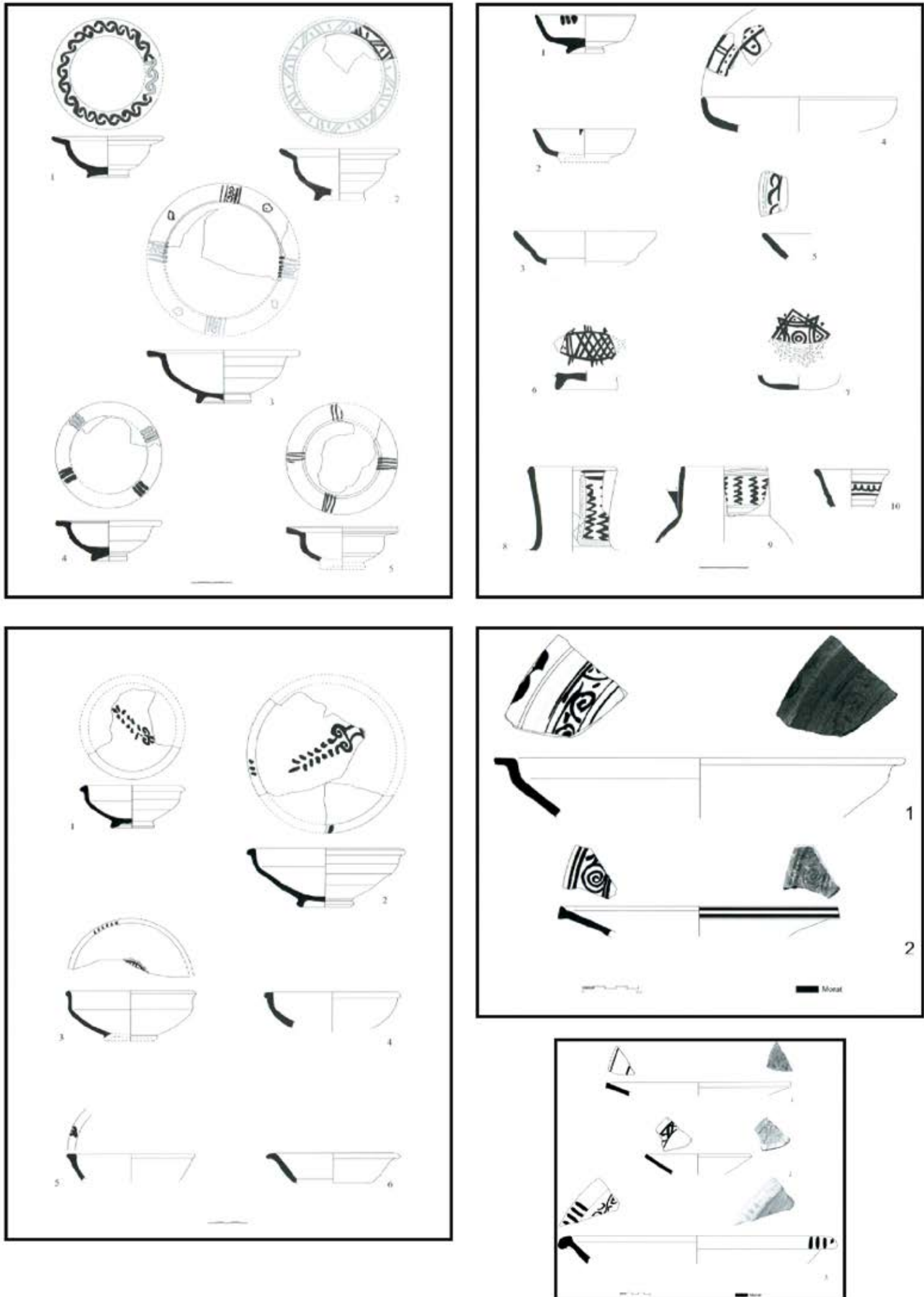

Fig.1: Principals formes i motius decoratius de la pisa arcaica barcelonina, segons Beltran de Heredia. Publicat a Beltran de Heredia, 2009:

c) Pel que fa a la tipologia de formes, les produccions de pisa barcelonina més antiga es relacionen amb formes típiques del món islàmic, de manera que s'apunta la possibilitat de la presència d'artesans musulmans a Barcelona, que eren els que coneixien la tecnologia de producció.

Per la seva part, les anàlisis de pastes descarten que les peces procedents de Manresa, Tarragona, Girona o San Just Desvern, etc., es tracti de produccions locals, ja que els resultats confirmen un origen barceloní i, per ara, únic.

La nova cronologia de la producció de pisa en verd i morat desmunta del tot la hipòtesi de Jordi Amigó, que dubtava que aquesta pisa fos de mitjan segle XIII: la datava, amb molta rotunditat, de vers 1290 endavant, en base a arguments *ex silentio*, com per exemple, la no troballa de cap fragment al jaciment de l'Esquerda (Roda de Ter).

Per altra part, Amigó també va afirmar, potser amb massa vehemència, que es tractava d'una producció característica del segle XIV que no va perdurar fins al segle XV, basant-se en la datació de les voltes de l'hospital de la Santa Creu, on no va aparèixer cap fragment decorat en verd i morat. Ara bé, el problema és que les voltes de l'interior de les quals va aparèixer l'abundant pisa blava del tipus "gòtic", que esmenten molts investigadors, no són les construïdes a l'inici del segle XV, sinó les d'una capella de mitjans del segle XV. Això explica la quasi absència d'aquest tipus de pisa i, en canvi, l'abundor de pisa blava. Al Castell Vell de Llinars del Vallès, destruït per un terratrèmol l'any 1448, s'hi va trobar abundant pisa decorada en morat, i en verd i morat, i escassos fragments de pisa blava barcelonina "gòtica", igual que al castell de Mataró, destruït cap el 1413-1415.

No es pot negar l'evidència que la pisa decorada en verd i morat va penetrar fins a les primeries del segle XV.

Degut a què la nostra intenció no ha estat fer noves aportacions sobre aquest tipus de pisa, presentem les taules tipològiques elaborades per Riu tal com les va publicar al congrés de l'AIEMC3. És cert, però, que hi ha motius decoratius que no apareixen en contextos de la primera meitat del segle XIV, com per exemple, els escuts amb una tau.

Això qüestiona la hipòtesi que la fi d'aquesta producció de pisa en verd i morat clàssica tingui a veure amb l'epidèmia de pesta del 1348. No hi veiem cap causa-efecte que ho justifiqui. Carme Riu, que ha donat a conèixer els noms dels gerrers blanquers, ollers blancs i escudellers barcelonins del segle XIV localitzats a la documentació escrita, demostra que hi ha noms que apareixen tant a la primera meitat del XIV com a la segona.

Entre les peces més destacades decorades en verd i morat de producció barcelonina destaquen:

a) Rajoles per a paviment.

Són molt poc freqüents. Es coneix una rajola sisavada decorada amb una dàina vers l'esquerra (fig. 2), peça molt divulgada, procedent de l'església de Santa Maria de Castelló d'Empúries, i una altra rajola rectangular decorada amb una llebre (fig. 4), procedent d'una masia del voltant de Tarragona. També es coneix un fragment de rajola que es conservava *in situ* en el paviment de l'absis de l'església de Santa Maria de Castelló d'Empúries.

b) Pots per a espècies.

Se'n coneixen aproximadament una dotzena, entre sencers i de fragmentats. Són de formes ben diverses. Tres pots, d'uns 25-26 cm d'alçada, presenten la part central en forma de tronc de con invertit. Una ampla carena la uneix amb el coll, que també té forma de tronc de con, acabat amb un gruixut llavi de secció arrodonida. La part inferior, més curta, és en forma de tronc de con invertit molt obert. Descansa al damunt d'un petit peu amb el fons buidat.

Un dels pots pertany a la col·lecció de La Fontana (fig. 5); un altre, a la col·lecció Mascort (fig. 6) i el tercer, a la del British Museum (fig. 7).

Els motius decoratius són a base de circumferències concèntriques, espais reticulats en verd, motius vegetals molt estilitzats, "pinyes" reticulades, línies paral·leles en ziga-zaga i, a l'exemplar londinenc, una versió simplificada del motiu epigràfic conegut com "*al-Mulk*".

L'interior està envernissat de color melat.

Un altre tipus de pot de forma diferent, més esvelt, pertany a la col·lecció del Metropolitan Museum de Nova York (fig. 8). A part de ser més alt, la part central no té forma de tronc de con, sinó que és un cilindroide. El llavi és una mica més exvasat.

La decoració és semblant a la dels pots anteriors, a base de bandes verdes plenes de fileres de motius en forma d'angles aguts, de color negrós, alternades amb bandes reticulades sobre fons blanc. Al coll, mostra uns motius romboïdals.

Un tercer model de pot, encara més alt que els anteriors, mostra un cos central lleugerament cilindroide, però amb tendència cap a la forma cilíndrica. El coll, també.

L'exemplar del Museu Comarcal de Manresa (fig. 9) està decorat a base de "pinyes" reticulades, el lleitroide "*al-Mulk*" molt simplificat, rombes i bandes verdes i blanques plenes de línies disposades en ziga-zaga, és a dir, si fa no fa, les mateixes decoracions dels pots anteriors.

Un altre exemplar, al que li manca la part del coll, també del Museu Comarcal de Manresa, procedeix de la troballa de l'església del Carme. Mostra una decoració a base de simplificacions del motiu conegut amb el nom d' "*al-Mulk*" (fig. 10).

El pot de la col·lecció Mascort (fig. 11), de forma cilíndrica, amb el coll molt curt en comparació als altres exemplars, mostra una decoració híbrida, amb motius semblants als dels pots anteriors –per exemple, la sanefa inferior a base de rombes concatenats–, però combinat amb un altre motiu d'arrel romànica, com és el de l'harpia.

L'interior està envernissat de color verdós.

Un quart model de pot, molt més estret i totalment cilíndric, pertany a la col·lecció Godia (fig. 12). Està decorat amb uns motius vegetals anomenats "flors cordiformes" disposades en dues franges separades per una banda de manganès, i unes arquitectures que són la simplificació del motiu anomenat "*al-Mulk*".

6.2.3. LA PISA BLAVA "ARCAICA"

Aquesta producció, molt poc documentada a nivell arqueològic, no ha despertat gaire interès per part dels investigadors de la pisa catalana.

Ja fa temps que es coneixen alguns exemplars de pisa blava barcelonina que mostren el mateix tipus de perfil que les peces decorades en verd i morat. Evidencien una coincidència quant als seus orígens i cronologia [TELESE, VOIGT 2018: 62-65].

Mostren sanefes molt senzilles, pròpies de la producció en verd i morat tardana, de manera que podríem estar parlant d'unes peces que poden datar-se de la fi del segle XIV i primeries del XV, però que no tenen res a veure, al nostre entendre, amb la producció barcelonina blava anomenada "gòtica" o "blau de Barcelona", que apareix en contextos més tardans.

De tota manera, no està clara la datació d'aquestes peces blaves, ja que no n'han aparegut mostres en contextos arqueològics tancats.

El fet que la decoració es pintés de color blau enlloc del tradicional verd i morat, és un aspecte que cal tenir molt en compte. No es tracta, només, d'un canvi de color, i prou, sinó que, per poder-ho fer, era necessari proveir-se de safre, el mineral del qual s'obtenia el color blau, així com conèixer la tècnica indispensable per obtenir aquest color.

Apuntem la possibilitat que la, encara poc documentada, arribada de gerrers valencians a Catalunya, cap al final del segle XIV fos l'origen d'aquesta nova producció.

En qualsevol cas, seria molt important estudiar la pisa que es troba a les excavacions efectuades a la ciutat de Barcelona, en contextos de finals del segle XIV i primera meitat del XV.

Cal assenyalar que a Olesa de Montserrat s'ha trobat un fragment de plat barceloní decorat en blau i morat⁵⁹. Sembla, doncs, que es varen assajar altres combinacions de colors que, per les causes que siguin, no varen reeixir.

6.2.4. LA PISA EN VERD I MORAT TARDANA

S'ha discutit molt, i encara es continua discutint, sobre el tema de la fi de la producció de pisa barcelonina decorada en morat de manganès sol o combinat amb el verd. No només es van deixar d'usar aquests dos colors, sinó també determinades formes, substituïdes per altres decoracions i tipus de recipients semblants als de la producció valenciana.

Segons el nostre criteri, no tenim cap dubte que la pisa barcelonina en verd i morat "clàssica" va experimentar una decadència cap al final del segle XIV i primeres dècades del XV, que es fa palesa en l'empobriment del repertori de les sanefes i dels motius decoratius. El jaciment paradigmàtic és, sens dubte, el Castell Vell de Llinars del Vallès, excavat als anys 70 del segle XX. Existeix una publicació, pionera en el camp de l'arqueologia medieval espanyola, on es recullen els resultats de l'excavació [MONREAL, BARRACHINA 1983]. La part de la ceràmica va ser estudiada per Jaume Barrachina.

En aquesta publicació s'explica que el castell fou completament destruït durant un fort terratrèmol que va tenir lloc l'any 1448, de manera que tot el material arqueològic ha de

ser anterior a aquella data. La troballa de diverses monedes i el material ceràmic de procedència valenciana permeten afinar la cronologia de la pisa barcelonina. Segons Barrachina, bona part de la pisa blanca, la decorada només en morat o en verd i morat barcelonina hauria de correspondre a les primeres dècades del segle XV, la que es feia servir al castell abans del terratrèmol.

La comparació amb les repertori de sanefes i de decoracions de la pisa decorada en verd i morat localitzada en contextos de ple segle XIV, no ofereix dubtes al respecte.

La pisa barcelonina es va trobar barrejada amb pisa valenciana, i no pas estratificada, és a dir, situada a la part inferior, a part. El rebliment del fossat del castell es va anar efectuant progressivament amb fragments de pisa i de terrissa de diferents procedències. Un ral sevillà de Joan II de Castella (1406-1454) aporta una interessant *terminus post quem*: 1406. Això vol dir que el conjunt ceràmic no es pot datar d'abans del 1406, perquè ja circulaven monedes d'aquest rei. La qüestió seria, en tot cas, quan es va equipar el castell de la pisa que necessitava. Dit d'altra manera, quants anys es calcula que pot durar una vaixella abans de quedar del tot substituïda per una de nova. Aquest mateix problema el podem exemplificar amb els fragments de procedència valenciana.

Barrachina analitza amb detall la pisa valenciana trobada al fossat, i ben poca correspon al tipus anomenat "Pula", característic de la segona meitat del segle XIV. La gran majoria de fragments de pisa valenciana corresponen a produccions que es daten del final del segle XIV, en endavant, i especialment, del segon quart del segle XV.

És de remarcar que al fossat del castell es van trobar molts pocs fragments de pisa barcelonina decorada en blau. Aquesta producció blava, que no podem confondre amb la pisa blava que imita formes i decoracions de la verd i morada, apareix en contextos del segon quart del segle XV. És a dir, que quan el terratrèmol va enderrocar el castell, tot just s'hauria iniciat la producció d'aquest tipus de pisa blava. Sempre quedarà el dubte de si el castell encara estava habitat l'any 1448 en el moment de la seva destrucció, o bé si ja estava abandonat unes dècades abans.

En el conjunt ceràmic es troben a faltar alguns motius decoratius característics de la pisa valenciana de la dècada dels anys 40, com per exemple, els ataurics carnosos.

Existeixen altres jaciments arqueològics que han proporcionat força quantitat de pisa decorada en verd i morat. Ja foren objecte d'estudi per part de diversos investigadors. Van arribar a la conclusió que hi havia motius decoratius que no apareixen en contextos arqueològics de la primera meitat del segle XIV, sinó de la segona, com per exemple, el motiu de l'escut que conté la lletra tau.

El nostre treball no pretén estudiar la pisa catalana decorada en verd i morat; per tant, no volem aprofundir aquest tema. És evident que les troballes arqueològiques han de proporcionar les dades necessàries per poder fer una tipologia completa de les formes produïdes, dels motius decoratius i de l'evolució d'aquesta producció ceràmica baix medieval.

Si de cas voldríem posar de relleu que, amb la producció de pisa blava feta seguint models valencians, varen deixar d'elaborar-se certes formes ceràmiques de llarga tradició, al temps que se'n varen incorporar de noves.

59. Segons informació que ens va proporcionar el nostre benvolgut amic Jaume Morera (†2018).

6.3. Els primers productors d'obra de terra blanca esmentats en la documentació barcelonina

Una de les preguntes que ens podem formular és la de qui foren els menestrals que van elaborar aquestes primeres produccions pintades barcelonines, i no només ens referim a llurs noms, sinó també el seu origen cultural: cristians o musulmans.

S'han realitzat pocs treballs de recerca sobre aquesta problemàtica, tal vegada que ho dificulta el fet que no es conservi gaire documentació notarial dels segles XIII i XIV que sigui susceptible de proporcionar prou informació

Entre les investigadores que ha tractat del tema dels "ceramistes" barcelonins del segle XIV destaca Carme Riu de Martín. En la documentació corresponent al segle XIV ha localitzat diversos noms d'ollers, gerrers, rajolers i escudellers. Si a aquestes noms hi afegim altres noms localitzats en els padrons de milícia, en els fogatges i ala documentació parroquial, i deixant de banda als rajolers i als aprenents, els noms dels menestrals, ordenats cronològicament, són els següents:

- **Escudellers, gerrers i ollers en actiu a la fi del segle XIII - inici del XIV:**
 - Pere Jaubert, gerrer, que ja era mort l'any 1316.
 - Pere Roig, gerrer, ja en actiu el 1316.
- **Escudellers, gerrers i ollers en actiu a la primera meitat del segle XIV:**
 - Pere Jaubert, gerrer, fill de l'anterior (el 1316 encara era menor d'edat).
 - Berenguer de Palau, oller. L'any 1322 ja estava en actiu.
 - Guillem de Campanar, oller, que ja era mort l'any 1357.
 - Joan Simon, oller, ja estava en actiu el 1351.
 - Pere de Pla, oller d'obra blanca, ja en actiu l'any 1357.
 - Pere Aymeric, mestre d'obra blanca, ja en actiu el 1360.
 - Francesc de Puig, gerrer, ja en actiu en 1360.
 - Ramon Miquel, gerrer, ja en actiu el 1360.
 - Guillem de Piera, mestre d'obra blanca, ja en actiu el 1360.
 - Joan Riera, oller, ja en actiu el 1366.
 - Bonanat Vidal, oller, mort el 1366.
 - Pere Vidal, oller, ja en actiu el 1366, germà de Bonanat i de Bernat.
 - Bernat Vidal, oller, ja en actiu el 1366.
 - Andreu Casera ?, oller, ja en actiu el 1366.
 - Francesc Ort Jussà?, oller, ja en actiu el 1366.
 - Bernat Ferran, oller, ja en actiu el 1366.
 - Bonanat de Pont, oller, ja en actiu l'any 1367.
 - Pere Girart, escudeller, ja en actiu el 1367.
- **Escudellers, gerrers i ollers en actiu a la segona meitat del segle XIV:**
 - Guillem Garriga, oller, ja en actiu l'any 1375.
 - Antoni Bruguera, oller?, ja en actiu l'any 1375.
 - Pere Roure, aprenent de l'oller Guillem Garriga (1375).
 - Bartomeu Sanxís, oller, ja en actiu el 1382.
 - Berenguer Duran, gerrer, ja en actiu el 1385.
 - Pere Joan Verger, gerrer, ja en actiu el 1386.
 - Joan Sebastià, aprenent amb el gerrer Pere Joan Verger.
 - Guillem Riera, gerrer?, el 1389 ja era mort.

- Antic de Cases, gerrer, ja en actiu el 1389.
- Guillem Pontets, gerrer, ja en actiu el 1389.
- Pau Vidal, gerrer, ja en actiu el 1389.
- Guillem Coll, gerrer, ja en actiu el 1389.
- Pere Sabet, gerrer de Mallorca, ja en actiu el 1395.
- Bernat Sanxo, oller, ja en actiu en 1399.

El nom de l'ofici que desenvoluparen aquests menestrals pot variar d'un document a l'altre: gerrers, ollers, ollers blancs, gerrers blanquers, escudellers, mestres d'obra blanca, etc, de manera que és difícil precisar si feien, o no, obra blanca.

N'hi ha que els podem situar al quarter de framenors i d'altres, a l'entorn del carrer de Tallers i carrers adjacents, al quarter del Pi.

Cal pensar que alguns d'aquests menestrals foren els que van elaborar les primeres produccions barcelonines d'obra de pisa. Potser no tots la decoraven amb òxids metàl·lics, però la gran homogeneïtat dels motius decoratius fa pensar en l'existència de pocs tallers i en una manera de fer – ens referim a les formes ceràmiques i als motius decoratius – que deuria ser comú a tots.

En principi, pels cognoms localitzats, no sembla que hi haguessin menestrals d'origen no cristià, però aquesta qüestió és molt difícil de poder assegurar, perquè molts musulmans conversos adoptaven noms cristians, com va ser el cas dels Ximeno. Cal advertir, però, que el productor d'obra de terra més antic documentat és un tal Pere Jaubert. Aquest cognom no és d'origen català, sinó que prové de la Provença (Marsella, Salon de la Provença, Ais de la Provença, etc.) També ho podrien ser Pere Roig, Pere Girart i Pere Joan Verger. D'altres se'n coneix l'origen: de les Balears (Pere Sabet, i, potser, Bernat Sanxo), de Calanda (Joan Sebastià), o del País Valencià (Guillem Pontets).

Si del llistat anterior separem als segurs productors d'obra blanca o escudellera, segons aquesta documentació notarial en serien ben pocs: Pere de Pla (1357), Pere Aymeric (1360), Guillem de Piera (1360) i Pere Girart (1367). Els anys que acompanyen els noms d'aquests quatre menestrals els situen, cronològicament, passada la crisi demogràfica de 1348, però ja estarien en actiu abans. Al nostre entendre, això tira per terra la hipòtesi que vincula la fi de la producció en verd i morat barcelonina amb les conseqüències de la gran epidèmia de pesta.

És cert que a partir del 1367 ja no es localitza, a la documentació, el nom de cap mestre d'obra blanca, sinó únicament ollers i gerrers. Ens preguntem si aquest fet va obrir la porta a l'arribada de "gerrers" coneixedors de l'elaboració d'obra blanca procedents de terres valencianes, a Barcelona.

Desconeixem els anys de la mort dels quatre mestres barcelonins productors d'obra blanca i si n'hi va haver algun altres més el nom del qual la documentació consultada no recull. Aquestes dades serien molt interessants per poder comprovar fins a quan hi va haver "escudellers" documentats a Barcelona durant el segle XIV, tal vegada fins al final de segle. Per tant, la cronologia final de la pisa decorada en verd i morat podria allargar-se fins al final del XIV o l'inici del XV, mentre que l'amortització de les peces produïdes en aquest període de temps podria perllongar-se ben bé durant tot el primer terç del segle XV. Un exemple d'aquesta producció tardana seria el material procedent del Castell Vell de Llinars del Vallès. No podem confondre època de producció amb època d'amortització.

Quan l'any 1404 es va instituir la confraria de sant Hipòlit, entre els noms dels prohoms s'esmenten a Gabriel Garriga (a)

Fig. 2: Rajola sisavada decorada amb una daina
 Barcelona, Post. 1261 - primeres dècades del segle XIV.
 Museu del Disseny (Barcelona). Procedeix de l'església de Santa Maria de
 Castelló d'Empúries.
 Bibliografia: Batllori, Llubia 1949, làm. 5B.

Fig. 3: Rajoles triangulars de paviment decorades amb motius zoomorfs i
 una esfínx
 Barcelona, mitjan s. XIII.
 Museu Diocesà de Tarragona. Procedeixen de l'entrada de la sala capitular
 de la seu de Tarragona.
 Bibliografia: Batllori, Llubia 1949, Làm. 2 i 3.

Fig. 4: Rajola de paviment decorada amb una llebre o conill
 Barcelona, s. XIV.
 Casa-Museu "L'Enrajolada" (Martorell). Procedeix d'una masia dels
 voltants de Tarragona. De l'antiga col·lecció Faraudo.
 Bibliografia: Batllori, Llubia 1949, làm. 5A.

Fig. 5: *Pot per a espècies* (alt: 26,5 cm)
 Barcelona, segona meitat s. XIV.
 Col. Mascort (Torroella de Montgri).
 Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 127.

Fig. 6: *Pot per a espècies* (alt: 25,2 cm)
 Barcelona, segona meitat s. XIV.
 La Fontana (Rupit).
 Bibliografia: Cerdà 2018, pàg. 66-67.

Fig. 7: *Pot per a espècies* (alt: 25,5 cm)
 Barcelona, segona meitat s. XIV.
 British Museum (Londres), ref.: 1905,1012.2.
 Bibliografia: Wilson 1995. *Spanish pottery in the British Museum*, pàg. 342, fig. 28.3.

Fig. 8: *Pot per a espècies* (alt: 31,4 cm)
 Barcelona, segona meitat segle XIV.
 Metropolitan Museum (Nova York), ref. 46.85.9.
 (Fletcher Fund, 1946).
 Bibliografia: <https://www.metmuseum.org>

Fig. 9: *Pot per a espècies* (alt: 39 cm)
 Barcelona, segon quart segle XIV.
 Museu Comarcal de Manresa. Procedeix de les voltes de l'església del Carme (Manresa).
 Bibliografia: Riera, Cabestany 1980, pàg. 191.

Fig. 10: *Pot per a espècies* (alt: 39 cm)
 Barcelona, segon quart segle XIV.
 Museu Comarcal de Manresa. Procedeix de les voltes de l'església del Carme (Manresa).
 Bibliografia: Riera, Cabestany 1980, pàg. 189-192.

Fig. 11: Pot per a espècies.
Decorat amb una harpia (alt: 29cm)
Barcelona, segona meitat s.XIV.
Col. Mascort (Torroella de Montgri), ref:
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 126.

Fig. 12: Pot per a espècies (alt: 28,5 cm)
Decorat amb elements vegetals cordiformes i una
simplificació de la grafia àrab "al-Mulk".
Barcelona, segona meitat segle XIV.
Col. Godia (Barcelona) (Abans, col. Eguillor).
Bibliografia: Olivar 1952, fig. 182.

Fig. 13: Pot per a espècies (alt: 24 cm)
Decorat amb simplificacions del motiu anomenat
"al-Mulk",
MUHBA, ref.: 116.001. Procedeix del monestir de
Pedralbes.
Bibliografia: Telese 1992, pàg. 113 i 118.

Fig. 14: Pot per a espècies (alt: 28 cm)
Decorat amb simplificacions del motiu anomenat
"al-Mulk", arbres ("hom"?) i quadrúpedes.
MUHBA, ref.: 116.000. Procedeix del monestir de
Pedralbes.
Bibliografia: Telese 1992, pàg. 112 i 118.

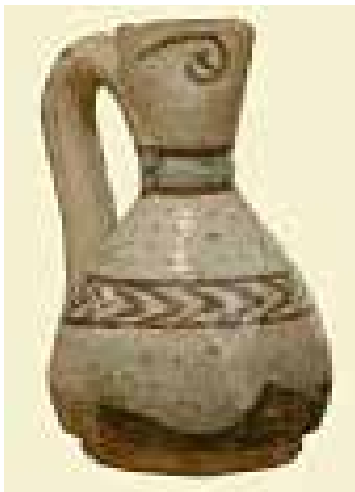

Fig. 15: Setrill antropomorf
Barcelona, segon quart segle XIV.
Museu Comarcal de Manresa. Procedeix de les
goltes de l'església del Carme (Manresa).
Bibliografia: Riera, Cabestany 1980.

Fig. 16: Pitxer
Barcelona, inici segle XIV.
Musée d'Histoire de Marseille.
Bibliografia: Ving mille pots 1995, pàg. 35, fig. 83.

Fig. 17: Xaropera zoomorfa
Barcelona, darrer quart segle. XIII.
Bibliografia: Barcelona capital mediterrània,
2019, pàg. 40.

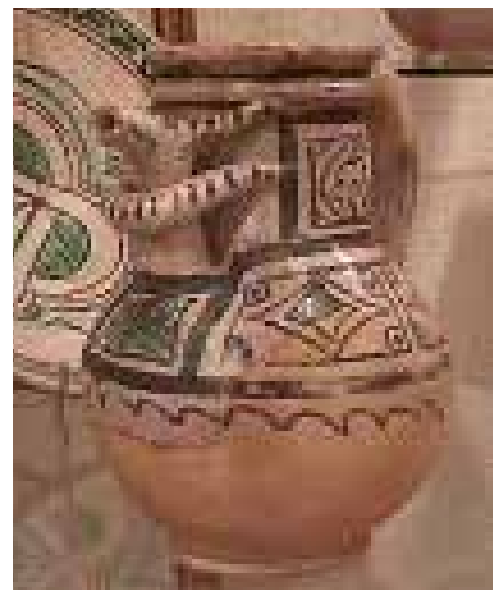

Fig. 18: Xaropera zoomorfa
Barcelona, segon quart segle XIV.
Museu Comarcal de Manresa. Procedeix de les
voltes de l'església del Carme (Manresa).
Bibliografia: Riera, Cabestany 1980.

Fig.19: Servidora (Ø 29,5 cm)
 Barcelona, segon quart segle XIV.
 Museu Comarcal de Manresa. Procedeix de les voltes de
 l'església del Carme (Manresa).
 Bibliografia: Riera, Cabestany 1980, pàg. 141.

Fig.20: Servidora
 Barcelona, final segle XIII (vers 1294).
 Museu del Disseny (Barcelona), Procedeix de la volta dels
 anomenats "Banys àrabs" (Girona).
 Bibliografia: Baillori, Llubí 1949, làm. 6A.

Fig.21: Servidora
 Barcelona, darrer quart segle. XIII.
 Bibliografia: Barcelona capital mediterrània, 2019, pàg. 40.

Fig.22: Servidora (Ø 30 cm)
 Barcelona, segon quart segle XIV.
 Museu Comarcal de Manresa. De les voltes del Carme.
 Bibliografia: Riera, Cabestany 1980, pàg. 143.

Fig.23: Servidora (Ø 31 cm)
 Barcelona, segon quart segle XIV.
 Museu Comarcal de Manresa. De les voltes del Carme.
 Bibliografia: Riera, Cabestany 1980, pàg. 139.

Fig.24: Servidora (Ø 31 cm)
 Barcelona, segon quart segle XIV.
 Col. parti. (Barcelona). De les voltes del Carme (Manresa).
 Bibliografia: Olivar 1952, fig. 175.

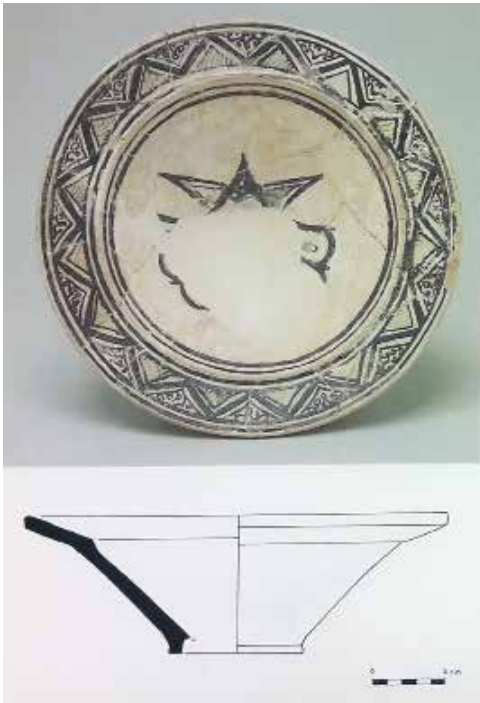

Fig.27: Servidora.
Barcelona, segle XIV.
Museu Comarcal de Manresa. Procedent de les voltes del Carme.
Bibliografia:

Fig.25: Servidora
Barcelona, segle XIV
Museu Comarcal de Manresa. Procedent de les voltes del Carme.

Fig.26: Servidora
Barcelona, segle XIV
Museu Comarcal de Manresa. Procedent de les voltes del Carme.

Fig.30: Servidora
Barcelona, segle XIV
Museu Comarcal de Manresa. Procedent de les voltes del Carme.

Fig.28: Servidora
Barcelona, segle XIV
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.29: Servidora
Barcelona, segle XIV
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.31: Servidora
Barcelona, segle XIV
Museu Comarcal de Manresa. Procedent de les voltes del Carme.

Fig.32: Servidora
Barcelona, segle XIV
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.33: Servidora
Barcelona, segle XIV
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.34: Tallador (6,5x25,5 cm)
 Barcelona, inici segle XV.
 Museu de Disseny (Barcelona), núm. ref.: 63.653.
 Bibliografia: Telese, Voigt 2018, pàg. 62-65.

Cabal i a Antoni Portella, gerrers, documentats al quarter de fra-menors. No es localitza cap escudeller a Barcelona fins a l'any 1440, quan fa acte de presència a la ciutat Joan Ximeno, germà de Pere. Si n'hi va haver d'altres, no s'han detectat.

Tot això succeeix simultàniament a l'arribada de grans contingents de pisa valenciana. A partir del darrer quart del segle XIV la pisa valenciana és majoritària al jaciment de Llinars del Vallès, abans esmentat. El buit que varen deixar els productors locals es va omplir amb la producció de Paterna, Manises i d'altres centres productors. Sembla, doncs, que fins a l'arribada dels artesans valencians a Barcelona, no es va recuperar la producció d'obra escudellera.

6.4. L'ARRIBADA DELS XIMENO

Ja hem explicat que ni els escudellers, gerrers, ollers i rajolers es van considerar mai a ells mateixos com a "ceramistes", sinó com a productors d'obra de terra: obra de terra escudellera, en el cas que ens ocupa.

Els menestrals productors d'obra de terra no foren mai un grup poderós en el si de l'artesanat urbà barceloní, com ho foren, per exemple, els argenters, els paraires o els revenedors. El 1404 van veure aprovades les ordinacions que presentaren al rei Martí a fi i efecte de constituir-se en confraria posada sota l'advocació de sant Hipòlit màrtir. En el si de la confraria s'hi aplegaven els qui, a partir del fang, elaboraven atuells aptes per a la preparació i cocció d'aliments (els ollers), els qui feien els contenidors usats en l'exportació de certs productes agrícoles, en la construcció d'edificis o en determinades tasques domèstiques (els gerrers), els qui feien peces emprades, també, en la construcció d'edificis i fabricaven calç (els rajolers), però també altres artesans el treball dels quals res no tenia a veure amb la producció de ceràmica: un soquer, un assaonador, un carnisser. Es tractava de fer viable econòmicament la confraria, i tot i que el gruix dels confreres eren els productors d'obra de terra i les confrasses, també hi havia menestrals d'oficis diferents.

Això no treu que abans d'aquella data els productors de ceràmica ja treballassin amb alguna reglamentació o ordinació municipal que regulés la seva activitat professional. Se sap que, efectivament, disposaven de reglamentacions acordades entre

ells, ultra les que els imposaren els consellers de Barcelona, com s'han encarregat de demostrar altres investigadors abans que nosaltres. En els registres de Deliberacions i d'Ordinacions del Consell de Cent se'n recullen diverses de referents als gerrers: anys 1312, 1314, 1320, 1322, 1324, 1325, 1326, 1327, 1350, 1352, 1356 i 1357. Això no obstant, no significa que el gremi ja existís en una època tan precoç, com afirmaven erròniament Llubia i Batllori [BATLLORI, LLUBIÀ, 1949: 117]. Segons ells –i degut a una lectura incorrecta de la documentació– el 1304 aquest gremi es convertí en confraria. Sembla, però, que el procés "normal" fou a l'inrevés, és a dir, que una confraria medieval esdevingués un gremi. Santiago Albertí va esmenar l'error de la datació de la confraria [ALBERTÍ 1988: 28-31], data que ja han adoptat la resta d'investigadors posteriors.

S'observa que entre els anys 1320 i 1327 es van aprovar, una rere l'altra, tot un seguit de noves ordinacions, algunes de les quals deuriem afectar no només als gerrers sinó també als ollers i als ollers blancs o mestres d'obra blanca. Per tant, sembla que durant el segon quart del segle XIV els menestrals productors d'obra de terra ja deuriem formar un col·lectiu prou important com perquè les autoritats municipals en volguessin controlar l'activitat productiva.

En un manual notarial del 1341 s'esmenten diverses peces de "*terra alba de opere Barchinone*"⁶⁰. Aquesta referència demostra, des del punt de vista documental, l'existència d'una producció d'obra blanca a Barcelona durant la primera meitat del segle XIV, però a tenor de les troballes arqueològiques a les que abans fèiem referència, salta a la vista que aquesta dada ja no té gaire interès cronològic, doncs ha quedat àmpliament superada.

En el moment de constituir-se la confraria de sant Hipòlit l'any 1404 no s'esmenta, però, el nom de cap mestre escudeller.

L'estudi de les ordinacions municipals del segle XIV que afectaven al col·lectiu de productors d'obra de terra així com les ordinacions del segle XV aprovades per la confraria i pel municipi ha estat realitzat per Josep Maria Vila. Ja n'hem parlat a l'inici del capítol dedicat a la confraria dels escudellers.

Aquí només ens interessa remarcar el fet que hi ha un vuit documental sobre l'existència d'escudellers a Barcelona en un moment molt important com va ser a l'acte d'institució de la confraria el 1404, un buit que va durar fins al 1440.

Al segle XV, i potser que a finals del XIV, es van establir a Barcelona alguns productors d'obra de terra procedents de la zona de València, entre els quals n'hi ha que se'ls qualifica com a "mestres d'obra de Malica", perquè coneixien la tècnica del daurat. A la documentació barcelonina s'hi troben referències a productors de "rajoles de colors", com Jusef Parrotta, i a gerrers-blanquers, com Joan Garcia, Joan Ruiz, Jaume Ximeno, Pere Ximeno, Pere Soler, Jaie Cosentaina, Miquel Polit, en Belluga i en Cardona.

L'arribada de ceramistes valencians a Barcelona no va ser un fenomen exclusiu de la capital catalana. A Mallorca, segons explica Guillem Rosselló, "(...) Algunes de les nissagues més destacades de gerrers que treballaren a Mallorca eren oriündes del regne de València (...)" Esmenta als Alcudorí, Beren-

60. ACB, Bernat de Vilarrúbia, Manual, any 1341: "*Item, III discos de terra alba de opera Barchinone*"; "*Item, II scutellas magnas de terra de opera de Barchinone*"; "*Item, VI scutellas parvas de terra de opera de Barchinone*".

guer, Blasco, Salvador, Vidrier, en Pere Sepero, en Joan Torrent, etc. Segons ell, "(...) *Tots eren cristians encara que no sia excessiu pensar que el seu cristianisme era recent, producte d'una conversió volguda o imposada (...)*". Es pregunta Rosselló pels motius de l'arribada de terrissers de Paterna a Mallorca: "(...) *Què passava a Paterna aleshores? (...) Podria pensar-se en una saturació de treballadors d'aquest ofici amb forta competència entre ells, en dificultats suscitées per un enduriment del règim senyorial per part dels senyors de la vila de Paterna, en un empobriment del col·lectiu per baixa del preu de l'obra (...)*" [BARCELÓ, ROSSELLÓ, 1996: 191-192].

Alguns dels que es varen instal·lar a la Ciutat Comtal eren d'origen sarraí, conversos, per exemple, Joan Polit, (...) *De genere sarracenorum, qui fuit servus et captivus Johannis Griu, quondam, gerrerii civis Barchinone (...)*"; segurament també ho fou un altre gerrer anomenat Miquel Polit –possiblement el seu germà–, i en Raimon sa Plana. També fou un cristià convers el mateix Pere Ximeno.

Respecte dels motius de l'emigració de terrissers des de València, Rosselló aporta una interessant dada publicada anys abans per Osma, que es refereix a la davallada del preu de l'obra de terra, entre 1426 i 1447, a la zona lleuantina [OSMA, 1923: 43] com a una de les possibles causes que explicarien el moviment migratori abans esmentat.

Durant el segle XV un dels primers exemples que palesen els contactes comercials entre València i Barcelona relacionats amb el món de la ceràmica és el contracte realitzat entre Maimó Albanet i Joan Mitjans. Aquest sarraí –Maimó– es presenta com a "mestre d'obra de terra de Màlica" i de tot altre tipus d'obra de vaixella –suposem, doncs, que també de pisa blava– habitant a Manises però veí de València. El pacte comercial no l'establí amb cap escudeller de la capital catalana, sinó amb Joan Mitjans, broquerer⁶¹, de Barcelona, amb una duració indeterminada. Es comprometé a fer "obra de Màlaga" i de qualsevol altre tipus, ben elaborada, segons una mostra que li presentà Joan Mitjans. La ceràmica hauria de ser enviada de València corrent els riscs del viatge a càrrec de Maimó Albanet fins que fos descarregada a Barcelona. Es detallen els tipus de peces i els preus que li va demanar Joan Mitjans. La ceràmica hauria de viatjar dins de cossis protegits amb una coberta ceràmica. Van fer de testimonis el mariner Gabriel Sala, Bernat Gombau, escriptent, natural de Barcelona; Antoni ça Plana i Joan de Ramon Çavall, abans sarraïns i aleshores neòfits i alforres, habitants de Barcelona, ja que no es va trobar cap sarraí lliure i alforre, segons diu el mateix document contractual.

La data del 1425 indica que ja aleshores hi havia sarraïns conversos instal·lats a Barcelona que, de manera directa o indirecta, intervenien en els contractes entre ceramistes valencians i revedors barcelonins; no hi havia, en canvi, sarraïns lliures a la ciutat. El text complet del document és a l'annex documental.

El context històric del document és molt interessant, ja que correspon al període de temps dins del qual no tenim documentat cap mestre d'obra blanca a Barcelona.

Cronològicament quelcom posterior és el primer document que informa de la presència de membres de la família dels Ximeno, a Barcelona. El primer, data del 1440, i esmenta a un tal

Jaume Ximeno, fill de Pere Ximeno, gerrer-blanquer de Manises. El 1444, Jaume Ximeno donà poders a Pere Requení, de Manises, perquè allà estant li defensés els seus interessos, ja que tenia alguns problemes econòmics amb un tal Jaie Cocentaina, mestre d'obra de terra daurada, que li reclamava, des de Manises, el pagament d'un deute. Per poder-lo cobrar, nomenà un procurador seu a Barcelona.

Algunes dècades més endavant s'esmenten altres membres de la família Requení a la documentació generada pel mercader Francesc Reyner.

Pel que es pot deduir del document Jaume Ximeno deuria comerciar l'obra de terra daurada elaborada per Jaie Cocentaina, de manera que haurien fet un pacte similar al que anys abans havien estipulat Joan Mitjans i Maimó Albanet.

Per la seva part, Pere Ximeno va fer capítols matrimonials, l'any 1447, amb Eufrasina, filla del gerrer-blanquer barceloní Bartomeu Pontet, veí de Pere Ximeno, que tenia l'obrador al mateix carrer dels Ollers Blancs.

Desconeixem si aquest Bartomeu Pontet tenia algun vincle familiar al amb el gerrer Guillem Pontets que s'esmenta a la documentació de la segona meitat del segle XIV.

Quant a Joan Belluga, pare de Jaume Belluga –també veí de Pere Ximeno– s'esmenta diverses vegades a la documentació de Manises. El 1454 consta el seu nom en una assemblea general de veïns de la vila. Havia mantingut contactes professionals amb un dels més afamats ceramistes de Manises, de nom Sanç Almurci.

El 1451 Jaume Ximeno, aleshores ja gerrer de Barcelona, reconegué haver rebut 15 lliures de la seva futura muller Angelina, filla de Bernat Bru, sastre, natural de Girona.

El 1455, Miquel Polit, *gerrerius operis albi habitator ville Perpiniani*, juntament amb Pere Ximeno, va fer de testimoni en els capítols atorgats per Jaume Ximeno, el 1440. La seva associació amb Pere Ximeno no seria llarga: el 1455 residia a Perpinyà on, segons Santiago Albertí podria haver desenvolupat, per un temps, una producció estannífera.

El gerrer-escudeller Francesc Cardona estigué casat amb Joaneta, filla de Garcia Vidrier, gerrer oriünd de Paterna. És interessant recordar que hi havia altres gerrers de cognom Vidrier instal·lats a Mallorca [BARCELÓ, ROSSELLÓ, 1996: 192]. Per tot plegat sembla, doncs, que durant la segona meitat del segle XV es deuria formar un interessant triangle "Manises-Barcelona-Mallorca" relacionat amb la producció i comercialització de ceràmica valenciana que caldria estudiar amb més deteniment.

Santiago Albertí, gràcies a la documentació conservada a l'Arxiu de Protocols Notarials de Barcelona, es va dedicar a seguir la trajectòria professional de Pere Ximeno des de què, procedent de Manises, s'establí a Barcelona, fins a la seva mort, a la fi del segle XV. Segons ell, Pere Ximeno, Ximenis o Eiximenis fou el primer "barceloní" –cal llegir ciutadà de Barcelona, malgrat que no ho fos d'origen– productor, conegut, de pisa daurada, ja que la documentació de l'època parla d'ell com a "mestre d'obra de terra de Màlaga". És clar que també podria haver actuat només com a mercader importador, i no pas com a productor.

Sobre els possibles avantpassats de Pere Ximeno, caldria fer notar que entre la documentació publicada per Osma hi consta un tal Joan Eximeno, alies Arbij, que era *magister operis terrae*, de Manises (1433), un Pere Ximeno, *magister operis terrae*,

61. Un broquerer era un menestral que tenia com a ofici fer broquers o escuts circulars fets amb fusta de pollancre o figuera i recoberts de cuir. <https://ca.wikipedia.org/wiki/Broquerer>. [Consulta 10.05.2016].

de Manises (1446) i un altre Pere Eximeno, mestre de obra de terra, natural de Mislata (1461), que és el que va fer el pacte, fallit, amb el "barceloní" Pere Ximeno, mestre d'obra de terra pintada. Tot sembla indicar, doncs, que la nissaga dels Ximeno, Ximenis o Eiximenis de Manises seria mudèjar, els Arbij, un nom possiblement d'origen persa⁶².

Disposem d'algunes altres dades referents a Pere Ximeno una vegada ja instal·lat a Barcelona. El 1442, Pere Soler, gerrer, natural de Barcelona, va llogar a Miquel Polit i a Pere Ximeno, blanquers d'obra de terra, i per una durada de cinc anys, una casa amb forn per coure obra de terra "*in vico vocato dels Ollers Blancs*". El preu va ser de 10 florins d'or, a pagar anualment⁶³.

El 1447 va firmar un àpoca conforme havia rebut uns diners de la seva muller Eufrasina, filla de Bartomeu Pontet, gerrer, de Barcelona⁶⁴.

El 1452 el conegut imaginari barceloní Antoni Claperós va llogar, a Pere Ximeno, "*blanquerio* d'obra de terra", ciutadà de Barcelona, pel preu de 20 lliures barceloneses, unes cases amb una sola porta que donava a la via pública, al carrer del Vidre, a prop dels Viladalls. Com a penyora, Ximeno li donà una campaneta de plata amb la seva cadena valorada en 10 lliures⁶⁵. Aquell mateix any, Antoni Sala i Pere Cases, obrers de la parròquia de Sant Andreu de Palomar, firmaren un debitori de 21 lliures, moneda barcelonesa de tern, a favor de Pere Ximeno, "blanquer d'obra de terra" de Barcelona, per diverses rajoles que els hi havia venut per a l'obra de l'esmentada església⁶⁶.

El 1466, Simeó Sala, obrer dels palaus reials de Barcelona, va pagar a Pere Ximeno, gerrer, 3£, 4 sous i 6 diners per certs treballs fets al Palau Reial Major, amb els emoluments que rebé dels mostassaf Lluís Figuera⁶⁷.

Observem, doncs, que Pere Ximeno és anomenat indistintament a la documentació escrita com a "blanquer d'obra de terra" o "gerrer".

El 1472 Pere Ximeno va anular una procuració feta a nom del seu germà Martí Ximeno, escudeller, habitant a Manises⁶⁸.

Suposem que els mestres escudellers d'origen valencià instal·lats a Barcelona en aquella època farien bàsicament pisa daurada i també pisa blava. La daurada era la gran novetat.

Demostrar-ho, no és fàcil. Hi ha una dada molt interessant. El 8 d'octubre del 1459, Jaume Ximeno –que des del 1440 ja estava instal·lat a Barcelona– va comprar una gerra plena de sabó per valor de 49 sous i 3 diners deixant ben clar que era "per a obs del seu ofici", és a dir, per a necessitat o ús del seu ofici. El sabó només s'emprava, en tot allò que té relació als oficis d'obra de terra, per a rentar les peces daurades després d'haver-les refregat bé, ja que sortien del forn ennegrides degut a la cocció reductora a què havien estat sotmeses. L'interès d'aquesta dada està en el

fet que rebaixaria, en uns anys, la probable fabricació de pisa daurada a Barcelona.

Altres adquisicions posteriors de sabó, per part de productors coneguts de pisa daurada –per exemple, Pau Maties Casasús– confirmarien, al nostre parer, aquesta relació entre el sabó i la pisa daurada.

De la resta d'escudellers valencians, encara no disposem de documentació més explícita, però la lògica ens fa pensar que també serien productors d'obra daurada o, si més no, la sabrien elaborar, donat el cas.

L'any 1479 Pere Ximeno encara intervenia activament en les activitats relacionades amb la producció de ceràmica. El veiem actuar, juntament amb altres escudellers (Rotllan Navarret, Gaspar Moner, Benet Saborit i Francesc Cardona) en el pacte que van establir amb Andreu de Merlès, propietari dels molins d'en Merlès, per poder moldre el vernís que necessitaven per poder desenvolupar l'ofici d'escudeller.

Mentrestant, Francesc Reyner feia poc que havia iniciat els contactes comercials per transportar pisa des del grau de València fins a Barcelona.

En resum, des del 1440, aproximadament, i fins al 1462 arribaren i s'instal·laren a Barcelona alguns mestres ceramistes procedents del llevant peninsular, sobretot, de Manises, emigrats possiblement per la crisi que afectava, al País Valencià, a aquell sector de la producció artesanal. A Barcelona, iniciaren la producció d'obra daurada. No tingueren cap problema, que coneguem, amb la confraria de Sant Hipòlit; ans el contrari, Pere Ximeno n'arribarà a ser prohòm primer, el 1452. S'instal·len entre els carrers dels Ollers Blancs i del Vidre, en finques d'antics gerrers, propietats d'institucions eclesiàstiques. No només feien pisa daurada, sinó que també en portaven directament de València.

A la mort de Pere Ximeno, el 1482, el negoci passà a mans dels Reyner, que ja es dedicaven a la importació de ceràmica valenciana, des del 1477.

6.5. ELS REYNER: FRANCESC I JAUME NICOLAU

Jaume Nicolau Reyner, autor del conegut manual, no va ser el primer membre de la seva família que es va dedicar al negoci de la ceràmica. De fet, recull el relleu del seu pare Francesc Reyner.

Qui va ser Francesc Reyner? És possible que el cognom Reyner sigui d'origen francès. Caldria investigar més a fons per veure si, efectivament, els Reyner eren originaris Perpinyà, ciutat on sabem que hi va residir l'escudeller d'origen valencià Miquel Polit, soci de Pere Ximeno. En un fogatge de les parròquies tarragonines datat del 1496 s'esmenta a un tal Francesc Reyner a la vila de Montblanc. Vivia en un carrer "entrant en la vila". També s'esmenta a Jaume Reyner. A la vila de Rocallaura, terme i parròquia vassalls de l'abadessa del monestir de Vallbona de les Monges, hi vivien un tal Llorenç Reyner, com a jurat de la vila aquell any, Jaume i Antoni Riner, possiblement de la mateixa família⁶⁹. A la vila de Preixana també hi vivien persones amb el cognom Reyner.

Per la documentació que es conserva referent a Francesc Reyner, calculem que degué de néixer a mitjans del segle XV. Els seus pares foren Jaume Reyner, habitant de Rocallaura, i

62. Arbij és una ciutat de l'actual República islàmica de l'Iran.

63. AHPB, Joan Pedrol, *Duodecimum manuale omnium instrumentorum*, 1442, abril, 18 – 1443, setembre, 12.

64. AHPB, Pere Soler, Manual, 1447, febrer, 11 – 1448, març, 2.

65. AHPB, Pere Soler, Manual, 1450, desembre, 4 – 1452, novembre, 20.

66. AHPB, Pere Soler, Manual, 1450, desembre, 4 – 1452, novembre, 20.

67. AHPB, Gaspar Canyis, *Sextum manuale*, 1465, desembre, 28 - 1467, juny, 23.

68. AHPB, Joan Mateu, Manual, 1472, abril, 13 - 1473, març, 24.

69. AHCB, Notarial, XIX-13, Fogatges, any 1496.

Maria. Francesc va fer testament a conseqüència d'una greu malaltia "*ac morbo epidemie detentus*", probablement l'epidèmia de pesta del 1501. Els seus marmessors testamentaris foren Guillem Clariana, prevere beneficiat a la seu de Barcelona, i Eufrasina, muller de Francesc; també Joan Fanals, tintorer, i Antoni Llobet, mercader, casats amb les seves filles Isabel i Magdalena, respectivament. Va triar sepultura al claustre de la seu de Barcelona, al túmul on hi havia enterrada la seva primera muller, Joana. Instituí hereu universal a Jaume Nicolau Reyner, fill seu i de Joana, difunta. Actuaren de testimonis Jaume Totusaus, mestre de cases; Bernat Pujol, oller, i Joan Trullàs, escudeller. En el seu testament diu que el seu fill Jaume Nicolau tenia aleshores uns 26 anys. Francesc Reyner va ser enterrat el 13 d'agost del 1501⁷⁰.

Francesc Reyner es va casar dues vegades. Del primer matrimoni nasqué Jaume Nicolau; per això, quan morí na Ximenis, la segona muller de Francesc, Nicolau es refereix a ella com "la meva madrastra".

A més de Nicolau, Francesc tingué dues filles: Isabel, casada amb Pere Genovès, i Magdalena, casada amb Antoni Llobet el dia 10 de juliol del 1496 a l'església del Pi, a Barcelona. Fruit d'aquest matrimoni nasqueren Pere Antoni (12 de maig de 1497), batejat a Santa Maria del Mar, i Miquel Francesc (9 de febrer de 1499) batejat també a Santa Maria del Mar.

Entre la documentació del llibre s'esmenta a un tal Francesc Reyner, draper, de la vila de Montblanc, a qui suposem parent seu.

Coneixem els noms d'alguns dels seus nebots: Andreu, Jaume (de Montblanc), Pere, Francesc (de Rocallaura), així com un Bernat Reyner del qual desconeixem el grau de parentesc que l'unia al nostre escudeller.

Alguns Reyner posteriors a la mort de Nicolau foren na Joana, vídua d'en Reinés, mestre de cases, i Na Joana, filla de Joan Rainer, blanquer.

Santiago Albertí va publicar una dada biogràfica d'un "gerer" anomenat Reyner: el 18 de juny de 1488, defunció d'un albat d'una negra del senyor Reyner, alies Ximeno. Albertí deduí que Francesc Reyner va succeir, per això, a l'escudeller barceloní Pere Ximeno al seu taller del carrer dels Ollers Blancs [ALBERTÍ 1988: 32-35].

Pere Ximeno i Francesc Reyner foren obrers de l'església del Pi. Al *Llibre d'Esposalles*, vol. 3, pàg. 69 de la catedral de Barcelona hi consta la següent anotació: diumenge 15 de setembre de 1482, Francesc Reyner es va casar, en segones nupcies, amb Eufrasina, vídua de Pere Ximeno, gerrer. Al *Llibre d'Òbits*, vol. 14bis, de l'Arxiu parroquial del Pi hi ha una altra prova que relaciona Pere Ximeno amb Francesc Reyner: el dimecres 3 de novembre de 1503 va morir la senyora na Ximenis, alies Reyner, al carrer dels Ollers Blancs. Fou enterrada als Framenors. És a dir, queda demostrat que Francesc Reyner es va casar amb la vídua de Ximeno, a qui ja deuria conèixer des de feia temps, suposem que gràcies als negocis del seu marit i al fet de ser veïns. El negoci de Pere Ximeno deuria passar a mans de Francesc Reyner per raó del seu matrimoni amb la vídua Eufrasina.

Els vincles comercials (i amicals) entre ambdues famílies els podem resseguir encara més enrera en el temps. El mercader valencià que enviava la ceràmica a Francesc Reyner s'anome-

nava Nadal Requení. D'ençà la seva mort el 1489, el substituï el seu fill Martí Requení. Doncs bé, Jaume Ximeno, germà de Pere Ximeno, donà poders, el 1444, a un tal Pere Requení, de Manises per a què defensés els seus interessos, ja que tenia problemes en aquella ciutat amb un escudeller anomenat Jaie Centaina. Jaume Ximeno acabà arruïnant-se uns anys més tard, i el 1466 la seva esposa consta que rebia caritat a la parròquia del Pi [ALBERTÍ 1988: 32-35]. Quant a Pere Ximeno, celebrà capítols matrimonials el 1447 amb Eufrasina, filla del gerrer blanquer, Bartomeu Pontet, de Barcelona. El 1450, Pere Ximeno ja era prohoms de la confraria. El 1461 tingué lloc un fallit pacte amb l'escudeller Pere Ximeno, de Mislata. El 1464 fou obrer (membre de la Junta d'obra) de l'església del Pi. Segons Albertí, Pere Ximeno deuria morir entre el 1485 i el 1487. Ara ja sabem que morí el 1482.

Mort Francesc Reyner, l'any 1504 el seu fill Nicolau llogà el taller a l'escudeller barceloní Joan Trullàs, per 2 lliures i mitja anuals. El contracte incloïa una clàusula per la qual en el cas que Trullàs fes rajoles deuria pagar a Reyner 10 sous per cada miler "tant si va 10 lliures per miler com si va 3 lliures per miler". Trullàs disposava del seu propi llibre de comptes.

Creiem, doncs, que Francesc Reyner, del qual no tenim ni la més absoluta sospita que fos confrare—de fet no era pròpiament un escudeller, sinó un mercader—, deuria controlar bona part del negoci de la importació-reexportació de pisa daurada valenciana, des del 1477 i, possiblement des del 1483, també es va dedicar al negoci de la producció d'obra blava i obra daurada a Barcelona, fins a la seva mort, el 1501.

Al manuscrit de Nicolau Reyner consta que el 14 de juny del 1519, presents Pere Genovès i Joan Martorell, notari, la muller del difunt i el gerrer Joan Moret saldaren deutes, essent trobat Moret deutor de 6 £, 4 sous i 9 d

6.5.1. EL "LLIBRE DE COMPTES", DE FRANCESC REYNER

Aquest conegut llibre de comptes és una còpia de l'original—que és anomenat el "llibre vell"—redactada per Nicolau Reyner.

La informació que proporciona el *Llibre de Comptes* de Francesc Reyner sobre la producció i el comerç de pisa a Barcelona a les darreries del segle XV és abundant i molt interessant. Consta de 295 pàgines numerades. L'estructura és la següent:

Fol.1: "Memorial de la fundació del santuari del Tallat".

Fol.2: Nomenament com a procurador dels béns del monestir de Montserrat, el dia 16 de novembre del 1487.

Fol. 3r-3v: Comptes diversos del monestir de Poblet i venda de ceràmica al mateix monestir.

Fulls en blanc: 4, 18; 25v-26; 79v-91v; 93, 94v, 98v-99v, 164v-165, 177-179, 181v, 182, 184v-185, 187, 188v-189, 193r-197, 223v-227v, 228v-229, 230, 235, 237v-238, 239-249, 254, 257-258, 259-270, 272v, 276, 278v-282, 283v-288, 289-290, 293-294v i 295v.

Fulls amb comptes diversos (de Montserrat, marmessoria de Benet Prats i altres, taula de canvi, compres de béns immobles a Vilanova, deutes del seu cunyat, etc: 18v-28, 30-35, 42v, 44v, 46v, 48v, 122-124, 149v-154, 165v-176, 179v-181, 183-184, 186v, 187v, 188, 189v-192v, 197v, 207v, 213, 220-223, 227v-229v, 234v, 236-238v, 249v-253v, 254v-256v, 258, 270v-272, 273-274, 275v, 276v-277, 288v, 291v-292v.

Fulls amb comptes fets amb Nadal Requení: 35v-37.

70. AHPB, Antoni Palomeres. Primer Llibre de Testaments, 1460-1502.

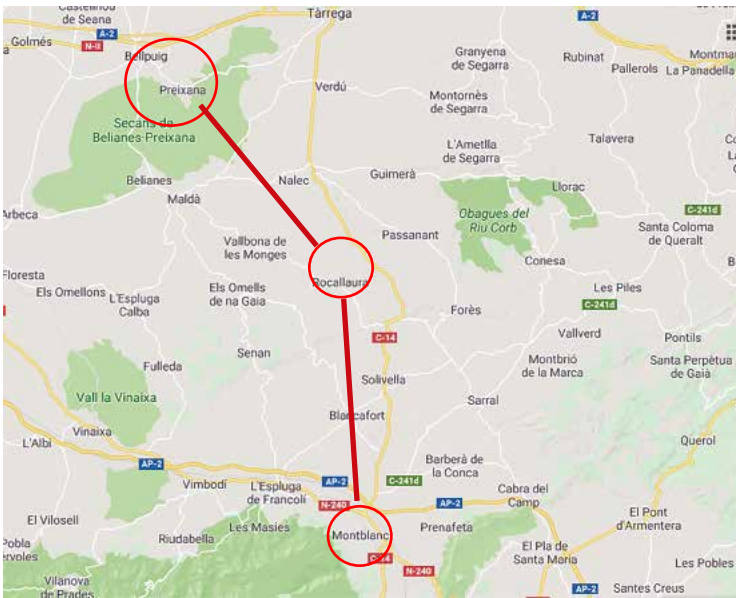

Fig.35: Origen geogràfic dels Reyner

Fulls amb compres del safre: fols. 39-40r.

Fulls amb comptes del plom: 40v-42.

Fulls amb comptes de l'estany: 44.

Fulls amb comptes d'obra de terra: 95-96, 98, 100.

Fulls amb els comptes dels viatges entre València i Barcelona: 100v, 101, 101v, 102, 103, 104, 104v, 105, 107v, 109, 109v, 110, 110v, 111, 111v-121v, 208, 209v i 210-212v.

Fulls amb els comptes de fornades: 102-102v, 103v, 104, 105v-121v, 124v, 208, 209, 213v-214v, 215v, 231-234.

Fulls amb els comptes del lloguer de l'obra: 282v-283r.

Fulls amb els comptes com a obrer de la parròquia del Pi: 294v, 295v.

Per tant, com es pot veure, una part important del llibre són pàgines en blanc o pàgines de comptes que no tenen relació directa amb el comerç o amb la producció de ceràmica.

Francesc Reyner no fou, pròpiament dit, un escudeller. De fet, en el seu testament es diu que era un mercader, i la documentació escrita el tracta també com a mercader.

Un dels seus negocis va consistir en la importació i redistribució de ceràmica valenciana i, possiblement més tard, en la producció de pisa blava i daurada al seu taller de Barcelona, a més d'altres negocis relacionats amb el comerç tèxtil, cereals, corall, gingebre, els préstecs de diners i la recaptació de rendes.

És difícil, amb la documentació escrita, poder fer distinció entre l'escudeller fabricant i l'escudeller venedor. Els més freqüent era que coincidissin ambdues dedicacions. Fins i tot, filant prim, encara podríem distingir entre l'escudeller que tornejava, el que coïa, el que pintava, etc. La gran quantitat d'escudellers documentats a Barcelona al segle XVI que no van arribar a la categoria de mestre fa pensar que es tractava de fadrins especialitzats en aquestes parts del procés productiu.

Aquest tipus de mercader amb lligams amb la producció de ceràmica també és conegut a d'altres llocs, com per exemple, a Mallorca. Segons Margalida Bernat i Jaume Serra, un gerrer mallorquí anomenat Antoni Prunera era un autèntic "senyor de gerreria", més que no pas un artesà: «Com a senyor podia tenir alguns coneixements tècnics, però el seu paper devia ésser el d'un gestor i no d'un menestral. En aquest context es pot considerar que a l'Edat Mitja mallorquina existien dos tipus de mestres gerrers: l'expert que treballava per a una altra persona com a simple assalariat o el que exercia sols nominalment l'ofici. El darrer era el propietari

d'instal·lacions i eines, i també el de tota la xarxa de comercialització tant de matèries primeres com de productes acabats» [BERNAT, SERRA, 1993: 827]. Exactament podem dir el mateix de Francesc Reyner.

Danièle Foy, en estudiar dels exemples dels mestres vidriers francesos, va arribar a la conclusió que era difícil, amb el textos escrits, distingir entre el vidrier fabricant del vidrier mercader. Aquesta confusió només s'explica per coincidència d'ambdues funcions. Alguns vidriers eren, a la vegada, vidriers i revenedors o vidriers i mercaders. En canvi, a Venècia, es feia distinció entre el fabricant (*foliario*) i el mercader (*vetrato*) [FOY, 1989: 59].

Els casos de Francesc Reyner i d'Antoni Prunera entrarien dins d'aquesta problemàtica. Som del parer que, a Barcelona, l'exemple de mercader amb lligams amb la producció de ceràmica no es va limitar a la figura de Francesc Reyner sinó que també n'hi va haver d'altres de semblants als segles posteriors. El fet que no s'hagin conservat els llibres de comptes que ho podrien demostrar dificulta enormement poder-ho demostrar.

En resum, tant Francesc com Nicolau els hem de considerar més com a mercaders que no pas com a escudellers.

Francesc Reyner va ser nomenat per Joan de Peralta, pare abat de Montserrat, com a procurador i arrendador de tots els censos que cobrava el monestir a la ciutat de Barcelona i al Llobregat, per una durada de tres anys prorrogables, a raó de 30 lliures anuals, a pagar 15 lliures per Nadal i 15 per Pasqua.

L'arrendament començà a comptar l'1 de maig del 1487 i finalitzà el 30 d'abril del 1490, essent renovat posteriorment. Les relacions amb el monestir de Montserrat incloïen, tanmateix, la compra, per part del cenobi benedictí de la vaixel·la necessària pel servei de la comunitat monàstica. La primera compra que s'esmenta al llibre correspon a la que es va fer el dia 7 de maig del 1487, és a dir, tan sols una setmana després dels pactes abans esmentats. Es coneixen força peces de pisa blava de finals del segle XV decorades amb una serra damunt de muntanyes, l'emblema del monestir.

Els primer esment de contactes comercials amb València es recull a la pàgina 35 del llibre. Sabem que fins al 1489 negocià amb Nadal Requení, mercader de València, veí de Manises⁷¹. Requení tenia botiga al grau valencià. Sembla que al "llibre vell", que començava l'any 1477, s'hi recollien les transaccions comercials entre Nadal i Francesc. A l'altre llibre, el del 1489, es recullen els tractes amb el fill del difunt mercader valencià. Aquest fill s'anomenava Martí Requení, veí de Paterna. Nicolau, el fill de Francesc Reyner, ja estava al servei del seu pare, el 1490 (tindria només uns 14 o 15 anys), ja que estava al grau de València juntament amb Guillem Clariana tancant tractes amb Martí Requení per la compra d'obra de terra, exactament de 26 caps, per un import de 6,5 lliures en rals de València, que s'havien de transportar en la barca de Joan Creus, de Pineda.

El pagament de la mercaderia s'efectuà a través d'una lletra de canvi.

El 8 de febrer del 1490, Francesc Reyner envià a Martí Requení una lletra de canvi de 50 lliures, en rals de València, destinada als senyors Francesc Miró i Dionís Miquel, mercaders,

71. La nissaga dels Requení, una de les més importants pel que fa a la producció i comercialització de la ceràmica de Paterna/Manises, ha estat posada de relleu en un molt interessant article d'Antoni Llibrer. [LLIBRER, 2014].

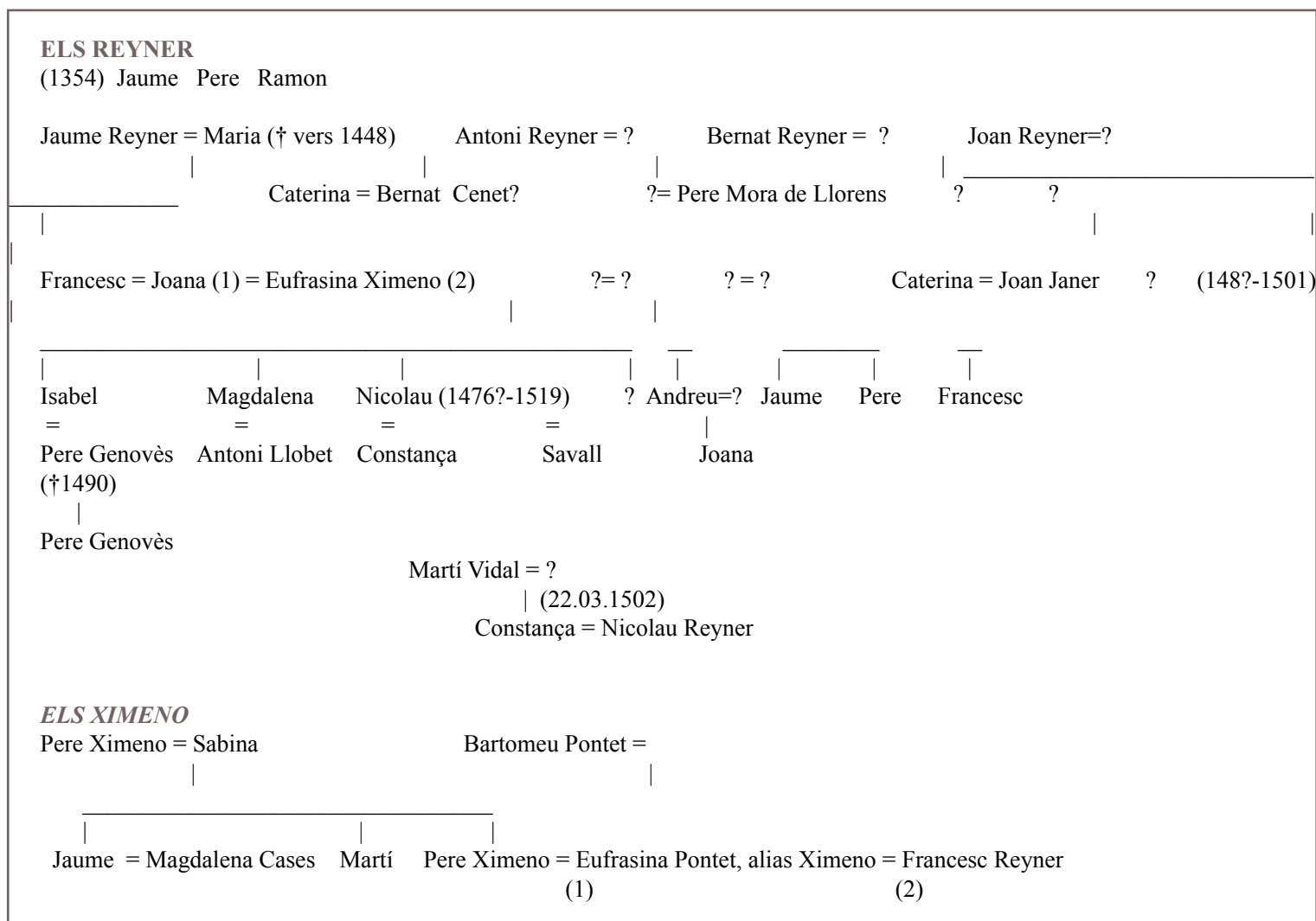

Fig.36: Genealogia dels Reyner

per les que havia pagat a Joan Font i Bernat Mahull a la taula de la ciutat 56 lliures, 12 sous i 6 diners d'aquesta moneda, a raó de 13 i ¾ per cent (13,75%).

Hi trobem dades molt interessants sobre el volum dels seus negocis: l'obra de terra comprada a València més la que havia fet fer a casa seva des de l'1 de juliol de 1483 fins al 31 de juliol de 1487 pujava a 7.516 lliures, 14 sous i 3 diners, mentre que l'obra de terra que havia venut des de l'1 de juliol de 1483 fins al 31 de desembre de 1487 pujava a 11.374 lliures, 12 sous i 4 diners. Això vol dir un saldo positiu a favor de Francesc Reyner de 3.857 lliures, 18 sous i 1 diner, és a dir, unes 1.000 lliures anuals, només amb el negoci de la ceràmica.

Al fol. 100 del manual hi ha la següent anotació:

- Compte de l'obra de terra comprada des de l'1 de juliol de 1483 fins al 22 de maig de 1489:

Daurat comprat a València + daurat fet a casa seva: 122 grosses i 2 dotzenes, que importaven 900 lliures, 9 sous i 11 diners.

- Obra blava i blanca feta a casa seva fins el dia 2 de maig de 1489: 1969 grosses, 11 dotzenes, que importaven 366 lliures, 19 sous i 2 diners.

Suma tota l'obra daurada, blava, amb gerres, cossis, llates i safra: 6.994 grosses, 1 dotzena, que importava: 3.345 lliures, 19 sous, 7 diners.

Recapitem una mica. Francesc Reyner importava pisa des de València des del 1477 (daurada i blanca). No sabem quan inicià, a Barcelona, la fabricació de ceràmica, però en tots cas,

ha de ser abans del 1489, ja que diu haver venut obra blanca i blava feta a casa seva, des del 2 de maig del 1489: 5.969 grosses i 11 dotzenes, que importaren 2.366 lliures, 18 sous i 9 diners. Suposem que deuria ser des de l'any 1483, quan va regentar l'obrador de la seva esposa, la vídua Ximeno.

Sumava tota la ceràmica daurada i blava, amb "gerres e cossis", 6.992 grosses i 1 dotzena, que costaven 3.345 £, 19 sous i 7 d. Fins al 2 de maig del 1489 havia venut quasi 6.000 grosses de pisa blava feta a casa seva, el que suposa unes 860.000 peces. Creiem que Francesc Reyner importà pisa de València des del 1477 i la fabricà al seu taller des del 1483, ja que ell mateix així ho assegura. Possiblement elaborés a Barcelona pisa daurada des del 1489.

Com que ell no era escudeller, sinó mercader, algú havia de fer les peces que sortien del seu taller barceloní. Per la documentació conservada, creiem que un dels escudellers que treballà per a ell fou un tal Joan Cerdà

Una dada prou interessant és que el dia 2 de novembre del 1489, l'escudeller barceloní Gaspar Moner lliurà, a Francesc, la primera fornada d'obra blava i blanca feta per ell a casa d'en Reyner. Es composava de 47 grosses i 2 dotzenes (6.792 peces), sense especificar els tipus.

Un document del 1488 informa que Gaspar Moner tenia llogat del mercader Pau Estrany, alies Xiprer, un obrador de fer obra de terra, amb dos forns acabats de construir, al carrer de Na Quintar, i un altre obrador, també d'en Ciprés (Xiprer), al carrer dels Ollers Blancs⁷².

72. B.C, Rafael Cervera, fol-25.

Fig.37: Escudella de pagès amb el senyal de Francesc Reyner (1482-1501). Museu de Tortosa.

Al final del 1489 o a la primavera del 1490 Reyner comprà obra blanca a Joan Cerdà (18 grosses i 6 dotzenes) i la va fer coure a Gaspar Moner, a qui pagà 10 sous per les romanilles (feixos de romaní), a més de 18 sous per 3 grosses de “pagès blanc”. També va pagar a un tal Jeroni per pintar (es tractaria, tal vegada, de l’escudeller Jeroni Albanell). El dia 8 de març del 1490 rebé la primera fornada de pisa blava i blanca feta per Jeroni Albanell: 45 grosses, sense especificar el tipus de peça, a qui va pagar 18 lliures, 18 sous i 4 diners. El 20 de març del 1490 coïa una grossa de plats blancs, una d’escudelles blanques i un altra de “gresaletes ab vora”, per a l’hostal del monestir de Poblet.

Així, doncs, tenim que fins a la data indicada treballaven per a Francesc Reyner els escudellers:

Joan Cerdà: al menys, fins al 1489.
Gaspar Moner: al menys, des del 1489.
Jeroni Abanell: al menys, des del 1490.

Sembla que Gaspar Moner i Joan Cerdà coïen obra daurada i obra blava, mentre que Jeroni Albanell només li lliurava pisa blava.

L’escudeller Gaspar Moner apareix als padrons de milícia de Barcelona i al fogatge del 1516. Quant a Joan Cerdà, sabem que el 1500 rebé l’extrema unció (deuria morir més o menys per aquelles dades, ja que no se’n sap res més d’ell). El 19 de març del 1525 es va fer l’inventari dels béns de la seva vídua Eufrasina, morta aquell any. Joan Cerdà tenia cases, obradors i botigues al carrer dels Ollers Blancs, una caseta al carrer dels Tres Llits, al davant mateix del carrer dels Ollers Blancs, i una altra caseta amb botiga, al mateix carrer dels Ollers Blancs, al davant de les cases grans anteriorment esmentades.

Francesc Reyner tenia tres maneres d’obtenir la ceràmica que després vendria: la producció feta al seu obrador, la compra d’obra a escudellers locals, mercaders o altres personatges i les importacions directes des del port de València canalitzades per mitjà dels seus socis a la capital del Túrria.

a) La compra d’obra valenciana, a Barcelona mateix

Una de les maneres d’assegurar-se el subministrament d’obra valenciana era comprant-la a diversos personatges. Es tractava de mercaders, però hem localitzat fins i tot a un prevere.

El dia 11.08.1489 va comprar a Joan Ferrer, que estava al carrer de n’Oliver: escudelles comunes (4 grosses, 6 dotzenes. Import: 3£, 9§, 9d.); plats comuns, a raó, de 31 s/g (2 grosses, 1 dotzena. Import: 3£, 3§, 7d.); pagès morisc, a raó, de 15 §, 6d. la grossa (3 grosses, 10 dotzenes. Import: 2£, 9§, 5d.); escudelles comunes, a 15§, 6d. la grossa (: 3 grosses, 6 dotzenes. Import: 13§, 4d.); escudelles de carrasca comunes, a raó de 20? s/g (6 dotzenes. Import: 10§.); plats de carrasca, a raó de 31 s/g (3£, 8§); bacines fines (mitja dotzena. Import: 10§); pitxers fins, a 20 diners la peça (6 unitats: 10§); enciameres fines xiques (1 dotzena: 4§).

Les compres detallades es mostren en unes taules que publiquem en pàgines posteriors.

b) La compra de fornades fetes a Barcelona

Tot i que Francesc Reyner va treballar amb diversos escudellers de Barcelona la major part dels tractes, pel que fa a la producció de pisa, els va realitzar amb Gaspar Moner. Ara bé, en el llibre vell (iniciat l’any 1477) sembla que hi hauria anotades les relacions professionals amb l’escudeller Joan Cerdà.

Gaspar Moner lliurava obra blanca i obra blava a Francesc Reyner, i aquest feia coure obra daurada al seu propi obrador.

Les peces barcelonines del segle XV que han arribat fins als nostres dies, procedents principalment de troballes arqueològiques, presenten vernís únicament a la cara interior, on hi va la decoració pintada en blau. Les peces completament blanques duïen vernís a ambdós costats, de manera que resultaven més cares que les pintades de blau. Opcionalment, aquestes peces blanques podien ser decorades amb la preparació que donava lloc al daurat, o bé es podien deixar tal qual, sense decorar.

Les escudelles de pagès blau costaven 8 diners la dotzena, mentre que les blanques amb orelles en costaven 9.

La producció de Gaspar Moner era la següent:

- Escudelles: pinzell; pagès blau, de Poblet (destinades a aquest monestir); blanques amb orelles.

Dobleres (més grans que les escudelles, blanques, sense peu i amb orelles).

- Plats: prim poc i prim gran (?), blancs i talladoram.
- Taifores blanques grans (= llibrelles).
- Menut.
- Culleres.
- Potets.
- Lladrioles.
- Tinters.

Les peces més sollicitades eren les escudelles de pagès i les de pinzell. Representaven entre un terç i la meitat de la majoria de les fornades. Lògicament haurien de ser les peces que més es trobessin, encara que fragmentades, en jaciments arqueològics de Barcelona i de la seva àrea d’influència comercial.

Gaspar Moner no elaborava, per a Francesc Reyner, ni escudelles de galatí, ni tall d’argent, ni capallenats.

El ritme de lliurament de les fornades era força regular. Fins al març, li lliuraven dues fornades al mes, una a inicis del mes i l’altra, uns 15/20 dies més tard. A partir de l’abril només consta una fornada al mes. S’alternaven tres fornades de blau per una

Fig.38:Escudella daurada amb la imatge de la Mare de Déu de Montserrat, probablement sortida de l'obra de Francesc Reyner, Barcelona, 1487-1501. Col·lecció Mascort (Torroella de Montgri), anteriorment a la col·lecció Rocamora. Foto: Joan Mas. Bibliografia: Cerdà

de daurat.

Al fol. 100 del llibre de comptes hi ha anotat el següent:

A 19 de maig de 1489, de Joan Cerdà, una fornada blava: 16 grosses. Import: 14£, 14§.

A 6 de juny de Joan Cerdà, feta a casa Reyner, una fornada de daurat: 14 grosses, 8 d. Import: 12£, 6§.

A 19 de juny de 1489, de Joan Cerdà, una fornada de blau i blanc: 35 grosses, 2 dotzenes. Import: 13£, 9§.

A 3 de juliol, una fornada de daurat feta a casa seva: 15 grosses, 8 dotzenes. Import: 13£.

A 11 de juliol, de Joan Cerdà, una fornada de blau: 37 grosses, 1 dotzena. Import: 14£, 7§, 9d.

A 27 de juliol, de Joan Cerdà, una fornada de blau i blanc: 36 grosses, 8 dotzenes. Import: 14£, 11§.

A 28 de juliol, una fornada de daurat feta a casa, d'en Cerdà: 15 grosses. Import: 12£.

A 14 d'agost, una fornada de blau, d'en Cerdà: 41 grosses, 1 dotzena. Import: 15£, 1§.

A 29 d'agost, una fornada d'en Cerdà, feta a casa: 16 grosses, 2 dotzenes. Import: 13£, 1§.

A 5 de setembre, d'en Cerdà, una fornada de blau i blanc: 36 grosses, 8 dotzenes. Import: 13£, 10§, 9d.

Suma de pàgina: obra daurada 1.081 grosses. Costen: 790£, 7§.

Suma de pàgina: obra blava: 5.188 grosses, 8 dotzenes. Costen: 2.454£, 12§, 3 d.

Suma de per tot la obra blava d'en Cerdà 6.269 grosses, 8 dotzenes. Costen: 3.233£, 19§, 3 d.

També són molt interessants les dades referents a les comptes de safra. Francesc Reyner comprava el safre a València i el feia dur a les mateixes naus que li portaven la pisa valenciana. Una vegada a Barcelona, el revenia als seus escudellers, a un preu avantatjós, i a altres mestres, a un preu una mica més elevat.

Les quantitats venudes al detall són un indicador del que es necessitava a Barcelona per a fer una fornada d'obra blava.

TAULA II: COMPRES DE SAFRA			
Dates	Compradors	Quantitats	Preus
26.02.1490	Gaspar Moner	2 lliures	4 sous
05.03.1490	Simó Fajol	2 lliures	4 sous
17.03.1490	Gaspar Moner	2 lliures	4 sous
17.03.1490	Andreu Serra	1 lliura	2 §, 3 d.
26.03.1490	Gaspar Moner	1 lliura	2 sous
03.04.1490	Gaspar Moner?	1 lliura	2 §, 3 d.
15.04.1490	Gaspar Moner	3 lliures	6 sous
15.04.1490	En Diego	1 lliura	2 §, 3 d.
10.05.1490	Gaspar Moner	3 lliures	6 sous
12.05.1490	Jeroni Albanell	2 lliures	4 sous
19.05.1490	Gaspar Moner	1 lliura	2 sous
16.06.1490	Jeroni Albanell	1 lliura	2 sous
29.07.1490	Gaspar Moner	2 lliures	4 sous
17.07.1490	Simó Fajol	6 quintars	1 sou
29.07.1490	Gaspar Moner	2 lliures	4 sous
18.08.1490	Jeroni Albanell	2 lliures	4 sous
20.08.1490	Simó Fajol	1 ll, 6 quintars	3 sous
30.08.1490	Andreu Serra	9 quintars	1 sou, 6 d.
28.09.1490	Gaspar Moner	3 lliures	6 sous
25.10.1490	Gaspar Moner	2 lliures	4 sous
02.12.1490	Pere Vidrier	6 quintars	1 sou
02.11.1490?	Gaspar Moner	2 lliures	4 sous
15.10.1490	Jeroni Albanell	2 lliures	4 sous
17.12.1490	Gaspar Moner	3 lliures	6 sous
14.01.1491	Jeroni Albanell	2 lliures	4 sous
15.03.1491	Gaspar Moner	2 lliures	4 sous
22.03.1491	Gaspar Moner	1 lliura	2 sous
02.04.1491	Pere Vidrier	9 quintars	1 §, 6 d.
06.04.1491	Gaspar Moner	2 lliures	4 sous
13.04.1491	Gaspar Moner	1 lliura	2 sous
20.04.1491	Gaspar Moner	2 lliures	4 sous
13.05.1491	Gaspar Moner	3 lliures	6 sous
05.06.1491	Gaspar Moner	3 lliures	6 sous
18.06.1491	Gaspar Moner	2 lliures	4 sous
08.08.1491	Gaspar Moner	3 lliures	6 sous
04.09.1491	Gaspar Moner	3 lliures	6 sous
23.09.1491	Gaspar Moner	3 lliures	6 sous
14.10.1491	Gaspar Moner	1 lliura	2 sous
25.10.1491	Gaspar Moner	3 lliures	6 sous
01.11.1491	Gaspar Moner	3 lliures	6 sous
03.12.1491	Gaspar Moner	3 lliures	6 sous
00.02.1492	Gaspar Moner	3 lliures	6 sous
22.02.1492	Gaspar Moner	3 lliures	6 sous
19.03.1492	Gaspar Moner	3 lliures	6 sous
03.04.1492	Gaspar Moner	2 lliures	4 sous
09.04.1492	Gaspar Moner	1 lliura	2 sous
19.04.1492	Gaspar Moner	3 lliures	6 sous

Es tracta, doncs, de 96 lliures de safre, a dividir entre 48 compres efectuades: 2 lliures de safre per compra, de mitjana.

Un quintar pesava 41,6 kg, i el formaven 104 lliures. Cada lliura pesava 400 grams. Això vol dir que a cada compra s'adquirien uns 800 grams de safra.

Es pot calcular la quantitat de safra necessari per decorar una peça? És evident que caldria tenir en compte les dimensions de la peça i la complexitat de la decoració, però si més no podem fer uns càlculs forma aproximats, encara que siguin teòrics.

Disposem de les quantitats de safra comprades els anys 1490. 1491 i part del 1491 així com també el nombre i composició de les fornades lliurades a Francesc Reyner, de manera que podem relacionar cada compra de safra amb una fornada de blau.

Caldria dividir la quantitat de safra comprada pel nombre de peces de cada fornada, però s'ha de tenir en compte que les fornades que Gaspar Moner i la resta de mestres escudellers lliuraven a Francesc Reyner estaven compostades únicament de peces "bones i rebedores", és a dir, que prèviament s'havia eliminat el *frentum* o peces defectuoses. Sense aquesta dada és molt difícil determinar amb certa exactitud el nombre de grosses d'una fornada d'obra blava.

Per a una fornada de blau es necessitaven uns 800 grams de safra, que costaven:4 sous.

Quant al plom, en 15 compres es varen adquirir unes 101 roves, 6 lliures = 700 lliures (280 kg) per fornada, al preu de 4-4,5 lliures.

Quant a les compres d'estany, es van adquirir unes 14,1 lliures a 2 sou, 4 diners la lliura, que correspon a 5 kg, 600 grams s'estany per fornada (1£, 12§, 11 d).

Cost d'una fornada blau:

Safra: 4 sous

Plom: 4 £, 10 sous

Estany: 1 £. 13 sous

Total: 6 £, 7 sous

Hi caldria suar l'argila i el combustible.

Paral·lelament a la producció elaborada a casa seva, arribaven des de València diferents tipus d'embarcacions –barques, llaüts, caravelles– carregades amb "caps" plens de ceràmica. Aquests caps podien ser dels tipus següents: cossis, cossis grans, cossis tercencs, cossis quintarencs, gerres, gerres quintarenques i gerres tercenques.

En el moment de rebre la mercaderia en destí calia satisfer l'import dels recipients a l'interior dels quals la ceràmica viatjava ben protegida. Aquestes peces eren molt costoses, encara que després es podien tornar a vendre i recuperar l'import. La més cara era el cossi gran. Cadascun costava 6 sous. Després, la gerra terciena, que costava 4 sous i sis diners. La més barata era la gerra quintarenca, que costava 3 sous. Aquestes quantitats poden donar idea de les dimensions de cada peça.

A València, les despeses derivades del transport de les gerres plenes de ceràmica fins a Barcelona eren les següents:

1 Les llates o taulons de fusta on s'hi encaixaven les gerres durant el transport: una dotzena de llates de fusta costava cinc sous. De vegades també s'esmenten les trunyelles o trenes d'espart.

2 Els estibadors i carregadors del grau de València. Els caps s'havien d'estibar i lligar, a fi i efecte que la fràgil mercaderia que transportaven no patís cap desperfecte durant el viatge. El preu anava en funció del nombre de caps: estibar i lligar 12 caps costava quatre sous, és a dir, quatre diners per cap. En alguns viatges s'esmenten les llibrelles per als cossis, de manera que sembla que aquests atuells de transport de boca ampla anirien tapats amb aquell tipus de peça.

3 La càrrega ("carregar en fusta") de cada cap costava uns

8 diners.

4 Els contenidors. Segons la seva capacitat, hi havia els següents: cossis grans, cossis tercencs, gerres tercenques i gerres quintarenques.

5 Els drets: uns 2 diners per cada lliura.

En arribar a Barcelona calia satisfer altres despeses:

1 La descàrrega en destí: els estibadors cobraven 11 diners per cada cap descarregat, és a dir, un 13,75% més que no pas a València.

2 El transport ("traginar a casa"): els traginers o bastaixos cobraven 6 diners per cada cap traginat.

3 El "periatge o manifest": dret que es pagava a l'escrivent de la nau per enregistrar, al seu cartulari, les mercaderies carregades a la nau. Es cobrava a raó d'entre un 1- 2% del valor de la mercaderia declarada.

4 El "dret general": es cobraven 2 diners per cada lliura.

5 El nòlit: al patró de la nau se li havia de pagar el nòlit, a raó de 2 sous i 6 diners per cada cap transportat.

6 L'assegurança marítima.

6.5.2. ANÀLISI D'ALGUNS DELS VIATGES ENTRE VALÈNCIA I BARCELONA PEL SUBMINISTRAMENT DE CERÀMICA

La informació que proporciona el manual de Francesc Reyner és extraordinària.

El primer lliurament de ceràmica procedent de València anotat al llibre de comptes es va efectuar el dia 16 de maig de 1489.

El dia 7 d'agost de 1490. El patró de la barca va ser Antoni Marc. El material fou enviat pel mercader Martí Requení. Dins de 40 caps (37 cossis quintarencs i tres cossis grans) foren transportades 772 dotzenes de peces.

TAULA III: VIATGE DEL 07.08.1490 (ELS PREUS, EN SOUS LA DOTZENA)				
FORMES CERÀMIQUES TRANSPORTADES:				
	Dotzenes	Sobre el total de formes	Sobre el total peces	Preus
Escudelles				
a) Comunes	253	43,50%	32,77%	10
b) Pagès	161,5	27,77%	20,91%	10
c) Pagès morisc	80,5	13,84%	10,42%	10
d) Carrasca	72	12,38%	9,32%	14
e) Partera fina	14,5	2,49%	1,87%	21
Total:	581,5	99,98%	75,29%	
Plats				
a) Comuns	116	66,11%	15,02%	20
d) Carrasca	34,5	19,65%	4,46%	28
c) Comuns fins	25	14,24%	3,23%	30
Total:	175,5	100%	22,71%	
Enciameres				
	15	100%	1,98%	30
Total:	772	100%	100%	

Les 3/4 parts de les peces transportades correspon a escude-

lles, de les quals gairebé la meitat (43,5%) eren del tipus “comú”.

L'anàlisi del viatge del dia 29 de juliol del 1493 permet conèixer alguns aspectes referents a les despeses. Es van carregar al grau de València 21 caps plens d'obra de terra: 10 cossis, 9 cossis quintarencs i dues gerres quintarenques. El valor total de la ceràmica embarcada sumava 20 £, 3 sous i 2 d., en moneda de València, una xifra, doncs, no gaire gran. La ceràmica embarcada a València anava dirigida a Francesc Reyner. Cada cap estava marcat amb el seu senyal, que hem pogut identificar pintat en alguna escudella blava sortida del seu obrador. Si algun cap es descarregava al port de Tortosa, es feia indicar al llibre de comptes, en una nota marginal.

A la quantitat abans esmentada hi calgué sumar l'import dels contenidors, ço és, 21 caps: 3 lliures i sis §, i el de dues llates de fusta usades per posar-los: 11 d. Es van pagar 7 sous i 2 d. per les feines d'estibar i lligar els caps. Carregar els caps plens de ceràmica va costar 2 £, 7 sous i 4 d., i els impostos (sisa i treta), 1 £. 13 sous i 4 d. En total: 7 £, 14 sous i 9 d. És a dir, el preu de la tramesa es va incrementar en més d'un 38%, però en cas de poder revendre els contenidors (66 sous), l'increment seria molt menor (22%):

Una vegada a Barcelona, es varen convertir les 27 £, 17 sous i 11 d. en moneda barcelonesa, a raó d'un +15%, la qual cosa donà una xifra de 31 £, 19 sous i 6 d. A Barcelona, s'hi sumaren altres despeses: taxes i impostos (emperiatge i manifest): 4 sous i 1 diner, i el dret general: 10 sous i 2 d. La mà d'obra va consistir en descarregar els 21 caps (11 sous) i tragar-los fins la casa de Reyner (11 sous). Al patró, se li va pagar el nòlit (2 lliures i 9 sous).

Els 21 caps de ceràmica, posats a casa d'en Reyner, havien augmentat de preu en, aproximadament, un 56%. És clar que es podia recuperar una part de la inversió feta, tot revenent els 21 caps, pels quals s'havien pagat 66 sous.

A València:

a) Cost de la ceràmica: 20 ll, 3 §, 2 d (72,26%).

b) Cost dels contenidors necessaris: 3 ll, 6 s + llates de fusta: 11 d. (11,99%).

c) Mà d'obra al port de València: 2 ll, 14 §, 6 d. (9,76%)

d) Impostos a València: 1 ll, 13 §, 4 d, (5,97%)

Total: 27 £, 17 §, 11 d.

Increment del cost, en sortir de València: 27,72%

A Barcelona:

Canvi de moneda (+15%): 31 ll, 19 §, 6 d.

Impostos: 14 §, 3 d. (2,22%).

Mà d'obra: 3 ll, 11 §. (11,1%).

Increment: 13,32%

Increment total a Barcelona: 15%+13,32% = 28,32%

Cost inicial a València: 23 £, 3s., 7d. (moneda barcelonesa)

Cost final a Barcelona: 36 £, 4s., 9d.

Els cost de la ceràmica s'havia incrementat un 56%

El seu llibre de comptes permet conèixer els productes ceràmics que s'elaboraven aleshores, així com els seus preus. Un estudi comparatiu d'aquests preus permet distingir fàcilment si es tracta d'obra blava, blanca o de pisa daurada.

6.5.3 NICOLAU REYNER I EL SEU MANUSCRIT. L'OBRA-DOR DE NICOLAU REYNER

El manuscrit es conserva a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona dins la sèrie “Extravagants”, amb la signatura (B-134). Manuscrit en paper, sense enquadernar. Té 93 folis de 16 x 22 cm. Els dos primer fulls, sense numerar; la resta, amb foliació antiga que, per error als tres darrers, és 89-91, enlloc de 88-90. Cobertes de paper. Hi ha quatre trossets de paper, solts, numerats a llapis posteriorment. De la lectura del manuscrit es dedueix que Nicolau Reyner tenia un altre *Llibre de Fornades* amb cobertes de pergamí, un llibre amb cobertes de paper i un llibre de deutes.

A la portada del manuscrit hi figura un títol: *Llibre de Comptes*, posat pels arxivers modernament, possiblement inspirat en el títol del manuscrit del pare de Nicolau Reyner, Francesc Reyner, de datació quelcom anterior (1485-1510), i que també es conserva al mateix arxiu. Sembla, però, que el títol del manuscrit de Nicolau seria un altre, ja que en una de les primeres línies de les pàgines inicials, malauradament amb la tinta molt malmesa, s'hi pot llegir “... la roblica dels Libras de les... començat el primer dia de...” Al subjecte (la roblica dels llibres) li segueix un ...“de les...” que sembla referir-se a la paraula “fornades” més que no pas a “comptes”. Així, doncs, no es tractaria d'un llibre de comptes, com el del pare Francesc, o d'un llibre de deutes, sinó de fornades, incomplet, ja que ens manquen altres llibres anteriors que sabem que existien, car són esmentats en el manual de Nicolau. Degut a què s'hi recullen dades fins el mateix dia de la mort de Nicolau Reyner, els llibres esmentats, però no conservats, deurien recollir altres dades sobre fornades anteriors al període de 1514 al 1519, possiblement, del 1510 al 1514.

El manuscrit ha estat consultat per diversos autors abans que nosaltres, però només Ainaud de Lasarte en va publicar un extens article, l'any 1942 [AINAUD, 1942:]

Les dades recollides en els 92 fulls no segueixen un ordre cronològic, la qual cosa dificulta la lectura comprensiva del text. El manuscrit està estructurat en parts diferenciades, separades per fulls de paper deixats en blanc. Cada part correspon a assentaments de tractes professionals duts a terme amb diferents escudellers, gerrers i ollers. Per això, a la coberta interior del manuscrit hi ha una mena d'índex onomàstic amb un número de foli que serveix per anar directament a la pàgina del manual on consten les operacions comercials fetes amb aquella persona. Dóna la sensació que falten dades per recollir, ja que algunes d'aquestes parts estan manifestament incompletes, figurant-ne tan sols el nom de la persona a la qual estava reservada. L'índex permet conèixer alguns dels noms dels col·legues d'ofici amb qui mantingué tractes: Onofre Segarra, Onofre Espelta, Gabriel Serra, en Codina, Jaume Albó, en Pere Ros, en Parmer –tots ells, escudellers–, Jaume Marcer, Joan Moret, en Ferran, Pere Mates –tots ells, gerrers–, Climent Cili, Mateu Elies, Toni Caps, Pere Dalmau, Gabriel Sotalell –tot ells, ollers. D'entre tots, només a tres se'ls tracta de “mon compare”: Pere Arnau, en Moret i en Cilli.

Ordenats per ordre cronològic, els assentaments més antics corresponen a certs negocis entre Nicolau Reyner i Joan Parmer, que daten de l'any 1513. Bona part de les operacions que s'hi detallen daten del 1514: tractes amb Onofre Segarra (fins al 1515), amb Climent Cili, amb Onofre Espelta (fins al juliol d'aquell any), amb Joan Moret (fins pràcticament unes setmanes abans de morir Nicolau), amb Toni Caps i amb Joan Gui-

merà Montoliu. Del 1515, daten les referències a tractes amb Onofre Segarra, en Moret, Climent Cili, Pere Arnau, Gabriel Sotalell. Del 1516, hi ha molt poques notícies, tan sols unes vagues referències a tractes amb en Moret. Del 1517, alguna dada referent a Joan Guimerà Montoliu. Del 1518, són les referències més abundants de tractes comercials, amb Climent Cili, Joan Guimerà Montoliu i en Moret. Del 1519 pràcticament només tenim notícies de tractes amb Joan Moret.

El 13 de juny de 1519 va morir Nicolau Reyner. Encara hi ha algunes anotacions fetes posteriorment, de puny i lletra de Pere Genovès, el seu nebot.

Si el manuscrit hagués seguit un ordre cronològic –com si fos una mena de diari personal–, la notícia de la mort de Nicolau Reyner no l’hauríem trobat, a no ser que algú l’hagués recollit; segurament haguéssim constatat una interrupció sobtada de les activitats del mercader-escudeller. En canvi, sí que es recull la notícia de la seva mort, en concret als fol. 59 v i 66v, tot aprofitant unes pàgines en blanc deixades per Reyner, vers a la meitat del manual. Això ens fa pensar que el manual l’havia dividit en dues parts: des del principi i fins al fol. 56r, destinades a recollir dades sobre la producció de pisa a casa seva i/o sobre tractes amb altres escudellers i, aproximadament des del fol. 56v fins gairebé el final, on recollir tractes fets amb gerrers i ollers.

Contemplada a nivell europeu, la documentació conservada sobre la producció i venda de ceràmica, sobre ceramistes i gremis d’“obra de terra” en època “preindustrial” és molt copiosa, però la referent a com funcionava un obrador de ceràmica, és, per contra, ben escassa. Per tant, podem considerar que són d’interès “europeu” els pocs tractats o manuals que es poden incloure dins del segon apartat. És internacionalment conegut (i reconegut) l’extraordinari tractat anomenat *I Tre libri dell’arte del vasaio*, de Cipriano Piccolpasso, editat a Urbino el 1548, del qual se’n va fer una edició facsímil (acompanyada d’un aprofundit estudi) a Londres, publicada l’any 1980 [LIGHTBOWN; CAIGER-SMITH, 1980]. Es tracta, però d’una rara avis. També té el seu innegable interès l’apartat que dedica l’Encyclopédie, de Diderot-D’alembert a la ceràmica i a la porcellana.

En aquest panorama una mica confús per la heterogeneïtat documental cobra especial relleu el manuscrit de Nicolau Reyner. No és un tractat, com el de Piccolpasso, ni tampoc ens permet saber com seria l’estructura d’un obrador de ceràmica barceloní d’aquella època, ja no ens el descriu. Podríem dir que es tracta d’una documentació que “exemplifica” el tractat de Piccolpasso i que complementa (o pot ajudar a complementar) els resultats d’una recerca arqueològica o etnogràfica. Les estructures dels obradors ceràmics desenterrades pels arqueòlegs poden “cobrir vida” si se les interpreta a la llum d’un manual com el de Nicolau Reyner.

El llibre de Nicolau Reyner no és un “Llibre de Fornades”, perquè que no s’hi recullen sistemàticament les fornades que va rebre entre els anys 1515 i 1519, sinó més aviat un “Llibre de Comptes” (“Dec”/“Deu”) on, de tant en tant, s’esmenten lliuraments de fornades. És indirectament que el manual d’en Reyner ens proporciona informació sobre el funcionament d’un obrador de ceràmica en una època coetània a la del tractat de Piccolpasso. Ens consta, per què així s’indica en el propi manuscrit, que altres escudellers barcelonins posseïen llibres semblants (per a exemple, el mateix Joan Trullàs), però no han arribat fins els nostres dies.

Cal dir que el pare de Nicolau, en Francesc Reyner va morir

el 1501, i que el llibre que se li atribueix conté informació del 1485 al 1505. Nicolau, doncs, no només va acabar el llibre del seu pare, sinó que de fet tot el llibre és una còpia del manuscrit original, des de la primera fins a la darrera pàgina. Fou començat a copiar el 1502, just l’any després de la mort de Francesc Reyner, i recull informació fins al 1510, que coincideix, *grosso modo*, amb l’època en què llogà l’obrador a Joan Trullàs. Falta informació entre 1510 i 1513.

«Recort sia a mi, Nicolau Rayner, de les avinences que són fetes entre ma madastra e mi, que yo agés star en la casa 8 anys en la casa e que ella agés a donar après sa mort 30 lliures e feu aquestes avinences mossèn Joan [...] e mossèn Gilem Clariana e lo senyor en Toni Lobet al diumenge après de Sent Jordi que contam l’any 1502. E ma madastra és morta lo dia del Morts que contam 1503 e ara a rafarmat que comensen los 8 anys que tinc estar en la casa. Comensen lo dia que legiren lo testament après sa mort».

ELS COL·LABORADORS DE NICOLAU REYNER

Gràcies a la informació que proporciona el seu manual, des del 1504 fins al 1519 Nicolau Reyner va tenir tractes comercials amb diversos escudellers, ollers i gerrers barcelonins. Un d’ells va ser Joan Trullàs, que el 1504 va llogar l’obrador de Reyner. Només havien passat uns mesos de la mort de la mare de Nicolau Reyner, legítima propietària, com hem indicat anteriorment. De l’escudeller Joan Trullàs en sabem poca cosa. Segons el fogatge de 1516 residia a l’*“Illa del carrer Ollers Blancs qui vagi per lo carrer del Vidre on és el forn del carrer dels Ollers Blancs”*. Figura al segon lloc de la relació de noms, just després de Gabriel Font; per tant, estaria molt a prop del carrer dels Ollers.

El primer de març de 1504, Nicolau Reyner va llogar el seu obrador a l’escudeller Joan Trullàs a canvi de 2 lliures i 10 sous anuals. Tenint en compte els preus que es pagaven aleshores pel lloguer d’un obrador, aquesta quantitat resulta molt mòdica. En el contracte de lloguer s’estipula que en el cas que Joan Trullàs fes rajoles, Nicolau Reyner els hi havia de pagar a 10 sous per cada miler, tant si el preu de les rajoles elaborades fos de 10 lliures el miler com si fos de 3 lliures. És interessant aquesta indicació a les rajoles, ja que se’n tenen poques notícies: els escudellers, efectivament, també feien les rajoles decorades; en aquest cas, es tractaria de rajoles blaves pintades a trepa, imitant models valencians, ja que no es coneixen rajoles daurades catalanes d’aquella època, però sembla deduir-se del document contractual que hi hauria dos classes de rajoles: les més barates, que es pagaven a 3 lliures el miler, i altres més cares, que es pagaven a 10 lliures. Tal vegada, les primeres series rajoles bastes i les segones, esmaltades i pintades. A més, en el contracte de lloguer s’estipula que *“(…) E yo, si ell a mester un obrer, qu’el loga a preu? dia per obs que yo ayga mester obra a la botiga”*. Sembla que en cas que Nicolau Reyner necessités incrementar la producció per satisfer la demanda, Joan Trullàs podia llogar un ajudant.

Disposem d’informació que prova que es van pagar les mitges anyades, fins al 1507. S’esmenta un deute de Joan Trullàs en un *Llibre de les Fornades amb cobertes de pergami*, que no s’ha conservat⁷³.

Per tot plegat, almenys fins el 1514 Joan Trullàs i Nicolau Reyner van mantenir contactes professionals: li tenia llogat un obrador i, a canvi de pagar un lloguer molt mòdic, sembla que li subministrava obra escudellera i rajola, en aquest cas, a un

73. Vegeu el fol. 22v del manuscrit.

preu certament baix (0,5 lliures el miler), quan les rajoles valien, al mercat, 3 o 10 lliures el miler, segons el tipus. Això vol dir que Nicolau Reyner obtenia altres ingressos pel lloguer de l'obrador, ja que multiplicava per 6 o per 20 el preu de venda final de les rajoles que li subministrava Joan Trullàs.

Un altre col·laborador de Nicolau Reyner va ser Onofre Espelta, mestre escudeller de Barcelona, que residia al carrer que anava de la Carnisseria d'en Sorts fins al portal dels Ollers. No era l'únic escudeller que treballava per Reyner: també ho feien, simultàniament, Jaume Albó, Gaspar Moner, Gabriel Serra i Pere Ros (que podria ser un fadrí escudeller): *"Ha fet feina el Pere Ros per acabar la fornada d'en Nofre Espelta (...)"*.

Sembla que Onofre Espelta disposava d'un obrador propi: *"Ha feta obra en Joan Paüll, escudeller, a l'obrador d'en Nofra Espelta (...)"* i tindria un ajudat anomenat Joan Paüll. Joan Paüll també pintava i enforjava en el forn d'en Reyner.

Un altre col·laborador de Nicolau Reyner va ser Jaume Albó, mestre escudeller que residia al carrer que anava de la Carnisseria d'en Sorts fins al portal dels Ollers⁷⁴

Al manual també s'esmenten els noms dels escudellers Simó Fajol, Jaume Marcer o Mercer, Gaspar Moner, Joan Guimerà Montoliu, Joan Parmer, Onofre Segarra i Antoni Rovell, a més d'alguns gerrers i ollers.

La majoria dels col·laboradors de Nicolau Reyner els hem pogut situar entre els carrers dels Ollers Blancs i del Vidre, molt a prop, doncs, de la residència i obrador dels Reyner.

ELS OPERARIS DEL TALLER: LA DISTRIBUCIÓ DE LES FEINES

Reyner no s'ocupava de les operacions mecàniques com podien ser el treball a la roda, l'envernissat, l'enforjat o la cuita, sinó només administratives. Creiem que no es tractava veritablement d'un escudeller sinó d'un mercader que es dedicava al negoci de la producció i venda de ceràmica, una mena d'escudeller - capitalista per a qui treballen altres escudellers, com hem dit anteriorment. A un professional-productor no li calia anotar la fórmula per elaborar el daurat ni les peces de terrissa que entraven en un "cove"; per això no té res d'estrany que en les pàgines inicials del manuscrit hi consti aquesta informació.

Com a administrador, s'encarregava d'efectuar pagaments: donava diners als operaris per què compressin les matèries primeres necessàries per desenvolupar la seva feina (vernís, garbons). Una vegada al mes passava comptes amb els escudellers que treballen per ell: "... comptarem ell i jo..." Reyner lliurava quantitats de diner als obrers a compte de la feina que ells li havien de fer. Es cobrava el deute quan li lliuraven les fornades. De vegades si un obrer quedava en deute amb ell, aquest li donava una penyora: un vestit ("un capus", "una robeta",...) En altres ocasions el propi Reyner subministrava la matèria primera als escudellers (estany, plom,).

També era important la intervenció de la muller d'en Reyner, que s'encarregava, d'entre altres coses, de efectuar pagaments en nom del seu marit quan aquest era de viatge, estava malalt o no podia intervenir directament pels motius que fossin. En diverses ocasions trobem Reyner de viatge a Mallorca, Falset i a l'Urgell (possiblement al poble origen de la família, Rocallaura).

Quantes persones treballaven simultàniament per a n'en Reyner? No és fàcil dir-ne un nombre determinat. Descomptant el propi Reyner i la seva esposa, sabem segur que ho feien Onofre Segarra, Onofre Espelta, Joan Pahüll i Joan Guimerà Montoliu. Aquests, a la vegada, disposaven de mossos o ajudants. S'esmenta sovint als picadors, que també pastaven i envernissaven. A la documentació s'hi esmenten, doncs, mossos, picadors-pastadors, a més dels tiraterres (els que duïen les càrregues de terra) i els traginers (normalment ells eren els que transportaven el vernís al molí del clot i el tornaven a casa d'en Reyner), que no formaven, pròpiament dit, part del personal de l'obrador. Segons D. Foy, en un obrador de vidre hi hauria una mitjana d'uns 5 o 6 obrers, a part del mestre [FOY, 1989: 59]. A Mallorca, a la gerreria d'Antoni Prunera, anteriorment esmentada, hi treballaven uns 6 esclaus (BERNAT, SERRA, 1993: 827). A l'obrador de Reyner, a part d'ell i la seva dona, hi treballaven també:

- Dos o tres escudellers professionals, treballant més o menys simultàniament: Onofre Segarra i Onofre Espelta, Onofre Espelta i Pere Ros, Gabriel Serra i Jaume Albó; Joan Parmer; Joan Pahüll; Joan Guimerà Montoliu i Onofre Espelta; Onofre Espelta, Gabriel Serra i en Montoliu, etc. Sembla com si n'hi hagués sempre un de fix i d'altres que treballaven més o menys ocasionalment, i que aportaven els seus corresponents mossos.

- Un o dos picadors de vernís, professionals, que estimaven la quantitat de terra que hi havia a l'obrador, pastaven i picaven olles: Jaume Cases i en Miquel.

- Mossos ajudants: un d'en Reyner (Joan Miquel) i altres, de la resta d'escudellers: en Romeu, per a portar el vernís; el mosso de Joan Parmer; en Joan, obrer d'en Toni Rovell; el mosso d'en Damià; en Toni Paüll per fer la feina; el mosso d'en Montoliu; com en Marimon carregava, en Miró com enforjava...)

És difícil atribuir tots els noms de mossos o d'obrers a cada mestre en particular. Els mossos ajudants eren uns personatges polivalents. S'encarregaven de tragar el vernís al clot i també de desenforjar: "avia buidat lo forn de val"; s'els hi lliurava diner per efectuar pagaments ("6 ducats per pagar lo vernís de madò Monera", etc.

És a dir, ben bé unes vuit o nou persones⁷⁵ (tres escudellers, tres mossos, dos picadors i altres), a part de qui no pertanyia a l'obrador, sinó que portava la terra o els garbons: Rafael Marquès lo Vell; Toni Marquès, en Pallarès; l'home d'en Peralada, tots, aprovisionadors de terra; en Torres i madò Monera, que portava plom o vernís; en Caïet, en Cortès, madò Vaïana, madò Cruïlles, Joan Ferrer Duran, madò Torrent i mossèn Falscó, que portaven garbons.

Quan al manuscrit de Nicolau Reyner es parla d'una fornada d'obra escudellera, de quin nombre de peces estaríem parlant? Estimar la quantitat d'una fornada –de blau o de daurat– podria ser de gran ajut per poder calcular les dimensions dels forns. Caldrà deduir la resposta entrecreuant diverses dades, ja que mai no es comptabilitzen al manual el nombre de peces extremes del forn. Quan vegem anotat que un escudeller va lliurar a Nicolau Reyner una fornada –i tot seguit es detallen els tipus de peces i les quantitats– no s'indica el nombre de peces que

75.. Altres càlculs efectuats per Antoni Llibrer, basats en la documentació notarial, estimen entre 8 i 10 els operaris fixos que intervenien als tallers protoindustrials de Paterna i Manises, a la segona meitat del segle XV [LLIBRER, 2014: 229]. Com es pot veure, els càlculs coincideixen.

74. Segons el fogatge que data de mitjan segle XVI.

van sortir defectuoses, de manera que per poder quantificar el nombre total, caldria sumar-hi les peces de rebuig.

Quant a les fornades d'obra blava, el llibre de Francesc Reyner n'esmenta força. Es parla del següent número de grosses de peces blaves: 41 - 37 - 36,8 - 36 - 35,2 35, essent, doncs, la mitjana de 37 grosses, és a dir, 5.304 peces. La fornada més petita estava composta per 32 grosses, és a dir, 4.608 peces, i la més gran, per 50 grosses (7.200 peces).

Quant a les fornades d'obra daurada, s'esmenten els següents números de grosses: 17 - 16 - 15,8 - 15, resultant la mitjana de 16 grosses (2.304 peces). La fornada més petita estava composta per 14 grosses (2.016 peces) i la més gran, per 21 grosses (3.024 peces).

En el manual s'indica que l'escudeller Onofre Espelta va deixar obra crua: 128 dotzenes, de les quals 66 dotzenes eren d'obra crua d'envernissada preparada pel daurat, i 62 dotzenes eren d'obra crua no envernissada. En total, doncs, 1.536 peces, una mica més de la meitat, era obra blanca per fer daurar. De les 66 dotzenes d'obra blanca, 52 eren escudelles i 14, de plats. Les 62 dotzenes d'obra no envernissada corresponien a escudelles. Per la seva part, Joan Paüll va fer 2.640 peces, de les quals, només 144 corresponien a "primoc" blanc. La resta (lletrats, escudelles, etc.) no estava envernissat. Onofre Espelta va deixar 2.112 peces tornejades: 78 dotzenes eren ja envernissades, i 98 sense envernissar. Des les peces envernissades, 64 dotzenes eren escudelles, i 14 dotzenes, a plats. De les 98 dotzenes no envernissades, totes eren escudelles. Joan Paüll va lliurar una fornada d'obra escudellera: 5.425 peces, pel preu de 14 £, 9 sous i 6 d.: 3.648 escudelles, 1.152 plats, 288 lletrats i, la resta, altres tipus de peces. Per la quantia, segurament es tractava de peces blaves.

Segons dades recollides al manual de Francesc Reyner, més nombroses, obtenim les quantitats següents:

- Mitjana de fornada blava: 524 dotzenes per fornada (6.288 peces), ço és, unes 43-44 grosses (sense comptar el *frentum*).
- Mitjana de fornada daurada: 200 dotzenes (2.400 peces): ço és, 15-17 grosses (sense comptar el *frentum*).

És a dir, que en el forn de coure el blau hi cabien més del doble de peces que no pas en el de coure el daurat.

Segons el manual de Francesc Reyner, el ritme de lliurament de les fornades era força regular. Fins al març, es lliuraven dues fornades al mes: una, a l'inici del mes i l'altra, uns 15/20 dies més tard. A partir d'abril, només consta una fornada al mes.

S'alternaven tres fornades de blau per una de daurat. Al cap de l'any, resultaven unes 655 grosses de blau. Quant al manual de Nicolau Reyner, si analitzen els sis primers mesos del 1519, la feina de l'escudeller Joan Guimerà Montoliu duia un ritme regular, quant a fornades de daurat. Al final del mes de gener es recullen diverses notícies referents a una cuita de daurat. Al mes de març es parla de "quan tiràvem lo daurat". Al mes de maig, de "quan Miró enforjava daurat", i el 27 de maig, d'una fornada del forn d'avall buidada a casa de na Monera (esposa de Gaspar Moner). Sembla que entre fornada i fornada transcorrien uns dos mesos.

Les referències a les fornades solen ser indirectes, ja que mai no s'indica exactament quin dia s'enforjava i quin es desenforjava. En canvi, de vegades consten diversos pagaments efectuats "quan enforàvem", "quan buidarem", "el dia abans d'enforjar", etc. Cap dels dos manuals informa de la manera com es distri-

buïen les peces dins del forn. Segons diversos investigadors que han estudiat la producció manisera, les peces que es coïen per primera vegada (socarrats) es disposaven al voltant de les peces que es coïen de fi, per tal de protegir-les. Més tardanament tenim documentats pots per enforjar, dins dels quals es posaven els plats i les escudelles. Tan sols al manual de Francesc Reyner es parla del "forn d'avall"; sovint –no sempre– quan li era lliurada una fornada de blau i blanc, s'indiquen el tipus de peça, la quantitat i el preu. Una vegada acabada la cuita, calia desenforjar i "tirar", és a dir, treure el daurat. Les peces sortien ennegrides pel fum; calia rentar-les amb sabó. En algunes ocasions hem trobat partides de sabó adquirides pels escudellers (recordem les compres fetes per Jaume Ximeno o Bernat Casasús). Als inventaris d'obradors d'escudellers s'esmenten sovint llibrells o gibrelles per rentar.

Una vegada cuita la ceràmica, es buidava el forn (desenforjar). Finalitzat el procés mecànic (podia durar sis dies) s'iniciava el procés de administratiu: comptar. Suposem que es tractava de veure quantes peces havien sortit defectuoses i quantes de bones per poder avaluar el preu de la fornada; comptar les despeses i efectuar els pagaments. Tot i que en el manual de Reyner no disposem de dades, per documents posteriors sabem que una peça defectuosa (*frentum*) perdia, aproximadament, la meitat del seu valor comercial. Tampoc no hi ha cap indicació sobre la quantitat de peces que sortien defectuoses.

LA TERRISSA

Fins ara hem ens hem dedicat a parlar de la producció d'obra estannífera i, especialment de l'obra daurada, a l'obrador de Nicolau Reyner. Recordem, però que la segona part del manual està plena de referències a tractes amb diversos gerrers i ollers, especialment amb Joan Moret i Climent Cili. No voldríem deixar passar l'oportunitat de fer-hi també alguns comentaris, que creiem d'interès.

Primerament, cal recordar que a l'obrador de Nicolau Reyner no es va fer terrissa; per tant, les partides que s'esmenten al seu manual corresponen a tractes professionals que va mantenir amb diversos gerrers i ollers de la ciutat, la qual cosa reforça el paper de mercader de ceràmica que podem atorgar a Nicolau Reyner i al seu pare, Francesc.

Algunes vegades el mateix Reyner es dedicava a revendre terrissa a altres gerrers. Per exemple, al fol. 59v s'hi pot llegir: "Item més, ell matex (es refereix al gerrer Pere Arnau) per hobra ha pres de casa mia..."; al fol. 57r diu: "Item més, me donà hobra per 30 sous com per tres masades". Aquesta referència dóna a entendre que Pere Arnau tenia llogat un obrador de Nicolau Reyner, a qui li devia pagar mensualitats de 10 sous. Arnau li lliurava obra de gerrer, en lloc de diner al comptat. Al gerrer Joan Moret, Nicolau Reyner li prestava diner –ducats d'or– per a la compra de llenya, terra i vernís.

Al seu manual no es recullen totes les fornades que en Moret, en Cili i possiblement altres terrissers li varen lliurar. Per exemple, d'en Moret, només en tenim constància segura de cinc. D'altres fornades només en tenim referències indirectes:

Fornades de gerrer

Joan Moret (30.06.1514). Preu: 6 ll, 6s i 4d. Composició de la fornada: llibrells, caropicos, morters, búrnies, càntirs, alfabreguers, berengueres, munyidores i gerres de tres per dos.

Idem, dia de la Translació de la Santa Creu: 7 lliures, 1 sou. Composició de la fornada: obra de 2 sous, setres, mesures, còvens, ensabonadores i berengueres.

Idem, dia 13.02.1515: 6 lliures, 17 sous i 10 diners. Composició de la fornada: obra de dos sous, de tres sous, setres i còvens.

Idem, dia 07.03.1515: 6 lliures, 2 sous i 7 diners. Composició de la fornada: obra d'1 sous i de 2 sous, llibrelles i torres granetes.

Idem, dia 20.05.1515: 8 lliures, 8 sous. Composició de la fornada: obra de dos, de tres, còvens, alfàbies i alfabreguers.

Idem, dia 19.09.1515: 8 lliures, 14 sous.

Idem, dia 12.12.1515: 9 lliures, 8 sous.

Idem, dia 14.06.1519: 11 lliures, 17 sous, 2 diners. Composició de la fornada: còvens, obra de dos i d'un diner.

Idem, dia 11.08.1519: 11 lliures, 3 sous, 9 diners.

El gerrer Joan Moret va lliurar una fornada de gerrer, el dia 30.06.1514. Estava composta per 745 peces: 294 càneters, 132 gibrells, 90 morters, 72 caropicos, 42 búrnies, 12 alfabreguers, 1 cove i 7 diners de berengueres (76 peces), un cove de munidores (18 peces) i 6 diners de gerres de 3 per 2 (9 peces). En una altra fornada hi entraren 468 peces. Hi havia 114 setres, 48 mesures, 11 ensabonadores (és a dir, gibrelles per ensabonar), 3 berengueres molt grans i 6 coves i 1 diner (no s'especifica de què). Segons els nostres càlculs, els sis coves i un diner correspondrien a 292 peces. Una tercera fornada la formaven 892 peces. Hi havia 366 peces d'obra de dos sous la dotzena; 130 setres verdes, 66 peces d'obra de 3 sous la dotzena, 6 coves i 10 diners (no s'especifica de què). En aquest cas Reyner no va concretar de quin tipus de peces es tractava les referències a "obra de 2 sous i de 3 sous", la dotzena. Els sis coves i 10 diners corresponien a 328 peces. La quarta fornada lliurada per Moret la composaven 681 peces: 474, obra d'1 sou i 4 diners la dotzena; 78 peces de 2 sous i 4 diners la dotzena; 126 llibrells i 3 "tores granetes" (torretes grans). La darrera fornada de gerrer estava formada per unes 966 peces: 408 peces d'obra de 2 sous la dotzena; 330 peces de 3 sous la dotzena; 4 coves i 9 diners (no s'especifica de què) i alfàbies i alfabreguers (no se n'especificuen quants). Els 4 coves i 9 diners; corresponen a unes 228 peces.

Hem vist com només amb 5 fornades variava molt la quantitat de peces: de 468, la menys voluminosa, fins a 966, la més gran. Suposem que hi tenia molt a veure el tipus de peça cuita, doncs no seria el mateix coure grans gibrells o berengueres –peces molt voluminoses– que no pas obra d'1 sou i 4 diners la dotzena que, pel preu, deuria tractar-se d'obra més aviat menuda.

ELS PAGAMENTS: PREUS I SALARIS

Nicolau Reyner efectuava el pagament pels serveis rebuts en forma de diner comptant i/o rarament, en espècies: ous, vi, etc. En un principi, també cobrava amb obra de terra: "Me donà obra de terra entra moltes voltes e diners; és per tot, 29 lliures, 7 sous i 3 diners." A partir del 10 de març del 1514, escrigué en el seu llibre: "De si avant no huy sinó diners" –referint-se als tractes amb l'escudeller Onofre Segarra.

Oficis	Feines	Jornals (en sous)	Oficis	Jornals
Picador	Picar i pastar la terra	3-4	Mestre de cases	4 sous
Tiraterra	Dur l'argila a l'obrador (?)	4	Ajudant mestre cases	3 sous
Traginer	Dur el vernís al Clot	1s, 8 d		
	Moldre el vernís (diversos dies)	12		
	Picar les olles	1		
	Coure i perfilar	8		

A tall comparatiu, en un document del 1450 es considerava que, a part del jornal, el que se li havia de pagar a un manobre de la construcció, per l'esmorzar i el menjar a migdia, costava 10 diners:

"La mesió de mengar e beure de matí e dinar major, ço és 4 diners per lo matí e 6 diners a dinar major per persona".

Si hi afegíssim el sopar, les necessitats alimentàries diàries valdrien, aproximadament, un sou, és a dir, entre 1/3 i 1/4 del jornal diari, segons si es tractava d'un mestre o d'un fadrí. En el cas de Joan Guimerà Montoliu, que menjava a casa d'en Reyner, el sou era diferent: per enforar i coure, del dimecres al dimarts següent, quan acaba de coure –eren 6 dies–, cobrava 10 sous, és a dir, 20 diaris diaris, enlloc dels 36 diners que cobrava un jove manobre. És clar que Reyner li pagava altres quantitats: 5 sous per enforar i coure; 1 sou per tancar; 1 sou per buidar el forn, etc. Hem de pensar que el temps que es trigava des d'enforar fins a buidar era d'uns 6 dies, temps durant els quals els operaris del taller podien fer altres activitats.

La comercialització. Preus

Sabem que Nicolau Reyner va anar de viatge en diverses ocasions. S'esmenten estades seves a Mallorca, Falset i a l'Urgell. A Falset, hi deuria anar, amb tota seguretat, per algun motiu relacionat amb la compra de galena plumbífera, necessària per fer el vernís de plom. Quant a la comarca de l'Urgell –no s'especifica cap població– és possible que visités Rocallaura i, de pas, s'arribés fins a Montblanc i/o Prexana, on hi vivien familiars seus. El viatge a Mallorca, degut a les intenses relacions comercials entre els escudellers i gerrers barcelonins amb l'illa, degué tenir un caire més mercantil. També alguns dels seus col·legues d'ofici esmentats al manual es desplaçaven per assumptes de llur ofici: per exemple, l'oller Climent Cili va anar a Mallorca. En el llibre de Francesc Reyner es diu que en ocasions, en Nicolau era a València tancant tractes comercials, en nom de son pare. En cap moment no es parla de la botiga de Nicolau Reyner.

Al manuscrit de Nicolau Reyner hi consten els preus d'alguns productes quotidians, com ara certs aliments. Poden servir per comparar-los amb els preus de les peces de ceràmica. Es demostra que la ceràmica no era, en general, un producte gaire car. Una quartera de forment costava de 14,5 a 15 sous; un quartà de castanyes, 1 sou, 4 diners; catorze "costers" de vi, 1 lliura, 4 sous; un sac d'alls, 4 sous; una espasa, 14 sous, 6 diners; un anell d'or, 24 sous; una camisa, 12 sous; tres carbasses, 3 sous; el lloguer d'un ase, 8 diners; olives, 2 sous; llimones,

2 sous; farina, 6 sous; una dotzena d'ous, 1 sou, 6 diners; per abric, 2 lliures; roba. 2 lliures, 8 sous; unes calces, 16 sous, 6 diners; 6 viatges, 2 sous, 6 diners; 2 viatges, 10 diners.

PREUS DE LES PECES DE PISA:

Gràcies a una fornada d'obra bescuitada, és a dir, en segona cuita, lliurada a n'en Nicolau Reyner, podem saber el preu d'algunes produccions:

Una grossa (12 dotzenes) de lletrats: 2 sous.
Dues grosses i mitja de pagès: 2 sous.
Quatre grosses d'orella: 6 sous.
Una grossa de primpoc: 1 sou i 2 d.
Una grossa de tall d'argent: 6 sous.
Tres grosses i mitja de menut: 2 sous i 4 d.
Dues grosses de platerets: 1 sou.

Comparem els preus anteriors amb els següents: obra crua envernissada venuda per en Reyner a n'en Toni Rovell, escudeller. Es tracta de ceràmica blanca que ha estat cuita per segona vegada. Només faltaria daurar-la i coure-la per tercera vegada:

9 dotzenes de pagès: 4,5 sous (a 6 s/g).
6 dotzenes de primpoc: 3 sous (a 6 sous la grossa)
8 dotzenes de lletrats i taifores: 5,5 sous (a 8s, 3d la grossa).
7 dotzenes de tall d'argent: 2 sous (uns 3s, 5 d la grossa).

Observem que els preus s'han multiplicat, en alguns casos, fins a cinc vegades.

Finalment, disposem del preu de venda a l'engròs d'obra completament acabada:

Una grossa de pagès: 6,5 sous
Una grossa d'orella: 7,5 sous
Una grossa de primpoc: 12 sous
Una grossa de lletrats: 14 sous
Una grossa de tall d'argent: 14 sous

A manera d'exemple, la grossa de tall d'argent, que una vegada acabada del tot costava 1,5 sous, a la venda pública a l'engròs es venia per 14 sous. La grossa de pagès acabada de fer valia 0,8 sous. Posada a la venda, ja del tot acabada, valia de 6,5 a 7 sous. Els preus s'havien multiplicat per 8 o 9. Faltaria calcular el preu de venda al detall.

Així, doncs, el factor que més encaria el producte final eren les cuites (dues per a la ceràmica blava i tres per a la daurada), i el risc que suposaven. També encaria molt les dimensions de les peces (algunes grans peces de terrissa valien molt més que moltes de les peces decorades), el grau de dificultat per fer-les (una gerra de transport o un cossi gran eren algunes de les peces més cares que hi havia, només comparables, quant a preu, amb els grans brasers decorats en daurat); finalment, la complexitat de la decoració també incidia en el preu final.

Fixem-nos en el preu d'una pimentera: 4 sous, o en el d'una servidora gran: 2 sous; un test de clavells: 6 diners; un cànter: 3 diners; una berenguera gran: 2 sous i 4 diners.

En vistes a això, caldria deixar de parlar de la ceràmica decorada com si fos una ceràmica de luxe. El luxe, en tot cas, seria poder comprar una gerra gran o una pimentera de terrissa verda.

L'ELABORACIÓ DE PISA DAURADA

Les formes lliurades per Gaspar Moner eren molt concretes: pisa blanca, pisa daurada i pisa blava, i entre la daurada, unes poques formes. En canvi, el tipus de peces que rebia Reyner des de València, a part de ser més variat, incloïa produccions de luxe, atès el preu que pagava per elles. aquestes formes i decoracions, Gaspar Moner no consta que les hagués produït al seu obrador barceloní.

Les escudelles eren de dos tipus:

- Amb peu i sense orelles, anomenat "rodó" o escudelles de pagès morisc.

- Sense peu i amb orelletes, anomenat "orella" o escudelles comunes.

No consta que Gaspar Moner elaborés ni escudelles galatines ni de carrasca, ni tampoc de tall d'argent, tipus d'escudelles que en canvi Francesc Reyner feia portar des de València.

Els tipus de decoració predominat seria la de caràcter geomètric, com els fragments localitzats a diversos indrets de Barcelona que presenten a la pàgina adjunta.

El pinzell-pinta de triple traç sembla cronològicament posterior a la mort de Nicolau Reyner, el 1519, ja que documenta en jaciments datats del segon terç del segle XVI, en endavant.

LA COMPRA DE PISA PER PART DEL MONESTIR DE MONTSERRAT

Des de l'any 1493 fins al 1505 el monestir de Montserrat va comprar a Francesc Reyner la pisa que necessitava la comunitat montserratina. Ho feia per mitjà d'un majordom o procurador del monestir que, cada cert temps, s'encarregava d'efectuar els pagaments.

Traginers professionals s'encarregaven de transportar la ceràmica fins al monestir on hi arribava protegida amb palla i lligada amb cordes, que Francesc Reyner també es cobrava. En algunes ocasions consta que la ceràmica anava protegida a l'interior de cossis o gerres de transport, que naturalment també es cobraven.

Com es pot comprovar, les quantitats adquirides no eren massa grans. L'any 1484 hi havia 12 monjos, 12 ermitans, 12 preveres, 12 donats i sembla que uns 12 escolans.

L'any 1489 es varen iniciar les obres d'engrandiment del monestir. El 1493, l'any en què van començar les trameses de ceràmica per part de Francesc Reyner, van arribar 14 monjos nous procedents de Valladolid, ja que monestir passà a dependre de la congregació de Sant Benet.

El monestir comprava obra blava, obra blanca i obra daurada. Ordenats segons el preu de cada dotzena, es tractava dels tipus següents:

Gressalets o gressalets rodons: 5 diners la dotzena.
Escudelles de pinzell: 6 diners la dotzena.
Escudelles de pagès (blau): 8 diners la dotzena.
Plats de primpoc (prim): 10 d. la dotzena.
Escudelles blanques: 10 d.
Plats de prim gran: 14 d.
Plats de prim poc de compte: 15 d.
Dobleres (escudelles grans): 15 d.
Plats de girapeix: 15 d.

Dobleres grans primes de girapeix: 15 d.
 Plats prims grans: 15 d.
 Escudelles comunes: 18 d.
 Plats blancs: 18 d.
 Escudelles blanques grans amb orelles: 20 d.
 Escudelles de carrasca: 22 d.
 Pots: 24 d.
 Tinters: 24 d.
 Plats comuns (de València): 36 d.
 Escudelles galatines: 36 d.
 Plats de tall d'argent: 48 d.
 Plats de carrasca: 48 d.
 Plats capallevats blaus: 60 - 72 d.
 Plats fins (de València): 72- 84 d.
 Taifores grans fines: 144 d.
 Setres (de València): 144 d.
 Canelobres (de València): 144 d.
 Bacina (de València): 288 d.
 Salpassers (de València): 402 d.

Són els que consten al llibre de comptes nou. És evident que, tant pel que fa al nombre de viatges com per la quantitat de caps o contenidors transportats, la xifra es va anar incrementant des del 1480 fins al 1493, any que marca el pic a partir del qual s'aprecia una forta davallada (toca fondo l'any 1495). Es recuperen les exportacions fins al 1497. Després, davallen progressivament fins al 1500: només un vaixell amb tres contenidors. Cal tenir en compte que l'any 1500 és el de la mort de Francesc Reyner probablement a conseqüència de l'epidèmia de pesta.

En el viatge on més caps plens de ceràmica es van transportar es varen carregar 55 contenidors plens d'obra de terra valenciana, essent la mitjana d'uns 78 caps per viatge.

Si prenem com a dada l'import per viatge efectuat observem que l'any 1494 es va realitzar una tramesa d'obra de terra valorada en més de 77 lliures, només superada per una altra tramesa del 1493 valorada en més de 89 lliures. Aquestes diferències de preu són degudes al valor de certes peces de ceràmica que podem considerar com de gamma alta dins de la producció valenciana.

1489: 121 lliures, 08 sous, 01 diner. // 3 viatges: 40 ll/v.
 1490: 114 lliures, 03 sous, 07 diners. // 4 viatges: 28,5 ll/v.
 1491: 177 lliures, 09 sous, 04 diners. // 6 viatges: 29,5 ll/v.
 1492: 205 lliures, 16 sous, 02 diners. // 5 viatges: 41 ll/v.
 1493: 299 lliures, 10 sous, 01 diner. // 9 viatges: 33 ll/v.
 1494: 109 lliures, 10 sous, 09 diners. // 2 viatges: 55 ll/v.
 1495: 033 lliures, 11 sous, 08 diners. // 1 viatge: 34 ll/v.
 1496: 064 lliures, 17 sous, 00 diners. // 3 viatges: 21 ll/v.
 1497: 093 lliures, 19 sous, 05 diners. // 4 viatges: 23,5 ll/v.
 1498: 081 lliures, 13 sous, 11 diners. // 2 viatges: 41 ll/v.
 1499: 093 lliures, 05 sous, 04 diners. // 2 viatges: 46,5 ll/v.
 1500: 009 lliures, 14 sous, 08 diners. // 1 viatge: 9 ll/v.

Els anys 1498 i 1499, malgrat efectuar-se pocs viatges (dos a l'any) resultaren econòmicament força rentables.

En aquest context hem de situar la carta de Pau a Pompili de Roma el la que lloava les excel·lències de la ceràmica barcelonina. Per això som del parer que es referia a la pisa daurada valenciana que va veure a Barcelona.

Als fulls on consten les anotacions detallades dels viatges també s'esmenten els tipus de vaixell emprats, els noms i orígens

d'alguns de llurs patrons. Hi havia, com es pot apreciar, patrons de Mataró, de Calella de la costa, de Pineda i de Tossa. Fins i tot el mateix Francesc Reyner va comprar ceràmica valenciana directament a alguns d'aquests patrons. Això vol dir que també en portaven per a altres clients, a més d'en Reyner. Per poder distingir quines peces eren seves de les que no, Francesc Reyner les feia marcar amb el seu senyal.

LA COMPETÈNCIA FORANA

Segons la documentació escrita que hem pogut consultar, a Barcelona, fins a la mitjan del segle XVI encara s'importava pisa valenciana en una certa quantitat. L'any 1502, el corredor d'orella Ferrando Bardaxí (o Bardagí), d'Alella, ciutadà de Barcelona, en nom d'Alfons Bardaxí, el seu fill, també corredor d'orella, va fer una assegurança marítima sobre diversos cossis d'obra de terra carregats en fusta a la platja de València per dur a Barcelona. Entre els asseguradors consta el nom de Salvador Beltran, mercader: per cent ducats d'or, dues lliures de compte⁷⁶. Els mateixos protagonistes asseguraren altres partides d'obra de terra, juntament amb esparteria, carregades en buc per dur de València a Barcelona. Entre els asseguradors, Gaspar Ros, mercader, que deia haver rebut, per 50 ducats, una lliura de càrrec⁷⁷.

L'obra de terra que es carregava a València anava fins a Barcelona, però també continuava viatge fins a Cotlliure, Palerm, Messina o Nàpols, sovint acompanyada d'esparteria.

No sembla, però, que durant la segona meitat del segle XV les importacions de pisa daurada valenciana, gairebé monopolitzades pels Reyner, afectessin negativament als productors locals, que eren molt pocs i que, molt probablement, no podien satisfer les necessitats de la ciutat de Barcelona i del seu territori.

Per altra part, sembla que la producció de "rajola de València" feta a Barcelona encara no s'hauria desenvolupat del tot. Són molt pocs els exemplars indubtablement barcelonins que han arribar fins als nostres dies. Sembla que fins a molt al final del segle XV no hi hauria una producció significativa d'aquest tipus de rajola. Un exemple serien les rajoles decorades amb l'heràldica dels Aguilera del Pla del Penedès, rajoles que apareixen pintades tot formant d'un paviment, en una pintura que s'ha de datar del final del segle XV⁷⁸.

La gran competidora de la producció local era, doncs, la pisa valenciana, però les troballes arqueològiques indiquen que al subsol de ciutats com ara Barcelona també es localitzen fragments de pisa policroma procedents de l'àrea de Montelupo. No deuriem suposar una seriosa competència i, de fet, una ordenança proteccionista de 1528 no prohibeix la seva lliure comercialització a Barcelona.

Al castell de Montsoriu s'han trobat algunes plates que s'han pogut refer senceres, elaborades a Montelupo.

76. AHPB, Pere Triter, *Liber ... maritimarum et mercantiliu numero tercius decimus*, 1502, maug, 14 - 1502, novembre, 22, fol. 11v.

77. AHPB, Pere Triter, *Liber ... maritimarum et mercantiliu numero tercius decimus*, 1502, maug, 14 - 1502, novembre, 22, fol. f. 82r.

78.. Informació que ens ha proporcionat el Sr. Albert Velasco, a qui li agraïm sincerament.

TAULA V: VIATGES ENTRE VALENCIA I BARCELONA			
Dates	Caps	Vaixells	Valors*
16.05.1489	35	Antoni Major (Mataró)	58 - 15 - 02
26.10.1489	26	Barca de Joan Creus (Pineda)	45 - 16 - 00
19.11.1489	08	Barca d'En Taló	16 - 16 - 11
25.01.1490	11	Barca d'En Taló	15 - 14 - 05
23.04.1490	20	Barca de Joan Poles	29 - 03 - 10
07.08.1490	40	Caravel·la d'Antoni Marc	39 - 12 - 11
22.10.1490	20	Caravel·la de Gabriel Llauger	29 - 12 - 05
03.01.1491	35	Barca d'Antoni Torroella	62 - 04 - 00
30.05.1491	12	Barca de Joan Pujol	15 - 19 - 06
29.07.1491	27	Caravel·la de Jaume Casasús	42 - 19 - 06
28.09.1491	21	Barca d'En Leu	29 - 01 - 01
06.11.1491	10	Barca de Salvador Darder	14 - 17 - 09
14.11.1491	09	Barca de Jaume Casasús	12 - 07 - 06
16.01.1492	29	Barca de Salvador Darder	45 - 03 - 07
20.03.1492	15	Llaut d'Antoni Poles	24 - 10 - 07
28.05.1492	31	Llaut d'Antoni Poles (Calella)	46 - 06 - 03
18.09.1492	40	Llaut d'Antoni Arnau (Mataró)	69 - 09 - 01
28.10.1492	15	Barca d'Antoni Sabater	20 - 06 - 08
10.01.1493	21	Llaut de Salvador Darder	32 - 00 - 00
22.02.1493	13	Llaut de Joan Poles (Tossa)	20 - 18 - 00
06.04.1493	24	Barca d'En Gontino (?)	31 - 08 - 10
15.05.1493	55	Llaut de Jaume Darder (Tossa)	89 - 03 - 09
20.05.1493	6	Salvador Darder (Tossa)	07 - 11 - 04
08.06.1493	15	Barca d'Antoni Sabater	21 - 11 - 07
28.07.1493	21	Llaut de Jaume Darder	27 - 17 - 11
29.08.1493	15	Barca de Jaume Casasús	25 - 08 - 00
03.11.1493	30	Barca de Domingo Aragonès (València)	45 - 10 - 08
26.02.1494	20	Barca de Pere Morell (Calella)	32 - 00 - 05
16.04.1494	50	Barca de Jaume Lauger	77 - 10 - 04
11.10.1495	20	Barca d'En Roca	33 - 11 - 08
17.08.1496	16	Caravel·la de Pere Vaquer	20 - 02 - 11
16.09.1496	13	Barca de Joan Cerdà	20 - 07 - 03
08.12.1496	15	Fusta de Bartomeu Roca	24 - 06 - 10
17.02.1497	20	Barca d'En Cabanyes	28 - 08 - 03
29.05.1497	28	Barca de Macià Oliver (Calella)	37 - 14 - 01
05.10.1497	22	Barca d'En Roca	27 - 17 - 01
03.12.1497	20	Barca d'En Vaquer	27 - 18 - 09
28.03.1498	31	Barca d'Antoni Galter	44 - 08 - 03
26.11.1498	28	Barca d'En lauger	37 - 05 - 08
25.06.1499	23	Barca de Jaume Riquer	39 - 08 - 06
03.11.1499	27	Barca de Bernat Poles (Calella)	53 - 16 - 10
20.05.1500	03	Barca de N'Escuder	09 - 14 - 08

*Els valors s'expressen en lliures, sous i diners de València.

TAULA VI: FORMES DE PISA BLANCA O BLAVA BARCELONINA PRODUÏDA A L'OBRADOR DE FRANCESC REYNER (PREUS EN SOUS LA GROSSA)

Culles: 1s 3 d.
 Menut: 4 sous.
 Potets: 4 sous.
 Grasalets: 4 sous.
 Pinzell: De 5,5 a 6 sous.
 Lladrioles: 6 sous.
 Escudelles xiques blanques: 7 sous.
 Escudelles de pagès: De 7 a 8 sous.
 Escudelles blanques amb orelles: De 8 a 9 sous.
 Grasalets amb vora, de Poblet; 10 sous.
 Plats de sant Cugat: 10 sous.
 Escudelles de Poblet: De 10 a 12 sous.
 Escudelles doblers. 12 sous.
 Escudelles xiques orella sant Jeroni.
 Primoc: 12 sous.
 Tailladoram: 12 sous.
 Capalenats: 12 sous.
 Girapeix: 12 sous
 Plats blancs: De 14 a 15 sous.
 Plats de Poblet: 15 sous.
 Lletrats: 15 sous.
 Taifores grans blanques: 24 sous.
 Enciameres: 24 sous.
 Tinters: 24 sous.
 Furteres blanques: 25 sous.
 Cetres: 30 sous.
 Ambudores de mesurar oli: 60 sous.
 Tramosteres:
 Porrns blaus de Poblet: 60 sous.
 Taraces: 60.
 Rajoles:

TAULA VII: FORMES DE PISA DAURADA BARCELONINA PRODUÏDA A L'OBRADOR DE FRANCESC REYNER (PREUS EN SOUS LA GROSSA).

Grasalets /grasalets rodons: De 7 a 8,5 sous.
 Figurat: 8 sous.
 Lladrioles: 6 sous.
 Escudelles d'orelles: 14 sous.
 Pagès morisc: 14 sous.
 Escudelles comunes: De 12 a 14 sous.
 Orella: 14 sous.
 Mitja partera: 14 sous.
 Plats xics: 14 sous.
 Plats comuns: 32 sous.
 Furteres: 42 sous.
 No va fer tall d'argent.

TAULA VIII: FORMES I PREUS DE LA CERÀMICA DAURADA I DE LA CERÀMICA BLAVA, VALENCIANA I BARCELONINA, SEGONS ELS MANUALS DE FRANCESC I NICOLAU REYNER (PREUS EN SOUS PER GROSSA, VENUDA A L'ENGRÓS).

Bacina gran fina	504	Platarons comuns?	120	Plats comuns València	36	Ensiameres mitjanes	15
Refredadors mitjans	432	Salseres Tudoneres mitjanes	108 108	Ensiam. galatí mitjanes	36	Ensiam. comunes xiques	15
Salseres grans Conques grans	432 432	Lletrats fins	264	Morters	36	Escud. tall argent + broc	15
Salpassers de València	402	Plats de capellà fins	84	Plats de tall d'argent	30	Escudelles tall d'argent	14
Conques grans	360	Plats fins prims	84	Ensiameres comunes	30	Escudelles orella primes	14
Pitxers amb coberta	360	Plats mitjans carrasca	84	Ensiam. fines mitjanes	30	Escudelles pagès morisc	14
Plats reals	324	Morters grans fins	84	Plats de carrasca	28	Plats prims grans	14
Plats de fulla gran	288	Plats mitjans comuns Plats de capellà	72 72	Plats fins petits	28	Escudelles de carrasca	14
Plats grans fins	288	Llibrelles galatines	72	Taifores mitjanes	24	Escudelles com. daurades	14
Casses grans	288	Ensiam. galatí grans	72	Escudelles de carrasca	22	Escud. oruga primes	14
Confitera	288	Pitxers mitjans	72	Partera fina	22	Taylladoram	12
Bacina mitjana	252 288	Goteres quatre nanses	72	Plats comuns	21	Escudelles doblers	12
Mitges peces grans Goteres grans	240? 228 237?	Goteres mitjanes fines	72	Escud. blanques grans orella	20	Mitges peces	12,5
Salsera mitjana	216	Plats grans	66	Taifores blanques	20	Primoch	10
Pitxers fins	192	Plats prims	66	Llibrelles blanques	20	Escudelles blanques	10
Taraces fines	192	Goteres mitjanes	66	Plats blaus	18	Partera	11,5
Perfumadors	180	Ensiameres grans fines	60	Ensiameres comunes	18	Escudelles comunes	11
Mitges bacines	180	Llibrelles fines Plata capallevats grans	60 60	Escudelles galatines	18	Plats xics	10,5
Goteres grans de port	144	Plats de capellà xics	42	Escudelles de pagès fi	16,5	Figurat	8
Casses mitjanes	144	Morters mitjans	42	Ensiam. comun. mitjanes	16,5	Orella blanca	8
Taces amb peu Taifores grans fines	144 144	Morters xics fins	42	Tinters Salseres	15 15	Pagès blau	7
Mitges peces fines	132	Morters prims	42	Doblers grans primes de girapeix	15	Lladrioles	6
Pitxers grans fins	132	Mitges peces fines	36	Plats girapeix	15	Gressalets rodons	5
Canalobres grans	132 138 144	Salers	36	Plats prims grans	15	Escudelles pinzell	5
Plats grans fins	132	Plats fins comuns	36	Plats blancs	15	Menut	4
Cetres	124 144	Plats fins mitjans	36	Taifora petita orelles	15	Potets	4
Conques xiques	120	Escud. fines 4 orelles	36	Plats primoc compte	15	Culles	1 s 3d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 3v. Data: 3 de juny 1489 Deu Jaume Reyner, mon nebot de Monblanc: per una somada d'obra de terra que li portà Joan Giscafrè de Sta. Coloma de Queralt			
1 grossa	Escudelles de pagès blau	7s/g.	7§
7 dotzenes	Escudelles de pinzell	7s/g	4§, 1d
4 dotzenes	Compte de prim poch	15 d/ dotz	5§
1 dotzena	Dobleres		15d.
2 dotzenes	Gressalets		10d.
1 corda	Per lligar els coves		3d.
Data: 29 d'abril 1495. Li trametí per un traginer mossos d'en Guiscafrè de Sta. Coloma			
10 dotzenes	Escudelles de pagès	9 s/g	6§, 9d.
6 dotzenes	Pinzell	6 s/g	3§
1 dotzena	Dobleres		1§, 2d
2 dotzenes	Pots????????		2§, 11d
1 dotzena	bla....		1§, 2d
6 dotzenes	Gressalets		7d
2 coves			3 s
1 cordsa			3 d.
1 diner	Palla		
			19 s, 5 d.
ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 142v. Data: 07.07.1496. Comprat a un prevere al carrer de la Boqueria i Banys Nous.			
01 grossa, 3 dotzenes. Pagès morisc, a raó de 15§, 6d.			
07 dotzenes d'escudelles tall d'argent, a raó de 21§, 6d/g.Total: 1£, 10§, 7.			
ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 106v. Data: 14.03.1491. Comprat a un tal Sopera.			
01 grossa, 02 dotzenes	Plats comuns	30s/g	1£, 15§
01 grossa, 06 dotzenes	Plats de carrasca	30s/g	2£, 5§
01 grosses, 07 dotzenes	Pagès morisc	14s/g	1£, 2§, 2
01 grossa, 03 dotzenes	Escudeles de carrasca	1s,5d/g	1£, 1§, 3
02 grosses	Escudelles figurat i gresalenca		16§
07 dotzenes	Escudellons		
02 dotzenes	Plats petits fins	3s/d	6§
01 dotzena	Plats de capellà, prims	4s/d	4§
Valor: 7£, 9§, 5. Portar a casa: 7§, 6. Total: 7£, 16§, 11.			
ACB. Extravagantium Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 146r. He comprat de Benet Pujol (beiner?), obra de València.			
01 dotzena	Ensiames fines		6§
02 dotzenes	Escudelles comunes		2§, 6
4 unitats	Tudoneres		4§
6 unitats	Ensiames comunes		1§, 6
	2 bugaders, 1 librell		7§
Total: 1£, 1§			
ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 72v. Data: 19.09.1494. Venut a Antoni Pellicer, especier.			
8	Escudelles galatines	2§, 8 d.	
4	Escudelles tall d'argent	1§, 2 d	
6	Plats fins	3§, 6 d.	
6	Escudelles blanques	6 d.	
6	Plats blancs	1§	
8	Escudelles de pagès	8 d.	
2	Dobleres	3 d.	
	Cuilles	1 d.	
Total: 9 §, 10 d.			

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 73r. Data: 05.03.1495. Venut a n'en Bruylles (?)			
1 dotzena	Plats blancs	1§, 8d.	
1 dotzena	Potets	5d.	
1	Taifora fina	1§	
2 plats	Carrasca	8d.	
4§, 2			
ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 72v. Data: 30.09.1495. Venut a Antoni Pellicer, especier, a través de la seva dona i de l'esclava negra.			
7	Plats comuns, de València	1§, 9	
6	Escudelles amb orelles, comunes	9d.	
6	Escudelles blanques	6d.	
Total: 3§			
ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 72v. Data: 25.02.1496. Venut a Antoni Pellicer, especier, venut a través de la seva dona i de l'esclava negra.			
6	Plats comuns	1§, 6	
1	Enciamera comuna	4d.	
2	Escudelles blanques amb orelles	2d.	
2	Escudelles de tall d'argent	2d.	
1	Escudella galatina	4d.	
4	Escudelles comunes	6d.	
Total: 3§, 4			
ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 72v. Data: 19.04.1496. Venut a "la dona que està amb ell" (Antoni Pellicer, especier).			
6	Escudelles de tall d'argent	1§, 6	
6	Morterets petits	3§, 6	
6	Plats fins grans	3§, 6	
1	Enciamera gran fina	1§	
2	Enciamsres petites	1§	
Total: 10§, 6			
ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 72v. Data: 06.02.1497, primer dia de quaresma. Venut "al seu jove" (Antoni Pellicer, especier).			
		1§	
ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 72v. Data: 05.06.1497. Venut "al seu jove" (Antoni Pellicer, especier)			
	Escudelles de mitja partera, comunes	3§	
ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 72v. Data: 21.09.1497. Venut "a la negra" (Antoni Pellicer, especier).			
6	Plats comuns	1§, 6	
ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 73r. Data: 19.05.1498. Venut a Antoni Pellicer, especier, a través de la seva dona.			
6+6	Escudelles comunes + plats comuns	2§, 3	
ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 73r. Data: 24.12.1498. Venut a Antoni Pellicer, especier.			
6	Plats comuns	1§, 6	
4	Escudelles comunes	6d.	
2	Taifores fines grans	2§	
4	Escudelles de carrasca	8d.	
2	Escudelles galatines	8d.	
Total: 5§, 4			

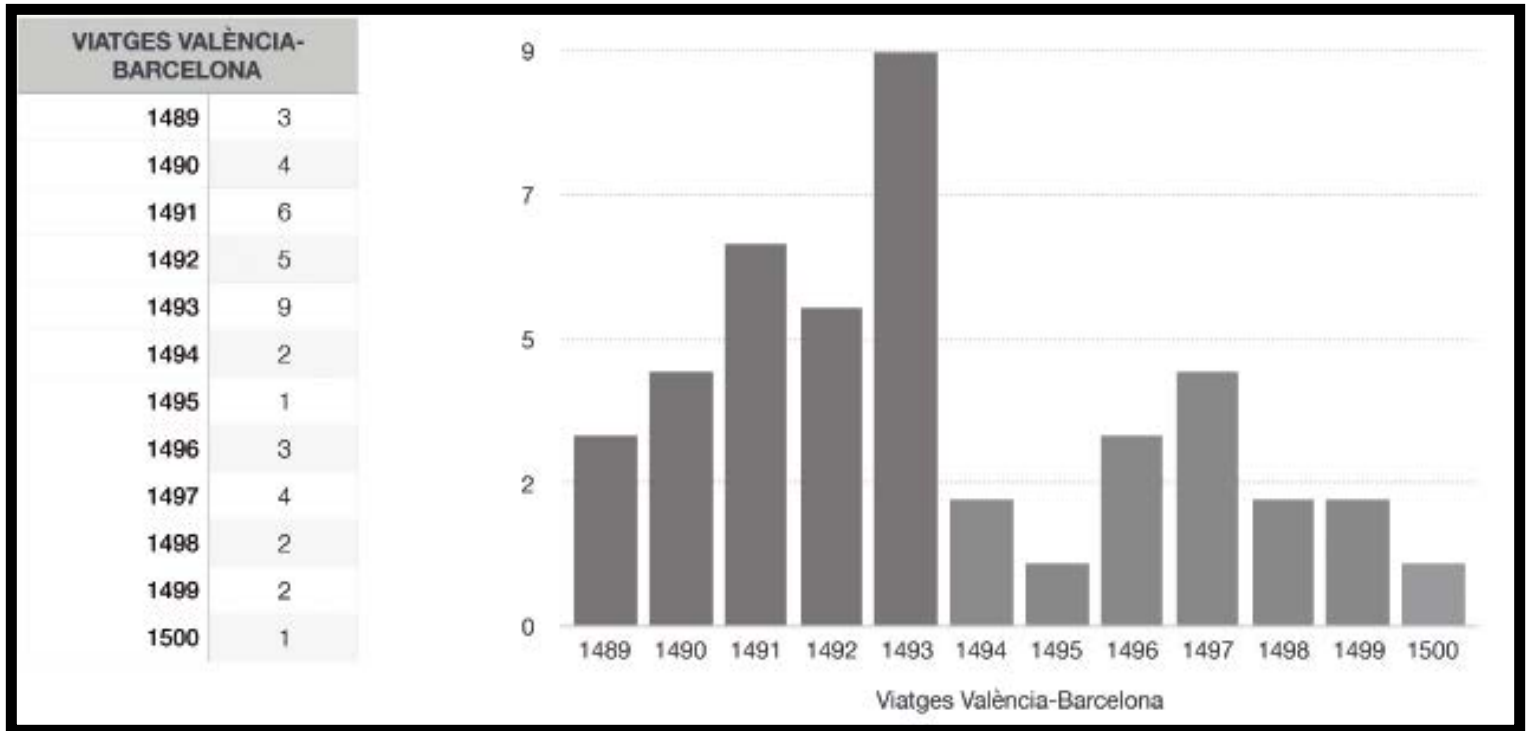

Fig.39: Gràfic on es mostra la distribució temporal dels 42 viatges efectuats entre els ports de València i Barcelona per a la compra de ceràmica, del 1489 al 1500.

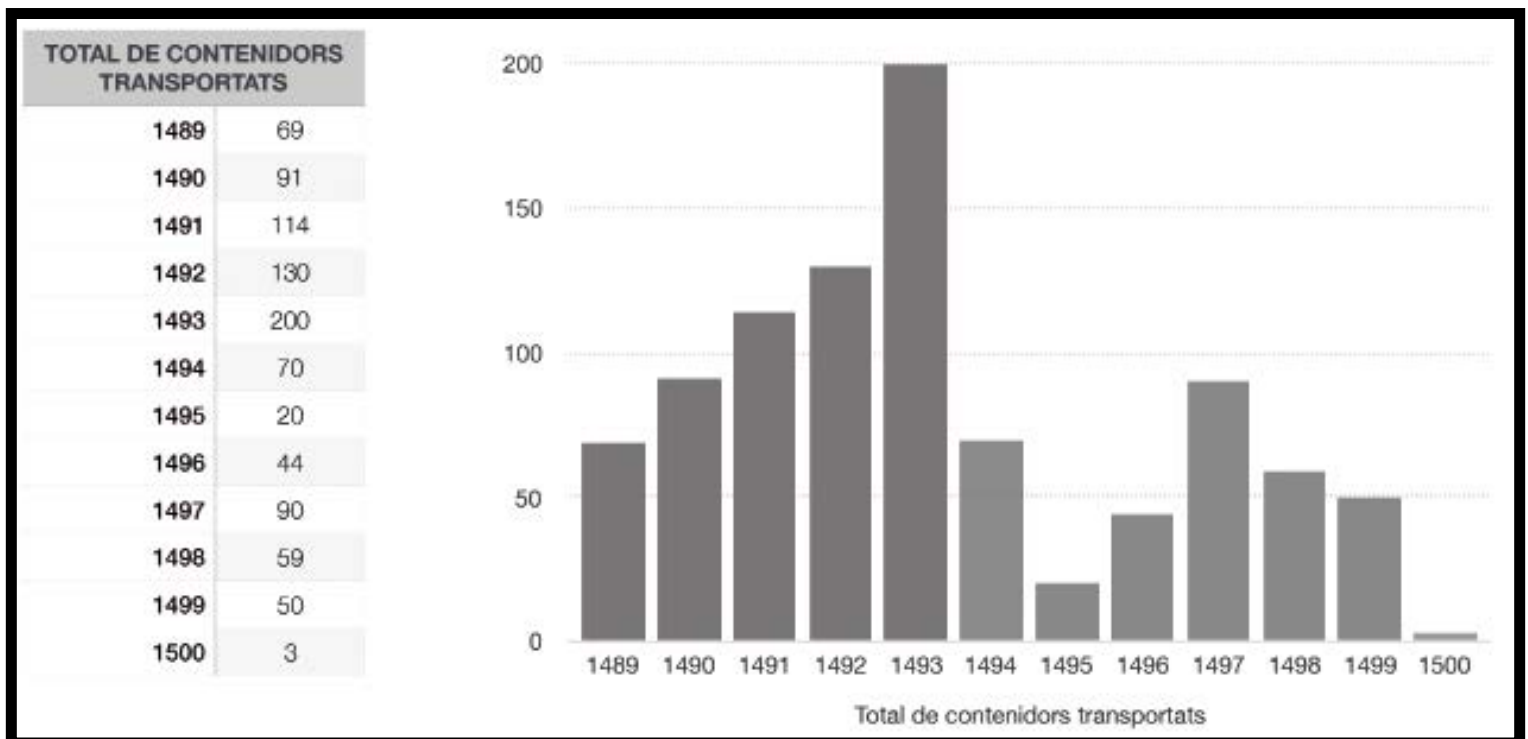

Fig.40: Gràfic on es mostren els contenidors plens de ceràmica dels 42 viatges efectuats entre els ports de València i Barcelona, del 1489 al 1500

6.5.4. EL LLIURAMENT DE FORNADES**ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 102v.**

Data de la fornada: 20.03.1490.

Una fornada de daurat de Gaspar Moner, escudeller.

07 grosses, 06 dotzenes	Pagès morisc + escud. comunes	14s/g	5£, 15§
05 grosses, 08 dotzenes	Figurat	8s/g	2£, 5§, 4d
02 grosses, 05 dotzenes	Plats comuns	32s/g	3£, 18§, 6d
06 dotzenes	Gressalets	7s/g	3§, 6d
16 grosses, 1 dotzena.			12£, 2§, 4d

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 102v.

Data de la fornada: 20.03.1490.

Una fornada d'obra blava de Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses	Pagès blau	8s/g	4£, 8§
07 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	6s/g	2£, 5§
01 grossa	Escudelles per a l'hostal de Poblet	10s/g	10§
01 grossa	Plats blancs per a l'hostal de Poblet	15s/g	15§
02 grosses	Primpoc	12s/g	1£, 4§
01 grossa	Gressalets amb vora l'hostal de Poblet	10s/g	10§
03 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	14§
02 grosses, 07 dotzenes	Plats de primpoc	12s/g	1£, 11§
03 grosses	Forn d'avall	12s/g	1£, 16§
03 grosses	Culles	19d/g	1£, 16§
03 dotzenes	Lladrioles		1§, 6d
35 grosses, 10 dotzenes.			13£, 19§, 6d

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 102v.

Data de la fornada: 05.04.1490.

Una fornada d'obra blava de Gaspar Moner, escudeller.

09 grosses, 07 dotzenes	Escudelles pagès	8s/g	3£, 16§, 8d
10 grosses, 11 dotzenes	Pinzell	6s/g	3£, 5§, 6d
03 grosses	Escud. amb orelles, blanques	9s/g	1£, 7§
01 grossa, 08 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£, 5§, 5d
02 grosses, 02 dotzenes	Primpoc	12s/g	1£, 6§
01 dotzena	Taifores grans blanques	2d/u	2§
04 grosses	Menut	4s/g	16§
02 grosses, 06 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 10§
02 grosses	Culles	1s,3d/g	3§
02 grosses, 07 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 11§
38 grosses, 6 dotzenes.			15£, 8§, 7d

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 102v.

Data de la fornada: 15.04.1490.

Una fornada d'obra daurada feta a casa de Francesc Reyner.

09 grosses	Pagès moriscs + orella	14s/g	6£, 6§
02 grosses, 07 dotzenes.	Plats comuns	32s/g	4£, 2§
04 grosses.	Figurat	8s/g	1£, 12§
15 grosses i 7 dotzenes.			12£, 8§

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 103v.

Data de la fornada: 04.05.1490.

Una fornada d'obra blava de Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses	Escudelles pagès	8s/g	4£, 16§
08 grosses	Pinzell	6s/g	2£, 8§
02 grosses, 02 dotzenes	Primpoc	12s/g	1£, 6§
01 grossa	Plats blancs	15s/g	15§
03 grosses, 09 dotzenes	Menut	4s/g	15§
02 grosses, 02 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 6§
04 grosses	Culles	1s, 3d/g	5§
02 grosses, 08 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 12§
04 grosses	Potets	4s/g	16§

39 grosses, 9 dotzenes.	13£, 19§
--------------------------------	-----------------

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 103v.

Data de la fornada: 15.06.1490.

Una fornada de blanc i blau de Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses, 04 dotzenes	Pagès blau	8s/g	4£, 10§, 6d
11 grosses, 10 dotzenes	Pinzell	6s/g	2£, 11§
06 grosses	Orelles blanques	9s/g	2£, 14§
03 grosses	Plats blancs	15s/g	2£, 5§
02 grosses	Primpoc	12s/g	1£, 4§
02 grosses, 08 dotzenes	Menut	4s/g	10§, 6d
04 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	5§, 6d
02 grosses, 05 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 2§
01 dotzena	Taifores grans blanques	24s/g	2§
03 grosses	Potets	4s/g	12§
02 grosses, 09 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 13§
01 grossa	Gressalets amb vora per Poblet	10s/g	10§
02 grosses	Escudelles de Poblet amb senyal C	12s/g	1£, 4§
52 grosses, 6 dotzenes.			20£, 6§, 6d

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 102v.

Data de la fornada: 10.07.1490.

Una fornada de daurat de Gaspar Moner.

09 grosses, 2 sotzenes	Pagès moriscs + mitja partera	14s/g	6£, 8§
02 grosses, 8'5 dotzenes	Plats comuns	32s/g	4£, 6§, 6d
02 grosses, 06 dotzenes	Figurat	8s/g	1£
14 grosses, 4 dotzenes, 6 unitats.			11£, 14§, 6d

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 104r.

Data de la fornada: 20.07.1490.

Una fornada d'obra blava de Jeroni Albanell, escudeller.

10 grosses, 05 dotzenes	Pagès blau	8s/g	4£, 13§, 4d
09 grosses, 05 dotzenes	Pinzell	6s/g	2£, 14§, 6d
05 grosses, 04 dotzenes	Escud. blanques	9s/g	2£, 7§, 6d
03 grosses, 02 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 8§
02 grosses, 01 dotzena	Primpoc	12s/g	1£, 5§
01 grossa, 05 dotzenes	Dobleres	12s/g	17§
04 grosses	Menut	4s/g	16§
02 grosses, 06 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 10§
03 grosses	Culles	19d/g	3§, 9d
11 dotzenes	Potets		3§, 8d
42 grosses, 3 dotzenes.			16£, 8§, 9d

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 104r.

Data de la fornada: 20.09.1490.

Una fornada d'obra blava i blanca de Jeroni Albanell, escudeller.

11 grosses, 06 dotzenes	Pagès blau	8s/g	4£, 6§, 3d
06 grosses	Pinzell	6s/g	1£, 13§
05 grosses, 10 dotzenes	Escudelles blanques	9s/g	2£, 9§, 7d
02 grosses, 06 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£, 17§, 6d
03 grosses, 04 dotzenes	Primpoc	12s/g	2£
02 grosses, 05 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 13§
03 grosses, 08 dotzenes	Menut	4s/g	14§
03 grosses, 03 dotzenes	Primpoc	12s/g	2£
02 dotzenes	Cetres	30s/g	5§
03 grosses	Culles	19d/g	3§, 9d
03 grosses, 03 dotzenes	Primpoc f (form?) dalt	12s/g	111, 19s
02 grosses	Potets	4s /g	8§
47 grosses, 2 dotzenes.			17£, 9§, 1d

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 105v.

Data de la fornada: 20.10.1490.

Una fornada de blau i blanc de Gaspar Moner, escudeller.

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA

Segles XV-XIX

12 grosses, 03 dotzenes	Pagès blau	8s/g	4£, 18§
12 grosses	Pinzell	6s/g	3£, 15§
07 grosses	Escudelles blanques	9s/g	3£, 3§
03 grosses	Plats blancs	15s/g	2£, 5§
03 grosses, 09 dotzenes	Prim poc	12s/g	2£ 17§
03 grosses, 09 dotzenes	Dobleres	12s/g	2£, 5§
05 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 2§
01 dotzena	Taifores grans	24s/g	2§
04 grosses	Culles	1s, 3 d/g	3§, 9d
07 grosses, 06 dotzenes	Culles d'una altra fornada		9§, 4d
05 grosses, 06 dotzenes	Potets d'una altra fornada		1£, 2§, 2d
51 grosses, 4 dotzenes.			22£, 2§, 3d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 105v.

Data de la fornada: 09.11.1490

Una fornada d'obra de terra de Jeroni Albanell, escudeller.

10 grosses, 03 dotzenes	Pagès	7s, 6d/g	3£, 16§, 9d
11 grosses, 09 dotzenes	Pinzell	5s, 6d/g	3£, 4§, 9d
05 grosses	Orelles	8s, 6d/g	2£, 2§
02 grosses, 11 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 3§, 9d
01 grossa, 06 dotzenes	Prim poc	12s/g	18§
03 grosses, 08 dotzenes	Tailladoram		1£, 16§
04 grosses, 04 dotzenes	Menut	4s/g	17§
02 grosses, 08 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 14§
01 grossa, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	1§, 10d
01 grossa, 03 dotzenes	Potets		5§
44 grosses, 10 dotzenes.			16£, 19§, 1d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 105v.

Data de la fornada: 19.11.1490 .

Una fornada d'obra blava i blanca de Gaspar Moner, escudeller.

13 grosses, 06 dotzenes	Pagès	7s, 6d/g	5£, 1§, 3d
12 grosses	Pinzell	5s, 6d/g	3£, 6§
06 grosses, 02 dotzenes	Orelles	8s/g	2£, 12§, 6d
03 grosses, 06 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 12§, 6d
01 grossa, 09 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£, 1§
02 grosses, 08 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 12§
06 grosses	Menut	4s/g	1£, 4§
03 grosses, 01 dotzena	Forn d'avall	12s/g	1£, 17§
04 grosses	Culles	1s, 3d/g	5§
04 grosses	Potets	4s/g	16§
02 dotzenes	Lladrioles		1§
02 dotzenes	Tinters		3§
57 grosses.			20£, 11§, 3d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 106r.

Data de la fornada: 13 desembre 1490.

Una fornada de blau i blanc de Jeroni Albanell, escudeller.

09 grosses	Pagès blau	7s, 6d/g	3£, 14§, 5d
17 grosses	Pinzell	5s, 6d/g	4£, 13§, 6d
02 grosses, 09 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 1§, 3d
02 grosses	Prim poc	12s/g	1£, 4§
02 grosses, 02 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 13§
05 grosses, 02 dotzenes	Menut	4s/g	1£
02 dotzenes	Cetres	5s/d	10§
02 grosses, 01 dotzena	Forn d'avall	12s/g	1£, 14§
03 grosses	Culles	1s, 3d/g	3§, 9d
01 grossa, 10 dotzenes	Potets		7§, 4d
45 grosses, 2 dotzenes.			17£, 1§, 3d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 106r.

Data de la fornada: 20 desembre 1490.

Una fornada de Gaspar Moner, escudeller, "*que havia cuït amb les rajoles de l'infant*"

03 grosses	Pagès blau	7s, 6d/g	1£, 5§, 6d
07 grosses	Pinzell	5s, 6d/g	1£, 18§, 6d
03 grossess	Plats blancs	15s/g	2£, 5§
02 grosses	Prim poc	14s/g	1£, 8§
02 grosses, 06 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 10§
04 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	18§
02 grosses, 11 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 15§
24 grosses, 11 dotzenes.			11£

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 106v.

Data de la fornada: 17 de gener 1491.

Una fornada de blau i blanc de Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 04 dotzenes	Escud. pagès blau	7s, 6d/g	4£, 12§, 6d
09 grosses	Pinzell	5s, 6d/s	2£, 9§, 6d
04 grosses	Orelles	9s/g	1£, 14§
03 grosses, 08 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 15§
02 grosses	Prim poc	12s/g	1£, 4§
03 grosses, 08 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 12§
04 grosses	Menut	4s/g	16§
02 grosses, 11 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 15§
01 grossa, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	1§, 10d
43 grosses, 1 dotzena.			16£, 19§, 10d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 106v.

Data de la fornada: 21 de febrer 1491.

Una fornada de blau i blanc de Gaspar Moner, escudeller.

20 grosses	Pagès	7s, 6d/g	7£, 10§
03 grosses	Pinzell	5s, 6d/g	16§, 6d
05 grosses, 06 dotzenes	Orelles	9s/g	2£, 4§, 6d
03 grosses, 10 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 17§, 6d
02 grosses, 09 dotzena	Prim poc	12s/g	1£, 13§
03 grosses	Dobleres	12s/g	1£, 16§
03 grosses, 08 dotzenes	Menut	4s/g	19§
01 dotzena	Taifores	2s/d	2§
03 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	4§, 4d
02 dotzenes	Lladrioles	6d/d	1§
02 grosses, 06 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 10§
48 grosses.			19£, 13§, 10d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 107r.

Data de la fornada: 14 de març 1491.

Una fornada de blau i blanc de Gaspar Moner, escudeller.

14 grosses, 10 dotzenes	Pagès blau	7s, 6d/g	5£, 6§, 3d
10 grosses	Pinzell	5s, 6d/g	2£, 15§
03 grosses, 08 dotzenes	Orelles blanques	8s, 6d/g	1£, 10§, 2d
01 grossa, 04 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£
10 grosses, 8,5 dotzenes	Prim poc	12s/g	2£, 16§, 6d
05 grosses, 10,5 dotz.	Dobleres	12s/g	3£, 10§, 6d
04 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	18§
02 dotzenes	Taifores grans	2s/d	4§
03 grosses	Culles	1s, 3d/g	3§, 9d
02 grosses	Potets		8§
57 grosses, 11 dotzenes.			18£, 12§, 2d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 107r.

Data de la fornada: 8 de febrer 1491.

Una fornada de blau i blanc de Jeroni Albanell, escudeller.

10 grosses, 10 dotzenes	Pagès blau	7s, 6d/g	4£, 1§, 3d
-------------------------	------------	----------	------------

09 grosses	Pinzell	5s, 6d/g	2£, 11§, 6d
06 grosses, 01 dotzena	Orelles	8s, 6d/g	2£, 11§
03 grosses, 09 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 16§, 3d
01 grossa, 08 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£
02 grosses, 10 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 14§
02 grosses, 02 dotzenes	Menut	4s/g	12§
03 grosses, 01 dotzena	Forn d'avall	12s/g	1£, 17§
02 dotzenes	Ambuderes	5s, 6d/g	11§
39 grosses, 7 dotzenes.			17£, 14§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 107r.

Data de la fornada: 31 de març 1491.

Una fornada de blanc i blau de Gaspar Moner, escudeller.

21 grosses, 04 dotzenes	Pagès	7s, 6d/g	8£
03 grosses	Pinzell	5s, 6d/g	16§, 2d
01 grossa, 11 dotzenes	Orelles	8s, 6d/g	16§, 3d
01 grossa, 09 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£, 6§, 3d
09 grosses, 10 dotzenes	Prim poc + doblers	12s/g	5£, 18§
04 grosses, 08 dotzenes	Menut	4s/g	18§
01 dotzena	Taifores grans		2§
03 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	4§, 4d
46 grosses.			18£, 1§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 107v.

Data de la fornada: 21 d'abril 1491.

Una fornada de blau i blanc de Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 07 dotzenes	Pagès	7s, 6d/g	4£, 14§
03 grosses, 11 dotzenes	Pinzell	5s, 6d/g	1£, 1§, 6d
10 dotzenes	Orelles	8s, 6d/g	7§, 3d
04 dotzenes	Plats blancs	15s/g	5§
05 grosses, 02 dotzenes	Prim poc	12s/g	3£, 2§
02 grosses, 11 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 15§
05 grosses	Menut	4s/g	1£
02 grosses, 06 dotzenes	Potets	4s/g	10§
03 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	4§, 4d
03 grosses, 03 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 19§
41 grosses.			14£, 18§, 1d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 107v.

Data de la fornada: 13 de maig 1491.

Una fornada de blau i blanc de Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 08 dotzenes	Pagès blau	7s, 6d/g	4£, 15§
11 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	5s, 6d/g	3£, 3§, 3d
05 grosses, 08 dotzenes	Orelles	8s, 6d/g	2£, 7§, 6d
01 grossa, 11 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£, 8§, 9d
03 grosses, 08 dotzenes	Prim poc	12s/g	2£, 4§
02 grosses, 11 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 15§
04 grosses, 03 dotzenes	Menut	4s/g	17§
02 grosses	Potets	4s/g	8§
03 grosses	Culles	1s, 3d/g	4§, 4d
03 grosses, 01 dotzena	Forn d'avall	12s/g	1£, 17§
50 grosses, 8 dotzenes.			19£

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 107v.

Data de la fornada: 19 de maig 1491.

Una fornada de daurat de Gaspar Moner, escudeller.

02 grosses, 02 dotzenes	Plats comuns	32s/g	3£, 10§, 8d
05 dotzenes	Escud.comunes	14s/g	5§, 10d
14 grosses, 06 dotzenes	Figurat	8s/g	5£, 16§
17 grosses, 1 dotzena.			9£, 12§, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 108r.

Data de la fornada: 3 de juny 1491.

Una fornada de blanc i blau de Gaspar Moner, escudeller.

14 grosses	Pagès	7s, 6d/g	5£
11 grosses	Pinzell	5s, 6d/g	3£, 1§
05 grosses	Orelles	8s, 6d/g	2£, 2§, 6d
03 grosses	Plats blancs	15s/g	2£, 5§
03 grosses, 03 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£, 19§
01 grossa, 05 dotzenes	Dobleres	12s/g	
04 grosses, 10 dotzenes	Menut	4s/g	19§, 4d
05 grosses, 08 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	3£, 8§
03 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d	4§, 4d
01 dotzena	Taifores grans	2s/dotz.	2§
52 grosses, 8 dotzenes.			19£, 1§, 2d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 108v.

Data de la fornada: 20 de juny 1491.

Una fornada de blanc i blau de Gaspar Moner, escudeller.

14 grosses, 10 dotzenes	Pagès blau	7s, 6d/g	5£, 11§, 3d
10 grosses, 08 dotzenes	Pinzell	5s, 6d/g	2£, 18§, 8d
02 grosses, 01 dotzenes	Orelles	8s, 6d/g	1£, 4§
03 grosses, 1,5 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 6§, 8d
02 grosses, 01 dotzena	Prim poc	12s/g	
06 grosses, 02 dotzenes	Dobleres	12s/g	3£, 14§
05 grosses, 10 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 3§, 4d
03 grosses, 1,5 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 17§, 6d
03 grosses	Culles	1s, 3d/g	3§, 9d
01 grossa, 06 dotzenes	Potets	4s/g	6§
52 grosses, 5 dotzenes.			19£, 5§, 2d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 108v.

Data de la fornada: 29 de juliol 1491.

Una fornada de blanc i blau de Gaspar Moner (?), escudeller.

13 grosses, 08 dotzenes	Pagès blau	7 s, 6 d/g	5£, 2§, 6d
11 grosses, 03 dotzenes	Pinzell	5 s, 6 d/g	3£, 1§, 10d
05 grosses, 06 dotzenes	Orelles blanques	8 s, 6 d/g	2£, 6§, 9d
03 grosses	Plats blancs	15 s/g	2£, 5§
02 grosses, 10 dotzenes	Prim poc	12 s/g	1£, 14§
02 grosses, 09 dotzenes	Dobleres	12 s/g	1£, 13§
05 grosses	Menut	4 s/g	1£
02 grosses, 10 dotzenes	Forn d'avall	12 s/g	1£, 14§
03 grosses, 06 dotzenes	Culles	1 s, 3 d/g	4§, 4d
50 grosses, 4 dotzenes.			19£, 1§, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 108v.

Data de la fornada: 29 de juliol 1491.

Una fornada de daurat fet a casa.

09 grosses, 08 dotzenes	Pagès morisc + orelles com.	14s/g	6£, 15§, 4d
02 grosses, 05 dotzenes	Plats comuns	32s/g	3£, 17§, 10d
02 grosses, 08 dotzenes	Figurat	10s/g	1£, 1§, 4d
14 grosses, 9 dotzenes.			11£, 14§, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 108v.

Data de la fornada: 7 de juliol 1491.

Una fornada de blau i blanc.

10 grosses, 08 dotzenes	Pagès blau	7s, 6d/g	4£
02 grosses, 02 dotzenes	Pinzell	5s, 6d/g	2£, 3§, 5d
01 grossa, 04 dotzenes	Orelles	8s, 6d/g	11§, 4d
01 grossa, 05 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£, 1§, 3d
02 grosses, 03 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£, 8§
03 grosses, 01 dotzena	Dobleres	12s/g	1£, 7§, 6d
06 grosses	Menut	4s/g	1£, 4§

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA
Segles XV-XIX

03 grosses, 1,5 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	(no ho diu)
03 grosses	Culles	1s, 3d/g	3s, 9d
01 dotzena	Porrans blaus Poblet		5s
06 dotzenes	Plats + escud. Poblet		6s
33 grosses, 7 dotzenes, 6 unitats.			14£, 17s, 3d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 109v.

Data de la fornada: 30 d'agost 1491.

Una fornada de blanc i blau de Gaspar Moner, escudeller.

14 grosses, 10 dotzenes	Pagès blau	7s, 6d/g	3£, 3s, 9d
09 grosses, 03 dotzenes	Pinzell	5s, 6d/g	2£, 10s, 5d
05 grosses, 02 dotzenes	Orelles	8s, 6d/g	2£, 3s, 5d
03 grosses	Plats blancs	15s/g	2£, 5s
02 grosses, 07 dotzenes	Primoc	12s/g	1£, 11s, 6d
03 grossa, 6 peces	Dobleres	12s/g	1£, 17s, 6d
03 grosses, 09 dotzenes	Menut	4s/g	19s
03 grosses	Forn d'avall	12s/g	1£, 16s
02 grosses	Culles	1s, 3d/g	2s, 6d
6 peces	Taifores blanc. grans		1s
42 grosses, 8 dotzenes.			18£, 10s, 1d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 110r.

Data de la fornada: 20 de setembre 1491.

Una fornada de blau i blanc de Gaspar Moner, escudeller.

13 grosses, 07 dotzenes	Pagès	8s/g	5£, 8s, 8d
11 grosses, 02 dotzenes	Pinzell	6s/g	3£, 7s
05 grosses, 05 dotzenes	Orelles	9s/g	2£, 8s, 9d
03 grosses, 11 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 18s, 9d
03 grosses, 4,5 dotzenes	Primoc	12s/g	2£, 9d
02 grosses, 9,5 dotzenes	Tailladoram	12s/g	1£, 13s, 9d
05 grosses, 02 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 8d
03 grosses, 06 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 16s, 6d
02 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	3s
01 grossa, 06 dotzenes	Potets		6s
02 dotzenes	Lladrioles		1s
01 dotzena	Taifores grans blanc.		2s
53 grosses, 2 dotzenes.			21£, 6s, 10d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 111r.

Data de la fornada: 10 d'octubre 1491.

Una fornada de blau i blanc de Gaspar Moner, escudeller.

14 grosses, 07 dotzenes	Escudelles pagès	8s/g	5£, 16s, 6d
12 grosses, 01 dotzena	Pinzell	6s/g	3£, 12s, 6d
05 grosses, 10 dotzenes	Orelles	9s/g	2£, 12s, 6d
03 grosses, 10 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 17s, 6d
03 grosses, 01 dotzena	Primoc	12s/g	1£, 17s
02 grosses, 09 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 13s
05 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 2s
03 grosses, 03 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 19s
02 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	3s
03 grosses	Potets	4s/g	12s
03 dotzenes	Lladrioles		1s, 6d
56 grosses, 8 dotzenes.			22£, 6s, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes fol. 111r.

Data de la fornada: 27 d'octubre 1491.

Una fornada de dobleres + primoc "que lo restant foren ragoles blanques per al R. S. bisbe de Urgell" (Pere de Cardona).

02 grosses, 08 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£
03 grosses, 05 dotzenes	Primoc	12s/g	2£, 1s
05 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 2s
03 grosses	Culles	1s, 3/g	3s, 9d

04 grosses, 05 dotzenes	Tailladoram		2£, 13s
19 grosses.			7£, 19s, 9d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 111v.

Data de la fornada: 14 de novembre 1491.

Una fornada de blau i blanc de Gaspar Moner, escudeller.

13 grosses, 06 dotzenes	Escudelles pagès	8s/g	5£, 8s
12 grosses, 07 dotzenes	Escudelles pinzell	6s/g	3£, 15s
05 grosses, 06 dotzenes	Orelles	9s/g	2£, 9s, 6d
01 dotzena	Llibrelles blanques		2s
03 grosses	Primoc	12s/g	1£, 16s
05 grosses	Dobleres	12s/g	3£
05 grosses, 08 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 2s, 9d
03 grosses, 10 dotzenes	Culles	1s, 3/g	4s, 9d
03 grosses, 03 dotzenes	Potets	4s/g	13s
52 grosses, 5 dotzenes.			18£, 1s

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 112v.

Data de la fornada: 1 de desembre 1491.

Una fornada de blau i blanc de Gaspar Moner, escudeller.

10 grosses, 10 dotzenes	Pagès blau	8s/g	4£, 6s, 8d
12 grosses, 08 dotzenes	Pinzell	6s/g	3£, 16s
06 grosses, 09 dotzenes	Orelles	9s/g	3£, 9d
03 grosses, 02 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 7s, 6d
02 grosses, 08 dotzenes	Primoc	12s/g	1£, 12s
01 dotzena	Taifores	2s/d	2s
05 grosses, 03 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 1s
05 grosses, 08 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	3£, 8s
04 grosses	Culles	1s, 3d/g	5s
03 grosses	Potets		12s
03 dotzenes	Lladrioles		1s, 6d
54 grosses, 4 dotzenes.			20£, 12s, 5d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 112v.

Data de la fornada: 19 de desembre 1491.

Una fornada de blau i blanc de Gaspar Moner, escudeller.

13 grosses	Pagès	8s/g	5£, 4s
11 grosses	Pinzell	6s/g	3£, 6s
02 grosses, 04 dotzenes	orelles	9s/g	1£ 1s
03 grosses, 04 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 10s
03 grosses, 07 dotzenes	Primoc	12s/g	2£, 3s
04 grosses, 04 dotzenes	Menut	4 s/g	1£, 1s, 4d
02 grosses, 10 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 14s
03 grosses	Forn d'avall	12s/g	1£, 16s
05 grosses	Culles	1s, 3d /g	6s
01 grossa	Potets		4s
01 dotzena	Llibrelles blanques		2s
03 dotzenes	Lladrioles		1s, 6d
49 grosses, 9 dotzenes.			19£, 8s, 10d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 112v.

Data de la fornada: 16 de gener 1492.

Una fornada de blanc i blau de Gaspar Moner, escudeller.

15 grosses	Pagès blau	8s/g	6£
10 grosses, 11 dotzenes	Pinzell	6s/g	3£, 5s, 6d
06 grosses	Orelles	9s/g	2£, 14s
03 grosses, 10 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 17s, 6d
02 grosses, 07 dotzenes	Primoc	12s/g	2£, 11s
02 grosses, 07 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 11s
05 grosses	Menut	4s/g	1£, 1s
02 grosses, 09 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 13s
04 grosses	Culles	1s, 3d/g	5s

52 grosses, 8 dotzenes.	20£, 17§
-------------------------	----------

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 113v.

Data de la fornada: 26 de gener de 1492.

Una fornada d'obra daurada fet a casa.

07 grosses, 05 dotzenes	Pagès morisc + mitja partera comuna	14s/g	5£, 3§, 10d
03 grosses, 11 dotzenes	Figurat	8s/g	1£, 11§, 4d
03 grosses, 04 dotzenes	Plats comuns	32s/g	5£, 8§, 8d
14 grosses, 8 dotzenes.			12£, 1§, 10d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 113v.

Data de la fornada: 20 de febrer 1492.

Una fornada de blau i blanc, de Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 10 dotzenes	Pagès	8s/g	5£, 2§, 8d
10 grosses	Pinzell	6s/g	3£
01 grossa	Plats blancs	15s/g	15§
03 grosses, 10 dotzenes	Prim poc	4s/g	2£, 6§
05 grosses, 03 dotzenes	Menut	12s/g	1£, 1§
05 grosses, 06 dotzenes	Orelles blanques	9s/g	2£, 9§, 6d
05 grosses, 07 dotzenes	Doblers prim poc	12s/g	3£, 7§
03 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	4§, 4d
03 grosses	Potets	4s/g	12§
03 grosses, 03 dotzenes	Menut		3§
53 grosses, 9 dotzenes.			19£, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 114r.

Data de la fornada: 12 de març 1492.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

13 grosses, 03 dotzenes	Pagès blau	8s/g	5£, 6§
11 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	6s/g	3£, 9§
05 grosses,	Orelles	9s/g	2£, 5§
02 grosses	Plats blancs	15s/g	1£, 10§
02 grosses, 10 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£, 14§
02 grosses, 09 dotzenes	Doblers	12s/g	1£, 13§
05 grosses, 09 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 3§
03 grosses	Forn d'avall	12 /g	1£, 16§
03 grosses	Culles	1s, 3d/g	4§
03 grosses, 04 dotzenes	Potets	4s/g	13§
	01 dotzena	Taifores grans	2s/g
	02 dotzenes	Tinters	1s, 3/g
52 grosses, 8 dotzenes.			19£, 17§ 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 114v.

Data de la fornada: 7 d'abril 1492.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 03 dotzenes	Pagès blau	8s/g	4£, 18§
09 grosses, 02 dotzenes	Pinzell	6s/g	2£, 9§
01 grosses, 06 dotzenes	Escudelles blanques	9s/g	13§, 6d
02 grosses	Plats blancs	15s/g	1£, 10§
02 grosses, 07 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£, 11§
02 grosses, 09 dotzenes	Doblers	12s/g	1£, 13§
05 grosses	Menut	4s/g	1£
03 grosses, 01 dotzena	Forn d'avall	12s/g	1£, 17§
03 grosses, 03 dotzene	Culles	1s, 3d/g	4§
03 grosses, 04 dotzenes	Potets	4s/g	13§
	01 dotzena	Taifores blanques	24s/g
45 grosses.			16£, 10§, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 114v.

Data de la fornada: 18 d'abril 1492.

Una fornada de daurat fet a casa per Gaspar Moner, escudeller.

10 grosses, 07 dotzenes	Pagès morisc + mitja partera	14s/g	7£, 8§
02 grosses, 5,5 dotzenes	Plats comuns	32s/g	3£, 18§, 8d
03 grosses, 06 dotzenes	Figurat	8s/g	1£, 8§
16 grosses, 6 dotzenes, 6 unitats.			12£, 14§, 8d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 114v.

Data de la fornada: 5 de maig 1492.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

15 grosses	Pagès blau	8s/g	4£, 8§
09 grosses	Pinzell	6s/g	2£, 14§
	08 dotzenes	Plats blancs	15s/g
			10§
02 grosses, 09 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£, 13§
05 grosses	Menut	4s/g	1£
02 grosses, 06 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 10§
03 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	4§, 6
05 grosses, 10 dotzenes	Tailladoram	12s/g	3£, 10§
44 grosses, 3 dotzenes.			13£, 19§, 6

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 115r.

Data de la fornada: 21 de maig 1492.

Una fornada de daurat ("obra de Mèlica") feta a casa per Gaspar Moner.

07 grosses, 07 dotzenes	Escudelles pagès morisc + escudelles comunes	14s/g	5£, 6§
02 grosses, 06 dotzenes	Plats comuns	32s/g	4£
03 grosses, 05 dotzenes	Figurat	8s/g	1£, 7§, 4
13 grosses, 6 dotzenes.			10£, 13§, 4

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 115v.

Data de la fornada: 28 de maig 1492.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses	Pagès blau	8s/g	4£, 8§
08 grosses	Pinzell	6s/g	2£, 8§
04 grosses, 03 dotzenes	Orelles	9s/g	1£, 18§
02 grosses, 08 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£
02 grosses, 06 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£, 10§
02 grosses, 10 dotzenes	Doblers	12s/g	1£, 14§
06 grosses	Menut	4s/g	1£, 4§
02 grosses, 10 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 14§
01 grossa, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	2§
	01 dotzena	Taifores blanc. grans	24s/g
41 grosses, 8 dotzenes.			17£

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 116r.

Data de la fornada: 16 de juny 1492.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

13 grosses	Pagès blau	8s/g	5£, 4§
13 grosses	Pinzell	6s/g	3£, 18§
04 grosses, 06 dotzenes	Escudelles d'orelles	9s/g	2£, 6d
03 grosses	Plats blancs Poblet amb senyal C	15s/g	2£, 5§
02 grosses, 05 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£, 9§
02 grosses, 09 dotzenes	Doblers + prim gran	12s/g	1£, 13§
05 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 2§
03 grosses, 01 dotzena	Forn d'avall	12s/g	1£, 17§
01 grosses, 09 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	2§
03 grosses	Potets	4s/g	12§
	01 dotzenes	Taifores grans blanc.	24s/g
	11 dotzenes	Escudelles Poblet	12s/g
	05 dotz., 11 u	Grasalets amb senyal C	4s/g

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA

Segles XV-XIX

53 grosses, 5 dotzenes, 11 unitats.	20£, 19§, 6d
-------------------------------------	--------------

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 116r.

Data de la fornada: 13 de juliol 1492.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

14 grosses, 02 dotzenes	Pagès blau	8s/g	5£, 13§
11 grosses, 10 dotzenes	Pinzell	6s/g	3£, 11§
05 grosses	Orelles	9s/g	2£, 5§
03 grosses	Plats blancs	15s/g	2£, 5§
02 grosses, 02 dotzenes	Primpoc	12s/g	1£, 6§
02 grosses, 09 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 13§
05 grosses, 09 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 3§
03 grosses, 02 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 18§
02 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s,3d/g	3§
01 grosses, 02 dotzenes	Potets	4s/g	4§, 6
02 dotzenes	Enciameres	2s/g	4§
51 grosses, 6 dotzenes.			20£, 5§, 6

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 116v.

Data de la fornada: 6 d'agost 1492.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 10 dotzenes	Pagès blau	8s/g	5£, 2§, 8
11 grosses, 10 dotzenes	Pinzell	6s/g	3£, 11§
03 grosses, 06 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 12§ 6
02 grosses, 07 dotzenes	Primpoc	12s/g	1£, 11§
05 grosses, 06 dotzenes	Dobleres	12s/g	3£, 6§
04 grosses	Menut	4s/g	16§
06 grosses	Orelles		2£, 14§
02 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3 /g	3§
02 grosses, 09 dotzenes	Potets	4s/g	7§
9 unitats	Taifores		1§, 6
51 grosses, 6 dotzenes, 9 unitats.			20£, 4§, 8

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 116v.

Data de la fornada: 30 d'agost 1492.

Una fornada de daurat de Simon Fajol, escudeller.

01 grossa, 07 dotzenes	Figurat	8s/g	8§
06 dotzenes	Plats comuns	32s/g	16§
01 grosses, 07 dotzenes	Grealets daurats	8s, 6/g	13§, 3
01 grosses, 04 dotzenes	Plats comuns + partera		1£, 18§
03 grosses, 03 dotzenes	Escudelles comunes	13s/g	2£, 2§, 3d
8 grosses, 3 dotzenes.			5£, 18§, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 116v.

Data de la fornada: 2 de setembre 1492.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

13 grosses, 08 dotzenes	Pagès	8s/g	5£, 9§
03 grosses, 10 dotzenes	Pinzell	6s/g	1£, 3§
06 grosses, 11 dotzenes	Escud. blanc. d'orelles	9s/g	3£, 2§
03 grosses, 05 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 11§
02 grosses, 02 dotzenes	Primpoc	12s/g	1£, 6§
02 grosses, 07 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 11§
05 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 2§
02 grosses, 11 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 15§
01 dotzenes	Ambuderes de mesurar oli	60s/g	5§
41 grosses, 1 dotzena.			18£, 4§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 117v.

Data de la fornada: 19 de setembre 1492.

Una fornada d'obra blava i blanca.

12 grosses, 10 dotzenes	Escudelles pagès	8s/g	5£, 10§, 6
09 grosses, 08 dotzenes	Pinzell	6s/g	2£, 18§

06 grosses	Orelles	9s/g	2£, 14§
02 grosses, 11 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 3§, 8
03 grosses, 01 dotzena	Primpoc	12s/g	1£, 17§
02 grossa, 11 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 15§
05 grosses	Menut	4s/g	1£, 1§
03 grosses, 11 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 17§
02 grosses, 04 dotzenes	Culles	1s,3d/g	2§, 8
01 grossa, 09 dotzenes	Potets	4s/g	7§
07 dotzenes	Lladrioles	6s/g	3§, 6
51 grosses.			20£, 9§, 6

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 118r.

Data de la fornada: 12 d'octubre 1492.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

13 grosses	Escudelles pagès	8s/g	5£, 4§
10 grosses, 08 dotzenes	Pinzell	6s/g	3£, 4§
01 grosses	Plats blancs	15s/g	15§
03 grosses, 02 dotzenes	Primpoc	12s/g	1£, 18§
03 grosses	Dobleres	12s/g	1£, 16§
05 grosses, 10 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 3§
03 grosses, 01 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 17§
06 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	8§
01 dotzena, 10 u.	Tremostreres		8§
4,5 dotzenes	Lladrioles	6s/g	2§
46 grosses, 9 dotzenes, 6 unitats.			16£, 15§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 118v.

Data de la fornada: 2 de novembre 1492.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

08 grosses, 03 dotzenes	Pagès	8s/g	3£, 6§
06 grosses, 09 dotzenes	Pinzell	6s/g	2£, 6
05 grosses	Orelles	9s/g	2£, 5§
03 grosses, 06 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 12§, 6
09 grosses, 08 dotzenes	Primpoc	12s/g	5£, 16§
06 grosses, 09 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 7§, 9
03 grosses	Culles	1s,3d/g	3§, 9
05 grosses	Potets	4s/g	1£
47 grosses, 11 dotzenes.			18£, 10§, 9

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 118v.

Data de la fornada: 3 de novembre 1492.

Una fornada de daurat fet a casa per Gaspar Moner, escudeller.

07 grosses, 07 dotzenes	Escud. com. + plats xics	14s/g	5£, 6§, 2
08 grosses	Figurat	8s/g	3£, 4§
02 grosses, 01 dotzena	Plats comuns	32s/g	3£, 6§, 8
17 grosses, 8 dotzenes.			11£, 16§, 10

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 118v.

Data de la fornada: 17 de novembre 1492.

Una fornada d'obra blava. Gaspar Moner, escudeller.

05 grosses, 10 dotzenes	Pagès	8s/g	2£, 6§, 8
02 grosses, 02 dotzenes	Orelles blanques	9s/g	19§, 6
09 dotzenes	Plats blancs	15s/g	11§, 3
03 grosses, 06 dotzenes	Primpoc	12s/g	2£, 2§
05 grosses, 08 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 2§, 8
02 grosses, 05 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 9§
02 grosses	Culles	1, 3d/g	2§, 6
02 dotzenes	Tinters	15s/g	2§, 6
22 grosses, 6 dotzenes.			8£, 16§, 1

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 119v.

Data de la fornada: 10 de desembre 1492.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses, 08 dotzenes	Pagès blau	8 s/g	4£, 13§ 4
12 grosses, 10 dotzenes	Pinzell	6 s/g	3£, 17§
08 grosses, 10 dotzenes	Escud. blanques	9s/g	3£, 19§, 6
03 grosses, 07 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 13§, 9
03 grosses	Primnoc	12s/g	1£, 16§
02 grosses, 04 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 8§
07 grosses	Menut	4s/g	1£, 8§
03 grosses, 03 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 19§
03 grosses	Culles	1s, 3d/g	3§, 9
01 dotzenes	Taifores blanques		2§
01 grossa, 04 dotzenes	Potets	4s/g	5§
03 dotzenes	Lladrioles	6s/d	1§, 6
06 dotzenes	Grasalets Poblet	10s/g	5§
01 grossa, 01 dotzenes	Escudelles Poblet		13§
58 grosses, 9 dotzenes.			23£, 5§, 10

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 119v.

Data de la fornada: 24 de desembre 1492.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner i Simó Fajol.

12 grosses, 10 dotzenes	Pagès blau	8s/g	5£, 2§, 8
14 grosses, 09 dotzenes	Pinzell	6s/g	4£, 8§, 6
05 grosses, 09 dotzenes	Orelles	9s/g	2£, 11§
04 grosses, 06 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 12§, 6
03 grosses, 01 dotzena	Primnoc	12s/g	1£, 17§
02 grosses, 11 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 15§
08 grosses, 03 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 13§
03 grosses, 04 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	2£
01 grosses, 01 dotzenes	Potets	4s/g	4§
06 dotzenes	Escudelles Poblet		6§
57 grosses.			22£, 9§, 8

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 120v.

Data de la fornada: 18 de gener 1493.

Una fornada Gaspar Moner que s'emportà En Mateu per Mallorca

			1£, 19§, 11
--	--	--	--------------------

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 121v.

Data de la fornada: 7 de febrer 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner i Simó Fajol, escudellers.

09 grosses, 03 dotzenes	Pagès	8s/g	3£, 11§
14 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	6s/g	4£, 5§, 2
06 grosses	Escud. blanques	9s/g	2£, 11§
03 grosses, 01 dotzena	Plats blancs	15s/g	2£, 6§, 3
02 grosses, 01 dotzena	Primnoc	12s/g	1£, 14§
08 grosses	Dobleres forn avall	12s/g	4£, 16§
05 grosses, 03 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 1§
02 grosses, 10 dotzenes	Culles	1s,3d/g	3§, 6
03 grosses	Potets	4s/g	12§
02 dotzenes	Taifores blanques	2s/d.	4§
"E mes li pagui per obra rebi de la fornada de Malorca": 1£, 19§, 11			
54 grosses, 2 dotzenes.			21£, 11

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 121r.

Data de la fornada: 28 de febrer 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner i Simó Fajol.

13 grosses, 09 dotzenes	Pagès	7s, 8d/g	5£, 5§, 6
10 grosses, 01 dotzena	Pinzell	5s, 8d/g	2£, 17§, 8
07 grosses	Escudelles blanques	8s, 6d/g	2£, 19§, 6

03 grosses, 06 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 12§, 6
02 grosses, 11 dotzenes	Primnoc	12s/g	1£, 15§
02 grosses, 08 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 12§
05 grosses, 07 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 2§
03 grosses, 03 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 19§
02 grosses, 05 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	3§
51 grosses, 2 dotzenes.			20£, 6§, 2d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 121r.

Data de la fornada: 16 de març 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner i Simó Fajol.

13 grosses, 02 dotzenes	Pagès	7s, 8d/g	5£, 11d
08 grosses, 05 dotzenes	Pinzell	5s, 8d/g	3£, 2d
05 grosses, 10 dotzenes	Orelles	8s, 6d/g	2£, 9§ 6d
03 grosses, 09 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 16§, 3d
03 grosses, 10 dotzenes	Primnoc	12s/g	2£, 6§
06 dotzenes	Escudelles Poblet	12s/g	6§
06 dotzenes	Grasalets Poblet		5§
04 grosses, 08 dotzenes	Menut	4s/g	18§, 8d
03 grosses	Forn d'avall	12s/g	1£, 18§
02 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	3§
02 grosses	Potets	4s/g	8§
02 grosses, 09 dotzenes	Tailladoram	12s/g	1£, 13§
50 grosses, 11 dotzenes.			21£, 4§, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 124v.

Data de la fornada: 6 d'abril 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

08 grosses, 06 dotzenes	Pagès	7s, 8d/g	3£, 5§, 2d
12 grosses, 05 dotzenes	Pinzell	5s, 8d/g	3£, 10§, 4d
06 grosses, 04 dotzenes	Orelles	8s, 6d/g	2£, 13§, 10d
03 grosses, 04 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 10§
02 grosses, 09 dotzenes	Primnoc	12s/g	1£, 13§
04 grosses, 04 dotzenes	Dobleres	12s/g	2£, 12§
05 grosses, 08 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 3§
03 grosses, 03 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 19§
02 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	3§
05 grosses	Potets	4s/g	1£
01 dotzena	Dobleres blanques	24s/g	2§
54 grosses, 2 dotzenes.			20£, 11§, 4d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 125v.

Data de la fornada: 19 d'abril 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Simó Fajol, escudeller.

07 grosses, 05 dotzenes	Escudelles pagès	7s/g	2£, 11§, 11d
03 grosses, 09 dotzenes	Pinzell	5s/g	18§, 9d
04 grosses, 06 dotzenes	Orelles blanques	8s/g	1£, 16§
01 grossa, 01 dotzena	Plats blancs	14s/g	15§
06 grosses	Primnoc	12s/g	3£, 18§
03 grosses, 09 dotzenes	Menut	4s/g	14§
26 grosses, 6 dotzenes.			10£, 13§, 8d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 125v.

Data de la fornada: 30 d'abril 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 10 dotzenes	Pagès blau	7s, 8d/g	4£, 8§, 5d
07 grosses, 08 dotzenes	Pinzell	5s, 8d/g	2£, 3§, 6d
01 grossa	Plats blancs	15s/g	15§
04 grosses, 11 dotzenes	Primnoc	12s/g	2£, 19§
02 grosses, 10 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 14§
05 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 2§

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA

Segles XV-XIX

04 grosses, 04 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	2f
02 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	3§
02 grosses, 10 dotzenes	Potets	4s/g	11§, 4d
44 grosses, 5 dotzenes.			16f, 6§, 3d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 127v.

Data de la fornada: 3 de juny 1493. "Pagui a" Simó Fajol, escudeller.

02 grosses, 03 dotzenes	Prim poch	12s/g	1f, 7§
06 dotzenes	Orelles blanques	8s/g	4§
1,5 dotzenes	Plats blancs		3§, 9d
01 grossa, 03 dotzenes	Menut		13§
5 grosses, 1 dotzena, 6 unitats.			2f, 7§, 9d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 127v

Data de la fornada: 3 de juny 1493.

Una fornada que ha tramès a Mallorca. Gaspar Moner, escudeller.

04 grosses	Pagès	7s, 8/g	1f, 10§, 8d
04 grosses	Pinzell	5s, 10d/g	1f, 2§, 8d
03 grosses, 06 dotzenes	Escudelles orelles	8s/g	1f, 9§, 9d
03 grosses	Plats blancs	15s/g	2f, 5§
04 grosses, 06 dotzenes	Primoc	12s/g	2f, 14§
03 grosses	Menut	4s/g	12§
6u.	Taifores blanques		3§
04 grosses	Potets		16§
06 dotzenes	Escudelles Poblet		6§
26 grosses, 6 dotzenes, 6 unitats.			10f, 19§, 1d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 127v.

Data de la fornada: 3 de juliol 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Simó Fajol, escudeller.

07 grosses, 07 dotzenes	Pagès	7s/g	2f, 12§, 6d
05 grosses, 02 dotzenes	Pinzell	5s/g	1f, 5§, 10d
04 grosses, 06 dotzenes	Orelles	8s/g	1f, 16§
02 grosses, 06 dotzenes	Plats blancs	14s/g	1f, 15§
06 grosses	Tailladoram	12s/g	3f, 12§
04 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	18§
02 dotzenes	Capalenats	1s/d	2§
30 grosses, 5 dotzenes.			12f, 1§, 4d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 128r.

Data de la fornada: 10 de juliol 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

07 grosses	Pagès blau	7s, 8d/g	2f, 13§, 8d
08 grosses	Pinzell	5s, 8d/g	2f, 5§, 4d
06 grosses	Orelles	8s/g	2f, 11§
03 grosses, 04 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2f, 10§
03 grosses, 07 dotzenes	Primoc	12s/g	2f, 3§
04 grosses, 01 dotzena	Dobleres	12s/g	2f, 9§
05 grosses	Menut	4s/g	1f
03 grosses, 03 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1f, 19§
10 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	1§
02 dotzenes	Potets		1§, 6d
03 dotzenes	Lladrioles		1§, 6d
05 dotzenes	Gressalets Poblet		4§
42 grosses.			17f, 19§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 128v.

Data de la fornada: 18 de juliol 1493

Una fornada de daurat fet a casa. Gaspar Moner, escudeller.

10 grosses, 06 dotzenes	Escud. comunes	14s/g	7f, 7§
02 grosses, 02 dotzenes	Plats comuns	32s/g	3f, 10§
04 grosses, 04 dotzenes	Figurat	8s/g	1f, 14§, 8d

17 grosses.			12f, 11§, 8
--------------------	--	--	--------------------

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 129r.

Data de la fornada: 31 d'agost 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 06 dotzenes	Pagès	7s, 8d/g	4f, 14§, 10d
13 grosses, 03 dotzenes	Pinzell	5s, 8d/g	3f, 15§
05 grosses, 03 dotzenes	Orelles	8s, 6d/g	2f, 4§, 6d
03 grosses, 06 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2f, 12§, 6d
06 grosses, 08 dotzenes	Primoc	12s/g	1f, 12§
02 grosses, 07 dotzenes	Dobleres	12s/g	1f, 11§
04 grosses, 11 dotzenes	Menut	4s/g	19§, 8d
03 grosses, 01 dotzena	Forn d'avall	12s/g	1f, 17§
06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	6d
52 grosses, 3 dotzenes.			19f, 7§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 129v.

Data de la fornada: 7 de setembre 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Simó Fajol, escudeller.

08 grosses, 06 dotzenes	Pagès blau	7s/g	3f
04 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	5s/g	1f, 2§, 6d
04 grosses, 06 dotzenes	Orelles	8s/g	1f, 16§
01 grosses, 11 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1f, 10§
07 grosses, 08 dotzenes	Tailladoram	12s/g	4f, 12§
05 grosses, 03 dotzenes	Menut	4s/g	1f, 1§
31 grosses, 4 dotzenes.			13f, 1§, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 129v.

Data de la fornada: 5 d'agost 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Jeroni Albanell, escudeller.

07 grosses, 02 dotzenes	Pagès	7s, 6d/g	2f, 13§, 9d
01 grosses, 02 dotzenes	Pinzell	5s, 6d/g	5§, 10d
02 grosses, 07 dotzenes	Orelles	8s, 6d/g	1f, 1§, 11d
01 grossa, 07 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1f, 3§, 9d
01 grossa, 05 dotzenes	Primoc	12s/g	17§
10 dotzenes	Menut	4s/g	10§
01 grosses, 02 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	14§
02 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	3§, 1d
6u.	Tinters		10§, 8d
01 grossa, 10 dotzenes	Girapeix + doblers		1f, 2§
20 grosses, 3 dotzenes, 6 unitats.			8f, 12§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 129v.

Data de la fornada: 5 de setembre 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Jeroni Albanell, escudeller.

04 grosses, 07 dotzenes	Pagès	7s,5d/g	1f, 4§
19 dotzenes	Pinzell		8§
02 grosses, 02 dotzenes	Orelles	8s/g	18§, 5d
02 grosses, 02 dotzenes	Plats blancs	15s/g	17§, 6d
01 grossa	Primoc	12s/g	12§
10 dotzenes	Dobleres	12s/g	10§
10 dotzenes	Menut de compte	1s/dotz.	10§
01 grossa, 02 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	14§
02 grosses	Culles	1s, 3d/g	2§, 6d
16 grosses, 4 dotzenes.			6f, 6§, 5d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 130r.

Data de la fornada: 23 de setembre 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

13 grosses	Pagès blau	7s, 8d/g	4f, 19§, 8d
13 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	5s, 8d/g	3f, 16§, 6d
06 grosses, 04 dotzenes	Orelles	8s, 6d/g	2f, 13§, 10d

03 grosses, 08 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 15§
03 grosses, 01 dotzena	Primoc	12s/g	1£, 17§
02 grosses, 08 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 12§
05 grosses, 10 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 3§, 4d
03 grosses, 02 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 18§
02 grosses, 08 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	3§, 4d
01 dotzena	Taifores	2s/d	2§
54 grosses.			21£, 8§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 130v.

Data de la fornada: 15 d'octubre 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

08 grosses	Pagès	7s, 8d/g	3£, 1§, 4d
08 grosses	Pinzell	5s, 8d/g	2£, 5§, 8d
06 grosses, 08 dotzenes	Orelles	8s, 6d/g	2£, 16§, 8d
04 grosses	Plats blancs	15s/g	3£
06 grosses, 03 dotzenes	Primoc	12s/g	3£, 15§
05 grosses, 10 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 3§, 4d
06 grosses, 01 dotzena	Forn d'avall	12s/g	3£, 13§
03 grosses	Culles	1s, 3d/g	3§, 9d
03 grosses, 06 dotzenes	Potets		14§
51 grosses, 4 dotzenes.			20£, 12§, 9d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 131v.

Data de la fornada: 12 de novembre 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

08 grosses, 02 dotzenes	Pagès	7s, 8/g	3£, 3§
08 grosses, 10 dotzenes	Pinzell	5s, 8/g	2£, 11§
07 grosses	Orelles	8s, 6/g	2£, 19§, 6d
02 grosses, 05 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£, 16§, 3d
05 grosses, 06 dotzenes	Primoc	12s/g	3£, 6§
07 grosses, 03 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 9§
06 grosses	Forn d'avall	12s/g	3£, 12§
03 grosses	Culles	1s, 3d/g	3§, 6d
04 dotzenes	Taraces	5s/dotz.	1£
05 dotzenes	Lladrioles		2§, 6d
04 grosses	Potets		16§
01 dotzena	Ambuderes		5§
53 grosses			21£, 3§, 9d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 131v.

Data de la fornada: 23 de novembre 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Jeroni Albanell, escudeller.

04 grosses, 09 dotzenes	Pagès	7s, 6/g	1£, 14§, 4d
05 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	5s, 6/g	8§, 3d
02 grosses, 02 dotzenes	Escud. blanques	8s/g	17§, 4d
01 grosses, 01 dotzenes	Plats blancs	15s/g	18§, 9d
01 grosses, 08 dotzenes	Primoc	12s/g	1£
01 grossa, 03 dotzenes	Dobleres	12s/g	14§
09 dotzenes	Menut	4s/g	9§
01 grosses	Culles	1s, 3/g	1§, 3d
10 unitats	Capalevats		1§, 8d
09 dotzenes	Plats xics		3§, 4d
18 grosses, 1 dotzena, 10 unitats.			6£, 7§, 11d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 131v.

Data de la fornada: 7 de desembre 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

08 grosses, 10 dotzenes	Pagès	7s, 8/g	3£, 7§, 9d
09 grosses	Pinzell	5s, 8/g	2£, 14§, 8d
05 grosses, 06 dotzenes	Escud. blanques	8s, 8/g	2£, 6§, 9d

02 grosses	Plats blancs	15s/g	2£, 10§
03 grosses, 07 dotzenes	Primoc	12s/g	2£, 3§
04 grosses, 06 dotzenes	Dobleres	12s/g	2£, 14§
05 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 2§
03 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	4§, 10d
02 grosses, 11 dotzenes	Dobleram		1£, 15§
09 dotzenes	Lladrioles		4§, 6d
46 grosses, 1 dotzena.			18£, 2§, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 132v.

Data de la fornada: 28 de desembre 1493.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses	Pagès blau	7s, 8/g	4£, 4§, 2d
01 grossa, 04 dotzenes	Pinzell	5s, 8/g	3£, 4§, 2d
11 dotzenes	Orelles blanques	9s/g	2£, 10§
04 grosses	Plats blancs	15s/g	3£
07 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 10§
05 grossa, 03 dotzenes	Primoc	12s/g	3£, 3§
04 grosses, 03 dotzenes	Dobleres	12s/g	2£, 13§
01 grossa	Escudelles Poblet	12s/g	12§
01 grossa	Grasalets Poblet		10§
01 dotzena	Taifores blanques		1§, 8d
6 grosses, 4 dotzenes.			21£, 8§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 132v.

Data de la fornada: 31 de gener 1494.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

07 grosses, 06 dotzenes	Pagès blau	7s, 8/g	2£, 17§, 6d
10 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	5s, 8/g	3£
04 grosses, 09 dotzenes	Orelles	8s, 6/g	2£
04 grosses	Plats blancs	15s/g	3£
07 grosses, 07 dotzenes	Primoc	12s/g	4£, 11§
07 grosses, 10 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 9§
04 grosses, 04 dotzenes	dobleres	12s/g	2£, 12§
02 grosses	Culles	1s, 3d/g	2§, 6d
04 grosses	Potets	4 s/g	16§
1,5 dotzenes	Enciam. blanques grans		2§, 6d
52 grosses, 7,5 dotzenes.			20£, 10§, 6

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 133r.

Data de la fornada: 28 de febrer 1494.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

08 grosses, 06 dotzenes	Pagès blau	7s, 8/g	3£, 3§, 9d
09 grosses, 07 dotzenes	Pinzell	5s, 8/g	2£, 12§, 8d
05 grosses, 06 dotzenes	Orelles	8s, 6/g	2£, 7§
03 grosses, 02 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 7§, 6d
02 grosses, 10 dotzenes	Primoc	12s/g	1£, 14§
07 grosses, 02 dotzenes	Dobleram	12s/g	4£, 6§
07 grosses, 03 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 9§
02 grosses, 06 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	
03 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	4§, 4d
02 grosses, 09 dotzenes	Potets	4s/g	11§
01 grossa, 10 dotzenes	Primoch	12s/g	1£, 2§
55 grosses, 7 dotzenes.			19£, 17§, 3d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 133v.

Data de la fornada: 12 de març 1494.

Una fornada de daurat. Simó Fajol, escudeller.

06 grosses	Escud. comunes	14s/g	4£, 4§
03 grosses, 03 dotzenes	Pagès morisc	14s/g	2£, 5§, 6d
05 grosses	Figurat	8s/g	2£
11 dotzenes	Plats daurats	32s/g	3£, 1§, 4d

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA

Segles XV-XIX

09 dotzenes	Platerets xics	14s/g	10§, 6d
15 grosses, 11 dotzenes.			12£, 1§, 4d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 133r.

Data de la fornada: 26 de març 1494.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

08 grosses, 02 dotzenes	Pagès blau	7s, 6/g	3£, 1§
10 grosses	Pinzell	5s, 6/g	2£, 5§
04 grosses, 08 dotzenes	Orelles blanques	8s, 6/g	2£
03 grosses, 07 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 13§, 9d
04 grosses, 07 dotzenes	Primoc	12s/g	2£, 15§
03 grosses, 09 dotzenes	Doblers	12s/g	2£, 5§
02 grosses	Menut de compte	4s/g	1£, 5§, 8d
02 grosses, 11 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 15§
2,5 dotzenes	Escud. blanques	4s/d	4§
39 grosses, 6,5 dotzenes.			18£, 4§, 5d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 133v.

Data de la fornada: 21 d'abril 1494.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

08 grosses, 10 dotzenes	Pagès	7s, 6/g	2£, 6§, 3d
10 grosses, 11 dotzenes	Pinzell	5s, 6/g	3£
02 grosses, 09 dotzenes	prim poc	12s/g	1£, 13§
02 grosses, 11 dotzena	Primoc	12s/g	1£, 15§
05 grosses, 05 dotzenes	Doblers	12s/g	3£, 5§
06 grosses, 05 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 5§, 8d
02 grosses, 05 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	3§
1,5 dotzenes	Tinters		1§, 10d
41 grosses, 9,5 dotzenes.			14£, 9§, 9d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 135r.

Data de la fornada: 21 de maig 1494.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

10 grosses, 11 dotzenes	Pagès	7s, 6/g	4£, 1§, 8d
04 grosses	Menut	4s/g	16§
02 grosses	Culles	1s, 3 d/g	2§, 6d
03 grosses	Potets	4s/g	12§
09 grosses, 10 dotzenes	Compte	12s/g	5£, 18§
29 grosses, 9 dotzenes.			11£, 10§, 2d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 135v.

Data de la fornada: 9 de juny 1494.

Una fornada de daurat Gaspar Moner, escudeller.

06 grosses, 07 dotzenes	Escud. comunes	12s/g	4£, 12§
03 grosses, 03 dotzenes	Plats com. blancs	32s/g	4£, 17§
07 grosses, 01 dotzenes	Figurat	8s/g	2£, 16§, 8d
16 grosses, 11 dotzenes.			12£, 5§, 8d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 135r.

Data de la fornada: 4 de juliol 1494.

Una fornada d'obra blava i blanca.

11 grosses	Pagès	7s, 6/g	4£, 2§, 6d
11 grosses, 04 dotzenes	Pinzell	5s, 6/g	3£, 2§, 4d
03 grosses	Orelles	8s, 4/g	1£, 5§
03 grosses, 04 dotzenes	Plats	15s/g	2£, 10§
02 grosses, 08 dotzenes	Primoc	11s/g	1£, 12§
01 grossa, 06 dotzenes	Poblet		17§
10 dotzenes	Gressalets Poblet		8§, 6d
05 grosses, 10 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 3§, 4d
03 grosses	Forn d'avall	12s/g	1£, 16§
02 grosses, 03 dotzenes	Culles	1§, 3d/g	2§, 9d
04 grosses	Potets	4s/g	16§

01 dotzena	Taifores blanques		1§, 8d
48 grosses, 10 dotzenes.			19£, 7§, 1d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 135v.

Data de la fornada: 9 d'agost 1494.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 03 dotzenes	Pagès	7s, 6/g	4£, 11§, 10d
12 grosses, 07 dotzenes	Pinzell	5s/g	3£, 9§
03 grosses	Orelles	8s, 4/g	1£, 5§
02 grosses	Plats blancs	15s/g	1£, 10§
03 grosses, 08 dotzenes	Primoc	12s/g	1£, 12§
02 grosses	Doblers	12s/g	1£, 4§
07 grosses	Menut	4s/g	1£, 8§
02 grosses, 09 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 13§
02 grosses	Culles	1s, 3d/g	2§, 6d
47 grosses, 3 dotzenes.			16£, 15§, 4d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 135v.

Data de la fornada: 6 d'agost 1494.

Una fornada de daurat fet a casa. Gaspar Moner, escudeller.

06 grosses, 07 dotzenes	Escud comunes	14s/g	4£, 12§
03 grosses, 02 dotzenes	Plats comuns	32s/g	4£, 15§
06 grosses, 03 dotzenes	Figurat	8s/g	2£, 10§
16 grosses.			11£, 17§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 135v.

Data de la fornada: 10 de setembre 1494.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

09 grosses, 02 dotzenes	Pagès	7s, 6/g	3£, 8§, 9d
09 grosses, 05 dotzenes	Pinzell	5s, 6/g	2£, 11§, 6d
04 grosses	Orelles	8s, 4/g	1£, 13§, 4d
03 grosses	Plats blancs	15s/g	2£, 5§
03 grosses, 08 dotzenes	Primoc	12s/g	3£, 4§
03 grosses, 07 dotzenes	Doblers	12s/g	2£, 3§
06 grosses, 09 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 7§
03 grosses, 02 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 18§
02 grosses	Culles	1s, 3d/g	2£, 6§
11 dotzenes	Potets		
45 grosses, 8 dotzenes.			17£, 13§, 1d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 136r.

Data de la fornada: 7 d'octubre 1494.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

04 grosses, 06 dotzenes	Pagès blau	7s, 6/g	1£, 13§, 9d
05 grosses	Pinzell	5s, 6/g	1£, 7§, 6d
03 grosses	Orelles	8s/g	1£, 5§
02 grosses	Plats blancs	15s/g	1£, 10§
01 dotzena	Primoc Montalegre		1§, 6d
02 dotzenes	Escudelles Montalegre		2§
03 grosses	Culles	1s, 3d/g	3§, 9d
1,5 dotzenes	Capalenats		3§
1,5 dotzenes	Taifores blanques		2§, 6d
18 grosses.			6£, 9§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 136r.

Data de la fornada: 3 de novembre 1494.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

10 grosses, 06 dozenes	Pagès blau	7s, 6/g	3£, 18§, 9d
11 grosses, 10 dotzenes	Pinzell	5s, 6/g	3£, 5§, 6d
04 grosses, 09 dotzenes	Escudelles blanques	8s, 6/g	1£, 19§
03 grosses	Plats blancs	15s/g	2£, 5§
04 grosses	Primoc	12s/g	2£, 8§

02 grosses, 06 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£ 10?§
07 grosses	Menut	4s/g	1£, 8§
02 grosses, 09 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 13§
02 grosses	Culles	1s, 3d/g	2§, 6d
1,5 dotzenes	Furteres blanques		2§, 6d
48 grosses, 5'5 dotzenes.			18£, 12§, 3d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 136r.

Data de la fornada: 22 de novembre 1494.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

09 grosses, 11 dotzenes	Pagès blau i blanc	7s, 6/g	3£, 14§, 4d
08 grosses	Pinzell	5s, 6/g	2£, 7§, 6d
04 grosses	Prim poc	12s/g	1£, 16§
02 grosses, 08 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 12§
06 grosses, 09 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 7§
03 grosses, 04 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£-18§
02 grosses, 08 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	3§, 4d
03 grosses, 10 dotzenes	Potets	4s/g	15§, 4d
04 dotzenes 4 u.	Lladrioles	1s, 8d/g	1§, 8d
41 grosses, 6 dotzenes, 4 unitats.			13£, 15§, 2d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 136v

Data de la fornada: 17 de desembre 1494.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 04 dotzenes	Escudelles pagès	7s, 6/g	4£, 12§, 6d
11 grosses, 07 dotzenes	Pinzell	5s,6/g	3£, 3§, 6d
05 grosses	Orelles blanques	8s/g	2£
01 grossa	Plats blancs	15s/g	15§
03 grosses	Prim poc	12s/g	1£, 16§
02 grossa, 08 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 12§
07 grosses	Menut	4s/g	1£, 8§
02 grosses, 08 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 12§
02 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s,3d/g	3§
02 dotzenes	Taifores blanques		3§, 6d
47 grosses, 11 dotzenes.			17£, 5§, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 136v.

Data de la fornada: 18 de desembre 1494

Una fornada de daurat. Gaspar Moner, escudeller.

02 grosses, 11 dotzenes	Plats comuns	32s/g	4£, 7§, 6d
08 grosses, 06 dotzenes	Escud. com. + pagès	14s/g	6£, 11§
04 grosses	Figurat		1£, 8§
15 grosses, 5 dotzenes.			12£, 6§, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 136v.

Data de la fornada: 15 de gener 1495.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

05 grosses, 05 dotzenes	Pagès	7s/g	1£, 17§, 11d
04 grosses, 10 dotzenes	Pinzell	5s/g	1£, 4§, 2d
10 dotzenes	Plats blancs	15s/g	12§, 6d
02 grosses, 04 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£, 8§
02 grosses, 09 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 13§
05 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 6§
02 grosses, 10 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 14§
23 grosses, 8 dotzenes.			9£, 15§, 7d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 137r.

Data de la fornada: 7 de febrer 1495.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses, 06 dotzenes	Escud. pagès blau i blanc	7s/g	4£, 6d
04 grosses, 02 dotzenes	Pinzell	5s/g	1£, 10d
01 grosses, 1,5 dotzenes	Escudelles Poblet		13§, 6d

01 grosses, 04 dotzenes	Plats blancs Poblet		1£
01 grossa	Gressalets Poblet		10§
02 grosses, 04 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£, 8§
02 grosses, 07 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 11§
02 grosses, 08 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 12§
03 grosses, 04 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	4§, 4d
05 grosses	Menut	4s/g	1£
"E més li paguí per lo plom an Moncloa a raó de quaranta rals quintar: 5 lliures, 15 sous, 4".			
31 grosses, 6 unitats.			13£, 2

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 137r.

Data de la fornada: 5 de març 1495.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses	Pagès	7s/g	3£, 17§, 7d
04 grosses, 09 dotzenes	Pinzell	5s/g	1£, 3§, 9d
05 grosses	Escudelles blanques	8s/g	2£
01 grosses, 04 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£
01 grosses, 11 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£, 3§
02 grossa	Dobleres	12s/g	1£, 4§
05 grosses	Menut	4s/g	1£
01 grossa	Escudelles de Poblet	12s/g	12§
01 grossa	Gressalets de Poblet		10§
1,5 dotzenes	Enciameres blanques		8§
03 grosses, 02 dotzenes	Potets		12§, 8d
04 grosses	Culles		5§
02 dotzenes	Tinters de Montserrat		1§
02 grosses, 7,5 dotzenes	Forn d'avall		1£, 11§
01 dotzena	Taifores blanques		2§
43 grosses, 2 dotzenes			15£, 10§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 137v.

Data de la fornada: 4 d'abril 1495.

Una fornada de daurat fet a casa. Gaspar Moner, escudeller.

31 grosses, 06 dotzenes	Escud. pagès + mitja partera daurada	14s/g	22£, 1§
07 grosses	Plats comuns	32s/g	10£, 10§
08 grosses	Figurat	8s/g	3£, 4§
04 dotzenes	Furteres		14§
46 grosses, 10 dotzenes.			36£, 9§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 138r.

Data de la fornada: 18 d'abril 1495.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses, 09 dotzenes	Pagès blau	7s/g	4£, 2§, 3d
11 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	5s/g	3£, 2§, 6d
05 grosses	Escudelles blanques	9s/g	2£
02 grosses	Plats blancs	15s/g	1£, 10§
02 grosses, 03 dotzena	Prim poc	12s/g	1£, 7§
02 grosses, 07 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 1§
06 grosses, 04 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 4d
03 grosses, 01 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 16§
02 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	3§
47 grosses.			16£, 17§, 1d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 138r.

Data de la fornada: 11 de maig 1495.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

10 grosses, 06 dotzenes	Pagès blau	7s/g	3£, 16§, 5d
06 grosses, 08 dotzenes	Pinzell	5s/g	1£, 13§, 5d
02 grosses, 10 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£, 14§

02 grosses, 05 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 10§
05 grosses	Menut	4s/g	1£
02 grosses, 10 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 14§
05 grosses	Culles	1s, 3d/g	6§, 3d
02 dotzenes	Lladrioles		1§
35 grosses, 5 grosses.			11£, 15§, 1d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 138r.

Data de la fornada: 29 de maig 1495.

Una fornada d'obra blava i blanca.

04 grosses, 07 dotzenes	Pagès blau	7s/g	1£, 12§
08 grosses, 03 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 1§, 3d
01 grossa	Escudelles Poblet	12s/g	12§
11 dotzenes	Gressalets Poblet		9§
02 grosses, ???	Primoc	12 /g	1£, 8§
02 grosses, 06 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 10§
04 grosses, 07 dotzenes	Menut	4s/g	18§, 4d
02 grosses, 11 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 15§
03 grosses	Culles	1s, 3d/g	3§, 9d
03 dotzenes	Plats Sant Cugat		2§, 6d
30 grosses.			10£, 11§, 10d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 138v.

Data de la fornada: 17 de juny 1495.

Una fornada de daurat fet a casa. Gaspar Moner, escudeller.

22 grosses, 02 dotzenes	Escud. comunes + pagès morisc	14s/g	15£, 10§
03 grosses, 04 dotzenes	Plats comuns	32s/g	4£, 14§
02 grosses, 10 dotzenes	Figurat	8s/g	1£, 2§, 8d
5,5 dotzenes	Taifores comunes	3s/dotz.	16§, 6d
28 grosses, 9,5 dotzenes.			22£, 3§, 2d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 138v.

Data de la fornada: 4 de juliol 1495.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

06 grosses, 07 dotzenes	Pagès blau	7s/g	2£, 6§, 4d
08 grosses, 05 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 2§
04 grosses	Orelles blanques	8s/g	1£, 12§
02 grosses	Plats blancs	15s/g	1£, 10§
02 grosses, 10 dotzenes	Primoc	12s/g	1£, 14§
02 grosses, 06 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 10§
04 grosses, 02 dotzenes	Menut	4s/g	16§, 8d
03 grosses, 01 dotzena	Forn d'avall	12s/g	1£, 17§
03 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	4§, 4d
2,5 dotzenes	Tinters		3§
01 dotzenes	Taifores		1§, 8d
05 grosses, 07 dotzenes	Potets	4s/g	1£, 2§, 4d
42 grosses, 11,5 dotzenes.			14£, 19§, 4d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 138v.

Data de la fornada: 7 d'agost 1495.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

10 grosses, 06 dotzenes	Pagès blau	8, 6/g	3£, 13§, 6d
07 grosses, 01 dotzena	Pinzell	5s/g	1£, 15§, 5d
08 grosses, 06 dotzenes	Orelles	8s/g	3£, 8§
03 grosses	Plats blancs	15s/g	2£, 5§
02 grosses, 11 dotzenes	Primoc	12s/g	1£, 15§
02 grosses, 04 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 8§
03 grosses	Menut	4s/g	12§
03 grosses, 04 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	2£
04 grosses, 04 dotzenes	Culles	1s,3d/g	5§, 5d
02 dotzenes	Taifores blanques	1s,8d/g	3§, 4d

45 grosses, 2 dotzenes.	17£, 5§, 11d
--------------------------------	---------------------

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 138v.

Data de la fornada: 7 d'agost 1495.

Una fornada de daurat fet a casa. Gaspar Moner, escudeller.

"Escudelles de pagès morisch e escudelles comunes e figurat + 1,5 grosses de gressalets daurats. No y ha gens de plats. Comtat ha huyll tot per 11 lliures"

	11£
--	------------

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 139r.

Data de la fornada: 27 d'agost 1495.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses	Escudelles pagès	7s/g	4£, 4§
11 grosses, 07 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 17§, 11d
05 grosses, 07 dotzenes	Orelles	8s/g	2£, 4§, 8d
02 grosses, 04 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£, 15§
04 grosses, 04 dotzena	Primoc	12s/g	2£, 10§
02 grosses, 09 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 13§
03 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	14§
03 grosses, 02 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 18§
03 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s,3d/g	4§, 4d
03 grosses, 09 dotzenes	Potets	4s/g	15§
03 dotzenes	Lladrioles		1§, 6d
02 dotzenes	Tinters		2§, 6d
52 grosses, 1 dotzena.			18£, 19§, 11d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 139r.

Data de la fornada: 18 de setembre 1495.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses, 10 dotzenes	Pagès	7s/g	4£, 1§, 10d
12 grosses, 05 dotzenes	Pinzell	5s/g	3£, 2§
06 grosses, 03 dotzenes	Escudelles blanques	8s/g	3£, 10§
02 grosses, 04 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£, 15§
03 grosses, 04 dotzenes	Primoc	12s/g	2£
02 grosses, 07 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 11§
05 grosses, 02 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 8d
03 grosses	Forn d'avall	12s/g	1£, 16§
04 grosses, 08 dotzenes	Culles	1s,3d/g	5§, 10d
03 grosses, 08 dotzenes	Potets	4s/g	14§, 8d
4,5 dotzenes	Escud. xiques d'orella Sant Jeroni		2§, 6d
55 grosses, 7,5 dotzenes.			19£, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 139r.

Data de la fornada: 28 de setembre 1495.

Una fornada de daurat. Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 09 dotzenes	Pagès morisc + mitja partera	14s/g	8£, 18§, 6d
01 grossa, 05 dotzenes	Plats comuns	28s/g	1£, 19§, 8d
01 grossa, 05 dotzenes	Gressalets rodons + figurat	8s/g	11§, 4d
15 grosses, 07 dotzenes.			11£, 9§, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 140r.

Data de la fornada: 19 octubre 1495.

Una fornada d'obra blava i blanca de Gaspar Moner, escudeller.

09 grosses, 10 dotzenes	Pagès blau	7s/g	3£, 8§, 9d
11 grosses, 04 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 16§, 8d
05 grosses	Escudelles blanques	9s/g	2£
02 grosses, 09 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 2§, 6d
09 grosses, 10 dotzena	Dobleres de primoc	12s/g	5£, 18§
05 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 2§

04 grosses	Culles	1s,3d/g	5§
02 grosses, 03 dotzenes	Potets	4s/g	9§
03 dotzenes	Lladrioles	4s/g	1§
02 grosses, 06 dotzenes	Tinters		3§
06 dotzenes	Escud. petites blanc.		3§
53 grosses, 9 dotzenes.			18£, 9§, 11d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 140r.

Data de la fornada :9 de novembre 1495.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

04 grosses, 10,5 dotzenes	Primoc	12s/g	2£, 18§, 6d
01 grossa, 05 dotzenes	Dobleres	12s/g	
03 dotzenes	Lladrioles	6s/g	1§, 6d
02 grosses, 08 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 12§
01 grossa, 06 dotzenes	Menut	4s/g	6§
<i>"Lo restant fonch 1 fornada de pots d'en Ports, specier. Paga en Gaspar per XX lliures de safre hi vengut de València II lliures, X sous, a raó de II sous, VI diners per lliura. Son d'aquesta moneda ab les despesses III lliures, I sou moneda barcelonesa".</i>			
10 grosses, 8 dotzenes, 6 unitats.			4£, 18§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 140r.

Data de la fornada: 28 de novembre 1495.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses, 01 dotzenes	Escudelles pagès blau	7s/g	3£, 17§, 7d
08 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 2§, 6d
04 grosses, 05 dotzenes	Orelles escudelles	8s/g	1£, 15§, 4d
02 grosses, 07 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£, 18§, 9d
05 grosses, 01 dotzena	Primoc	12s/g	3£, 1§
02 grosses, 07 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 11§
06 grosses, 09 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 7§
03 grosses	Forn d'avall	12s/g	1£, 16§
04 grosses	Culles	1s, 3d/g	5§
03 grosses	Potets	4s/g	12§
02 dotzenes	Taifores blanques grans		3§
02 dotzenes, 6 u.	Tinters	12s/g	3§
02 dotzenes	Taifores xiques blanq.		2§, 6d
51 grosses, 6 dotzenes, 6 unitats.			18£, 15§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 140v.

Data de la fornada: 21 de desembre 1495.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 11 dotzenes	Pagès blau	7s/g	4£, 10§, 5d
07 grosses, 09 dotzenes	Pinzell	6s/g	1£, 18§, 9d
05 grosses, 04 dotzenes	Escudelles blanques	9s/g	
01 grossa	Plats blancs	15s/g	15§
02 grosses, 10 dotzenes	Primoc	12s/g	1£, 14§
03 grossa	Dobleres	12s/g	1£, 16§
05 grosses, 07 dotzenes	Menut	4 s/g	1£, 2§, 4d
02 grosses, 11 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 15§
01 dotzenes	Taifores blanc. grans		1§, 8d
03 dotzenes	Lladrioles		1§, 6d
<i>"Ay 1 fornada de pots que fonch d'en Raffell Soris (?)"</i>			
41 grosses, 8 dotzenes.			13£, 14§, 8d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 140v.

Data de la fornada: 18 de gener 1496.

Una fornada d'obra blava i blanca.

14 grosses, 10 dotzenes	Pagès blau	7s/g	5£, 3§, 10d
12 grosses, 03 dotzenes	Pinzell	5s/g	3£, 1§, 3d
02 grosses, 11 dotzenes	Primoc	12s/g	1£, 15§
05 grosses, 08 dotzenes	Dobleres	12s/g	3£, 8§
05 grosses	Menut	4s/g	1£

02 grosses, 06 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 10§
03 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	4§, 4d
04 grosses	Potets	4s/g	16§
50 grosses, 8 dotzenes			16£, 18§, 5d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 140v.

Data de la fornada: 8 de febrer 1496.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 10 dotzenes	Pagès blau	7s/g	4£, 9§, 10d
03 grosses, 11 dotzenes	Pinzell	5s/g	1£, 4§, 7d
05 grosses	Orelles	8s/g	2£
02 grosses, 07 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£
02 grosses, 06 dotzenes	Primoc	12s/g	1£, 10§
02 grosses, 10 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 14§
05 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 2§
02 grosses, 10 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 14§
04 grosses	Culles	1s, 3d/g	5§
03 dotzenes	Lladrioles	8s/g	1§, 10d
42 grosses, 3 dotzenes.			16£, 1§, 3d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 140v.

Data de la fornada: 18 de febrer 1496.

Una fornada de daurat fet a casa.

02 grosses	Plats comuns	28s/g	2£, 16§
07 grosses, 09 dotzenes	No s'indica (escud. comunes?)	14s/g	5£, 8§, 6d
07 grosses, 04 dotzenes	Figurat	8s/g	2£, 18§, 8d
17 grosses, 1 dotzena.			11£, 3§, 2d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 141r.

Data de la fornada: 4 de març 1496.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 08 dotzenes	Pagès	7s/g	4£, 8§, 9d
09 grosses, 10 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 8§, 10d
06 grosses, 04 dotzenes	Orelles	8s/g	2£, 1§, 8d
01 grossa	Plats blancs	15s/g	15§
02 grosses, 02 dotzenes	Primoc	12s/g	1£, 18§
02 grosses, 08 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 12§
06 grosses	Menut	4s/g	1£, 4§
02 grosses, 08 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 12§
03 grosses, 09 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	4§, 7d
01 dotzena	Taifores	20s/g	1§, 8d
03 dotzenes	Lladrioles	18s/g	1§, 6d
47 grosses, 53 dotzenes.			16£, 16§, 11d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 141r.

Data de la fornada: 26 de març 1496.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

05 grosses, 02 dotzenes	Pagès blau	7s/g	1£, 16§, 2d
04 grosses, 11 dotzenes	Pinzell	5s/g	1£, 4§, 7d
02 grosses	Escudelles Poblet		1£, 4§
03 grosses, 01 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 6§, 3d
02 grosses, 03 dotzenes	Primoc	12s/g	1£, 7§
02 grosses, 07 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 11§
04 grosses, 07 dotzenes	Menut	4s/g	18§, 4d
02 grosses, 04 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 8§
01 dotzena	Taifores grans blanc.		1§, 8d
01 grossa	Gressalets Poblet	10s/g	10§
28 grosses .			12£, 7§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 141v.

Data de la fornada: 19 d'abril 1496.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 04 dotzenes	Pagès blau	7s/g	4£, 6§, 4d
08 grosses, 04 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 1§, 8d
02 grosses	Orelles	8s/g	16§
01 grossa	Letrats	15s/g	15§
02 grosses, 07 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£, 11§
02 grosses, 09 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 13§
05 grosses, 08 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 3§
03 grosses	Forn d'avall	12s/g	1£, 16§
07 grosses, 08 dotzenes	Culles	1s,3d/g	9§, 7d
3,5 dotzenes	Lladrioles		1§, 9d
01 dotzena	Taifores grans		1§, 8d
45 grosses, 8 dotz, 6 unitats.			14£, 15§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 141v.

Data de la fornada: 9 de maig 1496.

Una fornada d'obra blava i blanca. Gaspar Moner, escudeller.

08 grosses, 06 dotzenes	Pagès blau	7s/g	2£, 19§, 6d
06 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	5s/g	1£, 12§, 6d
02 grosses	Orelles blanques	8s/g	16§
01 grossa	Plats blancs	15s/g	15§
02 grosses, 05 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£, 9§
01 grossa, 11 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 15§
04 grosses, 05 dotzenes	Menut	4s/g	17§, 8d
02 grosses, 06 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 10§
02 dotzenes, 3 u.	Tinters	8s/g	2§, 10d
01 grossa, 06 dotzenes	Potets	4s/g	6§
02 dotzenes, 8 u.	Lladrioles		1§, 4d
02 dotzenes	Taifores grans		3§, 4d
31 grosses, 3 dotzenes, 11 unitats.			12£, 8§, 2d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 142r.

Data de la fornada: 9 de juny 1496.

Una fornada de daurat fet a casa.

02 grosses, 01 dotzena	Plats comuns	24s/g	2£, 18§, 4d
13 grosses, 11 dotzenes	Pagès morisc + mitja partera	14s/g	9£, 14§, 10d
03 grosses, 10 dotzenes	Figurat + gressalets	8s/g	1£, 10§, 8d
19 grosses, 10 dotzenes.			14£, 3§, 10d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 142r.

Data de la fornada: 10 de juny 1496.

Una fornada d'obra blava i blanca.

10 grosses, 02 dotzenes	Pagès blau	7s/g	3£, 11§, 9d
05 grosses, 04 dotzenes	Pinzell	5s/g	1£, 6§, 8d
04 grosses	Orelles	8s/g	1£, 12§
02 grosses, 06 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£, 17§, 6d
02 grosses, 08 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£, 12§
03 grosses, 09 dotzenes	Dobleres	12s/g	2§, 5d
06 grosses	Menut	4s/g	1£, 4§
02 grosses, 10 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 4§
04 grosses	Culles	1§, 3d/g	5§
01 grossa, 08 dotzenes	Potets		7§
07 dotzenes	Escudelles Poblet	12s/g	7§
06 dotzenes	Plats per sant Cugat		5§
44 grosses			16£, 6§, 11d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 142v.

Data de la fornada: 20 de juny 1496.

Una fornada de daurat fet a casa. Gaspar Moner, escudeller.

02 grosses	Plats comuns	28 s/g	2£, 16§
------------	--------------	--------	---------

10 grosses, 3 dotzenes	Pagès morisc	14 s/g	7£, 3§, 6d
04 grosses, 3 dotzenes	Figurat, a raó de gressalets	8 s/g	1£, 14§
16 grosses, 6 dotzenes.			11£, 13§, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 142v.

Data de la fornada: 7 de juliol 1496.

Una fornada de blau i blanc. Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses, 02 dotzenes	Pagès blau	7s/g	3£, 19§, 2d
09 grosses	Pinzell	5s/g	2£, 5§, 5d
04 grosses	Escud. orelles blanques	8s/g	1£, 12§
03 grosses	Plats blancs	15s/g	2£, 5§
03 grosses, 08 dotzenes	Prim poc	12s/g	2£, 4§
03 grosses, 03 dotzenes	Dobleres	12s/g	2£
05 grosses, 04 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 1§, 4d
02 grosses, 06 dotzenes	Potets	4s/g	10§
03 grosses	Culles	1s, 3d/g	3§, 9d
01 dotzena	Taifores blanques	20 s/g	1§, 8d
02 grosses, 05 dotzenes	Forn d'avall	12 s/g	1£, 9§
02 dotzenes	Tinters	1s, 4d/g	2§, 8d
09 dotzenes	Lladrioles	6 d/dotz.	3§, 9d
48 grosses, 4 dotzenes			17£, 14§, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 143v.

Data de la fornada: 3 d'agost 1496.

Una fornada de blau i blanc. Gaspar Moner, escudeller.

10 grosses, 06 dotzenes	Pagès blau	7 s/g	3£, 13§, 6 d
06 grosses, 02 dotzenes	Pinzell	5 s/g	1£, 10§, 10d
05 grosses, 06 dotzenes	Escud. orelles blanques	8 s/g	2£, 4§
03 grosses	Plats blancs	15 s/g	2£, 5§
02 grosses, 11 dotzenes	Prim poc	12 s/g	1£, 15§
02 grosses, 09 dotzenes	Dobleres	12 s/g	1£, 13§
06 grosses	Menut	4 s/g	1£, 4§
03 grosses	Culles	1s,3d/g	3§, 9d
02 grosses, 07 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 11§
42 grosses, 5 dotzenes			16£, 1§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 143v.

Data de la fornada: 23 d'agost 1496.

Una fornada de blau i blanc. Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses, 10 dotzenes	Pagès blau	7s/g	3£, 2§, 10d
06 grosses, 09 dotzenes	Pinzell	5s/g	1£, 13 §, 9d
08 grosses	Orelles blanques	8s/g	3£, 4§
03 grosses	Plats blancs	15s/g	2£, 5§
03 grosses, 01 dotzena	Prim poc	12s/g	1£, 17§
03 grosses, 01 dotzena	Dobleres	12s/g	1£, 17§
07 grosses	Menut	4s/g	1£, 8§
01 dotzena	Taifores blanques	2s/dotz	2§
03 grosses, 05 dotzenes	Culles	1s,3d/g	4§, 3d
03 grosses	Dobleres forn d'avall		1£, 16§
49 grosses, 2 dotzenes.			18£, 09§, 10d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 143v.

Data de la fornada: 12 setembre 1496.

Una fornada de blau i blanc. Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 09 dotzenes	Pagès blau	7s/g	4£, 9§, 3d
10 grosses, 09 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 13§, 9d
06 grosses	Orelles blanques	8s/g	2£, 8§
03 grosses, 06 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 12§, 6d
03 grosses, 03 dotzenes	Prim poc	12s/g	1£, 18§
02 grosses, 09 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 13§
06 grosses, 08 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 6§
03 grosses, 04 dotzenes	Potets	4s/g	13§, 4d

03 grosses	Culles	1s,3/g	3§, 9d
02 grosses, 10 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 14§
54 grosses, 10 dotzenes.			19£, 12§, 7d

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 145r

Data de la fornada: 3 d'octubre 1496.

Una fornada de blau i blanc. Gaspar Moner, escudeller.

13 grosses, 09 dotzenes	Pagès blau	7 s/g	4£, 16§, 3d
09 grosses, 10 dotzenes	Pinzell	5 s/g	2£, 9§, 2d
01 grossa	Plats blancs	15 s/g	15§
02 grosses	Prim poc	12 s/g	1£, 14§
02 grosses, 10 dotzenes	Doblers	12 s/g	1£, 14§
01 dotzena, 3 u.	Doblers	12 s/g	1£, 4§
07 grosses, 05 dotzenes	Menut	4 s/g	1£, 9§, 8d
03 grosses	Culles	1s, 3d/g	3§, 9d
02 grosses	Forn d'avall	12s/g	1£, 16§
41 grosses, 11 dotzenes, 3 unitats			14£, 9§, 10d

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 143v.

Data de la fornada: 3 novembre 1496.

Una fornada de blau i blanc.

11 grosses, 04 dotzenes	Pagès	7s/g	3£, 19§, 4d
10 grosses, 10 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 14§, 2d
03 grosses	Orelles	8s/g	1£, 4§
01 grossa	Plats blancs	15s/g	15§
03 grosses, 08 dotzenes	Prim poc	12s/g	2£, 4§
01 dotzena	Taifores blanques	1s, 8/g	2§
02 grosses, 10 dotzenes	Doblers	12s/g	1£, 14§
07 grosses	Menut	4 s/g	1£, 8§
03 grosses	Culles	1s, 3/g	3§, 9d
02 grosses, 05 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 9§
46 grosses, 1 dotzena.			15£, 16§, 11d

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 143v.

Data de la fornada: 5 de novembre 1496.

Una fornada de daurat fet a casa. Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses, 07 dotzenes	Pagès i escudelles comunes	14 s/g	8£, 2§
02 grosses, 11 dotzenes	Figurat i gressalets	8 s/g	1£, 3§, 4d
02 grosses, 02 dotzenes	Plats comuns	28 s/g	3£, 8d
16 grosses, 8 dotzenes			12£, 6§

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 145v.

Data de la fornada: 28 de novembre 1496.

Una fornada de blau i blanc. Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 03 dotzenes	Escudelles pagès	7 s/g	4£, 12§, 9d
07 grosses, 07 dotzenes	Pinzell	5 s/g	1£, 17§, 11d
05 grosses	Orelles blanques	8 s/g	2£
03 grosses	Plats blancs	15 s/g	2£, 5§
03 grosses, 04 dotzenes	Prim poc	12 s/g	2£
01 dotz., 3 u.	Taifores	1s, 8 d/dotz.	2§
02 grosses, 06 dotzenes	Doblers	12 s/g	1£, 10§
06 grosses, 09 dotzenes	Menut	4 s/g	1£, 7§
02 grosses, 05 dotzenes	Potets	4 s/g	9§, 8d
03 grosses	Culles	1s, 3 d./g	3§, 9d
03 dotzenes	Lladrioles	6 d./dotz.	1§, 6d
02 grosses, 10 dotzenes	Forn d'avall	12 s/g	1£, 14§
49 grosses, 3 unitats			18£, 3§, 7d

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 146r.

Data de la fornada: 17 de desembre 1496.

Una fornada de blau i blanc. Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses, 06 dotzenes	Pagès	7 s/g	6£, 6d
-------------------------	-------	-------	--------

06 grosses	Pinzell	5 s/g	1£, 10§
03 grosses	Orelles	8 s/g	1£, 4§
02 grosses, 06 dotzenes	Plats blancs	15 s/g	1£, 2§, 6 d
03 grosses	Prim poc	12 s/g	1£, 17§
01 dotzena	Taifores blanques	24 s/g	2§
02 grosses, 08 dotzenes	Doblers	12 s/g	1£, 12§
06 grosses, 11 dotzenes	Menut	4 s/g	1£, 7§
02 grosses, 11 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 15§
38 grosses, 7 dotzenes			15£, 10§

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 145v

Data de la fornada: 21 de gener 1497.

Una fornada de blau i blanc. Gaspar Moner, escudeller.

09 grosses	Pagès	7 s/g	3£, 3§
06 grosses	Pinzell	5 s/g	1£, 10§
08 grosses	Orelles	8 s/g	3£, 4§
03 grosses, 01 dotzena	Plats blancs	15 s/g	2£, 6§, 3d
03 grosses	Prim poc	12 s/g	1£, 17§
01 dotzena	Taifores mitjanes	24 s/g	2§
02 grosses, 11 dotzenes	Prim poc	12 s/g	1£, 15§
02 grosses, 02 dotzenes	Gressalets	4 s/g	8§, 4d
03 grosses, 02 dotzenes	Forn d'avall	12 s/g	1£, 18§
04 grosses, 02 dotzenes	Potets	4 s/g	16§, 8d
03 grosses	Culles	1 s, 3d/g	3§, 9d
43 grosses, 19 dotzenes			17£, 1§, 4d

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 147r.

Data de la fornada: 27 de febrer 1497.

Una fornada de blau i blanc. Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 02 dotzenes.	Pagès blau	7 s/g	4£, 1§, 2d
09 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	5 s/g	1£, 7§, 6d
03 grosses	Orelles	8 s/g	1£, 4§
01 grossa, 06 dotzenes	Plats blancs	15 s/g	1£, 2§
02 grosses, 03 dotzenes	Prim poc	15 s/g	1£, 7§
02 grosses, 08 dotzenes	Forn d'avall	12 s/g	1£, 12§
02 grosses, 04 dotzenes	Menut	4 s/g	9§, 4d
02 grosses	Culles	1 s, 3 d/g	2§, 6d
04 grosses, 02 dotzenes	Doblers d'avall		2£, 10§
39 grosses, 7 dotzenes			14£, 15§, 8d

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 147r.

Data de la fornada: 18 de març 1497.

Una fornada de daurat.

05 grosses, 04 dotzenes.	Plats comuns	28 s/g	6£, 9§, 4d
04 grosses	Pagès morisc	14 s/g	15£, 7§
17 grosses, 08 dotzenes	Mitja partera?	14 s/g	
04 grosses, 06 dotzenes	Figurat		1£, 16§
08 dotzenes	Platerets xics		
32 grosses, 2 dotzenes			24£, 12§

ACB. Extravantium. Llibre de Comptes, fol. 147v.

Data de la fornada: 14 d'abril 1497.

Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

10 grosses, 11 dotzenes	Pagès	7 s/g	3£, 16§, 5d
10 grosses, 07 dotzenes	Pinzell	5 s/g	2£, 12§, 11d
04 grosses, 08 dotzenes	Orelles	8 s/g	1£, 17§, 4d
03 grosses, 03 dotzenes	Plats blancs	15 s/g	2£, 9§, 9d
03 grosses, 04 dotzenes	Prim poc	12 s/g	2£
02 grosses, 09 dotzenes	Doblers	12 s/g	1£, 14§
19 unitats	Doblers blanques		2§
02 grosses, 02 dotzenes	Potets	4 s/g	8§, 8d
04 grosses, 02 dotzenes	Menut	4 s/g	16§, 8d

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA
Segles XV-XIX

02 grosses, 06 dotzenes	Culles	1 s, 3 d/g	3§
02 grosses, 07 dotzenes	Forn d'avall	12 s/g	1£, 11§
03 dotzenes	Grealets		3§
02 grosses, 01 dotzena	Escudelles amb orelles, de Poblet "e al desus dit e a Montserrat per los mongos"		1£, 9§
49 grosses, 4 dotz., 7 unitats			19£, 1§, 9d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 147v.
Data de la fornada: 5 de maig 1497.
Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

13 grosses, 03 dotzenes.	Pagès blau	7 s/g	4£, 5§, 9d
09 grosses, 07 dotzenes	Pinzell	5 s/g	2£, 7§, 11d
02 grosses	Plats blancs	15 s/g	1£, 10§
03 grosses, 07 dotzenes	Prim poc	12 s/g	2£, 3§
02 grosses, 10 dotzenes	Doblers	12 s/g	1£, 14§
02 dotzenes	Doblers blanques e 4 peces (?) 43 peces?		3§, 7d
04 dotzenes	Lladrioles	6 d./dotz.	2§
02 dotzenes	Tinters	1 s, 6 d/g	3§
01 grossa, 05 dotzenes	Potets	4 s/g	5§, 8d
01 grossa, 06 dotzenes	Menut	4 s/g	1£, 2§
03 grosses	Culles	1 s, 3 d/g	3§, 9d
03 grosses, 01 dotzena	Forn d'avall	12 s/g.	1£, 17§
40 grosses, 11 dotzenes			15£, 17§, 10

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 148v.
Data de la fornada: 29 de maig 1497.
Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

06 grosses, 10 dotzenes.	Escudelles pagès	7 s/g	2£, 7§, 10d
06 grosses, 09 dotzenes	Pinzell	5 s/g	1£, 12§, 11d
04 grosses	Orelles	8 s/g	1£, 12§
02 grosses	Plats blancs	15 s/g	1£, 10§
15u.	Doblers blanques		6§
05 grosses	Primpoch		3£
03 dotzenes	Lladrioles		1§, 6d
05 grosses, 09 dotzenes	Menut		1£, 3§
08 grosses, 02 dotzenes	Doblers		4£, 18§
03 grosses	Potets		12§
03 grosses	Culles		3§, 9d
44 grosses, 10 dotzenes, 3 unitats			17£, 4§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 149r.
Data de la fornada: 16 de juny 1497.
Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

05 grosses, 08 dotzenes.	Pagès blau	7 s/g	1£, 18 §, 8d
09 grosses	Pinzell	5 s/g	2£, 5§
04 grosses	Orelles blanques	8 s/g	1£, 12§
03 grosses, 04 dotzenes	Plats blancs	15 s/g	2£, 10§
13 grosses, 02 dotzenes	Doblers	12 s/g	7£, 18§
03 grosses	Potets	4 s/g	12§
05 grosses	Menut	4 s/g	1£
03 grosses	Culles	1 s, 3 d/g	3§, 9d
01 dotzena	Taifores grans blanc.		1§, 8d
46 grosses, 3 dotzenes			18£, 1§, 1d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 149r.
Data de la fornada: 8 de juliol 1497.
Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

09 grosses, 08 dotzenes.	Pagès	7 s/g	3£, 7§, 8d
09 grosses, 08 dotzenes	Pinzell	5 s/g	2£, 8§, 4d
04 grosses	Orelles	8 s/g	2£, 8§
03 grosses	Plats blancs	15 s/g	2£, 5§

03 grosses, 11 dotzenes	Doblers	12 s/g	1£, 15§
03 grosses, 09 dotzenes	Primpoch	4 s/g	2£, 5§
06 grosses, 04 dotzenes	Menut		1£, 5§, 4d
03 grosses	Culles	1 s, 3 d/g	3§, 9d
03 grosses, 01 dotzena	Forn d'avall	12 s/g	1£, 17§
46 grosses, 5 dotzenes			16£, 19§, 1d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 208r.
Data de la fornada: 3 d'agost 1497.
Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

09 grosses, 07 dotzenes.	Pagès	7 s/g	3£, 7§
08 grosses, 02 dotzenes	Pinzell	5 s/g	2£
06 grosses	Orelles	8 s/g	2£, 8§
07 dotzenes, 6 unitats	Escudelles (amb orelles?)		9§
01 dotzena, 5 unitats	Librelles blanques		2§
02 grosses, 8 dotzenes	Plats blancs	15 s/g	2£
04 grosses, 04 dotzenes	Primpoch	12 s/g	2£, 12§
03 grosses	Doblers	12 s/g	1£, 16§
06 grosses, 03 dotzenes	Menut	4 s/g	1£, 5§
03 dotzenes	Lladrioles	6 s/g	1§, 6d.
01 grossa, 6 dotzenes	Potets		6§
06 grosses	Culles	1s, 3d/ d	7§, 6d.
03 grosses, 03 dotzenes	Forn d'avall	12 s/g	1£
51 grosses, 8 dotzenes, 11 unitats			18£, 13§, 10 d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 208r.
Data de la fornada: 25 d'agost 1497.
Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

07 grosses, 06 dotzenes.	Pagès	7 s/g	2£, 12§
08 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	5 s/g	2£, 2§, 6d.
01 grossa, 01 dotzena	Escudelles de Poblet		18§, 9d.
06 dotzenes	Gressalets de Poblet		
02 grosses, 6 dotzenes	Plats blaus		1£, 17§
03 grosses	Plats blancs	15 s/g	2£, 5§
04 grosses, 03 dotzenes	Primpoch	12 s/g	2£, 1 §
04 grosses, 8 dotzenes	Doblers		2£, 16§
05 grosses, 08 dotzenes	Menut	4 s/g	1£, 2§, 8d.
02 grosses	Culles	1 s, 3d/d.	2§, 6d.
02 grosses, 09 dotzenes	Forn d'avall		1£, 3§
42 grosses, 5 dotzenes.			15£, 15§, 5d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 208r.
Data de la fornada: 15 de setembre 1497.
Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses, 03 dotzenes.	Pagès	7 s/g	3£, 18§, 9d.
08 grosses, 10 dotzenes	Pinzell	5 s/g	2£, 4§, 2d.
06 grosses	Orelles	8 s/g	2£, 8§
03 grosses	Plats blancs	15 s/g	2£, 5§
10 grosses, 06 dotzenes	Primpoch	12 s/g	5£, 6§
06 grosses, 02 dotzenes	Menut	4 s/g	1£, 4§, 8d.
01 dotzena	Taifores blanques	24 s/g	2§
46 grosses, 9 dotzenes.			18£, 8§, 7d.

ACB. Extravagantium Llibre de Comptes, fol. 209r.
Data de la fornada: 14 d'octubre de 1497.
Una fornada de blau i blanc. Gaspar Moner, escudeller.

10 grosses, 10 dotzenes.	Pagès	7 s/g	3£, 15§, 10 d.
09 grosses, 6 dotzenes	Pinzell	5 s/g	2£, 7§, 6d.
04 grosses	Orelles	8 s/g	1£, 12§.
03 grosses	Plats blancs	15 s/g	2£, 5§.
05 grosses, 04 dotzenes	Primpoch	12 s/g	3£, 4§.
05 grosses, 09 dotzenes	Menut	4 s/g	1£, 3§.

02 grosses, 09 dotzenes	Dobleres	12 s/g	1£, 13§.
04 grosses	Potets	4 s/g	16§.
02 grosses, 04 dotzenes	Culles	1s, 3d/d.	3§, 6d.
02 grosses, 10 dotzenes	Forn d'avall	12 s/g	1£, 1 4§.
Total:			17£, 18§, 4d.

ACB. Extravagantium Llibre de Comptes, fol. 209r.

Data de la fornada: 14 d'octubre de 1497.

Una fornada de daurat fet a casa.

11 grosses, 03 dotzenes.	Escudelles pagès morisc i orelles	14 s/g	4£, 18§.
02 grosses	Figurat	8 s/g	16§.
02 grosses	Plats comuns	28 s/g	2£, 16§.
Total: 15 grosses, 3 dotzenes			11£, 10§, 6d

ACB. Extravagantium Llibre de Comptes, fol. 209r.

Data de la fornada: 14 de novembre de 1497.

Una fornada de blau i blanc.

11 grosses, 03 dotzenes.	Pagès blau	7 s/g	3£, 18§, 9d.
12 grosses	Pinzell	5 s/g	4£, 10d.
04 grosses	Orelles blanques	8 s/g	1£, 12§.
02 grosses	Plats blancs	15 s/g	1£, 10§.
03 grosses, 05 dotzenes	Primpocho	12 s/g	2£, 1§.
06 grosses, 06 dotzenes	Menut	4 s/g	1£, 5§, 8d.
02 grosses, 09 dotzenes	Dobleres	12 s/g	1£, 13§.
04 grosses	Potets	4 s/g	16§.
02 grosses, 04 dotzenes	Culles	1s, 4d/d.	2§, 11d.
02 dotzena	Taifores	1 s, 8 d./d	3§, 4d.
02 grosses	Forn d'avall	12 s/g	1£, 18§.
05 dotzenes	Lladrioles	6 s/g	2§, 6d.
Total: 50 grosses, 10 dotzenes			18£, 4§.

ACB. Extravagantium Llibre de Comptes, fol. 209v.

Data de la fornada: 1 de desembre de 1497.

Una fornada de blau i blanc.

10 grosses, 01 dotzenes.	Pagès	7 s/g	3£, 10§, 7d.
05 grosses, 08 dotzenes	Pinzell	5 s/g	1£, 8§, 8d.
02 grosses	Orelles blanques	8 s/g	16§
01 grossa	Plats blancs	15 s/g	15§
05 grosses	Primpocho	12 s/g	3£
06 grosses, 08 dotzenes	Menut	4 s/g	1£, 6§, 8d.
04 grosses	Dobleres	12 s/g	2£, 10§.
03 grosses, 06 dotzenes	Potets	4 s/g	14§.
02 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 4 d.	3§.
01 dotzena	Taifores	1s, 8d/	1§, 8d.
03 grosses	Forn d'avall	12 s/g	1£, 16§
05 dotzenes	Lladrioles	6 s/g	3§
Total:			16£, 4§, 3d.

ACB. Extravagantium Llibre de Comptes, fol. 210r.

Data de la fornada: 22 de desembre 1497.

Una fornada de blau i blanc de Gaspar Moner.

12 grosses, 02 dotzenes.	Pagès	7 s/g	4£, 5§, 2d.
08 grosses, 08 dotzenes	Pinzell	5 s/g	2£, 3§, 4d.
06 grosses	Orella	8 s/g	2£, 8§
02 grosses	Plats blancs	15 s/g	1£, 10§
03 grosses, 05 dotzenes	Primpocho	12 s/g	2£, 1§
02 grosses, 08 dotzenes	Dobleres	12 s/g	1£, 12§
06 grosses	Menut	4 s/g	1£, 4§
03 grosses, 08 dotzenes	Culles	1s, 4d/d.	4§, 7d.
01 dotzena	Taifores	1s, 8d./d.	1§, 8d.
03 grosses	Forn d'avall	12 s/g	1£, 16§

Total:			17£, 4§
---------------	--	--	----------------

ACB. Extravagantium Llibre de Comptes, fol. 210v.

Data de la fornada: 23 de gener 1498.

Una fornada de blau i blanc de Gaspar Moner.

12 grosses, 02 dotzenes.	Pagès	7s/g	4£, 5§, 2d.
08 grosses, 08 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 3§, 4d.
06 grosses	Orella	8s/g	2£, 8§.
02 grosses	Plats blancs	15s/g	1£, 10§
03 grosses, 05 dotzenes	Primpocho	12s/g	2£, 1§
02 grosses, 08 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 12§
06 grosses	Menut	4s/g	1£, 4§
03 grosses, 08 dotzenes	Culles	1s, 4d/d.	4§, 7d.
01 dotzena	Taifores	1s, 8d/d.	1§, 8d.
03 grosses	Forn d'avall	12s/g	1£., 16§
Total:			17£, 4§

ACB. Extravagantium Llibre de Comptes, fol 210v.

Data de la fornada: 16 de febrer 1498.

Una fornada de blau i blanc de Gaspar Moner.

12 grosses, 03 dotzenes.	Pagès	7s/g	4£, 5§, 9d.
08 grosses	Pinzell	5s/g	2£.
04 grosses	Orella	8s/g	1£, 12§
02 grosses, 06 dotzenes	Plats blancs	15 /g	1£, 16§, 6d.
03 grosses, 08 dotzenes	Primpocho	12s/g	2£, 4§.
06 grosses, 08 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 6§, 8d.
02 grosses, 09 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 13§.
02 dotzenes	Lladrioles		1§.
04 grosses, 04 dotzenes	Culles	1s, 4d/d.	5§, 5d.
01 dotzena	Taifores	1s, 8d/d.	1§, 8d.
03 grosses, 01 dotzena	Forn d'avall		1£, 17§.
Total:			17£, 4§.

ACB. Extravagantium Llibre de Comptes, fol. 210v.

Data de la fornada: 21 o 28 (dijous) de febrer 1498.

Una fornada de daurat fet a casa.

10 grosses, 10 dotzenes.	Escudelles comunes i pagès morisc	14s/g	7£, 11§, 8d.
02 grosses, 08 dotzenes.	Plats	28s/g	3£, 14§, 8d.
11 dotzenes	Figurat	8s/g	7§, 4d.
01 dotzena, 8 unitats	Taifores		5§
Total:			11£, 18§, 8d.

ACB, Extravagantium, Llibre de Comptes, fol. 211r.

Data de la fornada: 13 de març de 1498.

Una fornada de blau i blanc de Gaspar Moner.

12 grosses, 09 dotzenes.	Pagès	6s, 7d/g	4£, 9§, 6d
08 grosses, 06 dotzenes.	Pinzell	5s/g	2£, 6§, 6d
03 grosses	Orella	8s/g	1£, 4§
02 grosses	Plats	15s/g	1£, 10§.
04 grosses, 05 dotzenes.	Menut	4s/g	17§, 8d
09 grosses, 09 dotzenes	Dobleres	12s/g	5£, 17§.
02 grosses	Potets	4s/g	8§
02 grosses, 04 dotzenes	Culles	1s, 4d/g	2§, 11d
01 dotzena	Taifores	1s, 8d/g	1§, 8d
44 grosses, 10 dotzenes			16£, 13§

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 212r.

Data de la fornada: dilluns 9 abril de 1498.

Una fornada de blau i blanc (de Gaspar Moner).

11 grosses	Pagès	7s/g	3£, 18§
05 grosses, 02 dotzenes	Pinzell	5s/g	1£, 5§, 10d

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA

Segles XV-XIX

02 grosses, 06 dotzenes	Orelles	8s/g	1£.
03 grosses	Plats blancs	15s/g	2£, 5§
06 grosses	Menut	4s/g	1£, 2§, 8d
10 grosses, 06 dotzenes	Tailladoram	12s/g	6£, 6§
03 grosses	Potets	4s/g	12§
02 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	2§, 11d
02 dotzenes	Tinters	1s, 3d/g	2§, 6d
02 dotzenes	Ladrioles	6d/dot	1§
02 dotzenes	Librelles blanques	1s, 8d/d	3§, 4d
44 grosses, 2 dotzenes			16£, 19§, 2d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 212r.

Data de la fornada: 10 abril de 1498.

Una fornada de daurat fet a casa.

06 grosses, 05 dotzenes	Pagès morisc i escud. comunes	14s/g	4£, 9§, 10d
03 grosses, 02 dotzenes	Pagès morisc	14s/g	2£, 4§, 4d
02 grosses, 06 dotzenes	Orelles	8s/g	1£.
01 grossa, 10 dotzenes	Figurat i gressalets	8s/g	14§, 6d
02 grosses, 09 dotzenes	Plats comuns	28s/g	3£, 17§.
02 dotzenes	Taifores		7§.
16 grosses, 10 dotzenes			11£, 12§, 8d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 213v.

Data de la fornada: 11 de maig 1498.

Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

06 grosses, 08 dotzenes.	Pagès	7s/g	2£, 6§, 8d
04 grosses, 11 dotzenes.	Pinzell	5s/g	1£, 4§, 8d
02 grosses, 06 dotzenes	Orella	8s/g	1£.
01 grossa, 06 dotzenes	Plats	15s/g	1£, 2§, 6d
05 grosses, 04 dotzenes	Primoch	12s/g	3£, 4§
04 grosses, 07 dotzenes	Dobleres	12 s/g	2£, 15§.
06 grosses, 05 dotzenes.	Menut	4s/g	1£, 6§, 4d
02 grosses, 04 dotzenes	Culles	1s, 4d/g	2§, 11d
03 grosses, 03 dotzenes	Forn d'avall		1£, 19§
10 dotzenes	Potets		3§, 4d
02 dotzenes, 6 u.	Taifores blanques		4§, 2d
38 grosses, 6 dotz, 6 u.			15£, 7§, 5d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 213v.

Data de la fornada: 29 de maig 1498.

Una fornada de blanc i blau.

08 grosses, 06 dotzenes.	Pagès	7s/g	2£, 19§, 6d
06 grosses, 07 dotzenes	Pinzell	5s/g	1£, 13§, 4d
01 grossa	Orelles	9s/g	9§
01 grossa, 06 dotzenes	Plats blancs	15 s/g	1£, 2§, 6d
04 grosses, 08 dotzenes	Primoc	12 s/g	2£, 16§
06 grosses	Menut	4 s/g	1£, 4§
03 grosses, 11 dotzenes	Dobleres	12 s/g	2£, 7§
02 grosses, 10 dotzenes	Forn d'avall		1£, 14§
02 grosses	Potets	4 s/g	8§
03 grosses, 06 dotzenes	Culles	1§, 3 d/g	4§, 4d
1,5 dotzenes	Tinters	1s/dotz.	1§, 6d
03 dotzenes	Lladrioles	10d/dotz.	1§, 10d
40 grosses, 10 dotzenes, 6 u.			15£

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 213v.

Data de la fornada: 25 de juny 1498.

Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

08 grosses, 09 dotzenes.	Pagès	7s/g	3£, 1§, 3d
04 grosses, 09 dotzenes.	Pinzell	5s/g	1£, 3§, 9d
03 grosses	Orella	8s/g	1£, 4§

01 grossa, 06 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 16§, 6d
04 grosses, 04 dotzenes	Primoch	15s/g	3£, 12§
04 grosses, 02 dotzenes	Dobleres	12s/g	2£, 10§
06 grosses, 06 dotzenes.	Menut	4s/g	1£, 6§
02 grosses, 04 dotzenes	Culle	1s, 4d/g	2§, 11d
02 grosses, 11 dotzenes	Forn d'avall	11s/g	1£, 15§
01 dotzena	Llibrelles	1s, 8d/d.	1§, 8d
04 grosses, 04 dotzenes	Culles	1s,3d/g	5§, 5d
42 grosses, 8 dotzenes			15£, 16§, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 214r.

Data de la fornada: 17 de juliol 1498.

Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses, 03 dotzenes	Pagès blau	7s/g	3£, 18§, 9d
09 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 7§, 6d
06 grosses	Orelles	8s/g	2£, 8§
03 grosses	Plats blancs	15s/g	2£, 5§
07 grosses, 02 dotzenes	Menut	4 /g	1£, 8§, 8d
09 grosses, 06 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	5£, 14§
03 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	4§
01 dotzena	Llibrelles		1§, 8d
50 grosses			18£, 7§, 7d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 214r.

Data de la fornada: 11 d'agost 1498.

Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

06 grosses, 06 dotzenes	Pagès blau	7s/g	2£, 5§, 6d
04 grosses, 09 dotzenes	Pinzell	5s/g	1£, 3§, 9d
05 grosses, 09 dotzenes	Orelles	8s/g	2£, 6§
02 grosses	Plats blancs	15s/g	1£, 10§
06 grosses	Primoc	12s/g	3£, 12§
05 grosses, 10 dotzenes	Dobleres	12s/g	3£, 10§
06 grosses	Menut	4s/g	1£, 4§
03 grosses	Culles	1s,3 d/g	3§, 9d
04 grosses	Potets	4s/g	16§
06 dotzenes	Gressalets blancs	5s/g	2§, 6d
44 grosses, 4 dotzenes			16£, 13§, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 216v.

Data de la fornada: 4 de setembre 1498.

Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

08 grosses, 06 dotzenes	Pagès blau	7s/g	2£, 19§ 6d
06 grosses	Pinzell	5s/g	1£, 10§
06 grosses, 06 dotzenes	Orelles	8s/g	2£, 12§
03 grosses, 06 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 12§ 6d
06 grosses, 03 dotzenes	Primoc	12s/g	3£, 15§
05 grosses, 04 dotzenes	Dobleres	12s/g	3£, 4§
06 grosses	Menut	4 s/g	1£, 4§
03 grosses	Culles	1s, 3d/g	3§, 9d
02 dotzenes	Librelles		3§, 4d
45 grosses, 3 dotzenes			18£, 4§, 1d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 216v.

Data de la fornada: 24 de setembre 1498.

Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

07 grosses, 06 dotzenes	Pagès blau	7s/g	4£, 6d
07 grosses	Pinzell	5s/g	1£, 15§
06 grosses	Orelles	8 s/g	2£, 8§
03 grosses	Plats blancs	15s/g	2£, 5§
06 grosses, 05 dotzenes	Primoc	12s/g	3£, 17§
04 grosses, 01 dotzenes	Dobleres	12s/g	2£, 9§
05 grosses, 09 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 3§

02 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	3§
01 dotzenes	Llibrelles blanques		1§, 8d
1 dotz., 8 unit.	Tinters		2§
42 grosses, 4 dotz., 8 u.			18£, 4§, 2d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 216v.

Data de la fornada: 16 d'octubre 1498.

Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

07 grosses, 02 dotzenes	Pagès blau	7s/g	2£, 10§
04 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	5s/g	1£, 2§ 6d
06 grosses	Orelles	8s/g	2£, 8§
03 grosses	Plats blancs	15s/g	2£, 5§
08 grosses	Primoc	12s/g	4£, 16§
05 grosses	Menut	4s/g	1£
09 dotzenes	Escudelles Poblet	12s/g	
02 dotzenes	Lladrioles		1§
02 grosses, 06 dotzenes	Potets		10§
01 dotzena	Llibrelles		1§, 8d
37 grosses, 2 dotzenes			17£, 17§, 2d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 217r.

Data de la fornada: 16 d'octubre 1498.

Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

08 grosses, 09 dotzenes	Pagès blau	7s/g	3£, 1§, 3d
08 grosses, 04 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 1§, 8d
04 grosses	Orelles	8s/g	1£, 12§
02 grosses, 04 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£, 15§
04 grosses	Primoc	12s/g	2£, 8§
03 grosses, 03 dotzenes	Primoc de compte	12s/g	1£, 19§
03 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	14§
02 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	3§
02 grosses, 09 dotzenes	Potets	4s/g	11§
05 grosses, 02 dotzenes	Tinters compte		2§, 6d
03 dotzenes	Lladrioles		1§, 6d
44 grosses, 10 dotzenes			17£, 8§, 11d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 218r.

Data de la fornada: 3 de desembre 1498.

Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

07 grosses, 03 dotzenes	Pagès	7s/g	2£, 10§, 9d
07 grosses, 07 dotzenes	Pinzell	5s/g	1£, 17§, 11d
04 grosses, 08 dotzenes	Orelles	8s/g	1£, 17§, 4d
03 grosses, 01 dotzena	Plats blancs	15s/g	2£, 6§, 3d
04 grosses, 11 dotzenes	Primoc	12s/g	2£, 19§
03 grosses, 08 dotzenes	Dobleres	12s/g	2£, 4§
05 grosses, 05 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 1§, 8d
02 grosses	Forn d'avall	12s/g	1£, 4§
01 grossa, 10 dotzenes	Potets		7§, 4d
03 grosses	Culles		3§, 9d
02 dotzenes	Lladrioles		1§
01 dotzena	Taifores		1§, 8d
43 grosses, 8 dotzenes			17£, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 218r.

Data de la fornada: 8 de gener 1499.

Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

10 grosses	Pagès blau	7s/g	3£, 10§
09 grosses, 09 dotzenes	Pinzell	5s/g	1£, 8§, 9d
05 grosses, 06 dotzenes	Orelles	8s/g	2£, 4§
02 grosses, 09 dotzenes	Plats blancs	15s/g	2£, 1§, 3d
05 grosses	Primoc	12s/g	3£
02 grosses, 06 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 10§
04 grosses, 02 dotzenes	Menut	4s/g	16§, 8d

02 grosses, 10 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 14§
03 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	4§, 4d
01 dotzenes	Taifores blanques		1§, 8d
46 grosses, 01 dotzena			16£, 10§, 8d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 218r.

Data de la fornada: 11 de febrer 1499.

Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

10 grosses, 02 dotzenes	Pagès	7s/g	3£, 1§ 2d
08 grosses, 04 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 1§ 8d
03 grosses, 08 dotzenes	Orelles	8s/g	1£, 9§ 4d
02 grosses, 07 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£, 18§ 9d
04 grosses, 01 dotzena	Primoc	12s/g	2£, 9§
02 grosses, 06 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 11§
04 grosses	Menut	4s/g	16§, 4d
02 grosses, 10 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 14§
01 dotzena	Dobleres blanques		1§, 8d
38 grosses, 3 dotzenes			15£, 12§, 11d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 218v.

Data de la fornada: 8 de gener 1499.

Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

08 grosses, 03 dotzenes	Pagès	7s/g	2£, 17§, 9d
06 grosses	Pinzell	5s/g	1£, 10§
03 grosses	Orelles	8s/g	1£, 4§
03 grosses, 06 dotzenes	Primoc	12s/g	2£, 2§
03 grosses	Dobleres	12 s/g	1£, 16§
06 grosses, 09 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 7§
05 grosses	Forn d'avall	12s/g	3£
03 grosses, 09 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	4§, 6d
02 grosses, 03 dotzenes	Potets		9§
01 dotzena	Tinters		1§, 3d
01 dotzena	Taifores		1§, 8d
03 dotzenes	Lladrioles		1§, 6d
41 grosses, 11 dotzenes			15£, 8d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 218v.

Data de la fornada: 3 d'abril 1499.

Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

08 grosses, 07 dotzenes	Pagès	7s/g	3£, 1§ 10d
08 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	5s/g	1£, 17§ 6d
04 grosses	Orelles	8s/g	1£, 12§
02 grosses, 06 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£, 17§ 6d
11 grosses, 06 dotzenes	Primoc	12s/g	6£, 18§
01 dotzena	Taifores blanques		1§, 8d
03 grosses, 04 dotzenes	Potets	4s/g	13§, 4d
38 grosses, 6 dotzenes			16£, 1§, 10d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 219r.

Data de la fornada: 27 d'abril 1499.

Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

12 grosses, 06 dotzenes	Pagès	7s/g	4£, 6d
05 grosses, 09 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 8§, 9d
02 grosses	Orelles	8s/g	16§
08 dotzenes	Plats blancs	15s/g	10§
10 grosses, 04 dotzenes	Dobleres	12s/g	6£, 4§
05 grosses, 10 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 3§, 4d
03 grosses, 01 dotzena	Forn d'avall	12s/g	1£, 16§
05 grosses, 10 dotzenes	Culles	1s, 3 d/g	6§, 10d
01 dotzena, 3u.	Taifores		2§
46 grosses, 1 dotz., 3u.			16£, 8§, 5d

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA

Segles XV-XIX

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 219r.

Data de la fornada: 27 de maig 1499.

Una fornada de blanc i blau. De la muller de Gaspar Moner, escudeller, perquè ell era a Oriola.

11 grosses	Pagès	7s/g	3£, 17§
09 grosses	Pinzell	5s/g	2£, 5§
02 grosses, 06 dotzenes	Orelles	8s/g	1£, 6d
03 grosses	Plats blancs	15s/g	2£, 5§
05 grosses, 06 dotzenes	Primoc	12s/g	3£, 6§
02 grosses, 03 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 7§
05 grosses	Menut	4s/g	1£
02 grosses, 09 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 13§
02 grosses, 08 dotzenes	Culles	1s, 3d/g	3§, 4d
01 dotzena	Taifores blanques		1§, 8d
09 dotzenes	Pagès	"Compre veyll. Diu avia comensat al abril: 16 sous"	
02 grosses	Pinzell		
47 grosses, 6 dotzenes			17£, 4§, 6d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 219r.

Data de la fornada: 7 de juny 1499. Una fornada de blanc i blau. De la muller de Gaspar Moner, escudeller, perquè ell era a Oriola. De n'Andreu Serra, escudeller que la comprà madona Gaspara.

08 grosses, 04 dotzenes	Pagès	7s/g	2£, 18§, 4d
04 grosses	Pinzell	5s/g	1£
04 grosses, 04 dotzenes	Orelles	8s/g	1£, 14§, 8d
01 grossa, 06 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£, 2§, 6d
06 grosses, 06 dotzenes	Comú?	12s/g	3£, 18§, 8d
01 grossa, 07 dotzenes	Menut	4s/g	19§
02 dotzenes	Tinters		2§
02 dotzenes	Lladrioles		1§, 4d
01 dotzena	Taifores		1§, 8d
26 grosses, 8 dotzenes			11£, 16§, 8

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 231r.

Data de la fornada: 26 de juny 1499. Una fornada de blanc i blau.

Jeroni Albanell, escudeller, per en Gaspar, que era a Oriola.

10 grosses	Pagès blau	7s/g	3£, 10§
08 grosses, 11 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 4§, 7d
01 grossa, 11 dotzenes	Orelles	8s/g	15§, 4d
01 grossa, 10 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£, 7§, 6d
06 grosses, 01 dotzena	Primoc	12s/g	3£, 13§
03 grosses, 01 dotzena	Dobleres	12s/g	1£, 17§
04 grosses, 05 dotzenes	Menut	4s/g	17§, 8d
02 grosses, 10 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	1£, 14§
01 grossa, 18 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	6§, 8d
01 grossa	Culles	1s, 10/g	1§, 10d
01 dotzena	Taifores grans		1§, 8d
42, grosses, 8 dotzenes			16£, 9§, 3d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 231v.

Data de la fornada: 10 d'agost 1499, dia de Sant Llorenç.

Una fornada de blanc i blau. Gaspar Moner, escudeller.

11 grosses, 06 dotzenes	Pagès	7s/g	4£, 6d
08 grosses, 09 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 4§, 9d
01 grossa, 11 dotzenes	Orelles	8 s/g	1£, 3§, 4d
03 grosses, 05 dotzenes	Plats blancs	15 s/g	2£, 11§, 3d
02 grosses, 10 dotzenes	Primoc	12 s/g	1£, 14§
05 grosses, 06 dotzenes	Menut	4s/g	1£, 2§
06 grosses	Forn d'avall	12s/g	3£, 12§
01 grossa, 01 dotzena	Primoc		13§
01 dotz., 3 u.	Dobleres blanques		2§

41 grosses, 1 dotzena, 3 u.			17£, 1§, 10d
------------------------------------	--	--	---------------------

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 232r.

Data de la fornada: 13 de setembre.

Primera fornada de blau i blanc. Jeroni Albanell, escudeller.

10 grosses, 10 dotzenes	Pagès blau	7s/g	3£, 15§, 10d
08 grosses, 05 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 7§, 1d
03 grosses, 03 dotzenes	Orelles	8s, 6d/g	1£, 4§, 3d
02 grosses, 08 dotzenes	Plats blancs	15s/g	1£, 8§, 6d
04 grosses, 02 dotzenes	Primoc	12s/g	2£, 1§
02 grosses, 05 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 9§
04 grosses, 10 dotzenes	Menut	4s/g	19§, 4d
03 grosses	Forn d'avall	12s/g	1£, 16§
02 grosses	Culles	1s, 2d/g	2§, 4d
01 dotzena	Taifores grans		2§, 6d
38 grosses,			16£, 4§, 10d

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 232r.

Data de la fornada: 25 d'octubre.

Una fornada de blau i blanc. Jeroni Albanell, escudeller.

10 gosses, 10 dotzenes	Pagès blau	7s/g	2£, 15§
09 grosses, 06 dotzenes	Pinzell	5s/g	2£, 7§, 6d
02 grosses	Orelles blanques	7s, 6d/g	1£, 2§ 6d
03 grosses	Plats blancs	14s/g	
04 grosses, 05 dotzenes	Primoc	12s/g	2£, 13§
02 grosses, 07 dotzenes	Dobleres	12s/g	1£, 11§
05 grosses	Menut	4s/g	1£
03 grosses, 04 dotzenes	Forn d'avall	12s/g	2£
02 grosses, 06 dotzenes	Culles	1s, 2d/g	2§, 11d
02 grosses, 09 dotzenes	Potets		11§
03 dotzenes	Taifores		1§, 6d
46 grosses, 2 dotzenes			17£, 7§, 3d

ACB. Extravagantium. Llibre de Compte, fol. 233v.

Data de la fornada: 6 de desembre 1499.

Una fornada de blau i blanc. Jeroni Albanell, escudeller.

46 grosses, 1 dotzena	No es detalla.		16£, 18§, 4d
------------------------------	----------------	--	---------------------

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 233v.

Data de la fornada: 8 de gener 1500.

Una fornada de blau i blanc. Jeroni Albanell, escudeller.

41 grosses, 3 dotzenes	No es detalla.		16£, 14§
-------------------------------	----------------	--	-----------------

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 233v.

Data de la fornada: 28 de febrer 1500.

Una fornada de blau i blanc. Jeroni Albanell, escudeller.

38 grosses, 2 dotzenes	No es detalla.		14£, 2d
-------------------------------	----------------	--	----------------

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 233v.

Data de la fornada: 2 d'abril 1500.

Una fornada de blau i blanc. Jeroni Albanell, escudeller.

43 grosses, 1 dotzena	No es detalla.		15£, 19§, 1d
------------------------------	----------------	--	---------------------

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes, fol. 234r.

Data de la fornada: 20 de maig.

Una fornada de blau i blanc. Jeroni Albanell, escudeller.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes

Dimarts 10.04.1498. Obra comprada per Jaume Nicolau Reyner a Joan Ferrer.

144 peces	Plats de carrasca	38§/g	3§, 2d.
16 peces	Plats reals	2§, 3d/u	1£, 16§

5 peces	Mitges peces	1\$, 8 d/u	8\$, 4d.
(Tot això d'una d'una gerra quintarenca)			
288 peces	Plats fins	3\$, 6d/g	7\$
289 peces	Mitges peces	1\$ 8d/u	2\$, 1\$, 8d.
(Tot això d'una d'una gerra quintarenca)			
297 peces	Pitxers de compte	1\$, 3d.	2\$, 1\$, 4d.
432 peces	Ensiameses fines	3\$, 6d/g	10\$, 6d.
7 peces	Escudelles comunes	12\$/g	8d.
Tot això d'una d'un cossi tercenc			
140 peces	Plats comuns	30\$/g	1\$. 9\$, 2d.
(Tot això d'una d'una gerra quintarenca)			
25 peces	Plats comuns	30\$/g	5\$, 2d.
3 peces	Setres xiques	11 d/u	1\$, 11d.
792 peces	Taifora petita amb orelles	15\$/g	4\$, 2\$, 6d.
(Tot això d'una d'un cossi tercenc)			

6.5.5. VIATGES DES DE VALÈNCIA FINS A BARCELONA

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 100v.
Data del viatge: 26.10.1489. Barca de Joan Creus, de Pineda.
Caps: 26.

Escud. comun. + pagès morisc (320,5 dotz.), a 10\$ la grossa. 13\$, 9\$, 1d.
 Escudelles carrasca (127 dotz.), a 13\$ la grossa: 6\$, 18\$, 8d.
 Plats de carrasca (6 dotz.), a 14\$ la grossa: 7\$.
 Plats comuns (109 dotz.): 66\$, 6d.
 Plats fulla menuda (41 dotz.): 99\$, 2d.
 Goteres (4 dotz.): 34\$.
 6 cossis grans i llibrells +2 cossis tercencs + 18 cossis quintarencs estibats +100 cordes d'espart + drets + carregar + llata: 4\$, 16\$.

A dia 11, les escudelles comunes + pagès que arribà de València amb dita barca: 320,5 dotz.: 13\$, 6\$, 1d.
 Escudelles carrasca (127 dotz.): 6\$, 10\$, 1d.
 Plats comuns (109 dotz.): 8\$, 7\$, 6
 Plats fulla menuda (41 dotz.): 3\$, 10\$, 2d.
 Plats carrasca (6 dotz.): 14\$.
 Goteres (4 dotz.): 1\$, 14\$.
 Llibrells: 1\$, 16\$.

A València:
 Cost dels contenidors: 6 cossis grans i llibelles: 1\$, 12\$ + 2 cossis quintarencs: 3\$, 3\$.
 Estibar i lligar: 10\$.
 Cent trunyelles: 9\$.
 Drets: 3\$, 2\$, 6d.
 Carregar: 18\$.
 Una llata: 2\$, 8d.
 En rals de València: 45\$, 16\$.

A Barcelona:
 Conversió en moneda barcelonesa: 54\$, 4\$.
 Descarregar, als barquers: 17\$.
 Nòlit: 3\$, 14\$.
 Dret general: 18\$.
 Pariatge: 12\$, 6d.
 Als bastaixos, per portar a casa: 1\$, 2\$.
 En rals de Barcelona: 61\$, 8\$, 6d.

Obra enviada per Martí Requení, de Paterna, per mort de Nadal Requení, de Manises (no es detalla el contingut de cada cap).

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 102.
Data del viatge: 25.01.1490. Vaixell: barca d'en Taló.
Caps: 11.

01. Cossi. Pagès morisc (18,5 dotz.): 15\$.
 02. Cossi. Pagès morisc (19 dotz.): 15\$, 10d.
 03. Cossi. Escudelles comunes (22 dotz.): 18\$, 4d.

04. Cossi. Escudelles comunes (23 dotz.): 19\$, 2d.
 05. Cossi quintarenc. Escudelles comunes: (23,5 dotz.): 19\$, 7d.
 06 - 07 - 08. Plats comuns (34,5 dotz.): 2\$, 18\$, 4d.
 09. Cossi. Escudelles galatines fines (18 dotz.): 1\$, 8\$, 6d.
 10. Cossi. Escudelles de tall d'argent (25 dotz.): 1\$, 11\$, 3d.
 11. Cossi gran. Enciameres grans fines (6 dotz.) + enciameres mitjanes (6 dotz.): 1\$, 16\$ + escudelles grans de llet, fines (6 peces): 6\$.

A València:
 Cost dels contenidors: 10 cossis quintarencs + 1 cossi gran: 1\$, 16\$.
 Estibar i lligar: 3\$, 10d.
 Drets: 1\$, 6\$, 6d.
 Carregar: 8\$, 3d.
 En rals de València: 15\$, 14\$, 5d.

A Barcelona:
 Conversió en moneda barcelonesa: 18\$, 7\$.
 Descarregar, als barquers: 5\$, 9d.
 Nòlit: 1\$, 7\$, 6d.
 Dret general: 5\$, 10d.
 Pariatge: 3\$, 6d.
 Als bastaixos, per portar a casa: 6\$.
 En rals de Barcelona: 18\$, 17\$, 7d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 101.
Data del viatge: 19.11.1489. Vaixell: Barca d'en Taló.
Caps: 8.

01. Cossi. Escudelles comunes (24 dotz.): 1\$.
 02. Cossi. Pagès morisc (23 dotz.): 19\$, 3d.
 03. Cossi (d'un altre viatge) on hi havia 30 dotz.: 1\$, 10\$.
 04. Cossi. Escudelles carrasca (24 dotz.): 1\$, 8\$.
 05. Cossi. Plats comuns (9 dotz.): 15\$ + plats carrasca (3 dotz.): 9\$.
 06. Cossi. Plats com. (6 dotz.): 10\$ + enciam. com. (3,5 dotz.): 8\$, 9d.
 07. Cossi gran. Plats, miges conques (5 dotz.) + plats fins (9 dotz.): 1\$, 1\$.
 08. Cossi gran. Mitges peces grans (1 dotz.): 19\$ + conques grans (6 peces): 18\$ + 3 bacines grans fines: 10\$, 6d + mitges conques en dit cossi (1,5 dotz.): 1\$, 7\$, + salseres (2 dotz.): 2\$, 6d + plats fins (1 dotz.): 3\$.

A València:
 Cost dels contenidors: 5 caps quintarencs (14\$) + 2 cossis grans (12\$).
 Estibar i lligar: 2\$, 8d.
 Drets: 1\$, 9\$.
 Carregar: 5\$, 9d.
 Dues llates: 8d.
 En rals de València: 16\$, 16\$, 11d.

A Barcelona:
 Conversió en moneda barcelonesa (+ 15%): 17\$, 17\$, 6d.
 Descarregar, als barquers: 5\$, 6d.
 Nòlit: 1\$.
 Dret general: 5\$, 8d.
 Pariatge: 3\$, 4d.
 Als bastaixos, per portar a casa: 7\$, 4d.
 En rals de Barcelona: 19\$, 19\$.
 Total: 12 grosses, 4,5 dotzenes.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 103r.
Data del viatge: 23.04.1490. Barca de Joan Poles.
Caps: 20 caps.

01. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 28 dotz.: 1\$, 3\$, 4d.
 02. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 20 dotz.: 16\$, 8d.
 03. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 25 dotz.: 1\$, 10\$.
 04. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1\$.
 05. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 22 dotz.: 18\$, 4d.
 06. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 22 dotz.: 18\$, 4d.
 07. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1\$.
 08. Cossi quintarenc. Plats de carrasca. 12,5 dotz.: 1\$, 9\$, 2d.
 09. Cossi quintarenc. Escudelles de carrasca. 23,5 dotz.: 1\$, 6\$, 10d.
 10. Cossi quintarenc. Escudelles de carrasca. 23 dotz.: 1\$, 8\$.
 11. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1\$.
 12. Cossi quintarenc. Escudelles de carrasca (7,7 dotz.) + plats (8 dotz.): 1\$, 7\$, 6d.
 13. Cossi quintarenc. Escudelles de carrasca. 24 dotz.: 1\$, 8\$.
 14. Cossi quintarenc. Escudells comunes. 24 dotz.: 1\$.
 15. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 25 dotz.: 1\$, 10d.
 16. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1\$.
 17. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1\$.

18. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£.
19. Cossi tercenc. Enciameres (1 dotz.) + escudelles partera fina (12 dotz.) + escudelles tall argent (6 dotz.): 1£, 14§.
20. Cossi tercenc. Pagès morisc. 21 dotz.: 1£, 10§.

A València:

Cost de la ceràmica: 23£, 1§, 10d.
 Cost dels 20 contenidors: 3£, 10§.
 Estibar i lligar: 6§, 8d.
 Carregar en fusta: 15§, 6d.
 Sisa i tret: 2£, 4§, 6d.
 En rals valencians: 29£, 3§, 10d.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%): 33£, 11§, 4d.
 Descarregar: 10§.
 Transport fins a casa, a 6 diners per cap: 6x20: 10§.
 Periatge, a raó d'un 1-2% valor mercaderies: 8§.
 Dret general, a raó de 2 diners per lliura: 11§, 7d.
 Nòlit: 2£, 10§.
 En rals barcelonins: 38£, 11§, 11d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 104-104v.

Data del viatge: 07.08.1490. Caravel·la d'Antoni Marc.
Caps: 40:

01. Cossi gran. Pagès morisc. 22 dotz. 18§, 4d.
02. Cossi gran. Plats. 11,5 dotz.: 19§, 2d.
03. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 26 dotz.: 1£, 1§, 8d.
04. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 25 dotz.: 1£, 10d.
05. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12,5 dotz.: 1£, 10d.
06. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 20,5 dotz.: 17§, 1d.
07. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 21,5 dotz.: 17§, 11d.
08. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 25,5 dotz.: 1£, 1§, 3d.
09. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1£.
10. Cossi quintarenc. Enciameres. 15 dotz.: 1£, 17§, 6d.
11. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£.
12. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 21,5 dotz.: 15§, 11d.
13. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1£.
14. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1£.
15. Cossi quintarenc. Plats de carrasca. 11 dotz.: 1£, 5§, 8d.
16. Cossi quintarenc. Plats de carrasca. 11,5 dotz.: 1£, 6§, 10d.
17. Cossi quintarenc. Escudelles de carrasca. 24 dotz.: 1£, 8§.
18. Cossi quintarenc. Escudelles de carrasca. 24 dotz.: 1£, 8§.
19. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 23,5 dotz.: 19§, 7d.
20. Cossi. Escudelles comunes. 28,5 dotz.: 1£, 3§, 9d.
21. Cossi quintarenc. Plats comuns. 11,5 dotz.: 19§, 2d.
22. Cossi quintarenc. Pagès. 21,5 dotz.: 17§, 11d.
23. Cossi quintarenc. Pagès. 18,5 dotz.: 15§, 5d.
24. Cossi quintarenc. Plats de carrasca. 12 dotz.: 1£, 8§.
25. Cossi gran. Escudelles comunes. 52 dotz.: 2£, 3§, 4d.
26. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 26 dotz.: 1£, 1§, 8d.
27. Cossi. Plats comuns. 21 dotz.: 15§.
28. Cossi quintarenc. Pagès. 19 dotz.: 15§, 10d.
29. Cossi quintarenc. Plats comuns fins. 12,5 dotz.: 1£, 11§, 3d.
30. Cossi quintarenc. Plats comuns fins. 12,5 dotz.: 1£, 11§, 3d.
31. Cossi quintarenc. Escudelles de carrasca. 24 dotz.: 1£, 8§.
32. Cossi quintarenc. Partera fina. 14,5 dotz.: 1£, 6§, 7d.
33. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 22,5 dotz.: 18§, 9d.
34. Cossi quintarenc. Plats comuns. 11,5 dotz.: 19§, 2d.
35. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1£.
36. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 19,5 dotz.: 16§, 3d.
37. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 19 dotz.: 15§, 10d.
38. Cossi quintarenc. pagès morisc. 20 dotz.: 16§, 8d.
39. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 19 dotz.: 15§, 10d.
40. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 22 dotz.: 18§, 4d.

A València:

Cost de la ceràmica: 43£, 18§, 7d.
 Cost dels 40 contenidors: 6£, 9§.
 15 llates de fusta: 5§, 8d.
 Estibar i lligar: 13§, 10d.
 Carregar en fusta:
 Drets: 3£, 9§.
 Rals valencians: 57£, 5§, 4d.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%): 63£, 5§, 4d.
 Descarregar: 1£, 1§, 9d.
 Transport fins a casa: 1£, 1§, 6d.
 Periatge: 15§, 8d.

Dret general: 1£, 5§, 10d.
 Nòlit: 5£.
 Rals barcelonesos: 72£, 15§, 11d.

763 dotzenes, 7 peces. Import: 57£, 5§, 4d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 105.

Data del viatge: 22.10.1490. Caravel·la de Gabriel Lauger.
Caps: 20.

01. Gerra quint. Escudelles de tall d'argent. 31,5 dotz.: 1£, 17§, 9d.
 02. Gerra quintarenc. Enciameres grans fines. 5 dotz.: 1£, 7§, 5d.
 03. Gerra quintarenc. Escudelles partera fina. 17 dotz.: 1£, 11§, 2d.
 04. Gerra quintarenc. Escudelles galatines. 20 dotz.: 1£, 13§, 4d.
 05. Gerra quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1£.
 06. Gerra quintarenc. Escudelles comunes. 26 dotz.: 1£, 1§, 8d.
 07. Gerra quintarenc. Pagès morisc. 23 dotz.: 19§, 2d.
 08. Gerra quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1£.
 09. Gerra quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£.
 10. Gerra quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1£.
 11. Gerra quintarenc. Pagès morisc. 19 dotz.: 15§, 10d.
 12. Gerra quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1£.
 13. Gerra quintarenc. Pagès morisc. 19,5 dotz.: 16§, 3d.
 14. Gerra quintarenc. Escudelles comunes. 25 dotz.: 1£, 10§.
 15. Gerra quintarenc. Escudelles comunes. 23 dotz.: 1§, 2d.
 16. Gerra quint. Enciameres mitjanes fines. 12,5 dotz.: 1£, 8§, 9d.
 17. Gerra terc. Goteses grans (1 dotz.) + mitjanes. (2,5 dotz.): 1£, 10§, 5d.
 18. Gerra quintarenc. Escudelles comunes. 25 dotz.: 1£, 10d.
 19. Gerra quintarenc. Escudelles comunes. 23 dotz.: 19§, 6d.
 20. Gerra quintarenc. Plats comuns. 11,5 dotz.: 19§, 2d.
- Suma: 357 dotzenes

A València:

Cost de la ceràmica: 22£, 15§, 5d.
 Cost dels 20 contenidors: 3£, 1§, 6d.
 17 llates de fusta: 5§, 8d.
 Estibar i lligar: 6§, 8d.
 Carregar en fusta: 19§.
 Sisa i tret: 2£, 2§.
 Rals valencians: 29£, 12§, 6d.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%): 35£, 3§, 3d.
 Descarregar: 10§.
 Transport fins a casa: 10§.
 Periatge: 6§.
 Dret general: 9§, 4d.
 Nòlit: 2£, 10§.
 Rals barcelonesos: 39£, 8§, 7d.
 (Una gerra terciena costava 4§, 6d.)

356,5 dotz. de peces. Import: 22£, 15§, 5d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 106r

Data del viatge: 03.01.1491. Vaixell: barca d'Antoni Torroella, de Pineda. Caps: 35.

01. Cossi quintarenc. Plats comuns.
02. Cossi quintarenc. Plats comuns.
03. Cossi quintarenc. Plats comuns.
04. Cossi quintarenc. Plats comuns.
05. Cossi quintarenc. Plats comuns.
06. Cossi quintarenc. Plats comuns.
07. Cossi quintarenc. Plats comuns.
08. Cossi quintarenc. Plats comuns.
09. Cossi quintarenc. Plats comuns.
10. Cossi quintarenc. Plats comuns.
11. Cossi quintarenc. Plats comuns.
12. Cossi quint. Escudelles de pagès morisc i mitja partera comunes.
13. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera.
14. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera.
15. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera.
16. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera.
17. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera.
18. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera.
19. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera.
20. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera.
21. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera.
22. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera.
23. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera.

24. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera
25. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera.
26. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera
27. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera
28. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera.
29. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera
30. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera.
31. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera
32. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera.
33. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera
34. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera.
35. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès morisc i mitja partera

A València:

Cost de la ceràmica:
Cost dels 35 contenidors: 3 sous per cap = 5£, 5\$.
Rals valencians: 62£, 4\$.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%):
Transport fins a casa: 6 diners per cap: 17?\$, 6d.
En rals barcelonesos: 63£, 1\$, 6d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 107v-108.

Data del viatge: 30.05.1491. Barca de Joan Pujol.
Caps. 12 caps.

01. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 23,5 dotz.: 1£, 7d.
02. Gerra quintarenca. Plats comuns. 10,5 dotz.: 18\$, 4d.
03. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 18,5 dotz.: 18\$, 4d.
04. Gerra quintarenca. Enciameres. 13 dotz.: 17\$.
05. Gerra quintarenca. Tall d'argent (12 dotz.) + pitxers xics (20 unitats): 1£, 4\$.
06. Gerra quintarenca. Enciameres grans fines. 5 dotz.: 1£, 5\$.
07. Gerra quint. Enciam. grans comunes (4 dotz.) + plats comuns (4 dotz.): 17\$, ?
08. Gerra quint. Escud. galatines (6 dotz.) + enciam. mitj. (4,5 dotz.): 1£, 1\$, 3d.
09. Gerra quint. Escudelles de carrasca (12 dotz.) + plats fins (5 dotz.): 1£, 9\$.
10. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 19,5 dotz.: 17\$.
11. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 21 dotz.: 18\$, 4d
12. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 23 dotz.: 1£, 2d.

A València:

Cost de la ceràmica:
Cost dels 12 contenidors (3 sous per cap): 1£, 16\$.
12 llates: 5\$.
Estibar i lligar: 4 \$.
Carregar en fusta: 8 \$.
Drets: 1£, 7\$.
En rals valencians: 15£, 19\$, 6d.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%): 18£, 5\$, 6d.
Descarregar: 6\$.
Transport fins a casa (6 diners per cap): 6\$.
Periatge: 4\$, 5d.
Dret general: 6\$, 8d.
Nòlit: 1£, 10\$.
Rals barcelonesos: 20£, 18\$, 7d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 109-109v.

Data del viatge: 29.07.1491. Caravel·la de Jaume Casasús.
Caps: 27.

01. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 20 dotz.: 19\$, 2d.
02. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 23 dotz.: 20\$, 1d.
03. Gerra quint. Enciam. grans fines?: 7 dotz.: 18\$, 5d.
04. Gerra quint. Enciam. grans fines (6 dotz. = 30\$) + morters grans fins. (3 dotz. = 19\$, 6d) + morters mitjans (1 dotz. = 4\$, 9d).
05. Cossi gran. Plats mitjans de carrasca (1 dotz = 6\$, 6d.) + plats mitjans. fins (1 dotz. = 12\$ + plats reget (1 dotz. = 5\$, 6d) + tudoneres mitjanes (1 dotz. = 9\$) + plats de capellà (4 dotz. = 24\$).
06. Gerra quintarenca. Escudelles de pagès. 17,5 dotz.: 15\$, 3d.
07. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc. 18,5 dotz.: 16\$, 3d.
08. Gerra quintarenca. Plats comuns. 11 dotz.: 19\$, 3d.
09. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 23 dotz.: 20\$, 2d.
10. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 24 dotz.: 21\$.
11. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 23,5 dotz.: 20\$, 7d.

12. Gerra quintarenca. Escudelles pagès. 21 dotz.: 18\$, 5d.
13. Gerra quintarenca. Escudelles de tall d'argent. 26 dotz.: 30\$, 4d.
14. Gerra quint. Escud. com. (19 dotz = 16\$, 7d) + salers (3 dotz. = 9\$).
15. Gerra quintarenca. Escudelles de carrasca. 24,5 dotz.: 28\$, 7d.
16. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 20,5 dotz.: 17\$, 11d.
17. Gerra quintarenca. Escudelles de pagès morisc. 19 dotz.: 16\$, 7d.
18. Gerra quintarenca. Escudelles de pagès morisc. 18 dotz.: 15\$, 9d.
19. Gerra quintarenca. Partera fina. 14,5 dotz.: 26\$, 3d.
20. Gerra quint. Escud. fines (12 dotz. = 18\$) + plats com. fins (5,5 dotz. = 16\$, 6d).
21. Gerra quint. Plats fins tall d'argent (9 dotz. = 22\$, 6d) + escud. galatines (7,5 dotz. = 12\$, 6d).
22. Gerra quintarenca. Plats comuns. 11 dotz.: 19\$, 2d.
23. Gerra quintarenca. Plats comuns. 10 dotz.: 18\$, 5d.
24. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 25 dotz.: 21\$, 10d.
25. Gerra quintarenca. Plats comuns. 11 dotz.: 19\$, 5d.
26. Cossi gran. Plats carrasca (16 dotz. = 32\$, 4d) + goteres mitjanes (1 dotz. = 6\$) + platerets xics (4 dotz. = 3\$, 6d).
27. Gerra quint. Plats comuns (4 dotz. = 7\$) + plats mitjans (7 dotz. = 6\$, 1d) + morters mitjans (1,5 dotz. = 4\$, 9d).

A València:

Cost de la ceràmica:
Cost dels 27 contenidors: 90\$.
Llates de fusta (24): 10\$.
Estibar i lligar: 9\$, 6d.
Carregar en fusta: 18\$.
Drets: 58\$, 3d.
En rals valencians: 42£, 19\$, 6d.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%): 49£, 2\$, 6d.
Descarregar: 13\$, 9d.
Transport fins a casa: 6 diners per cap: 17\$, 6d.
Periatge: 10£.
Dret general: 13\$, 8d.
Nòlit: 3£, 7\$, 6d.
seguretat: 1£, 15£.
Rals barcelonesos: 56£, 18\$.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 110-110v.

Data del viatge: 28.09.1491. Vaixell: Barca d'en Leu (Aleu).
Caps. 21.

01. Gerra quintarenca. Escudelles de carrasca. 24 dotz.: 1£, 9\$, 2d.
02. Gerra quintarenca. Plats de carrasca. 11 dotz.: 1£, 5\$, 8d.
03. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 20 dotz.: 17\$, 5d.
04. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£, 1\$.
05. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 21 dotz.: 18\$, 4d.
06. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 21 dotz.: 19\$, 6d.
07. Gerra quintarenca. Plats comuns. 10,5 dotz.: 18\$, 4d.
08. Gerra quintarenca. Plats comuns. 10 dotz.: 17\$, 6d.
09. Gerra quintarenca. Plats comuns. 12 dotz.: 1£, 1\$.
10. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 18 dotz.: 15\$, 9d.
11. Gerra quintarenca. Escudelles galatines. 19,5 dotz.: 1£, 12\$, 5d.
12. Gerra quintarenca. Esc. (18 dotz.) + plats tall d'argent (6 dotz.): 1£, 16\$.
13. Gerra quintarenca. Plats xics comuns (17 dotz.) + plats comuns (2 dotz.): 18\$, 5d.
14. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 21 dotz.: 18\$, 9d.
15. Gerra quintarenca. Ensiameres grans comunes (5,5 dotz.) + escudelles comunes (7,5 dotz.): 1£, 10\$.
16. Gerra quintarenca. Goteres de monja (1 dotzena) + goteres mitjanes (1,5 dotz.): 1£.
17. Gerra quintarenca. Escudelles de carrasca. 24 dotz.: 1£, 8\$.
18. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 21 dotz.: 18\$, 4d.
19. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 21 dotz.: 18\$, 4d.
20. Gerra quintarenca. Plats comuns. 12 dotz.: 1£, 1\$.
21. Gerra quintarenca. Platets xics (16 dotz.) + plats fins (2 dotz.): 1£.

A València:

Cost de la ceràmica:
Cost dels 21 contenidors: 3£, 3\$.
21 llates de fusta: 9\$, 8d.
Estibar i lligar: 7\$.
Carregar en fusta: 12\$, 6d.
Sisa i treta: 1£, 14\$, 6d.
En rals valencians: 29£, 1\$, 1d.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%):

Descarregar: 10\$, 6d.
 Transport fins a casa (6 diners per cap): 10\$, 6d.
 Periatge i manifest: 8\$.
 Dret general: 13\$, 4d.
 Nòlit (2 sous per cap): 2\$, 9\$.
 En rals barcelonesos: 39\$, 8\$, 3d.

Al final del full 110v hi diu el següent:

Sumen les escudeles de carrasca: 49 dotz.
 Sumen les escudelles de pagès morisc: 79 dotz.
 Sumen les escudelles comunes: 96,6 dotz.
 Sumen les escudelles galatines: 19,5 dotz.
 Sumen les escudelles tall d'argent: 18 dotz.
 Plats talls d'argent: 6 dotz.
 Plats fins: 2 dotz.
 Plats comuns xichs: 33 dotz.
 Plats carrasca: 11 dotz.
 Plats comuns: 44,5 dotz.
 Enciameres comunes grans: 5,5 dotz.
 Setres de monja: 1 dotz.
 Setres mitjanes: 1,5 dotz.
 Suma per tot: 30 grosses, 6,5 dotzenes.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 111-111v.

Data del viatge: 06.11.1491. Vaixell de Salvador Darder. Caps: 10.

01. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 18 dotz.: 5\$, 9d.
02. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 23 dotz.: 18\$, 4d.
03. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 22 dotz.: 18\$, 5d.
04. Gerra. Escudelles comunes. 23 dotz.: 19\$, 1d.
05. Gerra. Plats de carrasca. 11,5 dotz.: 1\$, 5\$, 1.
06. Gerra. Escudelles de carrasca. 23 dotz.: 1\$, 5\$, 1d. pagès.
07. Cossi gran. Escudelles comunes. 36 dotz.: 1\$, 11\$, 6d.
08. Cossi gran. Plats comuns (12 dotz.) + gotrets (setres) grans (16 peces): 1\$, 17\$.
09. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 18 dotz.: 15\$, 9d.
10. Cossi quintarenc. Goteres (setres) mitjans. 46 unitats: 1\$, 3\$.

A València:

Cost de la ceràmica: 30\$, 3d.
 Cost dels 10 contenidors: 2 cossis grans (12\$) + 6 gerres quintarenques i 2 cossos quintarencs: 1\$, 4\$.
 6 llatges de fusta: 3\$.
 Estibar i lligar: 3\$, 8d.
 Carregar en fusta: 16\$, 8d.
 Sisa i treta: 18\$.
 Rals valencians: 14\$, 17\$, 9d.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%):
 Descarregar: 6\$.
 Transport fins a casa (6 diners per cap): 6\$.
 Periatge i manifest: 3\$, 1d.
 Dret general: 6\$, 2d.
 Nòlit (2\$, 6d. per cap): 1\$, 5\$.
 Seguretat: a raó de 10\$ per centenar?
 En rals barcelonesos: 19\$, 7\$, 6d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 112.

Data del viatge: 14.11.1491. Vaixell: barca de Jaume Casasús. Caps: 10.

01. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 23 dotz.: 1\$, 2d.
02. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 17 dotz.: 14\$, 9d.
03. Gerra quintarenca. Plats comuns. 10 dotz.: 17\$, 6d.
04. Gerra quintarenca. Plats comuns (5 dotz.) + ensiameres (3 dotz.): 15\$, 11d.
05. Cossi gran. Escudelles comunes (24 dotz.) + plats comuns + 1,5 dotz. ensiameres grans (3\$, 11d.) + 2 dotz. plats comuns xics (1\$, 9d).
06. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 21 dotz. (18\$, 5d.).
07. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12,5 dotz. (1\$, 1\$, 11d.).
08. Cossi quintarenc. Plats comuns (16 dotz.) + pagès morisc (2 dotz.): 17\$, 6d.
09. Cossi quintarenc. Escudelles de galatí (12 dotz. = 1\$) + goteres mitjanes (1 dotz. = 6\$): 1\$, 6\$.
10. Gerra?

A València:

Cost de la ceràmica:
 Cost dels 9 contenidors + 1 cossi gran: 1\$, 10\$.
 7 llatges de fusta: 3\$, 6d.
 Estibar i lligar: 3\$.
 Carregar en fusta: 6\$.
 Sisa i treta: 15\$.
 En rals valencians: 12\$, 7\$, 6d.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%):
 Descarregar: 5\$.
 Transport fins a casa (6 diners per cap): 5\$.
 Periatge i manifest: 3\$, 2d.
 Dret general: 6\$, 2d.
 Nòlit (2\$, 6 d. per cap): 1\$, 5\$.
 Seguretat: 10\$.
 En rals barcelonesos: 16\$, 17\$, 4d.

“He rebut un cap més que ell diu haver pagat en el cost dels 15 caps el 22 de març”

Plats comuns. 6 dotz.: 10\$, 6d.
 Escudelles de la galatí. 12 dotz.: 1\$.
 Goteres mitjanes. 1 dotz. (6\$).

ACB. Extravagantium, Llibre de Comptes, de Francesc Reyner, fol. 113-113v.

Data del viatge: 16.01.1492. Barca de Salvador Darder. Caps: 29.

01. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 17,5 dotz.: 16\$, 1d.
02. Cossi quintarenc. Mitges peces comunes (2 dotz.) + de tall d'argent (14 dotz.): 1\$, 8\$, 4d.
03. Cossi gran. Pagès morisc i comunes. 36 dotz.: 1\$, 12\$.
04. Cossi. Pagès morisc. 19 dotz.: 15\$, 5d.
05. Cossi. Escudelles de tall d'argent. 31 dotz.: 1\$, 16\$, 2d.
06. Cossi. Escudelles de carrasca. 24 dotz.: 1\$, 8\$.
07. Cossi. Pagès morisc. 19,5 dotz.: 17\$, 10d.
08. Cossi. Plats de carrasca. 12 dotz.: 1\$, 8d.
09. Cossi. Plats comuns. 12 dotzenes: 1\$, 2\$.
10. Cossi. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1\$, 2\$.
11. Cossi. Plats fins. 13 dotzenes: 1\$, 19\$.
12. Cossi. Escudelles de galatí. 17 dotz.: 1\$, 8\$, 4d.
13. Cossi. Pagès morisc. 21 dotz.: 19\$, 3d.
14. Cossi. Escudelles comunes (12 dotz.) + ensiameres xiques (8 dotz.): 1\$, 2\$.
15. Cossi. Plats comuns (6 dotz.) + platerets xics (10 dotz.): 1\$, 2d.
16. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 20 dotz.: 18\$, 4d.
17. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 19 dotz.: 17\$, 5d.
18. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1\$, 2\$.
19. Cossi quintarenc. Plats comuns. 11 dotz.: 1\$, 2 d.
20. Cossi gra. Escudelles de pagès. 36 dotz.: 1\$, 13\$.
21. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1\$, 2\$.
22. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 20 dotz.: 18\$, 4d.
23. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 23 dotz.: 1\$, 1\$, 1d.
24. Cossi. Plats comuns. 11 dotz.: 1\$, 2d.
25. Cossi. Escudelles comunes. 23 dotz.: 1\$, 1\$, 1d.
26. Cossi gran. 6 lletrats fins (11\$) + 4 conques grans (10\$) + 10 goteres grans (16\$, 6d) + 12 escudelles de tall d'argent: 1\$, 2d. (1\$, 18\$, 8d).
27. Cossi tercenc. Escudells comunes. 26 dotz.: 1\$, 3\$, 10d.
28. Cossi. pagès morisc. 19 dotz.: 17\$, 5d.
29. Cossi. Plats comuns (9,5 dotz.) + pitxers mitjans (6 dotz.): 19\$, 5d.

A València:

Cost de la ceràmica:
 Cost dels contenidors: 2 cossis quintarencs amb els llibrells, a 3\$. la peça (:3\$, 15\$.) + 3 cossis tercencs, a 4\$ peça + 3 cossis grans (19\$, 6d): 5\$, 6\$, 6d.
 100 trunyells: 10\$.
 Estibar i lligar: 10\$, 2d.
 Carregar en fusta: 1\$, 1\$, 1d.
 Sisa i treta: 2\$, 16\$.
 En rals valencians: 45\$, 3\$, 7d.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%): 48\$, 9\$, 2d.
 Descarregar: 14\$, 8d.
 Transport fins a casa (6 diners per cap): 15\$, 6d.
 Periatge i manifest: 13\$, 4d.
 Dret general: 18\$, 8d.
 Nòlit (10 lliures per 2 costalls de trunyells fan 63\$, 4d.).

Seguretat: 35§.
Rals barcelonesos: 56£, 2§, 3d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 114.

Data del viatge: 20.03.1492. Vaixell: Ilaüt d'Antoni Poles. Caps: 15.

01. Cossi tercenc. Pagès. 22,5 dotz.: 1£, 7d.
02. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1£, 2§.
03. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 20 dotz.: 18§, 4d.
04. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 20 dotz.: 18§, 4d.
05. Cossi tercenc. Pagès morisc. 24 dotz.: 1£, 2d.
06. Cossi quintarenc. Plats comuns. 11 dotz.: 1£, 8§.
07. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£, 2§.
08. Cossi quintarenc. Escudelles tall d'argent. 26 dotz.: 1£, 10§, 4d.
09. Cossi quintarenc. Plats de carrasca. 12 dotz.: 1£, 8§.
10. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 2£, 4§, 4d.
11. Cossi gran. Escudelles de carrasca. 38 dotz.: 1£, 19§.
12. Cossi gran. Enciameres xiques fines + morters prims + morters mitjans prims + platets de capellà: 13 dotz.: 3£, 2§, 6d.
13. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 19 dotz.: 17§, 5d.
14. Cossi quintarenc (1).
15. Gerra xica (2). Enciameres comunes xiques. 4 dotz.: 5§, 6d.

Observacions:

A més, un cossi que havia rebut amb la barca d'en Casasús el dia 14 de novembre del 1491, que costava 27§ i 5d, en rals valencians, que venia consignat "amb la meva senyal".

- (1): "E més salers 2 dotz.: 6§. Per la gerra, 1§, 6 d".
- (2) La gerra xica valia 1£, 7§, 5d.

A València:

Cost de la ceràmica:
Cost dels contenidors: 12 cossis (2£, 11§, 6d).
Estibar i lligar: 5§.
Carregar en fusta: 9§, 10d.
Sisa i treta: 1£, 7§, 9d.
Rals valencians: 25£, 3§, 7d.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%): 28£, 19§, 3d.
Descarregar: 8§.
Transport fins a casa: 8§.
Periatge i manifest: 5§, 7d.
Dret general: 9§, 10d.
Nòlit: 1£, 15§
Seguretat: 1£,
Rals barcelonesos: 33£, 5§, 3d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 115-115v.

Data del viatge: 28.05.1492. Llagut d'Antoni Poles, de Calella. Caps: 31.

01. Cossi quintarenc. Enciameres grans comunes. 7 dotz.: 19§, 3d.
02. Cossi quintarenc. Enciameres mitjanes comunes. 15 dotz.: 1£, 8d.
03. Cossi quintarenc. Escudelles de tall d'argent. 26 dotz.: 1£, 10§, 4d.
04. Cossi quintarenc. Enciameres mirjanes fines. 10 dotz.: 1£, 5§.
05. Cossi tercenc. Pagès morisc. 23 dotz.: 1£, 2§.
06. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£, 2§.
07. Cossi quintarenc. Plats comuns. 11 dotz.: 1£, 2d.
08. Cossi quintarenc. Escudelles de carrasca. 25 dotz.: 1£, 9§, 3d.
09. Cossi quintarenc. Plats de carrasca. 12,5 dotz.: 1£, 9§, 2d.
10. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£, 2§.
11. Cossi gran. Plats comuns (16 dotz.) + escudelles comunes (6 dotz.): 1£, 18§, 6d.
12. Cossi quintarenc. Escudelles comunes, 24 dotz.: 1£, 2§.
13. Cossi quintarenc. Plats comuns. 11,5 dotz.: 1£, 1§, 1d.
14. Cossi gran. Escudelles de carrasca. 42,5 dotz.: 2£, 11§, 8d.
15. Cossi gran. Escudelles comunes, 45 dotz.: 2£, 3d.
16. Cossi gran. Plats comuns. 20 dotz.: 1£, 16§, 8d.
17. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 22 dotz.: 1£, 2d.
18. Cossi. Pagès morisc. 19 dotz.: 19£.
19. Cossi quintarenc. Enciameres + llibrelles fines. 5 dotz.: 1£, 5£.
20. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 19 dotz.: 17§, 5d.
21. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 19 dotz.: 17§, 5d.
22. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 22 dotz.: 1£, 2d.
23. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£, 2£.
24. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1£, 2£.
25. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 18 dotz.: 16§, 6d.
26. Cossi quintarenc. Plats de carrasca. 11 dotz.: 1£, 5§, 8d.

27. Gerra quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£, 2£.
28. Gerra quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1£, 2£.
29. Gerra. Escudelles galatines. 17,5 dotz.: 1£, 9§, 2d.
30. Gerra. Pagès morisc. 19 dotz.: 16§, 6d.
- 31: Gerra quintarenc. Platets fins (12 dotz.) + plats fins (3 dotz.): 1£, 8§, 9d.

A València:

Cost de la ceràmica:
Cost dels contenidors: 31 (3£, 16§, 6d).
Llates: 1£, 8d.
Estibar i lligar: 11§.
Carregar en fusta: 1£, 8§.
Sisa i treta: 2£, 16§.
En rals valencians: 47£, 6§, 3d.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%): 59£, 15§.
Descarregar: 17§, 6d.
Transport fins a casa: 17§, 2d.
Periatge i manifest: 11§, 3d.
Dret general: 1£,
Nòlit: 3£, 17§, 6d.
Seguretat: 1£, 17§, 6d.
Total: 9£, 1§, 3d.
En rals barcelonesos: 68£, 16§, 3d.

Observacions:

En una nota marginal: «*En Mota de Taragona si a aturat 1 gerra de obra meva de mon senyal. Fan-lo descarregar, que feu a Taragona a a'm tramès 1 gera de son senyall n° 2, ab escudelles de pagès morisc*».

Dins del cap 33 hi havia, a més de les mitges peces, morters grans, 3 dotz. (1£, 1§); morters xic fins, 3 dotz.s (10§, 6d.) i plats prims fins, 4 dotz. (1£, 8§).
33 caps quintarencs: 4£, 19§ + 2 gerres tercenques, 9§ + 5 cossis grans: 30§.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 117-117v.

Data del viatge: 18.09.1492. Llagut d'Antoni Arnau, de Mataró. Caps: 40.

01. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 26 dotz.: 1£, 3§, 10d.
02. Cossi quintarenc. Plats comuns. 13 dotz.: 1£, 3§, 10d.
03. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 19 dotz.: 17§, 5d.
04. Cossi quintarenc. Plats comuns. 10,5 dotz.: 19§, 3d.
05. Gerra quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£, 2§.
06. Gerra quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£, 2§.
07. Gerra quintarenc. Plats comuns. 11 dotz.: 19§, 3d.
08. Gerra quintarenc. pagès morisc, 21 dotz.: 19§, 3d.
09. Gerra quintarenc. Escudelles de carrasca. 24 dotz.: 1£, 8£.
10. Gerra tercenca. Plats de carrasca. 21 dotz.: 2£, 9£.
11. Gerra quintarenc. Escudelles de carrasca. 25,5 dotz.: 1£, 9§, 9d.
12. Gerra tercenca. Goteres grans (2 dotz) + goteres mitjanes (3 dotz.) + salers (2 dotz.): 2£, 4§, 6d.
13. Gerra quint. Escudelles de pagès morisc. 18,5 dotz.: 16§, 6d.
14. -
15. Gerra quintarenc. Escudelles comunes. 25 dotz.: 1£, 2 §, 11 d.
16. Gerra quintarenc. Plats comuns. 11 dotz.: 1£, 2§.
17. Gerra quintarenc. Escudelles comunes. 22 dotz.: 1£, 1§, 1d.
18. Gerra quintarenc. Pagès morisc. 18 dotz.: 16§, 6d.
19. Gerra quintarenc. Plats comuns. 11 dotz.: 1£, 2d.
20. Gerra quintarenc. Plats comuns. 11 dotz.: 1£, 2d.
21. Cossi gran. Escudelles comunes. 43 dotz.: 1£, 19§, 5d.
22. Cossi gran. Escudelles de carrasca. 42 dotz.: 2£, 9§.
23. Cossi gran. Plats comuns. 19 dotz.: 1£, 12§.
24. Cossi gran. Plats de carrasca. 23 dotz.: 2£, 13§, 8d.
25. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 23 dotz.: 1£, 1§, 1d.
26. Gerra quintarenc. Plats de carrasca. 11 dotz.: 1£, 5§, 8d.
27. Gerra quintarenc. Plats comuns. 10,5 dotz.: 19§, 3d.
28. Gerra quintarenc. Plats de tall d'argent. 16,5 dotz.: 2£, 1§, 3d.
29. Gerra quintarenc. Escudelles galatines. 16 dotz.: 1£, 7§, 6d.
30. Gerra quint. Escudelles de tall d'argent. 23 dotz.: 1£, 12§, 8d.
31. Gerra quintarenc. Enciameres mitjanes fines. 12 dotz.: 1£, 12§.
32. Gerra. Enciameres grans fines. 5 dotz.: 1£, 5§.
33. Cossi gran. Mitges peces fines (12 dotz.) + morters grans (3 dotz.) + morters xics fins (3 dotz.) + plats prims fins (4 dotz.): 4£, 1§, 6d.
34. Gerra. plats comuns. 11 dotz.: 1 lliura 2 d.
35. Gerra quintarenc. Escudelles comunes. 27 dotz.: 1£, 4§, 8d.
36. Gerra. Plats comuns. 10,5 dotz.: 19§, 5d.

37. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 20 dotz.: 18\$, 9d.
38. Gerra quint. Plaretets de tall d'argent. 13 dotz.: 1\$, 12\$, 6d.
39. Gerra quint. Escudelles tall d'argent (22 dotz.) + 4 escudelles de llet: 1\$, 10\$, 8d.
40. Gerra. Plats comuns fins. 11,5 dotz.: 1\$, 14\$, 6d.

A València:

Cost de la ceràmica:
 Cost dels contenidors: 6\$, 18\$.
 28 llatres d'espart: 11\$, 8d.
 Estibar i lligar: 14\$, 6d.
 Carregar en fusta: 1\$, 6\$, 8d.
 Sisa i tret: 5\$, 5\$.
 En rals valencians: 69\$, 9\$, 1d.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%): 80\$, 9\$, 1d.
 Descarregar: 1\$, 3\$.
 Transport fins a casa: 1\$, 3\$.
 Periatge i manifest: 18\$, 9d.
 Dret general: 1\$, 6\$, 2d.
 Nòlit (2 sous per cap): 1\$.
 Seguretat: 3\$.
 En rals barcelonesos: 80\$, 10\$.
 Total: 93\$, 11d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 118r.

Data del viatge: 28.10.1492. Barca d'Antoni Sabater.
Caps: 15.

01. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc. 19,5 dotz.: 17\$, 10d.
02. Gerra quintarenca. Plats comuns. 10,5 dotz.: 19\$, 3d.
03. Gerra quintarenca. Enciameres grans. 6,5 dotz.: 17\$, 10d.
04. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 24,5 dotz.: 1\$, 2\$.
05. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 23 dotz.: 1\$, 1\$, 1d.
06. Gerra quintarenca. Plats comuns. 12 dotz.: 1\$, 2\$.
07. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 20 dotz.: 18\$, 4d.
08. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 19 dotz.: 17\$, 5d.
09. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 20,5 dotz.: 18\$, 8d.
10. Gerra quintarenca. Escudelles de carrasca i escudelles majors que comú. 25 dotz.: 1\$, 9\$, 2d.
11. Gerra quintarenca. Plats de carrasca. 12 dotz.: 1\$, 8\$.
12. Gerra quintarenca. Plats comuns. 11 dotz.: 1\$, 2d.
13. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 26 dotz.: 1\$, 3\$, 10d.
14. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 20 dotz.: 18\$, 4d.
15. Gerra quintarenca. Plats comuns. 11 dotz.: 1\$, 2d.

A València:

Cost de la ceràmica:
 Cost dels contenidors: 15 (2\$, 5\$).
 15 llatres: 6\$, 3 d.
 Estibar i lligar: 5\$.
 Carregar en fusta: 10\$.
 Sisa i tret: 1\$, 4\$.
 Rals valencians: 20\$, 6\$, 8d.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%): 23\$, 7\$, 10d.
 Descarregar (6 diners per cap): 7\$, 6d.
 Transport fins a casa: 7\$, 6d.
 Periatge i manifest: 4\$, 4d.
 Dret general: 8\$, 4d.
 Nòlit: 1\$, 13\$, 9d.
 Seguretat: 13\$.
 Rals barcelonesos: 27\$, 3\$, 3d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 119v-120.

Data del viatge: 10.01.1493. Llagut de Salvador Darder.
Caps: 21.

01. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1\$, 1\$.
02. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 21 dotz.: 18\$, 4d.
03. Gerra quintarenca. Plats comuns. 12 dotz.: 1\$, 1\$.
04. Gerra quintarenca. Plats comuns. 10,5 dotz.: 18\$, 6d.
05. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1\$, 1\$.
06. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 20 dotz.: 17\$, 4d.
07. Gerra quintarenca. Escudells de pagès. 21 dotz.: 18\$, 4d.
08. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 26 dotz.: 1\$, 12\$, 8d.
09. Gerra quintarenca. Plats comuns. 11 dotz.: 19\$, 4d.
10. Gerra quint. Escudelles de tall d'argent. 32 dotz.: 1\$, 17\$, 4d.

11. Gerra quint. Escudelles carrasca comunes. 23 dotz.: 1\$, 6\$, 10d.
12. Cossi gran. Escudelles de galatí (22 dotz.) + morters grans fins (2 dotz.) + morters xics mitjans (23 dotz.) + plats de capellà fins (3 dotz.) + plats fins mitjans (1,5 dotz.): 3\$, 12\$, 6d.
13. Gerra quintarenca. Plats de carrasca. 12 dotz.: 1\$, 8\$.
14. Gerra quintarenca. Plats comuns. 11,5 dotz.: 1\$, 2d.
15. Gerra quintarenca. Escudelles de pagès. 19 dotz.: 16\$, 4d.
16. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1\$, 1\$.
17. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1\$, 1\$.
18. Gerra. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1\$, 1\$.
19. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 19 dotz.: 16\$, 4d.
20. Cossi quintarenc. Plats comuns. 11,5 dotz.: 1\$, 2d.
21. Cossi. Escudelles comunes. 23 dotz.: 1\$, 2 .d.

A València:

Cost de la ceràmica:
 Cost dels 21 contenidors: 3\$, 6d.
 14 llatres: 7\$.
 100 trunyells: 10\$, 4d.
 Estibar i lligar: 7\$, 3d.
 Carregar en fusta: 14\$.
 Sisa i tret: 2\$.
 En rals valencians: 32\$.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%): 36\$, 16\$.
 Descarregar: 11\$.
 Transport fins a casa: 11\$, 3d.
 Periatge i manifest: 5\$, 10d.
 Dret general: 12\$, 4d.
 Nòlit: 2\$, 4\$.
 Seguretat: 1\$, 4\$.
 En rals barcelonesos: 42\$, 4\$, 5d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 120v-121.

Data del viatge: 22.02.1493. Llagut de Joan Polles. de Tossa.
Caps: 14.

01. Gerra quintarenca. Escudelles pagès. 21 dotz.: 18\$, 4d.
02. Gerra quintarenca. Escudelles de carrasca. 24 dotz.: 1\$, 8\$.
03. Gerra quintarenca. Plats de carrasca. 12 dotz.: 1\$, 8\$.
04. (Falta aquest cap).
05. Escudelles comunes. 25 dotz.: 1\$, 1\$, 10d.
06. Gerra. Escudelles comunes. 27 dotz.: 1\$, 3\$, 7d.
07. Gerra. Pagès. 21 dotz.: 18\$, 4d.
08. Gerra. Plats comuns. 12 dotz.: 1\$, 1\$.
09. Gerra quintarenca. Enciameres mitjanes. 13 dotz.: 17\$.
10. Gerra. Platerets xics (17 dotz.) + mitges peces fines (1 dotz.): 20\$, 11d.
11. Cossi gran. Pagès i comú. 41 dotz.: 1\$, 15\$, 10d.
12. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 27 dotz.: 1\$, 3\$, 6d.
13. Cossi. Pagès morisc. 19 dotz.: 17\$, 4d.
14. Cossi. Escudelles de partera (6 dotz.) + esc. galatí (2 dotz.) + esc. talla d'argent (7 dotz.): 1\$, 8\$, 2d.

A València:

Cost de la ceràmica: 14\$, 11\$, 10d.
 Cost dels 13 contenidors: 2\$, 5d.
 11 llatres: 5\$, 6d.
 Estibar i lligar: 4\$, 10d.
 Carregar en fusta: 9\$, 4d.
 Sisa i tret: 1\$, 5\$.
 En rals valencians: 20\$, 18\$.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%): 24\$, 6\$.
 Descarregar: 6\$, 6d.
 Transport fins a casa: 7\$.
 Periatge i manifest: 2\$, 8d.
 Dret general: 8\$, 8d.
 Nòlit: 1\$, 12\$, 6 d.
 Seguretat: 15\$.
 En rals barcelonesos: 27\$, 12\$, 10d.
 Escudelles: 221 dotzenes; plats: 48 dotz.; altres: 14 dotz..

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 124v-125r

Data del viatge: 06.04.1493. Barca d'en Gontino.
Caps: 24.

01. Gerra quintarenca. Escudelles de pagès morisc. 19,5 dotz.: 17\$.
02. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 18 dotz.: 15\$, 9d.

03. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£, 1§.
04. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 23,5 dotz.: 1£, 7d.
05. Gerra quintarenca. Plats comuns. 11 dotz.: 19§, 3d.
06. Gerra quintarenca. Plats comuns. 11 dotz.: 19§.
07. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 22 dotz.: 19§, 3d.
08. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 19 dotz.: 16§, 7d.
09. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 22 dotz.: 19§, 3d.
10. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 25 dotz.: 1£, 1§, 10d.
11. Gerra quintarenca. Plats comuns. 10 dotz.: 17§, 6d.
12. Gerra quintarenca. Plats comuns. 11,5 dotz.: 19§, 7d.
13. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 21 dotz.: 18§, 4d.
14. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 25 dotz.: 1£, 1§, 10d.
15. Gerra quintarenca. Escudelles carrasca. 27 dotz.: 1£, 11§, 6d.
16. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 23 dotz.: 1£, 2d.
17. Cossi gran. Plats xics (12 dotz.) + plats comuns (6 dotz. = 10§) + ensiameres grans fines (4 dotz. = 20§.) + escudelles de tall d'argent (2 dotz. = 2§, 4d.): **£, 2§, 10d.**
18. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 37,5 dotz.: 1£, 12§.
19. (2)
20. Gerra quintarenca. Plats carrasca. 12 dotz.: 1£, 8§.
21. Gerra quintarenca. Plats (3) comuns. 12 dotz.:
22. Cossi quintarenc. Plats (4) mitjans de carrasca. 2+1+3: 1£, 2§, 11d.
23. Gerra quintarenca. Escudelles pagès. 22 dotz.: 19§, 3d.
24. Gerra quintarenca. Escudelles carrasca. 26 dotz.: 1£, 10§, 4d.

A València:

Cost de la ceràmica: 25£, 14§, 6d.
 Cost dels 21 contenidors: 3£, 12§.
 21 llates: 8§, 9d.
 Estibar i lligar: 7§, 6d.
 Carregar en fusta: 16§.
 Drets: 1£, 18§.
 Rals valencians: 31£, 8§, 10d.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%): 36£,
 Descarregar: 12§.
 Transport fins a casa: 12§, 6d.
 Periatge i manifest: 4§, 6d.
 Dret general: 12§.
Nòlit: 7 §, 6 sous.
 Seguretat: 15§.
 En rals barcelonesos: 41£, 13§, 6d.

- (1) Plats comuns: 6 dotz. = 10§ + ensiameres grans fines (4 dotz. = 20§) + escudelles de tall d'argent (2 dotz. = 2§, 4d).
- (2) No diu res.
- (3) Aquesta és la que mancava del viatge anterior.
- (4) Plats grans (1 dotz. = 5§, 6d.) + ensiameres mitjanes comunes (3 dotz. = 3§, 11d.).
- (5) A més, per un cossi gran: 6§.
- (6) Nòlit de 23 caps (un se l'havia quedat un tal Joan Scala).
 Escudelles: 356,5 dotzenes (78,87%).
 De pagès morisc: 17,17 %
 De pagès: 4,86%
 Comunes: 44,69%
 De carrasca: 11,72%
 De tall d'argent: 0,44%
 Plats: 88,5 dotzenes (19,57%)
 Grans: 0,22%
 Comuns: 13,6 %
 De carrasca: 2,65%
 Mitjans de carrasca: 0,44%
 Xics: 2,65%
 Ensiameres: 7 dotzenes (1,54%)
 Grans: 0,88%
 Mitjanes comunes: 0,66%

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 125v-126v.

Data del viatge: 10.05.1493. Llaüt de Jaume Darder, de Tossa. Caps: 55.

01. Gerra quintarenca. Escudelles. 22 dotz.: 19§, 3d.
02. Gerra quintarenca. Escudelles. 24,5 dotz.: 2£, 4§, 2d.
03. Gerra quintarenca. Escudelles. **26 dotz.:**
04. Gerra quintarenca. (No especifica cap tipus de contingut).
05. Gerra quintarenca. Escudelles de pagès. 21 dotz.: 18§, 5d.
06. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1£, 1§.
07. Cossi. (No especifica cap tipus de contingut).
08. Cossi. (No especifica cap tipus de contingut).
09. Cossi. (No especifica cap tipus de contingut).

10. Gerra quintarenca. (No especifica cap tipus de contingut).
11. Gerra quintarenca. Escudelles de pagès. 20 dotz.: 17§, 6d.
12. Gerra. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£, 1§.
13. Cossi. Escudelles de pagès. 22 dotz.: 18§, 3d.
14. Cossi. Escudelles comunes. 28 dotz.: 1£, 4§, 8d.
15. Cossi. Enciameres grans comunes. 16 dotz.: 1£, 1§.
16. Gerra?. Escudelles de partera. 6 dotz.: 11§.
17. Gerra quint. Escudelles de carrasca. 26 dotz.: 1£, 10§, 8d.
18. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 26 dotz.: 2£, 4§, 7d.
19. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 25 dotz.
20. Cossi. Plats de carrasca. 11 dotz.: 1£, 5§, 8d.
21. Cossi quintarenc. Plats comuns. 13 dotz.: 1£, 2§, 9d.
22. Cossi quintarenc. Pagès. 21,5 dotz.: 18§, 8d.
23. Gerra quintarenca. Plats fins. 11 dotz.: 1£, 13§.
24. Gerra quintarenca. Escudelles galatines. 19 dotz.: 1£, 16§, 8d.
25. Gerra quintarenca. Ensiameres mitjanes fines (10 dotz.) + salers: 1£, 6§.
26. Cossi quintarenc. Ensiameres grans comunes. 6,5 dotz.: 17§.
27. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 22 dotz.: 19§, 3d.
28. Cossi quintarenc. Ensiameres grans comunes (7 dotz.) + morters (4 peces): 10§, 9 d..
29. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£, 1§.
30. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1£, 1§.
31. Gerra quintarenca. Escudelles de pagès. 19,5 dotz.: 17§, 6d.
32. Gerra tercenca. Morters grans (3 dotz.) + plats de capellà (3 dotz.) + salsera gran (1) + morters mitjans (2 dotz.) + salseres (6) + salers (1 dotz.) + salsera mitjana fina (1) + goteres de quatre nanses (6): 3£, 4§.
33. Cossi gran. Goteres grans (1 dotz. = 11§) + tasses grans (2 unitats = 4§) + tasses mitjanes (2 unitats = 2§) + pitxer amb coberta (1 unitat = 2§, 6d) + pitxeres fines (6 unitats = 8§) + canalobres grans (2 peces = 1§, 10d) + conques xiques (6 = 5§) + taraces fines (3 = 4§) + conques grans (2 = 5§) + bacina gran (1 = 3§, 6) + bacina mitjana (1 = 1§, 9d) + pitxers mitjans (6 = 2§, 9d) + mitges bacines (6 = 7§, 6d) + perfumador (1 = 1§, 3d.) + refredador mitjà (1 = 3§): 3£, 4§, 10d.
34. Cossi gran. Escudelles grans (6 peces = 7§, 6d) + escudelles de quatre orelles, fines (1 dotz. = 3§) + ensiameres grans fines (2 dotz. = 10§) + morters grans fins (1 dotz. = 7§) + conca gran (1 peça = 2§, 6d) + plats grans fins (2 peces = 4 §) + plat gran fulla gran (1 peça = 1 sou, 4d) + plats fins (6 = 1§, 6d) + confitera (1 = 2§): 1£, 18 §, 10 d.
35. Cossi gran. Plats mitjans comuns (2 dotz. = 12§) + mitges bacines (1 dotz. = 15§) + tasses amb peu (2 = 2§) + plats carrasca (9 dotz. = 1£, 1§): 2 £, 10§.
36. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (23 dotz.): 1£, 2 d.
37. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (23 dotz.): 1£, 2 d.
38. Gerra quintarenca. Escudelles de pagès morisc (19 dotz.): 16 , 7d.
39. Gerra quintarenca. Escudelles de pagès morisc (12 dotz.): 10§, 6d + ensiameres mitjanes (6 dotz.): 7§, 11d.
40. Gerra quintarenca. Plats comuns (11 dotz.): 19 §, 3d.
41. Gerra quintarenca. Plats comuns (11 dotz.): 19 §, 3d.
42. Gerra quintarenca. Escudelles de carrasca (24 dotz.): 1£, 8§.
43. Gerra quintarenca. Escudelles de carrasca (24 dotz.): 1£, 8§.
44. Gerra quintarenca. Plats de carrasca (11 dotz.): 1£, 5§, 8d.,
45. Gerra quintarenca. Escudelles de pagès (18,5 dotz.): 16§, 2d.
46. Gerra quintarenca. Plats comuns (11 dotz.): 19§, 3d.
47. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£, 1§.
48. Gerra. Escudelles de pagès (18 dotz.): 15§, 9d.
49. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (21 dotz.): 18§, 4d.
50. Gerra. Escudelles comunes (23 dotz.): 1£, 1d.
51. Gerra quintarenca. Pagès morisc (20 dotz.): 17§, 6d.
52. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (26 dotz.): 1£, 2§, 9d.
53. Gerra. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£, 1§.
54. Gerra quintarenca. Plats comuns (11,5 dotz.): 1£, 1d.
55. Gerra. Escudelles de partera, fines (17 dotz.): 1£, 11§, 2d.

Costen 50 caps quintarencs: 7£, 10§ + 2 gerres tercenques: 9§ + 3 cossis grans: 18§.
 Llates, a 5 sous la dotzena (41): 17§.
 Estibar i lligar: 19§, 2d.
 Drets: 35§.
 Carregar en fusta. 17§, 3d.
*«E per lo quossi de la senyora? de Peralta: 19§, 4d.
 Amb el llaut de Salvador Darder de Tossa rebí los 5 caps que eren restats a València que no havien pogut llevar».*

Suma en rals de València: 89£, 3§, 9d.
 En rals de Barcelona: 102£, 16§, 7d.
 Nòlit: 5£, 19§
 General: 1£, 13§
 Periatge: 16§, 8d.
 Descarregar: 1£, 6§, 6d.
 Portar a casa: 1£, 6§, 6d.
 Seguretat: 1£, 15§.
 En rals de Barcelona: 115£, 13§, 3d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner)

fol.: 127r.

Data: 20.05.93. Llaüt de Salvador Darder de Tossa.

Caps: 6.

01. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£, 1§.
02. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 21 dotz.: 18§, 5d.
03. Gerra quintarenca. Plats comuns. 11,5 dotz.: 1£, 2§.
04. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 25 dotz.: 1£, 1§, 10d.
05. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 20 dotz.: 17§, 7d.
06. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 19 dotz.: 16§, 6 d.

A València:

Cost de la ceràmica: 5£, 4§, 6d.
 Contenidors (6): 18§.
 Llates (6): 2§, 6d.
 Estibar i lligar: 2§.
 Carregar en fusta: 4 sous.
 Sisa i tret: 9§, 4d
 En rals de València: 7£, 11§, 4d.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona (+15%): 8£, 13§, 6d.
 Periatge i manifest: 1§, 6d.
 Dret general: 3£.
 Descarregar: 5§, 6d.
 Traginar a casa: 5§, 6d.
 Nòlit: 1£, 6§, 8d.
 Seguretat: 3§.
 Rals barcelonesos: 10£, 17§, 8d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner),

fol.:127r-128v.

Data: 08.06.1493. Barca d'Antoni Sabater.

Caps: 15.

01. Gerra. Escudelles. Pagès morisc. 20,5 dotz.: 17§, 11d.
02. Gerra quintarenca. Plats comuns. 13 dotz. 1£, 2§, 9d.
03. Gerra quintarenca. Plats comuns. 13,5 dotz. 1£, 3§, 7d.
04. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 18,5 dotz.: 16§, d3.
05. Gerra. Escudelles pagès. 19 dotz. 16§, 7d.
06. Gerra. Escudelles comunes. 25 dotz.: 1£, 1§, 10d.
07. Gerra. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£, 1§.
08. Gerra escudelles comunes. 25 dotz.: 1£, 1§, 10d.
09. Gerra. Ensiameres grans comunes. 7 dotz.: 19§, 9d.
10. Cossi gran. Platerets comuns. 22,5 dotz.: 1£, 18§, 6?.
11. Cossi gran. Escudelles comunes. 43 dotz.: 1£, 17§, 7d.
12. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 25,5 dotz.: 1£, 2§, 3d.
13. Cossi. Plats comuns. 12 dotz. 1£, 1§.
14. Gerra. Figurat. 31 dotz.: 13§, 4d.
15. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 1£, 1§.

A València:

Cost de la ceràmica: 16£, 16§, 2d.
 Contenidors: 2£, 11§.
 Llates (9): 3§, 9d.
 Estibar i lligar: 5§, 4d.
 Drets: 1£, 5§, 4d.
 Carregar en fusta: 10§.
 En rals de València: 21£, 11§, 7d.

A Barcelona:

En rals de Barcelona: 24£, 13§, 2d.
 Nòlit: 1£, 15§.
 Descarregar: 7§, 6 d.
 Dret general: 8§, 4d.
 Periatge: 3§.
 Portar a casa «e metre en duana»: 15§.
 Suma: 28£, 2§, 6d.

ACB Extravagantium Llibre de Comptes de Francesc Reyner,

fol.: 128v.

Data: 28.07.1493. Barca de Jaume Darder, de Tossa.

Caps: 21.

01. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès (19 dotz.): 16§, 7d.
02. Cossi quintarenc. Escudelles de carrasca (25 dotz.): 1£, 9§, 2d.
03. Cossi quintarenc. Escudelles de carrasca (27 dotz.). 1£, 10§, 4d.
04. Cossi. Plats de carrasca (11,5 dotz.): 1£, 6§, 10d.
05. Cossi. Plats (9 dotz.) ensiameres comunes (1 dotz.): 17§, 6d.
06. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (25 dotz.): 1£, 1§, 10d.
07. Cossi. Escudelles de pagès (22 dotz.): 19§, 3d.

08. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès (19 dotz.): 17§.
09. Cossi. Escudelles comunes (25 dotz.): 1£, 1§, 10 d.
10. Cossi quintarenc. Pagès morisc (20 dotz.): 17§, 5 d.
11. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (22 dotz.): 19§, 3 d.
12. Cossi. Plats comuns (11,5 dotz.): 1£, 2d.
13. Cossi. Escudelles comunes (23 dotz.): 1£, 2d.
14. Cossi. Ensiameres grans.
15. Cossi. Escudelles de pagès (21 dotz.): 18§, 4d.
16. Cossi. Escudelles de pagès (22 dotz.): 19 §, 3d.
17. Cossi. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£, 1§.
18. Gerra quintarenca. Plats comuns (11 dotz.): 19§, 3d.
19. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£, 1§.
20. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (22 dotz.): 19§, 3d.
21. Cossi quintarenc. Plats comuns (11 dotz.): 19§, 3d.

A València:

Cost de la ceràmica: 19£, 4§, 8d.
 Contenidors (21): 3£, 6§.
 Llates (2): 11d.
 Estibar i lligar: 7§, 2d.
 Carregar en fusta: 2£, 7§, 4d.
 Sisa i tret: 1£, 13§, 4d.
 En rals de València: 27£, 17§, 11d.

A Barcelona:

En rals de Barcelona: 31£, 19§, 6d.
 Periatge i manifest: 4§, 1d.
 Dret general: 10§, 2d.
 Descarregar: 11§.
 Traginar a casa: 11§
 Nòlit: 2£, 9§.
 Total: 36£, 4§, 9d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner),

fol.: 129v-130r.

Data: 29.08.1493. Vaixell: Barca de Jaume Casasús.

Caps: 15.

01. Cossi quintarenc. Plats comuns (11 dotz.): 1£, 2§.
02. Cossi quintarenc. Escudelles carrasca (24 dotz.): 18§.
03. Cossi quintarenc. Escudelles galatines: 11§, 8d.
04. Cossi quintarenc. Ensiameres grans fines (6 dotz.): 1£, 10d.
05. Cossi quintarenc. Plats carrasca (14,5 dotz.): 1£, 3§, 10d.
06. Cossi quintarenc. Escudelles pagès (21 dotz.): 18§, 4d.
07. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£, 1§.
08. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£, 1§.
09. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£, 1§.
10. Cossi quintarenc. Escudelles pagès (20 dotz.): 17§, 6d.
11. Cossi gran. Plats fins (12 dotz.= 1£, 16§) + morters grans fins (3 dotz.= 1£, 1§) + morters mitjans fins (2 dotz. = 7§).
12. Cossi quintarenc. Escudelles tall d'argent (34 dotz.): 19§, 8d.
13. Cossi quintarenc. Ensiameres (1) mitjanes (6 dotz.): 7§, 10d.
14. gerra quintarenca. Escudelles comunes (21 dotz.): 18§, 5d.
15. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (24,5 dotz.): 1£, 1§, 5d.

A València:

Cost de la ceràmica:
 Contenidors (15): 2£, 8§.
 Llates (2) + 100 trunyells: 11§.
 Estibar i lligar: 5§, 2d.
 Carregar en fusta: 10§.
 Sisa i tret: 1£, 12§.
 En rals de València: 25£, 8§.

A Barcelona:

Periatge i manifest: 3§, 10d.
 Dret general: 9§, 2d.
 En moneda de Barcelona: 34£, 2§.
 Descarregar: 8§.
 Traginar a casa: 8§.
 Nòlit: 1£, 15§.
 Seguretat: 1£, 5§.
 Suma: 34£, 2§.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner),

fol.: 130v-131.

Data: 03.11.1493. Vaixell: Barca de Domingo l'Aragonès, de València.

Caps: 30.

01. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (25,5 dotz.): 1£, 3§, 3d.
02. Cossi quintarenc. Escudelles pagès (19 dotz.): 16§, 7d.
03. Cossi quintarenc. Escudelles pagès (22 dotz.): 19§, 3d.

04. Cossi quintarenc. Plats comuns (11,5 dotz.): 1£, 2d.
 05. Cossi quintarenc. Plats carrasca (11 dotz.): 1£, 5§, 8d.
 06. Cossi gran. Escudelles comunes (38 dotz.): 13§, 3d.
 07. Cossi quintarenc. Plats comuns (9 dotz.) + figurat comú? (7 dotz.): 18§, 9d.
 08. Gerra quintarenca. Escudelles pagès (19 dotz.): 16§, 7d.
 09. Gerra quintarenca. Escudelles pagès (20 dotz.): 17§, 11d.
 10. Gerra. Escudelles comunes (22 dotz.): 19§, 3d.
 11. Gerra quintarenca. Plats comuns (11 dotz.): 19§, 3d.
 12. Gerra quintarenca. Pagès (20,5 dotz.): 17§, 11d.
 13. Gerra quintarenca. Platerets xics (22 dotz.): 19§, 3d.
 14. Gerra. Plats comuns (12,5 dotz.): 1£, 1§, 10d.
 15. Cossi gran. Goteres (6,5 dotz.) + salers (2 dotz.): 1£, 21§, d.
 16. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£, 1§.
 17. Cossi gran. Plats fins (12 dotz.) + escudelles pagès (18 dotz.): 1£, 31§, 9d.
 18. Cossi. Escudelles carrasca (23 dotz.): 1£, 6§, 10d.
 19. Cossi gran. Plats mitjans de carrasca (2,5 dotz.) + ensiameres fines grans (3 dotz.): 32§, 6d.
 20. Cossi quintarenc. Escudelles carrasca (24 dotz.): 1£, 8§.
 21. Cossi quintarenc. Pagès morisc (20 dotz.): 17§, 3d.
 22. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£, 1§.
 23. Cossi quintarenc. Escudelles carrasca (24 dotz.): 1£, 8§.
 24. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£, 1§.
 25. Cossi. Plats comuns (11,5 dotz.): 1£, 2d.
 26. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£, 1§.
 27. Cossi. Escudelles carrasca (25 dotz.): 1£, 9§, 2d.
 28. Cossi. Plats carrasca (11,5 dotz.): 1£, 6§, 10d.
 29. Cossi. Plats comuns (11 dotz.): 1£, 2§.
 30. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (23 dotz.): 1£, 2d.
- (1) 26 caps quintarencs + 2 cossis grans ???

A València:

Cost de la ceràmica:
 (1) Contenidors (30): 4£, 19§.
 Llates (11): 5§
 Estibar i lligar: 10§, 6d.
 Sisa i tret: 3 lliures 2§, 5d.
 Carregar en fusta: 1§.
 En rals de València: 45£, 11§, 8d.

A Barcelona:

En rals de Barcelona: 52£, 17§, 2d.
 Periatge i manifest: 6§, 8d.
 Dret general: 17§, 10d.
 Descarregar: 17§.
 Traginar a casa: 17§.
 Nòlit (2 sous, 4 diners per cap): 3£, 10§.
 Seguretat: 2£, 12§.
 En moneda de Barcelona: 61£, 17§, 8d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol.: 134-134v
Data: 16.04.1494. Barca d'en Jaume Lauger.
Caps: 50.

01. Gerra quintarenca. Escudelles pagès. 20 dotz. 16§, 8d.
02. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 22 dotz. 18§, 4d.
03. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 26 dotz. 1£, 1§, 8d.
04. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 24 dotz. 1£,
05. Gerra quintarenca. Plats comuns. 12 dotz.: 1£,
06. Cossi quintarenc. Plats comuns. 11,5 dotz. 19§, 2d.
07. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 1£.
08. Gerra quintarenca. Escudelles pagès. 20 dotz.: 16§, 8d.
09. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 25 dotz.: 1£, 10d.
10. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 26 dotz.: 28§, 8d.
11. Cossi quintarenc. Plats comuns. 11 dotz.: 18§, 4d.
12. Gerra quintarenca. Escudelles pagès. 20,5 dotz.: 17§, 1d.
13. Gerra quintarenca. Escudelles pagès. 23,5 dotz.: 19§, 7d.
14. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 26 dotz.: 21§, 8d.
15. Cossi. Plats comuns. 11 dotz.: 18§, 4d.
16. Cossi quintarenc. Plats tall d'argent (2 dotz. = 24§) + enciameres grans fines (2 dotz. = 10§).
17. Cossi. Escudelles comunes. 25 dotz.: 20§, 10d.
18. Cossi quintarenc. Escudelles tall d'argent. 25 dotz.: 29§, 2d.
19. Cossi quintarenc. Escudelles de carrasca. 25 dotz.: 29§, 2d.
20. Cossi quintarenc. Escudelles pagès. 20 dotz.: 16§, 8d.
21. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 20§.
22. Cossi gran. Escudelles carrasca. 51 dotz.: 52§, 6d.
23. Cossi gran. Plats carrasca. 23 dotz.: 53§, 8d.
24. Gerra quintarenca. Plats comuns. 13 dotz.: 21§, 8d.
25. Gerra quintarenca. Escudelles pagès. 22 dotz.: 18§, 4d.

26. Cossi gran. Escudelles comunes + escudelles de pagès. 38 dotz.: 31§, 8d.
27. Cossi quintarenc. Plats comuns. 11 dotz.: 18§, 4d.
28. Gerra quintarenca. Enciameres mitjanes. 15 dotz.: 19§, 5d.
29. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 24,5 dotz.: 20§, 5d.
30. Gerra quintarenca. Plats comuns. 12 dotz.: 20§.
31. Gerra quintarenca. Goteres de monja (1 dotz.=11§) + goteres mitjanes (5 dotz. = 27§, 7d) + salers (2 dotz.= 6§).
32. Cossi gran. Enciameres grans fines (6 dotz. =30§) + plats comuns fins (12 dotz. = 36§).
33. Cossi gran. Escudelles de partera (24 dotz. = 44§) + librelles fines (1,5 dotz. = 7§, 6d).
34. Cossi quintarenc. Escudelles galatines. 19 dotz.: 31§, 8d.
35. Cossi quintarenc. Mitges bacines fines (1 dotz. =15§) + mitges peces comunes (1 dotz. = 5§, 7d) + escudelles daurades fines (5 dotz. = 6§, 8d).
36. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 22 dotz.: 18§, 4d.
37. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 21 dotz.: 17§, 6d.
38. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 23 dotz.: 19§, 2d.
39. Cossi quintarenc. Plats comuns. 11,5 dotz.: 19§, 2d.
40. Cossi quintarenc. Plats comuns. 11 dotz.: 18§, 4d.
41. Cossi quintarenc. Enciameres mitjanes fines. 10,5 dotz.: 26§, 3d.
42. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 23 dotz.: 19§, 2d.
43. Gerra quintarenca. Escudelles de carrasca. 24 dotz.: 28§.
44. Gerra quintarenca. Escudelles comunes. 25 dotz.: 20§, 10d.
45. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 20§.
46. Cossi quintarenc. Plats carrasca. 11,5 dotz.: 25§.
47. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 20§.
48. Cossi quintarenc. Escudelles comunes. 24 dotz.: 20§.
49. Cossi quintarenc. Pagès morisc. 18,5 dotz.: 15§, 5d.
50. Cossi tercer. Plats comuns (11,5 dotz.=19§, 2d) + plats tall d'argent (3 dotz.= 6§).

A València:

Cost de la ceràmica: 77£, 10§, 4d.
 Cost contenidors: 8£, 7§, 6d.
 Llates (22): 10§.
 Estibar i lligar: 17§, 8d.
 Carregar en fusta: 1£, 15§, 4d.
 Drets: 3£, 9§.

A Barcelona:

Conversió en rals de Barcelona a raó de 14%: 88£, 10§, 4d.
 Nòlit: 5£.
 Descarregar, a raó d'3 6 d. per cap: 1£, 7§.
 Dret general: 1£, 8§, 4d.
 Periatge: 10§, 8d.
 Portar a casa: 1£, 7§.
 Seguretat: 2%: 2£.
 En rals de Barcelona: 100£, 6d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol.: 139v.
Data: 11 d'octubre de 1495. Vaixell: barca d'En Roca.
Caps: 20.

01. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 20 dotz.: 16§, 8d.
02. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 21 dotz.: 17§, 6d.
03. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 21 dotz.: 17§, 6d.
04. Gerra. Pagès morisc. 20 dotz.: 16§, 8d.
05. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 22 dotz.: 18§, 4d.
06. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 21 dotz.: 17§, 6d.
07. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 18 dotz.: 15§, 5d.
08. Gerra quintarenca. Pagès morisc. 19 dotz.: 15§, 10d.
09. Cossi quintarenc. Plats comuns. 11,5 dotz.: 19§, 2d.
10. Cossi quintarenc. Plats comuns. 11 dotz.: 18§, 4d.
11. Cossi. Plats comuns. 1,5 dotz.: 19§, 2d.
12. Cossi quintarenc. Plats comuns. 12 dotz.: 20§.
13. Cossi quintarenc. Escudelles galatines. 20 dotz. (2£) + plats de capella (3,5 dotz.): 21§.
14. Cossi quintarenc. Escudelles tall d'argent. 30 dotz.: 35§.
15. Cossi gran. Escudelles tall d'argent. 55 dotz. 64§, 2d.
16. Cossi quintarenc. Plats carrasca. 12 dotz.: 28§.
17. Cossi quintarenc. Plats carrasca. 12 dotz.: 28§.
18. Cossi quintarenc. Plats fins. 12 dotz.: 34§.
19. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc. 21,5 dotz.: 17§, 11d.
20. Gerra. Escudelles de pagès morisc. 21,5 dotz.: 17§, 11d.

A València:

Cost de la ceràmica:
 Contenidors: 3£, 6§.

Llates: 4\$, 6d.
 Estibar i lligar: 6\$.
 Carregar en fusta: 13\$, 4d.
 Drets: 14\$.
 Safre per en Gaspar Moner. 22£, a raó de 2\$, 6d. per lliura: 2£, 10\$.
 En rals de València: 33 £, 11\$, 8d.

A Barcelona:

Conversió (+15%): 40£, 5\$, 10d.
 Nòlit: 2£.
 Dret general: 12\$, 4d.
 Periatge: 5\$, 2d.
 Descarregar: 10\$, 6d.
 Portar a casa, a raó de 7 diners, i els grans, 1\$, 2d: 12\$, 9d.
 Suma: 44£, 6\$, 7d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 142v.

«Recordatori dels 19 caps que Martí Requení va carregar el dia 25 de juny de 1496 en el vaixell de Pere Vaquer, de Calella, que fou pres al cap de Tortosa per un corsari de Marsella. Costava, en moneda de València: 26£, 17\$, 3d».

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol.: 143.

Data: 17.08.1496. Caravel·la de Pere Vaquer.

Caps: 16.

01. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (28 dotz.): 1£, 2\$, 6d.
02. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (23 dotz.): 19\$, 2d.
03. Cossi quintarenc. Pagès morisc (20 dotz.): 16\$, 8d.
04. Cossi quintarenc. Plats comuns (13 dotz.): 1£, 1\$, 8d.
05. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.
06. Gerra. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.
07. Gerra quintarenca escudelles comunes (23 dotz.): 19\$, 2d.
08. Gerra quintarenca escudelles comunes (23 dotz.): 19\$, 2d.
09. Gerra quintarenca escudelles comunes (23 dotz. + 3 unit): 19\$, 7d.
10. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£.
11. Cossi quintarenc. Pagès morisc (20 dotz.): 16\$, 8d.
12. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£.
13. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£.
14. Gerra quintarenca. Pagès (20,5 dotz.): 17\$, 1d.
15. Gerra quintarenca. Ensiameres comunes (9,5 dotz.): 1£, 3\$, 9d.
16. Gerra. Pagès morisc (17 dotz.): 17\$, 6d.

A València:

Cost de la ceràmica: 15£, 12\$, 11d.
 Contenidors (16): 2£, 8\$.
 Llates (8): 3\$, 4d.
 Estibar i lligar: 4\$.
 Carregar en fusta: 10\$, 8d.
 Drets: 1£, 4\$.
 En rals de València: 20£, 2\$, 11d.

A Barcelona:

Conversió en moneda de Barcelona: 23£, 3\$, 4d.
 Periatge (3\$, 10d) i manifest (1\$, 10d): 5\$, 8d.
 Dret general: 12\$, 3d.
 Descarregar: 8\$.
 Traginar a casa: 8\$.
 Nòlit: 1£, 13\$, 9d.
 Seguretat: 10\$.
 Total, en rals de Barcelona: 27£, 1\$.

ACB Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol.: 144v

Data: 16.09.1496. Barca de Joan Cerdà.

Caps: 13.

01. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (25 dotz.): 1£, 10d.
02. Gerra quintarenca. Plats comuns (11 dotz.): 18\$, 4d.
03. Gerra quintarenca. Pagès morisc (21 dotz.): 17\$, 6d.
04. Gerra quintarenca. Pagès morisc (20 dotz.): 16\$, 9d.
05. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (23,5 dotz.): 19\$, 7d.
06. Gerra quintarenca. Plats comuns (11,5 dotz.): 19\$, 7d.
07. Cossi quintarenc. Plats fins (13 dotz.): 1£, 19\$.
 08. Cossi tercenc. Escudelles de quatre orelles (4 dotz.) + ensiameres mitjanes (5 dotz.) + canalobres grans (8 dotz.) + ensiameres grans fines (1,5 dotz.): 12\$ + 12\$, 6d + 7\$, 8d + 7\$, 6d.
09. Cossi quintarenc. Plats comuns (11,5 dotz.): 19\$, 7d.
10. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (26 dotz.): 1£, 1\$, 8d.

11. Cossi quintarenc. Escudelles pagès (29 dotz.): 15\$, 10d.
12. Cossi gran. Escudelles galatines (30 dotz.) + mitges peces comunes (1 dotz.): 2£, 10\$ + 6\$.
13. Cossi quintarenc. Plats comuns (12,5 dotz.): 1£, 10d.

A València:

Cost de la ceràmica: 16£, 3\$, 11d.
 Cost dels contenidors: 2£, 4\$.
 Llates per les gerres (6): 2\$, 6d.
 Estibar i lligar: 3\$, 5d.
 Carregar en fusta: 9\$, 4d.
 Drets: 1£, 5\$, 2d.
 En rals de València: 20£, 7\$, 3d.

A Barcelona:

Conversió en moneda barcelonesa: 23£.
 Nòlit: 1£, 6\$.
 Descarregar: 7\$.
 Dret general: 11\$, 11d.
 Periatge: 3\$, 11d.
 Traginers: 7\$.
 Seguretat: 14 \$
 Total: 3£, 8\$, 10d.
 En rals de Barcelona: 26£, 17\$, 2d.

ACB Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol.: 145v-146.

Data: 08.12.1496. Vaixell: fusta de Bartomeu Roca.

Caps: 15.

01. Gerra quintarenca. Plats comuns (11,5 dotz.): 19\$, 2d.
02. Gerra quintarenca. Ensiameres xiques + enciameres grans (15 dotz.): 1£ + 2\$, 6d.
03. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (27 dotz.): 1£, 2\$, 6d.
04. Cossn quintarenc. Escudelles comunes (23 dotz.): 19\$, 2d.
05. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£,
06. Cossi quintarenc. Plats carrasca (12 dotz.): 1£, 8 \$.
07. Gerra quintarenca. Escudelles de pagès (19 dotz.): 15\$, 10 d.
08. Gerra quintarenca. Pagès (22 dotz.): 18\$, 4d.
09. Gerra quintarenca. Plats comuns (11,5 dotz.): 19\$, 2d.
10. Gerra quintarenca. Plats comuns (12 dotz.): 1£.
11. Cossi quintarenc. Pagès (20 dotz.): 16\$, 8 d.
12. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (22 dotz.): 18\$, 4d.
13. Cossi gran. Pagès (19 dotz.): 15\$, 10d.
14. Cossi gran. Escudelles tall d'argent (4 grosses): 2£, 16\$ + plats petits de capellà (1 dotz.): 7\$.
15. Cossi gran. Morters xics (12 dotz.): 2£, 2\$ + morters grossets (6 dotz.): 15\$ + plats de capellà prims (2 dotz.): 14\$.

A València:

Cost de la ceràmica:
 Contenidors: 2£, 15\$.
 Llates (7): 2\$, 4d.
 Estibar i lligar: 4\$, 1d.
 Carregar en fusta: 3\$.
 Drets: 1£, 9\$, 4d.
 En rals de València: 24£, 6\$, 10d.

A Barcelona:

En rals de Barcelona: 28 £, 5\$.
 Periatge: 3\$, 10d.
 Dret general: 12\$, 9d.
 Descarregar: 8\$ (13 caps quintarencs a 6 diners + 2 cossis grans a 9 diners).
 Traginar a casa: 8\$, 6d.
 Nòlit: 1£. 13\$, 9d.
 Seguretat (a raó de 2 sous i 10 per cent: 15\$.
 Total: en rals de Barcelona: 32£, 6\$, 10d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol.: 146v-147r

Data: 17.02.1497. Barca de Bernat Cabanyes (Canet).

Caps: 20.

01. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.
02. Gerra quintarenca. Pagès (19 dotz.): 15\$, 10d.
03. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (23 dotz.): 19\$, 2d.
04. Gerra quintarenca. Plats comuns (12,5 dotz.): 1£, 10\$.
 05. Gerra quintarenca. Escudelles carrasca (24 dotz.): 1£, 8\$.
 06. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (23,5 dotz.): 19\$, 7d.
 07. Gerra quintarenca. Pagès morisc (20,5 dotz.): 17\$, 6d.
 08. Gerra quintarenca. Plats comuns (11,5 dotz.): 19\$, 2d.

09. Gerra quintarenca. Plats carrasca (11 dotz.): 1£, 5s, 10d.
10. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (14 dotz.): 1£.
11. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£.
12. Cossi quintarenc. Pagès moris (20 dotz.): 16s, 8d.
13. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.
14. Cossi quintarenc. Ensiames fines (5,5 dotz.): 1£, 7s, 6d.
15. Cossi quintarenc. Plats mitjans comuns (19 dotz.) + plats carrasca (17 dotz.) + gibrelles fines (1 dotz.): 1£, 7s, 6d + 8s, 8d + 9s.
16. Cossi quintarenc. Plats comuns (11,5 dotz.): 19s, 2d.
17. Cossi quintarenc. Plats comuns (11,5 dotz.): 19s, 2d.
18. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (22,5 dotz.): 18s, 9d.
19. Gerra quintarenca. Pagès morisc (21 dotz.): 16s, 6d.
20. Gerra quintarenca. Escudelles de oruga primes (12 dotz.) + canelobres (10) + pitxers grans fins (6) + escudelles tall d'argent (2 dotz.): 14s + 9s, 2d + 5s, 6d + 2s, 4d.

A València:

Cost de la ceràmica: 22£, 9s, 1d.
 Cost dels contenidors: 3£.
 Llates i costers (13): 5s, 6d.
 Estibar i lligar: 5s.
 Carregar en fusta: 14s, 4d.
 Drets: 1£, 9s, 1d.
 Suma: 28£, 8s, 3d.
 Per 30 lliures de safre: 1£, 17s, 6d.

A Barcelona:

Conversió en rals de Barcelona: 28£, 8s, 3d.
 Nòlit (a raó de 2s, 3d per cap): 2£, 5s.
 Descarregar (6d per cap): 10s.
 Dret del general: 16s, 3d.
 Periatge: 4s, 10d.
 Seguretat: 10s.
 Suma: 5£, 6s, 1d.
 En rals de Barcelona: 33£, 15s, 5d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol.: 148r-148v

Data: 29 de maig de 1497. Barca de Macià Oliver (Caella).

Caps: 28.

01. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (23 dotz.): 19s, 2d.
02. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (23 dotz.): 19s, 2d.
03. Gerra quintarenca. Escudelles pagès (17,5 dotz.): 15s, 10d.
04. Gerra quintarenca. Escudelles de galatí (17,5 dotz.): 26s, 3d.
05. Gerra quintarenca. Plats comuns (12 dotz.): 20s
06. Gerra quintarenca. Plats comuns (11 dotz.): 18s, 4d.
07. Cossi quintarenc. Pagès (20 dotz.): 16s.
08. Cossi quintarenc. Pagès (19 dotz.): 16s, 4d.
09. Cossi quintarenc. Pagès (20,5 dotz.): 17s, 6d.
10. Cossi quintarenc. Pagès (20,5 dotz.): 17s, 6d.
11. Cossi quintarenc. Pagès (20 dotz.): 16s, 4d.
12. Cossi quintarenc. Pagès (20,5 dotz.): 17s, 6d.
13. Cossi quintarenc. Pagès (20 dotz.): 16s, 8d.
14. Cossi quintarenc. Pagès (20 dotz.): 16s, 8d.
15. Cossi quintarenc. Pagès (20 dotz.): 16s, 8d.
16. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (26 dotz.): 21s, 8d.
17. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (26 dotz.): 21s, 8d.
18. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 20s.
19. Cossi quintarenc. Plats comuns (13 dotz.): 21s, 8d.
20. Cossi quintarenc. Plats comuns (11 dotz.): 18s, 4d.
21. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 20 sous..
22. Gerra tercenca. Escudelles comunes (36 dotz.): 30s.
23. Cossi quintarenc. Escudelles tall d'argent (28 dotz.): 30s.
24. Gerra tercenca. Escudelles comunes (29 dotz.): 29s, 2d.
25. Cossi gran. Ensiames comunes (12 dotz.): 30s + ensiames mitjanes (7 dotz.): 8s, 9d.
26. Cossi quintarenc. Ensiames grans fines (4 dotz.) 20s + pitxers (1,6 dotz.) 8s, 4d + escudelles tall d'argent (1 dotz.): 1s, 1d.
27. Cossi quintarenc. Plats comuns (11 dotz.): 18s, 4d.
28. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24,5 dotz.): 20s, 5 d.

A València:

Cost de la ceràmica: 29£, 9s, 8d.
 Cost dels contenidors (28): 4£, 10s.
 Llates (20): 3s, 4d.
 Estiber i lligar: 7s, 3d.
 Carregar en fusta: 18s, 8d.
 Drets: 2£, 5s, 2d.
 En rals de València: 37£, 14s, 1d.

A Barcelona:

Conversió en rals de Barcelona: 42£, 18s, 7d.

Nòlit (22 diners per cap): 2£, 4s, 10d.
 dret general. 14s.
 Nou dret dels cavals o canals: 7s.
 Periatge: 5s.
 Descarregar: 14s, 3d.
 Traginar a casa: 1£, 5d.
 Seguretat: 1£, 5s.
 En rals de Barcelona: 50£, 9s, 1d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol.: 208v.

Data: 05.10.1497. Vaixell: barca d'en Roca.

Caps: 22

01. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.
02. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.
03. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£.
04. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.
05. Cossi quintarenc. Escudelles de pagès (20 dotz.): 16s, 8d.
06. Cossi quintarenc. Pagès (19 dotz.): 15s, 10 d.
07. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£.
08. Cossi quintarenc. Pagès morisc (20 dotz.): 16s, 8d.
09. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.
10. Cossi quintarenc. Pagès morisc (20 dotz.): 16s, 8d.
- 11- Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£.
12. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£.
13. Cossi quintarenc. Pagès morisc (20 dotz.): 16s, 8d.
14. Cossi. Plats comuns (12 dotz.): 1£.
15. Cossi. Plats comuns (24 dotz.): 2£.
16. Cossi. Escudelles pagès (22 dotz.): 18s, 4d.
17. Cossi. Plats comuns (12 dotz.): 1£.
18. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.
19. Cossi quintarenc. Plats de tall d'argent (15 dotz.): 1£, 7s, 6d + ensiames grans fines (1 dotz.): 2s, 6d.
20. Cossi gran. Ensiames grans comunes (12 dotz.): 1£, 10s + ensiames xiques (7 dotz.): 8s, 9d.
21. Cossi quintarenc. Escudelles de tall d'argent (33 dotz.): 1£, 16s, 3d (a raó de 13s/g).
22. Gerra quintarenca. Platarons comuns (19 dotz.): 15s, 10d + escudelles de galatí (5 dotz.): 7s, 6d.

A València:

Cost de la ceràmica:
 Cost dels contenidors (22 caps) + llates: 3£, 10s.
 Estibar i lligar: 5s, 6d.
 Carregar en fusta: 14s, 8d.
 Drets: 1£, 16s, 8d.
 En rals de València: 30£, 7s, 2d.

A Barcelona:

Conversió en rals de Barcelona: 34£, 3s.
 Nòlit a n'en Roca (2 sous per cap): 2£, 4s.
 Dret general: 19s.
 Periatge: 5s, 10d.
 Descarregar: 11s, 3d.
 Porta a casa: 11s.
 Seguretat: 8s.
 En rals de Barcelona: 40£, 2s, 1d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol.: 209v.

Data: 03.12.1497. Vaixell: barca d'en Vaqué.

Caps: 20.

01. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (26 dotz.): 1£, 1s, 8d.
02. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£,
03. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (21 dotz.) 17s, 6d.
04. Cossi gran. Plats comuns (12 dotz.) + escudelles comunes (24 dotz.): 1£.
05. Cossi gran. Plats comuns (21 dotz.): 1£, 15s.
06. Cossi quintarenc. Escudelles pagès morisc (20 dotz.): 16s, 8d.
07. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£,
08. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (21,5 dotz.): 17s, 11d.
09. Cossi quintarenc. Plats comuns (12,5 dotz.): 1£, 10d.
10. Cossi quintarenc. Escudelles pagès morisc (20 dotz.): 16s, 8d.
11. cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.
12. Gerra quintarenca. Plats comuns (12 dotz.): 1£.
13. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.
14. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (20 dotz.): 16s, 8d.
15. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (21 dotz.): 17s, 6d.
16. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (20 dotz.): 16s, 8d.

(1) A més, 4 dotz. ensiameres fines grans (1£) +2 dotz. plats comuns (3\$, 4d).

17. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (20 dotz.): 16\$, 8d.

18. Cossi gran. Escudelles (1) comunes (24 dotz.): 1£.

19. Gerra quintarenca. Plats comuns (22 dotz.): 18\$, 4d.

20. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (21 dotz.): 17\$, 6d.

A València:

Cost de la ceràmica: 35£, 5\$, 9d.

Contenidors (20): 3£, 9\$.

Llates (13): 5\$, 5d.

Estibar i lligar: 5\$.

Carregar en fusta: 12\$.

Sisa i treta i general a la mia part: 1£, 13\$, 4d.

En rals de València: 27£, 18\$, 9d.

A Barcelona:

En rals de Barcelona: 30£, 10\$.

Periatge i manifest: 5\$, 6d.

Dret general: 16\$, 3d.

Descarregar: 12\$.

Traginar a casa: 12\$.

Nòlit (2 sous per cap): 2£.

Seguretat: 10\$.

En rals de Barcelona: 35£, 5\$, 9d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol.: 211-211v.

Data: 28.03.1498. Vaixell: navili de Antoni Galter.

Caps: 32.

01. Cossi quintarenc. Escudelles pagès morisc (21 dotz.): 17\$, 6d.

02. Cossi quintarenc. Escudelles pagès (23 dotz.): 19\$, 2d.

03. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.

04. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£.

05. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.

06. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.

07. Cossi quintarenc. Pagès morisc (22 dotz.): 18\$, 4d.

08. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£.

09. Cossi gran. Plats comuns (6 dotz.): 10\$ + escudelles galatines (12 dotz.): 18\$ + escudelles tall d'argent (6 dotz.): 6\$, 2d + dotz. ensiameres fines (2,5 dotz.): 12\$, 6d.

10. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.

11. Cossi quintarenc. Escudelles pagès morisc (19,5 dotz.): 16\$, 3d.

12. Cossi quintarenc. Plats fins (12 dotz.): 1£, 14\$.

13. Cossi quintarenc. Escudelles tall d'argent (27 dotz.): 1£, 9\$, 3d.

14. Cossi quintarenc. Plats comuns (11 dotz.): 18\$, 4d.

15. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (23,5 dotz.): 19\$, 7d.

16. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (23 dotz.): 19\$, 2d.

17. Cossi quintarenc. Escudelles pagès morisc (20,5 dotz.): 17\$, 1d.

18. Cossi quintarenc. Plats comuns (11,5 dotz.): 19\$, 2d.

19. Cossi quintarenc. Plats comuns (11 dotz.): 18\$, 4d.

20. Cossi quintarenc. Plats comuns (11 dotz.): 18\$, 4d.

21. Cossi quintarenc. Escudelles tall d'argent (27 dotz.): 1£, 9\$, 3d.

22. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (21 dotz.): 17\$, 6d.

23. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (20 dotz.): 16\$, 8d.

24. Gerra quintarenca. Escudelles de tall d'argent (29 dotz.): 1£, 11\$, 5d.

25. Cossi gran. Pitxers mitjans (2,5 dotz.): 13\$, 9d. + pitxers grans fins (2 dotz.): 1£, 2\$ + escudelles tall d'argent amb broc (2 dotz.): 2\$, 6d.

26. Gerra tercenca. Ensiameres mitjanes (18 dotz.): 1£, 2\$, 6d + ensiameres grans (4 dotz.): 10\$.

27. Gerra quintarenca. Plats comuns (11 dotz.): 18\$, 4d.

28. Gerra quintarenca. Plats comuns (11 dotz.): 18\$, 4d.

29. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (19 dotz.): 19\$, 2d.

30. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (19,5 dotz.): 16\$, 3d.

31. Cossi quintarenc. Plats comuns (11,5 dotz.): 19\$, 2d.

32. Cossi gran. Escudelles pagès morisc (18 dotz.) + escudelles comunes: 15\$, 10d.

A València:

Cost de la ceràmica: 40£, 16\$, 3d.

Contenidors (32 caps): 5£.

Llates per les gerres (11): 4\$, 8d.

Estibar i lligar: 8\$, 9d.

Carregar en fusta: 1£, 1\$, 4d.

Drets a la mia part: 3£, 4\$.

20 lliures safre, a raó de 2\$, 6d.: 2£, 10\$.

En rals de València: 44£, 8\$, 3d.

A Barcelona:

Conversió en rals de Barcelona: 50£, 15\$.

Periatge i manifest: 8\$.

Dret general: 1£, 5\$.

Descarregar: 14\$, 6d.

Traginar a casa: 15\$.

Nòlit (2\$, 2 diners per cap): 3£, 9\$, 8d.

Seguretat: 1£, 15\$.

En rals de Barcelona: 58£, 17\$, 2d.

A 29 d'agost de 1498 Francesc Reyner va comprar a Antoni Galter, patró de navili:

De València:

8 plats grans: 16\$.

10 bassines mitjanes, a raó de 15 diners cada una: 13\$, 5d.

4 dotzenes de pagès morisc: 3\$.

1 cossi quintarenc: 3\$.

Impost del periatge: 2d.

Portar-ho a casa: 6 d.

Total: 1£, 16\$, 1d.

ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol.: 217r-217v.

Data: 26.11.1498. Barca d'En Lauger.

Caps: 28.

01. Cossi quintarenc. Escudelles carrasca (24 dotz.): 1£, 6\$.

02. Cossi quintarenc. Escudelles carrasca (25 dotz.): 1£, 7\$, 1d.

03. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.

04. Cossi quintarenc. Escudelles pagès morisc (20 dotz.): 16\$, 8d.

05. Cossi quintarenc. Escudelles pagès morisc (20 dotz.): 16\$, 8d.

06. Cossi quintarenc. Escudelles pagès (21 dotz.): 17\$, 3d.

07. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.

08. Cossi quintarenc. Plats carrasca (12 dotz.): 1lliura, 7\$, 1d.

09. Cossi quintarenc. Plats comuns (13,5 dotz.): 1£, 2\$, 6d.

10. Cossi quintarenc. Plats comuns (13,5 dotz.): 1£, 2\$, 6d.

11. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£.

12. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£.

13. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (23 dotz.): 19\$, 2d.

14. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (23 dotz.): 19\$, 2d.

15. Cossi quintarenc. Escudelles pagès morisc (20 dotz.): 16\$, 8d.

16. Cossi quintarenc. Escudelles pagès morisc (21 dotz.): 17\$, 6d.

17. Cossi quintarenc. Escudelles pagès morisc (20 dotz.): 16\$, 8d.

18. Cossi quintarenc. Escudelles pagès morisc (20 dotz.): 16\$, 8d.

19. Cossi quintarenc. Escudelles pagès (19 dotz.): 15\$, 10d.

20. Cossi gran. Escudelles comunes (47 dotz.): 1£, 19\$, 2d.

21. Cossi quintarenc. Escudelles tall d'argent (32 dotz.): 1£, 14\$, 8d.

22. Cossi quintarenc. Plats fins (13 dotz.): 1£, 19\$, 2d.

23. Cossi gran. Llibrelles galatines (2 dotz.): 12\$ + enciameres galatines (2 dotz. = 12\$) + ensiameres mitjanes galatines (2 dotz. = 6\$) + plats de capellà primis (2 dotz. = 14\$) + goteres mitjanes fines (1 dotz. = 6\$) + plats mitjans fins (4 dotz. = 8\$).

24. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.

25. Cossi quintarenc. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.

26. Cossi quintarenc. Plats comuns (12 dotz.): 1£.

27. Cossi quintarenc. Plats grans (1 dotz. = 11\$) + goteres grans de sort (12 peces = 12\$) + escudelles d'oruga (18 dotz. = 12\$).

28. (Falta un cap)

Totals: 32£, 3\$, 5

Al llibre, fol. 78v hi diu:

Els 26 cossis quintarencs i 2 cossis grans costaven: 40£, 3\$, 4d.

40£, 3\$, 4d., en rals de València.

A més li de via 20 lliures de safre, a raó de 2\$ la lliura: 2£.

Suma tot: 42£, 3\$, 3d.

A València:

Contenidors (28): 4£, 7\$.

Estibar i lligar: 7\$.

Carregar en fusta: 19\$, 4d.

Drets: 2£, 6\$, 6d.

En rals de València: 40£, 3\$, 3d.

A Barcelona:

Nòlit: 2£, 8\$.

Descarregar: 15\$

Dret general: -

Pariatge: -

Porta a casa: 15\$.

Suma: no ho diu

Drets: 2£, 6\$, 6d.

Nòlit: 2£, 8\$.

En rals de Barcelona: 49£, 12\$, 9d.
 Periatge i manifest: 3\$, 9d.
 Dret general: 16\$, 8d.
 Descarregar: 12\$, 6d.
 Traginar a casa: 16\$, 4d.
 Nòlit: 2£, 8\$.
 Seguretat: 2£ ?????
 En rals de Barcelona: 52£, 14\$, 9d.

**ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol.: 231r-231v.
 Data: 25.06.1499. Barca de Jaume Riquer.
 Caps: 23.**

01. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (19,5 dotz.): 1£, 16\$, 3d.
 02. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (19 dotz.): 15\$, 5d.
 03. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (18,5 dotz.): 15\$, 5d.
 04. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (20,5 dotz.): 17\$.
 05. Gerra quintarenca. Escudelles galatí (17 dotz.): 1£, 5\$, 6d.
 06. Cossi quintarenc. Escudelles tall d'argent (30 dotz.) 1£, 12\$.
 07. Cossi quintarenc. Plats carrasca (12 dotz.): 1£, 5\$.
 08. Cossi quintarenc. Escudelles galatí (18 dotz.): 7\$
 09. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (19 dotz.): 15\$, 10d.
 10. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (19 dotz.): 15\$, 10d.
 11. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (19 dotz.): 16\$, 8d.
 12. Gerra quintarenca. Escudelles carrasca (25 dotz.): 1£, 6\$, 6d.
 13. Gerra quintarenca. Plats carrasca (12,5 dotz.): 1£, 6\$.
 14. Cossi gran. Escudelles tall d'argent (53,5 dotz.): 3£.
 15. Cossi gran. Escudelles tall d'argent (46,5 dotz.): 2£, 10 \$.
 16. Gerra quintarenca. Escudelles pagès (20,5 dotz.): 17\$, 1d.
 17. Gerra quintarenca. Escudelles pagès (18,5 dotz.): 15\$, 5d.
 18. Gerra quintarenca. Escudelles pagès (20 dotz.): 16\$, 8d.
 19. Cossi quintarenc. Escudelles tall d'argent (30 dotz.): 1£, 12\$, 7d.
 20. Cossi quintarenc. Escudelles carrasca (24 dotz.): 1£, 5\$.
 21. Cossi quintarenc. 15 mitges bacines (16\$, 3d) + 17 mitjos plats fins (15\$, 7d) + 12 plats de carrasca (2\$, 1d).
 22. Cossi quintarenc. 63 ensiameres grans fines: 1£, 11\$, 6d.
 23. Cossi gran. Escudelles quatre orelles (4 dotz.): 10\$ + morters prims grans (5 dotz.): 35\$ + plats de capellà (4 dotz.): 28\$.
- Total: 31£, 9\$, 7d.

A València:

Cost de la ceràmica: 31£, 9\$, 7d.
 Cost dels contenidors (23): 3£.
 Llates (12): 5\$.
 Estibar i lligar: 8\$.
 Carregar en fusta: 16\$.
 Drets: 2£, 4\$.
 Per 100 trunyelles: 8\$, 6d.
 En rals de València: 39£, 8\$, 6d.

A Barcelona:

Periatge i manifest: 3\$, 9d.
 Dret general: 16\$, 8d.
 Descarregar: 12\$, 6d.
 Traginar a casa: 16\$, 4d.
 Nòlit: 2£, 8\$.
 Seguretat: 2£, 2\$.
 En rals de Barcelona: 52£, 14\$, 9d.

**ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol.: 232r-232v.
 Data: 03.11.1499. Bernat Poles, de Calella.
 Caps: 37.**

01. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.
02. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (29,5 dotz.): 1£, 4\$, 7d.
03. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (27,5 dotz.): 1£, 2\$, 11d.
04. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (25 dotz.): 1£, 10d.
05. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (24 dotz.): 1£.
06. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (24,5 dotz.): 1£, 5d.
07. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (26 dotz.): 1£, 1\$, 8d.
08. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (25 dotz.): 1£, 10d.
09. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (25 dotz.): 1£, 10d.
10. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (25 dotz.): 1£, 10d.
11. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (25 dotz.): 1£, 10d.
12. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (25 dotz.): 1£, 10d.
13. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (22 dotz.): 18\$, 4d.
14. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (22 dotz.): 18\$.
15. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (22 dotz.): 18\$, 4d.
16. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (21 dotz.): 17\$, 6d.

17. Gerra quintarenca. Escudelles Pagès morisc (21 dotz.): 17\$, 6d.
18. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (21 dotz.): 17\$, 6d.
19. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (19,5 dotz.): 16\$, 1d.
20. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (20 dotz.): 16\$, 5d.
21. Gerra quintarenca. Escudelles pagès morisc (21 dotz.): 17\$, 6d.
22. Gerra quintarenca. Escudelles comunes (25 dotz.): 1£, 10d.
23. Gerra quintarenca. Escudelles partera (16 dotz.): 1£, 6\$, 8d.
24. Gerra quintarenca. Escudelles galatí (17 dotz.): 1£, 5\$, 6d.
25. Gerra quintarenca. Escudelles galatí (18 dotz.): 1£, 7\$, 6d.
26. Gerra quintarenca. Plats carrasca (12 dotz.): 1£, 5\$.
27. Gerra quintarenca. Escudelles carrasca (25 dotz.): 1£, 6\$.
28. Gerra quintarenca. Escudelles carrasca (26,5 dotz.): 1£, 7\$, 7d.
29. Gerra quintarenca. Escudelles tall d'argent (30 dotz.): 1£, 12\$.
30. Gerra quintarenca. Escudelles carrasca (24 dotz.): 1£, 1\$.
31. Gerra. Escudelles. Partera (24 dotz.): 1£, 3\$.
32. Cossi quint. Mitges peces (30 dotz.): 1£, 11\$, 6d + 6 peces (1\$, 3d).
33. Cossi quint. Plats mitjans (3 dotz. = 16\$, 6d) + plats fins (1 dotz. = 3\$).
34. Gerra quintarenca. Escudelles carrasca (24 dotz.): 1£, 5\$, 6d.
35. Gerra quintarenca. Plats carrasca (12 dotz.): 1£, 5\$.
36. Gerra. Escudelles tall d'argent (30 dotz.): 1£, 13\$, 6d.
37. Gerra quintarenca. Plats Fins (13 dotz.): 1£, 19\$.

A València:

Cost de la ceràmica: 42£, 5\$.
 Contenidors (37): 5£, 12\$.
 Llates (35, a 5\$/dotz.): 14\$, 7d.
 Estibar i lligar (3d per cap): 9\$, 3d.
 Carregar en fusta: 1£, 12\$.
 Drets a la mia part: 3£, 4\$.
 En rals de València: 53£, 16\$, 10d.

«E 39£, 8\$, 3d que jo li devia. Són per tot: 93£, 5\$, 1d.

A 23 de novembre li tremetí a cambi 100 lliures moneda rals de València de que rebuts los aie, m'és tornador an Johan Creus».

A Barcelona:

Conversió en rals barcelonins:
 Periatge: 6\$.
 Dret general: 1£, 13\$.
 Descarregar (6d per cap): 18\$, 6d.
 Nòlit (1\$, 9d per cap): 3£, 4\$, 9d.
 Seguretat: 2£.
 Total: 69£, 17\$.

**ACB. Extravagantium. Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol.: 233v.
 Data: 20.05.1500. Barca de N' Escuder.
 Caps: 3.**

01. Cossi gran amb el seu gibrell. Ensiameres fines grans, a raó de 6\$ la dotz. (11,5 dotz.): 3£, 7\$, 6d.
02. Cossi tercenc + librelles + 30 mitges bacines (1£, 15\$) + 1 dotz. de mitges peces fines: 3\$, 2d.
03. Gerra quintarenca. Escudelles (24 dotz.) + pixers mitjans fins (1\$, 6d): 1£, 6\$ + 1\$, 6d.

A València:

Cost de la ceràmica: 4£, 16\$, 8d.
 Contenidors: "Gera e lates": 3\$, 5d.
 Estibar i lligar: 1\$.
 Carregar en fusta: 2\$.
 Drets: 12\$, 3d + 10 lliures de safra: 1£, 13\$.
 En rals de València: 9£, 14\$, 8d.

A Barcelona:

En rals de Barcelona: 11£, 14\$, 8d.
 Dret general: 4\$.
 Periatge: 1\$.
 Descarregar: 2\$.
 Traginar a casa: 2\$, 6d.
 Nòlit: 7\$.
 En rals de Barcelona: 12£, 9\$, 2d.

Observacions:

«Recort sie a mi F. Reyner com yo so pagat de Martí Requení ab aquests III cosis e les 10 lliures de safre que munte tot, segons la sua letra, e són tots 9£, 14\$ posat en fusta, e lo dit Requení devia a mi per resta de les cent lliures que yo li tremetí a cambi a 23 de novembre 1499, cartes 78, me devia nou lliures 9\$ reals de València, e així yo li so tornador sinc sous de reals de València fins a XX de maig MD e lo comte e la letra sua escrita a 9 de maig MD».

6.5.6. LA VENDA D'OBRA ESCUDELLERA

Dia 19 de juliol de 1493:			
8 grosses	Escudelles de pinzell	7d/dotz.	2£, 16§
6 dotzenes	Escudelles blanques	10d/dotz.	5§
6 dotzenes	Plats blancs	18d/dotz.	9§
6 dotzenes	Prim poc	18d/dotz.	1£, 2§, 6d
30 dotzenes			4£, 12§, 6d
Dia 28 d'agost de 1493:			
3 dotzenes	Escudelles carrasca	21d/dotz.	5§, 3d
3 dotzenes	Escud. comunes València	17d/dotz.	4§, 3d
2 dotzenes	Plats carrasca	48d/dotz.	8§
1 dotzena	Plats comuns	36d/dotz.	3§
4 dotzenes	Compte?	15d/dotz.	5§
3 dotzenes	Pagès	9d/dotz.	2§, 3d
2 dotzenes	Plats blancs	18d/dotz.	3§
18 dotzenes			1£, 10§, 9d
Dia 6 de setembre de 1493:			
9 dotzenes	Dobleres i gipareix.	15d/dotz.	11§, 3d
2 dotzenes	Plats blancs	18d/dotz.	3§
3 dotzenes	Dobleres	15d/dotz.	3§, 9d
4 dotzenes	Girapeix	15d/dotz.	
3 dotzenes	Prim poc	15d/dotz.	3§, 9d
2 dotzenes	Plats blancs	18d/dotz.	3§
23 dotzenes			1£, 4§, 9d
Dia 30 de setembre de 1493:			
6 unitats	Plats grans capalevats	60d/dotz.	2§, 6d
Dia 14 de novembre de 1493:			
4 dotzenes	Escudelles	1s/	4§
6 dotzenes	Capalenats		2§, 6d
4 dotzenes	Porrons blancs		2§
Dia 11 de desembre de 1493:			
3 dotzenes	Escudelles grans blanques amb orelles	18d/dotz.	15§
7 dotzenes	Escudelles blanques sense orelles	18d/dotz.	
10 dotzenes			15§
Dia 13 de gener de 1494:			
20 unitats	Pitxers d'obra de València de la forma major	240d/dotz.	1£, 13§, 4d
Dia 30 de gener de 1494:			
6 dotzenes	Gressalets rodons	5d/dotz.	2§, 6d
Dia 4 de març de 1494:			
18 dotzenes	Pinzell	8d/dotz.	10§, 6d
6 dotzenes	Prim poc de compte	15d/dotz.	7§, 6d
3 dotzenes	Plats girapeix	15d/dotz.	3§, 9d
2 dotzenes	Pagès blau	9d/dotz.	1§, 6d
6 dotzenes	Girapeix	15d/dotz.	7§, 6d
7 dotzenes	Plats blancs	18d/dotz.	10§, 6d
4 dotzenes	Dobleres	15d/dotz.	5§, 10d
2 unitats	Capalevats	60d/dotz.	10d
45 dotzenes, 2 peces			2£, 7§, 9d
Dia 9 de maig de 1494:			
14 dotzenes	Pagès blau	9d/dotz.	10§, 6d
2 dotzenes	Dobleres	15d/dotz.	2§, 6d
2 dotzenes	Plats girapeix	15d/dotz.	2§, 6d

Dia 9 de maig de 1494:			
14 dotzenes	Pagès blau	9d/dotz.	10§, 6d
2 dotzenes	Dobleres	15d/dotz.	2§, 6d
2 dotzenes	Plats girapeix	15d/dotz.	2§, 6d

3 dotzenes	Prim poc	10d/dotz.	2§, 6d
21 dotzenes			18§

Dia 15 de maig de 1494:			
1 dotzena	Escudelles blanques	10d./dotz.	10d
1 dotzena	Escudelles comunes de València	17d/dotz.	1§, 5d
1 dotzena	Plats blancs	18d/dotz.	1§, 6d
1 unitat	Cetra de València de-----	240d/dotz.	1§, 8d
3 dotzenes, 1 peça			5§, 5d
Dia 26 de juny de 1494: La va comprar FR a en Sebastià, gerrer			
1 unitat	Gerra amb dues nanses	360d/dotz.	2§, 6d
Dia 3 de juliol de 1494: Ho va comprar a en Sebastià (pots) i a Joan Cerdà, 3s 6 pots pintats. fol. 152r			
6 unitats	Pots	24d/dotz.	1§
	Pots pintats		3§, 6d

Dia 15 de juliol de 1494:			
24 dotzenes	Escudelles pagès blau	18d/dotz.	18§
12 dotzenes	Escudelles pinzell	7d/dotz.	7§
6 dotzenes	Dobleres	15d/dotz.	7§, 6d
3 dotzenes	Prim poc de compte	15d/dotz.	3§, 9d
3 dotzenes	Plats girapeix	15d/dotz.	3§, 9d
48 dotzenes			2£

Dia 23 de juliol de 1494:			
18 dotzenes	Pagès blau	9d/dotz.	13§, 6d
6 dotzenes	Escudelles pinzell	7d/dotz.	3§, 6d
9 dotzenes	Prim poc	15d/dotz.	11§, 3d
3 dotzenes	Girapeix	15d/dotz.	3§, 9d
4 dotzenes	Dobleres	15d/dotz.	5§
40 dotzenes			1£, 17§

Dia 29 d'agost de 1494:			
3 dotzenes	Plats de carrasca	48d/dotz.	12§
1 dotzena	Plats comuns	36d/dotz.	3§
2 dotzenes	Escudelles de carrasca	22d./dotz.	3§, 8d
2 dotzenes	Escudelles comunes	17d./dotz.	2§, 10d
8 dotzenes			1£, 1§, 6d

Dia 1 de setembre de 1494:			
4 dotzenes	Gressalets	5d./dotz.	1§, 8d

Dia 4 de juny de 1495:			
2 unitats	Capalevats	60d./dotz.	1§, 6d
9 unitats	Dobleres	15d/dotz.	
11 peces			1§, 6d

Dia 1 de setembre de 1495:			
6 dotzenes	Escudelles pagès	9d/dotz.	4§, 6d
6 dotzenes	Escudelles pinzell	8d/dotz.	4§
6 dotzenes	Escudelles orelles	10d/dotz.	5§
6 dotzenes	Prim poc plats	10d/dotz.	5§
24 dotzenes			17§, 7d

Dia 4 de setembre de 1495:			
8 dotzenes	Escudelles comunes de València	17d/dotz.	11§, 4
4 dotzenes	Escudelles de carrasca	21d/dotz.	7§
2 dotzenes	Plats de carrasca	48d/dotz.	8§
2 dotzenes	Girapeix	15d./dotz.	2§, 6
1 dotzenes	Dobleres	15d./dotz.	1§, 3
6 dotzenes	Plats prim poc, prims	10d./dotz.	5§

1 dotzena	Pagès		1§, 3 d
1 dotzena	Pinzell		
1 dotzena	Plats blancs		1§, 3
16 unitats	Culles		3d
27 dotzenes, 5 peces			

Dia 20 d'octubre de 1495:			
2	Dobleres		3s
Dia 10 de desembre de 1495:			
1	Canalobre d'obra de terra de València		5 sous
Dia 9 de febrer de 1496:			
12 unitats	Tinters de terra?		2 sous
2 dotzenes	Gressalets		10 d.
Dia 15 de març de 1496:			
2 grosses	Pinzell		12§
6 dotzenes	Escudelles blanques		4§, 6
4,5 dotzenes	Plats prim poc		3§, 6
1 dotzena	Plats girapeix		1§, 2
6 dotzenes	Gressalets		2§, 4
2 unitats	Capalevats		10d
41 dotzenes, 8 dotzenes			1£, 4§, 4
Dia 27 de juliol de 1496: per la vinguda del Rey?			
3 dotzenes	Plats comuns		9§
3 dotzenes	Plats blancs		4§, 6
6 dotzenes	Prim poc de compte		7§, 6
2 dotzenes	Plats prims grans	1s,3d./dotz.	2§, 6
1 dotzena	Cetres de València	12s/dotz.	12§
			35§, 6

Dia 11 d'agost de 1496:			
1 dotzena	Escudelles galatines		4§
1 dotzena	Plats blancs		1§
1 dotzena	Escudelles blanques		10d
1 dotzena	Plats carrasca		4§
6 unitats	Escudelles de pagès		4d
4,6 dotzenes			14§, 8
Dia 1 de setembre de 1496:			
6? dotzenes	Pinzell		6§
7 dotzenes	Prim poc		5§, 10
1 dotzena	Plats fins		6§
1 dotzena	Plats blancs		1§, 6
1 dotzena	Dobleres		1§, 3
3 dotzenes	Escudelles blanques		6§
1 dotzena	Plats prims ??		1§, 3
			27§, 10
Dia 5 de novembre de 1496:			
4 dotzenes	Pagès		1§, 8
2 dotzenes	Dobleres		2§, 6
4 dotzenes	Culles de llumeners		6d
13 dotzenes	Plats prim poc		10§, 10
2 unitats	Gerres quintarenques		10§
23 dotzenes, 2 unitats			1£, 5§, 6
Dia 27 de novembre de 1496:			
8 unitats	Canalobres d'obra de València	18 d./dotz.	12§

18 dotzenes			12§
Dia 2 de desembre de 1496:			
1'5 grosses	Escudelles de pagès blau		12§
18 dotzenes			12§

Dia 31 de gener de 1497:			
2 dotzenes	Plats prim poc gran		2§, 6d
9 dotzenes	Plats prim poc		7§, 6d
1 grossa	Escudelles pinzell		6§
6 dotzenes	Escudelles blanques orelles		5§
29 dotzenes			1£, 1§

Dia 28 de febrer de 1497:			
10 unitats	Canalobres de València		1£, 12§
10 unitats			1£, 12§
Dia 15 de març de 1497:			
2 dotzenes	Dobleres		2§, 6d
4 dotzenes	Prim grans		5§
1 dotzena	Fondos		2§, 6d
3 dotzenes	Prim poc		2§, 6d
10 dotzenes			12§, 6d

Dies 5 de maig de 1497:			
12 dotzenes	Pinzell		11§
2 dotzenes	Escudelles blanques amb orelles		1§, 10d
4 dotzenes	Dobleres		5§
2 dotzenes	Blanchs??	1§,6d/dotz.	3§
4 dotzenes	Prim poc plats		5§
1 dotzena	Plats de girapeix		1§, 3d
2 unitats	Capalevats		10d
35 dotzenes, 2 unitats			1£, 7§, 11d

Dia 12 de maig de 1497:			
2 dotzenes	Plats comuns		6§
4 dotzenes	Plats de girapeix		5§
3,5 dotzenes	Potets		1§, 5d
4,5 dotzenes	Plats blaus		6§, 9d
3 unitats	Doblerets		3d
1,5 dotzenes	Escudelles de convent?		2§
4 unitats	Pots grans de carrasca		4§, 4d
3 unitats	Mitjos pots blaus		2§, 1d
1 unitat	Potet xic		
2 unitats	Capalevats		10d
15,5 dotzenes, 10 unitats			1£, 8§, 10d

Dies 3 de juny de 1497:			
1 dotzena	Plats blancs		1§, 6d
6 unitats	Plats comuns de València		1§, 6d
1,5 dotzenes			3§
Dies 26 de juny de 1497:			
4 dotzenes	Escudelles de partera		16§
4 dotzenes	Plats de girapeix		5§
7 dotzenes	Prim poc		5§
15 dotzenes			16§, 10d
Dies 9 i 29 de juny de 1497:			

5 dotzenes	Escudelles grans amb orelles	1§, 4d/ dotz.	6§, 8d
4 dotzenes	Gressals fons ?	5d/ dotz.	1§, 8d
6 unitats	Plats comuns	3d/u.	1§, 6d
9,5 dotzenes			9§, 10d
Dia 8 d'agost de 1497:			
18 dotzenes	Escudelles pinzell		9§

12 dotzenes	Plats primpoc		10§
30 dotzenes			19§
Dia 4 d'octubre de 1497:			
4 dotzenes	Plats blaus		6§
3 dotz., 3 u.	Grealets de ???		3§, 9d
1 dotzena	Plats de girapeix		1§, 3d
8 dotzenes, 3 unitats			11§
Dia 8 de novembre de 1497:			
12 unitats	Plats capalenats grans		4§
1 dotzena	Escudelles de pagèsa	8d/dotz.	8d
2 dotzenes			4§, 8d
Dia 23 de febrer de 1498:			
4 unitats	Tinters		8d

Dia 10 de març de 1498:			
4 unitats	Tinters		8d
Dia 27 de març de 1498:			
10 dotzenes	Primpoc		8§, 4d
2 dotzenes	Girapeix	1§, 3d/dotz.	2§, 6d
1 dotzena	Plats blancs	1§, 6d/dotz.	1§, 6d
1 dotzena	Dobleres	1§, 3d/dotz.	1§, 3d
14 dotzenes			13§, 7d
Dia 29 de març de 1498:			
9 unitats	Cossis grans de la forma major		1£, 4§
3 dotzenes	Potets	5d/dotz.	1§, 3d
3 dotzenes, 9 unitats			1£, 5§, 3d
Dia 16 de juny de 1498:			
1 dotzena	Plats comuns		3§
1 dotzena	Escudelles galatines	5s./g	4§
2 unitats	Escudelles de Poblet, amb orelles		3d
14 unitats			7§, 3d
Dia 29 d'agost de 1498:			
1 grossa	Escudelles de pagès	8s/g	8§
1 grossa	Escudelles de pinzell		1§
4 dotzenes	Primpoc		5§
2 dotzenes	Dobleres	15s/g	2§, 6d
1 dotzena	Prims grans		1§, 3d
2 unitats	Capalanats	60s/g	10
31 dotzenes, 2 unitats			18§, 7d

Dia 4 de setembre de 1498:			
4 dotzenes	Plats carrasca		16§
4 dotzenes	Escudelles de carrasca		7§, 4
3 dotzenes	Escudelles amb orelles blanques		3§, 4
6 dotzenes	Escudelles de pinzell	6s/g.	3§
6 dotzenes	Escudelles de pagès	8s/g	4§
3 dotzenes	Primpoc	10 s/g	2§, 6
1 dotzena	Dobleres	15s/g	1§, 3

2 dotzenes	Plats blaus	36/g	3§.
29 dotzenes			2£, 3§, 5

Dia 25 de febrer de 1499:			
6 dotzenes	Primpoc		5§
5 dotzenes	Dobleres	15s/g	6§, 3
4 dotzenes	Girapeix	15s/g	5§
15 dotzenes			16§, 3

Dia 21 de març de 1499:			
3 dotzenes	Plats de carrasca	48§/g.	12§
4 dotzenes	Escudelles de carrasca		4§, 4d
4 dotzenes	Plats prims grans	15§/g.	5§
2 dotzenes	Compte? doblers	15§/g.	2§, 6d
12 dotzenes	Prim poc		11§
1,5 dotz.	Pagès blau		1§
3 dotzenes	Plats blancs	18§/g.	4§, 6d
29,5 dotzenes			2£, 4d

Dia 26 de març de 1499:			
6 unitats	Cetres de València	144§/g.	6§
2 unitats	Taifores grans fines	144§/g.	2§
8 unitats			8§

Dia 1 d'abril de 1499:			
2 dotzenes	Potets		10d

Dia 13 de maig de 1499:			
4 dotzenes	Gressalets		1§, 8d
1,5 dotzenes	Girapeix		1§ 10d
5,5 dotzenes			3§, 6d

Dia 9 de juny de 1499:			
1 dotzena	Escudelles comunes	1§, 6d/dotz.	1§, 6d
12 grosses	Culles		10§, 7d
13 dotzenes			12§, 1d

Dia 20 de juny de 1499:			
7 unitats	Capalenats	6d/u.	3§, 6d
2 unitats	Tenidors o salpasses d'obra de València	3§/u.	6§
19 unitats			9§, 6d

Dia 1 de juliol de 1499:			
12 unitats	tinters de terra	2d/u.	2§
12 unitats			2§

Dia 20 de agost de 1499:			
6 dotzenes	Pagès blau	8d/dotz.	4§
6 dotzenes	Pinzell	6d/dotz.	3§
2 dotzenes	Plats de carrasca	48d/dotz.	8§
4 dotzenes	Escudelles de carrasca	22d/dotz.	7§, 4d
4,5 dotz.	Compte	15d/dotz.	5§, 7d
22,5 dotzenes			27§, 11d

Dia 26 de agost de 1499:			
6 dotzenes	Pagès blau	8d/dotz.	4§
12 dotzenes	Escudelles de pinzell	6d/dotz.	6§
2 dotzenes	Plats de carrasca	48d/dotz.	8§
6 dotzenes	Compte	15d/dotz.	7§, 6d
8 unitats	Capalevats	72d/dotz.	4§
26 dotzenes i 8 peces			29§, 6d

Dia 29 de agost de 1499:			
6 dotzenes	Pagès blau	8d/dotz.	4§

6 dotzenes	Pinzell	6d./dotz.	3§
6 dotzenes	Compte	15d./dotz.	7§, 6d
1 dotzena	Plats comuns	36d./dotz.	3§
19 dotzenes			17§, 6d
Dia 2 de setembre de 1499:			
3 dotzenes	Gresalets	5 d./dotz.	1§, 3d
3 dotzenes			1§, 3d

Dia 25 de novembre de 1499:			
1 dotzena	Capalanats	60 d./dotz.	5§
1 dotzena			5§
Dia 30 de gener de 1500: Doní al treginer de Montserrat per mans del frare Pere Fàbregas			
2 dotzenes	Pagès blau	8d./dotz.	1§, 4
12 dotzenes	Pinzell	6d./dotz.	6§
2 dotzenes	Primoc de compte	14d./dotz.	2§, 4
3 dotzenes	Primgran	14d./dotz.	3§, 6

1 dotzena	Dobleres	14 d./dotz.	1§, 2
1 dotzena	Plats de València comuns	36 d./dotz.	3§
3 dotzenes	Escudelles de carrasca	22d./dotz.	5§, 6
24 dotzenes de peces			22§, 10

Dia 19 de març de 1500: Doní al treginer de Montserrat per mans del frare Pere Fàbregas			
4 dotzenes	Pagès blau	8 d./dotz.	2§, 8
5 dotzenes	Pinzell	6 d./dotz.	2§, 6
3 dotzenes	Plats de carrasca	48 d./dotz.	12§
9 dotzenes	Plats de primoc	10 d./dotz.	7§, 6
21 dotzenes			24§, 8

Dia 22 de abril de 1500: Doní al treginer present el Sr. Ros			
3 dotzenes	Escudelles amb orelles blanques	10d./dotz.	2§, 6.
2 dotzenes	Plats comuns de València	36d./dotz.	6§
1 dotzena	Plats blancs	18d./dotz.	1§, 6
2 dotzenes	Plats primoc	10d./dotz.	1§, 8
6 unitats	Escudelles galatines	36d./dotz.	1§, 6
3 unitats	Capalanats	72d./dotz.	1§, 6
17 dotzenes			14§, 8

Dia 2 de maig de 1500:			
9 dotzenes	Pagès blau	8d./dotz.	6§
3 dotzenes	Plats prims grans	10d./dotz.	2§, 6
2,5 dotz.	Dobleres	13d./dotz.	2§, 11
2 dotzenes	Plats blancs	18d./dotz.	3§
3 dotzenes	Gressalets rodons	5d./dotz.	1§, 3
19,5			15§, 8

Dia 15 de desembre de 1500:			
6 dotzenes	Escudelles grans amb orelles	8d./dotz.	4§
3 dotzenes	Escudelles pagès blau	8d./dotz.	2§
3 dotzenes	Escudelles de pinzell	6d./dotz.	1§, 6
3 dotzenes	Escudelles de carrasca de València	23d./dotz.	5§, 9
4 dotzenes	Plats de girapeix	14d./dotz.	4§, 8
1 dotzena	Plats blancs	18d./dotz.	1§, 6
20 dotzenes de peces			19§, 5

Dia 3 de setembre de 1500: Una càrrega d'obra de València, fina			
---	--	--	--

1 grossa	Escudelles carrasca	21d./dotz.	1£, 1§
3 dotzenes	Plats fins	7s./dotz.	1£, 1§
1 dotzena	Plats fins de València	6s./dotz.	6§
3 dotzenes	Plats de carrasca	4s./dotz.	12§
2 dotzenes	Plats de tall d'argent	4s./dotz.	8§
1 dotzena	Taifores grans fines	12s./dotz.	12§
22 dotzenes			4£

Dia 27 d'agost de 1500:			
8 dotzenes	Escudelles pagès blau	6d./dotz.	5§, 4
6 dotzenes	Escudelles de pinzell	6d./dotz.	3§
4 dotzenes	Primoc	10d./dotz.	3§, 4
2 dotzenes	Escudelles blanques d'orelles	10d./dotz.	1§, 8
1 dotzena	Dobleres	15d./dotz.	1§, 3
2 dotzenes	Plats prims grans	15d./dotz.	2§, 6
23 dotzenes			17§, 1

Dia 21 d'agost de 1500:			
6 dotzenes	Escudelles pagès blau	6d./dotz.	3§
1 grossa	Escudelles de pinzell	6d./dotz.	6§
6 dotzenes	Primoc	15d./dotz.	7§, 6
1 dotzena	Plats de carrasca	48d./dotz.	4§
1 dotzena	Plats comuns	36d./dotz.	3§
26 dotzenes			23§, 6

Dia 17 d'agost de 1501:			
3 dotzenes	Dobleres	15d./dotz.	3§, 9.
3 dotzenes	Dobleretes de compte	15d./dotz.	3§, 9
2 dotzena	Primoc de compte	15d./dotz.	2§, 6
1 dotzena	Grasalets de compte	15d./dotz.	1§, 3
2 dotzenes	Plats blancs	18d./dotz.	3§
1 dotzena	Girapeix	15d./dotz.	1§, 3
12 dotzenes			16§, 6

Dia 3 d'agost de 1501			
1 grossa	Pinzell	6d./dotz.	6§
4 dotzenes	Pagès	6d./dotz.	2§
3 dotzenes	Escudelles blanques	10d./dotz.	2§, 6
3 dotzenes	Primoc de compte	15d./dotz.	3§, 9
1 dotzena	Girapeix	15d./dotz.	1§, 3
1 dotzena	Plats blancs	18d./dotz.	1§, 6
3 unitats	Escudelles galatines	6 d./u.	18
2	Capallenats	12d./u.	2§
27 dotzenes, 2 peces			20§, 6

Dia 23 de juliol de 1501:			
6,5 dotzenes	Escudelles blaves	8d./dotz.	4§, 4
5 dotzenes	Escudelles blanques grans amb orelles	20d./dotz.	8§, 4
4 dotzenes	Dobleres primes grans de girapeix	15d./dotz.	5§
1 dotzena	Primoc de compte	15d./dotz.	1§, 3
16,5 dotzenes			18§, 11

Dia 19 de març de 1501:			
4 dotzenes	Pagès blau	8d./dotz.	2§, 8
4 dotzenes	Pinzell	6d./dotz.	2§
3 dotzenes	Primoc	10d./dotz.	2§, 6
4 dotzenes	Gressalets rodons	5d./dotz.	1§, 8
15 dotzenes			8§, 10

Dia 5 de maig de 1501			
3 unitats	Capallenats	6d./u.	1§, 6
Dia 18 de maig de 1501			
3 dotzenes	Pagès blau	8d./dotz.	2§
6 dotzenes	Primoc de compte	15d./dotz.	7§, 6
1 dotzena	Girapeix	15d./dotz.	1§, 3
10 dotzenes			10§, 9

Dia 6 de juny de 1501			
6 dotzenes	Escudelles de pagès blau	8d./dotz.	4§
6 dotzenes	Escudelles de pinzell	6d./dotz.	3§
1 dotzena	Girapeix	15d./dotz.	1§, 3
1,5 dotz.	Dobles i fondos	15d./dotz.	1§, 9
2 dotzenes	Plats primoc de comte	15d./dotz.	2§, 6
16,5 dotzenes			12§, 6

Dia 9 de novembre de 1503			
2 dotzenes	Plats comuns		6§
1,5 dotzenes	Escudelles com		2§, 2
2 dotzenes	Plats blancs		3§
9 unitats	Dobleres blaves		1§
6 unitats	Primoc comú		8§
3 unitats	Capalanats		1§, 6
2 dotzenes	Pagès blau		2§
+ una corda per lligar: 2 diners			17§, 6

Dia s/d			
1 salpasser			2§, 6
16,5 dotzenes		16,5 dotz.	

Dia 7 de febrer de 1504			
1,5 grosses	Orelles blanques		15§
6 dotzenes	Primoc de compte		7§, 6
2 dotzenes	Escudelles carrasca		4§
2 dotzenes	Plats carrasca		8§

Dia 11 de març de 1504			
1 dotzena	Capalanats		5§
1 dotzena	Plats de capellà, de servir		18§, 6

Dia 12 de març de 1504			
1 dotzena	Galatí		3§
1 dotzena	Escudelles carrasca		2§
1 dotzena	Primoc de compte blanc		1§, 3
6 unitats	Escudelles tall argent		1§
1 doblera + 1 plateret			1§
6 unitats	Plats comuns		4
1 unitat	Enciamera fina gran		1§, 6
1 unitat	Enciamera comuna, gran		1§

Dia 8 de maig de 1504			
2 dotzenes	Pagès blau		1§, 6

Dia 14 de maig de 1504			
2 unitats	Tinters petits		1§, 3
1 unitat	Tinter gran		

Dia 20 de maig de 1504			
1,5 grosses	Pagès blau		13§, 6
1 grossa	Pinzell blau		7§
2 dotzenes	Escudelles blanques		1§, 8
8 dotzenes	Plats blancs		12§
4 dotzenes	Dobleres		12§
2 dotzenes	Primoc comú		2§, 6

1 dotzena	Menut comú		1§, 3
Dia 7 de juny de 1504			
1 grossa	Pagès		10§
6 dotzenes	Partera + galatí		9§

2 unitats	Capallanats		9§
Dia 2 de juliol de 1504			
27 dotzenes	Pagès		1£, 3
24 dotzenes	Pinzell		14§
5 dotzenes	Prim grans		6§, 3
10 dotzenes	Prim poc de comte		12§, 6

Dia 6 de juliol de 1504			
18 dotzenes	Pinzell		10§, 6
6 dotzenes	Primoc de comte		7§, 6
4 unitats	Salpassers		No ho diu

Dia 29 de'agost de 1504			
4 dotzenes	Dobleres		12§
1 dotzena	Galatí		
2 unitats	Setres grans		

Dia 6 de juliol de 1504			
18 dotzenes	Pinzell		10§, 6
6 dotzenes	Primoc de comte		7§, 6
4 unitats	Salpassers		No ho diu

Dia 8 de juliol de 1504			
9 dotzenes	Plats carrasca		1£, 16§
3 dotzenes	Galatí		9§
1 dotzena	Partera		4§
2 dotzenes	Plats tall d'argent		8§
1,5 dotzenes	Taifores grans fines		15§
0,5 dotzenes	Taiforetetes petites fines		3§
1 dotzena	Menut de compte		1§, 3d

Dia 9 de juliol de 1504			
1 dotzena	Plats de carrasca		4§
1 dotzena	Galatines		3§
1 dotzena	Plats blancs		1§, 6
0,5 dotzenes	Escudelles de pagès		5
2 unitats	Taifores grans galatines		3§
2 unitats	Dobleres blaves		3

Dia 6 de novembre de 1504. Per al castell d'Olesa			
1 dotzena	Escudelles carrasca (n'hi havia 3 de fines)		2§, 6
1 dotzena	Plats de carrasca		4§
6 unitats	Plats tall d'argent		2§
6 unitats	Escudelles comunes		8
6 unitats	Escudelles galatines		1§, 6d
4 unitats	Escudelles tall argent		8
3 unitats	Ensiameses fines grans		3§
2 doblers + 1 plateret			3
1 unitats	Capallanat		6

Dia 10 de gener de 1505			
1 grossa	Pagès		11§, 4d
4 dotzenes	Pinzell		

8 dotzenes letrats + 1 dotzena doblers + 6 pringrans	13§, 10d
6 unitats capallanats + palla + 8 capallanats	10§
Dia 21 de febrer de 1505	
2 dotzenes pagès blaus + 6 plats blancs + 6 primpoc + 3 plats fins + 3 escudelles partera + 2 doblers + 1 capallanat	6§, 2d

Dia 4 de març de 1505	
3 dotzenes pagès + 6 dotzenes orelles blanques + 4 d dotzenes lletrats blancs + palla	13§, 3d

Dia 27 de març de 1505	
6 dotzenes pagès + 3 dotzenes pinzell + 6 dotzenes orelles blanques + 3 dotzenes primpoc + 1 dotzena doblers + 1 dotzena girapeix + palla + corda	11§, 7d

Dia 10 de gener de 1505	
3 tinters comuns + 2 rodons + 3 mitjans + 1 tinter amb 4 olles + 1 cobertor + 2 mitjans + 6 escudelles tall argent + 6 plats comuns + 6 plats blancs + 6 primpoc + 1 capallanat	7§, 11d

Dia 10 de juny de 1505	
1 grossa pagès + 6 dotzenes doblers + palla + corda + corda pel feix	17§

Dia 15 de juny de 1505 (per al castell d'Olesa)	
--	--

Dia 8 de juliol de 1504		
9 dotzenes	Plats carrasca	1£, 16§
3 dotzenes	Galatí	9§
1 dotzena	Partera	4§
2 dotzenes	Plats tall d'argent	8§
1,5 dotzenes	Taifores grans fines	15§
0,5 dotzenes	Taiforettes petites fines	3§
1 dotzena	Menut de compte	1§, 3d

Dia 9 de juliol de 1504		
1 dotzena	Plats de carrasca	4§
1 dotzena	Galatines	3§
1 dotzena	Plats blancs	1§, 6
0,5 dotzenes	Escudelles de pagès	5
2 unitats	Taifores grans galatines	3§
2 unitats	Doblers blaves	3

Dia 6 de novembre de 1504. Per al castell d'Olesa		
1 dotzena	Escudelles carrasca (n'hi havia 3 de fines)	2§, 6
1 dotzena	Plats de carrasca	4§
6 unitats	Plats tall d'argent	2§
6 unitats	Escudelles comunes	8
6 unitats	Escudelles galatines	1§, 6
4 unitats	Escudelles tall argent	8
3 unitats	Ensiameses fines grans	3§
2 doblers + 1 plateret		3
1 unitats	Capallanat	6

Dia 10 de gener de 1505		
1 grossa	Pagès	11§, 4
4 dotzenes	Pinzell	
8 dotzenes letrats + 1 dotzena doblers + 6 pringrans		13§, 10
6 unitats capallanats + palla + 8 capallanats		10§

Dia 21 de febrer de 1505		
2 dotzenes pagès blau + 6 plats blancs + 6 primpoc + 3 plats fins + 3 escudelles partera + 2 doblers + 1 capallanat		6§, 2

Dia 4 de març de 1505		
------------------------------	--	--

3 dotzenes pagès + 6 dotzenes orelles blanques + 4 dotzenes lletrats blancs + palla	13§, 3
Dia 27 de març de 1505	
6 dotzenes pagès + 3 dotzenes pinzell + 6 dotzenes orelles blanques + 3 dotzenes primpoc + 1 dotzena doblers + 1 dotzena girapeix + palla + corda	11§, 7

Dia 10 de gener de 1505		
3 tinters comuns + 2 rodons + 3 mitjans + 1 tinter amb 4 olles + 1 cobertor + 2 mitjans + 6 escudelles tall argent + 6 plats comuns + 6 plats blancs + 6 primpoc + 1 capallanat		7§, 11

Dia 10 de juny de 1505		
1 grossa pagès + 6 dotzenes doblers + palla + corda + corda pel feix		17§

Dia 15 de juny de 1505 (per al castell d'Olesa)		
1,5 dotzenes escudelles carrasca + 1,5 dotzens tall argent + 1 dotzena plats carrasca, + 1 dotzena escudelles comunes + 3 taifores grans fines + 1 dotzena primpoc blanc + 1 plat gran carrasca + 1 refredador + 6 escudelles pagès morisc + 1 capallanat + 1 bacineta fina + 1 setra gran + setra petita, + 1 escudella de llet + 1 doblereta + 2 grasalets + 1 corda		14§

Dia 8 de juliol de 1504		
9 dotzenes	Plats carrasca	1£, 16§
3 dotzenes	Galatí	9§
1 dotzena	Partera	4§
2 dotzenes	Plats tall d'argent	8§
1,5 dotzenes	Taifores grans fines	15§
0,5 dotzenes	Taiforettes petites fines	3§
1 dotzena	Menut de compte	1§, 3d

Dia 9 de juliol de 1504		
1 dotzena	Plats de carrasca	4§
1 dotzena	Galatines	3§
1 dotzena	Plats blancs	1§, 6
0,5 dotzenes	Escudelles de pagès	5
2 unitats	Taifores grans galatines	3§
2 unitats	Doblers blaves	3

Dia 6 de novembre de 1504. Per al castell d'Olesa		
1 dotzena	Escudelles carrasca (n'hi havia 3 de fines)	2§, 6
1 dotzena	Plats de carrasca	4§
6 unitats	Plats tall d'argent	2§
6 unitats	Escudelles comunes	8
6 unitats	Escudelles galatines	1§, 6
4 unitats	Escudelles tall argent	8
3 unitats	Ensiameses fines grans	3§
2 doblers + 1 plateret		3
1 unitats	Capallanat	6

Dia 10 de gener de 1505		
1 grossa	Pagès	11§, 4
4 dotzenes	Pinzell	
8 dotzenes letrats + 1 dotzena doblers + 6 pringrans		13§, 10
6 unitats capallanats + palla + 8 capallanats		10§

Dia 21 de febrer de 1505		
2 dotzenes pagès blau + 6 plats blancs + 6 primpoc + 3 plats fins + 3 escudelles partera + 2 doblers + 1 capallanat		6§, 2

Dia 4 de març de 1505		
3 dotzenes pagès + 6 dotzenes orelles blanques + 4 dotzenes lletrats blancs + palla		13§, 3

Dia 27 de març de 1505		
6 dotzenes pagès + 3 dotzenes pinzell + 6 dotzenes orelles blanques + 3 dotzenes primpoc + 1 dotzena doblers + 1 dotzena girapeix + palla + corda		11§, 7
Dia 10 de gener de 1505		
3 tinters comuns + 2 rodons + 3 mitjans + 1 tinter amb 4 olles + 1 cobertor + 2 mitjans + 6 escudelles tall argent + 6 plats comuns + 6 plats blancs + 6 primpoc + 1 capallanat		7§, 11
Dia 10 de juny de 1505		
1 grossa pagès + 6 dotzenes doblers + palla + corda + corda pel feix		17§
Dia 15 de juny de 1505 (per al castell d'Olesa)		
1,5 dotzenes escudelles carrasca + 1,5 dotzens tall argent + 1 dotzena plats carrasca, + 1 dotzena escudelles comunes + 3 taifores grans fines + 1 dotzena primpoc blanc + 1 plat gran carrasca + 1 refredador + 6 escudelles pagès morisc + 1 capallanat + 1 bacineta fina + 1 setra gran + setra petita, + 1 escudella de llet + 1 doblere + 2 grasalets + 1 corda		14§
Dia 5 de juliol de 1505		
5 dotzenes orelles comunes + 7 dotzenes lletrats + palla		2£, 17§, 2
Dia 8 de juliol de 1504		
9 dotzenes	Plats carrasca	1£, 16§
3 dotzenes	Galatí	9§
1 dotzena	Partera	4§
2 dotzenes	Plats tall d'argent	8§
1,5 dotzenes	Taifores grans fines	15§
0,5 dotzenes	Taiforettes petites fines	3§
1 dotzena	Menut de compte	1§, 3d
Dia 9 de juliol de 1504		
1 dotzena	Plats de carrasca	4§
1 dotzena	Galatines	3§
1 dotzena	Plats blancs	1§, 6
0,5 dotzenes	Escudelles de pagès	5
2 unitats	Taifores grans galatines	3§
2 unitats	Doblers blaves	3
Dia 6 de novembre de 1504. Per al castell d'Olesa		
1 dotzena	Escudelles carrasca (n'hi havia 3 de fines)	2§, 6
1 dotzena	Plats de carrasca	4§
6 unitats	Plats tall d'argent	2§
6 unitats	Escudelles comunes	8
6 unitats	Escudelles galatines	1§, 6
4 unitats	Escudelles tall argent	8
3 unitats	Ensiameses fines grans	3§
2 doblers + 1 plateret		3
1 unitats	Capallanat	6
Dia 10 de gener de 1505		
1 grossa	Pagès	11§, 4
4 dotzenes	Pinzell	
8 dotzenes letrats + 1 dotzena doblers + 6 pringrans		13§, 10
6 unitats capallanats + palla + 8 capallanats		10§
Dia 21 de febrer de 1505		
2 dotzenes pagès blau + 6 plats blancs + 6 primpoc + 3 plats fins + 3 escudelles partera + 2 doblers + 1 capallanat		6§, 2
Dia 4 de març de 1505		
3 dotzenes pagès + 6 dotzenes orelles blanques + 4 dotzenes lletrats blancs + palla		13§, 3
Dia 27 de març de 1505		
6 dotzenes pagès + 3 dotzenes pinzell + 6 dotzenes orelles blanques + 3 dotzenes primpoc + 1 dotzena doblers + 1 dotzena girapeix + palla + corda		11§, 7
Dia 10 de gener de 1505		
3 tinters comuns + 2 rodons + 3 mitjans + 1 tinter amb 4 olles + 1 cobertor + 2 mitjans + 6 escudelles tall argent + 6 plats comuns + 6 plats blancs + 6 primpoc + 1 capallanat		7§, 11
Dia 10 de juny de 1505		
1 grossa pagès + 6 dotzenes doblers + palla + corda + corda pel feix		17§

3 dotzenes pagès + 6 dotzenes orelles blanques + 4 dotzenes lletrats blancs + palla		13§, 3
Dia 27 de març de 1505		
Dia 7 de juny de 1504		
1 grossa	Pagès	10§
6 dotzenes	Partera + galatí	9§
2 unitats	Capallanats	9§
Dia 8 de juliol de 1504		
9 dotzenes	Plats carrasca	1£, 16§
3 dotzenes	Galatí	9§
1 dotzena	Partera	4§
2 dotzenes	Plats tall d'argent	8§
1,5 dotzenes	Taifores grans fines	15§
0,5 dotzenes	Taiforettes petites fines	3§
1 dotzena	Menut de compte	1§, 3d
Dia 9 de juliol de 1504		
1 dotzena	Plats de carrasca	4§
1 dotzena	Galatines	3§
1 dotzena	Plats blancs	1§, 6
0,5 dotzenes	Escudelles de pagès	5
2 unitats	Taifores grans galatines	3§
2 unitats	Doblers blaves	3
Dia 6 de novembre de 1504. Per al castell d'Olesa		
1 dotzena	Escudelles carrasca (n'hi havia 3 de fines)	2§, 6
1 dotzena	Plats de carrasca	4§
6 unitats	Plats tall d'argent	2§
6 unitats	Escudelles comunes	8
6 unitats	Escudelles galatines	1§, 6
4 unitats	Escudelles tall argent	8
3 unitats	Ensiameses fines grans	3§
2 doblers + 1 plateret		3
1 unitats	Capallanat	6
Dia 10 de gener de 1505		
1 grossa	Pagès	11§, 4
4 dotzenes	Pinzell	
8 dotzenes letrats + 1 dotzena doblers + 6 pringrans		13§, 10
6 unitats capallanats + palla + 8 capallanats		10§
Dia 21 de febrer de 1505		
2 dotzenes pagès blau + 6 plats blancs + 6 primpoc + 3 plats fins + 3 escudelles partera + 2 doblers + 1 capallanat		6§, 2
Dia 4 de març de 1505		
3 dotzenes pagès + 6 dotzenes orelles blanques + 4 dotzenes lletrats blancs + palla		13§, 3
Dia 27 de març de 1505		
6 dotzenes pagès + 3 dotzenes pinzell + 6 dotzenes orelles blanques + 3 dotzenes primpoc + 1 dotzena doblers + 1 dotzena girapeix + palla + corda		11§, 7
Dia 10 de gener de 1505		
3 tinters comuns + 2 rodons + 3 mitjans + 1 tinter amb 4 olles + 1 cobertor + 2 mitjans + 6 escudelles tall argent + 6 plats comuns + 6 plats blancs + 6 primpoc + 1 capallanat		7§, 11
Dia 10 de juny de 1505		
1 grossa pagès + 6 dotzenes doblers + palla + corda + corda pel feix		17§

Dia 15 de juny de 1505 (per al castell d'Olesa)	
1,5 dotzenes escudelles carrasca + 1,5 dotzens tall argent + 1 dotzena plats carrasca, + 1 dotzena escudelles comunes + 3 taifores grans fines + 1 dotzena primpoc blanc + 1 plat gran carrasca + 1 refredador + 6 escudelles pagès morisc + 1 capalanat + 1 bacineta fina + 1 setra gran + setra petita, + 1 escudella de llet + 1 doblereta + 2 grasalets + 1 corda	14§
Dia 5 de juliol de 1505	
5 dotzenes orelles comunes + 7 dotzenes lletrats + palla	2£, 17§, 2
Dia 14 de juliol de 1505	
1,5 grosses pinzell + 1 grossa pagès + 9 dotzenes primpoc + 9 dotzenes doblers + 1 grossa lletrats + 2 dotzenes capalanats + 3 cordes + 2 dotzenes grasalets rodons de compte	2£, 15§, 6
Dia 16 de juliol de 1505	
6 dotzenes pagès + 6 dotzenes pinzell + 5 dotzenes lletrats + 2 dotzenes primpoc de comte	1£, 2§, 6
Dia 13 d'agost de 1505	
1 dotzena partera + 1 corda pels "cadafos"	11§, 2
Dia 22 d'octubre de 1505	
1 dotzena plats de capellà + 1 dotzena galatí + 6 escudelles tall argent + 4 dotzenes pagès blau + 1 dotzena partera blanca + 1 dotzena lletrats + 1,5 dotzenes primpoc de comte + 6 grasalets + 6 doblers + 1 setra + palla + corda	1£, 12§, 4
Dia 28 d'octubre de 1505	
6 dotzenes partera i galatí + 8 capalanats + 4 priugans	18§
Dia 26 de març de 1506	
2 dotzenes escudelles partera de València + 2 dotzenes partera blanques "ab lo seyall de la casa"	12§
Dia 2 d'abril de 1506	
3 dotzenes comte + 6 dotzenes lletrats + palla + cordes...	
Dia 6 de maig de 1506	
1 dotzena plats de capellà + 6 escudelles tall argent + 6 dotzenes primpoc	
Dia 5 de juliol de 1506	
1 grossa, 4 dotzenes lletrats + 1 dotzena plats de talar + 1 grossa de comte + còvens + palla + cordes...	
Dia 17 de juliol de 1506	
6 dotzenes pagès + 6 dotzenes partera i galatí blau + 3 dotzenes lletrats + 2 dotzenes primpoc comte + 1 dotzena plats de talar	
Dia 10 de juliol de 1506	
1 grossa, 3 dotzenes pinzell + 9 dotzenes pagès + 3 dotzenes mitja partera blanca + 1 corda...	
Dia 23 de juliol de 1506	
6 dotzenes lletrats + 9 dotzenes menut primes?	12§, 6
Dia 3 de juliol de 1506	
1 corda + 2 dotzenes grasalets prims	1§
Dia 9 d'agost de 1506	
4 dotzenes partera blanca + 2 dotzenes lletrats + 2 dotzenes grasalets prims + 1 diner de corda + 1 capalanat	12§, 6
Dia 10 d'agost de 1506	
1,5 grosses pinzell + 1 grossa, 8 dotzenes orelles blanques + 1 grossa lletrats + 5 dotzenes menut comte + 1 dotzena capalanats + còvens + palla + cordes...	
Dia 25 d'agost de 1506	

2 grosses, 10 dotzenes orelles blanques + 3 dotzenes doblers + uns arganells + 6 escudelles galatines + 1 dotzena lletrats + 6 dotzenes primpoc + 1 corda per la càrrega de les olles	2£, 2§, 3
Dia 12 d'octubre de 1506	
3 dotzenes escudelles partera blanques	10§, 6
Dia 3 de gener de 1507	
3 dotzenes galatí blanc	
Dia 12 de març de 1507	
1 grossa pinzell + 1 grossa lletrats + 5 dotzenes comte + 1 diners de palla + 2 trunyelles + 4 dotzenes pagès + 1 potet blau	1£, 15§, 4
Dia 20 de març de 1507	
1 grossa orelles + 2 dotzenes lletrats + 3 dotzenes doblers	16§, 9
1 dotzena galatí + 1 dotzena plats de capellà + 6 doblers + corda + 2 capallanats	16§
Dia 16 de juliol de 1507	
5d galatí + 2d plats de capallà 3 d plats de servir	3ll, 2 s
Dia 30 de juliol de 1507	
4 dotzenes pagès blau + 13,5 dotzenes primpoc + 2 dotzenes girapeix + un diner palla + 1 corda + 2 cordes per les olles	18§, 4
2 grosses pinzell + 4 dotzenes girapeix + una corda + 6 capallanats	1£, 2§, 2
Dia 19 d'agost de 1507	
1 grossa pagès + 1 grossa pinzell + 1 dotzena girapeix + 1 corda	17§, 5
Dia 15 d'agost de 1507	
6 dotzenes escudelles blanques "ab lo senyall" (amb galatí i partera, tot blanc) + 5 dotzenes lletrats blancs + 2 dotzenes taifores amb vora, blanques grans + 6 capalanats + 1 diner de palla + 6 dotzenes grasalets + 1 dotzena galatí blanc	1£, 5§, 7
Dia 6 de setembre de 1507	
1 grossa pagès blau + 6 dotzenes lletrats blancs + 6 librelles verdes de dos + 4 librells grans de 6	1£, 5§
FINS 1509 VEN OBRA A MONTERRAT. DES DEL 1504 TÉ L'OBRA A LLOGAR A JOAN TRULLÀS	

6.5.7. EL "LLIBRE DE LES FORNADES" (1514-1519) DE NICOLAU REYNER

Normes de transcripció.

Degut al seu interès filològic s'ha transcrit el text literalment de l'original, excepte:

a) Els noms propis (de persona, ciutats, dies festius, etc.) s'han transcrit amb la lletra inicial en majúscula.

d) En el text hi hem posat els signes de puntuació corresponents per facilitar la lectura.

e) Les paraules entre parèntesi corresponen a anotacions nostres.

1514-1519. Barcelona.

Llibre de les Fornades, de Nicolau Reyner.

ACB, "Extravagants" S. III-A.64- Pàg.1-5.

Retall solt 1

«[És per] tot 2 lliures, 8 sous.

«Ha pintat en Nofra: 2 groses de pagès, 2 grosses de orella, 2 grosses, 6 letrats, 10 dotzenes orelles.

Retall solt 1v

«14 §, 3
« 7
« 1§, 3
«:16§, 1

Retall solt 2 (després del 59v i abans del 60 r)

«Deu per resta de compte, fins lo die de Sancta Creu de maig 1519: 12£, 7§, 9d.

«Item, en dues partides: 2£, 8§.

«Item, en dues partides: 5§.

«Item, per un memorial en lo qual són compreses moltes menuderies del die de Santa Creu fins lo die del òbit del dit defunct: 5§, 2.

«No més.

«Deu: 15£, 5§, 11.

«9 còvens y dos dinés, a raó 10 sou cova: 4£, 11§, 8; 4 grosses, 4 dotzenes i mitga de dos, a raó 16 sous grossa: 3£, 10§; 6 dotzenes y mitga roba de un diner, a raó 8 sous grossa: 4§, 4d; 2 grosses, 6 dotzenes y mitga, a raó de 1 lliura, 8 sous grossa: 3£, 11§, 2d.

«Suma: és-li degut: 11£, 17§, 2d.

«Ans smena 12 sous.

«Deu: 15£, 5§, 11d.

«És degut: 12 lliures, 9 sous: 12£, 9§, 2d.

«És debitor dit Moret 2 lliures, 16 sous, 9 diners.

Retall solt 2v⁷⁹

Retall solt 3

«Item, per pastar e picar pagí a mon compara lo senyer en Jacme, picador, divendres a 5 de agost 1514, al picador d'en Espellta: 3§.

«Item més, ha feta la hobra desós dita lo senyer en Johan Pahüll, escudeler, al obrador d'en Nofra Espellta:

«1 grossa, letrats: 2§

«2 grosses, 6 dotzenes pagès: 2§

«4 grosses orelles: 6§

«4 grosses talla d'ergent: 6§

«1 grossa primpoch blanc: 1§, 2d

«3 grosses, 6 dotzenes manut: 2§, 4d.

«2 grosses platerets: 1§

«2 dotzenes capalanats grans, a raó de 9 diners: 1§, 6d.

«2 dotzenes capalanats patits, a raó de 6 diners: 1§.

«A m'ha pagat asò demon dit.

«Ha pintat dit Johan Paüll 2 grosses, 6 dotzenes doblers e girapex e, fora dies, 3 grosses, 4 dotzenes primpoch comu⁸⁰, 2 grosses pagès.

Retall solt 3v (columna esquerra)

«Item, a estimat mon compara lo senyer en Jacma, picador, que avia de tera 5 carages: 2§, 2⁸¹.

«Des al dit Nofra Espellta 2 sarvidores de varnis bo e⁸² pastat.

«Item, a feta feyna en Pere Ros per acabar la fornada d'en Nofra Espellta. Primo 3 grosses letrats, 6 sous; item més, per 4 grosses, primpoch e doblers, 4 sous, 8 diners.

79. En blanc.

80. Sembla dir que hi hauria 3 grosses i 4 dotzenes, entre primpoch i compte.

81. Segueix <de picadis> cancel-lat.

82. Segueix <molt> cancel-lat.

«Ha daxat en Nofra Espellta al obrador la hobra desòs dita:
«2 grosses pagès envarnisat; 8 grosses, 2 dotzenes pagès sense envarnisar; 11 dotzenes orelles envarnisades; 2 grosses, 5 dotzenes pinsell envarnisat, 4 dotzenes letrats envarnisats, 9 dotzenes primpoch envarnisat, 1 dotzena girapex envarnisat.

(columna dreta)

«Item, per 200 garbons del boter devant les cases de Monsarat: 8§.

«Item, per 52 garbons: 1§, 6d.

«Item, per 300 garbons: 9§.

«Item, per 300 garbons: 9§.

«Deu lo seyer en Grabriell Sera, escudeler, 2 sarvidores de varnis bo e⁸³ pastat e sec.

«Item més, 852 garbons.

Retall solt 4

«Deu senyer en Johan Paüll, escudeler, per tot quant ha pintat fins la vagilia de Sent Martí 1514⁸⁴.

«Comtarem ell e yo. Ell ma davia 3 lliures, 5 sous, 6 diners e yo a ell per tot lo pintat e per qualsavol cosa, 2 lliures, 3 sous. Resta deu 1 lliura, 2 sous, 6 diners: 1£, 2§, 6d.

«Item, doní all mosso per a farina, 6 sous.

«Item, com enforava lo forn de blau, 6 sous.

«Item, com agé tanquat lo forn, 4 sous.

«Item, li prestí per a farina, 6 sous.

«Item, li doní disabta de Sent Andreu, 8 sous.

«Item, per 3 carages, 6 tera d'en Rafaell Marquès, 17 sous, 6 diners.

«Item, per 5 mortés de dos. Serviren per anforar a casa en Voschà, 7 diners.

«Item, per una sarvidora de 4, cul fessa; serví per a ger, 2 diners.

«Item, per 2 roves, 13 liures varnis bo e mòllt.

«Ha fets yornals per anvarnisar des del diluns fins a lo dijous, 4 dies. Són que ne són dos.

«Item per anforar e coura del dimequens fins lo dimarts que acaba de coura que són 6 dies: 10§.

«He vanuda hobra crua envarnisada al senyer en Toni Rovell, escudeler, envarnisat: 9 dozenes escudeles pagès: 4 sous, 6 diners; 6 dotzenes primpoch comta: 3 sous; 5 dotzenes latrats e tayfores, 5 sous, 6 diners; 7 dotzenes tala d'ergent, 2 sous.

«A m'ha pagat dit Rovell.

Fol. s/n

«Ihesus Christus Marie filius⁸⁵.

«[...] és la ròbrica dels Libras de les [Fornades].

«Fonch comensat al primer dia de [...]

«Johan Guimarà Montoliu, escudeler.

«Lo senyer⁸⁶ en Nofra Sagara, escudeler [...]

«Nofra Espellta, escudeler [...]

«Lo senyer en Grabriell Sera, en cartes 2 [...]

83. Segueix <molt> cancel-lat.

84. Deia <1515>.

85. Aquest encapçalament en llatí és el mateix que trobem en els fulls del Llibre de Comptes del seu pare, que comprèn des del 1485 fins a 1509.

86. En el manual s'utilitzen els mots <seyer> per <senyor>, <feyer> per <feiner>, o <leyador> per <lenyador>.

«Lo senyer en Codina, escudeler, 53.
 «Jauma Albó, escudeler, en cartes 55.
 «Lo senyer en Marsser, garer, 65.
 «[Mon] compara lo senyer en Pere Arnau, 57.
 «[Mon] compara lo senyer en Moret, 58.
 «[Lo] senyer en Faran, garer, 70.
 «[Lo] senyer en Pere Mates, garer, 71.
 «[Mon] compara lo senyer en Cilli, oller, 75.
 «[Lo] senyer en Mateu Alies, oller, 75.
 «Toni Cabs, holer, en cartes 77.
 «Hobrer del senyer en Rovell, 78.
 «Lo senyer en Pere Dallmau, 79.
 «[Lo senyer] Grabriell Sotalell.
 «Pere Ros, escudeler, en cartes 56.
 «[Lo senyer] en Pau Lagostera, 15.
 «Lo senyer en Blay Fabregades, 87.
 «Lo senyer en Rafaell Marquès, lo da la Tora, 19.
 «Johan Trulàs, escudeler, en cartes 23.
 «Lo senyer en Pere Damià, 27.
 «Lo senyer Parmer, escudeler.

Fol. s/n⁸⁷

Fol. 0

«Racort sia a mi, Nicolau Reyner. Per a fer los colós del daurat hi a méster per una fornada: 2 rayalls e 3 onzes varmaló, 3 onzes faret, 1 lliura aumangara, 4 canons de ssofra.

«Recort de la hobra garera:
 «12. Primo, los librells dinalls fan cova 12 pessas.
 «18. Los librells de tres per 2 fan cova 18 pessas.
 «24. Los librells mayalls fan cova 24 pessas.
 «36. Les barangeres de quatre fan cova 36 pessas.
 «48. Les barangeres de tres fan cova 48 pessas.

«La hobra holera:
 «6 dotzenes. Les enffantines fan cova 6 dotzenes.
 «7 dotzenes 6. Les sinquenes fan cova 7 dotzenes, 6.
 «9 dotzenes. Les holes sisenes fan cova 9 dotzenes.

«La hobra comu:
 «9 dotzenes. Los caragolins fan cova 9 dotzenes.
 «10 dotzenes, 6. Los setens fan cova 10 dotzenes, 6.

«Lo que ha master en lo daurat:
 «Primo, 3 onzes de varmaló, més 3 onzes de faret, més una liura de aumagara, més 4 canons de sofra, més 2 rayalls per una fornada.

Fol. s/f-v

«Deu lo seyer en Nofra Sagara, escudeller, segons se mostra en lo *Libra de les Fornades*: 62£, 17§, 5d.

«Item més, li prestí e m'atur les tovaless e los sonbreros e la hobra de tera pressa de casa mia; per tot: 2£, 9§.
 «Ell mudat ara ⁸⁸avant, en cartes 4.

Fol. 1

«Deg-li me donà hobra de terra entra⁸⁹ moltes voltes, e dinés; és per tot: 29£, 7§, 3 d, segons se mostra en lo *Libra*, en cartes

87. En blanc.
 88. Segueix <totes> cancel-lat.
 89. Segueix <mol> cancel-lat.

29: 29£, 7§, 3 d.

«Item més, me donà hobra de tera a 10 de març 1514: 4£, 15§, 9d, e més 15 dotzenes pinsell foradat e 1 dotzena girapex molt dolent. Tota la hobra no vall 6 dinés. De si avant no vuy sinó dinés. Met per tot, segons està escrit en lo *Libra de les Fornades* té les cubertes de paper, en cartes 9: 4£, 18§.

«Item més, com agerem l'ocasshió me donà hobra de tera per 4£, 10§, 11d: 4£, 10§, 4d.

«Item, me ha pintat 12 grosses de daurat; ell-i dat 12 sous e 12 sous racabalat, e a'm cuyt un fon⁹⁰ de daurat. Me'n so racabalat con ma a racabalat 12 sous del pintar e 5 sous del coura: 17 sous.

Fol. 1v-2⁹¹

Fol. 2v

«Deu en Nofra Espelta, escudeler.

«Avem cumtat ell e yo la fornada que a buydada a 20 de abril 1514. Montava 11£, 5§, 9d. Ell ma davia a mi 14£, 9§, 6d. És-ma estat tornador per tot, ab tres dosenes de tera li tirà en Marcas⁹²: 2£, 2§, 1d: 2£, 2§, 1d.

«Item més, li prestí a 21 de abril 1514, 20 rayalls. Dites 2£.

«Item, li prestí la vagília de Sent Marc 1514, sis rayalls: 12§.

«Item, li prestí a 2 de mag 1514 per pagar las intimes⁹³ als pròmens, 12 sous.

«Item, li prestí a 5 de mag 1514 dos ducats ab rayalls per a comprar forment: 2£, 8§.

«Item més, li prestí a 21 de mag 1514 un ducat: 1£, 4§.

«Item, li prestí a 30 de mag 1514 un ducat d'or: 1£, 4§.

«Item, li prestí al primer dia feyer de Sincogèsima⁹⁴, 3 rayalls: 6§.

«Item, doní a dit Nofra per senyer en Jacma, picador, a 10 de juny 1514, tres sous.

«Item, per ell dos rayalls per a despendra lo dia de la Trinitat e diluns li tornat a donar diners per a forment e li donat diluns a 21 de dit més: 12§.

«Item, li prestí a 23 de juny 1514 un ducat per⁹⁵ anar-se'n de fora per què los an [desfiats?]: 1£, 4§.

Fol. 3r

«Des al dit Nofra Espelta, escudeller.

«Primo,⁹⁶ ha estimada la tera senyer en Jacma Cases,⁹⁷ picador; n'i avia 5 càrages.

«Item, 2 sarvidores de varnis.

90. Sembla que digui literalment <fon> en lloc de <forn>, que seria la paraula que pel context tindria més raó de ser: un forn de daurat equivalent a una fornada de daurat.

91. Segueix en blanc.

92. Deu referir-se a n'en Marquès (el de la Torre), una de les persónes que li subministrava terra.

93. Paraula de difícil lectura; tal vegada es refereix a una multa que Reyner hauria de pagar per haver estat intimat pels prohoms de la confraria, ja que no era confrare, però feia coure ceràmica; per tant, estava obligat a pagar taxes, segons es recull a les ordinacions de la confraria de Sant Hipòlit.

94. Es refereix al primer dia feiner de Cincogèsima, és a dir, Quincuagesima o diumenge de Carnaval, que es el 7è diumenge abans de la Pasqua.

95. Segueix <ap> cancel-lat.

96. Segueix <ha estimada la tera seyer en Jacma Cases> interliniat.

97. Segueix <picador> interliniat.

«Item, comta en Jacme Albó e lo senyer en Grabriell Serra, escudelles, la hobra crua lexà dit Espelta al obrador: 1 grossa pagès envarnisat, 11 dotzenes orelles envarnisades, 5 grosses, 2 dotzenes pagès no es envarnisat, 2 grosses, 5 dotzenes pinzell envarnisat, 4 dotzenes letrats envarnisats, 9 dotzenes primpoch envarnisat, 1 dotzena girapex envarnisat.

Fol. 3v

«Deu lo seyer en Nofra Sagara, escudeler.
 «Li e prestat ara lo ramanent après de les 62 lliures, 7 sous, 5 diners; 7 sous, 9 diners d'altra part, segons se mostra lo que he rabut en cartes 1, en dit libre.
 «Primo, li tenia a dar del daurat, de pintar e coura 22 grosses, 6 dotzenes, e parfilar; per tot: 2 lliures, 17 sous, e li dat 2 lliures 19 sous, e li dat demés 2 sous.
 «Item, doní a ell matex per a mestra Gayma⁹⁸, picador, 1 sou, 6 diners e 3 diners d'ous. Ma devia dit Sagara, 1 sou, 9 diners.
 «Item, doní an Tores, per plom: 2 lliures, 3 sous, 1 diner.
 «Item, per 7 lliures estay vell li doní 18 sous, 8 diners.
 «Item, per una escudeleta⁹⁹ d'estay comprà ell matex: 8 diners.
 «Item, li doní que compràs 2 lliures estay nou: 6 sous.
 «Item, li doní per terra e sall: 6 sous.
 «Item, pres dos cantes de dos: 4 diners.
 «Item, li doní lo dia après de Sent Vicent, per lo picador: 3§.
 «Item, doní an Marquès lo Vell per 2 càrregues de terra 5 sous ab diners e 5 ab vi. És per tot: 10§.
 «Item més, per una càrega de terra: 5§.
 «Item, li he dat per a safra: 4§.
 «Item, la vagília de Nostra Dona per a sall: 3§.
 «Item, se ha despesos los diners. Li doní per tera. E pres 5 cortans tera bona e de l'altra 3 cortans: 3§, 9d.
 «Item, li prestà ma muler 8 diners.
 «Item, li prestà disabta de Carnastoltes: 6§.
 «Item, doní a mestra Jacma per picar 22 oles: 1§.
 «Item, per les holes per lo vernís per deu dit Ma¹⁰⁰: 2§.
 «Item, li doní per molra lo varnis, 6 rayals: 12§.

Fol. 4

«Deu dit Nofra Sagara, escudeler.
 «Li e prestat un ducat la vagília de Nostra Dona de fabrer 1515. Dea me devia un capus seu payora: 1£, 4§.
 «Item, li prestí al dit Sagara sinquenta sous a 14 del mes de fabrer 1515. Me donà lo seu capus payora: 2£, 10§.
 «Item, li prestí con donà lo sach an Romeu: 2§.
 «Suma tot lo demon dit: 10£, 2§, 11d.
 «Item, he dat an Romeu per a portar lo varnis: 1§, 8d.
 «Item, li prestí comprà 1 camisa: 4§.
 «Item, li prestí disabta per comprar pex: 2§.
 «Item, li prestí per comprar forment: 18§.
 «Item, li prestí per en Gayma per a pastar: 3§.
 «Item, per una càrega de tera d'en Rafaell Marquès: 5§.
 «Item, per 1 miler garbons: 1£, 18§.
 «Item, 200 an Rovell: 8§.

98. Podria llegir-se també <Gauma> per <Jaume>, ja que sovint s'esmenta un picador de nom Jaume, molt més comú que no pas Sayma que, en cas de ser correcta la lectura, correspondria a un cognom.

99. Segueix <d'estay> interliniat.

100. L'abreviatura "Ma" suposem que deu referir-se al cognom Marquès.

«Item, 50 garbons an Simó Fagoll: 2§.
 «Suma: tot: 14£, 4§, 7d.
 «Deg-li 10£, 16§, 4d.
 «Resta deu: 3£, 8§, 3d.
 «Més 1 càrrega terra: 5§.

Fol. 4v

«Deu lo seyer en Nofra Segarra, escudeller.
 «Vam vanir a conta ell e yo a 21 dell mes de mars 1515. Ell ma davia 14 lliures, 4 sous, 7 diners e yo li devia de la fornada buida a 19 de dit més 10 lliures, 16 sous, 4 diners. Resta deu: 3£, 8§, 3d. Dits de fora.
 «Item més, per una càrrega tera d'en Toni Marquès: 5§.
 «Item, per 5 costalls de romaní: 1§, 3d.
 «Item, per¹⁰¹ 2 costalls de romaní: 6 d.
 «Item, he dat al seyer en Cayet, per lo miler de los garbons devant en Delmau: 2 lliures; ya ho e dat al dit Sagara, 2 lliures.
 «Deu per tot: 69£, 2§, 5d.
 «Deg-li 39£, 13§, 2d.
 «Resta deu: 30£, 13§, 3d.
 «Item, doní al notari, en Safont, 6 sous. Té a ver en carta 24.
 «Item, doní als vargés¹⁰², 5 sous.
 «Item, doní al notari d'en Fogasot, 5 sous.
 «Item, doní per traura lo raclam en forma, 30 sous.
 «Item, per l'antima, 4 diners.

Fol. 5- 8¹⁰³

Fol. 8v

«Deu lo seyer en Johan Parmer, escudeler.
 «Li prestí lo dia de Sent Masia 1513, 4 sous.
 «Item més, li prestí a 16 de julioll 1514, 4 sous.
 «Item, li doní a madò Vayana per garbons, 1 lliura, 16 sous.
 «Item, li prestí al seu moso a 17 del més de agost any 1514 quotra rayalls per a farina: 8§.
 «Item, he donat a mon compara per a picar, 3 sous.
 «Item, li prestí a 21 de agost 1514, 8 sous.
 «Item, a 25 de agost li prestí per en Vidall, 18 sous.
 «Item, a 26 de dit mes, per a farina, li prestí 6 sous.
 «Item, per 5 roves plom, a 26 de agost 1514: 2£, 2§, 5d.
 «Item, per 10 lliuras, 8 quintars e miga estay, a raó de 2 sous, 11 diners: 1£, 11§, 2d.
 «Item, lo dia de Sent Johan Degollat, 8 sous.
 «Item, li prestí la vagília de sent Lop per madasines per sa fila, 4 sous.
 «Item, li prestí a sa muller lo dia de Sent Lop, 6 diners.
 «Item, a 2 de setembre 1514 li prestí 2 rayals: 8§.
 «Item, he donat an Toni Rovell per lo varnis 1 lliura, 4 sous.
 «Item, li prestí per a farina a 5 de setembra 1514, 6 sous.
 «Item, li prestí a 9 de setembra 1514 dos rayals: 4§.
 «Item, doní al picador a 13 de setembra, 3 sous.
 «Item, li doní al dit Johan per tera e sall, 3 sous.
 «Item, li prestí a 15 de setembra per a farina, 9 sous.
 «Item, li doní per sotarar sa filla, la patita, 6 sous.
 «Item, per 1 càrrega tera d'en Marquès lo Vell, 5 sous.
 «Item, un ducat doní an Jacme per tres roves de vernís: 1£, 4§.
 «Item, li prestí con vagí de trafagar 4 rayals: 8§.

101. Segueix <4> cancel-lat.

102. Es refereix als verguers de la ciutat.

103. En blanc.

Fol. 9r

«Item més, li prestí per a picar e port, 4 sous, 5 diners.

«Item més, per 3 càrregues tera d'en Rafaell Marquès, 15 sous.

«Item, li prestí con maté foch, 6 sous.

«Item, li prestí con comensà a buidar, 8 sous.

«Item, li doní an Johan Miquell, 2 lliures, 8 sous.

«Item, doní a madò Vuyana, 1 lliura, 15 sous.

«Item per una aufabieta, 10 diners.

«:15£, 12§, 9d.

«Rebí de dit Johan Pahuy a 21 de octubra 1514: 12 grosses, 4 dotzenes pagès, a raó de 6 sous, grossa: 3 lliures, 14 sous; 4 grosses pagès, a raó de 5 sous, grossa: 1 lliura; 9 grosses orelles, a raó de 6 sous, grossa: 3 lliures, 9 diners; 3 grosses letrats, a raó de 13 sous, grossa: 1 lliura, 19 sous; 8 grosses comta, a raó de 11sous, grossa: 4 lliures, 8 sous; 2 grosses cuylles, a raó de 1 sou, grossa: 2 sous, 6 diners; 2 dotzenes, 9 ladrioles, a raó de orela: 1 sou, 6 diners; 1 dotzena, 4 capalanats, 2 sous, 6 dotzena: 3 sous, 4 diners.

«:14£, 9§, 6d.

«Item més, deu 2 lliures, 2 sous del comta del paper.

«Deg-li de les hobras dites, 1 lliura, 3 sous.

«Resta deu: 19 sous, e de la fornada, 1 lliura, 5 sous, 7 diners.

«És, per tots comtes fets, deu 2 lliures, 4 sous, 7 diners.

«He tret del forn de cramar 7 roves 7 lliures arselcoll per fer varnis. Em fetes 21 holla infantines e sinquenes e sisenes. He pesat lo varnis com l'e tramès al molí.

Fol. 9v

«Deu lo seyer en Johan Paüll, escudeller. Vangeren a comta ell e yo la vagília de Sent Simó e Gudes any 1514. És-ma estat tornador tots comtes fets: 2£, 2§, 8d.

Fol. 10r-12¹⁰⁴**Fol. 12v**

«Deu en Johan, hober del senyer en Toni Rovell, escudeller.

«Li prestí a sa mara lo dia après de Sent Johan Degollat, un ducat: 1£, 4§.

Fol. 13

«Des al dit Johan, hober d'en Rovell, 9 salpases cruls e si són fesos, dea que lls adobaria.

Fol. 13v-14¹⁰⁵**Fol. 14v**

«Deu lo seyer en Pau Lagostera, oler, 2 carages de vi varmell: 2£

Fol. 15

«Dec al dit Pau Lagostera 5 dinés de girat e 2 copes patites: 3 sous, 4.

«Item més, 2 dinés girat e 2 de comú: 2§.

«Item més, 6 dinés de girat e 2 de comú: 3§, 8d.

«Item més, 4 sous, mig cova de girat e 4 mig cova de comú: 9§.

«Item més, me donà hobra de tera per tot quont ma davia:

1£, 2§.

Fol. 15v-18¹⁰⁶**Fol. 18v**

«Deu lo seyer en Rafaell Marquès, lo da la Tora per 3 carages e 3baralons de vi varmell, a raó de 13 sous, 6 a la Vila Nova: 2£, 10§, 10

«Item, per lo nólit pagí al Marquès, lo senyer en Mayner: 8§.

«Item, de port tot a mar de la Vila Nova a mar dites 4 carages hi matí en dita bota vos matex la haveu masurada. No comta al resta: 2§.

«És per tot: 3£, 10D.

Fol. 19

«Deg-li donà an Nofra Espellta, escudeler, 3 càrregues de tera, a raó de 5 sous, dits 15§.

«Item més, per 2 càrregues tera: 10 sous.

«Item, an Sagara, 1 càrrega. Deu-la en Miquell Mates: 5§.

«Item, per 3 càrregues 6, tera per senyer en Johan Pahul: 17§, 6d.

Fol. 19v-22¹⁰⁷**Fol. 22v**

«Deu lo senyer en Trulàs, escudeler, segons se mostra en lo *Librade les Fornades* ab les cubertes de pragamí, en cartes 79: 2£, 9§, 1d.

Fol. 23-26¹⁰⁸**Fol. 26v**

«Deu lo senyer en Pere Damià, garer, 5 librelles de cul agut grans: 2§, 6d.

«Item més, per vi, tres sous e honssa diners: 3§, 11d.

«Item, per les minves del ducat d'en Tores: 9 diners.

«Item més, per vi, dos sous, deu diners: 2§, 10d.

Fol. 27

«Deg-li, me donà hobra de tera sa muler per 2 sous, 7 diners.

Fol. 27v

«Deu en Johan Gimarà Montoliu, escudeler.

«Ha comensat a fer feyna per mi. Ha comensat a mengar en casa a 20 del més de octubra any 1517¹⁰⁹.

«Item, deu dit Johan una espasa.

«Item, pagí a Pere Reyner per la miga ayada de l'obrador segonsdiu l'aubarà. És per tot: 4£, 4§.

«Item, li donà ma muler la vagília de Tots Sants, un rayall: 2§.

«Item, li doní 6 rayalls me dama: 12§.

«Item, li comprà ma muler per garbons, 2 sous, 8 diners.

«Item, li donà ma muler per garbons, a sis, 2 sous, 6 diners.

«Item, li doní yo 6 rayalls e més 2 sous: 12§; 2§.

«Item, per an Jacma, 12 sous.

«Item, per hun homa per tera tirà, 4 sous.

106. *En blanc.*

107. *En blanc.*

108. *En blanc.*

109. *Segueix <los dies que no y a mangat> cancel-lat.*

104. *En blanc.*

105. *En blanc.*

«:6£, 13§, 2d.

Fol. 28

«Asò és los dies que en Johan Gimarrà no a mengat en casa mia.

«Deg-li, ha pintat, 38 grosses e 6 dotzenes tala d'ergent fi.

«Deg-li 2 fons de daurat: 10§.

«Comensa a mangar a 6 de desembra 1517. Los dies no y a mangat.

«Deu en Johan Gimarrà. Comvanguts a comta al darer del més de novembra 1517 es mostra tornador comtat la miga ayada del loger. Pagí per ell de l'obrador, per tot: 4 lliures, 11 sous e la despessa.

«Item, li doní 2 rayalls a dit Johan per prestà a Miquell Malla: 4§.

«Item, doní an Palares per càrrega tera: 4§.

«Item, doní an Marquès, per tera: 4§.

«Item, donà ma muler al senyer en Jacme, per picar: 3§.

«Item, li donà ma muler per a limones: 2§.

«Comptàrem Johan **he jo** a 19 de desembra **devine** tots comptasfets fins a dit, absept la roba. Ha pintada sinch liuras y quattorssa sous. Dits: 5£, 14§.

«Item, donà ma muler a ell matex per en Jacma, picador, per a pastar.

«Item, li prestí sobra una colera: 30§.

«Item, li prestí per a festa de Nadal 3 ducats: 3£, 12§.

«Item, li prestí un sou per picar: 1§.

«Item, li prestí un rayal: 2§.

Fol. 28v

«Item més, deu en Montoliu.

«Li prestí per plom e estany 3 lliures, 18 sous. Dits: 3£, 18§.

«Item, li prestà ma muler per lo picador, 3 sous. Dits: 3§.

«Item, li prestí per a tora de moles, 6 sous.

«Item, li prestí per a comprar oles, 2 sous.

«Item, li donà ma muler per a farar les mules de la senyora Crohiles, 6 diners.

«Vingueren a comte en Johan Montoliu e jo. És-ma astat tornador, tots comptas fets, 16 lliures, 4 sous, paguat lo pintat i sofra i sachs absaptans los guarbonts contarem lo dia de Sant Pau qui és a 25 de janer.

«Item, li prestí per a portar lo varnis del clot 12 sous, i 9 diners, e li donà ma muler al traginer per a portar lo varnis, 1 sou, 8 diners.

«És per tot: 14 sous, 5 diners.

«Item, li donà ma muler an Johan: 2 sous.

«Item, he donat an Rafaell Marquès per 2 càrregues tera: 8 sous.

«Item, he dat a mon compara seyer en Jauma per a picar e pastar: 3 sous.

«Item, doní al senyer en Cortès per 1 miler de garbons, a raó de 3 sous, 6 lo sent: 2 lliures, 12 sous, 6 diners.

«Item, li doní un rayal lo dia abans de Carnastoltes: 2 sous.

«Item, per los garbons de la seyora Crohiles: 17 sous, 10 diners.

Fol. 29¹¹⁰

«Comtam Johan Montoliu hi yo a 27 de febrer. Resta deu tots comptas fets fins a dit: deu liuras deset sous: 10£, 17§.

«Item, li prestí per unes calses: 16§, 6d.

«Item, he dat an Marquès, 4 sous.

«Item, per plom, quintar e mig: 2£, 6§.

«Item, donà ma muler per a picar: 3§.

«Item, li doní 84 garbons: 2§, 6d.

«Item, tera per lo varnis: 6§.

«Item, per oles per lo varnis.

«Item, per a sall per lo varnis: 1§, 6d.

«Item com yo hera a la Vilanova: 5§.

«Item, per molra lo varnis e aportar al clot e del clot a casa: 16§.

«Item, per la despessa: 10§.

«Suma: 16£, 7§, 6d.

«És-li pagat: 16£, 19§, 11d.

«Resta de Montoliu: 9§.

Fol. 29v

«Comtàrem en Johan Montoliu e yo a 23 de març 1518. És-ma estat tornador dos ducats ab coranta sous.

«Li prestí dites 2 lliures, 8 sous.

«Item, li doní al moso d'en Damià, per a tera, 5 sous.

«Item, li doní a dit Johan un ducat: 1£, 4§.

«Item, li prestí 3 ducats: 3£, 12§.

«Deu dit Montoliu a tots comtes fets fins lo dia del Divendres Sant: 7£, 9§.

«Item, li prestà ma muler a 13 de abril: 2§.

«Item, li prestí 3 sous.

«Item, li prestí per a tera per en Paralada, 1 lliura, 4 sous.

«Item, li prestí a 24 de abril tres rayalls: 6§.

«:12£, 1§.

«Deg-li de pintar, un ducat. Dits: 1£, 4§.

«Deu en Johan Montoliu, escudeller. Solls deu 10 lliures, 17 s.

«Item, li prestí lo dia de Santa Creu¹¹¹, quatra liures: 4£.

«Item, li doní a 8 de mag, 3 rayalls: 6§.

«Item, li prestí 4 rayalls per tera: 8§.

«Item, li prestí 2 rayalls: 4§.

«Item, li prestà ma muler 2 sous: 2§.

«Item, li doní per molra lo varnis: 16§.

«Item, li prestí per a leyna de pi: 12§.

«Item, li prestí 10 rayals: 1£.

«Item, li doní un ducat: 1£, 4§.

Fol. 30

«Deg-li ha pintats 11 grosses de comú: 16£, 6§.

«Item, una grossa tala d'ergent fina: 3§.

«Item, per anforar e coura: 5§.

«Compte d'en Johan Montoliu, ascudeller, que som vanguts a compte de 3 de juny; y resta deutor contas fets fins a lo demunt dit jorns 4 quotra liuras y sinch dinés¹¹².

«Item, doní a Pere Reyner per lo loger de l'hobrador: 1£, 10§

«Item, li doní 2 ducats per lo sastra per pagar la robes avia fetes per sa muller: 2£, 8§.

«Item, li donà ma muler: 8§.

«Item, li doní 3 liures, 17 sous per plom e stany: 3£, 17§, 1d.

«Item, li prestí 3 rayalls: 6§.

«Item, doní an Parot de na Trulàs lo dia de Sent Johan.

«Item, li doní 2 rayalls: 4§.

111. Correpon al dia 3 de maig.

112. Segueix <Dits defora: 4£, 5> interliniat i cancel-lat.

110. Segueix a primera línia <comtarem en Johan Montoliu> cancel-lat.

«Item, li doní per lo molra: 1£, 4§.
 «Item, li donà ma muler lo dia après Sent Johan, un sou: 1§.
 «Item, li doní al picador: 4§.

Fol. 30v

«Deu lo seyer en Banet Prats, holer, per una càrrega de vi varmell a de 20 sous, e portar a casa sua 6 dinés: 1£, 6d.

«Item més, resta deu tres dines del que'm devia. Donà'm casoles de rodell.

«Resta deu 3 dinés.

«Item més, li prestí 2 rayalls: 4§.

Fol. 31

«Item, des-li 23 panaderes sinquenes e anfantines e 6 dinés cubartoras: 4§.

«Item, m'a dat obra en Climent Cili: 1£, 6d.

Fol. 31v

«Deu lo senyer en Grabriell Satalell, holer.

«Li prestí dos ducats sobra un capus domésquan a 20 de abril any 1515: 2£, 8§.

«Deu més dos rayalls: 4§.

Fol. 32

«Dec al senyer en Grabriell Satalell.

«Me n'aportí de cassa sua a 21 abril¹¹³ 1515, 1 dotzena, 7 graxeres¹¹⁴ de¹¹⁵ espalla de cortar, a raó de 6 sous la dotzena: 8 sous, 6 diners; 1 dotzena casoles de rodell sisenes: 1 sou, 4 diners; 4 graxeres grans. A n'i una que no és gayra gran e a n'i de feses de les grans e de les altres, 4 sous; 2 graxeres ab broch: 1 sou; 7 dinés graxeres sisenes e sinquenes: 4 sous, 8 diners; 4 copes miganes. A n'i una de fessa: 2 sous.

«Am feta una empara a instància d'en Pau Gervasi, holer.

«Des an Grabriell Satalell 1 cova¹¹⁶ de girat mens 3 sisens e 14 dinés comú: 3£.

«Han pres en comta en Cili que ell ma pagà.

Fol 32v

«Comptaran lo seyer an Montolliu.

«Diumengua a 18 de juliol y restara, me deu tots comptes fets fins la present jornada: 2£, 19§.

«Item, li doní dit dia per a plom y stay: 5£. Sinc liuras.

«Item, per sis sous li prestí present en Guimerà¹¹⁷. Yo gee a la pala¹¹⁸; no era sa, e no u estat per que no u pugí escriura: 6§.

«Item, li donà ma muler per lo picador: 3§.

«Item, li donà ma muler 4 rayalls: 8§.

«Item, dit dia li doní 6 rayalls: 12§.

«Item, li doní per a forment 32 sous; dits: 1 lliura, 12 sous.

«Item, li donà ma muler a 18 de juliol per comprar picadís? 4 sous, 6 dinés. De fora: 4§, 6d.

«Item, li prestí per un viaga 6 rayalls: 12§.

«Item, li doní an Dimas 6 rayalls, a 2 de agost: 12§.

113. *Segueix <1515> interliniat.*

114. *Segueix <dos> cancel·lat.*

115. *Segueix <espalla> interliniat.*

116. *Segueix <de girat> interliniat.*

117. *Es refereix a n'en Guimerà (Joan Guimerà Montolliu)?*

118. *Aquesta frase creiem que vol dir: jo vaig geure (gee) a la palla (pala), és a dir, al llit, segurament per que no es trobava bé (no era sa) i no ho va poder escriure.*

«Item, li prestí lo dia que tanquà li doní 4 sous: 4§.

«Item, li prestí lo dia que buydarem, 1 sou.

«Item, doní dit dia al hom d'en Paralada, per tera: 8§.

«Item, li prestí lo disabta après, 3 rayalls: 6§.

«Item, li doní per a molra lo varnís e aportar-lo: 12§.

: 13£, 14§, 6d.

Fol. 33

«Deu dit Montolliu.

«Li prestí la vagília de sent Hipòlit que contam a 12 del mes de agost 1518. Li prestí un ducat d'or: 1£, 4§.

«Item, li donà ma muler per la ysamen?: 7§.

«Item, li donà ma muler per los guglàs: 2§.

«Item, li doní per a safra quotra sous. Dits: 4§.

«Item, doní a 16 de agost un ducat: 1£, 4§.

«Item, li donà ma muler per tera per en Marquès: 4§.

«Item, li donà ma muler lo disabta après la Verga Maria de agost: 2§.

«Item, un quintar, una rova, 10 liures plom, a raó de 2 liures el quintar. Vall: 2£, 14§, 4d.

«Item, per 10 liures, 6 unces estay, a raó de 2 sous, 6 diners la liura vall: 1£, 9£, 9d.

«Item, li donà ma muler la vagília de Sent Bartomeu a la mosa de son sogra: 2 rayalls: 4§.

«Item, doní a Pau Forsor a 28 de agost: 1£, 4§.

«Item, doní a Nofra Espellta lo dia de Sent Agostí¹¹⁹ 3 rayalls per a forment: 6§.

«Item, li doní per a garbons a Johan Farer Dorda, 36 sous: 1£, 16§.

«Item, li doní a Nofra, per tera e sall: 6§.

«Item, li doní a Johan per 4 rayalls: 8§.

«Item, per a Toni Pau per fer fer fateya?: 1£.

«Item, per a garbons per la sayora Torent: 8§.

«Item, donà ma muler a Montolliu: 2§.

«Item, doní a seyer en Miquell per picar les oles: 1§.

«Item, li doní tres rals: 6§.

«:13£, 14?§, 1d.

Fol. 33v

«Deu en Johan Montolliu.

«Contarem a 9 de setembra 1518. Li ell pagat tot a dit dia lo prestí per aportar lo varnís del molí e molra dit varnís; per tot: 12§.

«Item, li doní a senyer en Miquell per picar¹²⁰ e pastar: 3§.

«Item, doní a Nofra Espellta per an Pau: 12§.

«Item, doní a Nofra Espellta per lo loger de l'obrador: 1£, 2§, 6d.

«Item, doní a Nofra Espellta: 4§.

«Item, per un plat d'estay; pessa 6 liures, 4 unces, a raó de 2 sous, 2 diners la lliura vall:

«Item, li doní per comprar-na de nou, 1 lliura.

«Item, dit dia li doní 2 ducats per garbons de la sayora Torent eper en Pau: 2£, 8§.

«Item, li doní 2 rayalls: 4§

«Item, li donà ma muler per tera: 6§.

«Item, doní a Montolliu lo dia après Santa Tecla¹²¹, 3 rayalls: 6§.

«Item, doní al mosso d'en Montolliu, per a Nofra, 2 sous.

119. *Correspon al 28 d'agost.*

120. *Segueix <les oles> cancel·lat.*

121. *Correspon al dia 23 de setembre.*

«Item, ha dat ma muler a senyer en Miquel, 6 sous.
 «Item, doní al mosso d'en Montoliu, per en Pau, 16 sous.
 «Item, donà ma muler com era a Vilanova, 1 lliura, 4 sous.
 «Item, li donà 4 rayalls: 8§.
 «Item, li donà per senyer en Miquell, 3 sous.
 «Item, li doní com foy vangut, 8 rayalls: 16§.
 «Item, li doní 2 rayalls per anar al molí: 4§.
 «Item, doní 6 rayalls per a tera, e per en Pau, 7 rayalls: 1£,
 6§.
 «Item, doní a Nofra, 3 rayalls: 6§.
 «Item, li doní per a garbons per n'an Tores, 6 sous.
 «Deu en Nofra: li prestí 4 ducats sobra lo capus e la robeta.
 «Ha pintat en Nofra, a raó de 1 sou, 6 dinés la grossa, 7 sous,
 6 diners.
 «2 grosses, 6 dotzenes plats comuns; 1 grossa plats servir: 7
 sous, dinés.
 : 4£, 16§¹²²

Fol. 34

«Deg an Montoliu e an Nofra.
 «Han pintat daurat, a raó de 1 sou, 8 grossa: 8 grosses, 6
 dotzenes, entra plats e platarets e escudeles grans e xiques¹²³.
 «Item més¹²⁴, grosses¹²⁵, dotzenes plats e ensiameres¹²⁶.
 «Deu en Johan Montoliu e Nofra Espelta, per a
 garbons de la seyora Torent, 16 sous, e li dat 24 sous:
 1£, 4§.
 «Deu en Montoliu sequont: 12£, 19§.
 «És-li degut comprès la fornada y pintar lo deurat y lo coure.
 Pertot: 17£, 7§, 6d.
 «Hay restat a l'obrador per a pintar 2 grosses, 6 dotzenes
 escudeles; 2 grosses, 6 dotzenes plats:
 «17£, 7§, 6d.
 «Deg-los 4£, 8§, 6d.
 «Deu en Nofra Espelta: 4£, 16§. Tinc un capus e una robeta
 payora: 4£, 16§.

Fol. 34v

«Deu en Nofra Espelta, escudeler.
 «Li prestí quotra ducats. Dits, 4£, 16§, sobra un capus negra
 e una robeta: 4£, 16§.
 «Deg-li a dit Nofra Espelta: Me aturat del pintar tenia a dar
 an Montoliu e a ell 4£, 8§, 6d. Me aturat un ducat: 1£, 4§.
 «Deu en Montoliu.
 «Li comprí 12 liures estay nou, a raó de 2 sous, 6 liura. Vall:
 1£, 10§.
 «Item, li prestí dit dia 3 rayalls: 6§.
 «Item, per un quintar, 3 roves, a raó de 11¹²⁷, plom: 3£, 17§.
 «Item, doní al moso d'en Montoliu per lo picador: 3 sous.
 Dits: 3§.
 «Item, doní al moso d'en Montoliu per en Pau Forsor, un
 ducat: 1£, 4§.
 «Item, li donà ma muler a Montoliu per a garbons d'en Cortès:
 14§.
 «Item, li doní a Montoliu 2 rayalls: 4§.

122. *Escrit al marge esquerre* <La sayora Torent>.

123. *En blanc.*

124. *En blanc.*

125. *En blanc.*

126. *En blanc.*

127. A raó d'11 sous cara rova serien 77 sous (3 lliures, 17 sous).

«Item, li doní al mosso per a sall, 1 rayal: 2§.
 «Item, doní 1 diner oles infantines; a n'i de 7 senseres per a
 varnis e sinquenes: 2§, 3d.
 «Item, doní al mosso com volien dar foch, 4 sous.
 «Item, doní an Montoliu 1 lliura, 4 sous, e an Nofra Espelta,
 1 lliura, 4 sous; és per tot: 2£, 8§.

Fol. 35r

«Item, doní a Nofra Espelta per en [Gaumar?], 5 rayalls: 10§.
 «Item, doní an Nofra per **senyer** en Miquell, picador: 4§.
 «Item, dit dia donà ma muler an Nofra Espelta, 1 rayal: 2§.
 «Item, doní an senyor en Pau: 11§.
 «Item, doní an Montoliu: 6§.
 «Item, doní an Nofre Espelta: 4§.
 «Item, doní lo diumenga après que buydà, doní al mosso
 d'en Montoliu, 12 sous.
 «Item, donà ma muler al moso d'en Montoliu, un sou: 1§.
 «Deu en Nofra Espelta. Del¹²⁸ ducat de l'altra volta que
 pintà: 12 sous. Dits: 12§.

Fol. 35v

«Deu en Nofra Espelta de resta del ducat li prestí l'altra volta:
 12§.
 «Deu en Johan Montoliu tots comtes fets, comtant la fornada
 e lo pintar. Ha muntat: 19£, 12§, 9d¹²⁹.
 «So li estat tornador ab los tres ducats d'en Nofra: 2 lliures,
 9 sous, e dit dia li prestí quotra liures. Dites: 4 lliures.
 «Item, li donà ma muler com yo hera en Hurgell e a Falset,
 segons ell matex diu, 5 liures, ab lo que y li e dat yo. Com so
 estat vangut li doní 2 lliures, 4 sous, e 16 sous, e 6 sous, e 8
 sous, e 2 sous.

Fol. 36r¹³⁰

Fol. 36v

«Deu en Nofra Espelta per tot: 12§.
 «Deu en Johan Montoliu tots comtes fets, comtat la fornada
 e lo pintar. So li estat tornador: 2£, 9d.
 «Item, dit dia li prestí 4 lliures: 4£.
 «Item, li donà ma muler com yo hera defora ciutat. Primo, li
 donà 8 rayals: 16§.
 «Item més, per a farina, 4 rayalls: 8§.
 «Item, li donà al mosso, 6 rayalls: 12§.
 «Item més, li donà 4 sous, 6 diners.
 «Item, li donà 3 sous. Dits: 3§.
 «Item, li donà a ell matex 2 rayalls: 4§.
 «Item, li doní com **fuy vangut** 1 lliura, 4 sous per comprar
 un anell d'or per una **esposada, fila d'en** Brufall: 1£, 4§.
 «Item, dit dia li doní 16 sous per en Pau Forsor: 16§.
 «Item, li doní per lo picador per dues voltes: 6 sous, 4 diners.
 «Item més, li doní¹³¹ 3 rayalls¹³²: 6§, 4d¹³³.

128. *Segueix* <dit ducat> cancel·lat.

129. *Segueix a la línia del dessota* <e ell ma devia 13 ll> cancel·lat.

130. *En blanc.*

131. *Segueix* <4> cancel·lat.

132. *Segueix* <mig> cancel·lat.

133. *Segueix a les línies del dessota* <Item apres li doní 2 rayalls: 4§> i
 <Item, li doní 2 rayalls. Dits, 2 rayalls: 4§> cancel·lat.

«Item, li donà ma muler un rayall: 2§.
 «Item, li doní 3 rayalls an Nofra; **los** del sayal de la Creu són d'en Nofra: 6§, 4d.
 «Item, li prestí lo diumenga que cougé: 6§.
 «Item, doní a mestra Pere [**Preset?**] per en Johan: 12§.
 «Item, doní an Nofra per a garbons a la sayora Torent: 1£, 10§.
 «Item, doní an Cortés per a garbons¹³⁴, 24 sous, 6 diners: 1£, 4§, 6d.
 «Item més, doní an Nofra per comprar fustam: 1£, 4§.
 «Item, per la despessa del moso 24 dies¹³⁵.
 «Item, doní an Nofra entra dues voltes, segons diu ell matex digé: 12§.
 «Item, an Johan per safra, 4 sous e per lo picador¹³⁶ 4 sous: 8§.

Fol. 37r

«Deu en Johan Montoliu e Noffra Espelta, 5 lliures, 15 sous, 1 diner. Dits: 5£, 15§, 1d.
 «Item, li doní lo sendamà 6 escudeles pagès blau e 6 de pagès morisch¹³⁷.
 «Item, dit dia li prestí a dit Johan, 2 rayalls: 4§.
 «Item, li donà ma muler an Montoliu 12 sous: 12§.
 «Item, per 2 librells bastants fesos¹³⁸.
 «Item, per un librell dinall fes¹³⁹.
 «Item, per holes per vernís¹⁴⁰.
 «Item, li donà ma muler an Johan per garbons: 2£.
 «Item, li doní yo com coge lo forn del daurat: 1£, 4§.
 «Item, doní an Johan Montoliu 5 rayalls: 10§.
 «Item, doní a Nofre Espelta, 6 rayalls: 12§.
 «Item, donà ma muler al mosso per en Nofra Espelta per senyer en Miquell, picador: 2§.
 «Item, doní al mosso per aportar lo varnis al molí: 10d.

Fol. 37v

«Deu en Nofra Espelta.
 «E los 12 sous restaven, me deu: 2£, 8§.
 «Item, li prestí a dit Nofra a fer la despesa per¹⁴¹ per al mosso: 1 lliura, 4 sous.
 «Item, lo dia de Nadall, 3 rayalls: 6§.
 «Item, li prestí per 2 càrages de garbons: 6§.
 «Item, li prestí per a tera, 2 rayalls: 4§.
 «Item, li prestí un ducat a ell matex: 1 lliura, 4 sous.
 «Item, li doní 4 rayalls pel picador: 8§.
 «Item, doní a Nofra lo sendamà dels Tres Reys dorient, 6 rayalls: 12§.
 «Item, donà an Nofra 8 sous.
 «Item, doní al dit Nofra per lo picador: 4 sous.
 «Item, doní a Nofre per ports de fust: 1 lliura, 4 sous.
 «Item, doní a Pere Reyner, per an Nofra: 1 lliura.
 «Item, dit dia doní a dit Nofra, 4 sous.
 : 9£, 13§.

«Item, donà ma muler devant **mi**, 4 sous.
 «Item, doní a la dona hobra per 13 dinés: 1 sou, 1 diner.
 «Item, an Nofra lo dia del Sent Vicens, 4 sous.
 «Item, doní a dit Nofra per en Marquès, 8 sous.
 «Item, pres un morter barat de tres, 3 diners.
 «Item, donà ma muler una barangera, 4 diners.
 «Item, prestí an Nofra sobre un anel, 8 sous.
 «Item, doní per garbons, 21 sous. Dits 1£, 1§.
 «Item, doní a Nofra 6 rayalls: 12§.
 «Item, li doní 3 rayalls: 6§.
 «Item, li doní 3 rayalls: 6§.
 «Item, li doní per lo picador, 3 rayalls: 6§.

Fol. 38

«Deu en Nofra Espelta.
 «Li doní per plom e estany 5 ducats: 6£.
 «Item, li doní per ell matex, 2 ducats: 2£, 8§.
 «Item, doní a dit Nofra per en Damià lo diluns per fer los ports, un ducat: 1£, 4§.
 «Ley doní miga espalla d'ase per que s tintés.
 «Item, més 2 dotzenes, 3 holes per varnis: 3§.
 «Item, té a pagar les de l'altra fornada¹⁴².
 «Item, doní an Parot 4 rayalls: 8§.
 «Item, dit dia doní a dit Nofra: 16§.
 «Item, li doní per comprar la tera d'en Montoliu: 12§.
 «Item, li doní per a forment 6 rayalls: 12§.
 «Item, doní a Parot com en Nofra tenia a mà una galina, segons diu ma muler¹⁴³.
 «Item, per 2 dotzenes escudelles comunes e 4 dotzenes plats comuns: 4§, 8d.
 «Item, li doní 6 rayalls: 12§.
 «Item, doní li 3 rayalls: 6§.
 «Item, per los **pots** per en Reynes: 1£, 4§.
 «Item, li doní 6 rayalls: 12§.
 «Item, com rifarem lo porsell: 6§.

Fol. 38v

«Deu més dit Nofra Espelta.
 «Li prestí lo dia de Carnestoltes 3 rayalls: 6§.
 «Deu en Nofra Espelta. Li prestí yo e ma muler per tot: 18§, 6d. De fora: 18§, 6d.
 «Item, li prestí un ducat: 1£, 4§.
 «Item, li prestí 6 rayalls per pagar la confraria los pròmens pasats Francesch Soler e Pere Damià: 12§.
 «Item, li prestí a 6 de abril 6 rayalls: 12§.
 «Item, li prestí per plom e estay cinc ducats: 6£.
 «Item, li doní a 9 de abril 4 rayalls: 8§.
 «Item, li doní lo sendamà que en Gauma Albó cougé, 3 rayalls: 6§.
 «Item, li doní a Parot dit dia 10 rayalls: 1£.
 «Item, per 3 dotzenes holes de vernís: 3§, 6d.
 «Item, li doní lo Diumenga del Ram, per a Gayma e per ell: 13§.
 «Item, li doní per anar a Monsarrat: 1£, 16§.
 «Item, doní an Nofra lo Dijous Sant: 6§.
 «: 12£, 3§.
 « : 4§.
 «: 12£, 6§, 6d.

134. *Segueix <5> cancel-lat.*

135. *En blanc.*

136. *Segueix <5> cancel-lat.*

137. *En blanc.*

138. *En blanc.*

139. *En blanc.*

140. *En blanc.*

141. *Segueix <tera> cancel-lat.*

142. *En blanc.*

143. *En blanc.*

Fol. 39

«Deu en Nofra Espellta. Comtarem ell e yo lo Dissabta Sant. Yo ell-i estat tornador e lo pintat e tot e rayoles: 5£, 15§, 4d. Ell pagat.

- «Item, dit dia li prestí 1 lliura, 4 sous.
- «Item, doní una graxa de tres doules?: 2 d.
- «Item li donà ma muler¹⁴⁴.
- «Item, li doní com enforada de na Trulàs, 6 rayalls: 12§.
- «Item, dit di li doní per pagar la despessa den Parot an Sanaya: 1 lliura, 4 sous.
- «Item, lo dia de Senta Creu¹⁴⁵, 12 sous.
- «Item, li donà ma muler 6 rayalls: 12§.
- «Item, li doní un ducat per apors: 1lliura, 4 sous.
- «Item, li doní 6 rayalls com va vanir del molí, ell e en Sera e en Montoliu: 12§.
- «Item, li doní lo dia de Sant Pons¹⁴⁶ per comprar una camisa, 12§.
- «Item, li doní an Ramon per tirar fornada, 6 rayalls: 12§.
- «Item, li doní per lo picador, 12 sous.
- «Item, li doní 5 ducats per plom: 6£.
- «Item, li doní com en Marimon caragava, 6 rayalls: 12§.
- «Item, li doní lo dia que sotararen mossèn Palaudàries, 6 rayalls: 12§.
- «: 15£, 2.

Fol. 39v

«Deu en Nofre Espellta. Lo donà ma muler com yo contava ab en Montoliu, li donà ma muler 6 rayalls: 12§.

- «Item, li donà ma muler lo dia de les Latanies¹⁴⁷, 12§.
- «Item, li doní la vagília de Sansihó¹⁴⁸ 6 rayalls: 12§.
- «Suma l'altra platgua?: 15£, 2d.
- «Suma tot: 16£, 16§, 2d.
- «Hés-li degut per la fornada que he rebuda: 16£, 15§, 4d.
- «Resta a pagar: 10 diners.

Fol. 40- 44v¹⁴⁹

Fol. 45v

«Deu en Johan Montoliu per 6 escudelles pagès blau e 6 de pagès morisc: 1sou.

- «Item, per 2 librells bastrets e un librell dinall fes¹⁵⁰.
- «Item, per holes infantines per varnis¹⁵¹.
- «Item li prestí 6 rayalls: 12 sous.
- «Item, doní a senyer el picador per les¹⁵² holes de varnis: 2 sous.
- «Item, li doní a dit Johan, un ducat: 1£, 4§.
- «Item, doní al mosso 4 rayalls: 8§¹⁵³.

144. *Segueix en blanc.*
 145. *Correspon al 3 de maig.*
 146. *Correspon al 5 de maig.*
 147. *. Lletanies Menors, tres dies abans de l'Ascensió: 24 de maig.*
 148. *. Ascensió, 40 dies després de Pasqua: 27 de maig. El 13 de juny d'aquell mateix any Nicolau Reyner ja era mort.*
 149. *. En blanc.*
 150. *. Segueix en blanc.*
 151. *. Segueix en blanc.*
 152. *. Segueix <holes de varnis> interliniat.*
 153. *. A la línia del dessota segueix <Item, li doní a ell matex un ducat: 1£, 4§> cancel-lat.*

«Item, doní per a Pere Reyner 12 sous per en Johan Montoliu: 12§.

- «Item, doní per a ell matex per lo varnis, portar del¹⁵⁴ molí, un ducat: 1£, 4§.
- «Item, li doní a dit Montoliu la vagília dels Tres Reys d'Orient, 6 rayalls: 12§.
- «Item, li doní al mosso lo dia de sent Jolià¹⁵⁵, un rayall. Dits: 2§.
- «Item, dit dia doní a dit Johan un ducat: 1£, 4§.
- «Item, donà ma muler al moso, per en Pau, 8§.
- «Item, doní al mosso 3 rayalls: 6§.
- «Item, li doní per lo picador com cogé lo forn del daurat: 3§.
- «Item, doní al mosso com pintaren: 1§.
- : 6£, 19§.
- «Item, **bestrigí** com era malalt.
- «Item, per 2 parells de pahücs.

Fol. 46

«Deu en Montoliu, segons diu. Ell fa a mirar si és a 11: 14£.

- «Item més, dit dia li dexí un ducat: 1£, 4§.
- «Item, donà ma muler al moso 2 sous.
- «Item, doní al moso 3 rayalls: 6§.
- «Item, donà ma muler al moso, 4 sous.
- «Item, doní a dit Johan com rifaren, 2 sous.
- «Item, dit dia doní al moso, 1 lliura, 8 sous.
- «Item, li doní per rifar lo porsell, 2 sous.
- «Item, doní al moso lo dia de Carnestoltes¹⁵⁶, 10 sous.
- «Item, dit dia doní a dit Montoliu 6 rayalls, 12 sous.
- «Item, doní al mosso com matia axeta¹⁵⁷ al claret?, 4 sous.
- «Item, doní li lo primer disabta de Coresma¹⁵⁸, 1 lliura, 4 sous.
- «Item, li doní com va fer oles, escudeles grans per mi, 1 rayall per lo picador: 2 sous.
- «Item, doní al moso un ducat e mig, per ports, 1 lliura, 16 sous.
- «Item, li prestí 5 ducats per plom e estay: 6£.
- «Item, donà ma muler un ducat: 1£, 4§.
- «Item, donà ma muler al mosso, 6 rayalls: 12§¹⁵⁹.
- «Item, per 2 librells bastards¹⁶⁰.
- «Item, un librell dinall fes¹⁶¹.
- «Item, doní al moso com tiraven lo daurat, 8 sous¹⁶².
- «: 30£.

Fol. 46v

«Deu en Montoliu.

- «Vam contar ell e yo a 6 de abril 1519. És-ma tornador: 12£, 8§, 2d.
- «Item, dit dia li prestí un ducat e mig: 1£, 16§.
- «Deu 1 dotzena primpoch, 1 dotzena pagès, 6 doblers.
- «Item més, doní al mosso a 9 de abril, 1 lliura, 10 sous.

154. *. Segueix <varnis> cancel-lat.*
 155. *. Correspon al 28 de gener.*
 156. *Correspon al dijous 3 de març 1519.*
 157. *Segueix <al caiet?> interliniat.*
 158. *Correspon al dissabte 12 de març.*
 159. *Segueix <Item, per 2 parells de pahücs, 1 sou, 4 d>. ratllat.*
 160. *Segueix en blanc.*
 161. *Segueix en blanc.*
 162. *Segueix: 30£, 1 sou, 4 d. ratllat.*

«Item, doní al mosso 2 rayalls: 4§.
«:3£, 18§.

«Deu en Montoliu tots comtes fets comtant lo pintar, lo daurat e coura 2 forns: deu ducats e dos dinés. Dits: 12£, 2d.
«Item, 1 dotzena primpoch, 1 dotzena pagès, 6 doblerses.
«Item, li doní mig ducat dor lo dia que contàrem: 12§.
«Item, lo dia apres, doní al mosso 15 sous: 15§.
«Item, doní lo Disabta del Ram al mosso, un ducat e mig: 1£, 16§.
«Item, li doní per anar a Monsarat, 1 lliura, 16 sous.
«Item, doní a mossèn Falschó per garbons, 15 sous, 5 diners.
«Item, doní al moso per safra, 4 sous.
«Item, doní Agostí vench de Monsarat, 12 sous.

Fol. 47

«Item, deu més en Johan Montoliu per lo plom e estany, 5 ducats: 6£.
«Item, donà ma muler 1 rayall an senyer en Jacma, picador: 2§.
«Item, li donà ma muler al moso: 4§.
«Item, li donà ma muler la vagília de Sent Johan de Porta Latina, tres rayalls: 6§.
«Item, donà ma muler al moso: 2§.
«Item, li doní al moso un ducat e mig: 1£, 16§.
«Item, li doní al mosso lo sendamà de Sant Pons¹⁶³, 2 rayalls: 4§.
«Item, he donat a Johan Duran, de Sent Johan, per garbons, 1 lliura, 11§, 10d.
«Item, dit dia doní mig ducat en hor e 6 rayalls al mosso: 1£, 4§.
«Item, pres una negra, hobra, per 1 sou, 10 diners: 1§, 10d.
«Item, doní al mosso lo dissabta que avia buydat lo forn de val: 2£, 8§.
«Deu: 32£, 8§, 5d.
«Item més, li doní per pagar lo varnis de madò Monera, 5 ducats: 6£.

Fol. 47v

«Deu en Johan Montoliu.
«Comtarem ell e yo la fornada buyda al forn de na Monera a 27 del mes de mag 1519. És-ma tornador: 24£.
«Item, doní a Miró com enforjava lo forn del daurat: 4§.
«Item, doní all mosso lo dia cougé lo daurat, per comprar un gipó, un ducat e mig: 1£, 16§.
«Item, doní an Marquès: 1£, 4§.
«Item, doní per coplicasihons: 3d.
«Item, doní al mosso la vagília de Sansihó¹⁶⁴. Donà ma muler 3 rayalls: 6§.
«Item, dit dia doní a dit mosso 1 ducat: 1£, 4§.
«: 28 £, 14 §, 3d.
«Més deu ab partides: 12£.
«Suma: 40£, 14§, 3d.

«És-li degut per tot: 13£.
«Més li és degut: 16£, 17§, 2d.
«Suma: 29£, 17§, 2d.
«Deu: 40£, 14§, 2d.
«És-li degut: 29£, 17§, 2d.

163. Dia 13 de maig.

164. Segueix <donà ma> interliniat.

«:10£, 17§, 1d.

Fol. 48-49¹⁶⁵

Fol. 49v

«Deu lo seyer en Grabriell Sera, escudeler, segons se mostra per manut en lo *Libra de les Fornades* ab les cubertes de paper, per tot: 5£, 13§, 6d.
«Item més, li doní 12 sous de més per lo pintar lo daurat de més que m pintara 6 grosses escudeles comunes: 12§.
«Item més, pres 1 dotzena plats comuns de València: 3§.
«Item més, 1 dotzena plats de servir: 6§.
«Item més, un fogó gran: 6d.
«Item més, per una toreta de foradar corall: 10d.
«Item més, li prestí 852 garbons. Ell ma n'a tornats.
«Item més, per 4 costalls de romaní: 1§.
«Item, li ne prastats 150 garbons de casa en Bosch.
«Item, li he prestades 2 barangeres de varnis bo e mòlt e pastat e sech, de tres per dos.
«Item, per 4 dotzenes doblerses li prestí: 4§, 4d.
«Item, per 2 fogons: 1§.
«Item, per 2 graxoneres sisenes: 3d.
«Item, per 2 graxoneres sinquenes: 5d.
«Item, per 6 cantes de dos: 9d.
«Item, 7 ensiameres grans, fines: 6§, 6d.

Fol. 50

«Deg-li al dit Grabriell Sera, escudeler: 2£, 17§.
«Item més, un cortà e mig de cendra: 1§.
«Item més, un capallanat: 4d.
«Item, me na tornats 900 garbons.
«Item més, me donà 4 dotzenes escudeles blanques.
«Item, ma pintat 10 grosses. He-li dat 8§. Me naturat 12§.
Dits de fora: 12§.
«Item, per lo coura e parfillar, 8§. Me aturat 8§.
«Item més, m'a tornat 4 dotzenes doblerses: 4§, 4d.
«Item, per 4 costals de romaní: 1§.

Fol. 50v-52¹⁶⁶

Fol. 52v

«Deu lo senyer en Johan Codina, escudeler, segons se mostra tot per manut en lo *Libra dels Deutes*, en cartes¹⁶⁷.

Fol. 53-54¹⁶⁸

Fol. 54v

«Deu en Gauma Albó, escudeler, segons se mostra en lo *Libra de les Fornades*, tot per manut, de les cubertes de paper.

Fol. 55¹⁶⁹

Fol. 55v

«Deu en Pere Ros, escudeler. Li prestí 3 rayalls: 6§.

165. En blanc.

166. En blanc.

167. En blanc.

168. En blanc.

169. En blanc.

Fol. 56

«Deg-li: me ha pintat 6 dotzenes platarets comuns: 1§.

Fol. 56v

«Deu mon compara lo senyer Pere Arnau, garer.

«Item més, ell matex per hobra pres de casa mia, segons se mostra tot per manut al *Libra*.

«Item més, li prestí, li prestat tres vagades farina; cada vegada mig quintar. Com valia a 6§ rova, valria 1£, 16§.

«Item més, me deu en Falip¹⁷⁰, per la lansa s'a aturada: 18§.

Fol. 57r

«Deg-li a dit mon compara. Donà a mon cuyat, senyer en Safont.

«Item, donà hobra a la mia mossà, na Esparanssa, per 8§. Dits 8§.

«Item més, me donà hobra per 10§. Dits 10§.

«Es per lo més de [...] segons se mostra ab un paper està al pes.

«Item més, me donà hobra per 10§: 10§.

«Item més, me donà hobra per 30§ com per tres masades: 1£, 10§.

«Item més, me donà hobra per 8§, 3d: 8§, 3d.

«Item més, me donà hobra per 10§: 10§.

«Item més, me donà hobra per 10§: 10§.

«Item més, he rabut de dit compara lo dia de Carnestoltes 1515, segons se mostra ab un paper. És al conta d'en Mates: 19§, 5d.

«Item més, me donaren 5 rayalls per una masada: 10§.

Fol. 57v-58¹⁷¹

Fol. 58v

«Deu dit mon compara en Moret 6£, 19§.

«Item, dit dia li prestí quatra liures: 4£.

«Item, dit dia li doní un passífich: 1£.

«Item, com buydà 3 vaxells de tres e 4 vaxells de dos.

«Item, 1 dotzena ensabonadores de 3§. Dits 3§.

«Item, pres ell matex de casa per no sé qui, 3 peces de tres.

«Item, li doní 5 rayalls: 10§.

«Item, li donà ma muler 3 rayalls: 6§.

«Item, li doní 2 rayalls: 4§.

«Item, per lo port de la fornada: 1§, 3d.

«Item, pres mestra Planes, sastra, lo moso, una casolla de un diner: 1d.

«Item, doní un ducat per lenya: 1£, 4§.

«Item, li doní un ducat dobla per varnis: 2£, 8§.

«Item, mossèn Satores, una casola: 2d.

«Item, donà ma muler 3§. Dits 3§.

«Item, una lliura, 6 unces tinta: 3§, 6d.

«Item, per lo vi bo de michi mensa: 4§, 6d.

«Item per 2 sadasos molt grans: 2§.

«Item, li doní per tera e per ell: 12§.

«Item doní a son fill una ola: 2d.

«Item, pres la comara, per lo sastra,¹⁷² un sirull: 2d.

«Item, donà ma muler per tera e per ell: 4§.

«Item, pres 4 o 5 enpoles de vi: 2§, 6.

«Item més, li doní una jo per: 4d.

170. *Deu referirse a Felip Moret, gerrer.*

171. *En blanc.*

172. *Segueix <un sirull> interliniat.*

Fol. 59

«Deu mon compara en Moret. Es-ma tornador 7 lliures, 8 sous: 7£, 8§.

«Item, li doní dit dia tres ducats: 3£, 12§.

«Item, dit dia pres 2 ensabonadores de tres per dos e 2 libreles de tres per lo bisba: 2§, 2.

«Item, per 3 vaxells de l'altra fornada de tres: 8d.

«Item, 4 vaxells de dos: 8d.

«Item, 1 dotzena ensabonadores de 3 sous lexà en Bosch a l'hobrador: 3§.

«Item, pres ell mateix de casa un morter barat gran e 2 cantes de dos: 8d.

«Item, li prestí per lo flaquer per farina 5 ducats¹⁷³. Ha tornat 4 ducats.

«: 4£, 16§.

«Item, doní a [en Costa?] per tera: 6§, 6d.

«Item, pres ell mateix ab un mosso del bisba de *miqui mensa* una hola per 1 sou: 1 sou.

«Item, per una espassa mia ha vanuda, 14 sous, 6 diners.

«Item, doní a la comara, per les treves, 6 sous.

«Item, li donà ma muler 2 sous.

«Item, per a varnis, 2 lliures.

«Item, pres lo fill de mossèn Satores 1 sous, 4 diners.

«Item, li doní sinc liures: 5£.

«Item, per los halls, 10 diners.

«Item, per 3 carabases, 3 sous.

Fol. 59v

«Item més, deu en Moret, pres sa muler una hola de tres e una casola de dos e una cubartora.

«Item, li doní dos ducats: 2£, 8§.

«Deu mon compara en Moret. Comtarem lo dia de Santa Creu¹⁷⁴ de mag 1519. És-ma tornador 12£, 7§, 9d.

«Item, per una 1 dotzena hous grossa.

«Item, li doní un ducat no sé per què: 1£, 4§.

«Item, doní per lenya, un ducat: 1£, 4§.

«Item, per 2 coratans de tera: 1§.

«Item, li donà ma muler lo dia après de Sansihó¹⁷⁵, dos rayalls: 4§.

«¹⁷⁶A 13 de juny 1519, present Pere Genovès e Johan Martorell, notari, vingueren a compte la muller del dit defunt e lo dit Johan Moret, e fons vist tots comptes fets entre dit defunt e dit Johan Moret, y per lo semblant, compresa una fornada que la dona na Constança, muller del dit defunt, ha rebuda, que ha muntat onze liures, disset sous y dos dinés, e mig ducat que dita dona ha fet d'esmena al dit Moret; és stat trobat dit Moret reste debitor dues liures, setze sous y nou dinés.

«Dits 2£, 6§, 8d. Per ço, se fa la present memòria escrita de mà del dit Johan Martorell e soscrita de mà del dit Pere Faneres, die e any demunt dits. Yo Pere Yenovès so astat present tot lo demunt dit.

Fol. 60

173. *Segueix <ha tornat 4 ducats> interliniat.*

174. *. Correspon al dia 3 de maig.*

175. *. El dia de l'Ascensió.*

176. *. El paràgraf que va a continuació és una interpolació feta després de la mort de Nicolau Reyner, aprofitant un full en blanc al seu llibre.*

«Item, dit dia donà al dit Johan Moret per bestreta de la fornada té de fer, e aquella ha venuda a dita vídua, li donà dita vídua cinc ducats més, dos en or e dos mig ducats e dos ducats en reyalls, que per tot és 6 lliures.

«Item, los cinquanta-sis sous de la resta de compte posada en lo memorial fet lo die present: 2£, 16§.

«Item, li he donat més en diverses partides 7£, 18§, 6d, y en vi, 14£ més; per tot és: 8£, 12§.

«Die jovis, a 11 de agost M cinchcents y denou vinguí a compte ab lo dit Johan Moret e tots comptes fets fins a dita jornada compreses les partides predites que prenen compte de dasset liures, vint sous, y la fornada que des de lo die present ha rebuda, que ha muntat onze lliures, tres sous y nou dinés. És stat trobat dit Johan Moret per tot dit compte fins la present jornada de 11 de agost dit any és estat tornador dit Moret 6 lliures, 4 sous, 9 dinés: sis liures, quatre sous y nou dinés, e dit compte fonch fet present mossèn Miquel Cuberta, prevere, e Pere Dalmau, oller, present Miquel Cuberta, prevera, és stat fet lo damunt dit comta dia e any damunt dit.

«Deu dit Moret per resta de fi del dit compte fins lo present die: «6£, 4§, 9.

Fol. 60v-61¹⁷⁷

Fol. 61v

«Deu mon compara lo senyer en Johan Moret, garer, segons està escrit en lo *Libra de les Fornades* ab les cubertes de pragamí, en cartes 139: 17£, 9§, 5.

«Item, per los 10 dies li doní per les culeres. Feya comtar 4 cantes me té a donar que s'emportà de casa mia, fesos al coll: 6d.

«Item, li prestí a 10 del més de mag 1514 per a forment, 2 lliures.

«Item, li prestí a 17 de mag 30 sous per a forment. Diu que los 2 sous li prestí devia [il·legible] formenter: 1£, 10§.

«Item, a 27 de mag li prestí un ducat: 1£, 4§.

«Item, li prestí al segon dia feyer de Cincogenta 1514 vint e sinc sous. Dits, 1£, 5§.

«Item, per tres dinés de hous, dits 3 diners.

«Item, per sis dinés dels 10 dies li doní 6 diners.

«Item més, la vegília de Sent Johan de juny que contam a 23 de dit més 1514, 1 lliura.

«Item, li prestí la vegília de Sent Pere 1514, 2 lliures, 8 sous.

«Item, me ha dat en Mercer sabia ell, 3 sous: 3§.

«Item, dit dia demon dit pres tres dinés de hous: 3d.

«Deu lo que levà aquesta plasa del senyall avall: 9£, 10§, 6d.

«Deg-li de la fornada; li prestí a 30 de juny 1514, 6 lliures, 6 sous, 4 diners.

«Resta deure 3 lliures, 4 sous, 2 diners.

«Item, li e prestat 1 lliura, 8 sous.

Fol. 62

«Deg-li al dit mon compara lo senyer en Johan Moret, garer, tot lo que diu en los albarans e fets al seu *Libra*.

«Item, rebí de dit mon compara dit Moret a 30 del més de juny 1514 una fornada:

«8 dotzenes 6, librelles de 2 sous, 4 diners: 19§, 10d.

«2 dotzenes 6, librelles de 1 sou, 4 diners: 4§, 4d.

«6 dotzenes, caropicós a 8 diners dotzena: 4§.

«2 dotzenes 6, mortés de 2 sous, 4 diners dotzena: 5§, 10d.

«2 dotzenes, mortés barats grans, a raó de 2 sous, 6 diners:

5§.

«3 dotzenes mortés de 5 diners dotzena: 2§.

«8 dotzenes 6, anabòrnies ab 4 anses, a raó de 1 sou, 4 diners: 11§, 4d.

«8 dotzenes setres blanques, a raó de 1 sou, 2 diners dotzena: 9§, 4d.

«15 dotzenes 6, cantes de 1 sou, 4 diners: 1£, 8d.

«2 dotzenes 6, cantes de 1 sou, 4 diners: 3§, 4d.

«2 dotzenes 6, cantes de 2 sous, 4 diners: 5§, 10d.

«4 dotzenes, cantes de 8 diners dotzena: 2§, 8d.

«1 dotzena aufabagés, a raó de 2 sous, 4 diners: 2§, 4d.

«Un cova e 7 dinés barangeres, a raó de 10 sous: 15§, 10d.

«Un cova monidores de tres per dos: 10§.

«6 dines de geres de tres per dos: 5§.

«Suma a tota la fornada: 6£, 6§, 4d.

«És mudat a l'altra carta per què y no y cabia.

Fol. 62v

«Deu mon compara lo senyer en Johan Moret, 17£, 9§, 5d.

«Item, per los 10 dies li doní 6 diners.

«Item, li prestí 18 sous a la fira: 1£, 8§.

«Item, li prestí a casa sua per lenya, 36§. Dits, 1£, 16§.

«Item, li prestí a 18 de agost 1514: 12§.

«Item, li prestí a 28 de agost per a molra: 6§.

«Item, li prestí a 2 de setembra 1514: 4§.

«Deu mon compara en Johan Moret, garer: 17£, 9§, 5d. A donat hobra de tera no sé per quant. Ja té albarans: 17£, 9§, 5d.

«Item, per los deu dies li doní quan tiràs les culeres: 6d.

«Item, li prestí a 6 de setembre 1514 un ducat d'or. Dits de fora: 1£, 4§.

«Item, li prestí dit dia demon dit: 15§.

«Item, li prestí de bruch a 12 de setembre: 1£, 4§.

«Item, li prestí per lo picador a 13 de setembre: 3§.

«Item, li prestí a 16 de setembre 1514: 6§.

«Item, per molra 2 quintars vernís la vagília de Senta Tecla: 6§.

«Item, li prestí lo dia de Sent Jeroni 1514: 4§.

Fol. 63

«Deg-li una fornada al dit mon compara en Moret.

«Montava 7£, 5§, 9d.

«Doní la resta 3£, 3§, 9d.

«Deg-li al dit mon compara en Moret. Me donà una fornada; montava: 6£, 16§, 10d.

«Doní la resta 13§, 4d e li prestí dos ducats. **Ya so u escrit** l'altra part.

Fol. 63v

«Deu mon compara lo senyer en Moret, garer, 14£, 9§, 5d, emparò ell m'a dat no sé per quant. Ja té albarà. 17£, 9§, 5d.

«Item, li doní 10 dies que m quitas les culeres: 6d.

«Item, més li prestí un librell de tres per dos: 8d.

«Deu mon compare lo senyer en Johan Moret. Li prestí a 7 de novembre 1514, 2£, 8§.

«Item, li a portades en Marquès 2 càrregues tera: 10§.

«Item, li prestí per lo picador disabta a 14 de novembra: 6§.

«Item, per un quintar varnis d'en Tores: 18§.

«Item, li prestí per lo picador, 3§. Dits: 3§.

«Dit dia per a lenya, 30§: 1£, 10§.

«Item més li prestí bruch a 9 de noembra¹⁷⁸ 1514: 16§.

177. En blanc.

178. Segueix <1514> interliniat.

«Item, li donà ma muler dos rayalls: 4§.
 «Item, li doní yo dit dia dos rayals: 4§.
 «Item, escudeles e plats pres: 1§.
 «Item, per hous pres 6d.
 «Suma tot: 7£, 6d.

Fol. 64

«Rebí de mon compara en Johan Moret lo dia de la Traslasió de la Creu 1514 una fornada: 1 grossa, 2 dotzenes hobra de 2§, 4d: 1£, 12§, 8d.

«1 grossa, 3 dotzenes hobra de 2§, 4d: 1£.
 «6 dotzenes setres verdes grans: 12§.
 «3 dotzenes, 6 setres patites: 4§, 1d.
 «4 dotzenes mesures: 5§.
 «6 còvens e 1 diner: 3£, 10d.
 «11 ensabonadores de 4§: 2§, 8d.
 «3 barangeres molt grans: 4§, 6d.
 «Suma tot: 7£, 1§, 10d.

Fol. 64

«Deu lo seyer en Jacma Marsser, garer, segons se mostra per manut en lo *Libra dels Deutes*, 4 sous, 5 diners.

«Item, deu més lo senyer en Jacme Marser. Li lexí 150 garbons al mateix. M'ò a tornat que valen 6§. Dits, 6§.

«Més pres 3 mig cortés de vi: 1§, 6d.
 «Més pres 4 cadafos grans: 10d.
 «Més pres 1 dotzena librelles de tres: 2§, 6d.
 «Més pres 6 dotzenes pinsell: 3§.

Fol. 65

«Deg-li al seyer en Gauma Marcer, garer, un cànter de tres: **2,5 d.**; més 2 sitrilles de tres: 5d; més 3 setres blanques de tres: 7d; més 6 librells patits de cul agut: 1§, 6d; més 3 librelles de quotra sous, 11d; més 1 dotzena partera blanca: 1§, 4d.

«:4§, 11d.

Fol. 65v-66¹⁷⁹

Fol. 66v

«¹⁸⁰Dimecres a 29 de juny 1519 lo senyer en Pere Dalmau vingué a compte ab la donà na Constança, muller del dit defunct senyer en Nicolau Reynés, presents lo senyer en Pere Carles Cuberta, de la vila de Caldes de Montbuy, Pere Janovès e Johan Martorell, notari de Barchinona, y éss estat trobat que per resta y fi de tots comptes de fornades dades per dit Dalmau al dit *quondam* Nicolau Reyner fins lo die del òbit del dit defunct y totes pecúnias dades per dit *quondam* Nicolau Reyner al dit Dalmau és stat trobador que dit Dalmau és stat tornador al dit defunct y la heretat de aquell cinch liures, quatre sous y cinch dinés. Dits 5£, 4§, 5; per ço se fa la present memòria de mà de mi predit Johan Martorell, notari, y sotascrita de mà dels dits Pere Karles Cuberta y Pere Janovès, dit die, més y any, e ab lo present compte no se ha haguda rahó de hun compte que en temps passat fonch feyt entre dit *quondam* Nicolau Reyner y Pere Dalmau ab lo qual dit Dalmau li havie fet fer, per mà de Francesc Vilella, mercader, un albarà script en lo libre del dit Dalmau, sutz kalendari de quatre de març mil-cinchcents y set, ab lo qual dit Dalmau és fet debitor al dit Reyner de vint y nou liures, set sous, de les quals li paguà en dues partides, ço és,

179. *En blanc.*

180. *El text següent és una interpolació feta després de la mort de Nicolau Reyner, aprofitant una pàgina en blanc.*

sobre lo monestir de Montserrat, set liures, y sobre en Johan Miquel, nou liures, en manera que dit Dalmau per dit albarà resta debitor tretze liures, set sous, de les quals dit *quondam* Nicolau Reyner ha rebut segons que per partides de mà sua confessa haver rebudes escrites en lo libre del dit Dalmau dotze liures, tres sous y vuyt dinés, les quals deduïdes de dites trezte liures, set sous resta dit Dalmau de dit compte vint-y-tres sous y quatre dinés.

«De que totes dites restes junctes en huna suma, resta dit Dalmau debitor¹⁸¹ sis liures, set sous y nou dinés.

«Per mi, Pere Karlas Cuberta es verhyficat dit compta dit dia e any sobredit.

Fol. 67-69¹⁸²

Fol. 69v

«Deu lo senyer en Faran, garer¹⁸³.

Fol. 70¹⁸⁴

Fol. 70v

«Deu lo senyer en Pere Mates, garer, segons se mostra tot per amunt en lo *Libra de les Fornades*, ab les cubertes de paper.

Fol. 71

«Deg-li al dit senyer en Mates, garer.

Fol. 71v

«Deu mon compara lo senyer en Climent Cili, hollé¹⁸⁵.

«Som vanguts a comta el e yo la darera festa de Pascho comtam¹⁸ de abril any 1514. És-ma estat tornador tots contes fets fins dit dia: 10 lliures. Dites 10£.

«Item més, li donà madonà Roqua, revanadora, està devant locarer dels Caus, 1 sou, 7 diners.

«Item, per duas cargas prengí de la botiga; la huna era sua e l'altraera del senyer en Pug, e les hi pagades. E donat al traginer per l'asa, 6 diners.

«Item, per 4 còvens de girat e 4 còvens e mig de comte, 2 sous.

«Doní al traginer, a 13 de mag 1514, dos sous.

«Item, doní hobra a madò Roqua¹⁸⁶ dos sous dels talls; ell los aurà. Dits: 2§.

«Item, per una carafa de vi varmell 20 sous e 6 dinés de port. No comta lo loger dels baralls: 1£, 6 d.

«Item, pagà ma muler al traginer, a 6 de setembre 1514, 6 diners.

«Item, doní an Planes lo dia après de l'Àngel Costodi 1514, 5 diners.

«Item, pagí an Johan Gaschó la vagília de Sent Luch, 5 diners.

«Item, pagí an Johan Gaschó com rebí la for¹⁸⁷, 2 sous, 10 diners.

«Item, li prestí a 7 de janer 1515 dos ducats: 2£, 8§.

181. *Segueix <dit Dalmau> repetit.*

182. *Segueix en blanc.*

183. *Es refereix al gerrer Pere Ferran.*

184. *Segueix en blanc.*

185. *Segueix <sego> cancel-lat.*

186. *Segueix <dos sous> interliniat.*

187. *Deu referir-se a la fornada.*

«Item, pagí an Miquell, traginer, a 9 de març 1515, 5 diners.
«Item, pagí an Jacme Esteva per 7 viages, 2 sous, 10 diners.

Fol. 72

«Deg al dit mon compara lo senyer en Climent Cili, holer. Medonà a 13 de mag 1514 hobra de tera 4 còvens de girat e 4 còvens e mig de comte. Val tot: 3£, 15§.

«He-li donat 2 lliures. Resta deg-li 1 lliura, 15 sous.

«Item, me donà, a 6 de setembre 1514, 1 cova de girat e 1 cova de comte: 18§.

«Item, lo dia après de l'Àngell Costodi 1514, 1 cova de girat e 1 cova de comte e 22 copetes ab murons e 2 ab un muró: 1 £, 2§, 7d.

«Item, la vagília de Sent Luch 1514, 1 cova de girat e 1 cova de comte e 1 dotzena 6 plats de foch ben dolents: 19§, 10d.

«Item, rebí una fornada a 27 de noebre: 6 còvens girat e 6 còvens comú e 1 dotzena copes grans e 8 copes miganes e 4 dotzenes 6 coladós¹⁸⁸ e 3 dotzenes plats. Levà per tot: 6£, 11§.

«E-li dat 4 lliures, 11 sous.

«E m'aturat 2 lliures: 2£.

«Item, mig cova de hulls de bou: 3§.

«Item, a 11 de febrer 1515 un cova e mig de girat: 18§.

«Item més, dit dia, 3 copes fesces: 1§, 6d.

«Item, he pres a 9 de març¹⁸⁹ 1515, 1 cova de girat e 1 cova de comte. Vall 18 sous: 18§.

«Item, me donà an Banet Prats 23 panaderes sisenes; les demés e sinquenes, e 4 o 5 dinés cubartores.

Fol. 72v

«Deu mon compara en Cili, holer, 2 quintars varnis, lo un quintar gleva; l'altro manut. La gleva, a raó de 22 sous; lo manut, a raó de 18 sous. Vall 2 lliures.

«Deu mon compara lo senyer en Cili.

«Vam venir a comta ell e yo lo dia del Divendres Sant 1515. És ma estat tornador.

«Item, per lo carbó li doní 3 sous; a-mi dat mig quintar: 1£, 17§, 10d.

«Item, per 2 quintars varnis, 1 gleva e 1 quintar lavadís: 2£, 1§, 6.

«Item, li prestí un ducat: 1£, 4§.

«Item, per los 6 sous del gou? tenia dar a ma sogra. Ma sogra a dit sien de ma muler: 6§.

«Item, per la hobra vané per a la volta de València yo y fuy a l'estibar: 4§.

«Item, per un quintar gleva e 1 quintar manut: 2£.

«Item, li prestí 29 sous per 2 corteres de forment, a raó de 14§, 6 dinés cortera: 1£, 9§.

«Item, per un quintar gleva, 22 sous. Dits, 1£, 2§.

«Item li prestí 4 rayalls per lo mosso ara seu: 8§.

«Item, per 2 quintars gleva: 2 lliures, 4 sous: 2£, 4§.

«Item li prestí 3 rayalls per desampayar: 6§.

«Item, per 2 quintars levà, per 2 lliures, 4 sous: 2£, 4§.

«Item, per 2 quintars levà, per 2 lliures, 4 sous: 2£, 4§.

«Item, per lo carbí li doní 3 sous. Tramés-ma mig quintar de carbó: 1§, 6d.

«Suma tot: 17£, 11§, 10d.

Fol. 73

«Deg-li al dit mon compara lo senyer en Climent Cili, 4

dinés de girat: 2 sous, 8 diners, 12 dinés de cubartores: 4 sous, 6 copes: 2 sous, 6 diners.

«Item més, 4 graxeres -diu que non són sinó dues- grans fesces e sense anses. Totes són fesces: 1 sous, 8 diners; 5 graxeres de 5 sous dotzena: 2§, 1d.

«Item més, 3 dinés de girat: 2§.

«Item, 7 rodones: 2§.

«Item, un diner de casoles de rodell: 8d.

«Deg-li 16 sous.

«Deu mon compara en Cili tot lo comta demun dit: 17 lliures, 8 sous: 17£, 8§, 4d.

«Item, li prestí al gocha?

«Ha pres 9 quintars gleva e 2 quintars lavadís.

«Jo tinc por que no n'aga pres més. Fa a mirar al seu libra.

«Resta deu 16 lliures, 14 sous, 10 diners.

Fol. 73v

«Deu en Climent Cili. És-ma estat tornador 1 lliura, 17 sous, 10 diners.

«Item, per lo carbó li doní 1§, 6. A-mi dat mig quintar: 2§, 6d.

«Item, per 2 quintars varnis, gleva e lavadís, 2 lliures.

«Item, li prestí un ducat. Dits 1£, 4§.

«Item, per los 6 sous del gou te a dar **aia?**: 6§.

«Item, per la hobra **vané** per a Valencia: 4§.

«Item, per 1 quintar gleva e un quintar manut: 2£.

«Item, li prestí per 2 corteres de forment: 1£, 9§.

«Item, li prestí 29 sous: 1£, 9§.

«Item, li lexí un quintar gleva: 1£, 2§.

«Item, li prestí 4 rayalls per donar al moso: 8§.

«Item, per 2 quintars gleva: 2£, 4§.

«Item, li prestí 3 rayalls per **desampayar**: 6§.

«Item, per 2 quintars gleva: 2£, 4§.

«Item, per 2 quintars gleva: 2£, 4§.

«Item, per 2 quintars gleva: 2£, 4§.

«Item, per 6 viages pagí an Johan Gasquó: 2§, 6d.

«Item, per un diner de girat hi manquè: 8d.

«Item, li prestí a 2 de Janer 1516, 8 sous.

«Item hi manquava un diner girat e 1 caragolí: 9d.

«Item, més 3 sinquenes e 2 sisenes: 9d.

«Item, pagí an Johan Gasquó 2 viages: 10d.

«Item, li prestí lo dia s'embarquà 3 rayalls: 6§.

«Item, pagí an Jordi, traginer, 1 sou, 3 diners.

«Item, per lo vi pres en Banet **Entrapor**: 1£.

«Item, prestí a la comara com era a mal 36 sous e 20 sous. És per tot: 2£, 16§.

«Item, per 10 còvens de girat, a raó 13 sous: 6§, 10d.

«Item, per 4 grosses, 6 dotzenes de comta, a raó de 13 sous: 2£, 17§, 6d.

Fol. 74

«Aquest comta és d'en Climent Cili. Fa a comtar lo comta bax primer.

«Deg-li a dit Climent Cili 4 **còvens** de girat: 2£, 8§.

«Item més, 2 còvens de comte: 12§.

«Item, mig cova de comte: 3§.

«Item, un cova de girat: 12§.

«Item, un cova de comte: 6§.

«Item, 2 dotzenes plats e 1 dotzena, 6 copetes: 5§, 1d.

«Item, 6 copes patites: 2§.

«Item, un cova e 5 peces de girat: 3§, 4d.

«Item, 12 dinés de conte e 4 aportò la mossà: 4§.

«Item, me donà com aga vanuda la varema: 2£.

188. *Segueix <e coladós> repetit.*

189. *Segueix <1515> interliniat.*

«Item, prengí lo dia que s'embarquà 3 còvens de girat: 1£, 16§.
 «Item, dit dia 12 dinés de comte: 4§.
 «Item, 6 librelles foradades: 8d.
 «Deg al dit Climent Cili. Aquest és lo comta primer. Primo 4 dinés de girat: 2§, 8d.
 «Item, 12 dinés de comte cubartores: 4§.
 «Item, 6 copes: 2§, 6d.
 «Item, graxeres grans feses e 4, am 2 sensa anses: 3§.
 «Item, 5 graxeres de 5 sous: 2§, 1d.
 «Item, 3 dinés de girat: 2§.
 «Item, 7 enfantines ab 4 anses el dix com rodó: 2§, 4d.
 «Item, un diner de casoles de rodell: 8d.
 «Item, m'a dat com és vangut de Malorqua 4 ducats e un cova de girat e un cova de comte e 9 panaderes e 6 graxeres de corter. Diu que leva 23sous, 4 diners. És per tot: 5£, 19§, 4d.
 «:15£, 9§, 1d.

Fol. 74v

«Deu lo senyer en Mateu Alies, oler.
 «Deu mon compara lo senyer en Climent Cili, holer. Som vangutsa comta ell e yo lo primer de janer 1518. És-ma estat tornador, 13 lliures: 13£.
 «Item, los 15 sous heren bax sota lo comta. No'ls hi a mesos: 15§.
 «Item, per los sis sous no eren trets **de fora. En Sitriles dea los hi metria**: 6§.
 «Item, de les 5 lliures, 13 sous, 3 diners no u a comptades 13 sous sinó 5 lliures, 13 sous.
 «Item, per los 8§, 6d dels ports, pagí entra tres voltes: 8§, 6d.
 «Deu dit compara per hobra pres¹⁹⁰ desós dita: 1 grossa pagès, 7§; 4 grosses, comta, 62§; 2 dotzenes librells dinals, 32§.
 «:4£, 11§.
 «Item més, pres dit compara a 16 de agost, any 1518, 1 grossa, mortés de dos, 18§; 9 dotzenes setres de tres, 22§, 6 diners; 3 dotzenes setres de dos, 4§, 6d; 1 dotzena librels dinals, 16§: 3£, 1§.
 «: 7£, 12§.
 «Segons està al caxó ab dos papes larchs. És per tot: 7£, 12§.
 «Item, pres la mossa del seyer en Sitriles una gera per 5§, e mon compara en Cili, 2 barangeres de 4 sous. Leva 5§, 8d. És per tot: 7£, 17§, 8d.

Fol. 75-76¹⁹¹

Fol. 76v

«Deu en Toni Cabs, holer. Li prestí un rayal. Dits: 2§.
 «Item, li prestí a 16 del més de mag 1514 sis rayalls. Dits: 12§.
 «Item, li prestí 2 rayalls: 4§.
 «Item, li prestí un sou: 1§.
 «Item, li prestí 2 rayalls: 4§.
 «Item, li prestí lo dia de Sent Masia¹⁹² 1515: 9d.

Fol. 77

«Deg al dit Toni Cabs, holer, 7 dotzenes libreletes foradades: 1§, 4d.
 «Deg-li, a gornits fogons: 8§, 4d; 10 dotzenes **ab los de coura**: 10d; 7 dotzenes fogons; 3 dotzenes fogons: 2§, 6d.

Fol. 77v-78¹⁹³

Fol. 78v

«Deu lo senyer en Pere Dalmau, oler, del comta vell està escrit en lo *Libra del Deutes*, en cartes 2. Tinc-na albarà.
 «Deu lo senyer en Pere Dalmau, oler.
 «Item més, del comta con ell som vanguts a conta ell e yo lo dia de Sent Yordi 1514. És-ma estat tornador 4£, 18§. Dits: 4£, 18§.
 «Item més, deu lo senyer en Pere Dalmau de la darera volta que li prenia les fornades; m'és estat deutor 33§, 1d: 1£, 13§, 1d.
 «E més, per un quintar lavadis pres après: 18§.
 «Item, una graxonera gran: 1§, 5d.
 «Item més, pres dit Dalmau segons està tot per manut ab un paper tinc al caxó: 17§, 8d.
 «Item, pres 1 dotzena cantes de dos e 1 dotzena cantes patits: 2§, 3d.

Fol. 79

«Deg-li al dit Pere Dalmau. Li prengí un cova de girat e un cova de comte, e li dat un ducat. Dits: 1£, 4§. Resta deg-li 12§.
 «Deg al dit Dalmau 20 casoles de l'ambí¹⁹⁴ totes feses al coll: 4§, 8d; més, 12 dinés de girat: 8§; més 3 rodons: 8§; més 21 casetes: 2§, 4d; més 2 dinés casoles comte: 8ds; més 2 fogons: 8d; més un cova panaderes: 10§.

Fol. 79v

«Deu mon compara lo senyer en Johan Moret. Li prestí a 18 de novembre 1514 un ducat: 1£, 4§.
 «Item, li prestí 3 rayalls: 6§.
 «Item, li prestí per lo San Saber: 19§, 6d.
 «Item, li prestí 3 rayalls: 6§.
 «Item, li prestí per a bruch 36§. Dits: 1£, 16§.
 «Item, dit dia li prestí 4§, 6d ab ous: 4§, 6d.
 «Item, li prestí an Banet, són fill: 6§.
 «Item, per a ell matex comprà: 2§.
 «Item, lo dia après per lo picador: 4§.
 «Item, li prestí an Banet lo disabte de la tornaboda de Sent Pau: 6§.
 «Item, per tera li donà en Marquès: 6§.
 «Item, per 7 mig 6 cortés de vi, 1§, 9d: 1§, 9d.
 «Item, li prestà ma muler 6§, 8d: 6§, 8d.
 «Item, per a varnis comprà ma sogra, 1£, 14§.
 «Item, li prestí yo per a ragoles: 2£, 2d¹⁹⁵.
 «Item, doní a dos hòmens 26£: 1£, 6§.
 «:9£, 9§, 9d.

Fol. 80

«Rebi una fornada de garer de mon compara en Moret a 13 de febrer 1515: 5 dotzenes, 6 hobra de 3 sous: 19£, 11d; 2 grosses, 6 dotzenes, 6 hobra de 2 sous: 2£, 8d; 5 dotzenes 7, setres verdes grans: 4§; 5 dotzenes, 3 setres patites: 3§, 4d; 6 còvens, a raó de 10§: 3£.
 «:6£, 17§, 10d.

Fol. 80v

«Deu mon compara en Moret. Vam venir a comta ell e yo a

190. *Segueix <desós dita> interliniat.*

191. *Segueix en blanc.*

192. *Segueix <1515> interliniat.*

193. *Segueix en blanc.*

194. *Cassoles d'alambí.*

195. *Segueix <Item per dos dines de hous> ratllat.*

16 de febrer 1515. Ell ma davia 9£, 9§, 9d e yo li devia 6£, 17§, 4d. Resta deu tots comta fet: 2£, 12§, 5d.

- «Item, donà ma muler a mestra Jacma, pi¹⁹⁶cador: 8d.
- «Item, li prestí a dit Moret dos ducats: 2£, 8§.
- «Item li prestí lo primer die de Coresma 1515: 4§.
- «Item, li prestí lo dia de Sent Masià: 4§.
- «Item, li prestí 3 rayalls a 29 de febrer¹⁹⁷ 1515: 6§.
- «Item, li e prestat a dit Moret 28§. Dits: 1£, 8§.
- «Item, per una càrrega de tera d'en Marquès lo Vell: 5§.
- «Suma: 7£, 7§, 1d.

Fol. 81

«Rebí una fornada de dit compara a 7 de march 1515. Primo: 3 grosses, 3 dotzenes 6, hobra de 1 sou, 4: 2£, 11§, 8d; 6 dotzenes, 6 hobra de 2 sous, 4£, 15§, 2d; 5 dotzenes librelles feses, a raó 1 sou, 4: 6§, 8d; 5 dotzenes, 6 libreles, a raó de 9 dinés: 4§, 1d; 3 tores granetes per 5§.

- «Suma: 6£, 2§, 7d.
- «Deu resta. Deu dit Moret tots comtes fets: 1£, 4§, 5d. Dits: 1£, 4§, 5d.
- «Item, li prestí dit dia que comptarem a 15 de march 1515: 2£, 8§.
- «Item més, per la hobra pres en Viulas: 14§.
- «Item, pres hobra per 2 sous, 3 dinets. Dits: 2§, 3d.
- «Item, per 2 quintars lavadís: 1£, 16§.
- «Item, li prestí un ducat e mig: 1£, 16§.
- «Item, li prestí 3 rayalls. Dits, 6§: 6§.
- «Item, los 8d de mestra Jacma: 8d.
- «Deu: 8£, 6§, 3d.
- «Fa a mirar si és axí; yo no u e comtat.
- «Deg 5£, 3§, 5d.
- «Resta deu: 3£, 2§, 7d.
- «Item, li prestí 2£, 8§.
- «Dit dia.

Fol. 81v

«Deu mon compare en Moret de resta tres liures dos sous e set Dits: 3£, 2§, 7d.

- «Item, li prestí dit dia dos ducats: 2£, 8§.
- «Item, li prestí lo dia après Sent Jordi: 6§.
- «Item més li prestí un ducat lo dia de Santa Creu. Serví per leyna, dea: 1£, 4§.
- «Item, li prestí dissabta a 3 de mag: 6§.
- «Item, li prestí per a comprar farina a 10 de mag: 4§.
- «Item, per un quintar lavadís: 8§.
- «Item, doní a Gauma per a molra: 3§.
- «Item, per dues càrregues de tera de ???: 10§.
- «: 8£, 11§, 7d.
- «16£, 11§, 8d.
- «3§, 3d.
- «16£, 13§, 11d.

Fol. 82

«Rebí una fornada a 20 de mag 1515. Primo 2 grosses, 10 dotzenes hobra de dos: 2£, 8§, 4d; 2 grosses, 3 dotzenes 6, hobra de tres: 2£, 16§, 2d; 4 còvens e 9 dinés: 2£, 7§, 6d. Aufàbies e alfabragés: 16§.

«Deu mon compara lo senyer en Moret. És estat tornador: 26§, 7d: 1£, 7§, 7d.

- «Item, li prestí un ducat: 1£, 4§.
- «Item, per una casola de l'ambí: 4d.
- «Item, per un librell de tres: 3d.
- «Item, per un cànter de tres: 3d.
- «Item, per un librell de tres per dos: 8d.
- «Item, una graxera e 1 casola de rodell: 3d.
- «Item, una baranguera gran: 2§, 2d.
- «Item, li prestí la vagília de Sincogema: 2£, 8§.
- «Item, li prestí 3 rayalls per sotarar la xi[queta?]: 6§.
- «Item, li prestí lo diyous après Corpo Crist: 6§.
- «Item, li prestí la vagília de Sent Johan juny Degollat: 1 quintar lavadís: 1£, 6§.
- «Item, li prestí un ducat: 1£, 4§.
- «Dits: 8£, 18§, 9d.

Fol. 82v

«Deu mon compara en Moret. Vam venir a comta ell e yo a 21 del més de julioll 1515.

- «És-ma estat tornador tots comtes fets: 2£, 3§.
- «Item, li prestí a 24 de julioll 1515 un ducat. Dits: 1£, 4§.
- «Item, per 4 ensabonadores de 4 sous: 1§.
- «Item, per una ensabonadora de tres per dos: 8d.
- «Item, li prestí un ducat per a ell per despendra: 1£, 4§.
- «Item, per lo Fayoll, li doní per les tayforetes com pres an Simó Fajol, escudeller: 2§.
- «Item, li prestí un ducat per a ¹⁹⁸leyna a 2 de agost¹⁹⁹ 1515: 1£, 4§.
- «Item, li prestí lo dia de Sent Just e Pastor²⁰⁰: 6§.
- «Item, li prestí la vagília de Sent Ipòlit²⁰¹: 10§.
- «Item, li prestí lo sendamà de Sant Roch²⁰² any 1515 per a forment: 1£, 4§.
- «Item més, li doní 5 rayalls; dea que no bastaria: 10§.
- «Item, li prestí lo dia que tancà lo forn la vagília de Sent Bartomeu²⁰³ 1515: 10§, 6d.
- «: 8£, 19§, 8d.

Fol. 83

«Deu mon compara en Moret. Vam vanir a comta ell e yo lo dia de Sent Agostí²⁰⁴ 1515. Ell ma davia 8£, 19§, 8d, e la fornada levava 6£, 3§. Resta deu: 2£, 16§, 8d.

- «Item, li prestí dit dia un ducat: 1£, 4§.
- «Item, li prestí a 5 de setembra 1515 un ducat: 1£, 4§.
- «Item, li prestí 3 rayalls: 6§.
- «Item, li prestà ma muler: 7§.
- «Item, li prestà ma muler: 4§.
- «Item, li prestí yo per sotarar sa fila: 6§.
- «Item, per un quintar de gleva: 1£.
- «Item, li prestà ma muler 3 rayalls: 6§.
- «Item, doní al Ros, tiratera, com era mallalt, quatre sous: 4§.
- «He dada hobra an Rovell per 3§.
- «Deu. Suma tot: 8£, 11§.
- «Deg: 7£, 14§, 8d.
- «Desta deure: 1£, 6§, 3d.

- 198. <Leya> per llenya.
- 199. Segueix <1515> interliniat.
- 200. Correspon al dia 6 d'agost.
- 201. Correspon al dia 12 d'agost.
- 202. Correspon al dia 16 d'agost.
- 203. Correspon al dia 23 d'agost.
- 204. Correspon al dia 28 d'agost.

196. Segueix <cador> interliniat.

197. Segueix <1515> interliniat.

«Item, per una pimentera: 4§.
«Resta deu: 1£, 2§, 3d.
«Deg-li 1 dotzena cantes de dos e 1 dotzena de patits: 1§, 8d.

Fol. 83v

«Deu mon compara en Moret. Vangerem a comta ell e yo a 28 del mes de octubra 1515. Ell ma davia 8£, 11d, e yo li devia 6£, 18§, 8d. Resta deu 1£, 2§, 3d.

«Item més, una sarvidora gran: 2§.
«Item, per una pimentera **costam**: 4§.
«Item, com comptarem los 10§, 8d li prestí 4§: 1£, 12§, 3d.
«Deu mon compara en Moret. Vam venir a comta ell e yo a 13 juny 1516. Devia'm 6£, 19§, e yo li devia a ell 9£, 14§. Resta devia-li 2£, 15§, e les i e dades, e dit dia li prestí un ducat: 1£, 4§.
«Item, pres hobra per: 1§, 4d.
«Item, pres una sarvidora: 4d.
«Item, un test gran de clavells: 6d.
«Item, doní an Cases un ducat: 1£, 4§.
«Item, doní an Balester per 2 sachs d'als: 8§
«Item, li prestí 2 ducats per a varnis: 2£, 8§.
«Item, li prestí dos dies après Sent Johan: 10§.
«Item, per los 12£ d'en Lagostera, oler: 12§.
«Item, li prestí 7 rayalls: 14§.
«Item, per tirar la hobra a casa, 3§, 9d [leva?]

Fol. 84

«Deg-li 1 dotzena cantes de dos, 1£, 4d, e 1 dotzena cantes patits, 8d.
«Item, 8 cantes de tres. Ni a de fesos. No u comte sinó 6, 1£, 2d; e 1 dotzena cantes patits, 8d; e 1 dotzena cantes de tres, 2£, 4d; e 1 dotzena, 6 cantes de dos sous, e 3 ensabonadores dinalls, 2£, 6d.
«Suma tot: 10§, 8d.

«Deu mon compara en Moret. Vam venir a comta ell e yo. Són estats cabals ab 20£ que me aturat del comta vell.
«Item, dit dia li prestí 2 ducats: 2£, 8§.
«Item, dit dia, un ducat: 1£, 4§.
«Item, li prestí un ducat: 1£, 4§.
«Item, li prestí per a varnis: 2£.
«Item, li prestí 6 rayalls: 12§.
«Item, deu Pau Lagostera, 12£: 12§.
«Item, deu Marquès 6 rayalls. Dits: 12§.
«Item, li prestí 6 rayalls: 12§.
«Per l'asa, del loger: 8d.
«: 8£, 12§, 9d.

Fol. 84v

«Deu mon compara²⁰⁵ en Moret a 19 de setembra 1516. Rebí una fornada. Levava 8£, 14§, 9d, e ell ma davia 8£, 12§. E-li **tornat 2§, 3d**. Resta: 2§, 3d.
«Item, dit dia li prestí 3 ducats: 3£, 12§.
«Item, li prestà ma muler lo dia de Sent Miquel²⁰⁶, 2 rayalls: 4§.
«Item, pres la mosa de mosèn Satores: 5§, 6d.
«Item, li prestí un ducat: 1£, 4§.
«Item, li prestí 6 rayalls: 12§.
«Item, li prestí 2 ducats per varnis: 2£, 8§.
«Item, li prestí tres rayalls: 6§.

205. *Segueix <en Moret a 19 de setembra 1516> interliniat.*

206. *Correspon al dia 19 de setembre.*

«Item, li prestí 2 rayalls per a tinta: 4§.
«Item més, li prestà ma muler 6§.
«: 9£, 3§, 9d.
«Lavava la fornada. Prengí 11£, 1§, 8d.
«Resta li doní. Li era tornador 1£, 7§, 11d.

Fol. 85

«Deu mon compara²⁰⁷ en Moret.
«Li prestí lo dia de Senta Aulària del més de octubra²⁰⁸ any 1516 dits en Moret, 4 ducats: 4£, 16§.
«Item, per una hola gran de cambra e una librela de tres e una de dos e una altra hola gran de cambra e qu'està pres abans que la demon dit: 4§, 5d.
«Item, doní a n'aquel qui tirà tera ab en Gaume. Li e dat 4£, 6d e m'aturat 2£, 6d: 7§.
«Item, li doní coranta sous per a varnis: 2£.
«Item, li prestí 6 rayalls e ma muler 2 rayalls. Són 8 rayalls; per tot: 16§.
«Item, li prestí 7 rayalls: 14§.
«Item, li prestí un ducat: 1£, 4§.
«Item, per l'asa e li prestí a la pasquataria: 8d.
«: 9£, 17§, 8d.

Fol. 85v

«Deu mon compara en Moret. Vam venir a comta ell e yo la vagília de Senta Losia²⁰⁹ 1516. Monta la fornada 9£, 8§²¹⁰. Ell ma davia 9 £, 17§, 6d. Resta deu 9§, 6d.
«Item, li prestí dit dia que contarem, 3£, 12§, tres ducats e un ducat més. Dea qu'els avia manester: 1£, 4§.
«Item, li prestí 6 rayalls: 12§.
«Item, pres mossèn Tores: 1§.
«Item, li prestí 46§per a varnis: 2£, 6§.
«Item, per en Marquès: 6§.
«Item, per un cortà castanyes: 1£, 4d.
«Item, li prestí 6 rayalls: 12§.
«Item, li prestí 6 rayalls: 12§.
«Item, li prestí 2 rayalls: 4§.
«Item, li prestí seta diners: 16d.
«Item, per l'asa: 8d.
«Item, hobra²¹¹ per en Marquès havia presa:
«Item, li prestí 5 ducats: 6£.
«: 10£, 1§, 10d.
«: 9£, 8§, 8d.
«: 13§, 2d.

Fol. 86

«Deu mon compara. Vam venir a comta ell e yo a 22 de janer 1517. Devia 10£, 1§, 10d, e yo li devia de la fornada 9£, 8§, 8d.
«Resta deu dit compara: 13§, 2d.
«Item, li prestí 5 ducats: 6£.
«Item, li prestí: 12§.
«Item, li prestí: 10§.
«Item, li prestí deu sous: 10§.
«Item, per a varnis, 2£ e ma muler, 4§: 2£, 4§.

207. *Segueix <en Moret> interliniat.*

208. *Correspon al dia 21 d'octubre.*

209. *Correspon al dia 12 de desembre.*

210. *Segueix <e yo> ratllat.*

211. *Segueix <per en Marquès> interliniat.*

«Item, li prestí lo disabta de Carnastoltes²¹²: 10§.
 «Item, li prestà ma muler 8§ e 8d d'obra **prengera**: 8§, 6d.
 «Item, li prestà: 2§.
 «Item, li prestà: 3§.
 «Item, li prestà: 3§.
 «Item, per lo loger de l'asa: 8d.
 «Deu mon compara en Moret. És-ma estat tornador: 4£, 18§,
 8d.

«Item, li prestí 6 rayalls: 12§.
 «Item, li donà ma muler disabta mori²¹³ ma naboda: 2§.
 «Item, li donà per lo laynader per la leyna: 1£, 4§.
 «Item, li prestí un ducat. Dits, 1£, 4§.
 «Item, li prestí per abrich, 2£.
 «Item, li prestí 6 rayalls: 12§.
 «:9£, 12§, 8d.

Fol. 86v

«Deu lo senyer en Blay, compara de ma muler, Fabregades, segons està escrit en lo *Libra de les Fornades* ab les cubertes de paper: 1£, 3§.

«Item més, deu li prestà ma muler tres passifichs. Dits: 3£.
 «Dits de fora: 3£.

Fol. 87²¹⁴**Fol. 87v**

«Deu mon compara²¹⁵ Moret, en Casamiquela, garer. Li prestí lo Disabta Sant 5 ducats d'or. Té albarà li e fet de ma mà: 6£.

«Item, per lo rayal li prestà ma muler: 2§.
 «Item, li prestí per a varnis: 2£.
 «Deu mon compara en Moret, segons apar ab un paper. Ere a la bosa ho té tot per manut: 10£, 4§.
 «Item, li prestà ma muler 3 rayalls: 6§.
 «Item, li prestà ma muler a 14 de mag 1517, 2 rayalls: 4§.
 «Item, per a cafoll, 2 quintars: 2£.
 «Item, per a tinta, un rayall: 12§.
 «Deu dit compara en Moret. Comtarem ell e yo a 22 de mag 1517. És-ma tornador 4£, 9§, 7d. Dits, 4£, 9§, 7d.
 «Item, li prestí dit dia un ducat: 1£, 4§.
 «Item, per 2 quarteres e miga de forment, a raó 15 sous quartera: 1£, 17§, 6d.

Fol. 88

«Deu mon compara en Moret. Li prestí a 7 de mag 1518, 3 ducats: 3£, 12§.
 «Item, per los setsa sous nos axò oblidarem. No són ducats: 16§.
 «Item, pres sa muler més e de tres fornades una ensabonadora de tres per dos e cantes de dos: ... §
 «Item, pres són fill ara una casola de quotra dinés e una aubòrnia: 8d.
 «Item, li prestí 3 rayalls: 6§.
 «Item, li prestí 3 rayalls: 6§.
 «Item, pres són fill 2 aubòrni[es]
 «Item, li prestí 2 rayalls: 4§.
 «Item, li prestí 3§ per en Tavarner: 3§.
 «Item, li prestí un ducat: 1£, 4§.

«Item, li donà ma muler un rayal: 2§.
 «Item, li doní 5 rayals: 10§.
 «Item, li doní al lanyader del bruch: 1£, 4§.
 «Item, li doní hobra a mossèn Satores [il·legible]
 «Item, li doní 3 rayalls: 6§.
 «Item, li doní varnis: 1£.

Fol. 88v

«Deu mon compara en Moret 4£, 8§. Dits 4£, 8§.
 «Item, lo rayall d'en Marquès li doní lo lansoll tenia panora²¹⁶.
 «Item, per un quintar gleva de Sardenya: 14§, 4d.
 «Item, per 12 quintars gleva de Falset: 2£.
 «Item, li prestí un ducat: 1£, 4§.
 «Item, doní un ducat an Pere Ganovès: 1£, 4§.
 «Item, doní al sabater un sou, e al picador, 5 sous.
 «Item, li doní un rayal e lo diumenge 5§. És per tot: 7§.
 «E més dit dia, un rayall, dea non avia prou, per farina: 9§.
 «Item, per en Salom pres librells: 2§.
 «Item, per mossèn Satores, pres 2 oles de tres e 1 casola de dos: 8d.
 «Item, li doní 3 rayalls: 6§.
 «Item, li donà ma muler: 3§.
 «Item, li prestí per a farina 5 rayalls per los 5§ havia a donar [?]
 «Deu dit Vidall.
 «Li doní 3 rayalls après dels 4§. Està escrit bax de tot: 6§.
 «Item, li prestí lo dia que cohïa, 2 rayalls: 4§.
 «Item, li donà ma muler lo dia après que a cuyt: 2§.
 «Item, li doní lo disabta après: 2§.

«Deu en Gaspar Vidal.

«És farmansa mon compara en Moret. Li prestí sobra una corega d'ergent e un anell, 2 liures. Dites 2£.
 «Item, li prestí 8 rayalls: 16§.
 «Item, li donà ma muler 2 rayalls: 4§.
 «Item, li donà per a molra lo vernís: 1§.
 «Item, per lo picador: 4§.

Fol. 89/v²¹⁷**Fol. 90**

«Deu dit mon compara en Moret. Vam vanir a comta lo dia de Sent Hipòlit 1518. És-ma estat tornador²¹⁸: 8£, 6§, 8d.
 «Item, li prestí dit dia 14§, 2d.
 «Item, li doní lo dia de Nostra Dona de Agost²¹⁹ 3§, e un rayall, dit dia: 5§.
 «Item, li donà ma muler 2§ e yo 1§. És: 3§.
 «Item, dit dia li doní 12§: 12§.
 «Item, li doní lo dia de Sent Agostí: 12§.
 «Item, li prestí 2£, 2§ sobre 4 culeres: 2£, 2§.
 «Item, li doní 1 sou de tinta: 1§.
 «Item, doní a 2 cortans forment, més 1 cortà e mig: 1£, 6§, 3 + 8§.
 «Item, li doní: 6§.
 «Item, 2 geretes per en Planes, sastra: 1§, 8d.
 «Item, per 14 cortés de vi pres segons és aubarà: 1£, 4§.

212. Correspon al dia 21 de febrer.

213. Segueix <ma naboda> interliniat.

214. Segueix <Des li al dit> ratllat.

215. Segueix <Moret> interliniat.

216. Segueix <2§> ratllat.

217. Falten per error de numeració del mateix Reyner.

218. Segueix <7£, 19§, 6 d.> ratllat.

219. Correspon al dia 5 d'agost.

«Item, li doní lo divendres après Nostra Dona²²⁰ de setembra: 4§.
 «Item, li doní 2 rayalls: 4§.
 «Item, per lo loger de l'assa, en Jordi: 8§.
 «Item, li doní lo dia de Senta Creu: 4§.
 «Item, dimecres per a comprar holives, 1 rayall: 2§.
 «Item, doní a Pere Ganovès 4 rayalls: 8§.
 «Item, a Gauma, picador, un rayall: 2§.
 «Item, per una aufàbia per en Planes, sastra: 10d.
 «Item, li doní a Moret un sou: 1§.
 «Item, li doní 2 ducats per lo forment: 2£, 8§.
 «Item, li doní dit dia 2 rayalls: 4§.
 «Item, doní a Gauma com comprava l'obra negra: 2 s.?
 «Item, doní a Gauma: [2?], 8d.
 «Item, li doní lo dia de Senta Tecla 2£ [...]

Fol. 90v

«Deu mon compara. Vam venir a comta ell e yo a²²¹ de setembra²²² any 1518. És-ma estat tornador 6£, 18§, 6d.
 «Item, donà ma muler 2 rayalls: 4§.
 «Item, per un quintar gleva de Falset: 1£.
 «Item, per una 1 liura de tinta: 1§.
 «Item, li doní com [és] vangut: 1£, 4§.
 «Item, li donà ma muler l'altra volta no u comptarem; està escrit de la mà d'en Pere ab lo paper; deg l'assa: 2§.
 «1 quintar Sardenya d'en Codina: 14§.
 «Deu lo senyer [...] Moret tots comtes fets fins a 15 de desembre: 2£, 17§, 10d.

«Item, li doní dit dia 2: 6£.
 «Item, li doní 2 quintars Falset: 2£.
 «Item, per una grasala e 1 cànter: 1§, 4d.
 «Item, per mestra Planes.
 «Item, per mossèn Satores.
 «Item, per mestra Planes 1 cànter²²³ clos: 3[§, 4d]?
 «Item, per lo rayall de les caldatares? li donà ma muler 2§.
 «Item, doní al fill de mossèn Satores una ola de 4 dinés: 4d.
 «Item, pres al [...] e 1 barangera [...]
 «E [...]
 «Item, donà ma muler com pres lo [il·legible]

Fol. 91

«[Deu] lo senyer en Gaspar Vidal, escudeler, segons està escrit ab un paper de mà d'en Pere Ganovès. És per tot: 4£, 9§.
 «Item més, li prestí 6 rayalls: 12§.
 «Item, li donà ma muller 2 rayalls: 4§.
 «Item, li donà an Pere Ganovès dels diners d'en Salui, 6 rayalls: 12§.
 «Item, li doní 2 rayalls: 4§.
 «Item, li donà ma muler 2 rayalls: 4§.
 «Item, li doní a sa garmana, an Marquès: 2§.
 «Item, li doní a sa garmana 2 rayalls: 4§.
 «Item, per 10 lliures, 2 unces estay, a raó de 2§, 7d: 1£, 6§, 6d.
 «Item, li doní lo dia comprí l'estay, 2 rayalls: 4§.
 «Item, per lo plom comprí 2 lliures: 7§, 6d.
 «Item, li donà ma muler 3 rayalls: 6§.
 «Item, li donà ma muler a sa garmana: 4§.
 «Item, li donà ma muler a sa garmana: 4§.

«Item, li doní a 2 de setembra, 2 rayalls: 4§.
 «Item, li doní la vagília de Nostra Dona de setembre 2 rayalls: 4§.
 «Item, doní a sa garmana la vagília de Santa Creu, 2 rayalls: 4§.
 «Item, li doní lo dia de Santa Creu 3 rayalls: 6§.
 «Item, li doní lo dia de Sent Mateu [...]
 «Item, li doní com so estat vangut de Mallorca.
 «Item, li doní a 7 de octubra 2 rayalls: 4§.
 «Item, li doní lo dia après de les [il·legible]: 12£, 12§.
 «Item, deu dit Vidall la vagília dels Morts, per safra: 4§.
 «Item, li donà ma muler com yo no hera, 2 rayalls, e un sach d'als per 6d: 4§, 6d.
 «Item, per los garbons serviren per cramar.
 «Item, doní an Paralada per tera²²⁴ 4§, e [a n'en Gauma?] picador, 3§, e a ell matex, 4§.
 «[Item, li doní lo?] dia de senta Catarina 1 rayall e lo disabta a pres un rayall. És per tot: 4§.
 «Item, a 21 de desembra [...] all [...]

Fol. 91v

«Deu mon compara [...] comptarem a [...] ell e yo.
 «Devi[a] [...] 6£, 15§ e yo li devia 10£, 10§, 11d. Resta deu 5£, 15§. Dits: 15£, 15§.
 «Item, li doní dit dia tres ducats: 3£, 12§.
 «[Item], doní un rayall a [...]: 2§.
 [...]
 «Item, pres mossèn Satores 1 casola de rodell [...]
 «Item, pres [...] librells.
 «Item, li doní [...]
 «Item, li doní per [...]
 «Suma: 19£, [6§?]

220. Segueix <de setebra> interliniat.

221. Segueix un espai en blanc.

222. Segueix <sete> ratllat.

223. Segueix <clos> interliniat.

224. Segueix <per tera> repetit.

7

LA PISA BLAVA BARCELONINA "FETA A L'ANTIGA", DURANT ELS SEGLES XV-XVII

7.1. DETERMINACIÓ I CRONOLOGIA DE LA PRODUCCIÓ

La pisa blava anomenada “gòtica”, “d’influència moresca” o “blau de Barcelona” ha estat objecte d’una memòria de llicenciatura elaborada per Montserrat Parera, de la qual n’hi ha publicada una síntesi [PARERA, 1997: 125-145], però la sistematització completa de l’obra blava barcelonina dels segles XV - XVII està a mig fer. Caldria actualitzar la tipologia bàsica, ja que hi manquen formes i, per contra, caldria eliminar de la tipologia publicada alguns perfils corresponents a produccions “italianitzants” del segle XVII²²⁵.

A la síntesi publicada per Parera també s’hi recullen diverses taules tipològiques amb les principals decoracions de la pisa blava del període esmentat, que també caldria actualitzar, en el mateix sentit.

Ens apremem a dir, però, que no tota la pisa blava del segle XV - XVI que es coneix ha de ser forçosament barcelonina; no podem oblidar que també es va elaborar pisa blava d’aquest tipus a Reus, Vilafranca del Penedès, Tarragona, Lleida i, potser, també a Girona, si bé la difusió territorial d’aquestes altres produccions blaves no creiem que fos la mateixa que la de la pisa barcelonina, sinó d’àmbit més local o comarcal.

De l’existència d’una producció de pisa blava primerenca barcelonina, amb una forta influència de Paterna-Manises, n’hi ha notícies des del principi del segle XX, quan se’n van trobar molts fragments a diversos llocs de la ciutat de Barcelona: a la plaça del Duc de Medinaceli, al carrer del Marquès del Duero (actualment, l’avinguda del Paral·lel) i en unes obres de

remodelació de l’edifici de les Drassanes.

Acabada la Guerra Civil (1936-1939) es van publicar els primers articles sobre la ceràmica recollida en aquestes troballes: Francesc de Paula Bofill (1941) i Batllori & Llubià (1949). Posteriorment també s’hi varen interessar altres investigadors, com fou el cas de Joan Ainaud de Lasarte (1952), Lluís Maria Llubià (1967) o Alexandre Cirici (1977), tots ells esmentats a la bibliografia final.

Quin nom caldria atorgar a aquesta producció barcelonina blava? Blava “gòtica”, “moresca” o “blau de Barcelona”?

Cap de les tres denominacions s’acaba d’ajustar bé al que va representar aquesta producció de pisa. Som del parer que el nom més apropiat –tot reprenent la nomenclatura tradicional, que parla d’“influències”– seria el de pisa blava barcelonina d’influència valenciana, entenent com a valenciana la pisa elaborada a diverses localitats situades a l’entorn de la capital de l’antic regne de València: Paterna, Manises, Mislata, València, etc.

El nom que li proposem li escau perfectament. Per una banda, evita relacionar aquesta pisa únicament amb la ciutat de Barcelona, tot i ser-ne el principal centre productor a Catalunya i, per altra, defuig haver d’emprar termes que més aviat generen una certa confusió. El nom de “blau gòtic” seria, en tot cas, pel fet de coincidir aquesta producció amb l’època del gòtic, però no s’hi aprecia cap característica formal ni cap decoració que recordi, ni remotament, l’art gòtic. I quant a moresc, també ho era la pisa decorada en verd i morat i bona part de la pisa daurada, tant pel que a les formes –que són d’origen levantí– com pels motius decoratius.

Així, doncs, parlarem de pisa blava catalana –o, en el nostre cas, barcelonina– d’influència valenciana. Si fossin d’un altre centre productor, només caldria canviar el nom de “barcelonina” pel de la corresponent localitat: reusenca, vilafranquina...

225. Per exemple, els perfils que figuren a la taula II, núm. 1160 i 1170, així com les decoracions de la làmina IX, núm. C1.1, C1.2, C2 i C3.

d'influència valenciana, però, insistim, la immensa majoria d'exemplars coneguts deuen ser barcelonins.

Si ens fixem, però, en el nom que figura a l'inici d'aquest apartat, parlem de pisa blava "feta a l'antiga". Si més no, amb unes paraules similars s'hi varen referir les persones que varen redactar la tarifa de preus de 1655, per diferenciar-la de la pisa que es feia, aleshores, a la ciutat. Amb això no volem assegurar que encara es continués fent pisa blava d'influència valenciana a Barcelona a mitjan del segle XVII, però de ben segur que encara es deuria comercialitzar aquest tipus de pisa. De fet, Parera proposa datacions de fins a, més o menys, els anys 20 del segle XVII, ja que encara se'n troba amb una certa abundància en contextos arqueològics d'aquella època, de manera que les dues produccions –l'antiga, amb influència valenciana– i la "moderna", d'influència lligur deurien conviure durant un cert període de temps.

Tradicionalment, la cronologia d'aquesta producció blava feta "a l'antiga" s'ha situat entre l'inici del segle XV –els fragments de pisa blava suposadament trobats en el rebliment d'una volta de l'hospital de la Santa Creu de Barcelona datada del 1406-1414– i el segle XVI, però a l'article de Montserrat Parera abans esmentat s'hi precisa millor la cronologia general. Parera "estira" el ventall cronològic de la pisa blava d'influència valenciana pels dos extrems: vers al final del segle XIV i fins a la primera meitat del segle XVII.

Per la part alta de la cronologia, segueix la hipòtesi de Llubià, qui relaciona aquesta producció en blau amb la presència de terrissers valencians a la capital catalana, al final del segle XIV [LLUBIÀ 1967: 139, 152-153]. Caldria verificar-ho amb noves dades. És possible que tinguin raó, però al nostre entendre hi ha un "hiatus" cronològic entre aquestes primeres produccions blaves, que copien les formes i les decoracions de la pisa barcelonina en verd i morat, i la producció característica del segle XV. Estaríem parlant d'unes tres dècades. També afirma Parera que "*no comença a ser important fins a mitjan segle XV en endavant, data que s'adiu amb les referències documentals coetànies*" [PARERA, 1997: 135].

Exactament. Al nostre parer, estaríem parlant de dues produccions diferents de pisa blava: la més antiga, que seria la continuació del que es feia a Barcelona al segle XIV (formes i motius decoratius), i una de posterior, amb formes i decoracions semblants a la producció blava de tipus més popular feta a la zona lleuantina.

Segons la majoria dels investigadors, la prova que demostra una producció blava "gòtica" a Barcelona a l'inici del segle XV és la pisa procedent de l'interior dels carcanyols de les voltes de l'hospital de la Santa Creu, d'on va extreure una gran quantitat de pisa blava d'influència valenciana. El problema és que no hi ha manera de determinar de l'interior de quina volta varen sortir aquests fragments de pisa blava. L'edifici de l'esmentat hospital fou objecte de diverses ampliacions en el decurs dels anys. A mitjan del segle XV s'hi va construir una capella. Segons explica Ainaud: "*Pero el repertorio más completo –es refereix a la pisa blava barcelonina– lo proporcionan las piezas (...) que constituían el relleno de la bóveda de una capilla de la segunda mitad del siglo XV en el antiguo Hospital de la Santa Cruz*" [AINAUD, 1952: 121]. Així, doncs, parla d'una capella de la "*segunda mitad del siglo XV*", i no pas de les voltes de l'inici del XV.

Que tinguem notícia, per ara no s'han trobat fragments de pisa blava barcelonina d'influència valenciana a cap context

arqueològic datat del primer terç del segle XV. Les mostres més antigues són de cap a mitjan del segle XV, de manera que la probabilitat de vincular aquestes ceràmiques blaves amb l'arribada a Barcelona dels gerrers de la nissaga dels Ximeno, procedents de la vila de Manises, és força plausible, i amb aquesta hipòtesi argumenten el nom i la cronologia de la producció a la qual ens estem referint. Si això és correcte voldria dir que les primeres mostres de pisa barcelonina blava –les que imiten les formes i les decoracions de la pisa decorada en verd i morat– no suposarien el precedent de la pisa blava de mitjan del segle XV, sinó que estaríem parlant de dues produccions desvinculades una de l'altra.

És significativa l'escassa presència de pisa blava barcelonina en el jaciment del Castell Vell de Llinars del Vallès (només 48 fragments), en un context tancat datat del 1448 [MONREAL, BARRACHINA, 1983: 124-126].

Un altre jaciment tancat que ha proporcionat mostres de pisa barcelonina blava de tipus "valencià" és el del castellet de Gotmar (Callús, el Bages), destruït en el decurs de la guerra civil catalana de 1462-1472. A les excavacions que s'hi van dur a terme es varen trobar fragments d'escudelles blaves i de servidores amb decoracions d'alàfies, zigues-zagues, radis i motius florals. També, fragments de pitxers blancs, així com ceràmica procedent de Paterna-Manises [CAIXAL, PANCORBO, 2003: 634-642].

En el castell de Montsoriu, aquest tipus de pisa blava s'associa amb el moment de canvi de propietari del castell, quan es va donar un termini de tres dies per evacuar-lo. L'any 2007, en el decurs de l'excavació de la cisterna de la bestorre est del pati d'armes, aparegué un important conjunt de materials abocat al seu interior. Es tracta de més de 400 objectes que formaven part de l'aixovar del castell a mitjan segle XVI. El *terminus ante quem* del conjunt es data de vers 1570. No s'hi va trobar cap fragment de pisa barcelonina blava o policroma del tipus dit d'influència del renaixement italià. Ja ens hi referirem més endavant.

Per la part alta, les troballes de pisa blava d'influència valenciana en algunes excavacions permeten fer allargar la durada d'aquesta producció fins més enllà del 1600, com afirma Parera. Cita les troballes efectuades per Jordi Amigó en contextos de vers 1602, les de Albert López Múllor al castell de Castelldefels (1588 i 1611) i per ella mateixa en contextos de vers 1620. A Vilafranca del Penedès va aparèixer pisa blava del mateix tipus en un obrador datat d'entre 1553-1634 [ROIG, et al. 1994: 647].

Donada la llarga durada d'aquesta producció, que comprèn gairebé dos segles, no és gens fàcil determinar quines ceràmiques blaves barcelonines d'influència valenciana serien del segle XV i quines del XVI o XVII. És obvi que el pas d'un segle a l'altre no deuria comportar absolutament res: les mateixes formes i decoracions s'estarien fent al 1499 i al 1501, però a mesura que ens anem apropant al segle XVII s'hauria, al nostre parer, d'apreciar una certa evolució de la decoració.

Un jaciment que pots ser la clau és el castell de Montsoriu. Hem observat atentament la pisa blava barcelonina que s'hi ha trobat i vegem com alguns motius decoratius, molt comuns entre la pisa blava del segle XV, ja no apareixen al castell, com per exemple, la decoració a base d'alàfies, que és completament absent.

7.2. L'APORTACIÓ DE LES FONTS DOCUMENTALS

Entre l'any 1459, en què s'esmenten únicament dos "blanquers d'obra de terra" a Barcelona –Jaume Ximeno i

Jaume Belluga– i la mort de Nicolau Reyner, el 1519 es deuria consolidar la producció d'obra blava a la ciutat.

Ja hem explicat que Francesc Reyner va importar centenars de milers de peces des del port de València, durant al darrer terç del segle XV. El mercader Francesc Reyner, traspassat l'any 1501, tenia un estructura comercial molt ben muntada, amb socis al port de València –els Requení i els Nadal– que el mantenien permanentment en contacte amb els productors d'obra daurada de Manises.

No sembla que el seu fill, que va morir relativament jove, aconseguís fer rutilar l'empresa del pare amb la mateixa solvència, de manera que després de la mort de Francesc no es va tornar a recuperar el ritme d'importacions valencianes. Malgrat això, en alguns inventaris *post mortem* d'altres escudellers o de gerrers barcelonins del primer terç del segle XVI s'esmenten encara gerres i cossis plens d'obra daurada valenciana. Alguns d'ells foren antics col·laboradors dels Reyner, com per exemple, Jeroni Albanell.

La documentació referent a les assegurances marítimes de l'inici del segle XVI són una prova de l'encara actiu comerç de ceràmica des de València fins a Barcelona. L'any 1502 el corredor d'orella Ferran Bardagí, ciutadà de Barcelona, en nom d'Alfons Bardagí, corredor d'orella, el seu fill, va fer una assegurança sobre cossis plens d'obra de terra carregats en fusta a la platja de València per dur-los fins a Barcelona. Salvador Betran, mercader, manifestà haver rebut 2 lliures per 100 ducats d'or de l'assegurança. Uns mesos més tard els mateixos protagonistes embarcaren esparteria i obra de terra a València per dur-les fins a Barcelona. També, el mercader Gaspar Ros manifestà haver rebut una lliura per 50 ducats d'or de l'assegurança²²⁶. El 1507, Joan Morell, ciutadà de Barcelona, va assegurar diversos caps d'obra de terra de València, 260 barrils d'anxova i sardina, 65 quintars de pega, draps i obra de terra, per carregar a Tarragona, part de la pega a Eivissa i la resta, a Barcelona, per dur-ho tot fins a Palerm, Messina o Nàpols. El mateix any es va assegurar obra de terra i esparteria per carregar a València i dur-la fins a Cotlliure o a la platja de Canet de la Marenda. Miquel Sardà, esparter, habitant a València, va assegurar esparteria i obra de terra que Pere Barceló, esparter de València, va carregar a València per dur-la a Sant Feliu de Guíxols o a Roses²²⁷. I com aquests, podríem seguir amb altres exemples del mateix tipus.

Una altra prova de l'arribada i comercialització d'obra de terra valenciana a Barcelona durant la primera meitat del segle XVI la proporciona el cas de l'escudeller Gabriel Muntaner. Quan va morir l'any 1545, a l'inventari dels seus béns s'esmenta una nodrida varietat de ceràmiques daurades d'origen valencià juntament amb producció local²²⁸.

El fet que en alguns jaciments catalans de la segona meitat del segle XV aparegui barrejada la pisa blava valenciana amb la barcelonina sol generar una certa confusió en el moment de determinar la procedents dels fragments recollits. Generen dubtes els fragments de plats amb ala amb un tipus de decoració

blava molt senzilla semblant a la que es va fer a centres valencians, com ara Paterna. Les anàlisis de pastes haurien de poder resoldre aquesta qüestió.

No sembla que els Reyner importessin pisa blava des de València, sinó només pisa daurada. Ara bé, els Reyner no foren els únics mercaders que importaven pisa des de València, de manera que si ells no n'importaven, altres mercaders potser si que ho feien.

A l'apartat anterior hem tingut ocasió de saber els noms que rebien les peces de pisa blava d'influència valenciana. Procurarem relacionar aquests noms amb peces reals, procedents, majoritàriament, de jaciments arqueològics, o de peces que es conserven en algunes col·leccions públiques o particulars, molt poques per cert, ja que no tenen gaire interès estètic.

Per altra part, no podem oblidar que no tota la producció blava barcelonina d'aquella època consistia en peces que formaven part de la vaixel·la de taula. També es va iniciar una producció de rajoles decorades amb el pigment que donava lloc al color blau, així com la producció de pots blaus destinats als especiers, com es demostra en la composició de les fornades lliurades a Francesc Reyner. És interessant el fet que la comanda de pots blaus l'efectués un especier, i no pas un apotecari. Els molt escassos pots blaus del segle XVI no duen cartella amb el nom del producte que contenien, excepte un pot, força tardà, que pertany a la col·lecció del monestir de Pedralbes on s'hi pot llegir la llegenda "*Veratrum album*".

A les rajoles blaves barcelonines dels segles XV i XVI se'ls hi ha donat el nom de "rajoles gòtiques", ja que varen ser elaborades durant el període de vigència del gòtic a Catalunya, que comprèn fins tot el segle XVI.

Una ullada a les publicacions sobre el tema de les rajoles gòtiques catalanes posa de relleu les grans dificultats per poder-les datar amb una certa precisió. Amb quin criteri s'atribueixen al segle XV o al XVI? És possible afinar més les datacions dels exemplars de rajola blava del segle XVI? Hi havia encara rajola "gòtica" al segle XVII?

Si en el cas de la vaixel·la, la presència, o no, de determinats motius decoratius pot ser un referent per a afinar les datacions, en el cas de la rajola també observem algunes particularitats que caldria tenir en compte, per exemple, l'esgrafiament. L'esgrafiament consistia en fer saltar amb un punxó molt fi part de la decoració blava abans que fos cuita, de manera que les parts rascades quedaven en blanc. Amb l'esgrafiament es podien ressaltar alguns detalls de la decoració, com per exemple, a les fulles: les parts rascades indicarien a les nervadures. També es podien fer detalls tals com les parts d'un elm.

L'esgrafiament és un mètode de decoració força freqüent en les rajoles de paviment i en els pocs exemplars de pots blaus del segle XVI que han arribat fins als nostres dies. Seria molt interessant poder acotar cronològicament l'inici d'aquest tipus de decoració.

La documentació referent a Francesc Reyner ha aportat alguna dada molt interessant. L'any 1490 Gaspar Moner li va lliurar una fornada: «*Que havia cuit amb les rajoles de l'infant*»²²⁹. Es refereix a Enric d'Aragó i Pimentel. El 1491, una altra fornada «*Que lo restant foren rajoles blanques per al R. S. bisbe de Urgell*» (Pere

dubte, Gabriel Muntaner.

229. ACB, *Extravagantium*, Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 106r. Data de la fornada: 20 desembre 1490.

226. AHPB, Pere Triter, *Liber ... maritimarum et mercantium numero tercius decimus*, 1502, maig, 14 – 1502, novembre, 22, fol. 42r i 82r.

227. AHPB, Pere Triter, *Liber securitatum maritimarum et mercantium numero octavus*, 1497, agost, 31 – 1498, març, 24, fol. 87r, 170r i 188v.

228. El nom que apareix a l'inventari dels seus béns és Gabriel Muxiner, i amb aquest nom hi ha publicat part de l'esmentat inventari [PADILLA, VILA, 1995: 259-260]. Podem afirmar que el nom correcte és, sens

de Cardona)²³⁰.

Corresponent al final del s. XV i segle XVI hi ha molt poca documentació que informi dels noms dels mestres escudellers productors de rajola pintada. Que coneguem segurs, serien els següents:

Gaspar Moner (1479 -†1518)
Joan Trullàs (1495- †1517).
Pere Mates (el 1526 pinta rajola valenciana).
Onofre Espelta (1514 - 1560) (pinta rajoles pisanes).
Francesc Serra (1548 - †1592).
Bartomeu Cardenyes (1560 - †1600).

7.3. EVIDÈNCIES DE RAJOLES BARCELONINES DEL SEGLE XV I XVI

Del monestir de Montalegre (Tiana, el Maresme) són un conjunt de rajoles procedents del paviment del presbiteri de la cartoixa [FONT 1905: 69-70]. La decoració mostra unes lletres pseudocífiques amb una bordura trenada entrelaçada.

N'hi ha dos models: les rajoles sisavades i l'alfardó central, quadrat. Mostren un tipus de decoració desconeguda al País Valencià (fig. 46).

Les obres del monestir varen finalitzar l'any 1463. Segons el nostre parer, es tractaria d'una producció que té moltes probabilitats de pertànyer a l'obrador de Pere Ximeno.

També són força interessants, i enigmàtiques, les rajoles sisavades decorades amb un ram de joncs i un filacteri de molt difícil lectura, pintades a mà alçada. A la reserva del MUHBA (Museu d'Història de Barcelona) es conserva part d'un paviment que procedeix de l'antiga casa Padellàs, feta construir per Joan d'Hostalric Sabastida i Llull, que mostra l'emblema dels Sabastida (fig. 47). Es data d'entre 1497 i 1515. En el filacteri creiem llegir: "*I a més, bé e renaisansa*" (?). Han de tenir relació amb unes altres rajoles, iguals, que mostren el mateix ram de joncs però amb un filacteri diferent: "*Molt o ha qui la té*". Segons Font, procedeixen de l'ermita de Santa Magdalena de Conangle²³¹, a Roda de Ter, que es combinava amb les rajoles 242 i 243 que es mostren a la pàgina 182 del seu llibre [FONT 1905: 181]

Les rajoles amb l'escut dels Aguilera del Pla del Penedès, que no mostren esgrafiats, apareixen en una pintura del final del segle XV formant part del paviment de l'interior d'una estança²³².

Una rajola de paviment que pot proporcionar datació precisa és la que procedeix de la capella de sant Joan, a la seu de Tarragona, que es pot datar de vers 1520 (fig. 50). Mostra l'emblema del seu benefactor, el canonge Joan Poblet. Com es pot apreciar, la decoració blava està esgrafiada.

Una rajola (fig. 51) mostra l'heràldica Enríquez, potser la d'Aldonça Enríquez y Quiñones, casada amb Joan Ramon Folc

i Cardona, cosa que explicaria l'elaboració de la rajola en un taller barceloní. La datació seria de 1467-1520.

En un paviment del monestir de Pedralbes (Barcelona) hi ha una rajola amb la mateixa heràldica.

Les rajoles amb els emblemes d'abats i abadeses permeten precisar la cronologia de la decoració. Una rajola procedent del monestir de Montserrat (fig. 63) mostra l'escut de l'abat fra Pere de Burgos (1512-1536).

Una mica posterior són els diferents models de rajola de paviment procedents del castell de Vullpellac, datats d'entre el 1533 i 1539. No mostren decoració esgrafiada. Es tracta de les rajoles que va fer posar Miquel Sarriera al seu castell de Vullpellac, a prop de la Bisbal d'Empordà.

Existeix un conjunt de rajoles que mostren l'emblema dels Bolet, al costat de l'àliga, emblema dels Aguilera del Pla del Penedès. Aquestes rajoles blaves si que estan esgrafiades. Podrien datar-se de l'any 1535, quan el mercader barceloní Joan Bolet va fer restaurar el monestir de Sant Genís de Rocafort, a la parròquia de Santa Margarida. Segons una detallada descripció de l'època, l'altar major estava cobert amb un drap de setí marcat amb el dibuix de tres bolets. Un document posterior, de 1551, diu que feia uns anys que l'església estava molt malmesa i que l'havia fet reconstruir Joan Bolet: "*A ses pròpies expenses ha fet reedificar y obrar les dites sglésies, amb sos altars i retaules, ornaments y vestidures, y la sglésia de baix estarà reglada tota de rajola de València*" [PAGÈS, 1992: 140].

Moltes altres rajoles blaves es poden datar gràcies a l'heràldica que mostren. Aquest seria el cas de la rajola amb l'emblema de Pere Caçador (fig. 48), senyor de la Torre Pallaresa i dels castell de la Roca i de Balsareny (1560-1576), segons es pot comprovar comparant la decoració amb la del segell publicat per Ferran de Sagarra (fig. 49)

A la fig. 54 es mostra un model de rajola procedent de dos llocs diferents. Les de la fotografia són de Santa Maria del Roure, comarca de l'Alt Empordà. Segons Anna Maria Griessenberger, directora de les excavacions, es dataria de vers 1532-1536. Un altre model igual es va trobar al convent de Montsió (Barcelona), i es data de vers 1535.

Una extraordinària rajola de paviment mostra l'escut de la Llotja de Mar (Barcelona). Possiblement sigui obra del gerrer Pere Mates. Es dataria de vers 1533 (fig. 56).

Un altre escut identificat és el que figura a la rajola procedent d'un paviment del monestir de Santes Creus (fig. 71), amb l'emblema de l'abat Jaume Valls (1535-1560); o el de la rajola amb l'emblema del monestir de Sant Pere de les Puelles a l'època de la seva abadessa Brígida Sapila (1521-1538) (fig. 74).

Font va publicar, l'any 1905, la seva coneguda obra sobre rajoles valencianes i catalanes. Entre els dibuixos de rajoles n'hi ha d'exemplars procedents de paviments del monestir de sant Jeroni de la Murtra. Una de les rajoles mostra una decoració heràldica que Font no va poder identificar.

Hem identificat el propietari de l'escut i hem fet una recomposició de com seria el paviment original. L'escut pertany a Juan Fernández Manrique de Lara, marquès d'Aguilar i virrei de Catalunya entre 1543 i 1553.

Les rajoles heràldiques procedents d'un paviment de la Casa de la Diputació del General foren elaborades en el taller de l'escudeller Onofre Espelta, l'any 1559. En va fer de blaves i

230. ACB, *Extravagantium*, Llibre de Comptes (Francesc Reyner), fol. 111r.

231. "La manca de seguretat de les monges, motivaren que entorn el 1450 la comunitat es traslladés a Barcelona, a la casa que fou de Gabriel Roca, al carrer de la Canuda, on s'establí el convent de germanes augustinianes". https://ca.wikipedia.org/wiki/Santa_Magdalena_de_Conangle [Consulta: 20.05.2015].

232. Segons una comunicació del Sr. Albert Velasco, a qui ho agraïm.

Fig.41: Rajoles procedents del paviment d'una sala de la cartoixa de Montalegre (Tiana).
Barcelona, vers 1463.
Atribuïda a l'obraor de Pere Ximeno.

Fig.42: Rajoles procedents del paviment de la casa Padellàs, construïda per Joan d'Hostalric Sabastida i Lull . Mostra l'emblema dels Sabastida.
Barcelona, 1497-1515
MUHBA, ref.:

Fig.43: Rajola amb heràldica de Can Aguilera del Pla del Penedès.
Barcelona final s. XV.
Museu del Disseny (Barcelona).

de policromes.

Les rajoles de paviment de les fig. 58 i 60 procedeixen del convent dels Àngels (Barcelona). Es poden datar d'entre 1562-1566. Mostren dos models diferents de calaveres.

La rajola de la fig. 52, procedent d'un paviment del castell d'Olost del Lluçanès, mostra l'armoria dels Peguera-Desbosc. Possiblement es tracti de Jacint de Peguera i Desbosc, mort l'any 1611. Seria, doncs, una rajola "gòtica" tardana.

Les rajoles de mostra poden datar-se amb una certa precisió en el cas de poder-les vincular amb rajoles heràldiques identificades. També caldria agrupar-les segons el model de la decoració pintada. per exemple, el model de sant Miquel

d'Olèrdola, molt divulgat, mostra versions en blau i en policromia (fig. 107 a 110).

La decoració està feta a base de nou circumferències secants, de manera que queden completes amb les rajoles que tenen al costat. En els interespais lliures hi ha pinyes esgrafiades i pàmpols.

El disseny d'aquest tipus de decoració té unes certes reminiscències amb les rajoles d'aresta sevillanes, que són contemporànies.

Un altre model molt conegut, del qual hi ha versions en blau i en policromia, és el del claustre alt del monestir de Montserrat. Es dataria del final del segle XVI-inici del XVII. L'estructura és

Fig.44: Rajola heràldica.
Barcelona, p. m. s. XVI. Heràldica Enríquez
(Aldonça Enríquez y Quiñones, casada amb Joan
Ramon Folc de Cardona?) En aquest, la datació
seria 1467-1520.
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.45: Rajola de paviment, procedent de l'actual
capella de Sant Ramon (abans, de Sant Joan
Baptista i Santa Caterina, màrtir). Catedral de
Tarragona. Mostra l'escut del seu benefactor, el
canonge Joan Poblet.
Barcelona, vers 1520.
Museu del Disseny (Barcelona), ref.:

Fig.46: Rajola de paviment procedent del monestir
de Montserrat, amb l'escut de l'abat fra Pere de
Burgos (1512-1536).
Barcelona, 1512-1536.
Museu del Disseny (Barcelona), ref.:

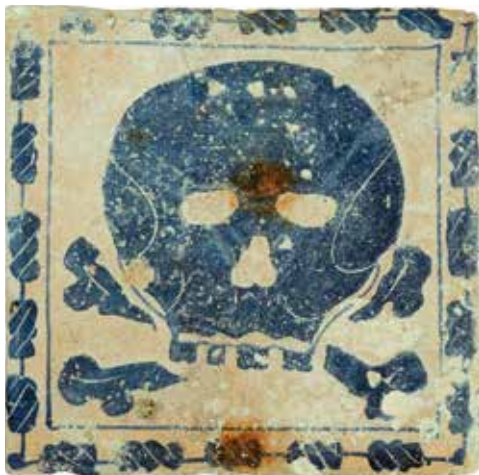

Fig.47: Rajola de paviment procedent del convent
dels Àngels.
Barcelona 1562-1566
Col. Mascort (Torroella de Montgri), ref:

Fig.48: Rajola de paviment procedent del
convent dels Àngels.
Barcelona 1562-1566
Col. Mascort (Torroella de Montgri), ref:

Fig.49: Rajola heràldica.
Barcelona, segona meitat s.XVI.
IHS (emblema dels jesuïtes).
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.50: Rajola heràldica (15x15 cm).
Segona meitat segle XVI.
Procedència: una casa del carrer de la Baixada
de Viladecols (Barcelona).
Museu del Disseny (Barcelona).

*Fig.51: Rajola de paviment amb l'escut de la Llotja de Mar (Barcelona)
Possiblement, Pere Mates, gerrer.
Barcelona, vers 1533.
Col. Llorens.*

*Fig.52: Grup de rajoles sisavades i alfardó central, amb l'emblema del cordó de sant Francesc i ocells.
Barcelona, segon terç s XVI.
Segons Font i Gumà, Procedeixen del claustre superior del convent de Nostra Senyora de Jerusalem (Barcelona).
MUHBA.*

semblant a l'anterior. Enlloc de nou circumferències hi ha nou figures geomètriques de vuit costats format per quarts de cercle.

Algunes rajoles d'aquest tipus de mostra presenten, també, decoracions de grutescs als quatre angles, un tipus de decoració d'estil renaixentista desconeguda a Barcelona abans de l'arribada de Lorenzo de Madrid. Per això, les fem posteriors al 1596.

Lorenzo de Madrid es va associar amb l'escudeller barceloní Pere Serra, entre 1608 i 1611, per elaborar rajola pintada i rajola gravada (aresta). Pere Serra va morir abans de 1628.

Proposem datar aquest model de rajola d'entre 1596 i 1628.

El tercer model molt divulgat correspon al de can Cabanyes (Argentona). N'hi ha en versió blava i en policromia. Està formada per quarts de cercle. La circumferència es completa amb les rajoles del costat, però per poder veure l'efecte del conjunt calen quatre grups de quatre rajoles. Aleshores es formen cinc circumferències senceres, quatre mitges circumferències i quatre quarts de circumferència, un a cada angle.

Relacionem aquest model amb els dos anteriors, tots tres relacionats amb la producció de rajola d'aresta sevillana. El datem de la primera meitat del XVII, ja que una de les composicions mostra un motiu vegetal relacionat amb la producció del taller on va treballar l'escudeller Onofre Rodergues, mort entre 1639 i 1644.

UNA PRODUCCIÓ DE RAJOLA GRAVADA

Des de fa temps que són conegudes unes rajoles de color verd i blanc fetes amb motlle, com les rajoles de "cuenca" o aresta, elaborades en altres centres hispànics: Triana, Toledo, Muel, Valladolid o València.

A Catalunya no n'era tradició, i, pel que sembla, aquesta tècnica no va tenir gaire èxit. Se'n coneixen molt pocs exemplars, sempre en blanc i verd.

El document d'associació entre Lorenzo de Madrid i l'escudeller barceloní Pere Serra, de 1608, esmenta la possibilitat d'elaborar rajoles gravades. Per això relacionem aquest tipus de rajola amb la presència del mestre toledà a Barcelona, al final del segle XVI i primeres dècades del XVII.

Fig.53: *Rajola*
Llegenda "Ego sum qui pecavi".
Barcelona, 1533.
Procedeix del castell de Vullpellac.
Col·lecció Mascort.

Fig.54: *Rajola amb heràldica Biure*
Barcelona, segon terç, s. XVI.
Procedeix del castell de Vullpellac.
Col·lecció Mascort.

Fig.55: *Rajola de paviment amb l'emblema de l'abat Jaume Valls (1535-1560) de Santes Creus.*
Col·lecció Mascort.

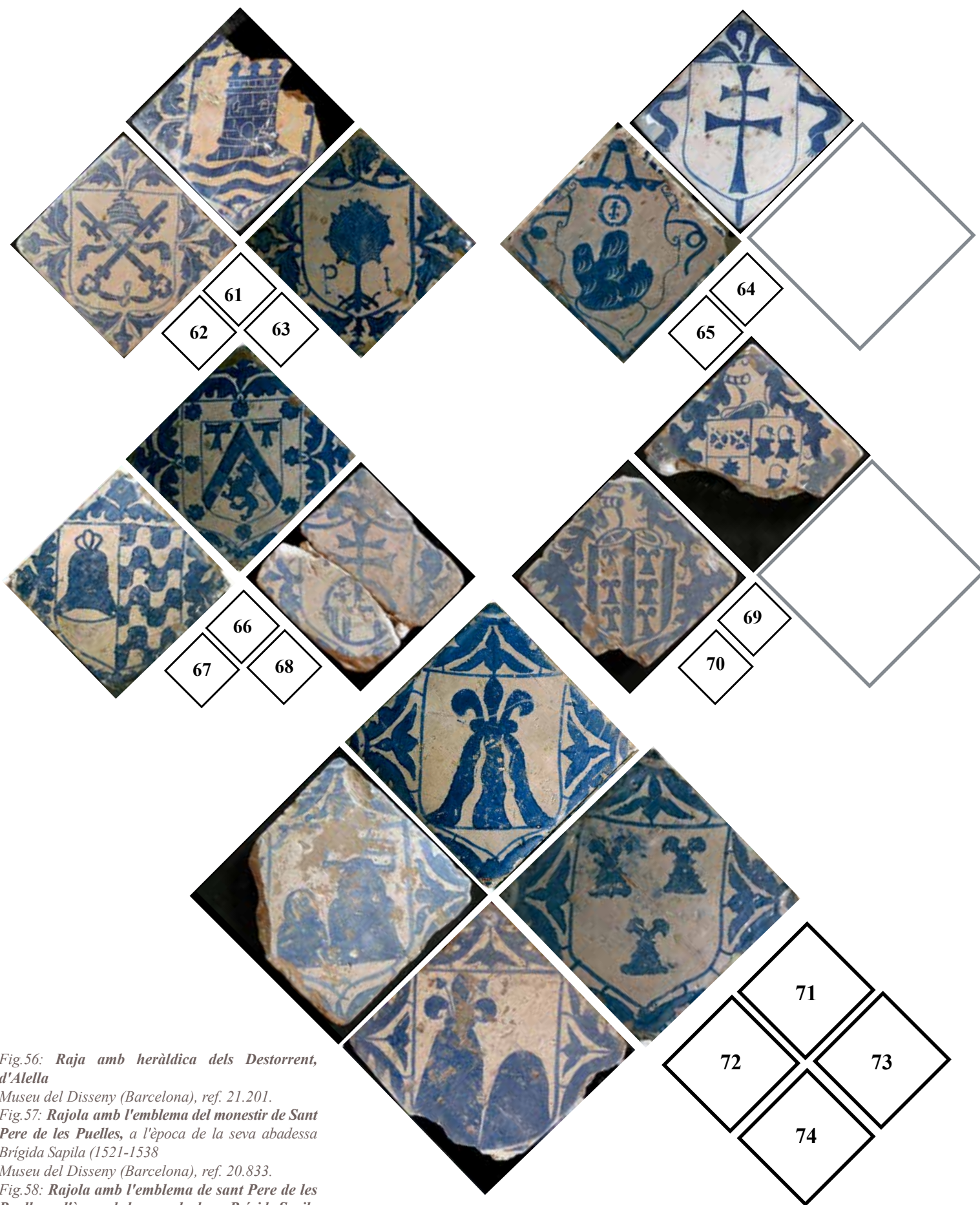

Fig.56: Raja amb heràldica dels Destorrent, d'Allella

Museu del Disseny (Barcelona), ref. 21.201.

Fig.57: Rajola amb l'emblema del monestir de Sant Pere de les Puelles, a l'època de la seva abadessa Brígida Sapila (1521-1538)

Museu del Disseny (Barcelona), ref. 20.833.

Fig.58: Rajola amb l'emblema de sant Pere de les Puelles, a l'època de la seva abadessa Brígida Sapila (1521-1538).

Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.59: Rajola amb l'emblema del monestir de Santes Creus.

Museu del Disseny (Barcelona), ref.: 21.203.

Fig.60: Rajola amb un pergamí i heràldica desconeguda.

Col. particular.

Fig.61: Rajola amb l'heràldica Tersa

Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.62: Rajola amb l'heràldica sant Climent (Badalona)

Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.63: Rajola amb l'emblema dels cartoixans.

Museu del Disseny (Barcelona), ref.: 21.711.

Fig.64: Rajola amb l'heràldica dels Caçador-Ferreres, possiblement, Pere Caçador i Ferreres, en actiu el 1570.

Fig.65: Rajola amb l'heràldica dels Rocabertí.

Museu del Disseny (Barcelona), ref.: 20.757.

Fig.66: Rajola amb l'heràldica Sarriera

Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.67: Rajola amb l'heràldica Montserrat

Museu del Disseny (Barcelona), ref. 20.862

Fig.68: Rajola amb l'heràldica Requesens

Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.69: Rajola amb l'heràldica Coll

Barcelona, 1550-1553.

Museu del Disseny (Barcelona), ref. 61.958.

Fig.70: Possible recomposició del paviment d'una estança del monestir de Sant Jeroni de la Murtra (Badalona), a partir d'un model de rajola decorada amb l'escut de Juan Fernández Manrique de Lara, marquès d'Aguilar, virrei de Catalunya (1543-1553).

Fig.71: Rajola amb l'emblema de Pere Caçador, senyor de la Torre Pallaresa i dels castells de la Roca i de Balsareny (1560-1576). Museu del Disseny (Barcelona), ref.: 20.599.

Fig.72: Segell de Pere Caçador 1560-1576 Ferran de Sagarra (1922). Sigillografia Catalana, vol. 2, làm. CXCIII, núm. 2114

Fig.73: *Rajola heràldica*. 15x15 cm. Armoria dels Peguera-Desbosc, possiblement Jacint de Peguera i Desbosc (mort el 1611). Procedència: castell d'Olost del Lluçanès. Museu Episcopal de Vic.

Fig.74: *Rajola amb l'heràldica de la Diputació del General*
Barcelona, taller d'Onofre Espelta, 1559.
Museu del Disseny (Barcelona), ref.: 9.373.

Fig.75: *Rajoles amb l'heràldica de la ciutat de Barcelona*
Barcelona, taller d'Onofre Espelta, 1559.
Museu del Disseny (Barcelona), ref.: 9.374.

Fig.76: *Reconstrucció d'un paviment a base de rajoles vuitavades i cairó verd*
Convent de Jonqueres (Barcelona).
Barcelona, darrer terç s. XVI.
Museu de Disseny (Barcelona).
Bibliografia: Font 1905: 244, fig. 349.

Fig.77: Rajola de paviment
 Convent de Montsió (Barcelona).
 Vers 1535.
 Font 1905: 280, fig. 400
 Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.78: Rajola de paviment
 Monestir de Montserrat i altres llocs.
 Barcelona, segon terç segle. XVI.
 Font 1905: 264, fig. 375.
 Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.79: Rajola de paviment.
 Convent de Sant Pere de les Puelles
 (Barcelona).
 Barcelona, segon terç s. XVI.
 Museu del Disseny (Barcelona),
 Font 1905: 247, fig. 353.

Fig.80:Rajola de paviment.
 Antiga església de Cervelló.
 Barcelona, vers 1587.
 Font 1905: 292, fig. 423.

Fig.81: Rajola de paviment
 D'una casa d'Olesa de Montserrat.
 Barcelona, segon terç s. XVI.
 Museu del Disseny (Barcelona).
 Font:1905: 264, fig. 374.

Fig.82: Rajola de paviment.
 Monestir de Montserrat i Sant Pere de
 les Puelles. Barcelona, segon terç s. XVI.
 Font 1905: 2676, fig. 381.
 Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.83:Rajola de paviment.
 Barcelona, segon terç s. XVI.
 Font 1905: 280, fig. 399.
 Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.84:Rajola de paviment.
 Barcelona, segon terç s. XVI.
 Font 1905: 280, fig. 399.
 Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.85: Rajoles de paviment
 Barcelona, vers 1532-1536.
 Santa Maria del Roure (Alt Empordà).
 Foto: Anna Maria Puig Griessenberger.
 Del mateix tipus, al convent de Montsió (Barcelona), vers 1535.

Fig.86: Rajola de paviment
 Castell d'Olost (Lluçanès)Barcelona,
 segon terç s. XVI.
 Museu del Disseny (Barcelona).
 Font 1905: 270, fig. 385

Fig.87: Rajola de paviment
 Semblant a les rajoles del castell de
 Vulpellac.
 Segon terç s. XVI.
 Bibliografia: Font 1905: 257, fig. 366.

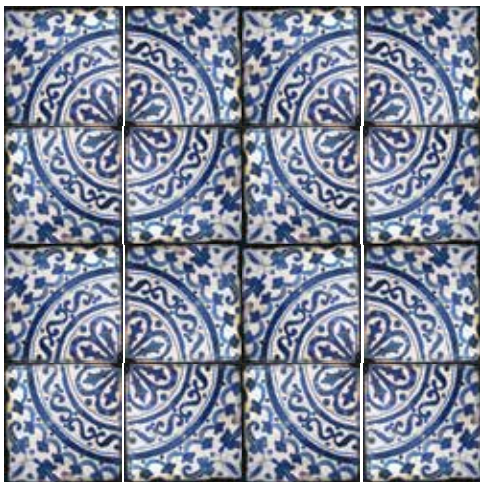

Fig. 88: *Rajola de paviment*
Barcelona, darrer terç s. XVI.
Museu del Disseny (Barcelona).
Font 1905: 293, fig. 425.

Fig. 89: *Rajoles de paviment.*
Barcelona, darrer terç s. XVI.
Museu del Disseny (Barcelona).
Font 1905: 291, fig. 421.

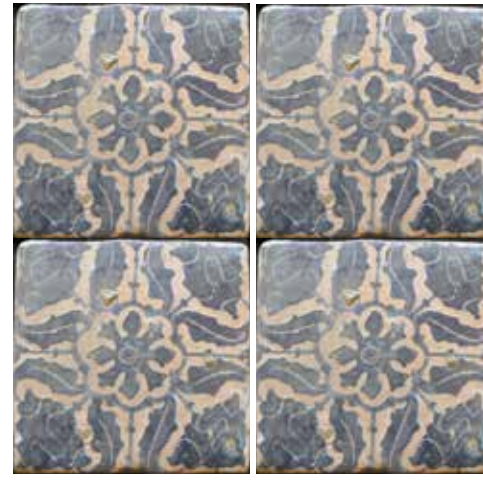

Fig. 90: *Grup de quatre rajoles.*
Barcelona, segon terç s. XVI.
Sant Pere de les Puelles (Barcelona).
Museu del Disseny (Barcelona).
Font 1905: 248, fig. 355.

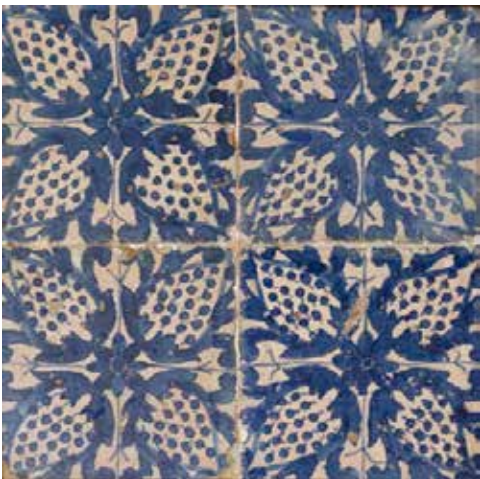

Fig. 91: *Rajola de paviment.*
Barcelona, darrer terç s. XVI.
Col. particular.

Fig. 92: *Grup de quatre rajoles pintades*
Barcelona, segon terç s. XVI.
Museu del Disseny (Barcelona).

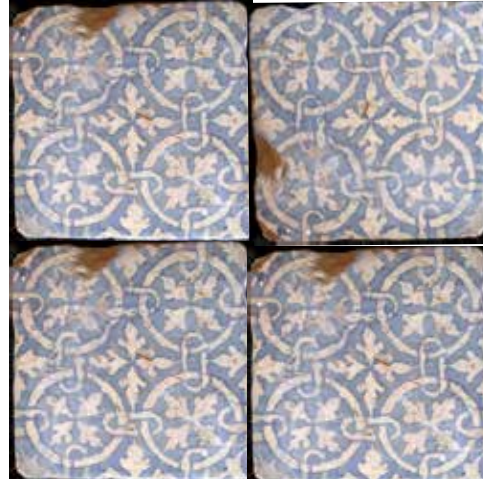

Fig. 93: *Grup de quatre rajoles pintades*
Barcelona, segon terç s. XVI.
Collegiata de Santa Anna (Barcelona)
Font 1905: 244, fig. 349.

Fig. 94: *Rajola de paviment.*
Monestir de Santes Creus
Barcelona, darrer terç s. XVI.
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig. 95: *Grup de quatre rajoles pintades*
Barcelona, darrer terç s. XVI.
Capella de la parròquia de Santa Creu d'Olorda.
Museu del Disseny (Barcelona).
Font 1905: 288, fig. 416.

Fig. 96: *Grup de setze rajoles pintades.*
Barcelona, darrer terç segle XVI.
Monestir de Santes Creus (Aiguamúrcia).
Col·lecció Llorens.
Font 1905: 235, fig. 335.

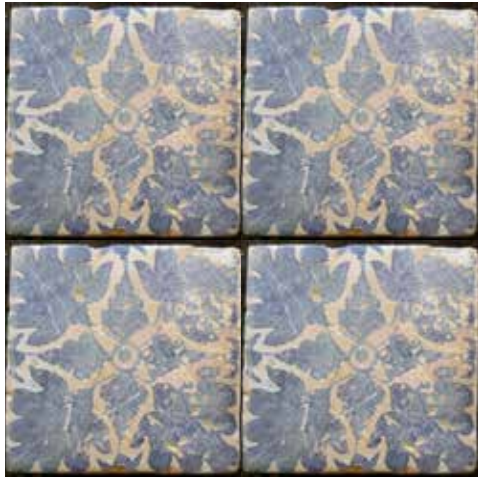

Fig.97: Grup de quatre rajoles.
Barcelona, segon terç s. XVI.
Castell de Vullpellac.
Museu del Disseny (Barcelona).
Font 1905: 257, fig. 366.

Fig.98: Grup de quatre rajoles pintades.
Barcelona, darrer terç s. XVI.
Casa de camp de Malgrat de Mar (el Maresme)
Museu del Disseny (Barcelona).
Font 1905: 292, fig. 424.

Fig.99: Grup de quatre rajoles pintades.
Barcelona, darrer terç s. XVI
Antiga església de Cervelló, vers 1587
Museu del Disseny (Barcelona).
Font 1905: 290, fig. 420.

Fig.100: Grup de quatre rajoles pintades.
Barcelona, segon terç s. XVI
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.101: Grup de quatre rajoles pintades.
Barcelona, darrer terç s. XVI
Font 1905: 290, fig. 419.

Fig.102: Grup de quatre rajoles pintades.
Barcelona, darrer terç s. XVI
Sant Miquel d'Olèrdola
Museu del Disseny (Barcelona).
Font 1905: 267, fig. 380.

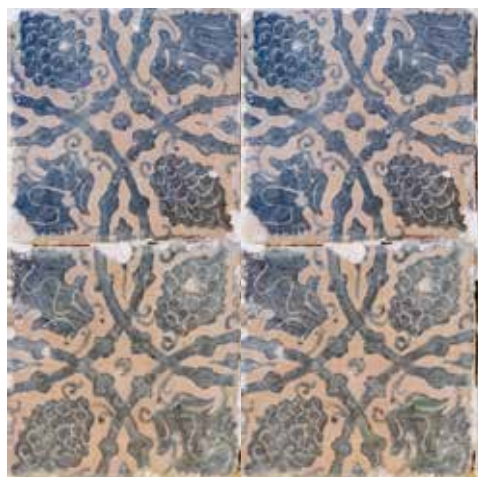

Fig.103: Grup de quatre rajoles pintades.
Barcelona, darrer terç s. XVI
Sant Miquel d'Olèrdola.
Museu del Disseny (Barcelona).
Font 1905: 267, fig. 380.

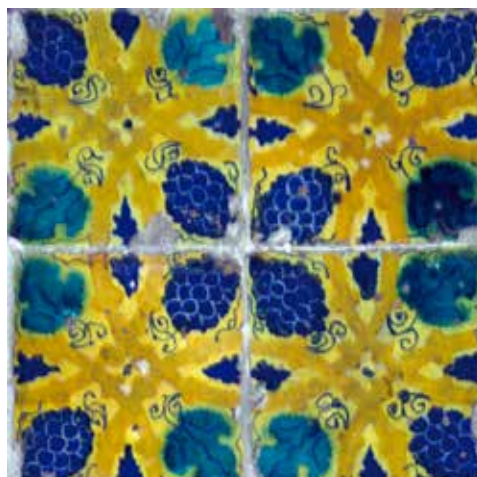

Fig.104: Grup de quatre rajoles pintades.
Barcelona, darrer terç s. XVI
Tipus Sant Miquel d'Olèrdola, policrom.
Museu del Disseny (Barcelona).
Font 1905: 267, fig. 380.

Fig.105: Grup de quatre rajoles pintades.
Barcelona, darrer terç s. XVI
Tipus Sant Miquel d'Olèrdola, blau i verd.
Museu del Disseny (Barcelona).
Font 1905: 267, fig. 380.

Fig.106: Grup de setze rajoles pintades
Barcelona, final segle XVI-primer terç XVII.
Model claustre monestir de Montserrat, en policromia.
Col·lecció Iglesias (sant Fruitós de Bages).
Font 1905: 295, fig. 430.

Fig.107: Grup de setze rajoles pintades
Barcelona, final segle XVI-primer terç XVII.
Model claustre monestir de Montserrat, en blau i verd.
L'Enrajolada (Martorell).
Font 1905: 295, fig. 430.

Fig.108: Grup de setze rajoles pintades
Barcelona, final segle XVI-primer terç XVII.
Model claustre monestir de Montserrat, en blau.
Variant amb uns dracs (sant Miquel d'Olèrdola, convent de Montsió, etc).
Museu del Disseny (Barcelona).
Font 1905: 277, fig. 394.

Fig.109: Grup de setze rajoles pintades
Barcelona, final s. XVI-primer quart segle XVII.
Model del claustre del monestir de Montserrat, en policromia. Variant amb grutescs.
Museu de Sabadell.
Associació Catalana de Ceràmica 2000: pàg.11.

Fig.110: Grup de setze rajoles pintades
Barcelona, final s. XVI-primer quart segle XVII.
Model del claustre del monestir de Montserrat, en policromia. Variant amb grutescs.
Associació Catalana de Ceràmica 2000: pàg.11.

Fig.111: Grup de setze rajoles pintades
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Model del claustre del monestir de Montserrat, en policromia.
MUHBA (Barcelona), ref.: 31.142.
Associació Catalana de Ceràmica 2000: pàg.11.

Fig.112: Grup de setze rajoles pintades
Barcelona, darrer terç s. XVI.
Model de can Cabanyes (Argentona).
Museu del Disseny (Barcelona).
Font 1905, pàg. 281, núm. 401.

Fig.113: Grup de setze rajoles pintades
Barcelona, darrer terç s. XVI.
Variant del model de can Cabanyes (Argentona);
castell de Vulpellac i Casa de la Ciutat (Barcelona)
L'Enrajolada (Martorell).
Font 1905, pàg. 257, núm. 365.

Fig.114: Grup de setze rajoles pintades
Barcelona, darrer terç s. XVI.
Variant model can Cabanyes (Argentona), policrom.
Col·lecció Iglesias (sant Fruitós de Bages).
Associació Catalana de Ceràmica 2000, pàg. 11, núm.23.

Fig.115: Grup de setze rajoles pintades
Barcelona, final segle XVI-primer meitat XVII.
Variant model del claustre superior del monestir de
Montserrat, en policromia.
Col·lecció Iglesias (sant Fruitós de Bages).

Fig.116: Grup de quatre rajoles policromes
Barcelona, segon terç s. XVI.
Museu del Disseny (Barcelona)

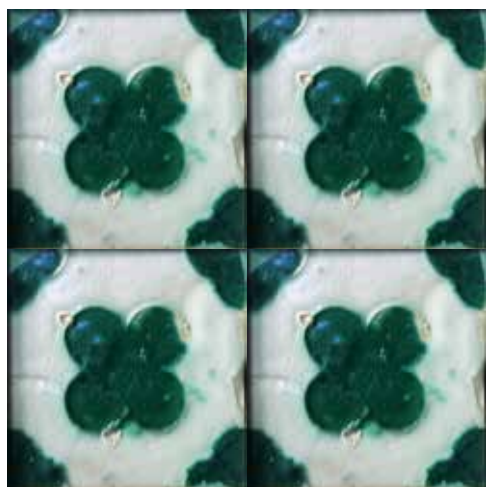

Fig.117: Grup de quatre rajoles gravades
Barcelona, final segle XVII-primer quart s. XVII.
En verd i blanc.
L'Enrajolada (Martorell).

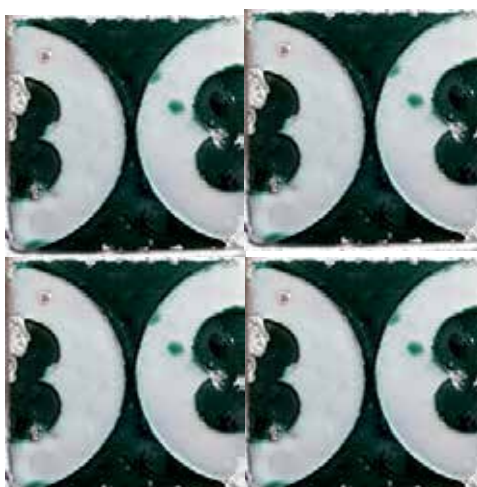

Fig.118: Grup de quatre rajoles gravades
Barcelona, final segle XVII-primer quart s. XVII.
En verd i blanc.
L'Enrajolada (Martorell).

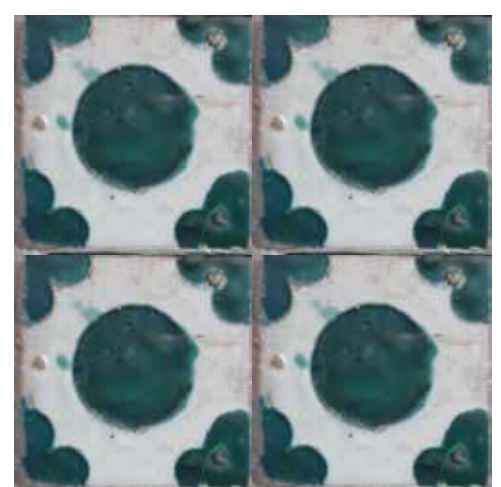

Fig.119: Grup de quatre rajoles gravades
Barcelona, final segle XVII-primer quart s. XVII.
En verd i blanc.
L'Enrajolada (Martorell).

Fig.120: Pot
Barcelona, mitjan segle XVI
Col. La Fontana (Rupit).

Fig.121: Pot
En blau. Barcelona, mitjan segle XVI.
Museu Episcopal de Vic.

Fig.122: Pot d'apotecari (anvers i revers)
Barcelona, mitjan s. XVI.
V. albi (veratri albi).
Museu del monestir de Pedralbes (Barcelona).

Fig.123: Models més freqüents d'escudelles rodones o de pagès pintades en blau amb decoració d'alàfies i motiu central de palmeta.
Barcelona, vers 1440 - vers 1482
Museu del Disseny (Barcelona)

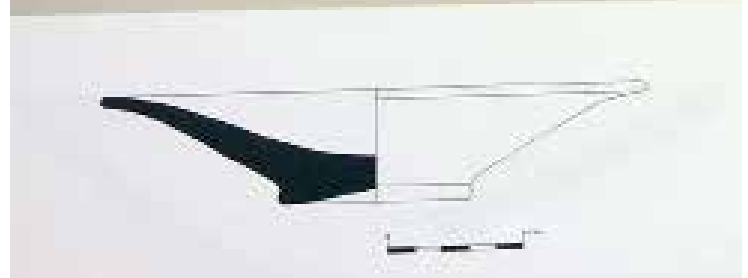

Fig.124: Menut
Barcelona, vers 1440 - vers 1482
Excavació del
Museu d'Història de la Ciutat (Barcelona).

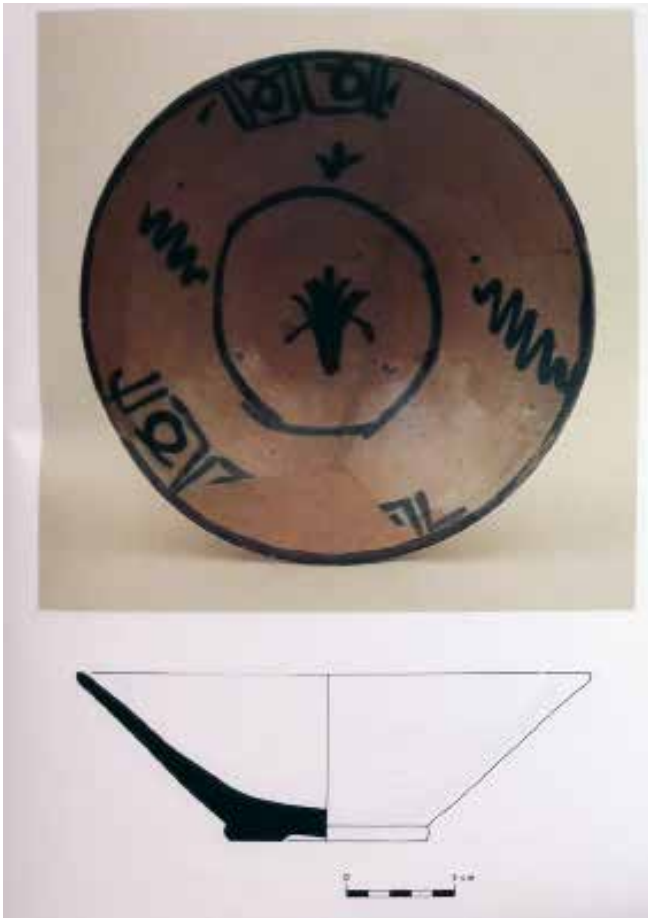

Fig.125: *Prim poc (servidora)*
 Barcelona, vers 1440 - vers 1482
 Museu d'Història de la Ciutat (Barcelona), ref.:

Fig.126: *Menut*
 Barcelona, vers 1440 - vers 1482
 Excavació del
 Museu d'Història de la Ciutat (Barcelona).

Fig.128: *Servidora?*
 Barcelona, vers 1440 - vers 1482
 Excavació del
 Museu d'Història de la Ciutat (Barcelona).

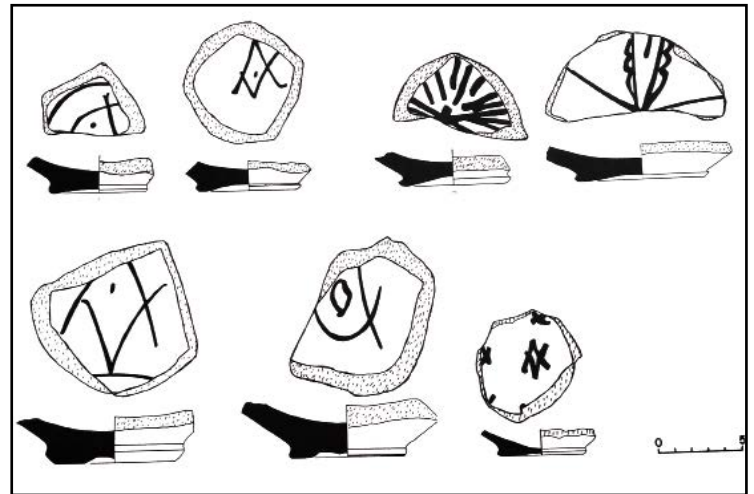
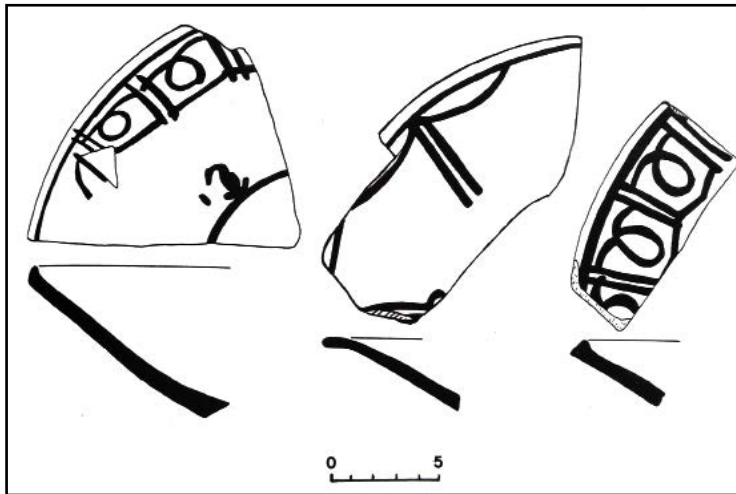

Fig.1:

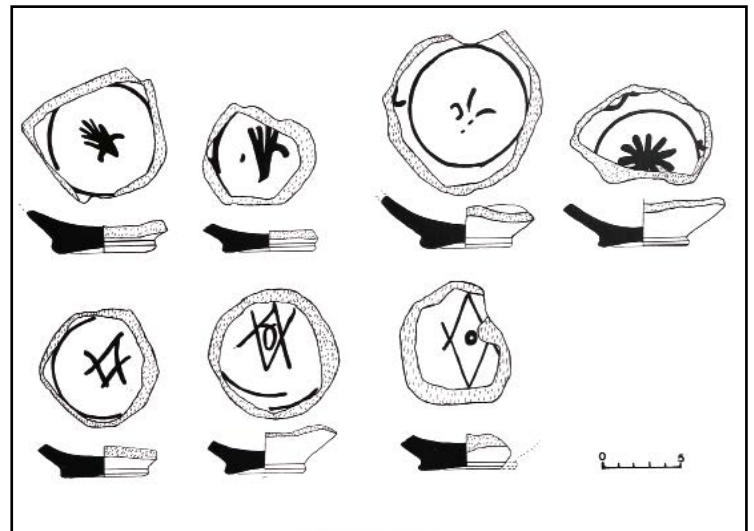
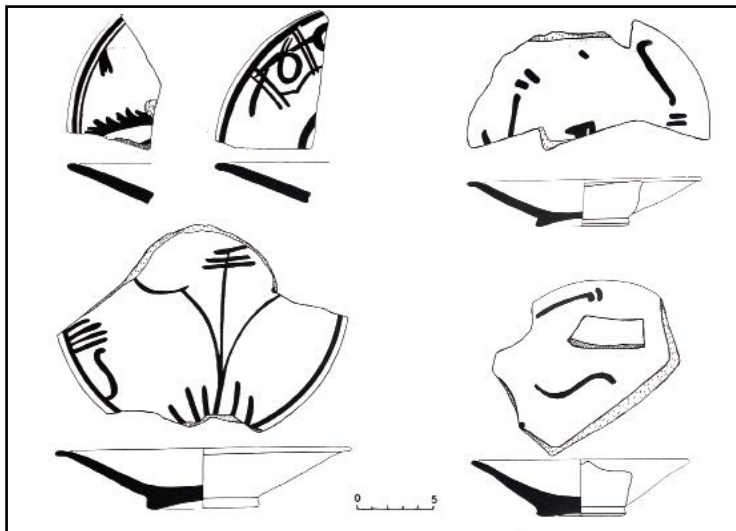
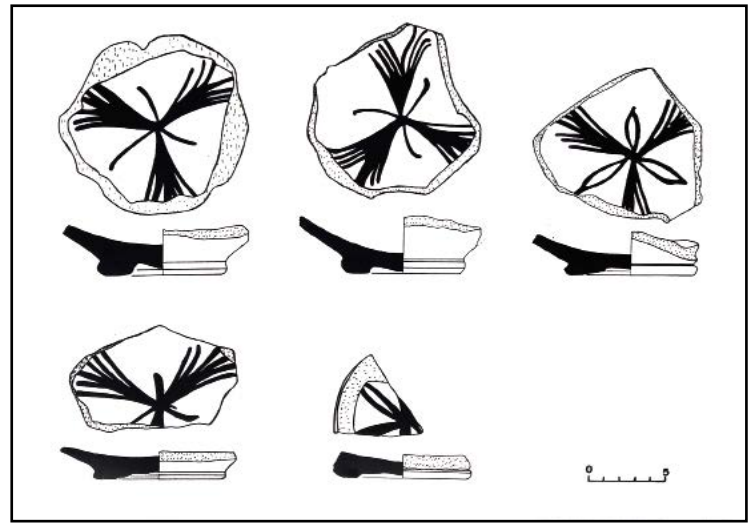
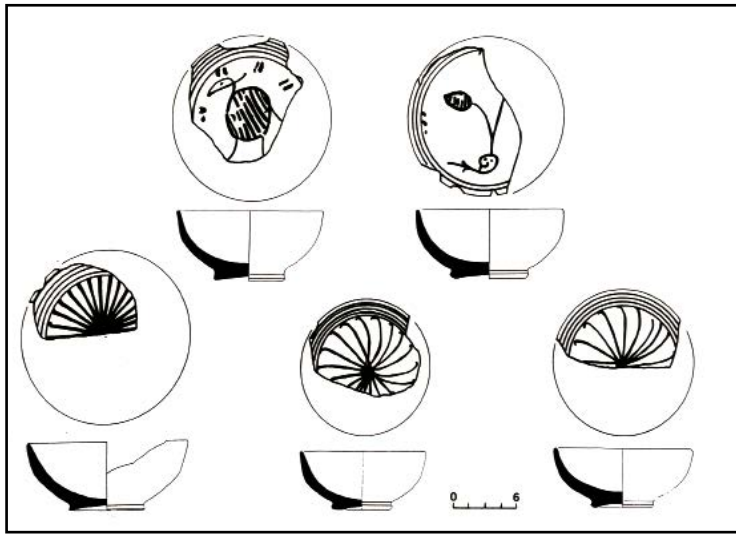

Fig.127: Models més freqüents d'escudelles rodones o de pagès i plats capellanats, pintats en blau, d'influència valenciana amb decoració d'alàfies, motius vegetals i radis epicèntrics. Barcelona, vers 1440 - vers 1482. Excavació del carrer Xammar, 4 (Mataró). T.a.q. 1520. Museu de Mataró.

Fig.129: Escudella de pagès
Barcelona, vers 1440 - vers 1482
Museu del Disseny (Barcelona)

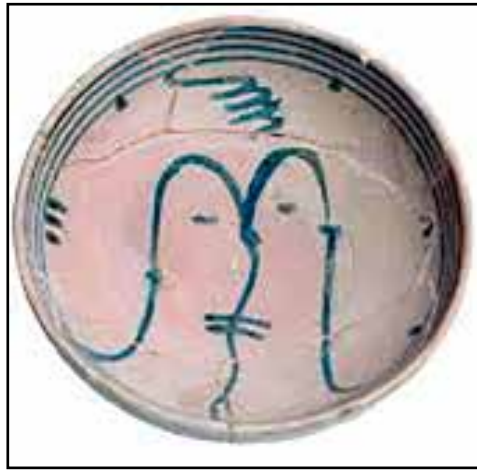

Fig.130: Escudella de pagès decorada amb la
marca del mercader Francesc Reyner.
Barcelona, vers 1482 - 1501.
Museu d'Història de la Ciutat (Barcelona).

Fig.131: Escudella de pagès
Barcelona, vers 1440 - vers 1482
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.132: Escudella de pagès
Barcelona, vers 1440 - vers 1482
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.133: Escudella de pagès
Barcelona, vers 1440 - vers 1482
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.134: Escudella de pagès
Barcelona, segona meitat. s. XVI.
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.135: Escudella de pagès
Barcelona, vers 1440 - vers 1482
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.136: Escudella de pagès
Barcelona, vers 1440 - vers 1482
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.137: Escudella de pagès decorada amb
l'emblema dels Montcada.
Barcelona, segona meitat s. XVI - inici XVII.
Monestir de Pedralbes (Barcelona).
Museu del Disseny (Barcelona), ref.:

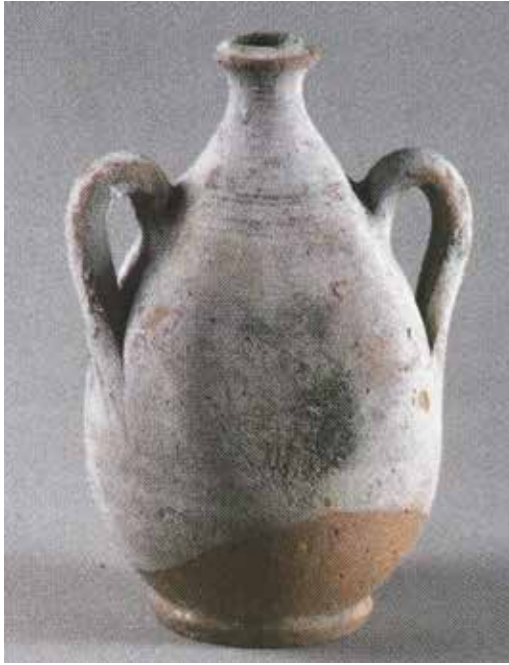

Fig.138: *Botija blanca*
Barcelona, segona meitat. s. XVI.
Cannes.. publicada a:

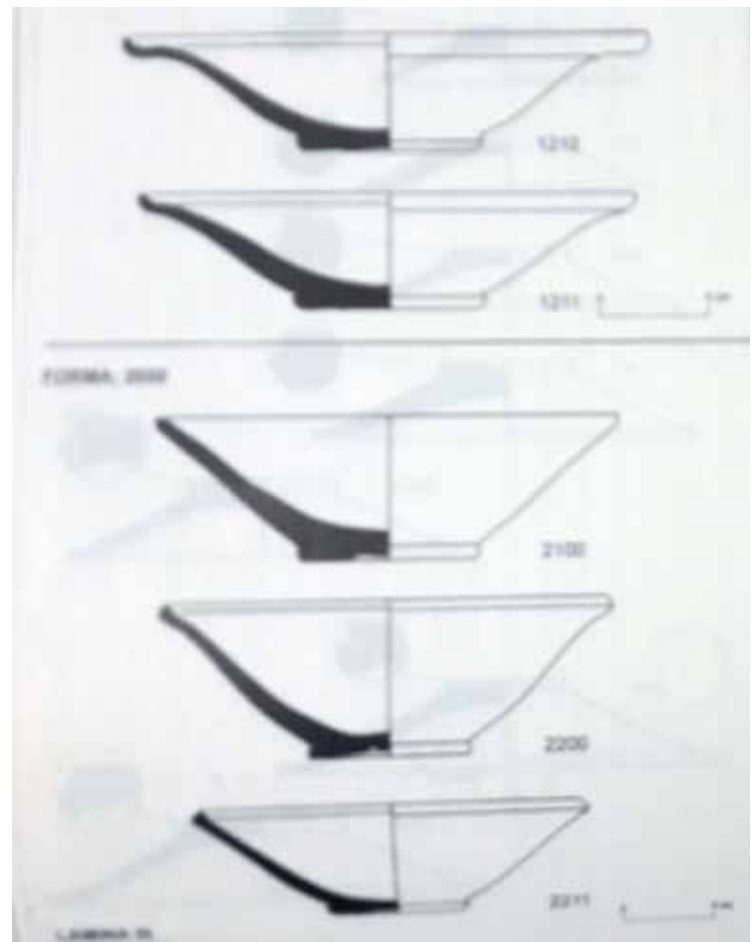
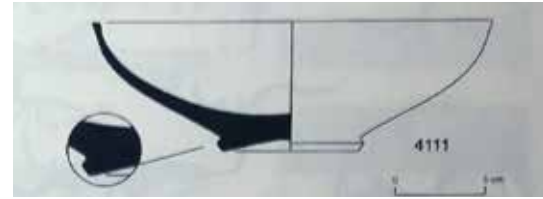
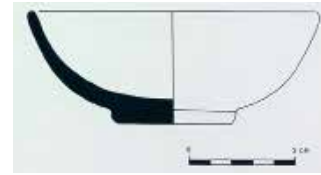

Fig.141: *Tipologia bàsica de la pisa blava barcelonina d'influència valenciana (publicat a Parera:)*

Fig.139: *Xaropera blanca*
Barcelona, s. XVI.
Museu del Disseny (Barcelona), ref.: :

Fig.140: *Escudella de partera de pagès ?*
Barcelona, s. XVI.
Museu del Disseny (Barcelona), ref.: :

Fig.142: Menut, plats de capellà i plats de capellà grans trobats a les excavacions del castell de Montsoriu Barcelona, primera meitat s. XVI (t.a.q. 1570) Museu Etnològic del Montseny Perfils dibuixats per: Fotos: gentilesa del Museu Etnològic del Montseny.

ELS ESCUDELLERS I LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA
 Segles XV-XIX

Fig.143: Escudelles de pagès i doblers de pagès trobades a les excavacions del castell de Montsoriu Barcelona, primera meitat s. XVI (t.a.q. 1570) Museu Etnològic del Montseny Perfils dibuixats per: Fotos: gentilesa del Museu Etnològic del Montseny.

Fig.144: *Plat capallenat gran*
Barcelona, segona meitat s. XVI.
Museu Episcopal de Vic.

Fig.146: *Plat capallenat gran*
Barcelona, segona meitat s. XVI.
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.145: *Plat capallenat gran*
Flabiolaire.
Barcelona, segona meitat s. XVI.
Procedeix d'unes excavacions al carrer Petritxol (Barcelona).
MUHBA. Foto: cortesia Museu d'Història de la Ciutat (Barcelona).
Bibliografia:

Fig.147: *Plat capallenat gran*
Eva i la serp (?)
Barcelona, primera meitat s. XVI.
Col·lecció Llorens (Barcelona)

Fig.148: *Bacina*
Barcelona, primera meitat s. XVI.

MUHBA. Foto: cortesia Museu d'Història de la Ciutat (Barcelona).

Fig.149: *Plat capallenat*
Decorat amb pinzell-pinta
Barcelona, darrer terç s. XVI.
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.150: *Plat capallenat gran*
Possiblement, una nau vista pel costat d'estribord.
Barcelona, primera meitat s. XVI.
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.151: *Plat capallenat gran*
Possiblement, una nau vista pel costat d'estribord.
Barcelona, primera meitat s. XVI.
Museu del Disseny (Barcelona).

8

LA PISA DAURADA BARCELONINA DURANT ELS SEGLES XV-XVII

8.1. L'ELABORACIÓ DE PISA DAURADA A BARCELONA, DURANT ELS SEGLES XV I XVII

8.1.1. DETERMINACIÓ DE LA PRODUCCIÓ

El 1860 Charles de Davillier va publicar un article que tractava de l'origen de la paraula "maiòlica" i d'una suposada producció de pisa daurada a la ciutat mallorquina d'Inca. Aquest article va merèixer una contundent resposta per part d'Àlvaro Campaner qui, amb sòlids arguments, desmentí bona part del que Davillier havia afirmat²³³. Entre les moltes cites documentals i bibliogràfiques emprades per un i altre es fa un breu esment a la producció daurada barcelonina. Davillier esmenta Barcelona entre el reduït grup de ciutats on, segons ell, es va produir obra daurada, en el que inclou, a més de la capital catalana, ciutats com Màlaga, Manises, Morvedre, Talavera i Terol.

Respecte de Barcelona, Davillier esmenta un fragment extret de la *Chorographia* de Gaspar Barreiros²³⁴ (1561) i un comentari aparegut en un intercanvi epistolar entre Pau Jeroni, de Barcelona i Pau Pompili, de Roma, en què es lloaven les excel·lències de la pisa daurada barcelonina. Les cartes en qüestió havien estat anteriorment publicades per Antoni de Campmany i, encara abans, al tercer tom de la *Hispania illustrata*, de Schott²³⁵.

Les cartes daten del 1491, però és interessant el comentari que s'hi fa. Diu Campmany:

«Gerónimo Paulo, en la carta que escribe a Paulo Pompilio, su amigo residente en Roma en 1491, le hace una exacta descripción de lo que contenía de más primoroso entonces en Barcelona. Entre los artefactos que celebraba de esta ciudad y en aquel tiempo eran muy estimados en la misma corte romana encarecía la vajilla de losa, antiguamente muy apreciada»²³⁶.

No deixa de ser sorprenent que ni la cita de Barreiros, on s'afirmava que la pisa daurada barcelonesa era d'una qualitat superior a la de Manises, ni la carta donada a conèixer per Campmany al segle XVIII hagin merescut l'atenció de cap historiadore de la pisa històrica catalana

Lucio Marineo Siculo²³⁷ no destaca per res la producció de

Hispaniae, Lusitaniae, Aethiopiae et Indiae scriptores varii. Francfort: Claudium Marnium.

233. DAVILLIER, J. CH. (1989): *Estudios sobre la cerámica de reflejos metálicos (1861-1876)*. J. Charles de Davillier y Alvaro Campaner y Fuertes. Palma de Mallorca: Consejería de Cultura, Educación y Deportes.

234. Gaspar Barreiros va viatjar de Portugal a Roma per a donar gràcies al Papa per haver-li atorgat una canongia a Viseu, la seva ciutat natal. Les notes que va prendre durant el seu itinerari constitueixen la "Chorographia". BARREIROS, G. (1561). *Chorographia de alguns lugares questam en hum caminho que fez o anno MDXLVI*. Coimbra: João Alvares.

235. SCHOTT, A. (1603-1608). *Hispania illustrata seu rerum urbiumque*

236. CAMPANY Y DE MONTPALAU, A. DE (1779-1792). *Memorias históricas sobre la marina comercio y artes de la antigua ciudad de Barcelona*. Madrid: Antonio de Sancha, pàg. 455. Segons Vilallonga, "Jeroni Pau és el més gran humanista català del segle XV. Era fill de Jaume Pau, un juriconsult conseller dels reis Alfons i Joan II, i nét de Pere Pau, metge de la muller d'Alfons IV. Va néixer a Barcelona entorn de 1458 i va morir a la mateixa ciutat l'any 1497. Va estudiar dret civil i canònic a diverses universitats italianes, probablement a Bolonya, Perusa, Florència i Siena, però només tenim documentada la seva estada a la Universitat de Pisa el curs 1475-76. Se l'anomena sempre doctor utriusque iuris. Pau va ser canonge de Barcelona i també de Vic. Jeroni Pau va viatjar a Itàlia per estudiar jurisprudència. A Roma, Pau es va introduir ben aviat en els cercles humanístics. L'humanista romà Paolo Pompilio va ser el seu gran amic". VILALLONGA, M.: http://www3.udg.edu/ilcc/Eiximenis/html_eiximenis/portals_SH/biografies/biografia_jeroni_pau.htm [Consulta: 31.10.2008].

237. MARINEO SICULO, L. (1539). *De las cosas memorables de España*.

pisa daurada de Barcelona. Tampoc ho va fer el jesuïta Pere Gil, a la seva coneguda *Geografia de Catalunya*²³⁸. Aquestes migrades cites documentals referides a la producció de ceràmica a Barcelona contrasten, per exemple, amb les excel·lències que els autors de la mateixa època feien del vidre barceloní.

Hem de considerar els clamorosos silencis de Lucio Maríneo i de Pere Gil com a simples oblits?

Per una part, sabem perfectament que tant al 1491 com al 1543 ja es feia pisa daurada a la ciutat, però també se n'importava molta de Manises. Ens preguntem si no seria que tant Pau Jeroni com Barreiros haguessin confós la producció valenciana amb la local. Que s'afirmi que la pisa barcelonina –d'aquella època– era molt estimada a la cort romana, no concorda amb el que coneixem d'ella. Ara bé, si la pisa daurada procedent de Manises era reenviada en embarcacions que sortien del port de Barcelona en direcció a Roma, aleshores podria entendre's aquesta confusió.

Al capítol anterior hem analitzat la documentació escrita que permet assegurar la producció de ceràmica daurada a Barcelona des d'aproximadament els anys 80 del segle XV. Aquesta obra daurada consistia en la imitació de l'obra de caire més popular elaborada a Paterna/Manises. La decoració predominant era a base d'enreixats en diagonal.

Es pot considerar que la “veritable” pisa daurada barcelonina, diferent a la valenciana, és la que està decorada amb l'eina anomenada “pinzell-pinta” de tres puntes. Està documentada en contextos arqueològics del segon quart del segle XVI, en endavant. Per això hem tractat les primeres produccions daurades barcelonines fetes a imitació de l'obra daurada valenciana al capítol dedicat a la pisa del segle XV mentre que el “pinzell-pinta” i les altres sèries daurades posteriors les tractem als capítols dedicats a la pisa dels segles XVI i XVII.

Les primeres notícies sobre una probable producció de ceràmica daurada a Barcelona arrenquen de lluny. A inicis de 1916, uns obrers de “*Riegos y Fuerzas del Ebro, S.A.*” obriren unes rases per a instal·lar línies subterrànies al carrer Marquès del Duero, de Barcelona, en el tram comprès entre els carrers de Sant Bertran i el Passeig de Colom. Com a conseqüència del moviment de terres es trobà una gran quantitat de pisa daurada. Els enginyers de l'obra, senyors Antoni Gallardo i Lluís Santasusanna, donaren l'avís de la troballa al senyor Jeroni Martorell, aleshores cap del servei del patrimoni artístic de la diputació de Barcelona, qui s'encarregà de recollir els fragments i d'efectuar el dipòsit legal. Amb el pas dels anys, la notícia de la troballa va caure en el més absolut dels oblits.

El juny de 1940 Josep Gibert notificà a Francesc de Paula Bofill la troballa d'una gran quantitat de fragments de ceràmica daurada en les obres que s'estaven efectuant a l'edifici de les drassanes, que en aquell any s'estava reformant a fi d'adaptar-lo com a seu del nou Museu Marítim. Entre els fragments recollits n'hi havia que encara els hi faltava rebre la cuita final reductora així com d'altres que estaven sense envernissar. Es trobaren també els típics ferrets usats durant el procés de cocció. Les troballes del carrer del

Marquès del Duero i de les drassanes demostraren que Barcelona havia estat, temps enrere, un centre productor de pisa daurada.

Anys abans de produir-se aquestes troballes, mossèn Josep Gudiol ja es va atrevir a afirmar que algunes de les peces de pisa daurada conservades al Museu Episcopal de Vic havien de ser, per l'estil de la decoració, d'origen català, si bé aleshores, lògicament, no en va poder concretar ni el lloc de fabricació ni la data.

Als anys 1941 i 1942 varen publicar-se dos articles als *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*. El primer, obra de Josep de Paula Bofill, tractava sobre la troballa realitzada a les drassanes i aportava una novetat: disposava de proves arqueològiques de la fabricació a Barcelona de pisa daurada. L'any següent Ainaud ratificà l'afirmació de Bofill amb la publicació del resultat d'una interessant troballa arxivística que li fou donada a conèixer per l'arxiver de la catedral. Es tractava del “Llibre de les Fornades”, manuscrit del barceloní Nicolau Reyner, d'inicis del segle XVI. A partir d'aleshores es pot dir que es van establir les bases per a la recerca conjunta arqueològica i documental. La major part de les ceràmiques daurades trobades tant al carrer del Marquès del Duero com a les drassanes barceloneses estaven decorades amb motius geomètrics. N'hi havia que imitaven la pisa daurada popular valenciana. Es tracta de motius a base d'enreixats fets amb l'encreuament de línies en diagonal, tot formant petits rombes. També hi predominaven les peces decorades amb una eina que Bofill anomenà “pinzell-pinta de tres puntes”. Va suposar que les primeres, és a dir, les decorades amb motius enreixats, podien datar-se de la primera meitat del segle XVI mentre que les altres, les decorades amb el pinzell de tres puntes, serien de finals del XVI o de les primeries del XVII.

Una lectura massa poc crítica de l'article de Bofill donà lloc a dos equívocs que, incomprensiblement, s'han anat repetint una i altra vegada: el costum d'atribuir sistemàticament a Barcelona la fabricació de la pisa daurada pintada amb el “pinzell-pinta de tres puntes” i l'errònia datació de les peces decorades amb aquesta “eina”.

De manera coetània a la troballa del carrer Marquès del Duero, el 1917, l'aleshores arxiver municipal de Reus, Joan Puig Alguer, va posar en coneixement de Salvador Vilaseca Anguera l'existència d'un fragment de pisa daurada decorat amb l'escut de la ciutat de Reus i la data “1627”, conservat a l'Arxiu Històric Municipal d'aquella ciutat. Molt poc després va tenir lloc la troballa d'una important quantitat de pisa daurada al subsòl del “Forn dels Quatre Cantons” i, uns anys més tard, el 1933, el descobriment del pou de la Casa del Comú.

La selecció de dibuixos publicada va donar lloc a un altre equívoc: que la pisa reusenca era substancialment diferent de la barcelonesa, ja que a la de Reus hi abunden les figures de animals, ocells, testes de turc, querubins, etc. Les troballes arqueològiques efectuades posteriorment a Barcelona han relativitzat aquestes suposades diferències: la troballa de pisa daurada al subsòl barceloní amb decoracions molt semblants a les suposadament reusenques així com la troballa al subsòl reusenca de fragments decorats amb el pinzell-pinta de tres puntes ha fet que l'atribució a una o altra ciutat de moltes peces de pisa daurada sigui una qüestió molt controvertida.

Recordem de nou que les primeres notícies que es refereixen a una producció de pisa daurada catalana foren donades a conèixer per pura casualitat, i són força anteriors a les dates abans esmentades. Entre 1861 i 1876 es va produir una petita polèmica entre Álvaro Campaner i Charles de Davillier, conservador del Museu

Alcalá de Henares: Juan de Brocar.

238. IGLÉSIES I FORT, J. (2002). *Pere Gil S.I. (1551-1622) i la seva Geografia de Catalunya. Seguit de la transcripció del Llibre primer de la historia Cathalana en lo qual se tracta de Historia o descripció natural, ço es de cosas naturals de Cathaluña*. Barcelona: Societat Catalana de Geografia.

del Louvre, a propòsit de l'atribució a Inca d'una sèrie de peces de pisa daurada. Campaner negà que a Inca s'hagués fet mai "reflex metàl·lic" i per a demostrar que les peces que Davillier atribuïa a aquesta ciutat mallorquina, no ho eren, publicà una sèrie de reversos en els quals hi figuraven algunes marques d'escudeller pintades. Algunes de les marques presentaven una indubtable lletra "M" majúscula, que fou interessadament interpretada per Campaner com la lletra inicial del topònim "Manises", ciutat on, segons ell, es varen obrar aquestes peces, atribuïdes per Davillier a Inca. El que no sabien cap d'ells és que, en realitat, aquelles peces ni eren d'Inca ni de Manises, sinó catalanes, com ho demostren dos fets: que en la producció daurada de Manises no hi apareixen lletres pintades al revers i que marques idèntiques es troben als reversos de peces d'inqüestionable origen català. Ara podem afegir que fins i tot algunes de les marques han pogut ésser identificades.

Les troballes de Barcelona i Reus foren la prova que en aquestes ciutats catalanes es va fer pisa daurada, juntament amb Manises, Paterna, Muel, Triana (Sevilla), a més d'altres centres menys importants, encara molt poc coneguts (Osca, Pamplona, Vilafranca del Penedès, etc)

Sens dubte que un dels objectius més interessants ha estat comprovar les relacions existents entre els dos grans centres productors de pisa daurada catalans, especialment pel que fa a l'apartat de decoracions.

L'anàlisi a fons d'un grapat de contractes i d'inventaris d'obradors ens ha permès deduir els noms dels atuells de ceràmica, dels tipus de produccions i dels preus de venda, així com la situació dels tallers i la identificació d'una bona colla de marques d'escudeller. També creiem que estem en condicions d'identificar, visualment, les peces barcelonines i les reusenques.

Una de les primeres qüestions que caldria resoldre és la de si la ceràmica daurada feta al Principat es pot considerar realment una producció genuïnament catalana o bé una adaptació barcelonina de l'obra daurada de caire popular que es va fer a Manises. En sentit estricte està clar, com hem vist gràcies a les compres fetes per Francesc Reyner, que l'origen de l'obra daurada barcelonina cal buscar-lo les viles de la riba del Túria, però ningú no dubta que, en el decurs dels anys, el daurat fet a Catalunya va anar adquirint una personalitat pròpia que, arribat al segle XVII, va permetre distingir-la, molt clarament, de l'obra daurada d'origen valencià o aragonès. Una mica més de dos segles de producció de ceràmica daurada a Catalunya durant els quals se succeïren una sèrie d'estils decoratius, començant per les imitacions de la producció més popular d'origen valencià i acabant amb les sèries florals, molt conegudes, de finals del XVII o fins i tot, d'inici del XVIII.

La bibliografia existent, no gaire abundant i de vegades enganyosa, la recerca arxivística i les troballes arqueològiques suggereixen l'existència d'un seguit d'etapes, pel que fa la producció de ceràmica daurada a Catalunya, que presenten, al nostre entendre, unes problemàtiques concretes i que tot seguit exposarem.

1 Tot sembla indicar que hi va haver una primera fase en la producció de pisa daurada a Catalunya centrada exclusivament a la ciutat de Barcelona, protagonitzada per mestres escudellers (o gerrers) d'origen valencià.

El fet que s'hagin conservat dos manuals, de Francesc i de Nicolau Reyner, ha permès cercar els orígens de les primeres relacions entre la producció i/o comercialització d'obra daurada

valenciana/barcelonina, així com de les relacions entre els propietaris dels obradors, els Reyner, i els seus altres socis. Donem per fet que Pere Ximeno, una vegada a Barcelona, va iniciar l'elaboració d'obra daurada, però podria ser que Ximeno, a Barcelona estant, organitzés les importacions de pisa daurada des de València a la capital catalana, el mateix que va ser el seu successor a l'obrador barceloní, Francesc Reyner. I de la mateixa que Reyner comprava obra daurada de València i en feia fer al seu obrador barceloní, el mateix podria haver fet Pere Ximeno unes dècades abans: comprar de València i, al mateix temps, produir-ne a Barcelona o comprar la producció d'altres escudellers.

Fins a quin punt va influir en la producció de pisa daurada a Barcelona l'esclat de la Guerra Civil, de 1462-1472? No ho sabem, però sembla evident que la guerra no deuria afavorir, precisament, les importacions. Les primeres notícies dels contactes entre Reyner amb València daten de 1477. A la mort de Francesc Reyner, els seus col·laboradors van seguir amb la producció d'obra escudellera daurada, però fins a mitjan del XVI encara s'importava obra valenciana.

Sembla que una nova etapa s'estava gestant durant el primer terç del segle XVI. Aquest període de temps coincideix amb la mort de Nicolau Reyner (1519) sense descendència. Els seus col·laboradors (Jeroni Albanell, Gaspar Moner, Simó Fajol i Joan Trullàs) continuaren, per separat, amb la producció de pisa daurada. Foren ells els que iniciaren una nova producció més marcadament barcelonina, tot coincidint amb una davallada de les importacions de pisa levantina?

2 Les evidències arqueològiques indiquen que passat el 1520 es deuria iniciar a Barcelona una producció daurada amb decoracions molt simples de tipus geomètric, anomenada actualment "pinzell-pinta de tres puntes" desconeguda en els centres productors levantins. Per tant, representava una novetat.

L'ordenança proteccionista de 1528 no afectava la pisa portada de València o d'Itàlia.

Aquesta nova producció barcelonina, coincideix en el temps amb els inicis de la producció de pisa daurada a Muel, Reus i Triana. Potser també a Vilafranca del Penedès i a altres centres (Lleida?) Es pot parlar d'una "descentralització" de la producció d'obra daurada.

L'èxit del daurat barceloní —la seva popularització— deuria influir en la separació dels escudellers de la resta de productors d'obra de terra i la creació d'una confraria pròpia, entre 1529 i 1531.

3 La tercera etapa dins de la producció de pisa daurada barcelonina es deuria iniciar vers el tercer quart del segle XVI. A la producció daurada s'incorporen nous motius decoratius de temàtica vegetal, però rarament animals o la figura humana. Una bona colla de motius decoratius són semblants als usats en la producció de Muel i de Reus però uns i altres no deixen de ser adaptacions simplifcades de certes decoracions levantines.

Si es comparen els noms dels primers confreres escudellers barcelonins del segle XVI amb els de la documentació de Reus observarem que, aleshores, ja hi havia indicis de relacions familiars i professionals entre alguns d'ells.

Segons publica Vilaseca, els primers escudellers reusencs en actiu abans de 1550 foren els següents:

Lluís Alemany (1533-1574), d'origen barceloní, però sense notícies seves a Barcelona.

Bernat Boïgues (1547--1553). Cap relació amb Barcelona. No

Fig.152: Girapeix (?)
Barcelona, final s. XV-primer terç s. XVI.
Procedència: drassanes de Barcelona.
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.155: Plat
Barcelona, final s. XV-primer terç s. XVI.
Castell de Montsoriu (la Selva)
Museu Etnològic del Montseny

Fig.153: Plat
Barcelona, final s. XV-primer terç s. XVI.
Procedència:
Museu

Fig.154: Dibuix publicat per Francesc de Paula Bofill, l'any 1941, que mostra un plat daurat amb decoració d'enreixats, trobat al jaciment de les Drassanes (Barcelona). Al centre es poden apreciar les inicials JR sobreposades. Creiem que es tracta de les inicials de Jacme Reyner, és a dir, de Jaume Nicolau Reyner, fill de Francesc Reyner, propietari d'un obrador de pisa al carrer de Roig Saig. Jaume Nicolau Reyner va morir a Barcelona l'any 1516.

Fig.156: Plat
Barcelona, final s. XV-primer terç s. XVI.
Castell de Montsoriu (la Selva)
Museu Etnològic del Montseny

Fig.157: *Bacina*
En daurat. Decoració pseudoepigràfica
Barcelona, segon terç s. XVI
Procedència: troballa de les drassanes de Barcelona
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.158: *Plat*
En daurat. Decoració pseudoepigràfica
Barcelona, segon terç s. XVI
Procedència: troballa de les drassanes de Barcelona
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.159: *Escudella de tall d'argent*
En daurat. Decoració pseudocaligràfica
Barcelona, segon terç s. XVI
Castell de Montsoriu (la Selva)
Museu Etnològic del Montseny

Fig.160: *Escudella de tall d'argent*
Decoració pseudoheràldica
Barcelona, segon terç s.XVI.
Museu Marès (Barcelona).

Fig.161: *Escudella de tall d'argent*
En daurat. Decoració pseudocaligràfica
Barcelona, segon terç s. XVI
Castell de Montsoriu (la Selva)
Museu Etnològic del Montseny

Fig.162: *Escudella d'orella*
En daurat. Pinzell-pinta
Barcelona, segon terç s. XVI
Procedència: drassanes de Barcelona
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.163: *Escudella d'orellat*
En daurat. Decoració de pinzell-pinta
Barcelona, segon terç s. XVI
Castell de Montsoriu (la Selva)
Museu Etnològic del Montseny

Fig.164: *Escudella d'orellat*
Daurat. Decoració pinzell-pinta
Barcelona, segon terç s. XVI
Castell de Montsoriu (la Selva)
Museu Etnològic del Montseny

Fig.165: *Escudella d'orella*
En daurat. Pinzell-pinta
Barcelona, segon terç s. XVI
Procedència: drassanes de Barcelona
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.166: *Escudelló*
En daurat. Pinzell-pinta
Barcelona, segon terç s. XVI
Procedència: drassanes de Barcelona
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.167: *Escudelló*
En daurat. Pinzell-pinta
Barcelona, segon terç s. XVI
P
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.168: *Orellat*
Barcelona, segon terç s. XVI
Drassanes (Barcelona).
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.169: *Orellat*
Barcelona, segon terç s. XVI
Drassanes (Barcelona).
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.170: *Escudelló*
Barcelona, segon terç s. XVI
Drassanes (Barcelona).
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.171: *Escudelló*
Barcelona, segon terç s. XVI
Drassanes de Barcelona
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.172: *Escudella d'orellat*
Barcelona, segon terç s. XVI
Castell de Montsoriu (la Selva)
Museu Etnològic del Montseny

Fig.173: *Plat XXXXXXXXXXXXX*
Barcelona, segon terç s. XVI
Castell de Montsoriu (la Selva)
Museu Etnològic del Montseny

Fig.174: *Bacina*
Barcelona, segon terç s. XVI
Drassanes (Barcelona)
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.175: *Plat de compte?*
Daurat. Decoració: pinzell-pinta. Barcelona,
segon terç s. XVI
Procedent de les drassanes de Barcelona.
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.176: *Plat de compte?*
Daurat. Decoració: pinzell-pinta. Barcelona,
segon terç s. XVI
Procedent de les drassanes de Barcelona
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.177: Pagès morisc, decorat amb pinzell-pinta
 Barcelona, darrer terç s. XVI
 Procedent de les drassanes (Barcelona).
 Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.178: Pagès morisc, decorat amb pinzell-pinta
 Barcelona, darrer terç s. XVI
 Procedent de les drassanes (Barcelona).
 Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.179: Pagès morisc, decorat amb pinzell-pinta
 Barcelona, darrer terç s. XVI
 Procedent de les drassanes (Barcelona).
 Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.180: Pagès morisc, decorat amb pinzell-pinta
 Barcelona, darrer terç s. XVI
 Procedent de les drassanes (Barcelona).
 Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.181: Pagès morisc, decorat amb pinzell-pinta
 Barcelona, darrer terç s. XVI
 Procedent de les drassanes (Barcelona).
 Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.182: Pagès morisc, decorat amb pinzell-pinta
 Barcelona, darrer terç s. XVI
 Procedent de les drassanes (Barcelona).
 Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.183: Pagès morisc, decorat amb pinzell-pinta
 Barcelona, darrer terç s. XVI
 Procedent de les drassanes (Barcelona).
 Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.184: Pagès morisc, decorat amb pinzell-pinta
 Barcelona, darrer terç s. XVI
 Procedent de les drassanes (Barcelona).
 Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.185: Pagès morisc, decorat amb pinzell-pinta
 Barcelona, darrer terç s. XVI
 Procedent de les drassanes (Barcelona).
 Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.187: Plat de monja
 Barcelona, darrer terç s. XVI
 Procedent de la troballa de les Drassanes (Barcelona)
 Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.188: Plat de monja
 Barcelona, darrer terç s. XVI
 Procedent de la troballa de les Drassanes (Barcelona)
 Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.186: Pagès morisc, decorat amb pinzell-pinta
 Barcelona, darrer terç s. XVI
 Procedent de les drassanes (Barcelona).
 Museu del Disseny (Barcelona).

era productor.

Joan Cot (1542-1572). Cap relació amb Barcelona. Creiem que no era productor.

Francesc Ferrer (1545-1596). Relacionat amb escudellers de Barcelona. Fou escudeller productor.

Rafael Ferret (1545). Cap relació amb Barcelona. Fou productor.

Rafael Mallol (1548-1575): el 570 va nomenar a Baltasar Viñoles, escudeller, de Barcelona, com a procurador seu. Fou mestre productor.

Joan Navarro (1542-1559). Cap relació amb Barcelona. No fou productor.

Baltasar Oliver (1542-1590). Relacionat amb Barcelona. Fou productor.

Bartomeu Palau (1541-1548). Cap relació amb Barcelona. No fou productor.

Jaume Pasqual (1544). Relacionat amb Barcelona.

Damià Pedrol (1541-1560). Cap relació amb Barcelona. Si fou productor.

Antoni Pelegrí (1538). Possiblement relacionat amb Barcelona.

Francesc Pellicer (1540-1564). Cap relació amb Barcelona.

Francesc Pellicer, fill (1549-1580)²³⁹: relacionat amb Barcelona.

Joan Pons (1541).

Dels 15 escudellers esmentats, sis tenien alguna mena de vincle amb la capital catalana. Sis d'un total de 15 són prou com per pensar en una relació professional entre els escudellers d'ambdues ciutats. De fet, no consten rivalitats entre Reus i Barcelona pel tema de la producció d'obra escudellera.

La producció daurada reusenca dels 30 primers anys de la confraria encara està per estudiar. Segons publica Vilaseca, l'any 1535 el Consell reusenca va determinar el següent:

«Més fonch proposat per dits Senyors Jurats com en la vila aje molts scudellés de poch ensà y no paguen emposició y com sie ab molt interès per lo que se'n venen engròs, o portat al honorable Consell perquè vegem si'ls ha de fer pagar imposició.»

«Determine lo honorable Consell que los scudellés paguen com los altres paguen la imposició y per lo semblant los cantarers»²⁴⁰.

El 1542-1543 van fundar, a Reus, una confraria posada sota advocació de sant Hipòlit. El 1568 ja s'esmenten també a les santes Justa i Rufina. El 1574 es van adoptar aquestes dues santes sevillanes com a patrones de la confraria de sant Hipòlit dels escudellers de Barcelona.

Vegem, doncs, que en pocs anys de diferència d'una respecte de l'altra, les dues confraries de Reus i de Barcelona es van instituir i van adoptar als mateixos sants protectors.

Les relacions familiars i professionals entre els escudellers de Barcelona i de Reus queden exemplificades amb els noms d'una bona colla d'escudellers que trobem de vegades a la documentació escrita de Reus, de vegades a la de Barcelona, de vegades a ambdós llocs. No hauria d'estranyar a ningú, doncs, que hi hagi motius decoratius compartits a les produccions daurades de Barcelona i de Reus, però no tenim cap prova que demostrï que

s'efectuessin trameses d'obra només blanca d'una a altra ciutat per a ser decorada i cuita. No es mouria l'obra, sinó els obrers.

Aquests escudellers "compartits" per ambdues ciutats s'emmarquen dins del període de temps comprès entre la segona meitat del segle XVI i el primer terç del XVII, essent molt més escassos els noms d'escudellers "compartits" corresponents a la segona meitat del XVII i al segle XVIII. Per tant, sembla que el vincle que unia els escudellers de Reus i de Barcelona seria la producció de daurat. Si bé a Reus es va continuar amb la producció escudellera, els contactes amb la capital catalana es van convertir en anecdòtics.

4 Una nova producció, anomenada per Vilaseca "estil del forn dels Quatre cantons", data de les dues darreres dècades del segle XVI. És evident que, en cas de Reus, hi ha un buit cronològic entre l'inici de les activitats de la confraria reusenca, que caldria omplir. Quin daurat es va elaborar a Reus entre els 1530, aproximadament, i l'aparició de l'anomenat "estil dels Quatre Cantons", cap al final del segle XVI? Segurament el mateixos que es feien a Barcelona.

El darrer quart del segle XVI i els primers decennis del XVII corresponen a l'època de màxim nombre de mestres escudellers que treballaven simultàniament a Reus. Coincideix també amb la penetració de la influència del renaixement italià en les produccions de Talavera i es fa més nombrosa la documentació sobre exportacions de pisa italiana a Catalunya (ports de Barcelona i Tarragona) des de la Ligúria. Durant aquesta etapa Reus va assolir el bo i millor de la seva afamada producció. Els dipòsits d'argila calcària situats entre Reus i Salou van afavorir el desenvolupament d'una potent indústria relacionada amb la producció de ceràmica.

Segons la documentació consultada per Vilaseca, sembla que a Reus s'inicià una davallada de la producció de daurat a partir de la segona dècada del segle XVII. En canvi, a Barcelona es viu una època d'esplendor. Cap a la dècada dels anys 30 i 40 del segle XVII s'arriba al màxim nombre de mestres i fadrins esmentats en un document notarial: uns 90. Després, seguirà una gran crisi que durà una mica més d'una dècada deguda a la gran inflació, als efectes de la Guerra de Separació i a l'epidèmia de pesta de 1652; al final del segle XVII, una decidida recuperació.

En alguns dels obradors de Barcelona s'hi coïa pisa daurada i pisa blava/policroma i, a diferència de Reus, es va posar en marxa una potent producció de rajola de València: de mostra, l'oficis, quadres de sants, frontals d'altar, grans conjunts, etc.

A les primeries del XVIII la producció d'obra daurada Barcelonina es va extingir. De fet només es pot demostrar la producció tardana gràcies a l'inventari de l'escudeller Joan Coll, mort l'any 1722, on s'esmenta una partida de pisa daurada feta al seu obrador. Segurament, els costos de producció més elevats, car requeria de tres cuites, deuria jugar molt en contra d'aquest tipus de ceràmica. També, possiblement, els nous gustos de l'època.

En resum, a Barcelona, hi detectem les següents etapes, pel que va la producció d'obra daurada:

- La primera, que comprèn part del segle XV (1482) i tota la primera meitat del XVI, durant la qual es va fer, bàsicament, un tipus de producció daurada on predominava, de manera gairebé absoluta, la decoració a base de motius geomètrics. Es tractava d'imitar la producció més popular que arribava des del port de València. A partir del segon terç del segle XVI, l'ús de l'anomenat "pinzell-pinta" deuria ser la solució emprada per

239. El 26.04.1557, testimoni, juntament amb Francesc Ciurana, estudiant d'arts, de Reus, en un reconeixement del deute d'un censal fet per part del gerrer mallorquí Joan Bonet Sard i Miquela, la seva muller, a Caterina Morella, esposa de l'escudeller Alfons Morell (AHPB, Pere Fitor, major, *Nonun manuale sive prothocollum*, 1556, octubre, 17 – 1557, juny, 15; AHPB, Pere Fitor, major, *Secundus liber vendicionum*, 1557, febrer, 9 – 1559, octubre, 11).

240. Llibre del Consell, vol. 5, fol. 99v. Citat per Vilaseca [VILASECA, 1964: I, 79].

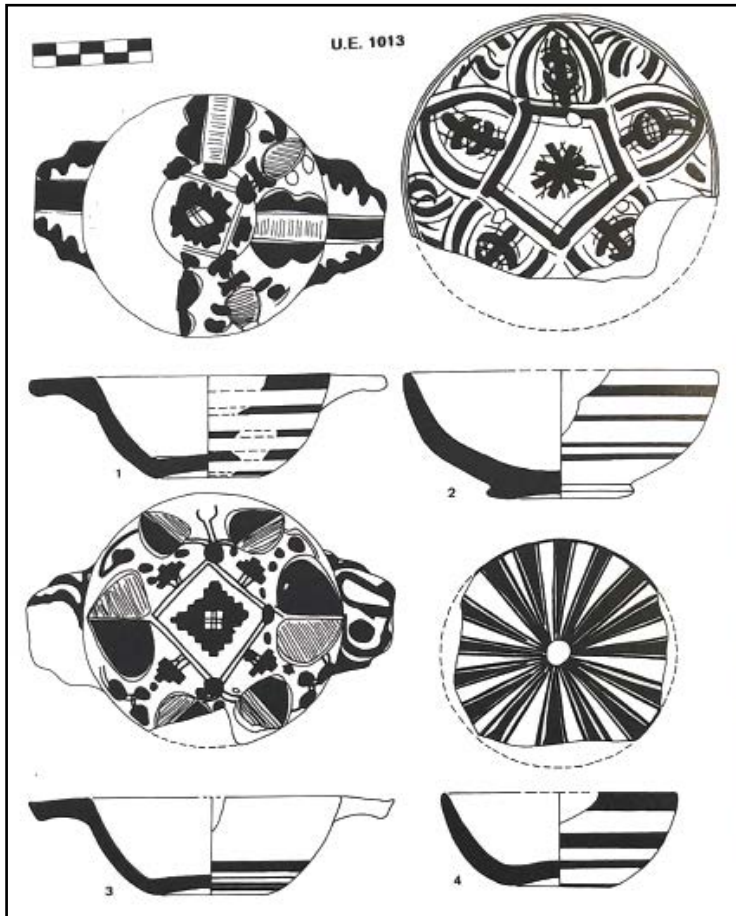

Fig.189: Escudelles de tall d'argent
 Barcelona, segon terç s. XVI
 Procedents del jaciment de Torrebaró (Viladecans). Dibuixos:
 Publicat a:

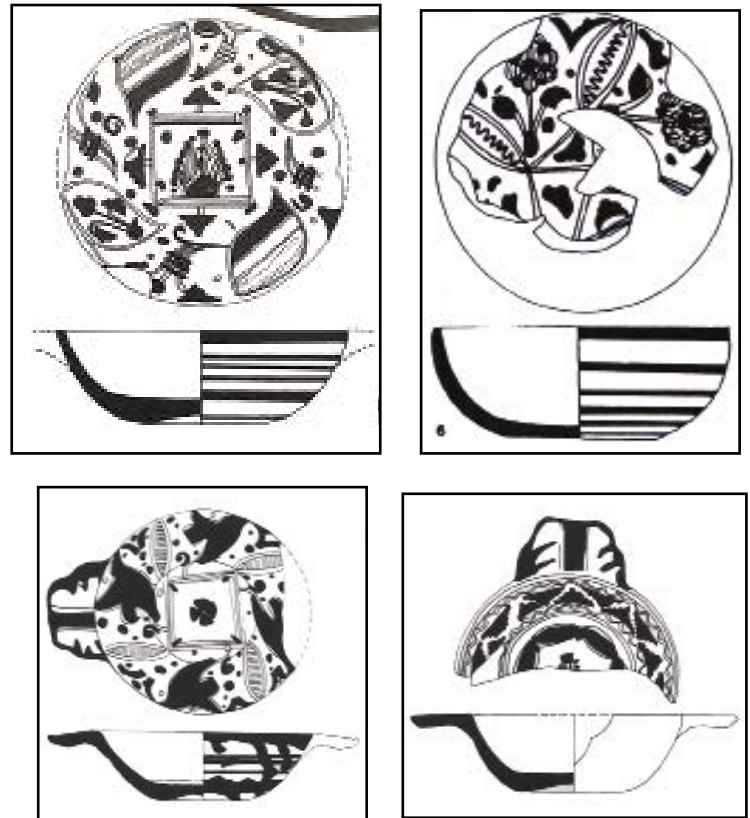

Fig.190: Escudelles de tall d'argent
 Barcelona, segon terç s. XVI
 Procedents del jaciment de Torrebaró (Viladecans). Dibuixos:
 Publicat a:

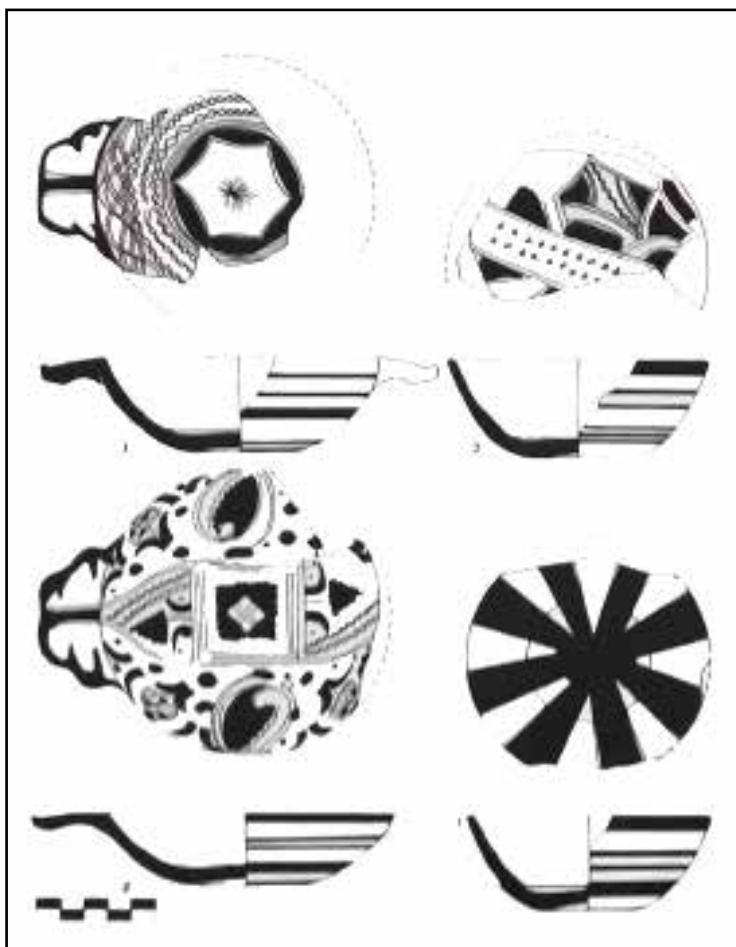

Fig.191: Escudelles de tall d'argent
 Barcelona, segon terç s. XVI
 Procedents del jaciment de Torrebaró (Viladecans). Dibuixos:
 Publicat a:

Fig.192: Escudelles de tall d'argent
 Barcelona, segon terç s. XVI
 Procedents del jaciment de Torrebaró (Viladecans). Dibuixos:
 Publicat a:

*Fig.193:Escudella de tall d'argent
Barcelona, segon terç s. XVI
Troballa de les Drassanes
(Barcelona)
Museu del Disseny (Barcelona)*

*Fig.194:Escudella de tall d'argent
Barcelona, segon terç s. XVI
Troballa de les Drassanes
(Barcelona)
Museu del Disseny (Barcelona)*

*Fig.195:Escudella de tall d'argent
Barcelona, segon terç s. XVI
Troballa de les Drassanes
(Barcelona)
Museu del Disseny (Barcelona)*

*Fig.196:Escudella de tall d'argent
Barcelona, segon terç s. XVI
Troballa de les Drassanes
(Barcelona)
Museu del Disseny (Barcelona)*

*Fig.197:Escudella de tall d'argent
Barcelona, segon terç s. XVI
Troballa de les Drassanes
(Barcelona)
Museu del Disseny (Barcelona)*

*Fig.198:Escudella de tall d'argent
Barcelona, segon terç s. XVI
Troballa de les Drassanes
(Barcelona)
Museu del Disseny (Barcelona)*

*Fig.199:Escudella de tall d'argent
Barcelona, segon terç s. XVI
Troballa de les Drassanes
(Barcelona)
Museu del Disseny (Barcelona)*

*Fig.200:Escudella de tall d'argent
Barcelona, segon terç s. XVI
Troballa de les Drassanes
(Barcelona)
Museu del Disseny (Barcelona)*

*Fig.201:Escudella de tall d'argent
Barcelona, segon terç s. XVI
Troballa de les Drassanes
(Barcelona)
Museu del Disseny (Barcelona)*

*Fig.202:Escudella de tall d'argent
Barcelona, segon terç s. XVI
Troballa de les Drassanes
(Barcelona)
Museu del Disseny (Barcelona)*

*Fig.203:Escudella de tall d'argent
Barcelona, segon terç s. XVI
Troballa de les Drassanes
(Barcelona)
Museu del Disseny (Barcelona)*

*Fig.204:Escudella de tall d'argent
Barcelona, segon terç s. XVI
Elna
Museu d'Elna*

Fig.205: **Plat perdiguer** (4 x 33,5 cm)
 Sanefa de magranes i fulles carnosos. Fons amb creu de Malta.
 Revers: Ro (Antoni Rodó?, vers 1587 - vers.1613).
 Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII.
 Museu de Lluc, núm. 230.
 Bibliografia: González 2011: 104.

Fig.206: **Plat perdiguer** (Ø 33,2 cm)
 Sanefa de magranes i fulles carnosos. Fons amb àliga coronada.
 Revers: 1599 i dues V contraposades
 Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII.
 Instituto Valencia de Don Juan (Madrid), ref. 492.
 Bibliografia: Ainaud 1952: 132, fig. 332-333; Batllori, Llubí 1949: 58, 62 i 129, fig. 43; Ceballos 1970: 15; M. Cavió 2010: 417; Frothingham 1944: 253, fig. 202-203; Llorens 1989: 73; Telese et alii 2012: 38.

Fig.207: **Plat perdiguer** (3 x 30 cm)
 Sanefa de magranes i fulles carnosos. Fons fulles carnosos i franja reticulada.
 Al revers "oM" (obrador Mestre?)
 Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII.
 Col. Llorens

Fig.208: **Plata gran** (5 x 40 cm)
 Sanefa de magranes i fulles carnosos. Fons amb fulles carnosos i cercells que encerclen un medalló central.
 Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII.
 Col·lecció Llorens (Barcelona).
 Bibliografia: Llorens, 1989, pàg. 67.

Fig.209: *Plat perdiguer* (Ø 35 cm)
 Sanefa de magranes i fulles carneses. Fons amb fulles carneses i dues "rodes". Al revers: "aM" (Antoni Mestre?).
 Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII.
 Instituto Valencia de Don Juan (Madrid), ref. 479.
 Bibliografia: Ainaud 19652: 152, fig. 334; Batllori, Llubia 1949: 62, fig. 42B; M. Cavió, 2010: 417; Llorenç, 1989, pàg. 76; Vilaseca, 1964, III, pàg.31.

Fig.210: *Plat perdiguer* (Ø 33,5 cm)
 Amvers: senyora benestant, de cos sencer.
 Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII.
 Instituto Valencia de Don Juan (Madrid), inv. 487.
 Bibliografia: Ainaud 1952, pàg. 132; Batllori, Llubia 1949, pàg. 63, fig. 39B; M. Cavió 2010: 417; Llorens 1989, 78.

Fig.211: *Plat perdiguer* (4 x 30,8 cm)
 Doble línia sinuosa que forma una cadena, amb creus en reserva. Fons amb fulles carneses i dues "rodes". Al revers: "Pau" (Pau Bordes?).
 Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII.
 Bibliografia: Llorens 1989, pàg. 74.

Fig.212: *Plat*
 Doble línia sinuosa que forma una cadena. Fons amb creu de Malta i circells.
 Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII.

Fig.213: *Plat perdiguer*
Saneja de línies trenades. Fons: au camallarga i fulles fesques
Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII.
Col. Llorens

Fig.214: *Plat perdiguer* (5 x 35 cm)
Saneja de línies trenades. Fons: au camallarga i fulles. Revers: dues "V" invertides.
Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII.
Bibliografia: Llorens 1989, pàg. 91.

Fig.216: *Plat de compte*
Saneja de línies trenades. Fons: emblema.
Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII.
Procedent de la troballa del Mas Llorenç (Salt, el Gironès).
Bibliografia: Telese 1994.

Fig.215: *Plat perdiguer*
Saneja de línies trenades. Fons: au camallarga i fulles fesques
Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII.
Col. Llorens

Fig.217: *Plat de compte*
Saneja de línies trenades. Fons: emblema
Barcelona, segona meitat. s. XVI.
Porcedent de la troballa de les drassanes de Barcelona.

Fig.218: *Cantiret* (H: 18 cm).
Decoració a base de fulles fesos, línies trenades i au.
Barcelona, final segle XVI - inici XVII.
Col. Mascort (Torroella de Montgrí).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg 165, fitxa. 68; Telese, Llorens,
Voigt 2012, pàg 42, fig. 40.

Fig.219: *Cantiret* (H: 18 cm).
Decoració a base de fulles fesos. Escut amb un capell de
prevere, el cognom "Sala" i la data "1600".
Barcelona, 1600.
Museu del Disseny(Barcelona), núm. inv.: 100.614. Llegat
d'Albert Par Espina.
Bibliografia: Telese, Llorens, Voigt 2012, pàg. 41.

Fig.220: *Plat perdiguer (plata)* (5,5 x 36 cm)
Sanefa de parells d'anells entrelaçats. Fons: abanderat, fulles fesos i altres
motius vegetals.
Barcelona, final s. XVI - primer quart s. XVII.
Museu de Lluc, núm. inv. 236.
Bibliografia: González 2011, pàg.106.

Fig.221: *Plat perdiguer (plata)* (4,6 x 36 cm)
Au dins d'un medalló envoltat d'elements vegetals. Revers: dues "V"
invertides.
Barcelona, final s. XVI - inici s. XVII.
Museu del Disseny (Barcelona), núm. inv.: 64.677.
Bibliografia: Llorens 1989, pàg. 47.

Fig.222: **Plat perdiguer (plata)** (4,5 x 35,5 cm)
 Saneja d'ulls en negatiu i fons amb motius vegetals i reticulats.
 Revers: marca "Mstr" (Antoni Mestre, † 1617).
 Barcelona, final s. XVI - inici s. XVII.
 Museu de Lluc, núm. cat. 234.
 Bibliografia: González 2011, pàg. 106.

Fig.223: **Piqueta de columnes.**
 En daurat i verd.
 Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII
 Museu Episcopal de Vic.

Fig.224: **Piqueta de columnes**
 En daurat i verd turquesa.
 Signada: Antoni Mestre, fecit (†1614).
 Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII.
 Col. Llorens.
 Bibliografia: Cerdà 2013, pàg. 26-31.

Fig.225: **Piqueta de columnes.**
 H.: 35,6 cm
 Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII
 Museu Marès (Barcelona), núm ref.: S-8647.

Fig.226: **Piqueta de columnes.**
 H.: 35,6 cm
 Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII
 Museu Marès (Barcelona), núm ref.: S-8647.

Fig. 227: *Piqueta de columnes* (H.: 34 cm).
Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s. XVII
Col·lecció Mascort (Torroella de Montgrí).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 166, fitxa 87.

Fig. 228: *Piqueta de columnes*
Barcelona, darrer terç s. XVI - inici
s. XVII
Museu Episcopal de Vic.

Fig. 229: *Piqueta de columnes*
Barcelona, darrer terç s. XVI - inici s.
XVII.
Museu Episcopal de Vic.

Fig. 230: *Piqueta de columnes*
Barcelona, primer terç s. XVII.
Museu Episcopal de Vic.

Fig. 231: *Plat de compte* (3,5 x 21 cm)
Sanefa d'ulls en negatiu i fons amb creu de Malta i cercells.
Procedent de les troballes a l'antic carrer Marquès del Duero
(Barcelona).
Col. particular.
Bibliografia: Llorens, 1989, pàg. 94.

Fig.232: **Plat perdiguer** (plata) (3,1 x 29,9 cm).
Motiu vegetal simetritzat.
Barcelona, primera meitat s. XVII.
Col·lecció Mascort (Torroella de Montgrí).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 138, fitxa 59.

Fig.233: **Plat perdiguer** (plata) (3,7 x 37 cm).
Sanefa de motius vegetals en negatiu. Fons: bust d'un guerrer..
Revers: dues "V" invertides.
Barcelona, final s. XVI - inici s. XVII.
Fundació La Fontana,
Bibliografia: Llorens 1989, pàg. 99.

Fig.234: **Plat perdiguer** (plata) (Ø 33 cm).
Au vers la dreta entre fulles feses.
Revers: dues "V" invertides.
Barcelona, final s. XVI - inici s. XVII.
Instituto Valencia de Don Juan (Madrid), inv.: 489.
Bibliografia: M. Cavió 2010: 418, fig. 402; Llorens 1989: 44-45.

Fig.235: **Plat perdiguer**
Motiu vegetal simetritzat, en negatiu, pintat a trepa.
Revers: Mste (possiblement, Antoni Mestre, †1614).
Barcelona, final s. XVI - inici s. XVII.
Museu de Mataró.
Bibliografia: Cerdà 2001: taula XXIX, núm. 252.

Fig. 236: *Plata gran*
4,5 x 32,5 cm.
Sanefa de motius vegetals en negatiu i fulles fesos. Fons: bust d'un guerrer.
Revers: dues "V" invertides.
Barcelona, final s. XVI - inici s. XVII.
Fundació La Fontana,
Bibliografia: Llorens 1989: 99.

Fig. 237: *Plata gran*
Sanefa de motius vegetals en negatiu, fulles fesos i. Fons: bust d'un guerrer.
Revers: dues "V" invertides.
Barcelona, final s. XVI - inici s. XVII.
Fundació La Fontana,
Bibliografia: Llorens 1989: 99.

Fig. 238: *Plata gran*
Sanefa de motius vegetals en negatiu, fulles fesos i. Fons: motius vegetals en negatiu.
Revers: dues "V" invertides.
Barcelona, final s. XVI - inici s. XVII.
Museu del Disseny (Barcelona)
Bibliografia:

Fig. 239: *Plata gran*
Sanefa de motius vegetals en negatiu, fulles fesos i. Fons: bust d'un guerrer.
Revers: dues "V" invertides.
Barcelona, final s. XVI - inici s. XVII.
Fundació La Fontana,
Bibliografia: Llorens 1989: 99.

Fig. 240: **Plat perdiguer** (plata) (5 x 34 cm).
Escut amb l'emblema "A" , del monestir de Pedralbes (Petra Albas),
Barcelona. Al revers, marca "PA".
Barcelona, segon quart segle XVII.
Col. Mascort (Torroella de Montgri).
Bibliografia: Cerdà 2012: 161, fitxa 82.

Fig. 241: **Plat perdiguer** (plata) (5 x 34,5 cm).
Bust d'un home vers l'esquerra.
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Col. Mascort (Torroella de Montgri).
Bibliografia: Cerdà 2012: 154, fitxa 75.

Fig. 242: **Plat perdiguer**
5 x 34 cm
Sanefa de fulles fesos i altres motius vegetals. Al fons: escut amb l'emblema
"A" , del monestir de Pedralbes (Petra Albas), Barcelona. Al revers, marca
"PA".
Barcelona
Col. Mascort (Torroella de Montgri),
Bibliografia: Cerdà 2012: 161, cat.

Fig. 243: **Plat perdiguer**
5 x 34 cm
Sanefa de fulles fesos i altres motius vegetals. Al fons: escut amb l'emblema
"A" , del monestir de Pedralbes (Petra Albas), Barcelona. Al revers, marca
"PA".
Barcelona
Col. Mascort (Torroella de Montgri),
Bibliografia: Cerdà 2012: 161, cat.

Fig. 244: **Plat perdiguer** (5 x 34 cm)
 Sanefa de fulles feses i altres motius vegetals. Al fons: escut amb l'emblema "A", del monestir de Pedralbes (Petra Albas), Barcelona. Al revers, marca "PA".
 Barcelona
 Col. Mascort (Torroella de Montgri),
 Bibliografia: Cerdà 2012: 161, cat. 82

Fig. 246: **Plata gran** (4,5 x 37 cm)
 Sense sanefa. Fons picat i emblema de Luis Fernández de Córdoba Cardona de Aragón y Requesens (†1642).
 Museu de Lluch, núm. inv.:
 Bibliografia: González 2012, pàg. 107, cat. 238.

Fig. 245: **Plat perdiguer (plata)**
 Portaestendard sobre fons picat
 Revers: sense decorar.
 Barcelona, mitjan s. XVII.
 Biblioteca-museu Víctor Balaguer (Vilanova i la Geltrú), ref.
 Bibliografia: Batllori, Llubia 1949, lám. 64B.

Fig. 247: **Plat perdiguer (plata)** (5,5 x 35,5 cm)
 Torre de senyals de Montjuïc
 Revers: sense decorar.
 Barcelona, mitjan s. XVII (Post. 1640).
 Col·lecció Mascort (Torroella de Montgri).
 Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 159, fitxa 80.

Fig. 248: **Plat perdiguer (plata)** (4,7x34,2 cm)
Guerrer sobre fons picat.
Barcelona, segon quart s. XVII.
La Fontana. FC.2014.01.12.
Bibliografia: Cerdà 2018, pàg. 108-109.

Fig. 249: **Plat perdiguer (plata)** (Ø 36 cm)
Barcelona, segon quart s. XVII.
Guerrer sobre fons picat.
La Fontana. FC.2014.01.106

Fig. 250: **Plat perdiguer (plata)** (Ø36 cm)
Barcelona, segon quart s. XVII.
Dama sobre fons picat.
La Fontana. FC.2014.01.114.

Fig. 251: **Plat perdiguer (plata)**
Barcelona, segon quart s. XVII.
Galera sobre fons picat.
Museo Arqueológico Nacional (Madrid).

Fig. 252: **Plat perdiguer (plata)** (4 x 35 cm)
Dues aus confrontades sobre fons picat
Barcelona, segon quart segle XVII.
La Fontana (Rupit). FC. 2014.01.09.
Bibliografia: Cerdà 2018, pàg. 108-109.

Fig. 253: **Plat peediguer (plata)** (Ø 34,5 cm)
Àngel abanderat sobre fons picat.
Barcelona, segon quart segle XVII.
La Fontana (Rupit). FC. 2014.01.31

Fig. 254: **Plata**
Palau amb dues torres.
Barcelona, 1624.
Museu de Mataró, ref.:
Bibliografia: Ainaud 1952, pàg. 130, fig. 351.

Fig. 255: **Plat perdiguer (plata)** (5x37 cm)
àliga bicèfala amb escut no identificat.
Barcelona, 1611.
Institut Valenc de Don Juan (Madrid), nùm. inv.: 497.
Bibliografia: Telesse, Llorens, Voigt 2012, pàg. 58-59.

Fig.256: **Plat perdiguer (plata)** (5x33 cm)
 Representació de l'infant Jesús assegut en un tron. Al revers: marca Porcia.
 Barcelona, segon quart segle XVII.
 Metropolitan Museum (Nova York), ref.: 56.171.145.
 Procedència: William Randolph Hearst (until d. 1951) ; William Randolph Hearst Foundation (1951–1956)

Fig.257: **Plat perdiguer (plata)** (5,3 x 33,4 cm)
 Personatge masculí vestit "a la turca" amb corn de l'abundància.
 Barcelona, segon quart segle XVII.
 Col·lecció Mascort (Torroella de Mongri).
 Bibliografia: Cerdà 2011, pàg. 151.

Fig.258: **Plat perdiguer (plata)** (4,5x33,5 cm)
 Escut amb un pou, un arbre i les inicials F.P. / O.R., i la data "1610".
 Barcelona, 1610.
 La Fontana (Rupit). F.C. 2014.01.102.
 Bibliografia: Cerdà 2018, pàg. 104-105. Foto: Guillem Fernández-Huertas.

Fig.259: **Plat perdiguer (plata)**
 Busta d'un guerrer vers l'esquerra i la data "1617"
 Barcelona, 1617.
 La Fontana (Rupit).

Fig.260: *Plat perdiguer (plata)* (Ø 30 cm)
Guerrer vers l'esquerra. Al revers: marca "Bordes".
Barcelona, primer terç segle XVII.
Instituto Valencia de Don Juan (Madrid), ref.: 494.
Bibliografia: Martínez Cavió 2010, pàg. 420, fitxa 409.

Fig.261: *Plat perdiguer (plata)*
Inicial "M", corresponent a Elisenda de Montcada. Monestir de Montserrat.
Barcelona, segon quart segle XVII.
Col·lecció Mascort (Torroella de Montgri).
Bibliografia: Cerdà 2011, pàg. 162. Foto: J. Mas.

Fig.262: *Plat perdiguer (plata)* (4x32 cm)
Ocell vers la dreta.
Barcelona, segon quart segle XVII.
Museu de Lluc (Mallorca).
Bibliografia: González, 2011, pàg. 105, fig. 231.

Fig.263: *Plat perdiguer (plata)* (42,2 X 35,5)
Aus amb les ales esplaiades, vers d'esquerra. Reers. Ro.
Barcelona, segon quart segle XVII.
Museu de Lluc (Mallorca).
Bibliografia: González, 2011, pàg. 106, fig. 235.

Fig. 264: **Beneitera**
Crist amb Maria i Maria Magdalena al peu de la creu.
Barcelona, primer terç segle XVII.
Museu Marés (Barcelona).

Fig. 265: **Plat perdiguer (plata)** (4,2x33,2 cm)
Senyora amb càntir i llegendes: "Madoma y seló. 1613"; "Ho senora Coschorina". Al revers: marca "Mestre".
Barcelona, 1613.
Instituto Valencia de Don Juan (Madrid), núm. inv.: 491.
Bibliografia: Martínez Cavió 2010, pàg. 419, fitxa 405.

Fig. 266: **Plat** (26,7 cm)
Inicial "A". Monestir de Petras Albas (Barcelona).
Barcelona, segon quart segle XVII.
Ex-col·lecció Godia.
Bibliografia: Monreal 1974, pàg. 166, núm. 271.

Fig. 267: **Plat de compte**
Motiu eròtic.
Barcelona, segon quart segle XVII.
Museu de Mataró. Procedeix de la troballa de la Plaça Gran (Mataró).
Bibliografia: Cerdà 2001.

Fig.268: *Plat de compte*
Ocell vers la dreta.
Barcelona, segon quart segle XVII.
Museu de Mataró. Procedeix de la troballa de la Plaça Gran (Mataró).
Bibliografia: Cerdà 2001.

Fig.269: *Plat de compte*
Aus vers la dreta.
Barcelona, segon quart segle XVII.
Museu de Mataró. Procedeix de la troballa de la Plaça Gran (Mataró).
Bibliografia: Cerdà 2001.

Fig.270: *Plat de compte*
Flor de vuit pètals.
Barcelona, segon quart segle XVII.
Museu de Mataró. Procedeix de la troballa de la Plaça Gran (Mataró).
Bibliografia: Cerdà 2001.

Fig.271: *Plat de compte*
Bust de turc vers l'esquerra.
Barcelona, segon quart segle XVII.
Museu de Mataró. Procedeix de la troballa de la Plaça Gran (Mataró).
Bibliografia: Cerdà 2001.

Fig.272: *Plat de compte*
Bust de turc vers l'esquerra.
Gerro dambbec.
Museu de Mataró. Procedeix de la troballa de la Plaça Gran (Mataró).
Bibliografia: Cerdà 2001.

Fig.273: *Plat de monja*
Fons de línia trenada, palmetes en negatiu i motius vegetals.
Troballa de mas Llorenç (Salt, el Gironès).
Barcelona, primer terç s. XVII.
Bibliografia: Telese 1994.

Fig.274: *Plat de monja*
Escut de l'hospital de la santa Creu (Barcelona).
Barcelona, segon quart segle XVII.
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.275: *Plat de monja*
Creu de Malta i línies sinuoses.
Barcelona, segon quart s. XVII.
Troballa de la Plaça Gran (Mataró).
Museu del Mataró.
Bibliografia: Cerdà 2001:

Fig.276: *Plat de monja*
Motius vegetals simetritzats.
Barcelona, segon quart s. XVII.
Troballa de la Plaça Gran (Mataró).
Museu del Mataró.
Bibliografia: Cerdà 2001:

Fig.277: *Escudella de tall d'argent*
 Barcelona, segon quart segle XVII.
 Museu de Mataró. Procedeix de la troballa de la
 Plaça Gran (Mataró).
 Bibliografia: Cerdà 2001.

Fig.278: *Escudella de tall d'argent*
 Barcelona, segon quart segle XVII.
 Museu de Mataró. Procedeix de la troballa de la
 Plaça Gran (Mataró).
 Bibliografia: Cerdà 2001.

Fig.279: *Escudella de partera, de tall d'argent*
 Barcelona, segon quart segle XVII.
 Museu de Mataró. Procedeix de la troballa de la
 Plaça Gran (Mataró).
 Bibliografia: Cerdà 2001.

Fig.280: *Escudella de galatí*
 Barcelona, segon quart segle XVII.
 Museu de Mataró. Procedeix de la troballa de la
 Plaça Gran (Mataró).
 Bibliografia: Cerdà 2001.

Fig.281: *Escudella de galatí*
 Barcelona, segon quart segle XVII.
 Museu de Mataró. Procedeix de la troballa de la
 Plaça Gran (Mataró).
 Bibliografia: Cerdà 2001.

Fig.282: *Escudella de galatí*
 Barcelona, segon quart segle XVII.
 Museu de Mataró. Procedeix de la troballa de la
 Plaça Gran (Mataró).
 Bibliografia: Cerdà 2001.

Fig.283: Escudella de tall d'argent
Barcelona, segon quart segle XVII.
Museu de Mataró. Procedeix de la troballa de la
Plaça Gran (Mataró).
Bibliografia: Cerdà 2001.

Fig.284: Escudella de tall d'argent
Barcelona, segon quart segle XVII.
Museu de Mataró. Procedeix de la troballa de la
Plaça Gran (Mataró).
Bibliografia: Cerdà 2001, pàg.

Fig.285: Escudella de tall d'argent
Barcelona, segon quart segle XVII.
Museu de Mataró. Procedeix de la troballa de la
Plaça Gran (Mataró).
Bibliografia: Cerdà 2001, pàg.

Fig.286: Plat perdiguer (Ø 36,5 cm)
Mitjan s. XVII
La Fontana (Rupit). FC.2014.01.110.

Fig.287: Plata gran (7,8 x 43,5)
Segona meitat s. XVII.
La Fontana (Rupit). FC. 2014.01.120
Bibliografia: Cerdà 2018, pàg. 110-111.

Fig. 288: *Plat de tres quarts de pam*
 Barcelona, segon quart segle XVII.
 Museu de Mataró. Procedeix de la troballa de la Plaça Gran (Mataró).
 Bibliografia: Cerdà 2001, pàg.

Fig. 289: *Plata (5x28,4 cm)*.
 Barcelona, segon quart s. XVII.
 Col·lecció Mascort (Torroella de Montgri).
 Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 158, fitxa. 79.

Fig. 290: *Plat perdiguer (5 x 34 cm)*
 Sanefa de fulles-ala. Fons: escut que mostra un ocell damunt d'un arbre.
 Barcelona, segon quart s. XVII.
 Museu Maricel (Sitges). Col. Pérez-Rosales, núm. 803.

Fig. 291: *Plata (6,5x27,4cm)*.
 Barcelona, segon quart segle XVII.
 Col·lecció Mascort (Torroella de Montgri).
 Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 157, fitxa. 78.

Fig.292: *Plat de compte* (5x27 cm.)
 Motiu central: escudet amb la lletra A, emblema del monestir de Pedralbes.
 Barcelona, mitjan segle XVII.
 Col·lecció Mascort (Torroella de Montgrí).
 Bibliografia: Cerdà 2011, pàg. 160.

Fig.293: *Plat de compte*
 Motiu central: escudet amb la lletra A, emblema del monestir de Pedralbes.
 Barcelona, mitjan segle XVII.
 Col·lecció particular:

Fig.294: *Plat perdiguer (plata) amb peu* (6,8x36,2 cm.)
 Motiu central: bust vers l'esquerra.
 Barcelona, tercer quart s. XVII.
 Fundació La Fontana (Rupit).
 Bibliografia: Llorens 1989, pàg. 163.

Fig.295: *Plat de compte*
 Motiu central: bust vers l'esquerra.
 Barcelona, tercer quart s. XVII.
 Museu de Badalona.

Fig.296: *Plat perdiguer (plata) amb peu*
Motiu central: sol antropomòfic.
Barcelona, tercer quart s. XVII.
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.297: *Plat perdiguer (plata) amb peu*
Motiu central: sol antropomòfic.
Barcelona, tercer quart s. XVII.
Col. particular:

Fig.298: *Plat de compte*
Sanefa de "la ditada". Motiu central: motiu vegetal.
Barcelona, tercer quart s. XVII.
Museu del Disseny (Barcelona).

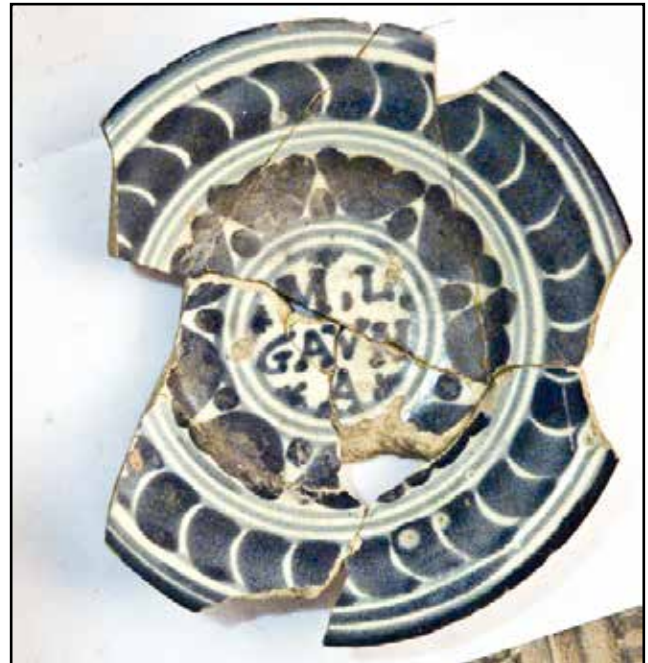

Fig.299: *Plat de compte*
Sanefa de "la ditada". Motiu central: M.L. GAUNA.
Barcelona, tercer quart s. XVII.
Museu del Disseny (Barcelona).

donar abast en un moment de forta demanda. No requeria de gaire coneixement de tècnica pictòrica; només certa pràctica que s'adquiria en el dia a dia. En pinzell-pinta de tres puntes es va emprar fins a les primeres dècades del segle XVII.

- La segona etapa de la producció de pisa daurada barcelonina es caracteritza per l'aparició de formes noves i, sobretot, de motius decoratius de tipus naturalístic, aus i motius florals. Més tard, la figura humana. La producció d'aquesta etapa guarda estretes relacions estilístiques amb la pisa daurada feta a Muel i Reus. Hipotetitzem que els contactes amb Aragó, juntament amb les influències que continuaven arribant de València, van ser l'origen d'aquesta producció, que va tenir una vida més efímera que l'anterior: bàsicament la segona meitat del segle XVI.

- La tercera etapa dins de la producció d'obra daurada barcelonina degué d'iniciar-se cap a les dues darreres dècades del segle XVI, coincidint, per tant, amb la producció que Vilaseca, referint-se a l'obra reusenca, va definir com l'estil propi de Reus.

Podríem dir que els motius decoratius d'aquesta producció són ja motius autòctons, "catalans", amb una certa influència italiana. Per això, la pisa daurada feta a Reus o a Barcelona ja la podem identificar més fàcilment.

Els motius són molt diferents si els comparem amb la producció daurada de Manises o de Muel. L'expulsió dels moriscs va afectar greument la producció aragonesa i gens la catalana, de manera que la pisa daurada de Barcelona va seguir una evolució pròpia que va donar lloc a peces daurades pintades amb motius que també es troben en la producció en blau o en policromia: figura humana, aus, mamífers, busts de guerres o personatges de cos sencer, motius heràldics, la Creu de Malta, etc. Es tracta d'un repertori de formes i de decoracions que els escudellers de Barcelona i de Reus deuen emportar-se amb ells quan es van desplaçar fins a terres aragoneses, on donaren lloc a les sèries anomenades "d'influència catalana".

Aquesta producció de la primera meitat del Sis-cents és, sens dubte, la més valorada artísticament, i té un abast cronològic que comprèn des de la darrerria del segle XVI fins a final del XVII o l'inici del XVIII. I si bé és cert que hi ha motius decoratius que són característics de períodes de temps concrets, globalment estariem parlant d'una producció homogènia que, com hem dit, no és possible confondre-la amb la d'altres centres productors no catalans. En tot cas, la dificultat rau en diferenciar l'obra feta a Barcelona de la feta a Reus.

8.2. LES EVIDÈNCIES ARQUEOLÒGIQUES

No hem explorat a fons els resultats de les intervencions arqueològiques que s'han dut a terme a Catalunya durant els darrers 25 anys. Són molt nombroses. Per poder saber si en alguna d'elles ha aparegut un important conjunt de pisa daurada barcelonina caldria consultar les memòries d'excavació, si és que estan fetes. També caldria comprovar que, efectivament, el material arqueològic estigui ben classificat. Per tant, aquesta immensa tasca ni ens l'hem plantejat. Tan sols hem fet una petita selecció d'alguns jaciments de cronologia tancada que aporten informació sobre l'evolució del daurat barceloní.

1. Intervenció al solar del carrer de can Xammar, 4 (Mataró)

Hi aparegué abundant pisa blava barcelonina (veure apartat anterior), juntament amb monedes de la seca de Barcelona

datades de 1494, algunes de ressegellades a inici del segle XVI, però cap de posterior a 1516 (cap diner de Joana i Carles). Entre el material ceràmic abunden les peces de pisa blanca i les de pisa daurada amb decoracions d'enreixats. La pisa blanca sembla d'elaboració barcelonina, però la daurada sembla d'importació valenciana, a jutjar pel color ataronjat de les pastes.

En aquest conjunt no hi va aparèixer cap fragment decorat amb pinzell-pinta.

2. Castell de Montsoriu

Ja n'hem parlat a l'apartat anterior. El jaciment té un *terminus ante quem* de 1570, ja que aquell any el castell va canviar de propietari. La documentació indica que, des d'aleshores, l'edifici defensiu va quedar abandonat, de manera que la pisa trobada a l'interior de la cisterna excavada és la que es va consumir abans de 1570.

Hi abunda la pisa blanca, la pisa blava barcelonina i la pisa daurada. Els motius decoratius són de tipus geomètric, com l'aparegut al carrer Xammar (Mataró), però al castell sí que s'hi han trobat fragments de pisa daurada decorats amb pinzell-pinta.

Gràcies a aquestes troballes tindriem situada cronològicament l'aparició aquest tipus de decoració, entre vers 1520 i abans del 1570.

3. Torre del Baró (Viladecans, el Baix Llobregat)

El conjunt ceràmic ja està publicat [PARERA, 1997: 199-211]. La pisa daurada apareguda és la típica de la segona meitat del segle XVI i, més concretament, del tercer quart, tot i que una bona part del material arqueològic es troba fora de context fruit, de les alteracions dels estrats per les contínues remodelacions que es varen efectuar a l'interior de l'edifici en el decurs dels segles.

La pisa daurada localitzada al jaciment representa l'evolució dels models localitzats al castell de Montsoriu.

4. Mas Llorenç (Salt, el Gironès):

Es tracta d'un altre conjunt tancat, localitzat en una masia d'aquella localitat gironina. La cronologia del conjunt es relaciona amb la mort, sense descendència, del propietari del mas, vers 1635. La pisa apareguda correspon a la producció barcelonina daurada i també a la policroma, i la datació ha de correspondre al primer terç del segle XVII.

5. Dipòsit de la Plaça Gran (Mataró, el Maresme).

Es tracta del conjunt més modern. La pisa daurada –més de 250 peces que es varen poder reconstruir del tot– es va localitzar a l'interior d'un dipòsit, en dos farciments diferenciats. El farciment més antic estava format per terrissa i pisa daurada, únicament, mentre que el farciment superior, més modern, també va lliurar una gran quantitat de pisa blava i policroma.

Un estudi detallat de la ceràmica trobada dins del dipòsit ja va posar de relleu algunes diferències estilístiques entre la pisa daurada d'un i d'altre farciment.

En termes generals, la pisa daurada del dipòsit correspon a l'evolució de l'estil de la pisa daurada trobada al mas Llorenç (Salt). Es pot datar del segon quart del segle XVII, amb algunes peces que, individualitzadament, correspondrien al primer

quart, ja que s'hi ha localitzat marques d'escudeller pintades al revers, que s'han pogut identificar.

Aquesta breu incursió a les troballes arqueològiques hauria de servir per posar de relleu la importància que poder estudiar, de manera extensiva, la pisa que apareix en els jaciments arqueològics, sobretot quan es tracta de conjunts tancats. Es tracta d'una feina ingent, no assumible per a un sol investigador, però que de ben segur proporcionaria resultats molt interessants.

8.3. LA PRODUCCIÓ DE PISA DAURADA A BARCELONA AL SEGLE XVI I XVII, SEGONS LA DOCUMENTACIÓ ESCRITA

La producció de pisa daurada feta a la ciutat de Barcelona durant les primeres dècades del segle XVI era continuació de la que es feia a la darrerria del segle anterior. Un bon punt de partida per analitzar la seva evolució podria ser analitzar la producció que diversos escudellers lliuraren a Francesc Reyner i comparar-la les produccions que s'esmenten en els inventaris de béns d'escudellers difunts de dècades posteriors. D'aquesta manera es podran apreciar les continuïtats i els canvis en la producció barcelonina daurada.

L'obra daurada que els escudellers lliuraven a Francesc Reyner eren les següents:

- Figurat: 8 diners /dotzena.
- Gressalets: 8 diners /dotzena.
- Escudelles comunes: 14 diners /dotzena.
- Mitja partera: 14 diners /dotzena.
- Pagès morisc: 14 diners /dotzena.
- Plats comuns: 28-32 diners /dotzena.
- Més endavant apareix el girapeix.

Com es pot apreciar, el repertori de peces daurades barcelonines era més reduït que el de la producció blava.

Els preus reflecteixen la necessitat d'una tercera cuita reductora: són gairebé el doble que els de la pisa blava. Les formes ceràmiques daurades més barates eren el figurat i els gressalets. De vegades hem llegit "grealets", de manera que podria tractar-se d'escudelles daurades proveïdes d'una petita ala horitzontal. Eren més barates que les escudelles daurades estàndard. Per tant, podem fer-nos una idea de les proporcions.

El "figurat" tenia el mateix preu que els gressalets. Haurien de ser peces petites.

Les escudelles comunes i el pagès morisc són els dos tipus de forma de pisa daurada més abundants. El pagès morisc no duia orelles. L'escudella descansa damunt d'un petit peu massís de fons pla o una mica convex.

Les escudelles comunes eren com les blanques, amb orelles i fons pla, però decorades amb la preparació que donava lloc al daurat.

El preu de la mitja partera suggereix que si bé deuriem ser més grans que les escudelles comunes, haurien de ser la meitat d'altres d'una escudella de partera.

Els plats comuns o de compte (de *conde*) serien els plats d'aproximadament un pam de diàmetre. En aquella època abundaven les decoracions a base de sectors d'enreixats en diagonal i punts.

Quant a la forma anomenada "girapeix", no s'estem gaire

segurs de quin perfil tindria. Sugerim que es tracta d'un tipus de plat sense ala ni peu i amb el fons lleugerament convex. Les parets acaben amb un llavi arrodonit.

Posteriorment varen aparèixer altres formes ceràmiques, entre les quals destaquen els plats perdiguers, d'uns 30 cm de diàmetre.

En el decurs del segle XVII van seguir elaborant-se les escudelles daurades de galatí i de tall d'argent, però va ser retirada de la producció el tipus d'escudella amb nanses en forma de mitja lluna. Gràcies a la troballa de pisa feta en un dipòsit excavat a la plaça Gran (Mataró) vam poder comprovar que les escudelles de tall d'argent varen ser reemplaçades a poc a poc per les de galatí. De fet no coneixem escudelles de tall d'argent blaves/policromes tardorenaixentistes ni posteriors.

Una altra forma ceràmica d'una llarga pervivència que va minvar molt durant la primera meitat del segle XVII va ser el plat de monja, d'uns 3/4 de pam, sense ala diferenciada de la resta de la paret.

Quant als motius decoratius, les decoracions en negatiu van a la baixa quan més s'avança dins del segle XVII. També la decoració a base de línies trenades i cadenetes.

Existeix un grup de plats de pisa daurada que mostren els mateixos motius decoratius que altres peces decorades en blau/policromia. De fet, també es podria dir el contrari, és a dir, plats blaus/policroms amb les mateixes decoracions que els daurats. Tan se val. Uns i altres foren elaborats coetàniament en els mateixos obradors barcelonins.

Entre els models de sanefa compartits entre les produccions blava i daurada, destaquen:

- Sanefa formada per una línia sinuosa amb arcuacions a ambdós costats.
- Sanefa formada per parells d'arcuacions contraposades i unides que, amb terminologia de Telese, semblen formar tires de "salsitxes" [Telese 1991:].
- Sanefa formada per la repetició del motiu de les "fulles-ala", decoració de procedència lligur molt usada en la decoració de la pisa blava/policroma.

La datació d'aquest grup de plats se situaria entorn del segon quart del segle XVII.

En el sentit contrari, es coneix una plata policroma que mostra unes motius decoratius que són propis de la producció daurada.

8.4. PROPOSTA DE SERIACIÓ DE LA PISA DAURADA BARCELONINA

Farem un breu resum de les conclusions a què he arribat després d'analitzar la documentació escrita i algunes troballes arqueològiques rellevants.

a Inici, segur, de la producció de pisa daurada a Barcelona l'any 1482 després de l'intent, fallit, del 1464 (pactes entre els dos Pere Eiximeno). Producció semblant a l'obra comuna valenciana.

b Inici de la producció anomenada "pinzell-pinta" de triple traç durant el segon quart del segle XVI. es va seguir utilitzant aquesta eina fins entrat el segle XVII.

c Així mateix es va iniciar, durant el primer terç del segle XVI, una producció daurada inspirada en l'obra daurada procedent de

València, tant pel que fa a les formes (per exemple les escudelles de tall d'argent) com a les decoracions: motius pseudocaligràfics, petits elements de temàtica vegetal, etc.

d Durant el darrer terç del segle XVI es deuen produir les primeres peces daurades barcelonines amb decoracions de temàtica animal (ocells, llebres), heràldica i la figura humana. Aquesta producció mostra un estil propi que permet reconèixer-la fàcilment i diferenciar-la de les produccions daurades coetànies d'altres centres productors: Manises, Sevilla i Muel. En alguns casos és més difícil distingir aquestes produccions daurades barcelonines de les reusenques, perquè els motius decoratius són molt semblants, per les raons que hem explicat (contactes professionals entre els escudellers d'una i altra ciutats).

e En la producció del segle XVII és palesa la influència lligur, amb decoracions que trobem tant en la pisa daurada com en la blava/policroma.

f Si bé cap a mitjan segle XVII sembla que la producció daurada barcelonina arriba a la seva final la documentació escrita i algunes evidències demostren que se'n va seguir produint durant tota la segona meitat del segle XVII. El fet de no trobar-se pisa daurada barcelonina en jaciments de la segona meitat del segle XVII no indicaria un final de la producció sinó que aquest tipus de producció tindria un àmbit de comercialització més reduït que caldria analitzar més a fons. També podria ser degut a un error de datació dels conjunts ceràmics datats de mitjans del segle XVII, cosa que caldria revisar.

g Fins al 1722, en els inventaris de béns d'escudellers difunts s'esmenta l'obra daurada. És possible, però, que es tractés de pisa blava amb un petit complement de daurat. De fet, es coneixen dos plats comuns corresponents a la sèrie de "faixes o cintes" amb decoració daurada molt senzilla, a l'anvers i al revers. També es coneix un pot de la mateixa sèrie amb decoració blava i un petit complement de color daurat.

9

LA PISA BARCELONINA: DE LORENZO DE MADRID AL FINAL DEL SEGLE XVII

No hem estat els primers investigadors interessats en la primera producció policroma renaixentista feta a Barcelona. Per tant, bo serà que vegem què n'han dit al respecte els qui ens han precedit en aquest tema.

Quant als plats i pots, possiblement el mèrit de ser els primers en considerar-los produccions catalanes correspon a Lluís Maria Llubia i Andreu Batllori [BATLLORI, LLUBIA, 1949: 67]. Els seus arguments foren tres:

1. Les peces policromes exposades l'any 1947 al Saló del Tinell no tenien res a veure (pel que fa als motius decoratius) amb les peces reputades com a talaveranes o de Triana.
2. Totes havien estat trobades en territori català.
3. Concordaven amb els dibuixos de les rajoles policromes catalanes.

Alexandre Cirici era de l'opinió que es tractava d'imitacions de l'obra de Pisa, una producció que arrelà a Barcelona pels volts del 1600. Segons ell, les primeres obres no passaven de combinar els colors groc i blau, mentre que les peces policromes decorades amb personatges, animals i elements de paisatge "tractats amb el típic grafisme del croquis realista barroca, de línies nervioses i trencades" dataven del primer quart del segle XVII.

Les sanefes més característiques estaven fetes a base de "l'estilització d'uns cortinatges decoratius, suspesos rítmicament fent drapajat i caigudes, entre flors i fruites". Afirmava, a més, que la policromia es va enriquir poderosament a partir de 1652 en incorporar-s'hi els grocs ataronjats, els blaus i els verds [CIRICI, 1977: 227].

Altres autors han seguit, amb més o menys matisos, les opinions expressades per Llubia i Batllori pel que fa a la procedència i la cronologia de la producció policroma.

L'any 1991 Albert Telese va publicar la que fins ara és una de les seves obres més divulgades: *La vaixella blava catalana de 1570 a 1670*. Fidel al títol, va seleccionar una bona colla de peces catalanes blaves, algunes, però, amb complement de color groc, verd o groc i verd a la vegada, i en va excloure les peces plenament policromes. Segueix idèntica línia argumental que Llubia, Batllori i Cirici: la innegable influència italiana, l'existència d'una possible producció més primerenca a base solament de blau i groc, seguida d'una vistosa sèrie plenament policroma que es pot datar, bàsicament, del primer terç del Sis-cents. Va donar a conèixer, com a novetat, algunes peces renaixentistes fetes a altres centres productors diferents de Barcelona, com Reus i Lleida. El material seleccionat va ser catalogat en tres períodes de temps (terços de segle), entre 1570 i 1670. Telese va agrupar les peces segons els motius decoratius de les sanefes, per la qual cosa va caldre donar-los uns noms seguint la manera de fer de la investigació "tradicional". En recull una gran varietat. Possiblement degut a aquesta gran riquesa de decoracions, Batllori i Llubia no es deurien veure en cor a "batejar" un a un els motius decoratius inclosos dins d'aquesta sèrie, de manera que els varen agrupar sota l'epígraf "orles diverses".

Un interessant article de Jordi Argelich [ARGELICH, 1998: 41-43] exemplificava l'estreta relació entre la producció de vaixella i la de rajola pintada. Un mateix estergit es va emprar per a decorar el motiu central d'un plat i el d'una rajola "d'oficis". Poques vegades s'han relacionat ambdues produccions, és a dir, la vaixella i la rajola pintada.

L'any 2001 vam publicar la troballa de ceràmica catalana efectuada a la Plaça Gran (Mataró). En el capítol dedicat a

les ceràmiques blaves i/o policromes expressàvem la nostra opinió sobre aquesta producció. En síntesi, vam a dir que, al nostre parer, és difícil traçar una línia que separi les ceràmiques monocromes blaves, les bicromes (blau i groc, blau i verd, blau i ocraci) i les plenament policromes, és a dir, pintades amb tres, quatre o més colors, molt més vistoses. Opinàvem que, tal vegada, caldria estudiar-les conjuntament, ja que representen diversos aspectes d'una mateixa producció italianitzant. En aquella publicació mostràvem els nostres dubtes sobre si la producció en blau sol, en blau i groc o verd era anterior a la plenament policroma, com se solia dir. Per altra part, érem del parer que, conjecturalment, i per motiu de la guerra, de la pesta i de la crisi generalitzada de mitjan segle XVII, la producció de vaixel·la plenament policroma deuria estroncar-se momentàniament, per reparèixer al darrer terç del segle XVII.

Aquesta producció blava, plenament renaixentista, molt diferent de la producció blava característica del segle XV i XVI, la fèiem d'aparició una mica més tardana. La nostra proposta fou d'endarrerir-la fins a la primera dècada del XVII, amb una fase de plena producció que deuria durar fins a la dècada dels anys 40 del mateix segle. També dubtàvem que unes produccions policromes tan vistoses poguessin ser coetànies de peces com, per exemple, els plats anomenats "de la corbata", generalment pobres en estany, molts dels quals estan pintats amb un color blau-gris o gris del tot obtinguts amb els òxids de manganès.

Si bé és innegable que hi ha rajoleria policroma barcelonina datada de la dècada dels 40 del segle XVII, seguim pensant que la crisi bèl·lica i demogràfica de 1652-1654 suposà, temporalment, un fre a la producció policroma aplicada a les peces de vaixel·la.

De tota manera, queda plantejat un problema que, possiblement, només la recerca arqueològica podrà resoldre algun dia: de quan daten les primeres mostres de vaixel·la policroma catalana, si de final del segle XVI o de les primeries de XVII, si bé creiem que, de moment, les mostres de rajoles policromes són anteriors en el temps a les mostres de vaixel·la policroma.

Per ara, el conjunt més antic de vaixel·la blava barcelonina italianitzant sembla que és el que es va localitzar a l'interior de la volta del cor baix de l'església de sant Martí vell (Cerdanyola del Vallès), datada d'entre 1594 i 1608, una datació amb la qual no hi estem d'acord.

9.1. LORENZO DE MADRID. DADES BIOGRÀFIQUES.

La figura de Lorenzo de Madrid ha estat objecte preferent de l'atenció dels investigadors de la pisa catalana. Ainaud de Lasarte [AINAUD 1952: 136-137] va escriure el següent:

"A fines del siglo XVI queda ampliamente documentada la presencia en Cataluña del maestro de loza talaverana Lorenzo de Madrid, que estableció su alfar en Manresa y fabricó magníficas series de azulejos. Su producción deriva del género renacentista del talaverano Juan Fernández, así en las ruedas de follaje formadas por cuatro azulejos (fig. 360, cf. fig. 671) como las piezas del dibujo heráldico (v. fig. 670) o geométrico. Los colores más empleados son el azul -en varias gradaciones de intensidad- y el amarillo, ambos sobre fondo blanco. Otras veces, en las solerías, obtuvo jaspeados verdosos con mezclas de amarillo y azul y acaso también con cobre".

I pel que respecta a la producció de ceràmica del mestre toledà, comenta el següent:

"De Lorenzo de Madrid conservamos gran número de piezas de los arrimaderos (figs. 358 y 359) del año 1596, y solería (1597) de la sala del Consistorio Nuevo del Palacio de la Generalidad, hoy en los M.A.B., y la rica solería de un aposento contiguo, conservado in situ y fechada hacia 1611 (fig. 357). Sin embargo, la influencia en esta época del estilo talaverano en piezas de forma sólo parece visible en la magnífica pila bautismal de Igualada, hoy en el Museo Diocesano de Vich. Está fechada en 1598, y en la decoración de su interior figura un gran escudo de la villa y flores y follajes policromos de buena traza; el exterior es jaspeado, verdoso. El carácter insólito de esta pieza en Cataluña inclina a atribuirla al propio Lorenzo de Madrid (fig. 356)".

Segons el relat d'Ainaud podria semblar que Lorenzo de Madrid hagués produït la pisa que se li atribueix, en el seu "alfar" de Manresa, però seria interessant localitzar alguna dada documental que demostrés aquesta afirmació. Ara per ara es desconeix si va disposar, efectivament, d'un taller de ceràmica a la capital del Bages o bé si visqué a Manresa durant un breu espai de temps tot preparant el seu trasllat –definitiu– a Barcelona, ciutat on sí que va disposar d'un obrador d'escudeller i on va morir l'any 1618.

Luís Gelpí ha estat un altre investigador que s'ha interessat particularment per la figura de Lorenzo de Madrid i la seva producció ceràmica a Barcelona. Els resultats de les recerques els va publicar, en dues parts, en un extens article al *Butlletí Informatiu de Ceràmica* [GELPÍ, 2002a i b].

És interessant veure què va fer Lorenzo de Madrid durant la seva estada per terres valencianes abans de marxar cap a l'Aragó, primer, i al Principat, més tard. Ens referim a com un mestre ceramista estranger arriba a un centre productor llunyà de casa seva i aconsegueix disposar d'un mitjà de producció amb el qual poder treballar del seu ofici.

Gelpí és de l'opinió que no estaria documentada la intervenció de Lorenzo de Madrid a les obres del *Real Colegio del Corpus Christi*, a València, exactament el contrari del que deia Pascual Boronat l'any 1904:

"(...) También concurrió la cerámica y en proporción muy considerable a embellecer aquella casa. Lorenzo de Madrid, vecino de Burjasot y Antonio Simón, entre otros, fabricaron los azulejos que adornan el edificio del Colegio y que tan estimados son por los peritos en aquel arte tan floreciente hoy en Valencia y pueblos comarcanos" [BORONAT, 1904].

Pérez Guillén afirma que les rajoles del revestiment de les parets del Patriarca són obra del 1595 i del talaverà Lorenzo de Madrid, realitzades als forns de Gaspar Barberán, al poble de Burjassot, en terrenys pertanyents al col·legi del *Corpus Christi*, segons dades de Boronat [BORONAT, 1904; BENITO, 1981: 134].

Alice W. Frothingham aporta la mateixa data del 1598 [FROTHINGHAM, 1969].

Gelpí segueix dient el següent:

"Si Lorenzo de Madrid va intervenir a l'obra del Patriarca hauria de ser amb l'aportació d'algun model, o potser, associat una curta temporada amb els indicats mestres Barberán o Simón, ja que des de 1593 viu a Manresa i, el gener de 1596, comença l'obra de la Diputació del General de Barcelona" [GELPÍ, 2002a: 45].

És a dir, que encara que visqués a Manresa des del 1593, això no li deuria impedir intervenir en el conjunt del Patriarca. Els models pels quals es pregunta Gelpí serien els mateixos que

va usar al Palau de la Diputació del General, a Barcelona, uns anys més tard.

Quant a la seva estada anterior a Saragossa, segons Gelpí, l'aportació important de Lorenzo de Madrid va ser el revestiment de la Sala Reial del Palau de la Diputació del Regne d'Aragó, on hi va posar les rajoles que havia d'importar de Talavera de la Reina o de Toledo en una disposició clàssica renaixentista "a la romana" de plafons historiatos enquadrats per sanefes horitzontals i divisions verticals, a la manera de la barana del pati de la casa Zaporta de Saragossa (1550).

Per tant, durant la seva estança a Saragossa sembla que no va elaborar rajola pintada, sinó que la va haver d'importar dels centres productors castellans.

El contracte de lloguer de la casa de Saragossa acabava a l'inici del 1593. El 12 de novembre del mateix any va firmar capítols matrimonials, a Manresa, amb Elisabet Travessa. Ell consta com a ciutadà, per carta de gràcia, de Manresa.

El 3 de febrer de 1596 es van firmar les capitulacions entre Lorenzo de Madrid i els diputats del General del Principat de Catalunya per al subministrament i col·locació del sòcol de rajoles a la Sala Nova de la Casa de la Diputació, que es farà:

«Segons mostra que els ha portada, en tots los entorns fins a l'alçària de la tapisseria o fins entrar mitja rajola dins la tapisseria, si així aparrà als Srs. deputats, i serà tota la dels entorns, rodada per totes les parets».

El termini per a l'execució del encàrrec fou de 2 mesos i mig, i el preu, de 100 lliures barcelonines. El cost de les rajoles fou de 28 lliures el miler "de rajolotes fines de Talavera", més 8 lliures el miler per la feina de col·locació a la paret.

En anys successius es van anar fent pagaments per obres que De Madrid va fer al mateix palau: a la Sala Gran dels Reis, a l'hort, a les estances al costat de la capella gran.

Els pagaments es succeeixen fins al 18 de setembre del 1617.

Lorenzo de Madrid Rodríguez va ser rajoler de rajola de Talavera. Després de la seva estada a Saragossa (lloguer de cases el 1587, obtenció de permís de treball el 1589) [ÁLVARO, 2002: I, 192-193], el febrer del 1596, habitant encara a Manresa, rebé l'encàrrec de la decoració, a base de "rajoles de Talavera", de la Sala Nova del Palau de la Generalitat, a Barcelona.

El 4 de març de 1597 va llogar un obrador d'escudeller on poder treballar. Era de l'escudeller Joan Porta. El va llogar per un any, al preu de 12 lliures, a pagar en dues vegades cada mig any, com era costum a Barcelona. L'obrador estava situat al carrer Nou, al costat d'un altre obrador que era propietat del mateix Joan Porta, al costat de casa seva. Entre els testimonis consta l'oller Jeroni Espasa. L'entrada a l'obrador s'efectuava mitjançant un carreró que i havia al carrer Nou, que anava a parar a la part del darrere de les cases que hi havia al carrer Escudellers, entrant pel portal de la muralla, a mà dreta

El 1597, debitori firmat per Llorenç Madrid a l'adroguer Joan Pere Coromines, de Barcelona, per un import de 104

Fig.300: *Gibrell gran*
Decoració a base d'elements vegetals. Al centre, escut de la vila d'Igualada i la data "1598". L'escut és el de Barcelona, ja que Igualada fou "carrer de Barcelona, i les aigües del riu Anoia (Aqualata).
Barcelona, 1598.
Atribuït al mestre Lorenzo de Madrid.
Museu Episcopal de Vic.

lliures preu d'una certa quantitat de plom, estany, terra, safra, litargiri i altres drogues *ad opus faciendi* rajoles valencianes per a la casa de la Diputació General. Va prometre pagar per la festa de sant Joan de juny²⁴¹.

El 4 de febrer de 1599 va pagar al mestre de cases Guillem Marçal la quantitat de 33 sous per calç, teula, arena i mà d'obra per unes obres fetes a l'obrador del difunt gerrer Jeroni Espasa²⁴².

El 4 d'octubre de 1598 Joan Cristòfol Crosses, notari, va llogar a Llorenç de Madrid, rajoler de rajoles de Talavera, per cinc anys, una casa amb hort i botiga al darrere, al carrer de Còdols, hort que havia de fer encanyissar:

«*In ipsis dominus non possitis arborare seu tenere ullatenus vexillam seu banderam de soldats sub pena quinquaginta librarum*».

El preu del lloguer va ser de 250 lliures, a raó de 50 anuals²⁴³.

El 30.07.1599 Lorenzo de Madrid va nomenar procurador seu al blanquer Bernat Travessa, de Manresa, parent de la seva

241. AHPB, Miquel Cellers, menor, *Decimum septimum manuale instrumentorum*, 1596, desembre, 25 - 1597, desembre, 24.

242. AHPB, Joan Andreu, *Manuale*, 1598, desembre, 26 - 1599, desembre, 20.

243. AHPB, Miquel Vives, *Quaternus sive manuale instrumentorum*, 1597, desembre, 30 - 1598, desembre, 24.

esposa Isabel²⁴⁴.

El 1599 va pagar al mestre de cases Guillem Marçal la quantitat de 33 sous per calç, teula, arena i mà d'obra per unes obres fetes a l'obrador del difunt gerrer Jeroni Espasa²⁴⁵.

El 20 d'octubre de 1600 va constituir procurador seu a Josep Bondó, donzell, per a certes causes civils i criminals²⁴⁶.

El 4 de setembre de 1601, combregar de nit a Llorenç de Madrid, "veler", al carrer del Còdols²⁴⁷.

El 26 de juliol de 1603, albat d'En Madrid, escudeller, al carrer de Còdols. Enterrat a Sant Just i Sant Pastor²⁴⁸.

Entre els anys 1603 i 1606 deuria de canviar de domicili. El 15 de maig de 1607, albat de Llorenç Madrid, escudeller, al carrer Nou²⁴⁹. El 9 de febrer de 1610, sepultura del fill d'En Madrid, escudeller, al carrer Nou²⁵⁰.

El 1613 seguia residint al carrer Nou, en una casa on hi vivien ell, la seva muller Isabel, el seu criat Joan, i Agnès, filla del matrimoni. També s'esmenta a un tal Joan Arnau, aprenent. El 1616 hi vivia amb Isabel, Agnès, Joan Font, aprenent, i Joan Bordes, aprenent.

El 7 de juny de 1617 reconegué que Gabriel Atxer, causídic i verger dels consellers de la ciutat de Barcelona, li va pagar 5 lliures i 4 sous (4 lliures i 11 sous per 325 rajoles valencianes de mostra, a raó de 28 sous les 100, més 13 sous per 26 carenetes verdes, a raó de sis diners cada una), que eren per a un armariet que havia fet dit Atxer a casa seva al carrer de N^o Amargós²⁵¹.

El 1617 ja no s'esmenta a Joan Bordes.

El 1618 ja era mort (Isabel Madrid, vídua), Agnès i Joan Font, jove²⁵².

El 24 de febrer de 1618, sepultura del mestre Llorenç Madrid, escudeller²⁵³.

El 30 d'abril de 1618, combregar d'una filla del mestre Llorenç Madrid, al carrer Nou²⁵⁴. El 2 de maig de 1618, extrema unció de la filla del mestre Llorenç Madrid, al carrer Nou.

El 21 de gener de 1631, testament de la seva filla Paula (i d'Isabel Travessa). Demanà ser enterrada al Carme. Va fer algunes deixes a Agnès Madrid, la seva germana. A Miquel Madrid, son nebot, li deixà 5 lliures per als seus estudis, però l'hereu universal fou la Casa de les Repenedides²⁵⁵.

244. AHPB, Joan Sala, Esborrany, 1598, desembre, 25 - 1599, desembre, 21.

245. AHPB, Joan Andreu, *Manuale*, 1598, desembre, 25 - 1599, desembre, 20.

246. AHPB, Galceran Francesc Devesa, *Duodecimum prothocollum sive manuale*, 1599, desembre, 30 - 1600, desembre, 20.

247. APSJP, Òbits, vol. 1, fol. 123r.

248. APSJP, Òbits, vol. 2, fol. 21v.

249. APSJP, Òbits, vol. 4, fol. 30v.

250. APSJP, Òbits, vol. 5, fol. 43v.

251. AHPB, Maties Amell, *Quartum manuale sive prothocollum instrumentorum*, 1616, desembre, 30 - 1617, desembre, 17.

252. APSJP, Llibretes de comunió pasqual, prov. 76 (1613-1639).

253. APSJP, Òbits, vol. 8, fol. 134r.

254. APSJP, Òbits, vol. 8, fol. 139v.

255. AHPB, Josep Galcem, *Primus liber testamentorum*, 1626, maig, 13

El 24 de març de 1631, sepultura d'Agnès Madrid, al carrer Nou²⁵⁶.

9.1.1. LES RAJOLES DEL PALAU DE LA DIPUTACIÓ DEL GENERAL, DE BARCELONA (1596-1617)

El conjunt de rajoles procedent del Palau de la Diputació del General (la Generalitat) de Catalunya que encara es conserven, va ingressar al *Museo de Arte Decorativo y Arqueológico* (Museu del Parc), l'any 1907, quan es van dur a terme les obres de remodelació i de restauració dels edificis de l'antiga seu del govern català sota la direcció de Josep Maria Puig i Cadafalch.

Segons Lluís Gelpí, es tracta d'unes 1.600 unitats que corresponen a:

a Dos models diferents de plafons de sant Jordi, ambdós, amb variants perfilades en blau i en manganès.

b Diversos fragments d'altres plafons semblants.

c Un plafó amb l'escut de la Diputació del General i diversos fragments d'altres plafons iguals.

d Uns quinze models diferents de sanefes de perfil blau.

e Vuit models diferents de mitges sanefes.

f Sis models diferents d'estípits i abundants fragments d'aquests elements separadors, sempre en perfilat blau i realització basta.

g Un quadre de quatre exemplars de mostra "de la palmeta".

h Un fragment de plafó amb la representació de l'Arca de Noè.

Gelpí estima que el plafó de sant Jordi exposat durant anys al Museu de Ceràmica de Barcelona és "*d'evident importació talaverana (...) com d'altres de les peces trobades*". Aquesta mateixa opinió ja la van manifestar, molt abans, Puig i Cadafalch, i Miret [PUIG, MIRET, 1909-1910: 453]. Per la nostra part, creiem que no hi ha cap peça d'importació talaverana entre el conjunt procedent del Palau de la Generalitat de Catalunya.

a Quatre plafons amb la figura de sant Jordi matant el drac

Estan formats per 12 rajoles distribuïdes en tres fileres i quatre columnes. En un plafó hi manquen quatre rajoles; un altre només conserva quatre rajoles; d'un tercer plafó només se'n conserva una única rajola. Del quart plafó només n'hi ha un dibuix publicat en l'opuscle de Miret i Puig i Cadafalch, abans esmentat, però sembla que en el moment de fer-se el dibuix ja faltaven dues de les rajoles originals.

Tots quatre plafons són diferents, excepte la imatge central inscrita dins d'un medalló ovalat: sant Jordi damunt d'un cavall blanc. A l'esquerra, la donzella, de genolls i en actitud de resar, contempla l'escena. Als peus del cavall, un drac en forma de gran felí.

Perfilat en blau, la pintura usa els colors blau, groc i taronja (lleonat). El color només s'aplica al vestit de la donzella, a la llança, a la creu de l'escut, a part del vestit i a les bótes del sant i a tot el cos de la bèstia fera.

Al voltant dels quatre medallons centrals hi podem veure

- 1647, desembre, 7.

256. APSJP, Òbits, vol. 12, fol. 80v.

retalls, ramells de fruita o el cap d'un angelet i, a la part inferior, dos animals mitològics alats o bé dos mascarons de perfil, tot sobre fons blau fosc. Està tot pintat amb els mateixos colors del medalló, però s'hi ha afegit una mica de verd.

Gràcies a les poques rajoles conservades dels altres plafons n'hi ha prou per veure que la decoració que hi havia al voltant del medalló central seria diferent a la del plafó que es conserva més sencer.

b Tres plafons de Sant Jordi matant el drac

Es tracta de plafons formats per 12 rajoles quadrades policromes distribuïdes en quatre fileres i tres columnes. A diferència del model anterior, l'escena en què es mostra sant Jordi matant el drac se situa en un exterior inventat. N'hi hauria, com a mínim, tres d'iguals, un dels quals, molt fragmentat.

Si els comparem amb els anteriors observarem que el dibuix està perfilat amb una línia de color morat-negrós, fet probablement amb òxid de manganès. El color blau s'utilitza bàsicament per a resseguir els contorns de les figures, mentre que el groc i el verd s'utilitzen per a donar color als vestits o a la vegetació.

Les pinzellades són enèrgiques, però poc precises, de manera que dificulten apreciar els detalls de les figures dibuixades. Tot plegat dona com a resultat una composició molt poc agradable a la vista. Sembla el treball d'un aprenent a mestre escudeller més que no pas l'obra d'un mestre experimentat. En aquest sentit cal recordar que Lorenzo de Madrid disposava de l'ajuda de tres aprenents barcelonins, i que va estar subministrant rajoles per decorar la seu del govern català fins a l'any 1617. No sembla pas que cap altre mestre escudeller barceloní hagués ajudat Lorenzo de Madrid en la decoració del Palau de la Generalitat, ni tan sols Pere Serra, ja que en els pactes que van signar tots dos quedava clar que no hi podia intervenir per res. Si ell no va ser qui va pintar aquests altres plafons –suposem que sí que va pintar els tres primers que hem descrit, i que Gelpí els fa de Talavera– aleshores hauríem de pensar en la possibilitat que algú hagués ajudat Lorenzo de Madrid a pintar-los, potser, com hem dit, els seus aprenents.

Aquesta notable diferència de qualitat artística entre els tres primers plafons respecte d'aquests altres deuria motivar que Lluís Gelpí es decantés per a atorgar un origen talaverà als de millor qualitat. Però segons el nostre parer, els plafons de sant Jordi dins d'un oval no serien peces portades des de Talavera fins a Barcelona sinó que haurien estat pintats a Barcelona mateix. Els colors emprats i alguns motius de la decoració són molt semblants als de la pila baptismal del Museu Episcopal de Vic. El dibuix està perfilat en blau i resseguit també de blau. Els tons del groc i del verd coincideixen. Per altra part, els retalls que hi ha al voltant de l'escut d'Igualada que es mostra al centre de la pila són idèntics als retalls que emmarquen la creu de sant Jordi. La data del 1598 pintada a la pila baptismal reforça la hipòtesi que sigui obra del toledà Lorenzo de Madrid, de moment, l'única peça que se li atribueix, que no és una rajola o un plafó de rajoles.

Cal dir al respecte que en els pactes amb Pere Serra –els quals analitzarem més endavant– es va acordar fer rajola, pots, escata de peix «y qualsevol manera de feina fàitisa».

c El plafó apaïsat de Sant Jordi matant al drac

Com a mínim hi hauria un plafó format, possiblement, per 20 rajoles distribuïdes en quatre fileres i cinc columnes que

*Fig.301: Sant Jordi matant al drac
Barcelona, final s. XVI - inici XVII.
Atribuït a Lorenzo de Madrid.
Procedeix del palau de la Diputació del General (Barcelona).
Museu del Disseny (Barcelona).*

mostrava un paisatge amb arbres i, com a escena principal, la figura de sant Jordi matant al drac i la donzella agenollada que ho contempla des de la distància.

És de destacar que l'escena principal –de la qual només se'n conserva una part– està feta amb la mateixa trepa emprada en la decoració dels tres plafons esmentats en primer lloc, és a dir, els de millor qualitat artística.

Hi ha altres rajoles corresponents a un segon plafó apaïsat que mostren un paisatge semblant al del plafó anterior, però degut a l'estat fragmentari en què es troba, és difícil assegurar-ho.

d Els plafons de l'Arca de Noè i el Diluvi Universal

Entre les rajoles soltes procedents del Palau de la Generalitat de Catalunya que es conserven a la reserva del Museu del Disseny de Barcelona n'hi ha algunes que, pel dibuix que mostren, està clar que formaven part d'un plafó –o plafons– on s'hi representava l'Arca de Noè i l'episodi del diluvi universal. Lluís Gelpí [GELPÍ, 2002: 61] ja s'hi va fixar quan va fotografiar les rajoles per a il·lustrar el seu article sobre la figura de Lorenzo de Madrid, esmentat anteriorment. En una d'aquestes rajoles s'hi aprecia la figura de Déu, entre núvols, amb el braç dret estès en direcció a la Terra, amenaçador, com indicant l'inici del diluvi que posà fi als éssers vius, excepte els que va poder salvar Noè dins de la seva arca. En una altra rajola s'hi veuen els caps d'uns personatges que sobresurten de les aigües que, al final, els acabarien engolint.

Una vegada ordenades totes les rajoles s'ha pogut comprovar

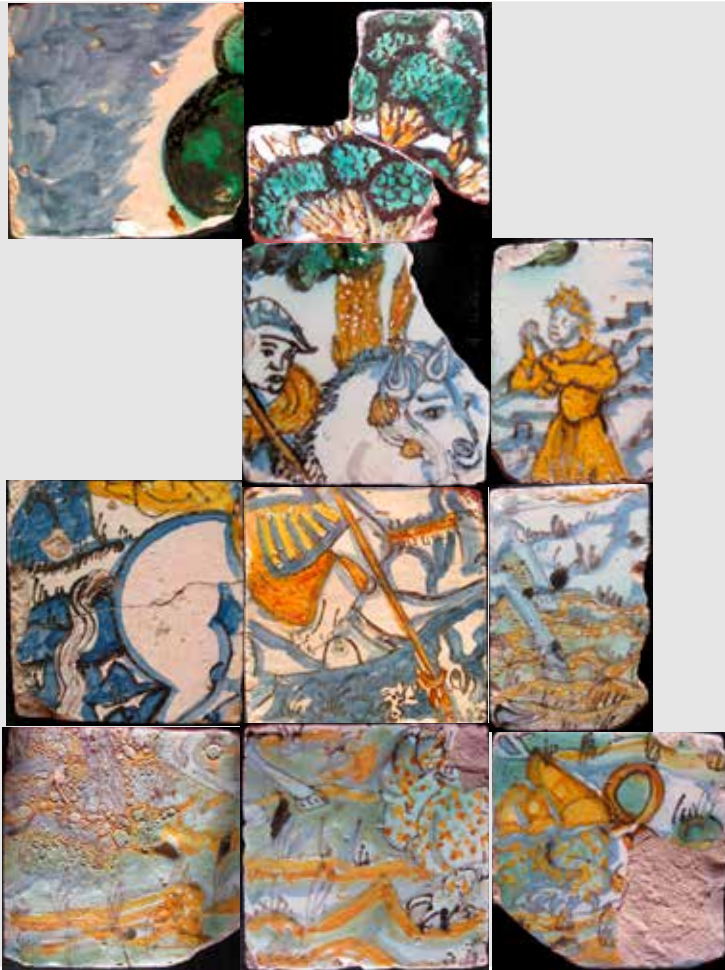

Fig.302: *Sant Jordi matant el drac.*
 Barcelona, final segle XVI - inici del XVII.
 Procedeix del Palau de la Diputació del General (Barcelona).
 Museu del Disseny (Barcelona).

que, almenys, hi hauria tres plafons diferents que, potser, formaven un programa iconogràfic. En el plafó més complet hi ha prou rajoles com per veure que representa l'escena relativa a l'entrada dels animals dins de l'arca, una vegada construïda. S'observa perfectament la nau, alguns personatges i animals, i l'inici d'una mena de rampa per on pujaven fins a l'interior de l'arca. El tipus de nau recorda molt el que es pot veure, per exemple, a la pintura d'Aurelio Luini, a l'església del monestir de San Maurizio Maggione (Milà), datada del 1556²⁵⁷, o el del gravat de Jost Amman, conservat al Museu de Belles Arts de San Francisco, datat del segle XVI²⁵⁸, o al model de l'arca que apareix al gravat de la Sagrada Bíblia de Bernard Salomon (mitjan segle XVI)²⁵⁹. Només s'hi representen animals domèstics: gallines, gossos i, potser, béns o xais.

Aquest plafó més complet estaria format per 20 rajoles distribuïdes en quatre fileres i cinc columnes.

En un altre plafó, molt semblant a l'anterior, hi podem apreciar una altra arca situada al mateix lloc i de dimensions semblants. Es conserven poques rajoles del plafó. Sembla que es tracta del moment en què, una vegada acabat el diluvi, els ocupants de l'arca surten a l'exterior, passat el perill.

257. <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aurelio-Luini-Rising-in-the-Ark.jpg> [Consulta: 18.02.2017].

258. <https://art.famsf.org/jost-amman/noahs-ark-19633034758> [Consulta: 18.02.2017].

259. http://ofallarts.blogspot.com.es/2005_12_01_archive.html [Consulta: 18.02.2017].

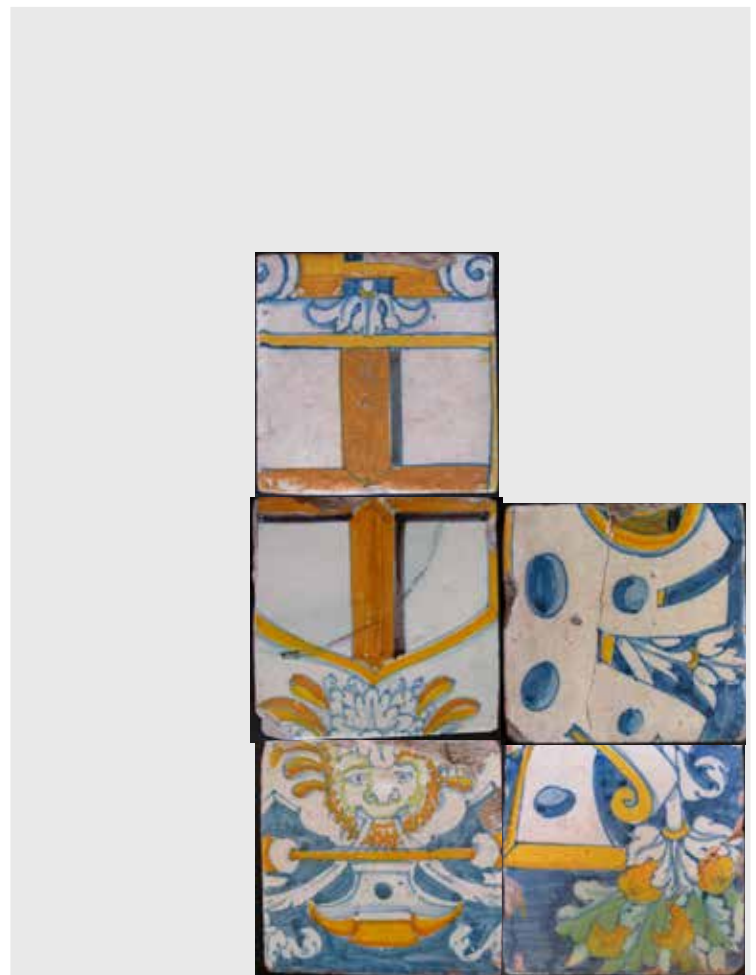

Fig.303: *Fragment d'un plafó amb la Creu de sant Jordi, és a dir, les armes del braç militar de la Diputació del General.*
 Barcelona, final segle XVI - inici del XVII.
 Museu del Disseny (Barcelona).

El tercer plafó, encara més fragmentat, mostra algunes rajoles amb personatges que intenten nedar per salvar-se de la intensa pluja. A la part superior, ocupant l'espai central, s'hi veu una petita clariana on apareix la imatge de Déu, amenaçadora.

De manera, doncs, que el cicle complet començaria amb la construcció de l'arca, seguiria amb el passatge del diluvi i acabaria amb l'arca varada de nou a terra.

Cal recordar que al sòcol de la Sala Nova del Palau de la Generalitat valenciana hi ha diversos plafons amb escenes de l'Antic Testament: "Caïn i Abel", "El sacrifici d'Isaac" i el "Miracle de l'aigua a la roca" [PÉREZ GUILLÉN, 1996, II-17]. Sembla que aquests plafons no estan actualment a l'emplaçament original, però en tot cas provenen del mateix edifici.

No sembla casualitat que a ambdós palaus civils (el de València i el de Barcelona) hi haguessin plafons amb rajoles pintades amb escenes referents a l'Antic Testament.

A la reserva del mateix museu, i procedents del mateix edifici, hi ha altres rajoles que mostren escenes amb animals -destaca una rajola que mostra un majestuós boc-, o amb paisatges amb muntanyes i arbres, el sol i la lluna, etc. També s'hi aprecien algunes figures humanes, però malauradament, l'estat fragmentat dels plafons fa molt difícil tenir una idea aproximada del que mostraven quan els plafons estaven sencers. No descartem que es tractés d'altres escenes extretes de l'Antic Testament.

e Tres fragments de plafons amb la Creu de Sant Jordi

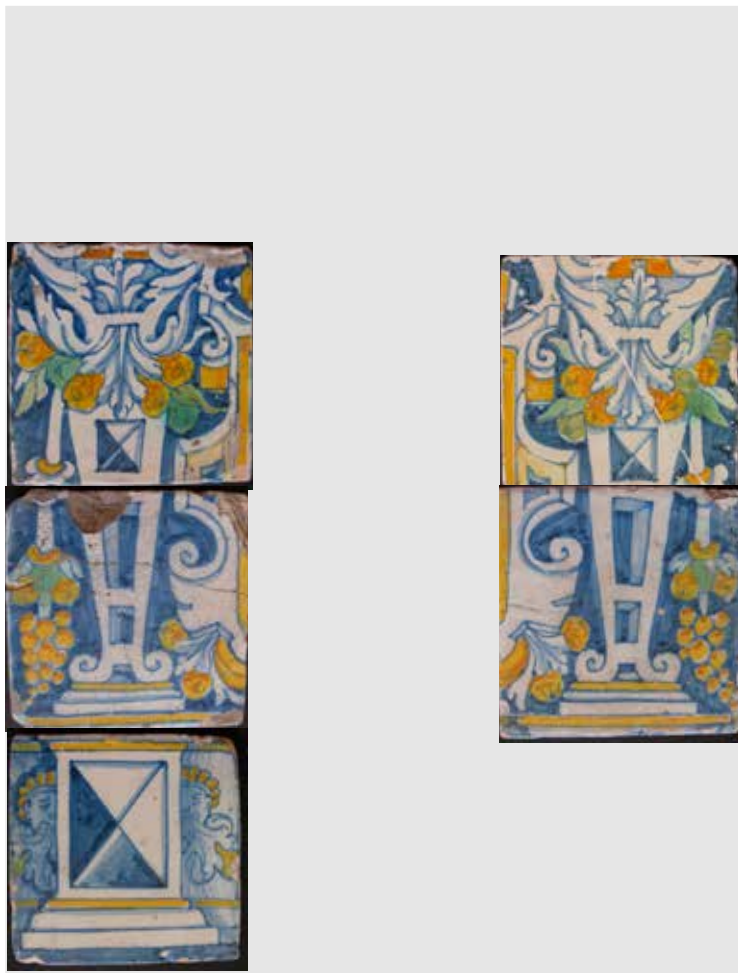

Fig.304: Fragment d'un plafó amb la Creu de sant Jordi, és a dir, les armes del braç militar de la Diputació del General. Barcelona, final segle XVI - inici XVII. Museu del Disseny (Barcelona).

Representen el símbol del braç militar de les Corts. Per això també se'n troben de semblants al Palau de la Generalitat del Regne de València.

Com a mínim hi hauria tres models diferents. En comú mostren l'escut amb la creu, al centre, però es diferencien per la decoració que recorre el perímetre exterior dels escuts: retalls, personatges amb el cap emplomat, pedestals, rams de fruita, etc.

f Pedestals

A la reserva del Museu del Disseny (Barcelona) es conserven diverses rajoles que, correctament col·locades, formen nou models diferents de pedestals. Es tracta d'un tipus de decoració que Lorenzo de Madrid també va fer servir en un habitatge del pubill Josep Calvo, l'any 1607, segons consta en el memorial d'obres, on es parla de "pedestrals". Cada pedestal estaria format per quatre fileres de rajoles i una única columna. Com es pot comprovar, es tracta de diversos models de telamons i cariàtides

g Plafons que mostren la creu de Sant Jordi i màscares als quatre angles.

h Cintetes amb diamants.

i Rajoles amb diamants.

j Rajoles amb targes o retalls.

k Rajoles amb decoració de jaspis o cintetes de peu.

l Diversos models de rajoles pintades, soltes.

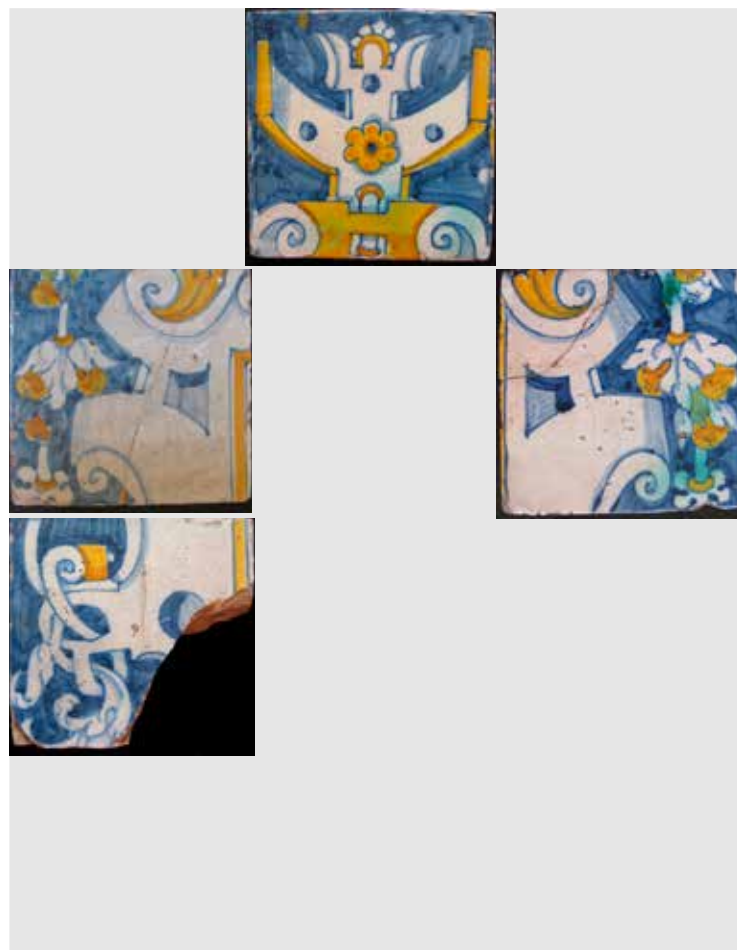

Fig.305: Fragment d'un plafó amb la Creu de sant Jordi, és a dir, les armes del braç militar de la Diputació del General. Barcelona, final segle XVI - inici XVII. Museu del Disseny (Barcelona).

9.1.2. UN INTERESSANT ENCÀRREC, DEL 1607

Del 17 de gener de 1607 data un reconeixement de pagament d'un important encàrrec que li va efectuar el pubill Josep Calvo.

Llorenç de Madrid, escudeller ciutadà de Barcelona, reconegué que els senyors reverend Pere Dalmau, canonge de la seu de Barcelona, venerable Bernat Aimeric, prevere beneficiat a l'església de Santa Maria del Pi, i del magnífic Jaume Rovira, doctor en drets civil i canònic, li havien pagat 87 lliures i 16 sous, moneda barcelonesa, segons consta en el memorial següent²⁶⁰:

«Comte de la hobra y rajoles ha fetas mestre Llorens de Madrid, scudeller, per lo corredor de casa del pubill Joseph Calvo per orde de sos administradors. Primo, per tres milia y quatre-centas scatas de peu, de rejola valenciana, a rahó de vint sous per centenar, valen trenta y quatre lliures (34£), e més, per rajolas valencianas, ço és, cintas, diamans, tarjas pedrestal, balins, diamants, cintas dels diamants, sintillas artaformidas del payment del corredor, que entre totas són mil sinch-centas setanta y sinch, que a rahó unas ab altres de dos lliures vuyt sous per centenar val entre tot trenta y set lliures y setse sous, dites 37£, 16§.

«E més, per quatre-cens de rajola valenciana en las quals són les armes de dit pubill que entre totes hi ha tres centes y vint rajolas, que a rahó quatre lliures per cada cent valen setse lliures, dites 6£.

«Donat per dit Llorens Madrid vuy a 12 de febrer 1607. Summa tot: 87£, 16§.

260. AHPB, Francesc Vidal, menor, *Manuale decimum quintum omnium contractuum*, 1606, desembre, 29 - 1607, desembre, 21, fol. 122v-123v.

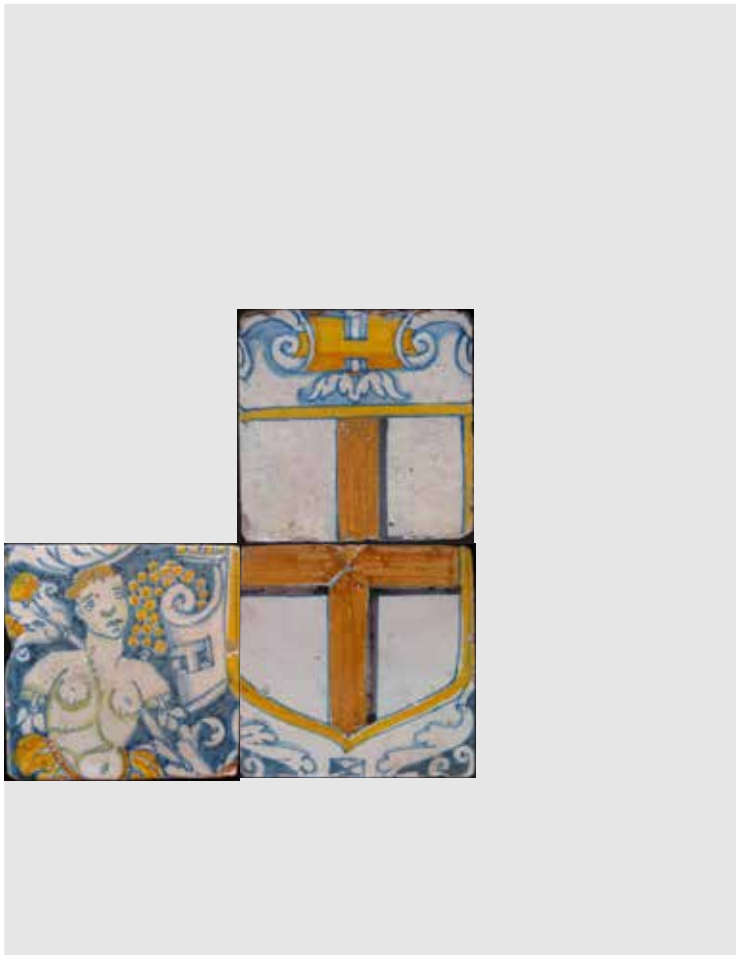

Fig.306: Fragment d'un plafó amb la Creu de sant Jordi, és a dir, les armes del braç militar de la Diputació del General. Barcelona, final del segle XVI - inici s. XVII. Museu del Disseny (Barcelona).

«Modus vero solutionis dictarum octuaginta septem librarum et sexdecim solidorum talis fuit et est quoniam illis dedistis et solvistis mihi hoc modo, videlicet, quinquaginta quinque libras in partitis et solutionibus sequentibus: primo, a nou de octubre 1606 per lo banch de Bru, 6£; a 6 de noembre 1606 comptants una lliura; a dos de dit, per lo banch de Bru, devuyt lliures; a devuyt de dezembre 1606 comptants vuyt lliures y quatre sous; a vint y vuyt de dit comptant quatre lliures; a dos de janer 1607 comptants deu lliures; a quinse de dit comptants tres lliures; a vint y tres de dit a Elizabeth Madrid comptants tres lliures; a 16 de febrer 1607 comptants setse sous. Ha de haver dit Madrid, a compliment de vuytanta set lliures y setze sous, li són degudes per la hobra ha feta per casa de dit pubill, trenta dos lliures y dotze sous, *quas triginta duas libras et duodecim solidos ad complementum (dixi ...)* et (...) mihi vos dictus ad modum reverendus Petrus Dalmau, canonicus sedis Barchinone per bancho heredum Joanni Milsocos et Joannis Serinyana, campsorum monetarum civium Barchinone, et ideo renunciando, etc, apocam, etc.

«Testes sunt Antonius Gotera et Michael Reverter, scriptores Barchinone».

L'anàlisi del document suggereix el següent:

a) Si tenim en compte el preu, hi hauria tres tipus de rajoles: les més barates serien les escates de peu (no pas de peix), a 20 sous el centenar; les cintes, diamants, targes, pedestals, balins, cintetes, etc, del paviment, costaven a 48 sous el centenar, mentre que les rajoles que formaven l'escut de Josep Calvo tenien el preu superior: a 80 sous el centenar.

b) Les escates de peu són un tipus de rajola que no hem documentat ni abans ni després. No podem descartar que es

tracti d'un error comès en el moment de redactar el document notarial. Se li dóna el nom d'escata a les rajoles -siguin d'obra de pisa o de terrissa- que tenen la forma semblant a la d'una escata de peix, és a dir, amb una part semicircular i l'altra rectilínia. Aquest tipus de rajoles solien servir per al recobriment de sostres de cúpules i teulades; per això també se les anomena "teules d'escata de peix". La part que quedava a l'aire lliure estava envernissada mentre que la part que quedava oculta per sota d'una altra rajola o teula, no ho estava.

Ara bé, ens preguntem què hi feien les rajoles d'escata de peu (?) o de peix en la decoració del corredor d'una casa. Estem parlant de 3.400 rajoles. És evident que no podien anar a terra, en el paviment i, per tant, hem de suposar que estarien aplicades a les parets laterals del corredor, tot formant una mena d'arrimador. Però aplicades a les parets tampoc podien anar unes rajoles parcialment posades dessota de les altres. Per això ens preguntem si aquestes escates de peu (o de peix) podrien tractar-se d'una mena de decoració pintada llisa jaspada o a base de marbrejats que, visualment, recordava la textura de la pell d'un peix. Estaríem parlant, en qualsevol cas, d'una decoració pintada llisa, òbviament.

Aquesta decoració havia de ser, però, molt simple. D'alguna manera s'ha de justificar, sinó, que el fet que el seu preu fos menys de la meitat que el d'una rajola pintada amb decoracions de diamants o de targes. Aquesta mena de decoració marbrejada era la que se solia donar a les rajoles que anaven a les parts més inferiors dels arrimadors, formant les socolades.

c) Per altra part, el fet que se n'encarreguessin 3.400 suggereix que la meitat estaria destinada a la decoració de la paret dreta del corredor i l'altra meitat, a la paret de l'esquerra. Ara bé, si cada rajola fa 15x15 cm, les 1.700 rajoles de cada costat del corredor ocuparien una superfície d'uns 38,25 m². Si l'arrimador fes uns 3 m d'alçària, estaríem parlant d'un corredor d'uns 10 metres de llargària. Se'ns fa molt difícil acceptar que totes les parets laterals estiguessin folrades únicament de rajoles jaspades o marbrejades.

d) Sembla que el paviment del corredor estaria format per rajoles i cintetes, amb decoracions de targes i de diamants. Cap problema. Però també s'esmenten les rajoles de "pedrestals", sens dubte, deu referir-se a les de "pedestals", un tipus de decoració freqüent en la producció de Lorenzo de Madrid, identificada entre les mostres que han sobreviscut fins als nostres dies. Així, doncs, hi hauria també decoració figurada a les parets.

Més problemes ocasionen alguns dels termes que podem llegir en el memorial: què son les "sintillas artaformidas", i els "balins". Les cintetes artaformides -del llatí, *artus*, que vol dir, estret- serien de forma estreta i allargada.

d) Quant a les rajoles del paviment del corredor, diu el document que de les 400 rajoles, 320 formaven l'escut amb les armes de Josep Calvo; les altres 80 rajoles, no. Si fos una composició quadrada, amb rajoles de 15 x 15 cm cada una, estaríem parlant d'una figura de 3 x 3 m de costat. Al voltant de l'escut hi hauria una sanefa perimetral formada per una sola filera de rajoles (segurament, cintetes).

Malauradament no es fa cap descripció del motiu de l'escut. Sembla, però, que es tractaria del següent:

"De Manresa, Perpignan, Granollers. De oro, una banda de gules, acompanyada en lo alto de una cabeza de hombre calva,

*al natural*²⁶¹.

És interessant remarcar que un dels llocs on es constata la presència del cognom Calvo és a la ciutat de Manresa. A l'arxiu històric de la Biblioteca de Catalunya es conserva el testament de Pere Màrtir Calvo, doctor en canons i rector de Santa Maria del Pi; hereu: el seu germà Maurici Calvo, ciutadà de Manresa. Còpia del 18 de juny de 1610²⁶². És a dir, estem parlant d'un membre d'aquesta nissaga resident a Manresa. Cal recordar que Llorenç de Madrid va signar els capítols matrimonials el dia 12 de novembre de 1593 amb Isabel Travessa, precisament a la ciutat de Manresa. Sens dubte, aquesta coincidència degué facilitar que el mestre rajoler i el seu client acabessin concordant l'encàrrec que estem comentant.

És interessant remarcar el fet que l'any 1607 Lorenzo de Madrid no només ja era ciutadà de Barcelona sinó que signava com a escudeller (no pas rajoler) i que feia rajoles de València i no pas rajoles de Talavera.

9.1.3. ELS PACTES AMB PERE SERRA

Els articles que s'han escrit referents a la figura de Lorenzo de Madrid no es pregunten com fou possible que un rajoler que feia rajoles decorades (rajoles talaveranes) es pogués instal·lar a Barcelona sense cap problema, per fer la decoració del nou palau de la Generalitat, seu del govern català. Es tracta d'un fet sorprenent si tenim en compte les contínues baralles entre les dues confraries barcelonines de sant Hipòlit—la dels escudellers i la dels ollers, gerrers i rajolers—motivades, precisament, per qüestions sobre competència laboral. Ens preguntem si és que no hi havia a la ciutat escudellers capaços de materialitzar l'encàrrec. Segurament, no.

Els privilegis de la confraria de Sant Hipòlit dels escudellers prohibien a qualsevol persona que no fos mestre obrir botiga i tenir obrador a la ciutat sense abans ser examinat i haver ingressat a la confraria, previ pagament de les taxes estipulades. Lorenzo de Madrid va disposar d'un obrador al carrer Nou (1596-1598) i, a partir de 1599, d'un altre obrador al carrer Na Sagra, és a dir, al "rovell de l'ou" de la producció escudellera barcelonina, al costat de mitja dotzena d'obradors d'altres escudellers i ben a prop de la casa gremial. Dit d'altra manera, era públic i notori que Lorenzo de Madrid estava treballant a Barcelona en un encàrrec molt important. És possible que abans de presentar-se a la ciutat, mentre s'estava a Saragossa, primer, i a Manresa, més tard, estigués preparant l'arribada. No podem descartar (ni tampoc demostrar) que Lorenzo de Madrid es posés en contacte amb alguns dels escudellers catalans que vers la fi del XVI estaven en actiu per terres aragoneses, però allò que possiblement li aplanà el camí degué ser el fet de dominar una producció ceràmica que no es feia a Barcelona. Creiem que fou, doncs, una qüestió de benefici mutu. Obtindria de les autoritats municipals un permís per establir-s'hi, a canvi de transmetre els seus coneixements. Sabem que això era una pràctica usual en altres oficis: s'aprenia, s'innovava i es copiava. Gràcies a això, es varen fer a Barcelona vidres "a la manera de Venècia", passamans com els de Milà, cordovans com els de Còrdova o, ben significativament, draps "a la segoviana" [GARCIA ESPUCHE, 2005: 266] i també "rajoles de València".

261. http://www.armoria.info/libro_de_armoria/CALVO.html. [Consulta: 10.02.2017].

262. BC. AH. 4800, núm. 5667. 1603, desembre, 27. Barcelona.

Observem que per innovar no calia inventar-se paraules noves: només calia afegir un adjectiu al costat del nom d'un producte que tothom ja sabia el que era. No era rar, doncs, que un mestre estranger s'establís a la ciutat sota la "protecció" d'un altre mestre ciutadà de Barcelona. Per altra part, per als escudellers barcelonins Lorenzo de Madrid no els suposava un competidor perillós: ni el volum de producció que podia generar el seu obrador podria ser massa gran per inquietar-los ni sembla que la clientela a qui anaven destinades les seves produccions fos l'habitual dels escudellers de la ciutat.

No sabem si Lorenzo de Madrid es va integrar o no a la confraria, ja que pràcticament no es conserven les actes de les reunions fetes entre el 1600 i el 1618, any de la seva mort, però en canvi sabem que tingué com a aprenents a tres escudellers: Joan Font, Joan Arnau i Joan Bordes. En canvi, si que n'era un membre destacat l'escudeller barceloní Pere Serra, amb qui Lorenzo de Madrid va establir una societat per tres anys. Lorenzo de Madrid tenia casa a Barcelona: primer, al carrer de Còdols i, més tard, al carrer Nou, molt a prop de l'obrador on va treballar. Va assolir la consideració de ciutadà de Barcelona.

Quant a l'obrador, també s'ha fet una lectura incorrecta de la documentació. En realitat es parla de dues cases al carrer dels Escudellers i, independentment, d'un obrador amb els forns enderrocats, amb un portal al carrer de Na Sagra (= carrer Obradors o de la Mare de Déu) i un altre al carrer de la Mare de Déu. L'obrador era de l'escudeller Jeroni Grassa o Grasses, que el tenia llogat a Lorenzo de Madrid, si bé uns anys abans, el 1599 consta el pagament, per part de De Madrid, d'alguns materials de construcció per obres fetes a l'obrador del difunt gerrer Jeroni Espasa. En una de les dues cases es varen trobar uns prestatges amb l'escut de la Diputació. A l'inventari de l'escudeller Bartomeu Espasa, pare de Jeroni Espasa, consta el següent:

«Totes aquelles cases ab dos portals fora en la carrera pública obrints les quals, lo dit defunct, al temps que vivia, tenia y posseïa en la present ciutat en lo carrer dit dels Scudellers, les quals se tenen certs sennors a certs annuals censos, quiscun any en certs terminis pagadors».

També es van inventariar: «Item, sexanta cabirons de terra envernissats per de fora de verd, los quals se són fets a posta per la Diputació», així com algunes posts de fusta amb l'emblema de la Diputació. Això vol dir que a l'obrador de Bartomeu Espasa s'estaven elaborant les peces d'obra gerrera destinades a la Casa de la Diputació. Segons altres documents se sap que l'obrador de Lorenzo de Madrid pertanyia a la pabordia del mes d'abril de la seu de Barcelona²⁶³.

Potser, una de les persones que degué facilitar l'arribada de Lorenzo de Madrid a Barcelona va ser Jeroni de Paguera, establert a Manresa²⁶⁴. Una familiar de Jeroni de Paguera

263. "*Totum illud hospicium sive domus nunc operatorium cum quadam llanyer quod ibi est, cum trabis et tegulis cohopto, quod olim erat ortus sive exita et cum duabus portalibus, uno in vico voccato de Na Saga nunch dicto de la Verge Maria satis prope viccum dels Ollers Blancs, et altero in alio parvus vicco qui transita vicum Novum, aperientibus*" (AHPB, Francesc Lentsclà, *Septimum manuale constructuum et instrumentorum inter vivos*, 1644, desembre, 28 - 1645, desembre, 24). Correspondria al número 6 del carrer Obradors, segons els "quarterons" de Garriga i Roca, del 1860.

264. Lluís Gelpí, que ha publicat diversos articles sobre la figura de Lorenzo de Madrid, va localitzar el nom de Jeroni de Paguera a la clàusula setena del contracte matrimonial de Lorenzo de Madrid, datat del 1593 i firmat a Manresa [GELPÍ, 2002a: 52].

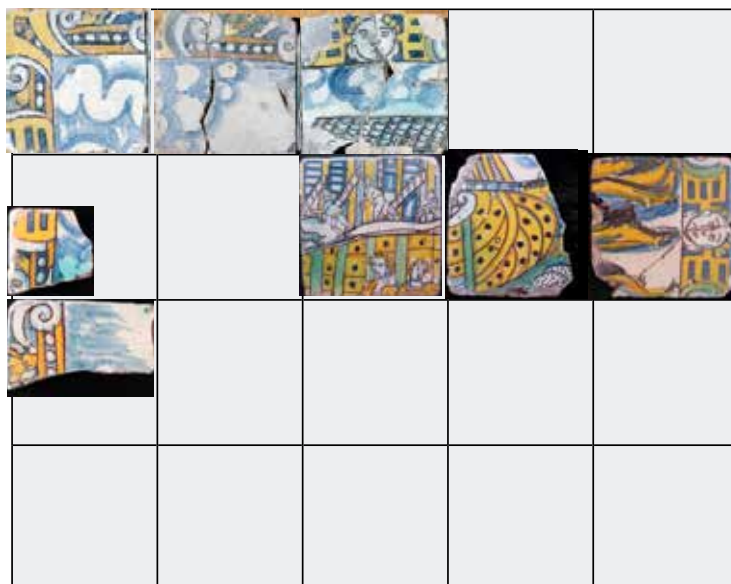
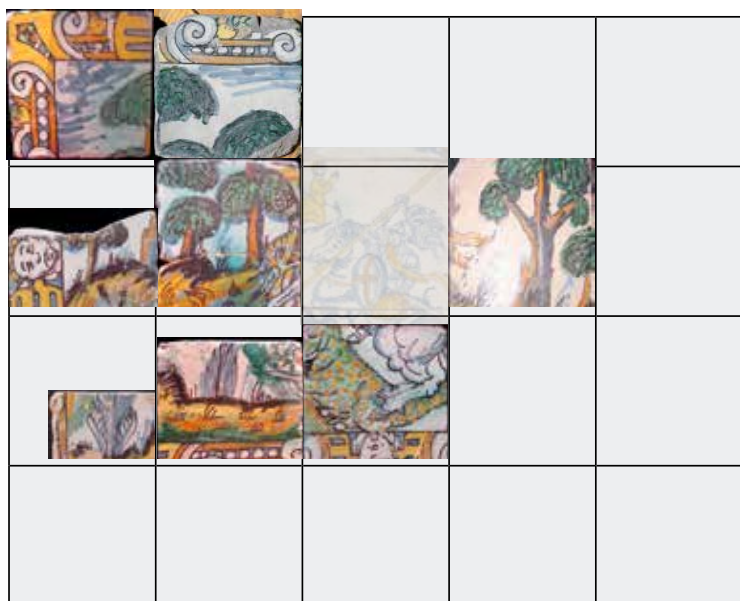

Fig.307: Fragment d'un plafó on s'hi representava l'episodi de la lluita del cavaller sant Jordi contra el drac. Procedeix del palau de la Diputació del General (Barcelona). Lorenzo de Madrid (1596-1617). Museu del Disseny (Barcelona), núm. ref.:

Fig.309: Fragment d'un plafó on s'hi representava l'episodi de l'arca de Noè. Procedeix del palau de la Diputació del General (Barcelona). Lorenzo de Madrid (1596-1617). Museu del Disseny (Barcelona), núm. ref.:

Fig.308: Fragment d'un plafó on s'hi representava l'episodi de l'arca de Noè. Procedeix del palau de la Diputació del General (Barcelona). Lorenzo de Madrid (1596-1617). Museu del Disseny (Barcelona).

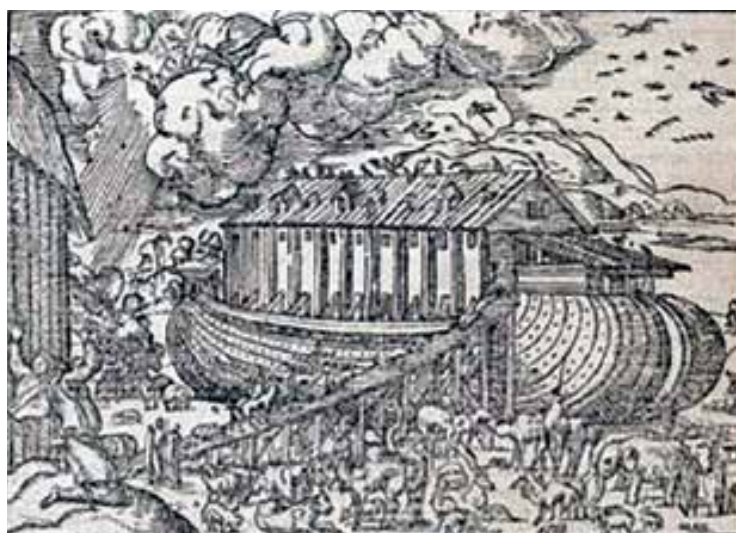

Fig.310: Gravats on s'hi representa l'arca de Noè, procedent de la Bíblia Sacra. Lyon, Jean de Tournes, 1569.

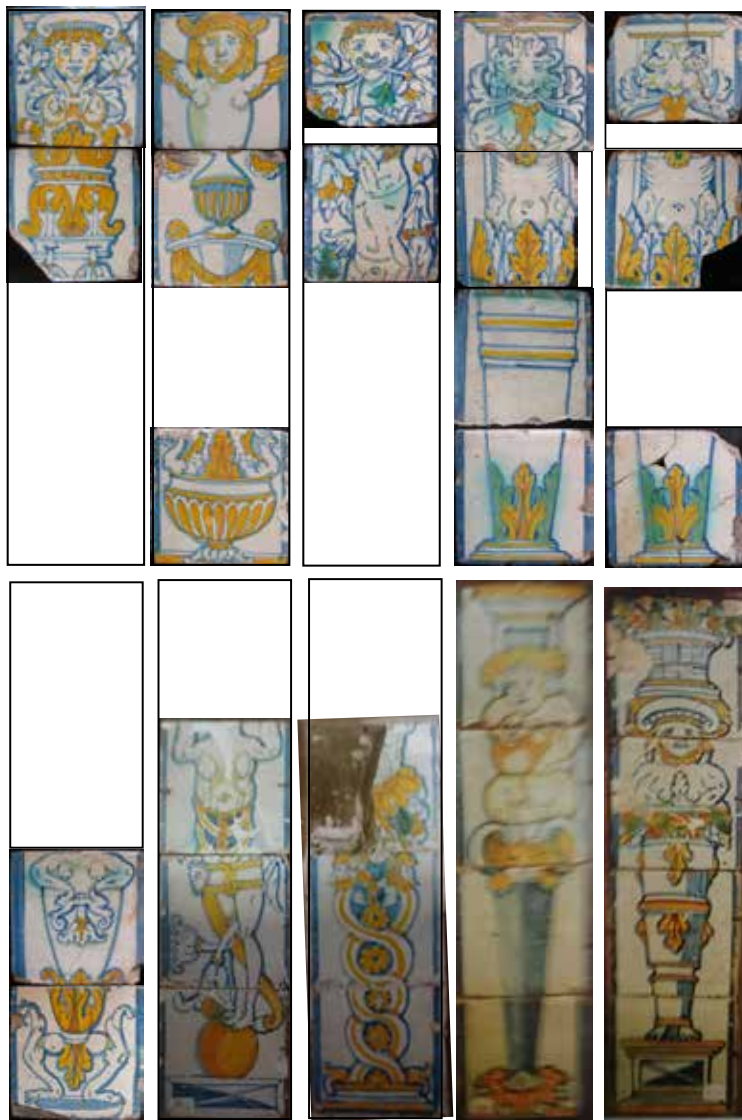

Fig.311: Models de pedestals elaborats per Llorenç Passoles, destinats a les estances del Palau de la Diputació del General (Barcelona)

Fig.312: Plafó format per nou rajoles amb decoració de retalls, caps emplomats i, al centre, la Creu de Sant Jordi. Palau de la Diputació del General (Barcelona) Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.313: Plafó format per nou rajoles amb decoració de retalls, caps emplomats i, al centre, un cercle de jaspis. Palau de la Diputació del General (Barcelona) Museu del Disseny (Barcelona). Lorenzo de Madrid, 1596-1617

anomenada Àngela Soler i de Paguera posseïa diversos solars al barri dels escudellers, en un dels quals va establir, l'any 1637, a l'escudeller Guillem Bajó, per cert, al mateix lloc on anys abans (el 1616) s'hi havia instal·lat un altre escudeller: Lluís Castanyera. Els Paguera eren propietaris d'una bona part del solar que ocupava el bordell de Viladalls, al carrer del Vidre, ben a prop del nucli dels escudellers.

Hem documentat un altre escudeller anomenat Jaume Madrid, que possiblement, era parent de Lorenzo de Madrid.

Un altre personatge clau per entendre l'estada de Lorenzo de Madrid a Barcelona fou ser l'escudeller barceloní Pere Serra. Al seu fill, Salvador Serra se li va encarregar, l'any 1628, la decora-

ció d'una gran estança, possiblement una capella, amb 2.500 rajoles policromes, la qual cosa suggereix que a l'obrador patern ja s'hi faria aquest tipus de rajola policroma. Doncs bé, l'any 1608 Pere Serra i l'escudeller i ciutadà de Barcelona "Lorens Madrid" varen signar unes capitulacions força interessants sobre la fabricació de rajoles decorades. Transcrivim sencer el document a l'apartat dels annexos documentals. En resum, diu el següent:

a) Pere Serra havia de fer la rajola bona i escaldada, i pagar les despeses per meitats cada soci.

b) Pere Serra havia de posar el color groc i Llorenç Madrid, els colors lleonat i verd. Si Serra no tingués els colors "amanits", els hauria de comprar i pagar a parts iguals. Els colors blau i negre, els havien de posar a parts iguals.

c) Totes les despeses, fins que l'obra fos posada a la botiga (incloses les de pintar la ceràmica) havien de repartir-se a parts iguals.

d) L'obra pintada podia consistir en "rajola pisana", "rajola blava mitadada" (és a dir, mitadada o de dos colors), "rajola gravada", pots, escata (de peix) "y qualsevol manera de feina faitisa".

e) Quan els arribés feina se l'havien de repartir a parts iguals, excepte la que Llorenç Madrid havia de fer al Palau de la Diputació del General.

f) En cas que un dels dos caigués malalt o no fos a la ciutat, la companyia havia de continuar "amb els arreus de l'u o de l'altre", excepte si un dels dos morís.

g) Si un dels dos marxés fora de Barcelona o del "regne de Catalunya" a concertar qualsevol feina i l'altre volgués participar-hi, hauria de pagar la part que li pertocqués de les despeses d'anar i venir, i quinze dies més, però si un dels dos no volgués entrar en el concert de l'obra, no hauria de pagar cap pena ni en concepte de despeses ni pel viatge.

h) Si un dels dos hagués bestret més que l'altre, els primers guanys es destinarien a satisfer la bestreta.

i) La companyia havia de durar tres anys a partir del dia de Nostra Senyora, de març de 1608.

j) En cas d'incompliment de contracte, la pena seria de 100 lliures.

k) Si un dels dos s'assabentés que l'altre havia venut rajola sense avisar, el podria "executar" pel valor de l'obra venuda d'amagat.

La importància del document és extraordinària:

1. Proporciona els noms dels colors emprats en aquella època: el blau, el groc, el verd, el negre (morat de manganès) i el lleonat (que ara en diem en diem ataronjat, carabassa o ocraci). Aquests colors es podien barrejar, enfosquir amb el negre de manganès o aclarir amb el blanc d'estany, o bé diluir amb aigua, donant lloc a una rica paleta de tonalitats ben diferents.

2. Entre les peces que havien de fer destaquen, per damunt de tot, les rajoles. N'havien de fer de tres tipus: "mitadades" o de dos colors (l'adjectiu "mitalats" apareix en la documentació valenciana del segle XV com a sinònim de rajoles del "mocadoret", meitat blanques i meitat blaves o verdes) [ALGARRA, 1998: 155]. També, rajoles de "pisanes" (suposem que policromes) i de rajoles gravades. Aquestes rajoles gravades serien rajoles d'aresta.

3. També s'esmenten els pots i l'escata de peix i "altra tipus de peces", però sorprèn que no es parli de fer les peces més freqüents, ço és, els plats i les escudelles. Potser és que ni a Lorenzo de Madrid ni a Pere Serra els interessava l'elaboració de vaixel·la de taula en una època en què predominava absolutament la vaixel·la daurada.

4. És interessant que ambdós escudellers acordessin repartir-se la feina. Això vol dir que els motius decoratius i fins i tot la manera de pintar de l'un i de l'altre no deuriem ser gaire diferents.

5. És interessant el fet que els escudellers associats poguessin, si es donava el cas, anar a concertar feina fora de Barcelona i, fins i tot, fora de Catalunya. Aquest tipus d'associació entre escudellers, va ser una "rara avis" o era habitual? Nosaltres creiem que eren més freqüents del que ara sembla deduir-se per la documentació escrita que s'ha conservat. Possiblement Lorenzo de Madrid va emprar un document d'associació semblant a aquest quan estigué treballant a Bujarsot. La possibilitat que els associats estiguessin fora de Catalunya suggereix que no era impossible que estiguessin fent dos encàrrecs a l'hora. Per tant, els dubtes de Lluís Gelpí quedarien esvaïts en el sentit que, efectivament, Lorenzo de Madrid sí que va poder estar treballant a dues ciutats simultàniament, ja que estaria associat amb un escudeller local.

6. En el document d'associació trobem a faltar l'esment explícit a l'elaboració de rajoles fetes a la manera de Talavera. Ens preguntem com pot ser que Lorenzo de Madrid s'avingués a fer rajoles "del mocadoret", que era el model més senzill, així com també rajoles "pissanes", quan se'l considera el gran innovador de la policromia ceràmica barcelonina. Segurament es tractava dels tipus de rajoles pintades més sol·licitat, i era necessari assegurar-se tenir feina de manera continuada. Una lectura atenta del document sembla suggerir que la rajola "bona i escaldada" l'havia de fer Pere Serra, i que tant ell mateix com Lorenzo de Madrid les haurien de pintar.

En principi, el pacte era per tres anys, de 1608 a 1611. No sabem si es va renovar posteriorment a la data teòrica de finalització, però entre aquells anys Lorenzo de Madrid va canviar de domicili i va tenir al seu càrrec tres aprenents, cosa impensable sense el consentiment de la confraria. L'associació amb Pere Serra, mestre escudeller i confrare, ho deuria possibilitar.

No és difícil veure una semblança entre els casos valencià i barceloní: Lorenzo de Madrid s'associa amb un mestre local (Gaspar Barberan / Pere Serra) per poder fabricar *in situ* les rajoles pintades que necessita. En canvi, no sabem del cert si també en va fabricar a Saragossa, ja que en aquest cas la documentació diu que les va fer dur de Talavera o de Toledo.

Potser sigui significatiu el fet que des de 1608 Lorenzo de Madrid deixa de titular-se "rajoler de rajoles de Talavera" o bé "rajoler de rajoleta pintada" per adoptar el títol de "rajoler de Barcelona" o bé "rajoler de rajola valenciana".

Lorenzo de Madrid va morir el 24 de febrer de 1618 i Pere Serra, vers 1628. La transmissió dels coneixements tecnològics aportats per Lorenzo de Madrid es va poder realitzar a través de les figures del mestre Pere Serra, que el va sobreviure una dècada, i dels tres aprenents que va tenir el mestre toledà.

Per la seva part, a Pere Serra el va succeir el seu fill i mestre escudeller Salvador Serra qui, com hem dit abans, l'any 1628 contractà amb el paborde de la seu de Barcelona, Joan Mora, la

Fig. 314: Models de floreres
Lorenzo de Madrid, 1596-1617

Fig. 315: Models de rajoles per a coronament d'arrambadors
Lorenzo de Madrid, 1596-1617

Fig. 316: Fris amb caps emplomats i Creu de Sant Jordi
Lorenzo de Madrid, 1596-1617

Fig. 317: Fragment d'un pladó decorat amb animals fantàstics
Lorenzo de Madrid, 1596-1617

fabricació de 2.500 rajoles valencianes el dibuix de les quals li havia de proporcionar l'esmentat paborde. Un dels aprendents de Lorenzo de Madrid, Joan Font, va entrar a treballar, mort el seu mestre, a l'obrador de Lluís Castanyera. En el contracte d'aprenentatge hi va ser present Salvador Serra. En aquest obrador també hi va treballar Onofre Rodergues.

L'obrador de Castanyera va donar un gran impuls a la producció ceràmica policroma a la ciutat, com tindrem ocasió de veure més endavant. Joan Font podria ser el lligam que expliqui les semblances que hi ha entre alguns motius decoratius toledans i barcelonins.

A més de les rajoles destinades a algunes dependències del palau de la seu del govern català i dels encàrrecs particulars que hem comentat, existeixen un seguit de peces que, per l'estil, semblen sortides del seu taller, però de les quals no se sap la seva provenença,

Sens dubte, la peça més destacada és la pila baptismal del

Museu Episcopal de Vic decorada amb l'escut d'Igualada i amb la data "1598".

La data, els colors emprats, la novetat que representa aquesta peça dins del repertori formal de la vaixel·la catalana, l'estil de la decoració, la forma de les fulles i els retalls perimetrals de l'escut permeten relacionar aquesta peça amb el seu taller barceloní.

La peça es diu que procedeix de l'església parroquial de Santa Maria d'Igualada.

9.2. LA PRODUCCIÓ BARCELONINA ENTRE LA MORT DE LORENZO DE MADRID I FINS A LLORENÇ PASOLES

Alguns models de rajoles barcelonines de mostra que s'han conservat fins a l'actualitat indiquen que durant la segona meitat del segle XVI es deuen començar a utilitzar els colors blau,

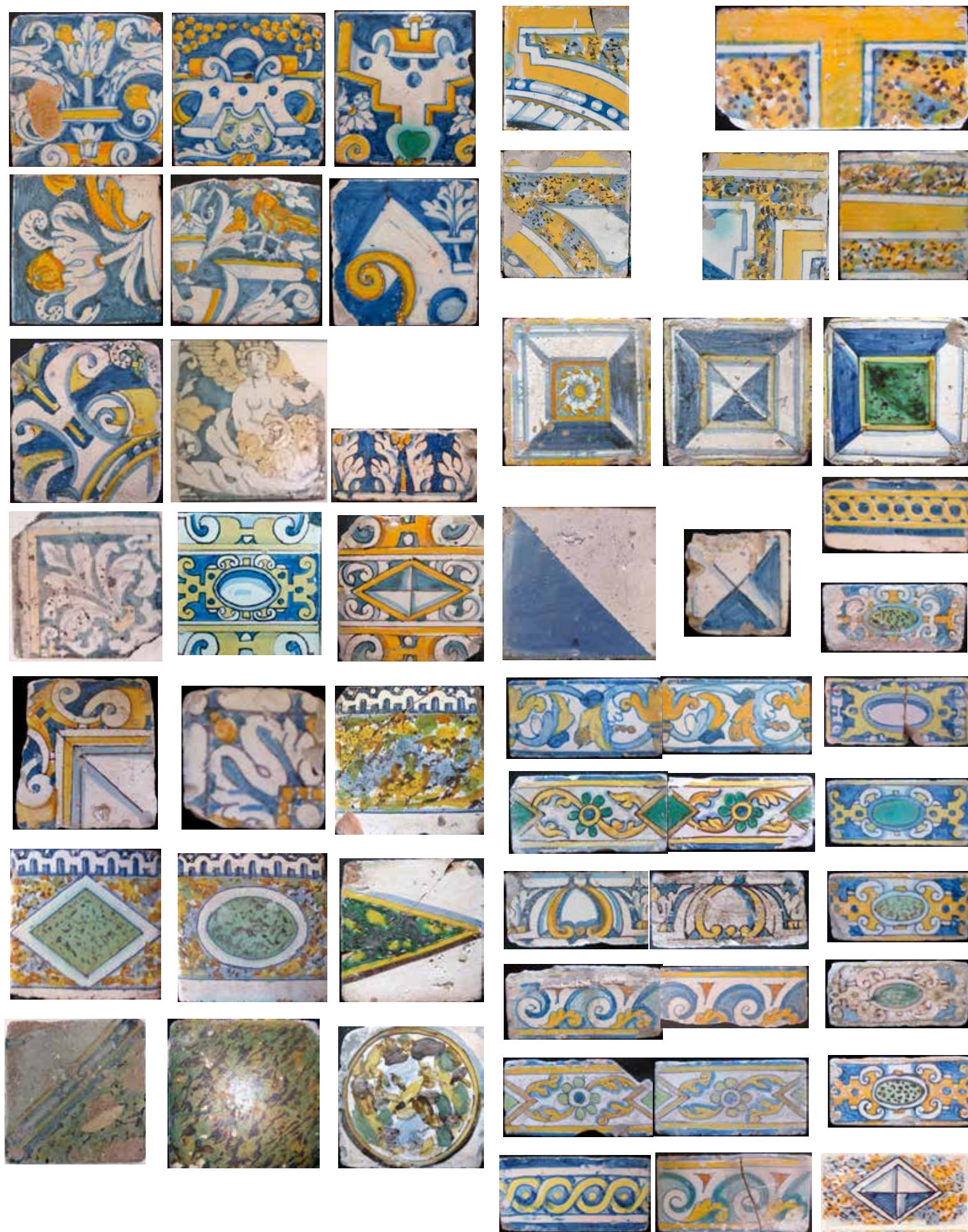

Fig.318: Repertori de rajoles pintades procedents del Palau de la Diputació del General (Barcelona).
 Lorenzo de Madrid, 1596-1617
 Museu del Disseny (Barcelona).

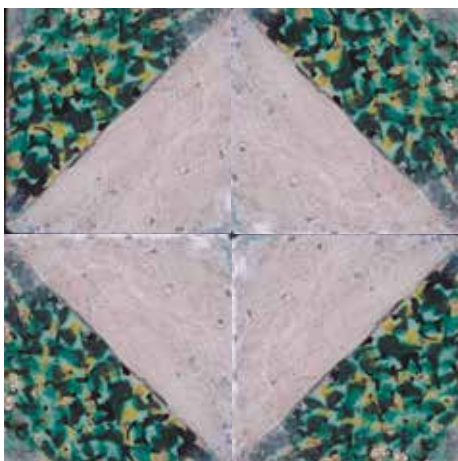

Fig.319: Altres models de rajola de mostra semblants als de lestil de Lorenzo de Madrid Museu:

Fig.320: Altres models de rajola de mostra semblants als de lestil de Lorenzo de Madrid Museu:

Fig.321: Altres models de rajola de mostra semblants als de lestil de Lorenzo de Madrid Museu:

Fig.322: Altres models de rajola de mostra semblants als de lestil de Lorenzo de Madrid Museu:

Fig.323: Altres models de rajola de mostra semblants als de lestil de Lorenzo de Madrid Museu:

Fig.324: Altres models de rajola de mostra semblants als de lestil de Lorenzo de Madrid Museu:

Fig.325: Altres models de rajola de mostra semblants als de lestil de Lorenzo de Madrid Museu:

morat, groc, verd, morat-negrós i ocraci en la decoració, però de moment no hi ha cap evidència de l'ús de la policromia en la decoració de les peces de forma. Per ara, la peça policroma barcelonina més antiga que es coneix és el gibrell del Museu Episcopal de Vic, peça atribuïda a Lorenzo de Madrid, que mostra l'escut d'Igualada i la data "1598". Estem parlant, però, del final del segle XVI.

Ja hem parlat abans de l'encàrrec fet a l'escudeller Onofre Espelta, l'any 1559, consistent en 6.000 rajoles pintades de les quals 2.000 havien de ser rajoles pisanes i les altres 4.000, blanques i blaves, sense cap altre color. Les pisanes costaven el doble que les blanques i blaves. D'aquestes 4.000 blanques i blaves se n'han conservat alguns exemplars: uns, amb les armes de la Diputació del General i, altres, amb les de la ciutat de Barcelona, però dels models pisans no se'n té cap mostra. La forma i la decoració d'unes i altres eren les mateixes.

El model més abundant no es descriu. Es diu que havien de ser iguals a les rajoles que ja hi havia posades a la quadra de l'hort de la Diputació. D'aquest model no descrit se n'havien de fer 1.000 de pisanes i 3.200 de blaves i blanques.

Som de parer que aquest model no descrit correspondria a les rajoles decorades amb un model simplificat de la "rosa gòtica", tan abundant en la producció de Manises. D'aquestes rajoles se'n coneixen de blaves i blanques i també algunes – molt poques – de tricolors.

La vaixella coetània d'aquestes rajoles, o bé era blava, o bé, daurada (a Barcelona, molt rarament, blava i daurada).

Els grans canvis, pel que fa al repertori decoratiu de la pisa barcelonina, deurien venir, doncs, de la mà de Lorenzo de Madrid, com s'ha explicat anteriorment. No obstant això, cal insistir en el contracte de col·laboració amb l'escudeller barceloní Pere Serra, que deuria ser un dels més destacats escudellers del final del segle XVI i de la primera meitat del segle XVII. El fet que pogués treballar juntament amb el mestre toledà suggereix que, tant ell com el seu obrador barceloní estarien capacitats per poder afrontar el repte que suposava la producció de policromia a l'estil "internacional".

Sense cap mena de dubtes, el taller dels Serra, situat al carrer de na Sagra, deuria ser un dels més destacats de la Barcelona del final del segle XVI i dels inicis del XVII.

Abans de passar a comentar les biografies dels més destacats mestres escudellers de la primera meitat del s. XVII necessitem fer uns aclariments preliminar.

En primer lloc cal dir que la major part de les obres de rajoleria pintada del segle XVII sembla que, lamentablement, s'han perdut. El pas del temps, les humitats, la iconoclàstia recurrent en diversos períodes de la nostra història, els saquejos, els canvis de gustos, etc. Tot plegat podria explicar la falta d'exemplars de rajola pintada d'aquella època conservats *in situ*.

Per altra part, la documentació notarial ha estat gasiva en el moment de proporcionar contractes entre escudellers i particulars. Se n'han conservat molt pocs i, sovint, o bé es conserva el contracte però no pas l'obra realitzada, o a l'inrevés.

També hem de dir que dona la sensació que hi va haver molt pocs obradors preparats per a realitzar grans encàrrecs, com podia ser, per exemple, tota la decoració de l'interior d'una capella.

Finalment, també hem pogut comprovar que uns anys abans

de la mort de Lorenzo de Madrid, el 1618, ja hi havia a Barcelona, com a mínim, un altre taller on s'elaboraven destacats conjunts de rajola pintada. Sembla que el més destacat era l'obrador de Lluís Castanyera. L'altre obrador seria el de Pere i Salvador Serra, pare i fill, el primer d'ells, col·laborador de Lorenzo de Madrid. Varen pactar col·laborar conjuntament, excepte pel que fa a les obres destinades a l'edifici del palau de la Diputació del General, que serien un monopoli del mestre toledà.

La figura clau de la transició entre la producció de Lorenzo de Madrid i la de Llorenç Passoles va ser l'escudeller Lluís Castanyera. En actiu durant les darreres dècades del segle XVI, no se li coneixen encàrrecs fins a l'any 1613? Aquesta dada cal tenir-la molt en compte. Efectivament, els primers encàrrecs documentats coincideixen amb la presència a Barcelona de l'escudeller Onofre Rodergues, fill d'un sastre de Berga. És molt interessant analitzar la política matrimonial de Castanyera. Casa a dues de les seves filles amb sengles escudellers: Onofre Rodergues i Pere Marres, tots dos, fills de sastres.

Ens preguntem quin interès tenia Lluís Castanyera en casar dues filles amb escudellers, i perquè en canvi el seu fill no va continuar amb el negoci patern.

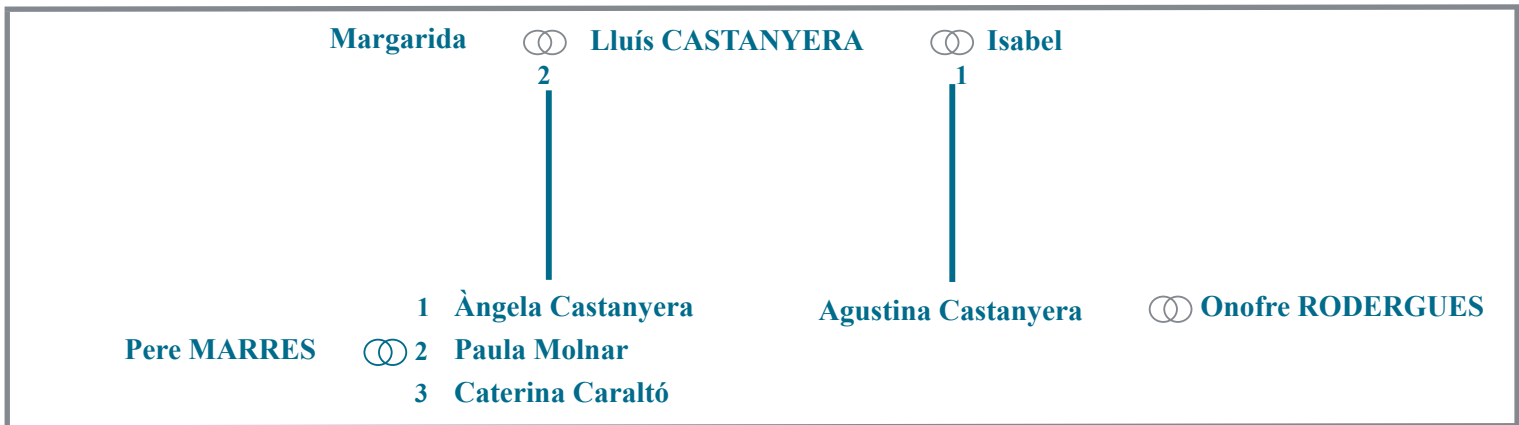
D'Onofre Rodergues es coneixen diversos contractes laborals molt interessants. A ell se li encarreguen pots d'apotecari i obra de rajola pintada. En el moment de cobrar també hi apareix Lluís Castanyera, el seu sogre, ja que Rodergues treballava a l'obrador del pare de la seva esposa. Així, doncs, la feina de Rodergues consistiria, al nostre parer, en pintar i en anar a col·locar les rajoles pintades allà on anaven destinades.

De Pere Marres, en canvi, no en sabem res pel que fa a possibles obres seves. I la pregunta que ens fem és si Pere Marres no va ser, com Onofre Rodergues, un altre destacat escudeller especialitzat en la pintura ceràmica.

Lorenzo de Madrid deuria ser el primer mestre al qual se li va encarregar, a Barcelona, un important conjunt de rajola pintada: plafons amb l'emblema de la Diputació (la creu de sant Jordi), plafons amb escenes bíbliques, plafons amb la imatge de sant Jordi matant al drac, paviments, arrambadors, etc. No només va introduir l'estètica renaixentista internacional sinó, potser també, la moda de fer pintar antependis d'altar, arrambadors i plafons de devoció. Lluís Castanyera, que, recordem que disposava d'obrador des de les dues darreres dècades del segle XVI, potser va intuir que seria un bon negoci orientar part de la seva producció –la del seu taller– en l'elaboració d'importants conjunts de rajola pintada. Necessitava, com a mínim, poder comprar els papers o cartrons que faria perforar per a convertir-los en estergits i, a més, uns operaris hàbils en el procés decoratiu. Ell es dedicaria a les feines de gestor de l'obrador, i els seus gendres, a la decoració. Altres operaris serien necessaris per a les feines del treball a la roda i de la cocció. Aleshores la pregunta seria la següent: a qui hem d'atribuir les obres identificades? Al propietari del taller, o al pintor.

Hem dit que desconeixem la producció de Pere Marres. Aquest escudeller va sobreviure a la catàstrofe demogràfica de mitjan segle XVII, però no estem del tot segur que es dediqués a l'elaboració de pisa més enllà dels anys 60 del segle XVII.

En canvi hi ha un fet destacat de la seva biografia que cal posar de relleu. Pere Marres es va casar en tres ocasions: la primera, amb Àngela, filla de Lluís Castanyera, i la tercera amb Caterina Caraltó. Aquest cognom no ens diria res d'especial

si no fos perquè Caterina Caraltó era originària d'un petit poblet de prop de Cervera anomenat Sant Antolí. A l'interior de l'església hi havia quatre magnífics plafons amb la vida i miracles de Sant Isidre i de Santa Maria de la Cabeza, la seva esposa. Què hi feien aquestes quatre plafons en una localitat tan petita i allunyada de Barcelona? Qui els va encarregar? A qui els va encarregar? Com es va posar en contacte el comanditari amb el taller barceloní que els va fer?

Tot seria molt fàcil d'explicar si Pere Marres, l'escudeller que treballà per Lluís Castanyera, n'hagués estat l'autor.

Lluís Castanyera i Onofre Rodergues van morir el mateix any: 1638. Pere Marres va obtenir un obrador propi. Per l'estil dels quatre plafons, el mestre que els va pintar va ser el mateix que va pintar el plafó amb la vista de Barcelona, que caldria datar de després de l'any 1645 i d'altres plafons molt interessants i de molt bona factura.

Estem parlant, doncs, d'una sèrie d'importants plafons de rajoles elaborats a Barcelona durant l'època en què Pere Marres estava en actiu.

Salvador Serra també era mort (1637), de manera que només quedava en actiu l'esmentat Pere Marres, i també Llorenç Passoles.

Quan comparem amb atenció les produccions atribuïdes a Onofre Rodergues, les del mestre desconegut (Pere Marres?) i les del jove Llorenç Passoles sospitem que aquest altre mestre escudeller, tan conegut, hauria tingut una forta relació amb el taller de Lluís Castanyera. Fins i tot sospitem que alguns dels estergits deuria passar a mans seves, ja que Passoles va pintar no poques Marededéus amb un model d'estergit que també va usar un altre mestre escudeller diferent vinculat amb l'esmentat taller dels Castanyera. A no ser, és clar, que aquestes imatges sigui obres de joventut de Llorenç Passoles, pintades, això sí, amb un estil una mica diferent del que li coneixem en obres realitzades durant les dues darreres èpoques d'existència.

Hi ha una evidència molt interessant. Hem pogut comprovar com Llorenç Passoles va intervenir en conjunts de rajola pintada que atribuïm a l'obrador de Castanyera. Hi ha obra del Passoles més madur a la capella del Roser (Valls), i a la capella del Roser a Sant Martí de Llaneres, a la Bisbal d'Empordà. Quan va caldre modificar o completar la decoració "antiga" feta a base de rajoles pintades, es va demanar que ho fes al mestre Passoles.

Llorenç Passoles també va usar models de rajola de mostra que observem en conjunts del mestre anònim (Pere Marres).

9.2.1. EL TALLER DELS ESCUDELLERS SERRA

El primer membre d'aquesta nissaga deuria ser Gabriel Serra (vers 1490 - 1548). Mestre escudeller, tenia la seva residència

a l'illa del carrer de na Sagra, on hi havia la casa d'en Travessa, al carrer dels Ollers.

El 1510 ja estava professionalment en actiu. El 1513 es va casar amb Jerònima, filla del mestre Antoni Sabater²⁶⁵. El 1516 s'esmenta en un fogatge²⁶⁶. L'any 1525, l'apotecari Joan Soler li va vendre unes cases amb hort contigu, amb tres portals: dos al carrer dels Ollers Blancs i un al carrer de na Sagra, al cap del carrer, pel preu de 130 lliures²⁶⁷. El 1526 fou el prohoms de la confraria pel quarter d'Avall, juntament amb Pere Ferran, gerrer. El 1532 va comprar, juntament amb els escudellers Pere Ponç, Joan Montornès, Jaume Boleda, Jaume Albó i Onofre Espelta, una peça de terra plantada de vinya a Montjuïc –que era alou del monestir de la Mercè– pel preu de 8 ducats (9 lliures i 12 sous²⁶⁸). Gabriel Serra va desenvolupar diversos càrrecs a la confraria, entre els quals, el de prohoms primer (1540, 1542).

El 1549, Jerònima, la seva vídua, nomenà procurador a Francesc Serra, escudeller, el seu fill, per què cobrés certes quantitats que li devien²⁶⁹.

El 26.04.1553 Jerònima Serra i Francesc Serra, mare i fill, van reconèixer que devien 15 lliures i 10 sous a Jerònima Mestre, vídua de l'escudeller Cosme Mestre, per raó d'un préstec²⁷⁰. El 1561 s'esmenta l'òbit de Jerònima, mare de mossèn Serra (Francesc Serra), "*mestre de les regolles valencianes*".

És interessant aquest esment del 1561, perquè rarament la documentació parla d'un "mestre de fer rajoles valencianes". Això suggereix que el taller de Francesc Serra, fill del difunt Gabriel, hauria destacat –o, potser, s'hauria especialitzat– en la producció de rajola de València. Degut a què estem parlant del 1561, aquestes rajoles haurien de ser del tipus que anomenem "gòtiques".

Francesc Serra

Pel que fa a Francesc Serra (vers 1525 – vers 1592) sabem que fou fill de Gabriel Serra, escudeller, i de Jerònima. Vivia en unes cases amb hort contigu, amb tres portals: dos al carrer dels Ollers i un al carrer de na Sagra. La va heretar del seu pare, l'escudeller Gabriel Serra, mort el 1548. La finca era de

265. ACB, Esposalles, vol. 16, fol. 16r.

266. AHCB, Consell de Cent. Fogatges, XIX-15.

267. AHPB, Andreu Miquel Mir, major, *Sextum decimum manuale contractuum comunium*, 1524, novembre, 10 - 1525, juliol, 6.

268. AHPB, Antoni Benet Joan, *Reportorium*, 1532, gener, 18 - 1533, febrer, 4.

269. AHPB, Francesc Vidal major, *Protocollum*, 1548, desembre, 29 - 1549, desembre, 23.

270. AHPB, Jordi Joan Tost, *Sextum manuale comune*, 1553, abril, 6 - 1553, desembre, 14.

la comunitat de preveres de Santa Maria del Mar, i alou de la pabordia del mes d'abril de la seu de Barcelona.

El 1548 s'esmenta a la reunió de la confraria, segurament quan va ser admès com a nou mestre en substitució del seu pare que acabava de morir²⁷¹. El 1549 va fer capítols matrimonials amb Caterina Puig²⁷². El mateix 1549 fou nomenat procurador de la seva mare per tal de cobrar certes quantitats que li devien; segurament deutes de terceres persones que el difunt Gabriel Serra no havia pogut cobrar abans de morir²⁷³. El 1553 reconegué deure a Jerònima Mestre, vídua de l'escudeller Cosme Mestre, diverses quantitats de diner per raó d'un préstec i per la compra de vernís²⁷⁴. El 1561, un document l'esmenta com a mestre de fer rajoles de València.

El 1566, esposalles amb Paula, filla de Jaume Viltrú, paraire.

Va desenvolupar diversos càrrecs a la confraria, entre els quals, el de prohoms en cap (1581, 1587)²⁷⁵.

El 1586 va signar un àpoca de 4 lliures, 13 sous i 8 diners de les quals, 4 lliures i 10 sous eren el preu de 50 rajoles valencianes (a 9 lliures el centenar) comprades per Jeroni Sescases i destinades al *testu quadrat sole domorum*, ço és, al paviment d'unes cases situades al carrer inferior de Sant Pere de les Puelles, de Barcelona, i tres sous amb 8 diners, pel transport de les esmentades rajoles²⁷⁶.

El 1591 va rebre autorització, per tres anys, per a poder extreure la terra necessària per a la seva feina d'escudeller dels terrenys d'una torre situada a la muntanya de Montjuïc, propietat del mercer Jaume Peralba. El preu fou de 18 lliures, és a dir, 6 lliures anuals, a pagar en dues vegades cada mig any²⁷⁷.

El 1592 va fer de testimoni al testament de l'escudeller Gaspar Vidal. Després d'aquesta data biogràfica, ja no se'n sap res més d'ell²⁷⁸. Sembla, doncs, que deuria morir uns anys abans de l'arribada de Lorenzo de Madrid a Barcelona.

Pere Serra i Viltrú

Pere Serra i Viltrú (vers 1567 – abans del 1628) fou mestre escudeller, fill d'Antoni Francesc Serra, escudeller, i de Paula Viltrú. Va ser el pare del també escudeller Salvador Serra.

El 1590 va signar els capítols matrimonials amb Magdalena Camberta, vídua de Simó Cambert, passamaner, filla de Miquel Llopis, passamaner, de Barcelona, i de Margarida²⁷⁹.

Va ostentar diversos càrrecs de responsabilitat dins la

confraria dels escudellers, com ara el de prohoms en cap, procurador, etc (1600, 1610, 1622).

El 1608-1611 va formalitzar una companyia, per tres anys, amb l'escudeller toledà Lorenzo de Madrid²⁸⁰.

El 1612 fou perdonat per Joan Pomès, hortolà, per haver-lo colpejat al cap durant una baralla entre diverses persones al carrer dels Escudellers²⁸¹.

El 1621, esposalles del seu fill Salvador (i de Magdalena) amb Joana Vaells, filla de Joan Vaells, pagès, de Fontanet, i d'Aldonça. Dot: 200 lliures²⁸².

El 1622, per poder pagar a Miquel Joan Rossell, mercader, de Barcelona, 50 lliures i 10 sous va consignar aquesta quantitat al clavari de la llotja de mar de Barcelona: 32 lliures i 10 sous, preu de 3.135 rajoles verdes, a raó de 10 lliures i 10 sous el miler, i les restants 17 lliures i 12 sous, preu de 3.200 rajoles aspres, a raó d'onze sous el centenar, que havien servit per enrajolar la galeria de la llotja i que havia pres un tal Sociés, mestre de cases, per ordre de Miquel Joan Rossell²⁸³. Aquesta dada suggereix que el seu taller barceloní feia rajola de cartabó verd i la combinava amb rajola aspra.

El 1628 ja era mort: el dia 5 d'agost la seva vídua Magdalena llogà, per tres anys, a Joan Bassal, paller, una botiga i sostre que tenia al carrer dels Escudellers. Preu: 7 lliures i 5 sous anuals²⁸⁴.

El 19.11.1636 Magdalena Serra, vídua de Pere Serra, i Salvador Serra, escudeller, llogaren a Andreu Pomareda, escudeller, un obrador d'escudeller, amb dos portals al carrer de na Sagra, amb forns construïts. El lloguer fou per 5 anys, amb els pactes següents: li era permès, si volia, reedificar un forn de cremar i li haurien de donar aigua del pou. El preu fou de 60 lliures pels 5 anys²⁸⁵.

El 23.06.1637 Magdalena Serra, vídua de Pere Serra, com a usufructuària dels béns del seu espòs difunt, va llogar a l'escudeller Agustí Batlle, per tres anys, una casa situada a Barcelona al carrer dels Escudellers. Preu: 39 lliures, a raó de 13 lliures anuals²⁸⁶.

El 03.03.1649 Magdalena Serra va fer testament²⁸⁷.

Salvador Serra i Llopis

Salvador Serra (vers 1600–1637), escudeller de Barcelona, fill de Pere Serra, escudeller, i de Magdalena Llopis.

El 1621 es va casar amb Joana Vaells, filla de Joan Vaells,

271. AHPB, Joan Jeroni Canyelles, *Bursa notularum*, anys 1548 -1549.

272. AHPB, Andreu Miquel Mir, Capítols matrimonials, 1545 - 1549.

273. AHPB, Francesc Vidal major, *Protocollum*, 1548, desembre, 29 - 1549, desembre, 23.

274. AHPB, Jordi Joan Tost, *Sextum manuale comune*, 1553, abril, 6 - 1553, desembre, 14.

275. AHCB, Gremial, Diversos, vol. 13.

276. AHPB, Francesc Aquiles major, *Quaternus aprisiarum*, 1585, desembre, 30 - 1586, desembre, 24.

277. AHPB, Miquel Vives, *Quaternus sive manuale instrumentorum*, 1590, desembre, 27 -1591, desembre, 23.

278. AHPB, Galceran Francesc Devesa, *Primus liber testamentorum et aliarum ultimatum voluntatum*, 1589, febrer, 16 - 1601, maig, 8.

279. AHPB, Montserrat Móra, *Protocolum instrumentorum et contractuum comunium*, 1589, desembre, 30 - 1590, juny, 16.

280. AHPB, Esteve Gilabert Bruniquer, *Liber sextus capitulorum matrimonialium] et concordiarum*, 1605, gener, 4 - 1608, novembre, 23.

281. AHPB, Antic Terra, *Primum anuale sive prothocollum instrumentorum*, 1612, juliol, 29 - 1613, desembre, 16.

282. AHPB, Antoni Joan Fita, *Prothocollum decimum quartum*, 1620, desembre, 26 - 1621, desembre, 24.

283. AHPB, Jeroni Sabata, *Decimum sextum manuale contractuum comunium*, 1621, desembre, 31 - 1622, desembre, 23.

284. AHPB, Gaspar Xarles, Manual, 1628, febrer, 3 - 1628, novembre, 9.

285. AHPB, Lluís Collell, menor, *Manuale decimum quartum*, 1635, desembre, 28 -1636, desembre, 23.

286. AHPB, Pau Passoles, *Manuale sive protocollum secundum omnium instrumentorum*, 1636, desembre, 28 - 1737, desembre, 24.

287. AHCB, Notarial III-20.

pagès, de Fontanet, bisbat d'Urgell, i d'Aldonça, habitant a Barcelona²⁸⁸.

El 05.06.1628 contractà amb Joan Mora, paborde de la seu de Barcelona, la fabricació de 2.500 rajoles valencianes pintades amb una història el dibuix de la qual li donà l'esmentat paborde. Disposà de dos mesos per fer-ho, a canvi de 33 lliures²⁸⁹.

El 08.11.1637, cos de Salvador Serra, escudeller, als Escudellers. Enterrat a Sant Jaume²⁹⁰.

El 03.03.1655 Pere Serrano, *ex custodia* del sereníssim Joan d'Àustria, i Isabel, muller seva, filla del difunt Salvador Serra, mestre escudeller, reconegueren que Joan Corballó, escudeller, clvari de la confraria (1653-1654) els hi havia donat 25 lliures de la causa pia de la confraria de sant Hipòlit destinades a les filles d'escudeller com ajuda matrimonial²⁹¹.

Com s'hem indicat, l'any 1628, és a dir, uns anys després de l'encàrrec fet a Onofre Rodergues que comentarem més endavant, va tenir lloc un conveni entre Jaume Mora, prevere i paborde de la seu de Barcelona i el mestre escudeller Salvador Serra:

«*Die lune v mensis juny, anno predicto MDCXXVIII.* Sobre la fàbrica de dos mil rejoles valencianes y altres coses devall scrites per y entre lo reverent mossèn Jaume Mora, prevere y paborde de la seu de Barcelona, de una part, y Salvador Serra, escudeller, ciutadà de Barcelona, de part altra són estats fets, fermats y jurats los capítols y pactes següents.

«Primerament, lo dit Salvador Serra convé y en bona fe promet al dit Sr. paborde Jaume Mora que li donarà y entregará en sa casa, de vuy a dos mesos primer vinents, del die present en avant comptadors, dos mil y sinch-centes rejoles valencianes las quals rejoles han de ésser pintadas ab la història del dibuix li serà donat y ab les colors y històrias en dit dibuix especificades, todas las quals hajan de ésser bonas y rebedoras y ab bona color y llesta, a coneguda de duas personas anomenadoras per quiscuna de dites parts, la qual estiga dreita, y la història unida y lisa com està en dit dibuix ab les colors vives y actions com en la història, sens danys ni despeses sues de dit Sr. paborde Mora.

«Item, que si acàs per dit temps dit Serra no la té donada o a punt, que dit paborde Mora la pugue fer fer a ses costes de dit Serra, y lo que costarà ho haje de pagar dit Serra sens excepció ni requesta alguna, y açò (servant lo dit paborde Mora las cosas devall scrites) promet dit Serra attendrer y cumplir sens dilatió ni scusa alguna, ab salari de procurador dins la present ciutat V sous y fora d'ella XV §, ab restitutió de todas missions y despesas ab promesa de no fermar de dret sots pena de L lliures aplicadores en lo modo y forma acostumats y per ço obliga a dit Sr. paborde Mora tots los béns mobles y immobles haguts y per haver, ab totes renunciacions y de son propi for sots metent-se al for del magnífic regent la vegueria de Barcelona o de altre quealsevol jutge o official eclesiàstich o secular ab facultat de variar lo judici, etc. y fa ferma scriptura de terç en la cort de dit magnífic regent la vegueria de Barcelona obligant-ne per ço sa persona y béns y ab jurament largament.

«Item, lo dit Sr. paborde Jaume Mora convé y en bona fe promet al dit Salvador Serra que li donarà y pagarà per lo preu de dita rajola en la forma següent: trenta y tres liures moneda barcelonesa, ço és, lo die present, deu liures, y les restants vint y tres liures, lo die li entregará las ditas dos mil y sinc-centas rajolas.

«Item, lo dibuix de la manera de estar la història se ha de pintar la història tant solament, com tot lo demés de pintar colors y adobar-la fins a punt de rebre ho haje de fer o fer fer dit Serra, y ditas cosas promet attendre y cumplir dit paborde Mora sens dilatió alguna, ab restitutió de todas missions y despesas ab obligatió de tots sos béns y ab todas renunciacions y ab jurament largament.

«Item, lo dit Salvador Serra ferma àpocha a dit Sr. paborde Mora de deu liures, y són per la primera paga de dites trenta y tres, les quals té rebudes en presència del notari y testimonis devall scrites.

«*Testes sunt: Petrus Coma, marinerius; Jacobus Galí, pictor civis Barchinone, et Jacobus Armant, scriptor Barchinone*»²⁹².

Aquest encàrrec, excepcional per ser un dels molt escassos encàrrecs conservats per a la fabricació d'obra de terra, aporta informació molt interessant per saber com es materialitzaven els encàrrecs. El paborde aporta els dibuixos amb la història que s'ha de reproduir sobre suport de rajola cuita. Llastimosament, aquesta història o històries no estan descrites en el document notarial. El mestre rajoler les havia de reproduir exactament, amb els mateixos colors.

El conveni no exigia que Salvador Serra les hagués de fer (adobar) o pintar personalment, sinó que el mestre tan sols es va comprometre a "fer o fer-les fer" tal com es mostraven les històries dels dibuixos, en el termini de dos mesos, de manera que quedava obert un possible subcontracte. El mestre Serra podia encarregar el dibuix a un aprenent destre o a un oficial destre o a un altre mestre que no disposés d'obra i que treballés a jornal per altres mestres, o fer-les ell mateix.

El document no diu si els papers amb les històries pintades s'havien de retornar o no al paborde una vegada materialitzat l'encàrrec. Per altra part, suposem que el mètode de trasllat de les figures del paper a les rajoles s'efectuava pel sistema de l'estergit. Fos amb l'original o amb una còpia, era necessària l'operació de perforar els contorns del dibuix per a obtenir l'estergit. També s'haurien de quadricular els papers per saber per on havien d'efectuar-se els talls del cairó evitant partir una cara per la meitat (en cas que hi hagués decoració figurada, com sembla indicar el fet que es parli "d'accions"). Les 2.500 rajoles, a raó de 14 x 14 cm cada una, ocuparien una superfície aproximada d'uns 49 m². Si es distribuïssin uniformement en dues parets laterals, posem per cas, d'una capella, estariem parlant d'uns 24,5 m² cada paret, aproximadament. Per una alçada de 3 metres caldria una llargària d'uns 8 metres, aproximadament. Estariem parlant d'un encàrrec semblant, per dimensions, a la decoració de rajoles de la capella del Roser (Valls), però 6 anys abans.

El preu de les 2.500 rajoles va resultar molt barat: 33 £, és a dir, unes 13 lliures el miler. Ara bé, no sabem quantes de les 2.500 rajoles mostraven figures i quantes eren de mostra o de cartabó (blau o verd). El document no ho especifica. Sembla com si fos un preu tancat. Per altra part, és una llàstima que el document notarial no indiqui el lloc on estaven destinades les rajoles.

Una altra pregunta que ens podem formular és a nom de qui va fer l'encàrrec, el paborde de la catedral: va ser un encàrrec personal, sufragat per ell mateix o el va fer en nom de terceres persones? Es tractava d'un llegat testamentari?

Existeix un document molt interessant relatiu a les obres de

288. ACB, Esposalles, vol. 71, fol. 8r.

289. AHPB, Lluís Coll, *Manuale*, 1628, desembre, 28; 1629, febrer, 2 - 1629, desembre, 14.

290. ADB, Sant Jaume, Funeràries, vol. 33.

291. AHPB, Francesc Lentisclà, *Decimum septimum manuale contractuum et instrumentorum*, 1654, desembre, 31 - 1655, desembre, 24.

292. AHPB, Enric Coll, *Manual*, 1635, desembre, 29 - 1636, abril, 16.

construcció de l'església parroquial de l'Ametlla del Vallès²⁹³. El full està firmat per un tal "mestra Serra esquadaller".

«Senyor ractor. Así és vingut a ma cassa Latsa Xamar per una fena que diuan vosas mercés que an manester per un campanar parie que lo mestra de cassas demanà unas pesas que s diuan teula ataliana (*sic*) que són dues pesas grans que valan 2 §, 6 las duas pesas.

«Tanbé se fan per a campanar unas pesas que s diuan escatata (*sic*) que són con conforma lo comanidor de Santa Aulària, que valan lo miller 12 lliures. Jo o tindria per més asartat posar de la escata de la teula. N'entran 200 conforma la largària que m'a dit Latsa Xatmar.

«Las teulas atalianes, per astar bé, an de tenir lo vernís. Unas és a blava y verda y blanca, y és una feina que si no es per a València, jo no n'e fetas. En tota Catalunya.

«Altra seria que estigués millor y axí no y auria altra campanar conforma que x, si o detarmina.

«Jo mestra Serra, esquadaller».

L'interès d'aquest document és que diu que a Catalunya no es feia teula a la italiana. Per això, en el cas que el rector en volgués, l'hauria de fer a València. L'escudeller li recomana posar escata, però reconeix que en cas de posar-hi teula italiana el campanar de l'Ametlla seria un cas únic. La conclusió que se'n treu de tot plegat és que a Barcelona hi havia, al segle XVI, almenys un taller que sembla que s'havia especialitzat en fer rajoles de València, el dels Serra. També sembla que potser ja dominava la policromia més bàsica abans de l'arribada de Lorenzo de Madrid a Barcelona.

Sabem, doncs, que mort Lorenzo de Madrid, almenys hi va haver a Barcelona dos tallers capaços d'elaborar rajoles i segurament també vaixella plenament policroms, seguint els gustos del renaixement internacional: el taller dels Serra (Francesc, Pere i Salvador), i el de Lluís Castanyera.

9.2.2. EL TALLER DE LLUÍS CASTANYERA I ONOFRE RODRIGUES

Lluís Castanyera (Post.1563/64 - 1638), mestre escudeller i rajoler, ciutadà de Barcelona, fill de Miquel Castanyera, escudeller, ciutadà de Barcelona, i de Brígida. Germà de Bartomeu Castanyera, escudeller.

L'any 1611 Jerònima Porta li va llogar, per 5 anys, unes cases i obrador, amb tres portals, dos oberts al carrer Major dels Escudellers i el tercer, al carrer Nou. Va posar la condició que la deixés viure a la sala o cambra de la part del carrer Nou i, a més, pagar-li 20 sous anuals, a més del preu del lloguer. El preu va ser de 165 lliures, a raó de 33 lliures anuals²⁹⁴. L'any 1613 va aportar 190 rajoles valencianes per al sortidor nou del terraplè, a l'hort dels Tarongers del Palau de la Diputació del General²⁹⁵. L'any 1614, esposalles de la seva filla Agustina (i d'Elisabet) amb Onofre Rodergues, escudeller.

S'esmenta en una llibreta de comunió pasqual de Sant Just

i Sant Pastor (1616-1622), que sembla que correspon a la parròquia de Sant Jaume. Vivia juntament amb la seva esposa Isabel, l'escudeller Onofre Rodergues –el seu gendre– i la seva esposa Agustina (filla d'en Castanyera), i en Josep, el seu nét²⁹⁶.

L'any 1615, el pintor Jeroni Mestre li va donar unes cases al carrer que anava de la Carnisseria d'En Sorts al carrer dels Escudellers, que era propietat del monestir de Santa Clara, a cens de 20 lliures²⁹⁷.

L'any 1616, Pere Soler establí a Lluís Castanyera en un pati *seu solum terre* al carrer de les Arenes. Confrontava a orient, amb altre honor del mateix Lluís Castanyera i part amb Montserrat Móra; al sud, amb Guillem Bajó; a occident, amb Elisabet Cases, i al nord, amb el carrer de les Arenes. En una confrontació anterior, a orient, amb el carrer de les Arenes; al sud, amb Bernat Déu, velluter; a occident, amb Antoni Bonet, gerrer, i al nord, amb Domènec Cases. L'any 1617 Jerònima Porciana li va llogar, per tres anys unes cases i obrador contigu, amb tres portes (dues al carrer Escudellers i una al carrer Nou), pel preu de 99 lliures²⁹⁸.

L'any 1618 va elaborar un important encàrrec destinat a la Casa de la Ciutat:

«Item, per quant per hornato dels entorns de las parets del hort de la present Casa de la Ciutat de sobre los padrisos que entenen enrajolar-los tots de rajola valentiana se son consertats ells dits magnífichs consellers ab Luís Castanyera, escudeller de la present ciutat qui fa y obra de dita rajola valentiana, lo qual ha offert donar ab tot effecte de assí a St. Andreu pròxim tota la rajola valentiana que serà menester per tots los dits entorns de parets per preu y a rahó de vint-y-tres lliures lo miller, compreses armes de la Ciutat, floras, cintillas, cordons eo entorns de dita obra ab que se li bestragan sinquanta lliures ara de present a bon compte de dita obra.

«Delliberaren per ço que sian girades a dit Lluís Castanyera ditas sinquanta lliures per rahó de dita bestreta y per ço, etc. L lliures»²⁹⁹.

El 1620 li foren pagades la resta de les 127 lliures, 17 sous i 2 diners per les 5.562 "rajoletes" lliurades per a les obres de l'hort de la Casa de la Ciutat³⁰⁰.

És interessant tenir en compte que sembla que fou ell mateix qui es va oferir als consellers de la ciutat per fer les obres d'embelliment de l'edifici comunal, aprofitant que s'hi realitzaven altres obres. Els consellers ho varen acceptar. Això reforça la imatge que tenim de Lluís Castanyera com a actiu gestor d'un obrador. No esperava que només vinguessin els clients a la seva botiga, sinó que, a més, cercava possibles nous negocis.

L'obra realitzada a la Casa de la Ciutat es descriu molt breument a l'encàrrec: l'escut de la ciutat de Barcelona i floreres. També, però, cintetes, cordons o entorns. Ho interpretem com a rajola de mostra del tipus "cinteta", és a dir, mitges rajoles de tanca, de forma rectangulars, entre les quals, de decorades amb cordons, i també rajola quadrada pintada amb els models de mostres habituals en el seu obrador.

293. La informació d'aquest document ens ha estat facilitada per Daniel Daví, a qui li ho agraeixo molt sincerament. Es troba a l'Arxiu Diocesà de Barcelona (fons parroquial de l'Ametlla del Vallès). Documentació diversa. S. XVIII-XIX. Rodalia de l'Ametlla. Llibretes de la verema i grans (1800-1806). Papers solts.

294. AHPB, Joaquim Colomé, Aprísies, 1611, setembre [2] - 1611, desembre, 20.

295. ACA, Generalitat. G-26/18, *Obras de las fonts*, 1613, juny, 24-29, fol. 22.

296. AHPB, Antoni Mestre, *Primus liber vendicionum, donacionum, stabilimentorum et aliorum instrumentorum*, 1606, octubre, 5 -1617, juny, 15.

297. AHPB, Roure, Manual, 1615, desembre, 27 - 1616, desembre, 24.

298. AHPB, Antoni Joan Fita, *Prothocollum decimum*, 1616, desembre, 27 - 1617, desembre, 22.

299. AHCB, Deliberacions, 1618, fol. 149.

300. AHCB, Consellers. Adveràncies, 1C-X-2.

Fig.326: *Plafó de Montjuïc, tancat per una cinteta de cordons i mitges rajoles amb acants, model que també va fer servir Llorenç Passoles.*

Barcelona, primera meitat s. XVII.

Atribuït al taller de Lluís Castanyera/Onofre Rodergues (vers 1611-1638).

Museu del Monestir de Pedralbes (Barcelona).

Bibliografia: Cerdà, Cirici, guia monestir...

El 1623 Lluís Castanyera i Onofre Rodergues van reconèixer que l'apotecari Joaquim Fontana els havia pagat 43 lliures i 8 sous, en compliment de part d'un deute. Entre els testimonis, l'escudeller Josep Coll³⁰¹. El 1624, esposalles de la seva filla Àngela (i de Margarida) amb l'escudeller de Barcelona Pere Marres. El 1626, esposalles de la seva filla Rafaela, amb Joan Roc, vidu³⁰².

El 1624 el sastre Miquel Fontana va pactar amb Onofre Rodergues la realització de 50 pots per a la farmàcia del seu fill Joaquim Fontana³⁰³ serien els de fons groc. Observi's que un any abans Lluís Castanyera i Onofre Rodergues havien signat un rebut conforme havien cobrat de Joan Fontana, apotecari, part d'un deute de no sabem què, però potser es tractaria d'altres pots per a la seva apotecaria. El fet que un any més tard el pare de Joaquim Fontana, Miquel, li encarregués 50 pots per a la mateixa farmàcia fa pensar que era per completar l'equipament de l'obrador farmacèutic del seu fill.

El 1625 l'apotecari Francesc Tarradelles, de Manresa, li

encarregà 110 pots grans i 40 de mitjans del mateix tipus i colors que els que va fer per a la farmàcia de Joaquim Fontana³⁰⁴. Serien els de fons blanc. El 1628 el mestre de cases Jeroni Mas va reconèixer haver rebut de Joana Iserna, vídua de l'adroguer Cosme Isern, 12 lliures, 6 sous i 11 diners per unes obres fetes a la seva botiga del carrer Nou, llogada a l'escudeller Lluís Castanyera. Lluís Castanyera es faria càrrec de satisfer el deute amb els diners del lloguer³⁰⁵. El 26.11.1628, contracte d'aprenentatge amb el jove Joan Font. El dissabte 08.05.1638, testament de Lluís Castanyera. Nomenà hereva universal a Agustina Rodergues, esposa d'Onofre Rodergues, escudeller. Testimonis: Pau Rodó i Josep Andreu, escudellers. El 12.05.1638, cos de Lluís Castanyera, escudeller, als Escudellers. Enterrat a Sant Jaume³⁰⁶.

ONOFRE RODERGUES

Onofre Rodergues (vers 1580–1638) habitant a Barcelona (1614), fill de Bartomeu Rodergues, sastre, de Berga, i de Margarida. Vivia de lloguer en una casa al carrer dels Escudellers que era propietat de la seva esposa Agustina, filla de l'escudeller Lluís Castanyera.

El 1614, esposalles amb Agustina, filla de Lluís Castanyera, escudeller de Barcelona, i d'Elisabet³⁰⁷. El 1623 Lluís Castanyera

301. AHPB, Antoni Seguí, Antoni Seguí i de Capella, *Septimum protocolum sive manuale instrumentorum*, 1622, desembre, 29 - 1623, desembre, 24.

302. ACB, Esposalles, vol. 73, fol. 105r.

303. AHPB, Francesc Aquiles, menor, *Decimum [tercium] protocolum sive manuale*, 1623, desembre, 29 - 1624, desembre, 24, f.147r-148r.

304. AHPB, Joan Soler-Ferran, *Manuale*, 1624, desembre, 27 - 1625, desembre, 22, fol. 80r-81r.

305. AHPB, Esteve Gilabert Bruniquer, *Prothocollum seu manuale*, 1627, desembre, 29 - 1628, novembre, 22.

306. ADB, Parròquies, Sant Jaume, Òbits, vol. 33.

307. ACB, Esposalles, vol. 67, fol. 251.

Fig.327: Pots d'apotecari (a-d).

Atribuïts a Onofre Rodergues († 1638)

Pot a) 1624; pot b) 1625.

Bibliografia: Cerdà 2004, pàg. 60; Cerdà 2012, pàg. 132.

i Onofre Rodergues van reconèixer que Joaquim Fontana, apotecari, els havia pagat 43 lliures i 8 sous en compliment de part d'un deute. Entre els testimonis, l'escudeller Josep Coll. El 1629 va fer un important encàrrec de rajoles destinades a decorar un terraplè que el mercader Josep Berart tenia a la seva casa del carrer Basea (Barcelona). Els dibuixos havien de ser iguals als d'unes mestres que li va proporcionar el pintor Joan Huguet. El 1635 va rebre la comunió a casa del mestre Castanyera³⁰⁸. El 1636 va cobrar 2 lliures i 2 sous per sis jornals de feina consistent en assentar les rajoles valencianes al terraplè i a la capella de la casa del notari Jeroni Talavera, rajoles fetes per Lluís Castanyera. El 7 de juliol de 1638 el doctor Joan Argila reconegué un deute amb Onofre Rodergues per 3.500 escates de peix destinades al passadís de la casa que s'estava fent construir al carrer dels Arcs, a Barcelona. El gerrer Josep Morató va aportar 500 escates de peix "que faltarien per no donar-me compliment del que havia promès dit Rodergues". El 09.11.1638: "Onofre Rodergues, escudeller, per pa. al banch: 26 £, 14 §, y un trentí li havia donat per paga y senyal, que junt pren suma de trenta lliures, per raiola"³⁰⁹.

El 24.04.1644 Agustina Rodergues, vídua d'Onofre Rodergues, i el seu fill, Lluís, van convenir amb Marianna de Magarola, que els havia llogat unes cases i obrador al carrer dels Escudellers, la resolució d'un plet que els enfrontava. La Sra. Magarola pretenia cobrar el lloguer de les cases, i els Rodergues volien que els hi pagués el cost de les obres que havien fet a les esmentades cases a l'època en què Lluís Castanyera, pare d'Agustina, hi va fer construir un obrador, que l'any 1644 ja estava derruït. Finalment la Sra. Magarola va renunciar a cobrar el deute del lloguer i els hi va pagar 10 lliures³¹⁰.

308. APSJ, Òbits, vol. 13, fol. 43v.

309. AHPB, Sebastià Costa, Llibre de notes, 1639, gener, 25 - 1642, desembre, 21.

310. AHPB, Pere Lluïll, *Quaternus apprisiarum*, 1645, desembre, 27 -

Els dos encàrrecs de pots d'apotecari fets a Onofre Rodergues (1624 i 1625) –més de trenta dels quals han arribat fins als nostres dies– permetem identificar l'estil d'aquest mestre escudeller i rajoler. Gràcies a això ha estat possible atribuir a Onofre Rodergues (o al taller de Lluís Castanyera) els frontals d'altar de la capella del mas Barata (Matadepera) i el de la col·lecció Torres (Pacs del Penedès).

ELS FRONTALS DEL MAS BARATA (MATADEPERA) I DE LA FUNDACIÓ TORRES (PACS DEL PENEDÈS)

Ambdós plafons mostren el mateix model de sanefa. En el de la col·lecció Torres s'hi representa una Immaculada, ombrejada de color ocraci, mentre que les obres atribuïdes a Onofre Rodergues creiem que estan ombrejades de color blau. Això ens fa preguntar si hi deuriem intervenir diversos mestres en la decoració de les peces de grans dimensions, com ara un frontal d'altar. Cal recordar que ni d'Onofre Rodergues, ni de Joan Font ni de Pere Marres, tots tres contemporanis i relacionats amb el mestre Lluís Castanyera, no se li coneixen obradors en propietat –obtingué el del seu sogre quan aquest va morir–, amb la qual cosa potser estariem parlant de dos frontals fets a l'obrador del mestre Castanyera, però pintats per diferents mans.

A la fitxa del frontal que hi ha al Museu de Terrassa consta que el plafó que representa Sant Roc va ingressar l'any 1936 gràcies a les gestions fetes pel Sr. Josep Rigol. El frontal està format per 84,5 rajoles distribuïdes en 6,5 files i 13 columnes. Cada rajola fa 14,4 x 14,4 x 1,4 cm. El motiu central, format per nou columnes de rajoles, representa a sant Roc, dempeus, acompanyat del seu inseparable gos, ambdós al damunt d'un petit turonet, entre quatre arbres i diverses plantes i flors. Al fons, un cel fet a base de pinzellades horitzontals. La figura del sant ocupa 12 rajoles. Està feta amb un estergit.

1646, desembre, 23, fol. 253v-256r.

Fig.328: *Sant Roc.*

96,5 x 191 cm.

Barcelona, vers 1627.

Atribuït a Onofre Rodergues o al taller del mestre Lluís Castanyera.

Procedeix del mas Barata (Matadepera).

Museu de Terrassa, ref.: 1820.

Bibliografia: Cerdà 2009, pàg. 164-171; Cerdà 2014, pàg. 24-25.

La composició central està envoltada per una fina tanca blava. Als laterals s'hi pot veure una composició floral formada per 10 rajoles que inclouen també les bandes de tanca. Es tracta de volutes florals de diferents colors: dues tonalitats de blau, el verd, el groc i l'ocraci. Idèntica decoració és present a les files de rajoles que formen el fris superior. Entre els pàmpols de color blau fosc i el rectangle on es desenvolupa l'escena central hi ha una sanefa formada per quatre registres diferents:

- Una primera banda formada per rectangles verds i grocs disposats alternativament, amb l'interior decorat amb un motiu inspirat en un estampat tèxtil.
- Una segona banda formada per línies inclinades unes vers la dreta i altres vers l'esquerra, tot formant rombes, de color morat fosc; entre elles, altres línies de color groc i de color verd, que també formen espais romboïdals.
- Una tercera banda formada per una successió de motius angulars, on s'alternen espais en blanc i zones plenes de color ocre.
- Una quarta banda formada per dues línies paral·leles de color morat, amb l'interespai en groc.

Als laterals de les rajoles que formen el fris superior hi ha una sanefa de tanca diferent, que consisteix en una successió de motius romboïdals disposats en triangle, contornejats per cinc petits cercles tangents situats a cada costat de la base dels esmentats triangles, a la part central i al vèrtex superior. Es tracta d'un motiu decoratiu que trobem a la majoria de plafons de rajola barcelonina del segle XVII, especialment als plafons atribuïts a l'escudeller Llorenç Passoles.

Fins ara, la presència d'aquestes sanefes florals o que imiten brodats només estava documentada en conjunts que es daten de mitjan o de la segona meitat del segle XVII. Ara, però, gràcies al plafó del mas Barata podem fer avançar l'origen d'aquesta decoració

Fig.329: *Interior de la capella del mas Barata (Matadepera).*

Foto Arxiu Gavín (Bellpuig de les Avellanes).

Es pot veure l'emplaçament del frontal, abans de la Guerra Civil.

fins al segon quart del segle XVII.

Fig.330: Frontal d'altar amb l'emblema dels franciscans.
 Barcelona, vers 1616-1644.
 Atribuït al taller de Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.
 Antiga cuina del monestir de Pedralbes (Barcelona).
 Bibliografia: SANTANACH, 2004: 135, fig. 89.

FRONTAL AMB L'EMBLEMA DELS PARES FRANCISCANS

Frontal d'altar format per 38 rajoles i mitja (7 columnes per 5,5 fileres). Segons Santanach [SANTANACH, 2004: 135, fig. 89], procedeix de "El Conventet", que era l'antiga residència de franciscans adjunta al monestir de Pedralbes.

Al centre hi podem veure dotze rajoles de fons groc que mostren un escut ovalat amb l'emblema dels franciscans, envoltat de retalls. Aquestes rajoles centrals estan delimitades, pels laterals i per la part superior, per una sanefa a base de motius tèxtils. A cada costat s'hi poden veure altres rajoles policromes que mostren corns de l'abundància, motius florals i ocelllets. A la part superior del frontal hi ha una ampla sanefa que repeteix les mateixes decoracions dels laterals. La sanefa de tanca perimetral és a base de mitges el·lipses reticulades on s'inscriuen línies en diagonal ocràcies i blaves envoltades de diminutes fulles.

Per a Santanach, aquest frontal podria ser una obra de Miquel Lapuja.

El frontal mostra el tipus de decoració que hem atribuït a l'escudeller Onofre Rodergues; per tant, seria anterior a 1644.

Segons explica Valentín Redondo³¹¹:

“Los primeros escudos con los brazos cruzados que han llegado hasta nosotros son del siglo XV. Durante la cuarta parte de este siglo y bien entrado el XVI, el brazo de Cristo, desnudo o con manga, se halla a la izquierda del que mira, mientras que el de Francisco, siempre con hábito, está a la derecha, y ambos dentro de un campo limitado por un cordón... En el siglo XVI se cambia la posición, el brazo de Cristo pasa a ocupar la parte derecha del campo, mientras que el de Francisco pasa a la izquierda. Posteriormente se incluirá la cruz entre los dos brazos. ... La difusión del escudo franciscano de los brazos cruzados de Cristo y de Francisco se lleva a cabo durante el generalato de Francisco Sansón (1475-1499), quien ... hace que se convierta en el escudo propio de la Orden Franciscana.

El significado del esudo es la conformidad de Francisco con Cristo: el crucificado del Alverna con el Crucificado del Gólgota”.

311. http://www.pazybien.org/02_SanFrancisco/02_gestos/04_elEmblemaFranciscano.php [Consulta: 14.04.2017].

Fig.331: *La Immaculada*.
Atribuït al taller de Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.
Barcelona vers 1616-1644.
Col. Fundació Torres (Pacs del Penedès).

FRONTAL DE LA IMMACULADA

Composició formada per 75 rajoles distribuïdes en 15 columnes i 5 fileres. Mostra la Immaculada dins d'una mandrola resplendent. A cada costat, un drapejat del qual penja fruita i hortalisses.

El frontal d'altar, inèdit, que pertany a la col·lecció de la fundació Torres (Pacs del Penedès) mostra una decoració a base de pàmpols blaus a les bandes laterals. Aquest frontal ha perdut el fris superior, però sens dubte seria com el del mas Barata. El de la fundació Torres és una mica més ample i té la particularitat que és de fons groc, en el tram central, i de fons blanc en les rajoles lateral.

En aquest frontal i en el de sant Roc hi apreciem algunes de les característiques pròpies de la producció ceràmica barcelonina de la primera meitat del segle XVII. Els colors bàsics (blau fosc i blau clar, groc, verd i lleonat o ocraci; determinats elements vegetals –les fulles amb un apèndix inferior, en forma de ganxo– com les dels pots d'apotecari, plats i escudelles policroms de la mateixa època; la representació dels arbres –amb tronc de color lleonat i copes arrodonides en les quals s'intenta representar unes diminutes fulletes– i les garlandes fruites.

Les característiques del rostre de Maria recorden les que atribuïm a Onofre Rodergues: ulls de grans pupil·les, mirada trista, orelles en forma de "3", cabells molt marcats. També és molt personal de forma de dibuixar els dits de la mà, que tenen un aspecte de dits "tous". En aquest cas, però, l'ombregat del rostre no és blau, sinó de color castany. Es poden comparar totes aquestes característiques amb els dibuixos dels pots policroms de fons groc i de fons blanc, de l'encàrrec dels anys 1624 i 1625, així com també de moltes de les plates policromes coetànies.

L'estil dels elements vegetals que són representats en aquests pots i plats ens fan pensar que les peces policromes a les que estem referint-nos han d'haver estat fetes al mateix obrador on treballava Onofre Rodergues, potser en el dels seu sogre Lluís Castanyera, ja que no sembla que Rodergues disposés d'obrador propi, sinó que era de la seva esposa, la filla de Lluís Castanyera.

Els pàmpols blaus que apareixen a les rajoles del fris superior (frontal del mas Barata) i als laterals són del mateix estil que els que es poden apreciar a les rajoles "gòtiques" de mostra de la fig. 323, en les quals també s'hi aprecien les fulles el forma de ganxo.

Fig.332: *La Immaculada (detall)*
Atribuït al taller de Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.
Barcelona vers 1616-1644.
Col. Fundació Torres (Pacs del Penedès).

Fig.333: *Grup de setze rajoles de mostra*
Atribuïdes al taller de Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.
Barcelona vers 1616-1644.

Fig.334: Fris dedicat a la Mare de Déu del Carme. Atribuit a Onofre Rodergues. Barcelona, segon quart del segle XVII. Col. Mascort (Torroella de Montgri). Bibliografia: CERDÀ, 2014, pàg. 295.

EL FRIS DEL CARME

Una altra peça que atribuïm al taller on va treballar Onofre Rodergues és un fragment de fris que pertany actualment a la col·lecció Mascort. En el moment d'elaborar el catàleg corresponent a l'apartat de les rajoles, plafons i socarrats d'aquesta col·lecció, ja vam posar de relleu la coincidència de l'estil de la decoració del fris amb la manera de fer de Rodergues.

Aquest fragment de fris és el que quedaria de la decoració de l'interior d'una capella segurament de característiques semblants a la del Roser (Valls), però en aquesta ocasió consagrada a la Mare de Déu del Carme, i no pas al Roser.

En aquets fris hi apreciem l'emblema del carmel dins d'un medalló envoltat de retalls. A cada costat, un angelet que sosté l'extrem d'un drap que penja. L'altre extrem se sosté en el cap d'una au que emergeix d'una gran fulla-ploma. Dins del drapejat i a les màscares hi apreciem conjunts de fruites. El fons del fris és groc.

Al Museu de Granollers es conserva un altre fragment (format tan sols per dues rajoles) que mostra una decoració semblant. Es desconeix la procedència (fig. 325).

Sembla que una de les característiques de l'estil d'Onofre Rodergues –o del taller on hi va treballar– seria la preferència per l'ombrejat en color blau de les figures dibuixades, si bé, sembla que tampoc no es descartava l'ombrejat en color ocraci, com es pot apreciar en el frontal de la fundació Torres. Les d'ombrejat en blau són fàcils de detectar i, sembla, que només Onofre Rodergues el va fer servir per aquesta finalitat, però no és tan fàcil detectar les possibles autories de les peces ombrejades en color ocraci/castany, que és el color més usat, en general.

La manera de pintar d'Onofre Rodergues es pot apreciar en una sotacopa de la col·lecció Iglesias, decorada amb la figura d'un flamenc, en una sotacopa decorada amb un gran bust masculí i a quatre rajoles de fons groc de la col·lecció de La Fontana: en dues s'hi aprecien sengles cariatides, una de les quals amb una garlanda floral i, l'altra, amb una corona de fulles de llorer i fruites; a les altres dues rajoles hi podem veure "Leda i el cigne" i un personatge masculí, barbut, possiblement un ésser mitològic o un personatge bíblic. Una altra característica d'aquest autor és la manera de dibuixar els ulls: un potent punt rodó que correspon a la pupil·la, enganxat a la part superior de l'òcul. Les celles estan marcades amb una línia de morat de manganès. Perfilava la comissura dels llavis i la part inferior

Fig.335: Fris amb decoració d'un angelet, fulles-ala amb extremitat en forma de cap d'un au i drapejat. Barcelona, primera meitat s. XVII. Museu de Granollers.

Fig.336: Plafonet amb la llegenda "POMA". Atribuit a l'obrador de Lluís Castanyera (?) Barcelona, vers 1616-1644. Col. particular.

del nas, així com el lòbul auditiu. Com hem dit, en resulten uns personatges de mirada trista.

Atribuïm al taller de Lluís Castenyera un plafonet amb la llegenda "POMA" (fig. 326). Les figures femenins de cada costat són molt semblants a les que es poden apreciar al plafonet de la capella del Roser (Valls), que du la data de 1634.

Fig.337: Plafó de rajoles que hi havia a Can Pontons (Badalona).
 Barcelona, primera meitat del segle XVII.
 Foto: Arxiu del C.E.C., inv.:

EL PLAFÓ DE LA CUINA DE CAN PONTS (BADALONA).

No sabem d'on procedeixen totes aquestes peces policromes, moltes de les quals, de fons groc, però pels fragments que han arribat fins als nostres dies, molt probablement formaven part de les decoracions parietals de capelles que han estat arrencades, troscejades i venudes en el mercat d'antiguitats.

Segons expliquen Batllori i Llubia al llibre *Ceràmica Catalana Decorada*, els pagesos propietaris d'algunes masies importants de Badalona, quan anaven a vendre els seus productes al mercat de la Boqueria, tornaven a casa amb rajoles procedents dels enderroc del gran monestir de Santa Maria de Jerusalem que, pel que diuen les fonts escrites, n'estava ple d'aquest tipus de rajoles. Les transportaven en carro fins a casa i, una vegada allà, les posaven a la pared, en aquells llocs que creien més apropiats.

Aquest podria ser el cas del conjunt de rajoles que hi havia a l'aiguera de Can Pontons, al barri de Pomar (Badalona), segons es pot veure en una antiga fotografia del Centre Excursionista de Catalunya.

Si s'observa amb atenció podem veure diversos models característics de la primera meitat del segle XVII: rajoles amb la representació de "Leda i el cigne", cariàtides vistes de front amb una corona de fruites al cap, personatges alats, florerer, aus de llarg coll enfrontades i, fins i tot, algunes rajoles "d'oficis" interpolades, si bé no semblen de la mateixa època, sinó posteriors

Està clar que aquestes rajoles no formen un conjunt homogeni, i que aquest no era el seu lloc d'emplaçament original. A més, el repertori iconogràfic no s'adiu amb la cuina d'una masia; per tot plegat, podria ser certa l'afirmació que foren portades del que quedava del monestir de Jerusalem o d'altres edificis religiosos barcelonins abandonats després de la desamortització, el 1835.

També atribuïm al taller de Rodergues -o del seu sogre Lluís Castanyera- una curiosa rajola que forma part del fons del Museu de Sant Joan de les Abadesses. És de tanca blava i de fons groc. Es

Fig.338: Rajola de fons groc amb un emblema heràldic no identificat (cognom Coloma?)
 Barcelona, possiblement Onofre Rodergues (vers 1616-1644).
 Museu de Sant Joan de les Abadesses.
 Foto: gentilesa d'Albert Telese.

tracta d'un motiu heràldic: dins d'un oval central hi podem veure una mà que surt de la dreta i agafa una a petita au, per la pota esquerra. Al voltant de l'oval central hi ha retalls (*ferroneries*).

No se sap d'on procedeix aquesta rara rajola; tampoc a qui pertany (potser a un tal Coloma)?

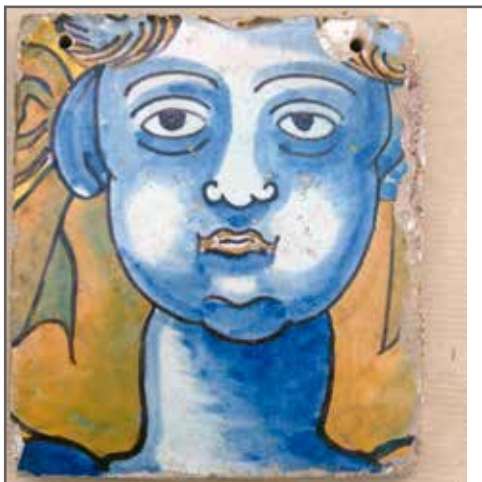

Fig.339: *Cariàtide*.
Barcelona, segon quart s. XVII.
Museu Episcopal de Vic.

Fig.340: *Cariàtide*. (14,2x14,2cm)
Barcelona, segon quart s. XVII.
La Fontana (Rupit). FC.1991.01.170c.
Bibliografia: CERDÀ, 2018, pàg. 92-93.

Fig.341: *Cariàtide*.
Barcelona, segon quart s. XVII.
La Fontana (Rupit). FC.1991.01.170d.
Bibliografia: CERDÀ, 2018, pàg. 92-93.

Fig.342: *Cariàtide*.
Barcelona, segon quart s. XVII.
Museu de Granollers.

Fig.343: *Leda i el cigne*.
Barcelona, segon quart s. XVII.
La Fontana (Rupit). FC.1991.01.170a.
Bibliografia: CERDÀ, 2018, pàg. 92-93.

Fig.344: *Personatge barbut*.
Barcelona, segon quart s. XVII.
La Fontana (Rupit). FC.1991.01.170b.
Bibliografia: CERDÀ, 2018, pàg. 92-93.

Fig.345: *Part de l'arrambador reconstruït, procedent de la capella de Sant Martí de Llaneres (Castell d'Empordà)*.
Barcelona, vers 1627.
Museu d'Art de Girona.

Fig.346: Vista exterior de la capella de San Martí de Tours (Castell d'Empordà).

Fig.347: Interior de la capella, a l'actualitat.

Fig.348: Arrimador de la capella de Sant Martí de Llaneres (Castell d'Empordà).

Barcelona, vers 1627.

9.2.3. LA CAPELLA DE SANT MARTÍ DE LLANERES (CASTELL D'EMPORDÀ)

Està situada al terme municipal de la Bisbal d'Empordà. Les seves coordenades geogràfiques són: 41° 58' 51" N, 3° 03' 08". Està descrita com una "Església d'una nau amb capçalera semicircular, orientada vers el nord. Interiorment, l'absis és poligonal. En el frontís hi ha una portada renaixentista, amb pilastres estriades d'ordre jònic i frontó, dins els quals hi ha esculpit l'emblema dels Margarit -margarides- i una ferradura -allusiva al patró-; més amunt hi ha un rosetó. A la llinda de la porta hi ha gravat l'any, 1586".

La volta és de creueria amb relleus esculpits a les claus, dues de les quals representen a Sant Martí de Tours –partint la capa amb el poble i abillat de bisbe–, mentre les altres dues afiguren a la Verge i a Sant Miquel. Hi ha capelles laterals, en una de les quals hi ha l'ossari gòtic dels nobles Bernat i Guerau de

Vilagut. La capella del Roser, que fou beneïda el 1746, té una notable decoració de rajoles policromes. La façana principal, és construïda amb carreuada; els altres murs són de pedres desbastades.

Sant Martí de Llaneres és la parroquial de Castell d'Empordà, nom que s'imposà per a designar el conjunt del poblat, originat en el castell dels comtes d'Empúries emplaçat al cim del turó i vora el qual s'agrupà l'únic nucli de poblament compacte. L'església és al planer, vers llevant, en un paratge de poblament dispers, de masies disseminades.

L'any 1101 és documentada l'església parroquial de "Sancto Martini de Laneras", igualment que en diferents textos dels segles XIII i XIV. En èpoques més tardanes ja es fa constar que era la parròquia de Castell d'Empordà: "Sancti Martini de Laneriis alias Castro impuritano" (any 1596). Consta que el temple actual fou començat l'any 1584; la data de la portada fa suposar que s'acabà dos anys més tard³¹².

312. Font: https://ca.wikipedia.org/wiki/Sant_Martí_de_Llaneres. Data de la consulta: 29-08.2016].

Fig.349: Antiga fotografia de la decoració mural de la capella, amb la disposició de les cariàtides en doble filera
Barcelona, vers 1627.

Segons explica Manel Güell, l'any 1627 l'obra d'embelliment de l'església no havia acabat. Leandre de Margarit donava llicència i facultat als obrers de la parroquial de Sant Martí de Llaneres per crear i lluir censals de la universitat de Castell d'Empordà. L'any 1652 es va fundar la confraria del Roser a la nova capella de l'església parroquial de sant Martí de Llaneres i el 22 de setembre es va contractar un pintor que pintés i adornés el retaule de Nostra Senyora del Roser [GÜELL 2011: 92].

A l'interior de la capella del Roser encara hi queda ara part de la decoració de rajoles policromes. Una antiga fotografia en blanc i negre (fig. 349) proporciona una valuosa informació per saber com estaven distribuïdes les rajoles antigament³¹³. Com es pot apreciar, la foto mostra només part d'un pany de paret; no sabem quin. S'hi veuen dues fileres de sirenes i de floreres, i no pas una, com estan actualment, separades per una filera de rajoles de mostra, diferent de les rajoles que serveixen de sanefa per a la resta del conjunt. A més, la meitat inferior era més llarga que la superior.

El model de lliri és el mateix que el de la lluneta de l'Anunciació (Museu de Cervera).

Segons el nostre parer, a l'entorn de l'any 1627 es deuria encarregar la decoració a base de rajoles policromes que hi ha a les parets de la capella del Roser, i no pas abans, com semblaria indicar la data que hi ha a la llinda de la porta: 1596.

L'escut dels Margatit és posterior.

Al Museu d'Art de Girona es conserva un fragment d'arrimador format per 40 rajoles policromes procedents de la capella del Roser. N'hi ha de reconstruïdes i pintades prenent com a model les rajoles autèntiques, cosa que es va poder fer perquè la decoració és simètrica. Al centre s'hi veu una gran florera de cos cilíndric, coll estret i curt i llavi exvasat. El peu té forma de copa, gallonada i les nanses tenen forma de "S", amb una marcada carena on es passa de la línia còncaua a la convexa. Està decorat amb testes de querubins. De l'interior de la florera surten flors blanques (lliris) i grogues, a dreta i esquerra, simètricament dibuixades, amb llargues tiges vegetals de color verd. Just al centre, a prop de la vora de la florera, s'hi

veu una petita flor groga entre dues fruites semblants a peres. A cada costat de la florera hi ha dues parelles de sirenes que fan la funció de cariàtides. Entre elles i la florera s'hi veu una gran au de coll molt llarg i prim, i amb un bec molt llarg, posada damunt d'una fulla. Tot el dibuix està pintat sobre fons groc.

El model de rajola de mostra que acompanya el plafó gironí és obra de Llorenç Passoles. Seria posterior i, en cas de procedir de la capella de Sant Martí, no formaria part del conjunt de fons groc, sinó de les obres d'embelliment de 1652.

Fig.350: Detall ampliat del lliri blanc

Fig.351: Plafó refet amb parts de dues floreres iguals
El model és molt semblant al de la capella de Sant Martí. En aquest cas sembla que la florera no duia nanses.
Barcelona, segon quart s. XVII.
Col. particular:

313. Volem agrair a Xavier Gabarró aquesta fotografia, que ens ha estat de gran utilitat per saber la distribució anterior de la decoració.

Fig.352: Plafonet amb l'emblema de l'orde dels jerònims
70x84 cm.

Atribuït al taller de Lluís Castanyera /Onofre Rodergues.
Barcelona, vers 1616-1644.

Museu del Disseny (Barcelona).

Bibliografia: Casanovas, Cerdà 2013, pàg. 72, fig. 128.

9.2.4. EL PLAFÓ DELS JERÒNIMS

Composició formada per 30 rajoles distribuïdes en 6 columnes i 5 fileres.

La decoració central està formada per 14 rajoles. Al centre, dins d'un octògon de contorns curvilinis hi apreciem la figura d'un lleó rampant coronat, linguat i armat, vers l'esquerra. Per la part exterior, i a cada costat, un tenant arrambat a l'oval central. A la part superior, una corona reial.

Al voltant hi apreciem una sanefa de fons lleonat (ocraci) inspirada en models talaverans, amb tanca perimetral blava.

Un tipus semblant de sanefa es localitza a València, al palau de la generalitat, al sòcol de la Sala Nova, datat de 1574-1576. Pérez Guillén el descriu amb aquestes paraules: "*Bandas mixtilíneas, zarcillos muy estilizados, rosetas de cuatro pétalos flordelisados, bandas paralelas*". L'exemplar del Museu del Disseny no mostra rosetes de quatre pètals flordelisats, sinó unes rosetes de 12 pètals ovalats.

S'hi aprecia el color verd poma, tan característic de la

rajoleria barcelonina fins a Llorenç Passoles, que també el va usar amb profusió.

La peça ha estat recentment restaurada.

El plafonet correspon a l'orde dels jerònims, segurament del monestir de sant Jeroni de la Vall d'Hebron, fundada per voluntat de la reina Violant de Bar, el 1393.

Fig.353: Fragment de la part central d'una cariàtide Barcelona, primera meitat s. XVII.
Atribuït a Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.
Procedeix de Sant Llorenç d'Ares (la Noguera?).
Museu de Solsona, ref.:
Bibliografia: Cerdà

9.2.5. FRAGMENTES DE PLAFONS DE FONCS GROC

Un altre exemple de com podria haver estat la decoració d'una d'aquestes capelles el proporciona les restes d'una cariàtide i d'un plafonet que segurament l'acompanyava.

La cariàtide, de fons groc, mostra l'inici del cap cobert amb un vel. El tros no du els braços. Mostra una màscara que mossega un drapejat i, just al damunt, l'emblema de sant Llorenç i unes nous, dins d'un oval envoltat de retalls. Aquest fragment es conserva a la reserva del Museu de Solsona.

L'altra resta és el que en queda d'un plafonet rectangular. Hi ha rajoles d'almenys un segon plafó, d'identiques característiques. Hem assajat de fer-ne la reconstrucció. Un d'ells mostra una doble tanca perimetral en lleonat/ocraci i blau fosc; l'altre, una doble banda perimetral en blanc i blau fosc. El fons és groc. L'escut estaria quarterat. Al segon i tercer quaters, unes graelles, símbol del màrtir Llorenç; al primer i quart, tres nous, una referència topogràfica (la Noguera).

Sembla, doncs, que els quaters estarien col·locats al revés de com es veu a la panxa de la cariàtide.

Aquests plafons, estarien a la capella del castell de sant Llorenç d'Ares? El 1648 encara consta en una relació de les parròquies de l'arxiprestat d'Àger.

Existeixen, incomplets, força altres plafons de fons groc amb

Fig.354: Fragment d'un plafonet decorat amb un emblema heràldic. Barcelona, primera meitat s. XVII.
Atribuït a Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.
Procedeix de Sant Llorenç d'Ares (la Noguera?)
Museu del Disseny (Barcelona) ref.:
Bibliografia: inèdit.

decoracions d'elements vegetals complexos, aus, cariàtides, màscares, sirenes, etc. Haurien format part de la decoració parietal de capelles. Una vegada trossejats i escampats és

Fig.355: Composició artificial formada per sis rajoles de fons groc que mostren dues grues confrontades.
Col·lecció La Fontana (Rupit).

Fig.356: *Reconstrucció d'un model d'arrambador de fons groc*
 Barcelona, primera meitat s. XVII.
 Atribuït a Lluís Castanyera/Onofre Rodregues.
 Col. Mascort (Torroella de Montgrí).
 Bibliografia: Cerdà 2014, pàg. 294-295

Fig.357: *Reconstrucció de la decoració parietal, possiblement procedent d'una capella del Roser.*
 Barcelona, primera meitat s. XVII.
 Col. Mascort (Torroella de Montgrí).
 Bibliografia: Cerdà 2014, pàg. 295.

Fig.358: *Fragment de fris decorat amb sirenes.*
 Barcelona, segon quart segle XVII.
 Col. Mascort (Torroella de Montgrí), ref.:
 Bibliografia: Cerdà 2014, pàg.

Fig.359: *Fragment de la decoració parietal d'un interior, amb rajoles de fons groc. Mostren aus, florera i copons*
 Barcelona, segon quart segle XVII.
 Col. Mascort (Torroella de Montgrí), ref.:
 Bibliografia: Cerdà 2014, pàg.

Fig.360: *Part inferior d'un basament.*
 Barcelona, primera meitat s. XVII.
 Col. particular (Barcelona).

Fig.361: Dos plafons separadors, de fons groc, amb decoració de cortinatges, fulles, codony, peixos i grues.
Atribuït al taller de Lluís Castanyera /Onofre Rodergues.
Barcelona, primera meitat s. XVII.
Museu del Disseny (Barcelona).
Bibliografia: inèdit.

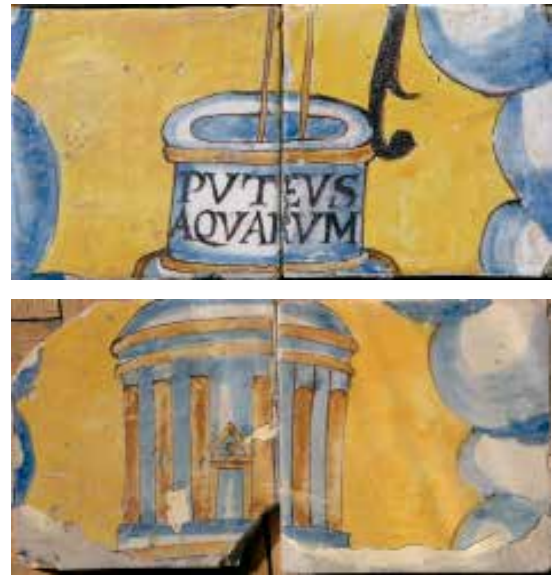

Fig.362: Rajoles d'un plafó dedicat a la Immaculada.
S'hi aprecien decoracions relacionades amb les lletanies marianes.
Barcelona, primera meitat s. XVII.
Museu del Disseny (Barcelona).
Bibliografia: inèdit.

Fig.363: Fragment del pedestal d'una cariàtide.
Màscara.
Barcelona, primera meitat s. XVII.
Atribuït a Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.
Col. particular.
Bibliografia: inèdit.

Fig.364: Màscara.
Barcelona, primera meitat s. XVII.
Atribuït a Lluís Castanyera.
Col. particular.
Bibliografia: inèdit.

Fig.365: Fragment del pedestal d'una cariàtide.
Barcelona, primera meitat s. XVII.
Atribuït a Lluís Castanyera.
Col. particular.
Bibliografia: inèdit.

Fig. 366: Fragment d'un plafó (un frontal d'altar?)
 Barcelona, primera meitat s. XVII.
 Llegenda: "Essent Mariano Mes[...] Joseph Matalí, Man[...]"
 Museu del Disseny (Barcelona).
 Bibliografia: inèdit.

Fig. 367: Fragment d'una màscara emplomada.
 Barcelona, primera meitat s. XVII.
 Atribuït a Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.
 Col. particular.
 Bibliografia: inèdit.

Fig. 368: Fragment d'un plafó decorat amb una màscara, au de bec llarg amb una serp al bec, fulles, raïm i codony.
 Barcelona, primera meitat s. XVII.
 Atribuït a Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.
 Col. particular.
 Bibliografia: inèdit.

Fig. 369: Rajoles d'un pedestal decorades amb un cap emplomat, fruites, ocells i drapejat
 Barcelona, primera meitat s. XVII.
 Bibliografia: inèdit.

Fig. 370: Rajoles amb la decoració d'una columna, amb motius florals i una màscara.
 Barcelona, primera meitat s. XVII.
 Museu del Disseny (Barcelona).
 Bibliografia: inèdit.

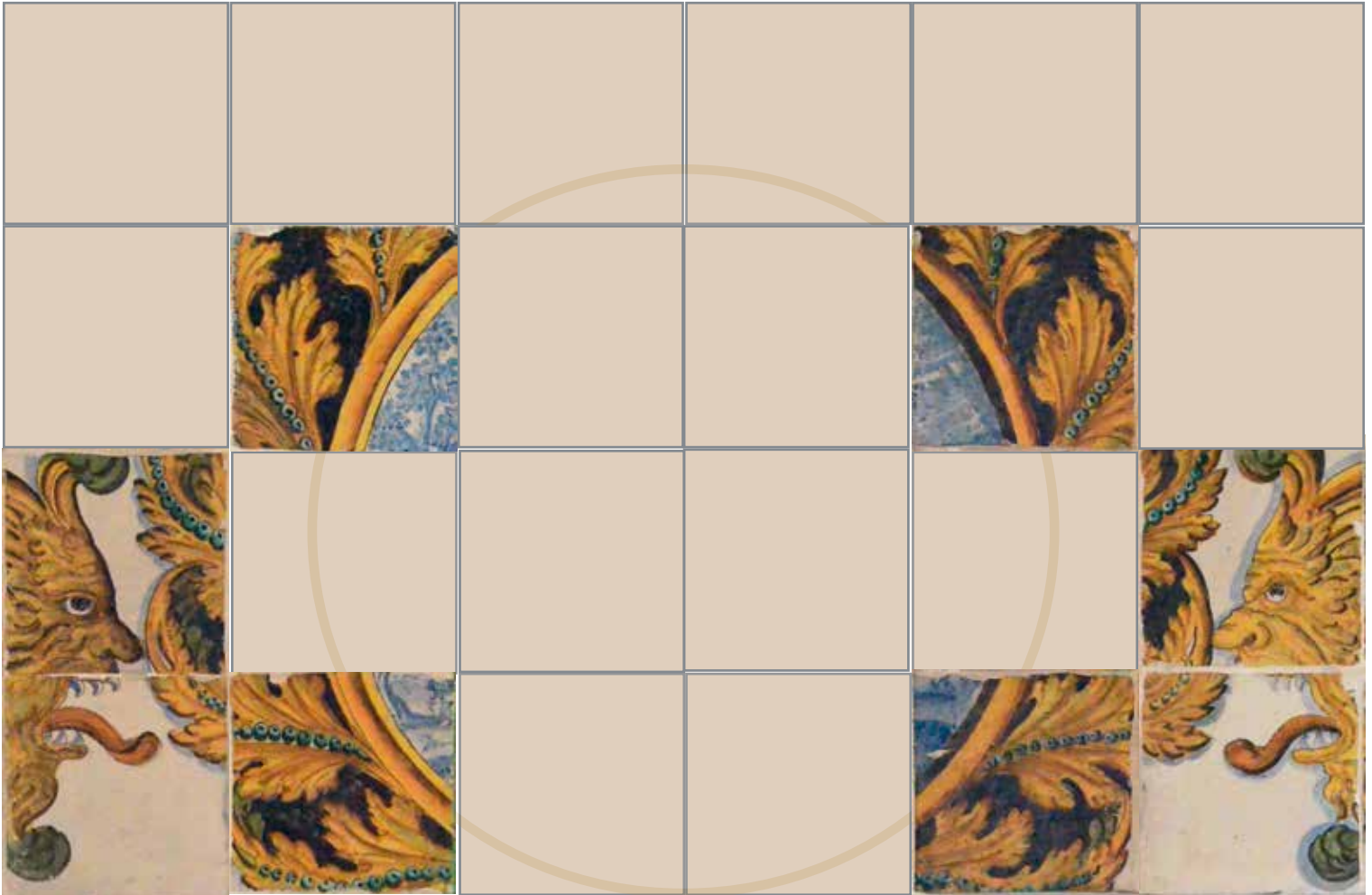

Fig.371: Fragment d'un arrambador decorat amb un plafó circular que contenia un paisatge. Al voltant, fulles-ploma i màscares. Barcelona, primera meitat s. XVII.
Col. particular

Fig.372: Fragment d'un plafó decorat amb un nen abanderat. Mostra la llegenda: "Muliferibus]" Barcelona, primera meitat s. XVII.
Col. particular

Fig.373: Fragment d'un plafó decorat amb un nen abanderat. Mostra la llegenda: "Benedicta" Barcelona, primera meitat s. XVII.
Col. particular

Fig.374: Fragment d'un arrambador de fons groc decorat amb cariatides i floreres (reconstruït).

Atribuït a Lluís Castanyera

Barcelona, primera meitat s. XVII.

Col. particular

impossible saber-ne llurs procedències.

Aquest plafó, de fons groc, format per 40 rajoles (36 de quadrades i 8 mitges rajoles) va pertànyer a la col·lecció del pintor Josep Maria Guivernau. Guivernau, a més de ser pintor, va aconseguir aplegar una interessant col·lecció de pisa catalana. La seva habilitat com a pintor artístic professional li va permetre restaurar, quasi mimèticament, rajoles de mostra i, sobretot, plafons que estaven incomplets. Suposem que els deuria trobar bé de preu en el mercat d'antiguitats, ja que a aquests plafons els hi mancaven part importants, com per exemple, els caps dels personatges qui hi eren representats.

Guivernau coneixia molt bé la pisa catalana, i no li costava gaire reproduir molt fidelment les parts que mancaven d'aquests plafons. Jugava amb el fet que molts mostren decoracions simètriques, de manera que amb part del plafó es podia arribar a completar el que faltava. En el cas dels caps, per exemple, mirava de trobar imatges de plafons originals i els reproduïa al seu taller. És clar que no és el mateix, per exemple, reproduir el cap d'una marededéu del Roser seriada que el d'un sant o santa del qual no n'hi ha cap paral·lel conegut, cas, per exemple, d'una santa Susanna que presidia un frontal d'altar de la seva col·lecció particular. Segurament aquest criteri reintegrador de les parts que falten no seria assumible per una bona part dels restauradors professionals, però segurament Guivernau preferia això a tenir oblidat en un racó tot un frontal d'altar al qual potser només li faltaven dos dels tres caps de les figures representades.

En qualsevol cas, les imatges de sants o santes completades per Guivernau mostren les característiques del seu estil pictòric particular. Mai no va voler imitar els rostres de les figures mutilades, de manera que si es coneix la seva particular manera de pintar es poden detectar les parts dibuixades per Guivernau. En canvi, és molt més difícil detectar, en un conjunt de rajoles de mostra o en un arrambador amb una decoració seriada, quines rajoles són les autèntiques i quines les reproduccions de Guivernau.

Guivernau disposava d'un forn propi on coïa les peces que ell mateix elaborava i decorava. Havia aconseguit preparar els pigments necessaris per a poder obtenir tota la gamma de

tonalitats que necessitava, i els colors els hi sortien clavats als originals. Només hi ha una manera de saber quines rajoles són autèntiques i quines les elaborades al seu taller. Les autèntiques tenen una brillantor diferent. Les seves són menys brillants.

Una cosa s'ha de dir en favor de Guivernau, i és que en el moment de restaurar una peça incompleta no s'inventava res capritxosament. Procurava que la restauració fos el més real possible, si bé amb els trets facials de les figures fetes a la seva manera, com hem indicat.

En el cas del fragment d'arrambador de fons groc que ens ocupa, disposem d'una foto feta al seu taller uns anys després de la mort del pintor Guivernau. La foto no és de gran qualitat, i no permet veure quines són les rajoles originals i quines les seves reproduccions. En tot cas, si hi va pintar, a cada costat de la cariatide central –que sembla bona part d'ella autèntica– un model de florera no documentat en altres lloc, és perquè amb les rajoles autèntiques que disposava en va poder refer la composició original. La simetria li permetia recrear les parts que faltaven. La composició vegetal que decora la resta del plafó és d'una gran complexitat. Gairebé seria impossible refer-la bé de no disposar de les rajoles necessàries per fer-ho. Per tot plegat considerem que la reconstrucció d'aquest arrambador és fiable.

Guivernau tenia, al seu taller, altres dues cariatides refetes i un fragment del fris superior. Aquests trossos d'arrambador eren iguals als de la capella del Roser (Valls). La decoració a base de roses dins de cartutxos, ho acredita. Això ens planteja una seriós dubte. Les capelles decorades amb arrambadors de fons groc, duïen rajoles de mostra com a complement a la decoració? I en cas afirmatiu, on? Si observem el que queda de la decoració de la capella de sant Martí de Llaneres, només hi havia una filera de rajola de mostra que separava dos arrambadors de fons groc, iguals, situats un sobre l'altre, a més de les rajoles del coronament de l'arrambador superior. En canvi, a la capella del Roser (Valls) hi ha tres cariatides de fons groc i el fris superior, a cada paret. Entre una i altra cariatide hi ha un gran mòdul rectangular perimetrat amb una sanefa d'ones i plomes que emmarca tot un enrajolat fet amb diversos tipus de mostres. A l'altre mòdul hi ha un plafó allusiu a la batalla de Lepant. El dubte és si aquests dos grans mòduls plens de rajola de mostra són originals, és a dir, de la mateixa època que les cariatides de fons groc i del fris superior o són posteriors? S'hi varen afegir quan Passoles va col·locar els plafons de la batalla

Fig.375:Supàg. Arrambador d'un terraplè ?, de fons blanc, amb una gran florera sostinguda per dues sirenes. Barcelona, mitjan s. XVII. Atribuït a Lluís Castanyera/Onofre Rodergues. Palau Maricel (Sitges).

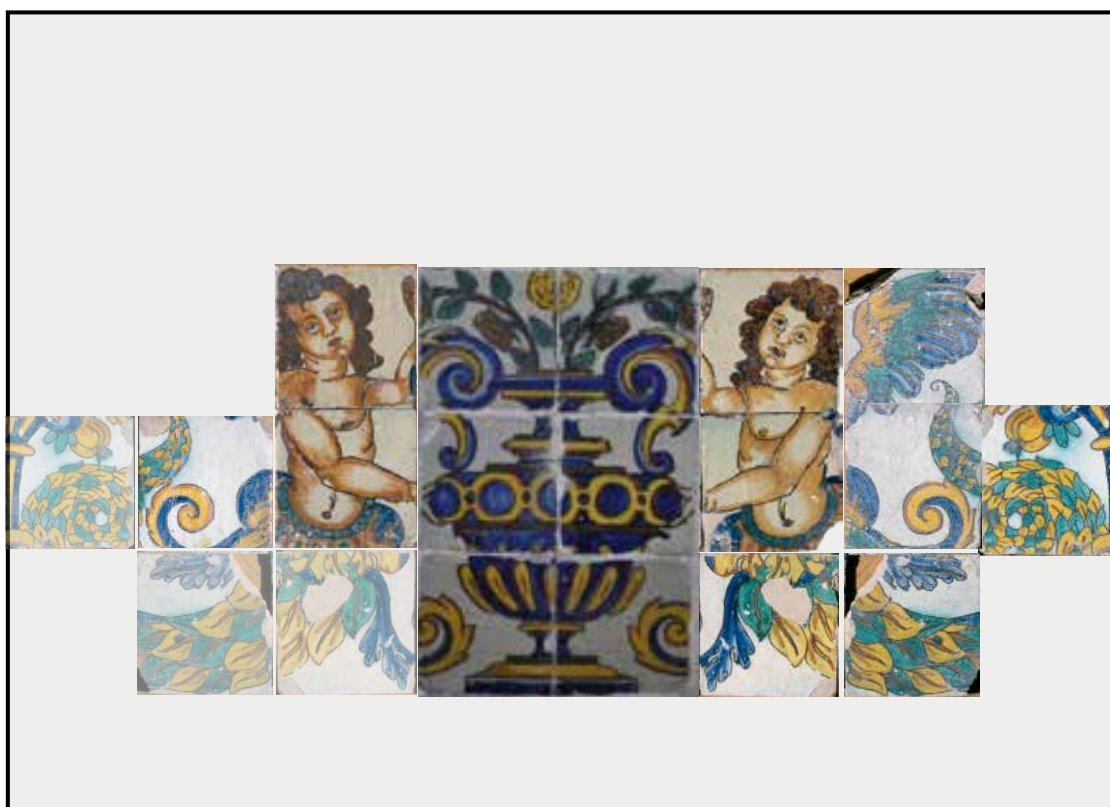

Fig.376:Inf. Plafó d'un terraplè ?, de fons blanc, amb una gran florera sostinguda per dues sirenes. Barcelona, mitjan s. XVII. Atribuït a Lluís Castanyera/Onofre Rodergues. Museu del Disseny (Barcelona), ref.:

Fig.377: *Reconstrucció de la decoració parietal d'una capella possiblement dedicada a l'evangelista sant Joan.*

Barcelona, primera meitat s. XVII.

Museu del Disseny (Barcelona).

de Llephant?

El plafó de la fig. 365, format per set columnes i 5 fileres, representa una gran florera entre dues sirenes alades que fan de tenants.

La florera és de cos completament motllurat, que imita un model metàl·lic. Del seu interior emergeixen diversos tipus de flors: campanetes, roses i lliris.

Actualment, aquest plafó està encastat a la paret d'un terraplè al terrat del palau Maricel (Sitges), a sol i serena.

A la reserva del Museu del Disseny (Barcelona) es conserven algunes rajoles soltes que, convenientment distribuïdes, permeten reconstruir un plafó com el del palau Maricel. Es desconeix la seva procedència.

Un model diferent de decoració parietal és el mostrem a la fig. 367. Es tracta d'una reconstrucció feta a partir d'un grup de rajoles del fons del Museu del Disseny (Barcelona). Correspon a un arrambador de fons groc que mostra l'àliga de sant Joan, un dels quatre tetramorfs, sobre fons verd. A cada costat hi ha un nen nu que fa de tenant, envoltat de tiges recargolades, corns de l'abundància, ocellets i conills.

L'arrambador tindria una alçada de 5 fileres.

La decoració estaria estructurada en, almenys, dues parts ben diferents. En una, sobre fons groc, s'hi mostren motius vegetals, ocells, conills i una cornucòpia plena de fruita. A l'altra part, dos tenants que sostenen un medalló dins del qual hi ha pintada un àguila esplaiada, que és l'emblema de sant Joan evangelista. A l'altre costat del medalló es repetiria la mateixa decoració floral.

El medalló amb l'àliga de Sant Joan evangelista té un clar precedent al claustre de Santa Clara (Toledo) [CID, 1950: 34].

La fig. 368 mostres tres rajoles que haurien format part de decoracions del mateix estil que les de la fig. 367.

Fig.378: *Tres rajoles corresponents a restes de medallons amb imatges de figures de religiosos, no identificats*

Barcelona, mitjan s. XVII.

Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.379: Lluneta de l'Anunciació
164 x 178 cm.
Barcelona, mitjan s. XVII.
Procedeix de Sant Esteve de Ramells (Pinell de Solsonès).
Museu Diocesà i Comarcal de Solsona, núm. ref.: 900.

9.2.6. LLUNETA DE L'ANUNCIACIÓ

Composició formada per 12 fileres i 12 columnes (hi ha algunes rajoles soltes més, sense situar al seu lloc, que indiquen que la lluneta era més ampla).

Cap font documental coneguda aporta informació sobre l'autoria d'aquesta lluneta, però hi ha una sèrie d'elements que donen pistes:

- a) El color verd poma és un senyal inequívoc que es tracta d'una obra del segle XVII.
- b) La manera de dibuixar els núvols, molt semblants als que apareixen en algunes rajoles d'oficis de la mateixa època.

c) L'estil de les figures, en particular, els detalls dels rostres (Déu, Maria i l'arcàngel), que recorden molt l'estil d'Onofre Rodergues o d'altres possibles escudellers contemporanis que no acabem d'identificar amb seguretat.

Val a dir que els lliris que sobresurten de la lliriera que hi ha enmig de la composició, símbols de la puresa de Maria, són idèntics als que apareixen en un altre plafó –possiblement, part d'un frontal d'altar– que es conserva al Museu de Terrassa (al castell de Vallparadís). En aquesta altra composició es mostra la Mare de Déu –segurament, del Roser– amb el nen als braços entre dues grans floreres. El terra està sembrat de roses.

Les floreres imiten models metàl·lics i són molt semblants a altres models de florera que va pintar Llorenç passoles, per la qual cosa hem pensat en la possibilitat que ell en fos l'autor, però no n'estem segurs.

El plafó de l'Anunciació s'emmarca dins del més pur estil talaverà, amb un paral·lel pròxim situat a la basílica de Nuestra Señora del Prado, a Talavera de la Reina [SAINZ-PARDO, 1991: 33].

Fig.380: *Detall de la florera.*
 Barcelona, primera s. XVII.
 Procedeix de Sant Esteve de Ramells (Pinell de Solsonès).
 Museu Diocesà i Comarcal de Solsona, núm. ref.: 900.

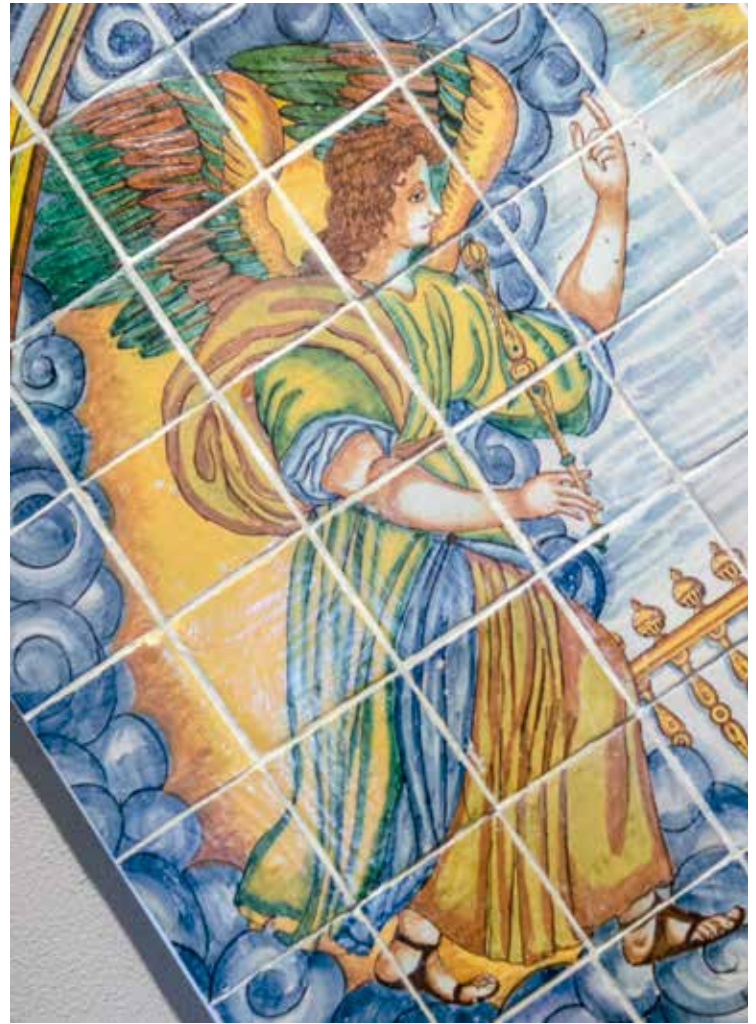

Fig.381: *Detall de l'àngel de l'Anunciació.*
 Barcelona, primera s. XVII.
 Procedeix de Sant Esteve de Ramells (Pinell de Solsonès).
 Museu Diocesà i Comarcal de Solsona, núm. ref.: 900.

El que és molt estrany és el lloc on originalment estava situat. Segons la fitxa del museu, prové de la petita capella de Sant Esteve de Ramells.

La forma del plafó, però, suggereix que es tractava de la decoració que quedava entre els espais d'una arcada sostinguda amb pilastres. Els paral·lels més divulgats corresponen a les llunetes del convent de Sant Francesc (Terrassa) o les que hi

havia a la font de la salut (Alella).

Veient fotos de la capella romànica, costa fer-se una idea del lloc que ocuparia aquesta lluneta al lloc original.

Fig.382: *Detall de les tres floreres: Anunciació de Solsona, plafó amb el cognom Poma i plafó de la capella del Roser (Valls).*
 Barcelona, primera meitat del segle XVII.

9.2.7. LA CAPELLA DEL ROSER (VALLS)

La capella de Roser estatja el conjunt més important de rajoles policromes renaixentistes que hi ha a Catalunya. Ha estat objecte de l'interès de diversos investigadors de la ceràmica, des de Cèsar Martinell fins a Albert Teles, però encara hi ha disparitat de opinions pel que fa a la cronologia i l'autoria de les rajoles, tal com nosaltres mateixos van exposar en un article publicat l'any 2004 [CERDÀ 2004: 56-60].

El problema es resum en el fet de poder relacionar la data que apareix escrita en un plafonet, actualment situat fora del conjunt, que duu la inscripció següent: “Feta a 4 de Maig de 1634 essēt Procurados m^o Antt^o Colbaro, p^{re}, F^r Teixidor, F^r Mora, Bⁱ Company, Jaue Ju^o Frexa”.

És a dir, feta a 4 de maig de 1634, essent procuradors mossèn Antoni Colbaró, prevere; Francesc Teixidor, Francesc Mora, Benet o Bernat Company i Jaume Joan Freixa. La data del plafonet ha donat peu a tot tipus d'interpretacions, però el fet que es faci al·lusió a una cosa “feta” (en femení singular) en una data tan concreta (dia, mes i any), descarta moltes coses, com ara la reforma de la capella o la data d'elaboració de les rajoles.

Per altra part, la datació del conjunt de rajoles no cal que coincideixi amb la del plafó. Les rajoles han de ser forçosament posteriors a la data esmentada, però aquesta obligada posterioritat pot consistir en uns pocs mesos fins a un nombre indeterminat d'anys.

Però, què en sabem dels noms dels cinc procuradors?

Per mirar de resoldre alguns dels enigmes que hi ha plantejats entorn del conjunt de rajoles de la capella, el primer que hem fet és buscar informació dels procuradors que s'esmenten al plafonet.

Antoni Colbaró. El seu nom correcte era Antoni Colberó, prevere, que exercí de vicari a la vila de Valls.

Francesc Teixidor. Possiblement sigui el pagès que el dia 19 de setembre de 1632 es va casar amb Elisabet Joana Soler, filla de Jeroni Soler, també pagès. Era de Passanant.

Francesc Mora. No n'hem trobat dades personals.

Bernat Company. Fou paraire, fill de Gabriel Company, carder, i de Paula. El dia 2 de març de 1625 es va casar amb Elisabet Clariana, filla de Guillem Clariana, paraire. Entre els testimonis hi figura l'esposa de Jaume Joan Freixa, botiguer de teles.

Jaume Joan Freixa. A més de ser botiguer de teles, consta que el dia 27 d'abril de 1614 va ser batejat a Ciutadella. Tindria, doncs, uns 20 anys respecte de la data del plafonet.

Vegem com dos dels procuradors tenien relació amb el sector tèxtil; un altre sembla que fou pagès; el quart, prevere i vicari, i del cinquè no n'hem trobat informació. Sembla, doncs, que estariem parlant dels procuradors de la confraria del Roser.

Pensem que la data del plafó faria referència a la data quan es va fer la procura. Podria tractar-se d'el llegat testamentari d'un confrare destinat a obres pies. Eren freqüents aquests tipus de llegats testamentaris, que consistien en una important suma de diners que els marmessors, per voluntat del difunt, havien d'invertir en obres de millora o d'embelliment d'un edifici religiós, o en la compra d'atuellis litúrgics.

Fig.383: Façana de la capella del Roser (Valls).

Foto: [https://ca.wikipedia.org/wiki/Capella_del_Roser_\(Valls\)#/media/Fitxer:Capella_del_Roser_\(Valls\)_1.JPG](https://ca.wikipedia.org/wiki/Capella_del_Roser_(Valls)#/media/Fitxer:Capella_del_Roser_(Valls)_1.JPG)

El nom de la persona que va fer la possible deixa pietosa no s'esmenta al plafonet, possiblement per desig propi o bé perquè la va fer la confraria. Rarament trobem els noms dels benefactors escrits en l'obra sufragada, potser tan sols els que estaven vius i podien contemplar el resultat del seu llegat.

Les rajoles, per tant, s'haurien posat en els murs laterals de la capella, excepte els dos grans plafons allusius a la batalla de Llephant, que són posteriors, com tots els investigadors han manifestat. Ens preguntem, però, per què no hi ha, a la capella del Roser, el frontal d'altar corresponent, com seria el més lògic.

Quant a la controvèrsia sobre la datació del conjunt, les hipòtesis que hi ha plantejades es poden resumir en tres:

Fig.1: Foto de la paret lateral dreta de la capella de Roser (Valls). Barcelona, vers 1634.

a) Que tot el conjunt de rajoles correspon a una obra única, és a dir, feta en un mateix moment, pels volts del 1634.

b) Que hi hauria dos conjunts diferents: el de rajoles que es podrien datar de vers el 1634 i els dos plafons allusius a la batalla de Llephant, que serien de vers el 1676.

c) Que hi hauria tres moments diferents: les rajoles de mostra, que es datarien de l'època de construcció de la capella cap a finals de la dècada del 1580, les rajoles figurades (cariàtides), que serien de vers el 1634, i els dos plafons de la batalla, que serien de vers el 1676.

No voldríem repetir altra vegada els criteris en què es basen els investigadors en la defensa de les seves respectives hipòtesis,

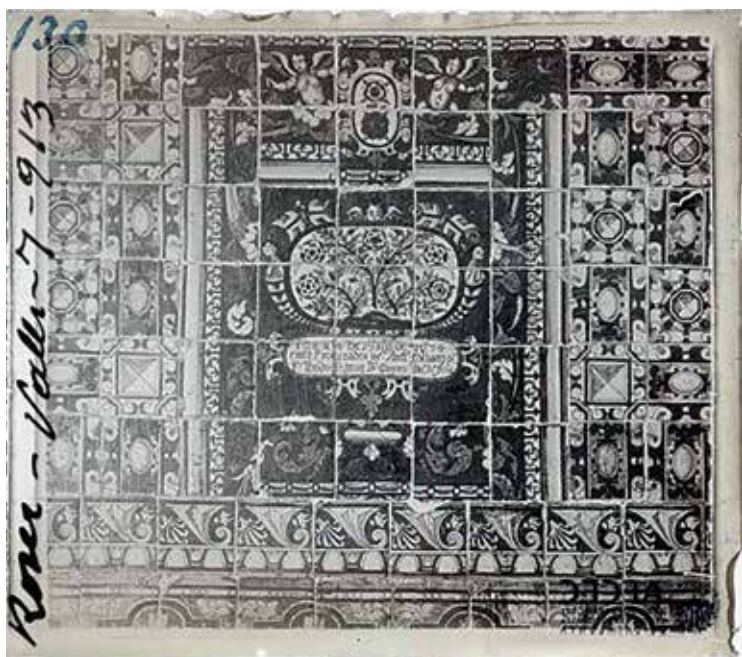

Fig.384: Antiga foto del plafonet de la capella de Roser (Valls). Barcelona, vers 1634.

Fig.385: Foto actual del plafonet de la capella de Roser (Valls). Barcelona, vers 1634.

Fig.386: Vista general de la paret dreta de la capella
Barcelona, vers 1634.
Capella del Roser (Valls).

Fig.387: *Detall de la part inferior d'una de les cariàtides*
Barcelona, vers 1634.
Capella del Roser (Valls).

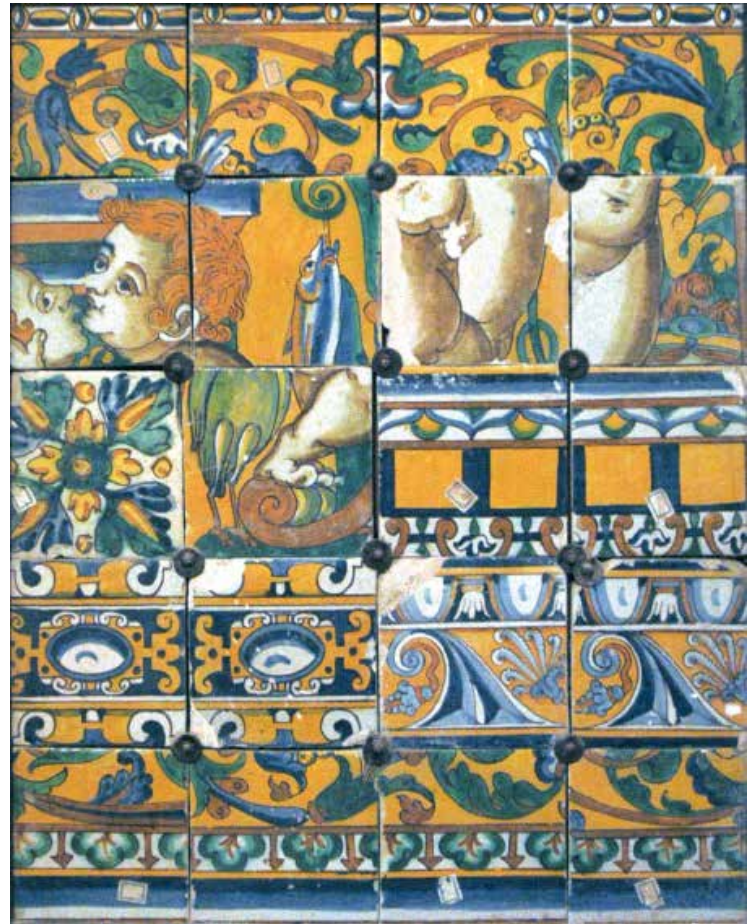

Fig.389: *Plafó fet amb restes de rajoles procedents, molt probablement, de la capella de Roser (Valls).*
Barcelona, vers 1634.
Museu Diocesà de Tarragona.

Fig.388: *Detall del fris superior*
Barcelona, vers 1634.
Capella del Roser (Valls).

sinó tan sols que, amb la interpretació de les proves documentals existents, som del mateix parer dels qui defensen la hipòtesi de les dues fases diferents segons el programa iconogràfic de la capella, si bé amb certs matisos que són els que expliquem a continuació.

Les reformes del 1634:

Segons el nostre parer, amb posterioritat a la data del plafonet es deurién encarregar la majoria de les rajoles de mostra i les cariàtides. No necessàriament el mateix any 1634, però per

la data que figurava a l'altar major (1634), semblaria que sí. El conjunt, però, deuria quedar inconclús, tal vegada a causa de la crisi que va sacsejar la població catalana a mitjan segle XVII: la guerra de separació, l'epidèmia de pesta, etc.

Les reformes del 1654:

Com molt bé va fer notar Joan Santanach, l'any 1654 es va donar permís a Joan Teixidor perquè acabés de fer enrajolar el tros de paret que faltava fins a la cornisa de fusta de la capella. Per això dedueix que l'obra no es deuria enllestir fins aleshores. Estaríem parlant, doncs, de les rajoles del fris superior.

Això no vol dir, necessàriament, que el fris que faltava fos elaborat l'any 1654; potser ja estava fet i només faltava saber-lo posar al seu lloc correctament muntat.

9.2.8. PLAFONS DE DEVOCIÓ

Existeixen una sèrie de plafons, tots ells de temàtica religiosa, alguns dels quals podríem atribuir al taller de Lluís Castanyera. N'hi ha de fons groc i de fons blanc. Presenten algunes característiques decoratives que els interrelacionen.

Plafó format per 15 rajoles de fons blanc. Mostra la Mare de Déu del Roser amb el nen Jesús. Tant la mare com el fill agafen sengles rams de roses, flors que també apareixen a casa costat de les figures principals. Estan dibuixats al damunt d'un petit monticle ple de petits matolls (fig. 348).

Plafó és de fons groc. Les imatges de Maria i Jesús estan perfilades amb el mateix estergit usat per a perfilar la figura anterior. El plafó és de dimensions superiors: 24 rajoles front a les 15 de l'anterior. S'hi aprecien les cinc roses que separen les desenes del rosari –que haurien de ser cinc desenes, però que en el plafó en són sis.

El plafó de la fig. 254 és el que més s'allunya de l'estètica de la resta de plafons. Mostra una representació de la Immaculada Concepció de Maria. A cada costat s'hi aprecien símbols o emblemes marians extrets de textos veterotestamentaris i de diverses lletanies que proclamen la seva glòria: lluna, sol, torre, mirall, font, etc. El color verd poma indica que es tracta d'una peça que caldria datar de mitjans del segle XVII. El plafó els dels de fons groc. El model de Immaculada és típic de les representacions del segle XVII, amb les mans juntes, al damunt d'una mitja lluna i coronada amb una corona de 12 estels (només n'hi ha 11 de pintats).

Un plafó molt interessant mostra a Jesús i Joan, de nens, conversant sota de dues glories florals (fig. 351). Jesús du a la mà el globus terraqüi, i Joan, un bastó amb una cinta on hi ha escrit "Agnus Dei". En un registre inferior hi apreciem tres petites floreres i dues grues. Les imatges de Jesús i de Joan han estat perfilades amb el mateix estergit, només que donant-li un gir horitzontal de 180°. Les grues, copons i flors són del mateix tipus que hem apreciat en altres plafons de la mateixa època.

El plafó de la fig. 352 mostra el passatge de l'Antic Testament de Tobies i l'arcàngel Rafael. L'estil general del plafó, la paleta de colors, els models de flors, etc., indiquen una estreta relació amb l'autor del plafó de Jesús i Joan.

Al Castell de Vallparadís (Terrassa) es conserva un plafó que deu tractar-se de la part central d'un frontal d'altar. Mostra la Mare de Déu del Roser amb el nen als braços, entre dues grans floreres. La figura està situada al damunt d'un petit monticle, amb plantes i roses. Les flors de les floreres són del mateix tipus que apreciem a altres plafons atribuïts al taller de Lluís Castanyera (fig. 353).

A la reserva del Museu de Granollers en conserven diversos exemplars sencers o fragmentats de plafonets que mostren el mateix tipus de florera, de cos ovalat i dues nanses contraposades ricament ornamentades. Del seu interior emergeixen fulles, flors i fruites. Al damunt d'algunes de les flors s'hi aprecien unes petites aus pintades segons un model estàndard, amb una de les potes aixecada al davant formant angle recte amb l'altra.

Els models de flors són coneguts en la producció barcelonina coetània: la rosa esquematitzada vista frontalment –que també apreciem en alguns models de rajoles de mostra– o una mena de tulipes tancades que emergeixen del centre d'un grup de pètals blaus, de vora arrodonida, o de vora de punta de serra,

Fig.390: *La Mare de Déu del Roser amb el Nen.* Barcelona, primera meitat s. XVII. Col. Saltor (Barcelona).

Fig.391: *La Mare de Déu del Roser amb el Nen.* Barcelona, primera meitat s. XVII. La Fontana (Rupit). Bibliografia: Lorens 1980, pàg. 114.

Fig.392: *Jesús i Joan el baptista, nens*
 Barcelona, segon quart s. XVII.
 Col. Mascort (Torroella de Montgrí).
 Bibliografia: Cerdà 2014, pàg. 297.

Fig.393: *Tobies i l'arcàngel Rafael*. 67x78 cm.
 Barcelona, segon quart s. XVII.
 Col. Mascort (Torroella de Montgrí).
 Bibliografia: Cerdà 2014, pàg. 298.

Fig.394: *Santa Caterina d'Alexandria, màrtir* (42,6x56,8 cm)
 Barcelona, primera meitat s. XVII.
 La Fontana (Rupit). FC.1994.01.17.
 Bibliografia: Cerdà 2018, pàg. 94-95.

Fig.395: *La Immaculada*
 Barcelona, segona meitat s. XVII.
 Museu diocesà i comarcal de Solsona.
 Bibliografia: inèdit.

Fig.396: La Mare de Déu del Roser amb el Nen.
Barcelona, mitjan s. XVII.
Castell de Vallparadís (Terrassa).

Fig.397: Florera decorada amb una flor de lis
Barcelona, primera meitat s. XVII.
Procedència desconeguda.
Museu de Granollers.

de color lleonat (ocraci). La florera està inspirada en models metàl·lics. La particularitat és que mostra una gran flor de lis al centre, símbol de l'estament nobiliari, en general, si bé avui dia l'associem, erròniament, només amb la casa reial francesa.

El fet que al Museu de Granollers es conservin diversos exemplars de floreres iguals fa pensar que procedeixen del coronament d'un arrambador de rajoles que hi hauria a l'interior d'algun edifici d'ús públic, com per exemple, una capella o la capella de l'antic hospital de la capital vallesana. Per la datació del plafó, podria haver format part de la decoració de la capella del Roser que hi havia a l'església parroquial de Sant Esteve, construïda l'any 1635.

El plafó de la fig. 386 ja el vam estudiar en una article publicat l'any 2005, de manera que no hi tornarem a insistir més. No hi ha dubte que fou pintat per la mateixa mà que va pintar les representacions de les figures 349 i 350. És un plafó de devoció de tanca blava, exempt, és a dir, que en principi no formaria part d'una gran decoració parietal.

Un dels plafons més insòlits és el que mostra el martiri de sant Sebastià. Ho és no tan sols per l'escena del martiri, ben rara en la producció rajolera barcelonina, sinó també per l'estil del dibuix, que no s'ajusta a cap dels plafons que hem atribuït al taller de Lluís Castanyera/Onofre Rodergues ni tampoc a la resta de plafons. Únicament la representació del terra, amb multitud de petits matolls, i la manera de representar els arbres concorda amb altres plafons barcelonins de la mateixa època.

És especialment insòlita la representació dels núvols.

Es desconeix el lloc de procedència d'aquest plafó.

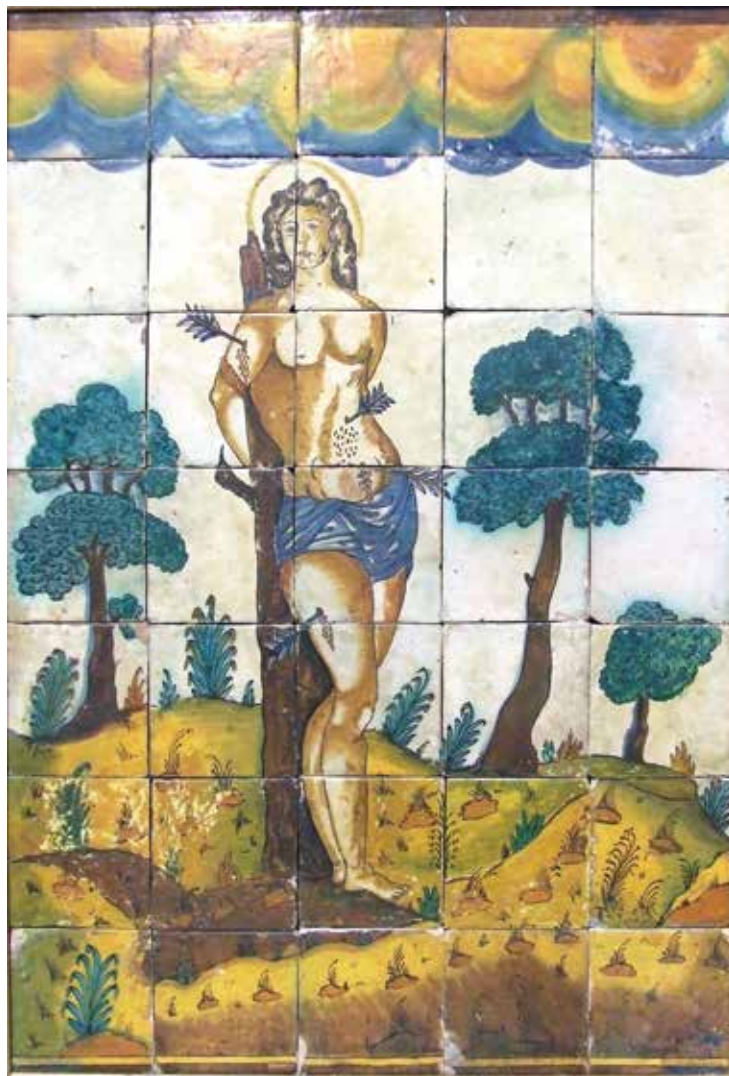

Fig.398: El martiri de Sant Sebastià (72x100 cm)
Barcelona, segon quart segle XVII.
Bibliografia: Bonet 1988, pàg. 21.

Fig.399: La Mare de Déu del Roser entre santa Eulàlia i santa Madrona.

Barcelona, mitjan s. XVII.

Atribuït a Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.

Col. Mascort (Torroella de Montgrí).

Bibliografia: Cerdà 2014, pàg. 304. Foto: J. Mas.

9.2.9 LES RAJOLE DE CAN PUJOL (BADALONA)

D'aquest interessant plafó en vam publicar un petit estudi, l'any 2014. No hi tornarem a insistir de nou. Que es tracta d'un plafó de mitjan s. XVII, no n'hi ha cap dubte. Gràcies a la foto en blanc i negre podem saber que fa anys estava posat en una paret de can Pujol, a Badalona, fent angle amb una altra paret on s'hi aprecia un petit plafó amb l'emblema dels Pujol (un petit puig) i la llegenda "Se feu en lo any 1650" "Puyoll".

Al voltant del plafonet hi ha rajoles d'oficis, algunes de les quals són fàcilment identificables, i es conserven actualment disperses en diversos col·leccions. N'hi ha de diferents models, cap dels quals de la sèrie anomenada "de la palmeta". Entre aquestes rajoles n'hi ha que són pròpies del segon quart del segle XVII, com per exemple, el grup de tres músics que hi ha a la part inferior i altres rajoles més, però també hi apreciem un senglar, del mateix tipus que trobem en rajoles de l'inici del segle XVIII.

També hi ha algun fragment de rajola de mostra amb un model típic de la meitat del XVII i algunes cintetes, a la part esquerra superior, amb un model de sanefa típic de la segona meitat del segle XVIII.

Sembla, doncs, que aquest racó de can Pujol amb el plafonet ha estat retocat. Vincular cronològicament totes les rajoles que s'aprecien a la foto amb la data del plafonet, pot ser una mica problemàtic. El plafó lateral, amb el Roser, Eulàlia i Madrona, podria ser que procedís d'un altre lloc. Gràcies a antigues fotografies d'interiors de masies deduïm que aquests tipus de "collages" eren freqüents. Fins i tot s'arrencaven rajoles procedents de la mateixa casa/masia i es posaven en espais diferents, per exemple, a la latrina (can Teixidor, el Masnou).

Fig.400: Antiga foto i detall ampliat del plafonet que hi havia a can Pujol (Badalona).

Barcelona, 1650.

Col. particular

Bibliografia: BATLLORI, LLUBIÀ 1949: 132, AINAUD 1952: 140; CIRICI 1977: 248-249; Llorens 1980: 204; TELESE, LLORENS, VOIGT 2012: 118;

Foto: Centre Excursionista de Catalunya.

Fig.401: Restes d'un plafó amb l'Adoració dels Reis.
Barcelona, mitjan segle XVII.
Museu del Disseny (Barcelona), núm. ref.:

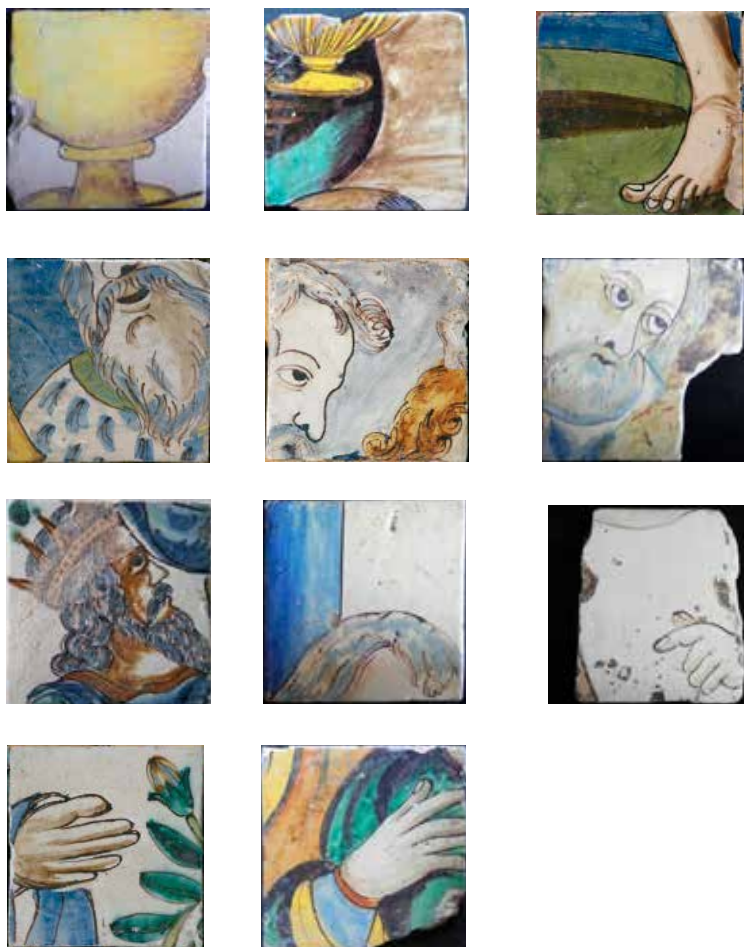

Fig.402: Figures fragmentades: Adoració dels Reis, sants/santes, etc.
Barcelona, mitjan segle XVII.
Museu del Disseny (Barcelona).

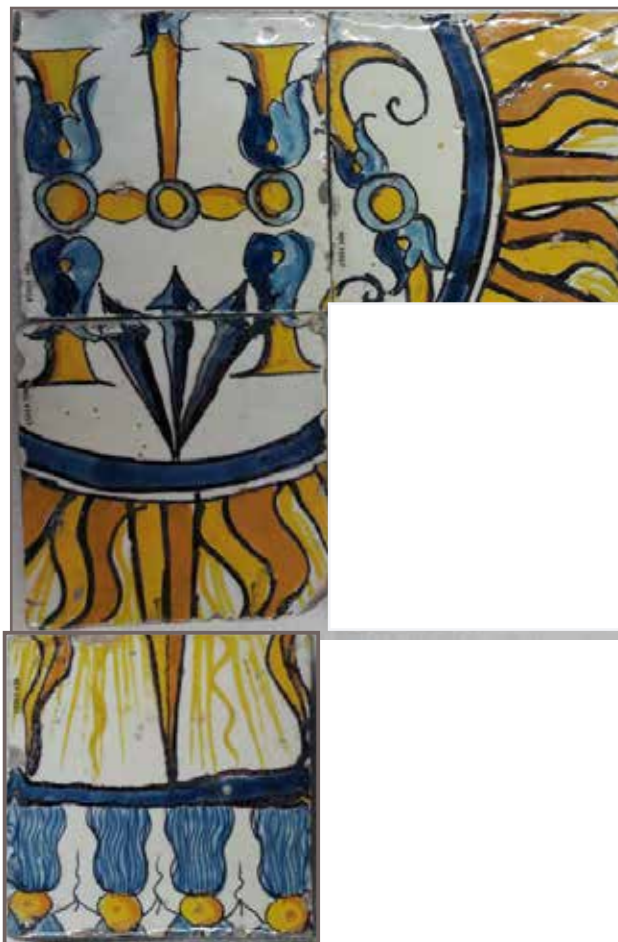

Fig.403: Rajoles corresponents a un plafó desfet.
S'hi mostra l'anagrama "IHS", símbol dels jesuïtes.
Barcelona, mitjan segle XVII.
Museu Episcopal de Vic.,

En aquesta pàgina es mostren fotografies de rajoles que havien format part de plafons de temàtica religiosa. El seu interès està en el fet que demostren, d'una manera inqüestionable, la gran destrucció que hi ha hagut, en el decurs dels segles, de plafons d'aquest tipus

La fig. 401 mostra diverses rajoles amb representacions de camells carregats amb sarrions, situats en un segon terme. En un primer terme hi vegem part d'una copa que podria ser una de les ofrenes dels mags d'orient a l'infant Jesús. Una altra rajola mostra la part superior d'un cap d'un personatge –potser Melchior– que sembla estar reclinat davant Jesús.

Les rajoles de la fig. 402 mostren part dels caps de dos personatges masculins, un d'ells amb barba blanca i aurèola.

La resta de rajoles mostren caps de personatges masculins, inclinats com en senyal de reverència, parts de calzes o copes que podrien ser ofrenes i altres representacions una de les quals, la primera foto de la segona filera, sembla que correspon a un rei, pel tipus de vestit que du. La primera rajola de la tercera filera representa, aquest segur, un rei, si bé mira vers la part superior, de manera que segurament no es tractaria de l'escena de l'Adoració dels mags.

Altres rajoles mostren mans. N'hi ha en senyal de respecte –per exemple– la última foto– o en senyal de pregària (la penúltima).

A la fig. 403 es mostren unes rajoles amb l'emblema dels jesuïtes (IHS) amb els claus de la Passió, tot inscrit dins d'un sol resplendent.

Fig.404: Santa Clara d'Assís. Pintura

Fig.405: Santa Clara d'Assís Barcelona, mitjan s. XVII. Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.406: Santa Gertrudis. Pintura a l'oli: <http://foromujerescatolicassigloxxi.blogspot.com/2013/09/santa-landrada-y-santa-gertrudis.html> (Col·lecció particular)

Fig.407: Santa Gertrudis Barcelona, mitjan s. XVII. Museu del Disseny (Barcelona).

9.2.10. ALTRES RAJOLE DE TEMÀTICA RELIGIOSA

Una altra rajola mostra un medalló ovalat a l'interior del qual s'hi aprecia part d'una figura humana vestida amb un hàbit de color gris. Sembla que agafa un llibre o un objecte sagrat. També s'identifica fàcilment el pal d'un bàcul. A la part inferior s'hi pot llegir la llegenda incompleta "...CLAR..", que interpretem com "Clara", és a dir, Santa Clara d'Assís, que se la representa amb custòdia i bàcul.

Altres rajoles mostren, dins d'uns medallons ovalats sostinguts per figures d'angelets nus, efigies de personatges –malauradament, incompletes–, els noms dels quals estan escrits en una llegenda situada a la part inferior. En un dels medallons s'hi aprecia part d'una figura que sosté, al damunt del seu cor, una petita imatge del nen Jesús, i un bàcul o part d'una creu, a l'altra mà. A la part inferior s'hi pot llegir la llegenda, incompleta: "...TRVD...", que interpretem com "Ger-

trudis". La figura correspondria, doncs, a Santa Gertrudis, amb els seus atributs característics: se la representa com una monja vestida de negre (benedictina) o de blanc (cistercenca) amb un cor al pit amb la imatge de Jesús, en referència a la famosa frase dels escrits "Em trobareu en el cor de Gertrudis". Sol representar-se amb el bàcul d'abadessa a la mà (tot i que mai ho va ser) i, de vegades, amb un llibre, en referència a la seva activitat com a escriptora.

Sí que es poden identificar a quin sant pertanyien unes rajoles que mostren l'emblema "IHS", pintat al damunt de l'armadura que protegeix el pit d'un home. Es tracta de Sant Ignasi de Loiola, vestit de soldat "alla romana". No sabem si estava representat de cos sencer o només la meitat superior. Hi ha quatre rajoles que sembla que pertanyen al mateix conjunt, però no encaixen.

Fig.408: Gravat "Vera efigies S. Ignasi de Loiola". Anònim del segle XVII. Escola francesa.

Fig.409: Sant Ignasi de Loiola Barcelona, mitjan s. XVII. Museu del Disseny (Barcelona).

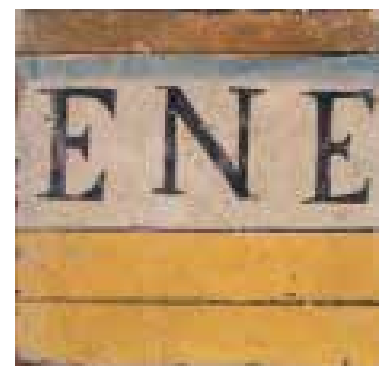

Fig.410: Rajola amb inscripció "ENE". Barcelona, mitjan s. XVII. Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.411: *Sant Lluís, bisbe de Tolosa*
 Museu Wallraf-Richartz. Colònia (Alemanya).
https://pt.wikipedia.org/wiki/Lu%C3%ADs_de_Tolosa.

Fig.412: *Rajola que mostra sant Lluís, bisbe de Tolosa*
 Barcelona, mitjan s. XVII.
 Museu del Disseny (Barcelona),

Fig.413: *Rajoles que mostren sant Domènec de Guzman*
 Barcelona, mitjan s. XVII.
 Museu del Disseny (Barcelona),

Existeixen altres rajoles que també haurien format part d'aquests edificis religiosos, però que mostren altra mena de decoracions, diferents a les que acabem de veure. Una d'elles mostra part de la figura d'un sant, bisbe, però no podem assegurar si es tracta de Sant Lluís, bisbe de Tolosa, de Sant Narcís de Girona o d'un altre sant.

Una rajola mostra part d'una llegenda escrita: "...ENE...". Podria tractar-se de part de la paraula "BENEDICTUS", és a dir, Sant Benet, o bé "BENEDICTA", que podria referir-se a la frase "Benedicta tu in mulieribus", part de l'oració de l'Ave Maria.

Una altra rajola mostra un personatge vestit amb hàbit blanc i negre –potser un dominicà– que duu un llibre a la mà esquerra. Segurament es tracta de Sant Domènec de Guzmán (fig. 413).

Una rajola mostra part de la figura de Sant Tomàs d'Aquino, amb una maqueta de l'Església.

Possiblement les dues composicions procedien del mateix lloc, potser un edifici pertanyent a l'orde dels dominicans.

Fig.414: *Rajola que mostra Sant Tomàs d'Aquino*
 Barcelona, mitjan s. XVII.
 Museu del Disseny (Barcelona).

9.2.11. PLAFONS DE TEMÀTICA MILITAR

N'han arribat molt pocs fins als nostres dies. Dóna la impressió que la major part dels plafons de temàtica militar han estat destruïts.

La gran majoria dels que s'han conservat (més o menys sencers o fragmentats) corresponen a fets bèl·lics anteriors a la Guerra dels Segadors. Únicament, que recordem, hi hauria un plafó de temàtica militar relacionat amb la Guerra de Successió a la Font de la Salut, a Alella.

Els plafons més sencers (la batalla dels gats i les rates, la batalla de Lleida i la batalla de Roses) procedeixen de territori de l'actual estat francès. De la resta només en queden rajoles soltes, la qual cosa fa impossible poder identificar el tema que s'hi representava.

Possiblement, el plafó més antic és el que es conserva a la reserva del Museu Episcopal de Vic. Es tracta de dues úniques rajoles que havien estat catalogades com de Triana, que mostren el que segurament seria una batalla entre turcs i cristians. En una de les rajoles s'aprecia un genet amb un turbant al cap i amb un bigoti ben visible. Cavall i cavaller cavalquen vers la dreta. Davant seu s'aprecia el cap d'un altre cavall que va en direcció contrària.

Fig.416: *Rajola amb escena militar*
Barcelona, vers 1616-1644.
Atribuïda al taller d'Onofre Rodergues.
Col·lecció particular.

Un altre personatge, assegut damunt d'un sac, mostra un mocador al cap. Du barba i bigoti, però no sembla turc. Sembla com si estigués al costat d'un riu o rierol.

La batalla sembla que es desenvolupa a camp obert.

Ambdues figures estan ombrejades de color blau; per tant, podem relacionar les rajoles –i, en conseqüència, el plafó original, perdut– amb una obra realitzada per Onofre Rodergues, possiblement al taller del seu sogre Lluís Castanyera. Rodergues ja era mort l'any 1644. Per tant, el plafó el datariem d'entre 1616 i 1644, aproximadament.

Fig.415: *Dues rajoles amb escena d'una batalla.*
Barcelona, primera meitat s. XVII.
Atribuïdes al taller de Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.
Museu Episcopal de Vic, ref. MEV 8546.

Fig.417: *Dues rajoles amb escenes militars*
Barcelona, vers 1640-1644.
Atribuïdes al taller d'Onofre Rodergues.
L'Enrajolada (Martorell).

Fig.418: *Restes d'un plafó de temàtica bèl·lica.*
Barcelona, mitjan s. XVII.
Col. particular
Procedència de la foto: Todocolección.

Fig.419: *Restes d'un plafó de temàtica militar.*
Barcelona, vers 1640-1652.
Ca l'Ametller. Santa Elena d'Agell (Cabrer de mar. El Maresme).
Bibliografia: Telese 1993: 36-42.

Fig.420: Sis rajoles procedents d'un plafó desfet.

Mostren les feines de serrar uns troncs i, potser, transportar-los. També s'hi aprecien alguns animals domèstics.

Barcelona, mitjan s. XVII.

Museu Episcopal de Vic, núm. ref.: 17.051.

La figura del turc és del mateix estil que les que decoren alguns plats de pisa daurada localitzats dins d'un dipòsit a la Plaça Gran (Mataró). També recorda molt al personatge que es mostra en una plata policroma de la col·lecció Iglesias [TELESE, VOIGT, 2009: 19, fig. 3].

Les dues rajoles de L'Enrajolada (fig. 390) són el que en queda d'un (o de dos plafons) amb personatges a peu i a cavall. A la rajola de l'esquerra observem un personatge que duu un bastonet amb la mà i que sembla conduir un cavall carregat amb sacs. Sembla que ambdós estan entrant per la porta d'una muralla. A la rajola de la dreta hi observem un genet muntat a cavall. Duu un barret amb una ploma, un model de barret conegut com a xamberg, que fou introduït a les nostres contrades durant la Guerra dels Segadors.

Això, doncs, el plafó seria de 1640 o posterior.

Per altra part, les figures estan ombrejades de color blau, característica que venim atribuint a l'escudeller Onofre Rodergues.

La rajola de a fig. 389, d'una col·lecció particular, mostra dos soldats d'infanteria pintats per la mateixa mà que va pintar el plafó de L'Enrajolada (fig. 390)

L'any 1640 Lluís Castanyera ja era mort, i conduïa el seu obrador el seu gendre Rodergues. Onofre Rodergues encara era viu al final de l'any 1638, i sabem que ja era mort l'any 1644. Per tant, aquestes dues rajoles haurien de datar-se, si la nostra atribució és correcta, d'entre 1640-1644.

És una llàstima que del plafó de la fig. 391 només se'n conservin tres rajoles. Hi vegem un possible atac de la cavalleria, si bé també hi ha algun soldat que marxa a peu. És evident que l'exèrcit està creuant un riu. Hi ha genets amb casaca groga que

segueixen a un abanderat amb senyera groga, i altres genets amb casaca ocràcia que sembla que segueixen a un abanderat amb senyera blava. Poden representar a genets que pertanyien a dues companyies diferents, potser, membres de la coronela durant alguna batalla corresponent a la Guerra de Secessió.

Amb tan poques rajoles és impossible saber la temàtica del plafó. De tota manera, les mides de les figures suggereix que es tractaria d'un plafó de mides grans que podríem relacionar amb el conegut plafó de la Batalla de Lleida.

Segons explica Albert Telese, a la torre Ametller, situada en el veïnat de Santa Elena d'Agell, terme municipal de Cabrera de Mar (el Maresme) existeix una font al damunt de la qual s'hi va encastar les restes d'un plafó de temàtica militar, que Telese data del darrer terç del segle XVI (fig. 392). L'esmentat investigador en va fer un acurat estudi.

Les figures no estan ombrejades de color blau, però la resta de característiques del plafó suggereixen que es tractaria, també, d'un episodi relacionat amb la Guerra dels Segadors (1640-1652).

9.2.12. ALTRES PLAFONS I RAJOLES DIVERSOS

Com hem pogut comprovar, durant el segle XVII es deuria elaborar a Barcelona un important conjunt d'arrambadors i plafons de fons, de fons blanc o groc, del qual en queden força restes disperses en col·leccions públiques i privades. Havent estat mutilats i fragmentats, i sense saber-ne el lloc on estaven emplaçats aquests arrambadors i plafons, és molt complicat poder obtenir una visió global d'aquesta producció.

Hi ha notícies –i indicis que ho corroborarien– que donen a entendre que, en el moment d'arrençar els arrambadors de rajoles foren mutilats i els seus fragments, dispersos per diferents museus, possiblement gràcies a les relacions personals entre els seus respectius directors. N'hi havia per acontentar tothom. Això explicaria el fet d'haver trobat algunes rajoles d'un dels plafons del Museu de Cervera amb la vida i miracles de sant Isidre i santa Maria de la Cabeza, ara al Museu de Cervera, a l'interior d'una caixa als magatzems del Museu de Disseny (Barcelona), o la part central d'un frontal d'altar –que està al Museu Comarcal de Manresa– mentre que la resta del frontal és al magatzem del Museu Episcopal de Vic, o els fragments d'un arrambador procedent, possiblement, de sant Llorenç d'Ares, una part al Museu de Cervera i una altra, al Museu del Disseny (Barcelona).

Es desconeix qui deuria finançar aquestes decoracions procedents, majoritàriament, de l'interior de capelles. Hem de suposar que moltes foren resultat de llegats testamentaris. Alguns fragments de plafons semblen indicar-ho, per exemple, el de la capella del Roser (Valls). N'hi ha un altre, al Museu del Disseny, amb una inscripció que diu el següent:

«Essent Mariano Mes [...] Ioseph Matalí man [...]»

No sabem què vol dir, potser: “Essent Mariano Mestre, Josep Matalí, Manel [...]”. Podria tractar-se d'una placa commemorativa en la qual es donen a conèixer els noms d'uns procuradors, és a dir, persones que haurien procurat fer complir la voluntat testamentària d'un difunt. En aquest cas, potser el difunt va destinar una quantitat de diners per decorar l'interior d'una capella, i aquest plafó ho recordaria.

En algunes rajoles del segle XVIII apareix escrita la paraula "administrador" –de vegades incompleta– que es podria relacionar amb un càrrec corresponent a una confraria de devoció.

Aquests plafons estarien situats en interiors de convents, monestirs i capelles, edificis que foren abandonats o destruïts després de la desamortització del 1835, o posteriorment, durant el procés de creixement de la ciutat de Barcelona a mitjan s. XIX, en la primera fase de la revolució industrial. No podem descartar que les decoracions de temàtica pagana fossin destruïdes durant el segle XVIII o XIX, en èpoques de més intolerància religiosa, ja que no es veuria amb bons ulls la presència de figures femenines amb el tors nu, o de decoracions inspirades en el món grecoromà.

També hi ha restes de plafons procedents d'edificis institucionals, com podrien ser la Casa de la Ciutat (Barcelona), o el palau de la Generalitat (fig. 411 i 412). Se sap que al terraplè de l'escala de la Casa de la Ciutat hi havia hagut un escut amb l'escut de la Ciutat, amb tota la seva panòplia, obra encarregada al taller de Lluís Castanyera.

Fig.421: Tres rajoles (esquerra) que mostren els pals del Casal de Barcelona surmontats amb corona reial. Barcelona, primera meitat s. XVII. Col. particular (sant Feliu de Codines).

Fig.422: Rajola que mostra els pals del Casal de Barcelona. Barcelona, primera meitat s. XVII. Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.423: Rajola amb escut desconegut Barcelona, primera meitat s. XVII. Mostra un au rapinyaire volant, que du un ocell agafat amb les urpes. Bordura amb vuit creus de sant Andreu. Col. particular (Sant Feliu de Codines).

Fig.424: Restes d'un plafó de fons groc
"Essent Mariano Mes [...] Ioseph Matali Man [...]"
Barcelona, mitjan s. XVII.
Museu del Disseny (Barcelona).

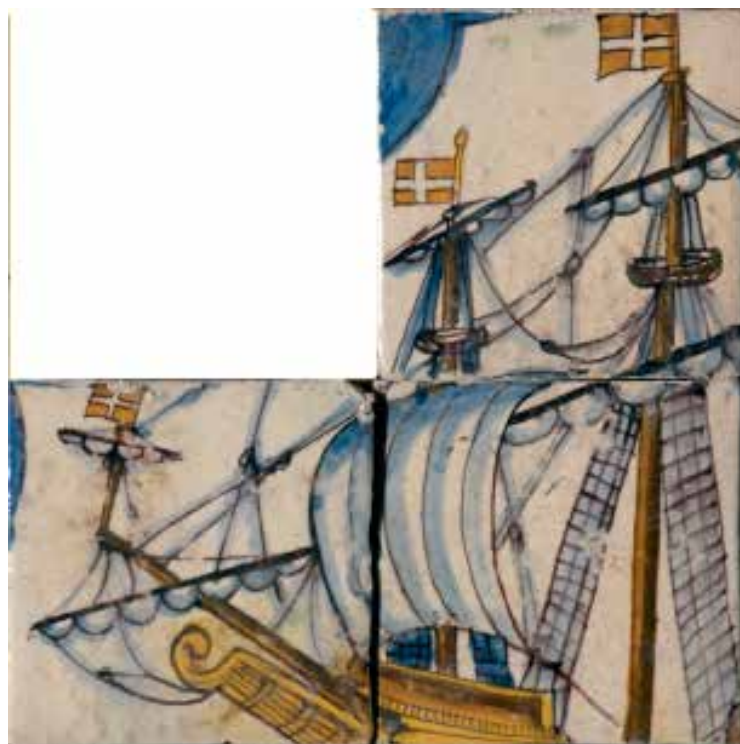

Fig.425: Tres rajoles procedents d'un plafó desmuntat. Mostra la proa d'un galió. Les tres banderes mostren la creu de Sant Jordi.
Barcelona, mitjan s. XVII.
Museu del Disseny (Barcelona).

També hi ha exemples de plafons de temàtica heràldica, encarregats per particulars, o amb representacions de naus.

Al Museu del Disseny hi ha les restes d'un d'aquests plafons que mostra la proa d'un galió. També se n'ha trobat un de semblant al sud de França.

9.2.13. ELS MODELS DE RAJOLE "D'OFICIS" VINCULATS AMB ELS AUTORS ANTERIORS O COETANIS A LLORENÇ PASSELES

Les rajoles anomenades actualment "d'oficis" han estat objecte d'un exhaustiu estudi, no fa gaire. Seria absurd per la nostra part pretendre superar l'esforç titànic que va suposar localitzar, fotografiar i catalogar els milers i milers d'exemplars que varen donar a conèixer els autors de la publicació. Per tant ens hem limitat a tractar de precisar la cronologia i de vincular-les amb alguns obradors barcelonins. No tornarem a insistir de nou en el tema de les fonts d'inspiració de les rajoles, ja que no hi hem entrat a fons. Ho varen fer els autors de la monografia abans esmentada.

Fig.426: Sis rajoles "de caçaria"
Barcelona, segon quart s. XVII.
Les tres de la filera superior es poden atribuir a Onofre Rodergues. Totes estan ombrejades de color blau.

Quins serien, al nostre parer, les rajoles d'oficis més antigues? Els investigadors que s'han interessat per elles ja varen detectar que serien les de tanca blava. Albert Telese va detectar, com a mínim, vuit mans diferents que varen intervenir en la decoració de les rajoles d'oficis de la primera meitat del segle XVII.

Fins a Llorenç Passoles –que recordem-ho, va morir l'any 1682– encara es perimetraven les rajoles d'oficis amb una tanca blava, si bé Telese també n'ha detectat d'altres sense tanca.

L'autor virtual "Aeu" correspondria, al nostre parer, a l'autor real Onofre Rodergues (vers 1614 - 1644), que ombrejava en blau, mentre que l'autor virtual "Aloy" correspondria a l'autor real Llorenç Passoles (vers 1638-1682)

No podem determinar el nom real de l'autor virtual "Augé" que Telese valora estèticament molt bé, però per l'estil el podem relacionar amb l'autor dels quatre plafons procedents de la capella de Sant Antolí, ara al Museu de Cervera.

Entre les peces excepcionals per la seva raresa cal destacar la pila per a aigua beneïda del Museu Episcopal de Vic (fig.

430), de la qual n'hi ha un article que se n'ocupa [TELESE 1997: 41-43].

Diem que es tracta d'una peça excepcional perquè representa un *unicum*. Tant el recipient com la seva coberta mostren els mateixos motius vegetals que hem descrit, en especial, la fulla partida meitat en blau i meitat en ratllat taronja, i les fulles amb protuberàncies, decoracions que relacionem amb Onofre Rodergues i el taller del seu sogre Lluís Castanyera.

Les altres dues plates, del mateix museu, potser procedeixen del mateix conjunt. La decoració de les sanefes és gairebé la mateixa. A la de la fig. 427 hi vegem fulles partides combinades amb taronges, mentre que a la fig. 428 les fulles partides s'alternen amb cares ombrejades de color blau. A la primera de les dues plates hi ha la figura d'un guerrer amb espasa i escut, i a la segona plata, una dona que està filant.

La interessant plata policroma de la col. Iglesias (fig. 429), sense ala i proveïda d'un petit peu, mostra la figura d'un guerrer turc ombrejat de blau.

Tant l'estil general de la peça com la gamma de colors és idèntic als de les dues plates i de la pila baptismal.

A la fig. 431 i 432 hi vegem dos plats comuns o de compte, d'uns 20-21 cm de diàmetre procedents de la troballa de la Plaça Gran, a Mataró.

El conjunt fou datat de mitjan del segle XVII, relacionat amb la deposició de centenars de peces de terrissa i vidre a causa de l'epidèmia de pesta de mitjan segle XVII.

Una selecció d'alguns plats i escudelles blaus o policroms es mostra més endavant. Aquí n'hem seleccionat dues peces que destaquen de la resta del conjunt per la seva decoració, amb branquillons amb protuberàncies. La sanefa a base de garlandes o d'òculs de color donen lloc a una vistosa policromia, diferent de la resta de les peces de pisa trobades a l'interior del dipòsit.

Aquests dos plats comuns no dubtem en atribuir-los a la producció del taller de Lluís Castanyera/Onofre Rodergues, en actiu fins més o menys el 1644.

A les dues pàgines següents mostrem una selecció de plates policromes. Si s'observa amb atenció les decoracions de les sanefes i dels motius centrals hi trobarem motius com ara les fulles amb protuberàncies, les fulles partides, la utilització dels mateixos models d'estergits, etc.

Fig.427: *Plata policroma.*
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Atribuïda a Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.
Museu Episcopal de Vic, ref.: MV-

Fig.428: *Plata policroma.*
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Atribuïda a Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.
Museu Episcopal de Vic, ref.: MV-

Fig.429: *Plata policroma, sense ala.*
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Atribuïda a Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.
Col. Josep Iglesias.
Bibliografia: *Telese, Llorens, Voigt*

Fig.430: *Beneitera portàtil.*
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Atribuïda a Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.
Museu Episcopal de Vic, ref.: MV-
Bibliografia: *Telese, 1997, pàg. 41-43.*

Fig.431: *Plat de compte, policrom*
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Atribuïda a Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.
Museu de Mataró. Procedeixen de la Plaça Gran (Mataró).
Bibliografia: *Cerdà 2001.*

Fig.432: *Plat de compte, policrom*
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Atribuïda a Lluís Castanyera/Onofre Rodergues.
Museu de Mataró. Procedeixen de la Plaça Gran (Mataró).
Bibliografia: *Cerdà 2001.*

Fig.433: *Plata policroma.*
 Barcelona, primera meitat segle XVII.
 Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
 Rodergues.
 La Fontana (Rupit).

Fig.434: *Plata policroma.*
 Barcelona, primera meitat segle XVII.
 Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
 Rodergues.

Fig.435: *Plata policroma.*
 Barcelona, primera meitat segle XVII.
 Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
 Rodergues.
 La Fontana (Rupit).

Fig.436: *Plata policroma.*
 Barcelona, primera meitat segle XVII.
 Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
 Rodergues.
 MUHBA (Barcelona).

Fig.437: *Plata policroma.*
 Barcelona, primera meitat segle XVII.
 Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
 Rodergues.
 Museu de LLuch (Mallorca).

Fig.438: *Plata policroma.*
 Barcelona, primera meitat segle XVII.
 Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
 Rodergues.
 Museu

Fig.439: *Plata policroma.*
 Barcelona, primera meitat segle XVII.
 Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
 Rodergues.
 Museu

Fig.440: *Plata policroma.*
 Barcelona, primera meitat segle XVII.
 Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
 Rodergues.
 La Fontana (Rupit).

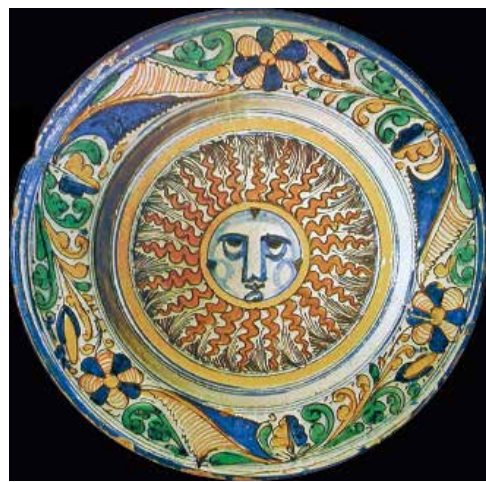

Fig.441: *Plata policroma.*
 Barcelona, primera meitat segle XVII.
 Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
 Rodergues.
 Col·lecció Mascort (Torroella de Montgrí).
 Bibliografia: Cerdà 2012, pàg.

Fig.442: *Plata policroma.*
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
Rodrigues.
Museu del Disseny (Barcelona).

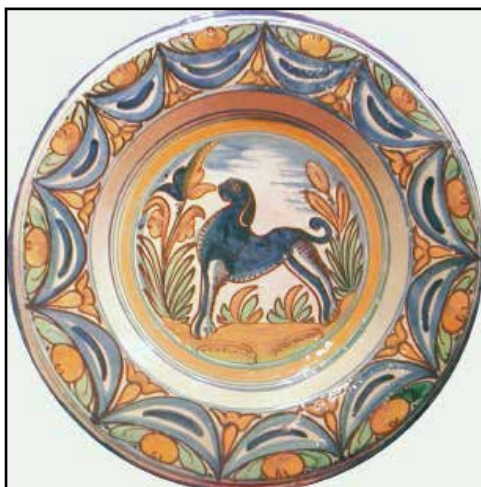

Fig.443: *Plata policroma.*
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
Rodrigues.
Museu

Fig.444: *Plata policroma.*
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
Rodrigues.
Museu

Fig.445: *Plata policroma.*
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
Rodrigues.
Col·lecció Iglesias (Sant Frutós de Bages).

Fig.446: *Plata policroma.*
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
Rodrigues.
Col·lecció Mascort (Torroella de Montgri)
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg.

Fig.447: *Plata policroma.*
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
Rodrigues.
La Fontana (Rupit).

Fig.448: *Plata policroma.*
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
Rodrigues.
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.449: *Plata policroma.*
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
Rodrigues.
La Fontana (Rupit).

Fig.450: *Plata policroma.*
Barcelona, primera meitat segle XVII.
Atribuïda al taller de Lluís Castanyera/Onofre
Rodrigues.
MUHBA (Barcelona).

9.3. LA PRODUCCIÓ DEL "MESTRE DE CERVERA"

Entre la mort del mestre Lorenzo de Madrid (1618) i les primeres obres documentades de Llorenç Passoles (1638) varen transcórrer dues dècades en les quals sobresortiren altres importants mestres escudellers i rajolers. Hauríem d'esmentar a Salvador Serra i a Lluís Castanyera.

Quant a Lluís Castanyera, ja hem comentat que fou el sogre d'Onofre Rodergues, i que més o menys, podem relacionar-los amb unes determinades obres de rajoleria, sobretot de fons groc, caracteritzada per les decoracions a base de floreretes amb lliris i amb unes aus de coll molt llarg que semblen grues.

El seu obrador ja estava en actiu l'any 1613. Segurament ell i el seu "equip" d'escudellers –Joan Font, Onofre Rodergues, i Pere Marres– foren els autors d'aquests vistosos conjunts dels quals, malauradament, en queda ben poca cosa.

La producció és fàcil d'identificar: ombrejat en blau, fulles amb protuberàncies i fulles partides horitzontalment per la meitat, seguint un model típic de la producció talaverana coneguda amb el nom de "rayado naranja", amb la qual varen coincidir cronològicament.

La major part de les grans plates policromes barcelonines corresponents a l'anomenada "primera policromia" semblen obra d'aquest taller. La mort d'Onofre Rodergues, entre 1638 i 1644, sembla que va posar fi a aquesta sèrie. Qui hi degué haver altres tallers a Barcelona que elaboraren pisa policroma durant el segon quart del segle XVII, és indubtable, però són molt poques les plates policromes barcelonines que mostrin algun tipus de decoració substancialment diferent a la que trobem en els models atribuïts al taller de Castanyera i de Rodergues.

De Llorenç Passoles, un bon pintor de rajoles que va iniciar la seva activitat durant els darrers anys de vida d'Onofre Rodergues, en desconeixem la seva producció de vaixel·la, si és que va fer.

De Salvador Serra i, dels Serra, en general, desconeixem cap obra que li puguem atribuir. Salvador Serra, va morir l'any 1637, un any abans que el seu pare, Pere Serra (1638). Per tant, si un ni altre poden haver estat els autors d'una sèrie de plafons, de gran interès, que tampoc sabem atribuir al jove Llorenç Passoles.

Hi ha un conjunt de plafons barcelonins, però, que són posteriors a la mort d'Onofre Rodergues. És una llàstima que desconeguem la data exacta de la mort d'aquest escudeller, perquè alguns d'aquests plafons els podem relacionar amb episodis de la Guerra dels Segadors (1640-1652). En el cas d'haver mort abans del 1640, hauríem de descartar la intervenció de l'esmentat escudeller.

Per altra part, recorden molt la manera de pintar de Llorenç Passoles, però hi ha certs detalls que ens fan pensar en un altre obrador, important, que no sabem determinar.

Per ara desconeixem l'autor dels quatre plafons procedents de l'església de Sant Antolí, a prop de Cervera.

L'autor va ser coetani de Llorenç Passoles i, a més, hi deuria tenir relació molt directa, perquè l'obra de Passoles recorda molt l'estil del mestre anònim. Sembla, però, que aquest altre mestre deuria morir en el decurs de la crisi demogràfica de mitjan segle XVII, perquè cap de les obres que li atribuïm sembla posterior.

Per aquest motiu hem estat dubtant si realment va ser un destacat mestre escudeller o, si en realitat, es tracta de les produccions primerenques del jove Llorenç Passoles, del Passoles del segon quart del segle XVII del qual no hi ha gaire informació.

Els quatre plafons procedents de Sant Antolí tenen certes característiques que els apropen a la manera de fer de Llorenç Passoles. En un article anterior vam suggerir la possibilitat que es tractés de l'escudeller Pere Marres, perquè s'havia casat amb una noia de Sant Antolí, d'on procedeixen els plafons, però només amb aquesta dada som conscients que no n'hi ha suficient per fer una atribució creïble.

El color verd poma, que és un color molt característic dels plafons de Passoles, també es va usar en obres anteriors que hem atribuït a Onofre Rodergues ombrejades de color blau, cosa que sembla que mai no va fer Llorenç Passoles. També van coincidir en la utilització d'un mateix tipus de sanefa, d'origen talaverà.

Aquest mestre no identificat pintava les muntanyes punxegudes, a diferència de Passoles, i el mar, a base de vigorosos trets rectilinis, característica que no hem detectat a l'obra passoliana coneguda.

Dos plafons de L'Enrajolada (Martorell) que mostren a Sant Ramon de Penyafort arribant a les costes de Barcelona navegant al damunt de la seva capa, i a Santa Agnès de Roma, mostren muntanyes punxegudes i els núvols fets amb un puntillat que tampoc no hem vist mai que fos usat per Passoles.

Aquest taller seria on es varen pintar algunes de les primeres rajoles "de caceria", per exemple, el grup de rajoles que mostra uns núvols puntillats. Alguns exemplars d'aquesta sèrie, de tanca blava, apareixen a la foto del plafonet amb l'emblema dels Pujol, datat de 1650. En aquesta data, Onofre Rodergues ja era mort, i l'obrador del seu sogre havia canviat de mans.

Al mateix taller, per ara no identificat, li atribuïm el gran plafó amb el front marítim de la ciutat de Barcelona. Ha de ser posterior a 1645, ja que es va inspirar en un gravat francès d'aquell any. La manera de dibuixar el mar és idèntica a la manera com el pintor va plasmar les aigües del riu Jarama en el plafons cerverins.

El model de sanefa perimetral, a base d'ones emplomades, fou amplament usat per Llorenç Passoles.

Al mateix taller atribuïm l'autoria d'alguns dels plafons més destacats de la rajoleria barcelonina de mitjan s. XVII: el plafó de la Batalla de Lleida, el plafó de la Batalla de Roses i el plafó de la Batalla dels gats i les rates.

9.3.1. ELS QUATRE PLAFONS DE SANT ANTOLÍ

L'antic nucli acastellat de Sant Antolí, juntament amb el modern Vilanova, n'ha format un de sol prenent els dos topònims. El primer nucli central degué sorgir entorn del castell i d'una església, la de Sant Antolí, de la qual en va prendre el nom. L'antropònim "Antolí", variant d'Antoni, ve a ser un diminutiu habitual d'Antoni.

El nucli més antic, ço és, el poble de Sant Antolí, s'estén per una costa a la riba esquerra del riu Ondara. És format per uns carrerons que, en altres temps, eren tancats per dos portals.

L'antiga església parroquial és al cim de la costa. La part esquerra de l'edifici conserva la construcció romànica, mentre que a la dreta s'obriren dues grans arcades per fer-hi un eixample amb trets gòtics. Es diu que al segle XVIII s'hi afegí la capella de Sant Isidre.

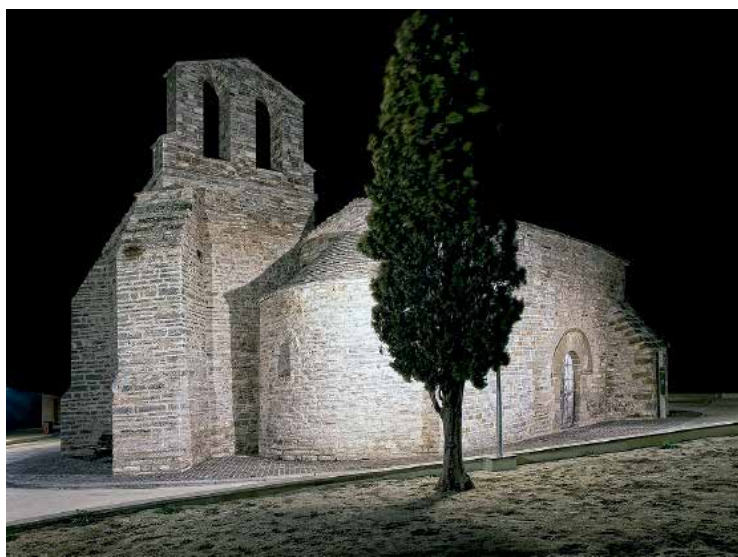

Fig.451: Exterior de l'església de Sant Antolí (la Segarra).
Coordenades: 41° 37' 41" N, 1° 20' 31" E.
Foto: https://ca.wikipedia.org/wiki/Ribera_d%27Ondara

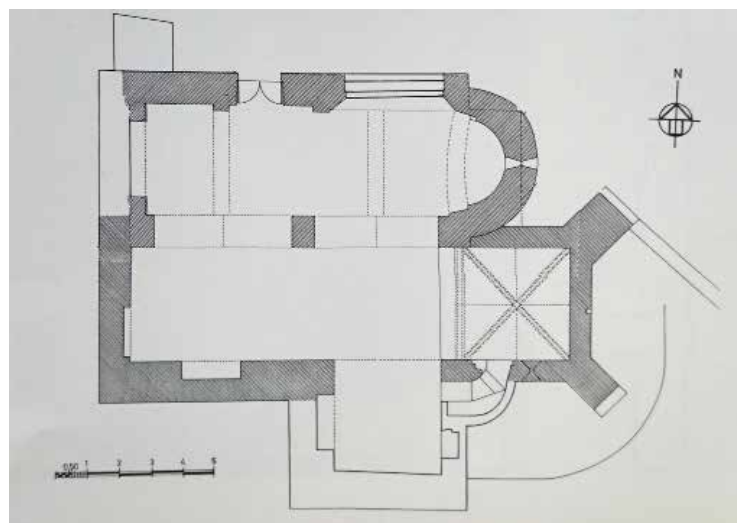

Fig.452: Planta de l'església de Sant Antolí (la Segarra).
Font: Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya. E. Solsona. *Catalunya Romànica*, vol. XXIV, pàg. 445.

Fig.453: Detall de la decoració del fris superior dels plafons
Dins d'un oval s'hi aprecia una aixada, el símbol de sant Isidre, llaurador. La resta de la composició és com la de la capella del Roser (Valls).

Prop de l'església es conserva una part de l'antic castell o palau dels Aimeric, de traça gòtica³¹⁴. És clar que la capella dedicada a sant Isidre no pot ser del segle XVIII, sinó del XVII: la cronologia dels plafons no ofereix cap dubte al respecte, si és que els plafons estaven situats dins de la capella, o no, cosa que ni les persones més grans del poble han pogut assegurar.

No hem pogut veure cap foto antiga per saber quina era la distribució dels quatre plafons a l'interior de la capella de Sant Isidre, abans de ser arrencats, però hi ha diverses limitacions d'espai que poden aportar informació per poder resoldre aquest problema. Descartem la possibilitat que els quatre plafons estiguessin posats en línia, un al costat de l'altre, ja que ocuparien una distància lineal de 6 metres i 75 cm, i a l'església no hi ha cap paret tan llarga.

La capella de Sant Isidre, adossada al sud de la nau construïda als segles XIV - XV, és de petites dimensions. Les parets interiors fan entre 3 i 4 metres de llargada, com a molt, de manera que els quatre plafons haurien d'haver estat posats per parelles, un al costat de l'altre. És necessari destacar que els dos plafons on apareix Sant Isidre com a protagonista estan composts per 12,5 columnes. En total, doncs, 12,5 x 2: 25

columnes de rajoles. En canvi, els dos plafons que tenen com a protagonista a Santa Maria de la Cabeza estan composts per 12 i 13 columnes.

En total, doncs, també 25 columnes de rajoles. Per què en resultés un conjunt equilibrat era necessari que els dos plafons més curts i els dos més llargs anessin aparellats.

A més dels quatre plafons esmentats també hi ha una gran quantitat de rajoles que corresponen als frisos superiors, així com també molta rajola de mostra.

Quan Duran i Sempere va instal·lar els plafons al Museu de Cervera, on hi van estar exposats durant un temps, en va fer una recomposició una mica arbitrària. Que el fris de fons groc acompanyava als quatre plafons, no hi ha cap dubte.

Els frisos mostren a grups decoratius formats per dos *putti* nus, la meitat superior en forma humana, amb ales, i la meitat inferior transformada en una llarga tija vegetal que es recargola i entrellaça. Entre cada grup de *putti* s'hi aprecia un medalló ovalat, envoltat de ferratges, dins del qual hi ha un emblema relacionat amb sant Isidre, patró de la pagesia: en uns, una aixada, i en altres, una ferradura? Els *putti* sostenen, amb una mà, una cinta amb la qual es lliguen amb el medalló, mentre que amb l'altra mà agafen l'extrem d'una de les tiges. Els *putti* es representen, doncs, vistos

314. TURULL, A. (2009). "Els topònims de la Segarra", a: <http://www.lasegarra.org/Sant-Antolí-i-Vilanova-210.html>

Fig.454: Plafó de Santa Maria de la Cabeza filant i donant de menjar a l'aviram. Està format per 12 columnes i sis fileres. En total, 72 rajoles, de 13,5 x 13,5 cm c/u. Fa: 81x162 cm.

Fig.455: Plafó de Santa Maria de la Cabeza travessant el riu Jarama. Està format per 13 columnes i sis fileres. En total, 78 rajoles de 13,5 x 13,5 cm c/u. Fa: 81 x 175,5 cm

de front i amb els braços completament oberts. Cada un mira vers al costat oposat a l'altre. Tot el grup decoratiu ocupa unes 6 rajoles, i enllaça amb el grup decoratiu següent a partir d'una mitja esfera blava. Els grups decoratius de la dreta i de l'esquerra repeteixen la mateixa decoració.

A la part superior hi podem observar una successió d'ovals grocs amb el fons blau que s'alternen amb ellipsis horitzontals

la meitat superior en groc i la inferior en blau. Tanca el fris per la part superior una sanefa formada per petits trifolis meitat blaus, meitat grocs, tancats dins de dues vírgules ocràcies, alternats per trifolis verds. A la part inferior del fris hi podem veure unes fulles verdes i blanques formades per tres lòbuls arrodonits, separades per motius de color groc en forma de fletxa.

Fig.456: Plafó de Sant Isidre i el miracle dels bous, format per 12,5 columnes i 6 fileres. En total, 75 rajoles de 13,5 x 13,5 cm c/u. Fa: 81 x 168,75 cm.

Fig.457: Plafó de Sant Isidre entre dos àngels. Format per 12,5 columnes i 6 fileres. En total, 75 rajoles, de 13,5 x 13,5 cm c/u. Fa: 81 x 168,75 cm.

Fig.458: Detalls dels quatre plafons. És innegable que l'estil del pintor és el mateix que el de la lluneta de l'Anunciació de Cervera.

Fig.459: Vista de la zona del port de Barcelona i cases de la primera línia de mar.

Barcelona, Post. 1645.

Col. particular.

9.3.2. EL PLAFÓ DE BARCELONA

Composició formada per 15 fileres i 16 columnes. En total, 240 rajoles. Mostra les primeres fileres de cases i la zona del port de Barcelona, des del Rec Comtal fins al baluard de Santa Madrona i el castell de Montjuïc.

Presenta una sanefa perimetral amb rajoles d'influència talaverana amb ones i, a l'exterior, oves.

D'esquerra a dreta hi podem veure els següents elements:

1. L'escut de la ciutat de Barcelona.
2. Baluard de llevant.
3. El Rec Comtal.
4. Els molins de vent.
5. El baluard de Migdia.
6. Les barraques de mar.
7. Les forques.

8. Hort de Jaume Muns.

9. L'escorxador???

10. La peixateria.

11. La Porta de Mar.

12. La Casa del General.

El plafó està inspirat en el gravat francès *Nouvelle description de la fameuse ville de Barcelone capitale de la province de Catalogne*

A l'Arxiu Històric de la Ciutat (Barcelona) n'hi ha un exemplar. Indicació d'edició, incompleta: "A Paris chez" [a l'exemplar AHCB, 12468 la referència es completa amb el text "Jean Boisseau, en l'Isle du Palais a la Royale Fontaine de Jovenec, 1645"] Publicat al llibre de Jean Boisseau: "*Theatre des citez, ou Recueil de plusieurs villes, dont les noms suivent par ordre alphabetique...*", París 1648.

Les imatges del gravat, per poder-les comparar amb el plafó de rajoles, les hem obtingut de l'arxiu de l'Institut Cartogràfic i

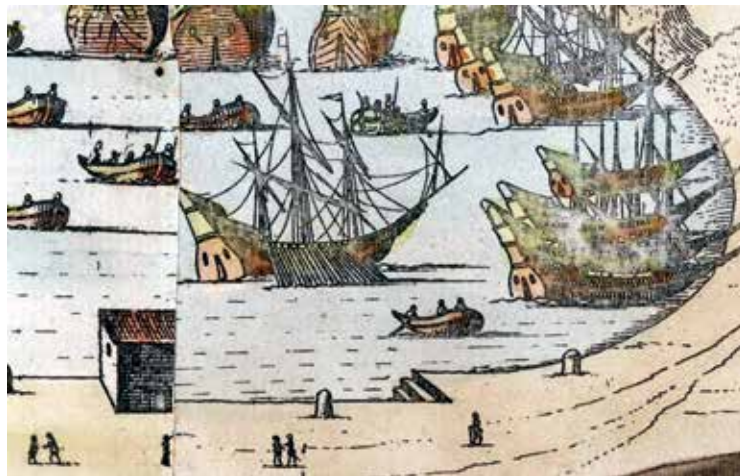

Fig.460: Quatre detalls ampliats del gravat francès "Nouvelle description de la fameuse ville de Barcelone capitale de la province de Catalogne" (Paris 1645).

- a) Les forques.
- b) Els molins.

- c) El moll.
- d) La creu del moll de la santa Creu.

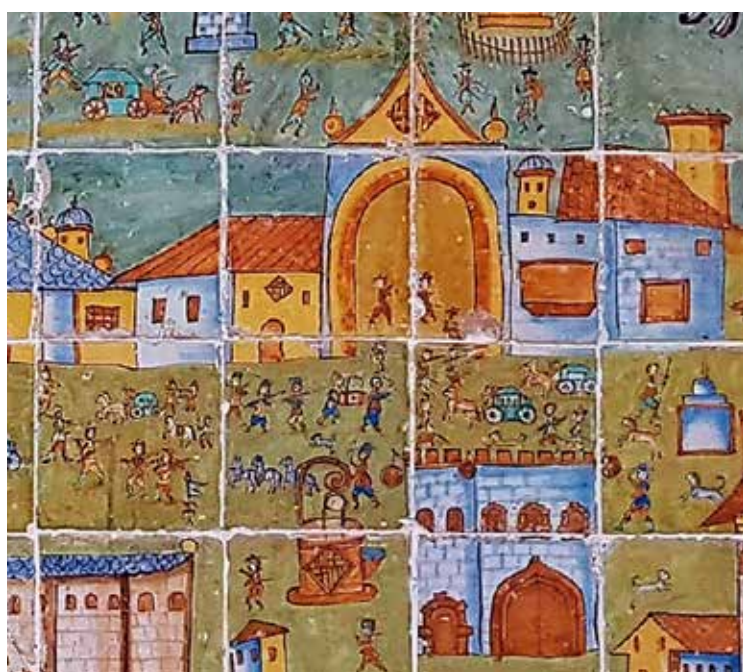

Fig.461: Detalls del plafó. L'escut de la ciutat de Barcelona; la torre de senyals de Montjuïc; la poorta de Mar; el baluard de ponent.

Geològic de Catalunya, RM.291076³¹⁵.

Aquesta curiosa visió de Barcelona està feta des de terra mirant en direcció al mar, però en canvi els edificis principals estan girats, de manera que l'espectador veu la façana principal –que, en realitat, mirava al costat de mar– la qual cosa permet identificar-los. A més, estan aïllats dels edificis del costat, la qual cosa els hi dona més notorietat. En cas contrari, només se'n veuria la part superior del darrere. Fins i tot la porta de mar està girada, de manera que es pot apreciar l'escut de la ciutat col·locat a la part superior de l'arc del portal.

Altres elements estan dibuixats lleugerament aixecats de nivell, amb una perspectiva trastocada, com per exemple, els baluards de la muralla amb els canons de bronze. Si no fos d'aquesta manera, no es podrien veure. Per tant, sembla que interessava que es veiessin.

El pintor del plafó deuria tenir a les seves mans el gravat francès, cosa que li permetia situar més o menys ordenadament els elements més significatius del front marítim de la ciutat, però va haver de fer un exercici d'imaginació per tal que l'espectador

els pogués identificar.

Desconeixem a quin lloc o a quin edifici de la ciutat estaria col·locat originalment, aquest plafó. Observem que hi ha diversos elements que mostren l'escut de la ciutat de Barcelona; no només la primera rajola de la part superior esquerra, que inclou el nom de la ciutat, sinó també al portal de mar, a l'edifici del seu costat i en un pou que hi ha a l'esquerra de l'edifici del General, que és el que mostra la porta principal amb una mena d'arc conopial i amb merlets al terrat.

Deduïm, per tot plegat, que deuria tractar-se d'un edifici de caràcter oficial: la casa de la Ciutat, el General, la Llotja de Mar?

La data del plafó seria posterior a la del gravat francès (1645) però anterior a la fi de la Guerra dels Segadors (1652).

El plafó es va localitzar en una casa del sud de França, col·locat com a paviment, i fou adquirit per un antiquari que el va vendre a l'actual propietari, fora de l'estat espanyol.

Es tracta d'un altre exemple més de plafó barceloní de mitjan s. XVII localitzat en territori de l'actual estat francès, juntament amb el de la batalla de Lleida, la Batalla dels gats i

315. <https://cartotecadigital.icgc.cat/digital/collection/vistes/id/1872>

les rates, la Batalla de Roses i els tres plafons amb els escuts de diversos personatges d'origen francès -entre els quals, el del virrei de Catalunya-, aquestes tres últims que atribuïm a Llorenç Passoles. Es tracta d'un tema intrigant que mereixeria una exhaustiva recerca. Varen ser botins de guerra? Se'ls varen endur els catalans profrancesos exiliats després del 1652? En el plafó es poder apreciar una gran quantitat de soldats alguns dels quals amb les armes de foc ben visibles. Per altra part, a la llunyania s'hi aprecia una batalla naval, amb vaixells que desapareixen contra la torre de Montjuïc.

La única batalla naval de l'episodi militar que a tenir lloc davant les costes de Barcelona va ser la de 1642. Per tant, és possible que sobre el gravat francès de 1645 l'autor, per encàrrec del comitent, hi va afegir l'escena de la batalla. És indubtable, doncs, que quan es va pintar el plafó la ciutat estava vivint una intensa activitat militar, ambient que s'adiu perfectament amb l'episodi històric abans esmentat.

La datació del plafó ve corroborada pel tipus de sanefa perimetral, un model molt divulgat usat, entre d'altres, a l'obra de Llorenç Passoles. Certs detalls permeten atribuir aquest magnífic plafó al mateix taller del qual van sortir els quatre plafons amb la vida i miracles de sant Isidre i de santa Maria de la Cabeza, (ara, al Museu de Cervera), particularment la manera de simbolitzar les aigües marines, el detall del fum que surt de les xemeneies, la manera de representar la vegetació de la muntanya de Montjuïc i la gamma de color emprada.

No es tracta d'una obra que puguem atribuir a l'obra de Llorenç Passoles, però sí a la d'un taller contemporani.

Hem observat que aquest taller desconegut havia de tenir una forta relació amb el taller de Llorenç Passoles, en el sentit que podria haver estat el lloc on el jove Passoles es va formar com a mestre escudeller.

9.4. ALTRES PLAFONS DE TEMÀTICA RELIGIOSA DE MITJAN SEGLE XVII

Aquest taller desconegut és d'on varen sortir altres plafons destacats de la rajolera barcelonina de mitjan de segle XVII: Sant Raimon de Penyafort camí de Barcelona i Santa Agnès (L'Enrajolada, Martorell) i el plafó de la batalla naval datat de 1648 que estava a can Banyadó (Badalona). En aquesta masia, el plafó de la batalla naval estava situat a la part superior d'un aiguamans en el qual hi havia, també, un altre plafonet amb una batalla entre dos cavallers i un tercer plafó amb la Mare de Déu del Roser entre santa Eulàlia i santa Madrona. El plafonet dels dos cavallers mostra la línia del cel feta de la mateixa manera que l'acostumava a fer Llorenç Passoles, amb una gruixuda banda completament horitzontal, mentre que en el plafó del Roser es va usar un estergit idèntic al que Passoles va emprar en altres obres indubtablement seves.

No és, doncs, Llorenç Passoles l'autor d'aquests plafó, però tampoc Onofre Rodergues o Lluís Castanyera, que ja eren morts en aquella època.

Tenim detectat, doncs, un importat taller barceloní que fou, en part, coetani al de Llorenç Passoles, però al que només li podem atribuir obres anteriors a la crisi demogràfica de 1652. No sabem del cert si és que va morir el mestre escudeller que el regentava o si va plegar. Desconeixem per complet l'estil pictòric de Miquel Passoles, pare de Llorenç Passoles. No li hem pogut relacionar cap obra coneguda. Per altra part, Llorenç

Passoles va rebre de l'escudeller Amador Soler un obrador al carrer Na Sagra. A Amador Soler se li havia encarregat, uns anys abans, l'important conjunt de rajoles destinat a decorar el claustre del convent de la Mercè, encàrrec que uns 20 anys més tard va materialitzar Llorenç Passoles.

És obvi que si se li va fer un encàrrec d'aquesta importància és perquè el seu obrador era capaç de dur-lo a terme. El problema és que tampoc hem pogut identificar l'estil pictòric del taller d'Amador Soler. Fins i tot és possible que fos el taller on va treballar el jove Passoles abans de rebre l'esmentada donació, amb la qual cosa hauríem de buscar-ne l'autoria en un altre taller.

Fig.462: Sant Ramon de Penyafort camí de Barcelona
Barcelona, mitjan s. XVII.
L'Enrajolada (Martorell), ref.:

Fig.463: Santa Agnès, màrtir
Barcelona, mitjan s. XVII.
L'Enrajolada (Martorell), ref.:

Fig.464: Sant Josep amb el nen Jesús, de la mà. 64,5x78,5 cm.
 Barcelona, mitjan s. XVII.
 Col. Mascort (Torroella de Montgri).
 Bibliografia: Cerdà 2014, pàg. 296.

9.5. PLAFONS DE BARALLES.

9.5.1. LA BATALLA DE LLEIDA (VERS 1642-1644)

Conegut des de fa temps, a partir del segle XIX s'hi han interessat diversos investigadors: Tournal [TOURNAL, 1857:162], Paloque [PALOQUE, 1942: 9-11; PALOQUE, 1947: 105-107 i làm. XXXII], Clopas [CLOPAS, 1967: làm. V, inferior; CLOPAS, 1991: 70], Amouric, Vallauri i Vayssettes [AMORURIC, VALLAURI, VAYSSETTES, 2000: 48], Santanach [SANTANACH, 2004: 115, nota 585; 119, nota 602], Tardy [TARDY, 2007: 7 i ss], Telese [TELESE, 1999: 38] i més recentment Telese i altres [TELESE, LLORENS, VOIGT, 2012:109-113] on s'hi pot trobar un resum molt detallat del tema de la procedència i de la datació d'aquest singular plafó, ara a la casa Samaruc Raynal (Narbona). Segons Telese, aquest plafó cal datar-lo d'entre 1642, que és la data de la batalla de Lleida, segons explica el text que figura a la part baixa, i 1644, que és quan el mariscal de La Mothe marxa de Catalunya. Degut a què no farem cap nova aportació sobre el respecte, centrarem el nostre anàlisi en el tema de la possible autoria.

Per començar, la data del plafó marca un *terminus post quem*, i descarta diversos importants mestre escudellers, que ja eren morts, com Lluís Castanyera i Onofre Rodergues. L'estil recorda el del plafó del setge de Roses (1645) i d'algunes rajoles d'oficis. Albert Telese també ho considera d'aquesta manera, i ho va comentar en un article publicat l'any 1999 [TELESE, 1999: 38]. També va considerar, del mateix autor, un plafonet que mostra amb una batalla entre cavallers que ara pertany a la col·lecció del senyor Josep Iglesias. El problema és que les imatges –les figures dels soldats– són massa petites per poder-

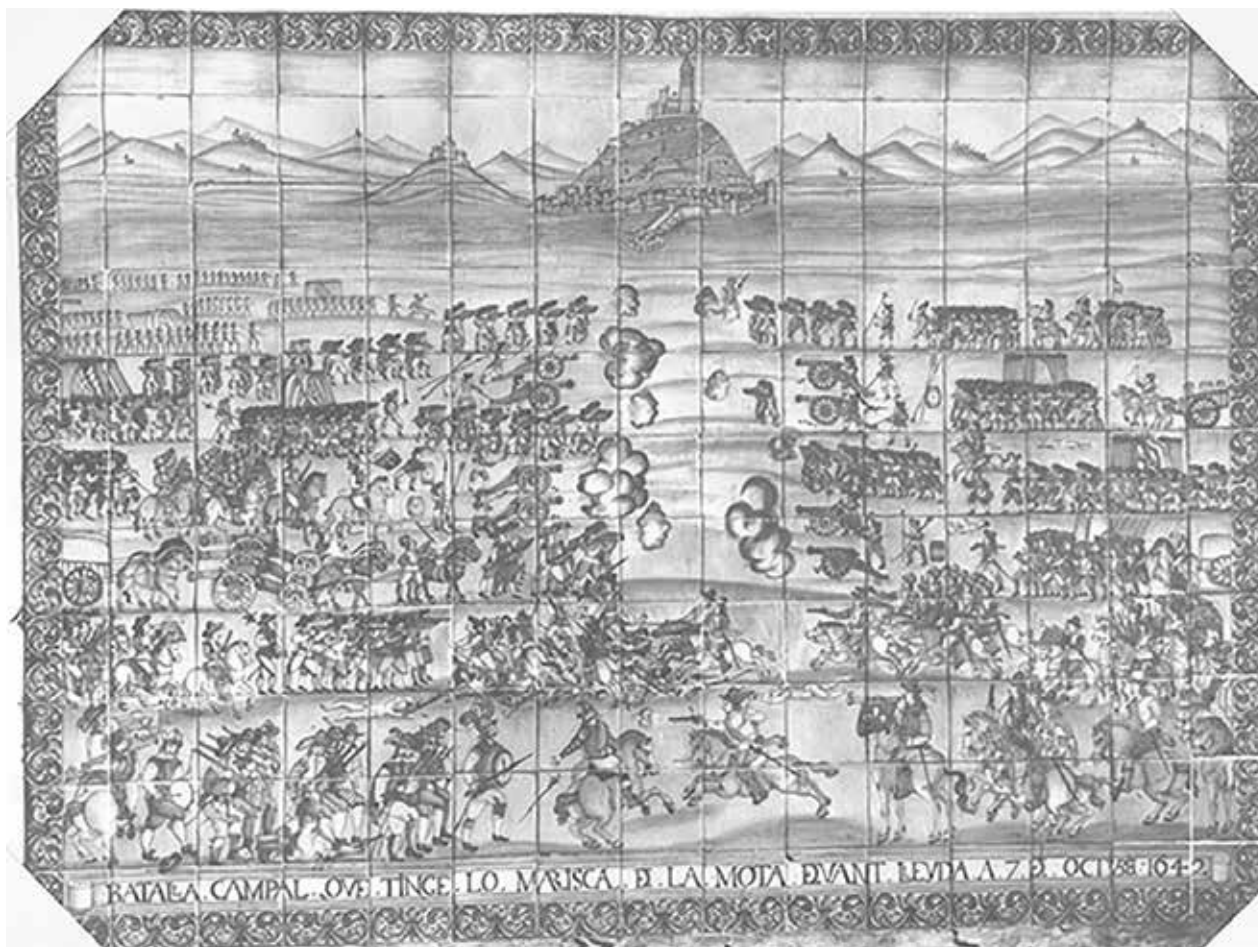

Fig.465: Plafó de La Batalla de Lleida.
 Barcelona, mitjan segle XVII.
 Col. particular (Narbona).

Fig.466: Plafó del setge de Roses.
Barcelona, vers 1645.
Col. Mascort (Torroella de Montgrí).
Bibliografia: CERDÀ, 2014:

les comparar amb altres imatges pintades amb estergit, força més grans.

9.5.2. LA BATALLA DE ROSES

Està compostat per 35 rajoles de 14 x 14 cm, distribuïdes en 7 columnes i 5 fileres. Fa 69,5 x 97,5 cm.

S'hi han interessat altres investigadors: Telese [TELESE, 1999: 38-43; TELESE, 2005: 50.51] i a *Vanités de faïence*: pàg. 51. L'any 2014 nosaltres mateixos en varem redactar una fitxa publicada en el catàleg sobre les rajoles, plafons i socarrats de la col·lecció Mascort [CERDÀ, 2014: 299].

L'escena sembla mostrar la visita que van efectuar a les obres de setge el virrei, comte de Harcourt, Bernard Du Plessis-Besançon, agent del cardenal Mazzarino, i el comte Du Plessis Praslin, comandant dels exèrcits francesos que assetjaven la vila de Roses defensada pel governador espanyol Diego Caballero, que va acabar per rendir la vila després de 38 dies de setge.

El comte César de Choiseul du Plessis-Praslin va rebre el bastó de mariscal de França gràcies a la seva intervenció en la presa de Roses. En el plafó se'l representa ja amb el bastó de mariscal.-

9.5.3. EL PLAFÓ DE LA GUERRA DELS GATS I LES RATES.

D'aquest interessant plafó també hi ha publicats diversos

articles que s'hi refereixen, ja que es tracta d'una de les obres més destacades de la rajoleria barcelonina.

Cirici li va dedicar 5 pàgines, amb tres grans fotos de detalls del plafó. Va desmentir que es tractés del setge de la ciutat d'Arràs (1640). Quan els francesos van establir setge a aquesta ciutat, els espanyols que la defensaven desplegaron a la muralla una pancarta que deia:

"Quand les français prendront Arras les souris mangeront les chats, que vol dir "quan els francesos prendran Arràs, els ratolins menjaran als gats", tot donant a entendre que això no passaria mai, ja que tothom sap que mai els ratolins podrien menar-se els gats. Després de la derrota espanyola, els francesos, en entrar a Arràs, modificaren la pancarta: "Quand les français rendront Arras les souris mangeront les chats" [CIRICI, 1977: 249-253], és a dir, "quan els francesos rendiran Arràs, els ratolins menjaran als gats".

Efectivament, al plafó hi vegem els ratolins que volen conquerir una ciutat emmurallada defensada pels gats i, al fons, una batalla naval en la qual la flota dels gats surt vencedora, ja que foragita la flota dels ratolins, que fuig.

Qualsevol que observi amb atenció el plafó veurà les atrocitats comeses per l'exèrcit de les rates: gats condemnats a la presó, penjats de forques, desmembrats, cuinats dins d'olles, etc. És evident que el rei dels ratolins, que es mostra en un primer terme dins de la seva tenda de campanya, seria el principal responsable de tots els patiments i atrocitats infringits als gats, que serien, malgrat tot, els "bons" de la història que s'hi representa.

Fig.467: Plafó "dels gats i les rates".
Barcelona, mitjan segle XVII.
Museu Vicenç Ros (Martorell).

Cirici partia de la base que els ratolins, que enarboren banderes amb el seu emblema, que és una botifarra, representaven als catalans i/o als seus aliats els francesos; de manera que els gats, que enarboren banderes amb un peix, serien les tropes espanyoles de l'època de Felip IV. I aquesta interpretació la feia pensant que "la botifarra" tenia una connotació política, la que suposadament se li havia donat durant la Guerra de Successió, a inicis del segle XVIII.

L'existència d'una sèrie de plates blaves que mostren una "botifarra" –o més d'una– pintades entre la decoració principal, i el fet que aquestes peces coincideixen cronològicament amb l'esmentada guerra, es va interpretar com que la "botifarra" seria un símbol patriòtic, i els "botiflers", els antipatriotes catalans.

Ja ha quedat demostrat que la paraula "botifarra" no té cap relació amb la paraula "botifler", de manera que la suposada connotació política de l'esmentat embotit, no té raó de ser.

Això pot donar un gir a la interpretació del plafó. Els "dolents" són els ratolins, precisament els que enarboren la bandera amb la botifarra –car són carnívors– mentre que els gats mengen carn, però preferiblement, de peix. I degut a què són els dolents, la seva flota de guerra fugí vençuda per la dels gats.

Precisament era això el que desconcertava a Cirici: si els "bons" eren els ratolins, per quin motiu a la llunyania s'hi

aprecien ambdues les flotes de guerra i uns breus textos que diuen:

"Armada i vaixells dels gats"
"Armada de les rates que fuix"

És evident que no només les rates/ratolins eren malvats, sinó que, a més, eren covards; fugiren per mar.

Cirici considerava que el plafó no podia representar el setge d'Arràs, perquè la ciutat està situada a uns 40 km terra endins.

Aleshores, què representa aquesta plafó?

En primer lloc, cal dir que plafó sembla de factura barcelonina. Convindria, però, fer una anàlisi de pastes per estar-ne del tot segur.

En segon lloc, es indubtable que la data del plafó cal situar-la a mitjan segle XVII.

El plafó estava situat a la cuina del mas Du Gari (mas de la rata, en llengua occitana), a la Crau d'Arles (Sant Martí-de-Crau). Podria ser més que probable que aquest emplaçament no fos l'original. Desconeixem la història dels propietaris del mas du Gari, però el fet que el plafó estigués a la cuina fa sospitar que s'hi hauria posat allà modernament. Ens vénen a la memòria alguns exemples semblants de plafons que foren arrencats del seu lloc original i col·locats en cuines de masos, com per exemple, el de Can Pontons, a Badalona. Sense poder-ne rastrejar l'itinerari original (Barcelona-Arlès) difícilment podrem explicar l'escena que s'hi representa.

Partim de la base que el plafó, de mitjan segle XVII, hauria de tenir alguna mena de relació amb la Guerra dels Segadors. El fet que s'hi representin gats i rates pot tenir a veure, efectivament, amb la presa de la ciutat d'Arràs pels francesos, l'any 1640, després d'haver estat uns 25 anys sota domini espanyol. Si fos així, el plafó seria posterior a 1640.

Qui representa a qui?

Per començar a esbrinar el problema cal tenir en compte que al plafó s'hi representa un setge terrestre i una batalla naval. De batalles navals durant la Guerra dels Segadors, no n'hi va haver gaires:

Batalla naval de Barcelona (1642)

Batalla naval de Cartagena (1643)

Batalles (dues) navals de Tarragona (1641)

També hi ha haver alguns setges a ciutats de la costa: Barcelona, Cotlliure, Perpinyà, Roses i Salses.

A la batalla naval de Barcelona la flota que ataca és l'espanyola, que és derrotada i fuig. Representarien, doncs, a les rates. Costa de veure, però, en el plafó la representació de la ciutat de Barcelona. Potser no estava en la intenció de l'autor representar-la fidelment. Hi ha un detall, però, molt interessant: a la part superior dreta del plafó hi podem veure un gat penjat d'una torre. No es tracta d'una torre qualsevol, sinó que recorda molt la torre-far de Montjuïc. El problema és que està dibuixada a l'esquerra del plafó, quan hauria d'haver-se representat a la part dreta.

Es podria dir que la vila assetjada seria, doncs, una població que quedava a la part sud de Montjuïc. En aquest cas, es tractaria possiblement de Sitges. La batalla naval de Barcelona va començar amb l'atac espanyol a la ciutat però es va reprendre l'endemà mateix amb la batalla naval davant les costes de Sitges.

En aquest cas, la ciutat de Barcelona quedaria a la part esquerra, fora de l'escena. Només quedaria vista la torre de Montjuïc. Ara bé, perquè hi penjat un gat? En aquells moments el castell estava en mans dels catalans i dels seus aliats francesos, però l'origen de la guerra va ser l'empresonament de Francesc de Tamarit i dos membres del Consell de Cent, fet que va propiciar la coneguda revolta dels segadors i el posterior l'assassinat del virrei i la intervenció de Felip IV. Potser el gat penjat simbolitzava la repressió contra els gats.

Durant la Guerra dels Segadors no hi va participar directament cap rei, de manera que el personatge que hi ha a la seva tenda de campanya, amb ceptre i corona, és un personatge simbòlic: el rei de les rates.

És clar que d'atrocitats contra la població catalana en varen cometre tant les tropes espanyoles com també les franceses. Si la batalla naval representada és la segona batalla de Tarragona, els "dolents", és a dir, les rates, serien els francesos. Varen cometre atrocitats contra les poblacions catalanes realistes, és a dir, partidàries de Felip IV, però foren vençuts al mar. És evident que la ciutat representada no s'assembla a Tarragona, però és que tampoc s'assembla a cap altra ciutat de la costa catalana, de manera que també es tractaria d'una representació simbòlica.

Crida l'atenció la manera com es representa al rei de les rates. Sembla que vagi vestit de cardenal. Podria simbolitzar al cardenal Richelieu?

Se'ns podria objectar que el plafó es va trobar en actual territori francès, és cert, i que no tindria sentit que un plafó "antifrancès" estigués en un edifici a prop d'Arles. I si hi va anar a parar com a botí de guerra?

Desconeixent les circumstàncies de l'arribada del plafó al lloc on es va localitzar als inicis del segle XX es fa molt difícil trobar una explicació convincent de l'escena que s'hi representa.

En tot cas, els "dolents", els que surten malparats, són els exèrcits de les rates i la persona que els comanava.

9.6. LA PISA DE LA PRIMERA MEITAT DEL SEGLE XVII

Aquesta producció ha estat objecte de dos estudis. D'una banda, el llibre d'Albert Telese [TELESE, 1996] sobre la pisa catalana blava (1570-1670) i, posteriorment, el llibre sobre la troballa efectuada a la Plaça Gran de Mataró (2001) [CERDÀ, 2001].

No voldríem, de nou, repetir el que ja s'ha dit. En tot cas, remarcar que hi ha una sèrie de plats, plates i altres objectes que hem pogut relacionar amb la producció del taller de Lluís Castanyera - Onofre Rodergues. La resta de peces, de moment, no poden ser atribuïdes a un taller concret.

Hi ha motius decoratius pintats en blau i/o en policromia que són idèntics als de la pisa daurada coetània, de manera que no dubtem que afirmar que foren pintats per una mateixa mà.

Quedaria per concretar el moment inicial d'aquesta producció blava/policroma de forta influència lligur. La cronologia aportada per la troballa de les voltes de l'església de Sant Martí Vell de Cerdanyola del Vallès, que és un conjunt tancat, no encaixa gaire bé amb l'estil de la pisa trobada dins dels carcanyols. Sembla d'una època més avançada del segle XVII.

Per altra costat, sembla que el moment final d'aquesta producció policroma caldria situar-lo cap a mitjan del segle XVII. És cert que alguns motius decoratius, només en blau, varen evolucionar durant el tercer quart del segle XVII, però la policromia de la primera meitat del segle XVII no té res a veure, estilísticament parlant, amb la policromia del final del mateix segle.

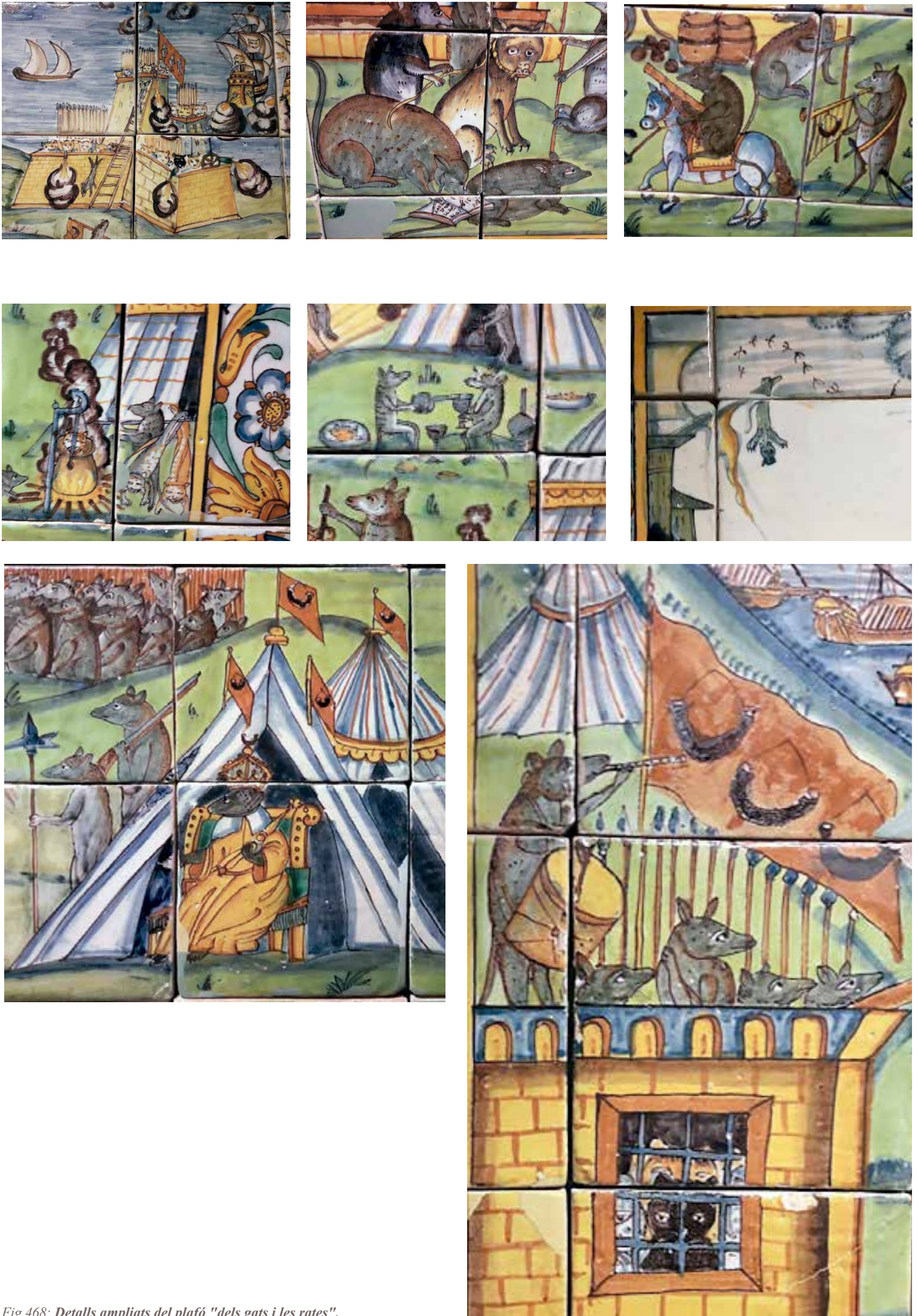

Fig.468: Detalls ampliats del plafó "dels gats i les rates".

Fig.469: Repertori de rajoles de mostra.
Barcelona, segon quart s. XVII.

Fig.470: Repertori de plats comuns.
Barcelona, segon quart s. XVII.
Procedeixen de la Plaça Gran (Mataró).
Bibliografia: CERDÀ, 2001.

Fig.471: Plats de compte (esquerra) i de tres quarts de pam (central i dreta).
 Barcelona, segon quart s. XVII
 Procedeixen de la Plaça Gran (Mataró).
 Bibliografia: Cerdà 2001.

Fig.472: Plats de compte. Mostren la lletra "A", emblema del monestir de Pedralbes.
 Mitjan segle XVII.
 Col. particular.

Fig.473: Repertori d'escudelles de galatí.
Barcelona, segon quart s. XVII.
Procedeixen de la Plaça Gran (Mataró).
Bibliografia: CERDÀ, 2001.

9.7. LLORENS PASSOLES I COSTADA, I LA SEVA PRODUCCIÓ

Llorenç Passoles és, sens dubte, el mestre escudeller barceloní més estudiat; fins i tot té entrada pròpia a *viquipèdia*³¹⁶. Va ser un dels membres de la confraria de sant Hipòlit dels escudellers que va sobreviure a la crisi demogràfica de mitjan segle XVII. La seva activitat professional se situa, doncs, a cavall de la primera i de la segona meitat de segle, si bé actualment es coneix molt millor la producció més tardana, que no pas la primerenca, de manera que la imatge que tenim del seu estil pictòricodria estar distorsionada, com tractarem d'argumentar.

Que deuria tractar-se d'un mestre escudeller amb una certa notorietat social més enllà de l'aspecte merament professional, ho acredita el fet que l'any 1651 s'esmenta el seu nom als *Dietaris de la Generalitat* (VI-1140):

«Dicto die Laurentius Passoles, scutellarius, civis Barchinonae, etatis quadraginta duorum annorum, citatus et juratus et interrogatus super contentis in dicta supplicatione dixit: 'Lo que jo puch dir en dita supplicació és que la ciutat de Barcelona està infecte del pestilent contagi ab molt gran augment y mortaldat de moltes persones, per lo qual, als denou de abril, me isquí de dita ciutat per deslliurar-nos de dit contagi.

«Y és cosa pública y notòria que, per rahó de dit contagi, lo comers de dita ciutat de Barcelona està llevat y ha cessat en totes parts de Cathalunya, y tinch per cert que, havent cessat lo comers de dita ciutat, cessa també, y de necessitat, en quant ha la gent que són fora lo poder començar en dita ciutat sens evident perill de dit contagi, y assò dich saber per las rahons sobreditas de ser-me'n hanat y altrament ser cosa pública y notòria la del contagi y ha en dita ciutat de Barcelona'.

«Yo Gerònim Galí firmo la present deposició per lo dit Lorens Passoles, per no saber de scriurer».

Sabem, doncs, que va néixer l'any 1609, i que el 1651 encara no sabia escriure. Durant alguns mesos es va absentar de Barcelona a causa de la pesta i se'n va anar a viure a Girona.

Gràcies a la documentació notarial i parroquial, hem pogut documentar moltes dades biogràfiques seves, inèdites fins ara.

Va ser mestre escudeller i rajoler de rajola de València, natural de Barcelona, fill de Miquel Passoles, escudeller, també de Barcelona, i de Paula Costada. Tenia la seva residència al carrer dels Escudellers (també anomenat dels Ollers Blancs) i carrer de la Marededéu (o de Na Sagra), en unes cases amb obrador amb dos portals, un a cada carrer. Fou parroquià de Sant Jaume apòstol³¹⁷. Se'l coneix sobretot per les seves obres a la Casa de Convalescència (Barcelona) i al convent de Sant Francesc (Terrassa), ambdues, realitzades quan ja era una persona d'edat avançada per a la seva època. Estimem, però, que ja deuria estar en actiu com a escudeller a l'època del seu primer matrimoni, l'any 1631.

No sabem on i amb quin va aprendre l'ofici. El més lògic seria pensar en l'obrador patern, però no necessàriament havia de ser així. De fet, les seves obres de joventut mostren semblances amb les que hem atribuït a Onofre Rodergues i a Lluís Castanyera. També, amb les obres anònimes atribuïdes al mestre de Cervera (plafons de Sant Antolí).

Hem pogut documentar mestres escudellers dotats d'un gran talent pictòric, cosa que els va permetre estar en actiu ja amb 16 anys, com va ser el cas de Josep Gual. Si aquesta precocitat es pogués demostrar en el cas de Llorenç Passoles, hauria realitzat les obres més primerenques durant la dècada dels anys 20/30 del segle XVII.

El 1631 va celebrar les seves esposalles amb Eulàlia, filla de Bernat Tàsies, paraire, natural de Barcelona, i d'Aldonça³¹⁸. Era cosa habitual que el mateix any de les esposalles els fadrins accedissin a la categoria de mestre, però en el seu cas ni ho podem assegurar ni desmentir, perquè no hem localitzat l'acta de l'examen. El 1633 va fer de testimoni en el nomenament d'Agustí Gochs, jove veler, com a procurador del mestre escudeller Salvador Serra, essent ell encara un "jove escudeller"³¹⁹. Sembla doncs, que aleshores seria fadrí i, per tant, no disposaria d'obrador propi. Aquesta relació amb Salvador Serra és interessant, perquè el taller dels Serra tenia una llarga tradició en el tema de l'elaboració de rajola de València, tradició que es remuntava al segle XVI. Salvador Serra va col·laborar professionalment amb Lorenzo de Madrid.

Després de la mort de la seva primera esposa, el 1638, va signar nous capítols matrimonials amb Maria Ferrera³²⁰. Uns mesos després va nomenar procurador a Miquel Passoles, el seu pare, per poder cobrar certes quantitats de diners que li devien³²¹. Maria Ferrera era filla d'Antoni Ferrer, pagès, de Torrella de Foix, i d'Elisabet³²².

Sembla, doncs, que durant la dècada dels anys 30/40 ja estaria en actiu, professionalment parlant.

L'any 1640 el seu pare Miquel Passoles deuria estar greument malalt o impedit, ja que, segons diu la documentació escrita, per no poder servir en el càrrec de clavari de la confraria fou necessari substituir-lo.

Segurament, entre el 1638, any del seu segon matrimoni, i el 1640 es deuria fer càrrec de l'obrador patern i, per tant, seria quan va accedir al mestratge. Uns anys més tard ja feia gestions administratives relacionades amb l'obrador. El 1643 va nomenar procurador a l'escudeller Antoni Reus per certs assumptes relacionats amb el cobrament de diners³²³. L'any 1644 va elaborar 1.400 rajoles destinades a la capella de Sant Pacià a l'església de Sant Just i Sant Pastor, per les quals li van pagar 33 lliures i 12 sous³²⁴.

El 1645, essent procurador de Joan Saveric, de la ciutat

318. ACB, Esposalles, vol. 76, fol. 21r.
319. AHPB, Esteve Gilabert Bruniquer, *Manuale seu prothocollum actorum*, 1631, desembre, 30 - 1632, desembre, 23, fol. 152v.
320. AHPB, Dídac Vilaseca, *Liber capitulorum matrimonialium*, 1635, novembre, 11 - 1659, abril, 5.
321. AHPB, Rafael Joan Cellarés, *Tercium manuale contractuum*, 1637, desembre, 28 - 1638, desembre, 24.
322. ACB, Esposalles, vol. 79, fol. 65v.
323. AHPB, Pau Passoles, *Octavum manuale sive protocollum*, 1642, desembre, 25 - 1643, desembre, 23, fol. 168r-168v.
324. APSJP, Llibre 54. Dades rebudes de Sant Pacià (1638-1759), fol. 21. Joan Santanach va calcular que la superfície per decorar amb rajoles seria d'uns 268.620 cm², que correspondrien a les 1.400 rajoles de València que s'esmenten a l'encàrrec. Això vol dir, segons ell, paviment i parets laterals. Probablement el paviment seria a base de rajola de cartabó blanc i verd, com encara es pot veure a la capella de sant Bartomeu, al monestir de sant Cugat del Vallès.

316. https://ca.wikipedia.org/wiki/Llorenç_Passoles.

317. Malauradament la major part de la documentació d'aquesta parròquia ha desaparegut. La que queda es troba a l'Arxiu Diocesà de Barcelona.

d'Anglès, va llogar una botiga a Joana Bastons, revenedora³²⁵. Uns mesos després va nomenar procurador a Amador Soler, escudeller, per a certs assumptes a Barcelona que no es detallen en el document³²⁶.

L'any 1646 va ser important per a la vida de Llorenç Passoles, perquè va morir el seu pare i perquè s'esmenta el seu nom en una reunió dels mestres de la confraria dels escudellers. En el supòsit que hagués estat nomenat mestre l'any 1646, les seves obres anteriors –per exemple, la de Sant Just i Sant Pastor– les hauria elaborat, o bé a l'obrador patern, o bé en la d'un altre mestre escudeller³²⁷.

El 1646 va subscriure un pacte, juntament amb vuit escudellers més, per a obtenir terra d'escudeller³²⁸.

El 1649 la seva esposa Maria va ser padrina en el bateig d'un fill de Domènec Dalmau, escudeller, a Sant Just i Sant Pastor³²⁹. El 5 de juny 1650 Llorenç Passoles va declarar que el 19 d'abril del 1650 havia marxat de Barcelona per causa de la pesta. La declaració la firma Jeroni Galí perquè ell no sabia escriure³³⁰, però el dia 5 de juny del mateix any ja tornava a ser a Barcelona. El 31 de juliol va assistir al consell general de l'església de Sant Jaume³³¹.

El 24 de febrer de 1660, combregar a Josep Espinós, jove escudeller, a casa Passoles³³². El 1664-1665 fou clavari de la confraria³³³. L'any 1664 l'escudeller Amador Soler li va fer una donació *inter vivos* consistent en un obrador d'escudeller, de manera que, potser, en disposaria de dos: el patern (?) i el que li va donar Amador Soler. L'any 1668 va cedir aquest obrador al seu fill Pau Passoles, que el va retenir des del 1668 al 1690.

Les relacions professionals entre Llorenç Passoles i Amador Soler són molt interessants. Tretze anys abans de l'esmentada donació (any 1651) se li havia encarregat a l'escudeller Amador Soler la realització d'un gran conjunt de rajoles destinades al claustre del convent de la Mercè. Es conserva el document amb els termes dels pactes, però sabem que aquest projecte no es va realitzar aleshores, sinó que el va dur a terme Llorenç Passoles anys més tard. Quan se li va oferir a Amador Soler aquest encàrrec, no disposava d'obrador propi, sinó que en tenia un a títol de lloguer que era propietat de l'escudeller Francesc Pasqual, obrador que li havia llogat per cinc anys (1648-1653). Sembla, doncs, que entre 1653 i 1664 el deuria haver comprat Amador Soler, ja que el va cedir a Llorenç Passoles. Per què no se li va encarregar directament a Llorenç Passoles la realització del gran conjunt de la Mercè i, en canvi, es van sol·licitar els serveis d'Amador Soler, que no disposava d'obrador propi? Per què Amador Soler no va arribar

fer l'encàrrec de la Mercè i li van donar l'encàrrec a Llorenç Passoles, uns 20 anys més tard?

El 1670 Llorenç Passoles va ser nomenat prohoms en cap de la confraria³³⁴.

El 23 de desembre de 1670 foren pagades a Llorenç Passoles, de part dels consellers de Barcelona, 20 lliures per un plafó de rajoles de València que duia pintades les armes de la ciutat, amb celada i corona, dues figures de tenants i trofeus de guerra. Aquest plafó estava col·locat a l'enfront de l'escala que unia dos desnivells del pati de la Casa del Comú³³⁵. El plafó havia de ser important. Si tenim en compte que l'any 1644 li havien pagat les rajoles de la capella de Sant Pacià a 24 lliures el miler, les vint lliures que li van pagar pel plafó amb les armes de la ciutat suposarien més de 800 rajoles. Suposem que anava inclosa a l'encàrrec tota la rajola de mostra que acompanyaria al plafó principal.

El 1673 s'esmenta en una reunió de la confraria³³⁶ i el 1674 va ser nomenat de nou prohoms en cap³³⁷. El 1678 s'esmenta entre els signants d'una concòrdia entre els confreres de la confraria dels escudellers i els de la confraria dels ollers, gerrers i rajolers³³⁸. El 1679 va ser nomenat altra vegada prohoms en cap³³⁹.

L'any 1683 va morir *ab intestato*. En el moment de la mort només tenia un únic fill: Pau Passoles, escudeller. El 9 de setembre de 1683 es va realitzar l'inventari dels seus béns³⁴⁰. El 14 de gener de 1694 es va produir l'òbit de Paula Passoles, vídua de Llorenç Passoles³⁴¹. L'endemà es va fer l'inventari dels seus béns³⁴².

Les dades biogràfiques demostren que Llorenç Passoles va ser un personatge d'una llarga existència: del 1609 al 1683, 74 anys, quan l'esperança de vida se situava, aleshores, al voltant dels 55-60 anys. La seva activitat professional abasta unes cinc dècades, que és un període de temps prou llarg com per justificar una més que possible evolució del seu estil pictòric. Per això hem advertit que el Passoles que coneixem és el de la seva darrera època, però poc sabem de la manera de pintar del Passoles dels seus 20-25 primers anys.

Una de les obres més controvertides de Llorenç Passoles va ser la que se li va encarregar per al convent de la Mercè (Barcelona). No s'ha conservat. En 1651 el pare Miquel Claramunt, administrador de les obres del claustre del convent de la Mercè (Barcelona) va contractar amb l'escudeller Amador Soler les rajoles per a tot el claustre: 17 espais grans i 17 petits, amb escenes de la vida de la Mare de Déu, màrtirs, confessos i

325. AHPB, Pau Passoles, Manual, 1644, desembre, 27 - 1645, desembre, 22.

326. AHPB, Pau Passoles, Manual, 1644, desembre, 27 - 1645, desembre, 22.

327. AHPB, Francesc Josep Fontana, Plec de documentació relativa a diverses confraries, 1626 - 1650.

328. AHPB, Pau Passoles, Manual, 1644, desembre, 27 - 1645, desembre, 22. Aquest tipus de pactes els feien els tres prohoms juntament amb altres mestres que eren elegits pels mateixos prohoms. No vol dir que els vuit mestres actuessin al marge de la confraria.

329. APSJP, Baptismes, vol. 7.

330. *Dietaris de la Generalitat*, vol. VI, anys 1644 - 1656, pàg. 1140.

331. AHPB, Pau Passoles, Manual, 1649, desembre, 30 - 1650, desembre, 19

332. ADB, Sant Jaume. Funeràries, vol. 41.

333. AHCB, Gremial, Diversos, vol. 15.

334. AHCB, Gremial, Diversos, vol. 15.

335. AHCB, Deliberacions, fol. 22; Bruniquer, IV-40.

336. AHPB, Francesc Lentisclà, *Trigesimum quintum manuale contractuum et instrumentorum*, 1673 - 1673.

337. AHCB, Gremial, Diversos, vol. 15.

338. AHPB, Josep Güell, *Primus liber concordiarum*, 1672, març, 7 - 1679, desembre, 16.

339. AHCB, Gremial, Diversos, vol. 15.

340. AHPB, Pere Màrtir Llunell, *Sextus liber inventariorum et encantum*, 1678, gener, 26 - 1684, desembre, 5.

341. ACB, Òbits, vol. 5.

342. AHPB, Francesc Topí i Comes, *Inventaris y encants*, 1687, febrer, 8 - 1725, agost, 26.

sants de l'ordre mercedària. Per a això s'hi havien de destinar ni més ni menys que 424 £, però sembla que Amador Soler no va arribar mai a materialitzar l'encàrrec. El 1664 Amador Soler va traspasar el taller a Llorenç Passoles.

L'any 1673 va ser encarregada a Llorenç Passoles la realització de 19 "quadres de rajola de València" amb la vida de la Mare de Déu, en medalles. Entre aquestes medalles havia de col·locar rajoles amb fullatges. A més, havia d'omplir els 16 espais buits entre les pilastres i decorar l'escala amb més fullatges. El preu estimat de les obres fou de 800 lliures barcelonines, gairebé el doble que l'encàrrec frustrat fet a Amador Soler anys abans. Se li va concedir un any i mig per realitzar-les.

Aquesta gran obra actualment no es conserva. No se sap què li va passar al conjunt de rajoles a partir de l'any 1835, quan es van exclaustar els monjos del monestir i es va convertir l'edifici en un casino militar i, després, en seu de la capitania general. El 1880 es van fer diverses cales a la paret per veure si quedaven rajoles sota les capes de calç, però sense resultats [BASSEGODA 1991: 291-301].

Des fa temps s'assegura que un plafó, ara al Museu Vicenç Ros (Martorell), procedeix de l'antic convent de la Mercè de Barcelona i, per tant, seria tot el que queda de l'encàrrec fet a Llorenç Passoles. Mostra la Mare de Déu de la Mercè, amb Sant Ramon de Penyafort, Sant Pere Nolasc i el rei Jaume I. Aquest plafó procedeix de Mallorca i va ser adquirit per Vicenç Ros i Batllell a la dècada dels 50 del segle XX. Ara bé, no hi ha cap prova que l'esmentat plafó provingui del monestir de mercedaris de Barcelona. Per altra part, l'estil del dibuix no té absolutament res a veure amb el de Llorenç Passoles, per la qual cosa hem de desmentir categòricament que es tracti d'una obra sortida del seu obrador.

Molt més conegudes i divulgades són les decoracions de rajoles fetes per Llorenç Passoles per a la Casa de la Convalescència (Barcelona) així com les destinades al convent de Sant Francesc (Terrassa) que varen servir de base a la tesi doctoral de Silvia Canalda [CANALDA, 2003].

Quant als plafons de Terrassa, Salvador Alavedra en va fer un estudi crític comparatiu amb els de la casa de Convalescència de Barcelona [ALAVEDRA, 1976].

Abans de comentar algunes de les obres que li atribuïm, és necessari tractar dels plafons que hi havia a l'aiguamans de can Banyadó, que per a la seva realització es varen usar uns estergits que també va usar Llorenç Passoles en algunes de les obres que suposem sortides del seu obrador.

9.7.1. L'AIGUAMANS DE CAN BANYADÓ (BARRI DE POMAR, BADALONA)

Conegut gràcies a unes fotografies en blanc i negre, va ser desmuntat cap el 1951-1952 per un tal Sr. Rossell, que va repartir les peces entre diferents col·leccionistes, segons consta al revers d'una foto que pertanyia a la col·lecció del Sr. Cuyàs, historiador de Badalona, dipositada ara al fons del Museu de Badalona.

Quan fou especejat, les parts van anar a parar a llocs diferents. Les hem localitzat a diverses col·leccions:

a El fris amb una batalla naval, datat del 1648.

Es pot reconèixer en unes fotos en blanc i negre del fons de l'Institut Amatller d'Art Hispànic (Arxiu Mas) i del Museu de

Badalona (fons Cuyàs). Aquest plafó de rajoles es conservava a la col·lecció Roviralta (Villa Santa Clotilde, Lloret de Mar). Ara és a Suïssa, en mans dels seus hereus. Va ser documentat, al seu dia, per Batllori i Llubia [BATLLORI, LLUBIA, 1949: 29]; posteriorment, per Ainaud [AINAUD, 1952: 40], Cirici [CIRICI, 1977: 248], Clopas [CLOPAS, 1991: 70-71] i darrerament, Telese [TELESE, LLORENS, VOIGT, 2012: 114-17]. Està compostat per 68 rajoles, distribuïdes en 17 columnes i quatre fileres. En tres quartes parts del fris s'hi veu una batalla naval entre dues fragates que enarboren banderes amb simbologia cristiana contra unes galeres que estan a dreta i esquerra, que enarboren banderes amb la Mitja Lluna. Al quart superior del fris s'hi aprecia el cel, la data del "1648" i les inicials "A.C.P."

El plafó de la batalla naval estava situat a la part alta d'una cambra on hi havia l'aiguamans; per tant, tot sembla indicar que estava al menjador de la casa o s'hi va posar procedent d'un altre lloc. Crida l'atenció el fet que a les fotos antigues no es veu complet aquest fris.

La part de la dreta sembla tapada per l'arrebossat de la paret. Hi falta gairebé la galera dreta, sencera. També s'hi aprecia una rajola que sembla mostrar una cara, que no sabem on ha anat a parar. Una de les rajoles de la galera de la dreta ocupa el lloc que correspondria a les rajoles de mostra, com les que hi ha al costat esquerre del l'aiguamans. Per tant, sembla que en algun moment, el plafó de la batalla naval va ser parcialment desmuntat o adaptat a un lloc que potser no era l'original. En qualsevol cas, les inicials A.C.P. corresponen al nom i cognom del propietari del mas.

L'any 1648 el propietari era Antoni Banyadó Arnau. Aquell mateix any es va casar el seu germà, el doctor Bartomeu Banyadó amb Anna Maria Bonadona. A la mort d'Antoni, l'any 1651, sense descendència, Bartomeu Banyadó es va convertir en el nou propietari. Antoni Banyadó era pagès. Potser, la lletra final "P" fes referència al seu ofici.

Les primeres notícies que es tenen d'aquesta masia daten del 1492. Se sap que l'any 1648 es va reformar la torre de defensa de 12 metres d'alçada i altres estances del mas. Per tant, la data del plafó no faria al·lusió a cap batalla naval en concret.

No disposem d'una foto amb detall d'alguns elements de la composició. Per exemple, els núvols semblen puntillats, però creiem que no es tracta de núvols, sinó de bandades d'ocells, una manera de representar-los que observem també en el plafó dels "gats i les rates".

b El fris amb una batalla entre dos cavallers.

Durant anys, a la col·lecció del Sr. Josep Iglesias, a Les Brucardes (Sant Fruitós de Bages, el Bages). Està format per set columnes i dues fileres.

Com es pot apreciar a la foto en blanc i negre, quan era encastat a la paret de la masia duia una sanefa de volutes confrontades, del model que més endavant s'utilitzarà a l'obrador dels Reig. De tota manera no podem assegurar que es tracti de la sanefa original, perquè el conjunt està alterat. Actualment duu una sanefa diferent, un model atribuït a l'obrador de Llorenç Passoles. La sanefa de volutes enfrontades que es veu a la foto en blanc i negre està truncada per una doble filera de rajoles d'oficis, però continua després per la part inferior. A les parets laterals de l'interior de l'aiguamans s'hi aprecia -encara que amb certa dificultat- un model de rajola de mostra, que és el mateix model que hi ha

Fig.474: Plafó de la Mare de Déu del Roser, entre Santa Madrona i Santa Eulàlia.

Atribuït a Llorenç Passoles.

Barcelona, vers 1648.

Museu Marítim de Barcelona.

als laterals exteriors. Tot sembla indicar que aquest model de rajola entapissava el fons de l'aiguamans i acompanyava el plafó situat a la part més inferior.

Al nostre parer, el plafonet de la batalla entre dos cavalls, les rajoles d'oficis i la sanefa de volutes confrontades s'hi deurién posar posteriorment, substituint les rajoles de mostra de les quals només se'n veuen algunes encara *in situ* i altres als costats descollocades. De fet, el plafonet dels dos cavallers recorda molt l'estil pictòric de Llorenç Passoles, amb el clàssic cel dibuixat en forma d'una ampla franja blava.

c) El plafó de la Mare de Déu del Roser, Santa Madrona i Santa Eulàlia. Està format per 8 columnes i cinc fileres. En total, 40 rajoles. Va ser una donació del Sr. Sala al Museu Marítim de Barcelona, on encara es conserva, a la reserva. Si observem la imatge de la Mare de Déu del Roser podrem apreciar que respon al mateix estèrmit fet servir per dibuixar les altres imatges del Roser i del Carme que hem atribuït a Llorenç Passoles. Quant a la mostra associada al taller del plafó de la Mare de Déu del Roser, Santa Eulàlia i Santa Madrona, correspon al model Miquel IV-20.

9.7.2. EL FRONTAL DE L'ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANTA MARIA DE PALAU-SOLITÀ I PLEGAMANS

Frontal format per 16 columnes i 7 fileres: 112 rajoles.

El magnífic frontal d'altar de l'església de Palau-solità i Plegamans és l'única obra firmada de Llorenç Passoles, que es coneix, de moment. Per això és interessant mostrar alguns detalls de l'estil pictòric que caracteritza l'obra de Llorenç Passoles en un període de la seva producció que sembla

Fig.475: Antiga fotografia de l'aiguamans de Can Canyadó.

Atribuït a Llorenç Passoles.

Barcelona, vers 1648.

Foto: Museu de Badalona.

anterior al grans conjunts coneguts, com els de Valls, Terrassa o Barcelona, tots tres, de les dues darreres dècades de la vida del mestre barceloní

El frontal està en un magnífic estat de conservació. No s'ha

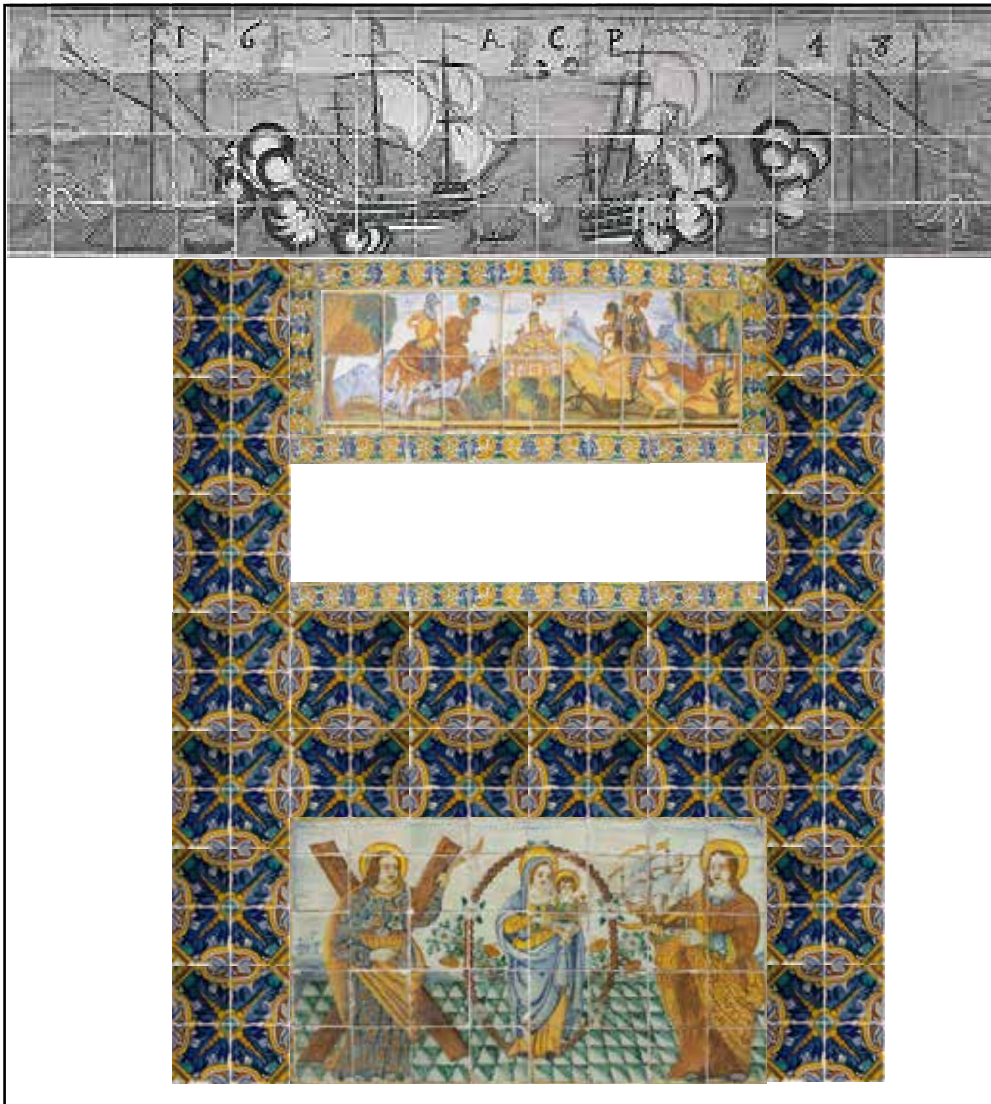

Fig.476:Reconstrucció de l'aiguamans de Can Banyadó (Badalona), desfet vers l'any 1952.

Fig.477: Model de rajola quadrada de quart corresponent a la mostra Miquel IV-20, el mateix model triat per Gabriel Creyssels (1644-1653) per a la seva casa a Mèze (França). Apareix juntament amb el model Miquel V-8, que també es va usar a l'obrador de Jeroni Gual a l'inici del segle XVIII. Mostra unes fulles d'acant en diagonal, cartutxos el·líptics als costats i rombes a les cantonades. Recorda el model Pérez Guillén 128. Estilística barroca.

Fig.478: Detall del frontal de can Banyadó (Badalona) pintat per un mestre escudeller seguint un estil semblant al d'Onofre Rodergues.

Fig.479: Detall del frontal de l'església de Palau-solità firmat per Llorenç Passoles. Va usar el mateix estergit, però l'estil és diferent.

Fig.480: Frontal d'altar amb la Mare de Déu del Roser entre sant Francesc d' Assís i santa Clara d'Assís.

Barcelona, mitjan s. XVII.

Capella del Roser. Església parroquial de Santa Maria de Palau-solità i Plegamans.

Bibliografia: ALBERTÍ, 1993:38-48.

localitzat cap document referent a l'encàrrec del frontal, cosa que hauria estat molt útil per precisar-ne la datació.

Com es pot observar a la foto en blanc i negre de l'interior de l'església, originalment el frontal era l'altar major; posteriorment fou arrancat i adossat a l'altar d'una capella situada al costat esquerre de l'església parroquial, on es troba actualment.

El frontal està dedicat a la Mare de Déu del Roser. L'estergit amb el qual es va perfilar la imatge és el mateix que va usar Llorenç Passoles en altres composicions seves. Podria ser que s'hagués inspirat en la portada del llibre de privilegis de la confraria dels hostalers i taverners de Barcelona. A cada costat de las figura del Roser hi ha un sant de l'orde franciscana: l'estigmatització de Sant Francesc i Santa Clara d'Assís.

No hem trobat dades que puguin servir d'orientació per poder precisar la cronologia del frontal. Tota la informació que es troba a la xarxa no fa altra cosa que repetir el mateix, una i altra vegada. L'any 1674 es va fer el campanar.

Segons la fitxa del museu, procedeix del monestir de l'Estany. Aquesta dada té un gran valor. Josep Gudiol explica que, l'any 1660, es pagaren 11 lliures per uns pallis de rajola de València destinats als altars de sant Antoni i sant Isidre, i que l'any 1664 Llorenç Passoles va cobrar 7 lliures per un altre frontal de rajola de València col·locat a l'altar de sant Josep de la mateixa església monacal [GUDIOL, 1918: 369].

És a dir, que als inicis de la dècada dels anys 60 del segle XVII es varen posar tres pallis de rajola de València al monestir de Santa Maria de l'Estany d'un dels quals es coneix el nom de l'autor: Llorenç Passoles. El frontal del Museu de Vic, procedent del mateix monestir, mostra el mateix model de Mare de Déu del Roser que el frontal de Palau-solità i Plegamans firmat per Llorenç Passoles. No hi ha cap dubte, doncs, que l'autor del frontal vigatà també seria Llorenç Passoles.

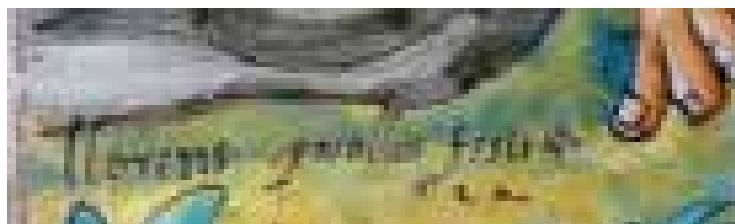

Fig.481: Signatura de Llorenç Passoles situada a l'angle inferior dret del frontal d'altar: "Llorens Pesollas fesit".

Fig.482: Antiga foto de l'altar major de l'església de Palau-solità i Plegamans, on es pot veure l'emplaçament original del frontal.

Fig.483: La Mare de Déu del Roser amb el Nen, i Santa Marta. Portada del Llibre de Privilegis de la confraria de Santa Marta dels hostalers, taverners i aventurers (ARTÍS, SOLERVICENS, 1945).

Fig.484: La Mare de Déu del Roser. Barcelona, mitjan s. XVII. Atribuït a un taller de l'època de Llorenç Passoles. Col. particular.

Fig.485: La Mare de Déu del Carme amb el Nen. Atribuït a un taller de l'època de Llorenç Passoles. Barcelona, mitjan segle XVII. Col. particular

Fig.486: La Mare de Déu del Roser amb el Nen. Atribuït al taller de Llorenç Passoles (vers 1634-1682). Barcelona, mitjan segle XVII. Procedeix de Sant Martí de Maldà. Museu Diocesà de Tarragona (Tarragona), núm. ref.: Bibliografia: CERDÀ, 2007: 23-26.

Fig.487: *La Mare de Déu del Roser amb el Nen.*

96,5 x 179,5 cm.

Barcelona, vers 1660-1670.

Atribuït a Llorenç Passoles. Provenent de l'Estany (Bages). Havia estat a l'església de Santa Maria de Caselles (Bages).

Museu Episcopal de Vic, ref.: MEV 8279, 24294.

9.7.3. FRONTAL DE LA MARE DE DÉU DEL ROSER (MONESTIR DE SANTA MARIA DE L'ESTANY)

Frontal d'altar format per 7 fileres i 13 columnes.

Una atenta observació del frontal indica que la imatge central amb la representació de la Mare de Déu del Roser amb el nen Jesús correspon, efectivament, al frontal en qüestió i que no ha estat una interpolació posterior. Les rajoles que mostren un brodat que penja són les originals, ja que els trams de color ocraci i verd concorden perfectament amb els trams veïns que els hi queden tant a seva dreta com a l'esquerra.

Això és interessant, perquè permet atribuir al taller de Llorenç Passoles els models de mostra que s'aprecien a la imatge del frontal, a base de dodecaedres mixtilinis.

L'estergit amb què es va perfilar la imatge de Maria es correspon amb el mateix model que s'aprecia a les fig.483 a 486. Aquesta última mostra, també, el mateix tipus de cel, consistent en una ampla banda blava tallada en línia recta, característica molt definidora de l'estil de Llorenç Passoles.

La cronologia que atribuïm al frontal seria, al nostre parer, la mateixa dels encàrrecs que li varen efectuar a Llorenç Passoles: l'any 1664 se li va pagar un frontal de rajola de València col·locat a l'altar de sant Josep. L'any 1660 foren pagades a un escudeller, el nom del qual no s'indica, els pal·lis posats als altars de sant Antoni i de sant Isidre al mateix monestir de Santa Maria de l'Estany [BATLLORI, LLUBIÀ, 1949: 133].

Fig.488: La Mare de Déu del Roser, St. Francesc d'Assís i St. Antoni de Pàdua.

Barcelona, segona meitat s. XVII (ca. 1660- abans del 1683).

Atribuït a Llorenç Passoles.

Museu Vicenç Ros (Martorell).

9.7.4. FRONTAL DE LA MARE DE DÉU DEL ROSER, SANT FRANCESC D'ASSÍS I SANT ANTONI DE PÀDUA

En el museu Vicenç Ros (Martorell) es conserva un frontal d'altar sencer format per 8 fileres i 15 columnes.

S'hi representa a la Mare de Déu del Roser amb el nen Jesús, entornat per sant Francesc d'Assís i sant Antoni de Pàdua.

Són, sens dubte, dos dels sants més populars de l'època, ambdós, franciscans, per la qual cosa és molt probable que l'origen del frontal fos un convent d'aquesta orde mendicant.

Als dos sants se'ls representa de la manera que s'han fet més populars: amb el nen Jesús i un liri (sant Antoni de Pàdua) i de genolls rebent l'estigmatització (sant Francesc d'Assís).

Entre les figures s'hi aprecien unes grans plantes d'amples fulles verdes, absolutament prescindibles i que, potser, es varen pintar degut a la necessitat de fer un frontal d'una determinada amplària que encaixés al lloc on es deuria posar.

La Mare de Déu del Roser amb el Nen estan dins d'una màndorla formada per les denes del roser, com sol ser habituals en els frontals d'altar barcelonins.

L'estergit usat per perfilar la figura de Maria amb el nen és del mateix tipus que hem vist en exemples anteriors.

També ho és la manera de representar el cel, amb una ampla banda blava.

Algunes rajoles estan mal col·locades.

*Fig. 489: La Mare de Déu del Roser, Sant Francesc d'Assís i Sant Esteve.
94 x 177 cm.
Barcelona, segona meitat segle XVII (ca.1660-1683).
Atribuït a Llorenç Passoles.
Procedència desconeguda.
Col. particular.*

9.7.5. FRONTAL DE LA MARE DE DÉU DEL ROSER, SANT FRANCESC D'ASSÍS I SANT ESTEVE

Frontal format per 7 fileres i 13 columnes.

S'hi aprecien les figures de la Mare de Déu del Roser entre sant Francesc d'Assís i sant Esteve, màrtir.

La representació de la Mare de Déu amb el nen Jesús està perfilada amb el mateix estergit que hem vist en els frontals anteriors. La de sant Francesc, també (vegeu fig. 488). En canvi, la representació de sant Esteve és molt més infreqüent. Se'l representa com a diaca, amb dalmàtica, amb un llibre (el Nou Testament) i tres amb tres pedres (va morir lapidat).

Es desconeix el lloc de procedència del frontal.

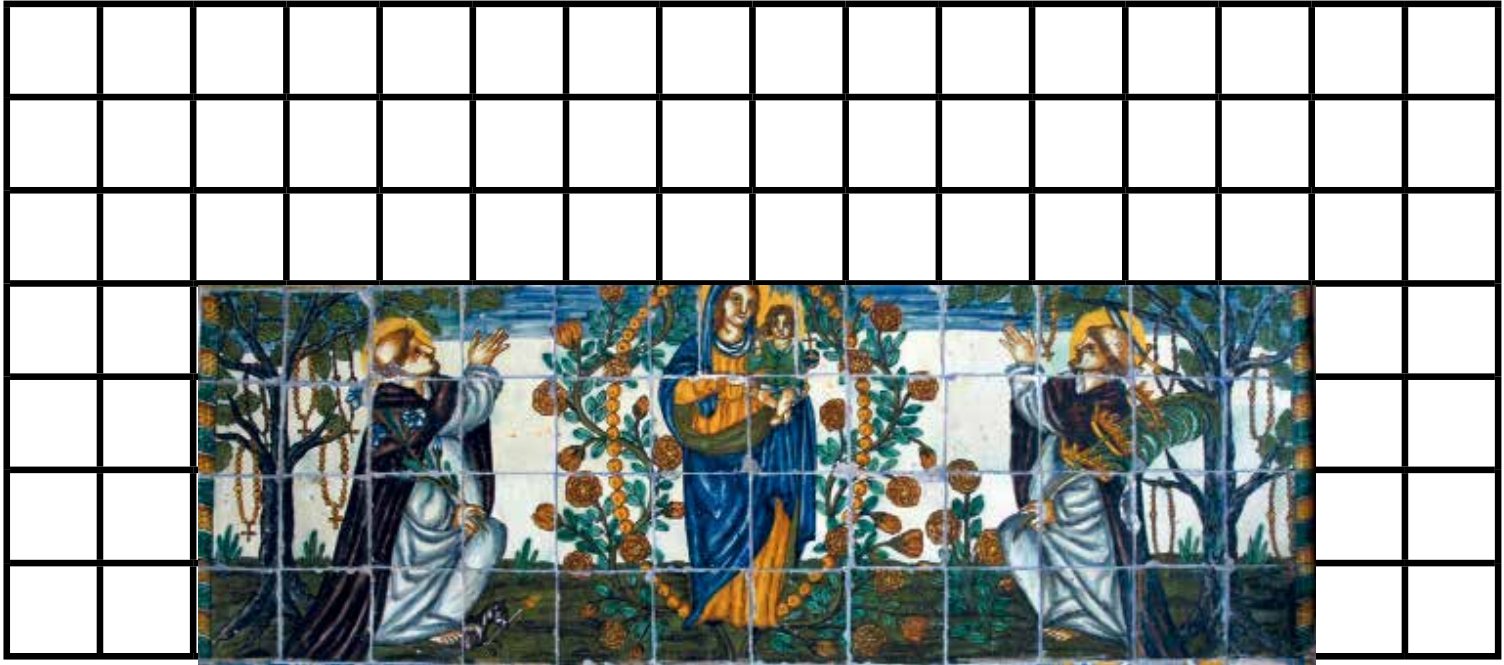

Fig.490: *La Mare de Déu del Roser, Sant Domènec de Guzman i Sant Pere de Verona.*

57 x 157 cm.

Barcelona, segona meitat segle XVII (vers 1675-1683).

Atribuït a Llorenç Passoles.

Cau Ferrat (Sitges), ref.: 30.210.

Bibliografia: ALBERTÍ, 2000: 46; CERDÀ, 2005: 45, fig. 43.

9.7.6. FRONTAL D'ALTAR AMB LA MARE DE DÉU DEL ROSER, ENTRE SANT DOMÈNEC DE GUZMAN I SANT PERE DE VERONA

Composició formada, originalment, per 7 fileres i 16 columnes. Actualment està mutilada: només es conserven 4 fileres i 12 columnes.

Al centre, la imatge de la Mare de Déu del Roser amb el Nen, dins d'una màndorla formada per les denes del rosari entre les quals es recargolen les branques d'uns rosers.

A cada costat, dos sants corresponents a l'orde dominicana: a l'esquerra de l'espectador, sant Domènec de Guzman, fundador de l'orde, acompanyat del seu gos. A la dreta, sant Pere de Verona, amb la palma amb tres corones que representen les tres virtuts teologals: la Fe, l'Esperança i la Caritat.

És de destacar la representació de dos arbres, un a cada costat, plens de rosers que pengen de les branques.

El frontal deu provenir d'alguna església consagrada a la Mare de Déu del Roser, segurament d'un convent de l'orde dels pares predicadors.

Fig.491: Frontal amb Nostra Senyora dels Àngels anomenada de Porciúncula.

117 x 175 cm.

Barcelona, mitjan s. XVII.

Atribuït a Llorenç Passoles.

Museu Comarcal de Manresa, núm. ref.: 3.083.

9.7.7. FRONTAL DE NOSTRA SENYORA DELS ÀNGELS

Frontal d'altar format per 9 fileres i 13,5 columnes. La decoració està estructurada en cinc rectangles verticals. En el central, la imatge resplendent de Nostra Senyora dels Àngels, dempeus, envoltada de núvols blau. Està sostinguda per dues parelles d'angelets a cada costat. Als seus peus es poden veure els caps alats de tres querubins, entre núvols³⁴³.

No duu cap atribut que la identifiqui. Mira cap el front amb les mans en senyal d'oració. A la part inferior s'hi aprecia un paisatge ple d'elements vegetals i florals.

A cada costat del rectangle central hi ha la mateixa decoració: en primer lloc, un rectangle amb rajoles de mostra del tipus Miquel IV-15 i, als laterals, cercells amb tres grans flors als extrems, vistes de costat, la mateixa decoració del fris superior.

Com és habitual, entre el fris superior i la decoració frontal s'hi representa una decoració inspirada en un brodat que simula el caient de les estovalles de l'altar.

Recorre tot el perímetre del frontal una successió d'oves

plenes de petites línies creuades en diagonal, i puntets.

Al santuari de la Mare de Déu de la Salut o de Viladordis s'hi feien processons per demanar salut en època de pesta. Per això deduïm que el frontal d'altar amb la imatge de la Mare de Déu, que és indubtablement de mitjans del segle XVII per l'estil general del conjunt, podria data, en concret, dels anys posteriors a l'epidèmia de pesta de 1651-1652, una vegada normalitzada la situació.

La Mare de Déu apareix, al centre de la composició, resplendent, entre núvol,s amb una cohort d'angelets al voltant.

A cada costat s'hi aprecien rajoles de mostra corresponents al model Miquel IV-15.

343. VILLEGAS MARTÍNEZ, F. (1983). *Santuari de la Mare de Déu de la Salut de Viladordis. Una història millenària*, pàg. 42. Manresa: Secció d'Estudis del CECB.

Fig.492: *La Immaculada, Sant Joan Baptista i Sant Ramon de Penyafort.*
95 x 178 cm.
Barcelona, vers 1673.
Atribuït a Llorenç Passoles.
Capella de Sant Joan Baptista (Viladellops, Olèrdola).

9.7.8. FRONTAL DE LA IMMACULADA, SANT JOAN BAPTISTA I SANT RAMON DE PENYAFORT.

Frontal d'altar format per 91 rajoles distribuïdes en 13 columnes i 7 fileres. Cada rajola fa 13,8 x 13,8 cm.

Al centre s'hi pot veure la Immaculada Concepció al damunt d'una mitja lluna i núvols. A la dreta de l'espectador hi ha la imatge de Sant Ramon de Penyafort i, a l'esquerra, la de Sant Joan Baptista.

Sant Joan és el sant titular de la capella, situada a l'antiga quadra de Viladellops, a Sant Miquel d'Olèrdola. Pertanyia a l'orde de Sant Joan de l'Hospital de Jerusalem. Per la seva part, Sant Ramon de Penyafort va néixer al castell d'Olèrdola, no gaire lluny de la capella.

La Immaculada, com també la Mare de Déu del Roser, era la imatge de la divinitat protectora de la família, de la llar, de les collites, etc.

Als peus de Sant Joan s'hi pot llegir una petita inscripció que diu, literalment, "Francehs Funtanal", que s'ha interpretat com el nom del mestre rajoler que va fer el frontal d'altar, però no és així.

Per les dades biogràfiques de què disposem, Francesc Fontanals deuria ser el pagès que l'any 1673 es va casar amb la vídua Caterina Planas, segons consta al llibre de capítols matrimonials del notari Ramon Bartomeu, a l'Arxiu de Vilafranca del Penedès. Aquest Fontanals deuria ser qui va pagar el frontal d'altar, potser per celebrar l'enllaç matrimonial esmentat.

La data del 1673 s'ajustaria perfectament amb l'estil del verterà Llorenç Passoles.

És evident que el nom està mal escrit, però sabem que l'any

Fig.493: *Detall del nom del comandatari.*

1651 Llorenç Passoles, malgrat ser ja un mestre escudeller de certa reputació, no sabia escriure.

El plafó permet veure amb detall els tipus d'elements vegetals que emprava Llorenç Passoles a les seves composicions —grans flors, gairebé tan altes com una persona—, la manera de dibuixar els rostres —uns nassos molt marcats—, la gamma de color utilitzada —en especial, el característic color verd poma que mostra el vestit de Joan— així com la manera de resoldre la línia del cel —en línia recta—, que és un tret característic de l'estil passolià tardà.

Les rajoles del fris superior estan posades, actualment, a la part inferior. Hem fet un fotomuntatge que permet restituir-les al lloc original per veure l'aspecte que tindria l'antependi, originalment.

Segons informació que se'ns va facilitar, el frontal fou arrencat durant la Guerra Civil (1936-1939) i va estar durant temps en una masia propera a la capella, fins que els actuals propietaris el van recuperar i posar davant de la mesa de l'altar.

Fig.494: *La Mare de Déu del Roser, entre Sant Domènec i Sant Josep.* Barcelona, segona meitat s. XVII (abans del 1682). Atribuït a Llorenç Passoles. Església de l'ex convent de Sant Domènec (Cervera). Museu Comarcal de Cervera.

9.7.9. FRONTAL DE LA MARE DE DÉU DEL ROSER, ENTRE SANT DOMÈNEC I SANT JOSEP.

Fontal d'altar format per 98 rajoles distribuïdes en 14 columnes i 7 fileres. Mostra la Mare de Déu del Roser, que ocupa el lloc preminent; sant Josep, a la seva dreta i, a l'esquerra, el fundador de l'orde, sant Domènec, impulsor del culte tant a la Mare de Déu del Roser com a sant Josep. No debades el frontal procedeix de l'antic convent de sant Domènec, de Cervera.

L'estergit amb el qual es va perfilar la figura central és un dels models que atribuïm a Llorenç Passoles, que, pel que es dedueix d'altres exemples, usaria al seu taller des de ben aviat. El plafó de la Mare de Déu del Carme, de la col·lecció Mascort, el fragment de frontal del Museu de Sabadell i el plafó de la Mare de Déu del Carme del Museu Diocesà de Barcelona són altres exemples d'obres atribuïdes a Passoles en els quals es va usar el mateix estergit. No obstant això, el frontal cerverí sembla una mica més tardà, contemporani a les obres fetes per Passoles per al convent de Sant Francesc (Terrassa) i per a la Casa de Convalescència, a Barcelona. He perdut la frescor de les obres cronològicament anteriors.

El model de rajola de mostra dels laterals correspon al model Miquel IV-24.

Fig.495: *La Mare de Déu del Roser.* Barcelona, segon terç del segle XVII. Atribuït al taller de Llorenç Passoles (?) Museu Diocesà de Barcelona, ref. 456.

9.7.10. EL PLAFÓ DE LA MARE DE DÉU DEL CARME

D'aquest plafó només disposem d'una fotografia molt dolenta. Podria tractar-se d'una obra primerenca de Llorenç Passoles o bé d'una producció coetània d'un altre taller barceloní, per exemple, el taller de Lluís Castanyera.

Fig.496: *La Mare de Déu del Carme*.
Barcelona, mitjan segle XVII.
Col. Mascort (Torroella de Montgri).
Bibliografia: CERDÀ, 2014, pàg. 301.

9.7.11. EL PLAFÓ DE LA MARE DE DÉU DEL CARME DE LA COL·LECCIÓ MASCORT

Aquest extraordinari plafó, al contrari del que podria semblar, no es tracta d'un frontal d'altar mutilat i embellit amb una sanefa perimetral postissa, sinó que es tracta d'una composició integral en origen.

La figura de Maria mostra, al seu darrere, la gruixuda banda blava, tan característica de la manera de fer de Llorenç Passoles per simbolitzar la línia del cel. Les flors de cada costat de Maria corresponen a clavells. Passoles les dibuixava exageradament grans, en comparació amb les figures humanes.

Les rajoles de mostra (els dos models que hi ha) també són molt característics de la seva producció.

L'estergit usat per dibuixar la imatge de Maria és el mateix que va emprar per dibuixar les figures de la Mare de Déu del Roser que es conserva al Museu de Sabadell i de la Mare de Déu del Carme, del Museu Diocesà de Barcelona.

Els models de rajoles de mostra complementari corresponent al Miquel V-9 i 10, i Miquel IV-22.

Per tot plegat, no tenim cap dubte en atribuir-li aquest plafó. Seria una obra que es datar dels anys centrals de la dissetena centúria.

9.7.12. LA MARE DEL DEÚ DEL ROSER DE SABADELL

Aquest frontal d'altar, ara mutilat, mostra l'emblema del Mont Carmel envoltat de retalls. A la part superior, una corona amb diamants i perles. A cada costat, un tenant en forma d'àngel. Sostenen una cinta que duu la inscripció: "*Zelo zelatus sum pro Domino, Deo exercituum*", que vol dir: "En consumeix el zel pel Senyor, Déu dels exèrcits", que és el lema de l'Orde del Mont Carmel.

Els carmelites descalços en van instal·lar a Mataró, en un convent les obres del qual s'iniciaren el 1583 i acabaren a l'inici

Fig.497: *La Mare de Déu del Roser* (fragment d'un frontal d'altar).
Barcelona, mitjan s. XVII.
Atribuit al taller de Llorenç Passoles.
Museu de Sabadell.

del segle XVII.

Com es pot apreciar, el plafó està incomplet, si bé al Museu de Mataró també es conserven altres rajoles que podrien formar part dels frisos superior i laterals amb les quals es podria mirar de refer la composició original.

Hi ha rajoles restaurades modernament.

Hem posat aquest frontal mataroní al costat del de la capella de Sant Pau (Casa de la Convalescència, Barcelona) perquè la decoració a base de motius vegetals fets amb estergit és molt semblant en ambdós casos. Es tracta d'uns motius pintats de groc que destaquen sobre el fondo blau intens

En el vestits dels dos angelets s'hi aprecia el color verd poma tan característic de moltes de les composicions del mestre Passoles.

Fig.498: Mostra l'escut del Mont Carmel, entre dos tenants. Barcelona, mitjan s. XVII (abans del 1683). Atribuït a Llorenç Passoles. Procedeix de l'antic convent de carmelites descalços de Sant Josep (Mataró). Museu de Mataró.

9.7.13. EL FRONTAL DEL CONVENT DE CARMELITES DE MATARÓ

Entre les obres atribuïdes a Llorenç Passoles inèdites hem de destacar aquest frontal procedent de l'antic convent de carmelites descalços de Sant Josep, actualment, església parroquial de sant Josep.

El frontal es deuria arrencar de l'emplaçament original durant els anys de la Guerra Civil (1936-1939). Està restaurat.

Al centre s'hi representa l'emblema del Mont Carmel, situat entre dos àngels que fan de tenants. Amb les seves mans agafen una cinta que mostra la següents inscripció: "Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum".

El fons és de color blau fosc i està decorat amb motius de color ocraci pintats amb estergit, semblants als que trobem a l'arrambador de Sant Martí de Llaneres, que fem de mitjan segle XVII, o també amb els motius que apareixen en un fragment de frontal d'altar del Museu Episcopal de Vic, datat del 1662 (fig. 500), que mostra un escut amb una torre, símbol del municipi de l'Estany. Aquesta decoració també té un paral·lel en el frontal de la capella de Sant Pau (casa de la Convalescència, Barcelona).

9.7.14. CAPELLA DE SANT PAU (CASA DE LA CONVALESCÈNCIA, BARCELONA)

Es tracta d'una obra de Llorenç Passoles prou divulgada. Adjuntem diversos detalls de la decoració parietal, coronament de l'arrambador i paviment, on hi podem apreciar els diferents tipus de mostres emprats en el taller de Llorenç Passoles.

Fig.499: Detall del frontal d'altar anterior. Atribuït a l'obra de Llorenç Passoles. Museu de Mataró.

Fig.500: Fragment d'un frontal d'altar, amb una torre, símbol del municipi de l'Estany. Barcelona, 1662. Atribuït a l'obra de Llorenç Passoles. Museu Episcopal (Vic), ref. 8905.

Fig.501: *Sant Pau*.
 Barcelona, vers 1673.
 Casa de la Convalescència (Barcelona).
 Reconstrucció, feta amb ordinador, de la primera filera de rajoles posades
 en l'ordre correcte.

Fig.502: *Detall ampliat del frontal anterior*
 Obrador de Llorenç Passoles.
 Capella de Sant Pau (Casa de la Convalescència, Barcelona).

Fig.503: *Fragment d'una imatge de Sant Pau*
 Atribuït al taller de Llorenç Passoles.
 Barcelona, vers 1670-1683.
 Procedència desconeguda.
 Museu del Disseny (Barcelona).

*Fig.504: Diversos detalls de la decoració de la capella de Sant Pau (Casa de la Convalescència, Barcelona).
Barcelona, obrador de Llorenç Passoles.*

*Fig.505: Diversos detalls de la decoració de la capella de Sant Pau (Casa de la Convalescència, Barcelona).
Barcelona, obrador de Llorenç Passoles.*

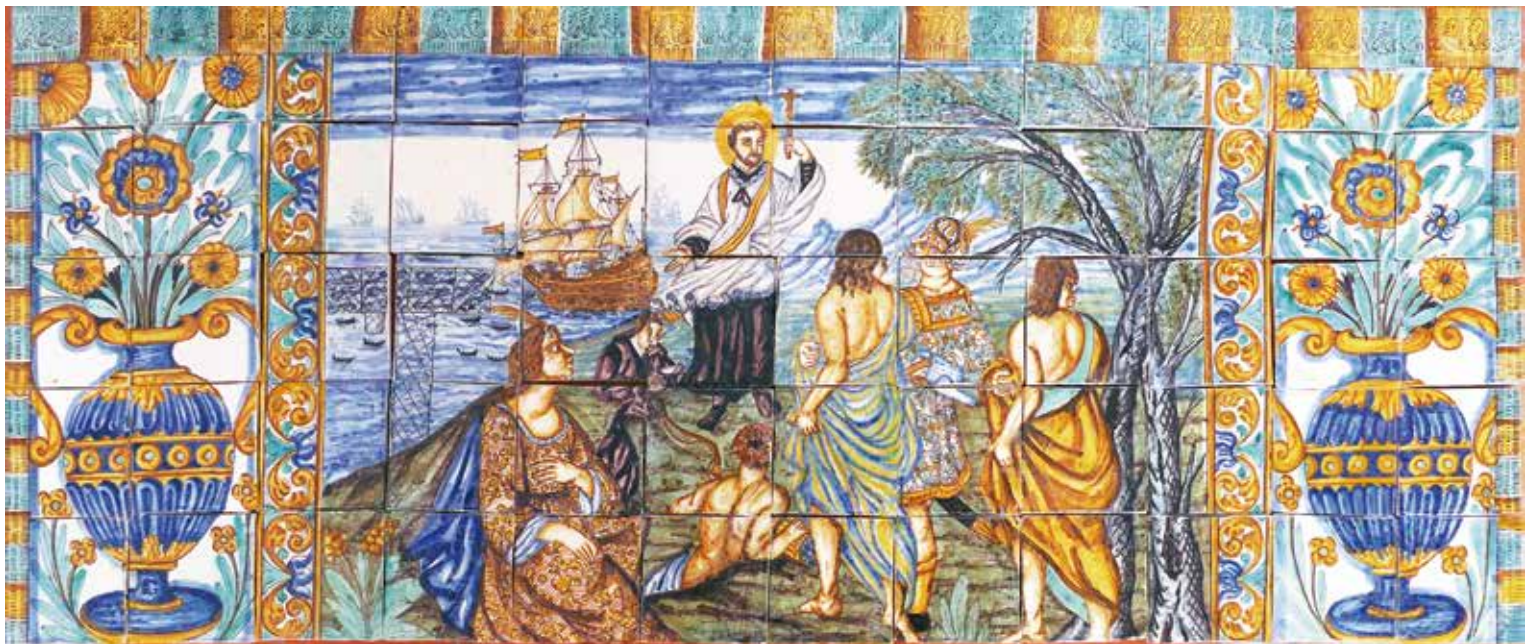

Fig.506: *Sant Francesc Xavier a Goa*.
 Barcelona, 1681.
 Atribuït a Llorenç Passoles.
 Procedeix de l'ermita de Sant Francesc Xavier (Blanes).
 Antiga col·lecció Lincoln (Mataró).

9.7.15. EL FRONTAL DE SANT FRANCESC XAVIER

L'escena mostra la predicació de Sant Francesc Xavier a l'Índia. A Travancore, el rei local li donà permís per a predicar l'Evangeli per a tot el seu regne i per poder batejar als seus súbdits que volguessin fer-se cristians.

Un dels seus miracles més coneguts va ser quan va aturar els badagues que devastaven el regne de Travancore. El maharajà va cridar Francesc Xavier, que es va posar a primera fila i cridà en veu alta: *'En nom de Déu, el terrible, jo us ordeno que pareu'*. Els badagues de les fileres davanteres, aterrits, van parar i començaren a retrocedir. La desbandada fou total.

L'almadrava que es pot observar a l'esquerra té a veure amb la persona que va finançar aquest frontal. Segons explica Eloy Martín: *"Posteriormente, en 1722, el botánico Joan Salvador i Riera, después de señalar que en otros tiempos se habían calado almadrabas en diferentes lugares (Coll de Balaguer, Torredembarra, Mataró y Blanes), apuntaba que en esos momentos solo quedaba la de Blanes: 'Il y avoit en Catalogne quatre Madragues différentes pour pescher les thons; une au Coll de Balaguer vers Tortose; à la Torre den Barre ver Tarragone; à Matarò, et a Blanes, presentement il n'y en a que celle de Blanes; on la met du coté de la plage, qu'on nomme Cala Bona'* [MARTÍN, 2014: 78-95].

Recuérdese que los socios de la Compañía a la que se concedió en 1673 licencia para explotar las almadrabas desde Tossa hasta Torredembarra eran básicamente ciudadanos honrados de Barcelona, algunos de ellos avecindados en Mataró".

Segons informació pública: *"Aquesta ermita fou erigida pels propietaris de l'almadrava de Cala Bona dedicada a Sant Francesc des de 1681, com indica la inscripció de la llinda, que diu el següent:*

'En lo añ 1681 a 3 de desembre los señors de la almadrava de Calabona erigiren esta capella per a culto de St. Francisco Xavier de la Compañía de Iesús com a patró de la almadrava i posà la primera pedra el Rt. Pa. Francisco de Poch de la Compañía de Iesús. Calificador del St. tribunal de la inquisició

Fig.507: *Ermita de Sant Francesc Xavier (Blanes)*.

de Catalunya. Examinador sinodal del Bisbat de Barcelona'.

Sembla, doncs, que l'origen de l'ermita estaria relacionat amb la resolució d'un conflicte entre els propietaris de l'almadrava de pesca de tonyina de Cala Bona i la comunitat del convent de Sant Francesc³⁴⁴.

L'estil del dibuix i els colors emprats corresponen plenament a la manera de fer del mestre Llorenç Passoles. La data (1681) indica que seria una de les darreres obres sortides del seu obrador, fet que queda palès en el traç de la composició.

9.7.16. ALTRES FRONTALS D'ALTAR

Es coneixen altres frontal d'altar, alguns de més sencers i altres molt malmesos que, per l'estil de la decoració, podem atribuir al taller de Llorenç Passoles. Els hem agrupat tots, per no haver de repetir els mateixos comentaris, una i altra vegada.

344. https://ca.wikipedia.org/wiki/Sant_Francesc_de_Blanes [Consulta: 13.07.2018]. Informació extreta de: LLINÁS I POL, J.; MERINO I SERRA, J. (1988). *El Patrimoni de la Selva: Inventari històric artístic i arqueològic dels municipis de la Comarca*.

Fig.508: *Crist crucificat, entre dos xipresos.*
 Barcelona, segona meitat s. XVII (abans del 1682).
 Atribuït a Llorenç Passoles.
 Col. particular (Sant Feliu de Codines).

Fig.509: *Sant Sever (?), entre Sant Pere i Sant Pau.*
 Barcelona, segona meitat segle. XVII (abans del 1682).
 Atribuït a Llorenç Passoles.
 Col. particular (antiga col. Guïvernau).

*Fig.510: Sant Sebastià i Sant Roc.
Barcelona, tercer quart del segle XVII.
Atribuït a Llorenç Passoles.
Museu Diocesà de Tarragona.*

*Fig.511: Sant Joaquim i Santa Anna ensenyant a llegir a Maria, davant la
presència de Déu Pare.
Barcelona, tercer quart del segle XVII.
Atribuït a Llorenç Passoles.
Arxiu Episcopal de Vic*

Fig.512: *Santa Anna Trinitària.*
 Barcelona, segona meitat s. XVII (abans del 1682).
 Atribuït a Llorenç Passoles.
 Procedeix de
 Museu Diocesà de Tarragona.
 Bibliografia: Cerdà, 2007.

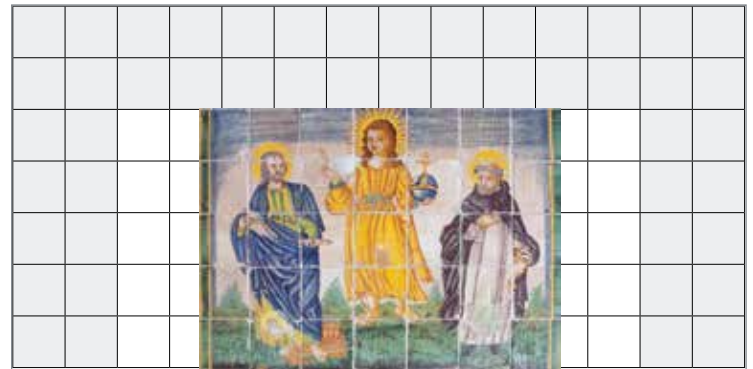

Fig.513: *Jesús, entre Sant Marc i sant Ramon de Penyafort.*
 Barcelona, segona meitat s. XVII (abans del 1682).
 Atribuït a Llorenç Passoles.
 Parròquia de Vilabella (l'Alt Camp).

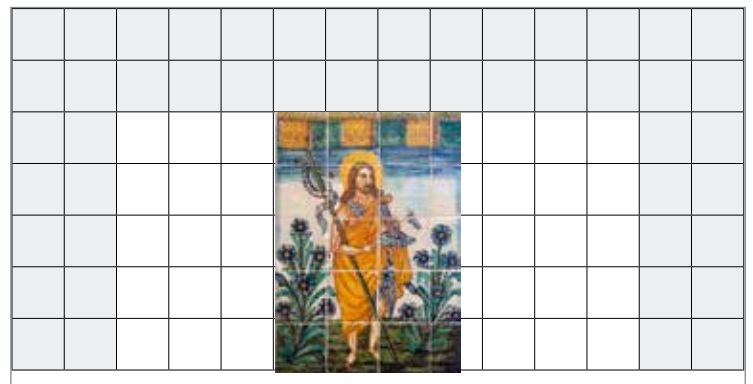

Fig.514: *Sant Joan Baptista.*
 Barcelona, segona meitat s. XVII (abans del 1682).
 Atribuït a Llorenç Passoles.
 Museu Vicenç Ros (Martorell).

Fig.515: *La predicació de Sant Francesc.*
Atribuït a Llorenç Passoles, tercer quart s. XVII.
Museu Episcopal de Vic.

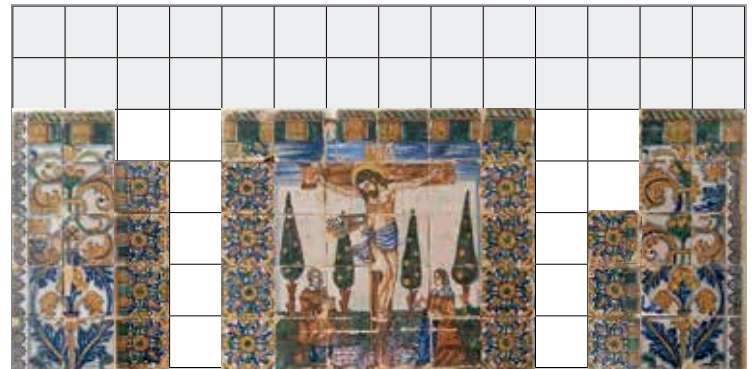

Fig.516: *Crist crucificat, entre els dos donants, i la llegenda "Ioseph Cardona, sadase, feu lo dit palit lo any 1675".*
Barcelona, 1675.
Atribuït a Llorenç Passoles.
Col. particular.
Bibliografia: MARTINELL, 1924: 84.

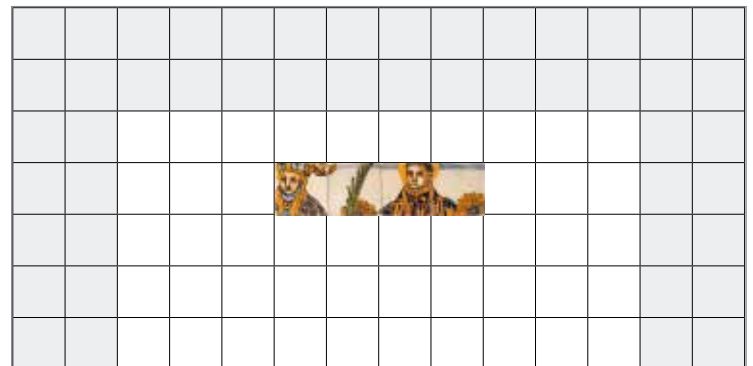

Fig.517: *Sant Narcís, bisbe, i Sant Feliu, diaca.*
Barcelona, segona meitat s. XVII (abans del 1682).
Atribuït a Llorenç Passoles.
Col. Mascort (Torroella de M.)
Bibliografia: Cerdà 2014, pàg. 302.

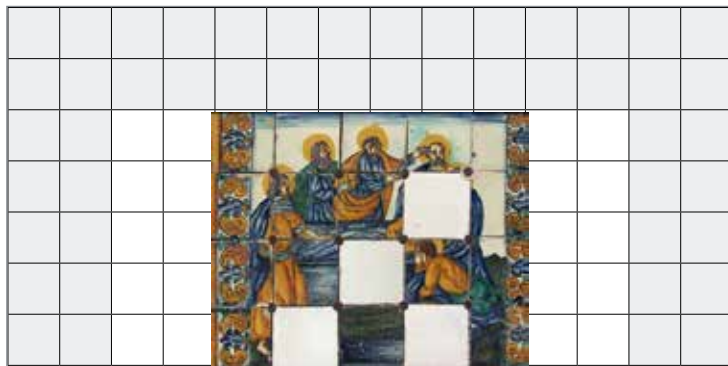

Fig.518:Koimesis o la dormició de Maria.
Barcelona, segona meitat s. XVII.
Atribuït a Llorenç Passoles.
Vinseum, ref.: MV-14827.

9.7.17. PLAFONS DEL MARTIRI DE SANTA EULÀLIA

Al paviment de la sala on té lloc l'escena es pot veure una interessant combinació de rajoles de mostra:

a) Rajoles amb flors de quatre pètals al centre, quatre petites fulles verdes als punts cardinals i quatre trifolis als angles

b) Rajoles amb decoració marbrejada o esponjada, amb taques blaves, grogues i ocràcies

La mostra amb temàtica floral és semblant a la que presentem a la làmina següent, si bé sense la decoració de margarides vistes de perfil. Quant als marbrejats, tradicionalment es daten de la transició del XVI al XVII, i es vinculen amb la figura del mestre Lorenzo de Madrid. Al voltant es conserva la sanefa de tanca original. Es tracta d'un model molt usat per Llorenç Passoles, a base d'ones de fons groc que contenen una decoració floral o una ploma. Entre cada ona es mostra una decoració a base de dos claus blaus units per la base, que formen com una mena d' "y". Al voltant d'aquesta sanefa s'hi desenvolupa una altra formada per una successió d'oves en tons de blau, separades per petites elements vegetals que recorden com una mà oberta, en negatiu. Es conserven les rajoles cantoneres, cosa que normalment no acostuma a passar. Es pot apreciar com es resol de manera molt satisfactòria la combinació del motiu de la ploma amb la cua formada per la unió dels dos claus.

9.7.18. FRAGMENT D'UNA LLUNETA D'UN MIRACLE DE SANT FRANCESC

Al Museu Vicenç Ros es conserva un conjunt de rajoles que formaven part d'una lluneta com les de l'ex-convent de Sant Francesc (Terrassa). Hi podem veure part d'una escena que correspondria a un miracle de Sant Antoni (fig. 521).

9.7.19. LA DECAPITACIÓ DE SANT PAU

A la part superior del frontal de la fig. 531, a l'àmpit de la finestra, hi ha un plafó dins d'un medalló ovalat que mostra el moment de la decapitació de Sant Pau, a Roma. El sant ocupa el lloc central. A la seva dreta s'hi veu un grup de jueus. A l'esquerra, el soldat que, espasa en mà, està a punt de decapitar-lo. El medalló està envoltat de retalls i d'elements vegetals. La sanefa perimetral és una cinta en espiral enrotllada al voltant d'una franja mixtilínea amb flors de quatre pètals en blau i blanc i el centre de color ataronjat (fig. 525).

Fig.519:La Sagrada família Trinitària.
Atribuït a Llorenç Passoles.
Barcelona, segona meitat s. XVII.
En una façana d'una casa de dant Pere de Ribes.

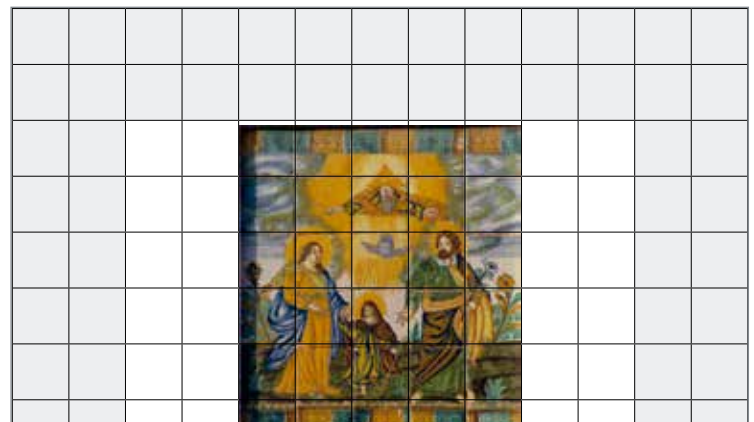

Fig.520: Reconstrucció del frontal.

Fig.521: Santa Eulàlia davant del procònsol.
Barcelona, vers 1676.
Atribuït a Llorenç Passoles.
Procedeix de l'antiga parròquia de Martorell.
Museu L'Enrajolada (Martorell).

Fig.522: Santa Eulàlia davant del procònsol.
Barcelona, vers 1676.
Atribuït a Llorenç Passoles.
Procedeix de l'antiga parròquia de Martorell.
Museu L'Enrajolada (Martorell).

Fig.523: Miracle de Sant Antoni.
Barcelona, segona meitat s. XVII.
Atribuït a Llorenç Passoles.
Museu Vicenç Ros (Martorell).

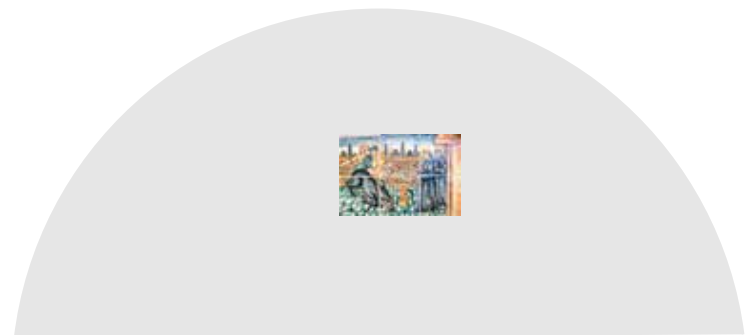

Fig.524: Reconstrucció de la lluneta.

Fig.525: La decapitació de Sant Pau.
Barcelona, vers 1671
Llorenç Passoles.
Casa de la Convalescència (Barcelona).

9.7.20. EL PLAFÓ DE SANT ANTONI DE PÀDUA I PLAFÓ DE LA CRUCIFIXIÓ

Els comentem conjuntament per tractar-se d'obres menors, però interessants. De plafons de sants que no formin part d'un frontal, se'n coneixen ben pocs que puguem atribuir a Llorenç Passoles. Aquest en podria ser un, si bé no n'estem del tot segurs de la seva atribució (fig. 526). Du sanefa incorporada, però no correspon a cap dels models propis de Llorenç passoles. En cavi, la manera de dibuixar la cara del sant, sí que el recorda.

El planofet de la Crucifixió (fig. 527) sí que és obra segura de Llorenç Passoles, segurament d'una època avançada de la seva carrera artística. És interessant perquè mostra, efectivament, les característiques més evidents del seu estil. És de forma quadrangular, però no es tracta de cap estació del viacrucis i tampoc del típic plafó de 12 rajoles.

Fig. 526: *Sant Antoni de Pàdua amb el nen Jesús*
Atribuit a Llorenç Passoles (?)
Col. particular.

Fig. 527: *Plafonet amb la Crucifixió*
Barcelona, segona meitat. s. XVII.
Atribuit a Llorenç Passoles († 1682).

9.7.21. EL FRONTAL AMB L'ESCUT DE PAU FERRAN

Segons dades publicades per Garcia [GARCIA I DOMÈNECH, 1995: 128, nota 96], els pagaments efectuats a l'escudeller Llorenç Passoles comencen l'any 1662, per una certa quantitat de rajola verda i blanca. Així mateix, una de les obres realitzades més antigues de tot el conjunt és el plafó frontal del replà de l'escala de l'administració, que mostra les armes de de Pau Ferran: «Per lo preu de tota la rajola valenciana tant pintada com sens pintar ab las armas del cap de la escala ab tota la floresta que ha feta per adorno» (*Llibre del pagat y gastat*, ref. 1.2, pàg. 184). El pagament es va efectuar el 10 de gener del 1671.

El plafó, de fons blanc, mostra la decoració frontal dividida en tres seccions. A la central, que ocupa la meitat de la superfície del frontal, s'hi veu un casc emplomat en voltant d'un escut quadrilong ibèric de punta arrodonida amb bordura componada en blanc i negre.

Mostra, sobre un camper groc, una banda de color taronja amb tres ferradures clavetejades. Al voltant d'aquesta secció central hi ha una sanefa perimetral formada per petits acants grocs. A cada costat de la part central s'hi aprecia una decoració igual que consisteix en grutescs (figures femenines amb el cap emplomat i amb la meitat inferior de cos convertida en fulles, flors, gerros amb fruites, éssers mitològics, aus, etc). Al seu voltant, una doble sanefa: la més interior, a base de volutes enfrontades, i la més exterior, a base de grups de gallons.

9.7.22. ELS PLAFONS HERÀLDICS

A les fig. 528 i 529 podem veure dos plafons publicats l'any 2002. Mostren heràldiques ja identificades: les del llinatge Palissa i el de Philippe de La Mothe d'Houdancourt. Seguint el criteri que ens imposat, no els tornarem a estudiar altra vegada. Ens limitem a atribuir-los al taller de Llorenç Passoles, que deuria ser l'únic taller barceloní capaç de materialitzar encàrrecs tan importants.

L'atribució no és gratuïta. Tant l'estil, la cromia com els motius decoratius coincideixen amb altres obres sortides del seu taller del carrer na Sagra. Només cal observar amb atenció la manera de dibuixar els elms amb els seus plomalls, o les torres de l'escut del mariscal de La Mothe i comparar-les amb el fragment de frontal procedent de Santa Maria de l'Estany (fig. 500).

Les dates que proporciona la heràldica d'aquests plafons permet datar-los dels anys centrals del segle XVII.

També seria d'aquesta mateixa època l'escut amb l'heràldica dels Margarit, procedent de Sant Martí de Llaneres, que datem de vers el 1652, quan els Margarit varen efectuar obres de remodelació de la capella. La fig. 530 correspon a la part central d'un frontal que hi hauria, molt probablement, a l'altar.

A la fig. 531 podem observar el magnífic frontal amb les armes del benefactor Pau Ferran, plafó que podem datar de vers 1671. Podem comparar tota la panòpia amb la de l'escut de la fig. 528.

Fig. 528: Plafó amb les armes del llinatge Palissa. 157 x 129 cm. Barcelona, mitjan s. XVII.

Atribuit a l'obra de Llorenç Passoles. Gignac, castell d'Arboras (Hérault).

Bibliografia: PALOUZIE-GOUEDAR, 1992, pàg. 22; PETITS CARRÉS D'HISTOIRE, 1995, pàg. 138, fig. 392; AMOURIC, VALLAURI, VAYSSETTES, 2002, pàg. 37, planxa 9 i pàg. 146.

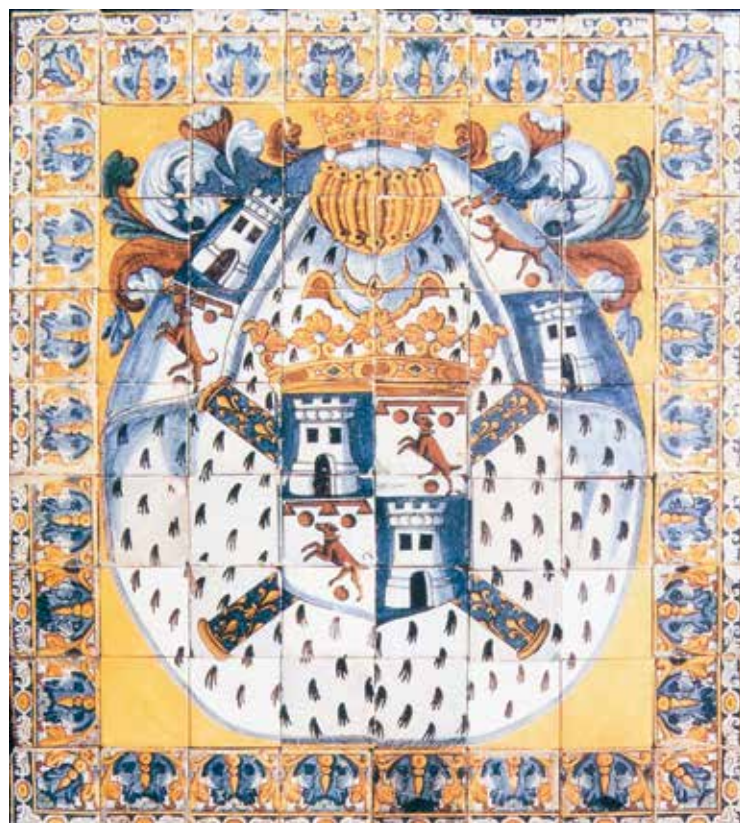

Fig. 529: Plafó amb les armes de Philippe de La Mothe d'Houdancourt. Barcelona, (1642-1657).

Atribució desconeguda. Taller de l'època de Llorenç Passoles.

Nevers, Musée Municipal Frédéric Blandin. Procedeix del castell de Pivolet. Bibliografia: VIAL, 1911, pàg. 3-31; CHAPONOST, 1999, pàg. 120-121; PETITS CARRÉS, 1995, núm. 382, pàg. 131; Amouric, Vallauri, Vayssettes, 2000, pàg. 35, planxa 8 i pàg. 146.

Fig. 530: Plafó amb les armes del llinatge Margarit.

Barcelona, vers 1652.

Atribuit a l'obra de Llorenç Passoles.

Capella del Roser, església de Sant Martí de Llaneres.

Fig. 531: Escut amb les armes de Pau Ferran.

143 x 182 cm. Està format per 154 rajoles, de 13 x 13 cm cada una.

Barcelona, vers 1671.

Fig.532: Escut de la família Cabanyes.
Foto: Albert Esteves, 2007.

9.7.23. L'AIGUAMANS DE CAN CABANYES (ARGENTONA)

Can Cabanyes, al terme municipal d'Argentona (El Maresme) és una de les masies més importants de la comarca. Figura dins de l'inventari del patrimoni arquitectònic de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya³⁴⁵:

"Casal fortificat, situat al nord del terme municipal. L'edifici actual es correspon a una casa forta del segle XVI, de planta rectangular amb torrellons a la part superior dels quatre angles de tancament, els quals presenten una coberta de rajola vidrada verda i blanca. Té nombroses obertures de mides diverses, totes amb llinda, a les quatre façanes. La porta d'accés principal és d'arc de mig punt adovellat. Per sobre d'aquest s'obren tres balcons amb llindes motllurades i baix relleus. En aquesta façana destaca també un escut".

Sobre el finestral principal hi ha una efigie de Carles I d'Espanya i V del Sacre Imperi romanogermànic. El monarca es va allotjar a la casa durant una partida de cacera i, en agraïment a l'atenció rebuda, va donar permís per construir les torres de les quatre cantonades de la casa, favor especial atorgat a molt poques famílies nobles³⁴⁶.

Per informacions que hem rebut, durant la guerra civil (1936-1939) la casa fou saquejada i l'aiguamans, destruït. Els propietaris, però, van poder recuperar les restes del el plafó on es mostren amb les rajoles de l'escut familiar.

A la façana de la masia s'hi pot veure un escut amb un àguila bicèfala i amb la data "1568". Dins de l'escut s'hi mostren els emblemes de Castella i Lleó, Aragó, dues cabanyes i tres gossos.

El plafó de rajoles és posterior a la data de la façana, de cap a mitjan segle XVII. Està inspirat en l'escut de pedra, amb una sanefa renaixentista a base d'oves i retalls. La foto en blanc i negre permet veure el model de rajola ds mostra que l'acompanyava. Es tracta del model conegut com punta de diamant (Miquel, II-3), coetani del plafó. A la part inferior, just per sota de la pica de pedra s'hi aprecia un altre model de rajola característic del final del segle XVIII (Miquel, VI-21).

Aquest interessant plafó, malauradament incomplet, mostra

345. Protecció: BCIN. Classificació: Monument històric. Núm. Registre / Catàleg: 480-MH. Disposició: Decret. Data Disposició: 22/04/1949. Publicació: BOE. Data publicació: 05/05/1949

346. <http://www.mascabanyes.es/ca/historia> [Consulta: 04.08.2019].

Fig.533: Aiguamans de Can Cabanyes (Argentona).
Destruït l'any 1936.

Barcelona, segon quart s. XVII.

Foto publicada a CLAVELL I NOGUERAS, J (1990): Argentona. Història i records, pàg. 69.

Fig.534: Escut de la família Cabanyes.

Barcelona, segon quart s. XVII.

Foto: cortesia de Mònica Piera.

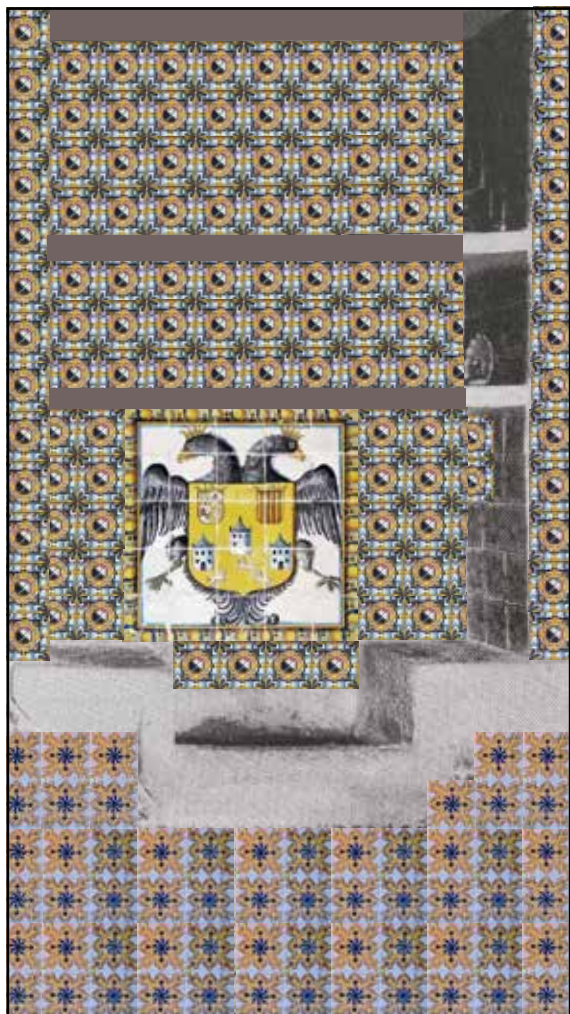

Fig.535: *Reconstrucció de l'aigüamans de Can Cabanyes (Argentona). A partir de la foto publicada a CLAVELL I NOGUERAS, J (1990): Argentona. Història i records, pàg. 69.*

Fig.537: *Antiga fotografia de l'interior de la capella de can Cabanyes (Argentona). S'hi aprecia l'escut anterior en el seu emplaçament original, dues fileres de rajoles de cartabó i, entre elles, una fileres de rajoles d'un model difícil d'identifica. La resta del paviment també estava enrajolat, però no hem pogut identificar el model. La sanefa perimetral de l'escut amb l'àliga correspon a un conegut model de mitjan segle XVII.*
Foto:

Fig.536: *Plafó incomplet que mostrava, possiblement, l'escut de la família Cabanyes. Barcelona, segon quart s. XVII. Museu de Mataró.*

una àguila bicèfala coronada. És una llàstima que no es conservi bona part de l'escut central. S'hi pot apreciar, a la part esquerra, els pals grocs i vermells del Casal de Barcelona; a la dreta només s'aprecia el que sembla la part superior de la teulada d'una casa, del tipus com la que figura a l'escut dels Cabanyes d'Argentona. La garlanda de fruites és molt característica d'altres obres barcelonines de mitjan del segle XVII.

La fotografia en blanc i negre que es conserva del paviment de la capella permet identificar, sense dubtes, l'emplaçament del plafó del Museu de Mataró.

Sembla que la capella estaria completament pavimentada amb rajoles pintades. Es fa molt difícil identificar el tipus o els tipus de mostres, excepte, és clar, les fileres de rajoles de cartabó i les rajoles de la filera central, que semblen del model anomenat "de la cornucòpia", que és característic dels anys centrals del segle XVIII, i no pas del XVII, per la qual cosa podríem pensar en una refacció del paviment.

Font va publicar dos models de rajoles de mostra procedents de Can Cabanyes, però cap d'ells sembla que no concorda amb els models de rajola que s'aprecien, amb molta dificultat, a la fotografia.

Fig.538: Frontal d'altar amb l'escut de Francesc d'Areny i de Toralla. Barcelona, obrador de Llorenç Passoles, vers 1661. Procedeix de la col·legiata de Sant Pere d'Àger. Museu Vicenç Ros (Martorell).

9.7.24. FRONTAL AMB LES ARMES DE FRANCESC D'ARENY I DE TORALLA

Aquest frontal d'altar procedeix de l'antiga col·legiata de Sant Pere d'Àger. Es desconeixen, però, les circumstàncies i any d'ingrés d'aquesta interessant peça a l'esmentat museu. Si bé a la fitxa museística es diu que el frontal mostra l'escut dels Boil, Dusay i Alemany, cap d'aquestes famílies, però, va tenir cap relació amb Àger i/o la seva col·legiata. Era de preveure, doncs, que l'atribució heràldica no seria correcta.

L'agost del 2016, el Sr. Alberto Velasco, ex conservador del Museu de Lleida, ens va fer saber que l'escut corresponia a Francesc d'Areny i de Toralla, primer baró de Claret, cosa que, efectivament és verídica.

El frontal d'altar mostra, doncs, l'escut de Francesc d'Areny i Toralla, primer baró de Claret. Al primer quarter, en pal, tres peixos vers la dreta –haurien de ser vers l'esquerra; al segon quarter, un lleó rampant, coronat, linguat i unglat, vers l'esquerra; al tercer quarter, dos toros passants, en pal, vers la dreta –haurien de ser vers l'esquerra; al quart quarter, dues ales. Els colors heràldics no sempre coincideixen amb els colors de la pintura ceràmica, cosa, per altra part, explicable. I pel que fa a l'error entre dreta i esquerra, és possible que sigui degut a una incorrecta col·locació de l'estergit damunt de les rajoles, la qual cosa va originar que les figures dels dos quarters del costat esquerre de l'escut mirin vers la dreta, enlloc de fer-ho vers l'esquerra. Els dos quarters de la meitat superior mostren les armes dels Arenys, mentre que els dos quarters de la meitat inferior mostren la dels Toralla; el lleó, dels Erill. Cal dir, però, que no hem trobat cap lligam heràldic entre les dues ales del quart quarter i els Toralla, de manera que aventurem la hipòtesi que es tracti d'un recurs heràldic amb el qual poder completar la simetria de l'escut, estructurat en quatre quarters, dos a dos.

Així, a la meitat inferior hi hauria dos quarters –enlloc d'un de sol– que correspondrien a les armes dels Toralla: uns toros (TOR) i unes ales (ALLA). L'escut està coronat, però no pas amb una corona de baró, i envoltat per elements vegetals.

És interessant la solució aplicada per Llorenç Passoles per resoldre la decoració del fons. Va consistir en repetir, de manera ordenada en fileres i columnes, un motiu vegetal sobre fons blanc. Correspon a la mostra Miquel IV-10. Potser volia evocar l'escut familiar de l'esposa de Francesc d'Areny, Francesca d'Àger, el qual incorpora l'escut de la vila d'Àger, que consisteix en un escaquejat en blanc i negre. Enlloc de dibuixar aquest escaquejat a base de rajoles blanques i rajoles negres –que hauria resultat massa agressiu per a la vista– degué optar per aquesta altra solució, més adient amb l'estil imperant aleshores inspirada en la decoració d'un teixit. El frontal es relacionaria, doncs, amb l'enllaç matrimonial.

Hi ha un parell de fets que caldria destacar i que, potser, donin unes pistes de com es degué materialitzar l'encàrrec del frontal a l'obrador dels Passoles:

a El 1656 s'esmenta un tal Francesc Gallart, que era capità d'infanteria del “tercio” de Don Pau d'Areny, i procurador dels béns de Maria Gallart i Passoles, la seva muller, filla del notari Pau Passoles. Francesc Gallart confessà a Llorenç Passoles, escudeller, que fou tutor i curador dels béns de la difunta Teresa Passoles, impúber, filla de Pau Passoles, germà de Llorenç Passoles. El notari Pau Passoles va morir durant la pesta del 1651-1652. Per tant, la petita Maria Gallart seria neboda de Llorenç Passoles. Fàcilment aquest capità del “tercio” de Pau d'Areny hauria pogut intervenir entre Francesc d'Areny – que vivia a Barcelona– i l'obrador del mestre escudeller.

b Per altra part, el notari que va donar fe dels capítols matrimonials entre Francesc d'Areny amb Francesca d'Àger va ser Ramon Vilana Perles, que també va ser el notari de la confraria dels escudellers de Barcelona a la qual pertanyia el mestre Llorenç Passoles.

Fig.539: Escut de Jaume de Cortada i Sala, I baró de Maldà (1667-1679).

67,5 x 189 cm.

Atribuït a Llorenç Passoles.

Barcelona, vers 1667.

Col. particular.

9.7.25. PLAFÓ AMB L'HERÀLDICA DE JAUME DE CORTADA I SALA

Plafó distribuït en 14 columnes i 5 fileres. En total, 70 rajoles quadrades de 13,5 x 13,5 cm cadascuna. És de forma apaïxada.

La decoració la integren cinc peces distribuïdes simètricament: un escut central, un tinent i una florera a cada costat. Els dos tinents corresponen a dos tritons, figura mitològica meitat superior home, meitat inferior peix. Les dues floreres estan inspirades en models metàl·lics. Són molt semblants a les d'un altre plafó que es conserva al castell cartoixa de Vallparadís (Terrassa).

Al centre es mostra un escut quadrilong ibèric, truncat i semipartit, timbrat d'un elm:

1r, d'atzur, un lleó passant d'or que, amb la seva mà dreta, sosté un cor de gules. De la seva boca surten nou abelles de sable.

2n, d'argent, un gos d'atzur, encollarat de gules.

3r, d'or, un au fènix d'atzur; al damunt d'unes flames de gules.

Està surmuntat d'un elm d'argent, de perfil, amb la visera oberta amb reixetes d'or i clavetejat d'or, corresponent a un noble (baró), sobre fulles d'acant (llambrequins), i amb dos tinents, un a cada costat.

El plafó està envoltat d'una sanefa perimetral de mitja rajola d'amplària que mostra uns motius enfrontats, en forma de "C" del dret i del revés. L'escut correspon als Cortada, cognom d'una antiga família de Barcelona.

«Al segle XVIII conservava la baronia Don Josep Cortada i Bru, algtzir major de Barcelona, casat amb dona Teresa Sanjust, hereva de la casa Sant Just. Tingueren una filla anomenada Maria Teresa, casada amb Antoni Amat...» [P. Costa, ms].

Genealogia dels Cortada

1. Ramon Cortada = ?

(paraire i abaixador)

2. Rafael Cortada = Jerònima Sala

(paraire i abaixador)

3. Jaume Cortada i Sala = (1) 1637 Caterina

(2) 1644 Teresa Cabanyes, filla de Pere Pau Cabanyes (Argentona)

4a. Francesc Cortada i Cabanyes = 1670. Anna de Planella i Erill, filla de Pere de Planella i Talamanca.

4b. Rafael Cortada i Cabanyes = 1682. Josepa de Bru i Canta. Fill primogènit: Josep de Cortada i Bru, baró de Maldà = Teresa de Santjust. La filla, Maria Teresa de Cortada i Santjust, es va casar amb el coronel Antoni d'Amat i de Junyent, fill de Josep d'Amat i de Planella, primer marquès de Castellbell, i germà de Manel d'Amat i de Junyent, virrei del Perú.

4c. Jaume Cortada i Cabanyes, canonge de la catedral de Vic.

4d. Maria Cortada i Cabanyes = Narcís d'Anglasella i Riera (doctor de la Reial Audiència de Catalunya).

4e. Teresa Cortada i Cabanyes = Ignasi de Tort i de Granollachs, donzell.

Jaume Cortada va ser corredor d'orella i paraire, administrador d'una companyia d'assegurances i collector de rèdits i emoluments de la Cambra Apostòlica i importador de cereals. Els seus clients no foren solament els flequers de Barcelona; també la Universitat de Mataró i el Consell de Cent barceloní. Negociant a l'engròs els més diversos productes, Jaume Cortada subministrava llana als paraires de Barcelona a canvi de draps que després eren reunits a les seves botigues o enviats a l'exterior, proveïa de drogues i d'espècies els adroguers, exportava rodes de forn, blat als flequers i era majorista d'oli i de pesca salada. Sense ser pròpiament un banquer, les relacions financeres de Jaume Cortada li permetien negociar lletres de canvi sobre les places de Perpinyà, Gènova, Roma i Madrid. A més, les seves gestions foren decisives pel subministrament de blat a la Barcelona assetjada per les tropes de Joan d'Àustria, l'any 1652 [GIRALT, 1983: 271-318].

Aquell any fou afavorit amb «l'assiento dels grans» per a l'exèrcit espanyol de guarnició a Catalunya.

L'any 1667 va comprar la baronia de Maldà.

«És obligació de les persones d'estimació procurar per tots los camins lícits y permissos lo augment de ses cases, lo que se

segueix mediant en primer lloc lo auxili de la Divina Magestat y, seguidament, la intelligença y diligència de les persones».

Va residir en una casa del carrer de Montcada, on també va morir. La residència la formaven una «casa» situada en el dit carrer i unes «casetas» al carrer dels Mirallers, comunicades entre elles per un hort. El conjunt d'edificacions comprenia quaranta-sis estan-ces. Hi havia dues entrades, una per cada carrer; la cotxeria, amb dos cotxes, dues carrosses, dos parells de mules i una vaca; un «celleret», amb quatre botetes; la capella, presidida per un santerist de bronze sobredaurat, dos «quadros petitons» i un «quadro a modo de capelleta ab dos portes, ab lo qual y ha pintats a todas las parts de las portas y dintre muchas figuras de tots los sans y tota la pasió de Nostre Senyor, y lo baxament als llims y lo judici».

El 1667 va comprar la baronia de Maldà i Maldanell. Tot fa suposar que, durant els dotze anys que la baronia va estar sota el seu govern, cessà el desordre econòmic dels temps anteriors i que Jaume Cortada va administrar-la “ab bon compte y rahó». Va morir l'any 1679.

Significat del seu escut familiar

Una vegada baró va necessitar posseir un escut d'armes propi, que calia “inventar”, ja que cap dels seus avantpassats havia format part de l'estament nobiliari.

L'escut mostra un lleó del qual surten nou abelles. Aquesta imatge es va inspirar en un gravat que apareix al llibre titulat “*Idea de un príncipe político cristiano representado en cien empresas*” (1640), de Diego Saavedra Fajardo. Aquest llibre reuneix el pensament de Diego Saavedra Fajardo: preceptes polítics, sentències i màximes d'Estat, adreçades a l'educació d'un príncep cristià que, rebatent les idees de Maquiavel, conjugui la pràctica política amb l'ètica cristiana.

A l'empresa núm. 99, titulada “*Merces belli*”: “*Cuya dulzura es fruto de la guerra*”, apareix l'esmentat gravat. Fa referència a un passatge de la vida de Samsó.

Diego Fajardo n'explica el significat:

«No estima la quietud del puerto quien no ha padecido en la tempestad. Ni conoce la dulzura de la paz quien no ha probado lo amargo de la guerra. Cuando está rendida, parece bien esta fiera, enemiga de la vida. En ella se declara aquel enigma de Sansón del león vencido, en cuya boca, después de muerto, hacían panales las abejas; porque, acabada la guerra, abre la paz el paso al comercio, toma en la mano el arado, ejercita las artes. De donde resulta la abundancia, y de ella las riquezas, las cuales, perdido el temor que las había retirado, andan en las manos de todos. Y así, la paz, como dijo Isaías, es el cumplimiento de todos los bienes que Dios da a los hombres, como la guerra el mayor mal. Por esto los egipcios, para pintar la paz, pintaban a Plutón niño, presidente de las riquezas, coronada la frente con espigas, lauro y rosas, significando las felicidades que trae consigo. Hermosura la llamó Dios por Isaías, diciendo que en ella, como sobre flores, reposaría su pueblo. Aun las cosas que carecen de sentido se regocijan con la paz. ¡Qué fértiles y alegres se ven los campos que ella cultiva! ¡Qué hermosas las ciudades, pintadas y ricas con su sosiego! Y al contrario, ¡qué abrasadas las tierras por donde pasa la guerra! (...)

«En la paz se distingue la nobleza de la plebe. En la guerra se confunde, obedeciendo el más flaco al más poderoso. En aquella se conserva, en ésta se pierde la religión. Aquella mantiene, y ésta usurpa los dominios. La paz quebranta los espíritus de los vasallos y

los hace serviles y leales. Y la guerra los levanta y hace inobedientes».

Jaume de Cortada, anomenat anteriorment Jaume Cortada, havia estat paraire i abaixador. Va fer una immensa fortuna amb el negoci de la llana i altres negocis abans descrits.

La guerra del 1640-1652 li va oferir excel·lents oportunitats, malgrat l'adversitat dels temps. Va anar adquirint finques al voltant de Barcelona fins que, al 1667, va comprar la baronia i obtingué el títol de baró.

Una bona part de les seves operacions mercantils es troben en els manuals del notari Pau Passoles, germà de l'escudeller Llorenç Passoles, l'autor del plafó.

Un vegada baró, va casar als seus fills i filles amb membres de la noblesa: els Erill, Bru, Granollachs, Amat. De la branca dels Amat va venir la relació de la seva família amb els virreis del Perú.

El plafó es pot atribuir a l'escudeller Llorenç Passoles. La data més probable d'execució seria l'any 1667, quan Jaume de Cortada va obtenir el títol de baró i, per tant, necessitava disposar d'un escut d'armes.

Les abelles amb el lleó fan referència a l'episodi de Samsó; el gos, potser indicaria la seva fidelitat (al monarca Felip IV) i l'au fènix és el símbol del renaixement després de l'infortuni, idea que es podria relacionar amb alguns episodis de la seva vida com a paraire-mercader.

Una prova absolutament inqüestionable que demostra l'autoria del plafó de Jaume de Cortada és que la cimera de baró és exactament igual a la que figura al plafó del capdamunt de l'escala de la casa de la Convalescència (Barcelona), obra perfectament documentada de Llorenç Passoles.

Els models de flors que es mostren a la florera de Jaume de Cortada són idèntics als que apareixen en altres composicions atribuïdes a Llorenç Passoles: les roses, els clavells, els crisantems o les assutzenes. Per a comparar-les hem ampliat un fragment d'un plafó del castell-cartoixa de Vallparadís (Terrassa), on es mostren unes roses, i l'assutzena de sant Martí de Llaneres. Les roses del plafó són del mateix tipus que les que envolten a la figura de la Mare de Déu del Roser, al frontal de l'església de Palau-solità, que duu la seva signatura.

També podem comparar la florera del plafó de Jaume de Cortada amb el model de florera que figura a la part superior de l'arrambador de la capella de Sant Pau, a la Casa de Convalescència, obra de Llorenç Passoles.

Les figures dels tinents que sostenen una florera o un escut varen ser una solució decorativa que Llorenç Passoles, i potser també altres rajolers barcelonins contemporanis, varen emprar en algunes de les seves composicions. Com a exemples, el plafó del Palau Maricel (Sitges) o el plafó, incomplet, del Museu del Disseny (Barcelona), ambdós, amb el mateix model de florera. Els tinents són dos tritons alats. Les ales són diferents, però aquesta diferència podria estar motivada per qüestions compositives.

La sanefa exterior del plafó de Jaume de Cortada recull el mateix model de decoració que es pot apreciar a la part superior de l'arrambador de la capella de Sant Pau (Barcelona), abans esmentat. En tot cas, el plafó ha de ser anterior al 1679, any en què va morir, i posterior al 1640, quan es va publicar l'obra de Diego Fajardo.

Fig.540: L'escut mostra un lleó del qual surten nou abelles. Aquesta imatge es va inspirar en un gravat que apareix al llibre titulat "Idea de un príncipe político cristiano representado en cien empresas" (1640), de Diego Saavedra Fajardo.

Fig.541: Detall ampliat de l'escut de Jaume de Cortada.

Fig.542: Detalls ampliat del frontal d'altar.

9.7.26. LA CAPELLA DE SANT BARTOMEU (MONESTIR DE SANT CUGAT DEL VALLÈS)

Les rajoles pintades de la capella de Sant Bartomeu, inclòs el paviment de cartabó blanc i verd, és un dels pocs exemples encara *in situ* de conjunts ceràmics d'aquest tipus que subsisteixen a Catalunya. Moltes de les esglésies o capelles que posseïen aquest tipus de revestiment parietal, per un o altre motiu, ja no ha arribat fins a l'actualitat, i només se'n conserven algunes rajoles soltes o fragments en col·leccions públiques o particulars.

Que coneguem, l'únic investigador que ha publicat una notícia sobre les rajoles pintades d'aquesta capella i que ha atribuït l'autoria de les rajoles a l'escudeller Llorenç Passoles, ha estat Joan Santanach [SANTANACH, 2002]. Efectivament, tal com dedueix per l'estil de la decoració, no hi ha cap dubte que es tracta d'una obra atribuïble al mestre Passoles, encara que no se n'hagi trobat l'encàrrec que ho certifiqui.

Gràcies a què s'ha conservat bé i, pel que sembla, gens modificat, podem fer-nos una idea molt fidel de com es distribuïen les rajoles per les parets, fins a una alçària propera als tres metres. S'hi aprecia un model de rajola [MIQUEL, 2000: Lám.V-8] que recorre el perímetre de la paret per la part inferior, envolta la porta i puja pels extrems en direcció contrària, fins a tancar el rectangle que forma el mur lateral. El mateix model s'utilitza per a resseguir el contorn d'un plafó de fons groc que mostra l'escut abacial. Aquest plafó dona la sensació com si es tractés d'una finestra situada al costat esquerre de la porta.

A la part superior, just abans del coronament, s'hi aprecia una sanefa formada per tres fileres de rajoles. Les fileres superior i inferior corresponen al mateix tipus de rajola de mostra (Miquel V-8), mentre que a la filera central trobem el model Miquel III-3. Al coronament de l'arrambador es pot apreciar un model no documentat a la tipologia de Salvador Miquel, però que seria un desenvolupament, de majors dimensions, de la mostra que es recull a la làmina V-18. La resta del mur està enrajolat amb la mostra Miquel IV-6.

Per a la datació del conjunt de la rajoles cal tenir en compte que s'hauria col·locat l'arrambador i el paviment abans que es posés el retaule barroc. La data del retaule és coneguda: 1672. Per tant, el conjunt ceràmic atribuït a Llorenç Passoles es pot datar de vers 1672.

Fig.543: Vista exterior del monestir de Sant Cugat del Vallès.

Fig.544: Detall de la part dreta de la capella de Sant Bartomeu.

Fig.545: Detall del paviment, on es combina el cartabó aspre amb rajoles de cartabó blanc i verd (mitadades).

Fig.546: Arrimador de la capella de Sant Bartomeu.
Imperial monestir de Sant Cugat del Vallès:
Barcelona, atribuït a Llorenç Passoles, vers 1672.

Fig.547: Detall de les rajoles de mostra de l'arrambador.

Fig.548: Plafó amb l'emblema de monestir de Sant Cugat del Vallès:
Filacteri "Octaviani Caesaris Augusti Castrum".

Fig.549: Can Teixidor (el Masnou, el Maresme).

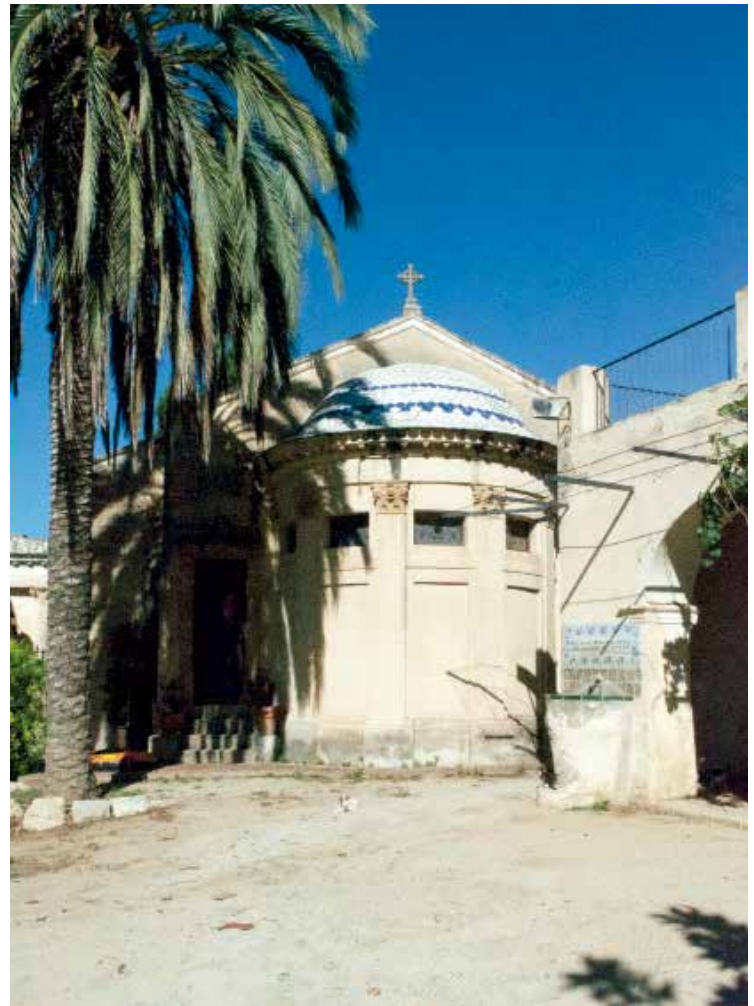

Fig.550: Can Teixidor (el Masnou, el Maresme).

9.7.27. LA CAPELLA DE LA MARE DE DÉU DE MONTSERRAT. CAN TEIXIDOR (EL MASNOU)

La capella dedicada a la Mare de Déu de Montserrat és un dels molt escassos exemples de capelles particulars que es conserven encara actualment amb la decoració parietal a base de rajoles pintades. Hem de suposar que de capelles semblants n'hi hauria força més, però pràcticament han desaparegut totes, ja sigui per les guerres, assalts, incendis, efectes de la humitat o de la rapinya humana. Pot servir, doncs, com a model de com serien aquestes decoracions situades en petites capelles particulars.

Hem de suposar que a l'altar corresponent a la capella del segle XVII hi hauria un frontal amb la imatge de la Moreneta. L'altar que hi ha actualment sembla obra del segle XIX.

Adossades a les parets d'una latrina de mitjan segle XIX hi ha rajoles policromades reaprofitades que indiquen que a la masia hi hauria més plafons de temàtica religiosa distribuïts en altres estances. A les parets laterals hi deuria haver els escuts del llinatge Teixidor, col·locats un enfront de l'altre. Durant la segona meitat del segle XVIII es deurien reemplaçar amb els plafons que mostren l'escut de Gaietà de Planella i de Fiveller.

De fet, la llicència per fer construir la capella li fou concedida al mercader Jaume Galvany i Amat, l'any 1660. L'any 1663 era un dels arrendadors del dret o estanc de l'aiguarent i el tabac venuts a Barcelona i al seu territori, juntament, antre d'altres, amb Jaume Cortada i Sala. Ambós eren veïns del carrer Montcada, a Barcelona [GARCIA ESPUCHE, 2020: 105]. Jaume Cortada i Sala és el personatge l'escut del qual es mostra en un frontal d'altar que atribuïm també a Llorenç Passoles. No deuria ser difícil, doncs, que a través del boca-orella Llorenç Passoles anés rebent encàrrecs per part de membres de la societat adinerada barcelonina.

Jaume Galvany va morir l'any 1668 sense descendència. Les seves propietats foren venudes a Francesc Teixidor. El mercader Galvany es dedicava, entre d'altres negocis, a la compra de plom, matèria primera imprescindible per als escudellers. Tenia tractes amb un tal Esteve Conrado, de Mallorca. El cognom Conrado coincideix amb el d'una important nissaga d'escudellers genovesos instal·lats a diverses localitats d'Aragó. Esteve Conrado era un gran exportador d'oli.

A l'inventari dels béns de Jaume Galvany s'esmenta la casa de la parròquia d'Alella i la capella separada de la casa. Entre els deutors, consta la confraria dels escudellers (688 lliures).

És interessant observar que entre les rajoles reaprofitades pisades a les parets de la latrina n'hi ha quatre que havien format part d'una representació de sant Jaume, vestit amb l'hàbit de pelegrí. La pista la dona una de les rajoles, que mostra la part superior del bastó amb l'arrencament de la típica carbassa que els pelegrins duïen penjant. També hi ha part de l'aurèola i del vestit.

Aquesta imatge de l'apòstol s'ha de posar en relació amb el nom del primer propietari de la masia, el mercader Jaume Galvany, que la va fer construir l'any 1660. Posteriorment, quan va passar als Teixidor, el plafó es deuria desmuntar o, si més no, arraconar per substituir-lo per un de nou, potser un amb la representació de la Mare de Déu de Montserrat.

Hi ha restes d'altres plafons. S'hi aprecien algunes floreres, frisos i laterals de frontals. No els hem pogut reconstruir perquè en falten moltes peces.

Fig.551: Interior de la capella de Nostra Senyora de Montserrat, a Can Teixidor (el Masnou, el Maresme).
Atribuït a Llorenç Passoles.
Barcelona, vers 1666-1668.
Bibliografia: TELESE, LLORENS, VOIGT, 2012, pàg. 267-268.

Fig.552: Detall de l'interior de la capella de Nostra Senyora de Montserrat, a Can Teixidor (el Masnou, el Maresme).
Atribuït a Llorenç Passoles.

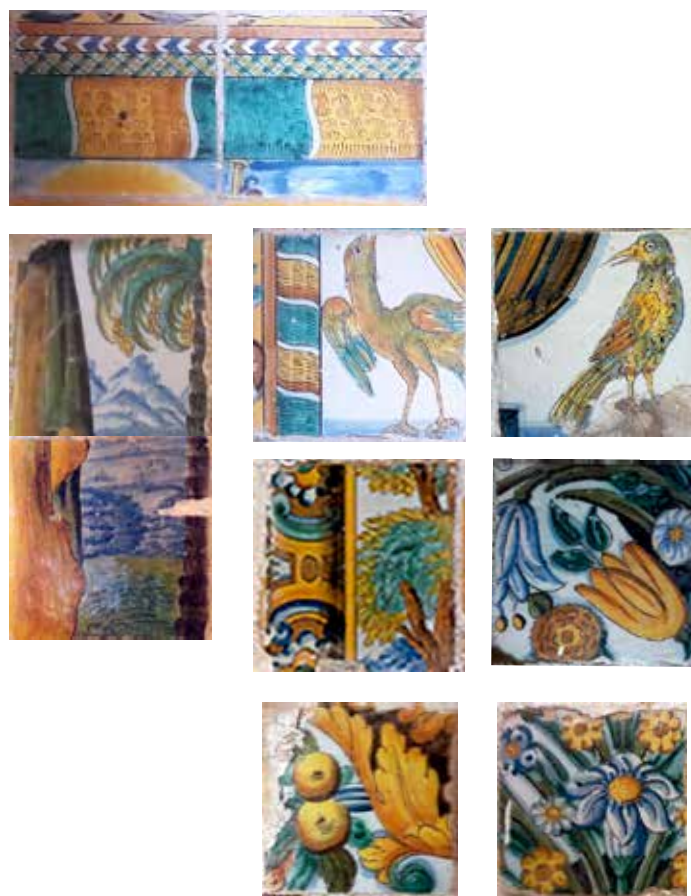

Fig.553: Rajoles reaprofitades a les parets de la latrina.
Can Teixidor (el Masnou, el Maresme).
Atribuïdes a Llorenç Passoles.

9.7.28. LES LLUNETES DE L'EX CONVENT DE SANT FRANCESC (TERRASSA)

El conjunt de rajoles ha estat objecte d'estudi per part de diversos investigadors: Ainaud³⁴⁷, Batllori, Llubia³⁴⁸, Alavedra³⁴⁹, Canalda³⁵⁰ i Messeguer³⁵¹. Ens hem proposat de no insistir gaire en les obres que ja han estat estudiades a fons per altres investigadors, llevat que aportem novetats significatives. Així, doncs, no hi insistirem altra vegada, però el fet de tractar-se d'una obra feta per encàrrec a Llorenç Passoles permet conèixer el seu estil pictòric en un moment molt avançat de la seva vida. Per aquest motiu tan sols hem fet una selecció de les imatges d'algunes llunetes que serveixen per visualitzar l'estil del Passoles més madur.

"El conjunt narra la vida de Sant Francesc d'Assís i de la fundació dels tres ordres, la seva mort i la seva canonització i només dos plafons són ornamentals.

Els plafons pertanyen a la tipologia de ceràmica estannífera policroma. Estan formats per un conjunt de rajoles quadrades d'uns 13 cm, i emmarcats per una sanefa amb motius geomètrics i amb l'escut de Pere de Fizes, el mecenes.

Estilísticament, les escenes es representen a primer terme i a l'horitzó, un paisatge bucòlic (interès per la natura) o una edificació. Alguns plafons expliquen dues escenes relacionades, separades per algun element arquitectònic o natural. Els personatges vesteixen segons la seva classe social i tenen una clara voluntat expressiva. Un tret típic del taller són els paviments dels interiors amb rajoles decoratives.

Segons la historiadora Sílvia Canalda, a nivell de composició i de temàtica, alguns plafons es relacionen amb uns gravats flamencs editats per Philippe Galle, el 1594, a Anvers.

Programa decoratiu:

Galeria oest: Conversió de Francesc de Bernardone:

1. El naixement de Francesc en una establia
2. L'homenatge del mantell al jove Francesc
3. El somni de glòries militars
4. La primera visió de Crist crucificat
5. La Verge Maria lliura el Nen Jesús a Francesc
6. La renúncia als béns terrenals

Galeria sud: Aprovació i ampliació de l'orde

7. Plafó ornamental amb l'escut de Pere de Fizes
8. Els somnis del papa Innocenci III
9. Francesc enmig de Pere i Pau a Roma
10. La revelació del crucifix de sant Damià
11. Confirmació de la indulgència plenària a la Porciúncula
12. La conversió de fra Pacífic
13. La temptació de la carn i de la família

347. AINAUD DE LASARTE, J. (1952). *Ceràmica y vidrio*. [Ars Hispaniae, X].

348. BATLLORI, J. M.; LLUBIÀ, L. (1949). *Ceràmica Catalana Decorada*.

349. ALAVEDRA, S. (1976). *Vint-i-sis plafons de ceràmica catalana*. Terrassa.

350. CANALDA I LLOBET, S. (2003). *El conjunt ceràmic del convent de Sant Francesc d'Assís a Terrassa (ca. 1671-1673): gènesi, obratge, significats*, (2 vol.). Barcelona: Universitat de Barcelona [tesi doctoral].

351. MESSEGUER, E. (2003). *El convent de sant Francesc d'Assís de Terrassa, el claustre i els seus 26 plafons ceràmics*. Barcelona: Diputació de Barcelona; Associació ALBA.

Fig.554: Plafó 18. El sant es rebolca en un esbarzer.

Fig.555: Plafó 23. Trànsit de sant Francesc i ascens de la seva ànima.

Galeria est: Penitències i miracles del Pobriçó

14. Francesc bastonejat per diables i confortat per un àngel
15. La prèdica de Francesc a les aus i als peixos
16. La conversió de l'aigua d'un pou en vi
17. L'amor diví abrusa Francesc d'Assís
18. Francesc refrega el seu cos en uns esbarzers
19. Francesc exhibit nu pels carrers d'Assís

Galeria nord: Humilitat de Francesc

20. Plafó ornamental amb l'escut de Pere de Fizes
21. L'extrema humilitat del sant d'Assís
22. L'estigmatització de Francesc
23. La mort de Francesc i la seva recepció celestial
24. La visió de Francesc en un carro de foc
25. Francesc alliberant ànimes del purgatori
26. Descobriment del cos incorrupte de Francesc³⁵²

352. <https://www.terrassa.cat/plafons> [Consulta 02.07.2019].

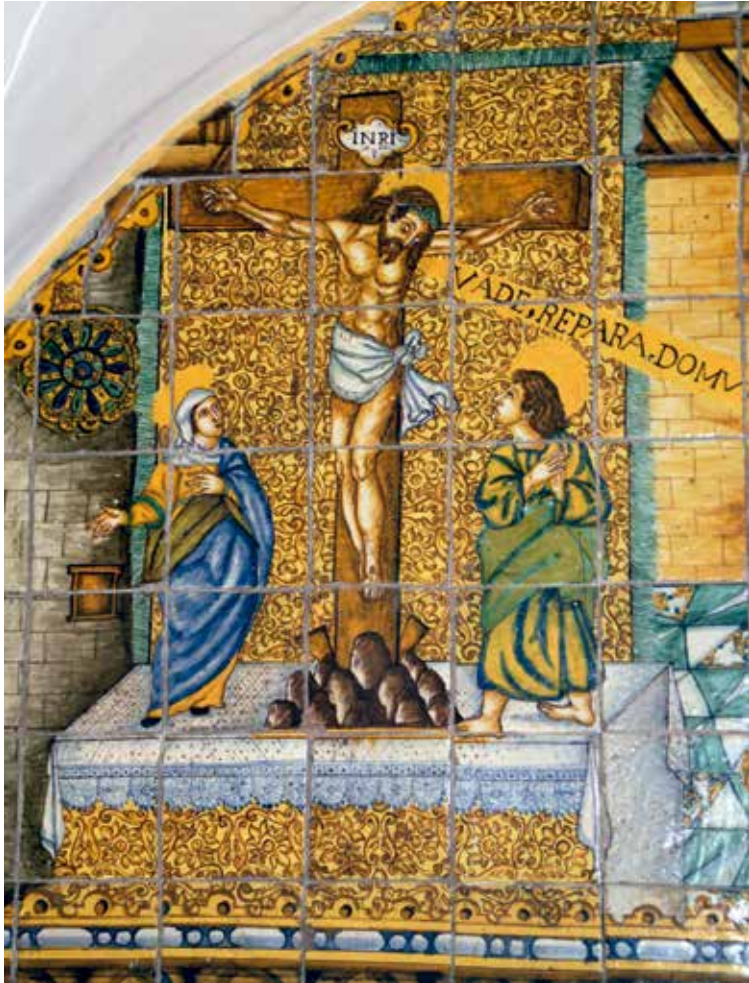

Fig. 556: Plafó 10. El Crist de Sant Damià parla a sant Francesc.

Fig. 558: Plafó 8. Somni d'Innocenci III.

Fig. 557: Plafó 24. Glorificació de sant Francesc. Visió del carruatge celestial.

Fig. 559: Plafó 15. Predicació de sant Francesc a les aus i als peixos (i a tots els éssers racionals).

Fig.560: Plafó relatiu a la Batalla de Lepant (capella del Roser), Vallès. Barcelona, obrador de Llorenç Passoles, vers 1675-1676. Bibliografia: MARTINELL, 1924.

9.7.29. ELS PLAFONS DE LA BATALLA DE LLEPANT (CAPELLA DEL ROSER, VALLS)

Seguint el mateix criteri, no entrarem altra vegada a analitzar a fons els dos plafons de Llorenç Passoles que hi ha a la capella del Roser (Valls).

A la paret de l'esquerra (costat de l'evangeli), s'hi representa l'escena del lliurament de la bandera de la Santa Lliga, feta fer pel papa Pius V a Joan d'Àustria. A la paret de la dreta (costat de l'epístola) s'hi pot contemplar una panoràmica de la batalla. Les composicions, tant la de la batalla com la del lliurament de la bandera, pel que fa a la perspectiva convencional, són fidels a la tradició de la tapisseria. Uns textos expliquen quines són les diverses esquadres, i el nom de les galeres que estan lluitant a primera fila, entre els aliats i l'armada del turc³⁵³.

L'interior de la capella ha estat objecte de diverses remodelacions. Consta que les rajoles foren arrencades i tornades a posar en, al menys, dues ocasions: durant la Guerra Civil (1936-1939) i tornades després al seu lloc (1955) i, més recentment, durant la seva darrera restauració (1981-1989).

Ja hem comentat abans les diverses opinions que hi ha sobre les fases decoratives del conjunt vallenc. Segons el nostre parer, només hi ha dues fases: el conjunt de rajoles amb fons groc, d'estil manierista, que correspon, més o menys, amb la data del plafó (1634) i els dos grans plafons de Llorenç Passoles,

d'estil marcadament barroc (1675-1676). L'opinió sobre una presumpta producció renaixentista barcelonina de rajola policroma inspirada en models talaverans, el 1588, no s'aguanta pel lloc. Tot just durant els anys 70 i 80 del segle XVI s'estaven elaborant els primers models amb dissenys de Juan Fernández, Hernando de Loaysa i Giuseppe Oliva, que foren adoptats per rajolers castellans de la conca del Duero cap al final del segle XVI i l'inici del XVII, com per exemple, Juan Lorenzo o Juan Portugués.

Les rajoles de mostra de la capella del Roser, suposadament de 1588, mostren un estil més evolucionat que les que va fer Lorenzo de Madrid destinades al palau de la Diputació del General al final del segle XVI i l'inici del XVII. Seria absurda aquesta involució estilística. Quin sentit tindria la presència del rajoler toledà a Barcelona si vint anys abans ja s'estigués elaborant rajola renaixentista a la ciutat d'una qualitat artística superior.

Dèiem abans que la capella va ser objecte de reformes al final del segle XVII i durant el segle XVIII. No sabem en què varen consistir. Hi ha qui opina que aquestes reformes no varen afectar el conjunt de rajoles pintades, perquè no s'observen models decoratius de rajoles típics del segle XVIII. Aquest supòsit és erroni, ja que es dona per descomptat que les reformes haviem de consistir, forçosament, en afegir models decoratius nous, és a dir, en reemplaçar les rajoles que la humitat hauria fet caure amb rajoles amb decoracions setcentistes. Per què no

353. [https://ca.wikipedia.org/wiki/Capella_del_Roser_\(Valls\)](https://ca.wikipedia.org/wiki/Capella_del_Roser_(Valls)) [Consulta: 03.07.2019].

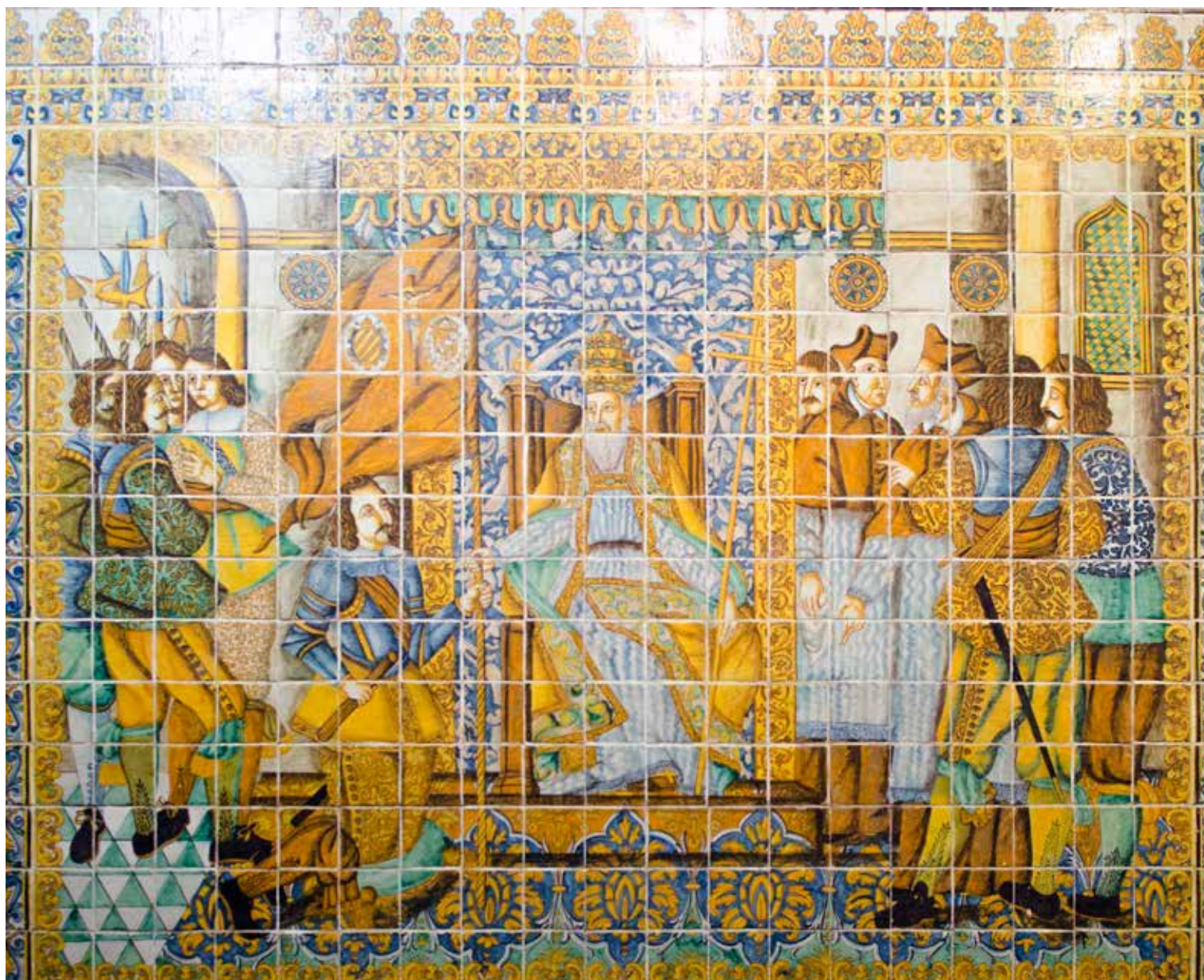

Fig.561: Escena del suposat lliurament de la bandera de la Santa Lliga, feta fer pel papa Pius V a Joan d'Àustria.

contemplar la possibilitat que fossin eliminades del conjunt les decoracions que poguessin ofendre als fidels que anaven a resar a la capella? Bona part de les decoracions de fons groc mostren ésser mitològics, tals com sirenes o cariàtides amb la part superior del torn nu, o *putti* també nus. Això que durant el segle XVI i primeres dècades del XVII estava acceptat per la societat de l'època deuria incomodar a bona part de la mateixa societat en un moment en què l' "esperit" del barroc va quallar en la religiositat popular. Què hi havia representat al lloc on varen ser posats els dos plafons de la batalla de Lepant. Hi havia rajola de mostra? El mateix tipus de rajola de mostra que encara hi ha entre cada cariàtide? La decoració del 1634 va consistir tan sols en les cariàtides de fons groc i el plafonet amb la data? Es varen arrancar rajoles de mostra suposadament de 1588 per posar 4 o 5 cariàtides, amb un plafonet que no sabem on estava posat originalment, i amb una filera superior també de fons groc que fou col·locada el 1654, segons diu la documentació?

Si la reforma de l'interior es va fer a l'entorn de 1634, com és que es va trigar 20 anys el posar el fris superior? Per quin motiu la part superior de les cariàtides no arriba fins al fris? Per quin motiu es va decidir posar dos plafons amb escenes relatives a la batalla de Lepant més d'un segle després? Hi ha força capelles posades sota l'advocació del Roser.

Desconec la història de la vila de Valls i el motiu pel qual els procuradors de la confraria del Roser varen sentir la necessitat de fer pintar els dos plafons amb dos moments de la batalla. Les coses, però, no es fan perquè sí. Els plafons no glorifiquen a la Mare de Déu del Roser ni als fundadors de l'orde dels dominicans, els grans valedors del sant rosari, sinó que glorifiquen a la dinastia regnant, els Àustries, els mateixos Àustries que varen vèncer a la Guerra dels Segadors, on la vila de Valls hi va jugar un paper clau com a nucli de resistència anticastellana.

Els dos plafons no són de devoció, sinó propagandístics. Per això afirmem que caldria conèixer bé el context històric local per entendre la decisió adoptada per la confraria del Roser.

9.7.30. LLORENÇ I PAU PASSOLES (VERS 1639-1695) I LES SEVES OBRES A LA CASA DE LA CONVALESCÈNCIA (BARCELONA)

La figura de Pau Passoles, fill de Llorenç Passoles ha quedat eclipsada per la fama que va aconseguir el seu pare Llorenç, com a escudeller i rajoler de rajoles de València.

Val a dir, però, que el jove Pau Passoles disposava d'un obrador propi, això sí, al costat del seu pare, al carrer na Sagra. Quan el seu pare Llorenç va morir, en va disposar de dos.

Va ser mestre escudeller, fill de Llorenç Passoles, escudeller, i de Maria Ferrera. El 1667, esposalles amb Fausta Carbona, de Barcelona. Uns mesos més tard, capítols matrimonials amb Fausta, filla de Gabriel Carbó, perxer, i de Margarida. Dot: 600 lliures.

L'any 1669 ja s'esmenta com a propietari d'un obrador.

El 1672 va ser nomenat prohoms tercer de la confraria El 1676 va ser nomenat prohoms segon. El 1680 va ser nomenat prohoms en cap de la confraria. El 03.05.1685 consta com a confrare de la confraria de Sant Nicolau, bisbe, al convent de sant Francesc. El 1685 consta com a obrer de la parròquia de Sant Jaume.

El 1685, bateig de Pau Antoni Jeroni Josep, fill de Pau Passoles, escudeller, i de Fausta. Padrins: Jeroni de Magarola, del consell de Sa Majestat, a Catalunya, i Maria Àngela Bover, vídua de Josep Bover, tots de Barcelona.

El 1686 va hipotecar l'obrador patern com a garantia d'un censal de 100 lliures venut al prevere Joan Lacasa. El 23.08.1687 testament de Fausta Passoles, muller de Pau Passoles. Demanà ser enterrada a sant Jaume. Nomenà hereu a Pau Passoles, el seu fill. S'esmenta també Raimunda, a qui li llegà 200 lliures; a Pau, 100 lliures. El 1691, lectura del testament.

El 1690 va traspasar l'obrador d'escudeller que tenia al carrer de na Sagra, on s'hi va establir l'escudeller Francesc Guasch.

El 1694 s'esmenta en una concòrdia entre els mestres escudellers i els fadrins de la confraria. El 1695 va rebre de la confraria de Sant Nicolau bisbe, a l'església de Sant Francesc de Barcelona, 13 lliures i 13 sous per haver fet la feina d'andador durant un any. El 1695 va fer testament. Estant malalt nomenà marmessors a Francesc Moner, sastre; a Ramon Cases, escudeller; a Josep Coromines i Josep Gregori, ferrer, cunyats, i Josep Passoles, el seu fill. Demanà ser enterrat a sant Jaume. Va fer deixes pietoses, en concret, pagar allò que el pare guardià del monestir de sant Francesc "ja sap": 40 lliures en 12 anys. Deixà a Raimunda Passoles 60 lliures. Nomenà hereu universal a Josep Passoles. El 23.11.1695: "combregar particular als Escudellers; fonch combregat Pau Passoles escudeller; dicto die extremaunció de nocte; 25-11 sepultura de 4 atxas fonch aportat a St Jaume. Dicto die offici de cos present per la ànima". El 25.11.1695 sepultura de Pau Passoles, al carrer dels Escudellers. Enterrat a Sant Jaume El 25.11.1696 es va fer lectura del testament.

No se li coneix cap encàrrec per fer obra d'escudeller, excepte el que havia iniciat, feia dècades, el seu pare Llorenç a la Casa de Convalescència i que va quedar inacabat degut a la seva mort l'any 1682.

Llubia i Batllori ja varen aportar algunes dades sobre l'acabament de les obres esmentades [BATLLORI, LLUBIÀ, 1949:

135-136]. Es tracta, bàsicament, de les rajoles de l'escala que puja fins a l'administració i algunes del sòcol del claustre.

Les més vistoses són les de l'escala esmentada. La distribució dels plafons de rajoles és regular. Es combinen els plafons que mostren florerer amb plafons que mostren enciameres blaves plenes de fruita i hortalisses: melons, magranes, raïm, codonys, carxofes, peres i figues blanques i negres. Cada enciamera mostra, a la vegada, una decoració diferent: motius florals, animals, cistells de flors, el corn de l'abundància, paisatges, etc. És a dir, Pau Passoles va subministrar rajola fina, rajola de cartabó blanc i verd, rajoles jaspeades, "vasas" i "pesses" jaspiades. Les enciameres estan decorades per la part de l'exterior. Semblen inspirades en enciameres de Delft.

Al costat del plafó de les armes (de Pau Ferran) hi ha un conjunt de 15 fileres x 9 columnes de rajoles: en total, 135 rajoles.

L'escala que puja a l'administració està formada per:

- Tres fileres de florerer.
- Dues fileres de sanefa de fons groc.
- Vuit fileres de baranes.
- Dues fileres de sanfa de fons groc.
- Una filera de jaspiades de sòcol.

En total, 16 fileres de rajoles.

Data:	Encàrrecs:	Situació dins de la Casa de Convalescència:	Preus:
29.08.1683	550 rajoles fines	... per un troç de l'escala pujant a l'administració, a mà esquerra, contra lo estudié sota l'administració	20 £, 12 §, 10 d. (37,5 £/1.000)
29.08.1683	1.300 rajoles fines	... jaspeades per tot lo ruedo del claustre dessota los permòdols ahont si han d'ajustar los pedrissos	28 £, 12 sous (12 £/1.000)
29.08.1683	500 rajoles blanques i verdes	...de mollo més gran per conformarse a las jaspeades que han de estar al ruedo de dit claustre	7 £, 10 § (15 £/1.000)
05.04.1684	1.100 rajoles fines	...per les dos parts de l'escala que munta a l'administració, les unes serca de la sala amb un troç apart entre lo pilar y lo portal que baixa al terraplè	41 £, 3 §
05.04.1684	1.000 rajoles blanques i verdes	... que faltaven per lo compliment de l'obra	15 £
05.04.1684	500 rajoles fines	... de las ordinarias, com són 350 de jaspeades, 100 vasas que faltaven a la obra y 50 pesses jaspeades per l'escala	11 £
05.04.1684		... per ports y jornals perduts per acomodar les rajoles y donar a entendre com se havien de assentar les dites rajoles	3 £
05.04.1684	200 rajoles	... de l'escala que faltaven junt amb les del replà del costat de les armes	7 £, 9 §
20.05.1685	500 rajoles blanques i verdes	... a l'envà, d'una part i altra, que és a la cambra vora de l'Administració	7 £, 10 §
05.05.1685	250 rajoles fines	.. sòcols, vassa i remat que són per al dit envà	5 £, 10 §

Fig.562: Detalls de l'arrambador de l'escala de l'administració. Casa de Convalescència (Barcelona), 1683-1685.

Fig.563: Detalls de l'arrambador de l'escala de l'administració. Casa de Convalescència (Barcelona), 1683-1685.

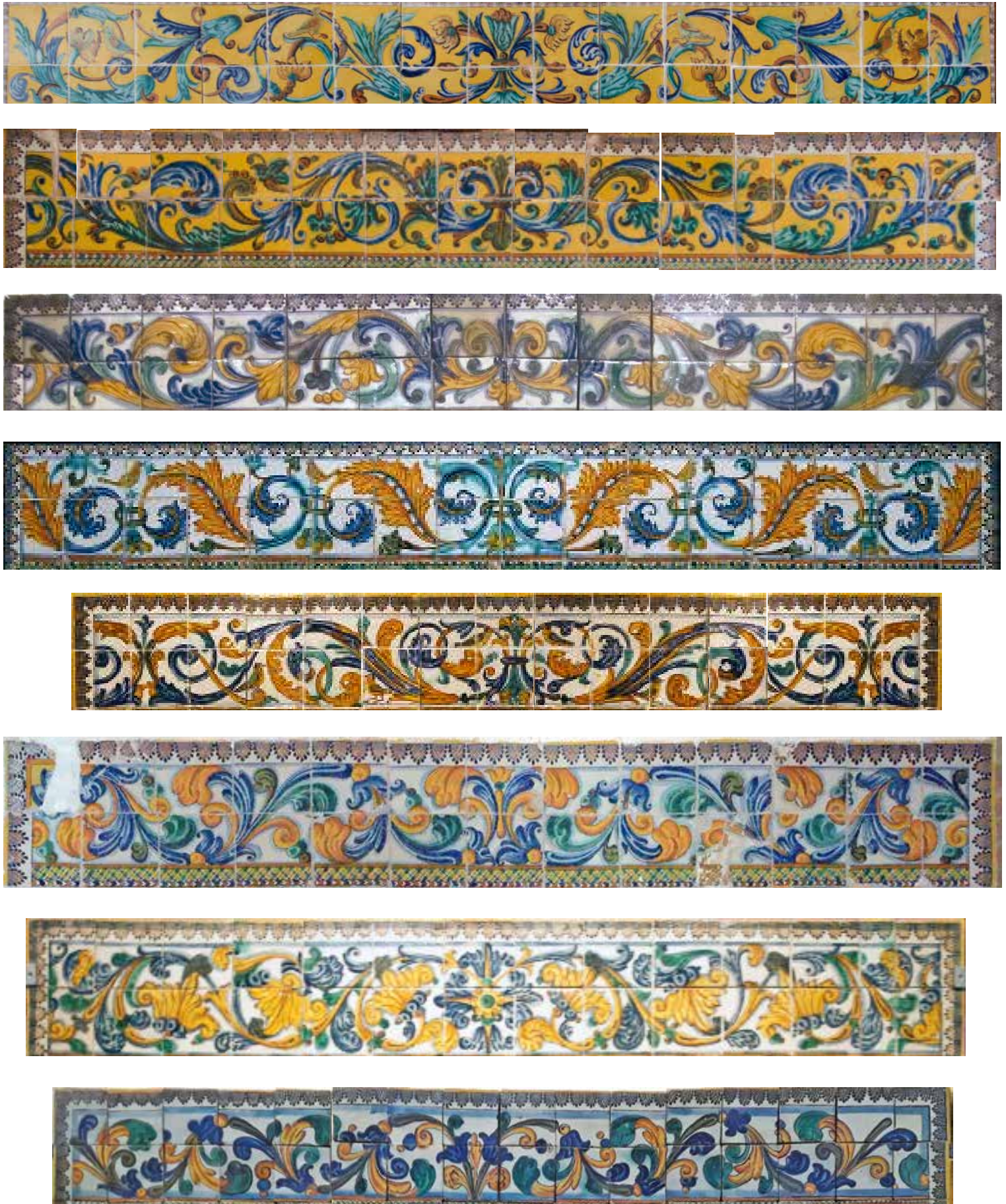

Fig.564: Tipologia de frisos de frontals d'altar atribuïts a Llorenç Passoles

Fig.565: Models de rajoles de mostra del taller de Llorenç Passoles.

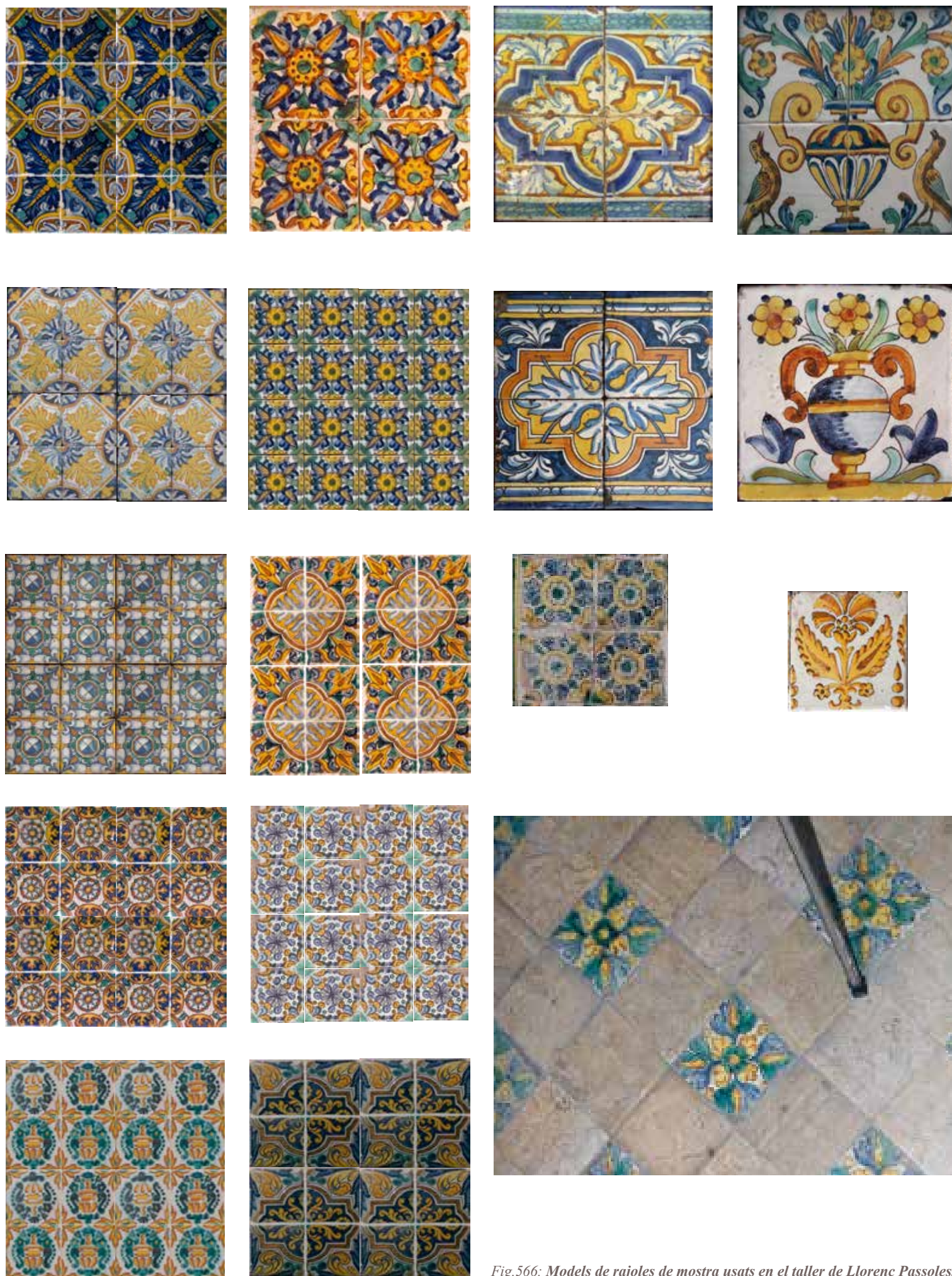

Fig.566: Models de rajoles de mostra usats en el taller de Llorenç Passoles.

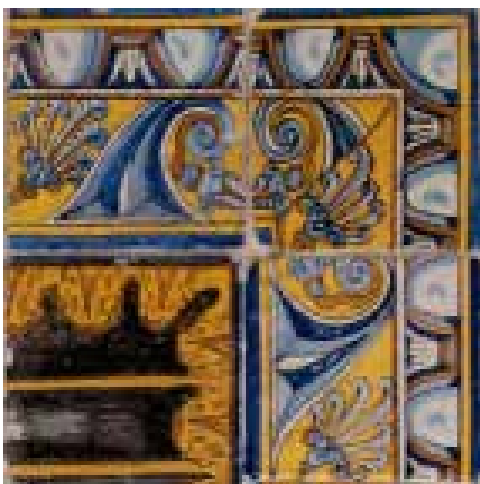

Fig.567: Models de rajoles de mostra usats en el taller de Llorenç Passoles

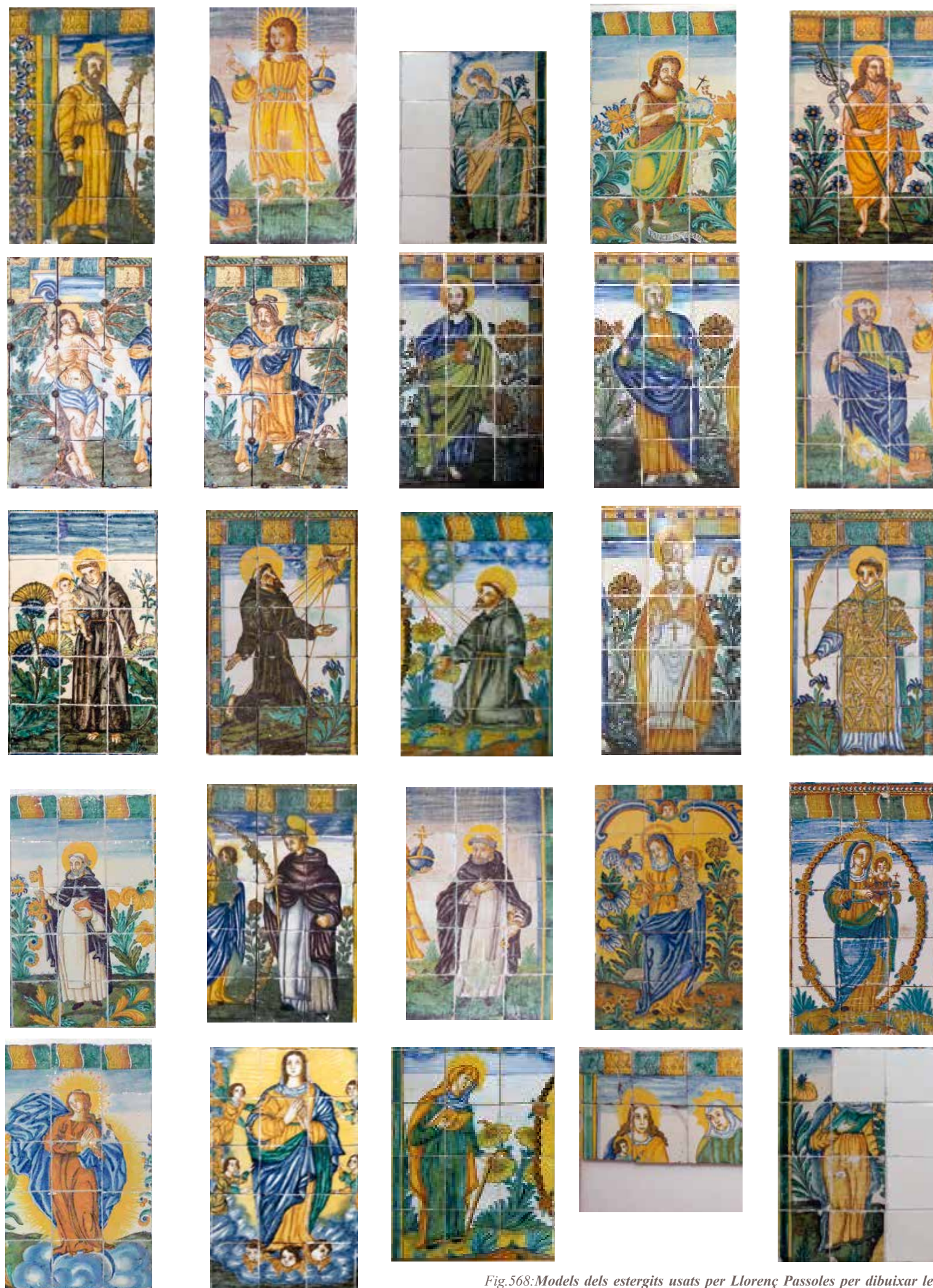

Fig.568: Models dels estergits usats per Llorenç Passoles per dibuixar les representacions de les figures de temàtica religiosa

Fig.569: Rajoles de "caceria" (d'oficis) atribuïdes a Llorenç Passoles.

Fig.570: *Plafó amb un miracle de sant Nicolau de Tolentí.*
110 x 110 cm.

Barcelona, darrer quart del segle XVII.

Col. Mascort (Torroella de Montgrí).

Bibliografia: CERDÀ, 2014, pàg. 300.

9.8. LA PRODUCCIÓ DE PISA A BARCELONA DESPRÉS DE LA MORT DE LLORENÇ PASSOLES I FINS AL 1700

Deixant a part Llorenç Passoles, es conserven molt poques dades referents a encàrrecs efectuats a altres escudellers barcelonins. És una llàstima, ja que haurien permès identificar-ne els seus estils artístics.

Un dels pocs encàrrecs és el que es va efectuar l'any 1683 a Jeroni Duxer i Bordes, que va consistir en una sèrie de pots destinats a equipar la farmàcia de Maria Duc i Vicenç, de Vilassar de Dalt. L'encàrrec és molt interessant. En tractar-se de pots d'apotecari, haurien de dur pintada la inscripció amb el nom dels productes que contenien, i els únics pots que es coneixen d'aquella època amb els noms pintats corresponen als de la sèrie monocroma blava anomenada "d'Escornalbou". Podem deduir, doncs, a Jeroni Duxer seria un dels mestres escudellers vinculats amb aquesta producció barcelonina, de marcada influència lligur, de la qual es coneixen, a més dels pots d'apotecari, un notable conjunt de plats i plates amb motius com el de la "pagoda". És una llàstima que aquesta farmàcia hagi desaparegut i que s'hagi perdut la pista dels pots.

Per les mateixes dates, l'escudeller Amador Macià subministrava obra escudellera a l'hospital de la Santa Creu (Barcelona). No podem assegurar, però, que l'elaborés ell mateix, ja que per les seves dades biogràfiques sembla dubtós que conduís personalment el seu obrador. Era verguer

dels Consellers de la ciutat de Barcelona, i tot apunta a què el seu obrador era conduït per un altre mestre escudeller. De fet disposava de dos obradors: un, al carrer del Vidre, i un altre al carrer dels Tres Llits. A la seva mort l'any 1695 es va fer l'inventari dels seus béns, i no s'hi esmenta cap tipus de producció d'obra escudellera.

No hem localitzat cap més encàrrec.

Degut a aquestes limitacions, no podem assegurar l'autoria d'una sèrie de peces destacades, corresponents al darrer terç del segle XVII entre els quals, plafons de rajoles que no hem sabut atribuir a cap obrador en concret.

9.8.1. EL PLAFÓ DE SANT NICOLAU DE TOLENTÍ

Entre aquests plafons no atribuïbles destaquem el que mostra un dels miracles de sant Nicolau de Tolentí (fig. 570). Es deia que Nicolau havia ressuscitat cent nens morts, entre els quals, alguns d'ofegats. Era vegetarià. Un dia que li van servir una au rostida va fer el senyal de la creu i l'au va reviuir i marxà volant. Va aparèixer al mig d'una tempesta a nou mariners el vaixell dels quals estava a punt de naufragar i els va salvar. També va salvar, amb una aparició, el Palau Ducal de Venècia, quan patia un incendi. El plafó pertany a la col·lecció Mascort. Mostra, precisament, un salvament marítim. El sant llença els seus panets beneïts al mar, i això aplaca la fúria de les aigües. Les naus duen banderoles amb el senyal de la ciutat de Barcelona.

Fig.571: Plafó amb la Immaculada.
Barcelona, darrer quart del segle XVII.
Museu Episcopal de Vic, ref.: 5280.

Fig.572: Plafó amb la Immaculada.
Atribuït a Miquel Lapuja.
Barcelona, 1690.

La datació del plafó és controvertida. Mostra un tipus de sanefa perimetral a base de petites palmetes semblants a les d'un altre plafó, de dimensions més reduïdes, que mostra la llegenda "Ave Maria sin pecado concebida" i l'any "1689". No estem afirmant que ambdós plafons siguin del mateix autor, sinó que el model de sanefa amb palmetes es pot datar, com a mínim, del darrer terç del segle XVII.

Pel l'estil, el plafó del miracle de sant Nicolau de Tolentí no és una obra atribuïble ni a Llorenç Passoles, ni tampoc als Lapuja o als Gual. Malgrat que el tipus de sanefa pot orientar la cronologia vers el final del segle XVII, el dibuix sembla més aviat del segle XVIII, ja que és semblant a l'estil dels plafons atribuïts a membres de la nissaga dels Reig.

9.8.2. LES DUES TRINITATS

També queda sense atribuir un interessant plafó en el qual la presència del color groc és destacada, fet no gaire usual. S'hi mostren les Dues Trinitats. (fig. 574). El podríem relacionar amb el taller o tallers dels Gual, amb la qual cosa estariem parlat ja d'una obra del primer terç del segle XVIII. Mostra el mateix tipus de sanefa a base de palmetes.

El plafó mostra una Sagrada Família. Per l'edat del nen Jesús i pel fet que es mostra en actitud de caminar al costat dels seus pares es podria interpretar que tots tres feien el viatge de retorn des d'Egipte fins a Natzaret. També es pot interpretar al nen Jesús com a element comú entre la Trinitat terrestre

Fig.573: Plafó amb la llegenda "Ave Maria sin pecado concebida"
Barcelona, 1689.
Museu Episcopal de Vic, ref.: 5280.

(juntament amb Maria i Josep), plasmada en un pla horitzontal, i la celestial, amb l'Esperit Sant i Déu Pare, dibuixada en un pla vertical.

Sobre aquest tema va reflexionar Sant Francesc de Sales a la seva obra *Conversacions espirituals*, publicada l'any 1629: «Maria, Josep i el Nen és una Trinitat a la terra, que en certa forma representa a la Santíssima Trinitat. Sant Josep és la imatge de Déu Pare, el Nen és evidentment el Fill i la Verge substitueix a l'Esperit Sant, del qual és el temple viu».

Fig.574: *Les dues Trinitats*
 Barcelona, final s. XVII - inici del s. XVIII.
 Procedeix de la col·legiata de St. Pere d'Àger (Àger).
 Museu Vicenç Ros (Martorell), ref.:

Fig.575: *Les dues Trinitats*, de Bartolomé Esteban Murillo (1640).
 (El Retorn de la Sagrada Família, d'Egipte)

Aquest sant va ser canonitzat el 1665.

Per analogia, podríem atribuir a aquest autor relacionat amb l'estil dels Gual, un conjunt de rajoles d'oficis que es

caracteritzen la presència destacada de tonalitats groguenques (fig. 577).

La composició central està emmarcada per una vistosa sanefa a base de volutes contraposades i gallons pintats. No es tracta d'una sanefa incorporada, però estem convençuts que és la sanefa original, tant per la gamma de colors, per l'estil i el fet que s'hagin conservat les quatre rajoles cantoneres, cosa molt poc habitual.

Representacions d'aquesta escena no són gens freqüents en la producció barcelonina. Llorenç Passoles també va representar el tema de les Dues Trinitats en un plafó, molt mutilat, que es conserva a l'Arxiu Episcopal de Vic.

Fig.576: *El retorn de la Sagrada Família, d'Egipte* (gravat de Bolswert) c. 1586-1659) segons un original de Rubens.

Fig.577: Plafó amb 12 rajoles de "caceria" (d'oficis) la majoria de les quals semblen correspondre al mateix atutor del plafó de les dues trinitats. Barcelona, final s. XVII - inici del s. XVIII. Col. Iglesias (Sant Frutós de Bages).

Fig.578: Escuts de Lluís de Sanç i Manegat, primer bisbe de Solsona i bisbe de Barcelona, mort l'any 1620
Barcelona, final s. XVII.
Col. particular (Sant Feliu de Codines).

Fig.579: Escut de Lluís de Sanç i Manegat, primer bisbe de Solsona i bisbe de Barcelona, mort l'any 1620
Barcelona, final s. XVII.
Col. particular (Sant Feliu de Codines).

Les representacions pictòriques de les Dues Trinitats (o de "El retorn d'Egipte de la Sagrada Família") es posaren de moda a partir d'una pintura de Peter Paul Rubens, que va servir de font d'inspiració a altres destacats pintors, com Murillo, Claudio Coello, Peti Vander, Carreño, Ezquerria, etc. D'aquella representació va circular un gravat de Bolswert, que podria ser la font de la qual es va inspirar l'escudeller barceloní que fa pintar el quadre de rajoles.

9.8.3. PLAFONS DE LA IMMACULADA CONCEPCIÓ

Al Museu Episcopal de Vic pertanyen dos plafons: un és el de la inscripció, abans esmentada, datat de 1689 (fig. 573); l'altre representa la Immaculada dins d'una màndorla resplendent (fig. 571). Existeix una foto, en blanc i negre, d'un plafó que mostra un tipus de sanefa semblant, és a dir, a base de palmetes. Mostra la imatge de la Mare de Déu, entre sant Antoni de Pàdua i un altre sant difícil d'identificar (fig. 572), la llegenda "Ave Maria sin pecado concebida" i la data "1690". La manera de representar els núvols és idèntica a la del plafó –pot ser, un frontal d'altar– que mostra la imatge de Nostra Senyora dels Àngels entre sants de l'orde franciscana que hi ha a la rectoria de cal Sobirà (Osor), obra que hem atribuït ser al jove Miquel Lapuja. L'any 1690 Miquel Lapuja tindria uns 17 anys.

9.8.4. PLAFONS AMB L'ESCUT DEL BISBE LLUÍS DE SANÇ I MANEGAT

Es tracta de dos interessants plafons de sanefa incorporada. Curiosament, però, el model de rajola de mostra de les dues sanefes és diferent. A cada plafó s'hi pot veure l'escut de Lluís de Sanç i Manegat, que va ser el primer bisbe de Solsona i,

Fig.580: Segell del bisbe Lluís de Sanç i Manegat (SEGARRA, F. de: Sigil·lografia Catalana, vol. III, làm. CCXXXVI, núm. 3092).

posteriorment, bisbe de Barcelona, ciutat on va morir l'any 1620 (fig. 578 i 579).

Va escriure *Ordinarium seu rituale ecclesiae barcinonensis*.

Hem de reconèixer que és difícil proposar una cronologia pels dos plafons. Els models de sanefa no tenen paral·lels clars amb els quals comparar-les. Tampoc no sabem d'on procedeixen ni el motiu pel qual les dues sanefes són diferents.

Adjuntem la imatge del segell emprat pel bisbe, publicat al volum III de la *Sigil·lografia Catalana*, de F. de Segarra, làm. CCXXXVI (núm. 3092). Com es pot apreciar a la foto,

a l'escut hi ha dues mans confrontades que agafen, cada una d'elles, una flor. Una mà surt des de la dreta i l'altra, des de l'esquerra. A la part superior del camp de l'escut s'hi aprecien set petites estrelles.

Els plafons de rajoles han reduït el nombre d'estrelles, ja que només se n'hi veu una a cada plafó, i la flor ha estat substituïda per un ram de fulles verdes. Per altra part, la manera de dibuixar les borles és diferent a cada plafó.

En el cas de ser contemporanis al bisbe esmentat es datarien d'entre 1612 i 1620.

9.8.5. LA PRODUCCIÓ DE PECES SERIADES DURANT LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XVII

Durant tota la meitat del segle XVII i el primer terç del XVIII continua fent-se palesa la influència de la pisa lligur en la producció barcelonina.

Aproximadament, vers en el quart decenni del XVII es deuria introduir el motiu anomenat "foglie di palma" (fulla de palma) que, a Barcelona, va donar lloc a una interpretació molt peculiar de la decoració que el món del colleccionisme va batejar amb els noms de "la corbata" i de "la panotxa"

Fig.581: A dalt, plat i escudella trobats a la Plaça Gran (Mataró). En el plat s'hi aprecia, al centre, un sol amb els raigs pintats amb el motiu de la "fulla-ala". L'escudella mostra la simplificació del mateix motiu. A baix, tres plats de la col·lecció Mascort amb tres variants de la decoració anomenada "fulla-ala", on s'aprecia la "degeneració" del motiu fins a donar l'aparença d'una ditada. En tots els casos es tracta d'una adaptació del motiu lligur anomenat "foglie di palma".

A l'interior del dipòsit excavat a la Plaça Gran (Mataró) es va localitzar una escudella blava decorada amb un motiu idèntic al de les "foglie di palma", que es pot considerar el precedent directe de "la corbata", motiu decoratiu que, en la seva fase plenament desenvolupada, no va ser identificat a cap de les peces recuperades de l'interior. Per això, el motiu anomenat "de la corbata" l'hauríem de datar de mitjan segle XVII, endavant.

Associada a "la corbata" hi ha una altra decoració força divulgada: "la ditada". Segons el nostre parer, "la ditada" no seria altra cosa que la simplificació màxima del motiu anomenat "fulla-ala", és a dir, les "foglie di palma" lligurs. El món del colleccionisme li va donar el nom de "la ditada", perquè sembla

Fig.582: Els dos plats de la part superior corresponen a l'aixovar del monestir de Pedralbes (Barcelona). Mostren la lletra "A" de Petras Albas. La decoració de fulles feses evolucionades suggereixen que es tracta de plats de mitjan segle XVII. A la part inferior un plat blau procedent de la Plaça Gran (Mataró) que seria el precedent més immediat dels plats anteriors, que es pot datar del segon quart del segle XVII i, al seu costat, u plat amb heràldica de Montserrat, que seria l'estil immediatament posterior als plats de Pedralbes, i que hauríem de datar ja del tercer quart del segle XVII.

un motiu fet amb el dit, però és evident que això no és així, de cap de les maneres.

De vers mitjan del segle XVII serien també un grups de peces que mostren una evolució de certes decoracions que foren característiques de la primera meitat del mateix segle i que es poden apreciar tant en la producció monocroma blava com en la daurada.

Potser el més divulgat sigui el de les "fulles feses" (en castellà, "hojas hendidas", que apareix en un cantiret daurat datat del 1600 i que va evolucionar fins a mitjans de segle.

Ja hem comentat en més d'una ocasió que una característica de les peces de pisa barcelonina de mitjan del segle XVII és la pobresa en estany de l'esmalt blanc, cosa que dona lloc a peces poc lluïdes.

El conflicte anomenat de la "Guerra dels Segadors" (1640-1652) no deuria afavorir el normal proveïment d'algunes de les matèries primeres necessàries per a l'elaboració de l'obra escudellera, com eren el cobalt i l'estany, que arribaven a la ciutat per via marítima.

Per altra part, aproximadament el 60% dels mestres escudellers barcelonins van morir, sobretot a causa de l'epidèmia de pesta de 1651-1653. Un detallat anàlisi de les "mans" que varen decorar algunes peces de pisa barcelonina de l'època evidencia l'existència d'escudellers que varen treballar a cavall de les dues meitats de segle, de manera que serien alguns dels que varen sobreviure a la catàstrofe demogràfica de mitjan de segle. Escudellers anònims que varen intervenir en la decoració de peces de "la ditada/la corbata" també varen pintar peces de la sèrie anomenada "de Poblet", l'inici de la qual situem durant la dècada dels anys 60-70 del segle XVII.

Fig. 583: *Plat de compte*
Sèrie tardorenaixentista. Emblema de Montserrat.
Barcelona, mitjan segle XVII.
Col. particular

Fig. 584: *Plat de compte*
Sèrie tardorenaixentista.
Barcelona, mitjan segle XVII.
L'Enrajolada (Martorell).

Fig. 585: *Plat de compte*
Sèrie tardorenaixentista.
Barcelona, mitjan segle XVII.
L'Enrajolada (Martorell).

Fig. 586: *Escudella de pagès*
Sèrie tardorenaixentista. Del refetor del monestir
de Pedralbes (Barcelona).
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Monestir de Pedralbes (Barcelona).

Fig. 587: *Capsa de confitura (?)*
Sèrie tadorenaixentista. .
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Monestir de Pedralbes (Barcelona).

Fig. 588: *Lletrat*
Sèrie tadorenaixentista. .
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Monestir de Pedralbes (Barcelona).

Fig. 589: *Plat de compte*
Sèrie tadorenaixentista. .
Barcelona, tercer quart segle XVII.
L'Enrajolada (Martorell).

Fig. 590: *Plat de compte*
Sèrie tadorenaixentista. Del refetor d'una cunitat
monàstic o conventual
Barcelona, tercer quart segle XVII.
L'Enrajolada (Martorell).

Fig. 591: *Plat de compte*
Sèrie tadorenaixentista. .
Barcelona, tercer quart segle XVII.
L'Enrajolada (Martorell).

Fig.592: **Ouera**
Sèrie tadorenaixentista. Decoració "de fulles-ala".
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Col. Mascort (Torroella de Montgri).

Fig.593: **Ouera**
Sèrie tadorenaixentista. Decoració "de la figueta"
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Col. Mascort (Torroella de Montgri).

Fig.594: **Ouera**
Sèrie tadorenaixentista. Decoració "de la figueta"
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Col. Mascort (Torroella de Montgri).

Fig.595: **Plat perdiguer (plata)**
Sèrie tadorenaixentista.
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Museu Marès (Barcelona).

Fig.596: **Plat de compte**
Sèrie tadorenaixentista.
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Museu de Badalona.

Fig.597: **Orsa**
Sèrie tadorenaixentista. Decoració de "la corbata" o de "la panotxa".
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.598: **Plat de tres quarts (3x16 cm)**
Sèrie tadorenaixentista. Decoració de "fulles-ala".
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Col·leccio Mascort (Torrella de Montgri).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 140. Foto: J. Mas.

Fig.599: **Plat de tres quarts (2,3x16,5 cm)**
Sèrie tadorenaixentista. Decoració de "fulles-ala".
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Col·leccio Mascort (Torrella de Montgri).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 141. Foto: J. Mas

Fig.600: **Plat detres quarts (3,6x16cm)**
Sèrie tadorenaixentista. Decoració de "fulles-ala".
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Col·leccio Mascort (Torrella de Montgri).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 150. Foto: J. Mas

Fig.601: **Plat de tres quarts** (2,5x17,5 cm)
Sèrie tadorenaixentista. Decoració de "fulles-ala".
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Col·leccio Mascort (Torrella de Montgri).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 141. Foto: J. Mas

Fig.602: **Plataró** (?)
Sèrie tadorenaixentista. Escut del monestir de
Pedralbes.
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.603: **Escudella de galatí**
Sèrie tadorenaixentista. Emblema de la cartoixa
de Montalegre (Tiana).
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Museu de Badalona.

Fig.604: **Escudella de galatí**
Sèrie tadorenaixentista. Decoració de "la figueta".
Barcelona, mitjan segle XVII.
Col·leccio Mascort (Torrella de Montgri).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 134. Foto: J. Mas

Fig.605: **Escudella de galatí**
Sèrie tadorenaixentista. Decoració de "la figueta".
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Col·leccio Mascort (Torrella de Montgri).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 146. Foto: J. Mas

Fig.606: **Escudella de galatí**
Sèrie tadorenaixentista.
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Col·leccio Mascort (Torrella de Montgri).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 146. Foto: J. Mas

Fig.607: **Escudella de galatí**
Sèrie tadorenaixentista. Emblema de l'Hospital de
la Santa Creu (Barcelona)
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Museu del Disseny (barcelona).

Fig.608: **Escudella de galatí**
Sèrie tadorenaixentista.
Barcelona, tercer quart segle XVII.
Museu del Disseny (barcelona).

Fig.609: **Pot mitjà**
Sèrie tardorenaixentista.
Barcelona, tercer quart s. XVII
Col. Llorens (Barcelona).

Fig.610: **Pot gran**
Sèrie tardorenaixentista. Decoració de "la
figueta". Emblema de l'orde dels dominicans.
Barcelona, tercer quart s. XVII.
Col. Llorens (Barcelona).

Fig.611: **Pot gran** (28 cm)
Sèrie tardorenaixentista. Decoració de "la
figueta".
Barcelona, tercer quart s. XVII.
La Fontana (Rupit). FC.1994.01.40.

Fig.612: **Pot gran**
Sèrie tardorenaixentista. Decoració de "la
figueta".
Barcelona, tercer quart s. XVII.
Col. particular.

Fig.613: **Pot gran**
Sèrie tardorenaixentista.
Barcelona, tercer quart s. XVII.
Museu de Peralada.

Fig.614: Plata de "la corbata"
Barcelona, tercer quart s. XVII
Subastas Balclis, 2019.

Fig.615: Plata de "la corbata"
Barcelona, tercer quart s. XVII
Subastas Balclis, 2019.

Fig.616: Plata de "la corbata"
Barcelona, tercer quart s. XVII
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.617: Plata de "la corbata" (7,9x38 cm)
Barcelona, tercer quart s. XVII
Col·lecció Mascort (Torroella de Montgrí).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 169. Foto: J. Mas.

Fig.618: Plata de "la corbata"
Barcelona, tercer quart s. XVII
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.619: Plata de "la corbata" (Ø 37 cm)
Barcelona, tercer quart s. XVII
Col. particular.

Fig.620: Plata de "la corbata"
Emblema del monestir jeroni de la Vall d'Hebron
(Barcelona).
Barcelona, tercer quart s. XVII
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.621: Plata de "la corbata" (7,7x36,5cm)
Barcelona, tercer quart s. XVII
La Fontana (Rupit). FC.2014.01.34.
Bibliografia: Cerdà 2018, pàg. 114-115.

Fig.622: Plata de "la corbata" (6,8x36,4 cm)
Barcelona, tercer quart s. XVII
Col·lecció Mascort (Torroella de Montgrí).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 169. Foto: J. Mas.

Fig.623: *Plat de compte de "la ditada"*
 Barcelona, tercer quart s. XVII
 Mostra l'emblema de la cartoixa de Montalegre (Tiana).
 Museu de Badalona.

Fig.624: *Plat de compte de "la ditada"*
 Barcelona, tercer quart s. XVII
 Mostra l'emblema del monestir de Sant Jeroni de la Murtra (Badalona).
 Museu de Badalona.

Fig.625: *Plat de compte de "la ditada"*
 Barcelona, tercer quart s. XVII
 Mostra una florera.
 Subhastes Balclis, 2019.

Fig.626: *Plata*
 Sèrie tardorenaixentista. Decoració de "la ditada".
 Mostra un griu.
 Barcelona, tercer quart s. XVII
 Museu del disseny (Barcelona).

Fig.627: *Plata*
 Sèrie tardorenaixentista. Decoració de "la ditada".
 Mostra un lleó rampant, linguat i unglat.
 Barcelona, tercer quart s. XVII
 Museu del disseny (Barcelona).

Fig.628: *Plat*
 Sèrie tardorenaixentista. Decoració de "la ditada".
 Mostra un bust vers l'esquerra.
 Barcelona, tercer quart s. XVII
 Subhastes Balclis.

Fig.629: *Orseta* (H:10,5 cm)
 Sèrie tardorenaixentista. Decoració de "la ditada".
 Barcelona, tercer quart s. XVII.
 La Fontana (Rupit). FC.1994.01.36.

Fig.630: Pot de la sèrie d'"Escornalbou"
Barcelona, tercer quart s. XVII.
Col. Mascort

Fig.631: Pot de la sèrie d'"Escornalbou"
Barcelona, tercer quart s. XVII.
La Fontana (Rupit).

Fig.632: Pot de la sèrie d'"Escornalbou"
Barcelona, tercer quart s. XVII.
La Fontana (Rupit).

Fig.633: Pot de la sèrie d'"Escornalbou"
Barcelona, tercer quart s. XVII.
Col. Mascort

Fig.634: Pot de la sèrie d'"Escornalbou"
Barcelona, tercer quart s. XVII.
Col. Mascort

Fig.635: *Plata*
Barcelona, darrer terç s. XVII.- inici XVIII.
Col. particular (Mallorca).

Fig.636: *Plata*
Barcelona, darrer terç s. XVII.- inici XVIII.
Col. Iglesias (sant Fruitós de Bages).

Fig.637: *Plata*
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Subhastes Setdart.

Fig.638: *Plata*
Mostra el retrat del Dr. Joan Font (podria tractar-se del doctor en dret Joan Font i Vega), de Cardona.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Col. particular.

Fig.639: *Plata*
Sèrie caligràfico-naturalística. Mostra una donzell amb un ocell lligat d'una corda.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Subhastes Setdart, 2019.

Fig.640: *Plata*
Mostra un home amb un gos.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.641: *Plata de pisa blava*
Sèrie de "transició". Mostra un sol amb trets antropomòrfics.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Col. Iglesias (Sant Fruitós de Bages).

Fig.642: *Plata*
Sèrie de "transició". Mostra un lleó vers l'esquerra entre motius cauliculars.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Col. Iglesias (Sant Fruitós de Bages).

Fig.643: *Plata*
Sèrie de "transició". Mostra un pi negre, la data "1703" i el nom "Mo. Negra".
Barcelona, 1703.
Col. Mascort (Torroella de Montgrí).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 205. Foto: J. Mas.

Fig.644: **Plata**
Sèrie de "transició". Mostra l'escut de la ciutat de Barcelona.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Col. Iglesias (sant Fruitós de Bages).

Fig.645: **Plata** (6,8x38,4 cm)
Sèrie de "transició". Mostra l'escut de la ciutat de Barcelona.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Col.lecció Msscott (Torroella de Montgri).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 207. Foto: J. Mas.

Fig.646: **Plata**
Sèrie de "transició". Mostra l'emblema dels dominicans.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Subhastes Setdart

Fig.647: **Plata**
Sèrie de "transició". Mostra l'emblema dels mercedaris.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Subhastes Setdart.

Fig.648: **Plata**
Sèrie de "transició". Mostra l'emblema del monestir de sant Jeroni de la Vall d'Hebron (Barcelona).
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Col. particular.

Fig.649: **Plata** (Ø 37 cm)
Sèrie de "transició". Mostra l'emblema dels jerònims.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.650: **Plata**
Mostra un galió vist per babord.
Atribuïda a Miquel Lapuja.
Barcelona, vers 1603-1797.
Museu Marítim de Barcelona ?

Fig.651: **Plata** (6,5x38,2 cm)
Sèrie de "Poblet". Mostra un membre de l'estament nobiliari entre motius cauliculars.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Col. Mascort (Torroella de Montgri)
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 189. Foto: J. Mas.

Fig.652: **Escudella de pagès**
Sèrie de "Poblet". Mostra un lleó rampant vers l'esquerra.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Museu de Badalona.

Fig.653: **Búrnia**
Sèrie caligràfico-estilística.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Museu del Disseny (Barcelona).

Fig.654: **Gerreta de dues nanses**
Mostra l'escut del monestir de sant Jeroni de la Vall d'Hebron (Barcelona).
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Col·lecció Mascort (Torroella de Montgri).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 203. Foto: J. Mas.

Fig.655: **Búrnia**
Sèrie caligràfico-estilística.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
La Fontana, FC.2014.01.62.
Bibliografia: Cerdà 2018, pàg. 120-121.

Fig.656: **Sotacopa**
Sèrie caligràfico-estilística. Mostra un cor dins d'un escut. Emblema dels agustins (?).
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.657: **Sotacopa**
Sèrie caligràfico-estilística. Mostra l'emblema dels mercedaris.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Museu del Disseny (Barcelona)

Fig.658: **Càntir**
Sèrie caligràfico-estilística.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
MUHBA (Barcelona).

Fig.659: **Enciamera**
Sèrie "caligràfico-naturalística, a scenografia barroca".
Atribuïda a Miquel Lapuja. Barcelona, vers 1693-1797.
Museu Marés (Barcelona)

Fig.660: **Gibrella**
Sèrie caligràfico-estilística.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Museu Episcopal de Vic.

Fig.661: *Plat de compte*
Atribuït a Miquel Lapuja.
Barcelona, vers 1693-1707.
Col. particular.

Fig.662: *Plat de compte*
Atribuït a Miquel Lapuja.
Barcelona, vers 1693-1707.
Museu Marítim de Barcelona.

Fig.663: *Fruitera* (7,8x23,3 cm)
Mostra la torre de senyals de Montjuïc.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Col. Mascort (Torroella de Montgri).
Bibliografia: Cerdà, 2012, pàg.194. Foto: J. Mas.

Fig.664: *Plat de compte*
Sèrie de "Poblet". Mostra un ocell volent i uns
motius vegetals.
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Col. particular.

Fig.665: *Plat de compte*
Sèrie de "Poblet". Mostra una creu de Malta
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Col. particular.

Fig.666: *Plat de compte*
Sèrie de "Poblet". Mostra una creu de Malta
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Museu Marès (Barcelona).

Fig.667: *Ouera*
Sèrie caligràfica naturalística
Barcelona, darrer terç s. XVII - inici XVIII.
Col. Mascort (Torroella de Montgri).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 201. Foto: J. Mas.

Fig.668: *Plat de compte*
Sèrie caligràfica naturalística
Barcelona, finals s. XVII - inici XVIII.
L'Enrajolada (Martorell)

Fig.669: *Escudella de galatí*
Sèrie caligràfica naturalística
Barcelona, finals s. XVII - inici XVIII.
Col.lecció Mascort (Torroella de Montgri).
Bibliografia: Cerdà 2012, pàg. 200. Foto: J. Mas.

Fig.670: *Plat d'olives*
Sèrie "caligráfico-naturalística".
Barcelona, final s. XVII - inici XVIII.
Col·lecció Llorens (Barcelona).

Fig.671: *Plata*
Sèrie "caligráfico-naturalística, a scenografia barroca".
Barcelona, final s. XVII - inici XVIII.
Col·lecció Iglesias (Sant Fruitós de Bages).

Fig.672: *Plata*
Sèrie "caligráfico-naturalística, a scenografia barroca".
Barcelona, final s. XVII - inici XVIII.
Col. particular.

Fig.673: *Plata*
Sèrie "caligráfico-naturalística".
Barcelona, final s. XVII - inici XVIII.
La Fontana (Rupit). FC. 2014.01.41.
Bibliografia: CERDÀ, 2018, pàg. 125.

Fig.674: *Plata*
Sèrie "caligráfico-naturalística".
Barcelona, final s. XVII - inici XVIII.
Col·lecció particular.

De l'any 1670 data l'inventari del difunt escudeller Jacint Ginjaume, on s'esmenta, per primera vegada en un inventari d'un escudeller barceloní, l'obra de pisa. De moment, no se n'ha trobat cap d'anterior, la qual cosa no vol dir que Jacint Ginjaume fos, necessàriament, el primer escudeller barceloní que elaborés obra de pisa.

Els Ginjaume foren tres escudellers, Jacint, Narcís (possiblement, germà de Narcís) i Efís (fill de Jacint). Del que més dades n'hi ha és de Jacint. Se sap que estava instal·lat a Barcelona, en un obrador que hi havia al carrer de Viladalls (o de na Quintar) que era de Dionís de Magarola com a senyor mitjà, alou del monestir de sant Pau del Camp. La data de l'establiment emfiteutic és imprecisa, ja que falta l'any corresponent a la unitat, però en qualsevol cas, data de la dècada dels anys 50 del segle XVII, possiblement de 1655 o 1656. Va estar en actiu fins al 1670, quan va morir. Narcís Ginjaume va morir el 1675, i d'Efís, nascut el 1652, se'n perd la pista el 1672, i ja no s'esmenta en la documentació de 1681 referent als escudellers que formaven part de la confraria.

Efís era originari de Càller, a l'illa de Sardenya, de manera que els Ginjaume serien d'origen sard. Que precisament a l'inventari d'un escudeller d'origen sard hi aparegui el primer esment a una producció d'obra de pisa, potser no sigui una casualitat.

Júlia Bertran de Heredia i Núria Miró varen donar a conèixer els resultats d'unes anàlisis de pastes que demostren que es va fer, a Barcelona, una imitació de "berettino" lligur localitzada al jaciment del Born. Potser seria massa agosarat atribuir aquestes imitacions al taller de Narcís Ginjaume, però queda oberta aquesta possibilitat.

Una nova producció, amb forts vincles amb la Ligúria, és la que s'ha batejat amb el nom de sèrie "d'Escornalbou", ja que un dels primers llocs on es va detectar va ser entre els pots d'apotecari d'aquell monestir.

Les anàlisis de pastes realitzades en alguns pots de la sèrie d'Escornalbou demostren que n'hi ha també d'elaborats a Reus.

El conjunt més important de pots d'apotecari que encara es conserva correspon al de l'antic hospital de la Santa Creu (Barcelona), publicat per Anna Maria Carmona i Robert Montagut [CARMONA, MONTAGUT 1990]. Per cert, cap dels pots corresponents a aquesta sèrie duu pintat el nom del producte que contenia el seu interior.

La sèrie d'Escornalbou és l'adaptació, a Barcelona, de la producció lligur orientalitzant anomenada estil "caligrafico-naturalistico".

Ja hem dit que Jeroni Duxer podria ser un dels autors de la pisa corresponent a la sèrie anomenada "d'Escornalbou". va estar en actiu des de 1674 a 1684. El 1683 va firmar un rebut per la venda d'una sèrie de pots d'apotecari destinats a equipar l'apotecaria de Maria Duc i Vicenç, de Vilassar de Dalt.

Les peces corresponents a aquesta sèrie tenen una molt forta personalitat, però encara amb alguns vincles amb les sèries anteriors, com per exemple, la sanefa de "la panotxa" o els semicercles concèntrics.

Deixant a part els pots policroms encarregats a Onofre Rodergues, els anys 1624 i 1625, alguns pots corresponents a aquesta sèrie són dels primers que mostren un rètol pintat amb el nom del producte que contenien. Els pots anteriors

(per exemple, els corresponents a la sèrie de la ditada o de la figueta) no duen rètols pintats, de manera que deuriem portar una etiqueta enganxada.

La sèrie anomenada "de Poblet" està vinculada amb la sèrie anomenada "de transició", com va demostrar Albert Telese.

El nom "de Poblet" causa més confusió que avantatges, de manera que seria convenient anar-lo oblidant.

Quant al nom "transició" és una denominació molt ambigua basada en criteris temporals, en aquest cas, el pas del segle XVII al XVIII.

Sota aquest nom s'inclouen una gran quantitat de peces, majoritàriament pintades en blau, de molt clara influència lligur, en concret, de la sèrie "caligrafico-naturalistica" d'arrels orientalitzants. Hi ha peces que són gairebé còpies mimètiques. Altres peces mostren una adaptació de les decoracions lligures.

En aquestes sèries (Poblet/transició) observem decoracions inspirades o directament copiades de la sèrie lligur coneguda amb el nom de "scenografia barroca", a base de paisatges. És possible que el terme "obra de pisa", que s'esmenta per primera vegada, com hem explicat abans, a l'inventari de Jacint Ginjaume, fes referència a aquesta producció, que va representar una gran novetat. La decoració es pot distribuir en diversos plans: una figura o figures principals, que ocupen el primer pla, i un fons de paisatge, amb edificacions, ruïnes, muntanyes, penya-segats i, al fons de tot, sovint l'horitzó marí, amb naus i ocells que volen. Res a veure, doncs, amb les decoracions planes característiques de tota la primera meitat del segle XVII i fins a la producció anomenada "d'Escornalbou".

Del final del segle XVII data un dels pots encàrrecs d'obra escudellera que s'han conservat. Permet conèixer algunes de les formes de pisa més freqüents. L'encàrrec es va efectuar a Francesc Gual, mestre escudeller que també feia rajola pintada i vaixel·la policroma. Es pot conèixer amb una mica més de detall la seva producció gràcies als albarans que va presentar per les comandes servides a l'hospital de la santa Creu (Barcelona). Es tracta de les peces següents:

- Els plats i les escudelles de malalt: 16 sous la grossa (16 diners/dotzena).
- Plats de tinell: 20 diners/dotzena.
- Escudelles de tinell: 20 diners/dotzena.
- Els plats de tinell, blaus, grans: 5 sous la dotzena (60 diners/dotzena).
- Els salers blaus: 6 sous (72 diners/dotzena).
- Escudelles blanques de pisa: 6 diners cada peça (72 diners/dotzena).
- Escudelles blanques de pisa grans: 8 diners cada peça (96 diners/dotzena).
- Plats de pisa pels capellans i oficials majors (practicant, cirurgia i apotecari): 96 diners/dotzena.
- Plates de sagnar: 12 sous la dotzena (144 diners/dotzena).
- Plata blava mitjana: 18 diners cada peça (216 diners/dotzena).
- Gerro per donar aiguamans: 2 sous, 6 diners cada peça (360 diners/dotzena).
- Saler i pebrera de pisa: 3 sous cada peça (432 diners/dotzena).
- La plata gran blava: 3 sous cada peça (432 diners/dotzena).
- Gibrella de pisa blanca: 48 diners cada peça (576 diners/dotzena).

TAULA IX: TALLERS BARCELONINS QUE DEURIEN HAVER ELABORAT LA PRODUCCIÓ DE PISA BLAVA I POLICROMA DEL DARRER TERÇ DEL SEGLE XVII I INICI DEL XVIII								
Escudellers	Producció màxima autoritzada (1684 – 1688)	% aprox.	Fornades 1689-1690	Fornets 1689-1690	Deutors 1691	Taxa de 1694		
Josep Gual (†1687) / Teodora Gual	600 grosses anuals	11,4%	14			Que posseeix	32 s	
Salvador Colom (†1706)	500 grosses anuals	9,5%	8			Que avui posseeix	32 s	
Ramon Cases (†1698)	450 grosses anuals	8,5%	10			Que posseeix	24 s	13 s
Miquel Gallart (†1716)	450 grosses anuals	8,5%	10					
Pau Coll (†1691)	450 grosses anuals	8,5%				Que fou de	35 s	14 s
Miquel Gual (†1684)	450 grosses anuals	8,5%						
Joaquim Coll (†1686) / Josep Coll	400 grosses anuals	7,6%	10		X	Que fou de	35 s	
Jeroni Duxer (†1684) / Francesc Reig	400 grosses anuals	7,6%	12					
Josep Gastó, major (†1698) / Josep Gastó menor	350 grosses anuals	6,6%	4			Que avui posseeix	30 s	
Joan Carreres (†1687)/Miquel C.	350 grosses anuals	6,6%		14	X		19 s	
Andreu Targaró (†1698)	350 grosses anuals	6,6%	16					
Lluís Torrents (†1688)	230 grosses anuals	4,4%						
Rafael Coll (†abans 1693) / Francesc Coll	200 grosses anuals	3,8%	4	(8)	X	Que posseeix	27 s	14 s
Amador Macià (†1695)								
Cristòfol Font								
Pau Passoles			8			Que té i posseeix	24 s	13 s
Pere Joan Mateu								
Narcís Gausens								
Pau Babot			14			Que posseeix	24 s	15 s
Macià Burga								
Bernat Anglès								
Pere Joan Casals			6					
Pere Màrtir Lapuja			6	2		Que té i posseeix	28 s	14 s
Antoni Mariterra								
Francesc Guasc			12			Que avui posseeix	32 s	14 s
Bartomeu Albert			12					
Antoni Biscompte			10					
Joan Fuster			8					
Jeroni Lacruz			6	(10)	X			
Benet Vila				12				
Pere Pau Ferran					X			
Vídua Babot (de Paulí Babot, fill)						Que té i posseeix	21 s	
Joan Soler						Que posseeix	25 s	19 s
Na Genera						Que posseeix	33 s	
Marianna Miquel						Que posseeix	18 s	

- Càntir: 4 sous cada peça (576 diners/dotzena).
- Pot mitjà: 6 sous cada peça (864 diners/dotzena).

És interessant aquesta gradació de preus de les peces. En aquesta relació apareixen els plats i les escudelles de malalt (segurament blancs o amb l'emblema de l'hospital), els de tinell (potser eren iguals, però una mica més grans), els de tinell grans blaus i els de pisa destinats als capellans i oficials majors.

Voldríem remarcar l'elevat preu dels salers i pebreres, el mateix que una plata blava. Potser hauríem de replantejar-nos la possibilitat que els salers i pebreres, que sempre s'esmenten junts, no fossin les peces individualitzades que coneixem (per exemple, els salers de túmbol), sinó que el saler-pebrera fos el plat amb tres receptacles petits que tradicionalment s'identifica com a una ouera.

L'any 1701 Francesc Gual reconegué que l'apotecari Marià Fontana li havia pagat 15 lliures per 100 potets de pisa pintats de color, a raó de 3 sous cada potet. Un potet de pisa pintat de colors valia 3 sous, mentre que un pot mitjà en valia 6.

Francesc Gual feia pisa blava i pisa policroma. Gairebé totes les peces de pisa policroma barcelonina que coneixem d'aquella època correspon a la sèrie anomenada "de la margarida".

Un altre escudeller que deuria pintar vaixelles de la sèrie "de Poblet/transició" deuria ser Miquel Lapuja.

A Miquel Lapuja li atribuïm una sèrie de peces blaves que mostren decoracions molt semblants a les que es poden apreciar entre les floreres de la capella del Sobirà (Osor), obra firmada per ell i datada de 1693.

De tota manera no hem posat aquestes peces blaves atribuïdes a Miquel Lapuja a l'apartat dedicat a la seva producció per no

fer encara més difícil la feina de discriminar les produccions del segle XVII de les XVIII. Som conscients que la divisió que hem fet de la producció barcelonina, en dos volums diferents deixant en el primer la producció fins al segle XVII i començant el segon amb la producció del XVIII és molt qüestionable, i que només respon a criteris d'indole pràctica. Podríem afirmar que la producció barcelonina del segle XVIII en realitat comença amb la sèrie anomenada "de Poblet/transició", que és quan es fa palesa la influència de la producció lligur "caligrafico-naturalistica", que coincideix cronològicament amb l'adopció de la paraula "pisa" o de l'expressió "obra de pisa" per part dels escudellers barcelonins. En els inventaris de particulars, la paraula "pisa" ja s'usava molt anteriorment.

El fet que els mateixos motius decoratius fossin usats en la decoració de peces de sèries diferents (per exemple, en les sèries "de Poblet/transició" i en la de "faixes o cintes" demostra que un mateix taller deuria elaborar sèries diferents, i que l'adopció d'una o altra seria per una qüestió de canvi de modes. L'encavalcament de les sèries és inevitable.

Finalment, un fet que s'aprecia molt clarament és la substancial millora de la qualitat de l'esmalt blanc a les sèries "de Poblet/transició" i posteriors, si les comparem amb les peces decorades amb els motius característics que els anys centrals de la mateixa centúria. No creiem que aquest fet sigui aliè a les activitats comercials dels dos cònsols holandesos a Barcelona, Joan Kies i Arnold de Jäger, a partir de 1661.

Els esmentats cònsols varen subministrar a la confraria de sant Hipòlit plom, estany i safre en grans quantitats, per la qual cosa els confreres es varen endeutar fortament amb ells.

A qui atribuir la producció de pisa vinculada a la sèrie "de Poblet/transició"? És, sens dubte, la sèrie més abundant fins a

l'aparició de la sèrie de "faixes o cintes".

Disposem d'un llistat referent a la producció màxima autoritzada durant el quinquenni 1684-1688. Més del 10% de la producció es va autoritzar al taller de Josep Gual (i, després, de la seva vídua Teodora).

De color gris les fileres corresponents a mestres que, pel que sembla, no disposaven d'obrador on elaborar obra escudellera.

Durant l'esmentat quinquenni es va autoritzar la producció d'obra escudellera a 13 obradors, mentre que durant l'any 1689-1690 es va autoritzar la producció de fornades o de fornets a 21 obradors. El 1694, eren 16 obradors.

És interessant el cas del mestre Amador Macià. Va subministrar obra escudellera per a l'hospital de la santa Creu, però ella era verguer dels consellers de la ciutat. El seu obrador el deuria conduir un altre mestre productor. Probablement es tractava del mateix cas que el de l'escudeller Antoni Biscompte que, si bé disposava d'obrador, el conduïa un altre mestre productor, o també el de l'escudeller Joan Soler.

Com es pot comprovar, l'escudeller Miquel Lapuja encara no posseïa cap obrador, l'any 1694. En canvi, el seu nom apareix en dos plafons datats de 1693, a la capella de sant bernat de Claravall (el Puig, Osor). L'explicació és que deuria treballar a l'obrador del seu pare Pere Màrtir Lapuja.

Segons el nostre parer, una bona part dels pots d'apotecari – i suposem que també les orses – del final del segle XVII i de l'inici del XVIII varen sortir del taller de l'esmentat Miquel Lapuja. Es tracta molts dels pots i orses inclosos dins de la sèrie "de faixes o cintes". La producció de Miquel Lapuja es va acabar amb la seva mort, el 1707, però no pas la sèrie de "faixes o cintes", que es va seguir elaborant fins mitjans del XVIII.

